LXII. H. 3

Digitized by Google

Digitized by Google

L.XII

SCRIPTORUM

ECCLESIASTICORUM

HISTORIA LITERARIA.

Digitized by Google

Imprimatur

Hæc nova Editio Libri cui Titulus *Scriptorum Eccleſiaſticorum Hiſtoria Literaria* &c.

THEOPH. LEIGH
VICE-CAN. *OXON.*

Oct. 30. 1739.

Digitized by Google

SCRIPTORUM ECCLESIASTICORUM

HISTORIA LITERARIA,

A CHRISTO Nato uſque ad SÆCULUM XIV. Facili Methodo digeſta.

Qua, de Vita illorum ac Rebus geſtis, de Secta, Dogmatibus, Elogio, Stylo; de Scriptis genuinis, dubiis, ſuppoſititiis, ineditis, deperditis, Fragmentis; deque variis Operum Editionibus perſpicue agitur.

ACCEDUNT

SCRIPTORES GENTILES,

Chriſtianæ Religionis Oppugnatores; & cujuſvis Sæculi BREVIARIUM.

Additur ad finem cujuſque Sæculi CONCILIORUM OMNIUM, tum Generalium tum Particularium Hiſtorica Notitia.

Inſeruntur ſuis locis VETERUM ALIQUOT OPUSCULA ET FRAGMENTA, tum Græca tum Latina, hactenus inedita.

Præmiſſa denique PROLEGOMENA, quibus plurima ad Antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudium ſpectantia traduntur.

AUTORE

GUILIELMO CAVE, SS.Th. Profeſ. Canon. Windeſorienſi.

Accedunt ab aliis manibus APPENDICES DUÆ, ab ineunte Sæculo XIV. ad annum uſque MDXVII. nunc in unam congeſtæ.

Ad calcem vero Operis EJUSDEM CAVEI DISSERTATIONES TRES, I. De Scriptoribus Eccleſiaſticis incertæ Ætatis, II. De Libris & Officiis Eccleſiaſticorum Græcorum, III. De Euſebii Cæſarienſis Arianiſmo adverſus Johannem Clericum, una cum *Epiſtola Apologetica* adverſus iniquas Ejuſdem Clerici criminationes.

Editio noviſſima, ab Autore Ipſomet ante Obitum recognita & auctior facta.

VOLUMEN I.

OXONII,

E THEATRO SHELDONIANO,

Apud JOSEPHUM POTE Bibliopolam ETONENSEM.

MDCCXL.

PRÆFATIO

EDITORIS.

SCriptorum Eccleſiaſticorum Hiſtoria Literaria *poſtremis olim clariſſimi Autoris curis limata, atque quarta fere parte aucta, præloque deſtinata, jam tandem tibi, Lector benevole, exhibetur. Theſaurum accipe nunc locupletiſſimum, ſtudioſorum votis diu multumque expetitum, in lucem demum e tenebris, quibus obductus per viginti & ſex annos delituerat, erutum, humanitate Teſtamenti* Caveani *Curatorum perquam benevola, V. inſuper Cl.* Dan. Waterland *S. T. P. Canonici Windeſorienſis hortatu atque conſiliis ſacroſanctæ Eccleſiæ & Reipublicæ literariæ uſibus perennibus conſecratum.*

Præſtantiſſimi hujus operis rationem enarrare hoc loco non eſt neceſſe, utpote quæ ex ipſius Autoris prolegomenis optime cognoſcatur. Quid in hac recenti editione mea qualicunque opera præſtitum fuerit paucis exponere non gravabor.

Cum in hoc ſcribendi genere nova ætas nova incrementa pariat ſemper, ſemperque paritura ſit, cumque ex quo Caveus ὁ μακαρίτης *e vita migravit, plures novæ veterum Scriptorum Eccleſiaſticorum prodierint editiones, novæ itidem diſquiſitiones omnimoda literatura varie refertæ, hoc mihi negotii jam dari credidi, ut notulis quibuſdam ad calcem cujuſlibet paginæ ſubjunctis editiones varias indigitarem, vel veteres forte a* Caveo *præteritas, vel novas, quotquot undecunque mihi perquirenti innotuerint. Operam etiam dedi, ut Lectorem quemlibet qui plura deſideret, ad ſcriptores bene multos, qui in hac arena poſt* Caveum *cum laude deſudaverint, quaſi manu perducerem, ut quicquid exinde decerptum ad uberiorem Scriptorum Eccleſiaſticorum notitiam faceret, in promptu haberet. In hac re peragenda adjutus eram animadverſionibus ab amico*

quodam erudito (cujus nomen ſumma Viri modeſtia latere jubet) tranſmiſſis, cui propterea gratias ingentes habeo atque ago.

Quod ſupereſt, Lectorem benevolum etiam atque etiam obteſtor, ut ſi quid ſubinde a me prætermiſſum vel peccatum fuerit, humanæ ſortis memor, æqui bonique conſulat: & ſi σφάλματα *quædam vel errata (licet ut ſpero non multa, ſaltem non fœda) reperiantur, ut in opere bene longo, admodumque vario, fas eſt obrepere; humaniter det veniam, & fraterna potius admonitione, quam virga corrigat cenſoria.*

SANCTISSIMÆ CHARISSIMÆQUE

MATRI

ECCLESIÆ ANGLICANÆ,

Quod felix fauſtumque ſit.

OPUS, Mater, ſub tuis Auſpiciis natum, in Filiorum tuorum uſum præcipue elaboratum, tuoque proinde Nomini jure merito nuncupandum, in publicum emitto. Te certe tanquam veræ pietatis Magiſtram, Catholicæ Doctrinæ Vindicem, pulcherrimum primævæ Antiquitatis Archetypum colunt ac venerantur omnes, quotquot iniquo partium ſtudio non ducuntur. Fides tua eadem quæ Sanctis olim ſemel tradita; a te ſtant Patrum dogmata, Conciliorum Decreta; a te omnia Veteris Eccleſiæ Symbola, nullis quæſitis coloribus fucata, nullis novis Fidei Articulis aucta vel interpolata: in tuis ſcriniis divina ſervantur Oracula, non ἐν τοῖς ἀποκρύφοις recondita, non intra Clathros & Cancellos repoſita, non ſolis doctis & πολυγλώττοις cognita, ſed familiari ſermone expoſita, in templis, ædibus, officinis lecta, cuivis nota, ubivis obvia. *Utilis* ſiquidem *eſt omnis Scriptura divinitus inſpirata, & hac una ratione a Spiritu S. conſcripta,* (notante D. Baſilio Proœm. in Pſalm. p. 125.) ἵν᾽ ὥσπερ ἐν κοινῷ τῶν ψυχῶν ἰατρείῳ, πάντες ἄνθρωποι τὸ ἴαμα τοῦ οἰκείου πάθους ἕκαστος ἐκλεγώμεθα; *ut ex ea, haud ſecus atque e communi curandarum animarum officina, medelam ſuo quiſque morbo ſalutarem & accommodam queat ſeligere.* Penes te Sacramentis Dominicis ſua ſtat dignitas, reverentia, & integritas illibata; veneranda, inquam, Chriſtianæ Religionis myſteria, non numero ſeptenario tumida, non portentoſis dogmatibus gravida, non ludicris & ineptis ritibus onuſta, ſed pura, ſincera, ſimplicia, qualia a Domino olim inſtituta, ab Apoſtolis tradita. Templa tibi caſta, decora, venuſta; neque ſqualore ſordida, neque ad pompam theatricam extructa & ornata; non corraſis undique Reliquiarum thecis turgida, nec immenſo lampadum chryſtallinarum ſplendore rutilantia, non ſuperba elegantiſſimis, nullaque non arte pretioque limatis Sanctorum imaginibus, quas non

niſi *contra Scripturarum & Religionis noſtræ autoritatem* in Eccleſia Chriſti retineri poſſe, diſerte olim affirmavit Epiphanius. Cultum tuum publicum vere primævum eſſe, catholicum, pium, Deoque dignum teſtantur ſingula tuæ Liturgiæ munera, ſolennes Precum formulæ, quique in ſacris uſurpantur Ritus & Ceremoniæ, numero paucæ, inſtitutione graves, obſervatione utiles. In te antiquum, & ab ipſis Apoſtolis acceptum regimen miramur pariter ac prædicamus, Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum Ordines ſibimet invicem ſuccedentes: poteſtatem tibi a Domino conceſſam intra proprios limites coerces; quæ *Cæſaris ſunt*, *Cæſari* in ſolidum *tribuis*, quæ *Dei Deo*: apud te, ſi unquam alias, ſacro-ſancta Regum majeſtas intemerata conſervatur, ſuiſque nullo invidente, nullo convellente, gaudet privilegiis. Habent penes te honorem ſuum vetuſti Canones, quorum potiorem partem in Codicem tuum Synodicum tranſcripſiſti: ad hos, quantum hodierna ferent tempora, temet totum componis, optaſque enixe, ut priſtinæ diſciplinæ vigor in integrum reſtituatur. Paucis agam: In te renovatam intuemur ævi Cypriancici ſimplicitatem, Conſtantiniani zelum ac puritatem, Theodoſiani decus & εὐταξίαν, utinam addere liceret, & felicitatem. Vigeat apud te magis magiſque antiqua fides, virtus, ſimplicitas; ſint Laici tui moribus inculpati, in fide firmi forteſque; ſint Sacerdotes tui juſtitia amicti, doctrina ornati, & ſit in omne ævum, ut hactenus, *ſtupor mundi Clerus Britannus.* Propitios experiaris ſereniſſimum Regem, *omneſque in eminentia conſtitutos*, ut pro quorum ſalute indies ad Deum preces fundis, eorum præſidio muniaris, tuique omnes *vitam agant quietam ac tranquillam, cum omni pietate & gravitate*: ita vovet, optat, & ex animo precatur.

Filiorum tuorum minimus

GUILIELMUS CAVE.

MAXIME REVERENDO

IN

Chriſto Patri ac Domino

D. THOMÆ,

DIVINA PROVIDENTIA

Archiepiſcopo Cantuarienſi,

Totius Angliæ PRIMATI & METROPOLITANO,

Regiæ Majeſtati a Sanctioribus Conſiliis.

Illuſtriſſime Præſul,

GRaves ſunt & moleſtæ ſatis virorum principum occupationes, curæ longe difficillimæ. Etiam ipſum otium, ſicubi detur, negotii plenum; ut effringenda ſint ei omnia pene pudoris & reverentia clauſtra, qui ſeceſſus eorum ſeveriores intempeſtiva temeritate velit interpellare. Quocirca diu mecum hæſitavi, num is ego ſim, privati laris homo, & ruris plane agreſtis colonus, qui horas tuas, ſi quæ ſint, ſubſecivas perturbare auſim, & hoc, quicquid eſt, operis nomini tuo uſuique, lubens licet meritoque, dedicarem. Fecit tandem ut id auderem ſingulare tuum in has literas Studium, Judicium grave, Candor eximius, & ſi hoc etiam addere fas ſit, conſtans olim & diuturna tecum conſuetudo. Jacta ſunt, te ſuadente, prima inſtituti mei *de Scriptoribus Eccleſiaſticis* fundamenta. Te ſubveniente accrevit opus, nutanti ſæpius & vacillanti animo novas tu vires addidiſti. Non pauca ex tua ditiſſima bibliotheca, quædam & ex ſcriniis tuis deprompta. Quid igitur mirum ſi ad te redit opus jam abſolutum, tuumque ambit judicium pariter & patrocinium? Habes hic longo ſatis agmine venerandos Reipublicæ Chriſtianæ proceres, nomina æternitati conſecrata. Habes veteris Eccleſiæ Bibliothecam, aureis & quantivis pretii monumentis inſtructiſſimam. Habes denique ſolemnes ſanctorum Præſulum Conſeſſus, Acta, Decreta, quæ & ad fidem ſpectant, & diſciplinam. Cum his, Domine, frequenter tu verſari ſoles, in his (ſi per negotia liceret) ætatem terere voluiſti.

Et recte quidem. Quid enim dulcius, quid ſuavius, quid præclarius? Omnia hic ſancta, honeſta, pulchra, pietate & canitie veneranda; pacifica hic & tranquilla omnia, a perverſis & importunis contentioſi hujus ſæculi clamoribus longiſſime remota. Juvat hic quotidie contemplari genuinam Eccleſiæ primitivæ faciem, ad quam Anglicana noſtra ſe in ſolidum componit, nec fœda Novaturientium ruſticitate deformis, nec fucatis Pontificiorum lenociniis & ſuperſtitionibus maculata. Media nos incedimus via, & ab utriſque damnati, ad æquum Catholicæ antiquitatis judicium conſtanter & intrepide provocamus. Voto finiam. Redeat, te Eccleſiæ noſtræ gubernacula ſub auſpiciis Regiis adminiſtrante, priſca majorum pietas, mores antiqui: cuſtodiatur fides pura, primæva, Apoſtolica; publicus Divini Numinis cultus integer & illibatus; Eccleſiæ jura ſarta tecta conſervata: τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, in omne ævum duratura: floreat vigeatque res literaria, ad ſummum perfectionis apicem ſub tuo patrocinio evecta. reddantur literatis præmia, in Eruditionis, Diligentiæ, & Virtutis ſtimulum & honeſtamentum a majoribus olim pie conſtituta: Sacerdotibus ſuus conſtet honor & pretium: ſint doctrina ſani, diſciplinis exculti, moribus graves, caſti, candidi, & inculpati, ubique converſationis, charitatis, fidei & puritatis exemplaria: ſit denique quod hactenus, *ſtupor mundi Clerus Britannus.* Ita vovet, ita ex animo precatur

Maxime Reverendi Nominis tui

Cultor Obſervantiſſimus,

GUILIELMUS CAVE.

PROLEGOMENA.

QUicunque arti alicui aut ſcientiæ, ſive addiſcendæ ſive exercendæ, ſerio appellunt animum, iis imprimis incumbit præcognita tenere, quibus ad artis illius notitiam ſeu exercitium viam ſibi munire poſſint: quod, ut in aliis, ſic præſertim in ſtudio Hiſtorico-Theologico neceſſe eſt. Cum igitur iterato prodeat *Scriptorum Eccleſ. Hiſtoria Literaria*, de ejus ortu, progreſſu, materia, methodo, mediis & ſubſidiis, plurimiſque ad antiquitatis eccleſiaſticæ intelligentiam ſpectantibus, tua forſan æque ac mea intererit, candide Lector, ut paucis hic in anteceſſum agam: quod ſequentibus aliquot ſectionibus abſolvam.

SECT. I.

De Inſtauratione meliorum literarum in Occidente.

DEcreſcente indies primævæ pietatis fideique Chriſtianæ puritate, artes pariter ac ſcientiæ, quæ tanquam ancillæ iis miniſtrabant, ſive juſto Dei judicio, ſive naturali quodam connectionis vinculo, decreſcere cœperunt; donec poſt aliquot ſæcula in meram barbariem extremamque inſcitiam degenerarunt. Latus amplus hac de re differendi campus aperiri potuit; verum cumulate id præſtiterunt alii: nobis igitur compendio hic agendum erit. Corruperant eccleſiam ſectæ, hæreſes, ſchiſmata, idololatria, blaſphemia, magia, etiam non infimi ſubſellii ſacerdotibus uſitata, inepta quandoque & impia ceremoniarum farrago, traditiones incognitæ & non ſcriptæ, exorciſmi & ſuperſtitiones intolerabiles, nova & inaudita de tranſubſtantiatione, ἁγιολατρείᾳ, invocatione, & indulgentiarum nundinationibus dogmata, & quid non? fœdarant Academias pravi mores, faſtus, ambitio, magnifici ſplendidique doctorum *delitioſorum*, *irrefragabilium*, *reſolutorum*, *illuminatorum*, *ordinatiſſimorum*, *Seraphicorum*, *Cherubicorum* tituli ſolicite quæſiti; hinc factiones & diſſidia, *nominalium*, *realium*, *conceptualium*, *&c.* In ſcholis unice regnavit Ariſtoteles, perperam verſus, male intellectus: hunc ſubſecuti ſunt longo ſatis agmine Theologi ſcholaſtici cum ſuis *accidentibus*, *inſtantibus*, *relationibus*, *diſtinctionibus*, *qualitatibus*, *quantitatibus*, *quidditatibus*, *hæcceitatibus*, *formalitatibus*, *ſubſtantiis individuis*, *prædicamentis*, *propoſitionibus*, *terminis logicalibus* & *metaphyſicalibus*, & *ſyllogiſmis* mira arte perplexis & contortis: *Lombardus*, *Commeſtor*, *Albertus*, *Bonaventura*, *Thomas*, *Scotus*, *Holcotus*, *Tricotus*, *Bricotus*, *Boquinquam*, *Almain*, *Biel*, & ſexcenta etiam nominum portenta: hinc nata inſana diſputandi prurigo, vanæ, ineptæ, rixoſæ, & inutiles quæſtiunculæ; uſque adeo, ut omnes pene veritates evangelicæ in ſubtilem & ſpinoſam

theologiam abierunt. Sacris ſcripturis ſtudium contemptui habitum, neglectum, & in lingua vulgari prohibitum; Biblia SS. raro viſa, rarius tractata; adeo ut ſemel iterumque teſtatur Eraſmus Ep. ad Dorp. ſe producere poſſe, qui annum egreſſi octogeſimum, tantum ætatis in hujuſcemodi tricis perdiderint, nec unquam contextum evangelicum evolverint; idque ſe propria experientia, quin & ipſis etiam fatentibus, comperiſſe. Pudenda linguarum eruditarum ignorantia ubique obvia, adeo ut in Latinis autoribus verſatis Græce noſſe ſuſpectum fuerat, Hebraice prope hæreticum, ut queſtus eſt olim Eſpencæus. Quid quod haud pauci erant, qui Latine ſcire vel legere potuerunt. Monaſteria, quæ prioribus eccleſiæ ſæculis, muſarum charitumque fuerant domicilia, jam occupabant indocta ventri ſervientium capita, otio & luxuriæ dedita, Homines ignavi, ventres bene ſaginati, qui officinam vinariam plus frequentarent quam bibliothecam, ut in proverbium abiit, *Indoctior monacho*. Sed divino tandem favente Numine, melior effulſit lux: depulſis enim ignorantiæ tenebris, quas fœda Gothorum, Vandalorumque barbaries, mox monachorum inſcitia, ſcholaſticorumque tricæ & quiſquiliæ orbi Europæo obduxerant, novam plane faciem induit res literaria, priſtinumque decus ac majeſtatem poſtliminio recuperavit. Præluxerant quidem, etiam in mediis tenebris, viri aliquot cordatiores, renaſcentium literarum Phoſphori, qui omni, qua poterant, contentione barbariem ſæculi ſui profligare ſategerunt; inter Græcos, Maximus Planudes, Demetrius Cydonius, Manuel Chryſoloras, Conſtantinus Laſcaris, Georgius Gemiſtus Pletho, Georgius Trapezuntius, Cardinalis Beſſarion; apud Italos, Fr. Petrarcha, Leon. Aretinus, Fr. Poggius, Æneas Sylvius, Fr. Philelphus, Hermolaus Barbarus, Laurentius Valla; in Gallia, Nicolaus Oreſmius, Petrus de Alliaco, Johannes Gerſon, Nicolaus Clemangius, Ægidius Carlerius; apud Hiſpanos, Raimundus Lullius, Alvarus Pelagius, Fr. Ximenius, Alphonſus Toſtatus, Johannes de Turre-cremata, Petrus Cirvelus, Ferdinandus Pintianus; in Germania, Johannes de Janduno, Johannes Nider, Nicolaus Cuſanus, Dion. Carthuſianus, Rudolphus Agricola. Ex Anglis noſtris, unicum tantummodo exemplum dabo, ſed πολλῶν ἀντάξιον ἄλλων, virum melioribus literis pro ſorte ſæculi haud vulgariter imbutum, egregium plane literarum & literatorum Patronum; Richardum intelligo Burienſem, quem nobilis & opulenta ſedes Dunelmenſis olim tulit epiſcopum, utinam ſic ſemper talem. Vixit is regnante Edvardo tertio regum noſtrorum feliciſſimo, (cujus pueritiam rexerat, & ad mores principe dignos formaverat) magnis & eccleſiæ & reipublicæ muneribus functus; erat quippe, ut alia mittam, ſummus Angliæ cancellarius, magnuſque ærarii regii theſaurarius: quam flagranti vero, & ut ipſius verbo utar, *exſtatico* in literis promovendis, ferebatur animo, in libello ſuo, quem idcirco *Philobiblion*, ſive *de amore librorum* inſcripſit, ipſe * nos docet. Ab ineunte ætate viros doctrina claros familiares habuit, ſuaviſſima eorum conſuetudine mirifice delectatus; quos poſtea etiam in dignitate poſitus ſocios ſibi aſcivit, in hoſpitio commenſales, in itinere comites, in omni fortuna ſodales. Impetrata facultate regia, omnes regni bibliothecas, tum publicas, tum privatas perluſtravit, & diligenter excuſſit. Ab iis, quos

* Vid. Philob. capp. 8. 10. 11. 18. 19. edit. Gold.

quos maximis devinxerat beneficiis, nullum gratius ἀντίδωρον offerri potuit, quam ſi pulverulenti quaterniones, & decrepiti codices donarentur. In plurimis, quas apud exteros principes legationibus in Gallia, Italia, Germania, obiit, nunquam non ei curæ fuit, ſupellectilem librariam augere. Quocunque pedem moveret, omnia librorum armamentaria ſolerter inviſit, & quicquid theſauri literarii reperit, munifica liberalitate redemit. Nec tabernas librarias neglexit, ſi quid in rem ſuam inde reportaret. Ex ordinibus monaſticis, præcipue Prædicatoribus, & Minoritis, monachos ſelectiores habuit, quos in omnem literati orbis angulum miſit, ut melioris notæ codices vel prece vel pretio ſibi compararent. In atriis ſuis ingens ſemper aderat antiquariorum, ſcriptorum, colligatorum, correctorum, & illuminatorum multitudo, qui libros ſua quiſque facultate curarent. Et quoniam probe ſciret, linguarum cognitionem unicam eſſe ad referanda ſcientiarum penetralia clavem, grammaticam Græcam, ut & Hebræam adornari curavit, adjunctis aliis, quæ in his linguis excolendis ſtudiorum uſibus inſervirent. Antiquos codices emendavit, voces vetuſtate nimia caligantes congruis interpretationibus elucidavit, veterumque grammaticorum orthographiam, proſodiam, etymologiam, & diaſynthesin inconcuſſa ſedulitate inſtauravit. Denique, nequid deeſſet, apud ſe ſtatuit, aulam publicam in academia Oxonienſi fundare, reditibus ditare, inque ea bibliothecam, quam habuit inſtructiſſimam, in communem academicorum uſum collocare: ut plures certe libros, quam omnes ſimul iſtius temporis Angliæ epiſcopi, poſſediſſe dicitur. Utrumque præſtitiſſe, collegium nempe Dunelmenſe a monachis antea inchoatum perfeciſſe, prædiiſque locupletaſſe, & bibliothecam ſuam inibi repoſuiſſe, diſerte tradunt annales Oxonienſes. Hiſt. & Antiq. Ox. lib. 2. fol. 48. Hæc Burienſis noſter, cujus exemplum haud pari licet paſſu ſecuti ſunt alii, ex meliore luto habentes præcordia, qui de bonarum artium ſtudiis his temporibus optime meriti ſunt. Sed pauci erant, & *rari nantes in gurgite vaſto*. Pleniſſima optimarum diſciplinarum lux τὸν τῆς διορθώσεως καιρὸν expectabat. Et quidem inchoata ſemel religionis reformatione, in omnes mox angulos ſplendoris ſui radios diffundere cœpit melior, & reconditior literatura. Fugatis barbariſmis & ſolœciſmis, quibus dudum ſcatebant omnia, caput extulit purior Latinitas, & Romanæ linguæ nitor & venuſtas vigebat indies. Artes & diſciplinæ liberales ſpinis & vepribus diu obſitæ, ex umbra tandem in ſolem proferuntur, nitori ſuo in integrum reſtitutæ. Exauctorato, qui hactenus in ſcholis tyrannidem exercuerat, Ariſtotele, in libertatem ſeſe vindicavit nobilior philoſophia, ex ipſis naturæ penetralibus hauſta, ad rectæ rationis trutinam librata. Sordes depoſuit theologia, ad ſacræ ſcripturæ magiſterium, ad primævæ antiquitatis normam exacta & expenſa.

SECT. II.

De inſtaurato Eccleſiaſticæ Antiquitatis ſtudio.

IN communi literarum ſtrage, de qua ſupra dictum, ſuas etiam vices paſſa eſt res eccleſiaſtica, præteritorum ſæculorum memoria pene

erat extincta, & pauci erant qui cognoſcerent, quid ante ſe natos geſtum fuerat. Eccleſiæ antiquitates a tot retro ſæculis ſuis quaſi ruderibus ſepultæ, effodiuntur, eque ruinis ſuis emerſerunt. Patres Græci Latinique, in obſcuris bibliothecarum forulis hucuſque vincti, catenulis eximuntur, ſua quiſque lingua nobiſcum libere converſantes. Hiſtoriam eccleſiaſticam diligenter excolere cæperunt ſacræ vetuſtatis candidati, qui genuinam eccleſiæ catholicæ faciem delinearunt, ejuſque doctrinam, politiam, diſciplinam, ritus, moreſque, cœtus ſynodales, ſanctorum martyrum certamina & ἀνδραγαθήματα, ſchiſmatum & hæreſeωn ortus & incrementa, ſcriptorum eccleſiaſticorum occaſiones & progreſſus, ab ipſis rei Chriſtianæ incunabulis velut in ſpeculo nobis ob oculos poſuerunt. Et jam reſerantur ubique eccleſiarum ſcrinia, monaſteriorum archiva, bibliothecarum arcana, principum chartophylacia: unde mox in lucem producta antiquorum patrum monumenta, conciliorum decreta, martyrum, ſanctorumque acta, imperatorum edicta, regum, principumque diplomata, quibus jura eccleſiaſtica & ſancita primum, & ſarta tecta conſervata: uberrima hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſeges futura.

Primi, ni fallor, qui ſuperiori ſæculo ſingulare quidpiam hac in parte ſunt aggreſſi, erant *Centuriarum Magdeburgenſium* conditores, Johannes Wigandus, Matthæus Judex, Baſilius Faber, quique totius inſtituti prora quaſi ac puppis erat, Matthias Flacius, patria Illyricus, qui, abjecto vitæ, quam animo deſtinaverat, monaſticæ ſtudio, in Germaniam abiit, & fixis tandem Magdeburgi laribus, ſocios ſibi & συνεργοὺς aſcivit; qui, partitis inter ſe laborioſiſſimi ἐπιχειρήματος curis, operi ſe ſedulo accinxerunt.

Quo vero res felicius cederet, miſſi ſunt in diverſas Europæ provincias, qui pulverulentos bibliothecarum angulos excuterent, abditos antiquitatis theſauros extraherent, codices manu exaratos deſcriberent; immo ipſe Flacius, teſte M. Adamo*, aſſumpto monachi habitu & perſona, celebriores aliquot in Germania monaſteriorum bibliothecas perluſtravit, & quos commode poſſet, hiſtoricos clam ſecum abſtulit; quibus adminiculis, præſertim *Catalogum teſtium veritatis* poſtea confeciſſe dicitur. Omnibus jam rite præparatis, univerſum opus in 13. *Centurias*, ſive ſæcula diſtribuerunt (neque enim ulterius progreſſi ſunt) quavis Centuria 15. primaria capita complectente, quibus de eccleſiæ propagatione, de ſtatu tranquillo vel turbato, de doctrina ſana vel corrupta, de conciliis, de epiſcopis, doctoribus, viriſque illuſtribus, de hæreſibus, martyribus, &c. prolixe actum eſt. Et in has quidem claſſes, tanquam totidem alvearia, quicquid uſpiam ex antiquitate congeri poterat, magna fide & diligentia repoſuerunt, facili methodo, & indagantium uſui ſatis accommodata. Certe proprie loquendo, non tam hiſtoria eccleſiaſtica dici debet, quam rerum eccleſiaſticarum quovis ſæculo memorabilium ditiſſimum ampliſſimumque penu & promptuarium; unde ſua hiſtorici eccleſiaſtici, ſua theologi, dogmatici, elenctici, rituales, ſua denique fidei Chriſtianæ adverſus tum Gentiles, tum hæreticos propugnatores plena meſſe petere & reportare poſſint. Opus immenſi laboris, quantivis pretii. Ineſſe labes & nævos, multa omiſſa, peccata multa, deprehendi etiam quam-

* Vit. Fl. Illyr. p. 475.

quandoque in ipſis conditoribus nimiam affectuum indulgentiam, & ἀμετρίαν τῆς ἀνθολκῆς, nec negari poteſt, nec debet diſſimulari. Sed homines erant, & humanis proinde erroribus & infirmitatibus obnoxii; via incedebant minime trita, idque in ipſo pene renaſcentium literarum diluculo: rariores adhuc erant ſanctorum patrum editiones, rariora multo Græcorum exemplaria, quorum verſionibus, iiſque haud ſatis fidis, plerumque utendum erat. Non pauca, quæ eos latuerunt, ex eo tempore lucem viderunt. Opus jam editum ad ſecundas curas revocare nunquam licuit. Nihil ſimul inchoatum & perfectum. "Fatentur * ingenue, qua erant modeſtia, ſe potius delineationem Hiſtoriæ eccleſiaſticæ qualemcunque tentaſſe, quam integram & omnibus numeris abſolutam ſcriptionem; occaſionem ſe aliis præbere voluiſſe, qui perfectius & melius quiddam gignere vel volent, vel poterunt." * Præf. generalis ante t. 1.

Obſtupuit plane eruditorum orbis, & merito quidem, cum videret pauculos quoſdam in obſcuro Germaniæ loco latitantes, nullius antea nominis, nulla eruditionis fama celebres, vix ullis librorum ſubſidiis munitos, nullo ære publico ſuſtentatos, nullius auſpiciis, nullo præeunte exemplo, ex fractis, disjectiſque collapſæ vetuſtatis ruderibus hinc inde conquiſitis & convaſatis, tam ſplendidam, tam ſtupendam Hiſtoriæ eccleſiaſticæ molem condidiſſe. Prima Centuria edita eſt *Baſiliæ* anno 1559. Reliquæ ſequentibus annis, partim ibi, partim alibi elaboratæ. Omnes tandem recognovit Ludovicus Lucius profeſſor Baſilienſis, junctimque edidit *Baſil.* 1624. 6. tom. fol. Has Centurias, ſed non ſervato eodem ordine, nec pari felicitate, in compendium redegit Lucas Oſiander Norimbergenſis, addita continuatione ad annum uſque 1601. Hoc Oſiandri opus prodiit *Tubingæ* 4°. ab anno 1591. ad an 1603. Vix dum publici juris factæ ſunt priores Centuriarum partes, cum tota commovebatur Roma, & tanquam *Hannibal ad portas*, tota contremuit. Videbant aulæ Romanæ proceres, eccleſiæ ſuæ fraudes & impoſturas, ſuperſtitiones & corruptelas, nova placita pro antiquis venditata, in hoc opere ubique detegi, & denudari, nullique jam non conſtare, præſentem eccleſiæ Romanæ faciem tantum a primæva illa & apoſtolica diſtare, ὅσον οὐρανός ἐστ' ἀπὸ γαίης. Communi igitur ſuffragio bellum decernitur, diſperdenda erant Magdeburgenſium agmina, & quibuſcunque machinis delenda Carthago. Primus in hanc arenam deſcendit Onuphrius Panvinius, Eremita Auguſtinianus, vir in antiquitatibus ſacris & profanis egregie exercitatus, qui *Annales Eccleſiaſticos* aggreſſus eſt, neque levem in iis progreſſum fecit, verum affectos tantum poſt ſe reliquit; quorum ingentes aliquot tomi MSS. in Bibliotheca Vaticana hodie aſſervantur. Nec alia, ut videtur, eſt *Hiſtoria Eccleſiaſtica MS. de dignitate ſedis Apoſtolicæ, & de poteſtate ſummi Pontificis adverſus Centuriatores*, cujus meminit L. Jacob a S. Carolo, * *Bibliothecæ Pontificiæ* conditor. Sed e vivis migrante Panvinio anno Chriſti 1568. ætatis 39. ad Cæſarem Baronium res devoluta eſt. Erat is congregationis oratorii a Philippo Nereo recens inſtituti presbyter, cui in mandatis dedit Philippus, ut ad conſcribendam Hiſtoriam eccleſiaſticam omni, quo poterat, ſtudio animum appelleret. Vehementius renitebatur Cæſar, multa in * Bibl. Pontif. lib. 2. p. 409.

ſuam excuſationem protulit, cauſatus inter alia, hoc ipſo tempore Onuphrium Panvinium, hominem longe doctiſſimum, magnum hoc ipſum opus moliri. Inſtante nihilominus Philippo, graviter fluctuabat Baronii animus, cum accidit, referente Hieron. Barnabeo *, quod omnem ei ſcrupulum exemit. Viſus eſt ſibi per ſomnum cum Onuphrio Panvinio hac de re colloqui; rogare, ut opus eccleſiaſticæ Hiſtoriæ a ſe jam pridem inchoatum abſolveret & perficeret; abnuere Onuphrium, atque aures oculoſque pariter avertere. Urgente adhuc Baronio, extemplo vox audita eſt, quam Philippi eſſe cognovit, *quieſce* Baroni, *ne quid ultra loquere, Annales ipſemet ſcribes.* Victus jam collum ſubmiſit, graviſſimoque oneri humerum ſuppoſuit. Erat in eo, notante J. Nicio Erythreo *, antequam opus aggrederetur, doctrina mediocris, eruditio vulgaris, Latine ſcribendi uſus propemodum nullus; quas tamen difficultates labore improbo & indefeſſa diligentia ſuperavit. Inter oratorii inſtituta erat & illud laude plane dignum, ut ex quatuor, qui de rebus divinis verba facerent, unus Hiſtoriam eccleſiaſticam auditoribus prælegeret. Hanc provinciam ſibi a Philippo demandatam ſtrenue executus eſt Baronius; omnia veterum monumenta, edita, inedita, legit, excuſſit, examinavit; quicquid ſe obtulit, excerpſit, & in uſus ſuos ſepoſuit; ſingulis fere quadrienniis integrum Hiſtoriæ eccleſiaſticæ curſum abſolvit; finito curriculo, idem rediit labor actus in orbem; adeo ut, ipſomet teſte, triginta annorum ſpatio integrum rerum geſtarum ſeriem ſepties in oratorio repetiverit. Erant in urbe viri doctrina & eruditione conſpicui, quibuſcum conſilia ſua communicavit, & a quibus impetravit auxilium; exteros per literas conſuluit; patebant indies nobiliores Romæ Bibliothecæ, præſertim Vaticanæ receſſus intimi.

* Vit. Baron. l. 1. c. 18. p. 42.

* Pinacoth. 1. c. 48. p. 84.

Ita inſtructus, poſt triginta demum annos ad conſcribendos annales ſe contulit: collectanea de totius orbis Chriſtiani ſtatu, quæ ex omni antiquitate ingenti copia ſibi conquiſiverat, in ſua ſæcula digeſſit, cujuſvis ſæculi memorabilia ad ſuos quæque annos redegit; quo pacto integra reipublicæ Chriſtianæ hiſtoria a Chriſto nato ad annum uſque 1198. continua annorum ſerie feliciter decurrebat: optima quidem methodo atque operi hiſtorico apprime congrua, magno cum legentium fructu, ſed majore ſibi difficultate, & labore propemodum infinito. Multa aureæ vetuſtatis monumenta eruit, æternis aliter tenebris forte damnanda, aliis plurimam affudit lucem, omnia inſcriptionibus & numiſmatibus antiquis ornavit ſimul & illuſtravit. Accedit ad laudis cumulum, juſtamque omnibus admirationem movet, quod unius autoris opus eſt, ſolius Baronii ſtudio & inchoatum & abſolutum, quodque integri 12. tomi propria autoris manu ſemel iterumque exarati ſint. Unde rogante magno quodam antiſtite, cui collectiones ſuas oſtenderat, quotnam amanuenſium opera uteretur, ſubridens, propheticum illud uſurpavit (an ea, qua in Chriſtum par erat, reverentia viderint alii) *torcular calcavi ſolus.* Adhuc, elaboravit hæc omnia inter quotidianas eccleſiæ parochialis curas, confeſſionibus excipiendis, miſſis celebrandis, horariis precibus recitandis, ſermonibus alternis prope diebus ad populum habendis, ſedulo intentus. Nec leviter diſtrahebant hominem alias occupatiſſimum, maximarum, quas

ſuſti-

ſuſtinuit, dignitatum munera. Præterquam enim quod Bibliothecæ Vaticanæ cura ei commiſſa ſit, Clementi 8. a confeſſionibus audiendis erat. Deponente præfecturam Philippo, congregationis ſuæ præpoſitus eligitur, protonotarius etiam apoſtolicus conſtitutus, tandemque in Purpuratorum collegium cooptatus. Quibus non obſtantibus, in pertexendis annalibus gnaviter perrexit, & ad umbilicum perduxit; quos tamen ne omnibus numeris abſolutos daret, obſtabant plura, de quibus viri cordati dudum conqueſti ſunt. Nos tria breviter notabimus. Primo, in cauſa fuit craſſa linguæ Græcæ ignorantia, unde factum eſt, ut in veteris eccleſiæ hiſtoria magna ex parte hoſpes fuerit & peregrinus; cum patribus Græcis, quibuſcum præcipue ei res erat, non niſi per interpretem colloqui potuit, & verſionum autores malefidos ſæpenumero viæ duces in ſolidum ſequi neceſſe habuit, ut nihil mirum, ſi turpes lapſus & hallucinationes ubique reperiantur. Secundo, defectus chronologiæ, quam primarium hiſtoriæ oculum merito dixeris. Nondum ſatis excuſſæ erant rationes chronologicæ; nondum rite diſpoſiti, & accurate repurgati faſti conſulares; nec ſatis illuſtratæ celebriores Epochæ, & Olympiadum periodi; nondum certo definita imperatorum tempora, pontificum, & epiſcoporum ſucceſſiones. Hinc tot parachroniſmi & metachroniſmi ubivis obvii, de quibus præ aliis conſulendus eruditiſſimus *Pagius* in *Critica Hiſtorico-Chronologica in Baronii annales*. Tertium, idque longe graviſſimum, immoderatum partium ſtudium, quo fit, ut quocunque fere moveret pedem, veritati offuciæ tanquam ſoli nebulæ objiciendæ erant. Luce ipſa clarius eſt Baronium, cum ad ſcribendum primo animum appulit, id ſibi ſolum negotii dari crediddiſſe, ut eccleſiæ Romanæ traditiones, mores & placita, ſuperſtitiones denſiſſimis ſæculorum tenebris natas, venerandæ antiquitatis nomine incruſtaret, ſedis pontificiæ dignitatem, autoritatem, majeſtatem, monarchiam, ac pene omnipotentiam ſtatuminaret, Centurias Magdeburgenſes, quas *Centurias Satanæ* alicubi appellat *, oppugnaret, proſterneret, profligaret. Non obſcure id profitetur ipſemet Baronius †, diſertius affirmat vitæ ejus autor ‡, diſertiſſime Pagius *, *primarius*, inquit, *ac præcipuus, quem ſibi propoſuerat, ſcopus erat, confutatio Centuriarum Magdeburgenſium, in quibus autores cumularant quæcunque adverſus ſanctitatem eccleſiæ Romanæ, auctoritatem ſummorum pontificum, omniaque religionis Catholicæ dogmata adverſari ſibi videbantur.* Hinc tot veterum, tum patrum, tum conciliorum loca divulſa, & fictis fucatiſque interpretationibus a genuina autorum mente detorta, alia ſuppreſſa vel interpolata; hinc ſcripta apocrypha & ſuppoſititia toties in teſtimonium adducta, dubia, incerta, ficta, fabuloſa, ad partes vocata, & pro antiquis & genuinis venditata; hinc tot veritatis teſtes ſuo quiſque tempore damnati & rejecti; hinc regum & imperatorum, qui iniquis Romanorum pontificum uſurpationibus viriliter ſe oppoſuerunt, autoritas imminuta, & non diademata modo, ſed & colla proterve conculcata. Hæc hiſque ſimilia utramque faciunt paginam, omnibus qui Baronium vel a limine ſalutarunt, ſatis nota. Quid multa? In annalibus Baronianis ingenium, dexteritatem, gravitatem, eruditionem, & diligentiam ſuſpicimus & prædicamus; judi-

* Grat Act. ad Ph Ner præfix. t. 8
† Epiſt Ded ad Sixt 5. t. 1.
‡ Ubi ſupra t. c 18 19.
* Præf. ad Critic. n. 3.

ćium, fidem, integritatem, ſimplicitatem, candorem merito deſideramus. Prodiit primus annalium tomus *Romæ* ex typographia Vaticana ann. 1588. ſequentes ſequentibus annis; exinde Venetis, Antwerpienſibus, Colonienſibus, Moguntinis typis expreſſi. Habent vero hoc ſingulare editiones poſteriores, nempe quæ ab ineunte ſæculo evulgatæ ſunt, ut quæ ſecundis curis addenda vel emendanda cenſuit illuſtriſſimus autor, vel ſuis locis inſerta ſint, vel ſingulorum calci, ſaltem ad tomi decimi finem adjiciantur. Præter 12 tomos editos, exſtare tres MSS. teſtis eſt H. Barnabeus, congregationis oratorii presbyter*, *Tres*, inquit, *alios qui de duodecim alteris poſt ejus obitum reperiri potuerunt, nos ipſi aſſervamus in noſtra Vallicellana Bibliotheca una cum annotationibus ad martyrologium Romanum, aliiſque opuſculis nondum in lucem editis.* Cur vero ſupprimantur, utinam nobis indicaſſet. De operis Baroniani epitomis & continuationibus, nempe Bzovii, Rainoldi, & Spondani, de ejuſdem elogiis, vindiciis, nævis, cenſuris, animadverſionibus, verſionibus, editionibus; denique de inferioris ſubſellii hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcriptoribus, pontificiis, Lutheranis, reformatis, multa congeſſerunt Caſ. Sagittarius *Introduct. in Hiſtoriam eccleſiaſticam* capp. 14, 15, &c. Jo. Frid. Mayerus theologus Hamburgenſis celeberrimus libello *de fide Baronii*, & nos breviter pro inſtituto noſtro infra Sect. 8. Jam ad inſtitutum noſtrum propius accedamus.

* Vit. Bar. l. 1. c. 19.

SECT. III.

De hujuſce Operis ortu & progreſſu.

POſtquam artes & ſcientiæ ad ſummum pene perfectionis ſuæ faſtigium jam perveniſſent, non tam deeſſe videbantur libri novi, in quocunque literarum genere elucubrandi, quam Paraſceuaſtici & Manuductorii, qui hactenus editorum notitiam in vulgus propagarent, uſum & utilitatem oſtenderent, ipſos autores deſcriberent, criticaſque quaſdam regulas traderent, quibus vera a falſis, genuina a ſuppoſititiis diſcernerentur. Id ut in aliis facultatibus, ſic præcipue in re Hiſtorico-Eccleſiaſtica factum videmus. Hinc tot eccleſiæ *Bibliothecarii*, præclara veterum monumenta in proprias claſſes reponentes; tot *Critici ſacri*, de ſcriptis adeſpotis, obſcuris, dubiis, ſpuriis, de autorum ſtylo & ætate ſententiam & judicium ferentes; tot ſanctorum Patrum *Catalogi* & Nomenclatores; tot introductiones ad lectionem Patrum; tot ſcriptores de Scriptoribus eccleſiaſticis, deque eorum vita, ſectis, dogmatibus, ſcriptis, &c. quorum amplum ſatis catalogum alibi pertexuimus. Et hoc quidem ſaxum ab ipſis fere ſtudiorum theologicorum primordiis (præfiſcine id, & abſque jactantia dicam) me volviſſe fateor. Et plane in quam immenſam molem parva ab origine res ſæpius creſcant, hoc ipſo opere ſatis ſuperque didici. Anno 1674. *Londini* typis mandavi *Scriptorum Eccleſiaſticorum tabulas*, quæ *Hamburgi* deinde an. 1676. me plane inſcio, recuſæ ſunt. Eo enim tempore de hac re ulterius promovenda, οὐδ' ὄναρ οὐδ' ὕπαρ, ne ſemel quidem ſubiit animum cogitatio. Poſt

paucos

paucos vero annos enixe rogarunt, & acrius apud me inſtabant amicorum plurimi, viri haud vulgares, ut de Scriptoribus eccleſiaſticis accuratius adhuc aliquid commentarer, & ſuppletis quæ in aliorum hac de re libris deeſſe videbantur, opus conderem, quod communi ſtudioſorum commodo inſerviret. Talia ſuadentibus ſurdas objeci aures, nec tam argumentis quam iteratis precibus victus, tandem manus dedi, & conquiſitis undique, quæ futuri operis ſubſidio, ſimul & ornamento fore videbantur, *hiſtoriæ* hujuſce *literariæ* fundamenta jeci. Verum protinus expertus ſum, duram me cepiſſe provinciam, nec tam gravi oneri pares ſubeſſe humeros, magnum eſſe negotium, laboris & periculi plenum, nec unius anni id opus fore. Non enim nobis, qui ſub ſole & pulvere indies laboramus, licet eſſe tam beatis, ut, cæteris ſoluti curis, unico negotio, opera atque animo incumbamus. Alio nos vocant quotidianæ vitæ curæ & ſollicitudines, & frigidæ plerumque occupationes, quæ ſimul & avocant animum & comminuunt; alio, quæ amicis præſtantur obſequia; alio, diverſa quandoque ſtudiorum ratio; alio denique ſacri noſtri muneris officia; quorum ſingula vel totum occuparent hominem. His tamen non obſtantibus, in hiſtoria hac concinnanda pene ad finem quarti ſæculi ante plures jam annos progreſſus eram, cum primo nutans rerum mearum ſtatus, mox pertinax & pene conclamata valetudo, & moles, qua premor, cadaveroſa, opus incœptum e manibus excuſſerunt. Interim ne nihil omnino egiſſe viderer, an. 1685. *Chartophylacem eccleſiaſticum*, quo prope 1500. ſcriptores, eorumque ſcripta recenſebantur, in lucem emiſi. Ex eo tempore duo ſcriptores Galli idem argumentum ex parte tractarunt; *viz. Lud. Ellies du Pin*, facultatis Sorbonicæ theologus, qui autorum eccleſiaſticorum novam bibliothecam Gallico ſermone edidit *Pariſ.* 1686. 8°. Vir (quantum ex iis quæ Latine edidit, perſpicere licet, Gallica enim haud ſatis capio) doctus & candidus, & antiquitatis eccleſiaſticæ cultor diligentiſſimus. Alter, *Caſimirus Oudin*, presbyter Præmonſtratenſis, qui eodem loco & tempore *ſupplementum ad Bellarminum de ſcriptoribus eccleſiaſticis* evulgavit. Quo in opere utinam eandem cum Cl. *Du Pin* diligentiam, par judicium adhibuiſſet: non tot fœdis erroribus ſe implicuiſſet, nec adeo magnam operis ſui partem ex Miræo, Labbeo, Voſſio, aliiſque (ſæpe ne leviſſima quidem eorum, unde ſua deſumpſerit, mentione facta) ad verbum tranſcripſiſſet: non levem alioqui candoris, & diligentiæ non inutiliter poſitæ laudem reportaturus. Verum ad *Chartophylacem* redeo. Cum opuſculum illud breve nimis & jejunum eſſe, quam ut ſtudioſorum uſibus ſatisfaceret, amici undique conquererentur, mecum tum coram tum per literas egerunt, ut opus quod ad blattas & tineas relegaram, ad incudem revocarem, adeoque ad telam quam orſus eram, pertexendam, ſtimulos addiderunt. Feci igitur quod potui, & opus ad hanc, quam vides, formam molemque, non ſine immenſo (quod præfiſcine dicam) labore tandem perduxi. De quo modo candide judicent eruditi, ſat erit; quid cenſores, quid naſutuli, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ.

Dicet fortaſſe aliquis, me actum agere, & in hoc inſtituto poſt Sixtum Senenſem, Poſſevinum, Bellarminum, Miræum, Labbeum, Geſnerum, Simlerum, Perkinſium, Scultetum, &c. verſari, nil aliud eſſe,

quam poſt Homerum Iliadem ſcribere. Fateor quod res eſt, plures in hoc genere ſcriptores exſtare; quorum lucubrationes a me quam longiſſime abſit, ut e ſtudioſorum manibus excuti vellem. Habent aliorum libri ſuos uſus, habet forſan & meus ſuos. In eodem ſtadio decurrentibus non eadem omnibus currendi ratio, non eadem terenda ſemita, neque eadem curſum feliciter conficiendi adminicula; nec qui in amœno amploque deambulunt horto, eoſdem ſemper decerpunt floſculos. Latiſſime patet ſcriptorum eccleſiaſticorum campus, in quo plures abſque aliorum damno ſeſe exercere poſſunt. Quid alii qui de ſcriptoribus agunt eccleſiaſticis, quid vero ipſe in hoc opere præſtiterim, aliorum eſto judicium; mallem ego ex ipſius operis collatione, quam ex mea deprædicatione, id lectori innoteſcere. Sine jactantia ſpero dici poteſt, præter ea quæ mihi cum aliis communia ſunt, quam plurima hic reperiri, quæ fruſtra alibi quærantur. Utcunque ſit, vulgatum illud S. Auguſtini huc etiam trahere licet: *Neque enim omnia, quæ ab omnibus conſcribuntur, in omnium manus veniunt. Et fieri poteſt, ut nonnulli, qui etiam hæc noſtra intelligere valent, illos planiores non inveniant libros, & in iſtos ſaltem incidant. Ideoque utile eſt plures a pluribus fieri diverſo ſtylo, non diverſa fide, etiam de quæſtionibus iiſdem, ut ad plurimos res ipſa perveniat, ad alios ſic, ad alios autem ſic.* Prodiit hiſtoria noſtra *Londini* anno 1688. Editionem Londinenſem, me plane inſcio, parum feliciter expreſſit typographus Genevenſis, qui priora errata novis, & longe gravioribus cumulavit. Effluxerunt jam plurima annorum luſtra ex quo opus iſtud typis mandavi: & hoc labore defunctus, ſperabam futurum deinceps, ut his ſolutus curis in angulo cum libello quiete poſthac latitarem. Verum jucundiſſimum illud, quod mihi ſuaviter ſomniaram otium, amici inviderunt, ad conſuetos labores me, obtorto quidem collo retrahere ſatagentes. Monebant, tantæ molis opus ſecundas curas non admittere modo, ſed exigere; ſupereſſe plurima, quæ diligentiam meam hactenus effugerant, alia forte, quæ manum emendatricem expectarent, non pauca veterum opuſcula ex eo tempore in lucem emiſſa, novas quotidie prodire editiones, eaſque longe accuratiores, plura adhiberi poſſe ſubſidia, quæ antea denegata fuerant. In his, ſimilibuſque amicorum monitis acquievi tandem, parum cautus, in quem curarum & difficultatum gurgitem memet iterum præcipitarem; unde non ſine ſumma moleſtia, mihique, fractis jam corporis animique viribus, ægre ferenda, eluctandum erat. Sed jacta erat alea, nec pedem retrahere licuit. In novo hoc molimine duo imprimis ob oculos habui, primo, ut excuſſis denuo veterum monumentis, ſcriptores mihi antehac incognitos, aut præteritos, e tenebris eruerem & in lucem publicam revocarem, quorum plures centuriæ in hoc opere reperiuntur. Alterum, ut quæ in ſcriptoribus a me olim recenſitis deeſſe videbantur, ſupplerem, noviſque acceſſionibus & obſervationibus illuſtrarem; quod pro operis inſtituto, meæque facultatis tenuitate, aliqua ſaltem ex parte, me præſtitiſſe ſpero.

Aug. de Trin. l. 1. c. 3. tom. 3. p. 211.

SECT.

SECT. IV.

De materia & methodo hujus Operis.

Reſtat jam, ut paulo explicatius de ipſis quos hic exhibemus ſcriptoribus, de illorum ſcriptis, deque operum editionibus, denique de methodo & ordine quo uſi ſumus, paucis agamus. Scriptores ipſi non ſunt unius generis. In quinque claſſes commode diſpeſci poſſunt: ſunt enim vel majores, vel minores, vel hiſtorici, vel Gentiles, vel denique anonymi. Majores voco, non tantum qui ætate & autoritate cæteris præſtant, quales ſunt apoſtoli virique apoſtolici, οἱ τὴν πρώτην τάξιν τῆς τῶν ἀποστόλων ἐπέχοντες διαδοχῆς (ut de iis Euſebius lib. 3. cap. 37.) ſed qui indefeſſo ſtudio & immenſis laboribus plura volumina in eccleſiæ juxta ac reipublicæ literariæ commodum elucubrarunt: & in hoc genere nullum me prætermiſiſſe ſpero. Minorum gentium ſcriptores ſunt, qui non niſi paucos aliquot tractatulos ediderunt, vel ſingularem aliquam epiſtolam ad poſteros tranſmiſerunt. Hos etiam undique conquiſivi & in cenſum retuli: quod ut majore cum fructu facerem, non modo magna patrum volumina ſedulo excuſſi, verum ingentes Bibliothecæ Patrum, conciliorum, miſcellaneorum, & (quotquot ad manus meas pervenerunt) iſtiuſmodi collectaneorum tomos pervolvi, plurimoſque inibi latentes ſcriptores in lucem protraxi: in hac ſcriptorum claſſe, primum locum tenent (non enim de iis jam loquor, qui juſta volumina condiderunt) pontifices Romani prope omnes, quorum acta, epiſtolæ, decreta, diplomata, cum ad rei eccleſiaſticæ notitiam ſint maxime neceſſaria, neſcio qua de cauſa in ſcriptorum eccleſiaſticorum cenſum (quod tamen vulgo fieri non ſolet) non ſint reponendi. Hiſtorici, qui genuinum eccleſiæ ſtatum, ortum, progreſſum, & corruptionem literis conſignarunt. Hique iterum in quatuor claſſes diſpertiuntur; ſunt enim vel *Hiſtorici eccleſiaſtici* proprie ſic dicti, qui res in eccleſia geſtas, & cujuſque ſæculi memorabilia vel compendio, vel ἐν πλάτει poſterorum memoriæ commendarunt; vel *Chronographi*, qui habita ſtrictiori temporis ratione, geſta quælibet ad certas periodos, vel ad ſingulos annos redegerunt; vel *Hæreſiologi*, qui veterum hæreſewn originem, incrementa, exitum, dogmata, & deliramenta delinearunt; quod enim hæreticos inſeruerim, id inde factum eſt, quia horum non minus quam aliorum notitia ad hiſtoriam eccleſiaſticam illuſtrandam apprime confert: cum enim haud minima eccleſiaſticæ antiquitatis pars ſint, plurimumque refert ſcire quinam fuerint, & unde orti: quænam illorum ſecta & placita, quoſve libros ad dogmata ſua vindicanda procuderint, quave occaſione hæreſes ſuas diſſeminarint, neceſſe eſt, ut in hujuſcemodi opere eorum ratio habeatur: quod tamen vel penitus inſuper habent, vel negligenter admodum curare ſolent, qui ſcriptores eccleſiaſticos nobis exhibent: vel denique *Biographi*, qui vitas ſanctorum, aliorumque doctrina & pietate illuſtrium in literas miſerunt, nobiſque in exemplum poſuerunt. Quo vero ætate ſunt ſequiores hi ſcriptores, eo viliori pretio ſunt æſtimandi. Otioſi quippe monachi, præſertim a ſæculo octavo & deinceps,

ceps, dum majorum ſuorum acta poſteritati tradere voluerunt, res eorum, non prout geſtæ fuerant, deſcribere contenti, fabuloſis narratiunculis, fictiſque miraculis augere, atque exornare ſtuduerunt; idque ea mente, ut majorem eorum admirationem in animis hominum excitarent, miſerique popelli ad ipſorum altaria ſupplicantis crumenas ſuavius emulgerent. Quo pacto in immenſum mox excrevit biographorum numerus, ut ſub hoc onere gemeret plane res eccleſiaſtica. Seſquiſæculum eſt, ex quo viri eruditi in colligendis ſanctorum vitis ſedulo deſudarunt, Lippomannus, Surius, Moſander, Mombritius, Haræus, Lippelous, D'acherius, Mabillonius, & qui omnibus palmam longe præripuerint, Bollandiani, qui incredibili labore, nec mediocri doctrinæ apparatu 20. ingentia volumina jam evulgarunt, & tamen paulo plus quam primum ſemeſtre abſolverunt. Vaſtum hoc & plane ſtupendum opus parcius attigi, partim quod non ubique ad manum eſſet, partim quod ὠκεανὸς ἀπέραντος (ut Clementis Romani verbo utar) videbatur; & quis tam profundo, tam immenſo mari ſe temere committeret? quis tot voluminibus recenſendis incumberet, quibus legendis (modo ad umbilicum perducantur) vix unius hominis vita ſufficeret? nec parum deterrebant plena, quibus undique ſcatent, fabularum & nugarum plauſtra, ut operoſa iſtiuſmodi recenſio forſan ab emunctæ naris viris cenſeretur *ſtultus labor ineptiarum.* Interim negari nequit, plures in his ſcriptoribus, nec contemnendas, ſui præſertim temporis hiſtorias occurrere, quæ vix aliunde peti poſſunt; ut in ipſo Ennii ſtercore aurum quandoque reperire licet, ſi quis tædium iſtud devoraverit. Cum vero nemo majori cura, meliori fide, acriori judicio in recenſendis ſanctorum actis verſatus ſit quam Johannes Mabillonius, idcirco ejus *Acta Benedictinorum* paulo diligentius excutienda cenſui, ut quæ in rem meam facerent, inde ſeligerem.

Ad finem cujuſvis ſæculi ſcriptores Gentiles addidi, qui fidem noſtram ſanctiſſimamque religionem ſuo tempore oppugnarunt. Tenuis fateor horum eſt, & exiguus quam pro tot ſæculorum ratione numerus. Verum plurimorum etiam nomina una cum ſcriptis perierunt. Siquidem primi imperatores Chriſtiani præfervido quidem (num etiam laudando?) zelo Gentilium adverſus Chriſtianam fidem libros flammis adjudicarunt. De Porphyrio Conſtantinus M. epiſtola ad epiſcopos & plebem, apud Socrat. lib 1 cap. 9. Πορφύριος ὁ τῆς θεοσεβείας ἐχθρὸς, συντάγματα παράνομα κατὰ τῆς θρησκείας συστησάμενος, ἄξιον εὕρετο μισθὸν, καὶ τοιοῦτον ὥστε ἐπονείδιστον μὲν αὐτὸν πρὸς τὸν ἑξῆς γενέσθαι χρόνον, καὶ πλείστης ἀναπλησθῆναι κακοδοξίας, ἀφανισθῆναι δὲ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ συγγράμματα. *Porphyrius veræ pietatis inimicus, compoſitis adverſus Chriſtianam religionem nefariis voluminibus, dignam mercedem retulit, ut & ipſe infamis ſit apud poſteros, multiſque appetitus opprobriis, & impii ejus libri penitus fuerint aboliti.* En etiam Theodoſii M. legem Cod. de Summ. Trinit. tit. 1. leg. 3. *Decere arbitramur noſtrum imperium, ſubditos noſtros de religione commonefacere — Sancimus igitur, ut omnia quæcunque* Porphyrius *ſua pulſus inſania, aut quivis alius contra religioſum Chriſtianorum cultum conſcripſit, apud quemcunque inventa fuerint, igni mancipentur. Omnia enim provocantia Deum ad iracundiam ſcripta, & pias mentes offendentia, ne ad aures quidem hominum pervenire volumus.* Inde fit ut ne multorum quidem,

quidem, qui adverſus Chriſtianos ſcripſerunt, nomina nobis nota ſint; nedum ipſorum libri integri ad nos pervenerint.

Scriptoribus *Anonymis*, quos in priore hujus operis editione neglexeram, in hac locum dedi, Voſſii, aliorumque exemplum ſecutus; nec pauci certe ſunt, iique melioris notæ ſcriptores, quorum nomina celavit invidioſa vetuſtas. Non editos modo, ſed & manuſcriptos, quorum ſaltem ad me notitia pervenerit, exhibui, quorum ingens theſaurus, & auro contra non carus in bibliothecarum archivis deliteſcit. Verum cauto pede in hac parte progrediendum erat; fallunt quippe nos non raro codicum manuſcriptorum tituli, & a recto tramite nos ducunt, ut niſi inſpectis membranis, ſæpe de ipſo opere judicare, haud facile ſit. Quo nomine æquiores mihi fore lectores ſpero, ſi librorum inſcriptionibus deceptus, alicubi lapſus fuerim. Nihilominus ſummopere mihi curæ fuit, non niſi præſtantiores manuſcriptorum catalogos in ſubſidium vocare, quales ſunt bibliothecæ Bodleianæ, Cottonianæ, Lugduno-Batavæ, regiæ Pariſienſis, &c. et qui hactenus editos longe antecellit, Cæſareæ Vindobonenſis. Auguſtiſſimum hanc & vere incomparabilem gazam, fœde antehac neglectam, repurgare, atque in ordinem redigere aggreſſus eſt Petrus Lambecius, Cæſareæ majeſtatis conſiliarius, & bibliothecæ præfectus, qui commentariorum tomos 8. evulgavit, & tamen non niſi 621. codices MSS. Græcos recenſuit; Latinos pene nullos, paucis exceptis, qui tomo ſecundo continentur; decem fere mille, partim Græcos, partim Latinos intactos poſt ſe reliquit. Dan. Neſſelius, Lambecii in hac arena ſucceſſor, eundem laborem, ſed haud pari felicitate continuavit. Imperatoris juſſu opus Lambecianum, ſervatis verbis, ſed mutato ordine, in compendium redegit. Philologos aliquot, & hiſtoricos profanos, codiceſque Orientales de ſuo addidit, reſiduis majori otio reſervatis. Nihilominus catalogus eſt utiliſſimus, quique aliis exemplo eſſe poteſt. Utroque hoc catalogo, tum Lambeciano, tum Neſſeliano in ſequenti opere uſus ſum. Scriptoribus Græcis & Latinis *Orientales* nonnullos adjunxi, Syros, Arabes, Armenos; ſed parce, relicta pleniori meſſe iis, qui novam ſcriptorum Orientalium bibliothecam adornaturi ſunt.

Plures a me ſcriptores omiſſos nemo miretur. Quis enim vel Bernardo oculatior videt omnia? præterea multi ſunt anonymi, quorum capita in cenſum non veniunt, & tamen hos quoque inter veteres plerumque notavimus. Multi incerti prorſus temporis, quorum ætatem nullo vel veriſimilis conjecturæ hamo expiſcari poteram; multi ſatis quidem noti, ſed nullius nominis, quippe futiles ac proletarii, ac proinde aliis tantummodo cedere digni. Cum enim poſterioribus præſertim eccleſiæ ſæculis infinita ſit ſcriptorum meſſis, ſcholaſticorum puta, chronologorum, biographorum, &c. delectus in his quandoque habendus erat, quo præteritis obſcuris & nullius numeri ſcriptoribus, farſari foliis, celebrioribus & ſæculorum memoria dignis locus eſſet. Vereor tamen ne etiam mihi vitio vertatur, me plures quam par erat hujus farinæ ſcriptorculos reliquis immiſcuiſſe. In prioribus ſæculis ſummam quam potuimus, præſtitimus diligentiam: quo fine totum pene Euſebium, Hieronymum, Gennadium, Photium, Suidam, & ex veteribus alios, quantum ad inſtitutum noſtrum attinet, hauſimus.

 Sub

Sub ſingulis ſcriptoribus, primo quidem res geſtas maxime memorabiles, præſertim ad eccleſiæ & reipublicæ literariæ ſtatum pertinentes, ex optimis quibuſque ſcriptoribus, notavi. Id enim in aliis, qui nobis in hoc argumento præceſſerunt, maxime deeſſe ſæpius obſervaveram, quod parce nimis de ſcriptoribus ſuis agant, nec hiſtoricam eorum notitiam ſatis amplam, junioribus maxime neceſſariam, propinare ſolent. Hac tamen in re modum tenui, ita ut neque nihil, neque tamen omnia dicerem. Pauca tamen ſunt illuſtriora antiquitatis eccleſiaſticæ capita, quorum ſumma ex hoc vel illo loco peti non poteſt. Scriptoris vitam ſequitur elogium & de ſtylo cenſura, hæc ex veteribus quam plurimum deprompſi, & ubi deficiunt veteres, ex recentioribus, ſed primi ſubſellij viris; Eraſmo, Scaligero, Caſaubono, &c. nec raro meum etiam, quale quale id ſit, judicium interpoſui.

Scriptorum eccleſiaſticorum editiones, ſi non omnes, certe pene omnes, eaſque longe præſtantiores appoſui; opuſcula ſeorſim edita, & quæ in reliquis operibus deſiderantur, diligenter recenſui. Editionibus recentioribus vetuſtiores plerumque adjunxi, quæ ob rationes infra memorandas ſuo pretio merito æſtimantur. In plurimorum librorum, qui primis naſcentis typographiæ temporibus prodierunt, editionibus indagandis, optimos quos invenire potui duces ſecutus ſum. Nec melioris notæ catalogos neglexi, tum bibliothecarum publicarum, *Oxonienſis*, *Leydenſis*, &c. tum privatarum, *Thuaneæ*, *Heinſianæ*, *Arundellianæ*, &c. partim ut varias editiones inter ſe conferre, partim ut quæ non ubivis proſtant, facilius inveſtigare liceret. Verum de SS.Patrum editionibus ſuo loco ſuſius agemus. Ad tractandi rationem quod attinet, modum tenui, ita ut de ſcriptoribus neque nihil, neque tamen omnia dicerem; quod ſatis eſt prudenti lectori feciſſe contentus. In longiores ſermones rarius excurri, & non niſi ubi res ipſa poſtulare videbatur. Prolixiores diſſertationes ad Scriptores eccleſiaſticos qui deſiderant, adeant ii Poſſevinum, Scultetum, Natalem, Alexandrum, Dupinium, Nourium, Tentzelium, &, qui magna de ſe promittere ſolet, Caſimirum Oudinum, qui epiſtola *de ratione ſtudiorum ſuorum*, Amſtelodami paucis abhinc annis edita, magnificum hunc operis a ſe mox evulgandi titulum exhibet. *Commentarius de Scriptoribus eccleſiæ, vel ſcriptis antiquis, tam impreſſis, quam manuſcriptis, adhuc in celebrioribus Europæ bibliothecis exſtantibus, ab Antonio Poſſevino, Roberto Bellarmino, Gulielmo Cavo, & aliis omiſſis ad annum* 1460. *vel ad artem typographicam inventam, cum acceſſione ducentorum & amplius autorum, de quibus apud omnes fere ſilentium, quorum opera, quibus lateant in bibliothecis, quoque codice latitent, aperitur.* Multis hoc opus ipſe laudibus effert, mira de eo prædicat ac pollicetur; in eo ſe acturum de ſcriptorum ortu, patria, natione, genere, ingenio, profeſſione, officiis, fortuna, morte, & aliis; varias diſſertationes de quorundam ſcriptorum opuſculis latius atque accuratius diſcutiendis, ſe aggreſſurum, quaſque veretur, ne quandam ob ſui nimietatem lectoribus nauſeam pariant: in his argumentis vel nihil, vel pauca a ſe omiſſa eſſe. Denique in his locum habituras *ampliſſimas, atque votum ultra ſuum, & ad nauſeam prolixas diſſertationes* (quæ ipſius verba ſunt) de Thomæ Aquinatis, deque Bonaventuræ

turæ ſcriptis. *Nam quæ*, inquit, *de his doctoribus Cavus habet, ita jejuna atque arida ut lectionem vix mereantur.* Et habet quidem Cavum, ſi ita velit, confitentem reum. Tametſi enim, ſervata juſta operis proportione, non pauca de his etiam doctoribus dixerim; nihilominus fœces temporum minus mihi curæ fuiſſe, ingenue fateor; de prioribus eccleſiæ ſæculis maxime fui ſollicitus, in quibus omnem, quam potui, præſtiti diligentiam. Habeat ſibi Oudinus ſuum Thomam, Bonaventuram ſuum, & ſiqua ſequioris ſæculi recrementa: in his ſe totum exerceat, omneſque ingenii atque eruditionis nervos experiatur; dummodo integrum mihi fuerit verſari cum Philone Judæo, Joſepho, Juſtino Martyre, Origene, Euſebio, Epiphanio, Chryſoſtomo, reliquiſque aureæ vetuſtatis monumentis. Sed aliud fortaſſe erat, quod hominem propius urebat. In *Supplemento Bellarminiano* tunc recens edito notaveram forte (ſolo juſtitiæ & veritatis amore ductus, nullo certe obtrectandi, nullo *inſurgendi* animo; notaveram, inquam) ex infinitis paucula, quæ autor ex Miræo, Voſſio, Labbeo, aliiſque per integras quandoque paginas in opus ſuum compilaverat, ne leviſſima quidem eorum, e quibus deſumpſerat, mentione facta, vel de quo in præfatione ne verbulo quidem lectorem monuerat. Hæc ut videtur, moleſte tulit, ac proinde in prædicta epiſtola me, quem fato functum exiſtimavit, accenſet iis, *quibus contra ſe expoſtulantibus ſurdus obduruit.* Neque aliam hujuſce rei rationem reddere dignatus eſt. *Cæteros inter Cavum pluribus in locis contra me in Hiſtoria ſcriptorum eccleſiaſticorum inſurgentem ea ratione correxi; qui ſi viveret nunc, meis opinor ſententiis minus iraſceretur, neque temere, quæ neſcivit, condemnaret.* Verum cum res ipſa loquitur quod negari nequit, virumne doctum & ingenuum candida magis deceret confeſſio, an durum & pertinax ſilentium, viderit ipſe, eruditi judicent, immo quemvis cedo arbitrum. Sed homini parco, quem deſertis pontificiorum caſtris ad reformatos tranſiiſſe audio, cujuſque candorem & diligentiam alibi laudavi, iterumque laudo; utque labores, quos in perluſtrandis bibliothecis inſumpſerit, in reipublicæ literariæ emolumentum cedant, magnopere exopto.

Abſolutis ſcriptoribus, mihique quietis portum jam ingreſſuro, ecce amici aurem iterum vellicarunt. Heus tu, inquiunt, neſciſne concilia potiorem & præſtantiorem eſſe antiquitatis eccleſiaſticæ partem, eorumque acta, canones & decreta primum inter ſcripta eccleſiaſtica locum ſibi vindicare? Fateor quod res eſt, olim mihi in animo fuiſſe aliqualem ſynodorum ſynopſin eadem, qua ſcriptores, methodo concinnare. Sed quoties ad id animum appulerim, toties rerum difficultate deterritus conſilium depoſui. Oblata tandem hac occaſione, & accedentibus amicorum votis, malui qualemcunque conciliorum notitiam exhibere, quam rem penitus intactam relinquere. Et jam novus mihi naſcitur labor: perſcrutanda erant eccleſiarum Chartophylacia, evolvendi conciliorum tomi, hiſtorici ſuo quiſque ævo conſulendi. Concilia ad quatuor capita reducuntur, diœceſana, metropolitica, patriarchalia, & œcumenica. *Diœceſana*, (juxta hodiernum vocabuli uſum) ſeu mavis *Epiſcopalia*, quæ ab epiſcopo una cum clero ſuo habita ſunt. Et horum decretorum vis intra iſtius epiſcopatus

 limites

limites coercebatur. *Metropolitica*, quæ a totius provinciæ epiſcopis, præſidente metropolitano, celebrantur. *Patriarchalia*, quæ ab uno ex quinque majoribus patriarchis cum epiſcopis & metropolitis ſuis congregata ſunt. Sub hoc genere monere fas ſit, fuiſſe ſynodos quaſdam Ἐνδημοῦσας, a patriarchis Conſtantinopolitanis ut plurimum celebrari ſolitas, quando, re ita exigente, patriarcha epiſcopos, qui tum forte in urbe regia verſabantur, pro re nata in ſynodum coegit, quarum apud hiſtoricos Byzantinos frequens occurrit mentio. Denique *Oecumenica*, quando imperatoris mandato, miſſis undequaque Divalibus ſacris (uti vocare mos erat) epiſcopi ex omni orbe Romano evocati convenere, de gravioribus eccleſiæ Catholicæ negotiis acturi. Tria priora genera pro ratione inſtituti leviori digito expedivi, ſynodi cujuſque locum, tempus, occaſionem, epiſcoporum, canonumque ab iis conditorum numerum tribus quaſi verbis notaſſe contentus, quid in ea geſtum ſit, quid ſuperſit, & ubinam reperire licet. Cumque ſingulos canones enumerare non licuit, ſub generali *Fidei & Diſciplinæ eccleſiaſticæ* titulo complexus ſum. Conciliorum vero Oecumenicorum, aliorumque, quæ ad antiquitatis eccleſiaſticæ notitiam plurimum conferre videbantur, hiſtoriam, ex ipſis actis ut plurimum concinnatam, fuſius expoſui, canones quandoque illuſtravi, & ubi opus erat, a pontificiorum objectionibus vindicavi. In diſponendis conciliorum temporibus editionem *Labbeo-Coſſartianam*, omnium utpote ampliſſimam accuratiſſimamque, ſecutus ſum, niſi ubi manifeſta ratio me ab ea recedere coegit. Nec vulgatos modo conciliorum tomos, ſed & cujuſque gentis collectanea ſynodica conſului, *Armenica* Clementis Galani, *Britannica* Spelmanni, *Gallica* Sirmondi, *Hiſpanica* Loaiſæ, Ferdinandi Mendozæ, &c. Sed omnium Hiſpanorum diligentiam longiſſimo intervallo poſt ſe reliquit Joſephus de Aguirre S. Balbinæ cardinalis, qui *Collectionem maximam conciliorum omnium Hiſpaniæ, & novi orbis*, notis & diſſertationibus illuſtratam, in lucem emiſit *Rom.* 1694. 4. vol. fol. Præmiſerat integram vaſti hujus operis Notitiam *Salmanticæ* an. 1686. 8°. qua primo quidem ſum uſus; poſtea beneficio viri nullis non nominibus mihi æſtimandi, Ottonis Menkcenii, in academia Lipſienſi profeſſoris publici, incertum eruditione an humanitate præſtantioris, ipſa concilia nactus ſum. In hac collectione illuſtriſſimo autori viſum eſt, plura veterum Hiſpanorum opuſcula, & longe majorem diſſertationum eccleſiaſticarum partem, aliaque quædam, quæ in ipſa notitia promiſerat, penitus omittere; tomo primo maximam partem occupato in adſtruenda & vindicanda epiſtolarum Pſeudo-Iſidorianarum cauſa, quas damnarunt tot etiam Romanæ communionis viri cordatiores, & ad orcum relegarunt. Magno quidem id agit eruditionis apparatu, ſed conjecturis potius quam argumentis, & leviſſimis ſæpe objectionum ſolutionibus, quæ magis autoris ingenium, & propenſum in hanc cauſam ſtudium, quam cauſæ ipſius bonitatem oſtendere videntur. Quid, quod ipſe eruditiſſimus cardinalis cauſæ, quem agebat, non nimium confiſus, iſtarum epiſtolarum γνησιότητα uſquequaque defendere auſus non eſt, aquam ſibi hac in parte hærere profeſſus, ſeque cum delectu tantum vindicare, ut ex *Diſſert.* 1. & 4. & ex *Præfatione* tum ad tom. 1. num. 2. 3. 4. 7. tum ad tom.

tom. 3. num. 6. amplius videre licet. Næ is rectius & famæ ſuæ, & reipublicæ eccleſiaſticæ commodo conſuluiſſet, ſi, miſſis his, varias, quas meditatus erat, diſſertationes de ritibus & diſciplina eccleſiaſtica collectioni ſuæ addidiſſet.

Ab ipſo opere ad appendicem venio. Duo poſtrema ſæcula recognoſcere, & additis nonnullis augere apud ſe ſtatuerat H. Whartonus. Verum priuſquam huic labori manum admovere potuit, magno reipublicæ literariæ damno humanis ereptus eſt 3. Non. Mart. an. 1694. ætat. 31. Mortuo Whartono, alter ſubſtituendus erat. Et, me quidem rogante, hanc provinciam in ſe recepit clariſſimus, mihique conjunctiſſimus Robertus Gerius, magni illius Roberti Sanderſoni Lincolnienſium antiſtitis ex matre nepos. Quo ſucceſſu id præſtiterit, dicere meum non eſt; ἴσασιν οἱ μεμυημένοι, doctiores quippe, & in his exercitati rite judicabunt. Certe cujuſvis non eſt, poſt exquiſitam aliorum diligentiam tam amplum colligere ſpicilegium. Ad calcem operis tres diſſertationes adjeci. Prima agit *de Scriptoribus eccleſiaſticis incertæ ætatis*; quam quidem opellam ſi ab initio deſtinaſſem, plures, qui in ipſo opere, tenui ſatis conjectura, locum habent, ad hanc claſſem relegaſſem. Secunda agit *de Libris & Officiis eccleſiaſticis Græcorum*, quæ multis, præſertim junioribus minus nota ſunt. Ex his libris ritualibus nonnulli venerandæ ſunt antiquitatis, & priorum ſæculorum ætatem præ ſe ferunt, adeoque ad ſcriptores eccleſiaſticos merito ſunt referendi. Tertiæ *de Euſebii Cæſarienſis Arianiſmo* occaſionem dedit liber ſub Johannis Clerici nomine anno 1696. apud nos editus, ex vitis, quas ipſe Gallice ſcripſit, deſumptus, quo gravem Euſebio, nec levem mihi ea occaſione dicam impingit. Sed utrique immerito, ut in ipſa diſſertatione pluribus oſtendi. Optandum certe eſſet, ut vir cætera doctiſſimus, & in quovis fere literarum genere non indiligenter verſatus, a tam liberis, tam iniquis & temerariis cenſuris, quales potiſſimum tomo decimo Bibliothecæ univerſalis reperiuntur, magis temperaſſet, de quo celeberrimus hujus ſæculi polyhiſtor, Henricus Meibomius ante ſexennium ipſum graviter admonuit.

SECT. V.

De mediis & ſubſidiis in condendo hoc opere adhibitis.

Recte olim C. Plinius, Præfat. ad Veſpaſianum hiſtoriæ naturali præmiſſa: *Et benignum, ut arbitror, & plenum ingenui pudoris, fateri per quos profeceris: non ut plerique ex iis, quos attigi, fecerunt. Scito enim conferentem autores me deprehendiſſe, a juratiſſimis & proximis veteres tranſcriptos ad verbum, neque nominatos. —— Obnoxii profecto animi, & infelicis ingenii eſt, deprehendi in furto malle, quam mutuum reddere, cum præſertim ſors fiat ex uſura.* Poſtquam igitur declaraverim, quid a me in hoc opere præſtitum ſit, æquum eſt, ut quibus ſubſidiis inſtructus, qua amicorum ope ſuffultus, illud promoverim, proxime exponam. Et primo quidem præfidentius dicam, me ſuum cuique reddidiſſe: neminem læſi, nullius famam, nomen, ſcripta ſuppreſſi; nullius ſcrinia compilavi; ipſos, ubi

licuit,

licuit, fontes ſemper petii; quoties vero recentiores in ſubſidium vocandi eſſent, appoſito autoris & nomine & loco, candide & fideliter recognovi. Libri quibus uſus ſum, ubivis exſtant, cuivis patent; quorum proinde Elenchum hiſce prolegomenis ſubjunxi. Nec pro parte ſua deerant amici, ut mihi in hac arena deſudanti manus auxiliatrices admoverent: quoſdam in ipſo operis curſu notavi, paucos huic loco reſervavi. Inter exteros primum locum tenet *L. Otto Menckenius*, in academia Lipſienſi Prof. Publ. & Collegii *Acta Eruditorum* elucubrantis præſes digniſſimus; cui non uno nomine obſtrictus ſum, a me vero hoc loco celebrandus, quod opuſcula quædam Græca e bibliothecæ Paulinæ Lipſienſis Codd. MSS. in uſus meos deſcribenda curavit, quorum unum aut alterum huic operi inſerui. *Hen. Dodwellus* Dublinenſis, hiſtoriarum in academia Oxonienſi profeſſor celeberrimus, operis mei fautor benignus, qui mihi huic oneri humeros non ſemel ſubtrahenti vires animumque addidit, fluctuantem confirmavit, ſi quid mihi vero opus eſſet, tum de pectore, tum de ſcrinio lubens deprompſit. Quædam notavit *Ab. Sellerus* Devonienſis, vir meliori loco ſorteque dignus. Sed cum in inſanam prope molem opus excreſcere viderem, parcius iis quæ ab amicis accepi uſus ſum. Unicum adhuc eſt, de quo paulo diſertius agendum erit. Jacobus Uſſerius archiepiſcopus Armachanus, ab ipſis ſtudii theologici incunabulis *Bibliothecam* quandam *Theologicam* (ita enim operis titulum ipſemet formaverat) meditatus eſt, publicis eruditorum votis diu multumque expetitam. *Bibliothecam tuam Theologicam* (inquit Cl. Spanhemius Epiſt. dedicat. ad *Dub. Evangel.* part. 3. *Genevæ*, 1639.) *& veterum Scriptorum eccleſiaſticorum criticum omnes antiquitatis genuinæ ſtudioſi a ſubactiſſimo judicio tuo ſummo cum deſiderio expectant.* Hunc in finem patres per ſingula ſæcula decurrentes ſtudioſe legebat, & plurima in futuri operis materiam undique conquiſivit. Sed proh dolor! opus erat inſtitutum potius quam inchoatum, nec niſi *rudis indigeſtaque moles.* Gravioribus enim negotiis occupatus, & belli civilis per plures annos apud nos graſſantis tempeſtate hinc inde jactatus, vix ultra confuſa quædam collectanea progreſſus eſt. Eruditiſſimi præſulis autographum pro ſumma, qua pollet, humanitate mecum communicavit *Edvardus Stillingfleet*, ædis Paulinæ apud Londinenſes decanus, gentis pariter ac ſæculi noſtri ornamentum. Sed cum haud præter ſchedas quaſdam laceras, & miſere detritas, male exaratas, nulloque ordine diſpoſitas contineret, ſpes, quam conceperam, præclara exinde in uſum meum depromendi, magnam partem fruſtrata eſt; paucula excerpſi, quæ, ſervatis, ut plurimum, ipſius Uſſerii verbis, ſuis locis inſeruntur. Ne vero quæ tanta diligentia collegerat Uſſerius, penitus perirent, Ger. Langbaini Col. Reginalis Oxon. præpoſiti curæ ea moriens commendavit. Nec amici integerrimi votis defuit Langbainus; collectanea Uſſeriana exſcribenda curavit, in ordinem qualem potuit, redegit; lacunas ſupplevit, citationes in margine detritas reſtituit: ſed cum ſtudio, quam par erat, ardentiori in Bibliotheca publica hieme inclementiori hoc opus perurgeret, ipſi immortuus eſt anno 1657. Apographum Langbainianum in Bibliothecæ Bodleianæ archivis ſervatur; ubi illud olim me vidiſſe memini. Verum (ut ad amicos, unde di-

digreſſus ſum redeam) nec laude ſua fraudandus eſt Hen. Whartonus, artium magiſter, vir optimi ingenii, & quavis fere meliori literatura longe ſupra ætatem eruditus, qui ut oculorum meorum imbecillitatem ſublevaret, in ſcrutandis autorum locis, editionibus conferendis, verſionibus conficiendis, colligendis plurimorum pontificum Romanorum rebus geſtis per ſeptem vel octo menſes mecum fideliter laboravit. Et dum aliud poſtea agens variarum bibliothecarum forulos excuteret, non unum ſcriptorem, non unum fragmentum mihi indicavit, ut ſuis locis notavi. Denique dum operi egomet nimium intentus ad ſæculi 13. exitum properarem, ecce graviſſima me afflixit valetudo, adeo ut de ſalute, pene de ipſa vita deſperarem. Hunc igitur in partem vocavi, huic lampada tradidi, qui ab anno 1301. juxta ordinem & fundamenta in *Chartophylace* poſita, cætera abſolvit: cujus proinde Appendix hujus operis calci ſubnectitur. His jam de opere noſtro præmiſſis, ad alia antiquitatis eccleſiaſticæ notitiam propius ſpectantia, noſtroque propoſito apprime congrua deſcendamus.

SECT. VI.

Regulæ Criticæ ad diſcernenda genuina SS. Patrum opera neceſſariæ.

CUM in primariis fidei controverſiis ad patrum tribunal undique provocari ſoleat, cumque ex commentitiis fictæ antiquitatis ſcriniis cauſam ſuam contra nos plerumque agant pontificii; quantum antiquitatis eccleſiaſticæ ſtudioſis interſit, genuina SS. Patrum opera a ſpuriis poſſe ſecernere, neminem, niſi in re eccleſiaſtica plane cæcum, latere poteſt. Nullo non ſæculo fuerunt falſarii nebulones, qui non modo patrum ſcriptis violentas manus injecerunt, & partim addendo, partim detruncando, fœde interpolarunt, ſed & integros libros a ſe confictos iis impudenter ſuppoſuerunt. Hinc tot *Evangelia, Conſtitutiones, Traditiones, Revelationes, Itineraria* ſub ipſis Apoſtolorum nominibus olim venditata, *a neſcio quibus ſutoribus fabularum ſub Apoſtolorum nomine ſcripta*, ut de Manichæorum apocryphis loquitur Auguſtinus *. Hinc Pauli & Theclæ Περίοδοι, putidis fabulis refertæ, * Cont. Fauſt. Manich. l. 22. cap. 79. a presbytero quodam Aſiano Pauli σπουδαστῆ confictæ, qui fraudem D. Johanni Apoſtolo confeſſus eſt; ab eo idcirco presbyterii gradu dejectus; quod ex Tertulliano refert Hieronymus *. Et ſi nec ipſis apo- * De Script. c. 7. ſtolis pepercerint, quid mirum ſi in illorum ſucceſſores graſſata ſit effrænis hæc fingendi licentia? Cui non nota quæ ſub Clementis Romani, Lini, Prochori, Martialis, Melitonis, Juſtini Martyris, Tertulliani, Cypriani, Dorothei, Athanaſii, Hieronymi, Auguſtini, Chryſoſtomi, &c. nominibus circumferuntur ſpuria? quæque in ſequenti opere utramvis fere faciunt paginam. Vetuſtiorum hac in parte fraudes & impoſturas imitati ſunt ſequiorum ſæculorum monachi: his tot diplomata, epiſtolas, homilias, ſanctorum vitas & paſſiones, & id genus ſexcenta alia, ſplendidis antiquorum nominibus inſignita debemus. Quod vel monuiſſe ſat eſt. Fateor me hoc hominum genus iniquo admodum animo ſemper tuliſſe, viros utique in reipublicæ literariæ perniciem natos, & proinde loris ac piſtrina dignos; vel ut ore

Plautino loquar, *Ad fuſtitudineas, ferricrepidinas inſulas* ablegandos, *ubi vivos homines mortui incurſant boves.* Ad criſim igitur de his felicius inſtituendam, quo vera a falſis ſecernantur, varias nobis regulas & aphoriſmos tradiderunt celeberrimi e reformatorum gente theologi; Hyperius, *de ratione Stud. Theolog.* lib 4. cap. 9. obſervat. 3. p. 688. Scultetus, *Aphoriſmis de fructuoſa lectione Patrum*, Medullæ præmiſſis; Rivetus, Tract. *de Patrum Autorit.* cap. 14. p. 88. Holdſworthus, SS. Theologiæ in collegio Greſhamenſi olim profeſſor, Lect. 37. p. 328. Spanhemius in academia Leidenſi profeſſor theologus hodie clarus, *Introduct. ad Hiſt. Nov. Teſtam.* p. 120. Horum ego veſtigiis inſiſtens, paucos quoſdam canones delineabo, notiſque & exemplis illuſtratos in medium proferam.

I. *In quocunque opere rerum perſonarumve, ſcriptoris cujus nomen præ ſe fert liber, ætate recentiorum, occurrit mentio, certiſſimum eſt falſitatis indicium.* Perſonas quod attinet, paucis exemplis demonſtratum ibo. In Abdiæ Babylonii, unius e 70. diſcipulis, *Hiſt. Apoſtol.* lib. 5. laudatur Hegeſippus; in *Quæſt. & Reſponſ. ad Orthodox.* ſub Juſtini M. nomine Quæſt. 115. Irenæus; Quæſt. 82. 86. Origenes; Quæſt. 127. Manichæi; omnes Juſtino longe recentiores memorantur. Liber *de Trinitate*, Tertulliano diu tributus, *Sabellianorum* meminit, qui poſt Tertulliani demum tempora exorti ſunt. In Titi Boſtrenſis commentariis *in Lucam* Gregorius Nazianzenus, Nyſſenus, Chryſoſtomus, Iſidorus Peleuſiotes, Cyrillus Alexandrinus non una vice citantur. In Athanaſii *Quæſtionibus ad Antiochum*, Nyſſeni, Chryſoſtomi, aliorumque recentiorum occurrunt nomina. Liber *de Spiritu & Anima*, inter Auguſtini opera habetur, qui etſi opus ſit, notante Eraſmo, hominis variæ multæque lectionis, & philoſophiam Ariſtotelicam altius ingreſſi, Auguſtini tamen non eſſe, præter alia, vel hinc conſtat, quod cap. 37. citetur *Boethius*, Auguſtini morte pene integro ſæculo poſterior. *Rerum* nomine præcipue intelligo ritus & ceremonias, controverſias, & hæreſes. In canonibus & conſtitutionibus apoſtolicis, in Dionyſii Areopagiticis, & epiſtolis pſeudo-decretalibus, nullibi non occurrunt ſexcenta de templis, altaribus, conſecrationibus, veſtimentis, feſtis publicis, jejuniis, de miſſis, baptiſmi tempore, & adminiſtrandi modo, de exorciſmo, pœnitentia, monachatu loca, & infinita alia, ævo apoſtolico nondum nata. Conſtitut. Apoſtol. lib. 6. c. 15. de Baptiſmo hæreticorum agitur, & controverſia accurate definitur, cum quæſtio hac de re non niſi tertio demum ſæculo exorta ſit. Exſtant Origenis nomine commentariorum *in Job* libri tres, in quibus nihilominus *Manichæorum* fit mentio, & Arii hæreſis diſerte propugnatur. Et ita quidem commentarii *in Pſalmos*, qui Arnobii Afri nomen gerunt, Photini, ejuſque hæreſis, pluribus poſt Arnobii annis adinventæ, meminerunt. Huc etiam pertinet quod in quibuſdam Cypriano aſcriptis opuſculis, non pauca ſacræ ſcripturæ loca ex Hieronymi verſione citantur. Id quod forſan in aliis nonnullis notari poſſit.

II. *Vocabula nova, vel novatæ ſignificationis, & quæ manifeſto ſunt ſequioris ætatis, libri, quo reperiuntur,* νοθείαν *liquido oſtendunt.*

Non

Hoc indicio ubique ſe produnt epiſtolæ, quas vocant, *Decretales*, in quibus nullo non loco, *Primatum*, *Patriarcharum*, *Metropolitanorum*, *Archiepiſcoporum*, *Apocriſiariorum*, *Patriciorum*, *Comitum*, *literarum formatarum* &c. nomina, de quibus prima eccleſiæ Chriſtianæ ſæcula ne per ſomnium quidem cogitabant, ſe nobis offerunt. Hac etiam regula liturgiis & conſtitutionibus apoſtolicis detrahitur larva; in quibus *Pontifices*, *Patriarchæ*, *Archiepiſcopi*, *Monachi*, cum ſuis *Sub-diaconis*, *Lectoribus*, *Cantoribus*; *Thymiamata*, *Diptycha*, *Triſagium*, *Alleluia*, *Altaria*, &c. toties occurrunt, ſæculo apoſtolico, æque ac novus orbis, penitus incognita. S. Johannis vitam Prochoro ejus diſcipulo longe eſſe recentiorem ſatis arguunt voces, ὁμοουσίου, Τριάδος, ὑποστάσεις; non minus quam Nicodemi evangelium, *Sacræ Trinitatis*, & *peccati originalis* vocabula, poſt non unum demum ſæculum in eccleſiaſticum loquendi uſum introducta.

III. *Fabulæ inanes, nugæque ineptiſſimæ ab ævi Apoſtolici, vel ſcriptoris alicujus antiqui ingenio & gravitate abhorrentes, librum, quo continentur, cujuſcunque tandem nomen gerat, ſuppoſititium eſſe clamant*; *ſaltem juſtam de eo dubitandi rationem exhibent.* Hoc nomine in nothorum cenſum jure merito veniunt ſeu *Periodi* illæ Pauli & Theclæ, quarum Tertullianus lib. de Baptiſmo, & Hieronymus de Script. cap. 7. meminerunt; ſeu *Acta* illa S. Theclæ virginis, quæ hodie ſuperſunt, fabulis utique conſpurcatiſſima, de quibus vide Baronium prolixe diſputantem not. ad *Martyrolog.* Septemb. 23. nec melioris fere notæ ſunt, qui ſub *Lini* nomine habentur de *paſſione Petri & Pauli* libri 2. quibus tot incerta, falſa, frivola narrantur. Ad ejuſdem farinæ cumulum relegandum eſt Jacobi *Proto-evangelium*, nugis & commentis pluſquam Judaicis de Joachim & Anna, B. Virginis parentibus, de Mariæ natalibus, educatione, nuptiis, partu, &c. undique ſcatens, a Judaizante quodam nebulone, ſeu ex Gnoſticorum grege aliquo confictum & ſub venerando & ſacroſancto Jacobi apoſtoli nomine hominum credulitati ſine fronte impoſitum; adeoque *apocryphis* iſtis *evangeliis* annumerandum, quæ Lucianus in Decreto Pſeudo-Gelaſiano falſaſſe dicitur: ubi fortaſſe pro *Lucianus*, *Lucius*, ſeu *Leucius* (de quo mox agit Gelaſius) reponendus eſt. Unde & impoſturam ſuam luculenter prodit commentarii *in Hexaemeron* ſub Euſtathii Antiocheni nomine compilator; qui totam fere hanc hiſtoriam, Euſtathii forſan ætate ignotam, ejus certe judicio indignam, in ſuum commentarium ſecure transfudit, ut ſuo loco notavi. Ejuſdem plane furfuris eſt libellus *de nativitate S. Mariæ*, inter Hieronymi opera repertus, a Gelaſio itidem damnatus, quem impoſtor Hieronymum ex Hebraico tranſtuliſſe fingit, librumque ipſum (ſi diis placet) fuiſſe a S. Matthæo literis Hebraicis primo conſcriptum, dein diu ſecreto repoſitum, tandem a Seleuco quodam Manichæi diſcipulo in lucem editum. Hunc Seleucum eundem eſſe cum Leucio ſive Lucio (de quo Pſeudo-Gelaſius, quemque *diſcipulum diaboli* vocat) apud omnes, arbitror, in confeſſo eſt. Nec ulli dubium eſſe poteſt, utrumque opuſculum, tum *Pſeudo-evangelium*, tum *de Nativitate* libellum ex eadem Gnoſticorum officina prodiiſſe, quippe qui teſte Epiphanio*, inter μυρία παρ' αὐτοῖς

* Hæreſ. 26. num. 12.

πεπλασμένα γραφεῖα, librum *de progenie Mariæ* inſcriptum, portentoſis fabulis plenum habuerunt. Has fabulas a Gnoſticis acceptas plenius excoluerunt Manichæi, & in his præcipue Leucius, ſive Seleucus: unde Innocentius I. * ea quæ ſub Matthæi, [alii legunt *Matthiæ*] Jacobi minoris, Petri & Johannis nomine, *a quodam Leucio ſcripta ſunt, non ſolum repudianda ſed & damnanda eſſe* definivit. Melitonis Sardenſis liber *de tranſitu B. Mariæ*, hiſtoria *de paſſione imaginis Chriſti in Beryto*, quæ inter S. Athanaſii opera locum habet, omnibus in propatulo ſunt, riſu potius quam fide digna, ut infinita alia jam mittam.

* Epiſt. 3. ad Exup. c. 7.

IV. *Stylus, totiuſque orationis contextus, longe diverſus ab eo dicendi charactere, quo in genuinis ſuis uſus eſt autor, manifeſtum præbet ſuppoſitionis argumentum.* In hoc Criterio (ut de τοῖς ἔξωθεν nil dicam) conſentiunt critici eccleſiaſtici, Euſebius, Hieronymus, Gennadius, Photius, & recentiores omnes. Orta olim de Cypriani ſententia circa baptiſmum hæreticorum controverſia, cum nonnulli epiſtolas ejus hac de re confictas eſſe clamitarent, eas Cypriani eſſe ex ſermonis textura dijudicavit Auguſtinus*, *eo quod Stylus ejus*, inquit, *habet quandam propriam faciem, qua poſſit agnoſci.* Nec fere aliter fieri ſolet: etſi enim peritus dicendi artifex alterius ſtylum dextre ſatis quandoque imitari poſſit; raro tamen reperitur, qui hoc præſtare poteſt, & vix, e millibus unus. Neque poſt omnem, etiam ſedulo navatam, operam, efficiet, quin vel in verborum nitore, vel elocutionis forma, vel diſpoſitionis artificio, ingens diſſimilitudo attente legenti apparebit: id quod ſexcentis exemplis in Cypriani, Hilarii, Ambroſii, Hieronymi, Auguſtini, &c. operibus dudum demonſtravit Eraſmus Roterodamus, ſagaciſſimus, & extra controverſiam ſummus Latinitatis eccleſiaſticæ cenſor: ut ſingulos ſcriptores hac in re notare neceſſe non ſit. Fateor cujuſvis non eſſe, de ſtylo apte judicare: ſed fato quodam impoſtoribus accidit, ut non modo infra proprium ac nativum veri autoris dicendi genus ſubſidant, ſed & plerumque infantiam, balbutiem, & barbariem aperte prodant; ut ex ungue leonem, vel potius ex auribus aſinum facile agnoſcas.

* Ad Vincent. Epiſt. 48. col. 184.

V. *Merito* νοθείας *damnatur liber, quo reperiuntur dogmata, iis plane contraria, quæ in genuinis & indubitatis operibus verus autor tradidit.* Ab omni quippe veri ſimilitudinis ſpecie abhorret, ut unus idemque ſcriptor, prudens, gravis, eruditus, ſibimet ipſi contradiceret, & propoſitiones quandoque ex diametro pugnantes libris ſuis intertexeret. Quod enim quis opiniones a ſe olim venditatas, poſtea revocet & refingat, ut in *Retractationum* libris ſub vitæ finem ſcriptis fecit Auguſtinus, ſummæ prudentiæ & candoris eſt. Hæc non eo ſenſu accipi velim, quaſi unus idemque ſcriptor nuſquam, præſertim in rebus levioris momenti, ſibi contradixerit (iſtiuſmodi enim, præcipue in ſcriptoribus πολυγράφοις, non unum exemplum dari poteſt, ſeu memoriæ vitio, ſeu diſputationis æſtu contigerit) ſed quod raro id accidit, nec in iſtiuſmodi ἀσυστασίαις, quæ in virum doctum & ſapientem ægre cadere ſolent. Quis credat Origenem *Commentariis in Job* * Chriſtum tribus annis cum dimidio, a baptiſmo uſque in paſſionem, prædicare do-

* Tom. 2. fol. 28. C.

docuiſſe, qui περὶ ἀρχῶν lib. 4. cap. 1. * ipſum unico tantum ſupra aliquot * Tom. 4. 150. G.
menſes anno prædicaſſe diſerte affirmaverat. Juſtinus M. *Dialogo cum* ***Tryphone*, angelum cum Jacobo colloquentem mercatum facit, & * Pag 181.
non modo Θεὸν καλεῖσθαι, ſed & Θεὸν εἶναι aſſerit. At in *Quæſtionibus ad Orthodoxos* ipſi tributis, *Quæſt.* 142. ipſum ſolummodo propter commiſſum ſibi munus τὴν τάξιν καὶ τὴν προσηγορίαν τοῦ Θεοῦ obtinuiſſe ſcribit, nec alio ſenſu quam quo homines *Dii* vocati ſunt: *quo munere obito deſinunt vocari Dii, qui propter functionem aliquam Dei nomen accepere.* Quis credat homiliam *de Deipara*, qua B. Virginem invocandam eſſe docet, Athanaſii eſſe, qui toties in ſermonibus adverſus Arianos penitus illicitum eſſe cuivis creaturæ creaturam adorare luculenter affirmat, liquido demonſtrat. Libri *Hypognoſticon* Auguſtino merito abjudicantur, ut in quibus Pelagiana dogmata diſerte traduntur. In operibus ſuis indubitatis nemo Cyrillo Alexandrino, Origenis dogmata fortius impugnavit, acrius exagitavit; certiſſimo argumento *homilias in Leviticum* ejus non eſſe, in quibus tot de animarum præexiſtentia, de improborum, quin & dæmonum ſuppliciis tandem aliquando finem habituris, aliiſque id genus ſomniis Origenianis, teſtimonia habentur.

VI. *Si in aliquo opere, autorem Græcum ſibi vendicante, occurrat Latinorum vocabulorum cenſura & explicatio, meritiſſimam falſitatis vel fraudis ſuſpicionem injicit:* Cum a Græcorum patrum (ut recte notat Holdſworthus noſtras) ſcribendi conſuetudine hoc maxime abhorreat. In variis Origenis opuſculis exterminandis hæc regula præcipue locum habet. De commentariis *in Job, in Cantica, in Pſalmos* 36, 37, 38. de homiliis *in diverſos Matthæi locos*, aliiſque, poſt Eraſmum & Sixtum Senenſem, Cocus, Rivetus, aliique id obſervarunt; adeo ut aut hominis Latini opuſcula ſint, aut ab interprete inſigniter interpolata. Idem de Heſychii Hieroſolymitani commentariis *in Leviticum* dici debet; in quibus, ut alia taccam, Hieronymi verſione, utitur, eamque *noſtram tranſlationem* vocat. Huic etiam claſſi accenſendi ſunt tractatus varii, qui etſi Græcos parentes mentiantur, Latinorum tamen fœtus eſſe pene certum eſt. Cujuſmodi farinæ ſunt Melitonis liber *de tranſitu B. Mariæ*, Origenis *Lamentum*, & homiliæ plures; Athanaſii epiſtolæ *ad Marcum, Liberium* & *Felicem*, &c. *Nec minus impoſtori merito larvam detrahit, ubi autor Græcus Latine ſcripſiſſe perhibetur.* Hoc indicio dignitate ſua cadit Dorothei *Synopſis de vita & morte Prophetarum, Apoſtolorum*, &c. quam anonymus Græcus, a me jam primum in lucem prolatus, Dorotheum Latine ſcripſiſſe fingit. Cui enim unquam perſuaſerit, Dorotheum hominem, gente ac lingua Syrum, ſaltem Græcum, Tyri inter Phœnices epiſcopum, monumenta ſua Latino ſermone conſignaſſe.

VII. *Quæcunque opuſcula pro ſpuriis damnarunt veteres, ægre admodum, nec niſi clariſſimis & validiſſimis argumentis admitti debent; præſertim ſi accedant eorum ſuffragia, quorum intereſt, ut pro genuinis haberentur.* Quodnam de variis quæ ſub veterum nomine circumferuntur ſcriptis judicium tulerint Euſebius, Epiphanius, Hieronymus, Gennadius, Photius, non eſt quod pluribus apud eruditos agam;

cum eorum libri omnium quotidie manibus terantur. Gelaſii pontificis *de libris Apocryphis & damnatis* decretum, etſi ſuo loco ſpurium eſſe probabimus, nihilominus apud pontificios autoritatem ſuam ſartam tectam tuetur; adeoque quæcunque Pſeudo-Gelaſius ad ſuppoſititiorum cenſum amandarit, ipſis pro adulterinis habenda ſunt. Vi quidem veritatis adacti non defuerunt etiam in medio papatu cordatiores pontificii, qui e patrum γνησίων albo ſcripta plurima expunxerint, & vel ad dubia, vel ad apocrypha relegarint. In omnium ore manibuſque ſunt Sixtus Senenſis, Poſſevinus, Bellarminus, Sirmondus, Petavius, Labbeus, Miræus, Valeſius, Fronto Ducæus, De Marca, Baluzius, Mabillonius, Du Pin, alii: unus fere eſt Baronius, qui ſcriptores futiles & fabuloſos omni qua potuit diligentia tueri ſolet: & ubi nulla arte defendi poſſunt, ex iis tamen hiſtorica monumenta
* Ad an. 52. n. 10. depromere non erubeſcit. *Ne quid*, ut ipſemet fatetur, * *ab avidis legentium animis ſubtraxiſſe videatur.* Hæc nos breviter; plura alii. Neque enim omnia, quæ hac de re dici poterant, congerere mihi in animo erat.

SECT. VII.

Regulæ generales in ſeligendis SS. Patrum editionibus adhibendæ.

NIhil fere eſt in toto rei literariæ circulo, in quod frequentius impingere ſolent juniores, & in ſtadio theologico minus exercitati, quam in pravis minuſve commodis SS. Patrum editionibus in uſus ſuos comparandis; dum nulla cura, nullo habito delectu, arripiunt quicquid in proclivi eſt, quicquid prima ſtatim fronte ſeſe iis offert. Quo fit, ut non ſine gravi ſumptus, temporis, & quod pretioſius adhuc, ipſius quandoque veritatis diſpendio, editiones quotidie terant imperfectas, corruptas, vitiis & erroribus ſcatentes, quæque legentibus fucum faciunt, & non raro a recto veritatis tramite abducunt. Mirari quidem ſubit, inter tot antiquitatis eccleſiaſticæ cultores quos præſens aut ſuperior tulit ætas, neminem reperiri, qui aliquid ex profeſſo hac de re commentatus ſit. Plures pro re nata editiones patrum hinc inde deſignarunt; nemo quod ſciam, qui data opera, vel levi aliqua diſſertatiuncula huic rei lucem prætulerit. Donec igitur exurgat, qui hoc ſaxum diligentius volvat, in gratiam juventutis φιλαρχαίων fungar ego pauliſper hoc munere, & obſervationes nonnullas ad regulas & documenta generalia redactas hoc loco breviter tradam. Plura adjiciant alii, vel noſtris ſua etiam adjungere ne dedignentur.

I. *Editiones SS. Patrum quo ſunt vetuſtiores, eo ſunt ut plurimum fideliores*; quod duplici de cauſa profectum eſt. 1. Quod editiones, quæ in primis rei typographicæ incunabulis prodierunt, ex optimis quibuſvis MSS. expreſſæ ſint, adeo ut deſideratis jam pleriſque codicibus MSS. editiones iſtæ non immerito manuſcriptorum vicem ſupplere poſſint. 2. Quia nondum natis de eccleſia reformanda controverſiis, nondum exorto Romanos inter & reformatos de fidei articulis, & eccleſiæ Romanæ corruptelis diſſidio, nulla ſatis idonea cauſa ſubeſſe poterat,

poterat, cur in excudendis patrum operibus fraude uterentur. Nullus adhuc Hannibal ad portas, nemo fere qui adverſus eos caſtra moveret, quique frequentes patrum turmas in aciem proferret. Hinc Scriptores eccleſiaſticos ſine fraude & fuco, propria dogmata propriis verbis tradentes nobis exhibuerunt. Atque utinam nunquam aliter factum fuiſſet. Sed eheu! tot pudendis exemplis ſole clarius liquet, patres fœde corruptos fuiſſe, vetuſtiores editiones, quantum fieri poterat, ſuppreſſas; ſequentes truncatas, vel interpolatas; quin & eo uſque inſaniæ proruperunt, ut ad incitas redacti, hanc vel illam editionem unquam exſtitiſſe negare non erubeſcant: id quod de Chriſtiani Druthmari commentariis in Matthæum ſuo loco notavi, & plura forſan id genus notari poſſunt. His addi poteſt, quod primi rei typographicæ curatores ſua quam emendate in lucem emiſerunt; non ignaris, ineptis & e trivio petitis, quos vocant, *correctoribus* emendandi curam relinquentes. Quo circa editiones ab inventa typographia, id eſt, ab anno circiter 1442. vel potius 1450. forſan 1460. quando ad paulo perfectiorem formam perduci cœpit, uſque ad religionis reformationem a Luthero incœptam anno 1517. in publicum emiſſæ, auro contra non charæ æſtimari debent: quibus proxime accedunt, quæ ab eo tempore uſque ad Concilium Tridentinum prodierunt. Dudum eſt, quod viri eruditi veterum editionum raritatem deplorarunt; immenſa earum copia laborarunt primi religionis reformatæ Anteſignani, quas illorum ſucceſſores, nitidioribus typis, & cumulatioribus acceſſionibus illecti, magno noſtro damno inſuper habuerunt: unde vel abolitæ vel ſuppreſſæ jam pene fruſtra quæruntur, nec apparent amplius, niſi raræ admodum, quaſi poſt naufragium *nantes in gurgite vaſto*. Optandum ſane eſſet, ut quotquot hodie ſuperſint, in bibliothecas publicas reponerentur, ubi & tutior illis ſedes eſſet, & commodior cuivis inſpiciendi facultas. Quoad hoc fiat, utinam eſſet, qui hunc laborem in ſe ſuſciperet, ut perquiſitis undique editionibus, & excuſſis diligenter bibliothecarum forulis, accuratum earum catalogum nobis conficeret, & ubinam deliteſcant, indicaret. Præſtitit aliquid hac in parte, vetereſque editiones ab anno 1459. uſque ad an. 1500. quæ in bibliotheca regia Pariſienſi aſſervantur, recenſuit, de republica literaria non uno nomine meritus, Ph. Labbeus Biblioth. Nov. MS. Supplem. 9. p. 337. His prælo jam jam mandandis, incidi in Cornel. a Beughem *Incunabula Typographiæ*, ſive *Catalogum librorum, ſcriptorumque proximis ab inventione Typographiæ annis uſque ad annum Chriſti* 1500. *incluſive, in quavis lingua editorum*. Amſtelod. 1688. 12°.

II. *Opera SS. Patrum, quæ ex Roberti Stephani officina Græce prodierunt, cæteras editiones emendationis cura, & typorum nitore facile vincunt.* Cum res literaria primum refloreſcere cœpit, Græcæ linguæ ſtudium ſtrenue promovebatur. Hinc tot ſcriptores Græcos omni verſione deſtitutos procudcrunt primorum typographiæ curatores, de poſterorum inſcitia & ſocordia, in verſionibus Latinis ſolummodo evolvendis ne per ſomnium quidem cogitantes. In his extra omne dubium primas tenuit officina Stephanæa. De Henrico I. Ste-

phano, Roberti patre; de Henrico II. Roberti filio, nulli non eruditorum noto, aliiſque gentis Stephanææ ſurculis, re typographica apprime claris, impræſentiarum agere nec noſtri operis eſt, nec otii. Fecit id non ſine ſua laude Theodorus Janſſonius M. D. Diſſert. Epiſtol. *de vitis Stephanorum*, Amſtel. 1683. 8°. Quæ Robertum noſtrum ſpectant, paucis expediemus. Vir erat literis Latinis, Græcis, Hebraicis admodum eruditus; non modo Galliæ ſuæ, ſed & exteras academias atque bibliothecas ſtudioſe perluſtravit. Eruditionem teſtantur tot ex ejus officina editi, tot ab eo proprio marte ſcripti libri; imprimis inſignis ille *Latinæ linguæ theſaurus*; vere theſaurus, qualem nullum vidit prior, nulla dabit poſtera ætas. Juvenis adhuc typographiæ Simonis Colinæi vitrici ſui curam geſſit; deinde extructa ſibi officina rem ſuam impigre curavit: tandem a Franciſco I. magno illo literarum Mæcenate, regius typographus conſtitutus eſt. In hoc munere, quanta cura, quanta ſedulitate ſe geſſit, nos docet Henricus filius *Præfat. ad Agell.* patrem nempe decemviratum quendam literarium domi habuiſſe, ex omnibus pene nationibus conflatum. Hos decemviros variis rei literariæ promovendis partibus adhibuit, præcipui ex iis erant, qui correctorio munere fungebantur. Neque tamen alienis oculis rem hanc integre commiſit; ſed omnia pene propriis oculis relegit, tanto quidem ſtudio, tam accurata diligentia, ut notante Cl. Janſſonio, fama erat, ipſum ſolitum eſſe, ſingula folia perlegenda, hic illic per plateas, locis certis affixiſſe, adjuncto pretio illi, qui vitia quædam, quorum etiam ſua erant, prout enormia eſſent, præmia, detexiſſet. His ſummam typorum pulchritudinem adjunxit, admirabilem plane elegantiam, adeo ut omnes in hunc uſque diem typographos longo poſt ſe intervallo reliquit, & ad invidiam provocavit. Teſtes ſunt, ut τοὺς ἔξωθεν ſcriptores mittam, novum Teſtamentum, Juſtini Martyris, Euſebii Cæſarienſis opera, Socratis, Sozomeni, Theodoriti, Theodori, Euagrii hiſtoria eccleſiaſtica, &c. tam ſplendide, nitide, emendate excuſa, ut vel ſolus typorum nitor nos ad eorum lectionem alliceret, & invitaret. Verum en tandem virtutis, eruditionis & tot laborum in reipublicæ literariæ commoda exantlatorum, præmium. Annotationibus quibuſdam, quas ſub Vatabli nomine bibliis Latinis a ſe editis adjunxerat, offenſi theologi Sorbonici, hominem hæreſeos accuſarunt, perpetuamque moleſtiam per plures annos faceſſere non deſtiterunt; adeo ut poſt mortem Franciſci regis vexationum & injuriarum pertæſus, ſolum vertere neceſſe habuit, quin & poſt ipſius deceſſum effigies ejus publica carnificis manu exuſta eſt. Circa annum igitur 1551. Penates totamque librariam officinam Genevam tranſtulit, ubi arti ſuæ gnaviter incumbens rebus humanis feliciter exceſſit 7. Idus Septembris anno 1559. ætat. 56. *Aldum Venetum, & Frobenium Baſilienſem*, inquit ampliſſ. Thuanus*, *longo ſpatio ſupergreſſus eſt, acri judicio, diligentia accurata, & artis ipſius elegantia; cui ob id non ſolum Gallia, ſed univerſus Chriſtianus orbis plus debet, quam cuiquam fortiſſimorum belli ducum ob propagatos fines patria unquam debuit; majuſque ex ejus unius induſtria, quam ex tot præclare bello & pace geſtis ad Franciſcum decus & nunquam interitura gloria redundavit.* Geminum huic Theodori Bezæ elogium.

* Lib. 33. ad an. 1559. p. 708.

Icon. in R. Steph. ſub. lit. Y. 2.

Quanto

Quanto illi (Aldus, Frobenius, alii) *cæteros antecelluerunt, tanto majorem tibi, Roberte Stephane, ſuperiores omnes longe lateque ſupergreſſo gloriam tribuendam eſſe, vel ipſa fremens invidia confitetur. Nam ut alii tecum nonnulli de librorum quorundam excuſorum elegantia & venuſtate certent, nemo tamen vel in operoſiſſimis libris tecum in emendationis fide ac diligentia fuerit comparandus. Tibi linguam Hebræam magnopere illuſtratam, tibi Græcorum characterum ſummam elegantiam,* &c. *debemus.* Denique plures erant circa hæc tempora celebriores typographi, qui prælis ſuis Græcas literas tum ſacras tum prophanas inſigniter promoverunt; Venetiis Aldus Manutius, ejuſque filius Paulus, tum in officina paterna, tum poſtea Romæ; Pariſiis præter Stephanos, Hadrianus Turnebus, linguarum & philoſophiæ profeſſor & typographus regius; neque enim eo tempore munus typographicum dedignabantur celeberrimi profeſſores. Teſtantur id adhuc Johannes Oporinus, & Fr. Raphelengius, hic linguæ Hebrææ in Lugduno-Batava, ille Græcæ in academia Baſilienſi profeſſor ſimul & typographus. Genevæ primum, deinde Heidelbergæ Hieronymus Commelinus, vir gravis & doctus, qui non una patrum Græcorum monumenta nobis emendate dedit, morienſque anno 1597. eandem curam filiis quaſi hæreditario jure demandavit: alios pene infinitos taceo, præcipue recentiores, de quibus peculiari capite Bern. Malincrotius Diſſert. Hiſt. *de Arte typographica* cap. 14. p. 91.

III. *Patrum Latinorum editiones Frobenianæ jure merito magni æſtimantur,* utpote quæ ſumma fide, nec minori, pro ea ætate, venuſtate prodierunt. De typographeio Frobeniano hæc Eraſmus *, *Officina* Frobeniana *non eſt alia vel accuratior, vel unde plus bonorum exeat codicum, præſertim qui ad ſacras pertineant literas.* Nec aliter Nicolaus Beraldus * ad Eraſmum, *Utinam, ea omnia propediem pulcherrimis typis excuſa videre contingat, Frobenianis videlicet, quibus nihil fieri puto poſſe nitidius, elegantius, amœnius.* Johannes Frobenius domo Hammelburgenſis, primus officinæ conditor, typographorum, ſi non omnium, ſaltem Germanorum, facile princeps, Baſileæ lares fixit; vir inſigni probitate, fide, eruditione, induſtria, & in rem literariam adjuvandam ſtudio plane incredibili: nullis vigiliis, nullis laboribus, nullis denique impendiis pepercit, ut eximios autores ornaret, nitide & fideliter ornatos in lucem emitteret. *Habuit domi,* inquit Eraſmus *, *virum utriuſque literaturæ doctiſſimum, parique fide præditum, quod ego ſane non in poſtremis numero.* Deſignat, opinor, hominem muneri correctorio præfectum. Quo in loco habuit Lachnerum, ante paucos annos peſte ſublatum, ipſius Frobenii ſocerum, officinæ Frobenianæ principem, cujus mortem alibi deflet Eraſmus *. Habuit adhuc filios bonis literis innutritos, quique rem paternam pro virili ſtrenue ſatagebant. Sed ſumma officinæ Frobenianæ gloria erat magnus ille Eraſmus, ſæculi ſui decus, quem ſemper patronum, ſæpius domi ſuæ per plures menſes hoſpitem habuit Frobenius; cujus ſtupenda cura & indefeſſa diligentia Irenæi, Cypriani, Hilarii, Hieronymi, Auguſtini, aliorumque opera undique conquiſita, accurate recognita, bonis avibus exierunt, iteratis editionibus non ſemel

* Ad Leon. X. lib. 2. epiſt. 1.

* Ibid. lib. 11. epiſt. 13.

* Lib. 19. ep. 8.

* Lib. 3. ep. 20.

ibidem repetita. Quantas hac in re difficultates, ſudores, moleſtias ſubiret Eraſmus, vel ex unica Hieronymi editione diſcas; de qua in epiſtola ad Waramum archiepiſcopum Cantuarienſem ait. *Unum illud, ut vere dicam & audacter, minoris arbitror Hieronymo ſuos conſtitiſſe libros conditos, quam nobis reſtitutos, & paucioribus vigiliis apud illum natos fuiſſe, quam apud nos renatos — Contemptis difficultatibus omnibus, Herculano quodam animo, laborioſiſſimam quidem ſed pulcherrimam adii provinciam, unus propemodum de tot mendarum portentis depugnaturus, nec enim tantundem laboris exantlatum arbitror in paucis edomandis monſtris Herculi, quam mihi in tollendis tot mendarum millibus.* Obiit Johannes Frobenius repentina paralyſi correptus an. 1527. Amico integerrimo, & tot præclaris tantorum virorum monumentis de republica literaria optime merito, epitaphium poſuit Eraſmus, quod quidem hoc loco ſubjungere non pigebit:

Arida Johannis tegit hic lapis oſſa Frobeni,
Orbe viret toto, neſcia fama mori.
Moribus hanc niveis meruit ſtudiiſque juvandis:
Quæ nunc mœſta jacent orba parente ſuo.
Retulit, ornavit veterum monumenta ſophorum,
Arte, manu, curis, ære, favore, fide.
Huic vitam in cœlis date, numina juſta, perennem;
Per nos in terris fama perennis erit.

Aliorum potius commodo intentus quam ſuo, rem literariam magis auxit quam familiarem, ſuiſque hæredibus plus honeſtæ famæ reliquit, quam pecuniæ. In defuncti officinam pariter ac thorum ſucceſſit Johannes Hervagius, vir bonæ fidei, nec indoctus, qui in provehendis ornandiſque literis, boniſque autoribus reſtituendis, ſi non parem, ſupparem certe, cum Frobenio curam & diligentiam adhibuit; & Eraſmo præcipue opem conſiliumque impendente eoſdem patres ſedulo recenſitos, emendatiſſime excudit, alioſque e tenebris in lucem revocavit. De editionibus Colonienſibus, Lovanienſibus, Lugdunenſibus, Antverpienſibus, Romanis, non eſt quod multis lectorem morarer, cum cuivis notum ſit eas fide ſaltem & emendatione infra Baſileenſes immenſa diſtantia ſubſidere. Scriptores eccleſiaſtici quos Rigaltius, Sirmondus, Garnerius, Baluzius, & noviſſime, monachi Benedictini, e prælis Pariſienſibus, emiſerunt, alias omnes recentiores editiones longiſſime ſuperant.

IV. *SS. Patrum opera, quæ Græce & Latine Pariſienſes in lucem emiſerunt, aliis in ſuo genere palmam præripiunt.* Diu apud renaſcentis literaturæ inſtauratores imperium ſuum tenuiſſe linguæ Græcæ ſtudium, non leve inde ducitur argumentum, quod ſcriptores Græci tunc temporis Græce ſolummodo ederentur: & quamvis aliter ſubinde fieri poterat, raro tamen id contigit: nec niſi vergente ad exitum ſuperiori ſæculo in uſu communi eſſe cœpit, ut libri Græci addita e regione verſione Latina, utraque lingua ederentur. Frigeſcere quippe jam cœperat facundiſſimæ & divinæ linguæ hujus cultura, neque

neque amplius ſine cortice natare norant ſtudioſi. Dedignati ſunt hanc ſocordiam viri eruditi, unde Johan. Meurſius præfatione *ad Cecropiam ſuam*, rationem reddens, cur autorum Græcorum locis citatis neque ex more ſuo, neque ſponte verſionem addidiſſet, ſubdit, *Eſt enim*, inquit, *hoc ſæculi hujus vitium, an infortunium, ut cum pauci Græcæ linguæ ſtudioſi habeantur, inter eos plures etiam inveniantur, qui ament, magis quam intelligant.* Hinc ſordebant pene ubique pulcherrimæ licet, editiones Græcæ verſione Latina deſtitutæ, quæ paucos emptores, pauciores vero lectores inveniebant. Pudendum hujuſce rei exemplum nobis ſuppeditat nobiliſſima illa Chryſoſtomi editio Saviliana, qua nihil pulchrius, nihil perfectius ſol vidit unquam: tam immenſo ſumptu procurata, tanta fide ſtudioque caſtigata, tantis acceſſionibus ex omni pene Europa conquiſitis aucta, tam eruditis præfationibus, notis, cenſuris, illuſtrata, denique tam eleganti typorum venuſtate, chartæque puritate undique ornata, ut ad ſummum perfectionis apicem aſpirare videatur. Quod vero Græce tantummodo excuſa eſſet, paucorum manibus teritur, ad blattas & tineas amandata: Græco-Latina interea Pariſienſi in omnibus fere bibliothecis tam publicis, quam privatis locum occupante. Cum igitur animadverterent viri docti neceſſe eſſe, ut ſtudentium ignaviæ, dicam an inſcitiæ? hac in parte ſubveniretur; ſedulam huic rei navabant operam. Præclare quidem in hoc munere ſe geſſit Hieronymus Commelinus, qui plures ex patribus Græcis nitori ſuo reſtitutos, Græce & Latine quam correctiſſime nobis dedit. Verum omnem induſtriam, ſumptumque in Græcorum patrum operibus utroque ſermone excudendis, tum characterum pulchritudine, tum editionis perfectione longe vicit typographorum Pariſienſium cura & diligentia. In his familiam ducit gens *Morelliana*, quæ Carolum, Claudium, Dionyſium & forſan alios peperit. Quin & ante integrum ferme ſæculum hac in re inclareſcere cœperant: quippe Gulielmus Morellius Caletenſis, referente Thuano*, accurata linguæ Græcæ peritia inſignis, circa ann. 1555. Hadriano Turnebo in typographiæ regiæ Græcæ cura ſucceſſit, quam cum per integrum novennium ſumma fide ac diligentia adornaſſet, diem clauſit ultimum 11. Kal. Martii 1564. Morelliis proxime accedunt *Sonnii, Cramoiſii, Vitrii, Petiti*, &c. His tot debemus patres Græcos Græce pariter ac Latine loquentes, qui ſub auſpiciis Morellii, Frontonis Ducæi, Petavii, Valeſii, Cotelerii, aliorumque præſtantium virorum elegantiſſime prodierunt. Id ſolum monendus lector, poſteriores editiones Pariſienſes prioribus typorum ſaltem chartæque nitore plurimum cedere. Id quod in operibus Juſtini Martyris, Baſilii, Nazianzeni, Nyſſeni, Chryſoſtomi, &c. primo ſtatim intuitu videre eſt.

* Hiſt. lib. 36. p. 288.

V. *In diſcernendis SS. Patrum editionibus plurimum refert ſcire, quis editionis curam in ſe ſuſceperit*; cum ex editoris fide, peritia, diligentia ipſius editionis pretium integre dependeat. Non quidem omnes qui libris alienis in lucem edendis obſtetricantur, ſunt Eraſmi, Rhenani, Sylburgii, Elmenhorſtii, Scaligeri, Caſauboni, Goldaſti, Sirmondi, Rigaltii, Ducæi, Huetii, Garnerii, &c. Viri extra omnem

controverſiam doctrina, & integritate venerandi. Immo nec omnes typographi Manutiis, Frobeniis, Amerbachiis, Stephanis, Vaſcoſanis, Oporinis, Commelinis, Morelliis accedunt, & preſſo pede ſequuntur. In his reperiuntur haud pauci, qui lucro ſolum ac quæſtui inhiantes, non raro ſcriptores eccleſiaſticos nulla cura recenſitos, nulla collatione ad codices MSS. nedum ad priores editiones recognitos, quin & propriis (ſi Diis placet) oculis relectos & reviſos in orbem literarium protrudunt, ipſimet bardi ac ſtipites, & qui equum ab aſino vix diſcernere norunt. Alii ſunt qui typographiæ quidem ſuæ curatores, ac correctores admovent, viroſque alunt libris prælo parandis invigilaturos, ſed vili pretio conductos, ignaros nempe & ignavos monachos, qui, levi, quod aiunt, digito, rem ſuam oſcitanter agunt, & pro uno vitio ſublato, immenſo mendarum cumulo libros augere ſolent: ut de prælis Lugdunenſibus, aliiſque nonnullis, non infimæ notæ viros graviſſime conquerentes non ſemel audivi. Sed miſſis typographis, ad alios deveniamus. Non defuerunt quovis tempore viri quidem eruditiſſimi, qui SS. patrum operibus in lucem proferendis ſtrenue addixerunt animum; ſed pravo fidei pontificiæ vindicandæ zelo ducti, & immodico in hæreticos quos vocant, odio animati, patres a ſe editos, obtorto licet collo, in partes ſuas pertrahere conabantur, & vel addendo, vel detrahendo ſententiam pro ſe dicere cogebant. Exemplo uno aut altero res fiet clarior. Exſtat ſub Chryſoſtomi nomine, ſcriptoris certe cujuſdam non inerudití, *Opus imperfectum in Matthæum*: homilia quadrageſima nona agit autor de unica ſacræ ſcripturæ adverſus traditiones, hæreſes, ſchiſmata, copia & autoritate, *Nullum aliud eſſe Chriſtianorum fidei veritatem cognoſcere volentium refugium, nullam aliam poſſe eſſe veræ Chriſtianitatis probationem, nullam aliam in tanta rerum confuſione veræ Chriſti eccleſiæ notam; ideoque mandaſſe Dominum, ut Chriſtiani volentes firmitatem accipere fidei veræ, ad nullam rem fugiant niſi ad ſcripturas*; pluribus hæc, iiſque ſane quam diſertiſſimis verbis perſequitur, & firmiſſime aſtruit. Integrum hunc locum bene longum in editione ſua quam adornavit editor Pariſienſis, excuſam *apud Audoenum Parvum Pariſ.* 1557. 8°. (ut de Antverpienſi ann. 1545. aliiſque nonnullis nil jam dicam) penitus omiſit; non diffitente ipſomet Bellarmino*, *totum hunc locum tanquam ab Arianis inſertum e quibuſdam codicibus ſuper* [lege, nuper] *emendatis ſublatum eſſe*. Quin & in ipſo ſtatim operis veſtibulo monet editor, *diligenter ab Arianorum fæcibus purgatum eſſe*; & in præfatione, *nullum non lapidem motum eſſe, quo ſincerius hoc, ac ſordibus omnibus purgatum (ſi fieri poſſet) nitidius opus in poſterum proſtaret*. An vero, quod toties objectant, hic de quo agimus locus, impietatem Arianam totus olet, legant primum, dein judicent æqui rerum æſtimatores. Vide etiam quæ hac de re notavimus in *Chryſoſtomo* ſeq. operis[a]. Homilia 11. de vaſis ſanctificatis agens, inquit, *in quibus non eſt verum corpus Chriſti, ſed myſterium corporis ejus continetur*: quæ verba in hac editione fruſtra quæruntur. Homilia vero 19. quod autor habet, *ſacrificium panis & vini offerentem*, in hæc mutatur verba, *ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti offerentem*. Quoties Pamelio Antverpienſi, & Romanis

* De Verb. Dei lib. 4. c. 11. p. 199.

a Pag. 316.

nis Cypriani editoribus objecerint noſtri, decantatiſſimum illum Cypriani locum ex libro *de unitate Eccleſiæ* cap. 3. fœdiſſime ab iis corruptum eſſe; atque hæc verba, *Chriſtum unam cathedram conſtituiſſe; primatum Petro datum: eccleſiæ renititur & reſiſtit, qui cathedram Petri ſuper quam fundata eſt eccleſia, deſerit,* contra omnium pene codicum MSS. omnium vetuſtiſſimarum editionum fidem, in ipſum Cypriani textum intruſa eſſe. Sexcenta hujuſmodi exempla, ut Polemicos taceam, nobis dabunt, Cocus, Perkinſius, Rivetus, Hottingerus, Dallæus, & præ omnibus aliis Thomas Jameſius noſtras, tractatu *de SS. Scripturæ, Patrum, & Conciliorum corruptione,* quem patrio ſermone evulgavit. Verum de his mox plura.

VI. *Præcipue cavendæ ſunt editiones SS. Patrum, quæ iis in locis prodeunt, in quibus S. inquiſitionis viget officium.* In promptu ratio eſt, quod iſtiuſmodi editiones ad *Indicum expurgatoriorum* regulas adamuſſim recognoſcantur: neque enim in recentiorum ſcripta involare contenti, in ipſos venerandos patres imperium dicam an tyrannidem exercent. Candide hoc faſſus eſt, & miris ob id laudibus Pium V. effert Sixtus Senenſis*. *Primum toto Chriſtianorum orbe conquiri nefariæ doctrinæ libros, & publice exuri juſſiſti. Deinde expurgari, & emaculari curaſti omnia Catholicorum ſcriptorum, ac præcipue veterum patrum ſcripta, hæreticorum ætatis noſtræ fæcibus contaminata, & venenis infecta. Poſtremo catalogum vel indicem edi mandaſti autorum, ac librorum omnium hæretici nominis, qui eſſent ab eccleſiaſtica bibliotheca arcendi, & ab omnibus Chriſtianis lectoribus abjiciendi.* Quod ut paulo clarius conſtet, rem forſan cuivis haud ſatis notam paucis expediam. Vix caput extulerat cœpta a Luthero religionis reformatio, cum Leo X. gravi pœna vetuit, *ne quis librum aliquem imprimeret, niſi prius per S. Palatii magiſtrum, vel diœceſis epiſcopum, vel hæreticæ pravitatis inquiſitorem diligenter examinaretur.* Hujus exemplum ſecuti epiſcopi & inquiſitores, varios librorum peſtilentium & damnandorum indices pro ratione temporis emiſerunt. Et ut quod factum erat tueretur, ſcripſit Gabriel Putherbæus *Theotinum*, ſeu *de tollendis & expungendis malis libris*, libros 3. editos *Pariſ.* 1549. 8°. Verum creſcente indies ſcriptorum hæreticorum numero, & depromptis undique ex antiquitatis eccleſiaſticæ armamentario telis, ſynodus Tridentina ex omnibus fere nationibus inſignes aliquot prælatos, & lectiſſimos quoſdam theologos ad indicem librorum prohibitorum conficiendum delegit. In quo negotio cum haud parum progreſſi eſſent, ſynodus rem integram ad ſedem apoſtolicam deferendam ſtatuit. Igitur anno 1564. indicem a Romanis inquiſitoribus non ita pridem confectum, & a patribus Tridentinis approbatum recenſuit, & adjectis quibuſdam regulis autoritate ſua evulgavit. Eandem materiam ſub incude poſtea revocarunt, & novis aliquot acceſſionibus auctam reconcinnarunt Pius V. Gregorius XIII. Sixtus V. Tandem anno 1595. Clemens VIII. delecto 7. Cardinalium collegio, aliiſque piis & eruditis viris in concilium adhibitis operi colophonem addidit, adjectis non modo regulis, ſed & inſtructionibus; quarum Cap. *de Correctione librorum* Sect. 1. ſtatutum eſt, ut *epiſcopi & in-*

* Epiſt. Dedicat. Biblioth. Sanctæ præfix.

1 2 *quiſitores*

quiſitores conjunctim habeant facultatem, quoſcunque libros juxta præſcriptum hujus indicis, etiam in locis exemptis expurgandi; hancque librorum expurgationem non niſi viris eruditione & pietate inſignibus committendam eſſe. Sect. 2. hæc inter alia a correctoribus expurganda decernuntur. viz. *propoſitiones hæreticæ, erroneæ, hæreſin ſapientes, ſcandaloſæ, piarum aurium offenſivæ, temerariæ,* &c. *quæ contra ſacramentorum ritus, & cæremonias, contraque receptum uſum & conſuetudinem Romanæ eccleſiæ novitatem aliquam inducunt; verba item dubia & ambigua, quæ legentium animos a recto catholicoque ſenſu ad nefarias opiniones adducere poſſunt.* Et jam quidem non *prohibitorii* modo, ſed & *expurgatorii* indices ubique invaluerant. Primus, quod ſciam, agmen duxit *index Belgicus*, Philippi Hiſpaniarum regis autoritate confectus, & cum Ariæ Montani præfatione editus *Antverp.* 1571. 4°. a Junio, Pappo aliiſque, additis novis præfationibus non ſemel recuſus. Index *Luſitanicus* per Georgium Dalmidam, archiepiſcopum Ulifiponenſem prodiit *Uliſipon.* 1581. 4°. *Hiſpanicus* per Gaſparem Quirogam cardinalem & archiepiſcopum Toletanum, & Hiſpaniæ inquiſitorem generalem, *Madriti* 1584. 4°. *Neopolitanus* per Gregorium Capuccinum, ſub titulo *Enchiridii eccleſiaſtici*, Venet. 1588. 8°. Denique *Romanus* per Johannem Mariam Braſichalanum, S. Palatii magiſtrum *Romæ* 1607. 8°. ut his recentiores taceam. Tam execrandi inſtituti, in Deum homineſque, in SS. patres, ipſamque veritatem adeo injurii, pudere non potuit primos illius architectos. Hinc ſub velo primum, & remotis arbitris res acta eſt, paucis cognita, & intra domeſticos cenſorum parietes concluſa. Unde Philippi regis diplomate, Belgico indici præmiſſo cautum eſt, *ne index iſte expurgatorius diſtraheretur, ſolis cenſoribus diſtribuendus; qui ipſi privatim nulliſque conſciis apud ſe indicem expurgatorium habebunt, eundemque neque aliis communicabunt, neque ejus exemplum ulli dabunt; ſed tantum id curabunt diligentiſſime ut loca prædicta inquirant, expungant, reſtituantque.* Poſtquam vero hujuſce indicis exemplar in Fr. Junii manus incidiſſet, horribile ſecretum in vulgus emanavit. Et jam quo clypeo, qua apologia ſe tueantur? Prodiit tandem in arenam Jacobus Gretſerus Jeſuita, qui *de jure & more prohibendi, expurgandi & abolendi libros hæreticos & noxios*, duos libros edidit *Ingolſtad.* 1603. 4°. quibus anno ſequenti duas partes *ſupplementi* vice addidit. In his omnibus non ſine præclaro quidem eruditionis apparatu, ſed fide & ingenio plane Jeſuitico, id eſt, vaſro ſubdoloque, cauſam ſuam agit. Fatetur * Proteſtantes hunc indicem in ore ſemper habere, Catholiciſque ſummi ſceleris loco objicere, quem nihilominus defendit veluti laude dignum, ejuſque autores & executores tanquam de mortalibus optime meritos. Et alibi *, *Jus hoc ſemper & eſt, & fuit, penes eccleſiam, ut quæ gregi detrimentum adferunt, ſollicite amoliatur; & ſi integrum librum proſcribere fas eſt, fas etiam erit proſcribere partem libri, ſeu magnam, ſeu parvam; eum exſcindendo, delendo, obliterando, vel ſimpliciter omittendo, idque ob lectoris utilitatem.* Quo vero objectionem omnium graviſſimam ſpecioſius amoliretur, diſerte negat vel patres a ſe eſſe purgatos, vel id indicum autores voluiſſe. *Impudenter*, inquit *, *mentiuntur, quoties*

* Lib. 1. c. 1. p. 2.

* Lib. 2. c. 10. p. 319.

* Lib. 1. c. 1. p. 14.

quoties affirmant quidquam in veterum patrum libris, a nobis deleri, aut ut deleatur, ab indice expurgatorio præſcribi: nihil delemus in patribus, nihil obliteramus. — * *Nomina vel unum librum unius ex* * Lib. 2. c. 7. p. 298. *prædictis patribus, qui in ullo indice prohibitorio vel expurgatorio interdicatur. Non Auguſtinus, non Cyprianus, non Chryſoſtomus, non Cyrillus,* &c. — * *Neque enim Belgicus, aut quivis alius index eo fine* * Ibid. c. 10. p. 324. *conſcriptus eſt, ut patrum monumentis emaculandis corrigendiſque inſerviat; quod ſupra etiam teſtati ſumus, & res ſatis ex ipſo indice liquet.* Ain vero bone Gretſere? age, an ita ſit, pauliſper experiamur: Chryſoſtomus* Homil. 4. *de Lazaro*, hæc habet, μὴ γὰρ ἀνθρώπῳ * Tom. 5. p. 87. Edit Paul. Morel. λέγεις ἵνα ὀνειδίσῃ σε, μὴ γὰρ τῷ συνδούλῳ ὁμολογεῖς ἵνα ἐκπομπεύσῃ, τῷ δεσπότῃ, τῷ κηδεμόνι, τῷ φιλανθρώπῳ, τῷ ἰατρῷ τὸ τραῦμα ἐπιδεικνύεις. *Non enim peccata homini dicis, ut te probro afficiat; non enim conſervo confiteris, ut in publicum proferat, immo vero ei qui Dominus eſt, ei qui tui curam gerit, ei qui humanus eſt, ei qui medicus eſt oſtendas vulnera.* Et tamen ex indice Chryſoſtomiano hæc verba ab indice Hiſpanico expungenda curantur. *Deleantur*, inquit, *hæc verba, Confitenda Deo peccata non homini.* Οὐκ εἶπεν ἐπὶ τῷ Πέτρῳ, inquit idem Chryſoſtomus*, οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' * Serm. de Pentecoſt. t. 6. p. 233. ἐπὶ τὴν πίστιν, τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ ᾠκοδόμησε — τί οὖν ἐστιν ἐπὶ τῇ πέτρᾳ; ὁμολογία ἐπὶ τοῖς ῥήμασι. *Super hanc petram, non dixit* ſuper Petrum, *non enim ſuper hominem, ſed ſuper fidem ædificavit eccleſiam ſuam: quid eſt* ſuper petram? *hoc, ſuper confeſſionem, ſuper ſermones pietatis.* Index expurgatorius ad hunc locum in indice Chryſoſtomi; *Deleantur hæc verba, Eccleſia non ſuper hominem, ſed ſuper fidem ædificatur.* Auguſtinus* de Euchariſtia diſerte dicit, *Non enim Dominus dubitavit di-* * Contr. Adiman c. 12. tom. 6. col. 187. *cere, Hoc eſt corpus meum, cum ſignum daret corporis ſui.* Et tamen ex Auguſtini indice hæc verba delenda volunt indicis Sandovaliani curatores, *Chriſtus dedit ſignum corporis ſui.* Athanaſius* de cultu di- * Contra Arian. Orat. 3. p. 204. vino, κτίσμα γὰρ κτίσμα οὐ προσκυνεῖ, ἀλλὰ δοῦλος δεσπότην, καὶ κτίσμα Θεόν — οὐκοῦν Θεοῦ ἐστὶ μόνου τὸ προσκυνεῖσθαι. *Creatura creaturam non adorat, ſed ſervus Dominum, & creatura Deum: — quocirca ſolius Dei eſt adorari.* Et tamen ex ejus indice hæc verba eximit idem index Hiſpanicus, *Adorari ſolius Dei eſt.* Eadem fere habet Epiphanius*, ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ * Hæreſ. 69. n. 36. p. 759. ἐκκλησία οὐ κτίσμα προσκυνεῖ, *ſancta Dei eccleſia creaturam non adorat.* Nihilominus ex annotationibus hæc verba loco ſubmovent boni cenſores, *Creaturam non adorari.* Hilarius in Matthæum*, *Alienis ope-* * Can. 27. Col. 521. *ribus ac meritis nemo adjuvandus, quia unicuique lampadi ſuæ emere oleum ſit neceſſe.* Hæc ex indice deleri jubent his verbis, *alienis meritis, & operibus nemo juvatur.* His & ſexcentis hujuſmodi locis a nobis objectis σοφὸν hoc φάρμακον prompte adhibet Gretſerus, indices patrum operibus apponi ſolitos, ſolummodo eſſe recentiorum commenta. Miſerum mehercle effugium! An non enim hi patrum indices a viris catholicis & eruditiſſimis ut plurimum confecti ſint? an non idem utrobique ſenſus? eadem ubique verba reperiantur? Cum igitur hoc cuniculo ſe nequaquam elapſurum eſſe animadverteret, ad aliud non minus infirmum confugit, nempe juxta vetus verbum, *ſæpe idem, cum ab iiſdem dicitur, non eſſe idem.* Dicta patrum cum ab hæreticis uſurpantur, eadem eſſe poſſe ſi verba ſpectes, at longe diverſa ſi ſenſum & mentem. Quaſi vero tam immanis ſit differentia, ut quod in

m textu

textu ſit orthodoxum, in indice ſit hæreticum. Cum eadem ſententia nullo affiĉto ſenſu, nullo gloſſemate detorta, iiſdem verbis, pene totidem ſyllabis utrobique habeatur! Quid facies huic hominum generi? *quo teneas nodo*? Miſeret me plane illorum, qui ea effutire coguntur, non quæ vera ſunt, neque quæ ipſimet fortaſſe ſentiunt, ſed quæ pravæ cauſæ vindicandæ neceſſitas extorquere ſolet.

Sed miſſis indicibus, ad ipſos patres accedamus; quorum germano textui non pepercerunt, nec ab ipſiſſimis illorum verbis violentas manus abſtinuerunt. Inſpiciatur index Hiſpanicus p. 62. videbis dominos inquiſitores in Cyrillum Alexandrinum hanc ſententiam ferentes, *ex D. Cyrilli commentariis in Eſaiam, Laurentio Humphredo interprete, cap.* 1. *ex textu deleantur illa verba, Fidei autem gratiam cum his qui valde inquinati ſunt*, &c. *cap.* 51. *in fine deleantur, ex textu illa verba, Sed ubi non haberent Dei timorem in ſeipſis, nec Jeſum per fidem incolam reciperent, habitat enim in cordibus noſtris per fidem, ſicut ſcriptum eſt.* Ad hæc Gretſerus*, Gloſſemata, *inquit*, ab hæreticis Cyrillo aſſuta, ſcholia, male feriatorum annotamenta, & interpretamenta expungenda ſunt & inducenda. Quin & præcedentibus verbis quaſi jam victoriam reportaſſet, canit triumphum. *Sed tu*, inquit ad Junium, *ſi mendax non es, oſtende ullum indicem expurgatorum, qui aliquid, quod ad ipſum & genuinum Cyrilli contextum pertineat, obliterari præcipiat.* An igitur hæc Cyrilli non ſint? conferantur, obſecro, cum Græcis Latina. Videbis adeo eſſe accurate & fideliter verſa, ut in omnibus fere pontificiorum editionibus, etiam in noviſſima illa Græco-Latina *Pariſ.* 1638. totidem verbis hodie reperiantur. Videatur quid notet index pag. 74. de ejuſdem libro *adverſus Anthropomorphitas*; quid de Eucherii commentariis *in Geneſin*: quid index Romanus de Gelaſii libro *de duabus in Chriſto naturis* pag. 146. mitto infinita ubivis obvia: quin & Jameſius noſter non modo per totum *de corruptione Patrum* librum id egerit, ſed & parti 4. attexuit catalogum 323. Scriptorum eccleſiaſticorum, partim veterum, partim recentiorum, quorum libri, vel ad indicibus expurgatoriis prohibentur, vel expurgari jubentur, vel iniqua denique cenſura notantur. Non hic commemoro Antonii Magni, Fortunati, Bertrami, aliorumque plurium integros libros ab indice prohibitos. Occaſione quidem libelli Bertramiani, juxta judicium Univerſitatis Duacenſis ingenue fatentur cenſores Belgici, *ſe in Catholicis veteribus plurimos ferre errores, extenuare, excuſare, excogitato commento perſæpe negare, & commodum iis ſenſum affingere, dum opponuntur in diſputationibus, aut conflictionibus cum adverſariis.* Quis non exclamabit, *Magna eſt veritas, & prævalebit.* Reſtat denique ut videamus, an ad codices quoque MSS. ſeſe extendat hoc purgandi privilegium? & ita quidem ex Poſſevino* colligi poteſt; dum enim monet potiſſimum cavendum eſſe, ne libri MSS. qui ab eccleſia non permittuntur, unicuique pateant, mox ſubdit, *Ad iſtos enim quoque purgatio pertinet.* Et hac occaſione liceat mihi notare quod retulit olim Jameſius noſtras, in bibliotheca Vaticana non paucos pingendi artifices quotidie ali; quorum erat, conciliorum Acta, & antiquorum Patrum opera exſcribere, idque literis, vetuſtiſſimos codices, quantum fieri poterat, imitantibus.

* Lib. 2. c. 7. p 305.

* Biblioth. ſelect. lib. 1. c. 48. p. 38.

Qua

Qua mente id factum fuerit, ipſi norunt: certe rem ipſam ſe accepiſſe teſtatur ex ore nobiliſſimi cujuſdam Angli, qui in bibliotheca Vaticana hæc propriis oculis luſtraverat, & ad fidem ſacramento ſuo roborandam ſe ſponte obtulit. Sed quicquid de codicibus MSS. fiat, certiſſimum eſt typographiam in palatio Vaticano dudum erectam eſſe, tanquam veritatis orthodoxæ non ſolum tuendæ, verum propagandæ arcem munitiſſimam. Ex eaque proditura (ita enim nobis ſpondent*) emendatiſſima SS. patrum monumenta, priſtino ſuo ſplendori reſtituta. Ex hac typographia Cypriani, Ambroſii, Gregorii M. opera, ut alia taceam, nobis dederunt. In quibus plurima adjecta, plurima abſciſſa, omnia emendata, expurgata, reſtituta eſſe ipſimet non diffitentur editores. Quanta negligentia, ſeu potius fraude, Cyprianum tractarint, per ſingulas fere paginas notat ipſemet Pamelius. In Ambroſio, epiſtolarum & ſermonum ordinem miſere turbarunt; inſcriptiones & titulos mutarunt; plures tractatus, epiſtolas, ſermones nunquam antea typis datos addiderunt, ne nominatis quidem codicibus MSS. unde eos deprompſerint. In operibus Gregorii M. ne alia notem, præter expoſitiones *in libros Regum & Pſalmos* a nullo veterum memoratas, nullis Codd. MSS ſatis munitas, pluſquam 140. epiſtolas inſeruerunt: quæ in omnibus noſtris codicibus deſiderantur, teſte Jameſio, qui de Gregorii editionibus, earumque cum antiquis exemplaribus MSS. collatione, copioſe agit in *Vindiciis Gregorianis*, Genevæ 1625. 4°. Et ne infinitus ſim, prodierunt Auguſtini opera *Venet.* 1584. 10. tom. 4°. Quid in hac editione præſtiterint boni editores, in ipſa ſtatim operis fronte ingenue nos docent. *In quo præter locorum multorum reſtitutionem ſecundum collationem vetuſtiorum exemplarium, curavimus*, inquiunt, *removeri ea omnia, quæ fidelium mentes hæretica pravitate poſſent inficere, aut a catholica, & orthodoxa fide deviare.* Ut, proinde hæ ſimileſve editiones, non ſine ſumma cautela, ſtudioſorum manibus terendæ ſint.

* Vid. Præfat. ad Greg. M. tom. 1. & 5. Rom. 1588.

SECT. VIII.

Libri ad eccleſiaſticæ Antiquitatis ſtudium manuductorii.

NON hic mihi tantum arrogo, ut de rei eccleſiaſticæ ſtudio leges & methodum aliis præſcribam. Abſit; novi meo memet metiri modulo. Tantum Mercurialis ſtatuæ vice fungar, intento in optimos viæ duces digito, qui junioribus ad vetuſtiora tempora tendentibus viam præmonſtrare, ac præmunire poſſint. Hi ſunt vel veteres, vel recentiores: ex utriſque, qui ingenti ubivis numero proſtant, nonniſi paucos, eoſque ſelectiores dabo. Ex antiquis duos ſolummodo, ſed magni nominis, viros in medium adducam; *Hieronymum* in Latinis, in Græcis *Photium*. Hieronymus omnis politioris pariter ac reconditioris literaturæ apparatu inſtructiſſimus, in ſacris & eccleſiaſticis primas tenuit. De ſcriptis ſcriptoribuſque eccleſiaſticis paſſim agit tum in epiſtolis, ſpeciatim in epiſtola ad Magnum oratorem, tum præfationibus ad commentarios in S. ſcripturam; ex profeſſo vero in libro *de Scriptoribus eccleſiaſticis*, cujus priorem partem

ex Euſebii hiſtoria depromſit, poſteriorem, quæ ſæculum quartum ad annum uſque 392. complectitur, proprio marte, & pene ex propria ſcientia, addidit. In hoc opere ſcriptores, quotquot reperire potuit, recenſuit, ſcripta enumeravit, & præclaram de iis cenſuram ſæpenumero ſubjecit. Photium, quo doctiorem forſan nuſquam tulit ingeniorum ferax Græcia, egregie commendant ingenium ad omnia natum, judicium ſolidum, ſummum acumen, infinita lectio, incredibilis diligentia; omnia pene reipublicæ munera obierat, omnia eccleſiæ monumenta perveſtigarat; in unica, quam habemus hodie, bibliotheca 280. fere ſcriptores, majorem partem eccleſiaſticos ſiſtit, diligenter a ſe lectos, recenſitos, excerptos; deque eorum libris, argumentis, ſtylo, fide & autoritate accuratum, ſi quis unquam alius, judicium tulit. His ſubnecti, ſi non potius præmitti, debent hiſtoriæ eccleſiaſticæ conditores, Euſebius, a Chriſto nato ad annum 325. a Rufino ad an. 395. continuatus; & qui Euſebium excipiunt Socrates, Sozomenus, Theodoritus, ab exorto Ario uſque ad annum circiter 439. Hos ſecuti Philoſtorgius, Euagrius, Theodorus lector, Hiſtoria tripartita ex Sozomeno, Socrate, & Theodorito, ab Epiphanio ſcholaſtico Latine verſa, a Caſſiodoro in compendium redacta. His longo, ſed proximus, intervallo Nicephorus Calliſtus, a nato Chriſto ad annum uſque 625. qui etſi fabulis ubique & ineptiis ſcateat, haud pœnitendos tamen melioris ſæculi pannos hiſtoriæ ſuæ eccleſiaſticæ non raro admiſcuit.

Recentiorum ὁδηγῶν duas conſtituo claſſes, generalem & ſpecialem. Ad generalem claſſem referuntur 1°. *Hiſtorici eccleſiaſtici*, qui eccleſiæ Chriſtianæ quovis ſæculo ſtatum nobis ob oculos ponunt. In his primum locum merentur Centuriatores Magdeburgenſes, qui incredibili plane diligentia ad quodvis ſæculum, immenſam rerum eccleſiaſticarum materiam congeſſerunt, & in propria capita non inconcinno ordine diſtribuerunt; quibus plurimi defectus, errores plures condonari debent, quippe qui primi hac in parte glaciem fregerint, & ſemita hactenus non trita, non tentata inſtiterint. Centuriatorum hiſtoriam Lucas Oſiander Wittembergenſis ineunte ſæculo proxime præterito in epitomen redegit. Illuſtriſſimus annalium eccleſiaſticorum parens, Cardinalis *Baronius* XII. ingentes hiſtoriæ eccleſiaſticæ tomos pectore adamantino, & labore pene ſupra vires humanas, conſcripſit. Immenſum plane, ſed & triginta annorum opus, non niſi poſt hiſtoriam eccleſiaſticam ſepties in Oratorio, ſingulis quippe quinquenniis repetitam, tandem inchoatum: integrum ſua ipſius manu, nulla amanuenſium opera ſuppetias ferente (ita quidem fidem nobis facit vitæ illius autor *) ſcriptum: & inter quotidiana curæ parochialis munera, inter frequentes confeſſiones audiendi, concionandi, domeſticiſque congregationis ſuæ rebus proſpiciendi partes, ne alias occupationes, alia ejus ſcripta commemorem, ad umbelicum perductum. In hoc opere præclare quidem de antiquitate eccleſiaſtica meruit (me certe ex eo non parum profeciſſe, haud invitus agnoſco) longe majorem gloriam reportaturus, ſi non omnes ſudores, omnes ingenii & eruditionis nervos ad hunc unicum ſcopum retuliſſet, ut majeſtatis pontificiæ pomœria dilataret, ejuſque dignitatem & autoritatem non modo ſupra eccle-

* Hieron. Barnab. de vit. Baron. lib. 1. c. 19. p. 45.

ſiaſtica,

ſiaſtica, ſed & ſupra regia & imperialia jura, omneque ſupereminens faſtigium, idque non raro ex apocryphis, ſuppoſititiis, inſulſis & futilibus admodum ſcriptoribus, quoquo modo eveheret & ſtabiliret. Ut de opere tunc ſolum incœpto, recte olim notavit Petrus Pithœus (referente Caſaubono) quod *non Annales eccleſiaſtici, ſed de poteſtate Papæ* potius dicendi eſſent. Certe Baronium haud aliud in animo habuiſſe, quam ut contra ſui temporis novatores, i. e. Magdeburgenſes, *pro ſacrarum traditionum antiquitate, & conſervanda eccleſiæ Romanæ Catholicæ poteſtate decertaret*, nec ipſemet *, nec Hieronymus Barnabæus * diffitentur. Baronii annales, ab anno 1198. in quem deſinebant, continuarunt Abrahamus Bzovius, Odoricus Rainaldus, denique in Gallia Henricus Spondanus, qui etſi reliquis mole cedat, fide tamen, diligentia, atque judicio accuratiori longe ſuperat. His adjungantur Caſauboni *de Rebus ſacris & eccleſiaſticis Exercitationes ad Baronium*, Lond. 1614. fol. Rich. Montacutii *eccleſiaſticarum Exercitationum Analecta*, Lond. 1622. fol. quæ poſtea aucta & recognita ſub titulo *Apparatus ad Origines eccleſiaſticas* prodierunt, *Oxon.* 1635. fol. Ejuſdem *de Originibus eccleſiaſticis commentationum pars prior & poſterior*, Lond. 1636. 1640. fol. Item *Diatriba* ejus adverſus Bulingerum, ut Roſweydi, Capelli, Eudæmon-Johannis, Prideauxii, Bulengeri, aliorumque ſcripta huc ſpectantia, prætermittam. Inter hiſtoriæ eccleſiaſticæ compendia eminent Gabrielis Biſciolæ *Epitome* 10. *tomorum Annalium Baronii* Lugduni & Venet. 1612. 2. tom. 4°. Johannis Micrelii *Syntagma hiſtoriarum Eccleſiæ*, cum continuatione Dan. Hartnaccii, *Lipſiæ* 1679. 4°. Hieronymi Kromaieri, *Hiſtoriæ eccleſiaſticæ Centuriæ* 16. *Lipſiæ* 1666. 4°. J. H. Hottingeri *Hiſtoria eccleſiaſtica Novi Teſtamenti*, prodiit *Tiguri* 9. vol. ab an. 1651. uſque ad ann. 1667. quo vivere deſiit, 8°. Frid. Spanhemii *Introductio ad Chronologiam & Hiſtoriam ſacram Chriſtianam* tom. 1. *Lugd. Bat.* 1683. tom. 2. *ibid.* 1687. 4°. reliquos ſuo tempore expectamus [a].

* Epiſt. ded. ad Sext. 5. præfix. tom. 1.
* Vit. Baron. ib. c. 18, 19.

2. [b] *Conciliorum editores*, Jacobus Merlinus 2. tom. *Pariſ.* 1535. 8°. Petri Crabbe 2. tom. *Colon.* 1538. 1551. fol. Barth. Caranza *in ſumma Conciliorum*, *Pariſ.* 1624. 12°. *Duac.* 1659. 8°. Laur. Surius 4. tom. *Colon.* 1627. fol. Dominic. Nicolinus 5. tom. *Venet.* 1585. fol. Concilia generalia 4. tom. *Rom.* 1608. fol. Sev. Binnius 4. tom. *Colon.* 1606. 1618. 10. vol. *Pariſ.* 1636. fol. Fr. Longus a Coriolano *in ſumma Conciliorum omnium* cum Annot. *Antv.* 1623. fol. Labbeus & Coſſartius (ut editionem regiam Luparæam jam mittam) una cum duplici apparatu *Pariſ.* 1672. 18. vol. fol. *Pandectæ Canonum, Apoſtolorum, & Conciliorum ab eccleſia Græca receptorum* Gr. Lat. cum annotationibus Guilielm. Beveregii, *Oxon.* 1672. 2. vol. fol. Ruellii & Hartmanni *Hiſtoria Conciliorum eccleſiaſtica* ad ann. uſque 1661. *Norimb.* 1675. 4. vol. 4°. Concilia *Britannica* per Spelmannum 2. vol. *Lond.* 1639. 1664. *Hiſpanica* per Garſiam Loaiſam, *Madrit.* 1595. *Gallica* per Sir-

a Frid. Spanhemii *Hiſtoria Eccleſiaſtica*, continens geographiam, chronologiam, & hiſtoriam ſacram atque eccleſiaſticam, prodiit inter ejus opera *Lugd. Batav.* 1701. fol. b *Conciliorum Collectionem*, ad Labbei & Coſſartii labores haud modica acceſſione facta, & emendationibus pluribus additis, edidit *Jo. Harduinus* 12. vol. *Pariſ.* 1715. Concilia *Britannica* denuo edidit David Wilkins *Lond.* 1734. 4. vol. fol. Concilia *Hiſpanica* notis & diſſertationibus locupletata Card. De Aguirre *Rom.* 1693. 4. vol. fol.

mondum 3.tom.1629. fol. *Narbonenſia* per Baluzium, *Pariſ.*1688.8°. Huc etiam referri poſſunt Ph. Labbei *Synopſis Conciliorum*, Pariſ. 1661. 4°. Et conciliorum tomis præfixa: David Chytræi *Catologus Conciliorum* Onomaſtico ejus theologico ſubjectus, & a Pappo ad calcem *Synodici* additus, *Argentor.*1601. 4°. Caſp.Heuniſchii *Chronologia Conciliorum ſex Oecumenicorum*, Rotenburg. 1677.

3. Qui de veteris eccleſiæ *ſymbolis* egerunt, Johan. Voſſius Diſſert. *de* 3.*Symbolis*, Amſtælodami 1642. & 1662. 4°. Jac.Uſſerii Armachani *de Rom. eccleſiæ ſymbolo apoſtolico veteri, aliiſque fidei formulis Diatriba*, Lond. 1647. *Oxon.* 1660. 4°. Ægid. Strauchii *hiſtoria Symboli apoſtolici*, Wittemb. 1668. 4°.

4. *De pontificibus Romanis* agunt præter veteres, Anaſtaſium, Luitprandum, &c. *Bartholomæus Platina*, Colon. 1610. 4°. & alibi ſæpe. Johannes Stella *de vitis ſummorum Pontificum*, Baſil. 1507. Onuphrius Panvinius *in epitome Pontificum Romanorum*, Venet. 1557. fol. *Colon.* 1624. 4°. Papirius Maſſonus, ſcriptor admodum accuratus & eruditus, *de vitis Pontificum Romanorum*, Pariſ. 1586. 4°. Dan. Papebrochii *Conatus Chronico-hiſtoricus ad catalogum Romanorum Pontificum*, elegantiſſimis figuris exornatus, tum ſeparatim, tum ante tom. 4 Sanctorum Maii, *Antv.*1685. fol. Ludovici Jacob a S.Carolo, *Bibliotheca pontificia* libris 2. diſtincta. In primo agitur de ipſis pontificibus ordine alphabetico. In ſecundo de omnibus autoribus qui cum in generali tum in particulari eorum vitas & laudes, præcellentiam autoritatemve, poſteritati conſecrarunt, *Lugdun.* 1643. 4°. adeo ut hac de re plura dicere ſuperſedeo.

5. *Perſecutiones eccleſiæ primitivæ* nobis depingunt præter hiſtoricos, Johannes Meiſnerus *de perſecutionibus & martyriis Chriſtianorum veterum*, Wittemburg.1654. 4°. Chriſtian. Kortholtius Tract. *de perſecutionibus Eccleſiæ primitivæ ſub imperatoribus ethnicis, deque veterum Chriſtianorum cruciatibus*, Jenæ 1660. 8°. Antonius Gallonius libro *de SS.Martyrum cruciatibus*, figuris elegantiſſimis illuſtrato, *Colon.*1602 8°. *Antverp.* 1668. 12°. His accenſenda ſunt *Martyrologia* Hieronymi, Bedæ, Flori, Wandelberti, Rabani, Uſuardi, Adonis Vienneniſis, Notkeri, de quibus omnibus agit M. Frid. Beckius Comment. *ad Martyrologium eccleſiæ Germanicæ pervetuſtum* a ſe editum cap. 2. *Auguſt. Vindel.* 1687. 4°. Martyrologia *Romanum, Gallicanum, Hiſpanicum*, &c. ſatis nota ſciens prætereo.

6. *Hæreſes* in eccleſia veteri exortas paſſim notant hiſtorici eccleſiaſtici. Seorſim deſcribunt Irenæus, Tertullianus, Epiphanius, Philaſtrius, Auguſtinus, autor ſub nomine *Prædeſtinati* a Sirmondo editus (de quo, ejuſque variis editionibus ſub Primaſio egimus) Theodoritus, Damaſcenus, Nicetas Choniates. Ex recentioribus id ex profeſſo agunt Bernardus Lutzenburgius *in catalogo Hæreticorum* 1523.8°. Alfonſus a Caſtro lib. 14. *contra Hæreſes*, inter ejus opera; & ſeorſim *Colon.* 1549. fol. *Antverp.* 1565. Gabriel Prateolus, *de vitis, ſectis & dogma-*

dogmatibus omnium Hæreticorum, Colon. 1569. fol. Theodorus Petræus *in catalogo Hæreticorum a Chriſto nato ad ſua tempora*, Colon. 1629. Dan. Crameri *arbor hæreticæ Conſanguinitatis*, Argent. 1623. 4°. Laurent. Lælii *Index Hæreſeωn*, Francofurt. 1614. 8°. Johannes Pontanus *in catalogo Hæreticorum tam veterum, quam recentiorum*, methodo alphabetica, *Francofurt*. 1615. 12°. His tamen aliiſque plurimis, qui addi poterant, non obſtantibus, opus accuratum de hæreticis præcipue antiquis, deque eorum ortu, progreſſu, affinitate, dogmatibus, duratione, merito adhuc inter deſiderata habendum eſt. Nos in ſequenti opere aliquid hac in parte, etſi non ſatis pro argumenti copia & dignitate, conati ſumus.

7. *Ritus & Ceremonias eccleſiaſticas* exponunt ſcriptores de divinis eccleſiæ Catholicæ officiis, *Ordo Romanus, Iſidorus, Alcuinus, Amalarius, Rabanus Maurus*, &c. quos in unum corpus collegit, ediditque Melchior Hittorpius, *Pariſ.* 1610. fol. ac proinde in Bibliotheca Patrum haberi ſolent. Guil. Durantus *in Rationali divinorum Officiorum*, Lugd. 1592. 8°. Stephanus Durandus *de ritibus catholicæ Eccleſiæ* lib. 3. *Rom.* 1591. *Colon.* 1592. *Lugdun.* 1606. *Pariſ.* 1631. 8°. Bartholomæus Gavantus *in Theſauro ſacrorum Rituum* 2. tom. *Rom.* 1628. *Antverp.* 1634. *Lugdun.* 1664. 4°. J. Bap. Caſalius *de veteribus ſacris Chriſtianorum ritibus*, Rom. 1647. fol. Gabriel Albaſpinæus *de veteribus Eccleſiæ ritibus* obſervationum lib. 2. *Pariſ.* 1623. 4°. *Helmſtad.* 1672. 4°. & in noviſſima Optati editione *Pariſ.* 1679. fol.

8. *Veteris Monachiſmi* ſtatum exhibent pro re nata ex antiquis Socrates, Sozomenus; data opera Theodoritus *in Hiſtoria religioſa*, Palladius *in Hiſtoria Lauſiaca*, Caſſianus *in inſtitutis Cœnobiorum*, & *Collat. Patrum*, Johan. Climacus *in Prato ſpirituali*, &c. Ex modernis Rod. Hoſpinianus, *de origine & progreſſu Monachatus, ac Ordinum Monaſticorum* lib. 6. *Tigur.* 1588. & 1609. fol. Fr. Modii *Ordinis eccleſiaſtici origo, progreſſus, & veſtitus ratio*, Francofurt. 1614. 8°. Johan. Crececlii *Collectanea ex hiſtoriis de origine & fundatione, omnium fere monaſticorum Ordinum*, figuris ornata, *Francof.* 1614. 4°. Laur. Landtmeter *de vetere Clerico-monacho* lib. 3. *Antverp.* 1635. 4°. Ant. Dadini Alteſerræ *Aſceticωn*, ſive *Originum rei monaſticæ* lib. 10. *Pariſ.* 1674. 4°.

9. *Chronologiam eccleſiaſticam* te docebunt Euſebius, Hieronymus, Proſper, &c. Dion. Petavius *de Doctrina temporum* 2. tom. *Pariſ.* 1627. fol. & *in Rationario temporum* Pariſ. 1634. 1636. 1652. 8°. *Mogunt.* 1646. 8°. J. Bapt. Ricciolus *in Chronologia reformata*, Bonon. 1669. fol. Philippi Labbei & Ph. Brietii *Chronologia hiſtorica & technica*, Pariſ. 1670. 5. vol. fol. Ph. Brietii *Annales mundi*, ſive *Chronicon univerſale, ab orbe condito ad an. Chr.* 1660. 3. vol. *Pariſ.* 1662. 12°. Ægid. Bucherii *de Doctrina temporum Commentarius in antiquos Canonum paſchalium ſcriptores*, Antverp. 1634. fol. Caſp. Heuniſchii *ætates Patrum præcipuorum ex certis fundamentis hiſtoricis & chronologicis accurate demonſtratæ*, Rotenburg. 1677. 8°.

10. Eccleſiæ veteris *Geographiam ſacram* optime delineabunt Leonis ſapientis imperatoris *Notitia epiſcopatuum,* Græce & Lat. a Cl. Beveregio edita. Annot. ad Can. p. 135. & Διατυπώσεις, quæ in Leunclavii *Jure Græco-Romano* non ſemel exhibentur. Plenius Aub. Miræus *in Notitia epiſcopatuum orbis Chriſtiani* cum notis, *Pariſ.* 1610. *Francofurt.* 1614. *Lugdun.* 1620. 8°. Auguſtinus Lubinus in Comment. ad *Martyrologium Romanum,* notis tabuliſque geographicis & hiſtoricis explicatum, *Pariſ.* 1661. 4°. Frid. Spanhemius *in Introductione ad Geographiam ſacram & eccleſiaſticam*, Lugd. Bat. 1679. 8°. qui longe uberius hac de re opus pollicitus eſt, quod utinam tandem publico non invideat. Omnibus hactenus hac in re palmam præripuit Carolus a S. Paulo, abbas Fulienſis, *in Geographia ſacra,* ſeu *Notitia antiqua epiſcopatuum Eccleſiæ univerſæ,* una cum tabulis geographicis ad eccleſiæ Chriſtianæ ſtatum accurate concinnatis, *Pariſ.* 1641. fol. Huc etiam faciet P. Joſ. Cantelii *Metropolitanarum urbium hiſtoria ſacra & civilis*; cujus tomus primus prodiit *Pariſ.* 1684. 4°.

11. In ſubſidium etiam vocandi ſunt *Lexicographi eccleſiaſtici,* qui voces & phraſeologias, eccleſiæ ſcriptoribus peculiares, vel magis proprias luculenter explicant. Præſtitit aliquid hac in parte Lud. de la Cerda *in Adverſariis*; aliquid Novarinus *in Electis ſacro-prophanis*; ex profeſſo magis J. H. Alſtedius *in Paratitlis theologicis,* Francofurt. 1626. 4°. Joſua Arndius in *Lexico Antiquitatum eccleſiaſticarum*, Gripſwald. 1669. 4°. Petrus Creſpetius *in ſumma eccleſiaſticæ Diſciplinæ* alphabetice diſpoſita, *Lugdun.* 1628. fol. Dominicus & Carolus Macri *in Hiero-lexico,* primo lingua Italica, titulo *Notitia de Vocabuli eccleſiaſtici,* edito *Rom.* 1650. 4°. Deinde in immenſum aucto, & Latine evulgato *Rom.* 1677. fol. Sed omnium hac in parte induſtriam vicit, ſingularis Jo. Caſpari Suiceri labor, qui *Theſaurum eccleſiaſticum* e patribus Græcis ordine alphabetico concinnatum, viginti annorum opus in lucem emiſit, *Amſtælod.* 1682. 2. vol. fol. Notandum, hos omnes, non nuda vocabula, phraſiumque etymologias & origines; ſed & ritus, cæremonias, dogmata, hæreſes & hujuſmodi alia liquido exponere. In hunc etiam cenſum veniunt Henrici Spelmanni *Gloſſarium Archaiologicum*, *Latino-barbarum Lond.* 1664. fol. Caroli du Freſne *Gloſſarium ad ſcriptores mediæ & infimæ Latinitatis,* 3. vol *Par.* 1678. fol. Verum, qui de hujuſcemodi rebus agunt, ſcriptorum, quis erit finis? In genere igitur ad antiquitates eccleſiæ illuſtrandas haud parum conferent *Centuriæ Magdeburgenſes,* Hottingeri, & Spanhemii *Hiſtoriæ eccleſiaſticæ* ſupra recenſitæ, Hornbeekii *Vetera & nova,* Ultraj. 1672. 4°. J. Conr. Danhaweri *Chriſteis, triſecularem eccleſiæ ſortem a Chriſto in cælos ſublimato, uſque ad Conſtant. M. exhibens,* Argentor. 1646. 4°. Balt. Bebelii *Antiquitates evangelicæ & Judaicæ,* Argent. 1673. 4°. ejuſdem *Antiquitates eccleſiæ trium priorum ſæculorum,* ibid, 1669. 4°. Tomus alter ibid. 1679. 4°. Joſ. Queſnelli *diſſertationes ad Leonem M.* Pariſ. 1675. 4° Garnerii *diſſertationes* ad Marium Merçatorem, Theodoritum, Liberatum, Librum diurnum, *&c.* L. Ell. du Pin *diſſertationes hiſtoricæ de antiqua Eccleſiæ diſciplina,* Pariſ. 1686. 4°. Qui ære & otio abundant, non inutiliter conſulere

lere poſſunt Natalis Alexandri ex ordine Prædic. *diſſertationes ad ſelecta Hiſtoriæ eccleſiaſticæ capita*: immenſum opus, 22. volumina in 8°. complectens, quæ ab anno 1676. *Pariſiis* prodierunt. Quid in opere tam laborioſo præſtiterit indefeſſus monachus, penes alios ſit judicium; fateor me, excepto tomo primo, hactenus non percurriſſe. Denique cum plura non capit inſtituti noſtri ratio, unicum adhuc lectori ſcriptorem commendabo. Is eſt Johan. Forbeſius Scoto-Britannus, qui *Inſtructiones Hiſtorico-theologicas* de doctrina Chriſtiana & vario rerum ſtatu, ortiſque erroribus & controverſiis, jam inde a temporibus apoſtolicis, lib. 16. edidit *Amſtælod.* 1645. fol. Opus, ſi quid in his ſtudiis poſui, quantivis pretii, & antiquitatis eccleſiaſticæ ſtudioſis apprime utile, multo utilius futurum, ſi modo ad telam, quam orſus erat pertexendam, longiorem lucis uſuram eruditiſſimo autori Deus non denegaſſet.

Ad ſpecialem claſſem jam accedamus. Hanc in duas diſpeſco partes. Prima reſpicit eos, qui de SS. patrum operibus genuinis, ſpuriis, dubiis ſolummodo criticen exercent, vel de iis rectius intelligendis, interpretandis, & in uſum adhibendis regulas excogitarunt. In his præ cæteris præcellunt Sixtus Senenſis quatuor poſtremis *Bibliothecæ ſanctæ* libris; Andreas Hyperius *de ratione ſtudii Theologici*, præcipue libro 3°. & 4°. *Baſil.* 1559. 1572. 8°. Cujus pene integrum opus in ſuos *de recte formando Theologiæ ſtudio* libros tranſcripſit Laur. Villa-Vincentius, Hiſpanus, Theologus Auguſtinianus *Antverp.* 1565. 8°. *Colon.* 1575. Guil. Perkinſius in Προπαιδεία *Juventutis ad lectionem omnium Patrum*, problemati de fidei Romanæ ementito catholiciſmo præmiſſa, *Cantabr.* 1604. 4°. *Hanov.* 1604. 12°. Robertus Cocus noſtras, in *cenſura quorundam ſcriptorum, quæ ſub nominibus ſanctorum, & veterum autorum a pontificiis citantur*, Lond. 1614. 1623. 4°. *Helmſtad.* 1655. 8°. Fallitur vero Ant. Teiſſerius, dum hoc opus ab ejuſdem Coci *Cenſura Patrum* diverſum facit, cui tamen hac in parte ipſe præiverat Labbeus. Andreas Rivetus *in Critici ſacri* libris 4. & Tract. *de Patrum autoritate, errorum cauſis & nothorum notis*, his libris præfixo, *Genevæ* 1642. 8°. J. H. Hottingerus *in Introductione ad lectionem Patrum*; & *Diſſertatione de uſu Patrum*, inter Analecta Hiſtorico-theologica, *Tigur.* 1652. 8°. Ejuſdem diſſertatio *de abuſu Patrum*; ut & *Catalogus Scriptorum eccleſiaſticorum ſuppoſititiorum*, una cum aliis ſub titulo *Diſſertationum miſcellanearum*, edit. ibid. 1654. 8°. Quæque habet in libro *Bibliothecæ theologicæ* 2do ibid. 1664. 4°. Johan. Forbeſius *Inſtruct. Hiſt. Theol.* lib. 7. c. 5. Regulas 12. exemplis & obſervationibus illuſtratas ad ſcripta patrum commodius intelligenda apprime utiles tradit. Plurima etiam hanc in rem habet Rich. Holdſworthus *in Prælect. Theolog.* a Lect. 35. uſque ad 43. Plurima, & lectu non indigna Johannes Hornbeckius Tract. *de theologia Patrum*, ſed qui in Arnobio deſinit. Habetur inter ejus *Vetera & nova* Ultraject. 1672. 4°. Johan. Dallæus lib. 2. *de vero uſu Patrum* Genev. 1656. 4°. *de ſcriptis Dionyſii Areopagitæ & Ignatii*, ibid. 1666. 4°. *de Pſeudepigraphis apoſtolicis*, Harderv. 1653. 8°. Mart. Chemnitius in Oratione *de lectione Patrum, ſive Doctorum eccleſiaſticorum*, quam locorum explicationi Wittenbergæ præmiſit, *Francof.* 1653. p. 1. Johan.

Botſaccus *in Patrologia*, ſeu *de libertate veterum Doctorum ſcripta judicandi*, Stetin. 1663. 8°. Frid. Gronovius *in obſervationibus in Scriptores eccleſiaſticos*, Davent. 1651. 12°.

Altera pars complectitur autores, qui de ipſis ſcriptoribus eccleſiaſticis eorumque ſcriptis ἐν πλάτει, & ex profeſſo agunt. Ex horum numero in prima acie ſtant, Hieronymus, Gennadius Maſſilienſis, Iſidorus Hiſpalenſis, Ildefonſus Toletanus, Honorius Auguſtodunenſis, Sigebertus Gemblacenſis, Henricus Gandavenſis: hos ſimul edidit, & notis illuſtravit Suffridus Petrus, *Colon.* 1580. 8°. cum ſcholiis etiam & ingenti *Auctuario* Aub. Miræus, *in Bibliotheca eccleſiaſt.* Antverp. 1639. fol. poſt cujus mortem prodiit pars altera, ibid. 1649 [a]. Johannes Trithemius *in Collectaneis de Scriptoribus eccleſiaſticis*, Mogunt. 1494. & cum additionibus, *Pariſ.* 1512. 4°. *Colon.* 1531. 1546. 4°. *Baſil.* 1594. Sixtus Senenſis *in Bibliothecæ ſanctæ* libro 4. per totum. Ant. Poſſevinus *in Apparatu ſacro*, Colon. 1608. 2. vol. fol. Abr. Scultetus, *in medulla Theologiæ Patrum, qua de Patribus, & Theologia priſcorum primitivæ eccleſiæ Doctorum, qui ante & poſt concilium Nicænum floruerunt*, prolixe & accurate agit, ſed ultra Baſilii & Hilarii tempora haud progreditur, *Hamburg.* 1613. *Francof.* 1634. 4°. Johan. Schopfius *in academia Jeſu Chriſti*, Tubing. 1593. *Spiræ* 1616. ſed qui Centuriatorum utplurimum legit veſtigia. Petrus Halloixius *in vitis, ſcriptis, & documentis illuſtrium eccleſiæ Orientalis ſcriptorum primi & ſecundi ſæculi*; in quo opere de iis fuſiſſime agit, *Duac.* 1633. 1636. 2. vol. fol. Robertus Bellarminus Cardinalis libro *de Scriptoribus eccleſiaſticis*, Colon. 1612. 8°. *Lugdun.* 1613. 4°. *Pariſ.* 1617. 8°. Et cum appendice philologica Ph. Labbei, *Pariſ.* 1658. 8°. *Lugdun.* 1675. 8°. Bellarmino ſupplementum dedit Andreas Sauſſayus epiſcopus Tullenſis, *Tulli Leucor.* 1665. 4°. Et aliud Caſimirus Oudin [b]. Philippus Labbeus *in Diſſertationibus philologicis & hiſtoricis, de ſcriptoribus eccleſiaſticis quos attigit Bellarminus*, Pariſ. 1660. 2. vol. 8°. Vir quidem infinitæ lectionis, & diligentiæ in re literaria promovenda indefeſſæ, ſed ingenio in Lutheranos & Reformatos duro nimis & acerbo. Auguſtinus Varenius *in Rationario theologico de ſcriptoribus eccleſiaſticis primi & ſecundi ſæculi*, Roſtoch. 1669. 1673. 4°. Gerardi *Patrologiam* prætereo, utpote quam ſummi ipſius amici fatentur tantummodo in privatos ejus uſus fuiſſe collectam, nec eo animo, ut in publicum ederetur. Id quod prima libri inſpectio, & res ipſa ſatis docet. I. Gottfr. Olearius *in Abaco Patrologico*, ſive *eccleſiæ Chriſtianæ Patrum & Doctorum alphabetica enumeratione, in Patrologiæ Gerardi ſupplementum*, Jenæ 1673. 8°. Gerardus Meierus *in Bibliothecæ theologicæ contractæ* lib. 2°. *Bremæ* 1660. 12°. ſed qui parca nimis ac jejuna manu hanc materiam tractat. Ne alios commemorem, non inutile erit lectori curioſo conſulere Gisberti Voetii *Bibliothecam ſtudioſi Theologiæ*, Ultraject. 1651. 12°. I. Andr. Boſii *Schediaſma de comparanda notitia Scriptorum eccleſiaſticorum*, Jenæ 1673. 4°. Val. H. Vogleri *Introductionem univerſalem in notitiam cujuſcunque generis bo-*

[a] Hos, addito *Trithemii* libello, cum novis Auctuariis recudi fecit *Jo. Albertus Fabricius* Hamb. 1618. fol.
[b] Hoc, caſtigatum & amplificatum ſub titulo *Commentarii de Scriptoribus Eccleſiæ antiquis*, denuo edidit Autor *Lipſ.* 1722. 3. vol. fol.

norum

norum ſcriptorum, Helmſtad. 1670. 4°. Ph. Labbei *Bibliothecam Bibliothecarum*, Pariſ. 1664. 8°. Quam recenſuit, & immenſo cumulo auxit Ant.Teiſſerius Nemauſenſis, *Genevæ* 1686. 4°. Scv.Walt.Sluteri *Propylæum hiſtoriæ Chriſtianæ*, Francof. 1680. 12°.

Reſtat denique ut ex iis aliquot, qui librorum MSS. indices ediderunt, breviter recenſeamus. Huc ſpectant Poſſevini *Appendix* ad tom. 2. *Apparatus ſacri*; ſed nullo delectu, nec ſatis pro rei dignitate accurate facta. Ph. Labbei *nova Bibliotheca MSS. librorum*, Pariſ. 1653. 4°. Theoph.Spizelii *ſacra Bibliothecarum illuſtrium Arcana retecta*, Aug.Vindel.1668.8°. Th.Jameſii *Ecloga Oxonio-Cantabrigienſis*, Lond. 1600. 4°. Jac. Ph. Thomaſini *Bibliothecæ Patavinæ MSS. publicæ & privatæ*, Utin. 1639. 4°. Ejuſdem *Bibliothecæ Venetæ MSS. publicæ & privatæ*, ibid.1650. 4°. Alexandri Barvoetii *Catalogus præcipuorum Autorum Græce MSS.* qui aſſervantur in bibliotheca Scorialenſi, Corderii prolegomenis in Cyrilli Homil. in Jerem. ſubjectus, *Antwerp.* 1648. 8°. & ap. Lab. Biblioth. Nov. p. 175. Ant. Sanderi *Bibliotheca Belgica MSS.* ſive *Elenchus univerſalis Codd. MSS.* &c. *Inſul.* 1641. 4°. *Monachienſis Bibliothecæ* MSS. Græca Theologica ab Hervarto in indicem relata, exſtant tum alibi tum ap. Spizel. lib. citat. p. 145. *Trajectinæ Bibliothecæ* MS.Theol. *Traject.* 1608. & ap. Spizel. p. 290. D. Hæſchelii *Catalogus Græcorum Codd. MSS. in bibliotheca Auguſtana*, Aug. Vind. 1595. & 1605. 4°. Deinde cura Eliæ Ehingeri 1630. 4°. *Baſilienſis Bibliothecæ* MS. Theol. ſuppeditat Spizel. p. 17. H.Ernſtii *Catalogus librorum MSS. Bibliothecæ Florentinæ* Mediceæ, *Amſtælod.* 1641. Catalogus Bibliothecæ *Lugduno-Batavæ* a clariſſimo Spanhemio recognitus, *Lugd. Bat* 1674. 4°. Præcipue a p. 295. quo libri impreſſi deſinunt. Bibliothecæ *Thuanæ* codices MSS. ad calcem *Bibliothecæ Thuanæ* p. 419. *Pariſ.*1679. 2.vol. 8°. Antonii Reiſeri *Index librorum MSS. in bibliotheca Auguſtana*, Auguſt. 1675. 4°. Joach. Felleri *Catalogus codicum MSS. bibliothecæ Paulinæ in Academia Lipſienſi*, Lipſiæ 1686. 12°. Sed præ aliis omnibus palmam meretur tum librorum MSS. numero, tum raritate, tum pluribus antiquitatis monumentis admodum curioſis, Petrus Lambecius, *Commentariis de auguſtiſſima Bibliotheca Vindobonenſi*, Vienn. 1665. fol. ex quo tempore 8. volumina ad an. uſque 1679. prodierunt, & tamen operi, nondum perfecto magno reipublicæ literariæ damno, immortuus eſt autor clariſſimus.

SECT. IX.

Ad eccleſiaſticæ Antiquitatis ſtudium Parœneſis.

OMnibus tandem in hunc modum apparatis, optimos viæ duces nacti, & idoneis undique ſubſidiis inſtructi, quid obſtat quo minus ad ſcripta ſanctorum patrum evolvenda feſtinemus, & in hæc ſtudia toto feramur animo? Vitio nobis vertere ſolent pontificii, nos antiquos patres contemnere & rejicere. In locis theologicis non ſemel exprobrat Melchior Canus, vir alias candidi & moderati ingenii, Lutheranos *nihil habere cum patribus commercii*, eorum *autoritatem*

ipſos de gradu dejicere, eoſque aut deridendos, aut certe deſpiciendos propinare. Hæretici, inquit Poſſevinus Biblioth. Selećt. lib. 5. c. 26. *Patres nunquam ex profeſſo expoſuerunt in ſcholis, nec libenter, aut incorrupte unquam eos ediderunt.* Et cum his Bellarminus, Maldonatus, Hardingus, Campianus, &c. eandem fere canunt cantilenam. Quam falſa, quam iniqua ſit hæc calumnia, tum Lutherani tum reformati ſcriptis ſuis publice dudum demonſtrarunt. Ut in nos vero eadem cudatur faba, vix puto quenquam tam perfrićtæ frontis eſſe, qui eccleſiæ noſtræ alumnis hoc nomine dicam ſcribat. Quam non ſimus in veterum monumentis plane hoſpites, ipſi adverſarii noſtri ſuo periculo quotidie experiuntur, & vel ipſa fremens invidia non denegabit. Certe quanta cura, quam felici ſucceſſu, eccleſia Anglicana ab ipſis reformatæ apud nos religionis incunabulis, eccleſiaſticæ antiquitatis ſtudium ſemper excoluerit, teſtantur tot clariſſima in rebus literariis nomina; *Cranmerus, Ridleius, Parkerus, Iuellus, Noellus, Humfredus, Whitgiſtus, Reynoldus, Whitakerus, Hookerus, Richardus & Johannes Coſini, Bilſonus, Bancroftus, Sutlivius, Downamus, Perkinſius, Andreuſius, Cocus, Robertus & Georgius Abboti, Fieldus, Buckrigius, Overallus, Whitus, Willetus, Nic. Fullerus, Cracanthorpus, Davenantius*, Sereniſſimus rex *JACOBUS, Laudus, Featleius, Linſellus, Junius, Maſonus, Wardus, Brunrigius, Chillingworthus, Holdſworthus, Hallus, Haleſius, Uſſerius, Heylinus, Prideauxius, Mortonus, Montacutius, Gregorius, Sanderſonus, Hammondus, Taylerus, Thorndicius, Iſaacus Barrow, Fellus, Gunningus, Pearſonus, Savilius, Seldenus*, &c. Quales, Deus bone! & quanti viri; ut eorum qui hodie in vivis ſunt pudori parcam. Tenet eccleſia noſtra, tenuitque ſemper firmam illam & immotam Tertulliani regulam, *Id verius quod prius, id prius quod ab initio.* Quo propius ad veritatis fontem accedimus, eo purior decurrit Catholicæ dočtrinæ rivus. Nec manifeſtius ullum labentis fidei ruentiſve eccleſiæ ſignum, quam a rečto genuinæ vetuſtatis tramite defečtio; *Dum pro cœleſti dogmate humanæ ſuperſtitiones introducuntur, dum bene fundata antiquitas ſceleſta novitate ſubruitur, dum ſuperiorum inſtituta violantur, dum reſcinduntur ſcita patrum, dum convelluntur definita majorum, dum ſeſe intra ſacratæ atque incorruptæ vetuſtatis caſtiſſimos limites prophanæ ac novellæ curioſitatis libido non continet*, ut optime Vincentius Lirinenſis. In æternum eccleſiæ noſtræ decus ac gloriam cedit, quod fidem ſuam non ex ἀγράφοις & ambiguis traditionibus, non ex turbidis ſcholaſticorum lacunis, non ex inconditis ſyſtematicorum rhapſodiis, ſed ex ſacra pagina, ex venerandis ſanćtorum patrum monumentis, & primorum conciliorum decretis hauſerint reformationis Anglicanæ Ἐργοδιῶκται; quod liturgiam, ritus & cæremonias, totam denique politiam non ad ſcholæ pontificiæ, non ad Lutheri, aut Calvini placita, ſed ad primævæ antiquitatis normam & exemplar accurate delinearunt. Unde magnus ille Caſaubonus, vir in patrum ſcriptis verſatiſſimus, palam ſcribere non dubitavit, *Eccleſiam Anglicanam ita eſſe inſtitutam, ut ad florentis quondam eccleſiæ formam nulla hodie propius accedat, inter vel exceſſu, vel defećtu peccantes mediam viam ſecuta.* Quid, quod ipſæ leges noſtræ, in ſolennibus regni comitiis

cditæ,

editæ, ſedulo cavent, ne ulla apud nos doctrina, pro orthodoxa habeatur, niſi cum canonicis ſcripturis, primiſque quatuor conciliis Oecumenicis optime congruat? Graviter omnino & appoſite D. Baſilius *de Spiritu Sancto*, cap. 29. Δυσωπητικὰ γὰρ πῶς τὰ παλαιὰ τῶν δογμάτων, οἱονεὶ πολιᾷ τινι τῇ ἀρχαιότητι τὸ αἰδέσιμον ἔχοντα. *Veneranda ſunt vetuſta dogmata, quod ob antiquitatem, ceu canitiem quandam, habeant quiddam reverendum.*

Suum etiam rebus externis accedit ab antiquitate pretium. Quis non miretur, & tacita quadam veneratione intueatur veteris Romæ rudera, templa, theatra, porticus, exeſas vetuſtate ſtatuas, disjecta & perfracta marmora? Quis non inſigni quadam voluptate tractet antiqua numiſmata, ærea forſan illa, at ipſo auro haud redimenda, tanti ab omnibus habita, ut inter pretioſiſſima regum κειμήλια locum meruerint? Quem non mira delectatione afficit retroactorum ſæculorum memoria? Præteritorum temporum annales revolvere, naſcentis mundi imaginem contemplari, gentium origines, mores, migrationes inveſtigare; imperiorum ortus & occaſus recolere, populorum fata, variaſque humani generis, quaqua patet terrarum orbis, viciſſitudines repetere? Jam vero juxta prophetæ enunciatum, *Quid palea ad triticum? — Si tanti vitrum, quanti margaritum?* Ut cum Tertulliano loquar, *ad Martyr.* c. 4. ſuaviter nos ducunt, pene dixerim, rapiunt, urbium, gentiumque antiquitates; quanto majori voluptate perfundunt animum eccleſiæ Chriſtianæ natales & primordia, progreſſus & incrementa, ſedes fundatæ, inſtitutæ metropoles, epiſcoporum ſucceſſiones, patriarcharum jura? Quis eſt, niſi peponem pro corde habeat, qui non avidiſſime exoptet beatorum apoſtolorum actus, peregrinationes, certamina relegere, ſanctorum martyrum, qui de ipſis equuleis, ungulis, graviſſimis tormentis egerunt triumphum, palmas lemniſcatas contrectare, ſynodales conventus ingredi, venerandos patrum conſeſſus oculis luſtrare, vota & decreta auribus haurire? Cui non volupe eſt fidem noſtram enaſcentem, & e tot difficultatum fluctibus eluctantem intueri, & vi quadam divinitus immiſſa totum pene mundum ſibimet ſubigentem? Quid denique jucundius, quam cum hominibus candidi pectoris, & infucatæ pietatis vitam traducere, cum his verſari, qui ſuis moribus, doctrina, eruditione, & præclaris monumentis eccleſiam ornarunt, ædificarunt, unaque nomina ſua æternitati conſecrarunt? Huc nos ducunt, hac nos dulcedine permulcent antiquitates Chriſtianæ.

At non modo voluptati, verum & neceſſitati conſulendum eſt. Invigilandum utique eccleſiæ noſtræ honori ſimul & patrocinio, ab ultima antiquitate petita ſubſidia in promptu ſunt habenda, ut toti mundo conſtare poſſit quam immerito *Novatorum* nomine traducamur. Cum iis nobis res eſt, qui ultra Calvini inſtitutiones & recentiorum ſyſtemata ſe ſapere videri volunt, qui nil niſi antiquitatem crepare ſolent, & quaſi ſanctorum patrum eſſent ex aſſe hæredes, ſolis ſibimetipſis tanquam peculium vendicant. *Ad Patres ſiquando licebit accedere* (inquit Campianus Rat. 5.) *confectum eſt prælium; tam ſunt noſtri, quam Gregorius ipſe decimus tertius, filiorum eccleſiæ pater amantiſſimus. — quoquo ſe moverit adverſarius, niſi gloriam Deo ceſſerit, feret incommodum; patres admiſerit, captus eſt; excluſerit,*

nullus èſt. Neque ad proſequendum hoc nobile inſtitutum nova nobis deſunt argumenta, præſertim ab infauſta illa ingeniorum noſtri temporis in καινοδοξίᾳ prurigine, quæ tot antiquas hæreſes, eccleſiæ Catholicæ judicio conſtanter damnatas, ab orco revocavit. Pomæria ſua longe lateque nuper apud nos dilatarunt famoſiſſimi hæreſiarchæ Alexandrini diſcipuli, ſeu Photini potius gregales & aſſeclæ; qui cum videant, pro veteris eccleſiæ tribunali ſe cauſam ſuam ſuſtinere non poſſe, in ipſam inſurgunt antiquitatem, & venerandos primævæ fidei teſtes lacerant, conculcant, execrantur. Perpetua his hominibus ſudes in oculis Nicæna fides, cujus hyperaſpiſtas, Athanaſium, Hilarium, &c. cane pejus & angue traducunt odio. Habent quidem ſuam, quam jactitant, antiquitatem, ſed antiqui illius ſerpentis progeniem. Suos habent patres, ſed quos? Ebionem, Cerinthum, Symmachum, Theodotionem, Paulum Samoſatenum, Photinum, alios.

Hos venditant præcurſores ſuos; his fidei parentibus Unitarii noſtri gloriantur. Catholicos aut aperte rejiciunt, aut eorum teſtimonia ſophiſticis argutiis eludunt, aut, quod caput eſt, in ſuas ſæpenumero partes pertrahere nituntur. Evigilandum igitur ſtudioſæ juventuti, totiſque viribus ſcriptis veterum gnaviter incumbendum, ut his armis muniti, adverſariorum tela retundant, ſophiſmata ſolvant, & eccleſiæ Catholicæ, ac proinde Anglicanæ, cauſam feliciter propugnent.
Jerem. 6. 16. *State ſuper vias, & videte, & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & ambulate in ea.* Hæc nobis ſerpentum latibula monſtrabit, hæc ad ipſiſſimum veritatis fontem nos recta ducet. Claudam
* De Præſcript. Hæret. c. 21. p. 209. hæc optimis Tertulliani verbis. * *Si hæc ita ſunt, conſtat omnem doctrinam, quæ cum eccleſiis apoſtolicis, matricibus & originalibus fidei conſpiret, veritati deputandam; ſine dubio tenentem quod eccleſiæ ab apoſtolis, apoſtoli a Chriſto, Chriſtus a Deo accepit; omnem vero doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ ſapiat contra veritatem*
* Ibid. c. 36. p. 215. *eccleſiarum, & apoſtolorum, & Chriſti, & Dei.* — * *Age jam, qui voles curioſitatem melius exercere in negotio ſalutis tuæ, percurre eccleſias apoſtolicas, apud quas ipſæ adhuc cathedræ apoſtolorum ſuis locis præſident, apud quas ipſæ authenticæ literæ eorum recitantur,*
* Adverſ. Marcion. l. 4. c. 5. p. 415. *ſonantes vocem, & repræſentantes faciem uniuſcujuſque.* * Alibique, *In ſumma, ſi conſtat id verius quod prius, id prius quod & ab initio, id ab initio quod ab apoſtolis; pariter utique conſtabit, id eſſe ab apoſtolis traditum, quod apud eccleſias apoſtolorum fuerit ſacroſanctum.*

His igitur armis optime inſtructi ſimus, parati ſemper noſtra tueri, iiſque reſpondere, qui fidei noſtræ (quam vere primitivam, catholicam, apoſtolicam eſſe ſancte profitemur) rationem requiſiverint. Neque enim is eſt eccleſiæ noſtræ ſtatus, ut pro ſummo purioris antiquitatis tribunali cauſam dicere defugiamus. Faceſſat a nobis inutilis omnis ſtudiorum ratio, faceſſant difficiles nugæ, implacabiles rixæ, leves & ludicræ diſputatiunculæ; ætatem teramus non in foro & prætoriis, non agyrtarum more ſurſum & deorſum curſitantes, non apud magnatum limina ſordidis obſequiis gratiam & favorem aucupantes, verum in roſtris, in ambone, intra bibliothecæ denique clathros & cancellos, eccleſiæ commodo, animarum ſaluti, antiquitatis cognitioni, boniſque

boniſque literis promovendis gnaviter incumbentes. Quin ergo agite voſmet, & ad ſacra hæc ſtudia totis viribus, omnibus nervis contendite; vos, inquam, maxime, quibus melior indoles & liberius otium; dignitatibus ornati, reditibus aucti, quos tanquam meliorum literarum præmia, & cumulatioris diligentiæ ſtimulos & incitamenta majorum pietas conſecravit. Vigeat apud nos pietatis & literarum eccleſiaſticarum ſtudium; ſint in æterna memoria venerandi eccleſiæ Catholicæ patres; ſit ſcriptis eorum ſummus honor & æſtimatio, quorum notitiam ſi hæc quam contulimus ſymbola vel tantillum promovebit, præclare mecum agi putem, meque bonas horas bene collocaſſe judicabo.

SECT. X.

Prolegomenon Peroratio.

UT tandem aliquando hiſce Prolegomenis coronidem imponamus, lectores eruditos oratos volumus, ut hoc opus benigne & humaniter tractent. Non enim tantum doctis hæc ſcribimus, & in antiquitatis palæſtra exercitatis, ſed præcipue tyronibus φιλαρχαίοις, antiquitatis eccleſiaſticæ candidatis, qui veteris eccleſiæ monumenta vix primoribus labiis deguſtarunt. Errores lapſuſque in tam longo, tam difficili opere elaborando mihimet obrepſiſſe, quis mirabitur? cum opus ipſum longe diverſis temporibus ſcriptum ſit, totumque fere inter varia afflictæ valetudinis incommoda natum. Homo igitur cum ſim, errare neutiquam a me alienum puto: quicquid peccavero, vel leviter admonitus, lubens emendaturus. Si ſtylum alicubi minus æqualem deprehendat lector, animadvertat, velim, ab infinitis quibuſcum pene ſemper verſatus ſum ſcriptoribus, me labem fortaſſe aliquam contraxiſſe. Omnem certe rebus ipſis adhibui diligentiam, de ſtylo minus ſolicitus. Vale, Lector benevole, & hoc novo noſtro labore fruere.

ELENCHUS
AUTORUM SCRIPTORUMQUE
Recentiorum, una cum
Editionibus, quibus in condendo hoc Opere uſi ſumus.

A

ACTA *Eruditorum*, *Lipſiæ* ab an. 1682. 4°.
Melchior Adamus.
Vitæ Germanorum Theologorum, *Francoſ.* 1653. 8°.
Vitæ Germanorum Juriſconſultorum, *Heidelbergæ* 1620. 8°.
Vitæ Germanorum Philoſophorum, *Heidelbergæ* 1615. 8°.
Ælianus.
Hiſtoria varia Græc. Lat. *Genevæ* 1630. 12°.
Joſephus d' Aguirre, Cardinalis.
Collectio maxima Conciliorum omnium Hiſpaniæ, & novi Orbis, *Rom.*1693. 4.vol. fol.
Notitia Conciliorum Hiſpaniæ & novi Orbis, *Salmanticæ* 1686. 8°.
Synopſis Collectionis maximæ Conciliorum, *Rom.* 1695. 8°.
Antonius Alegre.
Paradiſus Carmelitici decoris, *Lugd.* 1639. fol.
Nicolaus Alemannus.
Notæ in Procopii Anecdota, *Pariſ.* 1663. fol.
Natalis Alexander.
Selecta Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capita, tom. 1. *Pariſ.* 1676. 8°.
Leo Allatius.
De Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis perpetua conſenſione libri tres, *Colon.* revera *Amſtelod.* 1648. 4°.
De libris eccleſiaſticis Græcorum diſſertationes duæ, *Pariſ.* 1645. 4°.
De ſcriptis Simeonum Diatriba, *Pariſ.* 1664. 4°.
Euſtathii Antiocheni opera ab eo edita, *Lugd.* 1629. 4°.
Græciæ Orthodoxæ tom. 2. *Rom.* 1652. 1659. 4°.
De Eccleſiæ Occident. & Orient. conſenſione in dogmate de Purgatorio, *Rom.*1655. 8°.
H. Hottingerus fraudis & impoſturæ convictus, *Rom.* 1661. 8°.
De octava ſynodo Photiana liber, *Rom.* 1662. 8°.
De Pſellis, & eorum ſcriptis Diatriba, *Rom.* 1630. 4°.
Apes urbanæ, ſive de Viris illuſtribus, &c. *Romæ* 1633. 8°.
Symmicta, ſive Opuſcula, &c. Gr. Lat. *Colon.* (i. e.) *Amſtelod.* 1653. 8°.
De Nilis & eorum ſcriptis Diatriba, S. Nili Aſcetæ epiſtolis ſubjuncta, *Romæ* 1668. fol.
In Rob. Creightoni apparatum, verſionem, & notas ad hiſtoriam Concil. Florentini exercitationes 31. *Rom.* 1674. 4°.
Edmundus Albertinus.
De Euchariſtiæ Sacramento libri tres, *Davent.* 1654. fol.
De Georgiis & eorum ſcriptis Diatriba, edita inter notas ad Georg. Acropolit. *Pariſ.* 1651. fol.
De Methodiorum ſcriptis Diatriba præfixa not. ad Methodii convivium, *Rom.*1656. 8°.
Petrus Allix. Theologus Gallus.
Diſſertatio de Tertulliani vita & ſcriptis, *Pariſ.* 1679. 8°.
Antiquitates Univerſitatis Oxonienſis, *Oxon.* 1674. fol.
Diſſertatio de Triſagii origine, *Rothom.* 1674. 8°.
Almachinus, ſive *Elmacinus*.
Hiſtoria Saracenica edita per Erpen. *Lugd. Bat.* 1625. 4°.
Ambroſius de Altamura.
Bibliotheca Dominicana, *Rom.* 1677. fol.
Antiquitates Eccleſiæ Orientalis, ſive Diſſertationes epiſtolicæ, *Lond.* 1682. 8°.

Nicolaus

Nicolaus Antonius.
Bibliotheca Hiſpana, ſive de ſcriptoribus qui ab anno 1500. floruerunt, &c. 2. vol. *Rom.* 1672. fol.
Petrus Arcudius, Corcyrenſis.
De concordia Eccleſiæ Orientalis & Occidentalis in Sacramentorum adminiſtratione *Pariſ.* 1672. 4°.
Opuſcula aurea Theologica Gr. Lat. *Rom.* 1630. 4°.
Auctarium Bibliothecæ Patrum Gr. Lat. 2. vol. *Pariſ.* 1624. fol.
Paulus Aringius.
Roma ſubterranea noviſſima, cum fig. *Rom.* 1651. 2. vol. fol.
Arnas Magnaeus Iſlandus.
Edidit anonymi Chronicon Danicum, cum notis, *Lipſiæ*, 1695. 8°.
Andreas Arnoldus.
Edidit ſyntagma Athanaſii ad Clericos, &c. Gr. Lat. cum notis, *Pariſ.* 1685. 8°.
Johannes Aventinus.
Annales Boiorum, *Ingolſtad.* 1554. fol.
Auguſtinus Juſtinianus.
Porchetum Salvaticum edidit, *Pariſ.* 1520. fol.
Auguſtinus Florentinus.
Hiſtoria Camaldulenſis, *Florent.* 1575. 4°.
Leonardus Auguſtinus, Senenſis.
Gemmæ & Sculpturæ antiquæ, *Amſtelod.* 1685. 4°.

B

M. *Lud. Bail.*
Summa Conciliorum omnium, 2. vol. *Pariſ.* 1659. fol.
Bohuſlaus Balbinus.
Miſcellanea Hiſtoriæ regni Bohemiæ, 5. vol. *Pragæ*, 1679. & ſeq. fol.
Johannes Baleus.
Collectanea de Scriptoribus Carmeliticis, 2. vol. 4°. MS.
Illuſtrium Angliæ Scriptorum Catalogus, *Baſil.* 1559. fol.
Stephanus Baluzius.
Nova collectio Conciliorum, *Pariſ.* 1683. fol.
Miſcellanea, h. e. collectio veterum Monumentorum, &c. 4. tom. *Pariſ.* 1679. & ſeqq. annis, 8°.
Edidit etiam, & notis illuſtravit Salvianum, Reginonem, Agobardum, Capitularia, &c.
Notæ in Vincentium Lirinenſem, *Pariſ.* 1669. 8°.
Concilia Galliæ Narbonenſis, *Pariſ.* 1668. 8°.
Edidit vitas Paparum Avenionenſium cum ampliſſimis Commentariis & Actorum veterum collectione, 2. vol. *Pariſ.* 1693. 4°.
Hieronymus Barnabeus, Presb. Oratorii.
Vita Cæſaris Baronii Cardinalis, *Rom.* 1651. 4°.
Cæſar Baronius.
Annales Eccleſiaſtici 12. tom. *Antverp.* 1612. fol.
Martyrologium, *Antverp.* 1589. fol.
Vincentius Barralis.
Chronologia Lirinenſis, cum notis, *Lugd.* 1613.
L. de la Barre.
Hiſtoria Chriſtiana veterum Patrum, *Pariſ.* 1583. fol.
Gaſpar Barthius.
Edidit Claudianum, Gallum, &c.
Paulus Bauldri.
Edidit Lactantium *de mortibus Perſecutorum*, cum omnium notis, *Traject. ad Rhen.* 1692. 8°.
Balthaſar Bebelius.
Antiquitates Eccleſiaſticæ 3. priorum Sæculorum, *Argentor.* 1669. 8°.
Robertus Bellarminus, Card.
Controverſiæ, 3. vol. *Pariſ.* 1608. fol.
De Scriptoribus Eccleſiaſticis, *Pariſ.* 1658. 8°.
Pet. Bellonius.
Obſervationes Rerum memorabilium in Oriente, *Antverp.* 1589. 8°.

Gulielmus Beveregius.
Pandectæ Canonum Gr. Lat. 2. vol. *Oxon.* 1672. fol.
Theodorus Beza.
Edidit Theodorum de incarnatione Domini Gr. Lat. *Genevæ* 1576. 4°.
Bibliotheca Patrum editionis noviſſimæ 27. vol. *Lugd.* 1677. fol. N. B. nos hanc editionem ſecutos eſſe, tum quod cæteris copioſior ſit, tum quod optimas Scriptorum Occidentalium editiones notis illuſtratas ubique exhibet.
Bibliothecæ Lugd. Batavæ Catalog. *Lugd. Bat.* 1674. 4°.
Bibliothecæ Thuanæ Catalogus, *Pariſ.* 1679. 2. vol. 8°.
Bibliotheca Cluniacenſis, Pariſ. 1614. 4°.
Marg. Bignæus.
Appendix ad B. PP. qua Poetæ Chriſtiani, tum Græci, tum Latini continentur, *Pariſ.* 1624. fol.
Franciſcus Bivarus.
Dextri Chronicon cum notis edidit, *Lugd.* 1627. fol.
David Blondellus.
Pſeudo-Iſidorus, & Turrianus Vapulans, *Genevæ* 1628. 4°.
De Sibyllis, Anglice *Lond.* 1656. fol.
Laurentius Bochellus.
Decreta Eccleſiæ Gallicanæ edidit, lib. 8. *Pariſ.* 1609. fol.
Bollandiani ſocii.
Vitæ Sanctorum, per menſes ſingulos, *Antverp.* ab an. 1643.
Johannes Boiſſardus.
Icones illuſtrium Virorum 4. tom. *Francof.* 1597. &c. 4°.
Johannes Bona.
De Rebus Liturgicis, *Pariſ.* 1676. 8°.
De divina Pſalmodia, *Pariſ.* 1663. 4°.
Jacobus Bonfrerius.
Euſebius de locis Hebraicis, Gr. Lat. cum notis, *Pariſ.* 1659. fol.
Olaus Borrichius.
Diſſertationes Academicæ de Poetis, *Francofurti* 1683. 4°.
Icon. a Boſco.
Bibliotheca Floriacenſis, *Lugd.* 1605. 8°.
Andreas Boſius.
Exercitationes Hiſtorico-Criticæ in Perioch. Joſephi de Jeſu Chriſto.
Schediaſma de notitia Scriptorum Eccleſ. *Jenæ*, 1673. 4°.
Johannes de Bourdieu, Gallus.
Diſſertatio hiſtorica de Thebea legione, Anglice, *Lond.* 1696. 8°.
Janus Maria Braſichellanus.
Index Romanus, *Rom.* 1607. 8°.
Philippus Brietius Soc. Jeſu.
Annales Mundi, ſive Chronicon univerſale, *Pariſ.* 1662. 3. vol. 12°.
Chriſtoph. Brovverus.
Vitæ Sanctorum illuſtrium Germaniæ, *Mogunt.* 1616.
Edvardus Brown.
Edidit Faſciculum rerum expetendarum & fugiendarum, cum inſigni Auctario, *Lond.* 1690. 2. vol. fol.
Ægidius Bucherius.
De doctrina Temporum, *Antverp.* 1634. fol.
Commentarius in Victorii Canonem Paſchalem, *Antverp.* 1634. fol.
Georgius Bullus, S. T. P.
Defenſio Fidei Nicænæ, *Oxon.* 1685. 4°.
Richardus Burienſis, Dunelm. Epiſc.
Philobiblion, ad calcem Epiſt. Philolog. edit. a Goldaſt. *Franc.* 1610. 8°.
Matthæus Buſtus Etonenſis.
Edidit Johannis Euchaitenſis carmina Græce, cum notis, *Etonæ*, 1610. 4°.
Abrahamus Bzovius.
Annales Eccleſiaſtici, 7. vol. fol. *Colon.* 1621. & ſeqq.

C

C*Onſtantinus Cajetanus*, Abbas.
Edidit vitam Gelaſii 2. papæ cum notis, *Rom.* 1638.

Gulielm.

Gulielm. Cambdenus, Anglus.
Britannia, *Amſtelod.* 1662. fol.
David Camerarius.
De Scotorum fortitudine, &c. *Pariſ.* 1631. 4°.
Nicolaus Camuſacius Trecenſis.
Edidit Hiſtor. Albingenſium Petri Galli, *Treciſ.* 1615.
Hen. Caniſius.
Antiquæ Lectiones tom. 6. *Ingolſt.* 1601. &c. 4°.
Johannes Cantacuzenus, Eximp.
Hiſtoriarum libri 4. Gr. Lat. cum notis Pontani, *Pariſ.* 1645. 3. vol. fol.
Melchior Canus.
Locorum commnnium lib. 12. *Venet.* 1567. 8°.
Johannes Capgravius.
Legenda Sanctorum Angliæ, *Lond.* 1516.
M. Ant. Cappellus.
Diſſertatio de appellationibus Eccleſiæ Africanæ ad Romanam ſedem, *Pariſ.* 1622. 8°.
J. Bapt. Caſalius, Romanus.
De veteribus ſacris Chriſtianorum Ritibus, *Rom.* 1647. fol.
Iſaacus Caſaubonus.
Exercitationes ad Annales Baronii, *Lond.* 1614. fol.
Georgius Caſſander.
Opera, *Pariſ.* 1616. fol.
Hen. Lud. Caſtaneus Rupipozeus.
Nomenclatura Cardinalium (ſed ſuppreſſo autoris nomine) *Pariſ.* 1615. 4°.
Catalogus MSS. in Anglia, Oxonii, &c. *Oxon.* 2. vol. fol.
Catalogus MSS. Bibliothecæ Cottonianæ per T. Smithum, *Oxon.* 1696. fol.
Johan. Bapt. Catumſyritus.
Vera utriuſque Eccleſiæ Sacramentorum concordia, *Ven.* 1632. 4°.
Ludov. Cellotius.
Hincmari Opuſcula aliqnot, *Pariſ.* 1658. 4°.
Centuriæ Magdeburgenſes, ſive Hiſtoria eccleſiaſtica, *Baſ.* 1624. 6. vol. fol.
Johan. Chapeavillus.
Rerum Leodicenſium hiſtoria, *Leod.* 1612.
Laertius Cherubinus.
Bullarium Magnum, *Romæ* 1638. 3. vol. fol.
Andreas Du Cheſnius, ſive *Quercetanus.*
Rerum Francicarum Scriptores, tom. 5. *Pariſ.* 1636. 1649. fol.
Rerum Normannicarum Scriptores, *Pariſ.* 1619. fol.
P. Fr. Chiffletius.
Bedæ Hiſtoria eccleſiaſtica, *Pariſ.* 1681. 4°.
Diſſertationes de uno Dionyſio, &c. *Pariſ.* 1676. 8°.
Johan. Jac. Chiffletius.
De Antiquitatibus Veſontinis, *Lugd.* 1619. 4°.
Alphonſus Ciacconius.
Vitæ & res geſtæ Pontificum Romanorum, 4. vol. *Romæ*, 1677. fol.
Johannes Ciampinus, Romanus Magiſter Brevium.
Vetera Monumenta Muſiva, cum fig. *Rom.* 1690. fol.
Synopſis hiſtorica de ſacris Ædificiis Conſtantini M. cum fig. *Rom.* 1693. fol.
De perpetuo Azymorum uſu in Eccleſia Latina, *Rom.* 1688. 4°.
Examen libri Pontificalis, *Rom.* 1688. 4°.
M. T. Cicero,
Opera, *Lond.* 1681. 2. vol. fol.
Johannes Clericus.
Vitæ 4. *viz.* Clementis Alexand. Euſebii, &c. ex Gallico Anglice, *Lond.* 1696. 8°.
De cauſis Incredulitatis, Anglice, *Lond.* 1697. 8°.
Carolus Le Cointe Trecenſis, Scriptor accuratus, cujus calculos in rebus Gallicis præcipue ſecutus ſum.
Annales Eccleſiaſtici Francorum ad an. *viz.* 845. 8. vol. fol. *Pariſ.* ab an. 1665. uſque ad an. 1683.
Franciſcus Combefiſ.
Bibliothecæ Patrum Græco Lat. Auctarium novum, 2. vol. *Pariſ.* 1648. fol.
Auctarium noviſſimum Gr. Lat. *Pariſ.* 1672.

Digitized by Google

Originum CP. Manipulus Gr. Lat. *Pariſ.* 1664. 4°.
Edidit item Andream Cretenſem, Amphilochium, &c.
Acta Martyrum antiqua, Gr. Lat. cum not. *Pariſ.* 1660. 8°.
Edidit Scriptores poſt Theophanem, Gr. Lat. *Pariſ.* 1685. fol.
Concilia Maxima, Editionis noviſſimæ, per Labbeum & Coſſartium, 18. vol. *Par.* 1672. fol.
Hermannus Conringius.
De antiquitatibus Academicis cum ſupplemento, *Helmſtadt.* 1674. 4°.
Epiſtolæ, *Helmſtadt.* 1694. 4°.
Conſtantinus Porphyrogenneta, Imp.
Opera Gr. Lat. cum notis Meurſii, *Lugd. Bat.* 1617. 8°.
Joh. Bapt. Cotelerius.
Patres Apoſtolici Gr. Lat. cum notis, *Pariſ.* 1672. fol.
Eccleſiæ Græcæ Monumenta, 3. vol. *Pariſ.* 1677, 1681. 1687. 4°.
Edidit etiam Chryſoſtomum in Pſalm. & Dan. *Pariſ.* 1661. 4°.
Claudius Couſſardus.
Edidit Reinerium de Catharis & Leoniſtis, *Pariſ.* 1548.
Joh. Croius.
Specimen conjecturarum & obſervationum in loca quædam Origenis, Irenæi, Tertulliani, & Epiphanii, 1632. 8°.
Martinus Cromerus.
Chronicon de origine & rebus geſtis Polonorum, *Baſ.* 1582.

D

L*Ucas Dacherius.*
Veterum aliquot Spicilegium, vol. 13. *Pariſ.* 1665. & ſeqq. annis, 4°.
Edidit item Lanfrancum, Guibertum, &c.
Johannes Dallæus.
De Imaginibus, *Lugd. Bat.* 1642. 8°.
De uſu Patrum, *Genev.* 1656. 4°.
De ſcriptis Dionyſii & Ignatii, *Genev.* 1666. 4°.
Damaſcius, Philoſophus.
Vita Iſidori Philoſophi, apud Suid. in voce ἰσιδ].
Johannes Conradus Danhavverus.
Chriſteis, ſeu de ſtatu Eccleſiæ triſæculari, *Argentor.* 1646. 4°.
Ludovicus Dattichius.
Flores Hiſtoriæ Cardinalium, *Pariſ.* 1660. 3. tom. fol.
Mart. Del Rio.
Edidit Orientii Commonitorium, &c.
Dermicius Thadæi, Nitela Franciſcanæ Religionis, *Lugd.* 1627. 4°.
Henricus Dodwellus.
Diſſertationes Cyprianicæ, *Oxon.* 1684. 8°.
Diſſertatio de jure Laicorum ſacerdotali, *Lond.* 1685. 8°.
Diſſertatio ſingularis de Pontificum Rom. primæva ſucceſſione, *Lond.* 1688. 4°.
Chronologia Novi Teſtamenti MS.
Diſſertationes in Irenæum, *Oxon.* 1689. 8°.
Dorotheus Metropolita Monembazienſis, Synopſis Hiſtoriarum ab orbe condito uſque ad captam Conſtantinopolim, Græce vulgari idiomate, 1631. 4°.
Theodorus Douza.
Edidit Georgium Acropolit. cum verſione & notis, *Lugd. Bat.* 1614. 8°.
Fronto Ducæus.
Edidit Bibliothecæ Patrum Auctarium, Gr. Lat. *Pariſ.* 2. vol. fol. item not. in Baſilium, &c.
Gulielmus Dugdalius, Eq. Aur.
Monaſticon Anglicanum, *Lond.* 1682. 3. vol. fol.
Carolus Dufreſnius. D. Ducange.
Gloſſarium mediæ & infimæ Latinitatis, *Pariſ.* 1678. 2. vol. fol.
Gloſſarium mediæ & infimæ Græcitatis, *Lugd.* 1688. 2. vol. fol.
Edidit item Chronicon Paſchale, cum notis, *Pariſ.* 1689. fol.
L. Ell. Dupin.
Nova Bibliotheca Autorum eccleſiaſticorum, ex verſione Latina, *Amſt.* 1692. 3. vol. 4°.
I. Steph. Durantus.
De ritibus Eccleſiæ Catholicæ, *Pariſ.* 1631. 8°.

Abra-

E

Abrahamus Ecchellenſis, Maronita.
Eutychius vindicatus, *Rom.* 1661. 4°. typis Congreg. de propaganda fide.
Notæ in Catalog. Ebed-Jeſu, *Mogunt.* 1655. 8°.
Concilii Nicæni Canones Arabicos, cum not. Conc. tom. 2.
Johannes Eichelius.
Procopii Hiſtoria Arcana Gr. Lat. cum animadverſionibus, *Helmſtad.* 1654. 4°.
Antonius Eparchus.
Index librorum Græcorum, MS. apud le Moine var. ſacr. tom. 1. p. 517.
Ephremius CP.
Chronicon Patriarcharum CP. apud L. Allat. *de Conſenſ.* lib. 2.
Deſiderius Eraſmus.
Epiſtolæ, *Londini* 1642. fol.
Ciceronianus, *Baſil.* 1529. 8°.
Janus Nicius Erythræus.
Pinacotheca imaginum illuſtrium Virorum, *Colon.* 1645. 8°.

F

Tanaquil. Faber.
Diatriba de Joſephi teſtimonio de Chriſto, 1655. 8°.
Georgius Fabricius.
Poetas Chriſtianos veteres collegit, & edidit, *Baſil.* 1564. 4°.
Octavius Falconerius.
Inſcriptiones Athleticæ, cum notis *Rom.* 1668. 4°.
Joachimus Fellerus Profeſſor Lipſienſis.
Catalogus Codicum MSS. Bibliothecæ Lipſienſis, *Lipſiæ* 1686. 12°.
Johannes Fellus, Epiſc. Oxon.
Edidit Clementis epiſtolam, Athenagoram, Theophilum, &c. Græce & Latine, 12°.
Franciſcus Feuardentius.
Irenæum, Ildefonſum, &c. cum notis edidit.
Johannes Forbeſius.
Inſtructiones Hiſtorico-Theologicæ, *Amſtelod.* 1645. fol.
Valent. Forſterus.
Hiſtoria Juris Civilis, *Genev.* 1609. 8°.
Johannes Foxus, Martyrologus.
Edidit Ælfrici ſermonem Paſchalem in Act. & Monument. tom. 2.
Acta & Monumenta Eccleſiæ, *Lond.* 1641. fol. Anglice.
Marquardus Freherus.
Rerum Germanicarum Scriptores, 3. vol. *Francofurt.* 1600. fol.
Chronologia Juri Græco-Romano præmiſſa.
Carolus Du-Freſne, Conſiliarius, & Quæſtor regius.
Edidit Cinnamum cum notis Hiſtoricis & Philologicis, notaſque addidit in Niceph. Brieunium.
Hiſtoria, i. e. Familia Byzantina, &c. *Pariſ.* 1680. fol.
Nicolaus Fullerus, Anglus.
Miſcellanea Theologica, *Crit. Sacr.* tom. 8.

G

J. Bapt. Gabius.
Edidit Latine Johan. Curopalatæ Hiſtoriam Byzant. *Venet.* 1570. fol.
Jacobus Gaddius.
De Scriptoribus non Eccleſiaſticis, 2. vol. fol. *Florent.* 1648. & *Lugd.* 1649.
Clemens Galanus, familia *Theat.* Cleric. regul. & ex Miſſion. Apoſt.
Conciliatio Eccleſiæ Armenæ cum Romana, Armenice & Latine, *Rom.* 1650. 3. vol. fol. typis Congreg. de prop. fide.
Thomas Galeus, Decanus Eborac.
Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptores, *Oxon.* 1687. 1691. fol. Plura etiam ex ſcriniis ejus MSS. deprompta.
Georgius Galopinus, Monachus.
Edidit vitam S. Veroni cum ſcholiis, *Montibus*, 1636.

Ant. Petrus Gariellus.
Series Præſulum Magalonenſium & Monſpelienſium, *Toloſ.* 1652. fol. auctior *ibid.* 1665. 2. vol. fol.
Johannes Garnerius.
Edidit Theodoriti tomum quintum; Marii Mercatoris opera, cum notis & diſſertationibus; Liberati Breviarium, &c.
Garſias Loaiſa, Hiſpanus.
Tractatus de primatu Eccleſ. Tolet. Conc. tom. 5. Edidit item notas in Concilia Hiſpaniæ.
Gilbertus Genebrardus.
Chronographiæ libri 4. *Lugd.* 1609. fol.
Geographia Nubienſis, *Pariſ.* 1619. 4°.
Conradus Geſnerus.
Edidit Antonium Meliſſam, Gr. Lat. *Tigur.* 1546. fol.
Geſta Dei per Francos, ſive Orientalium Expeditionum Scriptores a Bongarſio collecti & editi. 2. vol. *Hanov.* 1611. fol.
Girolamo Ghilini.
Theatro delli Huomini letterati, *Venet.* 1647. 4°.
Richardus Gibbonus.
Aelredi Opera Theologica edidit, *Duac.* 1631.
Edmundus Gibſonus, Coll. Regin. Socius.
Chronicum Saxonicum, Saxonice & Latine, cum notis, *Oxon.* 1692. 4°.
Syl. Giraldus, Cambrenſis.
Hibernia expugnata, inter Anglica, &c. Cambdeni, p. 755. *Francof.* 1602. fol.
Jacobus Goar Pariſinus.
Rituale Græcorum Gr. Lat. *Pariſ.* 1647. fol.
Franciſcus Godwinus, Epiſc. Landavenſis.
Commentarius de Præſulibus Angliæ, *Lond.* 1616. 4°.
Melchior Goldaſtus.
Monarchia S. Imperii Romani, 3. vol. *Hanov.* 1612. fol.
Centuria *Epp.* Philologicarum, *Francof.* 1610. 8°.
Rerum Alemannicarum Scriptores vetuſti, *Francof.* 1606. fol.
Jacobus Golius.
Grammatica Arabica Erpenii, cum auctario, Arabice & Latine, *L. Bat.* 1656. 4°.
Jacobus Gothofredus.
Philoſtorgium Gr. Lat. cum diſſertationibus edidit, *Genevæ* 1645. 4°.
Codex Theodoſianus, cum commentariis, *Lugd.* 1665. 4. vol. fol.
Nicephorus Gregoras.
Hiſtoria Romana Gr. Lat. *Genev.* 1615. fol.
Jacobus Gretſerus.
De jure & more prohibendi, expurgandi, & abolendi libros hæreticos & noxios, lib. 2. *Ingolſtad.* 1603. 4°.
Supplementum, *ibid.* 1604. 4°.
Edidit 3. tomos de Cruce, *Ingolſtad.* 1616. fol.
Item Theodorum Abucaram, Simeonem, &c.
Παδονιπτῆρ, ſeu Pedilavium, de more lavandi, &c. *Ingolſt.* 1612. 4°.
Fullo Redivivus, ſeu Tractatus de Triſagio, *Ingolſt.* 1608. 4°.
Edidit Annotat. in Johan. Cantacuzeni hiſtoriam.
Hugo Grotius.
Hiſtoria Gothorum, &c. *Amſtel.* 1655. 8°.
Annotationes in S. Scripturam.
Georgius Gualterius, Meſſanenſis.
Siciliæ antiquæ Tabulæ cum notis, *Meſſanæ*, 1625. 4°.
Marq. Gudius, Hamburgenſis.
Edidit Græce Hippolyti Demonſtrationem de Antichriſto, *Pariſ.* 1661. 8°.

H

Isaac Habertus, Doctor Sorbonicus.
Pontificale Eccleſiæ Græcæ, Gr. Lat. cum notis & obſervationibus, *Pariſ.* 1643. fol.
Johannes Haleſius, Etonenſis.
Notæ in Chryſoſtomum, Edit. Savil.

Johannes

Johannes Hallervordus.
Spicilegium de Hiſtoricis Latinis, *Jenæ* 1672. 8°.
Bibliotheca curioſa, *Franc.* 1676. 4°.
Petrus Halloix.
Illuſtrium Eccleſiæ Orient. Scriptorum vitæ, 2. vol. *Duaci* 1633. fol.
Martinus Hanckius.
De Scriptoribus Byzantinis, *Lipſiæ* 1677. 4°.
De rerum Romanarum Scriptoribus, *Lipſiæ*, 1666, 1679. 2. vol. 4°.
Johannes Harduinus, S. J.
De Nummis Hærodiadum, *Pariſ.* 1693. 4°.
Hebed Jeſu.
Catalogus librorum Chaldæorum, cum notis Abr. Ecchellenſis, *Mogunt.* 1655. 8°.
Claudius Hemeræus, Doctor Sorbonicus.
De Academia Pariſienſi liber, *Pariſ.* 1637. 4°.
Herodianus.
Hiſtoria Romana Gr. Lat. cum notis, *Lugd.* 1611. 8°.
Thomas Hyde.
Catalogus librorum Bibliothecæ Bodleianæ, *Oxon.* 1674. fol.
Humfredus Hodius, S. T. P.
Johan. Malalæ Hiſtoria Chronica Gr. Lat. cum notis, &c. *Oxon.* 1691. 8°.
Reſurrectionis ejuſdem Corporis demonſtratio, Anglice, *Lond.* 1694. 8°.
Redargutio novi Schiſmatis Anglicani, ſive Anonymi tractatus de Epiſcopis injuſte depoſitis, Gr. Lat. *Oxon.* 1691. 4°.
De ſedibus Epiſcoporum per iniquam deprivationem vacantibus, Anglice, *Lond.* 1693. 4°.
David Hoeſchelius.
Edidit Græce cum notis, Photii Bibliothecam, Adriani Iſagogen, &c.
Lucas Holſtenius.
Diſſertatio de vita & ſcriptis Porphyrii ad calcem Porph. de Abſtinentia.
Edidit item codicem Regularum, &c.
Collectio Romana bipartita, *Rom.* 1662. 8°.
Jacobus Hommius.
Supplementum Patrum, ſeu varia Patrum opuſcula nunc primum edita, cum notis, *Pariſ.* 1684. 8°.
Joh. Hen. Hottingerus.
Bibliotheca Orientalis, *Tigur.* 1660. 4°.
Hiſtoria Orientalis, *Tigur.* 1660. 4°.
Hiſtoria Eccleſiaſtica 9. vol. *Tigur.* 1651. & ſeqq. annis, 8°.
Diſſertationum Miſcellanearum *πένταs*, *Tiguri*, 1654. 8°.
Petrus Daniel Huetius.
Origèniana, *Rothomag.* 1668. fol.
De origine Fabularum Romanenſium Diatriba.
De claris Interpretibus liber.

I

L*Udovicus Jacob a S. Carolo.*
Bibliotheca Pontificia, *Lugd.* 1643. 4°.
Thomas James.
Ecloga Oxonio-Cantabrigienſis, *Londini* 1600. 4°.
Index generalis Librorum prohibitorum a Pontificiis, *Oxoniæ* 1627. 12°.
De corruptione Scripturæ, Patrum, &c. *Lond.* 1612. 4°. Angl.
Vindiciæ Gregorianæ, *Genevæ* 1625. 4°.
M. Fl. Illyricus.
Catalogus Teſtium veritatis, *Argentin.* 1562. fol.
Edidit Otfridi Evangelia Theotiſca, *Baſil.* 1571. 8°.
Johannes Imperialis.
Muſæum Hiſtoricum, *Venet.* 1640. 4°.
Johannes Jonſius.
De Scriptoribus Hiſtoriæ philoſophicæ, *Francof.* 1659. 4°.
Paulus Jovius Novocomenſis.
Elogia Virorum doctorum, *Baſil.* 1571. 8°.

Thomas Ittigius, Lipſienſis.
Prolegomena ampliſſima ad nuperam Joſephi editionem.
Appendix ad Differt. de Hæreſiarchis, *Lipſiæ*, 1696. 4°.
Hadrianus Junius, Belga.
Edidit Heſychium de Viris claris Gr. Lat. *Pariſ.* 1593. 8°.
Chriſtophorus Juſtellus, Pater.
Photii Nomocanon, Gr. Lat. *Pariſ.* 1615. 4°.
Henricus Juſtellus Fil. & *Gulielmus Voellius*.
Bibliotheca Juris Canonici veteris Gr. Lat. 2. vol. *Pariſ.* 1661. fol.

K

W*Hitus Kennettus*.
Vita Guil. Somneri, libro *de portubus Romanis* præmiſſa, Angl. *Oxon.* 1693. 8°.
Petrus Kirſtenius.
Vita IV. Evangeliſtarum, 1610. fol.
Albertus Krantzius, Decanus Hamburgenſis.
Metropolis, ſive Hiſtoria eccleſiaſtica Saxoniæ, *Colon.* 1574. 8°.

L

P*Hilippus Labbeus*.
Nova Bibliotheca MSS. librorum, 2. vol. *Pariſ.* 1657. fol.
Nova Bibliotheca MSS. librorum, ſive Specimen antiquarum Lectionum, *Par.* 1653. 4°.
Conſpectus novæ Editionis *Opp.* Damaſceni, *Pariſ.* 1652. 4°.
Diſſertatio de Scriptoribus eccleſiaſticis, 2. vol. *Pariſ.* 1660. 8°.
Protrepticon ad Scriptores Hiſtoriæ Byzantinæ, *Pariſ.* 1648. fol.
Gulielmus Lambardus, Anglus.
Ἀρχαιονομία, ſive de priſcis Anglorum Legibus, Saxonice & Latine, *Cantab.* 1649. fol.
Itinerarium Cantii, Anglice, *Lond.* 1656. 8°.
Petrus Lambecius.
Comment. de Bibliotheca Vindobonenſi, *Vien.* 1665. &c. fol.
Origines Hamburgenſes, 2. vol. *Hamburg.* 1652. &c. 4°.
Cornelius a Lapide.
Commentaria in S. Scripturam ſatis nota.
Matthæus Larroquanus.
Diſſertatio de Photino Hæretico, *Genev.* 1670. 8°.
Obſervationes in Ignatianas Vindicias (ſed abſque autoris nomine) *Rothom.* 1674. 8°.
Adverſaria ſacra, *L. Bat.* 1688. 8°.
Dan. Larroquanus F.
Præfatio ad Patris ſui Adverſaria.
Johannes Launoius.
Gymnaſii Navarrenſis Hiſt. 2. vol. *Pariſ.* 1677. 4°.
De vera cauſa ſeceſſus Brunonis in Eremum Diſſertatio. *Pariſ.* 1662. 8°.
Johannes Lelandus, Antiquarius.
Cygnea Cantio, cum commentario, *Lond.* 1658. 8°.
Johannis Leuſdeni, Philologus Hebræo-Græcus, *Ultraject.* 1670. 4°.
J. Ant. Vander Linden.
De Scriptis Medicis, *Amſtelod.* 1662. 8°.
Gulielmus Liſleus, Anglus.
Antiqua Saxonica Monumenta, Saxonice & Anglice, *Lond.* 1638. 4°.
Juſtus Lipſius.
Politicorum libri, inter Lipſii opera.
Lucianus Samoſatenſis.
Opera Gr. Lat. *Salmur.* 1619. 2. vol. 8°.
Johannes Lucius.
De regno Dalmatiæ, *Amſtel.* 1667. fol.
Job Ludolphus.
Hiſtoria Æthiopica, cum fig. *Francof.* 1681. fol.
Commentarius Æthiopicus, cum fig. *Francof.* 1691. fol.
Luitprandus Ticinenſis.
Opera, *Antverp.* 1640. fol.
Chriſtianus Lupus.
Epiſtolæ Patrum de Concilio Epheſino, cum ſcholiis & notis, *Lovan.* 1682. 4°.

Johannes

M

Johannes Mabillonius.
Analecta vetera, 4 vol. *Pariſ.* 1675. & ſeqq. annis, 8°.
Iter & Muſæum Italicum, *Pariſ.* 1687. 4°.
Acta Benedictinorum per varia ſæcula, vol. 5. *Pariſ.* 1668. & ſeqq. annis, fol.
Johan. Maderus.
Edidit Chronicon Ditmari, &c. *Helmſt.* 1677. 4°.
Magdeburgenſes Centuriatores, *Baſil.* 1624. fol.
Bernardus Mallincrotius.
Paralipomena ad Voſſium de Hiſtoricis Græcis, *Colon.* 1656. 4°.
Petrus de Marca, Archiep. Par.
Diatriba de tempore Synodi Sirmienſis, inter opuſcula, *Pariſ.* 1681. 8°.
Diſſertatio de Epiſt. Vigilii, &c *Pariſ.* 1669. 8°.
Marca Hiſpanica, *Pariſ.* 1688. fol.
Johannes Mariana.
Commentarii de rebus Hiſpanicis, Hiſpan. Illuſtr. tom. 2. *Mogunt.* 1605. 4°.
Johannes Markius.
De Sibyllinis Oraculis, *Franecker.* 1682. 8°.
Gulielmus Marlot.
Metropolis Rhemenſis hiſtoria, 2. vol. *Inſulis* 1666 — 79. fol.
Floravant. Martinellus, Romanus.
Roma ex Ethnica, Sacra, apud Ciampin. *de libro Pontif.* p. 27.
Petrus Martyr.
Defenſio Euchariſtiæ adv. Gardinerum, *Tiguri* 1559. fol.
Loci Communes, *Genevæ* 1624. fol.
Jo. Bapt. Marus Canonicus Romanus edidit Victoris 3. Pontificis Dialogos, & Petrum Diaconum de Viris illuſtribus Caſin. *Pariſ.* 1666. 8°.
Papirius Maſſonus.
De Epiſcopis Urbis qui Romanam eccleſiam rexerunt, rebuſque geſtis eorum libri ſex, *Pariſ.* 1586. 4°.
Gerardus Maſtrichtius, Prof. Duesburg.
Hiſtoria Juris Eccleſiaſtici & Pontificii, *Duesburg.* 1676. 8°.
Alphonſus Matamorus.
De eruditis Hiſpaniæ Viris & Academiis, inter Scriptores Hiſpanicos ab Andrea Schotto in *Hiſpania illuſtrata* editos.
Gilb. Mauguinus, in ſuprema Monetarum Curia Præſes.
Veterum Autorum, qui 9. ſæculo ſcripſerunt de Prædeſtinatione & Gratia, Opera, 2. vol. *Pariſ.* 1650. 4°.
J. Frid. Mayerus, Hamburgenſis.
De fide Baronii ipſis Pontificiis ambigua, *Amſtel.* 1697. 8°.
J. Henric. Meibomius.
Edidit rerum Germanicarum Scriptores cum notis & diſſertationibus, *Helmſt.* 1688. 2. vol. fol.
Additamenta ad Vogleri Introduct. Univerſ. *Helm.* 1691. 4°.
Opuſcula hiſtorica, *Helmſtad.* 1660. 4°.
G. Theod. Meierus.
Relatio hiſtorica de collectionibus Canonum, ad Cod. Can. Eccleſ. Univerſ. *Helmſt.* 1663. 4°.
Hugo Menardus.
S. Barnabæ epiſtola cum notis *Pariſ.* 1644. 4°.
Paulus Merula, Belga.
Edidit Willeramum de Nuptiis Chriſti & Eccleſiæ, *Lugd. Bat.* 1598. 8°.
Jodocus Metzlerus, Monachus S. Galli.
Epiſtola ad Goldaſtum, inter Epiſt. Goldaſt. *Franc.* 1688. 4°.
Johannes Meurſius.
Gloſſarium Græco-barbarum, *Lugd. Bat.* 1614. 4°.
Heſychius de Viris claris, Gr. Lat. cum notis, *Lugd. Bat.* 1613. 8°.
Edidit *Opp.* Conſtantini Porphyrogen. &c.
Matthias Michovius.
Chronica Polonorum, *Baſ.* 1582.
Micropresbyticum veterum quorundam brevium Theologorum, *Baſil.* 1550. fol.

Aubertus Miræus.
Bibliotheca eccleſiaſtica, ſive Hieronymus, Gennadins, Ildefonſns, &c. cum notis & Auctario, *Antverp.* 1639. fol.
Origo & Incrementa ordinis Carmelitani, *Col.* 1643. 8°.
Arthurus du Monſtier.
Neuſtria Pia, *Rothom.* 1663. fol.
Richardus Montacutius, Epiſcop. Norvic.
Edidit Photii *Epp.* Euſebium adv. Marcellum, &c. Gr. Lat. cum notis.
Origines eccleſiaſticæ, *Lond.* 1640. fol.
Analecta eccleſiaſt. Exercitationum in Baronium, *Lond.* 1622. fol.
Notæ in Euſebium *de Eccl. Theol.*
Fredericus Morellus.
Edidit Jo. Geometræ *hortum Epigrammatum,* Gr. Lat. *Pariſ.* 1595. 8°.
Dan. Geo. Morhofius.
Polyhiſtor, ſive de notitia Autorum, &c. *Lubec.* 1688. 4°.
Johannes Morinus, Congr. Orat.
Commentarius hiſtoricus de Pœnitentia, *Antverp.* 1682. fol.
De ſacris Eccleſiæ Ordinationibus, *Antverp.* 1695. fol.
Alexander Morus.
Notæ in N. Teſtamentum una cum Tena, &c. *Lond.* 1661. fol.
Stephanus Le Moyne.
Varia ſacra, 2. vol. *Lugd. Bat.* 1685. 4°.

N

F*Auſtus Naironius,* Maronita, linguæ Syriacæ in gymnaſio Romano Prælector.
Diſſertatio de origine, nomine, ac religione Maronitarum, *Rom.* 1679. 8°.
Euoplia fidei Catholicæ Romanæ hiſtorico-dogmatica, *Rom.* 1694. 8°. typis Congreg. de prop. fide.
Dan. Neſſelius, Bibliothecarius Cæſareus.
Breviarium, & ſupplementum commentariorum Lambecianorum de Bibliotheca Vindobonenſi, cum fig. *Viennæ* 1690. 2. vol. fol.
Gulielmus Nicholſonus, Archidiaconus Carleol.
Anglorum Bibliotheca hiſtorica, *Lond.* 1696. 8°. Anglice.
Flaminius Nobilius.
Fragmentum veterum Interpret. Græc. Bibl. Walton. T. 6. & alibi.
Henricus Noris, Cardinalis.
Hiſtorica Diſſertatio de uno ex Trinitate carne paſſo, *Venet.* 1696. 8°.
Laurentius Normanus.
Edidit Theodulum, Orthodox. Confeſſionem, &c.

O

J. *Godfrid. Olearius.*
Abacus Patrologicus ordine Alphabetico, *Jenæ* 1673. 8°.
Abrahamus Ortelius, Antverpienſis.
Theſaurus Geographicus, *Antverp.* 1587. fol.
Orthodoxographa SS. Patrum Monumenta, 2. vol. *Baſil.* 1569. fol.
Hieronymus Oſorius, Luſitanus.
De rebus Emmanuelis, *Colon.* 1576. 8°.
Caſimirus Oudinus.
Supplementum ad Bellarminum de Script. Eccleſ. *Pariſ.* 1686. 8°.
Opuſcula ſacra veterum aliquot Galliæ & Belgii Scriptorum, *Lugd. Bat.* 1692. 8°. abſque autoris nomine.
Epiſtola ad Mayerum Hamburg. de ratione ſtudiorum ſuorum, *Lugd. Bat.* 1692. 4°.

P

A*Ntonius Pagi,* Ordinis Minorum.
Critica Hiſtorico-chronologica in Annales Baronii, *Pariſ.* 1689. fol.
Diſſertatio Hypatica, ſeu de Conſulibus Cæſareis, *Lugd.* 1682. 4°.
Joſeph Pamphilus.
Chronica Fratrum Eremitarum S. Auguſtini, *Rom.* 1581. 4°.

Henricus

Henricus Pantaleon.
De Viris illuſtribus Germaniæ, *Baſil.* 1565. fol.
Dan. Papebrochius, S. J.
Conatus Chronico-hiſtoricus ad catalogum Romanorum Pontificum, cum fig. *Antverp.* 1685. fol.
Johannes Pappus.
Libellus Synodicus Gr. Lat. cum notis, *Argentor.* 1601. 4°.
Ludovicus a Paramo Boroxenſis.
De origine & progreſſu Officii S. Inquiſitionis, *Matriti* 1598. fol.
Mat. Parkerus, Archiep. Cant.
Edidit Saxonice & Anglice Ælfrici ſermonem Paſchalem *Lond.* 1667. 12°.
De Antiquitatibus Eccleſiæ Britannicæ, & privilegiis Eccleſiæ Cantuarienſis hiſtoria, *Hanov.* 1605. fol.
Pauſanias.
Deſcriptio Græciæ, Gr. Lat. *Hanov.* 1613. fol.
Johannes Pearſonus.
Vindiciæ Epiſtolarum S. Ignatii, *Cantab.* 1672. 4°.
Diſſertationes de ſucceſſione Romanorum Pontificum, ab *Henrico Dodwello* ſuppletæ & evulgatæ, *Lond.* 1687. 4°.
Dionyſius Petavius, S. J.
Dogmata Theologica, *Pariſ.* 1645. 5. vol. fol.
Epiphanium, Syneſium, &c. Gr. Lat. cum notis edidit.
Paulus Petavius.
Syntagma de Nithardo, *Pariſ.* 1613. 8°.
Jacobus Petit.
Theodori Pœnitentiale cum notis & diſſertationibus, tom. 2. *Pariſ.* 1677. 4°.
Philo-Byblius.
Fragmentum de Phœnicum Theologia apud Euſeb. *de Præparat. Evang.*
Photii Bibliotheca Gr. Lat. *Rothom.* 1653. fol.
Georgius Phranza Protoveſtiarius.
Chronicon de ultimis Orientalis Imperii temporibus, ex verſione & cum notis Pontani, *Ingolſt.* 1604. 4°.
Johannes Picardus.
Edidit Gulielmum Nubrigenſem cum notis, *Pariſ.* 1610. 8°.
Johannes Piſtorius.
Scriptores Germanicos edidit, *Francof.* 1583. fol.
Petrus Pithœus.
Scriptores coætanei 12. *Francof.* 1594. 8°.
Johannes Pitſeus.
De illuſtribus Britann. Scriptoribus, *Pariſ.* 1619. 4°.
Vincentius Placcius.
De Scriptoribus Pſeudonymis, *Hamburg.* 1674. 4°.
C. Plinius Secundus.
Naturalis Hiſtoria, cum notis variorum, *Lugd. Bat.* 1689. 3. vol. 8°.
C. Plinius Cæcilius.
Epiſtolæ, *Lugd. Bat.* 1653. 12°.
Michael Poccianti.
Catalogus Scriptorum Florentin. *Florent.* 1588. 4°.
Edvardus Pocokius.
Eutychii Annales Arab. & Lat. *Oxon.* 1659. 4°.
Polydorus Virgilius.
Anglica Hiſtoria, *Baſil.* 1555. fol.
Placidus Porcheron, Benedict.
Edidit Anonymi Ravennatis de Geographia libros 5. cum notis, *Pariſ.* 1688. 8°.
Æmilius Portus.
Edidit Suidam Gr. Lat. 2. vol. *Genevæ* 1619. fol.
Antonius Poſſevinus.
Apparatus ſacer, 2. vol. *Colon.* 1608. fol.
Petrus Poſſinus.
Epiſtolæ Chronologicæ tres ad Papebrochium, præfixæ Conatui ejus de vitis Pontif.
Theſaurus Aſceticus, ſive ſyntagma opuſculorum, &c. Gr. Lat. *Pariſ.* 1684. 4°.

Digitized by Google

Procopius Gazæus.
Scholia in libros Regum, & Paralipomenon, Gr. Lat. *Lugd. Bat.* 1620. 4°.
Procopius Cæſarienſis.
De bello Perſico, &c. Gr. Lat. *Pariſ.* 1662. fol.
Claudius Ptolemæus.
Geographia Gr. Lat. *Amſtel.* 1618. fol.

Q

F*Ranciſcus Quareſmius.*
Elucidatio Terræ ſanctæ Theologica, &c. *Antverp.* 1639. 2. vol.
Joſephus Queſnellius.
Edidit Leonis M. *Opp.* cum notis & diſſertationibus, 2. vol. *Pariſ.* 1676. 4°.

R

M*Atthæus Raderus.*
Petri Siculi Hiſtoria de Manichæis, Gr. Lat. *Ingolſtad.* 1604. 4°.
Chronicon Alexandr. Gr. Lat. *Monachii* 1615. 4°.
Odoricus Raynaldus.
Annales eccleſiaſtici, ſive Continuatio Baronii ad finem Conc. Trident. 10. vol. *Rom.* 1646. & ſeq. fol. Octo priora volumina in unum redigit, *ibid.* 1677. fol.
Theophilus Raynaudus.
Erotemata de bonis & malis Libris, *Lugd.* 1653. 4°.
Indiculus Sanctorum Lugdunenſ. *Ludg.* 1629. 12°.
Anſelmi *Opp. Lugd.* 1630. fol.
Reinerus Reineccius.
Edidit Brochardum de Terra ſancta, *Magdeburg.* 1587. 4°.
Antonius Reiſerus.
Index Librorum manuſcriptorum Bibliothecæ Anguſtanæ, *Auguſtæ* 1675. 4°.
Juſtus Reuberus.
Rerum Germanic. Scriptor. *Francof.* 1584. fol.
Nicolaus Reuſnerus.
Epp. Turcicæ *Francof. ad Mœnum*, 1598. 4°.
Nicolaus Rigaltius.
Tertullianum, Cyprianum, &c. edidit.
Edidit Commodiani Inſtructiones, cum notis, *Tulli Leuc.* 1650. 4°.
Conradus Ritterhuſius.
Iſidori Peluſiotæ *Epp.* libri quatuor, Gr. Lat. cum notis, *Heidelb.* 1605. fol.
Edidit Salvianum cum notis ampliſſimis, *Altorf.* 1611. 2. vol. 8°.
Andreas Rivetus.
Criticus ſacer, *Genevæ* 1642. 8°.
Johannes Roberti S. J.
Hiſtoria S. Huberti, cum notis, & Paralipomenis, *Luxemb.* 1621. 4°.
Eugenius Robleſius, Hiſpanus.
Scripſit Hiſpanice de vita & geſtis Card. Ximenii, *Tolet.* 1604.
Herbertus Roſweydus.
Hiſtoria Eremetica, ſeu vitæ PP. *Antverp.* 1628. fol.
Petrus Roverius.
Hiſtoria Reomaenſis, *Pariſ.* 1637.
Hieronymus Rubeus.
Hiſtoria Ravennat. *Ven.* 1590. fol.
Theodoricus Ruinartus Benedict.
Acta primorum Martyrum ſincera & ſelecta, cum notis & obſervation. *Par.* 1689. 4°.

S

G*Aſpar Sagittarius.*
Introductio in Hiſtoriam eccleſiaſticam, 1694. 4°.
Tamaius Salazar, Hiſpanus.
Edidit Martyrologium Hiſpanicum, a Cardinale d'Aguirre non ſemel citatum.
Jacob Salianus.
Annales Veteris Teſtamenti, *Colon.* 1620. fol.
Claudius Salmaſius.
Exercitationes Plinianæ, *Pariſ.* 1629. 2. vol. fol.

Johannes

Johannes Sambucus.
Edidit Latine fragmentum Hippolyti de genealogia Chriſti, *Patav.* 1556. 8°.
Chriſtophorus Sandius.
Notæ ad Voſſium de Hiſtoricis Latinis, *Amſtel.* 1677. 12°.
Tractatus de veteribus Scriptoribus eccleſiaſticis Hiſt. Eccl. præfix.
Henricus Savilius.
Chryſoſtomi *Opp.* Gr. edidit, 8. vol. *Eton.* 1611. fol.
Andreas Sauſſayus, ſive *Du Sauſſay.*
De myſticis Galliæ Scriptoribus, *Pariſ.* 1639. 4°.
Joſephus Scaliger.
De emendatione Temporum, *Lugd. Bat.* 1598.
Trihæreſeos Elenchus, *Arnhem.* 1619. 4°.
Edidit Hippolyti Canonem Paſchalem, &c.
Simon Schardius.
Rerum Germanicarum Scriptores, *Gieſſ.* 1673. fol.
Scriptores de Poteſtate imperiali & ſacerdotali, *Baſil.* 1566. fol.
Emmanuel Schelſtrat. Bibliothecarius Vaticanus.
Acta Conſtantienſis Concilii cum diſſertatione edidit, *Antverp.* 1683. 4°.
Tractatus de ſenſu & autoritate Decretorum Conc. Conſt. circa Poteſtatem eccleſiaſticam, *Romæ,* 1686. 4°.
Antiquitas Eccleſiæ, ſive opus Chronologicum, *Rom.* 1692. fol. typis Congreg. de prop. fide.
Eccleſia Africana ſub Primate Carthaginienſi, *Pariſ.* 1679. 4°.
Sacrum Antiochenum Concilium cum commentario, *Antverp.* 1681. 4°.
Andreas Schottus.
Iſid. Peluſ. *Epp.* lib. quintum, Gr. Lat. cum notis edidit, *Francof.* 1629. fol.
Hiſpaniam illuſtratam edidit, *Francof.* 1606. fol.
Antonius Scipio.
Elogia Abbatum Caſinenſium, *Neap.* 1643. fol.
Scriptores de Arte Cabaliſtica, Baſil. 1550. fol.
Scriptores de Officiis & Myſteriis divinis per Melch. Hittorpinm editi, *Pariſ.* 1610. fol.
Johannes Seldenus.
De Synedriis 3. vol. *Lond.* 1650. &c. 4°.
Præfatio ad Hiſtor. Anglic. Scriptores 10.
De Diis Syris, *Lipſiæ,* 1662. 8°.
Hugo Sempilius.
De Diſciplinis Mathematicis, libri 12. *Antverp.* 1635.
Joſias Simlerus.
Bibliotheca Geſneri contracta & aucta, *Tiguri* 1574. fol.
Richardus Simon.
Fides Eccleſiæ Orientalis de tranſubſtantiatione, *Pariſ.* 1687. 12°. Gallice.
Richardus Simonius.
Hiſtoria Critica præcipuorum Commentatorum in N. Teſt. *Roterod.* 1693. 4°. Gallice.
Hiſtoria Critica de religione & moribus Orientalium, ex Gallico Anglice, *Lond.* 1685. 8°.
Jacobus Sirmondus.
Veterum Opuſcula dogmatica 5. *Pariſ.* 1630. 8°.
Anaſtaſii Collectanea, *Pariſ.* 1620. 8°.
Euſebii Pamph. Opuſcula 14. *Pariſ.* 1643. 8°.
Theodulphi *Opp. Pariſ.* 1646. 8°.
Edidit item Sidoninm, Alcim. Avitum, Facundum, Hermian. Ennodium, Eugenium, Flodoardum, Hincmarum, &c.
Sixtus Senenſis.
Bibliotheca Sancta, *Colon.* 1586. fol.
Thomas Smith S. T. P.
Miſcellanea, *Lond.* 1686. 8°.
Gulielmus Somnerus, Cantuarienſis.
Edidit Ælfrici Grammaticam, & Gloſſarium Saxonicum, *Oxon.* 1659. fol.
Arnoldus Sorbinus.
Gallice reddidit Hiſtoriam Albingenſium Petri de Valle Sarnenſi, *Pariſ.* 1569.
Fr. Spanhemius Junior.
Introductio ad Hiſtoriam & Chronologiam ſacram, tom. 1. *Lugd. Bat.* 1683. tom. 2. 1687. 4°.

Hiſtoria Imaginum reſtituta, *Lugd. Bat.* 1686. 8°.
Henricus Spelmannus.
Vita Ælfridi M. *Oxon.* 1678. fol.
Concilia Britannica, Scotica, Hibernica, &c. cum notis, *Lond.* 1639. 1664. 2.vol. fol.
Henricus Spondanus.
Continuatio Annalium eccleſiaſticorum Baronii, 2. vol. *Lugd.* 1678. fol.
Simon Staravolſcus.
Epitome omnium Conciliorum, *Romæ* 1653. fol.
Johannes Stella.
Commentarius de vitis ac moribus Pontificum Romanorum anno 1650. 12°. ſecundum exemplar Baſilienſe, 1505.
Carolus Stengelius.
Vita S. Wilhelmi Hirſaug. & Gellonenſis, *Aug. Vind.* 1611. 4°.
Stephanus de Urbibus cum commentariis Thomæ de Pinedo, *Amſtelod.* 1678. fol.
Petrus Steuartius.
Auctarium ad Caniſii lectiones antiquas, *Ingolſt.* 1616. 4°.
Johannes Stow.
Deſcriptio Civitatis Londinenſis, Anglice, *Lond.* 1633. fol.
Strabo.
Geographia. Gr. Lat. cum notis Caſaub. *Pariſ.* 1620. fol.
Laurentius Surius.
Vitæ Sanctorum ex probatis Autoribus, 4. vol. *Colon.* 1617. fol.
Fr. Sweertius.
Athenæ Belgicæ, *Antverp.* 1628. fol.
Fredericus Sylburgius.
Saracenica, Gr. Lat. *Heidelberg.* 1594. 8°.
Æneas Sylvius.
Opera omnia, *Baſil.* 1551. fol.
Symeon Theſſalonicenſis.
Liber de ſacris Græcorum ordinationibus, Gr. Lat. apud Morin. de ordinat. p. 404.

T

W. *Ern. Tentzelius.*
Exercitationes ſelectæ, 1692. 4°.
Jacobus Thomaſius.
De Plagio literario, *Lipſiæ* 1673. 4°.
Joſ. Maria Thomaſius.
Codices Sacramentorum vetuſtiſſimi, *viz.* Gelaſianus, &c. *Rom.* 1680. 4°.
Johannes Tilius.
Libri Carolini adv. ſecundam ſynodum Nicænam, *Pariſ.* 1549. 8°. *Francof.* 1608. 8°.
J. Bapt. Timagninus, Venetus.
Hiſtoria Monothelitarum, *Pariſ.* 1678. 8°.
Bertrandus Tiſſierius.
Bibliotheca Ciſtercienſis, tom. 6. *Bono-Fonte*, 1660. &c.
Cornelius Tollius.
Cinnamum, Gr. Lat. cum notis edidit, *Ultr.* 1652. 4°.
Jacobus Tollius.
Inſignia itinerarii Italici, ſive Antiquitates ſacræ, *viz.* Carmina Gr. Naz. &c. cum not. *Ultraject.* 1696. 4°.
I. Ph. Tomaſinus.
Illuſtrium Virorum elogia, *Patav.* 1630. 4°.
Bibliothecæ Patavinæ MSS. publicæ & privatæ, *Utini* 1639. 4°.
Johannes Trithemius.
De Scriptoribus eccleſiaſticis, *Pariſ.* 1512. 4°.
Chronicon Hirſaugienſe, *Francof.* 2. vol. fol.
De ortu, progreſſu, & viris illuſtribus ordinis Carmelitici, *Colon.* 1643. 8°.
Franciſcus Turrianus, S. J.
Conſtitutiones Apoſtolicæ, cum ſcholiis & obſervationibus, *Antverp.* 1578.

U

J. *Foy-Vaillantius.*
Numiſmata ærea Imperatorum in Coloniis, &c. *Pariſ.* 1695. fol.

Henricus Valeſius.
Euſebii, Socratis, &c. Hiſtoriam eccleſiaſticam, Gr. Lat. cum notis edidit.
Excerpta ex Collectaneis Conſtantini Porphyr. Gr. Lat. cum notis, *Pariſ.* 1604. 4°.
I. Mich. Vanſlebius, Monachus Dominicanus.
Brevis relatio de rebellionibus, & cruentis bellis in Æthiopia tempore Patrum ſocietatis excitatis; ex MS. Lat. Anglice reddita, *Lugd.* 1679.
Scripſit etiam Gallice *Hiſtoriam Eccleſiæ Alexandrinæ* in ſermonem Anglicum traductam.
Edidit item Ludolphi Lexicon, & Opuſc. Æthiop. *Lond.* 1661.
Marcus Velſerus.
Opera Hiſtorica, &c. *Norimb.* 1682. fol.
Gottofredus Vendelinus.
Divinatio de Clementis epiſtolis, Conc. tom. 1.
Ferdinand. Ughellus, Florentinus.
Italia ſacra, ſive de Epiſcopis Italiæ, &c. *Rom.* 1643. & ſeqq. 9. vol. fol.
Daniel a Virgine Maria.
Speculum Carmelitanum, *Antverp.* 1680. 4. tom. fol.
Sext. Aurelius Victor.
De Cæſaribus Romanis, *Lugd. Bat.* 1670. 8°.
Carolus de Viſch.
Bibliotheca Scriptorum Ciſtercienſium, *Colon.* 1656. 4°.
Raphael Volaterranus.
Commentarii *Genevæ*, 1563. fol.
Ger. Johan. Voſſius.
De Hiſtoricis Græcis, *Lugd. Bat.* 1651. 4°.
De Hiſtoricis Latinis, *Lugd. Bat.* 1651. 4°.
De Poetis Græcis & Latinis, *Amſtelod.* 1654. 4°.
Hiſtoria Pelagiana, *Amſt.* 1655. 4°.
Iſaacus Voſſius.
Diſſertatio de LXX. Interpretibus, *Hagæ-Com.* 1661. 4°.
Obſervationes ad Pomponium Melam, *Hag.* 1655. 4°.
Epiſtolæ duæ ad Rivetum, a Pearſono editæ.
Gerardus Voſſius Tongrenſ.
Gregorii Thaumaturgi *Opp.* Gr. Lat. cum notis edidit, *Mogunt.* 1604. 4°.
Chriſtianus Urſtiſius.
Rerum Germanicarum Scriptores, 2. vol. *Francof. ad Mænum* 1670. fol.
Jacobus Uſſerius.
S. Ignatii *Epp.* Gr. Lat. cum notis, *Oxon.* 1644. 4°.
Syntagma de LXX. Interpretibus, *Lond.* 1665. 4°.
Appendix Ignatiana, *Lond.* 1647. 4°.
De Britannic. Eccleſ. Primordiis, *Dublin.* 1639. 4°.
Veterum Epp. Hibernicarum Sylloge, *Dublin.* 1632. 4°.
Hiſtoria Gotteſchalci, *Hanov.* 1662. 8°.
Bibliotheca Theologica, fol. MS. penes Cl. V. Edv. Stillingfleetum, Decanum Londinenſem.

W

Lucas Wadingus.
Annales Minorum, tom. 1, 2. &c. *Lugd.* 1625. & ſeqq. annis, fol.
Bibliotheca Scriptorum Ordinis Minorum, *Romæ* 1650. fol.
Chriſtianus Wagnerus, Lipſienſis.
Præfatio hiſtorica præliminaris ad Geneſium, MS. penes hæredes.
Brianus Waltonus, Epiſc. Ceſtr.
Biblia Polyglotta, *Lond.* 1657. 6. vol. fol.
Jacobus Waræus, Eq. Aur.
Comment. de Præſulibus Hiberniæ, *Dublin.* 1664. fol.
Edidit etiam ſancti Patricii & Bedæ opuſc. &c.
De Scriptoribus Hiberniæ, *Dublin.* 1639. 4°.
De Hibernia, & antiquitatibus ejus, *Lond.* 1685. 8°.
Andr. Wengerſcius.
Hiſtoria eccleſiaſtica Sclavonica, *Amſt.* 1679. 4°.
Johannes Rodolphus Wetſtenius.
Edidit Origenis Dialogos contra Marcionitas, Gr. Lat. *Baſil.* 1674. 4°.

Henricus Whartonus.
Anglia ſacra, ſive collectio Hiſtoriarum, &c. *Lond.* 1691. 2. vol. fol.
Hiſtoria de Epiſcopis & Decanis Londinenſ. & Aſſavenſ. *Lond.* 1695. 8°.
Auctarium ad Uſſerii Hiſtoriam dogmaticam de Scripturis, *Lond.* 1690. 4°.
Abrahamus Whelocus.
Bedæ Hiſtoriam eccleſiaſticam Saxonice & Latine, cum notis edidit, *Cantab.* 1643. fol.
Arnoldus Wion.
Lignum Vitæ, *Ven.* 1595. 4°.
Johannes Wolphius.
Lectiones memorabiles, 2. vol. *Laving.* 1600. fol.
Antonius a Wood.
Hiſtoria & antiquitates Univerſitatis Oxonienſis, *Oxon.* 1674. fol.

X

FR. *Ximenes*, Card.
Edidit officium Mozarabicum, *Tolet.* 1500.

Alios Scriptores in ipſo Opere citatos reperiet Lector, quos hic forte prætcrivimus.

Cum in ſequenti Opere Autor ad libros a ſe patrio ſermone ſcriptos Lectorem ſæpius remiſerit, fas erit, ſalva verecundia, eos etiam in hunc locum referre.

C*Hriſtianiſmus Primitivus*, ſeu de Religione veterum Chriſtianorum, &c. *Londini* 1672. 8°. exinde quarta vice editus.
Antiquitates Apoſtolicæ, ſeu *Vitæ SS. Apoſtolorum*, *Lond.* 1674. fol. Prodierunt auctiores quarta vice *ibid.* 1684. fol.
Apoſtolici, ſeu *Vitæ Patrum primitivorum trium priorum Sæculorum*, præmiſſa diſſertatione de Chriſtianæ Religionis ſucceſſu ſub Paganiſmo, *Lond.* 1676. 1686. fol.
Vitæ Patrum primitivorum IV. Sæculi; præmiſſo Apparatu de ſtatu Paganorum ſub Chriſtianis Imperatoribus, *Lond.* 1683. fol.
Diſſertatio de regimine veteris Eccleſiæ per Epiſcopos, Metropolitas, & Patriarchas, & de iniquis Pontif. Romanorum uſurpationibus, Lond. 1683. 8°.
Chartophylax Eccleſiaſticus, ſeu de Scriptoribus Eccleſiaſticis, eorumque ſcriptis, *Lond.* 1685. 8°. Lat.
Tabulæ Eccleſiaſticæ, quibus Scriptores Eccleſiaſtici, eorumque patria, ordo, ætas & obitus breviter exhibentur; a Chriſto nato ad annum uſque 1517. *Londini* 1674. *Hamburg.* 1676. Lat.

Elenchus Autorum & Scriptorum ad quos, notulis ad calcem cujuſlibet paginæ ſubjunctis, remittitur Lector.

A*Sſemanus Joſ. Simonius.*
Bibliotheca Oriental. Clement. Vaticana, *Rom.* 1721. fol.
Clericus Johan.
Hiſtoria Eccleſiaſtica, *Amſt.* 1716. 4°.
Conſtantius Petr.
Epiſtolæ Romanorum Pontificum, *Pariſ.* 1721.
Dupin, Lewis Ellis de.
Hiſtoria nova Eccleſiaſtica, verſio Anglic. *Lond.* 1696. ſeq.
Fabricius Johan. Albert.
Bibliotheca Græca, *Hamb.* 1705. ſeq.
Bibliotheca Latina, *Hamb.* 1712.
Bibliotheca mediæ & infimæ Latinitatis, *Hamb.* 1734. ſeq.
Codex Apocryphus Novi Teſtamenti, *Hamb.* 1703. ſeq.

Hiſtoria

Hiſtoria Eccleſiaſtica, *Hamb.* 1718. fol.
De Scriptoribus, qui Chriſtianam Religionem adverſus Atheos &c. aſſeruerunt, *Hamburg.* 1715. 4°.
Hearne Thomas.
Collectanea, *Oxon.* 1720. 8°.
Jo. Glaſtonienſ. Chronicon, *Oxon.* 1726. 8°.
Walteri Hemingford Hiſtoria, *Oxon.* 1731. 8°.
Eutropii Hiſtor. *Oxon.* 1703. 8°.
Ittigius Thomas.
Hiſtoria Eccleſiaſtica, *Lipſ.* 1709. 4°.
Diſſertatio de Hæreſibus, cum appendice. 4°.
Diſſertatio de Pſeudepigraphis Chriſti, Mariæ & Apoſtol.
Diſſertatio de Patribus Apoſtolicis.
Le Long Jacobus.
Bibliotheca ſacra, vol. 2. *Pariſ.* 1723. fol.
Millius Johan.
Prolegomena in Nov. Teſtament. fol.
Muratorius Lud. Ant.
Anecdota Latina, *Mediol.* 1697. ſeq. 4°.
De Scriptoribus Rerum Italicarum, *Mediol.* 1723. ſeq. fol.
Martene Edmund, & *Durand Urſin.*
Veterum Scriptorum & Monumentorum ampliſſima Collectio, *Rothom.* 1700. 4°.
Theſaurus novus Anecdotorum, *Pariſ.* 1717. fol.
Montfalconius Bernard.
Catalogus Cod. MS. Bibliothecæ Coiſlinianæ, *Pariſ.* 1715. fol.
Præliminaria in Hexapla Origenis, *Pariſ.* 1714. fol.
Nourius Nicolaus.
Apparatus ad Bibliothecam maximam Veterum Patrum, 1703, & 1715. fol.
Oudinus Caſimir.
Commentarii de Scriptoribus Eccleſiaſt. *Francofurt.* 1722. fol.
Pezius Bernard.
Theſaurus Anecdotorum noviſſimus, *Aug. Vindel.* 1721. fol.
Renaudotus Euſebius.
Collectio Orientalium Liturgiarum, *Pariſ.* 1716. 4°.
Tillemontius Lenain.
Memoralia Eccleſiaſtica Gallice. fol.
Thomaſius Joſeph. Maria.
Inſtitutiones Theologicæ Antiquorum PP. *Rom.* 1709. 8°.
Wanleus Humph.
Librorum Vett. Septentrion. qui in Angliæ Biblioth. exſtant Catalogus, *Oxon.* 1705. fol.
Wilkins David.
Concilia Magnæ Britanniæ, *Lond.* 1737. 4. vol. fol.

Εἰς τὸν τιμαλφέστατον Θεολόγον ΒΙΛΕΛΜΟΝ ΚΑΒΙΟΝ τὸν ἀληθῶς τετυχηκότα πάσης παιδείας, καὶ ἱερᾶς κριτικῆς τὰ πρῶτα.

Χαῖρ' ἄνερ τριπόθητε, φίλος μακάρεσσιν ἀκούεις,
Καὶ θνητοῖς φίλος εἶ, καὶ φίλος ἐσσὶ Θεῷ·
Πολλοὶ μὲν, κ' ἀγαθοί τε πάλαι πολυΐστορες ἄνδρες
Τῶν πατέρων πράξεις, καὶ καλὰ μαρτύρια,
Τάς τε γραφὰς, τίνες εἰσὶ νόθαι, ἢ γνήσιαί εἰσι,
Λυγρὰ διέκριναν δόγματά τ' αἱρετικῶν,
Εὐσέβιος μάλα κλειτὸς Ἐπίσκοπος, εἶτα μετ' αὐτὸν
Στριδωνεὺς χολίου πρεσβύτερος στομάχου,
Γεννάδιος καὶ Μασσαλιεὺς βραχύ τι πλαγιάζων
Συγγραφέας ἐπῆλθε τοὺς παραλειπομένους.
Ταῦτα πέλεν, ὅτε δῖα Θέμις, καὶ δῖος Ἀπόλλων,
Καὶ χάριτες γνωστῇ πατράσιν αἰδεσίμοις·
Ὕστερον ἐς κλύδωνα κακῶν ἄπειρον κατέβαινε
Ναῦς ἱερὰ, τλήμων φρικαλέαν περιέχει,
Αἰθέρι μίσγετο πόντος, ἐν ὕδασι λάμπετο ἄστρα,
Βαρβαρότης ἐκράτει ἀντιθέου στόματος,
Ἑλλὰς κ' ἔμελεν Ἑλλὰς εἶναι, καὶ πότνια Ῥώμη
Ἀρκτώοις γίνεται λεία τροπαιοφόροις,
Καὶ τότε Ἰσσίδωρος, Ὀνώριος, Ἰλδήφονσος,
(Ὡς τότε Φοίνικες Θεολόγοι Σπάνιοι)
Σιγίβερτος ἐὼν μοναχὸς τῆς Γέμβλακος αἴσης,
Τριθέμιος μαγικῆς, φασὶ, ἐπιστήμων,
(Ὧνπερ πολλὰ μὲν ἐσθλὰ, μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ)
Λαμπρύνουσ' ὀλίγον τοῦ σκοτόεντος χρόνου.
Συγγίνωσκέ μοι, ὄλβι' ἄνερ, μακάρεσσιν ἐναθεὶς
Φῶτε συμπάσης τὸ κλέος ἀντολίας,
Φῶτε Ῥωμαίων βρόντησι κεραυνοβοληθεὶς,
Καὶ μᾶλλον τίνω οὐρανίοισι φίλος,
Παντοδαπῆς τῆς παιδείας ἔτυχές συ ἀληθῶς,
Τῆς μὲν Ῥωμαϊκῆς, τῆς δὲ καὶ Ἑλλαδικῆς·
Ἄνθεσί σε στεφανοῦν ὕμνων εἰς τουτὶ συνῆλθε,
Καὶ καταφωτίζειν λυχνίον ἥλιον·
Ἀλλ' ἀνεγειρομένης, Μούσαις ἅμα, θεοσεβείας,
Οὐκ ὀλίγοι πατέρων ἱστορέουσι βίους·
Ξίστος, Ποσσηβῖνος, Ἀλβέρτος τε Μιραῖος,
Γεσνῆρος, Ῥίβετος, καὶ Κόκος ἡμεδαπός,
Βελλαρμῖνος ἀνελλήνιστος ἐὼν (μέγα θαῦμα) δικάζων
Ἀλλότρι' Ἑλλήνων γράμματ' ὑπερκριτικῶς,
Λαββέιος μετέπειτα κριτὴς δεινὸς, μάλα πικρὸς,
Ἑλλάδος οὐ ξεῖνος, τοῦ δὲ πρέποντος ἐών·
Ὕστατος Οὐδῖνος σφόδρα κλεπτικὸς οὐκ ἀπὸ βίβλου
Ἄλλων ὅσσον ἔχει, τόσσον ἄφελκε βίβλων,
Τυποθετῶν τίτλους, σημεῖά τε βιβλιοπωλῶν,
Σφάλματα καὶ κτίσεις, οὐδενὸς ἄλλα τέλος·
Αὐτῷ σὺ περὶ κλῆις ἐπὶ γλώσσῃ τε βέβηκεν,
Οὐ ἀπό μὲν φρέατος ἤντλεε πλεῖστον ὕδωρ·
Αὐτὰρ σὺ τέλος σὺν Σπάρτην ἀνὰ, σεμνὲ, λεληφὼς
Χαρτοφύλαξ ποτὲ, νῦν Οἰκονόμος γέγονας,
Κρυπτὰ ἀποφαινόμενος κειμήλια βιβλιοθηκῶν,
Ὀρθοδοξαγορευτῶν, ἄλλα καὶ αἱρετικῶν
Κύρια δόγματα, ἀρχαῖ' ἤθη, τέθμι' ἀνάκτων·
Γράμματ' ἐπισκοπικὰ, σχίσματα, καὶ συνόδους.
Κύδιμε χαῖρ' ἄνερ, βαθυγήρως ἄλκιμος εἴης,
Σοὶ σθένος ἀγγαμένον, καὶ μέλεα στιβαρά.
Μακρόβιος γήρασκε δίκην Πυλίου τριγέροντος,
Οὗ ῥέεν ἐκ γλώσσης τῆς μέλιτος γλυκίων.

Σὸς καθωσιωμένος,

AB. SELLERUS.

ER-

ERRATA Typographica in Hiſtoria Literaria.

In Prolegomenis.

PAG. 13 lin. 57. lege *Auguſtiſſimam.* p. 14. l. 30. poſt *Natalem* dele *comma.* p. 30. l. 44. poſt *operis* adde p. 316. p. 38. l. 1. l. *Pariſ.* 1668.

In ſequenti Hiſtoria.

PAG. 6. col. 2. lin. 16. lege *illam.* p. 25. c. 1. l. 2. pro *Ebi* l. *ubi.* p. 26. c. 1. l. 48 l. *Philalethæ Euſebiani.* p. 37. c 2. l. 18. l. *προσφυγεῖν.* p. 41. c. 1. l. 2. l. *Nuranenſem.* p. 43. c. 2. l. 17. pro *ad* l. *&c.* p. 45. c. 1. l. 32. poſt *Euſebius* fiat punctum. p. 47. c. 2. l. 43. pro *D.* l. *Do.* l. 50. l. *quidem.* p. 49. c. 2. l. 49. l. *Antiquaria.* not. b. pro *Append.* l. *Apparat.* p. 50. c. 2. l. 37. pro *in* l. *in.* p. 60. c. 1. l. 52. l. *tempora.* p. 62. c. 1. marg. pro *Orat.* l. *Patet.* item ante *Juſt.* pone *Vit.* p. 64. c. 2. l. 31. l. *hunc vel illum.* p. 66. c. 1. l. 7. l. *Vero.* p. 73. c. 1. l. 40. l. *excitavit, & negligentiam.* p. 80. c. 2. l. 18. l. *Gallicam.* p. 87. c. 1. l. 50. l. *cubaſſe.* p. 108. c. 1. l. 18. l. *ac ſecundo Domini.* p. 113. c. 1. l. 23. l. *Alexandriam.* p. 115. c. 1. l. 46. l. *Avitum.* l. 58. l. *Origine.* p. 116. c. 1. l. 45. l. *actuariis.* p. 117. c. 2. l. 19. l. *Fragmentum.* p. 130. c. 1. l. 28. l. *pœnitentia.* p. 131. c. 1. l. 1. dele *Jan.* 30. & pone l. 3. poſt *Romanum.* p. 146 c. 2. l. 48. l. *voce Cælus.* p. 152. c. 2. l. 7 l. *adulterinum.* p. 157. c. 1. l. 48 l. *Feliciſſimum.* p. 173. c. 2. l. 31. l. *eſſet.* l. 38. l. *interitorum.* p. 179. c. 2. l. 6. l. *mel. t. 2 p. 47.* & l. 18. l. *voci ὑπίναξη ὑπίναξα ſubſtituerint.* p. 180. c. 2. l. 56. poſt *Græcis* dele *utilia.* p. 192. c 2. l 46. l. *ut teſtantur.* p. 193. c. 2. l. 41. l. *Cannis,* & deleatur *in Manichæum.* p 197. c. 1. l. 42. l. *epiſtola verſioni.* p. 239. c. 1. l. 36. l. *vita.* p 240. c. 1. l. 16 poſt *imaginibus* adde *lib.* c. 2. l. 54. l. *eamque.* p. 241 c. 1. l. 48. l. *nullum.* p. 244 c. 1. l. 50. l. *exceptione.* p. 257. c. 1. l. 55. l. *Alexandrino.* p. 263. c. 2. l. 35. l. *Antonianum.* p 271. c. 1. l. 15. poſt *librorum* adde *Origenis ad Macarium.* c. 2. l. 36. l. *miana.* p. 302. c. 1. l. 1. l. *ſermonum.* p. 308. l. 46. l. *pro germana.* l. 47. l. *prolis.* p. 310. l. 15. l. *codici.* p. 321. l. 12. l. *Græce.* p. 334. c. 1. l. 10. l. *ἀπείργω.* l. 19. l. *Heraclide.* p. 341. c. 2. l. 29. l. *Georgiana.* p. 346. c. 1. l. 12 l. *Maximum.* p 394. not. 2. l. *tom* 2. *p.* 772. p 395. poſt *Hamb.* 1723. adde *item Bibl. Gr. l. 5. c. 41. vol. 10. p.* 109. p 399. c. 1. l. 56. l *nec pauca.* p. 404. c. 1. l. 44 l. *auctus eſt anno ut videtur* 420. p. 407. c. 1. l. 26. poſt *citatur* adde *aliud.* p. 421. c. 2. l. 15. poſt *abjudicat* dele *punctum.* p. 429. c. 1. l. 14. l. *capita* 33. p. 437. not. c. dele *a,* & l. *Salinas.* p. 446. c. 1. l. 17. poſt *Ægypto* dele *punctum.* l. 29 l. *pertinere; ipſum.* c. 2. l. 40. l. *conferret.* p. 454. c. 2. l. 4. l. *Paphlagonios.* p. 460. not. c. dele *a,* & l. *Salinas.* p. 486. c. 2. l. 17. pro *redacta* l. *relecta.* p. 500. not. l. 3. l. *congerunt; item.* Etiam pro *T.* l. *D. Marci.* p. 526. c. 2. l. 10. l. *dicendi.* p. 533. c. 1. l. 41. pro *olim* l. *ſupra.* p. 548. c 1. l. 22 pro 1693. l. 1639. p. 560. c. 2. l. 23. l. *Marim.* p. 564. c. 1. l. 24 pro 561. l. 590. p. 567. c. 2. l. 31. pro *opinare* l. *ſonare* p. 586. c. 1. l. 7. pro 11. l. 9. p 610. c. 1. l. 19. pro *tom.* 9. l. *tom.* 4. p. 629. not. *a.* poſt *edit. nov.* adde *tom.* 2.

ADVERTISEMENT.

Juſt Publiſhed,

A Compleat Hiſtory of the ſeveral Tranſlations of the HOLY BIBLE and NEW TESTAMENT into the *Engliſh Tongue*, both in Manuſcript and Print; and of the ſeveral EDITIONS of them ſince the firſt Invention of PRINTING to the preſent time. By *JOHN LEWIS*, A. M. Miniſter of *Mergate* in *Kent.*

Printed for *JOS. POTE*, at *Eton*. Sold alſo by the Bookſellers of *London*, &c. Price 5*s.* Bound.

N. B. In the Year 1731. there was printed in Folio, before an Edition of Dr. *Wicliffe's* NEW TESTAMENT, 140. Copies of this Hiſtory, and no more, ſince when the AUTHOR, by the Advice of the Rev. Dr. *Waterland*, has reviſed and greatly inlarged his Work; and that it might be more generally had, printed this preſent Edition in Octavo: to which alſo he has prefixed, *A Diſſertation in Defence of the moſt Rev. Archbiſhop* Uſher, *and Mr.* Henry Wharton, *from the Cenſure and Reproaches of the learned* Renaudotius; now firſt printed, and addreſſed to the above-named Reverend and Learned Gentleman.

TABELLA SÆCULORUM.

I. SÆCULUM APOSTOLICUM	Pag. 1.
Continet Scriptores Eccleſiaſt. XXVII.	
Gentilem I.	38.
Concilia	ibid.
II. SÆCULUM GNOSTICUM	40.
Continet Scriptores Eccleſiaſt. LXXI.	
Gentiles VIII.	95.
Concilia	96.
III. SÆCULUM NOVATIANUM	98.
Continet Scriptores Eccleſiaſt. XLIX.	
Gentiles II.	156.
Concilia	ibid.
IV. SÆCULUM ARIANUM	159.
Continet Scriptores Eccleſiaſt. CXLIV.	
Gentiles XI.	344.
Concilia	349.
V. SÆCULUM NESTORIANUM	371.
Continet Scriptores Eccleſiaſt. CCXXI.	
Gentiles III.	467.
Concilia	469.
VI. SÆCULUM EUTYCHIANUM	490.
Continet Scriptores Eccleſiaſt. CXLIII.	
Gentiles II.	552.
Concilia	ibid.
VII. SÆCULUM MONOTHELETICUM	566.
Continet Scriptores Eccleſiaſt. CXIV.	
Concilia	601.
VIII. SÆCULUM EICONOCLASTICUM	611.
Continet Scriptores Eccleſiaſt. LXXVII.	
Concilia	643.

SÆCULUM APOSTOLICUM.

Conſpectus Sæculi.

Sæc. I. a Chr. N.

APpropinquante toties promiſſo, tam diu expectato Meſſiæ adventu, præmiſſus eſt *Joannes Baptiſta*, *limes quidam conſtitutus inter vetera & nova, ad quem deſineret Judaiſmus, & a quo inciperet Chriſtianiſmus*, ut non ineleganter vocatur a Tertulliano *Adv. Marc.* lib. 4. c. 33. Χριστοῦ τῆς πρώτης φανερώσεως κῆρυξ, Juſtino Martyri *Dial. cum Tryph.* pag. 268. Clementi Alexandr. *Protrep.* pag. 7. Ἡ φωνὴ πρόδρομος τοῦ Λόγου, φωνὴ παρακλητική, προετοιμάζουσα εἰς σωτηρίαν, φωνὴ προτρέπουσα εἰς κληρονομίαν οὐρανῶν. *Vox Verbum præcurrens, vox adhortatoria, præparans ad ſalutem, vox adhortans ad hæreditatem cælorum.* Johannem mox ſequitur Dominus noſter, verus ille Meſſias, ad Evangelium annunciandum, & humanum genus redimendum, οὐρανόθεν miſſus. Ab eo conſtituti ſunt duodecim APOSTOLI, Legati ad gentes convertendas deſtinati. His adjuncti LXX Diſcipuli, quos nominatim recenſet Pſeudo-Dorotheus, omneſque epiſcopos fuiſſe, aſſignata cuivis ſede epiſcopali, lepide nugatur. Chriſto demum in cœlos recepto, Apoſtoli mirificis Spiritus S. donis ornati, poſtquam per plures annos Judæis prædicaſſent, in varias orbis terrarum provincias ſe conferunt, a quibus Evangelium prædicatur, fundantur Eccleſiæ, non modo in Syria, verum Romæ, Alexandriæ, &c. D. Paulo etiam ἐπὶ τὸ τέρμα τῆς δύσεως ἐλθὼν, teſte Clemente ad Corinth. Num. V. Britanniam ſubinnuente, ſaltem Hiſpaniam. Quod enim Romam intelligendam eſſe contendunt viri quidam doctiſſimi, ut ita ſentiam, ægre admodum a me impetrare poſſum. Quis enim Romam in citeriore occidentis parte ſitam, ſenſu Clementis *Occidentis terminum* appellaret? Mecum certe facit (ne alios jam memorem) clariſſimus Ceſtrienſis noſter; nec id dicit tantum, ſed pluribus probat, tum in *Annalibus Paulinis* ad An. Chr. LXIII. tum Diſſertat. 1. c. 8. §. 9. Quo vero fidei, morumque regula certior redderetur, libri N. Teſtamenti θεόπνευστοι partim ab ipſis Apoſtolis, partim a ſociis eorum ac miniſtris, ſcriptis traduntur. An. Chr. XLVII. In Concilio Hieroſolymitano Chriſtianos e gentibus converſos ad ritus Moſaicos obſervandos non teneri, ab Apoſtolis ſententia fertur. Qua non obſtante, obſervationes Judaicas Chriſtianiſmo poſtea miſcebant hæretici, Simonis Magi infœlix ſoboles. An. LXIV. arrepta ex Romanæ urbis incendio occaſione, primam in Chriſtianos perſecutionem movit Nero, ut ex ipſis ſenatus Romani commentariis notavit olim Tertullianus, Apol. c. 5. *Illic*, inquit, *reperietis primum Neronem in hanc Sectam, cum maxime Romæ orientem Cæſariano gladio ferociſſe.* An. LXX. captis & combuſtis a Tito Hieroſolymis, tota Judæorum politia tum ſacra tum civilis radicitus evellitur, ipſa gente pene deleta. Anno ſequenti hæreſim ſuam inter Chriſtianos Pellæ tunc agentes venditare cœpit Ebion, aſſerens Chriſtum purum putum hominem fuiſſe, facta mox non levi diſcipulorum meſſe. His præcipue Evangelium ſuum oppoſuit D. Johannes. [a]An. Chr. XCV. forſan exeunte, ſecundam perſecutionem excitat Domitianus, *portio Neronis de crudelitate*, ut non inſcite de eo Tertullianus. De hac perſecutione agit Euſebius lib. 3. cap. 17, 18, &c. De Neroniana, lib. 2. cap. 25.

Sæc. I. a Chr. N.

a Conf. *Millii* Prolegom. in Nov. Teſt. p. 21.

SCRIPTORES.

Sæc. I. a Chr. N. a IESUS CHRISTUS, Dominus noſter, Dei ab æterno filius, ex regio Hebræorum ſtemmate ſecundum carnem, matre Maria ἀειπαρθένου, Bethlehemi in Judæa natus eſt, ex Uſſerii calculo An. M. 4000. Æræ vulgaris 4004. Duodecennis adhuc in Templo Hieroſolymitano cum Juris Hebraici Conſultis publice diſputavit. Vitam dum egit privatam, arti ſabrili ſub Joſcpho, Patre (uti habebatur) ſuo, operam dedit. Ionuit id D. Marcus VI. 3. *Nonne hic eſt faber, Mariæ filius?* Explica-

* Dial. cum Tryphone, p 315. tius paulo Juſtinus M. * Ταῦτα γὰρ τὰ τεκτονικὰ ἔργα εἰργάζετο ἐν ἀνθρώποις ὢν ἄροτρα καὶ ζυγά, διὰ τούτων καὶ τὰ τῆς δικαιοσύνης σύμβολα διδάσκων, καὶ ἐνεργῆ βίον. *Fabrilia namque cum in hominibus eſſet, faciebat opera, aratra & juga conficiens, per hæc & juſtitiæ docens ſigna, & vitam non otioſam.* Baptizatus anno ætat. 30. ad munus ſubcundum ſe accinxit, doctrinam quam cœlo detulerat palam annunciavit, miraculis confirmavit, Apoſtolos, alioſque Evangelii præcones conſtituit: An. 33. cruci pro ſalute humani generis affixus, tertio demum die e mortuis reſurrexit, & cum Apoſtolis per quadraginta dics verſatus, Angelorum ſtipatus ſatellitio, cœlum repetiit.

Inter Scriptores Eccleſiaſticos familiam ducit, non tam propter θεοπνεύστοι Evangelia, magnam partem ipſius ore prolata, integre Spiritu ejus dictante conſcripta, quam ob celebrem illam ad Abgarum Edeſſenum Epiſtolam, ὀλιγόστιχον μὲν, πολυδύναμον δὲ (ut Euſebii verbis ntar) ex Archivis Edeſſenis depromptam. Exſtat G. L. una cum Abgari ad Dominum Epiſtola apud Euſeb. l. 1. c. 13. b Suppoſititias eſſe has Epiſtolas contendnnt recentiorum haud pauci; ex Pontificiis, Eraſmus, Coſterus, Canus, Bellarminus; e Reformatis, Cocus, Rivetus, Hornbeckius, Spanhemius junior, & alii. Vernm ego non adeo temere abjiciendum eſſe cenſeo tam venerandæ vetuſtatis monumentum. Primo enim nullum in toto Epiſtolæ contextu apparet fraudis, vel νοθότητος veſtigium; nihil quod Domini noſtri ſapientiæ, bonitati, dignitati non apprime coovenit; ipſo non inficiante

* Crit. Sacr. l. 1. c. 1. Riveto *; non eſſe aliquid in iis, cur rejiciaotur. 2. Magnum apud me pondus habet ſumma Euſebii fides & autoritas, qui has Epiſtolas ex ipſis Edeſſenorum tabulariis deſcripſit, & e ſermone Syriaco in Græcum tranſtulit; & cum nec ipſe facile ſalli Sæc. I. a Chr. N.
potuerit, neque nobis ſucum facere voluiſſe cenſendus erit. Vere de eo Pearſonus * noſter, Deus bone, quantus judex! *Ego vero* * Vindic. Ignat. part. 1. c. 8.
Euſebium tanta diligentia, tantoque judicio in examinaudis Chriſtianorum primævæ antiqaitatis ſcriptis, in quibus traditionem Apoſtolicam contineri arbitratus eſt, uſum fuiſſe contendo; ut nemo unquam de ejus fide, aut de ſcriptis, quæ ille pro indubitatis habuit, poſtea dubitaverit.

Euſebio fidem aſtruit S. Ephræm, ipſe Syrus, & in Syrorum ſcriptis verſatiſſimus, & quod propius adhuc, Diaconus Edeſſenus. Proſeram, quæ habet in Teſtamento ſuo, ex Syriaca lingua in Græcam, exinde Interprete Gerardo Voſſio, Latine verſo: ubi Edeſſenos ſuos ſic alloquitur. * *Benedicta veſtra ſit* * Op Tom. 3. & apud Sur. Febr 1. Num. 4.
civitas, in qua habitatis. Ipſa enim ſapientum eſt civitas, & mater, Edeſſa: quæ quidem etiam palam, atque manifeſte ex ore Chriſti Domini benedicta eſt per ſuos diſcipulos, noſtros vero Apoſtolos. Nam quando Rex Abagarus, qui hanc civitatem exſtruxit, rogabat, exciperet eum, qui peregrinus in terris apparuerat, ſalvatorem, inquam, univerſorum, & Dominum Chriſtum, dicebat: Omnia audivi, quæ a te facta ſunt, & quæcunque a reprobis, & aſpernautibus te Judæis paſſus es. Veni igitur huc, & nobiſcum habita; habeo enim mihi civitatem hanc exiguam, quæ tibi & mihi ſufficiet. Cujus etiam fidem admiratus Dominus, mittens eo per nuncios, perpetuo civitati illi benedixit, firmans ipſius fundamenta. Haſce etiam Epiſtolas citat Darius Comes, Epiſt. ad D. Auguſtinum *; nt his * Ep. 263. Ed Lovan. ap. Baron. an. 31.
recentiores taceam. Quod vero ſcriptores Euſebio antiquiores non meminerint, id inde factum eſt, quod Patres Græci linguæ Syriacæ ut plurioium igoari, nullum fere cum Edeſſenis commercium habuerint. Nec ullius pene momenti ſuot, quæ in contrarinm proferuntnr, argumenta: præcipua ad examen revocabo. Obj. 1. Nullam harum Epiſtolarum, vel legationis Abgarianæ apud Scriptores Evangelicos haberi mentionem. Fateor; neque enim iis in animo erat, cuncta, quæ geſſit Chriſtus, literis maodare. Quin diſerte teſtatur S. Johannes * *multa* * XX 30. XXI. 25.
alia feciſſe Jeſum, quæ non ſunt ſcripta in hoc libro, & quæ ſi ſcribantur ſigillatim, ne mundum quidem ipſum capturum eos, qui ſcribe-

a Conf *Whit.* in comment. in *Matth.* p. 9. *Tillemont.* not. 3. & 4. ad Hiſt. Salvat. noſtri *Jeſu Chriſti* Memor. Eccleſ. Vol. 1. *Ittigii* Hiſt. Eccleſ. Vol. 1. c. 7. b Conf. *Du Pin* Hiſt. nov. Eccleſ. Vol. 1. p. 1. verſ. Anglican. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. Vol. 1. ad vit S. Thomæ p. 161. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. in hiſt. de aſcenſu *Chriſti* §. 12. ſeq. *Ittig* Hiſt. Eccleſ. c. 1 §. 1. item in Diſſertat. de Pſeudepigraphis Chriſti Mariæ & Apoſtol. c. 1.

rentur.

Sæc. I. a Chr. N.

rentur, libros. Obj. 2. Citari in hac Epiſtola locum quendam e S. Johannis Evangelio, quod non niſi poſt plures demum annos conditum ſit. Reſpondeo. Similis quædam ſententiola utrobique habetur, non tamen iiſdem verbis, nec eodem prorſus ſenſu. Hujuſmodi enim Apoplithegmatibus Dominus noſter crebro uſus videtur. Verum utcunque eadem eſſet ſententia, non tamen inde citatur. Citari quidem videtur locus ex prophetarum oraculis, quem doctiſſimus Valeſius ad cap. 6. Eſaiæ refert: Alii alibi quærunt. Ego vero illud, γέγραπται, non tam de loco aliquo particulari, quam de communi prophetarum voce intelligendum eſſe exiſtimarem; quo ſenſu apud Clementem Romanum, alioſque ſæpe occurrit. Obj. 3. Rationem temporis non conſtare. Dicuntur quippe (ex vulgari Euſebii lectione) hæc Edeſſæ Acta eſſe anno Chriſti *quadrageſimo tertio.* Sed totum hunc ſcrupulum feliciter exemit Cl. Valeſius, qui partim ex emendatioribus Euſebii codicibus MSS. partim ex vera Edeſſenorum Epocha oſtendit, annum Edeſſenorum trecenteſimum & quadrageſimum (ita enim legendum erat) quo Thaddæus Edeſſam venit, in eum ipſum annum cadere, quo Chriſtus & paſſus eſt, & a mortuis reſurrexit. Sed adverſus hanc Epiſtolam objicit ulterius Amicus meus ſingularis D. P. A. privatis ad me literis, quod in Actis Edeſſenis, quibus inſeritur, apud Euſeb. lib. 1. c. XIII. Thaddæus Articulum de deſcenſu Chriſti ad Inferos confeſſus ſit, qui tamen talem antiquitatem haud ſapere videtur. At 1. Sententia de Chriſti εἰς τὸν ᾅδην deſcenſu, antiquiſſima videtur; ſerius in Symbolo articuli locum obtinuiſſe conſtat, dogma vero ipſum longe eſſe vetuſtius, quid vetat? In ipſa enim propoſitione conſentiunt omnes, (*quis niſi Infidelis*, inquit Auguſtinus Epiſt. XCIX. pag. 437. *negaverit fuiſſe apud Inferos Chriſtum:*) tantum de ſenſu & explicandi modo litigatur. 2. Epiſtolæ & Acta Edeſſena mihi non pari nituntur authoritate; Acta quippe poſt Chriſti demum aſcenſum confecta ſunt, idque forſan a notariis, qui rem, quam auditu acceperant, parum accurate intelligebant, ſaltem facile hallucinari poterant; quique non niſi ſumma Orationis Thaddæanæ capita nobis exhibent, quo vero ſenſu ea tradiderit, non exponunt; verum hac in re ſuo quiſque fruatur judicio.

Expoſita hunc in modum & confirmata ſententia noſtra, omnia nihilominus doctiorum judicio ſubmitto, nec cum quoquam hac de re contentionis funem ducam. Miram ſane magni Caſauboni, ejuſque in palæſtra Baroniana ſucceſſoris Rich. Montacutii modeſtiam lubens amplector. *De Epiſtola Abgari Toparchæ Edeſſeni ad Dominum*, inquit Caſaubonus *, *doctiorum judicia audire malim, quam ipſe aliquid pronunciare.* R. Montacutius †, *Nec eſt in iis aliquid, cur rejiciantur. Omnia pia, modeſta, & cum Chriſtiana pietate conjuncta. Sed utcunque mihi ita videantur æſtimandæ; unuſquiſque tamen in ſuo ſenſu abundet.* Epiſtola Chriſti ad Abgarum in codice CCCXV. in Biblioth. Vindob. ut ex Neſſelio notat Sellerus in not. MS. in fine multo auctior eſt quam in editis, & præter alia annexam habet ſubſcriptionem Chriſti cum Sigillo ✠. Ψ. X. E. T. P. A. ejuſque Interpretatione. Quæ recentioris ævi additamenta mihi videntur, Conſ. *Lambec.* Lib. 5. p. 9. 10. Interim utraque hæc Epiſtola in Cod. Vindob. non mediocriter diſcrepat ab eis, quæ apud Euſebium, Cedrenum in Compend. Hiſtor. p. 175. aliiſque exhibentur.

Sæc. I. a Chr. N.

* Exercit. ad Baron. 13 c 30.
† Orig. Eccleſ. tom. 1. part. poſt. p. 63.

Liturgiam Æthiopicam D. N. Jeſu Chriſto aſcriptam, J. Michael Vanſlebius Ord. Dominicani Monachus, ex Oriente redux ſecum detuliſſe dicitur. Quicquid vero præ ſe ferat Vanſlebius, vix fieri potuit ut crederet eam pro Liturgia a Domino noſtro compoſita venditari; ipſa enim lectio talem opinionem mox revinceret. Teſtatur quidem eruditiſſimus Ludolfus *, inter Liturgias Æthiopicas certis diebus feſtis legi ſolitas, haberi *Liturgiam Domini noſtri*; ſubdit vero, iſtiuſmodi inſcriptiones feſelliſſe doctos quoſdam viros, qui eas ceu apocryphas, vel plane pſeudepigraphas infamaverunt: non enim ab auctoribus ſic dictas fuiſſe ſatis oſtendit ipſe textus, quandoque & auctoris nomen titulo adjectum, ut allato ſpecimine manifeſtum facit. Et in *Commentario Æthiopico* ubi hac de re fuſius agit ad lib. III. cap. 4. *num.* XXXI. p. 341. ipſam Liturgiam ſub titulo *Orationis Euchariſticæ Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti* Æthiopice & Latine exhibet, antea quidem una cum Novo Teſtamento Æthiopico, ſed mendoſe, editam p. 168. Ex cujus contextu vel primo ſtatim intuitu patet, nil aliud eſſe quam orationem ad Dominum noſtrum factam, a fidelibus tempore Euchariſtiæ recitari ſolitam. Et *num.* ſequenti pag. 345. hanc præter alias notat cauſam, cur hæ Liturgiæ ita inſcriberentur, non quod auctorum nomina deſignarent, ſed ut in eorum feſtis recitarentur, ac propterea non ſtatim mendacii vel fraudis arguendæ. Unde Vanſlebium graviter arguit, qui in hac inſana, uti vocat, opinione fuiſſe videtur, ſextam illam Liturgiam Domino noſtro Jeſu Chriſto tanquam auctori inſcribi. Plura habet eo loci vir inſigniter eruditus, & in rebus Æthiopicis exercitatiſſimus. Denique monendus eſt Lector, Epiſtolas quaſdam Chriſti Petro & Paulo inſcriptas, eas artes exponentes, quarum ope Miracula ſua confecerat, adhuc Au-

* Hiſt. Æthiop. l. 3. c. 4.

Sæc. I. a Chr. N. guſtini ævo circumferri ſolitas eſſe: verum eas veluti putidiſſima deſipientium ſomnia & deliramenta merito reſpuit.*

* De conſenſu Evang. l. 1. c. 9. 10. tom 4.

Sed præter Epiſtolas, quas *de magicis artibus*, ad Petrum & Paulum, Dominum noſtrum ſcripſiſſe, Auguſtini adhuc ævo crepabant Hæretici, *Hymnum Domini* in ſcriptis ſuis Apocryphis circumferebant Priſcillianiſtæ: illum nempe, quem Dominus poſt cœnam ſumptam, ſecrete dixit Apoſtolis ſuis. Cui divinam tribuebant autoritatem, & quod ſceleſtius eſt, canonicis ſcripturis præferebant. In canone vero non eſſe poſitum affirmabant propter eos, qui ſecundum ſe ſentiunt, & non ſecundum ſpiritum, & veritatem Dei; eo quod ſcriptum eſt, *Sacramentum Regis bonum eſt abſcondere, opera autem Dei revelare honorificum eſt.* Hæc ex iiſdem apocryphis refert Auguſtinus Epiſt. ad Cerctium Epiſcopum Edit. noviſſ. 237. vulgar. 253. ubi nonnullas hujus hymni particulas verbatim exhibet, & ſolide refellit. *Epiſtola* etiam Jeſu Chriſti quæ de cœlo cecidit, & quæ per Michaelem Archangelum inventa eſt ad portam Ephrem, quam confinxit Adelbertus Epiſcopus hæreticus, lecta eſt in ſynodo Romana Anno 745. habita Act. II. Conc. T. VI. p. 1560. ubi ejus initium habetur. Integram, ſed lacunis fœdatam edidit Baluſius Append. ad Cap. Tom. II. pag. 1396. Sed non modo nonnulla Chriſti ſub nomine, ſed & alia fingebant, quæ de illo agunt. [a] Plura hujus furfuris in Decreto Pſeudo-Gelaſiano recenſentur: nempe, ut alia mittam, *Liber de nativitate Salvatoris, & de Maria & obſtetrice; Liber de infantia Salvatoris.* Meminit hujus poſterioris Anaſtaſius, Ὁδηγ. c. 13. p. 26. ubi in Scholio ad locum quendam Melitonis Sardicenſis notat Τὰ λεγόμενα παιδικὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ, *quæ vocantur puerilia Chriſti miracula*, ψευδῆ εἶναι καὶ ἀπόβλητα, *falſa & ſuppoſititia eſſe.* Idem, ut videtur, opuſculum quod & hodie ſupereſt, ſed in fine mutilum, a Thoma Iſraelita, ſi Diis placet, ſcriptum (Thomam Apoſtolum, ut opinor, deſignat ſabulator, ſed qui forſan non alius erat quam Thomas iſte unus ex XII. Manetis diſcipulis, quique Evangelium compoſuit Manichaium, teſte Petro Siculo *Hiſt. Manich.* p. 30. & qui Petro longe antiquior erat, Cyrillo Hieroſolymitano *Catech.* VI. p. 150.) hoc titulo: Λόγος εἰς τὰ παιδικὰ καὶ μεγαλεῖα τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. *Liber de pueritia & miraculis Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti.* Opus quale quale ſit, cum verſione ſua ex codice regio edidit Cl. Cotelerius, Not. ad Patres Apoſtol. p. 274. ubi etiam mentionem facit libelli cujuſdam Matthæi Evangeliſtæ, *de Infantiâ Salvatoris*, qui couſque conſide- Sæc. I. a Chr. N. rationem meretur, quod continet reſponſionem, ſed parumper interpolatam, Chriſti adhuc pueri literas diſcentis, ad magiſtrum ſuum ſe interrogantem; quam etiam ἐκ τῶν ἀποκρύφων καὶ νόθων γραφῶν, ex ſuppoſititiis nempe Valentinianorum Evangeliis refert Irenæus, lib. 1. c. 17. p. 104. Extat etiam & aliud ejuſdem farinæ Evangelium, ſed nugis, ſi quid uſquam alias, nugaciſſimis refertum, nempe *Evangelium Infantiæ*, quod notis eruditis illuſtratum Arabice & Latine edidit *Henricus Sike* Ultraj 1697. 8°. ab homine quodam Arabe ex vetuſtioribus quibuſdam Evangeliis conſarcinatum. Quid quod ipſius Alcorani conditor, aliique Scriptores Muhammedani ex hujuſmodi Apocryphis antiquis plures quas de Chriſto habent fabellas, in libros ſuos transfuderunt. Verum de ſcriptis Domino noſtro olim tributis, deque ejus dictis, quæ paſſim apud veteres reperiuntur, poſt primam operis noſtri editionem pluribus egerunt viri eruditi J. E. Grabe *Spicil.* Tom. I. & J. A. Fabricius *Cod. Apoc. Nov. T.* p. 303. & ſeqq.

[b] S PETRUS, antea *Simon* dictus, Jonæ vel Joannis filius; patria Galilæus, Bethſaida oriundus, ab arte piſcatoria ad munus Apoſtolicum à Domino vocatus Anno Chriſti 31. Chriſto ex humanis ſublato Anno Æræ Vulgaris 33. Tiberii 19. nondum abſoluto, ipſe oratione habita tria Judæorum millia convertit. Claudum in Templi porticu ſanat; cauſam apud Synedrium bis dicit. Anno, ut videtur, ſequenti ab Apoſtolis Samariam miſſus, Simonem Magum proſternit, Samaritanos in fide confirmat. Ann. 37. Reddita jam Eccleſiis pace, per omnes pertranſiens, Lyddam devenit, Æneam paralyticum ſanat, Tabitham Joppenſem a mortuis reſuſcitat, multoſque dies apud Simonem coriarium moratur. Anno ſequenti Cornelium convertit, & Hieroſolyma rediens (propter ſolennitatem Paſchalem, uti conjicit Cl. Dodwellus) accuſatuſque quod Gentilibus prædicaſſet, ſe ipſum narratione facta coram Eccleſia vindicat. Anno 44. ab Herode in vincula conjectus, ab Angelo liberatur. Anno 47. orta de circumciſione quæſtione, Concilio Hieroſolymitano interfuit, primuſque ſententiam tulit. Ann. 48. Antiochiam venit, ob ſimulatum cum Judæis conſenſum, & quod non recto pede juxta veritatem Evangelicam incederet, acerrime a D. Paulo reprehenſus. Quid de eo exinde factum ſit, non liquet: nec enim ejus ulterius meminerunt Sacræ literæ; & quidem poſtquam de illo ſilet Hiſtoria Apoſtolica, incerta fere ſunt, quæ

a Conf. *Fabric* Bib. Gr. l. 4. c. 5. §. 14. vol. 3. p. 168. *b* Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. Tom. I. ad vit. S *Petri* *Fab.* ad *Hieron.* de Scriptorib Eccleſ. c. 2.

tra-

Sec. I. a Chr. N.

traduntur, omnia. De duplici ejus in urbem Romam profectione (quarum prima anno Chriſti 42. Claudii 2. contigiſſe dicitur), de 25. annorum in ea urbe epiſcopatu, de ejus in Africam, & extremas Occidentis oras peregrinatione, aliiſque quæ vulgo circumferuntur, miſere laborat annalium fides. Sententiam hac de re noſtram, quam ante hos quatuordecim annos edidi, libere proferam. Poſt Chriſti in cœlos aſcenſionem non videntur Apoſtoli per duodecim annos Hieroſolymorum finibus exceſſiſſe: ita enim Dominum Apoſtolis ſuis præcepiſſe, ex veterum traditione diſerte teſtatur Apollonius * ſecundi ſæculi ſcriptor. Huic traditioni aſtipulatur geminus apud Clem. Alex. Apollonii æqualem, locus. Stromat. lib. 6. p. 636. ubi hoc Petri teſtimonium adducit, Dominum ſcilicet Apoſtolis dixiſſe, Ἐὰν μὲν οὖν τις θελήσῃ τοῦ Ἰσραὴλ μετανοήσας, διὰ τοῦ ὀνόματός μου πιστεύειν εἰς τὸν Θεὸν, ἀφεθήσονται αὐτῷ αἱ ἁμαρτίαι μετὰ δώδεκα ἔτη. Ἐξέλθετε εἰς τὸν κόσμον, μή τις εἴπῃ, οὐκ ἠκούσαμεν. *Si quis ergo velit ex Iſrael duci pænitentia, & propter nomen meum credere in Deum, remittentur ei peccata poſt duodecim annos. Egredimini in mundum, ne quis dicat, non audivimus.* Et ita quidem hunc locum punctis ſuis diſtinctum, exhibent omnes, quas hactenus vidi, editiones; vitioſiſſime, meo quidem judicio, & nullo plane ſenſu: quem enim quæſo ſenſum ſundunt hæc verba; *remittentur ei peccata poſt duodecim annos?* Diſtinguantur igitur verba hoc modo, & commode fluent omnia: Ἐὰν μὲν οὖν τις θελήσῃ τοῦ Ἰσραὴλ μετανοήσας, διὰ τοῦ ὀνόματός μου πιστεύειν εἰς τὸν Θεὸν, ἀφεθήσονται αὐτῷ αἱ ἁμαρτίαι. Μετὰ δώδεκα ἔτη ἐξέλθετε εἰς τὸν κόσμον, μή τις εἴπῃ, οὐκ ἠκούσαμεν. *Si quis ergo velit ex Iſrael duci pænitentia, & propter nomen meum credere in Deum, remittentur ei peccata. Poſt duodecim annos egredimini in mundum, ne quis dicat, non audivimus.* Id nempe Apoſtolis Dominus in mandatis dederat, ut primo Judæis remiſſionem evangelicam prædicarent, duodecim vero annis hoc munere inter Iſraelitas functi, ad gentes egrederentur, totique mundo evangelium annunciarent: exacto igitur hoc duodecennio, diſpergi cœperunt Apoſtoli; & poſt congreſſum cum Paulo Antiochiæ habitum, Petrus per varias Orientis Ægyptique provincias pluribus annis, præſertim inter Judæos, Evangelium propagavit. Tandem ſub Nerone, forſan circa annum 63. Romam venit; fideles quos ibi reperit, in ordinem redegit; Eccleſiam conſtituit, auxit, & mox ſanguine ſuo nobilitavit. Et Petrum quidem hoc circiter tempore Romam veniſſe, teſtes habeo vetuſtate nobiles, Lactantium & Origenem. Lactantius *, poſtquam dixiſſet Apoſtolos per annos 25. uſque ad principium Neroniani imperii per omnes provincias & civitates Eccleſiæ fundamenta miſiſſe, ſtatim ſubdit, *Cumque jam Nero imperaret, Petrus Romam advenit, & editis quibuſdam miraculis quæ virtute ipſius Dei, data ſibi ab eo poteſtate, faciebat, convertit multos ad juſtitiam, Deoque templum fidele ac ſtabile collocavit; qua re ad Neronem delata — primus omnium perſecutus Dei ſervos, Petrum cruci adfixit, & Paulum interfecit.* Origenes, poſtquam de Petri inter Judæos ἐν τῇ διασπορᾷ prædicatione egiſſet, hæc habet *, quæ ut a majoribus tradita ſe accepiſſe refert, ὃς καὶ ἐπὶ τέλει ἐν Ῥώμῃ γενόμενος ἀνεσκολοπίσθη κατὰ κεφαλῆς, οὕτως αὐτὸς ἀξιώσας παθεῖν. *Qui ad extremum Romam veniens, cruci ſuffixus eſt, capite deorſum demiſſo: Sic enim ut in cruce collocaretur, oraverat.* Obiit igitur ſanctus Petrus anno Chriſti 64. Neronis 10. ſub initium perſecutionis Neronianæ, ut in opere vernaculo *de vitis Apoſtolorum* latius diſſeruimus. Etenim cum Nero ob grande illud Romanæ urbis incendium in omnium odium veniſſet, abolendo rumori, inquit Tacitus *, crimen conjecit in Chriſtianos, eoſque hac de cauſa quæſitiſſimis pœnis affecit. Quin hac occaſione rapti ſint ad martyrium Apoſtoli, nemo, cui ſanum ſinciput, dubitare poteſt: præſertim cum nulla alia perſecutio Romæ facta, inter Neronis & Domitiani tempora interceſſit: & forſan non ſine aliqua veriſimilitudinis umbra capitale illud crimen Chriſtianis, præcipue Apoſtolis obtendi poterat, qui tum voce tum ſcriptis de futura mundi conflagratione, impiiſque igne puniendis, toties publice declamaſſent. Id quod ſecunda ſua epiſtola nuper ſcripta, Petrus noſter copioſe fecerat. Quin &, teſte Lactantio *, inter alia quæ Petrus & Paulus Romæ prædicaverunt, & illud erat: poſt breve tempus totam Judæorum gentem penitus exſcindendam eſſe, omnia denique igni ferroque vaſtanda. Itaque cum Romanum illud incendium contigerit C. Lecanio, & M. Licinio COSS. Julii 19. eodem prorſus anno jam inclinante Petrus martyrium ſubiiſſe cenſendus eſt; in Vaticano ſepultus; ubi, teſte Caio *, Eccleſiæ Romanæ Presbytero, qui ſæculo tertio ineunte vixit, ſepulchrum ſeu tropæum ejus cuivis videre licuit.

ª Reliquit poſt ſe Epiſtolas duas, Judæis-Chriſtianis præcipue inſcriptas; harum prima *Babylone* ſcripta eſt, per quam Romam figurate intelligendam eſſe contendunt tum veterum, tum recentiorum plurimi: verum tum rerum, tum temporis rationi magis

Sæc. I. a Chr. N.

* Ap Euſeb. l. 5. c. 18.

* De Mort. Perſ Sect. 2.

* Tom. 3. In Gen. ap. Euſeb.

* Tacit. Ann. 15. p. 279.

* De Ver Sap. l. 4. c. 21.

* Ap Euſ. l. 2. c. 25.

ª Conſ. *Fabric.* Bibl. Gr. l. 4. c. 5. § 10. vol. 3. p. 164. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. An. Chriſti 61. §. 7. ſeq. *Millii* Prolegom. in N. Teſt. p. 7, 15. *Du Pin* Hiſt. Eccl. prælim. diſſert. vol 1 p. 45. *Tillemont* Memor. Eccl. vol. 1. not. 31, & 32. ad vit. *S. Petri.*

Sæc. I. a Chr. N. congruit, ut vox [*Babylon*] ῥητῶς intelligatur; idque vel de Babylone Parthica, cui vel in ipſis ruinis Babylonis nomen adhæſit, quod ex Strabone, Plinio, Stephano, aliiſque conſtat; vel de Babylone, quæ in Ægypto erat, cujus mentionem faciunt Strabo, Ptolemæus, Stephanus, aliique, de qua urbe haud pauca congeſſit Rev. Ceſtrienſis, de Succeſſ. Diſſert. 1. c. 8. §. 7. Verum ego priorem ſententiam tanquam longe veriſimiliorem amplector, tum quod in Babylone Parthica magna eſſet Judæorum frequentia, qui αἰχμαλωτάρχην ſuum habuerunt; tum quod Petro Antiochia diſcedenti facilior ac commodior eſſet in hæc loca tranſitus, in quibus eum diu prædicaſſe, nemo opinor facile negabit; quod vero in Ægypto unquam verſatus fuerit, ne leviſſima quidem antiquitatis umbra obtendi poteſt. Scripta eſt hæc epiſtola, ex mente Cl. Dodwelli, anno Chriſti 54. poſt converſionem Aſianorum, poſt triennalem ſancti Pauli in Aſia moram, cum Judæi converſi hiſce in partibus perſecutionem paterentur, de qua ipſe agit 1 Pet. 1. 6. quamque fortaſſe innuit divus Paulus Heb. 10. 32.

Epiſtola ſecunda, Romæ, ut videtur, paulo ante ejus mortem ſcripta, propter ſtyli cum priore diſſonantiam (ut tradit Hieronymus) diu in S. Scripturæ Canonem non erat admiſſa, ὅμως δὲ πολλοῖς χρήσιμος φανεῖσα, μετὰ τῶν ἄλλων ἐσπουδάσθη γραφῶν, inquit Euſebius *, *cum vero utilis eſſe videretur quam plurimis, una cum reliquis S. Scripturæ libris ſtudioſe lectitata eſt.* (* L. 3 c. 3.)

[a] Sequuntur jam Apocrypha, quæ olim ſub Petri nomine circumferebantur; ſpuria quidem, ſed vetuſta, ævi, ut videtur, Apoſtolici; ſaltem proxime ſequentis: de quibus agit Euſebius loc. citat. Qualia erant κήρυγμα ſive *prædicatio*, cujus fragmenta videre eſt ap. Clem. Alex. Strom. lib. 6. p. 269, 270, 271, 288. Electa ejuſdem a Combefiſio edita, pag. 210. in Theodoti epitome, p. 809. Origen. in Matt. cap. 13. In Johan. Tom. 14. Greg. Nazianz. orat. 16. epiſt. priore ad Cæſarium fratrem. Damaſcen. Paral. lib. 2. c. 16. Maximum Serm. 62. de conſuetudine. Citatur etiam ab Autore * libri de rebaptizandis hæreticis, Cypriano coævo; ut cum Valeſio jure mirari poſſumus cur Euſebius dicat, a nemine ſeu veterum ſeu recentiorum Eccleſiæ ſcriptorum citari. Porro eundem, quem e prædicatione Petri Damaſcenum attuliſſe locum diximus, e doctrina ejus citatum græce nobis exhibet Cotelerius, not. ad Conſt. Apoſtol. pag. 211. adeo ut unus idemque liber prædicatio ac doctrina Petri fuiſſe videantur. *Actus Petri*, quorum meminit Origenes tom. 20. in Johan. *Evangelium*, quod adverſus hæreticos qui eo utebantur, falſitatis redarguit Serapion epiſcopus Antiochenus, apud Euſeb. l. 6. c. 12. *Apocalypſis*, ſive Revelatio, quam ſuo adhuc tempore in quibuſdam Palæſtinæ Eccleſiis ſemel quotannis, die ſc. Paraſceues, legi ſolitam refert Sozomenus *; ex hoc libro fragmenta quædam exhibentur in excerptis Theodoti poſterioribus ad calcem Clementis Alexandrini, & in Clementis electis a Combefiſio editis, pag. 206. *Judicium* etiam *Petri* memorat Ruffinus in expoſit. Symboli; eundem tamen libellum cum Herma, ſive Paſtore facit. Animadvertat denique lector periodum illum de Domino noſtro diſcipulis ſuis poſt reſurrectionem apparente, deque δαιμονίῳ ἀσωμάτῳ, quam profert Ignatius epiſtola ad Smyrnæos, juxta Hieronymum * ex Evangelio ſecundum Hebræos deſumptam eſſe; ab Origene vero lib. 1. περὶ ἀρχῶν in proœm. ex libello qui *Petri doctrina* appellatur (quem tamen negat vel Petri eſſe, vel alterius cujuſquam qui Spiritu Dei fuit inſpiratus) citari: forſan in utroque habebatur. Ut vero ſemel hoc obiter notem, primis Eccleſiæ ſæculis multa hujuſmodi ψευδεπίγραφα circumlata ſunt, ab hæreticis ut plurimum conficta, qui ex venerando Apoſtoli alicujus nomine nugis ſuis autoritatem conciliare ſatagebant. Hinc conficta paſſim Apoſtolorum & apoſtolicorum virorum Evangelia, Traditiones, Revelationes, Διδασκαλίαι, &c. quorum nonnulla ſupra notavimus, alia infra notaturi; verum de Evangeliis, Liturgiis, aliiſque Pſeudepigraphis apoſtolicis, quorum meminerunt veteres, pluribus, & ex profeſſo agere non eſt noſtri inſtituti, ne cramben centies recoctam reponendo, lectori delicato nauſeam crearemus. Satis erit, ſi quorundam nomina hoc loco recenſeamus. Paſſim igitur circumferebantur olim *Evangelia XII. Apoſtolorum*, *Thomæ* & *Matthiæ*, *Traditiones Matthiæ*, quarum laciniam exhibet Clemens Alex. Strom. lib. 2. p. 380. *Andreæ* & *Johannis Acta*: *Bartholomæi* denique, *Barnabæ*, *Judæ* & *Philippi Evangelia*: quorum, præter nomina, vix aliquid ſupereſt. [b] Porro extat *Miſſa* D. Petri nomine inſcripta G. L. *Paris* 1595. 8°. & in *Auctuario* Bibl. PP. 1624. Tom. 2. verum recentioris ævi opus eſſe liquido conſtat. Verum de variis apocryphis Evangeliis, Revelationibus, Epiſtolis, Actiſque apoſtolicis, quorum mentionem veteres nobis tradiderunt, erudite agit, eorumque fragmenta ſtudioſe collegit, & notis illuſtravit doctiſſimus J. A. Fabricius in *Cod. Apoc.* Nov. Teſt. Hamb. 1703. 8. [c] ad quem lectorem horum curioſum remitto.

(* L. 7. c. 19.) (* De Script. c. 16.) (* Inter. op. Cypr p. 142.)

[a] Conſ. *Millii* Prolegom. in Nov. Teſt. p. 15, 16. *Itig.* de Pſeud-Epigraphis Chriſti & Apoſtol item Hiſt. Eccleſ. vol. 1. c. 1. §. 5. [b] Conſ. *Nourrium* in App. ad Bibl. Patrum. L. 1. Diſſert. 2 c. 4. *Du Pin* Nov. Eccleſ. Hiſt. vol. 1 p 3 [c] Et in tertia parte 1719.

Hu-

Sæc. I. a Chr. N.

Hucuſque de S. Petro, ejuſque ſcriptis tum genuinis, tum apocryphis. Quoniam vero adventum ejus in urbem Romam ſecundo Claudii anno, ejuſque proinde Romanum 25. ann. epiſcopatum etiam in hac clara ſacræ vetuſtatis luce adhuc urgere non deſinunt Pontificii, age, Diſſertationem noſtram de tempore adventus S. Petri in urbem Romam, Schelſtratio præcipue oppoſitam, Parti II. olim inſertam, hoc etiam loco ſubjiciamus.

I. Petrum Romæ fuiſſe, ſedemque in ea aliquandiu tenuiſſe, cum toto antiquorum cœtu intrepide affirmamus. Teſtes damus omni exceptione majores, ex ultima antiquitate petitos; Ignatium Antiochiæ epiſcopum, S. Petri diſcipulum, certe in ſede Antiochena ſucceſſorem, in epiſtola ad Romanos; Papiam Hierapolitanum, S. Johannis Evangeliſtæ, ſaltem Presbyteri, auditorem, apud Euſeb. lib. 2. cap. 15. p. 53. Irenæum Lugdunenſem, virum Apoſtolicorum temporum, S. Polycarpi diſcipulum, adverſ. Hæreſ. lib. 3. c. 1. p. 229. c. 3. p. 232. Dionyſium Corinthium ap. Euſeb. l. 2. c. 25. p. 68. Clementem Alexandrinum ap. Euſeb. l. 2. c. 15. Tertullianum de Præſcrip. cap. 36. p. 215. de Baptiſm. c. 4. p. 225. Scorpiac. cap. ult p. 500. Caium Presbyterum Romanum, magni nominis virum eccleſiaſticum, apud Euſeb. l. 2. p. 25. 67. Origenem tom. 3. in Geneſ. apud Euſeb. l. 3. c. 1. p. 71. confer. ibid. l. 6. c. 14. p. 216. Horum omnium teſtimonia adverſus Cl. Spanhemii exceptiones alibi olim vindicavimus*. Vitio quidem mihi vertit Dan. Larroquanus † quod cum Spartam hanc ex profeſſo adornandam ſuſceperim, illuſtrem illum Lactantii locum in libro *de mortibus Perſecutorum* mihimet excidere paſſus ſum. Immerito: cum in hac ipſa diſſertatione lectorem monui, teſtes a me in hac cauſa, non ultra Origenis tempora eſſe producendos, ac proinde Cyprianum, Arnobium, Lactantium, Euſebium, Athanaſium, Epiphanium, Ambroſium, Optatum, Hieronymum, Auguſtinum, alioſque plures ſciens lubenſque prætermiſi. Quod vero eandem dicam impingit Clar. Pearſono, egregie fallitur, ſummoque viro injuriam facit, qui in *Diſſert. de Serie Rom. Pontificum*, cap. 7. num. 4. teſtimonium illud Lactantii diſerte citat. Igitur poſt tot veneranda nomina, tam clara primæ vetuſtatis monumenta, quis rem tam perſpicue tam conſtanter traditam, in dubium revocabit? Certe ſi tam denſa teſtium nubes, tam concors veterum ſententia pro cujuſvis ingenii pruritu ſit vellicanda, actum erit penitus de primorum ſæculorum memoria: nec cuiquam ultra ſuam ætatem ſapere licebit.

* Append. ad vitam S. Petri p. 59.

† Præf. ad Patres ſui Adv. ſacr.

II. Etiamſi vero cum antiquis Petrum Romæ fuiſſe, & iſtius Eccleſiæ fundamenta poſuiſſe facile concedimus: ipſum tamen hanc Cathedram, per 25. annos tenuiſſe, adverſus recentiores Majeſtatis Pontificiæ propugnatores conſtanter pernegamus. Repugnat hiſtoria Apoſtolica, repugnant epiſtolæ Paulinæ, totiuſque vitæ S. Petri curſus; repugnant mille, quæ ex antiquitate oriuntur, difficultates, nullis ſophiſmatum fucis ſolvendæ; repugnant denique veterum teſtimonia, Origenis præcipue & Lactantii, aſſerentium, Petrum ſub vitæ demum finem, & imperante jam Nerone, Romam veniſſe, & ſanguine ſuo nobilitaſſe. Loca ſupra protulimus. His addi poteſt Petrus epiſcopus Alexandrinus, ſub Diocleſiani perſecutione martyrio clarus, Epiſt. Canon. Can. 9. Ὁ πρόκριτος τῶν Ἀποςόλων Πέτρος πολλάκις συλληφθεὶς καὶ φυλακισθεὶς, καὶ ἀτιμασθεὶς, ὕστερον ἐν Ῥώμῃ ἐσταυρώθη. *Petrus Apoſtolorum primus ſæpe comprehenſus & cuſtodiæ traditus, ignominiaque affectus, poſtremo Romæ crucifixus eſt.* Quid multa? ex antiquitate res tam clare elucet, ut vi veritatis adacti, cauſam hanc Eccleſiæ ſuæ aperte deſeruerunt, Valeſius, Henſchenius, Papebrochius, Baluzius, Noriſius, Pagius, Toinardus, in re chronologico-eccleſiaſtica viri principes.

III. Nihilominus, ut difficultatibus, quæ communem Eccleſiæ Romanæ ſententiam premunt, melius occurreret, aliam annorum Chriſti chronotaxin ab aliis olim excogitatam recoxit, pluribuſque auxit nuperus bibliothecæ Vaticanæ cuſtos, Emanuel Schelſtratius, in *opere chronologico* Romæ 1692. edito. Summa hæc eſt. D.N.J. Chriſtum in diebus Herodis regis natum eſſe, Herodis mortem Æram vulgarem quadriennio præcedere, adeoque Domini nativitatem vulgarem Epocham integro quinquennio antevertere; quibus ita poſitis, commode fluere 12. annorum ſpatium, ab aſcenſione Chriſti numerandum, juxta traditionem Apollonii, cujus meminit Euſebius,* Dominum ſcilicet Apoſtolis ſuis præcepiſſe, ne intra duodecim annos Hieroſolymis excederent: optime etiam cum hac ſupputatione conſiſtere Petri Romam adventum Claudii anno 2. nec ulli alii convenire. Non eſt hujus loci chronotaxin Schelſtratianam ſcrupuloſa lance expendere. Id unicum notare liceat, incerto & infirmo tibicine ſulciri; cum primarium ad eam aſtruendam argumentum ex anno mortis Herodianæ deſumatur. Initium quippe regni Herodis a duplici Epocha numerari poteſt, vel ab anno Juliano 6. quo, mediante Antonio, a Senatu Romano regnum Judææ eſt conſecutus: vel ab Hieroſolymis poſt triennium captis, & occiſo Antigono, quando Judæa in integrum potitus eſt. Si a priori, regnavit ann. 37. ſi a poſteriori, 34.

* L. 5. c. 18. p. 156.

Sæc I. a Chr. N. calculum ponente Joſepho Antiquit. lib. 17. c. 10. p. 599. Verum Joſephus, quo autore imprimis nititur, ſibi hac in re haud bene conſtat: etenim Antiq. l. 14. c. 17. p. 483. diſerte refert Herodem poſt prælium Actiacum, quo tempore Galilææ Præfectura ei commiſſa eſt, non niſi quindecim annos natum eſſe; libro vero 17. c. 8. p. 595. Herodem jam morti vicinum ſeptuagenarium deceſſiſſe; quod cum priori computo per integrum decennium conciliari nequit. Nodum quem ſolvere non potuit, ſecat Schelſtratius *, affirmans textum Joſephi corruptum eſſe, decemque annorum errorem irrepſiſſe, & vel pro 15. legendum 25. vel quod rectius putat, pro 70. 60. reponendum: etſi ingenue fateatur, pro hac correctione textus Joſephi ſe nullam antiquorum codicum lectionem, nullum antiqui autoris teſtimonium reperiſſe. Johan. Harduinus, in hiſce literis vir magni nominis, lib. *de nummis Herodiadum*, haud ita pridem edito, & poſt ſuppreſſam editionem Pariſienſem *Lipſiæ* nuper recuſo, p. 34. ſententiam ſuam de anno Chriſti natali ſe mutaſſe profitetur, æramque nunc illam, quæ vulgo recepta eſt, veriſſimam eſſe arbitrari, idque ſe alibi oſtenſurum eſſe. Fidem Joſephi data quavis occaſione convellit, omnemque ei autoritatem abrogat, &, quod magis adhuc mireris, fabuloſum, falſum, ſpurium, & recentioris ævi ſcriptorem vocat. Sed inauditam novi hujus cenſoris temeritatem aliis caſtigandam relinquimus. Interim communem Dominicæ nativitatis mortiſque epocham magna diligentia, nec minori rei chronologicæ peritia defendit, & objectiones in contrarium allatas feliciter ſolvit P. Poſſinus, S. J. tribus epiſtolis ad Papebrochium datis, quæ operi Papebrochiano *de vitis Pontificum* præmiſſæ ſunt.

* Op. Chron. diſſert. 1. c. 2. artic. 1. num 3 4. 5

IV. Sed miſſis quæ ad Æræ vulgaris cauſam ſpectant, ad excutiendum primum Petri in urbem adventum progrediamur. Hunc ad annum 2. Claudii, æræ vulgaris 42. communiter referunt ſcriptores Pontificii, ad primum Schelſtratius. Neutro id fieri poſſe manifeſtum eſt. Cum enim ipſe Claudius non ante Februar. 1. renunciatus ſit Imperator; in tam turbato rerum ſtatu, nutantibus Imperii Romani fatis, multa erant in ſuam, multa in reipublicæ ſalutem diſponenda, antequam de Herode Agrippa, in regnum Judææ reponendo cogitaret. Quid quod edictum in Judæorum * gratiam per univerſum orbem miſſum, non niſi jam Conſul 2. deſignatus promulgavit Claudius. Quod etſi eodem anno fieri poterat, vix niſi exeunte factum eſſe veriſimile eſt: ut ante annum proximum, licet feſtinaret, in patriam ægre redire potuit Herodes. Multa erant ei cum Cæſare, multa cum amicis, quibuſcum diu Romæ vixerat, tranſigenda: multa tam longinquo itineri neceſſaria, paranda: haud modicum temporis ſpatium in conficiendo itinere inſumendum: multa in Judæam, multa Hieroſolyma venienti, primiſque regni curis incumbenti ordinanda (de quibus Joſephus cap. 5.) priuſquam ad perſequendos Chriſtianos, Jacobum capite plectendum, Petrumque carceri mancipandum, animum appellere potuit. Et hæc quidem omnia paucis menſibus, certe ante feſtum Paſchale peragi potuiſſe, quis credet? In annum itaque ſequentem, Claudii 3. Herodis ultimum, rejicienda videtur Petri ante-paſchalis cuſtodia, conſentientibus pene omnibus magni nominis chronologis.

* Ap. Joſ. l. 19. c. 4. p 674.

Sæc. I. a Chr. N.

V. Petrus miniſtrante Angelo vinculis ſolutus, profectus eſt, inquit S. Lucas, *in alium locum*, i. e. Romam, ut uno pene ore interpretes Romani. Eſto; ſed neque hoc modo 25. annorum ratio conſtabit, cum a Claudii 3. ad Neronis 11. ann. Chriſti 65. quo Petrum martyrium ſubiiſſe pene certum eſt, non intercedant niſi anni 21. cum aliquot menſibus. Quod vero de hoc Romam adventu ſomniant, gratis omnino dictum eſt. Altum de eo apud veteres ſilentium. Silet imprimis hiſtoria Apoſtolica, quæ de hoc aliove adventu ne verbulum habet. Non omnes res a Petro geſtas proſecutum eſſe Lucam Evangeliſtam Baronio * facile largimur. Verum tam egregium & nobile Petri factum, ſi quid unquam aliud memoratu dignum, qua facie, qua fide prætermitti potuit? Res longe minoris momenti a B. Petro geſtas accurate recenſet Lucas: profectionem Samaritanam Act. 8. 14. ad Samaritanos in fide confirmandos, Philippi miniſterio nuper converſos; Lyddenſem, ad Æneam ſaluti ſuæ reſtituendum; Joppenſem, ad Tabitham a mortuis reſuſcitandam; non taciturus utique profectionem Romanam ad fundandam nobiliſſimam in totius urbis metropoli Eccleſiam, quæ omnium Eccleſiarum mater & vertex futura erat, & in qua recognoſcenda omnium mortalium verteretur ſalus, ſi hoc tempore contigiſſet. Petrum igitur libertati redditum Antiochiam potius, vel aliqua Orientis loca conceſſiſſe arbitror, ut Gentilibus ſuis, τοῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, ipſe circumciſionis Apoſtolus prædicaret.

* Ann. 34. num. 285. an. 39. n. 12.

VI. Anno 47. Converſionis ſuæ circiter 14. Paulus Hieroſolyma repetens, Petrum ibi convenit, Galat. 2. 1, 9. occaſione, ut videtur, concilii Apoſtolici de rituum Moſaicorum obſervantia eo ipſo anno Hieroſolymis habiti, cujus Petrus pars magna fuit. Non diu poſt finitam ſynodum Petrus Antiochiam petiit; ubi aliquandiu moratus

ratus eſt, cum Paulo congreſſus, qui ei in faciem reſtitit; Gal. II. 11. Hujus Concilii tempus mire confundit Baronius, * ut occaſione edicti Claudiani Judæos urbe pellentis, Petrum Roma ad hanc Synodum veniſſe fingat: cum ex Oroſio * certum ſit, idque ipſe Oroſius Joſephi autoritate firmat, Claudium non niſi nono regni ſui anno, Chriſti 49. poſt hanc ſynodum tertio, Judæos edicto ſuo Roma pepuliſſe. Anno 54. pro calculo noſtro Paulus ad Romanos ſcripſit Epiſtolam, cujus capite 16. pene integro perplures fide & pietate Chriſtiana admodum illuſtres, Romæ tum conſiſtentes, nominatim ſalutat, debitiſque ornat præconiis. De Petro ne leviſſima mentio. Anno 57. ipſe Paulus Romam captivus ducitur. Occurrunt ei fratres ad Appii forum. Conveniunt Romæ Jndæorum primores, at in his Petrus nuſquam comparet. Durante biennali captivitate Paulus inde ſcripſit quatuor vel quinque Epiſtolas, ad Coloſſenſes, Epheſios, Philippenſes, & Philemonem, in quibus nullæ notæ, nulla indicia, unde vel divinando quis aſſequi poſſit, Petrum Romæ vel tunc eſſe, vel unquam fuiſſe; immo non pauca, quæ contrarium plane innuere videntur. In epiſtola ad Coloſſenſes, cap. 4. qui ſecum erant Romæ ſocios recenſet, ex circumciſione vero ſolos Ariſtarchum, Marcum, & Juſtum, *qui ſoli ſibi erant adjutores in regno Dei, ſoli ſibi ſolatio.* Petrum vel ſociam operam denegaſſe, vel Paulum illud ſilentio tegere voluiſſe

—— credat Judæus Apella,
Non ego ——

In poſteriori ad Timotheum, quam hoc etiam tempore ſcriptam eſſe maxime eſt probabile, *in prima ſua defenſione neminem ſibi adfuiſſe, ſed omnes ſe deſeruiſſe*; diſerte nos docet; quod de Petro vel ſuſpicari religio eſt. Carcere Romano liberatus, dum adhuc in Italia hæreret, ſcripſit epiſtolam ad Hebræos; ſub cujus finem meminit Timothei vinculis ſoluti, ſecumque ad illos venturi, non omiſſurus hac occaſione Petri labores, curas, ærumnas, ſiquas Romæ, vel in Occidente, Chriſti cauſa pertuliſſet. Adeo ut tota Hiſtoriæ Apoſtolicæ ſeries Petrum hactenus Romæ non fuiſſe, ſuadere videatur.

* Vid. ad an. 39 n. 15. an. 51. n. 1. 1.
* L. 7. c. 6. fol. 297.

VII. Vidimus quo ſucceſſu ex Hiſtoria ſacra præſidium quærunt, qui Petrum anno 2. Claudii Romam contendiſſe volunt. Videamus jam an ex antiquitate eccleſiaſtica res illis fœlicius cedat. Et primo quidem ad Athanaſium & Leonem M. nos remittit Schelſtratius *, hunc quinti, illum qnarti ſæculi ſcriptorem, rerum in ipſis rei Chriſtianæ incunabulis geſtarum teſtes haud ſatis idoneos. Sed utrumque fruſtra. Inſpiciantur loca, & niſi quidlibet ex quolibet exculpatur, citius aquam e pumice, quam duplicem Petri Romam adventum ex iis elicias. Athanaſius Apol. de fug. ſua, pag. 554. Πέτρος δὲ ὁ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων κρυπτόμενος, καὶ Παῦλος ὁ Ἀπόστολος ἐν σαργάνῃ χαλασθεὶς καὶ φεύγων, ἀκούσαντες, εἰς Ῥώμην δεῖ ὑμᾶς μαρτυρῆσαι, οὐκ ἀνεβάλλοντο τὴν ἀποδημίαν, χαίροντες δὲ μᾶλλον ἀπῆλθον, καὶ ὁ μὲν ὡς πρὸς τοὺς ἰδίους σπεύδων, ἐγάννυτο σφαζόμενος, ὁ δὲ καὶ παρόντα τὸν καιρὸν οὐ κατέπτηξεν, ἀλλὰ καὶ ἐκαυχᾶτο λέγων, ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκε. *Petrus quoque qui ob metum Judæorum in latebris ſe habuit, & Paulus Apoſtolus in ſporta demiſſus, & ita fugiens, cum audiiſſent oportere ſe Romæ martyrium ſubire, non abjecerunt eam profectionem, ſed potius cum gaudio abierunt, & alter etiam antea quam Judæos fugeret, geſtiebat ſe mactari, alter vero præſens tempus non exhorruit, ſed gloriabatur dicens, Ego enim jam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat.* Decepit hominem parum in Græcis exercitatum Latina P. Nannii verſio. Non ſum neſcius codicem Anglicanum habere, ὁ μὲν πρὸ τοῦ, τοὺς Ἰουδαίους φεύγων. Et ad hanc forte lectionem verſionem ſuam concinnavit Nannius. Sed aliter legunt omnes codices, tam editi quam MSS. & certum eſt, Athanaſium de una eademque Petri fuga loqui. Leo M. Serm. 80. *in natal.* Apoſt. Petri & Pauli, cap. 3, 4. p. 336. *Cum duodecim Apoſtoli accepta per Spiritum Sanctum omnium locutione linguarum, imbuendum evangelio mundum, diſtributis ſibi terrarum partibus, ſuſcepiſſent; beatiſſimus Petrus princeps Apoſtolici ordinis ad arcem Romani deſtinatur Imperii —— nec mundi Dominam times Romam, qui in Caiaphæ domo expaveras ſacerdotis ancillam; nunquid aut judicio Pilati, aut ſævitia Judæorum minor erat, vel in Claudio poteſtas, vel in Nerone crudelitas?* Soli ex Imperatoribus Romanis in Chriſtianos hactenus ſævierant Claudius & Nero, quorum proinde poteſtatem & crudelitatem parvi pendere potuit Petrus, etſi Romæ ſnb Claudio nnnquam fuerat. Hoc qnippe loco non Hiſtorici munere fungitur Leo, ſed Oratoris, ad magni faciendam Petri fortitudinem, omnes ingenii & eloquentiæ nervos intendentis.

* Diſſert. 1. c. 5. art. 4. n. 3. p. 19

VIII. Poſt Athanaſium & Leonem, ad Euſebium in Chronico provocat Schelſtratius, ubi ad ann. Domini 43. hæc habentur. *Petrus Apoſtolus cum primus Antiochenam Eccleſiam fundaſſet, Romam mittitur, ubi Evangelium prædicans 25. annis, ejuſdem urbis epiſcopus perſeverat.* Sed cum in excerptis Euſebianis quæ Græce hodie ſuperſnnt, nihil hujuſmodi reperitur, incertum plane eſt, hæcne ad Euſebinm, an ad Hieronymnm ejus interpretem, qui Chronicon Euſebianum multis in locis interpolavit, referenda ſint.

Sæc. I. a Chr. N.

ſint. Ipſius Euſebii eſſe exiſtimat Dodwellus * noſter, & Euſebium hac in parte receptos ante ſua tempora calculos ſecutum, juxta quos, Dominum noſtrum Æræ vulgaris anno 29. Tiberii 15. Rubellio & Fuſio *Geminis* Coſſ. paſſum eſſe, & in cœlos aſcendiſſe crediderunt veteres, & ab eodem anno Petri epiſcopatum, veluti Romanæ ſucceſſionis originem numerare ſolebant. Et ita quidem, ut alios taceam, *Catalogus* Bucherianus, a Cuſpiniano primum, dein a Bucherio, Henſchenio, Papebrochio, & Schelſtratio editus, *Paſſus eſt Dominus noſter Jeſus Chriſtus duobus Geminis Coſſ.* 8. *Cal. Aprilis, & poſt aſcenſum ejus beatiſſimus Petrus epiſcopatum ſuſcepit.* Numerantes igitur Petri epiſcopatum ab anno Chriſti 29. martyrium ejus poſt 25. annos ad initium Imperii Neroniani anno 54. collocarunt, omne illud intervallum ab aſcenſione Chriſti uſque ad Lini electionem, Romano Petri epiſcopatui deputantes. Cum vero videret Euſebius hæc cum hiſtoria evangelica nequaquam convenire, ſed poſt *Geminos* Conſules, feſta quædam paſchalia ad explendam hiſtoriam Dominicam ſupereſſe, nec tamen certo ſciret quo Neronis anno Petrus martyrium paſſus ſit, in annum Neronis 13. revera ultimum, illud rejecit; atque ita retro numerando, primum 25. annorum Petri in annum 2. Claudii reponebat. Hæc, ni fallor, ex mente viri clariſſimi; acute quidem, quam ſolide judicent alii. Certe ut ſuſpicer Euſebium hæc chronico ſuo minime inſeruiſſe, non leviter me movet, quod in hiſtoria eccleſiaſtica, quam abſoluto jam chronico accurate ſcripſit, nil tale habet; nulla ibi annorum Petri, nulla de epiſcopatu ſuſcepto, martyriive anno vel die mentio; immo nec uſpiam Petrum Romanum epiſcopum diſerte dicit. Autor quidem eſt lib. 2. c. 13, 14. Petrum ad occurrendum Simonis Magi præſtigiis Romam ſub Claudio veniſſe. Rem refert, annum non exprimit. Fucum bono viro feciſſe videtur decantatiſſima de Petri cum Simone congreſſu fabula, neſcio ex qua incerta & inſulſa traditione hauſta: non aliunde forſan, quam quod Simonem Romæ ſub Claudio fuiſſe, & ob artes magicas magno in honore habitum referant Juſtinus * Martyr, & Irenæus †, qui tamen de Petro ejuſve cum Simone Romæ congreſſu, ne verbulum habent: certiſſimo mihi argumento, nondum natam eſſe hanc fabulam, cujus primus, quod ſciam, ineunte ſæculo 4. meminit Arnobius *. Ad Hieronymum itaque interpretem Euſebianum res redit, qui tum in chronici verſione, tum Catal. de ſcript. Eccl. cap. 1. diſerte tradit, Petrum anno 2. Claudii ad expugnandum Simonem Magum Romam perrexiſſe, ibique 25. annis cathedram ſacerdotalem tenuiſſe. Quæ unde hauſerit Hieronymus, an ex vulgari traditione an ex male intellecta Lactantii loco, referentis Apoſtolos Evangelium per annos 25. uſque ad principium Neroniani imperii per omnes Provincias prædicaſſe, (uti non inſcite conjicit Baluzius) haud ſatis liquet.

* Differt. ſing. de ſucceſſ. Rom. Pont. c. 3. p. 13.

* Apol. 2. p. 69, 91.

† Adv. Hær. l. 1. c. 20. p. 115.

* Adv. Gent. l. 2. p. 23.

IX. Poſtremo Schelſtratius ad catalogos Romanorum Pontificum confugit, qui quidem uno ore & longo ſatis agmine teſtantur, Petrum cathedram Romani epiſcopatus 25. annis habuiſſe. Verum quanta ſit horum catalogorum fides, nemo neſcit; qui varias a variis additiones, & interpolationes, ſuo quiſque tempore, paſſi ſunt; unuſque ex altero commentis novis ſubinde additis, exſcribi ſolet. Sed omnium antiquiſſimus, & Liberii Papæ tempore concinnatus, Bucherianus dictus, hæc habet: *Petrus annis 25. menſe 1. diebus 9.* At hunc etiam mendis vitiiſque inſigniter ſcatere manifeſtum eſt. Fœdiſſimis librariorum erroribus depravatus eſt. Quod ſatis oſtendit exemplarium etiam editorum diſcrepantia. Multa habet ſecum pugnantia, multa vetuſtioribus pontificum Romanorum Faſtis, prout apud Irenæum, Epiphanium, Optatum, Auguſtinum, alioſque iſtorum temporum ſcriptores extant, contraria; non pauca ex chronici Euſebiani verſione deprompta. Præter annos, menſes etiam, dieſque Pontificum emortuales adjicit, antiquioribus ignotos, & vix ante ſextum ſæculum uſurpari ſolitos: Cletum, eumque ab Anacleto diverſum, reclamante pene omni veterum autoritate, inſerit; eique annos, menſes, dieſque ſuos tribuit, quos nullos habuit: & hos quidem alios a menſibus, diebuſque Anacleti, quos ab antiquioribus, qui Cletum alium ab Anacleto non agnoſcunt, habere non potuit; ut recte obſervat Cl. Dodwellus *, qui etiam hujus catalogi autorem ævo Liberiano recentiorem eſſe, & ad ſextum ſæculum relegandum arbitratur, nec alium illum quam ſecundi catalogi circa annum 530. ſub Juſtiniano conditi, quemque ex Chriſtinæ Reginæ codice primus edidit Henſchenius, abbreviatorem: qui aſſumpto ſibi Damaſi nomine, catalogum in contractiorem formam redegit, & in Liberio deſinebat, ne Pontifices Damaſo poſteriores commemoraret: & hunc primum libri Pontificalis fontem eſſe, Damaſo vulgo tributi. Hanc conjecturam pluribus, iiſque minime protritis obſervationibus & exemplis illuſtrat ſimul & confirmat vir eruditiſſimus, quæ lectoribus φιλαρχαίοις diſcutienda relinquimus. Utut ſit, etſi catalogum Bucherianum ætatem quam præ ſe fert Liberianam habere, nec ullis ſcatère mendis concederemus: fatendum tamen erit, ſententiam

* Differt. ſing. c 7. n. 2. &c. c. 8. n. 2. c. 9. n. 1, 11. c. 15. n. 13. p. 224. & alibi paſſim.

tiam

Sæc. I a Chr. N. tiam de Petri annis 25. nullum habere teſtem anno 354. vetuſtiorem.

X. Reſtat Lactantii teſtimonium, quod vere crucem illi figit, Schelſtratio diluendum. Huic nihil aliud reponit *, quam eo loco Lactantium non negare Petrum ſub Claudio Romam veniſſe, aut ibi 25. annis ſediſſe; ſed ſolum dicere, Apoſtolos a morte Chriſti, uſque ad principium Neroniani Imperii, per annos 25. prædicaſſe evangelium. Ain' vero? Audiatur ipſemet Lactantius *; *Diſperſi ſunt per omnem terram ad evangelium prædicandum, ſicut illis magiſter Dominus imperaverat, & per annos 25. uſque ad principium Neroniani Imperii per omnes provincias & Civitates Eccleſiæ fundamenta miſerunt. Cumque jam Nero imperaret, Petrus Romam advenit, & editis quibuſdam miraculis, quæ virtute ipſius Dei data ſibi ab eo poteſtate faciebat, convertit multos ad juſtitiam; qua re ad Neronem delata — primus omnium perſecutus Dei ſervos, Petrum cruci adfixit, & Paulum interfecit.* Ex quibus verbis mente læſus ſit oportet, qui alium ſenſum extundere queat, quam poſt Chriſti in cœlos aſcenſum XII. Apoſtolos per varias orbis terrarum provincias & civitates evangelium per 25. annos prædicaſſe: cumque Nero jam Imperii gubernacula teneret, Petrum demum Romam veniſſe, & fundata ibi Eccleſia crucem ſubiiſſe. Quod enim ſuggerit Schelſtratius potuiſſe Petrum, ſalvo Lactantii teſtimonio, ſub Claudio etiam in urbe fuiſſe, falſum plane eſt; nec ullis fidiculis ex his verbis extorqueri poteſt: immo apertiſſime repugnant.

* Differt. 1. c. 5. art. 4. n. 4. p. 90.

* De morte perſecut. c. 2. p. 28.

XI. Ut huic diſſertatiunculæ finem tandem faciamus; non immerito dubitari poteſt, an proprie loquendo, Petrus Romæ epiſcopus dici debeat. Laxiori quidem ſenſu Romanum epiſcopum dici poſſe, quatenus hujus eccleſiæ fundamenta poſuit, eamque martyrio ſuo illuſtrem reddidit, mecum opinor fatebuntur omnes tam veteres, quam recentiores. Romanæ vero Cathedræ tanquam peculiarem epiſcopum affixum eſſe, ægre patitur muneris apoſtolici ratio; nec ulla nos docent primæ vetuſtatis monumenta. Irenæus * qui Pontificum Romanorum ſucceſſionem primus tradidit, ita habet; Θεμελιώσαντες οὖν καὶ οἰκοδομήσαντες οἱ μακάριοι ἀπόστολοι τὴν ἐκκλησίαν Λίνῳ τὴν τῆς ἐπισκοπῆς λειτουργίαν ἐνεχείρισαν. *Fundata jam & ædificata eccleſia beatiſſimi Apoſtoli epiſcopatus officium Lino tradiderunt.* Nec aliter Euſebius *; poſt Pauli Petrique martyrium πρῶτος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας κληροῦται τὴν ἐπισκοπὴν Λῖνος. *Primus eccleſiæ Romanæ epiſcopatum ſuſcepit Linus.* Quin ex veteribus qui Romanum epiſcopatum Petro adjudicant, ſociam etiam Pauli operam, & commune miniſterium agnoſcunt, eique ejuſdem dignitatis prærogativam, eandem cum Petro curam, tum in fundanda, tum in regenda eccleſia Romana conſtanter tribuunt. Loquatur pro omnibus Epiphanius *, qui eccleſiarum archiva non indiligenter rimatus eſt. Ἐν Ῥώμῃ γὰρ γεγόνασι πρῶτοι Πέτρος καὶ Παῦλος οἱ Ἀπόστολοι αὐτοὶ καὶ Ἐπίσκοποι, εἶτα Λῖνος, &c. *Romæ primi omnium Petrus & Paulus Apoſtoli pariter atque Epiſcopi fuerunt; inde Linus*, &c. Et mox, Ἡ τῶν ἐν Ῥώμῃ ἐπισκόπων διαδοχὴ ταύτην ἔχει τὴν ἀκολουθίαν, Πέτρος καὶ Παῦλος, Λῖνος; *Romanorum pontificum iſta ſucceſſio eſt: Petrus & Paulus, Linus*, &c. Eadem & alii, ſi modo iis recenſendis immorari vellem. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. In quæ, neſcio quo ſuavi antiquitatis amore, longius me traxit opus Schelſtratianum. Urceum inſtitui, currente rota exiit amphora.

* Adv. Hæreſ. l. 3. apud Euſeb. l. 5. c. 6. p. 170.

* L. 3. c. 2. p. 71.

* Adverſ. Carpocrat. Hæreſ. 27. n. 5. p. 107.

Sæc. I. a Chr. N.

ᵃ S. PAULUS, *Saulus* antea vocatus, patria Cilix, civitate Tarſenſis, ortu Judæus, tribu Benjaminita, ſecta Phariſæus, arte σκηνοποιὸς, ſæcularibus erat literis ſatis eruditus, in jure Hebræo ad pedes Gamalielis educatus; dum patriæ religionis zelo immane quantum flagraret, modo plane mirabili ad fidem Chriſti converſus, diſcipulus fit & apoſtolus anno Chr. 33. exeunte, ſaltem ineunte proximo. Quo Judæorum invidiam declinaret, mox ſeceſſit in Arabiam, ibique fere per triennium moratus, ann. 36. Damaſcum rediit; ubi ex inſidiis Judæorum elapſus, Hieroſolyma ſe contulit, Petrumque convenit, Gal. 1. 18. Anno ſequenti ab Helleniſtis fugatus, Tarſum profectus eſt, unde ann. 42. a Barnaba Antiochiam ducitur, ibique per annum integrum commorati ſunt, Act. XI. 25, 26. Ann. 44. urgente fame, eleemoſynas Hieroſolyma deportarunt, mox jubente Spiritu S. ad evangelium Gentilibus prædicandum ordinati ſunt; in quo munere obeundo duobus ſequentibus annis varia loca peragrarunt, de quibus Act. XIII. XIV. Ann. 47. ſynodo Hieroſolymitanæ intererant, inde Antiochiam redierunt. Sequenti ann. Paulus, aſſumpto Sila, ad munus evangelicum ſe iterum accinxit, quo vero profectus eſt nos docet S. Lucas, Act. XV. XVI. XVII. Ann. 49. Corinthum venit, ibique Aquilam & Priſcillam reperit, Act. XVIII. 1, 2. Corinthi ſeſquiannum moratus, ann. 50. Syriam navigavit, inde Hieroſolyma petiit, mox Antiochiam reverſus. Ann. 51. ineunte Epheſum venit, ubi triennio egit, Act. XVIII. 21, 31. Inde in Macedoniam & Achaiam, Act. XIX. 21. XX. 1. Ann. 54. Corinthum iterum profectus, inde

ᵃ Conf. *Fabric.* Bibl. Gr. l. 4. c. 5. §. 9. vol. 3. p. 149. ſeq. *Tillemont.* Memor. Hiſt. Eccleſ. tom. 1. ad vit. S. Pauli. *Fab.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 5. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. An. *Chriſti* 31. ſeq.

Sæc. I. a Chr. N. Hieroſolyma ſe contulit, quo de itinere agit S. Lucas, Act. xx. Hieroſolymis in templo agens a Judæis apprehenſus, coram Felice accuſatur, a quo in vincula conjectus biennio detinetur. Ann. 56. cum Cæſarem appellaſſet, a Feſto, Felicis ſucceſſore, Romam mittitur, & adulta jam hyeme Melitam inſulam appulit: totum hujus navigationis curſum accurate deſcribit S. Lucas, Act. xxvii. Ann. 57. Romam adductus eſt, & ſub cura Burrhi prætorio Præfecti, viri optimi, & humanitatis pleni, in libera cuſtodia, per biennium detinetur. Ann. 59. carcere ſolutus, ad conſuetum evangelii prædicandi munus ſe recepit, & ſequentibus annis Aſiam, Cretam, & nonnulla forſan Occidentis loca peragravit, tandem ann. 63. vel proximi initio, Romam rediit, ubi occaſione conflagrationis Neronianæ eodem anno capite truncatur. Martyrium paſſus, inquit S. Clemens epiſtola ad Corinthios ἐπὶ τῶν ἡγουμένων. i.e. interprete Patr. Junio, *ſub Imperatoribus*; rectius fortaſſe Dodwellus noſter, *ſub Prætorio Præfectis*, qnippe in locum Burrhi ann. 62. mortui, ſuffecti ſunt duo Prætorio Præfecti, Fenius Rufus, & Sophonius Tigellinus, teſte Tacito Annal. l. 14. p. 257.

[a] Extant ab eo ſcriptæ *Epiſtolæ* XIV. ad Eccleſias ex gentibus collectas ix. de cura & munere paſtorali iv. ad Hebræos unica; has, prout in ſacro habentur canone, ordine recenſebimus.

Epiſtola ad Romanos, ſecundo Pauli ad Corinthum adventu, ann. 54. ſcripta, in qua mentio fit Narciſſi, qui hoc ipſo anno periit.

Epiſtola prima ad Corinthios, dum Epheſi ageret, ann. 53. ante Pentecoſten, & priuſquam venerit in Macedoniam, ſcripta, cap. 16. v. 5, 8.

Epiſtola ſecunda ad Corinthios, eodem ut videtur ann. exeunte, dum in Macedonia hæreret, miſſa; idque per Titum, qnem eo deſtinarat, ut Corinthiorum in eleemoſynis altera jam vice colligendis diligentiam excitaret.

Epiſtola ad Galatas, qua ſeipſum & doctrinam evangelicam adverſus Judaizantium hæreticorum calumnias fortiter vindicat. Scriptam eſſe ann. 53. idque ante epiſtolam ad Corinthios primam, dum in Aſia ἐπιχωρίων Apoſtolus, conjicit Cl. Dodwellus.

Epiſtola ad Epheſios, data, ut videtur, Romæ ann. 59. eodem circiter tempore, quo a prima captivitate Romana dimiſſus eſt.

Epiſtola ad Philippenſes, eodem loco eodemque tempore ſcripta.

Epiſtola ad Coloſſenſes, quos Epaphras, a Panlo miſſus, ad fidem converterat; per eum igitur hanc Epiſtolam hoc eodem ann. 59. Roma mittit. Sæc. I. a Chr. N.

Epiſtola prima ad Theſſalonicenſes, Corintho ann. Chriſti 49. ſcripta, ſtatim poſtquam illuc venerant Silas & Timotheus. Vid. Act. 18. 5. 1 Theſſ. 3. 6.

Epiſtola ſecunda ad Theſſalonicenſes, paulo poſt priorem ſcripta, quo vero loci haud adeo certum ſit.

Epiſtola prima ad Timotheum, quem Epheſi reliquerat, ſcripta ann. 63. dum e Macedonia, altera jam vice Romam, ſaltem in Occidentem, contenderet.

Epiſtola ſecunda ad Timotheum, ſcriptam eſſe Romæ, in prima Pauli captivitate, contendit Cl. Hammondns. Sed errat omnino vir eruditiſſimus; quiſquis enim totius epiſtolæ contextum, omneſque hujus temporis circumſtantias ſerio perpenderit, quin ſcripta ſit ann. 64. paulo ante Apoſtoli Martyrium, dubitare nequit.

Epiſtola ad Titum, quem primarium Cretæ epiſcopum ordinarat, data ann. 63. e medio aliquo loco inter Macedoniam & Nicopolim, illic enim hyemare decreverat.

Epiſtola ad Philemonem, non infimi nominis apud Coloſſenſes virum, ad quem ſcripſit Paulus Romam jamjam relicturus, ann. Chr. 59.

[b] *Epiſtola ad Hebræos*, poſt biennalem Romæ cuſtodiam, dum Romæ adhuc, ſaltem in Italia hæreret, ann. 59. ſcripta. Nomen quidem Pauli, reliquarum inſtar, in fronte non gerit; ejus tamen eſſe eruditi fere omnes conſentiunt. Certe a divo Paulo Hebraice conſcriptam, a Luca Evangeliſta, vel S. Clemente, vel, ut alii, a Barnaba, græce verſam eſſe judicarunt veteres, apud Euſeb. l. 3. c. 38. & Hieronymum de ſcript. c. 5. a nonnullis vero repudiata eſt, teſte eodem Euſeb. l. 3. c. 3. Quod ab Eccleſia Romana pro certa ac genuina Pauli epiſtola non haberetur.

[c] SPURIA.

Epiſtola ad Laodicenſes, per quam nil aliud quam epiſtolam ad Epheſios intelligit Tertullianus, adv. Marcionem l. 5. c. 11, 17. Unde etiam Epiphanius, Hæreſ. 42. locnm quendam a Marcione ex epiſtola ad Laodicenſes citatum exhibet, qui in hodierna ad Epheſios epiſtola reperitur; extat quidem Gr. hodienum epiſtola ad Laodicenſes, ſed ſpuriam eſſe nemini non conſtat. Habetur in Hutteri Teſtamento novo 12. linguarum, *Norimbergæ* 1599. & exinde in Joh. Leuſdeni *Philologo Hebræo-græco*, Diſſert. 4. & forſan alibi non ſemel.

[a] Conf. *Du Pin* Nov. Eccleſ. Hiſt. vol. 1. Diſſert. prelim p. 44. *Millii* Proleg. in N. Teſt. [b] Conf. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad An. 69. §. 5. [c] Conf. *Fab.* Bibl. Gr. lib. 6. c. 12. §. 12. vol. 14. p. 272. *Aug.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. c. 1. §. 6. ſeq. item Diſſert. de pſeudepigraphis *Chriſt & Apoſt. Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 1. not. 69. ad vit. S. *Pauli.*

Sæc. I. a Chr. N.

Ἀναβατικοὶ, ſive *Aſcenſio*, quam occaſione ἐκστάσεως Paulinæ, ei affinxerunt Cajani hæretici; magni faciebant Gnoſtici, de quo vide quæ habet Epiphanius, Hæreſ. 38. n. 2.

Apocalypſis, quam etiam ſæculo quarto a credulis Monachis maximopere deprædicatam, memorat Sozomenus*, quæque in ciſta marmorea in S. Pauli ædibus apud Tarſum monitu divino effoſſa, reperiri falſo dicta, eximiam apud Orientales venerationem obtinuit. Eam non immerito ſugillat Auguſtinus, Tract. 98. in Johannem, in fine.

[a] *Actus Pauli* memorantur ab Origene*, & Euſebio*; indubitatæ vero fidei ſcriptis non annumerant.

[b] *Epiſtolæ ſex ad Senecam*, una cum octo Senecæ ad Paulum, Auguſtini & Hieronymi ævo in pretio nonnullo habitæ, extant apud Sixtum Senenſ. Biblioth. ſanct. lib. 2. & cum tractatu, de quatuor Cardinalibus Virtutibus, *Lond.* 1523. 4°. *Venet.* 1588. 8°. Quiſquilias eſſe, vel primo intuitu patet: verum ejuſmodi nugis refellendis immorari hominis eſſet, & ſuo & lectoris otio nimium abutentis. Cæterum Pauli quædam, quæ in Epiſtolis ejus non extant, citat Clemens Alexandrinus, Strom. p. 636.

Stylus Paulinus rudis plane, ac ſimplex a veteribus judicatur; gravitatem tamen ſpirat, quandoque etiam eloquentiam; πάντων ἐν παρασκευῇ λόγων δυνατώτατος, νοήμασί τε ἱκανώτατος, ut de eo Euſebius*, *Inter omnes Apoſtolos, & verborum apparatu, & ſententiarum pondere facile præſtabat.* De ejus ſcribendi genere hæc olim Irenæus*, *Hyperbatis frequenter utitur propter velocitatem ſermonum ſuorum, & propter impetum, qui in ipſo eſt, ſpiritus.* De eo ſic Epiphanius*, Ὥσπερ ἀκοντιστὴς ὁ Ἀπόστολος δεινὸς διεστραμμένα ῥήματα τῶν λόγων εἰς μέσον ἐμβαλὼν, ἀσαφῆ μὲν, καὶ ἐπικεκαλυμμένην εἰς βάθος τῶν ἀναγνωσμάτων τὴν ἐξεργασίαν, ἀληθεστάτην δὲ, καὶ ὀρθόδοξον, καὶ μηδὲν ἔχουσαν ἀπημελημένον, ἢ δύσφημον· τοῖς μὲν γὰρ μὴ μετὰ σπουδῆς, ἀλλ᾽ ἀγύμνως ἐκπίπτουσι τοῖς λόγοις, ἀσυνάρτητα ἔσθ᾽ ὅτι δοκεῖ, καὶ ἀσύμφωνα λέγειν, τοῖς δ᾽ αὖ σπουδαίοις, καὶ λογισμῷ νήφοντι, ὅπως πάσης ἔμπλεα καὶ ἀληθείας. *Etenim Apoſtolus, velut peritiſſimus quidam jaculator, contortas verborum ſententias in medium emittens, ut obſcuram, profundiſſimiſque ſenſibus occultatam orationem inſtituit, ſic veriſſimam, rectæque fidei conſentaneam, quæ nihil aut negligentius dictum, aut abſurdum continet. Qui enim non ſtudioſe, ſed oſcitanter in illius ſermones incurrunt, iis nonnunquam minus ſibi conſentanea, ac cohærentia dicere videtur. Qui vero operam adhibent, & ſobria, atque experrecta mente in illos incumbunt, ex ordine omnia, ac rei veritate pronunciata judicant.* Quam audacter in ſermonem Paulinum virgam cenſoriam movet Hieronymus, vide ſis ad Algas. Quæſt. 11. pag. 169. Quæſt. 11. ad Hedib. p. 551. in Epheſ. 3. p. 216. Com. in Gal. 3. p. 170.

* L. 7. c. 19. * Περὶ ἀρχ. l. 1. c. 2. * L. 3. c. 3. * L. 3. c. 24. * L. 3. c. 7. * Hæreſ. 64. num. 29.

[c] S. MATTHÆUS, *Levi* itidem dictus, patria forſan Galilæus, quin &, ſi Arabico vitæ ejus autori a Kirſtenio* edito ſtandum ſit, urbe Nazareth oriundus, patre *Ducu* dicto, matre *Karutia*, ex tribu Iſſacharis. Ex publicano, infami apud Judæos munere, ad Apoſtolatum eum Chriſtus vocavit. Quo in cœlos ſublato, doctrinam evangelicam toto duodecennio per Judæam prædicavit; inde in Æthiopiam Aſiaticam ſe contulit, ibique in civitate *Naddaver*, vel, ut alii, Hierapoli in Parthia, martyrium paſſus eſt, circa ann. 60. In victu parcus, cibique adeo tenuis, ut referente Clemente* Alexandrino, nonniſi ſeminibus, baccis & oleribus abſque carnibus utebatur. Primus fuit, qui evangelium ſcripto conſignavit. Cum enim Hebræis primo fidem prædicaſſet, inde ad alias quoque gentes profecturus, [d] evangelium ſuum patrio ſermone conſcribens, id quod præſentiæ ſuæ adhuc ſupereſſe videbatur, ſcripto illis, quos relinquebat, ſupplevit, ut nos docet Euſebius*. Et quidem hiſtoriam ſuam evangelicam Hebraice ſcripſiſſe, miro ſane conſenſu tradunt Veteres; adeo ut totius pene antiquitatis teſtimonio refragari hac in re nefas ſit. De quo vide quæ in vita ejus alibi notavimus. Scripſiſſe evangelium ſuum 8. a Chriſti reſurrectione anno vulgo dicitur, quod tamen ad annum a Chriſti aſſumptione 15. referunt autor chronici Alexandrini, & Nicephorus*; & ſane cum ante annum a paſſione Chriſti 12. Apoſtolis Judææ finibus egredi non licuit, vix ante ann. 15. Chr. 48. finita jam ſynodo Hieroſolymitana, ad ſuam quiſque ſortem abierunt, adeo ut paulo ante Matthæus evangelium ſuum condidiſſe videtur.

* Pag. 22. * Pæd. l. 2. c. 1. p. 148. * L. 3. c. 24. * L. 2. c. 45.

[e] Hoc evangelio, ſed multis in locis fœde adulterato, poſtea ſoli fere uſi ſunt Nazaræi, Ebionitæ, &c. Fragmenta ejus hinc inde e ſcriptoribus vetuſtis collecta exhibet Grotius, Annotat. in Matth. cap. 1. quibus adjicere licet ab eo prætermiſſa bina quæ apud Originem extant, alterum bene longum, Tract. 8. in Matth. alterum breviuſculum, Tom. 2. in Johan. Ex eodem deſumpta videtur ſententia illa Chriſti (Ἐν οἷς ἂν ὑμᾶς καταλάβω, ἐν τούτοις καὶ κρινῶ) quæ habetur

a Conf. *Millii* Proleg. N. T. p. 15. b Conf. *Du Pin* Nov. Eccleſ. Hiſt. vol. 1. p. 24. c Conf. *Tillemont.* ad vit. S. *Matt.* Memor. Eccleſ. vol. 1. *Fab.* ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 3. item Bibl. Gr. l. 4. c. 5. §. 2. vol. 3. p. 126. d Conf. *Du Pin* Nov. Eccleſ. Hiſt. v. 1. diſſert. prelim. p. 43. verſ. Angl. *Millii* Prolegom. ad N. T. p. 7, 8. 116, 117. e Conf. *Millii* Proleg. ad N. T. p. 5. & 31. *Ittigii* Diſſert. de hæreſ. c. 7. §. 2. ſeq. item Append. ad Diſſert. de hæreſ. §. 27. & Hiſt. Eccleſ. vol. 1. c. 5. §. 45. ſeq.

Sæc I. a Chr. N.

apud Juſtinum Mart. in Dialog. cum Tryphone, Origen. Hom. quadam in Hierem. item Auguſt. Longe vero plura ex omnibus pene veterum ſcriptis collegit reverendiſſimus Uſſerius *Biblioth. Theol.* MS. T. 2. a pagina 157. ad pag. 170. Exemplar hujus evangelii in bibliotheca ſua Cæſarienſi repoſuit Pamphilus Martyr; alterius quoque Bereæ in Syria Hieronymo * exſcribendi copiam fecerunt Nazaræi. Addam denique, quæ habet Theodorus lector *, ſub imperio Zenonis in Cypro repertas fuiſſe Barnabæ apoſtoli reliquias, ſuper cujus pectore repoſitum erat evangelium Matthæi, ipſius Barnabæ manu deſcriptum. Depoſuit illud Zeno in palatio in æde S. Stephani. Evangelium Matthæi Hebraicum edidiſſe ſe gloriatus eſt Seb. Munſterus. Verum totum opus ex ſua, ſaltem impoſtoris alicujus, officina prodiiſſe, ementito fucatum titulo, ſatis conſtat. Quis evangelium Matthæi in Græcum ſermonem tranſtulerit, an Apoſtolus quis, an Apoſtolorum comes, (ſynopſeωs Athanaſianæ autor * id S. Jacobo minori, Theophylactus * S. Johanni aſcribunt) parum certi conſtat. Græco ſane exemplari conſtanter uſa eſt Eccleſia catholica.

* De Script. c. 3.
* Hiſt. Eccl. lib. 2. non longe ab initio.
* Pag. 495.
* Præf. in Matt. p. 2.

[a] Denique habetur Latine in Bibliotheca Patrum (ſub nomine Canonis univerſalis) *Liturgia* D. Matthæo inſcripta; opus, ſi quid aliud, ſpurium, & recentioris ſæculi fœtus: & inter Hieronymi opera, tom. 4. liber *de ortu ſive nativitate B. Virginis*, cujus procemium ipſum ab Hieronymo ex Matthæi opere Hebraice ſcripto Latine converſum eſſe ſplendide mentitur.

[b] S. JACOBUS apoſtolus, ob diſtinctionem a Jacobo Majori ab Herode occiſo, *Minor* dictus, cognomento *Juſtus*, frater Domini, Joſephi utpote ex priori uxore; ſeu ut Chryſoſtomo, Hieronymoque * placet, Mariæ ſororis matris Domini filius. Poſt Chriſti in cœlos aſcenſum ab Apoſtolis (διαταγῇ τῇ χειρὶ, inquit Photius *, Chriſto ſcilicet apoſtolorum manus dirigente) primus Hieroſolymorum epiſcopus conſecratus eſt. Procurante Anano juniore pontifice, a ſynedrio damnatur, & de pinna templi præcipitatus, ſemivivus adhuc fullonis fuſte caput percuſſus interiit, an. 61. Vir ob pietatem, & ſummam vitæ ſanctimoniam ipſis etiam Judæis venerabilis: adeo ut non aliam ob cauſam mala illa, quæ Judæos obſeſſis Hieroſolymis afflixerunt, contigiſſe, quam propter ſcelus in Jacobum admiſſum, ipſe Joſephus * fateatur. Cathedram ejus epiſcopalem ſuo adhuc tempore ſervatam, & magna veneratione habitam fuiſſe refert Euſebius *. Quædam de illo ex evangelio Nazareno habet Hieronymus *. [c] Scripſit, paulo, ut videtur, ante mortem, Epiſtolam catholicam Judæis ἐν τῇ Διασπορᾷ, Chriſtianam præcipue doctrinam profeſſis; ut doceret, inutilem prorſus eſſe Chriſtianæ fidei profeſſionem, niſi cum vitæ puritate, & ſanctitate conjuncta ſit: de qua ita Euſebius *; ἰστέον δ' ὡς νοθεύεται μὲν, &c. *Sciendum vero, eam veluti ſpuriam rejectam eſſe. Sane pauci admodum ex vetuſtioribus ejus mentionem fecerunt:* paulatim vero (*inquit Hieronymus*) procedente tempore obtinuit autoritatem. [d] Exſtat item ſub ejus nomine Πρωτευαγγέλιον, in quo de Domini noſtri, & B. Mariæ natalibus præcipue agitur; in cujus fine teſtatur ſe, tumultu Hieroſolymis ab Herode concitato, in deſertum ſe ſubduxiſſe, ibique illud conſcripſiſſe. Primus ex Oriente advexit Gul. Poſtellus, qui genuinum Jacobi opus eſſe ſtrenue contendit, ac in eccleſiis Orientalibus tanquam indubitatæ fidei publice legi jactitavit; quin & illius nugas D. Marci evangelii principio aſſuere non dubitavit, notante Uſſerio, *Biblioth. Theol.* MS. pag. 11. Verum opus eſſe ſuppoſititium nemo non videt. [e] Editum eſt primo Latine ex Poſtelli verſione an. 1552. p. 8. deinde in prima Orthodoxographorum editione an. 1555. In ſecunda vero habetur Græce & Lat. tom. 1. p. 71. recudit nuper gr. lat. in *Cod. Apocrypho N. Teſt.* Joh. Alb. Fabricius p. 66. Denique citatur a Concilio Quini-ſexto in Trullo, *Trullano* dicto, Can. 32. & etiamnum exſtat ſub Jacobi noſtri nomine, [f] *Liturgia* Græce Pariſ. 1560. p. 3. G. L. Auctuar. p. 624. tom. 2. Verum non longe ante iſtud Concilium conficta videtur. Jacobi non eſſe neque ævi apoſtolici liquido ſatis oſtendunt vocabula in ea frequenter uſurpata θυμίαμα, θυσιαστήριον, θυσιαστηρίου πύλαι, τρισάγιον, *hymnus Cherubicus*, θεοτόκος, ὁμοούσιος, *Templa*, *Monaſteria*, *Confeſſores*, aliaque diu poſt D. Jacobi ævum nata & excogitata. Demonſtrant id ritus, precumque formulæ, a ſæculo apoſtolico prorſus alienæ, quod cuivis inſpicienti ad oculum patebit. Ut mirum plane videri debeat, viros cætera doctiſſimos, Leonem Allatium, diſſertatione hac de re edita, quam *Symmictis* ſuis inſeruit, part. 1. p. 176. & Cardinalem Bonam

* De Script. c. 2.
* Spicil. 117.
* Ap. Hier. de Script. c. 2.
* L. 7. c. 19.
* Loc. cit.
* L. 8. c. 23.

[a] Conſ. *Itig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. c. 1. §. 9. item de Pſeudepigr. Chriſti & Apoſt. c. 13. [b] Conſ. *Tillemont* ad vit. S. *Jacobi* Memor. Eccleſ. vol. 1. *Fab.* ad *Hieron* de Script. Eccleſ. c. 2. *Oudin* Comment. de ſcript. Eccleſ. tom. 1. p 2. ſeq. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad ann. 62 § 3. [c] Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 1. not. 15. ad vit. S. *Jacobi*. *Fabric* Bibl. Gr l. 4. c. 5. §. 11. vol. 3. p. 165. *Millii* Proleg. ad N. Teſt. p. 7. [d] Conſ. *Millii* Prolegom. ad N. T. p. 32. *Itigii* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. c 1 §. 12. item de Pſeudepigr. *Chriſti* & *Apoſt.* c. 4. [e] Conſ. *Oudin* Comment. de ſcript. eccleſ. Tom. 1. p. 5. [f] Conſ. *Cave*. in App. ad Bibl. Patrum l. 1. diſſert. 2. c. 2. vol. 1. *Itigii* Hiſt. Eccleſ. vol 1. c. 1. §. 11. item Diſſert. de Pſeudepigr. *Chriſti* & *Apoſt.* c. 13. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 1. not. 16. ad vit. S. *Jacobi*.

Digitized by Google

Sæc. I. a Chr. N. de Reb. Liturg. lib. 1. c. 8. §. 3. hanc liturgiam tanquam genuinam S. Jacobi opus tueri; quamvis a poſterioribus interpolatam, nonnullis additis vel detractis, vel pro opportunitate temporis immutatis, non inficiantur. Rejicit hanc liturgiam, ut & illam D. Marci Theodorus Balſamon * Reſponſ. ad Interrogat. Marci Patriarchæ Alexandrini, ubi notat eas nec Canonum Apoſtolicorum 85. nec Laodicenæ ſynodi 59. quibus utriuſque Teſtamenti ſcripta, librique apoſtolici, qui in uſu nobis eſſe debent, enumerantur; neque denique ab Eccleſia C. P. agnitas eſſe: pronunciamus igitur, *inquit*, non eſſe has recipiendas. Etſi enim ab iis factæ eſſent, *παντελῶς ἀπραξίας καταψηφισθῆναι, ὡς καὶ ἄλλα πολλά, ab omni uſu vacare jubentur, ut & alia multa*; quod in ſequentibus pluribus demonſtrat.

* Jus Gr. Rom. l. 5. Reſponſ. 1. p 363.

[a] S. JUDAS, Apoſtolus, idem qui Thaddæus & Lebbæus, Joſephi, qui B. Virginis ſponſus erat, ex priori conjugio juxta veteres filius, Jacobi minoris frater germanus, claruit ab inito Apoſtolatu anno Chriſti 31. Jacobi fratrem non alio animo in fronte Epiſtolæ ſe vocat, quam quod Jacobus, tum propter loci, cui tunc præſidebat, præeminentiam, (primus utique Hieroſolymorum Antiſtes;) tum propter martyrii, quod non ita pridem ſubierat, prærogativam, ſummamque totius vitæ ſanctitatem, omnibus admodum gratus acceptuſque fuerat, ab ipſis etiam Judæis magno in honore habitus. Vitæ inſtituto, ante ſuſceptum apoſtolatum, agricolam fuiſſe Judam, non obſcure teſtatur Conſtitutionum Apoſtolicarum compilator, lib. 2. c. 63. p. 303. Certe Hegeſippus apud Euſebium, lib. 3. c. 20. p. 89. de Judæ noſtri nepotibus diſerte refert quod apud Domitianum delati, quaſi ex regia Davidis ſtirpe prognati eſſent, ab eoque interrogati, quantas poſſeſſiones, quantumve pecuniæ haberent, reſponderunt; facultates ſe nequaquam in argento habere, ſed ſolummodo in æſtimatione agrorum; novem ſcilicet ac triginta jugerum; ex quorum fructibus, & tributa perſolverent, & ſibi ipſis, non ſine proprio labore, victum compararent. Docuit non modo apud Judæos, Galilæos, Samaritas, ſed & apud Idumæos, Syros, Arabes, Meſopotamitas, tandemque in Perſide, eo quod Magorum ſuperſtitiones liberius carperet, martyrio coronatus circa ann. 61. ut nonnulli volunt. Verum id nulla ratione ſtare poteſt. Epiſtola, quam ſcripſit Catholica, ſerior aliquanto videtur. Scripſiſſe certe poſt B. Petri mortem, ſaltem poſt ſecundam ejus epiſtolam, manifeſtiſſimum eſt. Eoſdem maleferiatos homines depingit, Petrique de iis verba pene ubique retinet. Quos in Eccleſia exorituros Petrus prædixerat, ipſe actu exortos fuiſſe tradit. *Subintroierunt*, inquit verſ. 4. *quidam homines ἀσεβεῖς, Dei noſtri gratiam transferentes in luxuriam, & ſolum Dominatorem Deum, Dominumque noſtrum Jeſum Chriſtum abnegantes.* Verſ. 8. *Hi carnem quidem maculant, dominationem autem ſpernunt, majeſtatem blaſphemant.* Verſ. 10. *Hi autem quæcunque ignorant, blaſphemant, quæcunque autem naturaliter tanquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur. Væ illis quia in via Cain abierunt*, &c. Οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες συνευωχούμενοι ὑμῖν, *ſine timore ſemetipſos paſcentes, nubes ſine aqua*, &c. Verſ. 16. *Murmuratores querulosi, ſecundum deſideria ſua ambulantes, & os eorum loquitur ſuperba, mirantes perſonas quæſtus cauſa.* Verſ. 19. *Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, animales, ſpiritum non habentes.* Monetque ſuos, verſ. 17, 18. *Ut memores ſint verborum quæ prædicta fuerant ab Apoſtolis Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui dicebant eis quoniam in noviſſimo tempore venient illuſores ſecundum deſideria ſua ambulantes in impietatibus.* Quod diſertum eſt B. Petri monitum, idque ipſiſſimis illius verbis 2 Epiſt. cap. 3. verſ. 2, 3. Hac deſcriptione apoſtolum noſtrum Ebionitas præcipue deſignare, nullus dubito, perditiſſimum hominum genus, qui Chriſtianis tunc temporis Pellæ degentibus ſe immiſcentes, Chriſti religionem impiis dogmatibus, & moribus turpiſſimis corrumpere ſatagebant. Quicquid enim, horrendum, pernicioſum, abominabile, informe, odioque plenum ex ſingulis ſectis corradere poterant, nempe a Samaritanis, Judæis, Oſcæis, Nazaræis, Cerinthianis, Carpocratianis, id omne, teſte Epiphanio *, in ſe transfuderunt, & Chriſtianorum nomen habere voluerunt. Unde Ebionem πολύμορφον τέρας vocat Epiphanius, eumque multicipitis Hydræ ſerpentariam formam in ſemetipſo expreſſiſſe dicit. Ut igitur Chriſtianos tunc Pellæ verſantes opportune moneret, & peſtilentem hanc hæreſin in herba comprimeret, Apoſtolus Judas epiſtolam hanc ſcripſiſſe videtur, noviſque his monſtris, e regione circa Pellam erumpentibus, oppoſuiſſe. Ut proclive ſit cum Cl. Dodwello * conjicere, eam anno 71. vel ſaltem ſequenti ſcriptam eſſe. Chriſtiani quippe Domini oraculo præmoniti, ante urbem a Romanis obſeſſam, Pellam regionis Decapolitanæ civitatem prope Batanæam confugerant. Expugnata eſt a Tito & exciſa urbs Hieroſolymitana anno Chriſti 70. Sequenti ipſe Titus Romam rediit. Eo profecto, Chriſtiani,

Sæc. I. a Chr. N.

* Hæreſ. 30.

* Diſſert. 1. in Iren. n. 14. p. 25.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 1. ad vit. S. *Judæ. Fab.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 4. *Millii* Prolegom. ad Nov. Teſt. pag. 17.

[Sæc. I. a Chr. N.] ſtiani, ut videtur, anno 72. in urbem reverſi ſunt; id quod in annalibus ſuis diſerte refert Eutychius Patriarcha. Medio igitur tempore, circa annum 71. certe ante reditum ex Pella, Judas epiſtolam ſuam ſcripſiſſe cenſendus eſt. Si enim ſerius id factum fuiſſet, Symeonis germani ſui, paulo poſt in ſedem Hieroſolymitanam ſubrogati, non minus quam Jacobi, in inſcriptione meminiſſet. Catholicam Judæ epiſtolam ex veteribus citat Clemens Alexandrinus Pædag. lib. 3. c. 8. p. 239. qui & eandem ſcholiis breviuſculis illuſtravit. Hanc Clementis expoſitionem, ut & in reliquas epiſtolas canonicas, in Latinum ſermonem transferri olim fecit Caſſiodorus, ipſomet teſte de Divin. Inſtitut. cap. 8. p. 454. ſed ita, ut *excluſis quibuſdam offendiculis* (quæ ſcilicet incaute locutus erat) *purificata doctrina ejus ſecurior poſſet hauriri*. Latine extant hodie hæc Clementis ſcholia, tum in bibliotheca Patrum, tum ad calcem ſermonis Clement. *de Divite ſervando*, Edit. Oxon. pag. 127. an eadem prorſus, quæ vertit Caſſiodorus, pro certo non auſim affirmare. Epiſtolæ hujus, ut & illius S. Jacobi paucos ex veteribus [* Loc. cit.] meminiſſe teſtatur Euſebius *. Addit Hie- [* De Scriptor. 4.] ronymus * a pleriſque rejectam eſſe ob teſtimonium ex libro Enochi apocrypho in ea citatum, autoritatem tamen vetuſtate & uſu meruiſſe, & inter S. Scripturas computari. Seorſim ab aliis abit Ill. Grotius, qui hanc epiſtolam Judæ cuidam juniori, 15mo Hieroſolymorum epiſcopo, qui Adriani temporibus claruit, attribuit: utque conjecturam ſuam veriſimiliorem redderet, ait, voces iſtas, quæ in fronte epiſtolæ extant [*Frater Jacobi*] a ſcribis appoſitas eſſe. Id vero aſſerit, nullius antiqui codicis fide, nullo veterum teſtimonio fultus, ac proinde neutiquam in hac re audiendus. Quin [* Hæreſ. 26. cap 2.] & illi aperte refragatur Epiphanius *, cu- [* Annot. in Apocalypſ.] jus autoritatem alibi * mire deprædicavit Grotius.

[a] S. JOHANNES, Apoſtolus, & Evangeliſta, patria Galilæus, Zebedæi, & Salomes filius, Jacobi Majoris frater junior, e cymba piſcatoria, in qua pater illum educaverat, ad piſcaturam hominum (i. e.) Apoſtolatum, a Chriſto vocatus eſt, ann. 31. Diſcipulus ille fuit, quem præ cæteris Dominus amavit, quem in ſinu ſuo repoſuit, & cujus curæ, ac tutelæ matrem ſuam moriens commendavit. In ſortitione provinciarum orbis per Apoſtolos facta Aſiam ei [* L. 3. c. 1.] obtigiſſe ex Origene memorat Euſebius *; ubi officii ſui partes ſumma cura & diligentia apoſtolica fœliciter adimplevit. Tandem, erumpente perſecutione ann. 95. Do- [Sæc. I. a Chr. N.] mit. 14. apud Domitianum accuſatus, Romam a proconſule mittitur, ibique in oleum igneum demerſus, referente Tertulliano *, [* De Præſcript. c. 36.] illæſus evaſit: quo facto, in Patmon Ægei maris inſulam, eodem anno exeunte, relegatur. Interfecto Domitiano, Epheſum rediit, ann. Chr. 97. in qua, ut & in regionibus circumvicinis reliquum vitæ tranſegit, & circa exitum ſæculi apoſtolici, ann. Chr. 100. Trajani 3. juxta Euſebium & Hieronymum, anno uno aut altero, centenario major, (quamvis Chryſoſtomus * & Doro- [* Serm. de S. Johan. tom. 6. p. 505.] theus † anno 120. eum obiiſſe dicant) in Domino placide obdormivit. Chronicon [† Synopſ. in S. Johan. p. 157.] vero Alexandrinum, & forſan longe rectius, mortem ejus refert ad ann. 104. ab aſcenſione Domini 72. De tempore ejus obitus multa accurate atque erudite, ut ſolet, notavit Hen. Dodwellus, Addit. ad Pearſoni Diſſert. 2. c. 5. Mitto, quæ de ejus ſepultura & tumulo nonnulli veterum tradunt, fabulis potius, quam hiſtoriis accenſenda. Scripſit dum in Patmo erat, ann. Chr. 96. Domit. 15. Apocalypſin, qua futurum eccleſiæ Chriſtianæ ſtatum, quamplurimis viſionibus ei præmonſtratum, depingit. In Monaſterio quodam hujus inſulæ, teſte Bellonio *, hodiernum aſſervatur cadaveris ma- [* Obſ. l. 2.] nus, cui ungues, quoties reſecantur, ſuccreſcunt. Hanc Græci D. Johannis manum eſſe aſſerunt, qua iſthic apocalypſin ſuam exaravit. [b] De hoc libro, ſimul ac autore ejus multi veterum diu dubitarunt, quin & repudiarunt penitus, ac refutarunt, nec veram eſſe revelationem, nec Johannem eſſe ejus autorem; immo non modo apoſtolorum neminem, ſed ne ullum quidem e ſanctis, & eccleſiaſticis viris hujus libri fuiſſe conditorem contendentes: qua de re vide Dionyſ. Alex. apud Euſeb. lib. 7. c. 35. Tandem vero ſummo totius eccleſiæ conſenſu tanquam genuinus apoſtoli Johannis fœtus receptus eſt. Non improbabilis videtur Cl. Grotii * conjectura, ideo a nonnullis o- [* Comm. in Apoc. c. 1.] pus iſtud Johanni presbytero D. Johannis diſcipulo aſcriptum fuiſſe, quod ei ab apoſtolo cuſtodiendum committeretur. Rogatus ab Aſiæ epiſcopis, ſub finem vitæ, circa ann. 104. evangelium ſuum conſcripſit, partim ut naſcentes Cerinthi, & Ebionitarum blaſphemias refelleret, aſſerentium Chriſtum ante Mariam non fuiſſe; (unde ea præcipue tractat, quæ ad divinam Chriſti naturam demonſtrandam faciunt;) partim ut cæterorum evangeliſtarum defectus ſuppleret, quod & fecit: de quo vide ſis, Euſeb. l. 3. c. 24. Addam ſolum, quod habet Epiphanius *, evangelium Johannis, [* Hæreſ. 30.]

a Conf. *Oudin* Comment. de Script. Eccleſ. tom. 1. p. 6. *Fabric.* Bibl. Gr. l. 4. c. 5. §. 6. 139. ſeq. vol. 3. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 1. ad vit S. *Johan.* *Fab.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 9. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. prelim. diſſert. vol. 1. p. 44. ſeq.
b *Millii* Proleg. ad N. Teſt. p 19. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad ann. 96. §. 5.

de

Google

de Græca lingua in Hebræam tranſlatum, in Judæorum Tiberiadenſium gazophylaciis aſſervari, καὶ ἐν ἀποκρύφοις repoſitum fuiſſe. Scripſit etiam epiſtolas tres, quarum prima, quæ, teſte D. Auguſtino *, *Parthis* olim inſcripta erat, Catholica vocatur; nec de hac ulla unquam erat Controverſia. Tantum de parte aliqua capitis 5. nempe de πολυθρυλλήτῳ illo circa Trinitatem teſtimonio diu dubitatum eſt. Cap. 5. v. 7, 8. *Quoniam tres ſunt, qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus,* καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἕν εἰσι. *Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis,* καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσι. Hic locus dudum torſit eruditorum ingenia, his illum ſuppoſititium, illis genuinum eſſe contendentibus. Immenſi eſſet operis diſſidentium hac de re ſententias colligere, de diverſis Codd. MSS. in quibus extat, & in quibus deſideratur, de fide & ætate, & variantibus lectionibus Codd. MSS. agere, & argumenta utrinque æque & amice expendere. Accurate id præ cæteris præſtiterunt Millius noſter *Diſſert. ſingulari ad h. l.* & Johan. Martianæus in *Annotationibus* ad Hieronymi *Prologum in epiſtolas canonicas* ad calcem Tom. 1. nov. edit. Hieronymi *Par.* 1693. Ut quod ſentiam libere dicam; affirmantium cauſa longe mihi potior videtur. Mire placet doctiſſimi Millii ſententia, qui ſubductis utrinque calculis, ἐπίκρισιν ſuam ſubjungit his verbis, *Dico Pericopen hanc, utcunque poſtea diſparuerit, in ipſo certe Joannis autographo extitiſſe, aliiſque aliquot ad illud deſcriptis exemplaribus.* Quod ex Tertulliano aliiſque oſtendit. Mihi vero aliunde petenda eſt probatio: non ex SS. Patrum teſtimoniis, ſed ex celeberrimo illo *Philopatridis Dialogo*, qui ſub Luciani nomine inter ejus opera reperitur, ubi Chriſtianorum dogma de Trinitate explicat.

* Quæſt. Evan. lib. 2 c. 39 vid. Poſſid. ind.

Antequam ad rem ipſam veniamus, paucula de autore, deinde de ejus ætate diſcutienda ſunt. Autorem Lucianum faciunt viri aliquot in literis ſummi. Certe ſales & veneres, quæ ubique occurrunt, acumen & ſolertia, facetia & dicacitas, ſummuſque Chriſtianæ Religionis contemptus Luciani ingenium examuſſim redolent. Ætas qua vixit ex fine Dialogi colligitur, ubi Cleolaus quidam anhelus inducitur cum bono ſuo nuncio de *Suſa* inclyta Perſarum urbe funditus everſa, eorumque deſtructo ſupercilio: ſubditque omnem Arabiæ terram ſub valida Imperatoris dextra ejuſque vi roboris caſuram eſſe. Hæc victoria de Parthis reportata ad duplicem epocham referri poteſt, vel ad Trajani, vel ad Marci Aurelii tempora. Si ad Trajani, ejus ultimo anno, Chr. 116. contigiſſe videtur. Et hoc modo Luciano longe antiquior erit Dialogi autor. Sin vero ad Marci Antonini imperium referatur (quod vero propius videtur) diu poſtea contigit; Bellum Parthicum juxta Pagium inchoatum eſt ann. 161. continuatum per aliquot annos, abſolutum, ut videtur ann. 165. de quo triumphum egerunt Marcus Aurelius & Lucius Verus, eodem, ut Pagius; vel ut alii, ſequenti anno. Quod cum Luciani ætate optime convenit. Quicquid ſit, eodem ſæculo vixiſſe conſtat.

Jam ad ipſum Dialogum accedamus; cujus primarius ſcopus eſt, Chriſtianos, eorumque fidem, ritus, moreſque ludibrio exponere. Hoc utramque facit paginam, & cuivis inſpicienti ſe in oculos ingerit. E multis unicum exemplum dabo in Chriſtianorum dogmate de Trinitate. Quærit Critias, quiſnam erat ille Deus, per quem jurare debeat? Reſpondit Triephon (quem Chriſtianum Catechumenum fingit autor) eſſe Deum alte regnantem, magnum, æternum, & æthereum, υἱὸν πατρός, πνεῦμα ἐκ πατρὸς ἐκπορευόμενον, ἓν ἐκ τριῶν, καὶ ἐξ ἑνὸς τρία. ταῦτα νόμιζε Ζῆνα, τόνδ' ἡγοῦ θεόν. Quo nihil dici potuit expreſſius, nihil diſertius. Unde vero hæc hauſit homo Gentilis? Dices, ex communi Chriſtianorum hoc tempore doctrina: Imo potius, inquam ego, ex ſacro novi Teſtamenti fonte, nec aliunde quam ex hoc ipſo D. Johannis loco, cum ipſiſſima Apoſtoli dicta ῥητῶς adhibentur, quæ non alibi in toto N. T. immo, nec in ullis S. Patrum trium priorum ſæculorum totidem verbis reperiuntur. Quod ex hoc paralleliſmo manifeſtum fiet.

1. JOHAN. Epiſt. I. cap. 5. v. 7.	Philopatr. p. 998.
Τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ,	Ὑψιμέδοντα Θεὸς, μέγαν, ἄμβροτον, οὐρανίωνα.
Ὁ Πατήρ,	Υἱὸς Πατρὸς, alibi ὁ Λόγος dictus p. 1004.
Ὁ Λόγος, Καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα.	Πνεῦμα, ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον; & Chriſtianus ὑπὸ τοῦ πνεύματος δύναμιν τοῦ Λόγου λαβὼν dicitur p. 1004.
Καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἛΝ εἰσι.	Ἓν ἐκ τριῶν, καὶ ἐξ ἑνὸς τρία. Et paulo infra, ἓν τρία, τρία ἕν.

Vides hic omnia conſona, eundem ſenſum iiſdem pene verbis utrobique proferri. Argumento mihi pluſquam probabili, omnia ex D. Johannis teſtimonio deſcripta fuiſſe, ibique in vetuſtiſſimis exemplaribus locum ab initio habuiſſe. Quod erat demonſtrandum. Jam ad reliquas Johannis epiſtolas pergamus.

a Poſteriores duæ Johanni cuidam juniori, Epheſi etiam habitanti, olim aſcribebantur.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 1. not. 13, 14. ad vit. S. *Johan.* *Fabr.* Bib. Gr. l. 4. c. 5. §. 7. vol. 3. p. 142. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. Chriſti 91. §. 13. 4. *Millii* Proleg. ad N. Teſt. p. 17, 18.

Sæc. I. a Chr. N.

Verum eas poſtea communis conſenſus, & maturum Eccleſiæ judicium approbavit: licet ab hodierna eccleſia Syriaca pro genuinis nondum habeantur. Tres haſce epiſtolas ſcripſiſſe videtur ann. Chriſti 97. poſt reditum ex Patmo; primam quidem dum Epheſi hæreret; ſecundam, cum viſitationem Aſiaticam in animo jam haberet; tertiam, dum in ipſa peregrinatione adhuc eſſet. Quod ſtylum S. Johannis attinet, notavit olim Dionyſius Alex.* cum in evangelio & epiſtola prima non emendate ſolum locutum fuiſſe, verum etiam ſummam elegantiam tum in verbis, tum in argumentationibus, & in tota orationis compoſitione adhibuiſſe, Dominum ſc. hæc duo ipſi conceſſiſſe, ſcientiam ſimul ac eloquentiam: at vero in Apocalyſi dictionem ejus non admodum Græcam deprehendi, ſed barbariſmis potius, atque interdum ſolœciſmis inquinari. Non obſtante tamen viri hujus ſanctiſſimi judicio, cuivis notum eſt, dictionem ejus Syriaſmis abundare, eumque voces quaſdam peculiares, & exoticas adhibere, quæ in reliquis Scriptoribus ſacris non reperiuntur.

* Ap Euſeb. loc. cit.

NICODEMUS, ſecta Phariſæus, inter primores Judæorum clarus, deinde Chriſti diſcipulus, quem noctu primo adiit, Johan. III. 1, 2. poſtea a Phariſæis accuſatum in Synedrio tutatus eſt, Joh. VII. 50. ac crucifixi Domini corpus aromatibus conditum ſepulchro intulit, Joh. XIX. 39. Clar. ab anno 34. De morte ejus nil certi liquet. Extat ſub ejus nomine *Evangelium de paſſione & reſurrectione Chriſti*, Hieroſolymis in Pontii Pilati Prætorio, Theodoſio M. imperante, reperiri, ac ex Hebraico in Latinum ſermonem converti dictum. [a] Spurium eſſe vel ex prima libri inſpectione conſtat. Contextum eſt ex variis hiſtoriæ evangelicæ particulis, ordine, quo voluit impoſtor, diſpoſitis: introducuntur omnes fere qui in evangelio memorantur, miraculoſa Chriſti erga ſe geſta coram Pilato enarrantes, eique teſtimonium perhibentes; ſed additis tot ineptis fabulis nugiſque nugaciſſimis de Adamo, Seth, Elia, cæteriſque Prophetis, ut niſi res admodum ſeria hic ageretur, cum quovis hodierno Romanenſi Libello jure poſſit contendere. Quamplurima in hoc opere ex Actis Apoſtolorum diu poſtea conſcriptis, præcipue ex S. Johannis evangelio, quod non niſi exeunte ſæculo apoſtolico conditum eſt, proferuntur; ut videas quam belle hæc Pilati & Nicodemi temporibus conveniant. In quibuſdam codicibus MSS. inſcribitur *Acta Pilati*. Quod non de vetuſtis Pilati Actis, a Juſtino Martyre, Tertulliano, Euſebio & Epiphanio memoratis intelligi debet, ſed de aliis, quæ ad eorum imitationem finxit impoſtor, qualia in hoc Pſeudo-Evangelio deſcribuntur. Et ne quid ad fucum faciendum deeſſet, ea quæ ex genuinis Pilati Actis referunt veteres, in ſuam etiam farraginem tranſtulit. Verum ἅλις δρυός; ſatis, immo plus ſatis ineptiarum. Qualecunque tandem ſit, vel cujuſcunque (Gregorii Turonenſis, an alterius?) editum eſt Latine in utraque Orthodoxographorum editione, tum Heroldi *Baſil.* 1555, tum Grynæi 1569. p. 643. Prodierat etiam antea (ſi Sandio fidem habeamus) *Lipſiæ* 1516. 4°. recuſum nuper a Cl. Fabricio in *Cod. Apoc. N. T.* 1703. 8°. En χεῖρα Uſſerianam: *Biblioth. Theol.* MS. p. 96. "Evangelium autem hoc Nicodemi de paſſione & reſurrectione Chriſti, pro apocrypho ſemper habitum eſt, & ab Eccleſia reprobatum: Vana tantum ſomnia recitat, nec fabuloſa duntaxat multa, ſed hiſtoriæ quoque ſacræ contraria, adeo ut ad elevandam evangelicæ veritatis fidem, videatur comparatum; dum Chriſtum propter ſabbati violationem a Judæis coram Pilato accuſatum dicit; dumque eundem Chriſtum percuſſorem Pilati, antecedentibus miraculis nonnullis in Palatium deductum teſtatur, & quæ ſunt alia hujus generis: vide Hamelman. de *Traditionibus* p. 258, 259, 260. Saxonice id in bibliotheca S. Benedicti Cant. extare nos docet Whelocus, not. ad Hiſt. Bedæ p. 77, 78. & a Joh. Wicleſo in linguam Anglicam tranſlatum fuiſſe ex MS. Ducis Lauderdaliæ teſtatur Sellerus. Not. MS. in loc. quin & nuper verſio Anglo-Saxonica e prelo Sheldoniano in lucem prodiit Oxon. 1698. 8°.

[b] S. BARNABAS, Joſes, ſeu Joſeph prius dictus, patria erat Cyprius, genere Levites, unus e LXX. diſcipulis, qui pro pietate ſua agrum, quem habebat, vendidit: obtulitque pecuniam, & in uſum naſcentis Eccleſiæ depoſuit ad pedes Apoſtolorum. Una cum S. Paulo (in cujus proinde vita geſta ejus, quorum in hiſtoria apoſtolica fit mentio, fere recenſentur) gentium Apoſtolus ordinatus, varias orientis provincias peragravit, eccleſias fundavit, fundatas ſtabilivit. Sunt, qui volunt eum Romæ prædicaſſe, ac Mediolani etiam eccleſiæ fundamenta poſuiſſe, iſtiuſque Sedis primum epiſcopum factum eſſe. Alii eum Alexandriæ docuiſſe volunt. Probabile eſt ſub vitæ finem in Cypro, inſula natali, martyrio coronatum fuiſſe; ubi poſtea regnante Zenone, reliquiæ ejus repertæ ſunt *. Aſcripta ei erat olim epiſtola ad Hebræos, quod ex Ter-

Sæc. I. a Chr. N.

* Theod. lector. l. 2.

[a] Conf. *Fab.* Bibl. Gr. vol. 14. l. 6. c. 12. p. 270. *Oudin.* tom. 1. p. 15. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. c. 1. §. 13. item Differt. de Patrib. Apoſtol. §. 15, ſeq. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 1.

Ter-

> Sæc. I. a Chr. N.

tulliano * liquet. [a] Extat etiam hodie ſub ipſius nomine Epiſtola G. L. ſtylo ſatis obſcuro & involuto, quæ in quæſtionibus & argumentis adverſus Judæos pene tota verſatur; ſed quæ ab Euſebio * inter τὰ νόθα recenſetur; ubi libri νόθοι, ut recte notat Cl. Valeſius, ipſi non ſunt prorſus adulterini, ſed qui duntaxat ambiguæ ſunt autoritatis, & in ſacræ Scripturæ Canonem non admittebantur, quos proinde τὰς ἀντιλεγομένας ſupra vocaverat, id quod etiam de iis quæ de epiſtola Jacobi, Judæ, Petri 2ª. Johannis 2ª. & 3ª. Apocalypſi, &c. ibidem habet, manifeſto liquet. Certe quicquid de hac epiſtola dicant recentiores Critici, eam Barnabæ noſtro conſtanter aſcribunt veteres. *Nemo certe fuit*, inquit ὁ πάνυ Ceſtrienſis * noſter, *qui hanc epiſtolam Barnabæ non tribuerit, neque in ea quidquam appareт, quod eam ætatem non ferat.* Quæ in contrarium profert V. Cl. Steph. Moynius *, levia ſunt, nulliuſque ponderis. Si genuinus eſſet B. Barnabæ partus, *inquit*, non video quare inter Scripturas Canonicas non relata fuiſſet: parentis dignitas, Apoſtoli nempe Barnabæ, Pauli Apoſtoli ſocii, & de eccleſia inſtar aliorum Apoſtolorum tam bene meriti, illi locum inter libros ſacros proculdubio vindicaſſet. Sed an non idem de S. Clementis epiſtola ad Corinthios dici poterat, quam tamen genuinam eſſe, nemo, quod ſcio, unquam negavit? Objicit, 2do. Epiſtolam poſt excidium Hieroſolymitanum ſcriptam eſſe, utpote in qua fit mentio templi everſi & deleti, diu poſtquam rebus humanis ereptus ſit Barnabas. At unde pro certo habet, Barnabam ad ann. uſque 70, quo πανωλεθρία iſta Judaica contigit, vitam non protelaſſe? Certe non negant veteres, apud quos altum de tempore mortis ipſius ſilentium; non obſtat hominis ætas, quo minus credamus illum octogeſimum ætatis annum attigiſſe. Quid quod poſt exterminium templi Hieroſolymitani, i. e. poſt annum Domini 70. ſcriptam eſſe, ipſe ſatis aperte prodit cap. 16. quo de templo agit, Edit. Oxon. p. 94. Ut plane concidit toties repetita Clar. Moynii objectio, quamque invictum argumentum vocat, Barnabam non eſſe hujus epiſtolæ autorem, eo quod obierit multo antequam templum Hieroſolymitanum funditus everteretur, ſub Nerone utique, in Cypro, martyrio coronatus. Et hanc communem ſententiam eſſe dicit. At quænam amabo fuerit hæc communis ſententia? qua veterum autoritate nixa? Quum nec ipſe ullum pro hac ſententia teſtem profert. Et quæ gratis dicta ſunt, gratis rejiciuntur. Tertio objicit, plurima in ea ex apocryphis ac lacunis Judaicis derivata, more apoſtolis prorſus inſolito, memorari. Verum hæc objectio æque ferit epiſtolam ad Hebræos, & epiſtolam Judæ, ubi plurima ex apocrypho Enochi libro deſumuntur; ut de ſecunda ad Timotheum, in qua *Jannis* & *Jambris* fit mentio, nil dicam. Allegoriis quidem plena eſt hæc epiſtola, & myſtagogica: Fateor, ſed eo nomine doctrinæ quam a teneris unguiculis imbiberat, & contribulium ſuorum indoli & inſtitutis, magis congrua. Neque in ipſis novi Teſtamenti libris allegorica de Agar, Melchiſedec, Beſtiæ Romanæ nomine Θηρίου, aliaque hujus commatis plura deſiderantur. Quod de imminente rerum fine haber, cum omnibus fere Apoſtolis idem ſentit. Siqua occurrunt de ætate mundi, de Chiliade fœlici, ſive mundi ſabbato, de mundo ſex millibus annorum duraturo, tandemque in ſeptimo millenario ſeu ſabbatico deſinente, per creationis hexaemeron, & ſabbati ſive ſeptimæ diei gaudium & feſtivitatem (quando Deus quievit ab omnibus operibus ſuis) adumbrato; eadem fere habent Petrus & Johannes, collegii apoſtolici columnæ; eadem primorum ſæculorum Patres, qui ſeptimæ rerum chiliadis ſub adventu Chriſti Domini fœlicia & plane ſabbatica gaudia ubique deprædicant; tradit id diſerte & luculenter Lactantius, lib. 7. c. 14. tradit Irenæus, lib. 5. cap. 23. ut de aliis, multo magis de Judæis gentiumque Philoſophis, nil dicam. Neque invitus id fatetur ipſemet Moynius *. *Hæc fuit*, inquit, *ſententia omnium fere Patrum, ad quam Platonici & Pythagoræi proxime videbantur accedere; ſuam vero iſtam doctrinam ab ipſis Hebræis hauſiſſe, nullus eſt paulo humanior, & literatura Judaica & Cabaliſtica imbutus, qui hoc facile non ſibi perſuadeat.* Vide quæ ex Veteribus congeſſit eruditiſſimus Cotelerius, Not. in S. Barnab. pag. 31, 32, &c. Certe cum hac ſententia epocha Joſephi & eccleſiæ Græcæ, Ægyptiorum, Chaldæorum, aliorumque Orientalium, quin & ipſorum Sinenſium chronica non male conveniunt. Verum, his miſſis, ad alia pergamus. Singularis eſt forſan, ingenioſa tamen, eruditiſſimi Dodwelli * conjectura, poſteriorem epiſtolæ Barnabeæ partem, ejus Διδαχὴν, fuiſſe a reliquo Διδαχῶν corpore divulſam; idque colligi poſſe ex his verbis unde incipit, Μεταβῶμεν δὲ καὶ ἐπὶ ἑτέραν γνῶσιν καὶ ΔΙΔΑΧΗΝ. Ecquis eſt quin videat, quam apte locum habere potuit in ipſo Διδαχῶν corpore hæc tranſitio? Hæc ut rectius intelligantur, ſciendum eſt, ſublatis de medio apoſtolis, Baſilidianos, Valentinianos,

> * De pudicitia, c. 20.
>
> * L. 3 c. 25.
>
> * Lect. ſecunda in Act. App. §. 10.
>
> * Proleg. in Var. Sacr. tom. 1.
>
> * Not. ad Epiſt. Barnab. p. 348.
>
> * Diſſert. 1. in Iren. n. 31. p. 56.

a Conf. *Nourium* in App. ad Bibl. Patrum. l. 1. diſſert. 3. *Oudin.* Comment. de Script. Eccleſ. tom. 1. p. 8. *Du Pin* Nov. Eccleſ. Hiſt. vol. 1. p. 6. *Fab.* Bibl. Gr. l. 4. c. 5. §. 14. vol. 3. p. 173. item ad *Hieron.* de Scriptorib. Eccleſ. c. 6. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 71. § 2. *Ittigii* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. c. 1. §. 14. & c. 3. §. 2. item Diſſert. de PP. Apoſt. §. 53.

Sæc. I. a Chr. N.

aliosque ſecundi ſæculi Hæreticos, quo malas ſuas merces miſero popello ſpecioſius venditarent, fictas quaſdam traditiones quaſi ab apoſtolis acceptas, in vulgus proſemināſſe. His ut ſe ſtatim opponerent Catholici, veras & genuinas διδαχὰς καὶ κηρύγματα, quæ primæ ſucceſſionis ſeniores, qui cum apoſtolis verſati fuerant, ſibi tradidiſſent, in medium proferebant, & quiſque prout poterat hujus vel illius viri apoſtolici ſermones & prædicationes colligebat. Hinc Διδαχῆς & Διδασκαλίας τῶν Ἀποστόλων Κλήμεντος, Ἰγνατίου, Πολυκάρπου, Ποιμένος τοῦ Ἑρμᾶ, frequens in ſtichometriis mentio. Hinc Traditiones ſeniorum ſive presbyterorum, qui ipſos Apoſtolos viderant & audierant, toties ab Irenæo allegatæ; quem etiam ἐπίδειξιν Ἀποστολικοῦ κηρύγματος contexuiſſe memorat Euſebius [a]. Has διδαχὰς ſigillatim collectas in unum tandem corpus redegit, additis ſubinde aliis laciniis aliunde corraſis, Conſtitutionum apoſtolicarum compilator, quarum in ipſis, quas habemus hodie, Apoſtolorum Conſtitutionibus manifeſta veſtigia cernuntur. In hac collectione locum ſuum habere poterat poſterior epiſtolæ Barnabeæ pars, ad mores Chriſtianorum rite formandos apprime utilis: quidni etiam Clementis homiliæ, ſive ut vulgo vocatur, epiſtolæ ſecundæ, quod etiamnum ſupereſt fragmentum? Conſtat enim etiam ex hodiernis Διαταγαῖς, non ſolum myſtica, ſoliſque epiſcopis & doctoribus communicanda, ſed & plurima ſimplicioribus, qui primis fidei elementis imbuendi, & ad vitam vere Chriſtianam formandi erant, impertienda contineri. Eſt & alind de hac Barnabæ epiſtola notandum. In more apud veteres poſitum erat, ut Polycarpi, Barnabæ, & Ignatii epiſtolæ in eodem codice, quandoque nulla interpoſita diſtinctione, deſcriberentur. Inde forſan evenit, ut Hieronymus unam pro altera citaverit, Dial. adverſ. Pelag. lib. 3. pag. 297. *Ignatius vir Apoſtolicus & Martyr ſcribit audacter; elegit Dominus Apoſtolos qui ſuper omnes homines peccatores erant.* Quæ verba non in Ignatianis, ſed in Barnabæ epiſtola hodie reperiuntur, cap. 5. p. 22. Ὅτι δὲ τοὺς ἰδίους Ἀποστόλους μέλλοντας κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ ἐξελέξατο, ὄντας ὑπὲρ πᾶσαν ἁμαρτίαν ἀνομωτέρους. *Tunc Apoſtolos ſuos, qui incipiebant prædicare Evangelium ſuum elegit, qui erant ſuper omne peccatum peccatores.* Simili plane errore deceptus eſt non ita pridem D. Rullæus concionator Batavus, qui cum in vetuſtum bibliothecæ mediceæ codicem incidiſſet, in quo continua ſerie exaratæ erant Polycarpi & Barnabæ epiſtolæ, eaſque in ſuum uſum deſcripſiſſet, inæſtimabilem ſe theſaurum poſſidere ubique erepabat, Polycarpi nempe epiſtolam editis duplo auctiorem. Verum inſpecto penitius codice, mox deprehenſum eſt, nihil aliud continere præter Polycarpi & Barnabæ epiſtolas, hanc principio, illam fine mutilam, nulla adhibita diſtinctione deſcriptas, ſolo Polycarpi nomine fronti codicis præfixo. Cujus rei hiſtoriam prolixe & ad nauſeam uſque recenſet Steph. Moynius Prolegom. ad varia ſacra; qui proinde has epiſtolas eodem tenore exhibuit. Primum erroris fontem exinde natum eſſe veriſimile ſit, quod quaternione ex medio primævi alicujus codicis, librarii culpa, vel temporis injuria amiſſo, omnia quæ ex eo codice deinceps deſcripta ſunt exemplaria eodem defectu laborarent. Unde factum eſt, ut in nonnullis codicibus MSS. Polycarpi epiſtola in fine, Barnabæ in initio deficit; &, ut in codice Mediceo videre eſt, utraque ne linea quidem abrupta arctiſſime conjuncta. [a] Denique quod B. Polycarpo hanc epiſtolam tribuendam cenſet doctiſſ. Moynius nova quidem eſt, ſed infirma plane conjectura. Epiſtola Barnabæ, autorem ortu Hebræum, nec levi religionis ſuæ ſcientia imbutum, luculenter prodit, ac proinde Barnabæ Levitæ optime congruit; & quidem tum materia, tum ſtylo ſcribendique genere tantum ab illa Polycarpi diſtat, ὅσον οὐρανός ἐστ᾽ ἀπὸ γαίης. Nec aliud opinionis ſuæ fundamentum habet, quam quod in pleriſque Codd. MSS. epiſtolæ Polycarpianæ abſque ullo autoris nomine adjungatur. Unde deſerta tandem propria conjectura, ſe hoc tantum hæſitanter exponere fatetur, nec conjecturam ſuam ut κυρίαν δόξαν admittendam jubet. Verum quicquid de autore fiat, ſive Barnabas is ſit, ſive alius quiſpiam, epiſtolam ipſam vetuſtiſſimam eſſe, & ſæculo natam apoſtolico conſentiunt fere omnes: unde a Clemente Alexandrino, & Origene tanquam genuina ſæpius citata ſit. Quin & Origenes [a] eam Barnabæ Catholicæ epiſtolæ titulo inſignire non dubitavit. Primus hanc epiſtolam e tenebris eruit, & prelo Oxonienſi ſubjecit Rev. Uſſerius, 1643. verum impreſſione nondum ad umbilicum perducta, exemplar totum, una cum ſchedis jam impreſſis, gravi incendio periit. Partem ſane Græci, quo uſus eſt Uſſerius, MS. Codicis non exiguam, etiamnum videre eſt in Bibliotheca ejus Theolog. pag. 530. ubi quicquid ab antiquis ſcriptoribus e S. Barnabæ epiſtola Græce citatum reperiri poterat, cum textu Græco codicis MS. e regione poſito confertur: addita etiam ad latus veteri verſione Latina ex MS. etiam codice deprompta, ut eo modo accuratior inſtitueretur collatio. Ann. 1645. H. Menardus una cum antiqua admodum verſione & notis doctiſſimis edidit *Pariſiis* 4to. Anno

[a] Hiſt. Eccl. l. 5. c. 26.

[a] L. 1. contra Celſ.

[a] Conf. *Tentzelii* Diſſert. Select. part. 1. p. 154.

ſe-

Sæc. I. a Chr. N. ſequente Cl. If. Voſſius epiſtolarum Ignatianarum calci ſubdidit, *L. Bat.* Ann. 1646. An. 1672. Johan. Cotelerius eam Patribus ſuis apoſtolicis inſeruit, *Pariſ.* Prodiit etiam Oxonii, an. 1685. 12°. in qua editione quæcunque in Græco textu deſunt ab antiquo Interprete Latine exhibita, quæcunque etiam in Interprete deſiderantur ex Græco ſuppleta, minio obducuntur. Eodem tempore Steph. Moynius Theologus Leidenſis, ſuſiſſimis Commentariis illuſtratam inter varia ſua ſacra exhibuit, *L. Bat.* 1685. 4°. [a] Noviſſime Joh. Clericus eam omnium quæ hactenus prodierant, notis ornatam in Amſtelodamenſi ſua PP. Apoſt. editione exhibuit. Notare hoc loco liceat Græce exſtare Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 302. num. 3. fol. 354. anonymi cujuſdam interpretationem nominum Hebraicorum, quæ in epiſtola S. Barnabæ Apoſtoli occurrunt, teſte Neſſelio Catal. part. 1. p. 407. Novam hujus epiſtolæ editionem, hactenus editis longe accuratiorem V. V. CLL. Dodwelli annotationibus, & Bernardi curis illuſtratam, diu expectavimus. Parata eſt Prelo, & ni fallor, penes D. Millium latet. Ne tenebris diutius damnetur, oramus omnes.

[b] SIMON, *Magus* dictus, gente Samaritanus, ortus e vico Gitton, claruit anno 35. & deinceps. Tantam apud populares ſuos autoritatem præſtigiis & magicis artibus adeptus eſt, ut magnam Dei virtutem ipſum eſſe exiſtimarent. Philippi demum Diaconi apud Samaritanos prædicantis miraculis obſtupefactus, fidem Chriſtianam profiteri præ ſe tulit, Baptiſmo initiatus: mox miraculorum donum oblata pecunia a D. Petro licitari in animo habens, acriter eo nomine ab Apoſtolo correptus, hac voce rejectus eſt, *Pecunia tua tecum pereat.* Hanc repulſam ægre ferens Simon, a fide Chriſtiana defecit, & ad ſolitum ſe contulit virus. Procedente tempore Romam profectus eſt, ubi præſtigiis ac veneficiis omnium in ſe ora oculoſque convertit. Verum a D. Petro Romam eum ſecuto, diſputatione habita impoſturæ convictus, ad ſilentium redactus eſt: & (ſi nonnullis credendum ſit) ejuſdem precibus miſeranda morte multatus. Certe e veteribus, ut alios mittam, ita factum eſſe referunt Conſtitut. Apoſtolicarum compilator *, Arnobius †, & Auguſtinus •. Addit Arnobius Simonem pondere præcipitatum ſuo, cruribus jacuiſſe præfractis; deinde perlatum Brundam, (ſive Brunduſium) cruciatibus & pudore defeſſum, ex altiſſimi culminis ſe rurſum præcipitaſſe faſtigio. Inter Judæos ſeſe Dei filium eſſe, ſive Meſſiam jactitavit; inter Samaritanos Dei patris perſonam induit; inter Gentiles Spiritus S. titulum ſibi vendicavit. Alia plura errorum ac blaſphemiarum portenta commentus eſt; quæ ſigillatim enumerant Irenæus, Epiphanius, Theodoritus, &c. & ut verbo dicam, Valentinianis, Gnoſticis, totique Hæreticorum peſti, tam dogmatibus quam exemplo præivit. Paucis quidem ſæculis duravit infamis hæc ſecta, adeo ut ſuo ævo vix triginta Simonianos toto terrarum orbe reperiri ſemel iterumque diſerte tradit Origenes •. Scripſit (teſte autore Conſtitutionum Apoſtolicarum lib. 6. c. 16.) [c] peſſimos ac venenoſis ejus placitis paſſim refertos libros, quos venerandis Chriſti & Apoſtolorum nominibus ſuppoſuit. Idem (eodem teſte) fecit & Cleobius, & ipſe Hæreſεως a Simoniana non multum abludentis conditor. Verum utriuſque næniæ jamdudum perierunt. Certe veſani Simonis λόγοι ἀντιῤῥητικοὶ a Pſeudo-Dionyſio memorantur de Divin. Nom. c. 6. ſect. 2. p. 736. quibus doctrinam apoſtolicam de vita æterna animarumque immortalitate impugnavit. Fragmentum breviuſculum ex Simonis Magi voluminibus affert Hieronymus Comment. in Matth. cap. 24. p. 70. tom. 9. Plura longe Moſes Barcephas lib. de Paradiſo part. 3. c. 1. p. 200.

PHILO, [d] ortu Judæus, gente Alexandrinus, de genere ſacerdotali, Alexandri Alabarchæ (ſummus is erat Judæorum apud Alexandriam magiſtratus) frater, claruit an. 40. Æræ vulgaris 42. imperante Caio Caligula. Princeps legationis Romam miſſus eſt, ut cauſam gentis ſuæ adverſus Apionem tueretur. At ſubinfenſior Caius eum dicere prohibuit: quin & in diſcrimen capitis adduxit. Quando ad ſuos converſus dixit, Philo, bono ipſos animo eſſe oportere; cum Caius quidem ipſis ſuccenſeat, reipſa vero Deum ſibi hoſtem conſtituerit. Cum ſecunda vice veniſſet ad Claudium (ſi modo vera referant Euſebius •, Hieronymus *, aliique) in urbe Roma cum Petro Apoſtolo ſermonem habuit, ejuſque coluit amicitiam. Addit Photius * eundem Chriſtianis etiam ſacris initiatum fuiſſe, ſed ab his dolore quodam & iracundia tandem deſciviſſe. Platonis ſcholæ ſe dedit, ejuſque philoſophiam & facundiam penitus imbibit: unde vulgatum illud, Ἢ Πλάτων φιλωνίζει, ἢ Φίλων πλατωνίζει. Vir erat τὰ πάντα ἔνδοξος, inquit Joſephus *, πολύς γε μὴν τῷ λόγῳ, καὶ πλατὺς ταῖς διανοίαις, ὑψηλὸς ἦν, καὶ μετέωρος ἐν ταῖς

Marginal notes: • L. 2. c. 14. p. 232. † Adv. gent. l. 2. p. 51. • De SS Pet. & Paul. app. ſerm. 3. • Cont. Celſ. l. 1. p. 44. l. 6. p. 282. • L. 2. c. 17. * De Script. c. 11. * Cod. 105. * Antiq. Jud. l. 18. c. 10.

a Conf. *Fab.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. p 3. vol 5. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 1. ad vit. *Petri* Art. 23, 29. 34. & vol. 2. ad vit. *Simon.* p. 16. ſeq. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 42. §. 4. ſeq. *Ittigii* Diſſert. de Hæreſiarchis vol. 1. c. 2. item Append. ad Diſſ. de Hæreſ. c. 2. & Hiſt. Eccleſ. vol. 1. c. 5 §. 7. ſeq. c Conf. *Millii* Prolegom. ad N. Teſt. p. 31. d Conf. *Fab.* Bibl. Gr. vol. 3. l. 4. c. 4. p. 104. item ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 11.

 εἰς τὰς θείας γραφὰς θεωρίαις γεγυμνασμένος, ποικίλην καὶ πολύτροπον τῶν ἱερῶν λόγων πεποίηται τὴν ὑφήγησιν, quod de eo habet Euſebius*, *Vir erat*, inquit, *in dicendo copioſus, in ſententiis locuples, in divinæ ſcripturæ intelligentia ſublimis atque excelſus; variam ac multiplicem ſacrorum voluminum expoſitionem edidit*. Et alibi*, τὰ οἰκεῖα πατρόθεν ἀκριβώσαντα, *qui res ſuæ gentis a majoribus acceptas, accurate ac diligenter expendit*. Mira quidem dicendi vi ac venuſtate pollere nemo unquam negaverit, ut dictionis Atticæ puritate cum ipſo Platone certare videbatur; quo nomine tritum illud ei tribuerunt veteres, *aut Plato Philonizat, aut Philo Platonizat*. Linguæ interim majorum & Hebraiſmi prorſus ignarus, Myſtes potius, quam Theologus, Philoſophus non Sacerdos. Cum Alexandriæ natus educatuſque fuerit, ſcholæ Platonicæ doctrinam & ingenium penitius imbibit, mordicus retinuit, omnia fere obtorto licet collo huc trahens. Hinc nata ei τῆς ἐθνικῆς, & myſtica philoſophandi ratio, reconditæ & ſupercœleſtes ſpeculationes: Hinc Platonis placita Moſaicis immixta, Deique dogmata ad Academiæ ſenſum explicata: Hinc novæ & ſubtiles ratiunculæ ſolerter excogitatæ, undique conquiſitæ, a ſummi Legiſlatoris mente quam maxime alienæ: Hinc ineptæ ac pueriles allegoriæ, abſurdæ longinſque petitæ alluſiones utramvis faciunt paginam; Compta, arguta, detorta interpretamenta, quibus divina eloquia, totamque legis Moſaicæ faciem fœde inquinavit. Vidit hæc olim, & in opprobrium vertit Celſus, Judaicæ pariter ac Chriſtianæ Religionis hoſtis acerrimus. Habentur ejus verba apud Origenem, lib. 4. contra Celſ. p. 198. Αἱ γοῦν δοκοῦσαι περὶ αὐτῶν ἀλληγορίαι γεγράφθαι, πολὺ τῶν μύθων αἰσχίους εἰσὶ καὶ ἀτοπώτεραι, τὰ μηδαμῆ μηδαμῶς ἁρμοσθῆναι δυνάμενα, θαυμαστῇ τινὶ καὶ παντάπασιν ἀναισθήτῳ μωρίᾳ συνάπτουσαι. *Quæ igitur de his allegoriæ conſcriptæ ſunt, multo turpiores ſunt quam ipſæ fabulæ, atque abſurdiores etiam, mira ſtultitia cooptare conantes quæ nullo modo cohærent*. Qua cenſura Philonem notari non diffitetur Origenes, ipſe licet Philonis, in inepta hac interpretandi ratione, ſedulus imitator. Certe ex hoc fonte (Philonis ſcripta intellige) omnis allegoricus exponendi modus; notante Photio, in eccleſiam Chriſti promanavit. Objecit idem Chriſtianis Porphyrius*, Celſo ætate ſuppar, malitia æqualis; eos nempe ad expoſitiones quaſdam, ἀσυγκλώστους, καὶ ἀναρμόστους, male-cohærentes, nec ſcripturis ipſis ſatis accommodatas, confugere. *Et poſtquam*, inquit, *ea quæ a Moſe apertiſſime dicta ſunt figuras quaſdam, atque adumbratas imagines eſſe jactarunt, ac veluti oracula arcanis plena myſteriis, Divino quodam cultu proſecuti ſunt, hujuſmodi vanitatis præſtigiis mentis acie quodammodo faſcinata, expoſitiones ſuas deinceps proferunt*. Quo nomine Origenem acrius carpit, quod cum allegoricum in explicandis Græcorum myſteriis modum didiciſſet, eum Judaicis ſcripturis adhibuit. Commodum accidit ut meum hac in parte judicium, confirmaret vir clariſſ. Edvardus Bernardus, Doctor Theologus, & Aſtronomiæ in Academia Oxonienſi Profeſſor, haud ita pridem, Savilianus, literis ad me dum hæc ſcriberem datis. "Philo Judæus, *inquit*, Hebraiſmi nimis "ignarus adparet, nomenclaturis ſolis con-"tribulium ſuorum Hebræo-Græcis inſtru-"ctus. Unde a verſione ſeptuaginta Do-"ctorum ne verſum aut verbum unicum in "tantis commentariis unquam diſcedere po-"tuit. Potuit tamen in vocum Hebraica-"rum interpretamentis pueriliter ludere. "Cultu etiam philoſophiæ idem Platone "minor videtur, quam ætate. Nihil enim "extra trivium, in illo commentatore lego: "dignum nihil Platonis diſcipulo, ſi dogma-"ta Moſis ipſius exceperis. De Angelorum "quidem officiis, ubi accuratior eſſe voluit, "vera miſcet falſis, de incorruptibili mun-"do falſus plane, ac futilis. Vides tamen "ex indice Euſebiano, hujus Sophiſtæ ope-"ra pleraque in noſtrum tempus perſeve-"raſſe; quaſi longa ſomnia hominis nimis "otioſi, & cerebri ſani, ceu mundi ipſius "ideis, figmentiſque ſibi perplacentis. Ille "ergo cunctis operibus ſuis, præter pauciſ-"ſima, in Pentateuchum divini Moſis com-"mentatus eſt, ſententiis quidem nimium "repetitis, dictionis tamen flore admirabili "delectuque. Allegorias præterea quibus "abundant ejus libri, partim a priſcis com-"mentariis, quod ſæpe lubens ille profite-"tur, partimque maximam partem ab in-"genio ſuo derivavit; magno ſanæ litera-"turæ ſacræ & hiſtoriæ veriſſimæ damno, "niſi is in pleriſque traductionibus, ridi-"culus ſatis, nugarumque prodigus vide-"retur. Mirum quidem Origenem noſtrum "ſequi potuiſſe tam vanum doctorem. Sed "facilitas fecit. Allegorias enim ſpargere "in plebem exiguus labor. Virtutis tamen "& pietatis erga Deum ſtudium amorem-"que ſummum ubique explicat Philo, & "quidem facundia vix imitabili. Quamob-"rem allegoriarum nugas illi facilius con-"donamus. Præterea Hierophantarum Æ-"gyptiorum vitam ſobriam & ſecretam, "quam Herodotus, Diodorus, & Porphy-"rius diligenter deſcribunt, imitabantur ſi-"mul & in melius reformabant annis ante "Chriſtum natum 150. pars proba Judæo-"rum Eſſeni, in Collegiis pietati operam "dantes. Apta quidem ſatis Ægyptus erat "tali politiæ, imo fami tolerandæ. Hanc "adeo ſectam eadem in regione poſtea vi-

cerunt

* L. 2 c. 11.

* Præp. Ev. l. 7. c. 12 p. 322.

* L. 3. adv. Chriſtian. ap. Euſeb. Hiſt. l. 6. c. 19 p. 219.

Sæc. I. a Chr. N. "cerunt auſteritate vitæ participes noſtræ "fidei, Antonius, Paulus & mille alii Aſce- "tæ, patreſque Aſcetarum. Therapeutas "denique Philonis Chriſtianos eſſe malnit "Euſebius Cæſarienſis, ut ſolet ſcriptorum "veterum teſtimonia bona malaque fide un- "dique ad evangelica ſua comportare. De Therapeutis hiſce, quorum mores & inſtituta depingit Philo, quoſque Chriſtianiſmi cultores fuiſſe contendunt Euſebius, Hieronymus, aliique, prolixe agunt præter alios Valeſius not. in Euſeb. lib. 2. c. 17. p. 34, 35. Hankius de Scriptor. Rom. lib. 2. part. 1. cap. 8. num. 56, &c. et nos olim ſuo loco. Senſum igitur allegoricum præcipue ſectatus eſt; quin & omnis allegoricus ſacræ ſcripturæ
[a] Cod. 105. ſermo, cenſente Photio [a], ab eo in eccleſiam promanavit. Scripſit præclara, & innumerabilia opera, quæ tanti ab omnibus habebantur, ut digna judicata ſint, quæ in publicis Romanorum bibliothecis conſecrarentur. [a] Exſtant ejus Opera, Gr. ex editione Turnebi, *Pariſ.* 1552. f. Lat. per Gelenium, 1561. G. L. *Genevæ*, 1613. ſol. Auctiora, & typis nitidioribus, *Par.* 1640. fol. hoc ordine.

De Mundi opificio.

Legis Allegoriarum, libri 2.

De Cherubin, flammeo gladio, & Cain.

De ſacrificiis Abelis & Caini.

Quod deterius potiori inſidiari ſoleat.

De Agricultura.

De plantatione Noe, libri 2.

De Temulentia.

De his verbis, Reſipuit Noe.

De Gigantibus.

Quod Deus ſit immutabilis.

De Confuſione Linguarum.

Vita ſapientis per doctrinam perfecti, ſive *de legibus non ſcriptis*, viz. de Abrahamo.

De migratione Abrahami.

De Congreſſu quærendæ eruditionis gratia.

De Profugis.

Quis rerum divinarum ſit hæres.

Vita viri civilis, ſive *de Joſepho.*

De eo, quod a Deo mittantur ſomnia.

De vita Moſis, viz. *de Theologia, ac Prophetis, libri* 3.

De Charitate.

De Judice.

De Creatione principis.

De Fortitudine.

De Decalogo.

De ſpecialibus Legibus, quæ referuntur ad tria Decalogi capita, *viz.* 3^{m}, 4^{m}, & 5^{m}.

De ſpecialibus Legibus, quæ referuntur ad Decalogi capita, 6^{m}, & 7^{m}.

De Circumciſione.

De Monarchia.

De Præmiis ſacerdotum & honoribus.

De Animalibus idoneis ſacrificio, deque victimarum generibus. Sæc. I. a Chr. N.

De victimas offerentibus.

De Mercede meretricis non accipienda in ſacrarium.

Quod liber ſit, quiſquis virtuti ſtudet.

De vita contemplativa, ſive *Supplicum virtutibus*. Hoc libro agit de moribus, & inſtitutis quorundam Aſcetarum, quos [b] Therapeutas vocat; quos Chriſtianos fuiſſe opera D. Marci in Ægypto a Judaiſmo converſos longa argumentorum ſerie contendit Euſebius; qnam recte, viderint alii. Mihi certe ſecus videtur, rationes alibi [a] fuſius expoſui. [a] Vit. App. in vit. D. Marc. n. 5.

De Nobilitate.

De Præmiis & Pœnis.

De Execrationibus.

Quod Mundus ſit incorruptibilis.

In Flaccum.

De Virtutibus, & Legatione ad Caium.

Quare quorundam in Scripturis mutata ſint nomina.

Sacræ leges Allegoriarum poſt ſex dierum opus, libri 3.

De Somniis, quod a Deo immittantur.

De Mundo liber, qui quidem dubius eſt.

De Septenario, & feſtis diebus.

De Providentia Dei fragmenta 2. ex Michaele Apoſtolio Byzantino deſcripta. Huc uſque editio Pariſienſis [c].

De interpretatione ſeu mutatione Hebraicorum nominum, quæ in veteri Teſtamento inveniuntur, liber. Exſtat Lat. ab Hieronymo verſus inter ejuſdem opera. tom. 3.

De Biblicis antiquitatibus ab Adamo ad Sauli regis mortem, liber; quem nonnulli Philoni Biblio (quem exeunte hoc ſæculo claruiſſe volunt) alii Philoni noſtro tribuunt. Rectius illi, qui utrique abjudicant, & nugivenduli cujuſdam recentioris opus eſſe cenſent. Habetur Latine in Micropresbytico, *Baſil.* 1550. p. 295. inter hujuſmodi Nugamenta, *Lugd.* 1560. 12°. & alibi.

Breviarium de temporibus in duas partes diviſum. Incipit ab Adamo, deſinit in annum Chr. 78. Philoni id ſuppoſuit, commentariis illuſtravit, & Latine inter alios ejuſdem farinæ ſcriptores edi curavit Johannes Annius Viterbienſis, *Romæ*, 1498. f. recuſum *Pariſ.* 1515. f. & alibi ſæpius. Ejuſdem commatis eſt liber *de genealogia Chriſti*, qui cum Annii commentariis Lat. exſtat, *Par.* 1612.

Exſtant in Philonis libros *de vita Moſis*, in librum *de vita Joſephi Patriarchæ*, ſive *viri civilis*, & *de vita Abrahami*, ſive *de legibus non ſcriptis*, Anonymi cujuſdam, ſed antiqui, autoris annotationes marginales Græcæ MSS. Biblioth. Vindob. Cod. Hiſt. 81.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 4. p. 117. vol. 3. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. Prelim. Diſſert. p. 41. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. ad vit. S. Marci. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 10. §. 45. vol. 13. p. 837. c Philonis opera Gr. Lat. denuo edit. *Witeberg.* 1690. fol.

Sæc. I. a Chr. N.

[a] S. MARCUS, Evangeliſta, (quem cum Johanne Marco, de quo Act. 12. 12. male nonnulli confundunt) genere erat Levites, claruit poſt annum 40. Petri diſcipulus & interpres, ac teſte Iſidoro Hiſpalenſi *, in baptiſmate filius, ejuſque deinde comes aſſiduus, ab eo in Ægyptum miſſus. Alexandriæ primus epiſcopus factus, martyrium ibi ſubiit, quo vero anno mihi hactenus eſt incompertum. Rogatus Romæ a fratribus, ſcripſit Evangelium a Petro approbatum (inde Petri etiam Evangelium dictum) idque Græcu ſermone Romanis ſatis familiari: factum id circa annum 65. Petro & Paulo jam morte ſublatis; cum enim illum epiſtola ſecunda ad Timotheum non longe ante martyrium ſcripta, Romam accerſiverat Paulus; probabile eſt Marcum vel eodem, vel ſaltem ſequenti anno illuc veniſſe, ibique evangelium vel primum condidiſſe, vel prius conditum in publicum edidiſſe. Certe Irenæus lib. 3. cap. 1. & apud Euſeb. lib. 5. c. 8. S. Marcum μετὰ τὴν τούτων ἔξοδον, *poſt Petri Paulique interitum*, evangelium ſuum conſcripſiſſe diſerte tradit. Quod vero evangelium a Petro approbatum dicat Euſebius, id forſan deſcribendi conſilio, rebuſque evangelicis ipſi a B. Petro, dum adhuc in vivis erat, communicatis, intelligendum eſt. In evangelio ſuo condendo Matthæi ordinem ſequitur, ejuſque additis nonnullis fere ubique premit veſtigia. [b] Capitulum hujus evangelii ultimum in omnibus pene Græciæ codicibus olim defuiſſe teſtatur Hieronymus *. De ſtylo ejus obſervavit Chryſoſtomus †, ipſum Petrum magiſtrum ſuum verborum paucitate gaudentem imitari ſtuduiſſe. Sunt, qui volunt Marcum Latine ſcripſiſſe: addunt alii * ipſius autographum Latinum Venetiis in bibliotheca D. Marci hodienum aſſervari. De quo quidem multa apud eruditos lis eſt; his ſermone Græco, illis Latino, his charta membranacea, aliis Ægyptiaca ſcriptum eſſe affirmantibus. Sed litem nuper diremit partim propria αὐτοψίᾳ, partim aliorum relationibus, quas in lucem protraxit, Bern. de Montfaucon Ord. Benedictini monachus Diar. Ital. cap. 4. p. 55. &c. Codex eſt quadrus, operculo argenteo deaurato, literis uncialibus ſine diſtinctione decurrentibus, ex philyra ſive papyro Ægyptiaca, ſed tenui adeo, ut folia vix tactum ferant, & literæ pene oculos fugiant. Integer codex a multis retro ſæculis in eccleſiæ Aquileienſis archivis aſſervatus, 7. quaternionibus conſtabat, quorum duos ultimos Carolus IV. Imper. ann. 1355. a fratre ſuo Nicolao tunc patriarcha impetravit, & in eccleſia Pragenſi repoſuit. Reliqui quinque Aquileia in eccleſiam Torojulienſem, utpote locum tutiorem tranſlati, anno demum 1420. procurante Thoma Mocenico Venetorum duce in bibliothecam D. Marci abducti ſunt. Latine ſcriptum eſſe codicem extra omne dubium eſt, quod & Carolus Imp. & Ferdinandus archidux Auſtriæ ſuis in literis diſerte teſtantur. Verum folia adeo putrida facta ſunt, literæ adeo detritæ, ut pene omnes evanuerunt; quin & adhuc ann. 1564. quum Ferdinandus archidux Franciſco de Turre ſuo apud Venetos oratori in mandatis dedit, ut ſi non ipſum codicem, ſpecimen ſaltem & ſcripturæ, & formæ ad ſe mitteret, reſpondet orator, ſe quidem codicem vidiſſe, ſed adeo vetuſtate detritum, ut præter paucas ſyllabas (lineas alibi vocat) quas exſcribendas curavit, in omnibus 5. quaternionibus ne unicum quidem verbum legere potuerit. Ipſius Marci manu fuiſſe exaratum ægre credimus, uno tamen aut altero poſt Apoſtolos ſæculo e Græco converſum ſcriptumque nulli dubitamus, quin & prædictus Montefalconus ingenue fatetur, ſe nullum uſquam codicem vidiſſe, qui majorem antiquitatis ſpeciem præferat. Hæc in curioſi lectoris gratiam de celeberrimo hoc codice breviter notare volui. Ad rem jam redeo. Obſervari meretur, quod narrat Hieronymus, ſc. in quibuſdam, maxime Græcorum, exemplaribus, fini evangelii D. Marci adjectam fuiſſe coronidem haud ita orthodoxam, quam nobis deſcriptam exhibet *. [c] Liturgiam quod attinet D. Marco inſcriptam, & ſub ejus nomine editam G. L. *Pariſ.* 1583. & in Auctuario 1623. tom. 2. ſpuriam eſſe, ac ætate Apoſtolica longe inferiorem nemo non videt. Cæterum Johannes ille Marcus, de quo Act. 12. paſſionem Barnabæ apoſtoli ſcripſiſſe a Sigeberto Gemblacenſi de Script. Eccleſ. c. 2. dicitur. Verum non magis id fidem meretur, quam quod nonnulli volunt eundem evangelii etiam autorem eſſe.

Sæc. I. a Chr. N.

* De vit. & ob. Sanctorum, c. 84.

* Ad Hedib. quæſt. 3. tom. 3. p. 143.

† Homil. 3. in Mat. non longe ab initio.

* Cornel. a Lapide præfat. in Marc. p. 562.

* Adv. Pelag. Dial. 2.

EUODIUS, primus poſt S. Petrum, eccleſiæ Antiochenæ epiſcopus conſtitutus, juxta Euſebium, anno Chriſti 44. juxta Syncellum anno 40. Cathedram hanc tenuit ex Syncelli calculo annos 29. ſecundum Nicephorum CP. in Chronographia 23. Et martyr a multis obiiſſe dicitur. Meminit Euodii, præter Euſebium & Hieronymum, impoſtor Ignatianus Epiſt. ad *Antiochenos*. Meminit Johannes Neſteutes Orat. *de Pſeudoprophetis*, quæ inter Chryſoſtomi opera habetur, tom. 6. p. 479. Πῶς Εὐόδιος ἡ εὐωδία

a Conf. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. tom. 2. ad vit. S *Marci*. *Fabr.* ad *Hieron*. Script. Eccl. c. 8. item Bibl. Gr. l. 4. c. 5. § 3. vol. 3. p. 130. *Du Pin*. Hiſt. Eccl. vol. 1. prelim. diſſert. p. 43. *Millii* Prolegom. ad Nov. Teſt. p. 12. b Conf. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. tom. 2. not. 5. ad vit. S *Marci*. c Conf. *Nurrim* App. ad Bibl. Patrum l. 1. diſſ. 2. c. 2. *Inigis* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. c. 1. § 15. item Diſſ. de Patrib. Apoſtol. § 18.

πῶς

Sæc. I. a Chr. N.

τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἁγίων Ἀποςόλων Διάδοχος; ποῦ Ἰγνάτιος, &c. *Ebi Euodius ille bonus odor Eccleſiæ; & ſanctorum Apoſtolorum ſucceſſor atque imitator? ubi Ignatius*, &c. Sic Nicephorus Calliſti Hiſt. Eccleſ. lib. 2. cap. 3. Ὁ πολὺς τὰ θεῖα Εὐόδιος, τῶν ἱερῶν δ' Ἀποςόλων καὶ οὗτος διάδοχος, *Divinus Euodius, qui & ipſe ſanctorum Apoſtolorum ſucceſſor fuit.* Quo in loco Euodium, commentarios ſcripſiſſe docet, præcipue epiſtolam, quam φῶς, ſive *lumen* inſcripſit. Hujus fragmentum ibidem profert Nicephorus, quo refert autor Dominum noſtrum, Petrum tantummodo propriis manibus baptizaſſe, Petrum, porro Andream, filioſque Zebedæi; hos deinceps, reliquos apoſtolos; Petrum vero & Johannem, 70. diſcipulos; aliaque plura de annis Chriſti & B. Virginis, &c. tradit. Verum ſalva ſiqua ſit Nicephori autoritate, ſuſpecti mihi videntur hi commentarii, [a] ſuſpecta hæc epiſtola, nec aliunde quam ex recentiorum Græculorum officina, prodiiſſe. In omnibus priorum ſæculorum monumentis ne leviſſima mentio. Vix credibile eſt latere potuiſſe Euſebium, qui omnium pene bibliothecarum angulos diligenter excuſſit. Silent Hieronymus, Gennadius, & reliqui longo agmine ſcriptores eccleſiaſtici. Quid, quod Baronius * ſemel iterumque fatetur hanc Euodii epiſtolam nemini veterum innotuiſſe, nec unde eam acceperit Nicephorus ſe inveniſſe? De ipſo Euodio id monere viſum, plures tum Græcorum tum Latinorum eundem facere cum Euodia cujus meminit D. Paulus, Philip. 4. 2. Vide quæ congeſſit Cotelerius not. ad Patrum Apoſt. pag. 298.

* Apparat. num. 47. & ad ann. 71. num. 13.

S. [b] LUCAS Antiochenus, arte Medicus, (de ejus pingendi peritia miras narrant fabulas S. Metaphraſtes, Gretſerus, Nicephorus, & alii) a D. Paulo, dum Antiochiæ ageret (uti veriſimile eſt) converſus, cujus perinde ſectator erat, & omnis peregrinationis comes, eoque Romanis vinculis ſoluto, in Dalmatia, Galatia, Italia, Macedonia, & alibi fortaſſis, prædicavit. Vitam egit cœlibem, ac mortuus eſt anno ætatis, 84. circa an. (ut nonnulli volunt) 70. quo vero mortis genere incertum eſt. Nicephorus * ſcribit eum ex fructifera oleæ arbore ſuſpenſum fuiſſe; Dorotheus * Epheſi obiiſſe, Martyrologium Rom. † in Bithynia martyrio eſſe affectum: alii Romæ, alii alibi. Certe Arabicus vitæ ejus apud Kirſtenium ſcriptor ‡, ipſum Romæ, idque non diu poſt primam S. Pauli e carcere ſolutionem paſſum eſſe vult, reddita hac ratione, quod ſi diutius vixiſſet, Actuum Apoſtolicorum hiſtoriam longius protraxiſſet; quæ ratio an ſatis ſolida ſit, judicent eruditi. A D. Paulo & reliquis Apoſtolicis doctrinam evangelicam didicit, e quorum narrationibus evangelium ſuum compoſuit; in quo multa fuſius ac copioſius, quam cæteri Evangeliſtæ, deſcribit; ea præcipue tractans, quæ ad Chriſti ſacerdotium pertinent. Scripſit etiam, ſed hæc αὐτόπτης. Acta Apoſtolorum origines & incrementa Eccleſiæ evangelicæ, præſertim D. Pauli (cujus indiviſus erat aſſecla) labores, certamina, & peregrinationes complexa uſque ad biennalem Romæ incarcerationem, in qua hiſtoriam ſuam claudit. Utrumque opus inſcripſit Theophilo, optimati (ut credere par eſt) Antiocheno: Συγκλητικὸν ἄνδρα, καὶ ἄρχοντα ἴσως vocat Theophylactus *, [c] Utrumque anno Chriſti 59. S. Paulo nondum ex carcere dimiſſo, ſcripſiſſe videtur. De ſtylo ejus hæc Hieronymus * ex mente veterum. *Evangeliſtam Lucam tradunt veteres Eccleſiæ tractatores medicinæ artis fuiſſe ſcientiſſimum, & magis Græcas literas ſciſſe, quam Hebræas. Unde ſermo ejus tam in Evangelio quam in Actibus Apoſtolorum comptior eſt, & ſæcularem redolet eloquentiam.* Et alibi *, *Lucas, qui inter omnes Evangeliſtas Græci ſermonis eruditiſſimus fuit, quippe Medicus, & qui evangelium Græcis ſcripſerit; quia ſe vidit proprietatem ſermonis transferre non poſſe, melius arbitratus eſt tacere, quam id ponere quod legenti faceret quæſtionem.* Hieronymus * in *Luca* libri cujuſdam, (quem Apocryphis annumerat) Περιόδων *Pauli* & *Theclæ* inſcripti, meminit; quem ex Tertulliani fide Presbyterum quendam Aſiaticum, D. Pauli amore ductum, ſuppoſuiſſe, idque S. Johanni confeſſum, ob id loco excidiſſe narrat: utrum vero ſub Lucæ nomine confictæ eſſent hæ Περίοδοι, diſertim non dicit.

* Hiſt. Eccl. l. 2. c. 43.
* De vit. & mort. App. in Biblioth. Patr. tom. 3. p. 148.
† Ad diem 18. Octob. p. 645.
‡ Vit. 4. Evang. p. 45.
* Procem in Luc. p. 293.
* Comm in c. 6. Eſaiæ.
* Ep. ad Damaſum, c. 3. p. 124.
* De Script. c. 7.

DIONYSIUS, patria Athenienſis, de quo Suidas *, ἀνὴρ ἐλλογιμώτατος, καὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας εἰς ἄκρον ἐληλακώς. *Vir clariſſimus, & ad ſummum Græcæ diſciplinæ faſtigium provectus.* Literarum humaniorum ſtudiis ſe dedit primum Athenis, deinde Heliopoli in Ægypto; ubi, (ſi vitæ ejus ſcriptoribus fides ſit adhibenda) admirabilem illam ſolis eclipſin, quæ tempore paſſionis Chriſti contigit, ſpectata, exclamaſſe dicitur, ἢ τὸ θεῖον πάσχει, ἢ τῷ πάσχοντι συμπάσχει, *aut deus patitur, aut cum patiente dolet.* Domum reverſus in ſenatum Areopagi cooptatus eſt, unde & Areopagitæ nomen traxit. Circa an. Chriſti 50. Paulo Athenis prædicante, Chriſtianam fidem amplexus eſt: quin & primum Athenienſium epiſcopum conſtitutum fuiſſe

* In voce Διον.

a Conf. *Fab.* Bibl. Gr. vol. 5. in add. p. 337. *Ittigii* Diſſ. de PP. Apoſt. §. 31. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 5. p. 132. vol. 3. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. ad vit. S. Lucæ. *Fab.* ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 7. c Conf. *Millii* Prolegom. ad Nov. Teſt. p. 13 ſeq. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an 64. §. 11.

Sæc. I. a Chr. N.

tradit Dionyſius Corinthiorum antiſtes *. Immo ſi Suidæ, Nicephoro, Syncello, *&c.* fides ſit habenda, ipſius Pauli manibus eſt ordinatus. Demum poſt clariſſimam fidei confeſſionem, poſt graviſſima tormentorum genera, glorioſo martyrio coronatum eſſe refert Ariſtides philoſophus Athenienſis in Apologia ſua, ſi modo eam vere allegant Uuſuardus & Ado in Martyrologio *. Quo vero tempore obiit, an ſub Trajano, an ſub Adriano, vel (quod veriſimilius videtur) ſub Domitiano, non liqnet. [a] De duobus Dionyſiis, Pariſienſi uno, Athenienſi altero, vel ut alii, uno eodemque Dionyſio, nihil hic agam. [b] An Dionyſius noſter quidquam ſcripti poſt ſe reliquerit, quicquid dicant alii, non ſatis conſtat. Immo vel luce ipſa clarius liquet, quæ hodie ſub Dionyſii nomine circumferuntur opera, Areopagitæ noſtro perperam adſcribi, ut in tam ſplendida ſacræ antiquitatis luce multis id contendere, ridiculum plane eſſet, hominiſque & otio ſuo, & Lectoris patientia intemperanter abutentis. De Pſeudo-Dionyſio, ejuſque ſcriptis, agemus ſæculo quarto.

* Ap. Euſeb. l. 3. c. 4. & l. 4. c. 23.

* V. Non. Octob.

[c] MARCELLUS, Romanus, Marci urbis præfecti filius, ex Simonis Magi auditore B. Petri diſcipulus, claruit, ut fertur, an. 50. & deinceps; demum martyrio coronatus. Sed fabuloſa omnia, nullo veteri autore fulta. Scripſiſſe eum *de Conflictu S. Petri & Simonis Magi*; *de Actibus Petri & Pauli, & de Magicis Artibus Simonis Magi ad SS. Nereum, & Achilleum*; *de Obitu S. Petronillæ filiæ D. Petri Apoſtoli*; *de Paſſione S. Fæliculæ*; *de Paſſione S. Nicomedis*, aliaque quædam de Sanctorum geſtis, memorant Sigebertus Gemblacenſis, Trithemius, Poſſevinus, aliique. Extat fragmentum libelli *de Conflictu S. Petri cum Simone M.* ad calcem *Biblioth. Pontif.* Lud. Jacob. a S. Carolo, p. 487. Verum libellum, quem valde mutilnm edidit Lndovicus Jacob, Fr. Florentinius, qui Hieronymi Martyrologium notis & diſſertationibus a ſe illuſtratum an. 1668. in lucem emiſit, integrum publicavit. Quid quod adhuc an. 1531. Frid. Nauſea hæc Acta ſub ficto Philalethi Euſebium nomine edidiſſe dicitur? Vid. quæ habent Bollandiani ad menſ. *Maii* Tom. 3. p. 10. Ego autem, ſi tanti res eſſet, nt conjecturis indulgerem, hunc libellum potius Marcello I. ab an. 304. Epiſc. Romano, qui ob. an. 309. tribuendum eſſe exiſtimarem.

[d] ACHAIÆ Presbyteri, qui Martyrio S. Andreæ Apoſtoli interfuerunt, anno 59. epiſtolam Encyclicam de ejns paſſione ſcripſiſſe dicuntur. Extat Lat. apud Lipomannum & Surium ad 30. Novembris. Quæ utnt antiqua, & pro legitima a Bellarmino, Poſſevino, Labbeo, &c. defendi ſoleat, utpote dogmati ſuo de Euchariſtia paulo faventior; nihilominus a longe majori eruditorum parte tanquam ſpuria merito rejicitur, quin & olim a S. Philaſtrio Brixienſi, ab Innocentio I. & Gelaſio Papis, in Apocryphorum cenſum detruſa eſt. Neque ipſi Bellarminus & Labbeus, etſi defendant; certo tamen genuinam eſſe pronuntiare audent. Baronium quod attinet, Acta Andreæ, quorum apud veteres mentio, ab epiſtola *de paſſione* diſtinguenda monet *, illa aperte damnat, de hac mollius loquitur, nempe, quæ in ea continentnr, digna exiſtimata eſſe, quæ in eccleſia recitentnr, ut recte obſervat Cl. Ittigius *. In eccleſia legi poſſe, genuinam eſſe non dicit. Nihilominus ab omnibus pæne damnatam, etiam a cordatioribus Pontificiis rejectam recoxit haud ita pridem, & tanquam acta genuina, & ſincera propugnavit Natalis Alexander Hiſt. Eccl. Sæc. 1. cap. 10. artic. 8. Verum res ei infœliciter cedit. Palmarinm, quo utitur, argumentum a patrum autoritate ducitur; nullos vero profert teſtes ſæculo octavo, eoque exeunte, vetuſtiores: Etherium Uxamenſem anno 789. Remigium Antiſſiodorenſem anno 880. Petrum Damianum anno 1057. Lanſrancum Cantuarienſem anno 1070. S. Bernardum anno 1115. Ivonem Carnotenſem anno 1092. bellos proculdubio & idoneos teſtes, qui de re pluſquam ſeptingentis, vel mille ante ſe natos annis geſta, ſententiam dicant! Sed in officio S. Andreæ (ut cum Bellarmino & Natali pergam) eccleſia hæc acta legit. Quaſi vero in Breviario Romano, etiam maxime correcto, nullæ legerentur fabulæ, nulla ſcripta apocrypha & ſpuria uſurparenrur. Extitiſſe olim Philaſtrii tempore Andreæ acta, ſed a Manichæis fœde corrupta, non nego; verum ab hodiernis plane aliena. Certe quæ hodie extant, ab aliquo Mediæ ætatis monacho conficta videntur. Sunt quidem in ipſis actis quæ apoſtolicorum temporum ſcriptori minime conveniunt: Ipſa inſcriptionis forma nova plane eſt, & ſingularis, *ab univerſis Eccleſiis quæ ſunt in Oriente; & Occidente, & Meridiano, & Septentrione:* cujns ſimile exemplum haud alibi reperies. Ut alia mittam, quis credet apoſtolicæ ſimplicitatis virum in oratione quam ad Proconſulem habuit, tot comptas & concinnas antitheſes de ligno prævaricationis, & de

* Ad an. 69. n. 34.

* Diſſert. ad Bibl. Patr. n. 25. p. 58.

[a] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 48. *Ittig.* Diſſert. de PP. Apoſt. §. 39. [b] Conf. *Nuerium* in App. ad Bibl. Patrum l. 1. diſſ. 10. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. p. 3. & ſeq. vol. 5. *Oudin* tom. 1. ſæc. 6. p. 1353. *Tillemont.* Memot. Eccleſ. tom. 2. p. 245. not. 4. ad vit. Dionyſ. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 31. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. c. 1. §. 17. & c. 3. §. 6. item Diſſ. de PP. Apoſt. §. 41. [c] Conf. *Ittig.* Append ad Diſſ. de Hæreſ. c. 2. §. 13. ſeq. [d] Conf. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 17. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol. 1. not. 2. ad vit. S. Andreæ. *Ittig.* Diſſert. de PP. Apoſt. §. 25.

ligno

Sæc. I. a Chr. N. ligno paſſionis, de terra immaculata unde factus primus homo, & de virgine immaculata qua natus eſt Chriſtus perfectus homo, aliiſque huc ſpectantibus habuiſſe? vel tam elegantia & plane inepta ad crucem ſuam verba feciſſe? Quis credet immenſam pene totius provinciæ multitudinem ad occidendum Ægeam, & Andream Apoſtolum, fractis carceris januis, liberandum, Patras veniſſe? Quis credet mitiſſimum Apoſtolum, Ægeam Pro-conſulem pro Tribunali ſedentem, *filium mortis*, & *ſtipulam æternis paratam incendiis* vocaſſe; eique palam impudentiam objeciſſe? Ut de modo alligandi ad crucem, deque carnificibus, qui, jubente Ægea, manus ad crucem, ut inde Apoſtolum ſolverent, miſerunt, fruſtra tentantibus, ſtupentibus eorum brachiis quotieſcunque extenderentur, nil dicam. Denique quis non mirabitur in præfatione tam accuratam & ſubtilem SS. Trinitatis explicationem adhiberi? Et de proceſſione Spiritus S. tam perſpicue agi? quæ non niſi ſequioribus eccleſiæ ſæculis agitari cœperunt. Baronius * quidem hanc de Spiritu ſancto clauſulam in antiquis MSS. haberi negat. (* Ad Martyr Rom. Nov. 30.) At quis novit, *inquit Cl. Du Pinius* * an in nonnullis non fuerint deleta potius hæc vocabula, quam in cæteris addita? (* Bibl. Nov. P. I. p. 27. edit. Lat.) Subditque pro candore quo pollet eximio, hanc Paſſionem, ſaltem ut ſcriptum dubium reſpici debere; quod, autore Hieronymo, nulli probando fidei dogmati inſervire poteſt. Uno verbo: Tota horum actorum compages piam fraudem, & ineptum monachorum ingenium & zelum manifeſto ſapit.

[a] ABDIAS, Babylonius, inter Scriptores hujus ævi eccleſiaſticos numerari ſolet. Ortu erat Judæus, & e 70. Diſcipulis unus, Dominumque noſtrum (ſi modo fidei ejus ſtandum ſit) in carne vidit, multis Apoſtolorum geſtis & paſſionibus interfuit, ac Simonem & Judam in Perſida abeuntes comitatus, ibi ab iis primus Babyloniæ Epiſcopus conſtitutus eſt. Sed nugæ omnia, a nullo veterum vel ſemel memorata. Dato enim Abdiam vel unquam in rerum natura extitiſſe, multo magis adhuc aliquid eum ſcripſiſſe incertum eſt. Etenim quos ſub ejus nomine ex vetuſtis admodum exemplaribus, & 700. pene annorum ætatem præ ſe ferentibus edidit Wolfg. Lazius Baſil. anno 1551. fol. *de Hiſtoria Certaminis Apoſtolici*, libri 10. ab Abdia Hebraice conſcripti, ab Eutropio diſcipulo Græce converſi, demum a Julio Africano in Latinum ſermonem tranſlati, putidi ſunt adeo, ac fabuloſi, ut vix inter Legendas ligneas locum habere mereantur. Unde mirum videri debet quiſquilias haſce W. Lazio, viro non indocto & diligentiſſimo, adeo fucum feciſſe, ut in præfatione ſcribere non dubitaverit, tantam inter Actus Apoſtolorum, & priorem horum librorum partem intercedere ſimilitudinem, ut vel Abdiam hæc ex Luca ſumpſiſſe, vel Lucam ex Abdia, credendum ſit; cum uterque eodem tempore vixerit, & Apoſtolorum diſcipulus extiterit. Nec Cl. Voſſio * aſſentiri poſſum, (* De Hiſt. Gr. l. 2. c. 9.) hos Abdiæ libros, a B. Auguſtino deſignari, contra Adamantium, cap. 17. ubi hiſtoriolam quandam de Apoſtolo Thoma ex Scripturis apocryphis refert, quæ in Abdiæ libro 9. reperitur. Multæ enim erant fabulæ Auguſtini ævo, diuque antea de apoſtolis confictæ, partim ſcriptæ, partim ore traditæ, quas hujus hiſtoriæ conſarcinator in ſuam farraginem transferre poterat. Quinimo in ipſo iſtius libri initio affirmat impoſtor, ſe ea quæ habet de D. Thomæ geſtis, ex libro quodam antiquiori, in quem incidit, omiſſis ſupervacaneis exſcripſiſſe. Prodiit etiam hæc Abdiæ hiſtoria Pariſ. 1566. 8. (curante Johan. Fabro, qui editionem Lazianam expreſſit) *Colon.* 1569. 12°. *Pariſ.* 1571. 8°. nuperrime notis illuſtratam exhibuit in codice ſuo apocrypho N. Teſt. part. 2. p. 388. Vir de melioribus literis apprime meritus Joh. Alb. Fabricius in gymnaſio Hamburgenſi Pr. P.

LINUS, natione Italus, patria Tuſcus, Claudiæ filius, a D. Paulo epiſtola ſecunda ad Timotheum Romæ ſcripta, memoratus: Poſt Paulum Petrumque, *τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας πρῶτος κληρωθεὶς τὴν ἐπισκοπήν*, inquit Euſebius *. (* L. 3. c. 3.) Sedem tenuit juxta Ceſtrienſem noſtrum ab anno Chriſti 55. ad ann. 67. [b] Mihi vero longe probabilius videtur, eccleſiæ Romanæ a Petro & Paulo ann. 63. vel 64. fundatæ Linum ab iis primum epiſcopum datum fuiſſe; *Θεμελιώσαντες οὖν καὶ οἰκοδομήσαντες οἱ μακάριοι ἀπόστολοι τὴν ἐκκλησίαν, Λίνῳ τὴν τῆς ἐπισκοπῆς λειτουργίαν ἐνεχείρισαν*, inquit Irenæus *; (* L. 3. c. 3. & ap. Euſ. l. 5. c. 6.) *Fundata jam & ædificata Eccleſia, beatiſſimi Apoſtoli epiſcopatus officium Lino tradiderunt.* Sed brevi admodum tempore ſediſſe videtur, & forſan aut cum Conſtitutionum apoſtolicarum autore * ſtatuendum (* L. 7. c. 47.) eſt, ipſum, vivente adhuc Petro, obiiſſe, aut ſaltem non diu poſt Apoſtolorum martyrium vigente adhuc perſecutione Neroniana, mortem oppetiiſſe. Non opus eſt monere Lectorem eruditum, in primorum Romæ pontificum ætate & ſucceſſione diſponenda, miram ac pene irreconciliabilem inter ſcriptores eccleſiaſticos tam veteres quam recentiores, eſſe diſcrepantiam: quam

a Conf. *Oudin.* tom. 2. p. 418. *Ittig.* Differt. de PP. Apoſt. §. 37. *Fabr.* Bibl. Med. & infim. Latinit. l. 1. p. 4. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 16. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 19. §. 19. p. 272. vol. 24. b Conf. *Nourium* in App. ad Bibl. Patrum l. 2. diſſ. 6. c. 5. §. 4. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 2. ad vit. *Clement.* art. 9.

Sæc. I. a Chr. N.

magna ſit hæc confuſio, & unde ortum habuerit fuſe & ex profeſſo agunt Pearſonus & Dodwellus, in Diſſertationibus chronologicis nuper editis. Sed ad Linum redeo. Multa de eo fabulantur Chiffletius *, aliique. [a] Hic locum habet ob libellos duos de paſſione SS. Petri & Pauli, quos licet Linus a Sigeberto * dicatur Græce ſcripſiſſe, ii tamen quos nunc habemus barbari cujuſdam ac priſci Monachi opus eſſe videntur, judice Cl. Voſſio *: quin & prout nunc typis excuſi exſtant, ab hæreticis corrupti, fuliginis aliquid contraxerunt; tametſi eos adhuc illibatos in antiquiſſimis codicibus Biſontinis aſſervari teſtatur Chiffletius *. Exſtant Biblioth. Patr. tom. 2. & in quavis alia editione: Ut de Laurentii Barrii *Hiſtoria Chriſtiana*, & Jac. Fabri Commentariis in epiſtolas Paulinas nihil dicam, quorum utrique inſeruntur. Spurios eſſe, nulliuſque fidei, dubitari nequit. Fatentibus etiam Baronio ann. 69. Poſſevino, Johanne Maria Braſichallano in indice Romano a ſe confecto, Bellarmino, Labbeo, ut de aliis non dicam.

* Veſont. part. 2 c. 1.
* De Script. Eccleſ. c. 5.
* Hiſt. Gr. l. 2. c. 9.
* Loc. cit.

[b] CLEMENS, Romam natalem habuiſſe dicitur, ad Montem Cælium, Patre Fauſtino, matre Mattidia natus, quod tamen incertum eſt. S. Pauli comes erat, & *συνεργὸς*, una cum aliis, *quorum nomina ſcripta ſunt in libro vitæ*, Philipp. 4. 3. Eum Petri Apoſtoli diſcipulum vocat Origenes; & probabile eſt una cum Petro in ædificanda Romana eccleſia laboraſſe. De tempore quo ad ſedem Romanam pervenerit, variæ ſunt eruditorum ſententiæ, quas hoc loco enumerare non vacat. Fateor me Tertulliani præcipue, & Euſebii autoritate ductum in ea olim fuiſſe ſententia; Clementem a S. Petro ordinatum, in partem muneris epiſcopalis admiſſum eſſe, nimirum ut eccleſiæ Judæorum Romæ habitantium præſideret, donec, mortuo Lino, quem eccleſiæ Gentilium epiſcopum D. Paulus ibidem conſtituerat, & qui illum ſequebatur, Cleto, eccleſia Romana tam Judæorum quam Gentilium inter ſe jam conjuncta, Clementem circa ann. 91. in totius eccleſiæ curam ſucceſſiſſe; tandemque, teſte Euſebio, ann. Trajani 3. Chr. 100. deceſſiſſe, qua de re prolixe alibi * diſputavimus; Re vero jam melius perpenſa, Cl. Dodwello potius aſſentior, Lino ſcilicet & Anacleto brevi admodum tempore ſublatis, Clementem ab ann. 64. vel 65. in ſede Romana ſucceſſiſſe; eamque ad ann. 81. vel ut habet calculus Pearſonianus 83. tenuiſſe. Euſebius quidem, ut ſupra notavimus, cum ann. Trajani 3. Chr. 100. ob perſecutionem hoc tempore excitatam inſignem reddere voluit, in hunc etiam annum Clementis mortem conjecit. Addiderunt recentiores ipſum Cherſonam Ponticam relegatum, martyrio coronatum eſſe. Verum Martyrii Clementini non meminit Euſebius, non Euſebio antiquiores Irenæus, Clem. Alex. Tertullianus, aliive; de hac re ante quintum fere ſæculum ne *γρῦ* quidem. Totius fabulæ origo hinc profluxiſſe videtur, quod primi hujus Martyrii fabricatores Clementem noſtrum cum Flavio Clemente Conſule, Domitiani Imperatoris conſobrino, qui propter Chriſti fidem circa hæc tempora martyrium ſubiit, temere confuderint, uti recte animadvertit Cl. Dodwellus. Hinc de martyrio ejus, de genere imperiali, & cum Domitiano Auguſto affinitate, nata fabula; quod nos etiam olim obſervavimus. Addam ſolum quod habet Irenæus, loc. ſupr. citat. tertio ab Apoſtolis loco pontificatum ſortitum eſſe Clementem, qui quidem Beatiſſ. Apoſtolos viderat, & cum iiſdem familiariter verſatus fuerat, & prædicationem Apoſtolorum adhuc auribus ſuis inſonantem traditionemque præ oculis habebat.

* Vit. PP. tom. 1. in Vit. Clem. n. 4.

[c] OPERA GENUINA.

Epiſtola ad Corinthios, occaſione graviſſimi ſchiſmatis in eccleſia Corinthiaca graſſantis, eccleſiæ Romanæ nomine ſcripta; qua eos ad pacem, concordiamque revocavit, & fidem illorum, & quam recens ab apoſtolis ſuſceperant, traditionem renovavit. Miris ſane elogiis hæc epiſtola a veteribus ornatur; Irenæo * audit *ἱκανωτάτη γραφὴ*, *ſcriptum luculentiſſimum*; Euſebio * *μεγάλη τε καὶ θαυμασία*, *eximia atque mirabilis*, *καὶ ἀνωμολογημένη παρὰ πᾶσι*, *ab omnibus recepta*; Photio * *ἀξιόλογος*, *magni facienda*; Hieronymo * *valde utilis*; tanto ſane pretio ab omnibus habita, ut teſtante Euſebio *, in pleriſque eccleſiis, & ſua & ſuperiori memoria publice legeretur. De iſta ita cenſet Photius *, *ἁπλοῦς δὲ κατὰ τὴν φράσιν, καὶ σαφής ἐστι, καὶ ἐγγὺς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ, καὶ ἀπερίεργου χαρακτῆρος*, *ſimplex ejus oratio eſt, ac perſpicua, ad eccleſiaſticam, & inelaboratam accedens dicendi formam*. De tempore quo ſcripta ſit hæc epiſtola inter eruditos nondum convenit. Miſſis aliorum ſententiis, unicam Dodwelli conjecturam in medium proferam; ſcriptam ſcilicet fuiſſe, Clemente nondum Romanæ urbis epiſcopo conſtituto; quod enim non ad Neronis, ſed ad Domitiani tempora rejiciunt plurimi, multis ipſe refellit, Addit. ad Pearſon. Diſſ. a.

* Ap. Euſeb. l. 5. c. 6.
* L. 3. c. 16.
* Cod. 112.
* De Script. c. 15.
* Loc. cit.
* Cod. 126

a Conf. *Ittigii* Hiſt. Eccleſ. c. 1. §. 21. item Diſſ. de PP. Apoſt. §. 23. b Conf. *Fabric.* Bib. Gr. vol 3. l. 4 c. 5. p. 175. item de Ver. Relig. Chriſt. p. 40. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. ad vit. Clement. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 15. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 24. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. ad vit. *Clement.* art. 3, 4, 6. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 27. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 69. §. 4. ſeq. *Millii* Proleg. ad N. Teſt. p. 16. *Ittigii* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. c. 1. §. 22. & c. 3. §. 4. item Diſſ. de PP. Apoſt. §. 75. ſeq.

C. 6.

Sæc. I. a Chr. N. c. 6. §. 24. Cum igitur ann. Chr. 64. occaſione hominum quorundam πνευματικῶν, qui donis Spiritus S. extraordinariis inſigniti adverſus ordinarios eccleſiæ rectores inſurgebant, gravi ſchiſmate laboraret eccleſia Corinthiaca, Fortunatum, quem Primitias Achaiæ vocat S. Paulus, 1 *Corinth.* 16. 15. Claudium alioſque legatos miſerunt ad Romanos, eorum opem auxiliumque implorantes; anno demum ſequenti Corinthiis reſpondet eccleſia Romana, ſede forſan propter perſecutionem recentemque Apoſtolorum cædem necdum plena. Hinc non ſuo, ſed eccleſiæ Romanæ nomine ſcribit Clemens: hinc epiſtolæ initio ſe excuſat, quod poſtulatis eorum tardius animum adjecerit, διὰ τὰς γενομένας ἡμῖν συμφορὰς καὶ περιπτώσεις, *propter calamitates, & caſus adverſos qui nobis acciderunt.* Intelligit (ut opinor) Neronis perſecutionem, vix adhuc ſedatam. Pluribus hæc firmari poterant; ſed nolo hiſce diutius immorari. Veriſimillima quidem videntur, doctis tamen diſcutienda relinquimus.

Fragmentum *Epiſtolæ ſecundæ*, ſeu potius homiliæ, quæ admonitionem inſtitutionemque vitæ melioris continet. (Aliud etiam hujus homiliæ fragmentum ex Damaſceni parallelis deſumptum Græce exhibet in notis ſuis Cotelerius). Hanc vero non proinde ac priorem receptam, ac probatam fuiſſe, neque vetuſtiores ejus teſtimonio unquam uſos eſſe diſertim teſtantur Euſe-
* L. 3. c. 38 † Loc. cit. ‡ Cod. 113. bius *, Hieronymus †, Photius ‡, aliique. Quanquam non deſunt, qui eam Clementi noſtro ſtrenue vindicent, & in his Gottifredus Vendelinus (qui & verſionem Latinam huic fragmento adjunxit) *Divinat. de Clementis epiſtolis*, noviſſimæ Conciliorum editioni inſerta, tom. 1. Haſce epiſtolas tot retro ſæculis amiſſas, poſtquam eas deſperabundus deplorarat orbis eruditus, ex vetuſtiſſimi codicis S. Bibliorum MS. Græci, Theclæ virginis manu (ut ferunt) deſcripti, & a Cyrillo patriarcha ad ſereniſſimum Angliæ regem dono miſſi, calce deſumptas, primus in lucem edidit, notiſque doctiſſimis illuſtravit Patricius Junius, *Oxon.* 1633. in 4°. Exſtant etiam *Oxon.* 1677. 12°. (ſed omiſſis Junii notis) & in Conciliorum tomo 1. *Helmſtadii*, cura Joach. Maderi 1654. 4°. & cum Pauli Colomeſii notarum Spicilegio, *Londini* 1687. 8°. ut de Coteleriana Patrum Apoſt. editione *Par.* 1672. & *Amſt.* 1698. nihil dicam [a]. Hanc ad Corinthios epiſtolam in ſermonem Anglicum tranſtulit, & notis ſane non ineruditis illuſtravit Guiliel. Burtonus Londinenſis, hiſtoriæ Linguæ Græcæ autor, *Londini*, 1647. 4°. Cæ- Sæc. I a Chr N.
terum haud ſatis conſtat, quid ſibi velit Hieronymus *, cum de epiſtolis a Clemente * L. 1. adv. Jovinian.
ad Corinthios ſcriptis verba faciens, *omnem pene ſermonem ſuum de virginitatis puritate Clementem contexuiſſe ſcribat.* Neque enim alias ab hiſce quæ nunc exſtant, epiſtolas ad Corinthios dediſſe Clementem credi poteſt, nec in his utramque faciunt paginam virginitatis laudes. Id potius dicendum videtur, Hieronymum nimio virginitatis laudandæ ſtudio abreptum, hyperbolica dictione uſum fuiſſe, cumque Clemens pauculas periodos animi corporiſque puritati docendæ impendat, totum ſermonem virginitatis encomio dicatum eſſe voluiſſe.

[b] OPERA SUPPOSITITIA.

Canones Apoſtolorum 85. Videntur hi Canones ex communi eccleſiæ primitivæ diſciplina, inſtitutis, decretis, orti, circa finem ſecundi ſæculi in unum ſynodicon eſſe redacti: Apoſtolici dicti, non quod ab ipſis Apoſtolis conditi ſint, ſed quod ex doctrina, & praxi apoſtolica profluerent, vel a viris apoſtolicis editi eſſent. An vero a Clemente Alex. primum collecti, qui ſcripſit περὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν, ut fidem nobis faciunt Euſebius *, Hieronymus †, & Photius ‡, (uti * L. 6 c. 13. † De Script. c. 15. ‡ Cod. 111.
ſatis acute conjicit Doctiſſ. noſter Beveregius) aliorum eſto judicium. Sigillatim hos Canones explicavit, & adverſus Dallæum, ejuſque hyperaſpiſten vindicavit idem Beveregius tum in annotationibus ad Pandectas Canonum, tum in Codice Canonum eccleſiæ primitivæ vindicato, *Londini*, 1678. edito. Habentur iſti Canones Gr. Lat. Concil. tom. 1. p. 25. De his Canonibus diſſertationem, quam vocat hiſtoricam, chronologicam & dogmaticam, eamque admodum prolixam, haud ita pridem edidit Ant. Conſtantinus a Caſtrovillare *Rom.* 1697. 4°. qua magno plane conatu nihil agit; ſingulos quidem Canones perſequitur, eoſque ab ipſis Apoſtolis conditos probare ſatagit; verum argumentis ficulneis, quæque neminem, niſi obeſæ naris hominem, movere poſſunt.

Conſtitutionum Apoſtolicarum libri 8. eodem circiter tempore, quo Canones, ſcripti: ex variis διδασκαλίαις & διατάξεσι, quas viri apoſtolici tunc temporis edere ſolebant, primum, ut videtur, compoſiti. Has Conſtitutiones Epiphanii ævo ab hæreticis graviter depravatas, longe alias ab iis, quæ olim exſtiterunt, ac diverſas eſſe certiſſime conſtat, quod ex additionibus, truncationibus, & interpolationibus facile contingere potuit.

a Exſtat etiam *Cantab.* cura Hen. Wotton. 1718. 8vo. *Amſtel.* iterum in edit. Coteler. 1723. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 28. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 12. p. 31. ſeq. ſvol. 5. & l. 5. c. 38. §. 11x. vol. 9. p. 410 & vol. 11. p. 6. *Nourr.* in App. ad Bibl. Patrum l. 1. diſſert. 11. art. 2, 3, 4. *Du Pin.* Nov. Eccleſ Hiſt. vol. 1. p. 27. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. art. 7. ad vit. *Clement.* *Ittigii* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. c. 1. §. 22. item Diſſ. de Pſeudepigraphis Chriſti & Apoſtol c. 11. & 12. & Diſſ. de PP. Apoſt. §. 69. ſeq.

Sæc. I. a Chr. N. tuit. Eas Græce primus edidit Franciſcus Turrianus, qui prolegomena & ſcholia ſua Græce addidit, *Venetiis*, 1563. 4°. Latine una cum ſcholiis Car. Bovius, *Par.* 1564. 8°. Gr. Lat. Fronto Ducæus, Jeſuitarum in eruendis eccleſiæ Græcæ monumentis doctiſſimus, ad calcem commentariorum Zonaræ, *Pariſ.* 1618. fol. Unde in noviſſimam ſuam Conciliorum editionem tranſtulit Cl. Labbeus, tom. 1.

Recognitionum libri 10. varia ſortiti nomina, quandoque *S. Clementis Acta*, *Hiſtoria*, *Chronica*, quandoque *S. Petri Acta*, *Itinerarium*, *Periodi*, *Dialogi cum Appione*, dicti. Horum librorum antiquitatem ſatis arguunt, quæ ex iis ſub Clementis περιόδων nomine citat Origenes *, quæque in hodiernis exemplaribus totidem verbis reperiuntur. (* Philocal. c. 23. p. 81. 82.) Exſtat ampliſſimum Bardeſanis Syri fragmentum ex libro de Fato Gr. apud Euſebium *, (* Præp. Ev. l. 6. c. 10.) quod iiſdem verbis nono Recognitionum libro habetur hodie. Quis ab altero acceperit, haud ſatis certum eſt. Quid ſi ipſe Bardeſanes harum Recognitionum compilator fuit? conjecturam ſane noſtram de hac re rationibus ſuis munitam, prolixe alibi expoſuimus, * quam tamen non aliter quam meram, & nudam conjecturam ibi propoſuimus. (* Vit. PP. primit. in Clemen. tom. 1. n. 11.) De hoc opere hæc habet Uſſerius Biblioth. Theol. MS. in Clemente. "Libri Recognitionum non videntur Clementis, multa "enim in iis ſunt ex perſona Petri dicta, "quæ tamen ſunt ex intima Platonis & Ari"ſtotelis doctrina deprompta: multa item "incerta. *Itinerarium* Clementis ab Atha"naſio in Synopſi, & a Leone papa in epi"ſtola contra Nicætam ſcriptis apocryphis "annumeratur, & a Gelaſio reprobatur. Exſtant Lat. ex antiqua verſione Ruffini (qui nævos forſan in iis olim ab Hieronymo & Photio notatos ſuppreſſit) cura Jacobi Stapulenſis, *Pariſ.* 1541. 1544. *Colon.* 1570. & cum reliquis Clementis operibus alibi ſæpius.

Τὰ Κλημέντια, ſeu *homiliæ Clementinæ* 19. eadem eſſe videntur, ac altera Recognitionum editio, cujus meminit Rufinus. Certe quicquid de iſta referat, iis apprime convenit. Primus edidit Gr. una cum verſione Latina doctiſſ. Cotelerius.

Κλήμεντος περὶ τῶν πράξεων, &c. De rebus geſtis, peregrinationibus, & prædicationibus S. Petri Apoſtoli epitome: ex recognitionibus & homiliis a Simeone Metaphraſta (ſi in re tam incerta conjecturam mihi ferre liceat) olim collecta: quod ex poſteriore ejus parte cum S. Clementis martyrio a Metaphraſte edito collata conſtare poteſt. Edidit Gr. Lat. Joach. Perionius, *Par.* 1555. 4°. Lat. reliquis Clementis operibus adjungi Sæc. I. a Chr. N.
ſolet.

Epiſtola ad Jacobum, *fratrem Domini*, Actis S. Petri olim præfixa, prout & in homiliis Clementinis hodie reperitur: quæ in binis Recognitionum editionibus (de quibus antea) varia erat: in hac B. Petro, in illa S. Clementi aſcripta, notante Photio *: ex (* Cod. 112.) Græca hujus epiſtolæ editione jam apparet, quam mala fide egerint epiſtolarum decretalium conſarcinatores, qui verſioni ſuæ Latinæ laciniam ipſa epiſtola duplo fere auctiorem aſſuerunt.

Omnia iſta Clementis opera, tum genuina, tum ſpuria, in unum collecta, & annotationibus ſane quam doctiſſimis elucidata, edidit Gr. Lat. Joh. Bapt. Cotelerius in PP. Apoſtolicis, *Pariſ.* 1672. fol. quam editionem nuper expreſſit, collectis Cotelerii aliorumque omnium notis, ſuiſque aliquando additis, & ad imum paginæ collocatis, Joh. Clericus *Amſtel.* 1698. 2. vol. fol [a].

De Clementis *Liturgia*, & *Epiſtolis decretalibus*, utpote ab omnibus jam rejectis, & damnatis, nihil nos agere, ſemel jam monuiſſe ſufficiat.

[b] HERMAS, *Paſtor* dictus. Quis cujaſve fuerit hic Hermas, (nomen, opinante Grotio, contractum ex Hermodorus) non bene conſentiunt ſive veteres, ſive recentiores. Multi volunt Hermam illum fuiſſe Pauli diſcipulum, de quo mentio habetur *Rom.* 16. 14. & qui obiiſſe dicitur an. Chriſti 80. atque id ipſum autor innuere videtur in fine viſionis ſecundæ, ubi de Clemente loquitur, & Grapta. Hanc ſententiam foviſſe videntur (ne quid jam de poſterioribus dicam) Irenæus, Tertullianus, Clemens Alex. Origenes, aliique ſecundi & tertii ſæculi ſcriptores. Alii vero, at non pari ratione, ſolius quippe libri Pontificalis autoritate ducti, eundem faciunt cum Hermete Pii papæ Romani fratre, qui ſequenti ſæculo claruit. Verum prior ſententia veritati eſt longe magis conſentanea; certe autor eſt antiquiſſimus, ac ævi plane apoſtolici. Vixiſſe videtur ſub Clemente Romano, eoque jam pontifice, quem ſedem Romanam tenuiſſe ab an. 64. vel 65. ad 81. vult Dodwellus: ab an. 69. ad 83. Ceſtrienſis. Et ita quidem *Viſione ſecunda* jubetur Hermas duo viſionis ſuæ exemplaria conſcribere; unum *Graptæ*, eccleſiæ Romanæ, ut videtur, viduæ communicandum, quo viduas & orphanos commoneret; alterum *Clementi* mittendum, ut in exteras civitates mitteret: ubi (ut recte notat do-

[a] Hæc editio recuſa eſt *Amſtel.* 1723. 2. vol. fol. [b] Conf. *Nourium* in App. ad Bibl. PP. l. 1. diſſert. 4. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. p. 7. vol. 5. & 3. part. cod. apocryph. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 26. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. ad vit. *Hermæ.* *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 10. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 69. §. 7. *Ittig.* Diſſ. de PP. Apoſt. §. 55. ſeq. item Eccleſ. Hiſt. vol. 1. c. 3. ſec. 3.

ctiſſ.

Sæc. I. a Chr. N.

ctiſſ. Oxonienſium antiſtes, ὁ νῦν ἐν ἁγίοις) Clementem Romæ epiſcopum proculdubio intelligit, qui pro muneris ſui ratione literas encyclicas, ſyſtaticas, & formatas ad vicinas eccleſias frequenter dirigere, earumque rebus conſulere ſolebat. *Magnam illam tribulationem ſuperventuram*, de qua agit viſione quarta, §. 3. ad excidium Hieroſolymitanum, θλίψιν illam μεγάλην, & ὀργὴν μέλλουσαν toties in N. Teſt. prædictam, apte ſatis referunt Hammondus, & Dodwellus; ac proinde ſcripſiſſe oportet, ante ann. 70. quo urbs Hieroſolyma a Tito expugnata, & vaſtata eſt. Scripſit tres libros, qui & hodie Latine exſtant. Primus, qui eccleſia inſcribitur, 4. viſiones complectitur, autori factas. Secundus, Paſtor dictus, continet 12. mandata, ab Angelo cuſtode ſub ſpecie venerandi paſtoris tradita. Tertius, 10. habet ſimilitudines, per quas ad vitam beatam, & Chriſtiano dignam autor inſtruitur. [a] Prodiit opus iſtud primo *Pariſiis* a Jac. Fabro editum anno 1513. mox curante Nicolao Gerbeleo *Argentorati* ann. 1522. deinde inter Orthodoxographa Baſilienſia, & Biblioth. Patr. tom. 2. denique majori cura & diligentia exculto inter Patres apoſtolicos locum dedit Cotelerius, *Pariſ.* 1672. & exinde Jo. Clericus *Amſtelod.* ann. 1698. tom. 1. p. 67. Seorſim edidit cum notis Gaſp. Barthius (qui verſionem, quam habemus, Anaſtaſio bibliothecario adjudicat) ac Claudiano Mamerto ſuo an. 1655. edito ſubjunxit. Nuperrime ad duos MSS. Codd. caſtigatum brevibuſque ſcholiis ornatum, una cum Barnabæ epiſtola in lucem emiſit doctiſſimus Oxonienſium Antiſtes, *Oxon.* 1685. 12. Jamdudum eſt ex quo Græca Hermæ deſiderantur; quæ nihilominus magna ex parte ex locis a Patribus Græcis allegatis reſarciri poſſunt, præſertim ex Antiochi *Homiliis*, & ex *Doctrina ad Antiochum*, a Cl. Montfauconio in noviſſima Athanaſii editione inter *ſpuria Athanaſiana* Græce & Latine edita tom. 11. p. 292. Ubi petente Antiocho 12. regulæ piæ ac honeſtæ vitæ traduntur, quæ nihil aliud fere ſunt quam 12. illa Hermæ *Mandata*, quæ libro ſecundo continentur, ut aliorum quæ exhibentur lib. 3. nullam mentionem faciam. Integriora quidem ſunt & caſtigatiora quæ exſcribit Antiochus, dilutiora & languidiora quæ habet *Doctrinæ Pſeudo-Athanaſianæ* conſarcinator, qui ſæpius orationis curſum interrumpit, plura omittit, alia interjicit, & ſenſum magis quam verba exprimit. Sunt tamen non pauca, in quibus integrior fluit Græcus textus, & antiquæ verſioni Latinæ accuratius reſpondet. Veterem hanc Latinam verſionem eandem eſſe cum ea, quæ prioribus eccleſiæ ſæculis apud Latinos in uſu erat, nullus dubito. Eoſdem eſſe hos libros cum iis, qui in primis eccleſiæ ſæculis exſtiterunt, fidem faciunt ea, quæ ab Irenæo, Tertulliano, aliiſque ex iis citantur, in iiſdem hodie reperta: quamvis non negem quædam iis aſſuta eſſe, & affixa. Miſſis aliorum cenſuris ea ſolum proferam, quæ de hoc ſcriptore habet Euſebius *. Ἰστέον δ', ὡς καὶ τοῦτο (Hermæ βιβλίον) πρὸς μὲν τινῶν ἀντιλέλεκται, δι' οὓς οὐκ ἂν ἐν ὁμολογουμένοις τεθείη. Ὑφ' ἑτέρων δ' ἀναγκαιότατον οἷς μάλιστα δεῖ στοιχειώσεως εἰσαγωγικῆς, κέκριται. ὅθεν ἤδη καὶ ἐν ἐκκλησίαις ἴσμεν αὐτὸ δεδημοσιευμένον καὶ τῶν παλαιοτάτων δὲ συγγραφέων κεχρημένους τινὰς αὐτῷ κατειλήφαμεν. *Sciendum eſt eum librum a nonnullis quidem in dubium eſſe revocatum. Quamobrem inter recepta autoritatis libros cenſeri non poteſt. Ab aliis vero maxime neceſſarius judicatur, iis præſertim, qui primis religionis noſtræ elementis inſtituendi ſunt. Unde etiam in eccleſiis eum publice legi comperimus, & quoſdam ex vetuſtiſſimis ſcriptoribus ipſius teſtimonio uſos fuiſſe.* Etiam Hieronymus * ſuo adhuc tempore apud quaſdam Græciæ eccleſias publice legi innuere videtur. Tantæ olim inſuper autoritatis, ut ab Irenæo, Tertulliano, & Origene ſub *Scripturæ* nomine ſæpe citaretur. Nihilominus a pluribus veterum rejectus eſt, quorum ſententiam ſic explicat Rev. Uſſerius in Biblioth. Theolog. MS. p. 23. "Tertullianus * ſcripturam apocrypham & falſam vocat, & omni concilio noſtrorum damnatam. Gelaſius cum concilio 70. Epiſcoporum in decreto ſuo de libris apocryphis * inter ſcripturas apocryphas dubiæ fidei rejicit. Proſper Aquitanicus * teſtimonium ejus repudiat. Athanaſius * & Theodoretus † Arrianos qui ex hoc libro teſtimonium petebant, dicunt ex libro non canonico teſtimonium petiiſſe. Arrianorum quidem hæreſi favere videtur illud quod legimus lib. 3. Similitud. ſemen humanum cum filio Dei fuiſſe a Deo ditatum. Novatianorum hæreſi initium videtur dediſſe, quod non ſemel ait lib. 1. Mandat. 4. non eſſe ſecundam pœnitentiam. Clemens in Stromat. hinc confirmat Apoſtolos etiam apud inferos Chriſtum prædicaſſe: Origenes * quod bini angeli ſingulos quoſque hominum comitentur. Stapletonus * nihilominus librum hunc ab eccleſia Romana canonicum judicari fierique poſſe pronunciat." Hactenus Cl. Uſſerius, qui pluribus de hoc libro ibidem agit. Plura item habent Magdeburgenſes Cent. 2. cap. 4. Præ omnibus vero fuſiſſime de eo agit Clar. Pearſonus, Vindic. Ignat. part. 1. pag. 39. &c. Et poſt Pearſonum Nic. Nourius Apparat. ad Biblioth. Vet. Patrum tota Diſſertatione 4. qua 24. articuli continentur: & p. 496. ad p. 511. teſtimonia vete-

Sæc. I a Chr. N

* L. 3. c. 3.

* De Script. c. 10.

* De Pudic. c. 10. 20.

* Diſt. 15.

* De Libero Arbitr.

* L. de Decret. Syn. Nicæn.

† Hiſt. l. 1. c. 18.

* Περὶ ἀρχ. l. 3. c. 2.

* Doctrinal. Princip. l. 9. c. 14

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 19. p. 30. vol. 5.

Sæc. I. a Chr. N. rum, tum Græcorum tum Latinorum de Herma ejuſque paſtore exhibet. Quæ quidem univerſa ex editione Coteleriana, tacito licet Cotelerii nomine, deſumuntur.

[a] FL. JOSEPHUS, nobilis Hebræus, domo Hieroſolymitanus, dignitate Sacerdos, patrem Matthiam, ſeu Mattathiam habuit: Hieroſolymis natus, anno Chriſti 37. Paternum genus longa ſerie ex ordine ſacerdotali, idque ex prima vice τῶν εἰκοσιτεσσάρων, maternum ex regia Haſmonæorum familia duxit. Etiam a pueritia incumbens diſciplinis egregie profecit, ipſomet teſte de vit. ſua, p. 989. Viſus intellectu & memoria præcellere; ita ut jam tum quartumdecimum agens annum, tantam laudem ex literarum ſtudiis conſecutus ſit, ut etiam a ſummis Pontificibus, & urbis Primoribus de penitiori legum ſenſu conſuleretur. Secta erat Phariſæus, ſed in liberalibus ſtudiis enutritus. Anno 63. Romam petiit cauſam ſacerdotum quorundam acturus. Reverſus in patriam, bello & ſeditione tunc laborantem, dux Galilæorum factus eſt, ubi præclare & fortiter ſe geſſit; donec capta a Romanis Jotapata, capitur & ipſe; tandem a Veſpaſiano vinculis ſolutus, libros de Bello Judaico ei obtulit; ob quos, & propter eruditionis famam, & præcipue ob Veſpaſiano imperium prædictum, ſtatua in urbe Roma donatus eſt: quin & libri ab eo conſcripti in bibliotheca publica collocati. Qui plura de eo vult, adeat vitam ejus a ſeipſo conſcriptam. In vivis adhuc erat ann. Chriſti 93. ſed quid de illo exinde factum ſit non liquet. De ſtylo ejus talem fert cenſuram ὁ κριτικώτατος Photius *. Καθαρὸς τὴν φράσιν, καὶ ἀξίωμα λόγου μετὰ ἡδονῆς καὶ εὐκρινείας δεινὸς ἐκφῆναι, πιθανός τε ταῖς δημηγορίαις, καὶ ἐπίχαρις, κἂν ἐπὶ τἀναντία ὁ καιρὸς καλῇ χρήσασθαι τῷ λόγῳ δεξιὸς καὶ γόνιμος ἐνθυμημάτων ἐφ' ἑκάτερα, καὶ γνωμολογικὸς δὲ ὡς εἴ τις, καὶ πάθη τῷ λόγῳ περιστῆσαι ἱκανώτατος, καὶ ἐγεῖραι πάθος, καὶ πραΰναι δοκιμώτατος. *Candidus illi ſermo, qui rationum pondus, atque momentum cum puritate ac jucunditate exprimere poſſit. In concionibus perſuadendi vi præditus eſt, ac gratioſus, tum etiam cum ſuadet opportunitas orationem in contrariam partem flectere: dextre quoque, ac copioſe enthymematis in utramque partem utitur, ſententiaſque, ſi quis alius, adhibet. Orationi inſuper affectum imprimendi, & concitandi motus, eoſdemque mox leniendi eſt peritiſſimus.* Sunt e Criticis modernis, qui fidem ejus & eruditionem, data quavis occaſione, vellicare ſolent: & inter hos primus Salianus annalium V. T. conditor; ſed hiſce opponam unius magni Scaligeri judicium. *Diligentiſſimus*, inquit *, καὶ φιλαληθέστατος *omnium ſcriptorum Joſephus, de quo nos audacter dicimus, non ſolum in rebus Judaicis, ſed etiam in externis tutius illi credi, quam omnibus Græcis & Latinis; quippe cujus fides & eruditio in omnibus elucet.* Thucydidem dictione imitatur, Atticiſmi obſervantiſſimus, ac ſi in ipſo Athenarum ſinu natus, educatuſque fuerat. In contexenda hiſtoria, media incedit via inter 70. Interpretes, & codices Hebraicos, qui Rabbinis a ſæculo Aquilæ in uſu fuerunt. Negligenter itaque factum a viris doctis indoctiſque, qui editionem Interpretum Alexandrinorum Flavium noſtrum ſecutum eſſe aſſeruerunt, cum millies ab illis ſenibus diſcedit; ut me nuper monuit optimus Bernardus noſter, in quibuſvis melioris notæ ſcriptoribus egregie verſatus, in Joſepho verſatiſſimus.

* Cod. 47.

* Proleg in lib. de Emendat. temp.

OPERA.

Antiquitatum Judaicarum libri 20. Libro 18. cap. 4. extſat locus ille de Jeſu Chriſto vexatiſſimus ſimul ac celeberrimus, quem e Criticorum gente quamplurimi ſpurium eſſe contendunt, genuinum vero haud pauciores. Poſt tam uberrimam virorum doctiſſimorum meſſem ſpicilegium aliquod adjicere nobis etiam liceat. [b] Πολυθρύλλητον igitur illud & vexatiſſimum de Jeſu Chriſto teſtimonium, quod in editis ſic ſe habet; Antiq. lib. 18. cap. 4. p. 621. Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς σοφὸς ἀνήρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. Ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητής, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων. Καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ Ἑλληνικοὺς ἐπηγάγετο. Ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. Καὶ αὐτὸν &c. Id eſt, interprete Ruffino, ſeu antiquo alio: *Fuit autem eiſdem temporibus Jeſus, ſapiens vir, ſi tamen virum eum nominare fas eſt. Erat enim mirabilium operum effector, & doctor hominum eorum, qui libenter quæ vera ſunt, audiunt. Et multos quidem Judæorum, multos etiam ex Gentibus ſibi adjunxit. Chriſtus hic erat. Hunc*, &c. Mitto reliqua utpote omnibus nota quantis objectiunculis, quam diſcrepantibus lectionibus, quot grammaticalibus minutiis & obſervationibus locum hunc vexarint recentiores Critici, norunt omnes qui in literis eccleſiaſticis verſantur. Non eſt hujus operis, neque in animo mihi, genuinam hujus teſtimonii autoritatem ex profeſſo vindicare, multo minus cum quoquam hac de re contendere; fruatur quiſque judicio ſuo; paucula tantum, ὡς ἐν παρόδῳ, notabo, quæ ad ſummam rei pertinere videantur.

Joſephum, magni nominis Hiſtoricum, res ſui temporis, gentiſque ſuæ, literis man-

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr l. 4 c. 6. §. 1. vol. 3. p. 228. *Du Pin* Prelim. Diſſert. p 41. *Fab* ad *Hieron* de Script. Eccleſ. c. 13.
[b] Conf. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 2. §. 3. p. 135. item Bibl. Gr l 4. c 6 §. 5. vol 3. p. 237. *Ittigii* Hiſt Eccleſ. vol. 1. c. 7. §. 19. ſeq.

dantem,

Sæc. I. a Chr. N. dantem, de CHRISTO JESU, viro ob ortum, vitam, miracula, mortem, reſurrectionem, religionem recens inſtitutam, diſcipulos, per omnium ora celeberrimo, deque rebus ab eo recenti memoria geſtis, nullam plane feciſſe mentionem, cum vel ipſi meminerint hujus temporis ſcriptores Gentiles, Tacitus, Suetonius, Plinius &c. quis credet? Sed loco non ſuo interpoſitum eſt hoc elogium, nec cum iis cohæret quæ præcedunt, ſequunturque; ſublato hoc, reliqua apte cohærere. Verum gratis hæc omnia dicuntur, nec vere quidem. Priori enim capitis parte de rebus a Judæis ſub Pilato geſtis agit: Unde apte ſatis ad Domini noſtri mentionem delabitur. Quin & quæ ſequuntur multo minus ad Pilati hiſtoriam pertinere videntur, quam hæc de Domino noſtro periocha. Certe in toto hoc capite ea recenſere videtur Joſephus, quæ ſub Pilati regimine, diverſis licet temporibus, contigerunt. Sed ſuppoſitum eſt Joſepho hoc teſtimonium, ejuſque operibus intruſum. At quo autore, quo tempore id factum? quo teſte, quo indicio id conſtat? Joſephi libri in omnium erant manibus, ab omnibus lecti, excuſſi, Judæis, Gentilibus, Chriſtianis apprime noti. Ut non citius talem laciniam ſuffercire potuiſſet impoſtor, quin ſtatim exclamaret orbis univerſus, & rumores de tam inſigni νοθεία in omnes angulos ſpargerentur. Primus qui hoc Joſephi teſtimonium citavit, erat Euſebius, circa annum 324. quo tempore ne leviſſima quidem ſuſpicionis umbra habebatur. Ubique ad manum erant Joſephi exemplaria, & in bibliothecis Romanis vetuſtiſſima, ad quæ facile provocari poterat. Nec dubitandum eſt, tum Judæos, tum Gentiles id facturos eſſe. Ipſe Euſebius, qui omnium pene bibliothecarum forulos excuſſerat, & de rebus antiquiſſimis optime judicare norat, nec facile falli potuit, nec fallere voluit; ut nec, qui eum ſecutus eſt, Hieronymus. Quid vero faciemus iis [a] qui ipſummet Euſebium doli & impoſturæ quam ſomniant architectum fuiſſe volunt? Itane vero? an tam ſubleſtæ fidei, tam deploratæ famæ fuerit vir omni ævo celeberrimus, ut poſt candorem, & ſinceritatem tot ſæculis probatam, in falſi fraudiſque crimen tandem veniret, & fides hactenus illibata, ab ingrata poſteritate, abſque vel minima juſtæ ſuſpicionis ratione, in dubium revocetur? Quin nec ſi hoc facere voluiſſet Euſebius, facile potuit. In evangelicæ demonſtrationis opere, rei Chriſtianæ cauſam præcipue adverſus Judæos, idque allato hoc ipſo Joſephi teſtimonio, luculenter agit. Si fraudulenter ſuppoſuiſſet; quam male fidei, famæque ſuæ & cauſæ quam agebat, conſuluiſſet, qui inſpectis Joſephi libris facile revinci potuit? Apage tales ſuſpiciunculas nulla probabilitate nixas, viris ingenuis atque eruditis indignas, ex æquo ineptas & malitioſas! Quid, quod omnes etiam vetuſtiſſimi, qui hodie ſuperſunt, codices MSS. exaratum habent eadem manu hoc teſtimonium, & vix proferri poteſt antiquum aliquod exemplar in quo deſideratur; adeo ut per 15. pene ſæcula a nemine uſquam ſollicitatum fuerit, ſed conſtanter pro genuino habitum? Sed hujus teſtimonii Origenes & Photius ne verbulo quidem meminerunt. Eſto. Habuerunt proculdubio rationes ſuas cur ſilerent. Forte in codices inciderunt, in quibus omiſſum erat, aut eraſum. Judæis quippe ſolenne erat, poſtquam Chriſtiana religio invaluerat, omnia librorum ſuorum loca vel corrumpere, vel ſubtrahere, quibus fides Chriſtiana niteretur: Et ſi ipſis libris Sacris ubi de Chriſto agunt, manus violentas injicere non reformidarint, quid mirum ſi Joſepho non pepercerint? Nec vana eſt prorſus hæc ſuſpicio. Audiamus quæ hac de re tradit Gyraldus Cambrenſis, libro *de inſtitutione Principis*, apud Cl. Galeum, nondum edito. *Robertus* (*Canutus* dictus, qui claruit circa annum 1170. de quo vide Baleum cent. 3. cap. 4. p. 213.) *Prior S. Fridiſwidæ apud Oxoniam, Hebraice doctus, in duobus exemplaribus Joſephi Hebraice ſcriptis invenit Teſtimonium de Chriſto, in aliis nuper eraſum. Quod & Judæis Oxoniæ degentibus oſtenſum fuit.* Dices Joſephum teſtari, ſe libros de bello Judaico primo quidem Hebraice ſcripſiſſe, ac Græce poſtea vertiſſe, de antiquitatibus idem non affirmat. Fieri tamen potuit ut, in contribulium ſuorum gratiam, hos etiam libros patrio ſermone condiderit, etſi in opere Græco quod habemus hodie, id non tradiderit. Vel fieri etiam potuit, ut ipſi Judæi eos Hebraice tranſtulerint. Ac proinde in omnibus exemplaribus quæ vel ſub poteſtate ſua erant, vel a ſe deſcripta, hoc de Chriſto teſtimonium, aut omiſerint penitus, aut deleverint. Quicquid ſit, certum eſt in hodiernis Joſephi codicibus multa deeſſe, quæ a veteribus citantur. Fragmenta bene longa Græce MSS. apud ſe ſervari me monuit eruditiſſimus Galeus, quæ in vulgatis Joſephi codicibus fruſtra quæſiveris. Plura profert Iſaacus Voſſius, & ex eo Cl. Ittigius, Theologus Lipſienſis, in prolegomenis quæ nuperæ Joſephi editioni præmiſit: quibus & alia non pauca addi poſſunt. Sæc. I. a Chr. N.

Primus, ni fallor, ſaltem e primis, qui noſtra memoria huic teſtimonio litem movere non contentus, dedita opera refutare ag-

[a] *Mihi imprimis credibile fit, auctorem hujus νοθεύματος eſſe Euſebium.* Tan. Faber. in Diatr. mox citanda p. 37. Alios vid. apud Boſ. in exercit. in hoc Joſephi teſtimonium.

greſſus

Sæc. I. a Chr. N.

greſſus ſit, erat Tanaquillus Faber, edita hac de re peculiari diatriba anno 1655. 8°. quam deinde in primam epiſtolarum partem tranſtulit, num. 44. Levia plane videntur, nec critico ejus acumine ſatis digna, quæ hac in cauſa objicit: Nec tanti ſunt (ſi id jam agerem) omnia variorum argumenta, quorum ſummam magna quidem perſpicuitate & judicio exhibet Andreas Boſius *, quæ illuſtre hoc Chriſtianæ antiquitatis monumentum ſtudioſorum manibus excutiant. Quod fortius ſtringit illud eſt: Videri Joſephum hoc in loco D. Jeſum pro vero Deo & Meſſia agnoſcere. Id enim verba illa innuere videntur, ὁ Χριςὸς ὗτος ἦν; quod de Joſepho neutiquam credi poteſt. At quid ſi hæc clauſula Joſephi non fuerit; ſed a Chriſtiano quodam in margine annotata, poſtea librariorum incuria in textum irrepſerit? ſuſpicatus eſt hoc olim Montacutius noſter, in re Critico-eccleſiaſtica vir ſummus, qui de his verbis agens, χριςὸς ὗτος ἦν, proculdubio, inquit * *gloſſema eſt, & marginalis cujuſdam Chriſtiani lectoris adnotatio, licet habeatur in ſcripto codice, & in Joſepho.* Suſpicionem non leviter auget, quod hæc verba in Joſephi teſtimonio prout apud Cedrenum * extat, deſiderantur. Unde pronum eſt conjicere Cedrenum in codice quo uſus eſt, ea neutiquam reperiſſe. Verum ſint ipſius Joſephi verba. Quis nobis fidem faciet ex ſua, non ex aliorum mente Joſephum loqui, remque tradidiſſe, non quam ille veram exiſtimavit, ſed quæ vulgari fama circumferebatur? Nec aliud forſan eſt hæc clauſula, quam uſitata apud Græcos loquendi formula, ὗτος ἦν, pro λεγόμενος. Hieronymus * vel in codice ſuo ita legit, vel ſaltem intellexit, cum hunc locum ita reddidit, *Hic credebatur eſſe Chriſtus.* Et ita quidem alibi, Antiq. lib. 20. cap. 8. p. 698. ipſe Joſephus de Chriſto loquitur, mentemque ſuam ſatis aperte explicat, Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριςός. *Jeſus qui Chriſtus dictus eſt:* Ut ſalvo hoc teſtimonio, non ſit neceſſe Joſephum vel pro Chriſtiano, vel pro Chriſtianæ religionis encomiaſte habendum eſſe, Scripſit Pilatus ſuper crucem Domini, Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων: quem tamen pro Chriſti diſcipulo, vel admiratore nemo opinor unquam habuit. Ut proinde concidit plane argumentum, in quo tot triumphos agit Tanaquillus Faber *, ex Origenis teſtimonio depromptum, Joſephum nempe Jeſum pro Chriſto non agnoviſſe. Addam, coronidis loco, Cl. Moynii * hac de re ſententiam. "Cum Joſephus quædam in iſto "loco de Meſſia & Jeſu injeciſſet, & dixiſ"ſet quod ille eſſet λεγόμενος Χριςός, levi im"mutatione, & fraude non improbanda, "quidam Chriſtianus ad marginem ſcripſe"rat, ἦν ὁ Χριςός, cum λεγόμενος minus dice"re, quam par erat, exiſtimaret; tandem "deſcribentibus amanuenſibus, exulavit tex"tus ipſe, & gloſſa marginalis illius locum "occupavit —— Dixit Joſephus quod iſto "tempore ortus Jeſus ὁ Χριςὸς λέγεται, *dice"batur Meſſias.* Tale loquendi genus oc"currit in lib. *Sopherim* citante Galatino, "ישו הנוצרי נראה המשיח, *Jeſus Nazarenus "videbatur Meſſias.* Occurrit & apud ipſum "Maimonidem, c. 11. tractat. ultim. lib. *Jad.* "את אותי שרכח שיחירה המשירה, *De illo "qui Meſſias exiſtimatur, vel qui exiſtima"batur Chriſtus.* Quod quadrat cum verbis "Joſephi, qui dicit de Jeſu Nazareno, quod "ἦν λεγόμενος Χριςός. Hæc hactenus.

* Exercit. Hiſt crit. in perioch. Joſeph. de Jeſu Chriſto, c. 3. §. 17. &c. p. 85.

* Not. in libro 3. Euſeb. de Demonſtr. Evang. ad p. 124.

* Edit. Par. p. 196.

* De ſcript. in Joſeph. c. 13. p. 7.

* Diatr. p. 2. 11. 14. 35.

* Not. ad var. ſacr. p. 911.

De Bello Judaico libri 7. quos patrio ſermone antea ediderat, uti ipſe teſtatur in præfat. Libro 6. habetur locus perplexus ſatis & difficilis, de quo fas nobis ſit paucula annotare. Extat locus de Bello Judaico lib. 6. cap. (*Græc.*) 18. (*Lat.*) 7. pag. 921. ubi de Romanæ legionis Balliſtis Hieroſolymitanos jactis lapidibus graviter infeſtantibus agens, refert obſeſſos ſpeculatores in turribus conſtituiſſe, qui quando impelleretur machina, ſaxumque ferretur, præmonerent, patria lingua clamantes, ὁ υἱὸς ἔρχεται, *Filius venit.* Hæc verba incommodum fundunt ſenſum, immo plane nullum. Scio, modo id patiantur codices MSS. leviſſima quidem mutatione pro υἱὸς, legi poſſe ἰὸς *miſſile*, ſeu *ſagitta*, quod apte quidem huic loco convenit. Quo minus vero in hac conjectura acquieſcam facit, partim quod ἰὸς verbum ſit poeticum, Homero utplurimum uſitatum; præcipue vero quod ſpeculatores non Græca, ſed Hebræa ſeu Syro-Chaldæa lingua hæc verba ediderunt. Liceat igitur mihi aliam conjecturam in medium proferre, eamque viri longe doctiſſimi, Chriſtiani Wagneri, Lipſienſis Theologi, mihique dum viveret amiciſſimi, qui ſententiam hac de re rogatus in hæc verba reſcripſit. "Equidem "non memini apud ullum Philologorum ea "de re quidquam mihi obſervatum, atta"men creditu perfacile eſt, niſi egregie fal"lor, obſeſſos ad conſpectum lapidis e lon"ginquo advolantis clamaſſe, אבנא אתא "ἀβνα ἀθῆ, *lapis venit*; quod Flavius Joſe"phus (vel potius maleferiatus interpola"tor, qui Joſephi vernaculis, ἀβνα ἀθῆ, ver"ſionem Græcam ſubſtituendam putavit) "interpretatus eſt υἱὸς ἔρχεται, ſenſu ſane in"commodo ac inſulſo. Cauſa παρερμηνείας non "aliunde arceſſenda, quam quod אבנא, *la"pidem* æque notat ac *filium*. Prior vocis vis "notiſſima eſt, ac vel a Danielis II. 35. V. 4, "23. pateſcit. Altera paulo rarior, non ta"men Hieroſolymitanis inuſitata. Liquet id "non modo ex Arabiſmo (qui, æque ac Chal"daiſmus Joſepho vernaculus Ebraiſmo or"tum debet) & Ebraicis Rabbinorum Hiſpanienſium,

Sæc. I. a Chr. N. « nienſium Arabumque titulis, (Ibi nempe « ابن heic אֶבֶן *filium* ſignificat) ſed ex « ipſo etiam Targum Proverbiorum, c. 23. « v. 27. ubi dicitur יְצָאר אַבְנָא שַׁבְרָא, *Et* « *venatur filios ſtultos*. Scilicet אַבְנָא priori « ſenſu ex Ebr. אבן, poſteriori ex בֵּן cum « א proſthetico enaſcitur. Nec אֶבֶן & הַבֵּן « valde diſſona ſunt a ſe invicem, ut credas « clamaſſe Judæos בָּא הָאֶבֶן, quod ſciolus « acceperit pro בָּא הַבֵּן. Sed Ebræa mater « pridem vulgi notitia ſubducta erat. Ergo « אבנא ארחי magis arridet. Hæc vir incomparabilis, longeque ſupra ætatem eruditus, linguarum vero Orientalium callentiſſimus, literis ad me una alterave ſeptimana ante obitum datis, nempe 7. Idus Junias 1693. In eandem pene ſententiam conjecturam ſuam obiter propoſuit vir doctiſſimus Steph. Moyn. not. in Epiſt. Barnab. p. 573. Exiſtimat Galeus noſter pro υἱὸς reponendum eſſe λίθος, totidem enim ſunt literæ, totidem apices, ſimiles literarum ductus in utraque voce, unde facilis hic lapſus. Verum de hiſce conjecturis judicent alii.

Vita ſui-ipſius.

Contra Appionem libri 2. quibus Judaicæ gentis antiquitatem ex ipſis Græcorum monumentis ſummo acumine ac eruditione propugnat.

De Imperio Rationis, ſive Panegyricus in Maccabæos. Euſebio* οὐκ ἀγεννὲς σπούδασμα; Hieronymo*, *valde elegans opus*. Joſephi tamen eſſe negant ex eruditis quamplurimi. Quartum Maccabæorum librum appellant veteres. Hunc Joſepho noſtro, poſt Euſebium & Hieronymum, diſerte tribuit Philoſtorgius lib. 1. c. 1. notatque Photius καὶ αὐτὸν συνομολογεῖν, ipſum etiam hac in re aliis conſentire. Nihilominus an genuinum ſit Joſephi opus, juſta eſt dubitandi ratio. Nec dictio nec phraſis Joſephi eſt: imo ei in quibuſdam autor contradicit. Quidam codices MSS. monente Galeo noſtro, *Martyrium* habent SS. *Maccabæorum* ἐκ τῆς Ἰωσήπου ἱστορίας. Unde liquet non a Joſepho ſcripta, ſed ex eo efformata fuiſſe hæc Maccabaica. Inde drama illud ſcripſiſſe aliquem Judæo-Chriſtianum cenſet idem vir ſummus; nec ſententiæ ſuæ rationes deeſſe monuit. πίστιν πρὸς Θεὸν celebrat, perinde ut autor epiſtolæ ad Hebræos, c. 11. Sed & illa verba in variantibus lectionibus ἀντίψυχον γεγονότας τῆς τοῦ ἔθνους ἁμαρτίας, καὶ διὰ τοῦ αἵματος, non obſcure doctrinam Chriſtianam repræſentant. Huc etiam facit ſolennis illa fere in omnibus eccleſiaſticorum ſermonibus concluſio —— Θεῷ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας [τῶν αἰώνων] ἀμήν. Dixerat S. Matthæus cap. 10. v. 28. Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα. Maccabaicus ille, Μὴ φοβηθῶμεν τὸν δοκοῦντα ἀποκτείνειν τὸ σῶμα. Interim libenter edoceri vellem, quid Eraſmo in mentem venerit, qui initio verſionis ſeu paraphraſeως ſuæ autorem inducit aſſerentem, ſe Maccabæorum agones ad exhortationem proſapiæ ſuæ, Polybio Megalopolita id flagitante, tradere voluiſſe. Quorum in Græcis nec vola eſt, nec veſtigium. Nodum ſolvent alii. Quin id pro ingenii ſui pruritu fecerit Eraſmus, dubitari nequit. Hunc libellum nova, eaque accurata, veſte donatum, notis illuſtravit, ediditque Fr. Combefiſ. Auct. Noviſſ. *Pariſ.* 1672. p. 1.

Exſtant hæc Opera Gr. *Baſil.* 1544. Lat. ibid. 1567. Gr. Lat. *Genevæ* 1611, 1634. fol. Cum ampliſſimis Prolegomenis Th. Ittigii *Lipſiæ* 1691. fol. Quantopere in hac arena deſudarit Steph. Moynius, in præfatione ad varia ſua ſacra ipſe nos prolixe docet[a]. Quam felicibus auſpicus incæpta fuerit pulcherrima & caſtigatiſſima editio Oxonienſis [curatore Edvardo Bernardo] quouſque proceſſerit, & quas tandem ob cauſas in fumum abierit, dicant alii. Fragmenta quædam Joſephi quæ in editis non comparent ex Syncello affert If. Voſſius de 70. Interpret. pag. 37. 46. & alibi non ſemel; quædam etiam habet Suidas in voce Ἰησοῦς, p. 331. an vero hallucinatus non ſit Suidas, perpendant eruditi. Hippolyti tractatus περὶ τοῦ παντὸς, ſub Joſephi nomine Græce ab Hoeſchelio, & qui Hoeſchelium expreſſit, And. Schotto evulgatus eſt not. in Photii Bibl. p. 10. Iſtius tamen non eſſe nulli fere non cenſent critici. Interim mirum plane videri debet, Joſephi ſcripta tam bene curata, in tam publica hominum luce poſita, omnium pene manibus quotidie trita, ad tam pauca exemplaria hodie redacta eſſe, tamque raro in bibliothecis manuſcripta reperiri, tam hiulca, mutila, obſcura, & fœde depravata ad nos perveniſſe; ut plura ſint loca, quæ vix ſanum fundant ſenſum; de quibus citius inter horologia, quam inter eruditos conveniet.

[b] Cæterum hic loci non inutile erit lectorem de Joſepho Gorionide pauca quædam docere. Joſephus ſive Joſippus iſte, qui dum nugas ſuas pro genuino Flav. Joſephi opere apud populares ſuos venditare voluerit, ſtolide hallucinatus, ſe Gorionis filium dixit, Judæus aliquis, Gallicæ gentis ex agro Turonenſi fuiſſe, & poſt annum Chriſti ſexcenteſimum ſcripſiſſe videtur Scaligero*, cui fere per omnia ſuccinit Voſſius†. Scripſit Hebraice compendium quaſi quoddam Fl. Joſephi hiſtoriarum, Acta 70. Interpretum, geſta Maccabæorum & excidii Hieroſolymitani narrationem complexum, quod ex Latino

* L. 3. c. 10.
* De Script. c. 13.
* Trihær. Elench. c. 4. 5.
† De Hiſtor. Gr. l. 2. c. 8.

a *Fl. Joſephi* Opera omnia, collata cum codicibus quam plurimis tum MSS. tum impreſſis, nov. verſione donat. notiſque illuſtrat. edid. Joh. Hudſon *Oxon.* 1720. 2. vol. fol. Denuo recuſ. notis Sigeb. Havercampii *Amſtel.* 1726. 2. vol. fol. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 6. §. 15. vol. 3. p. 249. *Oudin.* Sæc. 12, tom. 2. p. 1032. ſeq.

Rufini excerpſit. Inſulſus admodum & inficetus ſcriptor, qui inſcitiam ſuam & impoſturam fere ubique prodit; ex quo tamen ſolo, quæcunque de Maccabæis & excidio Hieroſolymitano habent, Judæi ſcriptores accipiunt. Primi ediderunt Judæi *Conſtantinopoli* Hebr. inde Seb. Munſterus (omiſſis tamen fabulis pleriſque putidioribus) Hebraico-Latine cum notis, *Wormatiæ* 1529. & *Baſil.* 1541. Prodiit etiam Hebraice *Venet.* 1544. & *Cracoviæ* 1589 [a]. Fuſiſſime de eo agit Cl. Uſſerius Bibl. Theol. MS. pag. 116, &c.

70. [b] MARTIALIS, Lemovicum in Gallia epiſcopus & apoſtolus, una cum S. Petro (ut volunt) ex Oriente Romam venit, indeque ab eo in Gallias amandatur; ubi Lemovicenſibus, Turonenſibus, aliiſque ad fidem converſis, obiit (ut ex actis ejus liquet) an. 74. Mitto, quæ de illo habent, utpote incerta prorſus & fabuloſa, Acta ab Aureliano S. Martialis auditore & ſucceſſore conficta: nec enim vel leviſſimam veritatis umbram habere videntur. De ætate ejus, jam ab aliquot ſæculis acriter inter ſcriptores Gallicos diſputatur; aliis eum huic ſæculo aſcribentibus, aliis ad tertium revocantibus, & adhuc (inquit Labbeus) ſub judice lis eſt. Primus, quod ſciam, ejus meminit Gregorius Turonenſis * ex hiſtoria paſſionis Saturnini; qui non niſi Decio imperante, & conſulatum gerente, h. e. an. Chr. 254. S. Martialem in Gallias miſſum, & Lemovicenſem epiſcopum deſtinatum fuiſſe ſcribit. [c] Aſcriptæ ſunt huic Martiali epiſtolæ duæ, ad Burdegalenſes una, ad Toloſanos altera, repertæ in ſacrario baſilicæ S. Petri in urbe Lemovica, Philippo Galliarum rege imperante, uti præ ſe fert codex MS. Elmenhorſtianus, qui, graſſante inſuper Domitiani perſecutione, ibi repoſitas eſſe mentitur. Primum editæ ſunt a Badio Aſcenſio, *Pariſ.* 1521. deinde in Biblioth. Patr. ſæpius recuſæ, necnon a Geverh. Elmenhorſtio ad calcem Gennadii de Dogm. Eccl. cum notis editæ *Hamburgi*, 1614. Multa ſunt in ipſis epiſtolis longe poſterioris ævi indicia, & quæ nec primi nec tertii ſæculi ſcriptorem manifeſte arguunt: fingit autem ſe fuiſſe Chriſti apoſtolum, cum illo continuo verſatum, ejuſque morti, reſurrectioni & aſcenſioni adfuiſſe. Judam proditorem condiſcipulum ſuum vocat, ſeque iſtum Domino noſtro oſculum dantem, & poſtea ſemetipſum ſuſpendentem vidiſſe narrat. Fingit neſcio quem Philippum Galliarum regem, a ſe converſum, qui baptizatus idolorum templa deſtruxit, & plures Chriſto eccleſias ædificavit. Denique, reclamat ſtylus, & voces ævo apoſtolico penitus ignotæ, ut ſexcenta alia omittam. Nec enim tanti res eſt, ut in hiſce diutius immoremur. Interim ejuſmodi quiſquiliarum curioſi conſulant Andr. Sauſſayum Pariſinum * qui de eo, ejuſque epiſtolis prolixe agit, quas ſtrenue propugnat, licet aliqua parte mutatas, ac depravatas eſſe non diffiteatur.

* Hiſt. Fr. l. 1. c. 30.

* De Myſtic. Gall. ſcript. in S. Mart. p. 3-2.

[d] PROCHORUS, S. Stephani Protomartyris, ut volunt, conſobrinus, unus e ſeptem diaconis ab Apoſtolis Act. 6. conſtitutis, D. Johannis denique auditor, & diſcipulus: Clar. circa an. 70. & Antiochiæ fuiſſe martyrio conſummatum fidem faciunt martyrologia tum edita, tum MSS. Scripſiſſe dicitur vitam S. Johannis Evangeliſtæ & Apoſtoli, quæ exſtat Gr. Lat. in Orthodox. *Baſil.* 1569. Latine tantum, integrior vero in Biblioth. Patr. tom. 2. Sed ſuppoſititiam eſſe aperte ſatis clamant ſtilus, vocabula ævo iſti prorſus ignota, narrationes, & fabulæ, quæ, ſupra quam par erat, in tam brevi libello deprehenduntur; id quod etiam fatentur Baronius an. 92. Lorinus in Act. 6. Braſichalanus, Bellarminus, Labbeus, &c. Eundem eſſe hunc librum cum *Circuitu Johannis*, qui ab Athanaſio inter apocrypha recenſetur, poſt Bellarminum, Voſſium, alioſque lubens conceſſerim. Quod vero objicit Cl. Nourius *, & cum eo Ittigius †, Prochori hiſtoriam ſynopſi Athanaſiana (in qua *Circuitus* iſte *Johannis* memoratur) juniorem eſſe; meminiſſe oportuit, ægre admodum probari poſſe ſynopſim iſtam genuinum eſſe Athanaſii opus, & non potius ad ſequius ſæculum referendum. 70.

* App. ad Bibl. PP. diſſ. 5. Art. 2.

† Diſſ. de PP. Apoſt. n. 22. p. 37.

CERINTHUS, ortu, ut videtur, Judæus, claruit circa an. 80. in Ægypto diu verſatus, & in philoſophicis ſcientiis eruditus, fidem demum Chriſtianam amplexus eſt, ita tamen ut Judaicæ religionis zelum retineret, & Gentiles in eccleſiam admitti ægre ferret. Hinc D. Petrum ob baptiſma Cornelio conceſſum reum egit; Antiochiæ neceſſitatem obſervandæ legis Moſaicæ, & proſelytos circumcidendos eſſe docens, turbas movit; ac D. Paulum profanati introductis Græcis templi Hieroſolymitani accuſavit. Poſtea vero ab eccleſia ſecedens hæreſin in Aſia propagavit, ac ſectam ſibi cognominem inſtituit. [e] Docuit enim non a Deo, ſed a ſeparatis quibuſdam poteſtatibus Dei ignaris mundum creatum eſſe, Jeſum a Joſepho genitum fuiſſe, in eum demum recens baptizatum Chriſtum ſub columbæ ſpecie ſuperne deſcendiſſe, ac ante paſſionem iterum avolaſſe, adeo ut Jeſus 80.

Iren. l. 3. c. 11. Euſeb. l. 3. c. 28. Epiphan. Hær. 28. Theodor. Hæret. fab. l. 2. c. 3.

[a] Denuo ex Hebræo Latine verſum & notis illuſtrat. a Johan. Gagnier *Oxon.* 1706. 4to. iterumque a Jo. Frideric. Breithauptio cum indicibus rerum & verborum *Gothæ* 1707. 4to. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 66. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 146. [c] Conf. *Nourium* in App. ad Bibl. Patrum l. 1. diſſ. 9. *Ittigii* Diſſ. de PP. Apoſt. §. 28. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 17. vol. 9. p. 30. [e] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. ad Hiſt. Cerinth. *Ittigii* Diſſ. de Hær. ad ſect. 1. c. 5. item Append. ad Diſſ. de Hæreſ. ad ſect. 1. c. 5. ſeq. & Hiſt. Eccl. vol. 1. c. 5. §. 25. ſeq.

merus

Sæc. I. a Chr. N. merus homo cruci affigeretur: Chriſtum poſt ſæculi finem mille annos Hieroſolymis regnantem ſanctis viris reſuſcitatis omnium voluptatum carnalium copiam affatim indulturum eſſe. Alia etiam errorum portenta commentus eſt, quæ ab eo accepta Valentiniani in ſyſtema quoddam ineptiarum digeſſerunt. Ut iſtius imprimis hæreſin refelleret, evangelium ſuum edidiſſe D. Johannem autor eſt Irenæus. Eundem etiam tanto odio habuit S. Apoſtolus, ut balneum Epheſi ingreſſurus, cum Cerinthum intro eſſe audiret, pedem eveſtigio retulerit, comites ſuos ſic allocutus, *Fugiamus, ne balneum corruat, in quo Cerinthus eſt, veritatis inimicus.* Addit Hieronymus ª balneum ſtatim corruens Cerinthum ruina ſubita oppreſſiſſe, ut quidem affirmat Feuardentius not. in Iren. lib. 3. c. 3. n. 10. Verum ipſe Hieronymus nihil tale refert. Unde & P. Halloix illud tanquam ἁμάρτημα μνημονικὸν Feuardentio tribuit not. in vit. S. Polycarpi c. 10. p. 557. Scripſit, teſte Caio apud Euſeb. l. 3. c. 28. *Revelationes* quaſdam, quas ab Angelo ſibi patefactas eſſe commentus eſt; in quibus de millennio plurima ſomniavit. Quin &, teſte Dionyſio Alex. apud eund. ibid. non deerant, qui Apocalypſin ſub D. Johannis nomine a Cerintho confictam eſſe prædicarent, occaſione forſan inde nata, quod Chiliaſtarum dogmati, quod Cerinthus ſtrenue tutatus eſt, favere liber iſte videatur.

ª Dial. adv. Luciferian.

AUCTOR Anonymus περιόδων Pauli & Theclæ, alicubi in Aſia Presbyter, claruit vergente ad exitum ſæculo apoſtolico circa ann. 90. Certe, in vivis adhuc agente S. Johanne, qui obiit exeunte ſæculo anno circiter 100, Hic Presbyter immani quodam in S. Paulum ſtudio ductus, quo gratiam ampliorem decuſque ejus nomini conciliaret, *Acta & Circuitus* quoſdam Pauli & Theclæ virginis Iconienſis confinxit, & Paulino nomini ſuppoſuit. Ob id apud S. Johannem accuſatus eſt, qui fraudis falſique hominem convicit, confitentem ſe amore Pauli hoc feciſſe, ac proinde ab Apoſtolo presbyteratus ſui dignitate exauctoratum. Meminit hujuſce rei Tertullianus de Baptiſm. c. 17. p. 231. meminit & Hieronymus de Script. c. 6. Fateor in hodiernis Tertulliani exemplaribus nomen Johannis non occurrere. Verum ex Tertulliano diſerte id citat Hieronymus, unde concludi poteſt, in antiquiſſimis, quibus uſus eſt, codicibus ſe ita repeiſſe. Hæc Acta dudum perierunt, etſi non deſint qui aliter ſentiant. Cl. Grabius *Spicil.* Tom. 1. p. 95. Acta Pauli & Theclæ Græce ex Cod. Barocciano, addita verſione ſua, haud ita pridem edidit, quibus antiquam verſionem Latinam ex Cod. Digbæano ſubnexuit: hæcque vetuſtiſſima illa Presbyteri Aſiatici Acta eſſe contendit; argumentis quidem non cogentibus, nec quæ aſſenſum quidem perſuadere poſſunt. Haud leve huic ſententiæ præjudicium eſt altum S. Lucæ, ipſius Pauli comitis de hac re ſilentium; & quamvis doctiſſimo viro facile largimur, plura præclara Pauli facinora Lucam ſicco pede præteriiſſe, rem tamen tam egregiam, tam ſingularem, tot illuſtribus miraculis cumulatam ſilentio ſupprimere voluiſſe, vix credi poteſt. Sed fortius virum eruditum alia premit difficultas, nempe quod Presbyteri Acta, teſte Hieronymo, fabulam quandam de Leone baptizato continerent, cujus in his nec vola nec veſtigium reperitur. Unde ad commune illud κερτοφύγητον recurrere neceſſe habuit, aut Hieronymum acta iſta omnino non vidiſſe, aut in eorum exemplar corruptum & depravatum incidiſſe. Neutrum quorum ulla autoritate, ulla probabilitate nititur. Quid quod ex ipſis actis haud pauca peti poſſint, quæ ea ab ævi apoſtolici fide, moribus, ſtylo & gravitate longe abeſſe liquido demonſtrarent, ſi tanti eſſet in his diutius immorari. Eſto, fuiſſe virginem nomine Theclam, fuiſſe Pauli ſociam, & multa pro Chriſti nomine paſſam: ſint hæc acta, omnium quæ hac de re hodie ſuperſunt, antiquiſſima, immo Presbyteri iſtius acta pro fundamento habuiſſe. Concedatur ex his ſanctos Patres, Gregorios Nazianzenum & Nyſſenum, Ambroſium, Epiphanium, Chryſoſtomum, alioſque ſua, quæ de Thecla habent, hauſiſſe; ex his hiſtoriam ſuam Pſeudo-Baſilium Seleucienſem, ſuam Simeonem metaphraſtem compilaſſe; non inde ſequitur hæc eſſe ipſiſſima ac genuina Presbyteri iſtius Aſiatici acta, quorum Tertullianus & Hieronymus meminerunt.

ª JUSTUS, Judæus, Piſti filius, Tiberiade in Galilæa natus, vir magni apud ſuos nominis, καὶ γὸ ἦν φύσει τῶς ἐπιφανής, ut de patre ejus teſtatur Joſephus *. Magnæ, graveſque ei cum Joſepho interceſſerunt inimicitiæ; qua de re multa Joſephus in vita ſua, ubi mendacia ejus detegit, & redarguit, calumniaſque a ſe depellit. Clar. anno 90. Scripſit Chronicon regum Judæorum, qui coronati fuerunt, incipiens a Moſe, & perducens illud ad exitum uſque Agrippæ, regum Judaicorum ultimi, h. e. ad annum 100. Scripſit præterea Commentarios de Bello Judaico, quos per viginti annos latere voluit, ne mendacia ſua coarguerentur; quod ei Joſephus objicit. Conjicerem plane hoſce Commentarios eam fuiſſe chronici partem, qua res Judæorum ſub Veſpaſiano & Tito attigit, niſi me aliter ſentire

* In vita ſua.

ª Conf. *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 14.

Sæc. I. a Chr. N. cogeret Stephanus de Urb. * qui Juſtum ait, Τὸν Ἰουδαϊκὸν πόλεμον τ̃ κατὰ Οὐεσπασιανοῦ ἱστορῆσαι. Stylo uſus eſt συντομωτάτῳ, ait Photius *, & pleraque relatu cum primis neceſſaria prætermiſit; additque eum communi Hebræorum vitio laboraſſe, quod Judæus cum eſſet, de Chriſti adventu, deque iis, quæ ipſi acciderunt, aut de miraculis ab illo patratis nullam prorſus fecerit mentionem. Ipſe Joſephus fatetur eum Græcarum diſciplinarum non fuiſſe imperitum, ſed populari quadam facundia, verborumque præſtigiis polluiſſe, quibus ſaniora ſuadentes facile vincere potuit. Juſti vero hujus ſcripta aut alicubi adhuc latent; aut quod veriſimilius eſt, aliquot retro ſæculis perierunt. Sæc. I. a Chr. N.

* In voce Τιβεριάς.
* Cod. 31.

Gentilium Scripta Chriſtum hoc ſæculo perſtringentia.

[a] ACTA PILATI, ſive Relatio ad Tiberium Imp. de Domino noſtro ejuſque morte, reſurrectione, aſcenſione, deque criminibus, quorum apud ipſum reus peragebatur. Romanis in more poſitum fuiſſe, ut Proconſules Rectoreſque provinciarum, rerum apud ſe geſtarum, acta conficerent, atque ad Imperatorem Senatumve tranſmitterent, nemo neſcit, qui in hiſtoria Romana hoſpes non eſt. Notavit id olim hac ipſa in re Euſebius, lib. 2. cap. 2. Παλαιοῦ κεκρατηκότος ἔθους τοῖς τῶν ἐθνῶν ἄρχουσι. *Vetus erat*, inquit, *conſuetudo Provinciarum Rectoribus, ut quicquid novi apud ipſos contigiſſet, Imperatori nunciarent, ne quid ipſum lateret: Pilatus igitur de Reſurrectione Servatoris noſtri Jeſu Chriſti, cujus per univerſam Palæſtinam celebris erat fama, ad Tiberium Principem retulit: multa quoque alia ejuſdem miracula ſe auditu accepiſſe ſignificans, & qualiter ad vitam denuo revocatus, a pleriſque jam Deus haberetur.* Teſtantur id etiam Euſebio antiquiores, Juſtinus Martyr, & Tertullianus: hic *Apologet. adv. Gentes*, cap. 21. p. 20. ubi relationis hujuſce ad Tiberium meminit, ipſumque Pilatum jam *pro ſua Conſcientia Chriſtianum* fuiſſe ait: Ille Apol. 2. ad Antoninum Pium *, ubi ad hæc Pilati acta non ſemel provocat. Καὶ ταῦτα ὅτι γέγονε, δύνασθε μαθεῖν ἐκ τ̃ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γενομένων ἄκτων: *Atque hæc ita geſta eſſe, cognoſcere ex actis quæ ſub Pilato ſunt conſcripta, poteſtis.* Corruperunt hæc acta, falſi tem ad horum imitationem alia condiderunt, tum Hæretici, tum Gentiles. De hæreticis id narrat Epiphan. Hæreſ. 1. n. 1. ſeque non uno iſtorum actorum exemplari uſum eſſe innuit. Gentiles vero, regnante Diocletiano, in Chriſtianorum odium acta ſub Pilati nomine confinxerunt, quæ in lucem tandem protulit Maximinius Aug. juſſitque ut ubique locorum tam in agris, quam in civitatibus publice proponerentur, utque Ludimagiſtri pro dictatis hæc declamanda, & memoriæ commendanda pueris traderent, referente Euſeb. lib. 9. c. 5. Vid. lib. 1. c. 9. Perierunt dudum hæc acta, tam genuina, quam ſuppoſititia. Habetur quidem apud Pſeudo-Hegeſippum *Anacephal.* p. 683. epiſtola Pilati ad Claudium Imper. de hac ipſa re. Verum vanitate ſua ſe ſtatim prodit, ac proinde merito ab omnibus rejicitur.

* P. 76. c. 81. C.

Concilia hoc Sæculo habita.

[b] HIEROSOLYMITANUM, ſynodorum omnium proprie dictarum prima, Hieroſolymis ab Apoſtolis circa annum 47. celebrata. Occaſionem dedit exorta nuper Antiochiæ inter fideles Judæos, & e Gentibus converſos controverſia, de circumciſionis, rituumque Moſaicorum obſervantia ad ſalutem neceſſaria. Quis fuerit hujus controverſiæ ſtatus, lector, paucis accipe. Judæi ad Chriſti fidem traducti, legis ſuæ a tot retro-actis ſæculis receptæ, toties divinitus confirmatæ, amorem cultumque ægre admodum deponere potuerunt. Ferebant in oculis Moſen ſuum; Venerabantur Majorum inſtituta, rituſque a Deo traditos, maxime, qua Dei peculium cenſebantur, circumciſionem. Hæc in eccleſiam Chriſtianam ſecum inferre ſatagebant, hæc non minus quam Chriſti præcepta ad ſalutem neceſſaria ubique venditabant. Neque id modo, ſed & Gentiles qui religionem Chriſtianam amplectebantur, ad ea obſervanda cogere ſtuduerunt, fruſtra alioquin Chriſti gratiam in hac vita, & æternam fœlicitatem in futura expectaturos. Verum animoſe reſtiterunt Gentiles, neque graviſſimo huic jugo colla ſubdere voluerunt. Hinc nata Antiochiæ lis, ubi magna erat Judæorum frequentia, non levi contentione utrinque agitata, neque Pauli & Barnabæ autoritate ſopiri potuit. Ipſis igitur ab eccleſia Antiochena Hieroſolyma miſſis, ad Apoſtolos res devenit; qui Concilium hanc in rem mox cogebant: Præcipuas in hac ſynodo

a Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 10. §. 13. vol. 13. p. 477. & l. 6. c. 12. § 12. vol. 14. p. 271. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 23. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 1. not. 19. ad vit. *S. Petri.* b Conſ. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 171. ſeq. *Jugn* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. c. 2.

partes

Sæc I. a Chr. N. partes ſuſtinebant, B. Petrus, & Jacobus Hieroſolymorum antiſtes. Sententiam primus dixit Petrus, inter Apoſtolos ſenior, decretoriam Jacobus, utpote loci Epiſcopus; nempe Gentiles non aliis legis ceremoniis teneri, quam ut ab iis quæ immolata ſunt ſimulachris, a ſanguine, ſuffocato, & ſcortatione abſtinerent. Exſtat decretum & epiſtola ſynodica apud S.Lucam Act.c.15. Non obſtante decreto hoc apoſtolico, controverſia penitus non deferbuit. Latitabant in angulis Pſeudo-apoſtoli, falſique doctores, qui fermentum hoc Judaicum ſpargere non ceſſabant. His ut occurreret S. Paulus, ei omnibus modis enitendum erat. Hinc natæ ei tot curæ, labores, moleſtiæ; hinc nova prædicandi ſeges, nempe ut oſtenderet non legem Moſis, ſed evangelium Chriſti, methodum eſſe ſalutis a Domino inſtitutam; neque legis opera, ſed fidem Chriſti (i.e. verum, ſincerumque aſſenſum & obſequium promiſſis præceptiſque evangelii præſtitum) ad ſalutem eſſe neceſſariam. Sæc. I. a Chr. N. Neque ad referandas pleraſque D.Pauli epiſtolas, præſertim ad Romanos, Corinthios, Galatas, aptior ulla, rectiorve clavis adhiberi poteſt. Verum hæc obiter. Plures alias Apoſtolorum ſynodos memorant ſcriptores pontificii; nempe Hieroſolymitanam circa electionem Matthiæ Apoſtoli anno Chr. 33. paulo poſt Domini noſtri in cœlum aſcenſum; alteram itidem eodem loco in feſto Pentecoſtes habitam; ne de aliis dicam, quibus Conciliorum nomen improprie & καταχρηστικῶς tribuitur, quæ potius piorum conventus, quam cœtus ſynodales haberi debent. De Canonibus & Conſtitutionibus, quæ Apoſtolorum nomine vulgo circumferuntur, quæque primis eccleſiæ ſæculis condita, tandem in unum codicem collecta ſunt, ſupra inter S. Clementis opera egimus.

Finis Sæculi Primi.

SÆCULUM GNOSTICUM.

Conſpectus Sæculi.

Sæc. II. ab an.C.

NON obſtante Judæorum in Chriſtianos odio pluſquam Vatiniano, nequicquam valentibus tum philoſophorum argumentis, tum imperatorum armis, mire invaleſcit Chriſtiana religio, non paucis ex illuſtrioribus gentilibus ad fidem converſis, J. Martyre, Theophilo Antiocheno, *&c.* qui oblatis pro Chriſtianis eorumque cultu apologiis, ſanctiſſimam religionem ab Ethnicorum calumniis ſtrenue vindicant. Turpiſſima Gnoſticorum hæreſis, Valentiniani, Carpocratiani, Menandriani, Marcionitæ [a], *&c.* ſcholæ Simonianæ ex præcedenti ſæculo propagines, latius ſe diffundunt. Succedunt hæreſes Tatiani, Montani, Theodoti, ut alias impuriſſimas ſectas taceam. S. Biblia non una vice ex Hebræa in Græcam linguam transfunduntur. Ceſſantibus Hieroſolymorum epiſcopis, qui huc uſque ex circumciſione fuerant, primus ex gentibus conſtituitur Marcus ann. 136. Viget ſchiſma in cauſa Paſchali, hinc Victore Romano epiſcopo feſtum Paſchatis die ſolum dominica, illinc Polycrate cum epiſcopis Aſiaticis quartadecima luna (quacunque demum die contigerit) celebrandum eſſe pertinaciter contendente; in Aſiaticos idcirco anathematis fulmen temere vibrat Victor. Variæ inde ſynodi tum in Oriente, tum in Occidente habitæ, de quibus Euſeb. lib. 5. c. 23, 24, 25. Sub initium ſæculi an. 107. imperante jam Trajano contigit tertia adverſus Chriſtianos perſecutio, hoc nomine excitata, quod ſolennes illorum conventus *Hetæriæ* eſſent, & illicita collegia, legibus Romanis diſerte vetita. De Chriſtianis Plinium juniorem Bithyniæ proconſulem conſuluerat Trajanus: reſpondit Plinius, bonos eſſe viros, prava quidem & immodica ſuperſtitione laborantes, ſed ad mortem pro religione ſubeundam paratiſſimos. Reſcripſit Trajanus, Chriſtianos proinde *conquirendos non eſſe, ſi vero deferantur & arguantur, puniendos*. De hoc reſcripto argute prorſus Tertullianus Apol. cap. 2. *O ſententiam neceſſitate confuſam; negat inquirendos, ut innocentes: & mandat puniendos, ut nocentes, parcit, & ſævit, diſſimulat, & animadvertit: Quid temetipſam cenſura circumvenis? Si damnas cur non & inquiris? Si non inquiris, cur non & abſolvis? Damnatis ergo oblatum, quem nemo voluit requiſitum; qui puto jam non ideo meruit pœnam, quia nocens eſt; ſed quia, non requirendus, inventus eſt.* Quartam perſecutionem ſub Adriano ponit Sulpitius Severus; quam tamen Euſebius aliique ad Marci Antonini tempora referunt, circa an. 163. neque unum duntaxat annum duraſſe videtur hæc perſecutio. Certe an. 167. in Galliis vehementius exarſit; quod teſtantur tot illuſtrium martyrum certamina, qui Lugduni pro pietate occubuerunt; de quibus ex ipſis Lugdunenſium & Viennenſium literis prolixe agit Euſebius, lib. 5. c. 1.

a Conf. *Itig.* Diſſert. de hæreſ. ſect. 2. item Append. ad Diſſert. de hæreſ. ad ſect. 2. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. hæreſ. *Gnoſtic.*

SCRI-

SCRIPTORES.

Sæc. II. ab an.C. 101.

[a] IGNATIUS: De hujus patria & parentibus ſilent veteres: *Nuvanienſem* ex verſione Pocockiana appellat Gregorius Abulpharagius *Hiſt. Dynaſt.* Dyn. 7. p. 119. unde colligit Ern. Tentzelius*, ipſum Nora (Antonino Nura, Sardiniæ urbe, cujus Ptolemæus, Pauſanias, Stephanus, aliique meminerunt) oriundum eſſe non infelici ſane conjectura. Interim notari meretur, niti id omne unius egregii fabulatoris fide (ut ſunt omnes pene ſcriptores Arabes) ejuſque admodum recentioris (claruit quippe circa ann. 1284.) de re, cujus ne γρῦ quidem habent vetuſtiores: ut nihil dicam de more primorum eccleſiæ ſæculorum, quo eccleſiarum antiſtites vel ex propriis civitatibus, vel ex locis vicinis ut plurimum eligi ſolebant. Quid vero commercii Antiochiæ cum Sardinia? ut, ſi locum natalem deſignet Gregorius, non video, quare non potius Noræ, quam in Cappadocia collocant Strabo* & Diodorus Siculus, in Phrygia Corn. Nepos*, in confinio Lycaoniæ & Cappadociæ Plutarchus †, quam Noræ in Sardinia, utpote longe remotiori, Ignatii natales ſint aſcribendi. Rem igitur omnem in medio relinquo. Neque enim tanti eſt, ut pluribus pertractaretur. Vide quæ habet Grabius Spicileg. SS. Patr. Sec. 2. tom. 1. p. 1. Eundem eſſe Ignatium cum puerulo illo, quem manibus ſuis ſublatum Chriſtus diſcipulis exhibuit, indeque nomen Θεοφόρυ reportaſſe volunt S. Metaphraſtes, Nicephorus, aliique, incerta prorſus traditione. Teſtis nobis eſt Chryſoſtomus* illum cum apoſtolis familiariter vixiſſe, ab iiſque fluenta ſpiritualia hauſiſſe, ϗ ῥητῶν, ϗ ἀποῤῥήτων αὐτοῖς κοινωνῆσαι, & ſedis Antiochenæ principatu dignum ab iis eſſe judicatum. Certe mortuo Euodio, ad eccleſiæ iſtius præſulatum evectus eſt: hancque gratiam ſuſcepit διὰ τῆς τῦ μεγάλυ Πέτρυ δεξιᾶς, ut loquitur Theodoritus*, *ipſo Petro manus ei imponente.* Rexerat hanc eccleſiam annos pluſquam 40. cum Trajanus Parthis bellum illaturus, Antiochiam venit, a quo S. Ignatius ad beſtias damnatur, & Romam ad martyrium ſubeundum vinctus mittitur: ubi in amphitheatrum productus 13. Cal. Januar. corpore leonum dentibus mox comminuto beatam animam Deo reddidit. De tempore quo paſſus eſt B. Martyr, non eadem eſt omnium ſententia. Vulgo refertur ad ann. 107. quia Acta Ignatiana factum id Sura & Senecione Coſſ. diſerte tradunt. Ad ann. ſequentem referunt Heuniſchius & Olearius: ad an. 110. Cocus & Rivetus. Sed certum eſt fieri id non potuiſſe ante annum 112. quo Trajanus Antiochiam venit, bellum Parthis illaturus; quod invicte demonſtrant Pagius & Noriſius. Quinimo Wilh. Loydius, tunc Aſaphenſis, nunc Vigornienſis epiſcopus, Chronologorum hujus ævi facile princeps, martyrium hoc non niſi in ann. 116. reponit. Chronotaxim ſuam ita breviter inſtituit; anno 112. Trajanum Athenis fuiſſe, inde in Aſiam trajeciſſe, & Antiochiam veniſſe: ann. 113. in hoſticum progreſſum, in Armenia hybernaſſe; anno 114. reliqua Armenia in ſuam poteſtatem redacta Edeſſæ hybernaſſe; anno 115. ſubacta Meſopotamia & Adiabene, Antiochiam rediiſſe; docere Malelam graviſſimum illum terræ motum illo ipſo tempore Antiochiæ contigiſſe, eaque occaſione territum, quo deos ſuos placaret, in Chriſtianos Antiochenos ſæviiſſe, ac præcipue Ignatium Chriſtianorum primipilum ad mortem damnaſſe, qui proinde Romam miſſus eſt, & a leonibus diſcerptus 13. Cal. Jan. ann. 116. Quæ quidem omnia ſolidis rationum & hiſtoriarum momentis confirmat, literis hac de re ad Cl. Pagium datis, quæ apud ipſum videri poſſunt Crit. in Annal. Bar. ad ann. 107. Num. 3. 4. 5. 6. ut proinde falſa eſſe & interpolata hac in parte martyrii Ignatiani acta, neceſſe fit, quæ Sura & Senecione Coſſ. hæc contigiſſe tradunt. Verum de itinere, totoque martyrii Ignatiani curſu, videnda ſunt antiquiſſima martyrii ejus acta; de quibus infra.

* Exercitat. Select. 3. n. 1. 2.

* Lib. 12. p. 537. l. 18. p. 620.

* In Eumen. c. 5. p. 202.

† In vit. Eumen. p. 589.

* Homil. in S. Ignat. p. 499. tom. 1.

* Dialog. 1. p. 11.

[b] OPERA GENUINA.

Epiſtolæ 7. viz. ad Epheſios, ad Magneſianos, ad Trallianos, ad Romanos, ad Philadelphenos, ad Smyrnæos, ad Polycarpum. Priores quatuor Smyrnæ, tres poſteriores Troadis, dum iis locis, Romam ad martyrium ſubeundum contendens, hæreret, ſcriptæ. Ex his 7. epiſtolam ad Polycarpum rejicit ἐ πάνυ Uſſerius, levibus quibuſdam ſuſpiciunculis inductus, quas apud ipſum videre eſt Prolegom. in Epp. Ignat. cap. 2. Verum epiſtolam hanc ab omnibus tum [c] Uſſerii, tum Dallæi objectiunculis egregie vindicavit

[a] Conf. *Oudin.* tom 1. p 71. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. ad vit. *Ignat.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 13. vol. 5. p 38. ſeq. Item ad *Hieron.* de Script. Eccleſ c. 16 *Aug.* Diſſ. de PP. Apoſt. §. 83. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 89. ſeq. *Nour.* in App ad Bibl. PP. l. 1. diſſ. 7. vol. 1. *Du Pin.* Hiſt Eccleſ. vol. 1. p. 35. *Aug.* Diſſ. de PP. Apoſt. §. 84. ſeq. Item Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 1. §. 1. 2. & c. 3. [c] Conf. *Nourium* in App. ad Bibl. Patrum l. 1. diſſ. 7. c. 22. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom 2. not. 6. ad vit. *Ignatii.*

Sæc. II. ab an.C. vindicavit Pearſonus noſter Vindic. Ignat. part. 1. c. 6. ut nulla amplius dubitandi ratio maneat. Epiſtola ad Romanos in codice Medicæo ad finem mutilato deſiderabatur. Quem defectum ut ſuppleret Voſſius, vulgatam ad Romanos epiſtolam ad fidem antiqui interpretis Uſſeriani Actorum Ignatianorum, quibus hæc epiſtola incluſa erat, recognovit, & reſectis interpolatoris additamentis, optimo, quo potuit, modo reſtituit. Sed repertis tandem Actis Græcis genuinis, epiſtola hæc vera & ſincera caput extulit, priſtinumque locum inter 7. genuinas recepit. En præclarum Polycarpi * de his epiſtolis teſtimonium, ἐξ ὧν μέγαλα ὠφεληθῆναι δυνήσεσθε· περιέχουσι γὰρ πίστιν, καὶ ὑπομονὴν, καὶ πᾶσαν οἰκοδομὴν τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἀνήκουσαν: *Ex iis magnam vobis percipere utilitatem licebat: continent enim fidem, patientiam, & cætera, quæ ad augendum Domini noſtri cultum pertinent.* Et ſunt ſane primævæ pietatis, doctrinæ eccleſiaſticæ, & reginimis epiſcopalis in ipſa apoſtolica eccleſia vigentis teſtes luculentiſſimi. Hanc ob cauſam acriter in eos inſurgunt novatores, totiſque viribus oppugnarunt Blondellus, Salmaſius, Dallæus, doctiſſima Novaturienſium capita. Ne quid jam dicam de minorum gentium ſcriptoribus, Oweno, Voetio, &c. Sed inanes horum impetus fortiter debellavit, ὁ πάνυ Hammondus noſtras, diſſertationibus quatuor adverſus Blondellum, alioſque ann. 1651 editis: cui ſuccenturiatus doctiſſimus, & nunquam ſine honoris præfatione nominandus, Johan. Pearſonus, poſtea epiſcopus Ceſtrienſis, Vindicias Ignatianas an. 1672. in lucem emiſit; quibus objectiones omnes funditus adeo diſflavit, & cauſam Ignatianam tot validis, invictiſque argumentis munivit, ut mirum plane videri debeat, ſi adverſarii noſtri copias ſuas toties devictas in aciem iterum proferre audeant. Has epiſtolas a multis retro ſæculis miſere interpolatas tandem integritati ſuæ reſtituere incœpit Rev. Armachanus, edito e regione Græci textus vetuſtiſſimo interprete Latino e publica Gonvilii & Caii apud Cantabrigienſes collegii, & privata Rich. Montacutii epiſcopi Norvicenſis bibliothecis deſumpto, additamentiſque Græcis minio diſtinctis, quo vera a falſis facilius diſcernerentur: diſſertationes item præliminares, & notas adjunxit, *Oxon.* 1644. [a] Biennio poſt, viz. an. 1646. V. Cl. If. Voſſius textum Græcum genuinum e bibliotheca Medicæa, ubi diu latuerat, antiquo interpreti Uſſeriano apprime congruentem, una cum iſta verſione, ac ſuis notis divulgavit. Demum anno ſequenti, ut editionem ſuam abſolutam redderet, Uſſerius appendicem geminam, Voſſii textum complexam cum nova verſione, aliiſque huc ſpectantibus, addidit. Non deſunt, qui plures epiſtolas Ignatium ſcripſiſſe volunt, præſertim in hoc ſcribendi officio Antiochenos ſuos negligere noluiſſe. Exſtant quidem bina fragmenta ex Ignatii epiſtola πρὸς Ἀντιοχεῖς apud Damaſcenum Parall. l. 3. c. 27. & Anton. Meliſſam l. 1. ſerm. 14. Quæ cum in ſuppoſititia quam habemus hodie ad Antiochenos epiſtola non reperiantur, inde colligit Clar. Grabius * ex genuina quadam Ignatii ad Antiochenos epiſtola deſumpta eſſe. Quod mihi quidem parum probabile videtur, ne leviſſima iſtiuſmodi epiſtolæ mentione ab Euſebio, Hieronymo, vel a veterum quoquam facta. Quod fieri vix potuit, ſi Damaſceni adhuc ætate, multo magis Meliſſæ, extitiſſet. Sæc. II. ab an. C.

* Epiſt. ad Smyrnæos.

* Spic. ſec. 2. tom. 1. p. 8.

OPERA SPURIA.

Epiſtolæ 8. *ſuppoſititiæ* hoc ordine ſequuntur. 1. *ad Mariam Caſſobolitam*, Gr. Lat. Huic præmittitur in editione Uſſeriana 1644. ſed Latine tantum, eaque tum primum edita, Mariæ Caſſobolitæ ad Ignatium epiſtola. In appendice vero 1647. pag. 75. ex codice Medicæo Græce extulit Uſſerius. Ab ejuſdem, qua prior, impoſtoris manu profecta videtur, Antonio tamen Meliſſa vetuſtior, a quo citatur, lib. 2. ſerm. 19. 2. *ad Tarſenſes*, 3. *ad Antiochenos*, 4. *ad Philippenſes*, 5. *ad Heronem*, 6. *ad B.Virg. Mariam*, 7. *ad Johannem Apoſtolum* duæ. Tres iſtæ poſteriores Latine tantum exſtant: quibus accedit epiſtola Ignatii altera ad Mariam Virginem una cum B. Virginis reſponſoria.

[b] De epiſtolarum Ignatii genuinarum interpolatione, & ſpuriarum ſuppoſitione, talem ferunt cenſuram Cll. Uſſerius & Pearſonus; genuinas ineunte ſæculo ſexto interpolatas eſſe, quippe quas primi citarunt Steph. Gobarus circa ann. 580. Anaſtaſius Antiochenus an. 595. & Chronici Alexandrini autor an. 630. Addit Uſſerius (quod & pluribus probare nititur) ab eadem illas manu corruptas eſſe, quæ canonibus apoſtolicis capitula poſteriora 35. affinxit, & conſtitutiones apoſtolicas interpolavit; interpolatorem vero quiſquis demum fuerit, hæreticum fuiſſe. De epiſtolis ſpuriis, quæ Græce exſtant, ſic cenſent, illas, exeunte eodem ſæculo, confictas eſſe; utpote quas primi allegarunt Anaſtaſius Presbyter circa an. 650. Antiochus Monachus an. 614. Damaſcenus & Meliſſa. Excipit iſtarum numero Cl. Pearſonus epiſtolam ad Philippen-

a Conf. *Tho. Smithi* Epiſt. duas de S. *Ignatii* Epiſtol codice MS. Medicæo in Append. num. 3. ad *Joh Glaſtonienſ* Chronicon. a *Tho. Hearne* editum. b Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. diſſert. 7. part. 2 *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. not. 8. ad vit. *Ignatii.*

ſes,

Sæc. II. ab an.C. ſes, quam recentioris ævi, Adone tamen Viennenſi a quo citatur, antiquiorem eſſe vult. Tres denique epiſtolas Latinas, Latinæ originis ac multo recentioris commatis eſſe arbitrantur, quippe quæ a Bernardo, Dionyſio Carthuſiano, & Pſeudo-Dextro primum citatæ deprehenduntur.

In editionibus Ignatii ſere omnibus habetur vetuſtus epiſtolarum interpolatarum interpres Latinus, quem Adone Viennenſi (qui circa an 875. floruit) antiquiorem eſſe conjicit Uſſerius. In editionibus vero Uſſerianis habetur Latina epiſtolarum non interpolatarum verſio, de qua ſupra. Robertum epiſcopum Lincolnienſem ejus autorem eſſe opinatur idem Uſſerius.

Judicia doctorum virorum cum Proteſtantium, tum Pontificiorum de epiſtolis Ignatianis, præcipue 7. genuinis collegit & inter ſe contulit Clar. Tentzelius Exerc. Select. 3. num. 6. 7. & ſeqq. qui tandem ſuam addit ἐπίκρισιν, ſe nihil pro Ignatiano habere, niſi quod a patribus priorum poſt martyrium Ignatii ſæculorum ſanctiſſimo viro tribuitur; codicem Florentinum ab omnibus plane interpolationibus ac mutilationibus, corruptionibuſque liberum immunemque haud eſſe; ex quibus omnibus conſequitur (num. 11.) genuinas Ignatii epiſtolas hodie non ſupereſſe, ſed variis modis alibi interpolatas, alibi decurtatas in Uſſerii Voſſiique editionibus exiſtere. Verum objectiones Tentzelianas ſolide refellit Grabius noſter not. ad Spicileg. Sec. 2. t. 1. p. 227. 228. quas vide [a].

[b] Variis Epiſtolarum Ignatii editionibus enumerandis ſuperſedeo, quas accuratiſſime recenſuit Cl. Pearſonus [*], ex quo catalogum ſuum texuit Oudinus [*]. Hunc ſequutus eſt Nic. Nourius Appar. ad Biblioth. PP. Diſſert. 7. part. 3. c. 1. qui etiam illos qui annotationes in Ignatium ſcripſerunt, aliaſque obſervationes de ſuo exhibet. Præſtitit id etiam diligens antiquitatis eccleſiaſticæ cultor, Thom. Ittigius profeſſor Lipſienſis, qui omnes ſere Ignatii editiones una cum augmentis cuique propriis ſerie quadam hiſtorica repræſentat, & inter ſe confert Biblioth. PP. Apoſt. num. 84. & ſeqq. Editiones præſtantiſſimæ, & quæ maximo in pretio habentur, ſunt Uſſerianæ *Oxon.* 1644. 4°. una cum appendice Ignatiana *Lond.* 1647. 4°. Voſſiana *Amſtel.* 1646. 4°. Prodiit iterum *Lond.* 1680. Coteleriana in Biblioth. Patrum Append. *Par.* 1672. fol. Quam editionem expreſſit, & meliori ordine digeſſit, notis Uſſerii, Voſſii, Cotelerii, cuivis paginæ ſubnexis, Joh. Clericus *Amſtel.* 1698. 2. vol. fol [c].

[*] Proœm. c. 2. 3. 4. 5.
[*] Suppl. ad Bell. p. 8.

Conficta olim erat ab hæreticis, ut videtur, quibuſdam ſub Ignatii nomine Διδαχὴ ſive Διδασκαλία, qua explicabantur traditiones & dogmata ab apoſtolis inter colloquendum accepta. Ex hujuſmodi, ut dictum eſt, Διδασκαλίαις variis conſarcinatæ ſunt Conſtitutiones apoſtolicæ: & in iis locum non infimum meretur Ignatiana, ita tamen aliis immixta ac confuſa, ut quænam ei ſint propria, ne divinando quidem quiſquam aſſequi poſſit. Fragmenta vero quædam proferunt Damaſcenus & Antonius Meliſſa. Exſtant ſub Ignatii nomine Στίχοι εἰς Ἀδάμ, quos olim mediante Uſſerio ex regis Galliæ bibliotheca deſcribendos curavit Ger. Langbainus, quique inter ejus Adverſaria reperiuntur. Initium ad finem exhibet Grabius loc. citat. p. 229. Verum non ſunt Ignatii noſtri, ſed Ignatii cujuſdam diaconi, longe recentioris ævi, autoris Tetraſticorum, quæ Babriæ ſive Gabriæ perperam aſcribi ſolent.

PHILO, diaconus Tarſenſis, & AGATHOPUS eccleſiæ Antiochenæ diaconus, 107.
Ignatii ex Oriente ad Romam uſque comites (quorum ipſe meminit in fine epiſtolæ ad Philadelphenos) ſcripſerunt, ut par eſt credere, martyrii Ignatiani Acta [d]. Quibus quæ Ignatium inter & Trajanum Antiochiæ eo tempore agentem acta ſunt, ſententiam ab imperatore in eum latam, totius viæ & itineris Romam uſque curſum, celeberrimam ejus ad Romanos epiſtolam, denique illius in Amphithearro cum leonibus certamen, oſſiumque ad Antiochiam deportationem luculenter deſcribunt. Poſtremam eorum partem ſi non penitus ſpuriam, certe in quibuſdam interpolatam cum Grabio [*] noſtro arbitror; partim quia dicitur, comites Ignatianos dominum oraſſe ut ſe infirmos, de iis quæ facta fuerunt certos faceret, quæ nempe ipſi ſuis oculis nuper luſtraverant; partim quia dicitur, facta hæc eſſe Sura & Senecione ſecundum Coſſ. id eſt, ann. 107. quum Trajanum non niſi poſt annum 112. Antiochiam veniſſe conſtat. Unde hæc pars in codice Cottoniano penitus deeſt, & ex his quædam in ipſis Sim. Metraphraſtæ Actis non habentur. Horum Actorum antiquiſſimam verſionem duplicem primus eruit Rev. Uſſerius, & in Append. Ignat. an. 1647. publici juris fecit. Edidit etiam Bollandus in vitis SS. ad primum Februarii diem. Tandem favente Numine ipſa acta Græca, cum vetuſtiſſima verſione Uſſeriana apprime convenientia, & in iis præclariſſimam, quæ hactenus deerat, ad Romanos epiſtolam, e codice Colbertino eruit,

[*] Ubi ſupra p. 22.

[a] Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. l. 1. diſſert. 7. part. 3. c. 3. §. 7. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 13. vol. 5. p. 42. ſeq. & vol. 9. l. 5. c. 38. p. 415. [c] Hæc editio Joh. Clerici recuſa eſt *Amſtel.* 1723. 2. vol. fol. *Ignatii* Epiſtolæ genuinæ prodierunt cum notis *Jo. Pearſoni* antea ineditis, & novis *Thomæ Smith* Oxon. 1709. 4to. [d] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. not. 3. ad vit. *Ignat.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 13. vol. 5. p. 41. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 1. §. 39.

Sæc. II. ab an.C. & addita nova verſione Latina edidit Theodoricus Ruinartus Congregat. S. Mauri monachus Benedict. in Append. ad *Acta Martyr. ver. & ſincera* Pariſ. 1689. 4°. pag. 696. unde in Spicilegium ſuum tranſtulit doctiſſimus ſimul & diligentiſſimus Grabius Sæc. 2. tom. 1. p. 9. & ſeqq.

108. [a] POLYCARPUS, Smyrnenſis, circa extrema Neronis natus nonnullis eſſe videtur. *Vir*, inquit Irenæus*, *qui non ſolum ab Apoſtolis eruditus, & cum multis, qui Dominum viderant, familiariter verſatus, verum etiam in Aſia Smyrnenſis eccleſia ab ipſis Apoſtolis ordinatus eſt epiſcopus:* Johannem Apoſtolum præcipue intelligit, cujus diſcipulus Polycarpus fuit, atque ab eo epiſcopus conſtitutus, idque factum eſſe circa an. 94. vel 95. neceſſe eſt; ſi modo vera ſit doctiſſimi Uſſerii conjectura, eum eſſe Smyrnenſis eccleſiæ Angelum illum, cui epiſtolam ſcripſit D. Johannes, *Apocal.* 2. Orta gravi de die Paſchatis controverſia, Romam ſe contulit, ibique cum Aniceto epiſcopo (qui juxta Pearſoni & Dodwelli calculum, ex Eutychio hauſtum, pontificatum iniit an. 142.) familiariter verſatus eſt, plurimoſque Marcionis & Valentini errore deceptos ad fidem reduxit. Demum ſub M. Antonino, vel ut alii, Antonino Pio, incaleſcente perſecutione, Polycarpus Smyrnæ ad rogum damnatus, igni traditur: at flamma inſtar veli navalis ventorum flatu ſinuati corpus martyris circumvolitante, neque illud tangere auſa, tandem gladio confoſſus eſt.

* L. 3. c. 3.

Mortui corpus in cineres redegerunt Ethnici, ne abreptas ejus reliquias divino honore Chriſtiani proſequerentur, veriti. *Stulti* (inquit eccleſia Smyrnenſis) *qui ignorarunt nos nec poſſe unquam Chriſtum relinquere, nec alium quenquam colere: illum enim utpote filium Dei adoramus, martyres vero tanquam diſcipulos & imitatores Domini merito amore proſequimur ob eximiam ipſorum benevolentiam, quam erga regem & magiſtrum ſuum declararunt.* Oſſa tamen martyris ſemiambuſta *gemmis pretioſiſſimis* (ut ipſorum verbis utar) *cariora, & quovis auro puriora* collegerunt Chriſtiani, & ſepulchro honorifice intulerunt, paſſionis illius memoriam celebrato quotannis die feſto recolentes. Atque ita paſſus eſt ſanctiſſimus martyr, ἐνδόξως καὶ ἐπιφανέστατα μαρτυρήσας, ἐξῆλθε τοῦ βίου inquit de eo Irenæus*, id eſt, interprete Rufino, *nobilis vivendo, ſed & moriendo nobilior exſtitit.* Quippe qui vitam martyrio conſummavit. Erat certe egregium primævæ fidei, pietatis & conſtantiæ exemplum.

* Ap. Euſeb. l. 4. c. 4. p. 127.

Sæc. II. ab an.C. Integram hanc tragœdiam mira eloquentia & gravitate depingit eccleſia Smyrnenſis prolixiori epiſtola encyclica data ad Philadelphenſes, omneſque eccleſiæ Catholicæ fideles, cujus longe maximam partem conſervavit Euſebius Hiſt. Eccleſ. lib. 4. c. 15. Integram vero ex Cod. Barocciano Græce cum veteri verſione Latina, notiſque ſuis dedit Uſſerius Append. Ignat. p. 13. unde priorem partem, quæ in Euſebio deerat, in annotationes ſuas tranſtulit Valeſius in Euſ. lib. 4. c. 15. p. 68. Obiit Polycarpus πάνυ γηραλέος (inquit Irenæus) *valde longævus*, nempe 86. ætatis anno, ita enim ipſe proconſuli dixit, ὀγδοήκοντα καὶ ἓξ ἔτη δουλεύω αὐτῷ, *Sex & octoginta annos Chriſto miniſtravi:* quos non de Chriſtianæ profeſſionis tempore, ut ex recentioribus nonnulli interpretantur; ſed de toto vitæ curſu intelligendos eſſe volunt veteres. De anno quo martyrium paſſus ſit, mire variant ſcriptores. Euſebius illum reponit in an. Chr. 167. Uſſerius & Bucherius an. 169. Petitus an. 175. Doctiſſ. vero Pearſonus noſter eum an. Chr. 147. paſſum eſſe ſtrenue contendit. Quod prolixe, neque uno argumentorum genere demonſtrat. Vide ipſum hac de re fuſe atque erudite diſſerentem, Diſſert. 2. c. 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20.

Scripſit epiſtolas plures, partim ad vicinas eccleſias, ut eas confirmaret, partim ad quoſdam ex fratribus, admonens illos, atque exhortans, uti refert Irenæus*. *Epiſtolam ad Athenienſes* citant S. Maximus †, & Johannes Maxentius; aliam ad Dionyſium Areopagitam memorat Suidas in voce Πολύκ. Verum iſta ſpuria videtur. [b] Ex his etiamnum exſtat *epiſtola ad Philippenſes*, Latine una cum Ignatii epiſtolis ſæpius edita, primum vero Gr. Lat. a Petro Halloix, Soc. Jeſu, in vita Polycarpi, *Duaci*, 1633. Deinde auctior a Rev. Uſſerio in Append. Ignatiana, 1647. Græce & Latine edita. Illam denique inter varia ſacra in lucem nuper emiſit, notiſque prolixis & miſcellaneis ornavit, dicam, an oneravit, vir eruditus Steph. Moynius, theologus Leidenſis, *Lugd. Bat.* 1685. 4° [c]. Ubi tamen notatu non indignum eſt, iſtam epiſtolæ partem, ubi celeberrimum illud epiſtolis Ignatianis teſtimonium redditur, deeſſe: quæ utcunque in MS. ſuo codice non haberetur, neſcire tamen non potuit eam tum in Halloixiana, tum in Uſſeriana editione reperiri. De hac epiſtola ita Irenæus*, ἔστι δὲ ἐπιστολὴ Πολυκάρπου πρὸς Φιλιππησίους γεγραμμένη ἱκανωτάτη, ἐξ ἧς καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς πίστεως αὐτοῦ, καὶ τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας, οἱ βουλόμενοι καὶ φροντίζοντες τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας δύναν-

* Epiſt. ad Florin. ap. Euſeb. l. 5. c. 20.

† Prolog. ad opp. S. Dionyſ.

* L. 3. c. 3. & ap. Euſ. l. 4. c. 14.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 44. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 14. vol. 5. p. 47. *Tillemont* Memor. Eccleſ. ad vit. *Polycarpi* tom. 2. *Ittig.* Diſſ. de PP. Apoſt. §. 89. ſeq. & *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 17. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 1. § 3. ſeq. b Conf. *Nourr.* in App. ad Bibl. PP. l. 1. diſſert. 8. art 2. ſeq. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 3. ſec. 8. item Append. ad Diſſert. de hæreſ. ad c. 10. §. 101. ſeq. c Rurſus prodiit ad calcem S. *Ignatii* Epiſtolas, cum notis *Tho. Smith* Oxon. 1709. 4to.

τῶν

Sæc. II. ab an.C. τῆ μαθεῖν. *Exſtat etiam epiſtola Polycarpi ad Philippenſes luculentiſſima, ex qua quicunque ſalutis ſuæ curam gerunt, poterunt, ſi volent, & formam fidei illius, & prædicationem veri-*
* Cod 126. *tatis cognoſcere.* Nec aliter Photius *, Ἀνεγνώσθη καὶ Πολυκάρπου ἐπιστολὴ πρὸς Φιλιππησίους, γέμουσα πολλῆς νουθεσίας μετὰ σαφηνείας καὶ ἁπλότητος κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν τῆς ἑρμηνείας τύπον. *Lecta eſt Polycarpi epiſtola ad Philippenſes, multis referta admonitionibus cum perſpicuitate ac ſimplicitate, eccleſiaſtici more inter-*
* In voce Πολυκ. *pretis.* Πάνυ θαυμαστὴν vocat Suidas *, *valde*
* De Script. c. 17. *utilem* Hieronymus *, aitque eam etiam ſuo tempore in Aſiæ conventu legi ſolitam. Et hæc de epiſtola Polycarpiana pro inſtituti noſtri ratione dixiſſe ſufficere potuit. Quoniam vero nondum penitus ſopita ſit de ejus autoritate controverſia, non abs re forſan erit hanc rem paucis excutere. Veram ac genuinam eſſe Polycarpi epiſtolam ſatis arguit, quod omnes germanæ antiquitatis notas præ ſe fert. Ὁ χαρακτὴρ τῆς πίστεως, καὶ τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας, uti de ea Irenæus teſtis pene σύγχρονος, ſtyli ſimplicitas & perſpicuitas, totiuſque orationis pietas, gravitas, dignitas ætatem ſpirant vere primævam, vere apoſtolicam. Antiquiſſimis SS. Patrum teſtimoniis fulcitur; & loca quæ ex ea citarunt veteres, in ea hodie reperiuntur; plurima ex priore Petri epiſtola deſumpta teſtimonia inibi deprehenduntur.
* L. 4. c. 14. p. 128. Qua nota illam olim ſignavit Euſebius *. Primi hanc epiſtolam in dubium vocarunt
* Cent. 2. c. 10. p. 154. Centuriatores *, leviſſimis quidem de cauſis an germana ſit ſubdubitantes. Fatentur manifeſtum aliquem errorem non continere, ineſſe tamen quæ attento lectori ſuſpicionem forte movere poſſunt; optantes nihilominus, ut vetuſtiſſima exemplaria bona fide inquirantur. Et quid mirum ſi hac in parte minus rem acu tangerent? cum ex denſiſſimis tenebris vix dum emerſerat res literaria; cum controverſiæ Hiſtorico-eccleſiaſticæ parum eſſent excuſſæ, & ventilatæ; & pauca SS. Patrum monumenta, Græca pene nulla, edita fuerint. Fecerunt quod pro tempore poterant diligentiſſimi hiſtoriæ eccleſiaſticæ eruderatores, ac proinde, ſi in quibuſdam minus recte judicarint, merito condonandi. E recentioribus quod litem ei moverint, Dallæus, Albertinus, Larroquanus, e Neotericorum gente non poſtremi, in cauſa erat nobile illud teſtimonium quod Polycarpus reddit Ignatii epiſtolis, quæ ex ultima antiquitate epiſcopalis ὑπεροχῆς veluti prora & puppis ſunt. Non obſcure illud innuere videtur ipſemet Dal-
* De ſcript. Ignat. c. 32. p. 429. læus * qui, poſt quæſitas undique objectiunculas, fateri tandem coactus eſt, exceptis quæ in ultima epiſtolæ particula continentur, in quibus locum habet hoc teſtimonium, nihil in epiſtola occurrere, quod vel quenquam offendere, vel Polycarpo indig- Sæc. II. ab an.C.
num cenſeri debeat. Hoc illis ſtomachum movet; hinc *tantæ animis cœleſtibus iræ*, omneſque ad ſubvertendum hunc murum adhibitæ machinæ. Et primo quidem, ut poſtremam epiſtolæ partem excluderet, aſſirmat Dallæus * veram epiſtolam in ſolen- * Ib. p 427
nem illam periodum, quæ votum pro Philippenſibus continet, olim deſiiſſe, *Deus autem & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, ipſe ſempiternus Pontifex, Dei filius, Chriſtus Jeſus ædificet vos in fide & veritate*, &c. ad illa uſque verba, *ut ſitis in illo perfecti.* "In hanc "decentiſſimam, *inquit*, ut omnes vident, "clauſulam, deſinebat epiſtola; quæ ſe-"quuntur, iſtis minime cohærent, omnino-"que videntur temere & præter autoris "mentem, aliena manu aſſuta. Vis argumentationis, ſiqua ſit, huc redit; ita fuit, quia ita fieri debuit. Sed quis Dallæum epiſtolarum conſcribendarum arbitrum conſtituit? Immo quis neſcit quoties tales precandi formulæ, & quas vocat Dallæus *decentiſſimæ clauſulæ* in epiſtola Clementis ad Corinthios, quin & in ipſis Paulinis epiſtolis occurrant, ubi nondum epiſtolæ coronis imponitur? Apage tales exceptiunculas viris eruditis & ingenuis indignas; & quæ non argumenti, ſed ne conjecturæ quidem umbram præ ſe ferunt! Objicere pergunt, Dallæus ejuſque ὑπερασπιστὴς Matth. Larroquanus, niſi poſtrema epiſtolæ pars reſecetur, autorem pugnantia ſecum loqui; dum uno loco Ignatium martyrio coronatum nobis ſiſtit, una cum aliis *qui ad locum ſibi a Deo debitum pervenerunt*, ᾧ καὶ συνέπαθον, *cui & compaſſi ſunt*, ſive, ut reddit Valeſius, *quandoquidem & paſſionem ejus participes exſtiterant*; alibi vero tanquam horum ignarus, de Ignatio tanquam adhuc vivente loquitur. *De ipſo*, inquit, *Ignatio, ac de his qui cum eo ſunt, quod certius agnoveritis ſignificate.* Hinc omnibus, quibus poſſunt, nervis paratragœdiant cenſores noſtri. Fieri profecto non poteſt, *inquit* Dallæus, ut utrumque homo idem ſcripſerit cui cerebrum quidem ſanum eſſet; omnium vero minime Polycarpus vir ſapientiſſimus, ac veraciſſimus. Nec aliter Larroquanus *, * Obſerv in vind Ignat. p. 69.
ſane nulla unquam excogitari potuit major contradictio. Verum 1. Prior ille apud Polycarpum locus non de ſolo Ignatio, ſed primo & præcipue de martyribus Philippenſibus, de ipſo Paulo, cæteriſque Apoſtolis intelligendus eſt; quibus merito conjungi poterat Ignatius, qui non modo multa mala Chriſti cauſa pertulerat, ſed & ſub capitis ſententia conſtitutus, ad curſum martyrii conſummandum properaverat. 2. Demus Polycarpum exiſtimaſſe, Ignatium revera martyrii corona fuiſſe redimitum, (quod quidem ex damnationis ſententia in eum

Sæc. II. ab an.C.

lata, ex itinere ad Romam eum in finem inſtituto, ex obſtinata & pertinaci adverſariorum ſævitia facile colligi potuit) quid vetat quo minus a Philippenſibus (qui Romæ viciniores, quique, ut videtur, comites ad Ignatium deducendum miſerant, unde facilius quæ geſta erant, reſcire poterant, ab his inquam) peteret, ſi quid de Ignatio ejuſque poſtrema Romanæ peregrinationis parte, de ejus ad Romam adventu, de martyrii modo, fortitudine, patientia, rebuſque in hoc ultimo agone geſtis, de ſociis, aliiſve circumſtantiis acceperint, ſe certiorem facerent? Quænam amabo in his turpis & ridicula, quam toties & tantopere objectant, *ἀντιλογία*? Immo quid non perſpicuum, quid non Polycarpo, Ignatio, & ipſi rationi apprime congruum? In hac enim poſteriore clauſula de Ignatio in genere ſolum loquitur Polycarpus, quem neque mortuum, neque vivum diſerte dicit. Noviſſimus in hanc arenam deſcendit Erneſt. Tentzelius*, qui epiſtolam hanc non quidem ſpuriam, & ſuppoſititiam; ſed interpolatam, & adulteratam eſſe contendit; idque ab interpolatore Ignatiano factum: Improbaverat hanc ejus ſententiam, firmiſque argumentis contrariam aſſeruerat, pro ea, qua pollet, antiquitatis eccleſiaſticæ peritia, amicus noſter Thomas Ittigius, *De Hæreſiarch.* Sect. 11. cap. 10. p. 186. Hoc non obſtante, ſecundis curis conjecturam ſuam recoquit, & interpolatorem Ignatium reponere conatur Tentzelius. Verum omnia quæ reponit, denuo refellit Ittigius *Append.* ad Diſſert. de *Hæreſ.* cap. 10. Et quidem interpolatorem Ignatianum quod attinet, dixerat hoc ipſum ante Tentzelium eruditiſſimus Dallæus* qui de interpolatore Polycarpiano agens, hæc habet; *neque is longe, ut ego quidem arbitror, quærendus eſt, is enim proculdubio ipſe eſt, quem nos hactenus Ignatii nomen mentitum epiſtolas ſanctiſſimo martyri a ſe confictas ſubdidiſſe, pluribus iiſque firmiſſimis documentis demonſtravimus. Is ut facilius fallere, difficilius autem argui & revinci poſſit, a Polycarpo ſanctiſſimo, antiquiſſimo, & Ignatio ſuo συγχρόνῳ viro præſidium ſuis mendaciis petendum putavit.* Verum interpolatam eſſe epiſtolam unde liquet? an ullos proferunt codices MSS. quibus antiquam hujus epiſtolæ faciem, ab hodierna diverſam eſſe demonſtrent? an ulla Patrum loca quæ aliter ſe habent, quam hodierna exemplaria repræſentant? Neutiquam ſane. Nudam proponunt conjecturam; quæ eadem facilitate, eodem jure quo affertur, rejicitur. Nullam hic depravationem vidit Euſebius, nullam Euſebio eccleſiaſticæ critices peritior Photius. Siqua interpolatio intervenerit, Euſebii tempora antevertiſſe neceſſe eſt; cum ſole clarius ſit, eandem qua ille uſus eſt epiſtolam noſtris etiam manibus hodie teri. A Polycarpi martyrio anno 167. juxta Euſebium, 169. juxta Uſſerium, uſque ad ſequentis ſæculi exitum, quo circiter Euſebius eccleſiarum ſcrinia excutere cœpit, anni erant plus minus 130. Toto hoc tempore Polycarpi epiſtola in omnium manibus erat; & quod majus adhuc, in publicis Chriſtianorum conventibus, non Euſebii ſolum, ſed & Hieronymi ætate legebatur. Dic igitur qui fieri poterat, ut mutationem aliquam paſſa ſit celeberrima hæc epiſtola, quin fraudem ſubodoraret qui varios proculdubio codices inſpexit Euſebius? Quin & reclamaret totus pene orbis Chriſtianus. Sed ab eodem maleferiato homine, qui Ignatii epiſtolas adulteravit, interpolata eſt: Eſto; ſalva Euſebii epiſtola, ſalva nobis erunt omnia. Interpolator Ignatianus non niſi ſexto ſæculo eoque exeunte vivebat, ut ex eo liquet, quod nemo ante Anaſtaſium Antiochenum circa annum 595. ex his interpolatis epiſtolis vel leviculum verbulum nominatim citaverit. Paulo apertius chronici Alexandrini compilator circa annum 630. Verum ubinam deprehenduntur vel tantillæ interpolationis veſtigia? Exſtant epiſtolæ Ignatii interpolatæ; Exſtant & genuinæ. Quin & etiamſi nullus exſtaret genuinarum codex, interpolator, tanquam ſorex, ſuo ſe prodit indicio; quorum neutrum de Polycarpi epiſtola dici queat. Sed mutila eſt, inquies, & imperfecta. An igitur mox ad apocryphorum & interpolatorum claſſem releganda? Clementis ad Corinthios epiſtolæ in ipſo epiſtolæ corpore haud pauca deſunt, & ad calcem integer quaternio; quam tamen ſinceram & genuinam eſſe nemo unquam negaverit. At quid ſi epiſtola Polycarpiana non ſit imperfecta? In Græco quidem textu quædam deſiderantur, vetus tamen verſio Latina, integra videtur. Nec plus continent vetuſtiſſimi qui exſtant codices. De extrema fere clauſula, quæ in editione Halloixiana deeſt, in Uſſeriana habetur, ſcrupulum injicere videtur vir eruditus, an ex fide veterum MSS. exhibuerit Uſſerius. Certe de ſuo ingenio addidiſſe, a ſanctiſſimi & reverendiſſimi Archiepiſcopi moribus erat alieniſſimum; qui non modo Græcum textum accurate contulit, ſed & varia verſionis Latinæ exemplaria, præcipue egregium illud Collegii Magdalanenſis, ſe conſuluiſſe, non uno loco teſtatur. Græci codicis defectus ſuppleviſſe Cotelerium ex natali Alexandro colligit Cl. Tentzelius. Verum decepit eum natalis, qui quidem integram Polycarpi epiſtolam Cotelerium exhibuiſſe dicit, cum editionem Uſſerianam ſolummodo expreſſit, ne verbo quidem textui addito. Quin & in præfatione, ſe non eo fœlicitatis proceſſiſſe, ut in

* Exerc. ſelect. 4. n. 43, 44, 46, 47, 48. p. 158, &c.

* Ubi ſupra p. 428.

Sæc. II. ab an.C. in exemplar Polycarpianæ epiſtolæ incurreret, ingenue fatetur. Primus Polycarpi epiſtolam cum Ignatii & Dionyſii ſcriptis Latine edidit Jacobus Faber Stapulenſis, *Pariſ.* 1498. Prodiit cum iiſdem *Argentin.* 1502. *Baſil.* 1520. Dein *Colon.* 1536. In *Micro-Presbytico Baſilsenſi* anno 1550. Novam a ſe adornatam verſionem dedit Joac. Perionius *Colon.* 1557. nt alias taceam. Græce & Latine ex Sirmondi apographo primus extulit Petr. Halloixius, Script. Orient. T. I. in vit. S. Polycarp. cap. 17. pag. 525. *Duac.* 1633. Cum notis Jac. Uſſerius *Oxon.* 1647. Maderus *Helmſtad.* 1653. Inter patres apoſtolicos Cotelerius *Pariſ.* 1672. In variis ſuis ſacris, ſed admodum mutilam, Moynius *L. Bat.* 1685. In collectione Coteleriana, a Clerico adornata *Amſt.* 1698. tom. 2. [a] Denique cum reliquis genuinis Patrum apoſtolicorum ſcriptis nuper Anglice pari fide ac elegantia reddidit vir Cl. Wilhelm. Wakius Ædis Chriſti apud Oxonienſes Canonicus, qui verſioni ſuæ prolixam & eruditam præfationem præmiſit. Exſtant etiam quædam Polycarpi fragmenta a Victore Capuano circa ann. 480. ex Græco reſponſionum capitulorum B. Polycarpi codice Latina facta, quæ primus Fr. Fevardentius ad calcem cap. 3. lib. 3. Irenæi, & ex eo P. Halloix in *Vit. Patrum Orient.* Tom. 1. p. 525. Poſtremo Jac. Uſſerius in appendice Ignatiana in publicum dederunt. Verum an genuina ſint, non ſine ratione dubitare licet. Circumferebatur olim ſub illius nomine *Διδαχὴ* quædam a Maximo, Beda, Adone, aliiſque citata, ejuſdem cum Ignatiana commatis, nec aliter quam iſta in Conſtitutionibus apoſtolicis locum obtinet. Neſcio an memoratu dignum ſit quod notat Pet. Halloixius in Vita Polycarpi cap. 16. "Pionius, *inquit*, qui vitam S. Polycarpi Græce ſcripſit, autor eſt eundem Polycarpum multos ſcripſiſſe tractatus, & homilias & epiſtolas. Fertur & integrum librum de obitu S. Johannis Evangeliſtæ, magiſtri ſui, compoſuiſſe, qui hodieque exſtat manu ſcriptus in bibliotheca Abbatiæ S. Floræ in Gallia Ciſalpina. E quo libro nonnulla producit Franciſcus Humblot in concione de S. Johanne Evangeliſta, ſub finem. Quod ſi vere is liber hujus S. Polycarpi eſt, quæ hæc invidia, Deus bone, theſaurum tantum in occulto detinere, & uſum fructum publico invidere? Sed pro theſauro, quin carbones ſint eruendi, nemo, opinor, ſanus dubitavit. Exſtat Polycarpi vita, res ejus geſtas ſex capitibus complexa, a Pionio quodam, ut dicitur, conſcripta. Quis vero fuerit hic Pionius, quandove vixerit nondum liquet. Recentioris eſſe ævi opuſculum dubitari nequit, Sæc. II ab an.C. nec aliter judicant etiam cordatiores Pontificii. Primus hanc vitam Latine extulit Halloixius Script. Orient. Tom. 1. ſed ex aliorum etiam narrationibus & teſtimoniis plurimum auctam. Integram & ſinceram, notiſque ſuis illuſtratam Bollandus ad diem *Januarii* Tom. 2. Inde diſſertationi ſuæ *de Polycarpo* præmiſit Ern Tentzelius num. 1. qui tamen falſam & fabuloſam, nulliuſque momenti eſſe recte arguit.

ALEXANDER, patria Romanus, Alexandri e regione *Caput Tauri* filius, Eccleſiæ Romanæ Pontifex creatus eſt anno Chr. 109. vel juxta Chronologiam Pagianam ſuperiori anno. Decollatus eſt in via Nomentana, ibique ſepultus, vel potius ſocii ejus decollati, ipſe vero punctis per omnia membra confoſſus, ut vetuſta ipſius martyrii [b] acta nos docent, Trajano adhuc in vivis agente, ann. Chr 116. poſtquam ſedem iſtam annos 8. menſes 2. diem unum tenuiſſet. Sedente Alexandro, Heracleon tum forte juvenis in partibus Siciliæ hæreſim ſuam diſſeminare cœpit, docens inter alia, hominem baptiſmo initiarum, ſive juſtus, ſive peccator ſit, pro juſto habendum eſſe, nec baptizatum magis in ſe recipere peccatum, quam natura ignis gelu in ſe recipit, quod mox ſolvitur. His offenſi Siculorum Epiſcopi, præcipue Euſtachius Lilybætanus & Theddorus Panormitanus, coacta mox epiſcoporum Synodo dogmata Heracleonis damnarunt, literiſque ad Alexandrum Romanum datis rogarunt, ut ipſe ea confutaret, qui collectis variis S. Scripturæ locis librum *contra Heracleonem* compoſuit, quem per Sabinianum presbyterum tranſmiſit, iſque partim libri ope, partim diſputando hominem ita valide refutavit, ut media nocte navis præſidio clam ſe proripuit. Affixæ ſunt eidem Alexandro epiſtolæ decretales 3. ſed ab omnibus rejectæ. D. Alexandri ſcripto, & dogmatibus ab eo confutatis quæ retuli, trado fide ſolius autoris prædeſtinati *de Hæreſ.* lib. 1. c. 16. p. 17. De Heracleone ſuo loco acturus ſum.

[c] PAPIAS, Aſianus, forſan Hierapoli natus, S. Johannis erat auditor, & Polycarpi ſodalis. Euſebius [*] quidam non Apoſtolum, ſed Johannem Presbyterum, ſeu ſeniorem intelligit. At Irenæus [*], & longo poſt eum agmine ſcriptores cæteri illum Johannis Apoſtoli fuiſſe diſcipulum diſerte ſatis innuere videntur. Immo utriuſque diſcipulum vero non abſimile eſt, & poſt Johannis

[*] L. 3. c. 39.

[*] L. 5. c. 33.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. vol. 9. p. 415. & l. 5. c. 1. §. 14. vol 5. p. 48. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. ad vit. Alex. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinitat. l. 1. c Conf. *Nourium* in App. ad Bibl. PP. l. 2. diſſert. 1. c. 2. art. 2. §. 1. & art 4. § 2. *Tillemont* Memor. Eccleſ. tom. 2. ad vit. Papiæ. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 18.

Sæc. II. ab an. C.

hannis Apoſtoli mortem Johanni Presbytero ſe adjunxiſſe. Etſi enim ab omnibus apoſtolicæ ſucceſſionis viris dicta, facta, veramque doctrinam Evangelicam ſollicite exquiſivit, potuit nihilominus Johanni ſeniori magis aſſidue adhærere. Quidquid ſit, id certum eſt, familiariter illum cum ſenioribus, qui Apoſtolorum auditores fuerant, converſatum fuiſſe; ex iiſque curioſe ſciſcitatum, quænam eſſent ſeniorum dicta: quid Petrus, quid Andræas, quid Philippus, quid cæteri Domini diſcipuli dicere ſoliti eſſent; quidnam Ariſtion, & Johannes Presbyter prædicarent: neque enim ex librorum lectione, inquit, tantam me utilitatem capere poſſe exiſtimabam, quantam ex hominum adhuc ſuperſtitum viva voce. Eccleſiæ Hierapolitanæ in Phrygia epiſcopus factus multos annos ei ſumma cum laude præfuit: Martyrem eſſe factum teſtatur Stephan. Gobarus apud Photium*, eumque ſerviente perſecutione ſub M. Aurelio Pergami paſſum eſſe tradit Chronici Alexandrini autor*. Erat, inquit Euſebius†, *ἀνὴρ τὰ πάντα ὅτι μάλιστα λογιώτατος, καὶ τῆς γραφῆς εἰδήμων, vir imprimis diſertus, ac eruditus, & ſcripturarum peritus.* Hoc quidem elogium ab imperito quodam ſcholiaſte adjectum eſſe ſuſpicatur Hen. Valeſius, eo quod deſit in quibuſdam MSS. quibus uſus eſt, codicibus; quodque de Papia Euſebius alibi dicat, *σφόδρα μικρὸν εἶναι τὸν νοῦν, fuiſſe mediocri admodum ingenio.* Sed hæc ultima Euſebii verba reſtringenda ſunt ad myſticos quoſdam Scripturæ ſenſus, & Apoſtolorum narrationes; ex quibus non bene perpenſis, & male intellectis (addam ego & ex futilibus Judæorum commentis) opinionem ſuam de Chiliaſmo (de hoc enim ſolo verbis præcedentibus loquitur Euſebius) beatos ſcilicet per mille annorum ſpatium poſt corporis reſurrectionem cum Chriſto in terra corporaliter regnaturos, fabricatus eſt. ᵃ Scripſit Papias *λογίων κυριακῶν ἐξηγήσεως*, ſeu *de explanatione Oraculorum Dominicorum libros quinque*, ex quibus nihil hodie ſupereſt præter fragmenta quædam de Millennio apud Irenæum*. de Apoſtolis & ſenioribus, de miraculis quibuſdam ab iis factis, de Matthæi, & Marci evangeliis apud Euſebium*. Quædam etiam ex eo habet Andræas Cæſarienſis*, & Oecumenius†. Exſtitiſſe hos Papæ libros adhuc Trithemii tempore quis credet? Et tamen poſt Halloixium, diſerte id affirmat L. Du Pin*, vir cætera doctiſſimus. Et ita quidem prima fronte ſonare videntur ipſius Trithemii verba. *Exſtat*, inquit*, de Papia agens, *opus inſigne quinque voluminibus diſtinctum, quod prænotavit ſic:* Explanationem ſermonum Domini lib. 5. *Alia quæ ſcripſit non vidimus*, quaſi innuere voluiſſet ſe hoc vidiſſe: ut vel falſo alicujus non abſimilis operis titulo deceptus ſit oportet Trithemius; vel, quod veriſimilius duco, nihil aliud innuere voluit, quam tale fuiſſe opus a Papia ſcriptum, neque aliorum ejus operum ſe vidiſſe mentionem; ut certe nulla vel ab Euſebio, vel ab Hieronymo facta eſt. Aliter vix credi poteſt, tam nobile venerandæ antiquitatis monumentum, tot eruditorum diligentiam fugiſſe, & Trithemii demum ætate (qui ſcripſit exeunte ſæculo 15. & vixit uſque ad an. 1516.) eique ſoli innotuiſſe; & ſi revera innotuiſſet, famam ejus per omnium ora ac ſcripta non volitaſſe. Novimus quidem Lactantii opuſculum *de mortibus Perſecutorum* poſt Hieronymi tempora incognitum, noſtra demum memoria repertum eſſe. Verum exiguus libellus ſub majoris voluminis umbra facile latitare poterat; at ſemel repertus mox in publicum protractus eſt, communi omnium eruditorum gaudio acceptus. Et idem fere de Clementis ad Corinthios epiſtola dici poteſt. Quanto magis id de hoc Papiæ opere cenſendum erit? Præterquam enim quod ingens & ſpiſſum opus 5. libros, ſive ut Hieronymus, *Volumina*, complexum, ægre per tot ſæcula occultari potuit; ſi ipſum vidiſſet & tractaſſet Trithemius, credi vix poteſt, quin ſtatim totum, quaqua patet, perſonaret orbem eruditum, & e tenebris ſuis in publicam lucem protraxiſſet, vel ſaltem nobis indicaſſet quo loci invenerit, & in cujus bibliothecæ forulis lateret, opus ſcilicet calidiſſimis omnium *φιλαρχαίων* votis expetendum. Exſtitiſſe etiam hos libros Græce ad Nicephori Calliſti uſque tempora, ſive ad annum uſque Domini circiter 1300. judicat Pet. Halloixius*, non firmiori nixus argumento, quam quod ait Nicephorus, Papiæ libros 5. quos *Dominicorum ſermonum explanationem*, inſcripſit, circumferri; non animadvertens futilem illum & nullius judicii ſcriptorem has voces laxiori ſenſu uſurpare, & hoc in loco Euſebii hac de re verba, pro more, ſua facere. Quod paucula quædam ab Euſebio non memorata ex Papia citarint Andreas Cæſarienſis, & Oecumenius, exinde forſan quis inferre poſſit etiam tum exſtitiſſe. Verum incerta admodum eſt utriuſque ætas; eorumque citationes inter dubia & incerta reponit ipſe Halloixius. Et certe an ex ipſo Papiæ opere, an ex aliorum excerptis ſua hauſerint, parum liquet. Quin & dubitari poteſt, utrum hæc ſcripta Hieronymus legerit, videritve. Certe in vita Papiæ id non dicit, ſed quicquid de eo habet, id totum ex Euſebio exſcripſit. Verum de his plus ſatis. Denique ulterius monendus eſt lector, haberi apud Irenæum lib. 4. c. 45.

* Cod. 232.
* An 3. Olymp. 235.
† L. 3. c. 39.
* L. 5. c. 33.
* L. 3. c. 39.
* Comm in Apoc. ſerm. 12.
† In c. 27. Matth.
* Bibl. Nov. in Pap. tom. 1. p. 80.
* De Script. Eccl. f. 51. fac. 2.
* Script. Orient. t. 1. in vit. Pap. c. 4. p. 646.

ᵃ Conf. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 46.

p. 384.

p. 384. ampla quædam fragmenta, a Preſbytero quodam, qui audierat ab iis, qui apoſtolos viderant, & ab iis didicerant, Irenæi familiari, deſumpta, ſaltem ab ore ejus acepta; annon ex Papia noſtro hæc depromſerit Irenæus, eruditorum eſto judicium; nihil certe probabilius videtur: præſertim cum lib. 5. cap. 33. Papiam Johannis auditorem facit, & Presbyteris accenſet, qui Johannem diſcipulum Domini viderant, & cum eo verſati fuerant. Quidni & ejus fuerint celebres illi Iambi qui habentur apud Irenæum lib. 1. c. 12. & exinde apud Epiphan. Hæreſ. 34. quos ὁ θεῖος πρεσβύτης καὶ κῆρυξ τῆς ἀληθείας, quod de eo habet Irenæus, ſcripſit in Marcum quendam hujus ſæculi Hæreſiarcham περιβόητον qui magicis incantationibus, & præſtigiis aſtrologicis, mulierculas ſequaces faſcinare ſolebat, & ſua ubique miracula crepabat. Per hunc πρεσβύτην deſignari Pothinum epiſcopum & martyrem, ipſius Irenæi in ſede Lugdunenſi deceſſorem, contendit Cl. Dodwellus *Diſſ.* 4. *in Iren.* num. 3. p. 293. quippe qui pro ætate cum apoſtolorum diſcipulis converſari, & Marcum etiam hæreticum in Rhodanenſi regione furentem Iambis perſtringere poterat, ſed cum Presbyterum hunc non modo πρεσβύτην, ſed & alibi τὸν κρείττονα ἡμῶν vocet Irenæus, ipſum ſaltem aliquanto longius ab ætate Irenæi remotiorem fuiſſe ſubinnuit cum juxta ipſius Dodwelli calculum, quo tempore paſſus ſit Pothinus, Irenæus vir 20. annis minor erat. Verum hac in re nil temere ſtatuo.

a BASILIDES, domo Alexandrinus, Menandri diſcipulus, Saturnili condiſcipulus, a quibus tamen diverſam ſectam inſtituit, Gnoſticorum ante-ſignanus, magicis artibus plurimum addictus, in Ægypto præcipue hæreſin ſuam propagavit. Glauciam S. Petri interpretem ſe magiſtrum habuiſſe gloriari ſolitus. Claruit circa ann. 112. juxta alios aliquanto ſerius. Verum antequam in Ægypto publice docere cœpit, in Syriam profectus eſt, cum Saturnilo Antiocheno condiſcipulo ſuo diu verſatus, cujus maleſana & portentoſa dogmata penitus imbibit. Inde ad Perſas ſe contulit, ubi hæreſis ſuæ ſemina, præcipue de origine mali, late ſparſit, quæ poſtea Manes propagavit, teſte Archelao in Diſput. cum Mane, quam haud ita pridem in lucem protulit Cl. Zacagnius in Monum. Vet. n. 55. p. 101. Poſt hæc in Ægyptum rediit, & impiæ ſuæ doctrinæ ſcholam publice aperuit. Et ut auditoribus ſuis fucum ſpecioſius faceret, dogmata, quæ a ſodali ſuo Saturnilo acceperat, ſublimioribus verbis & commentis magis portentoſis incruſtavit & adauxit: *βέλεται δὲ ἑτέρως αὐτὰ μεταχειρίζειν, καὶ εἰς ὄγκον μείζονα διηγεῖσθαι τὰ μυθολογήματα*, inquit de illo Epiphanius a, *alia ratione dogmata ſua tractare, & majore cum pompa enarrare inſtituit.* Vixit præcipue ſub Adriano, & ſub imperii ejus extrema, ſaltem ineunte principatum ejus ſucceſſore, obiiſſe videtur. Teſtatur quippe Clemens Alexandrinus a eum uſque ad ætatem Antonini ſenioris perveniſſe. b Verum de ætate ejus vide ſis doctiſſimum Pearſonum erudite & accurate, ut ſolet, diſputantem, Vindic. Ignat. part. 2. c. 7. Hæreſeωs ejus ſumma capita hæc fuerunt. Ab ingenito genitam eſſe mentem, ex mente proceſſiſſe Verbum, ex Verbo prudentiam, ex prudentia ſapientiam & potentiam, ex his poteſtates & angelos, qui cælum condiderunt, ex horum defluxu productos eſſe alios angelos, qui aliud cælum fecerunt, & conſimili ratione donec angeli cælique ad numerum 365. propagati ſunt, denique angelos ultimum, quod cernimus cælum inhabitantes mundum condidiſſe. Summum ejus numen fuiſſe, quod proinde τὸν ὑπεράνω πάντων δυνάμεων εἶναι καὶ ἀρχὴν, inquit Epiphanius a, *ſuperiorem omnibus aliis poteſtatibus Vim & principium eſſe* voluit, ΑΒΡΑΞΑΣ, ſive ΑΒΡΑΣΑΞ, nomine inde conflato, quod hujus vocis literæ 365. numerum efficiunt, atque ex eo conflatam ſuam de 365. angelis & cælis fabulam comprobari poſſe. Nec improbabile videtur, quod alicubi conjicit D. Hieronymus, Abraxam hunc non alium fuiſſe, quam Perſarum Mithram ſeu Solem, qui annuo curſu 365. dies conficit. Et dudum notarunt viri plures eruditi, ſive ſcribendum ſit nomen ΜΙΘΡΗΣ, ſive ΜΕΙΘΡΑΣ, eundem 365. numerum elici poſſe. Hunc ſummum Deum infinitis iconculis, ſculptiſque imaginibus exprimere ſolebant Baſilidiani, quarum ingentem acervum undique conquiſivit Johan. Chifletius, earumque tabulas 28. 120. gemmas Baſilidianas continentes exhibet, addito erudito commentario, & præmiſſa Johannis Macarii, Canonici Arienſis, diſſertatione *Abraxas* dicta, ſive *Diſquiſitio Antiquaris de gemmis Baſilidianis*, quibus barbara Baſilidianorum vocabula (portenta potius quam nomina) & monſtroſa Amuleta mire illuſtrantur. Exſtant hæc omnia eleganter impreſſa *Antwerp.* 1657. 4°. Docuit porro Baſilides, Chriſtum ſpecie tenus duntaxat mortalibus apparuiſſe, ac meram fuiſſe φαντασίαν ἐν τῷ φαίνεσθαι, μὴ εἶναι δὲ ἄνθρωπον, μηδὲ σάρκα εἰληφέναι: Chriſtum revera in cruce paſſum non fuiſſe, ſed vicarium ſibi, Simonem Cyrenæum ſubſtituiſſe:

a Hæreſ. 24. n. 1. p. 69.
a Strom. 1. p. 764.
a Ibid. n. 7.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. ad vit. Baſilid. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 79. §. 2. ſeq. *Itig.* Diſſ. de hæreſ. ſæc. 1. c. 2. & Append ad Diſſ. de hæreſ. ad c. 2. §. 40. item Hiſt Eccleſ. vol. 2. c. 7. §. 2. ſeq. b Conf. *Nourium* in Append. ad Bibl. PP. l. 2. diſſ. 1. c. 3. art. 2.

licitos eſſe virorum ac mulierum promiſcuos concubitus: Martyrium non obeundum eſſe, fidem autem jure occaſione data ejurari poſſe, quippe quam ſpecie tenus profiteri ſufficiat, pari modo ac pro nobis Chriſtus mortem tulit: Animæ ſoli ſalutem deberi, atque adeo corruptionis ſtatu corpus nunquam emerſurum eſſe. Sectatoribus denique ſuis Pythagoreorum more ſilentium quinquennale indixit; quippe dogmata myſteriaque ſua ſolis diſcipulis ſuis communicanda eſſe dixit, ab aliis omnibus, quos pro porcis & canibus habuit, eſſe occultanda, aut uni ſaltem e millibus aperienda. De Baſilide ejuſque inſanis opinionibus longe plura, lector, te docebunt Agrippa Caſtor apud Euſeb. lib. 4. cap. 7. Irenæus lib. 1. c. 23. Clemens Alexandrinus Strom. lib. 2. pag. 409. lib. 3. p. 426. lib. 4. p. 506. 509. 540. lib. 5. p. 545. Tert. de Præſcript. c. 46. p. 219. Epiphan. Hæreſ. 24. Theodor. Hæret. Fab. lib. 1. c. 4. [a] ut alios taceam. Scripſit Baſilides 24. libros Comment. in Evangelium. An vero in Evangelium N. T. has expoſitiones compoſuerit, an potius, uti conjicit Valeſius, in ſuum ipſius evangelium, τὸ κατὰ Βασιλείδην εὐαγγέλιον, cujus meminerunt Origenes *, Ambroſius † aliique, non ſatis liquet. Hos libros Ἐξηγητικῶν titulum habuiſſe diſerte teſtatur Clemens, cum ex eorum libro 23. quædam adducit. Erant nempe explanationes eorum quæ in evangelio (ſuo an Chriſti?) dicta ſunt. *Tractatuum* nomine citat Archelaus diſputat. cum Mane num. 55. p. 101. ubi ex libro 13. bina fragmenta profert, additque omnes Baſilidis libros difficilia quædam & aſperrima continere. Alia exſtant fragmenta apud Epiphanium, Hæreſ. 24. num. 1. & Clem. Alexand. Strom. lib. 4. p. 506. 509. Ejuſdem Odas memorat Origenes in Olympiodori Catena in Jobum a P. Comitolo edita, p. 345.

* Hom. 1. in Luc.
† Proœm. in Luc.

[b] HERMES, Pſeudo-Triſmegiſtus, qui *Pæmandrum* & quædam alia ſcripſit, Cl. Caſanbono * Chriſtianus eſt, ſeu potius ſemichriſtianus. "Librum integrum, inquit, qui "ſub nomine Mercurii Triſmegiſti circum-"ferri ab aliquot ſæculis cœpit, non veremur "pronunciare, & omni aſſeveratione con-"firmare, eſſe ψευδεπίγραφον: utpote qui ſit "Chriſtiani alicujus, vel ut dicam melius, "ſemi-chriſtiani merum figmentum. Ne-"que vero dubitamus id egiſſe autorem; ut "multa pietatis Chriſtianæ dogmata, quæ "ceu nova, & prius inaudita rejiciebantur, "probaret ab ultima antiquitate ſapienti-"bus fuiſſe nota; & ab illo ipſo Mercurio "in literas fuiſſe relata, quem non ſolum "Ægyptii, ſed etiam Græci propter vetu-"ſtatem & doctrinæ opinionem magnopere "ſuſpiciebant. Et ſane a nullo alio, quam Chriſtiano quodam Platonizante ſcribi potuiſſe, quæ *Pæmander* habet, late in ſequentibus perſequitur. Claruiſſe videtur circa an. 120. Exſtant ejus Opera Gr. Lat. *Pariſ.* 1554. 4°. & *Colon.* 1630. f. Cæterum vera antiquiſſimi illius Hermetis Ægyptii (cujus perſonam Pſeudo-Triſmegiſtus noſter ſuſtinere voluit) ſcripta recenſet Clemens Alex. * nempe, liber erat continens *hymnos deorum*, alter *rationes vitæ Regiæ*; *de Aſtrologia* libri 4. id eſt, *de ordine fixarum Stellarum*, & *de conjunctione & illuminatione Solis & Lunæ*: decem libros τὰ ἱερατικὰ dictos, quibus ea quæ agunt de legibus, diis, & univerſa ſacerdotum diſciplina continentur. In ſumma, erant Hermetis libri 42. valde neceſſarii. 36. omnem Ægyptiorum philoſophiam continebant; ſex reliqui ad rem Medicam pertinebant. De Hermete ejuſque ſcriptis hæc Lactantius *. "Fuit antiquiſſimus & in-"ſtructiſſimus omni genere doctrinæ: adeo "ut ei multarum rerum, & artium ſcientia, "Triſmegiſto cognomen imponeret. Hic "ſcripſit libros, & quidem multos, ad cog-"nitionem divinarum rerum pertinentes, "in quibus majeſtatem ſummi & ſingularis "Dei aſſerit: iiſdemque nominibus appel-"lat, quibus nos, Deum & Patrem. Ac ne "quis ejus nomen requireret, ἀνώνυμον eſſe "dixit; eo quod nominis proprietate non "egeat, ob ipſam ſcilicet unitatem. Ipſius "hæc verba ſunt: ὁ δὲ Θεὸς εἷς, ὁ δὲ εἷς ὀνόματος "οὐ προσδέεται· ἔστι γὰρ ὁ ὢν ἀνώνυμος. Deo igi-"tur nomen non eſt, quia ſolus eſt: nec "opus eſt proprio vocabulo, niſi cum diſcri-"men exigit multitudo.

* Exercit. 1. in Baron. num. 10. p. 75. &c.
* Strom. l. 6. p. 633. 634.
* De falſ. Relig. l. 1. c. 6. p. 30.

[c] VALENTINUS, patria, ut ferunt, Phrebonites in ora quadam Ægypti maritima, ſcholæ Platonicæ ſectator, Græcorum artibus inſtitutus, Theodadis D. Pauli familiaris diſcipulus, ſi Valentinianis fides: certe οὐχ ἁπλῆς ἦν ἀνὴρ, inquit Droſerius ejus ſectator, apud Origen. Dialog. adv. Marc. §. 4. Epiſcopatus repulſam paſſus, ab eccleſia Catholica defecit, aliiſque Gnoſticæ hæreſeos propaginis autor exſtitit. Certe ob negatum, quem ſpe devoraverat, epiſcopatum, ab eccleſia receſſiſſe, & in hæreſin proruiſſe diſertis verbis tradit Tertullianus adv. Valentin. cap. 4. pag. 251. *Speraverat* (inquit) *epiſcopatum Valentinus, quia & ingenio poterat & eloquio. Sed alium ex martyrii prærogativa loci potitum indignatus, de eccleſia au-*

[a] Conf. *Nourium* in App. ad Bibl. PP. l. 2. differt. 1. c. 3. art. 2. §. 1. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 1. c. 7. vol. 1. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. p. 22. vol. 1. item Bibl. Lat. vol. 2. p. 522. [c] Conf. *Nour.* in Append. ad Bibl. PP. l. 2. differt. 1. c. 4. art. 3. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. ad vit. Valentin. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad ann. 121. §. 4. ſeq. *Ittig* Diſſ. de hæreſ. ſec. 2. c. 5. item App. ad Diſſ. c. 5. §. 52. item Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 7. §. 13. ſeq.

thentica

Sæc. II. ab an. C. *thenticæ regulæ abrupit* (*ut ſolent animi pro
prioratu exciti præſumptione ultionis accendi)
ad expugnandam converſus veritatem. Fa
moſus eſſe cœpit circa an. 120. vel ut alii
* L. 3. c. 4. ſerius. Relicta Alexandria, teſte Irenæo *,
Romam venit ſub Pontificatu Hygini, vi-
guit autem temporibus Pii, & ad Anicetum
uſque permanſit. Roma ſecedens in Cy-
prum inſulam ſe contulit, ubi ad extremum
* Hæreſ. 31. impietatis prolapſus (uti Epiphanius * ha-
bet) in eam quam tuebatur, flagitiorum di-
ſciplinam altius ſe immerſit. Præter ea quæ
cum Baſilide communia habuit, hujuſmodi
fere dogmata confinxit. Fabuloſam quan-
dam Deorum ac Æonum genealogiam bar-
baris nominibus refertam, & Heſiodicæ per-
quam ſimilem excogitavit. Chriſtum e cœ-
lo corpus detuliſſe docuit, & tanquam aqua
per fiſtulam, ſic eum per Mariam tranſiſſe
virginem, neque quicquam ex utero ejus
ſumpſiſſe. Tres hominum ordines conſti-
tuit, Spiritualium, Animalium, atque Car-
nalium, ex quibus primos (ſuos ſcilicet aſ-
ſeclas, cæteroſque Gnoſticos, quos φύσει σω-
* Strom. l. 4. p. 509. ζόμενον γένος vocat apud Clementem Alex. *)
ſola cognitione, ſecundos tam fide, quam
operibus, ultimos nullo modo ſalutem con-
ſequi poſſe voluit. Addunt alii flagitioſiſſi-
mas libidines licito perpetrari poſſe, quin
& nullum ſummum perfectionis gradum aſ-
ſequi, qui mulierem ad amorem ſui non ali-
quando pellexerit. Carnis eum reſurrectio-
* Loc. cit. nem negaſſe ait Epiphanius *; non omnis
* De Præſcript. c. 49. vero, ſed hujus ſolius carnis Tertullianus *:
Legis & Prophetarum quibuſdam libris pro-
batis, alios improbavit, ſi modo autori Ap-
pendicis ad Tertullianum de Præſcript. c. 49.
fides ſit adhibenda. Ita enim ille loco ci-
tato. *Legis & Prophetarum, quædam probat,*
quædam improbat, id eſt omnia improbat, dum
quædam reprobat. Aliter vero habet ipſe
Tertullianus cap. 38. pag. 222. his verbis,
Neque enim ſi Valentinus integro inſtrumento
uti videtur, non callidiore ingenio, quam Mar-
cion, manus intulit veritati. Difficilius vero
hæc conciliari queant, ſi modo quod conten-
* Diſſ. ſing. de ſucceſſ. c. 15. n. 9. p. 216. dit Cl. Dodwellus * ipſe Tertullianus hujus
appendicis autor fuerit. Certe aut idem eſt,
aut eodem circiter tempore ſcripſiſſe vide-
tur. Tertullianum vero in eodem opere ſi-
bimet ipſi contradicere, quis putet? inte-
rim ſi non ſit, eodem circiter tempore ſcri-
pſiſſe videtur. Plura de his videri poſſunt
apud Irenæum toto fere libro primo & ſe-
cundo, Tertullianum lib. adv. Valentin. &
de Præſcript. cap. 49. & Epiphan. Hæreſ. 31.
* Scripſit *Evangelium* cujus mentionem facit
Tertulliani appendix, ubi de Valentino a-
gens, evangelium habet etiam ſuum præter
hæc noſtra. Nec video cur negat vir eru-
ditus * ſuum evangelium habuiſſe Valenti- Sæc. II. ab an. C.
num, quia hæc appendix non ſit Tertul-
liani. Eſto. At tamen alterius eſt, nec in- * Spicileg. ec 2. tom. 1. p. 48, 49.
eruditi, & forſan æqualis, qui id de Valen-
tino facile reſcire & tradere potuit. Ha-
buit & *Pſalmos*, ab eodem *, memoratos. * De carne Chriſti, cap. 17. 20.
Meminit *Epiſtolarum* ejus Clemens Alex.
& ex iis fragmenta quædam citat, Stromat.
lib. 2. p. 375. 409. lib. 3. p. 451. Ex his eſt
epiſtola ad Agathapodem lib. 3. p. 450, 451.
quem eundem fuiſſe cum Agathapode Dia-
cono Antiocheno, qui Ignatium Romam
uſque comitatus eſt, cum Grabio noſtro
conjicere par eſt. Habetur item fragmen-
tum *Homiliæ* cujuſdam, cujus fragmentum
exhibet lib. 4. p. 509. item aliud ex homilia
de Amicis (niſi eadem forſan ſit cum priore)
lib. 6. p. 641. atque alterum p. 635. Ha-
betur fragmentum Valentini ſatis prolixum
de vexatiſſima quæſtione, πόθεν τὰ κακά; quæ
non Deo, ſed materiæ Deo coæternæ tri-
buenda eſſe contendit apud autorem Dia-
logi adv. Marcionem ſub nomine Origenis,
ſect. 4. p. 85. Amplum inſuper fragmen-
tum ex libro illius, aut ſaltem diſcipulorum
ejus videre eſt apud Epiphan. Hæreſ. 31.
num. 5, 6.

[b] ANONYMUS Teſtamentorum 12.
Patriarcharum Autor hoc quidem ſæculo
claruiſſe videtur, quo receptis jam in cælum
Apoſtolis, apocrypha ſcripta ex impoſtorum
officinis pleno agmine eruperunt. Etſi non
deſunt viri celebres, Dodwellus & Grabius,
qui hæc teſtamenta ad præcedens potius
ſæculum referenda eſſe exiſtimarint. Poſte-
rior vero * adeo dubitanter tantaque mo- * Spicileg. tom. 1. p. 14.
deſtia ſententiam ſuam proponit, ut vel
ipſa argumenta Dodwelliana, a ſtylo Helle-
niſtico, erroreque autoris de ævo apoſtolico
tanquam ultimo loquentis, ducta, ſolvere
conatur. Certe parum refert huic an ſupe-
riori ſæculo aſcripſeris. Id modo opinioni
noſtræ favet, quod ſi ſæculo apoſtolico con-
dita eſſent, fieri vix potuit quin aliquis ante
Originem eorum meminiſſet. Autor, quiſ-
quis fuerit, religione erat Semi-judæus, ex
Judæo factus Chriſtianus (quales iſto ævo
haud pauci exſtiterunt) qui nondum depo-
ſitis avitæ religionis præjudiciis, & immenſa,
quam erga majores ſuos gerebat reveren-
tia, ſcripſit, quique eo fine hæc confinxit,
tum ut religionis priſtinæ gloriam promo-
veret, tum ut utramque veri Meſſiæ con-
ditionem, humilem nempe, ac regiam ex
veteri Teſtamento comprobaret, ſimulque
præcipuarum virtutum exempla in ſingulis
Jacobi Patriarchæ liberis nobis ante oculos
poneret: niſi cum Cl. Grabio * dicere ma- * Ib. p. 134.
vis, hæc Teſtamenta a Judæo ſermone He-

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. vol. 5 p. 200. *Millii* Proleg. ad N. T. p. 33, 36. [b] Conf. *Nour.* in Append. ad Bibl. PP. l. 1. diſſ. 32, c. 2. *Oudin.* tom. 1. p. 212. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 1. §. 47.

Sæc. II. ab an.C. bræo olim ſcripta, a Chriſtiano quopiam poſtea reddita & interpolata eſſe. Quin opus ſit cujuſdam Judaizantis Chriſtiani dubitari nequit, cum omni fere pagina inepte ſatis aliquid de Chriſto ingerit, quin & diſerte mentionem facit πλανωπτως χείρων Ἀρχιερέως Χριστοῦ. Liber ſane ineptiis non vacat, plurimis tamen Ethicis præceptis iiſque melioris quidem notæ paſſim refertus. In eo ſinguli ex duodecim Jacobi filiis jamjam morituri, ad aſtantem progeniem de virtutis alicujus ſtudio vel vitii fuga verba facere finguntur; ac iſtiuſmodi præcepta nepotibus ſuis Teſtamenti vice delegant. Exſtat Latine ex verſione Roberti Groſthead Lincolnienſis epiſcopi anno 1242. facta, in Orthodoxogr. pag. 842. & in Bibliotheca Patr. tom. 2. Græca hactenus deſiderata ſunt, donec haud ita pridem Grabius noſter ex variis codicibus MSS. inter ſe collatis eruit, & opus integrum, præmiſſa erudita diſſertatiuncula, notiſque illuſtratum Gr. & Lat. inſeruit *Spicil.* tom. 1. p. 140. *Oxon.* 1698. 8°.

QUADRATUS, forſan urbe, ſaltem inſtitutione Athenienſis, cujus ſedis, poſt martyrium Publii, qui Dionyſio Areopagitæ, ſucceſſit, epiſcopus conſtitutus eſt. Ejus certe labore & induſtria Athenienſes poſt Publii mortem veluti oves abſque paſtore palantes in eccleſiam denuo conveniſſe, & redivivum fidei ardorem in illis reparatum eſſe teſtatur Dionyſius Corinthius*. Diſcipulus erat Apoſtolorum, ut diſerte tradunt Euſebius* & Hieronymus†, & cum eis Oſorius‡, quod de S. Johanne præcipue eſt intelligendum, ſi non potius vox apoſtolorum ſenſu laxiori capienda ſit pro viris apoſtolicis, qui cum apoſtolis verſati ſint: adeoque alibi Euſebius* Quadratum noſtrum iis annumerat, qui inter apoſtolorum ſucceſſores τὴν πρώτην τάξιν obtinuerint. Vir erat plane pientiſſimus, quique προφητικὸν χάρισμα, quod adhuc in eccleſia vigebat, habuiſſe dicitur. Circa an. 125. juxta Pagium,ᵃ Hadriano Imp. Athenis hyemem agente, ibique ſacris Eleuſiniis initiato, graviſſima adverſus Chriſtianos orta eſt perſecutio: qua eodem anno martyrium ſubiiſſe Publium epiſcopum Athenienſem ex Bollando recte notat Grabius*. Cui mox ſuffectus Quadratus noſter, ut huic perſecutioni ſe opponeret, hoc, vel potius ſequenti anno (quo celebrata ſunt imperatoris Decennalia, quando pro more libelli ſupplices Imperatori oblati ſunt, ut paſſim nos docet Pagius) obtulit Imperatori *Orationem Apologeticam* pro religione noſtra a ſe compoſitam. Ἐξ ἧς κατιδεῖν ἐστι λαμπρὰ τεκμήρια τῆς δὲ τοῦ ἀνδρὸς διανοίας, καὶ τῆς ἀποστολικῆς ὀρθοτομίας, inquit Euſebius*; *Ex qua & ingenium ejus viri, & rectam apoſtolicæ fidei doctrinam perſpicue licet cognoſcere:* eamque tanto ſucceſſu obtulit, ut graſſantem perſecutionem excellenti ingenio ſedaverit. Periit dudum hæc *Apologia*; nec ex ea aliquid hodie ſupereſt, præter breve admodum fragmentum, de nonnullis, qui a Chriſto Domino ſanati illa adhuc ætate ſuperſtites erant, quod habet Euſebius loc. cit. Præter hanc nihil aliud ſcripto commiſit, ſaltem cujus vel leviſſima habetur mentio. Unde ſpiſſus patet Magdeburgenſium* error, (quem tamen alii etiam amplexi ſunt) qui Euſebium volunt meminiſſe, & alterius libri a Quadrato compoſiti, qui *Syngramma* nominatur: cum tamen pueris locum Euſebianum inſpicientibus vel primo intuitu appareat, Euſebium ibi non niſi de prædicta *Apologia* loqui. De morte Quadrati nihil conſtat, niſi quod Græci in Menæo* ſuo referant, eum Athenis procul depulſum, primo ſaxis appetitum, deinde igne aliiſque tormentis probatum, tandem regnante adhuc Adriano martyrii palmam reportaſſe.

* Ap. Euſeb. l. 4. c. 23.
* Χρον. καν. ad an. ρκζ.
† De Script. c. 19.
‡ L. 7. c. 13.
* L. 3. c. 36.
* Sec 2. t. 1. p. 113.
* L. 4. c. 3.
* Cent. 2. c. 10. col. 152.
* Τῇ κα' Σεπτεμβ.

Me quidem nequaquam latet, Valeſium & ex eo alios Quadratum noſtrum ab epiſcopo Athenienſi diverſum eſſe contendere, duplici nixos argumento, 1°, quod Euſebius, lib. 3. c. 37. Quadratum quendam propheticis donis inſtructum memoret omiſſo epiſcopi titulo. Verum id nullius momenti eſt, cum non ſemper dignitatis ſuæ tituli viris præſertim illuſtribus apponantur; & Quadratus nondum epiſcopus factus videatur eo tempore, de quo ibi loci agit Euſebius. Objiciunt 2°, Quadratum apologiæ autorem Adriani temporibus non ſuperfuiſſe, epiſcopum vero a Dionyſio Corinthio apud Euſeb. lib. 4. c. 23. tanquam ſibi coævum & recenter ordinatum laudari. Verum quiſquis locum iſtum Dionyſii ſerio perpenderit, ejuſmodi ſenſum nulla arte inde excudi poſſe facile agnoſcet. Nec ſatis mirari poſſum quid Valeſio in mentem venerit affirmare, Dionyſium in hac epiſtola de Quadrato loqui tanquam æquali, & recens ordinato, cum de his ne γρῦ quidem habet Dionyſius, nec aliter de Quadrato, quam de Publio ejus deceſſore, & Dionyſio Areopagita loquitur, quos omnes in eadem epiſtola memorat. His adde a noſtris partibus ſtare Hieronymum & Græcorum Menologii compilatorem, qui unum eundemque Quadratum fuiſſe diſertim affirmant.

ᵇ ARISTIDES, (cujus perparca apud Veteres mentio) Philoſophus Athenienſis,

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. perſecut. *Adriani* art. 5. c. 7. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 19. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 1. §. 43. b Conf. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 20. item Bibl. Gr. l. 4. c. 30. §. 8. vol. 4. p. 395. & l. 5. c. 8. §. 24. vol. 5. p. 187.

ſub

[Sæc. II. ab an.C.] ſub eo habitu Chriſtianam fidem profeſſus eſt. Vir fide ſapientiaque plenus, ut de eo Oroſius *. *[* L.7. c.13. p. 505.]* Claruit eodem tempore, eodemque loco, quo Quadratus, & eadem de cauſa *Apologeticum* Hadriano Imp. pro Chriſtianis obtulit, contextum, inquit Hieronymus *, *[* Epiſt. ad Magn Orat. p. 327.]* Philoſophorum ſententiis; quem poſtea Juſtinus, & ipſe Philoſophus, imitatus eſt. *Continebat hoc volumen noſtri dogmatis rationem, & quod Chriſtus Jeſus ſolus eſſet Deus*, ita nos docet, qua autoritate neſcio, martyrologium Romanum *. *[* Aug. 31.]* Exſtitit hæc Ariſtidis *Apologia* non modo Euſebii & Hieronymi tempore, verum & ætate Uſuardi & Adonis Viennenſis; ſi modo vera ſint, quæ de paſſione Dionyſii Areopagitæ ex ea referunt: quemadmodum in Dionyſio ſuperius monuimus. Ado quidem habet, peritiores Græcorum affirmare, hoc opus apud Athenienſes ſummo genere coli, & inter antiquiorum monumenta clariſſimum teneri. Sed aut nihil aliud voluit Ado, quam hanc apologiam magno in honore ab Athenienſibus ſemper habitam fuiſſe, aut bono viro impoſuit Græcia mendax. Obiter interim corrigere liceat gravem memoriæ lapſum, in quem incidit Johan. Boeclerus, cum libro ſuo *de Scriptor. Gr. & Lat.* Sæc. 2. affirmat, apologias, quas Quadratus & Ariſtides ſcripſerant pro Chriſtianis ad Hadrianum, tum in Orthodoxographis Patrum Baſileæ, tum in Bibliotheca Patrum editas eſſe. Cum nec in Orthodoxographis, nec in Bibliotheca Patrum vel unica earum lacinia habetur, immo nec vel nuda illarum nomina ſemel occurrunt. Quid? quod nec mica uſlibi apud veteres reperitur, unico tantum Quadrati paucarum linearum fragmento excepto apud Euſeb. Hiſt. lib. 4. cap. 3. p. 116. Interim mirari fas eſt, nec Ulricum Obrechtum, qui hunc libellum primus extulit, nec Jacob. Gronovium, qui recuſum Theſauro ſuo Tom. 10. inſeruit, lapſum hunc Boeclerianum animadvertiſſe.

[a] HERACLEON. Quis, vel unde fuit Heracleon, veteres minime prodiderunt. E Valentini ſchola prodiit, unde *tramites quoſdam deduxiſſe* dicitur *: *[* Append. ad Tert. de præſc. c. 49]* hinc Valentini γνώριμος apud Origenem †, *[† Com. in Johan. p. 60. edit. Huet.]* diſcipulus & familiaris, quin & ſcholæ hujus δοκιμώτατος, teſte Clemente ‡ Alex. *[‡ Strom. l. 4. p. 502.]* magnæ apud ſuos exiſtimationis. Vetuſtiores hæreſiarchæ hoc ordine a nonnullis recenſentur. Valentino ſuccedit Colorbaſus, Colorbaſum excepit Heracleon *, *[* Epiphan. hær. 36. n. I.]* Heracleonem Cerdon †. *[† Id. hær. 41. n. 1.]* Adeo ut omnes quidem eodem fere tempore fuiſſe videntur. Valentinus & Cerdon Romæ vixiſſe memorantur ſub Hygino, qui juxta rationes chronologicas Pearſonii Dodwellique (quas in annis primorum Pontificum diſponendis ut plurimum ſequor) ſedit ab anno 122. ad ann. 126. vel ſequentem, ac proinde Heracleonem ad ann. 126. referendum cenſeo, donec certiora expiſcari liceat. Nihil enim in veterum ſcriptis magis confuſum perturbatumque, quam primorum hæreticorum tempora & διαδοχαί. Etſi vero Heracleonem in hunc annum diſpoſuimus, nihil tamen obſtat, quo minus ante annos aliquot innoteſcere potuit, cujus quippe meminit ſub Alexandro Pontifice, in Sicilia tunc temporis virus ſuum ſpargentis vetus *de Hæreſibus* autor lib. 1. c. 17. ut in Alexandro ad ann. 109. ſupra notavimus. Multa habuit Heracleon cum Valentino cæteriſque Gnoſticis communia, de Ogdoade ſuperiore & inferiore, de 30. Æonibus, de Bytho ſupremo omnium parente, nec mare nec fœmina, ab hoc de Sige & Veritate univerſorum matre, & ex ea de Achamoth, matre ſecunda, in oblivione poſita, & ſiqua hujuſmodi. De his appendix Tertullianæa cap. 49. *Heracleon cum Valentino paria ſentit, ſed novitate quadam pronuntiationis vult videri alia ſentire.* Nugas vero proprias ſibi confinxit, eſſe nempe tres hominis partes, corpus, animam, καὶ τὸν πνευματικὸν ἢ ἐσώτερον ἄνθρωπον, ex ſuperiori Pleromate derivatum: tempore vero mortis relicto corpore cum reliquis creaturis, animam evolare ad τὸν Δημιουργὸν, ibique commorari, interiorem vero hominem altius efferri. Sectatores ſuos moribundos oleo, ſive opobalſamo aqua temperato, adhibita ſolenni invocatione, capite aſpergi voluit; præſcripta etiam bina verborum formula, una, qua ad Principatus & Poteſtates, altera, qua ad Demiurgum ejuſque comites uterentur (utraque exſtat apud Epiphanium *) *[* Hæreſ. 36. n. 2, 3.]* quibus factis, & abjectis vinculis ſuis, & Angelo, i. e. anima, in proprias ſedes transferuntur. Et hanc ſalutis rationem Ἀπολύτρωσιν ſuam vocare ſolebant. Scripſiſſe Heracleonem in evangelium Lucæ colligunt nonnulli ex fragmento de confeſſione quod citat Clemens *. *[* Strom. l. 4. p. 502.]* Sed locum iſtum ſive Matthæi, ſive Lucæ, obiter, & data occaſione exponere potuit Heracleon, nec tamen in integrum evangelium ſcripſiſſe. Scripſit certe Commentarium in Johannem, ex quo ampliſſima fragmenta paſſim profert Origenes Comment. in Johan. Edit. Huet. pag. 60. 68. 94. 112. 113. 117. 122. 129. 148. 158. 167. 181. 183. 187. 189. 205. 209. 213. 217. 220. 221. 223. 224. 227. 233. 236. 238. 242. 244. 246. 248. 255. 275. 280. 293. 308. 312. 314. 320. 333. quæ omnia collegit, & ad Codd. MSS. emendavit, notiſque ubi opus erat elucidavit Grabius noſter *Spicileg.* ſæc. 2. tom. 1. ſenten-

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. in hiſt. Valentin. *Buig.* Diſſ. de Hæreſ. ſæc. 2. c. 6. §. 3.

Sæc. II. ab an.C. tiam Heracleonis de baptiſmo per ignem exhibet Clemens Alex. in exceptis Theodoti pag. 804. D.

[a] AQUILA, gente Ponticus, Sinope urbe Ponti celebetrima oriundus, teligione Gentilis, Adriani Imp. πενθερίδης (ut Epiphanius *) πενθερὸς (ut Chronici Alexandtini autor †) uterque forſan ex fabuloſis Judæorum traditionibus; & ab eo operarum in extruenda urbe Ælia ſive Hietoſolyma præfectus conſtitutus. Viſis, quæ frequentet illi ediderunt, Chriſtianorum miraculis, fidem Chriſti amplexus eſt, & baptiſmo initiatus fuit. Quum veto vanam aſtrologiam, quam a pueritia didicetat, non deſeteret, quin potius arti Genethliacæ ſe magis, magiſque addiceret, nec ab eccleſiæ doctoribus admonitus ſe cotrigetet; tandem ex eccleſia ejicitur: Eam ignominiam impatienter ferens, abnegato Chriſtianiſmo, ad Judæos ſe confert, & circumciſione ſignatur; Rabbi Achibæ, Chriſtianorum hoſtis infenſiſſimi, diſcipulus factus. A Judæis linguam Hebræam incredibili diligentia didicit, quam eouſque excoluit, ut circa ann. Chriſti 128. vel 129. novam Bibliorum verſionem Græcam aggteſſus ſit, eo præcipue animo, ut LXXII. interpretationem eluderet, & teſtimonia de Chriſto in ſcripturis prolata perverteret, atque aliter ederet. De eo ita Hieronymus *: *Aquila proſelytus, & contentioſus interpres, qui non ſolum verba, ſed & etymologias verborum transferre conatus eſt, jure projicitur a nobis.* Quanquam alibi de illo benignius loquatur: Nempe *Aquilam non contentioſius, ut quidam putant, ſed ſtudioſius verbum interpretari ad verbum,* Quæſt. 2. ad Damaſ. tom. 3. pag. 35. *Verborum Hebræorum diligentiſſimum explicatorem vocat,* Epiſt. ad Marcell. ib. pag. 96. *Aquilæ editionem cum voluminibus Hebræorum confero, nequid forſitan propter odium Chriſti Synagoga mutaverit, &, ut amicæ menti fatear, quæ ad noſtram fidem pertineant roborandam, plura reperio.* Epiſt. ad Marcell. tom. 2. pag. 312. Hinc non raro Aquilam ipſis τοῖς ό præfert. *Melius puto illud, quod habetur in Hebræo, Aquila tranſtulit.* Quæſt. Hebraic. in Geneſ. tom. 3. p. 216. & alibi, non ſemel. Hieronymo præivit Origenes Comment. in Joh. tom. 8. p. 131. & tom. 3. in Geneſ. Philocal. cap. 14. aſſerens ipſum κυριώτατα ἑρμηνεύειν φιλοτιμούμενον,. *aptiſſime interpretari ſtuduiſſe.* His addere licet egregium Origenis locum ex *Reſponſ. ad African.* pag. 224. οὕτω γὰρ Ἀκύλας δουλεύων τῇ Ἑβραϊκῇ λέξει ἐκδέδωκεν αὐτὴν φιλοτιμότερον πεπιστευμένος παρὰ Ἰουδαίοις ἡρμηνευκέναι τὴν γραφὴν, ᾧ μάλιστα εἰώθασιν οἱ ἀγνοοῦντες τὴν Ἑβραίων διάλεκτον χρῆσθαι· ὡς πάντων μᾶλλον ἐπιτετευγμένῳ. *Sic enim Aquilas Hebraica dictioni ſerviens edidit, quem Judæi honorifice præ aliis credune interpretatum eſſe ſcripturam, cujus verſioni maxime aſſueti ſunt ii qui Hebræa dialecto ipſi uti neſciunt, tanquam is omnium maxime ſenſum aſſecutus fuerit.* Ad hunc Origenis locum non panca notavit Clat. Wetſtenius, variaſque veterum de Aquilæ verſione ſententias ſtudioſe collegit. Quicquid vero de accurata ejus & literali verſione dici poteſt, minus tamen fidelem eſſe paſſim conqueruntur veteres. Euſebius in fragmento MS. ait Aquilam interpretationem non recto & ſincero, ſed iniquo in Chriſtianos animo edidiſſe. Joſephus *Hypomneſtici* autor ineditus cap. 122. affirmat Aquilam circa linguam Hebræam multum laboraſſe, & quoniam intellexit ſeptuaginta interpretes propter imperitiam Græcæ linguæ minus accurate in ſua verſione ſe geſſiſſe τὰ μὴ τῆς Ἑλλήνων φωνῆς ἀκριβοῦν, ipſe accuratius interpretatus eſt. Et tamen fraudes vel errores ejus ubique fere notantur in catenis veterum, tum editis, tum MSS. De eo denique Chronographus Græcus MS. apud Clat. Galæum ἐπὶ Ἀδριανοῦ ὁ ἀσεβὴς Ἀκύλας, ὁ τὴν γραφὴν νοθεύσας ἐτύγχανεν. *Vixit ſub Adriano impius ille Aquila, qui ſcripturam vertendo pervertit.* Exemplum habes Iſa. IX. 8. *Dominus miſit* λόγον *ad Jacobum*, inquiunt LXX. Interpretes; hic Aquila ῥῆμα tranſtulit, fraude quidem manifeſta, ne de Chriſto Λόγος intelligeretur. *Verſionem* ſuam, teſtante Hieronymo *, iterata editione, quam κατ' ἀκρίβειαν nominabant Judæi, perpolivit. Hujus tranſlationis ſuperſunt hodie tantum particulæ quædam, antiquorum ſcriptis hinc inde aſſutæ, quas in unum collectas Nobilius, Druſius, & Waltonus ediderunt. Sæc. II: ab an.C:

* De pond. & menſ. num. 14.

† Pag 591.

* Epiſt. ad Pammach. p. 370.

* In Ezech. c. 3. tom 5.

[b] MARCION, natione Ponticus, ex ea regionis parte quæ Helenopontus dicebatur, patria Sinopenſis, patre Catholicæ communionis & ejuſdem urbis epiſcopo natus. Euſebio lib. 5. cap. 13. ὁ ναύτης. Tertulliano non ſemel *Ponticus Nauclerus* dicitur. An quod in Juventute artem navigandi didicerit, vel potius quod in urbe maritima inter naucleros præcipue natus ſit, & educatus, judicent alii. Primo quidem caſtitatem præ ſe ferens, vitæ aſceticæ inſtituta ſecutus eſt; cum vero virginem quandam conſtupraſſet, a patre ſuo, viro ſanctiſſimo eccleſia pulſus eſt; nec ut eum reſtitueret, ullis precibus, ulla pœnitentiæ ſimulatione adduci potuit, vir diſciplinæ eccleſiaſticæ

a Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr l. 3. c 12. §. 8 vol. 2. p. 332. *Montfaucon.* Prælim. in Hexapla *Orig.* c 5. *Tillemon.* Memor. Eccleſ. vol. 3. ad vit. *Orig.* art. 8. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 128. b Conſ. *Nour.* in App. ad Bibl. PP l. 2. diſſert. 1. c. 5. art 2. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. Hiſt. Marcionit. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 141. *Ittig.* Diſſ. de Hæreſ. ſec 2. c 7. item Append. ad Diſſ. de Hæreſ. ad c. 7. §. 88. ſeq.

obſer-

Sæc. II. ab an.C.

obſervantiſſimus. Hanc ob cauſam cum popularium ſuorum convicia ferre non poſſet, clam patria ſe proripuit, Romam profectus, non ad communionem ſolum admitti, ſed & principem illic locum ſe conſecuturum ſperans. Verum cauſa ejus cognita, patriſque propoſiti ſui tenaciſſimi voluntate nota, eccleſiæ Romanæ ſeniores eum recipere noluerunt: ne publicæ diſciplinæ ratio, & communionis Catholicæ vinculum ſolveretur, veriti. Irritato exinde animo, Cerdoni hæretico ſe tradidit, & Magiſtri ſui veſtigia ſecutus, nova ac blaſphema dogmata in vulgus projicere cœpit. Romæ dum aderat *, forte ei occurrit Polycarpus Smyrnæorum epiſcopus, cui cum *Agnoſce nos, Polycarpe*, dixerat; *Agnoſco te*, reſpondit Polycarpus, *primogenitum Satanæ*. Refert * Tertullianus Marcionem tandem errorum pœnituiſſe, ſuamque pœnitentiam publice teſtari voluiſſe, ſed dum in eccleſiam recipiendus eſſet, ea lege, ut quos in errorem ſeduxerat eccleſiæ reſtitueret, morte præventus id abſolvere non potuit. Sectarios ejus ipſum epiſcopi nomine honoraſſe conſtat tum ex Megethio apud Orig. Dial. adverſ. Marcion. ſect. 1. tum ex Optato lib. 4. p. 116. Certe Marcionem revera epiſcopum fuiſſe crediſſe videtur Optatus. Patrem quidem habuit epiſcopum, ipſe nullus erat: Etſi Marcionitæ Ducem ſuum hoc honoris titulo inſignire voluerunt. Cæterum Marcionis ætas paulo adhuc accuratius excutienda eſt. Certiſſimum quippe eſt Marcionem imperante Hadriano doctrinæ ſuæ venenum longe lateque diſſeminaſſe. Diſerte id tradit Clemens Alexandrinus *, ubi de hæreticis, qui ſub Hadriano erant, Baſilide & Valentino agens ſubjungit, Μαρκίων γὰρ καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν αὐτοῖς ἡλικίαν γενόμενος, ὡς πρεσβύτης νεωτέροις συνεγένετο. *Marcion enim cum natus eſſet eadem qua ipſi ætate, verſabatur ut ſenex cum junioribus*. Ita quidem habent editiones omnes, ita forſan codices MSS. Nihilominus mendum huic loco ſubeſſe, nemo non videt. Repugnat enim omni rationi chronologicæ Marcionem Baſilide & Valentino fuiſſe ſeniorem. Et hic aquam quidem mihi poſt alios diu hæſiſſe fateor, donec ſaniorem lectionem levi mutatione ſubſtituendam eſſe primus monuit Iſ. Voſſius * legendum ratus, Ὡς πρεσβύταις νεώτερος συνεγίνετο, *ut junior ſenioribus verſatus eſt*: Voſſio accedunt Pearſonus * & Dodwellus †. Nec ſane ſine admiſſa hac emendatione ſuus Clementi conſtabit ſenſus, ſua hiſtoriæ eccleſiaſticæ fides. Romam venit Marcion, teſte Epiphanio *, ſede tunc vacante poſt Hygini Papæ obitum qui mortuus eſt, ex calculo Pearſoni, anno 126. Dodwelli 127. Quod vero alibi habet Epiphanius * poſt Aniceti Romani pontificis tempus id contigiſſe, planum eſt, nomen Aniceti pro Hygino in hunc locum irrepſiſſe; præſertim cum ipſum etiam hoc loco nonum Romæ epiſcopum vocat, uti recte animadvertit Pearſonus * noſter. Patria igitur profugus Marcion, Romam venit ann. 127. mortuo jam Hygino, communionem, quin & principatum a ſenioribus illius eccleſiæ petiturus, προεδρίαν enim etiam ambiiſſe expreſſe nos docet Epiphanius *, cujus proinde θυμὸν καὶ ὑπερηφανίαν notat in ſequentibus; & ni hæc ejus cauſa facerent, immortale iis ſchiſma interminatus eſt. Verum mox, ſaltem anno ſequenti electo in pontificem Pio, Marcion ſpe ſua jam fruſtratus, in furorem actus eſt; & deſerta eccleſia Catholica, Cerdoni hæreſiarchæ tum Romæ agenti ſe adjunxit, ex cujus ore maleſana ſua dogmata hauſit, & gnaviter concoquebat, poſt annum unum alterumve hæreſin publice profeſſus. Scio viros Clariſſimos, & rei chronologicæ peritiſſimos, Petavium & Pearſonium, in ea eſſe ſententia, Marcionem non ante annum 134. hæreſin ſuam in vulgus projeciſſe. At cum brevi tantum tempore Cerdonem Romæ manſiſſe autor nobis eſt Epiphanius *, longe veriſimilius eſt Marcionem circa annum 130. aperte in hæreſin prorupiſſe, & in ſchola Cerdoniana ſucceſſiſſe, quod & innuit Epiphanius. Quin & Romæ non modo cum Cerdone, ſed & cum Baſilide & Valentino ipſe jam hæreticus verſatus eſt. Nec ſerius id commode fieri potuit, ſiquidem Baſilides ſub Hadriano circa an. 134. diem clauſerit extremum. Quid quod Marcionis & Marcioniſtarum meminit ipſe Celſus *, qui, teſte Origene †, Hadriani tempore vixit. Sed uſque ad Antonini majoris ætatem pervenit Marcion, ut loco ſupra citato autor eſt Clemens. Et recte quidem. Etiamſi enim altas ſub Hadriano radices egerit hæreſis Marcionitica, altiores adhuc agebat ſub Antonino. Maſcule jam res geſſit Hæreſiarcha, auctoque diſcipulorum numero, ſcholam ſuam latius propagavit. *Marcion*, inquit Irenæus *, *illi* (Cerdoni) *ſuccedens invaluit ſub Aniceto*, qui Antonini tempore pontificatum tenuit, inde *Antoninianus Marcion* Tertulliano * dictus, & alibi †, *Antoninianus hæreticus, ſub Pio impius*. Ubi Pium Imperatorem, non Pium Pontificem Romanum intelligere Tertullianum manifeſtum eſt. Neque id negat Dodwellus *; id modo contendit, erraſſe Tertullianum, vetuſtiorem aliquem autorem, unde illa deſumpſerit, hac in parte ſecutum, dum initium hæreſis Marcioniticæ Pio Imperatori aſcripſit, quod revera Pii Romani Pontificis tempori ſit tribuendum. Et quidem quicquid de ſenſu Tertulliani hoc poſteriori loco ſit, in priori de incrementis hujus hæreſis loqui videtur.

* Iren. l. 3. c. 3.
* De Præſcript. c. 30. p. 212.
* Strom. l. 7. p. 764.
* Epiſt. 2. ad Rivet. ad calcem vindic. Ignat. p. 29.
* Vind. Ign. part. 2. p. 85.
† Diſſ. 1. ad Iren. n. 18. p. 34.
* Hæreſ. 42. n. 1. p. 302.
* Ib. p. 364.
* De ſucceſſ. part. 2. c. 8. n. 4. p. 339.
* Hær. 42. n. 2.
* Hær. 41. n. 1.
* Ap. Orig. l. 5. p. 272. l. 6. p. 312.
† Cont. Celſ. l. 1. p. 8.
* L. 3. c. 4. p. 243.
* Adv. Marcion. lib 5. c. 19. p. 484.
† Ibid l. 1. c. 19. p. 374.
* Addit. ad Pearſon. de Succ. part. 2. p. 8. n. 3, 4.

Sæc. II. ab an.C.

Sæc. II. ab an.C. videtur. Mox enim ſubdit, *totum jam impleviſſe mundum.* Quicquid ſit, in vivis adhuc erat, vigebatque Marcion quo tempore priorem apologiam Antonino Pio obtulit
* Apol. 2. p. 70. vide p. 92. Juſtinus Martyr *; *ὃς καὶ νῦν ἔτι ἐστὶ διδάσκων τοὺς πειθομένους, qui etiam uſque hodie diſcipulos ſuos docet.* Unde vel luce clarius liquet, Marcionem non modo ſub Antonino, ſed & diu ante ejus imperium peſtiferi erroris ſui virus propinaſſe. De ætate hactenus; Dogmata ejus hujuſmodi fuerunt. Tres eſſe Deos ſupremos, ſive rerum principia, primum inviſibilem, quem bonum Deum ac Domini noſtri patrem appellavit; alterum aſpectabilem, & creatorem, ſimul ac judicem; tertium inter utrumque medium, quem & Diabolum vocavit. Et ita quidem hæc Marcionis principia recenſet Epiphanius; Theodoritus vero quatuor ingenitas ſubſtantias enumerat, 1. Deum bonum & incognitum, Domini patrem. 2. Creatorem juſtum, quem & Malum nominavit. 3. Materiam, quæ mala ſit. 4. Alium malum, cui materia ſubeſt. Sed proprie loquendo, duo tantum principia ſtatuebat Marcion, bonum ſcilicet & malum: alterum, judicem, ferum, bellipotentem; alterum, mitem, placidum, & tantummodo bonum atque optimum, ut * Tertulliani verbis utar. Hinc
* Adv. Marcion. lib. 1. c. 6. p. 368. ſectam Marcioniticam hæreſin *Duitarum* vocat * Prudentius. Quin dogma illud ſuum
* Præfat. ad Hamartig. ex Stoicis hauſerit Marcion, nemini dubium eſſe poteſt. Stoicos enim duo ſtatuiſſe Principia, bonum, malumque Dæmonem, cuivis notum eſt, unde Marcion Stoicæ ſtudioſus * Tertulliano audit. Ex his Deum
* Loc. ſupra citat. ſecundum maxime ſeverum, & iniquum eſſe finxit, qui & Judæis leges duriſſimas poſuit, & Adamum injuſtiſſimo mandato pulcherrimam Paradiſi arborem attingere inhibuerit. Illo igitur longe meliorem eſſe ſerpentem, quippe qui ad arboris iſtius fructum edendum parentes noſtros hortatus eſt; hinc & ſerpentem æneum in arcula reconditum venerati ſunt ſectatores ejus: uti *αὐτόπτης* narrat Theodoritus *. Porro Chriſtum
* Hær. Fab. l. 1. c. 24. e cœlis deſcendiſſe, ut in ipſum credentes ab iniqui illius Dei ſervitute liberaret, non tamen veram, ſed φαντασιαν ſolum carnem induiſſe, nec revera paſſum eſſe, cum pati viſus fuerit. Eum ad inferos poſt mortem deſcendentem, prædicato ibi evangelio, converſos Cainitas, Sodomitas, cæteroſque omnes ſceleribus ac vitiis infames, ſecum ad cœlum retuliſſe; Noachum vero, Abrahamum, reliquoſque Patriarchas juſtitiæ ſuæ nimium confiſos, ac prædicationi ejus auſcultare renitentes, ibi religatos reliquiſſe. Reſurrectionem animæ ſolius eſſe, non corporis: Ter iterari poſſe baptiſmum in eorum gratiam, qui poſt admiſſum prima ac ſecunda vice ſalutare lavacrum, in mor- Sæc. II. ab an.C.
tale crimen inciderant. Legem denique ac Prophetas omnes repudiandos eſſe, utpote qui mali illius Dei, mundi Creatoris, afflatu vaticinati ſint. Quin & epiſtolas Pauli quatuor rejecit, reliquaſque decem fœdiſſime corrupit, multis ex iis detractis, multis additis, & ex omnibus evangeliis D. Lucæ ſolum recepit, idque genealogia Chriſti maxima parte reſecta, cæteris ſcripturis Canonicis penitus repudiatis. De abſurdis his, inſulſiſque dogmatibus videri poſſunt, Irenæus, lib. 1. cap. 29. Tertullianus libris quinque adverſus Marcionem, Epiphanius, Hæreſ. 42. Theodoritus Hæret. Fab. lib. 1. cap. 24. ª *Duos libros*, quos & divinæ auctoritatis haberi voluit, in uſum diſcipulorum ſuorum compoſuit, alterum *Evangelium* ex evangelio D. Lucæ, mutatis ac reſectis nonnullis acceptum; alterum *Apoſtolicon* vocatum, ex epiſtolis D. Pauli ad Galatas ad Corinthios duabus, ad Romanos, ad Theſſalonicenſes duabus, ad Epheſios, ad Coloſſenſes, ad Philemonem, ad Philippenſes, & ad Laodicenos, ſed miſere depravatis, conſarcinatum. Ex utroque ampliſſima excerpta exhibet Epiphanius, una cum propriis refutationibus, Hæreſ. 42. In evangelio ſuo S. Lucam referre videtur, quatenus vero ab eo mutilatum eſt, initio, medio, & fine decurtatis, corroſi a tineis undique veſtimenti ſimillimum eſt, ut ſcite Epiphanius. Ut vero fidem ſuam juxta hoc evangelium magis confirmaret, contexuit opus quod *Antitheſes* nominavit, quo vetus & novum Teſtamentum inter ſe commiſit, pugnantia quæ ſibi videbantur collegit & digeſſit, oſtendere conatus alium eſſe Deum veteris, alium novi Inſtrumenti, Chriſtumque non fuiſſe Creatoris filium, qui mundum condidit, quemque Judæi ſub vetere Teſtamento pro Deo habuerunt. Hoc opus refutandum in ſe recepit Tertullianus, quod integro *libro quarto adverſus Marcionem* fœliciter præſtitit, prolixe demonſtrans, eundem eſſe ſub evangelio Chriſtum, qui olim in mundum venturus eſſet, omneſque veteris Teſtamenti hac de re prædictiones, ſub novo in Chriſto fuiſſe perfecte adimpletas. In *Apoſtolico* ſuo decem ſolummodo ex epiſtolis Pauli, eaſque miſere truncatas & interpolatas, admiſit Marcion. Ex harum numero erat illa *ad Philemonem*, ab eo intacta & incorrupta: ita quidem Tertullianus *adverſ. Marcion.* lib. 5. cap. ult. *Soli huic epiſtolæ brevitas ſua profuit, ut falſarias manus Marcionis evaderet.* Aliter plane Epiphanius in refutatione librorum Marcionis *Hæreſ.* 42. p. 373. Ὅμως δὲ καὶ ταύτης τῆς πρὸς Φιλήμονα οὐδὲν παρεθέμεθα, διὰ τὸ ὁλοσχερῶς αὐτὴν διεστράφθαι παρ' αὐτῷ κεῖσθαι. *Cæterum nihil ex epiſtola ad Philemo-*

ª Conf. *Millii* Proleg. ad N. T. p. 34.

nem

[Sæc. II. ab an. C.] *nem adnotavimus, quod apud illum omnino depravata legitur.* Quem nodum aliis ſolvendum relinquo. Meminit Tertullianus de carne Chriſti c. 2. p. 308. epiſtolæ cujuſdam Marcionis, qua *confeſſus eſt ſe à fide priori excidiſſe, reſcindendo quod retro crediderat;* Eandem etiam citat *adv. Marcion.* l. 4. c. 4. p. 415. Cui vero inſcripta fuerit, non liquet. In his aliiſque ſuis ſcriptis, non modo Cerdonis placita expreſſit Marcion, ſed & omnia pene impia dogmata conſarcinavit, recoxit, auxit, quibus ei præluſerant Ebion, [* Adv. Marc. lib. 5. c. 8. p. 401.] Cerinthus Menander, aliique primæ ſucceſſionis hæretici, quos proinde Tertullianus* *præcoquos & abortivos quodammodo Marcionitas* non inſcite vocat. Conſcripſit etiam alia volumina, quorum tituli a veteribus non commemorantur.

ISIDORUS, Baſilidis Hæreſiarchæ Alexandrini ὡς ἅμα καὶ μαθητής. teſte Clemente *Alexandrino, [* Strom. l. 6 p. 641.] mali nempe corvi malum ovum, ſecta Gnoſticus, clar. circa an. 135. Dogmata ejus quod attinet, ea ex patris ſui ſchola deprompſit, & de iis ſupra in Baſilide actum eſt. Sed pro more hæreticorum, qui ſemper in pejus proficere ſolent, alias nugas excogitavit, noviſque additionibus τὴν τοῦ πατρὸς μυθολογίαν ἐκράτυνε, [* Hær. Fab. l. 1. c. 4. p. 195.] ut loquitur Theodoritus*, *fabuloſa patris dicta confirmavit.* Scripſit ἐξηγητικὰ, ſeu *libros* [* Vide Euſeb. l. 4. c. 7.] *expoſitionum in Barcabam* * *& Parchor patris ſui Prophetas,* teſte Clemente Alex. Strom. lib. 6. pag. 641. Baſilides quippe inter alia deliramenta prophetas ſibi confinxit, quos Barcabbam & Barcoph, vocavit, alioſque, quibus barbara nomina impoſuit. Hi procul dubio in præceptoris ſui gratiam pſeudoprophetias ediderunt, in quas expoſitiones ſcripſit Iſidorus filius. Ex horum Exegeticῶν lib. 1. & 2. fragmentum unum alterumque, profert Clemens loc. cit. ubi pro Παρχὼρ legendum cenſet Valeſius Βαρχὼρ, ſive Βαρκὼφ, niſi potius velimus Parchor unum fuiſſe ex Baſilidis prophetis, quem hic citat Clemens; ſed opinioni Valeſianæ potius adhærendum cenſeo. Edidit item Iſidorus *librum* περὶ προσφυοῦς ψυχῆς, *De adnata Anima,* cujus *fragmentum* exhibet idem Clemens lib. 2. pag. 409. * Ἠθικὰ denique, ſive [* Hær. 32. n. 4.] παραινέσεις, (quarum meminit Epiphanius*, idem enim cum *Ethicis* fuiſſe opus dubitari nequit) ex quibus fragmenta habentur apud eund. lib. 3. p. 427. & Epiphan. Hæreſ. 32. num. 4. p. 211. 212.

[b] AGRIPPA, Caſtor dictus, γνωριμώτατος συγγραφεύς. [* L. 4 c. 7.] ut ab Euſebio*; *Vir valde doctus,* [* De ſcript. c. 21.] ut ab Hieronymo * dicitur. Claruit præcipue ſub principatu Hadriani, circa an. 132. Scripſit accuratiſſimam *confutationem* τῶν ἐξηγητικῶν *Baſilidis,* cujus fragmenta quædam habet Euſebius loc. cit. ubi teſtatur in ea omnes Baſilidis fraudes ac præſtigias detegi, & cuncta ejus arcana in lucem proferri. Iſidorum etiam Baſilidis filium ſcripto confutavit; uti Theodoritus * innuere videtur. [* Hær. Fab. l. 1. c. 4.] Verum cum ibi de pluribus Baſilidis & Iſidori Antagoniſtis loquitur Theodoritus, tutius hic ἐπέχειν exiſtimo.

HERMES, qui & Paſtor etiam vocatus eſt, Presbyter, Pii I. Epiſcopi Romani frater, claruit anno 136. obiit anno 150. [c] Hunc *libri* illius vetuſtiſſimi *Paſtoris* dicti autorem faciunt Pſeudo-Damaſus in vita Pii, & autor Carminum adverſus Marcionem Tertulliano aſcriptorum. Verum * Bellarminus [* De ſcript. in Hermet.] potius duos fuiſſe Hermetes contendit, & diverſos eodem titulo inſignitos ſcripſiſſe *Commentarios.* Quippe Hermas apoſtolicus centum fere annis hoc noſtro antiquior erat; nec mandatum illud Angeli ſub habitu Paſtoris traditum de ſancto Paſchate die Dominica celebrando, quod Pii frater acceptum Paſtori ſuo inſeruerat, in libro *Paſtoris,* qui hodie exſtat, uſpiam reperitur. Adde, quod Hieronymus * ait, [* De ſcript. c. 10.] antiquiſſimum illum *Paſtoris* librum, licet in quibuſdam Græciæ eccleſiis etiam ſua ætate publice legeretur, apud Latinos tamen pene ignotum fuiſſe: ideoque probabile eſt, Hermetis librum, ſi modo talem unquam ſcripſerit, (quod non facile auſim affirmare) cito interiiſſe. Huic etiam Hermeti Baronius attribuit [d] *Acta Praxedis Virginis,* ipſiuſque fratrum; ejuſque ad Timotheum Praxedis fratrem *Epiſtolam, aliamque* Timothei ad Paſtorem exhibet, tom. 2. ad an. 162.

SYBILLÆ *Oracula,* ſaltem ex iis plura, quiſquis eorum autor fuerit, Hadriano imperante, forſan circa ann. 136. nata videntur, quippe Juſtino Martyre antiquiora: alia ſub Antoninis addita, demum circa Commodi extrema perfecta & digeſta. Certe non uno eodemque tempore compoſita ſunt; quædam etiam Clementis Romani tempore exſtitiſſe, fidem nobis facit autor *Quæſt. & Reſponſ. ad Orthodoxos* ſub Juſtini nomine, quæſt. 74. ubi Clementem in ſua ad Corinthios epiſtola Sybillæ vaticinia citaſſe dicit. Certe in hac epiſtola prope finem plurima hodie deſiderantur, nempe antiqui exemplaris folium integrum (teſte, qui primus edidit, Patricio Junio) quod quatuor impreſſi codicis folia conſtituit. Adde, quæ Clementem citaſſe dicit Quæſtionum autor, ab iis quæ in Clementis epiſtola immediate præceſſerant, non plane abludere videntur. Conficta eſſe, idque in

a Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. vol. 5. p. 200. b Conſ. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 21. c Conſ. *Du Pin.* vol. 1. p. 26. d Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. ad vit. *Pii* Pap. not. 5.

Sæc. II. ab an.C. gratiam Chriſtianæ fidei nemo non videt: interim negari non poteſt ex veterum Sybillarum carminibus quædam hodiernis immixta fuiſſe; quo ſpecioſius eruditorum orbi obtruderentur. Confinxit ea ex Vaticiniis, Hiſtoriis, Dogmatibus librorum ſacrorum utriuſque Teſtamenti, inſertis forſan hinc inde quibuſdam ex veterrimis oraculis, Chriſtianus aliquis Alexandrinus, & Sibyllarum nomine venditavit, eo quo nunc habemus corpore, licet non eodem prorſus ordine. Pauca quidem ſunt quæ poſt hæc tempora addita videntur. Sibyllis hæc ſuppoſuiſſe Chriſtianos objiciebant olim Pagani, ætate jam Lactantii. *His Teſtimoniis*, inquit quidam, *revicti, ſolent eo confugere, ut aiant non eſſe ea carmina Sibyllina, ſed a noſtris conficta atque compoſita.* De vera Sapient. lib. 4. c. 15. p. 399. Ex libro Enochi, tacito licet nomine, in ſuam rhapſodiam non pauca tranſtulit compilator; ut videre eſt lib. 1. p 167. l. 2. p. 203. 204. & alibi non ſemel. Liber enim Enochi hoc poemate multo antiquior eſt, & inter vetuſtiſſima Judæorum commenta locum habet. Certe Tertulliani ævo, licet *à quibuſdam non receptus, nec in Armarium Judaicum admiſſus, pro antiqua ſcriptura* habebatur, & parum abſuit quin ipſe Tertullianus hunc librum *pro canonica & divinitus inſpirata ſcriptura* haberet. Vide lib. 1. *de cultu Fæmin.* cap. 3. pag. 151. An vaticinia ſua carmine ſemper tradiderunt Sibyllæ, merito quæri poteſt: cum Joſephus Antiquitatum lib. 1. cap. 5. p. 12. Sibyllam inducit de turri Babylonica loquentem his verbis, Πάντων ὁμοφώνων ὄντων τῶν ἀνθρώπων πύργον ᾠκοδόμησαν τινὲς ὑψηλότατον, ὡς ἐπὶ τ' οὐρανὸν ἀναβησόμενοι δι' αὐτοῦ, &c. Quædam huc ſpectantia habent hodiernæ farraginis conſarcinatores, lib. 3. p. 223, 224. qui ex vetuſtioribus ſchedis, iiſque aliquando Græce ſcriptis, ea compilaſſe videntur. Ex eadem cum Sibyllinis officina prodiiſſe videntur Mercurii *Poemander*, ejuſque *adhortationes ad Tatt. filium*. Certe vix alium præter Chriſtianum aliquem ex ſchola Alexandrina in dogmata Platonica admodum propenſum autorem agnoſcunt. De vera illorum ætate & origine, non eadem eſt omnium ſententia. V. Cl. Iſ. Voſſius non exiguam eorum partem a Judæis annis ante Chriſtum natum 80. circiter confictam eſſe, a Romanis in Capitolio repoſitam, & per omnium manus ante, circa, & poſt Chriſti adventum circumlatam, multa demum additamenta a Chriſtianis (ac inter eos præcipue a Gnoſticis) recepiſſe arbitratur. Hornbeckius ea Papiæ; Blondellus aut Hermeti (immediate præcedenti) aut Montano Hæreſiarchæ, Mareſius poſtremo huic, attribuunt. Nuperus denique autor, Joh. Marckius hæreticis quibuſdam, Montaniſtico præcipue ſpiritu correptis, ea aſcribit: craſſo ſatis errore, cum vel ſole clarius ſit iſta oracula pluſquam 40. annis ante exortum Montanum orbi innoteſcere cœpiſſe. Marckii quidem verba ſunt Diſp. 12. de Sybill. Carm. pag. 275. ubi totius operis ſui ſummam in quædam corollaria colligit: liquere videtur — 3. factum illud eſſe non tam a Chriſtianis orthodoxis quam quidem hæreticis Montaniſto præcipue ſpiritu correptis, ut ſimul ſcilicet & religio Chriſtiana promoveretur, & prædicati tantopere raptus commendarentur. Cum vero (ut ab amico accepi, librum enim ipſum nondum vidi) ſe ab hac ſententia procul eſſe teſtetur in Exercit. Text. ad 50. ſelecta Scripturæ loca, p. 475. Non alium Cl. Viro ſenſum aſcribi velim, quam ipſe agnoſcere paratus ſit. Verum de his ulterius diſputare, nobis nec otium eſt, nec animus, præter eos, qui hac de re obiter egerunt, Baronium, Caſaubonum, Montacutium, Ger. Joh. Voſſium, &c. adeant, qui volunt, Blondellum, Iſ. Voſſium, Marckium, Craſſetium, [a] qui hanc rem noviſſime peculiaribus ſcriptis pertractarunt. Exſtant hæc oracula, aliaque huc ſpectantia, lib. 8. comprehenſa, cum notis Opſopæi, *Pariſ.* 1599. 1607. 8°. ut alias editiones his longe inferiores non commemorem. Sæc. II. ab an.C.

[b] ARISTO PELLÆUS, quia Pellæ in Palæſtina natus, ortu Judæus; ex Judæo, ut videtur Chriſtianus. Claruit circa ann. 136. Judæorum rebellione, duce Barchocheba, ab Hadriano nuper profligata. Meminit chronici Alexandrini autor [*] Apellis, & Ariſtonis, *quos*, inquit, *laudat Euſebius* in hiſtoria eccleſiaſtica; eoſque apologiam pro fide Chriſtiana Adriano Imp. obtuliſſe tradit. Sed hac de re ne verbum quidem habet Euſebius. Recenſet lib. 4. c. 3. Quadratum & Ariſtidem libros apologeticos Hadriano Imp. afferentes. De Ariſtone ne γρῦ habet; nec ejus niſi ſemet meminit, ſcripſiſſe nempe illum, Judæos ab Hieroſolymorum & Palæſtinæ finibus Hadriani edicto ita fuiſſe expulſos, ut ne proſpicere quidem e longinquo patrium ſolum ipſis liceret. Et vereor ne penitus hallucinatus ſit chronici autor, & nomina Ariſtidis & Ariſtonis Pellæi, quæ apud Euſebium occurrunt, temere confundens, duos hos ſcriptores nobis procuderit. Scripſit Ariſto noſter *Diſputationem Jaſonis & Papiſci*: habeo id fide S. Maximi, qui in ſcholiis, ad Dionyſ. de myſtica Theologia, cap. 1. hæc nos docet:

[*] Olymp. 228 Sever. & Varo Coſſ. Indict. 1. an Chr 228. p 255. edit. noviſſ.

[a] Conf. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 131. §. 2. ſeq. *Nourrius* in App ad Bibl. PP. l. 1. diſſert. 12. c. 3. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 17. *Oudin.* tom. 1. p. 141. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 1. c. 29. vol. 1. ſeq. [b] Conf. *Fabr.* de Veritate Chriſtianæ Relig. c. 3. §. 2. p. 151. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. ad vit. Lucæ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. vol. 5. p. 157.

'Ἀρίγνων

Ἀνέγνων δὲ τοῦτο ἑπτὰ οὐρανοὺς ἐν τῇ συγγεγραμμένῃ Ἀρίστωνι τῷ Πελλαίῳ διαλέξει Παπίσκου καὶ Ἰάσονος, ἣν Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐν ἕκτῳ βιβλίῳ τῶν Ὑποτυπώσεων, τὸν ἅγιον Λουκᾶν φησιν ἀναγράψαι. *Legi etiam ſeptem cœlos in Diſputatione Papiſci ac Jaſonis, quæ ſcripta eſt ab Ariſtone Pellæo, quam Clemens Alexandrinus in ſexto libro Hypotypoſeon ait S. Lucam deſcripſiſſe.* Hunc Jaſonem plurimi eundem eſſe volunt cum Jaſone Theſſalonicenſi, cujus mentio habetur Act. 17. 5. Rom. 16. 21. quemque Græci in Menologio primum Tarſi epiſcopum a D. Paulo conſtitutum eſſe tradunt. Verum hæc incerta, nulloque fide digno autore nixa; & ægre admittit temporum ratio. Quiſquis ſit, Diſputationem inſtituit cum Papiſco Judæo Alexandrino *de Veritate Chriſtianæ Religionis*, cui exitus iſte contigit, ut Papiſcus Chriſtiani argumentis devictus, Judaiſmo renuntiaret, & baptiſmum enixe poſtularet. Extiterunt olim Græce, *Acta concertationis* hujuſce, ſive ab Ariſtone noſtro, ſive ab alio quodam in literas redacta. Ea tanquam inſulſum quoddam opus olim ſugillavit Celſus Epicuræus: cujus iniquam idcirco cenſuram diluit Origenes*, & egregium iis eruditionis elogium tribuit. Meminit eorundem Hieronymus in Quæſtionibus in Geneſin. [a]*Acta* iſta in Latinum ſermonem vertit, & præfatione bene longa Vigilio epiſcopo nuncupata auxit Celſus quidam; quis qualiſve ille fuerit non conſtat. Id ſolum liquet ex plurimis præfationis locis eum vigentibus adhuc perſecutionum temporibus, & ante ſuſceptam ab Imperatoribus fidem Chriſtianam ſcripſiſſe. De hac Diſputatione verba quædam ex Nicolao Fabro proferre videtur Rigaltius; unde colligere quis poſſit hæc Acta etiam hodie ſupereſſe. Sed revera verba illa quæ habentur apud Rigaltium non ſunt Fabri, ſed Hieronymi, qui lib. 2. *Comment. in Epiſt. ad Galat.* cap. 3. p. 175. ita ſcribit: *Memini me in altercatione Jaſonis & Papiſci, quæ Græco ſermone conſcripta eſt, ita reperiſſe,* λοιδορία Θεοῦ ὁ κρεμάμενος, i. e. *Maledictio Dei qui appenſus eſt.* Celſi cujuſdam præfatio in hanc concertationem a ſe Latine verſam, ad Vigilium epiſcopum, inter Cypriani opera haberi ſolet: quæ etſi non ſit Cypriani, perantiqua tamen eſt, & erudita, ut recte judicat Petavius, *Dogm. Theol.* tom. 4. part. 2. lib. 13. cap. 2. num. 7.

* Adv. Celſ. lib. 4. non longe a medio.

[b]EPIPHANES, ortu Alexandrinus, patre natus Carpocrate, hæreſiarcha famoſiſſimo, matrem habuit Alexandriam, Samo inſulæ Cephaleneæ (quæ & ipſa olim Samos dicta) urbe oriundam. Adoleſcentem ἐγκυκλίῳ παιδείᾳ, præſertim accurata Platonicæ philoſophiæ cognitione imbuit & inſtruxit pater, quod non levem ei aditum ad famam ſibi conciliandam, & ad homines ad ſectam ſuam facilius decipiendos aperuit, ut recte obſervat Epiphanius*. Ætas ejus paulo obſcurior; etſi ipſum patremque ſuum hæreſes ſuas Hadriano imperante confirmaſſe fidem nobis diſerte facit Theodoritus*. Secundo ejuſdem temporis hæretico proximus, & pene æqualis erat, quod ex ipſo Irenæo* colligi poteſt, ſi locus dextre introſpiciatur. Poſtquam enim de ſecundo egerat, addit, *Alius vero quidam, qui & clarus eſt magiſter ipſorum, in magis ſublime &c.* Hæc vetus interpres. Græca hic deſiderantur, aliter res eſſet luce clarior. Ea igitur ita ſupplenda eſſe cenſuit Pearſonus noſter: Ἄλλος δέ τις ὁ καὶ Ἐπιφάνης διδάσκαλος αὐτῶν, veteri interprete Ἐπιφάνης, quæ viri nomen erat proprium, in appellativum transferente. Quid quod quæ ex claro hoc magiſtro de Monote ſeu Monadi ibi habet Irenæus, nulli magis quam noſtro Epiphani conveniunt, quem τῆς μοναδικῆς γνώσεως autorem principemque diſertis verbis facit Clemens Alexandrinus*. His adde Clementem ſubjungere, ab Epiphane hæreſin Carpocratianorum profluxiſſe, quæ paulo ante extrema Hadriani orta videtur. Hinc Epulæ Thyeſteæ, & inceſti concubitus Chriſtianis toties a Gentilibus objecti, quorum tamen ineunte imperium Antonino, Hadriani ſucceſſore, primus meminit Juſtinus Martyr de Carpocratianis ſub Hadriano hæc habet Euſebius*, “Magicas præſtigias “non clam ut alii, ſed palam ac publice “tradidiſſe, philtris arte magica curioſe ela“boratis, paredris quoque & ſomniorum “immiſſoribus quibuſdam ſpiritibus, aliiſque “hujuſmodi maleficiis uſos iiſque gloriari: “neminem ad perfectionem myſteriorum, “ſeu potius flagitiorum, quæ apud ipſos “agebantur, pervenire poſſe, niſi turpiſſima “quæque perpetrarent, nec hujus mundi “principes & rectores aliter evitare poſſe, “niſi unicuique eorum debita munera per “obſceniſſimam libidinem perſolviſſent. “Hinc factum, ut gentibus a fide noſtra “alienis ampla obtrectandi & calumniandi “evangelii materia ſubminiſtrabatur, dum “ab illis primum orta infamia ad totius “Chriſtiani nominis opprobrium diffunde“retur; hinc nata apud infideles opinio, “quaſi nefario concubitu cum & matribus “miſceri, & execrandis dapibus veſci ſole“rent Chriſtiani. Hucuſque Euſebius. Hæc forſan faciunt crimina, quæ Chriſtianis, præſertim presbyteris in Ægypto, ipſe Hadrianus epiſtola* ad Servianum ex Ægypto data, objecit, quæ nullis inter Chriſtianos niſi

* Hær. 24. n. 3.
* Hær. Fab. l. 1. c. 5. infra.
* L. 1. c. 5. n. 2.
* Strom. l. 3. p. 426.
* H. E. l. 4. c. 7. p. 120.
* Ap. Vopiſc. in vit. Saturn. p. 959.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 10 ad vit. Vigil. §. 3. *Tillemont.* Memor. Ecclef. tom. 2. Hiſt. *Carpocration.*

b Conf. *Nourium* in App. ad Bibl. PP. l. 2. diſſert. 1. c. 3. art. 3.

Sæc. II. ab an. C.

Baſilidianis & Carpocratianis, qui ex Ægypto orti, iis in locis præcipue abundabant; convenire poſſunt, artibus magicis præſtigiiſque famoſiſſimis. Dices, epiſtolam Hadriani Epiphanis ortum præceſſiſſe. Fateor, ſed paucis ſolum annis, nec dubitari poteſt Carpocratem etiam ante natum Epiphanem talia docuiſſe, taleſque diſcipulos habuiſſe. His omnibus rite perpenſis, auſim affirmare Epiphanem ad ann. circiter 137. Hadriani 20. referendum eſſe.

Doctrinam, quam a Valentino magiſtro, patreque ſuo hauſerat, latius ipſe propagavit, propriiſque nugis & figmentis amplificavit. Mitto quæ de Proarche, Anennoeto de inerrabili & inominabili, de Henotate & Monade, aliiſque monſtroſis vocabulis & notionibus referunt Irenæus, Epiphanius, Theodoritus, alii, qui etiam nefandiſſimos
* Vid. App. ad Tert. de præſc. c. 48 Epiph. Hær. 27. n. 1, 2. &c.
illorum mores depingunt. Docuit * porro juxta Carpocratem unam eſſe Virtutem cæteris ſuperiorem, ex hac angelos & virtutes, ab his conditum mundum: Chriſtum tantummodo ex Joſephi ſemine natum, hominemque eſſe genitum, ut reliqui mortales, etſi vitæ integritate meliorem: uxores omnibus perfectionis Chriſtianæ æmulis communes eſſe debere, quod ex male intellecto Platonis ſui de republica libro eum
* Strom. l. 3. p. 430.
deſumpſiſſe notat Clemens *.

Obiit Samæ in Cephalenca, ubi ſcholam per aliquot annos habuerat, anno ætatis 17. Profundæ ſcientiæ, & portentoſi plane ingenii juvenis, qui tam brevi ſpatio tantam famam ſibi conciliaverit, tantam nominis celebritatem aſſequutus, ut etiam non infimæ notæ viros, Ptolemæum, Prodicum, alioſque auditores habuit. Et magis adhuc
* Strom. l. 3. p. 428.
* Hær. 32. n. 3.
mira ſunt quæ de illo refert Clemens *, & ex eo totidem pene verbis Epiphanius *, nempe poſt mortem tanquam Deum a Cephaleniis habitum eſſe, [a] templum ex ingentibus lapidibus ei conditum, altaria & delubra conſecrata, Muſeumque, *Epiphanis Muſæum*, appellatum; civeſque & incolas, ex illius præcipue gregalibus & diſcipulis, in neomenio convenientes, tempore quo natus & in Deum relatus eſt, ſacrificia ei & libationes offerre, & in fano illius convivari, hymnoſque in ejus honorem canere. Subdit Epiphanius hos honores ad ſua uſque tempore perduraſſe. Seripſit librum *de Juſtitia*, in quo demonſtrare conatus eſt, juſtitiam Dei eſſe quandam cum æqualitate communionem, ſcopus vero ultimus erat oſtendere, mulieres omnes ſingulis viris communes eſſe debere; *εἰ μίαν ἀγόμενος ἐχέτω, δυναμένων κοινωνεῖν ἁπάντων, ὥσπερ ἀπέφηνε τὰ λοιπὰ τῶν ζώων*, ut ipſius verba ſunt, *cur unam ducens habeat, cum omnium poſſint eſſe participes, ſicut reliqua fecit animantia.* Plura hujus libri fragmenta profert Clemens Stromat. lib. 3. pag. 428, 429, 430. Quin & ea quæ ex claro magiſtro habet Irenæus *, ipſiſſima fuiſſe Epiphanis verba nullus dubito, quæ proinde repetit Epiphanius Hæreſ. 32. num. 5.
* Adv. Hær. l. 1. c. 5 n. 3.

Sæc. II. ab an. C.

PTOLOMÆUS, undeunde oriundus, ex ea erat Gnoſticorum claſſe, quæ Valentinum ducem ac principem agnovit, quin ipſum forte Valentinum docentem audierit, certe Secundum & Epiphanem, quibus illum proximum & ſucceſſorem facit Epiphanius *, * Hær. 33. n. 1.
ipſumque omnibus, quos habuit, præceptoribus eruditione præſtitiſſe ait. Famoſus eſſe cœpit circa annum 140. ſi recte conjicio, antiquior eſſe vix potuit, qui Epiphanem admodum juvenem audierat, ipſe mox in ſchola Valentiniana profeſſor factus. Placitis, quæ a magiſtris hauſerat, plura adjecit, illorumque doctrinam magna acceſſione cumulavit. Deo, quem *Bython* appellant, duas conjuges ſive *συζύγους* attribuit, *cogitationem* ac *voluntatem*; illam in ipſo ſemperexiſtentem, hanc poſtea productam, & ex his velut invicem commiſtis, *κατὰ συζυγίαν* exortum eſſe *Unigenitum ac Veritatem*. Legem Moſaicam maledictis inceſſit, eamque non a perfecto & ſummo Deo conſtitutam voluit, ſed a mundi Opifice & Conditore, qui neque Deus perfectus ſit, neque diabolus, ſed alter, ab illorum natura diverſus, & in eorum medio merito collocandus: Legem ipſam non ab uno legiſlatore profectam, ſed trifariam diſtributam; quædam ad ipſum Deum, cjuſque ſanctiones pertinere, alia Moſi tribuenda, alia denique ſeniores, qui in populo erant, addidiſſe. Exſtat libellus, ſive *Epiſtola* bene longa ad Floram gregis ſui mulierculam adverſus legem Moſaicam, qua impia ſua, & blaſphema hac de re dogmata luculenter exponit. Integram operi ſuo de hæreſibus inſeruit Epiphanius, validiſque rationibus & argumentis refutavit Hæreſ. 33. a num. 3. uſque ad finem.

Vid. Iren. in præf. p. 2. L. 1. c. 1. n. 18. l. 2. n. 4. p. 120. Epiph. loc. cit.

[b] JUSTINUS, Martyr *κατ' ἐξοχὴν* dictus, Priſci filius, Bachii nepos, Neapolim, urbem Samariæ non incelebrem, Sichem olim dictam, natalem habuit, *ὁ μετ' οὐ πολὺ τῶν ἀποστόλων*, inquit Euſebius *; *ἀνὴρ οὔτε τῷ χρόνῳ πόῤῥω ὢν τῶν ἀποστόλων, οὔτε τῇ ἀρετῇ*, ait Methodius Tyrius *. Quin & de ſeipſo loquitur Juſtinus *, quaſi eſſet, *ἀποστόλων γενόμενος μαθητής*, quod de viris apoſtolicis, vel potius de doctrina apoſtolorum intelligendum eſt. Univerſas fere philoſophantium ſectas curioſe pervagatus, in Platonica ſubſtitit; donec a ſene quodam venerando & vere di-

* L. 2. c. 13.
* Ap. Phot. Cod. 234.
* Ep. ad Diognet. p. 501.

[a] Conf. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 137. §. 1. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. ad vit. Juſtin. *Nourium* in Append. ad Bibl. PP. l. 2. diſſert. 2. part. 1. *Oudin.* tom. 1. p. 179. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 23.

vino

Sæc. II. ab an. C. vino meliora edoctus, ad diviniorem, ac nobiliorem philoſophiam, Chriſtianam nempe, tranſiit, circa ann. 133. ἐν φιλοσόφου σχήματι πρεσβεύων τὸν θεῖον λόγον, *etiam ſub hab tu Philoſophi verbum Dei prædicans.* Ineunte imperium Antonino Pio, Romam profectus eſt; & in colle Viminali hoſpitium habuit; utque graſſantem adverſus Chriſtianos crudelitatem reſtingueret, eoſque a fictis Gentium calumniis vindicaret, circa ann. 140. *Apologiam* primam pro Chriſtianis Antonino Pio, ejuſque filiis, & Senatui Romano nuncupatam obtulit: Qnod in apologia enim anni 150. a Chriſto effluxiſſe dicantur, id in characterum numeralium corruptionem referri neceſſe eſt: cum edictum Imperatoris Antonini Pii a Juſtini apologia impetratum tertio Antonini Conſulatu factum ſit, qui in annum Chriſti 140. incidit. Poſt hæc in Aſiam reverſus, celebratiſſimum illud cum Tryphone Judæo *colloquium* habuit: Inde Romam rediit, atque alteram *Apologiam* pto Chriſtianis conſcripſit, eamque M. Antonino, & Senatni Romano dedicavit: Tandem dum Creſcentem, Philoſophum Cynicum, veluti hominem guloſum, mortis timidum, luxuriæ & libidinum ſectatorem, τὸν φιλόψοφον, καὶ φιλόκομπον, οὐδὲ φιλόσοφον, libere nimis coargueret; a Creſcente apud Imperatorem accuſatur, a quo damnatus, gladio percuſſus eſt, ut habent martyrii ejus acta *, ut vero Græci † in Menæo, propinato veneno interiit. Mortem ſibi a Creſcente aliquando inferendam, ipſe in apologetico poſteriori Marco Aurelio & Senatui oblato præviderat & prædixerat, locum citat Euſebius H. E. lib. 4. c. 16. p. 136. quod & factum eſſe diſerte teſtatur Tatianus Juſtini diſcipulus, cujus etiam verba affert Euſebius loco citato, quæ & in ipſa Tatiani oratione hodie reperiuntut num. 32. p. 71. Edit. *Oxon.* Contigit hoc Juſtini martyrium ann. M. Aurelii 4. ſeu ut in chronico Paſchali ſignatur M. Aurelii, & Lucii Impp. 6. Orphito & Pudente Coſſ. id eſt, ann. Chr. 165. Unde patet immani errore Epiphanium * laborare, qui Juſtini mortem ad Hadriani imperium refert, eamque triceſimo Juſtini ætatis anno contigiſſe ait. De eo hæc habet Photius *. Ἐπὶ δὲ φιλοσοφίας μὲν ὁ ἀνὴρ τῆς καθ' ἡμᾶς, καὶ μάλιστά γε τῆς θύραθεν εἰς ἄκρον ἀνηγμένος, πολυμαθείᾳ τε καὶ ἱστοριῶν περιρρεόμενος πλούτῳ· ῥητορικαῖς δὲ τέχναις οὐκ ἔσχε σπουδὴν ἐπικοσμῆσαι τὸ ἔμφυτον αὐτοῦ τῆς φιλοσοφίας κάλλος, διὸ καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ ἄλλως ὄντες δυνατοί, καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν διασώζοντες, τῶν ἐκεῖθεν οὐκ εἰσὶν ἀποστάζοντες ἡδυσμάτων, οὐδὲ τῷ ἐπαγωγῷ καὶ θελκτηρίῳ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀκροατῶν ἐφελκόμενοι. *Eſt autem vir ille ad Philoſophiæ tum noſtræ, tum potiſſimum profanæ, ſummum evectus faſtigium, multiplicíſque eruditionis, & hiſtoriarum copia circumfluens: Sed Rhetorico artificio nativam Philoſophiæ ſuæ pulchritudinem colorare haud ſtudio habuit. Quamobrem etiam oratio ejus pollens alioqui, ac valida, ſcientificumque ſpirans ſtylum, rhetorica illa condimenta non ſpirat, nec illecebris aut blandimentis vulgus auditorum trahit.* Literarum Hebraicarum rudem penitus & imperitum fuiſſe, Juſtino vitio verti non debet, 1° quia quamvis patria fuerit Samaritanus, Græcis tamen parentibus natus ſit; deinde quod magnam vitæ partem in religione Gentilium traduxerit: denique quod Philoſophiæ, Græciſque diſciplinis ſe totum dederit, quæ a literarum Hebraicarum ſtudio immane quantum abhorrent. Hinc factum eſt, ut in Hebræis adeo pueriliter lapſus ſit. Exemplum dabo. Satanam a voce שָׂטַן, *adverſari, odio habere*, derivari nemo neſcit, qui linguam Hebræam vel a primo limine ſalutarit. En tamen ridiculam plane Juſtini noſtri interpretationem. * Σατανᾶς προσηγορεύετο, ὄνομα ἀπὸ τῆς πράξεως ἧς ἔπραξε σύνθετον κεκτημένος· τὸ γὰρ σατᾶ τῇ Ἰουδαίων καὶ Σύρων φωνῇ ἀποστάτης ἐστί· τὸ δὲ νᾶς ὄνομα ἐξ οὗ ἡ ἑρμηνεία ὄφις καλεῖθη, τουτέστι κατὰ τὴν Ἑβραίων ἑρμηνευθεῖσαν φωνήν· ἐξ ὧν ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων ἓν ὄνομα γίνεται Σατανᾶς. *Satanas appellatur, nomen cum rebus ipſis quas egit congruens, indeque compoſitum nactus. Nam Sata Judæorum & Syrorum voce Apoſtata & Deſertor eſt: nomen autem* Nas (*unde interpretatione etiam ſerpens vocatur*) *idem eſt quod* Sata *Hebræorum expoſitum ſermone. Ex quibus utriſque unum compoſitum, fit nomen* Satanas. Quanto rectius Origenes *: Ὁ δ' Ἑβραίων διαλέκτῳ Σατᾶν, καὶ Ἑλληνικώτερον ὑπό τινων ὀνομασθεὶς Σατανᾶς, μεταλαμβανόμενος εἰς Ἑλλάδα φωνὴν ἐστὶν ἀντικείμενος. *Cæterum* Satan *Hebræa lingua dictus, & a quibuſdam forma magis Græcanica nominatus* Satanas, *interpretatur Adverſarius.* Hæc non animadvettit futilis ille antiquitatis eccleſiaſticæ propola, Cht. Sandius *, qui *Quæſtiones ad Orthodoxos* non eſſe genuinum Juſtini opus hoc argumento contendit; quod vocem, *Oſanna* per μεγαλωσύνην ὑπερηφανουμένην, *magnificentiam excellentem* iſtarum autor ridicule interpretetur: cum verus, inquit, Juſtinus upote Samaritanus, vocis *Oſanna* ſignificationem non potuit ignorare. Majorem fuiſſe hominis ignorantiam, an impudentiam quis facile dixerit? Præterquam enim quod falſo & frivolo nitatur argumento, totam iſtam periodum bene longam ex Riveti * Critico, tacito quidem Riveti nomine, nec vel leviſſima ejus mentione niſi e longinquo & indirecte facta, exſcripſit: ac proinde dormitante Riveto, ipſe dormivit ſecurus. Sed ad Juſtinum redeamns. Seripſit, inqnit Euſebius *, plurima ingenii ſui, doctrinæque & intenti in

* Ap Sur ad 12. Jun. & Baron. ad an 165.
† Τῇ α' τοῦ Ιου.
* Hær. 46. p. 171.
* Cod. 125.
* Dial. cum Tryphon. p. 331.
* Cont Celſ. l. 6. p. 306.
* Tract. de Vet Script. Eccl p. 44. Quæſt. 50.
* Vid Rivet. l. 2. c. 5.
* L. 4 c. 18.

Sæc. II. ab an C.

Sæc. II. ab an. C. res divinas ſtudii monumenta, *πάσης ὠφελείας ἔμπλεα*, *multiplicis utilitatis plena*: quæ ſequuntur.

[a] OPERA GENUINA.

Elenchus, ſive *Parænesis ad Græcos*, utroque enim nomine gaudet: ſub Elenchi titulo memorant Euſebius, Hieronymus, & Photius, ſub Parænesis, Damaſcenus. Quin & ex Elencho laciniam adducit Stephanus Gobarus apud Photium Cod. 232. quæ in hodierna Parænesi reperitur. Quid hic agendum? Dicendum utique vel *Elenchi* titulum in iſtum *Parænesis* ante Damaſceni tempora tranſiiſſe, vel librum hunc duplicem olim inſcriptionem habuiſſe, Ἔλεγχος, ὁ καὶ λόγος παραινετικός. Certe Juſtinum cum hæc ſcriberet, non modo Elencticam, ſed & Paræneticam orationem in animo habuiſſe, ipſe ſtatim in Proœmio nos docet.

Oratio ad Græcos, quæ prout hodie exſtat, eſt paucarum tantum paginarum libellus. Scripſiſſe Juſtinum præter Elenchum, *Orationem ad Græcos* conſentiunt omnes tam veteres quam recentiores. An ea ſit quam habemus hodie, dubitatur, præſertim cum
* Hiſt. Eccl. l. 4. c. 18. p. 140. in ea diſerte ait Euſebius *, Juſtinum cum de aliis plurimis quæſtionibus, quæ tam a noſtris, quam a gentilium philoſophis agitari ſolent, uberrime diſputaſſe, tum de Dæmonum natura, ſententiam ſuam expoſuiſſe. Quod in hac, quæ ſupereſt, factum non eſt. Unde colligi poteſt, vel brevem hanc oratiunculam nihil aliud eſſe, quam extremam Elencticæ & Paræneticæ orationis clauſulam, a reliquis divulſam, vel ſaltem maximam ejus partem nobis deeſſe, in qua his de rebus diſputaverit. Ad hunc librum re-
* Ad Græc. p. 69. ſpexiſſe videtur Tatianus *, martyris noſtri diſcipulus, ubi Juſtinum dæmones latronibus ſimiles eſſe docuit. Ex Juſtino fragmen-
* Orat. l. 1. c. 9. 10. tum citat Damaſcenus *, quo de hominis immortalitate agit: quod ex Juſtini oratione contra Gentes deſumptum eſſe teſtatur Leontius lib. 2. contra Neſt. & Eutych. ubi fragmentum illud longe amplius exhibet. Et Græca cum deſiderarentur, ex Cod. Laudiano Biblioth. Bodl. ſuppeditavit Grabius noſter *Spicil.* Sec. 2. t. 1. p. 172. Sin-
* Juſt. c. 26. p. 287. t. 2. gularis forte eſt Halloixii * conjectura, contendentis, brevem hanc oratiunculam genuinum eſſe Juſtini Elenchum, ab eoque primo loco poſitum, Eam vero, quam Elenchum vulgo vocamus, Parænesim eſſe, in qua fuſe continentur, quæ in Elencho breviſſime diſputata fuerant. Qua in opinione an plures ὁμοψήφους habiturus ſit, dicere haud poſſum.

[b] *Apologia pro Chriſtianis prima*, quæ in omnibus Juſtini editionibus ſecundo loco ponitur. Antonino Pio, M. Aurelio, L. Vero ejus filiis, S. P. Q. R. nuncupata, anno circiter 140. ſaltem præcedente oblata, cum in ea mentio fiat belli adverſus Judæos duce eorum Barcochaba jam nuper geſti, quod extremo Hadriani tempore factum eſſe norunt Chronologorum filii. Meminit etiam Marcionis hæretici, qui non modo adhuc in vivis erat, ſed hoc etiam tempore hæreſin ſuam validius propagavit.

[c] *Apologia pro Chriſtianis ſecunda*, quæ in editis primum quidem locum obtinet, Senatui Romano ſolum inſcripta, M. vero Aurelio, & Lucio Vero Antonini Pii ſucceſſoribus etiam oblata, idque anno, ut videtur, 164. paulo ante Juſtini martyrium. Fragmenta bina, ſed breviuſcula ex Damaſceno Gr. Lat. extulit Grabius loc. ſupra cit. quæ ad hanc apologiam loco non longe ab initio, ubi lacuna hodie reperitur, referenda eſſe cenſet.

Liber de Monarchia Dei, forſan in principio mutilus, vel potius ſecunda pars operis integri. De hoc opere notat Euſebius *, * Hiſt. Eccl. l. 4. c. 18. p. 140.
Juſtinum in eo monarchiam Dei non ſolum autoritate ſacrorum apud nos voluminum, ſed Gentilium etiam philoſophorum teſtimoniis aſſeruiſſe, immo non longe poſt initium id ipſum Juſtinus innuit. Hæc vero ſacræ ſcripturæ teſtimonia hodie deſiderantur. Unde luce clarius fit, priorem partem jam deeſſe. Quod vero hodie ſupereſt genuinum eſſe Juſtini opus arguit ſtylus, & quicquid alii dicant, res ipſa clamat.

[d] *Dialogus cum Tryphone Judæo.* Tryphon iſte idem forſan fuit, quem Judæi Rabbi Tarphonem, & vulgo הכהן העשיר, *Sacerdotem divitem* vocant; Rabbi Achibæ collega & commilito; qui ob rebellionem a Barcochabe excitatam, patria relicta, in Græciam ſe contulerat. Forſan non diu poſt priorem apologiam habitum eſt hoc colloquium, & a B. Martyre in ſcripta redactum. Duo fragmenta Gr. Lat. extulit Grabius, quæ ex hoc dialogo deſumpta eſſe opinatur, etſi in eo jam non reperiantur.

[e] *Epiſtola ad Diognetum*, Euſebio quidem non memorata; ſed nec Euſebius vidit omnia: nec obſtat ſtylus paulo comptior, & elegantior, quo minus Juſtini ſit. Nulli enim dubium eſſe poteſt, Juſtinum pro re nata terſiori & floridiori ſtylo uti potuiſſe. Adeoque, quum ſtyli a reliquis Juſtini operibus diverſitatem poſt alios nuper objicit vir doctiſſimus *, oblitus eſt eorum, quæ paulo * Spic ſec 2. t. 1. p. 165.

[a] Conf. *Fabr.* de Verit. Relig. Chriſtianæ c. 2. §. 7. p. 48. item Bibl. Gr. l. 5. c. 9. §. 25. p. 51. ſeq vol. 5. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 50. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. ad vit. *Juſtin.* art. 11. ſeq. *Nourium* in App. ad Bibl. PP. l. 2. diſſert. 2. per tot. *Oudin.* tom. 1. p. 187. & ſeq. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 9. §. 7. ſeq. & c. 3. §. 4. [b] Conf. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 139. §. 3. ſeq. [c] Conf. *Clerici* Hiſt. Eccl. ad an. 162. §. 2. ſeq. [d] Conf. *Clerici* Hiſt. Eccl. ad an 140 §. 2. ſeq. [e] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2 n. 1. ad Hiſtor. perſecut. *Neron.*

ante

Sæc. II. ab an. C.

ante dixerat p. 148. ubi de duabus orationibus ad Gentes agens, quod earum ſtylus a ſtylo Juſtini paulo diſcrepare videatur, ait, *Sed tantillæ ſtyli differentiæ nulla habenda eſt ratio, præſertim cum diverſis temporibus ac locis ſæpe diverſum in modum autores ſcribere, quotidiana nos doceat experientia.* Sæpe multumque hanc epiſtolam perlegi nec quicquam in ea deprehendi, quod non Juſtini ingenio ſcribendique modo, & argumentis, quæ in reliquis ſuis operibus tractat, quod non temporum illorum conditioni, Chriſtianorumque tunc temporis ſtatui ac moribus ſit apprime conſonum. Quod ſe Apoſtolorum diſcipulum vocat, id laxiori ſenſu, non de ipſis Apoſtolis, ſed vel de viris Apoſtolicis, qui a veteribus Apoſtoli nonnunquam dicuntur, vel potius de doctrina ſcriptiſque Apoſtolorum accipiendum eſſe ſupra monuimus. Neque enim aliter Apoſtolorum diſcipulus, quam gentium Doctor factus eſt, id eſt, per ſcripta in lucem emiſſa: ſeque alibi* per libros prophetarum, *καὶ ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵ εἰσι Χριστοῦ φίλοι* (ex quibus diſſeruerat venerandus ſenex) ad fidem Chriſtianam converſum fuiſſe dicit. Diognetum ad quem data eſt hæc epiſtola eundem fuiſſe cum eo, quem inter præceptores M. Aurelius* numerat, veri non abſimile eſt, immo pene certum. Vir erat in dignitate & eminentia poſitus, quem proinde *τὸν κράτιστον* appellat Juſtinus, ab Imperatore magno in pretio habitus, & eodem teſte philoſophiæ admodum ſtudioſus, quique cognoſcendi quis ſit divinus Chriſtianorum cultus, quæ religio, acerrimo ſtudio tenebatur, ut primis epiſtolæ verbis Juſtinus nos docet.

* Dial. cum Tryph. p. 224, 225.

* *Τῶν εἰς ἑαυτὸν* l. 1. § 6.

Epiſtola ad Zenam & Serenum, quæ Ethica eſt, & de moribus accurate & erudite diſſerit. Hanc in dubium vocat Bellarminus, immerito, mea quidem ſententia; neque ipſe Bellarminus ullam opinionis ſuæ rationem adducit. Non deſunt tamen, quæ hujus libelli *γνησιότητι* opponunt alii. Summa eorum capita collegit & corroboravit Natalis Alexander Hiſt. Eccleſ. ſæc. 2. cap. 4. artic. 2. pag. 298. Sed leviores ſunt quas affert rationes, quam ut in iis refellendis multum laboremus, præcipue cum eas diligenter excuſſit de Juſtini ſcriptis bene meritus Tentzelius *Diſſert. ſelect.* 5. num. 25. & in Addend. p. 440.

Ariſtotelicorum quorundam Dogmatum Everſio. Perionius in notis multa profert, quæ de hoc libello ſcrupulum moveant: Nihilominus tanti non ſunt, ut propterea hunc libellum Juſtino abjudicemus, præſertim cum Photius martyri noſtro diſertim aſcribat. Certe liber eſt mere philoſophicus, nec tanti, ut in eadem cum reliquis dignitate & pretio habeatur. Neque magni ponderis ſunt quæ contra objiciuntur, neque ea vidit ſummum Per. *τοῦ κριτικωτάτου* acumen & judicium. Interim conſulantur quæ de hoc opere notarunt Grabius noſter ſæc. 2. t. 1. p. 153. & ſeqq. & Tentzel. ubi ſupra num. 18. & in Addend. p. 43. Recenſet etiam Photius inter genuina Juſtini ſcripta unum hoc titulo, *Dubitationum contra Religionem ſummariæ reſolutiones.* Quod vel interpolatum ſub alio titulo hodie latet, vel ſi diverſum fuerit, dudum periit. De quo infra.

[a] OPERA SUPPOSITITIA.

Quæſtiones, & Reſponſiones ad Græcos. In his citantur Manichæi: ut alia non afferam. Notatu non indigna eſt ingenioſa Grabii* conjectura, cui ex parte præiverat Tentzelius*, Juſtinum nempe in Apol. 2. quæ primo loco collocari ſolet, memorare diſputationes, quas habuit cum Creſcente Philoſopho, quæ per ſuas interrogationes, illiuſque reſponſiones, adde & Elenchum (verbo enim *ἐλέγξαι* utitur) peractæ erant; ad has denique provocare, quaſi Senatui jam cognitæ fuerint. Ex his infert, Juſtinum, vel has diſputationes in ſcripta redegiſſe, ab aliis poſtea auctas & interpolatas, opuſque, quod habemus hodie, his tribus conſtare partibus, *quæſtionibus, reſponſionibus, & elenchis*; vel ſaltem impoſtorem, quiſquis fuerit, ex iſto Juſtini loco, hoc opus ſub Juſtini nomine componendi anſam arripuiſſe. Quod quidem longe mihi veriſimilius videtur.

* Ubi ſupra p. 156.

* Diſſert. 5. in Addend. p. 414.

Quæſtiones Græcanicæ, de Incorporeo, & de Deo, & de Reſurrectione mortuorum, & ad eaſdem *Chriſtianæ Reſponſiones*: ejuſdem commatis & auctoris cum prioribus, quibus Appendicis loco adjiciuntur, videntur.

[b] *Quæſtionum 146. Reſponſiones ad Orthodoxos.* Aut hic liber omnino Juſtini noſtri fœtus non eſt, quod mihi veriſimillimum videtur, aut mire interpolatus. Multa enim in eo ſunt, quæ ſæcula aliquot Juſtino ſequiora quæque ævum Arianum, & *κρατοῦντος* Chriſtianiſmi tempora, plane ſapiunt: ut de Irenæo, Origene, & Manichæis inibi citatis nihil dicam: certe Cl. Dodwellus cenſet, autorem fuiſſe Juſtinum Siculum, qui inclinante ſæculo quinto ſcripſit. Quiſquis tandem autor ſit, ſcriptor ſane eſt magni judicii, variæ eruditionis, & elegantis ingenii. Interim vide, annon ſit idem liber, ſed miſere interpolatus, de quo Photius* hoc titulo *Ἀπορῶν κατὰ τῆς εὐσεβείας κεφαλαιώδεις ἐπιλύσεις*: *Dubitationum adverſus Religionem ſummariæ ſolutiones.* Iſtud enim Juſtini opus fuiſſe genuinum, accuratum Photii judicium, acumen, atque doctrina nos dubitare non ſinunt.

* Cod. 125.

a Conf. *Nourium* in Append. ad Bibl. PP. l. 2. diſſert. 2. part. 3. c. 2, 3, 4. *Oudin.* tom. 1. p. 199. b Conf. *Fabr.* de Verit. Chriſtianæ Relig. c. 2. § 9. p. 47.

Sæc. II. ab an. C. *Expoſitio Fidei de S. Trinitate.* Hoc opus utcunque Catholicum & Orthodoxum, clarum & perſpicuum, B. Martyri falſo attribui liquido conſtat. Tot enim ferme habet νοθείας indicia, quot ſententias. Et ſi nil aliud eſſet, tot phraſes & vocabula, Juſtini ævo adhuc ignota, τριὰς, ὁμοούσιος, τρία πρόσωπα, ὑπόστασις, τρόπος ὑπάρξεως, μονὰς ἐν τριάδι, καὶ τριὰς ἐν μονάδι, Spiritus S. a patre ἐκπόρευσις, utriuſque Chriſti naturæ τ῀ ἑνώσεως τρόπος, ὡς υἱὸς καὶ δύο φύσεις, & ſexcenta alia, poſt exortas Arianorum, Neſtorianorum, & Eutychianorum hæreſes, quarto demum quintoque ſæculo nata & uſurpata, extra omnem dubitationis aleam ponunt. Leontius quidem Byzantinus *, qui claruit an. 590. Juſtinum philoſophum & martyrem περὶ τῆς ἁγίας τριάδος allegat. Citat ille libri tertii c. 3. & 17. ex quibus plura fragmenta profert. Cæterum Leontio impoſuiſſe videtur vel recentioris Juſtini nomen, vel operis longe prolixioris, & tres ſaltem libros continentis, martyri noſtro ſuppoſiti titulus, cujus compendium habemus hodie.

* Cont. Neſt. & Eutych. l. 1. ap. Caniſ. tom. 4. p. 23.

De Providentia & Fide. Dicitur ſcripſiſſe librum hunc adverſus *Euphraſium Sophiſtam*, cujus hoc erat initium; Ἄχραντος ὁ λόγος. Meminit hujus operis, & ex eo fragmenta quædam profert S. Maximus in *Tomo Dogmatico* Opuſc. *Theolog.* & *Polem.* tom. 2. pag. 154. aliud, ſed breviuſculum Euthymius Zigabenus *Panopl. Dogm.* part. 2. tit. 15. De hoc libro ſilent Euſebius, Hieronymus & Photius, ubi de Juſtini ſcriptis luculenter agunt. Et merito quidem. Si quidem diu poſt Juſtini tempora ſcriptus videtur. Voces enim δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ, ἐνέργεια φυσική τε καὶ συστατική, aliaque quæ in paucis his fragmentis occurrunt, Neſtoriana, & Eutychiana tempora manifeſto reſpiciunt.

*DESIDERANTUR.

Commentarius de Anima. Hujus nullam mentionem facit Photius, meminit vero Hieronymus *, & ante Hieronymum Euſebius *, qui ait, propoſitis in eo variis interrogationibus, quæ ad argumentum illud pertinent, Juſtinum gentilium philoſophorum ſententias attuliſſe, iiſque ſe contradicturum, ſuamque de his ſententiam in alio opere ſe prolaturam promiſiſſe. Hoc opus σχολικὸν fuiſſe ait Euſebius, quod *Excerptorum* librum reddit Valeſius, conjicitque Juſtinum in hoc opere quæſtiones ac ſententias quaſdam philoſophorum de origine animorum adduxiſſe, iiſque ſuam expoſitionem ac demonſtrationem ſubjunxiſſe.

* De ſcript. c. 9.
* Hiſt. Eccl. l. 4. c. 18. vide Valeſ. in annot.

Liber Pſaltes dictus. Cujus meminerunt Euſebius, Hieronymus, Photius. Quid vero continebat, haud facile eſt hariolari; exiſtimat Grabius * noſter, in eo de hymnis, quos veteres Chriſtiani Chriſto Deo ſuo canebant, actum eſſe: aut forte regulas quaſdam præſcriptas iis, qui canendo aliis in eccleſia præiverunt. Quid ipſe, de hymnis, pſalmiſque dicendis, habet, vide in Epiſt. ad Zen. & Seren. p. 509.

Sæc. II. ab an. C.

* Ubi ſupra p. 169.

Contra omnes Hæreſes liber, cujus ipſe Juſtinus meminit in apologia prima ad Antoninum Pium, & imperatori, ſi voluerit, legendum offert. Hujus hodie ne unica, quod ſciam, lacinia ſupereſt.

Contra Marcionem. Unone, an pluribus libris, conſtiterit hoc opus, haud ſatis liquet; de eo plurali numero loquuntur Hieronymus & Photius. Hic λόγους ἀναγκαίους, ille *inſignia volumina* vocat, Irenæus vero σύνταγμα, quod tamen plures ſub ſe libros continere potuit. Diſtinctum a priori contra omnes hæreſes opus; etſi dubitari nequit, multa, quæ in priori deerant, in hoc Juſtinum ſupplere voluiſſe. Ex hoc libro quædam citat Irenæus, lib. 4. c. 14. & lib. 5. c. 26. Euſeb. lib. 4. c. 11.

Dubitationum adverſus Religionem Solutiones ſummariæ: niſi ſit idem opus, ſed interpolatum, cum *Reſponſionibus ad Orthodoxos.*

Expoſitio in Apocalypſin, teſte Hieronymo *. Saltem id Hieronymus innuere videtur. Poterat quidem Juſtinus hanc vel illam apocalypſεως locum data occaſione explicaſſe, integrum vero commentarium in eam edidiſſe, nemo unquam perſuadebit. Hieronymum forte decepit Euſebius *, qui ait quidem Juſtinum apocalypſin commemoraſſe (in ſcriptis nempe ſuis) & a Johanne Apoſtolo conſcriptam eſſe diſerte dixiſſe. Quod neceſſarium erat, quia diu in veteri eccleſia tum de libro, tum de autore dubitatum & diſceptatum fuit.

* De ſcript. c. 9.
* Hiſt. Eccl. l. 4. c. 18.

Commentarius in Hexaemeron: cujus meminit Anaſtaſius Sinaita, Anagog. Contemplat. lib. 7. Qui bina ex illo fragmenta habet, quibus Latine antea editis Cod. MS. Biblioth. Novi Collegii, ſubnexuit Cl. Grabius.

Epiſtolæ πρὸς τὸν Πάπαν a ſe ſcriptæ ipſe meminit *. Quis fuerit hic Papa, an proprium viri nomen, an eccleſiæ Romanæ Pontifex, ad quem datæ fuerint hæ literæ, quis nos docebit? Incerta plane res eſt.

* Ep. ad Zen. & Seren. in initio.

De Reſurrectione Carnis. Egregium procul omni dubio opus; cujus meminit, & quædam ex eo citat Methodius, apud Phot. Cod. 224. p. 922. ſed maximam præſtantiſſimi hujus libri partem nobis conſervavit Damaſcenus, in Parallelis MSS. quam ex codice Claromontano collegii Jeſuit. Pariſ. eruit, & Græce ac Latine edidit P. Hal-

a Conf *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. ad vit. *Juſtin.* art. 12. *Nour* in App. ad Bibl. PP. l. 2. diſſ. 2. p. 3. c. 5.

loixius

Sæc. II. ab an.C. loixius in vit. Juſtini cap. 27. unde eam repetiit Grabius, Sec. 2. t. 1. p. 177.

Quædam porro ex libris Juſtini deperditis habent Tatianus Juſtini diſcipulus, Orat. ad Gentes, p. 157. Antonius Meliſſa, Serm. l. 1. c. 19. l. 2. c. 6. 43. Damaſcen. Parall. l. 1. c 19. & alibi.

Unicam Juſtini ſententiam, ex Ant. Meliſſa, lib. 2. c. 43. hic referam, Philoſopho Chriſtiano & Martyre digniſſimam. Τέλος τῷ φιλοσοφοῦντι, ἡ πρὸς Θεὸν ὁμοίωσις κατὰ τὸ δυνατόν· *Finis philoſophanti eſt, Deo, quoad ejus fieri poteſt, aſſimilari.*

[a] Nævorum, qui in Juſtini ſcriptis hodie occurrunt, & in quibus, ſi non omnes, ſaltem plurimos veterum ὁμοψήφους habuit præcipui ſunt; dogmata de Chiliaſmo; de ſtatu animarum poſt hanc vitam; de ſalute Paganorum, quos μετὰ λόγου βιοῦν, & ἀπὸ μέρους Chriſtum agnoviſſe dicit; de Angelorum cum fœminis contubernio, ex mala τ̃ ὁ verſione orto; de nimia liberi arbitrii poteſtate; de quibus alii, & nos alibi fuſius. Quod vero Socratem aliosque quoſdam Gentiles vixiſſe μετὰ λόγου, Chriſtumque ex parte agnoviſſe contendit, in hac nempe erat ſententia, & cum eo illuſtriores fere iſtius temporis Theologi, Chriſtum verum eſſe & æternum Patris λόγον, omnis rationis ſapientiæque fontem, atque ab eo tanquam a ſole radium, λόγον, ſeu rationem in quemvis hominem naturaliter derivari: λόγος enim, *qui erat apud Deum, eratque ipſe Deus, lux erat illa vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum.* Hinc

* Apol. 1. p. 45. Chriſtus * martyri noſtro, τοῦ παντὸς λόγος, ejuſque reſpectu, ratio σπερματικὸς λόγος, τοῦ

* Ib. p. 51. σπερματικοῦ θείου λόγου τὸ * συγγενές, & ἡ ἔννοια ἐμφύτου τοῦ λόγου σπορὴ, ſæpiuſcule dicitur, quam proinde ab αὐτῷ τῷ σπέρματι ſatis aperte di-

* p. 46, 48. ſtinguit *, alibique non ſemel affirmat, quæcunque vel Poetæ vel Philoſophi de moribus præclare docuerunt, ea omnia διὰ τὸ ἔμφυτον παντὶ γένει ἀνθρώπων σπέρμα τοῦ λόγου, *ab innato toti generi humano rationis ſemine* profluxiſſe. Hæc, quantum aſſequi poſſum, erat ſententiæ ejus, eorumque qui ipſum proximo ſequuti ſunt intervallo, hac de re ſumma: quam allatis pluribus ipſius Juſtini, Clementis Alexandrini, atque Origenis Teſtimoniis alibi latius diduximus. Certe non memini me obſervaſſe, Juſtinum alicubi affirmare Gentiles extra Chriſtianæ religionis profeſſionem poſitos, ſalvandos fore, neque ad hanc rem ſufficere nudam philoſophiæ cognitionem, verum id ſibi tantum voluiſſe, quotquot inter illos innato τῷ λόγῳ, ratione ſcilicet, ad Deum colendum, vitamque optime inſtituendam recte uſi eſſent, Chriſto, æterno τῷ λόγῳ, proxime accedere, & eouſque conformes eſſe. [b] Opera ejus, quotquot ſuperſunt, prodierunt Græce cura Rob. Stephani, *Pariſ.* 1551. f. 1571. f. 1592. f. Lat. *Baſil.* 1528. 1551. *Pariſ.* 1554. 1565. *Baſil.* 1555. 1565. *Pariſ.* 1578. Gr. Lat. *Heidelbergæ* ab Hieron. Commelino 1593. f. *Pariſ.* 1615. 1636. f. Editionibus his noviſſimis Pariſienſibus præter Sylburgii, Perionii, Billii, & Lanſelii notas, reliqui Apologiſtæ acceſſerunt. [c]

[d] SMYRNENSIS Eccleſia Antiſtite ſuo Polycarpo viduata anno juxta vulgares Chronologiæ rationes 167. juxta vero Pearſoni & Dodwelli (quos hic ſequimur) calculum, an. 147. Scripſit eodem anno *literas circulares* πάσαις ταῖς κατὰ πάντα τόπον τῆς ἁγίας καθολικῆς ἐκκλησίας παροικίαις, (Euſebius * ait eam ſcripſiſſe ταῖς κατὰ Πόντον παροικίαις) * L. 4. c. 15.
quibus totam *paſſionis Polycarpi* eorumque qui cum eo paſſi ſunt, *hiſtoriam* eleganter ſane ac copioſe exponit. Exſtant hæc *Acta* apud Euſebium, ſed principio ac fine mutila. Verum lacunas haſce opportune ſupplevit Reverendiſſ. Hiberniæ primas, Jac. Uſſerius, qui an. 1647. integrum martyrium ex Cod. Barociano una cum antiquo interprete Latino ex eccleſiæ Sariſburienſis codice MS. in appendice ſua Ignatiana edidit. Hanc Smyrnæorum epiſtolam (ut ex notis actorum Uſſerianorum calci additis liquet) ex ipſius Irenæi Polycarpi diſcipuli exemplari tranſcripſit Gaius Irenæo familiaris, quemadmodum ex Gaii exemplaribus ſuum tranſcripſit Socrates Corinthius, cujus codice MS. uſus eſt Uſſerius.

[e] PIUS, patria Aquileienſis, ex patre Rufino, frater Paſtoris, ad pontificatum Romanum evectus eſt (juxta Bellarminum & Baronium) anno 158. Longe accuratiori calculo Pearſonus & Dodwellus ipſum ab anno 127. ad ann. 142. ſediſſe oſtendunt. Exſtant ſub ejus nomine *Epiſtolæ* duæ *ad Juſtum Viennenſem*, communi fere doctorum conſenſu tanquam ſpuriæ rejectæ, nec ipſe Bellarminus *, qui ex iis teſtimonium citat, * De Rom. pontif. l. 2. c. 14.
veluti indubitatæ fidei defendere audet. Et ſane præterquam quod a nullo veterum memorantur, ætatem recentiorem ſatis prodit, impoſtoris in rebus eccleſiæ paulo antiquioribus imperitia, quod non uno exemplo probat Cl. Dodwellus, Addit. ad Pearſon. Diſſert. 1. cap. 9. §. 3. Habentur apud

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. *Juſtin.* art. 18. 19. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 3. ſec. 4. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 15. vol. 5. p. 60. & l. 5. c. 38. §. 125. vol. 9. p. 414. item de Verit. Relig. Chriſtian. c. 2. §. 7. p. 48. *Nourium* in App. ad Bibl. PP. l. 2. diſſert. 2. part. 3. c 6. c Denuo Lond. Gr. Lat. cum not. *Thirlbii* 1722. d Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 44. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 14. p. 50. vol. 5. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 1. § 40. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. art. 10. ad vit. *Polycarp.* e Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. ad vit. Pii. *Ittig.* Append. ad Diſſ. de Hæreſ. ad c. 6. §. 67. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5.

Sæc. II. ab an.C. Orthodoxogr. tom. 2. p. 3. in omnibus Bibliothecæ patrum editionibus, apud Baron. ad an. 166. & Joh. a Boſco, Biblioth. Floriac. part. 2. inter *Antiquitates Viennenſes* p. 21. 24. quæ ad calcem part. 2. ſubjiciuntur. Verum ibi epiſtola prior non Juſto, ſed vero primo Viennenſium Antiſtiti, ſecunda Juſto inſcribitur.

[a] SOTER, natione Italus, patria Campanus, de civitate Fundis ortus, tandem Romanus Epiſcopus factus eſt, de ſucceſſionis ejus ordine ac tempore mire variant tum veteres, tum recentiores. Euſebius, Hieronymus & Proſper illum referunt ad an. 168. Catalogi duo, Bucherianus & Heinſchenianus ad an. 161. Catalogus tertius a Schelſtratio editus ad an. 164. Onuphrius & Ant. Auguſtinus ad an. 163. Baronius & Bellarminus ad an. 175. Petavius & Labbæus ad an. 173. Juxta Pearſonum pontifex erat ab an. 161. uſque ad an. 170. Ex Dodwelli vero calculo ab an. 153. uſque ad an. 162. Scripſit * teſte autore de hæreſibus, ſub *Prædeſtinati* nomine a Sirmondo edito, librum *contra Cataphrygas*, cui reſpondit Tertullianus, Montani vindicias agens, ſed utrumque opus dudum periit.

* Hær. 26. & 56.

[b] ABERCIUS, Hierapolitanus, parentibus ingenuis, iiſque Chriſtianis natus, eccleſiæ Hierapolitanæ epiſcopus creatur circa ann. 164. Multa ſub M. Aurelio, & L. Vero a gentilibus paſſus eſt; iiſque adhuc imperantibus e vivis placide exceſſit. Hujus vitam ex actis Græcis a Sim. Metaphraſte collectis, & ex Græcorum Menæo fuſe & ad nauſeam uſque deſcripſit Pet. Halloixius *. Sed qualis ſint fidei & autoritatis hæc acta, quivis facile videt: nec ſane hujuſmodi Abercii memoriam vel Euſebius, vel ulli veterum nobis tradiderunt. Scripſiſſe dicitur *librum de Diſciplina, in Presbyterorum & Diaconorum ſuorum uſum*, ut & *Epiſtolam ad M. Aurelium Imp.* quæ (ſi Baronii * judicio ſtandum ſit) ſpiritum plane apoſtolicum redolebat. Hanc ex Græco Card. Sirleti Cod. MS. erueret Baronius, eamque integram in annalibus ſuis ſe exhibiturum eſſe promiſit: ſed caſu aliquo e manibus ejus elapſa, nuſpiam poſtea comparuit.

* Vitt. PP. Orient. c 2.

* Vide Baron. ad an. 165. N. 15. & not. ad Mart Rom. Oct. 22.

[c] IRENÆUS, gente Aſianus, Smyrnâ, ut videtur, aut non longe ab ea, orinndus, ὁ ἐγγὺς τῶν ἀποστόλων γενόμενος *, non longe a temporibus Apoſtolorum inquit Auguſtinus *; ſecundum Hieronymum †, Papiæ; ipſo vero Irenæo ‡ teſte, Polycarpi diſcipulus: cujus acta omnia, inceſſus, vitæque totius formam diligenter notabat; dicta omnia & ſermones ſtudioſius audiebat; audita in mente repoſuit. Utrum Polycarpum comitatus una cum eo Romam ſub Aniceto venerit exinde in Gallias miſſus, nulla nos docent veterum monumenta, adeoque velut rem inſertam, prudenti lectori dijudicandam relinquimus. Utcunque fuerit, in Gallias profectus, Lugduni lares fixit, ejus eccleſiæ preſbyter factus. Mortuo Pothino, Lugdunenſis eccleſiæ pontificatum adeptus eſt; atque ut provinciam, quam nactus erat, melius ornaret, nullis laboribus pepercit; hæreticos verbo & ſcriptis refutavit; in unione eccleſiarum reſarcienda, præſertim in componenda Paſchali controverſia, plurimum laboravit; eoque nomine Victorem Romanum pontificem eccleſiis Aſiaticis anathema parantem, coacta epiſcoporum Gallicanorum ſynodo, per literas pacifice admonuit, & renitentem acriter objurgavit. Obiit capite truncatus, ſi communes ſequamur calculos, ſub perſecutione Severiana, circa annum 202. vel ut alii, an. 208. cum Britannicam expeditionem molitus Severus Imp. Lugduni aliquandiu commoratus eſt. Cæterum Cl. Dodwellus, amicus noſter ſingularis antequam diſſertationes ſuas in Irenæum publici juris fecit, ſententiam ſuam de ætate Irenæi, aliter plane quam vulgo fieri ſolet, Irenæi tempora diſponentem benevole mihi communicavit. Quam proinde paucis explicabo. Statuit igitur Irenæum natum eſſe ſub Nerva ann. Chr. 97. Quod quidem ex ipſius verbis colligi poſſe videtur, lib. 5. c. 30. ubi exitum imperii Domitiani vocat σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς, ſeu ut habet antiqua verſio, *pene noſtrum ſæculum*. Sæculum vero ſuum a ſuis natalibus ipſum deducere, nulli dubium eſſe poteſt. Circa annum, ut videtur, 122. dum adhuc ἐν τῇ πρώτῃ ἡλικίᾳ erat, lib. 3. cap. 3. Polycarpum vidit & audivit: Florinum apud Polycarpum in inferiore Aſia vidit παῖς ὢν ἔτι, Epiſt. ad Florin. apud Euſeb. lib. 5. c. 20. i. e. ætatis anno 25. certe ante annum 30. quem Epiphanius ἡλικίαν καθεστῶσαν vocat adv. Tat. Hær. 46. num. 1. Eodem tempore vidit Florinum ſplendide agentem ἐν τῇ αὐλῇ βασιλικῇ, loc. cit. Hadriano nempe in Aſia agente, quod fieri ante illum ſaltem annum ægre potuit. Anno 167. incaleſcente in Gallia perſecutione, Pothino Lugdunenſium Antiſtiti, martyrium paſſo, ſucceſſit Irenæus, πρεσβύτερος ætate pariter & officio, annum agens 70. pontificatum tenente Eleuthero. Ann. 176. vel ſequenti ſcripſit adverſus hæreſes; opus omnium primum, poſt mortem Tatiani an. 174. poſt editam Theodotionis

* Baſ de Sp S. c. 29

* Aug contra Julian. l 1. c. 3.

† Epiſt ad Theod. p. 195.

‡ Epiſt ad Florin. ap. Euſeb l. 5. c 20.

[a] Conſ. *Tillemont* Memorab. Eccleſ. tom. 2. ad vit. *Soter.* [b] Conſ. *Tillemont.* Memorab. Eccleſ. vol. 2 ad vit. *Papiæ* not. 3.
[c] Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 58 ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom 3. ad vit. *Iren.* *Fabr.* Bibl Gr. l. 5. c. 1. ſ. 17. vol. 5. p. 66. item ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 35.

ver-

Sæc. II. ab an. C.

verſionem, cum Commodum participem imperii admiſiſſet Marcus an. 175. poſt aliquot a Polycarpi martyrio in ſede Smyrnæenſi ſucceſſiones, ſcriptum; cum jam ſenuiſſet Irenæus annum nimirum agens circiter 80. Eleuthero adhuc in vivis agente. Ann 182. ætat. 85. ſcripſit adverſus Blaſtum & Florinum epiſtolas, Victore pontifice, hanc, ut videtur, ob cauſam hoc anno, Commodi 3. Euſebio in Chron. & Chronici Alexandr. conditori inſignis. Blaſtus Aſianis favet in cauſa Paſchatis, propterea Presbyterio dejectus. Inde initia litis cum ipſis Aſianis. Ann. 189. ætat. 92. Commodi 10. ſub Victore habita eſt diſputatio de Paſchate, cui ſuperſtes fuit Irenæus, paulo poſtea defunctus. Certe ipſum ſcriptoribus Victoris exitu antiquioribus accenſet Caius ipſius Irenæi (ſi actis Polycarpi fides ſit habenda) diſcipulus, ſub Zephyrino apud Euſebium lib. 5. c. 28.

Et hactenus quidem viri eruditiſſimi de annis Irenæi ſententia, ὡς ἐν τύπῳ deſcripta, remiſſa pleniori tum explicatione, tum confirmatione ad ipſas diſſertationes in Irenæum, quas an. 1689. *Oxon.* in lucem emiſit. Verum ab hac viri doctiſſimi ſententia in quibuſdam, ſecundis curis cogitationibuſque inſtructus diſſentire cogor: præcipue ægre a me impetrare poſſum, ut credam Irenæum ſuperiori ſæculo ann. 97. ſub Nerva natum eſſe. Etiamſi enim Domitiani exitum, ſuum PENE ſæculum vocat*, cum tamen vix tres eſſent menſes inter Domitiani mortem, & ann. 97. majorem diſtantiam mihi innuere videtur. Quin & πρώτην ἡλικίαν, qua ſe Polycarpum vidiſſe & audiviſſe refert, paulo longius protendere videtur vir doctiſſimus, ad an. nempe ætatis Irenæanæ 25. vel etiam 30. Cum hæc vidit, & audivit Irenæus, παῖς ὤν, puer adhuc erat, ipſomet teſte in epiſtola* ad Florinum, unde νέαν ἡλικίαν vocat Euſebius*, ut eo tempore vix annum viceſimum exceſſiſſe cenſeri debeat. Vidit tunc Irenæus Florinum hæreticum in Aſia ἐν τῇ αὐλῇ βασιλικῇ (Hadriani tunc temporis in Aſia agentis) ſplendide agentem. Hunc Hadriani in Aſiam adventum anno Chriſti 122. alligat vir clariſſimus. At vero Hadrianum anno 128. in Aſiam veniſſe ex Spartiano, & nummis luculenter probat Clar. Pagius ad ann. 128. juxta Baronium 130. His adde, hoc circiter tempore exortos eſſe famoſiſſimos hæreſiarchas, Valentinum, Cerdonem, Marcionem, &c. de quorum ortu toties agit Irenæus, & contra quos exclamare ſolebat Polycarpus, *Deus bone! in quæ tempora me reſervaſti*; quoſque Romæ vixiſſe ſub Hygino, i. e. ab an. 123. uſque ad an. 127. notius eſt quam ut probari opus ſit. Verum hæc fortaſſe plus ſatis. Quod vero Irenæus martyr fuiſſe vulgo dicatur, id ſequiorum potius ſæculorum commentum cenſendum erit. Certe ignoraſſe videntur vetuſtiores, Tertullianus, Euſebius, Auguſtinus, Theodoritus: primus pene qui hunc ei titulum affingit, eſt autor Quæſt. & Reſponſ. ſub Juſtini nomine, non niſi quinti fortaſſe ſæculi ſcriptor. Semel quidem Hieronymus Irenæum martyrem vocat, Comment. in Eſai. c. 64. p. 240. ſed fas erit dubitare, annon eo in loco vox *Martyris* in textum irrepſerit? Cum nuſquam alibi Hieronymus ipſum martyrem dicit, ne quidem in libro de ſcriptoribus eccleſiaſticis, ubi de Irenæo ex profeſſo agit.

* L. 5. c. 30. p. 449.

* Ap. Euſeb. l. 5. c. 20.

* Ibid. c. 5. p. 170.

[a] SCRIPTA.

Adverſus Hæreſes; ſeu *de Refutatione, & Everſione falſæ ſcientiæ libri* 5. in quibus de omnibus ad ſua uſque tempora Hæreſiarchis, deque execrandis eorum dogmatibus & actis, agit; impias eorum objectiones refellit; quæſtiones objectas diluit; veritatemque adverſus omnia ipſorum tela animoſe propugnat. Deperditis Græcis, (nec enim refutari merentur, qui Irenæum Latine ſcripſiſſe volunt) exſtat horum librorum *Latina verſio*, vetuſta ſatis, ſed barbara imprimis, difficilis, & ſalebroſa. Recentiorem Tertulliano eſſe hanc verſionem, poſtremis vero S. Auguſtini temporibus antiquiorem, ac proinde exeunte ſæculo 4. factam, diſſertatione ſingulari (5. nempe in *Irenæum*) demonſtrat doctiſſ. Dodwellus. Huic verſioni ortum dediſſe videtur hæreſis Priſcilliani, quæ veterum Gnoſticorum dogmata renovavit. Habuit Marcum quendam Ægyptium præceptorem Priſcillianus, quem cum Marcoſiorum apud Irenæum Anteſignano nonnulli temere confuderunt, in hunc forſan errorem lapſi, quaſi Irenæus adverſus hunc Marcum ex profeſſo ſcripſerat. Dolendum plane eſt, originalem hujuſce operis textum periiſſe. Ut vero damnum, aliquo ſaltem modo, reſarciretur, perplurima ipſius Irenæi Græca nobis conſervavit Epiphanius; plurima etiam Damaſcenus in Parallelis, quæ magno ſane Reipublicæ literariæ beneficio Græce ſimul ac Latine exhibuit P. Halloixius in vita Irenæi, c. 15. At longe plura eruit, & undique conquiſita veteri Latinæ verſioni adjunxit diligentiſſimus Grabius.

[b] DEPERDITA.

Sermo adverſus Gentes περὶ ἐπιστήμης, *de Scientia*, ſive *de Diſciplina*, ut reddit Hieronymus*, qui ex uno volumine duo fecit;

* De ſcript. c. 35.

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 60. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 3. ad vit. *Iren.* art. 6. ſeq. *Nourrius* in Append. ad Bibl. PP. l. 2. diſſert. 6. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. §. 3. p. 727. *Clericus* Hiſt. Eccleſ. ad an. 173. §. 3. & ad an. 180. §. 2. ſeq. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 1. §. 17. ſeq. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 18. vol. 5. p. 70.

Sæc. II. ab an.C. unum *contra Græcos*, *de Diſciplina* alterum. Λόγον συντομώτατον, καὶ τὰ μάλιστα ἀναγκαιότατον, *librum breviſſimum & imprimis neceſſarium* vocat Euſebius *, quo adverſus Gentilium philoſophos præcipue diſputaſſe videtur. * L. 5. c. 26. p 154.

Demonſtratio Apoſtolicæ Prædicationis ad Martianum fratrem. Hoc in opere abſque dubio collegit & inter ſe contulit Apoſtolorum apoſtolicorumque virorum κηρύγματα, eorumque pro fidei Chriſtianæ veritate teſtimonia & traditiones, quæ hucuſque in eccleſiis apoſtolicis receptæ fuerant, quas falſis hæreticorum iſtius ævi κηρύγμασι oppoſuit.

Variarum Diſputationum (*Tractatuum* vertit Hieronymus) Διαλέξεων διαφόρων *liber*. Qui forte homilias ad auditores ſuos habitas, & ex ejus ore per diſcipulos exceptas continebat. Exſtat breviculum fragmentum de meditatione mortis, quod in codice Claromontano dicitur τοῦ ἁγίου Εἰρηναίου ἐκ τῶν δ. λέξεων. Quod cum prima facie non intellexit Grabius, poſt ſecundas cogitationes διαλέξεων legendum eſſe, & ex hoc opere deſumptam fuiſſe recte notavit. Obſervat * Ibid. etiam Euſebius * Irenæum in hoc libro epiſtolæ ad Hebræos, & ſapientiæ Solomonis mentionem feciſſe, & ex iiſdem ſententias quaſdam adduxiſſe.

Commentarius de Ogdoade, ſive de Octonario Æonum numero, ad Florinum poſt priorem ad ipſum epiſtolam ſcriptus. In hoc libro primam Apoſtolorum ſucceſſionem ſe attigiſſe teſtatus eſt Irenæus. Ejus denique fini ſolennem illam & utiliſſimam adnotationem, ſive adjurationem addidit, quæ habetur apud Euſeb. l. 5. c. 20. & qui inde exſcripſit, Hieronymum in Irenæo. Ὁρκίζω σε τὸν μεταγραψάμενον τὸ βιβλίον τοῦτο, κατὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ κατὰ τῆς ἐνδόξου παρουσίας αὐτοῦ ἧς ἔρχεται κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, ἵνα ἀντιβάλῃς ὃ μετεγράψω, καὶ κατορθώσῃς αὐτὸ πρὸς τὸ ἀντίγραφον τοῦτο, ὅθεν μετεγράψω ἐπιμελῶς, καὶ τὸν ὅρκον τοῦτον ὁμοίως μεταγράψῃς, καὶ θήσεις ἐν τῷ ἀντιγράφῳ. *Adjuro te, qui tranſcripſeris hunc librum, per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, & per glorioſum ejus adventum, in quo judicaturus eſt vivos & mortuos; ut conferas, quod tranſcripſeris, & diligenter emendes ad exemplar, ex quo tranſcripſiſti: utque adjurationem iſtam ſimiliter exſcribas, & codici tuo inſeras.* Porro libro iſto Valentinianos (in quorum hæreſin jam abreptus fuerat Florinus) cæteroſque Gnoſticos oppugnaſſe videtur Irenæus. Iſti enim hæretici putidiſſimam Æonum quorundam genealogiam commenti fuerant, quos in varios ſexus diſpertitos connubiis inter ſe junxerant, binos Æones connubio ſociatos, Conjugationem vocantes: & ex primis quatuor Conjugationibus, ſive octo prioribus Æonibus reliquos omnes originem ducere ſomniantes. Sed qui penitius iſta ſcire velit, adeat Joh. Croium de tota Gnoſticorum Theologia doctiſſime diſſerentem, *Specim. Conjectur. in loca quædam Origenis*, &c. Sæc. II. ab an.C.

Epiſtola ad Blaſtum de Schiſmate. Blaſtus Presbyter ſchiſma in eccleſia molitus, proprias ſibi ſynaxes coegerat, proinde munere ſuo & dignitate exauctoratus. Ad illum igitur ab hoc ſchiſmate revocandum has ei literas ſcripſit ejus olim condiſcipulus Irenæus. An in alios de fide errores inciderit Blaſtus, haud ſatis liquet. Certe de eo tanquam hæretico loquuntur veteres.

[a] *Epiſtola ad Florinum de Monarchia*, ſeu, *quod Deus non ſit conditor malorum*. In quorundam ex Gnoſticorum ſecta hæreſin jam propendere cœpit Florinus, presbyterii in eccleſia gradu dejectus, quem proinde ad meliorem mentem reducere ſategit Irenæus. In hac epiſtola teſtatur Florini dogmata eccleſiæ eſſe pernicioſa, hominesque in maximam impietatem conjicere, eaque eſſe, quæ ne ipſi quidem hæretici extra eccleſiam poſiti ἐτόλμησαν ἀποφήνασθαί ποτε, *proferre unquam auſi ſunt*. Quo quidem in loco non eo nomine Florinum arguit Irenæus, quod cum Cerdone, Marcione, aliiſque duo invexerit principia, unum quidem bonorum, alterum mali autorem, ut perperam interpretatur Valeſius *, id enim priores hæretici fecerant. Sed quod quum alii hæretici ne ſummo numini injuriam facerent, duo principia ſtatuebant, alterum boni autorem, mali alterum, ſed priori inferius, Florinus ſoli & unico ſupremo omnium Deo utrumque aſcribere non vereretur. Exſtat non contemnenda hujus epiſtolæ pars apud Euſeb. Hiſt. Eccl. lib. 5. c. 20. p. 188. * Annot. in Euſ. p 101.

Commentarios in Apocalypſin, quam ait Hieronymus * Irenæum interpretatum eſſe. Sed nihil aliud ſignificare mihi videtur Hieronymus quam loca quædam Apocalypſeως obiter expoſuiſſe Irenæum, quod idem fecit Juſtinus Martyr. Vide quæ hac de re in Juſtino diximus. * De ſcript. in Joh c. 9.

Epiſtola Synodica ad Victorem Epiſcopum Romanum de Paſchate, qua Romanæ eccleſiæ traditionem moremque celebrandi Paſchatis tuebatur, ſed una exæſtuantem in eccleſias Aſianas Victoris animum ad pacis & concordiæ conſilia revocavit. Λόγον appellat hanc epiſtolam autor Quæſt. & Reſponſ. ad Orthod. ſub Juſtini nomine, *Quæſt.* 115. niſi cum nonnullis diſtincta fuiſſe opuſcula velimus, & tam epiſtolam, quam librum de Paſchate Irenæum ſcripſiſſe. Aurea Paſchalis hujus epiſtolæ fragmenta nobis conſervavit Euſebius lib. 5. c. 24. p. 192. Quin & plures ad alios epiſtolas hac occaſione ſcripſiſſe nullus dubito. Immo pro-

[a] Conf. Clerici Hiſt. Eccleſ. ad an 181.

lixam

Digitized by Google

Sæc. II. ab an C. lixam illam epiſtolam, ſive commentarium potius *de Paſſione martyrum* in eis Galliæ partibus ſub perſecutione M. Aurelii, quam eccleſiæ Viennenſis & Lugdunenſis ad fratres in Aſia & Phrygia conſtitutos miſerunt, cujuſque maximam partem opere ſuo inſeruit Euſebius lib. 5. c. 1. ab Irenæo noſtro ſcriptum eſſe, omnes pene eruditi conſentiunt. Peculiari etiam opere *Marcionis* hæreſin ſe oppugnaturum non uno loco pollicetur Irenæus *, argumentis ex illius libris ad ipſum refutandum petitis: quod forte revera nunquam præſtitit, etſi aliter ſonare Euſebii verba videntur lib. 5. cap. 8. p. 173.

* L. 1. c. 29. p. 105. l. 3. c. 12. p. 231.

De quibuſdam ejus operibus ita Photius *, Εἰ καὶ ἔν τισιν αὐτῶν ἡ τῶν κατὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ δογμάτων ἀληθείας ἀκρίβεια νόθοις λογισμοῖς κιβδηλεύεται. *In aliquibus eccleſiaſticorum dogmatum accurata veritas ſpuriis rationibus fucari videtur.*

* Cod. 120.

a Fatendum ſane eſt, etiam in iis quæ ſuperſunt, nævos quoſdam ineſſe; qui ſi defendi non poſſunt, merentur excuſari. Ex his maxime notari meretur, qui lib. 2. adv. Hæreſ. c. 39. 40. reperitur: Chriſtum, ſc. non niſi anno ætatis quinquageſimo munus propheticum aggreſſum eſſe: quique partim ex nimio diſputandi fervore adverſus Gnoſticos, qui Chriſtum expleto anno ætatis ſuæ triceſimo primo terris exceſſiſſe voluerunt, oriri potuit; partim ex male intellecto S. Johannis 8. 57. loco; præſertim accedente traditione quadam falſa; quam a Papia magiſtro, aut quovis alio, eum accepiſſe non male forſan credi poſſet. Phraſes quæ apud ipſum ſæpius occurrunt, duriuſculæ, & dictiones incommodiores, quæ forſan interpreti ſatis barbaro ut plurimum aſcribi debent, notare non eſt opus; ipſe prudens lector facile animadvertet. Stylo uſus eſt admodum ſimplici & inelaborato; nec enim, quod de ſe fatetur *, verborum artificium, neque fermonis vim, nec dictionis ornamentum, nec perſuadendi facultatem oſtendit: utpote quæ nec didicit, nec affectavit. Adde, quod nativam dicendi ſimplicitatem, Barbarorum, inter quos degebat, linguam addiſcendo, plurimum corrupit. b Opera ejus prodierunt per Eraſmum, *Baſil.* 1526, 1534, 1548, 1560. fol. *Par.* 1563, 1567. 8°. *Genevæ* (cum notis Gallaſii) 1570. fol. *Baſil.* (cura Grynæi una cum var. lect.) 1571. 8°. *Par.* 1577. 8°. *Col. Agr.* 1595. f. Inter omnes autem editiones præſtantiſſima eſt *Pariſienſis* an. 1639. f. cum fragmentis Græcis, uberrimiſque Fr. Feuardentii commentariis, qui tamen omnia ad cauſam pontificiam ſtabiliendam obtorto collo trahere ſolet. Verum omnes alias præcedentes editiones tum nitore & elegantia, tum ſtudio accuratiori, tum amplioribus additamentis longiſſimo intervallo ſuperavit editio Oxonienſis, a Cl. Grabio adornata *Oxon.* e Theatro Sheldon. 1702. fol. Textum quippe Græcum ad dimidiam fere partem ex catenis veterum, aliiſque Codd. MSS. reſtituit, veterem Latinam verſionem ad Codd. MSS. recognovit, ſelectiores Gallaſii, Feuardentii, aliorumque, ſuas etiam notas cuique paginæ ſubjecit, & ad calcem plura fragmenta, tum a ſe tum aliis eruta, addito triplici gloſſario Irenæano, appoſuit c. Ultimo denique loco lectorem monere liceat, Fragmentum ex libro quinto adv. Hæreſ. c. 28. de conſummatione ſæculi Græce exhibuiſſe Cotelerium ex codice regio not. in Barnab. p. 34. ubi etiam duo Fragmenta ſubjungit *de computatione annorum quam diu duraturus ſit mundus*, idque ex literis numeralibus vocum χρισὸς σωτήρ. quæ ad illuſtrandum illum Irenæi locum haud parum faciunt d. Excerpta plurima ex ſcriptis Irenæi, ex catenis veterum deprompta Gr. Lat. exhibet Fr. Combefiſius Auct. Noviſſ. 1672. p. 298. Scripſit præterea Irenæus ſermonem *de Fide* ad Demetrium diaconum Viennenſem, cujus hoc erat initium, Ζητῶν τὸν Θεὸν ἄκουε τοῦ Δαυὶδ λέγοντος. *Qui Deum quæras, audi Davidem dicentem.* Fragmentum ex hoc opuſculo profert S. Maximus Opuſc. Theol. & Polem. tom. 2. pag. 152. Quod vero Irenæum noſtrum S. Johannis Apoſtoli & Evangeliſtæ *diſcipulum* vocat, laxiori ſenſu intelligendus eſt. Erat quippe Irenæus diſcipulus Polycarpi, qui S. Johannis diſcipulus & auditor fuerat.

* Præfat. ad l. 1.

e THEOPHILUS, Antiochenus, in omni ſæcularis literaturæ genere eruditus: totus in variis Gentilium ſtudiis, & per vanos ſuperſtitionum labyrinthos deerrabat; donec vi veritatis cogente, & validiſſimis Chriſtianæ fidei argumentis victus, (in ſacris quippe prophetarum ſcriptis ſe ſtudioſe verſatum fuiſſe profitetur *) cultum Paganorum deſeruit, & ad Chriſti caſtra confugit. Ad epiſcopatum Antiochenum, mortuo Erote, circa an. 169. (ſi Euſebii chronico juxta verſionem Latinam fides ſit habenda) promotus eſt. Quam provinciam cum per annos 13. juxta idem chronicon, ſumma diligentia ac fide adminiſtraverat, ſub Commodo Imp. initia, anno circiter 181. curſum feliciter abſolvit. 13. enim annos in epiſcopatu ei aſſignat Nicephorus Conſtantinopolitanus, & poſt eum alii. Incerta quidem & dubia 168.

* Ad Autol. l. 1. p. 19.

a Conf. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 3 ſec. 5. b Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. l. 2. diſſert. 6. c. 3. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 17. vol. 5. p. 67. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 60 *Oudin.* tom. 1. p. 207. c *S. Irenæi* opera denuo edid. Monach. Benedict. *Pariſ.* 1710. fol. d *Fragmenta Anecdota Irenæi* ex Biblioth. Tauron. eruta edidit Pfaffius *Hag. Com.* 1715 8vo. e Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. l. 2. diſſert. 4. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 57. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol 3. ad vit *Theoph. Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 20. vol. 5. p. 91. ſeq. Item ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 25. & de Verit. Chriſt. Relig c. 2. §. 10 p. 55. *Clerici* Hiſt Eccleſ. ad an. 168. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 1. §. 23. ſeq.

Sæc. II. ab an.C.

fide hæc traduntur. De ætate enim Theophili, quin & de ipſo Theophilo admodum varianr erditorum ſententiæ. Sunt qui illum ab ipſis apoſtolorum temporibus accerſunt. Circa hoc tempns collocant ſcriptorum pars longe maxima. Cum Theophilo chronographo, quem aliquoties citat Malela, eundem facit rev. pater Joh. Fellus Oxonienſis. Alii diverſum a noſtro Theophilum Antiochenum faciunt, cui tres ad Autolycum libros tribuunt, quemque ſub perſecutione Severiana floruiſſe volunt. Et in hac quidem ſententia eſt Dodwellus* noſter. Quo propius veritati accedamus, certa ab incertis ſecernenda ſunt. Conſtat igitur 1. fuiſſe Theophilum quendam Antiochiæ epiſcopum. Hunc nobis exhibet Euſebius, hunc Hieronymus, hunc omnes quotquot de rebus eccleſiaſticis agunt longo agmine ſcriptores. 2. Certum eſt noſtrum non fuiſſe Theophilum illum Antiochenum, cui S. Lucas evangelium ſuum, & acta apoſtolica nuncupavit, quem κράτιστον vocat; συγκλητικὸν ἄνδρα καὶ ἄρχοντα ἴσως, Theophylactus*; etſi ita olim ſomniavit, ex veterum, ut videtur, Antiochenorum traditione, Gulielmus Tyri archiepiſcopus, ſæculi 12. ſcriptor. Repugnat penitus temporum ratio, annorum plus quam 150. neque enim quo tempore ſcripſit Lucas, Theophilus juvenis cenſendus eſt. 3. Certum eſt, Theophilum ſextum fuiſſe in ſede Antiochena epiſcopum, Erotis ſucceſſorem, & ſub Marco Aurelio claruiſſe. Diſertis verbis id affirmat Euſebius*; Τηνικαῦτα καὶ ἐπὶ τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας Θεόφιλος ἕκτος ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἐγνωρίζετο· *tunc temporis Antiochenæ eccleſiæ epiſcopatum ſextus ab apoſtolis Theophilus gubernabat*. Diſertis Hieronymus*, *Theophilus ſextus eccleſiæ Antiochenſis epiſcopus ſub imperatore M. Antonino Vero librum contra Marcionem compoſuit*. Et quamvis alibi ipſum ſeptimum Antiochiæ epiſcopum appellat Epiſt. ad Alg. Quæſt. 6. certum tamen eſt Hieronymum eo in loco S. Petrum in iſto numero incluſiſſe. 4. Certum eſt Theophilum hunc ſextum Antiochiæ epiſcopum, trium librorum ad Autolycum autorem eſſe. Diſerte id tradunt Euſebius & Hieronymus. Τοῦ δὲ Θεοφίλου, inquit Euſebius, ὃν τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας ἐπίσκοπον δεδηλώκαμεν τρία τὰ πρὸς Αὐτόλυκον στοιχειώδη φέρεται συγγράμματα. *Theophili vero quem Antiochenæ eccleſiæ epiſcopum fuiſſe ſuperius retulimus, tres ſuperſunt ad Autolicum libri, inſtitutionem fidei continentes*. Nec aliter Hieronymus poſt verba ſupra citata: *Feruntur ejus & ad Autolycum tria volumina*. [a] Duo præcipue objicit Cl. Dodwellus, quæ pondus & robur ſuum habere videntur. 1. Theophilum poſt Chryſerotem Marci Aurelii libertum, quem citat, ſcripſiſſe; Chryſerotem vero non niſi mortuo jam Vero anno 180. *Nomenclatorem* ſuum edidiſſe. Eſto. Scribere potuit Chryſeros ipſomet Marci anno emortuali. Editum Chryſerotis opus ſequenti anno citare potuit Theophilus, præſertim cum illud ſub operis finem allegat; adeoque partes reliquæ antea abſolvi poterant. Nec quicquam vetat, quo minus credamus Theophilum eo ipſo anno, vel ſaltem ſequenti, diem ſuum obiiſſe. Certe cum chronicon Euſebianum illum in an. 169. reponit, & tredecim ei annos tribuit in chronographia ſua Nicephorus C. P. hoc circiter tempore e vivis exceſſiſſe ſuſpicari licet. 2. Objicit Theophilum, ut ex ipſius operis calce liquet, ſcripſiſſe, cum magna perſecutio in Chriſtianos ſæviret, τῷ καθ' ἡμέραν, καὶ ἕως τοῦ δεῦρο, vigente ſcilicet adhuc perſecutione; eum a Marco ad Severum nulla exſtiterit perſecutio; adeoque Theophilum poſt an. 202. quo incepit perſecutio ſub Severo, opus ſuum edidiſſe. Verum, etiamſi toto illo tempore nulla eſſet univerſalis perſecutio, poterant eſſe perſecutiones τοπικαὶ καὶ μερικαί, hinc inde excitatæ, quarum in hiſtoria eccleſiaſtica non pauca habentur exempla. Quin & ſub ipſo Commodi imperio etſi tranquillum eccleſiæ ſtatum tantopere deprædicet Euſebius*, fatetur tamen infeſtiſſimum diabolum, varias adverſus Chriſtianos machinas excogitaſſe; & in ipſa urbe Roma Apollonium, dignitate & literis humanioribus eximium, apud ſenatum, quod Chriſtianus eſſet, accuſatum, capitali ſupplicio a ſenatu damnatum eſſe, circa annum 186. Denique nihil obſtat, quo minus Theophilum loqui, non de hac illave perſecutione, ſed κατὰ πλάτος, & in genere, de ſolito conſtantique Gentilium in Chriſtianos odio intelligamus; nempe ab ipſis rei Chriſtianæ incunabilis in hunc uſque diem Gentiles diriſſimis perſecutionibus in Chriſtianos ſævire non deſiiſſe. Quicquid ſit, nolim cum viro doctiſſimo & amiciſſimo in certamen deſcendere. Fruatur ille ſententia ſua; ego certe vulgari opinioni a tot retro ſæculis receptæ potius adhærendum eſſe cenſeo. Scripſit Theophilus ad Autolycum, amicum integerrimum, & Chriſtianæ religionis hoſtem acerrimum, *de fide Chriſtianorum & adverſus ejus calumniatores, libros 3.* στοιχειώδη συγγράμματα, uti eos vocat Euſebius*, *inſtitutionem fidei continentes*, quibus Autolycum validis argumentis & nervoſo dicendi genere a Gentili ſua religione ad Chriſtianam fidem amplectendam ſuaviter & amice traducere conatur. Citat hos libros Lactantius*, ſub nomine libri *de temporibus*, locumque de Belo adducit, qui hodie lib. 3. ad Autolycum reperitur. Nec longe aberravit Lactantius, cum in iſto libro tertio Theophilus hiſtorica &

Marginal notes:
* Diſſ. 2. ad Iren. n. 44. p. 171. Addend. ad Pearſon. de Succeſſ. c. 2. p. 11.
* Argum. in Luc. p. 293.
* L. 4. c. 20. p. 142.
* De Script. c. 25. p. 11.
* L. 5. c. 21. p. 189.
* L. 4. c. 24.
* L. 2. c. 23. p. 132.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 3. ad vit. *Theoph.* not. 2.

chrono-

Sæc. II. ab an. C. chronologica præcipue tractat. Exſtant Gr. Lat. inter Orthodoxogr. *Baſil.* 1555. tom. 1. ad calcem Juſtini M. *Pariſ.* 1615. 1636. Auctuar. Gr. Lat. Biblioth. Patr. cum notis Frontonis Ducæi, *Pariſ.* 1624. Tom. 1. ſeorſim *Oxon.* 1684. 12°. cum notis breviuſculis curante reverendo patre Johan. Fello Oxonienſium epiſcopo, qui ex Codd. MSS. recognovit, verſionem Græco textui magis conformem reddidit, & ad calcem tabellam chronologicam, qualem in his libris adornavit Theophilus, addi curavit [a].

Exſtant etiam ſub ejus nomine Latine *Commentarii in Evangelia quatuor*; ex quibus multa in commentarios ſuos tranſcripſit Hieronymus, Biblioth. PP. tom. 2. De his commentariis dubitanter loqui videtur Hieronymus*, *Legi*, inquit, *ſub nomine ejus in Evangelium commentarios, qui mihi cum ſuperiorum voluminum elegantia & phraſi non videntur congruere.* Et alibi ubi fragmentum ex iis profert, ait Theophilum evangeliſtarum in unum opus dicta compegiſſe. Latino cuidam ſcriptori recentiori, qui tamen eos ex genuinis Theophili commentariis excerpſiſſe potuit, aſcribendi potius videntur.

* De Script. c. 25.

Commentarius in Proverbia Solomonis. Meminit hujus operis eodem loco Hieronymus, nec aliter de eo quam de priori loquitur. An etiam in cantica canticorum ſcripſerit Theophilus non conſtat. Id modo certum Euſebium in Expoſit. cantici, quam edidit Meurſius, fragmentum Theophili adducere, quod huc reſpicere videtur.

Interierunt *liber* ejus *contra Marcionem*, quo non tantum adverſus famoſum illum hæreſiarcham, ſed & alios iſtius temporis hæreticos fortiſſime depugnavit, ut & *alter adverſus hæreſin Hermogenis*, in quo teſtimoniis ex Johannis apocalypſi deſumptis uſus eſt. Alia denique καθηχητικὰ βιβλία edidit, quibus elementa fidei tradebantur, teſte Euſebio*, quorum ne mica quidem hodie ſupereſt.

* Loc. cit.

170. [b] MELITO, Aſianus, vir pietate non minus quam doctrina clarus. Vitam duxit cœlibem, & plane cœleſtem; unde Eunuchum eum vocat Polycrates Epheſius*, additque illum ἐν ἁγίῳ πνεύματι πάντα πολιτευσάμενον, *ſpiritu ſancto afflatum cuncta geſſiſſe:* eumque a pleriſque Chriſtianorum prophetam habitum eſſe teſtatur Tertullianus*. Tandem Sardibus epiſcopus datus eſt, ibique demum ſepultus, περιμένων τὴν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν ἐπισκοπήν, ait Polycrates, *Domini de cœlis viſitationem, in qua reſurrecturus eſt, exſpectans.* Elegans ejus & declamatorium ingenium laudavit Tertullianus*. An. 170. graſſante perſecutione ſub M. Antonino, impudentiſſimiſque delatoribus, qui ex imperialibus edictis occaſionem captarant, Chriſtianos affligentibus, Melito pro iis libellum imperatori apologeticum nuncupavit; ex quo quædam de Chriſtianis, eorumque delatoribus habentur apud Euſebium lib. 4. c. 26. Multa etiam alia ſcripſit, quæ injuria temporis interciderunt, Quorum tamen indiculum Euſebius & Hieronymus hunc in modum nobis tradiderunt.

* Ap. Euſeb. l. 5. c. 24.
* Ap. Hieron. de Script. c. 24.
* Loc. cit.

Apologeticus, de quo ſupra. *De Paſchate* libri 2. ex occaſione controverſiæ de die Paſchatis celebranda nati: quorum etiam Clemens Alex. in Opere ſuo Paſchali mentionem fecit. Fragmentum habetur apud Euſebium l. 4. c. 26. quo teſtatur ſe hos libros condidiſſe quo tempore Servilius Paulus Aſiæ erat proconſul, & Sagaris epiſcopus Laodicenus martyrium perpeſſus eſt, magnaque Laodiceæ controverſia de Paſchali ſolemnitate excitata eſt. *De recta vivendi ratione, & de Prophetis*, liber unus. *De Eccleſia. De die Dominica. De natura Hominis. De Creatione. De Obedientia ſenſuum fidei præſtanda. De Anima, Corpore, & Mente. De Lavacro. De Veritate.* Περὶ πίστεως, *de Fide* (quidam codices legunt περὶ κτίσεως, *de Creatione*) *& Generatione Chriſti*, reſpectu proculdubio habito ad illud, *Proverb.* 8. 22. Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ. *De Prophetia. De Hoſpitalitate. Liber* Clavis *dictus. De Diabolo. De Johannis Apocalypſi.* Περὶ ἐνσωμάτου Θεοῦ Quid hac voce intelligendum ſit, haud ſtatim conſtat. Hieronymus* Græcam Euſebii vocem retinuit, incertus, ut videtur, quid ſibi voluit. Ruffinus* vertit *de Deo corpore induto*, ſeu ut loqueretur fortaſſe Tertullianus, *corporato.* Valeſius reddit *librum de Incarnatione Dei*; Chriſtophorſonus *de Deo incarnato*, & ita quidem vertit Halloixius. Et in hac quidem ſententia me olim fuiſſe fateor. Ut vero aliter jam ſentiam, facit Origenes*, Melitoni ætate ſuppar, qui Melitonem iis diſerte accenſet, qui imaginem Dei in corpore hominis conſiſtere affirmabant, aitque ipſum commentarios reliquiſſe περὶ τοῦ ἐνσώματον εἶναι τὸν Θεόν, *de eo, quod Deus ſit corporeus*, μέλη γὰρ Θεοῦ ὀνομαζόμενα εὑρίσκοντες &c. *Membra enim Dei appellata cum reperiunt*, &c. Quin & Gennadius* Melitonem & Tertullianum, corporeum quid in Trinitate credidiſſe, tradit. Alius igitur ab hoc fuit Melitonis liber *de Incarnatione*, ſi quidem talem ſcripſerit; ut ſcripſiſſe certum eſt, etſi Euſebius in indice ſuo non meminerit. Et plures quidem libros complectebatur hoc opus. Certe tertium Melitonis librum,

* De Script. Eccl. in Melit.
* Hiſt. Eccl. lib. 4. c. 26. p. 94.
* Ap. Theod. quæſt. 20. in Gen. p. 21.
* De dogm. eccl. c. 4. p. 4.

a Denuo *Theophyli ad Autolycum Libr.* 3. edid. & notis illuſtr. Joh. Chr. Wolfius *Hamb.* 1723. 8vo. *b* Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. ad vit. *Melit.* *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 55. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. vol. 5. p. 184. item ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 24. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 169. § 8. ſeq. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 1. §. 30. & c. 3. ſec. 6. item Diſſert. de Hæreſ. ſec. 2. ad c. 11. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 104.

περὶ σαρκώσεως Χριστοῦ, citat Anaſtaſius Sinaita ὁδηγ. c. 13. p. 258. contra Marcionem ſcriptum, qui divinam Chriſti incarnationem negavit, & Melitonis hac in parte doctrinam ſcripto edito oppugnaverat. Exſtat hujus operis fragmentum apud Anaſtaſ. ibid. pag. 260. quo de humanæ Chriſti naturæ veritate, affectionibus, & actionibus poſt baptiſmum editis, luculenter agit. Fragmentum ipſum, cum ſit quantivis pretii, nec a quoquam (quod ſciam) etiam diligentiſſimo Fidei Nicænæ defenſore, in medium prolatum, integrum hic deponam; ὡς οὐδὲ μία ἀνάγκη τοῖς νοῦν ἔχουσιν, ἐξ ὧν μετὰ τὸ βάπτισμα ὁ Χριστὸς ἔπραξε παραστῆσαι τὸ ἀληθὲς καὶ ἀφάνταστον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ σώματος τῆς καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τὰ γὰρ μετὰ τὸ βάπτισμα φησὶν ὑπὸ Χριστοῦ πραχθέντα, καὶ μάλιστα τὰ σημεῖα, τὴν αὐτοῦ κεκρυμμένην ἐν σαρκὶ Θεότητα, ἐδήλουν καὶ ἐπιστοῦντο τῷ κόσμῳ· Θεὸς γὰρ ὢν ὁμοῦ τε, καὶ ἄνθρωπος τέλειος ὁ αὐτὸς τὰς δύο αὐτοῦ οὐσίας ἐπιστώσατο ἡμῖν. Τὴν μὲν Θεότητα αὐτοῦ διὰ τῶν σημείων ἐν τῇ τριετίᾳ τῇ μετὰ τὸ βάπτισμα, τὴν δὲ Ἀνθρωπότητα αὐτοῦ ἐν τοῖς τριάκοντα χρόνοις, τοῖς πρὸ τοῦ βαπτίσματος. Ἐν οἷς διὰ τὸ ἀτελὲς τὸ κατὰ σάρκα ἀπέκρυψε τὰ σημεῖα τῆς αὐτοῦ Θεότητος. Καίπερ Θεὸς ἀληθὴς προαιώνιος ὑπάρχων. *Non eſt neceſſarium his quos ratio non fugit ex actionibus Chriſti poſt baptiſmum adſtruere & demonſtrare animæ & corporis ejus, & humanæ naturæ nobiſcum convenientis, veritatem, & ab omni fictione remotionem. Nam quæ poſt baptiſmum a Chriſto geſta ſunt,* (*inquit Melito*) *maxime miracula, latentem ejus Divinitatem potiſſimum mundo comprobabant & confirmabant. Cum enim idem Deus ſimul & homo perfectus eſſet, duas naturas ejus nobis patefecit; Divinitatem quidem per miracula triennio illo poſt baptiſmum patrata; humanitatem vero ſuam triginta illis annis baptiſmum antegreſſis, quibus carnis vilitas tegebat & abſcondebat Divinitatis ſigna, tametſi Deus verus eſſet & ſempiternus.* Notent hæc Eutychiani, duarum in Chriſto naturarum oppugnatores; notent Ariani, & qui Socini de grege Dominum noſtrum Deum verum & ſempiternum eſſe præfracte negare non verentur. Verum ad indiculum Euſebianum operum Melitonis redeamus.

Excerptorum ex libris Vet. Teſtamenti libri 6. Ex his ἀποσπασμάτων, ſeu potius præfatio erat *Epiſtola* illa ad Oneſimum fratrem, catalogum librorum Vet. Teſtamenti continens, quæ integra exſtat apud Euſeb. loc. cit. In hoc catalogo obſervare licet, deeſſe *Eſtheris* librum (quod & in Athanaſii, Gr. Nazianzeni, & Leontii catalogis videre eſt) forſan uti non male arbitratur Sixtus Senenſis *, quia tunc temporis tanquam indubitatæ fidei receptus non fuerit, additamentis calci appoſitis, libri reliqui fidei litem moventibus: quin & *Nehemiæ* librum deſiderari, ſub *Ezræ* nomine olim comprehenſum, cujus libro appendicis vice inſervivit: librum denique *Sapientiæ* in eo recitari, quod non de libro apocrypho ejuſce tituli intelligendum eſt, ſed de *Proverbiis Solomonis*, quæ ſub eo nomine ab Hegeſippo, Irenæo, omnibuſque antiquis, teſte Euſebio *, citari ſunt ſolita. Quod magis etiamnum patet ex vera loci iſtius lectione (viz. Σολόμωνος παροιμίαι, ἡ καὶ σοφία) ex Nicephoro, & MSS. Codd. a Valeſio reſtituta. Periodum ex quodam Melitonis libro laudat autor chronici Alexandrini ad an. 6. M. Aurelii, & L. Veri, qua non ſtipites ac lapides a Chriſtianis, ſed verum ac æternum Deum adorari prædicat Melito. Pauca etiam fragmenta habes in catena Græca in Geneſin, cap. 22.

* Bibl. Sacr. l. 1. p. 5.

* L. 4. c. 22.

Exſtat ſub ejus nomine liber *de tranſitu B. Virginis* (ſed ab omnibus pro ſpurio [a] habitus, etiam a Baronio an. 48. & 172. Sixto Senenſi, Braſichallano, Poſſevino, Bellarmino, Labbeo, &c.) Lat. in Biblioth. PP. tom. 2. Primus quod ſciam ſub Melitonis nomine citavit Beda (Retractat. in Acta c. 8. & 13.) qui nonnulla in eo S. Scripturæ veritati repugnantia notat; quæ propterea in editionibus nonnullis omittuntur. Immo figmentum diſerte vocat, & plura in eo mendacia animadvertit.

[b] CL. APOLLINARIS, Hierapolitanus, ὁ ἐγγὺς τῶν ἀποστολικῶν χρόνων γεγονώς, inquit chronici Alexandrini ſive Paſchalis autor, *temporibus apoſtolicis proximus*, eodem tempore ſub M. Aurelio claruit; eccleſiæ Hierapolitanorum in Phrygia epiſcopus conſtitutus. Flagrante eadem perſecutione, *Libellum apologeticum* pro fidei noſtræ defenſione M. Aurelio Imp. obtulit: enaſcenti etiam in Phrygia, an. circiter 171. Montani hæreſi viriliter ſe oppoſuit, eamque miſſis ubique literis circularibus condemnavit. De mortis modo vel tempore nil liquet. De eo ita Theodoritus *, ἀνὴρ ἀξιέπαινος, καὶ πρὸς τῇ γνώσει τῶν θείων καὶ τὴν ἔξωθεν παιδείαν προσειληφώς. *Vir laude dignus, & qui præter divinarum rerum cognitionem, externa quoque diſciplina excultus fuit.* In eundem modum Photius *, ἀξιόλογος δ' ὁ ἀνὴρ, καὶ φράσει ἀξιολόγῳ κεχρημένος, *Vir ſane præſtans, & ſtylo præſtanti uſus.* E multis, quos ſcripſit libris, iiſque jam deperditis, hi ſolummodo tituli ad nos pervenerunt. *Oratio pro fide Chriſtianorum ad Imperatorem. Adverſus Gentiles libri 5. De Veritate libri 2. Contra Judeos libri 2. Liber de Pietate*, teſte Photio. *Adverſus hæreſin Cataphrygum* (de quo libro 170.

* Hær. Fab. l. 3. c. 2.

* Cod. 14.

a Conf. *Nourium* in Append. ad Bibl. PP. l. 2. diſſert. 5. c. 5. b Conf. *Tillemont.* Memor Eccleſ. tom. 2. ad vit. *Apollin. Fabr.* ad *Hieron.* de Script Eccleſ. c. 26. item de Verit. Chriſt. Relig. c. 3. §. 13. p. 160. item Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. vol. 5. p. 189. *Du Pin*, Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 57.

vide

Sæc. II. ab an.C. vide infra in Aſterio Urbano.) Scripſit item *literas* (niſi idem fuiſſe opus quis exiſtimaverit) *ſuper condemnatione Montani*, ejuſque novæ Prophetiæ; quarum meminit Serapion Antiochenus apnd Euſeb. lib. 5. c. 19. Scripſit etiam (etſi nullam mentionem fecerunt Euſebius & Hieronymus) vigente jam Paſchali controverſia, librum *de Paſchate*. Ex quo duo fragmenta breviuſcula nobis conſervavit, idem Chronici Paſchalis conditor in præfat. pag. 6. *Edit. noviſſ.* hoc nempe argumento. Ὅτι ἐν ᾧ καιρῷ ὁ Κύριος ἔπαθεν, οὐκ ἔφαγε τὸ τυπικόν, *quod eo tempore quo paſſus eſt Dominus, non comedit typicum Paſcha.*

170. [a] DIONYSIUS, vir propter doctrinæ pietatem, vitæ ſanctimoniam, morum gravitatem, ſermonum eloquentiam, inter ſui ſæculi præſules celebratiſſimus, Corinthiorum eccleſiæ epiſcopatum geſſit, claruitque circa an. 170. nec ſuæ tantummodo eccleſiæ commodis proſpexit, ſed & communi omnium fere aliarum urbium ac provinciarum utilitati, miſſis nbique catholicis epiſtolis, inſervivit. Obiit martyr, teſte Græcorum Menæo, gladio percuſſus, Novembris 29. idque forſan circa an. 178. aut ſaltem ſequentem. Certe manifeſtus eſt Michaelis Glycæ * [* Ann. part. 3. p. 241.] error, affirmantis, Juſtinum M. & Dionyſium noſtrum ſub Antonino Pio martyrii palmam reportaſſe. Rectius multo Cedrenus * [* Compend. Hiſt. t. 1. p. 250.], qui id imperante M. Aurelio contigiſſe ſcribit. Scripſit *Epiſtolas* plures, quarum nulla hodie exſtat: earum tamen indicem texuit Euſebius * [* L. 4. c. 23.], ac poſt eum Hieronymus * [* De ſcript. c. 27.]. *Ad Lacedæmonios* unam, quæ rectæ fidei inſtitutionem, & ad pacem, concordiamque argumenta, continebat. Alteram *ad Athenienſes*, qua eos ad fidei puritatem, & ad vitam evangelicam excitavit. Negligentiam & in fidei profeſſione arguit. In hac meminit Dionyſii Areopagitæ, Publii, & Quadrati, qui illius eccleſiæ clavum tenuerant. Tertiam *ad Nicomedienſes*, adverſus Marcionis hæreſin, nt veritatis regnlæ firmiter adhæreſcerent. Quarta erat *ad Gortynenſium, cæteraſque Cretæ eccleſias*, tum eorum, tum præcipue Philippi ipſorum epiſcopi laudes deprædicans, monenſque ut ab hæreticorum fraude ac verſutia ſibi caverent. Quinta *ad Amaſtrianos*, & ad reliquas Ponti eccleſias, agebat de variis ſcripturæ locis, de Nuptiis, & Caſtitate, deque Pœnitentibus, qui in grave quodvis delictnm, ſen hæreticam pravitatem lapſi eſſent, benigne recipiendis. Sexta *ad Gnoſſianos*, in qua Pinytum eorum epiſcopum monuit, ne grave caſtitatis onus fratrum cervicibus tanquam neceſſarium imponeret, ſed ejus, quæ in pleriſque ineſt, infirmitatis rationem haberet. Sæc. II. ab an.C. Septima *ad Romanos*, Soteri epiſcopo eorum nuncupata, in qua de ſumma eccleſiæ Romanæ munificentia, de ſuppetiis, exulibus, egenis, damnatis, & omnibus ubicunque eccleſiis liberaliter ſublevatis, deqne Clementis Romani epiſtola ſuo tempore in eccleſia Corinthiaca legi ſolita, egit. Ex hac epiſtola quædam de Petri & Pauli in urbem Romam profectn citat Euſebins l. 2. c. 25. item alia fragmenta de eccleſiæ Romanæ moribus & inſtitutis, l. 4. c. 23. Aliam denique ſcripſit *ad Chryſophoram* ſororem fideliſſimam, cui ſpiritale pabulum ſubminiſtravit. Addam ſolum, de quo conqneſtus eſt ipſe Dionyſius, ſe adhuc in vivis agente, hæreticos quoſdam epiſtolas ſuas corrupiſſe, quædam ex illis expungentes, quædam adjicientes, οἷς, inqnit, τὸ οὐαὶ κεῖται, *quos manet ferale illud*, væ vobis.

[b] HEGESIPPUS, origine, ut videtur, 170.
Judæus, ad fidem Chriſti poſtea converſus eſt. Steph. Gobaro apud Photium * [* Cod. 232.], ἀρχαῖός τε ἀνὴρ καὶ ἀποστολικός, ſeu nt habet Euſebius * [* L. 2. c. 23.], ἐπὶ τῆς πρώτης τῶν ἀποστόλων γενόμενος διαδοχῆς, quod Hieronymus * [* De ſcript. c. 22.] ita reddit, *vicinus Apoſtolicorum temporum.* Natus quippe ſub initia ſecnndi ſæculi, Romam inſtituto itinere, in variis, quas peregrinatus eſt, provinciis cum viris apoſtolicis doctrina & pietate celeberrimis ſermones habuit, & ex iis eccleſiarum origenes, fideique incrementa curioſe perveſtigavit. Romæ demum cum Aniceto pontifice, populari ſuo, familiariter vixit, ibique fere per decennium manſit, ab anno circiter 170. juxta vulgarem chronologorum calculum, uſque ad Commodi principatum, quo imperante in vivis eſſe deſiit: quod teſtatur chronicon Alexandrinum ad an. Commodi 1. * [* P. 252.] Primus erat, qui hiſtoriam eccleſiaſticam condere aggreſſus eſt. Scripſit enim ὑπομνήματα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πράξεων, ſeu *Commentariorum Actorum eccleſiaſticorum libros 5.* ſermone quidem ſimplici, inquit Hieronymus * [* Loc. cit.], nt qnorum vitam ſectabatur, dicendi quoque exprimeret characterem. Magno ſane eccleſiæ damno hi commentarii perierunt: nec ex iis aliqnid ſupereſt, præter fragmenta quædam illuſtria, quæ nobis conſervavit Euſebins: Nempe, *Hiſtoriam martyrii Jacobi*, fratris Domini, lib. 2. c. 23. fragmentum ſane ampliſſimum, & anro contra non charum, *De perſecutione propinquorum Servatoris noſtri*, lib. 3. c. 20. *De Simeonis Cleopæ filii martyrio, & eccleſiæ Hieroſolymitanæ iſto tempore ſtatu*, l. 3. c. 32. *De ætate ſua*, l. 4. c. 8. *De profectione ad ur-*

[a] Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. ad vit. Dionyſ. *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 27. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 57. [b] Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 49. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. p. 188. vol. 5. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol. 3. ad vit. Hegeſip. *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 22. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 146.

Sæc. II. ab an C. *bem Romani, & ſectis Judaicis*, lib. 4. c. 22. Fragmentum item breviuſculum ex ejuſdem commentariorum libro quinto exhibet Stephanus Gobarus apud Phot. Cod. 232. Quæ utut ſitim noſtram explere non poterunt, poſſunt ſaltem lenire.

De ὑποδολιμαίῳ Hegeſippo, vide S. Ambroſium in Sæc. 4.

170. [a] HERMOGENES Hæreſiarcha hoc ſæculo inſignis, unde ortus incertum, vitæ inſtituto pictor, quam artem pingendis Deorum Gentilium ſimulachris, jam Chriſtianus exercebat; claruit circa annum 170. Theophilo Antiocheno æqualis. Unde doctrinam ejus *novellam* vocat Tertullianus *adv. Hermog.* cap. 1. p. 233. hominemque *ad hodiernum in ſæculo* fuiſſe refert, *natura hæreticum turbulentum*. Subdit mox (ut hominis ingenium rectius depingeret); *qui loquacitatem, facundiam exiſtimat; impudentiam, conſtantiam deputat; & maledicere ſingulis, officium bonæ conſcientiæ judicat: homo ad libidinem pronus.* Quo nomine ipſum mordaci ſale perfricat Tertullianus loc. cit. *præterea pingit illicite, nubit aſſidue, legem Dei in libidinem defendit, in artem contemnit; bis falſarius, & cauterio, & ſtylo, totus adulter, & prædicationis & carnis; ſiquidem & nubentium contagio fætet; ab eccleſia ad porticum, a Chriſtianis ad Stoicōs tranſiit*; forte non alia de cauſa, opinante Baronio, quam ut M. Antonino Imp. adularetur, hanc ſectam profitenti. Docuit Hermogenes quod ex ſecta ſua hauſerat, materiam Deo fuiſſe coæternam, & ex hac, non ex nihilo, Deum omnia creaſſe; (nnde ſequaces ejus, *materiarios hæreticos* vocat idem Tertullianus, cap. 25.) corpus Domini noſtri in ſole depoſitum fuiſſe, juxta illud Davidicum, *in ſole poſuit tabernaculum ſuum*, (teſte Clem. Alex. in excerpt. Theodoti, pag. 808.) Diabolum autem & Dæmones in materiam refundendos. Stylum in illum ſtrinxit Theophilus Antiochenus, & poſtea Origenes, uti teſtantur Euſebius, lib. 4. c. 24. & Theodorit. *Hæret. Fab.* l. 1. c. 19. p. 207. Libros nonnullos ſcripſiſſe Hermogenem quibus dogmata ſua propalavit, ac tuebatur, etſi nec libri ipſi, nec librorum tituli ad nos pervenerint, nemo poſſit dubitare, cum tot apud veteres habeantur indicia. Quin & non unam ejus ſententiam paſſim citat Tertullianus. Verum ſcripta iſta in Deum blaſphema, piorum zelus, & propria impietas, æternis tenebris merito damnavit.

172. PINYTUS, vir eloquentiſſimus, Cnoſſi urbis in Creta antiquiſſimæ epiſcopus, claruit, Hegeſippi æqualis, an. 172. rigidioris diſciplinæ obſervantiſſimus. Unicam ejus *Epiſtolam*, ſed valde elegantem (quæ temporis injuria interiit) memorat Euſebius *; qua commonitoriæ Dionyſii epiſtolæ de non imponendo caſtitatis jugo reſpondit, Dionyſium quidem impenſe laudans, ſimulque hortans, ut ſolidiorem cibum tandem impertiat, & tranſmiſſis iterum perfectioris doctrinæ literis plebem ſibi commiſſam alere vellet, ne forte lacteis ſermonibus perpetno enutriti homines, in infantili quadam diſciplina paulatim conſeneſcant. Ex quibus infert Euſebius, in hac epiſtola & rectam Pinyti fidem, & ſolicitudinem de profectu plebis ipſi commiſſæ, eloquentiam quoque, & peritiam rerum divinarum, veluti tabella quadam picta egregie commonſtrari. Sæc. II. ab an.C. * L. 4. c. 23.

PHILIPPUS, & ipſe eadem ætate, an. ſcilicet 172. Cretenſis epiſcopns, eccleſiæ Gortynenſium antiſtes, cujus laudes in ſuis ad Gortynenſes literis magnopere prædicavit Dionyſius Corinthius: eo quod ejus cura eccleſia Gortynenſis egregiam laudem fortitudinis, & generoſi animi communi omnium teſtimonio retuliſſet. Nihil de illo amplius tradiderunt veteres, niſi quod luculentiſſimum *adverſ. Marcionem librum* compoſuit, qui ad nos non pervenit. Etſi de eo ita loquitur Trithemius, ac ſi ſua jam ætate exſtaret. Sed hoc ei ſolenne eſt. 172. Vid. Euſeb. l. 4. c. 25.

172. [b] MONTANUS, ex Ardaban Myſiæ vico, Phrygiæ contermino, oriundus (unde ſectatores ejus Phryges & Cataphryges dicti ſunt.) Circa an. 172. (ex Euſebii * calculo) novam ſectam condidit; & prophetiæ donum ſibi divinitus conceſſum jactitans, Paracletum à Deo miſſum ſemet appellavit; adſcitiſque ſibi duabus profligatiſſimis mulierculis, Priſcilla & Maximilla, quas Spiritus S. dono ſummum prophetici mnneris apicem aſſecutas prædicavit, & in ſe Deum Patrem, in prophetiſſis ſuis Spiritum S. inhabitare gloriatus, eo prætextu varios in vulgus errores ſpargebat. Errorum quos fovebant hi Cataphryges, ſummam, antiqui ſcriptoris ſub Prædeſtinati nomine a Sirmondo editi, verbis hic tradam, cap. 26. “Hi itaque adventum Spiritus ſancti a Do-“mino promiſſum in ſe potius, quam in apo-“ſtolis, ſuiſſe aſſerunt redditum. Secundas “nuptias pro fornicationibus habent: & “ideo dicunt eas permiſiſſe apoſtolum Pau-“lum, quia ex parte ſciebat, & ex parte “prophetabat. Nondum enim venerat quod “perfectum eſt. Hoc autem perfectum in “Montanum, & in ejus prophetiſſas, quas * In Chron. ad an. 172.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 3. ad vit. Hermog. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 168. §. 11. ſeq. *Itig* Diſſ. de hæreſ. ſec. 2. c. 16. b Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. tom. 2. Hiſt. Montan. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 157 & 158. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. l. 2. diſſert. 5. c. 7. *Itig.* Diſſert. de Hæreſ. ſæc. 2. c. 13. item Append. ad Diſſ. de hæreſ. ad c. 13.

“ ſupra

Sæc. II. ab an.C.

"ſupra diximus, veniſſe delirant. Delecta quaſi in hæreſeos metropolim, Pepuza Phrygiæ vico, ad hanc omnes tanquam ad novam Hieroſolymam, ſalutis ſtudioſos convenire voluit; una cum prophetiſſis ſuis crebra vaticinia obſcuris & ænigmaticis dictionibus involuta effudit. Exſtaticis ſemper motibus correpti, & extra ſe plane poſitis ſimiles, vaticinati ſunt, & inter alia deliria nullum poſt ſe Prophetam oriturum docuerunt. Ipſi interim lucro inhiantes, corraſis undique vaſibus argenteis, pecunia, & pretioſis veſtibus, credulam plebem emunxerunt. Martyres e ſecta ſua prodeuntes aſſiduo crepabant; quos tamen aut nullos eſſe, aut ob commiſſa ſcelera morte merita multatos fuiſſe, conſtanter affirmarunt Catholici. Ipſe Montanus, ac Maximilla laqueo tandem ſibimet-ipſis gulam fregiſſe dicuntur. Rigidioris diſciplinæ, ac ſeverioris pietatis obſervantiſſimi videri voluerunt; atque ideo nuptiis, & uſu quorundam ciborum interdixerunt: matrimonii diſcidia docuerunt, & inter orandum, ut animi triſtitiem, & affectatam quandam ſanctitatem præ ſe ferrent, indicem manus digitum naſo impoſuerunt, inde *Taſcodrugitæ* cognominati: quod illorum lingua πασκὸς Paxillum, δροῦγγος vero naſum ſignificet. Deteſtando ritu in myſteriis eorum die quodam feſto celebrandis uſi feruntur: infantulum enim acubus æreis toto corpore pungentes, exceptum ſanguinem ſacrificiis ſuis adhibuerunt. Cætera Catholicam fere doctrinam amplexi ſunt. Scripſit ſuo & prophetiſſarum ſuarum nomine *Libros Propheticos*; ex quibus fragmenta breviuſcula habentur apud Epiphanium Hæreſ. 48. num. 4..10. 11. 13. & alibi.

Vid. Euſeb. l. 5. c. 16, 17, 18, 19. & Epiphan. Hær. 48.

172. THEMISON, illuſtris Montani aſſecla, eodem, quo Montanus, tempore claruit, aut paulo poſt. Primo Catholicæ fidei addictus, ob cujus profeſſionem vincula aliquamdiu pertulit, ſed τῇ ἀξιοπίστῳ πλεονεξίᾳ ἠμφιεσμένος, inquit de eo Apollonius*, *ſpecioſa avaritia obvelatus*, ope magnæ pecuniæ a Chriſtianis corrogatæ his ſemet exemit, & turpiſſimi facti horrore a Catholicis odio habitus, ad Montani caſtra transfugit, cujus ſectam Confeſſoris & Martyris titulo fretus, ſtrenue propugnavit, adeo ut Catholicos piiſſimos, Zoticum Comanenſem & Julianum Apamenum epiſcopos, dæmonium quo Maximillam agitari credebant, coarguere volentes, autoritate nominis ſui inhibuerit, Euſeb. Hiſt. Eccl. 5. c. 16. & 18. & Apoſtoli ad inſtar conſcripta *Epiſtola Catholica*, ad recipiendam Montani prophetiam eccleſias omnes hortari auſus ſit; atque eos qui fideliores ipſo extiterant, inſtituere aggreſſus, in Dominum, in apoſtolos, & ſacroſanctam eccleſiam impie locutus eſt. Non extat.

* Ap. Euſeb. l. 5. c. 18. p. 184.

[a] TATIANUS, genere Syrus, ex regione Meſopotamiæ ortus, profeſſione Sophiſta, teſte Theodorito*; primum oratoriam docuiſſe nec parvam ſibi ex arte rhetorica gloriam comparaſſe tradit Hieronymus*. Erat certe in Gentilium diſciplinis apprime eruditus, cultu Gentilis, dein Chriſtianus, unde ſe κατὰ βαρβάρους φιλοσοφεῖν dicit*, eos nempe ſectatus, quorum fidem barbaram philoſophiam vocare ſolebant Gentiles. Ad Chriſtianos converſus, Juſtini Martyris diſcipulus factus erat; quem Romam uſque comitatus, Creſcentis ibi odium, atque inimicitias expertus eſt. Neque Juſtino modo, ſed & ſibi ad mortem inferendam inſidias ſtruxiſſe Creſcentem philoſophum, ipſe nobis autor* eſt. Poſt mortem præceptoris, tanquam cœcus duce deſtitutus, in præcipitia ſe dedit. Inflatus enim arrogantia, & eloquentiæ tumore, novam quandam hæreſin condidit, damnans matrimonium veluti corruptionem, ac ſtuprum, immo τὸν γάμον τοῦ διαβόλου, inducens adhuc a vino & animatis abſtinentiam, aqua ſolummodo etiam in ſacris myſteriis adhibita: unde ſectatores ejus *Encratitæ*, & *Hydroparaſtatæ* dicebantur. Negavit præterea Adamo ſalutem, & cum Valentino Æones quoſdam inviſibiles commentus eſt. Denique in *libro adverſus Gentiles* ſcribit animas humanas natura ſua mortales eſſe, beneficio vero divino immortales factas; ita tamen ut impiorum animæ cum corpore intereant, & cum eo iterum reſurgant æternis pœnis plectendæ. Diu hæc & hujuſmodi alia etiam vivo adhuc Juſtino ſub pectore coxit & diſſimulavit, ut referunt Irenæus, Clemens Alexandrinus, Epiphanius, Theodoritus, alii. Præceptore vero per martyrium ſublato, ipſe in ejus ſchola Romæ ſucceſſit, ibique per aliquot annos docuit, & dogmata ſua maleſana aut non omnino, aut tecte admodum, inſinuavit. Et tamen in ipſa oratione ad Græcos, quam Romæ adhuc verſatus ſcripſit, animi in pernicioſa dogmata jam ruentis veſtigia nonnulla deprehenduntur. Qualia ſunt, animam* humanam non eſſe ſimplicem, ſed multis partibus conſtare, ἐκ τῆς ὕλης, ſive materia, & ex ſuperiori ſpiritu, qui materiam ſuperat; eſſe mortalem*, οὐκ καθ' ἑαυτήν, non ſuapte natura immortalem; ineſſe ſpiritum* ſtellis, angelis, ſtirpibus, aquis, hominibus, animalibus, qui quamvis 172.

* Hær. Fab. l. 1. c. 20. p. 208.
* De ſcript. c. 29.
* Orat cont. Gent. ſub fin. 141.
* Ibid. n. 32. p. 72.
Vid. Irenæi l. 1. c. 31. Euſeb. l. 4. c. 29. Epiphan Hær. 46. Theod. Hæret. Fab. l. 1. c. 20.
* Num. 24. p. 56.
* Num. 21. p. 52.
* Num. 20. p. 50.

[a] Conſ. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. tom. 2. ad hær. *Encratit*. *Du Pin*. Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 55. *Oudin*. tom. 1. p. 210. *Nourium* in App. ad Bibl. PP. l. 2. diſſert. 5. *Millii* Prolegom. in N. T. p. 38. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 29. & Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 19. vol. 5. p. 81. ſeq. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 172. *Ittig.* Diſſ. de Hær. ſæc. 2. c. 12. item Hiſt. Eccl. vol. 2. c. 3. ſec. 7.

Sæc. II. ab an. C.

in ſemetipſo quaſdam habeat differentias, ἓν δὲ ὑπάρχον καὶ ταυτὸν, *unus tamen idemque eſt*. Et ne plane addam, alicubi minus reverenter & ἀπρεπῶς de Deo ipſo locutus eſt. Teſtis hac in parte ſit Origenes, Tatiano fere ſuppar, qui lib. *de Orat.* in ἐξηγ. εὐχῆς κυριακ. §. 13. p. 77. ubi de voce γενηθήτω, quæ in oratione Dominica habetur, agens, hæc de Tatiano ſcribit: Μὴ συνιδὼν δὲ ὁ Τατιανὸς τὸ γενηθήτω οὐ πάντοτε συμβαίνειν τὸ εὐκτικὸν, ἀλλ᾽ ἔσθ᾽ ὅπου καὶ προστακτικὸν, ἀσεβέστατα ὑπείληφε περὶ τοῦ εἰπόντος, γενηθήτω φῶς, Θεοῦ ὡς εὐξαμένου μᾶλλον, ἤπερ προστάξαντος γενηθῆναι τὸ φῶς, ἐπεὶ ὥς φησιν ἐκεῖνος ἀθέως νοῶν, ἐν σκότῳ ἦν ὁ Θεός. *Non conſiderans autem Tatianus* τὸ γενηθήτω *non ſemper optativo, ſed aliquando etiam imperativo ſenſu accipi, impiiſſimam hanc de Deo opinionem fovebat; illum nempe cum dixerit, fiat lux, optaſſe potius quam imperaſſe ut fieret; ſiquidem inquit ille (qui erat animi atheiſmus) Deus tunc in tenebris erat.* Eadem fere de Tatiano notat Clemens Alexandrinus in Excerpt. Theodoti p. 806. col. a. Et ne fontes hujus impietatis taceamus, dogmata ſua ex immundis Gnoſticorum, Saturnini, Valentini, Baſilidis, & Marcionis lacunis hauſit, ut veteres nos ubique docent; quod vero Adamo ſalutem denegavit, proprium ipſius commentum erat, notante Irenæo *, Τατιανοῦ πρώτως ταύτην εἰσενεγκαμένου τὴν βλασφημίαν, *Tatiano primum hanc blaſphemiam introducente*: & paulo poſt, hoc illum παρ᾽ ἑαυτοῦ, *ex ſeipſo feciſſe dicit*. Sed ad Tatiani acta jam redeundum eſt. Relicta tandem Roma, & reverſus in Orientem, ſcholam primo aperuit in Meſopotamia, circa an. 172. M. Aurelii Antonini 12. (male habet Epiphanius Antonini Pii.) Præcipue vero Antiochiæ ad Daphnen, in Cilicia etiam, & Piſidia prædicavit. De morte ejus nihil conſtat. Etſi prinſquam opus ſuum adverſus hæreſes condiderit, edideritque Irenæus, Tatianum e vivis exceſſiſſe, veriſimillimum duco. Scripſit πολὺ τι πλῆθος τῶν συγγραμμάτων, inquit Euſebius *, *infinita volumina*, uti Hieronymus *: in quibus familiam ducit, omnium quos ſcripſit, κάλλιστός τε καὶ ὠφελιμώτατος, *elegantiſſimus ſimul ac utiliſſimus*, inſignis ille *adverſus Gentiles liber*; in quo repetitis ævi prioris temporibus, Moſen, cæteroſque prophetas omnibus, qui apud Græcos celeberrimi exſtiterunt, vetuſtiores fuiſſe; Græcoſque ipſos omnia pene ſua, quibus gloriantur, ſtudia a Barbaris accepiſſe convincit. Exſtat hæc *Oratio* Græce a Friſio edita *Tiguri* 1546. verſione etiam Latina a Geſnero addita. Gr. Lat. inter Orthodoxogr. *Baſil.* 1551. 1555. Auctuar. Bibliothec. PP. a Fr. Ducæo adornata *Pariſ.* 1624. ad calcem Juſtini operum, *Pariſ.* 1615. 1636. prodiit etiam *Pariſ.* 1618. fol. Cæterum alias omnes longe antecellit editio noviſſima Oxonienſis Wilhelmi Worthii, qui ad vetuſtos Codd. MSS. recenſuit, annotationes integras Geſneri, Ducæi, Kortholtii, ſelectas H. Stephani, Meurſii, aliorumque, ſuaſque etiam non ineruditas cuivis paginæ ſubnexas, aliorumque ad Tatianum diſſertationes adjecit *Oxon.* e Theat. Sheld. ann. 1700. 8°. Ut editiones Latinas mittam. *Catenam* inſuper, ſive *Harmoniam Evangeliorum* Euſebio *, & Theodorito memoratam contexuit, quam Διὰ τεσσάρων, ſeu Evangelium ex quatuor evangeliis compoſitum nominavit: amputatis ex eo genealogiis, & aliis omnibus, quæ Dominum ex ſemine Davidis ſecundum carnem natum oſtendunt: eoque tanquam libro compendiario, fraude non animadverſa, uſos eſſe non modo ejus ſectatores, verum & eos qui apoſtolica dogmata ſequebantur, teſtis eſt Theodoritus. Quin & erant, qui hunc librum *Evangelium ſecundum Hebræos* vocabant, quod ex Epiphanio * liquet. Hoc Tatiani opus non vidiſſe videtur Euſebius, ſed de eo ex aliorum relatione dixiſſe. Non vidit, immo nec illius meminit Hieronymus. Vidit vero Theodoritus *, qui nactus eſt libros hujuſmodi pluſquam ducentos, quos cum in Dioceſeos ſuæ Eccleſiis magno in honore habitos eſſe comperiſſet, ſepoſitis iis, illorum loco 4. evangeliorum volumina introduci curavit. Latine exſtat hæc *Harmonia Evangelica*, Orthodoxogr. tom. 1. & Bibliothec. Patr. t. 2. Ammonio Alexandrino perperam aſcripta, uti & Ammonii *Harmonia* Tatiano male inſcribitur. Quod ex Victoris Capuani Ammonianæ Harmoniæ interpretis errore primo ortum videtur, & facillime agnoſcitur ex Harmoniæ Tatiani notis in Theodorito & Euſebio repertis, quæ Harmoniæ Ammonio inſcriptæ ad amuſſim conveniunt, & viciſſim. Et hæc communis eſt ferme doctorum hominum ſententia, Victoris Capuani autoritate nixa: in qua nos olim fuimus. Re vero accuratius perpenſa, cum Tatiani Monoteſſaron ex ipſis evangeliſtarum verbis contextum videtur, Harmonia vero quam habemus hodie, nihil aliud ſit, quam Hiſtoriæ evangelicæ brevis defloratio, eleganti ſtylo concinnata; cumque in hodierno opere Chriſtus *filius David* ſæpe dicitur, Tatianus vero in ſuo evangelio Davidicam Chriſti genealogiam penitus omiſerit, non ſine ratione colligi poteſt, Harmoniam, quæ ſub Ammonii nomine jam exſtat, non eſſe Tatiani noſtri, ſed genuinum Tatiani opuſculum ante multa ſæcula periiſſe. Et in hac quidem ſententia ſunt viri longe eruditiſſimi, Valeſius, Nourius, Pagius, Du Pin, Tentzelius, & Anonymus, qui diſſertationem in Tatianum edidit, vir plane doctiſſimus, & antiquitatis eccleſiaſticæ admodum peritus, ne alios addam. Scripſit item librum

Sæc. II. ab an. C.

* Adv Hær. l. 1. c. 30. §. 1.

* Loc. cit.
* De ſcript. c. 29.

* Loc. cit.

* Loc. cit.

* Hær. fab. l. 1. c. 20. p. 208.

Digitized by Google

Sæc. II. ab an.C. brum *de Perfectione ſecundum Servatorem*, quo matrimonium damnavit, & illicitum eſſe probare contendit. Fragmentum quoddam inde citat ac refellit Clemens Alexand. Strom. lib. 3. p. 460. *Problematum* etiam *librum* a Tatiano conſcriptum memorat Rhodon apud Euſeb. lib. 5. c. 13. *Chronicon* (Hiſt. Eccl. l. 6. c. 11.) etiam ei affingit Ruffinus: Verum errorem iſtum ex male intellectis Euſebii (l. 6. c. 13.) verbis ortum eſſe conſtat. Meminit ipſe* (* Or. ad Gr. n. 24. p. 57.) libri *de Animalibus* a ſe conſcripti, & alterius* (* Ibid n. 62. p. 136.) πρὸς τοὺς ἀποφηναμένους τὰ περὶ Θεοῦ, ſeu *ad eos, qui rebus divinis ſimplicem fidem detrahunt*. Librum* (* Ib. n. 26. p. 61.) etiam, ſed ἀνώνυμον citat, in quo de natura dæmonum ſe diſſeruiſſe teſtatur. Ex reliquis operibus ne Tituli quidem ad nos pervenerunt. Unicum adhuc de eo referam, quod ex nonnullorum traditione habet Euſebius* (* L. 4. c. 29), auſum illum eſſe dicta Pauli apoſtoli elegantioribus verbis exprimere, utpote qui compoſitionem verborum illius corrigere ſtuderet. Claudam quæ de Tatiano dicenda habui verbis, quibus ſuam diſſertationem claudit doctiſſimus anonymus ſupradictus. "Vir fuit certe "quidem ingenio præſtanti, & eruditione "præclara, verum ſuperbus atque animo in"flatus, utpote qui arrogantiam atque con"tumaciam fere cum lacte ſuxerat. Nam a "philoſophis & ſophiſtis fuerat educatus, qui "eccleſiæ Chriſtianæ auxilio rarius, damno "ſæpius fuerunt. Illos enim recte Tertul"lianus *Hæreticorum Patriarchas* appellavit.

172. [a] BARDESANES, Syrus, Edeſſæ in Meſopotamia natus, claruit præcipue circa annum 172. Vir Græce & Syriace doctus, ſermone diſertiſſimus, & in diſputando acerrimus, ἐπ' ἄκρον ἢ τῆς Χαλδαϊκῆς ἐπιστήμης ἐληλακώς, inquit Euſebius* (* Præp. Evang. l. 6. c. 9. p. 271.), *ſummam Chaldaicæ doctrinæ perfectionem adeptus*. Abgaro Edeſſenorum principi, viro ſanctiſſimo imprimis familiaris fuit, junctiſque cum eo ſtudiis, fidem Chriſtianam fortiter aſſeruit, quam vita, ſcriptis, & diſputationibus propugnavit. Id cum jam per multos annos præſtitiſſet, in errores Valentini (e cujus quidem ſchola prodierat) dilapſus eſt. Quem proinde Epiphanius* (* Hær. 56.) comparat pulcherrimæ navi, beneque onuſtæ, quæ juxta ripas portus tracta, totum mercimonium perdit, aliiſque qui navim conſcenderant, mortem infert. Extremum autem hæreſeως Valentinianæ virus non hauſit: Legis enim ac Prophetarum libros, adeoque integrum vetus ac novum Teſtamentum agnovit: mortuorum licet reſurrectionem præfractius quam ipſe Valentinus negaverit. Certe ex* (* Ap. Orig. Dial contra Marc. §. 3.) Marino conſtat Bardeſianiſtas in tribus præcipue ab eccleſia Catholica abiiſſe; aſſerentes 1. Præter Deum alium eſſe ἀρχὴν ſeu ῥίζαν, Diabolum nempe, quem αὐτοφυῆ καὶ αὐτογένητον eſſe affirmabant, omnis mali fontem & autorem. 2. Chriſtum non ex muliere eſſe natum, ſed carnem cœlo detuliſſe. 3. Corpus non eſſe reſurrecturum. Etſi non tam ipſam reſurrectionem, quam ejuſdem corporis reſurrectionem Marinus iſte Bardeſianiſta negaſſe videtur. Ex Euſebio* (* L. 4. c. 30.) tamen conſtat Bardeſanem poſtea doctrinam Valentinianam improbaſſe; & cum pleraque ejus dogmata fictas eſſe fabulas conviciſſet; ipſe quidem ſibi viſus eſt ad rectiorem ſententiam tranſiviſſe, ita tamen, ut vetuſti, atque inoliti erroris ſordes non penitus excuſſerit. Scripſit patria lingua, viz. Syriaca, *Dialogos* quamplurimos, cum infinitis aliis opuſculis, & in his contra *Marcionem*, atque omnes fere hæreticos, qui ætate ejus pullulaverant, multaque volumina ex occaſione perſecutionis tunc temporis graſſatæ compoſita; quæ diſcipuli illius (quos plurimos habuit) ex Syriaco ſermone in Græcum tranſtulerunt. Inter ea præcipue eminebat *Dialogus* ille ſane luculentiſſimus *De Fato*, quem Antonino inſcripſit. An vero M. Antoninum Imp. Euſebius intelligat, (quod Hieronymo videtur) an potius aliquem ex ipſius Bardeſanis amicis, quod vult Valeſius, non ſatis conſtat. Prior tamen ſententia veriſimilior videbitur illi, quiſquis perpenderit, quæ Epiphanius* (* Loc. cit.) tradit de Apollonio Antonini amico Bardeſanem admonente, ut ſeipſum Chriſtianum eſſe negaret. Cui viriliter, & ad confeſſionem uſque ſe oppoſuit Bardeſanes, mortem ſe non formidare dicens, utpote quæ neceſſario futura ſit, etiamſi Imperatori non contradiceret. Cæterum cum plures fuerint Romanorum imperatores, qui Antonini nomen ſortiti ſint, Pius, M. Aurelius, Commodus, Caracalla, Elagabalus, non immerito quæritur, cuinam ex his familiaris fuerit Bardeſanes? Noviſſimus erat Elagabalus, qui in imperio ſucceſſit ann. 218. Sub hoc Bardeſanem collocat Dodwellus* (* Diſſ. 4. in Iren n. 35. & Diſſ. 6. n. 11.), & de fato ſcripſiſſe contendit. Ingenti, ut mihi quidem videtur, μεταχρονισμῷ. Sed bene eſt quod duplicem temporis notam adhibet Euſebius lib. 4. c. 30. qua ad Bardeſanis ætatem pervenire poſſimus. Primo quod ait Bardeſanem adverſus hæreſes, quæ tunc quamplurimæ in Meſopotamia exſtiterint, ſcripſiſſe ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας, hoc eſt, ſub imperio M. Aurelii, de quo ſupra egerat. Deinde, quod eodem tempore Soterem epiſcopum Romanum finem vivendi feciſſe ſcribit. Sed hallucinatus eſt in tempore Euſebius, inquiunt nonnulli. Verum id gratis dictum, nec ad probandum nlla aſſeruntur argumenta. Quin

[a] Conf. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. tom. 2. ad vit. Bardeſan. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 33. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 55.

Sæc. II. ab an. C. Græce conditus ſit hic dialogus nullus dubito, & M. Aurelio nuncupatus, qui & ipſe eadem lingua ſcripſit, præſertim cum Bardeſanem Græce pariter & Syriace doctiſſimum fuiſſe Epiphanius diſerte tradit. Eundem proculdubio *Dialogum* intelligit Epiphanius *, quando ait eum, dum in Abidam aſtronomum contra Fatum diſſeruit, multa collegiſſe. Ex hoc *dialogo* amplum ſatis fragmentum hodie exſtat apud Euſebium, Præpar. Evangel. lib. 6. c. 10. cujus pars maxima totidem verbis habetur *Recognitionum Clementinarum* libro nono: adeo ut quis ab altero ſua acceperit, incertum ſit. Quin & forte non ſine ratione ſuſpicari poſſumus, ipſum Bardeſanem harum *Recognitionum* autorem fuiſſe, uti ſupra in Clemente annotavimus. Verum illud non affirmo, nec niſi pro nuda & ſimplici conjectura haberi volo. Si unus idemque autor non ſit, longe probabilius eſt, Recognitionum compilatorem Bardeſanis ſcrinia compilaſſe. Librum *de Indorum Gymnoſophiſtis* a Bardeſane Babylonio ad Indorum legatos, qui ad Antoninum Imperatorem miſſi ſunt, conſcriptum eſſe refert, & ex eo quoddam fragmentum exhibet Porphyrius de Abſtinentia lib. 4. c. 17. p. 167. cujus autorem eundem cum noſtro Bardeſane fuiſſe veri non adeo diſſimile eſt: præſertim cum Porphyrius eum hac nota inſigniat, *ὁ ἐπὶ τῶν πατέρων ἡμῶν γεγονώς. qui parentum noſtrorum temporibus fuit.* Et alibi *, ubi de eadem re agit, Bardeſanem ex Meſopotamia oriundum eſſe expreſſe dicit, & ex iſto libro egregium fragmentum profert.

* Ibid.

* De Styge p. 282.

174. ᵃ JULIUS CASSIANUS, Valentini ſchola diſcipulus, claruiſſe videtur circa annum 174. Tatiano paulo junior: *τὸν τῆς Δοκήσεως ἔξαρχον* vocat Clemens *. Non quod Docetarum hæreſin primus inſtituit: hæc quippe hæreſis per omnes fere Gnoſticorum claſſes ab ipſo Simonis Magi tempore pervagata fuerat, ſed quod ipſe inſulſi dogmatis inſtaurator & princeps, hoc tempore ſectam iſtam ſtrenue propugnavit: docens Chriſtum non niſi phantaſticum aſſumpſiſſe corpus, quin & in re matrimonii ac continentiæ paria cum Tatiano ſenſit. Scripſit *Exegeticum libros* aliquot, quorum primum citat Clemens *, quo oſtendit Caſſianus Hebræorum philoſophiam eſſe quavis philoſophia longe antiquiorem. Item & librum *περὶ ἐγκρατείας, ἢ περὶ εὐνουχίας*, ex quo multa adducit idem Strom. l. 3. p. 465, 466. Quæ vero de Salome ibi habet, non ex noſtris evangeliis, ſed ex evangelio ſecundum Ægyptios deſumpta eſſe notat Clemens.

* Strom. l. 3. p. 365.

* Strom. l. 1. p. 320.

ᵇ THEODOTION, gente Ponticus, (Epheſium vocat Irenæus * forſan quia ibi habitavit.) Claruit (ut nos docet Epiphanius *, qui tamen immani Metachroniſmo eum Symmacho poſteriorem facit) ſub ſecundo Commodo, i.e. M. Aurelii Veri filio, qui imperium iniit anno 180. Verum notandum eſt, jam anno 175. Marcum imperatorem Commodum in imperii conſortium admiſiſſe, adeoque Theodotionem pluribus antea annis inclareſcere potuiſſe, ad minimum anno 175. Chriſtianam fidem profeſſus, Marcionis Pontici, popularis ſui, qui quædam Ebionis dogmata ſuis miſcuerat, ſectæ ſe dedit: unde & *Ebionita* aliquando appellatur. Tandem & iſti hæreſi infenſus, religionem Chriſtianam penitus deſeruit, & detracto præputio ad Judæos deſecit. Ab iis literas Hebræas edoctus, *Vetus Teſtamentum* Græce tranſtulit, LXX. Interpretes præcipue ſecutus; a quibus ait Hieronymus *, *ſimplicitate ſermonis non diſcordat.* Hanc ob cauſam cæteris prælatus eſt; adeo ut Origenes, cum hexapla ſua conderet, quæ in LXX. ex Hebræo deerant, ex Theodotione ſupplenda cenſeret, aſteriſcis notata. Quin & totam Danielis prophetiam non ex LXX. ſed ex Theodotionis verſione & olim & hodie legit eccleſia. Unde & in vetuſtiſſimo prophetarum exemplari, cujus meminit Cl. Uſſerius *, hunc titulum præfixum habuit Danielis liber: *Δανιὴλ κατὰ Θεοδοτίωνα. Hanc Tranſlationem*, quæ in hexaplis Origenianis quartum locum occupavit, edidiſſe dicitur Theodotion circa an. 182. vel ut habet Chron. Alexand. an. 186. Commodi 6. Certe antequam libros adverſus hæreſes ſcripſerit Irenæus, qui tamen Eleuthero pontificem agente ſcripti ſunt. Verum cum ſcripſerit Irenæus an. 176. vel 177. ut ſupra in Irenæo notavimus, neceſſe eſt, Theodotionem ante illud tempus verſionem ſuam non modo adornaſſe, ſed & edidiſſe. Paucula, quæ ſuperſunt, fragmenta, apud Nobilium, Druſium, & in Londinenſi LXX. editione anni 1653. 8°. & Bibl. Waltonenſ. Tom. 6. exhibentur.

Sæc. II. ab an. C. 175.

* Adv. Hær. l. 3. c. 24.

* De Menſ. & Pond. n. 17.

* Comm. in Eccleſ. c. 2. tom. 7.

* Syntagm. de 70. Int. c. 6. p. 58.

MUSANUS, non ignobilis hujus ævi ſcriptor, floruit ſub M. Aurelio, & L. Vero, circa an. 176. quem iis accenſet Euſebius *, quorum libri ſinceram apoſtolicæ traditionis, ac veræ fidei doctrinam continentes, ad ſua tempora pervenerunt. Scripſit *Librum* elegantiſſimum *ad fratres quoſdam qui ad Encratitarum hæreſin deſciverant*, N. E. 176.

* L. 4. c. 21. & 28.

MODESTUS etiam eodem tempore claruit, anno nempe 176. Scripſit *inſigne* 176.

ᵃ Conf. *Ittig* Diſſert. de Hæreſ. ſec. 2. c. 10. ᵇ Conf. *Fabr.* Bibl. Gr l 3. c. 12. ſ. 9. vol. 2 p. 334. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 123. ſ. 3. ſeq. *Montfaucon.* Prelim. in Hexapla *Origen.* c. 7.

ad-

Sæc. II. ab an.C. *adverſus Marcionem volumen*; in quo, teſte Euſebio *, præ cæteris egregie errores illius, ac dolos detegens, omnibus ſpectandos exhibuit. Monet Hierouymus *, alia quoque ſub ejus nomine circumferri opuſcula, ſed ab erudiris, quaſi pſeudepigrapha repudiari. N. E.

* L. 4. c. 25.

* De ſcript. c. 32.

177. ª ATHENAGORAS, nobilis philoſophus Athenienſis, non minus Chriſtiana, quam Gentilium Theologia, ac Scientia, celebris. Claruit circa an. 177. Altum de eo ſilentium eſt apud Euſebium, & Hieronymum: nec ex veteribus quiſquam ejus meminit præter Methodium Patarenſem, in cujus excerptis e libro de Reſurrectione mortuorum, quæ apud Epiphan. Hæreſ. 64. & Photium, Cod. 234. habentur, adducitur locus ex Athenagora, qui iu legatione ejus pro Chriſtianis, pag. 27. totidem verbis hodie reperitur. Gentilis adhuc, ad oppugnandam Chriſti fidem induxir animum; dum vero S. ſcripturarum lectioni ſedulo incumberer, quo propriis relis fortius Chriſtianos aggrederetur, aſpirante Divini Spiritus gratia captus eſt, fidem, quam ſubvertere meditabatur, amplexus. Relictis Athenis (niſi potius id ante converſionem contigiſſe volumus) Alexandriam commigravit; ibique non ſolum philoſophiam Platonicam publice docuit, ſed & ſcholæ Chriſtianorum catecheticæ apud Alexandrinos præfuit, Chriſtianam religionem in ipſo quoque Pallio profeſſus. Hæc omnia nos docet fragmentum e Philippi Sidetæ hiſtoriæ Chriſtianæ Serm. 24. a Nicephoro Calliſto, ur videtur, excerptum, quod ex Codice Barocciano iu append. *Diſſert. ad Irenæum* edidir Cl. Dodwellus: in quo etiam ſcholæ hujus catecheticæ rectorum ſucceſſio hoc ordine nobis exhibetur, Athenagoras, Clemens Alexandrinus, Pantænus, Origenes, Heraclas, Dionyſius, Pierius, Theognoſtus, Serapion, Petrus Martyr, Macarius Politicus, Didymus, Rhodou. Mitto quæ ad hoc fragmentum illuſtrandum, erudite (ut ſolet) obſervavir Dodwellus noſter. Id ſolum mihi notare liceat, Athenagoram noſtrum, primum ſcholæ catecheticæ rectorem hic dici, Τῷ διδασκαλείῳ τῷ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρῶτος ἡγήσατο. Non quod ante illum nullos habuit hæc ſchola rectores; erat enim moris longe Athenagora anriquioris. Sed primus fortaſſis erat in Rhodouis catalogo memoratus; e cujus ore Philippus hæc hauſiſſe videtur. Utcunque ſir; cum primus nobis occurrar Athenagoras, qui huic ſcholæ præſuiſſe diſerte traditur, non abs re ſorſan erir in Juniorum φιλαρχαίων gratiam, de ſcholæ hujus origine & inſtituto, paucula quædam hoc loco annotare. Conſtat certe rem Chriſtianam egregie hoc ſæculo promoviſſe ſcholas eccleſiaſticas, non modo privatas, quales in majoribus eccleſiis haberi ſolebant, ſed & publicas ſacris dogmatibus explicandis deſtinaras, iiſque, tum adverſus Genriles, tum hæreticos, vindicaudis, ſanctiſſimorum, doctiſſimorumque virorum curæ & fidei commiſſas. In his principatum tenuit Alexandrina, quæ jam inde a priſcis temporibus, ἐξ ἀρχαίου ἔθους, inquir Euſebius *, in ea civitate fuerat inſtituta. Veterem vero hanc conſuetudinem a Marco evangeliſta fuiſſe introductam diſerte tradir Hieronymus *. Quod ut dilucidius fiar, res paulo altius erit repetenda. Erat quidem Alexandriæ etiam ab ultimis temporibus Muſæum a regibus Ptolemæis intra ipſa regiæ pomœria extructum, porticibus & exedris ornatum, pecuniis & reditibus auctum, in quo, teſte Strabone *, hujus collegii conſortes, οἱ φιλόλογοι, ad communem menſam veſcebantur, præfecto illis qui ſacrorum curam gereret ſacerdote, non niſi ab ipſis regibus, ac poſtea a Cæſaribus Romanis, conſtituendo. Huc tanquam ad publicum melioris literaturæ emporium, ex omni orbis terrarum parte confluebar literata juventus, quibus Grammaticæ, Rhetoricæ, Poeticæ, Philoſophiæ, Aſtronomiæ, Muſicæ, Medicinæ, aliarumque artium & diſciplinarum rudimenta a ſuis quibuſque profeſſoribus rradebantur. Florebanr hic ſcholæ Platonicæ junioris, ut & Ariſtotelicæ, profeſſores, quorum ſucceſſiones accurate notarunt Jonſius, Voſſius, alii. Situm erar hoc muſæum in ea urbis regione quæ *Bruchion* appellabatur; *Diuturnum*, inquit Ammianus Marcellinus, *præſtantium hominum domicilium*. Certe a Ptolemæi Philadelphi ætate, uſque ad quinrum vel ſextum Chriſti ſæculum perduravit. Quinimo occupantibus pene omnia Orientis loca Saracenis, varia erant hic loci ſtudioſorum collegia, ſiqua vera nobis referant Benjaminus Tudilenſis, & Leo Africanus. Sed ut, unde digreſſus ſum, redeam. Ad hujus gymnaſii imitationem, ab ipſis naſcentis Chriſtianiſmi incunabulis ſchola fidelium ſacra a B. Marco Alexandriæ eſt inſtituta, in qua rudiores primis fidei elementis imbuerentur, adultiores reconditioribus fidei Chriſtianæ myſteriis erudirentur, conſtitutis ad id præſtantiſſimis magiſtris, qui, ut de Panteno loquitur Euſebius, partim viva voce, partim ſcriptis, divinorum dogmatum theſauros audiroribus ſuis exponerent, & hæreticorum objectioues & ſophiſmata refellerent. Et hæc erar celeberrima

Sæc. II. ab an.C.

* Hiſt Eccl. l. 5. c. 10. p. 175.

* Catalog. c. 36.

* Lib. 17. p. 794.

ª Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 204. *Moſheim.* Obſervat. ſacr. c. 4. *Tillemont.* Memorab. Eccleſ. tom. 2. perſec. M. *Aurel.* art. 8. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1 p. 56. *Nour* in App. ad Bibl. PP. l. 2. diſſert. 3. *Fabr.* Bibl. Gr l. 5. c. 1. §. 19. vol. 5. p. 85. ſeq. & l. 5. c. 6. §. 6. vol. 6. p. 784. ſeq. item de Verit. Chriſt. Relig. c. 2. §. 9. p. 53. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 166.

Sæc. II. ab an. C.

illa Κατηχήσεως ſchola Alexandrina, cujus frequens apud ſcriptores eccleſiaſticos occurrit mentio. Cui præfuerunt, & doctrina, moribus, ſcriptiſque ornarunt, tot eccleſiæ lumina, Athenagoras, Pantænus, Clemens Alexandrinus, aliique ſupra recenſiti. Sua quidem ætate perſeveraſſe, & ab hominibus, tum eloquentia, tum divinarum literarum ſtudio inſtructiſſimis obtineri, teſtatur Euſebius: quin & Conſtantis & Juliani apoſtatæ temporibus floruiſſe, Didymi cæci præfectura, referente Sozomeno [*], nos docet. Nec dnbium eſt, ſubſecutis aliquot ſæculis, imminuta licet ſamæ laude, duraſſe. Interim notatu dignum eſt, & hactenus plane inauditum quod prædictum Philippi Sidctæ fragmentum refert, nempe Rhodonem qui Didymo ſucceſſit, hanc ſcholam in Siden Pamphyliæ urbem, quæ Philippi patria erat, tranſtuliſſe, idque Theodoſii magni tempore contigiſſe. Sed forſan nihil aliud voluit Philippus, quam Rhodonem ſcholam in urbe Sida erexiſſe, ſimilem plane ei, quæ a tot retro ſæculis Alexandriæ inſtituta fuerat. Unicum adhæc mihi notare liceat, Cl. Conringium [*] in ea eſſe opinione, duas fuiſſe Alexandriæ ſcholas ſacras; & κατηχήσεων ſcholam a celeberrimo illo Pantæni Ludo (cui Didymum præſuiſſe vulr) fuiſſe diverſam. Qua vero de canſa hanc ſententiam amplexus ſit vir eruditus, plane mihi non liquet. Certe Euſebius & Hieronymus unam eandemque ſcholam diſerte faciunt. Sed tempus jam eſt, nt ad Athenagoram noſtrum redeamus. Bina poſt ſe reliquit opuſcula; quæ & hodie exſtant: *Apologiam* ſeu *Legationem pro Chriſtianis*, M. Aurelio Antonino, & L. Anrelio Commodo, Impp. Armeniacis, Sarmaticis, & quod maximum eſt, inquit, Philoſophis, oblatum, (an. 168. uti contendit Cl. Dodwellus [*]) in qua petit, ut Chriſtiani, non minus æquo jure, quam alii rei, apud tribunalia fruantur; deinde illos a flagitiis iis impingi ſolitis vindicat: poſtremo veteris eccleſiæ more, imperatoribus ſauſta omnia, ac fœlicia ex animo precatur. Alter libellus eſt *De Reſurrectione Mortuorum*; in qno etiam Chriſtianæ veritatis cauſam adverſus infideles agit. [a] Prodiit libellns *de Reſurrectione Mortuorum*, Gr. Lat. in collectione Orthodoxographorum Henrico-petrina, Micropresbytico dicta, 1550. deinde a Joh. Heroldo inter Orthodoxographa *Baſ.* 1555. & a Conrado Geſnero in ſua PP. collectione *Tigur.* 1552. vel potius ut vult Cl. Ittigius an. 1559. Uterque libellus Gr. Lat. *Pariſ.* 1557. 8°. Gr. *Lugd. Bat.* 1558. *Colon.* 1567. Gr. Lat. ad calcem Juſtini, *Pariſ.* 1615. 1636. ſ. Anctuar. Biblioth. PP. *Pariſ.* 1624. Seorſim, *Oxon.* 1682. 12°. Apologeticus, *Pariſ.* 1577. 8°. *Lipſiæ* 1684. 8°. cum variorum notis. Et forſan alibi, ut de Latinis editionibus nihil dicam. Libros 12. περὶ τῶν εἰς ἑαυτόν, quos in bibliotheca Geſneriana latuiſſe volunt, non eſſe Athenagoræ, ſed M. Antonini imperatoris, vel ſolus titulus oſtendit.

Exſtant ſub Athenagoræ nomine *Amatoria*, ſeu *de vero & perfecto Amore:* opus hiſtoricum, ex eorum librorum genere, quos Romanenſes hodie vocant. Librum (ni fallor) ex Oriente olim allatum Gallice vertit, & ad Dominum de Lamane Cardinalis de Armaigniaco Secretarium, an. 1569. miſit Martinus Fumeius, Dominus de Genille. Tandem inter ſchedas ſuas repertum, an. 1612. edidit Bernardus de *San-Jorry*. Græca nbinam jam deliteſcant, mihi plane incompertum eſt. Verſionem Gallciam vidi in inſtructiſſima Cl. Iſ. Voſſii bibliotheca, & quia in paucorum manibus liber verſatur, integrum titulum hic apponere non gravabor.

Du Vray & parfait Amour; eſcrit en Grec par Athenagoras Philoſophe Athenien: contenant les Amours honeſtes de Theogone & de Charide de Pherecides & de Melangenie. A Paris chez Daniel Guillemot demurant rüe des Cordiers derriere les Jacobins, 1612.

An genuinum ſit philoſophi noſtri opus non immerito dubitari poteſt. Suſpicari quis poſſit, ſcriptum ab eo eſſe ante ſuſceptam fidem Chriſtianam. Quod ſi ita ſit, non panca a recentiori manu acceſſiſſe, cuivis inſpicienti facile conſtabit. Poſt hæc ſcripta, & jamjam prælo mittenda, incidit in manus meas Cl. Huetii de Origine fabularum Romanenſium Diatriba, e Gallico non ita pridem Latine verſa, in qua de hoc opere ejuſque autore prolixe diſſerit, omnia miro ingenii acumine expendit, volvit, revolvit, objicit, objectiones proprias ſolvit, ſatetur etſi Græcum exemplar non viderit, tamen ex interpretationis lectione, aſſeverare, ſe non dubitare, Fumeium id operis Athenagoræ, apologiæ autori, non ſine ratione aliqua probabili aſcripſiſſe; nihilominus Athenagoræ noſtro abjudicat; quin & eo uſque devenit, ut leviſſima quidem conjectura ductus ſuſpicetur Philandrum Vitruvii commentatorem, hominem undequaque doctiſſimum & Cardenali Armeniaco percharum, quo ſuas opiniones aliqua antiquitatis antoritate fulciret, & Cardinali arti Architectonicæ impenſe dedito ſpecioſius commendaret, opus iſtud in quo tot Architectonicæ peritiæ veſtigia exhibentur, ex proprio cerebro confinxiſſe, atque ita Lamanæo protonotario, & interpreti Fumæo ſucum ſeciſſe; quod quidem emunctæ naris viris ægre unquam perſuadebit vir eruditiſſimus. Interim ipſum librum miris effert lan-

[*] l. 3. c. 15.

[*] Addend. ad Antiq. Academ. p. 292.

[*] Diſſ. Cypr. 11 §. 37, 38.

[a] Conf. Ittig. Hiſt. Eccleſ. vol. 1. c. 1. §. 28, 29

dibus. Quidquid ſit, inquit, illud certe opus acute, & ſolerter inventum eſt, artificioſe deductum eximiis ſententiis, & præclaris Ethicæ præceptis illuminatum, magna jucundiſſimarum imaginum ſapientiſſime diſpoſitarum varietate condecoratum; ibi ſunt veriſimiles eventus, e re ducta epiſodia, diſtincta dicendi genera, honeſtas ubique religioſius obſervata, nihil hic humile, nihil accerſitum, nihil quod Sophiſtarum puerilitatem redoleat.

177. [a] HERMIAS, philoſophus Chriſtianus, cujus neque patriam, ætatem, genus, nec vitæ inſtitutum, ulla ſedulitate indagare potui: ideo hic locum habet, quia cum cæteris hujus ſæculi apologiſtis, & forſan non immerito, conjungi ſolet. De eo altum ſilent omnes veteres, & pene recentiores. Tacent Raph. Seilerus, & Con. Geſnerus, qui libellum primi ediderunt. Front. Ducæus, qui Auctuario ſuo illum inſeruit, de autore vel ætate ne verbulum quidem habet. Cl. Lambecius, Comment. de Biblioth. Vindob. lib. 7. p. 54. conjicit fuiſſe Hermiam Sozomenum, hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcriptorem, qui ſæculo 5. ſub Theodoſio juniore floruit; ductus (ut opinor) partim nominis identitate, partim locis quibuſdam in Sozomeni hiſtoria, ubi de gentilibus, eorumque philoſophis agitur, *viz.* lib. 1. cap. 18. lib. 2. cap. 5. lib. 3. cap. 17. lib. 5. cap. 1. Hanc conjecturam amplexus eſt nuper Ern. Tentzelius, Exercit. Select. 5. p. 228. & Addend. in fin. 456. Quo minus vero in hanc ſententiam deſcenderim, obſtant quæ ſequuntur argumenta. 1. In omnibus codicibus tum excuſis, tum MSS. Hermias noſter philoſophi nomen ſortitur, Ἑρμίου τοῦ φιλοσόφου. Quod qua ratione Sozomeno congruat, non video. Erat vitæ inſtituto ſcholaſticus, ſive advocatus, cauſas publice egit, & cum ad ſcribendum animum appulit, hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſe totum dedit: profeſſionis vero philoſophicæ nec vola, nec veſtigium. Non ſum neſcius ſeveriores vitæ aſceticæ cultores, laxiori vocis ſignificatione quandoque philoſophari dictos

* L. 3. c. 17. p. 529 eſſe; adeoque apud ipſum Sozomenum *, eccleſiaſtici philoſophi vocantur. Sed, præterquam quod Sozomenum monachum fu-

* L. 5. c. 15. p. 617. iſſe nemo dixerit, nec de ſe aliud habet * quam quod νέος ὤν cum ſenibus quibuſdam Gazenſibus verſatus ſit; philoſophi nomen hoc loco, ſtrictiori & magis proprio ſenſu accipi oportet, nec a ſcriptoribus eccleſiaſticis tribui ſolet, niſi iis qui e Philoſophorum ſcholis prodierint, & poſt converſionem, priſtinum & nomen, & habitum retinebant. Quo ſenſu Ariſtidem, Juſtinum, Pantænum philoſophos vocant Euſebius, & Hieronymus. Et Athenagoras in utriuſque ſui operis inſcriptione philoſophus Chriſtianus appellatur. 2. Ex toto opuſculi contextu conſtare videtur, vigente adhuc Ethniciſmo, ſcriptum fuiſſe. Hinc ad ſubruenda magiſtrorum ſubſellia, omnia in eo, miro ſane artificio, apte compoſita; hinc pugnantia philoſophorum placita, & adverſantes opiniones eleganter inter ſe commiſſæ; hinc de variis philoſophantium ſectis non aliter loquitur, ac ſi in ſcholis & academiis jam regnarent, & eorum dogmata ubique obtinerent: quod de Sozomeni tempore dici non poteſt, quando Gentilium ſuperſtitio ſylvas & pagos quæreret, & pauci qui ſupererant philoſophi, in angulis latitarent, ut vix ulla hujuſmodi opuſculi neceſſitas eſſe poterat. 3. Si hujus libelli autor eſſet Sozomenus, ſcripſit eum vel ante, vel poſtquam hiſtoriam eccleſiaſticam condidit. Non ante: Qui enim fieri potuit, ut ubi de Gentilibus agit, & philoſophos arguit, hujus opuſculi non meminiſſet, lectoremque ad id non remiſiſſet? Non poſtea: Quia vix credi poteſt, hominem Chriſtianum, hiſtoriæ eccleſiaſticæ, & quinti jam ſæculi ſcriptorem, hujuſmodi data occaſione, de Chriſtianis eorumque dogmatibus, ſtatu, perſecutione, Gentiliumque philoſophorum (præſertim ſub Juliano) in eos calumniis, ne leviſſimam quidem feciſſe mentionem. Photii codicem 30. cur citaverit Lambecius, nullus video. Loca quæ ad firmandam conjecturam ex Sozomeni hiſtoria adducit, parum, immo nihil ad rem conferunt, ut vel primo intuitu quivis videt. Quinimo ſi exinde valeret argumentum, opuſculum Sozomeno tribuendum eſſe, quod de Gentilibus, eorumque philoſophis, tribus quaſi verbis pro re nata agit; quanto potiori jure Socrati ſcholaſtico aſcribi debet, qui non modo obiter id facit, verum lib. 3. cap. 22. adverſus Libanium, alioſque ſub Juliani imperio Gentilium philoſophos, ſingularem, eruditam, & Hermiæ libellum tantum non mole exæquantem, diſſertationem inſeruit. 4. Denique ſtylus Sozomeni ab Hermiæ ſtylo plurimum recedere videtur. Etſi enim Socrate in ſcribendo præſtantiorem eſſe judicet Photius; nihilominus ſtylus ejus eſt ſimplex, inelaboratus, & parum elegans; Hermiæ vero concinnus, conciſus, argutu, ſalibus & dicteriis undique conſperſus, ut adeo dicendi genus toto cœlo diſtare videatur. Scripſit Διασυρμὸν τῶν ἔξω φιλοσόφων, ſeu *Gentilium philoſophorum irriſionem*: in qua diſſentientes philoſophorum ſententias, *De Deo*, *de Anima*, &c. inter ſe committit,

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 20. vol. 5. p. 96. item de Verit. Chriſt. Relig. c. 2. §. 11. p. 57. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 178.

Sæc. II. ab an.C. atque falſe & eleganter ludibrio exponit. Exſtat, Gr. & Lat. cum Cydonio, *Baſil.* 1552. ad calcem Juſtini, *Pariſ.* 1615. 1636. & in Auctuar. Biblioth. PP. *Pariſ.* 1624. tom. 1. Cum Tatiani oratione ad Græcos Gr. Lat. una cum notis Galei ſuiſque, unicuique paginæ ſubjectis edidit Wilhel. Worthius *Oxon.* 1700. 8°. quæ elegans plane eſt, & accurata editio. Bigneus equidem, aliique Bibliothecæ PP. editores quarti ſæculi ſcriptoribus annumerarunt, nulla tamen autoritate freti.

177. [a] MARTYRES Lugdunenſes, circa an. 176. graſſante perſecutione (de qua infra) dum in vinculis adhuc eſſent, varias ſcripſerunt *Epiſtolas*, pro pace eccleſiæ & adverſus Montaniſtas, partim ad fratres in Aſia & Phrygia degentes, partim ad Eleutherum Romanæ urbis epiſcopum (qui & ipſe, teſtante Tertulliano *, Montaniſtici erroris labe infectus fuerat) ea ratione quaſi legatione fungentes. Has literas Romam perferendas Irenæo adhuc presbytero, martyres dederunt, eumque per eas Eleuthero commendarunt: quarum fragmentum aliquod exhibet Euſebius, lib. 5. c. 4.

* Adv. Prax. c. 1. p. 501.

177. [b] ECCLESIA Viennenſis, & Lugdunenſis in Gallia, perſecutione adverſus Chriſtianos, tum in aliis provinciis, tum præcipue in Gallia, ſpeciatim vero in civitate Lugdunenſi, exardeſcente, (in qua Pothinus reverendiſſ. eccleſiæ Lugdunenſis præſul anno ætatis ſuæ 90. Attalus Pergamenus, Sanctus diaconus Viennenſis, Blandina nobilis fœmina, Alexander medicus, aliique plures, graviſſima tormenta paſſi, martyrii corona redimiti ſunt,) totam pene *perſecutionis hujus Lugdunenſis hiſtoriam* literis ſuis comprehenſam ad Aſiæ, Phrygiæque eccleſias miſerunt; judicium adhuc ſuum religioſum imprimis & orthodoxum ſubnectentes de Montano propheta, ejuſque dogmatibus, quæ eccleſias Phrygianas tunc temporis maxime turbarunt. Exſtat maximam partem integra apud Euſeb. lib. 5. c. 1, 2, 3.

180. [c] MILTIADES, rhetor, *Eccleſiarum Sophiſta* Tertulliano * dictus. Claruit ſub Commodi initia, anno circiter 180. Meminit ejus vetus contra Cataphrygas autor apud Euſebium *, ubi tamen in textu Græco Alcibiadis nomen habetur, pro quo ſubſtituendum eſſe Miltiadis nomen recte obſervat Valeſius. Et ita quidem habet Nicephorus *. Plura ſui in divinis ſcripturis ſtudii monumenta reliquit: nempe *Apologeticum pro Chriſtiana, quam ipſe profitebatur, philoſophia*, πρὸς τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντας, ad principem illius temporis, inquit Hieronymus *, Commodum imperatorem denotans; niſi potius cum H. Valeſio, exponendum ſit, provinciarum præſides, quibus apologeticos libellos nuncupare in more fuit, ut exemplo Tertulliani liquet. Condidit etiam *librum adverſus Montani hæreſin*, περὶ τοῦ μὴ δεῖν προφήτην ἐν ἐκστάσει λαλεῖν, *non decere prophetam in ecſtaſi loqui*: quem anonymus ille apud Euſeb. lib. 5. cap. 17. contra Cataphrygas ſcriptor in compendium redegit. Scripſit item tum *contra Gentes*, tum *adverſus Judæos*; utrumque argumentum binis voluminibus executus. Sed omnia ejus ſcripta adeo funditus perierunt, ut eorum ne fragmentulum quidem hodie ſupereſt.

* Adv. Valentin. c. 5. Euſeb l. 5 c. 17.
* l. 5. c. 17.
* l. 4. c. 24.
* De Script. c. 39.

[d] LUCIUS, rectius LEUCIUS CHARINUS, peſſimæ notæ hæreticus, ſecta ſive Marcionita, ſive Montaniſta, ſive ex utraque conflatus, circa annum 180. vixiſſe videtur; certe poſt exortam Montani hæreſin, ſi modo Cataphrygum antesignanus fuerit. Contexuit opus, teſte Photio cod. 114. *Periodi Apoſtolorum* dictum, quo, ſtylo inæquali & invenuſto, acta SS. apoſtolorum, Petri, Johannis, Andreæ, Thomæ & Pauli complexus eſt, infinitis narratiunculis, ſtultis, abſurdis, & ſecum invicem plane pugnantibus ubique referta. His admiſcuit plura dogmata, inſulſa, inſana, puerilia, maligne conficta, falſa, impia denique & deteſtanda, ut ex iis, quæ refert Photius, luculenter conſtat, qui opus illud πάσης αἱρέσεως πηγὴν καὶ μητέρα recte dici debere pronunciat. Quis fuerit hic Leucius Charinus, quandove vixerit, haud facile quis divinabit: non alius fortaſſe (quod me monuit v. cl. J. E. Grabius, quam Leucius iſte, cujus meminit tum Auguſtinus *de fide contra Manich.* cap. 38. col. 581. & ibid. cap. 5. (ubi etſi in editis *Leontius* perperam habetur, nihilominus in melioris notæ codicibus MSS. *Leucius* recte legitur) tum Pacianus epiſtola 1. *de nomine Catholico* ad Sympron. n. 6. quam una cum reliquis Paciani opuſculis a ſe recognitis & illuſtratis inſeruit collectioni ſuæ Concil. Hiſp. Card. d'Aguirre, tom. 2. p. 80. Certe Auguſtinus utroque loco citato, Leucium acta *ſub Apoſtolorum nomine* ſcripſiſſe diſerte dicit, & ex iis nonnulla profert. Turibius etiam Aſturicenſis in Hiſpania epiſcopus circa an. 447. Epiſt. ad Idatium & Ceponium (Sect. 5. 180.

[a] Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. tom. 3. ad vit. *Pothin.* [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 3. p. 1. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. art. 16. vol. 5. p. 192. item de Verit. Chriſt. Relig. c. 3. §. 16 p. 161. & ad *Hieron* de Script. Eccleſ. c. 39. [d] Conf. *Fabr.* Cod. Apocryph. N. T. p. 353. 768. 804. & part. 3. p. 538.

apud

apud Aguirre ibid. pag. 219.) inter fabuloſa Manichæorum ſcripta recenſet *Actus S. Andreæ, & S. Johannis, quos ſacrilego* Leucius *ore conſcripſit.* Addi poſſunt, ſi libet, decretum Pſeudo-Gelaſianum *de lib. Apocryph.* quo damnantur libri omnes, *quos fecit Leucius diſcipulus Diaboli*; & Innocentius 1. Epiſt. ad Exuper. num. 7. qui acta ſub nomine Petri, & Johannis, &c. a quodam Leucio ſcripta fuiſſe affirmat. Ætatem ejus deſignat Pacianus loc. cit. cum ait, *illi ipſi Phryges nobiliores, qui ſe animatos mentiuntur a Leucio, ſe inſtitutos a Proculo gloriantur.* Jam vero Cataphrygum hæreſis orta eſt juxta Euſeb. in Chron. anno Marci Aurelii 11. Chr. 172. ſecundum vero Epiphanium Hæreſ. 48. num. 1. Antonini Pii anno 19. Chr. 156. Perturbari ab Epiphanio temporis ordinem, in notis contendit Petavius; Epiphanium defendit Pearſonus *de Succeſſ.* Diſſert. 2. cap. 9. p. 253. Verum eundem calculum iterum exhibet Epiphanius ibid. n. 2. ubi a prædicatione Maximillæ ad Valentiniani annum 12. annos numerat 290. In numeris vitium eſſe manifeſtum eſt, & fatetur Petavius, adeoque pro διακόσια ἐνενήκοντα, ſcribendum eſſe διακόσια εἴκοσι, ſive 220. quod in annum Chriſti 156. exacte incidit. Forſan utriuſque chronologia conciliari poteſt, ſi dicamus Epiphanium de primo hæreſis Montaniſticæ ortu, cum clam ſerpere cœpit, Euſebium de amplioribus incrementis, cum palam & aperta fronte caput extulerit intelligendum eſſe. Erat & eodem circiter tempore Lucianus, quem *ſeniorem* vocat Epiphanius Hæreſ. 43. num. 1. p. 378. ut a juniore, homine (ut dicitur) Ariano, diſtingueretur. Marcionis erat ſectator & diſcipulus, a quo poſtea divulſus, privatum gregem ſibi contraxit, & novæ ſectæ factus eſt conditor, a quo Lucianiſtæ veteres nomen acceperunt. Lucanum appellant Tertullianus *de reſurrect. Carnis*, cap. 2. p. 227. & autor Append. ad lib. *de Præſcript.* cap. 51. p. 223. Origenes *contra Celſ.* l. 2. p. 77. Philaſtrius *Hæreſ.* 46. p. 21. An vero Lucius noſter, producto nomine, idem fuerit cum hoc Luciano, non audeo ſtatim affirmare. Tempora quidem non multum repugnant, quippe ſi Marcion ultra medium hujus ſæculi vitam protraxerit, ejus diſcipulus Lucius facile fieri potuit, & poſtea, inclinante jam ſæculo, inter Cataphrygas nomen ſuum profiteri. Dogmata vero apprime conveniunt. Aſſerebat Lucianus juxta Epiphan. alium eſſe creatorem, & judicem ac juſtum; bonum alium, & alium malum. Aſſerebat & Lucius, alium eſſe Judæorum Deum, eumque malum, cujus Simon Magus miniſter fuit; alium rurſum Chriſtum, eumque bonum. Fingebat Leucius abſurdas & pueriles reſurrectiones, non hominum modo, ſed boum & jumentorum: idem de ſuo Lucano habet Tertullianus loc. cit. In odium Creatoris nuptias damnavit Lucianus caſtimoniam profeſſus: rejecit & Leucius conjugia legitima, omnemque adeo generationem malam eſſe contendit, & a malo profectam; ut alia jam mittam; Quid vero ſibi voluit Photius, dum ait, Leucium in Actis B. Johannis videri ſibi κατ' εἰκόνων τοῖς εἰκονομάχοις δογματίζειν, *imaginum uſum cum Iconomachis damnare*, me ignorare fateor. Nulla his temporibus erat inter Catholicos de imaginibus controverſia, veſtigia nulla. Si qui uſurpabant, hæreticorum erant peſſimi, Gnoſtici, Carpocratiani, &c. ut ex Irenæo aliiſque notiſſimum eſt. Sed in cauſa imaginum perſpicaciſſimus erat Photius, tantoque ferebatur zelo, ut ſi quid vel e longinquo cerneret, imaginem eſſe mox ſomniaret. Hæc in medium proferre volui, non quaſi certa & indubitata, ſed tanquam probabilia, quæ doctioribus perpendenda relinquo. De *Luciano, Leucio, Seleuco*, in decreto Gelaſiano memoratis, vide quæ diximus ad Prolegom. §. 6. n. 3. De juniore Luciano infra in Sæc. Novat. agetur.

[a] PANTÆNUS, an patria Siculus, an 181.
Palæſtinus, & ab ultima origine Hebræus, quod ex Clementis Alexandrini *, & Euſebii * verbis colligunt nonnulli, prorſus incertum eſt. Eum Clemens Alexandrinus, cui erat præceptor, *Apem Siculam* vocat, prophetici & apoſtolici prati flores decerpentem, ſi modo (uti vult Euſebius) de Pantæno verba ejus ſint intelligenda. Unde eum Sicilia oriundum eſſe arbitratur Valeſius: & fortaſſis non improbabile erit illum Siculis parentibus ortum, Alexandriæ natum eſſe. Erat e ſecta Stoica philoſophus Chriſtianus, iis uſus magiſtris, teſte Photio *, qui apoſtolos vidiſſent: quod vero ſequitur, apud me haud parem fidem meretur, ob tam longum temporis intervallum, Pantænum ſcilicet nonnullorum ex ipſis apoſtolis auditorem fuiſſe. Fuiſſe Pantænum primo civem & philoſophum Athenienſem, ſecta Pythagoræum, deinde gymnaſii Alexandrini præfectum, & quod magis adhuc mirum videri debeat, Clementis Alexandrini diſcipulum, diſerte tradit Philippi Sidetæ fragmentum, cujus ſupra in Athenagora meminimus. Euſebio hac in parte adverſari Philippum, recte olim notavit ipſius excerptor, ſeu Nicephorus is fuerit, ſeu quis alius. Ad firmandum hoc Philippi te-

* Strom l. 1. p. 274.
* L. 5. c. 11. loc. cit.
L. 5. c. 11. Annotat. p. 95.
* Cod. 118.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 61. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 36. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 3 ad vit. Pantæni. *Cleric.* Hiſt. Eccleſ. ad an. 179.

Sæc. II. ab an.C. ſtimonium multa congeſſit Clar. Dodwellus. Summa fere huc redit; Euſebium ex Stromateων 1. non diſerte dicere Pantænum fuiſſe Clementis præceptorem; ſed illud tantum e Clementis verbis, obſcuris illis quidem, & Pantænum, nec de nomine, nec de nota aliqua propria deſcribentibus, ſe colligere: at in Hypotypoſeων libris, teſte eodem Euſebio, Pantæni, *ὡς ἂν διδασκάλου*, nominatim meminit Clemens: quod quidem non de inſtitutione, ſed de ſucceſſione *ἐν διδασκαλείῳ Ἀλεξανδρίνῳ* intelligendum eſſe contendit Dodwellus: quod vero in eclogis quæ ſuperſunt, Pantænum *noſtrum* appellet Clemens, id non ad inſtitutionem, ſed vel ad arctiorem amicitiam, vel potius ad eandem fidei catholicæ communionem, referendum eſſe: Clementem traditionibus a viris apoſtolicis hauſtis, in ſcriptis ſuis ut plurimum uti, ac proinde probabile eſſe, ipſum illis temporibus fuiſſe paulo viciniorem; illudque veteres denotare, cum illum Presbyteri titulo toties ornent; ut fuit potius ætate presbyter, quam gradu; quippe in illorum temporum ſcriptoribus nullus frequentior vocis illius uſus, quam de ſenioribus traditionis apoſtolicæ teſtibus, qui primarios ſaltem traditionis teſtes, primæ nimirum ſucceſſionis ab apoſtolis, potuerint per ætatem attigiſſe: quin etiam Clemente juniorem fuiſſe in ſcholæ moderamine Pantænum, ex Origenis verbis * colligi poſſe, ubi de ſuo in Gentilium literis ſtudio agens, ait, ſe in hoc exemplum ſecutum tum Pantæni illius *τοῦ πρὸ ἡμῶν*, tum Heraclæ tunc temporis eccleſiæ Alexandrinæ presbyteri; hujus nempe tanquam immediati in munere catechetico ſucceſſoris, illius ut proximi deceſſoris: neque enim aliter ulla ratio ſatis commoda dari poteſt, cur Clementem Gentilium literis celeberrimum prætermiſerit: denique notat, Pantænum ſenſu aliquo Clemente & priorem, & poſteriorem fuiſſe, dici poſſe; ſiquidem ex Euſebio liquet, ipſum bis ſcholæ catecheticæ præfuiſſe; primo ſub Juliano epiſcopo, ineunte principatum Commodo, ante expeditionem Indicam; eoque abſente, Clementem in ſchola ſucceſſiſſe; poſtea ex India reverſum ſub vitæ finem, nempe ſub Severo & Caracalla, hoc munere denuo functum eſſe. Quod etiam & nos tum alibi ex Euſebio & Hieronymo, tum in Pantæni vita ante plures annos patrio ſermone ſcripta, olim obſervavimus. Quod vero Pantænum Pythagoræum facit Philippus, quem ex Stoicorum diſciplina prodiiſſe expreſſe dicunt, Euſebius, Hieronymus, aliique; id hoc quidem ſenſu intelligendum vult Dodwellus; Pantæni tempore ſectam Pythagoricam cum aliis, præſertim Stoicis, coaluiſſe,

* Epiſt. ap Euſeb. l. 6. c. 19 p. 221.

Sæc. II. ab an.C. & permiſceri ſolitam, ut adeo idem Philoſophus, & Pythagoricus & Stoicus dici poſſit; quod & aliis exemplis demonſtrat. An ad ſubvertendam vulgarem & hactenus receptam de Pantæno & Clemente ſententiam, ſufficiat hæc Philippi autoritas, quæque ad illam fulciendam, adducit Dodwellus noſter, aliorum eſto judicium. Ut libere dicam, ingenue fateor me adhuc ab Euſebii partibus ſtare, qui omnia veterum ſcrinia diligenter excuſſit, qui Pantæno ætate proximus erat, quique in Ægypto verſatus, ſcholæ catecheticæ ſucceſſionem, propius ex ipſo fonte haurire poterat: huic, inquam, potius fidendum exiſtimo, quam Philippo Sidetæ, plus quam duobus integris ſæculis a Pantæno remoto, qui, quæ hac de re habuit, ex Rhodone, ore tenus, accipiens, in præceptorum catecheticorum ordine & ſucceſſione facile hallucinari potuit: denique qui tum Socratis, tum Photii teſtimonio, nullius judicii & parum accuratus ſcriptor haberi debet: præſertim vero cum Euſebii ſententiam confirmant, Pamphilus martyr in apologia pro Origene, Hieronymus & Photius non uno loco. Maximus etiam in ſcholiis ſuis in Gregorium Nazianzenum (quæ prælo Oxonienſi expedivit commiſitque Galeus noſter) ubi ſic ait: *ὁμοίως δὲ καὶ οἱ περὶ Πάνταινον τὸν γενόμενον καθηγητὴν τοῦ στρωματέως μεγάλου Κλήμεντος*, &c. *ſimiliter & Pantænus, qui fuit præceptor magni ſtromatei Clementis.* Sub Severo floruit Pantænus, inquit anonymus chronographus Galei, *οὗ ἀκόλουθος Κλήμης ὁ στρωματεὺς, τούτου δὲ Ὠριγένης*, quem ſecutus eſt Clemens Stromateus, hunc Origenes. Verum de his plus ſatis. Sub primordia Commodi Imp. circa an. 181. ſcholæ catecheticæ quæ Alexandriæ *ἐξ ἀρχαίου ἔθους*, (ut habet Euſebius *) ab ipſius Marci evangeliſtæ temporibus, (uti Hieronymus *) floruerat, præfuit. Tanto animi ardore erga verbum Dei æſtuabat, ut Orientis nationibus evangelium prædicaverit; a Demetrio epiſcopo Alexandrino, rogantibus iſtius gentis legatis, ad ipſam uſque Indiam miſſus: ubi evangelium S. Matthæi Hebraicis conſcriptum literis, a Bartholomæo apoſtolo ibi olim relictum, apud quoſdam Chriſti notitia imbutos reperit, illudque revertens Alexandriam ſecum detulit. Poſt reditum gymnaſium Alexandrinum denuo regebat, eoque munere ad obitum uſque, qui non niſi imperante Antonino Caracalla, circa an. 213. contigit, functus eſt. Erat, inquit Euſebius *, *τὰ ἀπὸ παιδείας ἀνὴρ ἐπιδοξότατος*, *vir doctrinæ cauſa celeberrimus*, qui partim viva voce, partim ſcriptis divinorum dogmatum theſauros expoſuit. Scripſit quippe multos *in ſacram Scripturam commentarios*, ex quibus paucula quædam, ſed non *κατὰ λέξιν*,

* Loc. cit.

* De Script. c. 36.

* Loc. cit.

in

Sæc. II. ab an. C.

in Theodoti eclogis Græcis citantur. Et Anaſtatius Sinaita [a] Pantænum noſtrum primis illis & vetuſtis interpretibus accenſet, qui totum opus ſex dierum de Chriſto & eccleſia intellexerunt.

* Anag. contempl. in Gen. l. 1.

188. [a] ASTERIUS URBANUS, Epiſcopus, an Presbyter, incertum; Zoticum certe Otrenum compresbyterum appellat. Claruit circa an. 188. Cum eccleſiam Ancyræ in Galatia ab hæreticis Cataphrygibus, eorumque pſeudo-prophetis turbatam deprehendiſſet, continuata per plures dies in publico eccleſiæ iſtius loci conventu diſputatione, de ſingulis controverſiæ capitibus ab iis propoſitis ubertim atque eloquenter diſſeruit, & fugatis hæreticis eccleſiam Ancyranam maxime confirmavit: cumque Preſbyteri Ancyrani enixe ab eo petiiſſent, ut eorum quæ contra veritatis adverſarios dicta fuerant, commentarium apud eos relinqueret, id quidem tunc temporis diſtulit, poſtea autem id munus injungente Abercio Marcello (an idem ſit cum Abercio Hierapolitano, de quo ſupra, viderint eruditi) *argumenta ſua contra Cataphrygas* tribus libris complexus eſt, & Marcello nuncupavit. Hos Rufinus *, & ex eo alii Apollinari Hieropolitano, Hieronymus * Rhodoni, aliquando etiam Apollonio tribuunt. [b] Ex Euſebii vero nota fragmentis ejus appoſita conſtat Aſterium quendam Urbanum iſtorum librorum autorem eſſe. Extant fragmenta quædam aurea de Montano, ejuſque ſecta, apud Euſebium, l. 5. c. 16, 17.

* Hiſt. Eccl. l. 5. c. 18.
* De ſcript. c. 37, 39, 40.

188. [c] APELLES, ob longævitatem *Senex* appellatus, Marcionis auditor, Luciani condiſcipulus, a quibus tamen diverſam ſectam inſtituit, poſtquam ob ſtuprum commiſſum a præceptore ſuo ejectus fuerat. Et res quidem ita ſe habuit. Erat Alexandriæ puella, *Philumene* dicta, quæ a dæmone obſeſſa, mira fecit, & reſponſa tanquam oracula reddidit; angelo ſeductionis ſe in angelum lucis transfigurante, ut Tertulliani * hac de re verba ſunt. Cujus ſignis & præſtigiis inductus Apelles, pergit idem Tertullianus, novam hæreſin induxit. Hanc puellam adamavit Apelles, & poſtea compreſſit. Quem idcirco ut flagranti ſcandalo obviaret, ſchola ſua Marcion expulit. A Marcione ejectus propriam ſibi ſcholam inſtituit, ubi magiſtri ſui dogmata recoxit & innovavit, inde *Marcionis de diſcipulo emendator* Tertulliano * dictus. Diſputationem cum eo habuit Rhodon, vir catholicus, & poſt longum colloquium hominis inſcitiam & ſimplicitatem deriſit. Claruit anno 188. Chriſti corpus voluit, nec merum eſſe phantaſma, nec craſſiorem ſubſtantiam; ſed aereum ſibi corpus illum de cœlo deſcendentem contexuiſſe, idque aſcendentem aeri reddidiſſe. Unum quidem omnium rerum principium eſſe docuit, nempe Deum, qui cum malos angelos creaſſet, ex iis uni mundum creandum commiſerit. Carnis reſurrectionem negavit. Legem & prophetas repudiavit, affirmans, prophetias eo quod nihil omnino veri dicant, ſeipſas refellere. Sunt enim, aiebat, diſſonantes, ac falſæ, & ſibimet ipſis contrariæ. Fidem denique Chriſtianam examini qualicunque ſubjici noluit; unumquemque autem, in ea quam ſemel imbibiſſet, opinione perſtare debere contendit. Philumenes energumate circumventus, inquit Tertullianus *, quas ab ea didicit *Phaneroſeis* ſcripſit. Eadem autor * appendicis habet privatas, ſed extraordinarias lectiones ſuas, quas appellat φανερώσεις cujuſdam puellæ, cui nomen erat Philumene, quamque quaſi Prophetiſſam ſequitur. Edidit præterea libros, quos inſcripſit, *Syllogiſmorum*, in quibus probare anniſus eſt, omnia quæcunque Moſes de Deo ſcripſerit, non vera eſſe, ſed falſa. Immenſum ſit oportet hoc Apellis opus, cum ejus tomum triceſimum octavum citet Ambroſius *, & ex eo nonnulla adducit. Ut non ſine cauſa de illo dixerit Euſebius *, μυρία κατὰ τῦ Μωυσέως ἐτόλμησε νόμυ, &c. *plurima adverſus legem Moſaicam impie eſt loquutus; multiſque libris maledicentiſſimis oracula divina inſectatus eſt, dum ea confutare, & ut quidem ſibi videbatur, penitus evertere, magno ſtudio molitur.*

Vid. Euſeb. lib. 5. c. 13. Tertull. de præſcript. prope fin. Auguſt. de Hær. n. 23. Epiphan. Hær. 44.
* De præſcr. c. 6. p. 204.
* Adv. Marc. l. 4. c. 17. p. 430.
* De præſcr. c. 30. p. 212.
* Cap. 15.
* De paradiſ. cap. 5. p. 98. t. 4.
* L. 5. c. 13. p. 178.

[d] RHODON, ex Aſia oriundus, claruit circa an. 189. Romæ dum vixit, Tatianum Juſtini M. diſcipulum præceptorem nactus eſt, hactenus catholicum, ſaltem eccleſiæ catholicæ doctrinam præ ſe ferentem. Contra Marcionitas præcipue militavit, & cum Apelle colloquium habuit: in quo ſimplicem plane, & mediocris ingenii hominem facile convicit, ac fugavit. Varios conſcripſit libros, & cum reliquis præcipuum *adverſus Marcionis hæreſin* Calliſtioni nuncupatum; in quo ſectam Marcioniticam ſua ætate in diverſas ſciſſam eſſe ſententias narravit, autores illius diſſidii referens, & mendacia a ſingulis excogitata diligenter coarguens. Ex hoc opere quædam habet Euſebius, lib. 5. c. 13. Scripſit etiam *Commentarium in Hexaemeron*, & *Quæſtionum* a Tatiano propoſitarum circa obſcuros atque involutos S. Scripturæ locos, ſolutiones peculiari ſe opere editurum eſſe pollicitus eſt. An promiſſis ſteterit, nos non docet Euſebius. 189.

a Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 2. Hiſt. *Montaniſt.* art. 12. *b* Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. art. 8. vol. 5. p. 190. *c* Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. Hiſt. *Marcion.* art. 10. *Ittig.* Diſſert. de Hæreſ. ſec. 2. c. 8. *d* Conf. *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 37.

Sæc. II. ab an. C. 190. EZECHIEL, Poeta, *Hiſtorias Judaicas* Tragico carmine complexus, religione Hebræus an Chriſtianus, non liquet. Claruit ante an. 190. Clemente Alexandr.* antiquior, qui ex eo quædam adducit. Nec de ætate ejus certius quidpiam ſtatui poteſt. Doctiſſimi Moynii* conjectura a vero non longe recedere videtur, Ezechielem noſtrum Drama ſuum poſt excidium Hieroſolymitanum, & gentis Judaicæ diſperſionem, vel paulo poſt tempora Barcosbæ, compoſuiſſe; ut Judæos tanta calamitate obrutos ſolaretur, & eorum animos erigeret ſpe futuræ liberationis, & novi cujuſdam Moſis, qui captivos Judæos in libertatem aſſereret; ſicut Moſes olim Hæbræos ſub Pharaonis jugo gementes & obrutos tandem liberaverat: cujus rei (Moſaicæ liberationis) *Hiſtoriam* contexuit Ezechielus carmine Dramatico, cui titulum fecit Ἐξαγωγὴ, ſive *Eductio Hebræorum*. Exſtat fragmentum ingens Gr. Lat. *Pariſ.* 1609. 8°. & in Appendice Bigneana ad Bibliothec. PP. *Pariſ.* 1624. & ad calcem Poetarum Græcorum Dramaticorum *Genev.* 1614. pag. 153. Quod ex Euſebii Præpar. Evangel. lib. 9. c. 28. p. 436. deſumptum eſt.

* Strom l. 1. p. 144.

* Obſerv. ad Var. Sacra. T. 1. p. 536.

190. [a] SERAPION, magni nominis hoc tempore Præſul, an. 190. id eſt, Commodi imperatoris undecimo, ad Epiſcopatus Antiocheni culmen, mortuo jam Maximino, evectus eſt: quod viginti & amplius annis tenuit. Impugnandæ hæreticæ pravitati, non minore diligentia & calore, quam priores iſtius loci epiſcopi, incubuit. Scripſit *Epiſtolam ad Caricum, & Ponticum, Eccleſiaſticos viros, adverſus Montani hæreſin*: cujus pars quædam exſtat apud Euſebium, lib. 5. cap. 19. cum ſubſcriptionibus quorundam Thraciæ epiſcoporum, Aurenii Cyrenii martyris, Ælii Publii Julii (Develti, Coloniæ Thraciæ epiſcopi) aliorumque: qui literas ad Aſiæ, Phrygiæque eccleſias, Montaniſmum damnantes miſiſſe viſi ſunt. *Ad Domninum* quoque, qui perſecutionis tempore a fide Chriſti ad Judæorum ſuperſtitionem deſciverat, *volumen* exaravit. Item *Librum de Evangelio Petri* (quod ab hæreticis quibuſdam ſub apoſtoli nomine circumferebatur) quæ in eo falſa erant, coarguentem, in gratiam quorundam ex Rhoſſenſi Parœcia (urbs ea eſt in Syriæ & Ciliciæ confinio) qui ex occaſione illius evangelii ad doctrinam a recta fide alienam declinaverant. Ex eo fragmentum habes apud Euſeb. l. 6. c. 10. quo teſtatur Serapion ſe a quibuſdam Docetarum ſectæ primipilis evangelium iſtud mutuo accepiſſe, atque in eo deprehendiſſe multa quidem cum recta ſervatoris noſtri fide conſentire, nonnulla vero diſcrepantia a rectæ fidei ratione adjuncta eſſe, quæ in gratiam eorum libro ſuo ſubnexuit. Quin & plures alias breves epiſtolas ſcripſit, autoris ſui ἀσκήσει. inquit Hieronymus*, & vitæ congruentes.

Sæc. II. ab an. C.

* De ſcript. c. 41.

HARMONIUS, natione Syrus, domo, ni fallor, Edeſſenus, Bardeſanis Syri filius, claruit circa ann. 190. Poſtquam ſtudiorum ſuorum fundamenta in patria poſuiſſet, Athenas, commune meliorum literarum emporium, petiit; ubi linguam Græcam accurate didicit, teſte Theodorito*, maleſana Patris ſui dogmata amplexus; multa non Græce modo, ſed & lingua Syriaca compoſuit. In his erant *Cantica Sacra*, feſtis martyrum diebus cantari ſolita. In quibus pangendis, modorum ſuavitati impietatem admiſcens, audientium animos demulcebat, & ad exitium pertrahebat. Hujus igitur exemplo poſtea excitatus Ephraim Syrus, modorum compoſitionem ab illo mutuatus pietatem canticis permiſcuit, ac ſuaviſſimum ſimul & utiliſſimum medicamentum audientibus exhibuit. Atque hæc cantica feſtos martyrum dies, lætiores ac ſplendidiores etiamnum efficiunt, *inquit* alibi idem Theodoritus*; qui etiam priori loco ſubdit, Ephræmum utriuſque errorem, Bardeſanis nempe & Harmonii, ſtrenue confutaſſe. 190.

* Hær. Fab. l. 1. c. 22. p. 209.

* Hiſt. Eccl. l. 4. c. 29. p. 192.

[b] APOLLONIUS, cujus neque genus, neque patriam prodiderunt veteres. Epheſiorum antiſtitem facit autor *Prædeſtinati*, a Sirmondo editus, ſi qua ei fides ſit habenda. Claruit circa ann. 192. Peculiare *adverſus Cataphrygas volumen* condidit; quo pernicioſiſſimos eorum errores abunde & luculentiſſime confutavit; tum falſas prophetias, quæ ab illis venditabantur, verbatim expendens, tum vitam, moreſque eorum, qui hæreſis illius autores fuerant, diſcutiens. Ex hoc fragmenta quædam reperiuntur apud Euſebium lib. 5. c. 18. Tertullianus, jam Montaniſta, editis ſex libris περὶ ἐκστάσεως, ſeptimum proprie adverſus Apollonium elaboravit; in quo omnia quæ Apollonius arguit, defendere fategit. [c] Diverſus ab hoc eſt alter ille Apollonius, genere, atque opibus clarus, & qui in humaniorum literarum & philoſophiæ ſcientia eximius habebatur; cujus meminit Euſebius*, quique Commodo imperante, Romæ martyrio coronatus eſt. Hunc ſcriptoribus eccleſiaſticis accenſet Hieronymus*, aitque illum inſigne *Volumen pro fide ſua* compoſuiſſe, quod in Senatu legit. Verum id non dicit Euſebius, 192.

* L. 5. c. 21.

* De ſcript. c. 42.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. not. 5. ad Hæreſ. *Montan.* & vol. 3. ad vit. *Serapion.* b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 67. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 40. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 3. ad vit. Apollon. *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 42. item de Verit. Chriſt. Relig. c. 3. §. 15. p. 101.

ſed

Sæc. II. ab an.C. ſed ſolummodo Apollonium, a Perenne judice rogatum, pro fidei ſuæ defenſione, coram Senatu elegantiſſime peroraſſe. Quicquid ſit, *Orationem* iſtam ſive ex ſcripto recitatam ab Apollonio, ſive ex ore dicentis ab actuariis exceptam una cum actis martyrii ejus Euſebius collectioni ſuæ antiquorum martyriorum inſeruit. Verum utrumque opus jamdudum periit.

192. [a] VICTOR, natione Afer, defuncto Eleutherio, an. 192. juxta Dodwellum 177. Romanæ eccleſiæ gubernaculis admovetur. Vir ex gentis ſuæ genio ſubiratior, eccleſiis Aſiaticis ob diverſam Paſchatis celebrandi conſuetudinem infenſiſſimus erat: quas idcirco tanquam rectæ fidei contraria ſentientes, a communione abſcindere non modo conatus eſt, (uti rem iſtam emollit H. Valeſius) quin & στηλιτικῶς γε διὰ γραμμάτων, ἀκοινωνήτους ἄρδην πάντας τοὺς ἐκεῖσε ἀνακηρύττων ἀδελφοὺς, ipſiſſima ſunt Euſebii * verba: *datiſque literis, univerſos qui illic erant, fratres proſcribit, & ab unitate Eccleſiæ prorſus alienos eſſe pronunciat.* Quamobrem ab omnibus fere illius ætatis epiſcopis, præcipue a S. Irenæo, acerbius perſtringebatur. Obiit martyrio affectus, juxta vulgarem calculum anno 201. Etſi catalogi veteres Rom. PP. & ex iis confecta Chronographia Papebrochiana illum ab anno 186. ad ann. 196. adeoque annos 10. m. 7. dies 10. ſediſſe volunt. Ut de diverſis & diſcrepantibus aliorum ſententiis nihil dicam. Scripſit, teſte Hieronymo *, ſuper quæſtione Paſchæ, & alia quædam opuſcula. N E.

* L. 5. c. 24.
* De ſcript. c. 34.

192. THEOPHILUS, Cæſareæ Palæſtinæ epiſcopus, Irenæo & Victori ætate par. Claruit circa annum 192. Scripſit nomine ſynodi Cæſarienſis *Epiſtolam* valde utilem ſuper quæſtione Paſchali, quæ tunc temporis vehementius exagitabatur; cujus mentionem faciunt Euſebius *, & Hieronymus †. [b] Habentur apud Bedam lib. de Æquinoct. & Bucherium Comment. in Victorii Canon. Paſch. ſub Philippi cujuſdam nomine *Acta Synodi Cæſarienſis circa quæſtionem Paſchatis celebrandi* a Theophilo anno 196. habitæ. Quis fuerit hic Philippus, ſibi ignotum eſſe profitetur Bucherius, ſed probabile eſt, in codice Bucheriano mendum cubuiſſe, & pro *Epiſtola Philippi* legendum *Epiſtola Theophili*. Et ita quidem haberi in MS. codice Oxonienſi, me nuper monuit Cl. Alexius. Interim toto cœlo errat Anaſtaſius *, ſeu quiſquis ſit libri Pontificalis autor, dum noſtrum cum Theophilo Alexandriæ epiſcopo confundit.

* L. 5. c. 23.
† De ſcript. c. 43.
* V. c. Vict.

[c] THEODOTUS, patria Byzantinus, arte quidem coriarius, verum literis apprime eruditus. Claruit an. 192. Fervente perſecutione Chriſtum negans, relicta patria, Romam profugit; ubi a quodam agnitus, & fœdiſſimæ defectionis a Chriſti fide incuſatus, ad ſui excuſationem vanum dogma commentus eſt, atque ita jactare cœpit, ſe *non Deum*, ſed *hominem* negaſſe: Interrogatus autem, *quem demum hominem? Chriſtum*, inquit, *hominem negavi*. Hinc arrepta occaſione, novam hæreſin excogitavit, ob id a Victore Papa excommunicatus circa annum 194. Nec de eo quid amplius habent Epiphanius & Theodoritus. Erat (teſte antiquo ſcriptore *, ſive Caius eccleſiæ Romanæ presbyter, ſive quis alius fuerit) parens atque dux τῆς ἀρνησιθέου ἀποστασίας, *defectionis Deum abnegantis*; primuſque Chriſtum ψιλὸν ἄνθρωπον, nudum eſſe hominem aſſeruit. Non quod alii ante illum id non aſſeruerint, ſed quod ipſe hanc impietatem primus aperte & γυμνῇ τῇ κεφαλῇ propalavit, & in propriam hæreſin redegit. Hæreſis vero Theodotianæ capita (qualia [d] in excerptis ejus hodie reperiuntur) ſumma fere hæc fuerunt. Chriſtum a Patre ante mundum conditum, creatum fuiſſe, ut ab eo mundus deinceps crearetur: Hunc quidem patris eſſe imaginem perfectiſſimam, ei tamen ſubſtantia diſſimilem, & dignitate inferiorem. Solum Deum patrem eſſe immaterialem, Filium autem, omneſque angelos materiales eſſe, ſubtili ſcilicet quadam materia conſtantes, ſic ut angeli minus tenui corpore induantur, quam Deus Filius, & ex iis alii aliis pro dignitatis gradu corporis ſubtilitate præſtent: Quinetiam tam Chriſtum quam angelos figuris quibuſdam, & formis externis circumſcriptos eſſe, quoad nos quidem inviſibilibus, inter illos autem facile conſpicuis: in angelis adhuc dari ſexus differentiam: Animas etiam & dæmonas corporales eſſe, aliter enim inferni pœnas ab iis ſentiri non poſſe. Chriſtum a primo rerum principio incarnatum fuiſſe, λόγῳ enim πνεῦμα tanquam vehiculum ſemper adfuiſſe, cumque in terras deſcenderet, his adjuncta eſſe ψυχὴν & σῶμα; ut eo modo humanis oculis viſibilis redderetur. Ipſi porro Jeſu redemptione opus fuiſſe, quam columbæ poſt baptiſmum immiſſæ beneficio obtinuit. Deum patrem in Chriſto patiente paſſum eſſe, quatenus filius eſt pars patris, ab eo emanans. Diſtinctione deinceps facta inter θείαν & ὑλικὴν ψυχὴν (qualem fere inter νοῦν & ψυχὴν faciunt Platonici) docet, a Chriſto ante paſſionem re-

Sæc. II. ab an.C. 192.
Vid. Epiph. Hæreſ. 54. n. 1 Theod. hær. fab. l. 2. c. 5. p. 220.
* Euſeb. l. 5. c. 28. p. 196.

a Conf. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. tom. 3. ad vit. Victor. *Fabr.* ad *Hieron* de Scriptor. Eccleſ. c. 34. *Ittig*. Append. ad Diſſ. de hæreſ. ad c. 6 § 61. ſeq. b Conf. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. tom. 3. ad vit. *Victor*. Pap n. 2. c Conf. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. tom. 3. hiſt. Theodot. *Ittig*. Diſſert. de hæreſ. ſec. 2. c. 15. d Conf. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 21. p. 107. & §. 23. p 134 vol. 5.

[Sæc. II. ab an. C.] ceſſiſſe divinitatem ſuam, & ψυχὴν πνευματικὴν ſive θείαν, recedente ſc. eſſentia, qua indutus erat in Jordane baptizatus. Aſtra, ſive potius angelos aſtra moderantes, fatum quoddam rebus omnibus, & humanis actionibus, vi ſua naturali inducere; adeoque eo tantum fine Chriſtum carnem noſtrum induiſſe, ac paſſum eſſe, ut in ſe credentes ab iſto fato, & actionum neceſſitate liberaret. Habentur ad calcem operum Clementis Alex. *excerpta bina* ampliſſima ex ſcriptis Theodoti, quorum prius deſumptum eſt ex Theodoti libro cui titulus videtur fuiſſe Ἀνατολικὴ διδασκαλία, alterum ex ejuſdem Προφητικοῖς. In iis tamen quædam inſunt, quæ aliunde etiam accepta credi poſſunt. Quid quod an ejuſdem ſit autoris utrumque excerptum, tum propter ſtyli, tum propter dogmatum differentiam, merito dubitari poſſet. Utrum vero ab ipſo Clemente conſarcinata hæc fuerint, an ab alio quodam, parum liquet. Vid. Clementis Alex. Hypotypoſes in articulo ſequente. Loca S. Scripturæ, quibus ad primarii erroris ſui, Chriſtum nempe nudum eſſe hominem affirmantis, patrocinium abuſus eſt Theodotus, collegit, & ſigillatim examinavit Epiphanius Hæreſ. 54.

[Vid. Euſeb. l. 5. c. 28. Theod. ubi ſup. Append. ad Tert. de præſcript. c. 53.] Erat & alter Theodotus, arte Trapezita, ſive argentarius, noſtri diſcipulus, qui una cum quodam Aſclepiodoto ſuam etiam formavit ſectam, & præter magiſtri ſui dogmata docuit, Chriſtum fuiſſe Melchiſideco inferiorem, cum & patrem & matrem habuit, hunc hominum tantummodo, illum angelorum eſſe advocatum. Quo vero huic ſectæ majorem honorem conciliarent, Natali cuidam, homini optimo, & confeſſione celebri perſuaſerunt, ut ſectæ ſuæ epiſcopus crearetur, oblata conditione, ut menſtruos 150. denarios ab illis acciperet. His inescatus vir cætera bonus, ſe illis dedit, ob id a Domino ſæpe in ſomnis correptus. Sed cum ejuſmodi viſiones negligeret, tandem ab angelis per totam noctem flagris cæſus, & graviſſime verberatus eſt. Adeo ut primo diluculo ſaccum indutus, & cinere conſperſus Zephyrini pontificis cleri, quin & ſæcularium pedibus advolutus eſt, & vix tandem primo ad pœnitentiam, dein ad communionem admiſſus eſt. Sed nec hic ſtetit Theodotus, ejuſque ſocius Aſclepiodotus, ſed ſacras ſcripturas adulteraverunt, & ad ſyllogiſmorum ſuorum regulam reformaverunt, & quiſque pro ſuo modulo ingenioque. Adeo ut Theodoti exemplaria ab iis quæ Aſclepiodoti ſunt, diverſa erant. Horum aſſeclæ MELCHISIDECHIANI dicti ſunt.

192. [a] T. FL. CLEMENS, patria Alexandrinus, vel ut alii, Athenienſis; niſi potius [ab an C. Sæc. II.] illum origine Athenienſem, domo Alexandrinum fuiſſe dicamus. Claruit ab an. 192. ætatem, laxiore quidem ſenſu, ipſe ſignare videtur *, ubi de ſeipſo loquens, primis apoſtolorum temporibus proximum ſe fuiſſe teſtatur. [* Strom l. 1. p. 274. & ap. Euſeb. l. 5. c. 11. l. 6. c. 13.] Certe Clementem Athenis natum & educatum, indeque accitum, ad ſcholam Alexandrinam tranſlatum eſſe (inde enim etiam in antiquiſſimis temporibus ſcholarum ſuarum moderatores petere ſolebant Alexandrini) mihi longe veriſimile eſt. Id quidem innuere videtur Epiphanius, cum ait * alios quidem ipſum facere Alexandrinum, Athenienſem alios. [* Hæreſ. 32. n. 6. p. 213.] Et utroque nomine dici poterat, ſi (quod ſuſpicari fas eſt) ortu erat Athenienſis; habitatione, & profeſſione Alexandrinus. Id quod de Ariſtarcho Grammatico, celeberrimo illo ſcriptore πολυγράφῳ refert Suidas *, Ἀλεξανδρεὺς θέσει, τῇ δὲ φύσει Σαμόθραξ: *Utique gente erat Samothracius, Alexandrinus vero, utpote civitatis illius jus adeptus.* [* In voc. Ἀρισ.] Sic Herodotus, *Thurius*; Apollonius, *Rhodius*. In omni politioris literaturæ genere ad ſummum uſque gradum inſtitutus erat. Plures in theologicis præceptores habuit, ἄνδρας μακαρίους, καὶ τῷ ὄντι ἀξιολόγους, *Viros beatos, & revera præſtantiſſimos*, à quibus vivam illam, atque efficacem apoſtolorum doctrinam audire meruit. Unum in Græcia Ionicum, (quem Baronius * Dionyſium Corinthium, vel Caium fuiſſe arbitratur) [* Annal. t. 2. ad an. 185.] alterum in Magna Græcia, (quem Theophilum patriarcham Antiochenum fuiſſe idem exiſtimat,) hunc ex Cœloſyria, illum ex Ægypto oriundum. In oriente cuidam Aſſyrio (quem alii Bardeſanem, alii Tatianum fuiſſe volunt) adhæſit, in Palæſtina Hebræo (qui Baronio Theophilus Cæſareæ epiſcopus videtur, rectius Theodotus.) Noviſſimum præceptorem conſecutus eſt Pantænum, ſub cujus diſciplina divinarum ſcripturarum ſtudiis incubuit; ejus vices in ſchola catechetica regenda, dum in itinere Indico verſaretur Pantænus, circa an. 191. tenuit, & morienti in iſthoc munere ſucceſſit. Philippus Sidetes in fragmento a Dodwello edito, Clementem noſtrum, non ſolum ſcholæ Alexandrinæ præfectum, ſed & Athenagoræ diſcipulum diſerte facit, &c, quod cum Euſebii, omniumque veterum autoritate pugnat, ipſius Pantæni præceptorem; qua de re, non pauca ſupra in *Pantæno* diximus. Eccleſiæ Alexandrinæ preſbyter, non præſul (ut vult Jac. Gaddius) [De Script. non Eccleſ. t. 1. p. 128.] vigente jam perſecutione Severiana, ſolum vertere coactus, in Orientem ſe recepit, atque Hieroſolymis verſatus eſt; ubi, teſtante Alexandro epiſcopo *, eccleſiam Chriſti & confirmavit, & magnopere auxit. [* Ap Euſeb. l. 6. c. 11.] Inde Antiochiam

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 21. vol. 5. p. 102. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 3. ad vit. Clement. *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 38. *Cleric.* ad vit. *Clement.*

Sæc. II. ab an. C.

tiochiam proficiſcitur: demum Alexandriam reverſus, obiit forſan circa exitum Antonini Caracallæ, ſaltem ejus temporibus non diu ſupervixit: De illo enim, quaſi jam vita functo loquitur Alexander Hieroſolymitanus, in epiſtola* ad Origenem. *Vir*, inquit prædictus Alexander*, ἐνάρετος, καὶ δόκιμος, de quo Cyrillus Alexandrinus, & Theodoritus*, ἱερὸς ἀνὴρ, καὶ πολυπειρίας ἁπάσης ἀποπλεῶν. *Vir ſanctus, & qui doctrinæ copia omnibus antecelluit.* Teſtes adſint inſignia, quæ conſcripſit, volumina. *Plena*, inquit Hieronymus*, *eruditionis & eloquentiæ, tam de Scripturis divinis, quam de ſæcularis literaturæ inſtrumento*; & alibi*. *Quid in illis indoctum? immo quid non e media Philoſophia eſt?*

* Ap. Euſeb. l. 6. c. 14.
* Ap. Euſeb. l. 6. c. 11.
* Hæret. Fab. l. 1. c. 6.
* De ſcript. c. 38.
* Ep. ad Magnum, t. 2. p. 327.

[a] OPERA, QUÆ EXSTANT.

Protrepticon ad Gentes, in quo Gentiles redarguit, eoſque ad Chriſtianam philoſophiam amplectendam hortatur. Ante Stromata ſcriptum eſſe ipſe nos docet Stromat. lib. 7. p. 711.

Pædagogus, libros 3. complexus, in quo Gentilem jam converſum ad vitam, moreſque vere Chriſtianos informat. Scriptus ante Stromata, ipſomet teſte, Strom. lib. 6. p. 616.

Hymnus in laudem Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Stromateum libri 8. poſt mortem Commodi Imp. ſcripti. Eodem, ut videtur, anno, id eſt, ex ipſius Clementis calculo an. Chr. 194. ut ipſe non obſcure innuit l. 1. p. 339. 340. Πλείστης χρηστομαθείας ἔμπλεοι, inquit Euſebius*, *varia utiliſſimæ eruditionis copia referti*: in quibus adultos, καὶ τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἔχοντας, *ad pleniorem, & perfectiorem rerum ſacrarum cognitionem inſtituit*; & non ſolum ex ſacris literis plurimos inſternit floſculos, verum etiam ex Gentilium libris, ſi quid forte ab illis commode dictum eſt, commemorat: varias Græcorum ſimul ac Barbarorum explicans opiniones, falſa quoque hæreſiarcharum dogmata coarguens, multiplicesque recenſens hiſtorias ἐκ πολυμαθοῦς παιδείας, *uberrimam* nobis *promiſcuæ eruditionis materiam* ſubminiſtrat. Quapropter hoſce Commentarios Στρώματα, *Stragulas*, ſeu *Sermones variegatos* ab eo dictos ipſe* nos docet. In hoc opere ſe non pauca pertractaturum pollicetur, quorum neque vola, nec veſtigium hodie reperitur; ut vel opus imperfectum ad nos devenerit, vel juxta promiſſum ſuum non abſolverit. Liber octavus in argumenti materia cum reliquis parum convenit; ut ejuſdemne operis pars ſit, multi dubitarunt. Siquis vero verba quibus librum 7. claudit Clemens, ſerio perpenderit, καὶ δὴ μετὰ τὸν ἕβδομον τοῦτον ἡμῖν Στρωματέα, τῶν ἑξῆς ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς ποιησόμεθα τὸν λόγον, *Atque adeo poſt hunc ſeptimum librum Stromatum, de iis quæ deinceps ſequuntur, aliud ſumamus exordium*: Nihil, inquam, mirabitur, ſi libro ſequente ad aliud argumentum tranſire videatur. Etſi & in hujus libri initio, quædam deſiderari quivis facile videbit. Ampla ſatis Clementis *Expoſitio in Job.* 1. 21. exſtat apud Nicet. Caten. *in Job*, c. 21. p. 59. Eadem expoſitio & iiſdem pene verbis, ſed breviſſima, reperitur, Strom. lib. 4. p. 538. Fragmentum vero apud Nicetam, unde unde deſumptum, longe amplius uberiuſque habetur. Unde concludas oportet, vel Clementem eundem locum alibi fuſius pertractaſſe, vel alium quempiam brevem ejus expoſitionem prolixiori oratione diduxiſſe; ſed prius veriſimilius exiſtimo. In hiſce libris quædam οὐχ ὑγιῶς dicta haberi Photius* obſervavit. Plures ejus* nævos tum Hiſtoricos tum Chronologicos, tum etiam Theologicos ὡς ἐν παρόδῳ notat D. Blondellus de Sybillis, lib. 1. c. 6. Non paucos recenſet Johan. Clericus in epiſtolis eccleſiaſticis; multa nos etiam hac de re, præcipue de ἀπαθείᾳ Chriſti & Apoſtolorum, quæ Clementi vulgo objicitur, obſervavimus *Epiſtola Apologet.* a pag. 44. uſque ad pag. 62. Photius de Clementis ſtylo, præſertim in protreptico & pædagogo hæc habet*. Ἡ φράσις ἀνθηρά, καὶ εἰς ὄγκον ἠρμένη σύμμετρον μετὰ τοῦ ἡδέος, καὶ ἡ πολυμάθεια ἐμπρέπουσα. *Dictio ipſa floridior, ad attemperatam quandam gravitatem non ſine jucunditate aſſurgit, cui & varia illa, quæ in iis eſt, rerum cognitio apprime convenit.* In Stromatis vero, neque ordinem, neque dictionis ornatum & elegantiam ſe affectaſſe ipſe fatetur Clemens*, contentus res ita exponere, ut intelligantur. *Liber octavus heterogenea* quædam tractat, & cum reliquis nil affine habet, circa logicæ ac philoſophæ principia præſertim verſatus.

* L. 6. c. 13.
* Strom. l. 4. p. 476.
* Cod. 111.
* Cod. 110.
* Strom l. 7. in fine Vid. l. 1. p. 293.

Oratio περὶ τοῦ, τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος, ad Chriſtianos divites ſcripta de verbis Chriſti Matt. 19. 24. ex qua fragmentum ſatis longum habet Euſebius lib. 3. c. 23. In quibuſdam codicibus Photii ævo ſuperſtitibus octavum Stromatum librum confecit. Integram nobis nuper exhibuit Fr. Combefiſius in Auctuario Bibliothec. PP. Gr. Lat. *Pariſ.* 1672. & recentius prodiit, *Oxon.* 1683. 12°. Prodierat quidem antea, ſed ſub Origenis nomine, a Michaele Gheiſlero edita in commentario Origenis ſuper Jeremiam.

a Conf. *Fabr.* de Verit Chriſt. Relig. c. 2. §. 12. p. 58. item Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 21. vol. 5. p. 103. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 62. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. l. 3. diſſert. 1, 2, 3. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 3. ad vit. *Clem.* art. 3. ſeq. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 3. ſec. 10. ſeq.

Sæc. II. ab an. C.

[a] OPERA DEPERDITA.

Hypotypoſeωn, ſeu *Inſtitutionum* libri 8. in quibus utriuſque Teſtamenti, veteris ac novi, compendioſam enarrationem inſtituit; & quæcunque a magiſtro ſuo Pantæno hauſerat, a majoribus ipſi tradita, expoſuit. Verum in hiſce libris plurimos ἀσεβεῖς καὶ μυθώδεις λόγους, *impios* omnino & *fabuloſos ſermones*, immo βλασφήμους τερατολογίας, *blaſphe-* * Cod. 109 *miarum portenta* olim notavit Photius*, qui ſuſpicatur hæc ab alio ejus perſonam indu- * Cod. 111. to, addita fuiſſe. Quin & poſtea ait*, multa in his libris contineri, quæ in cæteris ſuis ſcriptis Clemens oppugnat. Neque dubium eſt Arianos libros ejus, ut & complurium aliorum, fœde corrupiſſe: de quo vide Rufinum Apolog. pro Orig. inter opera Hieronymi, tom. 4. Fragmenta horum librorum quæ ſuperſunt, videre eſt apud Euſebium, lib. 1. c. 12. lib. 2. c. 1, 9, 15. l. 6. c. 14. Exiſtimat Cl. Du Pin Clementem has *Inſtitutiones* compoſuiſſe antequam Chriſtianæ religionis notitia perfecte eſſet imbutus, & priuſquam Platonis dogmata depoſuiſſet. Et hæc quidem ſententia a magna probabilitate non abhorret, quæ tamen non impedit, quo minus hi libri ab Arianis etiam poſtea corrumpi poterant.

[b] *Fragmenta Theodotiana* (de quibus titulo præcedente) ſi modo a Clemente noſtro excerpta ſint, his libris inſerta ab eo fuiſſe videntur, & ex iis ad nos tranſmiſſa.

Rem totam certiorem reddent, quæ habet Cl. Uſſerius in Biblioth. Theolog. MS. "Ex loco, inquit, iſto in fine poſteriorum "Eclogarum, Πανταῖνος δ' ἡμῶν ἔλεγεν, &c. pro- "babiliter colligitur ἐκλογὰς iſtas eſſe frag- "mentum τῶν ὑποτυπώσεων. In illis enim Cle- "mentem nominatim meminiſſe Pantæni * L. 5. c. 11. l. 6. c. 13. "ut præceptoris indicant Euſebius*, & Pho- † Cod. 109. "tius†, in bibliotheca ſua, qui etiam addit "autorem in quibuſdam locis ὑποτυπώσεων "παντελῶς εἰς ἀσεβεῖς καὶ μυθώδεις λόγους φέρεσθαι, "καὶ ἄλλα δὲ μυρία, inquit, βλασφημεῖ καὶ φλυαρεῖ, "εἴτε αὐτός, εἴτε τις ἕτερος τὸ αὐτοῦ πρόσωπον ὑπο- "κριθείς. Et ſane excerpta iſta non uſque- "quaque orthodoxa eſſe recte notat Sylbur- "gius, ut quæ Baſilidis quoque & Valentini "opiniones identidem allegent. Adde etiam, * Parall. l. 2. c. 49. "quod locus qui a Johanne Damaſceno* ſub "Clementis Alex. nomine producitur, in "eclogis iſtis habeatur. Nec vero abſimile "eſt collectas ab eo fuiſſe, ἐκ προφητικῶν Θεο- "δότου. Theodotum enim commentitiæ pro- "phetiæ (qualis in Montani mulierculis "fuit) quaſi procurationem ſuſcepiſſe teſta- "tur Cl. Apollinaris apud Euſeb. lib. 5. c. 15. "Montanum namque & Maximillam & Pri- "ſcillam ſecutus eſt, ut docet Pacianus ad "Sympronianum ſcribens de nomine catho- "lico. Hactenus Uſſerius. Sæc. II. ab an. C.

Canon Eccleſiaſticus, ſeu *adverſus Judaizantes*, Alexandro Hieroſolymorum epiſcopo inſcriptus, ſive ut apud Photium* titulus * Cod. 111. habet, Περὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν, *De Canonibus Eccleſiaſticis*. An Photio diverſi ſint *Canones Eccleſiaſtici* & adverſus eos qui Judæorum errorem ſequuntur ex ipſius textu non ſatis liquet, viderint eruditi.

Liber de Paſchate, in quo teſtatus eſt* * Ap Euſeb. l. 6. c. 13. coactum ſe a familiaribus ſuis, ut traditiones quas ab antiquioribus presbyteris acceperat, ſcriptas poſteris mandaret.

De Obtrectatione.

Diſputationes de Jejunio.

Exhortatio ad Patientiam, ſcripta ad Neophytos. Quatuor proxime recenſita in indiculo ſuo exhibet Euſebius. Reliquorum mentionem facit ipſe Clemens, & vel ſcripſit, vel ſe ſcripturum pollicitus eſt. In his erant

Liber Περὶ τοῦ, &c. *Veram turpitudinem non in rerum nominibus ſed in actionibus conſiſtere*, cujus meminit ipſe Clemens Pædag. lib. 2. c. 6. p. 169.

De Continentia liber, cujus mentio habetur Pædag. lib. 2. c. 10. p. 193.

Λόγος γαμικός, ſeu *de Nuptiis liber* a Clemente memoratus, Pædag. l. 3. c. 8. p. 237. in quo integram Oeconomiæ domeſticæ rationem tradidit, nempe, quomodo oporteat uxorem ſimul cum marito vivere, & de domus adminiſtratione, & uſu famulorum, & quæ ab ea ſeorſim fieri oporteat, de tempore matrimonii, & de iis quæ ad mulieres pertinent.

Commentarius in Geneſin, quem in libris Stromateωn ſe alicubi conſcripturum eſſe pollicitus eſt teſtante Euſebio loc. cit.

Liber περὶ τοῦ ἕνα εἶναι τὸν Θεόν, &c. *quod unus idemque ſit veteris & novi Teſtamenti Deus*, per legem, prophetas, & evangelium prædicatus. Opus, ut videtur, præcipue Marcionitis oppoſitum. Meminit ipſe Stromat. lib. 4. p. 510.

Liber de Anima. Memorat hunc, & in eo de Marcionitarum dogmate ſe acturum promiſit Strom. l. 4. p. 432. l. 5. p. 591.

De Prophetia liber, adverſus Cataprhygas ſeu Montaniſtas præcipue, in eo confutandos. Strom. l. 1. p. 346. l. 4. p. 511. l. 5. p. 591.

Inter ejus etiam deperdita recenſendus eſt liber *de Reſurrectione*, quem ſe adverſus *Montaniſtas* compoſiturum non uno loco pollicetur, nempe *Pædag.* lib. 1. c. 6. p. 104. lib. 2. c. 10. p. 199. Sed vel fidem ſuam non liberavit, vel opus temporis injuria nobis eripuit. In ſermone *de Divite ſalvando*,

a Conſ. *Fabr.* Bibl Gr. l. 5. c. 1. p. 111. vol. 5. l. 5. c. 38, §. 109. vol. 9. p. 409. *Baig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2 c. 1. ſec. 61. ſeq. *Nourium* in App. ad Bibl. PP. l. 3. diſſ. 3. c 5. b Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 21. art. 4. vol 5 p 107. & §. 23. p. 134.

num.

Sæc. II. ab an C. num. 26. ſe opus περὶ ἀρχῶν ſcripſiſſe innuit, in eoque veræ theologiæ expoſitionem tradidiſſe. Hoc nempe titulo, Ἐξήγησις ἀρχῶν καὶ Θεολογίας. Hujus operis etiam alibi ſæpius meminit, viz. Stromat. lib. 3. p. 431. lib. 6. p. 618. & forſan alibi. An libros ὑποτυπώσεων intelligat, quærant alii. Librum ejus *de Providentia* ſemel iterumque memorat S. Maximus, & bina ex eo fragmenta profert, Opuſc. Theol. & Polem. tom. 2. p. 144, 152. Denique *Eclogas Propheticas* ex Hypotypoſeων libris a Theodoto collectas, a ſe Latine verſas, Gr. Lat. edidit Combefiſius Auct. Noviſſ. 1672. p. 197. Habetur Clementis noſtri fragmentum *de Eleemoſyna* apud Nicet. Caten. Græc. in Matth. c. 5.

* De Inſtitut. divin. Lect. c. 8. [a] Scripſit adhuc (teſte Caſſiodoro *) *Commentarios in Epiſtolas Canonicas*, viz. *S. Petri primam*, *S. Johannis primam & ſecundam*, & *S. Jacobi*, in quibus multa utiliter, ſed aliqua incaute locutus eſt. Hoſce *Commentarios* in ſermonem Latinum ita transferri fecit Caſſiodorus, ut excluſis (uti ipſe ait) offendiculis, purificata doctrina ſecurior poſſet hauriri. An vero hi *Commentarii* iidem ſint cum illis, qui in Bibliotheca PP. tom. 3. & in Appendice ad *Orationem Clementis* περὶ τοῦ, τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος, *Oxonii* 1683. excuſam, (ubi & fragmenta nonnulla ex Clementis operibus Græca reperiuntur) hodie exſtant, merito dubitari poteſt.

[b] Prodierunt Opera ejus (deſiderata ſolum *oratione* ſive *Homilia de divitum ſalute*) Græc. *Florent.* 1550. Lat. *ibid.* 1551. *Baſil.* 1556. *Pariſ.* 1592. Gr. *Heidelberg.* 1592. f. Gr. Lat. *Pariſ.* 1612. f. *Lugd. Bat.* 1616. f. *Pariſ.* 1629. 1641. f. Ex his præſtant tres iſtæ poſteriores, (quarum tamen ultima minus correcta eſt atque accurata, quam reliquæ) cum Sylburgii, & Dan. Heinſii notis, variiſque aliorum collectaneis [c].

192. [d] Q. SEPT. FLOR. TERTULLIANUS, Carthagine, paulo ante medium hujus ſæculi, ut videtur, natus, Centurionem Proconſularem patrem habuit, omnifariam literarum humaniorum, ac imprimis juris Romani, ſcientiam excoluit, moribus tamen perditiſſimis, uti ipſe fatetur *, deditus; donec Chriſtianam religionem circa an. 185. amplexus fuerit. Uxorem duxit, Gentilis adhuc, an Chriſtianus, nondum conſtat; niſi quod paulo ante ſuſceptum Presbyterii gradum, id contigiſſe quædam ſuadere videantur. Presbyter eccleſiæ Carthaginenſis factus, anno circiter 192. fidei Chriſtianæ cauſam, & eccleſiæ doctrinam ſimul ac diſciplinam ingenti zelo tutatus eſt. Sunt, qui volunt eum ad Presbyterii gradum evectum, nuptiarum operi, ſolenni voto, annuente etiam uxore, renunciaſſe, & cum ea vitam deinceps quaſi cœlibem egiſſe: quod tamen validis ſatis argumentis probari nequit. Contrarium certe non obſcure innuit Tertullianus, uxorem integro fere libro 1. hortatus, ut quanta poſſet continentia poſt illius exceſſum renunciaret nuptiis; atque eodem libro, c. 7. eam ita allocutus. *Quare facultatem continentiæ, quantum poſſumus, non diligamus? Quum primum obvenerit, imbibamus, ut quod in matrimonio non valemus, in viduitate ſectemur. Amplectenda occaſio eſt, quæ ademit, quod neceſſitas imperabat.* Circa mediam ætatem, teſte Hieronymo *, (ætatem intellige non tam vitæ naturalis, quam Chriſtianæ, (i.e.) circa hujus ſæculi exitum, anno uti non male conjici poteſt 199.) ad Montani dogma prolabitur; invidia & contumeliis clericorum Romanæ eccleſiæ provocatus. De quo, ſalvis aliorum judiciis, liceat mihi conjecturam meam, quam olim in Tertulliani vita *, anno 1675. ſcripta, num. 9. propoſui, hoc loco paucis exponere. Scilicet, clericos Romanos duriori ingenio, & nimia morum Tertullianorum aſperitate offenſos, eum veluti Montaniſtarum gregalem, atque vindicem accuſaſſe, placitaque Montaniſtica damnare renitentem, a communione abſcidiſſe. Quibus ille commotus, vir ingentis ac fervidioris animi, ac injuriarum haud bene patientis, ſpecioſis adhuc Montaniſtarum jejuniis & vigiliis, cæteraque rigidioris vitæ diſciplina captus, illorum cœtui ſe adjunxit. Neque enim crediderim Tertullianum magni judicii, ingenii, gravitatis, & ſinceræ probitatis virum, fœces Montaniſticas unquam imbibiſſe, ſed ſolummodo Montanum, tanquam novum quendam prophetam ac paracletum agnoviſſe, miraculoſis Spiritus Sancti donis inſtructum, & in mundum a Deo miſſum, ut lapſos Chriſtianorum mores fortius corrigeret, doctrinamque evangelicam a Chriſto domino olim traditam, & ſub involucris quibuſdam adhuc latentem plenius & luculentius edoceret. Montaniſta factus, ſectam hanc viriliter propugnavit, editis quamplurimis doctiſſimis pariter, atque eloquentiſſimis libris, quibus diſciplinæ ſuæ rigorem a contemptu vindicavit, aliiſque, quibus in eccleſiam catholicam, ſub nomine *Pſychicorum* invectus eſt. Obiit decrepita jam ætate, idque ſi in re tam incerta conjecturis niti fas ſit, circa ann. 220. *Vir erat*, ut de eo vere Hieronymus *, *acris & vehe-*

* De Spectac. c. 19. de Reſurr. c. 59. de Pœnit. c. 4. 12.

* De Script. c. 53.

* Vit. PP. Primit. t. 1. p. 208.

* Loc. cit.

[a] Conſ. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. l. 3. diſſert. 3. c. 4. [b] Conſ. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 2. §. 12. p 59. item Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 21. art. 5. vol. 5. p. 108. & l. 5. c. 38. §. 110. vol. 9. p. 410. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 66. *Nour.* in App. ad Bibl PP. l. 3. diſſert. 2. c. 2. art. 5. [c] Operum Clementis Alexandr. Supplement. exhibens 1mo, librum qui inſcribitur *Quis dives ſalvetur*, 2do, *Adumbrationes in Epiſt. aliquot Cathol.* 3tio, *Fragmenta*, edidit *Th. Ittigius*, *Lipſ.* 1700. 8vo. Alia quædam *Fragmenta* exhibuit *Johan. Albert Fabricius* ad calcem tom. 2di Oper. S. Hippolyti, *Hamb* 1718. fol. Noviſſime S. Clementis Opera Gr. Lat. edid. illuſtriſſ. *Johan. Potter* (hodie Archiep. Cant.) *Oxon.* 1715. 2. vol. fol. [d] Conſ. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. vol. 2. diſſert. 4. c. 1. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 69. *Oudin.* tom. 1. p. 214. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 3. ad vit. *Tertull.* *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 53.

mentis ingenii: & alibi *. *Quid Tertulliano eruditius? Quid acutius?* Miſſis aliis, unum proferam Vincentium Lirinenſem *. *Sicut ille (Origines) apud Græcos, ita hic apud Latinos noſtrorum omnium facile princeps judicandus eſt. Quid enim hoc viro doctius? quid in divinis atque humanis rebus exercitatius? Nempe omnem Philoſophiam, & cunctas Philoſophorum ſectas, autores adſertoreſque ſectarum, omneſque eorum diſciplinas, omnem hiſtoriarum ac ſtudiorum varietatem mira quadam mentis capacitate complexus eſt. Ingenio vero nonne tam gravi ac vehementi excelluit, ut ſibi nihil pene ad expugnandum propoſuerit, quod non aut acumine irruperit, aut pondere eliſerit? Jam porro orationis ſuæ laudes quis exequi valeat, quæ tanta neſcio qua rationum neceſſitate conſerta eſt, ut ad conſenſum ſui, quos ſuadere non potuerit, impellat; cujus quot pene verba, tot ſenteatiæ ſunt; quot ſenſus, tot victoriæ?* Deinde ſequentibus, lapſum ejus tanquam Catholici dogmatis, ac vetuſtæ fidei parum tenacis luget. De ſtylo ejus ita Lactantius *. *Septimius quoque Tertullianus fuit omni genere literarum peritus, ſed in eloquendo parum facilis, & minus comptus, & multum obſcurus fuit.* Habet tamen (quod pace tanti viri dixerim) Tertulliani ſtylus majeſtatem quandam ſibi propriam, & grandem eloquentiam ſale & acumine plurimum conditam, quæ ſimul legentis ingenium exercet, & animum ſuaviter delectat. De tempore atque ordine, quo in ſcriptis ſuis exarandis uſus eſt Tertullianus litem haud exiguam movent eruditi. In his cum Doctiſſ. D. Alix * rei veritatem proxime omnium attigiſſe videatur, ordinem ab eo deſignatum in enumerandis Tertulliani operibus præcipue ſequar, ita tamen, ut in nonnullis a viro clariſſimo non poſſim non diſſentire.

* Epiſt. ad Magnum, t. 2. p. 328.
* Commonit. c. 24. p. 145.
* De Juſtit. l. 5. c. 1.
* Diſſert. de Tertull. vit. & ſcript.

a OPERA, QUÆ EXSTANT.

ANTE LAPSUM SCRIPTA.

De Baptiſmo, cui occaſionem dedit Quintilla quædam, quæ Caianam hæreſin profeſſa, doctrina ſua pleroſque Carthagine infecerat, baptiſmum evertens.

De Pœnitentia liber, quem Tertulliano abjudicavit Eraſmus, ſed immerito. Scriptus eſt a Tertulliano adhuc juvene, & in flore ætatis & converſionis poſito. Inde zelus, fervor, & ſtylus paulo elegantior.

[b] *De Oratione.* In hoc tractatu ne leviſſima Montaniſmi veſtigia deprehenduntur.

POST LAPSUM SCRIPTA.

[c] *Apologeticus adverſus Gentes*, ſi non Romano ſenatui, ſaltem provinciarum præſidibus (quod veriſimilius) oblatus: Carthagine ſcriptus, ut quidam volunt, an. 196. alii 199. Rejiciunt id alii, & in his Cl. D. Alix in an. 217. quando Scapula Africæ proconſul Chriſtianos mire afflixit, quo etiam tempore libellum ſupplicem Scapulæ nuncupavit. Noſtrum non eſt tantas componere lites. Mihi ſane veriſimilius videtur ſcriptum fuiſſe ſub perſecutione ſexta, circa an. 202. quo Severus imperator aliquos Chriſtianos fieri ſub gravi pœna vetuit. Et ſane Severum reſcripto juſſiſſe, eos qui illicitum Collegium coiiſſe dicuntur (quo in numero Chriſtianorum cœtus comprehendi nemo neſcit) apud præfectum urbis accuſandos, ex Ulpiano * liquet. Immo eouſque efferbuit perſecutio hæc Severiana, ut referente Euſebio †, per omnes ubique locorum eccleſias ab athletis pro pietate certantibus, tormenta, morteſque invicto animo perpeſſis, illuſtria ſint confecta martyria. Quin & tam vehementer conturbati ſunt multorum animi; ut etiam decantatum illum antichriſti adventum imminere exiſtimaverint. Nulli itaque aliæ epochæ hujus ſcripti annum natalem majori veritatis ſpecie aſſignare poſſumus.

Spartian in vit. Sever. c. 17. p. 354.
* Lib. 1. F. de Offic. Præfect. urb. § 14. tit. 12. l. 1.
† L. 6. c. 1.

[d] *Ad nationes libri* 2. ejuſdem argumenti, iiſdem rationibus muniti, immo & iiſdem plerumque verbis ſcripti: adeo ut credi poſſit eodem utrumque opus tempore compoſitum atque editum eſſe, eo conſilio, ut Apologetico judices ea quæ iis noſſe intererat, doceret, libris autem ad nationes ſcriptis plebem de iiſdem rebus certiorem faceret. De his (qui ad nos miſere mutilati pervenerunt) ut & de Apologetico breviter non minus quam vere Hieronymus *, *Cunctam ſeculi obtinent diſciplinam.*

* Ad Magn. ubi ſupra.

De Teſtimonio animæ liber, eodem circiter tempore, poſt Apologeticum tamen ſcriptus; uti ex cap. ejus 5°, non obſcure colligitur.

De Pudicitia.

De Fuga in Perſecutione.

De Jejuniis.

De Monogamia. Plures hac de re libros a Tertulliano ſcriptos fuiſſe innuere videtur Hieronymus Ep. 153. quæ eſt ad Paulinum: ſed perperam. Quatuor iſti *libri contra Catholicos* ſcripti, quo tempore a Tertulliano editi fuerint, haud ita certo conſtat: niſi quod *liber de fuga in Perſecutione* circa annum 205. natus videatur: omnes autem inter an. 199. & 209. ſcriptos eſſe multis argumentis evinci queat.

De Spectaculis, ſcriptus anno 204.

De Idololatria, eodem fere tempore ſcriptus.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 3. ad vit. *Tertull.* not. 25. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 70. ſeq. *Iuig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 3. ſec. 11. b Librum *de Oratione* quem primus edidit Jo. Gagneius *Pariſ.* 1545. & Rigaltius mutilum deprehendit, integrum tum ſuis, tum Guid. Panciroli ornatum notis, edidit *Lud. Ant. Muratorius* Anecdot. Latin. tom. 3. *Patav.* 1713. c Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. vol. 2. diſſert. 4. c. 2. & 3. *Weldman.* Præfat. ad *Tertull. contr. Praxeam* p. 5—13. *Moſheim.* Diſquiſ. Chronologico-Crit. de vera ætate *Apologetici* a *Tertull.* conſcripti. *Tillemont.* tom. 3. ad vit. *Tertull.* not. 8 9. Hunc *Tertulliani Apologeticum* erud. comment. ornat. edidit Sigeb. Havercampius, *Lugd. Bat.* 1718. 8vo. d Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. diſſert. 4. c. 4. vol. 2.

Sæc. II. ab an.C. *De cultu Fœminarum libri* 2. anno 205. Ex his primus a nonnullis inſcribitur *De habitu Mulierum*, ſecundus *De cultu Fœminarum*.

Libri ad Uxorem 2. haud multo poſt ſcripti.

De Virginibus velandis, eodem circiter tempore ſcriptus.

De exhortatione Caſtitatis, circa idem tempus veriſimiliter, & ante an. 210. cetto certius, editus.

De corona Militis, circa an. 208. ſcriptus. In hoc libro mentio fit Claudii Saturnini ſcriptoris luculentiſſimi, qui eandem materiam ſuſiſſime ac doctiſſime tractaverat. Verum utrum Chriſtianus an Gentilis fuerit ſcriptor, non ſatis liquet.

De Pallio, eodem fere tempore editus.

Contra Marcionis hæreſin libri 5. an. 207. ſcripti. Brevius ejuſdem argumenti opus longe antea delineaverat Tertullianus, quod a quodam furtim ſurreptum majoris operis aggrediendi anſam dedit.

De præſcriptione Hæreticorum, eodem fere tempore.

De Anima, non longe poſt.

De carne Chriſti, paulo poſt.

De reſurrectione Carnis, haud ita multo poſt.

Adverſus Judæos, anno 208. ſcriptus.

Adverſus Valentinianos, eodem fere tempore ſcriptus.

Adverſus Praxeam Patro-paſſianorum ducem, an. 209. ſcriptus [a]. Docuit quippe Praxeas Patrem ipſum in Virginem deſcendiſſe, & paſſum eſſe, & præter hunc non alium eſſe Jeſum Chriſtum. Hanc hæreſin Praxeas, vir fervidi & irrequieti ingenii, ſecum ex Aſia Romam detulit, martyrii etiam jactatione ob ſimplex & breve carceris tædium, elatus, altum incedebat. Poſtea mutata ſententia ad Catholicos tranſiit, & emendationem ſuam dato chirographo confirmavit, ut cap. 1. Tertullianus nos docet.

Adverſus Hermogenem, poſt ann. 207. & librum de præſcript. Heret. ſcriptus.

Scorpiace, (qua Cainianos martyrii damnatores inſectatur) poſt libros adverſus Marcionem ſcripta.

[b] *Ad Scapulam Africæ proconſulem in Chriſtianos ſævientem liber Apologeticus*, an. 217. ſcriptus.

Ad Martyres, *De Patientia*, } Uterque eodem fere tempore ſcriptus ex occaſione perſecutionis a Scapula motæ.

OPERA DEPERDITA.

De Paradiſo. Hujus ipſe meminit lib. de Anima cap. 55. p. 304. quo ſe oſtendiſſe ait, omnem animam apud inferos *ſequeſtrari in diem Domini*.

De ſpe Fidelium. Hujus libri mentionem facit lib. 3. adv. Marcionem cap. 24. p. 411. Hi duo libri tempore Agobardi extitiſſe videntur, ut ex veteri ejus operum indiculo exemplari MS. præmiſſo colligi poteſt. Sæc. II. ab an.C.

De Ecſtaſi libri 7. Ex his ultimus contra Apollonium militavit, forſan & contra Soterem papam, quem adverſus Montaniſtas librum ſcripſiſſe, & a Tertulliano Montaniſta jam facto, pariter ac Apollonium, oppugnatum fuiſſe tradit Primaſius, vel alius quis ſub *Prædeſtinati* nomine a Sirmondo editus, Hæreſ. 26. ut in *Sotere* ſupra notavimus.

Adverſus Apellecianos.

De veſtibus Aaron.

De cenſu Animæ, quem tamen non alium ab eo eſſe qui *De Anima* inſcriptus hodie exſtat, ſuſpicatur Cl. Alix.

Porro Tertullianus de Baptiſm. c. 15. & de Virginibus veland. in init. de utroque argumento Græce prius ſe egiſſe teſtatur. Quin & lib. de Corona, cap. 6. ſe *De Spectaculis* Græco ſtylo diſſeruiſſe ſcribit. Alicubi etiam teſtatur ſe librum *de corona Militis* Græce edidiſſe.

[c] SUPPOSITITIA.

Catalogus Hæreticorum libro *de præſcriptione Hæreticorum* appendicis vice ſubnexus a capite ſcilicet 45. uſque ad finem: quem præter ſtyli diverſitatem, aliaque argumenta complura, codicum MSS. fere omnium autoritas Tertulliano abjudicat. Paulo poſt Hieronymi ætatem compoſitum eſſe opinatur Cl. Alix. Autor quiſquis fuerit, mihi quidem Tertulliano aut ætate par, aut ſaltem ſuppar videtur. Stylus Tertullianeo quam proxime accedit, & Africanam redolet eloquentiam.

Poemata varia, viz. *Geneſis*, *Sodoma*, *libri* 5. *adverſus Marcionem*, *De judicio Dei*, *Carmen ad Senatorem*, & *De Jona & Ninive*: quæ Pamelius Tertulliano adhuc juveni aſcribit, nullo tamen antiquorum teſtimonio, nulla ratione ſuffultus. Ex iis priora duo Salviano presbytero Maſſilienſi; *Carmen de judicio Dei* Verecundo epiſcopo Africano (qui circa medium ſæculi ſexti floruit) tribuit Doctiſſ. Alix, licet ex his poſteriori lacinias aliquot ab homine decimi ſæculi intertextas fuiſſe non diffiteatur. Idem libros *adverſus Marcionem* poſt Hieronymi ævum natos, *Carmen* autem *ad Senatorem* (quod inter Cypriani opera, tom. 3. legitur), ante Conſtantini tempora conſcriptum arbitratur. Poema denique *De Jona & Ninive* (quod in Bibliotheca PP. Tertulliano inſcriptum reperitur) antiqui cujuſdam autoris, ejuſdem forſan, cujus eſt *Sodoma*, opus eſſe conjicit.

Vide Gennad. de Script. c. 67. & Append. ad Iſidor de viris illuſt. c. 6.

a Conf. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 186. Hunc *Tertulliani* librum *Adverſus Praxeam*, recenſuit notiſque illuſtr. Edvardus Welchman, *Cantab.* 1731. 8vo. b Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. vol. 2. diſſert. 4. c. 5. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p 73. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 3. ad vit. *Tertull.* art. 14.

Sæc. II. ab an.C. [a] Prodierunt opera ejus, *Baſil.* 1521. 1525. 1528. 1539. 1550. 1562. priores editiones B. Rhenani cura, ejuſque annotationibus illuſtratæ prodierunt. *Antverp.* ſtudio & labore Pamelii 1579. 1584. *Pariſ.* 1566. 2. vol. 8°. 1580. 1583. 1608. 1616. *Heidelberg.* 1596. 1601. *Colon.* 1617. *Genevæ.* 1597. *Franekeræ* 1597. In his omnibus editionibus deſiderati ſunt libri 2. *Ad Nationes*, a Jacobo Gothofredo primum editi *Genevæ* 1624. 4°. Prodierunt deinceps auctiora Tertulliani opera, cum prolixis Lacerdæ commentariis, *Pariſ.* 1624. 1630. 1634. 1641. 1644. 1646. 1650. 1658. 1663. *Argentinæ* 1657. In his præſtant editiones Rigaltianæ, præcipue *Pariſienſis* illa, quam an. 1663. cum integris Rigaltii, ſelectis Pamelii, Lacerdæ, aliorumque notis, additis etiam, ubi neceſſe erat, ſuis, paginæ cujuſvis calci ſubditis, Ph. Priorius in lucem emiſit. Verum editio Prioriana etſi methodo & nitore ſatis commendabilis, Rigaltianis pretio & valore longe cedit [b]. Ingens editio Pariſienſis ann. 1648. & 1650. 3. magnis voluminibus fol. hoc titulo, *Tertullianus redivivus*, a P. Georgio procurata, & omnium, quæ undiquaque corradi poterant, notarum & commentariorum plauſtris onuſta, mole magis quam uſu præſtat, quam nec avidiſſimus librorum helluo devorare, multo minus concoquere poſſit. Novem Tertulliani libros, nempe *de Oratione*, *ad Uxorem lib. 2. de cultu Fœminarum lib. 2. de exhortatione ad Caſtitatem*, *de Corona*, *de præſcriptione Hæreticorum*, & *Scorpiacen*, ad antiquiſſimum codicem regium emendatos, addito eruditarum plane obſervationum libello edidit Rigaltius *Pariſ.* 1628. 8°. Librum *de Pallio* recenſuit, & prolixis, ſed & doctiſſimis notis adornatum edidit Salmaſius *Lugd. Bat.* 1656. 8°.

196. [c] BACCHYLUS, Corinthiorum epiſcopus, ab autore ſynodici a Pappo editi *Archiepiſcopus* dictus. Claruit circa annum
* L.5.c.22. 196. & ab Euſebio * inter eos numeratur,
qui rectæ fidei doctrinam ſcriptis ſuis pro-
* Hieron. de ſcript. c.44. ditam nobis reliquerunt. Scripſit nomine *
omnium, qui in Achaia erant epiſcoporum, elegantem *librum de Paſchate*. Quin & privatim illum hac de re literas dediſſe innuit
* L.5.c.23. Euſebius *. N E.

196. [d] POLYCRATES, eccleſiæ Epheſinæ antiſtes, inter epiſcopos hujus temporis ob doctrinam, gravitatem, ſediſque dignitatem celeberrimus habebatur. Septem ex conſanguineis ſuis epiſcopos habuit, quibus ipſe octavus acceſſit, claruitque circa annum 196. Synodum epiſcoporum Aſianorum ex occaſione controverſiæ paſchalis ingenti numero convocavit. Quorum nomine, 65. jam annos natus, luculentiſſimam ſcripſit *Epiſtolam ad Victorem*, & *ad Romanæ urbis eccleſiam*, in qua ſententiam ſuam de die paſchatis more ſibi a majoribus conſtanter tradito, veterumque autoritate tuebatur, & Victori in Aſianos ferocienti animoſe reſtitit. Inſignis hujus *Epiſtolæ* fragmentum vere aureum exhibet Euſebius lib. 5. c. 24. [e] *Aliud* adhuc *de SS. Johannis & Philippi obitu* agens habet id. l. 3. c. 31. N E. Sæc. II. ab an C.

Scriptæ ſunt etiam, ut hoc obiter notem, eodem fere tempore, & de eadem re multæ aliæ *Epiſtolæ*; nempe epiſcoporum Ponti, Galliarum, provinciæ Oſdroenæ, aliorumque complurium, qui omnes eandem fidem, eandemque doctrinam cum Victore Romano proferentes, unam edidere ſententiam. De his vide Euſeb. l. 5. c. 23. N E.

[f] Circumfertur ſub Polycratis Epheſini nomine *Paſſio S. Timothei*, a Jac. Fabro Stapulenſi primum edita, & habetur Gr. Lat. apud Bollandum ad diem 24. Januarii. Verum ſuppoſititiam eſſe non uno argumento conſtat. Nec ejus veterum quiſpiam meminerit.

[g] ATHENOGENES, cujus nulla apud Euſebium, Hieronymum, vel Photium mentio. Unus ejus memoriam conſervavit 196.
Baſilius *. Martyr erat celeberrimus; Clemen- * De Spir S. c.29.p.359.
ti Alexandrino σύγχρονος fuiſſe, & igne martyrium obiiſſe videtur, τὴν διὰ πυρὸς τελείωσιν, Baſilii verba ſunt, *vitam per ignem conſummavit*. Huic nonnulli adſcribunt *Hymnum matutinum*, qui ſic incipit, Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, & *Hymnum veſpertinum*, incipientem, φῶς ἱλαρὸν ἁγίας δόξης, quos ad martyrium feſtinantem tanquam valedictionis munus diſcipulis ſuis reliquiſſe volunt, Baſiliumque ejus rei teſtem adducere ſolent. De Hymno matutino ne verbulum habet Baſilius; meminit quidem hymni ἀρχαιοῦ ϗ ἐπιλυχνίου εὐχαριστίας, qui & hodienum exſtat. Quiſquis vero Baſilii locum ſerio perpenderit, facile videbit, Baſilium hymnum veſpertinum ab Athenogenis hymno aperte diſtinguere; de quo *in Diſſert. de libris & officiis eccleſiaſt. Græcorum* plura dicemus. Interim luce clarius conſtat Athenogenem ad martyrium feſtinabundum, hymnum quendam, quo Spiritus S. divinitas confirmabatur, ὥσπερ τι ἀλ-

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 85. *Fabr.* Supplem. ad Bibl. Lat. l. 4. c. 3. vol. 3. p. 348. item de Verit. Relig. Chriſtianæ, c. 5. §. 2. p. 212. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 1. §. 64. ſeq. item Diſſ. de Hæreſ. ſec. 2. c. 13 §. 24, 25. b *Tertulliani* Opera denuo prodierunt cum Varior. notis *Venet.* 1701. fol. Iterumque cura Mich Vivien. *Venet* 1708. 6 tom. 4°. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 3. not. 4. ad vit. *Victoris.* d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. vol. 5. l. 5. c. 1. §. 24. art. 23. p. 194. item ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 45. e Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 1. ad vit. *Philip.* f Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 2. not. 5. ad vit. *S. Timothei.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 20. vol. 9. p. 150. & Cod. Apoct. N.T. p 812. g Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. art. 24. vol. 5. p. 195.

λα

Sæc. II. ab an. C. λο ἐξιτήριον, *quaſi aliud quoddam munus valedictorium* diſcipulis ſuis reliquiſſe. Sed, ut videtur, jamdudum periit.

196. HERACLITUS, ſeu *Heracleus*, claruit circa an. 196. Scripſit *in D. Pauli Epiſtolas Commentarios*. N E.

196. Euſeb. Præpar. Evang. l. 7. c. 22. p. 157. [a] MAXIMUS, οὐκ ἄσημος ἀνὴρ τῆς Χριστοῦ διατριβῆς, *Vir inter Chriſtianos inſignis*, claruit an. 196. Scripſit *volumen de* vulgatiſſima illa apud philoſophos *Quæſtione, Unde ſit Malum*, ſive περὶ τῆς ὕλης, vel, *de eo quod Materia ſit facta, & malorum non ſit cauſa.* Ex eo ampliſſimum fragmentum exhibet Euſebius, Præparat. Evangel. lib. 7. c. 22. quod in Origenis etiam dialogo contra Marcioniſtas totidem verbis habetur. Hinc nata viris eruditis diſſidii ſeges. Vir Cl. Wetſtenius in Præfat. ad Origenis Dialog. id e Maximi *libro* περὶ τῆς ὕλης acceptum dialogo ſuo inſeruiſſe Origenem contendit. E contra Doctiſſ. Huetius, Append ad Origenian. lib. 3. §. 9. p. 276. cenſet Maximum noſtrum (quem ad Conſtantini tempora detrudit) dialogum iſtum ſub Origenis nomine compoſuiſſe, operique ſuo περὶ τῆς ὕλης intexuiſſe, & exinde fragmentum illud ab Euſebio deprompfum eſſe. Cæterum infirmo plane tibicine fulciri mihi videtur ſententia Huetiana, & vix veriſimilitudinis umbram habere. Si Conſtantino imperante ſcripſiſſet Maximus, quomodo id Euſebium in conquirendis virorum eccleſiaſticorum monumentis eo ipſo tempore verſatiſſimum effugere potuit? Sæc. II. ab an. C. Quid? quod Euſebius Maximum diſerte accenſet eis, τοῖς εἰσέτι νῦν (de Commodi imperio loquitur) qui tunc temporis vixerunt, & plurima laudabilis diligentiæ monumenta poſt ſe reliquerunt. Et Hieronymus * quidem Euſebium de Commodi Severique imperio recte interpretatur. * De ſcript. c. 46 47. Immo Baſilius & Nazianzenus in Philocalia Origeniana cap. 24. in fine Maximo diſertiſſime aſcribunt, etſi id totidem verbis in Origenis dialogo contra Marcianitas ſe reperiſſe fateantur. Ut nulla non ratione concludi poteſt, autorem dialogi (ſive Origenes ſit, ſeu quis alius) fragmentum illud ex Maximi libro περὶ τῆς ὕλης deſumpſiſſe.

CANDIDUS, Maximi æqualis, claruit an. 196. Scripſit in *Hexaemeron*. N E. 196.

APPION, eodem tempore clarus, de eodem argumento *Commentarios* edidit. N.E. 196.

SEXTUS. Claruit an. 196. Scripſit *De Reſurrectione*. N E. 196.

ARABIANUS. Claruit an. 196. & de *Chriſtiano Dogmate opuſcula* edidit. N E. De his, aliiſque vide Euſeb. lib. 5. cap. 27. Hieron. de Script. c. 46, &c. 196.

Scriptores Gentiles, qui hoc Sæculo in Chriſtianos invecti ſunt.

[b] C. CORN. TACITUS, genere Romanus, Galliæ Belgicæ ſub Veſpaſiano Procurator, Conſulatum ſub Nerva geſſit an. Chriſti 97. Scripſit vero ſub Trajano poſt an. 100. Religionem Chriſtianam velut exitiabilem ſuperſtitionem, Chriſtianoſque tanquam per flagitia inviſos, & odio humani generis convictos damnant. Annal. lib. 15.

[c] C. PLINIUS SECUNDUS, patria Novocomenſis, Plinii ſenioris nepos, Quintiliani diſcipulus, Taciti æqualis, Quæſtor, Prætor, ærarii Præfectus, denique Conſul an. Chriſti 100. ſub initia Hadriani obiiſſe videtur. *In Epiſtola* * *ad Trajanum* fidem Chriſtianam veluti pravam & immodicam ſuperſtitionem notat, eorumque in tuenda religione conſtantiam pervicaciam eſſe, & inflexibilem obſtinationem affirmat ſupplicio coercendam. Utcunque aliter de innocuis illorum moribus, cultuque ſacro nobile ſatis teſtimonium reddit.

* Lib. 10. ep. 97.

[d] C. SUETONIUS TRANQUILLUS, Grammaticus Romanus, claruit ſub Trajano circa an. Chriſti 112. ſub Hadriano epiſtolarum Magiſter factus. Chriſtianos genus hominum ſuperſtitionis novæ ac maleficæ appellat, eoque nomine ſuppliciis affectos fuiſſe ait in Vit. Neron. c. 16. Quæ de Judæis impulſore Chreſto tumultuantibus habet, vid. in Vit. Tiber. c. 25.

[e] ARRIANUS, domo Nicomedienſis, Epicteti diſcipulus, philoſophus, Orator, hiſtoricus ſummus, novus Xenophon dictus, conſulatum etiam in republica geſſit: ab Euſebio * ad an. 147. refertur. Odioſo Galilæorum nomine Chriſtianos traducit, eorumque in adeundis periculis promptitudinem inſaniæ ac conſuetudini aſcribit Diſ-

* Chronic. ad an. 147.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 26. vol. 5. p. 222. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 3. not. 13. ad vit. *Origen.* b Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 2. c. 22. vol. 1. p. 466. p. 477. c Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 2. c. 22. vol. 1. d Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 2. c. 24. vol. 1. p. 494. e Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 8. §. 1. vol. 3. p. 269.

Sæc. II. ab an.C. ſert. in Epict. lib. 4. c. 7. Vide, quæ de Judæorum, vel ut alii volunt, Chriſtianorum baptiſmo habet, l. 2. c. 9.

[a] **CELSUS**, philoſophus ſecta Epicureus, erga Platonis etiam ſcholam bene animatus, claruit poſtremis Adriani temporibus & deinceps. Fidem moreſque Chriſtianorum peculiari libro, quem ἀληθῆ λόγον inſcripſit, oppugnavit. Exſtant fragmenta hinc inde apud Origenem libris 8. contra Celſum, quibus futiles Celſi calumnias & argumenta valide refutavit.

[b] **M. AUR. ANTONINUS**, cognomine Philoſophus, Annii Veri Prætoris filius, Antonini Pii gener, ad imperium Romanum evectus anno Chriſti 161. obiit anno 180. Lib. 11. *de rebus ſuis*, §. 3. Chriſtianorum in ſubeundo martyrio fortitudinem ψιλὴν παράταξιν fuiſſe aſſerit, *meram animi obſtinationem*, nec ἀπὸ τῆς ἰδικῆς κρίσεως, *a judicio particulari provenire aſſerit.*

[c] **LUCIANUS**, Samoſatis oriundus, profeſſione Epicureus, claruit circa an. Chriſti 176. ἀνὴρ σπουδαῖος εἰς τὸ γελασθῆναι, (ipſo fatente Eunapio *) qui ingenii ſui ſalibus Chriſtianos, rituſque eorum ac dogmata non ſemel perfricuit, præcipue his dialogis; *Pſeudomant. De Morte Peregrini*, & *Philopatr.* (ſi ejus ſit, ſaltem ſcriptoris coævi), Sæc. II. ab an.C. Eoſdem in *Aſino* quoque ſuo ſemel ex obliquo perſtringere videtur.

* Proœm. lib. de vit. Philoſ.

[d] **CLAUDIUS GALENUS**, patria Pergamenſis, patre Nicone mathematico celeberrimo natus circa annum Chr. 131. claruit præcipue ab anno 164. diu vixit Romæ ſub principibus M. Aurelio, L. Vero, &c. magno in pretio ab eis habitus, medicorum ſui temporis, & omnium pene ſæculorum facile princeps. Tempus mortis ejus haud ſatis certum. Obiiſſe videtur exeunte hoc ſæculo, forte ſeptuagenario major. Scripſit plurima, grammatica, rhetorica, philoſophica, ſed præſertim medica. In quibus Chriſti & Chriſtianorum aliquoties fit mentio. Hic locum habet ob celebre illud dictum, quo (ut ante illum Plinius, Arrianus, & M. Antoninus) inflexibilem Chriſtianorum in tuenda religione ſua conſtantiam oblique notat περὶ σφυγμ. lib. 3. fol. 18. pag. 2. tom. 3. edit. Græc. Θᾶττον γὰρ ἄν τις τοὺς ἀπὸ Μωυσοῦ καὶ Χριστοῦ μεταδιδάξειεν, ἢ τοὺς ταῖς αἱρέσεσι προστετηκότας ἰατροὺς καὶ φιλοσόφους. *Facilius quis eos qui ſub Moſis & Chriſti diſciplina ſunt, ad novam opinionem traduxerit, quam medicos & philoſophos, qui ſectis ſuis addicti ſunt.*

---

[e] *Concilia hoc Sæculo habita.*

150. [f] **PERGAMENSE** circa annum 150. ſub Theodoto Pergamenſi, & ſeptem epiſcopis in cauſa hæreſis Colorbaſianæ, celebratum. Prodierat ex Valentini ſchola Colorbaſus, Marci Hæreſiarchæ (ut volunt nonnulli) diſcipulus, ut alii (rectius opinor) magiſter; quippe Marcus ſe unum μήτραν καὶ ἐκδοχεῖον τῆς Κολορβάσου σιγῆς fuiſſe dicit, ut qui unigenitus ipſi eſſet, teſte Irenæo, lib. 1. c. 10. p. 76. quin & dogmatis a Colorbaſo excogitati ſe obſtetricem fuiſſe diſerte innuit. Præter cætera Colorbaſi monſtroſa dogmata, de quibus Irenæus, Tertullianus, Epiphanius, Theodoritus, alii, docuit vitam omnium in ſeptem ſtellis eſſe poſitam, eaſque ſeptem eccleſias, & ſeptem candelabra aurea eſſe. Ad hunc expugnandum Theodotus epiſcopus Pergamenſis Myſiæ Mediterraneæ epiſcopos congregavit, qui, habita ſynodo, inſani capitis hominem anathemati ſubjecerunt. Meminit hujus ſynodi unus (quod ſciam) libri *de Hæreſi prædeſtinatiana* autor, Primaſius is fuerit, ſive alius, *Hæreſ.* 15. Idem autor cap. ſequenti, omnium Siciliæ epiſcoporum concilium ſub Euſtathio Lilybæorum, & Theodoro Panormiorum epiſcopis, adverſus Heracleonem hæreticum coactum, nobis exhibet; quique epiſcopos Hæreſiarchæ dogmata Alexandro Romano pontifici ad explorandam ejus ſententiam, miſiſſe tradit. Hanc ſynodum ad an. Chriſti 125. refert Baluzius, *nov. collect. Concil.* p. 3. Verum omnino repugnant tempora. Siquidem Alexander diem obiit ex mente Pearſoni anno 105. juxta Dodwellum ſequenti; certe Trajano adhuc imperante, *Æliano & Vetere Coſſ. i. e.* anno æræ vulgaris 116. teſte catalogo Bucheriano. Heracleonis vero hæreſis non ante Pii Papæ tempora, ſaltem in occidente, innotuit. Unde hoc concilium pro nullo habet Cl. Pearſonus. Rationes apud ipſum videri poſſunt, *De Succeſſ. Diſſert.* 2. c. 7. num. 5. p. 230. Unde nec de ſynodo orientali, ſub Apollonio Corinthiorum epiſcopo, adverſus Cerdonem habita multum laboramus, cujus meminit idem autor, *Hæreſ.* 23. p. 24.

[a] Conf. *Fabr.* Bib. Gr. l. 3. c. 33. §. 3. vol. 2. p. 809. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 23. §. 1. vol. 4. p. 21. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 16. § 1. vol. 3. p. 485. ſeq. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 17 §. 1. vol. 3. p. 510. ſeq. [e] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 172. ſeq. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 2. [f] Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 2. Hæreſ. *Marcoſ.*

HIE-

Sæc. II. ab an.C. 173. HIERAPOLITANUM, circa annum 173. ab Apollinario Hierapolis epiſcopo, aliiſque 26. epiſcopis celebratum; quo Montanus & Maximilla pſeudo-prophetæ, & Theodotus Coriarius exciſi & condemnati ſunt, ſi vera nobis referat libelli *Synodici* autor, p. 4. Certe ſola hujus autoris fide in re tam vetuſta vix agerem, niſi antiquus ille adverſus Cataphrygas ſcriptor apud Euſeb. lib. 5. c. 16. p. 181. diſerte tradidiſſet, hoc circiter tempore fideles, qui in Aſia erant, ſæpius & plurimis Aſiæ locis hujus rei cauſa conveniſſe, novamque illam doctrinam examinaſſe, & prophanam atque impiam judicaſſe; damnata vero hæreſi, eos ab eccleſia, & fidelium communione expulſos fuiſſe. Confer quæ notavit Baluzius, *Collect. Nov.* p. 5.

196. [a] CÆSARIENSE, Cæſareæ (ut videtur) Palæſtinæ, in controverſia de *Die Paſchatis* celebrando, a Victore Romano nuper excitata, circa annum 196. habitum. Ad annum 189. revocat Cl. Dodwellus. Præſidebant Theophilus Cæſarienſis, & Narciſſus Hieroſolymorum epiſcopi, qui pro Victore Romano ſententiam dixerunt: Paſcha nempe non alio quam die Dominico eſſe celebrandum. Actorum hujus ſynodi fragmenta, vel potius ipſa acta integra conſervavit Philippus, neſcio quis, in epiſtola quæ Latine habetur apud Bedam, lib. de Æquinoct. Vern. Tom. 2. in fin. & apud Bucher. *de Doctr. Temp.* pag. 469. qui nomen autoris ex MS. reſtituit. Sæc. II. ab an.C.

[b] EPHESINUM, a Polycrate Epheſi Metropolita, una cum aliis Aſiæ Pro-Conſularis epiſcopis, eodem tempore, & eadem de cauſa habitum. Hi juxta morem ſibi a Majoribus traditum, Paſcha 14. luna in quemcunque demum diem inciderit, celebrandum eſſe, adverſus Victorem acriter contendebant; in quos proinde anathematis ſententiam temere vibravit iratus Pontifex. Exſtat a Polycrate ſcriptæ epiſtolæ ſynodalis fragmentum aureum apud Euſeb. lib. 5. c. 24. p. 191. 196.

[c] LUGDUNENSE, ab Irenæo & epiſcopis Gallicanis eadem de cauſa celebratum: qui pro Victoris ſententia ſtabant; nihilominus Victorem ob temere vibratum excommunicationis fulmen, & ruptam eccleſiarum pacem, acrius perſtringebant. Exſtant epiſtolæ ſynodalis ab Irenæo ſcriptæ fragmenta auro non chara, apud Euſeb. lib. 5. c. 24. p. 192. Plures aliæ ſynodi eodem tempore, & eadem de cauſa habitæ ſunt; nempe *Romæ* ſub Victore; in *Ponto* ſub Palma; eccleſiarum in provincia *Oſdroenæ*; *Corinthi* ſub Bacchyllo, de quibus vid. Euſeb. l. 5. c. 23. p. 190. 196.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol. 3. not. 2. ad vit. *Victor. Iuig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 2. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol. 3. ad vit. *Victor.* art. 5. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 3. ad vit. *Victor.* art. 6.

Finis Secundi Sæculi.

SÆCULUM NOVATIANUM.

Conſpectus Sæculi.

Sæc. III. ab an. C.

FIdes Chriſtiana longe lateque propagatur. Oriuntur hæreſes *Sabellii*, tres hypoſtaſes in Trinitate confundentis; *Nepotis*, qui poſt Papiam ejuſque aſſeclas, millennium adſtruebat; *Pauli Samoſateni*, Chriſtum ψιλὸν ἄνθρωπον affirmantis, a ſynodo Antiochena an. 265. alteraque ibid. an. 270. habita, ob id damnati. Denique *Manetis* ſeu *Manichæi* circ. an. 277. Ob nimiam erga lapſos indulgentiam ſchiſma fovet Novatianus, non uno ſæculo extinguendum. De hæreticorum baptiſmo ſtrenue rixantur Stephanus Papa, Cyprianus, Firmilianus, alii. Plures de hac cauſa in Africa Synodi; de quibus paſſim Cyprianus, ſed conſulendi præ aliis Cl. Pearſoni *Annales Cyprianici*. An. 202. paulo poſt 8. idus April. quintam, aliis ſextam, perſecutionem excitavit Septimius Severus, *Imperator vere nominis ſui vere Pertinax, vere Severus*, quod vulgi ſermone tunc jactabatur. Λαμπρὰ μὲν τῶν ὑπὲρ εὐσεβείας ἀθλητῶν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐκκλησίαις κατὰ πάντα τόπον ἀπετελεῖτο μαρτύρια, inquit Euſebius Eccleſ. Hiſt. lib. 6. c. 1. *Per omnes quidem ubique locorum eccleſias ab athletis pro pietate certaatibus illuſtria ſunt confecta martyria.* Hanc perſecutionem ſanguine ſuo nobilitarunt Leonidas Origenis pater, Serenus, Heraclides, Heron, Herais, Origenis diſcipuli; Marcella, ejuſque filia Potamiæna, Felicitas & Perpetua, aliique plures, quorum nomina in libro vitæ ſcripta ſunt. Ortum graviſſimæ huic & ſatis diuturnæ perſecutioni (duravit enim uſque ad an. 204.) dediſſe videtur defectio Judæorum, quos Severus nuper bello profligaverat. Colligi id poteſt ex Ælio Spartiano in Vit. Sever. c. 16. qui Senatum, Severo ob res in Syria bene geſtas, Judaicum triumphum decreviſſe tradit. Subdit mox Imperatorem in itinere Palæſtinis, plurima jura fundâſſe, Judæos, vel Chriſtianos fieri ſub gravi pœna vetuiſſe. An. 235. exorta eſt ſexta perſecutio ſub Maximino Thrace, qui in epiſcopos & ſacerdotes præcipue deſæviit. φύσει δὲ ἦν τὸ ἦθος, ὥσπερ καὶ τὸ γένος, βάρβαρος, inquit Herodiannus lib. 7. p. 253. *quo non fuit crudelius animal in terris*, ipſo fatente Jul. Capitolino in Maxim. c. 9. An. 249. exeunte, contigit ſub Decio ſeptima perſecutio, etiam ſuperiore anno Alexandriæ orta; gravis quidem illa & vere truculenta, quæ non niſi anno demum tertio deferbuit. An. 257. octava ſub Valeriano, qui *non diſſimili furore correptus*, (inquit Lactantius de Mort. Perſec. cap. 5.) *impias manus in Deum intentavit, & multum, quamvis brevi tempore, juſti ſanguinis fudit.* De martyribus hiſce, pluribus agit Dionyſius Alexandrinus, pluribus Cyprianus, qui & ipſe ſub hoc Valeriano martyrii coronam reportavit. Nona demum ſub Aureliano, an. 275. quæ miſſis ſolummodo edictis vix nomen perſecutionis meretur. Nondum quippe, (teſte Lactantio ibidem cap. 6.) ad provincias ulteriores cruenta ejus ſcripta pervenerant, & jam Cœnofrurio, qui locus eſt Thraciæ, cruentus ipſe humi jacebat, falſa quadam ſuſpicione ab amicis ſuis interemptus. Adeo ut illi, *ne perficere quidem quæ cogitaverat*, licuit, ut præcedentibus verbis obſervat Lactantius. Eadem habet Euſebius, qui ſuæ narrationi notam hanc vere piam ſubjungit, lib. 7. c. 30. Λαμπρῶς τε τοῖς πᾶσι συνορᾷν παρέστωσεν, ὡς οὔποτε γένοιτ' ἂν ῥαστώνη τοῖς τοῦ βίου ἄρχουσι κατὰ τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησιῶν, μὴ οὐχὶ τῆς ὑπερμάχου χειρὸς θείας καὶ οὐρανίῳ κρίσει, παιδείας ἕνεκα καὶ ἐπιστροφῆς, καθ' οὓς ἂν αὐτὴ δοκιμάζοι καιροὺς, τοῦτ' ἐπιτελεῖσθαι συγχωρούσης. *Simulque omnibus apertiſſime oſtendens, nihil unquam hujus mundi principibus adverſus Chriſti eccleſias licere, niſi propugnatrix Dei dextera arcano quodam ac cœleſti judicio ad caſtigationem & emendationem noſtram, quibus ipſi viſum eſt temporibus, id fieri permiſerit.*

Sæc. III. ab an. C.

SCRIPTORES.

Sæc. III.[a] ab an. C. 201. [a] Epiph de Ponder. & Menſ. §.16.

SYMMACHUS, genere Samaritanus, ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς Σοφῶν. [a] *ex illorum numero, qui Sapientes apud Samaritanos habebantur.* Claruit ſub Severo, ineunte hoc ſæculo circa an. 201. Non bene ſibi conſtat Athanaſius, ſeu quiſquis autor erat Synopſeos S. Scripturæ, qui Græcos ſcripturæ interpretes recenſens Symmachum tertio loco ponit ſub Severo, Theodotionem vero quarto loco ſub Commodo, aitque illum eo ipſo tempore quo Symmachus, S. Scripturam interpretatum eſſe. Nec aliter Epiphanius[a], qui Symmachum ſub Severo florentem, Theodotioni qui ſub Commodo viguit, præponit, & diſerte dicit, μετὰ τοῦτον δὲ (Symmachum intelligit) κατὰ πόδας ἐν τῷ ἑξῆς χρόνῳ. *poſt hunc autem mox ſequenti temporis progreſſu Theodotion quidam Ponticus* &c. Nonnulli ut huic morbo medicinam facerent, mendam in Epiphanii codice cubare ſuſpicantur, pro Severo Lucium Verum reponentes, eoque regnante Symmachum floruiſſe volunt. Certe Epiphanius in iſthoc loco Imperatorum nec annos nec ordinem ſatis accurate enumerat. Verum ego in iſta potius ſum ſententia, Epiphanium, cum ea ſcriberet, ut & Synopſeos autorem, Origenis hexapla ante oculos habuiſſe, in quibus ex verſionibus Symmachus ſecundum, Theodotion non niſi quartum locum occupavit, interpoſita τῶν LXX. tranſlatione; ac proinde eoſdem, eodem ſervato ordine, exceptis duntaxat LXX. Interpretibus, qui primum locum jure ſibi vendicabant, in ſuis narrationibus exhibuiſſe. Sed ad Symmachum redeamus. Cum apud ſuos gratiam & honorem pro merito non ſit aſſecutus, quin propter ambitionem odio potius haberetur, ad Judæos deſcivit, ſecunda vice circumciſus, ut mos erat vel a Judæis ad Samaritas, vel a Samaritis ad Judæos transfugientium, retracta per inſtrumentum quoddam, quod Spathiſterem appellabant, præputii cuticula, ut rurſus circumciderentur. Denique a Judæis ad Chriſtianos, ſaltem ad Ebionitas deſecit; & ut popularium ſuorum interpretationes ſubverteret, ſimulque loca quædam de Chriſto, ad Genealogiam ejus præcipue ſpectantia, celaret, novam *Veteris Inſtrumenti Tranſlationem Græcam* condidit, quam ſecunda etiam editione perpolivit: in qua, non ut Aquila, verbum e verbo, ut Hieronymus[a] innuere videtur, ſed potius ſenſum e ſenſu expreſſit. Certe Theodorus Mopſueſtenus[b] facta comparatione perſpicuitatis laudem Symmacho maniſeſto tribuit, ipſumque LXX. Interpretes ſermonis puritate longe ſuperaſſe dicit. Hujus *Verſionis* fragmenta collegerunt Nobilius, Druſius, Waltonus, aliique. Præter *Verſionem* Symmachus *ad Ebionitarum* [b] *Hæreſin defendendam Commentarios* etiam ſcripſit, in quibus adverſus Evangelium Matthæi acriter diſputavit, Chriſti genealogiam præcipue oppugnans. Ebionæi enim Chriſtum ex Joſepho & Maria genitum, nudumque hominem eſſe contendebant, atque ab eo *Symmachiani* dicti ſunt. Hos Symmachi *Commentarios* una cum *Verſione* ejus ſe a Juliana quadam, ad quam ſucceſſionis jure pervenerant, accepiſſe teſtatur Origenes[a]. N. E. Exſtare apud Chaldæos refert Hebedieſu[b] libros Symmachi nonnullos, quorum unus nuncupatur *de diſtinctione Præceptorum*.

Sæc. III. ab an. C. [a] Præfat. in Job, tom. 1. p. 23. [b] Caten. in Pſalm. [a] Ap Euſeb. l. 6. c. 17. [b] Catalog. libr. Chald. p. 18.

[c] ANONYMUS Autor, qui ſcripſit *Acta Fælicitatis & Perpetuæ*. Claruit circa an. 202. Quibuſdam Montani aſſecla, Cl. Dodwello[a] non ſine aliqua veriſimilitudine ſcriptor Catholicus. Certe his temporibus non modo viſiones ſuas & prophetias, aliaque extraordinaria χαρίσματα jactitabant Montaniſtæ, ſed & ſua, nec infrequenter, habuerunt Catholici. Hunc libellum primus in lucem extractum edidit Holſtenius *Pariſ.* 1664. & exinde antiqui codicis Sariſberienſis ſubſidio correctum præli Sheldodiani Curatores ad calcem Lactantii *De Mortibus Perſecutorum* adjunxerunt, *Oxon.* 1680. 12°. Nihilominus hæc Acta variis mendis adhuc fœdiſſime ſcatent. Ea etiam poſt editionem Oxonienſem ex antiquo codice emendata penes ſe habere pridem monuit ὁ νῦν ἐν ἁγίοις Galeus noſter. 202. [a] Diſſert. Cypr. 4. §.12, 13.

[d] Quamplurima etiam alia *Martyrum Sanctorum Acta* hodie circumferuntur, ex iis multa antiquitatem plane ementita, reliqua jure admodum dubio ſibi vindicantia.

JUDAS, Theologus ſimul & Hiſtoricus, claruit anno 202. Scripſit uberrime *de Septuaginta apud Danielem Hebdomadibus*; in qua *Diſſertatione* ſupputationem tempo- 202. Vid. Euſeb. l. 6. c. 7.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccl. tom. 3. ad vit. *Origen.* not. 30. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 3. c. 12. §. 10. vol. 2. p. 337. *Monſaucon.* Prælimin. in hexapla *Origen.* c. 6. *Itig.* Diſſ. de hæreſ. ſec. 2. c. 6. item Hiſt. Eccleſ. vol. 1. c. 5. §. 37. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. hæreſ. *Ebion.* c Conf. *Itig.* Diſſ. de hæreſ. ſec. 2. c. 13. §. 28. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 3. ad vit. S. *Perpet.* d Acta Martyrum ſincera & ſelecta edidit *Theodoric. Ruinart.* Amſtel. 1713.

 rum ad decimum uſque Severi Imperatoris annum perduxit: Perſecutione 6. tunc temporis eouſque flagrante, ut Judas noſter præſentem mundi occaſum & decantatum Antichriſti adventum jam tum affuturum eſſe exiſtimaverit. N. E.

210. [a] CAIUS, vel Gaius, vir diſertiſſimus, Romanæ eccleſiæ presbyter, & *Gentium* * Cod. 48. *epiſcopus* ordinatus, teſte Photio *, i. e. ſi recte interpreter, ad id epiſcopus factus, ut Gentiles in ſolo Barbarico conſtitutos ad fidem Chriſti converteret, eccleſiiſque inibi fundatis præeſſet. Claruit circa an. 210. Romæ dum ageret, celebrem cum Proclo Cataphrygarum hæreſis propugnatore diſputationem habuit, quam poſtea in *Dialogi* formam redactam ſcripto conſignavit: Ex ea locum quendam de SS. Petri & Pauli ſepulchris verbatim recenſet Euſebius lib. 2. c. 25. alium de Cerintho lib. 3. c. 28. aliaque lib. 6. c. 20. Scripſit item *contra Artemonis hæreſin*, librumque alium *Labyrinthum* dictum, niſi (quod longe verius videtur) idem ſit opus, Origeni a nonnullis male tributum: adeo ut in eo hallucinatus videatur * Ibid. Photius *, cum præter *Labyrinthum* peculiarem quoque alium librum contra Artemonis hæreſin Caium ſcripſiſſe dicit. Ex hoc *parvo Labyrintho* (ita enim ſe habuit titulus) nobile illud fragmentum adverſus Theodoti & Artemonis hæreſin deprompſit Euſebius, quod exſtat apud eum l. 5. c. 28. * Loc. cit. Præterquam enim quod Photius * librum quendam contra Artemonis hæreſin, aliumque *Labyrinthum* dictum, a Caio conſcri- * Hiſt. Eccl. l. 4. c. 21. ptum fuiſſe teſtetur, Nicephorus * librum iſtum ignoti autoris contra Artemonem, unde Euſebius fragmentum ſuum hauſit, Labyrinthum parvum inſcriptum fuiſſe re- * Hæret. fab. l. 2. c. 5. fert, quo nomine Theodoritus * etiam librum *contra Artemonis & Theodoti hæreſin* compoſitum, inſignitum eſſe tradit, & ex eo lepidam admodum narratiunculam adducit. Scripſit adhuc Caius ϖεὶ τῆς τȣ̃ παντὸς ȣ̓σίας, uti in fine Labyrinthi ſui, exſcriptore * Loc. cit. Photio *, ipſe teſtatum reliquit. Verum an id opus idem ſit cum eo quod ϖεὶ τȣ̃ παντὸς inſcriptum, & Hippoliti operibus vulgo annumeratum exſtat, incertum eſt. De ea re vide plura in Hippolyto. Non alius a noſtro videtur Gaius ille, cujus mentio fit in calce actorum B. Polycarpi editionis Uſſerianæ, ubi legimus eum cum Irenæo converſatum eſſe, & Smyrnenſium epiſtolam ex ipſius Irenæi exemplaribus tranſcripſiſſe. N. E.

210. [b] PROCULUS ſive *Proclus*, Tertul- Adverſ. Valentin. c. 3. liano dictus *virginis ſenectæ & Chriſtianæ eloquentiæ dignitas*, Montaniſtici dogmatis propugnator acerrimus ſimul ac famoſiſſimus. Ab eo enim altera Montaniſtarum bifariam diſſidentium ſecta nomen duxit, οἱ κα]ὰ Πρόκλον dicti. Claruit circa an. 210. Romæ ſub Zephyrino pontifice cum Caio presbytero diſputationem iniit. Allatum ibi quoddam ab eo argumentum videre eſt apud Euſebium lib. 3. c. 31. Scripſit *contra Valentinianos*, opus inſigne, teſte Tertulliano loc. cit. quod interiit. Alium quidem eſſe ab hoc Annotat. in Euſeb. p. 123. Proculo Proclum Montaniſtam contendit Valeſius, verum argumentis non ſatis cogentibus. Immo nullius plane ponderis eſt quod objicit; ſi, inquit, unus idemque eſſet, cur Tertullianus alibi eum Proculum, alibi Πρόκλον Græco nomine appellat? Quaſi Tertullianus, qui inſolito & affectato ſcribendi genere utitur, cum Græce exprimere vellet, τ̈ Πρόκλον, cum Latine, Proculum more Romano appellare non potuerit. Ne dicam non Tertullianum, ſed autorem appendicis eum Proclum appellare.

[c] ALEXANDER, Cappadocum epi- 212. ſcopus, primum ſub Severo inclareſcere cœ- Euſeb. l. 6. c. 11. pit; quo mortuo, divina revelatione in ſomniis admonitus, Hieroſolyma tum orandi, tum locorum viſendorum gratia profectus eſt: ubi Clerici iſtius eccleſiæ revelatione item & ipſi præmoniti, extra portas civitatis egreſſi, deſtinatum ſibi a Deo epiſcopum humaniſſime exceperunt, & conſentientibus Palæſtinæ epiſcopis, ac præcipue Narciſſo Hieroſolymorum antiſtite ſedecim tunc ſupra centum annos nato, manere deinceps apud ſe eum coegerunt. Ac proinde circa annum 212. collega & adjutor Narciſſo datus, eo mortuo ſedem Hieroſolymitanam ſolus tenuit. Quo in loco nobiliſſimam bibliothecam exſtruxit, in eaque virorum eccleſiaſticorum, qui doctrina excellebant, ſcripta, præſertim epiſtolas repoſuit. Unde uberrimam materiam ad hiſtoriam ſuam eccleſiaſticam condendam ſe habuiſſe grato animo Euſebius * agnoſcit. Multa * L. 6. c. 20. paſſus eſt Alexander ſub Severo, multa item ſub Caracalla, tandem ſub Decio, vir decora ſenectute, & veneranda canitie conſpicuus, Cæſareæ in carcerem conjicitur: in quo poſt præclaram atque illuſtrem Chriſtianæ fidei confeſſionem in præſidiali judicio editam, circa ann. 250. μακάριως ἀναπαύσατο, inquit Dionyſius Alexandrinus *, *Beato* * Ap. Euſeb. l. 6. c. 46. *exitu defunctus eſt*; ſive ut Hieronymus *, * De ſcript. c. 62. martyrio coronatur. Scripſit *Epiſtolas* aliquot *ad Antinoitas*, ex quarum una particulam habet Euſebius lib. 6. c. 11. *Aliam ad Antiochenos*, ex qua quædam citat idem loc. laudat.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 86. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 3. ad vit. *Caii.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. art. 1. vol. 5. p. 267. item Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 59. b Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 3. not. 15. ad vit. *Tertull.* c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom 3. ad vit. *Alex.* *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* de Script. Eccl. c. 62.

laudat. item *aliam ad Origenem*, nbi Clementis & Pantæni tanquam ſibi familiarium meminit. Fragmentum ejus exhibet Euſebius lib. 6. c. 14. Scripſit eriam *literas* una cum Theoctiſto Cæſarienſi *ad Demetrium Alexandrinum*, quibus Origenem nondum ſacris ordinibus initiatum in eccleſia coram epiſcopis concionantem defendit. Fragmentum ejus exſtat apud Euſeb. lib. 6. c. 19. & plures alias, quæ N. E. Sixtus Senenſis Biblioth. lib. 4. p. 195. eumque ſecutus Uſſerius noſter Catal. MS. Script. Eccl. ad ann. 252. referunt Alexandrum noſtrum inter alia ingenii ſui monumenta commentarium in epiſtolam ad Galatas reliquiſſe, ex eoque fateri Hieronymum ſe nonnulla in ſuos Commentarios ſuper eandem epiſtolam derivaſſe. Verum id non dicit Hieronymus, ſed autores, quos conſuluerat recenſens, commemorat * Alexandrum quendam, quem *Veterem hæreticum* vocat. Quæ cenſura Alexandro noſtro, homini maxime Catholico, nullo modo congruere poteſt.

* Procem in Galat. c. 9. p. 178.

215. [a] AGRIPPINUS gente forſan Afer, epiſcopus Carthaginenſis, circa annum 215. claruiſſe dicitur. Orta eſt ejus tempore de baptiſmo hæreticorum controverſia, quem nullum & invalidum eſſe cenſuit magna eccleſiæ Africanæ pars; ac proinde hæreticos ad eccleſiam Catholicam redeuntes, novo baptiſmo eſſe initiandos. Agrippinus igitur convocatis omnibus pene Africæ & Numidiæ epiſcopis, numero 70. hanc cauſam ſedulo excuſſit, & *librato Concilii communis examine* firmavit. *Quorum ſententiam*, inquit Cyprianus, *& religioſam & legitimam*, & *ſalutarem, Fidei & Eccleſiæ Catholicæ congruentem, nos etiam ſecuti ſumus.* Agunt hac de re, Cyprianus ad Quintum *de Hæret. Baptiz.* Epiſt. 71. p. 120. Auguſt. *de Baptiſm.* contra *Donat.* lib. 2. cap. 8. tom. 7. col. 397. Vinc. Lerin *adverſ. Hæreſ.* cap. 9. Habita eſt hæc ſynodus, juxta communem etiam recentiorum chonologorum ſententiam, anno 215. Quod parum mihi probabile videtur; præſertim cum diſerte dicit Cyprianus *, *multi jam anni, & longa ætas, ex quo ſub Agrippino bonæ memoriæ viro, convenientes in unum epiſcopi plurimi hoc ſtatuerint.* Quæ verba pluſquam 30. aut 40. annorum ſpatium neceſſario deſignant. Scio Auguſtinnm aliter ſentire, & non longum temporis ſpatium inter Agrippinnm & Cyprianum facere. Verum Cypriano utpote longe antiquiori, & in prædeceſſorum ſuorum rebus accuratius verſato, potius adhærendnm eſt. Agrippinum igitur cum ſua ſynodo ad inclinantem ſuperioris ſæculi partem removendum eſſe cenſeo. Scripſiſſe Agrippinum in cauſa baptiſmi hæreticorum colligi poteſt ex Auguſtini verbis Epiſt. 48. ad *Vincent.* tom. 2. col. 183. *Noli ergo frater contra Divina tam multa, tam clara, tam indubitata teſtimonia colligere velle calumnias ex epiſcoporum ſcriptis, ſive noſtrorum, ſicut Hilarii, ſive antequam pars Donati ſepararetur, ipſius unitatis, ſicut Cypriani & Agrippini.* Quæ verba non tam de ſynodicis ſub Agrippino decretis, quam de propriis ipſius ſcriptis intelligenda ſunt.

* Ad Jubaian. ep. 71. p. 122.

[b] M. MINUCIUS FÆLIX, gente ut veriſimile eſt, Afer, non ignobilem inter Romanos Cauſidicos locum tenuit, doctrina tamen ac pietate Chriſtiana ipſe longe nobilior. De ætare ejus qua vixit, nil habeo, quod pro certo affirmare auſim: ſi tamen in re obſcura, dubiaque hariolari liceat, conjiciam illum, utpote Tertulliano ſnpparem, Cypriano antiquiorem, circa annum 220. claruiſſe. Scripſit Romæ *libellum*, pro octavo Arnobii libro aliquot retro ſæculis falſo habitum, *Dialogum*, inqnam, illum inſignem, *Octavium* dictum, inter Cæcilium Natalem, Gentilem acerrimum, accuſatorem, & Octavium Januarium, acutum Chriſtianorum vindicem ac patronum; quos inter medius ſedet bonus arbiter, Minucius Fælix. In quo ſane libello totum Gentilium cultum, Deorumque proſapiam non minus erudite quam venuſte & ingenioſe convellit, & Chriſtianos eorumque ſacra ab omnibus Cæcilii calumniis atqne objectionibus eleganter & nervoſe vindicat. Tandem manns dans Cæcilius gloriatnr ſe quidem ab Octavio victum, de errore tamen triumphaſſe. Atque hic ſane liber ſatis declarat, inquit Lactantius *, quam idoneus veritatis aſſertor eſſe potuiſſet, ſi ſe totum ad id ſtudium contuliſſet. [c] Exſtat in Bibliothec. PP. tom. 3. & ad calcem Arnobii in primis ejnſce Patris editionibus. Minucio primus vindicavit, ac ſub ejus nomine edidit Franciſcus Baldvinus, *Heidelbergæ* 1560. Deinde Fulvius Urſinus idem præſtitiſſe videri volens, diſſimulato Baldvini præjudicio edidit *Romæ* 1583. hos ſecuti ſunt Voverius *Baſil.* 1603. *Elmenhorſtius Hamburg.* 1612. f. Heraldns *Pariſ.* 1613. 4°. Rigaltius *Pariſ.* 1643. ad calcem Arnobii, & deinde ibid. 1666. ad calcem Cypriani cum notis & Baldvini prolegomenis. Ouzelins deinde a ſeipſo recenſitum, & fuſiſſimis variorum commentariis illuſtratum edidit *Lugd. Bat.* 1652. 4°. Prodiit demum una

220.

* Inſtit. l. 5. c. 1.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 79. b Conf. *Nour.* in App. ad Bibl PP. tom. 2. diſſ. 1. *Tillemont.* vol. 3. ad vit. *Minucii.* *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 92. *Fabr* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 58. c Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. tom. 2. diſſert. 1. c. 2. art 3, 4. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. art. 4. p. 728. & vol. 3. l. 4. c. 3. p. 371. item de Verit. Chriſt. Relig. c. 5. §. 3. p. 215. item Bibl. Med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 468. ſeq.

Sæc. III ab an. C. cum variorum notis *Lugd. Bat.* 1672. Tandem elegantiſſimum hunc recenſuit, notis ſuis aliorumque fere omnium illuſtravit Chriſtoph. Cellarius *Halæ* 1699. 8°. qui & comitem, eodem modo illuſtratum, Cyprianum *de Idolorum vanitate*, addidit. Exſtitiſſe ſuo ævo ſub Minucii nomine *librum de Fato* vel *contra Mathematicos* prodit Hieronymus *, quem licet diſerti hominis opus fuiſſe agnoſcat, a Minucii tamen ſtylo diſcrepaſſe cenſet. N. E.

* De ſcript. c. 58.

220. a HIPPOLYTUS, Irenæi diſcipulus erat, teſte Photio *. Genere erat proculdubio Arabs, patriam habuit optimarum artium & diſciplinarum cultricem, divinarum, humanarumque literarum ſcientia olim florentiſſimam. Priuſquam ad antiquiſſimi hujus, totoque Oriente pariter ac occidente celeberrimi, Patris ſcripta deſcendamus, tria nobis breviter excutienda ſunt. 1. Locus in quo ſedebat, 2. Tempus quo vixerit, 3. Idemne fuerit cum Hippolito martyre Romano, cujus meminit Prudentius. 1. Sedem quod attinet, eo diligentius inveſtiganda eſt, quod * Hieronymus ſe neſciviſſe fateatur, cujuſnam urbis epiſcopus fuit. Nondum igitur nata de epiſcopatu ejus Portuenſi prope Romam, traditio. Epiſcopum fuiſſe inter omnes convenit, cujuſnam vero urbis nondum conſtat. Id Euſebium quidem, & poſt eum Hieronymum fugiſſe videtur. Sic enim ille *: Βηρύλλος ἦν ἐπίσκοπος τῶν κατὰ τὴν Βόστραν Ἀράβων. Ὡσαύτως δὲ καὶ Ἱππόλυτος ἑτέρας πυ καὶ αὐτὸς προεστὼς ἐπίσκοπ☉. Iſte autem ſic habet *: *Hippolytus cujuſdam eccleſiæ epiſcopus (nomen quippe urbis ſcire non potui.* Hinc nata ſequioris ſæculi ſcriptoribus aut conjectandi aut fabulandi materia. Zonaras * & Nicephorus †, una cum recentioribus fere omnibus eum portus Romani epiſcopum eſſe volunt. Germanus CP. *, & Leontius Byzantinus † Romæ epiſcopum fuiſſe innuunt. Oſtienſem epiſcopum appellant Centuriatores Magdeburgenſes *. Gelaſius † denique epiſcopum metropolis Arabiæ fuiſſe ſcribit. Et hoc quidem nos propius ad fontem manuducere videtur. Ut cum Cl. Moynio * merito concludere poſſumus, Hippolytum *Portus Romani*, emporii in Arabia celeberrimi, Adenæ etiam dicti, & a Romanis mercatoribus admodum frequentati epiſcopum fuiſſe. Verum hæc paulo clarius & explicatius exponenda ſunt. Aden urbs erat ad Mare rubrum ſita, alto monte circumdata, qui in mare lingula procurrit, & utrinque fluctibus in ſinus reductis alluitur, ita ut Peninſula fiat: civitas emporetica, portu utriuſque maris celebris, unde naves in Sindam, Indiam, &c. ſolvere, & merces inde revehere ſolent, teſte geographo * Nubienſi. Floret etiamnum ſplendidis ædificiis, frequenti mercatura, negotiatorum ex Æthiopia, India, & Perſide concurſu nobilis & opulenta, prout eam prolixe deſcribit Oſorius *de reb. Emanuel.* lib. 9. fol. 250. Sed cum veteribus nobis jam res eſt, Adanam urbem fuiſſe, in mediterranea Fœlicis Arabiæ parte, ex Uranii Arabicorum lib. 3. oſtendit Stephanus *. Meminit & Plinius inſulæ *Sadani*, in ſinu Arabico; ubi *Adanum* legendum eſſe recte contendunt Salmaſius * & Voſſius †. Hinc νῆσος Ἀδάνη apud Ptolemæum, qui & lib. 6. cap. 7. τῆς Ἀραβίας Ἐμπόριον in Homeritarum regione memorat; ubi in margine notatur, *Aden aliis vocari.* Scriptoribus Græcis τὸ Ῥωμαϊκὸν Ἐμπόριον, ſive *Portus Romanus* dicitur, ad exteriorem Oceanum vergens, ob ſitus commoditatem, & variam mercimoniorum copiam non orientalibus modo, ſed & Romani orbis incolis maxime frequentatus. Huc enim cuncti qui ex Romanorum ditione veniunt, appellere ſolebant, ut diſerte nos docet Philoſtorgius, lib. 3. c. 4. Neque id Conſtantii modo ætate, ſed & retroactis ſæculis factum eſt. Quippe Athenodorus philoſophus, Strabonis in peregrinando ſocius, in patriam reverſus, cum admiratione narrare ſolebat, multos ſe Romanos, alioſque peregrinos in ſinu Arabico inveniſſe, teſte Strabone, lib. 16. pag. 779. In hac urbe quin ſedem ſuam habuerit Hippolytus, *Portus Romani* epiſcopus, nulli dubitamus. Unde ipſum *Arabiæ Metropolis* epiſcopum fuiſſe ſcribit Gelaſius * Papa. Certe in Arabia epiſcopum fuiſſe, non obſcure innuunt ipſius Euſebii † verba, ſi recte perpendantur, ubi de Beryllo & Hippolyto agit. Ἐπίσκοπος δὲ οὗτος ἦν (Βήρυλλος) κατὰ Βόστραν Ἀράβων. Ὡσαύτως δὲ καὶ Ἱππόλυτος, ἑτέρας πυ καὶ αὐτὸς προεστὼς ἐκκλησίας. *Beryllus, Boſtrorum in Arabia epiſcopus erat; ſimiliter & ipſe Hippolytus alterius cujuſdam* (in eadem nempe Arabia) *eccleſiæ epiſcopus.* Ex hoc *Portu Romano* nata eſt vulgaris fabula, Hippolytum *Portus Romani* ad oſtia Tyburis, decimo ſexto ab urbe lapide, epiſcopum fuiſſe. Unde *Portuenſis* & *Oſtienſis* vulgo audit. Relicta Arabia, (qua occaſione incertum eſt) Romam veniſſe lubens fateor, eamque doctrina pariter ac ſanguine ſuo nobilitaſſe non nego. Hinc forſan *Romanus*, & *Romanorum* epiſcopus Scriptoribus Græcis, pariter ac Latinis, non raro dictus. Quid quod ſæculo jam ſexto Leontius *, dum Patres Ante-Nicænos recenſet Clementem & Hippolytum Ῥώμης ἐπισκόπους expreſſe vocat. Quin ſi aliunde deficerent argumenta, Hippolytum ibi Lares fixiſſe & martyrium ſub-

* Cod. 121.
* De ſcript. c. 61.
* L. 6. c. 22.
* De ſcript. c. 61.
* An tom. 2.
† Hiſt. Eccl. l. 4. c. 31.
* Theor. Eccl. Auct. t. 2.
† Act. 3. de Sectis.
* Cent. 3. c. 10.
† Adverſ. Eutych.
* Proleg. ad var. ſacra.

Sæc. III. ab an. C.
* Clim. 1. part. 6. p. m. 25.
* In voc. Ἀδάν.
* Excerpt. Plin. pag. 1264.
† In Pomp. Mel. lib. 3. c. 9. p. 301.
* Lib. de duab. Chr. nat. adverſ. Eutych.
† L. 6. c. 20. p. 222.
* De Sect. Act. 3. p. 493.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 3. ad vit. *Hippol.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 25. vol. 5. p. 203. ſeq. item Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 61. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 87. ſeq. *Oudin* tom. 1. p. 221. ſeq.

iiſſe,

iiſſe, abunde ſatis fidem faceret marmorea illius cathedra in agro Verano, non procul ab æde S. Laurentii ad urbem, ſuperiori ſæculo effoſſa. Ubi etiam cœmeterium erat B. Hippolyti juxta S. Laurentium, a primis temporibus eo loci conditum, quod vetuſtate collapſum, inſtauravit Hadrianus Papa, uti teſtis eſt libri pontificalis auctor * in Vit. Hadrian. I. 2. Agendum jam de tempore quo claruit Hippolytus. Et ipſum quidem ad Alexandri Mammææ imperium, qui regnare cœpit anno 222. communiter referunt veteres, Euſebius, Hieronymus, Syncellus, alii; ad Alexandri annum 6. Chriſti 228. Euſebius in Chronico. Irenæi, qui vergente ad exitum ſuperiore ſæculo, mortuus eſt, diſcipulum facit Photius, tum in bibliotheca cod. 121. tum tractatu ἀνεκδότῳ adverſus Latinos, *de proceſſione Spiritus Sancti*; vetuſtiorem alii. Hinc Ἱππόλυτος ὁ παλαιὸς, καὶ ἀποστόλοις αὐτοῖς γνώριμος dictus Cyrillo * Scythopolitano, & qui Cyrillo antiquior erat, Palladio †. Quod laxiori quidem ſenſu, de ſucceſſione apoſtolica, eaque ſecunda, tertiave, intelligendum eſt. Ipſe Cyclum ſuum Paſchalem ad primum Alexandri annum perduxit, quouſque vero vitam protelarit, non conſtat. Non moror viros, cætera eruditos, qui illum anno 235. Alexandri ultimo, vel Maximini primo, vitam martyrio conſummaſſe volunt. Quod gratis quidem dictum eſt, nullo antiquitatis teſtimonio nixum. Euſebius quippe & Hieronymus, qui ſoli ex vetuſtioribus meminerunt, illum vixiſſe quidem & ſcripſiſſe ſub Alexandro, non martyrium ſubiiſſe, tradunt. Nec deſunt qui vitam ejus longe diutius producunt. Nobis ſufficit, ipſum imperante Alexandro floruiſſe, Clementis Alexandrini, Origenis, & Berylli Boſtreni familiarem. 3. Inquirendum denique, idemne fuerit noſter cum Hippolito martyre Romano, cujus meminit Prudentius, cujuſque paſſionem, monumentum, & æediculam ex ſolido argento cineres ejus continentem, altari ſuperimpoſitam, in Catacumbis Romanis vidit, atque eleganter, ut ſolet, deſcripſit περὶ Στεφ. Hym. 11. pag. 516. Fuerat antea ſecta Novatianus, ſed ad fidem catholicam rediit, proque ea ſtrenue militavit, & docendi munere, ſumma cum laude, magnoque fructu functus eſt, donec efflagitantibus Romanis, ad judicis tribunal rapitur, damnatuſque, ut equis indomitis diſcerperetur. Quod & factum eſt; pioque hoc voto beatam animam exhalavit.

Ultima vox audita ſenis venerabilis hæc eſt:
Hi rapiant artus, tu rape Chriſte animam.

Tres Hippolytos, martyrio hoc ſæculo illuſtres, nobis exhibet martyrologium Romanum; Hippolytum Presbyterum Antiochenum circa annum 255. Januar. 30. Hippolytum militem Romanum circa annum 261. Auguſt. 13. Et epiſcopum Portuenſem, Auguſt. 22. De quibus diſtincte agit Baronius, tum in annalibus, tum in ſuis ad martyrologium notis. Alii aliter ſentiunt, & Prudentium ex tribus Hippolytis unicum conflaſſe volunt. In his eſt Theod. Ruinartus, qui *Acta primorum Martyrum ſincera & ſelecta* (uti præ ſe fert) nuper evulgavit, nec alium agnoſcit * Hippolytum Prudentianum, præter Portuenſem, martyrum celeberrimum, cui omnia quæ a Prudentio referuntur, optime competere contendit. Quo minus in hanc ſententiam deſcenderim, duo præcipue me retrahunt: primo, quod Hippolytus Prudentianus, Presbyter ſolummodo dicatur, nuſquam epiſcopus; niſi forſan per Presbyterum, non alium, quam ætate ſeniorem, deſignat, ut poſtea Hippolytum diſerte *ſeniorem* vocat. Certe non deſunt quæ ipſum epiſcopum fuiſſe, innuere videntur. Qualia ſunt, quod exclamarent Romani,

Ipſum Chriſticolis eſſe caput populis;

hoc ſublato, omnes Romanos Diis ſuis ſe ſponte ſubmiſſuros. Alibi vocatur *venerandus Sacerdos*, *ſanctus Magiſter*, gregis & ovilis Chriſti *Paſtor ſedulus*, & alia quædam, quæ vix ulli quam epiſcopo, hoc ſaltem ſæculo, congruebant. 2. Temporum rationes, hac in re, haud bene conveniunt. Cum enim Hippolytus Irenæi fuerat diſcipulus; quo tempore vigeſimum ſaltem ætatis annum attigiſſe cenſendus eſt, Irenæus vero pro rationibus Dodwellianis, anno circiter 190. diem obierit; cum non niſi anno 251. in ſchiſma eruperit Novatus, quo recens emergente, vix hac labe ſtatim infectus ſit Hippolytus (immo diu ante martyrium id contigiſſe innuere videtur Prudentius,

——— *Qui quondam ſchiſma Novati,*
Presbyter attigerat) ———

cum denique Hippolytum, non mox ſchiſma illud deſeruiſſe veriſimile ſit, & renunciatione jam facta, diu apud Romanos, docendi munere functum eſſe, fieri non potuit, quin centenario longe major ſit oportet, cum martyrium pateretur. Perpendat æquus rerum æſtimator, & pro ſuo arbitratu ſtatuat. Quicquid ſit, Hippolytus, de quo agimus, Origene familiariſſime utebatur, eumque imitatus, eoque ſæpius præſente, homilias ad populum habuit, tantaque admiratione (narrante Photio *) Origenis ſermones ſuſcepit, ut ad divinam ſcripturam commentario illuſtrandam hortando impulerit: additis ſuo ſumptu ſeptem notariis qui dictata celeriter acciperent, totidemque librariis, qui accurate deſcriberent. Ac proinde opus quodvis ab Origene

* Conc. t. 6. col. 1750.

* Vit. Euth. c. 109. ap. Cotelet. Monum. t. 2. p. 297. & Vit. Sab. t. 3. p. 354.

† Hist. Laus. cap. 148. p. 1049.

* Pag. 155

* Loc. cit.

Sæc. III. ab an. C. elaboratum ſine remiſſione exigere ſolebat, *ἱεροδιάκονος* idcirco ab Origene dictus. Narrationi huic calculum apponere videtur Hieronymus *. Uterque tamen palam lapſus, dum quod Ambroſio proprium erat, Hippolyto attribuunt.

* De ſcript. c. 61.

SCRIPTA.

Ut Hippolyti ſcripta facilius diſcernamus, certius judicemus, ante omnia monendus eſt lector, repertam fuiſſe prope Romam ſæculo 17°. marmoream Hippolyti cathedram, canonem ejus paſchalem continentem. In margine dextri laterculi plurima ipſius Hippolyti ſcripta recenſentur, quorum notitiam alibi fruſtra quæras. Nobile hoc antiquitatis eccleſiaſticæ monumentum in agro Verano non procul ab æde D. Laurentii extra muros urbis Romæ anno 1551. erutum eſt, & bibliothecæ Vaticanæ illatum, a Joſepho Scaligero * cum notis Græce editum, a Grutero † in corpus inſcriptionum antiquarum relatum, poſtremo Latine redditum, commentario illuſtratum Ægidius Bucherius * divulgavit. Nos Hippolyti ſcriptorum indiculum dextri laterculi margini annexum, eo quod materiæ præ manibus verſatæ lucem plurimam affundat, reique literariæ locupletandæ inſerviat, hic loci apponere (qualis apud Gruterum habetur) non gravabimur, quod lectori non ingratum fore arbitramur. Sæc. III. ab an. C.

* Lib. de Emendat. temp.
† Fol. 140, 141.
* commentar. in Vict. Can. Paſch. c. 15.

ΙΟΥC
ΝΙΑC
ΑΛΜΟΥC
ΙΤC TRIMΥΘΟΝ
Α ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΚΑΤΑ Ιω
ΑΝΗΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟ
ΚΑΛΥΨΕωC
ΠΕΡΙ ΧΑΡΙCΜΑΤωΝ
ΑΠΟCΤΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟ
CIC
ΧΡΟΝΙΚωΝ
ΠΡΟC ΕΛΛΗΝΑC
ΚΑΙ ΠΡΟC ΠΑΤωΝΑ
Η ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΟC
ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟC ΠΡΟC CΕ
ΒΗΡΕΙΝΑΝ
ΑΠΟΔΕΙΞΙC ΧΡΟΝωΝ
ΤΟΥ ΠΑCΧΑ
ΚΑΤΑ ΕΝ Τω ΠΙΝΑΚΙ
ωΔΑΙCΠΑCΑC ΤΑC ΓΡΑ
ΦΑC
ΠΕΡΙ ΘΥ ΚΑΙ CΑΡΚΟC
ΑΝΑCΤΑCΕωC
ΠΕΡΙ ΤΑΓΑΘΟΥ ΚΑΙ
ΠΟΘΕΝ ΤΟ ΚΑΚΟΝ

Laterculi iſtius dexter angulus abruptus quinque priores lineas truncaverat.

Exemplar inſcriptionis Gruterianum ubique *κατὰ πόδας* ſecuri ſumus. Hinc in voce ΤΡΙΜΥΘΟΝ R. pro P ponitur, in voce ΙωΑΝΗΝ deſideratur litera N. ſemel, in voce ΠΑΤωΝΑ deeſt Λ. in pleriſque ω minuſcula forma exprimitur, & plurimæ paſſim voces in unam coeunt.

Hactenus marmoreæ cathedræ inſcriptio, cujus explicationem cum fuſiſſime proſecutus ſit Doctiſſ. Moynius, tribus quaſi verbis expediemus.

In ea duæ priores lineæ maxima parte mutilatæ, non niſi conjecturis locum præbent. ΙΟΥC & ΝΙΑC reliquias eſſe vocum ΨΑΛΜΟΥC, ΜΕΤΑΝΟΙΑC opinatur Scaliger, & poſt eum Bucherius, qui Latinæ indiculi verſionis ſuæ fronti appoſuit, In Psalmos poenitentiales. Cum vero opus Hippolyti in Pſalmos poſtea ſequatur, & in inſcriptione non ΝΟΙΑC ſed ΝΙΑC habeatur, & Pſalmorum adhuc pœnitentialium memoria plane ſit heſterna, omnino rejicienda eſt iſta conjectura. Suſpicatur Cl. Moynius ΙΟΥC & ΝΙΑC reliquias eſſe vocum *εἰς ἀποστολάς* & *περὶ κοσμογονίας* vel *ζωογονίας*, quæ

Sæc. III. ab an. CC. quæ deſignent Hippolyti lucubrationes εἰς τὰ μετὰ τὴν ἑξαήμερον, & εἰς τὴν ἑξαήμερον, quales ab eo ſcriptos fuiſſe teſtantur Euſebius*, & Hieronymus*: licet iſte de commentariis in Exodum & Geneſin eos libros intelligi velit. Sed in re tam obſcura ſatius eſt aſſenſum inhibere, quam conjecturis audacter nimis indulgere.

* L. 6. c. 21.
* De ſcript. c. 61.

ΑΛΜΟΥϹ] Sunt proculdubio ultimæ ſyllabæ vocis ΨΑΛΜΟΥϹ, in quos *Commentarios* ſcripſit Hippolytus, teſte Hieronymo. Ex iis multa habet Catena in Pſalmos, quæ codice MS. aſſervatur in bibliotheca Medicea, cujus meminit Moynius Prolegom. ad Var. Sacr. Fragmenta bina exinde etiam exhibet Theodoritus Inconfuſ. Dial. 2. tom. 4. pag. 89, 90. Primum ex commentariis in Pſalmum 2. Secundum ex Comm. in Pſalmum 23. Ex Præfat. in Pſalmos fragmentum dabit Al. Morus Not. in N. T. p. 167.

ΙΓΑϹΤΡΙΜΥΘΟΝ] Vox ἐγγαστρίμυθον aliquantulum deformata. Scripſit* enim Hippolytus *de Saul & Pythoniſſa*.

* Hieron. loc. cit.

Α ΥΠΕΡ, &c.] Α (forſan legendum τὰ) ὑπὲρ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου καὶ ἀποκαλύψεως, opus ejus in Apocalypſin memorat Hieronymus.

ΠΕΡΙ ΧΑΡΙϹΜΑΤΩΝ] Operis hujuſce titulus proculdubio deſumptus ex 1 Cor. XII.

ΑΠΟϹΤΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟϹΙϹ] Eadem credi poteſt cum Διδασκαλίᾳ ejus, cujus crebra fit mentio in codicibus MSS. Conſtitutionum Apoſtolicarum, quæ ex Hippolyti pariter ac aliorum patrum Διδασκαλίαις contextæ ſunt. Διδασκαλίαν Ἱππολύτου in codice MS. bibliothecæ Oxonienſis latere, ac maximam partem libri octavi Conſtitutionum Apoſtolicarum excerptis illius conſtare teſtatur Cl. Pearſonus*. Hanc ex codice MS. eruit, & cum reliquis Hippolyti operibus propediem editurus eſt Johan. Mill S.T.D. Aulæ Edmundianæ apud Oxonienſes Principalis, a quo certiora de Hippolyto ejuſque ſcriptis expectamus.

* Vindic. Ignat. part. 1. p. 60, 62.

ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΠΡΟϹ ΕΛΛΗΝΑϹ] *Chronicon ad Gentes.* Nec enim inſolitum erat ejuſce ævi ſcriptoribus eccleſiaſticis rerum geſtarum chronologias texendo ementitam Gentilium Deorum & heroum antiqnitatem refutare. Hippolytum certe noſtrum rei chronologicæ fuiſſe peritiſſimum demonſtrat opus ejus paſchale.

[a]ΠΡΟϹ ΠΛΑΤΩΝΑ, ἢ καὶ περὶ τοῦ παντός] *Contra Platonem, ſive de Univerſo.* Ampliſſimum hujus libelli fragmentum ſibi ex Italia miſſum Gr. Lat. edidit D. Hæſchelius notis ad Photium p. 9. iſthoc titulo Ἰωσήπου ἐκ τοῦ πρὸς Ἕλληνας λόγου τοῦ ἐπιγεγραμμένου κατὰ Πλάτωνα περὶ τῆς τοῦ παντὸς αἰτίας. Verum Joſepho abjudicat ipſe Hæſchelius. Et cum in Epigraphe dicatur λόγος πρὸς Ἕλληνας, non male forſan conjici queat ſuperiora laterculi verba cum hoc ſcripto conjungi debere. Revera exſtitit olim (teſte Photio*) ſub Joſephi nomine Opus περὶ τοῦ παντός, ſeu *de Univerſi cauſa*, vel *natura*, ut varie inſcribitur, in cujus tamen calce annotatum invenit Photius, non eſſe Joſephi, ſed Caii Presbyteri. Alii id Juſtino Martyri, nonnulli Irenæo aſcripſerunt. Diviſum erat opus in duos libellos, quibus autor ſecum pugnare Platonem oſtendit; de Animæ quoque Materia & reſurrectione Alcinoum ut falſo ac abſurde differentem reprehendit: ſuas vero de his Theſibus opiniones oppoſuit; docuitque Judæorum nationem eſſe Græcis longe antiquiorem. Brevem quandam Periodum ex eo citat Photius loc. cit. Utcunque autem de vero hujus operis autore inter antiquos non convenit, Neoterici fere omnes indiculi hujuſce autoritate, ſtylo, & argumentationis genere, aliiſque adhuc argumentis freti, Hippolyto id adjudicant; & in his noviſſimus Steph. Moynius, qui Latina verſione inſtructum fragmentum ejus ab Hæſchelio olim editum recudi fecit inter varia ſacra *Lugd. Bat.* 1685.

Sæc. III. ab an. CC.

* Cod. 48.

ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟϹ πρὸς Σευήρειναν] Legendum cenſet Moynius πρὸς Σευήραν αὐ. *ad Severam Auguſtam*, non improbabili ſane conjectura. Scripſit forſan Hippolytus epiſtolam προτρεπτικὴν ad Severam Philippi Imp. uxorem, quam Origenem etiam literis compellaſſe ſcribit Euſebius*. Sin Hippolyti ætatem eouſque protrahere durius videatur, ad Alexandri Severi ſororem, aut ex ejus familia aliquam epiſtola hæc non male referri poteſt. Certe πρὸς βασιλίδα τινὰ epiſtolam ſcripſiſſe Hippolytum diſerte teſtatur Theodoritus, & ex ea fragmenta bina adducit Dial. 3. alterumque Dialog. 2.

* L. 6. c. 36.

ΑΠΟΔΕΙΞΙϹ χρόνων τοῦ πάσχα κατὰ τὰ ἐν πίνακι] Hic Canon paſchalis erat, marmoreæ ſtatuæ, de qua ſupra, inſcriptus, & apud Scaligerum, Gruterum, & Bucherium reperiendus. In hoc canone Hippolytus temporum ſeriem deſcribens in Imp. Alexandri anno primo (i.e.) an. Chr. 222. deſiit. Huic etiam operi Canonem paſchalem ἑκκαιδεκαετηρίδα, ab ejuſdem Imperatoris anno primo incipientem, inſeruit. Iſte *Canon* ſuperiori demum ſæculo, marmoreæ ſtatuæ ipſius, ut vi-

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 9. Art. 48. vol. 9. p. 388. *Hearnii* Collectan. *Oxon.* edita. 1720. in Append. num. 4.

detur,

detur, Hippolyti cathedræ inſidentis, Græce inſcriptus repertus eſt: literis ex utroque ſedis laterculo ſexdecim annorum circuitum, in dextro quartarum decimarum, in ſiniſtro dominicalium paſchalium Cyclum exhibentibus, utroſque annis 112. univerſim comprehenſos, qua annorum periodo ferias eaſdem in orbem redire credidit Hippolytus.

ΩΔΑΙΙC πίσεις τὰς γραφὰς] Inſolenti ſatis conjectura uſus Moynius legendum cenſet εἰς πίσεις τὰς αἱρέσεις. Iſta ſane ratione quidlibet ex quolibet nullo negotio exſculpi, & quadrata rotundis quam facillime permutari queant. Mallem hac in re inſcitiam meam profiteri, quam invita Minerva & refragante ratione novi aliquid comminiſci. ΣΧΟΛΙΑ ΕΙΣ πίσεις &c. legendum cenſet Sellerus noſter, vel forſan ΩΔΑΙ εἰς &c. poſteriori hac conjectura in eandem pene incidit ſententiam, quam infra habet Cl. Galeus.

ΠΕΡΙ ΘΕΟΥ ϗ σαρκὸς ἀναςάσεως.] Varia opuſcula ſcripſit Hippolytus, quæ huic titulo nonnihil accedunt. Si titulum enim biſariam ſecemus; περὶ Θεοῦ ϗ σαρκὸς Hippolyti libros vel de Deo trino & uno, & de Incarnatione, vel de Theologia & Incarnatione, hodie ſuperſtites; & ἀναςάσεως (ſubaudi περὶ) librum ejus de Reſurrectione ab Hieronymo memoratum deſignare poteſt. Sin potius unicum ſub his verbis latentem agnoſcamus titulum, opus aliquod contra hæreticos (quos omnes ſcripto confutaſſe Hippolytum tradit Hieronymus) eo notari a vero non abludit. Nulli enim fere non iſtius ævi hæretici circa divinam eſſentiam, & reſurrectionem carnis delirarunt.

ΠΕΡΙ τ' ἀγαθοῦ. ϗ πόθεν τὸ κακόν] Quæſtio ea ætate vexatiſſima, quamque eccleſiæ doctores plurimis commentariis tam contra Gentiles quam hæreticos editis illuſtrarunt. Ex illis philoſophi fere univerſi, ex his Marcionitæ, Cerdoniani, Hermogeniani, aliique quamplurimi diverſa boni & mali principia ſtatuerunt. Contra Marcionem ſcripſiſſe Hippolytum autor eſt Hieronymus. De quo libro iſte titulus non male forſan accipi poſſet. Hucuſque de Hippolytis ſcriptis in indiculo marmoreo repertis. Verum cum variæ variorum de re obſcura conjecturæ ſint, eandem inſcriptionem, prout ipſe eam diſtinxit & explicavit, pro humanitate ſua, Oxonia, ad me tranſmiſit, meliorum literarum ſtator, Edvardus Bernardus; in lectoris gratiam, hic apponam.

Ἀπόδειξις
Κατὰ Ἰουδαίους.
Περὶ κοσμογονίας (q)
Εἰς τοὺς Ψάλμους·
Εἰς τὴν ἐγγαςρίμυθον.
Ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ κατὰ Ἰωάννην
Εὐαγγελίου ϗ Ἀποκαλύψεως.
Περὶ Χαρισμάτων (a)
Ἀποςολικὴ παράδοσις.
Χρονικὸν (b)
Πρὸς Ἕλληνας
Καὶ πρὸς Πλάτωνα
Περὶ αἰτίας τοῦ παντός.
Προτρεπτικὸς πρὸς Σεβήρειναν.
Ἀπόδειξις χρόνων
Τοῦ Πάσχα
Κατὰ τὰ ἐν τῷ πίνακι (d)
Εἰς ἀπίσους (e) τὰς γραφάς.
Περὶ Χριςοῦ ϗ σαρκὸς
Ἀναςάσεως.
Περὶ τ' ἀγαθοῦ καὶ
Πόθεν τὸ κακόν.

(q) Aut περὶ κόσμου συντελείας.

(a) De donis, hoc eſt, muneribus & officiis eccleſiaſticis. Liber enim octavus Conſtitutionum Apoſtolicarum, Arabico huic epiſcopo debetur.

(b) Hoc exſtat in Caniſii collectaneis.

(d) Claudit enim latus alterum ſedentis Præſulis in ære antiquo tabula paſchatis valde elegans.

(e) Aut εἰς Δαυὶδ ϗ πίσεις τὰς γραφάς.

Cum vero in his jam verſemur; en alterius viri plane eruditiſſimi Th. Galei, in celebratiſſimi hujus marmoris inſcriptionem, conjecturas, τοῖς φιλαρχαίοις non ingratas futuras.

ΙΟΥC] Ἀπόδειξις πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. *Demonſtratio adverſus Judæos.* Edidit Poſſevinus. κατὰ τοὺς Ἰουδαίους longe aliud ſonat.

ΝΙΑC]

Sæc. III. ab an. CC. ΝΙΑΣ] Περὶ Ἡγεμονίας· *De Regimine.* Hebed-jeſu meminit in ſuo catalogo. Videant eruditi annon hoc ſit illud opus, quod Joſepho male attribuitur περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ. Certe inſcribebatur etiam περὶ ἡγεμονίας.

ΑΛΜΟΥΣ] Εἰς τοὺς ψαλμούς. *Exegeſis in Pſalmos.* Ejus hypotheſis apud me exſtat.

ΓΑΣΤΡΙΜΥΘΟΝ] Εἰς ἐγγαστρίμυθον. Meminit Hieronymus. De eodem argumento ſcripſit Methodius.

Α ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΗΝ] Haud dubie Ἀπολογία *pro Apocalypſi & Evangelio D. Joannis.* Agnoſcit Hebed-jeſu, & Hieronymus.

ΠΕΡΙ ΧΑΡΙΣΜΑΤΩΝ] Opus aliunde incognitum. Suſpicor partem fuiſſe Ἀποστολικῶν διατάξεων, quas Hippolytus ex Oriente Romam attulit, quæ etiam nunc exſtant: Syncellus in notis Scaligeri ad Euſebium p. 176. Hippolytum vocat Ἀπόστολον. Ego id ita accipio. Hippolytus, mittente Dionyſio Alexandrino, attulit Romam παραδόσεις Ἀποστολικάς. Vid. Euſeb. Hiſt. Eccl. lib. 6. c. 46. pag. 248.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ] Παραδόσεις Ἱππολύτου laudat Syncellus, ibid.

ΧΡΟΝΙΚΩΝ] Lege cum aliis *Chronicon*, quanquam & illud ferri poſſit. Meminit Petrus Alexandrinus in tractatu *de Paſchate*, quem edidit Petavius in *Uranologia*, & Nicephorus Chron. ſub Severo Imperatore.

ΠΡΟΣ] Ἕλληνας καὶ πρὸς Πλάτωνα, ἢ καὶ περὶ τοῦ παντὸς N. L.

ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ πρὸς Σεβήριναν] Forte Theodoritus meminit.

ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ χρόνων τοῦ πάσχα, κατὰ τὰ ἐν τῷ πίνακι vel πινακίῳ, Qui bene perpendit anonymi verba hæc apud Labbé *Bibl. MSS.* tom. 1. p. 305. *Ut autem aliter oſtendamus non tantum per tempora Regum, ſed etiam a quo Paſcha ſervatum eſt*, & quæ ibi ſequuntur (*Eſdras, Ezech. Joſias, Generatio Chriſti, Paſſio Chriſti*, &c. quæ quidem & in Pinace habentur) is facile videbit hoc ipſum opus Hippolyti deſignari; ſimul etiam Hippolytum iſtius operis *de Diviſionibus & Generationibus Gentium*, autorem fuiſſe; quod mihi (nondum inſpecta Cl. Dufreſnii præfatione ad Chron. paſchale) pridem videbatur probabile; immo pro certo nunc habeo. Syncellus: Ἰεχονίας, ὁ καὶ Ἰωακείμ, μῆνας γ. ἄλλοι δὲ ἔτη γ. ὡς καὶ ὁ ἱερὸς Ἱππόλυτος. Anonymus Labbæi p. 305. *Joachim annis* 3. &c. Adhuc; Syncellus Hippolyto tribuit ea quæ Eusebius ſcribit; ſub anno 12. Nebucodonoſoris p. 242. Ἐπιτ. χρόνων. Atqui eadem in anonymo Labbeano, paulo licet confuſius, occurrunt p. 304, 305. In aliis limbis hujus pinacis inſeruntur, *Geneſis Chriſti, Ezechias, Joſias, Exodus ſecundum Danielem, Eſdras ſec. Dan. & in Eremo, Ezechias ſecundum Dan. & Joſias, Paſſio Chriſti, Jeſus ſec. Dan. Exodus, in Deſerto, Eſdras.* Scaliger, inquit Bucherius, putat eſſe lectiones ſtatas, vagaſque ex utroque teſtamento, quarum erat uſus eo tempore, in eccleſia; immo Hippolytus per iſta vocabula deſignat tempora in quibus, ſecundum ejus rationes, paſcha olim celebrari contigerat. Primum paſcha ſervabatur in exitu Iſraelis ex Ægypto. Hoc denotatur voce *Exodus*. Secundum Joſhua celebrabat. Id vocabulum *Jeſus* oſtendit. Idem intelligitur per *Ezechias, Joſias, Eſdras.* Porro, *poſt Eſdram ſervatoris uſque generationem* (γένεσιν) *Chriſti poſt annos* 563. *paſcha fit. A generatione autem Chriſti poſt* 30. *annum cum paſſus eſt Dominus, paſcha celebrabatur. Ipſe enim erat juſtum paſcha*, &c. Cum igitur hæc omnia breviter in Pinace Hippolyti, latius in Labbeano anonymo, ſed concorditer utrobique ponantur, dubitari non poteſt, quin Hippolytus utriuſque ſcriptionis ſit autor. Quod autem additur in Pinace, *ſecundum Danielem*, per hoc opinor, poſſumus intelligere, Hippolytum in iſtis locis, rationes Danielis ſecutum eſſe. Is vero Daniel fuerit Apocryphus ille, quem Nicephorus C. P. commemorat, & ſub cujus nomine, multa olim circumferebantur. Sed hoc in dubio pono.

Sæc. III. ab an. C.

ΩΔΑΙ ΙΣ πάσας τὰς γραφὰς] Intelligo odas & carmina in omnes SS. ſcripturæ libros, quales multæ nunc exſtant Græce, præcipue in evangelia, & epiſtolas, & pſalmos.

ΠΕΡΙ ΘΥ καὶ σαρκὸς ἀναστάσεως] Quadratarius in hoc marmore multa peccavit. Quare forte non ΘΥ ſed Χριστοῦ legamus, nam *de laudibus D. noſtri*, & *de reſurrectione* opus Hippolyti ferebatur.

ΠΕΡΙ τ' ἀγαθοῦ, καὶ πόθεν τὸ κακόν] Unde malum? Philoſophi & Eccleſiaſtici multum diſputarunt. Videatur Methodius, & Maximus apud Hieron. *de Scriptoribus*. Obſervo eadem fere argumenta Diodorum Antiochenum, Methodium & Hippolytum tractaſſe. Illud addo, Hippolytum *conſignâſſe tempora Pontificum Romanorum.* Nota enim apud Bucherium *de Doct. Tempt.* iſta verba; *Quis, quot annis præfuit.* Eadem habes in anonymo Labbeano p. 309. Bibl. MSS. T. 1. *Nomina Epiſcoporum Romæ & quis quot annis*

Digitized by Google

Sæc. III. ab an. CC.

nis præfuit. Prior igitur pars iſtius laterculi fuit ab Hippolyto; ſed ex eo quod jam adduximus opere deſumpta. Hactenus Cl. Galeus, penes quem habentur Græce MSS. ſub Hippolyti nomine hæc opuſcula; *Oratio εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνεια.* Pr. Πάντα μὲν καλὰ καὶ καλὰ λίαν. *Argumentum*, ſive *hypotheſis in Pſalmos. Sermo de Antichriſto*, in quo habentur nonnulla, quæ etiam autor teſtament. 12. Patriarcharum profert ex libro Enoch, quædam itidem quæ apud Methodium legas. Cæterum nos in hac re digitum intendere contenti, nec conjecturis utcunque veriſimilibus nimium confiſi, reliqua Hippolyti opera, quorum indiculus non aperte meminit, ſubnectemus.

[a] *Oratio de Conſummatione Mundi & Antichriſto de ſecundo adventu*; quam tamen pene omnes in dubium revocant. Prodiit [b] Græce & Latine *Pariſ.* 1557. Exſtat etiam in Auctuar. Biblioth. PP. tom. 2. *Par.* 1624. Genuinum Hippolyti opus non eſſe pluribus probare nititur Rev. Uſſerius in Biblioth. Theol. MS. argumenta ſua his demum verbis claudens. *Apparet igitur tum ex ipſo Græcæ dictionis genere quod plerumque puerile eſt, tum ex rei veritate atque pondere libelli iſtius autorem hominem illiteratum fuiſſe atque indoctum.*

Demonſtratio de Antichriſto, & in Suſannam. Genuinus proculdubio Hippolyti fœtus, etſi tanto autore indignum, nulla tamen ratione reddita, judicet Du Pin. Hunc libellum Græce primus extulit Marq. Gudius Hamburgenſis eleganter plane excuſum *Pariſ.* 1661. 8°. Recudit cum notis Gr. Lat. Combefiſius in *Auct. Noviſſ.* Biblioth. PP. *Pariſ.* 1672.

Homilia de Deo Trino & Uno, & de Myſterio Incarnationis, contra hæreſin Noeti. Hippolyti noſtri non eſt; exſtat Lat. interprete & editore Ger. Voſſio in Append. ad Greg. Thaumat. *Mogunt.* 1604. & in Bibliothec. PP. tom. 3.

De Theologia & Incarnatione contra Beronem & Heliconem hæreticos. Excerpta exinde quædam edidit Gr. Lat. inter Anaſtaſii Bibliothecarii Collectanea Sirmondus *Pariſ.* 1620. 8°. [c] Quæ tamen a Moynio non uno nomine ſuſpecta habentur, & ipſi pariter ac Poſſevino & Caniſio Eutychianiſmum redolere videntur.

[d] *Demonſtratio adverſus Judæos*, quam Latine redditam primum Poſſevinus in Apparatu ſuo publicavit. Fidem ejus in dubium multi revocant. Græcum hujuſce tractatus exemplar penes Turrianum fuit.

De duodecim Apoſtolis, ubinam quiſque eorum prædicaverit, & conſummatus ſit, indiculus; Hippolyto juniori potius tribuendus. Exſtat Gr. Lat. apud Combef. Auctuar. *Pariſ.* 1648. tom. 2.

[e] Scripſit etiam Hippolytus (quæ non exſtant) varios *in Scripturam Commentarios*, ex quibus a veteribus memorantur, *in Geneſin* (ex hoc, ut videtur, eſt fragmentum illud bene longum de myſtica ſignificatione Iſaac, Rebecca, Eſau, quod profert Hieronymus epiſt. ad Damaſum Quæſt. 3. tom. 3. p. 56.) *in Exodum, in Cantica Canticorum*, (ex eo fragmenta tria exhibet Theodoritus Dial. 2. tom. 4. p. 88, 89.) *in Proverbia, in Eccleſiaſten, in Eſaiam*, (ex eo aliquid habet Theodoritus Dial. 1. tom. 4. p. 36.) *in Zachariam, in capita quædam Ezechielis, & in Danielem. Commentarium in Danielem* perlegerat Photius *, quodque in eo argueret, deprehendit. Sic enim ſcribit. *Cæterum quod Antichriſti adventum (quando etiam mundi hujus aſpectabilis interitus ſequetur) quem ne diſcipulis quidem rogantibus Dominus manifeſtavit, Hippolytus hic quingenteſimo poſt Chriſtum anno aſcribere auſus ſit, quaſi a prima mundi conſtitutione ſex millibus annorum tum decurſis ejus interitus inſtaret; hoc ſane calidioris, quam par ſit, animi eſt.* Ex hac in Danielem expoſitione, exſtat hodienum MSS. Græc. breve commentarium *in ſomnium Nebuchodonoſoris*, quod in codice quatuor majorum Prophetarum admodum vetuſto, ab annis minimum octingentis ſcripto, Romæ in bibliotheca Chigiana vidit Cl. Mabillonius. It. Ital. p. 94. Commentarios Hippolyti *in Cantica Canticorum* & *libros Solomonis* in bibliotheca Cæſarea hodienum aſſervari teſtatur Moynius, Proleg. in Var. Sacra. Quin & Catalogus bibliothecæ Scorialenſis a Barvoetio editus Hippolyti tractatum de Suſanna, & fragmentum de Daniele, plurimaque ex commentario ejus in Proverbia excerpta inibi exſtare præ ſe fert.

* Cod. 202.

Scripſit adhuc Hippolytus *de Laudibus Domini noſtri, de Reſurrectione.* Ex Hippolyti tractatu περὶ ἀναστάσεως καὶ ἀφθαρσίας excerptum habet Anaſtaſius Sinaita Ὁδηγ. cap. 23. p. 357. *Contra Marcionem*, & *Adverſus omnes Hæreſes* (uti habet Hieronymus) quæ numero erant 32. teſte Photio *, auſpicatus a Doſitheanis uſque ad Noetianos argumenti filo producto, ſingulos hæreticos refutavit, rationibus ut plurimum Irenæi magiſtri uſus, cujus argumentorum ſummam ſe colligentem libellum ſuum conſcripſiſſe ipſe * non diffitebatur. Gelaſius † iſtud opus citat ſub titulo *Memoriæ Hæreſeon.*

* Cod. 121.

* Ap. Phot. loc. cit.

† Lib. de duabus in Christo naturis.

Scripſit denique Hippolytus *Homilias* varias, ex quibus excerpta nonnulla exhibet

[a] Conf. *Walteri Hemingford.* Hiſt. ab *Hearn.* edit. præfat. p. 32. ſeq. [b] Typis regiis Par. 1556. edit. *Johan. Pico.* [c] Item *Caniſ.* in Lection. Antiq tom. 5. p. 153. edit. nov. tom. 1. p. 13. [d] Conf. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 2. §. 13. p. 61. [e] Conf. *Long.* Bibl. Sacr. p. 779.

Theo-

Sæc. III. ab an. C.C. Theodoritus in dialogis, nempe ex Homilia in illud, *Dominus paſcit me*, Dial. 1. p. 36. ex Hom. *in Helcanam & Annam*, ibid. & Dial. 2. p. 88. ex Hom. *de Diſtributione Talentorum*, Dial. 2. p. 88. ex Hom. *de duobus Latronibus*, Dial. 3. p. 156. Homiliam Hippolyti *in Sanctam Theophaniam*, una cum ejuſdem opuſculo *contra errorem Noeti*, & *Fragmento de Incarnatione*, quæ penes ſe habebat, edere conſtituerat Holſtenius, ſed morte præreptus propoſitum non abſolvit, teſte Moynio loc. cit.

Quotquot vero fuerint, quæ poſt ſe reliquit Hippolytus noſter, eruditionis & pietatis monumenta, certum eſt ex genuinis & indubitatis S. hujus Patris ſcriptis pancula hodie integra ſupereſſe. Fragmenta plura tum in catenis editis & alibi, tum in codicibus MSS. hinc inde deliteſcunt. Præter canonem paſchalem, ſcripſit opus integrum de *Paſchate*, (cui etiam canonem annexuit) quod in plures libros diviſum erat. Ex libro 1. fragmentum exhibet Chronici paſchalis ſive Alexandrini compilator *Præfat*. p. 6. Edit. Noviſſ. Aliud etiam ex libro *adverſus omnes hæreſes* habetur ibidem, quo de Chriſti paſchate agit. Fragmentum commentarii *in Canticum Canticorum* exhibet Anaſtaſius Sinaita *Quæſt*. 41. p. 334. Prolixius adhuc lectuque dignum *de libris Solomonis* Lambecius Comment. lib. 8. p. 390. ubi plura de hac re non inerudite congeſſit. *Expoſitionis in Danielem* fragmentum exſtat apud Anaſtaſ. *Quæſt*. 48. p. 350. *Expoſitio in Hiſtoriam Suſannæ* a Combefiſio edita ejuſdem operis pars eſſe videtur. Aliud ex ejuſdem expoſitionibus in dicta quædam S. Scripturæ habetur Biblioth. Vindob. *Cod. Theol.* 199. num. 1. ibid. *Cod. Hiſt.* 7. num. 2. fol. 3. Διατάξεις τῶν ἁγίων Ἀποστόλων διὰ Ἱππολύτου. Incipiunt ἅμα πάντων ὑπάρχοντες ἡμεῖς οἱ δώδεκα τοῦ κυρίου Ἀπόστολοι, τὰς δὲ τὰς θείας ὑμῖν ἐντελλόμεθα διατάξεις περὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ τύπου συμπαρόντος ἡμῖν, &c. Reſpiciunt *Conſtitutionum Apoſtolicarum* lib. 8. cap. 4, 16. &c. p. 457. & forſan nihil aliud ſunt, quam Διδασκαλία illa διὰ Ἱππολύτου, quæ in bibliotheca Bodleiana aſſervatur; ſuam quippe Διδαχὴν habuit Hippolytus, forſan non a ſe compoſitam, ſed ex vetuſtiorum, virorumque apoſtolicorum ſermonibus & traditionibus collectam; & quæ forſan non alia fuerit quam Παράδοσις illa Ἀποστολική, quam inter Hippolyti opera recenſet marmoreæ Cathedræ laterculus, cujus ſupra meminimus. Palladius Hiſt. Lauſiac. capp. 148, 149. pag. 1049. ex libro quodam Hippolyti, qui fuit familiaris Apoſtolorum, profert narrationem bene longam de Virgine Corinthiaca, quæ adverſus Judicis gentilis nequitias, pudicitiam & caſtitatem ſuam fartam tectam conſervavit, & quomodo mediante Magiſtriano, pio quodam adoleſcente, veſteſque cum eo commutando, ex communi proſtibulo, ad quod a judice amandata fuerat, illæſa evaſit. Ex quo vero Hippolyti libro, decerpta ſit hæc hiſtoria, Palladius non indicat. In bibliotheca Bodleiana Claſſ. 2. cod. 17. fol. 129. exſtant MSS. quæ ſequuntur. S. Hippolytus martyr in illud, *Sapientia ædificavit ſibi domum*. Quis ſit ſenſus illorum, Eccleſ. 2. 24. οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν ἐν ἀνθρώπῳ ὃ φάγεται καὶ πίεται, καὶ δείξει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀγαθὸν ἐν μόχθῳ αὐτοῦ. *De dimenſione Templi Solomonis*: Quomodo intelligenda ſint illa ἐπαινεῖται ὁ ἁμαρτωλὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ καὶ ὁ ἀδικῶν εὐλογεῖται. De quibus, utpote nondum viſis, ſententiam ferre non audeo. Vide Catal. MSS. Biblioth. Bodleian. Cod. 263. pag. 36. In catalogo homiliarum SS. Patrum quas edere conſtituit Lucas Holſtenius, erant Hippolyti epiſcopi in S. *Theophania* contra *hæreſin Noeti*. *De Incarnatione* fragmenta quædam referente *Lambecio* lib. 1. p. 3. Neque prætereundum eſt, quod Anonymi illius chronici partem ab Adam ad Alexandri Imp. annum 13. quam Caniſius & Labbeus ediderunt ſub titulo libri *De diviſionibus & generationibus Gentium*, quæque incipit *Liber generationis ab Adam*, &c. Julio Africano a doctioribus tributam, Hippolito noſtro pluribus adſcrere conatur illuſtris & eruditiſſimus Du Freſnius Præfat. *ad Chron. Paſchal.* num. 18. 25. Quam bene hanc cauſam egerit judicent alii; mihi notaſſe ſufficit.

Ex libro quodam Hippolyti τοῦ τῶν Ἀποστόλων γνωρίμου, de virgine quadam Chriſtiana narrationem excerptam exhibet Palladius Hiſt. Lauſiac. cap. 148.

Inter Chaldæos exſtare refert Hebedieſu Hippolyti *librum de Regimine*, *Expoſitionem in Danielem minorem & Suſannam*, necnon capita *adverſus Caium*, & *Apologiam pro Apocalypſi & Evangelio D. Joannis*.

De ſtylo ejus ſic Photius*, τὴν δὲ φράσιν σαφής ἐστι, καὶ ὑπόσεμνος, καὶ ἀπέριττος, εἰ καὶ πρὸς τὸν Ἀττικὸν οὐκ ἐπιστρέφεται λόγον. *Oratio ejus clara eſt, ac nonnihil gravis, minimeque redundans, etſi ad Atticum ſermonem non tendat*. Quod quidem in homine Arabe minime mirandum eſt. Addam denique, quod de quibuſdam Hippolyti operibus notat Nicephorus*, ea reprehenſione non caruiſſe, omnem vero ignorantiæ maculam martyrio ſuo deterſiſſe.[a] * Cod. 121. * Hiſt. Eccl. l. 4. c. 31.

[b] AMMONIUS, philoſophus Alexandrinus, eodem, quo Hippolytus, tempore 220.

[a] Hippolyti opera edidit *Joh. Albertus Fabr.* 2. vol. Fol. Hamb. 1716. 1718. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 26. § 11. vol. 4. p. 159. item Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 55. *Oudin.* tom. 1. p. 229. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 95. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 3. ad vit. *Ammon.*

ab ipſo Commodi imperio clarus habebatur, præcipue vero circa annum 220. Vitæ quidem inſtituto primum Bajulus, inde a ſaccis quibus frumenta circumferebat, *Saccas* dictus. His vero relictis, philoſophiæ ſe totum dedit; & philoſophorum omnium ſui temporis celeberrimus evaſit. Scholam Platonicam Alexandriæ aperuit, in qua regenda ἐνθουσιάσας πρὸς τὸ τῆς φιλοσοφίας ἀληθινόν, ut Hieroclis * de eo verbis utar, *dum æſtu quodam ad philoſophiæ veritatem raptus eſt*, rixoſas Platonicorum & Peripateticorum diſputatiunculas contempſit; veterumque Philoſophorum opinionibus perpurgatis, & reſectis quæ utrinque excreverant, nugis, in præcipuis quibuſque & maxime neceſſariis dogmatibus concordem eſſe Platonis & Ariſtotelis ſententiam demonſtravit: utramque ſectam reconciliavit, & a contentionibus liberam philoſophiam omnibus ſuis auditoribus tradidit. Unde & illum θεοδίδακτον appellari ſolitum prædicat Hierocles. Chriſtianus erat, Chriſtianis parentibus natus, atque ab eis educatus, ipſo fatente Porphyrio *, inſigni illo Chriſtianorum adverſario: cum vero illum a veri Numinis cultu ad Gentilium ritum tranſiiſſe dicit, ψεύδεται μὲν σαφῶς, inquit Euſebius *, *in eo manifeſtiſſime mentitus eſt*. Ammonius enim divinæ & Chriſtianæ philoſophiæ præcepta ad extremum uſque vitæ terminum integra atque immota retinuit, (mitto quæ de hac re habet Eutychius *, utpote nullius judicii & parum probatæ fidei ſcriptor) idque teſtantur, inquit, etiamnum lucubrationes viri illius, ob ea quæ reliquit ingenii monumenta celeberrimi. Obiit circa an. 230.

* De Provid. & Fat. Cod. 251. 214.

* Lib. 3. adv. Chriſtian. ap. Euſeb. l. 6. c. 19.

* Loc. cit.

* Annal. p. 132.

Scripſit Ammonius inter alia, *De Conſenſu Moſis & Jeſu*, opus elegans, quod non exſtat; & *Evangelicos Canones* excogitavit, quos poſtea ſequutus eſt Euſebius Cæſarienſis. Sic Hieronymus *. Qui tamen in eo lapſus videtur. Præterquam enim quod Caſſiodorus * Euſebio eos diſerte aſcribat, ipſe Euſebius in epiſtola ad Carpianum Canonibus præfixa ſe Canones iſtos occaſione Ammoniani *Monoteſſari* excogitaſſe teſtatur. Rectius forſan Victor Capuanus * qui ab Ammonio mirabili ſtudio repertos, & ab Euſebio deinde diligenter excultos fuiſſe Canones ſcribit. [a] Exſtat in Orthodoxogr. Tom. 2. & in bibliothecæ PP. ſingulis editionibus ſanctorum quatuor Evangeliorum *Harmonia* ab Ammonio conſarcinata, a Victore autem Capuano interprete Tatiano male inſcripta. In ea enim exhibentur Chriſti genealogiæ, quas a Tatiano amputatas fuiſſe produnt Euſebius * & Theodoritus *, quæque in Tatiani *Diateſſaro*, Ammonio falſo inſcripto, revera deſiderantur. Quid? quod ipſe Victor dubius aliquamdiu hæret, cui potius, Ammonio an Tatiano, aſcribat; & Zacharias Chryſopolitanus, qui ante annos quingentos Harmoniam iſtam commentariis illuſtraverit, Ammonio eam diſerte attribuat. Exſtat etiam (uti ſupra dictum eſt) Tatiani *Diateſſaron* ementitum Ammonii nomen præ ſe ferens. *Canones* vero *Harmoniæ* aut præmitti aut ſubjungi ſolent. Quidquid vero de Ammonii harmonia ſit, admodum probabile eſt genuinum Tatiani opus hodie non exſtare, & jamdudum periiſſe, ut in Tatiano obſervavimus. Alius longe a noſtro, utpote integro pene ſeculo antiquior, erat Ammonius ille Ægyptius Plutarchi Choeronenſis Præceptor; de quo ipſe Plutarchus lib. περὶ τοῦ [ει] τοῦ ἐν Δελφοῖς, pag. 385. Et Eunapius Procem. ad vit. Sophiſtarum p. 11.

* De Script. c. 55.

* Inſtit. divin. Script. c. 7.

* Præfat. ad Tatiani diateſſ.

* L. 4. c. 29.

* Hær. Fab. l. 1. c. 20.

[b] SEX. JUL. AFRICANUS, quem nonnulli Palæſtinum fuiſſe volunt, erat, teſte Suida *, a quo etiam *Sextus* vocatur, Lybia oriundus, atque exinde proculdubio *Africani* nomen traxit. Chronographus Chriſtianus inſignis, Origenis familiaris, claruit circa an. 220. immo diu antea ipſum collocat anonymus chronographus Græcus, quem MS. poſſedit Cl. Galæus, nempe ſub Ælio Pertinace, qui imperavit an. Chr. 193. ἐπὶ τούτου, inquit, ἦν Ἀφρικανὸς ὁ χρονογράφος. Certe an. 220. quo Africanum collocare ſolemus, grandævus eſſe videtur, cum Origenem filium vocat. Fama Heraclæ, Origenis diſcipuli, viri in philoſophia aliiſque Græcorum diſciplinis excellentis, excitatus, Alexandriam profectus eſt, ut in optimarum literarum ſtudiis promovendis ſe cum illo propius conjungeret. Lares vero præcipue fixit Nicopoli in Palæſtina, quæ antiquo nomine *Emmaus* dicebatur; in cujus gratiam anno 220. legationem ad Antoninum Heliogabalum ſuſcepit, ut mœnia dirutæ urbis inſtaurarentur: immo (ſi fides habenda ſit Hebedieſu * Metropolitæ Sobenſi) ejuſce civitatis epiſcopus fuit. Provecta jam ætate mortuus eſt circa an. 232. Scripta, quibus inclaruit, hæc fere ſunt. 220.

* In voce Ἀφρικ.

* Catalog. lib. Chald. c. 15. p. 18.

De Chronographia libri 5. ἐπ' ἀκριβὲς πεπονημένοι, inquit Euſebius, lib. 6. c. 31. *accuratiſſime compoſiti*, conciſa quidem methodo, ſed quæ nihil cognitu neceſſarium omiſit. Incœpit ab orbe condito, & ad Chriſti adventum chronologiam perduxit: magis vero ſuccincte commemoravit geſta jam inde a Chriſti ætate uſque ad Macrini Imp. tempora, in quibus deſiit, vel ut aliis placet, Heliogabali qui Macrino ſucceſſit, an-

a Conſ. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 29. p. 536. *Millii* Proleg. ad N. T. p. 63. b Conſ. *Fabr* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 32. Art. 3. p. 268. vol. 5. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 91. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom 3. ad vit. *African.* *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 63. *Long* Bibl. Sacra p. 809.

no

Sæc. III. ab an. C. no 3. Chriſti autem 221. de quo hæc * Photius, Ἐπισύντομος μὲν, ἀλλὰ μηδὲν τῶν ἀναγκαίων ἱστορηθῆναι παραλιμπάνων· *Conciſus vero eſt, nihil vero relinquit eorum, quæ memoratu digna ſunt.* Integrum pene hoc opus in priorem chronici ſui partem ſecure transfudit Euſebius, haud ulla Africani mentione facta: deperditis vero tum Africani tum Euſebii Græcis, nihil reſtat, niſi quod Georgius Syncellus in chronographia ſua conſervavit; ex qua, ut & ex Faſtis Siculis Joſ. Scaliger chronicon Euſebii græcum, mutilum ſatis & confuſum, conſarcinavit, quale in Theſauro temporum nobis exhibuit; in quo neque quæ ſint Africani, neque quæ Euſebii, neque denique quæ ſint Syncelli partes, quis vel divinando aſſequi poſſit. Quæ quidem in poſtrema Syncelli editione, quam Jacobus Goar Pariſinus adornavit, longe diſtinctius diſcriminantur. Meminerit interim lector breve Africani fragmentum de doxologiæ formula ex chronicorum libro quinto
* De Sp. S c. 29. a D. Baſilio * citari, & ex libro tertio fragmentum bene longum haberi apud Euſeb. Præparat. Evangel. lib. 10. c. 10. aliudque ex libro quinto apud eundem Demonſtrat. Evangel. lib. 8. p. 389. aliud libri 5. ex Euſebii Pamphili propheticis Eclogis (ubi plurima latent) deſcriptum Græce exhibere Lambecium Comment. de Biblioth. Vindob. lib. 1. p. 141. Aliud apud Hieron. in Dan. cap. 9. Aliud denique apud Damaſcen. Pa-
* De Hiſt. Lat. l. 3. c. 1. rall. lib. 2. c. 15. Suſpicatur Voſſius * primam partem collectaneorum chronologicorum (quæ in unum faſciculum redegit Gallus quidam Caroli M. σύγχρονος) non alium eſſe quam Africani noſtri chronographiam. Exſtat Latine is liber titulo *de Diviſionibus & Generationibus* Gentium, ap. Caniſ. Tom. 2. p. 579.[a] emendatior ap. Labb. Nov. Bibl. MSS. Tom. 1. p. 298. at in fine mutilus. *Narratio de iis quæ in Perſide contigerunt per Incarnationem Chriſti*, ex opere ejus chronographico deſumpta: habet hunc titulum & initium: Διήγησις Ἀφρικανοῦ περὶ τῶν ἐν Περσίδι γενομένων διὰ τῆς ἀνθρωπήσεως τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· Ἐκ Περσίδος ἐγνώσθη ἀπ' ἀρχῆς ὁ Χριστός· οὐδὲν γὰρ λανθάνει τοὺς ἐν αὐτῇ νομομαθεῖς, ἅπαντα φιλοπονοῦντας· Ὅτε γὰρ, &c. Exſtat Biblioth. Vindob. Cod. Theol. ex diſpoſitione *Lambec.* 334. *Neſſel.* 48. num. 4. fol. 26. pag. 2. uſque ad fol. 28. p. a. Quoniam vero præter ea, quæ tum hic, tum ſupra recenſuimus, longe plura Africani fragmenta, maximam partem chronologica, exhibet Georgius Syncellus, ea quoque, potiora ſaltem, hoc loco indicabimus. Occurrunt igitur fragmenta Africani apud Syncellum chronograph. Edit. Pariſ. *De commentitia Ægyptiorum, Chaldæorumque chronologia* p. 17. *De Egregoris* p. 19. *De Diluvio* p. 21. *De Dynaſtia* 5. p. 57. *De* XIII. p. 61. Alia chronologica p. 83, 86. *De Abraham* p. 99. *De Abrahamo & Loto* p. 100. *De Jacobo* p. 105, 106, 111. Chronologica alia p. 148, 149, 197. *De Hircano, Antigono, Herode, Auguſto*, &c. fragmentum ſatis prolixum p. 307. aliud bene longum *De iis, quæ in ſalutari Chriſti paſſione, & vivifica Reſurrectione, contigerunt*, p. 322. His addi poteſt Africani locus ex Athanaſii oratione quadam MS. in interpretatione S. Matthæi de Herode, ejuſque genere. Verum nihil fere aliud continet quam quæ de eadem re, ex Africano citat Euſebius Hiſt. Eccleſ. lib. 1. cap. 6. p. 18. Sæc. III. ab an. C.

[b] *Epiſtola ad Ariſtidem, de Diſſentione, quæ videtur eſſe inter Matthæum & Lucam in hiſtoria Chriſti recenſenda:* In qua evangeliſtarum conſenſum ex narratione quadam, quam a majoribus acceperat, apertiſſime demonſtravit. Hujus partem longe majorem refert Euſebius l. 1. c. 7. Inſigne aliud fragmentum ex chronographiæ lib. 5. conſervavit Euſebius Eclog. Prophet. de Chriſto. l. 3. c. ult. in opere ἀνεκδότῳ Biblioth. Vindob. Cod. 29. In eadem Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 71. habetur Africani fragmentum *de Genealogia Chriſti ex epiſtola ejus ad Ariſtidem*, ut videtur, depromptum, quodque in ea parte quam nobis conſervavit Euſebius, non reperitur: habetur ibid. Cod. 71. in catena, ſive commentario ampliſſimo in S. Lucam ex variis SS. Patrum, aliorumque veterum ſcriptorum eccleſiaſticorum operibus collecto, nbi fol. 251. p. 2. his verbis incipit, Οὐκ ἀκριβῶς μέν τοι τινὲς λέγουσι, ὅτι δικαίως γέγονεν ἡ διάφορος αὕτη τῶν ὀνομάτων καταρίθμησις τῆς ἐπιμιξίας, τῶν ἱερατικῶν ὡς οἴονται καὶ τῶν βασιλικῶν, ἵνα δειχθῇ δικαίως ὁ Χριστὸς ἱερεύς τε καὶ βασιλεὺς γενόμενος, &c. Confer Lambec. Comment. l. 1. p. 141.

Epiſtola ad Origenem de hiſtoria Suſannæ, in qua hiſtoriam iſtam quæ in Danielis libro legitur, ſpuriam & commentitiam, & Hebraicæ veritati minime convenientem eſſe contendit. De hac epiſtola ita ipſe Origenes reſponſi ſui initio. Ἡ μὲν σὴ ἐπιστολὴ βραχεῖα μέν τις εἶναι δοκεῖ, ἐν ὀλίγοις δὲ πολλὰ προβλήματα ἔχουσα, ὧν ἕκαστον ἐδεῖτο, οὐ τῆς τυχούσης ἐξεργασίας, ἀλλὰ τοιαύτης, ὥστε ὑπερβαίνειν τὸν ἐπιστολικὸν χαρακτῆρα, καὶ συγγράμματος ἔχειν περιγραφήν. *Tua quidem Epiſtola brevis eſſe videtur, ſed paucis verbis multas continebat quæſtiones; quarum quælibet non vulgarem requirebat induſtriam; ſed tantam, quæ excederet Epiſtolæ modum, & Commentarii ambitum requireret.* Sane rationes quas profert Africanus neutiquam contemnendæ ſunt; quarum ſummam hoc ordine nobis compendio exhibet Cl. Wetſtenius Præfat. ad Orig. opuſcula. 1. Quod verus Daniel Viſionibus propheticis ſua edoctus fuerat: hic

[a] Edit. nov. tom. 1. p. 154. [b] Conf. *Millii* Prolegom. ad N. T. p. 63.

Sæc. III. ab an. CC. vero ex impulſu Spiritus judicium fecerit. 2. Quod luſu verborum mimico more ſeniores convincat. 3. Quod luſus ille verborum Græcorum, σχίνου ad σχίσαι, & πρίνου ad πρίσαι, ſcriptorem Græcum manifeſte prodat. 4. Quod Captivi de Capitalibus non judicent, nec reos capite plectant. 5. Neque iliiſdem palatia & horti ſpatioſi ſint. 6. Hebræis etiam hiſtoria illa in libris ſacris non ſit conſignata. 7. Nec propheta alterius prophetæ verbis (ſicut iſte Daniel) utatur. Denique 8. Quod ſtylus multum a veri Danielis differat. [a] Hanc epiſtolam Græce edidit D.Hæſchelius anno 1602. Græce & Latine una cum quibuſdam Origenis opuſculis Joh. Rod. Wetſtenius *Baſil.* 1674.

Notandum denique Acta S. Symphoroſæ & ſeptem ejus filiorum qui martyrium, imperante Hadriano, circa annum 120. paſſi ſunt, in MSS. codicibus Julio Africano tribui. Exſtant apud Surium, Mombritium, alioſque. Exhibet etiam ea in nova ſua collectione Theodericus Ruinartus p. 18. aitque fieri potuiſſe, ut in Africani libris de chronographia inſerta fuerint, cum in iis præcipuos eventus, qui ab orbe condito uſque ad Heliogabali Imp. tempora contigerant, retulerit. Verum ea Africano aſſerere non audet: quamvis, *inquit*, de eorum ſinceritate nullus videatur dubitandi locus; quod doctioribus, & emunctæ naris viris ægre perſuadebit.

Τῶν Κεςῶν opus, Alexandro Mammææ nuncupatum. In numero librorum veteres non conveniunt, nec de autore recentiores. Euſebius* novem tantum fuiſſe dicit, Photius* quatuordecim, Suidas † vero viginti quatuor: adeo ut errorem alicubi latere neceſſe ſit. Hos libros quotquot tandem fuerint, Joſ. Scaliger*, & Hen. Valeſius † alio cuidam Africano attribuunt; adeoque duos fuiſſe volunt Africanos, unum Palæſtinum, Chronographum noſtrum, religione Chriſtianum; Afrum alterum, philoſophum Gentilem, *Sextum* dictum, κεςῶν autorem. Aliter viſum VV. Cl. Voſſio*, Lambecio †, Wetſtenio ‡, aliiſque; a quorum partibus ſtant Euſebius, Photius, Suidas, qui unum eundemque ſcriptorem differre faciunt. Quid ſi media inſiſtentes via, dicamus, Africani noſtri opus eſſe, ſed ab eo antequam Chriſti fidem amplecteretur, ſcriptum? Quod in Athenagoræ amatoriis, Julii Firmici aſtronomicis, aliiſque id genus ſcriptis contigiſſe veriſimile eſt. Cæterum hac in parte nihil temere definio. Hoc opus una cum Herone Alexandrino aliiſque mechanicis & mathematicis antiquis nuper in lucem prodiit ex typographia regia *Pariſ.* 1693. fol. ſed *Ceſti* Græce tantum, nec ſatis emendate, ut ipſemet editor non diffitetur.

* Chron. Græc. p. 84. * Cod. 34. † In voc. Ἀφρικ. * Animad. ad Chron. Euſeb. p. 232. † Annot. in Euſeb. p. 127. * De Hiſt. Græc. l. 2. c. 15. † Biblioth. Vind. tom. 5. ‡ Not. in Epiſt. Afric. p. 154.

Chronicon Africani, & *Commentarios in Novum Teſtamentum* apud Chaldæos etiamnum exſtare ſcribit Hebedieſu; penes quem fides eſto.

[b] ORIGENES, ob incredibiles, quos tum ſtudiorum tum religionis cauſa ſuſtinuit labores, Χαλκέντερος, & *Adamantius* dictus, Alexandriæ natus eſt anno 186. Parentibus ortus Chriſtianis, & in divinis ſcripturis jam inde a puero exercitatus; quod multis exemplis luculente probat Euſebius*. Unde liquet, quam egregie mentiatur Porphyrius*, dum ait, Origenem cum Gentilis eſſet, & Gentilium enutritus diſciplinis, πρὸς τὸ βάρβαρον τόλμημα (ita Chriſtianam religionem contumelioſe laceſſit homo Gentilis) declinaſſe. Sub patris Leonidæ auſpiciis prima literarum tirocinia poſuit, ab eo hauſta ſacrarum ſcripturarum ſcientia, quam tanta diligentia puer etiamnum excoluit, ut ſimplici & obvia earum lectione minime contentus, majus aliquid inquireret, & profundiores jam tum ſenſus ſcrutaretur; patrique negotium haud leve faceſſeret, ſciſcitatus ex illo quid ſententia divinitus inſpiratæ ſcripturæ ſignificaret. Inde Clementis Alex. diſciplinæ traditus, poſtremo celebrem illum Ammonium, de quo ſupra, præceptorem habuit; ſub quo Platonicæ philoſophiæ præſertim incubuit. Quin non modo Platonicorum ſed & Pythagoricorum & Stoicorum ſcripta quotidie habebat in manibus, a quibus ut recte de eo notavit Porphyrius*, cum allegoricum in explicandis Græcorum myſteriis modum didiciſſet, eum Judaicis ſcripturis adhibuit. Anno 202. ſub perſecutione Severiana patrem* amiſit martyrio coronatum. Ex eo tempore paternis facultatibus in fiſcum redactis, matrem cum ſex parvulis liberis, ex artis grammaticæ profeſſione neceſſaria vitæ ſubſidia ſibi comparans, ſuſtentavit. Annum jam agens 18. privatæ catechumenorum inſtitutioni præfectus eſt; poſtea in locum Clementis præceptoris ſui in publica Catecheſeωn ſchola a Demetrio epiſcopo ſubrogatus*; quo in loco plurimos, eoſque magni nominis Gentiles diſcipulos habuit. Sub Zepherino adhuc pontifice Romam perrexit, εὐξάμενος τὴν ἀρχαιοτάτην Ῥωμαίων ἐκκλησίαν ἰδεῖν, ut ipſe* nos docet. Verum ibi pauliſper moratus, Alexandriam ad conſuetum Catecheſeωn munus rediit. Aliquanto poſt tempore ſeditione Alexandriæ facta, & exercitum eo

230.

* L. 6. c. 2. * Ap. Euſeb. * Ap. Euſeb. l. 6. c. 19. * Ibid. c. 1. * Ibid. c. 3. * Ap. Euſeb. l. 6. c. 14.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. lib. 5. c. 1. §. 26. vol 5. p. 222. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 96. *Tillemont* Memor. Eccleſ. tom. 3. ad vit. *Origen.* *Oudin.* tom. 1. p. 231. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. vol. 5. p. 213. ſeq. item Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 54.

dn-

Sæc. III. ab an. CC.

ducente Imperatore Caracalla, clam inde aufugiens Palæſtinam petiit, & Cæſareæ domicilium fixit *: Ubi ab illius regionis epiſcopis Theoctiſto nimirum Cæſarienſi, & Alexandro Hieroſolymitano rogatus eſt, ut publice in eccleſia diſſereret, & S. Scripturas, tametſi laicus adhuc, exponeret; ringente quidem, & ægre admodum id ferente Demetrio, cum epiſcopis per literas hac de re acrius expoſtulante, qui tamen prolato non uno exemplo quod factum fuerat tuebantur. Miſſis vero diaconis Origenis reditum urgere non deſtitit Demetrius: tandem Alexandriam reverſus, vices ſolitas a Demetrio iterum ſibi demandatas obiit. Coorto poſtea inter Perſas & Romanos bello, Antiochiam venit Alexander Imp. matre Mammæa comite, pia imprimis ac religioſa fœmina, quæ ingenti Origenis fama excitata, miſſo militari ſatellitio, illum Antiochiam accerſivit *, ab eoque multa pietatis & divinæ cognitionis documenta hauſit. Alexandria deinde rediens *, urgente, ſumptuſque liberaliter ſuppeditante Ambroſio, ad commentarios in S. Scripturam ſcribendos ſe accinxit, ſcholæ catecheticæ curam cum Heracla diſcipulo partitus. Utramque provinciam ſtrenue excoluit, donec in Achaiam negotii cujuſdam eccleſiaſtici conficiendi gratia evocatus, Cæſaream iterum profectus eſt: ubi a Theoctiſto & Alexandro epiſcopis presbyter ordinatur anno Chriſti 228. ætatis ſuæ 43. Ægerrime id tulit Demetrius epiſcopus Alexandrinus, doctrinæ ac eloquentiæ Origenianæ gloriam olim æmulatus; adeo ut poſthac cum Origene nunquam in gratiam rediret. Verum coacta Synodo *, non modo Alexandria illum expellendum, ſed & ſacerdotio exuendum eſſe decretis Synodicis curavit. An factum id una, an duabus ſynodis, parum refert. Relicta igitur anno 233. Alexandria, Cæſaream iterum migravit *, ubi magna ſane cum æſtimatione & honore apud omnes floruit: ex ejuſque ſchola viri doctrina ac pietate clariſſimi, atque in his Gregorius Thaumaturgus, & ipſius frater Athenodorus, prodierunt. Mota vero poſt biennium a Maximino Imp. in Chriſtianos perſecutione Cæſarea cedendum ratus ad Firmilianum Cæſareæ Cappadociæ epiſcopum ſumma ſibi neceſſitudine devinctum ſe ſubduxit. Urgente autem adhuc periculo uterque apud Julianam piam, non minus quam divitem matronam, uſque ad Maximini mortem delituerunt. Quo ſublato, pace eccleſiis reddita, Origenes Cappadociam reliquit, & Nicomediæ aliquamdiu moratus, Athenas iterato migravit, (quo loci dum moraretur, commentarios in Ezechielem ipſum abſolviſſe, teſtatur Euſebius *, priorem ad eam urbem adventum innuere videtur Epiphanius *) mox ad priſtinas ſedes Cæſaream Palæſtinæ reverſus; nullo non loco ſcriptis ab eo recens editis nobilitato. Circa id tempus in Arabiam * ad Berylli Boſtrenſis epiſcopi hæreſin conſopiendam enixis Arabum precibus Origenes evocatur. Quo profectus colloquio palam habito hæreſin compeſcuit, Beryllum confutavit, & ad veritatem retraxit: Quin & procedente tempore Helceſaitarum, aliorumque hæreticorum pertinaciam ſimul ac errores modo haud diſſimili expugnavit. Tandem graviſſimam in Chriſtianos perſecutionem ciente Decio * Imp. fulminis iſtius violentiam Tyri (ubi per annum fere Cæſarea profectus moratus fuerat) Origenes ſexagenario jam major fatis gravem excepit. Omnes enim malignus Dæmon in eum copias inſtantius movebat; adeo ut vincula & corporis cruciatus, & in intimo carceris receſſu ferrei torquis ærumnas perferret, pedibus etiam multorum dierum ſpatio in nervo ad quatuor uſque foraminum interſtitia diſtentis, ad hæc ignium minas, & quæcunque alia ab inimicis illata fortiter ſuſtinuit. His tamen non obſtantibus, Galli & Voluſiani, qui Decio ſucceſſerunt, temporibus ſupervixit: Mortuus Tyri, ibique ſepultus anno Valeriani Imp. primo, Chriſti 254. ætatis ſuæ 69. Pamphilus quidem martyr, & cum eo plurimi (teſte Photio *) referunt Origenem celebri martyrio ſub perſecutione Deciana vita deceſſiſſe. Verum errorem merito notat Photius, cum ad Galli & Voluſiani tempora perduravit. Quin & Epiphanius * etſi fateatur ipſum multa ſub Decio paſſum, martyrii tamen exitum minime adeptum eſſe diſerte tradit. Nec ſaltem ex alio fonte profluxit Pamphili error (ſi modo ejus fuerit) quam ex celebri illius confeſſionis fama, quam Cæſareæ ſub Decii perſecutione tulit Origenes, quæque martyrii cujuſdam præparatorii titulum jure ſibi vendicare poteſt.

Moribus erat inculpatiſſimis, & vitam egit plane philoſophicam, peneque ſupra fidem rigidam & ſeveram: lectionis item & eruditionis erat infinitæ, linguarum præcipue Hebraicæ & Græcæ callentiſſimus, *Dialecticam quoque* (ut Hieronymi * de immortali ejus ingenio, ita etiam vocat, verbis utar) *Geometriam, Aſtronomiam, Arithmeticam, Muſicam, Grammaticam & Rhetoricam, omniumque Philoſophorum ſectas ita didicit; ut ſtudioſos quoque literarum ſecularium Sectatores haberet, & interpretaretur iis quotidie; concurſuſque ad eum miri fierent, quos ille propterea recipiebat, ut ſub occaſione ſecularis literaturæ in fide Chriſti eos inſtrueret.* Addam quod habet Vincentius Lirinenſis *, prolixiora quidem, at elegantia, & huic loco appoſita. "In Origene, *inquit*, "plura

* Euſeb. ib. c. 19.
* Ibid. c. 21.
* Ibid. c. 23.
* Pamph. Apol. apud Phot. Cod. 118. & Hieron. ep. Ruſin. invect. 2. p. 225.
* Euſeb. ib. c. 26, 32.
* Ibid. c. 32.
* Hæreſ. 64. num. 1.
* Euſeb. ib. c. 33.
* Euſeb. ib. c. 39.
* Cod. 118.
* De Pond. & Menſur. num. 18. p. 175.
* De ſcript. c. 54.
* Commonit. c. 23. p. 343.

Sæc. III. ab an. CC. " plura adeo præclara, adeo ſingularia, adeo " mira exſtiterunt, ut inter initia habendam " adſertionibus ejus fidem quivis facile ju- " dicaret. Nam ſi vita facit autoritatem; " magna illi induſtria, magna pudicitia, pa- " tientia, tolerantia. Si genus vel eruditio; " quid eo nobilius, qui primum in ea domo " natus eſt, quæ eſt inluſtrata martyrio, de- " inde pro Chriſto, non ſolum patre, ſed " omni quoque facultate privatus, tantum " inter ſanctæ paupertatis profecit angu- " ſtias, ut pro nomine dominicæ confeſſio- " nis ſæpius, ut ferunt, adfligeretur. Ne- " que vero hæc in illo ſola erant, quæ cun- " cta poſtea tentationi forent; ſed tanta " etiam vis ingenii, tam profundi, tam acris, " tam elegantis; ut omnes pene multum " longeque ſuperaret: tanta doctrinæ ac to- " tius eruditionis magnificentia, ut pauca " forent divinæ, pene fortaſſe nulla huma- " næ philoſophiæ, quæ non penitus adſe- " queretur: cujus ſcientiæ cum Græca con- " cederent, Hebræa quoque elaborata ſunt. " Eloquentiam vero quid memorem, cujus " fuit tam amœna, tam lactea, tam dulcis " oratio, ut mihi ex ore ipſius non tam ver- " ba quam mella quædam fluxiſſe videan- " tur? Quæ non ille perſuaſu difficilia diſpu- " tandi viribus elimpidavit? quæ factu ar- " dua non ut facillima viderentur, effecit? " Sed forſitan argumentorum tantummodo " nexibus adſertiones ſuas texuit? Immo " plane nemo unquam magiſtrorum fuit, " qui pluribus divinæ legis uteretur exem- " plis. Sed, credo, pauca conſcripſit? Ne- " mo mortalium plura; ut mihi ſua omnia " non ſolum non perlegi, ſed ne inveniri " quidem poſſe videantur. Cui ne quicquam " ad ſcientiæ inſtrumenta deeſſet, etiam " plenitudo exabundavit ætatis. Maximam certe laudem, teſte ipſo Porphyrio *, ob ea quæ reliquit, ingenii ſui monumenta adeptus eſt. Fama enim erat, eum ſena millia librorum conſcripſiſſe; quo numero ſingulas quaſve homilias & epiſtolas comprehendi neceſſe eſt. Stylo uſus eſt perſpicuo & facili, ſed diffuſo nimis & rednndanti. Unde vitio ei datum eſt ab adverſariis, quod *infinita verba multiplicavit* *: hinc toties ei objicit Hieronymo vetuſtior, Euſtathius † Antiochenus, quod ἄνω καὶ κάτω ταυτολογεῖ γραωδῶς, *quod idem ſatis aniliter iterat repetendo*; quod κεφαλαιολογίᾳ περιοχῆς ἀπεριπλήθει τὸν κόσμον, οὐδὲ τοῦτο ξυνιών, *immanem verborum copiam abſque modo vel fine profuderit*, φλυαρίᾳ τῇ πολλῇ ταυτολογήσας *, *ingenti verborum ambitu iterum atque iterum eadem repetierit*. Sed parum refert de ſtylo, modo in dogmatibus nihil eſſet, quod objicerent adverſarii. Fatendum ſane illum a toto pene antiquorum ſenatu damnari, graviſſimiſque erroribus urgeri, quorum veſtigia ſatis nota in ipſius operibus hodie comparent. Præter multos enim, graveſque errores, quos aut ipſi invito impegerunt veteres, vel communes habuerunt ſcriptores antiqui, hæc fere errorum capita in ipſius ſcriptis ubique deprehenduntur; de quibus præter alios, fuſiſſime in *Origenianis* Cl. Huetius.

* Ap. Euſeb. l. 6. c. 19. Epiphan. Hæreſ. 64.

* Epiphan. ad Joan. ap. Hiero. t. 2. p. 158.

† Differt. de Engaſtrim. p. 384.

* Ib. p. 403.

Sæc. III. ab an. CC.

Inter SS. Trinitatis Perſonas inæqualitatem, ac dignitatis gradus intercedere voluit; ita ut Filius Patre, & utroque Spiritus S. inferior eſſet: pari modo ac radius a ſolari corpore emiſſus, ipſi ſoli dignitate cedit. Chriſti mortem non hominibus ſolum, ſed angelis etiam, dæmonibus, quin & ſideribus (utpote anima rationali ex ipſius ſententia præditis, adeoque peccati capacibus) profuiſſe. Rationis participes naturas omnes ſive dæmonas, ſive animas humanas, ſive alias quaſcunque (nam & alias pleraſque rationis compotes eſſe ſomniavit) ejuſdem omnes inter ſe naturæ, & eodem tempore, nempe ab æterno a Deo conditas fuiſſe, tuncque fuiſſe νόας, deinde vero propter varios illarum motus & diverſum liberi arbitrii nſum in varios ordines ſive angelorum, ſive hominum, ſive dæmonum diſtributas eſſe, graviora vel ſubtiliora corpora pro criminum modo ac menſura indutas. Angelos enim cæteraque entia rationalia corpore ſui generis ſubtili quidem & æthereo, materiali tamen conſtare credidit; ita ut incorporei & ſpirituales nonniſi reliquis mundi corporibus comparati, & craſſiorum reſpectu dici meruerint. Mentes porro (eo nomine omnia entia rationalia complectendo) in quocunque demum ſtatu ſive angelorum, ſive hominum, &c. verſatæ fuerint, prout bene vel male libero arbitrio (cujus jacturam, ne minimam quidem unquam patiuntur) uſæ ſint, poſt exutum iſtum ſtatum, vel in ſuperiorem gradum aſcendere, vel in deteriorem detrudi, mntua quadam μετενσωμάτωσιν in æternum facta, ita ut una eademque mens omnes entium rationalium ordines ſucceſſive idque ſæpius experiri queat. Hinc animas humanas non niſi peccati antea commiſſi cauſa in corporum ergaſtula detrudi, quibus ſolutæ aut angeli fiant aut dæmones commiſſa ſcelera pœna temporaria luituri. In eo enim conſiſtere reſurrectionis myſterium docuit, Quod juſtorum animæ levioribus & æthereis corporibus ſint induendæ, impiorum autem pro peccatorum magnitudine graviora vel leviora tormenta ſint ſubituræ. Quinetiam nec damnatorum, nec ipſorum etiam diabolorum pœnas, nec beatorum gaudia fore ſempiterna, ſed pœnis expletis ac conflagrata terra, futuram rerum omnium converſionem & ἀποκατάστασιν, redituraque ad priſtinum ſtatum omnia, terram iterum habitatum

Sæc. III. ab an. CC.

bitatum iri, mentes eodem futuras loco, quo ſuerunt, antequam virtutibus vel peccatis, ad angelorum, dæmonum, hominumve naturam adjungi meruiſſent, iterumque fata ſua experiundi facultatem nanciſci. Hujuſcemodi denique rerum periodos in æternum revolvi, ac ſeſe invicem excipere.

Hi fere errores, aliique affines, qui ex his quaſi Corollaria facile deduci poſſunt, ac imprimis allegorica S. Scripturas explicandi methodus (cui in tantum indulſit, ut totam Paradiſi hiſtoriam, integram fere legem Moſaicam, ac pleraque etiam Chriſti præcepta & res geſtas allegorice interpretatus ſit) plurimorum odium & inimicitias, atque anathemata tandem, illi induxerunt. Qui ſi defendi nequaquam poſſint, multis ſaltem nominibus merentur excuſari. Fuſe id egerunt plurimi. Miſſis ego aliorum apologiis, quinque hæc ſolummodo breviter animadvertam. 1°. Multa Origenem adhuc juvenem in ſchola Platonica præjudicia hauſiſſe, quæ demum excutere haud ita facile fuit: multa ætatis ſuæ genio, cui dogmata ejuſmodi, ac imprimis allegorica Scripturæ expoſitio in deliciis erant: multa nimiæ in ſcribendo feſtinationi, & multiſaria ſollicitudine ac cura diſtracto animo: multa denique præfervido Origenis hæreticos oppugnantis ingenio ſunt condonanda. Hinc Apologiſta ejus apud Photium * errorem illius circa Trinitatem nimio Sabellium confutandi zelo, acceptum refert, & ex reliquis erroribus bene multi haud diſſimilem originem agnoſcunt. 2°. Multa ab eo dicta, ſcriptaque ſunt non dogmatice, verum problematice, & exercitationis aliorum duntaxat cauſa. Quid? quod maximam dogmatum erroneorum partem dubius admodum & hæſitabundus in medium proferat; quaſi nec ipſe eorum veritatem perſuaſam habens, nec a lectoribus fidem eis adhibendam ſperans. Vid. Apologiam de Origene & ejus dogmatibus apud Photium loc. cit. Pamphili apologiam apud Hieron. tom. 4. pag. 172. Hieronymi epiſtolam ad avitum tom. 2. pag. 151. quin & ipſum Origenem περὶ ἀρχῶν lib. 2. c. 6. Certe Origenes etſi ingenio fuerat ſciendi cupidiſſimo, timiditate tamen, atque modeſtia quadam naturali ardorem ſuum cohibuiſſe videtur. Hinc (quod recte notat) Cl. Wetſtenius * toties in ſcriptis ejus occurrit illud *τάχα forſan, forſitan, fortaſſe*, item *δοκεῖ videtur*, ſi quid inſolitum aut novum proferebat. Patuit utrumque in emendatione LXX. interpretum, cum enim multis modis vitiatam (de editione κοινῇ & vulgata loquor, ab origine correcta) reperiſſet, eam quidem corrigere aggreſſus eſt. Sed non tam forti auſu, ac intrepido pectore, quo Hieronymus. Pluribus idem perſequitur loco citato vir eruditus. 3°. Libri Origeniani quibus errores præ aliis continentur, non in communem eccleſiæ, ſed in privatum amicorum uſum ſcripti ſunt, nec ab ſe, ſed ab aliis in lucem prolati. Unde apud Fabianum Papam de Ambroſio familiari ſuo conqueſtus eſt *, *quod ſecreto edita in publicum protulerit*. Vide hac de re Pamphili apologiam præcipue p. 174, 177. Quinetiam de his ipſis Origenem pœnitentiam egiſſe ipſe Hieronymus * faſſus eſt. 4°. Multæ, quæ in Origene damnantur opiniones, nullis neque eccleſiæ Catholicæ articulis, neque Apoſtolicis traditionibus, nec Conciliorum decretis, eo ſaltem tempore, adverſabantur: ſed vel quæſtiones erant reconditæ, & nonniſi in philoſophorum ſcholis agitatæ; aut notiones minus commodæ ab ipſo recens adinventæ. Certe in ipſa operis περὶ ἀρχῶν præfatione pro fundamento diſerte ponit Origenes, ſervandam eſſe eccleſiaſticam prædicationem per ſucceſſionis ordinem ab Apoſtolis traditam, & uſque ad id temporis in eccleſiis permanentem; eamque ſolam credendam eſſe veritatem, quæ ab eccleſiaſtica non diſcordat traditione. 5°. Notandum eſt, plurima Origenis ſcripta ab hæreticis fœde adulterata fuiſſe, qui vel opiniones ejus corruperunt, vel ſuas ſub ejus nomine inſeruerunt. Id ita eſſe pluribus adverſus Hieronymum oſtendit Ruffinus, per totam, quam pro Origene compoſuit, apologiam & præfatione ad libros περὶ ἀρχῶν a ſe Latine verſos. Quin ſemet adhuc vivente, id auſos eſſe queſtus eſt olim Origenes non modo apud apologiſtam Photianum, verum & in epiſtola, quam ad Alexandrinos ſcripſit, quamque ſuæ apologiæ Ruffinus intexuit. Unde merito concludit Ruffinus * nullo modo fieri potuiſſe, *ut Vir tam eruditus, tam prudens*, (quem poſt Apoſtolos *eccleſiarum magiſtrum*, inquit Hieronymus, nemo niſi imperitus negat) *certe quod indulgere etiam accuſatores ejus poſſunt, Vir neque ſtultus, nec inſanus, ipſe ſibi contraria & repugnantia in ſententiis ſuis ſcriberet; ut interdum iiſdem in locis, atque ut ita dixerim, ſequenti fere capite ſententiæ contrarii ſenſus reperiantur inſertæ*. Certe olim Theotimus Scytharum epiſcopus, vir pietate & ſanctimonia venerandus, Epiphanio, ut Origenis libros damnaret, pluribus urgenti reſpondit *, ſe neque eum, qui jampridem pie defunctus fuerat, contumelia afficere velle, neque tam impium facinus aggredi audere, ut ea condemnet quæ majores minime repudiarunt: præſertim cum ſciret nil malæ doctrinæ in Origenis libris reperiri. Omnia ſummatim contraham, idque verbis Haymonis Halberſtatenſis epiſcopi. "Ego ſane de eo, *in*" *quit* *, ſalva fide Patrum dixerim, vel quod "hæc omnino non ſcripſerit, ſed ab hære-

* Cod. 117.

* Not. Epiſt. Orig. ad African. p. 169.

Sæc. III ab an. CC.

* Ap. Hieron ad Pammach. de err. Orig. tom. 2. p. 193.

* Loc. cit.

* Apol. pag. 194 Præfat. in lib. de Nom. Hebr.

* Socrat Hiſt Eccl. l. 6. c. 12.

* Breviar. Hiſt Eccl. l. 6. c. 3. p. 108.

Sæc. III. ab an. CC. "ticis ob præclarum nomen ejus obfuſcandum malignè confiĉta ſint, & conſcripta, " & nomine ſuo prætitulata; vel ſi ſcripſit, "non ſtatuit ex ſententia, ſed diſſeruit ex "opinione. Nam ut ipſe dicit, philoſophorum & hæreticorum dogmata didicerat, "ne ad eos convincendos imparatior eſſet, "ſi ignoraret quæ apud ipſos erant; & fortaſſe cum in aliquibus locis ſcribendo attingit eorum errores, calumniatus eſt, hoc "a ſemetipſo dixiſſe. Quod ſi etiam prædictas hæreſes, ut placet quibuſdam, ex "ſententia ſcripſit, valde compatiendum eſt "tam eruditi pectoris viro, qui tantam nobis eruditionis copiam miniſtravit. Cujus "vitia, ſi quæ ſunt in ſcriptis, poteſt eorum "quæ fideliter ſcripſit, luminoſus quidam ac "cœleſtis ſplendor exuperare.

ᵃOPERA ejus, quorum notitia ad nos pervenit.

Singulos ſcripturæ libros Origenis ſtudio illuſtratos fuiſſe teſtantur Epiphanius *, & alii. (* Hæreſ. 64.) Quod ſane triplici modo ab eo factum eſt. Nam vel prolixis commentariis, quicquid ſuppeditabant ingenium, & doctrina, ubertim congeſſit; vel brevibus tantum ſcholiis obſcuriora quæque illuſtravit; vel ad populi captum ſe demiſit, & ſelecta quædam Scripturæ loca minus accurate per homilias expoſuit. Quique interpretandis Scripturis triplex expoſitionis genus adhibuit, triplicem etiam ex illis ſenſum eruere ac inveſtigare conſuevit; Hiſtoricum, quem & literæ ſenſum appellant, Myſticum, & Moralem. Ab hiſtorico autem ſenſu ad myſticum, a myſtico ad moralem fere progreditur: quanquam hunc ordinem nonnunquam immutet. Cæterum quotquot ex hiſce exegeticis vel ſuperſunt, vel a veteribus memorantur, proxime ſequuntur. Antequam autem ea recenſeamus notari non indignum eſt magnam in diſtinguendis Origenis homiliis adhibendam eſſe curam. Alias enim meditate conſcriptas edidit: alias extempore recitatas ab auctuariis excipi permiſit. Priores variis temporibus elucubravit: extemporales vero omnes (quæ literis mandatæ ſunt) poſt 60. ætatis annum pronunciatæ ſunt. Ex utroque genere multæ exſtant.

Homiliarum Myſticarum in Geneſin libri 2.

Commentariorum in Geneſin libri 13. Fragmenta quædam apud Euſebium, Pamphilum & Philocalias ſuperſunt.

Exſtant Latine (a Ruffino verſæ) *Homiliæ* 17. diverſæ autem a myſticis. Extemporales fuiſſe videntur.

Commentariorum Tomi in Exodum. Fragmenta eorum reperire eſt ap. Philocal. c. 26.

Scholia in Exodum.

Homiliæ in Exodum 12. a Ruffino verſæ. Extemporales videntur.

Scholia in Leviticum.

Homiliæ in Leviticum 16. exſtant ex Ruffini verſione. Extemporales videntur. De his homiliis hæc Uſſerius in *Biblioth. Theol.* MS. pag. 184. "Homilias 16. in Leviticum "impoſtor quidam in totidem libros diviſos Cyrillo acceptas retulit: ut in operibus Cyrilli videre licet. Ex homilia vero "ſeptima colligi poteſt in eccleſia Cæſariæ "Palæſtinæ, eas ab Origene habitas eſſe. "Meminit etiam in his aliarum quarundam "tum aliorum, tum ſuarum lucubrationum. *Homiliæ* 2ᵃ. in Leviticum fragmentum ap. Philocal. c. 1. exhibetur; cujus ne apicem quidem in homilia 2ᵃ. Latinæ editionis, aliiſve reperias: ex quo facile intellectu eſt plures in Leviticum homiliarum collectiones fuiſſe. Idem de homiliis in alios Scripturæ libros paribus argumentis oſtendi poteſt.

Homiliæ in Numeros 28. exſtant ex Ruffini verſione, & extemporales fuiſſe videntur. Scholia quoque eum ediddiſſe prodit Ruffinus: ſed in unum ita cum homiliis permiſta ſunt a Ruffino, cum Latine utraque exponeret, ut pro uno, eodemque opere haberi queant.

Seſe aliquando in Deuteronomium diſſeruiſſe Origenes alicubi declarat: & octo in hunc librum Origenis homilias memorat Caſſiodorus. Porro dictos in Pentateuchum tomos Origenis hexaemeron vocat Hieronymus, Epiſt. ad Pammach. de error. Orig. tom. 2. p. 192.

In librum Joſue exſtant Homiliæ 26. ex verſione Ruffini. Extemporales ſunt. Fragmentum ex homilia 20. Philocaliæ cap. 12. repræſentat.

In librum Judicum exſtant Homiliæ 9. ex ejuſdem verſione.

In libros Regum duæ omnino *Homiliæ* ſuperſunt, prior in 1. Regum, cap. 1. & 2. Latine ſolum ex Ruffini verſione; altera in 1. Reg. 28. *de Engaſtrimytho* inſcripta, habetur Græco-latina inter Euſtathii Antiocheni collectanea ab Allatio edita *Lugd.* 1629. 4°. & inter Origeniana Huetii in 2. tomis edita *Rothomagi* 1668. necnon inter *Criticos Sacros Londini* 1660. tom. 8. col. 407. Utraque extemporalis videtur. Teſtatur inſuper Origenes ſe aliquando *de duabus Meretricibus*, quarum litem Solomon diremit, in eccleſia ad populum diſſeruiſſe. Caſſiodorus præterea ſcribit ſe 4. Origenis homilias in primum Regum librum inveniſſe, unam in ſecundum Regum, & alteram ſatis prolixam in ſecundum Paralipomenωn.

ᵃ Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. vol. 5. p. 216. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 3. not. 41. ad vit. *Origen.* *Oudin.* tom. 1. p. 241. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccl. vol. 1. p. 101.

Idem

Idem narrat viſos ſibi eſſe in duos *Eſdræ* libros ſingulas Origenis homilias, quæ a Bellatore Presbytero Romana oratione explicatæ ſunt.

In Jobum Homiliæ, quas e Græco in Latinum ab Hilario conſeſſore verſas tradit Hieronymus *.

* Adv. Vigilant. tom. 2. p. 113.

In Pſalmos { *Commentarii*, qui in Cæſarea Viennenſi bibliotheca & alibi aſſervantur. *Homiliæ*. *Scholia*. }

Ex Commentariis multa vel imitatus, vel interpretatus eſt Hilarius, quem quadraginta ferme millia verſuum Origenis in Job & Pſalmos tranſtuliſſe refert Hieronymus *. Septem commentariorum iſtorum tomos a decimo nempe ad 16um Latinis verbis ipſe expreſſit Hieronymus. Tractatus adhuc Cl. Origenis in Pſalterium vidiſſe ſe narrat Trithemius *. Ex Homiliis 9. viz. in Pſalm. 36. Hom. 5. in Pſalm. 37. Hom. 2. in Pſalm. 38. Hom. 2. a Rufino Latine verſas editio Origenis Latina habet, quas tamen aut Origenem autorem, aut Rufinum interpretem habere multi negant; an merito, judicent eruditi. Ex Homilia in Pſalmum 82. fragmentum exhibet Euſebius lib. 6. c. 38. & Homiliam in Pſalmum centeſimum ipſe citat Origenes. Brevibus ſcholiis Pſalterium ab Origene annotatum fuiſſe autor eſt Hieronymus. Exſtant hæc *Scholia* Græce MSS. ſingulis verſibus ſubjuncta a Pſalm. 9. v. 10. ubi incipiunt his verbis: οἱ γὰρ ἐξ αὐτῶν πεπόνθοτες ἔγνωσαν, ὅτι αὐτὸς ἐστὶ ὁ κριτὴς πάντων, &c. habentur Protopſaltæ eccleſiæ cujuſdam Cretenſis manu deſcripta Biblioth. Vindob. Cod. Theol. ex diſpoſitione *Lambecii* 16. *Neſſelii* 311. Extat penes Cl. Galæum Græce MS. ὑπόμνημα Ὠριγένους εἰς ψαλμούς. Pr. οἱ ἐπιγεγραμμένοι ψαλμοὶ ὑπέρ, &c. & ex Origenis commentariis aliud longum τμῆμα, cui etſi Origenis nomen non ſit præfixum ejus tamen eſſe ex Hieronymi apologia ad Rufinum, perſpicue colligitur. Perplurima etiam ex Origenis ſcholiis in catenis MSS. penes ſe habet idem vir eruditus. Porro e Tomis in Pſalmum 1^{m}. habemus partes aliquas apud Euſebium, Pamphilum, Philocaliam & Epiphanium. Rurſus inſigne fragmentum e Tomo in Pſalmum 4^{m}. exhibet Philocalia; & aliud e Commentario in Pſalmum 6^{m}. apologeticus Pamphili; & alia iterum fragmenta e Commentariis in Pſalmos 15, 18, & 40.

* Apol. adv. Rufin. t. 2. p. 196.

* De ſcript. Eccl. fol. 10.

In Proverbia Commentarii, ex quibus particulas duas deprompſit Pamphilus in apologia. Catena quoque MS. Bibliothecæ Mazarinianæ in Lucam ad cap. 8. v. 4. inſigne fragmentum indidem expromit.

In Eccleſiaſticen Explicatio. Cujus meminiſſe Methodium affirmat Sixtus Senenſis *, quam tamen neque nos, nec ipſe Huetius qui omnia diligenter inveſtigavit, in Methodio invenire potuimus.

* Biblioth. Sanct. l. 4. in Orig.

In Cantica Canticorum Commentarii, poſt annum 238. ſcripti, quorum binam editionem adornavit Origenes, alteram juvenis, unico tomo conſtantem, ex qua laciniam Philocaliæ capiti 7. intextam deprehendas; alteram jam provectior longe auctiorem, decem quippe tomos complexam, ex qua quicquid hodie supereſt, in Homilias 6 male diſtribuitur; quarum duæ priores interpretem habent Hieronymum, reliquæ a quibuſdam Hieronymo ſunt adjudicatæ, ſed male. Rufinum enim interpretem habent. Vid. Cl. Pearſonum Vindic. Ignat. par. 1. p. 3, &c. adverſus Blondellum & Dallæum de iſtarum homiliarum autore & interprete fuſe differentem. Fragmento e tomo 2°. habetur in Philocal. cap. 26.

In Eſaiam { *Commentariorum* libri 30. *Homiliæ* 25. *Scholia*. }

Commentariorum in Eſaiam ipſe meminit contr. Celſ. l. 7. p. 339.

Præter iſta alios ſub Origenis nomine de viſione τετραπόδων. duos ad Gratam libros ſuo tempore circumlatos, (licet pſeudepigraphi vulgo haberentur) memorat Hieronymus Præfat. Comm. in Eſaiam.

Ex Commentariis fragmenta bina in Pamphili apologetico aſſervantur. Exſtant Lat. Homiliæ 9. quas extemporales fuiſſe & ab Hieronymo verſas cenſet Huetius.

In Hieremiam Homiliæ 45. teſte Caſſiodoro.

Ex his 14. confuſo ordine ab Hieronymo verſæ inter Latina Origenis opera exſtant. Exſtant Græce in variis Codd. MSS. novendecim, quarum 12. inter Hieronymianas Latine habentur. Ex Codd. MSS. 7. eas ſc. quæ in Hieronymianis deerant, edidit Mich. Ghiſlerius in catena ſua in Ieremiam *Lugd.* 1623. Integras deinde 19. (ſeu potius 18. ultima enim Clementis Alex. eſt) Græce edidit Cyrilli nomine Balth. Corderius, *Pariſ.* 1648. Origeni demum poſtliminio redditas Huetius publicavit. Fragmentum Homiliæ 39. Philocaliæ caput 12. exhibet. Extemporales eſſe vult Huetius.

In Threnos Tomi 9. ex quibus quinque duntaxat ad ſuam ætatem perveniſſe Euſebius * prodit.

* L. 6. c. 24.

In Ezechielem Tomi 25. viceſimi particula conſtat Philocaliæ caput 2. Hos ipſe memorat contr. Celſ. l. 7. p. 339.

Ex Homiliis 14. ab Hieronymo verſæ in Latina editione exſtant. Extemporales eſſe judicat Huetius.

In Danielem Expoſitio.

In XII. Prophetas Tomos 25. reperit Euſebius. Scripſit adhuc Origenes in Hoſeam,

 Zacha-

Sæc. III. ab an. CC. Zachariam & Malachiam, Commentarios: qui tamen e 25. priorum numero fuiſſe cenſeri poſſint. Prolog. in Oſe. tom. 6 p. 4. De Commentariis in Hoſeam teſtatur Hieronymus Origenem duo ſcripſiſſe *Volumina*, in quibus nihilominus vix tertiam partem a principio libri uſque ad viſionem Quadrigarum ediſſeruit; nempe parvum libellum, cui hunc titulum impoſuit, *περὶ τοῦ πῶς ὀνομασθῇ ἐν τῷ Ὠσηὲ Ἐφραΐμ*, in quo oſtendere voluit, quæcunque contra eum dicuntur ad hæreticorum referenda perſonam; aliud item *volumen ἀκέφαλον καὶ ἀτελές*. Ex his Commentariis in Hoſeam petitum fragmentum exſtat in Philocaliæ cap. 8. Contr. Celſ. l. 7. p. 339. ſe aliquot e XII. Prophetis expoſuiſſe dicit.

In Matthæum
- *Commentariorum* libri 25. Philippo imperante ſcripti.
- *Homiliæ*.
- *Scholia*.

Ex his quicquid Græce exſtat, nempe Commentariorum partem a capite 13. verſ. 36. incipientem, & ad cap. XXII. 33. pertingentem edidit Huetius, una cum fragmentis aliquot e tomis 2°. & 7°. quæ apud Pamphilum, Euſebium, & Philocaliam aſſervantur. Quicquid autem Latine exſtat (viz. Commentariorum pars a cap. XVI. 33. initium ducens & ad finem fere evangelii progreſſa) in Homilias 35. male diviſum, Interprete (uti Huetius conjicit) vel Epiphanio ſcholaſtico, vel Bellatore presbytero, Caſſiodori familiaribus, in Latina editione habetur.

Inter Homilias, quæ In Diverſos inſcribuntur, 7. circa Matthæi interpretationem verſantur.

In Marcum tractatus a ſe ſcripti meminit Origenes tract. 35. in Matth. Cujus nemo, quod ſciam, mentionem fecit.

In Lucam
- Tomi 5.
- Exſtant Lat. Homiliæ 39. ex Hieronymi verſione. Scriptæ ſunt ab Origene adhuc perquam juvene, judice Pearſono.

Particulas quaſdam Origenis Commentariorum in Matthæum, in Lucam, & in Johannem, exhibet Jul. Cæſar Bulengerus, quas alibi reperire non eſt: unde eas deprompſerit, incertum eſt.

In Johannem
- *Commentariorum* Tomi 32. ex quibus priores circa an. 222. ſcripti, poſteriores poſt an. 237. Horum 22. viderat Euſebius.
- *Homiliæ* 2. habentur inter eas, quæ in Diverſos inſcribuntur.

E Commentariis Tomi 9. hodie ſuperſunt, ab Huetio Græco-Latine editi, viz. 1us, 2us, 6, 10, 13, 19, 20, 28, 32. E Tomo 4. fragmenta adducuntur *Philocaliæ* cap. 4. item cap. 5. alia fragmenta e præfatione quinti tomi, cujus præfationis aliam quoque portionem exhibet Euſebius lib. 6. cap. 25. Editi ſunt tomi iſti 9. Latine a Genebrardo inter opera Origenis, in quibus editionibus notandum eſt eos in 32. tomos diviſos haberi. Quod ex Græculi alicujus fraude profectum eſſe nos docet Poſſevinus opus mutilatum callide aucta librorum multitudine tanquam integrum venditare cupientis. Iſtius fraude illuſus Ambroſius Mediolanenſis, monachus Caſinenſis hoc ipſum opus Latine vertit, & 32. tomorum partitione impreſſum divulgavit. Sæc. III. ab an. CC.

In Acta Apoſtolorum Homiliæ aliquot. Caput ſiquidem Philocaliæ 7m. claudit fragmentum e 4a. Homilia in hunc librum.

In Epiſtolam Pauli ad Romanos Commentariorum tomi 20. quos peſſima fide Latine a ſe verſos, miſere interpolatos, detruncatos & ad mediam fere partem contractos edidit Rufinus, verſione ſua in 10. tomos diſtributa & Hieronymo ſumma vaſritie aſcripta. Horum Commentariorum mentionem facit ipſe Origines contr. Celſ. lib. 5. p. 263. Fragmenta ex hiſce Commentariis bina habentur in Pamphili Apolog. E tomo 1. excerptum amplum ſubminiſtrat Philocaliæ caput 24. aliudque e tomo 9. ejuſdem caput 9.

In I. ad Corinthios Commentarii.

In Epiſtolam ad Galatas
- *Tomi* 5.
- *Scholia*.
- *Tractatus* varii teſte Hieronymo.

In Epiſtolam ad Epheſios Commentariorum libri 3.

In Epiſtolam ad Coloſſenſes Commentarii, ex quorum libro 3. laciniam exhibet Pamphilus in Apologetico.

In I. ad Theſſalonicenſes ἐξηγητικὰ, quorum 3m. librum citat Hieronymus Epiſt. ad Miner. tom. 3. p. 193. ipſe Origenes meminit contr. Celſ. lib. 2. p. 101.

In Epiſtolam ad Titum ἐξηγητικὰ, ex quibus fragmenta nonnulla habes in Pamphili Apologetico.

In Epiſtolam ad Hebræos
- *Commentarii*.
- *Homiliæ*.

Ex illis fragmenta quædam Pamphilus apologiæ ſuæ inſeruit, ex his Euſebius Hiſt. Eccleſ. lib. 6. c. 25.

In Apocalypſin Expoſitionem pollicitus eſt Origenes tract. 30. in Matth. an præſtiterit, non liquet.

Horum ἐξηγητικῶν quicquid Græce reperiri potuit, una cum verſione Latina edidit *Rothomagi* 1668. in 2. vol. fol. Vir Cl. P. Dan. Huetius, additis inſuper notis & diſſertationibus Origenianis; in quas omnia quæ ad Ori-

Sæc. III. ab an. CC. Origenem, ejuſque dogmata ac libros ſpectant, ὅλῳ τῷ θυλάκῳ congeſſit. Ex quibus nos in hiſce Origenis ſcriptis recenſendis lucis haud parum accepiſſe non ingrati profitemur. Huetii editionem nuper expreſſerunt *Francofurtenſes* 2. vol. fol. 1686.

ª Origenes in ſeceſſu ſuo apud Julianam nobiliſſimum ſimul ac utiliſſimum, quod *Hexapla* appellavit, opus concinnavit ac edidit. Opus iſtud ex Diplis Hebraicis, (ſc. textu Hebraico Hebraicis ac Græcis characteribus expreſſo) ac quatuor inſtrumenti veteris Verſionibus, viz. LXX. Aquilæ, Theodotionis, & Symmachi, per totidem columnas diſpoſitis conſtabat: ita ut textus Hebraicus propriis literis depictus primam, idem Græcis characteribus exaratus ſecundam, Aquilæ verſio tertiam, Symmachi quartam, LXX. ſenum quintam, Theodotionis ſextam columnas occuparent. Ex his LXX. verſionem accurate recenſitam emendaverat Origenes. Suppletis ex Theodotione quæcunque in ea deerant in Hebræo expreſſa, additamentis hiſce aſteriſco notatis, quæcunque vero LXX. ſenes præter Hebraicorum codicum fidem adjeciſſent obelo præfixo inſignivit. Hiſce ſex columnis accedentibus poſtea, atque ultimo loco appoſitis binis aliis verſionibus Græcis, quarum prima a ſtudioſo quodam ex iis qui erant Hieroſolymæ, in doliis Hierichunte reperta imperante Caracalla, ſecunda ſub Alexandro Mammeæ Nicopoli ad Actium a quodam Origenis diſcipulo inventa eſt, addita adhuc alia Pſalmorum verſione, quæ una cum codice Hierichuntino reperta fuerat, emerſerunt *Octapla*. Sunt tamen, qui volunt *Hexapla* atque *Octapla* unum, idemque fuiſſe opus, modo a ſex, modo ab octo columnis denominatum. Nec enim integræ fuerant verſiones anonymæ, ſed aliquos duntaxat S. Scripturæ libros continebant. Unde factum, ut opus iſtud partim eſſet *Hexaplum*, partim *Octaplum*, annumerata denique ultima Pſalmorum verſione, partim *Enneaplum*; licet hujuſce in tota Bibliorum denominanda mole, ratio a nemine habita fuerit.

Procedente tempore *Tetraplum* Origenes in gratiam ſtudioſorum, quibus tantum abs re ſua vel otii vel facultatis non erat, ut Hexapla comparare poſſent, edidit ex quatuor notiſſimis Græcis verſionibus, nempe Aquilæ, Symmachi, LXX. & Theodotionis, eodem prout in Hexaplis ordine ac methodo diſpoſitis, concinnatum. Utrumque opus interiit. Specimen tantum Hexapli ex Cod. MS. Card. Barberini exhibent Biblia Waltonienſia tom. 6. ex quo ſchema quoddam Hexaplorum nos olim delineavimus, cujus & alibi * copiam fecimus.ᵇ Sæc. III. ab an. CC.

Libri de Reſurrectione 2. totidem enim memorat Euſebius, quartum tamen alicubi citat Hieronymus. Ex libris primo & ſecundo fragmenta aliquot deprompſit Pamphilus in Apolog. Ejuſdem quoque operis particula quædam habetur, lib. 2. περὶ ἀρχῶν. c. 10. Vide ſis contr. Celſ. l. 5. p. 244.

* In vit. Origenis num. 18. vit. PP Primit.

De Reſurrectione Dialogi 2.

Stromateon libri 10. quos antequam ab Alexandria migraret ſub Alexandro imperatore compoſuit, ut ex notationibus ipſius Origenis manu perſcriptis, & ipſis libris præfixis obſervat Euſebius Hiſt. Eccl. lib. 6. c. 24. Ex his ultimus commatica epiſtolæ ad Galatas expoſitione fere conſtabat. Ex libro 6. ſpecimen deſumptum habet Hieronymus, in quo mendacio aliquando uti licere contendit Origenes. Ex 10. fragmentum bene longum profert idem Hieronymus Comment. in Galat. cap. 4. p. 191.

Protrepticus ad Martyrium, Maximino imperante ſcriptus; & Ambroſio, ac Protoctecto Cæſarienſis eccleſiæ presbytero nuncupatus. Exſtat Gr. Lat. a Wetſtenio primum editus una cum notis *Baſil.* 1674. 4°.

Epiſtolam ejuſdem argumenti ad Patrem martyrio deſtinatum ſcripſerat Origenes etiamnum puer, cujus epiſtolæ verba quædam repetit Euſebius, lib. 6. c. 2.

Acta Diſputationis Origenis cum Beryllo habitæ, de quibus plura in Beryllo. Præter hunc dialogum (ita enim Acta inſcribuntur) alios quoque literis Origenes mandaſſe fertur. Rufinus quendam ab eo ſcriptum, & a Candido hæretico quicum habitus fuerat, adulteratum memorat. Africanus initio epiſtolæ de Suſanna laudat *Dialogum* ejus *in Agnomonem*.

Epiſtolæ pluſquam centum, quas a ſe fuiſſe collectas, & in libros proprios digeſtas tradit Euſebius: ex his integræ exſtant.

Epiſtola ad Julium Africanum de Hiſtoria Suſannæ circa an. 238. ſcripta, quam primus Græce edidit Hæſchelius *Auguſtæ Vindel.* 1602. 4°. deinde Græce ac Latine cum notis Wetſtenius, loc. cit.

Epiſtola ad Gregorium Thaumaturgum ad ſacrarum literarum ſtudium adhortatoria, quæ Philocaliæ cap. 13. exhibetur.

Fragmenta quædam aliarum *Epiſtolarum* hinc inde a veteribus proferuntur, ab Euſebio lib. 6. c. 2, 19, 36. a Rufino, Hieronymo, Cedreno, Suida, & in Catenis.

ᶜ *Libri περὶ ἀρχῶν* 4. ante an. 233. ſcripti, certe imperante adhuc Alexandro Mammeæ, antequam ab urbe Alexandria diſcederet Origenes teſte Euſebio, lib. 6. c. 24.

a Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 3. c. 12. § 12. vol. 2. p 342. ſeq. & l. 6 c. 10. §. 45. vol. 13. p. 837. b Hexaplorum, quæ ſuperſunt, verſione ac notis illuſtrata edidit *Montfauconus* Pariſ. 1713. fol. 2. vol. c Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 9. Art. 8. vol. 9. p 382.

Sæc. III. ab an. CC. p. 225. Hi libri difficillimi ſane atque obſcuriſſimi ſunt, qui in Latina Origenis operum editione exſtant ex verſione Rufini peſſima fide confecta, multis quippe omiſſis, multis interpolatis ac in melius mutatis, uti nec ipſe diſſimulat Rufinus. Haud diſſimili arte in cæteris etiam a ſe verſis Origenis libris uſus eſt Rufinus, adeo ut vera Origenis ſententia ob interpretis male fidi additamenta, truncationes, atque interpolationes vix ac ne vix deprehendi poſſit. Quapropter Hieronymus aliam librorum περὶ ἀρχῶν verſionem adornavit; ut eccleſiæ Latinæ Origenis errores, & Rufini fraudem detegeret. Ejus autem verſio temporis injuria interiit. Ex his περὶ ἀρχῶν libris 24. fragmenta Græce habentur in Juſtiniani Imp. Tract. *Adverſ. Orig.* Errores Concil. tom. 5. pag. 672, &c. Quædam etiam in excerptis Methodianis περὶ τῶν γενητῶν, quæ ex hoc opere deſumpta videntur. Opus integrum quantivis pretii alicubi ſorte apud nos latere ſuſpicatur Galeus, præſertim cum Nic. Fullerus noſtras hos libros MSS. citet *Miſcel. Sacr.* lib. 4. c. 13. vereor tamen ne potius deſignet fragmenta quædam hujuſce operis alicubi MSS. latentia. Hoc opus Origenis adverſariis perpetua erat calumniandi & convitiandi ſeges, qua occaſione liceat mihi Origenis Epitaphium a ſtudioſo quodam ſub ejus perſona conſcriptum, quod in veterrimo codice Corbeienſi libris περὶ ἀρχῶν præfixum reperit Cl. * Mabillonius, hoc loco ſubjicere. Præmiſſa eſt hæc inſcriptio:

* Analect. tom 2 p. 660, 661.

TITULUS ORIGENIS SUPER TUMULUM A SEIPSO COMPOSITUS.

Ille ego Origenes Doctor veriſſimus olim
Quem primum fidei gratia clara dedit.
Si mihi credere vis, libros tot millia ſcripſi,
Quot legio miſſos mittit in arma viros.
Nulla meos unquam tetigit blaſphemia ſenſus,
Sed probus, atque vigil, tutus ab hoſte fui.
Sola mihi caſum Periarchōn dicta dederunt.
His me conjectum undique tela premunt.

Contra Celſum libri 8. Ambroſii rogatu conſcripti circa ann. 247. contra philoſophum iſtum Epicureum qui Chriſtianam religionem impugnaverat libro, cui titulum fecit ἀληθὴς λόγος. Hoſce Gr. Lat. primus edidit cum notis D. Hæſchelius *Auguſtæ-Vindelicorum* 1605. 4°. inde una cum doctiſſimis annotationibus Gul. Spencerus *Cantabrigiæ* 1658. 4°. Paucis ab hinc annis ibidem recuſi ſunt.

Interpretatio Nominum Hebraicorum & Menſurarum Novi Teſtamenti, ad imitationem Philonis libelli de Interpretatione Nominum Hebraicorum veteris Teſtamenti,[a] cui etiam libro opus ſuum adjunctum edidit Origenes. Meminit ejus autor Quæſtionum ad Orthodoxos. Imaginem ejuſdem, forſan & verſionem liberiorem repræſentat Hieronymus in libro de *Nominibus Hebraicis Novi Teſtamenti*. Sæc. III. ab an. CC.

De Oratione liber hortatu Ambroſii & Tatianæ elucubratus; in quo de natura, vi, variiſque orandi generibus, aliiſque huc ſpectantibus accurate ſatis agit; quædam vero haud ſatis ſana dogmata, idque γυμνῇ τῇ κεφαλῇ profert, & quæ vix ullis coloribus excuſari poſſunt. V. g. Sect. 1. ubi negat preces noſtras ad Chriſtum eſſe dirigendas, ſed ſolummodo ad Patrem & Univerſi Deum; Filium vero eſſe ἕτερον κατ' οὐσίαν, καὶ ὑποκείμενον τοῦ πατρός. Ut alia levioris momenti taceam. Hunc librum ex codice Holmienſi (qui nunc in bibliotheca Collegii S. Trinitatis Cantabrig. ſervatur) Græce & Latine primum ediderunt Oxonienſes an. 1686. 12°. Iterumque in lucem emiſit Cl. Wetſtenius Profeſſor Baſilienſis *Amſtel.* 1695. 4°.[a] Codicem MS. Holmienſem, quem tantopere celebrat Huetius, ab Iſ. Voſſio accepit Herbertus Thorndicius, a Thorndicio una cum nonnullis aliis Origenis Commentariis Galeus, qui illum repoſuit in Archivis bibliothecæ SS. Trinit. Coll. ap. Cantabrigienſes, & ex hoc codice fluxit editio, tum Oxonienſis tum Amſtelodamenſis. In hoc opuſculo, multis diſputat Origenes de vi & ſignificatione vocis, ἐπιούσιος, quæ minus probat Galæus noſter, nullo modo *ſubſtantialem* panem in illa notari putans, ſed potius ab ἐπ' & ἰὼν, ἰόντος, derivari contendit. Eadem enim analogia qua dicimus, γέρων, γέροντος, γερούσιος; ἑκὼν, ἑκόντος, ἑκούσιος; ἐθέλων, ἐθέλοντος, ἐθελούσιος, &c. dici etiam poteſt ἰὼν, ἰόντος, ἰούσιος; ἄρτος ergo ἐπιούσιος eſt *panis ſuperveniens, aſſiduus, quotidianus*; ut bene & Latine vertit vulgatus interpres. *Expoſitio breviſſima Orationis Dominicæ*, quam ſub Origenis nomine Græce edidit Morellus *Pariſ.* 1601. & quæ editionis Oxonienſis calci ſubjecta eſt, ipſius Origenis non eſſe videtur, partim ob ſtyli diſcrepantiam, partim quod in ea quædam aliter explicantur, quam in tractatu ſuo genuino exponit Origenes; nec quicquam Origenis libro *de Oratione* affine habet.

Commentarii in Veteres Philoſophos, quorum opera non prælectionibus ſolum, ſed ſcriptis etiam in diſcipulorum gratiam explicabat Origenes. Meminit eorum Euſebius.

Philocalia, quæ quid ſit, breviter declarat epigraphe ipſi præfigi ſolita. Ἐκλογὴ ἡ πυξίον περιέχ᾽ βίβλος γραφικῶν ζητημάτων καὶ διαλύ-

a Noviſſime *Gul. Reading* cum notis *Lond.* 1718.

σεων

Sæc. III. ab an. CC. σεων ἐκ διαφόρων βιβλίων τῷ Ὠριγένους συντεθεισῶν ἠθροισμένη ὑπὸ τῶν ἐν θείοις σοφῶν Γρηγορίου καὶ Βασιλείου. Prodiit Gr. Lat. *Pariſ.* 1618. 4°. & in calce Cantabrigienſium editionum librorum contra Celſum. Origenis Philocaliam Græce MS. penes ſe habuit Galeus noſter, emendatam ex variis codicibus MSS. novaque verſione donatam, quæ ut in lucem emittatur omnes puto eruditi mecum obteſtabuntur. Denique multa Origenis opera, nobis incognita, vidit apud epiſcopum quendam Græcum in Chio inſula vir eruditus, fide optima, longeque meliori fato dignus, Fr. Vernonius Anglus, ut literæ quas hac de re ſcripſit ad Cl. Galeum, perſpicue teſtantur.

[a] OPERA SUPPOSITITIA.

[b] *Dialogus contra Marcionitas de Recta in Deum Fide*, cum Megethio, Marco, aliiſque hereticis habitus: quem tamen genuinum eſſe Origenis opus pluribus argumentis contendit Wetſtenius, contrarium licet ſentiant eruditorum pars potior: juſta ſaltem eſt de eo dubitandi ratio: vir Cl. Huetius Maximo eum adjudicat, ut ſupra dictum eſt in Maximo, dialogum iſtum Gr. Lat. primus edidit notis illuſtratum Cl. Wetſtenius loc. cit. De ejus γνησίῳ adhuc ἐπέχω. Etſi in partem affirmantem me propendere fateor. Neque enim parum apud me ponderis habet Baſilii & Gregorii theologi teſtimonium, qui in Philocalia cap. ult. Origeni illum diſertiſſime aſcribunt.

In Johum:
- *Commentariorum* libri 3. in tria priora Jobi capita. Extant in Latina operum Origenis editione.
- *Commentariola* ſive *Scholia* in totum librum, Perionio interprete.
- *Homiliæ* 4. quas Chryſoſtomi eſſe deprehenſum eſt.

Commentarios & *Commentariola* binis autoribus Arianis e Lucianiſtarum ſecta aſcribit Huetius.

Commentarius in Evangelium Marci, qui in bibliotheca Regia Pariſina, & Corporis Chriſti Oxonienſi Græce extare dicitur, a nonnullis codicibus Origeni, ab aliis Cyrillo Alex. a reliquis Victori Antiocheno aſcriptus. Sub Victoris nomine Latine a ſe redditum edidit Theod. Peltanus.

Homiliæ in Diverſos 9. quarum antehac meminimus, quibus etiam decima *de Maria Magdalena* adjungi ſolet. Extant in Latina Origenis editione.

ΦΙΛΟΣΟΦΟΥΜΕΝΑ, ſive de ſectis & dogmatibus Philoſophorum liber, quo præcipui cujuſvis ſectæ philoſophicæ duces & antesignani, nempe Phyſici, Ethici, Dialectici, Stoici, & Epicurei, breviter & perſpicue recenſentur, ſententiæ & placita expenduntur, & refutantur. Ex præfatione liquet, hunc librum priorem longe majoris operis fuiſſe partem, refutationis nempe contra omnes ſectas & hæreſes. Incipit hic Philoſophorum ſenſus, a Thalete Mileſio, & deſinit in Bracmanibus, Indis, & Druidibus. In ultima parte, quæ hodie deſideratur, oſtendebat quomodo hæretici (arrepta hac opportunitate) dogmata ſua ſtabilire conati ſunt; & arcanos Philoſophorum ſenſus in medium proferre, & refutare in ſe recepit. Extitere hæc φιλοσοφούμενα apud L. Holſtenium Biblioth. Vaticanæ præfectum, ut ex indice Codd. ejus Græcorum fidem facit Morhofius Polyhiſt. lib. 1. c. 7. quo de MSS. agit. Habuit eorundem exemplar Cl. Menagius; habentur etiam Romæ in Biblioth. Barberina, ſed codice recenti; ex quo varias lectiones eruit, & cum aliis Codd. contulit, quo purgatiora aliquando ederentur Bernard. Montfaucon *Diar. Ital.* pag. 210. Habuit etiam Johan. Mabillonius ex Biblioth. Medicæa *Origenis librum contra Sectas & Hæreſes*, ſed mutilum ab ea parte, quæ refutationem continebat, uti nos docet *H. Ital.* pag. 168. Tandem vir ad promovendas Græcas literas natus Jac. Gronovius, ex eodem codice Medicæo deſcripſit, notiſque ſubjectis ornavit, Græce & Latine edidit in Theſ. Gr. Antiq. tom. 10. pag. 257. & notare licet, omnia quæ enumeravimus apographa ex uno hoc codice Medicæo profluxiſſe.

Hæc de ipſo opere: nunc de autore paucis agendum eſt. Origeni noſtro a pleriſque tribui ſolet. Abjudicant ei Menagius, Huetius, alii. Huetius Epiphanio aſcribit, tum quia epiſcopus erat, tum quia ſcripſit contra omnes hæreſes. Multum ſe torquet Cl. Editor, ut hoc opus Origeni aſſerat; quod nulla quidem arte cum iis, quæ in procemio de ſe habet autor, conciliari queat; ubi de Apoſtolis locutus, hæc habet verba, viz. ὧν ἡμεῖς διάδοχοι τυγχάνοντες τῆς τε αὐτῆς χάριτος μετέχοντες ἀρχιερατείας τε καὶ διδασκαλίας καὶ φρουροὶ τῆς ἐκκλησίας λελογισμένοι· *quorum nos ſucceſſores, ejuſdemque gratiæ participes facti ſumus, ſummique ſacerdotii & doctrinæ & Eccleſiæ cuſtodes habiti.* Hæccine de ſe dicturus eſſet Origines vir, ſi quis alius, miti & modeſto ingenio, neque unquam ultra gradum Presbyteratus evectus? nequaquam plane: neque juvat dicere, *Antiſtitem* apud Latinos pro presbytero quandoque uſurpari: nunquam enim eo ſenſu ſtricte & proprie dicitur ſine aliqua diſcriminis nota, ut apud Sidon. Apoll. de Claudiano,

[a] Conſ. *Tillemont* Memor. Eccl. vol 3. ad vit. *Origen.* Art. 36.

[b] Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol.3. not. 13. ad vit. *Orig.*

Sæc. III. ab an. CC. diano, *antiſtes fuit in ordine ſecundo:* & apud Optat. lib. 1. p. 15. *presbyteri in ſecundo ſacerdotio conſtituti*; nec aliter apud Græcos. S. Gregorius in Iambicis, οἱ τὰ δεύτερα θρόνων λελογχότες, *qui ſecundos tenent templi ſacri thronos.* Eodem modo Dionyſius Areop. *ſacerdotum ordo qui illuminat*, ὑπὸ τῇ τῶν ἐνθέων ἱεραρχῶν τάξει, *divinorum ordini Pontificum ſubjectus.* Verum ad ipſum Origenem provocat vir doctiſſimus, qui ad formulam Orat. Domin. ſec. 19. p. 108. vocat τὴν ἱερατικὴν ἀξίαν, *ſacerdotalem dignitatem*; & paulo ſupra, οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ τοῖς Ἀποστόλοις ὁμοιωθέντες ἱερεῖς ὄντες, κατὰ τὸν μέγαν ἀρχιερέα, *&* *Apoſtolis conſimiles ſacerdotes, miniſteris divini cultum a magno Principe Sacerdotum acceperunt.* Verum hæc intelligenda ſunt de communi ſacerdotio, quod tum epiſcopis tum Presbyteris competit, poteſtate ſcilicet peccata remittendi utriſque à Domino conceſſa. Hæc ſunt quæ obſtant, quo minus in hanc ſententiam deſcenderem, aſſenſum aliter Cl. Editori haud gravate conceſſurus: eſt enim opus præſtantiſſimo Origenis ingenio & eruditione dignum; & quæ diſerte tradit Euſebius* de Commentariis in libros Philoſophorum ab eo ſcriptis, huc forſan non abludere videntur.[a]

(Margin: Εἰς ἑαυτόν. Carm 23. p 244 c 2. — Eccl. Hierarch. c. 5. § 6. p 361 — * Eccl. Hiſt. l. 6. c. 18.)

Lamentum ſive *Planctus Origenis.* Lat. in Latinis Origenis Opp. editionibus.

Scholia in Orationem Dominicam, & in *Cantica B. Virginis, Zachariæ*, & *Simeonis*, quæ ſub Origenis, vel ut ipſe appoſuit, alterius doctoris συγγραφέως nomine Græce edidit Fred. Morellus *Pariſ.* 1601. 8°. Verum Petrum Laodicenſem legitimum eſſe autorem ex bibliotheca PP. colligit Huetius. Sed ſcholia *in Orat. Domin.* ipſius Origenis eſſe videntur, & libello *de Orat.* in edit. *Oxon.* ſubjiciuntur: ſi modo eadem ſint ſcholia; editio enim *Pariſ.* jam ad manum non eſt.

Libellus de Singularitate Clericorum, qui inter Cypriani opera habetur, a nonnullis Origeni aſcriptus, ſed male: licet autor ejus non contemnendæ ſit vetuſtatis, Hieronymi ſaltem ævo non inferior.

[b] Origenis opera, quotquot Latine ſolummodo habentur, prodierunt *Pariſ.* 1512. 1522. 1530. 1536. *Baſil.* 1536. auctiora vero ibid. 1545. 1571. deinde *Pariſ.* 1574. cura Gilb. Genebrardi, 1604. 1619.[c]

Poſtremo monendus eſt lector, alterum fuiſſe Origenem, noſtri coævum, philoſophum Gentilem, cui ſcholam ſuam ingredienti aſſurrexit Plotinus, ſummaque eum veneratione proſequutus eſt. Ejus mentio fit apud Longinum*, Porphyrium†, Hieroclem‡, Eunapium**, Proclum††, alioſque. Illum viri cætera doctiſſimi cum noſtro Origene male ſolent confundere. Sæc. III. ab an. CC.

(Margin: * Lib. περὶ ὕψους. — † In vit. Plotini — ‡ Ap. Phot cod. 214. — ** In vit. Porphyr. — †† Plat. Theol l. 2. c. 4. p 90.)

[d]AMBROSIUS, Alexandrinus, generis claritudine, vitæ inſtituto, (erat enim τις τῶν διαφανῶν ἐν αὐλαῖς βασιλικαῖς, inquit Epiphanius*) facultatum copia, nec minus indolis atque ingenii acumine, & quod majus eſt, pietate, & Chriſtiani nominis confeſſione nobiliſſimus. Claruit circa an. 230. Uxorem habuit Marcellam, ex qua plures liberos ſuſcepit. Sectæ Valentinianæ & Marcioniſticæ inſidiis captus, Origenis opera ad rectam fidem & Catholicam veritatem reductus eſt; eccleſiæ Alexandrinæ diaconus factus: ex quo arctiſſima ei cum Origene neceſſitudo interceſſit. Amici fideliſſimi una ſæpius habitabant, junctiſque ſtudiis rem literariam eo animi ardore promovebant, ut neque inter cœnandum ab exemplarium S. Voluminum inter ſe collatione abſtinerent; neque a cœna ambulare, aut corpus quiete relaxare datum ſit. Quin & illo etiam tempore literis vacabant, ſtudiis in multam noctem protractis; ne quid dicam de matutinis laboribus, qui ad nonam, nonnunquam vero ad decimam horam trahebantur, uti ipſe Origenes* nos docet. Quæſtiones ad dubia Origeni ſolvenda quotidie proponebat Ambroſius, illumque ad commentarios in S. Scripturam conſcribendos innumeris ſtimulis, non verbis modo, ſed & re-ipſa incitavit, ἐργοδιώκτης propterea ab eo dictus. Sumptus enim neceſſarios ad alendos ſeptem & amplius Notarios, qui dictanti Origeni per vices præſto adeſſent, totidemque Librarios una cum Puellis eleganter ſcribendi peritis copioſe ſubminiſtravit. Illi etiam ſcripta ſua corrigenda non raro ſubmiſit Origenes. Obiit poſt Maximini perſecutionem, Origene adhuc in vivis agente; ob id unum reprehenſione dignus, quod cum locuples fuerit, amici & magiſtri ſui, ſenis jam & inopia laborantis, moriens non recordatus ſit. Scripſit *Epiſtolas ad Origenem*, ex quibus judice Hieronymo*, liquido conſtabat eum non inelegantis ingenii fuiſſe. Ex harum una quædam profert ipſe Origenes lib. de Oratione c. 18. p. 18. 230.

(Margin: * Hæref 36. — * Epiſt. ap. Suid. in voc. Orig p. 390. & ap. Cedren. p. 208. — Hieron. de Script. c. 56. — * Loc. cit.)

[e]BERYLLUS, Boſtrorum in Arabia epiſcopus. Claruit circa an. 230. Qui cum eccleſiam ſuam prudenter ac fideliter diu rexerat, tandem in nova dogmata, & a fide Catholica prorſus aliena lapſus eſt, auſus aſſerere Dominum ac Servatorem noſtrum antequam inter homines verſaretur, non ſubſtitiſſe in propriæ perſonæ differentia; 230.

a Edidit notis illuſtr. M. Jo. Chr. Wolfius *Hamb.* 1706. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. vol. 5 p. 230. *Du Pin.* Hiſt. Eccl. vol. 1. p 107. c Noviſſime ſtudio *Caroli Delarue* Mon. Benedict. *Pariſ.* 1733. d Conf *Tillemont* Memor. Eccl. tom. 3. perſecut. *Maximin* Art 3 ſeq. Conf. *Fabr* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 56. item Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 32. Art. 4. vol. 5. p 272. e Conf. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Script. Eccl. c. 60.

nec

Sæc. III. ab an. CC. nec propriam, ſed paternam duntaxat Divinitatem in ſe reſidentem habere. Plurimis epiſcoporum colloquiis & diſputationibus ea de re ultro citroque habitis, rogatus eſt Origenes, una cum reliquis, ut ſermones cum eo conſereret; qui allatis rationibus & demonſtrationibus convictum hominem quaſi manu apprehendens ad veritatis viam perduxit, & ad priſtinam ſanamque ſententiam revocavit. Scripſit lucubrationes & epiſtolas, præſertim ad Origenem, quibus ei gratias egit. Varia quoque elegantis ingenii monumenta, quæ Διαφόρως φιλοκαλίας Euſebius * vocat: quibus Hen. Valeſius * Hymnos & Poemata intelligi putat. Exſtitit Hieronymi * ætate *Dialogus Origenis & Berylli*, in quo hereſeωs iſte coarguebatur: Idem deſignari opus opinor, de quo Euſebius *, φέρεται ἀυτὴ νῦν ἔγγραφα τῦ τε Βηρύλλε. &c. *Exſtant hodieque tum Berylli, tum Synodi iſtius cauſa congregatæ*, Scripta *edita*; *in quibus & quæſtiones adverſus illum propoſitæ ab Origene*, & Diſputationes, *in eccleſia ejus habitæ*, & *ſingula quæ tunc geſta ſunt, continentur*. Sed nihil horum a multis retro ſæculis reperitur.

* L. 6. c. 20. * Annot. p. 127. * De ſcript. c. 60. * L. 6. c. 33.

232. GEMINUS, ſive Geminianus, presbyter Antiochenus. Claruit circa an. 232. ſub Zebenno Antiochiæ epiſcopo, qui notante Euſebio * eccleſiæ Antiochenæ cathedram aſcendit anno 229. Pauca quædam ingenii ſui monumenta eum compoſuiſſe teſtatur Hieronymus *. Quænam vero ea fuerint, nec Euſebius, nec ipſe Hieronymus poſteris tradiderunt. N. E.

* Chron. an. 229. * De ſcript. c. 64.

233. [a] TRYPHON, Origenis auditor, ad quem nonnullæ ab eo ſcriptæ ſunt epiſtolæ. Claruit circa an. 233. De eo haud aliud dicendum reſtat, quam quod habet Hieronymus *, eum ſcilicet in ſcripturis eruditiſſimum fuiſſe, idque multa ejus opuſcula teſtari, præcipue librum quem compoſuit *De Vacca Rufa* in Numer. cap. 19. & *de Dichotomematibus, quæ cum columba & turture Abrahami ponuntur in Geneſi*. At hæc una cum plurimis aliis ſacræ vetuſtatis monumentis pridem deperdita merito dolemus. Exſtitit penes Cl. Galeum Εὐχὴ τῦ ἁγίου Τρύφωνος. Hujus an alterius incertum.

* De ſcript. c. 57.

233. [b] FIRMILIANUS, vir genere, pietate, atque eruditione illuſtris, circa an. 233. Cæſareæ Cappadocum epiſcopus factus eſt. Multa ei cum Origene tunc docendi munere Cæſareæ in Paleſtina fungente familiaritas interceſſit, immo tam propenſo erga Origenem animo fuit, ut modo illum in ſuam provinciam ad eccleſiarum utilitatem evocaret, modo ad ipſum viſendum Judæam uſque proficiſceretur, & cum eo aliquamdiu maneret, ut majorem rerum divinarum cognitionem perciperet. Tanti ab omnibus habitus eſt, ut gravioribus eccleſiæ negotiis eo tempore agitatis ſemper interfuerit. Magnas cum Stephano Romano pontifice ob dogma de Hæreticis Rebaptizandis lites exercuit. Coacta enim epiſcoporum Galatiæ, Phrygiæ, Ciliciæ, & proximarum provinciarum ſynodo Iconienſi, Cypriani ſententiam hæreticos denuo eſſe rebaptizandos adverſus Stephanum conſtanter contendentis confirmavit: propterea a Stephano male habitus, qui rupto pacis eccleſiaſticæ vinculo eum ab eccleſiæ ſuæ communione abſcidit. Anno 265. Synodo Orientalium Antiochiæ adverſus Paulum Samoſatenum ejuſdem urbis epiſcopum habitæ interfuit, & magna pars erat; in qua dogmatis a Paulo invecti novitatem quidem damnavit, hominem vero ipſum ſententiam ſe mutaturum promittentem damnare diſtulit, ab homine nullius fidei deceptus, ſperanſque ſine ullo religionis diſpendio rem optime poſſe conſtitui. Synodi iſtius epiſtola ſynodica a Turriano tenebris eruta exſtat Gr. Lat. Concil. Tom. 1. Auctuar. Bibliothec. PP. *Pariſ.* 1624. tom. 1. pag. 302. Cum vero anno 270. ad ſecundam ſynodum Antiochenam adverſus eundem Paulum collectam iter faceret, & jam Tarſum uſque pervenerat; ibi grandævus deceſſit: uti ſynodi iſtius Patres in literis ſuis encyclicis teſtantur *. Exſtat inter epiſtolas Cyprianicas [c] *Firmiliani ad Cyprianum Epiſtola*, a Cypriano, cujus ſtylum plane ſapit, Latine, ut videtur, verſa; qua confirmata Cypriani de Hæreticorum Baptiſmo ſententia, Stephanum Papam ob inhumanitatem, audaciam, inſolentiam, aliaque ab eo improbe geſta acerbe perſtringit. Firmiliani libros, quos poſt ſe reliquit, citat Baſilius de Spiritu S. cap. 29. p. 360. quot vero, vel quinam fuerint non dicit.

Euſeb. l. 6. c. 26, 27. * Ap Euſeb. l. 7. c. 30.

NEPOS, in Ægypto epiſcopus, forſan alicujus civitatis ex præfectura Arſinoitica. 244.
Claruit circa an. 244. Promiſſiones hominibus ſanctis in ſacris voluminibus factas Judaico ſenſu intelligendas eſſe voluit, unde & mille annorum ſpatium corporalibus refertum deliciis in hac terra ſanctis poſt reſurrectionem indultum iri docuit, argumentis pro dogmate ſuo ut plurimum ex Apocalypſi ductis, cujus libri oracula cum ſpirituali & allegorico ſenſu accipienda eſſe contenderent orthodoxi, Nepos *librum* de iſta quæſtione compoſuit, quem ἔλεγχον ἀλληγοριστῶν vocavit, tanto paſſim favore ab Ægy-

a Conf. *Fabr* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ c. 57.
c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 499.
b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Firmilian.* vol. 4.

Sæc. III. ab an. CC. ptiis acceptum, ut ſchiſmate facto integræ eccleſiæ a recta fide deficerent. Immo ejus aſſeclæ inſuper habitis Evangeliis, ſcriptiſque Apoſtolicis, doctrinam in Nepotis libro traditam *ὡς μέγα δή τι καὶ κεκρυμμένον μυστήριον, quaſi magnum quoddam & arcanum ſacramentum* venditarunt. Quapropter Dionyſius Alexandrinus Nepotis jam mortui librum ſcriptis duobus *de Promiſſionibus* voluminibus reſutavit, & coacta presbyterorum Arſinoiticorum ſynodo ſectatores ejus diſputatione habita, ad ſanitatem reduxit. Scripſit adhuc Nepos in eccleſiæ uſum *Pſalmos* atque *Hymnos* quamplurimos, pios admodum & ab ipſo Dionyſio celebratos. Verum hæc Nepotis noſtri opera jam olim periiſſe videntur. Quære, an non idem fuerit Nepos cujus liber apocryphus in decreto Pſeudo Gelaſiano damnatur? Vix certe eſt vel leviſſima dubitandi ratio.

247. [a] DIONYSIUS, genere ut opinor, Alexandrinus, parentibus ortus eſt Gentilibus, ſed honore & dignitate conſpicuis. Dum ſingulas variarum ſectarum ſententias diligenti examini ſubjiceret, & veritatem ſedulo perquireret, ad Chriſti fidem impulſus eſt; Origenis forſan, cujus diſcipulus erat, documentis non parum adjutus ac confirmatus. Presbyter Alexandrinus ſactus, poſt Heraclam circa an. 232. Alexandrinæ epiſcopum conſtitutum, ſcholam catecheſeωn regendam tenuit; tandemque anno 247. mortuo Heraclæ in ſede Alexandrina ſucceſſit. Exorta perſecutione Deciana a militibus comprehenſus Taposirim oppidulum inter Alexandriam & Canopum mittitur; fortaſſis ut ibi ſine ſtrepitu & tumultu ſummo ſupplicio afficeretur: ſed Deo ita diſponente ex eorum manibus elapſus eſt; qua vero occaſione, lepidam hiſtoriam ipſe narrat epiſtola adverſus Germanum apud Euſeb. l. 6. c. 40. Durius cum eo actum eſt anno 257. Namque Valeriano graviſſimam perſecutionem in Chriſtianos commovente, poſt præclaram confeſſionem coram Æmiliano præſecto Auguſtali ſactam, Cephro, deſertiſſimam & incultiſſimam Libyæ regionem relegatur, quo eum tametſi graviter ægrotantem, ne diei quidem unius dilatione conceſſa ſtatim proficiſci compulerunt milites. Poſt triennale exilium, Gallieni edicto ſavorem Chriſtianis indulgente, Alexandriam rediit; & non modo cum Gentilibus, ſed & cum ſchiſmaticis & hæreſiarchis conflixit. Novatianum ſchiſma molientem mitiſſima epiſtola in eccleſiæ ſinum reducere ſategit. Ortam inter Stephanum & Cyprianum de rebaptizandis Hæreticis controverſiam modis quibuſcunque ſopire ſtuduit, ipſe quaſi pacis arbiter, utrumque ad concordiam reſarciendam obnixe hortatus, in Cypriani tamen partes propenſior, quippe quibus veritatem adeſſe perſuaſum illi erat. Contra Sabellium hæreticum Ptolemaide Pentapolitana oriundum, qui unicam in SS. Trinitate Subſiſtentiam, unicam Perſonam tribus nominibus inſignitam eſſe ſomniarat, ſortiter dimicavit: nimio tamen diſputationis ardore abreptus, in contrarium erroris ſcopulum tantum non impegit, dum non tantum Perſonarum diſtinctionem, ſed & eſſentiæ differentiam, & poteſtatis gloriæque inæqualitatem in SS. Trinitate reperiri doceret: in hoc tamen excuſandus, tum quod præ nimio hæreticorum odio cæcutierit, tum quod reliquis in ſcriptis orthodoxe ſentiat, & ſeipſum a Romana ſynodo erroris admonitum edita apologia tueretur, dictis incautioribus ſenſu orthodoxo explicatis. Nepotis denique ac Chiliaſtarum Ægyptiorum ſchiſma & errorem colloquio habito reſtinxit & expugnavit. Tandem anno 265. ad ſynodum Antiochenam vocatus, ut cum Paulo Samoſateno congrederetur, adventum diſtulit, ſenectutem & corporis infirmitatem cauſatus; veruntamen ſententiam ſuam iſta de controverſia per literas indicavit, Paulum vero ipſum ne ſalutatione quidem dignatus eſt. Hoc ipſo demum anno poſt 17. in epiſcopali munere elapſos annos vitam cum morte commutavit; eodemque tempore, forſan & eodem die, quo Gregorius Neocæſarienſis e vivis exceſſit. Amborum enim memoria in omnibus Latinorum martyrologiis 15. Cal. Novembr. celebratur. Ejus nomine erectam eſſe Alexandriæ eccleſiam Epiphanius * nos docet. Opera, quorum, * Hæreſ. 69.
præter fragmenta quædam Euſebii beneficio conſervata, vix quidquam ſupereſt, conſcripſit plurima. Ea in duas claſſes commode diſpeſci poſſunt, *Tractatus* & *Epiſtolas*.

[b] TRACTATUS.

Liber de Pœnitentia ad Cononem Epiſcopum Hermapolitanum.

Libellus de Martyrio ad Origenem.

[c] *De Promiſſionibus adverſus Nepotem libri* 2. Ex horum ſecundo amplum ſatis & illuſtre fragmentum de S. Johannis Apocalypſi exſtat apud Euſeb. lib. 7. c. 24, 25. *de Cerintho aliud* lib. 3. c. 28.

[d] *Ad Dionyſium Romanum adverſus Sabellium, libri* 4. totidem Epiſtolis comprehenſi, & ἐλέγχου καὶ ἀπολογίας titulo inſcripti. Ex occaſione enim epiſtolarum aliarum, ac præcipue ad Ammonem & Euphranorem ad-

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Dionyſ.* vol. 4. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Script. Eccl. c. 69. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 32. vol. 5. p 263. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 150. c *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 4. ad vit. *Dion. Alex.* Art. 30. d Conf. *Pet. Couſtant.* Epiſt. Rom. Pontif. p. 279.

verſus

verſus Sabellium ſcriptarum quædam minus orthodoxe ſenſiſſe accuſatus apud Dionyſium Romanum & ſynodum Romæ habitam Dionyſius noſter, & ab iis admonitus, epiſtolis hiſce apologeticis crimen ſibi affictum diluit, & Sabellii hæreſin acrius adhuc, cautius tamen, oppugnavit. Ex his libris non pauca apud veteres reperiuntur. Ex libro 1°. fragmentum non contemnendum profert Euſebius *Præpar. Evangel.* l. 7. c. 19. p. 333. ut demonſtret materiam *μὴ ἀγένητον εἶναι, ortu non carere*. Excerpta & fragmenta plurima paſſim exhibentur in Athanaſii libro *de Sententia* Dionyſii Alex. aliud in ejuſdem libro *de Synodo Arimini* p. 707. habetur. Alia adhuc epiſtolæ ſecundæ fragmenta extant ap. *Baſil.* de Spir. S. c. ult.

Ad Timotheum Puerum de Natura libri aliquot. Ampla ſatis ex iis excepta exhibet Euſebius Præparat. Evangel. l. 14. c. 23, 24, 25, 26, 27.

Liber De Tentationibus ad Euphranorem.

Commentarius in primam partem Eccleſiaſtis.

[a] EPISTOLÆ.

[b] *Epiſtola ad Cornelium Epiſcopum Romanum*, ex qua quædam profert Euſebius l. 6. c. ult.

Epiſtola ad Stephanum Epiſcopum Romanum de Baptiſmo. Fragmentum exſtat apud Euſeb. l. 7. c. 5.

Ad Sixtum Papam de Baptiſmo epiſtolæ 2. ex priori fragmentum habetur apud Euſeb. l. 7. c. 5, 6. ex poſteriori l. 7. c. 9.

Adverſus Germanum Epiſcopum Epiſtola, ex qua duo præclara fragmenta exhibet Euſebius l. 6. c. 40. l. 7. c. 11.

Epiſtola ad Fabium Antiochiæ Epiſcopum, ex qua duo fragmenta habet Euſebius, prius de Perſecutione Alexandrina ſub Decio l. 6. c. 41, 42. poſterius de Serapione c. 44.

Brevis Epiſtola ad Novatianum de Schiſmate: integra exſtat apud Euſeb. l. 6. c. 45. in qua pro σχίσαι legendum eſſe θύσαι recte monet Reverendus Pearſonus in Annal. Cyprian. Vox enim ea loco ſuo reſtituta ſententiam Dionyſii ſatis elegantem & acutam reddit.

Epiſtola de Pœnitentia ad Fratres per Ægyptum conſtitutos.

Ad Gregem ſuum Alexandrinum Epiſtola objurgatoria.

Epiſtola ad Laodicenos.

Epiſtola ad Armenios de Pœnitentia.

Epiſtola ad Romanos de Officio Diaconi.

Alia ad eoſdem de Pace & Pœnitentia.

Ad Confeſſores Novatianos Romæ Epiſtolæ 3.

Ad Philemonem Presbyterum Romanum de Baptiſmo. Fragmentum habetur ap. Euſeb. l. 7. c. 7.

Alia itidem ad Dionyſium adhuc Presbyt. Rom. de Baptiſmo. Fragmentum de Novatiano exſtat ap. Euſeb. l. 7. c. 8.

Epiſtola ſuo & Eccleſiæ ſuæ nomine ad Sixtum & Eccleſiam Rom. de eadem re.

Ad Dionyſium Romanum Epiſtola de Luciano.

[c] *Epiſtola ad Hermammomem*, ex qua tria exhibet fragmenta Euſebius l. 7. c. 1. 10. 23. niſi potius epiſtolam hoc loco memoratam diſtinctam eſſe malimus, utpote quæ ad Hermammomem & fratres in Ægypto degentes ſcripta ſit.

[d] *Epiſtola ad Domitium & Didymum.*

Epiſtola ad Compresbyteros Alexandrinos.

Epiſtola ad Hieracem Epiſcopum Ægyptium, cujus fragmentum de Seditione Alexandrina exſtat ap. Euſeb. l. 7. c. 21.

Epiſtola de Sabbato.

Epiſtola ad Fratres de Mortalitate, ſeu *de Peſte Alexandriæ graſſante*, cujus nobile fragmentum exſtat ap. Euſeb. l. 7. c. 22.

Epiſtola de Exercitatione.

Epiſtola ad Ammonem Berenicenſem Epiſcopum contra Sabellium.

Alia ejuſdem argumenti ad Teleſphorum.

Ad Euphranorem alia.

Alia ad Ammonem & Euporum.

Epiſtola Canonica ad Baſilidem Epiſcopum Pentapolitanum de diverſis capitibus, de quibus illum Baſilides conſuluerat. Exſtat integra Gr. Lat. cum commentario Balſamonis tum alibi, tum in *Synodico Magno* quod Oxonii edidit D. Beveregius tom. 2. Alias etiam eum ad Baſilidem literas dediſſe teſtatur Euſebius, l. 7. c. 26.

Epiſtola ad Synodum Antiochenam adverſus Paulum Samoſatenum.

[e] *Epiſtola ad Paulum Samoſatenum una cum Reſponſionibus ad Pauli Samoſateni decem Quæſtiones.* Exſtat Gr. Lat. Concil. tom. 1. multis tamen eo nomine ſuſpecta, quod Patres Antiocheni in epiſtola ſynodica apud Euſeb. l. 7. c. 30. diſerte affirment, Dionyſium quidem ad univerſam Antiochenſium eccleſiam literas direxiſſe, Paulum vero ne ſalutatione dignatum. In epiſtolæ hujus fronte mentionem injicit Dionyſius alterius cujuſdam prioris ad Paulum epiſtolæ.

Ex memoratis epiſtolis quædam erant ἑορταστικαὶ ſeu paſchales: quin & plures alias de eodem argumento ſcripſit Dionyſius: certo ſane conſtat eum infinitas pene epiſtolas ſcripſiſſe, de quibus Euſebius *: καὶ ἄλλοις ἢ πλείοσιν ὁμοίως διὰ γραμμάτων ὁμιλήσας ποικίλας τοῖς ἔτι νῦν σπουδὴν περὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ ποιουμένοις καταλέλοιπεν ὠφελείας. *Alias quoque complures ad Diverſos ſcripſit Epiſtolas, ex quibus quicunque illius operum ſtudioſi ſunt amatores* (ſunt autem etiamnum plurimi) *multiplicem percipere poſſunt utilitatem.* * L. 6. c. 46.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. vol. 5. p 265. ſeq. [b] Conf. *Pet. Couſtant.* Epiſt. Rom. Pontif. p. 219. 259. [c] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 4 ad vit. *Dionyſ.* not. 7. [d] Ibid. not. 2. [e] Ibid. not. 8.

Sæc. III ab an. CC. Scripſiſſe Dionyſium adverſus Origenem exinde liquet, quod fragmentum profert Anaſtaſius Sinaita Quæſt. 23. p. 266. ἐκ τ͂ κατὰ Ὠριγένες, quo de ſitu Paradiſi agit. De hoc opere ſilent Euſebius & Hieronymus. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 135. fol. 123. ad calcem expoſitionis in *libros Regum* habentur ſub Dionyſii nomine epiſtolæ 2. nondum ut volunt editæ, quas Dionyſii noſtri Alexandrini eſſe, abſque hæſitatione affirmat eruditiſſimus Lambecius. Prima ſic incipit. Διονυσίε Ἐπιςολὴ Θεοδοσίῳ μονάζοντι. Τί θαυμάζεις ὅτι οὐδενὸς ἁμαρτήματ@ ὅλη τραυματίζεται πόλις, ὥσπερ καὶ Δαυὶδ γινόμενον ἔγνως. Deſinit περιφανῆ περιποιούμενοι. Poſterior ad Urſinuphium Ἀναγνώςῃ, cujus hoc initium Ὁ μὲν ἐν Ἀποστόλων δίκην περὶ τὸ θεῖον ἀπευθύνῃ δίκης, ὅτι καθαιρεῖσθαι τῆς οἰκείας πατρὸς, &c. In fine, δίκην εἰσπράξειν. Has epiſtolas ex codice Cæſareo deſcriptas, cum primum legerim, olim ſuſpicatus ſum; ſtylus, dicendique genus hujus ſæculi non videntur. Certe ipſa vox μονάζων juſtam ſatis ſuſpicionem injicit, & paulo ſequioris ævi ſcriptorem arguere videtur; cum monachatus, nec res, nec nomen, hoc tempore innotuerit. Miror vero Cl. Lambecium diffuſiſſimæ lectionis, nec contemnendæ eruditionis virum fugiſſe, has epiſtolas non Dionyſii Alexandrini, neque alicujus Dionyſii eſſe, ſed Iſidori Peluſiotæ, inter cujus epiſtolas reperiuntur. Prior ad Theodoſium lib. 1. Epiſt. 39. p. 10. Poſterior ad Urſinuphium lib. 3. Epiſt. 219. p. 300. Ad quem etiam habentur & aliæ, nempe lib. 2. Epiſt. 240. lib. 4. Epiſt. 78. 80. Atque eo magis miranda eſt Lambecii ἀβλεψία, quod, ut ex ipſius commentariis liquet, plures epiſtolarum Iſidori codices MSS. evolviſſet, & præſertim ad Cod. Theol. 291. num. 1. epiſtolæ ad Urſinuphium mentionem facit. Sed Bernardus non videt omnia.

248. [a] THASCIUS CÆCILIUS CYPRIANUS, Carthaginenſis, artis oratoriæ profeſſione clarus, magnam ſibi gloriam, opes, honores, acquiſivit, epularibus cœnis, & largis dapibus aſſuetus, pretioſa veſte conſpicuus, auro atque purpura fulgens, faſcibus oblectatus & honoribus, ſtipatus clientium cuneis, frequentiore comitatu officioſi agminis honeſtatus; ut ipſe * de ſe loquitur. Longe majorem vitæ partem inter Gentiles Idololatriæ aſſertor tranſegit, donec mediante Cæcilio presbytero Carthaginenſi (cujus proinde nomen ſibi poſtea aſſumpſit) a ſæculari errore ad fidem Chriſti tranſiit, hauſtoque cœlitus Spiritu in novum hominem nativitas ſecunda eum reparavit. Contigiſſe id anno 246. probabili ſane conjectura ductus ſtatuit reverendus epiſcopus Ceſtrienſis in accuratiſſimis annalibus Cyprianicis. Neophytus factus bona vendidit, & in pauperum uſus erogavit: ſtatim a baptiſmo libellum ad Donatum ſcripſiſſe videtur, & non longe poſt alium de idolorum vanitate, Tertulliani magiſtri ſui, ac imprimis Minucii Fœlicis, e quo plurima ad verbum tranſtulit, æmulus. Exeunte anno 247. presbyter Carthaginenſis factus eſt; annoque inſequente, & jam adulto, efflagitante plebe, & pene rapiente, ipſomet vero humiliter renitente, & latebras quærente, ad epiſcopalem celeberrimæ illius eccleſiæ thronum poſt mortem Donati promovetur; quem vix per anni & quod excurrit ſpatium ornaverat, cum exorta ſub Decio perſecutione, ad leonem in Circo ſæpius petitus, ſeceſſum quæſivit; proſcriptus ſub hac ſolenni formula: SI QUIS TENET VEL POSSIDET DE BONIS CÆCILII CYPRIANI EPISCOPI CHRISTIANORUM, &c. In hoc ſeceſſu, ne eccleſiæ ſuæ utilitati prorſus deeſſe videretur, ſcripſit 30. quæ exſtant epiſtolas. Perſecutione ſopita anno 251. latebris egreſſus, & eccleſiæ ſuæ redditus, ſynodum Carthagine in cauſa lapſorum habuit: qua ſtatutum eſt, pœnitentiam eorum diu protrahendam eſſe, ut nec in totum ſpes pacis denegaretur, nec cenſura eccleſiaſtica ſolveretur. Synodus vero Idibus Maii anni proximi habita paulo mitius cum iis egit, decernens ob ingruentes tempeſtates pacem lapſis pœnitentibus concedendam eſſe. Graſſante paucis poſt menſibus ferali peſte ſimul ac fame, Cyprianus tam ſermone, quam manu, tum voce, tum opere, ſuis proſpexit: eademque occaſione elegantiſſimum libellum de Mortalitate exaravit. Anno 253. Concilium 66. epiſcoporum Carthagine celebravit, in qua ſcripta eſt epiſtola ad Fidum de Baptiſmo parvulorum. Ortam anno 255. de Baptiſmo hæreticorum controverſiam Cyprianus concilii Carthaginenſis decreto ſedare conatus eſt, ſtatuens hæreticorum baptiſmum invalidum ac plane nullum eſſe. Hac enim de re ſynodum hoc anno habitam eſſe oſtendit eruditiſſimus Annalium Cyprianicorum conditor. Iſtam ſententiam ſynodus 71. epiſcoporum anno proxime ſequenti habita autoritate ſua confirmavit. Cum vero non pauci, ac in iis præcipue Stephanus epiſcopus Romanus, ſtrenue reſtiterint; majus & frequentius concilium Calend. Septembr. ejuſdem anni convocavit Cyprianus, in quo epiſcopi 87. ſuffragiis ſuis ſigillatim pronunciatis prius decretum roborarunt. Anno 257. perſecutionem in Chriſtianos movet Valerianus Imp. quando Cyprianus confeſſione coram

* Ad Donat. p. 2.

a Conſ. *Du Pin* Hiſt. Eccl. vol. 1. p. 117. *Oudin* tom. 1. p. 266. ſeq. *Tillemont*. Memor. Eccl. tom. 4. ad vit. *Cyprian.* *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Script. Eccl. c. 67.

Aſpaſio

Aſpaſio proconſule facta in exilium mittitur, Curubas provinciæ Zeugitanæ intra mare Libycum oppidulum relegatus: ubi viſione divina de Paſſione poſt annum exactum ſubeunda admonetur: quod ſane ita evenit. Anno enim ſequente ab exilio retractus, capitis damnatur, proconſule decretum ex tabella recitante, THASCIUM CYPRIANUM GLADIO ANIMADVERTI PLACET. Quod factum eſt 18. Kal. Octobr. in agro Sexti an. 258. ejuſque corpus in areis Macrobii candidi procuratoris juxta Piſcinas in via Mappalienſi conditum. Integro decennio ſedem Carthaginenſem occupavit, primuſque epiſcoporum iſtius urbis martyrii coronam meruit. Vir plane θαυμάσι@, Chriſtianæ pietatis cultor ſummus, diſciplinæ eccleſiaſticæ & epiſcopalis poteſtatis vindex acerrimus. Bonis artibus apprime imbutus, in rhetorica excelluit, in ſacris & theologicis acutiſſimus. Tertulliani ſcripta continuo verſavit, ſine quorum lectione vix diem ullam præterivit, notario ſuo dicere ſolitus, *Da Magiſtrum:* quod ex ipſius notarii ore exceptum Hieronymo[*] retulit Paulus Concordienſis. De ſtylo ejus audiamus Chriſtianæ eloquentiæ principem[*]. *Unus igitur præcipuus & clarus extitit Cyprianus: admodum multa conſcripſit in ſuo genere miranda. Erat enim ingenio facili, copioſo, & ſuavi, & (quæ ſermonis maxima eſt virtus) aperto: ut diſcernere nequeas utrumne ornatior in eloquendo, an facilior in explicando, an potentior in perſuadendo fuerit.* [a] *Opera ejus* (teſte Hieronymo[*]) *ſole clariora*, ſecundum tempora quibus ſcripta ſunt, & prout in editione Oxonienſi diſponuntur, hic enumerabo.

[*] De Script. c. 53.

[*] Lactant. Institut. l. 5. c. 1.

[*] De Script. c. 67.

Scriptus anno 246.

Libellus ad Donatum, a ſæcularibus oratorum diſciplinis ad Chriſti fidem recens converſum.

247.

De Idolorum Vanitate.

248.

Teſtimoniorum ad Quirinum adverſus Judæos libri 3. [b]

De habitu Virginum.

249.

Epiſtolæ 4. *viz.* 1, 2, 3, 4. in Edit. Oxon. quæ in editionibus Rigaltianis ſunt numero, 65, 60, 64, 61. Notet interim lector in noviſſima Rigaltii editione a Priorio adornata *Pariſ.* 1666. numerorum ordinem turbatum eſſe. Nam deeſt numerus 23. ac proinde omnes ſequentes numeri juſtam quantitatem unitate excedunt.

250.

[c] *Epiſtolæ in ſeceſſu* ſcriptæ 29. una cum quinque aliis ad Cyprianum ſcriptis, atque unica Celerini ad Lucianum confeſſorem Carthaginenſem, altera Luciani ad Celerinum, aliaque Caldonii, &c. ad clerum Carthaginenſem, a num. 5. ad 40. incluſive in Edit. Oxon. in Rigalt. vero hunc ordinem obtinent. 4. 80. 35. 2. 3. 8. 7. 36. 6. 5. 10. 9. 11. 12. 13. 14. 20. 21. 16. 18. 19. 17. 22. 24. 23. 30. 25. 31. 26. 27. 28. 29. 15. 32. 33. 34.

251.

Epiſtolæ adhuc in ſeceſſu ſcriptæ a. cum epiſtola Caldonii ad Cyprianum num. 41. 42. 43. Oxon. 37. 38. 39. Rigalt.

Poſt reditum Epiſtolæ 7. cum tribus ad Cyprianum datis. Num. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. Oxon. 41. 40. 43. 42. 44. 45. 47. 46. 48. 49. Rigalt.

De Unitate Eccleſiæ, nonnulli huic libello titulum fecerunt *De Simplicitate Prælatorum.* Fœde interpolatum eſſe multi volunt. Pontificiorum fraudem in eo corrumpendo egregiam pluribus redarguit Doctiſſ. Jameſius tractatu vernaculo de corruptione Scripturæ, Patrum, &c. Part. 2. p. 1. &c.

De Lapſis.

252.

Epiſtolæ 7. *viz.* 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. Oxon. 50. 51. 52. 53. 55. 54. 56. Rigalt.

De Oratione Dominica.

De Mortalitate.

Exhortatio ad Martyrium.

253.

Epiſtolæ 5. *viz.* 61. 62. 63. 64. 65. Oxon. 57. 59. 62. 58. 63. Rigalt.

[d] *Liber ad Demetrianum.*

254.

Epiſtolæ 3. *viz.* 66. 67. 68. Oxon. 68. 67. 66. Rigalt. Ex his ultimam ad Stephanum Papam ſcriptam Cypriani non eſſe acriter contendit [e] Launoius.

De Opere & Eleemoſynis.

255.

Epiſtolæ 3. *viz.* 69. 70. 71. Oxon. 75. 69. 70. Rigalt.

De Bono Patientiæ.

256.

Epiſtolæ 3. cum epiſtola Firmiliani ad Cyprianum, *viz.* 72. 73. 74. 75. Oxon. 71. 72. 73. 74. Rigalt.

De Zelo & Livore.

Concilium Carthaginenſe de Rebaptizandis Hæreticis.

a Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 120. ſeq. *Tillemont.* ad vit. *Cyprian.* not. 53. tom. 4. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p 1252. ſeq. item de Verit. Chriſt. Relig. c. 5. §. 4. p. 217. *Petri Couſtant.* Epiſt. Roman. Pontific. p. 128, 159, 207, 211. b Horum tertius habetur apud *Joſeph. M. Thomaſium* inter Inſtitut. Theolog. Antiquorum PP. *Rom.* 1710. vol. 2. c Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* not. 27. d Conſ. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. tom. 2. diſſert. 5. c. 2. e Conſ. *Oudin* tom. 1. p. 276.

Sæc. III. ab an. CC.

257.

Epiſtola una cum tribus ad Cyprianum datis, *viz.* 76. 77. 78. 79. Oxon. 76. 77. 78. 79. Rigalt.

258.

Epiſtolæ 2. *viz.* 80. 81. Oxon. 81. 82. Rigalt.

Cum cæteris ſcriptoribus hoc habet commune Cyprianus, ut in præſatione recte olim notavit Eraſmus, quod ipſius lucubrationibus multa ſunt aliorum admixta; in hoc vero Hieronymo ſælicior, quod hnjus voluminibus multa ſunt interſperſa, prorſus indigna lectu: Cypriano nihil aſcriptum eſt niſi doctum, & a magnis viris profectum.

[a] Opuſcula Cypriano falſo aſcripta.

De Paſcha Computus. Tractatus vetnſtus, & ſi non Cypriani, ejus ſaltem ævo ſuppar, ex codice Cottoniano, cum notis & variis lectionibus inter opuſcula Cyprianica Oxonii primum editus.

De Spectaculis.

De Diſciplina & Bono Pudicitiæ. Hunc pariter ac præcedentem libellum Cypriano adjudicat Pamelius. Reſragatur autem ingens ſtyli diſparitas. Cornelii Papæ iſtum pariter ac librum ad Novatianum eſſe cenſet Eraſmus.

De Laude Martyrii ad Moyſen & Maximum, & cæteros Confeſſores. Hnnc etiam libellum Cypriano aſcribit Pamelius. Eadem autem obſtat ratio.

Ad Novatianum, quod Lapſis ſpes veniæ non ſit deneganda. Multi opus iſtud Cypriano non indignum eſſe cenſent: alii e contra.

De Cardinalibus Chriſti operibus, quem eſſe Arnoldi Abbatis Bonæ Vallis omnes jam norunt: quique præter præſationem ſequentes tractatus 12. complectitur, *viz.*

De Nativitate Chriſti.

De Ratione Circumciſionis.

De Stella & Magis, ac Innocentium Nece.

De Baptiſmo Chriſti, ac Manifeſtatione Trinitatis,

De Jejunio & Tentationibus Chriſti.

De Cœna Domini.

De Ablutione Pedum.

De Unctione Chriſmatis, & aliis Sacramentis.

De Paſſione Chriſti.

De Reſurrectione Chriſti.

De Aſcenſione Chriſti.

De Spiritu Sancto. Hactenns Arnoldus.

De Aleatoribus. Bellarminus Pontificis alicujus Romani recentioris ævi eſſe conjicit.

De Montibus Sina & Sion contra Judæos.

Carmen Geneſis.

Carmen Sodoma.

Carmen ad Senatorem Apoſtatam. De his carminibus vid. plura in Tertulliano.

Sæc. III. ab an. CC.

Hymnus de Paſcha Domini, Victorino Petavionenſi a Beda aſcriptus.

Oratio Cypriani pro Martyribus.

Oratio ejuſdem in die Paſſionis ſuæ.

De Singularitate Clericorum. Vid. plura in Origene. Doctiſſimi editionis Oxonienſis Curatores circa Bedæ ætatem ſcriptum eſſe arbitrantur.

In Symbolum Apoſtolicum Expoſitio Rufini eſt, ſub ejnſque nomine habetnr inter opera Hieronymi.

De Judaica incredulitate ad Vigilium. Vid. plura in *Ariſtone Pellæo.*

Adverſus Judæos, qui Chriſtum inſecuti ſunt.

De Revelatione Capitis B. Joh Baptiſtæ. In eo agitur de Pipino Francorum rege.

De duplici Martyrio ad Fortunatum. Inibi de Turcis agitur.

De 12. *Abuſionibus Sæculi.*

Diſpoſitio Cœnæ. Opus ineptum, ac ridiculum.

Hæc omnia, (exceptis libris *De Diſciplina & Bono Pudicitiæ, De Laude Martyrii ad Moſem & Maximum, de Lapſorum venia ad Novatianum*) Cypriano abjudicant Bellarminus, & Labbæus. Monendus denique lector eſt, ſupereſſe quendam libellum, qni licet Cyprianum autorem non habeat, inſtauratorem tamen agnoſcit, Tyronis intelligo & Senecæ notas Tachygraphicas, quas præſul & martyr cumulo ſatis grandi locupletavit, adjiciens vocabula Chriſtianorum uſibus neceſſaria, quæ in codice a Grutero edito affatim comparent.

[c] Prodierunt opera Cypriani, *Spiræ*, 1471. *Pariſ.* 1512. *Colon.* 1520. *Baſil.* per Eraſmum, 1520. 1525. 1558. *Lugduni*, 1528. 1537. 1544. 1550. *Colon.* 1544. 1549. *Pariſ.* 1541. 1564. *Romæ*, 1563. deinde per Pamelium *Antverp.* 1568. 1589. *Pariſ.* 1574. 1603. 1616. 1644. *Colon.* 1617. *Genevæ* per Goulartium, 1593. *Pariſ.* per Rigaltium, 1648. 1666. De editione Pariſienſi 1541. Pamelii cenſura in Doctores Sorbonicos Pariſienſes (qui Cyprianum innumeris mendis contaminarunt) obſervatu digna eſt. Ita enim ille nota 65. in Cyprian. de Orat. Dominica, "Interſeruntur hic aliquot lineæ in editio-"ne Pariſienſi apud Arnulphum l'Angelier, "an. 1541. ſed quæ Cypriani non ſunt, ut "ipſe ſatetur in margine hac annotatiun-"cula [Additio cujuſdam] ex qua de cæte-"ris judicare facile eſt lectori; utpote qui "quantumvis repurgationem jactet in titu-"lo, innnmeris Cyprianum mendis conta-

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 141. *Tillemont.* Memor. Eccl. tom. 4. ad vit. *Cyprian.* Art. 65. [b] Conf. *Fabr* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. §. 3. p. 699. [c] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 143. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4 c. 3. p 377. ſeq. *Oudin.* tom. 1. p. 273. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 5. §. 4. p. 219. item Bibl. med. & infim. Latinit l. 3. vol. 1. 1253.

"minarit.

Sæc. III. ab an. CC. "minarit. Ut tamen plauſibiliorem ſuam "editionem faceret, ſubſcriptionem epiſto- "læ dedicatoriæ Eraſmi immutare non eſt "veritus; & quum ſcriptam conſtet *Lova-* "*nii* 1519. ipſe ſubſcripſit *Pariſ.* 1541.

Inter editiones Cyprianicas eminent Rigaltianæ, ea præcipue quam anno 1666. cum integris Rigaltii, ſelectis aliorum, ſuiſque etiam commentariis uno conſpectu diſpoſitis, *Pariſiis* edidit Ph. Priorius, & nupera *Oxonienſis*, quam anno 1682. Annalibus Cyprianicis τοῦ πάνυ Johannis Pearſoni epiſcopi Ceſtrienſis, notis etiam doctiſſimis illuſtratam, Reverendus Pater Johannes Fell, præſul Oxonienſis ὁ μακαρίτης adornavit.[a]

[b] Antequam lectorem dimittam, monendum duxi, alium fuiſſe (uti volunt) Cyprianum, Præſulem Antiochenum, una cum Juſtina virgine, quam inſane deperibat, ſub Diocletiano Nicomediæ paſſum; de quo mira narrant, & quem temere cum noſtro Cypriano confundunt Nazianzenus, Prudentius, Metaphraſtes, aliique. Totam hu-
* Cod. 184 juſce rei narrationem (teſte Photio *) tribus libris carmine Heroico conditis fuſe olim depinxit Eudocia Auguſta ex vetuſtiore, ut videtur, hiſtoria. Extat Latine hujus Cypriani (ſi modo hujus ſit) *Pœnitentia* ſeu *Confeſſio*, qua prioris vitæ flagitia uberrime deflet. Hanc una cum notis & variantibus lectionibus primus in lucem dedit nuperæ operum Cyprianicorum editionis Oxonienſis curator. Scio clariſſimum editorem conjecturis non contemnendis fultum diſerte affirmare talem Cyprianum Antiochenum nuſquam extitiſſe, quin totam narrationem nihil aliud eſſe quam Cypriani noſtri hiſtoriam ab aliquo ex eorum numero, qui Martyrum res geſtas novis augmentis decorare geſtiebant, mire interpolatam, vel potius de novo conditam. Eſto: dummodo quod ſole clarius eſt, concedatur vetuſtiſſimam eſſe hanc fabulam, & ante Nazianzeni tempora natam, qui hanc ipſam, ſaltem hujuſmodi confeſſionem deſignare videtur, dum
* Orat. 18. p. 278. de Cypriano hæc habet *: ὁ δὲ καὶ μακρῷ στηλιτεύων τὴν προτέραν ἑαυτοῦ κακίαν, ἵνα καὶ τοῦτο Θεῷ καρποφορήσῃ τὴν ἐξαγόρευσιν, καὶ πολλοῖς ὁδὸς γένηται τῆς χρηστοτέρας ἐλπίδος τῶν ἀπὸ κακίας ἐπιστρεφόντων. *Hic ſuperioris vitæ turpitudinem longa oratione proſcindit, ut ipſam quoque ſcelerum confeſſionem Deo muneris loco offerat, ac multis eorum, qui ab improba & flagitioſa vivendi ratione animum revocant, ad melius ſperandum via exiſtat.*

[c] CORNELIUS, natione Romanus, Sæc. III. ab an. CC.
patre Caſtino natus, inter eccleſiæ Romanæ presbyteros primas tenuit. 251.
Vacaverat jam ſedes Romana poſt exceſſum nobiliſſimæ memoriæ viri Fabiani annum unum, menſes Vid. Epiſt. Cleri Rom. ad Cypr. n.31 p.44.
quatuor, dies quindecim; clero Romano novi epiſcopi electionem propter rerum & temporum difficultates differente. Tandem deferveſcente furore Deciano, Cornelius ineunte Junio anni 251. factus eſt epiſcopus, *de Dei & Chriſti ejus judicio, de Clericorum pene omnium teſtimonio, de plebis, quæ tunc affuit, ſuffragio, & de ſacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio*, ut loquitur Cyprianus *, quem de ordinatione ſua ſcriptis * Epiſt 52. (ad Anton) p. 68.
ad illum literis Cornelius certiorem fecerat. Vix tamen per unius anni ſpatium ſedem iſtam tranquille tenuit. Menſe enim Julio inſequentis anni juſſu imperatoris Galli Centumcellas Tuſciæ urbem relegatur, ubi Cypriani literis ad ipſum datis mire refocillatus poſt duos fere menſes, nempe 18. Cal. Octobr. an. 252. martyrium ſubiit. Scripſit ad *Cyprianum Epiſtolas* plures, ex quibus hodie ſuperſunt 2. inter Cyprianicas edit Rigalt. 45. 47. Edit. *Oxon.* 49. 50. Quatuor item ad Fabium (Flavianum vocat Hieronymus *) Antiochenæ eccleſiæ antiſtitem; * De Script. c. 66.
ex quarum una inſigne exſtat fragmentum de Novatiano ap. Euſeb. l. 6. c. 43. reliquæ perierunt.

[d] NOVATIANUS, ex Stoico philoſo- 251.
pho Chriſtianus, dum inter catechumenos energumenus ab exorciſtis foveretur, in morbum graviſſimum collapſus, in ipſo quo jacebat lectulo baptiſmum Clinicus ſuſcepit, nec a morbo liberatus ea percepit, quæ eccleſiaſtica regula exigebat, nec ab epiſcopo confirmatur: id ei poſtea objiciente tum clero tum plebe, ſingulari tamen epiſcopi gratia ad presbyterii gradum in eccleſia Romana evectus eſt. Poſt mortem Fabiani, vacante diutius ſede, tremendis ſacramentis ſeipſum obſtrinxit, ſe epiſcopatum non ambire. Nihilominus cum anno 251. Cornelium ad ſacerdotii ſublime faſtigium, ſeſe inſuper habito, promoveri cerneret; homo faſtu & invidia turgidus, & ſui plenus, Novati Preſbyteri Carthaginenſis (hoſce duos nominum ſimilitudine decepti perpetuo fere confundunt ſcriptores Græci) aliorumque qui a Cypriano defecerant, factione ſtipatus, & quod majus erat, confeſſorum Romanorum, quos ſpecioſo ſeverioris diſciplinæ obtentu in partes ſuas traxerat, ſuffragio ornatus,

a Recuſi *Amſtel.* 1700. & noviſſime cura *Prudentii Marani* Monach. Ord. Benedict. *Pariſ.* 1727. fol. & *Venet.* 1728. fol. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 5. ad vit. *Cyprian* Orient. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 144. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 3. ad vit. *Cornel.* *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 66. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1208. *Pet. Conſtant.* Epiſt. Roman. Pontific. p. 146. & 195. item Append. ad Epiſt. p. 26. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 3. hæreſ. *Novatian.* *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 70. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 145. *Oudin.* tom. 1. p. 281. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. Art. 9. not. vol. 5. p. 274. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 13. vol. 5. p. 426.

Kk Epiſco-

Sæc. III. ab an. CC Epiſcopali cathedræ tam inſano ſtudio, animo tam obfirmato inhiavit, ut a tribus epiſcopis, rudioris & ſimplicioris ingenii hominibus, quos e viliſſima Italiæ parte Romam evocaverat, & incluſos aliquamdiu, mox crapula oppreſſos detinuerat, ſe Epiſcopum conſtitui per fraudem & vim curavit, ut ſaltem *εἰκονικήν τινα καὶ ματαίαν χειροθεσίαν*, ut Cornelius * loquitur, adumbratam quandam & inanem ordinationem habere videretur. Hoc facto, probra & convitia in Cornelium pleno ore conjecit, miſſis, ut mos erat, undequaque literis eccleſias inferiores de ordinatione ſua certiores fecit, & ſocios ſuos, novos, quos Cyprianus vocat, Apoſtolos, delegavit; qui per vicos, urbes, oppida diſcurrentes, homines incautos in ſocietatem ſuam, erroriſque conſortium perducerent. Denique ut execrando ſigillo ſuos ſibi obſtringeret, dum ſacram euchariſtiam ſingulis divideret, manibus manus comprehendens, eos in hæc ipſa verba jurare coegit: *Jura per corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, te nunquam meas partes deſerturum, nec ad Cornelium eſſe rediturum*. Quum vero his artibus ſe nihil proficere animadverteret, in apertum erupit ſchiſma & dogma de Pœnitentiæ *γυμνῇ κεφαλῇ*, gnaviter propugnavit, aſſerens lapſos pœnitentes ad eccleſiæ pacem nunquam eſſe admittendos, nec in eccleſiæ poteſtate ſitum eſſe veniam iis concedere, quin tales ſummo ſolius Dei judicio relinquendos. In dogmatibus reliquis a doctrina Catholica non receſſit. De morte ejus non conſtat. Hominem ſuis coloribus ita depingit Cyprianus *: *In perniciem fratrum*, inquit, *lingua ſua perſtrepit, & facundiæ venenatæ jacula contorquet, magis durus philoſophiæ ſæcularis pravitate, quam philoſophiæ dominicæ lenitate pacificus; deſertor eccleſiæ, miſericordiæ hoſtis, interfector pœnitentiæ, doctor ſuperbiæ, veritatis corruptor, perditor charitatis*. Scripſit antequam ſchiſma faceret, nomine cleri Romani elegantem *Epiſtolam ad Cyprianum*, quæ inter Cyprianicas eſt 30. Poſt ſchiſma vero, [a] *Librum de Trinitate*, (in eo enim hæreſeos Sabellianæ, quæ circa an. 257. exorta eſt, meminit) qui quaſi epitome quædam eſt operis Tertulliani de eodem argumento, olim a nonnullis Tertulliano, ab aliis Cypriano male aſcriptum, *Epiſtolam de Cibis Judaicis*, ſi modo illius ſit; eam enim non niſi conjecturis, perquam veriſimilibus tamen, ducti Novatiano adjudicant eruditi, a quibuſdam codicibus Tertulliano tributam. Utrumque opuſculum exſtat, & cum operibus Tertulliani excudi ſolet. Scripſit adhuc Novatianus, ſed quo tempore incertum, *De Paſcha, De Sabbato, De Sacerdote, De Oratione, De Animalibus mundis & immundis Quæſtiunculas* (quas idem fuiſſe opus cum illo *de Cibis Judaicis* jure quis ſuſpicari poſſit) *De Inſtantia, De Attalo, De Circumciſione*, libellum *contra Cornelium*, multaque alia, quæ non exſtant; niſi quod habeatur inter opera Hieronymo aſcripta, Tom. 4. liber hoc titulo, *De Vera Circumciſione*, an vero ſit iſte Novatiani opus *De Circumciſione*, merito dubitari poteſt.

* Ap. Euſeb. l. 7. c. 43.

* Epiſt. 57. (ad Cornel.)

[b] PONTIUS, gente, ut videtur, Afer, claruit anno 251. Cypriani in eccleſia Carthaginenſi diaconus, ejuſque, per omnia quæ ſuſtinuit certamina, comes individuus, & fidus Achates; præſertim in ultimo exilio & martyrii tempore operam ei fidelem præſtitit, quando, ut ipſius verbis utar, *inter gaudium paſſionis & remanendi dolorem diviſus erat animus, & anguſtum nimis pectus affectus duplices onerabant: multum ac nimis multum de gloria Cypriani exultavit, plus tamen doluit, quod ipſe remanſit*. Hunc duos Philippos Impp. ad Chriſti fidem convertiſſe temere affirmat Trithemius *: quod tamen alii (etſi omnibus fere eruditis fabulam ſapit) Fabiano epiſcopo Romano conſtanter aſcribunt. Quamdiu Cypriano ſupervixit Pontius, non liquet, niſi quod ex actis ejus colligi poteſt, de quibus infra; id modo tradunt antiqua martyrologia *, illum in ſuis paſſionibus Dominum ſemper glorificantem coronam vitæ promeruiſſe. Scripſit ſtylo ſimplici & inelaborato *vitam & paſſionem Cypriani, egregium*, inquit Hieronymus *, *volumen*, quod Cypriani operibus præfigi ſolet; & potius operis Pauliani breviarium judicat Eraſmus. Alii propter appendiculam de tranſlatione corporis ejus Paulo diacono perperam tribuunt. 251.

* De Script. Eccl. fol. 12.

* Ad 8. Id. Martii.

* De Script. c. 68.

Habentur in editione Cypriani Rigaltiana alia tria martyrii Cypriani *acta* ſummam antiquitatem præ ſe ferentia, præter ea quæ Paulus diaconus concinnavit: verum an revera antiqua & genuina ſint, incertum eſt.

[c] Porro *Acta Martyrii ipſius Pontii* (quod contigiſſe dicitur anno 258. die 8. Martii) a Valerio Cypriani diacono, & Pontii contubernali conſcribi dicta in lucem emiſit Steph. Baluzius, miſcellaneorum tomo 2. p. 124. *Pariſ.* 1679. cujuſnam vero ſint pretii, nobis nondum conſtat.

ALEXANDER, Hierapolis in Phrygia epiſcopus, vita clarus, martyrio illuſtris: claruiſſe videtur fervente in Chriſtianos per- 253.

[a] Separatim prodiit cura *Eduardi Welchman*. Oxon. 1724. & iterum a *Joh. Jackson* 1728. 8. [b] Conf. *Du Pin*. Hiſt. Eccleſ. vol. 1 p. 144. *Fabr*. Bibl. Eccleſ. ad *Hieron*. de Scriptor. Eccleſ. c. 68. [c] Conf. *Oudin*. tom. 1. p 284. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. ad perſecut. *Valerian*. not. 7. vol. 4.

ſecutione

Sæc. III. ab an. CC. ſecutione Deciana circa ann. 253. Jan. 30. non alius forſan ab eo, cujus mentionem facit martyrologium Romanum his verbis: *Beatus Alexander, qui in perſecutione Decii comprehenſus, longævæ ætatis veneranda canitie & confeſſione iterata reſplendens, inter carnificum tormenta ſpiritum reddidit.* Eadem & eiſdem fere verbis habet martyrologium Bedæ ad hunc diem. An rem acu tetigerim hac conjectura, dicere non audeo; certe mihi non contemnenda videtur: Quiſquis fuerit, ſcripſit librum (teſte Suida) 9. capita complectentem hoc titulo, τὰ καινὰ εἰσήνεγκε Χρισὸς εἰς τὸν κόσμον. *de rebus novis, quas Chriſtus in mundum intulit.* Hic autor a nullo, quod ſciam, veterum præterquam a Suida memoratur, qui ſubdit, hunc librum ſententiis & notionibus fuiſſe refertiſſimum. Erat & alter Alexander epiſcopus Hieropolitanus, qui vixit ſæc. 5. ad ann. 431. qnem eundem cum noſtro olim fuiſſe opinati ſumus. Sed quæ de noſtro refert Suidas, iſti Alexandro haud ſatis conveniunt.

253. [a] STEPHANUS, genere Romanus, patrem Julium, ſive nt alii, Jobium habuit. Anno 253. mortuo Lucio, 13. die menſis Maii, Romanus epiſcopus factus eſt. Vir immitis ingenii, & in iracundiam præcipitis, inimicitias cum Cypriano, aliiſque hujuſce temporis clariſſimis epiſcopis de Baptiſmo hæreticorum graves exercuit, quos durius plane atque inclementius excepit. Fatendum ſane eſt ex eccleſiæ Catholicæ ſenſu ſtetiſſe a partibus Stephani, veritatem, non integram tamen. Nullos enim omnino rebaptizari voluit hæreticos, [b] ne illos quidem, qui Trinitatem impugnabant, & formulam a Chriſto præſcriptam in baptiſmate ſuo non adhibuerunt. Utcunque vero cauſa ſuperior, ſententiam ſuam vehementiori quam par erat animo tuebatur; eouſque adverſus Cyprianum exardeſcens, nt epiſcopos, quos legatos hac de re Romam miſerat Cyprianus, non modo ad colloquium non admitteret, ſed & fratribus univerſis præcepit, ne quis eos in domum ſuam reciperet; nt venientibus non ſolum pax & communio, ſed & tectum etiam, ac hoſpitium negarentur. Obiit 4. Non. Auguſti anni 257. in cœmeterio Calliſti ſepultus. Scripſit, quantum colligere poſſumus, de famoſa illa controverſia *Epiſtolas* 2. *unam ad Cyprianum*, de qua agit Cyprianus epiſtola ad Pompeium, *alteram ad epiſcopos Orientales contra Helenum & Firmilianum*, ſed neutra harum jam exſtat. Breve prioris fragmentum habetur ap. Cyprian. Epiſt. 74. ad Pompeium p. 129. de qua Cyprianus Stephani injuriis irritatus, & commotior factus, ait, *Stephanum multa vel ſuperba, vel ad rem non pertinentia, vel ſibi ipſi contraria, imperite atque improvide ſcripſiſſe.* Vide Vincent. Lirinenſ. *Commonit.* p. 323. & quæ de hac epiſtola notavit Cl. Baluzius, p. 436. Quænam fuerit Stephani ſententia de Baptiſmo hæreticorum, & de tota hujus diſſidii hiſtoria pluribus agit Cl. Pagius *Crit. Hiſt. Chron.* ad ann. 256. num. 4, 5, 6. & ſeqq. Sæc. III. ab an. CC.

[c] ANONYMUS autor *Tractatûs de Baptiſmo non iterando* a Rigaltio inter opera Cypriani primum editi. Antiquus certe eſt, ac ab ævo Cypriani parum diſtans, quodque pluribus locis libelli ſui non obſcure innuit; fervente adhuc controverſia de Rebaptizandis hæreticis, ſcripſit. Nihil amplius de eo dicendum reſtat, niſi quod locus quidam tractatus ſui (p. 138. Edit. Rigalt. 1666.) epiſcopum fuiſſe ſuadere videatur; ubi autor ſe a clero minore aperte ſatis diſtinguit, unumque ex iis fuiſſe ſubindicat, quibus baptiſma Spiritus per manus impoſitionem conferendi poteſtas a Domino tradita ſit. Quo majorem vero lucem rei afferamus, locum integrum apponere non gravabimur. *Et ideo*, inquit, *cum ſalus noſtra in baptiſmate Spiritus* (quod impoſitione manuum epiſcopalium conferri ſupra ſæpius docuerat) *quod plerumque cum baptiſmate aquæ conjunctum eſt, ſit conſtituta; ſiquidem per nos baptiſma tradetur, integre, & ſolenniter, & per omnia quæ ſcripta ſunt aſſignetur, atque ſine ulla ullius rei ſeparatione tradatur: aut ſi a minore Clero* [*i. e.* presbytero & diacono, ut in notis recte Rigaltius] *per neceſſitatem traditum fuerit, eventum expectemus, ut aut ſuppleatur a nobis, aut a Domino ſupplendum reſervetur.* Nuperus tamen ſcriptor (Caſimirus Oudin Supplem. de Script. in Cypriano) libellum iſtum Urſino monacho cuidam Africano Gennadii Maſſilienſis, & Vaticani MS. (quo uſus eſt Labbæus in editione Conciliorum) autoritate nixus, aſcribit. Cui ſententiæ, ut calculum apponamus, vix a nobis impetrari poteſt. Præterquam enim, quod incaleſcente adhuc controverſia ſcripſiſſe, & ad epiſcopalem ordinem ſpectaſſe videatur autor noſter. Urſinus (teſte Gennadio [a]) huic imprimis probando incubuit illos non eſſe rebaptizandos, qui in nomine vel ſimpliciter Chriſti, vel in nomine Patris, Filii, & Spiritus S. quamvis pravo ſenſu, baptizati fuerint: quod in Anonymo noſtro neutiquam diſerte reperitur, quem licet tale quid ſenſiſſe concedendum ſit, aliud tamen ille argumentum elucidandum ſuſcepit. Quod 253. [a] De Script. c. 27.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 4. ad vit. *Stephan.* b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* not. 39. *Pet. Couſtant.* Epiſt. Roman. Pontific. p. 221 — 227. ſeq. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 287. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* not. 40.

Sæc. III. ab an. CC. vero rem omni dubitandi ratione eximit, Anonymi noſtri ætate crebras perſecutiones in eccleſiam graſſatas eſſe, innumeris libelli, de quo agitur, locis oſtendi poſſit: cum Urſinus ille a Gennadio inter ævi quarti jam inclinantis ſcriptores referatur. Denique ſtylus, totaque ſcribendi ratio Tertulliani, vel Cypriani ætatem, quin & gentem ſatis aperte prodit. Exſtat inter Cypriani opera, *Pariſ.* 1648. 1666. *Oxon.* 1682.

254. [a] GREGORIUS, qui & *Theodorus*, a miraculorum dono, quo pollebat maxime, *Thaumaturgus* dictus. Neocæſariæ Cappadocum natus eſt. Parentes habuit Gentiles, patrem vero ſuperſtitionum Gentilium cultorem ſtudioſiſſimum. Poſt prima literarum tirocinia in urbe natali poſita, hauſtaque ibi rhetoricæ & juris Romani elementa, ſtudiorum cauſa Alexandriam ſe contulit, mox Athenas, deinde Berytum legum Romanarum emporium celeberrimum, poſtremum circa an. 234. cum fratre Athenodoro Origenis publico tunc temporis docendi munere Cæſareæ in Palæſtina fungentis curæ ſe commiſit; a quo Logicam, Phyſicam, Mathematicam, Ethicam, cæteraſque cultioris philoſophiæ partes, & bonarum artium diſciplinas accuratius percepit; quodque majoris adhuc momenti erat, ab eo Chriſtianæ fidei, & Evangelicæ Theologiæ cognitione imbutus eſt. Exacto ſub Origenis auſpiciis quinquennio in patriam revertitur; & a Phædimo Amaſeæ antiſtite Neocæſareæ epiſcopus ordinatur, modo plane mirabili, & hactenus inaudito, ſi modo vera ſint, quæ hac in parte refert Gregorius Nyſſenus. Cum enim Gregorius in ſolitudinem ſeceſſerat, ne a philoſophiæ ſtudiis diſtraheretur animus, & ut Phædimi conſilium evitaret, novas ſubinde latebras quæreret; Phædimus impetu quodam divino provectus, oratione primum ad Deum converſa, deinde ſermone ad Gregorium habito, eum, quaſi jam præſenti manus imponeret, Deo & eccleſiæ iſti epiſcopum conſecravit. Quam provinciam, Deo animum ejus ſuaviter diſponente, Gregorius more conſueto, uti credi par eſt, prius ordinatus, poſtea lubens ſuſcepit. Munere ſuſcepto, Neocæſaream invenit, ut olim Paulus Athenas, κατείδωλον· quam tamen tanta diligentia, tanta cura excoluit; ut cum primo ejus adventu per totam urbem, agrumque circumvicinum ſeptendecim tantum Chriſtianos reperiſſet, moriens totidem ſolummodo Gentiles poſt ſe reliquerit. Perſecutione ſub Decio mota, ſibi ſuæque eccleſiæ commodis maturo ſeceſſu conſuluit. Sedata demum tempeſtate, reverſus, multa a Gothorum, gentiumque barbararum incurſionibus paſſus eſt: e quibus tamen omnibus, Deo protegente, ſalvus evaſit. Anno 265. concilio adverſus Paulum Samoſatenum Antiochiæ habito interſuit, eodemque anno diem clauſit extremum. Fœde erravit Nicephorus*, qui Gregorium ad Diocletiani uſque tempora duraſſe, multo adhuc magis Suidas*, qui Juliano imperante deceſſiſſe ſcribit. De ſignis & miraculis, quæ perpetravit Gregorius plurimis, videndus omnino Gregorius Nyſſenus (qui tamen haud pauca ex incertis narratiunculis hauſiſſe videtur) in oratione quam de *Vita & Miraculis* illius compoſuit. De eo ſic Baſilius*; Γρηγόριον δὲ τὸν μέγαν καὶ τὰς ἐκείνου φωνὰς ποῦ θήσομεν; ἆρ' οὐχὶ μετὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ προφητῶν; ἄνδρα τῷ αὐτῷ ἐκείνοις πνεύματι περιπατήσαντα, καὶ τοῖς τῶν ἁγίων ἴχνεσι διὰ παντὸς τοῦ βίου στοιχήσαντα, καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας τὸ ἀκριβὲς διὰ πάσης αὐτοῦ τῆς ζωῆς κατορθώσαντα. *Gregorium Magnum & illius voces quo loco ponam? Annon cum Apoſtolis & Prophetis? Virum qui eodem Spiritu quo illi, verſatus ſit, qui Sanctorum veſtigiis per omnem vitam inhæſerit, quique Evangelicæ converſationis vigorem quamdiu vixit, præſtiterit.* Quo in loco pluribus de eo agit, ut & in epiſtola 63. ad Neocæſarienſes; in epiſtola etiam ſequenti ad doctores illius eccleſiæ ſcripta, quædam a Gregorio minus accurate dicta, quæ Sabelliano dogmati favere viderentur, commoda interpretatione mollire conatus eſt; aitque ea οὐ δογματικῶς ἀλλ' ἀγωνιστικῶς in diſputatione adverſus Ælianum Gentilem dicta eſſe.

* L. 6. c. 17.
* In voc. Γρηγ. p. 646.
* De Spir. S. c. 29.

[b] SCRIPTA.

Πανηγυρικὸς εὐχαριστήριος *ad Origenem*, quem ſcholæ Origenianæ valedicturus, frequenti condiſcipulorum auditorio, ipſo etiam Origene præſente, recitavit. Exſtat Gr. Lat. Opuſculum admodum elegans & facundum.

Metaphraſis in Eccleſiaſten. Exſtat Latine tantum in editione Voſſiana, Gr. Lat. inter Gregorii Nazianzeni orationes (num. 53.) & in editione *Pariſ.* 1622.

Brevis Expoſitio fidei, quam a B. Johanne Evangeliſta ei, una cum B. Virgine Maria noctu apparente traditam, & ipſius Gregorii manu ſcriptam in eccleſiæ Neocæſarienſis archivis ſuo tempore conſervatam eſſe refert Gregorius Nyſſenus. Exſtat Gr. Lat. non obſtante vero Nyſſeni, hominis in hiſce nimis creduli, autoritate, hæc expoſitiuncula a viris cordatis & prudentioribus ægre fidem impetrabit.

Epiſtola Canonica, de iis qui barbarorum incurſu lapſi eſſent. Exſtat Gr. Lat.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Greg.* vol. 4. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 65. b Conf. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 147. *Oudin*, tom. 1. p. 290. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 28. vol. 5. p. 248. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Greg.* Art. 12. vol. 4.

Aliæ

Sæc. III. ab an. CC. *Aliæ Epiſtolæ plures*, præcipue *de Fide*, quæ non exſtant.

SCRIPTA ei ſuppoſita.

Ἡ κατὰ μέρος πίϛις, *ſive Expoſitio fidei prolixior*, Arrianis præcipue ac Sabellianis oppoſita, adeoque Gregorio noſtro poſterior.

Capita 12. *de Fide, cum Anathematiſmis*, qui Neſtorii & Eutychis erroribus præſertim opponuntur. Exſtant Gr. Lat.[a]

In Annunciationem S. Dei Genitricis Sermones 3. quorum tertius ſub nomine Chryſoſtomi apud Lipomannum & Surium habetur. Gregorii non eſt. Exſtant Gr. Lat.

Sermo in Sancta Theophania. Exſtat Gr. Lat.

Hæc quatuor proxime recenſita rejiciunt, certe neutiquam ejus eſſe probant, Bellarminus, Labbeus, aliique aliquot cenſores pontificii.

Ad Tatianum de Anima λόγος κεφαλαιώδης. Ævi longe recentioris opus, & a ſtylo Gregorii nimis alienum. Exſtat Gr. Lat.

Fragmenta quædam Gregorii noſtri exhibet Catena Ghiſleriana in Jerem. tom. 1. p. 788, 796, 831, 839.

[b] Prodierunt Gregorii opera Lat. *Venet.* 1574. 8°. deinde Gr. Lat. cum notis edidit Gerardus Voſſius Præpoſitus Tungrenſis *Mogunt.* 1604. 4°. Adjectis appendicis vice miſcellaneis ſanctorum aliquorum Patrum opuſculis antea non editis. Hanc editionem anno 1622. *Pariſienſes* expreſſerunt in fol. cui *Macarii & Baſilii* Seleucienſis opera, *Zonaræque in Epiſtolas Canonicas Expoſitionem* addiderunt.

256. BASILIDES, gente, ut videtur, Ægyptius, Pentapolis in Libya epiſcopus, claruit circa annum 256. Dionyſio Alexandrino ætate par, eique admodum charus & familiaris. Ad quem ſcripſit de tempore Dominicæ reſurrectionis, & qua hora illius diei jejunium Ante-paſchale ſolvendum erat. Perierunt Baſilidis Literæ; ſuperſunt vero Dionyſii reſponſoriæ, quibus hac de re accurate agit, Græc. Lat. cum commentariis Balſamonis & Zonaræ, inter opera Balſamonis *Pariſ.* 1620. & *Pandect. Can.* tom. 2.

* L. 7. c. 26. p. 277. pag. 1. Meminit Euſebius * alterius ad Baſilidem epiſtolæ, in qua Dionyſius commentarium, in librum qui dicitur *Eccleſiaſtes*, ſe compoſuiſſe refert. Nec dubium eſt, quin longe plures ad Dionyſium epiſtolas dederit Baſilides, cum teſtetur Euſebius, Dionyſium varias ad hunc Baſilidem epiſtolas ſcriptas reliquiſſe.

259. [c] DIONYSIUS, origine, ut ferunt, Græcus, λόγιός τε ϗ θαυμάσιος ἀνὴρ, teſte Dionyſio Alexandrino *, eccleſiæ Romanæ preſbyter, ac deinde ab anno 259. epiſcopus: ſedem iſtam tenuit uſque ad exeuntem annum 269. Dionyſio Alexandrino hæreticarum opinionum ab epiſcopis quibuſdam Pentapolitanis apud eum Romæ accuſato ſynodum coegit, ſcriptaque ſuo ac ſynodi nomine *Epiſtola* Dionyſium erroris admiſſi certiorem fecit, utque ſemetipſum eo crimine purgaret, amice admonuit: & Sabellii dogmata confutat. Exſtat fragmentum apud Athanaſ. de decretis ſynodi Nicænæ, pag. 421. Plura opuſcula Dionyſio noſtro tribuit L. Jacob a S. Carolo *Biblioth. Pontif.* lib. 2. p. 62. nempe Sæc. III ab an. CC. * Ap. Euſeb l. 7. c. 7.

Epiſtolas 2. apud Binium Concil. tom. 1 Sed ſpurias plane & ex Pſeudo-Iſidori officina depromptas, ab ipſis noviſſimæ conciliorum editionis curatoribus rejectas.

[d] *Adverſus Arrianas & Sabellianas Hæreſes Commentarium:* quaſi ſcilicet adverſus Arrium ſcripſerit, qui pluſquam 40. annos ante exortum Arrium diem obierit.

Adverſus Paulum Samoſatenum hæreticum. Hoc opuſculum ſine dubio cum Dionyſii Alexandrini adverſus Paulum Samoſatenum commentario, eique falſo attributo, confunditur. Dionyſii Alex. Epiſt. ad Baſilidem cum ſcholiis exſtat apud Cl. Galeum.

De Situ Orbis librum: ex fragmentis Luitprandi Ticinenſis. Et Luitprandus quidem in adverſariis, num. 295. hæc habet; *Sunt qui putant Dionyſium Papam, fuiſſe natione Africum, Scriptorem libri de Situ Orbis.* Sed neſcirene potuit vir alias nec indoctus, nec indiligens, Luitprandum fabuloſum eſſe, & nullius judicii ſcriptorem, eumque hæc non ex propria, ſed ex aliorum ſententia tradere? An neſcivit, libri *de Situ Orbis* autorem fuiſſe Dionyſium Περιηγητὴν, Alexandriæ prope ſinum Perſicum natum, religione gentilem, & qui Auguſti tempore vel (ut vult Scaliger in Animad. in Euſeb.) Severi floruit? Sed *ſtultus labor eſt ineptiarum:* nec in re tantilla mihi jam vacat operam atque oleum perdere. Hæc ſolum notaſſe volui, ne pudendus Ludovici Jacobi error incautis lectoribus fucum faceret.

EUSEBIUS, diaconus Alexandrinus, 259.
Dionyſio Alexandriæ epiſcopo ætate par. Eccleſiæ Alexandrinæ ſub Dionyſio Antiſtite diaconus erat, ubi ſub Perſecutione Valeriana martyribus non ſine capitis ſui periculo miniſteria ſtrenue exhibuit; poſtea factus non eccleſiæ Alexandriæ in Aſia Archiepiſcopus, uti vult Turrianus, ſed Laodiceæ in Syria epiſcopus, quod diſerte tradit Eu-

a Apud *Caniſ.* Lection. Antiq. tom. 3. p. 1. nov. Edit. tom. 1. p. 26. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 28. vol. 5. p. 254. c Conf. *Tillemont* Memor. Eccl. ad vit. *Dionyſ.* Pap. vol. 4. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latin. l. 4. vol. 2. p. 93. d Conf. *Petri Conſtant.* Epiſt. Roman. Pontif. p. 274.

ſebius *. Claruit igitur circa ann. 259. & deinceps. Unde mirari ſubeſt, quod habet Colomeſius *, ſe exiſtimare eum longe eſſe juniorem: cum ipſe Dionyſius * Euſebii noſtri utpote diaconi ſui luculenter meminerit. Aut hac igitur tempeſtate vixit, aut diverſum a noſtro, eoque juniorem fuiſſe neceſſe eſt, de quo Turrianus & Colomeſius verba faciunt, Euſebium. Hujus Homilias 18. ſe reperiſſe teſtatur Turrianus, ex quibus fragmenta profert in defenſione Epiſt. Pontific. Ampliora adhuc ejuſdem fragmenta in Damaſceni parallelis exhiberi affirmat Colomeſius: & revera Euſebii cujuſdam fragmenta prolixiora inibi deprehenduntur, an vero [a] ejuſdem ſint Euſebii, an alterius cujuſdam, non liquet. Homilias ejus 4. viz. *in paſſionem Chriſti*, *in ſecundum adventum Chriſti*, *Dominica poſt dimiſſam concionem*, *de memoria Sanctorum*, ſe editurum receperat Holſtenius, teſte Lambecio *, verum morte præventus fidem non præſtitit. N E.

* L. 7. c. 11.
* Paralip. ad Chartoph. Eccleſ.
* Ap. Euſeb. loc. cit.
* Comment. l. 1. p. 112.

260. [b] PAULUS, Samoſatis oriundus, anno 260. ad eccleſiæ Antiochenæ cathedram Zenobiæ reginæ potentia evectus eſt. Vir ad inſaniam uſque ſuperbus & arrogans, & moribus adhuc perditiſſimis infamis. Præ faſtu ac tumore a veritate excidens (uti habet Epiphanius *) Artemonis hæreſin inſtauravit, Chriſtum Dei Verbum ſubſiſtentiam a Patre diſtinctam habere negans, ipſum tamen in terras deſcendentem nudum hominem fuiſſe: ante Mariam non exſtitiſſe, & nomen Filii Dei nonniſi bonis operibus meruiſſe. Quapropter ſynodo epiſcoporum Orientalium anno 265. Antiochiæ habita, unanimi Patrum conſenſu, hæreſis ejus damnata eſt, quorum ſuffragio ſuccumbens Paulus & Catholicam fidem profeſſus ſeveriorem ſynodi cenſuram tunc temporis callida diſſimulatione eluſit: poſtea vero ad hæreſin iterum defecit. Quapropter anno 270. Antiochiæ ſecunda vice convenerunt epiſcopi, & eum ſede Antiochena dimoverunt, ſubſtituto ei Domno. Cum tamen ſpreto ſynodi decreto dignitati ſuæ renunciare recuſaret Paulus, edicto Aureliani Imp. ea de re ab epiſcopis interpellati eccleſiæ domo tandem deturbatus eſt. Pſalmos quoſdam ſui ipſius elogium complexos compoſuit, quos abrogatis publicis eccleſiæ Pſalmis in honorem Domini noſtri Jeſu Chriſti cani ſolitis, in eccleſia media magno Paſchatis die a mulierculis cantari præcepit. In quo conſiſtebat Pauli κυρία δόξα non omnes idem ſentiunt. Miſſis Neotericis, audiamus quid hac de re veteres. Patres Antiocheni in epiſtola ſynodica * τὴν ἀρνησίθεον αὐτοῦ κακίαν vocant, *improbitatem hominis Deum negantis*, aiuntque ipſum docuiſſe Jeſum Chriſtum κάτωθεν e terra ortum eſſe, nec a cœlo deſcendiſſe; Paulumque prodito atque ejurato religionis noſtræ myſterio, in execrandam Artimæ ſive Artemonis, Chriſtum ψιλὸν ἄνθρωπον eſſe affirmantis, hæreſin lapſum eſſe. Et in altera * ad ipſum Paulum priuſquam deponeretur, ſi de dogmatibus ejus, ex iis quæ contra oppoſuerunt Patres, judicare fas ſit, Filium Dei ante mundi conſtitutionem fuiſſe negavit, & non οὐσίᾳ καὶ ὑποστάσει, ſed ſolummodo προγνώσει, ante ſæcula Deum fuiſſe; adeoque Filium Dei Deum eſſe confiteri, nihil aliud eſſe quam duos Deos prædicare. De eo Euſebius *; contra eccleſiæ doctrinam abjecte nimis & humiliter de Chriſto ſenſiſſe, quaſi is nihil ſupra communem hominum naturam habuiſſet. Athanaſius * de Pauli ſententia, hæc inter alia habet; Chriſtum non ante exſtitiſſe quam ex Maria naſceretur, & ab ea initia ſuæ eſſentiæ accepiſſe; ante ſæcula quidem fuiſſe, ſed τῷ προορισμῷ; & poſt incarnationem demum, idque ἐκ προκοπῆς, ex profectu virtutis Deum factum eſſe. Theodoritus *, deprehenſus eſt, inquit, Chriſtum hominem dicere θείας χάριτος διαφερόντως ἠξιωμένον, divina gratia inſigniter ornatum. Ex Athanaſio * quidem colligunt multi Samoſatenum τὸ ὁμοούσιον in Chriſto agnoviſſe. Verum non aliud eo loco dicit Athanaſius quam Paulum ex detorto Catholicorum vocabulo ſophiſticum argumentum contra Chriſti divinitatem excogitaſſe; nempe niſi confiteremur Chriſtum ex homine Deum factum eſſe, ſequeretur ipſum Patri eſſe ὁμοούσιον, ac proinde tres eſſe ſubſtantias, unam quidem primariam, duas ex illa derivatas; σωματικῶς enim & craſſo ſenſu vocabulum accepit, quaſi in Eſſentia divina, perinde ac in rebus corporeis uſu venit, ut ab una ſubſtantia, altera, eaque diverſa, derivetur. Quocirca ne hac voce hæretici ulterius abuterentur, ſilentio ſupprimendam cenſuerunt patres Antiocheni; non quod Catholicum vocis ſenſum damnarent, ſed ut omnem ſophiſtice cavillandi occaſionem hæreticis præriperent, ut ex Athanaſio, Baſilio, aliiſque, abunde liquet. Ex his manifeſtum eſt quænam fuerit Pauli de Chriſto ſententia; nempe ex virgine Maria natum, nullum ante incarnationem eſſentiæ ſuæ initium habuiſſe, & exinde profectu quodam Deum factum eſſe. Et impia quidem hæc dogmata eo lubentius amplexus eſt, ut Zenobiæ reginæ, quæ tunc Syriæ principatum obtinebat, mulier in Judæorum ritus & dogmata nimium propenſa, cujuſque ope ad epiſcopatum ſuum promotus

* Hæreſ. 65.
* Ap. Euſeb. l. 7. c. 30. p. 280, 281.
* Conc. T. 1. col. 845.
* Ibid. c. 27. p. 277.
* De Synod. Arim. pag. 691. 708. Orat. de Sal. adven. p. 495.
* Hær. Fab. l. 2. c. 8. p. 223.
* De Synod. p. 708.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. Art. 11. vol. 5. p. 275. [b] Conf. *Tillemont.* ad vit. *Pauli* vol. 4. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. Art. 20. vol. 5. p. 279.

fuerat,

ſuerat, gratiam ſpecioſius demereretur, ut non obſcure innuit Athanaſius *, diſerte affirmat Theodoritus *. Quæ ſcripſit Paulus, ad nos minime pervenerunt. Præter Pſalmos & Hymnos a ſuis in eccleſia cantari ſolitos, ſcripſit & alia, & in his libros aliquot ad Sabeanum. Supereſt fragmentum Gr. MS. ἐκ τ̃ πρὸς Σαβιανὸν λόγου, in collectione quadam teſtimoniorum, cap. 36. quam Damaſceno tribuunt nonnulli, quæque in bibliotheca Collegii Claromontani reperitur, uti nos docet Labbeus, Conſpect. Damaſ. p. 53. Non paucæ Pauli Samoſateni ſententiæ in conteſtatione Cleri C.P. publice propoſita αὐτολεξεὶ exhibentur Conc. tom. 3. pag. 338. De ejus, Eunomii, &c. opuſculis notat Vincentius Lirinenſis * fuiſſe ſacræ Scripturæ teſtimoniis refertiſſima; ut nulla prope omittatur pagina quæ non novi aut veteris Teſtamenti ſententiis fucata & colorata ſit, id quod cernere licet in ejus 10. quæſtionibus, Dionyſio Alexandrino propoſitis, quæque genuinæ jure haberi poterant, niſi Dionyſii ad illum epiſtola, qua continentur, ſuſpecta eſſet, cum in ſynodica ſua diſerte referant patres Antiocheni, Dionyſium, ad eccleſiam ſolum Antiochenam, non ad ipſum Paulum, dediſſe literas, quem ne ſalutatione quidem dignatus ſit: niſi dicere velimus diu ante poſteriorem Antiochiæ ſynodum, has Dionyſium inter & Paulum literas interceſſiſſe. Habentur hæ quæſtiones in *Epiſtola Dionyſii ad Paulum*, in cujus fronte mentionem injicit Dionyſius literarum a Paulo ſibi antea inſcriptarum.

* Ad Solit. p. 667. * Ubi ſupra p. 222. * Commonit. p. 356.

264. [a] HYMENÆUS, 37. Hieroſ. epiſcopus; claruit an. 264; ſequenti anno priori ſynodo Antiochenæ adv. Paulum Samoſat. interfuit, quando homo verſipellis fraude & conſutis dolis, Concilii patres eluſit & evaſit: poſteriori, anno 270. ibidem habitæ non interfuit modo ſed præfuit, quando Paulus damnatus & exauctoratus eſt. Huic inter Scriptores Eccleſ. locum tribuo, quia diſerte teſtatur S. Maximus *, ſe in aliquos Hymenæi libros incidiſſe; Narciſſum etiam Hieroſ. epiſcopum Scriptoribus Eccleſ. accenſet, quorum opera jam non habemus.

* Prol. in Dion Areop. p. 36.

265. [b] MAGNES, presbyter Hieroſolymitanus, autor longe vetuſtiſſimus, nec tamen ulli ex veteribus (quod ſciam) cognitus. Obſcuri hujus ſcriptoris, & incertæ hactenus ætatis tempus tandem expiſcari licuit. Germanus enim Patriarcha C. P. in dogmatico ad Anthimum MS. apud Cl. Galenum, ubi de ſynodo Antiochena adverſus Samoſatenum, agit, hæc habet. *Intererant*, inquit, *Concilio Antiocheno contra Paulum Samoſatenum, Gregorius Thaumaturgus, Leo Tarſenſis, Maximus Boſtrenſis*, καὶ Ἱεροσολύμων Μάγνης τις ἱερεὺς, καὶ τ̃ ἡμετέρας Καππαδοκίας Φιρμιλιανὸς ὁ θαυμάσιος, *Theotecnus, Photinus, Marcellus*, &c. Claruit igitur anno 265. quo habita eſt, adverſus Paulum, Antiochiæ ſynodus; ſaltem anno uno alterove ſequenti. Epiſcopos enim hac occaſione κατὰ καιροὺς διαφόρους καὶ πολλάκις in unum coiiſſe refert Euſebius, lib. 7. c. 28. p. 278. quod vel de diverſis ſynodis, vel de diverſis ejuſdem ſynodi ſeſſionibus intelligendum eſt. Quicquid ſit, vix de alia ſynodo, quam quæ ann. 265. habita eſt, intelligi poteſt Germanus, cum hoc circiter anno Gregorius Thaumaturgus obiiſſe dicitur. Cum igitur ſacerdos fuerit Hieroſolymitanus Magnes noſter, Hymenæum epiſcopum ſuum eo comitatus eſt. Plures enim Presbyteri & Diaconi huic concilio interfuerunt. In his nominibus pro Λέων, levi mutatione legendum eſt Ἕλενος, is enim erat hoc tempore Tarſenſis epiſcopus, ut diſerte habent, Euſebius, Syncellus, & Nicephorus. Scripſit Magnes adverſus Theoſtinem, alioſque gentiles qui evangelia calumniabantur, libros 5. ſuſpicari licet exſtare Græce MS. tum alicubi apud Græcos, tum in bibliotheca Veneta D. Marci, unde fragmenta protulit Fr. Turrianus in opere quod pro canonibus apoſtolorum & epiſtolis decretalibus, adverſus Magdeburgenſes ſcripſit. Unde liquet quam temerarium fuerit Cl. Albertini, viri cætera doctiſſimi hac de re judicium. “Verum, inquit, ad populum phaleras *. Quis enim veterum, immo etiam recentiorum per novem aut decem ſæcula Magnetis hujus, vel quoad nomen tantum meminerit? Fictitius prorſus autor eſt, aut ſaltem novus aliquis ac nuperus Græculus cujus ſcriptorum certitudo tota eſt penes Turrianum exigui judicii virum, fideique valde ſuſpectæ. Et audent adverſarii abſque ulla verecundia ejuſmodi quiſquilias pro veterum monumentis in medium adducere. Proh Dei atque hominum fidem!

* De Sacram. Euchar. lib. 2. p. 420.

[c] MALCHION, vir diſertiſſimus, claruit anno 270. literis ſæcularibus impenſe eruditus. Scholæ ſophiſticæ apud Antiochiam præfuit, ibique rhetoricam florentiſſime docuit *. Tandem ob eminentiſſimam fidei Chriſtianæ ſinceritatem presbyterii honorem in eccleſia Antiochena conſecutus eſt. Interfuit concilio Antiocheno poſteriori anno 270. adverſus Paulum Samoſatenum congregato, in quo ſolenni diſputatione, excipientibus cuncta notariis, cum 270.

* Hieron de Script. c. 71.

a Conf *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Pauli Samoſat.* Art. 3. vol. 4. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. Art. 12. vol. 5. p. 276. c Conf. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 71. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Pauli Samoſat.* Art. 5. vol. 4.

Hæreſiarcha congreſſus eſt; & ſolus erat, qui occultos hominis ſenſus detegere valuit. Ex hac *Diſputatione* ſeu *Dialogo* loca quædam adducit Leontius libris *contra Neſtorium*. Refert etiam Hieronymus *, ſcripſiſſe Malchionem ex perſona ſynodi Antiochenæ celebrem illam *Epiſtolam adverſus Paulum Samoſatenum*, quam ad Dionyſium, Maximum, cæteroſque Catholicæ eccleſiæ Antiſtites, in omnes provincias tranſmiſerunt patres Antiocheni. Vereor autem, ne ſine autore id tradiderit Hieronymus. De hac enim re ne γρῦ quidem habet Euſebius, apud quem epiſtola ſynodalis pene integra exſtat lib. 7. c. 30. Utcunque tamen tantam ex confutatione Pauli gloriam retulit Malchion, ut ea de cauſa in Menologiis Græcorum meruerit conſecrari die 28. Octobris.

* Loc. cit.

270. [a] ANATOLIUS, Alexandria oriundus, epiſcopus Laodicenus, claruit anno 270. Non modo ſupra vulgus doctorum ſapuit, verum inter omnes ſui temporis peritiori literatura & philoſophia præſtantes τὰ πρῶτα τῶν μάλιϛα δοκιμωτάτων ἀπενηνεγμένος ἦν, inquit Euſebius *, *principem ſine controverſia locum tenuit:* quippe in quovis doctrinæ genere, Arithmetica, Geometria, Aſtronomia, Phyſica quoque, Dialectica, ac Rhetorica ad ſupremum uſque faſtigium eruditus. Qua de cauſa ab Alexandrinis rogatus eſt, ut ad exemplum ſcholæ Platonicæ ſcholam Ariſtotelicæ ſucceſſionis ibidem inſtitueret. Eundem hunc eſſe cenſet Valeſius * cum Anatolio, quem Eunapius † Iamblichi præceptorem facit, eumque ſecundum a Porphyrio locum obtinuiſſe dicit. In quo longe a ſcopo errare videtur. Nec tempora ſatis congruunt. Exſtat quidem Iamblichi ad Anatolium fragmentum epiſtolæ *de Juſtitia* apud Stobæum, Serm. 9. p. 104. Exſtant etiam ad eum plures Libanii epiſtolæ adhuc ineditæ. Verum is provinciæ alicujus præfectus erat, nec religione Chriſtianus. Utut ſit, magnam apud omnes ſui nominis famam, & inter civitatis ſuæ proceres præcipuam honoris prærogativam adeptus eſt. Relicta tandem Alexandria, in Syriam proficiſcitur; ubi Theotechnus, Cæſareæ Paleſtinæ præſul, primus illi manus impoſuit, eumque epiſcopum ordinavit, ſucceſſorem eccleſiæ ſuæ deſpondens: & ſane aliquantiſper vicariam operam Theotechno in ſede Cæſarienſi regenda præſtitit. Poſtea dum Antiochiam pergens, Laodiceam pertranſiret, a Laodicenſibus detentus eſt, ut in locum Euſebii iſtius eccleſiæ epiſcopi fato nuper functi ſuccederet. Quid ei exinde evenerit, certo non conſtat. Martyr tamen a quibuſdam fuiſſe dicitur.

* L. 7. c. 32.
* Annot in Euſeb. pag 158.
† In vit. Iamblic. non longe ab init.

Scripſit *Volumen de Paſchate*, ſive *Canones Paſchales*. Præclarum hujuſce operis fragmentum exhibet Euſebius lib. 7. c. 32.

Opus vero integrum ex prava, ut dicitur, Rufini verſione, forſan exſcribentium vitio depravatiori facta, doctiſſimo commentario illuſtratum cum Victorii *Canone Paſchali* primus evulgavit Ægidius Bucherius *Antverp.* 1634. Genuinum eſſe tum quæ ex ejus ferme initio Euſebius, tum quæ ex fine citat Beda, liquido oſtendunt. Scripſit noſter *Canonem Paſchalem*, ſive *librum de Paſchate*, qui Latine exſtat. Cujuſnam ſit antiqua verſio, Rufini, an alterius, non liquet; prava certe eſt, obſcura, parumque fida & accurata. Interim mirari ſubit Cl. Du Pinium * hujus opuſculi fidem vellicare, nulla ratione reddita, nullis codicibus MSS. patrumve teſtimoniis in hanc rem adductis; nec ad locum ab Euſebio citatum, aliud quod reſponderet, habet, quam facile fieri potuiſſet, ut aliquis impoſtor locum ab Euſebio allatum, cum facile potuit inveniri, operi ſuo inſeruerit. Videant vero Criticæ ſacræ magiſtri, quo tendat hæc argumentandi ratio, qua ſemel admiſſa, actum erit de pleriſque antiquorum monumentis, quæ hoc præcipue argumento, genuina eſſe demonſtrari ſolent, quod loca ex illis a veteribus citata, in iis reperiuntur. Certe integum Anatolii opuſculum ejuſdem commatis, & coloris eſt, & ab una eademque manu profectum eſſe videtur. Scripſit præterea Anatolius *Inſtitutionum Arithmeticarum libros* 10. ex quibus excerpta hodie exſtare inter Θεολογούμενα τῆς Ἀριθμητικῆς monet Valeſius *. Verum hæc Θεολογούμενα non produnt autorem ſuum. Quiſquis fuerit, videtur plane fuiſſe ex ſecta Pythagorica ut me monuit Cl. Galeus. Quædam etiam alia ſuæ in ſacris literis diligentiæ atque doctrinæ monumenta reliquit: ex quibus omnibus δυνατὴν ὁμοῦ τὸ λόγιον καὶ πολυμαθὲς, inquit Euſebius *, *eloquentiam ſimul & multiplicem ejus eruditionem abunde licet cognoſcere:* ſed non exſtant.

* Tom. 1 in Anat p. 200. Anglicè edit. p. 155.
* Annot in Euſeb p. 160.
* Loc. cit.

[b] COMMODIANUS, ortu Italus, an potius Afer, haud ſatis liquet. Afrum fuiſſe, ſuadere videntur quæ uſurpat vocabula, Afris ſcriptoribus pene propria, *Zabulus*, *Zacones*, &c. Certe ſtylus, dicendique genus, notante Rigaltio, Africanæ ferociæ ruſticitatem ſapit. Gentilibus ſe natum parentibus teſtatur, *Præfat.* verſ. 5. 270.

Ipſe diu gentilis, erravit tempore multo.
Gens & ego fui, perverſa mente moratus.

Inſtruct. 26. v. 24. *De cloaca levatus*, Inſtr. 61. v. 1. & alibi ſæpius. Inſtr. 80. *Gazæum* ſe vocat, non ab urbe aliqua, *Gaza* dicta; ſed a gazo, ſeu eccleſiæ theſauro, ut a com-

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Anatol.* vol. 4. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 3. c. 11. vol. 2. p. 275. [b] Conf. *Fabr.* de Verit. Relig. Chriſt. c. 5. §. 7. p. 227. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 169. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1139.

modo

Sæc. III. ab an. CC. modo *Commodianus* dicebatur. Hoc, nomen erat Gentilitium; illud, Chriſtianus jam factus ſibi indidit; idque non alia forſan ratione, quam quod poſt converſionem pauper factus, ex communi eccleſiæ ærario nutriretur. Unde & *Mendicum Chriſti* ſe nominat. Ortu & cultu fuiſſe Ethnicum, ſatis indicat ipſe, Gentiles *Inſtruct.* 33. ſic alloquens:

Et ego, qui moneo, idem fui, neſcius errans.

Inde Inſtruct. 61. *ſe de Cloaca levatum* dicit. Dum Chriſtianæ enim fidei libros evolveret, Chriſtianis adhæſit. De ætate, qua vixit, oritur difficultas haud facile ſolvenda. Vulgarem ſententiam de tempore Sylveſtri pontificis Romani, a Rigaltio primum excogitatam, olim ſecuti, ipſum ſub Conſtantini M. Imperio ad an. 326. collocavimus. Re vero jam accuratius perpenſa, eum ad hoc tertium potius ſæculum remittendum eſſe cenſeo. Nec deſunt multa, quæ illum anno circiter 270. claruiſſe, & Cypriano, ſi non æqualem, ſupparem ſaltem fuiſſe ſuadent. Obſervationes nonnullas hac de re, necdum tamen abſolutas, in ſchedas ſuas conjecerat, (quas tamen poſtea publici juris fecit) mecumque pro ſua humanitate communicavit V. C. & nunquam ſine honoris præfatione nominandus, H. Dodwellus, quæ me ad hanc rem denuo excutiendam, haud leviter permovebant. Iterata itaque Commodiani lectione, paucula notabo, quæ ad firmandam hanc conjecturam, vero prorſus non abſimilia videbuntur. Notandum igitur 1. Commodianum *ducentos* tantum a Chriſto annos numerare. Inſtruct. 6. v. 2. Gentiles ita alloquitur,

Et ſi parvulitas ſic ſenſit, cur annis ducentis
Fuiſtis infantes? nunquid & ſemper eritis?

Fatendum eſt, ducentos hoc loco annos non ſtricte eſſe intelligendos, quaſi non fuerint paulo plures. Veteres enim nondum adinventa accurata æræ Chriſtianæ epocha, annos a Chriſto nato ad ſuam uſque ætatem computantes, numero plerumque rotundo loqui ſolent, & in fine ſæculi proxime elapſi ſubſiſtere, reſecto, plus minuſve fuerit, quod excurrit tempore. Quandoque & ita ſe explicant. Arnob. lib. 1. pag. 9. *Trecenti ſunt anni ferme, minus vel plus aliquid, ex quo cæpimus eſſe Chriſtiani.* Nec aliter olim Ennius, *Septingenti ſunt, paulo plus aut minus, anni.* Verum hoc nunquam ab iis factum eſt, ubi qui ſupra numerum excurrunt anni, integrum iſtius ſæculi ſpatium occupant; multo minus, ubi alterum etiam comprehendunt. Etiamſi igitur nondum exacto ſæculo tertio, ducentos annos dicere potuit Commodianus, tamen ultra labentem currentis ſæculi partem, nulla ratione extendi queant. Invicto plane argumento, nulloque ſophiſmate eludendo, autorem noſtrum intra tertii ſæculi limites eſſe coercendum. 2. Scripſit Commodianus vel pace vixdum plene reddita, vel perſecutione mox expectanda. Hinc *pacem ſubdolam* vocat, Inſtr. 66. & perſecutionem inſtare dicit; *agonia ſume propinqua.* Inſtr. 53. v. 10. Fideles monet ut Martyribus aſſiſtant, ſeu, ut ipſius verbo utar, *admartyrizent*, Inſtr. 58. v. 19. ubi etiam deſcribit *pugnam cum triſtitia*, & *palmam* quæ *victoriæ* donatur. Inſtr. 62. agit de iis qui martyrium affectare præ ſe ferebant. Inſtr. 69. v. 1. *Paſtor ſi confeſſus* fuerit, id eſt, interpretante Rigaltio, ſi de nomine interrogatus, clare & conſtanter reſponderit, ſum Chriſtianus; ſi thus acerræ profanorum imponere juſſus, fortiter abnuendo clamaverit, non facio, *geminavit agonem.* Et ne plura congeram, Cæſarem *tyrannum* vocat. Inſtr. 23. v. 14. Hæc aliaque plura ſæculo tertio optime congruunt, quando ceſſante perſecutione Deciana, pacem ſub Gallieno redditam, infirmam quidem & inſtabilem, perſecutio ſub Aureliano mox interrupit; Sylveſtri vero temporibus convenire nequeunt. Conſtantino enim rerum in Occidente potito, quieta ac tranquilla erant omnia: nullus a Gentilibus perſecutionis metus. Vivebant Chriſtiani ſub ejus patrocinio tuti, legibus muniti, privilegiis ornati, divitiis & dignitatibus aucti, magiſtratus ubique, imperatoris exemplo, propitios & benevolos experti. 3. Tota ſcribendi ratio ævi Cyprianici ingenium, mores, & diſciplinam imitatur. Iiſdem pene cum Tertulliano & Cypriano loquendi modis non raro utitur, ut ubique obſervat Rigaltius. Novati ſchiſma carpere videtur, Inſtr. 42. Reprehendit eos, Inſtr. 61. qui dum fratres *adverſante mundo*, ſub armis laborarent, ipſi *farti opibus, nec pugnarent, nec pugnanti ſe ſiſterent*, & cum viderent fratrem cauſa ſchiſmatis abſtentum, optabant nihilominus in caſtris pacem, indulgentiam nempe lapſis dandam, antequam pax eccleſiæ redderetur. Inſtr. 57. diſciplinam non eſſe nimia indulgentia laxandam contendit. Inſtr. 52. duo deſertorum conſtituit genera: *Eſt alius nequam*, qui ſcilicet ſacrificat idolo; *alius in parte recedit*, qui præſidi offert libellum, concuſſori pecuniam, ne in Capitolium ſacrificaturus pertrahatur. Reſpicit, inquit Rigaltius *Thurificatos* & *Libellaticos*; & hi quidem poſteriores vix alio, quam ævo Cyprianico memorantur. Infinitus eſſem, ſi omnia recenſerem, quæ de pœnitentibus, de martyrii zelo, de fuga in perſecutione, de ſchiſmaticorum ſtudiis, de pompa funerum, de filiis ſub perſecutione defunctis non lugendis, de Judæis, &c. cum Cypriano

 com-

Sæc. III. ab an. CC. communia habct. 4. Nulla, ne quidem leviſſima in toto hoc libello victoriæ a Conſtantino de Maxentio nuper reportatæ, nulla ſigni crucis in cœlo miraculoſe apparentis, nulla gloriæ & fœlicitatis Conſtantini, vel immunitatum eccleſiæ conceſſarum mentio, quod tamen ab homine immenſo ſuæ religionis zelo flagrante, merito expectari poterat. Argumentum fateor negativum, ſed quod non levem, apud æquos rerum æſtimatores, vim atque autoritatem habet.

His ita expoſitis, reſtat ut communem de tempore Sylveſtri Papæ ſententiam breviter excutiamus. Ejus unica quidem baſis & fundamentum eſt ipſius Commodiani locus, prout in editis habetur. Inſtr. 33. v. 5. ubi Gentiles ad eccleſiam invitat,

Intrate ſtabulis Sylveſtri *ad præſepe paſtoris.*

Verum hæc non ſunt ipſius Commodiani, ſed ingenii potius Rigaltiani commentum, & longe aliud reſpicere videntur. In codice Sirmondiano, ex quo deſcripſit Rigaltius, verba, ipſomet fatente, ita ſe habent.

Intrate ſtabulis Silveſtri ad præſepia tauri.

Alloquitur nempe Gentiles, tanquam belluinis animis, moribuſque præditos. Hinc verſu præcedenti, *corda fera & exaſperata*, Inſtr. 34. v. 1. *indomita cervix.* v. 5. *noli pecus eſſe ferinum.* v. 17. *quaſi beſtius errans.* Hos igitur, inſtar taurorum, in ſylvis campiſque palantes invitat, ut eccleſiæ ſtabula intrarent, ut ad Chriſti præſepe accederent; nbi, ut verbis proxime ſequentibus loquitur, *Latronibus tuti ſub regia tecta manerent.* Non dubito igitur quin, cum Cl. Dodwello, levi mutatione legendum ſit,

Intrate ſtabula Sylveſtris ad præſepia Tauri.

Sylveſtris plurali nnmero pro *Sylveſtreis*, utroque enim modo ſcribebant veteres. Hæc hactenus, & forſan plus ſatis. Scripſit *Inſtructionum opus adverſus Paganos*, quo Gentilium cultum & numina acute perſtringit, & lapſos aliquantulum Chriſtianorum ſui ſæculi mores acriter caſtigat. Egregium, mihi crede, antiquæ pietatis monumentum, in quo ſpirat ubique verus Chriſtianæ virtutis & diſciplinæ genius, zelus ingens & incomparabilis, mirus erga Chriſtum amor & ardens ſtudium, ſingularis pauperum cura, & animus ad martyrium paratus. Genus ſcribendi eſt Metro-proſaicum, nullis quidem metri legibus ſervatis, ſed quod poematii formam & ingenium ſolummodo imitatur. Unde Gennadius * illum mediocri ſermone quaſi verſu ſcripſiſſe dicit. Totum opus eſt Acroſticon 80. Inſtructiones complectens, quibus totidem Acroſtichides continentur, nna ſexageſima excepta, quæ alphabeti ordinem ſequitur. Inſtructione ultima per literas verſunm initiales retro legendas nomen ſuum & characterem exprimit, hoc modo, COMMODIANUS MENDICUS CHRISTI. Verbis ntitur materiæ, quam tractat, ſatis congruentibus. Stylus tamen, inquit Rigaltius *, Africanæ ferociæ ruſticitatem ſapit; quæ nihilominus ad acumina Tertulliani, Cypriani, Minutii non raro alludit: quædam etiam interſerit Græcæ & Latinæ antiquitatis ſcita non vulgaria. Libello iſto nævos quoſdam reperire eſt immixtos, Commodiano cum pluribus præcedentium ſæculorum patribus communes. Inſtruct. 3. aſſerit Angelos Apoſtatas cœlo delapſos, & inſano fœminarum amore ac amplexibus irretitos, Gyganteam ſobolem procreaſſe; errore quidem priſco, ſed qui ex apocrypho Enochi libro veteribus ſæpius laudato, & male intellecta LXX. verſione Gen. VI. 2. hauſtus eſt. Inſtruct. 19, 43, 44, 80. Chiliaſtarum fabulam propugnat, de aureis ſæculis poſthac venturis, de mille annorum regno, Anaſtaſi prima, fœlicitate terrena, de fine ſæculi, de mundo ex traditione veteri per ſexies mille annos duratnro. Propter hos errores credere par eſt Gelaſium Romanum epiſcopum in Decreto ſuo ſynodali Concil. tom. 4. opuſcula Commodiani inter apocrypha recenſuiſſe. At in eodem decreto, quod bene notet lector, prout apud Gratianum exſtat, Commodiani nomeu non habetur. Fatendum eſt apographum Sirmondianum, quo uſus eſt Rigaltius, admodum fuiſſe vitioſum; optandumque eſſet ut editio nova in lucem mitteretur, ad vetuſtiſſimum codicem MS. recognita, quem in Æde S. Albini apud Andegavenſes, adhnc aſſervari teſtatur in Not. ad Lact. *de Mort. Perſ.* Baluzius, cap. 11. p. m. 25. Commodiani Inſtructiones primus eruit, notiſque illuſtratas edidit Rigaltius, *Tulli Leuc.* 1650. 4°. Prodierunt deinceps ad calcem operum S. Cypriani *Pariſ.* 1666. & *Biblioth. PP.* tom. 27. pag. 12. tandemque cum Rigaltii notis & Dodwelli diſſertatione de ætate Commodiani curante Schur. Heiſchio, *Witeberg.* an. 1705. Claudam hæc optimis Rigaltii verbis, *Uſus & efficacia libelli hujuſce fuerit, conſtans & perpetuus amor Chriſti; animus ad martyrium fortis; pietas erga pauperes maxima. Hoc præterea ſcire, vitia, quæ etiamnum eccleſiam deboneſtant, eſſe vetuſtiſſima: infinitam ſemper fuiſſe de rebus divinis diſputantium multitudinem, pauciſſimos vero Chriſtianos.*

* De Script. Eccl. c. 15.

* Præfat. in Commod.

a MANES, genere Perſa, *Cubricus* antea dictus, ex mancipio famoſiſſimus & inſul- 277.

a Conf. *Tillemont*, Memor. Eccleſ. ad Hæreſin *Manich*, vol. 4. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 32. Art. 20. vol. 5. p. 281. ſeq.

ſiſſimus

Sæc. III. ab an. CC. ſiſſimus Hæreſiarcha ſactus, hæreſin ſuam diſſeminare cœpit circa an. 277. Probi imperatoris anno ſecundo: adeo ut immani prochroniſmo peccat Suidas *, qui hæreſis Manichæicæ ortum, Manetiſque eruptionem ad imperium Nervæ refert; quo tempore Johan. Evangeliſta ex Patmo inſula revocatus eſt; licet alibi veritati propior, ipſum ſub Aureliano collocat. Heræ ſuæ, mulieris prædivitis, hæres inſtitutus, una cum immenſis divitiis Scythiani cujuſdam Saraceni, viri omnibus Gentilium diſciplinis ac myſteriis apprime imbuti, libros accepit, quos ille quatuor numero, primum *Myſteriorum*, alterum *Evangelium*, tertium *Theſaurum*, quartum denique *Capita* inſcriptos compoſuerat, hæreticis dogmatibus, imprimis circa bina rerum omnium principia, refertos; & ſervo ſuo Terebintho ſive Buddæ, quem unicum hæreſeως ſuæ ſectatorem habuit, reliquerat. Eundem cum hoc Budda, opinor, fuiſſe Addam illum cujus mentionem facit Heraclianus apud Photium Cod. 85. qui evangelium ſcripſit quod Μόδιον appellavit; nec alius, ut videtur, erat Adimantus, proprio nomine Addas dictus, Manichæi diſcipulus, de quo Auguſtinus libro 2. *contra adverſarium Legis & Prophetarum*, prope fin. tom. 6. Cujus librum ipſe peculiari opere confutavit ibid. pag. 124. Sed hæc obiter. Budda morte horrenda e medio ſublato, Scythiani volumina penes Cubrici heram fuerunt, ex quibus iſte hæreditario jure acquiſitis hauſtum virus in infinitum fere auxit. Semet enim modo Paracletum & Spiritum S. modo Chriſti apoſtolum, modo ipſum eſſe Chriſtum prædicavit. Unde & Chriſti ad inſtar, delectos ex aſſeclis 12. præ cæteris perditiſſimos nebulones, apoſtolorum vice dogmata ſua longe lateque prædicando diſſipaturos, conſtituit. Duo rerum omnium principia eſſe docuit, æterna pariter, atque inter ſe æqualia, Deum nempe & Diabolum; ab illo bona omnia, ab hoc mala quæcunque exoriri; illum virtutis ac Teſtamenti novi, iſtum peccati & Inſtrumenti veteris autorem eſſe, illi nos animam, huic corpus acceptum ferre. Fatum rebus humanis ſublato libero arbitrio induxit, Chriſtumque in carne exſtitiſſe negavit, phantaſma illum fuiſſe dicens. Cæterum innumeras, eaſque perquam inſulſas fabulas, ac rerum cauſas commentus eſt, quas fuſe explicuit Epiphanius Hæreſ. 66. Hujuſmodi fere ſomniis divulgatis ingentem ſui famam in Perſia Manes excitaverat: adeo ut a Rege accerſeretur, qui ægrotanti filio mederetur. Id in ſe capitis ſui periculo conficiendum Manes ſuſcepit; verum ſpe fruſtratus, & temerariis remediis accelerata regii pueri morte, in vincula conjicitur, temeritatem capite luiturus. Corrupto tamen cuſtode vincula abrupit, & fugam iniit; verum Archelai epiſcopi diligentia retractus, pœnam deſtinatam ſubiit, detracta ei, adhuc vivo, cute, quam paleis oppletam ad ſua uſque tempora in Perſia aſſervatam fuiſſe ſcribit Epiphanius *. Vecors & inſanum plane hominis ingenium liquido teſtatur abſurdus iſte habitus, quo indutus ad diſputandum cum Archelao proceſſit, quem ſic depingunt ipſius diſputationis Acta cap. 12. p. 23. "Quo ille (Marcellus) "viſo, admiratus eſt primo habitus indu-"menta. Habebat enim calceamenti genus, "quod *Quadriſole* vulgo appellari ſolet; "pallium autem varium, tanquam aërina "ſpecie; in manu vero validiſſimum bacu-"lum tenebat ex ligno Ebelino; Babylo-"nium vero librum portabat ſub ſiniſtra "ala: crura etiam braccis obtexerat colore "diverſo, quarum una rufa, alia velut pra-"ſini coloris erat: vultus vero ut ſenis Per-"ſæ artificis, & bellorum ducis videbatur.

* In vit. Nerv.

* Loc. cit.

Plurima ſcripta Manes edidit, compilatis ut plurimum Scythiani libris, quos & ſuo nomine non ſemel venditavit.

SCRIPTA SEQUUNTUR.

De Fide liber, ex quo ampla ſatis excerpta habet Epiphan. loc. cit.

Myſteria, liber iſte in viginti duas partes diſtributus eſt, alphabetico ordine pro literarum quibus Perſæ utuntur, numero.

Theſaurus Major.

Theſaurus Minor.

De Aſtrologia, cui ſcientiæ plurimum aſcripſit Manes. Prolixum exinde fragmentum exhibet Epiphan. num. 14.

Epiſtola ad Marcellum, virum clariſſimum ſimul ac religioſiſſimum, quæ integra habetur apud Epiphan. num. 6. una cum Marcelli epiſtola qua ei reſpondit, breviuſcula num. 7. & in diſputatione Archelai adverſus Manichæum quam edidit Cl. Valeſius, & in ipſis Actis num. 5, 6. pag. 6, 7, 8. Ex Manetis epiſtolis ſequentes a Nicephoro Patriarcha Append. *ad Antirrh.* contra Epiphanidem citantur, & ex iis nonnulla proferuntur. *Epiſtola ad Scythianum*, quæ tamen in aliis Codd. Valentino Manetis magiſtro inſcribitur. *Epiſtola ad Condarum Saracenum.* Ejuſdem *ad Oddam, ſive Addam.* Hæc nos docet Anſelm. Bandurius in Conſpectu Opp. S. Nicephori *Pariſ.* 1705. 8°. pag. 59.

Quamplurima paſſim Epiphanius Hæreſ. 66. ex Manis (quem Manichæum plerumque vocat) ſcriptis excerpta adducit, verum ex quibus ejus voluminibus, id perquam raro agnoſcit. Exſtat Græce fragmentum ex Manetis Perſæ *Epiſtola* ad Condarum Agarenum in collectione teſtimoniorum ſub Damaſceni nomine cap. 9. in Cod. Claromont.

Sæc. III. ab an. C.C.

apud Labb. *Conſpect.* Oper. Damaſc. p. 53. Aliud item ex ejus *Epiſtola* ad Zebennam ibid. cap. 36. Hæc nos compendio, & pro more noſtro de Manete, ejuſque ſcriptis. Cum vero Manetis hiſtoriam mire turbaverint tum veterum, tum recentiorum plures, neque ea adhuc ſatis dilucide expoſita ſit, non abs re erit illam paulo accuratius & explicatius enarrare. Sciendum igitur tres fuiſſe ſectæ Manichaicæ conditores ſibimet invicem ſuccedentes, Scythianum, Terbinthum ſive Buddam, & Cubricum ſeu Manetem.

* *Scythianus* genere erat Saracenus, e gente Arabum in confinio Palæſtinæ educatus, Græcorum lingua ac literis egregie inſtitutus; qui mercaturæ gratia in Indiam profectus, rem ſuam ſtrenue agebat, merces per mare rubrum Hiſpelen Theabidis in Ægypto oppidum advehere ſolitus. Tandem Alexandriam ſe contulit, ubi philoſophiæ ſtudio incubuit, Ægyptiorum diſciplinam edoctus, vitamque Ariſtotelicam imitatus. Cumque otio & divitiis abundaret homo acris & novaturientis ingenii, dogma aliquod paradoxum procudere in animum induxit. Empedoclis igitur ſententiam ſecutus, duo rerum principia coæterna ἰσόζυγα καὶ ἰσόῤῥοπα commentus eſt, unum bonum, alterum malum, illud Deum ac lucem, hoc materiam ac tenebras appellavit; non pauca etiam ex Pythagoræ diſciplina, alia aliunde, mutuatus. Neque hæc ſolum volvebat animo, ſolum iu vulgus projiciebat, ſed & in ſcripta redegit, compoſitis quatuor voluminibus; quorum primum *Evangelium* vocavit, non quod aliqua Chriſti facta contineret, ſed tantum nomine tenus ita dictum; alterum *Capita*; tertium *Myſteria*; quartum *Theſauros* nuncupavit. His inſtructus Hieroſolyma petiit, cum legis Moſaicæ ſenioribus diſputaturus; a quibus victus cum nihil proficeret, adhibitis libris magicis, quorum peritiam in India & Ægypto aſſecutus fuerat, præſtigiis illudere conatus eſt. Quo fine, conſcenſo domus tecto, vel a Deo percuſſus cecidit, (νόσῳ θανατώσας ὁ κύριος, inquit Cyrillus) vel mente alienatus ſe præcipitem dedit. Moriens facultates & libros Terbintho reliquit. [a] Hujus Scythiani tempus exacte ſtatuere haud facile eſt. Tradit Epiphanius ipſum Hieroſolyma profectum περὶ τοὺς χρόνους τῶν Ἀποστόλων. Quod laxiori quidem ſenſu de ſæculo ævum apoſtolicum proxime ſecuto intelligendnm eſt; adeo ut vergente ad exitum ſæculo ſecundo diem fatalem obiiſſe cenſeri poteſt.

* Cyril Hieroſ. Catech. 6 pag 142. Epiph. Hæreſ. 66. n. 1. 2. 3. Socr. l. 1 c 22 p. 55 Pet Sic Hiſt Manic. p. 20.

Terbinthus Scythiani diſcipulus, ſeu ſervus fuit, forſan uterque, certe comes aſſiduus, & arcanorum particeps; ipſe etiam literarum ſtudiis haud vulgariter eruditus. Poſtquam aliquamdiu in Palæſtina hæſerat, acceptis ſecum opibus & ſcriptis, quæ teſtamento ſibi legaverat Scythianus, in Perſidem aufugit, apud viduam quandam hoſpitio acceptus; ubi ut tutius lateret, ſe *Buddam* appellavit. Frequentes cum Mithræ ſacerdotibus diſputationes habuit, a quibus turpiſſime convictus & depulſus, præceptoris ſui exemplo ad Magiæ artes & præſtigias ſe convertit, iis efficere ſtudens, nequis deinceps ſibi contradicere auderet. Sed conſcenſa ad id ſuperiori domus parte, a dæmone percuſſus, & in ſublime jactatus miſere interiit, vidua, apud quam diverterat, librorum & divitiarum hærede facta. Affirmat quidem Socrates hos libros ab ipſo Terbintho, idque poſtquam in Perſidem pervenit, conſcriptos fuiſſe; ex quo forſan id deſumpſit Cl. Tollius *. Verum Scythiano conſtanter aſcribunt veteres. Erat & *Buttas* ſive *Buddas*, cujus meminit Clemens Alexandrinus *, philoſophorum Indiæ præceptor, quem propter inſignem virtutem ut Deum honorarunt. Verum hic alius omnino, & multo antiquior videtur.

* Not in for. Manich. in init.

* Strom l. 1. p 305.

Cubricus, qui & *Manes*, patre Patricio, matre Caroſſa natus, genere erat Perſa, quem cum Scythiano perperam confundit Theodoritus *. Theodoritum ſecutus eſt Suidas †, qui addit, genere fuiſſe Brachmanem, & Buddam ſeu Terbinthum præceptorem habuiſſe. Quæ unde hauſerit Suidas, me ignorare fateor. Nuſquam ſane Manes in India fuiſſe deprehenditur, nec Terbintho præceptore uti poterat, qni forſan nondum nato Manete mortem obierat; ſcriptis tantum, quæ a Scythiano acceperat Terbinthus, potitus eſt. Hunc ſeptennem adhuc ſibi in mancipium emit vidua Terbinthi hæres. Cumque eum libertate donaſſet, & Perſarum diſciplinis erudiendum curaſſet, non multo poſt abiit e vita, morienſque cunctas facultates, & libros quos apud ſe depoſuerat Terbinthus, teſtamento ei reliquit. His acceptis, Cubricus jam criſtas erigere cœpit, & ne prior vitæ ſors ſervilis ſibi in opprobrium cederet, depoſito Cubrici, Manetis nomen ſibi aſſumpſit. Manes quippe Perſarum lingua, teſte Cyrillo *, *ſermonem* ſeu allocutionem ſignificat, impoſtor enim inſignem dialectices peritiam præ ſe ferebat. Sed aliam vocis originem tradit Epiphanius *, nempe vocabulum lingua Babylonica τὸ σκεῦος, i. e. *vas* exprimere. Et quidem apud Chaldæos & Syros מאן *vas* denotare, norunt qui in linguis Orientalibns vel leviter verſantnr; quaſi ſcilicet ad inſtar D. Pauli, ſe vas Deo electum eſſe homo arrogans ſignificare voluit. Græci vero qno aptiorem irridendi occaſionem arriperent, illud a μανίᾳ deducere ſolent, ut dum

* Hæret fab. lib 1. c. 26. p 212.

† In voc. Manes.

* Ib. p. 145.

* Ib. num. 1.

[a] Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. Art. 20. vol. 5. p 180 not.

apud

Sæc. III. ab an. CC. apud Perſas ſe honorare putaret, παρ' Ἕλλησι μανίας ἑαυτὸν ἐπώνυμον καταγγέλλῃ, inquit Cyrillus, *apud Græcos ab inſania ſe nomen trahere denunciaret*. Quam infamiæ notam ut vitarent ejus diſcipuli, prolongato vocabulo *Manichæum* vocarunt, quaſi ἀπὸ τοῦ μάννα χέειν dictum, ac ſi manna fundere videretur. Futilem hanc etymologiam ſe a Manichæo quodam accepiſſe teſtis eſt Auguſtinus *contra Fauſt*. lib. 19. c. 22. col. 353. Dogmata quæ ſpargebat Manes, partim ex fæculentiſſimis veterum hæreſiarcharum lacunis, partim ex ineptiſſimis Orientalium nugis, partim ex abſurdis gentilium philoſophorum placitis, partim denique ex ipſius Chriſtianæ religionis inſtitutis petita ſunt. Unde hæreſis ejus Ἑλληνίζων Χριστιανισμὸς, *Græcanicus Chriſtianiſmus*, a Socrate* dicitur. In formanda ſecta ſua, id præ aliis ſingulare, quod ſutilem quandam Domini noſtri imitationem ſibimet propoſuiſſe viſus eſt. Quod uno alterove exemplo manifeſtum erit. Elegit Dominus duodecim Apoſtolos, ut ſecum eſſent, & quibus eccleſiæ ſuæ fundandæ curam concrederet; duodecim habuit & Manes, quorum nomina a Petro* Siculo recenſentur. Ex Apoſtolis ſuis tres primarios aſſumpſit Dominus, ut ſibi eſſent tanquam comites ſecretiores, Petrum nempe, Jacobum & Johannem. Ex ſuis totidem elegit Manes, Thomam, Addam & Hermam, quos ad dogmata ſua prædicanda mitteret, & quibus ſuas cuique provincias aſſignavit. De ordine autem quo recenſentur, & provinciis, non ita conſentiunt veteres. Apud Cyrillum & Epiphanium Thomas primum occupat locum; apud Archelaum vero in fragmento, & Theodoritum, Addas. Archelaus in fragmento, quod edidit Valeſius, ſcribit Addam in partes Orientales eſſe miſſum, Thomam in Syriam, Hermam in Ægyptum. Epiphanius Addam in ſuperiorem regionem, Thomam in Judæam abiiſſe. Ubi pro τὴν Ἰουδαίαν, legendum putat Petavius τὴν Ἰνδίαν. Et ita quidem habet Theodoritus, Thomam ad Indos miſſum eſſe. Cui conſentit Nicephorus*. Quod ſi ita ſit, voluit fortaſſe impoſtor Chriſtum etiam hac in parte imitari, dum Thomam apoſtolum ad evangelium ſuum prædicandum in Indiam deſtinaret. Denique ut alia prætercam; habet Chriſtiana doctrina ſuam Perſonarum Trinitatem, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum. Suam habuit & Manichaiſmus. *Scythianus* enim ſeipſum Patrem nominavit; *Terbinthus* ſeu *Buddas*, ſe Dei Patris Filium eſſe jactitavit, ex virgine natum, in montibus educatum; *Manes* vero ſe Spiritum Sanctum ſeu Paracletum ubique prædicavit; diſerte hæc referente Petro Siculo *Hiſt. Manich.* pag. 22. Antequam vero in vulgus prorueret Manes, aſcitis ſibi diſcipulis, illos Hieroſolyma* allegavit, ut ſacros Chriſtianorum libros ſibi coemerent. Quo facto, libriſque diligenter evolutis, eos mala fide depravavit, & ubicunque poterat, ad opinionis ſuæ patrocinium violenter detorſit. Quatuor Scythiani volumina recoxit, interpolavit, proque ſuis venditavit. Unde κλέπτης ἀλλοτρίων κακῶν ἐξιδιοποιούμενος τὰ κακὰ Cyrillo* audit, *fur alienorum malorum, qui ſua faciendo ſibi ea mala vendicavit*. Nec defuere libri quos ipſe proprio Marte conſcripſit, de quibus egimus ſupra, plura mox addituri. Fragmentum quoddam memorabile, ſaltem ſententiam Manetis ore traditam, refert formulæ Cotelerianæ, & Tollianæ autor; hic pag. 148. ille col. 375. qua profitetur ſceleſtus impoſtor ſe Chriſto magis eſſe miſericordem, & coram hominibus ſe abnegantes, fidemque pro ſalute mentientes, blande ſe hilareque eſſe recepturum.

*L. 1. c. 22.
*Ibid p. 3c.
*L. 6. c. 32. p. 429.
*Epiph. ib. num. 5.
*Ib p. 141.

Antequam manum de tabula, cum in his jam verſemur, operæ pretium erit ad majorem hiſtoriæ Manichaicæ illuſtrationem, & Manetis, & veterum Manichæorum ſcripta, quæ in formulis a Cotelerio, Tollio, & Goaro editis, alibive memorantur, breviter excutere. A formula *Goariana* ex codice MS. Barberino deſcripta, quæ in *Euchologio* pag. 885. reperitur, initium ducam, eo magis quod interpres ad quodvis fere verbum adeo fœde lapſus ſit, ut ſi ex hoc ſpecimine eſſet judicandum, jurares hominem, in Græcis alias præclare exercitatum, vel Græce neſciiſſe, vel rem ipſam minime intellexiſſe. In hac igitur formula Manichæus converſus anathema dicit Maneti, ejuſque dogmatibus, καὶ πᾶσι τοῖς ἐκτεθεῖσι καὶ συγγραφεῖσι παρ' αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς πειθομένοις αὐτῷ, καὶ τοῖς, ὡς προεῖπον, παρ' αὐτοῖς ἀσεβῶς ἐκτεθεῖσι πέντε βίβλοις, *i. e.* interprete Goaro, *& omnibus ab eo expoſitis, & conſcriptis, & cunctis ei morem gerentibus, & iis quæ, ut præfatus ſum, expoſuit.* Poſtrema ita rectius reddenda ſunt, *Et quinque libris ab ipſis, ut præfatus ſum, impie expoſitis.* Hi quinque libri ſuo ordine ſequuntur. I. Τὸ ζῶν Εὐαγγέλιον, ὅπερ καὶ νεκροποιόν, *vivum Evangelium, quod & revera mortiferum eſt*. Ita formulæ Cotelerianæ & Tollianæ autor, τὸ νεκροποιὸν αὐτῶν Εὐαγγέλιον, ὅπερ ζῶν καλοῦσι, *Mortiferum eorum Evangelium, quod vivum appellant*. Et his longe antiquior Heraclianus Chalcedonenſis epiſcopus apud Photium Cod. 85. col. 204. Τὸ τῶν Μανιχαίων ζῶν Εὐαγγέλιον memorat. Inter quatuor Scythiani libros, quos poſſedit & recoxit Manes, unum fuiſſe *Evangelium* dictum, non ſemel ſupra obſervavimus. Condidit & Thomas primarius Manetis diſcipulus ſuum Evangelium, quod τὸ κατὰ Θωμᾶν Εὐαγγέλιον a Manichæis dictum eſt. II. Ὁ Θησαυρὸς τῆς ζωῆς, ὅσπερ ἐστὶ θησαυρὸς θανάτου, *Theſaurus vitæ, qui*

revera

Sæc. III. ab an. CC

revera mortis eſt theſaurus. Non aliter autor Cotelerianus & Tollianus, Ὁ θησαυρὸς τοῦ θανάτου, ὃν λέγουσι θησαυρὸν ζωῆς, *Theſaurus mortis, quem ipſi theſaurum vitæ vocant.* Eadem habet Petrus Siculus *Hiſt. Manich.* pag. 20. Meminerunt etiam Heraclianus, Epiphanius, Cyrillus Hieroſolymitanus, alii. Alterum hoc erat Scythiani opus, quod ſibi arrogavit Manes, & plures ſub ſe libros complectebatur. Ex libro ſeptimo *Theſauri* fragmentum Latine profert Auguſtinus *de nat. boni* cap. 44. tom. 6. col. 565. alibique citat *de Act. cum Fel.* lib. 1. cap. 14. col. 505. Hæc quæ jam recenſuimus formulæ verba cum præcedentibus connectit Goarus, atque hoc modo vertit, *vocavit ille vivens Evangelium quod potius vitæ theſaurum trucidat, & mortis eſt theſaurus.* Deus bone! quid hoc monſtri eſt? ſenſu abſurdo, & plane nullo. Sed nos veram autoris mentem reſtituimus. III. Καὶ βίβλον ἀναθεματίζω τῶν ἐπιστολῶν ὁμάδα. Quæ ſic reddit Goarus, *Anathematizo librum Epiſtolarum Omodæ.* quis vero de Epiſtolis Omodæ, vel de Omada ipſo audivit unquam? Legendum proculdubio ὁμαδα. hocque modo reddendum, *Anathematizo etiam librum, nempe Epiſtolarum farraginem.* Et ita quidem diſerte habet P. Siculus p. 30. Τὴν τῶν ἐπιστολῶν ὁμάδα. Inter Manetis libros τὸ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ βιβλίον recenſet formulæ Cotelerianæ & Tollianæ conditor. Ex hoc epiſtolarum corpore proculdubio erat famoſa illa epiſtola, quam *Fundamentum* vocabant Manichæi, quam toties citat Auguſtinus *de nat. boni* cap. 42. 46. & in *Actis* cum Felice, ubi ſupra. Quin & contra eam integrum librum ſcripſit, qui exſtat tom. 6. col. 115. Incipiebat, *Manichæus Apoſtolus Jeſu Chriſti, providentia Dei Patris*; pariter ac altera illa ad Marcellum, quæ habetur Latine in fragmentis Archelai, Græce apud Epiphanium Hæreſ. 66. num. 6. immo omnes ejus epiſtolas idem habuiſſe exordium teſtatur Auguſtinus *contra Fauſt.* lib. 13. cap. 4. col. 281. Certe magna veneratione hanc epiſtolam proſequebantur Manichæi, tanquam univerſæ fidei ſuæ promptuarium, adeo ut teſte Auguſtino lib. cit. cap. 5. quoties coram auditoribus lecta fuerit, capite inclinato dicere ſolebant, *Amen.* IV. Sequitur apud Goarum, Καὶ τὴν τῶν μυστηρίων, ἥτις ἐστὶ πρὸς τὴν ἐπιτήδευσιν αὐτοῖς ἀνατροπὴν τοῦ νόμου καὶ τῶν ἁγίων Προφητῶν. *Anathematizo & librum myſteriorum ad everſionem Legis & ſanctorum Prophetarum ab iis ſtudioſe compoſitum.* Eodem modo & alterius formulæ autor, καὶ τὴν καλουμένην μυστηρίων βίβλον, ἐν ᾗ ἀνατρέπειν πειρῶνται νόμον καὶ προφήτας, *librum item titulo myſteriorum in quo Legem & Prophetas evertere nituntur.* Et ſimiliter plane P. Siculus p. 20. Erat & hic unus ex Scythiani libris a Manete auctus & interpolatus; immenſum opus in 22. partes ordine alphabetico pro literarum, quibus Syri utuntur, numero diſtributum, teſte Epiphanio num. 13. pag. 629. Libros hos Palmyreno & Syriaco ſermone fuiſſe ſcriptos aſſirmat Tollius p. 142. Verum id non diſerte dicit Epiphanius, ſed tantum pro eorum more juxta elementorum, quibus utuntur, numerum, opus ſuum diſtinxiſſe. V. Καὶ τὸ τῶν πάντων πραγματείας, *anathema libro* omnium negotiatio *vocato.* Fefellit interpretem locus mendoſus; legendum, τὴν γιγάντων πραγματείαν; hunc enim fuiſſe verum hujus libri titulum teſtis eſt Timotheus CP. in nonnullis codicibus MSS. (mire enim variant tum editi, tum MSS.) libelli ſui *de differentia eorum qui accedunt ad puram fidem.* Τὴν γιγάντειον βίβλον vocat Heraclianus apud Photium Cod. 85. qui & opus iſtud refutare aggreſſus eſt. His quinque ſcriptis ſubnectitur apud Goarum Agapii inter Manetis diſcipulos non incelebris Ἐπάλογος. Hujus mentionem faciunt P. Siculus p. 30. & formulæ toties citatæ. Erat & Agapius Manichæus, idem proculdubio qui varia ſcripſit, de quibus prolixe Photius Cod. 179. col. 401. & nos plura in tractatu *de Scriptoribus Eccleſiaſticis incertæ ætatis.* Poſt formulam Goarianam pergamus ad eas quas Cotelerius & Tollius ediderunt. Hic primo occurrit liber τὰ Ἀπόκρυφα dictus, quo ut probabile eſt, reconditiores illorum ritus, præſtigiæ, & execranda religionis myſteria continebantur; & quorum doctrina non niſi myſtis & nefandis eorum orgiis imbutis tradebatur. Quale fuit τὸ καλούμενον αὐτῶν βῆμα, cujus meminerunt prædictæ formulæ. Quid vero hoc βῆμα fuerit, aperit nobis Auguſtinus *, teſtis oculatus; fuiſſe ſcilicet ſolennem diei celebrationem, quo Manes occiſus eſt, quando poſito tribunali quinque gradibus inſtructo, & pretioſis linteis adornato, magno honore a miſera plebecula adorabatur, cujus ſcenæ non alia mens erat, ut ab iis edoctus eſt Auguſtinus, quam hoc eſſe rectum Paſcha; ſolum quippe Manetem vere paſſum eſſe, ejuſque paſſionis diem eſſe celebrandum, Chriſtum vero ſimulata carne indutum, non niſi ſimulatam paſſionem pertuliſſe, ac proinde Paſcha ejus nihili eſſe faciendum. Ut vero ſentiam iſtiuſmodi ritus in hoc opere fuiſſe contentos, facit, quod poſt mentionem βήματος in formula noſtra immediate ſequitur, *damnanda eſſe omnia quæ impie ab illis in ſacris fiunt atque celebrantur, quæque Manichaicis ſeu præſtigiatoriis ipſorum libris continentur.* Proxime ſequuntur τὰ ἀπομνημονεύματα, *Manetis dictorum factorumque memorabilium commentarii,* uti paraphraſtice reddit Cl. Tollius. Et recte opinor. Deinde βίβλος γεγραμμένη Ἀδα, καὶ Ἀδιμαντος. Adæ opus Μόδιον dicebatur, de quo

Sæc. III. ab an. CC.

* Cont. Epiſt. Manich. c. 8. col. 120.

Sæc. III. ab an. CC. quo paulo infra. Adimantus magni erat nominis inter Manetis diſcipulos,& pro doctore celeberrimo habebatur: ipſius liber Auguſtinum nactus eſt antagoniſtam, cujus tractatus *contra Adimantum* inter opera ejus reperitur tom. 6. col. 174. Ex quo colligere licet in opere ſuo id unice ſibi propoſuiſſe Adimantum, ut vetus Teſtamentum, libros præſertim Moſaicos, cum evangelio committeret. Quo fine, loca quæ ſibi videbantur pugnantia collegit, & ſibimet invicem oppoſuit. Singula Auguſtinus in reſponſione ſua ſcrupuloſe expendit, magnoque judicio & acumine refellit. Addit formula Tolliana, καὶ τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν ἄλλων προφητῶν, *Moyſiſque & aliorum prophetarum*; rectius omnino Coteleriana, κατὰ Μωϋσέως καὶ τῶν ἄλλων προφητῶν, ad ea quæ præcedunt referenda, *liber ab Ada, aliuſque ab Adimanto conſcriptus adverſus Moſem prophetaſque alios*. Hunc enim unicum fuiſſe illius libri ſcopum ex Auguſtino ſupra obſervavimus. Poſtremum opus eſt Ariſtocriti, ex Manetis diſcipulis haud poſtremi, Θεοσοφία dictum, in quo oſtendere conabatur Judæorum, Gentilium, Chriſtianorum, & Manichæi unam eandemque doctrinam eſſe; utque veriſimilia dicere videatur, Manetem tanquam malum hominem traducere non verebatur. Certe his non abſimilia Manetis nomine tradit Turbo, ipſius legatus & diſcipulus apud Epiph. Hæreſ. 66. num. 30. & in Actis Diſput. Zacagnio editis. His libris addi poſſunt quæ apud Timotheum CP. in libello ſuo repeririuntur. Βίβλος εὐχῶν, *precum liber*, qui orationum & præſtigiarum formulas continebat. Unde in formulis noſtris pœnitens Manichæus omnes eorum libros,omnes preces, immo præſtigias anathematizare jubetur. Τὸ κατὰ Φίλιππον Εὐαγγέλιον, cujus etiam meminit tanquam a Manichæis confictі Leontius *de Sect. Act.* 3. p. 432. & in Decreto *Pſeudo-Gelaſiano Actus nomine Philippi Apoſtoli* ad Apocrypha rejiciuntur. Πράξεις Ἀνδρέου τοῦ Ἀποστόλου, *Actus nomine Andreæ Apoſtoli* in eodem etiam decreto memorantur. Certe Manichæos apocrypha Acta beati Andreæ apoſtoli olim habuiſſe teſtantur Philaſtrius * veterumque alii. An eadem ſint quæ Latine habemus hodie ſub nomine *Presbyterorum Achaiæ*, quærant alii, nulla certe Manichaiſmi veſtigia in iis inveniuntur. Interim ſuppoſititia eſſe, & ab otioſis Monachis conficta ſatis demonſtravimus p. 26. ad ann. 59. *Decima quinta ad Laodicenſes Epiſtola.* Manichæi enim epiſtolis 14. D. Pauli apocrypham *ad Laodicenſes* epiſtolam, quæ apud veteres circumferebatur, tanquam decimam quintam addiderunt. Denique παιδικὰ τοῦ κυρίου. An forte eadem, quorum meminimus pag. 1. quæque ex codice regio Græce & Latine edidit Cotelerius *Not. ad PP. Apoſt.* pag. 274? idem, ut Sæc. III. ab an. CC. videtur, opuſculum; quippe nugis & fabulis refertiſſimum, ut Manichæorum omnia. Obſtupuit plane orbis Chriſtianus exorta tam monſtroſa & portentoſa ſecta, a pluribus mox debellata. Qui hæreſin hanc ſcriptis ſuis refutarunt hos recenſet Epiphanius, Archelaum, Origenem, Euſebium Cæſarienſem, Euſebium Emiſenum, Serapionem Thmuenſem, Athanaſium Alexandrinum, Georgium Laodicenum, Apollinarium, & Titum. Hallucinari vero hoc loco Epiphanium *, dum Manichaiſmi oppugnatoribus Origenem accenſet, vel luce clarius liquet, cum pluſquam 20. annis ante natam Manetis hæreſin diem ſuum obierat Origenes, *viz.* anno 254. Neque tamen ſolus errorem hunc erravit Epiphanius. In catena Græca *in Johan.* cap. 2. v. 1. p. 64. adducitur Origenis locus, ubi Manichæos arguendos eſſe docet, quod Mariam Chriſti matrem eſſe negarent. Verum vel locus iſte, vel extrema ſaltem ejus clauſula Origenis nomini falſo ſupponitur. Certe Theodoritus, Epiphanio longe accuratior, eoſdem pene Manichaiſmi oppugnatores recenſens, Origenem penitus prætermiſit. Interim ad Epiphanii excuſationem urgeri poteſt, ſe id non confidenter, ſed *ex auditu* tantum retuliſſe, Ὠριγένη δὲ, ὡς ἀκήκοα. Verum & illud non levem incogitantiæ & incuriæ notam inurit. Mirum plane videri debeat, dogmata abſurda & inſulſa, quæ non tantum ſacris literis, ſed & communi hominum ſententiæ, prima fronte adverſari videbantur, uſque adeo invaluiſſe, & quod mireris adhuc, venenum non modo per Orientem, ſed & per Occidentem longe lateque ſerpſiſſe. Ab hac impietatis ſchola plurimi ad eccleſiam Catholicam reverſi ſunt, in quorum converſione, ut fraus omnis & vaſrities tolleretur, conceptæ ſunt ſolennes formulæ, ab iis uſurpandæ, qui hanc hæreſin ejurarent. Et cum has formulas ſupra frequenter citavimus, de iis paucis agendum eſt. Exſtat hujuſmodi formula, opuſculum bene longum, hunc habens titulum, Ὅπως χρὴ ἀναθεματίζειν ἐγγράφως τὴν αἵρεσιν αὐτῶν τοὺς ἀπὸ Μανιχαίων προσιόντας τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, *quomodo hæreſin ſuam ſcriptis oporteat anathematizare eos, qui e Manichæis accedunt ad ſanctam Dei Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam.* Hos anathematiſmos, utpote qui ad totius hiſtoriæ Manichaicæ cognitionem, & dogmata diſertius explicanda apprime conferant, e codice MS. bibliothecæ regiæ extulit, notiſque in Patres apoſtolicos Græce & Latine inſeruit doctiſſimus Johan. Cotelerius p. 368. Similem plane, immo eandem potius formulam *recipiendi eos, qui a Manichæorum & Paulicianorum hæreſi, ad puram & veram noſtram fidem Chriſtianam conver-*

* Hæreſ. 66. num. 21.

* Hæreſ. 87. p. 40.

tuntur, ex codice Vindobonenſi Græce Latine nuper edidit, notiſque illuſtravit Jacobus Tollius in *Antiquitat. ſacris* pag. 126. Duabus conſtat partibus. Prima, eaque ſatis ampla, ſed initio mutila, continet anathematiſmos, quibus Manes, ejuſque parentes, præcurſores, diſcipuli, ſequaces, omneſque eorum libri, dogmata, præſtigiæ, myſteria, ritus & mores damnantur, diriſque devoventur. Sed hanc partem, eamque integram ante annos 24. ex Cod. regio Gr. L. evulgaverat eruditiſſimus Cotelerius *Not. ad PP. Apoſt.* pag. 368. ut non opus erat Tollio laureolam ſibi in Muſtacio quæritare: niſi forſan ipſum latuerit editio Coteleriana ut certe Lambecium latuiſſe videtur. Eandem ſed longe contractiorem ex codice Barberino edidit Jac. Goar. *Euchol.* pag. 885. Altera pars complectitur officium integrum, paucis in fine deſideratis, quod in receptione converſorum Manichæorum recitari ſolebat. Rubricam cum paucis præfatiunculis ex alio codice MS. antea extulerat Goarus *ibid.* pag. 890. Ut his tandem finem imponamus, monendus eſt lector, L. Zacagnium Biblioth. Vaticanæ præfectum longe digniſſimum hiſtoriam hæreſεως Manichaicæ penes ſe paratam habere, Photii libris 4. adverſus Manichæos, aliiſque multis adhuc ineditis, magnique faciendis veterum autorum ſcriptis appendicis vice ſubjungendis. Quæ omnia eruditorum orbi quam grata ſint futura, nemo eſt qui non poſſit facile hariolari.

278. ARCHELAUS, Caſcharorum (ſeu potius Carrarum, quod ex ipſis actis colligi poteſt num. 3. p. 4.) urbis in Meſopotamia epiſcopus. Claruit circa annum 278. Vir præfervidi ac calidioris animi. Cum Manes vinculis elapſus, uti ſupra dictum eſt, in Meſopotamiam profugeret, ibique impia zizania diſſeminare anniteretur; ſeſe ei objecit Archelaus, & collecto Gentilium auditorio judiceſque philoſophos inter ipſos ſiſtens, nempe Manippum grammaticum, Ægialeum Archiatrum nobiliſſimum, Claudium & Cleobulum, duos fratres rhetores egregios, ne ſi Chriſtiani eſſent, in partes ſuas nimis propendere viderentur, [a] ſolennem cum Manete diſputationem habuit, in qua hominem fortiter proſtravit; quem exinde ad obſcurum quendam pagum fugientem, & iſtius loci presbyterum Diodorum (Tryphonem perperam vocat Epiphanius) ad certamen fidei renovandum provocantem, citato curſu proſequitur, & iterum os hiſcere auſo occludit. Fugam vero rurſus arripientem comprehendunt regii ſatellites & ad carcerem reducunt. Hujus *diſputationis hiſtoriam* libro Syriace a ſe conſcripto contexuit Archelaus, ſeu potius ipſomet dictante excepit notarius, in ſcriptum redactam correxit Archelaus, & ad Diodorum Manetis audacia conturbatum, ipſumque ea de re conſulentem prolixam ſatis *Epiſtolam* conſcripſit, qua illum argumentis contra Manetem proferendis muniret. Duos libros ad Diodorum miſiſſe Archelaum ſcribit Epiphanius, in eo lapſus eſſe viſus, & longiſſime a vero aberrat; nullos quippe libros hac de re ſcripſiſſe Archelaum legimus. Si ipſa acta intelligat, in hoc forte excuſari poſſe videtur, quod Diſputationis acta in duas partes non incommode dividi poſſunt (an actu olim diviſa fuerint non conſtat) juxta binas quas cum Manete diſputationes habuit Archelaus; priorem nempe apud Charras, poſteriorem in vico Diodoridis, cum Manes Diodorum presbyterum ad diſputandum provocaret. Tam *Acta* quam *Epiſtola* in Græcum poſtea ſermonem converſa Hieronymi ævo inclaruerunt. Plurima ex iis citat Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi ſexta; meminit & Socrates Hiſt. Eccleſ. lib. 1. c. 22. ubi totam quam habet de Manete ejuſque libris hiſtoriam exinde ſe hauſiſſe fatetur. Amplum vero diſputationis fragmentum, una cum integra ad Diodorum epiſtola ex MS. codice bibliothecæ Ambroſianæ, qui fuerat olim monaſterii Bobienſis, edidit Hen. Valeſius ad calcem Annot. in Socrat. & Sozom. Lat. ex antiqua admodum verſione. Totum fere iſtud diſputationis Archelai fragmentum habetur Græce apud Epiphan. Hæreſ. 66. a num. 25. ad 32. Ex utriuſque textus comparatione, nonnullos locos in Græco, plures in Latina verſione, ſe correxiſſe teſtatur (* Præfat. in Pallad.) Bigotius *; qui fragmentum illud Valeſio communicaverat. Tandem ipſa Diſputationis acta pene integra ex antiquiſſima verſione Latina in bibliothecæ Caſinenſis annorum pluſquam 600. codice MS. reperit Laur. Zacagnius, bibliothecæ Vatic. Præfectus eruditiſſimus, qui ea exſcripſit, & exemplar deſcriptum in bibliothecam Vaticanam intulit, unde notis ſuis illuſtratum publici juris fecit, & in ſuis *Collectaneis Monumentorum vett. Romæ* editis an. 1698. 4°. primum locum dedit [b]. Acta hunc præferunt titulum: *Theſaurus verus, ſive Diſputatio habita in Charcar civitate Meſopotamiæ* &c. Photius Cod. 85. teſtatur Hegemonium quendam diſputationem Archelai adverſus Manetem perſcripſiſſe, de quo in diſſertatione noſtra de Scriptoribus eccleſiaſticis incertæ ætatis plura diximus.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. Hæreſ. *Manichæor.* Art. 10. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 155. *Cudin.* tom. 1. p. 296. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Script. Eccl. c. 72. item Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 31. vol. 5. p. 262. b Iterum Acta diſputationis edidit *Joh. Albert. Fabritius* ad calcem editionis Oper. *Hypoliti* 1718.

Sæc. III. ab an. CC. 278. ᵃDIODORUS, vir ἀγαθὸς ϰ̀ θαυμαςὸς τῇ θεοσεϐείᾳ. Presbyter Pagi Diodoridis in Caſcharorum parœcia ſiti, Archelai epiſcopi familiaris. Tryphonem hunc ſemper vocat
* Hæreſ. 66 n. 11. Epiphanius*. Perperam. Omnia enim diſputationis Acta ipſum conſtanter Diodorum appellant. Unde error irrepſit Epiphanio divinare haud poſſum. Niſi forte dum hæc ſcriberet, Tyrbonem Manetis primo diſcipulum & legatum, dein ab Archelao converſum, & diacouum ordinatum, in mente habuit, & pro Diodoro Tyrbonem, pro Tyrbone Tryphonem poſuit. Manetem ad ſe confugientem hoſpitio primum excepit vir mitiſſimus, mox tamen de verſutia ejus ac hæreſi certior factus, & Archelai epiſtola inſtructus, diſputationem cum hæreſiarcha inſtituit, & petulantem ejus contumaciam egregie retudit. Exſtant hujuſce diſputationis *Acta* breviuſcula, & Epiſt. ad Archelaum ad calcem *Epiſtolæ Archelai* a Valeſio editæ, & in ipſis Actis diſputationis jam editis.

278. ADDAS, gente, ut videtur, Syrus, unus ex tribus primariis Manetis diſcipulis, quem ad prædicandum impium illud evangelium in Syriam miſit fœdiſſimus impoſtor, claruit
* Catech. 6 p. 150. anno 277. *Baddam* vocat Cyrillus*, *Buddam*
* Hiſt. Manic. p. 30. Petrus Siculus*, *Aldam* Theodoritus†, *Ad-*
† Hæret. Fab. lib. 1. c. 26 p. 214. *dam* Epiphanius ‡ & Nicephorus**; & rectius quidem; quippe teſtis omni exceptio-
‡ Hær. 66. num. 5. 12. ne major ipſe Archelaus, qui Acta diſputa-
** L. 6. c. 32. tionis ſuæ cum Manete literis mandavit, in fragmento quod ſupereſt, Addam conſtanter vocat, ſubditque diſcipulum habuiſſe Tyrbonem, quem Manes cum epiſtola ſua ad Marcellum, virum in Meſopotamia clariſſimum, legatum miſit, quique mox ad fidem catholicam redit. Non ſum neſcius inter Manetis diſcipulos ab auctore Coteleriano & Tolliano & *Buddam* & *Adam*, a Petro Siculo Buddam & Adantum numerari. Sed utut ſit, certum eſt, Addam, de quo agimus, ex tribus præcipuis Manetis diſcipulis unum fuiſſe, neque alium, quam cujus toties meminerunt veteres. Scripſit librum, quem Μόδιον appellavit. Meminit quidem βίϐλου τῆς γεγραμμένης Ἄδα autor Tollianus p. 142. Adverſus hunc librum ſtylum ſtrinxere Titus Boſtrenſis in Arabia epiſcopus, & Diodorus Tarſenſis in Cilicia antiſtes, teſte Heracleano epiſcopo Chalcedonenſi apud Photium Cod. 85. col. 204. Diverſus ab Adda noſtro erat *Adimantus* ille, cujus toties apud Auguſtinum occurrit mentio, quemque ipſe peculiari opere refutavit. In catalogo enim diſcipulorum Manetis, tum apud Petrum Siculum, tum apud formulæ Cotelerianæ & Tollianæ autorem diſtincte reception ceuſentur, etſi in alia ſententia me olim Sæc. III. ab an. CC.
fuiſſe fateor, & mecum ipſemet Auguſtinus.
En ipſius verba*, *Jam illud aliud quod in* * Contra adverſ. Leg. & Prophet. l. 2. in fine.
eodem codice ſcribi cœperat, Adimanti opus eſt, illius diſcipuli Manichæi, qui proprio nomine Addas *dictus eſt*.

ᵇPIERIUS, Alexandrinus, quem Eu- 283.
ſebius* inter ſingulares atque eximios viros * L. 7. c. ult.
refert, qui proxime ad ſua tempora acceſſerunt. Claruit circa ann. 283. Scholæ Alexandrinæ magiſter, ejuſdemque eccleſiæ presbyter, ſpontanea paupertate, & philoſophicis diſciplinis illuſtris; ſacræ vero ſcripturæ cognitione & egregia concionandi facultate inſtructiſſimus, quibus adeo celebris evaſit, ut propter accuratam vivendi rationem, multiplicem tum Græcarum tum ſacrarum diſciplinarum ſcientiam, magnam in concionando diligentiam, & ſummam quam in dicendo adhibuit eloquentiam, *Origenes junior* diceretur. Erat certe, teſte Euſebio, ἀϰτημονέϛατος, qui præterea hæc de eo
habet*; ταῖς περὶ τὰ θεῖα θεωρίαις ϰ̀ ἐξηγήσεσι, * L. 7. c. 32. p. 289.
ϰ̀ ταῖς ἐπὶ τοῦ ϰοινοῦ τῆς ἐϰϰλησίας διαλέξεσιν ὑπερφυῶς ἐξητασμένος, *in ſacrarum literarum contemplatione atque expoſitione, & in eccleſiaſticis concionibus apprime exercitatus fuit:*
paulo apertius Photius*, οὗ ϰαὶ Παμφίλου δι- * Cod. 118.
δάσϰαλος ὁ Πιέριος τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ϰαὶ αὐτὸς ϰατηχητιϰοῦ διδασϰαλείου, *Pamphili præceptor Pierius fuit, ipſe quoque ſcholæ Alexandrinæ magiſter*. Et Cod. ſequenti, ϰ̀ τοῦ ϰατ' Ἀλεξάνδρειαν ἡγήσασθαι παιδευτηρίου, *Scholæ Alexandrinæ præfectum fuiſſe ferunt*; apertiſſime Philippus Sideta in fragmento, qui ſeptimum ei in ſcholæ catecheticæ ſucceſſione locum tribuit. Quo tempore hoc munus ſubierit,
haud adeo certo liquet. Refert Hierony- * Catal. c. 76.
mus* Pierium ſub Caro & Diocleſiano Principibus, epiſcopum agente Theona, populos florentiſſime docuiſſe. Quæ, an ad munus catecheticum, an potius ad ordinarias concionandi ad populum vices, referenda ſint, dubitari poteſt. Ego, de poſteriori intelligenda malim: præſertim cum Euſebius ipſum ſub Theona epiſcopo, presbyterii honore decoratum, Alexandriæ claruiſſe ſcribit. Philippus eum Dionyſio Alexandrino in ſchola catechetica ſucceſſiſſe tradit. Obiit vero Dionyſius anno 265. ut adeo eodem anno hoc munus in ſe ſuſcepiſſe Pierium neceſſe eſt. Pierii in ſchola proximos ſucceſſores recenſet Philippus, Theognoſtum, Serapionem, & Petrum Martyrem, qui epiſcopus Alexandrinus factus anno 300. obiit, necdum finita in Oriente perſecutione anno 312. Unde conjicere proclive eſt, Pierium circa Theonæ epiſcopatus initium, catechiſtæ munus depoſuiſſe, ut tribus ejus

a Conf *Tillemont*. Memor. Eccleſ. Hæreſ. *Manich*. Art. 11. vol. 4. b Conf. *Du Pin*. Hiſt. Eccleſ. vol. 1, p. 156.

ſucceſſoribus ſpatium ſatis idoneum relinquatur. Ac proinde Cl. Dodwellus ſcholæ catecheticæ, hoc tempore, ſucceſſionem hunc in modum diſponendam cenſuit: nempe Dionyſium epiſcopatum ſimul, & munus catecheticum adminiſtraſſe, nec niſi cum morte depoſuiſſe; defuncto Dionyſio, ſucceſſiſſe Pierium; Pierium circa annum 282. ſub Cari initio, ſucceſſorem accepiſſe Theognoſtum; qua ratione octodecim annorum ſpatium tribus ejus ſucceſſoribus relinquetur. Verum & hic nova oritur difficultas. Euſebius enim Achillam qui Petro martyri in ſede Alexandrina ſucceſſit, (quam tamen haud ultra annum unum aut alterum tenuit) ſcholæ Alexandrinæ magiſtris, idque hoc ipſo tempore, accenſet; cujus tamen nuſpiam meminit Philippus. *Sub Theona*, inquit Euſebius* [* Loc. cit.], *Achillas eodem, quo Pierius, tempore, Presbyterii honore decoratus, Alexandriæ claruit*, τῆς ἱερᾶς πίστεως τὸ διδασκαλεῖον ἐγκεχειρισμένος, *cui etiam Chriſtianæ fidei inſtitutio commiſſa erat*. Quæ verba ſi de munere catechetico intelligenda ſint, ut omnino intelligi debent, en novum habemus Pierii ſucceſſorem; ac proinde tres reliqui intra paulo arctiores præfecturæ ſuæ terminos includendi ſunt. Hujus ſcholæ ſucceſſio adhuc erit magis turbata, ſi verum fuerit, Arium hæreſiarcham in ejus præfectura locum ſuum habuiſſe. Achillam enim Alexandriæ epiſcopum, Arii fucis & fraudibus deceptum, ipſum presbyterum ordinaſſe, & ſcholæ Alexandrinæ præfeciſſe, diſerte teſtatur Patricius Ararſius in libro quem *Oceanum* inſcripſit; cujus luculentum fragmentum conſervavit Synodici autor Hæreſ. 32. p. 14. Quis vero fuerit hic Patricius, & qua ætate vixerit, juxta cum ignariſſimis me ignorare fateor. Quiſquis ſit, dolendum plane eſt, tam præclarum opus periiſſe. Sed ad Pierium redeo. Si nudam conjecturam in re obſcuriſſima interponere liceret, exiſtimarem, Dionyſio Alexandrino mortuo an. 265. Maximum & in epiſcopali munere, & in ſcholæ catecheticæ cura atque adminiſtratione ſucceſſiſſe, ac ſub eo poſtremis ſaltem vitæ annis vicarias vices in ſchola regenda Pierium obiiſſe; *ſub Theona vero, qui Maximo ſucceſſit anno* 281. illuſtrem hanc ſcholam proprio jure tenuiſſe, & poſt paucos annos depoſuiſſe. Ita cohærebunt omnia. Paſſus eſſe videtur ſub perſecutione, quam anno 303. Diocletianus excitavit. Scio Hieronymum* [* De Script. c. 76.] affirmare illum perſecutioni ſuperſtitem per omne vitæ ſuæ tempus Romæ fuiſſe verſatum. Addit martyrologium Romanum* [* IV Novemb.] & in pace quieviſſe. Sed magis aſſentior Photio* [* Cod. 118. 119.] referenti eum cum fratre ſuo Iſidoro certaminis ſocio martyrii coronam reportaſſe; iis etiam templum domoſque a piis hominibus constructa fuiſſe: quod confirmare videtur Epiphanius* [* Hæreſ. 69.], dum eccleſias quæ Alexandriæ erant, recenſens, unam Pierio nuncupatam fuiſſe dicit. Scripſit *libros* 12. in quibus erant prolixiſſimus *Tractatus in Paſcha & Hoſeam prophetam*, in die vigiliarum Dominicæ paſſionis extemporali, & diſerto ſermone habitus, ut nos docet Hieronymus Proleg. in Oſee, Tom. 6. *Commentarius in Evangelium Lucæ*. In his ſcriptis quædam minus ſana notat Photius* [* Cod. 119.], præcipue eum de Sp. S. ἐπισφαλῶς λίαν καὶ δυσσεβῶς, *periculoſe nimis atque parum pie* diſſeruiſſe, ſubobſcure etiam ex Origenis ſententia animarum præexiſtentiam docuiſſe. Et ſane ejus ævi ſcriptores multa ex Origenis fontibus in ſuos rivulos derivaſſe minime mirum videri debeat. Scripſiſſe *Commentarium in primam ad Corinthios Epiſtolam*, autor eſt Hieronymus* [* Ep. 2. ad Pamach. pro libris ſuis adv. Jovin.], qui & fragmentum ejuſdem breviuſculum adducit. De ſtylo ejus hæc idem Photius. Ἐστὶ δὲ τὴν φράσιν σαφής τε καὶ λαμπρὸς, ὥσπερ ῥέων τῷ λόγῳ, μηδέν τι ἐπιμελὲς ἐνδεικνύμενος, ἀλλ᾽ ὡς ἐξ αὐτοσχεδίου ὁμαλῶς τε καὶ λείως καὶ ἠρέμα φερόμενος, τοῖς δὲ ἐνθυμήμασιν, εἴπερ τις ἄλλος, γεμισμένος. *Stylus illi clarus ac perſpicuus, & quaſi ſponte fluens, nihil exquiſitum præ ſe fert, ſed velut ex tempore fuſus, placide ac leniter, ſenſimque decurrit. Enthymematis autem, ſi quis alius, maxime abundat.* NE.

[a] CAIUS ſive GAIUS, gente Dalmata, civitate Solonitanus, genere Diocletiani Imperatoris, eccleſiæ Romanæ epiſcopus creatus eſt an. 283. Martyrium ſub Diocletiano conſummavit an. 269. Edita eſt ejus Epiſtola cum notis Cæſ. Becilli Urbinatis. Congregationis oratorii presbyteri, ſubjectis Martyrii actis *Rom.* 1628. cujus vero pretii ſint acta & epiſtola, dicere nequeo, librum ipſum hactenus non vidi. Vid. Hallervord. Biblioth. Curioſ. in v. *Caii*. 283.

[b] THEOGNOSTUS, Alexandrinus, ſacrorum librorum interpres ap. Photium* [* Cod. 106.], ἀνὴρ λόγιος Athanaſio* [* De Decret. Synod. Nicæn.], qui & alibi eum τὸν θαυμάσιον καὶ σπουδαῖον vocat. Claruiſſe videtur circa an. 283. Origenis diſcipulus, ſaltem in ſcriptis ejus verſatiſſimus. Certe vir erat tum ob doctrinam, tum ob vitæ ſanctimoniam celeberrimus. Gymnaſii Catecheticæ apud Alexandrinos præfectus erat. Unde in operum ſuorum inſcriptione ἐξηγητὴς, ſeu librorum ſacrorum interpres, dictus eſt, voce huic muneri pene propria. Origenis fuiſſe diſcipulum nemo dubitare poteſt, 283.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Caii.* vol 4. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latin. l. 3. vol. 1. p. 883. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Origen.* Art. 37. vol. 3. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. Art. 14. vol. 5. p. 276. l. 5. c. 38. §. 9. Art. 104. vol. 9. p. 408. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 153.

qui

Sæc. III. ab an. CC.

qui librorum ejus argumenta, quæ exhibet Photius, ſecum perpendet. Certe Arianis temporibus vetuſtiorem fuiſſe, ſatis arguit, quod adverſus Arianos teſtis adducitur, quodque ipſum proxime poſt Origenem inter viros *priſcos*, *admirandos*, *eruditos*, recenſet Athanaſius*. Philippus Sidetes eum Pierio in ſchola Alexandrina ſucceſſiſſe dicit. Unde conjicere fas erit, Theognoſtum circa ann. 282. hanc ſcholam tenuiſſe, ut in Pierio obſervavimus. Scripſit ſtylo venuſto admodum ac perſpicuo, *Hypotypoſeωn libros 7.* quorum ſingula argumenta recenſet Photius*. Primo de *Deo Patre* egit, ac materiam ei coæternam non eſſe demonſtravit, Secundo neceſſitatem exiſtentiæ Filii, Tertio Spritus S. probandam ſuſcepit; in utroque vero Origenis nimium ſequax, errores immiſcuit peſſimos, inter SS. Trinitatis perſonas, totidem dignitatis gradus affingens, Chriſtumque pariter ac Spiritum S. ad creaturarum ſortem detrudens. Quarto paria fere cum Origene de Angelis & Dæmonibus docuit. Quinto & ſexto de Incarnatione Dei diſſeruit, eam paſſibilem eſſe probare ſatagens: ubi tamen Origenis veſtigiis inſiſtens, delirare non deſtitit, circumſcriptum eſſe Chriſti corpus negans. Ultimo denique libro de Creatione Dei pie magis arque orthodoxe argumentatus eſt. Hæc quidem de Theognoſto ejuſque ſcriptis Photius, durius forſan quam par erat, ea interpretatus. Potuit phraſes admodum incautas, & ſatis periculoſas uſurpare, pariter ac omnes pæne Antenicæni patres, qui re nondum excuſſa & deciſa ſcripſerunt. Certe de Theognoſto tanquam homine valde orthodoxo loquitur Athanaſius, & quæ ex eo citat filium ὁμοούσιον eſſe diſerte probant, ipſoſque Arianos ejus teſtimonio premit provocatque. Fragmenta e libro 2°. bina exhibet Athanaſius, de Decret. Synod. Nicæn. pag. 420, 421. Alia fragmenta habet idem, Homil. in illud; *Quicunque dixerit verbum*, &c. non longe ab initio. Mirum certe videri debet, tam celebris Theologi, ſibique ætate paris, Euſebium non meminiſſe. Dolo quidem malo id ab Euſebio factum ſuſpicatur Baronius*; Theognoſti ſcilicet nomen atque ſcripta ſilentio obvoluta reliquiſſe, quod Conſubſtantialis nominis eſſet aſſertor. Verum Euſebium ab hac ſuſpicione liberant aliæ phraſes Theognoſti duriores, periculoſæ, & Arianis paulo faventiores (ſi Photii judicio ſtandum ſit) ipſa denique librorum argumenta, de quibus agit Photius Cod. 106. qui nihilominus Theognoſtum in extrema operis ſui parte, aliquanto pie magis, cum de aliis, tum præſertim de Filio Dei, tractâſſe notat.

* In illud, *Quicunque dix.* p. 755. T. 1.

* Loc. cit.

* Ad an. 109. n. 59.

[a] VICTORINUS, ſi non origine Græcus, in Græciæ ſaltem confinio natus videtur, ex oratore epiſcopus, ut non uno loco nos docet Caſſiodorus*. Floruit circa annum 290. Petavionenſis erat in Pannonia ſuperiore ad Dravum fluvium, non ut vulgo creditur, Pictavienſis in Aquitania, epiſcopus (id quod peculiari diſſertatione fuſe ſatis oſtendit Jo. Launoius) martyriumque ſub perſecutione Diocletiani anno 303. ſubiiſſe dicitur. Græcum ſermonem multo melius quam Latinum calluit; unde judice Hieronymo*, *Opera ejus grandia ſenſibus, viliora videntur compoſitione verborum.* Græcorum enim, in quibus plurimum verſabatur, idioma Latine ſcribentis ſtylum nimis, ut ſolet, vitiavit. Alibi de eo idem Hieronymus*, *Victorino martyri licet deſit eruditio, non tamen deeſt eruditionis voluntas.* Quod de ſæcularium diſciplinarum eruditione intelligendum eſſe, ex ipſius epiſtolæ argumento recte notat Launoius. Scripſit, præter alia, *librum adverſus omnes Hæreſes, Commentarios in Geneſin, in Exodum, in Leviticum, in Eſaiam, in Ezechielem, in Habaccuc, in Eccleſiaſten, in Cantica Canticorum, in S. Matthæum,* denique *in Apocalypſin Johannis:* quæ tamen omnia temporis injuria interierunt. [b] Exſtat quidem ſub ejus nomine in bibliotheca PP. Tom. 3. *Commentarius in Apocalypſin*; ſed aut ejus non eſſe, aut mire interpolatum & mutatum neceſſe eſt. In ſuo etenim Commentario Victorinum Chiliaſtarum errori faviſſe diſerte tradit Hieronymus*, quem tamen hujus Commentarii autor ſtrenue impugnat; dogmaque iſtud Cerintho hæreſiarchæ aſcribit. Citat etiam Theodorum, hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſub Juſtiniano conditorem, cujus collectanea habemus hodie, ut alia mittam. Unde evidentiſſime colligitur, Victorini ſi ſit, egregias interpolationes paſſum eſſe, & aliam plane induiſſe faciem, ex quo e Victorini manu primum prodiit. Interim Victorinum noſtrum non tam integram *Apocalypſin* commentario illuſtraſſe, quam difficiliora quædam ejus loca tractaſſe luculenter ſatis innuit Caſſiodorus*. [c] Tribuuntur etiam ei carmina duo, quæ habentur in ſacrorum Poetarum collectione *Fabriciana, de Jeſu Chriſto Deo & homine* unum, alteri titulus eſt *Lignum Vitæ*; ſed conjectura plane incerta, & ut mihi videtur, falſa. Exſtat quidem penes me Victorini *Tractatus* hactenus ineditus *de Fabrica Mundi*, quem ex vetuſto codice bibliothecæ Lambethanæ deſcripſit vir Cl. Henricus Mauritius S. T. P. Domino Archiepiſcopo a ſacris domeſticis, mecumque benigne communicavit. Et ſecunda jam vice ad fidem MS. codicis recognovit

Sæc. III. ab an. CC. 290.

* De div. Lect. c. 5. 7. 9.

* De Script. c. 74.

* Epiſt. ad Mag. Orat. 123. 528. tom. 2.

* De Script. c. 18. & Præfat. in Comm. Victor.

* De div. Lect. c. 9.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 5. ad vit. *Victorin.* *Du Pin,* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 155. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 74. [b] Conf. *Lang.* Bibl. ſacr. p. 1003. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. §. 23. p. 710.

Sæc. III. ab an. CC.

vir doctiſſimus candidiſſimuſque Johannes Batteley, doctor Theologus ejuſdem Archiepiſcopi ſacellanus. Quis fuit hic Victorinus, in codice MS. non dicitur. Noſtrum vero eſſe tum ſtylus, tum res ipſa aperte clamant; præſertim cum in eo Chiliaſtarum error manifeſte defendatur, quem Victorinum noſtrum foviſſe tradit Hieronymus*. Videtur eſſe hic libellus [illegible] quodam ex *Commentariis vel in Geneſin, vel in Apocalypſin* decerptum; quod proinde tum propter venerandam antiquitatem, tum propter celeberrimi martyris famam, hic ſubjungam. Sic ergo habet codex Lambethanus, vitioſe quidem in nonnullis, quæ ſenſum alicubi minus clarum reddunt. Conjecturas quaſdam, quas prædicti doctores ſubminiſtrarunt, in marginem conjecimus.

* Loc. cit.

Incipit Tractatus Victorini de Fabrica Mundi.

Cogitanti mihi, una cum animo meo conferenti de fabrica mundi iſtius in quo clauſi tenemur; etiam velocitas *fabricæ ipſius hæc eſt, ſicut in libro Moſis continetur, quem de conditione ipſius ſcripſit, qui Geneſis appellatur. Totam molem iſtam Deus ſex diebus ex nihilo in ornamento majeſtatis ſuæ expreſſit; ſeptimo benedictione conſecravit. Idcirco igitur quoniam ſeptenario numero dierum & cæleſtia & terreſtria omnia reguntur: Principii loco de hac ſeptima * ad omnium ſeptimarium regionum metibor; & prout potuero virtutis diem in enm conſummationem conabor exprimere. In principio fecit Deus lucem, eamque duodenario numero horarum die noctuque diviſit: idcirco, viz. ut laboribus hominum requies locum, noctem dies ſuperduceret, rurſus dies ſupervinceret; hac ſe alterna vice labor quietis refoveretur, quies exercitatione rurſus diei temperaretur. Quarto die fecit duo luminaria in cælo majus & minus, ut alterum præeſſet diei, alterum nocti, ſolis & lunæ, cæteraque ſydera poſuit in cælo, ut lucerent ſuper terram, & diſcernerent tempora, & annos, & menſes, & dies,** & horis præſtationes. *Nunc ratio veritatis oſtenditur, quare dies 4. tetras nuncupatur: quare uſque ad horam nonam jejunamus uſque ad veſperam, aut * ſuperpoſitio uſque in alterum diem fiat. Mundus itaque iſte ex quatuor elementis conſtat, igne, aqua, cælo, terra. Hæc igitur 4. elementa temperum tetradem faciunt; ſol quoque & luna per anni ſpatium 4. tempera efficiunt, veris, æſtatis, autumni, hyemis: & hæc tempora tetradem faciunt. Et ut ex * aere longius enarrem, ecce 4 animalia ante thronum Dei, 4 evangelia, 4 flumina in Paradiſo fluentia, 4 generationes populerum, ab Adam uſque ad Noe, a Noe uſque ad Abraham, ab Abraham uſque ad Moyſem, a Moyſe uſque ad Chriſtum Dominum Filium Dei: & 4 animalia, hominis, vituli, leonis, aquilæ: & 4 flumina, Fyſon, Geon, Tygris & Euphrates. Homo Chriſtus Jeſus autor eorum, quæ ſupra memoravimus, tetrade ab impiis comprehenſus eſt. Itaque ob captivitatem ejus tetradem, ob majeſtatem operum ſuorum, & tempora humanitatis ſalubria, frugibus læta, tempeſtatibus tranquilla decurrant. Ideo * aut ſuperpoſitionem facimus. Die quinto terra & aqua fœtus ſuos ediderunt: ac ſic Deus hominem. Die ſexto creata ſuut quæ deerant: de humo inſtruxit Dominum omnium rerum, quæ ſuper terram & ſuper aquam creavit.* Prius tamen Angelos atque Archangelos creavit, quam hominem finxit, ſpiritalia terrenis anteponens: *Prius enim lux quam cælum & terram *: hic ſextus dies paraſceue appellatur, præparatio ſcilicet regni. Adam enim, quem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam conſummavit *. Idcirco autem prius opera ſua conſummavit, quam Angelos creavit, & hominem fabricavit, ne forte adjuteres ſe fuiſſe falſa dictione aſſeverent: hoc quoque die ob paſſionem Domini Jeſu Chriſti, aut ſtationem Deo, aut jejunium facimus. Die ſeptimo requievit ab omnibus operibus ſuis, & benedixit eum & ſanctificavit; * hac die ſolemus ſupponere; idcirco ut die Dominico cum gratiarum actione ad panem exeamus: & Paraſceue ſuperpoſitio fiat, ne quod cum Judæis Sabbatum obſervare videamur, quod ipſe Dominus Sabbati Chriſtus per Prophetas ſuos odiſſe animam ſuam dicit; * que Sabbata corpore ſuo reſolvit: Prius autem cum ipſe Moyſi præciperet, ne circumciſio diem octavum præteriret, quæ die ſabbato plerumque incurrit, ſicut in evangelio ſcriptum legimus. Moyſes proſpiciens duritiem populi illius, idcirco die ſabbati* Legebamus, * & ſeipſum *crucifixit*, † prælio quæ ab Allophylis ſabbato ut caperentur, & velut ſeveritatem legis ad evitando diſciplinam formarentur. *Et ideo David in Pſ. 6°. * pro die octavo, Domino rogat, ne in ira, neque in furore ſuo arguat eum aut judicet; hic eſt enim revera futuri illius judicii dies octavus, qui extra ordinem ſeptimanæ diſpoſitionis exceſſurus eſt. Jeſus quoque Nave ſucceſſor Moyſi & ipſe ſabbatum reſolvit; die enim ſabbati præcepit filiis Iſrael ut muros civitatis Jericho tubicinibus circuirent, & bellum Allophylis indicarent. Matthias autem Princeps Judæ ſabbatum reſolvit; nam Præfectum * antiqui Regis Syriæ ſabbato occidit; & Allophylos ſua perſecutione ſubjecit. Et apud Matthæum ſcriptum legimus, Eſaias quoque & cæteri collegæ ejus ſabbatum reſolverunt; * & verum illud & juſtum ſabbatum ſeptimo milliario annorum* obſervaretur. *Quamobrem ſeptem diebus iſtis Dominus ſingula annorum millia adſignavit.*

* Hoc loco, & alibi, codex MS. valde vitioſus.

* F. horas per ſtationes.

* Ὑπέρθε-σις.

* F. ea re.

* F. autem

* Supple, creavit.

* Deeſt, die ſexto creatus eſt.

* Hanc diem ſolennius ſuperponere convenit.

* F. atque.

* Deeſt ſ. quod.

† F. prælioque.

* Titulus Pſ. 6. eſt ὑπὲρ τῆς ὀγδόης.

* Antiochi.

* F. ut

ſignavit. Sic enim cautum eſt; In oculis tuis, Domine, mille anni ut dies una; ergo in oculis Dei ſingula millia annorum conſtituta ſunt, ſeptem enim * habeo oculos Domini. *Quapropter, ut memoravi, verum illud ſabbatum & ſeptem millia anni, in quo Chriſtus cum electis ſuis regnaturus eſt. Septem quoque cœli ſunt, illis diebus conveniunt: ſic enim cautum eſt, Verbo Domini cœli firmati ſunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum. Hi ſeptem ſpiritus nomina ſunt eorum* * ſpiritus, *qui ſupra Chriſtum Dei requieverunt; ut apud Eſaiam prophetam cautum eſt: & requieſcit ſuper eum ſpiritus ſapientiæ & intellectus, Sp. concilii, & virtutis, Sp. ſcientiæ & pietatis, & replevit illum ſpiritu timoris Dei. Summum ergo cœlum Sapientiæ, 2 Intellectus, 3 Concilii, 4 virtutis, 5 Scientiæ, 6 Pietatis, 7 Timoris Dei. Ex hoc ergo tonitrua mugiunt,* * flumina *extenduntur, ignes conglobant, trabes ardentes apparent, ſydera radiant, comæ horribilis curabitur. Nonnunquam accedit etiam ſol & luna invicem viſitantur, atque illa ultra formidabilia lumine radiantia in acie aſpectu ejus efficiunt authoritatem totius creaturæ. Juſtus verbo cognomen eſt ei; ſic enim dicit Pater ejus, Eructatum eſt cor meum verbum bonum. Joh. Evangeliſta ſic dicit; In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, hoc erat in principio apud Deum: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine eo factum eſt nihil. Ergo primus factus creaturæ eſt, ſecundus* * hominis *humani generis, ut ait Apoſtolus. Hoc igitur Verbum, cum lucem fecit, Sapientia vocatur; cum cœlum, Intellectus; cum terram & mare, Conſilium; cum ſolem & lunam, cæteraque clara, Virtus; cum terram & mare excitat, Scientia; cum hominem finxit, Pietas; cum hominem benedicit & ſanctificat, timor Dei nomen habet. Ecce 7 cornula agnuli, 7 oculos Dei, 7 oculi* * *ſtagnei, 7 oculi, 7 ſpiritus, 7 faces ardentes ante thronum Dei, 7 candelabris aurea, 7 oviculæ, 7 mulieres apud Eſaiam, 7 eccleſiæ apud* * Paulum, *7 dracones, 7 angeli, 7 tubas, 7 ſignacula libri, 7 ſeptimanæ, quibus Pentecoſte concluditur, 7 ſeptimanæ apud Danielem, item quadraginta tres ſeptimanæ apud Danielem; apud Noe ſeptem omnia munda in arca, 7 vindictæ de Cain, 7 anni remittendi debiti, lucerna cum ſeptem orificiis, 7 columnæ ſapientiæ in domum Salomonis. Nunc igitur de inenarrabili gloria Dei & providentia videas memorari, tamen ut mens parva poterit, conabor oſtendere, ut Adam illum per ſeptimanam reformaverit, atque univerſæ ſuæ creaturæ ſubveniret, nativitate Filii ſui Jeſu Chriſti Domini noſtri factum eſt; quis itaque lege Dei doctus, quis plenus Spiritu ſancto, non reſpicint corde ea die Gabriel angelum Mariæ virgini evangelizat, qua die draco Evam ſeduxit, ea die Sp. ſanctum Mariam V. mundâſſe, qua lucem fecit; ea die in carne eſſe converſum, qua terram & aquam fecit; ea die in lacte eſſe converſum, qua ſtellas fecit; ea die in ſanguine qua terra & aqua fetus ſuos ediderunt; ea die in carne eſſe converſum, qua die hominem de humo inſtruxit; eadem die eſſe paſſum, in quo Adam cecidit; ea die reſurrexit a mortuis, qua lucem fecit, humanitatem quoque ſuam ſeptenario numero conſummat, Nativitatis, Infantiæ, Pueritiæ, Adoleſcentiæ, Juventutis, perfectæ Ætatis occaſum. Judæis quoque humanitatem ſuam etiam bis modis oſtendit; cum eſurit, ſitit, cibum, potumque dedit; cum ambulat,* * *eas eſſe ſit; cum ſuper cervicalem dormivit; cum autem freta aut* procella *pedibus ingreditur, ventis imperat, ægros curat, claudos reformat, cæcos eloquentia inſtituit, videre Dominum ſe eſſe,* ejuſdem duodenario numero dicere, *ut ſupra memoravi; per duodenas horas biſarie diviſus eſt lucis & noctis; per has namque horas, menſes, & anni, & tempora, & ſæcula computantur* * *conſtituta ſunt. Itaque ſine dubio autem diei Angeli 12. noctis Angeli 12. pro numero ſc. horarum; hi ſunt namque 24 teſtes dierum & noctium, qui ſedent ante thronum Dei coronas aureas in capitibus ſuis habentes; quos in Apocalypſi Johannis Apoſtoli & Evangeliſtæ ſeniores vocat, Idcirco quia ſeniores ſunt & aliis angelis & hominibus.*[a]

* F. habet oculos Dominus.
* L. ſpirituum.
* F. fulmina.
* F. Dominus.
* F ſunt agni Apocal. v. 6.
* F Apocal.
* F. ſpicas.
* Deeſt &.

METHODIUS

---

a "Codex hic MS. quem deſcripſit Henricus Mauritius, poſteaque recognovit Johannes Barteley, "uterque Domino Archiepiſcopo Cant. a ſacris domeſticis, codex eſt membranaceus in Quarto Bibliothecae Lambethanae, notatus ibidem N°. 90. vetuſtus ſane, utpote qui 800 circiter annos habeat. "Continet, inter varios aliorum tractatus, hunc Victorini de Fabrica mundi a p. 71. qui ſine alterius "codicis ope emaculari ſatis non poteſt; quod in aliis etiam libris, qui unico nituntur MS°. codice, "ut in Velleio Paterculo, Minucio, Arnobio, uſu venit. Cum vero parum accurate deſcriptus antea "& recognitus fuerit, denuo ad fidem MS. codicis recognovit Vir Cl. J. Walker S. T. P. & adnotatiunculas inſuper criticas in gratiam lectoris adjecit.

Incipit Tractatus Victorini de Fabrica Mundi.

COgitante mihi una cum animo meo, conferente de fabrica mundi iſtius in quo clauſi tenemur; etiam velociras fabricae ipſius haec eſt; Sicut in libro Moyſi continetur, quem de condicione ipſius ſcribſit qui Geneſis appellatur; totam moiem iſtam deus ſex diebus ex nihilo in ornamento majeſtatis ſuae expreſſit (1) ſeptimo; quibus laborem (*ſic*) benedictione ::: conſegravit; (*ſic*) Idcirco igitur, quoniam ſeptinario numero die-

Sæc. III. ab an. CC. 290. * In voc. Μεθοδ. ᵃ METHODIUS, *Eubulius* dictus, primum Olympi Lyciæ, ſive Patarorum (eandem enim epiſcopalem ſedem diſerte facit Suidas *, vel ſi diverſæ fuerint civitates, poterat vigente perſecutione uno eodemque tempore curam epiſcopalem gerere) deinde Tyri epiſcopus. Claruit exeunte ſæculo tertio circa ann. 290. Non deerant, teſte Hieronymo *, qui illum in Chalcide Græciæ ſub Decio & Valeriano martyrem factum fuiſſe affirmarunt: & ita quidem poſt Hieronymi tempora Suidas, prætermiſſis aliquot Hieronymi, ſeu potius Sophronii interpretis verbis, tradit. At certum eſt, eum diu poſt Decii & Valeriani tempora vixiſſe, Porphyrii æqualem, ſi non ſuperſti- Sæc. III. ab an. CC. * De Script. c. 83.

ᵃ Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Method.* vol. 5. *Oudin.* tom. 1. p. 299. ſeq. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 83.

tem:

rum & coeleſtia & terreſtria omnia reguntur, principii loco de hac (2) ſeptimā *(ſic)* ad omnium ſeptimanarium regionum meribot, & prout potuero virtutis dtem in eam conſummationem conamor *(ſic)* exprimere. In principio fecit deus lucem, camque duodecinario numero orarum die noctuque diviſit, idcirco videlicet ut laboribus ho :: minum (3) requies iocum noctem dies ſuperdoceret *(ſic)* rurſus dies ſupervinceret; (4) hac ſe alterna vice labot quietis reſoveretut, quies exercitatione rurſus diei temperaretur. Quarto die fecit duo luminaria in coelo, majus ut minus, ut alrerum praeceſſit diei alterum noctis ſolis & lunae; citheraque ſidera poſuit in coelo, ut lucerent ſupet terram, & diſcernerent tempora & annos & menſes & dies (5) & boris praeſtationes. Nunc ratio veritatis oſtenditur quare dies IIII. tetras nuncupatur; quare uſque ad horam nonam jejunamus; uſque ad veſperum aut ſupetpoſitio uſque in alterum diem fiat. Mundus itaque iſte ex quartuor elimentis conſtat igne aqua coelo terra. Hæc igitur quattuor elimenta (6) temporum tetrade faciunt; ſol quoque & luna per anni ſpatium quartuor tempora efficiunt veris aeſtatis autumni hiemis; & haec tempora tetradiem faciunr. Er ut ex (7) aere iongius enarrem; ecce quartuor animalia anre thronum dei, quattuor evangelia, IIII. flumina in paradyſo fluentia, IIII. generationes populorum, ab adam uſque ad noe, a noe uſque ad abraham, ab abraham uſque ad moyſen, a moyſe uſque ad chriſtum dominum filium dei; & quattuor animalia hominis vituli leonis aquilae; & quattuor flumina fyſon geon tygris eufrates. (8) Homo chriſtus jeſus autor eorum quae ſupra memoravimus, tetradē *(ſic)* ab impiis conpraehenſus eſt. Itaque ob captivitatem ejus (9) tetradem ob majeſtatem operum ſuorum & tempora humanitaris ſalubria frugibus laeta tempeſtatibus tranquilla decurrant. Ideo aut ſuperſtitionem facimus. Die quinto terra & aqua foetus ſuus ediderunt; ac ſic deus hominem. (10) Die ſexto creata ſunt quae deerant; de humo inſtruxit dominum omnium rerum quae ſuper terram & ſuper aquam creavit. Prius tamen angelos atque archangelos creavit, hominem finxit ſpiritalia terrenis anteponens; Prius enim lux, quam coelùm & (10ᵃ) terram; hic dies ſextus paraſceve appellatur ptaeparatio ſcilicet regni. Adam enim quem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam conſummavit (11). Idcirco autem prius opera ſua conſummavit quam angelos crearet, & hominem fabricavit, ne forte adjutores ſe fuiſſe falſa dictione (12) adſeverant; hoc quoque die ob paſſionem domini jeſu chriſti aut ſtatione deo aut jejunium facimus. Die ſeptimo requievit ab omnibus operibus ſuis & benedixit eum & ſanctificavit; hoc die ſolemus ſuperponere. Idcirco ut die dominico cum gratiarum actione ad panem exeamus; & paraſceve ſuperpoſitio fiat, ne quid cum judaeis ſabbatum obſervare videamur, quod ipſe dominus ſabbati. Chriſtus per prophetas ſuos odiſſe animam ſuam dicit, (13) quod ſabbato corpore ſuo reſolvit; Prius autem, cum ipſe moyſi praeciperet ne circumciſio diem octavam praeteriret, quae die (14) ſabbato plerumque incurrit ſicut in evangelio ſcribtum legimus. Moyſes (15) proſpiciens duritiam populi illius, idcirco die ſabbati legebamus: Et ſeipſum crucifixit, & praelio quae ab allofilis ſabbato ut caperentur, & velut ſeveritatem legis ad devetando *(ſic)* diſciplinam formarentur. Et ideo david in pſalmo ſexto; pro die octavo (16) domino rogat, ne in ira neque in furore ſuo arguat eum, aut judicet; hic eſt enim revera futuri illius judicii dies octavus qui extra ordinem ſeptimanae diſpoſitionis exceſſurus eſt. Jeſus quoque nave ſucceſſor moyſi, & ipſe ſabbatum reſolvit; die enim ſabbati praecepit filiis iſraei ut muros civitatis hyericho tubicinibus circuirent & bellum allofilis indicarent. Matthias autem princeps judae ſabbatum reſolvit; nam praefectum antiqui regis ſyriae ſabbato occidit, & allophilos ſua perſecutione ſubjecit. Et apud matthaeum ſcribtum legimus; Eſaias quoque & caeteri (17) collegi ejus ſabbatum reſolverunt. Et verum illud & juſtum ſabbatum ſeptimo miliario annorum obſervaretur; quamobrem ſeptem diebus iſtis dominus ſingula milia annorum adſignavit; ſic enim cautum eſt; in oculis tuis domine mille anni ut dies una; ergo in oculis dei ſingula milia annorum conſtitura ſunt, ſeptem enim (18) habeo oculos domini. Quapropter ut memoravi verum illud ſabbatum (19) & ſeptem milia anni, in quo chriſtus cum electis ſuis regnaturus eſt. Septem quoque coeli (20) ſunt; illis diebus conveniunt, ſic enim cautum eſt, verbo domini coeli firmati ſunt & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum. Hi ſeptem ſpiritus nomina ſunt eorum ſpiritus qui ſupra chriſtum dei requieverunt; ut apud eſaiam prophetam cautum eſt; & requieſcit ſuper eum ſpiritus ſapientiae & intellectus, ſpiritus conſilii & virtutis, ſpiritus ſcientiae & pietatis, & replevit illum ſpiritu (21) timoris dei. Summum ergo coelum ſapientia; ſecundum intellectus, tertium conſilii, quartum virturis, quintum ſcientia, ſextum pietatis, ſeptimum timoris dei. Ex hoc ergo tonitrua mugiunt, (22) flumina extenduntur ignes conglobant trabes ardentes apparent ſidera radiant comae orribiiis curabitur. Nonnunquam accedit etiam ſol & luna invicem viſitantut atque illa ultra formidabilia lumine radiantia in acie aſpectu ejus (23) efficiunt; Auctoritatem totius creaturae juſtus verbo cognomen eſt ei; ſic enim dicit pater ejus, eructatum eſt cor meum

verbum

Sæc. III. ab an. CC. tem: adeoque obiit ſub noviſſima perſecutione, circa an. 303. martyrii corona redimitus. Erat, inquit Epiphanius *, ἀνὴρ λόγιος, καὶ σφόδρα περὶ τῆς ἀληθείας ἀγωνισάμενος. *Vir apprime doctus, acerrimuſque veritatis Patronus.* Illuſtre hoc eccleſiæ lumen in catalogum ſuum refert Hieronymus, reticet Euſebius. An vero ex invidia id fecerit, quod Originem adeo acriter oppugnaverit Methodius, ut nonnulli volunt, non audeo affirmare. Scripſit multa nitido, compoſitoque ſermone, quæ ſequuntur. Sæc. III. ab an. CC.

* Hæreſ. 64.

[b] OPERA.

De Reſurrectione liber contra Origenem, egregium opus Hieronymo dictus. Ad formam dialogi compoſitus erat, interloquentibus Aglaophone, Proclo, Theophilo, Origene, Eubulio, Auxentio, & Methodio. Ex eo fragmenta bene longa exſtant apud Epi-

b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 156. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 29. vol. 5. p. 255. *Long.* Bibl. ſacr. p. 859.

---

verbum bonum. Johannes evangeliſta ſic dicit; In principio erat verbum & verbum erat apud deum & deus erat verbum; hoc erat in principio apud deum; omnia per ipſum facta ſunt & ſine eo factum eſt nihil. Ergo primus factus creaturae eſt ſecundus hominis; humani generis ut ait apoſtolus. Hoc igitur verbum cum lucem fecit ſapientia vocatur, cum coelu intellectus, cum terra & mare conſilium, cum ſole & luna caeteraque clara virtus, terrae ac maris excitat ſcientia, cum hominem finxit pietas, cum homine benedicit & ſanctificat timor dei nomen habet. Ecce ſeptem cornula agnuli, ſeptem oculos dei, ſeptem oculi ſtagnei, (24) ſeptem oculi, ſeptem ſpiritus, ſeptem faces ardentes ante thronum dei, ſeptem candelabra aurea, ſeptem oviculae, ſeptem mulieres apud eſaiam, ſeptem eccleſiae ad (25) paulum, ſeptem diacones, ſeptem angeli, ſeptem tubas, ſeptem ſignacula libri, ſeptem ſeptimanae quibus pentecoſten concluditur, ſeptem ſeptimanae apud danihelum; Item quadraginta tres ſeptimanae apud danihelum; apud noe ſeptem omnia munda in arca, ſeptem vindictae de cain, ſeptem anni remittendi debiti, lucerna cum ſeptem orificis, ſeptem columnae ſapientiae in domum (26) ſalamonis. Nunc igitur de inenarrabili gloria dei & providentia videas memorari, tamen ut mens parva poterit conabor (27) oſtendere, ut adam illum per ſeptimanam reformaverit, atque univerſae ſuae creaturae ſubveniret; Nativitatē (*ſic*) filii ſui jeſu chriſti domini noſtri factum eſt; quis itaque lege dei doctus, quis plenus ſpiritu ſancto, non reſpiciat corde; Ea die gabrihel angelū (*ſic*) mariae virgini evangelizaſſe, qua die draco aevam ſeduxit; ea die ſpiritum ſanctum mariam virginem inundaſſe, qua lucem fecit; ea die in carne eſſe converſum, qua terram & aquam fecit; ea die in lacte eſſe converſum, qua ſtellas fecit; ea die in ſanguine, qua terra & aqua foetus ſuos ediderunt; ea die in carne eſſe converſum, qua die hominem de humo inſtruxit; ea die natum eſſe chriſtum, qua hominem finxit; (28) eadem die eſſe paſſum, :: quo: (*ſic*) adam cecidit; (29) ea die reſurrexit a mortuis, qua lucem fecit; humanitatem quoque ſuam ſeptinario numero conſummat nativitatē (*ſic*) infantiae pueritiae aduleſcentie juventutis (30) perfectae aetatis occaſum. Judaeis quoque humanitatem ſuam etiam his modis oſtendit; cum eſurit ſitit, cibum potumque dedit; cum ambulat eas eſſe ſcit; cum ſuper cervicalem dormivit; cum autem freta aut procella pedibus ingreditur, ventis imperat, aegros curat, & clodus reformat, coecos eloquentiā (*ſic*) inſtituit; Videte dominum ſe eſſe nuntiari; ejuſdem duodenario numero dicere ut ſupra memoravi; per duodenas horas bifariae diviſus eſt lucis & noctis; per has namque horas, menſes & anni & tempora & ſaecula (31) conputantur; conſtituta ſunt. Itaque ſine dubio autem diei angeli duodecim noctis angeli duodecim pro numero ſcilicet horarum; hi ſunt namque XXIIII. teſtes dierum & noctium qui ſedent ante thronum dei coronas aureas in capitibus ſuis habentes; quos (32) in apocalypſis Johannis apoſtoli & evangeliſtae ſeniores vocat, idcirco quia ſeniores ſunt & aliis angelis & hominibus.

Explicit Tractatus Victorini de Fabrica Mundi.

(1) In MS. verba *quibus laborem* transfixa ſunt lineola a recenti manu; ex veſtigiis ſcripturae veteris ſic reſtituo, — ſeptimo *quievit a labore &* benedictione conſecravit. Sic infra; Die ſeptimo *requievit* ab omnibus operibus ſuis, & *benedixit* eum. (2) MS. *ſept'mam & ſeptimanarium.* Lego, de hac *ſeptimana*, omnium *ſeptimanarum rationem* metibor. Infra, Qui extra *ordinem ſeptimanae diſpoſitionis* exceſſurus eſt. (3) Lege, ut laboribus hominum *requietis* locum. (4) Forte, *ac ſic* alterna vice labor *quiete noctis* refoveretur, quies exercitatione rurſus *diei* temperaretur. (5) Placet conjectura Doctiſſ. Virorum, addita diſtinctione; — & dies, *& horas, per ſtationes.* (6) Lege, Haec igitur quatuor elementa tetradem faciunt. deleto *temporum.* (7) Praeclare Viri Docti, Et ut ex *ea re* longius enarrem. (8) Lege, — & Euphrates; *& homo* Chriſtus Jeſus Autor eorum. (9) Lege, Itaque ob captivitatem ejus *tetrade*, ob majeſtatem operum ſuorum, tempora humanitatis ſalubria — *decurrunt.* deleto *&*. (10) His in hunc ordinem reſtitutis clara erunt omnia; — ediderunt: die ſexto creata ſunt quae deerant: ac ſic Deus hominem de humo inſtruxit &c. (10[2]) In margine Cavei; ſupple *creavit.* Lego potius, quam cœlum & *terra.* (11) Addunt iterum in margine; Deeſt, *die ſexto creatus eſt.* Sed levi mutatione ſic lego, Adam enim ad imaginem —— conſummavit. deleto *quem.* (12) MS. *adſeverant.* Lego, *adſeverarent.* (13) MS. *quod ſabbato.* Lego, *quod ſabbatum* corpore ſuo reſolvit. ſic infra. (14) Lege quae *dies* ſabbato &c. (15) Recte MS. Moyſes *proſpiciens duritiam* &c. ſed quae ſequuntur mendoſiſſima ſunt. (16) Lege, *Dominum* rogat, ne in ira, &c. (17) MS. *collegl.* Lege, Eſaias quoque & caeteri *collegii* ejus &c. (18) In margine Cavei, F. *habet oculos Dominus.* Sed recte *habeo*, id eſt, teneo, invenio. (19) Forte, —— verum illud ſabbatum ſeptem millia anni &c. deleto *&*. (20) Forte, ſeptem quoque coeli illis diebus conveniunt. deleto *ſunt.* Supra, Quamobrem ſeptem diebus iſtis Dominus ſeptem millia annorum adſignavit. (21) Lege, & replevit illum *ſpiritus* timoris Dei. (22) In margine Cavei; F. *fulmina.* Lego, *fulmina accenduntur.* (23) MS. ſic diſtinguit; — efficiunt; Auctoritatem totius creaturae juſtus verbo &c. Hinc lego, — efficiunt. *Auctor autem* totius creaturae *iſtius*, verbo cognomen eſt ei. Vel, *Autor autem* totius creaturae *Jeſus*, verbo cognomen eſt ei. Sic ſupra; Homo Chriſtus *Jeſus Autor* eorum. Vide Artemonium (id eſt Samuelem Crellium) Praefat. p. 21. ante Initium Evangelii Johannis &c. haec perverſe ad hypotheſin ſuam trahentem, & corrumpentem. (24) Dele, *ſeptem oculi*, male ex ſuperioribus repetita. (25) Pro *Paulum* margo Editionis Cavei habet, f. *Apocal.* ſed male. Et recte *Paulum*; Cyprianus de Exhortatione Martyrii pag. 125. Ed. Amſtel. Apoſtolus *Paulus* qui hujus legitimi numeri & certi meminit, ad *ſeptem Eccleſias* ſcribit. Vide & alia ibidem hunc locum illuſtrantia. (26) Lege, in *domo* Salamonis. (27) Forte melius procedat ſententia, conſtitutis ſic interpunctionibus; — conabor oſtendere. Ut Adam illum — *ſubvenerit*, nativitate filii — factum eſt. Quis &c. (28) Lege, *ea* die eſſe paſſum, *qua* Adam cecidit. (29) Lege & diſtingue, ea die *reſurrexiſſe* a mortuis, qua lucem fecit. Humanitatem &c. (30) Lege, perfectae aetatis, *occaſus.* (31) Forte ſic rectius legamus & diſtinguamus; ſaecula conputantur. Conſtituti ſunt itaque ſine dubio diei Angeli. *autem* deleto. (32) MS. *in Apocalypſis.* Forte, quos *Apocalypſis* Johannis &c.

 phanium loc. cit. ampliora adhuc excerpta habet Photius Cod. 234. & nonnulla Damaſcenus Orat. 3. de Imag. * & apud alios paſſim. Locus de aureis imaginibus angelorum, principatuum & poteſtatum ad Dei honorem gloriamque factis, quem loco citato profert Damaſcenus, in Græco textu manifeſto mancus & corruptus eſt, ipſo non diffitente Combefiſio, ac proinde ſuſpicarer non Methodio tribuendum eſſe, cujus tempore εἰκονολατρεία nondum caput extulerat, ſed potius a Damaſceno, acerrimo imaginum propugnatore, in hunc ſenſum fuiſſe detortum. Et obſervatu non indignum eſt, II. Synodi Nicænæ patres, qui omnia patrum antiquorum teſtimonia huc facientia undequaque corradere ſolent, de hoc Methodii loco ne verbulum habere. Integrum Methodii opus ad formam dialogi peragebatur, & in duas, forſan in plures partes ad interloquentium numerum diviſum erat. Certe Damaſcenus, loco laudato, ſecundam Methodii de reſurrectione orationem citat, & Euſtratius CP. libro *de vita functorum ſtatu*, Methodii orationem ad Aglaaphontem allegat, quæ ut ex Epiphanio liquet, nil aliud quam hujuſce operis pars erat.

* In fin.

Περὶ τῶν Γενητῶν, ſeu de Creatis. Excerpta habentur apud Photium Cod. 235. non puto diſtinctum aliquod opus hoc titulo ſcripſiſſe Methodium, ſed excerpta περὶ τῶν γενητῶν, quæ profert Photius, ex Methodii in Geneſin commentario deſumpta eſſe.

Περὶ Αὐτεξουσίου, καὶ πόθεν τὰ κακά, de Libero Arbitrio liber, & *unde mala.* Dialogus nempe inter Valentinianum & orthodoxum de vulgatiſſima & vexatiſſima quæſtione de origine mali. Pene integer exſtat in editione Combefiſiana ex tribus excerptis amplioribus Photiano Cod. 236. Meurſiano & Sirmondiano congeſtus. Opus integrum Gr. & Lat. prælo paratum penes ſe habuiſſe teſtatur L. Allat. Diatr. de Method. p. 340.

Sympoſium decem Virginum, & περὶ τῆς Ἁγνείας, ſeu *De caſtitate.* Habitum eſt per modum Dialogi inter 10. pias ſanctaſque mulieres, de rebus hiſce eleganter atque erudite invicem colloquentes. Ampliſſimas exinde eclogas exhibet Photius, Cod. 237. alias Euſtathius ab Allatio editus. Tandem opus integrum cum verſione & notis ſubjuncta etiam Diatriba *de Methodiorum ſcriptis* edidit, & Alexandro 7°. inſcripſit Leo Allatius, [a] *Romæ* 1556. 8°. Neſcivit id, aut potius ſe ſcire diſſimulavit, eo ipſo tempore licet Romæ agens, Petrus Poſſinus S. J. qui codicem Græcum a Luca Holſtenio acceptum nactus, Latine vertit, & eidem Alexandro 7°. dedicavit, & Lutetiam tranſmiſit; ubi ad alterum bibliothecæ Mazarinæ codicem recognitus, & notis quibuſdam, ſeu potius variantibus lectionibus illuſtratus, typis regiis Gr. & Lat. prodiit 1657. fol. Denique in Auctuario Biblioth. PP. Combefiſ. *Pariſ.* 1672. habetur. De iſto libro olim notavit Photius, magnam partem adulteratam eſſe, eique adjectas eſſe Arianas, & vanas opiniones, aliaſque male ſentientium fabulas: utcunque id ſit, reperiuntur in eo hodie ineptæ & pueriles loquendi formulæ, aniles allegoriæ, & quædam durius dicta, quæ tamen catholico ſenſu exponi poſſunt.

Oratio de Symeone & Anna, ſeu in *Feſtum occurſus & Purificationis B. Mariæ*, quam Pet. Pantinus *Antverp.* 1592. in lucem emiſit. Pluribus tamen, iiſque non contemnendis argumentis contendunt, Gretſerus, Caniſius, & cum his nuper Caſ. Oudinus *, hanc non eſſe Methodii noſtri, ſed junioris cujuſdam, qui ſæculo nono ſedi Conſtantinopolitanæ præfuit. Verum Leo Allatius Græcorum hoc ſæculo longe doctiſſimus, ex phraſi, elocutione, reliquiſque dicendi formulis, ipſiuſque Methodii teſtimonio, Methodio noſtro vindicat, & objectiones quaſdam in contrarium militantes ſolvere conatur, Diatrib. *de Methodiorum Scriptis* pag. 341. Verum ſorex ſuo ſe prodit indicio. Et ſtylus & doctrina tempora longe ſequiora ſapiunt. De Trinitate loquitur iiſdem verbis formuliſque, quibus patres quarti quintique ſæculi uti ſolent. Cultum religioſum B. Virgini aſcribit, & verſus finem B. Virginem infinitis & vix ferendis encomiis ornat, ipſamque ut & Symeonem interpellat, ut pro nobis apud Deum intercederent. Quo vero hæc ſpecioſius nomini Methodiano obtruderentur, impoſtor in initio ſe Sympoſiacorum auctorem fuiſſe innuit. Ego certe Methodio cuidam juniori tribuendam eſſe hanc orationem cenſeo, & ad recentiora ſæcula detrudendam eſſe.

* Supplem. de Script. in Method.

Sermo de Martyribus, cujus fragmentum habet Theodoritus, Diol. 1. p. 37.

Oratio εἰς τὰ Βαΐα, ſive *in Ramos Palmarum*, quæ tamen an Methodii noſtri ſit, an D. Chryſoſtomi, non ſatis liquet. Chryſoſtomo diſerte adjudicat Savilius noſter, in cujus editione Chryſoſtomiana locum habet. Quiſquis ſit autor, pene certum eſt ſcripſiſſe, poſtquam controverſiæ Arianæ de Filii divinitate, deque SS. Trinitate exortæ ſunt.

Libri aliquot *adverſus Porphyrium*; quot fuerint non docent veteres. Hujus operis ſæpius meminit Hieronymus, illudque decem millia verſuum continere ſcribit *; tot puto periodos ſubinnuens. Sed libri omnes,

* Epiſt. 94. ad Magn.

[a] Denuo recudi curavit *Joh. Albert. Fabricius* in Spicil. PP. tertii Sæculi, quod Tom. poſteriori operum S. *Hippolyti* ſubjunxit *Hamb.* 1718. fol.

quot-

Sæc. III. ab an. CC. quotquot fuerunt, paucis quibuſdam fruſtulis exceptis apud Damaſcenum & Nicetam catena in Job aſſervatis, interierunt.

Commentarii in Geneſin.

Commentarii in Cantica Canticorum. Utrumque opus deſideratur. Etſi forſan fragmenta hinc inde, præſertim in Catenis reperiri poſſunt. Bina hæc opuſcula recenſet Hieronymus.

De Pythoniſſa adverſus Origenem: ex quo libro nil reliquum eſt. Interim neſcio quid ſibi velit Leo Allatius, qui Diatrib. Method. 329. ait, Origenis tractatum de Engaſtrimytho non alium eſſe quam hanc Methodii tractationem de Pythoniſſa, cujus hiſtoria legitur 1. Regum cap. 28. Quæ aliud agenti viro erudito excidiſſe arbitror. Præſertim cum verbis immediate præcedentibus Origeni adſcripſerat, & ſub ejus nomine olim in lucem protraxerat.

* L. 6. c. 13. Dialogus Ζήνων dictus, a Socrate * memoratus, in quo Methodius quaſi Palinodiam canens, Origenem quem libris ſuis antea diu multumque inſectatus fuerat, ſumma admiratione proſecutus eſt, interiit. Socratis quidem hac in re fidem pluribus elevare nititur Leo Allatius prædicta Diatrib. pag. 331. nullo interim veterum teſtimonio, nullo idoneo argumento ſuffultus. Certe in hac Leonis defenſione plus vehementiæ ineſt quam roboris, plus iracundiæ quam argumentationis, adeo totus æſtu abreptus, in Socratem ſtrenue & ad ravim uſque debacchatur. Verum non eſt cur Socratis fides hac in parte in dubium vocari debet. Hiſtoriæ ſcriptor fide dignus ab omnibus habitus; nec tale figmentum de Methodio in publica hominum luce ex cerebro ſuo proferre auſus eſſet. Quinimo hujus Dialogi meminiſſe videtur ipſe Methodius initio excerptorum περὶ γενητῶν, ubi de margaritis ante porcos non projiciendis agens, citat margaritas τοῦ Ζήνωνος, eaſque ſanctiora divinitus traditæ religionis documenta denotare ait: ad hunc Zenonis dialogum, quo de hac re plenius agebatur, proculdubio reſpiciens. Quid? quod ipſe Leo * poſt tot iracunda in Socratem verba, ſe manifeſta veſtigia Zenonis dialogi in opere Methodii *de Creatis* videre faſſus eſt. Præter fragmenta Methodii a Gretſero & Combefiſio edita, aliud de Christo Dei filio brevi corpore circumcluſo, deque ejus ἀπαθεία, Gr. Lat. exhibet Allatius de Method. a pag. 349. ad p. 352.

* De Method. pag. 137.

Omnia Methodii opera & fragmenta, quæ tum haberi poterant, in unum collegit, & una cum Amphilochio, & Andrea Cretenſi, Gr. Lat. edidit Fr. Combefiſ. *Pariſ.* 1644. fol. notis ſuis illuſtrata.

Denique recenſendum eſt opus, quod Methodii etiam nomen præfert, ſed ab omnibus cordatioribus, tum reformatis, tum pontificiis rejectum, hoc titulo; Περὶ τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου συμβάντων, καὶ τῶν μελλόντων συμβαίνειν εἰς τὸ ἑξῆς, *Revelationes*, in quibus multa de Turcis, multa de Antichriſto & extremo Judicio prædicta habentur; adeoque Methodio Homologetæ Patriarchæ, vel forſan alteri Methodio Patriarchæ, qui claruit circa annum 1240. aſcribendæ videntur. Quod enim eas tanquam genuinas Methodio Paterenſi adſerat Græci Synaxarii autor, hujuſmodi teſtimonia apud æquos rerum judices nullius autoritatis ſunt. Initio Latinæ editionis, ſeu potius paraphraſeos citatur magiſter ſententiarum; in fine Græcæ ſynopſis Regum ad Comninos uſque deducitur; in utraque plurima nugamenta reperiuntur, & mendacia injuſtiſſima iis aſficta: quorum non una exempla profert Uſſerius *Biblioth. Theol.* MS. p. 535. Exſtant hæ Revelationes Græce ſimul ac Latine inter Orthodoxogr. *Baſil.* tom. 1. & Latine in Biblioth. PP. tom. 3. Lat.

ᵃ PAMPHILUS, gente Phœnicius, Beryti genere non ignobili natus. 294. Ἐλλογιμώτατος, αὐτῷ τε βίῳ φιλόσοφος ἀληθής, inquit de illo Euſebius *, *vir diſertiſſimus, vitaque & operibus vere philoſophus.* Claruit circa annum 294. Relicta patria Alexandriam ſe contuliſſe videtur: erat enim Pierii Alexandrini diſcipulus; deinde Cæſaream Palæſtinæ, in qua eccleſia presbyterii gradum ſortitus eſt. Tanto erga divinas literas ſtudio exarſit, ut bibliothecam Cæſareæ exſtruxerit, in eaque celebriorum eccleſiæ ſcriptorum libros, quos undecunque collegerat, tanquam nobiliſſimo armario reponebat, præcipue vero Origenis opera, quorum maximam partem ſua manu deſcripſit. Teſtatur Hieronymus * ſe 25. Exegeſeωn in 12. Prophetas volumina ab Origene elaborata, Pamphili vero manu exarata inibi reperiſſe, quæ tanto gaudio amplexus eſt, ut Crœſi opes ſe reperiſſe gloriaretur. Inter cæteras quibus enituit virtutes ſumma erat charitas & munificentia. Si quos enim viderit ad victum neceſſariis indigere, præbebat large quæ poterat: nec id ſolum, ſed & multos S. Scripturæ codices ſumptu ſuo præparabat, quos tam viris, quam fœminis lectioni dediſs propenſiſſime largitus eſt. Anno 307. forſan exeunte, poſt acerbiſſima tormenta, & latera ungulis perſulcata ab Urbano præſide in carcerem conjicitur. Exacto biennio, cum Firmilianus in Urbani locum ſucceſſiſſet, Pamphilum una cum ſervo Porphyrio, aliiſque anno 309. ultimo ſupplicio

* L. 7. c. 32. p. 283.

* De Script. c. 75.

ᵃ Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Origen.* Art. 38. vol. 3. & ad vit. *Pamph.* vol. 5. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* c. 75.

affecit; quorum cadavera juſſu præſidis per quatriduum expoſita, ut a carnivoris beſtiis, laniarentur, cum nec fera, nec volucris, nec canis ad ea accederent; tandem funebri cultu ornata & curara conſuetæ ſepulturæ tradita ſunt.

Edidit Pamphilus, Euſebii neceſſarii ſui & amici ſummi ope adjutus, ex ipſo Origenis Hexaplorum αὐτογράφῳ, quod in Cæſarienſi bibliotheca delituit, deſcriptam τῶν LXX. *verſionem Græcam*, prout ab Origene emendata & ſuppleta olim fuerat. Librariorum enim aſteriſcos appoſitos inſuper habentium incuria & temeritate factum fuerat, ut innumeris indies mendis & corruptelis editio iſta τῶν LXX. Origeniana inquinaretur. Hiſce ſordibus repurgatam, ſummaque diligentia adornatam editionem ſuam in eccleſiarum Palæſtinarum uſum (unde *Palæſtina* dicta eſt) ſeorſim evulgavit Pamphilus, ſummo applauſu in Hieroſolymitana, aliiſque Orientis eccleſiis exceptam & decantatam. Luculentum hujus operis monumentum in Marchali codice, qui penes Claromontanos patres Soc. Jeſu eſt, hodienum aſſervari teſtatur Cl. Huetius *, in quo poſt Ieremiæ librum adnotatum eſt, deſcriptum eum eſſe ex Origenis *Hexaplis*, & emendarum ex *Tetraplis* manu ipſius exaratis, idque opera Pamphili & Euſebii. [* Origeniano. l. 3. c. 2. §. 4]

[a] Scripſit adhuc Pamphilus carcere incluſus, præſente etiam & ſubveniente eodem Euſebio, *Apologetici pro Origene libros* 5. quibus deinde poſt Pamphili mortem ſextum addidit Euſebius; hancque *Apologiam* ad eos qui pro Chriſti nomine ad metalla damnati exercebantur, conſolationi miſerunt. Ex his primus liber Origenis dogmatibus, vel defendendis vel excuſandis impendebatur; reliqui circa vitam, mores & eruditionem Origenis verſabantur. Primum igitur potiſſimum elegit Rufinus, quem Latino ſermone explicaret; qui proinde ex ejus verſione inter Origenis & Hieronymi opera hodienum exſtat. Ex reliquis vero non niſi pauca quædam excerpta habentur apud Photium Cod. 118. [b] Non deſunt equidem qui Pamphilum aliquid ſcripſiſſe negent, freti verbis Euſebii ab Hieronymo * ex libris ejus de vita Pamphili adductis, quibus eum nihil ſcripſiſſe, nec proprii quicquam condidiſſe ſermonis præter epiſtolas nonnullas ad amicos datas ſubinnuit. Verum cum Euſebii verba de ſcriptis proprio marte compoſitis intelligi queant, & ipſe porro Euſebius * ac Photius † ſcriptum a Pamphilo *Apologeticum* eſſe teſtentur, quod & ipſe Hieronymus alibi * agnoſcit; non eſt, cur in hac re multum moremur. Pamphili vitam tribus libris complexus eſt ipſius amicus integerrimus Euſebius *, quibus integrum vitæ ejus curriculum, quæque ad ſcholam ab eo inſtitutam pertinent, varia confeſſionum certamina perſecutionis tempore ab eo tolerata, denique pro fide Chriſti martyrium accuratiſſime depinxit. [* Apolog. adv. Rufin.] [* l. 6 c. 33.] [† Cod. 118] [* De Script. c. 75.] [* Hiſt. Eccl. l. 7. c. 32. vid l. 8. c. 13.]

[c] LUCIANUS, nobili Proſapia ortus, 294.
patriam habuit Samoſata, urbem Syriæ non incelebrem, ejuſdem & urbis & nominis cum famoſo illo Chriſtianæ religionis deriſore, qui Trajani tempore vixit. Noſter hic Paulo Samoſateno erat ætate ſuppar, præcipue vero claruit circa an. 290. De illo ita Euſebius *, ἀνὴρ τὰ πάντα ἄριστος, βίῳ τε ἐγκρατεῖ, καὶ τοῖς ἱεροῖς μαθήμασι συγκεκροτημένος, *vir omnino optimus, tum vitæ continentia, tum ſacrarum literarum ſcientia conſpicuus* *. In prima ætate Macarium quendam Edeſſenum S. Scripturæ libros interpretantem ſtudioſiſſime audivit, a quo pulcherrima quæque brevi edoctus ad vitam aſceticam & ſolitariam declinavit. Tandem eccleſiæ Antiochenæ presbyter factus, ſcholam illic inſtituit: e qua plurimi non infimæ notæ diſcipuli, inque iis Euſebius Nicomedienſis, Maris Chalcedonenſis, Theognis Nicænus, aliique, ſectæ Arianæ poſtmodum fautores prodierunt; qui a magiſtri ſui nomine ſe *Lucianiſtas*, vel *Con-Lucianiſtas*, ut ex Arrii ad Euſebium Nicomedienſem epiſtola * liquet, appellavere. Manifeſto ſane patet, Alexandrum * Alexandriæ epiſcopum Luciannm noſtrum tanquam Pauli Samoſateni erroribus faventem accuſaſſe, aitque illum ea de cauſa a trium epiſcoporum ſuorum ſibi invicem ſuccedentium communione pluribus annis receſſiſſe, & collectas ſcorſim celebraſſe. A nefandæ hæreſeως crimine Baronius * Lucianum purgare conatur at nullis veterum teſtimoniis nixus. Facile concedimus eum ſchiſmate tandem emerſiſſe, quod & prædictus Alexander indicare videtur: an vero errores penitus depoſuerit vel retractaverit, non ſatis conſtat. Non poſſum tamen quin in illius gratiam, quæ de eo habet Suidas *, huc traham, nempe divinorum dogmatum puritatem apud hunc præ omnibus illius ætatis viris pulcherrime, ſummoque ſtudio conſervatam fuiſſe, ejuſque de rebus divinis ſententiam ex epiſtolis, quas ſcripſit, ſane præſtantiſſimis cuivis apertiſſime liquere. Anno 311. Maximino Imp. qui perſecutionem adverſus Chriſtianos recens renovarat, tunc Nicomediæ agente, illuc perductus eſt Lucianus; ubi apologetica [* L. 9. c. 6. p 351. l. 8. c. 11.] [* Vide ſis Suid in voc. Αουκιαν. & Act Lucian. apud Sur. Jan. 7.] [* ap. Theod. Hiſt. Eccl. l. 1. c. 4.] [* Ibid. c. 4.] [* Ad an 311. 318. not. in Martyrol. Jan. 7.] [* Loc. cit.]

[a] Conf. Catalog. Codicum MSS. Bibl. Coiſlinianæ a *Monfalconio* edit. Pariſ. 1715. p. 78. [b] Conf. *Tillemont* Memor. Eccl. ad vit. *Hieron.* Art. 54. vol. 12. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 118. vol 9. p. 411 l. 5. c. 1. §. 32. Art. 17. vol. 5. p 77. l. 5. c 5. § 3. vol. 6. not. p. 254. [c] Conf. *Tillemont*, ad vit. *Lucian.* vol. 5. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol 1. p. 161. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* de Scriptur. Eccleſ. c. 77.

ora-

Sæc. III. ab an. CC. oratione pro fide ſua coram ipſo imperatore habita in carcerem conjicitur: & memorabile ſane eſt, quod de eo refert Philoſtorgius *: quod cum in carcere conſtitutus neque eccleſiam, neque altare haberet; cumque ob vincula & plagas ne loco quidem ſuo ſe movere poterat; ſupinus jacens ſupra proprium pectus *tremendum Euchariſtiæ* ſacrificium peregit, & tum ipſe participavit, tum aliis eum inſtar chori ſacri undique cingentibus participandum dedit. Capite truncatus eſt Nicomediæ eodem anno 311. ejuſque corpus, ut videtur, in mare projectum; quod Delphinus poſtea ad littus deportavit, circa fauces ſinus Nicomediæ inibi ſepultum: in cujus honorem & memoriam Helena Conſtantini M. mater urbem eo in loco condidit, quam Helenopolim cognominavit.

* Hiſt Eccl. l. 2. c. 13. Euſeb. l. 8. c. 13. l. 9. c. 6.

[a] Hebraice doctus, varias *Veteris inſtrumenti Verſiones* Græcas inter ſe contulit; crebraſque, quæ ex librariorum incuria irrepſerant, labes vetuſtiorum & probatæ fidei Codicum ope ſuſtulit, & ad primævam puritatem iſto modo reſtitutam τῶν LXX. interpretationem accurate magis adhuc ex Hebraicis exemplaribus emendavit. Editio bibliorum iſta, *Lucianea* demum dicta, Nicomediæ ſub Conſtantino M. apud Judæos in pariete armarii calce circumlita, ubi cuſtodiæ gratia poſita fuerat, inventa eſt, propria ipſius manu exarata; ut ſynopſεως S. Scripturæ autor * memoriæ prodidit. De ea etiam teſtatur Hieronymus †, apud omnes eccleſias Orientales ab Antiochia Conſtantinopolim uſque obtinuiſſe. Sed cum reliquis dudum evanuit..

* Ap. Athanaſ. tom. 2. † Apolog. adv. Ruffin. tom. 2. p. 225.

Scripſit item Lucianus *De Fide* libellos, atque in iis forſan brevem illam fidei expoſitionem, quæ habetur apud Athanaſ. de Synod. Arim. & Seleuc. pag. 693. & Socrat. lib. 2. c. 10. quamque Synodi Antiochenæ patres anno 341. protulerunt, ſeque ipſius Luciani manu ſcriptam reperiſſe affirmarunt: de hac quidem formula dubitat Sozomenus *, num vere Luciani ſit; fatetur tamen in reliquis cum fide Nicæna conſentire, tantum τὸ ὁμοούσιον in ea deeſſe; quod ſuppoſito eam a Luciano conditam fuiſſe, mirandum non eſt: cum illud vocabulum poſt ejus demum tempora crebro uſu uſurpari cœpit.

* L. 3. c. 5.

Epiſtolas etiam aliquot exaravit Lucianus; e quarum una ad Antiochenos e carcere Nicomedienſi data exſtat extrema clauſula apud chronici Alexandrini autorem. Orationem apologeticam cujus meminit Euſebius *, ab eo potius coram imperatore viva voce pronunciatam, quam ſcripto editam exiſtimo.

* Loc. cit.

[b] PHILEAS, ex Thmui, ampla in Ægypto ad oſtium Mendeſium urbe, originem duxiſſe videtur; floruit hujus ſæculi fine circa an. 296. nobili genere ortus, opibus, divitiiſque locupletatus, in philoſophiæ ſtudiis & Græcorum diſciplinis admodum clarus: Et quod præcipuum eſt, pietate, patientia & fortitudine maxime conſpicuus; * ἀληθῶς φιλόσοφός τε ὁμοῦ καὶ φιλόθεος μάρτυς, *vere philoſophus ſimul & divinus martyr.* Cunctis in patria honoribus ac muneribus ſumma cum laude perfunctus, tandem urbis ſuæ epiſcopatum geſſit. Fervente ſub Maximino perſecutione anno 311. capite truncatur. Uxoratum fuiſſe etiam mortis tempore clare indicat Euſebius *, dum de ipſo & Philoromo martyrii ſocio narrat, quod cum amici & cognati, atque etiam ipſi magiſtratus & judex eos cohortarentur, ut ſui ipſorum miſereri, & uxoribus ac liberis ſuis conſulere vellent; his tamen omnibus adduci non potuerint, ut vitæ conſervandæ cauſa divinas leges de confeſſione & negatione nominis Chriſti latas contemnerent. Scripſit *Epiſtolam ad Thmuitas* ſuos de martyriis quæ Alexandriæ per id tempus contigerant, & cruciatibus quos martyres virili & invicto animo pertulerunt. Nobile hujus epiſtolæ fragmentum habet Euſebius *, eandemque proculdubio deſignat Hieronymus *, dum ait Phileam elegantiſſimum libellum de martyrum laude compoſuiſſe. 296.

* Euſeb l. 8. c. 10. p. 304. * L. 8. c. 9. * L. 8. c. 10. * De Script. c. 78.

[c] HESYCHIUS, epiſcopus urbis alicujus in Ægypto, claruit ſub hujuſce ſæculi finem: quemque Euſebius illuſtribus illis viris accenſet, qui per eccleſias in illis locis & regionibus conſtitutas, multis laudibus eo tempore celebrabantur. Martyrium ſubiit ſub Maximino anno 311. Eandem quam & Lucianus, operam corrigendis & emendandis Græcæ τῶν LXX. *verſionis* exemplaribus navavit. Novam horum editionem ab eo adornatam amplexæ ſunt, & uſurparunt Ægypti & regionum vicinarum eccleſiæ, teſte Hieronymo *. 296.

Euſeb. l. 8. c. 13. * Apolog. adv. Ruffin. tom. 2. p. 225.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 32. Art 18. vol 5. p 278. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Phil.* vol. 5. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 78. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 32. Art. 19. vol. 5 p. 279 & l. 4. c. 35. § 4. vol. 4. p. 544. ſeq.

Scriptores Gentiles, qui hoc Sæculo Chriſtianiſmum oppugnarunt.

[Sæc. III. ab an. CC.]

DOMITIUS ULPIANUS, natione Syrus, ex Phœnice oriundus, Papiniani diſcipulus, juris peritiſſimus. Claruit an. Chr. 220. ſub Alexandro demum Severo ſacrorum Scriniorum Magiſter, Præfectus annonæ, denique Prætorio Præfectus, a Prætorianis occiſus. Chriſti fidem non modo Judaicam ſuperſtitionem vocat, verum libro ſeptimo de Offic. Proconſ. nefaria Principum reſcripta collegit (teſte Lactantio *) ut doceret, quibus pœnis affici oporteret eos, qui ſe cultores Dei confiterentur.

[* De Juſtit. l. 5. c. 11.]

[a] PORPHYRIUS, vernaculo nomine *Malchus* dictus, ortu Tyrius, vitæ inſtituto philoſophus. Claruit an. Chr. 270. Obiit, ut videtur, ineunte ſequente ſæculo, vel paulo poſt. Neſcio plane an fidem mereatur quod de eo refert Nicephorus *, qui tamen Euſebium hac in re teſtem citat, Porphyrium primo quidem fuiſſe Chriſtianum; verum cum a Chriſtianis quibuſdam Cæſareæ verberatus eſſet, nec injuriam illam bene concoquere poſſet, atra bile percitum Chriſtianiſmum ejuraſſe, atque ad Chriſtum Chriſtianorumque ſcripturas impiis convitiis proſcindendas animum appuliſſe. Nicephoro præiviſſe videtur D. * Auguſtinus qui Porphyrium vanæ ſcientiæ tumore inflatum a Chriſti ſaluberrima humilitate reſiliiſſe ſcribit. An vero de abdicata Chriſti profeſſione, an potius quod cum ſacra volumina legiſſet, ſaluberrimam Chriſti fidem amplecti recuſaret, intelligendus ſit Auguſtinus, mihi haud ſatis manifeſto liquet. Inter varia quæ condidit, volumina, edidit, in Sicilia tunc agens, *contra Chriſtianos* libros 15. in quibus id præcipue penſi habuit, ut S. Scripturæ autoritatem, cui quaſi fundamento innixa eſt Chriſtiana religio, convelleret. Hinc primo libro de contrarietate & contradictionibus in ſcriptura deprehenſis egit, tertio libro explicationem ſcripturæ inter Chriſtianos tunc temporis receptam, ac imprimis allegoricam ſugillavit: quarto hiſtoriam Moſaicam & Judæorum antiquitates impugnavit: duodecimo & decimo tertio contra Danielis prophetiam diſſeruit, aliis evangeliorum fidem evertere conatus eſt. Unde *rabidus adverſus Chriſtum canis* audit Hieronymo *, ὁ καθ᾽ ἡμῶν συσκευὴν ὑπερβολῇ μίσους προβεβλημένος, inquit Euſebius *. Iſta Porphyrii ſcripta Theodoſius Magnus † lege lata igne aboleri juſſit: ex quibus tamen plurima, eaque ampliſſima excerpta aſſervantur apud Euſebium Hiſt. Eccleſ. lib. 6. c. 19. (ex libro Porphyrii 3°.) Præparat. Evangel. lib. 1. c. 9. (ex lib. 4.) lib. 5. c. 1. lib. 10. c. 9. (ex l. 4.) & aliud apud Hieronymum Præfat. in 1. lib. Comment. in Epiſt. ad Galat. Tom. 9. p. 159. Porphyrium noſtrum eundem cum Publilio Optatiano Porphyrio, Panegyrici ad Conſtantinum nugaci plane ac inepto poemate comprehenſi autore, facit Cardinalis Baronius; quem proinde ridet Joſephus Scaliger, Animadvert. ad Euſeb. Chron. p. 250. verum ex tunc recens editis veterrimis hiſce monumentis, ipſe Baronius errorem ſuum haud gravatim correxit ad an. 325. Exſtat poemation iſtud præmiſſa Porphyrii ad Conſtantinum ejuſque ad Porphyrium epiſtola M. Velſeri notis & Chriſtiani Daumii Spicilegio critico illuſtratum, inter Velſeri opera reliquis ejus lucubrationibus in noviſſima editione præfixum.

[* L. 10. c. 36.]
[* De Civit. Dei. l. 10. c. 28.]
[* De Script. Eccleſ. in Præfat.]
[* De Præp. Evang. lib. 10 c. 9.]
[† Ext C. de Sum. Trin. l. 3.]

Concilia hoc Sæculo habita.

215. CARTHAGINENSE I. circa annum 215. ſub Agrippino epiſcopo Carthaginenſi, ab Africæ & Numidiæ epiſcopis, de rebaptizandis hæreticis habitum. Ad cujus ſententiam provocat Cyprianus *Epiſt.* 71. ad Quintum, Edit. *Oxon.* p. 196. Vide quæ de hoc concilio ejuſque tempore, diximus in Agrippino ad an. 215.

230. [b] ALEXANDRINUM, circa annum 230. ſub Demetrio Alexandriæ epiſcopo, in cauſa Origenis collectum. Origenem Athenas profecturum, literis commendatiis ornaverat Demetrius; cum vero per Palæſtinam tranſiret, a Theoctiſto, ſive Theocteno Cæſarienſi, & Alexandro Hieroſolymitano presbyter ordinatus eſt. Factum improbavit Demetrius, hominem ſibi ſubditum, ab alienæ provinciæ epiſcopis ordinari. Hinc amor ei in odium vertitur, laudes in vituperium; & coacta mox epiſcoporum & presbyterorum ſynodo, decretum eſt, Alexandria quidem pellendum Origenem, neque in ea verſari, aut docere permittendum, ſacerdotii tamen dignitate nequaquam ſubmovendum. Verum his non

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 27. vol. 4. p. 181. ſeq. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Origen.* Art. 19. vol. 3.

con-

contentus Demetrius, habita paulo poſt altera epiſcoporum Ægyptiorum ſynodo, ipſum quoque ſacerdotii honore exuendum decrevit. Et cum nihil haberet, cujus ipſum accuſaret, facinus illud quod adoleſcens olim patraverat, caſtrationem nempe, graviſſime ei objecit. Nihilominus ſententiæ ſynodali totus pene orbis conſenſit. Refert hæc Pamphilus martyr *Apol. pro Orig.* apud Phot. Cod. 118. p. 297. confer quæ habent Euſeb. lib. 6. c. 8. & 23. Hieron. lib. 2. in *Rufin.* c. 5. & *De Script.* c. 54. 62.

240. [a] LAMBESITANUM, in Lambeſitana Africæ colonia, circa annum 240. a 99. epiſcopis, adverſus Privatum hæreticum, celebratum. In quo hæreticus iſte ob multa & gravia delicta damnatus eſt, teſte Cypriano Epiſt. 59. ad Cornel. p. 132.

243. BOSTRENUM, Boſtræ in Arabia, circa annum 243. habitum; in quo Berylli Boſtrorum epiſcopi ſententia damnatur, aſſerentis Chriſtum, antequam inter homines verſaretur, non ſubſtitiſſe in propriæ perſonæ differentia, ſed paternam duntaxat divinitatem in ſe reſidentem habere. Magnas in hac ſynodo partes agebat Origenes, qui adverſus Beryllum diſputavit, & ab errore reduxit. Exſtiterunt Euſebii tempore ſynodi hujuſce acta & monumenta, ut ipſe nos docet lib. 6. c. 33. p. 231. Ex hac una, duas facit ſynodos indoctus & incurioſus Synodici a Pappo editi compilator.

245. [b] EPHESINUM, ſive alicubi in Aſia, circa annum 245. in cauſa Noeti habitum. Noetus Epheſi oriundus, ad inſaniam uſque delirus, non modo novas de Deo & Chriſto opiniones in vulgus projecit, ſed ſtupenda elatus arrogantia, ſeſe Moſen, fratrem vero ſuum, Aaronem eſſe dixit, quocirca ab illius regionis presbyterio ſemel iterumque accerſitus, ac de iiſdem rebus interrogatus, cum amplius negare non potuit, una cum diſcipulis ſuis damnatus, & ab eccleſia pulſus eſt. Plura, lector, de his te docebit Epiphanius Hæreſ. 57. p. 479.

251. [c] CARTHAGINENSE II. Cypriani I. copioſo epiſcoporum numero, in cauſa lapſorum, & adverſus feliciſſimum ſchiſmaticum, anno 251. menſe Maio habitum. De hac ſynodo vide quæ habet Cyprianus Epiſt. 43, 45, 55, 59. Edit. *Oxon.*

251. [d] ROMANUM I. Eodem anno, menſe Octobr. & in eadem cauſa, a Cornelio pontifice coactum. Convenerunt epiſcopi 60. qui ſynodi Carthaginenſis decreta de lapſis recipiendis, ſuffragio ſuo comprobarunt. *Ipſe Cornelius*, inquit Cyprianus, *cum plurimis Coëpiſcopis habito Concilio, in eandem nobiſcum ſententiam, pari gravitate, & ſalubri moderatione, conſenſit.* Epiſt. 55. ad Anton. p. 103.

ANTIOCHENUM I. anno 252. menſe Martio a Fabiano epiſcopo convocatum; ſed eo interea mortuo, ſub Demetriano ſucceſſore habitum. In quo Novatianus depoſitus eſt. Confer Euſeb. lib. 6. c. 46. p. 248. 252.

[e] CARTHAGINENSE III. Cypriani II. Idibus Maiis anno 252. congregatum. In quo pacem lapſis, urgente neceſſitate, mox dandam eſſe decreverunt. Vid. Cyprian. Epiſt. 59. ad Cornel. p. 132. 252.

[f] CARTHAGINENSE IV. Cypriani III. anno 253. circa menſem Septembrem, a 66. epiſcopis celebratum. In quo præcipue de Baptiſmo parvulorum agebatur, ſynodique nomine epiſtolam hac de re ad Fidum numero 64. Cyprianus ſcripſit. 253.

[g] CARTHAGINENSE V. Cypriani IV. anno 254. paulo poſt Paſcha, pro more, habitum. Ad hanc ſynodum venerunt Felix & Sabinus, epiſcopi Hiſpani, qui in locum Martialis & Baſilidis, libellis idololatriæ commaculatorum, nuper ſubrogati fuerant. Lectis in ſynodo quas tulerunt literis, patres Baſilidem & Martialem juſte depoſitos, Felicem & Sabinum rite fuiſſe ordinatos, unanimi conſenſu declararunt. Exſtat epiſtola ſynodalis ad clerum & plebes in Hiſpania conſiſtentes ap. Cyprian. Epiſt. 67. p. 170. & Conc. T. 1. p. 747. De rebus Baſilidis & Martialis integra diſſertatione agit Cardinalis D'Aguirre *Conc. Hiſp.* T. 1. Vid. ejus *Notit. Conc. Hiſp.* p. 34. 254.

[h] CARTHAGINENSE VI. Cypriani V. Fervente jam de hæreticorum baptiſmo controverſia, Cyprianus plurimorum epiſcoporum & presbyterorum ſynodum convocavit: qui decreverunt neminem baptizari extra eccleſiam poſſe, ideoque de errore & pravitate venientibus, per omnia divinæ gratiæ ſacramenta, unitatem & fidei veritatem dari deberi. Exſtat epiſtola ſynodica ad Numidiæ epiſcopos apud Cyprian. Epiſt. 70. pag. 189. & Epiſt. 71. ad Quintum; qui Cyprianum hac ipſa de re conſuluerat; & Conc. T. 1. p. 761. Collocatur hæc ſynodus a Baronio & Cointeo ad ann. 256. Verum anno ſuperiori habitam fuiſſe pluribus contendit Ceſtrienſis noſter, eruditiſſimus annalium Cyprianicorum conditor; cujus ductum in diſponen- 255.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccl. ad vit. *Fabian.* vol. 3. [b] Ibid. vol. 4. Hæreſ. *Sabel.* [c] Ibid vol. 4. ad vit. *Cyprian.* Art. 23, 24. [d] Ibid. vol. 3. not. 5 ad vit. *Cornel.* [e] Ibid. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* Art. 29. [f] Ibid. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* Art 29. [g] Ibid. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* Art. 40. [h] Ibid. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* Art. 46.

 dis hiſce conciliis Cyprianicis utplurimum ſecuti ſumus.

[a] ICONIENSE ſub Firmiliano Cæſareæ Cappadocum epiſcopo habitum. In quo hæreticos, non niſi novo adhibito baptiſmo, admittendos eſſe ſancitum eſt. Rejiciunt hanc ſynodum Baronius, Binius, &c. in ann. 258. in ann. 256. noviſſimi conciliorum editores. Quam quidem ſententiam & nos olim amplexi ſumus. Verum re melius perpenſa, ante plures annos habitam eſſe, tum ex teſtimonio Dionyſii Alexandrini, apud Euſeb. lib. 7. c. 7. p. 253. tum ex ipſius Firmiliani ad Cyprianum epiſtola clariſſime liquet: quare potius aſſentior Henrico Valeſio *Not. ad Euſeb.* p. 143. conjicienti ſub extrema tempora Alexandri Severi, qui obiit ineunte anno 235. collectam eſſe. Quo quidem tempore Firmilianus ad Cæſarienſis eccleſiæ ſacerdotium recens promotus fuerat. Alia etiam ſynodus eodem tempore, & in eandem ſententiam apud *Synnada*, & forte alibi his in locis habebatur. Confer etiam quæ habet Cl. Pagius Crit. Hiſt. Chron. in Annal. Baron. ad ann. 255. Num. 13, 14.

256. [b] CARTHAGINENSE VII. Cypriani VI. qui anno 256. 71. epiſcoporum ſynodum ex provincia Africæ, & Numidia convocavit, qui ſententiam antea latam de hæreticis rebaptizandis decreto ſuo confirmarunt. Habetur epiſtola ſynodalis ad Stephanum epiſcopum Romanum, apud Cyprian. Epiſt. 72. p. 196. & Conc. T. 1. p. 740.

256. [c] CARTHAGINENSE VIII. Cypriani VII. Cum Stephanus Papa prioris ſynodi decretis non acquieſceret, ſed turbas excitaret, & verba minantia undique vibraret, Cyprianus longe majus & frequentius concilium, eodem anno, Calendis Septembribus indixit. Præſentes erant præter preſbyteros, diaconos, maximamque plebis partem, epiſcopi 87. qui omnes pro hæreticis rebaptizandis ſententiam ſuam ſigillatim dixerunt. Exſtant hujus concilii acta apud Cyprian. p. 229. & Conc. T. 1. p. 786. Gr. Lat. cum commentariis Zonaræ, ibid. p. 797.

263. [d] ROMANUM II. a Dionyſio Papa, in cauſa Dionyſii Alexandrini, hæreſis Sabellianæ accuſati, ſed ab ea in hac ſynodo abſoluti, habitum; idque ut vult Baronius, anno 263. Quod tamen dubium eſſe in noviſſima conciliorum editione fatetur Labbeus. De hac ſynodo vide Athanaſii librum *de ſententia Dionyſii*, pag. 435. & *de Synod. Arim. & Sel.* p. 707.

265. [e] ANTIOCHENUM II. anno 265. vel ut alii, ſequenti, epiſcopis ex Cappadocia, Ponto, Palæſtina, Arabia, maximo ſane numero convocatis, præſidente Firmiliano, Cæſariæ Cappadocum epiſcopo, adverſus Paulum Samoſatenum, Antiochiæ antiſtitem, hæreſis accuſatum, coactum. Sed poſt multas diſputationes & quæſtiones in unoquoque conſeſſu agitatas, cum vafer hæreticus ſecretum animi ſui virus diſſimularet, & in quamvis formam ſe verteret, deluſis bonis patribus, evaſit. Vide Euſeb. lib. 7. c. 28. p. 278.

[f] ANTIOCHENUM III. innumerabilium fere epiſcoporum, ex omnibus Orientis provinciis undique collectorum, contra Paulum Samoſatenum, anno 270. iterum coactum. In quo verſipellis Samoſatenus falſis coloribus nudatus, erroris ſui manifeſtiſſime convictus eſt, & ab omni, quæ ſub cœlo eſt, eccleſia catholica, eliminatus. Priuſquam vero ad ſententiam in Paulum ferendam procederent patres, epiſtolam ad illum ſcripſerunt, qua fidem, quam ab initio acceperant, a beatis Apoſtolis traditam, in eccleſia catholica hucuſque ſervatam, in Lege, Prophetis, & Evangelio prædicatam, de Chriſti deitate & æterna præexiſtentia dilucide exponunt, & innumeris S. Scripturæ teſtimoniis ſolide confirmant, & an eadem ſecum ſentiat doceatque, ſciſcitantur. Subſcripſerunt epiſcopi ſex, reliquorum, ut videtur, nomine. Hanc epiſtolam priori ſynodo, ſed falſo, tribuit Baronius, huic ſecundæ certiſſime aſcribendam. Primus eam eruit Fr. Turrianus, & habetur Gr. Lat. tum alibi, tum Conc. Tom. 1. col. 843. Præcipuas diſputandi in hac ſynodo partes adverſus Paulum, agebat Malchion, rhetor & presbyter Antiochenus, excipientibus cuncta notariis, quæ vidit & legit Euſebius. Exſtitiſſe hunc dialogum Freculphi adhuc Lexovienſis ævo, ex ipſius Freculphi autoritate affirmat Matt. Larroquanus, adverſ. Sacr. lib. 1. p. 7. Verum hallucinatur vir eruditus, non animadvertens eo loco * Freculphum integram Hieronymi hac de re periodum, ſuppreſſo licet nomine, ne verbo quidem addito, ſuam facere. Interim exſtant Latine hujus diſputationis fragmenta quædam apud Leont. Byzant. *adv. Neſtor.* lib. 3. Biblioth. PP. Tom. 9. Synodicæ hujus Antiocheni concilii epiſtolæ ad Dionyſium Romanum, ad Maximum Alexandrinum, reliquoſque eccleſiæ catholicæ epiſcopos, longe majorem partem nobis conſervavit Euſebius, l. 7. c. 30. p. 279. & Conc. Tom. 1. p. 844. Alia quædam fragmenta Latine habentur apud Leont. Byzant. loc. cit. 270.

* Chron. T. 2. l. 3. c. 11. p. 523.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol. 2. not. 9. ad Hæreſ. *Montan.* [b] Ibid. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* Art. 46. [c] Ibid. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* Art. 48. [d] Ibid. vol. 4. ad vit. *Dion.* Pap. & vit. *Dion. Alexand.* Art. 15. [e] Ibid. vol. 4. ad vit. *Paul. Samoſaten.* Art. 3, 4. [f] Ibid. vol. 4. ad vit. *Paul. Samoſaten.* Art 4, 5.

Finis Tertii Sæculi.

SÆCULUM ARIANUM.

Conſpectus Sæculi.

Sæc. IV. ab an. CCC.

ORitur cum hoc ſæculo dira, ſiqua unquam alias, perſecutio; nempe an. 303. Februar. 23. Inchoata eſt decima ſub Diocletiano, Maximiano, &c. perſecutio, quæ in annum uſque undecimum protrahitur. Hinc eccleſiarum everſio, reditus ſacri in fiſcum redacti, bonorum ſpolia, multiplex & miſeranda Chriſtianorum ſtrages, ſupplicia undique conquiſita, omnique crudelitatis genere excogitata, faces incenſæ pedibus ſingulisque membris admotæ, donec decocta omni cute vis ignis ad intima viſcera penetraſſet; corpora cremata, & in pulverem comminuta, & in flumina ac mare jacta. Inſulæ, carceres, metalla, notante Lactantio cap. 22. leves erant pœnæ: ignis, crux, feræ, quotidiana erant & facilia, in cauſa capitis, animadverſio gladii, admodum paucis, quaſi beneficii loco deferebatur, qui ob merita vetera impetraverant bonam mortem. Totam hujuſce perſecutionis ſeriem fuſe depingit Euſebius: fuſe non minus, ac eleganter, Lactantius; qui omnia ejus arcana, ortum, progreſſum dilucide aperit; e quo multa hac de re haurire licet, quæ apud alios fruſtra quærantur. Tandem an. 312. Imperatore Conſtantino Chriſti fidem amplectente, novam induit faciem eccleſia Chriſtiana, ubique ornata, dotata, legibus munita, deſcreſcente indies Ethnicorum ſuperſtitione. Oritur hæreſis Ariana, quæ Chriſto deitatem detrahit, & in creaturarum claſſem redigit, filium patri eſſe ὁμοούσιον ϗ συναΐδιον negans, mox a concilio Nicæno, Oecumenicorum primo, an. 325. damnata. Regnante Conſtantio, vires recolligit, ejuſque præſidio fulta in Catholicos ubique graſſatur, & in novas Semiarianorum, Photinianorum, Aetianorum, Eunomianorum, Macedonianorum &c. ſectas diffunditur, quas Synodus II. generalis CP. habita an. 381. anathemati ſubjicit, & Theodoſius M. autoritate ſua & legibus, quas tulit, comprimit. Magnas in Africa turbas dant Donatiſtæ, a poteſtate tum ſæculari, tum eccleſiaſtica ſæpius repreſſi. Juliano ad imperium evecto recrudeſcit Gentiliſmus, excitata in Chriſtianos graviſſima perſecutione. Verum hæc nubecula cito tranſiit, occiſo Juliano an. 363. Jovianus mox in Imperatorem levatus, doctrinam catholicam fovebat, epiſcopos exules ſedibus reſtituit; ſed eo poſt octo fere menſes, e rebus humanis exempto, Valens, Valentiniani frater, Orientalis Imperii gubernaculis admovetur, qui hæreſi Arianæ palam favebat, ejuſque aſſeclas dignitatibus auxit, honoribus ornavit; depreſſis ubique & vexatis catholicis uſque ad an. 379. quo Theodoſius M. in imperii conſortium a Gratiano aſcitus, catholicis pacem, quietem, præſidium dedit; hæreſes quaſcunque compeſcuit, & per 16. annos imperium feliciter adminiſtravit.

Sæc. IV. ab an. CCC.

SCRIPTORES.

Sæc. IV. [a] ab an CCC. 301. PETRUS, ſi non ortu, ſaltem inſtitutione & officio Alexandrinus, ſcriptorum omnium hujus ævi agmen ducit, & quidem merito. E-
* L. 9. c. 6 rat enim, teſte Euſebius *, θεῖον ἐπισκόπων χρῆμα, *divinum Epiſcoporum decus*, Chriſtianæ religionis doctor eximius: cum ob totius vitæ ſanctimoniam, tum ob ſacrarum literarum ſtudium ac peritiam venerabilis. Ad pietatem juxta & ſacras literas a Theona epiſcopo formatus eſt, cui deinde ipſo anno ſæculari Chriſti 300. in ſede Alexandrina ſucceſſit. Elapſo fere in epiſcopali munere triennio, exorta eſt perſecutio a Diocletiano anno 303. excitata: ex quo per reliquum vitæ tempus ob ingruentem tempeſtatem arctiore diſciplina ſeſe exercuit Petrus, communique eccleſiarum utilitati pro virili proſpexit. Sub hac perſecutione diu eum in carcere detentum fuiſſe neceſſe eſt; ſi modo vera ſint, quæ de diſſidio illum inter & Meletium Lycopolitanum in Thebaide epiſcopum ex incertis, ut opinor, ſi non fictis, Meletianorum actis Epipha-
* Hæreſ. 68 nius * refert. Mihi quidem in re incerta divinanti probabile videtur, Petrum ſub Diocletiano vel Galerio Maximiniano in cuſtodiam traditum, poſtmodum vinculis abſolutum, demum ſub Maximino paſſum eſſe.
* Loc. cit. Certe luculenter tradit Euſebius *, qui hac ipſa tempeſtate in Ægypto verſabatur, ibi etiam in carcerem detruſus, Petrum nullum ob crimen comprehenſum, præter omnium expectationem ſubito & abſque ulla probabili cauſa ſolo Maximini juſſu capite truncatum eſſe. Hoc ei contigit anno perſecutionis nono, epiſcopatus ſui duodecimo, Chriſti 311.

Scripſit quarto perſecutionis Diocleſianeæ anno, Chriſti 306. eorum cauſa, qui in prædicta perſecutione lapſi eſſent, *Librum de Pœnitentia*; ex quo ſuperſunt hodie Canones 15. variis pœnitentium caſibus accommodati; qui habentur Gr. Lat. Concil. Tom. 1. cum Balſamonis vero & Zonaræ ſcholiis Synodici ſeu Pandect. Canonum Tom. 2. Alium item *librum de Divinitate*, ex quo loca quædam adferuntur Concilii Epheſini Act. 1. p. 508. Act. 7. p. 836. Concil. Tom. 3. Concilii Chalcedonenſis Act. 1. p. 286. Concil. Tom. 4. ſed poſtremo huic excerpto Græca deſunt.

Scripſit etiam Tractatum de Paſchate. Teſtantur id, quæ habemus hodie hujus operis fragmenta. Quin forte ipſum opus adhuc ſupereſt. Exſtitiſſe certe, tum in bi- Sæc. IV. ab an. CCC.
bliotheca Scorialenſi, tum in bibliotheca Collegii Soc. Jeſu Cæſarauguſtæ in Hiſpania, Petri Alexandrini ſermonem περὶ τοῦ Πάσχα, καὶ τῶν τούτου ζητημάτων, fidem nobis facit nobiliſſimus Dufreſnius Præfat. ad *Chron. Paſch.* num. 7. Dion. Petavius in *Uranologio* ſuo, *Par.* 1630. p. 396. Diatribam quandam Paſchalem Græce edidit, hoc ei præmiſſo titulo, Πέτρου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας καὶ μάρτυρος ὅτι ἀπλανῶς ἔπραξαν οἱ Ἑβραῖοι τὴν ιδ' τοῦ α' μηνὸς τῆς Σελήνης ἕως τῆς ἁλώσεως τῶν Ἱεροσολύμων. Verum Petri non eſſe, liquet vel pueris, qui nondum ære lavantur, cum diſerte in eo citetur Athanaſius, ut alia mittam; Petroque clare abjudicavit Petavius. Anonymi cujuſdam eſt ſequioris ævi (ejuſdem forte qui Chronicon paſchale contexuit) qui tabulas ſuas paſchales juxta cyclum annorum 532. digeſſit, ut ex poſteriore fragmenti parte liquet: In priori, demonſtrandum in ſe recepit, Dominum noſtrum in cœna noviſſima legale Paſcha non celebraſſe; quod allatis aliquot antiquorum Patrum teſtimoniis confirmare nititur. In his primo ſtat loco Petrus Alexandrinus, cujus proinde nomen toti tractatui datum eſt, eadem ratione, ac Chronicon paſchale *Alexandrinum* dictum eſt, eo quod breviuſculum Petri Alexandrini fragmentum in capite codicis MS. invenitur. In Anonymo Petaviano tria Petri noſtri fragmenta reperiuntur, ex opere ejus paſchali, ut videtur, deprompta: producuntur ſimiliter Hippolyti Portuenſis, Apollinaris Hierapolitani, &c. ex libris de Paſchate teſtimonia, quæ quidem omnia Chronici paſchalis editioni noviſſimæ præfationis vice a Cl. Dufreſnio præmiſſa ſunt.

[b] ANASTASIA, fœmina Romana, ge- 301.
nere, conjugio, opibus, maxime vero Chriſtianæ fidei, quam a matre Flavia hauſerat, profeſſione nobiliſſima: uxor Publii viri clariſſimi, ſed erga chriſtianam religionem, eoque nomine adverſus uxorem etiam, male animati; quem Diocletianus ad Perſas legatum miſit. Anaſtaſia martyrium anno 303. obiiſſe dicitur. Exſtant duæ *Epiſtolæ*, ſi modo genuinæ ſint, ab ea ad Chryſogonum ſanctiſſimum confeſſorem non longe ante martyrium e carcere ſcriptæ, una cum Chryſogoni *Reſponſis*, apud Suidam in voce Χρυσόγονος.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Petri Alexand.* vol. 5. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 25. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 411. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 5. ad vit. *Anaſtaſiæ.*

Sæc. IV. ab an. CCC. 302. [a] HIERACAS, genere Ægyptius ex oppido Leontone, linguæ Græcæ pariter & Ægyptiacæ peritiſſimus, acutiſſimo ingenio præditus, omnique meliori literatura, univerſis Græcorum & Ægyptiorum diſciplinis, ac imprimis medicinæ ſcientia, forſan & aſtronomiæ, magicarumque artium peritia imbutus; quibus admirabilem plane vitæ ſanctimoniam adjunxit, & ſeveram admodum ἀσκήσεως diſciplinam excoluit: ita ut plurimos ex Ægyptiis monachis in errores ſuos pertraheret. Docuit enim reſurrectionem ſolius eſſe animæ, & mere ſpiritualem; pueros ante rationis uſum mortuos æterna ſalute excidere; Melchiſedecum eſſe Spiritum Sanctum; nuptias denique Chriſtianis illicitas eſſe, veteris quippe teſtamenti proprias: unde neminem in cœtum ſuum admiſit, niſi virgines, monachos, continentes, & viduas. Claruit circa annum 302. Obiit extrema quidem ſenectute, pluſquam nonagenarius, & tamen literas ad ultimam vitæ periodum dextre & eleganti manu pinxit, oculis ejus nec eo quidem tempore caligantibus. Scripſit quamplurima partim Græco, partim Ægyptiaco ſermone; & in his *commentarios in Scripturam*, *lucubrationes in Hexaemeron* fabulis & vaniſſimis allegoriis refertas, & alia quædam ex ſacris deprompta literis quibus & *Pſalmos* multos νεωτερικὰς a ſe compoſitos adjecit. Exſtant fragmenta quædam apud Epiphan. Hæreſ. 67. qui ejus ineptias ſolide refutavit.

303. [b] ARNOBIUS, gente Afer, claruit anno 303. Apud Siccam Veneream, mediterraneam Africæ urbem, rhetoricam docuit, religione Gentilis quam ſtrenue propugnavit: tandem ut fidem Chriſti amplecteretur, ſomniis admonitus, baptiſmum ab epiſcopo impetrare non potuit, donec edito *adverſus Gentiles* libro ſane elegantiſſimo, (Vid. Hieron Chron. ad an. 327.) veluti certiſſimo pignore fidei ſuæ ſinceritatem teſtatus ſit. Converſionis ſuæ tempus ipſe deſignat, cum ait, trecentos eſſe annos ferme minus vel plus aliquid, ex quo cœpimus eſſe Chriſtiani. Recte dicit, *plus vel minus aliquid.* Scripti enim ſunt hi libri anno 303. vel non diu poſt, exorta jam perſecutione, cujus ipſe non uno loco meminit *. De obitu ejus nihil conſtat. Stylum ejus tanquam inæqualem & nimium, librumque ejus abſque operis ſui partitione confuſum carpit Hieronymus *; rigide ſatis, & immerito meo quidem judicio. Habet enim ſtylus Arnobianus ſuam eloquentiam, & dictionem plane florentiſſimam: nec operi deeſt methodus concinna & bene ordinata, ut cuivis attente legenti aperte conſtabit. Dogmata quædam habet forſan minus catholica; quæ homini e Gentilium tenebris recens erumpenti, & nondum Chriſtianæ fidei elementis ſatis inſtructo condonanda ſunt. (Sæc. IV. ab an. CCC.)

* L. 1. p. 9. 14. 15. 18.

* Ep. ad Paulinam. pag. 104.

Exſtant *adverſus Gentes* libri 7. typis impreſſi *Romæ* 1543. 1583. *Baſil.* 1546. 1560. *Pariſ.* 1580. *Antverp.* 1582. 8°. cum notis Canteri. *Genevæ* (per Heraldum) 1597. *Pariſ.* 1605. *Hamburg.* (per Elmenhorſtium) 1610. *Duaci* (per Stewchium) 1634. 8°. *Lugd. Bat.* 1651. 4°. cum integris variorum commentariis, demum *Pariſ.* 1666. ad calcem Cypriani cum Ph. Priorii & ſelectis aliorum notis.

Circumferuntur etiam ſub ejus nomine *Commentarii breves in Pſalmos* 150. quos eſſe Arnobii junioris opus eruditis dudum ſuboluit. Feruntur item ſub ejus nomine annotatiunculæ in quædam evangeliorum loca, ſed nec Arnobii ſunt, nec magni alicujus momenti, ut omnes agnoſcunt.

[c] L. CÆLIUS LACTANTIUS FIRMIANUS, claruit præcipue an. 303. & deinceps. Patriam habuit Italiam, forſan Firmio, quod agri Piceni oppidum eſt ad oram maris Hadriatici, oriundus; indeque Firmiani nomen traxiſſe videtur: quod tamen ſola conjectura nititur. Arnobium Siccæ tunc in Africa docentem magiſtrum ſortitus eſt: ſub quo adoleſcentulus adhuc conſcripto *Sympoſio* elegantiſſimum præcocis ingenii ſpecimen dedit. Inde Nicomediam quam Diocletianus impenſe nimis ornare, urbique Romæ coæquare ſtudebat, accitus eſt; ut juventuti eloquentiæ ludum aperiret. Verum diſcipulorum penuria, in Græca præſertim civitate, adactus, ad ſcribendum ſe contulit; & inter alia, exorta jam perſecutione, Chriſtianæ religionis cauſam adverſus quoſvis hoſtes importunos, ac imprimis contra Hieroclem Bithyniæ præſidem (qui autor & conciliarius excitandæ perſecutionis fuerat; duoſque libellos, quos Φιλαληθεῖς inſcripſit, πρὸς τοὺς Χριστιανούς compoſuerat) graviſſimis rationum momentis, omnibuſque eloquentiæ nervis vindicavit. Demum Conſtantino ſumma rerum potito, in Galliam evocatur; ut Criſpum Cæſarem Conſtantini filium primogenitum Latinis literis erudiret. Obiit extrema ſenectute, ſed quo anno non liquet. Adeo in hac vita pauper, ut (quod ex Euſebio * tradit Hieronymus †) plerumque etiam neceſſariis indiguerit. In Gentilium 303.

* Chron. ad an. 318.

† Ep. ad Paulinam pag. 104.

a Conf. *Tillemont.* vol. 4. ad Hæreſ. *Hieracit.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 23. §. 10. vol. 8. p. 333. *b* Conf. *Tillemont.* ad vit. *Arnob.* vol. 4. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p 163. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. tom. 2. diſſ. 2. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. §. 4. p. 728. & vol. 3. p. 388. item de Verit. Chriſt. Relig. c. 5. § 6. p. 224. & Bibl. Eccl. ad *Hieron.* c. 79. & Bibl. med. & infim. Latin. l. 1. vol 1. p. 359. ſeq. *c* Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. tom. 2. diſſ. 3. c. 1. Art. 2. *Tillemont.* ad vit *Lactant.* vol. 6.

Sæc. IV. ab an CCC theologia plurimum valuit; in Chriſtianæ fidei principiis μυστικωτέρως parum exercitatus: unde Hieronymus. *Lactantius quaſi quidam fluvius eloquentiæ Tullianæ, utinam tam noſtra confirmare potuiſſet, quam facile aliena deſtruxit.* Nævos qui in ſcriptis ejus notantur, de divinitate, de æterna filii exiſtentia, de animarum præexiſtentia, & futuro poſt hanc vitam ſtatu, de fine ſæculi, & mille annorum imperio, de adventu Eliæ multos ad Dei cultum converſuro, aliiſque capitibus, de quibus obſcure, incaute, quandoque etiam periculoſe locutus ſit, excuſabunt apud candidos rerum æſtimatores ſæculi quo vixit, circa iſtas res imperitia; dogmata ipſa paulo abſtractiora, necdum a theologis dilucide explicata, nec ſynodorum decretis definita, & in quibus ὁμοψήφους habuit complures præcedentium ſæculorum patres; diligens ejus profanarum literarum ſtudium, & continua fere adverſus Gentiles certamina, quæ totum occupabant hominem, animumque a penitiore doctrinæ Chriſtianæ examine revocabant. Stylus illi terſus, nitidus, facilis, fonte quodam eloquentiæ nativo ſponte fluens. Scriptor ſane eſt mire elegans & diſertus, Chriſtianorum omnium ſine controverſia facundiſſimus; unde *Cicero Chriſtianus* vulgo audit, nec deſunt qui eum Ciceronem non æquaſſe modo, ſed & præcelluiſſe volunt. Id citra invidiam dici poteſt, illum ab ipſo Ciceronis ævo, dictionis nitore & puritate vix ullum habuiſſe parem, neminem ſuperiorem.

[a] SCRIPTA.

Inſtitutionum libri 7. quorum primus *de falſa Religione* agit, *Gentilem* theologiam impugnat, & divini numinis unitatem aſſerit. Secundus originem *erroris* circa res divinas humani, & fœdiſſimi in idololatriam lapſus cauſas inveſtigat. Tertius circa *falſam ſapientiam* verſatur, & vanitatem philoſophiæ Gentilis oſtendit. Quartus *veram ſapientiam*, Chriſtianæ nempe religionis dogmata proponit. Quintus *de juſtitia* tractat, eamque penes Chriſtianos ſolos haberi demonſtrat: Gentilibus eos pœnis & tormentis divexantibus neſariæ crudelitatis accuſatis. Sextus de *vero cultu* & tam interno mentis, quam externo, quod in actionibus ſitum eſt, officio differit; & errores philoſophorum circa iſtam materiam arguit. Septimus *vitam beatam* argumentum habet, animarum immortalitatem probat, futurum vitæ ſtatum, & extremum judicium depingit, & a rebus corporeis & caducis ad æterna, & divina objecta mentem revocat. Scripti ſunt hi libri ſub Diocletiani perſecutione; quod Sæc. IV. ab an CCC.
ipſe Lactantius [a] aperte ſatis teſtatur, non [a] L. 5. c. 2. 4.
quod multi volunt, ſub Liciniana: Inſcriptiones enim ad Conſtantinum M. quæ in librorum 1, 2, 4, & 5. fronte comparent, nec antiquiores editiones, nec melioris notæ codices MSS. agnoſcunt; ideoque ab aliena manu fluxiſſe cenſendæ ſunt. Aliter a ſtylo Lactantiano non multum abhorrent.

[b] *Inſtitutionum Epitome*, ſed mutila, trium ſolummodo poſteriorum librorum compendium exhibens.

De Ira Dei.

De Opificio Dei.

De Mortibus Perſecutorum. Hunc libellum, mole quidem exiguum, precio inæſtimabilem, cujus poſt Hieronymum vix quiſquam veterum meminit, primus in lucem protraxit Steph. Baluzius, & cum ampliſſimis notis edidit, Miſcell. Tom. 2. p. 1. deinde brevibus ſcholiis ornatus ſeorſim prodiit *Oxon.* 1680. 12°. *Aboæ* 1684. 8°. Sed ampliſſimam, & plane elegantiſſimam editionem noviſſimus omnium adornavit Paulus Bauldri *Ultraject.* 1692. 8°. In qua præter ſuas, aliorumque hinc inde, Sparkii, Grævii, Galei, &c. ad imum paginæ notas, omnes omnium annotationes uberiores collegit & exhibuit; nempe Steph. Baluzii, Giſ. Cuperi, Joh. Columbi, Hen. Dodwelli diſſertationem de ripa ſtriga, Nic. Toinardi, cum Theod. Ruinarti præſatione generali in acta martyrum, & perſecutionum chronologia, ex Dodwello, Pagio, Baluzio, aliiſque collecta. Utque ornatior prodiret editio, præter figuras, & inſcriptiones varias, præmiſſa eſt numiſmatum Imperatorum & Auguſtarum tabula.

Fragmentum parvum *de extremo Judicio*, libri de mortibus Perſecutorum calci adnexum, & una cum eo a Baluzio primum editum.

SCRIPTA, QUÆ NON EXSTANT.

Sympoſium.

Grammaticus.

Ὁδοιπορικὸν, *Carmen Heroicum* de itinere ſuo ab Africa ad Nicomediam.

Ad Aſclepiadem libri 2.

Ad Probum Epiſtolarum libri 4.

Ad Severum Epiſtolarum libri 2.

Ad Demetrianum Epiſtolarum libri 2. Hieronymus comment. in Galat. 4. octavum ad Demetrianum epiſtolarum librum citat, memoriæ, ut videtur, lapſu; integrum enim epiſtolarum Lactantianarum volumen non niſi octo libros continebat, ex quibus epiſtolæ ad Demetrianum ſeptimum & octavum conſtituebant, ac proinde in catalogo

[a] Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. tom. 2. diſſert. 3. c. 1. Art. 3. c. 4. 5. 6. *Oudin.* tom. 1. p. 308. *Du Pin* Hiſt. Eccl. vol. 1. p. 165. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* c. 80. Bibl. med. & infim. Latin l. 11. vol. 4. p. 667. item de Verit. Chriſt. Relig. c. 5. § 8. p. 230. [b] Lactantii Inſtitut. Epitomen. edid. Johan. Davis. *Cant.* 1718. 8vo.

ipſe

ipſe Hieronymus eodem ordine, ac numero, recenſet quo ſupra a nobis enumerantur.

SPURIA.

Carmen de Phœnice, a Gentili quodam ſcriptum.

Carmen de Paſchate Venantii Fortunati eſt.

Carmen de Paſſione Domini, in quo de adoratione crucis agitur, ut alia taceam.

[a] Prodierunt opera Lactantii *Romæ* 1465. 1470. 1474. 1650. *Venet.* 1472. 1478. 1483. 1490. 1493. 1509. (fol.) 1515. *Pariſ.* 1513. (4°.) *Florent.* 1513. *Venet.* 1521. 1535. *Baſil.* 1521. (4°.) 1523. 1556. 1563. (fol.) *Antverp.* 1539. 1570. 1568. *Lugd.* 1553. 1556. 1567. (16°.) *Colon.* 1544. *Pariſ.* 1563. 1589. *Antverp.* 1570. (8°.) 1587. *Genevæ* (editio accuratiſſima per Torneſium) 1613. (16°.) *Lugd.* 1616. (16°.) *Romæ* 1650. (fol.) *Lugd. Bat.*, 1652. 1660. (8°.) *Oxon.* 1684. *Cantabrig.* 1685. (8°.) Cæteris editionibus præſtat *Lugduno-Batava*, quam anno 1660. Servatius Gallæus cum doctiſſimis variorum notis edidit, quibus ſuas plane eruditiſſimas addidit. In bibliotheca canonicorum regularium S. Salvatoris Bononiæ habetur codex MS. Lactantii vetuſtiſſimus, 6ᵗ. vel 7ᵗ. ſæculi, egregiæ plane notæ, & charactere unciali, indicante Cl. Montefalcone *Diar. Ital.* cap. 27. p. 409. In hoc codice Græca ſunt bene multa, accuratiſſime deſcripta, quorum alphabetum ſpeciminis cauſa ibidem exhibet idem vir eruditus. Subdit, *Vellem ſane Lactantium ad hujuſmodi codicem emendatum; ejus quippe nullus, ut æſtimo, hactenus fuit uſus.*

303. [b] DOROTHEUS, (alius omnino a Dorotheo presbytero Antiocheno, quem Diocletianus baphii apud Tyrum procuratorem conſtituit, de quo Euſebius lib. 7. c. 32. Alius a Dorotheo Diocletiani cubiculario & martyre; de quo idem lib. 8. c. 1. 6.) Tyriorum urbis, ut volunt, epiſcopus: Presbyterum quidem cum martyrologio Romano faciunt recentiores; quod non aliunde profluxiſſe videtur, quam quod hunc cum Dorotheo Antiocheno male confundunt: cui errori non leve robur addidit, præfationis, quam mox dabimus, interpres Latinus, qui noſtrum presbyterum vocat, πρεσβύτην nempe per *presbyterum* reddens. Claruiſſe dicitur Dorotheus noſter an. 303. multa ſub Diocletiani perſecutione paſſus, tandemque in exilium miſſus: ſedata tempeſtate ad eccleſiam ſuam rediit, ad Juliani uſque tempora ſuperſtes, ſub quo ad Odyſſeam civitatem aufugit, ubi a Juliani præfectis comprehenſus, poſt varia tormenta vitam martyrio finivit, ætatis an. 107. Verum incerta eſſe hæc omnia, & plane conficta, mox patebit, nullius ſcriptoris, ſæculo ſexto antiquioris, teſtimonio fulta. De eo enim, excepto unico Anonymo, e quo ſua deſumpſerunt martyrologii Romani & menologii Græci conditores, paucique alii, altum plane eſt ſilentium. Plures eccleſiaſticos commentarios Dorotheus noſter ſcripſiſſe dicitur; circumfertur hodie ſub ejus nomine *Synopſis de vita & morte Prophetarum, Apoſtolorum & Diſcipulorum Domini*, quæ Latine habetur, Bibliothec. PP. Tom. 3. & ad calcem Salviani *Romæ* 1564. fol. Spuriam eſſe, & ad fabulas putidiſſimas relegandam, nemo non videt. De hac ſynopſi ejuſque autore, aquam mihi diu hæſiſſe fateor; donec totius pene fabulæ ſcenam aperuit Anonymi cujuſdam fragmentum Græcum, quod ex duobus Cod. MSS. Barocciani, uno nempe N. 206. alteroque Anaſtaſii Nicæni quæſtionibus in ſacram ſcripturam ſubjuncto N. 142. manu ſua deſcriptum, mihi pro ſua humanitate communicavit Hen. Dodwellus. Multas quidem continet aniles fabulas nullo antiquitatis ſuffragio nixas, nullo ordine diſpoſitas; haud pauca tamen neutiquam contemnenda, quæ non modo ad ſynopſin hanc Dorotheanam, ſed & alia hiſtoriæ eccleſiaſticæ capita illuſtranda apprime conferunt; integrum igitur fragmentum Latina verſione ornatum hic ſubjiciam, deinde obſervationibus nonnullis illuſtrabo. Ut ad codices MSS. ex quibus deſumptum eſt recenſerem, nec per valetudinem nec per otium licuit. Vereor ne amicus, cujus opera in deſcribendo apographo Dodwelliano uſus ſum, nimis hinc inde feſtinarit. Variantes quaſdam lectiones quas a Cl. Dodwello accepi, vel uncis incluſi, vel in marginem conjeci.

a Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. tom. 2. diſſert. 3. c. 5. Art. 1. & 2. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 169. *Fabr.* Bibl. Lat. lib. 4. c. 3. vol. 3. p. 394. & de Verit. Chriſt. Relig. l. 5. §. 8. p. 230. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 671.
b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 5. ad vit. *Doroth.* not. 8.

Sæc. IV. ab an. CCC. Tractatus Eccleſiaſticus de LXX. Domini diſcipulis, conſcriptus a Dorotheo Tyri epiſcopo, antiquo admodum viro & divinitus inſpirato, qui martyr fuit temporibus Licinii & Conſtantini imperatorum.

Hujus Præfationis Verſio Latina editæ Synopſi præfixa eſt. CElebris hic vir varias tum Latinas tum Græcas poſt ſe lucubrationes reliquit, nam utriuſque linguæ peritus, & multarum rerum gnarus propter ingenii dexteritatem fuit: poſt mortem autem Diocletiani & Licinii exilio liberatus, & ipſe parœciam ſuam recepit; eccleſiam enim Tyri ad Julianum uſque Tyrannum rexit. Quoniam vero Julianus non manifeſte per ſe, ſed occulte per principes ſuos, Chriſtianos occidebat, iterum Dorotheus ad Odyſſeam civitatem venit, ubi a Juliani principibus prehenſus, multaque verbera paſſus, in grandæva ſenectute propter Chriſti confeſſionem inter ipſa tormenta, cum annorum eſſet 107. mortuus eſt. Igitur in commentariis eccleſiaſticis, quos magnus hic ſenex poſt ſe reliquit, LXX. Servatoris noſtri diſcipulorum hiſtoriam contexuit, & ubi unuſquiſque prophetarum & apoſtolorum vitam finierit.

Inprimis itaque illos fuiſſe LXX. diſcipulos refert, quorum plerique epiſcopatum variis in locis geſſerunt; eorundem divinus apoſtolus in ſalutationibus ſuis meminit. Poſt Servatoris enim noſtri a mortuis reſurrectionem omnes illos rediiſſe, & inter apoſtolos verſatos eſſe indicat, quorum & cognomina utcunque refert dicens.

[a] Σύγγραμμα ἐκκλησιαστικὸν περὶ τῶν ό μαθητῶν τοῦ κυρίου Δωροθέου ἐπισκόπου Τύρου, ἀρχαίου ἀνδρὸς πνευματοφόρου, καὶ μάρτυρος γενομένου ἐν τοῖς καιροῖς Λικινίου καὶ Κωνσταντίνου τῶν βασιλέων. Sæc. IV. ab an. CCC.

[*] ΟΥτος ὁ περιβλεχθεὶς ἀοίδιμος ἀνὴρ καὶ συγγράμματα καταλέλοιπεν Ῥωμαϊκά τε καὶ Ἑλληνικά, ἐπειδήπερ καὶ ἑκατέρων τῶν γλωσσῶν ἔμπειρος ὑπῆρχεν, γέγονεν δὲ καὶ πολυΐστωρ δι᾽ εὐφυΐαν· μετὰ τὴν τελευτὴν Διοκλητιανοῦ καὶ Λικινίου κατέλαβεν καὶ αὐτὸς τὴν ἰδίαν παροικίαν, καὶ ἦν ἰθύνων τὴν ἐν Τύρῳ Ἐκκλησίαν μεχρὶς Ἰουλιανοῦ τοῦ Τυράννου, καὶ ἐπειδήπερ οὐκ αὐτοφανῶς ἀλλὰ κρυπτῶς διὰ τῶν Ἀρχόντων Ἰουλιανὸς ἀνῄρει τοὺς Χριστιανούς, πάλιν ὁ Δωρόθεος κατέλαβεν τὴν Ὀδυσσοῦ πόλιν, ἔνθα καὶ συσχεθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰουλιανοῦ Ἀρχόντων, καὶ πολλοὺς αἰκισμοὺς ὑπομείνας, ἐν βαθυτάτῳ γήρᾳ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν ταῖς βασάνοις ἐνετελεύτησεν, ἑκατὸν καὶ ἑπτὰ ἐτῶν ἤδη τυγχάνων. Οὗτος τοίνυν ὁ μέγας πρεσβύτης καὶ συγγράμματα ἡμῖν ἐκκλησιαστικὰ καταλέλοιπεν, ἐν οἷς καὶ τὰ περὶ τῶν ό μαθητῶν τοῦ σωτῆρος ἱστόρησεν, καὶ ἔνθα ὁ καθεὶς τῶν Προφητῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων τὸν βίον ἐτέλεσεν.

Ἐντρεπόμενος μὲν τοὺς ό ἐκείνους εἶναι λέγει, ὧν οἱ πλείους καὶ ἐπίσκοποι ἐν διαφόροις παροικίαις ἐγένοντο, ὧν ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἐν ἀσπασμοῖς αὐτοῦ μέμνηται, μετὰ γὰρ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν πάντας αὐτοὺς ἐπιστρέψαι σημαίνει, καὶ ἐν τοῖς Ἀποστόλοις γεγενῆσθαι, ὧν καὶ τὰς ἐπωνυμίας ὧδέ πως οὕτως ἐπισημαίνεταί λέγων.

a Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 37. Art. 8. p. 145. vol. 6. Oudin. tom. 1. p. 1377. ſeq.

Sequitur in MS. Diſcipulorum Synopſis, prout in editis habetur. Ad finem LXX. Diſcipulorum leguntur hæc.

ISta ſanctiſſimus & beatiſſimus Dorotheus, Romæ poſitus, Latino ſermone conſignata in commentariis ſuis reliquit. Ex his nos iſta hauſimus, & in Græcum ſermonem vertentes, cunctis in notitiam dedimus LXX. diſcipulorum indiculum quem certum atque verum acceperamus. Apoſtolus enim inter ſcribendum, illorum mentionem fecit his verbis, *quique ante nos in Domino fuerunt*; neutiquam igitur incredibile haberi debet LXX. diſcipulos poſt reſurrectionem Chriſti, reverſos eſſe, & in illum crediſſe, conſpecta ipſius a morte reſurrectione, quæ miraculorum omnium, primas tenet.

ΤΑῦτα ὁ [[1] τρισμακάριστος] καὶ πανόλβιος Δωρόθεος ἐν Ῥώμῃ γενόμενος διὰ Ῥωμαϊκῆς διαλέκτου [[2] ἐν ὑπομνήμασι] καταλέλοιπεν· ἐξ ὧν [[3] ἡμεῖς] [[4] ἐρανισάμενοι,] καὶ πρὸς Ἑλλάδα [[5] γλῶσσαν] μεθερμηνεύσαντες [φανερὸν] ἐμφανῆ τοῖς πᾶσιν πεποιήκαμεν τὴν τῶν [[6] ό] μαθητῶν ἐκλογὴν πιστὴν καὶ ἀληθῆ αὐτὴν καταλαβόμενοι. Καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος γράφων περὶ αὐτῶν ἔλεγεν [[7] οἵ τε] καὶ πρὸ ἡμῶν γεγόνασιν ἐν Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἔστιν ἄπιστόν τι λογίσασθαι, μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ ἐπιστρέψαι τοὺς ό καὶ πιστεῦσαι εἰς αὐτόν, θεωρήσαντας τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ τὴν ἐκ νεκρῶν, ὃ μεῖζον πάντων τῶν θαυμάτων ὑπῆρξεν, καὶ ἐστίν.

1 Τρισμακάριος. 2 Deſunt in MS. 3 In MS. ſecundo, καὶ ἡμεῖς. 4 In MS. ſecundo, ἀμυνοῦμεν. 5 In MS. primo, φανερόν. 6 In MS. ſecundo, ἑβδομήκοντα. 7 In MS. ſecundo, οἱ.

[Τοῦ

[Τοῦ αὐτοῦ Δωροθέου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος περὶ τοῦ Βυζάντος, καὶ τῶν ἐπισκόπων αὐτοῦ.] Οὗτος οὖν ὁ μέγας ἀρχιερεὺς Δωρόθεος διηγήσατο ἐγγράφως, ὅτιπερ ὁ σεπτὸς οἶκος τῆς ἁγίας καὶ καλλινίκου μάρτυρος Εὐφημίας ἐν τῷ πετρείῳ ὑπὸ Τίτου τινὸς ἐκτίσθη ἀπὸ πρώτης, ὅστις Τίτος γεγονὼς ἐπίσκοπος τοῦ Βυζαντίου, καὶ τελειωθεὶς ἐν αὐτῷ ἀπετέθη πλησίον τῶν παλαιῶν τειχῶν.] Ἐξ ὅτε ὁ Ἀνδρέας ὁ Ἀπόστολος καὶ τοῖς τόποις ἐπέστη, καὶ πολλὰ πλήθη Χριστιανῶν παρ' αὐτοῦ συντρέχειν παρεσκεύασεν ὡς μήτε τοσούτους ἐν ἄλλοις τόποις εὑρίσκεσθαι. Ἅπαντες γὰρ οἱ τοῦ Βυζαντίου διδάσκαλοι καὶ ὑπομονητικοὶ γενόμενοι διὰ ταπεινοφροσύνην τὰς μὲν τυραννικὰς ἀπέφυγον ἀπειλάς, τοῖς δὲ ἐξ Ἐθνῶν, ἢ ἐξ Ἰουδαϊσμοῦ τὸ θεῖον ἀπέσπειραν λογισμόν, εἰ καὶ μάλιστα τοῦ Τίτου θαυματουργίας ἐπιτελοῦντος, οἷάτε καὶ ὁ Σωτὴρ ἐπετέλεσεν. Ἔτι καὶ τῆς τυραννίδος Λικινίου καὶ Διοκλητιανοῦ κρατούσης ἐν τῇ ὑποθέσει (αὕτη ἀναιρεῖ) καὶ Κάρος ὁ βασιλεύς, καὶ οἱ τούτου δύο υἱοὶ Καρῖνος καὶ Νουμεριανός. Λοιπὸν ἐν ἀδείᾳ οἱ τύραννοι γενόμενοι ἀναιδέστερον πρὸς τὰς τιμωρίας τῶν Χριστιανῶν ηὐτομόλουν, εἰς χιλιάδας τοῦ καθ' ἡμέραν ἐκ τούτων ἀναιροῦντες, μεθ' ὧν Ἀδριανὸς ὁ τοῦ Πρόβου υἱὸς θανεῖν ἔσπευσεν. γενόμενος γὰρ ἐν τῇ Νικομηδέων πόλει, μετὰ τὴν Κάρου ἀναίρεσιν, καὶ ἰδὼν τὰ πλήθη τῶν Χριστιανῶν ὑπὸ Λικινίου ἀναιδῶς ἀναιρούμενα, προσελθὼν πρὸς βῆμα ἔλεγεν τῷ Λικινίῳ, διατί οὕτως ἀναιδῶς τὸ στράτευμα τῶν Ῥωμαίων ἀναιρεῖται, καὶ ἰδοὺ τὰ πλεῖστα τῶν Ῥωμαίων βάρβαροι κατέχουσιν; ὁ δὲ Λικίνιος πρὸς αὐτόν, μὴ καὶ σὺ Χριστιανὸς εἶ; ὁ δὲ Ἀδριανὸς πρὸς αὐτόν, καὶ μὲν εὔχομαι ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ τελειωθῆναι, ἢ τὸ ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν. Λικίνιος δὲ πολλὰς μὲν βασάνους, πολλὰς δὲ καὶ θωπεύσεις, καὶ ἐπαγγελίας πρὸς αὐτὸν προσήγαγεν, ὡς δὲ ἑώρα αὐτὸν τῇ τοῦ Χριστιανοῦ ὁμολογίᾳ ἐνιστάμενον θυμομαχήσας κατ' αὐτοῦ ἐκέλευσεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀποτμηθῆναι. τοῦ δὲ ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ τελειωθέντος ὁ Μητροφάνης νέος ἄρτι τῆς ἐπισκοπῆς ἐναρξάμενος ἅμα τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ καταλαμβάνει τὴν Νικομήδειαν, καὶ ὑποκλέψας τοῦ καλλινίκου μάρτυρος Ἀδριανοῦ τὸ λείψανον ἀπεκόμισεν αὐτό, καὶ ἀπέθετο ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῖς ὑπαρξάσῃ ἐκκλησίᾳ, διακειμένῃ πλησίον τοῦ Βυζαντίου, ἐπιλεγομένῃ τόπου Ἀργυρουπόλεως, ἔνθα καὶ Τίτος πρῶτος ἡγησάμενος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἀπέθετο τὸ λείψανον Ἀδριανοῦ τοῦ ἐπὶ Μαξιμιανοῦ μαρτυρήσαντος, καὶ Ναταλίαν τὴν τούτου γυναῖκα καὶ ἑτέρους τοὺς σὺν αὐτῷ μαρτυρήσαντας, ὅπου τὸ λείψανον ἐπίκειται Στάχυος τοῦ ἑνὸς τῶν ό μαθητῶν ὡς ὑπὸ Ἀνδρέου τοῦ Ἀποστόλου ἐν τῷ αὐτόθι τόπῳ πρῶτος ἐπι-

[Ejuſdem Dorothei epiſcopi & martyris de Byzantio urbe, ejuſque epiſcopis commentarius.] Magnus itaque iſte præſul Dorotheus ſcriptis retulit venerandam ſanctæ ac glorioſæ martyris Euphemiæ ædem a Tito quodam primum in petræo conſtructam eſſe: qui quidem Titus ſedi Byzantinæ præfuit, & poſt obitum in æde dicta prope veteres muros depoſitus fuit. *Poſt Chriſti reſurrectionem* Andreas apoſtolus locis hiſce pedem intulit, multaque Chriſtianorum millia ad partes ſuas pertraxit; adeo ut aliis in locis tanta diſcipulorum multitudo neutiquam inveniretur. Omnes enim Byzantini præceptores ac conſtantes facti, tyrannicas quidem minas ob humilitatem fortis effugerunt, divinum autem verbum Ethnicis & Judæis propagarunt: Tito quippe miracula edente, qualia & ipſe Salvator perficere ſolebat. Porro Licinii ac Diocletiani tyrannide vires adhuc obtinente, in iſto rerum ſtatu interficitur Carus imperator una cum binis ipſius filiis Carino & Numeriano. His e medio ſublatis, timorem depoſuerunt tyranni, & audacius deinceps ad Chriſtianorum cædem ſeſe contulerunt, milliaque illorum aliquot quotidie trucidarunt. Inter hos Adrianus Probi filius morte affici data opera quæſivit. Nicomediæ enim poſt Cari necem præſens factus, viſa Chriſtianorum a Licinio ſine ullo pudore interfectorum multitudine, tribunal accedens Licinium ſic affatus eſt. Quamobrem tanta vcſania exercitus Romanus a te plectitur, dum plurimas interim Romanorum provincias Barbari inſideant? cui Licinius: tunc etiam Chriſtianus? reſpondit Adrianus: immo vero, malim enim ob iſtam confeſſionem mori quam Chriſtum negare. Licinius multa tormenta, plurimas quinetiam blanditias ac promiſſa illi in medium propoſuit; ut vero illum fidei Chriſtianæ confeſſioni conſtanter adhærentem vidit, ira exardeſcens caput illi amputari juſſit. Poſtquam ille martyrium in iſta confeſſione conſummaſſet, Metrophanes, qui epiſcopatum recens ſuſceperat, rei conſcius, aſſumptis ſibi qui præſto erant amicis, Nicomediam pervenit, & glorioſi martyris Adriani reliquias ſubfuratus, reportavit illas, & in primaria Byzantinorum Chriſtianorum depoſuit eccleſia prope urbem poſita, & a loco in quo ſita eſt Argyropolis, nomen ſortita. In eadem etiam Titus, primus qui ſedi Conſtantinopolitanæ præfuit epiſcopus, depoſuit reliquias Adriani, qui ſub Maximiano martyrium obiit, & Nataliam uxorem ejus, aliosque martyrii ejus comites. Ibidem adhuc depoſitæ ſunt reliquiæ Stachyos, e LXX. diſcipulis unius, qui ab Andrea apoſtolo eodem in loco primus Byzantii epi-

 ſcopus

ſcopus conſtitutus fuerat. Andreas enim ad locum trajiciens Byzantinis Chriſtum prædicare in animo habuit. Quum vero Zeuxippus, urbis eo tempore præfectus, vir truculenti ingenii, peregrinos omnes Byzantium appellentes nonniſi poſt examen de religione chriſtiana factum in urbem ingredi permitteret; quod ſi autem ſe Chriſtum noſſe aliquis confiteretur, illum confeſtim manus pedeſque vinctum in mare projici juberet; ſævitiam illius devitans Andreas Byzantium præternavigavit, & in Thraciæ partibus haud ita longe a Byzantio, unico vero ab Argyropoli urbe ſtadio, ſedes per biennium poſuit; ibique loci piorum ac veritatis ſtudioſorum hominum cœtum collegit. Cum diſcipulos itaque bis mille circiter conflaſſet, altare Chriſto in Argyropoli poſuiſſet, & Stachyn epiſcopum ordinaſſet, ad Synopen Ponti urbem diſceſſit. Stachys decimo ſexto epiſcopatus ſui anno e vivis diſceſſit. Illi ſuccedit Oneſimus, de quo Paulus apoſtolus ad Philemonem ſcripſit. Quatuordecim ille annos ſedi præfuit. Poſt illum Polycarpus epiſcopatum Byzantinum per triennium obiit. Poſt octodecim a morte iſtius annos, Plutarchus ſacerdotium accepit, & per ſedecim annos geſſit. Sedecion illi ſucceſſor fuit, qui novem annos præſedit. Huic Diogenes, qui poſtquam quindecim annos in epiſcopatu exegiſſet, mortem obiit. Poſt illum Eleutherius ſeptem annos præfuit; dein Felix quinque annos, mox Polycarpus, qui ad duodecimum uſque annum pervenit. In æde igitur prædicta iſtorum corpora in ciſta lapidea fuerunt depoſita; ibidem etiam Nataliæ & Adriani, qui martyrium poſthac obiit, corpora ſunt depoſita. In alio autem ſarcophago e regione poſito tredecim martyrum reliquiæ ſunt incluſæ: in plumbeo vero ſarcophago ſeorſim depoſitus eſt Adrianus Nataliæ maritus; uti & ad hunc uſque diem omnium oculis explorandi jacent in ſubterranea ſpelunca, ubi Andreas apoſtolus altare poſuit. Jam vero non exigua diſcipulorum multitudine ad Chriſti fidem converſa, & deſæviente poſt Zeuxippi obitum Byzantinæ urbis tyrannide, plurium locorum copiam nacti eccleſiæ Argyropolitanæ præfecti, cum nimiæ multitudinis turbam, & Græcorum Judæorumque conflictum evitare vellent, aliam in patenti campo prope Argyropolin conſtruxerunt eccleſiam, quam poſtea Conſtantinus Magnus imperator ampliorem fecit, & in crucis figuram formavit, cum ſuipſius corpus in eo deponendum vellet. Poſtquam vero res Byzantinæ incrementum acceperint, Conſtantino aulici ejus perſuaſerunt minime decorum eſſe ut imperatorum corpora extra urbem deportarentur. Idcirco alius

σκοπος τοῦ Βυζαντίου καθίστη. Ὁ γὰρ Ἀνδρέας ἐπὶ τὸν τόπον διαπεραιούμενος, ἤθελεν τοῖς ἐν τῷ Βυζαντίῳ τὸν Χριστὸν καταγγεῖλαι, ἀλλ' ἐπειδήπερ Ζεύξιππος ὁ τοῦ τόπου τότε ἡγεμονεύων, αἱμοβόρος τις ὤν, πάντας τοὺς προσβάλλοντας ξένους τῷ Βυζαντίῳ πρότερον διερωτώμενος τὰ περὶ Χριστοῦ οὐδ' οὕτως εἰσιέναι συνεχώρει, καὶ ἐάν τις ὁμολογήσοι τὸν Χριστὸν εἰδέναι, τοῦτον εὐθὺς καὶ παρ' αὐτὰ δεσμωθέντα πόδας τε καὶ χεῖρας θαλαττεύεσθαι προσέταττεν, διὰ τὴν τοιαύτην οὖν ὠμότητα παραπλεύσας ὁ Ἀνδρέας τὸ Βυζάντιον, κατῴκησεν ἐπὶ διετῆ χρόνον πλησίον τοῦ Βυζαντίου ἐν τοῖς Θρακίοις μέρεσι ὡς ἀπὸ σταδίου ἑνὸς τῆς Ἀργυροπόλεως· ἐκεῖ δὲ ἐπὶ συναγωγὴν τῶν εὐθέσμων καὶ φιλαλήθων ἀνδρῶν παιδευόμενος ὡς οὖν περὶ τοὺς δισχιλίους ἐπισυνάξας, θυσιαστήριον τῷ Χριστῷ ἐδράσας ἐν τῇ Ἀργυροπόλει, καὶ τὸν Στάχυον ἐπίσκοπον καταστήσας εἰς Σινώπην τοῦ Πόντου μεθίσταται. Τοῦ δὲ Στάχυος διαγενομένου τοῖς αὐτοῦ ἓξ καὶ δέκατον ἔτος ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, Ὀνήσιμος μετὰ τοῦτον γίνεται, περὶ οὗ Παῦλος ὁ ἀπόστολος τῷ Φιλήμονι ἔγραψεν. Καὶ τούτου δὲ τέσσαρες καὶ δέκατον ἔτος διανύσαντος ἐν τῇ λειτουργίᾳ, Πολύκαρπος μετὰ τοῦτον τρία ἔτη ἐπίσκοπος τοῦ Βυζαντίου καθίσταται. Διαγενομένου δὲ καὶ τούτου δέκα πρὸς τοῖς ὀκτὼ ἔτεσιν, Πλούταρχος μετέρχεται τὴν ἱεροσύνην, καὶ αὐτοῦ δὲ διανύσαντος ἔτη ιϛ. Σεδεκίων διάδοχος αὐτοῦ καθίσταται ἐπὶ ἐνναετῆ χρόνον, μεθ' ὃν Διογένης ἐν ἔτεσι ιε. τῇ ἱερατείᾳ προσμείνας τελευτᾷ. Μετὰ δὲ τοῦτον Ἐλευθέριος ἐπὶ ἑπταετῆ χρόνον, μεθ' ὃν Φίλιξ ἐπὶ πέμπτον ἔτους, καὶ μετὰ τοῦτον Πολύκαρπος ἕως ἔτους ιβ. ἔνθα τοίνυν τὰ τούτων σώματα ἀπετέθη λιθίνῳ σηκῷ, ἐκεῖ καὶ τὸ τῆς Ναταλίας σῶμα ἀπετέθη, καὶ Ἀδριανοῦ τοῦ μετέπειτα μαρτυρήσαντος. Ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ λάρνακι ἐξ εὐθείας τότε ποιηθέντι τῶν ιγ. μαρτύρων τὰ λείψανα ἀπεβλήθη· ἐν δὲ μολιβδίνῳ λάρνακι καθ' ἑαυτὸν ἀπετέθη Ἀδριανὸς ὁ Ναταλίας ἀνήρ, ὡς καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο ἐμφανῶς πρόκειται ἐν τῷ ὑπογαίῳ σπηλαίῳ, ἔνθα ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας τὸ θυσιαστήριον ἔδρασεν. Ἤδη δὲ πλήθους ἱκανοῦ συναθροισθέντος τῶν εἰς Χριστὸν ἠλπικότων, παυσαμένης δὲ καὶ τῆς τυραννίδος τοῦ Βυζαντίου μετὰ τὴν Ζευξίππου τελευτήν, ἐγκρατεῖς τε τόπων πλειόνων γινόμενοι οἱ τῆς ἐν Ἀργυροπόλει ἐκκλησίας προεστῶτες, τήν τε τῶν πολλῶν ὄχλησιν καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἑβραίων προσβολὴν ἐκφυγεῖν βουλόμενοι, ἐν τοῖς μεσογείοις πλησίον τῆς Ἀργυροπόλεως ἐκκλησίαν ἄλλην ἀνεγείρασιν, ἣν Κωνσταντῖνος ὁ μέγας βασιλεὺς μετέπειτα μειζοτέραν πεποίηκεν σταυροειδῆ αὐτὴν διαγραψάμενος, βουλόμενος καὶ τὸ αὐτοῦ σῶμα ἐκεῖ ἐνταφιασθῆναι. Ἀλλ' ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ τοῦ Βυζαντίου ηὐξήθη, συνεβούλευσαν οἱ συνόντες τῷ Κωνσταντίνῳ μὴ δεῖν ἔξω τῆς πόλεως τὰ τῶν βασιλέων σώματα ἀποκομίζεσθαι. Τούτου

ἓν

Sæc. IV. ab an. CCC.

ὅτι χάριν ἔπρεπε μὲν τόπος εἰς ταφεῖον τῶν βασιλέων ἐγένετο, οὗτος δὲ γεγονὼς οἶκος ἀφιερώθη τοῖς ἐν τῷ νόμῳ καρτερικοῖς καὶ θεοφόροις ἑπτὰ παισὶ, καὶ Ἐλεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ· τὴν ἀρχαίαν ἐπωνυμίαν τὸν τόπον ὁ οἶκος κληρωσάμενος, Ἐλαιὼν γὰρ ἐξ ἀρχαίων τῶν χρόνων ὁ τόπος ἐπεκέκλητο, ὅνπερ εὐκτήριον οἶκον Ἀθηνόδωρος, ὁ μετὰ Πολύκαρπον ἐπίσκοπος γεγονὼς πρῶτος ἐνήρξατο, ἀλλὰ τὴν ἐπισκοπὴν διαγενόμενος ἐν ἔτεσι τέσσαρσι, μεθ' ὃν ἐν τοῖς αὐτοῦ ἑνδέκατος ἐπίσκοπος τοῦ Βυζαντίου καθίσταται Εὐζώιος, ὃς καὶ αὐτὸς ἐν ἔτεσιν ἓξ τοῖς αὐτὸν ἱερατεύσας Λαυρέντιον τῆς ἱερωσύνης καταλέλοιπεν. Καὶ αὐτοῦ δὲ ἕνδεκα ἔτη καὶ μῆνας ἓξ πληρώσαντος, Ἀλύπιος ἡγεῖται τῆς ἱερωσύνης ἐπὶ ἔτη ιγ. ἥμισυ. Πάλιν δὲ μετὰ τοῦτον Περτίναξ ἐγένετο ἔτη ιθ. κρατήσας τῆς ἱερωσύνης. Οὗτος δὲ ὁ Περτίναξ ὑπατικὸς τῶν ἐν Ῥώμῃ καὶ στρατηλάτης γεγονὼς πάθει τῷ ἀφύκτῳ περιπεπτωκὼς, διάγων ἐν τοῖς Θρακίοις μέρεσιν ἔμαθεν πλείστας δυνάμεις γενέσθαι ἐν τῷ Βυζαντίῳ ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν. Παραγενόμενος δὲ πρὸς Ἀλύπιον τὸν ἐπίσκοπον ἐν τῇ ἐπὶ Ἐλαίας λεγομένῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ διὰ τῆς αὐτοῦ ἐντεύξεως, καὶ τῆς τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐπιθέσεως [* ῥυσθεῖσαν] τῆς ἀλγηδόνων, ἀπαρνεῖται τὴν τῶν εἰδώλων πλάνην, καὶ τὴν τῆς στρατείας ὑπεροχὴν, καὶ βαπτισθεὶς τῇ εἰς Χριστὸν ἐλπίδι τὴν προσκαρτερῶν τῷ Ἀλυπίῳ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου ἀξίας μεταλαβὼν, ἐν δάκρυσι κατανύξεως ἑκάστην ἡμέραν διατελῶν, καὶ μετὰ τὴν Ἀλυπίου τελευτὴν εἰς ἐπίσκοπον αὐτὸν ἐχειρίσαντο. Πλούσιος τε σφόδρα ὑπάρχων ὁ Περτίναξ, πάλιν αὐτὸς ἐκκλησίαν ἀνίστησι παρ' αὐτοῖς, τὸ θαλασσίδιον ἐν τῷ ἐπιλεγομένῳ Σύκαις, Εἰρήνην τὸν οἶκον προσαγορεύσας, ὅνπερ τόπον οἱ Χριστιανοὶ ὡς μίαν τῶν πόλεων ἀπετέλεσαν, οἴκους διαφόρους καὶ πλείστους ἀναστήσαντες, διόπερ καὶ μετέπειτα Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος τείχεσι τὸν τόπον ἐτίμησεν. Μετὰ δὲ τὸν Περτίνακα καὶ Ὀλυμπιανὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐπιλεγομένῃ Εἰρήνῃ καθίσταται ἐπίσκοπος, αὐτὸς ἱερατεύσας ἐπὶ ια. ἔτος. Μετὰ τοῦτον διάδοχος γίνεται Μάρκος, ἐπὶ ιγ. ἔτος. Μετὰ τοῦτον Κυριλλιανὸς ἐν ἔτεσι δέκα ἕξ, μετὰ τοῦτον Καστῖνος ἕως ἐτῶν ἑπτά. Ὁ οὖν Κωνσταντῖνος ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ ἔτει ἐκκλησίαν ἄλλην ἀνίστησιν ἔσωθεν τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὸ βόρειον μέρος, ἔνθα καὶ οἱ ἡγεμονεύσαντες τοῦ Βυζαντίου κατάκεινται, Εὐφημίας τῆς μάρτυρος τὸν οἶκον προσαγορεύσας, [* κατ' αὐτὸν] καιρὸν μαρτυρησάσης αὐτῆς. Ἐκεῖ τοίνυν τὸν ἐπίλοιπον χρόνον τῆς ἱερατείας τελέσας Τίτον διάδοχον καταλιμπάνει, ὃς ἔτη λε. καὶ μῆνας ἓξ πληρώσας, Δομέτιον τὸν ἀδελφὸν Πρόβου τοῦ βασιλέως, διάδοχον καθίστησιν. Καὶ τούτου δὲ κδ. ἔτη πρὸς μησὶν ἓξ τελέσαντος Πρόβος

* Forte ῥυσθεὶς ἄν.

* In MS. κατὰ τόν.

Sæc. IV. ab an. CCC.

quidem locus imperatorum ſepulturæ poſitus fuit: iſta vero ædes ad culmen perducta fortiſſimis ac piiſſimis legis Moſaicæ martyribus, ſeptem pueris & Eleazaro pontifici ſummo, dicata eſt: priſtinam tamen etiam loci appellationem eccleſia retinente, Olivetum etiam a priſcis temporibus locus iſte appellatus fuerat; quam quidem publicis precibus dicatam ædem Athenodorus, Polycarpi in epiſcopatu ſucceſſor, primus ædificare cœpit: atque ibi loci ſedem quadriennio gubernavit. Poſt quem undecimus Byzantii epiſcopus ejus vice conſtitutus eſt Euzoius, qui ſacerdotio per ſexennium functus, Laurentio lampadem tradidit. Poſtquam iſte undecim annos ac menſes ſex exegiſſet, Alypius eccleſiæ præſedit annis tredecim cum dimidio. Illi Pertinax ſucceſſit, & epiſcopatum novendecim annis tenuit. Iſte vero Pertinax, vir conſulari ac prætoria dignitate inter Romanos perfunctus, deplorata valetudine laborans, dum in Thraciæ partibus ageret, plurima in Byzantio miracula a Chriſtianis fieri audivit. Ad Alypium itaque epiſcopum in Oliveti eccleſia degentem adveniens, illiuſque precibus & impoſitione manuum a morbo liberatus, idololatricum errorem ſimul ac præfecturam ſuam abrenunciavit, & in Chriſti fidem baptizatus, Alypio conſtanter adhæſit, presbyteratus dignitate auctus; ſinguliſque diebus lachrymas pœnitentiam teſtatas effundere non deſiit; tandem poſt Alypii mortem epiſcopus ordinatus. Cum vero opulentus valde eſſet Pertinax, aliam apud Argyropolitanos eccleſiam conſtruxit prope littus marinum in loco Sycis appellato, Paciſque illi nomen indidit, quem quidem locum Chriſtiani multis variiſque ædificiis conſtructis ad juſtam urbis magnitudinem ampliarunt; ideoque Conſtantinus imperator piiſſimus locum poſtea muris ornavit. Poſt Pertinacem vero Olympianus in eccleſia, Pace appellata, epiſcopus eſt ordinatus, atque undecim annos ſedi præfuit. Illi ſucceſſor datus eſt Marcus, qui tredecim annos, dein Cyrillianus, qui ſedecim; poſt illum Caſtinus, qui ſeptem annos ſedit. Caſtinus igitur primo epiſcopatus ſui anno aliam ædificavit eccleſiam intra Byzantium in boreali ejus regione, ubi loci etiam præſules Byzantini ſunt depoſiti, ædique cognomen dedit Euphemiæ martyris, quæ ſub iſtud tempus martyrium obierat. Ibi igitur Caſtinus reliquum epiſcopatus ſui tempus exegit, ac Titum poſt ſe reliquit ſucceſſorem, qui poſtquam annos triginta quinque & menſes ſex præſediſſet, Dometium, Probi imperatoris fratrem, ſibi ſucceſſorem conſtituit. Exactis ab ipſo in epiſcopatu gerendo annis viginti quatuor cum dimidio,

Sæc. IV. ab an. CCC. Probus Dometii filius ſacerdotium ſuſcepit, & ſuſceptum integris duodecim annis adminiſtravit. Poſt illum Metrophanes, Probi frater & Dometii filius, Byzantii epiſcopus ordinatur, ſedemque per decennium rexit. Sub iſtius epiſcopatu Conſtantinus, ſemper Auguſtus, quo melius contra Licinium pugnam inſtrueret, Byzantium occupavit, & viri gravitate oblectatus, optimumque locorum ſitum contemplatus, poſtquam Metrophanis precibus Licinium bello deviciſſet, protinus Romani imperii ſedem ad Byzantium tranſtulit, urbem muris tectiſque communivit, & liberales admodum largitiones civibus donavit, illamque a proprio ipſius nomine Conſtantinopolim appellari voluit.

Iſta optimus Dorotheus Latino ſermone conſcripta reliquit. Græce a nobis converſa ſunt ſub conſulatu Philoxeni & Probi, cum Johannes Romæ epiſcopus Conſtantinopolim venit. Rogatus enim ab archiepiſcopo Conſtantinopolitano, ut ſecum in natalitiis Chriſti ſacra ſolennia celebraret, iſtud facere renuit, niſi ante epiſcopum Conſtantinopolitanum ſacra ſibi facere liceret. Quippe quia Roma ante Conſtantinopolim epiſcopum accepiſſet. Quæſtione igitur hac de re mota ex M. Dorothei ſcriptis argumenta hauſerunt noſtri, probantes ſedem Conſtantinopolitanam & ſancti apoſtoli Andreæ ordinationem [ſeu ſucceſſionem] Romana antiquiorem fuiſſe. Johannes quidem Romæ epiſcopus Dorothei ſcriptum verum eſſe agnovit. Epiſcopo autem Conſtantinopolitano præponi voluit, eo quod apoſtolorum principis locum teneret, & ob hanc demum rationem loci prioritas illi conceſſa eſt, non quod ſedes Romana antiquior eſſet Conſtantinopolitana. Dein a diverticulo quaſi rediens S. Dorotheus in commentarii ſui calce mentionem fecit XII. apoſtolorum, ubi unuſquiſque illorum prædicavit, enarrans.

1. Petrum quidem apoſtolum poſt diſceſſum ab Antiochia in Galatia, lociſque Ponti mediterraneis, & in omni Cappadocia & Bithynia evangelium prædicaſſe, ad extremum vero, in tota Italia & Roma.

2. Andreas, frater ejus, Bithyniam, totamque Thraciam & Scythiam peragravit evangelium Domini prædicans. Poſtea vero Sebaſtopolin magnam profectus eſt, ubi Apſari ſitum eſt caſtrum, & Phaſis fluvius, apud quem interiores Æthiopes habitant. Sepultus demum eſt in Patris Achaiæ urbe, ab Ægeata crucifixus.

3. Jacobus vero Zebedæi filius duodecim Iſraelis tribus peragravit, apud quos Chriſtum prædicans, ab Herode tetrarcha in Cæſarea Paleſtinæ gladio decollatus eſt.

ὁ Δομετίου υἱὸς διαδέχεται τὴν ἱερωσύνην ἕως πληρώσεως ἔτων ιβ. Μεθ' ὃν Μητροφάνης ὁ ἀδελφὸς Πρόβου καὶ Δομετίου υἱὸς ἐπίσκοπος τοῦ Βυζαντίου καθίσταται, δέκα ἔτη προεστὼς τῇ ἱερατείᾳ. Ἐφ' οὗ δὴ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ ἀεὶ σέβαστος, ἕνεκεν τῆς πρὸς Λικίνιον παρατάξεως καταλαβὼν τὸ Βυζάντιον, καὶ ἀρεσθεὶς τῇ τοῦ ἀνδρὸς σεμνότητι, καὶ τὴν τοῦ τόπου εὐκοσμίαν νοήσας, τέως ταῖς εὐχαῖς τοῦ Μητροφάνους ἐγκρατὴς τοῦ κατὰ Λικίνιον πολέμου ἐγένετο, καὶ εὐθὺς τὰ τῆς Ῥώμης βασίλεια εἰς τὸ Βυζάντιον μετατίθησιν· τείχεσιν τε αὐτὴν ὀχυρώσας καὶ ὀρόφαις, παροχάς τε δαψιλεῖς τοῖς πολίταις χαρισάμενος κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐπωνυμίαν Κωνσταντινούπολιν ταύτην μετονόμασεν. Sæc. IV. ab an. CCC.

Ταῦτα ὁ πανάριστος Δορόθεος ἐν ῥωμαϊκοῖς συγγράμμασι καταλέλοιπεν· ἀντεβλήθησαν τε καὶ παρ' ἡμῶν ἐν ὑπατείᾳ Φιλοξένου καὶ Πρόβου, ὁπηνίκα Ἰωάννης ὁ ἐπίσκοπος Ῥώμης ἦλθεν ἐν Κωνσταντίνου πόλει. Προτραπεὶς γὰρ ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως ἀρχιεπισκόπου συλλειτουργῆσαι αὐτῷ ἐν τοῖς γενεθλίοις τοῦ Χριστοῦ, ἀπηγόρευσεν τοῦτο ποιῆσαι, ἐὰν μὴ πρῶτος τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου ἱερατεύσῃ. Ὅσα δὲ τῆς Ῥώμης περὶ Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοποι δεξαμένης. Κινήσεως οὖν ἐκ τούτου γενομένης, ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ μεγάλου Δωροθέου τὴν σύστασιν [ὁποιοῦντο, δεικνύντες πρεσβυτέραν τῆς Ῥώμης τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι ἐπισκοπὴν, καὶ τὴν χειροτονίαν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου] Ἰωάννης δὲ ὁ Ῥωμαίων ἐπίσκοπος τὸ μὲν σύγγραμμα Δωροθέου ἀληθὲς εἶναι διεβεβαιοῦτο· προτιμᾶσθαι δὲ τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου ἔλεγεν διὰ τὸ τοῦ κορυφαιοτάτου τῶν ἀποστόλων τὸν τόπον ἐπέχειν, καὶ τούτου ἕνεκεν τὰ πρωτεῖα αὐτῷ παρεχωρήθη, οὐ μὲν διὰ τὸ προϋπάρχειν τὴν τῆς Ῥώμης ἐπισκοπὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὑποχετίαν δὲ ἐν τοῖς τελευταίοις τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ ὁ ἱερὸς Δωρόθεος μνήμην ποιεῖται, καὶ τῶν δώδεκα ἀποστόλων ἐκβαίνων, ἔνθα ὁ καθεὶς αὐτῶν ἐκήρυξεν εἰπών.

α. Πέτρον μὲν τὸν ἀπόστολον ἐν Γαλλίαις καὶ ἐν τοῖς μεσογαίοις Πόντου, καὶ πᾶσαν τὴν Καππαδοκίαν καὶ Βιθυνίαν κηρύξαι τὸ εὐαγγέλιον μετὰ τὸ ἀναζεῦξαι αὐτὸν Ἀντιοχείας, ὕστερον δὲ καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πάσῃ καὶ Ῥώμῃ.

β. Ἀνδρέας, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, πᾶσαν τὴν παρὰ Βιθυνίας τε καὶ πᾶν τὸ Θρᾴκης τε καὶ Σκύθας διῆλθεν εὐαγγελιζόμενος τὸν Κύριον. Μετέπειτα δὲ ἐπορεύθη ἐν Σεβαστοπόλει τῇ μεγάλῃ, ὅπου ἡ παρεμβολὴ Ἀψάρου καὶ Ἄφασος ποταμός, ἔνθα οἱ ἐσώτεροι Αἰθίοπες κατοικοῦσιν. Ἐτάφη ἐν Πάτραις τῆς Ἀχαΐας σταυρωθεὶς ὑπὸ Αἰγεάτου.

γ. Ἰάκωβος δὲ ὁ τοῦ Ζεβεδαίου ταῖς ιβ. φυλαῖς τοῦ Ἰσραὴλ, μεθ' ὧν εὐαγγελιζόμενος τὸν Χριστὸν ἀναιρεῖται μαχαίρᾳ ὑπὸ Ἡρώδου τοῦ Τετράρχου ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης.

δ. Ἰωάν-

Sæc. IV. ab an. CCC.

δ. Ἰωάννης ὁ τούτου ἀδελφὸς, ὃς καὶ τὸ εὐαγγέλιον γεγράφηκεν, ἐν τῇ Ἐφέσῳ κηρύξας τὸν Χριστὸν, ὑπὸ Τραϊανοῦ τοῦ βασιλέως εἰς Πάτμον τὴν νῆσον διὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ ἐξορίζεται, ἐκ ταύτης μετάρσιος γεγονὼς, δι' ὃ καὶ λόγος κεκράτηκεν σὺν τῷ Ἐνὼχ καὶ τῷ Ἠλίᾳ ὅτι ἐν σαρκὶ αὐτὸν ὑπάρχειν.

ε. Φίλιππος δὲ ὁ ἀπόστολος ἐν Φρυγίᾳ κηρύξας τὸ εὐαγγέλιον, θάπτεται ἐν Ἱεραπόλει μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ, ὧν Λουκᾶς ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων ἀπεμνημόνευσεν.

ς. Βαρθολομαῖος ὁ ἀπόστολος Ἰνδοῖς τοῖς καλουμένοις εὐδαίμοσιν κηρύξας τὸν Χριστὸν, καὶ διδάξας αὐτοὺς τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον, ἐκοιμήθη ἐν Κορβανοπόλει τῆς μεγάλης Ἀρμενίας.

ζ. Θωμᾶς δ' ὁ ἀπόστολος Πάρθοις, καὶ Μήδοις, καὶ Πέρσαις, καὶ Γερμανοῖς, καὶ Βάκτροις, καὶ Μάγοις κηρύξας τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, τελευτᾷ ἐν πόλει τῆς Ἰνδίας Καλαμίτῃ λεγομένῃ.

η. Ματθαῖος δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς, τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ τὸ εὐαγγέλιον παραδοὺς τῇ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίᾳ κηρύξας τὸν Χριστὸν, τελευτᾷ ἐν Ἱεραπόλει τῆς Συρίας.

θ. Ἰούδας δὲ ὁ Ἰακώβου ἐν πάσῃ τῇ Μεσοποταμίᾳ κηρύξας τὸν Χριστὸν, τελευτᾷ ἐν Ἐδέσσῃ, καὶ ἐκεῖ θάπτεται.

ι. Σιμὼν δὲ ὁ ἐπικληθεὶς καὶ Ἰούδας ἐν Ἐλευθεροπόλει, καὶ ἀπὸ Γάζης ἕως Αἰγύπτου κηρύξας τὸν Χριστὸν, θάπτεται ἐν τῇ Ὀστρακίνῃ πόλει τῆς Αἰγύπτου, σταυρωθεὶς ἐπὶ Τραϊανοῦ τοῦ βασιλέως.

ια. Ματθίας δὲ ὁ συγκαταριθμηθεὶς τοῖς ἕνδεκα ἀποστόλοις ἀντὶ Ἰούδα, ἐν τῇ πρώτῃ Αἰθιοπίᾳ κηρύξας τὸν Χριστὸν, τελευτᾷ καὶ θάπτεται ἐκεῖ.

ιβ. Σιμὼν δὲ ὁ Ζηλώτης πᾶσαν τὴν Μαυριτανίαν, καὶ τὴν Ἄφρων χώραν διελθὼν καὶ κηρύξας τὸν Χριστὸν, ὕστερον δὲ ἐν Βρεττανίᾳ σταυρωθεὶς ὑπ' αὐτῶν, καὶ τελειωθεὶς θάπτεται ἐκεῖ.

Ταῦτα ἡμῖν ὁ Δωρόθεος ἐξ Ἑλληνικῶν καὶ Ἑβραϊκῶν συνήγαγεν καὶ παρέδωκεν Ῥωμαϊκοῖς ὑπομνήμασιν, ἅπερ ἡμεῖς ὡς χρηστὰ καὶ εὐπαράδεκτα συναγαγόντες ἐμφανῆ πεποιήκαμεν, ὅπως τε ἡ ἔναρξις τῆς ἐπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως γέγονεν, ἐξ οἵου τε γένους ὁ Μητροφάνης κατήγετο. Εὕρομεν δὲ ταῦτα ἐν τοῖς ἱστορικοῖς συγγράμμασι τοῦ προλεχθέντος θείου ἀνδρὸς Δωροθέου, ὅτι Σιμὼν ὁ Κυρηναῖος ἐσταυρώθη ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὅπερ Ἱερεμίας ἱερεὺς ὢν καὶ Προφήτης θείῳ πνεύματι προθεωρήσας καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ αἰχμαλωσίαν μετὰ τὴν τελευτὴν Ἰωσίου τοῦ βασιλέως Ἰουδαίων ἄρας τὴν σκηνὴν τὴν Μωσαϊκὴν καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, καὶ πάντα τὰ ἅγια

4. Johannes iſtius frater, qui & evangelium conſcripſit, poſtquam in Epheſo Chriſtum prædicaſſet a Trajano imperatore in Patmon inſulam ob Chriſtianæ fidei confeſſionem relegatus eſt: a terra demum in cœlum ſublatus. Ideo enim ſententia apud multos obtinuit eum una cum Enocho & Elia etiamnum in vivis eſſe.

5. Philippus apoſtolus, prædicato in Phrygia evangelio, in Hierapoli ſepultus eſt cum filiabus ſuis, quarum meminit Lucas evangeliſta in Actis apoſtolorum.

6. Bartholomæus apoſtolus, poſtquam Indis, fœlieibus appellatis, Chriſtum prædicaſſet, illiſque evangelium Matthæi tradidiſſet, in Corbanopoli Armeniæ majoris eivitate obdormivit.

7. Tbomas autem apoſtolus, poſtquam Parthis, & Medis, & Perſis, & Germanis, & Bactris, evangelium Chriſti prædicaſſet, in Indiæ urbe Calamita dicta, martyrio affectus obiit.

8. Matthæus evangeliſta, poſtquam evangelium ſuum Hebraica lingua conſcriptum tradidiſſet eccleſiæ Hieroſolymitanæ, Chriſtumque prædicaſſet, in Hierapoli Syriæ urbe martyrio coronatus eſt.

9. Judas autem Jacobi frater, poſtquam Chriſtum per univerſam Meſopotamiam prædieaſſet, in Edeſſa martyrium obiit, ibique ſepultus jacet.

10. Simon vero, qui & Judas eognominatus fuit, poſtquam in Eleutheropoli & a Gaza uſque ad Ægyptum Chriſtum prædicaſſet, in Oſtracina Ægypti urbe ſepultus eſt, ſub Trajano imperatore eruci affixus.

11. Matthias autem, qui loco Judæ undecim apoſtolis annumeratus fuit, prædicato in Æthiopia prima evangelio, martyrii palmam & ſepulchrum ibi loci tulit.

12. Simon Zelotes, poſtquam univerſam Mauritaniam & Afrorum regionem peragraſſet Chriſtum ubique prædicans, demum in Britannia ab incolis erucifixus, martyrio conſummatus, ibique ſepultus fuit.

Iſta nobis Dorotheus ex Græcis & Hebraicis monumentis collegit, & Latinis commentariis conſignavit; quæ qnidem nos tanquam utilia & veriſimilia conſarcinantes, innoteſcere fecimus, quænam ſint ſedis Conſtantinopolitanæ origines, & ex qnali genere Metrophanes prognatus ſit. Hæc etiam invenimus in hiſtorieis ſcriptis prædicti divini viri Dorothei, quod Simon Cyrenæus pro Chriſti nomine crucifixus eſt. Quodque Jeremias ſacerdos ſimul ac propheta exiſtens, cum divino afflatu Hieroſolymorum captivitatem poſt Joſiæ Judææ regis obitum futuram prævidiſſet, loco priſtino ſubmotum Moſaicum tabernaculum, & arcam teſtamenti, ſanctaque omnia

Sæc. IV. ab an. CCC. quæ in ea fuerant, vaſa, & totam ejus ſupellectilem, quæ Moſes fabricari fecerat, depoſuerit, in ſpelunca quam in monte Nebo, ubi & ipſe Moſes olim ſepultus fuerat, invenit; precemque ſimul Deo obtulit, petens ut ad ſæculi uſque conſummationem illa nunquam retegerentur. Ab illo tempore locus iſte omnium notitiam fugit, etiam illorum ſacerdotum, qui una cum Jeremia vaſa ſacra inibi depoſuerunt. Præter iſta prius memorata, illud etiam ibidem conſcriptum invenimus, quod lacu Genneſaret ſub conſulatu Galbæ & Syllæ glacie conſtricto, Herodiadis filia glaciem ſemet oblectandi gratia conſcenderit; diſrupta vero glacie, corpus illius aquæ immerſum eſt, caput autem a glacie amputatum ſupra manebat. Herodias autem filiæ caput genibus ſuis imponens inter uberes lachrymas confeſſa eſt ſeſe ob poſtulatum Johannis Baptiſtæ caput iſtud infortunii paſſam eſſe: Herodes rex quinetiam, Judæorum eo tempore tetrarcha, pediculari morbo correptus interiit. Herodi hæres fuit Pilatus, quippe cum quatuor Herodis filii, ipſaque Herodias, ex qua illos ſuſceperat in ipſius conſpectu eodem morbo confecti animam efflarint.

Procopius igitur quidam presbyteratus dignitate inſignitus, tam vitæ ſanctitate quam ſacrarum literarum ſcientia conſpicuus, omnique literaturæ genere ac ſcientiæ ſemper innutritus, cum hiſtoricas ſanctiſſimi & beatiſſimi epiſcopi ac martyris Dorothei lucubrationes reperiſſet, omnia iſta nobis conſcripta reliquit. Gratia igitur diligentiæ ejus, & immortali memoriæ reddatur nunc & in ſæcula ſæculorum.

Amen.

τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ πάντα τὰ σκεύη ἃ Μώσης κατεσκεύασεν, ἐλθὼν εἰς ὄρος Ναβαῦ, ἔνθα ὁ Μώσης αὐτὸς ἐτάφη, εὗρεν σπήλαιον, κἀκεῖ πάντα ἐπέθετο, καὶ ηὔξατο εὐχὴν ὥστε μὴ φανερωθῆναι αὐτὰ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, καὶ ἐκ τότε ὁ τόπος ἀγνώριστος ἐγένετο καὶ αὐτοῖς τοῖς ἱερεῦσιν ἅμα τῷ Ἱερεμίᾳ ἀποθεμένοις αὐτά. Σὺν οἷς καὶ ταῦτα εὑρήκαμεν ἐπὶ ὑπατείας Γάλβα καὶ Σύλλα, ἐπὶ τούτῳ ὑπάτῳ ὑπὸ χιόνος παγωθείσης τῆς λίμνης Γεννησαρὲτ, ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος κατὰ τέρψιν ἐπὶ τοῦ πάγους ἐπέβαινεν· τοῦ δὲ πάγους διαθρυβέντος τὸ σῶμα αὐτῆς κατεπόθη ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτῆς ἐκκοπεῖσα ὑπὸ τοῦ πάγους ἄνωθεν ἔμεινεν. Ἡ δὲ Ἡρωδιὰς ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς ἀποθεμένη τὴν κεφαλὴν τῆς θυγατρὸς κλαίουσα ὁμολογεῖ ὅτι διὰ τὸ αἰτήσασθαι αὐτὴν τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ τοῦτο ὑπέμεινεν. Καὶ Ἡρώδης δὲ κατὰ ταύτην βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων Τετραρχήσας ἀπέθανεν σκωληκόβρωτος γενόμενος· ἐκληρονόμησεν δὲ τὸν Ἡρώδην ὁ Πιλάτος καθότι καὶ ὀφθαλμοὺς Ἡρώδου καὶ οἱ τέσσαρες υἱοὶ αὐτοῦ καὶ αὐτὴ Ἡρωδιὰς ἐξ ἧς εἶχεν αὐτοὺς σκωληκόβρωτοι γενόμενοι ἐξέψυξαν. Sæc. IV. ab an. CCC.

Προκόπιος τοίνυν τις τῷ Πρεσβυτερείῳ ἠξιωμένος βίῳ τε καὶ λόγῳ εὐσεβείας διαπρέψας καὶ πάσῃ τῇ περὶ τὰς γραφὰς ἐμμελείᾳ τε καὶ ἐμπειρίᾳ ἀεὶ ἐνασκηθεὶς, καὶ ἐντυχὼν ταῖς Ἱστορικαῖς συγγραφαῖς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος Δωροθέου, ταῦτα πάντα ἡμῖν ἐγγράφως καταλέλοιπεν· Χάρις τοίνυν αὐτοῦ τοῖς πόνοις καὶ τῇ ἀθανάτῳ μνήμῃ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἀμήν.

[a] Obſervationes quædam ad præcedens Fragmentum.

1. EX hoc fragmento perſpicere licet, hunc Dorothei, uti præ ſe fert, exſcriptorem, ſcripſiſſe Probo & Philoxeno conſulibus, hoc eſt, an. Chr. 525. ducentis poſt ipſum Dorotheum annis. Dorotheum enim ſub Juliano martyrium ſubiiſſe, in præfatione diſerte tradit autor noſter; adeoque cum in operis fronte dicitur, ipſum ſub Licinio & Conſtantino martyrem factum fuiſſe, dicendum eſt, vel extremam tituli clauſulam a recentiori manu profectam eſſe, vel ſaltem vocem, μάρτυρος, laxiori ſenſu pro confeſſore capiendum eſſe, quo ſenſu veritatis confeſſores, dum adhuc in vivis erant, in antiquorum patrum ſcriptis ſæpenumero *martyres* dicuntur, etiam antequam martyrii palmam reportarint.

2. Admodum probabile eſt hunc anonymum fuiſſe ipſius ſynopſis Dorotheanæ conditorem. Quis enim alicujus Dorothei Tyriorum epiſcopi, Diocletiani vel Juliani tempore, mentionem fecerit? immo vel ante ann. 457. quando depoſito Photio Tyri epiſcopo, Dorotheus quidam in locum ejus ſubrogatus eſt? Quis unquam Dorotheum ſub Juliano martyrem, ſub Diocletiano confeſſorem dixerit? *Sub Diocletiano multa paſſus*, inquit martyrologium Romanum Jun. 5. exilio mulctatus, ait anonymus noſter. Sed an hoc latuiſſet Euſebium, qui martyrum & confeſſorum geſta undique conquiſivit, ipſe ſub hac perſecutione confeſſor, & quod magis adhuc, ipſe hoc circiter tempore Tyri degit? Quis unquam ex ſcriptoribus eccleſiaſticis, qui primis his ſæculis floruerunt, ſynopſis hujus Dorotheanæ meminerit, immo vel ex iis, qui ſcriptorum eccleſiaſticorum catalogos nobis ex profeſſo tradiderunt?

[a] Conf. Oudin. Tom. 1. p. 1377.

diderunt?

Sæc. IV. ab an. CCC. diderunt? Quis niſi bardus, & cui vix ſanum ſinciput, Dorotheum, hominem Græcum, & Tyri inter Phœnices antiſtitem, commentarios ſuos Latino ſermone conſcribentem nobis ſiſteret? Reſtat igitur, vel anonymum noſtrum hæc confinxiſſe, vel ſaltem a Procopio presbytero ſuo conficta in lucem evulgaſſe. Unde pro more omnium pene impoſtorum, hæc diu incognita latuiſſe fingit, nec niſi duobus pene integris poſt Dorothei mortem ſæculis orbi innotuiſſe. Quod nulla probabilitate credi poteſt, præſertim cum hi commentarii, nil niſi hiſtoriæ apoſtolicæ & eccleſiaſticæ ſummam, utiliſſimam plane, modo genuinam, in ſe continerent.

3. Totius impoſturæ originem ex ipſo fragmento eruere licet: quæ non alia videtur, quam πολυθρύλλητος illa inter ſedem Romanam, & CP. de πρωτοκαθεδρίας, contentio. Quod ut clarius eluceſcat, res paulo altius repetenda eſt. Tranſlata a Conſtantino M. Conſtantinopolim imperii ſede, mox regiæ urbis præſul criſtas ſuas erigere, & dignitatis eccleſiaſticæ pomœria extendere cœpit. An. 381. ſecundæ ſynodi œcumenicæ, Conſtantinopoli habitæ, patres, canone 3. epiſcopo Conſtantinopolis, *eo quod ipſa ſit nova Roma*, τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, *poſt Romanum epiſcopum* decreverunt. Hinc novas deinceps vires quotidie ſibi aſſumpſerunt ſedis CP. antiſtites; facto magis quidem, quam jure, uſque ad ann. 451. quo a generali concilio Chalcedonenſi ſtatutum eſt, Can. 9. quod ſi quis cum provinciæ metropolitano controverſiam haberet, ipſi diœceſis exarchum, vel imperii urbis Conſtantinopolis thronum adire liceret. Nec hoc modo, ſed & Can. 28. ſtatuerunt, "ut "quoniam antiquæ Romæ throno, quod "urbs illa imperaret, jure patres privilegia "tribuerunt, eadem conſideratione moti "150. epiſcopi ſanctiſſimo novæ Romæ "throno τὰ ἴσα πρεσβεῖα tribuerunt; recte "judicantes urbem quæ & imperio & ſenatu honorata ſit, & æqualibus cum antiqua Roma privilegiis fruatur, etiam in rebus eccleſiaſticis non ſecus ac illam extolli ac magnifieri, ſecundam quippe poſt "illam exiſtentem. Hoc, renitentibus licet vehementius Romani pontificis legatis, ratum dederunt patres Chalcedonenſes, diœceſibus *Ponticæ*, *Aſianæ* & *Thraciæ* ſedi CP. ſubjectis: ratum dederunt glorioſiſſimi judices, qui ſynodo præfuerunt, declarantes πρὸ πάντων μὲν τὰ πρωτεῖα καὶ τὴν ἐξαίρετον τιμὴν ſecundum canones Romano archiepiſcopo conſervanda, oportere autem novæ Romæ archiepiſcopum τῶν αὐτῶν πρεσβείων τῆς τιμῆς ἀπολαύειν, καὶ αὐτὸν ἐξ αὐθεντίας ἐξουσίαν ἔχειν, metropolitas in Aſiana, Pontica & Thracia diœceſibus ordinandi. Et in epiſtola ſynodica ad Leonem papam, affirmant S. patres, ſe nihil aliud hac in re feciſſe, quam Sæc. IV. ab an. CCC. τὸ ἐκ πολλοῦ κρατῆσαν ἔθος, eam conſuetudinem, quæ ex longo jam tempore obtinuit, ſynodali decreto confirmaſſe. Ægre hæc tulit Leo pontifex; furebat, frendebat, & omnia pene loca querelis ac clamoribus replevit, venerandos ſynodi Nicænæ canones conculcari, jura metropolitica violari, ac proinde decreta Chalcedonenſia pro nihilo habenda. Ægre hæc etiam tulerunt Leonis ſucceſſores, adeo ut Felix Acacium CP. anathemate percuſſit; Acacius mox par pari retulit, papæ nomine ex eccleſiæ CP. diptychis excuſſo, teſte Baſilio Cilice in Hiſt. Eccleſiaſt. apud Niceph. l. 16. c. 17. Tandem ſub Juſtino ſeniore, pax quædam inter utriuſque ſedis epiſcopos reſarcita eſt; lite tamen non uſquequaque ſedata: cum enim an. 525. Johannes papa a Theodorico Gothorum rege Conſtantinopolim miſſus eſſet, cum epiſcopo Conſtantinopolitano ſacra facere renuebat, niſi ipſe prior celebraret; nec, teſte Nicephoro *, regiæ urbis antiſtiti aſſidere voluit, ſed ut apoſtolicæ ſedis prærogativam tueretur, ſupra epiſcopum CP. etiam in eccleſia patriarchali in throno collocabatur. Hac occaſione recruduit controverſia, Johanne ſedis ſuæ apoſtolicam dignitatem & antiquitatem obtendente. Conſtantinopolitanus e contra, eccleſiæ ſuæ prioritatem ſtrenue aſſerebat, eamque a S. Andrea apoſtolo fundatam, antequam ipſe Petrus Romam veniret. Quæſtione igitur hac de re mota, teſte ipſomet anonymo noſtro, prolata ſunt hæc monumenta Dorotheana; unde argumenta hauſerunt Conſtantinopolitani, ad probandam eccleſiæ ſuæ vetuſtatem, eam Romana antiquiorem eſſe contendentes. Quin hac occaſione primum conficti ſint ſub Dorothei nomine hi commentarii, nemo opinor prudens denegabit, & forſan ideo Latine ſcriptos eſſe prætendebat impoſtor, ut Johannem Romanum fortius argumentum ſtringeret. Huc denique ſpectant, quæ de martyribus Byzantinis, reliquiarum illuc tranſlatione, ædibus ſacris etiam primis hiſce naſcentis Chriſtianiſmi temporibus, inibi magnifice extructis, aliiſque quæ ad ſedis Byzantinæ dignitatem evehendam faciebant autor noſter ſplendide fabulatur.

* L. 17. c. 9. vid Marcel. in Chron. Philox. & Probo Coſſ. p. 61.

4. Hinc liquet ex quibus tabulis catalogos ſuos præſulum Byzantinorum ab Andrea apoſtolo uſque ad Metrophanem Conſtantini M. æqualem, deprompſerint Nicephorus patriarch. CP. in chronographia, & Nicephorus Calliſt. l. 8. c. 6. nempe ex autore noſtro, quocum ad amuſſim conveniunt, uno aut altero errore in annorum numeris excepto; quin & Nicephorus Calliſtus integram autoris noſtri periodum bene

longam ad verbum tranſcripſit. Eandem fere epiſcoporum ſucceſſionem exhibet ſeries illa patriarchalis quæ exſtat Juris Græco-Romani lib. 4. p. 296. ab his in paucis recedit Philippi Cyprii protonotarii CP. catalogus patriarcharum CP. ſive *chronicon*, ceu vocatur, *eccleſiæ Græcæ* a Nic. Blancardo non ita pridem Græce & Lat. editum.

5. Hinc denique videre eſt, ex quo fonte fluxerint decantatæ illæ fabulæ de Herode, Herodiade, ejuſque filia ſuper glaciem ſaltante, &c. quæ apud neminem autore noſtro antiquiorem reperire licet. Infinitus eſſem ſi omnia percurrerem, quæ ad hoc fragmentum notari poſſent. Certum eſt, quæcunque ſcriptores recentiores, de rebus hoc tractatu memoratis tradiderint, & ſub ſpecioſo venerandæ vetuſtatis nomine nobis obtruſerint, non ad aliam originem, quam anonymum noſtrum eſſe referenda. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τȣ́τȣ.

305. [a] THEONAS, ortu Græcus (ſubindicante id ipſo nomine, ipſeque Græcam *linguam noſtram* vocat) dignitate epiſcopus; cujuſnam vero loci, haud facile eſt divinare. Erat Theonas Alexandriæ epiſcopus, qui poſt 19. annos in ea ſede exactos vitam clauſit cum ſæculo ann. 300. Erat & Theonas epiſcopus Cyzicenus, cujus fit mentio in ſubſcriptionibus concilii Nicæni, quem fortaſſe quis huc trahat. Quiſquis ſit, ſcripſit epiſtolam, egregiis Chriſtianæ pietatis & prudentiæ documentis refertam, quæque primævam plane redolet ſimplicitatem, ad Lucianum cubiculariorum præpoſitum, qua illum omneſque qui ei ſuberant officiales palatinos, nempe pecuniarum principis privatarum, veſtium & ornamentorum imperialium, vaſorum pretioſorum, librorum, & ſuppellectilis regiæ cuſtodes, ſcite inſtruit, quanta cura & diligentia, qua modeſtia & conſcientia, prout Chriſtianos decet, ſuo quiſque munere erga principem fungeretur. Ætatem ſi quæras, circa annum 305. claruiſſe arbitror, nempe ſub Conſtantio Chloro, qui Cæſar creatus eſt anno 292. vel ut alii ſequenti, Auguſtus renuntiatus an. 305. obiit 8. Kal. Auguſti an. 306. Incerta ſunt fateor hæc quæ diximus, ſed quæ conjecturis haud contemnendis ex ipſa epiſtola petitis firmari poſſunt. Ex hac quippe conſtat 1. autorem vixiſſe Chriſti fide *per univerſum orbem jam manifeſtata*, quod ſæculo ad minimum tertio quartove tribuendum eſt. 2. Scripſiſſe Theonam, quum graviſſimæ Gentilium tyrannorum perſecutiones nondum ceſſaverant; quod ſæculi quarti initio præcipue convenit, quando anno 303. perſecutio a Diocletiano ejuſque collegis excitata, ſi qua unquam alia, truculentiſſima, in Chriſtianos immaniter deſævit, & omnia pene loca ſacro martyrum ſanguine maduerunt. Nulli ætati, ſexui, valetudini parcitum: innocui homines ferro, flammis, proſcriptionibus, carceribus, crucibus, ungulis, lanienis, & ferarum dentibus ubique expoſiti, nullo non tormentorum genere excarnificati. Quorum pleni ſunt omnium eccleſiarum faſti, annales refertiſſimi. 3. His non obſtantibus, edita eſt hæc epiſtola *pace per bonum principem eccleſiis conceſſa*. Per *bonum principem* intelligi Conſtantium Chlorum nemo, opinor, dubitavit, Chriſtianorum utpote hoc tempore patronum & protectorem ſummum. Etſi enim perſecutio Diocletianea per reliquas imperii Romani provincias ferventi æſtu graſſata eſt, Galliæ tamen & Britanniæ, quas ſub ditione ſua tenebat Conſtantius, ab hac tempeſtate immunes perſtiterunt, verique Dei cultores vitam agebant tranquillam ac quietam in omni pietate & veneratione. Hoc uno ore omnes hujus temporis ſcriptores confitentur. Lactantius de Mort. Perſec. cap. 15. narrat quanta ſollicitudine ipſe Chriſtianos protegeret, parietes, qui reſtitui poterant, dirui paſſus eſt, verum autem Dei templum, quod eſt in hominibus, incolume ſervavit. Et cap. ſeq. ait, univerſam terram ab oriente uſque ad occaſum, præter Gallias, vexatam fuiſſe. Euſebius * de Conſtantio agens, ut in aliis rebus humaniſſimum ſe ac beneficentiſſimum erga omnes præſtat, τȣ͂ τι καθ᾽ ἡμῶν πολέμȣ μηδαμῶς ἐπικοινωνήσας, *ſic concitati adverſus nos belli nullatenus particeps fuit:* ſed veri Dei cultores, qui ſub imperio ſuo degebant, immunes ab omni noxa & calumnia ſervavit. Donatiſtæ in libello * ſupplice ad Conſtantinum M. *Tu de genere juſto es, cujus pater inter cæteros imperatores perſecutionem non exercuit, & ab hoc facinore immunis eſt Gallia.* Quin & Eutropius *, ipſe, ut videtur, homo Gentilis, refert, Conſtantium ſe non modo amabilem, ſed etiam venerabilem Gallis reddidiſſe, præcipue quod Diocletiani ſuſpectam prudentiam, & Maximiani ſanguinariam temeritatem imperio ejus evaſerant. Non quod nulli martyres in Galliis ſub hac perſecutione paſſi ſint, ſed pauci, iique initio perſecutionis excitatæ, & forſan ii ſolum, quos magiſtratuum urbicorum, vel furentis populi rabies ſponte ſua currentis morte affecit, quam tempeſtatem Conſtantius a victoria Alamannica redux mox ſedavit. Quin & in ea eſt ſententia eruditiſſimus Pagius, martyria quæ imperante Diocletiano in Gallia contigiſſe dicuntur, fuiſſe initio imperii Diocletiani, quando Herculium adhuc Cæſarem in Gallias adverſus Bagaudas miſit.

* H. E. l. 8. c. 13. p. 309.

* Ap. Optat. l. 1. p. 25.

* Breviar. l. 10. p. 128.

a Conf. *Tillemont.* ad vit. *Theon.* Memor. Eccleſ. vol. 4.

Certum

Sæc. IV. ab an. CCC.

Certum eſt in antiquis, quæ hodie ſuperſunt, actis martyrum, nulli in Galliis ſub Conſtantio paſſi dicuntur, neque ipſum ullum edictum de perſequendis Chriſtianis edidiſſe legimus. Quid multa? Conſtantius natura erat mitiſſimus, & Chriſtianos omni humanitatis clementiæque officio tractavit. Χρηςότατος καὶ ἡμερώτατος βασιλέων inquit Euſebius *, omnium principum clementiſſimus & benigniſſimus, & in veteri Nicomedienſium inſcriptione * a Cl. Vaillantio non ita pridem eruta OPTIMUS BENIGNISSIMUSQUE PRINCEPS appellatur.

* Ubi ſupr.

* Ap. Baluz. in Lact. c. 5. p. 21.

Quartam notam hiſtoricam ſuppeditat epiſtola, dum ait, hunc imperatorem Chriſtianæ religioni nondum eſſe adſcriptum. Quod Conſtantio pene unice convenit; qui etſi Chriſtianis erat faventiſſimus, cultum tamen Gentilem non ejuravit, neque unquam ſe Chriſtianum eſſe profeſſus eſt; ac proinde poſt mortem ab ipſis Gentilibus ſolenni ritu inter divos relatus eſt. Quid quod cum literæ a Diocletiano ad eum mitterentur, ut perſecutionem in Chriſtianos moveret, ne a præceptis majorum (i. e. ſeniorum Auguſtorum) diſſentire videretur, templa Chriſtianorum dirui paſſus eſt, ipſos licet cultores ſartos tectos conſervavit, ut ex Lactantio ſupra obſervavimus. 5. Ex hac epiſtola liquet, Lucianum multos in palatio principis ad agnitionem veritatis perduxiſſe. Quod aulæ Conſtantinæ magis adhuc congruit, in qua ingens erat fidelium multitudo, inque iis miniſtri Dei, qui continuis precationibus pro ſalute principis Deum venerabantur, ut recte dixerit Euſebius *, familiam ejus fuiſſe eccleſiam Dei. Nec leve ejus in Chriſtianos ſtudii & favoris argumentum fuiſſe notat Theonas noſter, quod cum apud ſe & Gentiles haberet & Chriſtianos, Chriſtianis tamen velut fidelioribus vitam & corpus ſuum curandum credidit. Egregium hujuſce rei exemplum refert Euſebius de vit. Conſt. lib. 1. c. 16. p. 415. Ex omnibus his notis non ſine magna veriſimilitudine concludi poteſt, eximium hunc principem fuiſſe Conſtantium Chlorum, Lucianum ſub eo ſacri cubiculi præpoſitum, & ad hunc Theonam noſtrum parænesin ſuam exaraſſe. Hæc nos in re ſatis obſcura, ſiquis rectiora certioraque noverit, candide impertiri ne dedignetur. Hanc Theonæ epiſtolam, ſeu veterem verſionem Latinam a Cl. Quiſnellio ſecum communicatam extulit L. Dacherius Addit. ad Spicil. tom. 12. p. 545 [a]. Sed de his plus ſatis. Et ridebunt forſan nonnulli me in indagando unico ſcriptore, ejuſque unica epiſtola tantum ſtudii & laboris poſuiſſe.

* De vit. Conſt. l. 1. c. 17. p. 416.

Sæc. IV. ab an. CCC.

313.

[b] RHETICIUS, civitatis Auguſtoduni, Heduorum olim in Gallia metropoleως, epiſcopus, claruit anno 313. quo anno Romam profectus eſt, unus e tribus Galliæ epiſcopis, quos Conſtantinus M. ad cauſam Cæciliani Carthaginenſis adverſus Donatum dijudicandam una cum Miltiade Romano, aliiſque Italiæ epiſcopis judices conſtituerat. Sequente anno ſynodo Arelatenſi interfuit; ubi eadem cauſa pleniore conventu tractatur, & in Donatum iterum ſententia fertur. Scripſit, teſte Hieronymo de Script. c. 82. adverſus *Novatianum grande volumen*, & *commentarios in cantica canticorum*. N E.

313.

[c] ALEXANDER, epiſcopus Alexandrinus, ὁ γενναῖος τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων πρόμαχος (quo elogio illum ornat Theodoritus *) *eccleſiaſticæ doctrinæ vindex acerrimus*. Achillæ circa annum 312. vel 313. in ſede Alexandrina ſucceſſit. Sub eo Arius deteſtandam hæreſin ſuam diſſeminare cœpit, & virus quod hactenus ſub pectore coxerat, palam evomuit, occaſionem nactus (ſi rem recte narrat Socrates *) ex ſubtili nimis epiſcopi ſui ſermone, qui dum de SS. Trinitatis myſterio paulo ambitioſius diſputaret, Arius illum Sabellii dogma inducere ratus, in contrariam opinionem contentionis ſtudio deflexit; aſſerens eſſe tempus, quando filius non exiſteret, qui proinde creatura eſſe. Et ſane Conſtantinus M. reprehendit hoc nomine tum Alexandrum, quod inutiles quæſtiones presbyteris ſuis propoſuiſſet, tum Arium, quod in reſpondendo id quod vel nunquam cogitare, vel certe cogitatum ſilentio premere debuerat, impudenter protuliſſet. At vero altiorem odii in Alexandrum cauſam in Arii animo latuiſſe teſtis eſt Theodoritus *; qui refert Arium, cum Alexandrum ſibi prælatum in ſummo eccleſiaſticæ dignitatis gradu collocari ægre ferret, nec aliunde moleſtiam illi creare poſſet, invidiæ ſtimulis agitatum doctrinæ ipſius palam contradicere cœpiſſe. Utcunque ſe res habuit, Arius rem ſuam gnaviter egit; quem cum Alexander nullis monitis conſiliiſve ad ſaniorem mentem revocare potuiſſet, coacta Alexandriæ ſynodo, impia ejus dogmata damnavit, hominemque ex presbyterorum ordine ejecit; eandemque ſententiam, deinceps collecto pleniore centum fere epiſcoporum concilio, confirmavit: literiſque ſuis effecit, ut impietas Ariana eccleſiæ catholicæ innoteſceret. Tertia tamen adhuc ſynodus hac de re Alexandriæ habita eſt procurante Hoſio Cordubenſi, quem Conſtantinus ad has lites componendas cum literis Alexandro,

* Hiſt. Eccl. l. 1. c. 2.

* Hiſt. Eccl. l. 1. c. 5.

* Loc. cit. & Hær. fab. l. 7. c. 1.

a Edit. nov. tom. 3. p. 297. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. Hiſt. *Donat.* Art. 12. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 82. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol 2. p. 27. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 341. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Alexandr.* vol. 6.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Arioque junctim inſcriptis illuc miſerat. Sed fruſtra omnia. Ideo convocatum eſt ex omni orbe Chriſtiano magnum illud & celeberrimum concilium Niceæ anno 325. cujus Alexander pars magna fuit, καὶ κύριος καὶ κοινωνὸς τῶν γεγενημένων τυγχάνων, geſtorum & autor & particeps, qui ſua præſentia maximam toti ſynodo attulit voluptatem; & in provecta ætate plurimum laboris ſuſtinuit, ut pax Alexandrinis reſtitueretur: ut de eo ipſi patres Nicæni * loquuntur. Damnatis erroribus & proſcripto Ario, Alexander quinto poſt ſynodum habitam menſe obiit, exeunte anno 325. vel menſe primo inſequentis anni. *Ex epiſtolis*, quas de Ario, ejuſque dogmatibus ſcripſit, plures numero *ſeptuaginta* *, non niſi duæ ſuperſunt hodie: prolixa una poſt ejectum eccleſia Arium ſcripta, qua hæretici verſutiam detegit, ac dogmata fuſe refellit, *ad Homonymum ſuum Alexandrum* antiſtitem Byzantinum, quæ exſtat apud Theodoritum lib. 1. cap. 4. altera *Encyclica* ad eccleſiæ catholicæ epiſcopos per ſingulas urbes conſtitutos, eodem tempore ſcripta, qua Arii blaſphemias enarrat, deque eo pariter ac aſſeclis anathemate a ſe percuſſis epiſcopos omnes certiores facit; ne ab iis ad communionem admittantur hæretici. Habetur iſta apud Socratem lib. 1. c. 6. & Gelaſium Cyzic. Hiſt. Concil. Nicæn. lib. 2. c. 3. Utraque certe pia, docta, & catholicæ veritatis promptuarium. Biblioth. Vindob. *Cod. Theol.* 2. num. 47. exſtat Alexandri noſtri epiſtola brevis ad *presbyteros & diaconos Alexandriæ & Mareotidis*, qua Arium ejuſque ſocios depoſitos eſſe indicat. Hanc ex bibliothecæ regiæ codice MS. Græce & Latine edidit Cotelerius in not. ad patres Apoſt. col. 317.[a] Porro ſcripſit Alexander epiſtolam *contra Arianos* ad Aiglouem Cynopolis epiſcopum, ex qua bina fragmenta adducit S. Maximus, *Opuſc. Theol.* & *Polem*, tom. 2. p. 152, 155.

* Ep. Synod. ap. Theod. l. 1. c. 9. & Socrat. l. 1. c. 9.

* Vid. Socrat. l. 1. c. 6.

315. [b] ARIUS, toto orbe, & per omnia retro ſæcula famoſiſſimus hæreſiarcha, gente erat Lybs, ſive ut habet Photius, ortu Alexandrinus, Ammonii filius, cœpitque (ut volunt) ab anno 315. tanquam hæreſiarcha innoteſcere, quod tamen paulo ſerius mihi contigiſſe videtur, paucis ante ſynodum Nicænam annis. Probabile eſt illum ex Luciani Antiocheni ſchola prodiiſſe: diſerte enim Euſebium Nicomedienſem *Conlucianiſtam* appellat; quo titulo Luciani martyris diſcipuli gloriari videbantur, ſeque mutuo indigitaſſe. [c] Orto Meletiano ſchiſmate, primum partes Meletii tuebatur; quo deinde deſerto ad Petrum Alexandriæ epiſcopum ſe contulit, ab eo in diaconorum numerum adſcitus, & ob turbulentum ingenium iterum ejectus. Poſt mortem Petri pœnitentiam ſimulavit; & ab Achilla epiſcopo veniam precatus, ab eo ad presbyteri dignitatem promotus eſt: unamque ex eccleſiis Alexandrinis, quæ Baucalis dicebatur, curæ ſuæ commiſſam habuit. Quinimo (ſi ſcriptori ignoto, Patricio Ararſio, in libro *Oceano* dicto ab autore * ſynodici citato fides habenda ſit) ſcholæ catecheticæ regimen ipſi demandatum eſt. Ab Alexandro etiam Achillæ ſucceſſore aliquamdiu gratiam inivit; donec commodam nactus occaſionem, catholicam veritatem in primariis quibuſdam fidei articulis ſtrenue oppugnavit; aperte docens Trinitatem quidem eſſe, ſed gloria & majeſtate non parem, verum alteram perſonam altera eſſe glorioſiorem; Deum enim filium ſuum initium creaturarum feciſſe, eumque in filium ſibi adoptaſſe, qui tamen paternæ ſubſtantiæ nihil habeat, οὐδὲ γάρ ἐστιν ἴσος, ἀλλ' οὐδὲ ὁμοούσιος αὐτῷ. — ξένος δὲ υἱοῦ κατ' οὐσίαν ὁ πατήρ, ὅτι ἄναρχος ὑπάρχει. *Alienus, quantum ad ſubſtantiam attinet, pater a filio; quippe qui principio caret.* Filius enim nec patri par eſt nec conſubſtantialis, ac proinde οὐδὲ ἀΐδιος, ἢ συναΐδιος, ἢ συναγέννητος τῷ πατρὶ, οὐδὲ ἅμα τῷ πατρὶ ἔχει εἶναι, *neque æternus eſt, aut coæternus, aut coingenitus cum patre, neque ſimul cum patre eſſentiam nactus eſt.* Alibique, οὐκ ἀεὶ ἦν ὁ υἱὸς, οὐ γὰρ ἦν πρὶν γεννηθῇ, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐξ οὐκ ὄντων ὑπέστη, καὶ αὐτὸς οὐκ ἔστιν ἴδιος τῆς τοῦ πατρὸς οὐσίας· κτίσμα γάρ ἐστι καὶ ποίημα, καὶ οὐκ ἔστιν ἀληθινὸς Θεὸς ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ μετοχῇ καὶ αὐτὸς ἐθεοποιήθη. *Non ſemper erat filius; neque enim erat priusquam fieret; nec ex patre erat, ſed ex non entibus emerſit: neque patris ſubſtantiam ſibi propriam habuit; creatura enim & factura fuit: ideoque nec verus Deus eſt Chriſtus, ſed participatione Deus factus.* Hæc quo mens ejus clarius conſtaret, ipſiſſimis Arii verbis expreſſimus. Et quanquam tanta verborum monſtra, & propoſitionum portenta fucatis & ſpecioſis explicationibus homo verſatilis ingenii pro re nata emollire, ſeu potius tegere ſoleret; ſumma tamen errorum ſemper huc rediit: Filium & tempore & natura & dignitate patre eſſe inferiorem, de non exſtantibus factum, & plane creaturam, licet in excellentiore creaturarum ordine collocatum. Ob hæc ſæpius ab epiſcopo ſuo admonitus, ſæpius correptus, ſæpius etiam ſynodice damnatus, impiis tamen opinionibus renunciare noluit; quas & publice & privatim, & concionibus & literis undequaque miſſis longe lateque propagavit: adeo ut complures aſſeclas non modo domi, ſed & in exteris regionibus magni nominis epiſcopos ſibi fa-

* Synod. a Pappo edit. p. 14.

Ex Arii Thalia ap. Athanaſ. de ſynod. Arim. & Seleuc. p. 681. &c.

Ex Thalia ap. Athanaſ. Orat. 2. adv. Arian. pag. 141.

a Edit. 1698. Tom. 1. Col. 410, 411. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. Hæreſ. *Arian.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 23. §. 7. vol. 8. p. 307. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 5. ad vit. *Petri Alexand.* Art. 8.

ventes

Sæc. IV. ab an. CCC.

ventes habuerit; qui cum illo communionem inierunt, eumque interventu ſuo epiſcopi ſui gratiæ & paci reſtituere conabantur. Sed cum nec Arius errores deponere, nec Alexander fidem catholicam prodere voluerit: congregata eſt ſynodus Nicæna, in qua 318. epiſcoporum ſuffragio impia Arii doctrina damnatur, librisque ejus Conſtantini Imp. juſſu combuſtis, ipſe Arius in Illyricum relegatur; unde poſt triennium oblato pœnitentiæ libello, ſeque fidem Nicænam amplecti profeſſus, imperatoris literis revocatur; cui conſutis dolis, eouſque fucum ſecit, ut Alexandro antiſtiti CP. illum ſine mora in communionem admittere diſerte mandaverit. Quo dum progreſſus eſt Arius, factionis ſuæ ſatellitibus ſtipatus, & in forum Conſtantini jam veniſſet, ob urgentem alvi neceſſitatem latrinas petiit; ubi Judæ inſtar crepuit medius; & collapſus, una cum inteſtinis projectis infœlicem animam exhalavit, anno circiter 336. Ita quidem ſatalem exitum, & nomine ſuo in æternum execrando non indignum, ſortitum eſt ſacerrimum & inviſum caput. Scio quidem Cl. virum Hen. Valeſium * affirmare Arium ante aliquot jam annos obiiſſe, adeoque illum qui anno 335. in ſynodo Hieroſolymitana una cum Euzoio ad eccleſiæ pacem admiſſus erat, non fuiſſe noſtrum, ſed alterum Arium hæreſiarchæ aſſeclam. Verum hæc omnia pene gratis dicta ſunt, non niſi levibus duntaxat conjecturis, nullo veterum teſtimonio diſerte nixa; & in hiſtoria eccleſiaſtica hoſpes plane ſit oportet, qui neſciat veteres unanimi conſenſu hæc omnia ad noſtrum Arium unice referre. Errant e contra Rufinus *, Zonaras †, aliique ‡, qui Arium ſub Conſtantio vixiſſe, eoque regnante obiiſſe volunt. Vir erat plane acutus & eruditus, moribuſque ad fallendum compoſitis, ſpecie & forma magis (quod de eo habet Rufinus *) quam virtute religioſus. Qualis erat τύπος ejus σωματικὸς, vid. ap. Epiphan. hæreſ. 69. & Conſt. epiſt. ad Ar. ap. Gelaſ. l. 3. c. 1.

* Obſerv. eccleſ. l. 2. c. 2. p. 185. Annot. ad Soz. p. 113.

* L. 1. c. 11. in fin.

† Annal. tom. 3. p. 20.

‡ Vit. Athanaſ. ap Photium cod. 258.

* Hiſt. Eccl. l. 1. c. 1.

^a *Cantica* conſcripſit (teſte Philoſtorgio *) varii generis, nempe nautica, molendinaria, ac viatoria, aliaque ejuſmodi, certis modulationibus aptata, prout unicuique cantico convenire exiſtimabat; ut imperitiorum animos ſuavitate cantus ad impietatem ſuam ſenſim abduceret. Sed præ cæteris decantatiſſimus eſt liber ille, *Thalia* dictus, toties Athanaſio citatus, ad morem Sotadis, turpiſſimi Cretenſis Iambographi, conſcriptus, (unde ὁ κίβδηλος ϗ Σωτάδειος Ἄρειος Athanaſio audit) in quo de graviſſimis, ſummeque venerandis fidei myſteriis leviſſimis futiliſſimiſque numeris diſſeruit. Dubitari tamen poteſt, an opus integrum verſibus conſtaret, an potius cantica hinc inde interſperſa fuerint, quo vulgi moribus & ingenio fieret accommodatius. Excerpta quædam ex eo habentur apud Athanaſium de Synod. Nicæn. contra hæreſ. Ar. decret. pag. 413. Contra Arianos, Orat. 2. p. 137, 140, 141, &c. De Synod. Arim. & Seleuc. p. 680. Ex plurimis, quas ſcripſit, epiſtolis, exſtat *una ad Euſebium Nicomedienſem* apud Epiphanium hæreſ. 69. & Theodorit. lib. 1. cap. 5. *alteram* ſuo, ſuorumque nomine *ad Alexandrum Alexandrinum antiſtitem* datam habet Athanaſius lib. de ſynod. Arim. & Seleuc. p. 682. & Epiphan. loc. cit.

* L. 2. c. 2.

^b EUSEBIUS, qui ab arctiſſima, quæ 315.
illi cum Pamphilo martyre interceſſit amicitia, *Pamphili* cognomen ſortitus eſt, Patriam habuit Palæſtinam, urbem natalem ſortaſſis Cæſaream; in hac enim eccleſia ſe & inſtitutum, & ſalubri lavacro tinctum, non minus quam eccleſiaſtica munera ſuſtinuiſſe, ipſemet initio epiſtolæ * ad Cæſarienſes obſcure mihi indicare videtur. Natus eſt vergente verſus exitum ſæculo tertio, circa annum, ſi divinare liceat, 270. Exhauſta pene omni ſæculari literatura homo impenſe doctus, antiquitatum eccleſiaſticarum ſtudio ſummopere incubuit, quo ſine doctorum ante ſe monumenta diligenter conquiſivit, priorum ſæculorum ſcrinia rimatus eſt, civilium judiciorum acta perluſtravit, omnes bibliothecarum ſorulos excuſſit, præſertim nobiliſſimam illam bibliothecam, quam Pamphilus Cæſareæ extruxerat, nocturna diurnaque verſavit manu. Et ſane non contemnendum videtur, quod Hieronymus, ſeu quicunque ſub ejus nomine latet, in *epiſtola ad Chromatium & Heliodorum* refert, Conſtantinum Cæſaream ingreſſum Euſebio dixiſſe, ut beneficia aliqua ſuæ eccleſiæ peteret, Euſebium vero reſpondiſſe, eccleſiam ſuam opibus ſatis ditatam nihil indigere, at ſe unice in votis habere, ut ſollicita perſcrutatione monumenta publica diſcuterentur, quo certius conſtaret, quid in univerſo orbe Romano erga ſanctos Dei per judices geſtum ſit; nempe ut qui martyres, a quo judicio, in qua provincia vel civitate, qua die, quave perſeverantia, paſſionis ſuæ obtinuerint palmam, de ipſis Archivis ſublata monumenta ad eum regio juſſu dirigerentur. Quod & factum eſt, indeque illum idoneum relatorem factum, eccleſiaſticam hiſtoriam, & omnium pene martyrum trophæa texuiſſe.

* Ap. Socrat. l. 1. c. 8.

Et ſane hæc a veriſimilitudine non abludere facile concedit Antipater Boſtrenſis *, Euſebii adverſarius; Ἐγὼ δὲ, ὅτι μὲν πολυίστωρ

* Serm. 1. adv. Euſeb. Apol. pro Orig. in Concil Nic. 2. act. 5.

^a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 23. §. 7. vol. 8. p. 309. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. Hæreſ. *Arian.* Art. 7. vol. 6. ^b Conf. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 1. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Euſebii* vol. 7. *Clerici* ad vit. *Euſeb.*

Sæc. IV. ab an. CCC.

ὁ ἀνὴρ, καὶ οὐδὲν ἂν τῶν παλαιοτέρων συγγραμμάτων τὴν ἐκείνου διαλάθοι γνῶσιν, σύμφημι καὶ ὁμολογῶ. Βασιλικῇ γὰρ συνεργίᾳ χρώμενος ῥᾳδίως τὰ πανταχοῦ πρὸς ἑαυτὸν συνάγειν ἠδύνατο. *Ego vero, quod multus quidem in hiſtoriis vir fuerit, & nihil ex veteribus ſcriptis illius latuerit notitiam, conſentio & confiteor. Imperiali quippe cooperatione uſus, facile quæ ubique ſparſa erant, colligere poterat.*

Anno 307. Pamphilum in carcerem conjectum ſolitis amoris officiis proſequebatur, cum eo aſſidue verſatus, junctiſque operis rem literariam ſtrenue promovere ſatagebant. Biennio poſt, Pamphilo per martyrium conſummato, Tyrum receſſit, apud Paulinum epiſcopum, amicum ſuum integerrimum proculdubio latitans, ubi varia & crudeliſſima martyrum certamina ſe coram ſpectaſſe teſtatur*. Inde Ægyptum petiit, ibique perſequentium ſævitiam magis adhuc calentem reperit, ipſomet etiam in vincula conjecto. Hinc poſtea nata adverſariis ejus calumniandi materies, ipſum nempe carceri incluſum idolis immolaſſe. ᵃ Objecerunt id ei an. 335. ſynodo Tyriæ inter alios præſidenti* confeſſores Ægyptii, & in his præcipue Potamo epiſcopus Heracleenſis. Verum ſi accuſaſſe ſufficiat, Quis erit innocens? Odio & livore ducti tela in illum undique arripiebant: neque ullum hac in re teſtem proferunt, præter levem quendam rumuſculum, ſeu rumoris potius ſuſpicionem, quod nec ipſe diffitetur Potamo, nulla alia ex cauſa ortam, quam quod Euſebius ex carcere ſalvus & illæſus evaſerat. Quid? quod ſi immolaſſet, ex rigida iſtius temporis diſciplina, omni clericali gradu excidiſſet, certe ad ſuperiorem ordinem neutiquam promovendus. Id quod in Aſterio ſophiſta, ordinem clericalem præcipue epiſcopatum ambiente diſerte notant Athanaſius* & Socrates†. Verum ad Euſebium redeo. Ceſſante perſecutione in Palæſtinam rediit, ubi poſt mortem Agapii Cæſarienſium epiſcopus conſtituitur. Fateor in ſubſcriptionibus Latinis ſynodo Ancyranæ an. 315. habitæ ſubnexis, recenſeri Agricolaum Cæſareæ Palæſtinæ epiſcopum. Verum ſubſcriptiones illæ ut jam in conciliorum tomis exſtant, ex Iſidori mercatoris officina prodierunt. Antiquior verſio quam edidit Chr. Juſtellus, ſolummodo habet *Agricolaus Cæſareæ*; quem ſynodicon Græcum a Pappo* editum de hac ipſa ſynodo agens, non Cæſareæ *Palæſtinæ*, ſed *Cappadociæ* epiſcopum fuiſſe, aperte nos docet.

* L. 8. c. 7.

* Ap. Epiphan. hæreſ. 68. n. 7. vid. Athan. Apol. 2. p. 567.

* De Synod. Arim. & Seleuc. p. 684.
† L. 2. c. 36. p. 72.

* Pag. 13.

Non diu poſt, pulcherrimæ eccleſiæ, quam Paulinus Tyri ædificaverat, encœnia habita ſunt, circa annum, ut opinor, 316. quo tempore Conſtantinus imperii ſui decennalia celebravit. Moris enim tum erat, Chriſtianos, ut antehac Gentiles, baſilicas ſuas in imperatorum decennalibus, aliiſve id genus ſolenniis dedicare, ut erudite obſervat Cl. *Ant. Pagi* Diſſert. Hypat. part. 2. cap. 3. num. 12, 13. Huic dedicationi adfuerunt omnes eccleſiarum vicinarum epiſcopi, quibus elegantiſſimam orationem Euſebius habuit, quam exhibet Hiſt. Eccl. lib. 10. c. 4. Non ſum neſcius, a quibuſdam in dubium vocari, an hæc oratio Euſebium autorem habuerit. Immerito. Ipſa oratio ingenium ejus & multiplicem eruditionem ſpirat. Pars panegyrica cum iis, quæ in præcedentibus capitulis tractaverat, eodem ſenſu, & iiſdem pene ſententiis, optime convenit; ſuadet intima cum Paulino familiaritas ut credamus, a nullo potius quam ab Euſebio haberi potuiſſe, qui hunc decimum hiſtoriæ ſuæ librum Paulino inſcripſit, ac proinde orationem hanc hoc in loco inſeri par erat. Deinde ſi alterius eſſet, cur tam prolixum ſermonem huic loco inſereret? Cur ſuppreſſo autoris nomine; qui ſcriptores, quos allegat, ſemper nominatim citare ſolet. Dices, Euſebium nullam ſuiipſius mentionem facere. Fateor, qua erat modeſtia, nomen diſſimulavit, καί τις (inquit) ἐν μέτρῳ περιελθὼν τῶν μετρίως ἐπιεικῶν, λόγου σύνταξιν πεπονημένος, *vir aliquis mediocris meriti, qui hujuſmodi orationem compoſuerat, in medium progreſſus eſt*. Et ita fere ſcriptores loqui ſolent, quoties de ſe verba faciunt. Nec eſt quod cum Cl. Hanckio* quis dicat, orationem iſtam ab Euſebio adhuc presbytero dici potuiſſe. Cui enim ignotum, non tunc communi in more poſitum fuiſſe, ut præſentibus epiſcopis presbyteri concionarentur, præſertim in tam ſolenni conventu, & tam ſplendida occaſione? Sed de his ſatis.

* De Script. Byzant. part. 1. c. 1. num. 56.

ᵇ In concilio Nicæno, anno 325. id ei honoris delatum eſt, ut imperatorem ſynodum ingredientem ſermone panegyrico exciperet, & primum ab ejus dextra locum obtineret. Theodoritus* quidem Euſtathio Antiocheno id tribuit, Alexandro Alexandrino Nicætas Choniates*, ſed pro Euſebio noſtro faciunt tum Sozomenus†, tum capitis Euſebiani titulus ‡ admodum antiquus, denique ipſe Euſebius**, qui in Conſtantini vicennalibus, quibus habitum eſt hoc concilium, imperatori, ſervorum ſynodo circumſepto, ſe panegyrim dixiſſe refert. Ventilata diutius ultro citroque Arii cauſa, Euſebius fidei catholicæ ſymbolum patribus obtulit, ab omnibus quidem probatum, qui tamen aliam formulam, ſeu potius eandem, paululum auctam & immutatam, utpote in præcipuo controverſiæ momento non ſatis luculentam, promulgarunt;

* L. 1. c. 7.
* Theſ. Orthod. fid. l. 5. c. 7. p. 445.
† L. 1. c. 9.
‡ De vit. C. l. 3. c. 11.
** Id. ib. l. 1. in Proœm.

ᵃ Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 8. ad vit. *Athanaſ.* not. 19. ᵇ Conf. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol. 6. not. 6. ad Hiſt. Conc. *Nicæn.*

præ-

præſertim edito τοῦ ὁμοουσίου vocabulo, quo Filium ejuſdem eſſe cum Patre eſſentiæ, gloriæ, & æternitatis diſertius adverſus Arium declararent. Hæſit aliquandiu ad hoc vocabulum Euſebius, donec re bene perpenſa, Patrumque ſenſu poſt accuratum examen plenius percepto, aſſenſum lubens præbuit, miſſiſque ad Cæſarienſes ſuos literis, de tota hac re certiores fecit.

Circa an. 330. vacante per Euſtathii depoſitionem ſede Antiochena, in ejus locum, communi conſenſu, intercedente etiam apud imperatorem cum populo, tum ſynodo Antiochena, Euſebius eligitur. Verum ille oblatum epiſcopatum, ut ut Cæſarienſi ampliorem & ſublimiorem, generoſe reſpuit, probe ſciens, epiſcoporum ex una ad alteram eccleſiam tranſlationes canonibus eccleſiaſticis, præcipue nuperrime ſynodi Nicænæ Can. 15. prohiberi. Qua de cauſa Conſtantinus miris eum laudibus extulit, inter cætera teſtatus *, omnes illum apud ſe epiſcopum habere ambiviſſe, eumque beatum ſe in hoc ipſo exiſtimare debuiſſe, quod totius propemodum orbis teſtimonio, dignus univerſæ eccleſiæ epiſcopatu judicatus ſit. Certe huic pientiſſimo principi unice charus fuit, qui abſentem ſæpe per literas ſalutavit, præſentem nullis non honoribus cumulavit. Tandem annorum & famæ ſatur, diem clauſit extremum circa an. 340. paulo ante Conſtantini junioris obitum, ut notat Socrates *.

* Epiſt. ad Euſeb. de vit. Conſt. l. 3. c. 61.

* L. 2. c. 4. & 5.

De ſumma ejus & longe diffuſiſſima doctrina, ut pluribus agam, opus non eſt, cujus erudito nomini & olim & hodie venerabundus aſſurgit totus pene orbis literarius: pietate adeo venerabilis, ut apud plurimas Occidentis eccleſias in ſanctorum numero habebatur, & *ſancti confeſſoris, & epiſcopi beatæ recordationis, & egregiæ vitæ beatiſſimi ſacerdotis* nomen meruerit. At proh dolor! gravatur viri optimi memoria non apud recentiores modo, verum apud veterum pleroſque hæreticæ pravitatis culpa, quibus paſſim Arianus audit, & (ſi ita loqui fas ſit) Arianiſſimus, *princeps & ſignifer Arianæ factionis*, ut non uno loco de eo Hieronymus *. Temere quidem, & iniquiori, quam par erat, cenſura. Fatendum eſt, illum in Platonicorum ſcriptis, libriſque Origenis multum diuque verſatum, exinde nova quædam hauſiſſe, & phraſes minus commodas, quandoque & periculoſas, in Chriſtianam theologiam induxiſſe. Quod tamen illi cum multis præteritorum ſæculorum doctoribus commune fuit, ſecurius, & audacter nimis de iis locutis, de quibus nondum ſuum eccleſia tulerat judicium. Nequaquam vero hæreſis Arianæ κυρίαις δόξαις fuiſſe imbutum, aperte ſatis teſtantur loca plurima in ſcriptis ejus hodienum exſtantia, quæ ipſa Arianiſmi fundamenta radicitus evellunt, qualia ſunt, ubi Chriſtum vocat * αὐτόθεον, *per ſe Deum*, τὸν παμβασιλέα καὶ πανηγεμόνα, καὶ αὐτὸν Θεὸν, *omnium regem, ac principem, ac per ſe Deum*, Θεοῦ δὲ τοῦ ἐπὶ πάντων ζῶντα καὶ ἐναργῆ ὑπάρχοντα λόγον, κατ᾽ οὐσίαν τε ὑφεστῶτα *, *ſummi Dei vivum atque efficacem ſermonem ac perſonaliter ſubſiſtentem, quippe qui* Θεοῦ δύναμις, καὶ Θεοῦ σοφία, προϊοῦσα μὲν τῆς πατρικῆς θεότητός τε καὶ βασιλείας, *cum Dei virtus ſit, atque ſapientia, ex patris divinitate, & regno procedit*; eſſe eum ἓνα μὲν οὐσίαν, ὡς ἂν ἐξ ἑνὸς ὄντα πατρὸς, *eſſentia quidem unum, utpote ex uno editum Patre*: τὸν τοῦ Θεοῦ μονογενῆ λόγον τῷ αὐτοῦ πατρὶ συμβασιλεύειν ἐξ ἀνάρχων αἰώνων εἰς ἀπείρους καὶ ἀτελευτήτους αἰῶνας *, *unigenitum Dei verbum a ſæculis principio carentibus, ad infinita uſque & interminata ſæcula una cum Patre regnare.* Quoties Marcellum ejuſque ſequaces velut immanis blaſphemiæ reos damnat, quod auſi ſint, διελεῖν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἕτερον θεὸν τὸν λόγον ὀνομάσαι οὐσίᾳ τε καὶ δυνάμει διεστῶτα τοῦ πατρὸς *, *dividere quidem Dei verbum, & verbum Deum alterum nominare, ſubſtantia & potentia differentem? Neque quicquam* * *ſecundum eos, haberet, cum paterna divinitate commune, ſed per omnia componitur cum creaturarum turba*, καθ᾽ ὃ ἐξ οὐκ ὄντων ὑπέστη, *quod de nihilo procreabatur*. Mille ſunt hujuſmodi ubique obvia, e quibus plura alibi produximus *. Immo hac de re ex profeſſo egimus diſſertatione ſingulari de Euſebii Arianiſmo, & epiſtola apologetica, qua diſſertatio illa a Cl. V. Johan. Clerici exceptionibus vindicatur. Utrumque opuſculum ad calcem hujus operis reperitur. Nec parum ad rem facit, quod in ſynodo Nicæna Ariana dogmata expreſſe damnavit, ejuſque ſymbolo non temere & inconſulto (ut ipſe nos docet) ſed longo demum & accurato inſtituto examine ſincere & ex animo ſubſcripſit. Adeo ab omni plane Chriſtiana charitate abhorrent, qui eum vaſre & doloſe ſubſcripſiſſe volunt. Legant epiſtolam ejus ad Cæſarienſes, & videant, quo animo id affirmare poſſint. Interim non negamus, ſcriptis ejus, tum ante, tum poſt ſynodum Nicænam editis, ineſſe quædam durius & periculoſius dicta, & quæ æquum & candidum lectorem expetunt. Qua in re ſolitum candorem & ingenuitatem in doctiſſ. Petavio jure deſidero, qui plurima Euſebii noſtri loca durius interpretari, & in ſequiorem ſenſum detorquere ſolet. Stylus Euſebio noſtro rudis quidem & duriuſculus, idque judice Photio *, τὴν δὲ φράσιν οὐκ ἔστιν οὐδαμοῦ οὔτε ἡδὺς οὔτε λαμπρότητι χαίρων, *phraſi neque jucundus uſpiam, neque perſpicuus.* Id diutinæ ejus in Ægypto commorationi tribuendum cenſet Theodorus Metochita, in miſcellaneis ab Henrico Valeſio citatis: hinc

* Ad Pammach. pag. 189. Apol. adv. Ruf. p. 199. Apol. 11. p. 219.

* Hiſt. Eccl. l. 10. c. 4.

* De laud. Conſt. c. 12. p. 639, 640.

* Ibid. c. 2. in init.

* Cont. Marcell. l. 1. p. 19.

* Eccleſ. Theol. l. 1. c. 10.

* Vit. PP. Primit. tom. 2. in vit. Euſeb. num. 22.

* Cod. 13.

Sæc. IV. ab an. CCC τραχύπηρον τὸ λέγειν χρώμενος, *dictione utitur ſcabra & aſpera.* Scripſit vir undecunque doctiſſimus opera quam plurima, quorum catalogum hoc loco texemus.

[a] SCRIPTA.

Chronicon, παντοδαπὴ ἱστορία, dictum; opus bipartitum: in prima parte hodie valde mutila, omnium fere gentium, Chaldæorum, Aſſyriorum, Medorum, Perſarum, Lydorum, Hebræorum, Ægyptiorum, &c. origines, & res maxime memorabiles ab orbe condito proſequutus eſt. Et hujus longe majorem partem ex Africani chronographia deſumpſit, cujus ſcrinia egregie compilavit. In altera, quæ *Canon chronicus* dicitur, priorem quaſi in compendium redegit, totam temporum ſeriem in decades dirimit, ductaque ab Abrahamo epocha, cujuſque gentis memorabilia ad ſuum quemque annum retulit. Utraque pars in Conſtantini vicennalibus terminatur, h. e. in anno Chr. 325. quo, paulo ante ſynodum Nicænam opus, ut mihi quidem videtur, abſolutum eſt. Latinitate donatum eſt ab Hieronymo, qui ſuam tamen verſionem additamentis maxime in Romana hiſtoria hinc inde interpolavit. Græca deſiderantur, quorum defectum ut ſuppleret Joſ. Scaliger, quæcunque reperiri poterant, ex Syncello, Cedreno, & chronico Alexandrino undique corraſit, quæ tamen omnia, an pro Euſebianis babenda ſint, juſta eſt dubitandi ratio. Opus quale quale jam eſt, cum Hieronymi verſione, ſuiſque animadverſionibus in lucem emiſit dictus Scaliger, *Lugd. Bat.* 1606. *Amſtelodami* notis tertia parte auctioribus recuſum an. 1658. fol. Monendus eſt lector, quod ex Theodoro lectore habet Suidas*, Diodorum Tarſenſem epiſcopum, qui ſub Juliano & Valente floruit, chronicon concinnaſſe, in quo Euſebii Pamphili in digerendis temporibus errorem caſtigavit.

* In v. Διόδωρος.

Præparationis Evangelicæ libri 15. ad Theodotum Laodiceæ epiſcopum: ſcripti poſt concilium Nicænum, (quidquid in contrarium ſcribat Valeſius) certiſſime poſt conditum chronicon, utpote in quibus canones chronici diſerte citantur. Opus profecto nobiliſſimum, & auro contra non charum, in quo, etſi nihil aliud eſſet, tot aurea veterum fragmenta nobis conſervantur. Editum Gr. Lat. cum notis Fr. Vigeri, *Pariſ.* 1628. fol.

De Demonſtratione Evangelica: ex 20. libris hodie exſtant non niſi 10. in quibus cauſam Chriſtianam præcipue adverſus Judæos agit. Scripti ſunt eodem circiter tempore, quo priores, Gr. Lat. editi *Par.* 1628. fol. Exſtant etiam, ut & de præpar. evangel. libri, Græce ap. *Rob. Stephanum* 1544, 1545. quæ nitidiſſima eſt editio. Sæc. IV. ab an. CCC

Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libri 10. Eccleſiæ Chriſtianæ ſtatum ab ipſis incunabulis uſque ad Licinii Senioris necem, per annorum 324. decurſum continentes. Finivit hanc hiſtoriam Euſebius in pace ſynodum Nicænam immediate præcedente, ſcripſit vero non niſi poſt aliquot annos: in ea enim meminit non modo chronici, ſed & librorum de demonſtratione Evangel. Hos etenim deſignari per οἰκεῖα ὑπομνήματα, peculiares commentarios, in quibus oracula prophetarum de domino noſtro Jeſu Chriſto edita ſe collegiſſe, firmiſſimiſque demonſtrationibus adſtruxiſſe ait, nemo non videt: nec obſtat, quod nullam concilii Nicæni mentionem faciat, cum ipſe teſtetur eorum, quæ ſibi in condenda hac hiſtoria propoſuerit, id ultimum fuiſſe, ut oſtenderet, quam propitium ac benignum ſervatoris noſtri præſidium eccleſiæ ſuæ demum effulſerit, nec felicem rerum exitum, deletis jam externis hoſtibus, internis epiſcoporum rixis deformare voluit. His adde quod notat V. Cl. Ant. Pagi*, ſolitos nempe iſtorum temporum ſcriptores opera ſua aut terminare, aut publicare in imperatorum vicennalibus, & iſtiuſmodi feſtis. Quod multis exemplis, & in his hac ipſa hiſtoria, & chronico Euſebiano probat. Inſcripſit hiſtoriam ſuam Euſebius Paulino Tyriorum epiſcopo, amicorum familiariſſimo, quem Valeſius, e ſede Tyrienſi ad Antiochenam tranſlatum eſſe vult: & ejus quidem autoritate motus in ea opinione aliquando fui. Verum re melius perpenſa, etſi libens concedo Paulinum ſynodo Nicænæ aliquot annis ſuperfuiſſe, eccleſiæ tamen Antiochenæ præſediſſe nego. Neque ulli veterum, unico excepto Philoſtorgio, id affirmant; nec ipſius Euſebii locus, quem ex lib. 1. contra Marcell. c. 4. pro ſe adducit Valeſius, rite intellectus id ſuadet, ex quo nil aliud exculpi poſſit, quam Paulinum epiſcopatum Tyri tanta cum laude adminiſtraſſe, ut Antiochenſis eccleſia in eo tanquam proprio bono (fuerat enim ejuſdem eccleſiæ preſbyter) gloriari ſolita ſit. Interim haud bene ſibi conſtat doctiſſ. Valeſius, qui uno loco* hiſtoriam Euſebianam ante concilium Nicænum ſcriptam eſſe affirmat, poſt paucas vero paginas, eam non niſi aliquot annis poſt ſynodum Nicænam abſolutam ſcribit. Quam viri clariſſimi ἀσυστασίαν merito miramur. Sed id illi facile condonamus, qui tantos inſumpſit labores, ut hiſtoriam

* Prolegom. ad Diſſert. Hypat. num. 33. 34. 35.

* Præf. de vit. & ſcriptis Euſeb.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. vol. 6. p. 33 — 105. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 2. & ſeqq. *Tillemont* Memor. Eccleſ. ad vit. *Euſebii* Art. 5 — 11. vol. 7. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 2. § 16. p. 72. item Bibl. Eccl. ad *Hieron.* c. 81. *Oudin.* tom. 1. p. 346. *Long.* Bibl. Sacr. p. 717.

hanc

hanc omnibus numeris abſolutam, nec non accuratiſſima verſione, doctiſſimiſque annotationibus ornatam, & illuſtratam nobis daret: quam proinde edidit *Pariſ.* 1659. & denuo 1671. Pariſienſem editionem expreſſerunt, ſed inſeliciter ſatis, Francofurtenſes an. 1672. fol. Prodierat elegantiſſima & accuratiſſima editio Græca ex officina Rob. Stephani, *Pariſ.* 1544. fol. Gr. Lat. *Genevæ* 1612. fol. [a]

De Martyribus Palæſtinæ liber ſingularis, Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 8°. ſubjectus.

Contra Hieroclem liber; quem ab Euſebio in Ægypto adhuc verſante ſcriptum cenſet Hen. Valeſius, quod tamen incertum. Scripſerat Hierocles, judex Nicomedienſis, ineunte Diocletiani perſecutione, ad Chriſtianos libros duos φιλαλήθεις dictos, quibus inter alia comparationem Chriſtum inter & Apollonium Tyaneum inſtituit, ſpurciſſimumque Magum Domino noſtro paria vel etiam majora feciſſe contendit, teſte Lactantio *, qui Hieroclem hunc ipſum librum recitantem coram audivit. Hanc comparationem, miſſis cæteris, refutandam Euſebius in ſe recepit; quod & præſtitit, breviter percurrendo totos octo libros, quos de vita Apollonii conſcripſit Philoſtratus, addita in fine appendicula de Fato. Qua occaſione Joh. Jonſius * graviter erroris arguit, quotquot hunc librum Euſebio noſtro tribuunt, hoc nempe argumento ductus, quod Hieroclis libri de ſato, quos habet Photius Cod. 214. autorem habuerint Olympiodori æqualem, qui ſub Theodoſio juniore floruit. Eſto: interim erravit ipſe toto plane cœlo, vir cætera doctus, qui neque vidit Euſebium in iſta appendice non ſeptem illos de fato libros Photio memoratos refutaſſe, ſed ſolummodo Apollonii dogma de fato breviter perſtrinxiſſe; neque animadvertit Hieroclem adverſus quem Euſebius diſputavit, fuiſſe Bithyniæ ſub Diocletiano præſidem, poſtea Ægypti præfectum, non Philoſophum illum, de quo Photius, Nicomedienſi integro pene ſæculo juniorem. Exſtat hic Euſebii libellus cum libris de Præparat. Evangel. editus *Pariſ.* 1628. fol. & ad calcem Philoſtrati de vit. Apollonii Tyanei.

* Inſtit. l. 5. c. 2, 3. 4.

* De Script. Hiſt. Philoſ. l. 3. c. 18. p 304.

Contra Marcellum (Sabellianiſmi in conciliabulo Conſtantinopoli an. 336. habito damnatum) libri 2. ipſius ſynodi juſſu conſcripti.

De eccleſiaſtica Theologia lib. 3. in quibus idem argumentum adverſus Marcellum latius pertractat. Hi quinque libri cum verſione & notis doctiſſimi viri Rich. Montacutii, epiſcopi apud nos Ciceſtrienſis, libris de Præparat. Evang. edit. *Pariſ.* 1628. ſubjuncti ſunt.

Epiſtola ad Cæſarienſes de fide Nicæna. Exſt. apud Socrat. lib. 1. c. 8. Theod. lib. 1. c. 12. & inter opera Athanaſiana Edit. Commel. & T. 2. p. . Edit. noviſſ. *Par.* T. 1. p. 238 qua quidem occaſione litem mihi non ita pridem movet, vir Cl. D. Bernard. Monteſalconius quod in epiſtola Apol. dixerim *, hanc epiſtolam, haud ita recte inter opera Athanaſiana collocari; cum uno tantum alterove excepto Codd. MSS. non habent, teſte Fleckmanno; quod clariſſimis hujus editionis curatoribus vitio verterim, epiſtolam ab aliis prætermiſſam, ab eis in hunc locum fuiſſe repoſitam; quod in Athanaſii libro de decretis ſynodi Nicænæ, ubi de ea loquitur, voce ὑπήνεγκε, ὑπήνεγκα, ſubſtituerint, &c. ipſomet interim non diffitente, ſe duobus tantum Codd. MSS. uno Baſilienſi (de quo Fleckmannus) altero regio eoque decimi ſæculi pro ſententia ſua confirmanda niti; editores Pariſienſes anno 1627. omiſſa opinione Fleckmaniana, epiſtolam Euſebianam Athanaſii operibus excluſiſſe, quos idcirco acriter carpit, eos nempe infinite propemodum immutaſſe, aliquando bene, ſed frequenter ſecus, ordinem non raro invertiſſe, nec hanc modo epiſtolam ſed & alia multa reſecuiſſe. &c. Verum non tanti hanc controverſiam eſſe arbitror, ut in ea excutienda diutius immorarer, libere interim profeſſus nolle me vel noviſſimæ hujus editionis curatoribus, quos fidos, & candidos eſſe lubens conceſſerim, vel ipſi editioni præjudicium facere; quam magni æſtimo, & in qua elaboranda ingenti rei literariæ bono editores optime deſudarunt: denique Cl. Monteſalconio * facile largior, quod etiamſi epiſtolam Euſebii non ſubjunxiſſet Athanaſius, nihil mali ſe admiſiſſe eam ſubnectendo, de qua ſcilicet pluribus agit ille in libro de *Nicænis Decretis*.

* In T. 2. Collect. nov. PP. p 27.

* Ubi ſupra p. 30.

[b] *De Locis Hebraicis*, ſeu deſcriptio urbium & locorum S. ſcripturæ, ordine alphabetico diſpoſita, Paulino Tyriorum epiſcopo inſcripta. Tranſtulit hunc librum olim Hieronymus & auxit, utpote qui in locis illis diu vixit. Et licet maximam partem interpretis officio functus ſit, quædam tamen immutavit, quædam perperam dicta correxit, & non pauca de ſuo addidit. Ipſum Euſebii librum ex regia bibliotheca Pariſienſi primus Græce extulit, cum antiqua Hieronymi, & nova a ſe adornata tranſlatione, notiſque non contemnendis edidit Jac. Bonfrerius *Pariſ.* 1631. cui commentarios in Joſuam addidit. fol.

[a] Valeſii editionem *Euſebii* nec non *Socratis Schol.* &c. Hiſt. Eccleſ. criticis plurium eruditor. obſervat, locupletavit *Guliel. Reading* Cantab. 1720. 3 vol. fol. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 2. §. 13. vol. 3. p. 44.

Sæc. IV. ab an. CCC. *Oratio de laudibus Conſtantini* habita an. 335. in ejuſdem imperatoris tricennalibus. Exſt. ad calcem Hiſt. Eccleſiaſt. In codice MS. collegii Trinit. Cantab. bæc oratio in duas diſpertitur partes. Prima decem priora capita complectitur, ſecunda a cap. 11. initium ducit.

De vita Conſtantini lib. 4. quos noviſſime conſcripſit, in iis non accuratam vitæ Conſtantinianæ hiſtoriam rradere in animo habuit, ſed tantum pulchriora facinora, & poſterorum memoria digniora ſeligere, præcipue quæ ad pietatem & Dei cultum ſpectare videbantur; quod more oratorio potius quam hiſtorico præſtitit. Hinc (notante Photio *) μικρόν τι πρὸς τὸ λαμπρότερον ἐκβεβίασται αὐτῷ ὁ λόγος, καὶ λέξεις εἰς τὸ ἀνθηρότερον ἐνιαχοῦ συνειλήφθησαν, *nonnihil ad ſplendorem magis trahitur oratio, quam in cæteris ſcriptis, voceſque ad floridum alicubi genus tendunt*. Fruſtra ſunt, qui hos libros Euſebio noſtro abjudicant, nec tanti ſunt objectiones, ut in iis refutandis immoremur. Interim videant qui volunt, lib. 2. cap. 45, 46. lib. 3. c. 61. lib. 4. c. 33, 34, 35. & alibi paſſim. Hos libros H. Valeſius recenſuit, verſione & notis illuſtravit, & pro more Hiſt. Eccleſiaſt. attexuit.

* Cod. 127.

Expoſitio in Cantica Canticorum. Exſtat Græce una cum Polychronio & Pſello *Lugd. Bat*. 1617. 4°. a Meurſio edita, quæ quidem non unico Euſebio debetur; ſed partim ex ipſius, partim ex Athanaſii, Didymi, Nyſſeni, Philonis Carpathii, aliorumque ſcriptis conſarcinata eſt.

Vitæ Prophetarum, ſeu περὶ τῆς τοῦ βιβλίου τῶν προφητῶν ὀνομασίας, Euſebio noſtro in vetuſto exemplari adſcribuntur. Eas cum commentariis Procopii in Eſaiam Gr Lat. edidit Joh. Curterius *Pariſ*. an. 1580. fol.

a *Canones ſacrorum Evangeliorum* 10. una cum præfixa ad Carpianum epiſtola Ammonii harmoniæ evangelicæ apponi ſoliti, habentur ex Hieronymi verſione inter orthodoxogra. Hieronymi opera & in bibliotheca PP. De iis vide plura in *Ammonio*.

Apologiæ pro Origene liber primus (reliqui enim quinque interierunt) a Rufino Latine verſus exſtat inter Hieronymi opera.

Sermo in illud, Sero Sabbatorum, item *de Angelis ad monumentum viſis*, Gr. Lat. cum notis apud Combeſ. Auct. Nov. tom. 1. p. 779. ſed excerpta videntur potius, quam tractatus integri.

Commentarii in Pſalmos 150. quorum præter Theodoritum, & Gelaſium papam diſertam mentionem fecit Hieronymus *, eoſque *eruditiſſimos* vocat; alibique ait, Euſebium Vercellenſem illos de Græco in Latinum vertiſſe, reſectis tamen iis, quæ hæreſin ſibi ſapere videbantur. Verum iſta Vercellenſis interpretatio jamdudum periit, ut ne lacinia quidem hodie exſtat. In hoc opere ſenſum literalem & hiſtoricum ut plurimum ſequitur Euſebius, non neglecto myſtagogico & allegorico; in diſcernendis vocibus, ſententiis, & connectionibus criticum acumen non raro prodit, vetereſque interpretes Aquilam, & Symmachum, & Theodotionem, ubique in ſubſidium vocat: a multis retro ſæculis opus hoc pulvere & ſqualore obſitum, neglectum jacuit; donec V. C. cui non unum debemus eccleſiæ Græcæ monumentum, Bern. de Montſaucon excuſſis bibliothecarum archivis ex codice Turonenſi, aliiſque exemplaribus inter ſe collatis, illud eruit, & verſione Latina ornavit; inque lucem emiſit in *Collect. Nov. Græc. PP. Par.* 1706. tom. 1. præmiſſis præliminaribus, quibus de Codd. MSS. de Euſebii idiotiſmis, de fide, doctrina, & cum Arianis dogmatibus conformitate, aliiſque huc ſpectantibus accurate & erudite agit. Genuinum opus eſſe Euſebii aperte clamant ſtylus, phraſes, Euſebio frequentius uſurpatæ explicationes prolixiores, præſertim vero quæ de graviſſimis Chriſtianorum ſui temporis perſecutionibus, nempe ſub Diocletiano, Maximiano, Liciniano, de mortibus perſecutorum, de miraculis ad ſepulchrum, & martyrium Salvatoris noſtri patratis, aliiſque αὐτόπτης narrat, quæ vix ulli quam Euſebio competere poſſunt. Hic liber totum tomum primum occupat: grande quidem opus nec tamen integrum. Nulli etenim Codd. MSS. ultra Pſalmum 118. progrediuntur, quin nec ulli veterum catenarum compilatores quicquam ex Pſalmis ſequentibus excerpſiſſe deprehenduntur, ut Cl. editor nos docet. Sæc. IV. ab an. CCC.

* De Script. c. 81. ibid. c. 96 vid. Ep. contra Vigilant. t. 2. p. 31.

Commentarii in Eſaiam, quos decem libris complexus eſt, teſte Hieronymo, qui tamen alibi cum quindecim volumina edidiſſe refert, ſive per volumina minores tractatus intelligit, ſive ſcribæ, ſive exemplaris, quo uſus eſt, vitio id accidit; ut ut ſit, certum eſt Hieronymum in expoſitione ſua in Eſaiam, hos Euſebii commentarios ſtrenue compilaſſe; ut ex ipſa collatione & docti editoris notationibus liquet. In hoc opere eandem fere rationem tenet, quam in commentariis in Pſalmos ſecutus eſt, etſi multo magis parce & ſobrie fatente ipſomet editore de Dei filio loquitur, & ſemel ſe autorem eſſe diſerte profitetur: ubi de rebus Chaldaicis, & Aſſyriacis agens, ſe multa de iis ex ſcriptoribus Græcis, multa teſtimonia in *chronicis*, quæ edidit, collegiſſe refert. Ex multis Codd. MSS. & catenarum collectionibus hos commentarios extulit, & Græce Latineque edidit, idem qui ſupra, doctiſſimus Montefalconius in *Collect.*

a Conf. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 29. p. 535.

Nov.

Sæc. IV. ab an. CCC. *Nov. Gr. PP.* tom. 2. p. 347. quibus eruditam præfationem præmiſit.

[a] Ἀνέκδοτα.

Eclogarum propheticarum de Chriſto lib. 4. Exſtant in bibliotbeca Viennenſi, teſte Cl. Lambecio, comment. de Bibl. Vindob. T. 1. Addit. 3. Eaſdem eſſe opinor cum eclogis quibuſdam in prophetas minores, quas in Biblioth. Scorialenſi exſtare teſtatur Alex. Barvoetius. Vid. Labb. Nov. Bibl. MSS. Supplem. 3. p. 185. Partem eſſe operis Euſebiani de demonſtratione evangelica opinatur Cl. Lambecius. Libros enim 20. de eo argumento ſcripſit Euſebius, teſte Hie-
* De Script. c. 81. ronymo *, ex quibus hodie nonniſi 10. in lucem prodierunt: uti ſupra notatum eſt. Verum de hoc opere paulo latius agendum eſt. Codex MS. ἀκέφαλος eſt, & præter titulum & indicem, prologus, caput primum & ſecundi pars deſiderantur; Euſebii tamen eſſe manifeſtis indiciis deprehenditur; præſertim hoc inter alia, quod libro primo, ubi *de benedictione Patriarchæ Judæ* agit, perſecutionem ultimam, tanquam ſui temporis, & omnium quæ ſub Romanis imperatoribus hactenus fuerant, longe graviſſimam, graphice depingit, monetque, ut divinis ſacriſque literis firmiter credamus, ut neque animo turbemur, neque fidem noſtram concuti ſinamus ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς διωγμῶν, καὶ μάλιστα τοῦ ΕΝΕΣΤΩΤΟΣ, ὑπὲρ σύμπαντα σφοδρότατα ΚΑΘ' ΗΜΩΝ πνεύσαντος, καὶ τοιαῦτα ἐπιδειξαμένου κατά τε τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, ὁποῖα οὔτε ἀπὸ γραφῆς, οὔτε μὴν ἐκ παραδόσεως Ἀρχαίων τις ἐμνημόνευσεν. Pergit in ſequentibus eadem dicere, quæ vix ulli præterquam Euſebio competere poſſunt, qui ſub hac ipſa tempeſtate vixit, & in carcerem conjectus eſt, epiſcopus Cæſarienſis an. 315. factus. Quo tempore Licinius perſecutionem vixdum ſopitam iterum inſtauravit, nec niſi eo occiſo, paulo ante ſynodi Nicænæ conventum plene extincta eſt. Operis hujus liber primus diviſus eſt in capita 25. quibus recenſentur & explicantur teſtimonia prophetica de Chriſto, quæ exſtant in hiſtoricis Veteris teſtamenti libris. Incipit caput 3. Πρῶτος ἀναγέγραπται θεώμενος χρηματισμὸς τῷ Ἀβραάμ. Lib. 2. continet capita 45. quibus recenſentur & explicantur teſtimonia prophetica de Chriſto quæ exſtant in Pſalmis, præmiſſo capitum indice. Hoc habet initium προχάψαντες τὰς ἀπὸ τῶν ἱστορικῶν γραφῶν περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν μαρτυρίας, &c. Complectitur liber 3. cap. 45. quibus recenſentur & explicantur reliqua veteris teſtamenti teſtimonia prophetica de Chriſto, quæ exſtant in *proverbiis Salomonis, Eccleſiaſte, & Cantico Canticorum*, in libro *Jobi* & apud prophetas *Hoſeam, Amoſum*, &c. Principium, Μετὰ δὴ τὰς ἀπὸ τῶν ψαλμῶν ἐκλογάς, &c. In indice præmiſſo hæc habentur, περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου, ὡς περὶ σοφίας, οὐσιωδῶς ὑφεστώσης, καὶ πρὸ τῶν αἰώνων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κτισθείσης, ἑτέρας τε παρ' αὐτὸν οὔσης, καὶ σὺν αὐτῷ τῶν ὅλων ἐπιμελουμένης. Hinc *Arianiſmi* crimen autori impingitur. Verum hæc, etſi duriuſcule dicta, ſi tamen cum aliis Euſebii locis conſerantur, de *æterna Chriſti generatione*, ſeu *productione a Patre*, ſenſu haud multum incommodo explicari poſſunt. Interim ingenue fateor hæc ſi Euſebii ſint, & non potius ipſius indicis confectoris, longe diſertiora Arianæ hæreſis ſemina continere, quam alibi in ſcriptis Euſebianis reperiuntur. Capite ultimo, quo *de ſeptem Danielis hebdomadibus agitur*, prolixus Africani locus ex *Chronographiæ* lib. 5. citatur. Diviſus eſt liber 4. in capita 35. quibus recenſentur & explicantur teſtimonia prophetica de Chriſto quæ exſtant apud Iſaiam. Incipit, Τὰς ἀπὸ τοῦ Ἰσαΐου προφητικὰς ἐκλογάς, &c. In fine promittit autor ſe aliud quoque opus adverſus *hæreſes Atheas* editurum eſſe. Eclogas has propheticas ipſe Euſebius alibi deſignare videtur; nempe Hiſt. Eccl. lib. 1. cap. 2. his verbis, Ἀλλὰ ἐν οἰκείοις ὑπομνήμασι τὰς περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προφητικὰς ἐκλογὰς συναγαγόντες, ἀποδεικτικώτερόν τε τὰ περὶ αὐτοῦ δηλούμενα, ἐν ΕΤΕΡΟΙΣ συστήσαντες, τοῖς εἰρημένοις ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεσθησόμεθα. Quæ ſic reddit Valeſius, *Sed cum prophetarum oracula de domino noſtro Jeſu Chriſto edita, in peculiaribus jam commentariis collegerimus, & quæcunque de illo traduntur, firmiſſimis demonſtrationibus alibi adſtruxerimus, his quæ dicta ſunt, in præſentia erimus contenti.* Et in notis hunc Euſebii locum ad ſolos *demonſtrationis evangelicæ* libros referendum eſſe contendit. Verum ut acute atque erudite notat Cl. Lambecius, Comment. lib. 8. pag. 640. Euſebius hoc loco, duo diverſa ejuſdem argumenti commentaria ſua accurate a ſe invicem diſtinguit; & primo quidem collocat τὰ οἰκεῖα ὑπομνήματα, *commentaria peculiaria*, quibus collectionem propheticorum oraculorum de Chriſto prævie comprehendit. Et hæc nihil aliud ſunt quam *eclogæ noſtræ propheticæ*, quæ adhuc ἀνέκδοτοι ſervantur. Deinde recenſet τὰ ἕτερα ὑπομνήματα, *alia commentaria*, in quibus jam memoratas *eclogas propheticas de Chriſto* ἀποδεικτικώτερον, ſive ampliori probatione demonſtrativa adſtruxit & illuſtravit: quod in opere *demonſtrationis evangelicæ* uberrime perfecit. Ac proinde locum Euſebianum hunc in modum, vertendum cenſuit; *At enimvero cum in peculiaribus commentariis, ea quæ ad ſervato-*

Sæc. IV. ab an. CCC.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 1. Art. 16. vol. 6. p. 99 — 105 *Oudin.* tom. 1. p. 314.

Sæc. IV. ab an. CCC. *rem noſtrum Jeſum Chriſtum pertinent prophetica excerpta collegerimus, & fuſiori demonſtratione ea quæ de eo præſignificata ſunt, in aliis commentariis adſtruxerimus, his quæ jam dicta ſunt, in præſentia erimus contenti.* Aſſervantur hi libri Græce MSS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. ex diſpoſitione Lambec. 55. Neſſel. 29. num. 1. a fol. 1. ad fol. 61. De hoc opere ſatis prolixe agit Lambecius Comment. lib. 1. pag. 139. 140. &c. qui ſe hoc opus in ſupplemento bibliothecæ SS. patrum, quod molitus eſt, optima fide in lucem editurum pollicitus eſt. Sed hæc, aliaque viri doctiſſimi conſilia præclare inſtituta, mors præmatura intercepit.

De Triduo ſepulturæ Domini. Labb. ibid. pag. 184.

In illud, *Valde mane orto, &c. & de Angelis ad ſepulchrum Domini.* E. in Bibl. Reg. Gall. teſte eodem Labb. ib. p. 273.

SCRIPTA, QUÆ NON EXSTANT.

De Præparatione eccleſiaſtica libri aliquot.

De Demonſtratione eccleſiaſtica. Vid. Phot. Cod. 11, 12.

Contra Porphyrium lib. 25.

[a] *Ad Stephanum de Evangeliorum diſſonantia.*

Περὶ Θεοφανείας lib. 5.

Commentarius in 1. epiſtolam ad Corinthios, cujus Hieronymus mentionem facit Epiſt. ad Pammach.

Περὶ Τοπικῶν ὀνομάτων liber primus.

Apologiæ pro Origene lib. 6. quinque priores una cum Pamphilo carcere incluſus elaboravit, ſextum ipſe addidit.

De vita Pamphili lib. 3. Hujus operis ipſe meminit de martyribus Palæſtinæ cap. 11.

Confutationis & Apologiæ lib. 2. de quibus Phot. Cod. 13. quo loco addit, Euſebium duos alios libellos ſcripſiſſe, aſſertionibus quibuſdam differentes, ſenſu vero & dicendi genere cum prioribus convenientes. Hiſce puto deſignari apologeticum, quo ſe ab Arianiſmi crimine purgavit: talis enim apologetici ad omnes ubique orthodoxos epiſcopos miſſi meminit Gelaſius Cyzicenus Hiſt. Concil. Nicæn. lib. 2. c. 1.

[b] *Antiquorum Martyriorum collectio,* undecim libris ab eo contexta, ſi actorum S. Sylveſtri ſcriptori a Combefiſ. edito fides ſit habenda. Vaſtum opus, quod hodienum in regia bibliotheca S. Laurentii in Eſcuriali Græce exſtare dicitur, referente Fr. Bivario comment. in Dextr. Chron. ad annum 308. & utinam certe nobis liceret eſſe tam beatis. At vereor, ne fama mendax pro theſauro carbones, pro genuino Euſebii opere, fabuloſas Metaphraſtis quiſquilias venditarit.

Acta martyrii S. Luciani quæ apud Surium ad diem 7. Januarii habentur, ex hoc opere a Metaphraſte deſcripta eſſe opinatur Cl. Uſſerius Biblioth. Theol. MS. p. 159. Sæc. IV. ab an. CCC.

Deſcriptio Baſilicæ Hieroſolymitanæ.

De Feſto paſchali liber.

Epiſtola ad Conſtantiam Conſtantini M. ſororem, Licinii viduam, de imagine Chriſti. Hujus fragmentum exſtat Concil. Nicæni ſecundi actione 6.

Epiſtola ad Alexandrum epiſcopum Alexandr. de Ario. Fragmentum etiam exſtat loco citato.

Epiſtola ad Euphrationem epiſcopum, a presbyteris Alexandrinis * memoratur. Exſtat Fragm. ubi ſupr. Act. 5. p. 365. In hoc fragmento Euſebius dicitur affirmaſſe, ὅτι ὁ Χριστὸς οὐκ ἔστιν ἀληθινὸς Θεὸς, *Chriſtum non eſſe verum Deum.* Quæ verba cum nulla adhibita explicatione nude tantum citentur, & ſententiæ Euſebianæ tot aliis locis diſerte traditæ ex diametro repugnent; proclive eſt conjicere Euſebium, data aliqua occaſione, ad locum illum reſpexiſſe Joh. XVII. 3. *Ut te cognoſcant eſſe illum ſolum verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum;* indeque ejus adverſarios calumniandi anſam arripuiſſe. Et ita quidem ſe rem habuiſſe ipſe nobis teſtis eſt Euſebius *; cum enim ipſum accuſaſſet Marcellus quod ſcripſiſſet unum eſſe verum ſolum Deum, quaſi juniores quoſdam Deos, qui non ita vere & proprie Dii ſint, commentus eſſet, rejicit calumniam Euſebius, neque aliam ſe viro maledicentiſſimo occaſionem ſubminiſtraſſe dicit, quam quod prædicta Domini verba allegaſſet *. Iterumque ei objecit idem Marcellus, quod Chriſtum nudum eſſe hominem affirmaſſet, non alia de cauſa, quam quod in epiſtola quadam ſententiam illam apoſtolicam uſurpaverat, *Unus Deus eſt, unus mediator Dei atque hominum, homo Jeſus Chriſtus.* Verum hæc obiter.

* Ap. Athan. de Synod. Arim. pag. 683.

* Cont. Marcell. l. 1. p. 27.

* Ibid. p. 29.

Ἀρχαιολογία, ſeu ἀρχαιολογικὴ ἱστορία. Hujus duo exſtant fragmenta apud Anaſtaſium Sinaitam, Quæſt. 41. & 65. An forſan idem ſit opus cum chronico ſeu παντοδαπῇ ἱστορίᾳ penes lectorem judicium eſto. Libri ejus ad Marinum ſæpius citantur ab eodem Anaſtaſio, & ab aliis. In hoc opere dicit, Chriſti eccleſiam duo vitæ genera & inſtituta præcipere; unum excellens, & ſupra communem vitæ humanæ rationem longe poſitum; quale eſt monachorum. Alterum vero minus ſublime, & communi hominum vitæ accommodatum, quod nec a conjugio abhorreat. Hæc deprompſit Suidas, & ante Suidam Euſebius, ex Philone Judæo, vide Suidam in Euſeb. Cæſar. & in voce Βίος. Confer Cedren. in *Compend.* p. 200, 201.

a Conf. Fabr. de Verit. Chriſt. Relig. c. 3. §. 27. p. 166. b Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 19. vol. 9. p. 33.

D. Ba-

Sæc. IV. ab an. CCC. D. Baſilius [*] memorat ejus τὰ ἐπαπορήματα περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων πολυγαμίας: quod tamen fortaſſis non tam de aliquo integro opere, quam de præcedentis operis parte aliqua intelligendum eſt.

* De Spir. S. c. 29.

[a] SCRIPTA DUBIA.

De fide adv. Sabell. lib. 2. *De reſurrectione. De reſurrectione & aſcenſione Domini. De incorporali & inviſibili Deo. De incorporali. De incorporali anima. De ſpirituali cogitatu hominis. Quod Deus Pater incorporalis eſt. De eodem.* De eo, quod dicit Dominus, *Non veni pacem, &c.* De mandato Domini, *Quod dico vobis in aure. De operibus bonis & malis. De operibus bonis* ex Epiſt. 2da ad Corinth.

Haſce homilias ſub Euſebii noſtri nomine Jac. Sirmondus Latine tantum in lucem emiſit, *Pariſ.* 1643. 8°. nulla alia ratione fultus, (ut ipſe in præfatione fatetur) quam quod in duobus codicibus MSS. Euſebii Cæſarienſis nomen præſerebant, unde pro genuinis Euſebianis paſſim citat Hen. Valeſius. Ego potius Euſebio Emiſeno eas adjudicarem.

Ex Euſebii ſcriptis etiamnum apud Chaldæos exſtare refert Hebedieſu libros *de ortu divino, de diſſonantia evangeliorum, de figura mundi, hiſtoriam martyrum occidentalium ac eorum panegyrica, ſermonem de defectu pluviæ, & apologiam pro Origene.*

Denique opuſcula & fragmenta quædam Euſebiana hinc inde collecta, partim edita, partim ἀνέκδοτα, partim genuina, partim ſuppoſititia promiſcue hoc loco ſubjungemus. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 153. num. 3. fol. 260. habetur fragmentum *de cognatione B. Virginis Deiparæ*, & *S. Elizabethæ*, quod etiam exſtat apud Cl. Galeum. Cod. 159. habetur ejus *interpretatio Diapſalmatis in Pſalterio*, ut & ὑποθέσεις εἰς τοὺς ψαλμούς, ſive *argumenta generalia & ſpecialia in omnes & ſingulos Pſalmos*, aliaque nonnulla *in veteris & novi Teſtamenti cantica ſacra. Hypotheſes Pſalmorum* ex MS. Alexandrino Græce edidit vir admodum reverendus, & de republica eccleſiaſtica optime meritus, Br. Waltonus noſter Bibl. Polyglott. tom. 6. p. 137. exſtant eadem apud Cl. Galeum. Cod. ibid. 177. præfatiuncula in *canticum Moſis*, Exod. cap. 5. Cod. 199. n. 1. fragmenta reſponſionum ex opere ad *Marinum*. Canones decem *de conſonontia 4. Evangeliorum*, una eum præfixa ad *Carpianum* epiſtola, exſtant non modo Latine inter Hieronymi opera, & alibi ſæpius, ſed & Græce in eleganti novi teſtamenti editione, quam in lucem emiſit R. Stephanus, *Pariſ.* 1550. fol. Habentur Græce MSS. aliquoties cum codicibus evangeliorum in bibliotheca Vindobonenſi præcipue Cod. 154. Lambecio 29. ubi tum epiſtola, tum canones, aureis literis exarati ſunt; & unde epiſtola lacinia quadam augeri poteſt, quæ in editis deſideratur: exſtat eadem epiſtola apud Cl. Galeum, cum 4. evangeliis Gr. MSS. exſtant etiam apud eundem Galeum hæc Euſebii ſcripta Græce, *De locis Hebraicis. De die dominico. De memoriis apoſtolorum. De Parab. ſeminatoris. In Chriſti nativitatem.* In bibliotheca Bodleiana Cod. Baroc. 148. fol. 200. p. 2. exſtant ſub Euſebii nomine *Homiliæ 9. in memoriam ſanctorum*, quæ incipiunt; Μετὰ πολλὰς ἡμέρας. Verum non eſſe Euſebii ex ipſo ſtatim proœmio patere monet, qui catalogum confecit. *Chronologiæ* cujuſdam *Euſebianæ*, ſed ſpuriæ meminit Cl. Hodius Præfat. ad Malalæ Chronographiam. Exſtat item ſub Euſebii nomine, *Series* quædam *chronologica imperatorum* ſub calcem hiſtoriæ Nicephori patriarchæ, quam edidit Petavius. Sed nihil aliud videtur, quam breviſſima quædam epitome ex Euſebii chronico collecta, & ad ſequiora tempora perducta.

316. [b] **FL. CONSTANTINUS**, cognomento Magnus, e gente Claudia, Conſtantii Chlori Imp. ex Helena conjuge filius unicus, Britanniam noſtram ortu ſuo nobilitaſſe dicitur: ita enim ſuadere videtur (ut de recentioribus jam non agamus) Panegyriſtæ [*] locus oratione ad ipſum habita. *Liberavit ille Britannias ſervitute, tu etiam nobiles illuc oriundo feciſti.* Quanquam, ut quod verum eſt, fateamur, non deſint ſcriptores haud contemnendi, qui Naiſſo Dardaniæ Illyricæ oppido ortum tradunt. Natus eſt tertio Calend. Martii an. 272. Anno 306. octavo Calend. Augusti, patre Eboraci mortuo, in imperatorem levatus: & ſint licet, qui nativitatis ejus gloriam genti noſtræ invideant, ſumptæ tamen hic purpuræ, imperiique honorem negare non poſſunt. *O fortunata, & nunc omnibus beatior terris Britannia, quæ Conſtantinum Cæſarem prima vidiſti!* inquit ipſomet audiente Eumenius rhetor [*]. Anno 312. exercitum in Maxentium ducenti duæ viſiones cœlitus factæ ſunt, crucis una e cœlo poſt meridiem rutilantis, altera ipſius Chriſti crucem dextra tenentis, noctu dormienti apparentis, victoriæ mox reportandæ, quodque longe majus eſt, converſionis æternæque ſalutis per Chriſtum crucifixum conſequendæ fidelis prænuncii. Unde devicto ad pontem Milvium Maxentio, ipſe caput Chriſto

* Paneg. Maxim. & Conſt. diſt. p. 3.

* Panegyr. Conſt. p. 94.

a Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 1. Art. 23. vol. 6. p. 103. *Oudin.* tom. 1. p. 313. & 423. b Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccl. vol. 2. p. 11. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 3. vol. 6. p. 1. ſeq.

ſubmiſit, fidem Chriſtianam amplexus. Hinc evulgata in gratiam Chriſtianorum edicta; pax eccleſiæ reddita; eccleſiæ exſtructæ, donariis & reditibus auctæ; (de donariis magnæ eccleſiæ CP. conceſſis, & veſtimentis imperialibus ſuper ſacram menſam poſitis, nec ab imperatore niſi publice, & in magno Domini noſtri feſto uſurpandis, mira plane nec trita narrat * Conſtantinus Porphyrogenneta, ſeque ex antiqua hiſtoria ἐν ἀποῤῥήτοις λόγοις γεγραμμένα hauſiſſe tradit) honores epiſcopis clericiſque delati. Anno 316. decennalia celebravit, 325. vicennalia. Imperii Romani monarcha factus, & jam deletis hoſtibus, & pace orbi Romano data, ad res eccleſiæ procurandas, convocatis undique epiſcopis impenſiori ſtudio animum adjecit, οἷά τις κοινὸς ἐπίσκοπος ἐκ θεοῦ καθεσταμένος, inquit Euſebius *, *veluti communis omnium epiſcopus a Deo conſtitutus.* Eodem anno miſſis undequaque literis, epiſcopos ad concilium Nicænum convocavit; quorum conſeſſus præſentia ſua ornavit, diſputationes patientiſſime audivit, propoſitas quæſtiones ſedulo expendit, dubia ingenii acumine ſolvit, lites & diſſidia prudentia compeſcuit, certantes inter ſe ſuaſu & conſilio ad concordiam revocavit, denique ſaluberrima decreta autoritate ſua munivit, palam denuncians ſynodi ſententiam non aliter ac τῦ θεοῦ γνώμην τὴν ἱερατίαν καὶ θείαν ὡς ἀληθῶς ἐντολὴν, libenter eſſe ſuſcipiendam. Et certe, quamvis ſubdolis Euſebii Nicomedienſis, aliorumque artibus poſtea deceptus ea quandoque fecerit, quæ Arianis favere viderentur; decretorum tamen Nicænorum quoad vixit, tenaciſſimus erat. Obiit pientiſſimus hic, & (quo eum elogio ornant ſequiores Græci) ἰσαπόστολος, imperator, impetrato prius ab adſtantibus epiſcopis baptiſmo, manu ut videtur, Euſebii Nicomedienſis, utpote loci illius epiſcopi (licet id nec Euſebius, nec Socrates, Sozomenus vel Theodoritus referant) Achyrone in Nicomediæ ſuburbano ipſis Pentecoſtes ſolenniis, undecimo Calend. Junii, anno Chr. 337. ætatis ſuæ 66. Imperii vero 30. cum decem menſibus, Conſtantinopoli in veſtibulo baſilicæ SS. Apoſtolorum, quam ipſe conſtruxerat, ſepultus. Inter virtutes animique ornamenta, quibus longe ſupra purpuram effulgebat, eruditio, elegantia, comitas, teſte Aurelio Victore * homine Gentili, illum ad uſque aſtra votis omnium ſubvexere. Nec aliter de eo Sext. Aurel. Victor *, ſeu quiſquis tandem fuerit epitomes autor; quod nutrire artes bonas, præcipue ſtudia literarum, legere ipſe, ſcribere, meditari ſolebat. Summus certe fuit doctorum patronus, ipſe non vulgariter eruditus. Hinc declamationes ſeu conciones, quas de graviſſimis etiam argumentis crebras habuit; quibus meditandis totas interdum noctes vigil traduxit. De his videndus Euſebius de Vit. Conſtant. lib. 4. c. 29. Quin & extremo vitæ die ipſi jam impendente, funebrem quandam orationem in conſueto auditorio recitavit; cujus ſumma capita refert Euſebius lib. 4. c. 55. *epiſtolas* & *orationes* componebat plurimas, quas e Latino ſermone interpretes ad id muneris deſignati in Græcum tranſtulerunt. Ex his (ut conſtitutiones de perſonis & rebus eccleſiaſticis, quæ codicis Theodoſiani libro ultimo continentur, jam taceam) exſtant hodie

* De Adminiſt. Imp. c. 13. p. 24.

* De vit. Conſtant. l. 1. c. 44.

Ep. ad Alexand. ap. Socrat. l. 1. c. 9.

* De Cæſar. c. 40.

* Epitom. c. 40.

Oratio ad Patres in ſynodo Nicæna, apud Euſeb. vit. Conſtantin. lib. 3. c. 12. Aliam ab hac & multo prolixiorem exhibet Gelaſius Cyzic. Hiſt. Concil. Nicæn. lib. 2. c. 7. quam tamen potius ex hiſtorici ingenio fictam, quam revera a Conſtantino habitam merito quis ſuſpicari poſſit.

Oratio ad Sanctorum cœtum, de qua videſis Euſebium ubi ſupra, cap. 32. Exſtat cum notis Henrici Valeſii ad finem librorum de vita Conſtantini, quibus ſubjici ſolet.

Epiſtolæ plures. Scripſiſſe Conſtantinum epiſtolas pene innumerabiles, ſibique in animo fuiſſe eas ſeparato volumine colligere autor eſt Euſebius ibid. cap. 24. quod aut nunquam præſtitit, aut collectio iſta jamdudum periit. Nos ut damnum illud aliquo ſaltem modo reſarciamus, epiſtolarum quæ ſuperſtites ſunt, indicem, quibuſque in locis diſperſæ habeantur, hic ſubjiciemus.

Epiſtola ad Melchiadem epiſcopum Romanum de ſynodo Romæ habenda in cauſa Cæciliani. Exſtat apud Euſeb. Hiſt. Eccleſ. lib. 10. c. 5. & Concil. tom. 1. col. 1405.

Ad Ælaphium ſeu *Ælianum Africæ vicarium de ſynodo Arelatenſi*, quam primus extulit Petrus Pithæus. Exſtat etiam Concil. tom. 1. col. 1421.

Ad Chreſtum Syracuſanorum epiſcopum, apud Euſeb. loc. cit. & Concil. tom. 1. ib.

Ad Epiſcopos, qui ſynodo Arelatenſi interfuerunt, in appendice ad Optat. Edit. *Pariſ.* & Concil. tom. 1. col. 1420.

Ad Probianum Africæ proconſulem de Ingentio ad ſe tranſmittendo, apud Auguſtin. Ep. 68. & contra Creſcon. lib. 3. & Concil. tom. 1. col. 1439.

Ad Celſum Africæ vicarium de ſuo in Africam adventu ob ſchiſma Donatiſtarum, in Append. Optatiana, & Concil. tom. 1. col. 1440.

Ad Epiſcopos Africæ & plebem Catholicam de ſchiſmate Donatiſtarum, in locis ſupradictis.

Ad Cæcilianum Carthaginis epiſcopum de eleemoſyna diſtribuenda, apud Euſeb. lib. 10. c. 67.

Ad

Ad Anulinum de immunitate clericorum. Ibidem.

Ad Eunalium Africæ vicarium de ſententia adverſus Donatiſtas lata. Habetur inter acta colloquii Carthag. cap. 516.

Ad Nicomedienſes de pace eccleſiæ a ſe ſummo ſtudio procurata. In appendice Optatiana.

Ad Athanaſium epiſtolæ 2. altera *in gratiam Arii*, altera *de Inimicorum ſuorum inſidiis*. Habentur apud Athanaſium Apol. 2. p. 604, 609.

Ad Johannem Melotianorum ducem, de unione cum Athanaſio fœliciter facta. Ibid. p. 611.

Ad Epiſcopos ſynodi Tyriæ, qua eos Conſtantinopolin evocat. Ibid. p. 622.

Edicta 2. *de pace ac libertate Chriſtianis concedenda*, apud Euſeb. lib. 10. c. 5.

Epiſtola ad Optatianum Porphyrium, panegyrici poematis conditorem, exſtat inter Marci Velſeri opera poematio præmiſſa.

Ad Zuzium, Gallicum, & cæteros in Africa epiſcopos miſſa cum ſcripto epiſcoporum Numidarum. Ibidem.

Ad Provinciales de falſo cultu Polytheiſmi, quæ & epiſtolæ formam, & legis vim habet. Exſtat apud Euſeb. de vit. Conſtant. lib. 2. a cap. 48. ad c. 60.

Ad Alexandrum & Arium, apud Euſeb. ib. a cap. 64. ad 73. Socrat. lib. 1. c. 7. Gelaſ. lib. 1. c. 4.

Ad Alexandrinos de rebus geſtis in Nicæna ſynodo, apud Socrat. lib. 1. c. 9. Gelaſ. lib. 2. c. 36.

Ad Epiſcopos & Plebem de Ario & Arianis, dictis locis.

Ad Eccleſias de ſynodo Nicæna, apud Euſeb. ib. lib. 3. a cap. 17. ad 20. Socratem & Gelaſium locis citatis.

Ad Nicomedienſes de Euſebio & Theognide, fragmentum habetur apud Theodorit. l. 1. c. 20. integra exſtat apud Gelaſ. l. 3. c. 2.

Ad Arium & Arianos, apud Gelaſ. l. 3. c. 1.

Ad Theodotum epiſcopum (ut opinor) *Laodicenſem*, apud Gelaſ. l. 3. c. 3.

Ad Euſebium Cæſarienſem 4. prima de eccleſiarum ædificatione, apud Euſeb. de vit. Conſtant. lib. 2. c. 46. Socrat. lib. 1. c. 9. Theod. l. 1. c. 17. ſecunda de ſede Antiochena, apud Euſeb. ib. l. 3. c. 61. tertia de ſermone in Paſchate habito, ib. l. 4. c. 35. quarta de conficiendis ſacris codicibus, ib. l. 4. c. 36. Socrat. l. 1. c. 9. Theod. l. 1. c. 16.

Ad Macarium epiſcopum Hieroſolymitanum 2. prima de martyrio Servatori Hieroſolymis ædificando, apud Euſeb. ib. l. 3. c. 30, 31, 32. Socrat. l. 1. c. 9. Theod. l. 1. c. 17. ſecunda de Mamre, apud Euſeb. ib. l. 3. c. 52, 53.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Ad Arium de reditu ſuo, apud Socrat. l. 1. c. 25.

Ad Antiochenos de Euſebio, apud Euſeb. ib. l. 3. c. 60.

Ad ſynodum Antiochenam de eodem, ibid. c. 62.

Epiſtola, ſeu *Edictum adverſus hæreticos*, ib. c. 64, 65.

Ad ſynodum Tyriam, ib. l. 4. c. 42. Socrat. l. 1. c. 34. Theod. l. 1. c. 39.

Ad Saporem Perſarum regem pro Chriſtianis, apud Theod. l. 1. c. 25.

Ad Alexandrinos in gratiam Athanaſii, cujus ſolummodo fragmentum habetur ap. Theod. l. 1. c. 27. Integra habetur ap. Athanaſ. Apol. 2. Epiſtolam Conſtantini M. ad matrem Græce MS. penes ſe habuit Galeus noſter, genuinam an ſuppoſititiam, non monuit.

His addi poſſunt *Edicta* quamplurima ad rem eccleſiaſticam ſpectantia, quæ in codice Theodoſiano, & alibi aſſervantur.

[a] JOHANNES, presbyter Nicomedienſis, claruit anno 316. Interfuit (ſi ſola ejus fide nitendum ſit) certamini & paſſioni S. *Baſilii* Amaſææ in Ponto epiſcopi, qui ſub Licinio Imp. anno 316. illuſtre martyrium conſummavit, ejuſque *martyrii hiſtoriam* in acta retulit. Exſtant, ſed a Metaphraſte, ut videtur, interpolata, tum alibi, tum apud Bollandianos, April. 26. Vide Baron. ad ann. 316. n. 14. & ſeqq. 316.

[b] HOSIUS, gente Hiſpanus, Cordubæ, Senecæ & Lucani natalibus inclytæ, in provincia Bœtica epiſcopus, ſub perſecutione Maximiani confeſſione nobilis. Interfuit ſynodo Illiberi habitæ anno 305. ſeu ex Ferdin. Mendozæ * calculo 300. vel 301. Apud Conſtantinum M. ſumma in gratia multos annos floruit, eique erat a ſacris conſiliis; ab eo ad Synodum Arelatenſem anno 314. evocatus, ab eodem anno 324. Alexandriam ad ſedandam controverſiam Arianam cum literis miſſus. Sequente anno principem in Nicæno concilio locum tenuit, ejuſque decretis primus ſubſcripſit; quod ex Athanaſii ſynodico notat Socrates *. [c] Hunc honorem ſuſtinuiſſe illum tanquam Romani pontificis legatum, inane eſt Baronii, aliorumque ſomnium. Negat id ex ipſis pontificiis Fr. Bivarius *, qui Hoſium tantum nomine ſuæ provinciæ ſubſcripſiſſe, præſidiſque officio functum ob præclaræ ipſius doctrinæ & confeſſionis merita contendit; duoſque alios doctos pariter ac 316.

* Comment. in Concil. Illib. l. 1. c. 2.

* L. 1. c. 13.

* Comment. in Dextri Chron. ad an. 324.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 5. ad vit. *Baſil.* not.

b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 50. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 399. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad. vit. *Hoſii.*

c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. ad Hiſt. conc. Nicæn. not. 4.

Sæc. IV. ab an. CCC. graves ſcriptores ex Hiſpanis ſibi hac in
parte ὁμόψηφον adducit. Anno 347. ſynodo
Sardicenſi præſidebat, ejuſque præcipue
cura ac prudentia 20. canones conditi ſunt.
Tanto certe apud omnes in honore fuit,
tanta pollebat autoritate, ut Ariani illum
per fas & neſas in partes ſuas pertrahendum
eſſe merito judicarent. Varie ab iis
tentatus eſt, ſed fruſtra. Demum anno
356. exilio Syrmienſi multatus, anno proximo
exilii & ærumnarum pertæſus, adhibitis
etiam fidiculis & tormentis fractus, homo
jam centenarius, *nimiumque ſepulchri ſui*
*De Synod. col. 360. *amans*, ut Hilarii* de eo verbis utar, manus
dedit; & Arianæ formulæ blaſphemæ
quidem, (ſi modo iſta fuerit, quam refert
Hilarius) quin &, ſi non fallat titulus, ab
ipſo compoſitæ ſubſcripſit. Utut ſit, conſtat
liquido Hoſium cum Arianis commu-
L. 4. c. 3. nicaſſe; quem etiam tradit Philoſtorgius,
non modo τὸ ὁμοούσιον, ſed & Athanaſium
damnaſſe; reclamante tamen & diſerte id
Ep. ad Solitar. p. 851. negante ipſomet Athanaſio. Mitto quæ
de ejus in Hiſpaniam reditu, furore ſeu inſana
crudelitate erga catholicos, denique
infelici exitu habent Marcellinus & Fauſtinus
e ſchiſmate Luciferiano tempore Theodoſii
Imp. presbyteri, atque ex iis appendix
ad Ildefonſum de ſcriptoribus eccleſiaſticis.
Teſtis omni exceptione major eſt
Loc. cit. Athanaſius, Hoſium moriturum Arianorum
in ſe vim proteſtatum eſſe, eorum hæreſin
condemnaſſe, & a quoquam probari
aut recipi vetuiſſe. Obiiſſe videtur Abrahamicus
ille ſenex, ὁ ἀληθῶς Ὅσιος, uti de
Ibid. eo Athanaſius, anno 361. centenario major,
poſtquam ſedem ſuam epiſcopalem fere
70. annos tenuiſſet. Etenim ſexageſimum
a confeſſione ſub Maximiano annum jam
agebat, cum vis ei ab Arianis Syrmii inferretur;
nec tempore ſynodi Illiberitanæ illum
recens tunc epiſcopum factum eſſe recte ob-
Ubi ſupra c. 11. ſervat Ferd. Mendoza, quod in ſubſcriptionibus
hujus ſynodi nomen non poſtremo,
ſed medio (i. e.) undecimo loco reperitur.
Ex Epiſtolis ejus unica hodie ſupereſt, ſcripta
ad *Conſtantium imperatorem* apud Athanaſ.
Epiſt. ad Solitarios; illuſtre quidem fidei,
pietatis, & fortitudinis monumentum.
Ejus quoque opera condita eſt Nicænæ fidei
formula, fatentibus ipſis Arianis apud
Athanaſ. loc. cit. Epiſtolam ejus de laude
virginitatis ad ſororem ſuam pulchro ac
diſerto comptam eloquio memorat Iſidorus
Hiſpalenſis, de Scriptor. Eccleſiaſt. cap. 5.
ſed vereor ne dudum periit. Addit idem
Iſidorus, *compoſuit & aliud opus de interpretatione
veſtium ſacerdotalium, quæ ſunt in
veteri teſtamento; egregio quidem ſenſu &*
*ingenio elaboratum. In Sardicenſi etiam concilio
quamplurimas edidit ipſe ſententias.* Sæc. IV. ab an. CCC.

*EUSEBIUS, *Nicomedienſis* dictus, 324.
Julianum Imp. qui puer adhuc ſub eo educatus
erat, genere, ut opinor, materno longius
contingebat. Vid. Ammian. Marcell.
lib. 22. inter Luciani martyris diſcipulos
fuit, inde *Collucianiſtæ* titulo ab Ario inſignitus.
Primum Beryti in Syria epiſcopus,
inde Nicomediam, imperii orientalis tunc
temporis ſedem, veluti Romæ æmulam, nuper
a Diocletiano mire exornatam, vir ſupra
modum ambitioſus transferri ſe curavit.
Arium vulgata ſua hæreſi ab epiſcopo
proprio damnatum & ejectum in clientelam
ſuam recepit; amicitiam cum eo &
communionem coluit; ejuſque cauſam miſſis
ubique literis gnaviter egit. Idem prorſus
cum Ario docuit, Filium nempe non
modo κτιστὸν εἶναι καὶ θεμελιωτὸν καὶ γεννητὸν τῇ οὐσίᾳ, Ep. ap. Theod. l. 1. c. 6.
ſed & alterum ab ingenito vere eſſe, & non
ex ejus ſubſtantia factum, nec ullo modo
participem naturæ illius, nec e ſubſtantia
ejus exiſtentem, verum natura & virtute
prorſus diverſum, ad perfectam licet ſimilitudinem
naturæ virtutiſque opificis ſui
conditum. Eadem porro dogmata docere
non contentus, totius factionis dux ac ſignifer
evaſit, omniumque malorum, quæ in
Athanaſium machinabantur Ariani, ἐργοδιώκτης
unicus. Inde Arii ſectatores vulgo *Euſebiani*,
& οἱ περὶ Εὐσέβιον dicti. In Nicæno
concilio ab Ario ſtetit, donec ſententiam
ejus plenis patrum ſuffragiis damnatam videns,
ipſe fidem ſynodicam amplexus eſt;
quo non obſtante, tertio poſt ſynodum
menſe cum novas turbas moliretur, Nicænæ
fidei contraria palam prædicaret, Arianæ
factionis homines hoſpitio exceperit,
ſeque illorum malitiæ ſocium ac participem
adjunxerit, imperatoris juſſu in exilium
mittitur: indignante etiam Conſtantino,
quod durante nupero civili bello non ſolum
exploratores contra ſe emiſerat, &
propemodum armatum miniſterium Licinio
præbuiſſet, ſed & tyrannicæ crudelitatis
conſecraneus, multorum catholicæ eccleſiæ
epiſcoporum cædis autor exſtitiſſet, uti
Conſtantinus* epiſtola ad Nicomedienſes *Ap. Theod. l. 1. c. 20.
aperte teſtatur. Poſt exactum in exilio triennium[b],
oblato pœnitentiæ libello, & Nicænæ
fidei ſe plene conſentire profeſſus,
ab exilio revocatur, ſedique ſuæ reſtituitur.
Mortuo demum Conſtantino, Ariani Conſtantium
filium multo ſibi faventiorem experti
ſunt: ſub cujus fere regni primordiis,
anno 338. Paulo ſede Conſtantinopolitana
per vim depulſo, Euſebius ſemper ſui ſimilis,

a Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 6. hæreſ. *Arian.* Art. 6. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 27. vol. 6. p. 109. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. not. 8. ad Hiſt. conc. *Nicæn.*

relicta

Sæc. IV. ab an. CCC.

relicta Nicomedia, regiæ urbis throno ſe protinus ingeſſit. Obiit tempore ſynodi Antiochenæ, anno circiter 342. Ex *Epiſtolis*, quas plures ſcripſit, unicam *de Ario, ejuſque dogmatibus* conſervavit nobis Theodoritus lib. 1. c. 6. *Aliam* memorat Ambroſius * in concilio Nicæno lectam, in qua hujuſmodi argumento uſus eſt Euſebius. *Si verum*, inquit, *Dei Filium & increatum dicimus, ὁμοούσιον cum Patre incipimus confiteri. Hinc vocabulum iſtud ſymbolo ſuo inſerendi occaſionem patres Nicæni arripuerunt, quia id adverſariis formidini eſſe vidiſſent; ut tanquam evaginato ab ipſis hæreticis gladio nefandæ hæreſeos caput amputarent.* Neque alius forſan ab hac epiſtola fuit *libellus* iſte, quem coram ſynodo Euſebium protuliſſe narrat Euſtathius Antiochenus *, ejuſque blaſphemiæ certiſſimum argumentum vocat; qui palam recitatus cunctis audientibus, ob doctrinæ pravitatem, immenſum dolorem attulit, adeoque in omnium conſpectu diſcerptus eſt. Non enim fuiſſe Euſebii Cæſarienſis *Symbolum*, quod vult doctiſſimus Valeſius *, vel inde liquet, quod formula Euſebiana, quæ in epiſtola ejus ad Cæſarienſes etiamnum exſtat, ne leviſſimam quidem blaſphemiæ aut impietatis umbram contineat; quin potius & ab imperatore, & a tota ſynodo probata fuerit; ut ipſemet in eadem epiſtola clariſſime teſtatur.

* De fide l. 3. c. 7.
* Ap. Theod. l. 1. c. 8.
* Annot. in Theod. p. 10.

325. [a] EUSTATHIUS, Side urbe Pamphyliæ maritima ortus eſt, quem Nicetas Choniates *, neſcio qua autoritate ductus, e Philippis Macedoniæ urbe originem traxiſſe tradit. Claruit anno 325. primum Berææ in Syria, deinde Antiochiæ epiſcopus ab ipſis patribus in Nicæno concilio conſtitutus, referente eodem Niceta *; quod quidem in prioribus hujus ſynodi ſeſſionibus factum eſſe oportet. Primus omnium, inquit Theodoritus *, Conſtantino ſynodi nomine panegyricum dixit, Euſebio Cæſarienſi id munus tribuentibus aliis, Alexandro autem Alexandrino id adſcribente Niceta *. MS. quidam Theodoriti codex Allatianus, cui conſentit hiſtoriæ tripartitæ autor, habet tam Euſebium quam Euſtathium imperatorem præliminari oratione ſalutaſſe. Fidem catholicam omni conatu Euſtathius propugnavit, acerrimus Arianorum hoſtis, quem idcirco ſedem Antiochenam diu tenere non paſſi ſunt. Revocatus ab exilio Euſebius Nicomedienſis, & Theognis Nicænus coacta apud Antiochiam ſynodo Euſtathium ante omnia deponendum cenſuerunt; ac primum accuſante illum Cyro Beræenſi epiſcopo, tanquam Sabelliani dogmatis fautorem criminantur, quod ex Georgio Laodiceno refert Socrates *; qui tamen Georgium, veluti parum ſibimet hac in re conſtantem coarguit: deinde fœdæ libidinis crimen ei objiciunt, & hoc pacto ſcenam inſtruunt. Conductam infamem muliérculam cum infante uberibus admoto in ſynodum introducunt impudenter vociferantem, & adhibito in fabulæ fidem jurejurando affirmantem, ſe ex Euſtathii concubitu infantem iſtum peperiſſe. Judices ſine mora in virum ſanctiſſimum ſententiam dicunt; & re quantocyus ad imperatorem delata, ejus juſſu Trajanopolim Thraciarum urbem relegatur Euſtathius. Tertiam his adde ex Athanaſio * calumniam, nempe Euſtathium in imperatoris matrem fuiſſe contumelioſum, Helenam intellige, quæ hoc tempore in Oriente verſabatur. Referunt id Baronius *, Petavius †, aliique ad an. 340. Athanaſii ‡ Hieronymique * teſtimonio præcipue nixi, qui Euſtathium ſub Conſtantio in exilium miſſum fuiſſe ſcribunt. At vero contigiſſe hæc ſub Conſtantino non diu poſt Euſebii Nicomedienſis reditum nempe circa an 329. vel 330. teſtes ſunt Socrates *, Sozomenus †, Theodoritus ‡, & Philoſtorgius *, idque multis firmatur argumentis. 1°. Euſebii Cæſarienſis ad ſedem Antiochenam electionem in Euſtathii depulſi locum hoc tempore factam fuiſſe, ipſius Conſtantini literæ & capitis Euſebiani titulus clariſſime demonſtrant. 2°. Flaccillus, tertius, aliis quartus Antiochiæ poſt Euſtathium epiſcopus ſynodo Tyri anno 335. vivente adhuc Conſtantino, habitæ, interfuit, ut ex epiſcoporum Ægypti ad Dionyſium Comitem, & ipſius Comitis ad Euſebianos literis hujus ſynodi tempore ſcriptis luculenter conſtat. 3°. Meletius, quem anno 360. in epiſcopatu Antiocheno, ſucceſſiſſe conſtat, ad hanc ſedem 30. poſt Euſtathii depoſitionem annis tranſlatus eſt, ut ex Theodorito * colligi poteſt. 4°. Diſerte teſtatur Socrates * Euſtathium πρὸς ὀλίγον, exiguo temporis ſpatio Antiochenam eccleſiam rexiſſe, quod falſum omnino foret, ſi in eadem a concilio Nicæno ad Conſtantii tempora, multo magis ad an 340. permanſiſſet. Ex his manifeſtiſſimum fit, mendam in Athanaſio & Hieronymo cubare, ac Conſtantii nomen pro Conſtantino irrepſiſſe, quod & Sophronius Hieronymi interpres, & antiquiores Hieronymi editiones agnoſcunt: & proinde errare ipſum Baronium *, qui temere pronunciat, Socratem, Sozomenum, Theodoritum, alioſque hos ſecutos de Euſtathio omnino errare videri, dum ipſum a Conſtantino Auguſto in exilium amandatum eſſe dicunt. Quocirca Baronium me-

* Theſ. Orthod. Fid. l. 5. c. 9.
* L. 5. c. 6.
* L. 1. c. 7.
* Ibid. c. 7. Vid. Valeſ. Annot. in Theod. p. 9.
* L. 1. c. 24.
Vid. Theod. l. 1. c. 21.
* Epiſt. ad Solit. p. 629.
* Ad an 324. N. 144. an. 340. n. 21.
† Dogm. Theol. tom. 2. l. 4. c. 4.
‡ Loc. cit.
* De Script. c. 85.
* L. 1. c. 24.
† L. 2. c. 19.
‡ L. 1. c. 21.
* L. 2. c. 7.
Vid. Euſeb. de vit. Conſtant. l. 3. c. 60. 70. &c.
Ap. Athan. Apol. 2. p. 618.
* L. 2. c. 31.
* L. 6. c. 23.
* Not. ad Martyrol. Jul. 16.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad vit. *Euſtathii.* *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 85.

rito reprehendunt Cl. Valeſius *, & Jac. Gothofredus †, ejuſque argumenta diluunt. Sed his miſſis ad Euſtathium redeamus, cujus innocentia & nefariæ inimicorum inſidiæ clariſſime tandem detectæ ſunt. Etenim miſera illa muliercula in graviſſimum morbum lapſa, palam faſſa eſt, ſe ad fabulam agendam mercede fuiſſe conductam, & ſolummodo in nomine Euſtathii prævaricatam; Euſtathium quippe quendam fabrum ærarium infantis patrem fuiſſe. Obiit exul ſanctiſſimus confeſſor Trajanopoli in Thracia, ubi & conditus eſt. Alius ut ſit a noſtro, oportet, Euſtathius Antiochenus a Joviano revocatus, a Valente iterum in Bizuam Thraciæ oppidum relegatus; de quo Socrates *, Sozomenus †, alii. Præclaro quidem encomio Euſtathium noſtrum effert Athanaſius *, Ἀνὴρ ὁμολογητὴς καὶ τὴν πίστιν εὐσεβής, πολὺς ἦν ζηλῶν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. *Vir confeſſione clarus, religione pius, qui magno zelo pro veritate dimicavit, & Arianam hæreſin odio proſequutus eſt.* Commendat illum Sozomenus *, tum ob alia, tum quod eſſet ἐπὶ εὐγλωττίᾳ δικαίως θαυμαζόμενος, *eloquentiæ cauſa merito admirandus; quemadmodum*, inquit, *ex libris ejus qui hodie exſtant, licet cognoſcere*, ἀρχαιότητι φράσεως καὶ σωφροσύνῃ νοημάτων, καὶ ὀνομάτων κάλλει καὶ χάριτι ἐπαγγελίας εὐδοκιμῶσι, qui tum *ob priſcum eloquentiæ genus, & ob gravitatem ſententiarum, tum ob verborum elegantiam, & in rebus explicandis venuſtatem magnopere probantur.* [a] Ex his ſuperſunt,

* Annot. ad Euſeb. de vit. Conſt. l. 3. c. 59.
† Diſſer. in Philol. l. 2. c. 7.
* L. 4. c. 13, 14.
† L. 6. c. 13.
* Ep. ad Solit. p. 629.
* L. 2. c. 19.

Oratio brevis ad Conſtantinum Imp. in Nicæna ſynodo. Exſtat, ſi modo genuina ſit, apud Gregorium presbyterum oratione de patribus Nicænis, quam Latine exhibet Surius Julii 10. num. 6. Gr. Lat. Auctuar. Combeſiſ. tom. 2. p. 547.

Commentarius in Hexaemeron; primus Græce & Latine edidit, notaſque uberiores & collectanea addidit Leo Allatius, *Lugd.* 1629. 4°. Non levem huic operi litem movent eruditi, & merito quidem: etſi enim in quibuſdam locis argumentum, quod in ſe ſuſceperat, ſatis commode pertrectet autor, majori tamen ſui parte claudicat opus, ineptis fabulis de beata Virgine, ejuſque parentibus (ut alia jam taceam) ex Jacobi Proto-evangelio depromptis, ab Euſtathii doctrina, judicio, gravitate alienis, refertiſſimum. Non hic agam, an primi vel ſecundi ſæculi ætatem ferat, quod habemus hodie, Jacobi Proto-evangelium, vel an idem ſit cum Jacobi libro ab Ebionitis confecto, cujus meminerunt Origenes * & Epiphanius †. Id a me vix impetrare poſſum, ut credam Euſtathium virum quidem gravem atque eruditum iſtud ſuo calculo approbaſſe. Notari certe meretur Euſtathium *, ubi Jacobi narrationem de B. Virgine profert, vocare non Jacobum apoſtolum, ſed tantum Ἰάκωβόν τινα; unde recte colligit Cl. Fabricius *, autorem Proto-evangelii ab eo non habitum fuiſſe Jacobum apoſtolum, ſed ſcriptorem dubiæ incertæque autoritatis. Suſpicari forſan licet totam illam de beata Virgine, aliiſque quæ ſequuntur fabulam, a recentiori manu acceſſiſſe. Certe integra iſta periodus a pagina 68. ubi de Jacobi patriarchæ filiis agit, uſque ad paginam 75. ubi eandem materiam denuo reſumit, ſatis ἀπεσχεδιασμένοις videtur, & in locum non ſuum importune intruſa: dempta enim hac parte reliqua optime cohærent. Vidit hoc impoſtor, ac proinde fabuloſam narratiunculam hac cautione claudit, ſe hæc tantum ὡς ἐν παρόδῳ dixiſſe. Aut hoc dicendum eſt, aut integrum opus Euſtathio abjudicandum; & utrumque forſan a vero non longe abludit. Certe Euſtathium noſtrum hujuſmodi opus elucubraſſe, nullus neque veterum, neque recentiorum nobis prodidit. Neque de autore ſuo confidenter ut ſolet alias, loquitur qui primus edidit ipſe Leo Allatius, nullo alio teſtimonio, niſi codicum MSS. titulis nixus. Quam vero fallaces, quam incerti ſæpius ſint librorum MSS. tituli nemo neſcit. Quiſquis ſit, vixit, ſaltem vixiſſe videri voluit, trigeſimo Conſtantini anno, id eſt, anno Chriſti 335. ſaltem ſequenti. Neque tamen hoc modo ſibi conſtat accurata ſupputandi ratio, cum ait pag. 55. a Chriſto (demus id de anno Dominicæ paſſionis intelligi) ad trigeſimum annum Conſtantini, numerari annos 249. Eſto vero ſcriptor Euſtathio coævus, at de interpolatione fabuliſque eadem manet difficultas. Solvant nodum eruditi.

* Tom. 11. in Matth. p. 223.
† Hæreſ. 30. n. 23.

* Hexaem. p. 70.
* Cod. Apochr. N. T. p. 43.

Diſſertatio de Engaſtrimytho adverſus Origenem, qua acriter in Origenem, ejuſque ſententiam invehitur. Et quidem Euſtathium inter primarios Origenis obtrectatores recenſet Socrates *. Hanc diſſertationem Gr. Lat. edidit idem Allatius una cum eruditiſſimo ejuſdem argumenti ſyntagmate loco & anno ſupradictis. Habetur etiam *Criticorum ſacrorum Londini* impreſſorum tomo octavo. Scripſit item, quæ interciderunt, ſaltem lucem adhuc non viderunt, præter infinitas epiſtolas,

* L. 6. c. 13.

Librum de Anima, cujus fragmenta quædam exhibet Theodoritus, Dialog. 1, 2, 3.

Sermonem ſive *Homiliam in illud* Prov. 8. *Dominus creavit me initium*, &c. Fragmentum exſtat apud Theod. Hiſt. Eccleſ. lib. 1. cap. 8. & plurima alia apud eundem Dialog. 1, 2, 3. bina apud Facundum, lib. 11.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 21. §. 1. & ſeq. vol. 8. p. 166. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol 2. p. 22. *Oudin.* tom. 1. p. 317.

cap. 5.

cap. 5. aliud apud Anaſtaſium in Collect. *Interpretationem Pſalmorum*. Fragmenta aliquot in Pſalmos 15. & 92. exſtant apud eundem Dialog. 1, 3. Citat etiam Theodoritus Dialog. 2, 3. Euſtathium noſtrum εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῆς στηλογραφίας, & εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ἀναβαθμῶν, quæ pars fuiſſe videntur commentariorum in Pſalmos.

325. [a] JACOBUS, ob ſummam rerum divinarum humanarumque ſcientiam *Sapiens* dictus, patria Meſopotamienſis, cui Antiochia Amygdonia (Niſibin Syri appellant) urbs in confinio imperii Romanorum & Perſarum ſita, ortum dedit. Ab ineunte fere ætate vitam egit duram ac ſolitariam, in ſylvis & montibus & ſpeluncis degens, continuo jejuniis, aſperrimiſque ſeverioris diſciplinæ officiis ſe exercens. Sub Perſecutione Maximini confeſſione claruit; ad patriæ urbis epiſcopatum tandem evectus. Anno 325. concilio Nicæno interfuit, doctrinæ orthodoxæ vindex primarius, τῶν ὀρθῶν ὑπερμαχήσων δογμάτων. οἷά τις ἀριστεὺς καὶ πρόμαχος ἁπάσης φάλαγγος, inquit Theodoritus *, *ut fortiſſimus bellator & totius agminis princeps pro veris dogmatibus diſſertaturus*. Addit eo in loco Theodoritus illum junctis cum Alexandro ad Deum precibus, infauſtum illum exitum Ario imprecatum; enormi tamen errore hæc ad Alexandrum Alexandriæ epiſcopum & ſynodi Nicænæ tempus referens. Sub initium principatus Conſtantii circa ann. 338. Sapor Perſarum rex Niſibin Romanis tunc ſubditam arcta obſidione cinxit; cujus omnes machinæ & tela ſancti viri precibus irrita evaſere; & cum præterlabentis urbem fluvii, cujus curſum ingeſtis aggeribus Sapor inhibuerat, violento impetu murus corruiſſet, ab incolis Jacobi precibus animatis una nocte reædificatus eſt. Tandem in turri quadam conſtitutus Deum oravit Jacobus, ut ciniphum & culicum turma in hoſtes emitteretur. Dictum factum. Equi enim, elephanti, cæteraque Perſarum jumenta, cum animalculorum aculeos ferre non poſſent, ordinibus conturbatis, & excuſſis ſeſſoribus in fugam ſe dederunt. Ita rex infeliciſſimus recedere coactus ignominiam pro victoria reportavit. Hæc pluribus Theodoritus, qui non uno loco teſtatur * Jacobum apoſtolicis miraculorum donis claruiſſe, mortuos ſuſcitaſſe, futura prædixiſſe, aliaque ſtupenda feciſſe, quorum plura exempla profert hiſtoriæ φιλοθέου capite primo. Vitam clauſit regnante Conſtantio, in urbe natali ſepultus; cujus ſacri corporis reliquias, teſte Gennadio *, Julianus Imp. Niſibin ingreſſus civitate efferri juſſit. Sozomenus † vero ſolummodo, ait Julianum illac tranſeuntem, Niſibenis minatum eſſe, ſe nec opem illis laturum, nec legationem admiſſurum, nec in ipſorum urbem utpote ſceleratam, pedem prius illaturum eſſe, quam eos ad Gentilium religionem ſe tranſtuliſſe didiciſſet. Ego Theodorito * utpote viciniori potius credendum ſentio, qui tradit, Niſibi a Joviano Juliani ſucceſſore Perſis tradita, incolas pene omnes urbe exceſſiſſe, & epiſcopi ſui τοῦ προμάχου corpus ſecum detuliſſe. Nullum illi inter ſcriptores eccleſiaſticos locum tribuit Hieronymus; quod opera ejus Hieronymi ætate, uti recte obſervat Gennadius *, nondum e Syro ſermone converſa fuerint.

* Hiſt. Religiol. c. 1. Oper. tom. 3. p. 768.

* Ubi ſupra, & Hiſt. Eccl. l. 2. c. 31.

* De Script. Eccl. c. 1.

† L. 5. c. 3.

* Hiſt. Relig. c. 1.

* Loc. cit.

Scripſit, eodem teſte, opus ingens 26. libris conſtans, nempe *De fide adverſus omnes hæreſes*, *De charitate generali*, *De dilectione erga proximum ſpeciali*, *De jejunio*, *De oratione*, *De reſurrectione*, *De vita poſt mortem*, *De humilitate*, *De patientia*, *De pœnitentia*, *De ſatisfactione*, *De virginitate*, *De ſenſu animæ*, *De circumciſione*, *De acino benedicto*, pro quo in Iſaia legitur, *non eſt exterminandus botrus*, *De Chriſto quod Filius Dei ſit & conſubſtantialis Patri*, *De caſtitate*, *Adverſus gentes*, *De conſtructione tabernaculi*, *De Gentium converſione*, *De regno Perſarum*, *De perſecutione Chriſtianorum*, item *Chronicon* in quo divinarum ſcripturarum autoritate eorum ora compreſſit, qui audaci ſuſpicione de adventu Domini noſtri inaniter philoſophantur. De his vero plura dicere ſuperſedeo, quia amplius non exſtant. [b] Habetur in bibliotheca Lugduno-Batava inter libros MSS. quos ex Oriente advexit Jacobus Golius num. 87. fol. Jacobi epiſcopi Edeſſeni *Hexaemeron ad Conſtantinum*, ſeu *Hiſtoria creationis & creatarum rerum* Syriace: an vero Jacobi noſtri opus ſit judicent alii: certe temporis ratio optime congruit. Næ vero illi lepide nugantur, qui Jacobum noſtrum *Canonum* 84. *Arabicorum* Nicæni concilii compilatorem faciunt. Canones iſtos poſt Juſtiniani Imp. ævum confictos eſſe pluribus confirmat Cl. Pearſonus Vindic. Ignat. part. 1. p. 187.

[c] ATHANASIUS, Alexandriæ, urbium poſt Romam omnium celeberrimæ, parentibus honeſtis pietate & virtute conſpicuis natus eſt. Mitto quæ de eo adhuc puero epiſcopi perſonam induente, baptiſmumque per ſacrum quendam ludum celebrante vulgo narrant. Fabulam certe eſſe 326.

a Conf *Tillemont*. Memor. Eccleſ. ad vit *Jacobi* vol. 7. *Fabr*. Bibl. Eccleſ. ad *Gennad*. c. 1. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 49.
b Conf. *Oudin*. tom. 1. p. 322. *Long*. Bibl ſacr. p. 791. c Conf. *Du Pin*. Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 28. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. ad vit. *Athanaſii* vol. 8. *Fabr*. Bibl. Eccleſ ad *Hieron*. c. 87. Vita *Athanaſii* præfix. operibus ejuſdem, edit. Benedict. tom. 1. Etiam Animadverſ. in vit. *Athanaſii* præfix. Collect. nov. Græc, PP. tom. 2.

& nunc & olim ſuſpicatus ſum. Primus hanc hiſtoriam extulit Rufinus, ſcriptor nimis credulus, quique hæc ex ſolo auditu refert, ipſe a re geſta integro pene ſæculo remotus: nec leve præjudicium videri debet rem adeo memorabilem omnes hujus ævi ſcriptores latuiſſe, neminemque ante Rufinum de eo vel verbulum inaudiviſſe: neque alia deſunt quæ idem ſuadeant argumenta; modo his immorari vellem. Sed cum Athanaſio pergamus. Bonis literis inſtitutus in Alexandri epiſcopi contubernium aſcitus eſt; qui illum notarium deinceps habuit, & diaconorum primicerium poſtea conſtituit. In ſynodo Nicæna Alexandro Arium fortiter oppugnanti mira dexteritate ſuppetias tulit; & diſputatione habita hæretici verſutias expugnavit: unde per totam vitam Arianos ſibi quam infenſiſſimos expertus eſt. Elapſis quinque poſt ſynodum menſibus, mortuo Alexandro, anno 326. communi catholicorum ſuffragio eccleſiæ Alexandrinæ præficitur, ætatis ſuæ anno, ut videtur, viceſimo octavo. Munus ſibi commiſſum quo minus in pace diu obiret, inquies & obfirmata Euſebianorum malitia obſtitit. Tentatis fruſtra variis calumniarum technis, tandem anno 334. Cæſaream ab Epiſcoporum nonnullorum ſibi infenſorum ſynodo eo loci coacta evocatur fictæ Arſenii Meletiani cujuſdam epiſcopi necis rationem redditurus. Verum adeſſe noluit Athanaſius, epiſcoporum inimicitias veritus. Subiratus igitur Conſtantinus imperator aliam ſynodum anno ſequente Tyri habendam indixit: ubi cauſam Athanaſii aperte magis & γυμνῇ κεφαλῇ ventilare cœperunt Euſebiani; fictiſque illum injuriæ, tyrannidis, ſtupri, homicidii magicæ artis gratia commiſſi, confracti calicis myſtici, ſacrorum codicum igni datorum, ſubverſæ menſæ dominicæ, quin & illegitimæ ordinationis criminibus onerantes ſede ſua depoſuerunt. Verum Athanaſius relicta prius Tyro Conſtantinopolim profectus, imperatorem de fœdiſſima epiſcoporum injuſtitia certiorem fecerat. Anno igitur 336. Conſtantinopolim acciti Euſebianorum Anteſignani novi cujuſdam criminis Athanaſium apud imperatorem poſtularunt, ſuggerentes comminatum eum eſſe, prohibiturum ſe, ne annona ex Alexandria Conſtantinopolim quotannis vehi ſolita mitteretur. Qua accuſatione motus Conſtantinus mox eum Treverim Galliæ Belgicæ urbem relegavit. Poſt annum integrum & ſex circiter menſes ſublato e vivis Conſtantino, Conſtantini junioris literis dat. 15. Cal. Julias anno 337. ſedi ſuæ reſtituitur. Quem tamen anno 341. ſynodus Antiochena renovatis calumniis ſecunda jam vice depoſuit, ſuffecto in ejus locum Gregorio Cappadoce, obſcuro & nullius nominis viro. Verum antequam ovile lupus invaderet; fuga ſe Athanaſius Romam contulerat, eo a Julio epiſcopo evocatus; ubi a ſynodo anno 342. habita criminibus ſibi intentatis abſolutus eſt. Hac in urbe, aliiſque Occidentis partibus, per aliquot annos hæſit; donec anno 347. decreto ſynodi Sardicenſis iterum abſolutum & in integrum reſtitutum Conſtantius Imp. interpellante fratre Conſtante, eccleſiæ Alexandrinæ reddidit. Verum iterum nubes poſt pluviam. Anno 353. ſynodi Arelatanæ, anno 355. Mediolanenſis decretis iterum condemnatus, ac ſede ſua deturbari juſſus, anno ſequente a graſſante in catholicos Alexandrinos Arianorum factione eccleſia ſua expellitur; ac pro eo Georgius Cappadox, Gregorii, qui diem dudum obierat, Gentilis, bipedum nequiſſimus, militari ſatellitio ſtipatus ſubſtituitur. Enormem hoc loco Dorothei metropolitæ Monembaſiæ, qui vulgari ſeu barbaro idiomate ſynopſin hiſtoriarum Græce edidit, errorem notare liceat, ubi de Conſtantio ſic loquitur*. Τῷ δὲ ιε. χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐξώρισε τὸν μέγαν Ἀθανάσιον εἰς τὴν Ἐγλίτεραν καὶ ἐχειροτονήθη Φιλιξ ὑπ' αὐτοῦ. *Decimo quinto imperii ſui anno magnum Athanaſium in Angliam relegavit; ejuſque in locum Fælix ordinatur.* Ubi nulli dubium eſſe poteſt pro Athanaſio Liberium intelligi debere, non in Angliam ſeu Britanniam, ſed Beræam Thraciæ relegatum. Fugatus Athanaſius in deſertiſſimam Thebaidis ſolitudinem ſe recepit; in qua uſque ad mortem Conſtantii ſalvus delituit, orationibus, jejuniis, aliiſque pietatis officiis, epiſtolis & apologiis concinnandis ſecure vacans. Imperante Juliano, ab exilio revocatus ſynodum habuit de vera ſignificatione vocum οὐσίας & ὑποστάσεως ſtatuenda, deque lapſis epiſcopis ad ſedes ſuas recipiendis. Mox exul factus anno 362. conſpirantium in ſe Gentilium & Arianorum inſidias non ſine ſummo capitis diſcrimine evaſit: de quibus feſtive dixit; *Secedamus pauliſper, O Amici; nubecula eſt, quæ cito evaneſcet.* Anno 363. Jovianum Imp. Antiochiæ convenit, eique libellum de fide obtulit. Sub initia imperii Valentis ad ſupplicium exiliumve a præfecto Auguſtali quæſitus ſeſe occultavit: at evaneſcente hac quoque nubecula quietus deinceps & ſecurus vixit. Tandem laboribus, ærumnis, moleſtiis fractus ſuccubuit: & ſanctiſſimam animam cœlo reddidit, anno Chriſti, ut dicitur, 371. epiſcopatus ſui 46. Ita enim Socrates* diſerte tradit: licet id Baronius†, eumque ſecuti ex Neotericis plurimi, in annum ſequentem rejiciant: quin & Proterius in epiſtola* ad Leonem papam Athanaſium menſe Martio anni 373. ſuperſtitem fuiſſe ſcribit. Et huic certe anno omnes me-

* Σύνοψ. διαφόρ. ἱστορ. p. 218.

* L. 4. c. 20.

† Ad ann. 372.

* Edit a Bucher. Com. in Victor. Can. Paſch. c. 2. p. 84.

Naz. Encom. Athan. Orat. 21. p. 392.

Digitized by Google

Sæc. IV. ab an. CCC. meliores notæ chronologicæ mortem ejus aſcribere videntur. Vir erat omni virtutum genere cumulatiſſimus in tuenda catholica veritate conſtantis & invicti animi, ærumnis, periculis, difficultatibus cedere neſcii; τοῖς μὲν πειρῶσιν Adamas, τοῖς δὲ σπουδάζουσιν Magnes: in cæteris diſciplinis non infeliciter verſatus, in theologicis accuratiſſimus, controverſiarum ſui ſæculi, ſi quis alius, callentiſſimus, doctrinæ orthodoxæ judex ſimul ac vindex acerrimus; ad conciones eccleſiaſticas, & quæ ſacri ſunt muneris, maxime
* L. 2. c. 17. idoneus, & ut ſcite Sozomenus *, ἴσως ἐκ τοῦ αὐτοδίδακτος, ſummatim de eo ac plane ele-
* Ib. p. 397 ganter ὁ τῶν Σασίμων *, ὅρος μὲν ἐπισκοπῆς ὁ ἐκείνου βίος καὶ τρόπος, νόμος δ' ὀρθοδοξίας τὰ ἐκείνου δόγματα. *Vita ipſius, morumque ratio epiſcopatus norma erat; dogmataque ejus pro fidei orthodoxæ lege habebantur.* De ſtylo ejus ita
* Cod. 32. 139. 140. Photius *, κομψῶς τε καὶ λαμπρῶς καὶ ἔτι σαφῶς συντεθεῖσθαι, (epiſtolæ Athanaſii) καὶ τὸ πιθανὸν καλὰ τοῦ χαρίεντος ἀνθοῦσαι. *Eleganter ſimul & ſplendide, clareque compoſitæ ſunt, perſuadendi inſuper vi ac venuſtate floridæ.* Σαφὴς μὲν ἐστι πανταχοῦ τῶν λόγων αὐτοῦ. *Dilucide dicit in omnibus ſuis ſcriptis.* Denique τὴν μὲν ἐν Φερέσι σαφὴς τ' ἐστι (in libris ſuis contra Arium) ὡς καὶ ἐν πᾶσιν, καὶ ἀπέριττος καὶ ἀφελὴς, δριμὺς καὶ βαθὺς, καὶ λίαν τοῖς ἐπιχειρήμασιν εὔτονος, καὶ τὸ γόνιμον δ' αὐτοῦ ἐν τούτοις ἡλίκον, ὅσον καὶ θαυμάσιον. *Dictio in his perſpicua, ut & in cæteris ejus omnibus ſobria item & candida, vehemenſque ac profunda, & argumenta valide torquens; ejus vero ubertas in his ac fœcunditas admodum ſane fuit mirabilis.* Cæterum quanto olim in pretio Athanaſii ſcripta habita fuerint, Coſmæ abbatis piiſſimi præceptum Jo-
* Prat. Spirit. c. 40. hanni Moſcho * datum teſtatur. *Cum inveneris aliquid*, inquit, *ex opuſculis ſancti Athanaſii, nec habueris chartas ad ſcribendum, in veſtimentis tuis ſcribe illud.*

SCRIPTA.

Cum ſæpius edita ſint Athanaſii opera, nos editionem Pariſienſem Græco-Latinam a monachis Benedictinis adornatam, omnium utpote notiſſimam, præſtantiſſimamque hoc loco exprimemus. In duos tomos diſtributa eſt; in priorem opera Athanaſii *Genuina*, in poſteriorem *Dubia*, & *Spuria* relata ſunt.

[a] Part. I. continentur

[b] *Oratio ſive liber contra Gentes.*

Oratio de Incarnatione. Quo tempore ſcriptæ ſunt hæ orationes, haud facile eſt hariolari. Videntur nihilominus ætatis Athanaſianæ junioris fœtus. Poſteriorem librum ſecundum *contra Gentes*, cujus Hieronymus meminit, eſſe conſtat. Duabus his Athana- Sæc. IV. ab an. CCC.
ſii orationibus, viz. *contra Gentes*, & *de incarnatione Verbi* litem movet D. Allixius, autoremque ad ſecundi ſæculi finem vixiſſe putat: 1. Quod Marcionis dogma confutat: 2. Quod Antinoum Hadriani imperatoris Amaſium, quaſi novitium numen proſcindit: 3. Quod ἀποθεώσεις adhuc vigere ſignificat. Has viri clariſſimi objectiones in medium proferre placuit, eruditis ulterius excutiendas. Interim notare liceat, 1. Autorem Marcionis nuſpiam diſerte meminiſſe: dogma quidem de origine mali, duplicique principio refutat; id vero plurimorum erat inter gentes philoſophorum, non minus quam Valentini, Marcionis, Manetis, &c. inter hæreticos. Et etiamſi concedatur, dogma Marcioniticum confutaſſe, non inde ſequetur, ipſum Marcionis ætate vixiſſe. 2. Quod dicit Autinoum, τὸν νῦν inter numina relatum eſſe, forſan non alio ſenſu intelligi debet, quam quod ſuo adhuc tempore pro Deo habitus ſit. 3. De Romanorum conſecrationibus hæc habet: Καὶ μή τι θαυμάσῃς μὴ δὲ μακρὰν πίστεως εἶναι τὸ λεγόμενον νομίσῃς, ὅπου γε καὶ οὐ πολλῷ πρότερον, ἢ τάχα καὶ μέχρι νῦν ἡ Ῥωμαίων σύγκλητος τοὺς πώποτε. &c. i. e. interprete P. Nannio. *Ne mihi hic dubius hæſites, neve longe a fide rem abeſſe credas, quod dico; non ita pridem, & fortaſſe etiam nunc, Romanus ſenatus, ſuos ab origine imperatores, aut omnes, aut ſaltem eos quos ipſis libitum eſt, cælo ariſque dedicant, legibuſque & ſenatus-conſultis Deos eſſe jubent.* Hæc de temporibus Athanaſianis, vel Athanaſium immediate præcedentibus quando longe major ſenatus Romani pars gentilium ſacris mordicus adhuc adhærebant, commode dici poterant, ægre autem de ſecundo ſæculo, quando ἀποθεώσεις Romanæ, pleno ceremoniarum apparatu, peragebantur. Utut ſit, certum eſt, orationem *contra Gentes*, præterquam quod conſtanti fide eam Athanaſio tribuunt codices MSS., a ſynodo Conſtantinopolitana adverſus cultum imaginum an. 754. congregata, ſub Athanaſii nomine citari; quibus hac in re ne hylum quidem reponunt Nicænæ 2. ſynodi patres, Act. 6. p. 481. Oratio vero *de Incarnatione*, quam ejuſdem eſſe autoris nemini dubium eſſe poteſt, tanquam Athanaſii citatur a Theodorito Dial. 3. pag. 161, 162. ubi plurima ex ea loca profert, ut Hadrianum papam, Photium, alioſque mittam.

[c] *Expoſitio fidei*, Arianis præcipue oppoſita. *Symboli expoſitionem* vocat Fac. Hermian. l. 11. c. 2. p. 168.

In illud: *Omnia mihi tradita ſunt a Patre.*

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5 c. 2. §. 4. vol. 5. p. 300. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 32. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. not. 110. ad vit. *Athanaſii* vol. 8. b Conf. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 2. §. 17. p. 79. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p 332.

Ante

Sæc. IV. ab an. CCC. Ante mortem Euſebii Nicomed. cujus meminit in initio, ſcriptum.

Encyclica ad Epiſcopos epiſtola, tempore ſynodi Antiochenæ anno 341. ſcripta. Hanc in S. Athanaſii memoriam 2ª die Maii publice legi ſolitam monet ſcholion, quod in codice quodam MS. habetur.

Apologia contra Arianos, quæ in editis *ſecunda* perperam dicitur, ſcripta ann. 349. Præclara hiſtoriæ Athanaſianæ, fideique catholicæ monumenta continet. In ea accedunt duæ epiſtolæ hactenus ineditæ.

Epiſtola de Nicænis decretis, ſcripta videtur non diu poſt Athanaſii reditum, Gregorio pſeudo-epiſcopo jam occiſo. Subjunctam habet Euſebii ad Cæſarienſes ſuos epiſtolam.

Epiſtola de ſententia Dionyſii, qua ipſum vindicat a calumniis nonnullis, quas ex Dionyſii ſcriptis extuderunt Ariani, quaſi illorum impietati favere videretur.

Epiſtola ad Dracontium, qui imminente perſecutione Ariana ſe abduxerat circ. an. 354. ſaltem ſeq. ne epiſcopatum ſibi oblatum in ſe ſuſciperet.

Epiſtola ad Epiſcopos Ægypti & Libyæ, quæ in editis, nonnulliſque MSS. orationis *primæ contra Arianos* titulum habet. Scripta eſt anno 356.

Apologia ad imperatorem Conſtantium, qua omnes Arianorum in ſe calumnias, doloſque nervoſe atque eleganter refellit. Miſſa eſt anno 356, vel 357.

Apologia de fuga ſua; cum ut Arianorum inſidias, & Syriani ducis vim evaderet, fuga ſe ſubduxit. Condita eſt an. 357. vel ſeq.

Epiſtola ad Serapionem de morte Arii, quam ſcripſit an. 358.

Epiſtola ad Monachos, ſeu ad omnes ubique ſolitariam vitam agentes, eodem fere tempore ſcripta. Brevis eſt quidem, & deſinit in hæc verba, *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit vobiſcum, Amen.* Reliqua quæ in vulgatis editionibus ſequuntur, ad hiſtoriam Arianorum pertinent; cui proinde hæc epiſtola tanquam præfatio præmittitur.

Hiſtoria Arianorum ad Monachos, qua de perſecutionibus adverſus Athanaſium excitatis agitur. Initio quidem mutila. Condita eſt an. 358.

Condemnatio Arii, ſive *ejus ab Alexandro Alexand. depoſitio*. Hanc primus extulit Cotelerius Not. ad PP. Apoſtol. p. 317.

Epiſtola ſynodalis Alexandri epiſcopi Alex. quam more encyclico ſcripſit ad epiſcopos de condemnatione Arii. Habetur apud Socratem lib. 1. c. 6. & apud Gelaſ. Cyz. l. 2. c. 3.

Orationes 4. *contra Arianos*. In editis, ut & variis MSS. quinque numerantur, quia *Epiſtola encyclica ad epiſcopos Ægypti & Libyæ* pro una ex iis habebatur, ut ſupra monuimus. Verum diu eſt quod quinque numeratæ ſunt. Certe ita erat Photii ætate, qui πενταβιβλον contra Arianos vocat, eaſque τρόπαιον κατὰ πάσης μὲν τῆς αἱρέσεως, ἐξαιρέτως δὲ τῆς Ἀρειανῆς, *Trophæum adverſus omnes, potiſſimum vero Arianam, hæreſes* eſſe dicit Cod. 140. (quem locum paulo integriorem, quam in editis exſtat, exhibet Pet. Fleckmannus in Append. ad opera Athanaſ. pag. 6.) earumque ſtilum, methodum, ubertatem, argumentationes, omnia denique mire commendat; ex his etiam ceu ex fonte Gregorium theologum, ſanctumque Baſilium limpidos librorum ſuorum contra Arii errores, rivulos derivaſſe ſcribit. Cæterum & in Codd. MSS. & apud priſcos ſcriptores mirum, quam variet, & inter ſe miſceatur harum orationum ordo. Ut alia exempla taceam, quartam ex iis citat Cyrillus Alex.* ſub nomine τοῦ περὶ τῆς ἁγίας τριάδος λόγου τρίτου, & iterum τοῦ περὶ τῆς ὁμοουσίου τριάδος λόγου τρίτου. Tertiam ſynodus Chalcedonenſis* ſimpliciter vocat orationem contra hæreſes. Quinta (quam nonnulli Codd. MSS. ἴδιον κατὰ Ἀρειανῶν λόγον vocant, quinto loco repoſita oratione contra Arium & Apollinarium inſcripta, quæ infra habetur) quædam habet pag. 322. quæ ſcriptam eſſe poſt certamina Neſtoriana ſuadere nonnullis videntur.

* Ep. ad Monach. Ægypt. in Act. Epheſ. Synod.

* Act. 16.

Part. II. continentur.

Epiſtolæ 4. *ad Serapionem* Thmuis in Ægypto epiſcopum, quibus præcipue Spiritus S. cauſam agit, ejuſque Deitatem adſtruit. In epiſtolæ ſecundæ parte poſteriori priorem epiſtolam rogantibus fratribus in epitomen redigit. Epiſtolæ hæ prius confuſæ & mendoſæ, in unum jam locum colliguntur, & ope Codd. MSS. integritati ſuæ reſtitutæ ſunt. Epiſtolæ ultimæ pars poſterior, nempe a num. 8. uſque ad finem, nihil aliud eſt quam tractatus in illud Matthæi, *Quicunque dixerit verbum* &c. in hactenus editis male ab hac epiſtola divulſus eſt, teſtantur codd. MSS.

Epiſtola de Synodis Arimini & Seleuciæ, ſcripta an. 359. qua inter alia plures fidei formulas ab Arianis conditas recenſet.

Tomus, ſeu epiſtola ad Antiochenos; ſcripta videtur an. 362. ab Athanaſio, cæteriſque epiſcopis Alexandriæ, tunc temporis in ſynodo congregatis.

Epiſtola Joviani imperatoris ad Athanaſium, anno 363.

Epiſtola Athanaſii ad Jovianum, eodem tempore data.

Lucii & Arianorum petitiones 4. *ad Jovianum imperatorem contra Athanaſium*, anno 363. Athanaſio, ut videtur, Antochiæ agente.

* Vita

Sæc. IV. ab an. CCC. ^a *Vita ſancti Antonii*, condita circa annum 365. Hujus meminerunt Nazianzenus Orat. 21. p. 376. Hieronymus de Scriptor. cap. 87. Socrat. lib. 1. c. 21. Quæſtio eſt, an ea quæ exſtat hodie, Athanaſii ſit, ſaltem non leviter interpolata? Fatendum ſane eſt plurima ex Athanaſii libro de vita Antonii loca a Palladio, Socrate, Damaſceno, & aliis citata inibi reperiri; plurima tamen ibidem haberi nugatoria plane, ac tanto viro indigna, negari nequit. Nihilominus genuinum eſſe Athanaſii opus contendunt Benedictini, & argumentis in contrarium allatis reſpondent, veteremque Euagrii verſionem addiderunt. Nec eſſe germanum Athanaſii opus negare mihi in animo eſt. Quamvis fieri poſſit (ut ingenue fatetur Clar. Du Pin) ut ei aliquid ſit additum, vel immutatum, ut ſæpe id genus operibus accidere ſolet. In editionibus Athaſii annum 1626. præcedentibus Latine ſolum exſtitit; demum an. 1626. *Pariſ.* Græce & Latine prodiit, cum a D. Hæſchelio Græce prius ſeorſim evulgata fuerat *Auguſtæ Vindel.* 1611. 4°.

Epiſtolæ 2. *ad Orſiſium*, quas ex vita S. Pachomii deprompſerunt Benedictini, & Athanaſio digniſſimas judicant. Res tanti non eſt, ut de ea litigetur. His ſubjungitur narratio Athanaſii ad Ammonium aliosque de fuga ſua, imperante Juliano, excerpta ex appendice Bollandiana ad Tom. 3. *Maii*, pag. 71.

Liber de incarnatione Verbi Dei, & contra Arianos: quem non ſemel citant Theodoritus & Gelaſius Cyzicenus, ut alios taceam.

Epiſtola ad Africæ Epiſcopos, qua illos de ſynodo Nicæna, rebusque Arianorum recte inſtruit.

Epiſtola ad Epictetum Corinthi epiſcopum, qua multa maleſana dogmata eo tempore Corinthi ventilata valide refellit. Integra exſtat apud Epiphanium Hæreſ. 77. ſcripta erat anno 371.

Epiſtola ad Adelphium, circa an. 375. Arianis & Apollinariſtis oppoſita. Ut memoria lapſus ſit Theodoritus*, qui loca duo ex epiſtola ad Epictetum citat, quæ non niſi in hac ad Adelphium exſtant. Adelphius iſte Onupheos epiſcopus fuiſſe videtur, ab Arianis in exilium miſſus in Pſinabla Thebaidis; unde confeſſorem eum diſerte vocat Athanaſius.

* Dial. 2. p. 92.

Epiſtola ad Maximum philoſophum de divinitate Chriſti, data circa an. 371. Idem forſan hic Maximus, qui Gregorio Nazianzeno de ſede CP. litem movebat, & ad quem duæ exſtant Baſilii epiſtolæ 40, 45. quod librarios etiam inducere potuit, ut pro φιλόσοφῳ in quibuſdam Codd. MSS. ἐπισκόπῳ reponerent. Sæc. IV. ab an. CCC.

Contra Apollinarium libri 2. poſt mortem Apollinarii, paulo ante obitum ab Athanaſio ſcripta. Eos Athanaſio diſerte vindicant teſtimonia veterum.

Epiſtola ad Johannem & Antiochum presbyteros.

Epiſtola ad Palladium presbyterum.

Epiſtola ad Amûnem monachum.

Ex Epiſtola heortaſtica, ſeu *feſtali Fragmentum*. Quantum enim, ex initio deſideratur, non liquet.

Epiſtola ad Rufinianum epiſcopum de recipiendis hæreticis.

Epiſtolæ 2. *ad Luciferum Calaritanum*, circa ann. 360. ſcriptæ. Exſtant Latine tantum, & an eo ſermone ſcripſerit Athanaſius, haud facile determinari queat. Inter Luciferi opera habentur.

Epiſtola ad Monachos, Græce quidem ſcripta, ſed quæ nonniſi Latine jam exſtat.

Fragmentum epiſtolæ S. Athanaſii filiis ſuis datæ ann. 356. Feſtalis Epiſt. pars videtur. Latine ex Cod. Colbertino annorum 800. eruta.

Liber de Trinitate & Sp. Sancto, ſcriptus anno circiter 365. Exſtat tantummodo Latine ex antiqua verſione, inter *Spuria* hactenus recenſitus. Sed quem Athanaſio indubitanter adſtruunt Benedictini.

Epiſtola ad Marcellinum de libro Pſalmorum, ſive *in interpretationem Pſalmorum.*

Expoſitiones in Pſalmos, maximam partem a nuperis editoribus in lucem prolatæ, ſubnexis quamplurimis fragmentis ex catenis veterum.

Fragmenta Commentarii in Cantica, ex catenis deſumpta.

Commentariorum in Cantica Canticorum: meminit Photius Cod. 139.

Fragmenta Comment. in Matth. Marc. & Lucam, ex catena Gr. in Matthæum. Alia etiam fragmenta inde itidem depromta.

Fragmentum Comment. in Epiſtolam ad Hebræos: verum an Athanaſii ſit, in dubio ponunt ipſi editores.

Fragmenta ex Panoplia Euthymii, ſed quæ maximam partem Latine tantum habentur.

Interpretatio in ſymbolum Apoſtol. brevis illa quidem, & in Codd. MSS. Athanaſio conſtanter tributa, ſed quæ ejus eſſe non certo conſtat.

Fragmentum aliud, de exemplo ex natura hominis allato. Sed Athanaſio adſcribere non audent Benedictini, potius ſæculo 5. exaratum eſſe arbitrantur.

Fragmenta a Pet. Fleckmanno ex variis variorum autorum operibus collecta. Qui-

^a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 358. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p 347.

Sæc. IV. ab an. CCC.

bus accedunt plura a Cl. Johan. Milio tranſmiſſa, aliaque haud pauca aliunde collecta. Non magni quidem pretii, nec quæ genuina eſſe pro certo præſtare auſus ſum.

Tom. II. continentur

[a] DUBIA.

De incarnatione Verbi Dei. Breve opuſculum, ſed maxime controverſum. Citatur quidem a Cyrillo Epiſt. ad Regin. ſed ſuſpicio eſt locum iſtum a Dioſcuro ejuſve aſſeclis Cyrillo fuiſſe intruſum. Certe quod ibi habet Athanaſius de unica tantum in Chriſto poſt incarnationem natura, nec cum Athanaſii, nec Cyrilli mente ſtare poteſt: unde diſerte ejus eſſe negavit Leontius de Sect. Act. 8.

Teſtimonia ex ſacra Scriptura, nempe *de naturali communione ſimilis eſſentiæ inter Patrem, Filium & Sp. Sanctum, licet res intellectu difficillima ſit; & quod unam habeant operationem.* Sed a nullo veterum hic tractatus memoratur; nec agnoſcunt antiquiores Codd. MSS. Quin & ſtylus Athanaſii non eſſe arguit; Quid? quod & Origenem ab Athanaſio ſemper laudatum peſſime exagitat, & Origeniſtarum hæreſeos meminit. Quin & loca quædam *Quæſtionum ad Antiochum* adducit; quæ diu poſt Athanaſium ſcriptæ ſunt.

Epiſtola Catholica. Stylus, dicendique genus ab Athanaſiano alienum eſt.

Refutatio hypocriſis Meletii & Euſebii Samoſatenſis: præter ſtyli varietatem, habentur in ea, quæ cum doctrina Athanaſii minime conveniunt.

De incarnatione Verbi Dei. Tempora Neſtoriana manifeſte ſapit.

De æterna Filii & Sp. Sancti cum Deo exiſtentia, & contra Sabellianos. Stylus non videtur Athanaſii; immo integrum opus ex Baſilii homilia 27. expreſſum eſſe recte notant nuperi editores.

Quod unus ſit Chriſtus. Hanc orationem aliis probatam in dubium vocant viri Clar. Montacutius * & Petavius †, duplici præcipue argumento; 1°. Quod ſtylus ſit multo comptior & ornatior quam Athanaſianus eſſe ſolet. Sed hæc ratio mihi nulla eſt, Athanaſium enim quandoque ſcripſiſſe κομψῶς, τι καὶ λαμπρῶς ex Photio ſupra obſervavimus. 2°. Quod tres hypoſtaſes in Trinitate confitetur, cum Athanaſius unicam agnoſcere ſoleat. Eſto. At aliter ſcribere potuit Athanaſius poſt quæſtionem de vocibus οὐσίας & ὑποστάσεως in ſynodo Alexandrina ſub Juliano habita determinatam; in qua decretum eſt non eſſe damnandos trium ὑποστάσεων aſſertores, modo perſonas intelligerent; nec e contra, qui unam eſſe hypoſtaſin (per hanc, οὐσίαν ſive eſſentiam intelligentes) affirmabant. Et certe ſcriptam eſſe hanc orationem poſt Marcellum ab Athanaſio pro hæretico agnitum (i. e.) poſt annum 357. ex ipſa oratione liquet; in qua Marcellus diſerte damnatur. Denique ab autore catenæ in Lucam ſub Athanaſii nomine citatur. Nihilominus Montacutio & Petavio ſuffragantur Benedictini. Interim ut quod ſentiam, libere proferam, integrum opuſculum videtur Neſtorianis oppoſitum, adeoque poſt exortam de duabus in Chriſto naturis controverſiam autorem, quiſquis tandem ſit, hanc orationem compilaſſe.

* Not. in Euſeb. adv. Marcel. in init.
† De Trinit. l. 1. c. 13.

De Sabbatis & Circumciſione. Hunc librum, Athanaſiine ſit, an ſecus, in dubio prorſus relinquunt Benedictini; nec facile eſt dijudicare. Etſi ſtylus ad Athanaſii vim & venuſtatem neutiquam aſſurgat.

Homilia de Semente. Athanaſii ingenium parum ſapit, nec in veteribus MSS. locum habet.

In illud *Profecti in pagum* — Dicendi genus infra Athanaſianum longe ſubſidet.

In paſſionem & crucem Domini. Autor humili utitur ſtylo. Juramentum omnino vetat, quod tamen in genuinis Athanaſii ſcriptis ſæpius uſurpatur. Interim a multis retro ſæculis Athanaſii nomine inſignitur.

De Virginitate. Iſtius quidem argumenti librum conſcripſiſſe Athanaſium conſtat *. Verum an is, qui nunc exſtat, genuinus ſit, jure merito dubitari queat. Nihil in hoc libro de iis, quorum meminit Theodoritus, ut de ſtylo nil dicam.

* Vid. Theod. Hiſt. l. 2. c. 4.

Synopſis ſacræ Scripturæ; ab hodiernis criticis unanimi fere conſenſu Athanaſio abjudicata: quod ſi tamen Athanaſii non ſit, ſatis vetuſti ſcriptoris opus eſt, ſatiſque elegantis & eruditi. In fine totus articulus poſtremus, qui Latine tantum habebatur, nunc Græce prodit.

[b] SPURIA.

Diſputatio contra Arium in concilio Nicæno. Figmentum monachi cujuſdam delirantis ſequioris ævi eſſe videtur, uti ex multis in ipſa diſputatione deprehenſis indiciis patet: adde quod nec ſtylus, nec argumenta vel leviſſimam puritatis & vigoris Athanaſ. umbram habent. Confer quæ habet P. Fleckmann. Append. ad Athanaſ. p. 21. Neſcio vero quid ſibi vult Caſmirius Oudinus *, cum Vigilio Tapſenſi eam aſcribat.

* Supplem. p. 31.

Sermo contra omnes hæreſes; ſtylus ab Athanaſiano multum recedit, & omnes fere Codd. MSS. nota appoſita Athanaſio abjudicant.

[a] Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 34. & ſeq. *Oudin.* tom. 1. p. 328 — 379. *Fabr* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 6. vol. 5. p. 306.
[b] Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 6. vol. 5. p. 308.

Hiſtoria

Sæc. IV. ab an. CCC. *Hiſtoria de Melchiſedec*: Athanaſio indigna, utpote ineptis ſabulis mire referta. Fleckmannus quidem de ea dubitat, quod in fine ejus mentio fiat patrum Nicænorum quaſi τῶν κατὰ καιροὺς γεγονότων: quod tamen Athanaſius circa poſtrema vitæ ſuæ tempora dicere potuit.

Epiſtola ad Jovianum imperatorem. Nihil hic comparere Athanaſianum, ſed potius fragmentum eſſe ex alterius cujuſdam ſcripto divulſum arbitrantur nuperi editores eruditiſſimi.

Liber de Definitionibus; in quo Gregorius Nyſſenus citatus reperitur, Maximum forſan autorem habet, inter cujus opera a Combefiſio edita locum ſortitur.

Doctrina ad Antiochum; quam otioſi hominis commentum eſſe recte judicant Benedictini.

Ad Antiochum de pœnis inferni, ejuſdem furfuris, forſan & autoris. Hæc duo opuſcula in hac editione jam primum prodeunt.

Quæſtiones ad Antiochum, ex V. & N. teſtamento 137. & reſponſiones totidem, in quibus ipſe Athanaſius & Dionyſius Areopagita citantur. Ex variis patrum ſcriptis a ſtudioſo quopiam poſt ævum Monotheleticum collectæ videntur. Sequioris ævi fœtum eſſe vel exinde patet, quod in iis occidentales omnes *Francorum* nomine deſignentur.

Quæſtiones 36. *in evangelia*; quæ ex Codd. MSS. nunc primum prodeunt, ut & fragmentum *de ſacris imaginibus*.

Quæſtiones 130. *in ſacram ſcripturam*. Quæ Athanaſii non ſunt, nec in Codd.MSS. ejus nomen præferunt, ut nos docet Fleckmannus.

Quæſtiones aliæ 20. quas Athanaſio nemo tribuere velit.

Hiſtoria imaginis Berytenſis, ſeu *de Paſſione imaginis* D. N. J. C. *crucifixæ in Beryto*. Relatio eſt ab Iconodulis confiэта paulo ante ſynodum Nicænam 2. in cujus actione quarta citatur. Exſtat Græce in bibliotheca Cæſarea exemplar ejus MS. ab editis haud parum diverſum, & multo auctius. Principium iſtius repræſentat Lambecius Comment. l. 1. p. 126. ut & verſionem antiquam anonymam (ab Anaſtaſiana diverſam) integram p. 128. Ex hactenus recenſitis, *Quæſtiones ad Antiochum*, *Definitiones theologicas*, *Diſputationem cum Ario Laodiceæ habitam*, *Exhortationem ad Monachos*, *De paſſione imaginis Domini*, *Epiſtolam ad Marcum papam de unica Deitate Trinitatis* lib. 7. *Synopſin ſacræ ſcripturæ*, aperte rejicit Bellarminus, & cum eo Labbæus aliique.

Aliud ejuſdem hiſtoriæ exemplar.

Aliud ejuſdem exemplar Latine.

Aliud exemplar Latine; ex actis ſynodi Nicænæ 2. deſumptum. Omnia ejuſdem Commatis. Sæc. IV ab an. CCC

Sermo contra Latinos, poſt controverſiam de additamento, Filioque, excitatam, compoſitus.

Syntagma doctrinæ ad clericos & laicos, ex Cl. V. Iſaaci Voſſii bibliotheca primum editum Gr. Lat. *Pariſ.* 1685. 8°. cum Andreæ Arnoldi notis. Spurium vero eſſe plurima ſunt quæ ſuadeant, imprimis præcepta quæ inibi deprehenduntur monachis data, de bonis renunciandis, de decimis exſolvendis, conjugium clericis prohibitum, & monaſticæ regulæ mentio; ut de alto circa ejuſmodi librum veterum ſilentio nihil dicam. Athanaſii igitur cujuſdam junioris opus ſit neceſſe eſt, quod nec ipſe Cl. Voſſius mihi hac de re coram agenti diſſimulavit. Cum codex MS. quingentorum vel ſexcentorum annorum ætatem ferat, opuſculum eſt neutiquam contemnendum, etſi Athanaſio noſtro non adſcribatur. Exorta tamen eſt hac de re controverſia inter Cl. Arnoldum, & theologum quendam Rothomagenſem, uti ex Novellis reipublicæ literariæ Menſ. Jul. p. 744. & Act. Erudit. Lipſienſ. ann. 1685. p. 511. nuper didicimus. Quidquid ſit, Athanaſii non eſſe tum ob ſtyli diſcrepantiam, tum ob voculas quaſdam ſequioris ævi in eo uſurpatas non inviti concedunt Benedictini.

Monaſticæ vitæ inſtitutio. Opus inelegans, nec Athanaſio ullo modo adſcribendum.

Epiſtolæ 2. *ad Caſtorem*, de canonicis cœnobiorum conſtitutionibus una, de 8. malitiæ cogitationibus altera. Quæ nihil aliud ſunt quam inſtituta Caſſiani a Græculo quodam Græce verſa.

Homilia in nativitatem Præcurſoris, in Elizabet. & Deiparam. Nihil Athanaſianum in ea occurrit.

Sermo in annunciationem Deiparæ. Stylus neutiquam eſt Athanaſii. Videtur poſt exortam Monothelitarum hæreſin ſcriptus.

Sermo in Cenſum, ſeu deſcriptionem S. Mariæ. Manifeſta in eo νοθείας veſtigia ubique deprehenduntur.

Sermo in nativitatem Chriſti, poſt Neſtorii tempora conſarcinatus.

Sermo in occurſum Domini, ejuſdem, ut prior, ætatis & temporis.

Sermo in cæcum a nativitate, qui multa inepta & inelegantia complectitur.

Homilia in illud Matt. Ite in caſtellum &c.

Homilia in illud: Euntе autem illo &c.

Homilia in ſanctam quintam feriam. Has duas homilias ejuſdem autoris eſſe, & Athanaſio plane indignas contendunt clariſſimi editores.

Sermo in Paraſceven, qui nec Athanaſii ſtylum, nec ejus venuſtatem, aut judicium redolet.

Sæc. IV. ab an. CCC. *Homilia in SS. patres, & prophetas*, ab Holſtenio primum edita. Certe poſt Iconoclaſtarum tempora ſcripta.

Sermo in ſanctum paſcha.

Sermo in ſanctum paſcha & recens illuminatos.

Sermo in aſſumptionem Domini. Tres prædicti ſermones ab eodem autore proculdubio exarati ſunt. Nec Athanaſio quiſpiam ſanus vindicabit.

Sermo in ſanctum Andream; in quo Athanaſii venuſtas, gravitas, judicium deſiderantur. In Cod. Colbertino 700. annorum Baſilio Seleucienſi attribuitur.

Sermo alius, præcepta, & documenta quædam ſpiritualia continens. Autorem, quiſquis erat, imperitum, & inelegantem ſcriptorem vocant Benedictini.

De ſancta Trinitate dialogi 5. a Theod. Beza primum Græce & Lat. editi. Maximo monacho ex antiquis MSS. a Combefiſio aſcripti, Theodorito a Garnerio. Cujuſcunque ſint, Athanaſii non eſſe certo certius eſt. Vid. plura in Theodorito.

Dialogi 2. contra Macedonianos. Hos Theodorito incunctanter tribuit Garnerius. Certe poſt exortam hæreſin Eutychianam ſcripti videntur.

Epiſtola præfationis loco, *de motuum Eccleſiaſticorum tragœdia*, quam ſequuntur capitula ſive quæſtiones 17. quibus diverſæ hæreſes confutantur. Eutherio Tyanenſi epiſcopo vindicat Garnerius. Photius Theodorito diſerte adſcribit, Cod. 46.

Syntagma ad quendam politicum: quo nonnulla fidei, & philoſophiæ principia explicantur.

Sermo diatriticus iis qui ſæculo renunciarunt, præcepta quædam ſpiritualia continens.

Doctrina ad monachos. Ejuſdem farinæ opuſculum.

De templo & ſcholis Athenarum. Ineptiſſimi impoſtoris fœtus.

De corpore & anima, ſermo brevis. Hos 4. tractatus recenſitos ex Codd. MSS. Romanis exſcriptos Græce & Lat. publicarunt Benedictini; omnes nomine Athanaſiano indigniſſimos.

De ſancta Trinitate lib. 8. Latine, & omni dubio procul ſcriptoris Latini opus. Vigilio Tapſenſi epiſcopo aſſerit Chiffletius, qui proinde inter Vigilii opera iis locum dedit. Et cum Chiffletio faciunt Sirmondus, Labbæus, alii. Idalio Claro in Hiſpan. epiſcopo tribuunt nuperi editores.

De fide Unitatis, Trinitatis, &c. Lat.

De Ariana & catholica Confeſſione. Lat.

De fide ſua; Lat.

Diſputatio cum Ario coram Probo judice. Latine. Vigilii Tapſenſis eſſe poſt Caſſandrum & Chiffletium omnibus jam notum eſt. Hæ diſputationes variis tractatibus, alia atque alia forma continentur. Sæc. IV. ab an. CCC.

Liberii ad Athanaſium epiſtola. Græce.

Athanaſii ad Liberium reſponſ. Græce. Has ſequuntur Lat. multæ epiſtolæ & reſcripta pontificum Romanorum ad Athanaſium, & Athanaſii ad illos, ex hiſtoriis eccleſiaſticis, & tomis conciliorum ab imperitis quibuſdam nebulonibus conſarcinata.

Vita S. Syncleticæ, quam Græce & Latine primus edidit Cotelerius Monument. tom. 1. In nonnullis MSS. Codd. Polycarpo cuidam Aſcitæ, in aliis Arſenio Pegadienſi tribuitur. Athanaſio abjudicant oratio, omneque dicendi genus; nec ab ullo ſcriptore eccleſiaſtico Nicephoro Calliſti antiquiore memoratur, ut alia mittam. Interim haud pauca continet erudite dicta, & quæ ad mores rite formandos non parum conferunt.

Exhortatio ad Monachos.

Exhortatio ad ſponſam Chriſti.

Epiſtola Athanaſii ad epiſcopum Perſarum.

Epiſt. Dionyſii Alex. ad Paulum Samoſatenſem. Hæc 4. opuſcula Latine tantum habentur.

[a] *Symbolum Quicunque*, cum Græca verſione: genuinum Athanaſii opus non eſſe ſatis indicat, quod nec ipſe Athanaſius, nec ſequentium ſæculorum ſcriptor aliquis ante Theodulphum Aurelianenſem libro *De Spiritu S.* p. 72. ejus meminerit; nec in eccleſia ante annum milleſimum obtinuerit, neque ubique inclareſcere cœperit, donec a Gregorii 9. legatis anno 1233. in diſputatione Conſtantinopoli habita ſub Athanaſii nomine teſtimonii loco prolatum fuerit. Sed de his plura alii, & nos alibi *. [b] Non male forſan a Vigilio Tapſenſi conſtructum, in Græcum ſermonem demum verſum, & in eccleſiarum Archivis diu latitaſſe credi poteſt. Certe, quod Vigilium attinet, conjecturam firmat, quod Theodulphus Aurelianenſis Symbolum citat ex iſtis Athanaſii libris, qui Vigilii Tapſenſis eſſe jam certo dignoſcuntur: quique in antiquo & probe noto codice Floriacenſi cum Vigilii libris adverſus Neſtorium & Eutychem conjunguntur. De hoc ſymbolo pleniſſime, & ὅλῳ τῷ θυλάκῳ egerunt Uſſerius, Voſſius, Queſnellius, Tentzelius, Antelmius, aliique, quibus ſuam jam diatribam, ſeu commentarium hoc loco addidere clariſſimi Benedictini.

* Vit. Athanaſ. ſect. 6. num. 10.

Secunda formula interpretationis Græcæ ſymboli *Quicunque.*

Tertia formula Græce.

[a] Vide *Bingham* Orig. Eccleſ. l. 10. c. 4. §. 18. *Cabaſſuti Notit.* Eccleſ. Diſſert. 19. p. 54. *Oudin.* tom. 1. p. 345. [b] Conf. Hiſt. Crit. Symboli Athan. V. Cl. *Dan. Waterlandi.* c. 8. p. 117.

Quarta

Sæc. IV. ab an. CCC. *Quarta formula* Græce & Latine.

Binæ formulæ Gallico Idiomate perantiquo.

Commentarius in ſymbolum *Quicunque*; 500. circiter annorum, & tractatus *de fide catholica* vocatur.

De Trinitate opuſculum Gr. Lat. poſt Athanaſii demum tempora ſcriptum.

De ratione Paſchæ opuſculum; Latini cujuſdam ſcriptoris commentum, qui ut ſcriptulo ſuo autoritatem quandam conciliaret, ſub Athanaſii nomine in lucem protrnſit.

His ſuppoſititiis accenſeri debet opus, quod in bibliotheca ducis Mutinenſis Cod. magno Bombycino ſec. 14. in ſol. habetur hoc titulo, Ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας περὶ τῆς ἁγίας ἐνυποστάτου καὶ ὁμοουσίου τριάδος. Princip. οὐκ ὅτι μικρὸς ἡμᾶς ἀγῶνας. Procedit autor more ſyllogiſtico, ac plerumque Athanaſii argumenta mutuatur, nonnunquam ſuo Marte ratiocinatur. Opus Nemeſino cuidam nuncupatum. Sed plane ſuppoſititium eſt, judice, qui inſpexit, Bernardo de Monteſalcone, Diar. Ital. cap. 3. p. 31.

Poſt abſolutam Benedictinorum editionem prodierunt Gr. Lat. Plura ſub Athanaſii nomine opuſcula & fragmenta, cum præviis in vitam & ſcripta Athanaſii animadverſionibus, cura Bern. Montfauconii Collect. Nov. Gr. PP. *Pariſ.* 1706. tom. 2. quæ hoc ordine ſequantur.

Sermo major de fide prolixior quidem, ſed ἀκέφαλος. quo pro Deitate Chriſti contra Arianos & Dimoeritas ſtrenue pugnat. Citat hunc librum, & tria ex eo loca exhibet Theodoritus Dial. 1. *de immutabili* tom. 4. pag. 39. *Duo fragmenta hiſtorica*, unum de Paulo Samoſateno, de Stephano Antiocheno alterum. Epiſtola brevis ad monachos, *de communione cum Arianis*: antiquiſſimæ hujus epiſtolæ, verſionis antehac ſæpius editæ Græca jam accedunt.

Excerpta *ex commentariis in Matthæum*; quæ genuina eſſe poſſunt, etſi a nullo quod ſciam, veterum Athanaſium in evangelium Matthæi commentaria edidiſſe conſtat.

Excerpta *ex commentariis in Lucam*, ſi modo tale opus unquam edidit Athanaſius; paucula enim hæc, ex variis Athanaſii ſcriptis hinc inde deſumpta videntur.

Homilia in Canticum Canticorum, quam otioſi & imperiti hominis opuſculum vocat Montſalconius.

Sermo de patientia, paulo demiſſiore ſtylo ſcriptus, quam Athanaſii eſſe ſolet; cujus igitur, γνησιότητα ſuſpicatur Cl. editor: etiamſi in affirmantem ſententiam paulo propenſior.

Sermo in ramos palmarum, an genuinus ſit, in medio fere relinquit editor, tandem vero in genuinorum claſſem admittit.

Bina opuſcula, unum in dictum illud apoſtoli, *Novi hujuſmodi hominem raptum*; alterum, in illud, *Datus eſt mihi ſtimulus &c.* utrumque ſequioris ævi. Sæc. IV. ab an. CCC.

Hypotheſis ſive *argumentum in Pſalmos*, cui ſubjiciuntur pluſcula ſupplementa commentarii in Pſalmos ex catenis variiſque Athanaſii locis deprompta, de iis quæ olim in opp. Athanaſii ediderat Montſalconius tom. 1. part. 2. p. 1241.

Fragmentum contra Macedonianos.

Fragmentum contra Novatianos, in hoc opere liber ſecundus citatur.

Fragmentum περὶ ἄπλων, ſive *de amuletis*, aliaque nonnulla.

Expoſitio fidei breviuſcula.

Poſt tam amplam ſupplementorum Athanaſianorum meſſem, liceat mihi etiam ſpicilegii loco paucula adjicere. Exſtat Gr. MS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. juxta Lambec. 248. Neſſel. 307. num. 3. fol. 38. uſque ad fol. 48. Athanaſii archiepiſcopi Alexandrini *Diſputatio cum Zacchæo Judæorum Nomodidaſcalo*, quæ hoc modo incipit, Ζακχαῖος εἶπεν. Πλανᾶσθε οἱ χριστιανοὶ πρῶτον, ὅτι νομίζετε ἕνα ἕτερον Θεὸν εἶναι, &c. An genuina ſit, hi ſoli recte judicare poſſint, quibus codicem MS. inſpicere datum ſit. Certe quæ ſequitur ibid. num. 5. Judæorum diſputatio cum S. Athanaſio & Cyrillo *de adoratione Crucis*, & *ſacrarum Imaginum*, fraudem, vel prima ſtatim fronte, olere manifeſtum eſt. Ibid. Cod. 2. num. 18. ejuſdem *in paſſionem Salvatoris* oratio habetur MS. Incipit, Τῶν μὲν ἀνθρώπων ἡ ἁμαρτία πολλή τις ἦν, &c. Definit hoc modo, οὕτως ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. Mirari ſubit eruditos hujus bibliothecæ curatores quid ſit hic ſermo ignoraſſe, affirmante ipſomet Lambecio Comment. lib. 3. p. 80. illum Latine ſolum editum eſſe, ac proinde operæ pretium fore, ut totus ille contextus Græcus ex codice MS. Cæſareo aliquando proferatur in publicum; cum luce meridiana clarius ſit, non aliud illum eſſe, quam mediam prolixæ orationis *in paſſionem & crucem Domini* partem, quæ tum in *Commeliniana*, tum *Pariſienſi* editione Græce & Latine exhibetur, ut cuivis inſpicienti mox ad oculum patebit. In eadem bibliotheca Cod. Theol. 60. num. 1. a fol. 1. uſque ad 51. habetur ſub Athanaſii nomine *ſynopſis accuratiſſima in vetus Teſtamentum*, ſive *epitome hiſtoriæ ſacræ veteris Teſtamenti*. Cujus principium, Χρὴ τὸν ἀληθῆ χριστιανὸν ἐπίστασθαι τί Θεός. καὶ πόσαχῶς ὁ Θεός, καὶ κατά τι ὀνομάζεται Θεός. Θεὸς ὁ πατήρ, ὁ ἄναρχος, ἀπερίγραπτος. &c. Diverſum omnino eſt opus a *ſynopſi illa S. Scripturæ*, quæ inter Athanaſii opera haberi ſolet. Suppoſititium nihilo minus eſſe cenſet Lambecius, ibid. pag. 102. Apud Cl. Galeum ſervantur hæc Athanaſii opuſcula Græce ſcripta. *In Pſalterium*

Sæc. IV. ab an. CCC. Fragm. expoſitionis. Epiſtola *ad Ammonem cum Schol.* Epiſtola *de feſtis.* Epiſtola *ad Rufinianum.* Ἐρωταποκρίσεις, & alia. *In Chriſti paſſionem.* In Παραδοθέντας εἰς ἀπώλειαν κόσμον. Περὶ Διδασκαλίας. Fragm. ex interpr. *in Matth. De Pſeudoprophetis.* In Ὁ ἐμβλέψας εἰς γυναῖκα. In ἅγιον Πάσχα. *In magnam παρασκευήν. In Chriſti nativitatem.* Alia homilia *de eadem Nativ.* Περὶ Σωτηρίας. Περὶ Συγκλήσεως. *Ad Antiochum* quæſtiones. *Capitula* Athanaſii *in Pſalmos* ab editis diverſa, ex codice antiquiſſimo deſcripta, penes ſe habere monet Cl. Arnoldus Præſat. ad *ſyntagma* Athanaſii, ubi illorum initium ac finem exhibet.

[a] OPERA, QUÆ NON EXSTANT.

Commentarii in Eccleſiaſten, & Cantica Canticorum: horum meminit Photius Cod. 139.

Commentarii in Cantica Canticorum.

Contra Valentem & Urſacium liber.

Epiſtolæ ἑορταστικαί.

Epiſtolæ aliæ plures.

Περὶ πίστεως λόγος ὁ μείζων. ſæpius memorat Theodoretus in dialogis, & ex eo fragmenta quædam exhibet.

Τῶν ἐρμηνευμάτων πρὸς τὰς παρθένους λόγοι. Idem meminit Hiſt. l. 2. c. 4. & exinde laciniam breviuſculam exhibet.

Liber ſynodicus, in quo nomina patrum Nicænorum expoſita fuerunt, teſte Socrate, lib. 5. c. 9.

In illud, Nunc anima mea turbata eſt, excerptum hujuſce tractatus bene longum habetur Act. 14. ſynodi ſextæ.

[a] Cod. *Hypomnemata in Pſalmos* a Photio [a] memorata; ſi non idem ſit opus cum eo ad Marcellinum *de interpretatione Pſalmorum.* Germanus tamen patriarcha CP. verba quædam Athanaſii in Pſalmum 80. adducit (in Epiſt ad Thomam Epiſc. Claudiopol. Act. 4. ſynodi Nicæn. ſecundæ) quæ in iſto ad Marcellinum nullibi reperiuntur. Hoc loco monendus erit lector, haberi Mediolani in codice MS. Ambroſiano, ut & Venetiis in codice muſæi Juſtinianæi, ſub Athanaſii nomine commentarium in Pſalmos Græce hoc titulo, βίβλος τοῦ προφητάνακτος Δαβίδ, καὶ θείου ὑμνογράφου. Princip. Ἐξήγησις τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου. Verum ſpurium opus eſt, vide ſis Bern. de Monfaucon Diar. Ital. cap. 2. pag. 12. qui paulo ſupra ibid. p. 11. ſe plura Athanaſii ἀνέκδοτα editurum eſſe pollicetur. Quod & in collectione nova S. PP. poſtea præſtitit.

Epiſtolæ ad Eupſychium mentionem facit

[b] Dialog. 1. Theodoretus [b], & fragmentum exinde citat ſynodus Nicæna 2ª. Act. 6.

Παναρμόνιος εἰς τὸν κοιμηθέντα λόγος, cujus laciniam exhibet Damaſcenus Orat. de defunctis. Sæc. IV. ab an. CCC.

Porro *Thecæ, ſeu voluminis in Johannem* ab Athanaſio conſcripti meminit Th. Aquinas [a], & *tractatus ejuſdem de peccato in Spiritum S.* ſynodus Laterana 1. An vero talia ſcripſerit Athanaſius, necne, incertum eſt. [a] Lib. cont. error Græc.

Innumeræ fere ſunt Latinæ operum Athanaſianorum editiones, quas deſcripſerunt alii. Nos Græco-Latinas ſolummodo recenſebimus. [b] Primum igitur prodierunt Athanaſii opera Græco-Latine *Heidelberg.* 1601. tom. 2. fol. cum appendice Flecmanniana, qua fragmenta plurima & lectiones variantes continentur; deinde *Pariſ.* 1627. 2 vol. fol. quæ pulchrior quidem eſt, & nitidior editio: in hoc vero palmam ei præripit Commeliniana, quod indices tum in cæteris, tum præſertim in re hiſtorica longe copioſiores & accuratiores habeat. Pariſienſem editionem ſecuta eſt *Colonienſis*, 1686. fol. addito inſuper ſyntagmate ab Arnoldo edito. Verum priores omnes longe antecellit editio Pariſienſis, quam non ita pridem adornarunt, & in lucem emiſerunt monachi Benedictini Congreg. S. Mauri, ἐργοδιώκτῃ, ni fallor, præcipuo Bernardo de Montfaucon, *Pariſ. apud Aniſſon.* 1698. 3 vol. fol. Duos complectitur tomos, quorum prior bina conſtituit volumina. In hac nova editione omnia Athanaſii opera ad quamplures melioris notæ Codd. MSS. recognita ſunt, & juxta temporis ordinem, quantum fieri potuit, digeſta. Textus Græcus emendatior, lacunæ hinc inde ſuppletæ, pluribus etiam ſcriptis, ſed ſuppoſititiis, erutis & jam primum editis. Et cum P. Nannii verſio mendoſa ſit, nec ea accuratione concinnata, ut Athanaſii mentem probe ſit aſſequuta, novam cuderunt Benedictini noſtri. Cuivis opuſculo admonitionem ad illud rectius intelligendum præmittunt, variantes lectiones, notaſque criticas (alias enim non habent) cujuſvis paginæ calci ſubjiciunt, additis onomaſtico, & tabula Ægypti & vicinarum regionum. Tomo 1º. præmittitur præfatio generalis, qua de MSS. & veteribus Athanaſii editionibus, de ejus ſtylo, & operibus amiſſis, de doctrina, de hæreticis ab eo impugnatis & memoratis, de diſciplina eccleſiæ ejus ævo, aliiſque nonnullis accurate agitur. Sequuntur vita S. Athanaſii nunc primum adornata, Gregorii Nazianz. encomium in Athanaſium Gr. Lat. vita & politia incerto autore Gr. Lat. vita & certamina S. Athanaſii apud Photium Gr. Lat. vita & certamina ex Simeone Metaphr. Gr. Lat. denique vita ex Arabico Latine verſa.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 8. vol. 5. p. 318. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 3. vol. 5. p. 298. *Du Pin.* Eccleſ. Hiſt. vol. 2. p. 48. *Oudin.* tom. 1. p. 325. *Fabr.* de Verit Chriſt. Relig c. 2. §. 17 p. 78.

a DO-

Sæc. IV. ab an. CCC. 329. [a] **DONATUS**, natione Afer, poſt Majorinum factionis Donatiſticæ Carthaginienſis epiſcopus, ſectæ ſuæ nomen dedit. Quamvis enim alter Donatus, de Caſis nigris epiſcopus, primus ſchiſmatis dux atque autor fuerat; ab illo tamen, utpote inſigniori, denominari maluerunt ſchiſmatici. Innoteſcere cœpit circa ann. 329. in hunc enim annum ab Hieronymo * reponitur, a Proſpero * in annum ſuperiorem, Januario ſc. & Juſto Coſſ. forſan quia hoc circiter tempore factus epiſcopus fuerit. Singularis arrogantiæ homo, & faſtu non ferendo tumidus, qui elatis ſuperciliis ipſos etiam præfectos civiles ignominioſe tractavit; Paulum & Macarium ab imperatore Conſtante cum eccleſiarum ornamentis & eleemoſynis ad ſublevandos pauperes in Africam miſſos convitiis excepit, ac dona reſpuit, furibundus clamans: *Quid imperatori cum eccleſia?* Quin & miſſis per provinciam literis, ſuos monuit, ne quod allatum erat acciperent. De factione ſua gloriari ſolebat, dicens; *Quid apud vos agitur de parte mea?* Et quaſi principatum Carthaginis ſolus teneret, raro appellatus eſt epiſcopus, ſed Donatus Carthaginis dicebatur. Reſponſa ſibi de cœlo facta jactavit; quin eouſque dementiæ pervenit, ut per ſe, veluti per numen quoddam, jurare homines paſſus ſit. Pulſus eſt Carthagine an. 356. ſi tempus recte ſignet Hieronymus, reclamante Baronio *, & contendente Donatiſtas epiſcopos a Conſtante relegatos, & non niſi per Julianum reſtitutos eſſe. Scripſit Donatus, teſte Hieronymo *, multa ad hæreſin ſuam pertinentia opuſcula, & in his librum *de Spiritu ſancto*, in quo dogmati Ariano conſentanea docuit. N. E.

* Chron. ad an. 329.
* Chron. p. 40.
Vid. Optat. de Schiſm. Donat. l. 3. Auguſtin. in Johan. tract. 3.
* Ad an. 348. n. 40.
* De Script. c. 93.

330. **ELUSIUS**, ex philoſopho diaconus, claruit anno 330. ſcripſit de rebus Conſtantini M. ſaltem quæ ad urbis Conſtantinopolitanæ conditum & dedicationem ſpectabant. Ita enim Codinus *, de novo nomine huic urbi a Conſtantino impoſito, deque encœniis eo tempore celebratis agens, Eluſium noſtrum iis hiſtoricis accenſet, qui quæ tunc facta ſunt ſuis oculis luſtrarunt, & ſcriptis accurate mandarunt. Reliqui ſunt Eutychianus grammaticus Proto a ſecretis, Eutropius ſophiſta qui Juliano apoſtatæ in Perſide ſimul adſuit, Conſtantinus ab epiſtolis, Troilus rhetor, & Heſychius notarius, quos propterea prætermitto, quia omnes fere Gentiles fuiſſe, non Chriſtianos, probabile eſt. Quod vero Codinus duodecimo imperii Conſtantini anno hæc facta fuiſſe tradit, in eo longe falli neceſſe eſt. Conſtantinopolis enim vix ante annum 325. Conſtantini 20. eumque ad exitum jam vergentem, ædificari cœpit, dedicata non niſi anno 330. Conſtantini 25. Quid quod ipſe Codinus verbis paulo ſupra poſitis, ait, jacta fuiſſe fundamenta anno mundi 5837, (5834. legendum contendit Cl. Pagius) die Septembris 26. id eſt, anno Chriſti 326.

* De Origin. CP. p. 9.

Sæc. IV. ab an. CCC.

[b] **CHALCIDIUS**, V. C. eccleſiæ Carthaginenſis, uti volunt, archidiaconus. Claruit forſan circa annum 330. certe Hoſio ætate par, ſi modo Hoſius Cordubienſis erat, quo ſuadente, Chalcidius Platonis Timæum Latine interpretatus eſt, & erudito commentario explicavit. De hac re pridem me monuit Sellerus noſter; & cum in hanc quidem ſententiam viros quoſdam non indoctos propendere video, locum ei inter ſcriptores eccleſiaſticos non denegavimus. Me certe ἐπέχειν fateor, neque enim ſatis conſtat, philoſophus ſolum Platonicus fueritne, an etiam Chriſtianus. Viri clariſſimi titulus, qui in fronte reperitur, diacono haud ſatis convenit; in epiſtola ad Oſium, ipſum nuſquam epiſcopum vocat; quin nec virum fuiſſe eccleſiaſticum, nedum Chriſtianum, vel verbulo innuit. Moſaicam de creatione theologiam non una vice citat, citat Salomonem, interpretes Græcos τὺς ό, Aquilam, Symmachum, quin & Origenem; ſemel meminit ſtellæ Chriſtum recens natum præmonſtrantis, cujus in hiſtoria evangelica fit mentio; de quibus nihilominus, haud ſatis pro Chriſtiani ſcriptoris more loquitur, pag. 372. De Moſe hæc habet, *Hebræorum ſapientiſſimus Moſes, non humana facundia, ſed divina, UT FERUNT, inſpiratione vegetatus, in eo libro qui de genitura mundi cenſetur*, &c. De Moſe an ita ſcriberet homo Chriſtianus? an diaconus Carthaginenſis? verum nihil ſtatuo; doctiorum hac de re judicia audire mallem. Ad ſolvendam objectionem a V. C. titulo petitam reſpondet Sellerus noſter Not. MS. in h. l. fieri potuiſſe, ut Chalcidius hunc commentarium ſcripſerit, dum in τῇ λαικῇ eſſet, adeo V. C. dici poterat, poſtea vero in ſacro catalogo nomen habuiſſe; quod nil mirum eſt, ſi Metrophanem C. P. Sidonium Apollinarem, Alcimum Avitum, & alios conſideremus, &c. Quæ conjectura an eruditis hac in parte ſatisfecerit, aliorum eſto judicium. Interim Chalcidius autor eſt gravis, prudens, multa profundaque ſcientia imbutus, omnium fere philoſophorum dogmata accurate tenuit, omnia pro argumenti dignitate, rerumque pondere egregie tractat. Quod *circumforaneum bla-*

330.

a Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol 6. hæreſ. *Donatiſt.* Art. 27. ſeq. *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 93. *Buig.* Hiſt. Schiſm. *Donatiſt.* Append. Diſſ. de Hæreſiarchis Diſſert. 2. p. 241. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latin. l. 4. vol. 2. p. 167. b Conſ. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 7. §. 1. p. 554. & vol. 3. p. 88.

Sæc. IV. ab an. CCC. *teronem* ipſum vocat Jul. Cæſar Vaninus *Amphit. Provid. æternæ*, Exercit. 30. p. 197. quis morabitur hominis judicium, qui ob Atheiſmum ſtrenue & ex profeſſo aſſertum, ad rogum damnatus ſit? [a] Prodiit Chalcidii *in Timæum commentarius*, cum doctiſſimis Jo. Meurſii notis, *Lugduni Batavorum*, 1617. 4°. quæ præſtantiſſima eſt editio.

330. [b] JUVENCUS, poeta hujus temporis non ignobilis, patriam habuit Hiſpaniam, optimorum poetarum ſolum feraciſſimum, vetuſta nobilique proſapia cretus, dignitate presbyter. Claruit ſub Conſtantino M. teſtante ipſo ſub finem libri ultimi, an. 330. ſecundum Hieronymum *, ſuperiori juxta Johan. Vaſæum in chronico Hiſpaniæ. Inter reliquas diſciplinas poeticæ facultatis ſtudium non indiligenter excoluit; in quo cum progreſſus haud contemnendos feciſſet, ad Sionis verticem Muſas deduxit, & divinæ legis majeſtatem, totamque Domini noſtri dum in humanis ageret, vitam metri legibus ligare auſus eſt; hiſtoriam evangelicam maxime ſecundum S. Matthæi ductum, quatuor libris verſu heroico complexus: ſermone quidem ſimplici, nec ſatis uberi vena, animo tamen candido, &, quo ſacra tractantem decet, pio caſtoque; evangeliſtam ſtricto pede ſecutus; de quo vere Petrus Crinitus *: *Qua in re*, inquit, *majori diligentia uſus eſt, in ſervanda rerum hiſtoria, quam in demonſtranda ingenii ſui elegantia*. Compoſuit etiam nonnulla eodem metro, ſed quæ jam nuſquam ſunt, ad ſacramentorum ordinem pertinentia, teſte Hieronymo *, e quo, ſeu fonte unico, tota fere hujus ſcriptoris notitia petenda eſt. [c] Exſtat Juvenci hiſtoria evangelica in Bibliothec. PP. tom. 4. p. 55. & in collectione Bigneana, *Pariſ.* 1624. p. 629. & inter poetas Chriſtianos cum not. Fabric. *Baſil.* 1564. 4°. Seorſim *Baſil.* 1541. 8°. in corpore omnium poetarum veterum Lat. *Lugd.* 1603. tom. 2. & alibi ſæpius.

* Chron. ad an. 330.

* De Poet. Lat. l. 5. c. 89.

* De Script. c. 84.

330. [d] AMMON, ſive *Ammonius*, gente Ægyptius, monachorum Nitrienſium pater. Claruit ſub Conſtantino circa an. 330. Anno ætatis 22. uxorem ducere a Gentilibus ſuis perſuaſus manus dedit, ſponſalia egit, coronam induit, & in thalamum ſponſam ducens, eam, ut renunciata vita ſæculari, monaſticam ſectaretur, multis hortatus eſt, & hortando effecit. Uterque igitur, conſervata virginitate, ſub eodem tecto per annos octodecim pietati & precibus intenti degebant. Quibus exactis Ammon, relicta uxore, in Nitrienſem ſolitudinem ſe recepit; ubi ſeveriorem adhuc vivendi rationem inſtituens 22. annos peregit, ac 62. ætatis annum agens, e vivis exceſſit. Mortui animam ab angelis in cœlum evectam vidiſſe narratur Antonius. Multa de ejus pietate, moribus & miraculis narrant Palladius *, Socrates †, & Sozomenus ‡, quos adeat iſtiuſmodi rerum curioſus Lector. Exſtant inter S. Ephræmi opera tom. 2. Ammonii noſtri nomini inſcripta *Capita Parænetica* 19. Verum ea Ammonii eſſe præter codicis MS. unde ea hauſit Voſſius, autoritatem, argumentum aliud non ſuppetit. Plures ejus *epiſtolas* apud Chaldæos exſtare memorat Hebedieſu.

Sæc. IV. ab an. CCC.

* Hiſt. Lauſiac. c. 7.
† L. 4. c. 23.
‡ L. 9. c. 14.

[e] ANTONIUS, monachorum pater & 330.
princeps, natione Ægyptius, in Coma, qui vicus eſt juxta Heracleam minorem, claro atque ſplendido genere ortus eſt, anno 252. decimo octavo ætatis anno parentibus orbatus, paternos quidem agros vicanis ſuis donavit; reliquis autem bonis divenditis, pretioque egenis diſtributo, in Ægypti ſolitudines ſeceſſit. Primus eremi incola, qui ſeveriſſimis exercitationibus, & duriſſimo vitæ genere monaſticam philoſophiam impenſe coluit, & ad ſummam pene perfectionem perduxit. Cibus illi panis tantum cum ſale, potus aqua, neque hæc niſi ſole occidente ſumpta: ſæpe biduo & amplius jejunus, ſæpe integras prope noctes orationibus intentus evigilavit. Somno breviſſimo contentus, nudo in ſolo cubans plerumque dormiebat. Viginti annis ab omni hominum conſpectu remotus, ſolummodo cum Deo rebuſque divinis commercium habuit. Exorta Maximiniani perſecutione, Alexandriam profectus, martyribus ſe immiſcuit, & pro iis quotidie non ſine capitis periculo judices interpellavit. Certe non obſtante auſtero vivendi more fuit admodum manſuetus & humanus, prudens item ac fortis, in converſatione ſuavis & jucundus, contentionis patientiſſimus, & in defendendis iis, qui injuria affecti ſunt, diligentiſſimus, quorum etiam cauſa ſæpius ad urbes veniebat, & apud præſides & primores viros interceſſit. Magnum Athanaſium pene ab Arianis oppreſſum crebro inviſit, ejuſque gratia ad Conſtantinum Imp. non una vice ſcripſit. Schiſmaticorum vel hæreticorum communioni nunquam ſe miſcere voluit: Arianos ejus autoritate ſe tuentes publico ſermone damnavit, & de monte ſuo fugavit;

a Edidit *Chalcidii* Timæum cum comment. *Jo. Alb Fabricius* ad calcem operum *Hypoliti* Hamb. 1718. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2 p. 20. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. §. 10. p. 703. & vol. 3. p. 303. item Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 84. & Bibl. med. & infim Latinit. l. 9. vol. 4. p. 614. c Conf. *Long.* Bibl. ſacr. p. 811. d Conf. *Tillemont.* Memor Eccl. vol. 7. ad vit. *Ammon.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 343. e Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol 2. p. 53. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. vit. *Anton.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 344. item Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 88.

dicens

Sæc. IV. ab an. CCC. dicens horum ſermones ſerpentibus eſſe multo deteriores, eorumque hæreſin Antichriſti præcurſorem. De frequenti ejus adverſus dæmonas conflictu, & miraculis ab eo editis, plus ſatis docebit vita ejus a D. Athanaſio conſcripta, prout exſtat hodie, haud parum interpolata. Moribundus melotem & pallium tritum Athanaſio teſtamento legavit; obiitque anno 357. centeſimo & quinto ætatis anno. Literarum pene rudis erat, quas longe infra ſe habuit; bonam mentem, utpote literis antiquiorem, operumque divinorum contemplatricem commendans: ideoque cum a philoſopho quodam interrogaretur, Quomodo vivere potuit librorum ſolatio deſtitutus? Reſpondit *, Τὸ ἐμὸν βιβλίον, ὦ φιλόσοφε, ἡ φύσις τῶν γεγονότων ἐστὶ, καὶ πάρεστιν ὅτε βούλομαι τοὺς λόγους ἀναγινώσκειν τοὺς τοῦ Θεοῦ. *Meus liber, O Philoſophe, eſt natura rerum, quæ quidem præſto eſt, quoties Dei verba legere voluero.* Frequentes ad Conſtantinum ſcripſiſſe illum literas, teſtis eſt Sozomenus *. Scripſit quinetiam ad diverſa in Ægypto monaſteria *apoſtolici ſenſus ſermoniſque epiſtolas* 7. ex Ægyptiaco in Græcum ſermonem tranſlatas, quarum illam ad Arſenoitas præ cæteris commendat Hieronymus *. Exſtant ex Valerii Saraſii verſione una cum Dionyſii Carthuſiani commentariis in Dionyſium Areopagitam excuſis, *Colon.* 1536. & in Biblioth. Patr. tom. 4. p. 85. ubi habentur ſub ejus etiam nomine *ſermonum libri duo*; quos tamen autoris eſſe longe recentioris, Baſilii, Chryſoſtomi, aliorumque in iis nomina deprehenſa ſatis liquido oſtendunt. Porro S. Antonii *regula monachis præſcripta*, una cum multis aliis regulis primorum eremi incolarum habetur in *collectione regularum S. Benedicti*, quam Holſtenius edidit, *Pariſ.* 1663. 4°. Part. 1. p. 3. an genuina vero ſit, admodum incertum eſt. Melioris eſt notæ, quæ apud Athanaſium in vita ejus exſtat, prolixa ſatis *ad monachos exhortatio.*

* Evagrius ap. Socrat. l. 4. c. 23.

* L. 2. c. 31.

* De Script. c. 88.

Abrahamus Ecchellenſis, an. 1646. *Pariſ.* 8°. ſequentia S. Antonii opuſcula ex Arabico Latine facta edidit. Sunt autem *Regulæ ſive canones ad Monachos numero* 80.

Sermones ad Monachos 20.

Admonitiones & documenta varia ad Monach.

Sententiarum quarundam expoſitio, & *ad Interrogationes varias reſponſiones*. His adjunxit duplicem *S. Antonis vitam* ex Arabico verſam, necnon *Semitam ſapientiæ*, ſive *ad Scientias comparandas methodum*, ex MS. Arabico a ſe Latini juris factam. Denique in præfatione monet, ſe ante quadriennium viginti S. Antonii *Epiſtolas* cardinali Barbarino nuncupatas, in lucem emiſiſſe.

ᵃ ASTERIUS, patria Cappadox, profeſſione ſophiſta, religione Gentilis, qua una cum arte rhetorica derelicta χαιρετίζειν ἐπαγγέλλεται, inquit Socrates *, *Chriſtianam religionem profiteri cœpit*. Chriſtianus factus, Luciani Antiocheni ſcholam frequentavit; cujus proinde diſcipulis eum accenſet Philoſtorgius *. Sub perſecutione Maximiani, fide Chriſti abnegata, diis Gentilium immolavit: poſtea tamen magiſtro illius pœnitentiam promovente, lapſum ſuum emendavit. Luciani, qui Pauli Samoſateni aſſecla fuerat, doctrina imbutus, Arianis ſe adjunxit, ipſi Ario familiaris, cujus cauſæ deeſſe noluit: epiſcoporum Euſebianorum gratiam omni obſequio aucupatus eſt, cum iis aſſidue verſabatur, ad illorum ſynodos frequens ventitabat, literis eorum commendatus per Syriæ urbes aliaſque eccleſias obambulavit, & captata, quod ſibi minime licuit, inter clericos ſede, libros, quos pro fide Ariana compoſuerat, publice recitavit; id ſolum animo volvens, id unicum in votis habens, vanum ambitionis & gloriæ mancipium, ut eorum opera ad epiſcopatum eveheretur: quem tamen minime aſſecutus eſt, ne quidem ad clericatus ordinem admiſſus, vetante hujus temporis diſciplina, ne in idololatriam lapſus in clerum cooptaretur; quin & iſto crimine commaculati ſacerdotali dignitate excidebant, & acta licet pœnitentia, non niſi pro laicis habebantur. Claruit Aſterius poſt ſynodum Nicænam, præcipue circa annum 330. quo circiter tempore edidit famoſum illud *Syntagma* ſeu *Syntagmateon*, cujus toties meminit Athanaſius, in quo palam aſſeruit, præter Chriſtum aliam eſſe in Deo ſapientiam, ipſius Chriſti & mundi conditricem; Filium eſſe ἕνα τῶν πάντων, πρῶτον δὲ τῶν γενητῶν, *unum ex rerum univerſitate, rerum licet conditarum primum*, quem εὐεργετικῇ φιλοτιμίᾳ καὶ περιουσίᾳ δυνάμεως fecit Pater. *Si voluntas Dei*, inquit, *continuo ductu penetrat per omnia opera*; δηλονότι καὶ ὁ υἱὸς ποίημα ὤν, βουληθεὶς γέγονε καὶ πεποίηται, *certe Filius cum opus fuerit, voluntate Patris genitus, factuſque eſt*. Nec alio ſenſu Chriſtum virtutem eſſe Dei voluit, quam quo locuſta & bruchus apud Moſen Dei virtus dicuntur; cum ſexcentis ejuſmodi blaſphemiarum portentis, quæ ὁ πανοῦργος καὶ πολυκέφαλος σοφιστής, ὁ καὶ τῆς αἱρέσεως συνήγορος, uti illum vocat Athanaſius, *veteratorius ille ac multiceps ſophiſta, hæreſis patrocinator* in Chriſtum evomuit. Ex hoc opere quædam κατὰ λέξιν citat D. Athanaſius Epiſt. de Synod. Arimin. & Seleuc. p. 684. Orat. contra Arian. 3. p. 217. Orat. 4. p. 252. Quædam Acacius apud Epiphan. Hæreſ. 72.

Sæc. IV. ab an. CCC. 330.

* L. 1. c. 36.

* L. 2. c. 14.

ᵃ Conf. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 94. item Bibl. Gr. l. 5. c. 28. §. 11. vol. 8. p. 613. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. Hiſt. *Arian.* Art. 23. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 52.

quædam denique Marcellus apud Euſeb. l. 1. contra Marcell. c. 4. Præterea autor eſt Hieronymus* ſcripſiſſe ipſum, regnante Conſtantio, *Commentarios in epiſtolam ad Romanos, in Evangelia & in Pſalmos*, multaque alia a ſuæ factionis hominibus legi ſolita; ſed hæc jam non exſtant. Expoſitionem ejus integram in Pſalmum 4. reperit D. Montfauconius in codice Taurinenſi Comment. Euſebii in Pſalmos ab amanuenſi quodam adjectam, quam proinde explicationi Euſebianæ Pſalmi 4. Gr. Lat. ſubnexuit. Scripſit item *contra Marcellum librum*, quo eum Sabellianæ hæreſeως arguebat, teſte eodem*.

* De Script. c. 94.

* De Script. c. 86.

330. [a] MARCELLUS, Ancyræ, quæ Galatiæ metropolis eſt, epiſcopus, concilio Ancyrano an. 315. habito præfuit; ſi quæ fides libello ſynodico, quem Pappus edidit, cui fere hac in parte ſubſcriptiones hujus ſynodi ſuffragantur: utcunque, certum eſt ſanctæ ſynodo Nicænæ illum interfuiſſe anno 325. in qua pro fide catholica adverſus Arianos ſtrenue diſputavit. Poſtea vero, dum impia Aſterii ſophiſtæ ſcripta vehementius refelleret, in contrariam Sabellii, ac perinde Pauli Samoſateni, hæreſin incautus impegit, docens Filium eſſe λόγον προφορικὸν, verbum prolatitium, nec aliam eſſe a Patre perſonam, ἓν δὲ καὶ ταὐτὸν εἶναι τῷ Θεῷ, *unum atque idem cum Deo eſſe*; quemadmodum & humanum verbum unum atque idem eſt cum homine, non poteſtate, aut hypoſtaſi, nec aliter omnino ſeparabile, quam ſolius operationis effectu: verbum quidem ἐν τῷ Θεῷ ἡσυχάζειν, *in Deo conquieviſſe*, uti ſolet in nobis, ubi conticuerimus, uſu venire; nec Dei Filium, immo ne imaginem quidem Dei inviſibilis exſtitiſſe, antequam a Patre exiret, id eſt, carnem aſſumeret, ut per ipſum omnia fierent; ab eo demum tempore regni ſui initium habuiſſe, poſt ultimum judicium finem habituri, ipſumque verbum e corpore ſeparatum Deo demum coaduniendum, ἵν' οὕτως ᾖ ἐν τῷ Θεῷ ὁ λόγος, ὥσπερ καὶ πρότερον ἦν πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι, *ut ad eum modum ſit in Deo verbum, quo prius olim fuerat, quam mundus crearetur*, id eſt, ut recte explicat Euſebius, Ὡς ἓν καὶ ταὐτὸν πάλιν τῷ Θεῷ γενέσθαι, καθὰ καὶ πρότερον ἦν, *ut quemadmodum olim fuerat, ita iterum cum Deo unus idemque exiſtat*. Ob has pluresque ejuſce farinæ impietates epiſcopi in conventu Hieroſolymis in encœniis habito anno 335. ab eo abſente licet exegerunt, ut libri a ſe conſcripti rationem redderet, & ſententiam mutaret. Ille itaque pudore ſuffuſus librum ſuum ſe combuſturum promiſit, (teſte Socrate*) verum promiſſis non ſtetit. Quocirca epiſcopi ſynodo paulo poſt Conſtantinopoli coacta, dogmata ejus damnarunt, eumque epiſcopatu exuerunt; ſcriptis ad eccleſias Galatiæ literis, ut conquiſita diligenter Marcelliani libri exemplaria abolerent: ejus etiam refutandi provinciam Euſebio Cæſarienſi, quem in libro ſuo Marcellus acriter perſtrinxerat, demandarunt; quod perinde ab eo quinque libris peractum eſt. In exilium miſſus Marcellus ad Julium Romanam ſedem tunc tenentem aufugit, ibique annum integrum & tres menſes permanſit; ſed non comparentibus adverſariis, quos ad dicendam cauſam Julius evocarat, oblato de fide ſermone apologetico, ad communionem admiſſus eſt. Anno 347. ſententia ſynodi Sardicenſis abſolutus eſt: conqueſtus, ut ex epiſtola ſynodali liquet, verba ſua ab Euſebianis non recte fuiſſe intellecta: eaque quæ illi calumniabantur, ſe tantummodo inquirendi animo propoſuiſſe. Qua quidem in re mala fide egit Marcellus, & bonis patribus fucum fecit. Non enim problematice, ſed ſerio & ex animo hæc ipſum docuiſſe libri ſui excerpta quæ apud Euſebium habentur, luce clarius evincunt; in quibus audacter ſatis de omnibus pronunciat, excepta unica iſta quæſtione, De immortalitate carnis Chriſti, (ad quam forte ſynodo Sardicenſi digitum intendit) de qua ait, ὅτι δογματίζειν μὲν ἡμεῖς περὶ ὧν μὴ ἀκριβῶς ἐκ τῶν θείων μεμαθήκαμεν γραφῶν, οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι νομίζομεν; *Dogmatice determinare illa, quæ non exacte didicerimus ex S. ſcripturis, nos nequaquam tutum judicamus.* Sane perſpicuum eſt, eum diu inter catholicos delituiſſe, & Sabelliani dogmatis accuſatum, hoc ſe telo defendiſſe, quod communione Julii & Athanaſii munitus eſſet. Tandem vero larva detracta hæretici notam ab omnibus catholicis ei inuſtam tulit. Interrogatus aliquando ab Epiphanio Athanaſius, quid de Marcello ſentiret, illum neque defendit, neque graviter in eum invectus eſt; levi ſolum riſu oſtendit, non multum ab impietate abeſſe Marcelli dogmata; ſeque illum habere ut virum, cui ſe apologetico purgare neceſſe erat. Unde fluctuans Epiphanius hominem nec prorſus abſolvere, nec penitus damnare voluit. B. Hilarius* vero, & Sulpicius Severus† diſerte tradunt Athanaſium cum Marcellum parum ſanæ fidei eſſe clare comperiſſet, communionem ei denegaſſe; idque antequam Photinus in hæreſin erupit, qui anno 349. in ſynodo Sirmienſi primo damnatus eſt. Verum errare eos in temporis ratione exinde patet, quod Athanaſius tum in apologia prima* tum in epiſtola *ad Solitarios* †, quæ nonniſi anno 357. vel ſequente ſcriptæ

Euſeb. contra Marcell. l. 1. c. 1. l. 2. c. 2. De Eccleſ. Theol. l. 1 c. 17. & alibi paſſim.

* L. 2. c. 36.

Ap. Euſeb. cont. Marcell. l. 2. p. 13.

Hieron. de Script. c. 86.

Hæreſ. 72.

* In Frag. col. 413.

† Sacr. Hiſt. l. 2. p. 149.

* P. 567.

† P. 630.

[a] Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad vit. *Marcelli.* *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 86.

ſunt,

ſunt, de Marcello tanquam epiſcopo catholico honorifice loqui videtur: at in re ipſa non errare teſtis etiam eſt ſcriptor coætaneus D. Baſilius *, qui ſæpius Marcellum veluti hæreticum luculenter damnat; ne Theodoritum, Chryſoſtomum, alioſque jam memorem. Cæterum quæ in Marcelli gratiam dici poſſunt, videat lector ap. R. Montacutium Not. in Euſeb. adverſ. Marcell. in init. Certe quænam fuit vera Marcelli de Chriſto Dei Filio aliiſque ſententia haud facile dictu eſt, adeo intricata & fere pugnantia inter ſe ſunt, quæ a veteribus de hac re traduntur. Doctiſſimus Montſauconius diatribam * de Marcello nuper edidit, qua cauſam ejus operoſe agit, illumque ab omni hæreſeως labe purgare ſatagit. An recte, viderint alii. Mihi hanc controverſiam excutiendi nec otium nec animus eſt. Obiit Marcellus admodum grandævus, biennio antequam opus ſuum adverſus hæreſes conſcriberet Epiphanius (i. e.) Chriſti 372. Multa *diverſarum hypotheſεων* ſcripſit volumina, inquit Hieronymus *, nec tamen enumerat. In his præcipue eminebat *opus adverſus Aſterium*, de *ſubjectione Domini Chriſti*; uti libri titulum, ſaltem primarium argumentum ſignat Hilarius; ex quo plurima, eaque ampla ſatis excerpta habentur apud Euſebium libris adverſus Marcellum, & de Eccleſiaſt. Theolog. ex quibus hæreticum hominis ingenium perſpicue deprehenditur. [a] Exſtat item epiſtola ejus apologetica ad Julium Romanum ap. Epiphan. Hæreſ. 72. Nuper prolata eſt in lucem Eugenii diaconi Ancyrani a Marcello & clericis Ancyranis miſſi legatio ad Athanaſium, qua ipſum ejuſque dogmata ab hæreſi Ariana vindicant, τὸ ὁμοούσιον juxta ſynodi Nicænæ ſententiam confitentur, & Sabellium, Samoſatenum, Photinum, Anomæos, eorumque aſſeclas & doctrinam diſerto anathemate percutiunt. Quodnam fuerit Athanaſii de hac re judicium, ex ipſa legatione non liquet, etſi ejus reſponſum petierunt. Subjunctæ ſunt epiſcoporum Ægyptiorum ſubſcriptiones, in quibus nihilominus Athanaſii non comparet. Hæc legatio ab erudito D. Montfauconio edita eſt loco ſupra citato.

* Epiſt. 52. 74. 78.

* Præfat. T. 2. Collect. Nov. Græc. PP.

* Loc. cit.

334. [b] THEODORUS, patria Thrax, Heraclea, quæ Thraciarum ad Pontum urbs eſt, *Perinthus* olim vocata, ut videtur, ortus; inde *Heracleotes* dictus, tandem ad civitatis patriæ epiſcopatum promotus. Meminit ejus adhuc presbyteri Athanaſius *, primus vero ut epiſcopi Heracleenſis Theodoritus *, accenſens illum iis, qui circa annum 334. Conſtantino perſuaſerunt, ut concilium Cæſareæ in Palæſtina ad cauſam Athanaſii dijudicandam convocaret. Sequenti anno unus erat e quinque delegatis qui nomine ſynodi Tyriæ in Mareotin Ægypti regionem miſſi ſunt, ut veritatem eorum quæ Athanaſio objecta fuerant, inveſtigarent, & in acta referrent. Anno 342. ipſe cum Narciſſo Cilice, Mari Chalcedonenſi, & Marco Arethuſio expoſitionem fidei ſuperiori anno in ſynodo Antiochena factam ad Conſtantem Auguſtum in Galliam detulit: id enim ipſe imperator datis ad fratrem literis poſtularat; ut ad ſe epiſcopi mitterentur, qui de Athanaſii & Pauli depoſitione rationem redderent. In Sardicenſi demum ſynodo ſæpius citatus, nec comparens epiſcopatu exuitur. Magni quippe nominis apud ſuos, & inter primipilos ſectæ Arianæ habebatur. Quocirca cum Philoſtorgius illum reponit inter eos, qui τὸ ὁμοούσιον aſſeruerunt; ὁμοιούσιον potius legendum videtur. In hac enim opinione erat Theodorus, in hac ſocii ejus, (quos ibidem ei conjungit Philoſtorgius) Georgius Laodicenus, Euſtathius Sebaſtenus, Baſilius Ancyranus, &c. quos omnes Homoiouſiaſtas, ſeu Semi-Arianos fuiſſe certo conſtat. Obiiſſe videtur Theodorus, circa an. 358. Hypatianum ſucceſſorem nactus. Erat teſtimonio Theodoriti *, διαφερόντως ἐλλόγιμος, vir ſingularis doctrinæ, quique edidit, Hieronymo teſte *, elegantis apertique ſermonis, & magis hiſtoricæ intelligentiæ, *Commentarios in Matthæum, in Johannem, in Apoſtolum* (i. e.) *S. Pauli epiſtolas, & in Pſalterium*. Memorat *expoſitionem in Evangelia* Theodoritus *, & *commentarios in epiſtolam ad Galatas* ab eodem ſcriptos non obſcure innuit Hieronymus *. Ex his exſtat nonniſi *commentarius perpetuus in Pſalmos*, Gr. Lat. præmiſſus catenæ veterum PP. in Pſalmos, quam Gr. Lat. edidit B. Corderius *Antverp*. 1643. 3. vol. fol. Huic catenæ in Pſalmos ſubjunctus erat commentarius in Cantica ſacra in Cod. MS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 17. pag. 35. quem quidem non ſeparatim edidit Corderius, prout in Cod. MS. exſtabat, ſed ἀνωνύμως permiſcuit reliquorum Græcorum PP. catenæ in eadem Cantica, ut Lambecius & Neſſelius aperte teſtantur. Vid. Corderii catenam tom. 3. p. 853. Adde fragmenta quædam apud Corderii *catenam in Matthæum*, & autorem catenæ in Lucam, *Antverp*. 1630. fol. Alius a noſtro erat Theodorus, ſive potius Dorotheus (ſemel quidem Theodorum nuncupat Philoſtorgius) Heracleæ epiſcopus Arianus, qui circa an. 370. ex ſedis ſuæ prærogativa Demophilum Conſtantinopolis epiſcopum ordinavit, poſtea Antiochiam tranſlatus, ſub

* Orat. 1. cont. Arian. p. 116.

* L. 1. c. 28.

Vid. Athanaſ. de Synod. Arim. & Seleuc. p. 689. Socrat. l. 2. c. 18.

L. 8. c. 17.

* L. 2. c. 3.

* De Script. c. 90.

* Loc. cit.

* Ep. ad Auguſtin. Oper. tom. 2.

a Conf. *Pet. Conſtant.* Epiſt. Roman. Pontif. p. 390. b Conf. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 90, item Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 412.

> Sæc. IV. ab an. CCC.

Theodoſio magno inde ejectus. Hunc cum noſtro male confundit Jac. Gothofredus*, ob id C. Valeſio † jure reprehenſus.

> * Diſſert in Philoſt. l. 8. c. 17. l. 9. c. 14. 19. † Annot. in Philoſt. l. 9. c. 13.

[a] JULIUS, patria Romanus, Ruſtici filius, Marco pontifici in ſede Romana ſucceſſit 8. Id. Februarii anno 337. Orthodoxæ fidei adverſus Arianos ὑπερμάχος & vindex fortiſſimus. Athanaſium, alioſque pro fide exulantes hoſpitio excepit, ſententia abſolvit, communionem indulſit; ipſorum cauſa ſynodum Romæ convocavit, Elpidium & Philoxenum legatos in Orientem miſit, & factionis Euſebianæ epiſcopos ad cauſam ſynodice cognoſcendam citavit. Anno 347. pſeudo-ſynodus Sardicenſis illum ut ducem & principem malorum, qui primus januam communionis ſceleratis & damnatis aperuit, cæteriſque ad ſolvenda jura divina aditum fecit, damnavit & exauctoravit. Quin & ſi libri pontificalis autori * credendum eſſet, poſt multas tribulationes decem menſes in exilio fuit Julius; inde poſt Conſtantii mortem cum gloria reverſus. Inſulſum plane & nugatorium commentum, nullo antiquitatis tibicine fulciendum. Quippe ipſe Julius multis ante Conſtantii mortem annis vitam finivit. Obiit enim pridie Id. Aprilis anno 352. Via Aurelia in cœmiterio Callipodii ſepultus.

337.

> Epiſt. ad Hilar. 4 rog col. 446.
> * In vit Jul. Concil. tom. 2.

[b] Exſtant ejus *Epiſtolæ duæ, una ad Orientales* Græce & Lat. apud Athanaſ. Apolog. de fuga, pag. 775. & inde Concil. tom. 2. *Altera ad Alexandrinos in gratiam Athanaſii*, in cujus apologia 2ª. habetur pag. 598. & apud Socrat. lib. 2. c. 23. Fragmenta quædam *Epiſtolarum* ſeu *Decretorum* inveniuntur hinc inde apud Gratianum & Ivonem Carnotenſem, collecta Concil. tom. 2. ubi etiam habentur falſo ei tributæ epiſtolæ duæ, *ad Orientales increpatoria*, & *Reſcriptum contra eoſdem*. Circumferebatur quoque olim ſub ejus nomine *Epiſtola ad Dionyſium Corinthium de incarnatione Domini*; quam ejus revera eſſe exiſtimavit Gennadius *. [c] At non Julii, ſed Apollinaris hæretici epiſtolam fuiſſe pluribus evincit Leontius Byzantinus *; qui & *aliam* memorat actis ſynodi Epheſinæ † inſertam, velut a Julio ſcriptam ſub ejuſdemque nomine a Facundo Vincentio Lirinenſi, Ephræmio apud Phot. & Anaſtaſio citatam, cum tamen Timothei Apollinaris diſcipuli epiſtola fuerit.

> * De Script. c. 2.
> * Lib. de Sect. act. 8. p 526.
> † Act. 1.

337. [d] CRISPINUS, ortu Lampſacenus, S. Parthenii diſcipulus, claruit circa annum 337. Miſit in literas vitam & converſationem S. Parthenii, urbis Lampſaci in Aſia ad Helleſpontum epiſcopi, qui imperante Conſtantino magno floruit. Exſtat apud Surium & Bollandum, Febr. 7. ſed Latine tantum. Habetur Græce MS. Biblioth. Vindob. Cod. Hiſt. 11. n. 14. fol. 62. p. 1.

> Sæc. IV. ab an. CCC.

JULIUS FIRMICUS MATERNUS, vir clariſſimus, ita enim nomen & titulum exhibent libri MSS. Nulla hujus ſcriptoris, quod ſciam, facta eſt a veteribus mentio. Si conjecturæ locus detur, quantum ego opinione auguror, ex Gentili factus eſt Chriſtianus; inde ait *, ſe nunc ſacrarum literarum inſtitutione formatum perditos homines religioſo ſermone convenire: inde ardens illi Gentiles ad fidem Chriſti perducendi deſiderium. Eundem hunc facit Baronius * cum Julio epiſcopo Mediolanenſi; quem Maternum Onuphrius nominat, quique ſynodo intererat, quam Jnlins Romanus anno 337. Romæ coegiſſe dicitur. Sed incerta omnia, & Julius & ſynodus: quæ etſi concedantur, non tamen ſequitur Julium Mediolanenſem eundem eſſe cum noſtro, etſi nomina & tempora probe conveniant: ideoque rem ipſe Baronius in medio relinquit. [e] Claruit noſter circa an. 340. ſub Conſtantio & Conſtante Augg. His enim *librum* ſuum nuncupavit, quem *de errore profanarum Religionum* ſcripſit: in quo erudite, gnaviter, & ingenti plane zelo cauſam Chriſtianam agit adverſus Gentiles, quos ad fidem Chriſti amplectendam vehementer cohortatur, ipſiſque imperatoribus ſtimulos admovet ad extirpanda prorſus Gentilium ſacra. *Amputanda ſunt hæc*, inquit *, *ſacratiſſimi imperatores, penitus atque delenda, & ſeveriſſimis edictorum veſtrorum legibus corrigenda; ne diutius Romanum orbem præſumptionis iſtius error funeſtus commaculet, ne peſtiferæ conſuetudinis convaleſcat improbitas.* Meminit ſub finem libelli victoriæ de Perſis non ita pridem reportatæ. *Miſſi ſunt*, inquit, *ſuperbi ſub jugum populi; & Perſica vota collapſa ſunt.* Sed cum omnia fere Conſtantii contra Perſas prælia parum proſpere ei evenerunt, etiam illud apud Singaram anno 345. (quando haud dubiam victoriam ferocia militum amiſit, ut loquitur Eutropius *) de tempore quo conditus ſit hic liber, nihil certi ſtatui poteſt: niſi quod intra annum 340. poſt mortem Conſtantini junioris, & annum 350. quo interfectus eſt Conſtans, ſcriptus ſit. Prodiit *Argent.* 1562. 8°. *Heidelb.* 1599. 8°. *Pariſ.* 1575, 1589. 1610.

> * De Error. Prof. Relig. p. 7.
> * Ad ann. 337. num. 74.
> * Ib. p. 11.
> * L. 10. p. 131.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad vit. Pap. *Julii.* b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol 2 p.51. *Fabr* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8 p. 401. item Bibl. med. & infim. Latinit. l 9. vol. 4. p. 590. *Pet. Couſtant.* Epiſt. Roman Pontific p.354-399. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad Hæreſ. *Apollinar.* not. 11. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 16. §. 2 Art. 15. vol. 7. p. 665. Append. ad *Pet. Couſtant.* Epiſt. Roman. Pontific. p. 62. 69 73. 79 82. 83. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 59. e Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 8. §. 1. p. 562. & vol. 3. p. 93. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 170. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig c. 5. §. 9. p. 240.

Lugd.

Lugd. Bat. 1652. 4°. cum notis Wowerii Minucio Fœlici adjunctus, 1662. *Pariſ.* 1666. ad calcem Cypriani, abſque notis Biblioth. PP. Tom. 4 [a]. Exſtant item Julii Materni Firmici *Aſtronomicorum*, ſeu *de Matheſi libri* 8. *Venet.* 1499. *Baſil.* 1591. & alibi ſæpius impreſſi. Baronius * hos juniori, quem ſibi fingit, Julio attribuit; nec probabile exiſtimat eundem virum, qui tam diſertum ac pium adverſus Gentilium ſuperſtitionem tractatum edidit, poſtea de Matheſi omni ex parte impium ſcribere potuiſſe. At quid ſi hos libros ſcripſerit Julius adhuc Gentilis? Baronius quidem vult eos ſcriptos fuiſſe anno demum 355. idque ex præfationibus conſtare ait: at Ph. Labbæus compoſitos fuiſſe inter annum 334. & an. 337. idque ſe in chronico ſuo pleniſſime demonſtraſſe dicit. Verum hac de re penes eruditum lectorem judicium eſto.

* Ad ann. 355. num. 1.

Diſſert. de Script. Eccl. tom. 1. p. 651.

340. ANONYMUS Autor orationis funebris in Conſtantinum juniorem, claruit anno 340. Acyndino & Proculo COSS. Orator erat Atticus ſeu ſophiſta, ut ex ſtylo dicendique genere hoc tempore uſitato ſcite colligit Fed. Morellus —— Conſtantinus magnus paulo ante obitum condito teſtamento imperium Romanum tribus ſuis filiis diſtribuerat: Conſtantino primogenito cuncta trans Alpes dederat, Conſtantio e freto Propontidis Aſiam atque Orientem, Conſtanti denique Illyricum, Italiam, Africam, Dalmatiam, Thraciam, Macedoniam, & Achaiam: verum fratres ſorte ſua haud contenti, pro ampliori diviſione contendebant; & in bella eruperunt, ubi Conſtantinus a Conſtanti fratre occiſus eſt. Cædem hanc perpetratam non uno modo referunt veteres. Zozimus * homo quidem Paganus, ac proinde imperatoribus Chriſtianis minus æquus, omnem cædis culpam in Conſtantem rejicit: Conſtans, ut rem narrat, controverſia mota inter ſe & Conſtantinum de pertinente ad Carthaginem Africa, deque Italia, incautum fratrem opprimere volens, poſt inimicitiis toto triennio diſſimulatis, expectatoque tempore, quo provinciam ſibi fidam & benevolam ingrederetur, ablegat milites quaſi Conſtantio ad bellum Perſicum ſuppetias laturos, reipſa Conſtantinum nihil tale ſcientem oppreſſuros; qui, ea quæ imperata fuerant perficientes, Conſtantinum occidunt. Aurel. Victor. (Epit. c. 62. p. 106). hoc modo: interim ob Italiæ Africæque jus diſſentire ſtatim Conſtantinus & Conſtans cœperunt, Conſtantinus latrocinii ſpecie dum incautus fœdeque temulentus in aliena irruit obtruncatus eſt, projectuſque in fluvium Alſam non longe ab Aquileia. Georgius Cedrenus * rem ita narrat, nempe Conſtantinum ad fratrem Conſtantium, ut cum eo de re quadam communicaret, magnis comitatum copiis acceſſiſſe, quod ſuſpicionem Conſtantio movit, ne quid frater novi moliretur, ac proinde ipſum malis conſultoribus, qui ad conflictum inſtigarent, uſum, commiſiſſe prælium, in quo Conſtantinus inter extremos in fuga deprehenſus & confoſſus fuit. Quod vero de malis conſultoribus habet Cedrenus, ipſe confirmat orator noſter, qui ait, erant qui præpollebant, quibus pax inimica erat & prælium cordi, eoſque qui inter ſe benevolo erant animo, inimicare ſtudebant, etiamſi contraria ſimularent, fanda & nefanda fingentes, quique nunquam acquieverunt, donec fratres ad non fraternos affectus & auſus compararent: κυκεῶν ἀντικρὺς ὄντες, turbones palam ſe exhibentes, & malorum Geniorum inſtar, qui nec boni quicquam per ſe præſtare conſueſcunt, neque ab aliis fieri permittebant. Zonaras * rem hoc modo deſcribit: Conſtantinus cum Conſtante ob partitionem provinciarum expoſtulans petebat ut aut regni partem ſibi cederet, aut partitio de integro inſtitueretur. Quod cum nollet alter, Conſtantinus armis arreptis provincias Conſtantis invaſit, qui in Dacia agens, duces cum exercitu contra eum miſit, ipſe mox cum majoribus copiis ſecuturus; qui miſſi erant, inſidiis locatis, pugnaque inita fugam ſimulant; dumque eos Conſtantini milites perſequuntur, ii qui in inſidiis collocati fuerant, a tergo invadebant, unde magna inſecuta eſt clades, ipſo etiam Conſtantino ex ſella excuſſo, multiſque vulneribus confecto. Brevius rem geſtam narrat Oroſius *: Conſtantinus, inquit, dum Conſtantem fratrem bello inſectatur, incauta petulantia periculis ſeſe offerens, a ducibus ejus occiſus eſt. — Utcunque ſit, cæſus eſt Conſtantinus, cujus mortem acerrime deflet orator noſter, moreſque & virtutes graphice depingit. Chriſtianum fuiſſe oratorem plurima ſunt quæ in ipſa oratione abunde ſuadent; inter virtutes quas in Conſtantino maxime commendat, pietatem præcipue laudat, τοῖς δὲ τῆς εὐσεβείας ἠγλάιζεν δόγμασι, & corpus quidem, inquit, alebat iis quæ terra oriuntur, animum vero irrigabat ac potabat fonte e prato eloquiorum ſacrorum ſcaturiente, ut de locis quæ ex ſacra ſcriptura frequentius citat, nihil jam dicam. Exſtat hæc monodia Græce & Latine apud Fed. Morellum, qui e codice MS. Palatino quem a Jac. Gothfrido acceperat, in lucem protulit, poſtquam per multa ſæcula in tenebris latuerat. *Pariſ.* 1616. 8°. una cum variis vete-

*Hiſt. l. 2. p. 692.

*Compend. Hiſt.

*Annal. vol. 2. p. 11.

*Hiſt. lib. 7. c. 29.

a Habetur item ad calc. *Minutii Felicis* in editione *Jac. Gronovii* Lugd. Bat. 1709. 8vo.

Sæc. IV. ab an. CCC. rum fragmentis Gr. & L. quæ ſub finem ſuperioris ſæculi collegit & edidit F. Morellus. [a]

340. [b] ACACIUS, eo quod luſcus erat, Μονόφθαλμος dictus, Euſebii Cæſarienſis diſcipulus, non tantum proprio Marte, ſed & ex magiſtri ſui fama ſummam eloquentiæ & eruditionis laudem conſecutus eſt. Anno 340. mortuo Euſebio in epiſcopatu Cæſarienſi ſucceſſit. Homo in fide varius, & ingenio vafer; qui ſententiam ſuam pro re nata variare probe novit: ἕτερος μὲν τὴν δόξαν, ἕτερος δὲ τὴν γλῶτταν, ut vere de eo Philoſtorgius [*], neque cum Arianis filium κτίσμα ἓν τῶν κτισμάτων affirmabat, neque cum Semi-Arianis ὁμοιούσιον, ſed ſimpliciter ὅμοιον, vel ὅμοιον κατὰ τὴν βούλησιν μόνον, *ſola voluntate* Patri ſimilem eſſe voluit. Anno 341. Concilio, quod Antiochiæ in Encæniis habebatur, interfuit: in Sardicenſi anno 347. una cum aliis depoſitus; quam quidem ſententiam ipſe cum Sociennis ſuis eodem tempore in pſeudo-ſynodo Sardicenſi in catholicos epiſcopos retorquebat. Anno 359. cum ſynodus Seleucienſis duas in partes dirimeretur, Semi-Arianorum, qui Nicænum Concilium excepta unica voce τοῦ ὁμοουσίου approbarunt, quibus dux erat Georgius Laodicenus, & Anti-Nicænorum qui Nicænam fidem penitus abrogandam, aliamque conſcribendam eſſe contendebant: huic parti caput erat Acacius, qui, oblato in ſynodo fidei libello, non modo τὸ ἀνόμοιον, ſed etiam ὁμοούσιον & ὁμοιούσιον penitus rejecit. Prævalentibus autem Semi-Arianis ipſe cum ſuis depoſitus eſt: verum, arrepto mox ad Conſtantinopolim itinere, & tum proceribus, tum ipſo Conſtantio, apud quem nihil non poterat, in partes ſuas pertractis, conciliabulum coegit; in quo etiam τὸ ἑτερούσιον profitentibus ſuppetias tulit; Baſilium Ancyranum, alioſque ſibi adverſantes deponi curavit: quin & ſi Philoſtorgio [*] fides, Cæſaream properans, viduatis eccleſiis epiſcopos conſtituit, qui τὸ ὁμοούσιον colebant. Nec id a vero abludere ſatis oſtendit verſatile inconſtantis viri ingenium, qui regnante inſuper Joviano libellum a ſe aliiſque compoſitum, & chirographo ſuo ſignatum imperatori obtulit, in quo Nicænam fidem, & conſubſtantialitatis doctrinam diſerte confirmavit. E vita migravit circa annum 366. Vir erat, teſte Sozomeno [*], ἱκανὸς τὸ νοεῖν, καὶ φράζειν ἀςεῖος, *copioſus in ſententiis, & in dicendo elegans*; adeo ut plurimos libros handquaquam contemnendos reliquerit. [c] De ſcriptis ejus hæc Hieronymus [*]. Elaboravit *in Eccleſiaſten volumina* 17. & συμμίκτων ζητημάτων 6. & multos præterea diverſoſque *Tractatus* compoſuit, & in his librum Ἀντιλογίας dictum *adverſus Marcellum*, ex quo bene longum fragmentum habet Epiphan. Hæreſ. 72. item de vita præceptoris ſui Euſebii, cujus meminit Socrates [*], ſed qui cum cæteris jampridem periit.

[*] L. 4. c. ult.

Vid. Epiphan. Hæreſ 73. Socrat. l. 2. c. 40.

[*] L. 5. c. 1.

[*] L. 4. c. 2.

[*] De Script. c. 98.

[*] L. 2. c. 4.

340. [d] FORTUNATIANUS, Africa oriundus, Aquileiæ in Italia epiſcopus. Claruit circa an. 340. Multos annos pro fide catholica adverſus Arianos conſtanti animo & ſincero pectore, præcipue in ſynodo Sardicenſi, decertavit; donec anno 354. cum Conſtantius Arelatæ ageret, ipſe cum reliquis occidentis epiſcopis vim non vulgarem, graveſque contumelias paſſus, & ſtrophis Arianorum ſeductus, in partes eorum tranſiit; ex quo non modo Athanaſium damnavit, verum & rem Arianam totis viribus promovebat; quodque magis adhuc deteſtabile eſt, anno 357. Liberii Romani epiſcopi pro fide eo tempore exulantis conſtantiam fregit, ſuiſque conſiliis & monitis effecit, ut damnationi Athanaſianæ & Arianorum formulis ſubſcriberet. Elucubravit *in Evangelia* titulis ordinatis, inquit Hieronymus [*], brevi & ruſtico ſermone *Commentarios*, qui hodie N. E.

[*] De Script. c. 97.

340. TRIPHYLLIUS, vir in omni doctrina liberali politiſſimus, ob ſtudium legum Romanarum diu in urbe Berytiorum, quæ juris civilis ſchola fuit celeberrima, commoratus eſt. Poſtea in ſacris magnum Spyridonem Trimythuntis in Cypro epiſcopum præceptorem habuit; denique Ledrorum in Cypro epiſcopus conſtitutus. Claruit circa an. 340. & in ſynodo Sardicenſi locum habuit anno 347. ut ex iſtius ſynodi ſubſcriptionibus liquet. Erat omnium ſuæ ætatis eloquentiſſimus, cui ſtudio impenſa nimis cura incubuit, acriter eo nomine a magiſtro Spyridone correptus; cum in ſolenni enim epiſcoporum Cypriorum conventu rogatus eſſet Triphyllius, ut ad populum concionem haberet, & dictum illud Salvatoris in medium proferret, Ἆρον σοῦ τὸ κράββατον καὶ περιπάτει, vice τοῦ κραββάτου, quaſi vocabuli minus elegantis, Σκίμποδα ſubſtituit: unde graviter commotus Spyridon, *Num tu*, inquit, *præſtantior es eo qui Grabbatum dixit, ut te pudeat ejus verbis uti?* Quo dicto, ſpectante populo, ex ſacerdotali ſolio exiliit, hominem propter eloquentiam inſolentius ſeſe efferentem hac ratione ad modeſtiam erudiens. Multa compoſuit. Ejus *in Cantica Canticorum commentarios* ſe legiſſe teſtatur Hieronymus [*]. Scripſit etiam *de vita & miraculis præceptoris ſui Spyridonis*

Vid. Sozom. l. 1. c. 11.

[*] De Script. c. 92.

[a] Denuo hæc Oratio funebris habetur apud *Tho. Hearne* ad calcem ejus editionis *Eutropii* Hiſtor. Oxon. 1703 8vo. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. Hæreſ. *Arian.* Art. 28. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron* c. 98. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. §. 1. vol. 8. p. 337. & l. 5 c. 4. §. 1. vol. 6. p. 31. not. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron* c. 97.

Iambica,

Iambica, quæ quærenda ſunt, ὡς λίαν ὠφέλιμα, inquit Suidas*. N. E.

* In voc. Τεςφυα.

340. [a] EUSEBIUS, patria Meſopotamienſis, apud Edeſſam notiſſimam Oſdroenæ urbem nobiliſſima ſamilia ortus eſt; a prima ætate ſacris literis eruditus, deinde ab optimis in civitate patria præceptoribus in omnibus Gentilium diſciplinis inſtitutus; tandem ſub Euſebio Cæſarienſi & Patrophilo Scythopolitano ſtudiorum theologicorum tyrocinia poſuit. Sacerdotii detrectandi cauſa migravit Alexandriam, quo ſe philoſophiæ ſtudio magis adhuc excoleret. Alexandria redeuns Antiochiæ cum Flaccillo epiſcopo familiariter verſatus eſt. Claruit non anno 312. (quod Boſtonus Burienſis refert) ſed præcipue poſt annum 341. quando ſedem Alexandrinam, ex qua ſynodus Antiochena Athanaſium ejecerat, oblatam reſpuit, Emiſenam in Phœnicia accepit; ſed cum in ordinatione ejus Emiſeni ſeditionem excitaſſent, eum quaſi mathematicarum & magicarum artium ſtudioſum accuſantes, Laodiceam ſe contulit, ibique cum Georgio epiſcopo, quem ſibi amicum in paucis habuit, vixit. Poſtea vero Emiſam rediit. Mortuus eſt & ſepultus Antiochiæ circa an. 360. Gratus imprimis fuit imperatori Conſtantio, ab eo quotieſcunque Perſis bellum intulit, ſecum in itinere deductus. Quin & ſi Georgio Laodiceno fidem habeamus, non pauca ſecit miracula. Vocatus eſt in crimen, quaſi idem cum Sabellio ſentiret, premente ipſum illorum invidia, qui aliorum virtutibus uri ſolent, ut recte notat Sozomenus. Hieronymo* audit Arianæ ſignifer factionis, conſueta illi macula, quam alibi Euſebio Cæſarienſi non ſemel inurit. Probabile eſt Euſebium noſtrum in Semi-Arianorum ſententiam fuiſſe paulo propenſiorem. Erat, inquit Hieronymus*, elegantis & rhetorici ingenii, qui innumerabiles multo cum plauſu populi exceptos confecit libros: magiſque hiſtoriam ſecutus, ab his qui declamare volebant, ſtudioſiſſime legebatur. [b] Ex his veluti præcipuos enumerat, *Adverſus Judæos*, *Ad Novatianos*, *In epiſtolam ad Galatas hypotheſeων* libros 10. & *in Evangelia homilias* breves, ſed plurimas: iis etiam Euſebium noſtrum accenſet Theodoritus*, qui Manetis impietatem ſcriptis oppugnarunt. Excerptum ex nonnullis ejus ſcriptis bene longum habet Theodoritus Dialog. 3. pag. 172. in quo Euſebii ſententia circa Filium Dei minus orthodoxa manifeſto deprehenditur. Exſtat Græce MS. *Oratio ejus contra Judæos*, hoc principio; Δίκαιον ἡμῖν σήμερον ἀγαπητοὶ τοῦ χθὲς εἰρημένου λόγου ἐπισκέψασθαι, καὶ ἰδεῖν τὸ τοῦ διαβόλου, καὶ τὸ ᾅδου συμβολαῖον πρὸς τοὺς Ἰουδαίους κατὰ τοῦ Κυρίου. Ἀκούσας γὰρ ὁ διάβολος τοῦ Κυρίου εἰπόντος, &c. Hujus libelli meminit Hebed-jeſu, Catal. lib. Chald. p. 22. Habetur Biblioth. Vindob. Cod. Theol. ex diſpoſitione Lambecii 176. Neſſelii 274. n. 4. fol. 82. *Homiliæ* ſive *Orationes tres*. 1. *De S. Johannis Baptiſtæ, poſt decollationem ſuam, deſcenſu ad inferos, & prædicatione adventus Chriſti*. Principium, Ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐστὶ πάλιν σήμερον ἐρευνᾶσαι καὶ γνῶναι, πῶς ἐστὶν ὁ εὐαγγελιστμὸς τοῦ προδρόμου ἐν τῷ ᾅδῃ, &c. 2. *De proditione Judæ*; Principium, Δεῦρο λοιπὸν εἰ ὑμεῖς ἀγαπητοὶ καὶ περὶ τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα, &c. 3. *In Diabolum & Infernum*, poſt proditionem Chriſti per Judam, Δίκαιον ἡμῖν σήμερον ἀγαπητοὶ τὰ ἀκόλουθα τοῦ χθὲς εἰρημένου λόγου ἐπισκέψασθαι, &c. Exſtant. ibid. Cod. Theol. 307. n. 4. fol. 49. An genuinæ ſint hæ Euſebii noſtri *Homiliæ*, tum demum rectius judicabimus, cum publici juris fient. Interim vide Lambec. Comment. lib. 4. p. 184, 231. Exſtant quidem ſub ejus nomine in evangelia totius anni *Homiliæ breves*, & *Homiliæ aliæ pluſquam quinquaginta* varii argumenti: verum Euſebio noſtro communi ſuffragio abjudicantur, & ex iis hæ Encherio Lugdunenſi, illæ Brunoni Aſtenſi, aliiſque recentioribus jure attribuuntur, ſaltem ex eorum ſcriptis conſarcinatæ ſunt. Varias variorum de his homiliis ſententias, quiſquis ſcire deſiderat, adeat is Edmund. Albertinum, de Sacrament. Euchariſt. lib. 2. pag. 877. ſententiam vero ſuam his profert verbis: Ego, inquit, exiſtimaverim homilias has, rhapſodias eſſe variorum autorum, at nonnullas eſſe poſſe Eucherii, nonnullas Fauſti, nonnullas Cæſarii & Maximi, ſive Regienſis, ſive Taurinenſis, nonnullas etiam aliorum nobis ignotorum. Nam ſtyli diverſitas plurimorum eſſe evidenter indicat. Exſtant *Pariſ.* 1575. *Antverp.* 1602. 8°. An hujus Euſebii potius ſint *Homiliæ* 13. quas Latine ſub Euſebii Pamphili nomine edidit Jac. Sirmondus, *Par.* 1643. 8°. eruditis diſquirendum relinquimus. Certe nullum aliud opinionis ſuæ ſundamentum habuit Sirmondus, niſi codicis MS. titulum, in quem Euſebii Pamphili, ſcriptoribus Latinis magis noti, nomen irrepere potuit. Quam infirma vero ſit codicum MSS. autoritas, vel hinc patet, quod homiliæ breves (quas nulli non ſpurias eſſe agnoſcunt) in codicibus quibuſdam Euſebii Cæſarienſis nomen ſibi præfixum habuerint.

Ex Euſebii noſtri lucubrationibus etiamnum apud Chaldæos exſtare ſcribit Hebediesu librum *contra Judæos*, *Quæſtiones legis veteris*, & *Orationem de D. Stephano*.

Vid. Socrat. l. 2. c. 9. Sozom. l. 3. c. 6.

* Chron. an. 348.

* De Script. c. 91.

* Hæret. fab. l. 1. in fin.

[a] Conſ. *Oudin.* tom. 1. p. 390. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol. 6. Hæreſ. *Arian.* Art. 31. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 59. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 27. vol. 6. p. 107. item Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 91. & Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 391. ſeq.

Sæc. IV. ab an. CCC.

340. [a] GEORGIUS, patria Alexandrinns, philoſophicis diſciplinis innutritus, primum Alexandriæ presbyter, a B. Alexandro ob nepotatum gradu motus, ad Arianos penitus deflexit, ab iis mortuo Theodoto in ſede Laodicena ſuffectus. Hæreticorum omnium πονηρότατος, uti eum vocat Athanaſius *. Exinde ſynodis adverſus Athanaſium Tyriæ an. 335. Antiochenæ an. 341. interfuit; poſtea ad concilium Sardicenſe anno 347. accitus, & ob metum non comparens, communi omnium patrum conſenſu damnatus eſt. Anno 358. epiſcopos Ancyræ ad dedicationem baſilicæ a Baſilio Ancyrano conſtructæ congregatos miſſa epiſtola (quæ apud Sozom. lib. 4. c. 13. exſtat) incitavit, ut ſynodice convenientes Eudoxium epiſcopum CP. & Aetium, novas turbas tunc temporis molientes, damnarent. Anno ſequente in ſynodo Seleucienſi ab Homoiouſianorum partibus ſtetit; licet poſtea vir varii & inconſtantis ingenii ad Anomæos deflexerit: quod forſan in cauſa fuit Philoſtorgio *, ut Georgium inter primarios τῦ ὁμοουσίυ [legendum videtur ὁμοιυσίυ] propugnatores recenſeret. Scripſit *librum de vita Euſebii Emiſeni*, cujus excerptum habetur ap. Socrat. lib. 2. c. 9. confer etiam lib. 1. c. 24. aliumque contra Manichæos; cujus meminerunt Theodoritus *, & Photius †. N E. Epiſtolæ etiam ejus meminit Gr. Nyſſenus lib. 1. contr. Eunom. pag. 28. qua de Ario agit.

* Apol. 32.

* L. 8 c. 17.

* Hæret. fab. l. 1. c. 28.
† Cod. 85.

340. HELIODORUS, presbyter, claruit circa an. 340. Scripſit contra Manichæos, ut videtur, librum *De natura rerum exordialium*, in quo unicum eſſe mundi ac rerum omnium conditorem, unicum rerum principium, nec quicquam Deo coævum, quod malum crearet, dari demonſtravit. N E.

Gennad. de Script. c. 6.

340. [b] PACHOMIUS, Thebaide in Ægypto natus, parentes Gentilium ſuperſtitionum cultores habuit. Viceſimo ætatis anno (ſi fidem habeamus vitæ ejus, quam deſcripſit Simeon Metaphraſtes ex antiquioribus actis, quæ & ipſa ex Dionyſii exigui verſione hodie exſtant apud Sur. Maii 14.) cum inter cæteros tyrones ad militiam ſub Conſtantino M. obeundam duceretur, milites quibuſcum navigabat rerum omnium inopia laborantes apud oppidum quoddam Thebaidis incredibili incolarum humanitate ſublevatos conſpicatus, tantam hoſpitum benevolentiam miratus eſt; cumque eos Chriſtianos eſſe intelligeret, in fidem eorum, moreſque inquirere cœpit; ut paucis complectar, Chriſtianam religionem amplexus eſt, & ſalutari lavacro tinctus, in Tabbeneſim Thebaidis vicum ſeceſſit, ibique monachorum omnium Tabbeneſium autor atque inſtitutor evaſit: ex hoc enim fonte ſeptem circiter monachorum millia prodierunt; immo unicum Pachomii monaſterium mille & quadringentos continebat. Claruit ſub Conſtantino ejuſque filiis, præcipue circa ann. 340. Magni ab Athanaſio habitus, qui illum inviſiſſe dicitur, ejuſque vivendi rationem, dum Romæ agerer, Marcellam nobilem matronam, teſte Hieronymo *, edocuit. Obiit pridie Idus Maii anno 350, vel ut alii 360. Scripſit ad collegas præpoſituræ ſuæ *Epiſtolas* 5. in quibus, inquit Gennadius *, (qui eas ſigillatim enumerat) alphabetum myſticis tectum ſacramentis, velut humanæ conſuetudinis excedens intelligentiam, clauſit. Supereſt apud Palladium Hiſt. Lauſiac. cap. 38. *Regula Monachorum*, quam æneæ tabulæ inſcriptam angelus Pachomio tradidiſſe dicitur. Exſtat quidem eadem *Regula* multo uberior, Ægyptiace, ut volunt, primum ſcripta, deinde Græce tranſlata, denique petente Silvano monacho ab Hieronymo Latine reddita, ad calcem operum Caſſiani, & in Bibliothec. PP. tom. 4. p. 86. Vereor autem ne ea gratis dicta ſint. Mirum ſane eſt Hieronymum, ſi hanc tranſtuliſſet, Pachomium inter ſcriptores eccleſiaſticos non retuliſſe. Crediderim potius brevem illam *Regulam*, quam Palladius exhibet, a Pachomii ſucceſſoribus auctam & locupletatam; ſaltem dicendum erit Palladianam eſſe alterius compendium. Sub Pachomii item nomine *Monita* quædam *ſpiritualia*, brevicula quidem illa, ſed vere aurea, Latine edidit Gerardus Voſſius in appendice ad opera Gregorii Thaumaturgi, *Mogunt*. 1606. 4°. Habentur etiam in Biblioth. PP. tom. 4.

* Epiſt. ad Princip. p. 119.

* De Script. c. 7.

[c] THEODORUS, nobili genere ortus, Presbyteri dignitatem aſſecutus eſt: Pachomii ſocius, & œconomus, & in monaſterii regimine ſucceſſor. Claruit anno 344. Plura de eo in vita Pachomii referuntur; quam harum rerum curioſus adeat, nec enim tanti ſunt, ut hiſce lectorem diutius diſtineamus. Scripſit ad *Monaſteria epiſtolas exhortatorias* tres, ſacrarum ſcripturarum ſermone digeſtas, quæ N E. Theodori cujuſdam monachi *Homiliæ* 11. penes Holſtenium Græce exſtiterunt. An noſtri, an potius junioris cujuſdam Theodori fuerint, haud ſatis patet. 344.

a Conf. *Du Pin*. Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 100. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 373. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. vol. 6. Hæreſ. *Arian*. Art. 8. ſeq. b Conf *Du Pin*. Hiſt. Eccleſ vol. 2. p. 54. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad vit. *Pachom*. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8 p. 408. item Bib. Eccleſ. ad *Gennad*. c. 7. & Bibl. med. & infim. Latinitat. l. 13. vol. 5. p. 158. c Conf. *Du Pin*. Hiſt. Eccl. vol. 2. p. 51. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 412. *Tillemont*. Memor. Eccl. vol. 7 ad vit. *Theodor*.

ORE-

Sæc. IV. ab an. CCC. 344. * De Script. c. 9. [a] ORESIESIS, monachus itidem Tabbenneſis, Pachomii & Theodori collega, de quo Gennadius *, *Vir*, inquit, *in S. ſcripturis ad perfectum inſtructus. Compoſuit librum divino conditum ſale, totiuſque monaſticæ diſciplinæ inſtrumentis conſtructum, & ut ſimpliciter dicam, in quo totum pene V. ac N. teſtamentum compendioſis diſſertationibus juxta monachorum duntaxat neceſſitatem invenitur expoſitum; quem tamen vice teſtamenti prope diem obitus ſui fratribus obtulit.* [b] Opus iſtud interiit. Exſtant autem hujus Oreſieſis *Regulæ de inſtitutis Monaſticis* Bibliothec. PP. tom. 4. p. 92. ad calcem Proſperi *de vita contemplativa, Colon.* 1536. 8°. & *in collectione Regularum Holſteniana.* Junioris cujuſdam Orieſis, ſive Oreſii eſt *libellus de ſex Cogitationibus* apud Caniſ. tom. 5. part. 2. p. 951 [c]. Alius item a noſtro Orientius ſive Orentius, cujus *Commonitorium* a Delrio cum notis ſuis editum eſt *Antverp.* 1600. & in Biblioth. PP. tom. 8. pag. 871. Qui quidem hic loci ob nominum ſimilitudinem interſeruntur, licet ad rem noſtram parum conſerant.

344. * De Script. c. 4. VITELLIUS, natione Afer, ſecta Donatiſta, cujus præter unicum Gennadium * ex veteribus neminem meminiſſe arbitror. Floruit ſub Conſtante, qui regnare cœpit anno 337. deſiit 350. adeoque Vitellium circa an. 344. claruiſſe credere par eſt. Scripſit *De eo, quod odio ſint mundo Servi Dei*; in quo opere catholicos perſecutorum nomine traduxit; item *adverſus Gentes*, & *adverſus Catholicos* veluti *S. Scripturarum traditores*. Multa etiam ad regulam eccleſiaſticam pertinentia. N E.

344. * Lib. 2. [d] MACROBIUS, origine, ut videtur, Afer, dignitate presbyter; primo quidem Catholicus, poſtea ad Donatiſtas deſecit. Hujus ſæpius meminit Optatus *, eumque inter epiſcopos Donatiſtarum recenſet, qui Romæ vixerunt. Sciendum enim eſt Donatiſtas, quo majorem ſectæ ſuæ gloriam quærerent, epiſcopos de parte ſua miſiſſe, qui in urbe Roma ſedem haberent. Verum cum paucis quos habebant aſſeclis urbe expulſi, in circumvicinis montibus conventicula celebrare coacti ſunt; inde *Montenſes, Rutupani*, & *Campitæ* dicti. Claruiſſe opinor Macrobium, ſaltem eccleſiæ catholicæ adhuc presbyterum, circa an. 344. non modo quia Vitellio Afro eum proxime conjungit Gennadius, ſed & quia ſucceſſio epiſcoporum Donatiſtarum, qui Romæ ſederunt, apud Optatum * id ſuadere videtur, ubi quarto loco collocatur Macrobius. Scripſit adhuc catholicus ad *Confeſſores & Virgines* librum unum, moralis quidem, ſed valde neceſſariæ doctrinæ, & ad muniendam caſtitatem aptiſſimæ. Scripſit etiam Donatiſta factus epiſtolam *ad plebem Carthaginenſem de paſſione Maximiani & Iſaaci Donatiſtarum*, cujus amplum fragmentum exſtat apud Mabillon. Analect. tom. 4. *Pariſ.* 1685. p. 119. (Sæc. IV. ab an. CCC. * L. 2. c. 5.)

[e] PHOTINUS, ortus eſt ex Galatia minori, quem tamen ex Epiphanio * nonnulli e Sirmio Pannoniæ inferioris oppido originem duxiſſe volunt: & ita quidem Janus Cornarius Epiphanii interpres, aliter vero ipſe Epiphanius ὗτος δ' ὡρμᾶτο ἀπὸ Σιρμίε, quæ ſic reddi debent, *Hic e Sirmio prorupit*, ſive progreſſus eſt, bellum ſcilicet veritati indicturus. Diſcipulus erat Marcelli antiſtitis Ancyrani, & ſub eo diaconus; a quo hæretici ingenii ſemina hauſit. Aliquamdiu catholicus exſtitit, & magno omnium conſenſu in eccleſiæ Sirmienſis epiſcopatum aſcitus eſt. Incertum eſt, quo tempore ſedem iſtam obtinuerit, quove anno zizania ſua proſeminare cœperit. Si tamen Epiphanio * fides, factum id vivente adhuc Conſtantino: qua quidem in re falli ſanctiſſimum patrem, non opus eſt pluribus oſtendamus, cum contrarium doceant omnes pene hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcriptores, & res ipſa clamat. Tecte quidem primo & clanculum rem ſuam egit Photinus, damnata Sabellii & Pauli Samoſateni dogmata in animo volvens; poſtea vero hæreſin ſuam ante omnium oculos palam expoſuit, docens Chriſtum eſſe ψιλὸν ἄνθρωπον, & ex Maria initium habuiſſe, ex quo in ipſam ſupervenit Spiritus S.; inde *Homuncioniſta* Vigilio Tapſenſi dictus, ejuſque ſequaces *Homuncioniſtæ* Auguſtino. Publice hæc docere cœpit ſub Conſtantii imperio, Arianis omnia jam pro lubitu agentibus. Demum hæc prælo traditurus incidi in viri clariſſimi, Matthæi Larroquani diſſertationem *de Photino*, (qua cauſam adverſus Petavium docte atque erudite agit) qui hæreſeos Photinianæ epocham ad annum 341. reſert. Certe detectum fuiſſe Photinum ante annum 344. indicio eſt μακρόστιχος illa formula condita in ſynodo Antiochena eo anno habita; in qua errores Photini expreſſe damnantur: quod etiam factum eſt in ſynodo Sardicenſi anno 347. in Mediolanenſi anno 348. habita. Anno 350. in concilio catho-

(344. * Hæreſ. 71. * Loc. cit.)

[a] Conſ. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. vol. 7. ad vit. *Theodor.* Art. 5 ſeq. [b] Conſ. *Du Pin*. Hiſt. Eccleſ. vol. 2 p 55. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 408. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. vol. 7. not 8. ad vit. *Theod. Taben.* [c] Edit. nov. tom 1. p. 168 [d] Conſ. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. vol. 6. Hiſt. *Donat.* Art. 48. & not. 21. [e] Conſ. *Du Pin*. Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p 98. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 23. §. 8. vol. 8. p. 314. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 378. not. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. vol. 6. hæreſ. *Arian.* Art. 37. ſeq. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* c. 107. *Ittig.* in Append. ad Diſſ. de Hæreſ. Diſſert. 6.

Sæc. IV. ab an. CCC. licorum Sirmienſi depoſitus eſt; ſed a plebe per vim retentus: denique in ſecunda Sirmienſi anno 351. quando epiſcopos ad Vid. Epiphan. loc. cit. Socrat. l. 2. c. 30. Sozom. l. 4. c. 6. diſputationem provocavit. Factum id die conſtituto, præſente imperatore, & non paucis ex ordine ſenatorio, notariis cuncta excipientibus. Diſputandi contra Photinum partes in ſe ſuſcepit Baſilius Ancyranus; certatum utrinque magna contentione: victus autem Photinus, & exilio multatus. Poſtea tamen eccleſiam ſuam recuperaſſe videtur, inde iterum a Valentiniano principe depulſus, & in exilium miſſus; unde iterum reverſus obiit in Galatia anno 377. Hæreſis ejus haud diuturna fuit, quippe Epiphanii jam tempore diſſipata; neque * Hæret. fab. l. 2. c. 11. Theodoriti * ætate illius vel exiguæ reſtabant reliquiæ, ne nomine quidem cognito. Dolendum ſane infelici hoc ſæculo infauſtos homines peſtilentiſſimam hæreſin ab orco revocaſſe. Doctus erat Photinus tum Græce tum Latine, ingenii viribus, doctrinæ copia, & naturali quadam facundia ad perſuadendum aptiſſima pollebat plurimum; unde multos ad opinionem ſuam pertrahe- * Loc. cit. bat, quod in eo notant Epiphanius *, So- * Ibid. zomenus *, & Vincentius Lirinenſis †. Scri- † Commonit. p. 331. pſit utroque ſermone plura volumina *adverſus omnes Hæreſes*; quibus ſua ſolum excepta reliquas omnes falſas eſſe oſtendere conabatur; item *contra Gentes*; & *ad Valentinianum*, ut videtur, *Imperatorem*. N E.

347. [a] BASILIUS, ortu Ancyranus, primum * De script. c. 89. Arcis Mecheæ, cujus rei unus, quod ſciam, meminit Hieronymus *, Epiſcopus, deinde Marcelli, cui ſynodus Conſtantinopolitana anno 336. epiſcopatum abrogavit, in ſede Ancyrana ſucceſſor. Parca ejus mentio ante ann. 347. quo patres Sardicenſes illum una cum aliis depoſuerunt. Verum ille imperiali favore & familiaritate fretus ſemet ſuſtinuit. Erat enim Conſtantio unice charus; qui Semi-Arianis plurimum favebat. His ſe adjunxerat Baſilius, ejuſque partis primatum tenuit. Anno 351. nobilem in concilio Sirmienſi coram imperatore cum Photino diſputationem habuit, in qua victoria penes ipſum ſtetit. Anno 358. ſynodo Ancyranæ interfuit; in qua depoſito Eudoxio Conſtantinopolitano, ipſe cum Euſtathio Sebaſteno & Eleuſio Cyziceno ad imperatorem ſynodi nomine legatus eſt, decreti ſynodici ratihabitionem impetraturus. Anno 359. in concilio Seleucienſi adverſus Acacium ejuſque aſſeclas prævaluit, quos a ſynodo damnari curavit. At ineunte proximo anno vices ei rependit Acacius, eumque in ſynodo CP. depoſuit, mox imperatoris juſſu in Illyricum relegatum. Capita Sæc. IV. ab an. CCC. accuſationis varia fuere; & in iis quod tyrannidem in alios exercuiſſet; quod hos verberibus, illos vinculis, alios exilio mulctaſſet; quod in multos calumnias ſtruxerat; quod plurimas eccleſias perturbaverat; quod perjurii convictus fuerat, & turpis vitæ homuncionem ad baptiſmum & diaconatus officium promoviſſet; quod ad ſacram menſam illicitas confœderationes facere ſolitus eſſet: de quibus, aliiſque ei objectis videndus eſt Socrates *, & præſer- * L. 2. c. 42. tim Sozomenus *. Regnante Joviano, ipſe * L. 4. c. 24. cum cæteris Semi-Arianis libellum precum imperatori obtulit. Verum in ſubſcriptionibus libelli de fide Joviano oblati Athanaſius Ancyræ epiſcopus dicitur; certiſſimo argumento Baſilium hoc tempore ſedi ſuæ reſtitutum non eſſe. Non obſtantibus Acacianorum calumniis hominem laudat Theodoritus * ob eximiam vitæ ſanctimoniam; * L. 2. c. 25. Sozomenus * etiam veluti facundiæ & eru- * L. 2. c. 33. ditionis cauſa celeberrimum. Scripſit plura, præcipue contra *Marcellum* & *librum de Virginitate*. N E.

[b] SERAPION, genere Ægyptius, vitæ 347. inſtituto Ἀσκητὴς, inter arctioris diſciplinæ Vid. Athan. Ep. ad Dracont. p. 718. cultores diu deſerta Thebaidis habitavit, multorum ibi monachorum præfectus, tandem a D. Athanaſio civitatis Thmuitarum, non incelebris apud Mendeſium urbis epiſcopus factus. B. Antonio oppido charus, Athanaſio arctiſſimo amicitiæ vinculo conjunctus. Ille enim Serapione familiariſſime utebatur, fidei ejus arcana ſua concredidit, judicio ſcripta vel augenda vel corrigenda ſubmiſit, crebriſque literis de rebus graviſſimis conſuluit, quod tres ad eum datæ epiſtolæ ſeu potius libelli hodie teſtantur. Anno 347. inter patres Sardicenſes Sozom. l. 4. c. 9. Athanaſium ſententia ſua abſolvit: & cum anno 355. novis apud Conſtantium calumniis premeretur Athanaſius, lectique ſunt epiſcopi quinque qui ad imperatorem in occidente agentem mitterentur; ut animum adverſus Athanaſium exardeſcentem placarent, & inimicorum calumniis reſponderent; ex horum numero princeps fuit Thmuitanus noſter, & ipſe ſub Conſtantio confeſſione inclytus. Obiit circa an. 358. Ἀνὴρ εἰς τὰ μάλιστα τὸν βίον θεσπέσιος, καὶ λέγειν δεινὸς, inquit Sozomenus: *Vir admirabili vitæ ſanctimonia, & dicendi copia præditus.* Tanta eloquentia clarus, ut ob elegantiam Hieron. de Script. c. 99. ingenii *Scholaſtici* cognomen meruit. Aureum ejus dictum ex Evagrio memorat Socrates *. Ὁ νοῦς μὲν πεπωκὼς πνευματικὴν γνῶσιν τελείως καθαίρεται, ἀγάπη δὲ τὰ φλεγμαίνοντα * L. 4. c. 23.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8 p. 347. item Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 89 *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 6. Hæreſ. *Arian.* Art. 22. ſeq. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 8. ad vit *Athanaſ.* Art. 66. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 99.

μόρια

Sæc. IV. ab an. CCC.

μόελα τὰ θυμοῦ θεραπεύει, πονηρὰς δ' ἐπιθυμίας ἐπιρρέουσας ἴσχει ἐγκράτεια. *Mens quidem ſpiritualis ſcientiæ hauſtu plene purgatur; partes item animæ ira efferveſcentes charitate ſanantur: pravæ vero cupiditates quæ in animum inſluunt, abſtinentia coercentur.* Scripſit *ad diverſos Epiſtolas utiles*, *Tractatum de Pſalmorum titulis*, & egregium * *librum adverſus Manichæos*[a]. Ex his ſolummodo exſtat *liber contra Manichæos*, quem ex Fr. Turriani verſione primus edidit Hen. Caniſius Lection. Antiq. tom. 5. p. 1.[b] exinde tranſlatum in Bibliothec. PP. tom. 4. pag. 160.

[* Photii Biblioth. 85.]

348. [c] LEONTIUS, natione Phryx, primum presbyter, deinde ab anno 348. epiſcopus Antiochenus. Presbyter adhuc, mulieris cujuſdam, *Euſtolii* nomine, contubernio impenſe delectabatur. Quo, ut liberius frueretur, omnemque criminis ſuſpicionem a ſe amoliretur, virilia ſibimet ipſi præſcidit, quem proinde τὸν ἀπόκοπον *caſtratum*, ubique vocat Athanaſius *. Nec tamen hoc modo vel ſuſpicionem evaſit vel pœnam, presbyteratus gradu, hanc ob cauſam, depoſitus. Imperante Conſtantio, Arianis omnia pro libitu diſponentibus *, anno 348. depoſito Stephano, Antiochiæ epiſcopus conſtitutus eſt. Obiit circa annum 358. Erat, inquit Theodoritus †, τὴν γνώμην κρυψίνους, *ingenio ſubdolus*; quique intus latentem hæreticæ pravitatis labem, optime occultare novit; quem proinde ſaxis in mari latentibus comparat Theodoritus; alibique * τὸ κακόηθες αὐτοῦ καὶ πανοῦργον, *fraudulentiam ejus & verſutiam* notat. Arianis fuit addictiſſimus, & tamen orthodoxis aliquando ſavere videri voluit. Inter alios, diſcipulum habuit Aetium hæreſiarcham, cui, notante Philoſtorgio *, *Prophetas*, & maxime *Ezechielem* explicavit. In tam ſublimi loco poſitus, & ſæculo tam contentioſo, omniumque controverſiarum feraciſſimo, fieri non potuit quin multa ſcriberet. Ex quibus nil hodie ſupereſt præter fragmentum *Orationis* in *Paſſionem S. Babylæ* deceſſoris ſui, quod nobis exhibet chronici paſchalis ſive Alexandrini autor ad ann. M. 5751. Chr. 253. Indict. 1. p. 270. Edit noviſſ. In quo fragmento, hoc præcipue notatu dignum, quod utrumque *Philippum*, patrem nempe imperatorem, filiumque ejus Cæſarem, diſerte Chriſtianum vocat.

[* Athan. Apol. de fug. p. 719. Epiſt. ad Solit. p. 640.]
[* Soc. l. 2. c. 26. p. 117. Theod. l. 2. c. 10. 24. p. 86. Philoſt. l. 3. c. 15. 17. † H. E. l. 2. c. 10. p. 86.]
[* Ibid. c. 24. p. 106.]
[* L. 3. c. 15. 17.]

350. [d] CYRILLUS, ſub Macario Hieroſolymorum epiſcopo diaconus, a Maximo presbyter ordinatus, catechiſtæ etiam munere functus, ſermones ſuos catecheticos in eadem eccleſia habuit circa annum 347. ſeptuaginta poſt exortum Manetem annis (cœpit is hæreſin ſuam divulgare anno imperatoris Probi 2do. Chriſti 277.) ut ipſe nos docet *. Poſt Maximi mortem circa annum 350. in cathedra Hieroſolymitana ſucceſſit, ab Acacio Cæſarienſi jure metropolitico ordinatus; immo ut Hieronymo *, aliiſque † placet, Arianorum ope, etiam ipſe Arianus, hanc dignitatem adeptus. Verum longe aliter Theodoritus ‡, qui de ejus promotione ad hanc ſedem loquens vocat illum doctrinæ apoſtolicæ acerrimum propugnatorem. Quin & longe ante Theodoritum patres * ſecundi concilii Oecumenici, in quo præſens erat ipſe Cyrillus, centum Hieronymis hac in re teſtes fide digniores, diſerte affirmant reverendiſſimum hunc ac religioſiſſimum, uti eum vocant, Cyrillum canonice ab epiſcopis provinciæ olim fuiſſe ordinatum, & plurima variis in locis contra Arianos certamina ſubiiſſe. Sane ſcriptores eccleſiaſtici in texendo epiſcoporum hujus ævi Hieroſolymitanorum catalogo mirum quam diſcrepent; ut ex hoc ſchematiſmo ad oculum patebit.

Sæc. IV. ab an. CCC.
[* Catech. 5. p. 141.]
[* Chron. an. 349. † Rufin. l. 2. c. 23 Socrat. l. 5 c. 8. Sozom. l. 7. c. 7. ‡ L. 2. c. 26.]
[* Epiſt. Synod. ad Damaſ. apud Theod. l. 5. c. 9.]

Juxta Hieronymum * [* In Chron. ad an. Chr. 349.]	Cyrillus. Eutychius. Cyrillus 2do. Irenæus. Cyrillus 3tio. Hilarius. Cyrillus 4to.
Juxta Epiphanium * [* L. 2. c. 45. p. 160. * Hæreſ 66. p. 275.]	* Cyrillus. Erennis. Cyrillus alius. Hilarionus.
Juxta Socratem * [* L. 4. c. 30. p. 589.]	Cyrillus. Heraclius. Hilarius. Cyrillus iterum.
Juxta Sozomen. * [* L. 4. c. 30. p. 589. im & Niceph. Call. l. 11. c. 2. p. 112.]	Cyrillus. Herennius. Heraclius. Hilarius. Cyrillus iterum.
Juxta Niceph. * Pat. CP. [* Chronogr. apud Scal. p. 308.]	Cyrillus. Arſenius. Heraclius. Hilarius.

Variis hiſce indiculis enucleandis immorari jam non vacat. Id ſolummodo obſervandum quod habet Epiphanius, alium quendam a noſtro diverſum Cyrillum circa eadem circiter tempora eccleſiæ Hieroſolymitanæ præfuiſſe: quod aliorum hiſtoricorum erroribus anſam, & calumniis materiam præbere potuit. Anno 351. admirabili crucis ſigno Hieroſolymis in cælo ſplen-

a Conf. *Fabr.* Cod. Apocryph. N. T. p. 3. Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. vol. 5. p. 292. b Edit. nov. tom. 1. p. 43. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. Hæreſ. *Arian.* Art. 42, 43. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 8. ad vit. *Cyril.* *Oudin.* tom. 1. p. 455.

dide refulgente, Cyrillus Conſtantium per literas (quas vocat *πρώτας ἐξ Ἱεροσολύμων χαραγμάτων ἀπαρχὰς*) certiorem fecit. Multa deinde illi lis cum Acacio Cæſarienſi de jure metropolitano, quod Cyrillus eccleſiæ ſuæ veluti ſedi apoſtolicæ aſſerere voluit, reclamante quidem conſuetudine & ipſius Nicænæ ſynodi canone ſeptimo. Sæpius idcirco in judicium vocatus non comparuit; inde ab Acacio & ſynodo Palæſtina depoſitus, prætento quidem alio crimine, quod graſſante fame in pauperum uſus theſauros eccleſiæ vendiderat, & in his ſacram ſtolam aureis filis contextam, a Conſtantino M. huic eccleſiæ donatam, quam poſtea muliercula quædam Scenica induiſſe comperta eſt. Ab iniqua Acacii ſententia Cyrillus ad majus judicium provocavit, adſtipulante ipſo imperatore Conſtantio; ſolus ac primus omnium, qui contra eccleſiaſtici canonis conſuetudinem talem appellationem interpoſuit, ſi fides Socrati *; quem tamen hac in re falli norunt hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſtudioſi. Hieroſolymis pulſus Tarſi cum Sylvano epiſcopo vixit, in ejuſque eccleſia frequentes ad populum ſermones habuit, qui Cyrilli concionibus admodum delectabatur, nequicquam per literas reclamante Acacio. Anno 359. in ſynodo Seleucienſi Acacio ſuperior fuit; ſed in conciliabulo paulo poſt Conſtantinopoli habito, incruſtatis prioribus calumniis, noviſque additis Acacius illum iterum depoſuit. Sub Juliano ſedi redditus Judæos imperiali gratia ad templum Hieroſolymitanum e ruderibus extruendum animatos, magnoque molimine id agentes ludibrio habuit; & memoria recolens tum Danielis vaticinium, tum Servatoris oraculum dixit futurum brevi, ut in eo templo lapis ſuper lapidem non maneret: quod quidem ita evenit, ut prolixe alibi * oſtendimus. Tandem ſub Theodoſio fugatis adverſariis ſedem dehinc inconcuſſam tenuit. Anno 381. inter *ἡγέμονας* ſeu *ἐξάρχους* ſecundæ ſynodi generalis numeratur, a venerando concilio in integrum reſtitutus, & honorificentiſſimo elogio ornatus. Expleta mortalitate placide in Domino obdormivit anno 386. Nequaquam eum Arianorum ſententiæ acceſſiſſe fidem faciunt ſcripta ejus, quæ ſuperſunt hodie; in quibus Arianæ hæreſeως dogmata velut a recta fide Apoſtaſiam & venientis Antichriſti præcurſorem damnat: & in *epiſtola ad Conſtantium* Imp. (quam ſcripſit jam epiſcopus, & eo circiter tempore, quo maxime obſequii erga Arianos accuſatus eſt) ſe *τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον τριάδα* venerari profitetur. Unde mirari libet perverſum plane Riveti * ingenium; qui ex hac ipſa epiſtola concludit aut eam non eſſe Cyrilli, aut Cyrillum fuiſſe hæreticum Arianum.

* L. 2. c. 40. l. 3. c. 20.

* In vit. Cyrilli.

Vid. Catech. 11. p. 214. Catech. 15. p. 369.

* Crit. Sacr. l. 3. c. 11.

[a] SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

Epiſtola ad Conſtantium Imp. cujus meminit Sozomenus *.

Catecheſes 18. *ad Competentes*, quibus præcipua fidei Chriſtianæ capita explicat.

Catecheſes Myſtagogicæ 5. ad recens baptizatos; in quibus de binis eccleſiæ ſacramentis agit.

Fruſtra agunt, qui an genuinæ ſint hæ Catecheſes, litem movent; Hieronymo *, Theodorito †, Damaſceno ‡, ne de aliis jam dicam, Cyrillo noſtro eas vindicantibus. Haud merentur reſponſum, quæ objiciunt Rivetus, aliique. Speciminis cauſa, objicit Rivetus *, ex variis ſcripturarum locis quaſi Centones eſſe conſutas, & in rebus non ita neceſſariis ad nauſeam uſque prolixas. Eſto, quod tamen uſquequaque verum non eſt, Catecheſes iſtæ erant *σχεδιασθεῖσαι*, ut ipſe fert titulus, ſive extemporaneæ, nullo ſtudio concoctæ, nulla arte limatæ, captui auditorum ex profeſſo accommodatæ, in juventute habitæ, quando deerant adhuc matura ætas & ſubactum judicium. Objicit iterum, Cyrillum de ligno crucis affirmare *μέχρι σήμερον παρ' ἡμῖν φαίνεσθαι, ad hodiernum uſque diem illud apud nos apparere*, idque nonniſi 20. aut paulo amplius poſt ipſam crucis inventionem annis, cum illud *μέχρι σήμερον* non ſolet uſurpari in rebus novis, ſed quæ a multis annis longa temporum ſerie in eodem ſtatu viſæ ſunt. At primo phraſis illa apud Cyrillum non ita longum temporis ſpatium deſignare ſolet. Sic Catech. 17. *Cernimus*, inquit, *ſæculi principes regi & inſtrui ab eccleſiaſticis μέχρι σήμερον, ad hodiernum uſque diem*; cum ab ipſa Conſtantini M. converſione non ultra 35. anni effluxerant: ideoque per hanc phraſin nihil aliud intelligit, quam hoc tempore *κατὰ τὴν παρουσίαν*, ut verbis immediate præcedentibus loquitur. Secundo Cyrillus eo loco ne verbum quidem habet de inventione crucis, ſed id ſolum dicit, lignum crucis etiam hodie exſtare, & una cum plurimis aliis quæ ibi adducit, teſtem eſſe, nobile ſc. Dominicæ mortis & reſurrectionis monumentum: alibique eadem phraſi in eodem plane argumento non ſemel utitur. Mitto cæteras Riveti exceptiunculas, vix caſſa nuce dignas.

* L. 4. c. 5.

* De Script. c. 112.

† Dial. 2. p. 106

‡ De Imag. Orat. 1 p. 783.

* Ubi ſupra, c. 10.

Pag. 441.

Vid. Catech. 13. p. 182. Catech. 14. p. 349.

[b] Prodierunt opera ejus Lat. *Pariſ.* 1589. *Catecheſes* Gr. *Pariſ.* 1564. 8°. Gr. Lat. *Colon.* 1564. Opera omnia Gr. Lat. edidit Johannes

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 14. §. 1. vol. 7. p. 544. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 107. ſeq. *Oudin.* tom. 1. p. 459. ſeq. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 112.

Sæc. IV. ab an. CCC. hannes Prevotius *Pariſ.* 1608. 4°. deinde Dion. Petavins ibid. 1622. fol. ut & ibid. fol. cum Syneſio 1631.[a]

[b]SPURIA.

Oratio de occurſu Domini. Exſtat Gr. Lat. *Colon.* 1568. *Pariſ.* Auctuar. Bibliothec. PP. 1624. tom. 2. pag. 849. & Auctuar. 1648. tom. 1. p. 621.

Epiſtola ad Auguſtinum de miraculis Hieronymi. Lat. inter opera Auguſtini & Hieronymi habetur.

352. [c]LIBERIUS, patria Romanns, Auguſti filius, poſt exceſſum Julii in Romanum pontificem 11. Cal. Junias an. 352. electus eſt. Scriptis mox literis orientales epiſcopi ipſum in partes ſuas pertrahere magnopere ſategerunt. Verum ille coacta Romæ ſynodo orientalibus reſcripſit ſe iis conſentire non poſſe: dinqne ſane Athanaſii cauſam damnare conſtanter recuſavit. Anno 355. Mediolanum accerſitus Conſtantio viriliter reſtitit; qui cum poſt longum cum eo colloquium habitum nec prece nec pretio, nullis rationibus nec ullis promiſſis miniſve hominis animum flectere potuit, ad Beræam Thraciæ urbem deportari juſſit, ſnbrogato ei Fœlice archidiacono, quem Acacius Cæſarienſis Romanæ urbis epiſcopum ordinari curavit; hominem quidem in fide catholicum, ſed qui Arianis communionem non denegavit. Exulaverat Liberius duobus & amplius annis; & jam miſeriarum & periculorum quæ ſuſtinuit, tædio ſnperatus, vim etiam & verbera paſſus, nimiaque Demophili & Fortunatiani importunitate victus, dolendo hnmanæ fragilitatis exemplo tandem cedit, Athanaſium damnat, & Homoiuſioniſtarum formulæ quam nuper condiderant, [d] ſubſcribit Sirmii anno 358. idque ſe feciſſe datis ad orientales, aliiſque ad Urſacium & Valentem literis teſtatns eſt. Romam reverſus, quaſi victor intravit urbem magno cum populi Romani gandio receptus, Fœlice vel a ſenatu, vel a plebe, urbe expulſo. Vixit poſt reditum annos novem, diemque clauſit ſupremum 8. Cal. Octobr. an. 366. ſepultns via ſalaria in cœmiterio Priſcillæ. Pœnitniſſe illum ſubſcriptionis Sirmianæ non eam inficias; modo verum ſit, quod pro confeſſo ſumit Baronius *, nullo antiquitatis teſtimonio fultus, Liberinm clariſſimam illam *Fidei Confeſſionem*, qnæ hodie exſtat, poſt lapſum Sirmienſem ad Athanaſium miſiſſe.

Vid. 2. Epiſt. Liber. (ad Conſt.) & Ammian. Marcell. l. 15.

Athan. ad Solit. p. 647. Hilar. in Frag. col. 426. Sozom. l. 4. c. 14.

Vid Præfat. Marcell. & Fauſtin. ad libell. prec. & Hieron. Chron. ad an. 350.

* An. 357. n 73.

[e] Ex Liberii ſcriptis ſuperſunt *Dialogus cum Conſtantio* Mediolani habitus, ex ipſis Conſiſtorii actis, ut videtur, depromptus, apud Theod. l. 2. c. 16. & *Epiſtolæ* 12. ex Hilarii fragmentis, Lnciferi Calaritani libris, & aliunde deſumptæ, Concil. tom. 2. col. 743. Ex his ultima fragmentum eſt *Epiſtolæ ſeu profeſſionis fidei*, quod & apud Athanaſ. tom. 1. p. 396. habetur. Octava autem qnæ ex Hilarii fragmentis deſumpta ſic incipit, *Studens paci & concordiæ Eccleſiarum*, &c. aut adulterina prorſus eſt, aut, quod ego potius arbitror, ex ſede ſua revulſa in locum alterius magis catholicæ apud Hilarium iſthoc in loco irrepſit: quod mihi ex nota huic epiſtolæ ab Hilario appoſita certiſſime conſtat. Sic enim inqnit, *Quid in his literis non ſanctitatis? quid non ex Dei metu eveniens eſt?* Hæc vero dixiſſe Hilarium de epiſtola quæ ibi exſtat, nemo cui ſanum ſinciput, exiſtimare poteſt. Porro habetur epiſtola Liberii *Synodalis ad Macedonianorum epiſcopos* Gr. Lat. apud Socrat. lib. 4. cap. 12. & in Concil. tom. 2. p. 760. Lat. duæ ſpuriæ nomini ejus affictæ bene longæ, *una ad omnes generaliter epiſcopos, altera ad Athanaſium & epiſcopos Ægyptios.*

[f]HILARIUS, origine Gallus, patria 354.
Pictavienſis, (urbs ea eſt Aquitaniæ ſecundæ celeberrima,) parentibus honeſtis & non infimi apud ſuos nominis natns eſt, boniſque artibus enntritus. Ex Pagana ſnperſtitione ad Chriſtianam religionem tranſiiſſe videtur, & provectiori panlo ætate, publicis votis expetitus, Pictavorum epiſcopus eſſe conſtitutus, circa anuum ex Baronii calculo 355. nnlla tamen cogente ratione, quin annis aliquot ante id tempus ad ſedem Pictavienſem evehi potuerit. Conjugatum fuiſſe, & cum uxore etiam poſt ſuſceptum epiſcopatum cohabitaſſe non inficiantur cordatiores pontificii. Paſtor in omnes ſui muneris partes vigilantiſſimus, erga fidem catholicam fervide animatus; factionem Arianam etiam in occidente dominantem multum compeſcuit, oblato eo fine ad Conſtantium libello. Præcipne in ſynodo Biterrenſi anno 356. Arianis ſe ſtrenue oppoſuit, inde ab imperatore, Saturnini Arelatenſis epiſcopi dolis circumvento, actus in exilium in Phrygiam relegatur. Durante hoc exilii qnadriennio, aliis jam curis & laboribus ſolutus, ſcriptis elucubrandis animum adjecit. Hinc natum illi nobile illnd *opus de Trinitate* 12. libris conſtans; *liber de Synodis*; & *orationes quædam ad Conſtantium*; ut de *epiſtolis*, quas plures ſcripſit,

Vid Hilar. de Syn col. 319 lib. ad Conſtant. col. 306. Hieron. de Script. c. 100.

a S. *Cyrilli* opera Gr. Lat. edid. *Tho. Milles* Oxon. 1703. fol. Indicibus trib. locupletiſſimis ornavit *Tho. Hearne.* iterum Benedict. *Anton. Aug. Touttée* Pariſ 1720. fol. b Conſ. *Oudin.* tom. 1. p. 471. Append. ad *Pet. Conſtant.* Epiſt. Roman Pontiſ. p. 83. c Conſ. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 60. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. Hæreſ. *Arian* Art. 48. ſeq. d Conſ *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. not. 55. 57. ad Hæreſ. *Arian.* e Conſ. *Fabr* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4 p 806. *Pet. Conſtant.* Epiſt. Roman. Pontific. p. 422. ſeq. 458. 463. Append. ad Epiſt p. 89 95. 97. 99. f Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol 2. p. 64. *Oudin.* tom. 1. p. 427. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad vit. *Hilarii.* *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 100.

nihil dicam. Anno 359. interſuit concilio Seleucienſi, in quo eccleſias Gallicanas ab infami Sabellianiſmi crimine coram vindicavit. Quæ vero de impiis & horrendis Anomæorum dogmatibus præſens audivit; vide apud ipſum *libro contru Conſtantium*, qui incipit: *Tempus eſt loquendi*, &c. col. 292. Legatos ſynodi Conſtantinopolim ſecutus, extremo fidei animadverſo periculo, tribus libellis publice datis ab imperatore popoſcit, ut coram Arianis diſceptare liceret; quod hæretici maximopere abnuerunt. Poſtremo quaſi diſcordiæ ſeminator, & perturbator orientis (Sulpicii Severi * verbis utor) redire ad Gallias jubetur, abſque exilii tamen indulgentia. Lentis igitur itineribus Galliam petiit; nec niſi ineunte imperium Juliano domum rediit; ſummo cum gaudio a Pictavienſibus ſuis exceptus. Domum reverſus graſſantem ubique hæreſin Arianam habitis frequentibus intra Gallias ſynodis autoritate ſua & doctrina pene exterminavit. Illud apud omnes conſtitit, inquit Sulpicius, unius Hilarii beneficio Gallias noſtras piaculo hæreſis liberatas. Circa annum 368. vel 369. Mediolanum ſe contulit; ut Auxentium hujus urbis epiſcopum, Arianorum primipilum, coram imperatore Valentiniano detegeret & refutaret. Sed poſt multam diſputationem operam ſe luſiſſe vidit; Auxentio ſe in omnes formas vertente, & verſutiis ſuis, ſucatiſque fidei profeſſionibus imperatorem lactante. Rediens Hilarius eodem anno animam Deo pie reddidit. Vir non modo in Latinorum verum & Græcorum ſcriptis diu verſatus; ex quibus, præſertim Origene, plurima hauſit, Heliodoro presbytero ἐξηγητῇ familiariter uſus, qui tamen ei nonnunquam impoſuit. Hinc, ut & ex gentis ſuæ more, ſtylus illi turgidus & ſublimis; dictio grandis nimium & operoſa; Gallicano cothurno, inquit Hieronymus *, attollitur; longis interdum periodis involvitur: alibique † eum *eloquentiæ Rhodanum* appellat, fluminum omnium in Gallia rapidiſſimum. Rem, ut recte notat Eraſmus *, mutuatus a Græcis, addidit Gallicam grandiloquentiam: frequenter autem aſſurgit ad floridam quandam & theatricam ſublimitatem, præſertim cum incidunt loca, quæ facile ſpleneſcunt tractata. Et veriſſimum ſane videtur, quod de hac re obſervat Magnus ille eloquentiæ Cenſor, vix ullos provinciales feliciter reddidiſſe Romani ſermonis ſimplicitatem, præter aliquot qui Romæ a pueris ſunt educati. Vocum quarundam Hilario peculiarium præter publicam loquendi conſuetudinem ſpecimina aliquot idem exhibet loco citato. Inter nævos ejus & opiniones ſingulares primi fere commatis ſunt, quæ habet de carne Chriſti impatibili doloriſque exſorte, de divinitate ab humanitate Chriſti morientis recedente, de corporeitate animæ, de mundo ſimul & ſemel creato & ſex annorum millia duraturo, de juramento Chriſtianis penitus interdicto, aliiſque nonnullis, [a] de quibus adi ſis Eraſmum præfatione citata, Johannem Gillotium commentatione S. Hilarii operibus præfixa, Sculterum Medull. Theolog. Patr. ſub finem.

* L. 2. p. 163.

* Epiſt. ad Paulin. p. 104.

† Præfat. in l. 2. Comm. in Galat.

* Præf. in Op. S. Hilarii.

[b] SCRIPTA GENUINA.

De Trinitate libri 12. De hoc opere ita Hieronymus *. *Hilarius meorum confeſſor temporum & epiſcopus duodecim Quintiliani libros & ſtylo imitatus eſt & numero.* Hieronymo ſuccedat Eraſmus, *Videtur*, inquit *, *totu vi udniſus; ut in hoc opere declararet, atque exerceret, quicquid ingenio, quicquid eloquentia, quicquid ſacrarum literarum cognitione poſſet.*

* Epiſt. ad Magn tom. 2. p. 328.

* Loc. cit.

Ad Conſtantium liber, qui ſic incipit. *Beneſica naturu tua*, &c.

Ad eundem liber, init. *Non ſum neſcius*, &c.

In Conſtantium jum vita defunctum liber, qui quidem, ut & præcedentes duo, videtur imperfectus. Benedictini librum *ad Conſtantium jam* v. f. contendunt ſcriptum eſſe Conſtantio adhuc ſuperſtite. Ann. 360. neque tam imperfectum, quam ab aliena manu auctum.

Adverſus Arianos & Auxentium liber: cui ſubjungitur Auxentii ad imperatorem epiſtola.

De Synodis adverſus Arianos liber ad Galliarum & Britanniæ epiſcopos ſcriptus, e Græcis ut plurimum ſynodicis, ſed ſervata ſibi libertate de ſuo aliquid, ubi opus erat, admiſcendi, verſus.

Fragmenta ex opere hiſtorico de ſynodis Ariminenſi & Seleucienſi, rebuſque poſt ſynodos geſtis uſque ad ann. 366. libris duobus comprehenſa. Hæc primus edidit & præfatione ornavit Nicolaus Faber *Pariſ.* 1598.

Commentarii in evangelium S. Matthæi, quos alii canonem appellare ſolent.

Commentarii in Pſalmos, maximam partem ex commentariis Origenis, noxiis hinc inde detruncatis, excerpti. Hoſce commentarios pariter ac *librum de ſynodis* ſe Hilario apud Treviros manu ſua deſcripſiſſe prodit Hieronymus *.

* Epiſt. ad Flor. tom. 2. p. 51.

SUPPOSITITIA.

Epiſtola ad Auguſtinum.

Alia ad eundem. Videntur iſtæ Hilarii cujuſdam junioris eſſe, idque Bellarmino, Labbæo, &c.

[a] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 432. [b] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 66. *Oudin.* tom. 1. p. 446.

Carmen

Sæc. IV. ab an. CCC. *Carmen in Geneſin.* Ejuſdem eſt ab eo Leoni papæ inſcriptum.

Epiſtola ad Abram filiam cum hymno annexo, quam tamen genuinam eſſe contendunt Benedictini.

Liber de Patris & Filii Unitate. Cento eſt ex *libris de Trinitate* 2do. & 9°. aſſutus.

Liber de Eſſentia Patris & Filii. Cento ex *libris de Trinitate* 7mo. & 8°. conſarcinatus, cum appendice de variis Chriſti cognominibus.

[a] DESIDERANTUR.

Tractatus in Job, de Græco Origenis ad ſenſum tranſlatus. Hujus fragmentum exſtat apud Auguſtinum contra Julianum l. 2.

Commentarius in Cantica Canticorum.

Hiſtoria Ariminenſis & Seleucienſis ſynodorum adverſus Valentem & Urſacium: cujus ampliora fragmenta hodie habemus.

Ad Saluſtium præfectum adverſus Dioſcurum medicum, quo brevi libello, inquit Hieronymus *, *quid in literis poſſet, oſtendit.* * Epiſt. ad Magn.

Liber Hymnorum.

Liber Myſteriorum.

Epiſtolæ plures.

De Numero ſeptenario liber ad Fortunatum, ab Hieronymo memoratus Apolog. ad Pammach.

[b] Prodierunt opera Hilarii *Pariſ.* 1510. *Baſil.* 1516. (per Eraſmum) ib. 1535. 1570. Auctiora deinde (fragmentis accedentibus) edita ſunt. *Pariſ.* 1605. 1631. 1652. fol. Reliquas editiones tam veteres quam recentiores accurate recenſet nuperrimus editor, ac poſt illum actorum Lipſienſium collectores Supplem. tom. 3. §. 11. p. 49, 50. Noviſſimam editionem nobis dederunt optime Benedictini, e familia S. Mauri, qui manu præcipue Dni Couſtantii id præſtiterunt. In hac editione adornanda optimis Codd. MSS. undecunque haberi poterant, uſus eſt doctiſſimus Couſtantius, textum recenſuit, inedita quædam adjecit, præfationes, animadverſiones, notaſque uberrimas addidit; denique nævos, qui in Hilarii ſcriptis occurrunt, explicare, emollire, & vindicare ſatagit. Huic editioni acceſſerunt opuſcula quædam vel antea non edita, vel imperfecta; nempe tractatus *de titulo Pſalmi* 9. & 91. *Reſponſum apologeticum* ad librum *de Synodis*, *Tractatus in Pſalmum* 13. qui etſi antea editus, jam integer prodiit. Emiſſa eſt in lucem hæc editio *Par.* 1693. f.

354. Vid. Liber. Epp. 4, 5. [c] EUSEBIUS, natione Sardus, primum Romanæ eccleſiæ lector, deinde Vercellarum apud Inſubres epiſcopus. Claruit circa an. 354. quo anno rogatus eſt per literas Liberii antiſtitis Romani, ut una cum legatis ſuis ad Conſtantium Imp. tunc intra Gallias agentem proficiſceretur. Quod quidem fecit, ſuiſque apud imperatorem precibus egit, ut ſequenti anno concilium Mediolani conveniret: ad quod ipſe, Liberii licet vices gerens, ægre admiſſus eſt: (Vid. Athan. Ep ad Solit. p. 643, 666.) Arianis per vim & fraudem omnia turbantibus; quorum conſiliis & machinationibus adverſus Athanaſium, fidemque Nicænam Euſebius noſter pertinaciter adverſatus eſt. Summa huc redit. Conſtantius catholicis epiſcopis ſubinſenſior ſeipſum Athanaſii accuſatorem ſiſtit, eoſque hominem damnare jubet; quibus hoc non eſſe eccleſiaſtici canonis objicientibus, reſpondit, ὅπερ ἐγὼ βούλομαι, τοῦτο κανὼν νομιζέσθω. *Quod ego volo pro canone ſit: ita enim me loquentem Syriæ epiſcopi ſuſtinere ſolent.* Denique ob hoc ipſum acriter minabundus, & gladium intentans, quoſdam ex iis abduci juſſit; & inter eos Euſebium Scythopolim Syriæ Decapolitanæ urbem, Bethſan antea dictam, relegavit. Euſebium exulem Joſephus ex Judæo Chriſtianus, a Conſtantino M. comitis titulo olim ornatus hoſpitio perhumaniter excepit; ubi ſe illum inviſiſſe teſtatur Epiphanius*. Inde in Cappadociam miſſus eſt; * Hæreſ. 30. immo ſi Socrati *, aliiſque fides, in ſuperiore Thebaide exulavit. * L. 3. c. 5, 9. Sozom. l. 5. c. 12. Rufin. l. 1. c. 27, 28. Unde ſub Juliano habita cum Athanaſio Alexandriæ ſynodo, Antiochiam pergit; & cum ſchiſma occaſione Luciferi Calaritani illic exortum componere non poſſet, abſceſſit; & peragratis orientis provinciis in Italiam rediit; obiitque anno 371. non tantum confeſſoris titulo, ſed & martyris etiam honorandus, ab Arianis quippe lapidibus obrutus; modo genuina ſit inſcriptio in ſepulchro ejus inventa, in qua Acroſtichis verſibus habebatur, EUSEBIUS EPISCOPUS ET MARTYR, & vera referant ſcriptores nonnulli; quos tamen omnes recentiores eſſe ipſe Baronius * agnoſcit. * Ad an. 371. vid. not. in Martyrol. Auguſt. 1.

Vertit e Græco *Commentarios Euſebii Cæſarienſis in Pſalmos*, qui NE. Nec plura commemorat Hieronymus*. * De Script. c. 96. Exſtant vero epiſtolæ nonnullæ ex eccleſiæ Vercellenſis archivis depromptæ, Ad *Conſtantium* imperatorem *una*, Ad *Patrophilum epiſcopum Arianum altera*, *tertia* e carcere ad *Vercellenſes ſuos*. Vide Baron. ann. 355. num. 7. an. 356. n. 92. Surium ad Auguſti 1. *Quarta* etiam ad *Gregorium* epiſcopum Hiſpanum habetur apud Hilar. in Fragm. col. 433. Addam ſolummodo quod habet Montefalconus *, ubi de eccleſia Vercellenſi agit. * Diar. Ital. c. 28. p. 445. "Codicem, inquit, "vetuſtiſſimum ibidem inſpeximus, in charta "membranacea tenuiſſima exaratum; aie-

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 453. b Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. p. 731. & vol. 3. p. 413. *Oudin.* tom. 1. p. 439. *Du Pin.* Eccleſ. Hiſt. vol. 2. p. 79. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad vit. *Euſeb.* *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 96. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 397.

Sæc. IV. ab an. CCC. "bantque ipſa S. Euſebii mann deſcriptum, "verſionemque ex Græco in Latinum ab "eodem adornatam. Nonnulla hinc & inde "legi; comperio verſionem eſſe a vulgata "noſtra toto cælo diſcrepantem. Codex "multis in partibus labefactatus putrefactuſ"que eſt, quod caſu plns quam vetuſtate "eveniſſe dictitabant, narrabantque diu in "flnmine demerſum, indeque erutum fuiſſe. "Specimen alphabeticum literarum eodem "loco exhibet. Idem fere antea obſervaverat Cl. Mabillonins*, qui ſubdit, codicem evangelia SS. Matthæi & Marci continere, membranam ſitu fere eſſe corruptam, characteres pene fugientes ac ſemideletos, & valde a ſcriptura Romana degenerare; codicis operculum ex argento, a Berengario Imp. ab annis fere 800. inſtauratum, ex una parte ſalvatoris effigiem, ex alia S. Euſebii exhibere; ad cujus caput hi verſus aſcripti leguntur.

* It. Ital. t. 1. p. 9.

Præſul hic Euſebius ſcripſit, ſolvitque vetuſtas:
Rex Berengarius ſed reparavit idem.

354. [a]LUCIFER, Calaritanns, ſive Caralitanus in Sardinia epiſcopus. Claruit eodem, quo Euſebius Vercellenſis, tempore; eorundem laborum, certaminum, itinerum, & exiliorum comes fere individuus; cum eo ad Conſtantium in Gallias profectus, cum eo Liberii pontificis in ſynodo Mediolanenſi vices gerebat anno 354. junctiſque cum eo ſtudiis Arianos viriliter oppugnavit; cnm eo denique in Palæſtinam relegatus, Eleutheropoli præcipue ſubſtitit. Hic loci duos pro Athanaſio in Conſtantium libros edidit, in quibus imperatorem parum verecunde, & ne quid gravius dicam, longe infra ſummi principis majeſtatem aſpere atque inclementer tractavit. Hos mox ipſi Conſtantio legendos tranſmiſit; qui Florentio magiſtro officiorum in mandatis dedit, nt codice remiſſo per literas a Lucifero exquireret, num pro ſuo agnoſcere vellet. Reſcripſit Lucifer, ſeque & autorem eſſe, & ad mortem uſque defendere paratum profeſſus eſt. Rogatus etiam ab Athanaſio, lucubrationes ſuas ad ipſum tunc in eremo latitantem dono miſit. Hominem ille mirifice laudat, ſcripta deprædicat, eaque Græce transferenda curavit. Exulavit Lucifer non tantum in Palæſtina, verum & in aliis orientis locis; tandem cum Euſebio ſuo in ſuperiora Thebaidis deportatus. Exinde imperante Juliano, diacono ſno ad ſynodum Alexandrinam miſſo, ipſe recta Antiochism contendit; ubi Catholicos inter ſe diſſentientes deprehendens, Paulinum Antiochiæ epiſcopum ordinavit; intempeſtive qnidem, & reclamante magna catbolicorum parte, qui cum Paulino convenire renuebant, in majus & apertius adhuc ſchiſma erumpentes. Factum improbavit Euſebius Vercellenſis, qui, relicta Alexandria, Antiocbiam venerat; quod ubi reſcivit Lucifer, iracundia & ſtomacho exardeſcens, ut erat præfervidi atque vehementis ingenii, amicum fidum & integerrimnm acriter atqne animoſe excepit, ab ejuſque communione ſeſe abjunxit. Ad hæc paulo commotior, quod præter ipſius ſententiam ſynodus Alexandrina pœnitentes epiſcopos, qui Arianis communicaſſent, ad pacem recipiendos eſſe ſtatuiſſet; in Sardiniam demum reverſus, non modo communicatione Ariana pollutos condemnavit, verum etiam ſe ab eorum communione ſecrevit, qui eos ſub ſatisfactione vel pœnitentia recepiſſent. Hinc natum Luciferianum ſchiſma, quod tamen ultra hujus ſæculi terminum duraſſe non videtur. Obiit Lucifer eodem, quo Euſebius Vercellenſis, anno, viz. 371. Miris eum veluti virum apoſtolicum landibus efferunt Marcellinus & Fauſtinus, ipſi ſecta Luciferiani, ob contemptum ſæculi, ſtudinm ſacrarum literarum, vitæ puritatem, conſtantiam fidei, gratiam diviuam. Quatuor ejus exilia, & divinas virtutes per eum factas jactitant, decemqne annos exulaſſe ſcribunt. Stylus illi non minus quam ingenium, durus & incultus; quem ideo prædicti preſbyteri agnoſcunt ignarum quidem artificioſæ eloquentiæ, attamen quod ſuper omnem humanam eloquentiam eſt, prophetico, & evangelico, atque apoſtolico more ſcripſiſſe, & gratiam S. Spiritus *θαυμάτων ποιητικὴν* habuiſſe illum gloriantur.

Vid. Epiſt. Florent. & Lucif in Op. Lucif & ap. Baron. an. 356.

Vid. Ep. Athan ad Lucif. loc cit. Socrat. l. 3. c. 5, 6, 9. Sozom. l. 5. c. 12, 13.

Libell prec. p. 10, 36, 38.

Ubi ſupra p. 38.

EXTANT AB EO SCRIPTA,

Ad Conſtantium imperatorem libri 2.
De Regibus apoſtaticis.
De non conveniendo cum Hæreticis.
De non parcendo delinquentibus in Deum.
Quod moriendum ſit pro Filio Dei.
Epiſtola brevis ad Florentium.

Hæc omnia collegit, & cum epiſtolis aliquot Athanaſii, Liberii & Florentii, edidit Johannes Tillius Meldenſis epiſcopus, *Pariſ.* 1568. 8°. exinde inſerta Biblioth. Patrum, Tom. 4. p. 181.

Dolendum ſane eſt novam Lnciſeri Calaritani editionem, quam meditatus eſt vir Cl. J. B. Cotelerius, ipſomet teſte, notis ad patres apoſtolicos, p. 177. magna antiqnitatis eccleſiaſticæ jactura, cum viri eruditiſſimi morte periiſſe.

a Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad vit. *Lucif.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 402. item Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 95. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 836. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 79.

Sæc. IV. ab an. CCC

354. [a] HILARIUS, Sardiniam inſulam patriam habuit, eccleſiæ Romanæ, in qua baptiſmum ſuſceperat, diaconus factus anno 354. una cum Eutropio presbytero (*Pancratium* vocat Hieronymus*) aliiſque Liberii ad Conſtantium literas detulit. Advenientem non modo ſannis & dicteriis exceperunt Ariani, verum etiam detractis veſtibus terga flagellis conciderunt, inter verbera inſultantes; *Quare Liberio non reſtitiſti, ſed ejus literas attuliſti?* mitiſſimo diacono inter flagellorum crepitus Deum laudante. Anno ſequente, cum Athanaſium damnare nollet, in exilium pulſus eſt: poſtea Luciferiano ſchiſmati ſe adjunxit, quin & hæreticorum baptiſmum nullum prorſus eſſe contendebat, ac proinde ab hæreſi redeuntes rebaptizari voluit: unde per ſarcaſmum ab Hieronymo* *Deucalion Orbis* appellatur.

* De Script. c. 95.

Vid. Athan. Epiſt ad Solit. p. 647.

* Dial. adv. Luciferian. p. 146.

Scripſit (uti eruditis jamdiu perſuaſum eſt) *Quæſtiones in vetus & novum Teſtamentum*, quæ inter Auguſtini opera leguntur tom. 4. col. 697. & *Commentarios in epiſtolas S. Pauli*, qui inter Ambroſii opera habentur, tom. 5. p. 170. Prius opus ſcriptum eſt Romæ circa an. 370. quod ex Quæſt. 44. patet; poſterius ſub Damaſo papa ante annum 384. uti ex Comm. in 1. Epiſt ad Timoth. cap. 3. videre eſt. De poſteriore vero notandum venit, *Commentarium in epiſtolam ad Hebræos* ejuſdem autoris non eſſe, & ex Chryſoſtomi commentario in iſtam epiſtolam excerptum eſſe.

356. [b] MARCUS, *Diadochus* ſive *ſucceſſor* dictus, epiſcopus Ægyptius, is nempe qui fuit Zigrenæ urbis prope Libyam, ſaltem alter ille Marcus Philarum urbis ad Nilum paulo ſupra Cataractas minores, (utrinſque enim meminit Athanaſius epiſtola *ad Antiochenſes*) Athanaſio ſamiliaris, claruit anno 356. Quo tempore Georgio Cappadoce ſedem Alexandrinam per vim ſibi arripiente, & loca omnia ſanguine, cædibus & deportationibus adimplente, ipſe una cum aliis in exilium actus eſt; teſte Athanaſio Apol. de Fug. pag. 548. & Epiſt. ad Solit. pag. 664. Exſtat Græce oratio ejus *contra Arianos*, quæ hoc modo incipit, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. Ἀρχῆς κρείττονα τὸν λόγον ὁ θεολόγος λέγει καὶ οἱ τὴν Ἀρείου μελετῶντες μανίαν λέγουσι· ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, &c. edita nuper Baſileæ a Cl. Wetſtenio una cum Origenis libello de *Oratione Dom.* Aſſervatur MS. Biblioth. Vindob. Cod. Theolog. juxta ordinem Lambecianum 57. Neſſel. 2. num. 36. fol. 241. Confer Lambecium Comment. lib. 3. p. 83. ubi Ortelii errorem in Theſauro Geographico de hoc Athanaſii loco corrigit; ſeque *hanc Marci orationem* aliquando editurum eſſe promiſit.

Sæc IV. ab an. CCC.

POTAMIUS, gente Hiſpanus, Odyſſiponæ civitatis epiſcopus, primo quidem catholicus, poſtea fundi fiſcalis illecebris captus, ad Arianos tranſiit, & anno 357. Ariminenſi formulæ ſubſcripſit, immo confeſſionem eam ipſe condidit. Nec his contentus, quin odio adverſus Hoſium flagrans, (qui ipſius olim apud Hiſpanos impiam hæreſin detexerat) non prius deſtitit, quam partim minis, partim vi hominem ſenio fractum vitæque nimium amantem in eaſdem ſecum partes pertraxerit, conſilio quidem vaſro, ſed impio, & exitu ſibimetipſi plane infauſto: ſi quidem vera nobis referant Fauſtinus & Marcellinus libello ſupplice, quem Theodoſio Imp. obtulerunt. Cum in Hiſpaniam enim reverſus Potamius ad fundum fiſcalem, violatæ fidei præmium properaret; graviſſimo in lingua tormento correptus, in via moritur; adeo ut prædium ſuum ne e longinquo quidem ei videre contigerit. Hæc quæ de Potamio narrantur, unica Fauſtini fide nituntur, nec alium illius temporis autorem habent. Quo nomine haud parum ſuſpecta videntur. [c] Exſtat *Epiſtola* Potamii ad Athanaſium ſtylo ſatis inculto ac pene barbaro conſcripta, quam primus edidit Lucas Dacherius ſpicilegiorum, tom. 2. p. 366 [d]. Quæ cum tota in exagitandis Arianis, eorumque objectionibus refellendis verſatur, clariſſime liquet, vel falſa eſſe quæ de Potamio refert Fauſtinus, vel ſcriptam eſſe hanc epiſtolam, priuſquam Potamius ad Arianorum caſtra transfugeret. 357.

Libell prec. edit. Oxon. p. 13. 17.

[e] PHÆBADIUS, ſive Phægadius, ortu Gallus, provincia, ut videtur, Aquitanus; unde noſtrum vocat Sulpicius Severus*, Agenni Aquitaniæ ſecundæ oppidi epiſcopus. Claruit anno 359. quo una cum reliquis occidentalis imperii epiſcopis Ariminenſi interfuit concilio; ubi pro veritate Nicæna acerrima contentione decertavit, omneſque Arianorum impetus, etiam poſtquam cæteri, uno Servatione Tungrenſi excepto, Tauri præfecti fraudibus, minis & terriculis ceſſerant, forti & infracto animo ſuſtinuit; profeſſus ſe ad exilium, omneque ſupplicium ſubeundum paratum eſſe, conceptam vero ab Arianis fidem nunquam recepturum. Res tandem eo devenit, ut 359.

* L. 2. p. 161.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 189. *Oudin.* tom. 1. p. 479. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad vit. *Lucif. Calarit.* Art. 9. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 8. vol. 3. p. 755. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol 8. p. 349. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 8. ad vit. *Athanaſ.* Art. 90. d Edit. nov. tom. 3 p. 299. e Conf *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 85. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 108. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. Hæreſ. *Arian.* Art. 72. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 420, item Bibl. med. & infim. Latinit, l. 15. vol. 5. p. 870.

propoſitæ formulæ, quæ vellet, addere ei integrum eſſet, quod & fecit: verum explicationem iſtam inſerta clauſula, quam Phæbadius non rite intellexit, Valens Murſorum epiſcopus vaferrime eluſit. Anno 384. referente Pſeudo-dextro *, Concilio Cæſar-Auguſtano adverſus Priſcillianiſtas celebrato præfuit. Certe exſtant hujus ſynodi, ſed anno 380. habitæ, canones octo; quibus Phitadius primo loco ſubſcripſiſſe deprehenditur. Ad extremam & decrepitam uſque ſenectutem pervenit; in vivis enim adhuc erat anno 392. Hieronymo catalogum claudente.

* Concil. tom. 2.

Exſtat ejus *liber contra Arianos*, (in quo Sirmienſem formulam anno 358. ad Gallos miſſam ſub examen revocat, & κατὰ πόδας refellit) editus primo a Beza ann. 1570. deinde a Petro Pithæo, *Pariſ.* 1586. exinde Bibliothecæ patrum tom. 4. p. 300. inſertus. Scripſiſſe & alia opuſcula teſtis eſt Hieronymus *, ſed a ſe necdum lecta. Phil. quidem Labbeus * ait, Sophronium in metaphraſi Græca inſinuare ſe opuſcula illa vidiſſe; quæ miror viro doctiſſimo excidiſſe. En Hieronymi verba; *Dicuntur & ejus alia eſſe opuſcula, quæ necdum legi.* Hæc ſtricte ſatis hunc in modum vertit Sophronius; λέγονται αὐτοῦ καὶ ἕτερα εἶναι συγγράμματα, οἷς οὔπω ἐνέτυχον. Nec hac de re verbum amplius addit.

* De Script. c. 108.
* Diſſert. de Script. tom. 2. p. 220.

359. [a] AETIUS, Antiochiam, Cœloſyriæ urbem patriam habuit, militis cujuſdam, qui ſub præſidiali officio meruerat, & paulo poſt mortuus eſt, filius. Adoleſcens adhuc mulieris cujuſdam Ampelidis nomine artem ærariam circumforaneus exercuit, quam etiam patrem ejus olim tractaſſe Theodorus Mopſueſtenus autor eſt. Aurifabrum vero fuiſſe Aetium certius conſtat; ſed mortua demum matre, homo præſtanti indole ad philoſophicas diſciplinas animum applicuit. Ac primum quidem Paulinum Antiochenum audivit, poſtea Anazarbi Athanaſium, deinde Tarſi Antonium presbyterum, poſthæc Leontium presbyterum Antiochenum, tandem Alexandriæ Sopolim medicum celeberrimum, ſub quo medicinæ operam dedit, & cum in hac arte excelleret, gratuitam indigentibus operam præſtabat: ipſe interim opificio ſuo aurifabrili noctu incumbens vitam ſuſtentabat. Antiochiam reverſus, a Leontio epiſcopo diaconus ordinatur, qui dogmata ſua in eccleſia publice docendi ei poteſtatem fecit, quod & pro virili præſtitit Aetius. Capita hæreſeως potiſſima fuerunt; Filium eſſe κτιστὸν, καὶ ἐξ οὐκ ὄντων, & per omnia ἀνόμοιον τῷ πατρὶ, ac proinde ἑτερούσιον, *ſubſtantia plane diverſum*: unde *Athei* cognomen ei merito adhæſit. Reliqua ex Epiphanio, Theodorito, & Niceta Choniate petantur. Famoſus eſſe cœpit maxime circa ann. 359. & ſequentem, quando apud Conſtantium accuſatus, quod conſcius & particeps fuiſſet conjurationis Galli, Pepuzam Phrygiæ in exilium miſſus eſt. Sub Juliano epiſcopatum accepit; cujuſnam vero urbis, non prodit Philoſtorgius. Ab exilio revocatum perhumaniter tractavit Julianus, eique agrum in Lesbo circa Mitylenem urbem, ſuæ erga illum benevolentiæ teſſeram, donavit; cujus etiam ad Aetium jam epiſcopum etiamnum exſtat epiſtola. Sub Valente ad prædium Leſbienſe ſeceſſit, ubi Procopio tyrannidem exercente in diſcrimen capitis venit: inde Conſtantinopolim fugiens, paulo poſt e vita diſceſſit circa an. 366. Eunomio oculos ei comprimente, & quæ ad funus pertinent procurante. Erat, referente Niceta, temerarius & ſcurrilis, atque mimicis thymeliciſque ſermonibus, geſtibus & cultibus indecoris oblectabatur. Nam veſte ad nates uſque ſublata femora ferire, alteroque pede ſublato, & ventre percuſſo pedere ſolebat; in conviviis autem inter ludicra blaſphemis verbis SS. Trinitatem laceſſebat. Exſtat ab eo ſcriptus *de Fide libellus* 47. capitulis conſtans, apud Epiphanium Hær. 76. qui librum ejus κατὰ πόδας plene & ſolide refutavit. Compoſuit etiam, teſte Socrate *, epiſtolas tum ad imperatorem Conſtantium, tum ad quoſdam alios, in quibus longas texuit diſputationes, & argumenta ſophiſtica propoſuit. Habetur fragmentum epiſtolæ ejus forſan ad Eunomium, una cum Eunomii ſcholiis apud Athanaſ. Dialog. 2. de Trinitate, tom. 2. p. 166, 162. In hoc fragmento meminit opuſculi a ſe elaborati de Deo γεννητῷ & de ἀγεννήτῳ Deo, quod adverſarii ejus, demptis & inſertis nonnullis, depravatum ediderunt. Verum hoc fragmentum nihil aliud eſt, quam prooemium libelli, qui apud Epiphanium exhibetur.

Vid Philoſtorg. l. 3. c. 15. 17 l. 5. c. 1, 2. l. 6. c. 7. l. 7. c. 6. l. 8. c. 4. l. 9. c. 6. Nicet. Theſ. Orth. l. 5. c. 30, 31. Epiphan. Hæreſ. 73.
Epiſt. 31.
* L. 2. c. 35.

[b] EUDOXIUS, patria Armenus, *Arabiſſo* Armeniæ minoris oppido oriundus, patrem habuit Cæſarium ſub Maximiani perſecutione martyrio illuſtrem. Claruit præcipue anno 360. primum Germaniciæ, quæ provinciæ Euphratenſis urbs erat in confinio Ciliciæ, Syriæ, & Cappadociæ ſita, epiſcopus; deinde mortuo Leontio an. 356. eccleſiam Antiochenam paulo poſt invaſit, eunuchorum Palatinorum ope adjutus, in ſynodo Seleucienſi ab Acacianis depoſitus. Anno 359. exeunte, vel ineunte potius ſe- 360.

Socr. l. 2. c. 37, 43. l. 4. c. 14. Philoſt. l. 4. c. 4. l. 6. c. 2. l. 9. c. 8. Suid. in voc. ΕΥΔΟΞ.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 23. §. 9. vol. 8. p. 317. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 98. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. Hæreſ. *Arian.* Art. 64. ſeq. [b] *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol, 6. Hæreſ. *Arian.* Art. 70.

quenti

Sæc. IV. ab an. CCC. quenti Jan. 27. in ſynodo 72. epiſcoporum depoſito Macedonio, ſedem Conſtantinopolitanam Conſtantii Imp. gratia aſſecutus eſt. Obiit anno 370. dum Nicææ, ut epiſcopum illic ordinaret, verſaretur. Quod vero habet Socrates, ipſum eccleſiam Conſtantinopolitanam 19. annis rexiſſe; mendum in textum irrepſiſſe neceſſe eſt, & pro δέκα ἔτεα, δεκαέτια legendum eſſe, ut recte animadvertit Cl. Valeſius. Certe Eudoxium undecim tantum annis regiæ urbis epiſcopatum tenuiſſe, diſerte tradunt Sozomenus & Nicephorus. Fidei dogmata quod attinet; levis erat & inconſtans, primo Arianus, deinde lectis Aſterii ſophiſtæ epiſtolis, Semi-Arianorum, ſive Homoiouſianorum ſententiam amplexus eſt. His relictis, ad Anomæos tranſiit, & Aetio ſe adjungens, τοῦ ἑτερουσίου dogma ſtrenue propugnavit, etiamſi, data occaſione, ſæpe ipſis Aetianis ſe inimicum præſtitit. Ingenium habuit natura ſolers & verſutum, vir non ineruditus, dicendi genere uſus a panegyrica venuſtate alieno, obſcuritate ac ſuperfluitate verborum ac vocabulorum impurorum uſu, tumido, ad ingratum ac ridiculum & confuſum characterem pertinente. Quod de illo pariter ac Eunomio, ex Philoſtorgio notat Photius. Scripſit inter alia, *Orationem de Incarnatione Dei Verbi*, ex qua ampla ſatis excerpta hodie ſuperſunt, & hoc modo incipiunt; Ὅτι οἱ Ἀρειανοὶ σαρκωθῆναι λέγουσι τὸν Θεὸν Λόγον, ἀλλ' οὐκ ἐνανθρωπῆσαι οὐδὲ ψυχὴν ἀνθρωπίνην ἀναληφθῆναι φασὶ καὶ ὅτι οὐ δύο φύσεις, &c. habentur MSS. Biblioth. Vindob. Cod. Theolog. juxta Lambec. 77. Neſſel. 40. n. 77. fol. 133. p. 2. Fateor in Cod. MS. Eudoxii nomen ſimpliciter abſque additione poni. Verum argumenti, de quo agit, ratio alium a noſtro intelligi vetat. Ejuſdem libri *de Incarnatione* fragmentum habetur Græce apud Damaſcen. in collectione quadam Teſtimoniorum in Cod. MS. Claromantano, cap. 9. ubi Eudoxius, epiſcopus CP. Arianus diſerte dicitur. Vide Labbei Conſpect. Oper. Damaſc. pag. 50. alia habentur apud Niceph. Patr. Antirrh. contra Epiphanidem. Vid. Bandurii Conſpect. Opp. S. Niceph. pag. 59. Cod. Vindob. 159. in *Commentario in varia Vet. & Nov. Teſtamenti Cantica ſacra* ex plurium veterum patrum operibus collecto, ſemel iterumque citatur Eudoxius philoſophus, quem eundem cum ſuperiori judicant Lambecius & Neſſelius.

360. [a] EUNOMIUS, natione Cappadox, Dacora territorii Cæſarienſis vico ad Argæum montem ortus, parentibus quidem qui majorum magni illius Baſilii liberti fuerant; Aetii diſcipulus & notarius, a quo hæreſin ſuam hauſit; verum eruditione & fama magiſtrum multis gradibus ſuperavit. Ab Eudoxio Antiocheno diaconus factus, mox dum legatus a ſuis ad Conſtantium mitteretur, a Baſilianis in itinere captus Midaium Phrygiæ relegatur. Anno 360. ab Eudoxio & Mari Cyzicenus epiſcopus ordinatur, inde mox a civibus pulſus. Scio Socratem * & Sozomenum † ad Valentis tempora hæc referre; ſed Philoſtorgio utpote in rebus Eunomianis oculatiſſimo magis credendum; cui etiam hac in parte ſuffragatur Theodoritus *. Sub Juliano & Joviano Conſtantinopoli egit; ſub Valente in hortum Chalcedonenſem ſeceſſit, donec delatus apud imperatorem, quod Procopium tyrannum in agro ſuo occultaſſet, exul in Mauritaniam miſſus eſt. Dum apud Murſam Illyrici in itinere conſiſteret, ab imperatore revocatur. Theodoſius magnus ipſum ex Chalcedone abreptum Halmyridem locum Mœſiæ ad Danubium ſitum relegari juſſit. Inde a barbaris fugatus, Cæſaream Cappadociæ adductus eſt: civibus vero inviſus, quod adverſus Baſilium eorum epiſcopum libros olim conſcripſerat, apud Dacoram vicum natalem in agris ſuis degere permiſſus eſt, ubi grandævus moritur, circa an. 394. In vivis enim adhuc erat, cum Hieronymus catalogum ſuum de ſcriptoribus clauderet. Eunomii corpus Tyana transferendum & illic a monachis ſervandum curavit Eutropius Patricius, ne a diſcipulis ejus Conſtantinopolim tranſlatum commune cum magiſtro ſepulchrum ſortiretur: quin & ejuſdem libros publicis edictis aboleri juſſit. Summis eum laudibus evehit Philoſtorgius, ipſe ſecta Eunomianus, cujus integra pene hiſtoria eccleſiaſtica haud aliud quam Eunomii encomium cenſeri debet. Ejus tamen dicendi genus a panegyrica venuſtate alienum fuiſſe, obſcurum, ſuperfluum, tumidum, & ad ingratum, ac ridiculum, & confuſum characterem referendum eſſe notat Philoſtorgii abbreviator Photius *. Photio concinit Socrates †, qui Eunomium obſervat fuiſſe πολυχοῦν τὴν λέξιν, eademque verba aſſidue repetiiſſe; item τρόπον σοφιστικὸν ab Aetio acceptum in eo notat, quodque inanibus quibuſdam voculis nimium deditus ſallaces argumentationes imprudens contexuit, cum revera S. Scripturarum parum omnino peritus fuerit, nec earum intelligentiam aſſequi potuerit.

vid. Philoſtorg. l. 3 c. 20. l. 4. c. 8, 9. l. 5. c. 3. l. 6. c. 3, 4. l. 9. c. 4, 5, 6. l. 10. c. 6. l. 11. c. 5. Nicet. c. 31.

* L. 4. c. 7. † L. 6. c. 8.

* L. 2. c. 27, 29.

* Cod. 138. † L. 4. c. 7.

[b] SCRIPTA.

Commentariorum in epiſtolam ad Romanos libri 7. NE.

[a] Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. Hæreſ. *Arian.* Art. 96. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 23. §. 1. vol. 8. p. 248.
[b] Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 23. §. 8. vol. 8. p. 253. ſeq.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Epiſtolæ plures, quas διαφέρειν τῶν ἄλλων ἐπιμᾶλλον, reliquis ejus operibus multum præſtitiſſe ait Philoſtorgius. N E.

Ἔκθεσις τῆς πίστεως, ſeu *Fidei libellus* anno 383. Theodoſio Imp. oblatus. [a] Hnnc primus ex codice Florentino in lucem protraxit, additaque verſione edidit Hen. Valeſius, in Annotat. ad Socrat. lib. 5. c. 10.

Apologeticus, in quo adverſus SS. Trinitatis dogma, præcipue æternam & conſubſtantialem Domini noſtri Deitatem argute diſputat vafer hæreſiarcha. Huic libro reſpondit D. Baſilius qui plura fragmenta conſervavit, alia Gregorius Nyſſenns & Epiphanins. Integrum vero opuſculum Græce exſtat, tum apud alios, tnm penes Cl. virum Thomam Teniſon doctorem theologum, mihique in paucis amicum. Prologum & epilogum una cum ſubjuncta Eunomii confeſſione, quæ in uſum meum ex codice Teniſoniano deſcripſit, & Latine vertit D. Whartonus, qnæque quintam fere totius operis partem conficiunt, hic ſubjiciam, cætera utpote prolixiora compendio traditurus.

Sæc. IV. ab an. CCC.

[b] Εὐνομίου τοῦ δυσσεβοῦς Ἀπολογητικός, πρὸς ὃν ἔγραψε τοὺς ἀντιρρητικοὺς ὁ μέγας Βασίλειος.

Interprete H. W.

QUandoquidem probe conſcii ſumus calumnias & convicia alicui inſerre effrænis eſſe linguæ & impotentis animi, quin & pravorum ac rixoſorum eſſe; calumnias vero ac mendacia quæ ignominiam nobis inſerrent argumentis avertere ſummo ſtudio conari prudentis eſſe viri, ejuſque qui ſuæ pariter famæ ac multorum in judicando rectitudini conſuleret; jucundum quidem nobis fuiſſet, ſola ſpeculatione utramque veritatem tenentes, neque in priorem incidiſſe ſortem, neque poſteriorem unquam expertos eſſe. Cum vero res minime ex voto ceſſerit, multiſque ac diverſis modis tam verbis quam factis falſa nobis a multis congeſta fuerit calumnia, luctuoſa quidem nobis, nec minus credentibus nociva, idque a peſſimis quibuſdam, quique nihil aut dicere, aut facere erubeſcerent, homunculis; cum etiam ſinceriores viri rei veritatem ex multorum criminationibus metirentur, non autem recta ratione calumnias nobis illatas perpenderent, & defenſioni noſtræ conducere, & rebus temerarie dictis lucem allaturum eſſe dnximus, ſcripto conſignatam evulgare dogmatis noſtri confeſſionem. Siquidem ratione iſta & præteritam averruncari poſſimus calumniam, & in poſterum malos quidem minus audaces, nimis crednlos vero magis certos in judicando redderemus, illis qnidem falſa dicendi timorem incutientes, his autem certum aliqnid, qnod tuto credi poſſit, ſubindicantes; demonſtratis pariter cauſæ noſtræ jnſtitia, & utrorumqne, quam meruerunt, pœna. Mendacio enim accedere atque aſſentire communem tam dicentibus quam credentibus pœnam attrahit. Ante omnia vero obteſtamur & vos impræſentiarum audituros, omneſque in poſterum lecturos; ut ne verum ac falſum ex calculorum multitudine dijudicare velitis, majori parti palmam concedentes; ne-

Prologus.

ΤΟ μὲν συκοφαντεῖν καὶ διαβάλλειν τινὰς ἐξακολάστου γλώττης καὶ γνώμης ἀγνώμονος μοχθηρῶν καὶ φιλαπεχθημόνων ἔργον εἰδότες, τὸ δὲ τοὺς ἐκ διαβολῆς εἶναι δόξαντας πονηροὺς πάσῃ προθυμίᾳ πειρᾶσθαι τὸ ψεῦδος τοῖς ἐλέγχοις ἀποτρέπειν ἀνδρῶν σωφρόνων, καὶ μετὰ τῆς ἰδίας εὐβουλίας τὴν τῶν πολλῶν ἀσφάλειαν περὶ πολλοῦ ποιουμένων, ηὐχόμεθα μὲν λόγῳ τὴν γνῶσιν ἀμφοῖν ἔχοντες, μήτε τῆς προτέρας ποτὲ γενέσθαι μοίρας, καὶ τῆς ὑστέρας τὴν πεῖραν διαφυγεῖν· ἐπειδὴ δὲ μὴ κατὰ σπουδὴν συνέβη ἐκβῆναι τὸ τέλος, ποικίλως καὶ πολυτρόπως διά τε λόγων καὶ πράξεων παρὰ πολλοῖς κατασκευασθείσης ἡμῶν ψευδοῦς δυσφημίας, ἀλγεινῆς μὲν ἡμῖν, βλαβερᾶς δὲ τοῖς πιστεύουσι, ὑπό τινων πονηρῶν καὶ μηδὲν ὀκνούντων λέγειν ἢ πράττειν ἀνδρῶν, καὶ τῶν ἀκεραιοτέρων ταῖς τῶν διαφόρων κατηγορίαις τὴν ἀλήθειαν μετρούντων, ἐν κρίσει ταῖς καθ' ἡμῶν διαβολαῖς προσιεμένων, ἡμῖν τ' αὐτοῖς λυσιτελεῖν ᾠήθημεν πρὸς ἀπολογίαν καὶ τοῖς ἀβασανίστως λεγομένοις πρὸς ἀσφάλειαν, ἔγγραφον εἰς ὑμᾶς ἐκθέσθαι τῆς ἑαυτῶν δόξης τὴν ὁμολογίαν. Εἴπως διὰ ταύτης τήν τε προλαβοῦσαν ἀποτρεψαίμεθα βλασφημίαν, καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν τοὺς μὲν πονηροὺς ἀτολμοτέρους, τοὺς δὲ λίαν εὐχερεῖς ἀσφαλεστέρους παρασκευάσαιμεν, τοῖς μὲν τὸ ψευδῆ λέγειν ἐπιδεὲς, τοῖς δὲ τὸ πιστεύειν ἀσφαλὲς ὑποδείξαντες, συναποδεικνυμένης τῇ παρ' ἡμῶν ἀληθείᾳ τῆς κατ' ἀμφοῖν κολάσεως· ἡ γὰρ πρὸς τὸ ψεῦδος κοινωνία κοινὴν ἀμφοτέροις κατεργάζεται τὴν τιμωρίαν. Αἰτοῦμεν δὲ πρὸ πάντων ὑμᾶς τούς τε νῦν ἀκουσομένους, καὶ τοὺς εἰς ὕστερον ἐντευξομένους μὴ τῷ πλήθει διακρίνειν ἐθέλειν τῆς ἀληθείας τὸ ψεῦδος, τῇ πλείονι μοίρᾳ τὸ κρεῖττον συνάπτοντας, μήτε

a Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 387. *Caniſ.* Lect. Antiq. nov. edit. tom. 1. p. 178. b Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 23. §. 4. vol. 8. p. 260.

μηδὲ

Sæc. IV. ab an. CCC. μήτε ἀξιώμασιν ἤ τισιν ἀλαζονείαις προσέχοντας ἀμαυρῶσθαι τὴν διάνοιαν, ἢ τῇ τάξει τῶν προλαβόντων τὸ πλεῖον νέμοντας, ἀποφράττειν τὰς ἀκοὰς τοῖς ὑστέροις. Τῆς δὲ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας παντὸς μὲν ἀνθρώπων ἀριθμοῦ, πάσης δὲ φιλοτιμίας ἢ φιλονεικίας, συνηθείας τ' αὖ καὶ συγγενείας, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν πάντων ὅσα τοῖς τῆς ψυχῆς κριτηρίοις ἐπισκοτεῖν εἴωθεν, προτιμήσαντας· μεγίστη γὰρ μοῖρα πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας διάγνωσιν ἡ πρὸς αὐτὴν οἰκείωσις. Πρὸς δὲ τούτοις μηδ' ἡμῖν χαλεπαίνειν, εἰ τύφου μὲν ἀμελήσαντες, καὶ φόβου, τῆς δὲ παραυτίκα χάριτος καὶ ἀσφαλείας τὴν ὑπὲρ τῶν μελλόντων ἄδειαν προτιμήσαντες, καὶ πάσης ἐπιγείου κακοπαθείας θανάτου τε προσκαίρου φοβερωτέραν τὴν κατὰ τῶν ἀσεβῶν ὡρισμένην ἀπειλὴν εἶναι κρίναντες, παντὸς ἐπικαλύμματος γυμνὴν ἐκτιθέμεθα τὴν ἀλήθειαν. Οὔτε γὰρ, κατὰ τὸν ἀπόστολον, εἰπεῖν ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀποκαλύπτεσθαι δόξαν, οὔθ' ὁ σύμπας κόσμος πρὸς ἀπόλαυσιν, καὶ δεσποτείαν ἰσόῤῥοπον ἀντάλλαγμα τῆς ἰδίας ἑκάστου ψυχῆς, πολὺ καθ' ἑκατέρου ἀπόλαυσιν τε καὶ κόλασιν ὑπερβαλλόντων τὰ παρόντα τῶν προσδοκωμένων. Ἀλλ' ἄγε μὴ τούτοις ἐπὶ πλεῖον ἐνδιατρίβοντες πέρα τοῦ μέτρου μηκύνωμεν τὸν λόγον, ἐπ' αὐτὴν ἤδη τρεψώμεθα τῆς πίστεως τὴν ὁμολογίαν, ἐξ ἧς εὐμαθὴς καὶ ῥαδία γένοιτ' ἂν τοῖς βουλομένοις τῆς ἡμετέρας γνώμης κατανόησις. Ἀναγκαῖον δὲ ἴσως τοὺς περὶ τούτων λόγους ποιουμένους, καὶ δόξης οἰκείας εὐθύνας ὑπέχοντας, μὴ ταῖς τῶν πολλῶν ἀμελῶς ἑαυτοὺς ἐκδιδόναι γνώμαις, τὴν δὲ κρατοῦσαν ἄνωθεν ἐκ τῶν πατέρων εὐσεβῆ παράδοσιν ὥσπερ τινὰ γνώμονα καὶ κανόνα προστηθεμένους ἀκριβεῖ τούτῳ συγχωρεῖν χρῆσθαι κριτηρίῳ πρὸς τὴν τῶν λεγομένων ἐπίκρισιν.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἰς ἕνα μονογενῆ υἱὸν Θεοῦ, Θεὸν λόγον, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ εἰς ἓν πνεῦμα ἅγιον τὸν παράκλητον, ἐν ᾧ πάσης χάριτος διανομὴ κατὰ τὴν συμμετρίαν πρὸς τὸ συμφέρον ἑκάστῳ δίδοται τῶν ἁγίων. Ἡ μὲν οὖν ἁπλουστέρα καὶ κοινὴ πάντων, ὅσοις τὸ δοκεῖν ἢ τὸ εἶναι Χριστιανοῖς ἐπιμελὲς ὡς ἐν ἐπιδρομῇ κεφαλαιωδέστερον εἰπεῖν αὕτη· λειπόμενα ἔτι τῶν δευτέρων, ὧν διὰ τὸ τέως ἀμφισβήτηται, &c.

que dignitatem vel jactationes quorumcunque curantes mentem vobis obſcurari Sæc. IV. ab an. CCC. ſinatis, neque demum primo vos docentibus loco cæcum præbentes aſſenſum, ſequentibus præceptoribus aures occludatis; Servatoris autem noſtri Jeſu Chriſti doctrinam omni hominem multitudini, omni ambitioni, vel contentioni, partium etiam favori, quin & cognationi, & (ut verbo dicam) omnibus, quæcunque mentis aciem offuſcare ſolent, præponatis. Maxime etiam ad veritatem inveniendam confert, ſi quis depoſitis præjudiciis aſſimiletnr illi. Cæterum ne mihi ſuccenſeatis velim, ſi poſtpoſita inanis gloriæ & pœnæ cura, ſpe vero bonorum futurorum certa præſenti favori ac ſecuritati præpoſita; minaſque contra impios denunciatas pœna omni terrena ac temporali morte magis timendas eſſe ratus, veritatem omni involucro ſpoliatam in medium propoſuerim. Neque enim, ut apoſtoli verbis ntar, dignæ ſunt præſentis temporis afflictiones, quæ gloriæ olim revelandæ comparentnr, neque totus mundus ſi unius poſſeſſioni ac dominio ſubderetur animæ ſingulorum jacturæ æquiponderare poſſit; cum quæ a nobis expectantur, ſeu præmia ſeu pœnas ſpectes, præſentia longe ſuperent. Ne vero his diutius immorati ſermonem, ſupra qnam par eſt, producamns; ad ipſam jam convertamur fidei noſtræ confeſſionem, ex qua facilis ac citiſſima fidei noſtræ cognitio ab omnibus volentibus comparari queat. Inprimis vero neceſſe eſt, ut qui de rebus hujuſmodi verba faciunt, propriique dogmatis rationem reddunt, non receptæ apud vnlgum ſententiæ ſemet oſcitanter tradant; acceptam vero ſucceſſionis ordine a patribus traditionem ſacram tanquam judicem ac regulam ſibimet adhibentes illo demnm ad dijudicandam rerum dictarum veritatem utantur criterio.

Credimus in unnm Deum Patrem omnipotentem, a quo omnia; & in nnum unigenitum Filium Dei Deum Verbum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, per quem omnia; & in unum Spiritum Sanctum Paracletum, in quo omnis gratiæ diſtributio unicuiqne ſanctorum pro ratione neceſſitatis ſuæ datur. Iſta igitnr (ut ſnmmatim & compendio dicam) ſimplicior eſt confeſſio & communis omnibus quicunque Chriſtiani eſſe vel haberi volunt. Snperſunt tamen adhuc alia quædam ordinis ſecundi, de quibus hucuſque dnbitatum eſt, &c.

Dein confeſſionem iſtam breviculam fuſe explicans, Filii conſubſtantialitatem, coæternitatem, & æqualitatem acriter impug nat, rationibus plerunque philoſophicis ex Dei idea & natura ductis uſus. Iſtud vero argumenti præ aliis jactitat, quod ex prima Dei idea Deum ἀγέννητον eſſe pateat. Chriſtus autem non eſt ἀγέννητος: ergo nec Deus. Ἄν τε γὰρ ἀγέννητος, οὐχ υἱός· ἄν τε υἱός, οὐκ ἀγέννητος. Catholicam opinionem uti impiam,

 auda-

Sæc. IV. ab an. CCC. audacem, inſulſam, abſurdam ubique vellicat. Poſt medium Arianos *ὁμοιουσίους* aggreditur ac contra ſimilitudinem eſſentiæ in Patre ac Filio fuſe diſputat. Tandem ad Spiritum S. delatus, eum natura non minus quam ordine Patre ac Filio inferiorem eſſe docet. Circa finem dogmata ſua argumentis ſuperioribus ſtabilita in epitomen redigit, quæ ſic incipit; *φαμὲν ἕνα καὶ μόνον ἀληθινὸν εἶναι τὸν τῶν πάντων Θεὸν, ἀγέννητον, ἄναρχον, ἀσύγκριτον,* &c. Sæc. IV. ab an. CCC. ubi notandum illum Spiritus S. creationem (iſta enim voce utitur) Filio non minus quam Patri acceptam referre. *Τοῦ μὲν γὰρ* (Patre) *ἐλάττων ἐστὶν* (Filius) *ὡς ποίημα, τοῦ δὲ* (Spiritu S.) *κρείττων, ὡς ποιητής.*

EPILOGUS.

ISTis vero omnibus clare ac latius alibi a nobis demonſtratis, nunc vero vobis breviter propoſitis, & vos præſentes & omnes nobis eorundem ſacrorum ſocietate conjunctos, exoratos velim, neque vituperium hominum timentes, nec fallaciis ſeductos, aut adulationibus deflexos, ſecundum verum juſtumque judicium calculum hiſce dictis apponere; præponderante ſcilicet apud omnes meliori cauſa; rationemque præjudiciis præponentes, cunctas effugere inſidias & retia, quæ humano generi fabricatur Diabolus, multos fugare vel inescare cupiens, qui utile jucundo non anteponunt, vel præſentia futuris certiora eſſe putant. Siquidem pejora, quod avertat Deus, nonnullis potiora videantur, multis in mendacii partes conſpirantibus, & veritati repugnantibus quicunque præſentem ſecuritatem ac gloriam rebus Deo gratis & vere utilibus majoris æſtimant. Mei igitur ſequaces firmam & immotam Chriſto illam olim tradenti fidem conſervare velim, Servatoris noſtri Chriſti expectantes judicium, a quo pompa inanis, & gloria, & mendacium funditus removetur; nudique aſtant judicandi omni imperio, & famulitio, & adulatione privati; aſtutia vero & divitiæ ad judicem flectendum nequicquam valent, utcunque apud homines multum poſſint. Quod ſi veritas enim locum habet, ne multitudo quidem illuſtrium virorum uni pauperi pio in judicando æquari debet. Cæterum religio ſecundum juſtam retributionem ab illorum ſtat partibus, qui mortem pro illa nunc oppetere lucrum æſtimant; Chriſtus autem certaminum præmia & olim & nunc diſtribuit, pro veritate quidem laborantibus veram libertatem & regnum cœlorum, illam vero præ ſtultitia floccifacientibus pœnas ineluctabiles. Et iſta quidem vobis utrinque dicantur, in meliorem vero partem cadat exitus.

ΤΟύτων δὲ πάντων ἐμμερῶς μὲν καὶ πλατύτερον ἐν ἑτέροις ἡμῖν ἀποδεδειγμένων, ἐν βραχεῖ δὲ νῦν πρὸς ὑμᾶς ὁμολογουμένων, εὐχόμεθα τούς τε παρόντας ὑμᾶς, καὶ πάντας τοὺς τῶν αὐτῶν ἡμῖν μυστηρίων κοινωνοῦντας, μὴ ψόγον ἀνθρώπων δεδοικότας, μήτε σοφίσμασιν ἀπατωμένους ἢ κολακείαις ὑπαγομένους, κατὰ τὴν ἀληθῆ καὶ δικαίαν κρίσιν ἐπιψηφίσασθαι τοῖς εἰρημένοις· κρατούσης δηλαδὴ παρὰ πᾶσι τῆς βελτίονος μοίρας, τόν τε λογισμὸν τῶν ἐνοχλούντων προστησαμένους πάντα θήρατρα καὶ δίκτυα διαφυγεῖν, ἃ τῷ διαβόλῳ κατ' ἀνθρώπων μεμηχάνηται, πολλοὺς φυγεῖν ἢ δελεάζειν μεμελετηκότι τοὺς μὴ παρὰ τὸ ἡδέως τὸ συμφέρον αἱρουμένους. Ἢ τὰ παρόντα τῶν μελλόντων ἀσφαλέστερα λογιζομένους, οὐδ' ἄρα καὶ παρά τισι νικήσει τὰ χείρω. Ἀποστρέψαι δ' ὁ Θεὸς τοῦ λόγου τὴν πεῖραν, πρὸς μὲν τὸ ψεῦδος τῶν πολλῶν συμπνεόντων, πρὸς δὲ τὴν ἀλήθειαν διϊσταμένων τῶν τ' ἀρεσκόντων τῷ Θεῷ καὶ κοινῇ συμφερόντων τὴν πρὸς τὸ παρὸν ἀσφάλειαν καὶ δόξαν περὶ πλείονος ποιουμένων. Τοὺς γοῦν ἑπομένους ἀσάλευτον καὶ παγίαν διαφυλάξαι τῷ παραδεδωκότι τὴν πίστιν, περιμένοντας τὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ κριτήριον, οὗ τῦφος μὲν καὶ δόξα καὶ ψεῦδος πρόρριζος ἠφάνισται· Γυμνοὶ δὲ πάσης ἀρχῆς ἢ θεραπείας, ἢ κολακείας οἱ κρινόμενοι· πολυχειρία δὲ καὶ πλοῦτος ἀσθενὴς πρὸς δυσώπησιν, κἂν λίαν παρ' ἀνθρώποις εὐδόκιμος. ἀνδρῶν γὰρ ἐνδόξων πλῆθος εἷς πένης εὐσεβὴς ἱκ. ἀντάξιοι εἰς παραίτησιν παρ' ἀληθείᾳ δοκιμαζούσῃ, συναγωνιζομένης μὲν εὐσεβείας κατὰ δικαίαν ἀμοιβὴν τῶν νῦν δι' αὐτὴν καὶ τὸ θανεῖν κέρδος ἡγουμένων, ἀποδεδόντος δὲ τὰ τῶν ἀγώνων ἆθλα τοῦ πάλαι καὶ νῦν ἀθλοθετοῦντος Χριστοῦ, τοῖς μὲν ὑπὲρ ἀληθείας πονήσασι τῆς ἀληθινῆς ἐλευθερίας, καὶ βασιλείας οὐρανῶν, τοῖς δὲ διὰ χαυνότητα ταύτην ἀτιμάσασι τιμωρίας ἀπαραιτήτους. Ταῦτ' εἰρήσθω μὲν ἀμφότερα πρὸς ὑμᾶς, ἐκβαίη δὲ πρὸς τὴν βελτίω μοῖραν τὸ τέλος.

Eunomii confeſſio fidei, apologiæ ſuæ calci ſubjecta.

UNus eſt Deus ingenitus & principio carens, qui neque aliquid ante ſeipſum exiſtens habet, (nihil enim ante ingenitum exiſtere poteſt) neque ipſi coexiſtens

Εἷς ἐστὶ Θεὸς ἀγέννητος καὶ ἄναρχος, οὔτε πρὸ ἑαυτοῦ ἔχων τινὰ ὄντα, οὐδὲν γὰρ πρὸ τοῦ ἀγεννήτου εἶναι δύναται, οὔτε σὺν αὐτῷ,

εἰς

Sæc. IV. ab an. CCC. εἷς γὰρ καὶ μόνος Θεὸς ὁ ἀγέννητος, οὔτε ἐν αὑτῷ, ἁπλοῦς γὰρ καὶ ἀσύνθετος. Εἷς δ' ὢν, καὶ μόνος ὢν, καὶ ἀεὶ ὁ αὐτὸς ὢν πάντων ἐστὶ Θεὸς καὶ κτίστης, καὶ δημιουργὸς, πρώτως μὲν καὶ ἐξαιρέτως τοῦ μονογενοῦς, ἰδίως δὲ τῶν δι' αὐτοῦ γενομένων· τὸν μὲν γὰρ υἱὸν πρὸ πάντων καὶ πρὸ πάσης κτίσεως μόνον τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ἐγέννησέ τε καὶ ἔκτισε, καὶ ἐποίησεν, οὐδὲν τῆς ἑαυτοῦ ὑποστάσεως μεταδοὺς τῷ γεννηθέντι· ἄφθαρτος γὰρ καὶ ἀδιαίρετος, καὶ ἀμέριστος ὁ Θεὸς, ὁ δ' ἄφθαρτος τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας οὐ μεταδίδωσιν, οὔτε καθ' ἑαυτὸν ἄλλον ὑποστησάμενος. Μόνος γὰρ αὐτὸς ἀγέννητος, κατὰ δὲ τὴν ἀγέννητον οὐσίαν γεννηθῆναι ἀδύνατον. Οὔτε οὖν τῇ ἑαυτοῦ οὐσίᾳ ἀπεχρήσατο ἀλλὰ τῇ βουλήσει μόνῃ, οὔτε κατὰ τὴν ἑαυτοῦ οὐσίαν, ἀλλ' ὃν ἐβουλήθη ἐγέννησε. Καὶ διὰ τούτου πρῶτον μὲν πάντων καὶ μεῖζον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐποίησεν, ἐξουσίᾳ μὲν ἰδίᾳ καὶ προστάγματι, ἐνεργείᾳ δὲ καὶ δυνάμει τοῦ υἱοῦ, μετὰ δὲ τοῦτο τὰ λοιπὰ πάντα τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς ὁρατά τε καὶ ἀόρατα, καὶ σώματά, τε καὶ ἀσώματα, διὰ τοῦ υἱοῦ ἐποίησεν. Εἷς γὰρ Θεὸς, ἐξ οὗ τὰ πάντα κατὰ τὸν ἀπόστολον, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα. εἷς οὖν Θεὸς ἀγέννητος, ἄκτιστος, ἀποίητος, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, γέννημα τοῦ ἀγεννήτου, οὐχ ὡς ἓν τῶν γεννημάτων, κτίσμα τοῦ ἀκτίστου, οὐχ ὡς ἓν τῶν κτισμάτων, ποίημα τοῦ ποιητοῦ [lege ἀποιήτου] οὐχ ὡς ἓν τῶν ποιημάτων. Καθὼς εἴρηται ὑπὸ τῆς ἁγίας γραφῆς, Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με, πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με. Καὶ ἓν πνεῦμα ἅγιον, πρῶτον καὶ μεῖζον πάντων τῶν τοῦ μονογενοῦς ἔργων, προστάγματι μὲν τοῦ πατρὸς, ἐνεργείᾳ δὲ καὶ δυνάμει τοῦ υἱοῦ γενόμενον.

(unicus enim & ſolus Deus ingenitus eſt) Sæc. IV. ab an. CCC. neque in ſeipſo exiſtens, (ſimplex enim & incompoſitus eſt Deus;) cum vero unus, & ſolus, & idem, ſemper exiſtat; omnium rerum eſt Deus & creator & conditor, primum quidem & præcipue unigeniti *Filii*, proprie vero omnium per ipſum conditorum. Filium enim ſolum, ante omnia omnemque creaturam, potentia ſua atque operatione genuit, & creavit, & fecit: nil quidem ſubſtantiæ propriæ genito communicans (immortalis enim & impartibilis, & indiviſibilis eſt Deus; immortale autem quid ſubſtantiam propriam alteri nequaquam communicat) neque aliam ſui ſimilem producens. Solus enim ipſe eſt ingenitus; ſecundum ingenitam autem illius ſubſtantiam alium generari eſt impoſſibile. Neque igitur ſubſtantia ſua *in generando Filium* uſus eſt, ſed voluntate ſola; neque ſecundum ſui ipſius ſubſtantiam, ſed qualem voluit, generavit. *Quo facto*, per ipſum primum quidem omnium ac majus omnibus Spiritum ſanctum fecit, propria quidem potentia & juſſu, operatione tamen & poteſtate Filii. Poſt Spiritum ſanctum reliqua omnia, tam in cœlis quam in terris, viſibilia & inviſibilia, corporea & incorporea, per Filium creavit. Unus enim eſt Deus, a quo ſunt omnia (ut apoſtoli verbis utar) & unus Dominus Jeſus Chriſtus, per quem ſunt omnia. Unus igitur eſt Deus ingenitus, increatus, non factus; unuſque Dominus Jeſus Chriſtus Dei Filius, genitum ingeniti, non tamen tanquam unum ex genitis, creatura increati, non tamen tanquam una ex creaturis, factum non facti, non tamen tanquam unum ex factis. Sicut habet S. ſcriptura, Dominus creavit me principium viarum ſuarum, ante ſæculum fundavit me; ante omnes colles genuit me. Unus eſt pariter Spiritus ſanctus, primum & maximum ex omnibus unigeniti *Filii* operibus, juſſu quidem Patris, operatione autem & poteſtate Filii productus.

Defenſio Apologiæ ſuæ adverſus Baſilium libros 3. complexa; cui elaborandæ multas annorum Olympiadas ædiculæ incluſus inſumpſit, vivente tamen Baſilio prudens ſuppreſſit, poſt mortem ejus demum editam. Hujus libri pariter ac apologiæ fragmenta hinc inde apud Epiphanium, Baſilium & Nyſſenum libris contra Eunomium reperiri poterunt.

360. [a] MELETIUS, gente Armenus, civitate Melitinenſis, primo in locum Euſtathii Sebaſteæ Armenorum antiſtitis a ſynodo Gangrenſi depoſiti ſubrogatus eſt. Verum tumultuante plebe, mox Beræam ſeceſſit; ibique privatus degit. Quod vero illuc eum tranſlatum ſcribit Socrates [*], in eo hallucinatus videtur. * L.2.c.44. Anno 359. in ſynodo Seleucienſi formulæ Acacianæ ſubſcripſit; ſequenti cum thronum Conſtantinopolitanum occupaverat Eudoxius, vacante eo modo ſede Antiochena, Beræa accitus, communi tum catholicorum tum Arianorum ſuffragio epiſcopus electus eſt: quod ut firmius fieret, conditum eſt decretum cunctorumque ſubſcriptionibus munitum; quod tanquam commune pactum Euſebio epiſcopo Samoſatenſi ſervandum tradiderunt, ipſomet

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccl. vol.2. p.187. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol.8. ad vit. *Melet.* *Fabr.* Bibl. Gr. l.5. c.24. vol.8. p.403.

etiam

Sæc. IV. etiam Conſtautio datis ad Meletium literis
ab an. CCC. conſentiente. Certe utraque pars hominem veluti ſuæ opiniouis participem ſibi
* L. 5. c. 1. vindicavit. Philoſtorgius * equidem ſcribere non dubitavit Meletium quo ſe ad imperatoris arbitrium accommodaret, *τὸ ἑτερούσιον* ſimulaſſe, & occidentalium tomo (i. e.) Ariminenſi formulæ ſubſcripſiſſe. Antiochiam intranti omues epiſcopi cæterique cleri ordines una cum plebe conferta obviam ei
Vid. Theodoret. l. 2. c. 31. occurrerunt. Urbem ingreſſum hortatus eſt imperator, ut de vexatiſſimo illo Salomonis loco, *Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ*, in eccleſia verba faceret a notariis excipienda, idem & aliis epiſcopis munus obituris. Cum concionandi partes impleſſent Georgius Laodicenus, & Acacius Cæſarienſis: tertio demum loco ſurrexit Meletius, & quænam eſſet rectæ theologiæ regula, demonſtravit. Quod cum ingeuti plebis applauſu exceptum eſſet, cunctique orarent, ut doctrinæ ejuſce compendium ipſis traderet, oſtenſis tribus digitis, ac deinde duobus compreſſis unoque, ut erat, relicto, memorabilem hanc protulit ſententiam. *Τρία τὰ νοούμενα, ὡς ἓν δὲ διαλεγόμεθα, Tria ſunt quæ intelliguntur, ſed tanquam unum allaquimur.* Ob hæc exardeſcente imperatore in patriam urbem mox relegatur, Arianis ipſi perjurii crimen objicientibus; nec deerant, qui Sabelliani dogmatis accuſarent. Unde ipſum *ἐπὶ ἀσεβείᾳ καὶ ἑτέροις κακοῖς καθῃρημένον, ob impietatem aliaque crimina depoſitum fuiſſe*, ait chronici paſchalis
* Ad ann. Chr 363. p 296. * autor. Sub Juliano ſedi ſuæ redditur; & flagrante adhuc ſchiſmate Antiocheno, cum plebe ſui ſequace in Pellæa (i. e.) vetere urbe divina myſteria celebravit. Joviano Antiochiæ agenti Fidei libellum una cum aliis epiſcopis primus obtulit. Sub Valente iterum relegatur, poſtea a Gratiano reſtitutus. Anno 381. Conſtantinopolim ad concilium generale celebrandum profectum honorifice excepit Theodoſius Imp. ac primo ſtatim intuitu agnovit, utpote quem cum primo imperii Romani gubernacula ſuſcepiſſet, imperiali chlamyde ipſum induentem, & coronam regiam capiti imponentem in ſomniis vidiſſet; ejuſque oculos, caput, & dextram, quæ ſe coronaverat, deoſculatus eſt. Sedente adhuc ſynodo, venerandus ſenex diem ſuum obiit: Gregorio Nyſſeno funebrem in laudem illius orationem coram ſynodo habente. Cadaver Antiochiam deportatum eſt; jubeute imperatore, ut non obſtante Romanorum more intra nrbes, dum iu via eſſet, reciperetur; adeoque Pſalmorum cantibus per ſingula loca alternatim exceptum, honorifice Antiochiam uſque deductum eſt, & Sæc. IV.
juxta loculum Babylæ martyris depoſitum. ab an. CCC.

Exſtat inſignis ille, quem Antiochiæ habuit, *Sermo*, apud Epiphaninm Hæreſ. 73. num. 29, 30, 31, 32, 33, 34.

[a] AQUILIUS SEVERUS, ſcriptor 360.
obſcurus & pene ignotus, cujus notitiam
uni Hieronymo * debemus; gente erat Hi- * De Script. c. 111.
ſpanus, ex genere illius Severi, ad quem duos epiſtolarum libros olim Lactantius dedit. Vixit anuo 360. & imperante Valentiniano fatis conceſſit. Scripſit tam proſa quam verſibus *ὁδοιπορικὸν*, cui *Καταστροφῆς* ſive *Πεῖρας* titulum fecit; in quo totius vitæ ſuæ ſtatum depinxit. N E.

AUDENTIUS, autor hand minns ob- 360.
ſcurus, & ipſe etiam gente Hiſpanus; cujus
ſolus, quod ſciam, meminit Gennadius *, * De Script. c. 14.
dignitate erat epiſcopus alicujus in Hiſpania urbis, fide catholicus. Vixiſſe videtur circa ann. 360. Scripſit *adverſus Manichæos, Sabellianos & Arianos*, maxime vero *contra Photinianos, librum* quem *de Fide adverſus omnes hæreticos* inſcripſit; in quo oſtendit Filium Patri coæternum fuiſſe, nec tunc demum exiſtere cœpiſſe, cum de B. Maria virgine conceptus ac natus eſt. N E.

[b] ZENO, epiſcopus Veronenſis, quem 360.
alii martyrem faciunt, & circa ann. 360. paſſum eſſe volunt: ſed nulla ratione, nulla autoritate fulti. Probabile eſt claruiſſe eum circa an. 360. aliquot ante D. Ambroſium annis, & fuiſſe Syagrii Veronenſis epiſcopi deceſſorem. Meminit illius ipſe Ambroſius epiſtola 64. Et in hac quidem ſententia eſſe videntur recentiorum doctiſſimi, quorum argumenta hac de re collegit Phil.
Labbæus *. Exſtant ſub ejus nomine *Ser-* * Differt. de Script. tom. 2. p. 509.
mones 90. de plurimis S. ſcripturæ locis & rerum divinarum argumentis, partim ex S. Baſilio, partim ex Hilario, aliiſque deſumpti, nulla cura, nullo ordine digeſti, ſtylo diverſo & inæquali ſcripti, ut impudentiam ſimul & imperitiam aperte prodat conſarcinator. Nec de iis unquam vel leviſſima mentio habita eſt, antequam eos primus ediderit Guarinus orator Veronenſis. Interim fatendum eſt, quod recte obſervavit D. Alixins, Zenonis Veronenſis epiſcopi ſermonem laudari a Ratherio Veronenſi, decimi ſæculi ſcriptore ap. Dacher. Spicileg. tom. 2. an vero ex illorum nnmero ſit, qui ſub ejus nomine hodie circumferuntur, quærant alii. Prodierunt *Venetiis* 1508. deinde *Veronæ* 1586. 4°. demum in Biblothec. Patr. tom. 3.

[a] Conſ. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad Hieron. c. 111. [b] Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 162. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 420. item Bibl. Gr. l. 6. c. 10. §. 39. vol. 13. p. 797. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 4. ad Perſecut. *Valerian.* not. 5. 6.

* APOL-

Sæc. IV. ab an. CCC. 362. [a]APOLLINARIUS ſenior, Alexandria oriundus, arte grammaticus, quam docuit primum Beryti in Phœnicia, deinde Laodiceæ in Syria, ejuſdem eccleſiæ preſbyter factus; ductaque ibi uxore, filium ex ea ſuſcepit ſibi cognominem, hæreſeως Apollinarianæ conditorem, de quo ſuo loco. Arctiſſimam cum Epiphanio, nobili ſophiſta, ſed homine Gentili, amicitiam coluit; cujus auditorium, etiam dum profana poemata recitaret, freqnentavit. Ob id a Theodoto epiſcopo Laodiceno admonitus, cum non abſtineret; publice convictus, & una cum filio ejuſdem criminis reo eccleſia ejectus eſt: verum pœnitentiam agentes Theodotus eos denuo ſuſcepit. Claruit circa ann. 362. quo regnante Juliano & Chriſtianis gentilium libros interdicente, ipſe ne Græcanicæ locutionis forma Chriſtianis nova & inaudita relinqueretur, plures ad veterum imitationem libros compoſuit. Artem grammaticam χριστιανικῷ τύπῳ, inquit Socrates*, digeſſit. Libros Moſis, Homerum imitatus, heroico carmine interpretatus eſt: immo ſi rem recte narrat Sozomenus*, totam Hebræorum antiquitatem uſque ad regnum Saulis eodem verſus genere conſcripſit; & univerſum opus in quatuor & viginti partes diſtribuens ſingulis libris ex Græci alphabeti literis ordine recenſitis cognomentum indidit. Alios præterea veteris inſtrumenti libros hiſtoricos partim dactylico carmine expreſſit, partim ad formam tragœdiæ perſonis adhibitis elaboravit. Deſumptis enim e S. ſcriptura argumentis, ſcripſit comœdias inſtar ſabularum Menandri; Euripidis quoque tragœdias, & Pindari lyram imitatns eſt: adeo nt brevi tempore, inquit Sozomenus, lucubrationes compoſuit & numero & præſtantia æquales iis, qnæ apud Græcos in eo genere celebres exſtitere; ſeu genium, ſeu dictionem, ſeu formam, ſeu diſpoſitionem operis ſpectes. Verum hæc omnia dudum perierunt. Hujus an filii ſit *Metaphraſis Pſalmorum*, quæ exſtat hodie tum in appendice ad Biblioth. Patr. *Pariſ.* 1624. tum ſeorſim edita Gr. *Pariſ.* 1580. 8°. Gr.. Lat. *Heidelbergæ* 1596. [b] nondum ſatis certo liquet. Juniori Apollinario vulgo tribni ſolet; quam tamen patri rectius meo judicio aſcribit Gerardus Voſſius*, qui tamen alibi † eum cum jnniore confundere videtur. Certe duos hoſce Apollinares nec veteres nec recentiores ſatis accurate diſtinguunt, nt in his labi proclivius ſit. Huic item Apollinari aſcriberem ego tragœdiam quæ *Chriſtus Patiens* dicitur; & ſub Gregorii Nazianzeni nomine inter ejus opera excudi ſolet.

Sozom. l. 6. c. 25. Socrat. l. 2. c. 46.

* L. 3. c. 16.

* L. 5. c. 18.

* De Hiſtor. Gr. l. 2. c. 18.

† De Poet. Gr. c. 9.

Sæc. IV. ab an. CCC. 362. [c]DIONYSIUS, qui *Areopagitæ* nomen ſplendide mentitur, hoc circiter tempore ſcripſiſſe videtur. Spuria prorſus eſſe quæ ſub ejus nomine circumſeruntur opera mnlti multis jamdudnm demonſtrarunt, & noviſſime poſt alios plurimis invictiſque argumentis doctiſſ. Dallæus libro de ſcriptis Dionyſii Areopagitæ, *Genevæ* 1666. Adeo ut mirari liceat in hac luce meridiana poſt tot argumenta ipſo ſole clariora, poſt tam manifeſta falſitatis indicia reperiri etiam hodie aliquos, NatalemAlexandrum, Emanuelem Schelſtratenum, &c. qui ſcripta hæc velut Dionyſii Athenienſis genuina propugnare ſatagant. Qua de cauſa liceat mihi eruditiſſimi Caſauboni cenſuram apponere (quæ in exemplari operum Dionyſii in ſereniſſimi regis noſtri bibliotheca aſſervato manu ejus ſcripta legitur;) *Autor*, inquit, *eſt ſane lectu digniſſimus, & qui Pontificiorum cauſam aperte in multis jugulat. Hunc autem fuiſſe apoſtolorum æqualem ſtupor eſt credere; furor eſt velle aliis perſuadere. Aſinos eſſe oportet, qui hoc ſibi ſinent perſuaderi.* Et in ſolio ſequente, *Propugnat hoc ſcriptum, quantum poteſt, Baronius, in anno Chriſti* 100. (*ſed Deum immortalem!*) *quam futilibus rationibus, rem enim ipſam non attingit.* De ætate qua vixerit impoſtor, omnes non idem ſentiunt. Dallæus & cum eo alii illum ad ſexti ſæculi initium circa ann. 520. rejiciunt. Cl. Pearſonus*, qui Dallæi hac de re ſententiam pluribus reſellit, ad poſtrema Euſebii Cæſarienſis tempora illum refert. Huic ego proxime accedo, & circa hoc tempus vixiſſe autnmo. Nec minor de ipſo autore quam de ætate apud eruditos controverſia. Inter omnes omnium hac de re opiniones primas tenet, qnæ etiam ante S. Maximi ætatem obtinnit, horum librorum autorem fuiſſe Apollinarium antiſtitem Laodicenum: & in hac quidem ſententia me diu fuiſſe fateor. Verum re melius perpenſa, eruditis diſquirendum relinquo, annon Apollinario patri potius quam filio Areopagitica ſint tribuenda. Certe filium ut in aliis fidei capitibus hæreticum, ita inter Millennii propugnatores recenſent veteres: qui tamen error, ut notavit olim S. Maximus*, in his libris liquido damnatur. Pater vero in fide ſanus erat; nec de illo aliter loquuntur veteres, niſi quod Socrates* ſemel eum eadem cum filio hæreſi involvere videtur. Erat, inquit idem Socrates, ἑλληνικῶν λόγων διδάσκαλος, Sozomeno* τοῖς παιδευτικοῖς ἐν-

* Vindic. part. 1. c. 10. in fine.

* Schol in S. Dionyſ. lib. de Eccl. Hierarch. c. 7.

* L. 2. c. 46.

* L. 5. c. 18.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 100. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 16. vol. 7. p. 659. ſeq & l. 5. c. 23. §. 10. vol. 8. p. 332. item Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 104. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 7 hæreſ. *Apollin.* b Conf. *Long.* Bibl. Sacr. p. 611. c Conf. *Nour.* in App ad Bibl. PP. l. 1. diſſert. 10. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1 §. 5. vol. 5 p. 3. ſeq. *Oudin* tom. 1 p 1353. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4 p. 155. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. not. 4. ad vit. *Dionyſ.* *Le Quien*, Diſſert. Damaſcen. p. 37. ſeq.

Sæc. IV. ab an. CCC. δηπον καὶ λόγων ἰδίαν περισκευασμένος, & Gentilium ſcholas ſcriptaque adeo impenſe coluit, ut hoc nomine ex eccleſia ejiceretur; & cum Alexandriæ natus eſſet, & in ſchola Platonica, ut videtur, educatus, Platonicæ philoſophiæ dogmata penitus imbibit. Hinc ſublimis illa & ſupercœleſtis theologia de Deo, nominibus & Perfectionibus divinis, de cœleſti hierarchia, angelis, &c. quæ in Areopagitis utramque faciunt paginam. Nec ſane ovum ovo ſimilius; quam perplexa & ænigmatica quæ in his libris traditur doctrina ſimilis eſt myſticæ iſti theologiæ, quam circa hæc præſertim tempora recentioris ſcholæ Platonici Porphyrius, Plotinus, Jamblichus, & poſtea Proclus, aliique diſcipulis ſuis tradiderunt. Hinc tantam inter hunc Dionyſium & ſcholæ Platonicæ proceres, præcipue Proclum, tam in notionibus quam in ipſis etiam dictionibus affinitatem notavit Suidas * ut ſuſpicatus ſit (quod in eo qui genuinum eſſe Areopagitam credidit minime mirandum eſt) vetuſtiores philoſophos Athenienſes Dionyſii opera ſuffuratos ſibi vendicaſſe, ſuppreſſo ejus nomine, ut ipſi autores eorum eſſe viderentur. Deinde poeticum hominis ingenium ad affectatum, inflatum & turgidum illud dicendi genus, inanem & futilem grandiloquentiam apprime conducebat: & hanc dicendi facultatem pro arte qua pollebat grammatica optime variare novit. Denique quid mirum, ſi Chriſtianam theologiam ad Platonicæ ideam formaret, qui artem grammaticam ad Chriſtianæ religionis formam compoſuit; qui Hebræorum antiquitatem uſque ad regnum Saulis verſu heroico, Homerum imitatus, conſcripſit; & reliquam veteris teſtamenti hiſtoriam ad formam comœdiarum, inſtar fabularum Menandri, tragœdiarum, inſtar Euripidis, perſonis adhibitis elaboravit? Nec deerant ex Apollinarii præſertim junioris ſchola, qui ſcripta ſub alienis nominibus fingere, nempe Gregorii Thaumaturgi, Athanaſii & Julii Romani, & in publicum venditare ſoliti ſunt: de quo pluribus agit Leontius libro de ſectis, Act. 8. p. 527. Et hoc quidem omnium ſæculorum multis in more fuit: nec celebrius nomen affingi poterat, quam Dionyſii Areopagitæ, D. Pauli diſcipuli, primi Athenarum epiſcopi, & qui per plures annos Alexandriæ ſtudiis inclaruerat. De hac quam nunc proponimus conjectura liberum ſit aliorum judicium: de hac enim re nihil ſtatuo. Poſtquam hæc diu apud me delituiſſent, neque tamen mihimet in mea conjectura admodum ſatisfacerem, conſului per literas Cl. Dodwellum, quem in hac noveram eſſe ſententia, nempe Areopagitica ad Gregorii M. tempora eſſe referenda, ab ipſo, ut videtur, certe a ſcriptore quodam Latino primum conficta. Objeci diſerta de S. Dionyſio teſtimonia, Gregorio integro pene ſæculo vetuſtiora; reſcripſit vir eruditus, ulteriori diſquiſitione hanc rem indigere; dubium eſſe, an non Dionyſius quem, in collatione Conſtantinopoli circa an. 532. habita, pro μία φύσις citabant Severiani hæretici, alius fuit ab eo cujus opera habemus hodie. Nec contentioſo hoc ſæculo defuiſſe Catholicos, (forſan ipſummet Gregorium, qui diu Conſtantinopoli vixerat) qui Dionyſium catholicum confingerent quem pro μία ὑπόστασις, aliiſque quibuſdam controverſiis tunc temporis agitatis, orientalibus opponerent: inde opera hæc in Romanæ eccleſiæ ſcriniis repoſita, & a Gregorio papa primum diſerte producta. Addit idem vir Cl. lib. de Sacerdot. Laicor. cap. 8. §. 3. p. 389. non parum lucis huic rei accedere ex epiſtola Anaſtaſii bibliothecarii, Maximi & Johannis Scythopolitani ſcholiis præfixa. Suſpicionem exinde augeri, quod Areopagita Romanorum potius quam Græcorum mores (notante id olim ipſo Maximo) enarrarit; quod quidem ab homine Græco, gente nimirum pariter ac lingua, fieri, ægre admodum probabile eſt. Monuit proinde ut hanc rem diligentius excuterem; paruiſſem lubens pro tenui facultate mea, ſed cum diuturniorem moram haud ferrent operæ typographicæ, neque librorum evolvendorum tædium amplius devorare poſſent dolentes oculi, hæc ſolummodo lectorem monuiſſe ſatis impræſentiarum duximus. Interim non poſſum non animadvertere, Ephræmium Antiochenum qui patriarcha factus eſt an. 526. & ſcripſit forſan ante collationem cum Severianis habitam, certe hoc circiter tempore Dionyſium Areopagitam pro μία in Chriſto ὑποστάσει & naturarum unione, alio prorſus ſenſu, quam quo illum proferebant Severiani, teſtem adhibuiſſe. Quicquid ſit; exſtant ſub hujus Pſeudo-Dionyſii nomine

* In voce Dionyſ. p. 745.

Vide quæ infra ex Cl. Uſſerio annotabimus.

De Cœleſti Hierarchia.
De Divinis Nominibus.
De Eccleſiaſtica Hierarchia.
De Myſtica Theologia.
Epiſtolæ ad Caium 4.
Epiſtola ad Dorotheum.
Epiſtola ad Soſipatrum.
Epiſtola ad Polycarpum.
Epiſtola ad Demophilum.
Epiſtola ad Titum.
Epiſtola ad Johannem Evangeliſtam.
Epiſtola ad Apollophanem. Habetur Latine ſolum ex Hilduini verſione.

OPERA DEPERDITA.

Theologia Symbolica, cujus meminit ipſe Pſeudo-Dionyſius lib. de Cœleſt. Hierarch. cap. 15. §. 6. & alibi.

De

Sæc. IV. ab an. CCC. *De Anima Tractatus*, lib. de Divin. Nom. cap. 4. §. 2. memoratus.

Hypotypoſes ſive Informationes Theologicæ, vid. de Divin. Nom. cap. 1, & 2.

De Hymnis divinis, vid. lib. de Cœleſt. Hierarch. c. 7.

De juſto & divino Judicio, vid. de Divin. Nom. c. 4.

De iis quæ intelligentia & ſenſu percipiuntur, vid. lib. de Eccl. Hier. c. 1, & 2.

Prodierunt Dionyſii opera [a] Lat. una cum Dionyſii Carthuſiani commentariis *Colon.* 1536. ex verſione Johannis Scoti, Johannis Sarraceni (claruit is circa an. 1170.) & Thomæ Vercellenſis. Græce *Baſil.* 1539. *Venet.* 1558. *Pariſ.* 1562. 8°. cum Maximi & Pachymeri ſcholiis, Latine (per Perionium) ib. 1566. cum ſcholiis F. Dahy. ib. 1569. 8°. Græce & Lat. *Pariſ.* 1615. fol. *Antv.* 1634. 2. vol. in fol. Vitæ Dionyſianæ ſcriptoribus & pluribus Halloixii, Delrii, Lanſſelii, & Corderii diſſertationibus aucta: denique *Pariſ.* 1644. 2. vol. fol. Acceſſit huic editioni clariſſimi & nobiliſſimi viri Johannis Chaumont defenſio Areopagitæ.

Quo vero Pſeudo-Dionyſii ſcriptis lux major affundatur: viſum eſt nonnulla ex Cl. Uſſerii bibliotheca Theol. MS. pag. 559. excerpta ſubjicere. Sic igitur ille, poſtquam ſententiam de Apollinari tanquam Areopagiticorum autore pluribus propugnaſſet, infit.

"Quum primum in lucem prodierunt "Dionyſio Areop. ſcripta attributa: (quo"rum inter primos meminit Johannes Phi"loponus,) quod multa laborarent obſcuri"tate, ſcholiis illa ſub ſexti ſæculi initia, "illuſtranda cenſuit Johannes Scythopolita: "in quorum prooemio agnoſcit tamen, quod "πλημμελοί τινες (ſic enim loquitur) λοιδορεῖν εἰς "αἱρέσεις τ̃ θεῖον Διονύσιον. Poſteaque de loco, "ubi conſervata fuerunt hæc ſcripta, addit. "Διάκονος δέ τις Ῥωμαῖος, Πέτρος ὄνομα, διηγή"σατό μοι, πάντα τὰ τοῦ θείου Διονυσίου σώζεσθαι, κατὰ "τὴν ἐν Ῥώμῃ τῶν ἱερῶν βιβλιοθήκην ἀνατεθειμένα. "Et ad hæreſes quidem quod attinet, in "Collatione anno 532. inter Catholicos & "Severianos habita, cum hæretici Dionyſii "Areopagitæ ſcripta pro ſe allegaſſent; "a Catholicis de falſitate autoris exceptio"nem interpoſitam fuiſſe conſtat: quod illa "neque Cyrillus, neque Athanaſius agnoviſ"ſet: & ſatis dubie de iiſdem poſtea lo"cutus eſt Gregorius M[*]. ita inquiens, *Fer"tur Dionyſius Areopagita, antiquus videli"cet & venerabilis pater, dicere; quod ex "minorum angelorum agminibus foras ad ex"plendum miniſterium vel viſibiliter vel in"viſibiliter mittunt.* De Romana vero bi"bliotheca non negligenda eſt etiam illa "Anaſtaſii bibliothecarii cum Græcorum "ſententia conſentiens conjectura in epi"ſtola ad Carolum calvum anno 860. exa"rata. Unde ego veram eſſe Græcorum "opinionem conjicio, perhibentium libros "ejus a prioribus hæreticis occultatos; do"nec longo poſt tempore ex opuſculis ejus "ſolus codex, qui nunc habetur, eſt Romæ "repertus; cæteriſque, adhuc ineditis, non"dum inventis, in Græciam aſportatus. "Circa an. 630. Maximus monachus ſua in "Dionyſium ſcholia edidit; in quibus con"tra eos diſputat, qui Areopagitæ ſcripta "illa abjudicabant, & Apollinario tribue"bant. Circa an. 649. Martinus I. in ſy"nodo Romana contra hæreticos habita "Dionyſium Areopagitam citat. Inter alios "libros a Paulo papa circa an. 767. ad regem "Pipinum miſſos, fuiſſe Dionyſii Areopa"gitæ libros Græce ſcriptos conſtat ex 25[a]. "Pauli epiſtola a Gretſero edita. Anno "680. Agatho P. in epiſtola [*] ad Imp. CP. "citat locum Dionyſii ex libro divinorum "nominum. Anno 794. Hadrianus I. in li"bro de Imag. ad Carolum M. Latine citat "teſtimonia ex Dionyſii epiſtola ad Johan"nem Evang. & libro de cœleſti hierar"chia. Anno 824. Dionyſii authenticos li"bros Græca lingua conſcriptos Oecono"mus eccleſiæ CP. & cæteri legati Michae"lis Imp. ad Ludovicum Pium in ipſa vi"gilia ſolennitatis S. Dionyſii præſentarunt: "ut habet Hilduinus, qui tum adfuit, in "Præfat. Areopagitic. & Sigebertus in "Chron. ad an. 824. Inde in epiſtola ad "Hilduinum (Dionyſiaci cœnobii apud Pa"riſienſes tunc Abbatem) ei mandat Ludo"vicus Imp. ut acta Dionyſii tum ex aliis "ſcriptis, tum ex libris (inquit) ab eo pa"trio ſermone conſcriptis, & autoritatis "noſtræ juſſione, ac tuo ſagaci ſtudio, in"terpretumque ſudore in noſtram linguam "explicatis conſignaret, & Hilduinus in "reponſione ad eandem. *De notitia* (in"quit) *librorum quos patrio ſermone conſcri"pſit, & quibus petentibus illos compoſuit, "lectio nobis per Dei gratiam, & veſtram or"dinationem, cujus diſpenſatione interpreta"tos ſcrinia noſtra eos petentibus reſerant, "ſatisfacit.* Unde colligitur, ſi non ab Hil"duino ipſo (quo ad annum 824. Baronius "inclinat) ſaltem ab aliis, Ludovici Pii "juſſu, Dionyſii libros Latine fuiſſe verſos. "Unde hauſta tranſlatio epiſtolæ ad Apol"lophanem, (quæ in noſtris Græcis non "exſtat) ad Johannem apoſtolum, & ma"joris partis epiſtolæ ad Demophilum, quæ "ipſius Hilduini Areopagiticis inſerta le"gitur. Ad an. 1180. Johannes Sarracenus "Johannis noſtri Sariſburienſis familiaris)

[*] Hom. 34. in Evang.

[*] In 4. Act. 6. Synodi.

a Prodierunt opera *Dionyſii* Lat. cum epiſtolis *Polycarpi* & *Ignat.* Pariſ. 1515. ex officina *Henr. Stephan.*

 ſuam

Sæc. IV. ab an. CCC. “ ſuam Dionyſii verſionem edidit; Robertus Groſthead Lincolnienſis epiſcopus circa an. 1250. Thomas vero, Vercellenſis Abbas commentarios ſuos in Dionyſium ſcripſit circa an. 1242. Hactenus Uſſerius.[a]

Qui plura de Dionyſii ſcriptis ſcire avet, adeat Cl. Pearſonnm Vindic. Ignat. part. 1. cap. 10. de iis fuſe agentem, qui præter Philoponum alios plures qninti ac ſexti ſæculi ſcriptores, qui Dionyſii ſcripta laudarunt indicat, viz. Leontium (anno 590.) Johannem Neſteutam (anno 585.) Ephraeminm patriarcham Antiochenum (anno 526.) Andream Cæſarienſem (anno 500.) Juvenalem Hieroſolymitanum (anno 431.) ac denique (uti ipſe contendit) Gregorium Nazianzenum.

362. Vid. Sozom. l. 5. c. 15. [b] TITUS, Boſtrorum civitatis in Arabia epiſcopus, floruit circa an. 362. eo ipſo tempore Julianus imperio potitus, cum Chriſtianam religionem penitus extinguere conaretur; hac inter alia methodo uſus eſt. Eccleſiarum antiſtites clericoſquc quavis civitate ejici curavit; quo plebs paſtoribus deſtituta facilius in oblivionem religionis ſuæ prolaberetur: non aliam tamen cauſam publice prætexens, quam quod clerici diſſentiones in populo excitarent. Hoc fine Boſtrenos hortatus eſt, ut Titum epiſcopum ſuum denunciante præcone ejicerent. Titus miſſo ſuo & Clericorum ſuorum nomine ad principem libello, teſtatus eſt Chriſtianos in ea nrbe Gentilibus numero haud inferiores eſſe; quieſcere tamen illos, & nihil ſeditionis meditari. Captata hac opinione, & Titum plebi inviſum reddere cupiens, Epiſt. 52. Boſtrenos reſcripto (quod inter Juliani epiſtolas hodie exſtat) monnit imperator Titum eſſe ipſorum calumniatorem, eoſque traducere, quod non ſponte ſua ſed ſolo ipſius hortatu ſeditionibus abſtinerent: plebem proinde incitans, nt illum tanquam hoſtem publicum e civitate ſua expellerent. Mortuo Juliano Titus interfuit ſynodo Antiochenæ ſub Joviano anno 363. habitæ, & libellum fidei imperatori oblatum ſubſcriptione ſua munivit. Obiit ſub Valente circa an. 371.

[c] Exſtant Latine, interprete Turriano, *libri 3. contra Manichæos*; quorum Hieronymus * meminit, & quos Hen. Caniſius in Lection. Antiq. tom. 5 [d]. primus publicavit, exinde Bibliothec. Patr. tom. 4. inſertos. Fragmentum ex libro primo repræſentat Photius Cod. 232. Exſtat etiam Gr. Lat. ſub Titi Boſtrenſis nomine.

* De Script. c. 102.

Oratio ſive Homilia in ramos Palmarum apud Combef. Auctuar. Nov. tom. 1. p. 635. Cujuſuam Titi Boſtrenſis ſit, non conſtat. Noſtri certe non eſt. Habetur adhuc ſub Titi noſtri nomine tom. 2. Biblioth. Patr. (quam Gr. & Lat. edidit Fronto Ducæus.)

Expoſitio in evangelium Lucæ. Verum hic commentarius, prout jam habemus, non unius Titi opus eſt, ſed ex ejus, aliiſque SS. patrum commentariis conſarcinatum. Patet id ex inſcriptione codicis MS: in bibliotheca regis Galliæ, num. 2330. quæ ita habet, *Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Τίτου ἐπισκόπου Βόστρων, καὶ ἄλλων ἁγίων πατέρων ἑρμηνεία εἰς κατὰ Λουκᾶν ἅγιον εὐαγγέλιον.* Ut mirari deſinas Gregorium Nazianzenum, Chryſoſtomum, Cyrillum Alexandrinum,alioſque Tito noſtro juniores in hoc opere citari. Vide quæ habet Rich. Simonius, Hiſt. Crit. de Comment. novi teſtamenti, cap. 30. In his commentariis citat autor expoſitionem ſuam in Matthæum, quæ an edita ſit, me plane latet. Interim monendus eſt lector, in catena Græcorum patrum in Lucam, quam in lucem emiſit Balthazar Corderius, exſtare plura Titi Boſtrenſis fragmenta partim ex commentario in Lucam, partim ex aliis ejus operibus, quæ non exſtant. Horum fragmentorum indiculum exhibet idem Corderius in indice patrum, quem catenæ ſuæ præmiſit.

[e] FABIUS MARIUS VICTORINUS, V. C. natione Afer, profeſſione rhetor, religione ad ſenectutem uſque Gentilis. 362. Vid. Auguſtin Confeſſ. l. 8. c. 2. Imperante Conſtantio per multos annos Romæ rhetoricam docuit: e cujus ſchola plurimi non modo docti, ſed & nobiles & ſenatorii ordinis viri prodierunt. Tanta eloquentiæ laude clarus, ut ſtatuam in foro Romano ſibi poni meruerit. Tandem extrema ſenectute Chriſti fidem profiteri cœpit, ſed timide primum & ſub velo. Urgente enim eum Simpliciano, cui ſecretum crediderat, ut palam id faceret, nec ſe illum inter Chriſtianos recenſurum dicente, niſi in eccleſia Chriſti ipſum viderit; irriſit Victorinus; *Ergo*, inquit, *parietes faciunt Chriſtianos.* Suppuduit demum vanitatis, & Simpliciano dixit; *Eamus in eccleſiam, Chriſtianus fieri volo.* Imbutus denique Chriſtianæ fidei elementis per baptiſmum regeneratur, mirante Roma, gaudente eccleſia; ſuperbi videbant & iraſcebantur, dentibus ſuis ſtridebant & tabeſcebant: ut Auguſtini * hac de re verbis utar. Cumque preſbyteri verecundiæ ipſius couſulentes ejus arbitrio permiſiſſent, ut ſolennem fidei con-

* Ibid. c. 5.

a Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. I 1. differt. 10. c. 25. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. perſecut *Julian* Art. 25. vol. 7. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 102. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. vol. 5. p. 292. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 413. *Long.* Bibl. Sacr. p. 991. d Edit. nov. tom. 1. p. 59. e Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3 p. 421. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 80. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 101. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 10. ad vit. *Simplician.*

ſeſſionem

Sæc. IV. ab an. CCC. feſſionem, quæ de loco eminentiori fieri ſolebat, ſecretius redderet; renuit & in conſpectu totius eccleſiæ pronunciare voluit, plaudente toto adſtantium choro, & Victorini nomen reſonante. Anno 362. cum lege lata Julianus vetuit, ne Chriſtiani oratoriam Gentiliumque literas docerent; cathedræ ſuæ lætus renunciavit, loquacem ſcholam, inquit Auguſtinus, deſerere malens, quam verbum tuum [Domine]. Obiiſſe videtur circa ann. 370. aut paucos ſaltem annos ſupervixiſſe.

Multos Platonicorum libros Gentilis adhuc in Latinam linguam tranſtulit; ſed verſiones dudum interciderunt. Præter *Commentarios in Ciceronis Rhetoricam*, *Verſionem Iſagoges Porphyrianæ*, *De quinque vocibus*, *de Enunciatione literarum*, & *Ratione carminum libros tres* ſæpius editos: exſtant Bibliothec. Patr. tom. 4. pag. 253. 294. ab eo jam Chriſtiano ſcripti,

De Sanctiſſima Trinitate adverſus Arianos libri 4. de quibus hæc Hieronymus *. *Scripſit adverſus Arium more dialectico libros valde obſcuros, qui niſi ab eruditis non intelliguntur.*

* De Script. c. 101.

[a] *Ad Juſtinum Manichæum* contra duo principia Manichæorum.

De Principio diei, Cœperitne a veſpera an a matutino. Hoſce duos libellos primus protraxit in lucem Jacobus Sirmondus inter opuſcula dogmatica veterum *Pariſ.* 1630. 8°.

De Generatione Verbi divini adverſus Candidum Arianum.

De Homouſio recipiendo Hymni tres.

[b] *Carmen de ſeptem Maccabæis.*

[c] *Commentarii in aliquot D. Pauli epiſtolas*, qui adhuc MSS. deliteſcunt in bibliotheca monaſterii Herevallenſis in Gallia (vid. Sirmond. Præfat. in Opuſcul. Dogmat. Vet.) De iis ita Hieronymus *; *Occupatus ille eruditione ſæcularium literarum ſcripturas omnino ſanctas ignoravit: & nemo poſſit quamvis eloquens de eo bene diſputare quod neſciat.*

* Procem. in Ep. ad Galat. tom. 9. p. 158.

Stylus Victorino parum felix, præſertim in dogmaticis perplexus & ingratus, & qui vix ulla adeo decantatæ eloquentiæ veſtigia retinet. In commentariis vero ſtylum planiorem & apertiorem eſſe teſtatur, qui legit, doctiſſimus Sirmondus. Denique opuſcula ejus attentum & oculatum lectorem poſtulant. Cum in Gentilium enim literarum ſtudio longe majorem vitæ partem tranſegit, nec niſi provecta jam ætate Chriſtianiſmum amplexus ſit, non videtur ubique fidei dogmata ſatis accurate percepiſſe, ſaltem non ſatis feliciter expreſſiſſe.

363. RUFINIANUS, eccleſiæ cujuſdam in Ægypto epiſcopus, Athanaſii amicus integerrimus, claruit anno 363. Scripſit ad Athanaſium, de iis qui ſub nupera Juliani perſecutione, lapſi eſſent, vel cum hæreticis communicaſſent, quidque de his in ſynodis ſancitum fuerat. Reſpondet Athanaſius, & concilii Alexandrini, ſuperiori anno, hac de re, inter alia, habiti, ſententiam exponit, & in his literis Rufinianum mirifice commendat. De illo ita dicit, πάντων ἐμοὶ ποθεινότατε σὺ ἐμοὶ ἐπιστολὴ ἐπιγινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ἐν καρδίᾳ. *Tu omnium dilectiſſime epiſtola agnita lectaque in corde.* Utque ad ſe frequenter ſcribat, adhortatur; utpote quod ſibi maxime gratiſſimum futurum eſſet. Exſtat *Epiſtola* Athanaſii reſponſoria Græc. Lat. tom. 2. p. 46. & cum commentariis Balſamonis & Zonaræ inter epiſtolas canonicas, tum apud Balſamonem, tum Pandect. Can. tom. 2. p. 44. Et MS. apud Tho. Galeum.

[d] CANDIDUS, ſecta Arianus (nec de illo quicquam amplius mihi hactenus compertum) claruit circa ann. 364. Scripſit *ad Marium Victorinum de Generatione divina librum*, qui exſtat una cum Victorini confutatione, Zeigleri commentariis in Geneſin ſubjunctus, *Baſil.* 1548. fol. ab Andrea etiam Rivino editus *Gothæ* 1656. Habetur etiam *Fragmentum Epiſtolæ* ejus ad Victorinum una cum Victorini reſponſione apud Mabill. Analect. tom. 4. p. 155. Omnino videnda ſunt quæ de duabus his Candidi epiſtolis notavit doctiſſimus Ittigius de bibliothecis PP. cap. 3. p. 295, 296, 297, 298. 364.

[e] ULPHILAS, ſive Urphilas, ortu Gothus, majoribus Chriſtianis prognatus, qui regnante Gallieno a barbaris capti ex Sadagolthina Cappadociæ vico originem traxerunt. Poſt mortem Theophili, qui concilio Nicæno præſens ſubſcripſit, Gothorum factus epiſcopus primo quidem inter Catholicos militavit; deinde in Arianorum caſtra transfugit. De ætate ejus parum inter hiſtoricos convenit. Philoſtorgius * ſub Conſtantino M. diſerte ponit, eumque apud imperatorem περιβλεπόμενον, magnoque in honore habitum eſſe ſcribit: quem tamen Socrates *, Sozomenus †, & Theodoritus ‡ rectius meo quidem judicio ad Valentis tempora conſtanter referunt, quibus maxime claruit anno circiter 365. Et certe ſuſpicari ſubit Philoſtorgium Ulphilam, quem utpote hominem Arianum mire deprædicat, idcirco ad Conſtantini ætatem & amicitiam retuliſſe; ut Arianiſmi inter barbaros propagati vetuſtatem eo ſpecioſius oſten- 365.

* L. 2. c. 5.
* L. 4. c. 33.
† L. 6. c. 37.
‡ L. 4. c. 37.

[a] Hunc *Juſtum* Labbæus vocat p. 24 Bibl. nov. MSS. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 702. [c] Conf. *Long.* Bibl. Sacr. p. 1003. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 6. vol. 9. p. 277. item Bibl. med. & infim. Latinitat. l. 3. vol. 1. p. 906. *Oudin.* tom. 1. p. 328. [e] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. hæreſ. *Arian.* Art. 132, 133. *Oudin.* tom. 1. p. 491.

Sæc. IV. ab an. CCC. taret. Veriſimillima videntur, quæ narrat Sozomenus, Ulphilam ad Conſtantium legatum miſſum conciliabulo quidem Conſtantinopolitano anno 360. imprudenter interfuiſſe, in Catholicorum tamen communione perſeveraſſe; ſecunda demnm ad Valentem legatione fungentem Acacii & Eudoxii fraudibus ſeductnm Arianam hæreſin amplexum eſſe, qnam per gentem ſuam propagavit. Ex Gothis non paucos non modo ad manſuetiorem cultum, ſed & ad Chriſtianam religionem traduxit: tantæ apnd eos autoritatis, nt verba ejus, teſte Theodorito, pro firmiſſimis legibus haberentur. Primns literarum Gothicarum inventor exſtitit, quas ad modum Græcarum, ut plurimum, formavit, ut vel ex inſpectione conſtat, & his inventis & formatis, univerſos S. ſcripturæ libros in patrium ſermonem tranſtulit: de quo memoratu non indignum notat Philoſtorgius, in verſione iſta Ulphilam libros Regum (quo in numero Samuelis etiam & Chronicorum libri continentur) omiſiſſe; eo quod hi libri res bello geſtas contineant, gens autem Gothorum φιλοπόλεμος fræno potius opus habuerint, quam calcare, quo ad bellicos impetus incitarentur. Hoc Ulphilæ opus dudum periiſſe videtur, niſi potius ejuſdem pars verſio Evangeliorum Juniana cenſenda ſit. Exſtat quidem 4. Evangeliorum verſio Gothica, plane antiquiſſima, & ex Græco fonte immediate derivata; illuſtre facræ vetuſtatis monumentum, ſed heu! miſere lacerum & depravatum, pluribus integris capitulis hinc inde deſideratis. Codex, qno continetur, *Argenteus* dictus, eo quod aureis & argenteis literis perſcriptus eſſet, ad monaſterium Werdinenſe non longe a Colonia olim pertinebat, & in regiam Suecorum bibliothecam tandem devenit. Hujus copiam nactus Fr. Junius, junctis cum Thoma Mareſchallo noſtro operis, Verſionem accurate recenſuit, ad Græcum novi Teſtamenti textum examinavit, verſionem antiquam Anglo-Saxonicam integram e regione collocavit; obſervationes in utramque verſionem adjecit Mareſchallus, alphabetum & gloſſarinm Gothicum Junius. Eximinm hoc opus prodiit *Dordraci* ann. 1665. 4°. Hanc eſſe ipſiſſimam Ulphilæ verſionem arbitrantur non editores modo, ſed & alii primæ notæ in re literaria viri; quibns plane non repugno, cum & verſio & codex remotiora eccleſiæ tempora ſapit, &, ut loquitur Mareſchallus noſter, *antiquitatem primævam, canitiemque minime fucatam oſtentat.*

366. [a] DAMASUS, Antonii cujuſdam filius, gente Hiſpanus, patria ex Mantua Carpetanus, quem tamen alii Tarraconenſem, alii ex Luſitanis Igeditanum fuiſſe volunt: eccleſiæ Romanæ ſub Liberio diaconus, deinde presbyter, denique epiſcopns anno 366. conſtitutus, alia interim factione Urſinnm ſive Urſicinum diaconum Romæ epiſcopum ordinante. Magna utrinque contentione, & multo ſanguine res acta eſt: adeo ut uno die (notante Ammiano *) 137. cives occiſi ſint. * Lib. 27. Quinetiam diu in Urſicini partem immani crudelitate Damaſus ſæviebat, ſi vera narrant Fauſtinus & Marcellinus in præfatione, qnam libello precum præmiſerunt. Victo demum, ſugatoque Urſicino, Damaſus ſedem quietam tenuit. Circa an. 369. habita Romæ 90. epiſcoporum ſynodo Auxentium Mediolanenſem & concilii Ariminenſis acta damnavit, fidemqne Nicænam confirmavit. Anno 373. aliam Romæ ſynodum habuit; cui interfuit Petrus Alexandrinus epiſcopus; in qua Apollinarem ejuſque diſcipulum Timotheum ob hæreſin nnper vnlgatam depoſuit; eorumque ſequaces & dogmata anathemate percuſſit. Anno 381. concilii Conſtantinopolitani patres ad ſynodum Romæ congregandam invitavit; qui tamen anno ſequente miſſis ad eum literis ſeſe excuſarunt. Obiit prope octogenarius exeunte anno 384. apud viam Ardeatinam in Baſilica, quam ipſe condiderat, ſepultus. Elegans in verſibus componendis ingenium illum habuiſſe teſtatur Hieronymus *, qui conjunctiſſima ejns conſuetudine * De Script. c. 103. utebatur; ab eo viciſſim ſingulari benevolentia & familiaritate cultns.

[b] SCRIPTA EJUS GENUINA.

Epiſtola ſynodica ad Epiſcopos Illyrici de concilio Ariminenſi; habetur Gr. Lat. apud Theod. lib. 2. c. 22.

[c] *Epiſtola ſynodica ad Epiſcopos Orientis contra Apollinarium*, exſtat Gr. Lat. apud Theod. lib. 5. c. 10.

[c] *Confeſſio fidei Catholicæ ad Paulinum epiſcopum Antiochenum* Theſſalonicæ agentem; eam exhibet Gr. Lat. Theod. lib. 5. c. 11.

Epiſtola ad Paulinum Antiochenum de Vitali. Lat.

Epitaphia, Inſcriptiones, Elogia, aliaque Carmina numero 40.

Fragmenta quædam apud Gratianum.

Chriſtiana Poemata, quæ apud Claudiannm leguntur, Damaſi eſſe non improbabili ſane conjectura conjicit Antonius Delrius ſub finem Conjectur. ad Claudiani opera.

DESIDERATUR.

Liber de Virginitate & proſa & verſu conſcriptus.

a Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 8 ad vit. *Damaſ.* *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol 2. p. 121. *Fabr.* Bib. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 103. b Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 710. & vol. 3. p. 425 item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 4. p 9. *Pet. Couſtant.* Epiſt. Roman. Pontific. p. 311, 473, 591. 5 Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad Hæreſ *Apollinar.* not. 5. & 8.

Sæc. IV. ab an. CCC.

[a] SUPPOSITITIA.

Liber Pontificalis ſeu de vitis Romanorum Pontificum, Anaſtaſio bibliothecario vulgo tributus; ejus vero non eſſe teſtantur codices MSS. Anaſtaſio vetuſtiores; citant illum ſub nomine geſtorum pontificalium Anaſtaſio antiquiores Walaſridus Strabo, Rabanus Maurus, Beda, Legati Agathonis papæ, qui pontificatum iniit circa ann. 678. Priorem hujus operis partem Damaſo noſtro tribuendam eſſe communis eſt ſententia, quod quidem falſiſſimum eſſe, infinitis argumentis, ſi opus eſſet, oſtendi poſſet. Repugnat ſtylus totiuſque operis contextura, Damaſo plane indigna; repugnat altum Hieronymi, qui poſt Damaſi jam mortem opera ejus recenſet, hac de re ſilentium; ut alia mittam: certe librum pontificalem qui hodie exſtat, ex variis pontificum Romanorum catalogis pro varia temporum ſorte & interpolatorum ingenio ortum & incrementa ſua accepiſſe certo certius eſt. De his catalogis agunt Bucherius, Labbæus, Heinſchenius, Papebrochius, Schelſtratius, & noviſſime omnium accuratiſſimeque Pearſonua & Dodwellus. Quæ nobis hac de re veriſimillima videntur, in pauca contrahemus: prima hujuſmodi operis fundamenta poſuit anonymus, qui ſcripſit ſub Alexandro Severo: periit ipſum opuſculum ſolo titulo ſuperſtite, ut ex indice præfationis ad librum de Diviſ. & Generat. gentium poſt Caniſium a Labbeo editum Nov. Biblioth. MSS. tom. 1. pag. 309. liquet; ubi hæc habentur verba: *Nomina epiſcoporum Romæ, & quis quot annis præfuit.* Hunc indiculum expreſſit, & ad ſua uſque tempora perduxit catalogi autor, qui in Liberio deſinit, & ſola pontificum nomina ſucceſſionem & tempora cum imperatoribus & coſſ. concurrentia notat: hunc commentariis ſuis primus inſeruit Cuſpinianus; paulo integriorem commentario ſuo in Victor. pag. 269. Ægidius Bucherius; utinam vero ſincerior ad nos perveniſſet; hunc additamentis aliquot auxit catalogi conditor qui ſub Juſtiniano vixit, primum ab Heinſchenio, deinde a Papebrochio editus; hunc catalogum poſtea interpolarunt alii, & non modo pontificum Romanorum nomina atque tempora, verum etiam patres eorum, gentem, ſepulturæ loca, ordinationes & decreta, ſediſque vacantis dies addiderunt, atque ita tandem in hanc quam habemus formam excrevit liber pontificalis. Denique probabile eſt Anaſtaſium, additis nonnullis totum opus recenſuiſſe, cujus proinde nomen vulgo præſert; & hæc breviter de hujus libri origine & incrementis ſemel monuiſſe ſat erit.

Ad Hieronymum epiſtolæ 3.

Epiſtola ad Stephanum & epiſcopos Mauritaniæ.

Epiſtola ad Proſperum & epiſcopos Numidiæ.

Epiſtola ad epiſcopos Italiæ.

Epiſtola ad Aurelium Carthaginenſem.

Epiſtolæ habentur Concil. tom. 2. *Carmina* Bibliothec. Patr. tom. 5. omnia Damaſi opera, ejuſque vitam, a Martio Mileſio Sarrazanio collecta & notis aucta edidit Fred. Ubaldinus, *Romæ* 1638. 4°. recuſa exinde *Pariſ.* 1672. 8°. Poemata ejus omnia typis antea, ut habet titulus, nuſpiam ſimul evulgata, emaculavit & notis additis edidit Andr. Rivinus *Lipſiæ* 1652. uti nos docet Joh. Olearius Abac. Patr. p. 128. Ipſam enim editionem nondum vidi.

[b] **EUZOIUS**, Arianæ factionis ſecta- 366.
tor, attamen alius ab Euzoio antiſtite Antiocheno, cujus in hiſtoria eccleſiaſtica hujus temporis toties fit mentio. Adoleſcens adhuc Gregorium Nazianzenum in ſchola Cæſarienſi apud Palæſtinos condiſcipulum habuit; ubi apud Theſpeſium rhetorem eloquentiæ ſtudiis uterque incubuerunt. Poſt Acacium anno 366. fatis functum eccleſiæ Cæſarienſis epiſcopus conſtituitur. De hac quidem ſede non levis contentio viguit; (Vid. Epiph. Hæres 73.) Cyrillo Hieroſolymitano primo Philumenum, deinde Gelaſium nepotem ſuum, Eutychio Elentheropolitano vero Cyrillum quendam ſenem ordinante: verum ceſſantibus his ob mutuam litem, ſedem Euzoius imperturbate tenuit. Vir plane doctus ac diligens, qui bibliothecam quam ex Origenis præcipue libris Pamphilus martyr collegerat, & apud Cæſaream repoſuerat, temporia lapſu & hominum incuria corruptam plurimo labore reſtituit & inſtauravit. Sub imperio Theodoſii nutantibus Arianorum rebus ac plane concidentibus ipſe eccleſia ſua pulſus eſt circa ann. 380. De ſcriptis ejus hæc ſola monet Hieronymus *, quibus quod addam non habeo, *Feruntur ejus varii multipliceſque tractatus, quos noſſe perfacile eſt.* N E.

(* De Script. c. 113.)

[c] **EPIPHANIUS**, gente Palæſtinus, 368.
apud Bezanducan vicum in territorio Eleutheropolitano ſitum natus eſt, parentibus, ut videtur, ortus Judæis. Mitto quæ de parentibus, educatione, converſione, totoque vitæ curſu habent ejus diſcipuli, vitæ Epiphanianæ ſcriptores, Johannes & Polybius; utpote incerta, ne dicam magnam (Exſtat hæc vita Gr. Lat. ap. Epiph. tom. 2. edit. Petav.)

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 122. Append. ad *Pet. Conſtant.* Epiſt. Roman. Pontif. p. 102. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 113. [c] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 234. *Oudin.* tom. 1. p. 527. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 10. ad vit. *Epiphan.* *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 114. item Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 1. vol. 7. p. 415.

Sæc. IV. ab an. CCC. partem fabuloſa. Juvenis adhuc in Ægyptum profectus eſt; ubi in Gnoſticorum inſidias, præſertim muliercularum quarundam conſortium incidit, a quibus arcana execrandæ iſtius ſectæ didicit. Verum earum illecebras ſalvus evaſit; cumqne Aſcetarum Ægyptiorum mores & inſtitnta diligenter perluſtraſſet, viceſimo ætatis anno patriam repetiit; & ſub magni Hilarionis monachorum Palæſtinorum patris diſciplina aliquandiu vixit. Poſtea monaſterium *Vetus Ad* dictum prope vicum natalem condidit, cui ipſe præfuit. Circa an 368. ad Salaminæ in Cypro urbis, poſtea *Conſtantiæ* dictæ, totins inſulæ metropolis, epiſcopatnm promovetur: nbi in media hominum multitudine & in urbe magna ac maritima poſitus, ſermone, ſcriptis & ſumma morum ſimplicitate maximam nominis celebritatem adeptus eſt. Anno 382. Romam ad cauſam Paulini de ſede Antiochena dijudicandam imperialibus literis evocatur: qna in urbe ſanctiſſima Paula Toxotii vidua illum hoſpitio benigne excepit. Poſt aliquot annos magnæ ac diuturnæ lites illum inter & Jobannem epiſcopum Hieroſolymitanum exortæ ſunt: quæ eouſque exarſerunt; ut Epiphanium in eccleſia Hieroſolymitana adverſus Origenis dogmata concinnantem Johannes una cum choro ſuo rictu, riſu, naribuſque contractis exceperit: quin & miſſo archidiacono ſilentium indixerit. Cumque alia vice ſermonem ibi habiturus eſſet Epiphanius, ipſe ſurrexit, & pro concione venerandum ſenem tanquam Anthropomorphitam, ipſo præſente atque audiente Epiphanio, coram plebe traduxit. Quoque longius duravit, eo acrius erupit flamma; hinc Epiphanio Ariana & Origeniana dogmata Johanni objiciente, illinc Johanne Epiphanium accuſante, quod velum ex eccleſia Anablathæ abſtuliſſet, quod ſedis Hieroſolymitanæ jura violaſſet, & Paulinianum Hieronymi fratrem in monaſterio *Ad* presbyterum ordinaſſet. Hinc plures nltra citraque epiſtolæ & Apologiæ; hinc frequentes amicorum interventus, quo lis iſta componeretur: ſed fruſtra omnia. Exnlceratns Jobannis animus nullis remediis leniri poterat; donec cognita plenius poſt plures annos cauſa, & per Hieronymi ad Pammachium literas publice expoſita, ipſe pndor hominem compeſcuit. Sed nondum Epiphanio laborum & contentionnm finis. Theophilus enim epiſcopus Alexandrinus, qui monachos quoſdam Nitrienſes, utpote Origeni faventiores, Ægypto expulerat, (qnos Conſtantinopolim fugientes Chryſoſtomus hoſpitio & favore dignatus eſt) Epiphanium in ſuas pertraxit partes; qui mox coacto epiſcoporum Cypriorum concilio Origenem ejuſque libros damnavit, miſſis tum ad alios, tum ad Chryſoſtomum de hac re literis. Brevi poſt Theophili conſiliis inductus ipſe Conſtantinopolim petiit; ſed nec cum Chryſoſtomo congredi, nec commnnicare voluit, niſi prius Origene damnato, & ejectis monachis Nitrienſibus: ſed cum parum proficeret, & a Chryſoſtomo tum ob alia, tum quod in jura ejus epiſcopalia involaſſet, acriter reprehenſus, nec ab ipſa Eudoxia Auguſta benigne nimis habitus eſſet, Conſtantinopoli deceſſit. Diſcedentem hac formula Chryſoſtomo valedixiſſe ferunt; *Spero te non moriturum eſſe epiſcopum*: Johannem viciſſim ſic illi reſpondiſſe; *Spero te non perventurum eſſe in patriam*. Annuit utriuſque votis iratum numen. Chryſoſtomus mox ſede depoſitus, in exilio mortuus eſt; Epiphanins vero conſcenſo navigio medio curſu diem ſupremnm obiit anno 402. ſaltem ineunte proximo; extrema quidem ſenectute, utpote ætatis anno prope centeſimo, epiſcopatus triceſimo ſexto. Quin ſi Polybio diſcipulo & itineris comiti credendum ſit, ipſe Epiphanius Conſtantinopoli cedens Arcadio Imp. dixit ſe annos 115. menſes 3. natum eſſe. Vir erat pietate, reliquiſque virtutibus Chriſtianis ornatiſſimus, Hebraice, Syriace, Ægyptiace, Græce & Latine doctus; unde Hieronymo* Πενταγλωττος audit, antiquitatum præſertim eccleſiaſticarum callentiſſimus; in narratiunculis tamen nullo habito examine admittendis nimis credulus, in temporibus diſtinguendis parum accuratns; cujus rei vel ſola Arianæ hæreſeωs hiſtoria nobis fidem facit; in concertationibus etiam adverſus impias hæreſes ſuſceptis, judicio Photii*, utplurimum infirmus, τὴν δὲ φράσιν ταπεινός τε καὶ οἷα εἰκὸς ἀττικῆς παιδείας ἀμελέτητον τυγχάνειν, *dictio ejus humilis ac plane talis, qualem ejus eſſe oportuit, qui Atticæ elegantiæ rationem nullam duceret*. Nec aliter Hieronymus*, *Scripta ejus ab eruditis propter res, a ſimplicioribus propter verba quoque lectitantur.*

Hieronym. ad Pammach. p. 160.

Socrat. l. 6. c. 10. Sozom. l. 8. c. 14. Epiſt. plures Hieron. Epiphan. & Theoph. inter Hieron. opera tom. 2. p. 309.

* Apol. 1. adv. Rufin. p. 222. Apol. 2. p. 233.

* Cod. 122.

* De Script. c. 114.

a SCRIPTA.

b *Ancoratus, ſive de Fide ſermo*, anno circiter 373. ſcriptus, rogantibus presbyteris Suedræ Pamphyliæ nrbis, & Palladio præſide, nt doctrinam de S. Trinitate ac inprimis Sp. S. catholicam ipſis explicatam daret, & inter ipſos graſſantem hæreſin Macedonianam ſcripto compeſceret.

Panarium, ſive adverſus Hæreſes 80. tribus comprebenſum voluminibus, tomis ſeptem, inchoatum anno Chriſti 374. Valentis

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 4. vol. 7. p. 421. *Oudin.* tom. 1. p. 531. *Long.* Bibl. ſacr. p. 713. b Ancoratus habetur una cum Anacephalæoſi ſeu Panarii epitom. inter inſtitut. Theologic. Joſeph. *Mar. Thomaſii.* 3. vol. Rom. 1712.

&

Sæc. IV. ab an. CCC. & Valentiniani undecimo, rogatu Acacii & Pauli Archimandritarum; quorum *Epiſtola* ea de re ad Epiphanium miſſa etiamnum exſtat *Panario* præfixa, una cum *Epiſtola* Epiphanii *reſponſoria*. Opus, inquit Photius*, omnibus ante eum ſcriptis adverſus hæreſes lucubrationibus uberius atque utilius; quippe cui ex Juſtini Martyris, Irenæi, Hippolyti, aliorumque veterum ſcriptis incrementi haud parum acceſſit: nil enim ab iis excogitatum intactum reliquit Epiphanius, quæque ipſe proprio Marte elaborarat, addidit. Hæreſeon iſtarum catalogum a barbariſmo incipiens, & per omnes ordines percurrens contexuit uſque ad Maſſalianorum hæreſin ſub Conſtantio exortam, quam ultimo omnium loco depingit & refutat.

* Loc. cit.

Anacephalæoſis, ſeu Panarii epitome.

De Ponderibus & Menſuris liber.

Epiſtola ad Johannem Hieroſolymitanum, Lat. ex Hieronymi verſione.

Epiſtola brevis ad Hieronymum, Lat. Duæ iſtæ epiſtolæ inter Hieronymi opera habentur, tom. 2.

[a] SUPPOSITITIA.

Phyſiologus.

De vita & interitu Prophetarum.

De duodecim gemmis in veſte Aaronis, cujus libelli nonniſi epitome erat, quam Geſnerus edidit *Tiguri* 1565. 8°. in nuperis tamen etiam Epiphanii editionibus repræſentatam. Sunt qui libellum iſtum genuinum eſſe Epiphanii fœtum contendunt; nec deſunt quidem rationes. Illum enim citat Hieronymus*, & Facundus†, quorum iſte integram Epiphanii *ad Diodorum Tarſenſem epiſtolam* (quæ iſtiuſmodi libro olim præfationis vice præfixa, inter Epiphanii opera neutiquam reperitur) exhibet.[b]

* Epiſt. 128. ad Fabiolam. † L. 4. c. 3.

Orationes 8. viz. *In Feſtum Palmarum*, *In Chriſti ſepulturam*, *In Chriſti reſurrectionem*, *In Chriſti aſſumptionem*, *De laudibus B. Mariæ virginis*, *In Feſto Palmarum*, *De Numerorum myſteriis*, *De Chriſti reſurrectione*; Epiphanii cujuſdam junioris videntur. Plures enim Epiphanii in Cypro epiſcopale munus obierunt.

Matth. Raderus, qui Petri Siculi hiſtoriam de Manichæis edidit, in obſervationibus* ſuis ante librum, *Sermonem de juſto Dei judicio* Epiphanio noſtro tribuit, a ſe quidem, ut fatetur, nunquam viſum: Et qui fieri potuit, cum totus Raderi error ex male intellecto, perperamque reddito Petri Siculi loco emanavit? Vid. p. 37.

* Obſerv. 6.

Exſtant Græce MSS. ſub Epiphanii nomine in bibliotheca Cæſarea *Explicatio in illud, Spiritus omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei; in illud, De die illa & hora nemo ſcit. Recenſio* 22. *operum Hexaemeri*, &c. teſte Lambecio Comment. lib. 3. pag. 163, 164, 196.

Sæc. IV. ab an. CCC.

[c] DESIDERANTUR.

De Lapidibus.

S. Hilarionis encomium, cujus meminit Hieronymus lib. de Vit. Hilarionis, tom. 1.

Epiſtolæ plures.

Oratio de Sp. S. cujus meminit Andræas Cæſarienſis*: annon vero eadem ſit cum ea Ancoratus parte, quæ hæreſi 74. inſerta legitur, ulterius diſquirendum eſt.

* Comm in Apoc. non longe ab init.

Ut paucis agam; [d] Exſtat Epiphanii opuſculum de 72. *Prophetis*, & *Propheti ſſis*, ſed quo præter nuda nomina haud aliud continetur. Ex bibliotheca regia Græce & Latine edidit Cl. Cotelerius Not. ad lib. 4. Conſt. Apoſt. p. 220. In ejuſdem bibliothecæ Cod. 142. habetur Græce MS. *Expoſitio Epiphanii in Nahum prophetam*: an vero noſtri ſit niſi inſpecto codice MS. dicere non poſſumus. Codice item 1026. libellus ſub Epiphanii epiſcopi Cypri nomine περὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ποῦ ἕκαστος ἐκήρυξε, &c. *de ſanctis Apoſtolis ubi quiſque prædicavit, quomodo & ubi mortui ſint, quibuſque in locis ſancta eorum corpora ſepeliuntur.* Meminit hujus ſyntagmatis Du Freſn. Append. ad Chron. Paſchal. p. 437. Ex hoc opuſculo quædam hinc inde adducit Cotelerius, Not. ad PP. Apoſt. p. 262, 297, 358. Spurium vero eſſe & ex ſynopſi Dorotheana compilatum nemo, opinor, denegabit. Librum ejus *de Ortu divino* recenſet Hebedjeſu Catal. Libror. Chaldæor. cap. 42. quo fortaſſe *de Generatione*, vel *Incarnatione Chriſti* agit. In bibliotheca Bodleiana Cod. Baroc. 174. fol. 170. p. 2. habetur ejus *Encomium B. Virginis*. Incipit, Τὰς ἐκλαμπρύνους τῆς θεοτόκου; & Cod. 185. fol. 8. ejuſdem opus *de* 22. *operibus Dei, quæ fecit in primis ſex diebus*. Cujus initium, Τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τὰς ἱεράς. An operum ejus editorum pars ſint, videant qui codices MSS. cum editis conferre poſſunt. Fragmentum Epiphanii *in Evangelium Johannis* edidit Combefiſius Auct. Noviſſ. p. 300. Inter apothegmata patrum quæ evulgavit Cotelerius, Monument. part. 1. p. 426. habentur Epiphanii noſtri 17. Exſtant in Biblioth. Cl. Galei hæc Epiphanii opera: *viz.* Λόγος σύντομος τῶν αἱρέσεων. *In Pſalmos* quædam. Περὶ διαιρέσεως ψαλμῶν. *In Chriſti ſepulturam*: habet etiam V. Nob. & doctus Georgius Wheeler. Multis locis Epiphanium emaculavit Johannes Croius; multa correxit Johan. Pearſonus

[a] Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 6. vol. 7. p. 426. *Oudin.* tom. 1 p. 532. ſeq. [b] Prodiit in *Mathia Hilleri* libr. de 12 gemmis in pectorali ſummi Pontificis, Tubing. 1698. & in Syntagmatis ejus Hermeneuticis 1711. 4to. [c] Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 5. vol. 7. p. 425. [d] Conſ. *Oudin.* tom. 1. p. 538.

 Epiſc. Ceſtr. quæ tamen vereor ut unquam lucem ſint viſura.

[a] Prodierunt Epiphanii opera Gr. *Baſil.* 1544. fol. Lat. *Baſil.* 1533, 1540, 1560, 1578. *Pariſ.* 1612. *Colon.* 1617. fol. Gr. Lat. cum doctiſſimis Petavii animadverſionibus, *Pariſ.* 1622. 2. vol. fol. addita appendice Petaviana, *Colon.* 1682. 2. vol. fol.

368. [b] OPTATUS, natione Afer, urbis Milevitanæ in Numidia epiſcopus, acerrimus Donatiſtarum oppugnator. Claruit circa annum 368. Damaſo eccleſiæ Romanæ clavum tenente. Quod vero in catalogo pontificum Romanorum, quem exhibet libro ſecundo, agmen claudat Siricius; prorſus

* Ad an. 368. aſſentior Baronio * ſuſpicanti Siricii nomen a librario, qui Siricii tempore librum exſcripſerit, additum fuiſſe. Optatum enim ſub Valente ſcripſiſſe diſerte tradit Hiero-

* De Script. c. 110. nymus *; Siricius vero nonniſi regnante Theodoſio anno 384. vel ſequenti, ut Baronius, aliique volunt, Romanam cathe-

L. 1. p. 15. L. 3. p. 58. dram adeptus eſt. Quid quod ipſe Optatus duobus in locis de perſecutione Diocletiani, quæ incœpit anno 303. loquens, ſexaginta & quod excurrit annos effluxiſſe dicit, ubi hanc phraſin, *& quod excurrit*, majorem currentis decadis partem ſignificare recte notat Baronius.

[c] Scripſit *contra Parmenianum ſectæ Donatiſticæ apud Carthaginem epiſcopum, de ſchiſmate Donatiſtarum libros* 7. quibus totius ſchiſmatis originem & progreſſum aperit; ſchiſmaticorum mores tumidos, protervos & truculentos depingit, fraudes & mendacia refellit, & eccleſiæ catholicæ cauſam adverſus effrontes eorum calumnias non minori modeſtiæ & manſuetudinis, quam doctrinæ & acuminis, laude tuetur. Nonniſi *ſex libros* ab Optato *contra Donatiſtas* ſcriptos memorat Hieronymus; quin & ipſe Optatus libro primo propoſiti ſui rationem reddens, ſe rem ſex libris abſoluturum eſſe promittit. Quid quod liber ſeptimus a præcedentibus ſtylo quam maxime diſcrepet, & contraria nonnunquam dogmata in medium producat? Adeo ut antiqui quidem, ab Optato tamen diverſi, autoris opus eſſe ſeptimum librum non immerito quis ſuſpicari poſſit. Si vero ejus fortaſſe cenſendus ſit, aliquandiu poſt ſex priores libros ab eo elucubratum eſſe neceſſe eſt. Inter varias horum librorum editiones eminent, *Pariſienſis* anni 1563. Franciſci Balduini obſervationibus & hiſtoria Donatiſtarum illuſtrata; & altera ibidem cum ejuſdem Balduini emendationibus, & ſecundis curis an. 1569. *Pariſienſis* 1631. cum Gabrielis Albaſpinæi commentariis; *Londinenſis* ejuſdem anni cum notis & emendationibus, ſane quam doctiſſimis, Merici Caſauboni in 8°. At omnes alias ſuperat tum typorum elegantia, tum notarum fere omnium editarum mole, Pariſienſis illa, quam Philip. Priorius adornavit, & in lucem emiſit, *Pariſ.* 1679. fol. Albaſpinæi, Mer. Caſauboni, Barthii & anonymi cujuſdam non indocti notis paginæ cujuſvis calci ſubditis, quibus etiam ſuas annotationes præmiſit; *geſta collationis Carthaginenſis* a P. Maſſono primum edita, Balduini hujuſce rei hiſtoriam, ejuſdem, ut & Albaſpinæi uberiores in Optatum annotationes in appendicem rejecit, Facundi Hermianenſis opera adjunxit; Albaſpinæi denique de veteribus eccleſiæ ritibus libros 2. aliaque opuſcula addidit. Poſtremus huic labori manum admovit Lud. Dupinius, qui Codd. aliquot MSS. ope adjutus textum emaculavit, eruditiſſimam præfationem præmiſit, aliorum ad Optatum illuſtrandum ſubſidia antea edita ſubjecit, ſed præcipue accuratiſſimam hiſtoriæ Donatiſticæ ſeriem, & epiſcopatuum Africæ notitiam, una cum peculiari tabula geographica ſubjecit. Prodiit hæc editio *Pariſ.* an. 1700. fol. [d]

[e] PAPHNUTIUS, ortu, ut videtur, Ægyptius, magni nominis Anachoreta, claruit circa annum 370. Ἀνὴρ μέγας καὶ ἐνάρετος, inquit Palladius, qui de eo ejuſque miraculis prolixe agit Hiſt. Lauſiac. capp. 62, 63, 64, 65. quem adeant quibus hæc curæ ſunt. Obiit Paphnutius in regione circa Heracleotas Thebaidis paulo antequam illuc veniret Palladius. Scripſit *Vitam & Converſationem S. Onyphrii Anachoretæ celeberrimi, aliorumque quorundam patrum eodem tempore Ægypti eremum ſolitarie incolentium, quibuſcum ipſe familiariter verſatus fuerat.* Ediderunt hanc vitam Surius Junii 12. Roſweydus de Vit. Patr. lib. 1. pag. 99. Exſtat Græce MS. Biblioth. Vindob. Cod. Hiſt. 63. num. 1. fol. 1. Eam tamen a Sym. Metaphraſte interpolatam eſſe, ſuſpicari licet. 370.

[f] PACIANUS, origine Hiſpanus, vir non ignobibili genere, Barcelonæ ſive Barcenonis, illuſtris Hiſpaniarum urbis ad Pyrenæorum juga ſitæ, epiſcopus. Claruit circa an. 370. vel ut volunt nonnulli, an. 380. Uxoratum fuiſſe certiſſimo argumento eſt filius ejus Flavius Dexter, prætorio-præfectus, Hieronymi familiaris, quem ex legi- 370.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 3. vol. 7. p. 418. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 240. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 580. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 87. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. Hiſt. *Donat.* Art. 58. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 110. item Bibl. Lat. l. 4. c. 3. vol 3. p. 425. & Bibl. med. & infim. Latinit. l. 14. vol. 5. p. 498. d Recuſa eſt Amſtel. licet Lutet. Pariſ. & ipſa præferens 1702. e Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 10. ad vit. *Paphnut.* f Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccl. vol. 2. p. 81. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* c. 106. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 8. ad vit. *Paciani.*

tima

tima uxore Pacianum nondnm epiſcopum ſuſcepiſſe inde colligit Fr. Bivarius *, quod ob caſtitatem & eloquentiam ab Hieronymo † collaudetur; quod de Mœcho, inquit, quantumcunque pœnitente, dici non poſſit. [* Vit. Fl. Dextri Chron. præfix. † De Script. c. 106.] Quaſi vero omne matrimonium, clericorum præſertim, quantumvis honeſtum, pro adulterio habendum ſit: cum tamen apoſtolus honorabile eſſe inter quoſvis conjuginm & torum immaculatum luculenter pronnnciaverit. Mortuus eſt Pacianus admodum ſenex ſub Theodoſio principe ante an. 390. Scripſit varia opuſcula, inter alia illud, cui Κέρβος titulum dedit, teſte Hieronymo *. [* Loc. cit.] Mire ſe torquet vir ernditus Nic Antonius * [* Bibl. Hiſp. Vet. l. 2. c. 7. p. 149.] circa hanc vocem, qnam Λέρβον ſive Κέρβον legit. Suſpicatur legendum Κέρνος, qnod vas fictile in varios loculos diſtinctum, fructibus variis in ſacris adhiberi ſolitum notat, adeoque hoc vocabulo deſignari varium opus, ſive στρῶμα quoddam, ex pluribus ſententiis argumentiſque contextum. Certe de hac voce aquam mihi diu hæſiſſe fateor; tandem exemit ſcrupulum Cl. Colomeſins, qui quidem notat vocem Græcam ex Sophronii verſione in textum irrepſiſſe; & legendum eſſe, ut ex Hieronymi codice MS. bibliothecæ Lambethanæ conſtat, [a] *Cervus*, quod ludicri cujuſdam genns erat, apud veteres in Gallia Gentiles, forſan & apud Hiſpanos; quem morem ut reprehenderet Pacianus, librum ſcripſit, cui titulus erat *Cervus* vel *Cervulus*, quem ipſe etiam in *exhortatione ſua ad pœnitentiam* * laudat, injuria temporum deſideratum. [* Fere in init.] Meminit & hujus opuſculi Freculphus Chron. part. 2. lib. 4. cap. 29. p. 505. his verbis: *Pacianus Barcelonæ epiſcopus ſcripſit varia opuſcula, de quibus eſt* Cervus, *& contra Novatianos*. Scripſit adhuc Pacianus, quæ exſtant, *contra Novatianos epiſtolas* 3. (quas *librum contra Novatianos* vocat Hieronymus) [b] *Paræneticum ad pœnitentiam*, & *libellum de Baptiſmo ad Catechumenos*, a Tilio edita *Pariſ.* 1538. 4°. deinde cura Pauli Manutii *Romæ* 1564. fol. & in Bibliothec. Patr. tom. 4. p. 305. 315. Omnia denique, excepto tractatu *de Baptiſmo*, collegit, & ad codicem MS. 800. circiter annorum recenſuit, editque Card. de Aguirre Collect. Maxim. Concil. Hiſp. tom. 2. p. 79. & ſeqq. variiſque ſectionibus, & notis admodum eruditis illnſtravit.

Claruit circa an. 370. Hunc eundem cum Gregorio præfecto prætorii Galliarum, cujus meminere Sulpitius *, & Innocentius papa *, faciunt Pſeudo-Dexter † ejuſque commentator Bivarius, eumque nonniſi anno 390. epiſcopalem cathedram aſcendiſſe volunt. [* L. 2. p. 169. * Ep. 23. ad Synod. Tolet. † Chron. an. 388.] At mnlto magis audiendus D. Hieronymus *, qui illum epiſcopum Hiſpaniarum vocat, & Lucifero Calaritano coætaneum facit, ac nunquam ſeſe Arianæ pravitati immiſcuiſſe ſcribit. [* Chron. ad an. 371.] Erat ſane Arianorum hoſtis implacabilis, quibuſcum ad eccleſiam licet reverſis communicare noluit. Quid ea de cauſa ab Hoſio aliiſque paſſus eſſe dicitur, videri poteſt apud Fauſtinum & Marcellinum in *libello precum*. Certe Theodoſius imperator miſſo ad Cynegium prætorio-præfectum reſcripto, (quod ad calcem libelli precum exſtat) in mandatis dedit, ut laudabilem hunc ſacræ legis antiſtitem, cæteroſque conſimiles ſacerdotes ab improborum hominnm atque hæreticorum injuriis defenderet & tueretur. Anno 392. in extrema jam ſenectute poſitus eſt, quem tamen chronici Dextriani conſarcinator ad annum uſqne 423. producit: unde Fr. Bivarius affirmare coactns eſt ipſum pene centenarium obiiſſe. Compoſuit, inquit Hieronymus, diverſos mediocri ſermone *Tractatus*, & in his, *de Fide elegantem libellum*. [Hieron. de Script. c. 105.] [d] Exſtat ſane ſub Gregorii noſtri nomine in bibliotheca patrum, *liber de Fide contra Arianos*, Flaccillæ imperatrici (nonnulli codices habent Gallæ Placidiæ) inſcriptus, qni tamen Fauſtini preſbyteri eſſe deprehenditur. In codice vero canonum Romano a Paſchaſio Queſnello edito reperiuntur *tres Fidei formulæ*, ſive *libelli*, quorum primum Marcellino, ſecundnm Fanſtino presbyteris attribuit *, tertium autem Gregorio Nazianzeno male inſcriptum, Gregorio Bœtico adjudicat Queſnellus, eundemque eſſe cenſet cum libro ejus *de Fide*, cujus meminit Hieronymus. [* Vid. Diſſert. 14. n. 5. 6. &c. p. 716.] Nec deſunt fabellarum Hiſpanarum propolæ, qui Gregorio noſtro tribuunt martyrologium quoddam, ſive catalognm SS. martyrum, qui ſub Diocletiani & Maximiani imperio in Hiſpania martyrium paſſi ſunt. Sed commentnm ridet, rejicitque Nic. Antonins *, vir ſpectatæ probitatis, qui pro candore ſuo falſas hujuſmodi merces ad orcum damnare ſolet. [* Bibl. Hiſp. Vet. l. 2. c. 3. p. 214.]

370. [c] GREGORIUS, natione Hiſpanns, provincia Bœticus, Illiberis ejnſdem provinciæ ad montes Pyrenæos oppidi epiſcopus.

[e] EPHRÆM, natione Syrus, domo, nt qnidam volunt, Edeſſenus, rectius, ut alii, Niſibenus. Floruit anno 370. Ab ineunte 370.

[a] Vide *Du Cang.* Gloſſar. Lat. in voc. *Cervula*. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 10. §. 40. vol. 13. p. 808. item Bibl. Lat. l. 4. c. 3. vol. 3. p. 429. & Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 561. [c] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccl. vol. 2. p. 85. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 429. item Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 105 & Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol. 3. p. 281. [d] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 9. not. 64. ad vit. *Greg. Nazianz.* *Oudin.* tom. 1. p. 654. [e] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 8 ad vit. *Ephræm.* *Oudin* tom. 1. p. 493. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 115. ſeq. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 115. item Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 9. vol. 5. p. 319.

ætate in monaſtica philoſophia ſe exercuit, & proprio marte etiam in penitioris philoſophiæ ſtudiis adeo profecit, nt difficillima quæque Theoremata facile perciperet. Relicta ſolitudine, Edeſſam ſe contulit, ut non ſibi tantum, ſed & aliis prodeſſe poſſet: cujus proinde diſciplinæ plurimi, magnique apud Syros nominis, viri ſeſe tradiderunt. Eccleſiæ Edeſſenæ diaconus ſactus ad altiora aſcendere noluit: & cum communi decreto ad epiſcopatum eligeretur, & miſſi eſſent, qui ipſum comprehenderent, ſtatim in ſorum procurrit, & indecore agens, ſe mente captum ſimulavit; unde aufugiens eo uſque delituit, donec alius ordinatus eſſet. Cæſaream Cappadociæ non alia de cauſa profectus eſt, quam ut Baſilium magnum videret, & cum eo verſaretur: qui hominem admiratus, eruditionis & pietatis cauſa maximopere eum ſuſpexit. Hæreticos eccleſiæ catholicæ doctrinam corrumpentes vehementer deteſtatus eſt, eorumque ſraudes & verſutias mira dexteritate & acumine ſæpe redarguit: civitati Edeſſenæ graviſſima ſame laboranti, & voce & exemplo ſuppetias tulit, divites increpando, & egenorum in ſe curam ſuſcipiendo. Plura de eo curioſo lectori ſuppeditabit *Encomium*, quod in ipſum ſcripſit Gregorius Nyſſenus, nt alios
Exſtat inter Op. Nyſſeni, tom. 2. jam taceam. Obiit vir ſanctiſſimus & *Propheta Syrorum* cognominatus, (teſte Hebed-
* C. 60. p. 25. jeſu * in catalogo, quem de libris Chaldæorum edidit) circa an. 378. Moriturus, gravi interdicto vetuit, ne ſe funebri encomio landarent, pretioſo veſtimento ſepelirent, neve peculiarem corpori ſuo tumulum conſtituerent. Haud ullum præter vernaculum (i. e.) Syrum ſermonem calluit, in quo omnium ſui temporis eloquentiſſimus habebatur. Quin & ſermones ejus hanc peculiarem habebant gratiam, notante tum
* L. 3. c. 16. † De Script. c. 115. Sozomeno *, tum Hieronymo †, ut in Græcam linguam tranſlati acumen ſublimis ingenii, orationis ſplendorem, & ſententiarum denſitatem retinerent; nec a domeſtica & nativa venuſtate multum recederent.
* Cod. 196. In iis jure ſe admirari dicit Photius *, τὸ πιθον, τὸ ἥδιμον, ϗ ὅλως εἰς ὅσον βρύει τὸ ἦθος, *quam alte in hominum animos penetret perſuadendi vis, quantum fluat jucunditatis, quam denique affectuum copia referti ſunt.*

Scripſit Ephræm infinita; *Orationes* ſu-
* Loc. cit. pra mille, teſte Photio *, τὰς τριακοσίας μυριάδας ἐπῶν, inquit Sozomenus; & in his multos *Hymnos* & *Carmina* ab eo elaborata, quæ Syri, quos verborum elegantia, & modulationis concinnitate delinitos viderat, in encomiis ſanctorum recitarent. Scripta ipſo adhuc ſuperſtite pene omnia Græce verſa ſunt; tanto in honore olim habita, ut tradente Hieronymo, poſt lectionem ſcripturarum publice in quibuſdam eccleſiis recitarentur. Leves plane ſunt & futiles ut plurimum exceptiunculæ, quæ ſcriptis ejus intentari ſolent. Si quæ occurrant, quæ ſancto Patre minus digna, aut quæ aliis locis non bene convenire videntur, noſtræ potius Syriace loquendi modorum inſcitiæ, vel verſionibus ex verſione male factis, quam Ephræmi inelegantiæ & inſcitiæ imputari poſſent; quin ſi revera errores eſſent, ſummo hominis zelo, ſimplicitati, ac pietati condonari debeant. Plurima Ephræmi opera collegit Gerardus Voſſius præpoſitus Tungrenſis, Latine tranſtulit, & in tres tomos digeſſit, editos primum Romæ anno 1593. deinde *Colon.* 1603. denique *Antverp.* 1619. fol. Utinam nobis liceret eſſe tam beatis, ut ſi non Syriacis, (quæ magno numero in bibliotheca Bodleiana, Lugduno-Batava alibique reperiuntur) ſaltem Græcis tandem frueremur; atque ita ad fontes paulo propius accedendi, & de verſionibus quas habemus, certius judicandi, copia daretur. Cum enim omnis aqua, quo propius ad ſontem accedamus, purior multo ſuaviorque exiſtat, optaverim (inquam) ut Ephræmi opera Syriace, Græce ſaltem, ederentur. Probavit hoc votum ratione Syriacorum, non autem Græcorum, Ern. Tentzelius, Exercit. Select. 7. num. 13. p. 290. Sed cum vix ſperandum ſit, tot πολυγράφου ſcriptoris opera Syriaco ſermone in lucem publicam eſſe emittenda, votum iterum repeto, bona cum Tentzelii venia, nt Græcis ſaltem frueremur, quæ magna ſane copia MSS. habentur. Ut vero ſciat Tentzelius non mei ſolius eſſe hoc votum, en virum eruditiſſimum Jo. Cotelerium mecum hac in parte ſacientem Not. in Monument. tom. 3. p. 535. *Utinam,* inquit, *exſtarent Ephræmi diaconi Edeſſeni Græca, ſeu Græcæ antiquæ verſiones, prout magno numero latent in bibliothecis, cum pauca illius edita aut citata reperiantur. Haberent ſane viri docti, unde plurimum antiquitatem eccleſiaſticam, partim in verbis, partim in rebus, illuſtrarent.*

a SCRIPTA, QUÆ EXSTANT in editione Voſſiana.

Tomo I.

De Sacerdotio.

Ad quem dictum hoc pertineat, Melius eſt nubere quam uri.

De Heli ſacerdote.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 118. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 21. vol. 5. p 326. ſeq. *Oudin.* tom 1. p. 502. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 8. not. 16. ad vit. *Ephram.*

De

Sæc. IV. ab an. CCC. *De Feſtis diebus & dignitate divinorum Myſteriorum.*
De Charitate, Tractatus 3.
Encomium in Pſalmos.
De Oratione.
De Jejunio.
De amore Pauperum.
Quomodo intelligendum illud, Duo erunt in agro, &c.
De his quæ noſtra hæc vita in ſe continet.
De Manſionibus, ſive locis beatis, Tract. 2.
De non ſuſcipiendis rebus his momentaneis.
Ode in quotidie peccantes & quotidie pœnitentes.
De Virtutibus & Vitiis.
De timore Dei, Tract. 2.
De Longanimitate, Tract. 2.
De Patientia, de Patientia & Compunctione, de Pat. &c. *Tract.* 4.
De Impatientia.
De Lenitate.
De Iracundia.
De Manſuetudine.
De Malitia.
De Veritate.
De Mendacio.
De Obedientia.
De Inobedientia & Murmuratione.
De Invidia & Æmulatione, Tract. 2.
De Maledicentia, Tract. 2.
De Temperantia & Continentia, Tract. 2.
De Intemperantia & Incontinentia, Tract. 2.
De recta vivendi Ratione, Capita 91.
De Vita ſpirituali, Capita 96.
De non ſcandalizando proximo, & de recta vitæ ratione.
Quomodo Anima ab hoſte tentata, Deum lachrymis interpellare debeat.
De timore Animi.
Reprehenſio ſuiipſius ac Confeſſio.
Parænetici ad Pietatem 2.
De divina Gratia.
De Fide.
De Terræ-motibus.
De Gentilium Erroribus, Tract. 2.
Ad Everſionem Superbiæ.
Adverſus vitioſe viventes & honores affectantes.
De morbo Linguæ, aliiſque Vitiis.
Non eſſe Ridendum, ſed Lugendum potius.
Ludicris rebus abſtinendum eſſe.
De mala Converſatione vitanda.
Adverſus improbas Mulieres.
De Virginitate ſeu Continentia, Tract. 2.
De Caſtitate.
De paſſionibus Animi.
De Compunctione, Sermones 4.
De Pœnitentia, de Pœnit. & Converſione, de Pœnit. &c. *Tract.* 4.
De Beatitudinibus, Tract. 3.
Quæſtiones (*Quomodo blaſphematur Deus,* &c.) *& Reſponſiones* 5.

Quæſtiones aliæ (*De extremo Judicio,* &c.) *& Reſponſiones plurimæ.* Sæc. IV. ab an. CCC.
De variis Cruciatuum generibus ac locis in inferno.
De Reſurrectione, Tract. 2.
De recordatione Mortis.
De Morte oratio, S. Baſilio codicum MSS. fide adjudicandæ eſt.
De Antichriſto.
De apparitione Crucis tempore Judicii.
De extremo Judicio, Tract. 2. & *alius* S. Baſilii.
De ſecundo Domini Adventu.
Threni de divina Retributione.
Threni de die Judicii.
Threni ad Animam negligentem.
Orationes ſive Preces ad Deum plurimæ.

Tomo II.

Sententiæ ex Operibus Ephræmi ſelectæ; quæ in Collatione SS. patrum reperiuntur.
Narratio ad Monachos de ſua Converſione.
Canticum ſpiritale in laudem Doctrinæ ex Chaldaico traductum.
Epiſtola ad Johannem monachum de Patientia.
Hypomniſticon, ſive admonitoria Oratio ad Fratrem.
Adhortationes 4. *ad novitium Monachum de Virtute.*
De Virtute, Capita 10.
Sermones 2. *in illud, Attende tibi ipſi.*
Parænefes ad Monachos 50.
De Humilitate comparanda, Capita 100.
De Monachis ac Turture.
De perfectione Monachi.
De Panoplia ſpiritali ad Monachos.
De Agone ſpiritali.
Sermo aſceticus & exhortatorius ad Fratres.
De ſecundo Adventu Domini, & de Pœnitentia.
Capita Parænetica 19. S. Ammonii abbatis ſunt.
Apophthegmata SS. patrum, Abbatum Antonii, Ephræm Syri, Paſtoris, Arſenii, &c. *plurima.*

Tomo III.

Sermo aſceticus de Timore Dei ad imitationem Proverbiorum.
Sermo aſceticus de Vita religioſa & monaſtica.
De Pœnitentia.
Sermo de Compunctione Animi.
Confeſſio & ſui-ipſius Reprehenſio.
De univerſali Reſurrectione.
Humilis ad Deum Oratio.
In Noe & de Continentia.
In Abraham & Iſaac.
In Loth.
De laudibus Joſeph patriarchæ.

Sæc. IV. ab an. CCC.

In Danielem prophetam & SS. tres Pueros.
In Jonam prophetam.
In Heliam prophetam.
In Margaritam pretioſam.
De natura Dei curioſe non ſcrutanda.
Sermo in transfigurationem Domini.
Sermo de paſſione Domini.
Planctus B. Virginis ſuper paſſione Domini.
Sermo de cruce Domini.
Sermo de laudibus B. Virginis.

Oratio ad B. Virginem. Ephræmi procul-dubio non eſt, ſequiorum ſæculorum deliramentum.

Sermo in Mulierem peccatricem.

Sermo in Peccatricem & Phariſæum. Chryſoſtomo aſcribitur.

Encomium in S. Baſilium. Editum eſt Gr. Lat. cum notis a Cotelerio Monument. Eccl. Gr. tom. 3. p. 54.

[a] *Encomium in SS. 40. Martyres.*
Encomium in omnes SS. Chriſti Martyres.
Sermo de eadem re.
[b] *Vita S. Abramii & Mariæ neptis ejus.*
De S. Juliano Anachoreta.

De SS. Patribus ſuo tempore defunctis, Sermones 2.

Sermo in eos qui in Chriſto obdormierunt, & de vanitate Vitæ.

Teſtamentum.

Sermo contra impios Hæreticos, & de Conſummatione Mundi. Chryſoſtomo vulgo tribuitur.

Hactenus *Editio Voſſiana*, cujus Tomus primus prodiit *Romæ* an. 1589. ſecundus 1593. tertius 1597. Integra recuſa eſt *Colon.* 1603. *Antverp.* 1619.[c]

Sermo de Reſurrectione & Judicio, & de regno Cælorum & munditia Animæ; Sermo *de Agone*, ſeu *de Luctaminibus hujus ſæculi.* Has duas aſceticas Orationes ex codice Vaticano cum altero Caſinatenſi collatas ex antiqua verſione Latina eruit, ediditque Laur. Zacagnius Collect. Monument. Vet. *Rom.* 1698. 4°. p. 106.

Porro *Canticum* Ephræmi *de Maria & Magis* e Syriaco ab Ecchellenſi Latine redditum prodiit *Romæ* 1645.

Cæterum *Homilias* ſive *Sermones* Ephræmi 49. a ſe viſos lectoſque memorat Photius *, quorum titulos enarrat. Quinam ex iis in editione Voſſiana habeantur, ob titulorum homonymiam, & Græci textus inopiam haud ita certo judicari poteſt. Plurimas tamen inibi exſtare certo liquet. Meminit & *Orationis ad Metebinos monachos habitæ de Virtutibus & Vitiis quamplurimis;* de qua an inter Voſſiana exſtat, parum certi

* Cod. 196.

conjectari poſſumus, licet in tomo primo haud ita longe a principio reperiri videatur. Quin & non immerito forſan cenſeri poſſet plurima in editione Voſſiana opuſcula Ephræmum autorem non habere: quot vero aut quænam ea ſint ob rationes ſupra allatas haud ita facile eſt judicare. Exſtat Græce MS. una cum aliis precibus & hymnis penes Cl. virum Johan. Batteley archidiaconum Cantuarienſem prolixa Ephræmi noſtri oratio hoc titulo, τοῦ ὁσίου πατρὸς Ἐφραὶμ τοῦ Σύρου εὐχὴ λεγομένη εἰς ἐξομολόγησιν ὅπου βούλῃ, μάλιστα δὴ ταῖς Κυριακαῖς. [d] Habentur apud Galeum noſtrum quamplurimi Ephræmi ſermones, homiliæ, & tractatus Græce MSS. in duobus vetuſtis codicibus. Prior continet 66. varia opuſcula, ſive homilias. Codex hic valde antiquus eſt, & membranaceus; alter codex eſt chartaceus 240. annorum, quo 16. homiliæ continentur. Sunt & apud eundem virum clariſſimum Ephræmi Παραίνεσις ἀσκητικὴ κατ' ἀλφάβητον, *Oratio in Crucem, Oratio in Chriſti ſepulturam,* varia denique ex eodem collectanea. Georgius etiam Wheelerus Baronettus, vir pietate, doctrina, generis claritudine, & ſacerdotii dignitate, venerandus, inter plurimos Græcos ſcriptores manu exaratos, habet Ephræmum *De conſummatione Sæculi,* & quædam alia. Negari non poteſt ex his opuſculis, varia a Voſſio Latine eſſe edita, alia a Photio enumerata. Interim & illud quoque certum eſt, plura adhuc ab iiſdem non viſa, in his ſupra adductis codicibus latere. De *Canticis Syriacis* quæ Harmonio Bardeſanis Syri filio oppoſuit Ephræmus noſter, diximus ſupra in Harmonio.

[e] Hebedieſu adhæc Chaldæo-Syrus, ſuperioris ſæculi ſcriptor, inter Gentiles ſuos lingua Syriaca etiamnum exſtare ſcribit S. Ephræmi *Commentarios in Geneſin, Exodum, Leviticum, Joſue, Judices, Samuelem, libros Regum, Davidis, Iſaiæ,* 12. *Prophetarum minorum, Jeremiæ, Ezechielis, & Danielis; libros & epiſtolas de fide Eccleſiæ; Orationes metricas; Adhortationes; Cantica; Officia defunctorum omnia; Appoſitiones alphabeti; Diſputationes cum Judæis* necnon *adverſus Manichæum, Bardeſanem, Marcionem, & Ophitas;* denique *Diſſolutionem impietatis Juliani.* Pag. 25.

[f] BASILIUS, *Magnus* dictus, ex illuſtri & vetuſto genere, parentibus ſanctiſſimis Baſilio & Emmelia natus: majores habuit, qui ſub Maximiano confeſſionis gloria claruerunt. Baſilii patrem Poſſevinus *, 370.

* Apparat. in Baſil.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 5. ad hiſt. 40. Martyr. not. 2. 3. [b] Idem vol. 7. not. 2. ſeq. ad vit. *Abram.* [c] Denuo Græca verſio antiqua ſcriptorum non paucorum *Ephræmi* edita eſt. Oxon. 1709. cura *Edvardi Thwaites.* Conf. *Du-Pin.* Hiſt. Eccl. vol. 2. p. 120. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 9. vol 5. p. 320. *Oudin.* tom. 1. p. 510. [e] Conf. Long. Bibl. ſacr. p. 713. [f] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 545. *Du-Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 122. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 9. ad vit. *Baſil.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 19. vol. 8. p. 60. item Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 116.

Lab-

Sæc. IV. ab an. CCC.

* De Script. in adden ad tom. 1. p. 737. * Vid Magd Cent. 4. c. 10. † Orat. 20. p. 324.

Labbeus *, aliique * epiſcopum fuiſſe tradunt; abſque leviſſima, quod ſciam, veterum autoritate. Nazianzenus † quidem illum κοινὸν παιδευτὴν ἀρετῆς vocat, *communem virtutis Magiſtrum*, quem eo tempore Pontus proponebat: verum id huc non ſpectat. Ipſe Baſilius ortu Cappadox, ſeu ut preſſius loquar, Ponticus, civitate, ſi conjecturis agendum ſit, Neocæſarienſis, quod enim aliqui de Helenoponto dicunt, nullo autore fulcitur. Paterna inſtitutione domi peracta, Antiochiæ ſub Libanio literis operam navavit, Cæſareæ item in Palæſtina, deinde Conſtantinopoli, poſtremo Athenis; magna ibi cum nominis ſui fama exceptus, Himerii ac Prohæreſii auditor: præ omnibus vero collegis Gregorium Nazianzenum in deliciis habuit, totius vitæ non minus quam ſtudiorum ſocium conjunctiſſimum. Decurſo apud Athenas literarum ſtadio, in patriam regreditur, ſactus primum in eccleſia Cæſarienſi lector, deinde diaconus a Meletio Antiocheno ordinatus, mox ad presbyteratus ordinem evectus; ſed cum in ſeverioris vitæ diſciplinam animus propenderet, ſeceſſum quæſivit, & in Eremo Pontica, Gregorii ſui conſuetudine gaudens, monaſticum inſtitutum tum exemplo tum conditis regulis impenſe promovebat. Ex Eremo demum revocatus eccleſiæ Cæſarienſis curam ſub Euſebio antiſtite, cum eo jam in gratiam reductus, vicariam ſuſcepit: eique circa an. 370. ad altiorem & beatiorem ſedem tranſlato in epiſcopali munere ſucceſſit. Pro veritate firmiſſimus, graves toto viæ curſu cum cujuſvis ſectæ hæreticis lites exercuit; Euſtathio Sebaſteno totique Arianorum gregi in catholicos irrumpenti generoſe ſe objecit: Modeſtum Cappadociæ præfectum, ipſo Valente tunc apud Cæſaream agente, ei nil niſi cruces & verbera & mille mortis genera interminantem patienter audivit; opprobria & injurias æquo animo tulit, contemptu vindicavit. Præfuit eccleſiæ Cæſarienſi annis octo, morienſque anno 378. poſtremis his verbis habitis, *In manus tuas (Domine) commendo ſpiritum meum*, animam lætus exhalavit, paterno ſepulchro reconditus. Curabatur funus tanto viro dignum, totius civitatis concurſu, quinetiam Judæorum, Gentilium, advenarumque lachrymis celebratum, tanta ſane frequentia, tam conferta turba, ut multi vi nimia compreſſi eo ipſo momento expirarent; *Beati* hoc nomine a Nazianzeno dicti, ὡς ἐκείνῳ συνέκδημοι, καὶ θύματα ἐπιτάφια, *quod diſceſſus illius ſocii, & quaſi funebres victimæ fuiſſent.* Laudatus eſt, ſed interjecto aliquo tempore,

Vid. Nazianz Orat 20. p. 348.

a Gregorio theologo, qui viri optimi, & amici integerrimi memoriam diſertiſſima oratione æternitati conſecravit. *Nam & hic ſupremus felicitati ejus cumulus acceſſit, laudator eloquentiſſimus*, ut Plinii junioris * verba huc traham. [a] Miſſa facio elogia, quæ in Baſilium congeſſerunt veteres. Plenæ ſunt omnium paginæ: totus veneratur antiquitatis chorus; plaudit tota eruditorum cavea. Quin vel illis ſilentibus, ſummam hominis pietatem, profundam ſcientiam, conſummatiſſimam eloquentiam plurima quæ etiamnum exſtant, ſcripta teſtantur. De ſtylo ejus ſententiam dicat Photius * ὁ κριτικώτατος, Ἄριστος (inquit) ἐν πᾶσι τοῖς αὐτοῦ λόγοις ὁ μέγας Βασίλειος, λέξει δὲ καθαρᾷ καὶ εὐσήμῳ καὶ κυρίᾳ καὶ ὅλως πολιτικῇ καὶ πανηγυρικῇ δεινὸς, εἴπερ ἄλλος, χρήσασθαι, νοημάτων τε τάξει καὶ καθαρότητι πρῶτος, ἀλλ᾽ οὐδενὸς δεύτερος, πιθανότητος δὲ καὶ γλυκύτητος καί γε λαμπρότητος ἐραστής, καὶ ῥέων τῷ λόγῳ, καὶ ὥσπερ ἐξ αὐτοσχεδίου πηγάζων τὸ ῥεῖθρον. *Præſtantiſſimus eſt in libris omnibus; pura etiam dictione, ſignificante, propria & omnino civili ac panegyrica, ſi quis alius, uti novit: ſenſuumque ordine ac puritate primus & nemini ſecundus apparet; jam perſuadendi quoque vim ac jucunditatem cum perſpicuitate amat: atque ita ejus fluit oratio, quaſi ultro tanquam e fonte rivulus ſcaturiret.* Subdit neminem, qui hunc ſibi recte propoſuerit, ullum alium, ne quidem ipſum Platonem & Demoſthenem deſideraturum eſſe. Photium ſecutus eſt, ut ſede ſua, ita & judicio Philotheus patriarcha CP. * qui hoc Baſilii peculiare eſſe obſervat, de ſingulis tanto vigore diſſerere, ὥσπερ τινὰ ψυχὴν τοῖς ἀψύχοις λόγοις ἐμπνεῖν, *ut animam quandam ſermonibus inanimatis inſpirare videatur.* Denique ipſe Libanius *, rhetorum hoc ſæculo extra controverſiam princeps, & a religione noſtra alienus, in eruditorum corona poſitus, acceptis a Baſilio literis, νενικήμεθα, exclamavit. Rogatus dicti rationem, reſpondit, ἐν κάλλει γὰρ ἐπιστολῶν νενικήμεθα, *in elegantium epiſtolarum certamine victus quidem ſum; at Baſilius eſt qui vicit, is autem amicus noſter eſt; & eam ob rationem gaudeo.* Lectis palam literis, eadem ab omnibus ſententia lata eſt.

Sæc. IV. ab an. CCC. * L. 2. ep 1. * Cod 141. * Orat in S. Baſil. Bibl. PP. Gr. Lat. tom 2. * Epiſt ad Baſil. inter Baſil. 145.

[b] SCRIPTA.

Homiliæ 9. in Hexaemeron; quæ maximam, teſte Suida *, admiratiouem merentur; nec ullis ſcriptis, niſi divinitus inſpiratis, cedere debere affirmat frater ejus Gregorius *. Homiliæ iſtæ accuratiſſime & elegantiſſime olim (teſte Caſſiodoro *) ab Euſtathio Latine verſæ ſunt, & Syncleticæ diaconiſſæ nuncupatæ.

* In voc. Βασίλειος. * In Hexaem. p 5. * Divin. Lect. c. 1. p. 445.

a Conf *Fabr.* Bibl. Gr l. 6. c. 10. § 18. vol. 13 p. 536. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 549 ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ vol. 2. p. 124. ſeq. *Tillemont.* Memoir. Eccleſ. vol. 9. not. 91. ad vit. *Baſil.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 19. §. 6 vol 8. p 69. ſeq. item de Veritat. Chriſtian. Relig. c. 2. §. 19. p. 84. *Long.* Bibl. ſacr. p. 628.

Verſio iſta habetur in Bibliothec. Patr. *Pariſ.* 1644. tom. 1. p. 1467. & in editione Baſilii *Pariſienſi* 1603. Opus iſtud interpretati ſunt etiam Dionyſius Exiguus, & Johan. Argyropilus Byzantinus. *Verſiones* eorum habentur in quibuſdam Baſilii editionibus. Verum Dionyſius non tam *hexaemeron Baſilii*, quam *Nyſſeni homilias* 2. *de hominis Opificio* (quæ pro *Baſilii homiliis* 10. & 11. in *hexaemeron* a quibuſdam habebantur) Latine tranſtulit.

In Pſalmos quoſdam homiliæ 17. a quibus longe diverſa ſunt *Scholia in Pſalmos*, quæ in Latinis Baſilii editionibus reperiuntur, maximam partem ex Chryſoſtomo & Theodorito deſumpta. *Prologum* homiliis iſtis præfixum Auguſtinus vel alius quivis ſub ejus nomine Latine vertit, & *Tractatibus ſuis in Pſalmos* appoſuit.

Homiliæ 31. varii argumenti, viz. *Homilia in illud, Attende tibi ipſi; De Gratiarum actione; In Martyrem Jullittam; In illud, Deſtruam horrea mea; Ad Divites, In famem & ſiccitatem, Deus non eſt autor peccati, De Ira, De Invidia, In principium Proverbiorum, Exhortatio ad Baptiſmum, In Ebrietatem, De Fide, In illud, In principio erat Verbum, In ſanctum Baptiſma, In Barlaam martyrem, In Gordium martyrem, in quadraginta Martyres, Homilia dicta in Laicis, De Humilitate, Non eſſe adhæreſcendum rebus ſecularibus*, [a] *Ad Adoleſcentes de legendis Gentilium libris, De Chriſti humana generatione, In Mamantem martyrem, Contra Sabellianos, Anomæos, Arianos, De Pœnitentia, Contra Calumniantes quod tres Deos colamus, De Paradiſo, De libero Arbitrio.* In his homiliis 12ª. eſt in principium Proverbiorum, ſed Oecumenius in 1. ad Tim. citat Baſilii expoſitionem Proverbiorum, quaſi integrum opus in Proverbia edidiſſet, quod hodie non puto exſtare.

De Baptiſmo libri 2.

De vera Virginitate ad Letoium Melitenſem.

Commentarii in 16. *priora Eſaiæ capita*; de quibus a nonnullis immerito dubitatur. Baſilii genuinum opus eſſe negat Eraſmus, adverſus cujus ſententiam apologiam ſcripſit Tilmannus; certe citatur in *Eclogis* Simeonis magiſtri, ab Antonio Miliſſa in locis communibus Maximi, & Damaſceno de imaginibus 3. ut recentiores mittam.

Adverſus Eunomium libri 5. *egregii libri*, inquit Hieronymus*, ἐξαίρετοι λόγοι, ut ex eo Suidas. Verum duo poſteriores libri tum ob nonnullam ſtyli diſcrepantiam, tum quod in antiquiſſimis MSS. deſint, neque veterum teſtimoniis fulciantur, non immerito in dubium vocari poſſunt.

* De Script. c. 116.

Ad Amphilochium de Spiritu Sancto. Huic libro primus litem movit Eraſmus, & ex eo alii; ejus ſaltem partem poſtremam ſuſpectam & adulteratam eſſe clamitantes. Ea tamen nota abſolvit, & Baſilio vindicat, vir moderati ingenii & in antiquorum ſcriptis verſatiſſimus, Iſ. Caſaubonus*; qui diſerte ait Eraſmum ejuſque in hac opinione ſequaces planiſſime falli; omneſque ad unum veteris eccleſiæ doctores, Græcos pariter & Latinos, hac in re conſentire.

* Exercit. 16. c. 43. conf. c. 3.

Præfatio in Aſcetica. (*Aſterica* vitioſe habent Codd. nonnulli Latini) Habetur etiam inter Chryſoſtomi opera.

Sermo de Abdicatione rerum.

Sermo de Cultu ſive Exercitatione monaſtica.

De vera ac pia Fide.

Proœmium Ethicorum de Judicio Dei.

Capitula Ethica ſeu Moralia 80.

De Inſtitutione Monachorum Sermones 2.

Regulæ fuſius diſputatæ 55. Quæſtiones a Monachis propoſitas una cum Baſilii reſponſionibus complexæ.

Regulæ breviores 313. quas in Latinum ſermonem (aliquantulum tamen contractas) vertit Rufinus, addito ad Urſeium Abbatem *Prologo*. *Verſio* iſta habetur in *Collectione Regularum* ab Holſtenio edita, part. 1. pag. 95. &c.

Conſtitutiones monaſticæ. Hi quatuor tractatus ejuſdem ſunt argumenti, & ſub generali *Aſcetici* nomine ab Hieronymo* & Sozomeno † memorantur; quamvis Sozomeni tempore erant, qui hunc libellum Euſtathio Sebaſteno aſcriberent: ſed abſque ſumma injuria Baſilio abjudicari non poteſt. Scripſiſſe illum *Regulas monaſticas*, dum adhuc in Eremo verſaretur, teſtatur Nazianzenus*, ſeque in iis condendis una cum Baſilio laboraſſe indicat*. Fatendum ſane eſt in *Aſcetica* iſta plurima a Baſilii genio aliena irrepſiſſe: quænam vero ea ſint, vel quos autores habent haud ita certo judicari poteſt. Ex iis nonnulla Euſtathio deberi veri non abſimile eſt. Certe Aſcetica hæc Euſtathio Sebaſteæ epiſcopo, Baſilii contemporaneo, tribuunt e veteribus Sozomenus lib. 3. c. 13. & Nicephorus lib. 9. c. 16. & l. 13. c. 29. ut Tilmannum, Eſpencæum, Garetium, Hoſpanianum, Scultetum, alioſque recentiores mittam. Quam tamen ſententiam inanem vocat Baronius ad an. 361. ſect. 52. eumque ſummam eſſe ſtultitiam ait. Totum opus ætate Photii*, qui illud magnopere laudat, duobus conſtabat libris, quorum primus continebat breves illos *Sermones de Judicio Dei, de Fide*, &c. qui Ethicis præponi ſolent; ſecundus *Ethica* ſeu *Moralia*, item *Regulas Aſceticas fuſiores* 55.

* De Script. c. 116. † L. 3. c. 14.
* Orat. 20. p. 358. * Epiſt. 9. ad Baſil. p. 774.
* Cod. 191.

[a] Hanc homiliam recudi curavit *Joh. Potter*, Cantuar. hodie Archiepiſc. digniſſ. Oxon. 1694. Potteriana edit. una cum notis *Jo. Hen. Maii* recuſa eſt Francof. 1714. 4to.

per

Sæc. IV. per modum interrogationum & reſponſionum explicatas: deinde breviores alias numero 313. prout hodie etiam exſtant deſcriptæ ex vetuſtiſſimo exemplari ex Ponto allato collatoque cum altero, quod Cæſareæ in ipſius Baſilii Ptochotrophio aſſervabatur; quod ex ſcholiis quibuſdam, quæ his regulis apponi ſolent, manifeſtum eſt.[a]
ab an. CCC.

Epiſtola ad Chilonem Anachoretam de vita eremitica, cui annexa eſt *Admonitio brevis ad Anachoretas juniores.*

Ad Monachum lapſum epiſtolæ 2.

Ad Virginem lapſam epiſtola.

Ad Amphilochium epiſtolæ canonicæ 3.

[b] *Epiſtolæ aliæ* 428. in quibus quædam habentur a Nazianzeno & Libanio ad Baſilium ſcriptæ. Has tanquam epiſtolarum ſcribendarum normam commendat Photius*, utpote quæ ἐπιστολιμαίων χαρακτῆρα optime exprimunt.

* Cod. 143.

[c] *Liturgia*, cujus autorem Baſilium fuiſſe nulla juſta eſt dubitandi ratio. Conſtituit enim teſte Nazianzeno*, εὐχῶν διατάξεις, καὶ εὐκοσμίας τοῦ βήματος: ipſeque *in Epiſtola* * *ad Clerum Neocæſarienſem* deſcribit *Precum formulam*, quæ in Monaſteriis ſuis obſervari ſolebat, omnibus, ut ait, Dei eccleſiis conſona. Hæc quidem *Liturgia*, prout exſtat hodie, plurimum eſt interpolata, variis additamentis pro ſæculi, quo facta ſunt, genio & conditione aucta: adeoque ejus exemplaria quo vetuſtiora, eo breviora & caſtiora reperiuntur; ut ex Anaphora, quam ex lingua Syriaca traduxit Andreas Maſius, liquido conſtat. Romæ in bibliotheca Barberina habetur Græce MS. Baſilii liturgia annorum plus mille, charactere unciali, & ſine accentibus. Ea antiquitate nullam hujus liturgiæ codicem exſtare arbitratur, qui vidit, Cl. Monteſalconus Diarii Ital. p. 210. Exſtat *Liturgia* iſta Gr. Lat. in Auctuar. Biblioth. Patr. *Pariſ.* 1624. & alibi ſæpiſſime[d]. Anaphora etiam Maſiana in bibliotheca Patr. haberi ſolet.

* Orat. 20. p. 340.
* Ep. 63.

Alia Liturgia ex Arabico converſa a Victorio Scialagh Accurenſi Maronita e monte Libano, & edita *Auguſtæ-Vindel*. 1604. 4°. exinde Bibliothec. Patr. inſerta. *Orationem inſignem* ex Baſilii *Liturgia* citat Petrus diaconus, quæ in tribus hiſce liturgiis neutiquam reperitur.

Conciones morales 24. ex Baſilii ſcriptis per Simeonem Logothetam ſelectæ.

De Jejunio ſermones 2. Poſteriorem homiliam non eſſe Baſilii cenſet Eraſmus, ſed ſtudioſi cujuſpiam ſeſe ad prioris æmulationem exercentis; alii tamen aliter ſentiunt, & in his Jacobus Billius Obſervat. Sacr. lib. 10. c. 9. præcipue quia a Damaſceno in parallelis tanquam Baſilii citatur. Sæc. IV. ab an. CCC.

Orationes 2. altera de Jejunio, altera in Proverbiorum caput 6. quas Gr. Lat. edidit Coteler. Monum. Eccleſ. Græc. tom. 1.

De Morte ſermo, & *de extremo Judicio* alius; a Ger. Voſſio inter Ephræmi opera editi, primus inter conciones morales a Simeone collectas habetur.

[e] SUPPOSITITIA.

Animadverſiones in Canonicos & Canonicas Peccantes; quæ cum incerti autoris ſint, & inter Baſilii ſcripta repertæ, ei a nonnullis, nulla tamen ratione nixis, adſcribuntur.

Pœnæ in Monachos delinquentes; de quibus idem ac de præcedentibus dictum eſto.

Homilia decima & undecima in Hexaemeron, quas a Gregorio Nyſſeno additas fuiſſe Socrates*, atque ipſe Nyſſenus † fidem faciunt.

* L. 4. c. 26.
† Hexaem. in fin.

[f] *De Grammatica exercitatione libellus*, qui revera eſt Johannis Moſchopuli.

De Conſolatione in adverſis epiſtola, Lat. quæ Victoris Cartennenſis eſt.

De laudibus Eremi, ſeu *Vitæ ſolitariæ* Lat. Fragmentum eſt ex opere Petri Damiani.

Admonitio ad filium ſpiritualem Lat. Habetur etiam aliquantulum emendatior in appendice ad Cod. regularum Holſtenii. *Pariſ.* 1663. 4°.

Precatio, qua S. Baſilius uti ſolebat, antequam ſacris operaretur, ex Syriaco per Maſium verſa, ſed cujus nemo veterum, immo nec ullus probatæ fidei ſcriptor meminerit.

Epiſtolæ duæ ad Apollinarium, a Coteleriо Gr. Lat. editæ, Monument. Eccleſ. Gr. tom. 2. dubiæ admodum fidei: immo, ſi conferantur cum *Epiſtolis* 59, 79, 82. certo certius ſpuriæ. Nec melioris quidem notæ eſt *Epiſtola ad Theodoſium Imp.* ab eodem evulgata.

Diſputatio contra Aetium Arianum citatur a Damaſceno contra Acephalos, tomo quarto antiquæ lectionis H. Caniſii pag. 173[g]. locus Baſilii bis producitur in actis Epheſini concilii (pag. 397. & 543. edit. Romæ.) Explicatio Job ſæpe producitur in Græca catena in Job a Paulo Comitolo edit. (tom. 16. 14.) Tomo quinto antiquæ lectiones H. Caniſii habentur Latine Franc. Turriano interprete. 1°. S. Baſilii M. Rationes ſyllogiſticæ, contra Arianos (pag. 166[h].) 2°. Fragmentum ejuſdem contra Eunomium (pag. 171[i].) Expoſitio Magni

a Hoc opus habetur apud *Joſeph. Mar. Thomaſium* inter Inſtitut. Theolog. Antiq. PP. vol. 1. Rom. 1710. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 2. c. 10. § 3. vol. 1. p. 407. ſeq. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 572. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 9. not. 91. ad vit. *Baſil.* d Habetur item in Collect. Liturgiarum orientalium ab *Euſebio Renaudot* edit. Pariſ. 1716. vol. 1. p. 1. e Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 19. vol. 8. p. 87. ſeq. f Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 7. § 15. vol. 7. p. 35. g Edit. nov. tom. 2. p. 29. h Edit. nov. tom. 1. p. 169. i Edit. nov. tom. 1. p. 171.

Sæc. IV. ab an. CCC. Baſilii, & Gregorii Theologi, de ſancta & orthodoxa fide (pag. 177[a].) Græce exſtitit MS. in Abr. Sculteti bibliotheca hoc titulo, Ἔκθεσις τῶν ὁσίων, καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, Βασιλείου καὶ Γρηγορίου τοῦ θεολόγου περὶ τῆς ἁγίας, καὶ ὀρθοδόξου πίστεως. Baſilii & Gregorii theologi dialogus, de inviſibili Dei eſſentia, Gil. Genebrardo interprete, habetur tomo 4. Biblioth. Patr. *Col.* 1093. Græce ſe habere MS. in ſua bibliotheca notat Scultetus de Script. Baſil. pag. 260.

Philocalia Origenis ἐκλογαί, viz. ex variis libris Origenis ſelectæ, a Baſilio Magno, & Gregorio Nazianzeno: ut conſtat ex ipſius Gregorii ad Theodorum Tyanenſem epiſcopum epiſtola, quæ in editione Græco-Latina ordine eſt 87. pag. 843. quæ & ipſa præfigitur Philocaliæ a Gilb. Genebrardo, editæ, ad calcem operum Origenis. tom. 1. 7. 2.

Fragmentum *epiſtolæ ad Julianum Imp.* habetur concilii Nicæni ſecundi Act. 2. 4. & exinde inter Baſilii epiſtolas num. 205. Suppoſititium eſſe, & ſtylus & materia ſatis arguit: quin & cordatiores pontificii non inviti agnoſcunt. Alia denique promiſcua de Baſilii ſcriptis huc addenda ſunt. Inter varia ſacra a Steph. Le Moin edita, p. 147. locum habet Baſilii Magni Ἔκθεσις πίστεως ἐν συντόμῳ. Quæ non ipſius Baſilii videtur, ſed ex illius ſcriptis per modum interrogationis & reſponſionis, poſt Neſtoriana & Eutychiana tempora, collecta. Tom. 1. inter *varii argumenti homilias* 31. viceſima quinta eſt εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν, quæ *Lovanii* anno 1537. Græce primum prodiit, mihi quidem non uno nomine ſuſpecta, & vel Baſilii fœtum non eſſe, vel quibuſdam in locis egregie interpolatum. Non tam quod voce Θεοτόκῳ utitur, poſt exortam demum Neſtorii hæreſin patribus admodum familiari (etſi non negaverim Athanaſium, lib. 4. *adverſus Arianos*, hanc vocem uſurpaſſe) quam partim quod affirmaverit, *doctrinæ pietatis non officere, ſiquis exiſtimaverit, Mariam poſt partum, tum demum nuptialia opera viro ſuo non negaſſe.* Quod conſtanti eccleſiæ catholicæ ſententiæ repugnat. Unde *Antidico-Mariani*, & *Helvidiani* communi omnium ſæculorum ſuffragio damnati, inter hæreticos relati ſunt. Partim quod putidam fabellam, ex traditione, *uti inquit*, ad nos derivatam, certe ex fabuloſo S. Jacobi Proto-evangelio hauſtam, profert, de *Zacharia pontifice, qui quod B. Mariam Dominum parientem citra virginitatis corruptionem prædicaret, a Judæis inter templum & altare interfectus eſt.* Ipſe certe Hieronymus [*], acerrimus aliter

[*] Com. in Matt. c. 23. t. 9. p. 70.

Mariæ virginitatis defenſor, hanc traditionem, ad apocryphorum ſomnia relegat; Sæc. IV. ab an. CCC. ſubditque, *hoc, quia de ſcripturis non habet autoritatem, eadem facilitate contemnitur, qua probatur.* Alias forſan dubitandi rationes ipſa homilia attento lectori ſuppeditabit: quas jam miſſas facio. [b] *Precationem quandam Baſilii* ex Codice MS. Bodleiano Græce una cum verſione Anglica in *Catechiſmo ſuo practico* olim extulit vir longe doctiſſimus H. Hammondus noſter. *Homiliam Arabicam* ſub Baſilii noſtri nomine in *commemorationem B. Virginis Mariæ* in bibliotheca ſua, libris orientalibus reſertiſſima, habuit Gilb. Gaulminus, cujus exemplar in inſula Rhodo exaratum erat. Quædam ex hac homilia de *S. Petro principe apoſtolorum, ſummoque eccleſiæ catholicæ ſacerdote, ab ipſo Chriſto conſtituto, aliiſque*, profert Abr. Ecchellenſis, Eutych. Vindic. part. 2. p. 226, 246. Sed genuinam eſſe ſpondere non audet ipſemet Ecchellenſis, Ibid. pag. 486. citat itidem *librum Arabicum demonſtrationis*, S. Baſilio, ejuſque duobus fratribus Gregorio & Petro tributum, & ex eo nonnulla in defenſionem *Tranſubſtantiationis* adducit. *Opus*, vocat, *eruditiſſimum.* Tractat *de unitate Dei, ejuſque eſſentia, de Eccleſiæ traditionibus, myſteriis, miniſteriis eccleſiaſticis, aliiſque permultis id genus rebus.* Aſſervatur Romæ in bibliotheca S. Petri montis aurei. Verum ſcripta Græcorum patrum, quæ ſoli proferunt orientales, merito ſuſpicamur, neque temere iis fidem adhibendam eſſe cenſemus; ne dicam Ecchellenſem omnium pene mortalium fuiſſe immodicum traditionum, & quiſquiliarum ex oriente allatarum amatorem, cultorem, & defenſorem egregium. Exſtant apud Cl. Galeum iſta Baſilii Magni ſcripta Græce manu exarata. *Reſponſiones Baſilii ad Eubulum. Epiſtola brevis ad Optatum quendam.* Excerptum ex *epiſtola Baſilii M. ad Neapolitanos cum ſcholiis.* Baſilii M. multa, in catenam in *Iſaiam* relata. *Excerpta* ex Baſilio M. in *Pſalmos.*

[c] Prodierunt Baſilii opera Græc. *Venet.* 1535. *Baſil.* 1532. (in quibus altera fere pars Baſilii operum deſideratur) 1551. cujus prima pars (notante Cl. Uſſerio Biblioth. Theol. p. 303.) expreſſa eſt ex editione *Baſil.* 1532. Sequitur pars ſecunda a pag. 373. in edit. *Venet.* an. 1535. in qua continentur, 1°. Ἀσκητικά; ſic enim ibi communiter inſcribuntur, quæ habentur a pag. 373. ad 646. 2°. *Libri 5. contra Eunomium* a pag. 646. ad finem voluminis. Lat. ibidem. 1520. 1540. *Antverp.* 1568. *Pariſ.* 1571. Gr. Lat. cum notis Frontonis Ducæi, & appendice,

[a] Edit. nov. tom. 3. p. 383. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 29. §. 28. vol. 8 p. 92. [c] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 158. *Oudin.* tom. 1. p. 179. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 19. §. 5. vol. 8. p. 66.

Sæc. IV. ab an. CCC. *Pariſ.* 1618. 2. vol. in fol. Deinde ibidem (ſed non eodem ſervato ordine) 1638. 3. vol. fol. editio priore quidem minus pulchra ac caſtigata [a]. Ad commodiorem operum S. Baſilii intelligentiam non parum conferet Fr. Combefiſii *Baſilius reſtitutus*; in quo ex optimis MSS. textum caſtigavit, auxit, illuſtravit, & verſiones recenſuit. Edidit hoc opus *Pariſ.* 1679. 2. vol. 8°. Sæc. IV. ab an. CCC.

[a] GRE-

[a] Annis 1721. 1722. & 1730. prodierunt *Pariſiis*, opera omnia S. *Baſilii*, ſtudio Monach. Benedict. nova interpretatione, criticis præfationibus, notis, variis lectionibus illuſtrata, nec non S. Doctoris vita & copioſiſ. indicibus locupletata, in 3. vol. fol.

Tomo primo continentur
Homiliæ in Hexaemeron novem.

1. In illud, *In principio fecit Deus* &c.
2. In illud, *Invifibilis erat terra,*
3. *De firmamento.*
4. *De aquarum congregatione.*
5. *De germinatione terræ.*
6. *De generatione luminarium.*
7. *De reptilibus.*
8. *De volatilibus.*
9. *De terreſtribus.*

Homiliæ in quoſdam Pſalmos.

1. *In Pſalmum primum.*
2. *In Pſalmum ſeptimum.*
3. *In partem Pſalmi* 14. *& contra fœneratores.*
4. *In Pſalmum* 28.
5. *In Pſalmum* 29.
6. *In Pſalmum* 32.
7. *In Pſalmum* 33.
8. *In Pſalmum* 44.
9. *In Pſalmum* 45.
10. *In Pſalmum* 48.
11. *In Pſalmum* 59.
12. *In Pſalmum* 61.
13. *In Pſalmum* 104.

Libri adverſus Eunomium 5.

Appendix, complectens opera quædam Baſilio falſo adſcripta; quibus opus Eunomii adjungitur.

De hominis ſtructura.
Oratio 1.
Oratio 2.
De Paradiſo.
In Pſalmum 14.
In Pſalmum 28.
In Pſalmum 37.
In Pſalmum 115.
In Pſalmum 132.
Enarratio in prophetam Eſaiam.
Eunomii libri.
Euſtathii in Hexaemeron Baſilii M. latina metaphraſis.
Notæ Frontonis Ducæi.
Notæ Frederici Morelli.

Tomo ſecundo continentur
Homiliæ de diverſis.

1. *De Jejunio.*
2. *De Jejunio.*
3. In illud, *Attende tibiipſi.*
4. *De gratiarum actione.*
5. *In Martyrem Julittam* &c.
6. In illud, *Deſtruam horrea mea & majora ædificabo* &c. & *de avaritia.*
7. *In Divites.*
8. *In Famem & ſiccitatem.*
9. In illud, *Quod Deus non eſt autor malorum.*
10. *Adverſus iratos.*
11. *De Invidia.*
12. *In principium Proverbiorum.*
13. *In ſanctum Baptiſmum.*
14. *In Ebrioſos.*
15. *De fide.*
16. In illud, *In principio erat Verbum.*
17. *In Barlaam martyrem.*
18. *In Gordium martyrem.*
19. *In ſanctos quadraginta martyres.*
20. *De humilitate.*
21. *Quod rebus mundanis adhærendum non ſit, & de incendio extra eccleſiam facta.*
22. *Ad adoleſcentes, de legendis libris Gentilium.*
23. *In Mamantem martyrem.*
24 *Contra Sabellianos & Arium & Anomæos.*

Aſcetica.

Prævia Inſtitutio aſcetica.
Sermo aſceticus de renuntiatione ſæculi &c.
Sermo de aſcetica diſciplina, quomodo monachum ornari oporteat.
Proœmium de Judicio Dei.
Sermo de fide.
Index Moralium.
Initium Moralium.
Sermo aſceticus.
Sermo aſceticus.
Proœmium in Regulas fuſius tractatas.
Capita Regularum fuſius tractatarum.
Regulæ fuſius tractatæ.
Capita Regularum brevius tractatarum.
Proœmium in Regulas breviores.
Regulæ brevius tractatæ.
Pœnæ in Monachos delinquentes.
Epitimia in Canonicas.
Capita Conſtitutionum.
Conſtitutiones Monaſticæ.
Homilia de Spiritu ſancto.
Homilia in aliquot Scripturæ locos, dicta in Lacizis.
Homilia in ſanctam Chriſti generationem.
Homilia de Pœnitentia.
Homilia adverſus calumniatores S. Trinitatis.
Sermo de libero arbitrio.
Homilia in illud, *Ne dederis ſomnum oculis tuis,* &c.
Homilia 3. *de Jejunio.*
Sermo aſceticus, de religioſæ exercitationis informatione.
Liber 1. *de Baptiſmo.*
Liber 2. *de Baptiſmo.*
Liturgia S. Baſilii Alexandrina.
Liturgia S. Baſilii Coptica.
Tractatus de conſolatione in adverſis.
De laude ſolitariæ vitæ.
Admonitio ad Filium ſpiritualem.

Homiliæ S. Baſilii quas tranſtulit Ruffinus e Græco in Latinum.

1. *In Pſalmum* 1.
2. In illud, *Attende tibi ne forte fiat in corde tuo ſermo occultus iniquitas.*
3. In illud Lucæ, *Cujuſdam divitis fructus uberes ager attulit,*&c.
4. *De invidia.*
5. *In principium Proverbiorum Salomonis.*
6. *De fide.*
7. *Ad Virginem lapſam.*
8. *In Pſalmum* 59.

Notæ Frontonis Ducæi.
Notæ & animadv. Frederici Morelli.

Tomo tertio continentur

Liber de Spiritu Sancto.

S. Baſilii Epiſtolæ ſecundum ordinem temporum nunc primum diſpoſitæ & in tres claſſes diſtributæ.

Claſſis 1. continet epiſtolas ante epiſcopatum ſcriptas ab anno 357. ad ann. 370. quibus adduntur nonnullæ dubiæ, quia videntur ad hoc tempus pertinere.
2. Quas epiſcopus ſcripſit ab anno 370. ad ann. 378.
3. Epiſtolas nulla temporis nota ſignatas cum pluribus dubiis & ſpuriis nonnullis.

Appendix.

Sermones viginti quatuor de moribus per Symeonem Magiſtrum & Logothetam ſelecti ex omnibus S. Baſilii operibus.

1. *De virtute & vitio.*
2. *De doctrina & admonitione.*
3. *De caritate in Deum & proximum.*
4. *De eleemoſyna.*
5. *De divitiis & paupertate.*
6. *De avaritia.*
7. *De peccato.*
8. *De pœnitentia.*
9. *De oratione.*
10. *De jejunio.*
11. *De morte.*
12. *De triſtitia & animi dejectione.*
13. *De patientia & longanimitate.*

14. *De*

Sæc. IV. ab an. CCC. 370. [a] GREGORIUS, gente Ponticus, Baſilii Magni frater natu minor; primis juventutis annis rhetoricæ ſtudio totus incubuit; a quo datis ad illum literis Gregorius Nazianzenus ad ſacrarum literarum cognitionem revocavit; effecitque, ut ἄδοξον εὐδοξίαν, ut theologi * verbis utar, contemptui
* Epiſt. 43. p. 804. haberet, qua nimium ante delectari videbatur. Exeunte, ut videtur, anno 370. Nyſſæ in confinio Cappadociæ urbis epiſcopus conſtitutus eſt, fidei Nicænæ propugnator acerrimus. Eo nomine, ab unico, eoque vili admodum, homuncione accuſatus, Valentis Imp. juſſu mox in exilium mittitur. Octo circiter annos exul variis in locis erravit, dura ubivis & graviſſima ab Arianis paſſus. Anno 378. ſedi reſtitutus, a ſynodo Antiochena, cui interfuit una cum aliis quibuſdam epiſcopis ad viſitandas Arabiæ eccleſias legatus eſt, Theodoſio imperatore currus publici uſum ei concedente. Arabiam pergens, Hieroſolymam inviſit, & loca ſancta pia mente contemplatus eſt: verum vitiis, ac diſſidiis Hieroſolymitanorum offenſus pedem ſubito retraxit; quin & *Epiſtolam* adverſus Hieroſolymam pietatis ergo adeuntes paulo poſt exaravit. Anno 381. cum ad ſynodum Conſtantinopolitanam iret; libros a ſe contra Eunomium ſcriptos ſecum detulit; quos audientibus Gregorio Nazianzeno & Hieronymo recitavit. Concilii iſtius magna pars fuit; adeo ut non tantum a patribus eligeretur, qui Meletium Antiochenum ſedente ſynodo defunctum funebri oratione laudaret; verum etiam ſymboli ſynodici compoſitionem curæ ſuæ commiſſam habuit; (teſte
* Hiſt. Eccl. l. 12. c. 13. Nicephoro *) ut quæ in Symbolo Nicæno deerant, ipſe ſuppleret, ac perfectiorem fidei confeſſionem conderet. Eodem circiter tempore judex catholicæ profeſſionis Ponticæ Diœceſeos epiſcopis datus eſt, una cum Helladio Cæſareæ epiſcopo, Baſilii ſucceſſore. De obitu ejus nihil liquet: id modo certiſſime conſtat uſque ad ſynodi Conſtantinopoli anno 394. habitæ, cui præſens aderat, tempora vitam prorogaſſe. Conjugatum fuiſſe, & uxorem Theoſebiam nomine, ejus etiam τοῦ ἱερέως σύζυγον, habuiſſe, teſtes ſunt omni exceptione majores, Gre-
* Epiſt. 95. gorius Nazianzenus *, (qui illam impenſe
* L. de Virgin. c. 3. laudat) ipſe Nyſſenus *, & Nicephorus †.
† L. 11. c. 19.

Vir erat, qui egregia morum ſanctitate, ac omnigena eruditionis laude inter primos facile enituit; eloquentia adhuc & dicendi ubertate nulli ſecundus. Erat enim, cenſente Photio *, τὴν μὲν φράσιν, εἴπερ ἄλλος ῥητόρων, λαμπρὸς, καὶ ἡδονῆς ἀκοὴν ἐπιστάζων· — πλεονάζει δὲ τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ τοῖς παραδείγμασι. *Stylus illi, ſi cui rhetorum, illuſtris, & jucunditatem auribus inſtillans: — abundat etiam enthymematis atque exemplis.* Sæc. IV. ab an. CCC. * Cod. 6.

[b] SCRIPTA.

Hexaemeron, ſeu *de Opere ſex dierum.*

De Hominis opificio liber. Habetur ſeorſim cum notis Leunclavii *Baſil.* 1567. Græc. Lat. Librum iſtum Latine olim vertit Dionyſius Exiguus; cujus verſio extat *Colon.* 1551. *Baſil.* 1562. *Colon.* 1573. Sed utrobique truncata *epiſtola interpretis ad Eugippium presbyterum nuncupatoria*, & *verſione præfationis Gregorii Nyſſeni:* quas exhibet Johan. Mabillon. Analect. tom. 2. p. 1. In impreſſis operis iſtius exemplaribus Græcis lemma capitis undecimi ſic ſe habet: ὅτι ἀθεώρητος ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις. Tam abſurdæ ſententiæ medelam attulit Cl. Lambecius *, qui in ſex codicibus MSS. bibliothecæ Cæſareæ conſtanter legi monet, ὅτι ἀθεώρητος ἡ τοῦ νοῦ φύσις. * Comment. de Biblioth. Vidob. l. 1. Par. 2 p. 99.

De Vita Moſis, ſeu *de Vita perfecta.*

In Pſalmorum inſcriptiones Tractatus 2.

In Pſalmum ſextum de Octava, viz. *in feſtum Circumciſionis.*

In Eccleſiaſten conciones 8.

In Cantica Canticorum explanatio, homiliis 15. conſtans.

De oratione Dominica homiliæ 5.

De Vita beata comparanda, ſive *de Beatitudinibus orationes 8.*

In illud Apoſtoli 1. Cor. 15. *Quando ſibi ſubjecerit omnia*, &c.

[c] *De imagine & ſimilitudine Dei in homine libellus.*

Epiſtola de Ventriloqua ſeu Pythoniſſa.

Oratio in ſuam Ordinationem.

Contra Apollinarem.

Contra Fatum.

Tractatus de communibus Notionibus adverſus Græcos.

De Anima.

Epiſtola canonica ad S. Letoium Metilenes epiſcopum.

14. *De futuro judicio.*
15. *De imperio ac poteſtate.*
16. *De ingluvie & ebrietate.*
17. *De ira & odio.*
18. *De invidia & malevolentia.*
19. *De temperantia & incontinentia.*
20. *De humilitate & inani gloria.*
21. *De proſpera & adverſa fortuna, & de prudentia.*
22. *De providentia.*
23. *De anima.*
24. *De honore parentibus exhibendo, ac de ſenectute atque juventute.*

Liber de virginitate.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 20. §. 1. vol. 8. p. 144. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 9. ad vit *Gregor.* *Oudin.* tom. 1. p. 585. ſeq.
b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 20. §. 1. vol. 8. p. 145. ſeq. l. 6. c. 10. vol. 13. p. 538. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2 p. 177. *Oudin.* tom. 1. p. 596. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 9. not. 22. ad vit. *Greg. Nyſſen.* *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 2. §. 20. p. 86. *Long.* Bibl. ſacra p. 752. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 35. §. 5. vol. 9. p. 331.

Oratio

Sæc. IV. ab an. CCC. *Oratio in eos qui differunt Baptiſmum.*

De fugienda Fornicatione oratio in 1. Cor. VI. 18.

De Pauperibus amandis orationes 2.

In Pentecoſten oratio. Lat.

Contra Uſurarios.

Contra Eunomium libri 13. ex quibus primus a Jac. Gretzero primum editus eſt in appendice Nyſſeni *Pariſ.* 1618. Notandum eſt in nonnullis exemplaribus, integris licet, nonniſi 12. libros inveniri, propterea quod in aliis liber quintus bifariam dividatur.

Tres Deos dici non oportere, ad Ablabium.

Ad Euſtathium de S. Trinitate, & quod Spiritus S. ſit Deus.

Ad Petrum fratrem de differentia Eſſentiæ & Hypoſtaſeωs. Hi duo tractatus inter Baſilii epiſtolas num. 80. & 43. leguntur; eique potius aſcribendi ſunt.

Ad Simplicium Tribunum de fide.

Catechetica magna Oratio. Obſervat Sellerus poſt Gretſerum & Front. Ducæum orationis hujuſce finem Gregorii noſtri non eſſe. Certe ſi Severus, qui bis terve in eo citatur, fuerit famoſus ille Acephalorum antesignanus, 150. annos poſt Nyſſenum vixiſſe neceſſe eſt; & tamen de diſtinctione vocabulorum, quibus uſus eſt Severus, ſe ex ſententia doctorum eccleſiaſticorum opus editurum pollicetur. Adde, quod hæc additamenta cum ſuperioribus non conveniunt, quæ de alia plane materia agunt, & his verbis deſinunt, καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον. Ut aſſumentum eſſe ab alia manu aſcitum dubitari nequit.

De Virginitate vera & incorrupta.

Contra Manichæos ſyllogiſmi 10.

[a] *De Anima & Reſurrectione Dialogus*, circa an. 378. ex occaſione mortis Macrinæ ſororis ſcriptus.

Adverſus Apollinarem, ad Theophilum Alexandrinum.

Quid nomen, profeſſiove Chriſtiana ſibi velit; ad Harmonium.

De perfectione Chriſtiani ad Olympium monachum.

De propoſito ſecundum Deum deſcriptio ſummaria.

Adverſus eos, qui caſtigationes ægre ferunt.

De Infantibus præmature abreptis ad Hierium.

Oratio in diem natalem Chriſti.

Oratio in S. Stephanum protomartyrem. Auctoritate Photii Cod. 271. adſcribenda eſt hæc oratio Aſterio Amaſeno, inter cujus homilias a Combefiſio edita eſt.

Oratio de ſancto Chriſti baptiſmate. Sæc. IV. ab an. CCC.

In ſanctum Paſcha & in feſtum Reſurrectionis orationes 5.

Oratio de aſcenſione Domini.

Oratio de occurſu Domini & Simeone, quam a Metaphraſte interpolatam eſſe multi ſuſpicantur.

Oratio de Deitate Filii & Spiritus Sancti, & de Abrahamo.

Oratio in laudem Baſilii fratris.

[b] *In* 40. *Martyres orationes* 3.

Oratio conſolatoria in funere Pulcheriæ.

De Placilla Auguſta oratio funebris.

[c] *Vita S. Gregorii Thaumaturgi.*

De laudibus ſancti viri ac martyris Theodori.

De Magno Meletio Antiocheno oratio funebris.

Vita atque Encomium S. Patris Ephræm Syri.

Non eſſe dolendum ob eorum obitum, qui in fide dormierunt.

Epiſtola ad Flavianum.

Oratio ſeu *Epiſtola de iis, qui adeunt Hieroſolymam*, a pontificiis nonnullis fruſtra vellicata. Eam edidit ſeorſim Gr. Lat. P. Molinæus *Hanoviæ*, 1607[d]. & ad calcem diſſertationis de *Peregrinationibus religioſis*, addita etiam pro hac epiſtola, Apologia, Jo. Hen. Heideggerus *Tigur.* 1670. 8°.

Epiſtola ad Euſtathiam, Ambroſiam, & Baſiliſſam, ab Iſ. Caſaubono cum notis ſeorſim edita Gr. Lat. *Hanoviæ* 1607.

Epiſtola ad Petrum fratrem, libris *contra Eunomium* præfixa.

Vita S. Macrinæ Sororis.

Expoſitiones ſive *Commentarii in Cantica Canticorum*, exſtant Gr. Lat. tum in auctuario Bibliothecæ Patr. *Pariſ.* 1624. tom. 2. p. 681. tum ſeorſim ſæpius.

In illud, *Faciamus hominem ad imaginem noſtram, oratio* 1.

In Hominis creationem oratio 2. Duæ iſtæ orationes a nonnullis male inſcriptæ ſunt Baſilio; cujus hexaemeri decimum undecimumque librum conſtituunt.

[e] SPURIA.

In Mulierem peccatricem, & eos, qui durius alios judicant, & de Pœnitentia.

Oratio in principium Jejuniorum. Duas iſtas orationes Aſterii Amaſeni eſſe patet ex Photio Cod. 271.

De Trinitate adverſus Judæos ex veteri Teſtamento delecta Teſtimonia (in quibus inter alios Chryſoſtomus citatur) cum explicatione, Latine tantum.

De Natura humana libri 8. qui Nemeſii ſunt.

[a] Exſtat inter Anecdota Gr. *Jo. Chriſtoph Wolfii* tom. 2. p. 274. *Hamburg* 1723. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 5. ad Hiſt. 40. Martyr. not. 3. [c] Conf. Catalog. Cod. MSS. Biblioth. Coiſlian. a *Montfaucon.* edit. p. 180. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 10. vol. 13. p. 617. [e] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 610.

Sæc IV. ab an. CCC.

DEPERDITA.

Expoſitiones in Proverbia; quarum meminit ipſe Nyſſenus concione 1. in Eccleſiaſt.

Contra Ablavium de Patris, Filii & Sp. S. divinitate; niſi quis forſan ex argumenti affinitate ſuſpicetur idem eſſe opus cum *libello ad Ablabium*, qui exſtat.

Commentarii in epiſtolam D. Pauli ad Philippenſes; quorum meminit Cyrillus lib. ad Euoptium contra Theod. & fragmentum ex iis profert.

Euthymius *Panopl.* part. 2. tit. a. locum ex Nyſſeni libro de eo, *Quod tres dicere Deos non oporteat*, adducit, qui in eo, qui hodie exſtat, ejuſce tituli libro non comparet.

[a] Exſtant ejus opera Latine variis locis & temporibus edita, *Baſil.* 1562. auctiora ibid. 1570. *Pariſ.* 1573. & cura Frontonis Ducæi ibid. 1605. tom. 2. Gr. Lat. ſtudio Fred. Morelli, *Pariſ.* 1615. 2. vol. cum notis Frontonis Ducæi. Appendicem addidit ea, quæ in editione iſta vel Græce & Latine, vel Græce tantum deerant, ſupplentem Jac. Gretſerus ibid. 1618. fol. denique integra prodierunt ibid. 1638. vol. 3. in fol. quæ quidem editio parum caſtigata eſt, ac longe infra priorem ſubſidit.

370. [b] PETRUS, Baſilii & Gregorii frater natu minimus, ſub ſororis ſuæ Macrinæ cura ac tutela educatus; quæ juvenem ad virtutem & meliores artes natum, ad vitam aſceticam & ſeverioris pietatis exercitia diligenter formavit. Erga omnes comis erat ac benignus, erga pauperes beneficentiſſimus. A Baſilio primum presbyter factus, deinde Sebaſteæ Cappadocum epiſcopus ordinatus, quo vero anno non ſatis liquet. Baſilio ſuperſtes Gregorium fratrem rogavit, ut illius famam ab Eunomio hæretico vellicatam ſcriptis editis defenderet. Quo anno obierit, incertum eſt. Exſtat *Epiſtola unica ad Gregorium* fratrem *libris Nyſſeni adverſus Eunomium* præmiſſa. Exſtat opus MS. ſed Arabice ſcriptum, *Alborhan*, ſive *Demonſtratio*, dictum. Ex cujus parte prima nonnulla in gratiam Tranſubſtantiationis profert Abr. Ecchellenſis *Not. ad Catal. Hebedjeſu*, pag. 51. Quanti pretii, vel an omnino ſit genuinum hoc opus, quod pluſquam ſuſpicari fas eſt, dicant nobis qui harum literarum peritiores ſunt. Vide quæ de hoc ipſo opere, in S. Baſilio notavimus. Notet lector, quod obſervatu non indignum eſt, tres fuiſſe fratres uno eodemque tempore, & in eadem regione epiſcopos, ſingulos pietate & doctrina celebres.

[c] GREGORIUS, a Nazianzo obſcuro ſecundæ Cappadociæ oppido, *Nazianzenus* dictus; Baſilio fuit non modo συγχω-ρος, verum ſocius & amicus ſummus, tam arcta conſuetudine illi conjunctus, ut ipſo fatente, *ψυχὴ μία δυοῖν δίκαιν σωμάτων διϊσχη-σιν, bina corpora una ligaret anima*. Natus eſt Arianzi in prædio paterno prope Nazianzum circa Nicæni concilii tempora; Deo ita diſponente, ut eo tempore in lucem ederetur qui graviſſimus Arianorum malleus futurus eſſet. Patrem habuit Gregorium, virum optimum, at Hypſiſtariorum erroribus miſere ſeductum, (ſecta ea erat ex Judaiſmo & Gentiliſmo conflata, quæ tamen ſummum illum & ὕψιστον θεὸν, unde ſectæ nomen, unice colebat) matrem Nonnam, fœminam lectiſſimam & pietate conſpicuam, qua mediante, conjux ab erroribus ad Chriſtianam religionem revocatur; qui ſalutari lavacro tinctus, ad Nazianzenæ urbis epiſcopatum promovetur, quem 45. annis tenuit, & pene centenarius obiit. Gregorius noſter, præclarus adoleſcens, diſciplinarum ſtudiis incubuit primo Cæſareæ Cappadocum, deinde apud Cæſaream Palæſtinæ Theſpeſii rhetoris ſcholam frequentavit. Poſthæc Alexandriam profectus, inde periculoſa admodum navigatione Athenas petiit, ubi ſtudiis feliciter perfunctus, jamjam diſceſſurus, rogante juventute Academica, & conſertis quaſi manibus retinente, docendi provinciam aliquantiſper ſubiit: ſed depoſita ſtatim cathedra, rediit in patriam, mox presbyter a patre ordinatus. Imperante Juliano in pangendis verſibus pene totus erat, quos quovis fere metri genere & de omni graviſſimo argumento compoſuit, ut illaudabile illud, & ipſo fatente Ammiano [*], *inclemens edictum, perenni ſilentio obruendum*, quo e Chriſtianorum præceptorum manibus excuſſi erant Gentilium libri, eluderet, damnumque reſarciret. Turbarum exinde pertæſus, & ad rigidiorem vitam magis a natura factus, ad Baſilium ſuum in Ponti ſolitudines, *τὰς τῶν μακάρων νήσους*, ut eas ſcite vocat [*], ſeceſſit. Poſthæc Baſilius circa an. 370. eccleſiarum Cappadociæ dignitatem archiepiſcopalem adeptus, Nazianzenum Saſimorum, vilis Cappadociæ ſecundæ oppidi, epiſcopum conſtituit; ſtomachante Gregorio, & indiſſolubile amicitiæ vinculum tantum non rumpente, quin nec ſedem ſuam ſemel inviſere dignatus eſt iſte, locum quidem ignobilem, inſalubrem, & inamœnum, procellis, urbicisque tumultibus plenum. Tandem obnixe rogatus, ut ad ſublevandam

Sæc. IV. ab an. CCC. 370.

[*] L. 21. & 25.

[*] Ad Baſil. Ep. 7.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 20 §. 8. vol. 8. p. 165. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 183. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 9. ad vit. *Greg. Nyſſ.* Art. 6, 7. c *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 159. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 9. ad vit. *Greg. Nazianz*, *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 13. §. 1. vol. 7. p. 508. item Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 117. *Cleric.* vit. *Greg. Nazianz*, *Oudin.* tom. 1. p. 614.

patris

Sæc. IV. ab an. CCC.

patris extremo jam ſenio laborantis infirmitatem eccleſiæ Nazianzenæ curam ſuſciperet, conſenſit, ea lege, ut patre ex hac vita egreſſo, eccleſiæ iſtius gubernacula diutius retinere non cogeretur. Unde patet Hieronymi *, ejus quidem diſcipuli, aliorumque error, qui Nazianzenum epiſcopum fuiſſe Gregorium toties volunt; ipſomet * diſerte negante, ſeque nunquam Nazianzi epiſcopum factum, ſed ſolummodo patris vices eo adhuc vivente obiiſſe affirmante. Circa an. 378. a ſynodo Antiochiæ habita, invitus quidem Conſtantinopolim miſſus eſt, ut cauſam catholicam ab Arianis oppreſſam erigeret & ſuſtentaret. Fecit id ſtrenue & feliciter; aucto indies Catholicorum numero, quos fideliter colligebat in Nicobuli affinis ſui ædibus, quæ mox in templum erectæ ſunt, indito ei *Anaſtaſiæ* nomine, eo quod fides langueſcens antea, & moribunda illic revixiſſe viſa fuerit. Hinc a Theodoſio M. in imperialis urbis cathedra collocatur, in eadem a concilio Oecumenico anno 381. illic coacto confirmatus: verum orta mox in ſynodo non levi hac de re contentione, ipſe ſedi ſuæ ſponte renunciavit, & domum repetens, privatus deinceps & quietus vixit, ac partim pietatis exercitiis, partim poeticis lucubrationibus ſenectutis incommoda ſublevavit. Vitam hanc caducam cum meliori permutavit anno 389. ætatis ſuæ circiter 65. Unde falſum eſſe Suidam * neceſſe eſt, qui illum nonagenario majorem obiiſſe ſcribit. Vir erat in quovis diſciplinarum genere præſtantiſſimus, in theologia ſummus. Hoc enim in eo ὥσπερ τὸ ἴδιον a veteribus notari nos docet Philotheus *. Hinc etiam *Theologus* κατ' ἐξοχὴν dictus eſt Gregorius; *utpote qui ſolus ſit* (Rufini * verbis utor) *de cujus fide ne diſſidentes quidem, ut fieri ſolet, partes & ſtudia diſputare potuerint; ſed id obtinuerit apud Dominum & eccleſias Dei meriti, ut quicunque auſus fuerit doctrinæ ejus in aliquo refragari, ex hoc ipſo, quia ipſe ſit magis hæreticus, arguatur. Manifeſtum namque judicium eſt, non eſſe rectæ fidei hominem, qui in fide Gregorio non concordat.* Sermone uſus eſt Gregorius grandi, ſublimi, & ubique majeſtatis pleno, dicendi charactere Polemonem ſecutus, obſervante id Hieronymo, certe Iſocratem Polemone antiquiorem; unde ejus τὸ ἰσοκρατικὸν ſæpius notat Græcus ſcholiaſtes. Audiamus Philoſtorgii * hominis Ariani judicium, qui hunc cum Baſilio & Apollinario conferens, ait, Apollinarii ſermonem commentationibus eſſe aptiorem, Baſilii in genere panegyrico ſplendidiſſimum, τῷ δὲ Γρηγορίῳ ϛ παρ' ἀμφοτέροις ἐξεταζομένῳ μείζω βάσιν εἰς συγγραφὴν εἶχεν ὁ λόγος, καὶ ἦν εἰπεῖν Ἀπολλιναρίου ἁδρότερος, Βασιλείου δὲ ςαθηρώτερος. *At Gregorii cum utroque comparati oratio ſublimiorem in ſcriptione locum obtinuit; etenim Apollinario erat uberior in dicendo, Baſilio vero gravior.* Certe facultati oratoriæ, qua maxime pollebat, nimis quam par erat, præſertim in ſermonibus encomiaſticis, eum indulſiſſe conſtat: unde ſequentium ſæculorum erroribus circa invocationem ſanctorum viam inter primos ſtraviſſe videtur. In philoſophos tanquam animalia gloriæ, nemo acutior, nemo elegantior; in Gentiles, præcipue apoſtatas, ut in Julianum, nemo acrior & vehementior; ſophiſtarum, qui calumniis & obtrectationibus indulgebant (ut ex Creſſolio * notat Sellerus) venam tentavit, penituſque cognovit, qui linguam ſophiſticam deſcribit γλῶσσαν πρὸς τὸ κακῶς λέγειν ἑτοιμοτέραν. *linguam ad maledicendum paratiorem.* Epiſt. 56. p. 819. confer Epiſt. præcedent. p. 817. utramque ad Euſtoch. Sophiſt. Quod ex ejus ſcriptis nihil omnino excerpſerit Photius, merito nobis mirum videri debeat: præſtitit id forſan in aliqua ſuæ bibliothecæ parte, quæ hodie non exſtat. De ſcriptis duo præcipue ſunt lectori obſervanda; primo pauca admodum eſſe, eaque tam erudito capite non prorſus indigna, quæ nomini ejus affinguntur; deinde aut pauca, aut forte nulla, ex eis deſiderari.

* De Script. c. 117.
* Epiſt. 42. vid. orat. 8. p. 148.
* In voce Γρηγόρ.
* Orat in S. Baſil. Bibl. Patr. Gr. Lat tom. 2.
* Prolog. in libros Gregorii a ſe verſos.
* Ap. Suid. in voc. Baſ. & Apol.
* Theol. Rhet. p. 521.

[a] SCRIPTA.

Apologeticus de Fuga ſua, poſt reditum ex Eremo conſcriptus.[b]
Oratio poſtquam factus eſt presbyter.
In Julianum Imp. invectivæ duæ.
Oratio poſt reditum ex fuga.
Oratio ad Gregorium Nyſſenum.
Apologeticus cum Saſimorum epiſcopus factus eſt.
Oratio cum cura eccleſiæ Nazianzenæ ei commiſſa eſt.
Oratio de ſuis ſermonibus ad Julianum exæquatorem.
Oratio funebris in laudem Cæſarii fratris.
Oratio funebris in laudem Gorgoniæ ſororis.
De Pace orationes 3.
Oratio in plagam grandinis.
Oratio de Pauperum amore.
Ad Cives Nazianzenos gravi timore perculſos, & Præfectum iratum oratio.
[c] *Oratio in laudem Cypriani martyris.*
Oratio funebris in laudem patris ſui.
Oratio funebris in laudem Baſilii magni.
Oratio in laudem Athanaſii magni.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 160. ſeq. *Oudin.* de Script. Eccleſ. tom. 1. p. 620. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 13. §. 3. vol. 7. p. 514. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 9. not. 64. ad vit. *Greg. Nazian.* *Fabr.* de Verit. Chriſtian. Relig. c. 2. §. 18. p. 83. b Exſtat Gr. & Lat. ſubjectus S. Chryſoſtomi libr. 6. de ſacerdotio ſeparatim excuſus a *Joh. Hughs* Cant. 1712. 8vo. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 5. ad vit. *Cyprian. Orient.*

Sec. IV. ab an. CCC.

Ornčio in laudem Maccabæorum.

Oratio in laudem Heronis philoſophi, re-vera maximi Cynici.

Oratio in Ægyptiorum adventum.

Oratio ad Arianos & de ſeipſo.

[a] *Oratio de moderatione in diſputationibus ſervanda.*

Ad eos, qui ipſum cathedram CP. affectare dicebant.

Oratio poſt reditum in urbem.

Oratio de dogmate & conſtitutione Epiſcoporum.

Oratio habita in electione Eulalii Doarenſium epiſcopi.

Oratio in illud, *Cum conſummaſſet Jeſus hos ſermones, &c.*

Orntio in præſentia 150. *epiſcoporum* (viz. in ſynodo CP.) *qua ut ſedis CP. cara ſeſe abdicare liceret, impetravit.*

De Theologia orationes 5. *contra Eunomianos & Mncedonianos.*

[b] *Oratio panegyrica in Chriſti nativitatem.*

Oratio panegyrica in S. Lumina, viz. *in feſtum Baptiſmi Chriſti.*

Oratio in ſanctum Baptiſma.

Oratio in Paſcha & in Tnrditatem.

Oratio ſecunda in Paſcha.

Oratio in novam Dominicam & Mamanta mnrtyrem.

Oratio in S. Pentecoſten.

Oratio ſeu epiſtoln ad Nectarium CP. epiſcopum.

Oratio in laudem Martyrum & adverſus Arianos, Lat. (& in appendice tomi primi Edit. 1630. Græce etiam) orationem hanc primus edidit Latine ſolum Johan. Leunclavins 1571. Lat. etiam ex verſione ſua Billius, 1583. tandem Græce ſolum Montacutius, 1610. qui fragmentum orationis cujuſdam eam eſſe exiſtimavit. Verum Nic. Faber & Morellus ἀποσπασμάτιον potius ex oratione quadam Chryſoſtomi eſſe arbitrantur.

Oratio ſive tractatus de Fide, in quo fides Nicæna fuſe explicatur, & contra hæreticos omnes probatur. Latine tantum exſtat, interprete Rufino, qui & orationem Nazianzeni primam una cum ſeptem aliis (12, 15, 17, 28, 33, 38, & 39.) Latinitate donavit, præfixa primæ præfatione, quæ in editionibus Gr. Lat. tractatui huic præponitur. Cæterum tam orationes quam tractatns iſte *de Fide* ab eo verſæ prodierunt Lipſiæ 1522.

[c] *Oratio de fide Nicæna*, ſive *Paraphraſis* ejus breviuſcula, Lat. eodem interprete. Iſtam pariter ac præcedentem orationem, aut Gregorium autorem, aut Rufinum interpretem habere perfracte negat Chiffletius, qui utramque Vigilio Tapſenſi operoſe vindicat. Latino equidem ſcriptori utramqne deberi in confeſſo eſt. Verum Vigilii non eſſe exinde probatur, quod priorem tractatum Auguſtinus [*] ſub Gregorii cujuſdam nomine citet, quem Gregorii Boetici eſſe ſupra notavimus. [* Epiſt. 3.]

Ad Cledonium presbyterum orationes, ſeu *epiſtolæ duæ adverſus Apollinarium.*

[d] *Epiſtolæ* 242. in quibus duæ Gregorii patris, tres vero Baſilii habentur. Decem ultimæ prodierunt primum in editione *Pariſ.* 1630. His addi poteſt *epiſtola ad Nectarium* CP. quam in notis ad patres apoſtolicos primns eruit Cl. Cotelerius, quæque proinde inter Gregorii opera non reperitur.

Teſtamentum, a Briſſonio primo editum *Formularum* libro 7°. Scriptum erat paulo ante renunciatam ſedem CP. an genuinum ſit dubitat Rivetus [*], nulla tamen ratione nixus. [* Crit. Sac. 3. c. 21.]

De Vita ſua, carmine Iambico.

Poemata 64. *varii argumenti*, carmine Heroico.

Alia 78. *varii argumenti*, & diverſo metrorum genere. [e]

De Epiſcopis & hominum ingratitudine querela, Lat. tantum.

Ad Virgines exhortatio, carmine Iambico.

[f] DUBIA.

Oratio, ſeu *epiſtola ad Evagrium monachum de Divinitate*, quæ inter orationes numero eſt qnadrageſima quinta.

Significatio in Ezekielem, inter orationes quadrageſima ſeptima.

SPURIA.

Metaphraſis, ſeu *tranſlatio in Eccleſiaſten*, inter orationes quinqnageſima tertia, quam Gregorii Thaumaturgi opus eſſe conſtat.

Chriſtus patiens, *Tragædia*, quam ab Apollinario ſeniore ſcriptam eſſe veriſimile eſt, nec verbis nec ſententiis cum Gregorii ſtylo dicendique genere congruit; nulla habetur verſuum Iambicorum ratio; deeſt Nazianzeni acumen & τὸ ςρόγγυλον, ut alia mittam.

[g] Prodierunt opera Nazianzeni, Gr. *Baſil.* 1550. Lat. (cum notis & ſcholiis variorum) in tribus tomis *Baſil.* 1571. *Pariſ.* (tomis duobus) 1583. Græc. Lat. *Pariſ.* 1609. &

a Habetur apud *Joſ. Mat. Thomaſium* inter inſtitut. Theolog. Antiq. Patrum. vol. 1. Rom. 1709. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 10 §. 39 vol. 13. p. 797. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. not. 20. ad vit. *Eugen.* d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 2. c. 10. §. 42. vol. 1. p. 428. e Περὶ ἀρχῶν verſus 427. & carmina alia a Dav. Hoeſchel edit Lugd. Bat. 1598. 8vo. Epigrammata, ſive carmina minora 228. habentur inter *L. A. Muratorii* Anecdot. Gr. edit. Patav. 1709. f Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 634. ad 640. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 171, 172. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 28. vol. 5. p. 249. & l. 5. c. 13. §. 3. vol. 7. p. 520, 538, 681. g Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 175. ſeq. *Oudin.* tom. 1. p. 620. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 13. §. 2. vol. 7. p. 509.

1630.

Sæc. IV. ab an. CCC. 1630. a. vol. in fol. cum Nicetæ Serronii, Pſelli, Nonni, & Eliæ Cretenſis commentariis; quos ex Græco vertit Jacobus Billius, & ſuas, ubi opus erat, annotationes & ſcholia addidit. Poſteriorem editionem Fred. Morellus aliquot epiſtolis, ſuis item notis auxit. *Duas in Julianum invectivas* cum ſcholiis Græcis, & Nonni *Collectione Hiſtoriarum* ſeorſim edidit Richardus Montacutius *Etonæ* 1610. Gr. in 4°. quibus ſuas etiam notas & varias lectiones adjecit. Denique his addere licet, quod me monuit Doctiſ. Colomeſius, in Gregorii Nazianzeni orationes ἐξηγήσεις ſcripſiſſe Baſilium quendam, qui κοινωνὸν καὶ ὀνόμαζε καὶ θρόνου Baſilii M. ſe dicit, *Explanationes* iſtas craſſo ſatis volumine MSS. apud Cl. Iſ. Voſſium ſe vidiſſe teſtatur. Exſtant etiam in bibliotheca imperatoris, regis Galliæ, & Auguſtæ Vindelicorum. Fragmenta duo ex Hæſchelii epiſtola affert Seberus ad Pollucem pag. 99, & 105. Gregorii etiam operibus hæc, quæ ſequuntur accenſenda ſunt. Scripſit *Epiſtolam ad Nectarium*, ſuum in ſede Conſtantinopolitana ſucceſſorem; quam nunc primum Gr. & Lat. edidit Joh. Cotelerius Not. in Barnab. pag. 28. Exſtat (ut hoc obiter moneam) teſte eodem Cotelerio, ibid. p. 151. in bibliotheca regis Galliæ Greg. Nazianzeni codex MS. optimæ notæ, ac venerandæ antiquitatis, octingentorum ſere annorum, ſcriptus magna arte, temporibus Leonis Imp. filii Baſilii Macedonis, & Eudociæ Auguſtæ; quorum Icones principio exhibet, ut & Alexandri, fratris Leonis. Bibliotb. Vindob. Cod. Theol. MS. juxta Lambec. 101. num. 1. fol. 1. uſque ad fol. 115. continentur varia S. Gregorii Nazianzeni *Carmina*, numero 126. partim jam edita, partim nondum edita, de quibus omnino conſulendus Cl. Lambecius Comment. l. 4. p. 1. Ex hoc ipſo codice carmina hæc inedita nuper extulit Jacobus Tollius. In inſcriptione Ἄσματα κύκνεια, *Carmina Cygnea* dicuntur, fortaſſe quia poſtrema erant, quæ vir magnus poſt ſe reliquit ingenii & pietatis monumenta. Numero ſunt 20. Primum continet graviſſimam querelam de ſeipſo, & adverſus epiſcopos, paulo poſt depoſitam ſedis Conſtantinopolitanæ dignitatem, editam. Complectitur verſus 836. quibus varias calamitates & injurias, quas ab aliis, præcipue ſui ordinis viris, paſſus eſt, eleganter, ſed acriter, nec ſine ſtomacho depingit, iiſque quæ poſtea in Iambis *de Vita ſua* ſuſius & diſertius expreſſit, præluſiſſe videtur. Secundo carmine eandem pene materiam proſequitur, ſeque adverſus obtrectatores ſuos ſtrenue tuetur; quo verſus 104. continentur. Reliqua longe breviora ſunt, & piiſſima ubique ſpirant ſuſpiria. Hæc omnia eruit, & addita verſione Leunclaviana, ſubjectiſque notis ſuis edidit Cl. Tollius inter *Inſignia itinerarii Italici*, quæ haud ita pridem in lucem emiſit. In bibliotheca Bodleiana inter codices Baroccianos hæc ejus ἀνέκδοτα aſſervari dicuntur, nempe Cod. 48. p. 40. *Carmen ineditum ad animam ſuam*; incipit, Ψυχὴ βλίψον ἄνω χθονίων ἐπιλήθεο πάντων. Cod. 56. p. 105. *Carmina 3. in Cæſarium fratrem*, & aliud *in Nobilem degenerem*. Cod. 126. *Tetraſticha aliquot*, pleraque inedita. Cod. 133. p. 158. *Poematia 4.* ἀνέκδοτα. De quibus viderint qui codices MSS. cum editis conferre poſſint. Exſtant apud Cl. Galeum Gregorii Naz. *Orationes* multæ cum ſcholiis Nicetæ Serrenſis, & tres ſine ſchol. carmina *de libris SS. legendis*. *Carmina varia* de diverſis argumentis. Στίχοι κατ' Ἀλφάβητον. *Epitaphium in Cæſarium fratrem*. Στίχοι Ἀρχιλόχειοι. *Quæſtiones & reſponſiones de Deo, Trinitate*, &c. *Carmina* alia Heroica. Multa denique opera Nazianzeni ſervantur in Col. Sionis Lond. & ap. virum Nob. G. Wheeler.

[a] CÆSARIUS, Gregorii Nazianzeni frater natu minor, prægnantis ingenii, & optimæ ſpei adoleſcens; ad Alexandriam tanquam celeberrimam bonarum artium mercaturam amandatus, philoſophiæ, præcipue vero medicinæ, operam dedit. Inde Conſtantinopolim profectus, tantam brevi gloriam adeptus eſt, ut publici honores, nobile matrimonium, & ſenatoria dignitas ei oblâta fuerint; communique decreto ab imperatore per legatos petitum ſit, ut urbs imperialis Cæſario & medico & cive ornaretur. Verum oblatam conditionem fratris importunitate victus tunc reſpuit. Sub Juliano παραβάτῃ, indignante tum patre tum fratre, domus Auguſtæ Archiater, & comes rerum privatarum, quæſtor etiam Bithyniæ & theſaurarius factus eſt: tentatus quidem a Juliano & promiſſis & argumentis, ſed in fidei profeſſione immobilis perſtitit, ac paulo poſt palatio ſe ſubduxit. Poſt biennium vero rediit, iiſdemque muneribus ſub Valente functus, obiit an. 368. Moriturus teſtamentum condidit, breve quidem illud, ac vere pium, Τὰ ἐμὰ πάντα βούλομαι γίνεσθαι τῶν πτωχῶν, *Quæ mea ſunt, omnia pauperibus dari volo*. Scripſiſſe illum varia, & ſpeciatim *contra Gentes*, autor eſt Suidas [*]; quæ quidem unde hauſerit, non conſtat.

Vid. Baſil. Ep. 84. & Nazianz. Orat. 10.

[*] In voce Καισάρ.

Exſtant ſub ejus nomine *Dialogi* 4. ſive *Quæſtionum quarundam graviſſimarum expli-*

a Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 23. §. 9. vol. 7. p. 542. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 184. *Oudin.* tom. 1 p. 540. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 9. ad vit. *Greg. Nazianz.* Art. 8. 13. 22. 27. 28.

Sæc. IV. ab an. CCC. *cationes*. De his agit Photius Cod. 210. qui 220. capitibus opus iſtud conſtitiſſe memorat; quæ tamen hodie non ultra 195. *quæſtiones* exſolvunt. [a] Verum hoſce *Dialogos* non eſſe Cæſarii noſtri opus, multa ſuadent. Primo enim Gregorius frater in oratione, quam in funere Cæſarii habuit, ubi minima quæque ad Cæſarii laudem facientia recenſet, horum dialogorum, immo vel ullius ſcripti a Cæſario editi, ne verbulo quidem meminit. Unde liquet, quam fragilis ſit Cl. Oudini * (& ante Oudinum Riveti & Labbei) ex obſcuro quodam Photii loco * conjectura, nempe harum quæſtionum autorem videri potius eſſe Gregorium Nazianzenum, qui hac ratione voluerit nomen fratris ſui poſteritati commendare. Præterquam enim quod noluiſſe cenſendus ſit vir ſanctiſſimus hac inſigni fraude Chriſtiano orbi fucum facere; ſi tale quid in animo volviſſet, loco tam opportuno fraterni operis mentionem non tacuiſſet. 2°. Cæſarius erat ætate juvenis, profeſſione medicus, dignitate quæſtor, in civilibus negotiis & honoribus pene totus occupatus. Dialogi vero penitiorem rei theologicæ peritiam oſtendunt: agunt enim maxima ex parte de SS. Trinitate, aliiſque reconditioribus Chriſtianæ fidei myſteriis; adeoque exhibent veteranum & ſubacti judicii theologum, cui judice Photio *, *περὶ τὴν τῶν δογμάτων ἀκρίβειαν ὀλίγων δεῖ.* 3°. Horum dialogorum autor in ipſa inſcriptione totos viginti annos Conſtantinopoli permanſiſſe, ibique docuiſſe dicitur: Cæſarius autem non niſi ad paucos annos Conſtantinopoli ſubſtitit; nec ibi medicinam, multo minus theologiam publice docuiſſe legitur. Quoſdam Photii ætate opus iſtud Gregorio theologo aſcripſiſſe ex eo * liquet. Verum quam ſine ulla id ratione fecerint, vide ſis Jac. Billii argumentum in Nazianzeni orationem decimam. Forſan non eſt unius ejuſdemque hominis opus; ſaltem ex variis ſcriptoribus, Nyſſeno, Maximo, (qui nominatim in eo citantur) aliiſque videtur conſarcinatum. Quiſquis eſt, dictione utitur ſatis clara, cenſente Photio, niſi quod ad poeticas voces crebro juveniliter deflectat. Vid. omnino quæ adverſus Leunclavium & Billium prolixe de Cæſario noſtro diſſerit P. Lambecius Comment. lib. 4. a p. 32. uſque ad p. 50.

* Suppl. de Script. Eccl. p. 40.

* Cod. 210. in fine

* Cod. 210.

* Ubi ſupra

Editi ſunt iſti *Dialogi* ſæpius in editionibus Latinis Gregorii Nazianzeni, & in Bibliothecis Patrum. Primus Græce ac Latine edidit Fronto Ducæus Auctuar. 1624. tom. 1. deinde Helias Ehingerus *Auguſtæ Vindel.* 1626. 4°.

THEOPHRONIUS, gente Cappadox, Eunomii popularis ſui diſcipulus, a quo peſtiferæ hæreſeωs virus hauſit. Claruit circa ann. 370. magiſtri ſui doctrina imbutus, dogmata ejus acerrime tutatus eſt; donec tandem diviſis inter ſe Eunomianis (quod & in reliquis Arianiſmi germinibus factum eſt) & in diverſa abeuntibus, Theophronius propriam ſibi ſectam formavit; ſeque ducem eis & caput conſtituit, docens præter cætera Eunomianis communia, Deum pro ratione temporis futuri, præſentis ac futuri ſuam mutare cognitionem; & ſacrum baptiſma non in ſanctam & individuam Trinitatem, ſed in mortem Chriſti adminiſtrandum eſſe. Ab Eunomio diſputandi artem didicerat, & in Ariſtotelis philoſophia mediocriter exercitatus, pro ſumma qua pollebat aſtutia, plures in ſuam partem perduxit: unde ejus ſectatores *Eunomio-Theophroniani* appellati ſunt. Scripſit opus (*λόγυς* vocat Socrates) *περὶ τῆς γυμνασίας τοῦ νοῦ, de exercitatione mentis*, de quo parce agunt veteres.

Sæc. IV. ab an. CCC. 370. Vid. Socrat. l. 5. c. 24. p. 192. Soz. l. 6. c. 26 p. 623. l. 7 c. 17 p. 728. Hiſt. Trip. l. 9. c. 39. p. 581.

[b] APOLLINARIUS *Junior*, patria Laodicenus, Apollinarii presbyteri (de quo ſupra) filius, Epiphanii ſophiſtæ diſcipulus; rhetoricam docuit: primum eccleſiæ Laodicenæ lector, tandem epiſcopus. Claruit ab incepto Juliani imperio, præcipue vero circa ann. 370. Aliquamdiu Catholicus de recto eccleſiæ tramite hac occaſione deflexiſſe dicitur. Commotus in illum Georgius Laodicenus epiſcopus, Arianæ factionis homo, quod Magnum Athanaſium ſumma familiaritate coleret, nec ab ejus congreſſu abſtinere vellet; ipſum a communione excluſit; quin & priora delicta, ob quæ a Theodoto ejectus fuerat, exprobravit: neque illum ſæpenumero licet id petentem in communionem recipere dignatus eſt. Hanc injuriam ſtomachatus Apollinarius peculiarem ſibi ſectam conſtituit; quæ per aliquot ſæcula eccleſiam non leviter turbavit. Quo potiſſimum anno hæreſin ſuam diſſeminare cœperit, parum liquet: id tantum conſtat, dogmata ſua plane nova & inaudita nequaquam fuiſſe; quippe ex quibus primarium a ſynodo Alexandrina anno 362. habita damnatum fuerit. Nondum enim eo tempore hæreſin diſſeminaſſe videtur Apollinarius, ſed ab aliis poſtea acceptos errores accuratius elimaſſe & recoxiſſe. Hæreſeωs ejus, quam in vulgus ſparſit, ſumma hæc erat: Chriſtum humanam naturam de cœlo ſecum detuliſſe, æternam & ſubſtantiæ ipſius coalitam habuiſſe quidem animam (quod tamen primo negaverat) *νοῦν δὲ* 370.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 9. not. 32. ad vit. *Greg. Nazianz.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. § 210. vol. 9. p. 448.
b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad Hæreſ. *Apollinar.* *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 100. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 16. § 1. vol. 7. p. 659. ſeq & l. 5. c. 23. § 10. vol. 8. p. 332. item Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 104.

μὴ

 μὴ ἔχειν; ſed unigeniti deitatem mentis locum ſupplere. Denique Chriſtum mortalem eſſe, & in propria divinitate paſſum; & in triduana illa corporis morte divinitatem quoque ei commortuam fuiſſe, Patris demum beneficio ex morte revocatam. Vid. Greg. Nazianz. Epiſt. ad Nectarium, & duas ad Cledonium epiſtolas, ſive Orat. 51, 52. ubi Apollinarii dogmata pleniſſime refellit. Ob hæc damnatus eſt Apollinarius tum alibi tum in ſynodo Romana anno, ut vult Baronius, 373. quam tamen Valeſius * circa ann. 377. vel 378. habitam eſſe contendit. Sed eccleſiæ ſententiam inſuper habuit homo audax, & dogmatum ſuorum tenaciſſimus: neque ſane Apollinarium errores ſuos unquam depoſuiſſe conſtat. Obiit regnante Theodoſio; ſed quo anno, non liquet.

* Annot. in Sozom. p. 143.

[a] Scripſit vir extra controverſiam doctiſſimus innumerabilia volumina; ex quibus hæc fere a veteribus memorantur, *Evangelia & Apoſtolorum ſcripta ad exemplum Platonis in dialogorum formam redacta*; quod imperante Juliano factum eſt. *Adverſus Porphyrium libri* 30. qui inter cætera ejus opera, inquit Hieronymus *, vel maxime probantur: & in iis ſane, judice Philoſtorgio *, tum Euſebium Cæſarienſem, tum Methodium Tyrium, qui in eadem arena deſudarant, longo intervallo ſuperavit. Idem, ut opinor, erat *Opus*, (cujus meminit Sozomenus *) ὑπὲρ ἀληθείας ſeu *de Veritate*, quod adverſus Julianum & Gentilium philoſophos compoſuit; in quo abſque ullo ſacrorum librorum teſtimonio oſtendit eos vano errore deceptos, ſecus quam oportet, de Deo ſenſiſſe. *Contra Eunomii apologiam liber. Commentarii breves in Iſaiam*, teſte Hieronymo. *Hymni & Cantica ſacra ad laudem divini numinis ſpectantia*; quæ tum viri tum mulieres quovis tempore & quavis occaſione pſallere ſolebant. *Liber Compendiarius*, ſeu τὸ κατὰ κεφάλαιον βιβλίον, ex quo pleraque fragmenta exhibet Theodoritus Dialog. 1, 2, 3. *De Incarnatione libellus. Libellus de Fide*: ex his etiam quædam ibi profert Theodoritus: qui & alia quædam ab eo ſcripta, ſed omiſſo titulo, allegat. Ex ejus libro *de Incarnatione*, ut & ex binis *ad Diodorum* epiſtolis quædam profert Niceph. Patriarcha Append. ad Antioch. contra Epiphanidem. Epiſtola vero prior *ad Diodorum*, ipſomet notante Nicephoro, in alio codice ad Heracleanum inſcribitur. Vid. Bandurii Conſpect. Opp. S. Niceph. pag. 59. Librorum ejus fragmenta aliquot in *Catenis veterum* in Job, in Pſalmos, in Matthæum, Lucam, &c. reperiri poſſunt.

Socrat. l. 3. c. 16.
* De Script. c. 104.
* L. 8. c. 14.
* L. 5. c. 18.
Præfat. in Comm. in Eſaiam. Sozom. l. 6. c. 25.

Exſtant etiam Gr. Lat. *Epiſtolæ duæ ad Baſilium* apud Coteler. Monument. Eccleſ. Gr. tom. 2. verum an genuinæ ſint, dubitari poteſt. Aubertus Miræus notis in Hieronymi catalogum meminit Libelli cujuſdam *de ætatibus Hominum*, ſub Apollinarii nomine *Leodici* anno 1575. editi: de quo quod dicam non habeo, utpote quem nondum vidi.

[b] AMPHILOCHIUS, ſi quid divinando aſſequi poſſumus, gente erat Cappadox, mortuo demum patre monaſticam vitam amplexus eſt, & in eremi Ponticæ ſolitudines ſeceſſit; ubi Baſilium & Gregorium ſocios habuit. Circa ann. 370. vel forſan paulo ſerius, Iconii Lycaoniæ metropolis epiſcopus conſtituitur. De modo quo ab angelis conſecratus eſt, aliiſque ab eo geſtis, miras nobis narrat fabulas Simeon Metaphraſtes, vel quiſquis eſt vitæ * ejus autor; quem adeant, quorum labra ſimiles amant lactucas. Anno 381. cum Theodoſius Aug. lege lata epiſcopos quoſdam celebriores intra ſingulos orientalium diœceſeωn terminos ſtatuiſſet, ut eccleſiæ iis ſolummodo traderentur, qui cum illis communicarent, & fidem Nicænam confiterentur: Aſianæ diœceſeos cura Amphilochio noſtro (teſte Sozomeno *) commiſſa eſt; cui lex Theodoſiana * Optimum Antiochiæ Piſidiæ epiſcopum adjungit. Biennio poſt cum in ſynodo, ut Arianorum conventicula vetarentur, ab imperatore fruſtra petiiſſet; arte quadam id impetravit. Palatium enim ingreſſus Theodoſium ſolito honore proſecutus eſt, Arcadium vero patri adſtantem inſalutatum præteriit. Filii contemptum indigne ferente imperatore, *Vides, imperator*, inquit Amphilochius, *te filii tui contumeliam ferre non poſſe; crede igitur Deum quoque eos averſari atque odio habere, qui filium ipſius unigenitum blaſphemant*. Dictum miratus imperator legem ab epiſcopo poſtulatam extemplo dedit. Eodem circiter tempore contra [c] Maſſalianos (peſſimos hæreticos, qui aſſiduis precibus turpiſſimas impudicitias obvelarunt) ſtrenue decertavit. Eos ſynodus Sidenſis, cui Amphilochius præſedit, ſententia ſua damnavit: quin & Amphilochius edito libro confutavit. In vivis adhuc erat anno 394. cum Bagadii & Agapii cauſa in ſynodo CP. agebatur; & anno ſequenti obiiſſe videtur. Summis eum laudibus propter indefeſſum diſcendi ſtudium & induſtriam, ſingularemque plane humilitatem, & alias dotes eximias evehit D. Baſilius; cui tam carus erat, ut in rebus quibuſcunque graviſſimis eum conſulere ſoleret: libros quoſdam nomini ejus inſcri-

370.
* Exſtat Gr. Lat. inter opera Amphiloc.
* L. 7. c. 9.
* De Fide Cathol. l. 3.

a Conf. *Long*. Bibl. ſacr. p. 611. b Conf. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. vol. 9. ad vit. *Amphil*. *Oudin*. tom. 2. p. 216. ſeq. *Fabr*. Bibl. Eccleſ. ad *Hieron*. c. 133. item Bibl. Gr. l. 5. c. 12. §. 4. vol. 7. p. 501. c Conf. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. vol. 8. ad Hæreſ. *Maſſalian*.

Sæc. IV. ab an. CCC. pſit, & tam frequentes ad illum dedit literas, ut ipſo fatente Baſilio, vicem Ephemeridum ſupplere, & quotidianum vitæ curſum exponere poſſent. Vir erat & ſæculari eruditione, & S. ſcripturarum ſcientia in primis eximins; adeo ut eum Gentilibus ſuis Baſilio & Gregorio conferre non dubitet Hieronymus *. Scripſit plura; verum an ea quæ nunc exſtant, ſint genuina, haud ſatis liquet: de quibus eo difficilius eſt certi aliquid pronunciare; quod nulla indubitatæ fidei ſcripta ſuperſint, ex quibus de aliis judicare liceat.

* Epiſt. ad Magnum.

a SCRIPTA, QUÆ EXSTANT

Oratio in Chriſti natalitia.

Oratio in Chriſti circumciſionem & in Baſilium.

Oratio in occurſum Domini.

Oratio in S. Deiparam & Simeonem, proculdubio ſpuria; Neſtorium enim τὸ δυσώνυμον memorat. Unde autorem ejus Amphilochium eſſe Sidæ epiſcopum, qui concilio Epheſino anno 431. interfuit, nonnullis ſuboluit: quod & de aliis quibuſdam hic enumeratis opuſculis dictum eſto. Quod ad iſtam tamen attinet *Orationem*; rectius faciunt, qui Nicephori patriarchæ CP. autoritate freti eam Theodoto Ancyrano aſcribunt.

Oratio in Lazarum quatriduanum.

Oratio in Mulierem peccatricem.

Oratio in diem Sabbati ſancti.

Homilia de Pœnitentia: & quod non ſit deſperandum. Spuria ſi quæ alia, utpote quæ Iconoclaſtas nominatim refellat, & putidiſſimis fabulis ſcateat.

Ad Seleucum Iambi, Gregorio Naz. a Billio adjudicati, nec invita quidem veritate.

Vita S. Baſilii. Nugivenduli cujuſdam opus.

Excerpta varia, ex Amphilochio, ex variis autoribus deſumpta.

Hæc omnia collegit, additiſque notis Græco-Latine edidit Fr. Combefiſius *Pariſ.* 1644. fol. Amphilochii operibus a Combefiſio editis, ejuſdem utpote furfuris, accenſeri meretur *Tractatus de non deſperando*, quem Gr. Lat. evulgavit P. Poſſinus Theſaur. Aſcet. pag. 255. qui, opuſculum hoc Amphilochii noſtri eſſe contendit, idque manifeſte conſtare dicit. Verum, ægre a me impetrare poſſum, ut illud credam. Multa continet fabuloſa, puerilia, ridicula, ſæculo Amphilochiano, ſummique viri ingenio ac gravitate indigna. Voces adhibet ſequioribus demum eccleſiæ ſæculis natas & uſurpatas. Quis enim Amphilochii ævo, *ψάλλοντες ὥρας*, pro *Officio canonico recitando* uſus eſt? Quis ἱερῆς κοσμικοὶ, pro *Sacerdotibus ſæcularibus*, prout *a Monachis* diſtinguuntur? Apage nugas, gerris Siculis nugatiores! Verum ut opuſculi ſui autoritatem tueatur Poſſinus, provocat ad Amphilochii homiliam *de Pœnitentia, & quod non ſit deſperandum*, quæ inter opera ejus habetur, p. 91. In qua, binæ in hoc opuſculo recitatæ narrationes, idque totidem verbis reperiuntur; dignum plane patella operculum. Ut enim omnia quæ ſub Amphilochii nomine exſtant, incertæ admodum fidei ſunt; ſic hæc homilia, prima ſtatim fronte, impoſturam ſuam manifeſte prodit. Scriptam eſſe poſt exortas de cultu imaginum controverſias, ſole clarius eſt: ubi venerabilium imaginum oppugnatores, inter inſigniores hæreticos depntantnr: meminit non ſemel imaginis Chriſti in templis collocatæ: introducitur Chriſtus B. Petro principi ſuo & Coryphæo mandata tradens; denique hiſtorias ſuas, ſeu verius fabulas ex libro *de vitis Sanctorum* ſe deprompſiſſe, diſerte tradit. Hæccine ævi Amphilochiani? Videant æqui & prudentes rerum æſtimatores, qua fronte ejuſmodi quiſquiliæ ſub ſanctiſſimorum & antiquiſſimorum patrum nominibus nobis obtrudantur. Certe utrumque opuſculum ex una eademque officina prodiiſſe videtur. Niſi dicere malimus, poſterioris autorem ex homilia iſta, paucis aliunde aſcitis, opuſculum ſuum conſarcinaſſe. Habentur apud Cl. Galeum iſta Amphilochio adſcripta. *Diegeſis de Sylveſtro* PP. *De miraculis S. Baſilii. Iambi de SS. libris legendis.* Exſtat apud virum Nob. Georgium Wheelerum Amphilochius in *Mariam Magdal.* Sæc. IV. ab an. CCC.

Exſtat etiam *Epiſtola Synodica* Gr. Lat. apud Coteler. Monument. tom. 2. p. 99. unicum forſan, quod hodie ſupereſt, Amphilochii opus genuinum.

Comparatio SS. Baſilii & Ephræm Syri.

Vita S. Ephræm Syri. Utrumque opus habetur inter Ephræmi opera a Voſſio edita, tom. 5.

Cohortatio ad virtutes, *Oratio de lachrymis & regno Dei*, aliaque in *Arbores infrugiferas* penes Holſtenium Gr. MS. exſtiterunt.

DEPERDITA.

Liber contra Maſſalianos, cujus meminit Theodoritus Hæret. Fab. lib. 4. c. 11.

Epiſtola ad Seleucum, ex qua multa fragmenta hinc inde collecta repræſentat editio Combefiſiana.

Oratio in illud, *Pater major me eſt*, cujus fragmentum exhibet Theodoritus Dial. 1. aliudque, Dial. 2.

Oratio in illud, *Nou poteſt Filius ex ſe facere*

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 12. §. 4. vol. 7. p. 502. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 185. *Oudin.* tom. 2. p. 219. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 9. ad vit. *Amphilochii*, Art. 6.

cere

cere quicquam, cujus fragmenta habet Theodor. Dial. 1. bina Dial. 2. & unicum Dial. 3.

Oratio in illud, *Amen dico vobis, Qui audit me*, &c. cujus fragmentum profert Id. Dial. 3.

Oratio in illud, *Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat a me*, &c. cujus fragmentum ſubminiſtrat Id. Dial. 3. Idem ibidem quædam citat ex oratione Amphilochii contra Arianos, quæ eadem forſan fuit cum oratione in illud, *Pater major me eſt*.

Oratio de Filio verbo, cujus fragmentum nobis conſervavit Theod. Dial. 3.

Tractatus in illud, *Dominus creavit me*, &c. ex quo quædam habet Damaſcenus in elementis.

Epiſtola ad Suadrenſes de S. Trinitate, ex qua bina excerpta adducit Id. ibid.

Commentarii in Iſaiam, quorum meminit Id. ibid.

Epiſtola dogmatica ad Pancharium diaconum Sidenſem, cujus laciniam ex MS. quodam hauſtam dedit Combefiſius.

Περὶ τῶν ψευδεπιγράφων τῶν παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς *liber*, cujus verba quædam adducit ſynodus ſeptima Act. 5. c. 5.

Liber de generatione Domini ſecundum carnem, cujus fragmenta quædam habentur apud Concil. Epheſ. part. 1. c. 4. p. 117. & Act. 1. p. 518.

Porro Combefiſius inter excerpta Amphilochii, fragmenta aliquot ex Codd. MSS. repræſentat orationum Amphilochii in illud, *Jeſus proficiebat ſapientia & ætate*, &c. In illud, *Solvite templum hoc*. In illud, *De meo accipiet & annunciabit vobis*. Et ex ſermone primo in illud, *De die illa & hora*.

Fragmenta denique Amphilochii plurima, librorum ex quibus hauſta ſunt titulis non notatis, exſtant apud Damaſcenum, *Catenam in Lucam*, *Catenam in Johannem*, & alibi: quæ fere omnia una cum cæteris prædictis fragmentis in unum collegit ſæpe laudatus Combefiſius.

Liber de Spiritu Sancto, quod Deus, & quod adorandus, quodque omnipotens ſit. Librum iſtum ſibi legiſſe Amphilochium teſtatur Hieronymus*. *Librum ejus contra Arianum, Eunomium, & Macedonium* haberi MS. Pariſ. in Biblioth. regia fidem nobis facit Ph. Labbeus Biblioth. Nov. MS. p. 82.

* De Script. c. 133.

370. [a] DIDYMUS, genere Alexandrinus, inſtituto monachus, ſcholæ catecheſeωn Alexandrinæ præfectus, Hieronymi & Rufini præceptor. Claruit præcipue circa an. 370. ab ipſo Conſtantii tempore non incelebris. Puer admodum cum jam prima literarum elementa didiciſſet, morbo affectus videndi facultatem penitus amiſit: quo non obſtante, in omni literarum genere adeo profecit, ut non modo grammaticam, rhetoricam, dialecticam, arithmeticam, muſicam, reliquaſque philoſophorum diſciplinas perdidicit, ſed & difficillima quæque mathematicæ theoremata percepit; S. ſcripturam ejuſque ſenſus reconditiores accurate inveſtigavit, errores quoſdam Origenis fovebat; verum nihilominus adverſus omnes hæreticos, præſertim Arianos validiſſime diſputavit. Magna apud omnes in admiratione habitus, adeo ut cum Magnus Antonius Alexandriam veniret, perſpecta hominis doctrina, hæc ei dixiſſe fertur: *Nihil te moveat, o Didyme, jactura corporalium oculorum; ejuſmodi enim oculis orbatus es, quibus & muſcæ & culices videre poſſunt: gaude potius, quod illos habeas, quibus Angeli vident, quibus Deus cernitur, & lux ejus comprehenditur.* In vivis adhuc erat anno 392. quo octogeſimum tertium ætatis annum exceſſerat.

Socrat. l. 4. c. 15. Sozom. l. 3. c. 15. Theod. l. 4. c. 23.

SCRIPTA.

Liber de Spiritu Sancto, interprete Hieronymo, inter opera Hieronymi habetur.

Breves quædam Enarrationes in epiſtolas canonicas; Lat. prodierant primum una cum libro *de Spiritu S.* Colon. 1531. 8°. deinde a Caniſio editæ. Utrumque opus habetur in Bibliothec. Patr. tom. 4. p. 320, 338.

[b] *Liber adverſus Manichæos*, quem Latine a Turriano converſum vulgavit Hen. Caniſius Antiq. Lect. tom. 5. p. 17[c]. Græco-Latine Combefiſ. Auctuar. 1672.

DEPERDITA.

Commentarii in Job, ex quibus fragmenta plurima, eaque ampliſſima, exhibet *Catena in Job*, quam *Londini* edidit Patric. Junius.

Commentarii in Pſalmos, ex quibus fragmenta habes in catena Corderiana.

Commentarii in Proverbia, ex quibus locum quendam citat catenæ in Lucam autor. Hos *Commentarios* in linguam Latinam ab Epiphanio amico ſuo integerrimo tranſlatos memorat Caſſiodorus de Divin. Lection. cap. 5.

Commentariorum in Eſaiam a cap. 40. ad finem, tom. 18.

Commentariorum in Hoſeam libri 3. Hieronymo nuncupati.

Commentariorum in Zachariam libri 5. Hieronymi rogatu ſcripti.

Commentarii in evangelium Matthæi.

Commentarii in evangelium Johannis, quorum fragmenta exhibet catena in Johannem.

a Conf. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. vol. 10. ad vit. *Didymi*. *Fabr*. Bibl. Eccleſ. ad *Hieron*. c. 109. item Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 351. ſeq. *Du Pin*. Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 103. b Conf. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. vol. 4. ad Hæreſ. *Manich*. Art. 16. *Fabr* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. vol. 5. p. 291. *Long*. Bibl. ſacr. p. 700. c Edit. nov. tom. 1. p. 204.

Sæc. IV. ab an. CCC. *De Trinitate libri* 3. quorum meminit Socrates *. * Loc. cit.

De dogmatibus & contra Arianos libri 2. qui cum unico illo de Sp. S. libro idem forſan cum præcedente opus confecerunt; niſi quis librum de dogmatibus ab iis contra Arianos diverſum quid arbitretur.

Commentarii in libros Origenis περὶ ἀρχῶν, quibus illos recte ſcriptos eſſe aſſeruit, fruſtra vero contendere illos, qui Origenem acculare, & libros ejus calumniari conabantur. Horum mentionem facit tum Socrates, tum Hieronymus, utroque adverſus Rufinum libro. Didymum etiam inter eos, qui contra Eunomium ſcripſerunt, recenſet Hieronymus de Script. c. 120.

* De Script. c. 109. Scripſit & infinita alia, teſte Hieronymo*, quorum tituli interierunt.

Egregiam denique Didymi ſententiam refert Socrates lib. 4. c. 23.

371. [a] PETRUS, eccleſiæ Alexandrinæ ſub Athanaſio archipreſbyter, itinerum & peregrinationum ejus comes individuus, quocum varia ſubiit pericula. Tandem defuncto Athanaſio, ab ipſo ante obitum deſignatus, epiſcopus Alexandrinus a catholica parte factus eſt anno 371. populo plaudente, & ſuffragantibus epiſcopis vicinis in pontificali ſolio collocatus; mox vero ab Arianis ſede ſua vi deturbatus, & in vincula conjectus; quibus paulo poſt elapſus, conſcenſa nave Romam ſe contulit, ubi benigne a Damaſo exceptus, ejuſque literis munitus, ſedem poſtea ſuam recuperavit, ac paulo poſt diem obiit. Quanti ab omnibus haberetur, exinde conſtat, quod anno 380. Theodoſius Imp. eum una cum Damaſo papa orthodoxæ veritatis normam lege lata * conſtitueret, eum apoſtolicæ pietatis virum appellans. Scripſit in carcere detentus *Epiſtolam encyclicam* de vi ſibi ad epiſcopatum recens evecto ab Arianis illata, & flagitioſa Lucii ſedem Alexandrinam ſibi per fas & nefas arripientis ambitione. Exſtat fere integra, principio duntaxat & fine truncata, apud Theodoritum lib. 4. c. 22. Porro alterius cujuſdam *Epiſtolæ ad epiſcopos Ægyptios fidei cauſa exules* fragmenta duo nobis conſervavit Facundus, lib. 4. c. 2. l. 11. c. 2. * De Fid Cathol. l. 2.

371. [b] LUCIUS, unde oriundus, incertum; primo epiſcopus Samoſatenus ab Arianis, fugato Valentis Imp. juſſu Euſebio, vi ac armis conſtitutus, ubi odio omnium exceptus, plurimiſque facinoribus infamis erat; poſtea ab Euzoio Antiocheno, & Magno S. Largitionum comite anno 371. Alexandriam deducitur, & in locum Petri Alexandrini ab iis in carcerem conjecti ſufficitur. Sæc. IV. ab an. CCC. Epiſcopus factus, Arianorum, Gentiliumque ſtipante ſatellitio mire in catholicos deſævit; ex quibus hos fugavit, illos in vincula dedit, omnes ſummis injuriis divexabat. Pars eorum ungulis ferreis & loris bubulis, pars ardentibus faſcibus peruſti cruciabantur. De enormi hac tyrannide plenius lectorem edocebit Petrus Alex. in epiſtola ſua apud Theod. l. 4. c. 22. Monachos Ægyptios Catholicæ fidei tenaces graviſſima perſecutione aliquamdiu afflixit; primoribus eorum, & in his Macario, Iſidoro, aliiſque ſanctiſſimis viris, in inſulam quandam incolarum feritate timendam deportatis. Verum miraculis Macarii deterritus, propoſito eo demum deſtitit. Sub Valentis imperii finem ineunte anno 378. vel paulo ante, Petro Alexandriam reverſo, ab infenſa plebe epiſcopali ſede ejectus, conſcenſo navigio Conſtantinopolim ſtatim perrexit, catholicos (uti eredi par eſt) apud imperatorem eriminaturus. Verum Valente paulo poſt a Gothis occiſo, voto ſuo excidit. Quid illi exinde contigerit non liquet. Vir inquieti admodum & truculenti ingenii, quique Gregorio Nazianzeno* audit, δεύτερα τις Αἰγύπτε πληγὴ ϗ μάστιξ, ὁ τῆς ἀληθείας προδότης, ὁ τῶν λύκων ποιμὴν, ὁ διὰ τῆς αὐλῆς ὑπερβαίνων λῃστὴς, ὁ δεύτερος Ἄρειος, &c. *Secunda quædam Ægypti plaga, ille veritatis proditor, ille luporum paſtor, ille per caulam tranſcendens latro, ſecundus ille Arius*, &c. Scripſit *Sermonem in Paſcha*, cujus fragmentum quoddam habetur Gr. Lat. in concilio Lateran. Concil. tom. 6. p. 313. Vid. etiam Append. ad Nicephori patriarchæ Antirrheticum contra Epiphanidem ap. Bandur. Conſp. Opp. S. Niceph. p. 59. Quænam alia ſcripſerit, non conſtat.

Socrat. l. 4. c. 37. * Orat. 23. p. 417.

[c] ESAIAS, ortu, ut videtur, Alexandrinus, patre tamen Hiſpano, mercatore, natus. Claruit circa ann. 371. Poſt mortem patris, diviſis cum fratre Paeſio facultatibus in Ægypti eremum ſeceſſit; ubi conſtructo monaſterio, adſcitiſque nonnullis ſibi vitæ aſceticæ ſociis, pietati, ſacrarum literarum ſtudio, & hoſpitibus excipiendis ſe totum dedit. Plura de eo docet Palladius, quem adeat, qui plura velit. Viderint eruditi, an hujus ſint, qui exſtant ſub Eſaiæ nomine *Sermones* 29. *ad fratres in eremo degentes*, Lat. in Biblioth. Patr. *Colonia* edita, tom. 2. & in editione nupera tom. 12. pag. 384. Certe qua ætate vixerit homiliarum autor, haud ſatis conſtat. 371. Pallad. Hiſt. Lauſiac. c. 15, 16.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. Hæreſ. *Arian.* Art. 122, 124, 134, 137. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 105. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 123 & 134. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 118. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 5. p. 335. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol 7. ad vit. *Arſenii.*

[a] ANI-

Sæc. IV. ab an. C.L.C. 371. [a] ANICIA FALCONIA PROBA, patria Romana, nobiliſſima familia prognata, viri conſularis filia, Anicii Probi prætorio præfecti, viri undequaque clariſſimi (non Adelphi proconſulis, ut habet Iſidorus Hiſpalenſis *) uxor, & Olybrii conſulis mater. (* De Script. c. 5.) Unde in vetuſto marmore, quod Olybrius conſul, filius, & Anicia Juliana filia ei poſuerunt, dicitur *fidei & nobilitatis antiquæ ornamentum, ſervandæ ac docendæ caſtitatis exemplum, conſulum proles, & conſulum mater*. Claruit anno 371. quo maritus una cum Gratiano Imp. conſulatum geſſit. Filios ex Probo ſuſcepit Olybrium, Probinum, Probum, & Julianam: ex quibus duo priores conſulatum anno 395. ſimul obtinuerunt; Probus etiam eandem dignitatem adeptus eſt, & Juliana Claudio Hermogeniano Olybrio (qui conſulatum geſſit anno 379.) nupta, Demetriadem virginem filiam habuit ab Hieronymo toties ac tantopere laudatam. Ipſa vero Proba non minus virtute quam generis nobilitate illuſtris miras ab Hieronymo, Auguſtino, Chryſoſtomo, Prudentio, Claudiano, & Caſſiodoro laudes meruit. Cæteris omiſſis omnium inſtar ſit Hieronymus *, qui laudes ejus ſic deprædicat. (* Epiſt. 8.) Proba illa omnium dignitatum & cunctæ nobilitatis in orbe Romano nomen illuſtrius, cujus ſanctitas, & in univerſos effuſa bonitas etiam apud barbaros venerabilis fuit. Ob egregiam pietatem laudat Auguſtinus, cum ipſa id poſtulante ad eam ſcripſit tractatum *de videndo Deum*. S. Chryſoſtomi legatos & amicos Romam ſive miſſos, ſive fugientes benigne hoſpitio excipere ſolebat. Qua de cauſa anno 406. ſcripta epiſtola gratias ei egit Chryſoſtomus *; (* Epiſt. 168.) quando & legatos ſuos Johannem presbyterum & Paulum diaconum tutelæ ipſius commendat. Anno 410. capta ab Alarico Roma (quam a Proba proditione traditam fuiſſe nonnulli fabulantur) ipſa vidua jamdudum facta, & bonorum jacturam paſſa in Africam una cum Juliana filia ac nepte Demetriade confugit; ubi ab Heracliano comite miſeris fortunarum reliquiis ſpoliata, vix aliquantiſper tuto habitandi locum invenit. Ibi loci cum Auguſtino amicitiam contraxit; a quo ſcripta ad illam exſtat præter tractatum prædictum *Epiſtola* num. 179. Quo anno mortua ſit incertum eſt; id certum eam ante obitum poſſeſſiones omnes eccleſiæ delegaſſe.

[b] Exſtat ab ea ante mariti obitum (ut ex fine opuſculi conſtat) ſcriptus *Cento Virgilianus de rebus divinis* Biblioth. Patr. tom. 5. *Lugduni* 1516. *Francofurt.* 1541. *Pariſ.* 1578. *Colon.* 1601. 8°. [c] Sæc. IV. ab an. C.L.C.

Scripſit etiam *Epitaphium Marito*, quod ſepulchro ejus marmoreo inciſum, Romæ effoſſum eſt ſæculo præcedente, & a Baronio exhibitum Annal. tom. 4. ad an. 395.

[d] AMMONIUS, natione Ægyptius, monachus Alexandrinus, claruit, ſiquid in his video, circa annum 372. 372. Monaſticam diſciplinam in Canopo, haud procul ab Alexandria, diu excoluit, donec ſæviente ubique perſecutorum malitia, Petroque epiſcopo latebras ſubinde quæritante, ac fuga ſalutem redimente, relicta Ægypto, in Palæſtinam ſe contulit, ubi luſtratis locis ſanctis, montem Sinam petiit, ibique miſeram monachorum ſtragem, a Saracenis factam, ſuis oculis aſpexit, & quæ eodem tempore in monachos Raithunos, juxta mare rubrum poſitos, fecerunt Blemmyes, ex aliorum relatione accepit. Tandem patriam repetens, lares prope Memphim fixit, & quæ de monachis Sinaitis a Saracenis peremptis viderat, quæque de Raithunis audierat, ſermone Ægyptiaco in commentarios retulit. Hunc Ammonium ſub Diocleſiani perſecutione vixiſſe, Petri epiſcopi Alexandrini martyris familiarem, contendit Combefiſius, non alium nempe quam presbyterum illum, qui, teſte Euſebio *, una cum aliis, eodem fere tempore martyrio (* L. 8. c. 13. p. 108.) perfunctus eſt. Cui quidem hac in parte nullo modo aſſentiri poſſum; nulla apud Ammonium Petri martyris, nulla perſecutionis Diocleſiani mentio, nulla Saracenorum hoc tempore apud veteres occurrit eruptio. Quin & in ipſo opere ſunt quæ reclamant. Pag. 99. mentio fit Moſis cujuſdam, qui a tenera jam ætate monachi inſtitutum amplexus, annos tres ſupra ſeptuaginta ἐν τῷ μονήρη βίῳ in monte Raithu traduxerat. Quod cum initio hujus ſæculi ſtare non poteſt, cum ipſius vitæ monaſticæ inſtitutio longe minorem ætatem præ ſe fert. Conſtat igitur Ammonium de quo agimus, alium non eſſe quam cujus meminit Socrates *, ubi celebriores in Ægypti (* L. 4. c. 23. p. 238.) ſolitudine monachos recenſet, quem ἄνδρα θαυμάσιον vocat, & una cum Athanaſio Romam veniſſe refert, poſteaque dextram ſibi aurem amputaſſe, ne ad epiſcopatum traheretur. Petro Antiochiæ epiſcopo, qui Athanaſio ſucceſſit, σύγχρονος erat. Quo tempore, infeſtantibus omnia Ægypti loca Arianis, & monachos præcipue perſequentibus, Petro epiſcopo in vincula conjecto, & elapſo tandem Romam fugiente, hac

a Conf. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 143. *Oudin.* tom. 1. p. 900. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 6. p. 438. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 235. b Conf. *Long.* Bibl. ſacr. p. 914. c Hos Centones, ſignatis ad ſingulos verſus veſtibus *Virgilii* edidit *Johannes Henricus Kromayerus* Halæ 1719. 8vo. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. Hiſt. Stragis *Paul. Iſai.* &c. a Saracenis factæ.

occaſione uſus Ammonius, in Palæſtinam ſeceſſit. Quin & hoc ipſo tempore, Saracenos, Phœnices & Palæſtinæ nrbes, omniaque verſus orientem loca vaſtaſſe, referunt Socrates * & Sozomenus †. Quod quidem eo ipſo tempore contigiſſe diſerte tradit Ruffinus ‡, (ex quo ſua hauſerunt Socrates & Sozomenus) quo Lucius, qui Petri ſedem invaſerat, graviſſimam adverſus illum, omneſque catholicos & monachos in Ægypto, perſecutionem movit. Hiſtoricum Ammonii noſtri commentarium, apud ſenem quendam anachoretum, prope Naucratem repertum, Johannes quidam presbyter ex lingua Ægyptiaca in Græcam tranſtulit. Hunc notis illuſtratum, Gr. Lat. edidit Fr. Combefiſius inter *Acta Martyrum antiqua*, *Pariſ.* 1660. 8°. p. 88.

* l. 4. c. 16 p. 253. † l. 6. c. 38. p. 699. ‡ Hiſt. Eccl. l. 2. c. 6. p. 246.

373. [a] MACARIUS ſenior, cognomine Magnus, gente Ægyptius, ex Thebaide provincia oriundus, monachus Scetenſis, Magni Antonii diſcipulus. Claruit circa ann. 373. In juventute adhuc conſtitutus virtutibus ac philoſophico & auſtero vivendi genere ita enituit, ut Παιδαριο-γέρων, a monachis vocaretur. Annos natus quadraginta ad preſbyterii gradum evectus eſt; & exactis in ſolitudine annis ſexaginta obiit nonagenarius anno (ut volunt) 391. Moribus erat reverendus pariter ac ſeverus erga illos qui ipſum adibant. Miraculis & prophetia clarus, tot ſanavit ægros, tot obſeſſos a dæmonibus liberavit, ut teſte Socrate, miracula ab eo patrata peculiare opus exigerent. De iis fuſe agit Palladius Hiſt. Lauſiac. cap. 19.

Socrat. l. 4. c. 23. Sozom. l. 3. c. 14. Theod. l. 4. c. 21.

Scripſit *Homilias ſpirituales* 50. *de integritate quæ decet Chriſtianos*, quæ ab aliquo forſan ſequioris ſæculi interpolatæ exſtant Gr. *Pariſ.* 1559. 8°. deinde cura Zach. Palthenii *Francofurt.* 1594. 8°. denique cum operibus Gregorii Thaumaturgi, *Par.* 1622. fol. Ejus etiam ſunt opuſcula 7. viz. *de Cuſtodia cordis*, *de Perfectione in Spiritu*, *de Oratione*, *de Patientia & Diſcretione*, *de Elevatione mentis*, *de Charitate*, *de Libertate Mentis*. Hæc eundem cum homiliarum auctore parentem habere, idem ſtylus & dicendi character, idem ingenium, eadem dogmata ſatis arguunt. Opuſcula hæc Græce & Latine in *Theſauro ſuo Aſcetico* Petrus Poſſinus Soc. Jeſ. edidit *Tholoſæ* 1684. 4°. Tandem omnia Macarii opera, tum homilias, tum opuſcula aſcetica, & apothegmata collegit, & Græce ſimul ac Latine edidit, textum Græcum revidit, verſionem emendavit, & excerpta ex Palladio, & Caſſiano addidit Jo. Georg. Pritius Lipſienſis *Lipſ.* 1698. 8° [b]. Sed præter ſcripta, quæ ei vulgo tribui ſolent, habentur Græce MSS. in bibliotheca Vindobonenſi ſub ejus nomine opuſcula varia; nempe *Capita aſcetica* 170. metaphraſi illuſtrata a Simeone Logotheta Cod. Theolog. 104. *Parenæſis aſcetica*, Cod. 140. num. 3. *Capita aſcetica* 100. Cod. 179. num. 8. *De Cuſtodia cordis*, Capita 30. Cod. 192. num. 15. Capita 170. *De Perfectione ſpirituali*, Cod. 192. num. 16. Verum hæc omnia nihil fere aliud continent quam 7. *illa opuſcula aſcetica*, quæ in theſauro ſuo edidit P. Poſſinus, *Pariſ.* 1684. quæque tertio cuidam Macario tribuenda eſſe contendit; certe vel noſtro, vel Macario Alexandrino vendicanda, uti mox oſtendemus.

[c] MACARIUS junior, & Πολιτικὸς dictus, domo Alexandrinus, ubi ætate prima bellaria vendendo quæſtum exercebat. Antonii diſcipulus, alterius Macarii σύγχρονος, eique ſuperſtes. Urbe ſimul ac arte renunciata, in eremum Nitrienſem ſecedens, vitam monaſticam amplexus eſt. Anno ætatis quadrageſimo baptiſmum ſuſcepit, dein presbyter factus & archimandrita Nitrienſis. Obiit centenarius circa ann. 404. Arctiorem vitæ monaſticæ diſciplinam tanto ſtudio excoluit, ut ex nimia cutis ariditate pili barbæ ei non ſuccreverint. Interim in hoc uno ab altero Macario diſcrepabat, quod hilari fronte ad ipſum advenientes exceperit, & lepido ſermone oblectarit, urbanitate quadam juniores ad diſciplinam monaſticam alliciens. Mira de ejus virtutibus, abſtinentia, miraculis patratis, & dæmonibus ab eo fugatis narrat Palladins (qni eo familiariter utebatur) Hiſt. Lauſiac. c. 20. Quod vero *Politicus* dicebatur, inde factum eſt, quod non modo in ſolitudine inter monachos verſaretur, ſed & ἐν τῇ πόλει. *in urbe*, i. e. Alexandria natus, magnam vitæ partem in publica hominum luce tranſegit. Fniſſe ſcholæ catecheſεων Alexandrinæ præfectum, teſtatur Philippus Sidetes. Quod vero eum Petro martyri in hoc mnnere ſucceſſiſſe ſcribit, vereor ut ne illud cum temporis ratione ſtare poſſit. Demus enim, Petrum, ſcholam, una cum epiſcopatu, ad vitæ uſque finem tenuiſſe, (quod tamen non conſtat, neque ſatis probabile videtur, cum certum ſit Petrum maximam epiſcopatus ſui patrem ſub perſecutione, & in carcere egiſſe); ut ut ſit, obiit is martyrio coronatus anno 302. Quo tempore Macarium noſtrum vere fuiſſe juniorem, ac pene puerum neceſſe eſt. Quem hiſtoriæ eccleſiaſticæ conditores magni Antonii diſcipu-

373. Socrat. l. 4. c. 23. Sozom. l. 3. c. 14. Theod. l. 4. c. 21.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 474. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 55. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 12. §. 1. vol 7. p. 492. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 8. ad vit *Macar.* *Long* Bibl. ſacr p. 839. b Denuo *Lipſ.* 1714. 8vo. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ vol. 8. ad vit. *Macar.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 12. §. 2. vol. 7. p. 494. item Bibl. Eccleſ. ad *Gennad.* c. 10.

lum

lum faciunt, & Conſtantii temporibus claruiſſe volunt, immo quocum, exeunte hoc ſæculo, per triennium in ſolitudine vixit Palladius *. Aut igitur juvenis admodum munus hoc ſcholaſticum iniit, aut poſt Petri martyrium ſchola vacaverit, aut quod potius ſuſpicari licet, alius quis ſcholæ magiſter intervenerit a Philippo præteritus. Nullos enim alios a Petri morte, præter Macarium & Didymum, per integrum pene hoc ſæculum hujus ſcholæ præceptores exhibet. Erat & alter Macarius Ægyptius, *Senior* dictus, de quo nos alibi. Quin & tertium, Antonii etiam diſcipulum & comitem, Amathæ ſocium, nobis exculpſit Petrus Poſſinus *, cui etiam 50. *homilias a Pico* primum editas, & 7. opuſcula a ſe in lucem emiſſa, adjudicanda cenſet. Et in hac quidem ſententia me olim fuiſſe fateor. Verum re melius perpenſa, ægre a me impetrare poſſum, ut credam, præter Ægyptium & Alexandrinum, tertium etiam fingendum eſſe Macarium, Antonii diſcipulum, Amathæ collegam, operum *Macarianorum* autorem. Certe non alios Macarios Antonii diſcipulos nobis exhibent Socrates, Sozomenus, Theodoritus, Nicephorus, &, qui hoc ipſo tempore, his ipſis locis vixit, deque iis prolixe agit, ipſe Palladius. Ut Macarium ſuum probet Poſſinus, Athanaſium in *vita Antonii*, & Hieronymum in *vita Pauli*, teſtes citat. Athanaſius vero de *Macario* ne verbum quidem habet. Hieronymus Macarii & Amathæ, Antonii diſcipulorum meminit, & Amatham quidem magiſtrum ſuum ſepeliiſſe docet; de Macario nihil habet. Quæro igitur a Poſſino, cur ex noſtris unus, Antonii diſcipulus, Amathæ collega, opuſculorum pater cenſeri non poſſit? Non Ægyptius, inquit, cum ſexaginta annos in Scythica ſolitudine tranſegiſſe dicitur. Quid vero? An Stylitæ ad inſtar totis ſexaginta annis in cella ſua immobilis perſtitit? Quid ſolitariis illis familiarius quam ἀσκηταῖς ſuæ ſedes ſubinde mutare? Ut adeo loca quædam Antonio vicina, inhabitare facile potuit Macarius, eique data occaſione, præſertim vergente ad finem vita, præſto eſſe, & defuncti corpus una cum Amatha ſepelire. Nec enim plus de hac re teſtatur Cronius presbyter apud Palladium, cap. 25. Neque dicit Sozomenus Macarium in ſola *Sceti*, ſed & ἐν ταῖς ἐρήμοις 60. ſuos annos exegiſſe. Multo minus id Alexandro noſtro negari poteſt, quem diverſas habuiſſe cellas diſerte teſtatur Palladius, unam quidem in *Sceti*, quæ eſt interior in ſolitudine, unam in Libya in Celleis, & unam in monte Nitriæ, ut Antonio adeſſe, eique miniſtrare facile poterat. Nec validiora ſunt argumenta, quibus prædicta opuſcula horum neutri aſcribenda eſſe probare nititur Poſſinus. Non Ægyptio, quia refert Gennadius * ipſum unam tantum ad juniores profeſſionis ſuæ ſcripſiſſe epiſtolam. Quid ſi vero Gennadius de ſolis Macarii epiſtolis loquitur? Quid ſi alia ſcripſerit Macarius, quæ Gennadii diligentiam fugerint, cum non pauca ſcripta ſint, quæ fruſtra apud Gennadium quæri poſſunt? Non denique Alexandrino noſtro, quia ſcilicet inter multa quæ de eo habent Sozomenus, Socrates, & Nicephorus, nihil prorſus referant, unde ſcripſiſſe quidquam eum, quod in lucem ac famam exierit, poſſit intelligi: imbelle prorſus, & plane ficulneum argumentum. Quis enim neſcit non id ſibi voluiſſe Socratem & Sozomenum, de ſcriptoribus eccleſiaſticis ex profeſſo agere? Viros quidem eruditione claros enumerare ſolent, ſcripta raro aut nunquam recenſere. Adeo ut nihil obſtat, nequicquam renitente Poſſino, quo minus prædicta opuſcula Macariorum noſtrorum alterutri, & forſan Alexandrino noſtro, non immerito tribuenda ſint. Exſtat Græce MS. ſub Macarii noſtri Alexandrini nomine fragmentum ex *Quæſtionibus ad Magnum Euſebium epiſcopum Alexandrinum* Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 84. quo anonymi cujuſdam *Loci Communes aſcetici de charactere veri Chriſtianiſmi* ex variis SS. Patrum operibus collecti continentur. Quis vero fuerit hic *Magnus Euſebius*, hoc circiter tempore epiſcopus Alexandrinus, ad quem hæ quæſtiones ſcriptæ ſunt, fateor me nec divinando aſſequi poſſe.

Habetur Latine ei inſcripta *Regula monaſtica* 30. capitulis comprehenſa, quam primus edidit Petrus Roverius Jeſuita in hiſtoria monaſterii Reomænſis, pag. 24. Verum an revera Macarii noſtri ſit, mihi nondum conſtat. Immo plane videtur potius compendium regularum ex Macarii aliorumque Ἀσκητῶν ſcriptis compilatum. Exſtat penes me Macarii Alexandrini (ita enim habet titulus) *Sermo de exitu ſtatuque Animarum poſt hanc vitam*, ex bibliothecæ Paulinæ Lipſienſis MS. codice deſcriptus. Plures quidem ineptas & aniles fabulas continet, & recentioris cujuſdam Græculi commentum mihi videtur, qui quæ hac de re ſomniavit ad dialogi formam Macarium inter & angelos redegit. Quoniam vero ἀνέκδοτος ſit, & ſaltem novitate ſua ſe lectori commendabit, verſione Latina ornatum hic ſubjiciam.

* Hiſt. Lauſiac. c. 20. p. 324.

* Proleg. in Theſ. Aſcet.

* De Script. Eccl. c. 10.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Τοῦ ἁγίου Μακαρίου τοῦ Ἀλεξανδρέως λόγος περὶ ἐξόδου ψυχῆς δικαίων καὶ ἁμαρτωλῶν, τὸ πῶς χωρίζονται ἐκ τοῦ σώματος καὶ πῶς εἰσίν.

Ποτὲ διοδευόντων ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, εἶδον δύο ἀγγέλους συνακολουθοῦντας τῷ ἁγίῳ Μακαρίῳ ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων· καὶ ἐν τῷ συμπορεύεσθαι ἡμᾶς, εὑρέθη ἀποσεσημμένον κείμενον καὶ ὄζον· καὶ αἰσθανόμενος ὁ ἅγιος Μακάριος τῆς δυσωδίας, συνέκλεισε μετὰ τῆς ἰδίας χειρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μυκτῆρας, ἕως οὗ παρῆλθεν· Ἐποίησαν δὲ καὶ οἱ ἄγγελοι οὕτως· καὶ ἰδὼν ὁ γέρων, εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ὑμεῖς οὕτως ὀσφραίνεσθε τὴν δυσωδίαν τοῦ κόσμου. Οἱ δὲ εἶπον, οὐχί· ἀλλὰ σὲ ἰδόντες, ἐποιήσαμεν καὶ ἡμεῖς οὕτως· ἡμεῖς γὰρ τῆς δυσωδίας τοῦ κόσμου οὐκ αἰσθανόμεθα, ἀλλὰ τῆς ὀζοδίας τῶν ψυχῶν τῶν ἁμαρτωλῶν ὀσφραινόμεθα μόνον, ὃν τρόπον σὺ τὴν δυσωδίαν τοῦ ἀποσεσημμένου τούτου ἀποστρέφῃ· καὶ ὁ γέρων λέγει αὐτοῖς γνωρίσατέ μοι, παρακαλῶ, τοῦτο, τῆς δυσώδους ψυχῆς τῶν ἁμαρτωλῶν, ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ αἰσθάνεσθε, ἢ μετὰ θάνατον; καὶ πῶς τὰς ψυχὰς τῶν ἁμαρτωλῶν, πῶς δὲ τῷ κυρίῳ πεπιστευκότων, τῶν ἀσεβῶν, τῶν μὴ πεπιστευκότων [* a διέρετε;] εἴπατέ μοι, εἰ εὗρον χάριν ἐνώπιον ὑμῶν. Καὶ οἱ ἄγγελοι εἶπον, ἄκουσον, ἐκλεκτὲ τοῦ Θεοῦ Μακάριε. Ἡ ἁμαρτωλὸς ψυχὴ καὶ ἔτι οὖσα ἐν τῷ σώματι τὴν τῶν κακῶν πράξεων ὀζοδίαν ἀποδίδωσι, μετὰ δὲ θάνατον πολὺ πλέον. Τῶν γὰρ πράξεων φανερῶς ἐπικειμένων αὐτῇ σκοτοῦσι καὶ μελανίαν δεινὴν αὐτῇ περισήπτουσι· ἡ γὰρ ψυχὴ καθ' ἑαυτὴν φωτεινὴ καὶ καθαρά ἐστιν, ὡς τοῦ ἀθανάτου φωτὸς ἐμφύσημα. Ἀλλ' ἐν τῷ σώματι γινομένη, καὶ μὴ καλῶς αὐτὸ κυβερνῶσα, μολύνεται κατὰ μέρος ἐκ τῆς ἁμαρτίας, ἡ μὲν πλέον, ἡ δὲ ἔλαττον· τὸ δὲ πῶς αἱ ψυχαὶ ἐκ τῶν σωμάτων λαμβάνονται πιστῶν τε καὶ ἀπίστων, ἄκουσον, καὶ πάντων ἐπίγεια ἢ κοινά, ἐλαχίστων τῶν ἐπουρανίων νόμιζε (εἶναι), Μακάριε· ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ ἐπιγείου βασιλέως ἀποστελλόμενοι στρατιῶται ἐπὶ τῷ παραστῆσαί τινα, ἐλθόντες συνέχουσιν αὐτὸν καὶ μὴ θέλοντα· ὁ δὲ καταπλήσσεται μὲν τῷ φόβῳ, τρέμει δὲ καὶ τὴν παρουσίαν τῶν ἀσυμπαθῶν πρὸς τὴν ὁδοιπορίαν ἑλκόντων· οὕτω καὶ ὅταν ἀποσταλῶσιν ἄγγελοι παραλαβεῖν τὴν ψυχὴν εἴτε δικαίου, εἴτε ἁμαρτωλοῦ, καταπλήσσεται τῷ φόβῳ, καὶ τρέμει τὴν παρουσίαν τῶν φοβερῶν καὶ ἀποτόμων ἀγγέλων. Καθορᾷ γὰρ τότε ἡ ψυχὴ ἄπορον καὶ ἀσθενῆ καὶ ἀνωφελῆ πάντοθεν τὴν τοῦ πλούτου καὶ συγγενῶν καὶ φίλων παρουσίαν, τὰ δάκρυα καὶ τοὺς θρήνους τῶν παρεστώτων αἰσθάνεται. καὶ λαλῆσαι ἢ ἀφιέναι φωνὴν οὐ δύναται, μηδέποτε πειραθεῖσα τοιαύτης κλήσεως, δέδοικε δὲ καὶ τὸ ἄπειρον τῆς ὁδοῦ, καὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς διαγωγῆς. Συνέχεται δὲ καὶ τῇ τῶν ὁρωμένων

* Vox hæc in MS ægre legi poteſt.

Forte legendum πάντως ἐπίγεια καὶ κοινὰ ἐλάττονα vel ἐλαχίστων.

a Forte legendum διαγινώσκετε.

S. Macarii Alexandrini ſermo de exitu animæ juſtorum & peccatorum: quomodo ſeparantur a corpore, & in quo ſtatu manent.

Interprete H. W.

Nobis quondam in eremo iter facientibus, vidi duos angelos S. Macarium ſtipantes, alterum a dextra, a ſiniſtra alterum: cumque una progrederemur, repertum eſt cadaver jacens & fœtidum. Fœtorem perſentiens S. Macarius nares ſibi manu obſtruxit donec tranſiviſſet. Similiter fecerunt & angeli. Id videns ſenex, dixit illis, An & vos etiam mundi fœtorem ſuboletis? Reſponderunt illi, nequaquam; te vero nares occludentem videntes, fecimus & nos ſimiliter: nos enim fœtorem mundanum minime ſentimus, ſolum autem animarum peccatricum fœtorem ſubolſacimus; pari modo ac tu cadaveris iſtius fœtorem averſaris. Dicit illis ſenex, Notum mihi facite, quæſo, utrum in hac vita vel poſt mortem fœtidam peccatorum animam ſentiatis? Et quomodo inter peccatorum animas, illas quæ in Dominum crediderunt, ab impiis non credentibus dignoſcatis? Id mihi dicite, ſi gratiam apud vos conſecutus fuerim. Dixerunt angeli; Auſculta, electe Dei Macarie. Peccatrix anima dum adhuc in corpore manet, malarum actionum fœtorem emittit quendam, poſt mortem vero majorem multo. Actiones enim ſuæ animam maniſeſte prementes, tenebras illi nigramque inducunt dicam. Anima enim ex natura ſua lucida & pura eſt, immortalis quippe lucis ſpiramen: in corpore autem poſita, ſi illud bene non gubernet, a peccato quodammodo polluitur, iſta quidem magis, illa vero minus. Quomodo autem animæ e corporibus tam fidelium quam infidelium liberantur, audi, & terreſtria ſeu vulgaria cœleſtibus omnino minora eſſe putes, Macari? Quemadmodum enim a terreno rege miſſi ſatellites ad apprehendendum aliquem, ſupervenientes vel invitum conſtringunt. Iſte vero timore tremit, ipſamque militum ad iter vi trahentium præſentiam exhorreſcit, pari modo cum mittuntur angeli animam ſeu juſti ſeu injuſti accepturi, timore tremit iſta, ipſamque terribilium & inclementium angelorum præſentiam exhorreſcit. Tunc facile enim ſentit anima inanem eſſe debilem ac inutilem omnino divitiarum, cognatorum, atque amicorum copiam, aſtantium lachrymas ac nænias videt; ipſa vero ne verbum mutire poteſt, cum nunquam antea ejuſmodi evocationem experta fuerit: quin & infinitam viæ longitudinem, diverſamque vitæ inſtituendæ rationem metuit. Contriſtatur etiam præſentium, quo-

Sæc. IV. ab an. CCC.

δια-

Sæc. IV. ab an. CCC.

ἄρχονται ἀσυμπαθείας· προσκόπτει δὲ καὶ [a] πρὸς πάντας, καὶ τῇ τοῦ σώματος συμβιώσει, καὶ θρηνεῖ τὴν τούτου ἀπόζευξιν, ὡς τούτου ἐν συνηθείᾳ χωριζομένην μίαν καὶ μόνην παραμυθίαν μὴ δυναμένην ἔχειν ἐκ τοῦ οἰκείου συνειδότος, εἰ μὴ ἐὰν καλῶν ἔργων πράξει ἑαυτῇ συνοίδεν. Ἡ τοιαύτη ψυχὴ καὶ πρὸ τῆς ἀποφάσεως τοῦ κριτοῦ, ἀπὸ τοῦ συνειδότος ἀδιαλείπτως κρίνεται. Καὶ ὁ ἄββας Μακάριος λέγει πάλιν· τί οὖν; κύριοί μου, δέομαι ὑμῶν, καὶ τοῦτο ἑρμηνεύσατε, ἐπειδὴ ἐκ τῶν πατέρων παραδίδοται ἐν τῇ γ. ἡμέρᾳ καὶ τῇ θ. καὶ τῇ μ. προσφέρεσθαι τῷ Θεῷ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσφορὰν ὑπὲρ τοῦ τελευτήσαντος, τί τὸ ὄφελος ἐκ τούτου τῇ μεταστάσει ψυχῇ γίνεται· Καὶ ὁ ἄγγελος ἔφη· οὐδὲν ἀκέραως οὐδὲ ἀνωφελῶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ συνεχώρησεν ὁ Θεὸς γίνεσθαι, ἀλλὰ τὰ ἐπουράνια καὶ τὰ ἐπίγεια αὐτοῦ μυστήρια ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ συνεχώρησεν ὁ Θεὸς γίνεσθαι καὶ ἐκέλευσε τελεῖσθαι· ἐν γὰρ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ γινομένης προσφορᾶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, παραμυθίαν τῆς θλίψεως, ἣν ἀποχωρίσθη τοῦ σώματος, δέχεται ἡ ψυχὴ μετὰ θανοῦσα παρὰ τοῦ συνέχοντος αὐτὴν ἀγγέλου, ὅτι εὐλόγησις καὶ προσφορὰ ὑπὲρ αὐτῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ προσκεκόμισται, καὶ εὔελπις γίνεται ἐν τούτῳ. Τὰς γὰρ δύο ἡμέρας συγχωρεῖται ἡ ψυχὴ ἅμα τοῖς σὺν οὖσιν αὐτῇ ἀγγέλοις πορεύεσθαι, ἔνθα βούλεται, ἐπὶ τῆς γῆς· ἡ οὖν φιλοσώματος ψυχὴ ἀπέρχεται ποτὲ μὲν περὶ τὸν οἶκον, ἔνθα ἀπεζεύχθη, ποτὲ δὲ περὶ τὸ μνῆμα, ὅπου κατετέθη τὸ σῶμα, καὶ οὕτως ἐκτελεῖ τὰς δύο ἡμέρας ζητοῦσα ὥσπερ ὄρνεον [b] τὴν νοσιὰν αὐτῆς· ἡ δὲ ἐνάρετος ψυχὴ ἀπέρχεται εἰς τόπους, ὅπου εἶχε συνήθειαν ἐργάζεσθαι τὴν δικαιοσύνην· τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ [αἰνοῦσθαι] κελεύει πάσῃ ψυχῇ Χριστιανῶν εἰς οὐρανοὺς ὁ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ Χριστὸς ὁ πάντων Θεός, κατὰ μίμησιν τῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως, εἰς προσκύνησιν τοῦ Θεοῦ τῶν ἁπάντων. Καλῶς οὖν κατέχει ἡ ἐκκλησία τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ προσφορὰν καὶ εὐχὴν ποιεῖσθαι ὑπὲρ τῆς ψυχῆς. μετὰ οὖν τὸ προσκυνῆσαι τὸν Θεόν, γίνεται κέλευσις παρ᾿ αὐτοῦ, ὥστε ἐπιδειχθῆναι αὐτῇ τὰς διαφόρους καὶ τερπνὰς σκηνὰς τῶν ἁγίων, καὶ τὴν τοῦ παραδείσου ὡραιότητα· καὶ ταῦτα πάντα καταμανθάνει ἡ ψυχὴ ἓξ ἡμέραις θαυμάζουσα καὶ δοξάζουσα τὸν εὐτρεπιστὴν τούτων Θεόν· καὶ ταῦτα πάντα θεωροῦσα ἡ ψυχὴ μεταβάλλεται καὶ ἐπιλανθάνεται τῆς θλίψεως, ἧσπερ εἶχεν ἐν τῷ σώματι οὖσα. Ἐὰν δὲ ᾖ ἐν ἁμαρτίαις ὑπεύθυνος, θεωροῦσα τὰς ἀπολαύσεις τῶν ἁγίων ἄρχεται λυπεῖσθαι καὶ καταγινώσκειν ἑαυτήν, λέγουσα, Οἴ μοι, πῶς ἐματαιώθην ἐν τῷ κόσμῳ ἐκείνῳ, ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τοῦ βίου ἀσχοληθεῖσα. τὸ πλεῖστον τοῦ βίου ἐδαπάνησα, ἐν ἀμελείᾳ, καὶ οὐκ ἐδούλευσα τῷ Θεῷ κατὰ τὸ πρέπον, ὅπως κἀγὼ ἠξιώθην τῆς χάριτος καὶ τῆς δόξης ταύτης. Οἴ μοι τῇ ἀθλίᾳ, ἔτι μοι συμβάλλονται αἱ φροντίδες καὶ

Lege ἐν τῇ μεταστάσει.

L. ἀκαίρως.

Forſan ὄρνεον.

Vox hæc in MS. vix legi poteſt: forſan ἀναφέρεσθαι legendum eſt.

L. προσκύνησιν.

Sæc. IV. ab an. CCC.

rum eſt in poteſtate, angelorum inclementia. Omnibus quinetiam compatitur, ipſique corporis infortunio. Hujuſce ſeparationem dolet; ab eo quippe, cui jamdiu conſuevit, disjuncta: cum unicam ac ſolam conſolationem, quæ ex propria exoritur conſcientia, habere non poſſit, niſi bonas actiones coluiſſe ſibi conſcia fuerit. Talis anima, etiam antequam ſiſtatur judici, a conſcientia ſua indefinenter judicatur. Dicit iterum abbas Macarius, Itane vero? Domini mei, id mihi etiam explicatum detis oro. Quandoquidem ex patribus traditum eſt, tertia, & nona & quadrageſima die oblationem pro mortuo in eccleſia Deo reddi, quid utilitatis exinde animæ in exitu redundat? Dixit angelus; Nil inopportune neque inutiliter in eccleſia ſua fieri conceſſit Deus, cœleſtia vero & terrena ipſius myſteria in eccleſia ſua fieri conceſſit Deus, & celebrari juſſit. Tertio enim die facta in eccleſia oblatione, levamen doloris, quem a corpore ſeparata ſubiit, ab angelo ipſam apprehendente accipit anima defuncta, quoniam gratiarum actio & oblatio pro ipſa in eccleſia Dei apparata eſt; & exinde bonam ſpem concipit anima. Per duos enim dies permittitur animæ, ab angelis ſui ſatellitibus ſtipatæ, in terra, ubicunque velit, obambulare. Quæ corporis igitur amori mancipata eſt anima, aliquando domum, in qua ſeparata eſt, circumvagatur, nonnunquam ſepulchrum, in quo reconditum eſt corpus; & ad hunc modum biduum exigit, portus ad inſtar cadaver ſuum quærens. Pia vero anima ad locos in quibus juſtitiam operari conſuevit, abit. Tertio autem die omnes Chriſtianorum animas ad cœlos adduci jubet, qui die tertio e mortuis reſurrexit, Chriſtus omnium Deus, ut reſurrectionem ipſius imitatæ, Deum omnium creaturarum adorent. Bene igitur morem iſtum retinet eccleſia, ut oblationem & orationem die tertio pro anima faciat. Poſt adoratum igitur Deum, ab illo mandatur, ut diverſa amœnaque ſanctorum habitacula, & paradiſi pulchritudo animæ oſtendantur. Iſta omnia perdiſcit anima ſex integris diebus Deum omnium conditorem admirans & collaudans. Illa omnia videns anima derepente mutatur, & doloris ſui, quem in corpore poſita patiebatur, obliviſcitur. Sin vero peccatis obnoxia ſit, cum ſanctorum voluptates videt, contriſtari ſeipſamque condemnare incipit, hujuſmodi fere verbis uſa; hei mihi! quanta in illo mundo laboravi ſtultitia, in cupiditatibus vitæ occupata. Maximam vitæ partem oſcitanter decoxi, neque Deo, uti par erat, ſervivi, ut & ipſa gratiam gloriamque iſtam conſequerer. Væ mihi miſeræ, adhuc animo meo inſident curæ &

a Lege πρὸς πάντα. b Forſan νοσιάν· ſi legas ὄρνεον τὴν νοσιάν, vertas *ſicut avis nidum quærens.*

ὁ ἀκα-

Sæc. IV. ab an. CCC.

L. ἄκαιρος. ὁ ἄκαιρος περισπασμὸς ὃν εἶχον ἐν τῷ κόσμῳ ἐκείνῳ, ποῦ δέ μοι χρησιμεύουσι οἱ ἀμπελῶνες, οὓς ἐφύτευσα, καὶ οἱ ἐλαιῶνες· ποίαν δέ μοι ὠφέλειαν παρέξεται, ὃν ἐκτησάμην ἀγρόν; τί δέ μοι ὠφελεῖ τὸ [ἐθνοῦ] ἐκεῖ χρυσίον; (L. ἄχθος. Vox corrupta.) ποῖον δέ μοι ὄφελος παρέχει ὁ πλοῦτος ἐκεῖσε; τί δέ μοι ὄνησε πᾶν τερπνὸν τοῦ βίου καὶ τοῦ κόσμου ἐκείνου· οἴ μοι εἰς μάτην ἐκοπίασα· οἴ μοι, ὅτι ἀφρόνως ἐβίωσα· οἴ μοι, τὴν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ δόξαν ἠγάπησα, τὴν αἰώνιαν πτωχίαν ἐκτησάμην· οἴ μοι, τί πέπονθα; οὐαί μοι, πῶς ἐσκοτίσθην οὐκ οἶδα. οὐαί μοι, οὐδεὶς δυνήσεται νῦν βοηθῆσαί μοι, ὅπως κἀγὼ ἡ ἀθλία τύχω τῆς δόξης τοῦ κυρίου. Μετὰ δὲ τὸ θεωρῆσαι πᾶσαν τὴν χαρὰν τῶν δικαίων ἐν ταῖς ἓξ ἡμέραις, πάλιν ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς προσκύνησιν τοῦ Θεοῦ. Καλῶς οὖν προσφέρει ἐν τῇ θ. ἡμέρᾳ λειτουργίας καὶ προσφορὰν ἐκπληροῦσα ὑπὲρ τοῦ τελευτήσαντος. μετὰ δὲ τὴν δευτέραν προσκύνησιν πάλιν γίνεται κέλευσις παρὰ τοῦ πάντων δεσπότου καταγαγεῖν αὐτὴν ἐν τῷ ᾅδῃ καὶ δεῖξαι αὐτῇ τὰ ἐκεῖσε κολαστήρια καὶ διάφορα ταμεῖα τοῦ ᾅδου, καὶ τὰς τῶν ἀσεβῶν διαφόρους κολάσεις, εἰς ἃς παρακαθεζόμεναι αἱ ψυχαὶ τῶν ἁμαρτωλῶν διηνεκῶς θρηνοῦσι καὶ βρύχουσι τοὺς ὀδόντας. καὶ ἐν ταῖς τοιαύταις διαφοραῖς τῶν κολά-
*L. ἡμέρας. σεων περιφέρεται ἡ ψυχὴ * ἡμέρᾳ λ. τρέμουσα, μήπως ἄρα καὶ αὐτὴ ἐν τῷ τοιούτῳ τόπῳ κατακριθῇ φυλάττεσθαι. καὶ τῇ μ. ἡμέρᾳ ἀναφέρεται πάλιν προσκυνῆσαι τῷ κυρίῳ, καὶ τότε λοιπὸν πρὸς τὰ ἔργα αὐτῆς κελεύει ὁ κριτὴς τὸν τόπον τῆς παραφυλακῆς. Καλῶς ἐπιτελεῖται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταῖς μνείαις τῶν μεθισταμένων καὶ πεφωτισμένων. ἐπὶ δὲ τῶν ψυχῶν τῶν μὴ ἐχουσῶν
*Vox f. corrupta. βάπτισμα τὸ ἅγιον, οὐχ οὕτως· [a] ἀλλὰ [*ἀπηνοῖς] ἄγγελοι ἀπότομοι λαμβάνουσι τὰς ἀφωτίστους ψυχὰς ἀπὸ τοῦ σώματος, τύπτοντες καὶ λέγοντες, δεῦρο ἀσεβὴς ψυχή, τίς ὁ δεσπότης σου καὶ πάντων κύριος, ὃν οὐκ ἠθέλησας γνῶναι, ἐν ἀνέσει διάγουσα ἐν τῷ κόσμῳ, νῦν γνῶθι τιμωρουμένη αἰωνίως. καὶ μέχρι τοῦ πρώτου οὐρανοῦ ἀναγόντες ἱστᾶσι καὶ δεικνῦσιν αὐτῇ ἐκ μήκοθεν τὴν δόξαν τῶν ἀγγέλων καὶ πάντων τῶν οὐρανίων δυνάμεων, λέγοντες τούτων ἁπάντων Κύριός ἐστιν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὃν οὐκ ἠθέλησας γνῶναι καὶ προσκυνῆσαι· ἀλλ᾽ ἀπαχθεῖσα πρὸς τοὺς ὁμοίους ἀσεβεῖς καὶ τὸν τούτων ἄρχοντα τὸν διάβολον, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἑτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, οὓς ἐν τῷ βίῳ σου ὡς Θεοὺς προσεκύνησας. Ταῦτα εἰπόντες οἱ ἄγγελοι καὶ ἀσπασάμενοι τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ Μακάριον, ἀφανεῖς ἐγένοντο ἀφ᾽ ἡμῶν. Ἡμεῖς δὲ δόξαν ἀναπέμψωμεν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

intempeſtiva ſollicitudo, quibus illo in mundo diſtinebar. Quid mihi jam proſunt vineta, quæ plantavi, & oliveta? qualem vero mihi utilitatem conferet, quem poſſedi, ager? Quid demum hic mihi proderit auri pondus? aut quale mihi commodum hoc in loco dabunt divitiæ? Hei mihi! fruſtra laboravi; Hei mihi! quod ſtulte vixerim. Hei mihi! exigui temporis gloriam amavi, æternam paupertatem obtinui. Hei mihi! quid paſſa ſum? Væ mihi! quomodo obtenebrata ſum? Non novi ſane, væ mihi! Nullus mihi auxilium ferre poteſt, ut & ego etiam miſera Domini gloriam conſequar. Poſtquam totum juſtorum gaudium ſex diebus anima inſpectaverit; rurſus ab angelis ad adorandum Deum adducitur. Bene igitur eccleſia die nona liturgias pro defuncto offert & oblationem celebrat. Poſt ſecundam autem adorationem rurſus ab omnium rerum Domino mandatur, ut in infernum deducatur anima, & pœnarum loca ibi poſita, diverſaque inferorum clauſtra, & diverſæ illi oſtendantur impiorum pœnæ, quibus aſſidentes peccatorum animæ aſſiduo lugent, ac dentes ſtridunt. Per haſce pœnarum diverſitates circumfertur anima dies triginta, contremiſcens ne & ipſa forſitan in illo loco incarcerari condemnetur. Die quadrageſimo ſurſum iterum ad adorandum Deum reducitur; & tunc ſecundum opera illius locum illi, ubi in æternum aſſervetur, indicit judex. Bene igitur in eccleſia celebratur in defunctorum & baptizatorum memoriam. De animabus vero, quæ ſacrum baptiſma nunquam receperunt, res ſeſe pari modo non habet; ſed in eo caſu angeli inclementes animas non baptizatas e corpore accipiunt, verberantes illas & dicentes; Adeſdum impia anima; quis Dominus tuus omniumque Deus, quem ſcire noluiſti, in mundo ſecura degens? Nunc vero eum agnoſce æternis addicta pœnis. Dein ad primum uſque cœlum illam adducentes, eam ſiſtunt, illique e longinquo oſtendunt angelorum omniumque cœleſtium poteſtatum gloriam, dicentes; Iſtorum omnium Dominus eſt Jeſus Chriſtus Dei vivi filius, quem agnoſcere & adorare noluiſti. Apage abhinc vero ad tui ſimiles impios eorumque principem Diabolum abducta in æternum ignem apparatum Diabolo atque angelis ejus, quos in vivis adhuc poſita tanquam Deos adoraſti. Poſtquam iſta dixiſſent angeli, ſervum Dei Macarium amplexi, e conſpectu noſtro evanuerunt. Nos vero gloriam reddamus Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, nunc & in ſæcula ſæculorum, Amen.

Sæc. IV. ab an. CCC.

a Forſan legendum ἀλλὰ ἄγγελοι ἀπηνεῖς καὶ ἀπότομοι.

AM-

Sæc. IV. ab an. CCC. [a]AMBROSIUS, origine Romanus, ortu Gallus, nobili & ſplendida familia natus eſt anno 333. Patrem habuit Ambroſium, tunc temporis Galliarum prætorio-præfectum; quem Arelate, Galliæ Narbonenſis metropoli, domicilium habuiſſe probabile eſt. In cunis adhuc vagientis & aperto ore in area prætorii dormientis pueri ſubito inſedit ori examen apum; quæ cum ingrediendi, egrediendique vices frequentaſſent, in ſublime tandem evolarunt. Quo viſo pater juxta deambulans, *Si vixerit*, inquit, *infantulus iſte, aliquid magni erit*. Puer adhuc cum Romæ ageret, & matrem viduam una cum ſorore, ejuſque comite epiſcopi manum oſculantem videret, ipſe iis dextram obtulit, lepide dicens, *Sibi id ab iis fieri oportere*; ſiquidem epiſcopum ſe futurum eſſe memorabat. Omni ſæcularium literarum genere perpolitus, cauſas in auditorio præfecturæ prætorii tanta eloquentia, tanto ſucceſſu egit, ut Probus prætorii præfectus eum ſibi conſiliarium aſciverit: mox etiam inſignia conſularia ei detulerit, commiſſis ipſius regimini Liguria & Æmilia provinciis, eique proficiſcenti mandata dedit his verbis, *Vade, age, non ut Judex, ſed ut epiſcopus*. Provinciam ingreſſus, Mediolani lares fixit, donec anno 374. mortuo Auxentio ejuſdem urbis epiſcopo, & de novi epiſcopi electione acriter contendentibus hinc Catholicis, inde Arianis; cum res jam in nervum eruptura eſſet, adeſt Ambroſius, ut autoritate ſua paci publicæ conſuleret: cum ſubito vox quaſi infantis in populo audita eſt, *Ambroſium epiſcopum*. Voci acclamarunt, calculiſque ſuis approbarunt epiſcopi & populus adſtantes. Reſilit Ambroſius & detrectato munere fuga ſibi conſulit, tandem precibus fatigatus & a populo pene coactus manus dedit. Primo igitur baptizatus (erat enim adhuc catechumenus) ſacro muneri initiatur, Valentiniano Augusto qui geſtis omnibus intererat, in hæc verba erumpente, *Gratias tibi ago, Deus omnipotens, & Servator noſter, quod huic viro, cui ego corpora commiſeram, tu animas regendas commiſeris, & electionem meam juſtam fuiſſe declaraveris.* Epiſcopus factus bona divendidit, & in pauperum uſum erogavit: & commiſſa fratri Satyro rei familiaris cura, ſtudiis theologicis ſe totum dedit; in quibus Simplicianum presbyterum Romanum Ephorum ſibi adhibuit. Circa ann. 377. barbaris gentibus in imperium Romanum irrumpentibus, in Illyricum fugit; qua occaſione, ut videtur, uſus, Romam etiam petiit: ubi virgine ſororis comite manum ejus pro pio hujus ævi more oſculante, *Ecce*, *ſubridens*, inquit, *ut dicebam tibi*, *ſacerdotis manum oſculatis*. Anno 380. frendentibus fruſtra Arianis Anemmium Sirmii epiſcopum conſtituit. Anno ſequenti ſynodo Aquileienſi præfuit, in qua adverſus Palladium Arianorum antesignanum diſputandi partes in ſe ſuſcepit & feliciter peregit. Anno 383. Maximus Britannus imperii faſces arripuit; & commiſſo ad Lugdunum prælio Gratianum Aug. dolo interfecit. Miſſus igitur a Valentiniano Imp. ad Tyrannum Ambroſius autoritate ſua & eloquentia effecit, ut Maximus in Tranſalpinis provinciis ſeſe contineret. Inteſtinis hiſce imperii motibus animati Gentiles ad cultum ſuum redintegrandum vires animoſque ſumpſerunt, cauſam agente Q. Aur. Symmacho Romæ præfecto, eloquentiæ laude celeberrimo. Hinc nobile illud ipſum inter & Ambroſium de ara victoriæ reſtituenda certamen; in quo longe ſuperior evaſit Ambroſius, ita ut Symmachus non modo cauſa exciderit, ſed & paulo poſt urbe pulſus*, & rhedæ vili impoſitus extra centeſimum ab urbe lapidem manere juſſus ſit. Silentibus Paganis inſurgunt Ariani, Juſtinæ Auguſtæ, filiique Valentiniani Aug. patrocinio freti: unde anno 386. ab Ambroſio, militari etiam manu uſi, poſcebant, ut Baſilicæ iis traderentur. Iis viriliter ſe oppoſuit vir ſanctiſſimus, & conſternatos civium animos tum præſentia ſua tum precibus confirmavit; hæreticoſque voto excidere fecit. Tot, tantiſque ab imperatore injuriis laceſſitus ſecundam tamen ad Maximum Italiæ minitantem legationem obire non gravatus eſt; ubi cum Tyranno prolixo ſatis colloquio intrepide egit; verum re infecta rediit. Tertio poſthæc anno facta eſt barbara nimis & truculenta Theſſalonicenſium cædes Theodoſii juſſu perpetrata; quem proinde acerrime reprehendit Ambroſius; nec ad eccleſiam illum prius admittere voluit, quam longam & publicam pœnitentiam peregiſſet. Anno 392. Valentiniano Arbogaſtis inſidiis ſublato, & Eugenio tyrannidem arripiente, Ambroſius relicto Mediolano Bononiam ſe recepit, inde ad Faventiam profectus, tandem Florentiam; unde victo mox Eugenio domum rediit. Exacto quadriennio fati ſui conſcius mortem ſibi ante Paſcha anni 397. obventuram prædixit. Prædictionem ratam habuit Deus. Annos enim natus 64. in morbum incidit; & lecto affixus vitam ſibi a Deo precibus impetrare, obnixe licet a proceribus urbis rogatus, renuit, reſpondens, *Non inter vos vixi, ut pudeat me vivere: nec timeo mori, quoniam bonum Dominum habemus*. Obiit pridie Nonas Apriles anni 397. magna funeris pom-

Margin notes: 374. Paulin. in vit. Ambroſii. — Theod. l. 4. c. 7. — Sæc. IV. ab an. CCC. — *Proſper de Promiſſ. part. 3. c. 38.

[a] Conf. *Du Pin*. Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 198. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. vol. 10. ad vit. *Ambroſ*. *Fabr*. Bibl. Eccleſ. ad *Hieron*. c. 124.

Sæc. IV. ab an. CCC. pa in baſilica Ambroſiana ſepultus. Vir ſumma pietate, omnique virtutis genere venerabilis; invicti animi præſul, qui Judæis, Gentilibus & cujuſcunque generis hæreticis animoſe reſtitit; literarum Græcarum æque ac Latinarum peritiſſimus; unde e ſcriptis patrum Græcorum, Origenis puta, Didymi, &c. hortulos ſuos largiter irrigavit; in hoc laudandus, quod ſuppreſſis loliis flores decerpſerit. Stilo uſus eſt conciſo, arguto, teſſellato; & qui Senecæ facundiam, molliori tamen vena, imitatur.

Antequam ad Ambroſii opera deveniamus, præcipuas illorum editiones recenſebimus. Primus, ni fallor, genuinus Ambroſii fœtus, qui artis typographicæ beneficio lucem viderit, erant *Epiſtolæ* anno 1480. editæ, f. Primam operum ejus editionem adornavit *Maſſellus Venia* Auguſtinianus, ſed abſque loci, anni, vel typographi mentione. Illam ſecuta eſt *Mediolanenſis* anno 1490. Hanc *Amerbachiana* tribus tomis, ſeu partibus diſtincta, *Baſil.* 1492. f. [a] Editiones reliquæ juxta locos ubi impreſſæ ſunt, ſequuntur. *Baſil.* 1492, 1506. 1516. cura Eraſmi 1527. 1538. 1555. 1567. 2. vol. fol. cura Johan. Coſterii (quæ accurata eſt editio) *Romæ* 1580. 1585. (cui editioni præfigitur Ambroſii vita a Baronio ſcripta) in hac vero editione quamplures nævos notat Nic. Faber Opuſc. p. 315. *Pariſ.* 1529. 1540. 1549. 1568. curante Gillotio, quæ emendatiſſima eſt editio. 1603. (cui editioni acceſſerunt antea inedita *Epiſtolæ* ac *Sermones plurimi*, viz. epiſcoporum Concilii Aquileienſis *epiſtola ad Impp. Augg. Acta Concilii Aquileienſis contra Palladium & Secundianum Arianos.* Eorundem ad Gratianum, Valentinianum, Theodoſium Impp. *de habitis in Concilio Aquileienſi & de rebus eccleſiarum Orientalium epiſtola.* Eorundem ad eoſdem *de habitis in eodem Concilio & de factione Urſicini Antipapæ epiſtola. Hymni plurimi, expoſitio ſymboli Nicæni contra Ariam & Photinum. De origine & moribus Brachmanorum.*) 1614. 1632. 1642. 1665. Fatendum eſt neminem in toto ſanctorum patrum choro inveniri, qui in operum ſuorum editionibus infeliciorem ſortem expertus eſt, quam D. Ambroſius. Ipſa editio Romana anno 1585. tantopere licet jactata, confuſa eſt, truncata, vitiis & erroribus miſere inquinata. De quo viri eruditi dudum conqueſti ſunt. Operæ pretium igitur ſe facturos exiſtimarunt monachi Benedictini congregationis S. Mauri, ſi novam operum Ambroſianorum editionem ſumma cura adornandam in ſe ſuſciperent. Quod & præclare præſtiterunt tomis 2. 1. *Pariſ.* 1686. 2. *ibid.* 1690. fol. Egregiam hanc editionem commendant chartæ puritas, & typorum pulchritudo, librorum ordo rite diſpoſitus, materiæ & temporis ratio accurate habita, libri genuini a ſpuriis critico acumine diſcreti, complures codices MSS. inter ſe, & cum aliis editionibus fideliter collati, neque ſine horum autoritate quicquam in textum admiſſum, præclara editorum fides, integritas, & diligentia, tractatuum in capita diviſio, capitumque ſummaria collecta, præmiſſa cuivis tractatui admonitio, qua de libri veritate, occaſione, argumento, tempore, aliiſque judicant, præter notas quæ ad calcem paginæ adhiberi ſolent, ut de variis, utiliſſimiſque indicibus nil dicam. Diviſa eſt editio in tomos 2. quorum primus *lucubrationes ejus in S. Scripturam*; poſterior reliqua ejus opera complectitur. Sæc. IV. ab an. CCC.

[b] Tom. I. hæc continentur.

In Hexaemeron libri 6. ſcripti anno 389. maximam longe partem ex Baſilii opere ejuſdem argumenti deſcripti.

De Paradiſo liber 1. paulo poſt ſuſceptum epiſcopatum ſcriptus.

De Abel & Cain libri 2.

De Noe & Arca, liber imperfectus. Ex hoc libro locum quendam profert Auguſtinus contra duas Pelagii epiſtolas lib. 4. c. 11. qui in iſto non reperitur.

De Abraham Patriarcha libri 2.

De Iſaac & Anima liber 1.

De bono Mortis liber 1. anno 387.

De fuga Sæculi liber 1. paulo poſt ſcriptus.

De Jacob & beata vita libri 2.

De Joſeph Patriarcha liber 1.

De benedictionibus Patriarcharum liber 1. anno 387.

De Elia & jejunio liber 1.

De Nabuthe & pauperibus (quem titulum habent codices MSS.) *liber 1.* circa annum 395.

De Tobia, ſeu *adverſus fœneratores, liber 1.* anno 386.

De interpellatione Job & Davidis libri 4.

Apologia prophetæ David, anno 385.

De altera Davidis apologia, num genuina ſit, dubitant clariſſimi editores.

Enarrationes in Pſalmos 12. nempe, 1, 35, 36, 37, 38. 39, 40, 43, 45, 47, 48, 61.

Expoſitio in Pſalmum 118. juxta Hebræos 119.

Commentariorum in Evangelium ſecundum Lucam libri 10. anno 386.

Subjicitur huic tomo Gulielmi abbatis S. Theodorici qui floruit anno 1042. *Commentarius in Cantica Canticorum* ex Ambroſii operibus collectus.

[a] Conf. *Du Pin*, Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 233. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 430. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 3. p. 223. *Oudin.* tom. 3. p. 674. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 10. ad tit. *Ambroſii* not. 65. *Du Pin*, Hiſt. Eccl. vol. 2. p. 203. ſeq. *Oudin.* tom. 1. p. 657. *Long.* Bibl. ſacr. p. 606.

TOM. II.

De Officiis, vel (ut habent codices MSS.) *de officiis Miniſtrorum libri* 3. forſan circa annum 391. ſcripti.

De Virginibus, ad Marcellinam ſororem, *libri* 3. anno 377. Ambroſianarum lucubrationum erant primitiæ.

De Viduis liber 1. ab Ambroſio in Lucam citatus.

De Virginitate libellus, pro ultima parte, *libri* 3. *de Virginibus* hactenus habitus.

De Virginis inſtitutione ad Euſebium liber 1. ſeu (ut habent codices MSS.) *Sermo de virginitate perpetua S. Mariæ.*

Exhortatio virginitatis, Sermo Florentiæ habitus circa annum 393.

[a] *De Myſteriis*, ſive *de iis qui myſteriis initiantur liber* 1. anno 387. quem contra Bullingerum, Cocum, &c. Ambroſio adſerunt editores.

De Sacramentis libri 6. Prolixe de hoc opere agunt clariſſimi editores. Argumenta in utramque partem accurate expendunt. Nec tamen an Ambroſii ſint certo definiunt, relicto cuivis ſuo judicio. Certe hi libri non tantum a Theologis reformatæ, ſed & pontificiæ religionis quamplurimis Ambroſio abjudicantur; ſcripſiſſe quidem Ambroſium *libros de Sacramentis* certiſſimum eſt, qui vero hodie exſtant aut ejus non ſunt, aut adeo inſigniter interpolati ut novam plane faciem induerint. Deſiderantur in iis quæ ex illis citant Auguſtinus & Bertramus; aliam exhibent S. ſcripturæ verſionem, quam qua in genuinis operibus uſus eſt Ambroſius; repugnat ſtyli diverſitas patre mellifluo indigna; repugnant haud pauca a ſæculo Ambroſiano aliena. Vidit hæc omnia ac ingenue agnovit eminentiſſ. Card. Bona de Reb. Liturg. lib. 1. cap. 7. §. 4. ubi hoc opuſculum non niſi ab octavi & noni ſæculi ſcriptoribus tanquam legitimum Ambroſii fœtum laudari fatetur. ὁμόψηφον hac in parte Cardinalis habet eruditiſſimum Du Pin *, qui ingenue fatetur PP. Benedictinos librum illum e numero genuinorum operum Ambroſii eximere debuiſſe, utpote frigidum duntaxat Ambroſii imitatorem.

* Bibl. Nov. Sæc. 4. p. 475. ed. Lat.

De Pœnitentia libri 2. adverſus Novatianos circa ann. 384.

De Fide, vel, ut codices nonnulli, *De Fide & Trinitate, ad Gratianum Aug. libri* 5. inchoati anno 377. abſoluti anno 379.

De Spiritu Sancto libri 3. ex Didymi utplurimum, Baſilii, aliorumque Græcorum ſcriptis, ſtylo humili & impolito decerpti, anno circiter 381. De hoc opere talem cenſuram fert Hieronymus *, Ambroſium ex Græcis Didymi bonis Latinos feciſſe non bonos (tacito tamen autoris nomine) nihil ibi dialecticum, nihil virile atque diſtrictum, quod lectorem in aſſenſum trahat, inveniri arguens.

* Præf. in lib. Didym. de Sp. S.

Sermo de Incarnationis Dominicæ ſacramento circa an. 382. quo præcipue Arianos & Apollinariſtas perſtringit. Ad calcem additur Ambroſii fragmentum *de Incarnatione*; quod profert Theodoritus Dialogo 2.

Epiſtolæ 92. in duas claſſes diviſæ. Prima eas continet, quarum annus certo, vel magna probabilitate deprehendi queat, quæque proinde ſuas temporis notas affixas habent. Poſterior, quæ incipit ab epiſtola 78. eas quæ incerti plane temporis ſunt, adeoque juxta argumenti ordinem diſponuntur; primum locum tenentibus, quibus loca aliqua ſacræ ſcripturæ explicantur. In hunc epiſtolarum cenſum *Acta Concilii Aquileienſis, Libellus contra relationem Symmachi, Sermones de Baſilicis* & *de reliquiis Gervaſii & Protaſii, Epiſtolæ Gratiani* & *Syricii papæ* referuntur.

[b] *De exceſſu Fratris Satyri libri* 2. quorum ſecundus, *liber de Reſurrectione* vulgo dicitur.

Conſolatio de obitu Valentiniani anno 392. habita.

Oratio de obitu Theodoſii Imp. habita, præſente Honorio, anno 395.

Hymni 12. quos Ambroſio adjudicari poſſe cenſent clariſſimi editores, veterum autoritati hac in parte nixi. Ab hoc cenſu relegant hymnum [c] *Te Deum laudamus*, qui Ambroſii eſſe nullo idoneo teſtimonio probari poteſt, & fabulam pro origine habere videtur.

IN APPENDICE.

Vita Ambroſii, eaque triplex. 1. a Paulino Diacono ſcripta. 2. anonymi cujuſdam, forſan Metaphraſtis Græce & Latine nunc primum edita. 3. a benedictinis noſtris, ex ipſius Ambroſii operibus ut plurimum collecta, & juxta ordinem chronologicum magna cura digeſta. Has vitas ſequuntur *Pſeudepigrapha*, quæ Ambroſiano nomini ſupponi ſolent, hoc ordine:

Tractatus de 42. *manſionibus filiorum Iſrael.*

Commentarius in epiſtolas Paulinas, quem non tam proprium ſcriptoris alicujus opus, quam ex variis veterum commentariis conſarcinatum eſſe ſuſpicantur editores. Scripſit quidem in apoſtolum Ambroſius; ſed opus iſtud interiit. Hoc de quo agimus, Hilarii Diaconi eſt, [d] in quo notandum tamen

a Conſ. *Oudin.* tom 1. ſæc. 8. p. 1827. ſeq. b Conſ. *Fabr.* de Verit. Chriſtian. Relig. c. 5. §. 10. p. 241. c Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 13. not. 8. ad vit. *Auguſtin.* d Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. not. 9. ad vit. *Lucif. Calar.*

Sæc. IV. ab an. CCC. eſt *Commentarium in* 10. *priora epiſtolæ ad Hebræos capita*, Hilarii non eſſe (nec enim Hilarius aut ullus alius Latinorum ejuſdem ætatis aliquid in epiſtolam eam ſcripſit) ſed a falſario quodam aſſutum eſſe, partim ex Chryſoſtomo, partim ex Hieronymo, contextum.

Tractatus in ſymbolum Apoſtolorum, ſeu, ut habent codices MSS. *de Trinitate & Reſurrectione.*

Tractatus de Filii Dei Divinitate & Conſubſtantialitate, ſeu *de Fide orthodoxa contra Arianos*, quem Gregorii Bœtici opus eſſe nonnulli opinantur. Vigilio Tapſenſi vindicat Chiffletius.

Libellus de Dignitate ſacerdotali, Gerberti philoſophi, qui poſtea papa Sylveſter dictus eſt, opus. Anſelmum redolere judicat Th. Raynaudus Eror. 10. de bon. & mal. libr. p. 124.

Tractatus ad Virginem devotam, monachi cujuſdam fœtus.

Sermones aliquot ſuppoſititii, tales nempe, qui non alibi, quam inter Ambroſii opera habentur, excluſis reliquis. Subjunctis etiam 3. vel 4. *epiſtolis ſpuriis*, in quibus locum habet epiſtola antehac 35. *de Inventione corporum Gervaſii & Protaſii*[a], quæ præter ſtyli diverſitatem, rem aliter refert, quam genuinus Ambroſii hac de re ſermo. In aliis editionibus hæ conciones numero 92. recenſentur, viz. *Conciones de Tempore*, *Conciones de Sanctis*, & *Conciones breves.* Maximi Taurinenſis eſſe conjicit Joh. Coſterius; certe eorum plurimi inter Maximi ſermones leguntur. Sermo ultimus, de baptiſmo Auguſtini, inepti cujuſdam nugivenduli eſt. Vide quæ habet Bellarminus de Scriptor. in Ambroſ. p. 129.

Precationes 2. *ad miſſam præparatoriæ.*

Expoſitio in Apocalypſin. Quæ Berengaudi eſt. In ea paſſim citatur Gregorius M. quin & mentio fit Longobardorum.

De Pœnitentia liber, Victori Tunnenſi tributus.

Libellus de Spiritu Sancto.

Tractatus de concordia Matthæi & Lucæ in genealogia Chriſti. Cujus autor, alio modo quam Ambroſius, de hac re agit.

Sermo de dignitate conditionis humanæ, ut & *Exorciſmus*, quem codex Vaticanus Ambroſio adſcribit.

Denique animadvertendum eſt, Benedictinos noſtros, plurima opuſcula, quæ Ambroſio vulgo adſcribi ſolent, nova hac ſua ac eleganti editione penitus excluſiſſe. Qualia ſunt *libri* 2. *de vocatione Gentium:* (Ambroſio male tributi, ut in quibus Pelagianorum & Semipelagianorum mentio fit, ut de ſtyli diſſimilitudine jam non dicam. Proſperi cujuſdam eſſe omnibus jam notum eſt. Sæc. IV. ab an. CCC.
De iis vide plura in Proſpero.) *Tractatus de origine & moribus Brachmannorum: Acta S. Sebaſtiani martyris: Liber de vitiorum atque virtutum conflictu: Expoſitio fidei ſymboli Nicæni: Exhortatio ad pœnitentiam: Sermo de purificatione Mariæ: Confeſſio fidei*, una cum aliis opuſculis quæ in ſupplemento patrum ſub Ambroſii nomine edidit Jac. Hommeius; & forſan alia nonnulla quæ non tanti ſunt, ut in iis recenſendis immoremur.

Præter ea, quæ in Benedictinorum editione numerantur, exſtant ſub Ambroſii nomine ſermones 2. *de natali Domini*, quos primus edidit inter alia quædam Chriſtianus Daumius Cygneæ 1670. 4°.

[b] Acta S. Sebaſtiani utut a Benedictinis rejecta, & forſan merito, nihilominus a nonnullis Ambroſio adſeruntur. Apud Bolland. 20. Jan. hæc Ambroſio noſtro ex monacho Sueſſionenſi anonymo vindicat idem Bollandus, certe Ambroſius nonnulla de Sebaſtiano habet in Pſal. 118. Hæc Sebaſtiani acta tanti ſe facere profitetur Colomeſius ut pauciſſima iis æquanda eſſe exiſtimet.

Exſtitit olim *liber Phyſiologus* ab hæreticis conſcriptus, & S. Ambroſii nomine ſignatus, in decreto Pſeudo-Gelaſiano tanquam apocryphus damnatus. Exſtat MS. hodie in bibliotheca Lambethana liber *Phyſiologus* dictus carmine conſcriptus, an cum Pſeudo-Ambroſiano idem ſit diſquirant alii.

Inter Ambroſii deperdita recenſentur

Commentarii in Eſaiam.

Commentarii adverſus nonnullos Platonicos, ſive *de Sacramento regenerationis & Philoſophia liber;* cujus fragmenta quædam habet Auguſtinus contra Julian. lib. 2.

Elucidationes & homiliæ in librum Sapientiæ.

Expoſitio in omnes D. Pauli epiſtolas.

Sermo de judicio Solomonis.

Catechiſmus epiſtolaris ad Fritigildem Marcomannorum reginam.

De puerilis ætatis inſtitutione ad Panſophiam.

Cum in recenſendis S. Ambroſii operibus *Miſſæ Ambroſianæ* nullam habuimus rationem, præſtat de ea hic paucis agere. Eccleſiam Mediolanenſem, quod & aliis tunc in more poſitum erat, ſuas olim ſolennes precum formulas habuiſſe, ritus ſuos peculiares, nemo qui in antiquis eccleſiæ monumentis hoſpes non plane ſit, dubitare poteſt. Quin nec deſunt, qui nobis perſuadere velint, miſſale Ambroſianum a S. Barnaba, primo (ut volunt) Mediolanenſium archiepiſcopo, ejuſdemque eccleſiæ fundatore fuiſſe adornatum, a S. Mirocleto auctum,

[a] Conf. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. vol. 2. not. 2. ad vit. *Gervaſ. & Protaſ.* [b] Conf. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. vol. 4. not. 2. ad vit. *Sebaſtian.*

tandem a S. Ambroſio in hodiernam formam redactum, ab eoque nomen traxiſſe. Sed nugas venditant, qui talia nobis ſomnia narrant, nec vel leviſſimum ex veteribus teſtimonium proferre poſſunt. Primus, quod ſciam, qui diſerte meminit, eſt Walaſridus Strabo circa ann. 842. qui libr. de Reb. Eccleſ. cap. 22. refert, Ambroſium Mediolanenſem epiſcopum tam miſſæ, quam cæterorum diſpoſitionem officiorum ſuæ eccleſiæ & aliis Liguribus ordinaſſe. Quæ & uſque hodie (inquit) in Mediolanenſi tenentur eccleſia. Si vero ipſum Ambroſium autorem non ſtatuerimus (quod omnino incertum eſt, nulloque veteri nititur teſtimonio) probabile eſt compilatorem, quiſquis tandem fuerit, plurima ex ipſius Ambroſii ſcriptis deſumpſiſſe, quæ a ſequentium ſæculorum archiepiſcopis (ut in hiſce fieri ſolet) mire aucta & interpolata ſunt. Miſſa Ambroſiana, prout hodie habetur, tum rituum ordine, tum ritibus ipſis, precumque diſpoſitione tum a Romana, tum ab aliis admodum diſcrepat; in Pſalmis & lectionibus ex S. ſcriptura petitis antiqua verſione Italica, non quæ hodie obtinet vulgata, utitur; longitudine ſuperat Romanam, hac in re Græcis potius conſona, quia Mediolanenſes priſcis Græcorum veſtigiis firmius inhæſerunt, quod ad Liturg. S. Petri notat Lindanus, & ex eo Bar. Gavantus Theſ. S. Rit. tom. 1. part. 2. tit. 15. p. 188. Liturgiæ Ambroſianæ ordinem nobis depingunt Joſ. Vicecomes, & ipſe Ambroſiani collegii doctor, de Rit. Miſſæ lib. 2. Card. Bona de Reb. Liturg. lib. 1. cap. 10. p. 89. Jo. Mabillonius tum de Liturg. Gallic. lib. 1. c. 2. num. 7. tum Itin. Ital. p. 15. ne alios commemorem. Miſſale hoc Ambroſianum edidit Pamelius Liturg. Eccleſ. Lat. tom. 1. p. 293. Duas alias editiones recenſet Mabillonius, *viz.* ann. 1560, & 1669. ſed tum a Pameliana, tum a ſe invicem haud parum diſcrepantes, quibuſnam vero in locis prodierint, non indicat.

tat P. Colomeſius in membranis pervetuſtis Cl. Iſ. Voſſii eraſo Joſippi nomine Hegeſippi ſubſtitutum comparere. (Paralip p 4.) Et in bibliothecæ Ambroſianæ codice MS. libro 5. hic titulus præfigitur, JOSEPPI LIBER QUINTUS. 3°. Horum librorum autorem ſive potius interpretem fuiſſe D. Ambroſium, ſaltem D. Ambroſii σύγχρονον. Ambroſii eſſe præter codicum nonnullorum fidem (& in his eximiæ vetuſtatis codicis MS. quem Mediolani in bibliotheca Ambroſiana vidit Rev. Pater Mabillonius Itin. Ital. p. 14. ubi mutilo libro primo ſecundus hanc notam habet, INCIPIT SECUNDUS. *Ambroſius epiſcopus e Græco tranſtulit in Latinum*) arguunt ingens ſtyli Ambroſiani & Hegeſippiani paritas, eædem phraſes ab utroque frequentatæ, eædem verborum argutiæ utrique in deliciis habitæ: quod ſexcentis fere locis utrinque productis ſufficienter comprobat Joh. Gronovius Obſervat. in Script. Eccleſ. Expreſſe Ranulphus * noſter. *Hegeſippus*, inquit, *de excidio urbis, quem tranſtulit Ambroſius*. Utut ſit, id conſtat autorem fuiſſe Ambroſii æqualem, & vergente hoc ſæculo claruiſſe. Stante enim adhuc & florente apud occidentem imperio Romano vixiſſe, ipſo ſæpius id innuente conſtat. Nec minus certum eſt eum poſt Conſtantini tempora ſcripſiſſe; quippe qui Conſtantinopolis & Novæ Romæ mentionem ſæpius faciat. Quin & Scotiæ & Saxoniæ provinciarum nomina apud eum deprehenſa ad declinantis ſæculi hujuſce finem illum non obſcure revocent. Cæterum monendus eſt lector Anacephalæoſin hiſtoriæ hujuſce fini ſubjunctam eundem, quem hiſtoria, autorem non agnoſcere, ſed putidi cujuſdam ac inſulſi conſarcinatoris opus eſſe.

* In Polychron. l. 5. c. 2.

[b] Exſtat iſta *Hiſtoria* libris quinque comprehenſa, *Pariſ.* 1511. *Colon.* 1521. fol. cum ſcholiis Gualtheri *Colon.* 1575. 8°. & in Laurentii de la Barre hiſtoria Chriſtiana pag. 399.

374. [a] HEGESIPPUS, quis, qualiſve fuerit, eruditis inter ſe non bene convenit. Liceat nobis de eo ejuſque libris tria in medium proferre. 1°. Hiſtoriam *de excidio urbis Hieroſolymitanæ*, quæ ejus nomine circumfertur, videri ſolummodo laxiorem Joſephi verſionem; quippe pauca apud illum habentur, quæ in Joſephi libris partim *de antiquitatibus Hebraicis*, partim *de bello Judaico* non reperiuntur. 2°. Hegeſippi nomen ex Joſippi, idque a Joſephi nomine formatum eſſe: quam in rem appoſite no-

[c] MARTINUS, Sabaria Pannoniarum oriundus fuit anno 319. patre Gentili ac militari viro natus, Ticini in Italia educatus. Anno 329. catechumenus factus, anno 334. militiæ ſacramento addictus, triennio poſt ſacro lavacro tinctus, anno 356. a Juliano Cæſare in Galliis militante miſſionem imperavit. Anno 375. Turonenſis epiſcopus ordinatus eſt; tanti apud omnes habitus, ut Maximus etiam Tyrannus eum convivam habere ſibi honori duceret. Obiit anno Chriſti 400. ætatis ſuæ 81. Exſtat 375.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ vol. 5. not. 49. ad vit. *Petri.* *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3 l. 4. c. 3. p. 440. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 8 vol. 3. p. 582. *Oudin* tom. 2. ſæc. 12. p. 1026. & 1058. *b* Conf. *Oudin.* tom. 2. ſæc. 12. p. 1060. *c* Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 10. ad vit. *Martin.* *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 446. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 109.

Sæc. IV. ab an. CCC. ejus *Profeſſio Fidei*; quæ in omni fere Bibliothecæ Patrum editione habetur.[a]

378. [b]DIODORUS, Photio THEODORUS, generis ſplendore nobilis, Sylvani Tarſenſis diſcipulus, Johannis Chryſoſtomi magiſter, presbyter & Archimandrita Antiochenus, multos ſub regimine μονάζοντας pietate & melioribus diſciplinis inſtituit. Meletio Antiochiæ antiſtite ſub Valente in exilium miſſo, & catholici gregis cœtu urbe & eccleſiis publicis excluſo Diodorus ad proximi fluminis ripas in campo, quo milites exerceri conſueverant, conventu religioſo ad Synaxin celebrandam frequenter habito oves paſcebat; & graſſantibus Arianorum inſidiis ac tyrannidi animoſe reſtitit. Anno 378. Meletius ab exilio reverſus Tarſi epiſcopum eum conſtituit. Anno 381. concilio œcumenico Conſtantinopolitano interſuit Diodorus; à quo ſibi una cum Pelagio Laodiceno commiſſam eccleſiarum orientalium curam & regimen ſuſcepit, ſer-
Socrat. l. 5. c. 8. vata tamen honoris prærogativa quam Meletio tributam voluerunt patres. Quamdiu epiſcopale munus geſſerit, nobis adhuc eſt incompertum, niſi quod anno 394. ſucceſſerat in ipſius ſedem Phalerius, uti ex actis ſynodi CP. ſub Nectario eodem anno habitæ conſtat. Vir ſane undequaque doctiſſimus, qui in indagando S. ſcripturarum ſenſu, repudiatis allegoriis, ſimplicem duntaxat atque obviam verborum intelligentiam ſectatus eſt: nævos tamen atque errores quoſdam circa fidem fovebat; qui libris ejus hinc inde immixti, Neſtorii (quem diſcipulum habuit) cauſæ ac hæreſi nimium poſtea favere deprehenſi ſunt. De ſtylo
* Cod. 223. ejus ejuſmodi cenſuram agit Photius*, *ἐπὶ δὲ τὴν φράσιν καθαρός τε καὶ εὐκρινής, τοῖς δὲ ἐνθυμήμασι καὶ τῇ τῶν ἐπιχειρημάτων διαπλάσει* eximius. Eſt autem in dicendo purus atque diſtinctus, enthymematis atque epichirematis
* De Script. c. 119. ubique plenus. Hieronymus*, *ſcripſit multa, ad Euſebii potius Emiſeni characterem pertinentia: cujus cum ſenſum ſecutus ſit, eloquentiam imitari non potuit, propter ignorantiam ſæcularium literarum.* Pro Euſebio Emiſeno legi hic debere Euſebium Cæſarienſem contendit Du Pin, nullo teſtimonio, nullo antiquo, vel recentiore codice ſuffultus, immo diſerte contra Hieronymi verba; nec Euſebii Cæſarienſis laudari ſolet eloquentia, ſed eruditio.

Scripſit Diodorus pene infinita, vel ut Suidas, διάφορα, varia & numero, & argumento. Ex iis præ aliis inſigne fuit τὸ πρὸς τοὺς Συνουσιαστάς, *ſive adverſus Apollinariſtas:* ex quo excerpta ſelegit Proclus CP. quæ & ipſe in epiſtola ad Armenos, & Cyrillus tribus libris, jam deperditis, data opera refutarunt. Præter ea, quæ Proclus dicto loco habet, fragmenta, alia a ſe verſa ſuppeditabit Marius Mercator edit. Garner. part. 2. pag. 317, 318. quædam Leontius lib. 3. contra Eutych. plurima Facundus Hermianenſis, alia tacito Diodori nomine acta ſynodi 5. Collat. 5. Sæpe etiam alii ſcriptores veteres opus iſtud ſub Theodori Mopſ. nomine male citant.

Aliorum ejus operum catalogum ſatis prolixum hunc in modum recenſet Suidas*. * In voc. Διόδ.
Interpretationes in totum vetus Teſtamentum, De diſcrimine Contemplationis & Allegoriæ; Chronicon, in quo errata Euſebii chronologica notata ſunt. *In Evangelia 4. In Acta Apoſtolorum. In epiſtolam S. Johannis. Quod unus Deus ſit in Trinitate. Contra Melchiſedecitas. Contra Judæos. De reſurrectione Mortuorum. De Anima. Contra diverſas de Anima ſectas. Ad Gratianum capita. Contra Aſtronomos, Aſtrologos, & Fatum. De Sphæra & ſeptem Zonis, & contrario Aſtrorum progreſſu. De Hipparchi Sphæra. De Providentia. Contra Platonem. De Deo & Diis. De Natura, & Materia, & Juſto. De Deo & falſa Græcorum materia. Quod inviſibiles Naturæ ex elementis non ſint factæ. Quæſtiones & reſponſiones ad Euphronium. Contra Ariſtotelem. De Corpore cæleſti. De calore Solis. Contra eos qui cælum animal eſſe dicunt. Quomodo ſemper Opifex permaneat, non vero opificia. Quomodo velle & nolle ſit in Deo æterno contra Porphyrium. De Animalibus & Sacrificiis.* Ex hiſce plurimi qui libros *contra Fatum* ſequuntur, eorum totidem partes ſumptis a materia, de qua in iis agebatur, titulis fuiſſe non male forſan cenſeri poſſunt. Scripſit item teſte Photio*, varia de * Cod. 102.
Spiritu Sancto argumenta; quibus viam Neſtorianiſmo ſtraviſſe videbatur. 8. libros *contra Fatum*, in 53. capita diviſos, quibus integrum aſtrologiæ judiciariæ ſyſtema, totamque Fati doctrinam egregie refutavit. In his libris orthodoxum ſe præſtitit, neque ulla Neſtorianiſmi de Chriſto veſtigia deprehendebantur. In argumentis tamen adhibendis ſæpe neque ſatis clarus, neque accuratus. Totum opus exacte recenſuit Photius*, & ex quoque libro ampliſſima ex- * Cod. 223.
cerpta nobis conſervavit. Baſilius epiſtola ad hunc ipſum Diodorum, presbyterum tunc Antiochenum, data*, memorat duo * Baſ. Epiſt. 167. p. 187. t. 3.
ipſius volumina ad ſe miſſa, ſed neque tituli, neque argumenta illorum ſatis notata ſunt; ubi argumentorum denſitatem, ordinem, inaffectatam & incompoſitam dictionis ſimplicitatem mire deprædicat. Secun-

a Habetur item in libello a *Chriſtoph. Dammio* edit. *Cygneæ* 1677. 8vo. *b* Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 188. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 358. item de Verit. Chriſt. Relig. c. 3. §. 35. p. 168. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 8. ad vit. *Diodor.*

dum

Sæc. IV. ab an. CCC. dum volumen dialogi ad morem compoſitum erat. Libros 2. adverſus hæreticos ab eodem ſcriptos memorat Baſilius *. His etiam accenſeri poſſunt, quæ Syriace adhuc exſtare ait Hebedieſu *, nempe *liber Politicorum*, *liber deſtructionis Aſtrologorum. Adverſus Eunomianos. Adverſus Contentioſum. Adverſus Judæos. Adverſus Manichæos. Adverſus Apollinarium. Expoſitio in partem Matthæi.* Subdit Hebedieſu Diodorum compoſuiſſe libros numero ſexaginta, quos Ariani combuſſerunt.

* Epiſt. 167.

* Catal lib Chald. c. 26. p. 20.

378. HELLADIUS, anno 378. Baſilio Magno in ſede Cæſarienſi ſucceſſit; anno 381. concilio Conſtantinopolitano interfuit; ac poſt dimiſſam ſynodum catholicæ communionis judex, una cum Gregorio Nyſſæ, & Otreio Melitinæ epiſcopis, ponticæ provinciæ ab imperatore Theodoſio datus eſt. Conjugatum fuiſſe ex Sozomeno * patet, qui Gerontium Nicomediæ epiſcopum eum ordinaſſe ſcribit, hanc illi gratiam referentem, ob ſplendidam in palatio militiam filio ipſius ſuffragio Gerontii comparatam. Quo anno in vivis eſſe deſiit, incertum eſt. Scripſit vitam S. Baſilii, anteceſſoris ſui quæ citatur a Damaſceno de Imag. Orat. 1. prope finem. [a] An vero ea, cujus fragmentum ibi habet Damaſcenus, *Baſilii vita* Helladium autorem habuerit, utcunque id velit Damaſcenus, juſta eſt dubitandi ratio. N E.

* L. 8. c. 6.

378. [b] HIERONYMUS, natione Dalmata, Stridonem oppidum in Pannoniæ & Dalmatiæ confinio olim ſitum natalem habuit. Patre Euſebio, homine Chriſtiano, imo parentibus Chriſtianis (ut ipſemet diſerte teſtatur *) natus eſt anno 329. ſi modo recte ponant calculos, qui illum nonageſimo primo ætatis anno obiiſſe ſcribunt. Melioribus diſciplinis ab ipſo puero eruditus, optimos in quovis genere præceptores nactus eſt, in grammaticis Donatum magni nominis Romæ (quo puer adhuc miſſus eſt Hieronymus) grammaticum, in rhetoricis Victorinum eloquentiæ ibidem profeſſorem, uti poſtea in Hebraicis Bar-hanina, alioſque Judæos ægre & non levi pretio conductos; in ſacris vero literis Gregorium Theologum, Apollinarium Laodicenum, Paulinum Antiochenum, & ſemicanus jam factus Didymum Alexandrinum; Deus bone, quales & quantos viros! Adulta jam ætate baptizatus, Roma relicta, in exteras regiones peregrinari cœpit. Gallias omnes undique perluſtravit, comite Bonoſo condiſcipulo, omneſque bibliothecas diligenter perquiſivit; Treveris aliquamdiu ſubſtitit, ubi ingentem Hilarii de ſynodis librum ab illo rogatus ſuapte manu deſcripſit. Hinc Aquileiam petiit, ubi cum Rufino presbytero Aquileienſi amicitiam contraxit; inde per Dalmatiam, Thraciam, variaſque Aſiæ provincias Evagrio viro prædivite Antiocheno, & Heliodoro condiſcipulo comitibus Antiochiam perrexit; ubi in morbum graviſſimum incidit, ſed Evagrii hoſpitio uſus convaluit. Exinde monaſticum vitæ inſtitutum amplexus, ac multis ſeceſſus locis tentatis & mox deſertis, tandem anno ætatis triceſimo in ſolitudine horrida Syros & Agarenos inter per quadriennium conſedit, ubi rebus neceſſariis Evagrii ſumptu ſuppeditatis, pietatis ac literarum ſtudiis impenſo animi ardore incubuit, linguas Orientales addidicit, & ad ſcribendum ſe accinxit. Anno 378. a Paulino Antiocheno ad presbyterii gradum evectus eſt, a quo tempore præſertim inclaruit. Paulo ante concilium Oecumenicum Conſtantinopolim proficiſcitur; ubi Gregorium Theologum ſtudioſe audivit, & præceptore uſus eſt. Anno 382. Paulinus & Epiphanius literis imperialibus Romam acciti Hieronymum ex Oriente viæ comitem ſecum abduxerunt. Romæ commoratus, apud Paulam pietate ac nominis ſplendore illuſtrem matronam per triennium divertit, maximam apud omnes famam ac nominis exiſtimationem aſſecutus; ita ut a Damaſo papa eligeretur, qui ſibi ab epiſtolis conſcribendis eſſet, & a tota plebe pariter ac clero dignus acclamaretur, qui ſummi ſacerdotii munere fungeretur. Poſt mortem Damaſi anno 385. variis Origeniſtarum (qui eum in partes ſuas pertrahere fruſtra anniſi erant) calumniis exagitatus, Roma diſcedere neceſſe habuit. Comite igitur Pauliniano fratre navim conſcendit, & Cyprum delatus ab Epiphanio ſuſcipitur. Inde Antiochiam pergit, & a Paulino deductus media hyeme Hieroſolymam intravit, ubi multa ſe vidiſſe miracula, quæque prius nonniſi fama cognoverat, propriis oculis uſurpaſſe profitetur. Anno ſequenti in Ægyptum contendit, monaſteria Nitrienſia luſtravit; & Alexandriæ aliquamdiu hærens, Didymum audivit: verum nimio, quod inter monachos locum habere deprehendit, Origeniſmi ſtudio offenſus Palæſtinam rediit, ac in vitæ monaſticæ & ſenectutis agendæ, ſedem rura Bethlehemitica ſibi elegit, ubi ſtudia diligenter urgebat, ſcripta innumera confecit, plurimos nobilium pueros curæ ſuæ commiſſos pietate & bonis literis inſtituit, illuſtre pietatis omnibus numeris conſummatæ exem-

* Apol. 2. adv. Rufin.

Sæc. IV. ab an. CCC.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 9 not. 82. ad vit. *Baſil.* b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 73. *Oudin.* tom. 1. p. 790. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 447. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 12. ad vit. *Hieron.*

Sæc. IV. ab an. CCC

plum piis locorum ſanctorum incolis præbuit, & clariſſimis tam dignitate quam doctriua viris ad eum undequaque confluentibus, & oraculi quaſi vice conſulentibus, reſponſa dedit. Hic loci ingentes cum Rufiuo amico olim admodum familiari, & Johanne epiſcopo Hieroſolymitano, Origeniſmi cauſam tutantibus, lites per plures aunos exercuit; & Pelagii ejuſque aſſeclarum hæreſin ſcriptis ſuis contudit. Anno 410. plurimos ab urbe Roma a Gothis expugnata profugos, Hieroſolymam & loca ſancta tendentes monaſterio ſuo benigne excepit, ſummaque, qua potuit, ope ſublevavit. Tandem anno 420. ſamæ ac dierum ſatur, & ſenectute gravis, iu ſeceſſu Bethlehemitico rebus humanis exemptus eſt, ætatis ſuæ 91. Ut quæ de tanto viro dicenda ſint, in pauca contraham; ſufficit elogium, quod ipſi olim dicavit Proſper *, ætate ſnppar.

*Lib de ingrat. non longe ab init.

Tunc etiam Bethlei præclari nominis hoſpes,
Hebræo ſimul & Graio, Latioque venuſtus
Eloquio, morum exemplar, mundique magiſter,
Hieronymus libris valde excellentibus hoſtem
Diſſecuit, noſtique dedit, quo turbine veram
Vellent exortæ lucem obſcurare tenebræ.

Ego Philoſophus, Rhetor, Grammaticus, Dialecticus, Hebræus, Græcus, Latinus, Trilinguis; ut de ſe adverſus Rufinum loquitur *. His adde quod conſummatiſſimus erat theologus, & judice Eraſmo *, omnium Chriſtianorum ſine controverſia longe tum doctiſſimus, tum facundiſſimus, & theologorum priuceps. Cæterum quod ſanctiſſimi viri pace dictum ſit, præſervidi erat & impotentis animi, qui affectibus ſuis nimis indulgebat; ſemel laceſſitus, adverſarios aſperrime tractavit, & ab invectiva ac ſatyrica ſcribendi vena vix ac ne vix temperavit. Teſtes ſunt nobis ſatis luculenti inimicitiæ, quas cum Rufino olim ſibi neceſſario, Johanne Hieroſolymitano, Joviniano, Vigilantio, aliiſque habuit. In hos arrepta levi quavis occaſione, & remota omni pene gravitate, tota convitiorum plauſtra evomit, nulla perſonæ, dignitatis, eruditionis ratione habita. Et quid mirum? cum in ipſum D. Paulum apoſtolum duram nimis & plane inſolentem cenſuram exercere ſolet. Quoties ipſum ad criticas grammaticorum regulas anxie expendit, *Solæciſmos*, & *vitioſam elocutionem*, & quod *Sermone utatur triviali* * objicit, (ut apologiam pro ſemetipſo hac de re ſcribere neceſſe habuit; *Nos*, inquit, *quotieſcunque ſolæciſmos, aut tale quid annotamus, non apoſtolum pulſamus, ut malevoli criminantur*, &c.) * *quod profundos ſenſus aliena lingua exprimere non valeret, nec curabat magnopere de verbis, cum ſenſum haberet in tuto:* adeoque * *non juxta humilitatem, ut plerique æſtimant, ſed vere dixiſſe Paulum, ſe ſermone imperitum eſſe.* Denique * *ſtultum cum ſtultis Galatis factum, ſimplicioribus ſolummodo uſum argumentis, & quæ ſtulti poſſent intelligere, & pene de trivio: adeo ut ni præmiſiſſet, ſecundum hominem dico, ſapientibus diſplicere potuiſſet.* Mitto plura in hominem θεόπνευστον, & apoſtolorum longe eruditiſſimum, durius dicta, ne viri doctiſſimi & de eccleſia optime meriti manes nimis ſollicitare videar. In hoc etiam reprehendendus, quod dum virginitatem immodicis prorſus laudibus efferat, de nuptiis minus honeſte, ac verecunde ſentire videatur. Certe digamos tanquam ſcortis ſolummodo meliores facit, cum immundis arcæ Noæ animalibus & ſerpentibus confert, mulieremque ſecundas nuptias repetentem, cani ad vomitum, ſuique lotæ ad volutabrum revertenti, comparare non erubeſcit. *Sed quiſque ſuos patimur manes.* De ejus eloquentia unus Eraſmus * ſententiam dicat. *In illo*, inquit, *quæ phraſis! quod dicendi artificium! quo non Chriſtianos modo omnes longo poſt ſe intervallo reliquit, verum etiam cum ipſo Cicerone certare videtur? Ego certe, niſi me ſanctiſſimi viri fallit amor, cum Hieronymianam orationem cum Ciceroniana confero, videor mihi neſcio quid in ipſo eloquentiæ principe deſiderare. Tanta in hoc noſtro varietas, tantum ſententiarum pondus, tanta Enthymematum volubilitas. Quod artificium in eloquentium literis indicare, ut difficillimum eſt, ita longe utiliſſimum.*

* Adv Rufin Apol 2. p. 233.
* Epiſt. L. 5. Ep 19.
* Com in Ephef. c. 3. tom. 9. p. 215, 218. In Gal. c. 3. p. 170.
* In Gal c. 6. p. 198.
* In Tit c. 1. p. 243.
* In Gal c 3. p 176.
Vid. Epiſt. ad Geront. lib. adv Jovin & alibi paſſim.
* Loc. cit.

ᵃ O P E R A.

Hieronymi ſcripta juxta præſtantiſſimam Benedictinorum editionem Pariſieuſem, in 5. Tomos diſpertitam, notiſque illuſtratam, & ad vetuſtiſſimos Codd. MSS. magna fide, induſtria & candore recognitam & emendatam hoc loco recenſebimus.

ᵇ T O M. I.

Qnem, *divinam* Hieronymi *Bibliothecam* vocant, omnes S. ſcriptnræ libros, ab Hieronymo ex Hebræis, & Græcis ſontibus, Latine verſos, cum ſuis præfationibus complectitur, in tres partes diviſus. Pars prima continet canonem Hebraicæ veritatis, & triplici ordine diſtincta eſt.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p 798. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 75. ſeq. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 135. b Edit. 1693.

In

Sæc. IV. ab an. CCC. In primo ordine continetur *Pentateuchus*, ſive liber legis; *Geneſis*, cujus verſio facta eſt circa ann. 394. *Exodus* circa ann. 404. *Leviticus*, *Numeri*, *Deuteronomium*, eodem tempore.

In ſecundo habetur *ordo Prophetarum*, nempe *Joſue* circa ann. 404, vel 405. *Judicum*, *Ruth*, *Samuelis* circa ann. 392. *Regum*, *Ieſaiæ* ante ann. 392. *Jeremiæ*, cum ejus *Thrænis*, *Ezekiel*, & *XII. Prophetarum minorum*.

Tertius ordo *Hagiographa* continet, ſeu libros ex Hebræo fonte ab Hieronymo tranſlatos, nempe *Jobi* circa an. 391. *Pſalterii* circa an. 382. *Proverbiorum* circa an. 392. *Eccleſiaſtæ*, *Cantici canticorum*, *Danielis*, *Paralipomenωn* circa an. 396. *Eſdræ* circa an. 392. *Nehemiæ*, & *Heſter* circa an. 404, vel ſeqq. ſubjectis ſcholiis marginalibus Hebræi cujuſdam eruditiſſimi, & antiquiſſimi.

Pars ſecunda continet libros aliquot Veteris Teſtamenti, quos Hieronymus partim ex Chaldaico, partim ex Græco, LXX. Latine vertit, nempe, librum *Tobiæ*, *Judith*, *Jobi*, ex Græco fonte tranſlatos, additis aſteriſcis & obelis, hactenus nunquam editos, ante an. 391. *Pſalterium* juxta LXX. interpretes cum obelis & aſteriſcis, circa an. 382. etiam & *Romanum Pſalterium*.

Pars tertia Tranſlationes N. T. complectitur, nempe, *quatuor Evangelia*, *Actus Apoſtolorum*, *Epiſtolas S. Pauli* 14. *Epiſtolas 7. Canonicas*, una cum earundem prologo & uberrimis in eundem annotationibus: certe Hieronymum, ut reliquorum N. Teſtamenti librorum, ita & epiſtolarum canonicarum novam verſionem adornaſſe conſtat. His prologum præfecit ad Euſtochium virginem, qui etſi in omnibus pene Codd. MSS. reperiatur, in impreſſis tamen raro habetur, etiam in editionibus Eraſmianis deſideratus. Præmiſit eum expoſitioni ſuæ in epiſtolas Canonicas Nicholaus de Lyra, tom. ult. fol. 209. In hoc prologo duo præcipue nos docet Hieronymus. Primo in Codd. Latinis ſuo tempore B. Petri epiſtolas inter ſeptem canonicas primum locum tenuiſſe: ut quia Petrus primus erat in ordine apoſtolorum, primæ ſint etiam ejus epiſtolæ in ordine cæterarum. Ipſe vero Græcos codices ſecutus, eas proprio ordini reſtituit. Secundo, decantatiſſimum illum S. Johannis in prima epiſtola, de Trinitate locum ab infidelibus tranſlatoribus (Arianos præcipue intelligit,) deletum eſſe, Patris, Verbi, & Spiritus S. teſtimonio penitus omiſſo: unde nil mirum videri liceat, ſi in tot codicibus MSS. deſideretur. Incertum eſſe hujuſce Prologi autorem fateor. Verum hanc controverſiam jam prætermitto, cum hac de re prolixiſſime egerunt alii. Sæc. IV. ab an. CCC. Denique *Apocalypſis* S. Johannis habetur. Huic tomo præmittuntur prolixa Prolegomena, in quibus *de divina* Hieronymi *bibliotheca*, de tempore ejus tranſlationum, earumque in eccleſia uſu, de Canone Hebraicæ veritatis, de titulis, capitulis, verſibus, & metris ſacrorum Bibliorum, aliiſque accurate agitur.

Tom. II.[a]

Poſt ampliſſima Prolegomena continentur, liber *interpretationum Nominum Hebraicorum*, cum triplici concordantia marginali, i. e. cum textu Hebraico. LXX. interpr. & verſione vulgata, ſubjuncto ampliſſimo commentario, circa ann. 388.

Fragmenta Græca ejuſdem libri Latine reddita.

Lexicon Græcum Nominum Hebraicorum cum duplici verſione Latina.

Origeniani Lexici Nominum Hebraicorum exemplar aliud.

Apologia eruditionis Hebraicæ Hieronymi.

[b] *Liber de Situ, & Nominibus locorum Hebraicorum*, Gr. & Lat. Euſebii & Hieron. [c]

Tabula Geographica ex opuſculis S. Hieronymi deſcripta.

Liber Hebraicarum Quæſtionum in Geneſin, cum notis prolixioribus in fine, circa ann. 388.

Sequuntur Epiſtolæ *Criticæ*, ad explanationem V. T. pertinentes, nempe *Damaſi* papæ, ad Hieronymum, & Hieronymi ad Damaſum, ſcript. circa ann. 384.

Ad Evangelum Presbyterum de Melchizedeck, ann. 398. ſcripta.

Ad Fabiolam de veſte ſacerdotali, ann. 396, vel ſeqq.

Ad eandem de 42. manſionibus Iſraelitarum in deſerto, poſt ann. 400.

Ad Dardanum de Terræ promiſſionis, circa ann. 414.

Ad Marcellam de Ephod & Theraphim, ann. 384.

Ad Rufinum de jurgio duarum Meretricum & judicio Solomonis.

Ad Vitalem presbyterum de Solomone & Achaz, ann. 395, vel ſeq.

Ad Marcellam de commentariis Rheticii in Canticum canticorum, ann. 384.

Ad Sunniam & Fretelam de variantibus lectionibus Græcis & Latinis in Pſalterio Davidis, ann. 405.

Explanatio Pſalmi 44. ad Principiam virginem, circa an. 398.

Ad Cyprianum Presbyterum expoſitio Pſalmi 89. poſt ann. 389.

Ad Marcellam de 10. *nominibus Dei*, ann. 384.

a Edit. 1699. b Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 2. § 13. vol. 3. p. 44. c Hunc librum *Jo. Clericus* caſtigationibus ſuis locupletatum recudi curavit *Amſtel.* 1707. fol.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Ad eandem de quibuſdam Hebræis nominibus, eodem anno.

Ad eandem de voce DIAPSALMA, eodem tempore.

Ad Paulam Romanam de Alphabeto Hebraico Pſalmi 118, eodem tempore.

Ad Marcellam de aliquot locis Pſalmi 126, eodem tempore.

Commentarius in Eccleſiaſten, cum notis prolixioribus in fine, circa ann. 390.

Origenis Homiliæ 2. *in Canticum Canticorum*, interprete Hieronymo, Latine verſæ, circa ann. 383.

Originis Hexaplorum pars non minima, Græce ac Latine ex Hieronymo collecta, & in ſuas columnellas diſpoſita, additi ſunt indices neceſſarii.

In *Appendicem* rejiciuntur *expoſitiones aliquot Bibliorum ſacrorum*, partim editæ, partim ineditæ, Hieronymo olim falſo aſcriptæ, nempe *epiſtola de* 10. *tentationibus populi Iſrael in deſerto*.

In canticum Deboræ commentarius nondum editus.

Quæſtiones Hebraicæ in libros Regum, & Paralipomenon.

Expoſitio interlinealis in librum Job, ex commentario Philippi Presbyteri.

Breviarium S. Hieronymi in Pſalterium.

Liber in expoſitionem Pſalmorum.

Epiſtola ad Dardanum de variis generibus Muſicorum.

Præfatio in Pſalterium Hebræum.

[a] Tom. III.

Qui, poſt prolegomena, de neceſſitate novæ hujus editionis, de Hebraicarum Græcarumque & Latinarum lectionum reſtitutione, & integritate, deque notis chronologicis, commentarios in *Prophetas majores*, & *minores*, ad fidem MSS. Codd. reſtitutos complectitur.

Commentar. in Eſaiam prophetam lib. 18. circa an. 410. ſubjicitur *Hieronymi Epiſtola ad Damaſum Papam de Seraphim & Calculo*, an. 380.

Commentar. in Jeremiam prophetam lib. 6. circa ann. 416.

Commentar. in Ezekielem prophetam lib. 14. circa ann. 411.

Commentarii in Danielem prophetam, circa ann. 407.

Hiſce commentariis ſubnectitur Johannis Martianæi *defenſio eruditionis Hieronymianæ* adverſus Johannem Clericum.

Commentar. in Ozeam prophetam lib. 3. circa an. 407.

In Joel prophetam.

In Amos prophetam lib. 3.

In Abdiam prophetam.

In Jonam prophetam.

In Michæam prophetam lib. 2.

In Nahum prophetam.

In Habacuc prophetam lib. 2.

In Sophoniam prophetam.

In Aggæum prophetam.

In Zachariam prophetam lib. 3.

In Malachiam prophetam.

[b] Tom. IV.

Qui, præmiſſis prolegomenis de reſtitutionibus præcipuis notiſque chronologicis hujus tomi, in duas partes diviſus eſt.

Parte I. continentur *Commentariorum in Evangelium Matthæi lib.* 4. circa ann. 398. cum epiſtolis *Criticis* Damaſi ad Hieronymum, circa ann. 381.

Hieronymi ad Damaſum. Ejuſdem ad eundem.

Ad Amandum, ante ann. 394.

Ad Hidibiam, circa ann. 407.

Ad Algaſiam, eodem circiter tempore.

Ad Minervium, & *ad Alexandrum, monachos*, ann. 406.

Ad Marcellam, circa ann. 383.

Ad eandem, poſt ann. 392.

Commentariorum in Epiſtolam ad Galatas lib. 3. circa ann. 388.

Commentariorum in Epiſtolam ad Epheſios lib. 3. eodem anno.

In Epiſtolam ad Titum, eodem circiter tempore.

In Epiſtolam ad Philemonem.

Appendicis vice habetur *præfatio Hieronymi*, cum *Didymi de Spiritu S. libris* 3. interprete Hieronymo.

Parte II. Epiſtolæ, & opuſcula pia, & apologetica, atque polemica adverſus Hæreticos continentur; & hæc in varias Claſſes diſtributa ſunt,

Claſſe I. continentur *Epiſtolæ ſcriptæ in Eremo*, ab ann. 365. uſque ad 380. nempe Claſſis I.

Epiſtola ad Rufinum monachum, cir. an. 364.

Ad Florentium, circa an. 365.

Ad eundem, circa an. 366.

Ad Theodoſium, circa ann. 365.

Ad Heliodorum, circa annum eundem.

Ad Julianum diaconum, circa ann. 366.

Ad Chromatium, Jovinum, & Euſebium, eodem fere tempore.

Ad Nicæam hypodiaconum Aquileæ, circa ann. 367.

Ad Chryſogonum monachum Aquileæ, eodem circiter tempore.

Ad Paulum Concordienſem, eodem fere ann.

Ad Antonium monachum, circa an. 367.

Ad virgines Hermonenſes, eodem tempore.

Ad Caſtorinam Materteram, circa an. 367.

Ad Damaſum papam, circa ann. 375.

Ad Marcum presbyterum, circa ann. 375.

Ad Damaſum papam, circa ann. 378.

Ad Innocentium de Muliere centies percuſſa, circa an. 379.

[a] Edit. 1704. [b] Edit. 1706.

Claſſis

Claſſis II. complectens epiſtolas Romæ ab ann. 380. uſque ad 385.

Ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis, circa ann. 383.

Ad Marcellam de ægrotatione Bleſillæ, ann. 384.

Ad Marcellam de exitu Leæ, eodem tempore.

Ad Marcellam de laudibus Aſellæ, tempore eodem.

Ad Paulam ſuper obitum Bleſillæ, circa ann. 384.

Ad Euſtochium de munuſculis, ann. 384.

Ad Marcellam, eodem anno.

Ad eandem, eodem tempore.

Ad eandem de Onaſo, eodem tempore.

Ad eandem de Montano ejuſque dogmatibus, ann. 384.

Ad Aſellam, ann. 385.

Ad Paulam de operibus Origenis, ante ann. 392.

Vita Pauli eremitæ, circa ann. 365.

Vita S. Hilarionis, ante ann. 392.

Vita Malchi monachi captivi, eodem fere tempore.

[a] *Catalogus Scriptorum eccleſiaſticorum*, cum notis ſcriptorum illuſtrium ad Dextrum ann. 392. ſcriptus. Prodiit ſeorſim una cum aliis ejuſdem argumenti ſcriptoribus, ac notis Suffridi Petri inſtructus, *Colon* 1580. 8°. cum notis Roſweydi *Lugduni* 1617. cum notis Miræi *Antverp*. 1639[b]. in quibuſdam catalogi hujuſce editionibus habentur capita de Andræa, Jacobo majore, Philippo, Bartholomæo, Thoma, Simone Cananæo, Matthia, Timotheo, Tito, & Creſcente, quæ Hieronymi non ſunt, ſed a ſtudioſo quodam aliunde adjecta.

Claſſis III. continens univerſa opuſcula *adverſus Hæreticos* ſcripta, cum apologeticis, & epiſtolis nonnullis.

Adverſus Helvidium de perpetua virginitate B. Mariæ, circa an. 381. vel 382.

Adverſus Jovinianum lib.2. circa ann. 393.

Apologeticus ad Pammachium pro libris contra Jovinianum, ann. 394 vel 395.

Ad Pammachium, eodem circiter tempore.

Ad Domnionem, ann. 395.

Ad Pammachium de optimo genere interpretandi, circa ann 396.

Ad Nepotianum de vita Clericorum & Monachorum, circa ann. 394.

Ad Heliodorum, *Epitaphium Nepotiani*, ann. 396. Eraſmi ſcholia in hunc librum habentur tom. 5. col. 1183.

Ad Vigilantium, eodem anno.

Ad Riparium presbyterum Tarraconenſem, circa ann. 404.

Adverſus Vigilantium, circa ann. 406.

Altercatio Luciferiani & Orthodoxi, adverſus Luciferianos, circa ann. 378.

Ad Pammachium adverſus errores Johannis Hieroſolymitani epiſcopi, circa ann. 397.

Ad Theophilum adverſus Johannem Hieroſolymitanum, ſtatim poſt ſuperiorem.

Præfatio Rufini in Origenem περὶ Ἀρχῶν.

Pammachius & Oceanus ad Hieronymum de libris περὶ Ἀρχῶν, circa ann. 398.

Hieronymus ad eoſdem de erroribus Origenis, circa ann. 399.

Epiſtola ad Rufinum, eodem fere tempore.

Apologiæ Hieronymi ad Pammachium & Marcellam adverſus Rufinum lib.3. una cum *Rufini invectivarum libris in Hieronymum* lib. 2. e regione poſitis, circa ann. 401.

Ad Cteſiphontem adverſus Pelagianos, circa ann. 415.

Dialogorum adverſus Pelagianos lib.3. cum prologo, eodem circiter tempore.

Claſſis IV. ab ann. 388 ad ann. 400.

Epiſtola Paulæ & Euſtochii ad Marcellam de locis ſanctis, poſt ann. 388.

Hieronymus ad Marcellam, eodem tempore.

Ad eandem de muneribus, poſt ann. 389.

Ad Furiam de viduitate ſervanda, circa ann. 396.

Ad Deſiderium, eodem fere tempore.

Ad Paulinum, circa an. 395.

Ad eundem de ſtudio ſcripturarum, ann. 396 vel 397.

Ad eundem, ann. 398.

Ad Lucinium, circa ann. 397.

Ad Theodoram viduam, paulo poſt.

Ad Pammachium, ann. 398.

Ad Abigaüm, eodem anno.

Ad Tranquilinum de Origene, circa ann. 398.

Ad Lætam de inſtitutione filiæ, eodem tempore.

Claſſis V. complectens eas quæ ſcriptæ ſunt ad Theophilum & Auguſtinum cum eorundem epiſtolis.

Hieronymus ad Theophilum, circa an. 397.

Ad eundem, 398.

Theophilus ad Hieronymum, circa an. 399.

Hieronymus ad Theophilum, ann. 400.

Theophylus ad Hieronymum, paulo poſt.

Epiphanius ad Hieronymum, poſt ann. 399.

Hieronymus ad Theophilum, ann. 404 vel ſeq.

Auguſtinus ad Hieronymum, ann. 395.

Hieronymus ad Auguſtinum, circa an. 397.

Auguſtinus ad Hieronymum, eodem anno.

Idem ad eundem, ann. 402.

Hieronymus ad Auguſtinum, non diu poſt.

Auguſtinus ad Hieronymum, ann. 403.

Hieronymus ad Auguſtinum, circa idem tempus.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 21. §. 7. vol. 8. p. 195. item Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 455. b Noviſſime *Jo. Albert. Fabr.* in Bibl. Eccleſ. notis illuſtratum edidit *Hamb.* 1718. fol.

Auguſtinus ad Hieronymum, ann. 404.

Ejuſdem ad Præſidium, eodem anno.

Hieronymus ad Auguſtinum, exeunte ann. 404.

Ad eundem, ann. 405.

Auguſtinus ad Hieronymum, eodem anno, *de Petro a Paulo reprehenſo.*

Hieronymus ad Auguſtinum, ann. 410.

Ad Marcellinum & Anapſychiam de origine animarum, non diu poſt.

Ad Auguſtinum, ann. 416.

Ad eundem, ann. 418.

Ad Alipium & Auguſtinum, ann. 419.

Claſſis VI. ab ann. 400 ad 420.

Ad Oceanum de unius uxoris viro, ann. 400.

Ad Magnum oratorem, eodem anno.

Ad Oceanum de morte Fabiolæ, ann. 400.

Ad Salvinam de viduitate ſervanda, eodem fere tempore.

Ad Euſtochium virginem, epitaphium Paulæ matris, ann. 404.

Ad Pammachium & Marcellam, circa ann. 405.

Theophili Paſchales lib. 3.

Hieronymus ad Theophilum, ann. 405.

Ad Matrem & Filiam, ann. 406.

Ad Ruſticum de pœnitentia, ann. 408.

Ad Ageruchiam de Μονογαμία, ann. 409.

Ad Julianum, eodem anno.

Ad Sabinianum lapſum, tempore eodem.

Ad Avitum, Quid cavendum in libris περὶ Ἀρχῶν, ann. 409.

Ad Ruſticum monachum, ann. 411.

Ad Principiam virginem, Marcellæ viduæ epitaphium, ann. 412.

Ad Demetriadem de ſervanda virginitate, ann. 414.

Ad Gaudentium de Pacatulæ infantulæ educatione, ann. 415.

Claſſis VII. continet epiſtolas, quarum tempus minus compertum.

Ad Exuperantium hortatoria.

Ad Caſtrucium de cæcitate.

Ad Evangelum.

Ad Riparium.

Ad Apronium.

Claſſis VIII. epiſtolarum ſeu præfationum.

Ad Vincentium & Galienum de tranſlatione chronicorum Euſebii, quam tranſlationem ab ann. 327. uſque ad an. 380. continuabat. vid. ſupr. in Euſebio.

Ad Vincentium presbyterum in tranſlationem Homiliarum Origenis in Jeremiam & Ezechielem.

In tranſlationem Homiliarum Origenis in Lucam ad Paulam & Euſtochium.

Ad Heraclium in tranſlationem Origenis ſuper epiſtolam ad Romanos.

In tranſlationem Regularum Pachomii, Theodori, & Oreziefis.

Claſſis IX. epiſtolarum alienarum.

Paulinus Nolanus ad Celantiam de ratione pie vivendi.

Epiphanius ad Johan. Hieroſolymitanum, interprete Hieronymo.

Theophilus Alexandr. ad Epiphanium.

[a] Tom. V.

Continens [b] opera S. Hieronymo falſo adſcripta.

Præmiſſa ſunt vita S. Hieronymi ab anonymo, ſed autore antiquiſſimo ſcripta cum variis lectionibus; vita ex ipſius ſyngrammatis, & e tractatibus *Auguſtini, Damaſi, &c.* collecta; *Severi Sulpicii* de S. Hieronymo teſtimonium; *Gennadii illuſtrium virorum catalogus*, cum variantibus lectionibus.

Opuſcula Hieronymo falſo adſcripta, tripartita ſerie diſtinguuntur.

Serie I. continentur epiſtolæ, quarum autores ignorantur, nempe,

Epiſtola ad Damaſum papam, & Damaſi reſcriptio.

Canones pœnitentiales ad epiſcopos &c.

De perjurio.

De ſacerdotibus, qui concupiſcentiam habent.

De communione Euchariſtiæ in ſacrificio.

Lectiones in natali S. Hieronymi.

Epiſtola ad Demetriadem virginem de virginitate. Pelagii eſt, licet illi abjiciunt, atque anno 413. ſcriptam cenſeant Benedictini Pariſienſes, in nupera ſua Auguſtini operum editione.

Auguſtini & Alipii epiſtola ad Julianam Demetriadis matrem; Ad Geruntii filias de contemnenda hæreditate; Ad Marcellam, ut adverſa toleret, exhortatio; Ad Virginem in exilium miſſam, conſolatio; Ad ægrotum amicum; Ad eundem, de viro perfecto. Inſtitutio amici in ſcientia divinæ legis. De tribus virtutibus, ad Paulam & Euſtochium de aſſumptione B. M. virginis; De eadem re ſermo alter; De honorandis parentibus; De ſeptem ordinibus eccleſiæ; Virginitatis laus; De iis quæ Deo in ſcriptura attribuuntur. Damaſi ſymbolum; Symboli explanatio ad Damaſum. Explanatio fidei ad Cyrillum; Symbolum Ruffini; Ad Præſidium de cereo paſchali. De vera circumciſione; De celebratione paſchæ; Ad Suſannam lapſam objurgatio; In Evagrium objurgatio. Hortatio ad militem ſæculi, ut Chriſto militet. De 10. *tentationibus populi Iſraelitici; Explanatio in Pſalmum* 41. *in Pſalmum* 117. *Ad Dardanum de diverſis generibus muſicorum; De reſurrectione Domini ſermo; De nativitate Domini; De epiphania Domini; Sermo de quadrageſima. In vigilia paſchæ de eſu agni;*

[a] Edit. 1706. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 489. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 100. ſeq. *Oudin.* tom. 1. p. 828. ſeq.

De

Sæc. IV. ab an. CCC. *De reſurrectione Domini. Ad Euſtochium de viaculis B. Petri; De obſervatione vigiliarum;* Nicetii Trevirenſis eſſe videtur; *Ad Pammachium & Oceanum exhortatio; Ad quendam, qui in ſæculo pænitebat; De diverſis generibus leprarum; De duobus filiis, frugi & luxurioſo.*

Serie II. ponuntur ea, quæ ſuis titulis proprios teſtantur auctores, viz. *Paulinus Sebaſtinno eremitæ; in apologiam Pamphili, pro Origene, Ruffini ad Macnrium proæmium; Apologia Pamphili pro Origene,* interprete Ruffino; *De deitate Filii Dei Origenes; De eo quod non ſit Pater antequnm Filius &c. Ruffinus de adulteratione librorum ejuſdem prologus in* περὶ Ἀρχῶν *ad Macarium; Fragmentum librorum* περὶ Ἀρχῶν; *Apologia Ruffini ad Anaſtaſium papam pro fide ſua; Anaſtaſii ad Hieroſolymorum epiſcopum de Ruffino ſenteutia; Ruffini in Hieronymum iuvectivarum liber primus, & ſecundus; Auguſtinus Hieronymo* in illud, *Qui totam legem ſervaverit, &c. Ejuſdem ad Hieronymum de ratione animæ; Ad Optatum epiſcopum de origine animnrum; Ejuſdem homilia de paſtoribus; Valerius Ruffino, ne ducat uxorem; Regula monachorum* a Martino V. approbata; *Regula monachorum ex ſcriptis Hieronymi collecta; Dialogus de origine animarum ex Hieronymi & Auguſtini ſcriptis collectus; De corpore & ſanguine Chriſti homilia; Homilia ſuper evangelium Matthæi. P. Pauli Vergerii de S. Hieronymo oratio; Præfatio in tertiam partem hujus tomi.*

Series III. continet ea, quæ ſuos autores præ ſe ferunt, ſed parum ducta habentur; nempe, *Ad Tyraſium, ſuper mortem filiæ ſuæ, conſolatio; Ad Oceanum de ferendis opprobriis, hortatoria; Ad Oceanum de vita Clericorum; Dnmaſus Hieronymo, & Hieronymus Damaſo; Hieronymus de 12. doctoribus; Scriptorum eccleſiaſticorum catalogus ad Deſiderium; Ad Pnulam & Euſtochium de virtute Pſalmorum; ad Damaſum de oblntione altaris; Proœmium in regulnm monachorum; Regula monachorum cap. 41. conſtans; Chromatius & Heliodorus ad Hieronymum, cum ejus reſponſoria; De nativitate S. Mariæ. Euſebius de morte Hieronymi ad Damaſum; Auguſtinus ad Cyrillum Hieroſolymitanum de magnificentiis & miraculis B. Hieronymi,* opus plane inſulſum; *Vita Hieronymi,* incerto autore.

[a] *Commentar. in proverbia Solomonis lib. 3. & in Job.* qui Bedæ vulgo tribuuntur, Philippi autem presbyteri, potius eſſe videntur, ex Hieronymi tamen lucubrationibus plurima decerpta habent. Nam (ut alia mittam) Fauſtus (qui circa ann. 430. ſcripſit) lib. de creat. teſtimonium ex Hieronymo citat, quod in fine explanat. c. 25. Job. ad verbum habetur. *Origenis in Cantica Canticorum homiliæ 4. Comment. in Lamentationes lib. 3. Expoſitio quatuor evangeliorum ſecundum Matthæum, Mnrcum, Lucam, Johaunem; De Deo & nominibus ejus; De filiis Jacobi; Commentarii antea editi in evangelium Marci; Præfatio in Lucam; Commentarii in epiſtolas S. Pauli; Eraſmi artis annotatio in epiſtolnm ad Heliodorum.* Sæc. IV. ab an. CCC.

In appendice hujus tomi continentur, plurimæ theſes, diſputationes, & exercitationes in Biblia ſacra, & alia ejuſdem generis bene multa, quæ in diſcipulorum ſuorum gratiam olim habuit Joh. Martianæus, lectu ſane non indigna.

Hactenus Benedictinorum editio, exceptis pauculis notis a me hinc inde additis; quin & pauca adhuc monenda reſtant.

Hieronymi nomen falſo præſcrunt, *Commentarii in omnes Pſalmos*, quos ejus non eſſe conſentiunt fere omnes, ſuadent omnia. Modus exponendi allegoricus & tropologicus poſthabito ſenſu hiſtorico & litterali; quod a conſuetudine Hieronymi quam maxime eſt alienum; nulla hic eruditionis & acuminis Hieronymiani veſtigia, ineptæ verborum repetitiones, ſtylus niminm conciſus, & ſolœciſmis ubique ſcatens, a dicendi genere Hieronymi plane abhorrens, multa etiam hic occurrunt, quæ cum Hieronymi placitis in aliis ejus ſcriptis ex diametro pugnant: ut infinita alia mittam. Sunt quidem Centones ex aliis veterum operibus conſarcinati, in quibus Hieronymiani ſuas etiam habent partes. Enarrationi enim Pſalmi 93. (nt alia argumenta taceam) totidem verbis inſeritur fragmentum Hieronymianæ expoſitionis ab Auguſtino in Epiſt. ad Fortunat. citatum: quin & in expoſitione Pſalmi 50. referuntur verba Hieronymi allegata a Gregorio M. in explanat. 4. Pſalmi Pœnitent. Genninum eſſe Hieronymi opus quamplurimis argumentis probare enixe contendit Marianus Victorius; qui argumenta e contra allata diluere ſatagit: verum in ſolvendis iis argumentis, res adeo infeliciter ei ceſſit, ut operam luſiſſe videatur.

[b] *De vitis SS. Patrum:* liber ſub Hieronymi nomine *Antverp.* 1615. 1628. & alibi ſæpius excuſus, partim ex Hieronymo, partim ex mnltis aliis autoribus conſarcinatus. Hujus martyrologii duæ præſtant editiones, prima quam cum notis & exercitationibus in lucem emiſit Fr. Maria Florentinus, *Luc.* 1668. altera quam ex Cod. MS. Corbienſi annorum 600. protulit Dacherius Spicil. tom. 4. p. 617.[c]

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 838. ſeq. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. vol. 3. p. 491. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 16. vol. 9. p. 27. item Bibl. Lat. vol. 3. p. 486. ſeq. c Edit. nov. tom. 2. p. 1.

Comes ſive *lectionarius* exſtat apud Pamelium liturgicorum tom. 2. Præfationem hujuſce libri extulit Dacherius Spicil. tom. 13. p. 253 [a]. & ante Dacherium Flacius Illyricus una cum aliis *Magdeburg.* 1549. in 8°. Hunc Comitem multo quam editus ſit a Pammelio, ampliorem ſe habuiſſe teſtatus eſt Cornel. Scultingius. Ejuſmodi exempla edidit Baluzius ad calcem capitulorum Regum Franc tom. 2. p. 139. citatur ſub Hieronymi nomine tituloque *Comitis & lectionarii* a Microlago cap. 25. Bernone Augienſi cap. 1. Hugone de ſancto Victore: *de Off. Eccl. lib. 2. cap.* 11. plura de hoc libro poſt alios habet Cardinalis Bona Rer. Liturg. lib. 2. cap. 6 ſect. 2. qui illum Hieronymo, ſed levi quidem argumento nixus aſſerere conatur.

Scripſiſſe Hieronymum librum *de Hæreſibus*, refert Auguſtinus *de Hæreſ.* ad Quodvult-Deum tom. 6. p. 33. Sed aut id non præſtitit Hieronymus, aut dudum periit, niſi forſan idem ſit opuſculum quod edidit Menardus hoc titulo, *S. Hieronymi Stridoaenſis indiculus de hæreſibus Judæorum.*

[b] Prodierunt Hieronymi opera, cura Eraſmi *Baſil.* 1516 *. 1526. 1553. (quæ nitida plane eſt & accurata editio) 1565. Romæ 1566. 1572. (quam ab erroribus Eraſmi purgatam eſſe monet Bellarminus *, an idem ſequentibus pontificiorum editionibus contigerit, viderint eruditi) 1580. *Antverp.* (cura Marii Victorini) 1578. *Colon.* 1616. *Pariſ.* 1533. 1546. 1579. 1602. 1623. (cui variæ obſervationes & emendationes acceſſerunt) denique *Francofurti* 1684. in 12. tomis, una cum omnibus omnium notis, ſcholiis, cenſuris, indicibus, aliiſque ad Hieronymi opera ſpectantibus collectaneis quibuſcunque, quæ tribus ultimis tomis comprehenduntur. Verum priores omnes editiones longiſſime antecellit pulcherrima illa & caſtigatiſſima Benedictinorum Pariſienſium editio tom. 5. quam ſupra repræſentavimus, cujus primas in ſe partes recepit Reverendus & Doctiſſ. Vir Johan. Martianæus, qui ſumma fide, cura, & diligentia præſtitit, quod in ſe ſuſceperat [c]. Prodire cœpit hæc editio anno 1693. anno demum 1706. abſoluta.

* Tom. 9.

* De Script. p. 140.

380. [d] **GELASIUS** ſenior, Cyrilli Hieroſolymorum antiſtitis nepos, ab avunculo ſuo in ſede Cæſarienſi Palæſtinæ anno 380. conſtitutus. Anno ſequenti concilio ſecundo œcumenico interfuit, & ſcripſit adhuc exeunte hoc ſæculo. Vir, teſte Theodorito *, λόγῳ καὶ βίῳ κοσμούμενος, *doctrina ſimul ac ſanctitate vitæ conſpicuus, accurati etiam limatique ſermonis*, inquit Hieronymus *. *Duos Ruffini hiſtoriæ eccleſiaſticæ libros in Græcum ſermonem* tranſtulit; ut nos docet Photius *: quod vero ex Gelaſii præfatione ſubdit, Cyrillum ei ad hæc ipſa ſcribenda autorem fuiſſe, quodque aliunde habet, Cyrillum ipſum junctis cum Gelaſio operis verſionem iſtam cudiſſe, impoſſibile eſſe exinde conſtat, quod poſt exactum fere a Cyrilli morte decennium Ruffinus hiſtoriam ſuam eccleſiaſticam conſcripſerit. Scripſit etiam Gelaſius noſter *Expoſitionem* τῦ μαθήματος, ex qua fragmenta quædam proferuntur in collectione Græca MS. *Teſtimoniorum* ſub nomine Jo. Damaſceni in Cod. Claromontano cap. 4. p. 15. teſte Labbeo Conſpect. Oper. Damaſc. p. 49. Item *Practicam* στοιχείωσιν ſecundum eccleſiam, ex cujus libro 2. fragmentum adducitur. ibid. cap. 15. Porro exſtat apud Theod. Dial. 3. pag. 167. fragmentum *Homiliæ* Gelaſii noſtri in Epiphania. Hieronymo ann. 392. catalogum ſuum claudente, *fama erat*, inquit, *Gelaſium quædam ſcribere, ſed celare.*

* L. 5. c. 8.

* De Script. c. 130.

* Cod. 89.

[e] **TIMOTHEUS**, Petri epiſcopi Alexandrini frater, cui in ſede ſucceſſit circa ann. 379. Anno 381. inchoata jam ſynodo una cum epiſcopis ſuis Conſtantinopolim profectus eſt, ubi Gregorium Nazianzenum in ſede CP. non exſpectato conſenſu ſuo a patribus confirmatum indignatus, eum totis viribus oppugnavit, Maximi partes tutandas in ſe ſuſcipiens, effecitque, ut clamorum ac moleſtiarum pertæſus, ſede ſua ſeſe abdicaret Gregorius. 380.

Obiit anno 385. Scripſit inter alia *Librum de vitis Monachorum*, cujus mentionem facit Sozomenus *, quemque injuria temporum nobis eripuit. [f] Exſtant hodie ab eo ſcripta Gr. Lat. *Reſponſa canonica* ad interrogationes ei propoſitas de epiſcopis & clericis, cum Balſamonis commentariis *Pariſ.* 1618. & in Pandect. Canon. tom. 2. *Oxon.* 1672. [g] Habetur etiam ſub ejuſdem nomine *Narratio de miraculis S. Menæ* martyris Ægyptii Lat. apud Surium ad 10. Novembr. Græce MS. Pr. Ἐγένετο κατὰ τὴν πόλιν τῦ ἀπο[illegible] Vide L. Allatium Diatr. de Symeon. pag. 86. Scripſiſſe quidem Timotheum SS. patrum, & monachorum quorundam vitas teſtis (ut diximus) eſt Sozomenus *: & ejuſdem pleraſque eſſe vitas, quæ in vitis patrum hodie circumferuntur, conjicit Cl. Voſſius *. Scripſit item Tracta-

* L. 6 cap. p. 680.

* Loc. cit.

* De Hiſt. Græc. l. 2. c. 19.

a Edit. nov. tom. 3. p. 301. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol 3 p. 106 *Oudin.* tom 1. p. 798. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol 3. l. 8. p 741. item Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 449. c Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. vol. 3. p 497. ſeq. d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8 p. 370. *Tillemont.* Memor. Eccleſ ad vit. *Cyril.* Art 6. vol. 8 e Conf. *Tillemont.* Memor Eccleſ. vol 6. Hæreſ. *Arian.* Art. 137. f Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 195. g Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 5. ad vit. *Petri Alex.* not. 4.

Sæc. IV. ab an. CCC. tum *de hæreſi Manichæorum*, in quo inter alia de Manichæorum ſcriptis 13. agit, in quibus duodecimum locum habuit epiſtola ad Laodicenſes. Exſtat hoc opuſculum Græce MS. penes Galeum noſtrum. Quæri non immerito poteſt annon plures Timothei canones apud orientales hodie aſſerventur. Certe F. Naironus Euopl. part. 2. pag. 252. quædam Syriace adducit ex reſponſione ad Quæſt. 14. quæ in Græcis hodie non occurrunt, & p. 153. citat Reſponſ. ad Quæſt. 18. adeo ut vel diverſæ ſint a reſponſis canonicis, quæ habemus hodie, vel numero & copia auctiores, vel quod magis ſuſpicari libet, eadem reſponſa a Syro quodam paraphraſtice expoſita, & forſan aucta. Denique ejuſdem *Epiſtolam ad Diodorum Tarſenſem* citat Facundus lib. 4. c. a.

380. [a] EVAGRIUS, presbyteri filius, ex Iberorum urbe quæ ad Euxinum pontum ſita eſt, oriundus, inde Hieronymo *Hyperborita* dictus, a S. Baſilio eccleſiæ Cæſarienſis lector ordinatus, poſt ejus mortem a Gregorio Nyſſeno diaconus factus, claruit ab anno 380. A Gregorio Nazianzeno S. literarum ſcientiam hauſit, ab eo ad eccleſiæ Conſtantinopolitanæ archidiaconatum provectus. Cumque vultu eſſet eleganti, & exquiſito veſtium cultu uteretur, a magnate quodam ſuſpectus, quaſi uxorem ejus nimis familiarem haberet, vitæ diſcrimen adiit. Cæterum ab angelo in ſomnio admonitus, tactiſque evangeliis ſe urbe extemplo egreſſurum eſſe juramento adactus ſibi viſus, relicta poſt annum 385. Conſtantinopoli, Hieroſolymam petiit, a Melania Romana domo exceptus; cujus hortatu cum vitam exinde monaſticam agere ſtatuiſſet, in Ægyptum profectus eſt; & in Nitrienſi quodam monaſterio per quindecim annos delituit, utriuſque Macarii in vita aſcetica diſcipulus. Quo loci dum maneret, epiſcopatus onus, quod nullo non lapide moto ei imponere ſategit Theophilus Alexandrinus, dolo quodam ſe ſubducens penitus recuſavit. Origeniſtarum partes ſtrenue propugnavit, quo nomine Hieronymo ſæpe vapulat. Grandævus obiit; quo anno non liquet. Vir erat notante Sozomeno *, imprimis doctus, tum intelligendi facultate tum dicendi copia præditus, in diſtinguendis cogitationibus, quæ aut ad virtutem aut ad vitium tenderent ſagaciſſimus: moribus moderatis, & ab omni faſtu & arrogantia ita alienus, ut nec jure merito laudatus præconiis intumeſceret, nec immerito vituperatus contumelias iniquo animo ferret. Miraculorum & portentorum fama præceptorum utriuſque nequaquam ceſſit, ingenti inſuper vitæ abſtinentia admodum clarus. De ſtylo ejus ita Nicephorus, Θαυμάσια ἦ πάντα (opera ejus) καὶ νοήμασι καὶ φράσει μέγιστη τὸ ἐπαγωγὸν ἐπαυχοῦντα, καὶ οἷος γέγονεν ὁ ἀνὴρ, ὁ τούτοις ἐντυχὼν εἴσεται. *Scripta ejus admiranda ſunt, & ſententiis & elocutione ad perſuadendum prorſus accommodata: & qui ea legit qualis is vir fuerit cognoſcet.*

Sozom. l. 6. c. 30. Pallad. Hist. Lauſiac. c. 86.

* Loc. cit.

[b] SCRIPTA.

Scripſit *Orationes ſive Preces* 100. *Gnoſtica Problemata* 600. *Epiſtolam ad Melaniam*, *Librum & ſententias* περὶ ἀπαθείας ſeu *de Impaſſibilitate*, *Librum centum ſententiarum in Anachoretarum uſum*, (qui an idem ſit cum opuſculo practico, viderint alii) *Sententiolas paucas valde obſcuras*, quas in Latinum ſermonem vertit Gennadius *. Στιχηρῶν (pro quo ἱερῶν habet Palladius) *ſive Elementarium libros* 2. *alterum ad Monachos in Cœnobiis degentes*, *ad Virgines Deo ſacratas alterum*. Habentur iſta Στιχηρὰ Lat. in bibliotheca Patr. tom. 27. ubi licet incertæ ætatis ſcriptori aſcribantur, noſtri tamen eſſe ipſo ſole clarius conſtat. *Monachium*, ſeu περὶ τοῦ Πρακτικοῦ, capitulis 100. conſtans: ex hoc libro fragmentum recitat Socrates lib. 3. c. 7. aliud vero longe amplius lib. 4. c. 23. *Integrum Tractatum* Gr. Lat. cum notis edidit Cl. Cotelerius Monument. Eccleſ. Græc. tom. 3. p. 70. præmiſſa etiam Gr. Lat. epiſtola ad Anatolium, quæ *Practico* ac *Gnoſtico* præfationis vicem obit. Scripſit enim Evagrius *Gnoſticum ſeu de iis qui cognitionis munere donati ſunt*, in 50. capita diſtributum; quem a ſe Latine verſum eſſe teſtatur Gennadius; ex eo fragmentum exſtat apud Socrat. lib. 4. c. 23. Denique Ἀντιῤῥητικὸν ex S. Scripturis collectum contra Dæmonas tentatores, & juxta numerum octo vitioſarum cogitationum in octo partes diviſum, Anatolio nuncupatum; quod a ſe Latio donatum eſſe fatetur Gennadius. Extat Lat. titulo *De octo vitioſis cogitationibus*, bibliothecæ Patr. tom. 27. Primus Græce ac Latine extulit Doctiſſ. Emericus Bigotius, & cum Palladio de vita Chryſoſtomi edidit *Pariſ.* 1680. 4°. qui tamen dubitat, an hic, quem nos habemus, liber idem ſit cum eo ejuſdem argumenti a Socrate * memorato: cum in eo nihil de S. ſcripturis collectum legatur. Non invitus tamen concedit, fieri potuiſſe; ut tractatus iſte ἀποφθεγμάτων ſit operis a Socrate deſcripti; detractis nempe teſtimoniis e ſcriptura deſumptis; & retentis Evagrii verbis, quæ pravas hominum cogitationes

Vid. Hieron. ad Cteſ. adv. Pelag. p. 252. Nicephor. l. 11. c. 42.

* De Script. c. 11.

* l. 4. c. 23.

a Conf. *Oudin.* tom 1. p. 883 ſeq. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 10. ad vit. *Evagr.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24 vol 8. p. 364. & l. 5. c. 4 § 33 vol 6. p. 127. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 1. b Conf. *Long.* Bibl. ſacr. p. 716. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 17. § 9. vol. 7. p. 754.

Sæc. IV. ab an. CCC graphice depingebant. Porro *Liber de rerum Monachalium rationibus, earumque juxta quietem appoſitione*; qualem ſcripſiſſe Evagrium ex vitis patrum conſtat, Gr. Lat. cum notis editus eſt a Cotelerio Monument. Eccl. Græc. tom. 3. pag. 103. Idem Cotelerius Evagrii *Fragmentum ſeu ſcholium in nomen Dei Tetragammatum PIPI* Gr. Lat. cum notis dedit ibid. pag. 116. Cæterum plurima Evagrii opera in Latinum ſermonem convertit Ruffinus: verum iſtæ verſiones dudum interierunt.

380. [a] MAXIMUS, genere Ægyptius, patria Alexandrinus, parentes habuit non infimæ fortis, eoſque ut fama eſt, martyres; quin & ipſe poſt Athanaſii mortem ſe ob fidem Oaſim relegatum eſſe gloriari ſolebat. Vitæ inſtituto ſe philoſophum Cynicum profeſſus eſt; nec deerant pallium, baculus & promiſſa barba, mores protervi & inverecundi, proque iſtius ſectæ genio projecta temeritas ac mordacitas: nec leve ſibi nomen apud exteros comparaverat: unde ad illum Baſilii epiſtolæ hodie ſuperſunt. Claruit præcipue anno 380. Relicta Alexandria Conſtantinopolim pervenit: advenientem Gregorius Nazianzenus non modo oratione encomiaſtica, ſed & hoſpitio excepit; menſæ adhibuit; fidei clementis plenius imbuit; ſacro lavacro tinxit; tandem in cleri ordinem cooptavit. Verum beneficiorum & amicitiæ oblitus Maximus, accitis ex Ægypto tribus epiſcopis abſente Nazianzeno, ſe Conſtantinopolis epiſcopum ordinari curavit. At populo, ipſis etiam Arianis, facto indignatis & in eccleſiam irrumpentibus, fugati epiſcopi reliquam ſcenæ partem in choraulæ cujuſdam ædibus peragere coacti ſunt. Quin & ipſe Maximus furente plebe totaque convitiorum plauſtra in perfidum hominem effundente, ex urbe profugit; ac primo ſynodo Aquileienſi, deinde Theodoſio Imp. cauſam ſuam cognoſcendam commendavit. Verum fruſtra omnia molitus, a ſynodo etiam Conſtantinopolitana damnatus Alexandriam repetiit: ubi concitata adverſus epiſcopum factione a præfecto Auguſtali urbe ejicitur. Quid de eo exinde factum ſit, non conſtat. Scripſit, teſte Hieronymo [*], inſignem *de Fide adverſus Arianos librum*; quem Mediolani Gratiano imperatori obtulit. N E.

Nazianz de vita ſua p. 12 Orat 23. Greg Presb de vit. Nazianz p. 20

[*] De Script. c. 127.

380. [b] NEMESIUS, ex philoſopho Chriſtiano epiſcopus, ut volunt, Emiſenus, claruit circa ann. 380. Alii illum ſæculo quinto adſcribunt. Verum incerta omnia: de eo enim plane ſilent veteres. Exſtat quidem inter Nazianzeni carmina *Epiſtola* quædam Nemeſio cuidam juris perito dicata; ſed an noſter is ſit Nemeſius, plane incompertum eſt. Quiſquis certe fuerit, Origenis dogma de animarum præexiſtentia propugnat, & hæreticos Manichæum, Eunomium & Apollinarium nominatim refellit: adeo ut circa hoc tempus ſcripſiſſe non mala exinde conjectura duci poſſit. Hinc non pauca ex hoc opere in libros ſuos *de orthodoxa Fide* (ſed tacito autoris nomine) tranſtulit Johan. Damaſcenus: id quod fecerunt Elias Cretenſis, Anaſtaſius Nicænus, & ex Latinis Albertus Magnus lib. 2. *de admirabili ſcientia Dei*, & in libro *de Homine*. Primus hoc opus Latine tranſtulit Burgundio Piſanus, & Friderico Imp. dedicavit. Sed cum ejus verſio admodum barbara & inculta fuerit, tranſlationem ejus reformavit primum Cono Norimbergenſis, deinde Beatus Rhenanus, qui ultimam manum impoſuit, & ſub Gregorii Nyſſeni nomine edidit *Argentorati* ann. 1512. fol. Ex quo cum Gregorii Nyſſeni libro *de creatione Hominis* ſæpiſſime prodiit. Primus Græce edidit, addita etiam præfatione Græca, Latinaque verſione Nicaſius Ellebodius Caſſetanus *Antverp.* typis Plantinianis ann. 1565. 8°. Paucas alias eaſque Græco latinas editiones recenſebo. Exſtat igitur Gr. Lat. liber *de natura Hominis* in auctuario Biblioth. Patr. *Pariſ.* 1624. tom. 2. pag. 466. ſeorſim *Antverp.* 1565. denuo recognitus & notis illuſtratus *Oxon.* 1671. 8°.

[c] PHILASTRIUS, vel potius *Philaſter*, gente forſan Italus, presbyter factus, teſte Gaudentio [*], Pauli apoſtoli ſedulus imitator, totum fere orbis Romani ambitum circumiit, ut gentiles & hæreticos erroribus liberatos ad veram Chriſti notitiam perduceret. Strenuus catholicæ veritatis adverſus Arianos propugnator, eorum hæreſim rationibus ac argumentis ubique proſtravit. Romam demum profectus hæreticorum plurimos ad orthodoxam veritatem reductos Chriſto lucratus eſt. Brixienſis epiſcopus factus Auxentio Mediolanenſi Arianorum duci in catholicos graſſanti animoſe reſtitit, invictus fidei Nicænæ athleta; eo nomine ab Auxentio variis injuriis exagitatus, ac flagris etiam ſubditus. Claruit circa ann. 380. Ambroſio ad ſedem Mediolanenſem provecto perquam familiaris fuit; apud quem Mediolani eum verſantem ſe vidiſſe teſtatur Auguſtinus [*]. Anno 381. ſynodo Aquileienſi interſuit. Obiit ſuperſtite adhuc Ambroſio, anno, ut volunt, 387. verum id parum liquet. 380.

Sæc. IV. ab an. CCC.

[*] Ex eom. Philaſtrii ap Sur. ad 18. Julii.

[*] Lib. de Hæreſ. in fin.

[a] Conſ. *Tillemont* Memor. Eccleſ. ad vit. *Gregor. Nazianz* Art. 59. ſeq. vol. 9. [b] Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Gregor. Nazian.* Art. 100. vol. 9. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 187. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 14. §. 6. vol. 7. p. 549. & l. 5. c. 43. §. 8. vol. 10. p. 387. item de Verit. Chriſtian. Relig. c. 2. §. 30. p. 133. [c] Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 8. ad vit *Philaſtr.*

Scripſit

Sec. IV. ab an. CCC. [a] Scripſit *librum de Hæreſibus*; in quo catholicæ veritatis amorem ubique ſpirat, judicium vero minus accuratum ſæpius prodit, dum hæreſibus accenſeat ea dogmata, quæ eo nomine notari minime mereantur. Exſtat in Biblioth. Patr. tom. 7. p. 701. ſeorſim vero una cum Idacio Claro *Baſil.* 1528. *Helmſtad.* (cura Fuchſtenii) 1611. 4°. cui etiam ſupplementum incerti autoris acceſſit [b].

381. Sozom l. 7. c. 8. 12. [c] NECTARIUS, Tarſo Ciliciæ oriundus, vir Senatorii ordinis dignitate in urbe Conſtantinopoli perſunctus. Vacante jam ſede CP. anno 381. cum in patriam reditum adornaret, & Diodorum Tarſenſem epiſcopum conveniret, ecquid ille Tarſi factum vellet, ſciſcitaturus: Diodorus canitiem viri, vultumque ſacerdotio dignum, & morum gravitatem reveritus eum ſedi præficiendum cenſuit: ac proinde effecit, ut inter eligendorum nomina imperatori offerenda, ejus quoque nomen, omnium quidem poſtremum in charta ſcriberetur. Perlecto indiculo, in Nectario ſubſtitit imperator, eumque elegit: nec ab hac ſententia divelli poterat. Imperatoris judicio univerſi protinus ceſſerunt, ac ſuffragiis ſuis comprobarunt. Mox igitur baptizatus Nectarius communi omnium epiſcoporum calculo Conſtantinopolis epiſcopus renunciatur. Anno 383. Theodoſio Imp. ab omnium ſectarum principibus dogmatum ſuorum rationem expoſcente, ſumma prudentia effecit, ut approbata Homouſianiſtarum fide, hæretici & cauſa ſua & collectas agendi libertate exciderent. Obiit anno 398. Exſtat Latine ſub ejus nomine *Homilia de S. Theodoro*, inter Chryſoſtomi homilias quaſdam excuſa, *Pariſ.* 1554. 8°. Græce habetur Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 3. num. 27. & Part. 5. Cod. 5. n. 24. & alibi non ſemel. Confer quæ habet Lambecius Comm. lib. 4. pag. 27. 124, 125, 126. Princip. ὡς πολὺ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σου Κύριε, &c. Verum an genuina ſit, merito dubitari poſſet. Habetur etiam *Sententia* ejus *ſynodalis de epiſcopatu Boſtrenſi* Gr. Lat. Jur. Gr. Rom. lib. 4.

381. Theod. l. 2. c. 24. l. 4. c. 25. [d] FLAVIANUS, nobili genere natus, patria (ni fallor) Antiochenus, monaſticum vivendi inſtitutum ſecutus eſt: monachus adhuc contra Arianos ſtrenue militavit, Leontio Antiochiæ epiſcopo intrepide obſtitit; & Diodori ope atque conſilio adjutus, exulante Meletio gregis Antiocheni curam egit: primuſque pſallentium chorum duas in partes diviſit, & Davidicos hymnos alternatim canere docuit. Hunc Sæc. IV ab an. CCC. quidem canendi morem Socrates [*] nulla, quod ſciam, autoritate fultus ab ipſo Igna- * L. 6. c. 8. tio tertio Antiochiæ epiſcopo deducit, qui aliquando in ſomno viderat angelos hymnis alternatim decantatis SS. Trinitatem celebrantes. Poſtea presbyterii dignitatem adeptus eſt; & mortuo tandem Meletio anno 381. Antiochiæ epiſcopus conſtituitur, communi concilii Conſtantinopolitani ſuffragio electus, Diodoro Tarſi, & Acacio Berœæ epiſcopis manus imponentibus, univerſa eccleſia communi conſenſu & quaſi uno ore eum honorante; ut ipſi patres datis ad Damaſum literis hac de re loquuntur. Nihilominus diſſimulandum non eſt, id vi- Ap. Theod. l. 5. c. 9. tio ipſi datum eſſe, eo quod juramento olim ſeſe obſtrinxiſſet, ſe ſuperſtite adhuc Paulino, novi epiſcopi Meletio ſubrogandi electioni non conſenſurum. Hoc facto ſchiſma Antiochenum acrius recruduit, non plebe modo, ſed & totius fere orbis epiſcopis in diverſas partes abeuntibus. Occidentales enim & Ægyptii cum Arabicis & Cypriis Paulino adhærebant: Syri vero Palæſtini, Phœnicii, Armeni, Cappadoces, Pontici, & longe maxima orientalium pars Flaviani cauſam fovebant. Poſt mortem demum Paulini, ejuſque ſucceſſoris Evagrii, pro egregia, qua pollebat, prudentia eccleſiæ Antiochenæ extincto ſchiſmate priſtinam concordiam reſtituit: atque ita populus a longo tempore diviſus in unum coaluit. Quin & mediante Theophilo Alexandrino Damaſus cæterique, qui a Flaviani communione abhorrebant, pacificas ad illum dederunt literas. Anno 387. vel ſequenti, exorta eſt furibunda illa Antiochenſium ſeditio, qua imperatoris & Auguſtæ ſtatuas dejecerunt, omnique contumeliarum genere laceſſiverunt. Miſſus idcirco publico civitatis nomine Conſtantinopolim Flavianus, demiſſo vultu, animoque, ſupplici prece, morum gravitate, ſuavique eloquentia effervеſcentem imperatoris animum lenivit. Quo facto lætus domum rediit, magna populi acclamatione & effuſo totius civitatis gaudio exceptus. Obiit circa ann. 403. Scripſit *Epiſtolas aliquot* ex quibus *unam ad Oſroenos epiſcopos, alteram ad Armenum quendam epiſcopum* memorat Photius [*]; item * Cod. 52. *Homilias quaſdam*. Ex homiliis enim *de Johanne Baptiſta*, & in illud, *Spiritus Domini ſuper me*, fragmenta exhibet Theodoritus Dial. 1. p. 43. qui & ex ejuſdem *Homilia in Theophania*, & *tractatu in evangelium Lucæ* lacinias adducit Dial. 2. p. 105.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 427. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5 p. 843. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 193. b Rurſus prodiit cura *Jo. Albert. Fabricii* Hamb. 1721. 8vo. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol 9 ad vit. *Gregor. Nazianz.* Art. 75. *Oudin.* tom. 1. p. 686. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 407. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 10. ad vit. *Flavian.*

Sæc. IV. ab an. CCC. 381. Sulpit. Sacr. Hiſt. l. 2.

[a] PRISCILLIANUS, ortu Hiſpanus, familia nobilis, prædives opibus, a Marco quodam Ægyptio Gnoſticorum & Manichæorum ſectatore ſeductus, novam hæreſim ex utrorumque dogmatibus, additis proprii fundi nonnullis conflare cœpit circa ann. 381. A Gnoſticis enim promiſcuas libidines & connubiorum ſolutionem, a Manichæis binorum rerum omnium principiorum fidem, & aſtrologiæ, fataliſque neceſſitatis ineptias, accepta ſectæ ſuæ invexit: cujus arcana & flagitioſam nequitiam quo melius celaret, mendacium atque ipſum perjurium licitum eſſe docuit: De Trinitate eadem, quæ Sabellius fovit; pluraque alia hæreſium portenta dogmatibus ſuis immiſcuit, magicis adhuc artibus addictiſſimus. Ipſe interim humilitatis ſpeciem ore & habitu prætendens, nudipedalem inceſſum docens, & jejunia Dominica etiam die celebranda prædicans, multos nobilium pluresque populares ficta morum gravitate, & blandiendi arte in ſocietatem allicuit; mulieres autem catervatim confluentes, & rerum novarum cupiditate ac libidinum licentia ſibi aſtrictas habuit. Diſcipulos hosce in montium latebras & diverticula abducere ſolitus, neſarias collectas egit; quas ut aliorum oculis & notitiæ ſubſtraheret, ſectariis ſuis communionem cum eccleſia catholica ſacris elementis in manus acceptis & ſecum aſportatis ſimulandam indulſit. Ex epiſcopis Hiſpanis Inſtantium & Salvianum in partes ſuas pertraxit, qui a ſynodo Cæſarauguſtana executne anno 381. damnati, ut cauſam ſuam confirmarent, Priſcillianum hactenus laicum Abilæ epiſcopum conſtituunt. Verum impetrato ab Idacio & Ithacio epiſcopis edicto Gratiani imp. ut hæretici urbibus pellerentur, Inſtantius, Salvianus & Priſcillianus comitante ſectatorum turma non exigua, Romam proficiſci neceſſe habuerunt, apud Damaſum objecta purgaturi. A Damaſo vero ne in conſpectum quidem admiſſi Mediolanum regreſſi ſunt; ubi æque averſantem ſibi Ambroſium repererunt. Verſis igitur conſiliis Macedonii officiorum magiſtri auro corrupti ope edictum ab imperatore eliciunt, quo reſtitui eccleſiis jubebantur. Hoc freti Inſtantius & Priſcillianus (nam obierat Salvianus) Hiſpanias repetunt; ac corrupto proconſule Ithacium illis adverſantem in exilium ejiciunt. Anno 385. ab Ithacio apud Maximum tyrannum arreptis tunc faſcibus Imperium occidentale invadentem accuſatus, ex Hiſpania coram ſynodo Burdigalæ habita cauſam acturus abducitur. Verum ab epiſcopis ad principem provocante Priſcilliano, cauſa ejus Evodio præfecto cognoſcenda a Maximo committitur. Re audita ſtrenue accuſantibus Ithacio & Idacio, geſtiſque ad Palatium delatis, Priſcillianus a Maximo capitis damnatur in urbe Treveris anno 385. vel ſequenti, ut alii vero anno 388. vel 389. Corpus ejus in Hiſpaniam relatum maxima veneratione a ſuis tumulatum eſt, qui tanto honore memoriam ejus colebant, ut per Priſcillianum jurare ſumma religio putaretur. Vir erat, inquit Sulpitius Severus, acer, inquies, facundus, multa lectione eruditus, diſſerendi ac diſputandi promptiſſimus. Felix profecto, ſi non pravo ſtudio corrupiſſet optimum ingenium; prorſus multa in eo animi & corporis bona cerneres, ſed idem vaniſſimus, & plus juſto inflatior rerum profanarum ſcientia. Scripſit, teſte Hieronymo [*], multa *opuſcula*, ex quibus ad illum aliqua, ad nos nulla pervenerunt.

Sæc. IV. ab an. CCC. [*] De Script. c. 121.

[b] HELVIDIUS, Auxentii Mediolanen- 382.
ſis epiſcopi diſcipulus, Joviniani præcurſor. Claruit Romæ circa ann. 382. Dignitate presbyter fuiſſe videtur. Homo ruſticanus, inquit Hieronymus [*], & vix primis literis imbutus, ex novis dogmatibus nomen ſibi comparare ſatagens, ſcripto *libello* contendit B. Mariam poſt nativitatem Domini, quem virgo peperit, Joſepho ſponſo ſuo junctam ex ejus conſortio filios ſuſcepiſſe, qui fratres Domini appellati ſunt. Fragmenta quædam libri hujus hinc inde profert Hieronymus lib. adverſus Helvidium.

Gennad. de Script. c. 32. [*] Lib. adv. Helvid.

LETOIUS, Melitenes in Armenia epi- 383.
ſcopus, claruit anno 383. Damnata nuper in ſynodo Sidenſi Meſſalianorum, ſive Euchitarum hæreſi, quæſivit Letoius quid de iſtis factum fuerat. Ad quem proinde miſſum eſt ſynodicum de illis decretum atque ſententia. Unde ipſe mox varias adverſus illos epiſtolas ſcripſit, teſte Theodorito Hæret. Fab. lib. 4. cap. 11. p. 243. Ubi ipſum τ̄ πνεύφημον Λετίον vocat. Confer etiam Photium. Cod. 52. col. 40.

ARSENIUS Patricius Romanus, dig- 383.
nitate illuſtris, Græcis Latiniſque literis eruditus, claruit anno 383. A Theodoſio magno in Aulam accitus eſt, ut filiorum ſuorum, Arcadii & Honorii, in literis inſtituendis curam gereret, quorum *Pater* dictus eſt. Anno ætatis 40. aulam reliquit, & vitæ monaſticæ gratia in Thebaidis deſerta Scetim ſe contulit; exactis ibi annis 40. Troen, ſuperioris Babylonis verſus Memphim locum, petiit. Poſt annos 10.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 121. *Tillemont.* Hæreſ. *Priſcillian.* vol. 8. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 8. vol. 3. p. 610.

&

Sæc. IV. ab an. CCC. & tres alios in Canopo Alexandriæ exactos, Troen rediit, ubi & mortuus eſt, annos 95. natus. Exſtat ejus *Doctrina & adhortatio* ad monachos; breve quidem opuſculum, ſed Spiritu vere monaſtico & ſpirituali plenum, a Combefiſio editum Græc. Lat. Auct. Noviſſ. *Pariſ.* 1672. pag. 301. Inter apophthegmata ſanctorum ſenum, quæ publici juris fecit Cotelerius Monument. tom. 1. locum habent Arſenii noſtri apophthegmata 44. a variis aſcetis, qui cum eo familiariter verſati ſunt, collecta. p. 353.

384. [a] FAUSTINUS, ſchiſmatis Luciferiani Presbyter. Claruit anno 384. eodemque, ut videtur, anno *libellum Precum* Impp. Valentiniano, Theodoſio & Arcadio A A A. obtulit; qui Luciferi Calaritani, ſchiſmatiſque ab eo ſuſcitati ſectariorum cauſam tuetur, adverſariorum calumnias diluit, epiſcopos Arianis communicantes adulteratæ veritatis orthodoxæ inſimulat, eorumque tam pudendos mores quam infauſtas mortes depingit. [b] Libello precum *Confeſſio fidei* a Fauſtino adornata præmittitur, ejuſque calci *Reſcriptum Theodoſii* Imp. in Fauſtini favorem conditum ſubjungitur. Scripſit item *de Trinitate, ſive de fide contra Arianos librum*, ſeptem capitulis (ſeu, ut alii vocant, libris) conſtantem, Flaccillæ imperatrici nuncupatum. Exſtant hæc *opuſcula* ſub Fauſtini nomine primum a Sirmondo edita, *Pariſ.* 1650. 8°. deinde Biblioth. Patr. tom. 5. p. 637, 651. denique notis illuſtrata *Oxon.* 1678. 8°.

384. [c] MARCELLINUS, ejuſdem temporis & ſchiſmatis presbyter, una cum Fauſtino *libellum Precum*, de quo ſupra, Theodoſio Imp. obtulit. Unde factum eſt, ut ſub ejus nomine, omiſſo Fauſtini, libellus iſte a Baronio, aliiſque citetur. Porro ex tribus fidei formulis in codice canonum Romano a Paſchaſio Queſnello editis ſecunda Marcellino a Queſnello aſcribitur.

385. POLEMON, Apollinarii hæreſiarchæ diſcipulus, & in hac ſecta ſucceſſor, claruit, ſi conjicere fas ſit, circa ann. 385. Scripſit ſermonem *Antirrheticum adverſus ſanctos Patres*, ex quo fragmentum producit S. Maximus in Tomo dogmatico Opuſc. Theol. & Polem. tom. 2. p. 90. Ibidem etiam ſextam ejus epiſtolam ad Timotheum adjutorem & impietatis ſocium citat, & fragmenta affert. Eadem fragmenta totidem fere verbis proferuntur in concilio Lateranenſi ſub Martino papa, Act. V. Conc. tom. 6. col. 316.

[d] THEOPHILUS, patria forſan Alexandrinus, poſt mortem Timothei anno Sæc. IV. ab an. CCC. 385.
385. Alexandriæ epiſcopus, Gentilium cultui ſtrenue adverſatus eſt; non ſolum enim delubra idolorum funditus evertit, verum etiam præſtigias ſacerdotum, qui vulgus decipiebant, omnibus palam ſpectandas poſuit. Qua de re vide quæ habet Theodoritus lib. 5. c. 22. Nec tantum adverſus Gentiles, ſed & monachos Nitrienſes Anthropomorphitarum hæreſim foventes fortiter dimicavit, Origenis librorum patrocinio ſubnixus, quos tamen haud longo abhinc tempore a monachis tumultuantibus coactus ſe damnare ſimulavit. Mox vero ut Dioſcuro ejuſque fratribus *Longis* dictis paria quidem ſecum de incorporea Dei forma ſentientibus, ſed lites graviſſimas agitantibus invidiam apud monachos conflaret; Anthropomorphitam ſe repente profeſſus eſt, & Origenis libros ab omnibus damnari juſſit. Id cum detrectarent *Longi fratres* eorumque ſectatores, iſta anſa arrepta, eos Ægypto ejecit, ac peſſimis modis exagitavit. Anno 400. habita Alexandriæ ſynodo, Origenem ejuſque libros damnari curavit; & ut ab Epiphanio ſynodo in Cypro inſula habita damnarentur, autoritate ſua effecit. Cumque ejectos a ſe monachos Conſtantinopoli benigne receptos eſſe ægre ferret, anno 403. CP. profectus coacta ſynodo Chryſoſtomum depoſuit. Verum cum plebem Chryſoſtomo faventiorem, ſibi infenſiorem experiretur, clam urbe elapſus, Alexandriam rediit. Obiit anno 412. Scripſit, inquit Gennadius [*], *adverſus Origenem unum & grande volumen*, in [*] De Script. c. 33.
quo omnia pene ejus dicta & ipſum pariter damnavit. Bina hujus operis fragmenta exhibet Theodoritus Dial. 2. p. 101. Ex eodem, ut videtur, opere petitum eſt fragmentum illud bene longum, τὸ προσφωνητικὸν πρὸς τοὺς φρονοῦντας τὰ Ὠριγένους, quod habetur concilii Epheſini part. 1. c. 4. Item *librum de cyclo Paſchali* Theodoſio Imp. dicatum, cujus fragmentum profert Theod. Dial. 3. p. 167. Scripſit item *epiſtolam ad Porphyrium epiſcopum Antiochenum*, cujus fragmenta duo videre eſt Concil. tom. 5. pag. 472. Conſcripſit adhuc *librum de ſacris Myſteriis, ſive de ſacris Supellectilibus eccleſiæ Dei*, & *ſynodicam adverſus Origenem epiſtolam*. Utrumque opus ab Hieronymo Latine verſum eſt, & a nobis deſideratum. Interierunt etiam *de Fide libri* 3. nomini ejus olim inſcripti, male vero, ſi Gennadii judicio ſtandum ſit. Exſtant hodie *epiſtolæ Paſchales* 3. ab Hieronymo Latine redditæ, una

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 192. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 429 & Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. p. 449. *Long.* Bibl. ſacr. p 721. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad vit. *Lucif. Calarit.* Art. 7 ſeq. c Conf *Fabr.* Bibl Eccleſ. Append. ad *Ildefonſ.* c. ult. d Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 61. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 11. ad vit. *Theophil.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 20. vol. 5. p. 95.

Sæc. IV. ab an. CCC. cum *prologo ad Theodoſium* Imp. *de Paſchate anni* 380. (qui habetur etiam Gr. Lat. non integer tamen, ad calcem Petavii de Doctrin. Temp. tom. 2.) in Biblioth. Patr. tom. 5. *Epiſtolarum Paſchalium quintæ*, & *ſextæ* fragmenta exſtant Concil. Epheſ. Act. 1. pag. 512. Habetur ejuſdem *epiſtola ad Epiphanium* inter Hieronymi opera; ubi & *tres ad Hieronymum epiſtolæ* breves reperiuntur Theophilo noſtro inſcriptæ, verum ab eruditis inter ſpuria relegatæ. *Edicta canonica* 10. & *reſponſa* 3. habentur Gr. Lat. una cum Balſamonis commentariis Pandect. Canon. tom. 2. *Epiſtola brevis ad Chryſoſtomum* apud Pallad. Dial. c. 7. Diſſertatio denique, *cujus rei homo ſimilis ſit*, Gr. Lat. edita *Pariſ.* 1608. 8°. a Morello, qui eam edidit, Theophilo noſtro adjudicata. Præter hæc exſtat Græce MS. Biblioth. Vindob. Cod Theol. 58. num. 16. fol. 135. ſub Theophili archiepiſcopi Alexandrini nomine, *Oratio de cauſa eſus caſei & ovorum tempore jejunii*, quæ incipit hoc modo; Οἱ Αἰγύπτιοι, ἢ μᾶλλον οἱ Ἀρμένιοι, τῇ παρασκευῇ, καὶ τῇ τετράδι τῆς τυρινῆς, ὁμοίως, &c. Verum ut libere quod ſentio, dicam, hanc orationem vel Theophili cujuſdam Alexandrini, longe recentioris, opus, vel Theophilo noſtro ſuppoſitum eſſe ſuſpicor. Exſtat ejus λόγος εἰς τὸν μυστικὸν δεῖπνον, καὶ εἰς τὸν νιπτῆρα, τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Πέμπτῃ. Pr. Τί τερπνότερον ἢ τί ἡδύτερον τοῖς φιλοθέοις, &c. teſte L. Allatio Diatr. de Script. Symeon. pag. 111. Grande Theophili fragmentum *de Paſchate*, Gr. MS. habuit olim Reverendiſſ. Uſſerius, & forte inter ejus ſchedas, quæ in collegio Dublinenſi aſſervantur, reperitur. Exſtant MS. apud Cl. Galeum, Theophili *Edictum. Hypomneſticum* cum ſcholiis. Ejuſdem περὶ τῶν καθαρῶν, & *epiſtolæ* duæ cum ſcholiis. Eadem, opinor, quæ inter *canonicas* SS. Patrum *epiſtolas* cum antiquorum ſcholiis edita habentur. Sermonem, *cujus rei homo ſimilis ſit*, quem ſub Theophili noſtri nomine Græc. Lat. edidit Morellus *Pariſ.* 1608. 8°. in plurimis Codd. MSS. Chriſtophoro cuidam Alexandrino tribui, monet Cotelerius, Not. ad Monument. tom. 2. p. 669.

385. [a] SIRICIUS, ortu Romanus, patre Tiburtio natus, primum Romanæ eccleſiæ presbyter, dein mortuo Damaſo ab ineunte anno 385. Romanus epiſcopus. Jovinianum novos errores procudentem coacto Presbyterorum ſuorum cœtu damnavit: miſſiſque hac de re literis eccleſiam Mediolanenſem certiorem fecit. Cenſuram iſtam ſententia ſynodica confirmarunt epiſcopi Mediolani anno 390. congregati, qui & Siricio reſcribentes immenſis eum laudibus evehunt, tanquam boni paſtoris excubias agentem, qui diligenter commiſſam ſibi januam ſervaret, ac pia ſollicitudine Chriſti ovile cuſtodiret, dignus quem oves Domini audiant & ſequantur. Obiit viceſimo ſexto die Novembris anno 398. Primus Romanorum pontificum, cujus epiſtolæ, ut dicuntur, *Decretales* pro genuinis agnoſcuntur. Exſtant *Epiſtolæ* 5. Conciliorum tom. 2. pag. 1017. Ex his quarta, *ad Epiſcopos Africæ*, a Paſchaſio Queſnello *, ſpuria eſſe argumentis fortiſſimis demonſtratur. * Diſſert. 9. in Leonem M.

[b] IDACIUS CLARUS, diverſus ab Ithacio epiſcopo Soſſubenſi, urbis cujuſdam in Hiſpania (forſan Emeritæ) epiſcopus. Claruit anno 385. Junctis cum Ithacio operis maximo fervore Priſcillianiſtas oppugnavit, edictum de pellendis in exilium hæreticis a Gratiano Imp. impetravit, & Ithacio eos apud Maximum accuſanti adſtitit; eo demum nomine eccleſiæ communione ſubmotus, & in exilium miſſus, ubi diem ſupremum obiit, imperante adhuc Theodoſio majore. Scripſit *Apologeticum*, qui dudum periit, in quo execranda Priſcilliani dogmata, maleficas artes, & deteſtandas libidines detexit. [c] Exſtat liber *contra Vertmudum Arianum diaconum*, (quem Vigilio Tapſenſi vindicat Chiffletius) & *difficillimorum quorumque S. ſcripturæ locorum explicatio*, una cum aliis *contra Hæreſes opuſculis*, *Baſil.* 1528. & Biblioth. Patr. tom. 5. p. 726. In hoc opere multas de Deo arcanas & ſubtiliores quæſtiones docte & pie explicat. Stylum ejus *Hiſpanitatem* quandam redolere ex Johan. Sichardo notat Uſſerius. 385.

MATRONIANUS, ſive ut a Sulpitio vocatur, *Latronianus*, gente Hiſpanus, Priſcilliani aſſecla. Claruit anno 385. una cum Priſcilliano Maximi juſſu capitis damnatus, Treveris gladio percuſſus eſt. *Vir valde eruditus, & in metrico opere veteribus comparandus*, inquit Hieronymus *. Varia edidit opuſcula, diverſo metrorum genere, quæ hodie non ſuperſunt. 385. * De Script. c. 122.

TIBERIANUS, gente Hiſpanus, provincia Bœticus, factionis Priſcillianeæ ſectarius. Claruit anno 385. Eodem quo cæſus eſt Priſcillianus, tempore ipſe Maximi ſententia ademptis bonis in Sylinam inſulam (oræ Britannicæ adjacentem, *Silly* hodie dictam) relegatus eſt; ubi tandem exilii tædio victus propoſitum mutavit, & devotam Chriſto virginem matrimonio copula- 385.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 196. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 10 ad vit. *Siricii.* *Petri Couſtant.* Epiſt. Roman. Pontif. p. 624. 699. & 709. *b* Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4. l. 9. p. 75. ſeq. *c* Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 8 Hæreſ. *Priſcillian.* Art. 13.

vit,

Sæc. IV. ab an. CCC.

vit, ut nos docet Hieronymus *. Scripſit *Apologeticum* tumenti compoſitoque ſermone, ut ſe a Priſcillianeæ hæreſeωs ſuſpicione liberaret. N E.

* De Script. c. 123.

386. [a] JOHANNES, qua gente, aut quo genere prognatus, non conſtat, in juventute vitam monaſticam ſectatus eſt, dein presbyter factus, perſecutione a Valente catholicis intentata, occidentalium epiſcoporum ob fidem exulum communionem averſatus, in partes Arianas propendere viſus eſt; immo (ſi Hieronymo eum ſæpius ſugillanti fides ſit habenda) Arianorum, Macedonianorum, Photini & Manichæorum erroribus acceſſit, catholicus demum ſpe dignitatis adipiſcendæ factus, & epiſcopatus pollicitatione ab hæreſi redemptus. Verum efferato Hieronymi animo pars forſan criminis iſtius non exigua accepta referri debet; quippe qui ſubinde molliora ſpirans Johannem ejuſmodi nota eximere videatur, *Donamus tibi*, inquit *, *ut non ſis Arianus*, *immo plus*, *ut nunquam fueris*. Anno 386. triceſimum ætatis annum, teſte Hieronymo *, haud multum ſupergreſſus Cyrillo in ſede Hieroſolymitana ſucceſſor datus eſt. Origenis cauſæ tunc temporis in orbe Chriſtiano acriter ventilatæ impenſe ſavit, non tam dogmatum illius quam famæ ſtudioſus; unde ampla ſatis ei crevit diſſidiorum & rixarum ſeges. De initiis litis illum inter & Epiphanium ſuſcitatæ ſupra dictum eſt in Epiphanio, quæ eouſque demum evaſit, ut Epiphanium habitæ cum Johanne communionis pœniteret, cumque Deo ſacra faceret, dicere ſolebat, *Domine*, *præſta Johanni*, *ut recte credat*. Factum id indignatus Johannes mirum quam infremuit, literiſque quaquaverſum datis Epiphanium violatæ charitatis inſimulavit; eum inſuper graviſſime criminatus, quod Paulinianum Hieronymi fratrem in diœceſi Palæſtina ad presbyterii dignitatem evexiſſet. Objecta ſibi crimina miti *Epiſtola* anno 392. ſcripta, diluit Epiphanius; ſe non tam ob impoſitas in aliena ditione Pauliniano manus quam ob exprobratum olim Johanni Origeniſmum ab eo querelis & convitiis appetitum docens; Johannem adhuc, ut ab Origenianæ doctrinæ, quam octo capitibus ſummatim complectitur, veneno caveret, multis cohortatus. His vero monitis aures occludente, acriuſque adhuc exardeſcente Johanne, ei communionem renunciare, & hæreſeωs notam impingere Epiphanius non dubitavit. Hieronymum in Epiphanii partes & Johannis inimicitias pertraxerunt & Pauliniani fratris cauſa & Origeniſmi odium. Junctis enim cum Epiphanio ſuffragiis Johannem aſſiduis precibus hortari & criminationibus terrere non deſiit, ut eum ad anathema Origeni dicendum impelleret. Unde eo iracundiæ proceſſit Johannes, ut ab eccleſiæ communione Hieronymum ſegregaret, quin & exilium ei indiceret, licet irrito conatu. Sedem enim Bethlehemeticam retinuit Hieronymus; nec tamen inſenſum Johanni animum ſtatim depoſuit. Irritatos utrinque animos compeſcere ſategerunt Archelaus comes & Theophilus Alexandrinus; incaſſum vero; pacem quamdiu viveret Epiphanius, averſante Johanne, & monachos Palæſtinos Epiphanii ſuaſu ſibi communionem S. Synaxeos inire detrectantes tanquam hoſtes publicos odiis & injuriis inceſſante. Verum coaluiſſe tandem videtur vulnus, & exulceratus Johannis partim pudore, partim argumentis, victi animus nonnihil deferbuit. Sedata quodammodo poſt multos annos lite Origeniana, Johannes circa ann 415. apud occidentales male audire cœpit, quaſi Pelagio nimium faveret. Eo enim anno coacto presbyterorum ſuorum ſynedrio, aures hæretico parum iniquas, Oroſio vero Pelagium accuſanti minus æquas præbuit, re quaſi in medio relicta: mox vero ſynodo Dioſpolitanæ interfuit, ubi veteratoriis artibus Pelagius errores ſibi affictos abjurare præ ſe ferens Johanni reliquiſque epiſcopis ſucum fecit, & ab hæreſeωs nota abſolutus in eccleſiæ communionem admiſſus eſt. In hoc tamen ſaltem excuſari meretur Johannes, quod in Pelagii cauſa dijudicanda non tam fidei catholicæ ſtudium, quam prudentia, deſiderari videatur. Obiit anno Chriſti 416. pontificatus ſui 30. Vir erat, ſive ingenii, ſive animi dotes ſpectes, nequaquam contemnendus, niſi quod arrogans nimis & faſtuoſus animi ſuſceptas ſemel cauſas, & in his Origenis famam præfracta & obſtinata pervicacia tueretur. Nec enim errores Origenis foviſſe cenſendus eſt; de fama tantum ejus ſollicitus, quem proinde Anathemati ſubjicere toties ab Hieronymo & Epiphanio flagitatus recuſavit. Quod nec ipſe diffitetur Hieronymus in epiſtola ad Pammachium, ubi ſæpius agnita orthodoxa Johannis fide id tantum ingerit, *Aut nega hoc dixiſſe Origenem*, *aut ſi locutus eſt talia*, *eum damna qui dixerit*. Quod ingenium ſpectat, vir certe erat minime indoctus; immo ſi fautoribus ejus credendum eſſet, diſertior Demoſthene, acutior Chryſippo, ſapientior Platone. Ἄνδρα ἀξιάγαστον vocat Theodoritus *, eumque miris laudibus ornant Anaſtaſius papa *, Auguſtinus †, & Chryſoſtomus ‡.

Hieron. Ep. 61, 62.

* Ep. 61.

* Ep. 62.

Vid. Oroſ. Apol de Arbitr. libert. Auguſt. Ep. 106. & de peccat. Orig. l. 2. c. 12.

Ap. Hieron. Ep 61.
* l. 5. c. 35.
* Ep. ad Johan. inter op. Hieron.
† Contra Petill. l. 2. c. 51.
‡ Ep. 88.

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 61. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Hieron.* Art. 65 — 141. vol. 12.

Scripſit,

Sæc. IV. ab an. CCC.

Scripſit, teſte Gennadio [a], *librum* (jamdiu deperditum) *adverſus Obtrectatores*, in quo oſtendit ſe Origenis ingenium, non fidem ſecutum. Nec plura ingenii ejus monumenta memorarunt veteres. [a] Exſtant tamen bene multa nomini illius affićta ſcripta, quæ ſequuntur.

[a] De Script. c. 30.

Liber de inſtitutione primorum Monachorum in lege veteri exortorum, & in nova perſeverantium (viz. *Carmelitarum*) *ad Capraſium monachum*. Interpretem præ ſe fert Aymericum patriarcham Antiochenum. Verum Latini cujuſdam autoris eſſe, idque ſequioris ævi, omnibus, (excepto cœtu Carmelitico) in confeſſo eſt. Habetur etiam in Biblioth. Patr. tom. 5.

Commentarius in ſtratagemata B. Job, in tres libros diviſus.

Commentarius in Evangelium S. Matthæi, qui ſub nomine *Operis imperfecti in Matthæum* inter Chryſoſtomi opera haberi ſolet, ubi de eo plura videas. Certe Johannis noſtri eſſe purum putum eſt Carmelitarum ſomnium.

Fragmenta perpetui commentarii in Evangelium S. Marci, in Catena Aquinatis in Marcum Chryſoſtomo adſcripta.

Præclara aliquot *Fragmenta* ſimilis cujuſdam *operis*.

Commentarii in Evangelium S. Lucæ, in catenis Aquinatis & Corderii in Lucam Chryſoſtomo adjudicati.

Homilia in Joſephum, & de Caſtitate.

Homiliæ 6. in Job.

Fragmenta homiliæ proœmialis in Pſalmos.

Homiliæ in aliquot Pſalmos.

De tribus Pueris & fornace Babylonica.

De Suſanna.

De decollatione S. Johannis Baptiſtæ.

De vitandis Scandalis.

De Divite & Paupere, & Eleemoſyna facienda.

Homiliæ in Marcum 14.

Homiliæ in Lucam 5.

Homiliæ in Johannem 3.

In laudem S. Crucis, & de tranſgreſſione Adam.

De Euchariſtia in encæniis.

In Aſcenſionem Domini.

De Pentecoſte.

De Spiritu Sancto homiliæ 2.

De Chriſti divinitate.

De Fide & Lege naturæ.

In Præcurſorem Domini.

De Eccleſia, ſive Turture.

In SS. Petrum & Paulum.

In S. Thomam.

In SS. 12. Apoſtolos.

In S. Stephanum.

De Pœnitentia homiliæ 3.

De David.

De perſecutione Novatianorum.

De Vanitate hujus ſæculi.

De Cæco & Zacchæo.

De Pſeudo-prophetis & Hæreticis.

In Terræ-motum, & in Divitem, & in Lazarum, & de Servitute.

Sermo de S. & conſubſtantiali Trinitate. Opuſcula iſta ab *Homilia in Joſephum* incluſive, ſi non omnia, ſaltem fere omnia inter Chryſoſtomi opera habentur.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Opera prædićta hinc inde collegit Petrus Waſtellus Carmelitarum ordinis provincialis Belgicus, additiſque tribus vindiciarum libris Latine edidit tomis duobus, *Bruxel.* 1643. fol. Verum non obſtantibus, quas operoſe agit editor, vindiciis, iſta omnia eruditis fabulam ſapiunt, & Johannis noſtri nomini falſo ſupponuntur.

[b] HIERONYMUS, natione Dalmata, 386.
presbyter & monachus, claruit ſub Theodoſio Magno circa annum 386. certe Theodoſio adhuc imperante, id eſt, ante annum 395. ut ipſemet teſtatur. Condidit *Hiſtoriam de vitis Sanctorum in Ægypto.* Exſtat Græce MS. in bibliotheca Colbertina, Cod. 1213. Hanc fere verbo tenus, exſcripſit, & in *Hiſtoriam ſuam Lauſiacam* transfudit Palladius. Frequenter eam in Gloſſario Græco citat nobiliſſimus Du Freſne. Hunc librum proculdubio deſignat Hebedjeſu Catal. libr. Chald. c. 54. ubi refert Palladium & Hieronymum conſcripſiſſe *librum Paradiſi*, & *colloquium Seniorum cum Regibus*, contentum tribus tomis. Noſtri etiam, ut videtur, eſt Hieronymi illius, Græci Theologi, *Dialogus*, Judæum inter & Chriſtianum, *de Trinitate*, quem ex bibliotheca Lindenbrogiana edidit Morellus *Pariſ.* 1612. 8°. Autorem ϑολογικώτατον, neque admodum recentem fuiſſe, dicit, ipſumque opuſculum pium, & Attico ſermone ſcriptum eſſe. Editionem Pariſienſem adjectis binis Gennadii opuſculis, & quibuſdam Barthii notulis expreſſit Chriſt. Daumius *Cygneæ* 1677. 8°. In ipſo libello nullum deprehenditur temporis indicium, quo vixerit autor. Stylus ſatis ſuavis & nitidus, argumentandi ratio pungens & acuta, adeo ut Judæo, quocum agit, os argute obſtruit.

[c] GAUDENTIUS, cujus aut nulla, 387.
aut rara admodum apud veteres memoria; dum provincias orientales religionis ergo peragraret, & circa an. 387. Cæſareæ Cappadociæ hæreret, mortuo interea temporis Philaſtrio Brixiæ epiſcopo, ei ab Ambroſio

Gaudent. Serm in ſua ordinat.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8 p. 400. & l. 5. c. 34. §. 9 vol. 9. p. 280. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24 vol 8. p. 375. & ſeq. [c] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 59. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 3. l. 7. p. 67. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Gaudentii* vol. 10.

aliiſque

Sæc. IV. ab an. CCC. aliiſque provinciæ Ciſalpinæ epiſcopis ſucceſſor abſens deſignatur; neve electio alicujus fraude incaſſum cederet, ſingulorum juramento confirmatur. Cumque hæc audiſſet Gaudentius & in Occidentem reditum detrectaret, miſſa eſt ab epiſcopis ad ipſum legatio, & ad Orientis etiam antiſtites, qua rogarunt, ut renitentem reverti Gaudentium eccleſiaſticis cenſuris compellerent. Factum id, coactuſque redire Gaudentius SS. 40. martyrum reliquias a ſacris virginibus S. Baſilii neptibus Cæſareæ agentibus acceptas ſecum detulit, & eccleſiæ Brixianæ regimen ſuſcepit. Anno 405. ſynodi Romanæ & Honorii Imp. nomine legationem una cum aliis quibuſdam epiſcopis obiiſſe videtur, ut Arcadium Imp. Chryſoſtomo ſubinſenſum pacatiorem redderet. Quo anno e vivis ereptus ſit, parum liquet. Rejiciunt id alii in annum 410. Cl. vero Labbeus * in an. 427.

* Diſſert. de Script. eccl. t. 1. p. 338.

[a] SCRIPTA.

Sermones ſive Tractatus 15. de variis argumentis ad Benevolum.

De Villico iniquitatis reſponſiones ad Germinium.

In illud, *Pater major me eſt, reſponſio ad Paulum Diaconum.* Exſtant opuſcula iſta in Biblioth. Patr. tom. 5. p. 704, 942.

Vita ſive encomium Philaſtrii anteceſſoris. Habetur apud Surium ad diem 18. Julii.

Cæterum monendus eſt lector alium ac diverſum penitus a noſtro eodem fere tempore clariiſſe Gaudentium epiſcopum Tamugadenſem ſectæ Donatiſticæ, qui Dulcitio tribuno imperatoris apud Africam legato duas epiſtolas apologeticas obtulit, ab Auguſtino totidem libris refutatas; quibus reſponſionem oppoſuit Gaudentius, ab Auguſtino itidem libro tertio everſam. Quin & in eadem Italiæ provincia eodem, quo Brixianus, tempore ſummum ſacerdotium geſſit alius quidam Gaudentius epiſcopus Novarienſis, vir quidem non incelebris, cum Brixiano tamen temere non confundendus.

388. Sozom. l. 7. c. 15. Hieron. de Script. c. 135. [b] EUAGRIUS, presbyter Antiochenus, vir acris ac ferventis ingenii, anno 388. vel ſequenti a Paulini recens defuncti ſectatoribus Flaviani perjurium deteſtatis Antiochiæ epiſcopus factus, brevi tempore conſecrationi ſuæ ſuperſtes obiit, ac morte ſua ſchiſma Antiochenum extinxit. Hieronymo admodum familiaris erat, cui *diverſarum hypotheſeωn tractatus* a ſe compoſitos legit. *Vitam quoque B. Antonii* ab Athanaſio ſcriptam e Græco ſermone in Latinum tranſtulit. Exſtat quidem ſub ejus nomine *Verſio vitæ S. Antonii* ex Græco Athanaſii inter opera Athanaſii tom. 2. p. 544. apud Sur. Jan. 17. Roſweid. in Vit. Patr. tom. 1. Verum an genuina ſit, non una eſt dubitandi ratio. Sæc. IV. ab an. CCC.

FL. L. DEXTER, gente Hiſpanus, Paciani Barcelonenſis epiſcopi filius, orientalis imperii præfectus prætorio, ut vulgo quidem exiſtimatur, quem Italiæ tantum prætorio præfectum fuiſſe contendit Nic. Antonius. Claruit anno 388. Anno 392. S. Hieronymi catalogum ſcriptorum eccleſiaſticorum ſibi nuncupatum accepit. Obiit decrepitus anno, ut volunt, 444. *Omnimodam hiſtoriam* ad Hieronymum texuit, quæ interiit. [c] Circumfertur quidem hodie ſub ejus nomine *Omnimodæ hiſtoriæ Chronicon* a Chriſto nato ad annum 430. deductum; primum equidem, ut habet titulus, Hieronymo dicatum, ſed eo ad ſuperos tranſlato multis locis locupletatum, & Paulo Oroſio Tarraconenſi iterum nuncupatum. Primus hoc Chronicon in lucem protraxit, ampliſſimis commentariis illuſtravit, appendice ac binis apologiis munivit Fr. Bivarius Ciſtercienſis *Lugduni* 1627. fol. Verum non obſtantibus, quas agit, vindiciis, merum eſſe figmentum nomini Dextriano ſuppoſitum naſutiores omnes facile percipiunt. De hoc Pſeudo-chronico, ejuſque auctore agit Nic. Antonius Biblioth. Hiſpan. vet. tom. 1. c. 8. p. 154. ſeq. 388. Hieron. de Script. Eccl. c. 132.

[d] VIGILIUS, epiſcopus Tridentinus, claruit anno 390. qui cum reliquias Idololatriæ penitus extirpare conaretur, teſte martyrologio Romano *, a feris & barbaris hominibus lapidum imbre percuſſus pro Chriſti nomine martyrium implevit ſub conſulatu Stiliconis, viz. anno 400. ſaltem 405. utroque enim anno conſulatum geſſit. Scripſit, inquit Gennadius *, ad Simplicianum quendam (proculdubio intelligit Simplicianum Ambroſii in ſede Mediolanenſi ſucceſſorem) *in laudem Martyrum libellum, & epiſtolam continentem geſta ſui temporis apud Barbaros Martyrum.* Exſtat quidem hodie *libellus* ſive *epiſtola de martyrio Siſinnii & ſociorum* apud Sur. ad 29. Maii, Lipomannum, aliоſque. Et pars videtur eorum, quorum meminit Gennadius. Interim notandum eſt plures hujus & ſequentis ſæculi Vigilios fuiſſe, ac noſtrum cum Vigilio præſertim Tapſenſi, qui adverſus Eutychem ſcripſit, confundi ſolere. 390.

* Jan. 26.

* De Script. c. 37.

a *Gaudentii* opera prodiere cura & ſtudio *Pauli Galeardi*, Patav. 1720. 4to. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 198. *Oudin.* tom. 1. p. 882. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 5. vol. 5. p. 302. item Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 125. c Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3 l. 4. c. 3. p. 443. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 4. p. 75. ſeq. & Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 132. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 10. ad vit. *Vigil.*

*AU-

Sæc. IV. ab an. CCC. 390.

[a] AURELIUS, ex eccleſiæ Carthaginenſis diacono, poſt mortem Genethlii, creatus eſt Carthaginenſis epiſcopus anno 390. Anno 426. ſaltem ſequenti, obiiſſe dicitur. Vir primi, inter catholicos nominis, doctus, gravis, prudens, fidei & pietatis cultor ſincerus. Statuam cœleſtis (*Deæ*) in amplo & ſplendido templo poſitam, totoque pene orbe celeberrimam, quam Aurelius pontifex gentilis olim dedicaverat, alter jam Aurelius pontifex Chriſtianus deſtruxit, converſoque in baſilicam Chriſtianam templo, in loco *Cæleſtis* ſimulachri cathedram ſuam collocavit, & exinde populum docere cœpit, ut ipſe, qui aderat, tradit Proſper, vel quiſquis ſub hoc nomine latet, de Prædict. part. 3. c. 38. fol. 60. p. 2. De Dea hac *Cæleſti* Carthagine adorata multa congeſſit Baronius ad ann. 392. p. 92. cujus ſcrinia non compilabo. Idem eſſe numen, quod ſub Mithræ nomine colebant Perſæ, ſub Aſtartes Phœnices, ſub Cereris, Junonis, Dianæ, Lunæ, & reginæ cœli gentes aliæ, fidem faciunt Lucianus, Herodianus, Apuleius, alii. *Quam Cæleſtem Afri, Mithram Perſæ, plerique Venerem colunt, pro diverſitate nominis, non pro numinis varietate*, inquit hac ipſa in re S. Ambroſius*. Inter marmora Africana non multis abhinc annis ex agro Tunetano Florentiam allata, & ab Octavio Falconerio * edita, quartum hanc habet inſcriptionem.

CAELESTI. AUG. SAC.
Q. MA..TIUS PRIMUS
AD AMPLIATIONEM
TEMPLI ET GRADUS
DONAVIT)-(. CXXV
VOT. SOL. LIB. ANI.

In baſi lapidis Romæ, cui ſuperimpoſita erat Cœleſtis ſtatua, reperitur inſcriptio INVICTÆ CAELESTI. Habetur apud Baronium loc. citat. & Gruterum pag. 59. num. 4. Carpit Gruterum Eman. Schelſtratius*, mus leonem, quod hanc inſcriptionem inter Veneris epitheta collocavit, cum conſtat, *inquit*, Cœleſtem fuiſſe Carthaginenſium numen præcipuum. Quid vero? annon Venus ſub Cœleſtis nomine adorabatur? annon Afris etiam hoc nomine culta? Utrumque diſerte teſtantur veteres, loquuntur lapides. *In antiquis Siciliæ tabulis*, quas edidit G. Gualterus *, exſtat inſcriptio in ruinis Segeſtæ eruta, qua Diodotus conſtituit Minyram ſororem ſuam ΙΕΡΑΤΕΟΥΣΑΝ ΑΦΡΟΔΙΤΑΙ ΟΥΡΑΝΙΑΙ. Sæpini apud Gruterum loc. citat. VENERI CAELESTI. AUGUSTAE. SACR. Aſculi in marmore apud Reineſium*

* Contr. Sym. tom. 3. epiſt. 31. p. 120.
* Auct. inſcript. Athlet. p. 160. n. 4.
* Eccl. Afric. Diſſ. 1. c. 1. p. 5.
* Pag. 49. num. 321.
* Inſcript. claſſ. 1. num. 287. p. 242.

VENERI CÆLESTI. Teſtis accedat Ælianus *, Ἐν ταύτῃ σέβουσι Ἀφροδίτην, Οὐρανίαν αὐτὴν καλοῦντες, *Chuſis* (vicus erat Ægypti) *Venerem religioſe colunt*, *quam* Cœleſtem *appellant*. Æliano longe antiquior Plato *, ubi de gemina Venere, ἡ μέν γέ πε πρεσβυτέρα, καὶ ἀμήτωρ, Οὐρανοῦ θυγάτηρ, ἣν δὴ καὶ Οὐρανίαν ἐπονομάζομεν. *Nonne una quædam antiquior eſt, & ſine matre Venus, Cælo nata, quam* Cœleſtem *Venerem nuncupamus?* Ἀφροδίτης Οὐρανίας ejuſque templorum pluſquam ſemel iterumque meminit Pauſanias *, meminit & Lucianus †. Veneris Cœleſtis, amplis alis ornatæ, quaſi cœlum & aſtra petituræ, iconem ex gemma in ſculpturis antiquis exhibet Leonardus Auguſtinus Part. 1. tab. 115. Et Pauſanias * Venerem Cœleſtem ita dictam cenſet ἐπὶ ἔρωτι καθαρῷ, καὶ ἀπηλλαγμένῳ πόθου σωμάτων, *ab amore puro, & a corporum cupiditate longe remoto*. Dices quid hæc ad Afros? quid ad Carthaginem, ubi Cœleſtis primariam habuit ſedem? Audi. Venerem ſub nomine *Cæleſtis* ſummopere venerabantur Afri, præcipue Carthaginenſes. Herodianus lib. 5. pag. 213. ubi de Veneris Uraniæ ſimulachro agens, Σεβόντων αὐτὸ ὑπερφυῶς Καρχηδονίων τε καὶ τῶν κατὰ τὴν Λιβύην ἀνθρώπων. Φασὶ δὲ αὐτὸ Διδὼ τὴν Φοίνισσαν ἱδρύσασθαι, ὅτε δὴ τὴν ἀρχαίαν Καρχηδόνα πόλιν ἔκτισε, βύρσαν κατατεμοῦσαν. Λίβυες μὲν οὖν αὐτὴν Οὐρανίαν καλοῦσι, Φοίνικες δὲ Ἀστροάρχην ὀνομάζουσι, σελήνην εἶναι θέλοντες. *Quod ſcilicet Carthaginenſibus, omnique Africæ incredibilem in modum venerabile, poſitum fuiſſe a Phœnice Didone creditur, quo tempore antiquam Carthaginem diſſecto corio ædificavit. Hanc Afri Cæleſtem vocant, Phœnices Aſtroarchem, Lunam eſſe affirmantes. Vox Aſtroarche* ab *Aſtarte* detorta videtur, quæ apud Sidonios Veneris erat ſimulachrum, quæ & ἀστροφόρος dicebatur, Lunam etiam denotans, quod & Lucianus * affirmat. Hinc in nummo Juliæ Paulæ, Elagabali conjugis, apud Cl. Vaillantium *, in averſa parte, Aſtarte capite radiato currui ſacro inſidet, his verbis circumſcriptis, COL. AUR. PIA. METR. SID. Aſtarten vero Venerem fuiſſe uno ore conſentiunt veteres. Philo Byblius * Sanconiathonis interpres, de Phœnicum theologia; τὴν δὲ Ἀστάρτην Φοίνικες τὴν Ἀφροδίτην εἶναι λέγουσι, *Cæterum hanc ipſam Aſtartem Phœnices Venerem eſſe dicunt*. Nec aliter Suidas *, Ἀστάρτη ἡ παρ' Ἕλλησιν Ἀφροδίτη λεγομένη. *Aſtarte apud Græcos Aphrodite dicitur*. Cicero * quatuor Veneres diſtinguens, *quarta*, inquit, *Syria*, *Tyroque concepta; quæ Aſtarte vocatur*. A Phœnicibus vero ſuum Deæ Cœleſtis cultum Carthaginenſes mutuaſſe, ſupra ex Herodiano notavimus. Fidenter Seldenus * noſter, vir ſummus.

Sæc. IV. ab an. CCC.

* De animal. l. 10. c. 27. p. 604.
* Sympoſ. p. 1179.
* L. 1. in Attic. p. 27. 33. L. 2. in Corinth. p. 128. L. 6. in Eliac. p. 392.
† Dial. Meretr. inter Mar. & Mu. t. 2. p. 721.
* L. 9. in Bœot. p. 566.
* De Dea Syr. p. 827.
* Nummiſ. Colon. part. 2. p. 97.
* Ap. Euſeb. Præpar. Evang. l. 1. c. 10. p. 38.
* In voc. Ἀστάρτ.
* De nat. Deor. l. 3. c. 23. p. 435.
* De Diis Syr. part 2. c. 2. p. 247.

[a] Conf. *Tillemont*. Memor. Eccleſ vol. 12. ad vit. *Aurel.*

Cæte-

 Cæterum quin fuerit Aſtarte ipſiſſima Pænorum Cæleſtis Dea, vix aut ne vix quidem eſt ut dubites. Sed hæc obiter, & forte plus ſatis occaſione ſtatuæ, quam Cœleſti dedicavit Aurelius pontifex, cujus meminit ſupra citata inſcriptio apud Baronium & Gruterum; unde etiam liquet Aurelium *Oneſimum* fuiſſe cognominatum. Jam, impetrata lectoris venia, ad Aurelium redeamus. Anno 411. in collatione Carthaginenſi, una cum ſex aliis epiſcopis delectus eſt ut pro Catholicis contra Donatiſtas diſputaret. Quod & ſtrenue præſtitit. Variis conciliis Africanis, hoc & ſequenti ſæculo habitis, interſuit, ſimul ac præſuit, ejuſque plures *Oratiunculæ* ad patres Africanos in *Codice eccleſiæ Africanæ*, aliiſque conciliorum Africanorum collectionibus reperiuntur. Anno 419. ſcripſit epiſtolam encyclicam *de damnatione Pelagii & Cæleſtii*, ad omnes epiſcopos per Byzacenam & Arzugitanam Provinciam conſtitutos, quam una cum Honorii Imp. ad Aurelium, hac de re, literis, ex collectione *Creſconiana* depromptam, annalibus ſuis inſeruit Baronius ad annum 419. pag. 455. Exinde Conc. tom. 2. col. 1609. Exſtat etiam inter Pſeudo-Iſidori merces, Aurelii noſtri epiſtola ad Damaſum papam, ſed quam commentitiam eſſe contendit ipſemet Baronius ann. 374. pag. 365. certe pluſquam integro quindecennio ſcriptam, antequam ipſe Aurelius epiſcopus factus ſit.

390. [a] TICHONIUS, natione Afer, in partes Donatiſtarum paulo propenſior, quos tamen ſcriptis ſuis acerrime exagitavit. Claruit circa ann. 390. Vir in divinis literis eruditus, & in ſæcularibus non ignarus, rerum adhuc eccleſiaſticarum ſtudioſus. Scripſit *de Bello inteſtino libros tres*; *Expoſitiones diverſarum cauſarum*, in quibus ob Donatiſtarum defenſionem antiquarum meminit ſynodorum; *Commentarium in Apocalypſin Johannis*, cui plurima, inquit Caſſiodorus *, venenoſi ſui dogmatis ſæculenta permiſcuit. Omnia enim ad ſpiritualem ſenſum trahens, angelorum tamen naturam corpoream eſſe docuit, & de millennio ac reſurrectione quædam, quæ tunc temporis minus ſana habebantur, ſenſit. Duplicem ſtatuit reſurrectionem; primam, quam *Juſtorum Apocalypſin* vocavit, in baptiſmo peractam, qua juſtificati per fidem *a morticinis peccatorum ſuorum* (Gennadii verba ſunt) ad vitæ æternæ ſtipendium ſuſcitantur: generalem alteram, omnium nempe hominum, juſtorum & injuſtorum. Exſtat hic commentarius homiliis 18. comprehenſus inter Auguſtini opera tom. 9. p. 656. ei falſo adſcriptus. Continet notas breviores, eaſque ſæpe repetitas, quaſque recentior aliquis in homilias diſtinxiſſe videtur. Scripſit præterea *Regulas 7. ad inveſtigandam & inveniendam intelligentiam S. Scripturarum*; quas recenſet & examini ſubjicit S. Auguſtinus loco citato. Exſtant hæ *Regulæ* in Orthodox. p. 1352. & in quavis Biblioth. Patr. editione, correctiſſimæ vero in editione anni 1618. tom. 5. & noviſſimæ *Lugdunenſis* tom. 6. pag. 49. Cætera Tichonii opera deſiderantur.

Gennad. de Script. c. 18. Auguſtin. de Doctr. Chriſt. l. 3. c. 30.

* Lect. divin.

[b] SOPHRONIUS, vir, teſte Hieronymo *, apprime eruditus, & quo ipſe Hieronymus familiariter utebatur, claruit circa ann. 390. Nec de eo quicquam amplius veteres tradiderunt. Scripſit adhuc puer *de laudibus Bethlehem*, & poſtea inſignem *de ſubverſione Serapis librum*, item *de virginitate ad Euſtochium*, & *Hilarionis monachi vitam*, plurima denique Hieronymi opuſcula, & in his *Pſalterium* & *Prophetas* ex Hebræo Latine ab Hieronymo converſos, in Græcum ſermonem illum eleganter transtuliſſe autor eſt ipſe Hieronymus. [c] Ex hiſce, ut videtur, verſionibus hodie exſtat *Catalogi Hieronymiani ſcriptorum eccleſiaſticorum verſio Græca*; quæ cum prædicto catalogo inter opera Hieronymi reperiri ſolet. Scio equidem hanc verſionem a multis in dubium vocari, immo a Cl. viro Iſ. Voſſio præfracte negari: quin &, ni male memini, mecum hac de re aliquando coram agens iſte dixit ſe exiſtimare Eraſmum linguæ Græcæ exercendæ gratia verſionem iſtam ſub Sophronii nomine procudiſſe. Quod & olim in notis *ad Ignatii epiſtolam ad Smyrnæos* non longe ab initio innuerat, ubi ait ſibi conſtare tranſlationem iſtam Sophronii nomen mentiri, innumeris locis non eſſe Græcam, ubique ſalſam, ubique ineptam, ubique impoſturam ſapere. Verum pace tanti viri hanc verſionem non contemnendæ vetuſtatis eſſe exinde conſtat, quod qui ea, quæ de ſcriptoribus eccleſiaſticis habet, ex Hieronymi catalogo deſumere ſolet Suidas, hac verſione uſus ſit, iiſdem pene verbis ac ſententiis ut plurimum ſervatis; uti ſcriptorem utrumque conferenti liquido patebit. Qui primus in lucem edidit Eraſmus ſe exemplar emendatum ac vetuſtum nactum eſſe profeſſus eſt; ex quo permulta etiam in ipſo *Hieronymi catalogo* reſtituit. *Sermonem de Aſſumptione B. Virginis ad Paulam & Euſtochium* (qui inter opera Hieronymi tom. 4. habetur) hujus Sophronii eſſe cenſet Eraſmus. 390.

* De Script. c. 134.

[a] Conf. *Oudin.* tom 1. p. 889. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad Schiſm. *Donatiſt.* Art. 59, 60. vol 6. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 21. §. 7. vol. 8. p. 195. item Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 134. [c] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 12, ad vit. *Hieron.* Art. 58.

Sæc. IV. ab an. CCC.

390. SECUNDINUS, natione, ni fallor, Afer, ſecta Manichæus, claruit circa ann. 390. certe poſt Auguſtini ad eccleſiam reditum, & abſolutos de libero arbitrio libros 3. Magna illi cum Auguſtino interceſſerat familiaritas, dum uterque in hæreſi Manichaica verſaretur. Sed Auguſtino ad fidem catholicam redeunte, ipſum acri ſatis epiſtola adoritur Secundinus; qua, laudata ejus eloquentia, deſertum Manichaiſmum ei exprobrat; objicit carnalem timorem alicujus incommoditatis, quam a Manichæis metuebat, cupiditatem honoris, quem apud catholicos conſequeretur, Punicæ gentis perfidiam, doctrinæ Manichaicæ ignorantiam, quodque ab ea diaboli calliditate ſeductus receſſerat. In animum revocat quem ſibi patronum olim habebit, cum ante juſtum tribunal Judicis ſiſtetur, cum Perſa, quem incuſaverat (Manetem intelligit) non aderit; *quo excepto*, inquit, *quis te flentem conſolabitur? quis Punicum ſalvabit?* Suadet igitur & exhortatur, ut in viam veritatis, quam metu deſeruerat, e veſtigio rediret. Et in his omnia eloquentiæ ſuæ vela expandit. In libello reſponſorio Auguſtinus objectas ſibi calumnias diluit, dogmata Manichaica, quæ tecte inſinuaverat Secundinus, diruit, omniumque quas affert rationum momenta diligenter expendit. Exſtat hæc epiſtola cum Auguſtini reſponſione tom. 6. col. 525.

390. * RUFINUS TORANIUS, gente Italus, patria (ut mihi quidem videtur) Aquileienſis, in hac enim eccleſia & fidei lavacrum & Presbyteratus ordinem ſuſcepit. Ante annum 340. ſummam cum Hieronymo Aquileiæ commorante amicitiam contraxit; & monaſticam ingreſſus vitam, circa ann. 371. una cum Melania ſeniore in orientem profectus eſt; eodemque, nt credi par eſt, anno, certiſſime ante mortem Athanaſii, Melania comite Ægyptum petiit: ubi cum monachis Nitrienſibus & Didymo Alexandrino aliquamdiu verſatus, multaque ab Arianis paſſus poſt octo menſes (quamvis ipſe per ſexennium in Ægypto ſe degiſſe falſo jactitet) Palæſtinam profectus eſt: ibique Melaniæ opibus ſublevatus conſtructo monaſterio & aſcitis ſub Melaniæ cura inſtituendis 52. virginibus, annos 25. vel ut habet Palladius *, 27. tranſegit, viris ſanctis Hieroſolymam religionis ergo peregrinantibus hoſpitio excipiendis intentus. Claruit præcipue circa ann. 390. Quo circiter tempore diſſidio Epiphanium & Johannem Hieroſolymitanum inter exorto, ipſe Johannis partibus acceſſit; & Origenis cauſam, cujus amorem a Didymo, ut videtur, hauſit, ſtrenue propugnavit; unde ſoluto amicitiæ vinculo ingentes cum Hieronymo lites exercuit; & tametſi Theophili Alexandrini opera inita ſit inter eos aliqnantiſper concordia, anno nihilominus 397. Rufino una cum Melania Romam reverſo, & libros Origenis περὶ ἀρχῶν mala fide a ſe verſos edente ulcus recruduir. Verum impoſturæ a Marcella reus actus, & verſionis Periarchon, quam ab ipſo factam negaverat, convictus tantam ab omnibus invidiam ac odium iniit; ut tanquam hæreticus notatus, Aquileiam ſe ſubducere neceſſe haberet. Anno 400. libros tres contra Hieronymum per triennium proxime elapſum elaboratos vulgavit. Anno ſequenti ab Anaſtaſio papa Romam ad cauſam dicendam evocatus tergiverſatur, ac miſſa apologia ſeſe excuſat: quem idcirco mox damnat Anaſtaſius, & hæreſeωs ei notam inurit. Anno 402. acceptis Hieronymi reſponſionibus ad *Invectivas* biennio ante a ſe editas adeo excanduit, ut miſſa epiſtola mortem ei (ni deſiſteret) a brachio ſæculari inferendam comminatus ſit. Anno 410. Aquileia ab Alarico vaſtata in Siciliam profugit, ubi eodem vel ſequenti anno obiiſſe videtur. *Chriſtianæ philoſophiæ vir, haud contemnenda eccleſiaſticorum doctorum portio*, inquit Caſſianus *, εὐγενέστατος καὶ σοβαρώτατος, οὐ γνωστικώτερον δὲ ἐπιεικέστερον ἐν ἀνδράσιν οὐκ ηὑρίσκετο, uti habet Palladius *, *Nobiliſſimus & fortiſſimus, quo non eſt inventus inter homines nec doctior nec mitior.* Paulino Nolano *, *Vere ſanctus & pie doctus, ſcholaſticis ac ſalutaribus literis Græce ac Latine dives.* Fervidiori erat ingenio, & ad iracundiam facili, præcipue tot injurias paſſus, & ab Hieronymo aſperrime exagitatus. Doctrina haud vulgari præditus, Græce Latineque peritiſſimus. Stylo uſus eſt nitido ſatiſque Latino. In indagando S. Scripturæ ſenſu, miſſis allegoriis, hiſtoricum, ut plurimum, & literalem ſequitur. In vertendis Græcorum ſcriptis nimium ſibi indulgebat, & immanem quidem libertatem, ſive licentiam potius uſurpavit. Origenis quidem erat ſtudioſus, & ab erroribus, quantum in ſe erat, liberare ſategit, ſed & in verſionibus ſuis nullos errores ſe reſecaſſe affirmavit, niſi quos falſarias aliorum manus Origenis operibus intuliſſe ſuſpicaretur. Crimina, quæ nunquam non ei objicit Hieronymus, præſertim hæterodoxiam & maleſana dogmata, data quavis occaſione diluit & refellit, catholicam eccleſiæ doctrinam ſe tenere ubique profeſſus. Longe vero aliter hominem depingit Hieronymus, & ex eo alii, tanquam Origeniſtam, Pelagianum, falſarium, operum alienorum corruptorem, hæ-

* Hiſt. Lauſiac. c. 118.

* De Incarnat. l. 7. c. 27.

* Loc. cit.

* Ep. 9. ad Sever. p. 115.

* Conf. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. vol. 12. ad vit. *Hieron*. Art. 12. ſeq.

reſiar-

Sæc. IV. ab an. CCC. reſiarcham & quid non? Hinc & varia nomina ignominiæ ergo ei afficta ab Hieronymo paſſim reperire eſt; apud quem crebro audit *Grunnius*, *Alecto*, *Lucius Lavinius*, *Aſinius Pollio*, *Calphurnius Lanarius*, & *Scorpius*. Verum annon ἀμετρία τῆς αὐθαδείας Hieronymum nimis tranſverſum egerit, an meruerit Rufinus omnia, quæ pleno ore in ipſum emovuntur, convitia, perpendent æqui rerum æſtimatores. Hoſpes ſit, oportet, in Hieronymi ſcriptis, qui neſcit ipſum vehementi ſtomacho nullum modum poſuiſſe, ſed indignationi potius & malevolentiæ ſuæ fræna libere dediſſe. Interim illud negari non poteſt Rufinum in vertendis e Græco ſermone aliorum ſcriptis mala fide ut plurimum egiſſe, mutando, truncando, addendo; ut nova potius quam aliena videri poſſent; nec divinando quis aſſequi valeret quænam Rufini, quænam ipſius autoris partes fuerint.

[a] SCRIPTA.

De benedictionibus Judæ & reliquorum 11. *Patriarcharum lib.* 2. *ad Paulinum Nolanum.*

Commentariorum in Hoſeam libri 3. *cum præfatione in* 12. *minores Prophetas.*

Commentaria in prophetas Joel, & Amos.

Expoſitio ſymboli ad Laurentium epiſcopum, a multis Hieronymo & Cypriano temere adſcripta inter eorum opera habetur.

Hiſtoriæ eccleſiaſticæ libri 2. ad Chromatium Aquileienſem epiſcopum ab Arianæ hæreſeus primordiis ad Theodoſii M. mortem pertingentes, ſcripti vero circa Alarici in Italiam primum irrumpentis tempora. In hiſtoria iſthac concinnanda, temporiſque ratione digerenda credulum admodum fuiſſe Rufinum conſtat, in fabulas & incertos plebeculæ rumores nimis propenſum, quos e trivio & tonſtrina petitos literis mandare temere ſolebat. Unde Socrates cum ad ejus fidem primum & ſecundum hiſtoriæ eccleſiaſticæ libros formaſſet; meliores poſtea nactus autores, libros iſtos ex integro ordiri neceſſe habuit, quemad-
* Præfat. ad l. 2. modum ipſe * nos docet.

Commentaria in Davidis Pſalmos 75. edita ſunt *Lugduni* ann. 1570. Verum aut Rufini non ſunt, aut egregie interpolata. Cum non pauca in iis reperiantur ex Auguſtini expoſitione in Pſalmos, ex Gregorii moralibus aliiſque deprompta. Exſtant *hæc Commentaria* nonnihil ab aliis diverſa in bibliotheca S. Germani Pariſ. n. 73. indicante Ph. Labbeo Biblioth. nov. MS. p. 23.

Opera modo numerata prodierunt *Lugduni* 1570. *Pariſ.* 1580. f. prodierunt etiam Rufini opera *Romæ* 1470. f.

[b] *Apologia Pamphili pro Origene* circa an. 397. a Rufino verſa.

Apologia pro Origene ſive de depravatione librorum Origenis.

Alia pro eodem ejuſdem argumenti apologia ex ipſius epiſtolis.

Epiſtola ſive apologia ad Anaſtaſium de fide ſua.

Invectiva adverſus Hieronymum poſterior (prior enim intercidit) in duas diviſa partes, ut recte notat Huetius, quarum prima criminationes ſibi ab Hieronymo impactas refellit, ſecunda ipſum Hieronymum proſcindit.

Opuſcula iſta quinque poſtremum enumerata inter Hieronymi opera haberi ſolent.

[c] *Profeſſio fidei* in Cœnobio Bethlehemitico facta, conſtans anathematiſmis 12. erroribus Origenianis & Pelagianis oppoſitis; quæ Rufino Aquileienſi inſcripta inter Marii Mercatoris opera in Codd. MSS. a Garnerio reperta eſt, & inter eadem edita part. 1. p. 114. Verum in eam potius ſententiam, argumentis ſane non infirmis ductus, inclinat Garnerius, *Profeſſionem* iſtam deberi Rufino, non Aquileienſi, ſed Syro, Hieronymi diſcipulo, qui ab eo, anno 399. ex Palæſtina in occidentem miſſus eſt ad Venerium Mediolanenſem & Anaſtaſium Romanum adverſus Origeniſtas concitandum: qui circa an. 394. Profeſſionem iſtam monachis Bethlehemiticis obtuliſſe videtur, ut ab iis communionem ſibi impetraret. Monachi enim illi, hortantibus Epiphanio & Hieronymo, ſe a Johannis Hieroſolymitani, omniumque Origeniſmi ſuſpectorum, communione abſciderant.

Libellus fidei prolixiſſimus, quo contra Arianos, Eunomianos, Macedonianos, Apollinariſtas, Novatianos, Origeniſtas, & præſertim contra Peccatum originale, acerrime diſputatur; ab eodem Rufino, quiſquis demum ille fuerit, Græce ſcriptus, & a Juliano Eclanenſi, ut videtur, Latine verſus. Hunc incerto autoris interpretiſque nomine, quadraginta abhinc fere annis in lucem protractum edidit Jac. Sirmondus, & exinde Rufino Syro vindicatum, ac notis & diſſertationibus illuſtratum Jo. Garnerius in Append. ad part. 1. operum Marii Merc. p. 286. qui tamen in hoc a Sirmondo diſſentit, ratus hunc non fuiſſe presbyterum Aquileienſem, ſed alium Ruffinum, cujus in præfatione commonitorii ad lectorem meminit Marius Mercator.

Joſephi opera ab eo verſa ſæpius excuſa exſtant. De hac verſione audiamus Doctiſſ. Caſauboni * cenſuram. *Multis*, inquit, *locis* * Ad Annal. Baron. Exercit. 1. num 93.
ad inſaniam uſque inepta eſt, non aliam per-

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 108. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. p. 732. & vol. 3. p. 499. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 12. ad vit. *Hieron.* Art. 125. ſeq. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 12. ad vit. *Hieron.* Art. 54. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 12. ad vit. *Hieron.* Art. 94.

 ſæpe ob cauſam, niſi quod corruptiſſimos nactus codices & judicio critico deſtitutus, quicquid invenit, exprimere eſt conatus. Tanta autem fuit Rufini in hoc præclaro incepto infelicitas; ut libris illi uti contigerit etiam hodiernis noſtris interdum depravatioribus: quod multis exemplis ibidem demonſtrat. Mediolani in bibliotheca Ambroſiana aſſervatur, teſte qui vidit Johanne Mabillonio, Itin. Italici pag. 12. Codex MS. ex charta Ægyptiaca, venerandæ antiquitatis, ante annos pluſquam mille & centum, haud multo poſt Rufini ætatem ſcriptus, qui aliquot Joſephi antiquitatum libros ex Rufini verſione continet. Utinam, quod in animo habuit, cum edita Rufini verſione contuliſſet vir eruditiſſimus, ad promovendas res literarias natus.

[a] *Euſebii Cæſarienſis. hiſtoriæ eccleſiaſticæ libri* 9. Subleſta fide verſionem iſtam adornavit Rufinus, multis contractis, multis additis, dimidium libri octavi omiſit, decimum vix attigit. Verſionem edidit paulo poſt ann. 400. Exſtat cum Rufini continuatione & hiſtoria tripartita *Baſil.* 1528. 1570. & alibi ſæpius.

S. Clementis Romani recognitionum lib. 10. *addita præfatione.*

Epiſtola ad Jacobum fratrem Domini. Utraque verſio exſtat inter Clementis opera, & *Baſil.* 1536. fol. & in Cotelerii *bibliotheca apoſtolica.*

Anatolii liber de Paſchate. Verſio edita eſt a Bucherio una cum Victorini paſchali canone *Antverp.* 1634. f.

[b] *Origenis libri περὶ ἀρχῶν, homiliæ in Geneſin* 17. *in Exodum* 12. *in Leviticum* 16. *in Numeros* 28. (quarum præfationem primus edidit H. Valeſius Annot. in Euſeb. p. 129) *in Joſue* 26. *in Judices* 9. *in primum Regum* 1. *in Pſalmos* 9. *in Cant. Cantic.* 4. *in epiſtolam ad Romanos tom.* 10. a Rufino verſa additis fere ubique præfationibus. De iſtis vero vide plura in Origene.

SS. Baſilii Cæſarienſis & Gregorii Nazianzeni opera quædam, Rufino interprete, habentur in antiquis operum illorum editionibus Latinis.

Vitæ Patrum, quæ collectionis Roſweydianæ *Lugduni* 1617. *Antverp.* 1628. ſecundum & tertium librum conſtituunt, Rufini noſtri autoris ſive interpretis eſſe creduntur. *Liber ſecundus* conſtat Palladii *hiſtoria Lauſiaca*, *tertius* fere Heraclidis *Paradiſo.*

Xyſti ſive Sexti Pythagorei philoſophi enchiridion ſeu ſententiæ a Rufino verſæ, & ab eo mala fide ſub Sixti papæ nomine editæ exſtant *Lovan.* 1518. 8°. *Baſil.* 1520. *Colon.* 1522. 4°. & alibi.

DEPERDITA.

Sententiæ Pamphili martyris adverſus Mathematicos, quas a Rufino verſas eſſe memorat Gennadius*, niſi in Pamphili nomine hallucinatus ſit.

* De Script. c. 17.

Epiſtolæ multæ ad timorem Dei hortatoriæ, inter quas eminebant illæ quas *ad Probam* dedit, ab eodem memoratæ.

Epiſtola ad Hieronymum comminatoria, cujus meminit Hieronymus*, forſan & aliæ plures.

* Apolog 2.

Invectiva adverſus Hieronymum prior, de qua multa Hieronymus.

Evagrii Pontici opuſcula plurima ab eo verſa.

AMBROSIUS, cujus unus, quod ſciam, e veteribus meminit Hieronymus, patria Alexandrinus, Didymi auditor, claruit anno 392. in vivis adhuc, cum catalogo ſuo ultimam manum impoſuerit Hieronymus. Scripſit *adverſus Apollinarium volumen multorum verſuum de Dogmatibus*, & *Commentarios in Job.* Cæterum ne lacinia quidem relicta penitus perierunt. 392.

Hieron. de Script. c. 126.

[c] THEOTIMUS, gente Scytha, Tomorum quin & totius Scythiæ epiſcopus, claruit anno 392. Vir in monaſtica philoſophia innutritus, vitam admodum rigidam & ſeveram egit, victu modico contentus, & habitu vili indutus. Origeni æquiorem animum geſſiſſe argumento ſunt, quæ Epiphanio eum (Conſtantinopoli tunc agentem anno circiter 401.) ad Origenem damnandum urgenti rependerit, ſupra in Origene repræſentata ex Socrate. Multa ab eo facta ſunt, multa etiam illius precibus impetrata miracula; quorum ſpecimina aliquot profert Sozomenus*. Tanta idcirco veneratione habitus eſt, ut ab Hunnis *Deus Romanorum* vocaretur. Scripſit in morem *dialogorum* & veteris eloquentiæ breves commaticoſque *tractatus*; & alia quædam: ex quibus brevicula aliquot fragmenta exhibet Damaſcenus in Parallel. 392.

Hieron. de Script. c. 131.

* L. 7. c. 26.

PONTIUS PAULINUS, origine Romanus, genere patricio & conſulari Burdigalæ in Gallia, ſaltem in vico paterno non procul inde ſito, natus eſt anno 353. Præceptorem habuit Decium Auſonium, ſub quo in poeticis & rhetoricis ſtudiis mirum quantum profecit. Auſonio deinde a Valentiniano Imp. in aulam evocato, ut Gratiani filii ſtudiis præeſſet, Paulinus Burdigala relicta Romam ſe contulit, ibique cauſas forenſes tanta felicitate tractavit; ut 393.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 4. vol. 6. p. 59. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 12. Art. 86. c Conf. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 131.

Sæc. IV. ab an. CCC.

anno 375. conſulatus honorem juvenis adhuc conſecutus ſit: ſenatoria adhuc dignitate illuſtris, totique civitati perquam charus. Anno ſequenti ad exteras regiones viſendas ſe accingens omnes fere occidentis provincias peragravit; ſummis ubique viris, Martino, Ambroſio, aliiſque familiaris ſactus. Hiſce peregrinationibus quindecim fere annorum ſpatium impendit. [a] Anno demum 391. a Delphino epiſcopo Burdigalenſi ſacro ſonte lavatus, ac bona divendita pauperibus elargitus, in Hiſpaniam ſecunda jam vice profectus eſt; & Barcinone plerumque degens arctiorem vitæ diſciplinam excoluit; ab Auſonio licet aliiſque ad ſæcularem vitam fruſtra revocatus. Anno 393. exeunte, ipſa Chriſti natali ab Eulampio præſule Barcinonenſi, pene cogente plebe ad presbyterii gradum evehitur: ex quo tempore inter viros eccleſiaſticos inclareſcere cœpit. Factus poſtea Nolæ in Campania epiſcopus, ſed quo anno, hactenus mihi aliiſque incompertum. Anno 410. Nola a Gothis capta vaſtataque, cum ſe a Barbaris ob theſauros, uti illi ſuſpicari poſſent, abſconditos excruciatum iri vereretur; hæc ad Deum verba ſudit. *Domine, non excrucier propter aurum & argentum: ubi enim omnia mea ſint, tu ſcis.* Obiit ſanctiſſimus præſul 10. Cal. Junias anno 431. ætatis ſuæ 78. Uxorem habuit Theraſiam, fœminam lectiſſimam individuam vitæ tam eccleſiaſticæ quam ſæcularis comitem, ex qua unicam ſuſcepit ſobolem vix octiduo ſuperſtitem. Qui plura de eo ſcire avent, adeant *Vitam* ejus a Fr. Sacchino conſcriptam, & noviſſimis operum Paulini editionibus inſertam. Vir in Deum pius, in pauperes beneficus, erga omnes comis & candidus, tam ſingulari vero ac ſtupenda flagravit charitate, ut (ſi vera nobis referat Gregorius *, cujus quidem fides hac in parte admodum vacillat) Campania a Gothis vaſtata cuncta ſua captivis redimendis erogaret; cumque nil amplius impendendum ſupereſſet, ſeipſum pro redimendo viduæ cujuſdam filio, quem in Africam Vandali captivum abduxerant, eo profectus ſe in ſervitutem vicarium daret, regiſque Vandalorum genero ſeſe in mancipium traderet, ab eo horto excolendo præfectus. Tandem vero quiſnam eſſet agnitus, in Italiam honorifice remiſſus eſt; dono ei datis cunctis ſuæ civitatis captivis, navibuſque plurimis frumento onuſtis. Hæc nobis bonus Gregorius, an fide ſatis hiſtorica diſquirant alii. Exemplum ejus pietatis ſtudioſis B. Martinus * ſæpius ingerebat, utpote qui ſolus pene iſtis temporibus evangelica præcepta compleſſet; beatumque eſſe prædicavit id ſæculum tantæ fidei virtutiſque documento. Doctrinam quod attinet, clariſſimorum iſtius ævi virorum elogiis nobilitatur. In poeſi quantum potuit, dicat præceptor Auſonius *, ſic ad illum ſcribens.

Auguſtin. de Civit. Dei, l. 1. c. 10.

* Greg. l. 3. Dial. c. 1.

* Ap. Sulpit. de vit. Martin. c. 26.

* Epiſt. 20. ad Paulin.

Cedimus ingenio, quantum præcedimus ævo:
Aſſurgit muſæ noſtra camœna tuæ.

Eloquentiam ejus miris laudibus effert Hieronymus *, *Si ſacras*, inquit, *literas te docere contingeret, & quaſi per manus myſteria tradere ſcripturarum, naſceretur nobis aliquid, quod docta Græcia non haberet.* Et mox: *Si quaſi extrema manus operi tuo induceretur; nihil pulchrius, nihil doctius, nihil dulcius, nihilque Latinius tuis haberemus voluminibus.*

* Epiſt. 13. ad Paulin.

OPERA QUÆ EXSTANT.

Epiſtolæ numero 50. viz.
Ad Severum Sulpicium 14.
Ad Delphinum Burdegalenſem 5.
Ad Amandum Burdegalenſem 6.
Ad Sanctum & Amandum 1.
Ad Victricium Rothomagenſem 2.
Ad Aprum 1.
Ad Aprum & Amandum 2.
Ad Florentium Cardurcenſem 1.
Ad Alethium 1.
Epiſtola ſive potius Declamatio popularis de Gazophylacio.
Ad Deſiderium 1.
Ad Macarium 1.
Ad Pammachium 1.
Ad Jovium cum poemate ad eundem 1.
Ad quendam militem 1.
Ad Sebaſtianum eremitam 1.
Ad S. Auguſtinum 4. habentur etiam inter Auguſtinianas.
Ad Alipium Tagaſtenſem 1. inter Auguſtinianas 35.
Ad Romanianum 1. inter Auguſtinianas 36.
Ad Rufinum 2. quas Paulini non eſſe ſuſpicatur Roſweydus.
Ad Marcellam 1. inter Hieronymi opera.
Ad Celantiam 1. inter Hieronymianas.
Poemata numero 32. viz.
Ad Geſtidium 2.
Matutinæ Precationes 2.
De Johanne Baptiſta 1.
Pſalmi 1, 2, & 136.
Ad Auſonium epiſtolæ 4.
Ad Cytherium 1.
Epithalamium in Julianum & Jam.
De obitu Celſi pueri panegyricus.
S. Fælicis natales 10. *integri.*
[b] *Fragmenta natalium* 11, 13, 14, 15. & incerti cujuſdam.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 113. ſeq. *Oudin.* tom. 1. p. 917. ſeq. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Gennadium* c. 48. *Tillemont,* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Paulin.* b Conf. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 4. §. 11. p. 175.

Sæc. IV. ab an. CCC. *De Nicetæ epiſcopi reditu in Daciam.*

Fragmentum poematis de Regibus ex Suetonio collectis.

Ad conjugem ſuam exhortatio, quæ Proſpero rectius adjudicatur. Hactenus poemata.

Epiſtola ad Eucherium & Gallum in Lero inſula degentes, a Chiffletio primum edita in appendice ad Paulinum, *Divione* 1662.

[a] *Martyrium S. Geneſii Arelatenſis.* Exſtat apud Surium ad diem 25. Auguſti.

SPURIA.

Carmen Eucbariſticum, de vita ſua, quod alterius Paulini noſtro συγγενεῖ & Auſonii nepotis eſſe notat Labbeus[c]. Habetur in bibliotheca patrum *Pariſ.* 1575.

[c] Diſſert de Script. tom. 2. p. 165.

De vita S. Martini libri 6. carmine Heroico ſcripti ad Perpetuum Turonenſem antiſtitem, quos Paulini Petricorii eſſe conſtat. Exſtant in bibliothecis patrum, & in auctuario Bigneano *Pariſ.* 1624. p. 851.

Epiſtola ad Fauſtum Rhegienſem de variis quæſtionibus, quam Paulini alterius, autoris *tractatus de Quadrageſima*, eſſe conjicit Labbeus. Exſtat in Biblioth. Patr.

DEPERDITA.

Panegyricus, ſive Apologeticus pro Theodoſio Imp. anno 395. *Endelechii hortatu ſcriptus.*

Ad ſororem epiſtolæ multæ de contemptu mundi.

Sacramentarium & Hymnarium.

De pænitentia liber, item *de laude generali omnium Martyrum.*

Suetonii libri de Regibus in compendium redacti, metro ſcripti.

Poemata & epiſtolæ plures.

[b] Exſtant Paulini opera in Orthodoxogr. tom. 2. p. 75. & in Biblioth. Patr. tom. 6. p. 163. ſeorſim vero *Pariſ.* 1516. *Colon.* 1560. *Antverp.* 1622. 8°. una cum vita Paulini a Fr. Sacchino conſcripta, & Frontonis Ducæi ac Heriberti Roſweydi notis: denique *Pariſ.* 1685. 4°. in duos tomos digeſta, ad MSS. codices recognita, & variorum notis illuſtrata, ſtudio Jo. Baptiſtæ le Brun. In priori tomo indubitata Paulini opera continentur. In poſteriori dubia, aliena & ſuppoſititia.

Paulini συγγενὴς (utpote cujus, tanquam amici ſui meminit Epiſt. 9. ad Severum) erat *Sanctus Severus Endelechius*, religione Chriſtianus, arte orator & poeta. Hujus breve carmen *de mortibus boum* edidit Pet. Pitheus in epigrammatum veterum Cinno. Verum cum nihil, quod ſciam, ſcripſit eccleſiaſtici commatis, peculiarem ei inter ſcriptores noſtros locum non tribuimus.

SISINNIUS, primum Agelii Novatianorum apud Conſtantinopolim, epiſcopi lector, dein presbyter, tandem anno 395. mortuo Marciano, partis ſuæ epiſcopus factus eſt, ab Agelio ante obitum ſuum epiſcopus, & deſignatus, & ordinatus. Juvenis adhuc, a Maximo philoſopho, una cum Juliano imperatore in philoſophia inſtitutus fuerat, vir imprimis diſertus, & magno rerum uſu præditus, ſacrarum literarum callentiſſimus, Græcorum quoque philoſophiam egregie tenuit; dialecticæ præcipue adeo peritus, ut Eunomius hæreſiarcha, qui dialecticis argutiis præſertim excelluit, præſtantiam ejus in arte diſſerendi formidans, cum eo congredi ſæpenumero refugerit. In vita caſtus & integer, etſi in victu & veſtitu paulo delicatior, moribus jucundus, in congreſſibus ſuavis, lepido ingenio, quique & jocari cum venuſtate, & jocos patienter excipere optime novit. Cujus generis multa facete & feſtive dicta referunt Socrates & Sozomenus. Scripſiſſe Siſinnium plures libros diſerte tradit Socrates, in iiſque condendis nimium verborum elegantiæ ſtuduiſſe, atque poeticas interdum dictiones inſeruiſſe ait; Ut majorem in dicendo gloriam, quam ſcribendo, adeptus eſt. Compoſuit librum *de Pænitentia*, adverſus Johannem Chryſoſtomum, occaſione celebris illius dicti, quod, cum pœnitentia, a ſynodo, ſemel duntaxat, iis qui poſt baptiſmum peccaſſent, conceſſa fuiſſet, pronunciare non dubitavit *licet millies pænitentiam egeris, accede.* Ob quam ſententiam Siſinnius in eo libro Johannem graviter exagitavit. Scripſit item, quo tempore ſuæ partis epiſcopi ad conſecrationem ſuam peragendam Conſtantinopoli in ſynodum coacti eſſent, epiſtolam ſynodicam ad Berianum, Amphilochium, cæteroſque Pamphyliæ epiſcopos, contra Meſſalianos, cujus inſcriptionem exhibet Photius & ex ea quædam laudat Cod. 52. col. 40.

Sæc. IV. ab an. CCC.

395. Socr. l. 5. c. 10, 21. l. 6. c. 1, 21, 22. Sozom l. 7. c. 12. l. 8. c. 1.

HELICONIUS, ſophiſta Byzantinus, chronographus Chriſtianus, claruit (ſi modo vixerit, quo tempore opus ſuum terminavit) circa annum 395. Condidit χρονικὴν ἐπιτομὴν, ſive *Annalium compendium*, ab Adamo uſque ad Theodoſium Magnum libris 10. comprehenſum. Hæc nos docet Suidas in voc. Ἑλικών. Exſtate hoc compendium hiſtoricum MS. in Italia, ſe accepiſſe teſtis eſt Simlerus in Biblioth. p. 270. Quo vero autore id refert, non dicit. 395.

[c] AURELIUS AUGUSTINUS, natione Afer, Tagaſtam Numidiæ urbem na- 396.

Poſſid. de vit. Auguſtini. Auguſtin. in Confeſſ.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 506. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. p. 503. Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 606. *Long.* Bibl. ſacra. p. 895. [c] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 13.

talem

Sæc. IV. ab an. CCC. talem habuit, natus anno 355. parentibus honeſtis nec infimi nominis, quippe qui de numero curialium erant, patre patricio, matre Monica, utriſque Chriſtianis, matre vero ſupra communem ſortem ob pietatem celeberrima. Bonis literis adeo gnaviter incubuit, ut adoleſcens adhuc in patria urbe grammaticam, mox Carthagine rhetoricam docuerit, & in foro inter Cauſidicos aliquamdiu verſatus ſit; ubi Manichæorum errorum virus non hauſit modo, ſed penitus imbibit. Verum rixarum in gymnaſio Carthaginenſi pertæſus, anno 383. deſerta Africa, reluctante matre, Romam proficiſcitur, ubi plures curæ ſuæ commiſſos diſcipulos bonis literis inſtituit. Nec tamen hic loci omnia ex voto ceſſerunt; ſequenti igitur anno miſſo ab imperatore ad Symmachum urbis præfectum mandato, ut civitati Mediolanenſi rhetoricæ magiſter provideretur, ab eo Mediolanum miſſus eſt. Advenientem agnovit, & mira comitate tractavit Ambroſius, cujus ſermonibus ad populum habitis dum auſcultaret Auguſtinus, paulatim ab erroribus revocari cœpit; rejecto igitur Manichæiſmo ad Academicos tranſiit. Interea Monica de filii ſalute ſummopere ſollicita Mediolanum venit; & jam verum eſſe experta eſt, quod epiſcopus quidam, (cujus aures quotidianis precibus & gemitibus obtuderat, ut in filio ad meliorem frugem reducendo laboraret) ſubſtomachans dixerat; *Vade*, inquit, *a me*, *ita vivas*; *fieri enim non poteſt*, *ut filius iſtarum lachrymarum pereat.* Tandem itaque dum in hortulo ſuo ardentibus votis ſolus ad Deum preces funderet Auguſtinus, quaſi pueri cujuſdam cantantis audita vox eſt; *Tolle*, *lege*, *tolle*, *lege.* Arrepto igitur codice in locum Apoſtoli oculos conjecit: *Non in commeſſationibus & ebrietatibus*, *non in cubilibus & impudicitiis*, &c. Obſtupuit audientis animus, & pietatem Chriſtianam ſtatim amplecti ſecum ſtatuit; exactoque inter catechumenos biennio, anno 388. ab Ambroſio baptizatur. Sequenti anno mortua jam matre in Africam remeavit, & in fundo paterno per triennium ferme delituit. Anno 391. Hipponem profectum, ut agentem in rebus quendam ad perfectiorem vitæ Chriſtianæ gradum impelleret, Hipponenſes injectis manibus reluctantem licet & lachrymantem ad Valerium epiſcopum trahunt, & ab eo presbyterum ordinari curant. Presbyter factus inſtituto inter eccleſiam monaſterio pietati & exercendæ & docendæ incubuit; quin & repugnante licet eccleſiæ Africanæ conſuetudine, coram ſeipſo concionandi vices ei demandavit Valerius. Manichæos, Donatiſtas, Circumcelliones, Pelagianos, alioſque hæreticos tam ſcriptis quam voce debellavit. In ſynodo Hipponenſi anno 393. jubentibus epiſcopis de fide & ſymbolo presbyter adhuc diſputavit; adeoque apud omnes inclaruit, ut neceſſe eſſet Valerio eum, quem ſibi ſucceſſorem deſignarat, clanculum occultare, ne ad alterius civitatis epiſcopatum raperetur. Quapropter literis egit Valerius apud primates Africæ epiſcopos, ut ſibi adhuc viventi coepiſcopus conſtitueretur; quod & factum eſt anno 396. a Megalio Calamenſi Numidiæ primate, reclamante Auguſtino ac aſſenſum demum vix ac ne vix adhibente, utpote quod canonibus eccleſiaſticis repugnaret. Epiſcopus factus eccleſiæ inſtituendæ & religionis cauſæ tuandæ acrius incubuit, ingenteſque ac perpetuas cum circumſtrepentibus ubique hæreticis lites & controverſias agitavit; quorum etiam inſidiis vitæ diſcrimen non ſemel adiit. Donatiſtas collatione in ſynodo Carthaginenſi inſtituta, & in Cæſarienſi renovata confutavit: Fœlicem Manichæum poſt ſecundum vel tertium colloquium Hippone habitum ad catholicam veritatem reduxit; cum Paſcentio comite & Maximino epiſcopo Arianorum coryphæis, illo Carthagine, iſto Hippone diſputationem ineuns fidem catholicam egregie propugnavit, & hæreticorum deliria refellit: adverſus Pelagianos denique diſputationibus habitis & ſcriptis editis per annos ferme decem laboravit. Quo vero rebus eccleſiæ melius proſpiceret, ſynodis frequens interfuit, earumque pars magna fuit; intererat enim ſynodis Carthaginenſi quartæ anno 398. & ut videtur, quintæ eodem anno habitæ; Africanæ tertiæ anno 401. Carthaginenſi anno 403. Africanæ quartæ anno 407. Collationi Carthaginenſi contra Donatiſtas anno 411. Cirtenſi contra eoſdem anno 412. Milevitanæ ſecundæ contra Pelagianos anno 416. Carthaginenſi contra eoſdem anno 418. Carthaginenſi ſextæ in cauſa appellationum anno 419. habitæ, Carthaginenſi ſeptimæ de eadem cauſa eodem anno celebratæ; ut alia concilia taceam, quorum ſubſcriptiones non exſtant. Vandalis demum Africam cæde & incendio ubique vaſtantibus, & Hipponem obſidione jam prementibus, Deum precatus eſt, ut aut urbem hoſtibus, aut ſeipſum vita ſubduceret. Tertio igitur obſidionis menſe febri correptus decubuit, ac poſt dies aliquot in pace obdormivit die 28. Auguſti, anno Chriſti 430. ætatis ſuæ 76. epiſcopatus geſti 35. Egregios viri ſanctiſſimi mores per totum vitæ curriculum pulchre depingit Poſſidius. Erat utique pius, modeſtus, pudicus, mitis, manſuetus, urbanus, placidus, in concionando frequens, in diſputando acer, in ſcribendo indefeſſus, in tractandis negotiis tam civilibus quam eccleſiaſticis ſedulus & aſſiduus, pauperum ſtu-

Sæc. IV. ab an. CCC.

ſtudioſus, quibus vel ex reditibus eccleſiæ, vel ex oblationibus fidelium proſpiciebat; veſte uſus eſt nec ſplendida nec ſordida, menſa parca quidem & frugali, bene inſtructa tamen & nitida, cui peregrinos juxta ac familiares adhibuit; hac tamen lege omnibus propoſita, quam & menſæ ſuæ inſcribendam curavit.

Quiſquis amat dictis abſentum rodere vitam,
Hanc menſam indignam noverit eſſe ſibi.

* Præfat. ad opera Auguſtin.

Ingenii felicitas, judice Eraſmo*, prorſus erat incomparabilis; ſive acumen ſpectes, vel obſcuriſſima facile penetrans, ſive capacis memoriæ fidem, ſive vim quandam mentis indeſatigabilem. Idem alibi* ſic ſcribit; *Solus Auguſtinus præſtat omnes ſcriptoris Chriſtiani dotes, in docendo ſedulus, in redarguendo nervoſus, in exhortando fervidus, in conſolando blandus, ubique pius, & vere Chriſtianam ſpirans manſuetudinem.* De omnigena ejus eruditione pluribus agere idem eſſet, ac lucem ſoli offundere: hoſpes ſit oportet tum in ejus, tum in aliorum ſcriptis, qui neſciat Auguſtinum in toto meliorum literarum circulo eminere; in quæſtionibus vero theologicis primas tenere. De ſtylo hæc Eraſmus*, *Habet Auguſtinus ſuum quoddam dicendi genus, argutum & periodis in longum productis multa convolvens; quod lectorem & familiarem, & acutum, & attentum, & bene memorem requirit, denique tædii laboriſque patientem; quales non ita multos reperias.* Unde alibi*, *Scriptor & obſcuræ ſubtilitatis, & parum amœnæ prolixitatis*, illi audit.

* Ep. ad Alphonſ. Fonſec. Archiep. Tolet. l. 19 ep. 35.

* Præfat. ad opera Auguſtin.

* Ep. ad Germ. Brix. l. 20 ep. 2.

SCRIPTA.

Editiones opernm ſanctiſſimi hujus patris qnod attinet; [a] plures recenſent clariſſimi *Actorum* quæ *Lipſiæ* prodeunt editores anno 1683. menſe Januar. pag. 1. Ex eo tempore abſoluta eſt noviſſima, eaque omnium optima *Pariſienſis* editio, quam monachi *Benedictini* congregationis S. *Mauri*, homines ad juvandas has literas magno reipublicæ eccleſiaſticæ bono nati, duce & Ἐργοδιώκτῃ Cl. Mabillonio, haud ita pridem adornarunt. Operæ pretium igitur me facturum exiſtimavi, ſi in lectoris gratiam præſtantiſſimam hanc editionem ea qua fieri poteſt, brevitate recenſeam, & in anteceſſum pauca de ea in genere notanda præmittam.

I. Hanc editionem, omnes quæ hactenns prodierunt chartæ puritate, fnmmoque typorum nitore, atque elegantia, longiſſime ſuperare; ut pulchritudine & venuſtate ſua legentium oculos pariter, atque animos, allicit ſimul & oblectat.

II. Ex vetuſtioribus & melioribus editionibus, & optimæ notæ codicibus MSS. multo ſtudio & ingenti ſumptu, undique conquiſitis, & tum inter ſe, tum cum libris editis, diligenter & fideliter collatis, expreſſa eſt hæc editio. Hinc lacunæ ſuppletæ, dubia ſublata, genuini librorum tituli eruti, verus ordo reſtitutus, quandoque & integra opuſcula in lucem protracta. Unde & cujnſvis tomi vel initio vel fini, codicum tum manuſcriptorum, tum editorum, quibus in recognoſcendo eo tomo uſi ſunt, ut plurimum etiam variantium lectionum *Syllabus* ſubjicitur.

III. Libri genuini a *ſpuriis* & *ſuppoſititiis*, judicio critico, magnaqne cura & diligentia diſcernnntur, rejectis in tomi cujuſvis appendicem *ſuppoſititiis*, quæ ad tomi iſtius materiam pertinere videbantur. In quibus ſedem ſuam habent aliquot opuſcula quæ ab aliis pro genuinis hactenus habita ſunt. Argumenta vero quibus genuina Auguſtini opera, ab ei afflictis, recognoſcere ſolent, partim a librorum MSS. autoritate, partim multis ſolidis, ac firmis rationibus, ex ejus ſtylo admodum ſingulari, atque ad agnoſcendum facili, e doctrina, dicendi formulis, uſitatis conſiderationibus, exordiis, clauſulis, & recapitulationibus ipſi propriis, ſingularibus factis, adjunctis perſonarum, temporum, locorum, circumſtantiis, quæ nemini niſi eidem apte conveniunt, ductis, petita ſunt: ut in præfatione tomi 5. ipſimet nos docent.

IV. Unicuique fere tractatui præmiſſum eſt argumentnm, admonitio, vel cenſura, qua ſequentis opuſculi ratio redditur, & vel genuinum vel ſuppoſititinm eſſe oſtenditnr, ſubjectis ad imam cujuſvis paginæ partem, notis breviuſculis, quibus vel variantes lectiones notantur, vel loca difficiliora illuſtrantur. Accedunt cuique tomo indices utiliſſimi opuſculorum, rerum, locorum S. ſcripturæ, &c.

V. In diſponendis S. Auguſtini operibus *Tractatus exegetici in S. ſcripturam*, qui in prioribus editionibus in diverſis tomis hinc inde diſperſi fuerant, hic in tomnm 3. collecti ſunt. Quod & *de operibus ejus moralibus* in tomo 6. congeſtis, factum eſt.

VI. D. Auguſtini *Epiſtolæ*, quæ operum ejus pars potior ſunt, ordine chronologico juxta temporis, quo ſcriptæ ſunt, rationem exhibentur, in 6. Claſſes diſtributæ.

I. Claſſis eas continet, quas Auguſtinus nondum epiſcopus ſcripſit, ab anno Chriſti 386. ad 395. II. Quas Auguſtinus jam

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 207. *Oudin.* tom. 1. p. 934—955. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 1. p. 399. item ad *Gennadium* de Scriptor. Eccleſ. c. 38. item Bibl. Lat. l. 4. c. 3. p. 734. & vol. 3. p. 508. ſeq. Conf. *Montfalconii* vindicias hujus editionis adverſus epiſtolam Abbatis *Germani* Rom. 1699.

epiſco-

Sæc. IV. ab an. CCC. epiſcopus ante *collationem Carthaginenſem* cum *Donatiſtis* habitam, & detectam in Africa *Pelagii hæreſin*, ſcripſit, ab anno 396. ad annum 410. III. Quas Auguſtinus a tempore prædictæ *collationis*, & *hæreſis Pelagianæ*, ad obitum uſque ſuum ſcripſit; nempe ab anno 411. ad 430. IV. Quarum tempus minus compertum habetur, quas tamen omnes, ab Auguſtino jam epiſcopo, ſcriptas eſſe certum eſt. Auguſtini epiſtolis antea vulgatis paucæ hactenus ineditæ in hac editione acceſſerunt. Nempe Auguſtini adhuc presbyteri ad *Alypium epiſcopum Thagaſtenſem epiſtola*; breviores 2. *ad Paulinum Nolanum*; prolixa *ad Marium Mercatorem*, *Auguſtini familiarem*. His addi debet *epiſtolæ ad Maximum* fragmentum, *in Primaſii ſuper Apocalypſin commentariis* repertum; quod in fine tomi tertii, part. 2. exhibetur.

VII. Integra hujus editionis moles in tomos 11. ordine admodum commodo, diviſa eſt. Qui Auguſtini opera quantum fieri poterat *homogenea*, ſinguli complectuntur, ſeque invicem optime ſubſequuntur. Prodire cœpit opus anno 1679. ſubſequentibus demum annis abſolutum. [a] Ad hos itaque tomos recenſendos jam progredimur.

TOMUS I.

Ea continet opuſcula, quæ Auguſtinus juvenis, & nondum presbyter contexuit, præmiſſis *Retractationum* & *Confeſſionum libris*, qui præviæ cujuſdam *Introductionis* vices ſupplere poſſint. Succedunt igitur hoc ordine.

Retractationum libri 2. ſcripti anno 426. & ſeq.

Confeſſionum libri 13. anno circiter 400.

Contra Academicos libri 3. exeunte an. 386.

De beata Vita liber 1. exeunte anno 386.

De Ordine libri 2. eodem anno.

Soliloquiorum libri 2. anno 387.

De Immortalitate animæ liber 1. eodem anno.

De Quantitate animæ liber 1. anno 388.

De Muſica libri 6. anno 387, 389.

De Magiſtro liber 1. circa annum 389.

De libero Arbitrio libri 3. anno 388. abſoluti 395.

De Geneſi contra Manichæos libri 2. circa annum 389.

De moribus Eccleſiæ catholicæ, & *de moribus Manichæorum libri* 2. anno 388.

De vera Religione liber 1. circa ann. 390.

Regula ad ſervos Dei.

SUPPOSITITIA in Appendice.

De Grammatica liber.

Principia Dialecticæ.

Categoriæ decem.

Principia Rhetoricæ.

Regulæ Clericis traditæ fragmentum.

Regula ſecunda.

De vita Eremetica ad Sororem.

Hoſce libros ſpuriis accenſent PP. Benedictini, tum quod a ſtylo Auguſtini alieni, & eruditione ejus indigni ſint; tum quod dialogorum forma ſcripti non ſint, neque ad incorporalia animum promoveant; qualia fuiſſe genuina Auguſtini hiſce de rebus opuſcula conſtat ex Retract. lib. 1. c. 6.

TOM. II.

Complectitur *Epiſtolas* numero 270. juxta ordinem chronologicum, in 4. Claſſes diſpertitas, ut ſupra obſervatum. Claſſis I. 30. continet. II. 93. III. 108. IV. 39. Præmiſſi ſunt indices aliquot, ad has epiſtolas pertinentes; præcipue ordo novus cum antea vulgato comparatus, & antea vulgatus, ad novum reductus. In ordinariis Auguſtini editionibus epiſtolæ habentur 242. ſine ullo rerum aut temporum ordine temere digeſtæ. Ex his epiſtolis plurimas tractatuum nomine inſigniunt Auguſtinus in *Retractationibus*, & Poſſidius in *Indiculo*; ſpuriæ vero ſunt undecim (142. 181. 182. 184. 185. 187. 189. 192. 194. 196. 198.) aliorum denique ſunt quinquaginta. In editione nupera Benedictina epiſtolæ pro ratione temporis quo ſcriptæ ſunt, diſponuntur. In his antea ineditæ exhibentur epiſtolæ tres, una *ad Alypium*, *ad Paulinum* duæ; quibus accedit quarta ad *Mar. Mercatorem*, integra jam primum edita. *Altercationem cum Paſcentio*, quæ hactenus epiſtolæ 178. locum obtinuit, Auguſtini non eſſe argumentis invictis probant Benedictini, & Vigilio Tapſenſi ratione ſane non invita, adſcribunt.

In Appendice.

Ad Bonifacium, & *e contra Epiſtolæ breviores* 16.

Ad Demetriadem Pelagii epiſtola.

Ad Cyrillum, & *e contra de laudibus Hieronymi.*

Altercatio cum Paſcentio.

TOM. III.

In duas partes diviſus, Auguſtini in *ſacras literas Lucubrationes*, antea in varios tomos diſtractas, in unum collectas exhibet hoc ordine.

PARTE I.

De doctrina Chriſtiana libri 4. inchoati circa annum 397. abſoluti 426. Elaboratum eſt opus, & in quo Ciceronis ad inſtar

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol 3. p. 126. ſeq. *Oudin.* tom. 1. p. 954. ſeq. Defenſion. *Auguſtin.* contra *Johan. Phereon,* animadverſ.

Sæc. IV. ab an. CCC. ſenſum animi exprimit Opt. Pater. Seller. in Not. MS.

De Geneſi ad Literam liber imperfectus.

De Geneſi ad Literam libri 12. inchoati circa annum 401. abſoluti 415.

Locutionum libri 7. circa annum 419.

Quæſtionum in Heptateuchum libri 7. eodem anno.

Annotationum in Job liber 1. circa annum 400. Vid. quæ habet ipſe Auguſtinus Retract. lib. 2. c. 13.

Speculum anno 427.

SUPPOSITITIA in Appendice hujus Partis.

De Mirabilibus S. Scripturæ libri 3. Angli cujuſdam, vel Hiberni, ut videtur, opus. Certe autor Cyclorum meminit, & ut ex calculis ab eo allatis patet, ſcripſit anno 657. Autor erat Auguſtinus quidam monachus Cantuarienſis, ſeu potius Cambrenſis, id eſt, Hibernus.

De Benedictionibus patriarchæ Jacob, opuſculum, ex Hieronymo, Gregorio, aliiſque, forſan ab Alcuino, decerptum.

Quæſtiones veteris & novi Teſtamenti, in tres partes diviſæ: quæ a *Lovanienſibus* enim edita eſt, pars quarta quæſtiones 65. ex utroque pariter teſtamento complexa, ſpuria eſt, nec aliud quid, quam primæ & ſecundæ partis interpolata repetitio, adeoque in editionibus *Baſilienſibus* merito deſiderata. Opus ipſum Pelagianiſmi vulgo inſimulatur, [a] & Hilario diacono adjudicari ſolet. Pelagianiſmi crimen fuſe diluit Cl. Garnerus in Append. ad part. operum Marii Merc. Diſſert. 1. c. 8. §. 1, 2, 3, 4. & opinionem de Hilario autore jamdiu receptam pluribus confirmat ib. §. 5.

[b] *In Apocalypſin Johannis expoſitio*, Tichonio vulgo tributa, revera ex Victorini, Tichonii, Primaſii, Bedæ, aliorumque commentariis conſarcinata.

IN PARTE II.

De conſenſu Evangeliſtarum libri 4. circa annum 400.

De ſermone Domini in monte libri 2. circa annum 393.

Queſtionum Evangeliorum libri 2. eodem circiter anno.

Queſtionum 17. *in Matthæum liber* 1.

In Johannem tractatus 124. circa annum 412.

In epiſtolam Johannis ad Parthos tractatus 10. circa annum 416.

Expoſitio quarundam propoſitionum ex epiſtola ad Romanos, circa annum 394.

Ex epiſtola ad Romanos inchoata expoſitio, eodem circiter anno.

Expoſitionis epiſtolæ ad Galatas liber 1. eodem anno. Sæc. IV. ab an. CCC.

TOM. IV.

Continet *Enarrationes in Pſalmos*. Quo in opere ſe non admodum commendat ſanctiſſimus pater, utpote quod non inficiantibus clariſſimis editoribus, leviſſimis alluſionibus, inutilibus allegoriis, myſticis, iiſque frigidis obſervationibus, ubivis ſcatet, & in quo concinnando verſionem ex 70. *Interpretibus* factam, conſtanter ſequitur. Prior e prologis huic operi præmiſſis non eſt Auguſtini; ſecunda S. Baſilii eſt e Græco verſa. Opus iſtud variis temporibus & locis compoſitum fuit; Pſalmos enim S. Auguſtinus, prout loca, tempora, res & perſonæ ſuggerebant, modo publice ſermocinando, modo dictando expoſuit, Pſalmum vero 119. ultimo loco rogantibus id amicis elucidavit. Prodiit ſeorſim cura Jacobi Willemart, eremitæ Auguſtiniani, *Antverp.* 1680. fol.

TOM. V.

Comprehendit *Sermones ad Populum* 394. in Claſſes 5. diſtributos. I. *Sermones de ſcripturis veteris & novi Teſtamenti*. II. *Sermones de Tempore*. [c] III. *Sermones de Sanctis*. IV. *Sermones de Diverſis*. V. *Sermones dubios*, qui ſcilicet, non certi habendi videntur pro Auguſtinianis. Et in hac claſſe qui viſi ſunt minus referre Auguſtinum, typis minutioribus exhibentur. Sequuntur *Sermonum quorundam fragmenta*, quæ in *collectaneis Eugypii, Bedæ, Flori*, ac *Johannis diaconi* reperiuntur. Præmittitur volumini horum omnium ſermonum index, ſecundum ordinem veterem, comparatum cum novo.

In Appendice.

Sermones ſuppoſititii 317. in 4. Claſſes digeſti. I. Continet *Sermones in loca veteris & novi Teſtamenti*. II. *Sermones de Tempore*. III. *Sermones de Sanctis*. IV. *Sermones de Diverſis*. Sermonibus his *ſpuriis*, *Cæſarii Arelatenſis ſermones* inſerti ſunt, præter eos qui inſcribuntur *ad Monachos*. In vulgatis editionibus non raro accidit, ut ſermones qui Auguſtini nomine veniunt, ſint mire confuſi, ſpurii genuinis permixti, immo ut idem ſermo in diverſis ſermonum collectionibus bis vel forſan ſæpius numeretur: quamplurimi vero ex aliis Auguſtini ſcriptis excerpuntur. Sermones ex hiſce aliquot ſpurios nos in tranſitu notavimus. Verum cum accuratius longe id præſtiterint Benedictini Pariſienſes in editione ſua nupera; nos cenſuram ſermonum ab iis la-

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 190. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol 7. not. 10. ad vit. *Lucif. Calaris.* b Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 890. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 5. ad vit. *Vincent.* not. 1.

tam

Sæc. IV. ab an. CCC. tam compendio exhibere e re fore arbitramur. Sermones itaque omnes (quibus tomus 5. abſolvitur) in quatuor claſſes redegerunt, *de Scripturis*, *de Tempore*, *de Sanctis*, & *de Diverſis*; quibus acceſſit quintus ordo *Sermonum dubiorum*; cum nonniſi aperte ſuppoſititii in appendicem rejecti ſint. Claſſes iſtæ quinque ſermones complectuntur 394. præter fragmenta. In appendicem rejiciuntur, tanquam certo certius ſpurii, ſermones 317. ex collectionibus ſupra memoratis hinc inde ſelecti, nimirum ex vulgari collectione ſermonum de Verbis Domini Serm. 3[us]. 14[us]. 19, 20. 22. 28. 34. 47. 52. 54. 56, 57, 58. de verbis Apoſtoli Serm. 21[us]. 25, 26. 34, 35. homiliarum 50. Serm. 2[us]. 3, 4. 6, 7, 8, 9, 10. 12. 15, 16. 21, 22. 26. 30, 31. 33. 35. 39. 45, 46, 47, 48. de Tempore Serm. 1[us], 2[us]. 3. & omnes reliqui præter 5[um]. 12. 16. 19, 20. 23. 25. 27, 28. 30, 31, 32. 34. 39, 40. 45. 49, 50. 52. 72. 74. 94. 96. 107. 109, 110. 113. 119. 135. 139, 140, 141. 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149. 151. 155. 160. 164, 165. 170. 174. 186, 187. 196. 205. 212. 214. 220. 234, 235, 236, 237. 245, 246. 254. 256. Sermones de Sanctis omnes ſpurii ſunt præter 4[m]. 12. 17. 23, 24. 42. 45. 48. 50, 51. Inter ſermones 17. *Pariſ.* 1531. additos, ſpurii ſunt 1[us], 2. (qui pars eſt ſermonis 51. in hac collectione nova Benedictinorum) 7. (pars ſermonis 88.) 15. (pars ſermonis 160.) Inter ſermones de Diverſis ſpurii ſunt 7[us]. (pars ſermonis 361.) 35, 36. (pars ſermonis 279.) 38. 65. 96, 97, 98, 99. 118. (pars ſermonis 325.) Ex ſermonibus ad Fratres in eremo nonniſi ſex in hoc tomo exhibentur, reliqui in tomo ſequente. Ex his ſex ſpurii ſunt quatuor, qui in vulgari ſermonum iſtorum collectione locum obtinent 51. 63. 70. & 72. Ex ſermonibus ab Hier. Vignerio editis, in parte 1. Supplementi ſpurii ſunt 3[us], 4, 5. 13, 14, 15. 17, 18. In parte 2. Supplementi ſpurii ſunt 1[us], 2. 8. 10, 11, 12, 13, 14. 20. 23. 25, 26, 27. 29. 34. 36, 37, 38, 39. Atque hactenus Benedictini. Ex ſermonibus de Tempore nonnulli evidenter præ ſe ferunt autores: Sermones vero 87. 215. 251. 255. a Perkinſio, Riveto, aliiſque ſpurii habentur. Sermonem 191. Auguſtino abjudicat Labbeus. Eorum vero nonus Bernardi eſt; 11. Maximo tribuitur; 15. Severiano uti & Fulgentio adſcribitur; 33. S. Leonis eſt; 37. Maximi; 58. ex Hilario, Ambroſio & Auguſtino hinc inde deſumitur; 63. S. Leonis eſt; 68. & 77. S. Ambroſii; 117. ejuſdem; 118. Maximi; 120. Euſebio tribuitur; 125. idem fere eſt ac Symbolum Damaſo inſcriptum inter opera Hieronymi; 128. Maximum; 130. Chryſoſtomum autorem habet; 136. 138. 156. 176. inter Euſebianos habentur; 137. S. Gregorii eſt; 171. ex ejuſdem ſcriptis deſumitur, 226. 228. 229. 242. ex Ambroſii ſcriptis. Sæc. IV. ab an. CCC.

De Sanctis ſermones 51. ex quibus ſermones 1. & 18. Fulgentio adſcribunt nonnulli; ſermo 22. e Petro Ravennatenſi decerpitur; 26. inter Ambroſianos reperitur; 27. Maximi eſt; 30. & 31. ſpurii ſunt, poſterior inter Ambroſianos habetur, uti & ſermo 33. Sermo 35. Fulberti eſt; 36. Euſebii epiſcopi; 37. Alcuini presbyteri, ex variis tamen conſarcinatus; 47. etiam S. Leoni tribuitur.

TOM VI.

Opuſcula moralia exhibet, inque hoc ordine.

De diverſis Quæſtionibus 83. *liber* 1. anno 388.

De diverſis Quæſtionibus ad Simplicianum, libri 2. circa annum 397.

De 8. *Dulcitii Quæſtionibus liber* 1. anno 422. aut 425.

De Fide rerum quæ non videntur, liber 1. poſt ann. 399.

De Fide & Symbolo liber 1. anno 393.

De Fide & Operibus liber 1. anno 413.

Enchiridion ad Laurentium, ſeu *de Fide, Spe, & Charitate liber* 1. anno circiter 421.

De Agone Chriſtiano liber 1, circa ann. 396.

De catechizandis Rudibus liber 1. circa annum 400.

De Continentia liber 1. circa annum 395.

De bono Conjugali liber 1. circa ann. 401.

De ſancta Virginitate liber 1. eodem circiter anno.

De bono Viduitatis ad Julianam, circa annum 414.

De Conjugiis adulterinis ad Pollentium libri 2. circa annum 419.

De Mendacio liber 1. circa annum 495.

Contra Mendacium ad Conſentium liber 1. circa annum 420.

De opere Monachorum liber 1. circa annum 400.

De divinatione Dæmonum liber 1. inter annos 406. 411.

De Cura gerenda pro mortuis, ad Paulinum liber 1. circa annum 421.

De Patientia liber 1. ante annum 418.

De Symbolo ad Catechumenos.

De Symbolo ſermones alii 3. qui eruditis editoribus, Auguſtini ingenium, eruditionem, & dicendi genus præferre non videntur.

Sermo de Diſciplina Chriſtiana.

De Cantico novo ad Catechumenos.

Sermones de quarta Feria.

De Cataclyſmo, & de tempore Barbarico, editoribus dubii, vel potius ſubdititii, videntur.

Sermo de utilitate Jejunii.

Sermo de Urbis excidio.

Sæc. IV. ab an. CCC.

SUPPOSITITIA in Appendice.

Liber ſententiarum 21. ex Auguſtino, aliiſque inepte compilatus.

Dialogus 65. *quæſtionum, inter Oroſium & Auguſtinum*; ſed quæ nec Oroſio nec Auguſtino conveniunt, ex Auguſtino, aliiſque hinc inde defloratæ.

De Fide ad Petrum, ſive *de regula veræ Fidei.* Fulgentii Ruſpenſis eſt.

De Spiritu, & Anima liber 1. Alcheri monachi Clarevallenſis videtur.

De Amicitia liber 1. Aelredi Rhievallenſis in Anglia abbatis.

De Subſtantia dilectionis liber 1. Hugonis Victorini.

De diligendo Deo liber 1.

Soliloquiorum Animæ ad Deum liber 1. Hugone Victorino, cujus ſcrinia autor affatim expilat, recentiorem eſſe indicant Benedictini, ejuſdemque forſan autoris eſſe, cujus & manuale.

Meditationum liber 1. ex Anſelmo, aliiſque conſarcinatus. Certe Bernardo recentior.

De contritione Cordis liber 1. ex eodem Anſelmo collectus.

Manuale, liber 1. ex Auguſtino, Anſelmo, &c. excerptus. Certe Anſelmi eſſe videtur, inter cujus opera locum ſortitur. Autori tamen *Tractatus de Spiritu & Anima*, uti & *librum de diligendo Deo*, potius aſcribendum cenſent Benedictini Pariſienſes.

Speculum ſive *Manuale*, Alcuini eſſe videtur.

Speculum Peccatoris, ex Odone Cluniacenſi, & Hugone Victorino præcipue, conſarcinatum.

De triplici Habitaculo liber 1.

Scala Paradiſi, Guigonem Carthuſienſem autorem habet.

De Cognitione veræ vitæ liber 1. Honorii Auguſtodunenſis eſt.

De vita Chriſtiana liber 1. Faſtidii Britanni opus.

Liber Exhortationis, ſeu *de ſalutaribus Documentis*. Paulinum Foro-Julienſem parentem agnoſcit.

De duodecim abuſionum gradibus liber 1. Ebrardo cuidam a nonnullis tribuitur. Patricio in nonnullis Codd. MSS. adſcribitur. Antiquior certe eſt Jona Aurelianenſi, a quo citatur.

Tractatus de ſeptem Vitiis, & ſeptem Donis Spiritus Sancti liber. Qui cum ſit Hugonis Victorini, ejuſque inter opera reperiatur, hoc loco omiſſus eſt, notatis ſolummodo variis lectionibus.

De conflictu Vitiorum & Virtutum liber 1. Ambroſii Autperti eſſe creditur. Iſidori Hiſpalenſis eſſe Labbeus conjicit. Ambroſio Autperto adjudicant Benedictini Pariſienſes.

Sæc. IV. ab an. CCC.

De Sobrietate & Caſtitate liber 1.

De vera & falſa Pænitentia liber 1.

De Anti-chriſto liber 1. Alcuino tributus.

Pſalterium, quod Auguſtinus matri ſuæ compoſuiſſe fertur.

Cantici MAGNIFICAT Expoſitio, ex Hugone Victorino decerpta.

De aſſumptione B. Mariæ Virginis liber 1.

De viſitatione Infirmorum libri 2.

De Conſolatione Mortuorum ſermones 2. ex Johanne Chryſoſtomo forſan decerpti.

De rectitudine Catholicæ Converſationis tractatus, ex Cæſarii Arelatenſis ſermonibus, utplurimum contextus, Eligio Noviomenſi tributus.

Sermo de Symbolo, ex Ruffino, Cæſario, Gregorio, &c. collectus.

Sermo in pervigilio Paſchæ de eſu agni, inter ſuppoſititia Hieronymi repertus.

Sermo in Pſalmum 41. *ad Neophytos*, Hieronymo quoque falſo tributus. Hunc ſequuntur *ſermones aliquot alii ad Populum*, breviores quidem, & autoribus vel incertis, vel longe recentioribus aſcribendi.

Sermones 76. *ad Fratres in eremo.* Quos exclamatoris cujuſdam Gallo-Flandri olim ſuſpicatus eſt Martinus Lipſius.

TOM. VII.

Egregium opus, *ad Marcellinum de Civitate Dei contra Paganos* in libros 22. digeſtum. Hos contexere incœpit anno 413. abſolvit demum anno 426. nobile ſiquid aliud, *Antiquitatis eccleſiaſticæ* monumentum. In quo omnibus nervis, magno ingenii acumine, ingenti eruditionis tum Ethnicæ, tum eccleſiaſticæ apparatu rei Chriſtianæ cauſam adverſus Gentilium objectiones agit. In pulcherrima hac editione adornanda, clariſſimi editores notis breviuſculis contenti, immenſos L. Vivis, & L. Coquæi *Commentarios*, operis certe inutile pondus, rejecerunt. [a] Prodierunt hi libri de Civitate Dei ſeorſim *Romæ* 1468. fol. *Venet.* 1470. fol. *Mogunt.* 1473. fol. & cum commentariis Waleſii & Nic. Trivethi, *Friburg.* 1494. Editiones recentiores cuivis in promptu ſunt.

In Appendice.

Opuſcula aliquot *de miraculis S. Stephani*, de quibus agit Auguſtinus lib. 22. c. 8. exhibentur; nempe *Aviti ad Palconium epiſtola de reliquiis S. Stephani*, & *de Luciani epiſtola* a ſe e Græco in Latinum verſa.

Luciani epiſtola ad univerſam eccleſiam de revelatione corporis Stephani martyris, cujus duo exemplaria vetuſta exhibentur.

Anaſtaſii ad Landuleium Capuanum epiſtola de ſubſequente ſcriptura.

[a] Conſ. *Fabr.* de Verit. Chriſtian. Relig. c. 5 §. 12. p. 243.

Scriptura

Sæc. IV. ab an. CCC. *Scriptura de alia detectione ac tranſlatione S. Stephani in urbem Byzantium*, quam Anaſtaſius Latinitate donavit.

Severi epiſtola ad omnem Eccleſiam.

De Virtutibus in Minoricenſi inſula factis per reliquias S. Stephani.

Euodii Uzalenſis (uti fertur) *de miraculis S. Stephani libri* 2.

TOM. VIII.

Libros continet quos adverſus hæreticos ſcripſit, & operum *Polemicorum* primus dici debeat. Etſi enim, opus *de Civitate Dei*, ad hanc claſſem revocent editores, proprie tamen loquendo, ea ſcripta *Polemica* vocamus, quibus adverſus hæreticos diſputatur. Proinde in hoc tomo continentur.

ᵃ *Liber de Hæreſibus* ad Quodvultdeum, cum appendice *de hæreſi Neſtoriana, Eutychiana, Timotheana*, a Gennadio addita, ſcriptus anno 428.

Tractatus contra Judæos.

Tractatus de Utilitate credendi, 391.

De duabus Animabus liber 1. circa an. 391.

Acta contra Fortunatum Manichæum, anno 392.

Contra Adimantum liber 1. anno 394.

Contra epiſtolam Fundamenti liber 1. circa ann. 397.

Contra Fauſtum Manichæum diſputationes, ſeu *libri* 33. circa annum 400.

De Actis cum Felice Manichæo libri 2. anno 404.

De natura Boni adverſus Manichæos lib. 1.

Contra epiſtolam Secundini Manichæi liber 1. circa ann. 405.

Contra Adverſarium Legis & Prophetarum libri 2. anno 420.

Contra Priſcillianiſtas & Origeniſtas lib. 1. *ad Oroſium*, circa annum 415.

Contra ſermonem Arianorum liber 1. circa annum 418.

Collatio cum Maximino Arianorum epiſcopo. Et *Tractatus contra eundem. libri* 3. anno 428.

De Trinitate libri 15. inchoati anno 400. abſoluti anno 416.

SUPPOSITITIA in Appendice.

Adverſus quinque Hæreſes, ſeu contra quinque Hoſtium genera tractatus.

Contra Judæos, Paganos, & Arianos ſermo de ſymbolo.

De altercatione Eccleſiæ & Synagogæ, liber 1. juriſconſulti cujuſdam opus.

De Fide contra Manichæos liber 1. Euodio Uzalenſi adjudicant codices MSS.

Commonitorium de modo admittendi Manichæos.

Contra Fœlicianum Arianum de Unitate Trinitatis liber 1. Vigilii Tapſenſis eſt.

Quæſtiones de Trinitate & Geneſi, ex Alcuino deſcriptæ. Sæc. IV. ab an. CCC.

De Incarnatione Verbi, ad Januarium libri 2. ex Origenis opere περὶ ἀρχῶν juxta verſionem Ruffini deſumpti.

De Trinitate & Unitate Dei, liber 1.

De Eſſentia Divinitatis liber 1. ex Eucherio, aliiſque compilatus.

De Unitate Trinitatis, ad Optatum, dialogus, ſive liber 1.

De Dogmatibus eccleſiaſticis liber 1. quem Gennadii Maſſilienſis eſſe nemo neſcit.

TOM. IX.

Complectitur opuſcula *Polemica* contra Donatiſtas, quæ hoc ordine ſequuntur.

Pſalmus contra Donatiſtas, ſub fine ann. 393.

Contra epiſtolam Parmeniani libri 3. circa annum 400.

De Baptiſmo contra Donatiſtas libri 7.

Contra literas Petiliani libri 3. anno circiter 400. vel 402.

Ad Catholicos epiſtola contra Donatiſtas, vulgo de unitate Eccleſiæ liber 1. ann. 402.

Contra Creſconium Grammaticum partis Donati libri 4. circa annum 406.

De unico Baptiſmo, contra Petilianum ad Conſtantium liber 1. forſan circa ann. 411.

Breviculus collationum contra Donatiſtas libri 3. anno 412.

Ad Donatiſtas, poſt collationem Carthaginenſem liber 1. anno 413.

Sermo ad Cæſarienſis eccleſiæ plebem, Emerito præſente, habitus.

Sermo ſuper geſtis cum Emerito Donatiſta liber 1. anno 413. vel ut alii 418.

Contra Gaudentium Donatiſtam libri 2. anno 420.

Subjicitur huic tomo *Index operum Auguſtini contra Donatiſtas*, quæ in reliquis tomis reperiuntur.

SUPPOSITITIA in Appendice.

Contra Fulgentium Donatiſtam, incerti autoris liber.

Sermo de Ruſticiano Subdiacono a Donatiſtis rebaptizato. Habetur quidem ſub finem operum genuinorum, ſed ad ſpuria relegandus. In hanc appendicem congeſta ſunt opuſcula plura, & excerpta ex Optato, Euſebio, Auguſtino, conciliis Africanis, & imperatorum legibus deſumpta, quæ ad *hiſtoriam Donatiſtarum* illuſtrandam apprime faciunt.

TOM. X.

Scripta Auguſtini *contra Pelagianos* exhibet. In quo contineri dicuntur (nondum enim ipſemet vidi.)

ᵃ Denuo edid. notis illuſtr. *Edv. Welchman* Oxon. 1721. 8vo.

De

De Meritis & Remiſſione peccatorum, & de parvulorum Baptiſmo ad Marcellinum libri 3. anno 412.

De Spiritu & litera, ad Marcellinum lib. 1. anno 413.

De Natura & Gratia, ad Timaſium & Jacobum contra Pelagium liber 1. anno 415.

Ad epiſcopos Utropium & Paulum epiſtola, ſeu liber de perfectione juſtitiæ hominis, circa ann. 415.

De geſtis Pelagii, ad Aurelium epiſcopum liber 1. anno 416. vel ſeq.

De Gratia Chriſti, & de Peccato originali libri 2. anno 418.

Epiſtola ad Valerium comitem.

De Nuptiis & Concupiſcentia, ad Valerium comitem, libri 2. excunte anno 418.

De Anima & ejus Origine, libri 4. ſub fin. ann. 419.

Epiſtola ad Claudium epiſcopum.

Contra duas epiſtolas Pelagianorum ad Bonifacium papam libri 4. circa annum 420.

Contra Julianum libri ſex, circa ann. 421.

De Gratia & libero Arbitrio, ad Valentinum & Monachos liber 1. anno 427.

De Correptione & Gratia ad eoſdem liber 1. eodem anno.

De Prædeſtinatione Sanctorum ad Proſperum & Hilarium liber 1. anno 429.

De dono Perſeverantiæ, ad eoſdem liber 1. eodem anno.

Alterius operis contra Julianum libri 6. opus imperfectum, circa annum 428.

SUPPOSITITIA in Appendice.

Hypomneſticon contra Pelagianos & Cæleſtinos, vulgo Hypognoſticon libri 6. Marii Mercatoris opus eſſe Benedictini ſuſpicantur. De bis libris prolixam atque eruditam *Diſſertationem* edidit Cl. Garnerius in Append. ad Part. 1. operum Marii Merc. Diſſert. 6. cap. 6. cujus ſumma huc ſere redit. Librum ſextum a reliquo opere ſejungendum videri, utpote nec ejuſdem autoris, nec commatis; ac revera in pleriſque codicibus MSS. abeſſe: priores quinque libros inter annos 418. & 420. contra Julianum Eclanenſem ſcriptos eſſe, & quidem ab aliquo ex primariis fidei catholicæ defenſoribus: Auguſtino certiſſime abjudicandos eſſe; denique Sixto presbytero Romano, qui Cœleſtino papæ in ſede Pontificali ſucceſſit, adſcribendos videri. Pluribus argumentis ſententiam ſuam confirmat Garnerius, quem conſulat lector. Aliam init viam Seraphinus Piccinardus Ord. Prædicat. qui in diſſertatione Prædeſtinato Sirmondi a ſe edito *Patavii* 1686. 4°. præmiſſa, poſt expenſa ac rejecta Garnerii argumenta Marium Mercatorem operis iſtius autorem eſſe contendit.

De Prædeſtinatione & Gratia liber 1. Fulgentio, a Sirmondo adſcriptus, inter cujus opera reperitur.

De Prædeſtinatione Dei libellus, ignoti autoris.

Ad hanc præterea appendicem pertinent, *B. Proſperi, pro defenſione D. Auguſtini, libri* 4. aliaque nonnulla quæ ad hanc cauſam enucleandam ſpectare videntur. Proinde ad calcem hujus appendicis ſubjicitur *Vita S. Auguſtini,* autore Poſſidio Calamenſi epiſcopo, ipſius diſcipulo, una cum ejuſdem indiculo *Librorum, Tractatuum,* & *Epiſtolarum* S. Auguſtini.

TOM. XI.

Quo poſt duplicem præfationem, priorem eamque ampliſſimam de totius editionis ratione, poſteriorem, qua methodus ſuppoſititia in appendicem cujuſvis tomi rejiciendi vindicatur, ſequentia continentur.

[a] *Vita S. Auguſtini,* ex ejus ut plurimum ſcriptis concinnata, & in 8. libros diſtributa, quibus integra pene iſtius temporis hiſtoria eccleſiaſtica liquido ob oculos ponitur.

Sequuntur *tres Indices operum Auguſtini.* 1. Ordinem & ſeriem cujuſvis tomi continet. 2. Ordinem antiquum cum novo collatum. 3. Singula ejus ſcripta ordine alphabetico recenſet.

Index univerſalis rerum omnium memorabilium, quæ in S. Auguſtini operibus continentur. Prodiit hic tomus una cum decimo *Par.* 1700. ſol.

[b] Vix editionem ſuam abſolverant Benedictini, cum eam expreſſerunt Antverpienſes, ita enim ſert titulus; qua fide & cura, certe non pari nitore & elegantia, dicere poſſunt, qui utramque editionem inter ſe comparaverint. Et ut majorem gratiam ſuæ editioni conciliaret editor (qui ſub ficto *Johannis Phereponi* nomine latere voluit) opuſcula nonnulla ſub titulo *Appendicis Auguſtinianæ* ſeparato volumine addidit, quæ ſupplementi vice ad meliorem operum S. Auguſtini intelligentiam ſacere exiſtimavit, qualia ſunt,

Carmen Proſperi de Ingratis, cum notis Theologi cujuſdam Lovanienſis.

Jo. Garnerii diſſertationes ad hiſtoriam Pelagianiſmi pertinentes. Ex operibus Marii Mercatoris depromptæ.

Pelagii Commentarii in epiſtolas Pauli, inter Hieronymi opera reperiri ſoliti.

Præfationes, Cenſuræ & animadverſiones celeberrimorum quorundam virorum in opera S. Auguſtini, quibus & notas ſuas & animadverſiones, idque in ſingulos tomos ſubnexuit. Prodiit hæc appendix *Antverp.* 1703. ſol.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 5. p. 519. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 986. ſeq. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 517.

Sæc. IV. ab an. CCC. [a] Atque ita nobiliſſimam hanc editionem abſolvimus. Reſtat ut de aliorum ſcriptis, quæ inter Auguſtini opera reperiri ſolent, deque ejuſdem deperditis breviter agamus.

DEPERDITA.

De pulchro & apto ad Ieberium Romanæ urbis oratorem.

[b] *Contra Paganos libri 3. & Exhortatio ad eoſdem.*

De Sacrificiis ſpiritualibus contra Manichæos.

De die Domini ſecundum Sophoniam prophetam contra eoſdem.

Tractatus diverſi contra Arianos.

Contra epiſtolam Donati hæretici.

Contra anonymum Donatiſtam.

De Maximinianiſtis contra Donatiſtas.

Ad Primianum Commonitorium.

De traditione in Perſecutionibus & falſo Baptiſmate contra Donatiſtas libri 3.

De Baptiſmo contra eoſdem liber.

Ad Mercatorem epiſcopum contra eoſdem.

De Charitate tractatus diverſi.

De Euchariſtia tractatus.

De Sacrificio veſpertino tractatus.

Epiſtolæ, tractatus & *ſermones* plures, quorum mentio habetur apud Poſſidii *indiculum*, Bedam, ipſum Auguſtinum & alibi; nec enim omnia numerare aut vacat aut refert.

397. Gennad. de Script. c. 36. Auguſtin. Retract. l. 2. c. 1 De præd. Sanct. l. 1. c. 4. [c] SIMPLICIANUS, patria forſan Romanus, dignitate ſaltem eccleſiæ Romanæ presbyter; circa annum 374. vel ſequentem Mediolanum miſſus, ut Ambroſii jam Mediolanenſis epiſcopi ſtudiis theologicis præeſſet, cum eo reliquam fere vitæ partem tranſegit; cumque ab adſtantibus in Ambroſii moribundi cubiculo de ſucceſſore preſſa voce ageretur, facta inter alios Simpliciani mentione, Ambroſius, longe licet poſitus, ter exclamavit, *Senex ſed bonus*. Mortuo proinde Ambroſio anno 397. in ſede Mediolanenſi ſucceſſit. Obiit anno 399. vel ſequenti. Auguſtinum presbyterum adhuc ad S. ſcripturam expoſitionibus elucidandam multis ac aſſiduo hortatus eſt; ita ut quod Origenis olim Ambroſius, Simplicianus Auguſtini ἐργοδιώκτης videretur. Scripſit *Epiſtolam Propoſitionum ad Auguſtinum, in qua interrogando*, inquit Gennadius, *quaſi diſciturus, docet docturum*. Multas etiam ipſum inter, Ambroſium, & Auguſtinum ſuper difficilioribus S. ſcripturæ locis interceſſiſſe literas, teſtatur idem Gennadius. Verum noſtri omnes perierunt.

[d] Q. JUL. HILARIO, de quo altum apud veteres ſilentium. Vixiſſe & ſcripſiſſe putatur circa ann. 397. Condidiſſe dicitur *libellum chronologicum de Mundi duratione*, ſeu ut in MS. Vindobonenſi dicitur, *de curſu Temporum*. Primus illum evulgavit P. Pithæus, deinde bibliothecæ PP. curatores. Quocirca eum penitus omiſit H. Caniſius *in editione ſua Collectaneorum chronologicorum*, quæ Gallus quidam (qui Fridegarius ſcholaſticus fuiſſe putatur) circa tempora Caroli M. digeſſit. In his quintum locum tenuit (ſex enim erant opuſcula) Hilario noſter. In codice Vindobonenſi, olim Ambroſiano, titulus ita ſe habet, *Incipit*, LIBER QUINTI JULI ELARIANE DE CURSU TEMPORUM. Explicit LIBER QUINT. JULI HELARIANI. Suſpicatur Chr. Sandius [*] non indiligens veterum librorum indagator, vocem *Quinti* potius numerum denotare, quem in codicibus MSS. *collectaneorum*, hic libellus occupavit; quin & nullum talem autorem, nullum Q. Julium Hilarionem fuiſſe, ſed *librum Quint. Jul Elariani*, ſive *Hilarioni* corrupte dici pro *liber quintus*, vel *liber Q. Julii Africani*, ingenioſe ſaltem, incerte licet. Certe Sandii conjecturæ ſavere videtur, quod nemo, neque veterum, neque recentiorum Hilarionis noſtri meminerit. Vide quæ in Africano olim diximus, quæque infra in Fridegario notavimus. Extat Lat. *Chronicon ſeu libellus de duratione Mundi* Biblioth. Patr. tom. 6. p. 373. Scripſit etiam *librum de die Paſchatis*, qui interiit. Chiliaſtam fuiſſe ex fine chronici ſui patet.

Sæc. IV. ab an. CCC. 397.

[*] Not. in Voſſ. de Hiſt. Lat. p. 10. & 289.

398. [e] ANASTASIUS, natione Romanus, Maximi presbyteri filius, creatus eſt Romanæ eccleſiæ pontifex anno 398. Obiit anno 401. die 14. Decembris, juxta Baronium vero alioſque die 27. April. an. 402. Extat *Epiſtola ad Johannem Hieroſolymorum epiſcopum*, qui Anaſtaſium de Rufino libriſque Origenis ab eo verſis conſuluerat, eodem, quo obiit anno ſcripta, inter Hieronymi opera tom. 4. & Conciliorum tom. 2. emendatior autem inter Marii Mercatoris opera habetur edit Garner. part. 1. p. 169. *Tria fragmenta Epiſtolæ ad Urſinum de Incarnatione Chriſti* exhibet appendix ad Liberati Breviar. Habentur etiam dicto Conciliorum tomo ejuſdem Anaſtaſii *Epiſtolæ duæ*; quas ſuppoſititias eſſe nemo non videt, de quibus vide quæ habet Dan. Papebrochius Conat. Chronic-Hiſtor. ad Catal. Pontif. p. 60[f].

a Hæc editio denuo recuſa eſt *Venetiis* an. 1729. ſeq. b Conf. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 4. §. 10 p. 175. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit *Simplician* vol. 10. d Conf. *Fabr* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 539. *Oudin.* tom. 1. p. 890. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l 8 vol. 3 p. 746. *Long.* Bibl. ſacr. p 776. e Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3 p 58. *Tillemont.* Memor Eccleſ. vol. 12. ad vit. *Hieron.* Art. 100, & 105. *Petri Couſtant.* Epiſt. Roman. Pontif. p. 715. ſeq. 723. 729. f Et *David Blondellus* in Pſeudo-*Iſidoro* p. 557. ſeq.

JO-

Sæc. IV. ab an. CCC. 398.

ᵃ JOHANNES, CHRYSOSTOMUS ab inſigni, qua pollebat, facundia dictus; natus eſt nobili apud ſuos Proſapia Antiochiæ ad Orontem fluvium circa ann. 354. Patre Secundo inter viros militares maxime illuſtri, matre Anthuſa pia plane & lectiſſima fœmina. Peractis primis pueritiæ rudimentis, cum mira prægnantis indolis ſpecimina edidiſſet; præſtantiſſimis in quavis facultate præceptoribus traditus eſt. In rhetorica audivit Libanium, in philoſophia Andragathium, in S. literis Carterium & Diodorum poſtea Tarſi epiſcopum, Archimandritas Antiochenos; a quibus literalem S. Scripturas exponendi rationem didicit. Plures condiſcipulos & amicos habuit, neminem vero quo familiarius utebatur, (quocum etiam ſermones de ſacerdotio habuit) quam Baſilium; quem Socrates *, aliique M. Baſilium Cæſarienſem fuiſſe volunt, Photius * & ex eo plures Baſilium Seleuciæ epiſcopum; ego vero tertium ab utroque diverſum eſſe arbitror. In theologicis Meletium etiam Antiochenum diligenter audivit, in cujus familia per triennium hæſit, & ab eo S. literarum rudimenta accepit (Carterium enim & Diodorum poſtea audivit) ab eo ſalutari adhuc lavacro tinctus, & eccleſiæ Antiochenæ lector ordinatus. Juvenis adhuc Chryſoſtomus cum monaſticæ vitæ inſtitutum in animo haberet, non obſtantibus matris, quæ alia ei antea perſuaſerat, conſiliis, ad vicinos montes ſe contulit; & cum ſene quodam eremita per quadriennium degit; inde in ſecretiorem eremi ſolitudinem profectus ſpeluncæ integro biennio ſe incluſit; donec vigiliis, inediis, aliiſque arctioris diſciplinæ exercitiis maceratus, deficientibus pene naturæ viribus Antiochiam redire coactus eſt; & a Meletio epiſcopo ineunte anno 381. diaconus conſtitutus ad ſcribendum ſe accinxit; libroſque *adverſus Judæos, Gentiles, Anomæos, de Sacerdotio, de Providentia ad Stagirium monachum*, alioſque aliquot edidit. Exacto in diaconatu quinquennio, a Flaviano, (nam falſus eſt Socrates *, qui ab Evagrio factum refert), anno 386. eccleſiæ Antiochenæ presbyter factus eſt; quo tempore primam concionem habuit, quæ exſtat tom. 4. pag. 953. Anno 388. flagrante ob dejectas imperatoris ſtatuas ſeditione Antiochena, & Urbe tota tumultu, ſtrepitu, querelis ac gemitibus plena, quotidianas fere concionandi vices in ſe ſuſcepit; & celebres illas 21. *Homilias εἰς τοὺς Ἀνδριάντας ad populum Antiochenum* habuit. Duodecim fere annos Presbyter tranſegerat, cum anno 397. mortuo Nectario ab Arcadio Imp. regiæ urbis epiſcopus invitus deſignatus eſt. Aſtuto certe conſilio uti neceſſe habuit Aſterius Comes Orientis, (cui in mandatis imperator dederat, ut Johannem CP^lim^ accerſeret) quo hominem ſuis cariſſimum populo Antiocheno eriperet. Anno igitur 398. Februar. 26. reclamante licet Theophilo Alexandrino in ſede CP. collocatur. Epiſcopus factus dum anno proximo morum & diſciplinæ eccleſiaſticæ reformationem ingenti plane zelo, & ſummo animi ardore perurgeret; primo quidem clerum, deinde laicos, & in his præcipue Eutropium Patricium, & Gainam Scytham, totius militiæ præfectum, fide Arianum, ſibi quam infenſos habuit. Anno 400. Epheſum proficiſcitur; & convocata ſynodo Heraclidem archidiaconum ſuum iſti ſedi præfecit, mortuo nuper Antonino, quem variorum criminum (quorum capita exhibet Palladius *) coram Chryſoſtomo reum peregerat Baſilius Valentinopolitanus. Domum reverſus Arianos inſolentius ſolito ſe gerentes compreſſit, & in Gothis ad fidem catholicam, aliiſque gentibus ad Chriſtianam religionem convertendis ſummo animi ſtudio laboravit. Paulo poſt Antiochus Ptolemaidis, & Severianus Gabalorum in Cœloſyria epiſcopi, Chryſoſtomo hactenus amici, inito una cum aliis contra eundem fœdere Theophilum Alexandrinum Chryſoſtomo infenſiſſimum (partim ob præreptam Iſidoro diacono ſuo ſedem CP. partim ob exceptos benigne Monachos Nitrienſes a ſeipſo fugatos) in partes ſuas pertraxerunt. His acceſſit Eudoxia Aug. quam nimia Chryſoſtomi παῤῥησία & in redarguendo libertas male habuit. Iſtius conſilio Theophilus regiis literis Conſtantinopolim accitus eo tandem devenit; cumque, ut moris erat, apud Chryſoſtomum epiſcopum divertere nollet; in regiis ædibus Placidianis hoſpitium ipſi paratum eſt. Collecto mox undequaque epiſcoporum 45. conventiculo Chalcedone in prædio Rufiniano *ad Quercum* dicto, oblatus eſt accuſationum libellus 29. capita (quæ apud Photium * habentur) complexus; cui poſtea alium 17. articulos continentem ſubrogavit Iſaacius. Quarta jam vice citatus Chryſoſtomus, ut frivolas ac leviſſimas iſtas criminationes dilueret, comparere recuſavit, poſthabita judicum autoritate pariter ac deſiderata æquitate. Hinc ſtatim ſententia ſynodali damnatus ſede ſua depoſitus eſt, & edicto Cæſareo in Bithyniam relegatus, anno 403. vel, ut Cl. Savilius contendit, menſe Novembri anni præcedentis. Verum tumultuante plebe ſolenni pompa ſtatim revocatur. Hactenus vero nonniſi

Sæc. IV. ab an. CCC.

* L. 6. c. 1.
* Cod. 148.
* Loc. cit.
* Vit. Chryſoſt. c. 13. p. 105.
* Cod. 59.

ᵃ Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 6. ſeq. *Oudin.* tom. 1. p. 687. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Hieron.* c. 129. item Bibl. Gr. l. 5. c. 25. vol. 7. p. 553.

dolo-

Sæc. IV. ab an. CCC. dolorum initia: exeunte enim eodem anno iterum inſurgunt inimici, habitaque altera ſynodo iterum damnatum Chryſoſtomum deponunt, eo præſertim nomine, quod a ſynodo depoſitus, repugnantibus licet concilii Antiocheni canonibus 4. & 12. ſedem occupaſſet. Nec ipſe modo, verum & omnes ejus fautores ac ſectatores *Johannitæ* dicti, qui ſeorſim collectas agebant, vi & armis, ferro & flammis divexati ſunt; plurimis interim epiſcopis tum coram, tum per literas Chryſoſtomi cauſam apud Arcadium fruſtra agentibus. Anno igitur 404. militari ſatellitio ſtipatus ſeptuaginta dierum itinere continuato Cucuſum Armeniæ urbem, locum præ aliis ſterilem, inamœnum, inhoſpitalem, deportatur; comiter tamen ubique & perhonorifice exceptus. Quin & Cappadociæ confinia tranſeunti longo agmine epiſcopi, monachi & virgines obviam prodibant, magnoque cum lachrymarum imbre hæc fundebant verba; Chryſoſt. Ep. 125. Συμφέρειν, ἵνα ὁ ἥλιος συστείλῃ τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ, ἢ ἵνα τὸ στόμα Ἰωάννου σιωπήσῃ. *Satius eſſet ſolem radios ſuos ſubtrahere, quam Johannis os conticere.* Nec ipſa etiam Cucuſus amicos & hoſpites ei denegavit. Verum continuis morbis & quotidianis fere Iſaurorum incurſionibus vexatus exilii ſedem ſæpius mutare coactus eſt. Exacto demum triennali exilio, inimici, qui omnia apud Arcadium poterant, illum Pityunta deſertiſſimam Ponti regionem transferendum curarunt. Quo abducendus Comana Pontica pervenerat, quum curis, moleſtiis, injuriis, ac aſſiduis durioris exilii tædiis fractus, & de appropinquante jam morte in ſomnio noctu admonitus, craſtino die depoſitis jam mortalitatis exuviis ſanctiſſimam ipſius animam cœlo remiſit die Septembr. 14. anno 407. ætatis ſupra menſem octavum completo 52. exilii anno 3. menſe 3. epiſcopatus anno 9. menſe 6. die 16. Sepultus eſt in martyrio S. Baſiliſci prope Comana, eidem cui & ipſe martyr, tumulo incluſus; unde poſt 30. annos oſſa ejus ſolenni pompa Conſtantinopolim tranſlata ſunt, & in SS. apoſtolorum baſilica recondita; nomine etiam in Diptycha, unde exciderat, honorifice relato. De tanto viro præſtaret nihil, quam pauca dicere. Summam ejus pietatem, zelum, modeſtiam, abſtinentiam, erga pauperes curam, in concionando aſſiduitatem, indefeſſam in munere epiſcopali obeundo vigilantiam & ſollicitudinem, totamque vivendi rationem fuſe non minus quam accurate deſcripſit Palladius, quem adeat curioſus lector. En breve de indole & moribus elogium ipſi a Sozomeno * redditum: • L. 8. c. 2. Λόγος ὑπὸ τῶν ἔργων κοσμούμενος πίστεως ἄξιος εἰκότως φαίνεται. — Τῷ δὲ (Johanni) κατ' ἀμφότερα εὐδοκιμεῖν περιῆν· ἀγωγῇ μὲν γὰρ βίου σώφρονι καὶ πολιτείᾳ ἀκριβεῖ ἐχρῆτο, φράσει δὲ λόγου σαφεῖ μετὰ λαμπρότητος. *Etenim oratio quæ operibus exornatur, merito videtur fide digna. — Porro Johannes utraque laude ex æquo floruit. Nam ejus quidem vivendi ratio & converſatio gravis fuit ac ſevera; dictio vero perſpicua ſimul ac ſplendida.* Immenſos, quos in philoſophia fecit, progreſſus, exquiſitam rerum divinarum peritiam, peculiarem in S. literis dexteritatem, incomparabilem ſcribendi exarandique facultatem ac facilitatem quis non deprædicat? quis non admiratur? Denique de ſingulari ejus & vere aureo dicendi genere, audiamus, ſi placet, paucorum ex veteribus teſtimonia. *Si Plutarcho fides ſit habenda* (inquit Iſidorus Peluſiota *) • L. 2. ep. 42. *qui perſpicuitatem ac facilitatem germanum Atticiſmum eſſe cenſet,* πλεονεκτεῖ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὁ ἀοίδιμος Ἰωάννης, καὶ κατὰ τὴν φράσιν Ἀττικίσας, καὶ σαφηνείᾳ, ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις ἕτερος, χρησάμενος. *præclarus ac celebris Johannes omnes ſuperat, ut qui & Atticum ſe verbis præbuerit, & perſpicuitatem, qualem haud ſcio an alius quiſquam, adhibuerit.* Photius Cod. 172. Ἡδὲ φράσις αὐτῷ μετὰ τῆς συνήθους σαφηνείας καὶ καθαρότητος καὶ τὸ λαμπρὸν καὶ εὔρουν ἐνδείκνυται, τὸ πολύχουν τῶν νοημάτων, καὶ τὴν τῶν παραδειγμάτων προσφιλεστάτην εὐπορίαν συνεμφαίνουσα. *Dictio illius de more perſpicua & pura, ſplendida inſuper, ac fluens apparet, multam interim cum ſenſuum varietatem, tum gratiſſimorum exemplorum copiam exhibens.* Plura habet hac de re eodem loco. Suidas *, • In voc. Ἰωάννης. Καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ καταῤῥέων, ὑπὲρ τοὺς Νειλῴους καταῤῥάκτας· οὐδεὶς οὕτω τῶν ἀπ' αἰῶνος τοιαύτην λόγων ἠυπόρησεν εὐπορίαν, ὡς μόνος αὐτὸς ἐπλούτησε· καὶ μόνος ἀκιβδήλως τὸ χρυσοῦν, καὶ θεῖον ἐκληρονόμησεν ὄνομα. *Linguam etiam habuit, quæ ſuo fluxu Nili catarractas ſuperabat. Nullus profecto mortalium ab omni ævo, tanta dicendi copia abundavit, quanta ſolus ille ditatus erat, & ſolus abſque fuco illud aureum & divinum* [CHRYSOSTOMI] *nomen hæreditario quaſi jure conſecutus eſt.* Philotheus * patriarcha CP. • Orat. in SSS. Baſ. Greg. & Chryſ. Auct. B. PP. t. 2. p. 129. Ἰωάννης δὲ ὁ τὴν γλῶτταν χρυσοῦς θαυμαστός τις ἀνέδειξε, καὶ ὑπερφυὴς, καὶ τὸ ὄντι τρισμέγιστος· νῦν δὲ ποταμοὶ μὲν θεολογίας ἐκ τοῦ Χριστοῦ στόματος, καὶ τῆς αὐτοῦ θεολόγου γλώττης ἀνέβλυσαν, καὶ πᾶσαν ἐπότισαν τὴν γῆν, ὅσην ὁ σωτήριος περιέλαβε λόγος· τὸ δὲ τῶν λόγων αὐτοῦ ποταμὸν καὶ ἥδιστον πέλαγος, τὴν δὲ τῶν ὑψηλῶν τε καὶ ὑπερφυῶν νοημάτων ἀπέραντον ἄβυσσον, τὴν δὲ ὑπὲρ ἀνθρώπων εὐπορίαν, τὸ δὲ ὕψος ἅμα καὶ τὴν σαφήνειαν, τὴν δὲ ἀπόῤῥητον ἡδονὴν ἐκείνην, καὶ τὴν γλυκύτητα, τὴν δὲ ῥητορικὴν πιθανότητα, καὶ τὸ μετὰ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων ἰσχυρόν τε καὶ βίαιον, παῖδας ὑποδεῖξαι τοὺς ἐν τοῖς λόγοις εὐδοκιμήσαντας Ἕλληνας, δι' ὧν τήν τε παλαιὰν ὁμοῦ, καὶ τὴν νέαν πᾶσαν γραφὴν ἐξηγήσατο. *Johannes autem lingua aureus, glorioſum ſibi nomen comparavit. Nunc ex ore Chriſti, & lingua ejus theologica, flumina theologica erumpentia, quantum terrarum ſalutaris Chriſti diſciplina*

com-

Sæc. IV. ab an. CCC.

complexa eſt, irrigarunt. Sermonem porro ejus potabile ſuaviſſimumque pelagus, & ſublimium atque lectiſſimorum ſenſuum infinitam abyſſum, & humano captu ſuperiorem abundantiam, altitudinem pariter, & perſpicuitatem, jucunditatem & dulcedinem illam inexplicabilem, rhetoricamque perſuadendi efficaciam, & cum veritate orationis nervos & impetus, quibus Græcos alioqui eloquentia celebres præ ſe pueros fuiſſe oſtendit, quibuſque totam veterem & novam ſcripturam explanavit. Plura hujus commatis habet idem Philotheus. Verum de his plus ſatis.

* In voc. Ioan.

Scripſit, teſte Suida*, pene infinita; quorum, inquit, numerum recenſere οὐκ ἀνθρώπων, Θεοῦ δὲ μᾶλλον τοῦ τὰ πάντα γινώσκοντος. Et ſane *totam S. Scripturam* ab initio uſque ad finem *Commentariis* illum explicaſſe teſtes ſunt tum Suidas tum Caſſiodorus*. Lucubrationes ejus ineffabili quadam ſuavitate diffluentes ſupra mille ſe legiſſe prodit Nicephorus*, quippe qui amore ejus jam inde ab adoleſcentia flagravit, atque in illius perinde ac Dei ipſius effatis ſe acquieviſſe teſtatur, & non modo illi quicquid ſibi eruditionis inerat, acceptum tulit, verum multos etiam amicos induxit, ut relictis omnibus Chryſoſtomum ſibi familiarem facerent.

* Divin. Lect. Præfat. p. 421.

Sæc. IV. ab an. CCC.

* L. 13. c. 2.

[a] OPERA, quæ exſtant, omnia.

In his recenſendis ordinem editionis *Pariſienſis Morellianæ* ſequemur, notatis paſſim opuſculis, quæ a Savilio aut dubia, aut ſpuria habentur, iſtis litera D. his litera S. præfixa, appoſitis etiam ad marginem tractatui unicuique tomo, ac tomi pagina editionis Savilianæ, ubi iſte reperitur; aſteriſco vero inſignitis, quæcunque in editione Saviliana deſiderantur.

[b] TOM. I.

	Edit. tom.	Savil. pag.	
Ad populum Antiochenum de ſtatuis homiliæ 21. Antiochiæ anno 388. habitæ: ſeorſim etiam eas edidit Græce Johannes Harmarus *Londini* 1590. 8°. Gr. Lat. (cum nonnullis aliis orationibus) Fronto Ducæus *Pariſ.* 1609. fol. In quamplurimis editionibus Latinis Homiliis hiſce τῶν ἀνδριάντων 21. ſubnexæ ſunt 59. aliæ eodem titulo inſignitæ; quas tamen (excepta unica Johannis Neſteutæ, quæ in fine tomi hujus habetur) conſtat nihil aliud eſſe quam ἀποσπάσματα quædam & centones ex aliis Chryſoſtomi operibus, præſertim ex Ethicis locis conſarcinatos; quemadmodum in notis ſuis recte monet Fronto Ducæus, & in homiliarum catalogo, quem editioni ſuæ 1609. præfixit, indicatis locis, ex quibus ſingula centonum iſtorum fragmenta deſumpta ſunt, luculenter demonſtrat.	VI.	447	
De Simultate, ſive ira homilia, Antiochiæ habita paulo poſt homilias τῶν ἀνδριάντων.	VI.	611	
In eos, qui novilunia obſervant, ſermo Antiochiæ habitus.	V.	355	
De Chriſti baptiſmo.	V.	523	
De Diabolo tentatore homilia Antiochiæ habita.	VI.	690	
De incomprehenſibili Dei natura adverſus Anomæos homiliæ 6. inter annos 381, & 386. conſcriptæ, præter ultimum quæ ſcripta eſt Conſtantinopoli.	VI.	389 434	
De S. Philogonio.	V.	505	
De Conſubſtantiali.	VI.	425	
De petitione filiorum Zebedæi.	V.	206	
* L. 6. c. 3. *Adverſus Judæos libri 6.* quos, teſte Socrate*, in lectorum adhuc ordine conſtitutus conſcripſit. Rectius vero anonymus Βιόγραφος orationes haſce a presbytero habitas eſſe refert. Primam in orationum contra Judæos numerum referendam non eſſe contendit Savilius.	VI.	366 312	
De SS. Juventino & Maximo.	V.	533	
De S. Pelagia virgine.	V.	482	
In S. Ignatium epiſcopum Antiochenum oratio.	V.	498	
De S. Romano martyre orationes 2.	V.	488 842	D.
De nativitate Maccabæorum orationes 3. Antiochiæ habitæ. Tertia nonniſi ἀπεσπασμένων videtur integræ homiliæ. Certe citatur a Damaſceno lib. 3. de Imag. Chryſoſtomi locus in Maccabæos, qui in libris editis non exſtat.	V.	633	
De S. Meletio Antiocheno ſermo, anno 386. habitus.	V.	537	
De S. Luciano martyre.	V.	529	

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 12. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 15. §. 3. vol. 7. p. 560. ad 650. *Oudin.* tom. 1. p. 701. ſeq. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 15. §. 3. vol. 7. p. 652.

	Edit. Savil. tom.	pag.	
De S. Juliano martyre, Antiochiæ habitus.	V.	621	
De SS. Berenice & Proſdoce.	V.	473	
De S. Euſtathio Antiocheno.	V.	628	
De Pœnitentia homiliæ 6. primam Antiochiæ, poſtremam Conſtantinopoli habitas eſſe cenſet Savilius. In harum prima, quæ exhortatoria eſt in pœnitentiam, meminit carpitque omnia vitia humana. Verum Chryſoſtomi, inquit Savilius, non puto eſſe, ſed alterius (fortaſſe ex veteribus,) mediocriter docti: putabam aliquam verſionem eſſe, ex aliquo e Latinis patribus, citat autor locum ex Apocalypſi, quod Johannes noſter in veris ejus, & germanis operibus, nuſquam ut opinor facit. Citat etiam pag. 914. lin. 8. hiſtoriam mulieris adulteræ, Johannis 8. quam noſter hic nequaquam agnoſcit pro germana ut ex homiliis in Johannem liquet. Hæc Savilius.	VI.	824 798 769 830 792 763	
De S. Babyla martyre oratio, Antiochiæ habita.	V.	438	
Contra Gentiles, ſeu de vita Babylæ liber.	V.	442	
Catecheſis ad illuminandos.	VI.	851	
De Fato & Providentia orationes 6. 'Απανθίσματα potius quam integræ homiliæ Frontoni-Ducæo videntur: verum id negat Savilius. Sexta ne verbum quidem habet de Providentia, & de ingluvie inſcribenda eſt.	VI.	863	
De Precatione homiliæ 2.	VI.	754	
In SS. Petrum apoſtolum & Eliam prophetam; de hac oratione ſubdubitat Savilius: Conſtantinopoli tamen habitam eſſe putat.	VIII.	18	
Encomium Martyrum Ægyptiorum.	V.	519	
De S. Phoca martyre.	V.	826	D.
De S. Thecla virgine & protomartyre.	V.	835	D.
De S. Barlaam martyre.	V.	493	
De SS. Martyribus totius orbis.	V.	614	
De B. Abraham.	V.	653	D.
De Anathemate oratio, quam Haleſius propoſitis argumentis utrinque plurimis tandem concludit eo ſe inclinare, ut putet Chryſoſtomi non eſſe.	VI.	439	
De Pœnitentia, Continentia, & Virginitate oratio, ſive potius *epiſtola parænetica ad Virginem quandam Deo devotam*. Johannis Neſteutæ eſt.	VII.	641	S.
TOM. II.			
In Geneſin homiliæ 67.	I.	1	
In varia Geneſeos loca ſermones 9. ex quibus primus Antiochiæ habitus eſt.	V.	1	
De Anna matre Samuelis ſermones 5.	V. VIII.	50 8	
De Davide & Saule homiliæ 3. ex his ſecunda ἀπάνθισμα orationis cujuſdam alterius Savilio videtur.	VIII. V.	10 83	
Contra Ignaviam.	VI.	844	
Sermo in Joſeph de Continentia, Lat. Oecolampadio interprete.	VII.	939	
Homilia in regreſſum Johannis de Aſia, Lat. anno 400. habita.	VII.	944	
Homilia, Quum Saturninus, & Aurelianus acti eſſent in exilium, & Gainas egreſſus eſt de civitate, Lat. Eraſmo interprete, qui ſpuriam eſſe cenſet.	VII.	936	
De recipiendo Severiano, Lat. circa ann. 401. habita. Spuria videtur Frontoni-Ducæo.	VII.	947	
Homilia poſt reditum a priori exilio, Lat.	VII.	943	
De Canticis Davidicis, Lat. Nil aliud eſt, niſi epilogus homiliæ 28. in epiſtolam ad Romanos.	*		
Ad Neophytos homilia, Lat. Aniano interprete, genuina videtur; ex ea enim laciniam bene longam citat Auguſtinus lib. 1. contra Julian. Pelag. cap. 2. quæ inibi reperitur. Quædam etiam ex hac ipſa Latina verſione habet Adrianus papa in Epiſt. Pontif. a Gretſero editis p. 326. Spuriam tamen eſſe contendit Flaminius Nobilius.	*		
Sermo Severiani de pace.	VII.	948	

TOM. III.

	Edit. tom.	Savil. pag.	
Collectio Expoſitionum in unde-ſexaginta Pſalmos Davidicos. Pſalmos, dum presbyter adhuc Antiochiæ hæreret, Chryſoſtomus expoſuit[a]. Expoſitionem valde laudat Suidas.	I.	521	
Homilia in Pſalmum 3.	I. / VIII.	521 / 1	D.
In Eſaiam prophetam enarratio a Johanne adhuc presbytero ſcripta.	I.	1016	
In locum Pſalmi 44. *Aſtitit regina*, &c. ex occaſione Eutropii eccleſia abrepti ſermo Conſtantinopoli habitus.	V.	100	
In locum Pſalmi 48. *Ne timueris, cum dives*, &c.	V.	113	
In eundem locum, & de Eleemoſyna ſermo, Conſtantinopoli habitus.	V.	123	
In locum Pſalmi 145. *Lauda anima mea*, &c.	V.	540	
In locum Eſaiæ, Vidi Dominum ſedentem, homiliæ 5. Antiochiæ habitæ.	V.	127	
In Seraphim.	V.	155	
De verbis Eſaiæ, Ego Dominus feci lumen.	V.	160	
In locum Hieremiæ. Non eſt in homine via.	V.	168	
De Prophetiarum & V. Teſt. obſcuritate homiliæ 2.	VI.	649	
In Pſalmum 13. *homilia.*	*		
In Pſalmum 50. *homiliæ* 2.	I.	692	D.
In Pſalmum 51. *homilia.*	I.	911	D.
In Pſalmum 95. *homilia*	I.	916	D.
In Pſalmum 100. *homilia.*	I.	925	S.

TOM. IV.

	Edit. tom.	Savil. pag.	
[b] *De Sacerdotio libri* 6. quos dum adhuc in eremo hæreret, maximam partem elaboratos, poſtea diaconus factus ad umbilicum perduxit. His primum locum τῷ τε ὕψει ϗ τῇ φράσει ϗ τῇ λειότητι ϗ τῷ κάλλει τῶν ὀνομάτων jure merito Suidas* tribuit. (* In voce Joan.)	VI.	1	
De compunctione Cordis ad Demetrium.	VI.	138	
Ad Stelechium de eodem argumento. Scripti ſunt hi libri a Chryſoſtomo adhuc lectore, ſaltem diacono.	VI.	151	
De Providentia Dei ad Stagirium monachum libri 3. inter annos 381, & 386. ſcripti.	VI.	84	
Quod regulares Fœminæ Viris cohabitare non debeant.	VI.	230	
In eos, qui Sorores adoptivas habent. Uterque tractatus a Chryſoſtomo, judice Savilio, ſcriptus eſt ſtatim poſt ſuſceptum epiſcopatum, a diacono tamen ſcriptos eſſe teſtatur Socrates*. (* L. 6. c. 1.)	VI.	214	
De Virginitate, Chryſoſtomi adhuc presbyteri opus.	VI.	244	
Adverſus vitæ monaſticæ Vituperatores libri 3. Libri ſecundus & tertius in editione Saviliana inſcribuntur, *Ad Patrem infidelem*, & *Ad Patrem fidelem.*	VI.	161	
Comparatio Regis & Monachi Chriſtianæ philoſophiæ dediti, Græce primum edita *Baſil.* ann. 1587. Latine inter Chryſoſtomi opera *Baſil.* 1530. & alibi ſæpius. "Hæc oratio, inquit Savilius, tom. 7. col. 861. "neſcio quo errore huc detruſa inter ἀμφιβαλλόμενα ſaltem locum tueri "potuiſſet: nam & in multis deſcribitur bibliothecis, & a Florile-"go citatur, & qnod caput eſt, mnlta habet, tam ſenſu, quam phraſi "a Chryſoſtomicis non abhorrentia. Germana habet Jo. Boiſius p. 895. "Si Chryſoſtomns jam in vivis eſſet, non eſſet cur talis eum proles tam "cultæ, tam elegantis, tam nitidæ, addo etiam ſormoſæ puderet. Cæ-"terum ſi minus ipſe pro genuino ſuo fœtu agnoſceret, neſcio an Theo-"doretus in ſuam familiam, ac tutelam reciperet, ſcriptor politiſſimus, & "Chryſoſtomo tam verborum delectu, quam ſententiarum concinnitate, "quam ſimillimus.	VII.	230	D.
Ad Viduam juniorem libri 2. quos a Chryſoſtomo antequam factus eſſet diaconus, ſcriptos affirmat Simeon Metaphraſtes.	VI.	296	
In Eutropium eunuchum ſermo, anno 399. habitus, cum Eutropius plebem tumultuantem fugiens apud altare ſacrum ſibi aſylum quæſiverat.	VIII.	67	

[a] Hom in totum Pſalterium habentur Græce in Bibl. Card. *Granvelli*, quas in Latinum vertit *Martinus Duncanus*; Lindano teſte in præfat. ad Pſalterium vetus ab eo caſtigatum. Conf. *Long.* Bibl. ſacr. p. 795. [b] De Sacerdotio l. 6. edidit *Joh. Hughs* Cantab. 1710. & 1712. 8vo.

Quod

		Edit. Savil.	
Sec. IV. ab an CCC. *Quod nemo læditur niſi a ſeipſo*; liber paulo ante obitum ſcriptus, & Olympiadi, mulieri nobiliſſimæ, ac ob Chryſoſtomi cauſam graviſſima quæque paſſæ, nuncupatus.	tom. VII.	pag. 36	
[a] *Liturgia.* Eadem hujus, quæ & Baſilii liturgiæ, ratio; compoſita videtur in uſum Conſtantinopolitanæ eccleſiæ, ſed variis ſæculis varie pro cujuſque genio interpolata, communi tamen uſu apud Græcos etiam hodie habetur.	VI.	983	D.

Ex editionibus plurimis nullas fere invenias (niſi quæ forſan ex altera expreſſa eſt) quæ non immenſum diſcrepent. Omnium optima, quæ breviſſima ac ſimpliciſſima primum edita eſt Græce a Demetrio Duca *Romæ*, inde Gr.Lat. *Venet.* 1528. mox (Eraſmi verſionem ementita) prodiit Gr. Lat. *Pariſ.* 1537. 8°. Lat. (ex Leonis Tuſci verſione *Conſtantinopoli* circa an. 1180. facta) a Johanne Hofmeiſtero edita 1540. & a Claudio Sanctes *Antverp.* 1560, 1562. 8°. (ex Ambroſii Pelargi verſione) *Wormatiæ* 1541. 4°. ex vulgari verſione *Pragæ* 1544. ex Gent. Herveti verſione *Venet.* 1548. Græce iterum edita a Morellio *Pariſ.* 1560. Optimam denique editionem Gr. Lat. adornavit, & notis ac variantibus lectionibus auctam in Euchologio Græcorum exhibuit V. Cl. Jac. Goar. *Pariſ.* 1647. fol. Cum vero non paucæ laciniæ veteris illius liturgiæ, qua Chryſoſtomi tempore uſa eſt eccleſia Orientalis, in indubitatis ipſius operibus reperiantur, quarum nulla in hodierna liturgia deprehenduntur veſtigia, haud abs re forſan erit paucula hac de re annotare. Notis Savi-

T. 8. p. 828. lianis * ad hanc liturgiam hæc breviter præmiſſa ſunt; *De liturgia integram theologis diſceptationem relinquo, hæc tantum admonuiſſe contentus, miram eſſe in ſcriptis codicibus inconſtantiam. Quid enim habent fere ſimile verſio Eraſmi & editio Morelliana? deinde multa paſſim in operibus Chryſoſtomi ex liturgia, qua tum utebatur eccleſia Orientalis, recitari, quæ hic non reperiantur, multa hic reperiri, quæ vix illorum temporum eſſe videantur.* Nec vero his contentus Savilius, Johanni Haleſio, in ordinanda editione Chryſoſtomiana συνεργάτῃ doctiſſimo, hæc ulterius excutiendi provinciam demandavit. Præſtitit, quod mandatum erat, vir, ſi quis alius, Græcarum literarum ſcientiſſimus, ſcripta διατριβήν, qua judicium ſuum de hac liturgia erudite atque eleganter exponit, quam propria manu ſcriptam, inter laceras ejus ſchedas MSS. nuperrime repertam, mecumque amice communicatam, hoc loco ſubjiciam, certus τοῖς φιλαρχαίοις rem gratiſſimam me facturum.

"De liturgiis quæ ſub antiquorum autorum nomine ſolent circumferri, "doctos fere omnes video in unam iiſſe ſententiam: relictas quidem eſſe "ab antiquis precationis & ſynaxεως celebrandæ formulas, iis vero multa "a poſterioribus fuiſſe admiſta, prout viſæ ſunt eccleſiæ temporumve ra-"tiones poſtulare. Quod ut verum eſſe facile non abnuerim, ita in iſtiuſ-"modi ſcriptis caute imprimis verſandum cenſeo. Nam quæ illis conſtat "a poſteritate recentius intermiſta fuiſſe, reliquis autoritatem minuere "eſt neceſſe, niſi iis ſtabiliendis aliunde ab indubitatæ fidei antiquitate "accedant firmamenta. Quod ad ſcriptum hoc, quod præ manibus eſt, "ſpectat, ut illud apocryphis & dubiis accenſeremus, hæ fecere rationes. "Primo, exemplarium inconſtantia. Quid enim habent fere ſimile verſio "Eraſmi & editio Morelliana? Secundo, plurima hic reperiuntur, quæ "quomodo illorum temporum eſſe poſſent, meritiſſimo poteſt dubitari, "quædam vero vel primo intuitu conſtat a Chryſoſtomo proficiſci non "potuiſſe. Quæ ſunt prioris ordinis, non attingam, e poſteriore ſerie "unum afferam aut alterum. Nam quod in titulo omnium primo legitur, "ſacerdotem ſacra facturum eſſe debere προηγνισμένον ἐξωμολογημένον, ſi de "confeſſione apud ſacerdotem facienda intelligatur, ut plane evincunt "verba ſtatim ſequentia μετὰ τὸ ποιῆσαι τὴν συνήθη τῷ προεστῶτι μετάνοιαν, Jo-"hannis noſtri eſſe non poteſt. Norunt enim omnes qui in Sozomeno "ſunt verſati, ſublatam a Nectario illam confeſſionis rationem, & a Jo-"hanne noſtro nequaquam reſtitutam. Deinde ad finem liturgiæ p. 1004. "prope calcem, habet titulus, Τότε λέγει τὸ ἀπολυτίκιον τοῦ Χρυσοστόμου: ex quo "apparet in hac liturgia illam Chryſoſtomi citari. Nam ἀπολυτίκιον eſt "oratio, qua ſacerdos poſt finita ſacra ſolet populum dimittere. Monet

a Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 15. vol. 7. p. 651.

"ergo titulus illam Chryſoſtomi orationem a ſacerdote proferendam, "qua pater is ſolebat conventum dimittere. Excipit hunc titulum pre- "cula in laudem Chryſoſtomi concepta, ubi τοῦ Χρυσοστόμου nomen, ut & "alias in hoc ſcripto, habetur, quod de Johanne dici cœptum non eſt "aliquot poſt ipſum ſæculis. Nam Georgius Alexandrinus ducentis, & "quod excedit, annis, ab ejus ætate remotus, cum omnes quibus ipſum "compellet, titulos ambitioſe ſcrutetur, hujus tamen nominis nuſquam "meminit, non omiſſurus ſi vel ſua ætate invaluiſſet. Quæ ſtatim ſe- "quuntur ejuſdem ſunt farinæ. Nam in eo quod ait rubrica, *proxime* "μετέπειτα τὸ κοντάκιον, monet, recitandum aliquod ſcriptum Johannis, niſi "κοντάκιον aliud quid ſignificet, quam, *ſcriptum*, *libellum*, *tomum*, qua "ſola ſignificatione legiſſe me memini. Deinde ſuccedit alia oratiuncula "priori ἀδελφή, iterum in Johannis noſtri laudem concepta. Atque in- "ter alia multa, hæc ſunt perſpicue quæ, Johanne noſtro conſcio, in "liturgiam venire nuſquam potuere. Sed enim hæc ab Eraſmo abſunt "omnia. Atque ut quod cenſeo, libere loquar, illa Eraſmi liturgia, cu- "jus Græcum exemplar librariis noſtris omnes ſcrutantibus bibliothecas "nuſquam comparuit, videri poteſt eſſe Chryſoſtomi, multo magis quam "Morelliana. Sed quæ tertio loco ſumus addituri, etiam & illam Eraſ- "mi ſuſpectam reddent. Multa enim habuit liturgia illa qua uſus eſt "noſter, quæ non modo in hac, ſed nec uſpiam in Græcis quæ feruntur, "liturgiis antiquioribus habentur. Triplex erat hominum genus, qui "cum a ſacris myſteriis arcerentur, in liturgia tamen partes habebant "ſuas; κατηχούμενοι, ἐνεργούμενοι, & οἱ ἐν μετανοίᾳ. Pro Catechumenis ha- "bentur orationes quædam, p. 992. Sed quibus Chryſoſtomus uſus eſt, "vix quicquam habent commune. Colligam in unum quæ Chryſoſtomus "latius diſperſit in Ethico homiliæ ſecundæ in 2. ad Corinth, ut quæ hic "ſunt, cum iis quæ noſter habet, poſſit lector facilius comparare.

In citandis paginis edit. Savil. ſequitur autor. Verſionem noſmet adjicimus.

Ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων ἐκτενῶς δεηθῶμεν, στῶμεν καλῶς, δεηθῶμεν. Ἵνα ὁ πανελεήμων, καὶ οἰκτίρμων Θεὸς ἐπακούσῃ τῶν δεήσεων αὐτῶν. Ἵνα διανοίξῃ τὰ ὦτα τῶν καρδιῶν αὐτῶν. Ὥστε ἀκοῦσαι ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. Καὶ κατηχήσῃ αὐτοὺς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Ἵνα κατασπείρῃ τὸν φόβον αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς, καὶ βεβαιώσῃ τὴν πίστιν αὐτοῦ ἐν ταῖς διανοίαις αὐτῶν. Ἵνα ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς εὐαγγέλιον τῆς δικαιοσύνης. Ἵνα αὐτοῖς δοίη νοῦν ἔνθεον, σώφρονα λογισμὸν, καὶ ἐνάρετον πολιτείαν, διαπαντὸς τὰ αὐτοῦ νοεῖν, τὰ αὐτοῦ φρονεῖν, τὰ αὐτοῦ μελετᾷν, ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ καταγίνεσθαι ἡμέρας καὶ νυκτός. Ἔτι ἐκτενέστερον ὑπὲρ αὐτῶν παρακαλέσωμεν, ἵνα ἐξελῆται αὐτοὺς ἀπὸ παντὸς πονηροῦ καὶ ἀτόπου πράγματος, ἀπὸ παντὸς ἁμαρτήματος διαβολικοῦ, καὶ πάσης περιστάσεως τοῦ ἀντικειμένου. Ἵνα καταξιώσῃ αὐτοὺς ἐν καιρῷ συνθέτῳ τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας, ἵνα εὐλογήσῃ τὰς εἰσόδους αὐτῶν καὶ τὰς ἐξόδους πάντα τὸν βίον αὐτῶν, τοὺς οἴκους αὐτῶν, καὶ τὰς οἰκετίας, τὰ τέκνα αὐτῶν, ἵνα αὐξήσας εὐλογήσῃ, καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ἀγαγὼν σοφίσῃ, ἵνα κατευθύνῃ αὐτοῖς πάντα τὰ προκείμενα εἰς τὸ συμφέρον. Tum Catechumenos ſurgere jubet Sacerdos, deinde dicit, Τὸν ἄγγελον τῆς εἰρήνης αἰτήσατε οἱ κα-

PRo Catechumenis intente oremus, recte ſtemus, oremus. Ut miſericordiſſimus ac miſerator Deus orationes exaudiat. Ut cordium ipſorum aures aperiat, ut audiant quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt. Et inſtillet ipſis verbum veritatis. Ut timorem ſuum in ipſis ſeminet, & confirmet fidem ſuam in animis ipſorum. Ut juſtitiæ evangelium ipſis revelet. Ut det illis mentem divinam, caſtam cogitationem, vitam cum virtute conjunctam, perpetuo quæ ipſius ſunt cogitare, quæ ipſius ſunt ſapere, quæ ipſius ſunt meditari, in ipſius lege die ac nocte morari. Intentius adhuc pro ipſis rogemus, ut eripiat eos ab omni malo & abſurdo negotio, ab omni peccato diabolico, & omni obſidione adverſarii. Ut dignetur eos in tempore opportuno lavacro regenerationis, & remiſſione peccatorum, indumento incorruptionis; ut benedicat introitus & exitus eorum, omnem vitam ipſorum, domos eorum & habitationes, filios eorum, ut eos augeat & benedicat, atque ad menſuram ætatis perductos, ſapientia inſtruat, ut omnia quæ ipſis propoſita erant, ad utilitatem dirigat. *Tum Catechumenos ſurgere jubet Sacerdos, deinde dicit*, Angelum pacis petite, ô Ca-

τηχούμενοι.

Sæc. IV. ab an. CCC. πεχόμεθα. Εἰρηνικὰ ὑμῖν πάντα τὰ προκείμενα, εἰρηνικὴν τὴν σήμερον ἡμέραν, καὶ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ὑμῶν αἰτήσασθε. Χριστιανὰ ὑμῶν τὰ τέλη. Ἑαυτοὺς τῷ ζῶντι Θεῷ καὶ τῷ Χριστῷ αὐτοῦ παράθεσθε. Dein capita inclinare jubentur, clamantque omnes *Amen.*

techumeni. Pacifica vobis omnia, quæ ptoponentur, pacificum hunc diem, atque omnes vitæ veſtræ dies poſtulate. Chriſtianos veſtros fines. Vos ipſos Deo viventi ac Chriſto ipſius commendate. Sæc. IV. ab an. CCC.

	Edit. Savil. tom.	pag.
" Ἐνεργουμένων ſeu Dæmoniacorum mentionem in hac habemus liturgia. " At Chryſoſtomus Orat. 3. περὶ ἀκαταλήπτου, pag. 409. lin. 4. & Orat. 5. " pag. 415. lin. 41. docet a Diacono eos inter precandum coram populo " ſiſti ſolitos, juſſoſque capita tantum inclinare, *καὶ τῷ σχήματι τοῦ σώματος* " *παιδεύων τῆς ἱκετηρίας, atque illo corporis geſtu ſupplicare.* Cujus con" ſuetudinis in hac liturgia nullum eſt veſtigium. οἱ ἐν μετανοίᾳ ii erant, " qui gravioris admiſſi criminis conſcii, lachrymis ſe & pœnitentiæ de" derunt. Eos etiam διείργεσθαι a ſacerdote prohibitos docet Chryſoſto" mus, quod ſacrorum non debent fieri participes, quinetiam commu" nem formulam ſæpe profert, qua eos ſacris intereſſe vetuit ſacerdos. " Hanc ſi in hac liturgia quæſivetis, fruſtra eris. Chryſoſtomus in ora" tione πρὸς τοὺς Ἰουδαΐζοντας, pag. 371. l. 2. οὐχ ὁρᾶτε, inquit, *ἐπὶ τῶν μυστηρίων* " *τί βοᾷ συνεχῶς ὁ διάκονος, ἐπιγινώσκετε ἀλλήλους.* Atque certe in illa quæ Ja" cobi fertur, liturgia, habetur hæc particula ἐπιγνῶτε ἀλλήλους; at vero " in hac noſtra τῇ κλήσει; Quod ſi cum ptimum ad opus hoc acceſſi, præ" vidiſſem hoc mihi datum iri negotium, facile magnam illorum temporum " liturgiæ partem, ex unius Chryſoſtomi operibus expediiſſem. Nunc ve" ro ea tantum ptoduxi, in quibus memoria fraudi non fuit. Quamob" rem fuerit hæc liturgia illa, qua olim apud populares ſuos uſus eſt " Chryſoſtomus: cum tamen adempta eſſe ei multa, multa addita con" ſtet, neceſſe eſt illud ſctipto huic accidere, quod olim Navi Theſei fe" tunt contigiſſe, quam cum vellet ſtudioſa poſteritas conſervare, parteſ" que catie & puttedine fatiſcentes, aliis ſubinde reſarcirent, ita tandem " eſt immutata, ut jure merito quæreretur, fuetitne Navis illa qua The" ſeus Cretam petiit.		
Hactenus Cl. Haleſius, in ſanctis patribus diligenter verſatus, in lectione Chryſoſtomi verſatiſſimus: qui utinam quæ in animo habuit de reſarciendis liturgiarum reliquiis, quæ hinc inde apud Chryſoſtomum diſperſæ jacent, revera præſtitiſſet. [a] Utinam ſaltem in ejus ſuccedat locum, qui fractas, laceraſque veterum liturgiarum tabulas, undique colligeret, & cum liturgiis quæ ſuperſunt hodie, accurate conſerat.		
De Pœnitentia.	VI.	784
Ad Theodorum lapſum parænefes 2. eo fine ſcriptæ, ut Theodorum, qui ſæcularem vivendi tationem amplexus erat, & de uxore ducenda conſilium inierat, ad vitam aſceticam revocarent. Theodorus iſte Mopſueſtiæ poſtea epiſcopus fuit. Notandum autem verum *parænefeων* iſtatum ordinem inverti.	VI.	55
Ad Innocentium papam epiſtolæ 2.	VII.	154
Ad Epiſcopos in carcere incluſos epiſtola.	VII.	138
Ad Olympiadem epiſtolæ 17. in exilio ſcriptæ.	VII.	51
Ad diverſos epiſtolæ 225. maximam partem tempore triennalis exilii exaratæ. Ex his epiſtolam ad Cyriacum exulantem num. 125. ſpuriam eſſe plutibus contendunt Boiſius & Haleſius. [b] Quinque penultimæ Conſtantii presbyteti ſunt (licet iſtarum prima in edit. Morell. pro Κωνσταντίου male habet Κωνσταντίνῳ) Eas ob ſtyli ſimilitudinem a Chryſoſtomo dictatas eſſe cenſet Fronto Ducæus: a quo tamen hac in re diſſident eruditorum pars potior, ac illius, cujus nomen præferunt, Conſtantii proprium eſſe fœtum perhibent. Totidem in Saviliana, quot in Morelliana editione epiſtolæ habentut, diverſo tamen ordine diſpoſitæ. Præmiſſis enim 17. ad Olympiadem, & ſubnexis Conſtantii 5. teliquas 223. ſecundum ordinem alphabeticum perſonarum ad quas miſſæ ſunt, medio loco edendas curavit Cl. Savilius.	VII.	104

a Conf. *Bingham.* Origin. Eccleſ. l. 13. c. 6. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 11 not. 1. & 4. & 5. ad vit. *Conſtantii.*

Sæc. IV. ab an. CCC.

	Edit. Savil. tom.	pag.
Sermo habitus cum Presbyter eſſet deſignatus.	VI. VIII.	443 100
Sermo antequam iret in exilium.	VII. VIII.	941 259
Sermo poſt reditum ab exilio priore, ex tempore recitatus anno 403. Habetur etiam apud Georgium Alex. in vita Chryſoſtomi.	VIII.	262

TOM. V.

In Parabolam decem millium debitoris.	V.	196
[a] *De Lazaro ſermones 6.* Primus Antiochiæ habitus eſt, ultimum genuinum Chryſoſtomi fœtum non eſſe pluribus contendit Haleſius, Edit Savil. tom. 8. col. 728.	V. VI. V.	220 670 271
In Paralyticum 38. annorum.	V.	264
In illud, *Pater, ſi poſſibile eſt.*	V.	213
In illud, *Intrate per anguſtam*, &c. *homiliæ 2.*	V.	175
In inſcriptionem Actorum ſermo, Antiochiæ habitus.	V.	274
De ferendis Reprehenſionibus, & in Acta.	V.	282
In varia loca epiſtolæ ad Romanos homiliæ 5.	V.	292
In varia loca epiſtolæ 1. ad Corinthios homiliæ 4.	V.	330
De Eleemoſyna in 1. Cor. 16. 1.	VI.	816
In illud, 2. Cor. 4. *Habentes eundem ſpiritum homiliæ 3.*	V.	368
In illud, 2. Cor. 11. *Utinam ſuſtineretis.*	V.	391
In illud, Philip. 1. *Sive occaſione, ſive veritate.*	V.	410
Laus Maximi, & quales ducendæ Uxores.	VIII.	80
In illud, 1. Theſſal. 4. *De dormientibus nolo vos*, &c. Sermo Antiochiæ habitus.	V.	418
In illud, 1. Tim. 5. *Vidua eligatur non minus.* Sermo Antiochiæ habitus.	V.	425
De proditione Judæ & Paſchate.	V.	547
In Chriſti natalem.	V.	511
In cœmiterii appellationem & crucem.	V.	563
De cruce & confeſſione Latronis.	V.	567
De reſurrectione Mortuorum.	VI.	703
De reſurrectione Chriſti.	V.	581
De aſcenſione Chriſti homilia, Antiochiæ habita.	V.	595
De S. Pentecoſte homiliæ 2.	V.	602
De Pænitentia & Euchariſtiæ.	VI.	790
De laudibus S. Pauli orationes 7.	VIII.	33
De Manſuetudine.	VI.	750
In illud, Act. 9. *Paulus ſpirans.*	VIII.	60
In inſcriptionem Altaris Act. 17.	VI.	722
In illud, 1. Cor. 1. *Paulus vocatus.*	VIII.	102
Utilem eſſe lectionem Scripturæ.	VIII.	111
De precibus Chriſti in miraculis.	VI.	714
[b] *In eos, qui Paſchate jejunant.*	VI.	377
In eos, qui cum Judæis jejunant.	VI.	385
In Eliam & Viduam.	VIII.	26
De futuræ Vitæ deliciis.	VIII.	71
Non eſſe deſperandum.	VIII.	75
Peccata Fratrum non eſſe evulganda.	VI.	695
Non eſſe ad gratiam concionandum.	VIII.	93
De ſanctis Martyribus homilia, Antiochiæ habita.	V.	618
Dæmones non gubernare mundum. Conſtantinopoli habitam eſſe opinatur Savilius.	VI.	680
In illud, Galat. 2. *In faciem ei reſtiti*, ſermo Antiochiæ habitus; ex eo Hieronymum & Auguſtinum materiam litigandi accepiſſe arbitratur Savilius.	V.	398

a Homiliæ in Terræ motum, & in Divitem, ac *Lazarum*, lacuna ingens e codice Barocciano ſuppleta ab Erico Benzelio habetur in ſupplemento homiliarum Chryſoſtomi Gr. & Lat. edito *Upſal.* 1708. 4to. p. 26—35. b Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. not. 14. ad Hiſt. Conc. Nicæn.

De-

	Edit. Savil. tom.	pag.	
Demonſtratio quod Chriſtus ſit Deus.	VI.	622	
Ad eos, qui ſcandalizati ſunt, oratio ultimo omnium loco, (quantum conjecturis aſſequi poſſumus) a Chryſoſtomo ſcripta, certe poſt librum, *Quod nemo læditur niſi a ſeipſo*, quippe cujus mentio inibi fiat.	VII.	1	
In Paralyticum per tectum demiſſum.	*		
Cur in Pentecoſte legantur Acta.	*		
De mutatione nominum in Scriptura.	*		
De ſanctis Martyribus homilia Antiochiæ habita.	*		
De S. Baſſo martyre.	*		
De S. Droſide martyre.	*		
De Pænitentia & Mæſtitia Achab.	VI.	779	
TOM. VI.			
Unum & eundem eſſe Legiſlatorem utriuſque Teſtamenti ſermo, quem ſpurium licet (uti & alia omnia hujus tomi opuſcula) eſſe cenſeat Fronto Ducæus; genuinum tamen eſſe Chryſoſtomi fœtum pluribus contendit Cl. Pearſonus Vindic. Ignat. part. 1. c. 9. p. 132.	VI.	640	D.
In illud, Gen. 1. *Vidit Deus.*	V.	642	D.
In illud, Gen. 1. *Faciamus hominem.*	V.	645	D.
In illud, Gen. 24. 10. *Pone manum tuam.*	VII.	565	D.
De Serpente æneo. Severiani eſt.	V.	659	D.
De juſto & beato Job ſermones 4.	V.	949	D.
In illud, *Pſalm.* 38. *Veruntamen fruſtra conturbatur.*	VII.	558	S.
In Pſalm. 83. *Et turtur nidum.*	VII.	264	S.
In Eliam prophetam.	V.	672	D.
De Joſeph & caſtitate.	V.	656	D.
De Suſanna.	V.	703	D.
De tribus Pueris.	V.	698	D.
De Sigillis librorum, Eſa. 46. 3. Severiani eſt.	V.	689	D.
De Fide & Lege naturæ.	VI.	837	D.
De ſancta & individua Trinitate.	VI.	955	D.
De ſancto & adorando Spiritu. Hanc homiliam agnoſcit Photius in Bibliotheca p. 841. Vel Chryſoſtomi eſt (inquit Savilius) vel quod potius reor, alterius alicujus ex illa erudita antiquitate. Stylus enim magis conciſus, & frequentes loquendi formulæ Johanni noſtro non uſitatæ.	VI.	729	
De ſancta Pentecoſte homilia, habita temporibus Arcadii Imp.	V.	976	D.
In illud, Johan. 1. *In principio erat Verbum.*	V.	747	D.
De occurſu & Simeone.	V.	872	D.
In ſancta Theophania Domini.	VII.	350	S.
De Nuptiis Johan. 2. *& contra Judæos, Gentiles ac hæreticos.*	VII.	284	S.
De Chriſto paſtore & ove, Johan. 10.	VII.	595	D.

In decollationem Baptiſtæ, & *de Herodiade homiliæ* 2. quas Chryſoſtomo abjudicat Photius propter ſtyli diſcrepantiam & humilitatem. De his homiliis, vel homilia potius, parum enim differunt, ſic notavit Uſſerius noſter in Biblioth. Theol. MS. in Chryſoſt. "Græce prius edita eſt *Au-*
"*guſtæ*, ann. 587. cum notis Davidis Heſchelii pag. 559, 560, 561. qui
"putat eam eſſe concionem illam percelebrem, quam adverſus Eudo-
"xiam Auguſtam habuiſſe teſtatur Socrates lib. 6. cap. 18. & Sozomenus
"lib. 8. cap. 20. & catalogus Alexandrinus pag. 230, 1, 2. & idem ſane
"eſt utriuſqne initium: Πάλιν Ἡρῳδιὰς μαίνεται, πάλιν ταράττεται, &c. ſed ve-
"ra tamen videtur cenſura D. Savilii, cum Græculus quiſpiam ineptus
"& indoctus, orationem cum hujuſmodi principio a Johanne noſtro ha-
"bitam eſſe, apud eccleſiaſticæ ſcriptores hiſtoriæ reperiſſet, affinxit ho-
"mo impudentiſſimus humano capiti corpus plane belluinum, nobiſque
"pro vero hunc ſpurium, & falſiſſimum fœtum, ſuppoſuit, vix lectione,
"nedum emendatione dignum. Habetur in Simeone Metaphraſte, inde-
"que in tomo 40. Surii, Aug. 29. p. 673. cum celebri illo exordio pro quo
"in vetere Latina interpretatione, quod notandum, ſequens hoc habe-
"tur: *Heu me! quid agam? unde ſermonis exordium faciam? quid dicam?*
"*vel quid taceam?* Quod cum verbis ſequentibus aptius cohæret quam

Sæc. IV. ab an. CCC.

	Edit. Savil. tom.	pag.	
"prius illud: Sixtus Senenſis inter gennina Chryſoſtomi ſcripta duos "de martyrio Johannis Baptiſtæ ſermones recenſet, horum alter (inquit) "qui nunc exſtat, ſic incipit, *Heu me! quid agam? unde ſermonis exordium faciam?* alterius vero, quem nunc deſideramus, initium eſt, *Rurſus Herodias inſanit.* Prior ille habetur in primo volumine operum Chryſtomi Edit. *Venet.* ann. 503. Alphabet. a. fol. 86. 6. tomo quinto Edit. "*Baſil.* ann. 1522. p. 284. & in multis aliis ſnbſequentibus editionibus: eſt "autem idem prorſus (dempto exordio) cum altero illo, quem commemoravimus, πάλιν Ἡρῳδίας μαίνεται: cujus vetuſtiſſimum exemplar MS. "in Vaticana bibliotheca exſtare notat Baronius ann. 404. §. 6. ab Antonio Agellio Latine tranſlatum, quod ad finem amplius habet viginti "circiter verſus, in commendationem ſanctarum fœminarum Novi Teſtamenti. Verum additamentum illud non ſolum in vetere tranſlatione "Latina, ſed etiam in Simeone Metaphraſte, Græciſque editionibus, "D. Hæſchelii, & D. Savilii, penitus deſideratur, ut Vaticano codice "alicunde aſſutum videatur. Ex hac oratione longum fragmentum producitur in Damaſceni parallelis fol. 39.			
In venerabilem Crucem, & de tranſgreſſione Adami.	VII.	502	S.
In dimiſſionem Cananeæ homilia, ex ejus parte poſteriore excerpta eſt homilia 7ma inter eas *in Diverſos* Origeni falſo inſcriptas. Genuinam eſſe, licet languidiuſcule ſcriptam (uti ſunt plurimæ Chryſoſtomi Conſtantinopolitanæ) probat Savilius. De hac enim oratione hæc habet Savilius: Et dogmata & doctrinam agnoſco hic Chryſoſtomica, ſed in ſtylo magna eſt diſparitas: itaque inter ἀμφιβαλλόμενα relinquo. Oratio, ait Haleſius, perelegans certe, & quæ diſparitatem ſtyli, ingenii, & doctrinæ puritate compenſet.	V.	188	
In præcurſorem Domini Johannem.	VII.	531	S.
In SS. apoſtolos Petrum & Paulum.	V.	992	D.
In SS. 12. *apoſtolos.*	V.	995	D.
In S. Thomam apoſtolum homilia. Citatur ſub Chryſoſtomi nomine a ſynodo Lateranenſi anno 650. habita, & a ſexta ſynodo Oecumenica. Chyſoſtomi tamen non eſſe ſtylus ſatis arguit.	V.	486	D.
In S. Stephanum protomartyrem.	V.	864	D.
In illud, 2. Cor. 12. *Sufficit tibi gratia mea.* Prodierunt *Romæ* an. 1581. 10. Chryſoſtomi orationes (in quibus locum habet hæc homilia) Gr. Lat. Cardinalis Serleti juſſu editæ, adjunctis Sept. Florentis Chriſtiani conjecturis, qni hanc cenſuram addidit. "In concionante, & non ſemper "meditatos ſermones promente, non requirenda eſt tam compta oratio. "Sane hæ homiliæ 10. excuſæ *Romæ* 1581. multas habent ὑπερβάσεις, "multas ταυτολογίας, nt putem exceptas eſſe ab aliquo ſtudioſo Chryſoſtomi tempore, qni mella iſta ab ore aureo concionantis ſublecta in tabularum ceris, nobis conſervarit. Nam ſic ſcripſiſſe, aut manum his "extremam impoſuiſſe Chryſoſtomum, vix eſt ut credam. Vide Savil. "tom. 5. c. 749.	V.	799	D.
In annunciationem S. Deiparæ. Habetur etiam inter opera Gregorii Neocæſ.	VII.	537	S.
In ſancta Theophania, & S. Johannem.	VII.	533	S.
In parabolam de filio prodigo.	VII.	539	S.
In illud, Matth. 12. 14. *Collegerunt Judæi concilium.*	VII.	326	S.
In decem Virgines, Matth. 25.	VII.	554	S.
In Meretricem & Phariſæum, Luc. 7.	VII.	490	S.
In ſancta & magna Paraſceve.	V.	906	D.
In Samaritanam, Johan. 4. Epilogus decerpitur ex Hom. 31. in evangelium Johannis.	*		
De cæco a nativitate, Johan. 9.	V.	761	D.
In triduanam Chriſti reſurrectionem.	V.	592	
In Chriſti aſcenſionem ſermones 4. a Gerardo Voſſio primnm editi in appendice ad Gregorium Thaumaturgum, *Mogunt.* 1603.	*		
	V.	973	D.
	VII.	426	S.
	V.	970	D.
Bonum Chriſti diſcipulum benignum eſſe.	VI.	903	D.

Sæc. IV. ab an. CCC.

De

Sæc. IV. ab an. CCC.

	Edit. tom.	Savil. pag.	
De Pſeudo-prophetis & falſis doctoribus homilia, quæ habetur etiam inter Ephræmi opera a Ger. Voſſio edita. Johannis Neſteutæ eſſe cenſent Voſſius & Pearſonus.	VII.	211	S.
De Circo oratio. De hac oratione audiamus cenſuram duorum doctiſſimorum virorum Savilii, & Boiſii, quibus immane quantum debent opera Chryſoſtomiana. Savilius tom. 6. c. 827. "Oratio nec Chryſoſtomi, nec "alicujus docti; ei tamen in gratiam doctiſſimi Bulengeri (cui de ea optime perſuaſum eſt) locum inter ἀμφιβαλλόμενα dedimus, quæ vix inter "νοθευόμενα extremo loco conſiſtere debuiſſet. Certe criticis, quiſquis eſt, "crucem fixiſſe videri queat. Addit Jo. Boiſius (col. 849.) "Hanc orationem adeo ſcatere monſtroſis verbis, ut ne ab homine quidem in media Græcia nato, illiſque temporibus æquali, in quibus Græca lingua vigebat, poſſit intelligi: illamque ſcriptam eſſe ætate, in qua Græca lingua ſui multum diſſimilis eſſe cœpit, & ad Latinæ linguæ imitationem "ſe ſtudioſe accommodare.	VI.	974	D.
In Salvatoris noſtri nativitatem homilia, quæ genuinum Chryſoſtomi opus videtur, ſub iſtius quippe nomine a Cyrillo Alexandrino citata lib. *ad reginas* Concil. tom. 3. col. 118.	V.	846	D.
In illud, Luc. 2. *Exiit edictum.*	V.	715	D.
In oraculum Zachariæ redditum, Luc. 1.	VII.	340	S.
In conceptionem Johannis.	V.	831	D.
In illud, Matth. 6. *Cavete, ne eleemoſynam.*	VII.	486	S.
De fugienda ſimulata ſpecie.	VII.	297	S.
De Muliere fluxum ſanguinis paſſa.	V.	816	D.
De Patrefamilias & Operariis, Matth. 20.	V.	708	D.
In parabolam de ficu areſacta, Matth. 21.	VII.	252	S.
De Phariſæo & convivio, Luc. 7.	VII.	280	S.
De Lazaro & divite, Luc. 16.	V.	728	S.
De Publicano & Phariſæo, Luc. 18.	VII.	233	S.
De cæco & Zacchæo, Luc. 18.	V.	731	D.
Religioſum facetiis uti non debere.	VI.	963	D.
De S. Johanne Theologo.	*		
De adoratione S. Crucis.	V.	877	D.
De confeſſione S. Crucis.	VII.	864	
De negatione Petri, Matth. 26. Decerpitur ex homilia 3. in illud, *Habentes eundem ſpiritum.*	V.	382	S.
De jejunio & eleemoſyna.	VI.	883	
In ſacrum Paſcha.	V.	587	
In ſecundum Domini adventum. Decerpitur fere tota ex homiliis in epiſtolam ad Romanos.	V.	782	D.
Florilegia 31. ex homiliis Chryſoſtomi decerpta per Theodorum Magiſtrum. In editione Saviliana Florilegia habentur 48. additis nempe 5°. 9°. 11. 21. 28. 32, 33. 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48. Verum ex his quamplurima ex iis quæ ſuperſunt homiliis excerpuntur, atque adeo alibi habentur. Ex Gr. Florilegium 33. idem eſt cum homilia modo memorata de confeſſione S. Crucis.	VII.	665	

TOM. VII.

[a] *Commentariorum in Matthæum homiliæ* 91. in editione Saviliana 90. Notandum enim eſt diverſas in binis editionibus homiliarum & opuſculorum diviſiones aliquando inveniri; unde fit, ut non raro in numeris eorum differentia quædam deprehendatur. Exemplo ſit opus præſens, quod in hac editione 90. in illa 91. homiliis conſtat: cum tamen unum idemque opus utrobique perfectum habeatur. Quinetiam ne quis forſan inde error oriatur, monendum duximus lectorem, ingens ſæpenumero reperiri diſcrimen in titulis opuſculorum utriuſque editionis. Ex gr. ho-	II.	1	

a Homiliæ in Evang. S. Matth. Interprete *Petro Duval* epiſc. Sagienſi, Gallice habentur in Bibl Regia Cod. 1084. eædem Gallice ex verſione *Anton. de Marſilly* (le Maitre) prodierunt 3. vol. *4to Pariſ.* 1665. Homiliæ aliquot hujus operis ſervantur in perantiquo Cod MS. *Helmſtadii* in Bibl. Academica, ex quo Cod. varias lectiones vulgarunt *Jo. Saubertus* ad Calc. variarum lectionum textus Gr. Evang. S. Matth. *Helmſt.* 1672. & *Jo. Andreas Schmidius* in Diſſert. de lectionario *Jo. Chryſoſtomi Helmſt.* 1703.

Sæc. IV. ab an. CCC.

	Edit. Savil. tom.	pag.
miliæ quæ in editione Saviliana titulnm habent *In Oziam*, in Morelliana dicuntur homiliæ In illud *Iſaiæ*, *Vidi Dominum*: quæque in iſta eſt in *Annam* quarta, in illa quintum ſortitur locum. Quod ſemel monuiſſe ſufficiat.		

Sæc. IV. ab an. CCC.

TOM. VIII.

Operis imperfecti in Matthæum homiliæ 54. (ſeu potius *Commentarius in homilias perperam diſtributus*) Lat. Chryſoſtomi non eſſe ab omnibus jam agnoſcitur. Videtur potius Latini cujuſdam ſcriptoris, ejuſque Arianizantis opus: ſaltem, a quibuſdam ex grege Arii, Montani, Manichæi, &c. non leviter interpolatum. Opus quidem non ineruditum, & Chryſoſtomi ævo certo certius ſcriptum; ſed quod autorem Græcum vix agnoſcit: ac proinde neutiquam mirum videri debet Græca hodie non reperiri. Mirum tamen prorſus eſt, quid Poſſevino in mentem venerit; cum diſerte ſcriberet operis hujus homilias 54. Græce Latineque non ſemel prodiiſſe, Apparat. in Johan. Chryſoſt. p. 855. Sed de hoc opere pluribus infra.	*	
Commentariorum in evangelium Johannis homiliæ 87. quas uti & priores in Matthæum Antiochiæ adhuc presbyter ſcripſit teſte Nicephoro. Notandum vero ex iis homilias 62, 63, & 64. (vel ut Latini codices diſtinguunt, 61, 62, 63.) eaſdem eſſe cum quinque poſtremis homiliis inter opera Baſilii Seleucienſis, edita Græce a Commelino 1596. & ſub illius nomine a Theodoro Peltano verſas haberi in Bibliotheca patrum.	II.	555

TOM. IX.

In Acta Apoſtolorum homiliæ 55. In his plurima confuſo admodum atque abrupto ordine diſpoſita deprehenduntur: unde binas ἐκδόσεις jam inde ab antiquis temporibus liber iſte homiliarum ſortitus eſſe Savilio videtur: quibus in unum poſtea compaginatis ac commixtis confuſionis haud parum acceſſit.	IV.	607
In epiſtolam Pauli ad Romanos homiliæ 32.	III.	1

TOM. X.

In D. Pauli epiſtolam 1. *ad Corinthios homiliæ* 44.	III.	243
In epiſtolam 2. *ad Corinthios homiliæ* 30.	III.	541
In epiſtolam ad Galatas commentarius perpetuus.	III.	709
In epiſtolam ad Epheſios homiliæ 24.	III.	763

TOM. XI.

In epiſtolam ad Philippenſes homiliæ 15.	IV.	1
In epiſtolam ad Coloſſenſes homiliæ 12.	IV.	89
In primam ad Theſſalonicenſes homiliæ 11.	IV.	161
In ſecundam ad Theſſalonicenſes homiliæ 5.	IV.	221
In 1. *ad Timotheum homiliæ* 18.	IV.	249
In 2. *ad Timotheum homiliæ* 10.	IV.	329
In epiſtolam ad Titum homiliæ 6.	IV.	381
[a] *In epiſtolam ad Philemonem homiliæ* 3.	IV.	411
In epiſtolam ad Hebræos homiliæ 34. ſive Ἑρμηνεία continua ἐκδοθεῖσα (uti præ ſe fert titulus) ἀπὸ σημειώσεων μετὰ τὴν κοίμησιν αὐτοῦ (Chryſoſtomi) παρὰ Κωνσταντίνου πρεσβυτέρου Ἀντιοχείας.	IV.	427

Opuſcula tomis 9, 10, & 11. comprehenſa a Chryſoſtomo poſt ſuſceptum epiſcopatum ſcripta eſſe autor eſt Nicephorus. Homiliæ in epiſtolas D.Pauli prodierunt antea Græce (ſed mirum quam corruptæ) *Veronæ* 1532. fol. Latine vero a Wolfgango Muſculo verſæ *Baſil.* 1536. fol. deinde Gr. Lat. a Commelino editæ *Heidelberg.* 1596 [b]. Obiter id mihi notare liceat, haberi Biblioth. Vindob. vetuſtiſſimo Cod. Theol. 157. anonymi cujuſdam *expoſitionem in Pauli epiſtolas ex S. Johannis Chryſoſtomi hypotheſibus & homiliis* in eaſdem epiſtolas compendioſe excerptam. In quo codice, id præter alia

[a] Hæ Homiliæ nova verſione ornatæ editæ ſunt a *Georgio Raphelio* paſtore Luneberg. Eccleſ. *Lavenburg.* 1712. [b] Denuo Homiliæ in Epiſt. S. *Pauli* (Interprete *Nicolao Fontaine*) Gallice prodierunt *Pariſiis* 1676. 7. vol. 8vo.

memo-

Sæc. IV. ab an. CCC. memoratu dignum, *epiſtolas Paulinas* dividi in Ἀναγνώσεις, ſive lectiones, in Κεφάλαια, ſive *capita*, in Στίχους, ſive *verſus*. Exempli gratia, in fine epiſtolæ *ad Romanos* hæc ſeguntur, Ἀναγνώσεις ε. Κεφάλαια ιϑ. Μαρτυρίας μϑ. Στίχοι ϡκ. hoc eſt, *Lectiones* 5. *Capita* 19. *Teſtimonia veteris teſtamenti* 49. *Verſus* 920.

Chryſoſtomi *ſynopſis Vet. Teſtamenti* exſtat Græce MS. in bibliotheca Cl. Iſ. Voſſii. Verum an genuina ſit, pro certo affirmare non poſſum, utpote quam nondum percurri. Immo non eſſe genuinum Chryſoſtomi opus, ipſe mihi olim confeſſus eſt Voſſius.

Cæterum de operibus D. Chryſoſtomi dubiis vel ſuppoſititiis paucula lector monendus eſt.

I. Sixtus Senenſis, Antonius Poſſevinus, aliique vulgares critici ſcriptorum D. Chryſoſtomi dubiorum & ſpuriorum catalogum ſatis amplum dederunt; quem per otium lector conſulere poteſt: in quo præter *opus imperfectum in Matthæum*, &c. habentur *expoſitio in evangelium D. Marci*, *homiliæ* 59. *ad populum Antiochenum*, aliaque partim ex variis Chryſoſtomi ſermonibus conſarcinata; partim aliunde accepta; quæ a Chryſoſtomi operibus jam penitus abjudicantur.

II. Fronto Ducæus opera ſuppoſititia (quæ tamen ab autoribus Chryſoſtomo coævis, vel ab ejus ſaltem ætate non longe remotis, ſcripta eſſe exiſtimat) præter paucos quoſdam *ſermones in Pſalmos* ad calcem tomi 3. omnia in tomum 6. conjecit; prout a nobis ſupra recenſentur.

III. Editioni ſuæ omnium optimæ & caſtigatiſſimæ indicem operum Chryſoſtomianorum præmiſit vir doctiſſ. Hen. Savilius, tum eorum, quæ pro veris ac germanis, tum quæ pro ambiguis & falſis habuit; rejectis in calcem tomi octavi conjecturæ ſuæ rationibus, aliiſque criticis obſervationibus ac notis tam ipſius quam virorum doctiſſimorum, ac in adornanda editione Etonenſi συνεργῶν, Boiſii, Haleſii, ac Dounæi. Ex operibus ſupra recenſitis, quæcunque litera præfixa carent, genuina a Savilio, ejuſque ϖραγματείας perhibentur, niſi forte adjecta notula contrarium innuat; quæ vero literam D. ſibi præfixam habent, in dubiorum, quæ S. in ſpuriorum claſſem ab eo relegantur. [a] Reſtat autem, ut recenſeamus ordine opuſcula Chryſuſtomi, quæ in editione Morelliana fruſtra quæſita in Saviliana exhibentur; quæ ſequuntur, in ſuas quæque claſſes pro Savilii cenſura digeſta.

GENUINA.

TOM. V.

In proditionem Judæ & Paſcha homilia, nec eadem prorſus cum illa ejuſdem argumenti, quæ habetur tom. 5. edit. Morell. nec diverſa prorſus: licet tam multa habeant communia, ut propemodum eadem oratio eſſe videantur.

In crucem Chriſti & latronem homilia, de qua paria dicantur, ac de priore.

In Publicanum & Phariſæum. Ἀπάνθισμα eſt ex oratione 5. contra Anomæos excerptum.

In illud, *Ne confidat nimis, qui ſtat.* Pars eſt homiliæ 26. in Matthæum.

TOM VI.

De perfecta Charitate. Ἀπάνθισμα videtur.

De Pœnitentia oratio.

De Eleemoſyna oratio.

In eos qui obdormierunt, *oratio Sabbato Pentecoſtes habita*; omnia fere habet communia cum *homilia de perfecta Charitate*.

De Jejunio orationes 2.

Animæ medicinam anteponendam eſſe corporis medicinæ. Ἀπάνθισμα eſt.

Sacerdotibus divitias exprobrandas non eſſe. Ἀπάνθισμα eſt.

DUBIA.

TOM. V.

De Theatris non frequentandis ſermo alter.

Quomodo Adam acceperit animam, &c.

Protheoria in Pſalmos.

In illud, *Dominus regnavit*, &c. Severiani eſſe cenſet Haleſius.

In orationem Dominicam.

In prodigum Filium, &c.

In Mulieres, quæ unguenta attulerunt, &c.

In illud, *Quomodo novit literas*, &c.

In Cananæam, & Pharao, &c.

In illud, *Non quod volo, hoc facio*, &c.

In illud, *Sponte peccantibus nobis poſt acceptum cognitionem veritatis*, &c. Ἀπάνθισμα eſt.

Sermo in Principium indictionis.

In pretioſam Crucem homilia, quæ Joſephi Theſſalonicenſis archiepiſcopi eſt.

In exaltationem pretioſæ Crucis.

In S. apoſtolum Thomam.

In nativitatem Chriſti, & quod unicuique climati, &c.

In S. Stephanum protomartyrem.

In mediam Hebdomada jejuniorum.

In feſtum Palmarum.

In S. Virginem Deiparam.

In S. Deiparam.

In proditionem Salvatoris, &c.

In pretioſam & vivificam Crucem, &c.

In Latronem, & proditionem Salvatoris.

In ſalutiferam Sepulturam, & triduanam Reſurrectionem. Ἀπάνθισμα eſt.

Oratio catechetica in S. Paſcha.

In Paſcha orationes 7.

In Pentecoſten orationes 2.

In ſynaxin Archangelorum.

[a] Conſ. Oudin. tom. 1; p. 766. ſeq.

TOM. VI.

Oratio exhortatoria ad pœnitentiam, &c.
De Pœnitentia & Eleemoſyna.
De Pœnitentia.
De Eleemoſyna.
De Jejunio orationes 7.
De Patientia & Mortuis non amare deflendis.
De Patientia.
De ſalute Animæ. Ἀπάνθισμα videtur.
Ad Catechumenos.
Deploratio eorum, qui Chriſti virgines corrumpunt.
Contra Hæreticos.
Precationes duæ.

TOM. VII.

In reſurrectionem Domini.
In Dominicam novam, & in apoſtolum Thomam.
In S. Stephanum orationes 3. ultima certiſſime ſpuria eſt.
In S. Pentecoſten.

SUPPOSITITIA.

TOM. I.

Expoſitio in Pſalmos, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107.
Expoſitio in Pſalmi 118. *ſtationes tres.* Expoſitiones novem iſtorum Pſalmorum modo memoratas ex Theodoriti commentariis maximam partem decerptas eſſe monet Fronto Ducæus.

TOM. VII.

Epiſtola ad Monachos utilitatis & ſobrietatis plena.
In expulſionem Adam, & de malis mulieribus.
In annunciationem S. Deiparæ.
In illud Pſalmi 92. *Suſtulerunt flumina vocem.*
In illud Pſalmi 75. *Vovete & reddite Domino.*
In illud Matthæi 18. *Quæcunque ligaveritis.*
In illud Judæorum dictum Johan. 7. *Dæmonium habes.*
De Pœnitentia.
De Fide.
De Spe.
De Charitate homilia 2.
Quod Charitas ſecundum Deum ſit opus divinum.
[a] In illud Matth. 4. 6. *Si filius Dei es, projice teipſum.* Neſtorii eſſe ex Marii Mercatoris autoritate conſtat.
In proditionem Judæ, & paſſionem Chriſti.
In nativitatem Domini ſermones 2.
In Rachel & Infantes.
In Herodem & Infantes.
In Martham, Mariam, Lazarum, & Eliam prophetam.
In illud, *Egreſſi Phariſæi conſilium ceperunt.*
In Meretricem & Phariſæum orationes 2.
In aſcenſionem Domini.
In metamorphoſin Domini oratio, ſub Procli etiam Conſtantinopolitani nomine edita habetur.
In feſtum Palmarum.
In metamorphoſin Domini orationes 2.
In S. Johannem Theologum.
In S. Johannem Theologum, Apoſtolum, & Evangeliſtam.
In illud, *Eripe me Domine ab homine malo.*
De Siccitate.
In Jordanem fluvium.
In illud, *Cum aſcenderit Dominus in templum.*
In Meſopentecoſten.
In Samaritanam Johan. 4.
In illud, *Pater ſi poſſibile eſt.*
In Parabolam, Homo quidam deſcendit, & incidit in latrones, Orat. 2.
In nativitatem S. Johannis Baptiſtæ.
In Abraham & Iſaac.
In nativitatem Domini oratio. Severiani eſt.
In Zacchæum & Publicanum.
In Centurionem Luc. 7.
In illud, *Exiit ſeminans ſeminare.*
In ſecundum adventum Domini.
In Paralyticum Joan. 5.
In illud Lucæ, *de Didrachma.*
Quod oporteat gratiam habentem communicare non habenti.
In parabolam Oeconomi injuſti oratio. Aſterii eſt.
De Jejunio ſermones 3.
In illud, *In tribulatione dilataſti mihi*, &c.
De Patientia, & conſummatione ſæculi. Habetur (etiam integrior) inter S. Ephræmi opera a Voſſio edita.
In filium Viduæ, Luc. 7.
In Samaritanam, & de interpretatione Meſſiæ.
In Serpentem æneum, &c.
In ſacrificia Cain, &c.
In paſſionem Domini.
In Publicanum & Phariſæum, Luc. 18.
In principio ſacrorum Jejuniorum orationes 2.
In aſcenſionem Domini.
De Jejunio orationes 2.
De Oratione ſermo, cui multa Chryſoſtomi admiſcentur. De hac oratione, hæc habet Halesius noſter in notis Savilianis. "Mutilatoris alicujus opus, qui aurum Chryſoſtomi purum aliquando commutavit, & ſua ſcoria corrumpit; ſimiliter ad locum

[a] Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 10. vol. 9. p. 285.

"p.476.

Sæc. IV. ab an. CCC. "pag. 476. lin. 44. D. Savilius, *hæc Chryſo-* "*ſtomi ſunt, non tamen omnia, itaque ut au-* "*rum a ſcoria diſcernamus, quærendi apud* "*Chryſoſtomum* Fontes.

In illud, *Ignem veni mittere in terram.*

Admonitiones ſpirituales.

In illud, *Cavete, ne eleemoſynam veſtram,* &c.

In adorationem Crucis.

In reſurrectionem Chriſti, & mulieres unguenta afferentes.

In annuntiationem Deiparæ, & contra Arium.

De Eleemoſyna.

In Lazarum redivivum orationes 3.

In S. Johannem præcurſorem.

In illud, *Venite, & exultemus.*

Ἐκλογαὶ *per Theodorum Magiſtrum collectæ* 17.

ALIENA.

Severiani Gabalorum epiſcopi de Creatione mundi orationes 6.

Gregorii Thaumaturgi oratio in S. Theophania.

Pantaleonis presbyteri Monæ Byzantiorum oratio in exaltationem Crucis.

TOM. VIII.

Theodori Mopſueſteni (*lapſi*) *reſponſio ad Chryſoſtomi paræneſes ad eum miſſas.* Ad Chryſoſtomi epiſtolam reſpondere voluiſſe videtur hujus ἀντηχάμμαλος autor, quiſquis ille fuerit. Neque enim Theodori eſſe poteſt frigidum hoc, ineptum, & pene ridiculum σύνταγμα, quem Sozomenus πολυΐστορα fuiſſe, & liberalibus diſciplinis excultum ſcribit, neque cujuſpiam, ut opinor, illius ætatis, cum & tum, & aliquot poſt ſæculis Chryſoſtomi cognomen ignotum fuiſſe videatur, ut ex Georgio Alexandrino, qui poſt ducentos minimum annos vixit, conſtare poteſt.

Synodi ad Quercum contra Chryſoſtomum habitæ acta.

Vitæ Chryſoſtominianæ ſcriptores.

Hactenus editio Saviliana: quæ ſequuntur opuſcula variis abhinc locis & temporibus prodierunt.

De inani Gloria, & educandis a parentibus liberis homilia.

In S. Chriſti nativitatem.

In S. Lumina.

In recens baptizatos, & de Paſchate.

In S. Baſſi epiſcopi & martyris memoriam.

Poſt Terræ motum. Sex iſtas homilias Gr. Lat. edidit ſub Chryſoſtomi nomine Fr. Combefiſ. *Pariſ.* 1656.

Homilia de morali Politia, in Præcurſoris decollationem, atque mulierem peccatricem, edita eſt ab eodem Combefiſ. 1645. Sæc. IV. ab an. CCC.

Homilias 4. *in Pſalmos* Gr. Lat. edidit Jo. Bapt. Cotelerius, ſocius Sorbonicus *Pariſ.* 1661. quas genuinas eſſe agnoſcit.

In Danielem prophetam interpretatio Gr. Lat. ab eodem ibid. edita. Eam vel non eſſe Chryſoſtomi, vel fuſioris ſaltem commentarii eclogam & epitomen eſſe merito cenſet Cotelerius.

Homilia in illud Matth. 21. 23. *in qua poteſtate hæc facis?* Antiochiæ habita, Gr. Lat. cum notis edidit idem Cotelerius Monument. Eccl. Græc. tom. 3. p. 121.

Oratio in Diodorum Tarſenſem, a Cl. Bigotio ad calcem Palladii primum edita: una cum antiqua verſione (mutila tamen) quæ habetur apud Facundum Hermianenſem epiſcopum, lib. 4.

[a] *Epiſtola ad Cæſarium monachum adverſus Apollinarii hæreſin*, tempore ſecundi ipſius exilii ſcripta. Antiquam hujus epiſtolæ per multa retro ſæcula deſideratæ verſionem Latinam e codice Florentino olim deſcripſit Petrus Martyr Florentinus, ac delatam ſecum in Angliam in Cranmeri archiepiſcopi Cantuarienſis bibliotheca repoſuit: unde nobile illud, ſi quod unquam aliud, adverſus tranſubſtantiationis dogma teſtimonium protulit, in Defenſ. Euchariſt. adverſ. Gardinerum Wintonienſem part. 1. p. 390. 502. Edit. *Tigur.* 1559. & Loc. Commun. Claſſ. 4. cap. 10. p. 603. Verum poſt Cranmeri martyrium direpta archiepiſcopali bibliotheca epiſtola nuſquam poſtea comparuit. Hinc factum eſt, ut inter alios Cardinalis Perronius merum eſſe figmentum, ac nuſquam exſtitiſſe hanc epiſtolam audacter aſſerere non dubitarit. Tandem paucis abhinc annis V. Cl. Emericus Bigotius verſionem iſtam ex codice Florentino in bibliotheca Dominicanorum D. Marci aſſervato a ſe deſcriptam Palladii dialogo de vita Chryſoſtomi ſubnexuit. Verum impreſſione ad umbilicum perducta, epiſtolam a reliquis divulſam ſupprimendam curarunt cenſores aliquot Sorbonici: de qua inſigni fraude merito conqueſtus eſt ex Reformatorum gente Pariſienſis theologus*. Interea nos non contemnendum hujus epiſtolæ fragmentum Græcum ex bibliothecæ Arundelianæ antiquo codice MS. deſcriptum in *Chartophylace* noſtro pag. 69. edidimus. Eodem circiter tempore Stephanus Le Moyne de antiquitate eccleſiaſtica præclare meritus, integram verſionem Latinam plurimis quidem mendis ſcatentem inter *Varia ſua*

* Expoſtulat. lib. 12. Anaſtaſio in Hexaem. præmiſſa Lond. 1682. 4to.

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol 3. p. 33. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 2. c. 10. §. 43. vol. 1. p. 428. *Le Moyne* Varia ſacra tom. 1. p. 530. *Wakeum* in Vindiciis ſuis Anglice editis expoſitionis Doctrinæ Eccleſ. Anglic. *Le Quien* Diſſert. Damaſc. p. 48. & in not. 270. Epiſt. ad Cæſarium cum notis & diſſertatione *P. Jo. Harduini*, *Zornii* Opuſc. ſacr. tom. 1. p. 727. *Altonaviæ* 1731. *Deylingii* Obſervat. Miſcellan. §. 9. p. 361. ſeq. *Lipſ.* 1736. *Caniſii* Lection. Antiq. edit. nov. tom. 1. p. 233.

Sæc. IV. ab an. CCC. *Sacra* exhibuit. Nec laude ſua fraudandus eſt clariſſimus eccleſiæ Anglicanæ theologus, qui ipſum quaternionem a doctoribus Sorbonicis e codice Bigotiano abſciſſum nactus, eum *Expoſitionis ſuæ adverſus Meldenſem epiſcopum Vindiciis* patrio ſermone editis *Londini* 1686. una cum *præfatione Bigotiana*, & fragmentis Græcis, quotquot reperire poterat, quæque ad editionem ſuam ornandam collegerat Bigotius, fideliter ſubjecit.

Epiſtola ad Monachos, quam in Theſauro Aſcetico Petrus Poſſinus Jeſuita Græce & Latine evulgavit *Pariſ.* 1684. familiam ducit Chryſoſtomi *epiſtola ad Monachos*, qua potiora ſeverioris vitæ documenta, præcipue de ſtudio, modoque orandi Aſcetis tradit. Deprompta eſt, una cum aliis, ex Fr. Turriani codice MS. *de re Aſcetica*, quem annorum pluſquam 500. eſſe, judicat Poſſinus. Verum in hoc opuſculo deſideratur ſuavis illa, & nativa dicendi vena, nobile illud acumen, vividuſque ſpiritus quæ in Chryſoſtomi ſcriptis ſe ubique produnt. Languidius eſt, & ſequioris potius ſæculi opus. Quam tamen cenſuram eruditorum judicio lubens ſubmitto. Exſtant apud Cl. Galeum ſequentia Chryſoſtomi opuſcula, ſive homiliæ. *Λόγος περὶ τῶν θείων καὶ ἀχράντων μυστηρίων. Περὶ τοῦ μὴ κατηγορεῖν τοὺς ἱερεῖς.* In illud, *οὐδὲν ποιεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖ ὁ υἱός. Εἰς τὸν Μελχισεδέκ.* In illud, *εἰ μὴ ἀφῆτε τοῖς. In Davidem. In Paulum. Περὶ μετανοίας, καὶ εἰς διάφορα ῥήματα Ψαλτηρίου, καὶ σωτηρίας.* In illud, *Johannes audiens in carcere. Ὅτι δεῖ τὴν πίστιν καὶ βίον ἔχειν ὀρθόν*, &c. *In Zacchæum & de Eleemoſyna. In Pſalmum* 71. In illud, *viri cujuſdam divitis. In Pſalmum* 37. *De cruce.* 12. *homiliæ de variis argum. In decollationem S. Johannis. In feſtum ὑπαπάντης. In Geronticum S. Macarii. Περὶ ὄφεως ſermo πρῶτ. De Oratione, Jejunio, Eleem. De Pœnitentia & compunctione*, & *quod Deus*, &c. Exſtant apud Georg. Wheeler Baronettum iſta. *In Reſurrectionem. In Thomam diffidentem. In Paralyticum. In Meſopentecoſten. In Samaritidem. In Aſſumptionem. In Pentecoſten. De Patientia & Gr. actione. In omnes Sanctos. In Occurſum. De Jejunio. In Annunciationem. In Divitem & Lazarum. In B. Virginem. In Prodigum. De Publicano. In feſtum Palmarum. In Ficum aridam. In Judam proditorem, & multæ ex his homiliæ bis habentur.*[a]

Porro exſtant in editionibus operum Chryſoſtomi Latinis, quæ in Græcis non habentur, *Opuſcula* & *homiliæ* quamplurimæ; de quibus fuſe agunt Sixtus Senenſis, & Ant. Poſſevinus, ad quos, nos ea ſummatim recenſere contenti, lectorem remittimus. Sæc. IV. ab an. CCC.

[b] In Editione *Baſilienſi* 1558. habentur Latine.

TOM. I.

In Geneſin homiliæ 10.
In Exodi cap. 27. *de Moyſe.*
In Judicum 11. *de Jephte.*
In libros Regum homiliæ 7.
In Job homiliæ 2.

In Pſalmos homiliarum, ſeu potius expoſitionum volumen ex variis diverſorum ſcriptorum, imprimis vero Chryſoſtomi & Theodoriti ſermonibus contextum, & a Gentiano Herveto Latinitate donatum. Omiſſum in editione iſta Baſilienſi, habetur in edit. *Pariſ.* 1556. atque aliis. Pars longe maxima genuinus eſt Chryſoſtomi fœtus, & habetur tom. 3. edit. *Morell.* tom. 1. *Savil.*

In Pſalmos homiliæ aliæ 21.

In illud Sapientiæ 9. *Juſtorum animæ in manu Dei ſunt.*

In Eſaiam homiliæ 4.
De Hieremia propheta.
De tribus Pueris.
De S. Suſanna.
De Jona propheta.
In illud Zachariæ 6. *Ecce vir Oriens.*

TOM. II.

Opus imperfectum, ſeu *Commentariorum in evangelium S. Matthæi homiliæ* 54. Habentur in edit. *Morell.* ac in omnibus Latinis: ſeorſim vero prodierunt *Colon.* 1487. 4°. & *Antverp.* 1537. 8°. Iſta autem poſterior editio iniquas manus paſſa eſt, ab Arianorum (uti præ ſe fert titulus) fæcibus purgata. *Par.* 1543, 1547. præcipue vero 1557. 8°. quam etiam ſordibus omnibus purgatam eſſe jactitat editor. Verum prætextu purgationis ab Arianis fæcibus faciendæ, penitus detruncatur locus ille πολυθρύλλητος a nobis crebro adverſus pontificios allatus de S. ſcripturæ lectione laicis non interdicenda in homilia 49°. ab illis verbis incluſive [Et quare jubet in hoc tempore omnes Chriſtianos conferre ſe ad Scripturas?] in edit. *Morell.* pag. 174, 175. uſque ad illa item incluſive [Et per hoc incident in abominationem deſolationis, quæ ſtat in ſanctis eccleſiæ locis,] ut alias fraudes taceam, & locum de Euchariſtia luculentum penitus omiſſum. Locum quidem de ſcriptura ab omnibus legenda operi huic a Proteſtantibus nonnullis præter codicum MSS. fidem immiſſum eſſe, conquerentes quoſdam me olim legiſſe

a Homilia *de Melchiſedecho* (quæ incipit, *Ἀποπληρῶ ὑμῖν σήμερον ἀδελφοὶ περιπλέξαι*) primum edita ab *Erico Benzelio* ex MS Barocciano, habetur Gr. Lat. cum notis in ſupplemento homiliarum *Chryſoſt.* Upſal. 1708. Idem *Benzelius* lacunas homiliæ in Pſal. 95. 1. quæ incipit, *ἤγειρε τὸν ἐπιλησμὸν εἰς πόλεμον*, ſupplevit, & primus edidit. Homil. in Joh 5. 19. (quæ incipit, *Ὦ τῆς βίας, ὦ τῆς πειρασμοῦ*,) Gr. Lat. habetur in eodem ſupplemento *Upſal.* 1708. 4to. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p 776. ſeq.

me-

Sæc. IV. ab an. CCC. memini. Verum næ is riſu excipiendus, qui ejuſmodi ſomnia propinat; de editione interim *Colon.* 1487. longe ante cœptam reformationem adornata ſecurus, in qua locus iſte totidem verbis legitur. Hoc opus imperfectum, ex vetuſtiorum commentariis compilatum, quod Chryſoſtomi nomine paſſim circumferri ſolet, ſcriptoris cujuſdam Latini eſſe, ſuo loco monuimus, & jam fere conſentiunt omnes. De dogmatibus eccleſiaſticis, & hæreticorum quæ tunc vigebant controverſiis, pugnantia ſæpe loquitur, ut vel inſigniter interpolatum eſſe, vel autorem ſibi haud bene conſtare neceſſe ſit. Mihi quidem veriſimile videtur, autorem fuiſſe hominem catholicum; quæ vero *Arianiſmum* ſapiunt & τȣ̃ ὁμȣσίου dogmati bellum indicunt, nihil aliud eſſe, quam ſcriptoris cujuſdam Ariani, *gloſſemata* & *animadverſiones*, ad refutandum ipſius autoris textum, quæ primo quidem margini, prout occurrebant, appoſitæ, poſtea librariorum fraude, vel incuria, in textum intromiſſæ ſunt. Poſſem id plurimis exemplis demonſtrare, unicum dabo. Homil. 33. pag. 119. ubi de his verbis agit, *Dicit Dominus vineæ procuratori ſuo. Cui procuratori? Sine dubio Filius dicit Spiritui Sancto. Et ſi volueris concedo tibi, ut Pater Filio dicat.* Mox ſequitur hæc nota; *Non quæro utrum Filius ſit Patris procurator, aut Spiritus S. Filii; ſed hoc dico, quia procurator domus & paterfamilias nec ejuſdem Subſtantiæ poſſunt eſſe, nec una perſona eſſe, nec æqualis dignitas: ſi ergo alter paterfamilias, alter procurator patrisfamilias, quomodo locum habet Trinitas tua? Si autem ejuſdem ſubſtantiæ iſte eſt, & eſt minor, injuriam facit ſubſtantiæ; ſi vero non æqualis dignitas, ubi eſt una ſubſtantia?* Quæ manifeſto mihi reſpicere videntur Ariani cujuſdam notam, autorem dum legeret arguentis, & hæc pro re nata objicientis. Sublata hac periodo commode fluunt reliqua; ne dicam hæc verba in quibuſdam codicibus MSS. non reperiri. Quod, & in aliis quibuſdam locis ejuſdem commatis notari poteſt. Quicquid ſit; autor Theodoſii M. ætate vixiſſe videtur [a]. De Photino, Eunomio, Macedonio, &c. tanquam ſui ævi hæreticis, ubique loquitur; nec ſemel diſerte dicit, Homil. 49. p. 173. *Se omnes hæreſes, & mala ſpiritualia quæ eccleſiam infeſtabant, a tempore Conſtantini, uſque ad tempus Theodoſii, expoſuiſſe*; ulterius proculdubio progreſſurus, ni hoc tempore vixiſſet. Aliter, haud difficulter conjicerem, ipſum ad ſequiora ſæcula, etiam ad Caroli Magni ætatem eſſe revocandum, & forſan non alium a Fœlice Urgelitano, vel Elepando Toletano fuiſſe, quibus Arianæ hæreſis labes objecta eſt. Sed de hac conjectura non contendam. An vero fuerit natione Gallus, & ſpeciatim homo Aquitanus, (quod me nuper monuit Bernardus noſter) aliis diſcutiendum relinquo. Etſi *Species bladi*, qua voce alicubi utitur, *Forani lapides* Homil. 40. p. 144. *Dignitoſa anima* Homil. 42. p. 151. & id genus alia, ab hac doctiſſimi viri conjectura, abludere non videntur. Pſalterium *Romanum* non *Gallicum* ubique ſequitur; quin & vetus teſtamentum, non ex interpretatione *Hieronymi*, ſed juxta *Italicam verſionem*, ſemper citat. Scriptis apocryphis non raro utitur; qualia ſunt, *Scriptura Seth*, *Apocryphum Hezekiæ*, *Petri Itinerarium* a Clemente ſcriptum, *Apoſtolicarum Conſtitutionum liber octavus*, ne de aliis dicam. Verum de his plus ſatis. Sæc. IV. ab an. CCC.

In varia S. Matthæi loca homiliæ 27.

In evangelium S. Marci homiliæ 14. Monachi alicujus ſatis inficeti opus.

In varia S. Lucæ loca homiliæ 6. quarum prima de Nativitate S. Johannis Baptiſtæ, ſive de Solſtitiis, antiqui certe autoris opus eſt.

TOM. III.

In varia S. Johannis loca homiliæ 6.

In 1. *ad Corinthios epiſtolam homiliæ* 2.

De laudibus S. Pauli homilia 8ª.

De Proditore, & myſteriis Cœnæ Dominicæ ſermones 6.

De Cruce & Latrone homiliæ 2.

De Reſurrectione homiliæ 9.

TOM. V.

Sermones miſcellanei 5.

Homiliæ (*præter* 21. *genuinas*) *aliæ* 59. τῶν ἀνδριάντων, de quibus ſupra.

Homiliæ miſcellaneæ 35.

In Editionibus Pariſ. 1570, 1581, 1588. acceſſerunt, ſeorſim prius impreſſæ.

Orationes 4. viz. *De Juramento*, *Adverſus eos qui in deliciis agunt*, *Adverſus iram*, & *De Oratione*.

Ex opuſculis præmiſſis pauca quædam Græce exſtant, quamplurima ex aliis Chryſoſtomi operibus hinc inde decerpuntur; pars vero longe maxima ſpuria eſt.

Orationes in S. Pelagiam, in catenas S. Petri, in S. Andream, & in natali S. Johannis Baptiſtæ, ex Metaphraſte habentur Latine apud Surium & Lipomannum, verum ſpuriæ.

Enarratio brevis, ſive libellus Quæſtionum in S. Matthæum Latine a Chriſtophoro Serrarigo verſus ac editus eſt *Venet.* 1554. inde in editiones *Pariſ.* & *Antverp.* 1614. deſumptus.

Enarratio brevis in S. Lucam a Theod. Peltano verſa & edita eſt an. 1580. Utraque enarratio ſpuria eſt, & utraque habetur

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 15. vol. 7. p. 646.

Sæc. IV. ab an. CCC. Græce MS. in bibliotheca Collegii Corporis Chriſti, Oxon.

Quinquaginta Chryſoſtomi homilias Quadrageſimales Arabice verſas penes ſe extitiſſe teſtatur Uſſerius in Biblioth. Theol. MS. ubi indiculum earum exhibet. Verum ex iis pars longe maxima Græce exſtat.

OPERA DEPERDITA.

Commentarii in S. Scripturæ libros plurimi. Totam enim ſcripturam a Chryſoſtomo commentariis explicatam eſſe fidem faciunt Suidas & Caſſiodorus. Et certe plura Chryſoſtomi σχεδιάσματα τῶν ἐξηγήσεων τῆς θείας γραφῆς, in palatio Thomaite ſervata, incendio periiſſe ſub Conſtantino & Irene refert Zonaras, tom. 3. fol. 96.

Contra Συνεισάκτους orationes 4. Sex enim ejus argumenti orationes a Chryſoſtomo ſcriptas eſſe produnt vitæ ejus ſcriptores.

Expoſitio in Job, cujus ampliſſima fragmenta exſtant in Catena in Job a Patricio Junio edita.

Expoſitio Zachariæ prophetæ, citatur ab Ephræmio apud Photii Biblioth. Cod. 229. niſi potius de loci alicujus particularis explicatione Ephræmius intelligendus ſit.

Orationes aliquot contra Julianum. Primam citat Damaſcenus lib. 3. de Imag.

Expoſitio perpetua Pſalmi 41. Fragmentum habet Theodoritus Dialog. 2.

Orationes in 40. *Martyres, in decollationem S. Johannis Baptiſtæ*, in illud Luc. 1. 78. *Chriſtum eſſe Orientem*; in illud 1. Cor. 5. 17. *Si qua ergo*, &c. in illud Luc. 16. 24. *Mitte Lazarum*; *& adhortatoriam ad Pœnitentiam*, memorat, atque ex iis excerpta nobis exhibet Photius Cod. 274, 277. Idem meminit *Orationum brevium* 22. Chryſoſtomi nomen præferentium *in mortem Domini*, & *aliarum* 22. *in aſcenſionem Domini*, itemque 17. *in Pentecoſten*, Cod. 25. Ex his nonnullæ exſtant. Notandum vero eſt plurima ſpuria *Chryſoſtomi opuſcula* a Photio incaute recenſeri.

Epiſtola ad Acacium monachum, cujus fragmenta habentur apud Theorianum pag. 75. & Euthymium Panopl. Tit. 15.

Tractatus, ſermones, & epiſtolæ plures; quæ a ſcriptoribus eccleſiaſticis, præſertim Græcis recentioribus, citata ad nos non pervenerunt. Nobis omnia colligere nec vacat, nec refert.

Præter ea, quæ ad ſcripta Chryſoſtomi enucleanda hactenus obſervavimus; cum plurima incredibili plane diligentia undique collegerit, notaveritque ὁ πάνυ Uſſerius in Biblioth. Theol. MS. placet in lectoris gratiam pauca inde ſeligere, & in certa capita diſtribuere.

SCRIPTA a Chryſoſtomo, dum adhuc Anagnoſta, Diaconus, & Presbyter eſſet, ex Uſſerii Biblioth. Theol. MS. ex ipſo autoris autographo, p. 413, 414. collecta. Sæc. IV. ab an. CCC.

Anagnoſta:

Ad Theodorum, Mopſueſtiæ poſtea epiſcopum, *lapſum*, ſive Monaſticæ vitæ deſertorem epiſtolæ 2.

Adverſus vituperatores vitæ Monaſticæ libri 3.

De compunctione Cordis libri 2. quod etiam affirmat Symeon Metaphraſtes tom. 8. Sav. pag. 378. lin. 37. 40.

Ad Viduam Juniorem orationes duæ tom. 6. Savil. p. 296. 304. quas Symeon Metaphraſtes t. 8. p. 376. Niceph. lib. 13. c. 2. a Preſbytero ſcriptas fuiſſe exiſtimat.

De virginitate, t. 6. Savil. p. 244. ut vult Niceph. lib. 13. Hiſtor. c. 2. Licet Symeon Metaphraſtes in Chryſoſtomi vita, & quidem rectius, ni fallor, ab eo adhuc anagnoſta, & monacho ſcriptum dicat. In ſententiam quidem ſuam citatur a Baronio Socrates lib. 6. cap. 8. & Niceph. lib. 13. c. 2. quorum prior omnino nihil, poſterior longe aliud de eo libro ſcribit, nempe a Johanne jam presbytero fuiſſe compoſitum.

Diaconus anno 381. conſtitutus, ſcripſit,

De Sacerdotio lib. 6. Inſignes, quos ſolos ad manus ſuas perveniſſe affirmat in catalogo ſuo Hieron. c. 129. quos ab eo Diacono ſcriptos præter Socratem teſtatur etiam, ut in reliquis, Nicephorus Calliſt. lib. 13. cap. 2. Georg. Alex. t. 8. Sav. p. 176. l. 4. & Leo imperator, ibidem p. 273. l. 12. rectius quam Sym. Metaphraſtes, ibid. p. 378. lin. 27. qui ab eo Monaſticam vitam adhuc profeſſo ſcriptos fuiſſe aſſerit; quod prima illa operis ipſius verba refellunt. *Fuere mihi olim amici complures, iidem veri & germani*, &c. & inter eos *Baſilius*, cum quo in hoc dialogo colloquitur.

De Providentia Dei ad Stagirium monachum libri 3. t. 6. Savil. p. 84.

Περὶ ἀκαταλήπτου, *de incomprehenſibili Dei Natura*, contra Anomæos, libri 5. t. 6. edit. Sav. 389. cum quibus conjungitur & 6. *ad eos qui abſuerant a ſynaxi*, ibid. p. 425.

Adverſus Gentiles & Judæos: quod Chriſtus ſit Deus, ibidem p. 622. habuit ſequentes orationes ad ipſos Judæos, ut ex contextu verſus finem liquet.

Adverſus Judæos orationes 5. t. 6. Savil. pag. 312. quas Socrates lib. 6. c. 3. Niceph. lib. 13. c. 2. & Georg. Alex. in vita ejus ab eo adhuc lector ſcriptas exiſtimant. Baronius, Savilius, & alii ab eodem Diacono anno 382. vel potius 383. quia in oratione ſecunda Edit. Savil. pag. 334. lin.

 lin. 4. dicit templi Hieroſolymitani reſtaurationem a Juliano imperatore tentatam, ἐπὶ βασιλέως πρὸ εἴκοσι ἐτῶν γεγενημένου ἐπὶ τῆς γενεᾶς ἡμετέρας. *ſub imperatore qui fuit ætate noſtra ante annos viginti.* Verum excidiſſe aliquid numero, ut pro κ. κη. vel potius pro κ. ſubſtituendum eſſe λ. ex verbis illius orationis 3ª. manifeſtum eſt. *Scitis omnes, ac meminiſtis, quod apud nos ſcelerati quidam & impoſtores ſtatuas principis demoliti ſunt. Quid? non illi tantum, qui facinus auſi fuerunt, ſed quotquot vel ſimpliciter præſentes erant iis quæ gerebantur, quoniam videbantur illis aſſentiri, in judicium abrepti, eaſdem cum illis pœnas dederunt.* Ut recte ſtatuerit anonymus vitæ Chryſoſtomi ſcriptor, t. 8. Savil. p. 309. lin. 22. qui ab eo jam presbytero, orationes has ſcriptas fuiſſe aſſerit.

Sermo de Anathemate, t. 6. Savil. p. 439. *nuper ad vos de incomprehenſibili cognitione Dei diſſerens.* Ex quo, eodem tempore anno 382. habitum eſſe putat Baronius, idque occaſione ordinationis Paulini, cui contra Flavianum, cujus partes tuebatur Chryſoſtomus, in concilio Romano hoc anno celebrato ſedes Antiochena adjudicata eſt, unde tot invectivæ plebis communionis Flaviani, in adverſam Paulini partem exaſperatæ, & in eundem odio percitum *Anathema* inclamantis.

Liber contra Gentiles in S. Babylam, ſcriptus, vel habitus anno 20. a conflagratione templi Daphnitici apud Antiochiam, ut ibidem indicatur, t. 5. Edit. Savil. p. 469. lin. 37. quæ facta eſt anno 382. ante indictam panegyrim inſtantis agonis Olympici, ut liquet ex Libanii oratione tum habita.

Oratio contra eos qui primo paſcha cum Judæis jejunant, ut liquet ex t. 6. Savil. pag. 383. quum prima Azymorum, ſive terminus Paſchalis incidiſſet in diem dominicum; eaque de cauſa Paſcha Chriſtianum in ſequentem Dominicum transferretur, (ibid. lin. 9. &. 10.) quod quidem an. 383. contigit, termino Paſchali in April. 2. incidente. Et quamvis ſimilis evenit caſus, etiam cum presbyter eſſet Chryſoſtomus, anno 387. quo terminus in April. 18. tum 397, quo in Martii 29. incidit, tamen propter argumenti cum ſequentibus ſimilitudinem, hoc anno potius habitum arbitramur.

Oratio contra Judaizantes, & cum illis jejunia celebrantes: ante 10. dies jejunii ipſorum, t. 6. edit. Savil. p. 366. quæ in editionibus Davidis Hæſchelii, & Frontonis Ducæi, prima ſex orationum contra Judæos non ita recte ſtatuitur.

Oratio contra Judæos poſt alteram habita ante 6. dies jejunii ipſorum, t. 6. Savil. pag. 385. habitam vero eſſe, proxime poſt primam περὶ ἀκαταλήπτου, contra Anomæos, ex prooemio tum hujus, tum ſecundæ *contra Anomæos* homiliæ liquet.

Presbyter.

Oratio tum Presbyter eſſet ordinatus, anno 386. t. 6. edit. Savil. p. 443. ubi mirum quod eo tempore in orationis initio, *Adoleſcentem ſe dicat, nullius rei, & imperitum.*

Oratio in Meletium, Antiochenum epiſcopum, t. 5. Savil. 537. poſt annos 5. a morte illius habita, ipſo primo presbyteratus Johannis anno.

Ἀνδριάντες, *ſive ad populum Antiochenum* de ſtatuarum everſoribus homiliæ 21. anno 388. t. 6. Savil. pag. 447. in quarum una auditores ſuos ita alloquitur, *Ecce ſecundum hunc annum habeo, veſtræ diſſerens charitati.* Vide Baron. ann. 386. & 388.

Ad eos qui quærunt, cur non e medio ſublatus ſit Diabolus, t. 6. Savil. p. 690. habita poſt ſecundam Ἀνδριάντων, præſente Flaviano, quem in exordio *Patrem* appellat Johannes noſter, tum presbyter; & quidem immediate poſt 1. *de Statuis*, ut in notis ſuis colligit Fronto Ducæus.

De Simultate, ſive ira, t. 6. Savil. p. 611. ſubjecta 21ª. Ἀνδριάντων homiliæ. Habita eſt hæc oratio Antiochiæ non multo poſt everſionem ſtatuarum, fortaſſe in fine ejus quadrageſimæ, quæ everſionem illam ſecuta eſt; eoque fit ut in multis codicibus manuſcriptis, τοῖς τῶν ἀνδριάντων λόγοις accenſeatur.

S. Ignatii Antiocheni martyris encomium, t. 5. Savil. p. 498.

Περὶ τῶν συνεισάκτων, t. 6. Savil. p. 214. vel 230. illa videlicet, quæ incipit. *Heu me! O Anima*; altera, *Majoribus noſtris duæ tantum cognitæ fuerunt cauſæ.* Georg. Alexandrinus, eumque ſecuti biographi alii, ſex orationum Κατὰ συνεισάκτων habitarum Conſtantinopoli a Johanne noſtro, meminerunt. Nos, inquit Savilius, non plures, duabus damus; eaſque Antiochiæ habitas exiſtimat. Baronius utramque orationem ab eo jam epiſcopo ſcriptam aſſerit. Vide indicem noſtram Savil. A. Certe Socrates l. 6. c. 3. ab eo adhuc Diacono habitas fuiſſe diſerte refert. Veritas forſan in medio quærenda eſt.

In Oziam, ſive in illud *Iſaiæ, Vidi Dominum ſedentem*, orationes 5. t. 5. Savil. pag. 127. in quarum prima orationem ſuam torrenti, Flaviani autem epiſcopi fonti leniter fluenti comparat. Vide D. Savil. notas in orationem ſecundam, t. 8. coll. 723.

In Annam, Samuelis matrem, orationes 5. quarum prima mentionem facit Flaviani epiſcopi a legatione ad Theodoſium, in cauſa ſtatuarum nuper reverſi ann. 388.

Ad has etiam claſſes alia ſunt quæ huc revocari poſſunt; qualia ſunt, *Expoſitio in*

 Eſaiam,

Sæc. IV. ab an. CCC. *Eſaiam*, t. 1. edit. Savil. p. 1016. ut vult anonymus biographus, t. 8. p. 309. lin. 23.

Expoſitiones in Evangelia, initio tom. 2. Saviliani, ab eo presbytero factæ, ut vult Nicephorus lib. 13. cap. 2.

Expoſitio in Pſalmos, ejuſdem jam preſbyteri, ut vult Nicephorus loco citato.

De Jejunio oratio prima, t. 6. Sav. p. 824.

In Maccabæos orationes 2. t. 5. Savil. p. 633. 637.

In principium Actorum, orationes 4. *Prima*, Savil. t. 6. p. 722. [a] *Secunda. Tertia*, t. 5. p. 274. *Quarta*, t. 8. p. 111. de quibus videndæ notæ D. Savilii in hom. 42. t. 5. Prima habita eſt Antiochiæ præſente & epiſcopatum tenente Flaviano, quem ad finem orationis *Petrum* vocat *διὰ τῆς πολιτείας καὶ τῶν δογμάτων συγγένειάν τε καὶ κοινωνίαν* cum Petro Apoſtolo, qui Antiochenam eccleſiam princeps, ut ipſe ait, fundavit.

Sermones in Geneſin 9. Antiochiæ præſente Flaviano habitæ, t. 5. Savil. p. 1. & in editione Front. Ducæi, t. 2. p. 879.

Expoſitiones in S. Pauli epiſtolas a Chryſoſtomo jam epiſcopo editas tradunt omnes, nihilominus aliquamultas ex iis habitas eſſe, cum eſſet Antiochiæ presbyter, oſtendit D. Savilius in notis t. 8. p. 226, 227. 553. 948. quod idem dicendum etiam *de Panegyricis*: quos ab eo jam epiſcopo ſcriptos vult Nicephorus.

De antiquis Chryſoſtomi interpretibus.

Anianus, qui circa ann. 415. vel, ut alii, 506. claruit, (de eo vide plura ſuo loco) *Homilias octo priores Chryſoſtomi in Matthæum*, & *ſeptem de laudibus Pauli*, & *unicam ad Neophytos*, Latine vertit, præfixa prioribus *præfatione ad Horontium*, ſive *Oruntium* epiſcopum: nam illius eſſe oſtendit epiſtola ejus ad Evangelum presbyterum, quæ in tomis operum Bedæ legitur, & homiliis de S. Paulo præfigi ſolet. Extant verſiones iſtæ in pleriſque, præſertim antiquioribus Chryſoſtomi operum editionibus.

Mutianus Scholaſticus iſti proxime ſucceſſit circa annum ſalutis 550. cujus *verſio 34. homiliarum in epiſtolam ad Hebræos*, *Coloniæ* an. 1530. a Jac. Gymnico eſt excuſa. Hanc enim interpretationem ſuo tempore, & ſuo rogatu factam teſtatur his verbis Marcus Aurelius Caſſiodorus *: *Ad Hebræos epiſtolam, quam S. Johannes CP. epiſcopus 34. homiliis Attico ſermone tractavit, Mutianum, virum diſertiſſimum, transferre fecimus in Latinum.* Doctum admodum ac diligentem interpretem vocat Savilius. Eſt vero notandum *commentarios in epiſtolam ad Hebræos*, qui falſo tribuuntur Ambroſio, (cujus etiam nomine ab Algero, magiſtro ſententiarum, aliiſque citantur) ex hiſce Chryſoſtomi homiliis a Mutiano converſis excerptas eſſe.

* Divin. Lect. c. 8.

Burgundio Piſanus proximus his, (longo, ſed proximus, intervallo) exſtitit: a quo 90. *homiliæ Chryſoſtomi in Matthæum* anno 1147. (ut eſt in Boſtono Burienſi) perfecte & complete tranſlatæ ſunt. Ejus tranſlationis hiſtoriam ex ipſius Burgundionis prologo viſum eſt adjicere. "Cum B. Johan-"nis Chryſoſtomi ſuper evangelium S. Mat-"thæi duæ expoſitiones imperfectæ ab eo "conditæ proferuntur (viz. *opus*, quod ex-"ſtat *imperfectum*, & perfecti operis illa "pars, quæ ab Aniano eſt tranſlata) &c. "[ut in Boſtono Burienſi, uſque ad illa "verba] *prædictum opus integre de Græco in Latinum fideliter tranſtuli ſermonem.* *Verſio* iſta nuſquam adhuc excuſa eſt. Tranſlatæ ſunt etiam ab eodem 88. Chryſoſtomi *homiliæ in evangelium Johannis*: qua de re ita ſcribit in appendice ad Chronicon Sigeberti, anno 1181. qui eodem vixit tempore, Robertus Montenſis. *Alexander 3. concilium Romæ tenuit*, &c. (vide ipſum autorem.) Hæc ille. Sed ecce tibi excerpta ex ipſo Burgundionis prologo nondum (quod quidem ſciam) in lucem edito. *Omnibus in Chriſto fidelibus Burgundio, judex & civis Piſanus, in Domino ſalutem. Cum Conſtantinopolim pro negotiis publicis patriæ meæ a civibus meis ad imperatorem Manuelem miſſus eſſem*, &c. *Explanationem evangelii S. Johannis* &c. [ut in Boſtono Burienſi, uſque ad illud] *Partitur autem hic S. Johannes Chryſoſtomus hunc librum in 88. homilias, quas in unaquaque ſeptimana duobus diebus Sabbato ſc. & Dominica, populo in eccleſia coadunato confecit, in unaquaque fere homilia in initio prologum, & in fine (ex textu uniuſcujuſque homiliæ materia ſumpta) morale componens.*

[b] De Editionibus variis operum S. Chryſoſtomi.

Omnium prima editio prodiit *Venetiis* 1503. 2. vol. fol. mox recuſa *Baſil.* 1504. Quinque deinde tomis diſtincta prodierunt opera Chryſoſtomi *Baſil.* apud Andream Cratandrum 1522. ſubſecuta eſt *Pariſienſis* 1524. quam excepit longe locupletior Frobeniana *Baſil.* 1530. tom. 5. In his editionibus quæcunque Latine (præſertim ab antiquis interpretibus) verſa reperiri poterant, Chryſoſtomi nomen præferentia, nulla ordinis, nulla autoris ratione habita immiſſa ſunt. Meliori deinceps ordine diſpo-

[a] Secunda in *Savil.* non reperitur. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 25. §. 4. vol. 7. p. 655. ſeq. *Oudin* tom. 1. p. 697. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 49. *Fabr.* de Verit. Chriſtian. Relig. c. 2. §. 21. p. 90.

Sæc. IV. ab an. CCC. ſita Chryſoſtomi opera prodierunt *Pariſ.* 1543, 1546. Johannis Eucherii Vernolienſis opera, cum ad collationem Latinorum codicum, tum ad Græcorum exemplarium fidem innumeris pene locis nativæ integritati reſtituta. Auctiora deinde & pari methodo recognita *Baſil.* 1547. 1558. cura Sigiſmundi Gelenii. Eadem methodo recognita cura Philippi Montani *Pariſ.* 1556. & auctiora 1576. Prodierunt etiam (ſed manca, multiſque prætermiſſis, mutila) quinque tomis diſtincta *Venetiis* 1574. recognita vero & auctiora quam antehac (præmiſſis etiam vitæ Chryſoſtomininianæ ſcriptoribus) *Pariſ.* 1581. 1588. Omnium vero abſolutiſſimæ editiones ſunt, quæ prodierunt *Antverp.* 1614. & cura Frontonis Ducæi *Pariſ.* 1613. Hactenus de editionibus Latinis. Sæc. IV. ab an. CCC.

[a] Græce prodierunt Chryſoſtomi opera octo tomis diſtincta cura atque ſumptibus viri undequaque clariſſimi D. Henrici Savilii, una cum ejuſdem, Boiſii, Dounæi, Haleſii, aliorumque notis, *Etonæ* 1613. Græco-Latine cum notis Frontonis Ducæi *Pariſ.* 1609. (& annis ſequentibus) 11. vol. fol. & ibid. 1636. totidem vol. fol. [b] Exſtat etiam alia, quæ proſtare ſolet, editio ex ſex prioribus tomis Morellianis, & quatuor Comelianis in novum Teſtamentum commentarios complectentibus, annoque 1603. *Heidelbergæ* editis conſtans.

Porro

a Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 10. §. 45. vol. 13. p. 849.

b Ann. 1718. & ſeq. prodiere *Pariſiis*, S. Chryſoſtomi opera omnia quæ exſtant, vel quæ ejus nomine circumferuntur; ad MSS. codices Gallicanos, Vaticanos, Anglicanos, Germanicoſque, necnon ad Savilianam & Frontonianam editiones caſtigata, innumeris aucta; nova interpretatione, ubi opus erat, præfationibus, monitis, notis, variis lectionibus illuſtrata, nova ſancti Doctoris vita, appendicibus, onomaſtico & copioſiſſ. indicibus locupletata, opera & ſtudio D. Bern. Montfaucon Monach. Ord. S. Benedict.

De hac editione in anteceſſum pauca præmittenda ſunt.

1. † *Hac nota ea indicat opera, quæ vel inedita hactenus, vel peregrinis in locis edita, in hanc editionem acceſſerunt.*
2. * *Hac illa, quæ a Savilio edita in Morelli editione non exſtabant.*
3. *In lectoris gratiam apponitur unicuique tractatui tomus, ac tomi pagina editionum tum Saviliana, tum Frontoniana (editionis an. 1636.) ubi iſte reperitur.*

TOMO PRIMO continentur.

1. Ad Theodorum lapſum I. pag. 1. Savil. tom. 6. p. 60. Morel. t. 4. p. 622.
2. Ad Theodorum lapſum II. p. 35. Savil. t. 6. p. 55. Morel. t. 4. p. 666.
3. Adverſus Oppugnatores vitæ Monaſticæ I. p. 44. Savil. t. 6. p. 161. Morel. t. 4. p. 404.
4. Adverſus Oppugnatores vitæ Monaſticæ ad infidelem patrem II. p. 57. Savil. t. 6. p. 170. Morel. t. 4. p. 423.
5. Adverſus Oppugnatores vitæ Monaſticæ ad fidelem patrem III. p. 75. Savil. t. 6. p. 184. Morel. t. 4. p. 451.
6. Comparatio Regis & Monachi p. 116. Savil. t. 7. p. 230. Morel. t. 4. p. 511.
7. Ad Demetrium de compunctione I. p. 122. Savil. t. 6. p. 138. Morel. t. 4. p. 112.
8. Ad Stelechium de compunctione II. p. 140. Savil. t. 6. p. 151. Morel. t. 4. p. 138.
9. Ad Stagirium a dæmone vexatum I. p. 154. Savil. t. 6. p. 84. Morel. t. 4. p. 157.
10. Ad Stagirium a dæmone vexatum II. p. 179. Savil. t. 6. p. 102. Morel. t. 4. p. 191.
11. Ad Stagirium a dæmone vexatum III. p. 204. Savil. t. 6. p. 120. Morel. t. 4. p. 224.
12. Contra eos qui ſubintroductas habent. p. 228. Savil. t. 6. p. 214. Morel. t. 4. p. 283.
13. Quod Regulares fœminæ viris cohabitare non debeant. p. 248. Savil. t. 6. p. 230. Morel. t. 4. p. 257.
14. Liber de Virginitate. p. 268. Savil. t. 6. p. 244. Morel. t. 4. p. 313.
15. Ad Viduam juniorem I. p. 338. Savil. t. 6. p. 296. Morel. t. 4. p. 519.
16. Ad Viduam juniorem II. p. 349. Savil. t. 6. p. 304. Morel. t. 4. p. 535.
17. De Sacerdotio I. p. 362. Savil. t. 6. p. 1. Morel. t. 4. p. 1.
18. De Sacerdotio II. p. 371. Savil. t. 6. p. 7. Morel. t. 4. p. 15.
19. De Sacerdotio III. p. 380. Savil. t. 6. p. 14. Morel. t. 4. p. 29.
20. De Sacerdotio IV. p. 401. Savil. t. 6. p. 30. Morel. t. 4. p. 60.
21. De Sacerdotio V. p. 415. Savil. t. 6. p. 40. Morel. t. 4. p. 81.
22. De Sacerdotio VI. p. 421. Savil. t. 6. p. 44. Morel. t. 4. p. 89.
23. Cum Presbyter fuit ordinatus, Homilia. p. 436. Savil. t. 6. p. 443. Morel. t. 4. p. 953.
24. De Incomprehenſibili contra Anomæos I. p. 444. Savil. t. 6. p. 389. Morel. t. 1. p. 294.
25. De Incomprehenſibili contra Anomæos II. p. 452. Savil. t. 6. p. 395. Morel. t. 1. p. 302.
26. De Incomprehenſibili contra Anomæos III. p. 462. Savil. t. 6. p. 402. Morel. t. 1. p. 316.
27. De Incomprehenſibili contra Anomæos IV. p. 471. Savil. t. 6. p. 409. Morel. t. 1. p. 327.
28. De Incomprehenſibili contra Anomæos V. p. 480. Savil. t. 6. p. 416. Morel. t. 1. p. 337.
29. De S. Philogonio contra Anomæos VI. p. 492. Savil. t. 5. p. 505. Morel. t. 1. p. 351.
30. De Conſubſtantiali contra Anomæos VII. p. 501. Savil. t. 6. p. 425. Morel. t. 1. p. 360.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Porro plurima Chryſoſtomi opuſcula & ſermones variis locis & temporibus ſeorſim prodierunt Græce vel Græco-Latine; quorum editiones ita recenſet Uſſerius.

[a] Chryſoſtomi *Explicatio 4. Evangeliorum*, viz. *homiliæ in Matthæum* 83. &c. Prodierunt Græc. Lat. ex officina Commeliniana 1591. 4°. *Commentarii in omnes D. Pauli epiſtolas*, ibid. 1596. 2. vol. fol. *Orationes de Providentia, de Avaritia, de Ingluvie, de Anima, de Pulchritudine & Uxore, de Divitiis & Paupertate, de Eccleſia ejuſque Myſteriis non contemnendis, de Humilitate animæ, de adverſa Valetudine*, Gr. Lat. Martino Cromero, & Vito Amerbachio interpretibus excuſæ ſunt ab Oporino *Baſil.* 1552.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Orationes 10. Græce a Card. Sirleto *Romæ* primum editæ anno 1581. & poſtea Gr. Lat. Jo. Jacobo Beurero interprete, *Baſil.* 1585. *Orationes* 9. *Romæ* ab Hieron. Brunello editæ 8°. Ex præcedente editione huc inſeritur *laus eorum, qui frequentes veniunt ad eccleſiam:* accedunt etiam *duæ Orationes*, *Romæ* primum ex Vaticanis Codd. impreſſæ, inde in Germania excuſæ anno 1595. 8°. quarum *altera eſt in Petrum & Paulum, altera in duodecim Apoſtolos*. Item *Orationes duæ de Precatione*, prius editæ *Baſil.* 1525. & *Antverp.* 1579. *Aliæ Homiliæ* 11. Gr. a Davide Hæſchelio editæ anno 1587. 8°. *Homiliæ* 2. Gr. Lat. a Petro Pantino editæ (viz. *in natalem Domini*, & *in Præ-*

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 51. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 15. vol. 7. p. 650. ſeq. item de Verit. Chriſtian. Relig. c. 2 §. 21. p. 87.

31. De Petitione filiorum Zebedæi contra Anomæos VIII. p. 513. Savil. t. 5. p. 206. Morel. t. 1. p. 374.
32. In Quatriduanum Lazarum de Chriſti precibus contra Anomæos IX. p. 525. Savil. t. 5. p. 271. Morel. t. 5. p. 160.
33. De Chriſti precibus contra Anomæos X. p. 529. Savil. t. 6. p. 714. Morel. t. 5. p. 687.
34. Contra Anomæos Conſtantinopoli XI. p. 541. Savil. t. 6. p. 434. Morel. t. 1. p. 698.
35. In Paralyticum & contra Anomæos XII. p. 547. Savil. t. 5. p. 264. Morel. t. 5. p. 111.
36. Contra Judæos & Gentiles quod Chriſtus ſit Deus. p. 558. Savil. t. 6. p. 622. Morel. t. 5. p. 822.
37. Adverſus Judæos I. p. 587. Savil. t. 6. p. 366. Morel. t. 1. p. 385.
38. Adverſus Judæos II. p. 601. Savil. t. 6. p. 385. Morel. t. 5. p. 715.
39. Adverſus Judæos III. p. 606. Savil. t. 6. p. 377. Morel. t. 5. p. 702.
40. Adverſus Judæos IV. p. 616. Savil. t. 6. p. 312. Morel. t. 1. p. 401.
41. Adverſus Judæos V. p. 627. Savil. t. 6. p. 320. Morel. t. 1. p. 414.
42. Adverſus Judæos VI. p. 649. Savil. t. 6. p. 336. Morel. t. 1. p. 439.
43. Adverſus Judæos VII. p. 662. Savil. t. 6. p. 346. Morel. t. 1. p. 454.
44. Adverſus Judæos VIII. p. 673. Savil. t. 6. p. 354. Morel. t. 1. p. 467.
45. De non Anathematizandis vivis atque defunctis. p. 691. Savil. t. 6. p. 439. Morel. t. 1. p. 803.
46. In Kalendas homilia. p. 697. Savil. t. 5. p. 355. Morel. t. 1. p. 264.
47. In Lazarum homilia I. p. 707. Savil. t. 5. p. 220. Morel. t. 5. p. 20.
48. In Lazarum homil. II. p. 726. Savil. t. 5. p. 234. Morel. t. 5. p. 45.
49. In Lazarum homil. III. p. 736. Savil. t. 5. p. 242. Morel. t. 5. p. 58.
50. In Lazarum homil. IV. p. 751. Savil. t. 5. p. 253. Morel. t. 5. p. 79.
51. De Dormientibus & de Lazaro homil. V. p. 762. Savil. t. 5. p. 418. Morel. t. 5. p. 419.
52. In Lazarum homil. VI. p. 772. Savil. t. 6. p. 670. Morel. t. 5. p. 94.

† In hac homilia ingens quatuor paginarum hiatus erat, qui jam ex MSS. ſuppletus eſt.

53. Homilia in illud, *Intrate per anguſtam portam* &c. & de Lazaro VII. p. 790. Savil. t. 5. p. 175. Morel. t. 5. p. 136.

Spuria.

* 54. Reſponſio Theodori lapſi ad Chryſoſtomum. p. 801. Savil. t. 8. 121.
† 55. Liber VII. de Sacerdotio. p. 805.
56. Aſcetam facetiis uti non debere. p. 808. Savil. t. 6. p. 963. Morel. t. 6. p. 594.
57. Bonum Chriſti diſcipulum benignum eſſe debere. p. 813. Savil. t. 6. p. 903. Morel. t. 6. p. 468.
58. De fugienda Simulata ſpecie. p. 815. Savil. t. 7. p. 297. Morel. t. 6. p. 529.
59. De Jejunio & Eleemoſyna. p. 817. Savil. t. 6. p. 883. Morel. t. 6. p. 635.
60. Contra Judæos, Gentiles & Hæreticos. p. 820. Savil. t. 7. p. 284. Morel. t. 6. p. 256.
61. De Fide & lege Naturæ. p. 825. Savil. t. 6. p. 837. Morel. t. 6. p. 177.
62. De S. Trinitate. p. 832. Savil. t. 6. p. 955. Morel. t. 6. p. 189.

Selecta ex notis Henrici Savilii & Frontonis Ducæi.

TOMO SECUNDO.

Homiliæ XXI. ad populum Antiochenum, de Statuis. p. 1. Savil. t. 6. p. 447. Morel. t. 1. p. 1.
22. Catecheſis I. ad illuminandos. p. 225. Savil. t. 6. p. 851. Morel. t. 1. p. 705.
23. Catecheſis II. ad illuminandos. p. 234. Savil. t. 6. p. 604. Morel. t. 1. p. 235.
24. Dæmones non gubernare mundum hom. I. p. 246. Savil. t. 6. p. 680. Morel. t. 5. p. 782.
25. De Diabolo tentatore homil. II. p. 260. Savil. t. 6. p. 690. Morel. t. 1. p. 285.
26. Contra Ignaviam & de Diabolo tentatore homil. III. p. 267. Savil. t. 6. p. 844. Morel. t. 2. p. 1054.

27. Ho-

Sæc. IV. ab an. CCC.

Præcurſorem) *Antverp*. 1601. 8°. (e quibus prior prius edita eſt a Davide Hæſchelio *Auguſtæ* 1594. 8°.) *In S. Paſcha homilia*, Gr. Lat. a Petro Pantino edita, *Antverp*. 1598. 8°. *De occurſu Domini noſtri*, item *de Deipara & Simeone*, Gr. Lat. Laur. Siſanio interprete *Colon*. 1568. *Argumentum in Hieremiam & Threnos, cum fragmento de Suſanna*, Gr. ab Hæſchelio editum eſt *Auguſtæ* 1602. 4°. *De Sacerdotio libri* 6. Gr. Lat. ab eodem editi *Auguſtæ* 1599. 8°[a]. *Contra Judæos homiliæ* 6. Gr. Lat. ab eodem editæ ibid. 1602. 8°. *Liturgia*, Gr. *Pariſ*. 1560. & Gr. Lat. *Pariſ*. 1537. *De divite & Lazaro homiliæ* 4. item in illud, *Nolo vos ignorare fratres*, &c. ex MSS. a Johanne Harmaro editæ Gr. *Oxonii* 1586. *De providentia Dei oratiunculæ* 6. Gr. *Baſil*. 1526. *De Babyla martyre oratio Græca*, cum *epiſtolis Eraſmi*, ibid. 1527. *Homilia quod neminem anathemate, dirisve inſectationibus inſequi oporteat*, Gr. Lat. Gul. Plancio interprete excuſa *Pariſ*. *De Virginitate liber*, Johanne Livineio interprete, *Antv*. 1575. 4°. *Orationes* 4. Gr. Lat. quarum duæ poſteriores nunc primum editæ, ſtudio & opera Fontonis Ducæi *Ingolſtad*. 1595. 8°.

[b] De Scriptoribus vitæ Chryſoſtomi.

Palladii & Theodori dialogus de vita Johannis Chryſoſtomi, primum editus in lucem *Venetiis* 1533. Ambroſio monacho Camaldulenſi

Sæc. IV. ab an. CCC.

a Denuo ab J. Hughes *Cant*. 8vo. ut ſupra. *b* Conſ. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 5. c. 15. §. 2. vol. 7. p. 555. *Oudin*. tom. 1. p. 694.

---

27. Homilia de Pœnitentia I. p. 279. Savil. t. 6. p. 763. Morel. t. 1. p. 632.
28. De Pœnitentia homil. II. p. 287. Savil. t. 6. p. 779. Morel. t. 5. p. 1003.
29. De Pœnitentia homil. III. p. 294. Savil. t. 6. p. 792. Morel t. 1. p. 623.
30. De Pœnitentia homil. IV. p. 302. Savil. t. 6. p. 798. Morel. t. 1. p. 588.
31. De Pœnitentia homil. V. p. 309. Savil. t. 6. p. 824. Morel. t. 1. p. 579.
32. De Pœnitentia homil. VI. p. 316. Savil. t. 6. p. 830. Morel. t. 1. p. 612.
33. De Pœnitentia homil. VII. p. 326. Savil. t. 6. p. 769. Morel. t. 1. p. 596.
34. De Pœnitentia homil. VIII. p. 340. Savil. t. 6. p. 784. Morel. t. 4. p. 556.
35. De Pœnitentia homil. IX. p. 348. Savil. t. 6. p. 790. Morel. t. 5. p. 568.

Sermones Panegyrici in ſolemnitates.

36. Homilia in diem natalem Chriſti. p. 354. Savil. t. 5. p. 511. Morel. t. 5. p. 466.
37. Homilia de baptiſmo Chriſti. p. 367. Savil. t. 5. p. 523. Morel. t. 1. p. 275.
38. Homilia in proditionem Judæ I. p. 376. Savil. t. 5. p. 547. Morel. t. 5. p. 453.
* 39. Homilia in proditionem Judæ II. p. 386. Savil. t. 5. p. 547
40. Homilia de Cœmeterio & de Cruce. p. 397. Savil. t. 5. p. 563. Morel. t. 5. p. 481.
41. Homil. de Cruce & de Latrone I. p. 403. Savil. t. 5. p. 567. Morel. t. 5. p. 488.
* 42. Homil de Cruce & de Latrone II. p. 411. Savil. t. 5. p. 567.
43. Homil. de Reſurrect. p. 423. Savil. t. 6. p. 703. Morel. t. 5. p. 502.
44. Homil. contra Ebrioſos & de Reſurrect. p. 437. Savil. t. 5. p. 581. Morel. t. 5. p. 522. *In hac lacuna ingens ſarcitur.*
45. Homilia de aſcenſione Domini. p. 447. Savil. t. 5. p. 595. Morel. t. 5. p. 533.
46. Homil. de Pentecoſte I. p. 457. Savil. t. 5. p. 602. Morel. t. 5. p. 545.
47. Homil. de Pentecoſte II. p. 468. Savil. t. 5. p. 610. Morel. t. 5. p. 560.
48. Homil. de laudibus Pauli Apoſtoli I. p. 476. Savil. t. 8. p. 33. Morel. t. 5. p. 572.
49. Homil. de laudibus Pauli Apoſtoli II. p. 482. Savil. t. 8. p. 37. Morel. . 5. p. 579.
50. Homil. de laudibus Pauli Apoſtoli III. p. 486. Savil. t. 8. p 40. Morel. t. 5. p. 585.
51. Homil. de laudibus Pauli Apoſtoli IV. p. 490. Savil. t. 8. p. 42. Morel. t. 5. p. 590.
52. Homil. de laudibus Pauli Apoſtoli V. p. 500. Savil. t. 8. p. 49. Morel. t. 5. p. 602.
53. Homil. de laudibus Pauli Apoſtoli VI. p. 506. Savil. t. 8. p. 53. Morel. t. 5. p. 610.
54. Homil. de laudibus Pauli Apoſtoli VII. p. 512. Savil. t. 8. p. 57. Morel. t. 5. p. 617.
55. Homil. in S. Meletium. p. 518. Savil. t. 5. p. 537. Morel. r. 1. p. 523.
56. Homil. in Lucianum. p. 524. Savil. t. 5. p. 529. Morel. t. 1. p. 530.
57. Homilia in S. Babylam. p. 531. Savil. t. 5. p. 438. Morel. t. 1. p. 641.
58. Liber in S. Babylam & contra Gentes. p. 536. Savil. t. 5. p. 442, Morel. t. 1. p. 647.
59. Homil. in SS. Martyres Juventin. & Maximin. p. 578. Savil. t. 5. p. 533. Morel. t. 1. p. 485.
60. Homil. in S. Pelagiam I. p. 585. Savil. t. 5. p. 482. Morel. t. 1. p. 491.
† 61. Homil. in S. Pelagiam II. p. 591. latine tantum ex Surio.
62. Homilia in S. Ignatium martyr. p. 592. Savil. t. 5. p. 498. Morel. t. 1. p. 498.
63. Homil. in S. Euſtathium epiſc. Antioch. p. 603. Savil. t. 5. p. 628. Morel. t. 1. p. 571.
64. Homil. in S. Romanum martyrem I. p. 611. Savil. t. 5. p. 488. Morel. t. 1. p. 508.
65. Homil. in S. Romanum martyrem II. p. 617. Savil. t. 5. p. 842. Morel. t. 1. p. 546.
66. Homil. in Maccabæos I. p. 662. Savil. t. 5. p. 633. Morel. t. 1. p. 516.
67. Homil. in Maccabæos II. p. 628. Savil. t. 5. p. 637. Morel. t. 1. p. 552.
68. Homil. in Maccabæos III. p. 631. Savil. t. 5. p. 640. Morel. t. 1. p. 556.
† 69. Fragmentum in Maccabæos ex Johan. Damaſceno. p. 633.
70. Homil. in SS. Bernicen & Proſdocen &c. p. 634. Savil. t. 5. p. 473. Morel. t. 1. p. 557.

Sæc. IV. ab an. CCC. dulenſi interprete. Latine poſita eſt in *Appendice* tom. 2. Frontonis Ducæi pag. 1. ubi vide notas p. 54, 55. & fragmentum Græcum hujus operis pag. 56. De eo vide plura apud Savilium in tractatu inedito, quem paulo poſt ſubnexuri ſumus. [Integrum opus Gr. Lat. edidit V. Cl. Emericus Bigotius *Pariſ.* 1680. 4°. De quo vide plura in loco ſuo.]

Georgii Archiepiſcopi Alexandrini vita Chryſoſtomi (tomo 8. edit. *Savil.* pag. 157. cum notis Savilii col. 941.943.) Latine edita eſt a Godefrido Tilmanno anno 1557. quæ & initio 1ⁱ. tomi Op. Chryſoſt. edit. *Pariſ.* 1581. & 1588. excuſa legitur. *Epitome* illius habetur in Bibliotheca Photii Cod. 96. Vide notas Hæſchelii in locum, Sæc. IV. ab an. CCC. & marginales Andr. Schotti, qui in 2°. notula de ætate hujus autoris diſſerit; quod pluribus in ſuis notis proſequitur D. Savilius (col. 941, 942.) Hujus vero operis *Epilogo* intexuntur *duæ Orationes* Chryſoſtomi γνησίαι; *una antequam iret in exilium prius*; *altera poſt reditum a priore exilio*, quæ nuſquam alibi reperitur; licet ejus ut γνησίας meminerit Sozomenus lib. 8. c. 18. quemadmodum in notis monet D. Savilius (quas conſule col. 959, 960.) Cum autem duo Georgio huic a Photio impingantur crimina, Helleniſmi non obſervati, & Ἀνιστορησίας; de priori multa monet in notis, de poſteriori in tractatu inedito D. Savilius, quem vide.

† 71. De quatriduano Lazaro, & in SS. Domninam, Bernicen, & Proſdocen. p. 647.
72. Sermo de ſanctis Martyribus. p. 650. Morel. t. 5. p 971. abeſt a Savil.
73. Homil. non eſſe ad gratiam concionandum. p. 658. Savil. t. 8. p. 93. Morel, t. 5. p. 765.
74. Homil. in Martyres. p. 667. Savil. t. 5. p. 618. Morel. t. 5. p. 778.
75. Homilia in ſanctum martyrem Julianum. p. 671. Savil. t. 5. p. 621. Morel. t. 1. p. 535.
76. Laudatio ſancti Barlaam martyr. p. 681. Savil. t. 5. p. 493. Morel. t. 1. p. 785.
77. Laudatio ſancti Droſidis martyr. p. 688. Morel. t. 5. p. 989. deeſt in Savil.
78. Laudatio martyrum Ægyptiorum. p. 699. Savil. t. 5. p. 519. Morel. t. 1. p. 770.
79. Homil. in S. Phocam martyrem. p. 704. Savil. t. 5. p. 826. Morel. t. 1. p. 775.
80. Homilia in omnes ſanctos martyres. p. 711. Savil. t. 5. p. 614. Morel. t. 1. p. 792.
† 81. Homilia de terræ motu. p. 717.
† 82. Homilia in proditionem Judæ. p. 721.

Dubia Opera.

83. Homil. in S. Baſſum. p. 724. Morel. t. 5. p. 982. deeſt in Savil.
84. Homil. in ſanctos Petrum & Heliam. p. 730. Savil. t. 8. p. 18. Morel. t. 1. p. 758.
85. De B. Abraham. p. 741. Savil. t. 5. p. 653. Morel. t. 1. p. 799 † *Antehac plus quam media ſui parte mutila, jam integra datur.*
86. Homil. in S. Theclam. p. 749. Savil. t. 5. p. 835. Morel. t. 1. p. 782.
87. Liber de Fato & Providentia I. p. 753. Savil. t. 6. p. 863. Morel. t. 1. p. 715.
88. De Fato II. p. 756. Savil. t. 6. p. 866. Morel. t. 1. p. 720.
89. De Fato III. p. 760. Savil. t. 6. p. 869. Morel. t. 1. p. 725.
90. De Fato IV. p. 763. Savil. t. 6. p. 872. Morel. t. 1. p. 728.
91. De Fato V. p. 769. Savil. t. 6. p. 876. Morel. t. 1. p. 735.
92. De Fato VI. p. 773. Savil. t. 6. p. 879. Morel. t. 1. p. 740.
93. De Precatione I. p. 778. Savil. t. 6. p. 754. Morel. t. 1. p. 745.
94. De Precatione II. p. 783. Savil. t. 6. p. 758. Morel. t. 1. p. 751.

Spuria.

95. De oraculo Zachariæ reddito. p. 790. Savil. t. 7. p. 340. Morel. t. 6. p. 512.
96. De conceptione S. Johannis Baptiſtæ. p. 793. Savil. t. 5. p. 831. Morel. t. 6. p. 516.
97. In annunciationem B. Virginis Deiparæ. p. 797. Savil. t. 7. p. 537. Morel. t. 6. p. 356.
98. De deſcriptione Deiparæ. p. 800. Savil. t. 5. p. 715. Morel. t. 6. p. 503.
99. In S. Johannem præcurſorem. p. 805. Savil. t. 7. p. 533. Morel. t. 6. p. 361.
100. In S. Theophania. p. 809. Savil. t. 7. p. 350. Morel. t. 6. p. 252.
101. In occurſum Chriſti. p. 812. Savil. t. 5. p. 872. Morel. t. 6. p. 245.
102. In Paraſceven. p. 816. Savil. t. 5.. p. 906. Morel. t. 6. p. 402.
103. In S. Crucem. p. 820. Savil. t. 7. p. 502. Morel. t. 6. p. 288.
104. In triduanam Reſurrectionem. p. 824. Savil. t. 5. p. 592. Morel. t. 6. p. 442.
Selecta ex notis Henrici Savilii & Frontonis Ducæi.

TOMO TERTIO.

1. Homilia in Parabolam debitoris millium Talentorum &c. p. 1. Savil. t. 5. p. 196. Morel. t. 5. p. 1.
2. Homil. in illud, *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat,* &c. p. 15. Savil. t. 5. p. 213. Morel. t. 5. p. 124.
3. Homil. de inſtituenda ſecundum Deum vita, & in illud, *Anguſta eſt porta.* p. 25. Savil. t. 5. p. 183. Morel. t. 5. p. 150.
4. Homil. in Paralyticum per tectum demiſſum. p. 32. in Savil. non repetitur. Morel. t. 5. p. 921.

5. Homil.

Digitized by Google

Sæc. IV. ab an. CCC. vide. Ad ea vero quæ in notis (col. 951. lin. 12.) habentur de Auguſtalio, addantur iſta. Τῆ Αὐγουςαλία meminit etiam Palladius in hiſtoria Lauſiaca, ubi agit de Melania; & autor chronicorum Alexandrinorum (ſic enim excerpta illa Barbaro-Latina a Scaligero cum chronico Euſebiano edita appellat Cujacius) ſub finem *Collectaneorum* ſuorum, ubi ad Lupicini & Jovini conſulatum (qui in annum Chriſti 367. incidit) ita annotat. Eo anno introivit Tatianus in Alexandria primus Auguſtalius 6. Cal. Februarias. Item Anaſtaſius Sinaita in Ὀδηγῷ pag. 198, & 202.

Leonis imperatoris (cognomento *Sapientis*, qui anno Chriſti 886. cœpit imperare) *Panegyricus in Chryſoſtomum* (tom. 8°. edit. Savil. pag. 267. cum notis D. Savilii col. 959, 960.) habetur etiam in Simeone Metaphraſte ad diem 13. Novembris; indeque Latine (Gentiano Herveto interprete) tomo 5°. vit. ſanct. Aloyſii Lipomanni fol. 114. & tomo 1°. Surii (Jan. 27.) pag. 685. Unde ſupplenda lacuna paginæ unius aut folii in editione Saviliana pag. 274. lin. 27. Eſt autem tantum *Georgii Breviarium* non bono judicio collectum, & pene barbare ſcriptum; neque enim aliud *Georgio* addidit Leo, præter affectatam alicubi ſtyli obſcuritatem. Sæc. IV. ab an. CCC.

Anonymi vita Chryſoſtomi habetur (tomo 8. edit. Savil. pag. 293. cum notis D. Savilii col.

---

5. Homil. in inſcript. Altaris & in princip. Actorum I. p. 50.. Savil. t. 6. p. 722. Morel. t. 5. p. 644.
6. Homil. in princip. Actorum II. p. 60. Savil. t. 5. p. 274. Morel. t. 5. p. 166.
7. Homil. de utilitate lectionis Scripturar. & in princip. Actor. III. p. 71. Savil. t. 8. p. 3. Morel. t. 5. p. 673.
8. Homil. cur in Pentecoſte Acta legantur, & in princip. Actor. IV. p. 81. in Savil. non reperitur. Morel. t. 5. p. 940.
9. Homil. in illud, *Saulus adhuc ſpirans*, &c. de mutatione nominum I. p. 98. Savil. t. 8. p. 60. Morel. t. 5. p. 631.
10. Homil. de mutatione nominum II. p. 107. in Savil. non reperitur. Morel. t. 5. p. 961.
11. Homil. de ferendis reprehenſionibus, & de mutatione nominum III. p. 115. Savil. t. 5. p. 282. Morel. t. 5. p. 181.
12. Homil. in illud, *Paulus vocatus*, & de mutatione nominum IV. p. 128. Savil. t. 8. p. 102. Morel. t. 5. p. 658.
13. Homil. de Gloria in tribulationibus. p. 140. Savil. t. 5. p. 292. Morel. t. 5. p. 199.
14. Homil. in illud, *Scimus quoniam diligentibus Deum*, &c. p. 150. Savil. t. 5. p. 299. Morel. t. 5. p. 192.
15. Homil. in illud, *Si eſurierit inimicus tuus*, &c. p. 157. Savil. t. 5. p. 304. Morel. t. 5. p. 211.
16. Homil. in illud, *Salutate Priſcillam*, &c. I. p. 172. Savil. t. 5. p. 314. Morel. t. 5. p. 239.
17. Homil. in illud, *Salutate Priſcillam*, &c. II. p. 180. Savil. t. 5. p. 321. Morel. t. 5. p. 250.
18. Homil. in illud, *Propter fornicationes*, &c. I. p. 193. Savil. t. 5. p. 330. Morel. t. 5. p. 266.
19. Homil. in illud, *Mulier alligata eſt legi*, &c. & de libello repudii II. p. 203. Savil. t. 5. p. 337. Morel. t. 5. p. 279.
20. Laus Maximi, & quales ducendæ uxores III. p. 211. Savil. t. 8. p. 80. Morel t. 5. p. 397.
21. Homil. in illud, *Nolo vos ignorare fratres*, &c. p. 228. Savil. t. 5. p. 343. Morel. t. 5. p. 289.
22. Homil. in illud, *Oportet hæreſes eſſe*, &c. p. 240. Savil. t. 5. p. 362. Morel. t. 5. p. 304.
23. Homil. de Eleemoſyna. p. 248. Savil. t. 6. p. 816. Morel. t. 5. p. 315.
24. Homil. in illud, *Habentes eundem Spiritum*, &c. I. p. 260. Savil. t. 5. p. 368. Morel. t. 5. p. 330.
25. Homil. in illud, *Habentes eundem Spiritum*, &c. II. p. 296. Savil. t. 5. p. 375. Morel. t. 5. p. 343.
26. Homil. in illud, *Habentes eundem Spiritum*, &c. III. p. 279. Savil. t. 5. p. 382.. Morel. t. 5. p. 355.
27. Homil. in illud, *Utinam ſuſtineretis*, &c. p. 291. Savil. t. 5. p. 391. Morel. t. 5. p. 371.
28. Homil. in illud, *Sive per occaſionem*, &c. de profectu Evangelii. p. 300. Savil. t. 5. p. 410. Morel. t. 5. p. 383.
29. Homil. in illud, *Vidua eligatur*, &c. p. 311. Savil. t. 5. p. 425. Morel. t. 5. p. 432.
30. Homil. in Heliam & Viduam. p. 328. Savil. t. 8. p. 26. Morel. t. 5. p. 722.
31. Homil. de futurorum deliciis & præſentium vilitate. p. 337. Savil. t. 8. p. 71. Morel. t. 5. p. 734.
32. Homil. de non evulgandis Fratrum peccatis. p. 344. Savil. t. 6. p. 695. Morel. t. 5. p. 751.
33. Homil. Non eſſe deſperandum. p. 354. Savil. t. 8, p. 75. Morel. t. 5. p. 742.
34. Homil. in illud, *In faciem ei reſtiti*. p. 362. Savil. t. 5. p. 398. Morel. t. 5. p. 800.

Opuſcula de motibus Conſtantinopolitanis, deque iis, quæ ad utrumque Chryſoſtomi exilium ſpectant.

35. Homil. in Eutropium I. p. 381. Savil. t. 8. p. 67. Morel. t. 4. p. 549.
36. Homil. in Eutropium II. p. 386. Savil. t. 5. p. 100. Morel. t. III. p. 768.
37. Homil. cum Saturninus & Aurelianus in exilium acti ſunt. p. 405. in Savil. non reperitur niſi Latine t. 7. p. 936. Morel. t. 2. append. p. 45.

* 38. De egreſſu S. Johan. Chryſoſt. de Aſia Conſtantinopolim, *Latine*. p. 411. Savil. t. 7. p. 944.

* 39. De recipiendo Severiano, *Lat.* p. 412. Savil. t. 7. p. 947.

 *40. Ser-

Sæc. IV. ab an. CCC col. 963. Poſterior fuit Conſtantino Porphyrogenneta Imp. (h. e. anno 950.) ut patet ex præfixo auctorum indice, pag. 293. Ei cum Metaphraſte (qui eo poſterior videtur, neque enim in indice iſto commemoratur) ſenſus fere ſemper, verba etiam plerumque ſunt communia: ſed Metaphraſte uberior eſt, & copioſior, Georgio etiam multo χαμαιζηλότερος. De ejus *ἀνιστορησίας* vide D. Savilium in fine admonitionis ineditæ de ſcriptoribus rerum Chryſoſtomi.

Symeonis Metaphraſtæ vita Chryſoſtomi (tomo 8. edit. Savil. pag. 373. cum notis D. Savilii col. 967, 968.) Latine habetur (Gentiano Herveto interprete) cum reliquis vitis Metaphraſtæ tomo 5. Aloyſii Lipomanni Novemb. 13. fol. 79. & tomo 1°. Surii (Jan. 27.) pag. 634. Pag. 337. lin. 35. multa addita notat D. Savilius e codice MS. Reginæ matris (Catharinæ Mediceæ) quæ Latinus interpres non agnoſcit: item a pag. 386. lin. 16. uſque ad finem tantam fuiſſe diſſimilitudinem regii codicis Lutetiæ deſcripti (quem in ſua editione expreſſit Savilius, & ſecutus eſt Latinus interpres) ac codicis Reginæ (qui magis conveniebat cum anonymo, quem fere exprimere ſolet Metaphraſtes) ut an unius ejuſdemque eſſet autoris uterque, merito aliquis dubitaret. Scriptum hoc Simeonis citatur a Nicephoro Hiſt. Eccleſ. lib. 13. cap. 2. & Gennadio Scholario Defenſ. Synod. Florentin. cap. 5. §. 19. Sæc. IV. ab an. CCC

Hacte-

---

* 40. Sermo Severiani de pace cum receptus eſſet, &c. p. 413. Savil. t. 7.. p. 948.
41. Homil. antequam iret in exilium. p. 415. Savil. t. 8. p. 259. Morel. t. 4. p. 962.
* 42. Sermo cum de expulſ. Johan. Chryſoſtomi ageretur, *Latine*. p. 419. Savil. t. 7. p. 941.
† 43. Sermo alius antequam iret in exilium. p. 421.
44. Sermo poſt reditum ab exilio, p. 424. in Savil. non reperitur Gr. Morel. t. 2. append. p. 49.
* 45. Poſt reditum ab exilio, *idem Latine*. p. 426. Savil. t. 7. p. 943.
46. Ejuſdem poſt reditum a priore exilio, p. 427. Savil. t. 8. p. 262. Morel. t. 4. p. 969.
47. Homil. de Chananæa poſt reditum ab exilio. p. 432. Savil. t. 5. p. 188. Morel. t. 6. p. 295.
48. Liber quod nemo læditur, niſi a ſeipſo, in exilio factus. p. 444. Savil. t. 7. p. 36. Morel. t. 4. p. 569.
49. Liber ad eos qui ſcandalizati ſunt, in exilio factus. p. 465. Savil. t. 7. p. 1. Morel. t. 5. p. 857.

Epiſtolæ Johannis Chryſoſtomi & aliquot alia.

Epiſt. Johan. Chryſoſt. ad Innocent. papam. p. 515. Savil. t. 7. p. 154. Morel. t. 4. p. 677.
Epiſt. alia Chryſoſt. ad Innocent. papam. p. 521. Savil. t. 7. p. 158. Morel. t. 4. p. 683.
† Epiſt. Innocentii papæ ad Johan. Conſtantinop. p. 522.
† Epiſt. Innocentii papæ ad clerum & populum Conſtantinop. p. 523.
† Exemplum Sacræ Honorii ad Arcadium circa exilium Chryſoſt. p. 524.
Epiſtola Chryſoſt. ad Epiſcopos & presbyteros in carcere incluſos. p. 526. Savil. t. 7. p. 138. Morel. t. 4. p. 685.
Epiſtolæ Chryſoſt. 242. ad Olympiadem & alios quorum catalogum alphabericum habes. p. 526, & 527. Savil. t. 7. p. 51, & ſeq. Morel. t. 4. p. 688, & ſeq.
† Epiſt. ad Cæſarium monach. *Latine*, quæ ſpuria eſſe putatur. p. 742. Hujus epiſtolæ fragmenta Græca plura, quam ante, dantur.
† Laus Diodori epiſcopi Tarſenſis. p. 747.
† Fragmentum de Diodoro. p. 750.
Homilia in Paſcha genuina. p. 750. Savil. t. 5. p. 587. Morel. t. 6. p. 641.
† Homilia de Aſcenſione, & in princip. Actorum II. partim vera, partim ſpuria. p. 758.

Spuria.

1. Homil. in Aſcenſionem D. N. J. C. I. p. 777. in Savil. non reperitur, Morel. t. 6. p. 448.
2. Hom. in Aſcenſion. II. p. 778. in Savil. non reperitur, Morel. t. 6. p. 452.
3. Hom. in Aſcenſion. III. p. 781. Savil. t. 7. p. 426. Morel. t. 6. p. 458.
4. Hom. in Aſcenſion. IV. p. 783. Savil. t. 5. p. 970. Morel. t. 6. p. 462.
* 5. Hom. in Aſcenſion. V. p. 786. Savil. t. 5. p. 973.
6. Hom. in Pentecoſten I. p. 787. Savil. t. 5. p. 976. Morel. t. 6. p. 227.
* 7. Hom. in Pentecoſten II. p. 791. Savil. t. 5. p. 980.
* 8. Hom. in Pentecoſten III. p. 794. Savil. t. 5. p. 982.
9. Sermo de Spiritu Sancto. p. 797. Savil. t. 6. p. 729. Morel. t. 6. p. 204.
10. Hom. de Chriſto paſtore & ove. p. 811. Savil. t. 5. p. 984. Morel. t. 6. p. 265.
11. Hom. de adorat. Crucis. p. 819. Savil. t. 5. p. 877. Morel. t. 6. p. 611.
12. Hom. de confeſſ. Crucis. p. 825. Savil. t. 7. p. 864. Morel. t. 6. p. 620.
Selecta ex notis Savilii & Frontonis Ducæi.

TOMO QUARTO.

In Geneſin homiliæ ſexagiata ſeptem. p. 1. Savil. t. 1. p. 1. Morel. t. 2. p. 1.
In Geneſin ſermones octo. p. 645. Savil. t. 5. p. 1. Morel. t. 2. p. 879.
In Geneſin ſermo nonus. p. 687. Savil. t. 5. p. 31. Morel. t. 2. p. 934.

De

Sæc. IV. ab an. CCC. Hactenus Uſſerius; qui quæ de Scriptoribus rerum Chryſoſtomi habet, ſeſe ex Savilio fere exſcripſiſſe teſtatur. Cum vero de iis, adeoque de tota Chryſoſtomi hiſtoria longe fuſius & accuratius egerit ipſe Savilius in tractatu inedito, qui inter Schedas Uſſerianas reperitur, ac cujus ſupra aliquoties fit mentio: non ingratum erudito lectori fore ſperamus, ſi tractatum integrum, licet paulo prolixiorem, hoc loco ſubjiciamus.

V. CL. HENRICI SAVILII Admonitio de ſcriptoribus rerum Chryſoſtomi, & præſertim Georgio cæteriſque Βιογράφοις recentioribus caute legendis.

AD ſcriptores rerum Chryſoſtomi quædam adnotaturo conſtituenda mihi ante omnia videtur ratio temporum, qua Sæc. IV. ab an. CCC. rite conſtabilita, cætera fient dilucidiora, & multa in hac hiſtoria dubia diſſolvere, multos hiſtoricorum errores chronicos non erit difficile caſtigare; quæ tamen, ut mea omnia, lectorum judicio vel recipienda, vel repudianda relinquo. Ac primum de die, & Conſule, quo natus eſt Johannes noſter, nemo veterum Græcorum quicquam prodidit, nemo recentiorum. Adeo ſunt magnorum virorum, perinde ac fluviorum, ortus obſcuri, progreſſus & exitus conſpicui. Secundum, Johannis patrem, paucis poſt nativitatem filii diebus, an menſibus obiiſſe, ex matris ad Johannem verbis liquet, lib. 1. de Sacerdotio. Τὰς ὠδῖνας τὰς ἐπὶ σοὶ διεδέξατο ὁ θάνατος τοῦ πατρός. Jam cum mater ipſius annos viduitatis expleſſet viginti, apparet eum adhuc Antiochiæ in ſchola Libanii ver-

De Anna ſermones quinque. p. 699. Savil. t. 5. p. 50. Morel. t. 2. p. 947.
De Davide & Saule homiliæ tres. p. 747. in Savil. prima t. 8. p. 10. ſecunda & tertia t. 5. p. 83. Morel. t. 2. p. 1008.
Selecta ex notis H. Savilii & J. Boiſii in Geneſin.

TOMO QUINTO.

1. In Pſalmum 3. homilia. p. 1. Savil. t. 1. p. 522. & t. 8. p. 1. Morel. t. 3. p. 3.
2. In Pſalmum 4. p. 6. Savil. t. 1. p. 522. Morel. t. 3. p. 10.
3. In Pſalm. 5. p. 28. Savil. t. 1. p. 538. Morel. t. 3. p. 40.
4. In Pſalm. 6. p. 39. Savil. t. 1. p. 547. Morel. t. 3. p. 54.
5. In Pſalm. 7. p. 49. Savil. t. 1. p. 554. Morel. t. 3. p. 67.
6. In Pſalm. 8. p. 77. Savil. t. 1. p. 574. Morel. t. 3. p. 102.
7. In Pſalm. 9. p. 93. Savil. t. 1. p. 585. Morel. t. 3. p. 123.
8. In Pſalm. 10. p. 113. Savil. t. 1. p. 600. Morel. t. 3. p. 149.
9. In Pſalm. 11. p. 118. Savil. t. 1. p. 604. Morel. t. 3. p. 155.
10. In Pſalm. 12. p. 123. Savil. t. 1. p. 608. Morel. t. 3. p. 162.
11. In Pſalm. 41. p. 130. Savil. t. 1. p. 609. Morel. t. 3. p. 168.
12. In Pſalm. 43. p. 143. Savil. t. 1. p. 618. Morel. t. 3. p. 185.
13. In Pſalm. 44. p. 160. Savil. t. 1. p. 631. Morel. t. 3. p. 260.
14. In Pſalm. 45. p. 182. Savil. t. 1. p. 648. Morel. t. 3. p. 235.
15. In Pſalm. 46. p. 187. Savil. t. 1. p. 651. Morel. t. 3. p. 241.
16. In Pſalm. 47. p. 197. Savil. t. 1. p. 658. Morel. t. 3. p. 253.
17. In Pſalm. 48. p. 202. Savil. t. 1. p. 663. Morel. t. 3. p. 261.
18. In Pſalm. 49. p. 223. Savil. t. 1. p. 678. Morel. t. 3. p. 286.
19. In Pſalm. 108. p. 242. Savil. t. 1. p. 716. Morel. t. 3. p. 310.
20. In Pſalm. 109. p. 249. Savil. t. 1. p. 721. Morel. t. 3. p. 319.
21. In Pſalm. 110. p. 265. Savil. t. 1. p. 733. Morel. t. 3. p. 340.
22. In Pſalm. 111. p. 278. Savil. t. 1. p. 742. Morel. t. 3. p. 355.
23. In Pſalm. 112. p. 287. Savil. t. 1. p. 750. Morel. t. 3. p. 368.
24. In Pſalm. 113. p. 292. Savil. t. 1. p. 754. Morel. t. 3. p. 374.
25. In Pſalm. 114. p. 303. Savil. t. 1. p. 762. Morel. t. 3. p. 389.
26. In Pſalm. 115. p. 309. Savil. t. 1. p. 766. Morel. t. 3. p. 395.
27. In Pſalm. 116. p. 316. Savil. t. 1. p. 774. Morel. t. 3. p. 406.
28. In Pſalm. 117. p. 317. Savil. t. 1. p. 774. Morel. t. 3. p. 406.
29. In Pſalm. 119. p. 328. Savil. t. 1. p. 781. Morel. t. 3. p. 421.
30. In Pſalm. 120. p. 334. Savil. t. 1. p. 785. Morel. t. 3. p. 428.
31. In Pſalm. 121. p. 338. Savil. t. 1. p. 788. Morel. t. 3. p. 433.
32. In Pſalm. 122. p. 342. Savil. t. 1. p. 791. Morel. t. 3. p. 438.
33. In Pſalm. 123. p. 344. Savil. t. 1. p. 793. Morel. t. 3. p. 441.
34. In Pſalm. 124. p. 348. Savil. t. 1. p. 696. Morel. t. 3. p. 446.
35. In Pſalm. 125. p. 352. Savil. t. 1. p 799. Morel. t. 3. p. 451.
36. In Pſalm. 126. p. 355. Savil. t. 1. p. 800. Morel. t. 3. p. 455.
37. In Pſalm. 127. p. 358. Savil. t. 1. p. 801. Morel. t. 3. p. 458.
38. In Pſalm. 128. p. 365. Savil. t. 1. p. 808. Morel. t. 3. p. 466.
39. In Pſalm. 129. p. 367. Savil. t. 1. p. 809. Morel. t. 3. p. 468.
40. In Pſalm. 130. p. 371. Savil. t. 1. p. 813. Morel. t. 3. p. 474.

 41. In

Sæc. IV. ab an. CCC.

verſatum ex ipſius Chryſoſtomi verbis Orat. 1. ad Viduam juniorem, Καὶ γὰρ ἐγώ ποτε νέος ἔτι ὢν τὸν σοφιστὴν τὸν ἐμόν, Libanium ſc. (πάντων δ' ἀνδρῶν δεισιδαιμονέστερος ἐκεῖνος ἦν) οἶδα ἐπὶ πολλῶν τὴν μητέρα τὴν ἐμὴν θαυμάζοντα. Τῶν γὰρ παρακαθημένων αὐτῷ πυνθανόμενος, οἷα εἰώθει, τίς εἴην ἐγὼ, καί τινος εἰπόντος, ὅτι χήρας γυναικὸς, ἐμάνθανε παρ' ἐμοῦ τήν τε ἡλικίαν τῆς μητρὸς, καὶ τῆς χηρείας τὸν χρόνον· ὡς δὲ εἶπον, ὅτι ἐτῶν τεσσαράκοντα γεγονυῖα εἴκοσιν ἔχει λοιπὸν, ἐξ οὗ τὸν πατέρα ἀπέβαλε τὸν ἐμὸν, ἐξεπλάγη καὶ ἀνεβόησε μέγα, καὶ πρὸς τοὺς συμπαρόντας ἰδὼν, Βαβαὶ, ἔφη, οἷαι παρὰ Χριστιανοῖς γυναῖκές εἰσι. Quod ſi numerus iſte viginti annorum ἀκριβὴς eſt, non rotundus, quod fortaſſe verius, ut demus ſtatim poſt Johannis ortum patrem deceſſiſſe, annos natum minimum viginti in auditorio Libanii Johannem hæſiſſe neceſſe eſt. Palladius annum octavum decimum agentem oratoriæ operam dediſſe teſtatur. Cedrenus diſerte ſcribit anno ætatis decimo octavo deſtituiſſe Libanium. Georgius & Leo hoc ipſo anno Athenis (quo, ut ferunt, poſt Antiochenam inſtitutionem ſtudiorum cauſa migraverat) rediiſſe produnt: alii anno ætatis ſedecimo, longius adhuc a vero aberrantes. Expleto igitur anno viceſimo (neque enim plures ponere patitur nos ſequentium calculus temporum, nec pauciores verba Chryſoſtomi) deſertis ſtudiis juvenilibus eloquentiæ & philoſophiæ, λεξυδρίοις ſophiſtæ (Libanii) πολὺ χαίρειν ἐάσας (ait Georgius) adhærere cœpit B. Meletio, epiſcopo Antiocheno, nec ab ejus unquam latere diſce-

Sæc. IV. ab an. CCC.

41. In Pſalm. 131. p. 374. Savil. t. 1. p. 815. Morel. t. 3. p. 477.
42. In Pſalm. 132. p. 379. Savil. t. 1. p. 819. Morel. t. 3. p. 485.
43. In Pſalm. 133. p. 381. Savil. t. 1. p. 820. Morel. t. 3. p. 487.
44. In Pſalm. 134. p. 383. Savil. t. 1. p. 822. Morel. t. 3. p. 489.
45. In Pſalm. 135. p. 396. Savil. t. 1. p. 831. Morel. t. 3. p. 506.
46. In Pſalm. 136. p. 402. Savil. t. 1. p. 836. Morel. t. 3. p. 514.
47. In Pſalm. 137. p. 405. Savil. t. 1. p. 838. Morel. t. 3. p. 517.
48. In Pſalm. 138. p. 409. Savil. t. 1. p. 841. Morel. t. 3. p. 522.
49. In Pſalm. 139. p. 418. Savil. t. 1. p. 848. Morel. t. 3. p. 533.
50. In Pſalm. 140. p. 426. Savil. t. 1. p. 854. Morel. t. 3. p. 543.
51. In Pſalm. 141. p. 442. Savil. t. 1. p. 866. Morel. t. 3. p. 564.
52. In Pſalm. 142. p. 447. Savil. t. 1. p. 869. Morel. t. 3. p. 570.
53. In Pſalm. 143. p. 458. Savil. t. 1. p. 877. Morel. t. 3. p. 584.
54. In Pſalm. 144. p. 466. Savil. t. 1. p. 884. Morel. t. 3. p. 594.
55. In Pſalm. 145. p. 476. Savil. t. 1. p. 890. Morel. t. 3. p. 605.
56. In Pſalm. 146. p. 479. Savil. t. 1. p. 893. Morel. t. 3. p. 609.
57. In Pſalm. 147. p. 482. Savil. t. 1. p. 895. Morel. t. 3. p. 613.
58. In Pſalm. 148. p. 489. Savil. t. 1. p. 900. Morel. t. 3. p. 621.
59. In Pſalm. 149. p. 498. Savil. t. 1. p. 906. Morel. t. 3. p. 632.
60. In Pſalm. 150. p. 501. Savil t. 1. p. 908. Morel. t. 3. p. 636.
61. Homil. in illud, *Ne timeatis, cum dives*, &c. p. 504. Savil. t. 5. p. 113. Morel. t. 3. p. 795.
62. Homil. altera in illud, *Ne timeatis, cum dives*, &c. p. 518. Savil. t. 5. p. 123. Morel. t. 3. p. 812.
63. Homil. in illud, *Lauda anima mea Dominum*. p. 525. Savil. t. 5. p. 540. Morel. t. 3. p. 821.

Dubia Opuſcula.

† 64. Homil. in Pſalm. 50. publicata a Johan. Bapt. Cotelerio anno 1661. p. 535.
† 65. Protheoria in Pſalmos ex codice Ottoboniano Romæ. p. 539.

Spuria.

* 66. Protheoria in Pſalmos. p. 542 Savil. t. 5. p. 676.
* 67. Homil. in illud, *In tribulatione dilataſti mihi*. p. 546. Savil. t. 7. p. 431.
† 68. Homil. in Pſalm. ſeptimum. p. 55. Coteler. anno 1661.
69. Homil. in Pſalm. 13. p. 557. in Savil. deeſt. Morel. t. 3. p. 960.
70. Homil. in illud, *Veruntamen fruſtra conturbatur*, &c. p. 566. Savil. t. 7. p. 558. Morel. t. 6. p. 114.
71. Homil. prima in Pſalm. 50. p. 572. Savil. t. 1. p. 692. Morel. t. 3. p. 975.
72. Homil. ſecunda in Pſalm. 50. ex Theodoreto pene tota. p. 583. Savil. t. 1. p. 702. Morel. t. 3. p. 993.
73. Expoſitio in Pſalmum 51. eſt Euſebii Cæſarienſis. p. 597. Savil. t. 1. p. 911. Morel. t. 3. p. 1018.
* 74. Homil. in illud, *Precamini, & reddite Domino Deo*. p. 602. Savil. t. 7. p. 260.
75. Homil. de Turture. p. 606. Savil. t. 7. p. 264. Morel. t. 6. p. 121.
* 76. Homil. in illud, *Dominus regnavit*, &c. p. 610. Savil. t. 5. p. 680.
* 77. Homil. in illud, *Elevaverunt flumina*, &c. p. 620. Savil. t. 7. p. 256.
* 78. In illud, *Venite, exultemus Domino*. p. 624. Savil. t. 7. p. 561. deinde Coteler. anno 1661. Demum Ericus Benzelius Upſaliæ anno 1708.
79. In Pſalm. 95. *Cantate Domino*, &c. p.. 628. Savil. t. 1. p. 916. Morel. t. 3. p. 1027.
80. In Pſalm. 100. p. 637. Savil. t. 1. p. 925. Morel. t. 3. p. 1043.

*81. In

Sæc. IV. ab an. CCC. diſcedere; a quo ſacris dogmatibus diligenter inſtructus, & baptiſmo poſt triennium FERME φωτιζόμενος, Lector ordinatus eſt: ſic Palladius, Cedrenus, alii. Hic ergo annos habes tres & viginti. Circa hoc tempus matrem obiiſſe probabile eſt; ipſumque vitæ ſe deinceps monaſticæ, qnam maternis precibus victus diſtulerat verius, quam abjecerat, tradidiſſe. Quadrienninm vixiſſe in monaſterio Antiochiæ vicino omnes ſcriptores teſtantur, tam veteres, qnam recentiores, ſacrorumque librorum lectioni, καὶ τῆς ἀσκήσεως apud Carterium & Diodorum, ὑπὸ τῷ μοναστηρίῳ προϊσταμένους, operam dediſſe. Hæc Socrates. Ex quibus Diodorus poſtea Tarſenſis epiſcopus, multa ſcripſit, ψιλῷ τῷ γράμματι τῶν θείων προσέχων γραφῶν, τὰς θεωρίας αὐτῶν (viz. allegorias & anagogas, quibus, ſupra qnam par erat, delectatus fuerat Origenes) ἐκτρεπόμενος. Quam interpretationis rationem a magiſtro mntuatus videtur hic noſter, quem nonniſi præſata venia fere ad allegorias deſcendere videmus. Cedrenus ſolius meminit Carterii. Palladius Syrum quendam ſenem commemorat continentiæ imprimis ſtudioſum, cui ſe ſocium in monaſterio dedit Johannes. Utrum ex duobus illis unus fuerit iſte Syrus, an potius Heſychius, Σύρος τῷ γένει a Georgio nominatus, non poſſum ſtatuere. Ex tota certe Georgii narratione, Monaſterio ſi non præfuiſſe, certe ad omnem pie- Sæc. IV. ab an. CCC.

* 81. In Pſalm. 101. p. 644. Savil. t. 1. p. 932.
* 82. In Pſalm. 102. p. 649. Savil. t. 1. p. 937.
* 83. In Pſalm. 103. p. 654. Savil. t. 1. p. 943.
* 84. In Pſalm. 104. p. 661. Savil. t. 1. p. 953.
* 85. In Pſalm. 105. p. 669. Savil. t. 1. p. 960.
* 86. In Pſalm. 106. p. 675. Savil. t. 1. p. 967.
* 87. In Pſalm. 107. p. 482. Savil. t. 1. p. 975.
* 88. In Pſalm. 118. p. 685. Savil. t. 1. p. 978.
In Pſalm. 118. ſtatio ſecunda. p. 700. Savil. t. 1. p. 995.
In Pſalm. 118. ſtatio tertia. p. 711. Savil. t. 1. p. 1007.
* 89. In Pſalm. in illud, *Eripe me Domine ab homine malo.* p. 719. Savil. t. 7. p. 347.
† 90. In Pſalm. 77. p. 722. ex codiee Anglieano.
† 91. In Pſalm. 78. p. 733. ex cod. Angl.
† 92. In Pſalm. 79. p. 737. ex cod. Angl.
† 93. In Pſalm. 80. p. 740. ex cod. Angl.
† 94. In Pſalm. 81. p. 743. ex eod. Angl.
† 95. In Pſalm. 82. p. 745. ex cod. Angl.
† 96. In Pſalm. 83. p. 747. ex eod. Angl.
† 97. In Pſalm. 84. p. 751. ex cod. Angl.
† 98. In Pſalm. 85. p. 753. ex cod. Angl.
† 99. In Pſalm. 86. p. 756. ex cod. Angl.
† 100. In Pſalm. 87. p. 757. ex eod. Angl.
† 101. In Pſalm. 88. p. 760. ex cod. Angl.
† 102. In Pſalm. 89. p. 770. ex cod. Angl.
† 103. In Pſalm. 90. p. 773. ex cod. Angl.
† 104. In Pſalm. 91. p. 777. ex eod. Angl.
† 105. In Pſalm. 92. p. 780. ex eod. Angl.
† 106. In Pſalm. 93. p. 788. ex eod. Angl.
† 107. In Pſalm. 94. p. 785. ex eod. Angl.
† 108. In Pſalm. 95. p. 787. ex cod. Angl.
† 109. In Pſalm. 96. p. 791. ex eod. Angl.
† 110. In Pſalm. 97. p. 794. ex eod. Angl.
† 111. In Pſalm. 98. p. 796. ex cod. Angl.
† 112. In Pſalm. 99. p. 799. ex cod. Angl.

TOMO SEXTO.

1. Interpretatio in Iſaiæ Prophet. eapita octo. p. 1. Savil. t. 1. p. 1016. Morel. t. 3. p. 640.
2. Homil. I. in illud, *Vidi Dominum*, & de Seraphinis. p. 95. Savil. t. 5. p. 127. Morel. t. 3. p. 833.
3. Homil. II. in illud, *Vidi Domiaum*. p. 106. Savil. t. 5. p. 134. Morel. t. 3. p. 847.
4. Homil. III. in illud, *Vidi Dominum*. p. 111. Savil. t. 5. p. 138. Morel. t. 3. p. 855.
5. Homil. IV. in illud, *Vidi Dominam*. p. 120. Savil. t. 5. p. 144. Morel. t. 3. p. 865.
6. Homil. V. in illud, *Vidi Dominum*. p. 131. Savil. t. 5. p. 151. Morel. t. 3. p. 878.
7. Homil. VI. in Seraphim. p. 137. Savil. t. 5. p. 155.. Morel. t. 3. p. 886.
8. Homil. in illud, *Ego Dominus feci lumen*, &c. p. 145. Savil t. 5. p. 160. Morel. t. 3. p. 894.
9. Homil. in illud Jeremiæ, *Domine, non eſt in homine via ejus*, &c. p. 157. Savil. t. 5. p. 168. Morel. t. 3. p. 909.
10. Homil. I. de Prophetiar. obſcuritate. p. 168. Savil. t. 6. p. 649. Morel. t. 3. p. 921.
11. Homil. II. de Prophetlar. obſeurit. p. 180. Savil. t. 6. p. 658. Morel. t. 3. p. 937.
† 12. Interpretatio in Daniel. p. 200. ex edlto Cotelerii 4°.
† 13. In illud, *Filius ex ſeipſo nihil facit*, &c. p. 255. ex codice Ottobon. & ex editione Benzelii.

 † 14. Ho-

pietatem præiviſſe fratribus, iiſque regulas ἀσκητικὰς condidiſſe, potius quam ſub alterius diſciplina vixiſſe videatur. Relicto poſt quadriennium hoc monaſterio, deſiderio delitefcendi remotiorem eremum petiit; illicque ſpeluncæ incluſus biennium FERME peregit. Atque de hoc ſexennio, ut dixi, inter autores convenit. Inde ad urbem reverſus, diaconus a S. Meletio (quod inter omnes conſtat) jam proficiſcente, ut puto, Conſtantinopolim ad ſecundam ſynodum celebrandam, anno Domini 381. ineunte, ordinatus, quinquennium venerandis miniſtravit altaribus. Nam quod poſt Meletii mortem, (quæ ipſo tempore ſecundæ ſynodi accidit) Socrates ait, ἀναχωρήσας ὁ Ἰωάννης τῶν Μελετιανῶν (τῆς πόλεως, inquit Georgius) ἐπὶ τρεῖς ὅλους ἐνιαυτοὺς ἡσυχίας ἔσχε· παραγίνεται ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἐν ᾧ προῆλθεν. inquit Georgius; triennium hoc, ut importune contra rationem temporum (ut in ſequentibus monſtrabitur) Palladio etiam non ſuffragante, interjectum, ex numero annorum Chryſoſtomi eximendum cenſeo. Poſt diaconatum ergo, Presbyter deinde (quod inter omnes convenit) poſt annos quinque a Flaviano (non, ut vult Socrates, Evagrio Paulini ſucceſſore) quod poſtea oſtendemus, ordinatus eſt. Sic habemus a nativitate Johannis uſque ad deſerta ſtudia juvenilia annos, ſecundum Chryſoſtomum ipſum, viginti, vel, ſecundum alios, octodecim: apud Mele-

---

† 14. Homil. de Melchiſedeco, p. 265. Benzelius edidit, ex codicibus Angliæ.
† 15. Homil. contra Circenſes ludos, & theatra egregia, nunc primum eruta ex codice Coiſliniano. p. 272.
† 16. Homil. in illud, *Hoc autem ſcitote, quod in noviſſimis*, &c. nunc primum eruta ex codice Vaticano. p. 278.
* 17. Homil. de perfecta caritate. p. 287. Savil. t. 6. p. 742.
* 18. De continentia latine pene tota. p. 299. Savil. t. 7. p. 939.
† 19. De conſolatione mortis. I. p. 301. ex codice Corbeienſi edita poſt opera Auguſtini t. 5. p. 259.
† 20. De conſolatione mortis. II. *indidem deſumpta.*
† 21. Synopſis Scripturæ ſacræ. p. 314. ex codice Coiſliniano, & ex alio qui eſt Lugduni Batav.
22. Homil. in nativitatem Chriſti dubia. p. 392. Savil. t. 5. p. 846. Morel. t. 6. p. 493.
23. De Legiſlatore, incerti. p. 403. Savil. t. 6. p. 640. Morel. t. 6. p. 1.
† 24. In illud, *In qua poteſtate hæc facis*, Antiocheni presbyteri Chryſoſtomo æqualis. p. 417. ex Cotelerii monumentis. t. 3. p. 121.
* 25. Severiani de mundi creatione I. p. 436. Savil. t. 7. p. 587. & ex codice Romano.
* 26. Severiani de creatione mundi II. p. 444. Savil. t. 7. p. 593.
* 27. Severiani de mundi creatione III. p. 454. Savil. t. 7. p. 600.
* 28. Severiani de mundi creatione IV. p. 465. Savil. t. 7. p. 607.
* 29. Severiani de mundi creatione V. p. 480. Savil. t. 7. p. 618.
* 30. Severiani de mundi creatione VI. p. 494. Savil. t. 7. p. 628.
31. Severiani de ſerpente. p. 511. Savil. t. 5. p. 659. Morel. t. 6. p. 49.
† 32. Interpretatio Latina vetus epiſtolæ S. J. Chryſoſtomi ad Theodorum Mopſueſtenum. p. 331. ex codice Sangermanenſi.

Spuria.

33. In Geneſin I. p. 532. Savil. t. 5. p. 642. Morel. t. 6. p. 18.
34. In Geneſin II. p. 535. Savil. t. 5. p. 645. Morel. t. 6. p. 24.
* 35. In Geneſin III. p. 539. Savil. t. 7. p. 237.
* 36. In Abraham & Iſaac. p. 552. Savil. t. 7. p. 394.
37. Contra theatra & de Abrahamo. p. 557. Savil. t. 5. p. 38.
38. In illud, *Pone manum tuam*, &c. p. 569. Savil. t. 7. p. 565. Morel. t. 6. p. 30.
39. In Jobum I. p. 579. Savil. t. 5. p. 494. Morel. t. 6. p. 76.
40. In Jobum II. p. 583. Savil. t. 5. p. 953. Morel. t. 6. p. 83.
41. In Jobum III. p. 587. Savil. t. 5. p. 956. Morel. t. 6. p. 89.
42. In Jobum IV. p. 593. Savil. t. 5. p. 963. Morel. t. 6. p. 101.
43. In Heliam prophetam. p. 600. Savil. t. 5. p. 627. Morel. t. 6. p. 128.
44. In Joſeph. & de caſtitate. p. 604. Savil. t. 5. p. 656. Morel. t. 6. p. 134.
45. In Suſannam. p. 607. Savil. t. 5. p. 703. Morel. t. 6. p. 141.
46. De tribus pueris. p. 612. Savil. t. 5. p. 698. Morel. t. 6. p. 148.
47. Opus imperfectum in Matthæum. p. 1. in fine hujus tomi Morel. initio ſecundi tomi in novum Teſtament.

TOMO SEPTIMO.

Homil. in Matthæum. Savil. t. 2. Morel. t. 1. in novum Teſtament.

TOMO OCTAVO.

Homil. in Johannem. Savil. t. 2. p. 555. Morel. t. 2. in novum Teſtament.

Spuria.

1. In decollationem Præcurſoris & Baptiſtæ Johannis & in Herodiadem. p. 1. Morel. t. 6. p. 281. Savil. t. 7. p. 545.

2. In

Sæc. IV. ab an. CCC.

Meletium annos FERME tres; inde in eremo annos FERME ſex: in Diaconi gradu annos quinque, & (exempto illo Socratis & recentiorum triennio) in Presbyteri gradu annos duodecim. Quod ſi pleni fuerint hi anni, non cavi aut labentes, (quod potius reor, in annis præſertim ante diaconatum, pro more omnium fere autorum numeros ſæpe augentium, & quia vocabulum FERME bis a Palladio repetitum eſt) a nativitate ad epiſcopatum anni colligentur 46. Quod ſi duos annos cum Palladio & recentioribus demamus ex ſtudiis juvenilibus; & annum unum pro illo bis repetito FERME; anni tantum erunt 43. Reliqua deinceps prona, epochæque certæ, non annorum tantum, ſed & menſium propemodum & dierum. Inter omnes convenit, tam veteres, quam recentiores, Johannem ab Arcadio Auguſto Antiochia, ubi presbyter fuit, accitum in ſella epiſcopali Conſtantinopoli locatum, Coſſ. Honorio 4. & Eutychiano, hoc eſt, anno Chriſti, ut nos numeramus, 398. Februarii 26. ſede urbeque pulſum (de poſteriore exilio loquor, nam de priore poſtea videbimus) Honorio 6. & Ariſtæneto Coſſ. (qui annus eſt Domini 404.) viceſimo die Junii, ſive, nt alii loquuntur, quinque diebus poſt completam pentecoſten. Et quidem decimo tertio poſt die, hoc eſt, tertio Julii, data eſt Johannis noſtri ad Olympiadem epiſtola

Sæc. IV. ab an. CCC.

---

2. In Præcurſorem Domini. p. 5. Morel. t. 6. p. 311. Savil. t. 7. p. 531.
3. Oratio encomiaſtica in Petrum & Paulum, eorumdemque martyr. p. 7. Motel. t. 6. p. 314. Savil. t. 5. p. 992.
4. In duodecim Apoſtolos. p. 11. Morel. t. 6. p. 320. Savil. t. 5. p. 995.
5. In Thomam Apoſt. & contra Arianos. p. 14. Morel. t. 6. p. 324. Savil. t. 5. p. 486.
6. Laudatio S. Stephani protomart. p. 17. Morel. t. 6. p. 328. Savil. t. 5. p. 864.
7. In illud, *Sufficit tibi gratia mea: virtus enim mea in infirmitate perficitur*. p. 24. Morel. t. 6. p. 340. Savil. t. 5. p. 799.
8. In Parabolam de filio prodigo. p. 33. Morel. t. 6. p. 369. Savil. t. 7. p. 539.
9. In Saltationem Herodiadis & decollat. Joh. Bapt. p. 39. Morel. t. 6. p. 379. Savil. t. 7. p. 549.
10. In illud, *Collegerunt Judæi concilium & dicebant, Quid facimus?* p. 43. Morel. t. 6. p. 385. Savil. t. 7. p. 552.
11. In Parabolam 10. virginum, & de eleemoſyna. p. 45. Motel. t. 6. p. 389. Savil. t. 7. p. 554.
12. In meretricem & Phariſæum. p. 49. Morel. t. 6. p. 395. Savil. t. 7. p. 490.
13. In Samaritanam, & in illud, *Venit Jeſus in civit. Samar.* p. 53. Morel. t. 6. p. 409. Savil. t. 7. p. 442.
14. De zelo & pietate, & de cæco nato. p. 61. Morel. t. 6. p. 423. Savil. t. 5. p. 761.
15. Sermo de pſeudoprophetis, & de falſis doctoribus, &c. p. 72. Morel. t. 6. p. 473. Savil. t. 7. p. 211.
16. De Circo. p. 87. Morel. t. 6. p. 489. Savil. t. 6. p. 974.
17. In illud, *Attendite ne eleemoſynam veſtram faciatis coram hominibus*. p. 90. Morel. t. 6. p. 523. Savil. t. 7. p. 486.
* 18. In princip. indictionis novi anni, & in martyres, &c. p. 94. Savil. t. 5. p. 815.
19. Oratio in dictum Evangel. *Simile eſt regnum cælorum homini patrifamilias*, &c. p. 98. Morel. t. 6. p. 539. Savil. t. 5. p. 708.
20. In Parabolam de ficu. p. 106. Motel. t. 6. p. 552. Savil. t. 7. p. 252.
21. De Phariſæo homil. p. 110. Morel. t. 6. p. 560. Savil. t. 7. p. 280.
22. De Lazaro & divite hom. ſexta. p. 113. Morel. t. 6. p. 564. Savil. t. 5. p. 728.
23. In Publican. & Phariſ. ſermo. p. 116. Morel. t. 6. p. 569. Savil. t. 7. p. 223.
24. In cæcum a Chriſto ſanatum, & in Zachæum, &c. p. 120. Morel. t. 6. p. 575. Savil. t. 5. p. 731.
25. De ſancto Johanne Theologo. p. 130. Morel. t. 6. p. 603.
26. De negatione Petri, & de cruce, &c. p. 136. Mnrel. t. 6. p. 626. Savil. t. 7. p. 275.
27. In ſecundum advent. Chriſti, & in illud, *Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti*, &c. p. 142. Morel. t. 6. p. 651. Savil. t. 5. p. 782.

Sequentia opuſcula, Græce tantum a Savilio edita, nunc primum Latine converſ.

28. Interpret. orationis, *Pater noſter*. p. 149. Savil. t. 5. p. 707.
29. In filium prodigum, ac de pœnitent. &c. p. 150. Savil. t. 5. p. 720.
30. In mulieres unguenta ferentes, &c. p. 159. Savil. t. 5. p. 740.
31. In illud, *Quomodo ſcit literas, cum non didicerit*, &c. p. 167. Savil. t. 5. p. 752.
32. In Chananæam, & in Pharaonem, &c. p. 177. Savil. t. 5. p. 771.
33. In dictum Apoſtoli, *Non quod volo facio, ſed quod nolo, hoc ago*, &c. p. 188. Savil. t. 5. p. 789.
34. In principium indictionis. p. 198. Savil. t. 5. p. 815.
35. In venerandam Crucem. p. 200. Savil. t. 5. p. 819.
36. In exalt. vener. Crucis. p. 204. Savil. t. 5. p. 823.
37. In Sanct. Apoſt. Thomam. p. 207. Savil. t. 5. p. 837.
38. In incarnat. D. N. &c. p. 213. Savil. t. 5. p. 851.
39. In Stephanum primum martyr. p. 227. Savil. t. 5. p. 871.
40. In mediam Hebdomadam Jejuniorum. p. 229. Savil. t. 5. p. 876.

Sæc. IV. ab an. CCC ſtola nona; & poſtridie ejus diei, ſc. 4. Julii, vel Panemi menſis, altera ad Conſtantium. In hoc exilio vixit Cucuſi annum unum, Arabiſſi biennium, reliqnis menſibus in itinere Pityuntem verſus conſumptis, quo tamen non pervenit, morte præventus Comanis, Honorio 7. & Theodoſio iterum Coſſ. hoc eſt, anno Chriſti 407. quod inter omnes conſtat. De menſe controverſia eſt. Socrates die 14. Novembris obiiſſe ſcribit: Georgius, & poſt eum recentiores omnes, & Calendarium, ut videtur, Romanum die 14. Septembris, ipſo exaltationis S. Crucis die. Quin & apud Socratem Septembris legendum eſſe conſtat ex veteri Latina interpretatione in Caſſiodori hiſtoria tripartita lib. 10. c. 18. Ita anni ſunt Sæc. IV. ab an. CCC. ab initio epiſcopatus ad mortem novem, menſes ſex vel octo, dies ſedecim; & a nativitate ad mortem ſecundum majorem computationem ſupra collectam anni 55. & menſes aliquot; ſecundum minorem computationem anni 52. & aliquot præterea menſes. Zonaras, Cedrenus, & alii fere omnes, annos eum vixiſſe ſcribunt non plnres quinquaginta duobus: autor incertus pag. 54. edit. Lat. *Pariſ.* 1588. addit menſes octo: cui propemodum aſſentior. Ita ſecundum majorem computationem incidit annns nativitatis Johannis in conſulatum Conſtantii 5. & Galli Cæſaris, anno Domini 352. ſecundum minorem, in conſulatum

41. In Ramos palmarum. p. 231. Savil. I. 5. p. 882.
42. In Sanct. Virginem & Deiparam. p. 236. Savil. t. 5. p. 887.
43. Contra hæreticos & in S. Deiparam. p. 238. Savil. t. 5. p. 889.
44. In proditionem Servatoris, & in lotionem pedum. p. 242. Savil. t. 5. p. 893.
45. In latronem, & in proditinn. Servatoris. p. 247. Savil. I. 5. p. 910.
46. Sermo catecheticus in S. Paſcha. p. 250. Savil. t. 5. p. 916.
47. In Sanct. Paſcha I. p. 251. Savil. t. 5. p. 917.
48. In S. Paſcha II. p. 254. Savil. t. 5. p. 920.
49. In S. Paſcha III. p. 257. Savil. t. 5. p. 923.
50. In S. Paſcha IV. p. 259. Savil. t. 5. p. 925.
51. In S. Paſcha V. p. 261. Savil. I. 5. p. 927.
52. In S. Paſcha VI. p. 264. Savil. t. 5. p. 930.
53. In S. Paſcha VII. p. 275. Savil. t. 5. p. 940.
54. In ſynaxin Archangelorum. p. 285. Savil. I. 5. p. 997.
55. De pœnitentia, & in Herod. & Johan. Bapt. p. 287. Savil. t. 6. p. 804.

TOMO NONO.

1. Homiliæ LV. in Acta Apoſtolo. Savil. I. 4. p. 607. Morel. I. 3. in novum Teſtam.
2. Homiliæ XXXII. in S. Pauli epiſt. ad Romanos. Savil. t. 3. Morel. t. 3. in novum Teſtam.

Spuria.

1. De pœnitentia I. p. 761. Savil. I. 6. p. 905.
2. De pœnitentia II. p. 780. Savil. t. 6. p. 917.
3. De pœnitentia III. p. 786. Savil. t. 6. p. 924.
4. De eleemoſyna. p. 789. Savil. t. 6. p. 926.
5. De prædicatinne Jejunii I. p. 793. Savil. t. 6. p. 930.
6. De jejunio II. p. 795. Savil. t. 6. p. 932.
7. De jejunio III. p. 797. Savil. t. 6. p. 933.
8. De jejunio IV. p. 799. Savil. I. 6. p. 935.
9. De jejunio V. p. 800. Savil. t. 6. p. 936.
10. De jejuuio VI. p. 802. Savil. t. 6. p. 938.
11. De jejunio VII. p. 804. Savil. I. 6. p. 940.
12. De patienxia I. p. 806. Savil. I. 6. p. 943.
13. De patientia II. p. 813. Savil. t. 6. p. 949.
14. De ſalute animæ. p. 819. Savil. t. 6. p. 968.
15. In catechumenos. p. 823. Savil. t. 6. p. 971.
16. Contra eos qui virgines corrumpunt. p. 826. Savil. t. 6. p. 976.
17. Contra hæreticos. p. 829. Savil. t. 6. p. 979.
18. De eleemnſyna. p. 832. Savil. t. 6. p. 811.
19. Epiſtola ad monachos. p. 837. Savil t. 7. p. 225.
20. In annunciationem ſanctiſſ. Deiparæ. p. 841. Savil. I. 7. p. 249.
21. In illud, *Quacunque ligaveritis*, &c. p. 845. Savil. t. 7. p. 268.
22. In illud, *Dæmonium habes*, &c. p. 849. Savil. t. 7. p. 272.
23. De pœnitentia. p. 852. Savil. t. 7. p. 282.
24. De fide. p. 854. Savil. I. 7. p. 288.
25. De ſpe. p. 858. Savil. t. 7. p. 293.
26. De caritate. p. 861. Savil. t. 7. p. 295.

TOMO

Sæc. IV. ab an. CCC. ſulatum Arbetionis & Lolliani, anno 355. menſe, ut videtur, Januario, vel Martio. Jam reliquias Chryſoſtomi juſſu imperatoris Theodoſii junioris, & ſuaſu Procli, tum epiſcopi CP. Comanis in urbem regiam deportatas, & in baſilicam SS. Apoſtolorum illatas ex Theodor. lib. 5. c. 36. & Socr. l. 7. c. 45. conſtat, Theodoſio 16. conſule, hoc eſt, anno Chriſti 438. Januarii 27. die: id eſt, poſt exilium poſterius annis 33. menſibus 8. poſt mortem annis 30. menſibus 3. vel 5. Coſmas Veſtitor, Μετὰ τριάκοντα ἓ τρεῖς χρόνους. Socrates lib. 7. c. 45. notabili inconſtantia, τριακοστῷ πέμπτῳ ἔτει μετὰ τὴν καθαίρεσιν, & ſeptimo poſt verſu, τριακοστῷ πέμπτῳ ἔτει μετὰ τὴν τελευτήν: cum inter hæc duo triennium intereeſſerit, & aliquot menſes. Atque hæc fere ſunt, in quibus tempora, & temporum prope momenta ex hiſtoriis notare licet. Reliqua, ὡς ἐν πλάτει, vel argumentis, vel etiam conjecturis colligenda. Ac primum, Eutropius iram fugiens Augg. ad eccleſiam fugit, ſe conſule, & Theodoro, hoc eſt, anno Chriſti 399. homo non ſolum Chriſtianus, ſed etiam orthodoxus: ut qui libros Eunomii hæreſiarchæ, qui Arium ipſum impietate ſuperavit, publice juſſit cremari, cadaverque ejus extractum projici. Niceph. lib. 13. c. 1. Aſiaticorum epiſcoporum negotium cœptum eſt tractari ἐπὶ τρισκαιδεκάτης ἐπινεμήσεως, hoc eſt, indictione (non diſtributione, ut male interpres Sæc. IV. ab an. CCC.

TOMO DECIMO.

Argumentum epiſtolæ primæ ad Corinthios, & homiliæ XLIV. in candem epiſtolam. Savil. t. 3. p. 243. Morel. t. 5. in novum Teſtament. p. 1.
Homiliæ XXX. in epiſtolam ſecundam ad Corinthios. p. 417. Savil. t. 3. p. 541. Morel. t. 5. p. 495.
Commentarius in epiſtolam ad Galatas. p. 657. Savil. t. 3. p. 709. Morel. t. 5. p. 776.

Spuria ex edit. Savil. deſumpta.

1. Caritatem ſecundum Deum rem eſſe Deo dignam. p. 731. Savil. t. 7. p. 299.
2. In illud, *Si Filius Dei es, mitte te deorſum*, &c. p. 733. Savil. t. 7. p. 301.
3. In proditionem Judæ, & paſſionem D. N. J. C. in ſancta quinta. p. 738. Savil. t. 7. p. 306.
4. In illud, *Memor fui Dei, & delectatus ſum*. p. 739. Savil. t. 7. p. 307.
5. In Rachelem & infantes. p. 749. Savil. t. 7. p. 316.
6. In Herodem & infantes. p. 750. Savil. t. 7. p. 318.
7. In Martham & Mariam & Lazarum. p. 753. Savil. t. 7. p. 320.
8. In illud, *Exeuntes Phariſæi conſilium inierunt*. p. 758. Savil. t. 7. p. 326.
9. In Meretricem & in Phariſæum. p. 762. Savil. t. 7. p. 329.
10. In aſſumptionem D. N. J. C. p. 763. Savil. t. 7. p. 330.
11. In transfigurationem Servatoris. p. 765. Savil. t. 7. p. 332.
12. In ramos palmarum. p. 767. Savil. t. 7. p. 334.
13. In laudem S. Johannis Theologi. p. 771. Savil. t. 7. p. 342.
14. In ſanctum Johannem Theologum. p. 772. Savil. t. 7. p. 344.
15. In transfigurationem. p. 774. Savil. t. 7. p. 345.
16. De ſiccitate. p. 775. Savil. t. 7. p. 352.
17. In Jordanem fluvium. p. 778. Savil. t. 7. p. 354.
18. In Phariſæum & in meretricem, in magna feria quarta. p. 780. Savil. t. 7. p. 357.
19. In triduanam reſurrectionem D. N. J. C. p. 787. Savil. t. 7. p. 364.
20. In Chriſti natalem diem. p. 790. Savil. t. 7. p. 367.
21. In illud, *Aſcendit Dominus in templum*, &c. & de Melchiſedech. p. 792. Savil. t. 7. p. 369.
22. In mediam Pentecoſten. p. 795. Savil. t. 7. p. 372.
23. In Samaritanam p. 797. Savil. t. 7. p. 374.
24. In mulierem peccatricem quæ unxit, &c. p. 799. Savil. t. 7. p. 376.
25. In illud, *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte*. p. 806. Savil. t. 7. p. 383.
26. In parabolam, *Homo quidam deſcendebat, & incidit in latrones*. p. 810. Savil. t. 7. p. 387.
27. In natale Joannis præcurſoris. p. 812. Savil. t. 7. p. 389.
28. In ſancta Theophania. p. 817. Savil. t. 7. p. 398.
29. In natale D. N. J. C. p. 819. Savil. t. 7. p. 400.
30. In Zacchæum & Publicanum. p. 823. Savil. t. 7. p. 403.
31. In Centurionem. p. 824. Savil. t. 7. p. 405.
32. In illud, *Exiit qui ſeminat ſeminare*, &c. p. 828. Savil. t. 7. p. 409.
33. In ſecundum adventum D. N. J. C. p. 831. Savil. t. 7. p. 412.
34. In Paralyticum in media Pentecoſte, &c. p. 834. Savil. t. 7. p. 414.
35. In evangelium ſecundum Lucam de drachma, &c. p. 838. Savil. t. 7. p. 418.
36. *Quod oporteat eum qui gratiam quamlibet ſcientiæ habeat*, &c. p. 840. Savil. t. 7. p. 421.
37. De parabola villici iniquitatis. p. 843. Savil. t. 7. p. 423.
38. De jejunio. p. 846. Savil. t. 7. p. 428.
39. In filium viduæ. p. 848. Savil. t. 7. p. 439.
40. Contra Judæos, in ſerpentem æneum. p. 851. Savil. t. 7. p. 448.

Sæc. IV. ab an. CCC.

pres Palladii, & alii) tertia decima, i. e. anno Domini 400, duravitque biennium, teſte Palladio, hoc eſt, uſque ad finem anni 401. vel etiam initium 402. De tempore prioris exilii non eſt adeo proclive definire: quare argumentis, ut dixi, & conjecturis, quoad poterimus, elicienda veritas. Poſt 12. horas a prima expulſione (quam meridie factam tradit Socrates, & alii, πρὸς ἑσπέραν βαθεῖαν Chryſoſtomi ipſius epiſtola ad Innocentium) juſſu imperatorum revocatus Johannes, (ſic Palladius) paucoſque poſt dies, invitus licet, multumque renitens, in throno locatus, concionem habuit apud populum eam, quæ exſtat in fine Georgii, Ὅτι τὴν Σάρῥαν ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ, Theophilo adhuc ad urbem manente, neque hiſcere contra audente. (Sozom. lib. 8. c. 18.) Cumque ob judicium Heraclide epiſcopo Epheſino abſenti per Theophili factionem intentatum velitationes fierent in urbe crebræ inter Conſtantinopolitanos, & Ægyptios, ὡς πολλοὺς τραυματίας γενέσθαι, τινὰς δὲ καὶ ἀπολέσθαι; quæreretque Theophilum civitas in mare præcipitare. ſibi metuens Theophilus fugit in Ægyptum, ἤδη τοῦ χειμῶνος ἀρχομένου, inquit Sozomenus, & Nicephorus lib. 13. c. 17. adeoque diem ipſius reditus ab exilio Johannis Anonymus cap. 100. Metaphraſtes cap. 36. & Menologia Græca ponunt 13. Novembris: quem diem uſque ad ſua tempora pro feſto celebrari Conſtantinopoli ſcribit idem Anonymus, & Metaphraſtes, & indicant Græca Menologia. Cum itaque ex horum conſentientibus teſtimoniis menſe Novembri redierit ab exilio, de anno deinceps quærendum; utrum ſc. Novembri anno 403. Theodoſio, & Rumorido Coſſ. an Novembri 402. Arcadio 5. & Honorio 5. redierit. Dico, clareqne pronuncio in Novembrem anno 403. reditum ejus ab exilio cadere non potuiſſe; quamvis Card. Baronius, & alii, eo anno locent. Georgius cap. 53. τούτων οὕτως (inquit) ἄλλων τε ἄλλως διαπραττομένων (ſc. in ſecundo concilio contra Johannem) παρῆλθον μῆνες ἐννέα (δέκα inquit Leo Imp. cap. 26. Palladius utrumque ponit) τῆς δὲ ἑορτῆς τῶν γενεθλίων τοῦ Σωτῆρος ἐπελθούσης, &c. Ex quibus verbis apparet anno 403. cœptum fuiſſe ſecundum contra

Sæc. IV. ab an. CCC.

TOMO UNDECIMO.

In epiſtolam S. Pauli ad Epheſios homiliæ XXIV. p. 1. Savil. t. 3. p. 763. Morel. in N. Teſtam. t. 5. p. 846.

In Epiſtolam ad Philippenſes argumentum, homiliæ XV. p. 189. Savil. t. 4. p. 1. Morel. in N. Teſtam. t. 6. p. 1.

In Epiſtolam ad Coloſſenſes homiliæ XII. p. 322. Savil. t. 4. p. 89. Morel. t. 6. p. 147.

In epiſtolam 1. ad Theſſalonicenſes homiliæ XI. p. 425. Savil. t. 4. p. 161. Morel. t. 6. p. 262.

In epiſtolam 2. ad Theſſalonicenſes homiliæ V. p. 510. Savil. t. 4. p. 221. Morel. t. 6. p. 361.

In epiſtolam 1. ad Timotheum argumentum, homiliæ XVIII. p. 547. Savil. t. 4. p. 249. Morel. t. 6. p. 402.

In epiſtolam 2. ad Timotheum homiliæ X. p. 658. Savil. t. 4. p. 329. Morel. t. 6. p. 535.

In epiſtolam ad Titum homiliæ VI. p. 729. Savil. t. 4. p. 381. Morel. t. 6. p. 619.

In epiſtolam ad Philemonem homiliæ III. p. 772. Savil. t. 4. p. 411. Morel. t. 6. p. 670.

Spuria.

1. De ſacrificiis Caini, de donis Abelis, de gigantibus, de diluvio, de ſtellis & de fato. p. 792. Savil. t. 7. p. 458.
2. In ſancta & magna Paraſceve, & in ſanctam paſſionem Domini. p. 793. Savil. t. 7. p. 459.
3. In Publicanum & Phariſæum. p. 796. Savil. t. 7. p. 462.
4. In ingreſſum ſanctorum jejuniorum. p. 799. Savil. t. 7. p. 465.
5. In ſanctam aſſumptionem D. N. Jeſu Chriſti. p. 800. Savil. t. 7. p. 466.
6. De jejunio, Dominica 5. jejuniorum. p. 803. Savil. t. 7. p. 469.
7. De jejunio. p. 804. Savil. t. 7. p. 470.
8. De oratione. p. 810. Savil. t. 7. p. 476.
9. *Ignem veni mittere in terram, & Non veni pacem mittere, ſed gladium.* p. 812. Savil. t. 7. p. 478.
10. Admonitiones ſpirituales. p. 815. Savil. t. 7. p. 481.
11. In principium jejuniorum, & de jejunio. p. 817. Savil. t. 7. p. 484.
12. In adorationem venerandæ crucis. p. 820. Savil. t. 7. p. 493.
13. In reſurrectionem D. N. Jeſu Chriſti, &c. p. 827. Savil. t. 7. p. 500.
14. In parabolam ejus qui incidit in latrones. p. 828. Savil. t. 7. p. 506.
15. De jejunio. p. 831. Savil. t. 7. p. 509.
16. De jejunio, de Davide, & de presbyteris, de Joſepho, & de Novato. p. 833. Savil. t. 7. p. 510.
17. In annunciationem Deiparæ, & contra Arium impium. p. 838. Savil. t. 7. p. 515.
18. De eleemoſyna. p. 843. Savil. t. 7. p. 520.
19. De caritate. p. 845. Savil. t. 7. p. 522.
20. In Lazarum I. p. 846. Savil. t. 7. p. 524.
21. In Lazarum II. p. 850. Savil. t. 7. p. 528.
22. In Lazarum III. p. 852. Savil. t. 7. p. 530.

Ad editionem hanc perficiendam duo adhuc reſtant volumina, mox in lucem proditura.

Jo-

Sæc. IV. ab an. CCC. Johannem conciliabulum menſe Aprili: ut neceſſe ſit prius exilium in Novembrem anno 402. incidere; cum in Novembri anno 403. cadere non potuerit. Quod ſi cui Georgii levis videatur autoritas, credat ſaltem Palladio teſti ἀξιοπίστῳ de eadem re pene eadem loquenti. Quid, inquies, actum interea? Reſpondeo, Johannem poſt prius exilium per aliquod tempus quieviſſe, in magnaque fuiſſe apud Eudoxiam gratia, quippe magnis ab ipſo decoratam laudibus in oratione ſupra memorata ad finem Georgii. Teſtis idem Palladius, cujus verba ſunt: Poſt duos iterum menſes a plaga inflicta (fuga ſc. Theophili & Ægyptiorum epiſcoporum) modice reſpirantes (inimici Johannis) ſecundo adverſus Johannem fremunt: hoc eſt, quaſi menſe Januario anno 403. per occaſionem ſtatuæ argenteæ imperatricis χλανίδα ἐνδεδυμένης, ſupra porphyreticam columnam poſitæ. Cujus rei meminerunt hoc anno, Theodoſio & Rumorido Coſſ. præter Socratem lib. 6. c. 18. Proſper Aquitanicus, & Marcellinus Comes in chronicis. Ad hanc ſtatuam, ipſis fortaſſe Kalendis Januarii (qui dies eſt ſolennis anni Romani incipientis) dedicatam cum δημώδεις fierent ludi & choreæ; iratus Johannes linguam contra eos, qui ludis his intereſſent, acuit. Qua occaſione freti Johannis inimici, qui adhuc in urbe, præter Ægyptios, aderant, inſtigante Auguſta, clandeſtina moliuntur contra ipſum conſilia; reque Theophilo abſenti per nuncios & literas communicata, incipiente, ut puto, Aprili concilium ſecundum contra Johannem cogunt: quod variis de cauſis uſque ad Natalitia proxime ſequentia extractum, & deinde ad Quadrageſimam anno 404. & ad Paſcha, poſt quinque dies a completa Penteceoſte Johanni noſtro cauſa ſecundi exilii fuit, anno integro, ſeptem menſibus, & ſeptem diebus poſt reditum ab exilio priore. Atque hæc mea eſt de tempore prioris exilii ſententia. Neque obſtat, quod Theodoretus lib. 5. c. 34. ait, ὀλίγων διελθόντων μηνῶν (ſc. a reditu) συνηθροίσθησαν αὖθις, καὶ δίκας εἰσέπραττον τῆς μετὰ τὴν καθαίρεσιν λειτουργίας. Nam poſt quinque menſes, & paulo minus, coegerunt concilium; quod duravit poſtea menſes 14. Neque mirum ea, quæ ſeſquianno geſta ſunt, tribus pene verbis a Theodoreto narrari; qui ſtrictim & timide totum hoc attingit negotium, iis permotus rationibus, quæ in principio dicti capitis 34. afferuntur. Anonymus a reditu ad Paſcha ante ſecundum exilium interceſſiſſe ſcribit ὅλον ἐνιαυτὸν, Metaphraſtes ἔτος ἁπλοῦς: qui annus integer, menſium neceſſe eſt fuerit 17. cum uterque die 13. Novembris rediiſſe ſcribat.

Expedito annorum Chryſoſtomi ἀπολογισμῷ, ſequitur, ut de ſubrogatione Arſacii, & ſucceſſione Attici, Eudoxiæque Auguſtæ morte pauca adjiciamus. In Johannis iterum expulſi locum ſubrogatur Arſacius, ὀλίγων διελθουσῶν ἡμερῶν, inquit Socrates lib. 6. c. 19. Annales Græci (editi nuper a Joſepho Scaligero una cum Euſebio) Arſacium eſſe factum epiſcopum referunt ἐν τοῖς ἀποστόλοις (templo ſc. Sophiæ cremato) μηνὶ Δεσίῳ, πρὸ ς. καλανδῶν Ἰουλίων, hoc eſt, 26. Junii, Sexto poſt Johannis expulſionem die. Obiiſſe Arſacium anno ſequenti circa 11. Novembris, Coſſ. Stilicone iterum, & Anthemio, hoc eſt, anno Domini 405. autor eſt Socrates lib. 6. c. 20. Vixit igitur Arſacius in epiſcopatu annum unum, menſes 4. dies 16. Palladius, & alii non plures attribuunt 14. menſibus: Nicephorus Patriarcha biennium. Poſt Arſacii mortem (quæ, ut dixi, accidit 11. Novembris 405.) τελευτήσαντος, inquit Socrates, πολλῆς γενομένης τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ πολλοῦ διαδραμόντος χρόνου, ſuccedit Atticus. Τετραμηναίου παρωχηκότος χρόνου, inquit Georgius, hoc factum: ut in menſem Martium anno 406. Coſſ. Arcadio 6. & Probo, neceſſe ſit Attici creationem incidere. Reſtat maxima omnium quæſtio de morte Eudoxiæ Auguſtæ: in cujus notando tempore recentiores ab omnibus in univerſum, qui ſc. mortis ejus diſerte meminerunt, veteribus diſcedunt. Socrates lib. 6. c. 19. ingentem grandinem, εἰς τὸ τῶν λίθων (μεγέθους καρύων, inquit annalium Græcorum autor) circa 30. Septembris cecidiſſe, eodem, quo Johannes pulſus eſt, anno, in conſulatu Honorii 6. & Ariſtæneti ſcribit, hoc eſt, anno Domini 404. & quarto poſt die obiiſſe Eudoxiam. Annales Græci pridie Nonas Octobris obiiſſe, & 4. Idus Octobris in baſilica SS. apoſtolorum ſepultam, iiſdem Coſſ. Honorio & Ariſtæneto memorant. Marcellinus Comes, iiſdem Coſſ. inquit, Eudoxia uxor Arcadii obiit: Proſper Aquitanicus, iiſdem itidem Coſſ. Eudoxia, inquit, uxor Arcadii diem clauſit. Contra hanc veterum ſcriptorum phalangem quid faciet infirma recentiorum manus; qui omnes uno ore Johanni noſtro eam ſuperſtitem fuiſſe tres menſes, hoc eſt, circa medium Decembris, anno 407. vel circa medium Febr. anno 408. deceſſiſſe teſtantur? quam etiam opinionem ego ut magis probabilem amplector. Cauſæ ſunt, primum quod illas ἀπανθρωπίας & immanitates contra epiſcopos legatos ab Occidente, contra Johannem noſtrum ad mortem uſque ipſam, contra omnes epiſcopos, clericos, & alios partium Johannis, non ab alio profectas fonte putem, quam ab implacabili impotentiſſimæ fœminæ furore (cum alioquin Arcadius ipſe ſimplicis fuerit & mitis ingenii, & tantorum fere malorum ignarus) neque credibile ſit tantum habuiſſe ponderis apud milites, cuſtodes Sæc. IV. ab an. CCC.

Sæc. IV. ab an. CCC. portuum, & cæteros imperii miniſtros, epiſcopos, reliquoſque Johannis inimicos; niſi Eudoxiæ, fœminæ ſupra ſexum ferocis, & marito dominantis, opibus fultos, autoritate munitos. Sed quod me vel maxime movet, ut pro recentioribus, quod invitiſſimus facio, contra veteres pronunciem, illud eſt: quod Johannes noſter, quem (ſi veteres ſequamur) totum triennium oportuit fuiſſe ſuperſtitem Eudoxiæ; in tot epiſtolis ad pontificem, ad epiſcopos, ad alios amicos, per triennium ſcriptis nuſquam meminerit mortis Eudoxiæ, (quam morbo diuturno & cruciabili, addo etiam fœdo, periiſſe tradunt) de tanta, & tam inſigni Dei vindicta non taciturus; quinimo ad ſpem certam reditus, aut melioris fortunæ eo ipſo arrigendus. Palladius quoque illorum temporum æqualis, cum pœnas θεηλάτας de inimicis Johannis ſtatim ſumptas ſigillatim recenſeat, de Eudoxia ſilet; quam ferunt morbo fœdo, & poſt magnos cruciatus obiiſſe.

Conſtituta itaque, quantum a nobis fieri potuit, temporum ratione; ad ipſos accedamus autores; quorum facile princeps Palladius, ſeu quiſquis eſt illius dialogi autor, qui ejus fertur nomine: (nam de autore parum liquere monuimus in notis ad βιογράφους) ex quo duo proponam dubia; quæ aliis fortaſſe δύσλυτα videantur, mihi ſunt prorſus ἄλυτα; niſi Græcus codex ἐψὶ πὸν σων θεῷ e tenebris eruendus, tanquam Deus e machina, hoſce nobis dignos certe vindice nodos expedierit. Primum eſt de Palladio dialogiſta in illo dialogo, ab Ambroſio Camaldulenſi verſo, & in libris noſtris Palladio, neſcio cui, Diacono inſcripto: utrum alius ſit a Palladio Helenopoleos epiſcopo, Lauſiacorum ſcriptore, Johannis noſtri ſynchrono, diſcipulo, & peregrinationis comite; an idem: de qua re non immerito video ab illuſtriſſimo Cardinali Baronio (an. 388. num. 110.) dubitari. Eundem eſſe hæc ſuadent; primum titulus ipſe, Palladius, Chryſoſtomi diſcipulus, epiſcopus Helenopolitanus, & Theodorus, &c. colloquuntur. Dein ne quis titulis & rubricis fidem detrahat, eadem verba ſtatim ſequuntur in operis prooemio. Secundo Palladius dialogiſta ſe in illa Aſiatica peregrinatione ne punctum quidem temporis Johannem deſeruiſſe profitetur, ſed ipſi perpetuo adhæſiſſe comitem: quod de Palladio Lauſiaco verum eſſe omnes ſciunt. Tertio, Palladius dialogiſta canitiem ſuam prædicat: ne quis Palladio ſeniori alium in eadem ſede ὁμώνυμον ſubſtitutum dicat natu minorem. Et ſane Lauſiacum illum aliquot annos poſt Romam captam vixiſſe neceſſe eſt: quia in Lauſiacis meminit obitus Melaniæ, qui poſt illam ἅλωσιν contigit. Contrarium evincunt argumenta, me judice, inſolubilia, non aliunde, quam ex ipſis dialogi verbis petita. Sæc. IV. ab an. CCC. Primum, ab Oriente ſe veniſſe, pontifice Zoſimo, & tunc primum Romam vidiſſe teſtatur dialogiſta Palladius: cum certiſſimum ſit ex ipſis hujus dialogi verbis Palladium epiſcopum Helenopoleos Romam veniſſe 8. vel 10. annos, antequam Zoſimus pontificatum iniret, vivente non ſolum Innocentio, ſed ipſo etiam Johanne. Secundo, tam Theodorus, quam Palladius ipſe loquuntur de illo Helenopoleos epiſcopo in tertia perſona. De hac quæſtione, quid ingenioſiſſimo adoleſcenti, familiari meo, Johanni Haleſio venerit in mentem, hic non pigebit adſcribere. Aut enim vera ſunt, quæ adſert, ſaltem veriſimilia; aut veriſimiliora non puto quenquam facile allaturum.

E dialogo Theodori Diaconi (ejus enim eſſe, quod Palladii fertur nomine, mihi eſt perſuaſiſſimum) duos conſtat fuiſſe Palladios, ſynchronos, utroſque epiſcopos, utroſque Johannis ſocios individuos. Prior eſt epiſcopus Helenopoleos, qui cum Theodoro in prædicto dialogo colloquitur, quique Chryſoſtomi diſcipulus fuit, qui Romam primum venit, ſedente papa Zoſimo. Poſterior eſt Palladius Blemmyarum ſive Æthiopum epiſcopus; quem narrat Palladius in dialogo in reditu a Roma ad Conſtantinopolim vi militari Athyris detentum & Syenem relegatum. Dialogo ergo iſti obſcuritatem peperit maximam nominum confuſio. Nam primum, quod narrat Theodorus, Palladium epiſcopum Helenopolitanum poſt Cyriacum & Eulyſium Romam veniſſe ſub Innocentio; errorem puto eſſe librarii: errorem inquam, licet antiquum (nam ſic Georgius Alexandrinus legit, ut habent Latini codices) errorem tamen perſpicuum. Fuit enim is revera Palladius Blemmyarum epiſcopus. Palladius enim, qui Romam venit ſine literis, is eſt, qui mox literis epiſcoporum Occidentalium fretus cum Eulyſio & Cyriaco revertitur, & Athyris vi militari detinetur. Atqui quærenti Theodoro, quid factum fuerit inibi detentis, Palladius inter alios, quos enumerat, narrat Palladium Blemmyarum epiſcopum Syenem ablegatum: nulla omnino de alio aliquo Palladio facta mentione. Neceſſe eſt itaque, Palladium eum, qui Romam ſub Innocentio venerit, quique reverſurus Athyris detinetur, & mox Syenem relegatur, unum atque eundem eſſe Palladium, Blemmyarum ſc. epiſcopum. Jam vero quod Palladius videatur loqui de Palladio Helenopoleos epiſcopo, ut abſente, in tertia perſona; eodem, quo prius, errore factum fuiſſe non eſt τῶν ἀδυνάτων: ita ut quæ ibi de Palladio Helenopolitano cum

aliis

aliis duobns Smyrnam miſſo, ut de re Aſiatica cognoſceret, narrantur, potius ad illum alterum, epiſcopum Blemmyarum, ſpectent: nominum ſc. varietate librario non ſatis caventi imponente, aut ad nomen Palladii nota ſcioli alicujus margini aſcripta in contextnm poſtea irrumpente. Quod ſi hoc cuiquam videatur duriuſculum; non video, quid ſit abſurdi, ſi dicamus Palladium Helenopolitanum ſua narrantem geſta, de ſe in tertia perſona loqui. Nam ſic faciunt aliquando ii, qui ſuas res aut ſcribunt, aut loquuntur.

Secundum ζήτημα eſt, quomodo fieri potuerit, ut intra triduum poſt acceptas Theophili literas, quibus indicabat Johannem a ſe fuiſſe depoſitum, quæ neceſſario ex concilio ad Quercum ſcriptæ ſunt, (nam poſteriori concilio Theophilus non interfuit, ſed Alexandriæ remanſit; neque ullum in eo concilio accuſationis caput propoſitum fuit; ſed nudus canon concilii Antiocheni prolatus) quomodo, inqnam, poſt triduum ah acceptis Theophili literis potuerit P. Innocentius Johannis literas (quarum initium, Καὶ περὶ τῶν γραμμάτων) poſt ſecundum concilium ſcriptas, immo poſt Johannis ipſius expulſionem (ut ex ipſis verbis apparet Johannis, δεύτερον τῆς ἐκκλησίας ἐξεβλήθην, & ſequentibus) accipere: cum inter duo exilia menſes interceſſcrint, ut ſupra demonſtravimus, novendecim. Quid ergo? Aqua mihi hic plane hæret; niſi malo nodo malum cuneum adhibeamus: ut dicamns hanc epiſtolam Johannis, Καὶ περὶ τῶν γραμμάτων, pro alia quadam prius miſſa per errorem fuiſſe hoc loco intextam; qua in re aſtipulatorem habebimus Nicephorum, qui ſolus ex omnibus rectiſſime hanc epiſtolam poſt exilium poſterius miſſam ait, lib. 13. c. 19. aut Theophili literas, quamvis in priori exilio ſcriptas, non fuiſſe miſſas, niſi poſt poſterius, hoc eſt, menſibus 19. poſtea, ut ex ſuperiore epilogiſmo patet: cui opinioni favere videntur verba, qnæ epiſtolam Innocentii (Ἀδελφὲ Θεόφιλε), (qnam puto paulo poſt prius exilium fuiſſe ſcriptam, & lecta primum accuſationis capita) proxime ſeqnuntur. Modicum temporis, inqnit fluxerat, (niſi modicum id ad ſeſqnianni ſpatium extendamus) cum Theotechnus presbyter Conſtantinop. Romam venit cum literis 25. epiſcoporum ex communione Johannis; qnibus ſignificabatur, eum Cucuſum fuiſſe relegatum. Atque hæc fere ſunt, quæ ad dialogum illum viſum eſt adnotare.

In Socrate quatuor eadem pagina, aut quinque, ſunt errata hiſtorica in narrandis Chryſoſtomi rebus: nam cætera non attingo; atque ut ab nltimis ordiar: quod Johannem ab Evagrio Paulini ſucceſſore, Euſtathianarum partinm Antiochiæ epiſcopo, presbyterum ſcrihit eſſe ordinatum: a Palladio omnibuſque aliis, veteribus, & recentioribus, refellitur; qni id uno ore omnes Flaviano tribuunt, aliarum, hoc eſt, Meletianarum partium epiſcopo. Quas partes in eo ſchiſmate & ab initio ſecutus eſt Johannes, ut e ſuperioribus patet; & in iiſdem nſque ad finem conſtantiſſime permanſit. Non enim, niſi poſt mortem Porphyrii, qui Flaviano ſucceſſit, prudentia & dexteritate Alexandri, epiſcopi tunc Antiocheni, ſopita eſt illa diſcordia inter Euſtathianos & Meletianos, teſte Theodoreto, lib. 5. c. 35. Sed ad reſellendum hunc errorem Socratis non eſt neceſſe extrinſecus probationes mutuari: cum ſexcentis in locis ex ipſius Chryſoſtomi verbis luce clarius ſit, a Flaviano eum fuiſſe ordinatum presbyterum, ſub eoque deinceps nſque ad epiſcopatus tempora vixiſſe. Proximum eſt, non quidem id minus ſalſum, ſed quod aliquos ſaltem e recentioribus invenerit laudatores, (nam apud Palladium nullum hujuſce rei veſtigium) de toto illo triennio, quo poſt Meletii mortem, ἡσύχως διῆγεν, inquit Socrates, περιεγένετο ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἔνθα ἦν πρώην, inquit Georgius: unde aſſumptus eſt poſtea ad presbyteratum. Quod ſtare nullo modo poteſt, niſi contra omnes hiſtorias, non 12. ſed 14. annos & amplins Johannis presbyteratui aſſignemus. Nam primum a morte Meletii, quæ (nt ſupra diximus) accidit anno 381. tempore ſecundæ ſynodi, uſque ad epiſcopatum Johannis anno 398. anni ſunt pleni 16. e quibus recte nos, nt puto, Johannis diaconatui 4. & presbyteratui 12. aſſignavimus. Ex his ſi demas 12. quibus vixit presbyter, non triennium, nt volunt illi, ſed quadriennium ſupererit, antequam ad presbyteratum aſſumeretur Johannes. Deinde hanc opinionem ſequentibus neceſſe erit dicere cum morte Meletii finitum eſſe quinquennium diaconatns. Atque ita fiet Johannes mortis tempore pene ſeptuagenarius, τῶν μακροβίων ſcilicet; non, ut eſt omnium recepta opinio, τῶν ὠκυμόρων. Itaque hoc triennium cum Palladio plane eximam ex annorum Chryſoſtomi ἐπιλογισμῷ; tum aliis ductus rationibus, tnm ne nimium excreſceret annorum Johannis numerus. Tertium eſt, quod Johannem a Zenone epiſcopo Mainmæ in Palæſtina, Hieroſolymis reverſo (nam Hieroſolymorum epiſcopum nemo dixit; etſi vir magnus ſecus acceperit) anagnoſten ſive Lectorem ſcrihit eſſe creatum: cum id a Meletio factum ex Palladio ſupra oſtenderimus; neque canones ſinunt in aliena provincia ordinationes facere. Quartum eſt ille de Baſilio Magno, & Johanne Chryſoſtomo inſignis ἀναχωρισμὸς, a Photio, Anonymo, Symeone Metaphraſte, Card. Baronio ſatis refutatns.

Sæc. IV. ab an. CCC. Quinto, quod lectorem factum fuiſſe poſt relictam vitam monaſticam aſſerere videtur contra expreſſa verba Palladii. Nam quod ab eodem, anagnoſte, conſcriptos illos contra Judæos ſermones aſſerit, refutavimus in notis: & quod libros de ſacerdotio ad Stagirium, de Acatalepto, & περὶ Συνεισάκτων ab eodem, diacono, compoſitos affirmat. Siluitne ergo divinum illud ingenium, & os aureum, totum in ſolitudine ſexennium? Et quidem, ſi conjecturis locus eſſet, libros de ſacerdotio ad Stagirium putarem ab eo, anagnoſte, & monacho, ſcriptos. Sic enim Symeon Metaphraſtes. Orationes vero contra Judæos certum eſt ex ipſis Chryſoſtomi verbis habitas eſſe anno ſecundo vel tertio diaconatus; quo etiam anno dicta eſt illa egregia in Babylam oratio. Atque hic, quamvis extra rem, nonnulla ex hiſtoriis attexam de ſcriptis ejus poſt diaconatum. Nicephorus, qui ſe inde ab adoleſcentia ejus amore flagraſſe, atque in illius perinde, ac Dei ipſius vocibus acquieviſſe ſcribit, a Johanne, presbytero, conſcriptas tradit expoſitiones in evangelia, in Pſalmos, Ἀνδριάντων, de virginitate; (anonymus addit expoſitionem in Eſaiam) ab eodem, epiſcopo, expoſitiones in B. Apoſtolum, (de qua re ſupra) in Acta, & Panegyricos; quorum tamen bona pars, ut ſuis locis oſtendimus, ſcripta eſt Antiochiæ; & ne longe abeam, ille in Meletinm poſt annos quinque a morte Meletii habitus eſt, hoc eſt, primo anno presbyteratus. Sed redeamus ad Socratem; cujns illud ultimum non injuria reprehendas; quod expreſſis verbis ſine ulla dnbitatione incendium templi & curiæ Joannitis (ſic enim, qui Johannis noſtri partium erant, andiebant) tribuit: cum minis, bonorum aſcriptionibus, diris cruciatibus, & exquiſitiſſimis tormentis in viros, in fœminas ſævitum eſſet; adeo ut quidam quæſtionibus immorerentur, quidam paulo poſt expirarent: neqne tamen ullum ejus facinoris compertum ſit apud Joannitas veſtigium.

Jam, ſi placet, ad Georgium Alexandrinum accedamus; cui Photius, magni judicii vir, & acerrimus veterum ſcriptorum cenſor, duo impingit crimina, Helleniſmi non obſervati, & Ἀνιστορησίας. De priori multa monuimus paſſim in notis; & res eſt cuivis obvia: de poſteriori, quam hiſtoriæ Georgianæ partem notare voluerit, cum nihil diſerte exprimatur, difficile eſt ſtatuere. Nos tamen, ne hac in parte ſtudioſis lectoribus defuiſſe videamur, conjecturas noſtras adducemus in medium, rationibus, ut puto, non ſpernendis firmatas. Ac primo, ſcriptores rerum Chryſoſtomi in duas diſtribuo claſſes. In priore veteres pono, Palladium, Theodoretum, Socratem, & Sozomenum, qui aut Johannis ævo, ant proximo poſt ſcripſerunt, & e diverſis fontibus hauſerunt. Neque enim probabile eſt, eorum quenquam alterius hiſtoriam vidiſſe. His accenſeo antiquitatis gratia noſtros, Proſperum Aqnitanicum, & Marcellinum Comitem. In altera, ſc. recentiorum, lance unicum pono Georgium. Nam quum ex ipſius ore loquantur cæteri omnes, Leo imperator, Anonymus, Metaphraſtes, Zonaras, Glycas, Nicephorus, Cedrenns, alii; nonniſi pro uno teſte numerandi ſunt. In quibus igitur Georgius a veteribus diſcedit, aut veteribus nova de ſuo aſſuit, ea fere omnia vel in falſis relinquo, vel in ſuſpectis. Sæc. IV. ab an. CCC.

Ac primum hac ſcopa mihi purganda veniunt miracula illa ſanationum, viſionum, & omnia, de quibus apud veteres obſtinatum ſilentium; cum Georgius iis commemorandis nec modum faciat, neque finem. Certe in hoc peccant, non Georgius tantum, ſed & alii Georgium ſecuti: qui cum nudam & ſolitariam veritatem non putarent ſatis eſſe magnificam; ant illud Thucydidis vererentur, ne τὸ μὴ μυθῶδες ἀτερπέστερον φανεῖται: immenſam congeſſerunt miraculorum vim; & quo fingendis miraculis locus eſſet liberior, ipſam hiſtoriæ conteſtatam veritatem, nec raro, nec leviter immutarunt. Proinde quæ apud Georgium ſunt de Anthemio, de Heſychii viſione, de nobili Antiocheno, de Hemicranio laborante, de Archelao leproſo, Chriſtiana αἱμοῤῥούσῃ, Eucleo monophthalmo, Leone proſtrato, de alba columba capiti Johannis, cum presbyter ordinaretur, inſidente, de Eucliæ filio, de uxore præfecti Antiochiæ, de Dæmoniaco liberato die conſecrationis, de Angelo diſtricto gladio prohibente centnriones & milites Eudoxiæ ab ingreſſu palatii epiſcopalis, de eo cui manus miraculo & areſacta & ſanata eſt, de Paralytico in Armenia ſanitati reſtituto, de Adelphii viſione, & ſi quæ alia ejuſdem generis; cum veterum illorum uno verbo omnium, & ex recentioribus, Damaſceni, Zonaræ, Nicephori, Cedrini, autoritate deſtituantnr, in ἀμφιβαλλομένοις relinquo. Et quidem pleraque eorum, ſi quis propius introſpiciat, κακοζηλίᾳ quadam ad ſimilitudinem miraculorum in S. ſcriptura conficta videantur. Totum illud drama Anthemii philoſophi, Demoſthenis præfecti, & Johannis, doctis judicandum permitto; annon ad exemplum illius in ſacris literis de Elyma, Sergio Paulo, & B. apoſtolo, ab otioſo cerebro expreſſum videatur. Idem de Archelao ad imaginem Naaman Syri, de Antiocheno hemicranio laborante, & Chriſtiana αἱμοῤῥούσῃ ad mulierem αἱμοῤῥοοῦσαν in evangelio, de Dæmoniaco ad Dæmoniacum liberatum Marci

nono;

Sæc. IV. ab an. CCC. nono; & quod ſine indignatione non lego, de columba inſidente capiti Johannis in ordinatione, ad imaginem unigeniti filii Dei in baptiſmo. Nam illi Procli viſioni, quæ D. Paulum Johanni jam epiſcopo expoſitionem in epiſtolas ipſius meditanti per foramen vidit in aurem dictantem quæ ſcriberet, fidem derogat: quod pleraque ejus & lectiſſima in apoſtolum in otio illo Antiocheno ſcripta fuiſſe conſtet, deteriora & εἰς τὸ ζοφωδέστερον ἀπενηνεγμένα Conſtantinopoli, vix Chryſoſtomo, nedum divino S. Pauli Spriritu digna. Vide col. 225, 226. notarum. In tranſlatione reliquiarum Johannis, imperatorem Theodoſium oculos ac frontem reliquiarum urnæ affricuiſſe fidem facit Theodoretus, teſtis ἀξιόπιστος: ſed de ὀφιοδήκτῳ, & podalgo, eodemque chiralgo in præſentia omnium ibi ſanatis, aſſumentum eſt Georgii, ne Coſmæ quidem Veſtitori, homini omnium δεισιδαιμονεστάτῳ memoratum. Sed ad priora revertor. Johannem primum a Meletio baptizatum tradit, & deinde parentes ipſius; cum Johannes ipſe (ut ex Palladio conſtat) non ante annum ætatis viceſimum baptizatus fuerit, (prout mos ferebat illius ætatis, præſertim in illis qui non eſſent Chriſtianis nati parentibus) mortuo ante totidem annos patre Secundo, ſicut ſupra oſtenſum eſt. Matre quidem fuiſſe Chriſtiana, ſaltem ipſo annum agente viceſimum, ex ipſius Chryſoſtomi verbis apparet in oratione ad Viduam juniorem. De patre nihil temere aſſirmaverim; aut ſi ambo fuerint Chriſtiani ab initio, quod fortaſſe verius eſt, filium uſque ad eam ætatem baptiſmum diſtuliſſe, non erit ei mirum, qui Nazianzeni, utroque parente Chriſtiano nati, patre etiam epiſcopo, vitam perlegerit. Proximo loco peregrinationem illam Atticam ſtudiorum ergo pono. Hujus peregrinationis mentio apud veteres, Palladium, Socratem, nulla, ne ullum quidem veſtigium, qui tamen curioſe ſatis ſtudia ejus juvenilia literis mandarunt. Secundo, nullum reperio tempus vacuum in annorum Chryſoſtomi ἐπιλογισμῷ, quod huic peregrinationi poſſim deſtinare. Tertio matrem indulgentiſſimam, quæ pati non potuit, ut in vicinos Antiochiæ montes ſecederet, dico minime perpeſſuram, ut Athenas, tanto locorum ſpatio terra marique disjunctas, migraret, præſertim cum vitam monaſticam auſpicatis crimen apoſtaſiæ non fuerit illis temporibus, deſerto monaſterio, in urbem redire, quod ipſe ultro fecit Chryſoſtomus, ulterioris illius ſolitudinis ob invaletudinem pertæſus. Atque ut dicam, quod ſentio, totum hoc ad exemplum Baſilii magni, & Gregorii Nazianzeni confictum arbitror; quos ambos Athenis ſtuduiſſe notum eſt; ne ſcilicet Johannes noſter reliquis eccleſiæ Orientalis magnis luminibus inferior videretur. Georgius, Sæc. IV. ab an. CCC. cap. 16. Johannem e monaſterio poſt triennalem illam ſeceſſionem a Flaviano magna pompa arreptum, Presbyterum ordinatum ſcribit. Primo illa triennalis ſeceſſio nullum in vita Chryſoſtomi locum habet: tum ob ea, quæ ſupra monſtravimus, tum quod iis ipſis annis conſtet Chryſoſtomum in eccleſia orationes habuiſſe eas, quæ exſtant contra Judæos, & in Babylam martyrem, ut ſupra videre licet. Deinde, quantos plauſus, quantos clamores cieret os illud aureum, ſi ex monaſterio tanto petitus ambitu, tanto datus foret, & non ex medio diaconorum grege, ad hoc miniſterium ſumptus? Quod verum eſſe mecum ſatebitur, quiſquis cum judicio legerit orationem illam, Ἄρα ἀληθῆ τὰ συμβάντα. Tom. 6. p. 443. Jam quod ſcribit Georgius cap 32. non ſex ſolum, ſed & alios ſex depoſitos a Johanne in Aſia epiſcopos; Palladius aperte negat, & a numero 16, vel 17. quod adverſarii Johannis objecerunt, propius abeſt. Hiſtoria Callitropes (cap. 34.) multas habet circumſtantias, quarum nihil ſimile memini vidiſſe in vetere eccleſiaſtica hiſtoria, neque ſcio, an omnes defendi poſſint. Hanc hiſtoriam conſundit Cedrenus cum illa de vidua Theognoſti (cap. 41.) quæ adeo ſimilis eſt illi de Naboth & Jezabel, ut altera ex altera expreſſa videatur. Recipitur tamen hæc hiſtoria de vidua Theognoſti a Damaſceno, uti & ab omnibus fere recentioribus biographis. Nam apud veteres nulla hujus hiſtoriæ mentio eſt; nec reſcriptum eſt, quod ſciam, ullum in toto jure Romano tale, quale ab Eudoxia in hoc negotio citatur. Ad hæc inter ἀνιστορησίας Georgii pono, quod Johannem ab exilio priore revocatum juſſu Arcadii ſcribit, cum populi clamoribus, tum Honorii fratris literis; cum intra duodecim horas ab expulſione juſſu imperatorum revocatus fuerit; neque quicquam potuerit interea Honorius, qui Ravennæ fere, aut Mediolani agebat, de ejus expulſione reſciſcere. Nam quod epiſtolam Chryſoſtomi, καὶ περὶ τῶν γραμμάτων, ſcriptam eſſe prodit poſt prius exilium; error quidem manifeſtiſſimus eſt, ſed cum Palladio communis. Illud peculiare ſuum, & craſſum ſatis; quod cum cap. 61. epiſcopos ex communione Johannis per Theotechnum literas exaraſſe ſcribit ad Innocentium papam, quibus ſignificabatur Johannem Cucuſum relegatum: idem tamen, cap. 64. quaſi ſui oblitus, Innocentium hoc a mercatoribus, ut puto, aliiſve, qui διά τινας χρείας forte Romam venerant, primum reſciviſſe narrat. οὔπω γὰρ ἦν ἀκηκοὼς, inquit, περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἐξορίας. Quod (cap. 58.) Epidii ſervulum cum ſica ſubmiſſum ad interſi-

Sæc. IV. ab an. CCC. terficiendum Chryſoſtomum Cucuſi narrat; id factnm ſine omni dubio Conſtantinopoli eſt. Qnod Adelphium Arabiſſi vocet epiſcopnm, cum eo tempore epiſcopus Arabiſſi, teſte eodem Johanne epiſt. 121. fuerit Otreius. Quod Johannem in ejuſdem, ut puto, Adelphii ædibus Cucuſi ſuſceptum ſcribit, quod humanitatis officium (nam alia humanitatis officia epiſcopus Cucuſi, id eſt, ut puto Adelphius ipſe præſtitit, ut liquet epiſt. 13. ad Olympiad.) non alii quam Dioſcoro tribuit ipſe Johannes epiſt. 12. ad Olympiadem, cujus nulla apud Georgium mentio. Qnod Proclum in tranſlatione reliqniarum epiſcopnm vocet Cyzici, qui relicta Cyzico archiepiſcopus tum fuerat Conſtantinopolitanus; apertæ ſunt, nt mihi videtur, παῤῥησίᾳ.

Supereſt de epiſtolis ex Occidente & Oriente ultro citroque miſſis magna cumprimis & ardua quæſtio; de qua ſententiam meam ingenue & libere more majorum aperiam, nullo partium ſtudio ductus, nulla cujuſquam gratia vel odio. Haſce igitur epiſtolas in tria diſtribuo genera: vel enim miſſæ ſunt poſt prius exilinm, vel poſt exilinm poſterius, vel poſt mortem Johannis. In primo & ſecundo genere nullam Georgio litem moveo, præter eam, qnæ ipſi cum Palladio communis eſt; de qua ſupra ad Palladium. De tertio genere diſquirendum, de quo ſic Georgius cap. 68. Mortuo jam B. Johanne, dno, inqnit Romam venerunt presbyteri, & diaconus unus, qui cum eo fuerant in exilio, & apud Innocentium papam querimoniam deponunt de vexationibus Johanni illatis: qui rei atrocitate commotus ſtatim ad Honorium accurrit. Quid multa! ambo dant literas ad Arcadium, Innocentins illas, φωνὴ αἵματος ἀδελφοῦ μοῦ Ἰωάννου βοᾷ, &c. in qnibus Arcadinm & Endoxiam excommunicat; Honorius illas, οὐκ εἶδα ποία ἀντικαριθὴν ἐνέργεια. His literis acceptis, Arcadius (ut eſt apud Georgium, cap. 69.) poſt pœnas de omnibus inimicis Johannis ſumptas, Eudoxiam uxorem intra cubiculum cum pediſſequis clauſam, tenuit, virgis etiam cæſam, ut anonymus ait, male multavit; Acacio, Severiano, & Theophili ἀνεψιοῖς, mirum ni B. Cyrillo inter cæteros, vinctis, Romamque ad Innocentium miſſis, ſcribit ad Innocentinm illam epiſtolam, cujus initium Πάντες ἄνθρωποι ἴσασιν, &c. humillime petens, nt ſibi & Endoxiæ venia impertiatur, amboque in communionem recipiantur. Scripſit etiam Eudoxia ad Innocentium, & Arcadius ad Honorinm fratrem. Innocentins, acceptis literis Arcadii & Eudoxiæ, ſcribit Proclo Cyziceno epiſcopo, ut Conſtantinopolim veniat, & imperatores in communionem recipiat; Arcadioque reſcribit epiſtola illa, Ἀναδεξάμενον ὑμῶν τὴν κατὰ Θεὸν σπουδὴν· & Proclo etiam præcepit, ut curam ſuſcipiat eccleſiæ Conſtantinopolitannæ, Ἄχρις ἂν ἀνακριθῇ τὸ κατὰ Ἀττικὸν πρᾶγμα. Sæc. IV. ab an. CCC.

Confidenter dico, totum hoc negotium parum recte temporibns diviſum, atque adeo plane ἀσύστατον eſſe. Nam primum, ſi mortua eſt Eudoxia triennio ante mortem Johannis, quod omnes veteres ante Georgium hiſtorici uno conſenſu affirmant; neminem fore puto tam perfrictæ frontis, qui auſit negare ſuppoſititias eſſe omnes has epiſtolas. Verum ut demus id verum eſſe, quod ex recentioribus nonnulli afferunt, tres menſes ſuperſtitem fuiſſe Johanni; ne ſic quidem temporum ratio conſtabit. Addo etiam Arcadii mortem, quæ nt ex faſtis publicis apparet, & teſtimonio Socratis lib. 7. c. 1. contigit primo Maii Coſſ. Philippo & Baſſo, anno 408. hoc eſt, quinque menſibus, (vel, ut alii, ſeptem) & ſedecim diebus poſt mortem Johannis, nullum hiſce ineptiis locum relinquere. Quid ita? Primo, duobus illis presbyteris, & uni diacono per tempus aliquod manendum fuit Comanis; dum juſta tanto patri ſolverentnr, dum ſolennis ille omnium ordinum fortuitus conventus dimitteretur, dum neceſſaria tanto itineri pararentur. Nego itaque potuiſſe eos Conſtantinopolim venire ante mortem Eudoxiæ. Nam eo primum profecti ſunt, διὰ νέας Ῥώμης ἐπὶ τὴν παλαιάν, inquit anonymus, & Nicephorus, & ſitus regionum ſuadet. Nam Cucuſo Conſtantinopolim iter eſt 70. dierum, (Chryſoſtomus epiſtolis ad Simeonem, & Briſonem) neque dici poterit propins abeſſe Cucuſo Comana, cum ſatis conſtet Johannem ſemper ad ulteriora deportatum fuiſſe exilia. Jam Conſtantinopoli proficiſcendum fuit Romam; querimonia apud pontificem deponenda: conveniendus Innocentio Honorins, qui Roma fere aberat, exarandæ & mittendæ Conſtantinopolim binæ illæ literæ, φωνὴ αἵματος, & οὐκ εἶδα; tot prins Conſtantinopoli conficienda Arcadio, mittendæ Arcadii literæ, (Πάντες ἄνθρωποι) & Endoxiæ Romam; literæ novæ Romæ exarandæ Proclo, & mittendæ Cyzicum; aliæ inſnper Arcadio (Ἀναδεξάμενον, &c.) Proclum denique veniſſe Cyzico oportuit, & imperatores ad communionem recipere vivos & valentes: quibus negotiis expediendis non quinque aut ſeptem menſes, nedum tres, ſed vix integrum quidem ſufficeret biennium. Atque ut intelligamus, quam tarda ſint Occidentis auxilia; primæ poſt exilinm poſterins Johannis literæ Honorii, τρίτον ἤδη apud Palladium & Georgium, non ſunt perlatæ Conſtantinopolim, niſi poſt biennium; ſi qnidem Atticus (ut eſt apud Palladium) tunc fuerit epiſcopus, cum legati appellerent Athyra.

Immo

Sæc. IV. ab an. CCC. Immo illi ipſi epiſcopi, Gaudentius & Æmilius, Romanæ ſedis πρεσβευτῶν, nonniſi ſex menſibus illud iter ſemel confecerunt, teſte Leone, vel, ut alii, quatuor: quod hic minimum bis factum oportuit, præter tempus illud, quod itineri Comanis Conſtantinopolim, & Cyzico Conſtantinopolim tribuendum eſt. Nam quod ait anonymus, δεκάτῃ ἡμέρᾳ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν προσωρμίσθησαν, (puta, Romanæ ſedis πρεσβευταὶ, Gaudentius, Æmilius, &c.) puto erratum eſſe in numero, neque ullo modo admittendum, ut qui quatuor menſes in reditu conſumpſerint, intra 10. dies eo appulerint. Quare, ut nihil aliud ſit, ipſa tamen temporum ratio hoc mendacium aperte refellit. Huc accedit, quod non alios habeant aſſertores epiſtolæ illæ, quam recentiores, neque eos omnes, (nam apud Photium, Leonem, Zonaram, Metaphraſtem, altum de iis ſilentium) neque eodem apud eos modo, ſed in magna varietate & inconſtantia. Nam alio modo habent Georgius, Glycas, & Nicephorus; alio anonymus, & Jus Græco-Romanum, ut ex comparatione manifeſtum erit. Nam apud veteres, quibus res eſſe debuit notiſſima, Palladium, qui Romæ diu vixit, (ubi vel a ſe, vel a Theodoro Romanæ eccleſiæ diacono, hæc omnia facillime poterat reſciſcere) Sozomenum, qui literas omnes diligenter ſcrutatus videtur, cæteroſque, fidenter dico nullum eſſe iſtarum literarum veſtigium, nullam umbram. Neque res erat parva, aut contemnenda, quæ debuit, vel potuit omitti, imperatores Orientis a pontifice Romano excommunicatos, abſolutos, &c. cum rei multo minoris, Theodoſii præſentis a præſente Ambroſio eccleſia ſua prohibiti plenæ ſint omnes hiſtoriæ. Accedit inſuper ad harum epiſtolarum fidem elevandam, quod Græce tantum ſcriptæ videantur, (& certe character ipſe Græculum aliquem ſemidoctum non obſcure ſapit) cum Innocentius epiſtolas ſuas etiam in Orientem miſſas ſoleret nonniſi Latine exarare, ut conſtat e Sozomeni libro octavo. Jam & illud, ut puto, falſum, de adempto Attico epiſcopatu, & commiſſa Proclo adminiſtratione, cum & annos viginti tenuiſſe epiſcopatum conſtet Atticum, eumque per manus Siſinnio, Neſtorio, Maximiniano tradidiſſe, ut nonniſi ſexto poſt Johannem loco Proclus in ea ſede ſucceſſerit. Ego, quid in hac re mihi probabile videbatur, libere dixi: judicent docti.

Inter ἀνιστορησίας Georgii etiam illud numero; quod mortem Innocentii priorem facere videatur morte Theophili, quod aperte falſum eſt. Mortuus eſt enim Theophilus, teſte Socrate, lib. 7. c. 7. Coſſ. Honorio 9. & Theodoſio 5. hoc eſt, anno Domini 412. die 25. Octobris. Innocentius, Sæc. IV. ab an. CCC. ut ex faſtis pontificiis patet, nonniſi 416, vel 415. Quod ſi cui mirum videatur; cum Theophilus quinque annos Johanni ſupervixerit, Innocentius octo; quid ſit, quod conſilium omne abjecerit Innocentius de cogenda ſynodo Theſſalonicæ, cui intereſſe Theophilum tanta ſeveritate & rigore edixerat ante mortem (ſi fas eſt credere) Arcadius epiſtola apud Georgium, cujus initium, παντὶ τῷ κλίματι τῆς οἰκουμένης ἐπερράξας, neque ullum de eo poſtea verbum fecerit, fortaſſe id factum eſt, quia Arcadius paulo poſt Johannem deceſſerat, cujus opera & juſſu, uti ea ferebant tempora, cogeretur; vel quod ea ſint conſecuta reipublicæ tempora, præſertim in Occidente, Roma capta, Italia direpta, vaſtatis provinciis, quæ vel conſtantiſſimi viri mentem poſſent a minori cura ad majorem metum traducere.

Hucuſque de Georgio: in reliquis ero brevior; quia pleraque omnia fere habent cum Georgio communia; neque operæ pretium fuerit iiſdem ineptiis refutandis bis immorari. Leo breviarium nobis dedit Georgii, niſi quod in illis epiſtolis Georgium ſequatur, ſaltem non abbreviet, ut neque Photius in epitome Gregoriana, cod. 96. potuit certe ſine damno omitti (neque enim aliquid Georgio addidit, præter affectatam alicubi ſtili obſcuritatem) niſi quod ad reliquam Johannis gloriam inde magna videretur facta acceſſio, quod tantum imperatorem laudum ſuarum præconem invenerit. Anonymus unum aut alterum habet errorem peculiarem & ſuum. Primum eſt latum ſatis & craſſum mendacium, quod Libanium faciat ad Julianum jam Auguſtum dicentem, neminem illorum magnorum philoſophorum Johanne ſuperiorem eſſe, ne magnum quidem illum & divinum Platonem, nec in eloquentia Demoſthenem; quod ut verum poſtea fuiſſe demus, ad Julianum certe dici non potuit, qui mortuus eſt Johanne vix ac ne vix quidem octavum ætatis annum ingreſſo; ut exclamate libeat,

— & quid non Græcia mendax
Audet in hiſtoria —

præſertim iſta recentior? Huic ſimile, ac pene germanum eſt, Gregorium Nazianzenum, ſc. dum adhuc eſſet Patriarcha CP. cum Theodoſio Magno ſermones ferere de Johannis orationibus ſtatuarum; cum notiſſimum ſit, Gregorium abdicato epiſcopatu, & relicta Conſtantinopoli, in Cappadociam conceſſiſſe, ipſo ſecundæ ſynodi tempore, anno Domini 381. vixdum diacono Johanne, & annos minimum ſeptem ante tempus everſarum ſtatuarum. Ad miracula quod ſpectat licet eorum diligentem

 colle-

Sæc. IV. ab an. CCC. collectionem feciſſe Georgius poſſet videri; ſatis tamem amplum reliqnit anonymo ſpicilegium. Viſio Gregorio theologo facta de Johanne cap. 37. de S. Paulo Johannis expoſitiones σωματοειδῶς confirmante cap. 59. quod Johannes Proclo ſucceſſionem in ſede CP. prædicit cap. 60. Johannis frequentes ὀπτασίαι inter ſynaxin celebrandam cap. 72, 73, 74. apparitio Andreæ, Stachyos, & B. Virginis cap. 79. prædictio facta Niceæ de Mauricio imperatore cap. 107. viſiones Marci & Cyrilli cap. 128, 129. tremor ſepulchri Eudoxiæ, cap. 132. & neſcio quæ ſacta miracula ἐν τῇ τῶν λειψάνων ἀνακομιδῇ, quæ a Veſtitore mutuatus eſt: hæc omnia, inquam, ejuſdem ordinis locique ſunt cum illis aliis Georgianis. Quod ſi illud Ephori apud Strabonem de oraculo Delphico ſcripturi: ineptuni eſſe de oraculo omnium veriſſimo acturuni, incertis rumoribus & narrationibus minus probabilibus indulgere; ſi, inquam, hoc iis veniſſet in mentem, qui res Dei & eccleſiæ poſteritati erant tranſmiſſuri; non nunc corruptam monumentorum fidem immenſa fingendi libidine merito quereremur. Sed deſino inutilis querclæ, & ad Metaphraſtem tranſeo, ad quem quicquam notare non opus eſt. Nihil enim habet, quod non aut apud Georgium reperies, aut apud anonymum, quem fere exprimit. Anonymo enim cum Metaphraſte ſenſus fere ſemper, verba etiam plerumque ſunt communia. Atque hæc ex multis adnotare viſum eſt ad autores rerum Chryſoſtomi, quæ doctorum, ut dixi, judicio, ut mea qnoque omnia, permitto.

Hucuſque nobiliſſimus Savilius. His mihi pauca adjicere liceat. Scriptorum, qui res Chryſoſtomi literis mandarunt indiculum, a Græco qnodam confectum, tom. 8. p. 293. nobis exhibet ipſe Savilius. In his locum habent Proclus, Antiſtes CP. Cyrillus Alexandrinus, cujus ſcrinia Georgius poſtea compilaſſe dicitur, Sophronius Hieroſolymorum patriarcha, Nicetas Sceuophylax, Nicetas Paphlago. Verum an horum ſermones hodie ſuperſint nondum didici. Præter quatuor quos edidit Savilius, teſtatur ibid. p. 944. ſe quinque alios, Chryſoſtomi ſeu βιογράφους, ſeu panegyriſtas Græce penes ſe habuiſſe, nempe Johannem Damaſcenum, Coſmam Veſtitorem, Johannem Euchaitam, Philotheum Patriarcham, & Matthæum Camariotam, quos tamen omnes nt luce indignos, aſcriptis tantum librorum titulis, premendos cenſuit. Subdit etiam exſtare in bibliothecis Romanis Conſtantini imperatoris, *Leonis ſapientis filii ſermonem in Chryſoſtomum*, ἡνίκα τὰ τοῦ σοφοῦ Χρυσοστόμου, &c. ſed hic fortaſſe, non minus quam reliqui, luce vix dignus judicatur.

AMMON, gente Ægyptius, e regione Thebaidis, ortn, ſaltem epiſcopatu (erat enim iſtius urbis epiſcopus) Adrianopolitanus: ipſum enim & nomen, & locus, hic ortum eſſe clamant. Etſi enim plures erant *Adrianopoles*, quas homo famæ & gloriæ cupidus, in ſui honorem condidit Adrianus imperator; cum tamen omnium hoc tempore famoſiſſima erat *Antinoe*, ab Adriano Imp. in honorem Antinoi, amaſii ſui, in Thebaide condita, ab eoque etiam *Adrianopolis* vocata (teſte Stephano *) Ammonem noſtrum, non alibi natum eſſe, credi par eſt. Quo tempore vixerit haud ſatis certum eſt. Cyrillo Alexandrino, a quo citatur *, ſeniorem fuiſſe ſatis conſtat; Epiphanio vero qui opus ſuum *de Hæreſibus*, anno 374. elucubravit, poſterior videtur; qui ipſum, non minus quam Methodium in diſſertatione *adverſus Origenem de Reſurrectione*, proculdubio laudaſſet, ſaltem meminiſſet. Medio igitur tempore claruiſſe videtur; nimirum exeunte hoc ſæculo, circa annum 399. fervente tunc temporis, & in Ægypto præcipue, *de Origene ejuſque dogmatibus*, controverſia. Et quidem poſt annum 392. ſcripſiſſe, vel hinc firmari poteſt conjectura; quod Hieronymus in recenſendis ſui temporis ſcriptoribus eccleſiaſticis diligentiſſimus, quique hoc ipſo anno catalogum ſuum claudebat, ipſius nullibi meminerit. Nec ſatis mirari licet, virum non incelebrem, non modo ab Hieronymo, ſed nec a Socrate, vel Sozomeno, nec, qui illis accuratior & diligentior eſſe ſolet, Theodorito (ut alios ſcriptores eccleſiaſticos, Cyrillo excepto, taceam) uſpiam, quod ſciam, memorari. Plures erant Ammones qui hoc ſæculo floruerunt. Nemo vero huc majori probabilitate pertinere videtur, quam Ammon iſte, cujuſdam nrbis (quidni Adrianopolis?) in Thebaide epiſcopus, ad quem exſtat Theophili Alexandrini *Commonitorium*, ſeu *epiſtola Canonica de iis qui cum Arianis communicaverint*, *deque Biſto preſbytero Lycopolitano*, quæ una cum Balſamonis Commentario habetur Pandect. Canon. tom. 2. p. 170. certe & locus, & tempus, & ſumma cum Theophilo, acerrimo Origenis, & Origeniſtarum adverſario, familiaritas optime congrunnt. Edita eſt a Bollandianis *Maii*, tom. 3. p. 63. Ammonis epiſcopi Elæarchiæ *epiſtola ad Theophilum patriarcham Alexandrinum de vita & converſatione SS. Pachomii & Theodori*. Ubinam vero ſita fuerat hæc *Elæarchia*, an in Thebaide, vel alicubi in Ægypto, vel an locum indicent editores Bollandiani, nondum didici. Viderint quibus opus Bollandiannm ad manum eſt. Quiſquis tandem ſit, ſcripſit *Libros aliquot adverſus Origenem de reſurrectione*, teſte S. Maximo Schol. in

Dionyſ.

Sæc. IV. ab an. CCC. 399.

* De Urb. in voc. Ἀδρια. p. 27.

* Lib. de rect. fid. ad Relig. Regin. tom. 5. part. 2. p. 50.

Sæc. IV. ab an. CCC. Dionyſ. de Cœleſt. Hierarch. cap. 7. p. 88. Cujus operis ne mica quidem hodie ſupereſſe videtur. Fragmentum περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου citat Cyrillus loco laudato. An ex *libro de reſurrectione*, non conſtat. Idem Maximus Schol. in lib. de Eccleſ. Hierarch. cap. 7. p. 422. Olympium quendam Adrianopolis in Lycia epiſcopum, iis accenſet, qui Origenis dogmata *de reſurrectione ſcriptis ſuis oppugnarunt*, his verbis, Ἀνάγνωθι Μεθοδίου τοῦ ἁγίου μάρτυρος, καὶ Ὀλυμπίου Ἀδριανουπόλεως, ἐπισκόπου τῆς Λυκίας, τὰ κατ' αὐτοῦ ὑπ' αὐτῶν περὶ ἀναστάσεως γραφέντα, καὶ Ἀντιπάτρου τοῦ Βόστρων ἐπισκόπου. *Lege S. Methodii martyris, & Olympii Adrianopolitani, epiſcopi Lyciæ, necnon Antipatri Boſtrorum epiſcopi libros, quos in eum de reſurrectione conſcripſerunt.* Hunc Olympium, eundem cum Ammone noſtro, facit vir doctiſſimus H. Hodius, *libro de reſurrectione*, Anglice edito. Non alia opinor ratione, quam quod uterque Adrianopolis epiſcopus, uterque adverſus Origenem ſcripſiſſe dicitur. Sed plures erant Adrianopoles, in Thracia, Ætolia, Piſidia, Bithynia, Thebaide, in Syria (Thadmorah) & forſan alibi. Diverſa plane ſunt utriuſque ſcriptoris nomina, diverſa & loca. Ammonem enim in Ægypto epiſcopum fuiſſe, nemo temere dubitavit. Olympinm ſcriptorem novi neminem, nullam in Lycia Adrianopolim. Ut non ſemel ſuſpicatus ſim, in S. Maximi verbis mendam eſſe, locumque integrum ad Methodium eſſe referendum, hoc fere modo; *Lege S. Methodii martyris, & Olympii Adrianopolis Lyciæ epiſcopi libros quos, &c.* & pro τὰ ὑπ' αὐτῶν (Methodii ſcilicet & Olympii) τὰ ὑπ' αὐτοῦ legendum eſſe. Etſi vulgata lectio retineri poteſt, dummodo & ad Methodium & Antipatrum Boſtrenſem referatur: quo ſenſu interpretem intellexiſſe conſtat. Ut hanc conjecturam ab omni prorſus veriſimilitudine non abhorrere demonſtremus, Notandum 1. Olympum celeberrimam fuiſſe Lyciæ urbem, ex ſex majoribus hujus provinciæ civitatibus, unam. 2. Methodium, Olympi Lyciæ fuiſſe epi-
* De Script. c. 83. ſcopum, quod Hieronymus * & Suidas †
† In Method. diſerte teſtantnr. 3. Methodium ſimplici martyris titulo hic inſigniri, nulla, vel ſedis, vel dignitatis epiſcopalis, mentione facta, aliter quam a veteribus citari ſolet, aliter qnam in eodem textu Maximus alios citavit. Regeret huc forte quiſpiam, ſed quid fiet de voce Ἀδριανουπόλεως? Quid ſi dicamus, in textum irrepſiſſe? Vel quod rectius putem, Olympum etiam Adrianopolim dictum? Certe non paucæ erant urbes, *Adrianopoles* dictæ, quæ etiam vetus nomen ſuum ſimul retinuerunt, quales Stratonicæa Macedoniæ, Murſa Pannoniæ, Neocæſarea Ponticæ, Antinoe Thebaidis, ut de aliis non dicam. Quin ſi concedamus Adrianopolim propriam & diſtinctam fuiſſe Lyciæ urbem, potuit & hoc modo Methodius noſter Adrianopolis eſſe epiſcopus. Nondum enim exacta epiſcopatuum diviſione ubique facta, qualis ſequentibus temporibus obtinuit, & præſertim vigente jam perſecutione, Methodius plurium civitatum curam epiſcopalem ſimul habere potuit. Et ita quidem revera habuit, cum ipſum & Olympi Lyciæ, & Patarorum epiſcopum fuiſſe diſerte refert Suidas, (quod tamen miror negaſſe virum eruditiſſimum mox nominandum) inde veteribus vulgo Methodius *Patarenſis* dictus. Adjungam V. C. L. Allatii * teſtimonium. * Diatr. de Method. ſcript. p. 304.
Cum iiſdem ipſis teſtibus Olympi Lyciæ fuerit epiſcopus, quæ inter maximas Lyciæ urbes commemoratur, potuit eſſe eodem ipſo tempore & Patarorum, & aliarum in Lycia urbium epiſcopus. Si conjectura noſtra erudito lectori minus placuerit, alium loci hujus S. Maximi lectionem ſubſtituendam proponit idem Allatius *; Μεθοδίου τοῦ ἁγίου μάρτυρος, ἐπισκόπου Λυκίας, καὶ Ὀλυμπίου Ἀδριανουπόλεως. * Ib. p. 328.
An vero talis fuerit Olympius, merito dubitat, idque ſibi anxie quærendum eſſe dicit.

[a] PETILIANUS, Cirtenſis ſive Con- 399.
ſtantinianenſis in Numidia epiſcopus, Donatiſtarum dux atque anteſignanus, claruit anno 399. In collatione Carthaginenſi anno 411. delectus eſt ut partis ſuæ cauſam diſputando ſuſtineret: homo audax & ſui plenus, in diſſerendo promptior, quam eruditior. Scripſit librum *de uno Baptiſmo, non niſi verborum ſtrepitu inflatum, & calumnioſis criminationibus aſperatum*, ut Auguſtinus loquitur; quem proinde Auguſtinus ſingulari tractatu, *de unico baptiſmo contra Petilianum*, ſolide refutavit. Epiſtolam etiam ſcripſit Encyclicam ad omnes partis ſuæ preſbyteros & diaconos per diœceſin conſtitutos, qna Auguſtinum & catholicos ſtrenue oppugnat, canſamqne ſuam convitiis potius quam argumentis agit. Huic ſe mox oppoſuit Auguſtinns, tribns libris, ſed non eodem tempore *contra literas Petiliani Donatiſtæ*, ſcriptis. Libro primo doctrinam Petiliani de baptiſmo in genere examinat. Libro ſecundo Petiliani epiſtolam κατὰ πόδας ſequitur, ac pene integram diſſertationi ſuæ interſerit; & ad examen revocat. Libro tertio reliqua ipſius Petiliani ſcripta perverſa percurrit & reſellit. Hoc Auguſtini contra Petilianum opus, ad annum 400. vel 402. referunt Benedictini Pariſienſes.

[b] ANONYMUS *vitæ S. Martiniani* con- 399.
ditor σύγχρονος, exeunte hoc ſæculo, circa

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 13. c. 126, 127. 142. ſeq. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 12. ad vit. *Hieron.* not. 51.

 annum 399. claruiſſe videtur. Scripſit *vitam S. Martiniani*, qui in monte quodam prope Cæſaream in Palæſtina, ſub Theodoſio magno, ejuſque filiis, vitam egit eremiticam. Exhibent *hanc vitam* Latine Surius & Bollandiani Februar. 13. Exſtat Græce in Biblioth. Cæſarea inter hiſtoricos Eccleſiaſt. Cod. 3. num. 21. fol. 109. teſte Neſſelio Catal. part. 5. p. 9.

400. FAUSTUS, gente Afer, civitate Melevitanus, Manichæorum in Africa epiſcopus, claruit anno 400. vir eloquio ſuavis, ingenio callidus, loquax potius quam eloquens, ſciolus magis quam ſolide doctus. Auguſtino dubiis nonnullis, dum eo in errore verſaretur, laboranti, hunc tanquam oraculum quoddam commendarunt Manichæi, quem Carthaginem venientem ſæpe convenit Auguſtinus, & frequentes cum eo ſermones ſerebat. At præter vultum congruum & decorum eloquium nihil ſere in eo reperit. Erat enim in rerum naturalium ſcientia parum verſatus, in religionis cognitione rudis & imperitus, quem tamen fama pervulgata præferebat, eſſe honeſtarum doctrinarum peritiſſimum, & apprime diſciplinis liberalibus eruditum. Scripſit volumen adverſus rectam Chriſtianam fidem & Catholicam veritatem. Hoc rogantibus fratribus refutandum in ſe ſuſcepit Auguſtinus, quod & magna cura, nec minore judicio & eruditione præſtitit, editis contra Fauſtum Manichæum libris 33. In quibus Fauſtum κατὰ πόδας ſequitur, integrumque ejus librum in ſuum opus tranſcripſit. Exſtant hi libri una cum Fauſti opere membratim diſcerpto tom. 6. col. 213. De Fauſto plura habet Auguſtinus lib. 1. & præcipue Confeſſ. lib. 5. c. 3. 5, 6, 7.

Scriptores Gentiles Religionis Chriſtianæ hoc Sæculo oppugnatores.

302. [a] HIEROCLES, philoſophus, an ſolum homo politicus, non liquet. Claruit ineunte hoc ſæculo circa ann. 302. Perſecutionis ſub Diocletiano ferventis autor & ἐργοδιώκτης maximus. Bithyniæ primum ex vicario præſes, deinde Alexandriæ præfectus. Utrobique in Chriſtianos mire deſævit. Cum eo Nicomediæ tunc agens congreſſus eſt Lactantius *; etſi enim nomen ejus ſuppreſſerit †, alibi tamen diſerte nominat, atque autorem & conciliarium ad faciendam perſecutionem fuiſſe dicit. Priore loco hæc de illo verba habet. *Alius eandem materiam mordacius ſcripſit; qui erat tum e numero Judicum; & qui autor imprimis faciendæ perſecutionis fuit: quo ſcelere non contentus, etiam ſcriptis eos, quos afflixerat, inſecutus eſt. Compoſuit enim libellos duos, non contra Chriſtianos, ne inimice inſectari videretur; ſed ad Chriſtianos; ut humane, ac benigne conſulere putaretur: in quibus ita falſitatem ſcripturæ ſacræ arguere conatus eſt, tanquam ſibi eſſet tota contraria; nam quædam capita quæ repugnare ſibi videbantur, expoſuit; adeo multa, adeo intima enumerans, ut aliquando ex eadem diſciplina fuiſſe videatur.* Noſtrum quidem hunc fuiſſe Hieroclem extra omne dubium ponit Euſebius, in libro quem contra Hieroclem ſcripſit. Integrum Hieroclis opus duobus conſtabat libris, quos λόγους φιλαλήθεις πρὸς Χριστιανοὺς vocavit, *non contra Chriſtianos, ne inimice inſectari videretur, ſed ad Chriſtianos, ut humane & benigne conſulere putaretur*, ut Lactantii hac de re verba ſunt. In neſario hoc opere plurima effutivit de S. ſcripturarum contrarietate, de Pauli Petrique diſſidio, de apoſtolorum fraudibus & imperitia, & quod omni majus blaſpemia eſt, de Chriſti Domini noſtri latrociniis; cujus miracula, longe infra ea, quæ ab Apollonio Tyanæo, magorum omnium famoſiſſimo, patrata erant, fuiſſe, oſtendere conatus eſt. Poſterioris hujus operis partem de comparatione Apollonii cum Chriſto, refutandam in ſe ſuſcepit Euſebius libro contra Hieroclem; quod & ſatis jejune præſtitit, cum potius Philoſtrati libros *de vita Apollonii* in eo opuſculo breviter percurrit & refellit. Quædam Hieroclis fragmenta, nondum edita, penes ſe habet Cl. Galeus. Hos libros λόγους φιλαλήθεις nuncupavit; opus admodum virulentum, quo inter alia Apollonium Tyanæum, magum famoſiſſimum, Chriſto Domino comparavit, & vel paria, vel etiam majora feciſſe contendit. Exſtat fragmentum unicum apud Euſeb. lib. adverſ. Hierocl. non longe ab initio. Alius a noſtro, & ætate junior Hierocles ille qui ſcripſit *de fato* apud Photium [b], ut in Euſebio Cæſarienſi ſupra monuimus. Meminit cujuſdam Hieroclis Libanius in epiſtolis ἀνεκδότοις, qui & e numero magiſtratuum fuiſſe videtur. Hic vero idem vix eſſe potuit, cum noſter ipſo hujus ſæculi initio, magni nominis, dignitatis, & ætatis, imperante adhuc Diocleſiano fuerit. Meminit & Hieroclis Suidas in voc. [illegible]-φάρμακον. Sed is

* Inſtit. l. 5. c. 2.

† De mort. Perſec. c. 16. p. 30.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 5. Perſecut *Diocleſ.* Art 18. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. § 9. Art. 214. vol. 9 p. 450. & Art. 251. p. 497. hoc opus edidit *Pet. Nedham* Cantab. 1709 8vo.

a no-

Sæc. IV. ab an. CCC. a noſtro diverſus plane mihi videtur. Nec alius forte quam qui *Hippiatrica* conſcripſit. De Hierocle ejuſque ſcriptis, aliiſque qui hoc nomine inſigniti fuerint, prolixe atque erudite agit, judicio & ἀκριβείᾳ qua ſolet omnia, Pearſonus noſter, in prolegomenis quæ Hieroclis opuſculis in unum collectis, præmiſit, *Lond.* 1654. 8°.

302. ANONYMUS, philoſophus Nicomedienſis, eodem loco & tempore celebris; quem vitiis ſuis ſatis infamem eleganter depingit Lactantius loco citato. Hic eodem quo Hierocles tempore, viz. ſub Diocletiani perſecutione, jacenti atque abjectæ veritati, neſcio utrum ſuperbius, an importunius inſultavit; atque contra religionem nomenque Chriſtianum *tres libros* evomuit; profeſſus ante omnia, inquit Lactantius, philoſophi officium eſſe, *erroribus hominum ſubvenire, atque illos ad veram viam revocare*, i. e. ad cultus Deorum; adeoque ſe hoc munus ſuſcepiſſe, philoſophia dignum, ut non videntibus lumen ſapientiæ præſerret; utque pertinaci obſtinatione depoſita, corporis cruciamenta devitarent? poſt multa quæ de hoc opere autoriſque conſilio habet Lactantius, ſubdit; *Verum hic pro ſua inanitate contemptus eſt, qui & gratiam quam ſperavit, non eſt adeptus; & gloria quam captavit, in culpam & reprehenſionem converſa eſt.* Hujuſce philoſophiæ antiſtitis nomen quidem tacuit Lactantius: Porphyrium fuiſſe contendit * Baronius. Verum quæ de philoſopho noſtro tradit Lactantius, Porphyrii nec moribus, nec ætati, nec librorum numero admodum conveniunt. Pereat itaque cum ipſo opere autoris nomen, æternis tenebris non immerito damnatum.

* Ad an. 302. n. 51. 57.

360. ª LIBANIUS, patria Antiochenus, profeſſione ſophiſta, Phaſganii filius, Diophanti diſcipulus, clar. an. Chr. 360. & ad extrema Theodoſii M. tempora perduravit, ab eo ad prætorio præfecti dignitatem evectus, Conſtantinopoli, Nicomediæ, denique Antiochiæ rhetoricam docuit. Quin & grandævus admodum deceſſerit, ſi modo verum ſit quod tradit Syneſius * ei ætate ſuppar, (Libanium enim ſophiſtam intelligi in ſcholiis ſuis nos docet Nicephorus Gregoras) nempe ipſum jam nonagenarium, in fictis argumentis declamitandis operam & ſtudium poſuiſſe. Multa de ſe habet libro quem de vita ſua conſcripſit, ubi de ſe rebuſque ſuis uſque ad nauſeam agit; in Chriſtianos ſæpius ſtylum ſtringit, præſertim tribus orationibus. Prima*, quæ Μονῳδία εἰς Ἰουλιανὸν dicitur, Conſtantinum M. tecte carpit, (ipſum enim intelligi notat ſcholiaſtes) quod Gentilibus bellum vehemens & indeſinens intulerat, ignem ſacrum plane exſtinxerat, quod hoſtiarum ſuavitatem inhibuerat, araſque calcibus everti permiſerat, ſacra vero & delubra partim clauſit, partim deſodit, & profana renuntiavit, atque meretriculis habitandum conceſſit. Secunda, Ἐπιτάφιος ἐπὶ Ἰουλιανῷ dicta, admodum eſt prolixa, qua non modo Conſtantium Imp. perſtringit, & Chriſtianam religionem clam ſugillat, ſed & Juliani necem in Chriſtianos, (quos τοὺς ζῶντας οὐ κατὰ τοὺς νόμους vocat) aperte rejicit, ſubditque, eos hunc in finem jamdudum inſidias paraſſe. Orationem adhuc Libanii nondum vulgatam ὑπὲρ τῆς τιμωρίας Ἰουλιανοῦ, in qua eos ad ſupplicium conquiri poſtulat qui Juliani necis autores fuerant, in bibliotheca Oxonienſi MS. exſtare, fidem nobis facit ſui temporis ornamentum Gerardus Langbainus Not. ad Longin. pag. 53. Tertia denique, quæ edita habetur, oratio eſt *de templis Gentilium* Theodoſio M. oblata, in qua non modo religionis Paganæ ſolennitatum, ædiumque ſacrarum ex profeſſo cauſam agit, ſed & Chriſtianos, præſertim epiſcopos, & monachos, in diruendis Gentilium templis præcipue operam navantes, levato velo, & γυμνῇ τῇ κεφαλῇ vehementius accuſat. Priores duæ orationes inter Luciani opera habentur tom. 2. poſteriorem notis illuſtratam Gr. Lat. edidit Jacobus Gothofredus. Cæterum præter orationes ejus & declamationes Græce Latineque editas *Pariſ.* 1606. 2. vol. fol. & orationes 5 quas Græc. Lat. cum notis edidit Gothofredus *Genev.* 1631. 1644. 4°. habentur Græce MSS. apud Galeum noſtrum plures Libanii epiſtolæ necnon ᵇ orationes quæ ſequuntur. I. *Oratio* ὑπὲρ τῆς τιμωρίας, Pr. οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο, &c. II. *Oratio* πρὸς τοὺς βαρὺν αὐτὸν καλέσαντας. Pr. Ὡς δὲ βαρὺς, ὡς δὲ ἀπεχθὴς, &c. III. *Oratio ad Antiochenos.* Pr. Ἃ μὲν ὑπὲρ πόλεως. *Orationis funebris* in necem Juliani pars magna, quæ in editis deſideratur. In hac Libanius ait Julianum noctes hyemales conſumpſiſſe in confutandis iis libris (ſacras Chriſtianorum ſcripturas intelligit) qui τὸν ἐκ Παλαιςίνης ἄνθρωπον, Θεόν τε, καὶ Θεοῦ παῖδα ποιοῦσι, *qui hominem iſtum ex Paleſtina ortum, Deum, Deique filium faciunt.* Conf. Socrat. H. E. l. 3. c. 23. p. 200. C. Et in hoc conatu Julianum, ipſum Porphyrium (quem Τύριον γέροντα vocat) ſuperaſſe. Verum ſi ex pede Herculem, ex iſtius operis fragmentis quæ hodie apud Cyrillum Alexandrinum repe-

* De Inſom. p. 157.

* Pag. 252.

ª Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 9. & 10. vol. 7. p. 145. ſeq. l. 2. c. 10. §. 3. vol. 1. p. 407. l. 4. c. 28. §. 2. vol. 4. p. 284. l. 5. c. 18 §. 9. vol. 8. p. 37 & c. 24 p. 405. ᵇ Centum Libanii epiſtolas ſeparato volumine edidit *Jo. Chriſtoph. Wolfius* Lipſ. 1711. ſeptem antea ineditas idem *Wolfius* in lucem emiſit inter anecdot. Gr. Hamb. 1723. tom. 2. p. 331. ſeq quin & alias ineditas 18. tom. 3. p. 262. ſeq. Hamb. 1724.

Sæc. IV. ab an. CCC. riuntur, judicare liceat; operam atque oleum perdidit Julianus, & malignum potius in Chriſtianos animum, quam vel ingenii acumen, vel invictum aliquod argumentorum robur oſtendiſſe, cenſendus erit.

360. [a] JULIANUS, domo Conſtantinopolitanus, Conſtantii fratris Conſtantini M. filius natu minor, ordine tertius, natus an. 331. Septennis adhuc Mardonium ennuchum præceptorem ſortitus eſt; quem Paganiſmi ſuſpectum immerito reddit * Baronius. (* Ad an. 337 n. 57.) Poſtea Nicomediæ maximum philoſophum audivit; quin & cum Libanio ſophiſta clam congreſſus eſt: quo vero omnem Conſtantii ſuſpicionem ſpecioſius eluderet, etſi gentilium ſuperſtitionibus impenſe & ex animo faveret, Chriſtianam tamen profeſſionem, ipſomet fatente Libanio, ſplendide ſimulavit: quin & in eccleſia Nicomedienſi lectorum Albo inſcribi voluit. Poſtea totam fere Græciam peragravit, ſacriſque gentilium myſteriis initiatus eſt. An. 355. Cæſarea dignitate ornatus, in Galliam a Conſtantio mittitur, ubi exacto quinquennio Auguſtus a militibus renunciatus, dum adverſus Conſtantium caſtra movet, mortuo in itinere Conſtantio ſolus imperium tenuit. Imperator factus nil prius habuit, quam ut extirpata penitus religione Chriſtiana, Gentiliſmum ab orco revocaret; quo fine inter alia non modo Chriſtianæ legis antiſtites diſſidentes inter ſe commiſit, non modo hæreſes quaſcunque fovebat, ſed & Chriſtianorum liberis interdixit, ne gentilium ſcholas frequentarent, ut poeticæ, rhetoricæ vel philoſophiæ ſtudiis erudirentur, οἰκείοις γὰρ πτεροῖς, inquit, κατὰ τὴν παροιμίαν, βαλλόμεθα. (Vid. Sozom. l. 5. c. 18. Theod. l. 3. c. 8.) *Noſtris enim pennis, ut eſt in vetere proverbio, configimur.* Quod quidem *inclemens, & perenni ſilentio obruendum* eſſe fatetur * Amm. Marcellinus, (* L. 22. p. 1626.) homo gentilis, qui ſub hoc ipſo Juliano militavit. Nec his contentus Julianus, miſſis ubique literis Chriſtianos ludibrio habuit; dicteriis ac ſcommatibus excepit, honoribus & dignitatibus exuit, legibus coercuit, ſuppliciis contrivit, ſcriptis laceravit; quin & dum adhuc in expeditione Parthica hæreret, tribus, quos ſcripſit, libris, Chriſtianam fidem acerrime impugnavit, κατὰ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων, καὶ κατὰ τῆς εὐαγοῦς τῶν χριστιανῶν θρησκείας, inquit Cyrillus Alexandrinus, qui hos ipſos libros valide refutavit, operique ſuo, omiſſis duntaxat in Chriſtum ejuſque religionem invectivis, maximam librorum Julianæorum partem intexuit, operum ejus tom. 4. Reliqua Juliani opera cum Dion. Petavii notis edita ſunt Græc. Lat. *Pariſ.* 1630. 4°. Exſtat Latine Juliani *Epiſtola ad Photinum hæreticum*, non tamen integra, *adverſus Diodorum Tarſenſem*, quem *Nazaræi Magum* appellat, in qua Chriſtum Dominum *novum illum & confictæ Deitatis Deum Galilæum*; ejuſque cultum *agreſtem Religionem* vocat impius ὁ παραβάτης, apud Facundum Hermianenſem lib. 4. cap. 2. edit. noviſſ. p. 59. [b]

[c] HIMERIUS, ex Bithynia ortus, Aminii rhetoris filius, ſophiſta. Clar. an. 361. obiit grandævus, oculis captus, morbo comitiali correptus. Edidit declamationes varias, quibus (teſte Photio) latenter mordentes imitatus canes, Chriſtianos allatravit. 361.

[d] D. MAGNUS AUSONIUS, natione Gallus, domo Burdigalenſis, Julii Auſonii medici filius, primum in civitate patria grammaticus & rhetor, deinde in aulam accitus, a Valentiniano Imp. Gratiani Auguſti præceptor conſtitutus eſt. Ab eo jam ad imperium evecto, factus eſt Conſul, ejuſque inſignia geſſit, anno 389. Vir Græce Latineque peritiſſimus, in poeſi ſummus, cui non deerat ingenium lepidum, acutum, eruditio varia ex veterum fontibus hauſta. Haud bene conveniunt eruditi, Chriſtianis, an gentilibus ſit annumerandus. Chriſtianum fuiſſe volunt, Elias Vinetus, Crinitus, Gyraldus, Bellarminus, qui illum hoc nomine ſcriptoribus eccleſiaſticis accenſet. Gentilem J. G. Voſſius de Poet. Lat. p. 55. Ol. Borrichius Diſſert. Acad. de Poet. p. 73. Certe ſi *verſus Paſchales*, & *Oratio* quæ inſcribitur *matutina*, genuina ſint, fuiſſe primæ notæ Chriſtianum extra omne dubium res erit. Sed ſuſpicari licet, faventibus etiam quibuſdam MSS. ea potius Paulino, Auſonii diſcipulo, eſſe tribuenda. In operibus indubitatis more gentilium poetarum ubique loquitur, Paganæ religionis ritus & antiquitates accurate depingit, formulas retinet, —— *faveant pia numina divum*; & iſtiuſmodi plura. Petulans & laſciva dicendi vena, a Chriſtiano pectore plurimum abhorret, ut *monſtri inſtar* apud ſe eſſe ingenue fatetur Cl. Ritterlhuſius, *hominem Chriſtianum, & ut apparet, non nomine tantum, ſed & pectore, & moribus, adeo ſæpe laſciva atque improba ſcribere potuiſſe, ut niſi nomen Auſonii eſſet adſcriptum, Bilbilitanum poetam te legere putes.* Acriori cenſura Julius Scaliger Poet. lib. 6. c. 5. *Scripſit nonnulla adeo fœda, atque deteſtanda, ut neque ſcriptore, neque auditore digna, non in ſpon-* 379.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. hiſt. *Julian.* perſecut. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 2. c. 10 §. 12. vol. 1. p. 412. l. 5. c. 8 §. 1. vol. 7. p. 76. ſeq. b Epiſtolas Juliani 4. antea ineditas vulgavit *Ludov. Ant. Muratorius* inter anecdot. Gr. *Patav.* 1709. 4to. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 30. §. 12. vol. 4. p. 413. & l. 5. c. 38. §. 165. vol. 9. p. 426. d Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 3. c. 10. p. 106. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 1. p. 409. ſeq.

giam

Sæc. IV. ab an. CCC *giam incumbere merita ſint, ſed ſoli flammis expiari poſſe videantur.* Ut de arcta ejus atque intima cum Symmacho præfecto, Chriſtiani nominis hoſte infenſiſſimo, amicitia, nil dicam. Fateor in ejus genuinis occurrere mihi locum unum, alterumve, qui prima ſaltem facie, Chriſtianam fidem ſapere videtur. In Epiſt. 24. ad Paulin. verſ. 112. ubi de Paulini in patriam reditu a ſe calidis votis exoptato agens, Deum Patrem, Filiumque agnoſcere videtur.

—— certa eſt fiducia nobis
Si genitor natuſque Dei pia verba volentum
Accipiat, noſtro reddi te poſſe precatu.

Quæ forſan ad hominem, & in Paulini gratiam dicta ſunt. Ita in carmine, quod *Gryphus* inſcribitur, ubi de numero ternario agit, & ſacram Trinitatem digitum intendere videtur, verſ. 88.

— Tris numerus ſuper omnia; Tris Deus unus.

Verum in iſthoc poemate, omnia pene obſcura, & ænigmatica ſunt. Quid multa? Quiſquis epiſtolas, quæ ipſum inter & Paulinum intercedunt, diligenter contulerit, eum a Chriſtiana religione alienum eſſe, facile videbit. Hinc in Paulinum, qui, ut vitam arctiorem, & homine Chriſtiano dignam amplecteretur, ad montes Pyrenæos confugerat, acriter in vehitur, ac ſi inſaniæ morbo laboraret; perinde ac de ſui temporis monachis Rutilius, Epiſt. 25. in fine.

Triſtis, egens, deſerta colat, tacituſque pererret
Alpini convexa jugi; ceu dicitur olim
Mentis inops, cætus hominum, & veſtigia vitans,
Avia perluſtraſſe vagus loca, Bellerophontes.

Auſonii opera melioris notæ ediderunt Joſeph. Scaliger, Elias Vinetus, & noviſſime cum variorum notis Jac. Tollius, *Amſtel.* 1671. 8°.[a]

380. [b]AMMIANUS MARCELLINUS, ortu Græcus, domo, ut videtur, Antiochenus, vitæ inſtituto miles, clar. circ. an. 380. etiam diu antea non incelebris. Scripſit *hiſtoriam Romanam*, cujus exſtant hodie lib. 18. in quibus Chriſtianos non una vice carpit, licet de ipſa, quam profitebantur, religione magis candide loquatur. Præſtantiſſima Ammiani editio eſt *Pariſienſis* illa, quam Lindenbrogii & Henrici Valeſii notis auctioribus ornatam poſt fratris mortem evulgavit Hadrianus Valeſius *Pariſ.* 1681. fol. Diſſertationem de vita & ſcriptis Ammiani præmiſit Claudius Chiffletius, in qua ſpem nobis facit deperditos Marcellini libros alicubi hodie deliteſcere. Poſtea anno, nempe 1693. Ammianum edidit Jac. Gronovius cum ſuis, notiſque integris Valeſiorum, & Lindenbrogii, multiſque nummis & figuris exornavit, *Lugduni Batavorum* 1693. 4°. Sæc. IV. ab an. CCC

EUNAPIUS, apud Sardes natus, Chryſanthii, dein Proæreſii diſcipulus, ſophiſta, medicus, hiſtoricus non incelebris, clar. circ. ann. 380. Chriſtiano nomini quam infeſtus ſit, ſatis teſtatur *liber de vitis Philoſophorum ac Sophiſtarum*, præſertim quæ in hanc rem habet in Vit. Ædeſii, Maximi, & forſan alibi. Exſtat lib. Gr. Lat. *Genev.* 1616. 8°. alibique non ſemel. [c]Scripſit item Eunapius Hiſtoriam Chronicam a Claudii principatu, in quem deſinebat Dexippus, uſque ad Honorii & Arcadii tempora libr. 14. complexam. Duplicem hujuſce operis editionem ex Photio[*] notat Sellerus. In priore non unum conviciorum & blaſphemiarum plauſtrum in Chriſtianos eorumque fidem conjicit, imperatores omnes Chriſtianos, præſertim Conſtantinum petulantius traducit & exagitat. In poſteriore tomo, quem novam editionem vocat, paulo mollius agit, & tamen etiam hic non infrequentia furoris & rabiei ſpecimina in Chriſtianam religionem dedit. Utramque hujus hiſtoriæ editionem legit & contulit Photius. Verum opus pene integrum periit, excepto fragmento περὶ πρεσβειῶν ἐθνῶν πρὸς Ῥωμαίους, quod Gr. ad calcem libri *de vitis Sophiſtarum editum eſt*, & Gr. & Latine inter excerpta *de Legation. Pariſ.* 1648. p. 15. Sed in hoc fragmento nihil in præjudicium Chriſtianæ fidei habetur, quam quod Phræbitum exercitus ducem magno elogio mactat, quod Deos ſibi ad antiquum morem colendos eſſe ſtatuebat. 380.

[*] Cod. 77. p. 169.

[d]Q. AUR. SYMMACHUS, Roma oriundus, ejuſdemque urbis ſenator, & præfectus, clar. præcipue an. 384. Conſulatum geſſit an. 391. Infenſum Chriſtianæ religioni animum ubique prodit, imprimis in *Relatione pro Ara victoriæ*, quam Imp. Valentiniano obtulit, in qua Gentilium cauſam ſtrenue & ex profeſſo agit, adverſarium nactus D. Ambroſium Mediolani epiſcopum, qui Symmachi opus eleganter & ſtrenue refellit: nec cauſa ſua modo excidit Symmachus, ſed & paulo poſt tanquam reus majeſtatis, vili rhedæ impoſitus centeſimum ab urbe lapidem in exilium miſſus eſt; mox licet a Theodoſio in gratiam receptus. Exſtat hæc Symmachi *Relatio*, tum 384.

[a] Denuo a *Jo. Bapt. Souchay* cum diſſert. de vita & ſcriptis *Auſonii* Pariſ. 1730. 4to. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 12. p. 612. & vol. 3. p. 113. ſeq. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 2. vol. 6. p. 232. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 14. p. 631. & vol. 3. p. 170.

Sæc. IV. ab an. CCC. inter Ambroſii opera, tom inter Symmachi epiſtolas; quæ cum Fr. Jureti & Johan. Lectii notis prodieruot *Genev.* 1598. 8°. additiſque decem miſcellaneorum libris *Pariſ.* 1604. 4°. cum notis Paræi *Neap. Nemet.* 1628. 8°.

395. [a]CL. CLAUDIANUS, ortu Ægyptius, tribunus & notarius, claruit an. 395. *Conſulatu Olybrii & Probini*, quem eleganti carmine celebravit. Coi ob egregia in rem literariam merita, petente ſenatu, Arcadius & Hoaorius ſtatuam in foro D. Trajani poſuerunt. In *Inſcriptioue* inter cæteras vigentes artes, *Poetarum prægloriosiſſimus* vocatur; & carmina ab eodem ſcripta, ad memoriam ſempiternam ſufficere dicuntur; addito hoc epigrammate Græco,

> Εἰν ἑνὶ Βιργιλίοιο νόον ϗ μοῦσαν Ὁμήρου
> Κλαυδιανὸν Ῥώμη ϗ βασιλῆς ἔθεσαν.

Chriſtianum fuiſſe affirmat Chriſtoph. Landinus inepte. A Chriſti nomine alienum eſſe diſerte tradit ei tempore æqualis S. Auguſtinus de civ. Dei lib. 5. c. 26. edit. *Par.* p. 142. immo *paganum pervicaciſſimum* vocat P. Oroſius lib. 7. cap. 35. fol. 332. p. 2. Unde jure quis inferre poſſit, ipſum ſcriptis editis fidem Chriſtianam oppugnaſſe, etiamſi in iis quæ ſuperſunt, nulla veſtigia deprehenduntur. *Carmen Paſchale*, *Laus Chriſti*, *Miracula Chriſti*, quæ operibus ejus ſubjungi ſolent, juniori cuidam, & forſan Claudiano Mamerto, adjudicanda ſunt.

399. MAXIMUS, gente Afer, civitate Madaurenſis (Africæ propriæ oppidum erat, inter Numidiam & Getuliam) profeſſione grammaticus, S. Auguſtino familiaris, claruit exeunte hoc ſæculo, circa annum 399. Homo gentilis & religionis ſuæ zelo flagrans, ſcripſit *epiſtolam ad Auguſtinum*, qua deorum ſuorum cultum vindicat, aitque, *ſe, unum eſſe Deum ſummum, ſine initio, ſine prole naturæ confiteri, ejuſque virtutes per mundanum opus diffuſas multis vocabulis invocare. Ita ſit*, inquit, *ut dum ejus quaſi quædam membra carptim variis ſupplicationibus proſequimur, totum colere videamur.* Deinde in Chriſtianos invehitur; partim quod Deum quem quaſi proprium ſibi vendicarent, in locis abditis ſe videre affirmarent; partim quod relictis templis, & neglectis majorum ſuorum manibus, hominum mortuorum buſta ſtulte frequentarent. Hinc martyres quoſdam Punicis vocabulis inſignitos, ludibrio exponit, *Mygdonem* ſeu *Migginem*, *Sanaem*, *Lucitam*, & præ omnibus *Archimartyrem*, *Namphanionem*. Per *Namphanionem* quis hic denotetur, haud facilis eſt conjectura, nec a quoquam id tentatum memini. Si in re obſcura conjectare fas erit, non alium quam Chriſtum Dominum noſtrum deſignari putem: partim quod *Archi-martyr* appelletur, qui modo ſcilicet eminentiori præ aliis martyribus, pro religione a ſe inſtituta paſſus eſt; partim quod cum huic vel illi numini præferantur, *hunc* inquit, *proh nefas! diis immortalibus prætulerint Chriſtiani*; partim denique quod interprete Auguſtino in literis reſponſoriis, *Namphanio* lingua Punica, nihil aliud ſignificet quam *boni pedis* hominem, i. e. *cujus adventus afferat aliquid felicitatis; ſicut ſolemus dicere, ſecundo pede introiiſſe, cujus introitum proſperitas aliqua ſecuta ſit.* Quod Domino noſtro apprime convenit, qui optato pede in mundum venit, & obambulavit εὐαγγελῶν. De quo propheticum illud imprimis dictum eſt, *quam pulchri ſuper montes ſunt pedes prædicantis pacem, annunciantis bonum, prædicantis ſalutem?* Interim advertendum eſt pro voce *Namphanio* (quod forte exſcribentium vitio accidit) legendum eſſe *Namphamo*, quod Punice ſive Hebraice ſonat, *pulcher eſt pes ejus*, ut notat S. Petitus Miſcell. lib. 2. c. 3. p. 87. vide ſis etiam Reineſ. Diſſert. de Liog. Punic. cap. 8. num. 10. Neſcius non ſum in *Martyrologio Romano* Julii 4. celebrari memoriam *S. Namphanionis martyris*, & *ſociorum*, *quos ille roboravit ad pugnam, & ad coronam provexit, quique Madauri in Africa paſſi ſunt.* Verum hæc omnia, ex his ipſis epiſtolis deſumpta eſſe quis noo videt? quin & in notis ſuis diſerte fatetur illuſtriſſimus Baronius. Concludit Maximus, ſolenni formula, *dii te ſervent, per quos & eorum, atque cunctorum mortalium communem Patrem, univerſi mortales, quos terra ſuſtinet, mille modis concordi diſcordia veneramur & colimus.* His reſpondens Auguſtious epiſtola ſequenti, hominem acerrime perſtringit, oſtenditque ſi ludicra agere vellet, ſe par pari referre poſſe; hominem vero graviter monet, ut in hoc argumento ſerio verſetur; paratum ſe fore, de his pro argumenti dignitate diſceptaturum. Claudit epiſtolam his verbis, *ne te hoc lateat, & in ſacrilega convitia imprudentem trahat, ſcias a Chriſtianis Catholicis, quorum in veſtro oppido etiam eccleſia conſtituta eſt, nullum coli mortuorum, nihil denique ut numen adorari, quod ſit factum & conditum a Deo, ſed unum ipſum Deum qui fecit & condidit omnia.* De tempore quo ſcriptæ ſunt hæ epiſtolæ non conſtat. Referunt eas noviſſimi editores ad anoum 390. Cum ſequenti, idolorum cultus imperatorum lege prohibitus ſit. Sed nullum inde duci poteſt argumentum, cum non hoc

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 13. vol. 3. p. 148.

modo,

modo, ſed & quovis fere anno ſequenti, *Conſtitutiones imperiales* hac de re latæ ſint; ut in codice Theodoſiano videre eſt: nempe ann. 392. 395, 396. anno 399. quatuor, quarum duæ ad Africam proprie ſpectant; iterumque anno 408. ne ulterius pergam. Habentur hæ epiſtolæ Edit. Noviſſ. 16, 17. in vulgaribus editionibus num. 43, 44.

[a] *Concilia hoc Sæculo habita.*

305. [b] ELIBERITANUM, Eliberi, quæ Hiſpaniæ Bœticæ urbs eſt, ad reſtaurandam collapſam eccleſiæ diſciplinam, moreſque Chriſtianorum reformandos, fervente jam perſecutione anno 305. ex vulgari calculo *Idibus Maiis* congregatum. Aderant epiſcopi 19. (alii codices habent 43.) & in his Oſius Cordubenſis, presbyteri 26. (alii 36.) adſtantibus diaconis, omnique plebe. Condiderunt canones 86. ſeverioris diſciplinæ, & antiquæ virtutis ac pietatis indices, qui cum notis Binii, ex Garſia Loaiſa maximam partem deſumptis, Gab. Albaſpinæi, & ampliſſimis doctiſſimiſque Ferd. de Mendoza commentariis habentur Conc. tom. 1. p. 967. His addi poſſunt 13. diſſertationes illuſtriſſimi Card. D. Aguirre, quas noviſſimæ ſuæ Conciliorum Hiſp. collectioni inſeruit, quibus hiſtoriam hujus concilii, locum, annum, & plures ejus canones mire illuſtrat. Vid. ejus Notit. p. 41. Verum præter primam, qua de tempore & anno hujus ſynodi agit, quam circa menſem *Maium* anno 303. celebratam fuiſſe contendit, reliquas diſſertationes penitus omiſit, Ferdinandi de Mendoſa, Gonzales, &c. ſuoſque etiam ubi opus erat, commentarios exhibuiſſe contentus, ut ex ipſo opere jam edito videre eſt. Præterea de tempore hujus concilii litem haud ita pridem movit Cl. Baluſius, * qui illud poſt Ancyranum, & Neocæſarienſe, aliquanto ante Nicænum, celebratum eſſe arbitratur, ea imprimis ratione ductus, quod concilii Sardicenſis canone 14. de laico per tres dominicas in civitate commorante, nec conventum celebrante, dicit Oſius, *Memini autem ſuperiore concilio fratres noſtros conſtituiſſe ut aliquis laicus, &c.* quæ de concilio Eliberitano intelligenda eſſe, contendit Baluſius, Oſiumque ad illius canonem 21. reſpexiſſe, quo tale quid ſtatuitur. Sed 1. Potuit hujuſmodi canon in ſynodo aliqua paulo ante Sardicenſem habita ſtatui, & certe ex vi vocum iſtarum *ſuperiore concilio*, aperte ſatis innuitur. Quo quidem tempore alia plane erat tum eccleſiæ, tum reip. facies, quam ſynodi Eliberitanæ decreta nobis repræſentant; nec melius cum ea congruunt, quam altæ hyemis tempeſtates, cum æſtivalis cœli, ſoliſque calore, ſplendore, ſerenitate, conveniunt. 2. In textu Græco verba aliter ſe habent * Μέμνησθε δὲ καὶ ἐν τῷ παράγοντι χρόνῳ τοὺς πατέρας ἡμῶν κεκρικέναι, *Recordemini autem patres noſtros in tempore præterito judicaſſe.* Quæ ſynodi Eliberitanæ tempori apte ſatis congruunt. Textum vero Græcum ſi non authenticum & originalem, ex eo ſaltem in Græcorum uſum immediate fuiſſe expreſſum, omnibuſque quas habemus hodie, Dionyſii Exigui, & Iſidori Mercatoris verſionibus antiquiorem, nemo opinor temere negabit.

* Collect. Nov. p. 23.

* Can. 11.

[c] CIRTENSE, (Cirta Numidiæ erat metropolis, poſtea *Conſtantina* dicta) Diocleſiano & Maximiano purpuram deponentibus, 4. Nonas Maii, vel, ut alii, 3. Nonas Martias anno 305. ab undecim epiſcopis (quorum ſeptem Traditores fuerant) præſidente Secundo Tigiſitano primæ cathedræ epiſcopo in domo Urbani Donati (Chriſtianorum baſilicis nondum reſtitutis) habitum. De anno ſibi haud ſatis conſtat Auguſtinus. Quippe lib. 3. contr. Creſc. c. 27. coactum fuiſſe ait Diocleſiano 8. & Maximiano 7. Coſſ. ſeu anno 303. Verum hoc tempore in Africa maxime fervebat perſecutio. Ut mendum in Actis apud Auguſtinum cubare neceſſe ſit. Ac proinde in Brevic. Collat. 3. cap. 17. rectius rejicit in annum poſt conſulatum Diocleſiani 9. Maximiani 8. id eſt, ann. 305. In hoc concilio primo de Traditoribus ſub nupera perſecutione inquiſitum eſt, & quiſque prout poterat, facti ſui excuſationem affert, omneſque tandem mutuis ſuffragiis abſoluti ſunt. Deinde Silvanus ſubdiaconus Cirtenſis, qui & ipſe Traditor fuerat, in Pauli nuper defuncti locum Cirtenſis epiſcopus ordinatus eſt. Quæ ſuperſunt Acta exſtant apud Auguſtin. contr. Creſcon. Grammat. lib. 3. cap. 27. col. 258. Hujus concilii meminit Optatus, ad ejus Acta provocat, & quædam ex iis ſummatim exhibet lib. 1. p. 16. Hujus ſynodi autoritatem rejecerunt poſtea Donatiſtæ, ejus Acta ficta eſſe contendentes, quibus os mox obturarunt Catholici, ut ex breviculo collationis Carthaginenſis abunde liquet. 305.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 241. ſeq. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad vit. *Oſii* Art. 2. ſeq. c Ibid. vol. 5. ad perſecut. *Diocleſ.* not. 6. & vol. 6. Hiſt. *Donat.* Art. 4.

Sæc. IV. ab an. CCC. 306. ᵃCARTHAGINENSE I. circa annum 306. (vel ut alii, rectius opinor 311.) a 70. Donatiſtarum epiſcopis celebratum. In hoc, Cæcilianum Carthaginenſem antiſtitem, tanquam Traditorem, damnarunt, eique Majorinum quendam ſubſtituerunt. Vid. Optatum lib. 1. & Auguſt. Epiſt. 162, 163. & Brevic. Coll. cap. 16. De ſchiſmate Donatiſtarum & conciliis ea occaſione habitis agunt ſcriptores pene infiniti; poſt alios omnes hanc hiſtoriæ eccleſiaſticæ partem diligenter non minus quam accurate excoluit vir plane eruditus Th. Ittigius Diſſert. a. in Heptad. Diſſertationum Eccleſiaſt. quam nuperrime in lucem emiſit *Lipſiæ* 1696. 4°.

308. ᵇALEXANDRINUM I. circa annum 308. ſub Petro Alexandriæ epiſcopo, in cauſa Meletii celebratum: quo, Meletius epiſcopus Lycopolitanus, multorum quidem criminum reus, imprimis quod idolis ſacrificaſſet, ἐν κοινῇ Συνόδῳ τῶν ἐπισκόπων, *in communi epiſcoporum concilio* depoſitus eſt, homine mox in apertum ſchiſma erumpente; ut diſerte tradit, qui rem geſtam neſcire non potuit, ipſemet Athanaſius Apol. a. p. 603. Diſput. 2. contr. Arian. p. 136. Conſona habet Patricius Ararſius, ſcriptor quidem penitus ignotus, lib. quem *Oceanum* cognominavit. Ex quo fragmentum adducit libelli ſynodici antor p. 14.

308. ᶜCARTHAGINENSE II. a 270. partis Donatiſticæ epiſcopis, circa annum 308. juxta Baronium, habitum. In quo poſt 75. dierum diſputationem, communi conſenſu decretum eſt, ut Traditores, immenſi quidem criminis rei, etiamſi baptizari nollent, ad communionem nihilominus reciperentur. De hac ſynodo vide quæ habet Auguſt. ad Vincent. Epiſt. 48. De tempore hujus ſynodi a Baronio diſſentiunt Valeſius * & Pagius †, contendentes habitam fuiſſe poſt inchoatum demum ſchiſma Donatiſtarum, immo Donati Carthaginenſis epiſcopi & Deuterii temporibus, aliquot poſt Nicænum concilium annis.

* De Schiſm. Donat. c. 3. ad calc. Euſeb. p. 292.
† Crit. Hiſt. Chron. ad ann. 308. num. 3-4.

311. ᵈCARTHAGINENSE III. an. 311. a Secundo Tigiſitano, & 70. partis Donatiſticæ epiſcopis, in cauſa Cæciliani congregatum; quo, procurante id maxime Lucilla, potentiſſima & ditiſſima muliere, Cæcilianum Carthaginenſem epiſcopum, ejuſque ordinatores damnarunt & depoſuerunt, ſubſtituto in ejus locum Majorino, qui Cæciliani, adhuc archidiaconi lector fuerat. Plura habent Optatus lib. 1. p. 20. Auguſtinus ad Epiſcopos Donatiſt. epiſt. 162.

ᵉROMANUM I. anno 313. in cauſa Cæciliani, præſide Melchiade papa, Conſtantini M. literis convocatum. Convenerunt epiſcopi 19. 6. Non. Octobr. in Laterano in domum Fauſtæ; a quibus Cæcilianus abſolvitur, damnantur Donatiſtæ. Tribus ſeſſionibus ſynodus abſoluta eſt. Seſſione I. Donatiſtæ, oblato libello, Cæcilianum multorum criminum accuſarunt, Cæciliano e contra Donatum accuſante. Seſſ. II. alium adverſus Cæcilianum libellum obtulerunt. Seſſ. III. auditis omnibus, quæ dici poterant, & plenius examinatis, Donatus tanquam ſchiſmatis reus damnatur, Cæcilianus a Donatiſtarum accuſationibus, judicio ſynodali abſolvitur. Acta hujus concilii exſtant apud Optatum lib. 1. p. 25. & Conc. tom. 1. p. 1403. ubi etiam Anulini proconſulis, & Conſtantini M. de hac re literæ habentur. Vide Auguſt. epiſt. 152. & Brev. Coll. cap. 3. Sæc. IV. ab an. CCC. 313.

ᶠARELATENSE I. Conſtantini M. juſſu, eadem de re, anno 314. celebratum. 314.
Interfuerunt epiſcopi 200. Quorundam nomina, ſed mendoſe admodum, hodie ſubſcripta reperiuntur; a quibus Cæciliani cauſa iterum abſolvitur, & innocentia vindicatur; canones 22. ad eccleſiæ mores & diſciplinam ſpectantes, conduntur. Exſtant, Sirmondi, Binii, Ducæi, Albaſpinæi, notis illuſtrati, una cum epiſtola ſynodali, variiſque Conſtantini M. literis, tum ante tum poſt ſynodum ſcriptis, Conc. tom. 1. p. 1421. Ad calcem, *Geſta purgationis Cæciliani & Fælicis*, ex appendice Optatiana ſubjiciuntur. Aretalenſi huic ſynodo interant etiam ex Britannia noſtra epiſcopi tres, Eborius epiſcopus Eboracenſis, Reſtitutus Londinenſis, Adelphius de civitate Colonia Londinenſium, una cum ſacerdote presbytero, & Arminio diacono, quorum ſubſcriptiones hodie deprehenduntur. Vide quæ habet Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 39. ubi & hujus concilii canones reperire licet.

ᵍANCYRANUM I. Ancyræ in Galatia ab 18. epiſcopis, ex Aſia minore, viciniſque provinciis congregatis, anno 315. ex vulgari calculo coactum. Ut diſciplina eccleſiaſtica reſarciretur, & lapſi ad pœnitentiam rectius admitterentur canones 24. condiderunt, qui habentur Græc. Lat. Conc. tom. 1. p. 1455. 315.

ʰNEOCÆSARIENSE (apud Neocæſariam ad Lycum fl. quam alii in Ponto Polemoniaco, alii in Cappadocia collocant) eodem fere tempore, & eadem de cauſa, 315.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. Hiſt. *Donat.* Art. 7. ſeq. b Ibid. vol. 5. ad vit. *Petri Alex.* Art. 8. c Ibid. vol. 6. Hiſt. *Donat.* Art. 34 d Ibid. vol. 6. Hiſt. *Donat.* Art. 7 ſeq. e Ibid. vol. 6. Hiſt. *Donat.* Art. 14 ſeq. f Ibid. vol. 6. hæreſ. *Donatiſt.* Art. 20. ſeq. *Petri Conſtant.* Epiſt. Roman. Pontific. p. 341. g Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. ad vit. *Vitalis.* h Ibid vol. 6. ad vit. *Vital.*

a va-

Sæc. IV. ab an. CCC.

a variis epiſcopis, quorum 19. nomina hodie ſubſcripta reperiuntur, habitum. Extant canones 15. Græc. Lat. Conc. tom. 1. p. 1479.

315. [a] ALEXANDRINUM II. Sub Alexandro Alexandriæ antiſtite, omnibuſque epiſcopis ſedi Alexandrinæ ſubditis, adverſus Arium hæreſin ſuam recens evomentem, circa annum 315. juxta Baronium, habitum. Exſtat Alexandri hac de re epiſtola apud Theod. lib. 1. cap. 4. p. 9. Confer Epiphan. Hæreſ. 68, 69.

316. CÆSARIENSE in Ponto, anno circiter 316. a 23. epiſcopis, præſidente Vitalio, collectum. In quo, actum eſt de iis qui in perſecutione ſacrificaſſent, aut abjuraſſent, aut idolothyta guſtaſſent; conſtitutis *canonicis correctionibus* πρὸς τὴν διαφορὰν τῆς παραβάσεως, *juxta gradum & differentiam peccati in quod quiſque lapſus eſſet.* Nititur hæc ſynodus ſolius autoris ſynodici a Pappo editi fide, Synod. p. 14. Verum cum autor iſte negligentiam ſuam ubique prodat, neque aliquem pro ſe teſtem citare ſolet, plures ſynodos ab eo memoratas conſulto prætermiſimus.

324. [b] ALEXANDRINUM III. ab Alexandro, omnibuſque Ægypti epiſcopis, una cum Oſio Cordubenſi, eo a Conſtantino M. cum literis miſſo, in cauſa Arii circa annum 324. non (quod vult Baronins) anno 319. habitum. In hac etiam ſynodo, Collythus presbyter Alexandrinns, qui epiſcopale munus ſibi arrogaverat, dignitate ſua deturbatur. Vid. Athan. Apol. p. 614, 616.

325. [c] NICÆNUM OECUMENICUM I. mandato Conſtantini M. epiſcopis ex omni orbe Romano, ad ventilandam Arii cauſam convocatis, 11. Calendas Jnnias, ſive rectius forſan 13. Cal. Julias, anno 325. magna aula palatii imperialis, in Bithynia coactum. Præter ingentem, & pene incredibilem presbyterorum, diaconorum, acolythorum multitudinem; adfuerunt epiſcopi plures nndiquaque congregati, gravitate, doctrina, pietate, canitie venerandi. Sed de epiſcoporum numero, magna eſt etiam inter veteres ſententiarum diſcrepantia. Euſebius * Cæſarienſis qui non minimas in hac ſynodo partes geſſerit, ſupra 250. fuiſſe dicit, eoſque ex omnibus Europæ, Aſiæ, Africæque provinciis congregatos; nt non immerito celeberrimum hunc conventum, cum coetn illo conferat, cujus meminit *Hiſtoria Apoſtolica*, in quo erant Parthi, Medi, Elamitæ, Meſopotamitæ, &c. in hoc quidem longe ſuperiorem, quod in cœtu Hieroſolymitano *laici*, in hoc non niſi *Dei miniſtri* convenerunt. Euſtathius * Antiochenus, qui & ipſe huic concilio interfuit, & pars magna fuit, circiter 270. fuiſſe ait, verum ob ingentem conventus illius multitudinem, ſe numerum certo referre non potuiſſe, neque in eo ſe valde curioſum fuiſſe fatetur. Athanaſius * plus minus 300. recenſet. Sozomenus † circiter 320. Batricides ſive Eutychius, qui Arabice hiſtoriam ſuam condidit, & Iſmael Ibn. Ali (quem citat Seldenus * noſter) ſcriptor Muhamedanus, non minus quam 2048. conveniſſe tradunt; & ex iis Conſtantinum 1317. ſelegiſſe volunt. Quod parum probabile videtur. Dorotheus Monembaſienſis metropolita, qui hiſtoriam ſacram & civilem vulgari Græcorum idiomate conſcripſit, integrum epiſcoporum, presbyterorum, diaconorum, & monachorum numerum, non niſi 318. fuiſſe refert*; nec plures conveniſſe quia totidem a Chriſto nato anni ad hujus ſynodi tempus effluxerint: quam pro ſua numerandi ratione anno 318. habitam fuiſſe tradit. Ejus verba, quia in paucorum manibus verſatur liber, huc referre non pigebit, Καὶ οἱ μὲν Ἀρχιερεῖς ἦσαν διακόσιοι τριαντὰ δύο, οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ διάκονοι καὶ καλόγηροι ἦσαν ὀγδοήκοντα ἕξ· ὅλοι τριακόσιοι δεκαοκτώ. Καὶ διὰ τί τόσοι μόνον ἐδιαλέχθησαν. Ὅτι ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ, ἕως τὸν καιρὸν τῆς συνόδου ἐκείνης τιη' χρόνοι ἦσαν. *Et epiſcopi quidem, ſive ſummi ſacerdotes erant 232. ſacerdotes, ſeu presbyteri, diaconi, & monachi, 86. cuncti ſimul 318. Et quare totidem ſolummodo electi ſunt? Quia a Chriſti incarnati tempore, uſque ad tempus hujus ſynodi, anni erant 318.* Quæ unde hauſerit Dorotheus incertum eſt: forſan non aliunde, quam ex *vetuſta illa Actorum ſynodalium collectione* quam citat Cl. Seldenus, hujuſqne compilatorem circa concilii Chalcedonenſis tempora vixiſſe conjicit, qui eadem fere habet. In numero 318. tandem conſenſerunt omnes. Quem quidem alibi * diſertis verbis confirmat ipſe, qui interfuit, Athanaſius. Nec myſterio caruiſſe numerum cum ſynodo ſua Occidentali notat Liberius * papa, *cum eodem militum numero ſtipatus B. Abraham, tot hoſtium millia per fidem profligavit.* Verum de his, plus ſatis. Ad hunc conventum veniſſe quoſdam philoſophos, ſive dialecticos, de rebns theologicis ſubtiliter diſputaturos, iiſque ſimplicem quendam ex ordine laicorum, os oppreſſiſſe, referunt Socrates, Sozomcnus, & Ruffinus; quorum proinde ſolennes prolixaſque cum SS. patribus diſputationes in

* De vit. Conſt. l. 3. c. 7, 8, 9. p. 486.

* Ap. Theod. l. 1. c. 18. p. 26.

* Epiſt. ad Solit. p. 660.

† L. 1. c. 17. p. 430.

* Not. in Eutych. p. 72.

* Σύνοψ. διαφ. ἱστ. p. σλς'.

* Epiſt. ad African. p. 718.

* Epiſt. ap. Socr. l. 4. c. 12. p. 223.

a Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. ad vit. *Alex.* Art. 5. b Ibid. vol. 6. ad vit. *Alex.* Art. 10. c Ibid. vol. 6. Hiſt. Concil. *Nicæn.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 355. *Itig.* Hiſt. Conc. *Nicæn.*

Sæc. IV. ab an. CCC. hiſtoria ſua Concilii Nicæni integro pene libro nobis exhibet Gelaſius Cyzicenus; non aliunde quam ex proprio cerebello, ut videtur, confictas. Conveniente ſynodo poſt habitas per aliquot dies diſceptationes quaſdam proluſorias, tandem pleno concilio ſiſtitur Arius; nefandæ hæreſis circa Filii Dei divinitatem accuſatur; dogmata ex libris ejus extracta examinantur, diſcutiuntur, & ſolenni execratione damnantur; libri ejus publice exuſti, ipſomet Ario anathemate percuſſo, & in exilium miſſo: conditur *Symbolum*, communis fidei teſſera, qua Filius Patri eſſe ὁμοούσιος, *genitus, non factus, verus Deus de vero Deo*, declaratur: tollitur ſchiſma Meletianum, ſervata ipſi Meletio epiſcopatus dignitate, omni vero poteſtate & juriſdictione abrogata; ab eo conſecrati ſanctiori ordinatione admittendi: ſublata eſt vetus de *die Paſchatis* controverſia, communique decreto ſancitum, ubique illud, non niſi die Dominica, Judæorum feſtum proxime ſequente, deinceps eſſe celebrandum: denique conſtituti ſunt canones ad regimen & œconomiam eccleſiaſticam ſpectantes numero 20. nugas enim agunt, qui cum Piſano, Turriano, Ecchellenſi, 80. vel 84. ex Arabico verſos nobis exhibent. In his canonibus eminet præ aliis canon 6. qui nobilem uberrimamque diſputandi ſegetem *de primatu Romani pontificis, de Eccleſiis ſuburbicariis, de Patriarcharum origine, inſtituto, & juriſdictione*, eruditis præbuit. De quibus ὅλῳ τῷ θυλάκῳ agunt hujus ſæculi ſcriptores, & nos ſuo loco pro modulo noſtro fuſius diſſeruimus. Certe patriarcharum jura hoc canone fundari, vel contineri, contendunt viri quidem doctiſſimi, & in eccleſiæ antiqnitatibus diligenter verſati. Verum naſutioribus, & in re eccleſiaſtica exercitatis, conſenſum ægre unquam extorquebunt. Quid, quod ſi patriarchæ hoc tempore exſtitiſſent, qui fieri potuit, ut venerandæ hujus ſynodi patres, qui Can. 4. & 6. metropolitanorum jura diſerte ſtatuerunt, de patriarchis ne leviſſimam quidem mentionem facerent, eorumve juriſdictionem definirent? Quin nec ipſum patriarcharum nomen ſenſu proprio, niſi poſt unum alterumve ſæculum in eccleſia Chriſtiana natum eſt? Ad hujus etiam concilii hiſtoriam ſpectant, Conſtantini Magni cum Acetio, Novatianorum epiſcopo, de dogmatis Novatiani ſeveritate colloquium, & Paphnutii epiſcopi Ægyptii & confeſſoris celeberrimi increpatio & condemnatio illius legis, quam epiſcopi nonnulli in hoc concilio inducere nitebantur, ut epiſcopi, presbyteri, & diaconi, ab uxorum, quas, cum laici eſſent, matrimonii jure ſibi ſociaverant, concubitu abſtinerent; vehementer contendente Paphnutio, grave hoc jugum clericis & ſacerdotibus non eſſe imponendum; honorabiles quippe eſſe nuptias, & torum immaculatum, caverentque ne ex nimia ſeveritate damnum potius inferrent eccleſiæ. Cujus hac de re ſermonibus univerſus ſacerdotum cœtus aſſenſus eſt. De his uberius agunt, Socrates lib. 1. c. 10, 11. p. 38. Sozom. lib. 1. c. 22, 23. p. 436.

Et ita quidem poſt menſes duos, & ſex dies, die nempe Auguſt. 25. celeberrimæ huic ſynodo finis imponitur. Quam mox excipiebant Conſtantini M. vicennalia. Etſi enim juxta accuratam temporis rationem vicennalia ejus in diem 8. Cal. Auguſt. incidebant, ſedente tamen ſynodo, Conſtantinus ea in diem 8. Cal. Septembris, diem nempe ſimilis denominationis cum eo, quo imperium inierat, tranſtulit, quod non raro alibi factum eſt, ut recte obſervat Cl. Pagius Crit. Hiſt. Chron. in Annal. Bar. ad ann. 325. num. 3. p. 85. Exſtant Gr. Lat. hujus Concilii *Symbolum* & *Canones*, una cum variis antiquorum verſionibus, Conc. tom. 2. p. 27. *Canones* cum notis Balſamonis, Zonaræ, & Alexii Ariſteni, Pandect. Can. tom. 1. p. 58. & in eos annotationes Beveregii, ibid. tom. 2. p. 42. *Epiſtola ſynodica ad eccleſiam Alexandrinam*, apud Socr. lib. 1. cap. 9. p. 27. Theod. lib. 1. c. 6. p. 30. Gelaſ. Cyz. lib. 2. c. 33. p. 349. apud quos etiam varias Conſtantini Mi de ſynodo epiſtolas reperire licet. Subjiciuntur p. 103. [a] Gelaſii Cyziceni hiſtoriæ Concilii Nicæni lib. 3. *Canones ex Arabico verſi* 80. cum nova Abr. Ecchellenſis verſione; adjecta etiam ejus de horum autoritate diſſertatione.

[b] ANTIOCHENUM I. anno 330. 330.
contra Euſtathium Antiochenum, fidei Nicænæ acerrimum defenſorem, congregatum. Principes erant Euſebius Nicomedienſis, & Theognius Nicænus, qui Euſebium Cæſarienſem, Patrophilum Scythopolitanum, alioſque plures ſecum adduxerunt; ut totus epiſcoporum numerus (ſiqua Philoſtorgio fides, lib. 2. c. 7.) erat 250. In hoc concilio accuſatus eſt Euſtathius a Cyro Berœenſi epiſcopo, quod Sabelliano dogmati faveret, referente Georgio Laodiceno apud Socr. lib. 1. c. 24. p. 59. Id ei objectum eſſe nequaquam agnoſcit Socrates, aliaſque cauſas fuiſſe dicit, eaſque (ſi quoſdam audiamus) minus honeſtas. Intelligit (opinor) fœdæ libidinis crimen, & infamem mulierculam infantem in ulnis geſtantem, in ſynodum introductam, facinus illud ei objicientem; de quo late Theodoritus, lib. 1. cap. 21. p. 52. Meminit etiam

a Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. p. 370. ſeq. b Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad vit. *Euſtath.*

Phi-

Sæc. IV. ab an. CCC. Philoſtorgius loco citato. Ut ut ſit, virum ſanctiſſimum, fide, pietate, & canitie venerandum depoſuerunt, & ut in Illyricum relegaretur ab imperatore impetrarunt. De rebus etiam in hac ſynodo geſtis confer quæ habet Sozomenus, lib. 2. c. 19. p. 469.

334. [a] CÆSARIENSE in Palæſtina, anno 334. juſſu Conſtantini M. a partis Euſebianæ epiſcopis, præſidente Euſebio loci illius epiſcopo, congregatum. Verum Athanaſius, cujus cauſa coacta eſt hæc ſynodus, in ea utique judicandi, cum judices parum æquos ſe experturum eſſe ſuſpicaretur, venire noluit, eo nomine contumaciæ apud imperatorem mox delatus, adeoque poſt moram bene longam, nihil in hac ſynodo geſtum eſt. Vide Sozom. lib. 2. c. 25. p. 479. Theod. lib. 1. cap. 28. p. 61. Mirum certe videri debeat Athanaſium in rebus ſuis recenſendis alioqui ſatis accuratum, hujus ſynodi nuſpiam meminiſſe. Interim notandum eſt, hanc ſynodum etſi hoc tempore habitam, diu antea indictam fuiſſe. Cum diſerte tradit Sozomenus, Athanaſium ad hanc ſynodum vocatum triginta circiter menſium ſpatio profectionem ſuam diſtuliſſe.

335. [b] TYRIUM, anno 335. Conſtantini mandato Tyri habitum. Poſtquam ſuperiori anno Arianorum conciliabulum Cæſareæ Palæſtinæ fruſtra habitum fuerat, Athanaſio ibidem comparere recuſante, convenerunt Tyri epiſcopi 60. quos Dionyſius ex-conſularis, huc, ad ordinem inter epiſcopos conſervandum, miſſus, ex variis Orientis locis congregavit, Ario quidem faventiores, certe in Athanaſium quam par erat iniquiores, non alios utique quam quos Euſebiani, imperatori commendaverant; fatente id Conſtantino in literis ad hanc ſynodum datis, quibus eos ad pacem eccleſiæ reddendam, omni quo poterant modo, graviſſime adhortabatur. Aderat & Athanaſius, & una cum illo 47. ex Ægypto epiſcopi, non quidem vocati, ſed qui metropolitam ſuum ultro comitati ſunt. Variorum graviſſimorumque criminum falſo accuſatur Athanaſius, quæ ad duo præcipue capita revocari poſſunt. Vel enim τὰ ἠθικὰ, vel τὰ ἐκκλησιαστικὰ reſpiciebant. Sub priori claſſe tria ipſi objecta ſunt, *Crudelitas*, *Adulterium*, & *Homicidium*. *Crudelitatis* * accuſatur, quod Iſchyram presbyterum apud Higynum præfectum falſo calumniatus, in vinculis ſæpenumero detinuiſſet; quod Callinicum Peluſii epiſcopum ab eo depoſitum, militarem cuſtodiam, tormenta, & judicia ſubire feciſſet, quodque plures partis Meletianæ epiſcopos verberibus affeciſſet. Verum hæc, aut aperte falſa, aut nulla ſufficienti probatione ſulta, nudam tantum in actis ſynodi mentionem habent, nulla de iis quæſtione ulterius habita. Mox *Adulteris* accuſatus *, quod virginem quandam vi conſtupraſſet, producta in ſcenam infami muliercula, impudenter vociferante, ſe quidem virginitatem Deo voviſſe, Athanaſium vero quem hoſpitio exceperat, vim ſibi intuliſſe, & invitam violaſſe. Verum Timotheus presbyter, Athanaſium ſe eſſe fingens, Egone, *inquit*, mulier in ædes tuas ingreſſus, vim tibi intuli? Tum illa Timotheum digito demonſtans, immo Tu, *inquit*, mihi virginitatem eripuiſti, tu me caſtitate ſpoliaſti, temporis ſimul & loci mentione addita, judicibus ſimul & accuſatoribus ſummo pudore confuſis. Denique objectum eſt & *Homicidii* crimen, quod Arſenium quendam, factionis Meletianæ epiſcopum clam occidiſſet, abſciſſaque ejus manu, in magicæ artis incantamentis utebatur, producta in medium arca lignea, in qua repoſita erat hominis cujuſdam mortui manus, ſale condita, quam ipſiſſimam Arſenii manum eſſe affirmabant. At vero Athanaſius, qui improba adverſariorum ſuorum conſilia optime noverat, Arſenium multis epiſcopis cognitum, in ſynodum introduxit, & reducto ad alterum latus ejus pallio, primo quidem dextram, mox interpoſita mora, ſiniſtram quoque oſtendit. En, *inquit*, Arſenius ambas, ut videtis, manus habere deprehenditur, tertia vero undenam exciſa ſit, oſtendant nobis accuſatores. Et ita res in fumum abiit, toto cœtu, vel in iram, vel in riſum, ſoluto. Poſterius accuſationum caput duo præcipue continebat. I. *Quod illicite fuiſſet ordinatus* *, *nec niſi quorundam epiſcoporum perjurio ad epiſcopatum perveniſſet.* Sed cum omnes illius ordinationis circumſtantiæ, in clara ac publica hominum luce peractæ fuerant, nulla de iis quæſtio amplius moveri poterat. Plus negotii faceſſebat altera quæ ſecuta eſt accuſatio, Macarium nempe Athanaſii presbyterum, ipſomet mandante, in eccleſiam ubi ſacerdotio fungebatur Iſchyras, veniſſe, & in ſacrarium irruentem, menſam quidem ſubvertiſſe, myſticum vero poculum confregiſſe, ſacroſque codices concremaſſe. Magna de his lis, multa diſputatio, nec pauca allata, quæ omnia falſiſſima eſſe ſole clarius demonſtrabant; quin ipſum Iſchyram ad ſacerdotium nunquam fuiſſe promotum, ſed impoſito ſibimet presbyteri nomine, ſacerdotis munus obiiſſe. Poſtea etiam ipſe Iſchyras, oblato ſatisfactionis libello propria manu ſubſcripto, coram Athanaſio, ejuſque presbyteris, hanc

Sæc. IV. ab an. CCC.

* Soz. l. 2. c. 25. p. 479.

* Sozom. ibid. 480. Theod. l. 1. c. 30. p. 6?. Rufin. Hiſt. Eccl. l. 1. c. 17. p. 212.

* Soz. ubi ſupra.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 8. ad vit. *Athanaſ.* not. 17. b Ibid. vol. 8. ad vit. *Athanaſ.* Art. 16. ſeq.

Sæc. IV. ab an. CCC. calumniam revocavit; ſeque inſtantibus Euſebianis, & epiſcopatum ei promittentibus, hæc omnia ex proprio ingenio confinxiſſe, teſtatus eſt. Decretum tandem ut delegati, iique Athanaſii hoſtes infenſiſſimi, a ſynodo in Mareoten mitterentur, qui abducto ſecum Iſchyra, in ipſo loco rem omnem ſub examen revocarent; ubi adhibita licet vi, omnibuſque nequitiæ & improbitatis conſiliis, nihil adverſus Athanaſium extorqueri potuit, ipſis adverſariis acta quæ confecerant celantibus, & omni pene Mareotidis clero, ſcriptis tum ad Philagrium Ægypti præfectum, tum ad ſynodum literis, Athanaſium a tota hac calumnia luculentiſſime purgante. His non obſtantibus, Athanaſius ſynodali judicio, quo jure, quave injuria, damnatus & depoſitus eſt; qui, quid a tot iniquis judicibus expectari poterat, prævidens, clam ſe ſynodo ſubduxerat, Conſtantinopolim, ut imperatorem coram conveniret, petiturus. Quæ in hac ſynodo acta ſunt, ex Athanaſii Apol. 2. Socr. lib. 1. cap. 28, 29, &c. Sozom. lib. 2. cap. 25. Theod. lib. 1. c. 29, 30. Conc. tom. 2. p. 437. colligi poſſunt. [a] Demum jubente imperatore, ſynodus relicta Tyro Hieroſolymam ſe contulit, ubi peracta ſolenni locorum ſacrorum dedicatione, Arius fidem orthodoxam ſe profiteri ſimulans, una cum ſociis in communionem recipitur.

336. [b] CONSTANTINOPOLITANUM I. a paucis partis Euſebianæ epiſcopis, anno 336. menſe circiter Februario, habitum. In hoc conciliabulo congeſtis novis in Athanaſium calumniis, ab imperatore epiſcoporum dolis circumvento, Trevirim in Galliis relegatur; Marcellus Ancyræ epiſcopus, ob dogmata male-ſana damnatus, ſede ſua deturbatur; libris ejus ab Euſebio Cæſarienſi, jubente ſynodo, refutandis. Vide Socr. lib. 1. cap. 35, 36. Soz. lib. 2. c. 33. Synodum hanc ultra ſex menſes continuatam fuiſſe conjicit Cl. Pagius Crit. Hiſt. Chron. ad an. 336. num. 6.

338. [c] CONSTANTINOPOLITANUM II. an. 338. ab Euſebio Nicomedienſi, aliiſque Arianæ partis epiſcopis, contra Paulum antiſtitem CP. habitum. Euſebius Nicomedienſis, vir ſupra modum ambitioſus, regiæ urbis ſedi inhiabat. Collecto igitur epiſcoporum ſuæ partis concilio, hominem tanquam ſeditionis autorem depoſuit, ejuſque ſedem arripuit. Depoſitus Paulus varia exilii loca ſubinde expertus eſt, tandem Cucuſum in Armenia relegatus, ibique a Philippo præfecto, Arianorum carnifice, ſtrangulatus. Vide Socr. lib. 2. cap. 8. p. 84. Theodorit. lib. 2. c. 5. p. 72. Sæc. IV. ab an. CCC.

[d] ALEXANDRINUM IV. ab Athanaſio, jam ab exilio reverſo, una cum epiſcopis ſuis numero fere 100. anno 339. habitum. In quo cauſa Athanaſii ſub examen revocatur, ejuſque innocentia, adverſus tum veteres, tum novas adverſariorum calumnias, pleniſſime vindicatur. Exſtat *Epiſtola ſynodica* prolixa apud Athan. Apol. 2. p. 562. & Conc. tom. 2. p. 533. 339.

[e] GANGRENSE, occaſione Euſtathii (Sebaſteni, an alterius non liquet) hæretici, *Gangris* in Paphlagonia, præſidente Dio (ſiqua libello ſynodico fides) habitum circa annum (ut videtur) 340. vel paulo antea. Fatendum eſt enim hujus concilii tempus nulla certa veterum autoritate niti. Socrates quidem de eo agit poſt ſynodum CP. anno 360. habitam, lib. 1. cap. 43. p. 156. Sozomenus vero, cui hac in parte potius adhærendum cenſeo, lib. 4. cap. 24. p. 581. paulo ante ſynodum Antiochenam (illam nempe in Encœniis ann. 341. celebratam) collocat, & Euſtathium paulo ante ab Euſebio epiſcopo CP. (qui ſedem hanc ab anno 338. ad ann. 342. tenuit) depoſitum fuiſſe affirmat. Vide quæ habet Valeſius Not. ad Socrat. p. 37. Exſtant Gr. Lat. *Epiſtola ſynodalis ad Armeniæ epiſcopos, & de Regulis & Conſuetudinibus quibuſdam eccleſiaſticis Canones* 21, eorumque *antiquæ Verſiones* Conc. tom. 2. p. 413. Cum ſcholiis Balſamonis & Zonaræ Pandect. Can. tom. 1. p. 415. notiſque Beveregii tom. 2. p. 183. Nuperis etiam notis illuſtravit ſingulari diſſertatione Sam. Schelgvigius *Gedan.* 1690. 4°. Vide Socratem & Sozomenum locis citatis; qui Euſtathium hunc Sebaſteæ in Armenia epiſcopum, illumque a ſynodo noſtra damnatum & depoſitum eſſe diſerte tradunt. 340.

[f] ANTIOCHENUM II. occaſione Encœniorum magnæ eccleſiæ, Conſtantii Imp. juſſu ibidem celebratorum, anno 341. coactum. Aderant ſub ductu Euſebii Nicomedienſis, epiſcopi, teſte Athanaſio 90. Sozomeno 97. ex Cœlo-Syria, Phœnicia, Palæſtina, Arabia, viciniſque regionibus collecti, quidam revera Catholici, reliqui ſpecie Orthodoxi, verum in cauſam Athanaſianam parum æqui. Et primo quidem Athanaſium ab exilio reverſum, nullo ſynodali decreto abſolutum, depoſuerunt, ejuſque in locum Gregorium quendam Cappadocem ſubrogarunt. Condiderunt deinde *Fidei formulam* verbis generalioribus conceptam. 341.

a Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 19. ſeq. b Ibid. vol. 6. ad Hæreſ *Arian.* Art. 22. & vol. 7. ad vit. *Marcel.* c Ibid. vol. 7. ad vit. *Paul.* d Ibid. vol. 8. ad vit. *Athanaſ.* Art. 33. e Ibid. vol. 9. ad vit. *Baſil.* Art. 38. *Schelgvigii* Exercitat. ad calc. *ejuſ* diſſ. de Hæreſ. f Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. Hæreſ. *Arian* Art. 30. ſeq.

Quam

Sæc. IV. ab an. CCC. Quam quidem, ante concilium initum a ſolis Euſebianis compoſitam fuiſſe, contendit, nulla tamen idonea ratione reddita, Schelſtratius. Hac vero, utpote jejuna nimis, rejecta, aliam ſubſtituerunt, quam Luciani martyris manu olim ſcriptam eſſe, præ ſe ferebant. Tertiam dedit Theophronius epiſcopus Tyanenſis, cui prompte omnes ſubſcribebant. Receſſu facto, cum poſt menſes aliquot iterum coiret ſynodus, quartam adhuc compoſuerunt. In omnibus his Fidei formulis cætera (ut videtur) ſanis, τοῦ ὁμοουσίου vocabulum nuſquam reperire licet, utpote a quo penitus abhorrebant. Habentur quatuor hæ formulæ Gr. Lat. apud Athanaſ. lib. de ſynodis, pag. 687. & Conc. tom. 2. p. 590. Duæ priores apud Socrat. lib. 2. c. 10. p. 86. Condiderunt etiam *Canones 25.* ad eccleſiæ politiam apprime utiles, qui una cum antiquis verſionibus exſtant Gr. Lat. Conc. tom. 2. p. 559. Inſerti ſunt etiam hi Canones codici canonum eccleſiæ univerſæ, ab eccleſia Catholica omni tempore recepti, ac approbati. Integrum hoc Antiochenum concilium ampliſſimis commentariis, variiſque diſſertationibus illuſtratum edidit Emman. Schelſtratius *Antverp.* 1681. 4°.

342. [a] ROMANUM II. a Julio pontifice, una cum pluſquam 50. epiſcopis, in eccleſia Vitonis presbyteri, congregatis, in cauſa Athanaſii, qui eo ſe receperat, anno 342. habitum. Miſerat haud ita pridem Julius in Orientem legatos, qui partis Euſebianæ epiſcopos ad ſynodum in Italia congregandam accirent, de criminibus quæ ipſi Athanaſio intentarant, rationem ſynodo reddituros. Verum legatis poſt moram longiuſculam, re infecta, redeuntibus, coacta hac ſynodo, Athanaſius ab omnibus calumniis luculentiſſime vindicatus, ſententia ſynodali, una cum Marcello Ancyrano (qui ſententia ſua ſubdole explicata, concilii patribus fucum fecit) communioni reſtituitur. Exſtat *epiſtola ſynodica ad epiſcopos Orientales*, a Julio ſcripta, Gr. Lat. apud Athan. Apol. de Fug. p. 575. & Conc. tom. 2. p. 493. Qui Symbolum, quod ſub nomine Athanaſii circumfertur, ab eo jam Romæ agente compoſitum eſſe ſomniant, cum Baronio, Binio, &c. delirare pergant.

345. ANTIOCHENUM III. anno 345. ab Orientalibus celebratum. Poſt non unam ſynodum haud ita pridem Antiochiæ habitam, ſive ejuſdem ſynodi varios conſeſſus, Orientales iterum hoc anno Antiochiæ convenerunt. Quando πίστιν διὰ πολλῶν χαρτίων (inquit Athanaſius lib. de Synod. Arim. pag. 690.) *fidem multis verbis conſcriptam*, compoſuerunt. Quæ μακρόστιχος inde dicta eſt, eaque Cl. Valeſii judicio, doctiſſima & elegantiſſima. In qua doctrinam de Sacroſancta Trinitate & Dei Filio, omiſſa ſola τοῦ ὁμοουσίου mentione, ſenſu ſatis catholico exponunt; *Filium* nempe, *non ex alia præter Patrem prius exiſtente hypoſtaſi, ſed ex ſolo Deo*, idque γνησίως, *vere genitum eſſe*, Θεὸν κατὰ φύσιν τέλειον, καὶ ἀληθῆ, καὶ προαιώνιον, ἐνυπόστατον λέγομεν ὄντα τοῦ πατρὸς, καὶ Θεὸν ἐκ Θεοῦ, *a Patre* ἀνεφίκτως ἢ πᾶσιν ἀκαταλήπτως *genitum fuiſſe*. His oppoſitos Pauli Samoſateni, Sabellii, Marcelli, Photini, aliorumque errores, & eorum aſſeclas anathemate percellunt. Addunt denique, *ſe hæc fuſius expoſuiſſe*, οὐ κατὰ τὴν περιττὴν φιλοτιμίαν, *non inani, ac ſuperflua ambitione impulſos*, ſed ut ſiniſtram de ſe opinionem diluant, utque Occidentales Orientalium de Chriſto doctrinam rectius cognoſcerent. Miſſa eſt hæc formula per Eudoxium Germanicienſem, Macedonium Mopſueſtenum, alioſque, ad Italiæ epiſcopos, qui forte tunc temporis in ſynodo Mediolanenſi erant. Verum vel quod Græci ſermonis ignari, eam minime intelligerent, vel quod ſub ſpecioſis verbis venenum latere ſuſpicarentur, illam recipere noluerunt, Nicænam fidem ſufficere, nec quicquam amplius curioſe inquirendum eſſe, aſſeverantes. Exſtat prolixa hæc *Fidei confeſſio* apud Athan. loc. citat. & Socrat. lib. 2. c. 19. p. 97. Conc. tom. 2. p. 608.

[b] MEDIOLANENSE I. ex plurimis 346.
Occidentis epiſcopis, anno 346. in cauſa Athanaſii collectum. Prolixam fidei formulam, a legatis Orientalium, huic ſynodo oblatam, rejecerunt Patres, Nicænam fidem (ut ſupra dictum) ſufficere, nec quicquam amplius curioſe inquirendum eſſe, aſſeverantes. In hac etiam ſynodo damnatur Photini hæreſis; Urſacius & Valens, porrecto fidei ſuæ libello, in communionem recipiuntur. Vide Socr. lib. 2. c. 20. p. 101. Hilar. in Fragm. col. 411. Libr. Epiſt. ad Conſt. ibid. pag. 456. Semel hoc loco monendus erit lector graves de ſynodis Mediolanenſibus & Sirmienſibus inter eruditos intercedere lites, præcipue inter Petavium & Sirmondum, quorum Diatribæ exſtant, quas adeant curioſi. Id modo addam, Petrum de Marca (qui & ipſe diatribam de hac controverſia edidit, quæ inter ejus opuſcula pag. 155. reperitur) contendere, & rectius mea quidem ſententia, præter hanc, alteram fuiſſe ſynodum Mediolani exeunte anno ſequenti habitam, biennio nempe ante-

a Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 29. 35. vol. 7. ad vit. *Julii* Art. 4. ſeq. b Ibid. vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* not. 36. & 39. & Art. 41.

Sæc. IV. ab an. CCC.

quam ſynodus Romana ſub Julio cogeretur. Et in hac non in illa ann. 346. Photinum a catholicis epiſcopis fuiſſe damnatum, Valentem & Urſacium in communionem receptos.

346. [a] AGRIPPINENSE, anno 346. habitum; in quo Euphratas Coloniæ Agrippinæ epiſcopus ob negatam Chriſti Deitatem damnatus, atque exauctoratus eſt. Exſtant hujus ſynodi acta, ex hiſtoria Servati Tungrenſis, & Herigero abbate Laubienſi deſumpta, Conc. tom. 2. p. 615. Vide Sirmondi notas poſthumas ad hanc ſynodum ibid. in Append. p. 1803. Verum non una habetur conjectura, ſynodum hanc ejuſque acta, dubia ſaltem eſſe, ſi non penitus ſuppoſititia; præſertim cum Euphratas, qui hic tanquam hæreticus damnatur, ſequenti anno in concilio Sardicenſi inter Catholicos epiſcopos locum obtinet, uti recte notat Cl. Du Pin *, qui plura ad ſubvertendam hujus ſynodi fidem argumenta adducit. Confer quæ habet Ant. Pagius ad hunc annum Crit. Hiſt. Chron. num. 6. p. 146.

* Biblioth. nov tom. 2. p 570.

347. [b] SARDICENSE, Sardicæ in Illyrico, a centum circiter Occidentis epiſcopis, præſide Oſio Cordubenſi, anno 347. collectum, 76. ex Oriente epiſcopis cum cæteris coire recuſantibus. Conveniſſe ad hanc ſynodum ex occidentis quidem partibus epiſcopos circiter 300. diſerte affirmant Socrates *, Sozomenus, aliique omnes qui eorum rationes ſecuti ſunt. Et ipſum Athanaſium ex apologia 2. pro ſe teſtem adducunt. In his numerantur Britanniarum epiſcopi. Unde pro certo habent viri † quidam in antiquitate eccleſiaſtica verſatiſſimi, Britannos noſtros una cum aliis epiſcopis huic concilio interfuiſſe. Et ita quidem habet Athanaſii verſio Latina: verum id non dicit ipſe Athanaſius ‡, neque aliud ſcribit, quam facto in Athanaſii gratiam ſynodi decreto, epiſcopos pluſquam 300. ex variis quas ibi recenſet provinciis, illud calculo ſuo poſtea comprobaſſe. Sed ad rem redeo. In hac ſynodo abſolvuntur Athanaſius, Marcellus Ancyranus, Aſclepas Gazenſis, & ſedibus ſuis reſtituuntur. Damnantur & deponuntur Orientalium anteſignani Baſilius Ancyranus, Quintianus Gazenſis, Theodorus Heraclienſis, &c. Conduntur eccleſiaſtici regiminis *Canones* 20. Exſtant, [c] *Epiſtola ſynodalis ad Julium Romanum* Lat. apud Hilar. in Fragm. col. 406. Conc. tom. 2. p. 660. *Ad eccleſiam Alexandrinam* Græc. Lat. apud Athan. Apol. 2. p. 588. Conc. ibid. p. 663. *Ad omnes eccleſiæ Catholicæ epiſcopos*, apud Athan. ibid. p. 591. Conc. ibid. p. 669. Latine, ex ipſo ut videtur originali ap. Hilar. in Fragm. col. 7. Canones, eorumque verſiones veteres Græc. Lat. Conc. ibid. p. 628. Canones hoſce utpote in cauſa particulari conditos, in gratiam nempe Romani pontificis, ut certiori jure, de cauſa Athanaſii ab Arianis oppreſſi pro re nata judicaret, pro univerſalis eccleſiæ regulis nunquam habuit eccleſia Catholica, quos proinde non ſuo, ſed concilii Nicæni nomine citaſſe Zozimum papam in lite, quæ ipſi cum epiſcopis Africanis intercedebat, notius eſt, quam ut probari debeat. Interim Orientales epiſcopi, qui Sardicam convenerant, ſeparatis conventibus res ſuas agebant. Mox relicta Sardica Philippopolim in Thracia ſe contulerunt. Ubi habito conciliabulo, *ſynodi Sardicenſis* nomen ſibi arrogarunt, damnarunt & depoſuerunt Athanaſium, Marcellum, Aſclepam, Oſium Cordubenſem ipſius ſynodi præſidem, Maximinum Trevirenſem, alioſque, præcipue vero Julium Romanum; *principem* (quem vocant) *& ducem malorum, qui primus januam communionis ſceleratis atque damnatis aperuit, cæteriſque aditum fecit ad ſolvenda jura divina, &c.* Exſtat Lat. Epiſtola ſynodalis ad *Donatum Carthaginenſem*; & ad ejus calcem, *Fidei confeſſio* apud Hilar. Fragm. col. 434. &c. Conc. tom. 2. p. 699. Anno ſequenti juxta libelli ſynodici autorem concilium Cordubæ habuit Oſius, in quo condemnati ſunt, quos concilium Sardicenſe abdicaverat, & recepti quos abſolverat. Verum parum apud me valet, niſi aliunde confirmetur, iſtius ſynodici fides. Vide interim quod de hac ſynodo diſſeruit D'Aguirre Conc. Hiſp. tom. 2. & Notit. pag. 44.

* L. 2. c. 20. p. 101. Soz. l. 3. c. 12. p. 514. Vit. Pauli. ap. Phot. cod. 257. col. 1424. Vit. Athan. col. 1421. aliique plures

† Uſſer. de prim. Eccl. Brit. c. 8. p. 195. Seld. not. in Eutych p. 123. Bort. Com. in Antonin. p. 86.

‡ Apol. 2. p. 560, 596, 597.

[d] CARTHAGINENSE IV. a Grato Carthaginenſi, plurimiſque Africæ epiſcopis, occaſione turbarum, quas circumcelliones Donatiſtæ excitaverant, circa annum 348. habitum. Exſtant circa varias eccleſiæ conſuetudines *Canones* 14. Conc. tom. 2. p. 713. & ex vetuſtis Codd. Vaticanis ab Holſtenio emendati ibid. in Append. p. 1821. Utramque editionem ſcholiis ſuis illuſtratam exhibet Emm. Schelſtratius Eccleſ. Afr. Diſſert. 3. c. 3. p. 129. Can. 13, 14. mentio fit canonum in variis conciliis Africanis antehac conditorum; quorum hodie nulla remanent veſtigia. 348.

[e] ROMANUM III. anno 349. ſub Julio pontifice congregatum. Quo, biennio poſt ſynodum Mediolanenſem Photini hæreſis iterum damnata eſt, & Urſacius & 349.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. not. 37. ad Hæreſ. *Arian.* [b] Ibid. vol 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art 39, 40. vol. 8. ad vit. *Athan.* Art. 41, 42. ſeq. [c] Conf. *Petri Couſtant.* Epiſt. Roman. Pontif. p. 395. [d] Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 6. ad Hiſt. Donat. Art. 51. [e] Ibid. ad vit. *Athanaſ.* Art. 61. vol. 8.

Valens

Sæc. IV. ab an. CCC. Valens veniam deprecantes, & oblato ſatiſfactionis libello, ſe Athanaſii communionem amplecti, cauſamque Orientalium & Arianorum penitus ejurare profitentes, ad eccleſiæ catholicæ communionem admiſſi ſunt. Refert hujus ſynodi geſta, libellumque ſupplicem Hilarius Fragment. p. 411. Conſona tradit ipſe Athanaſius Epiſt. ad Solit. p. 639, 649*. Confer quæ de hac ſynodo congeſſit P. de Marca Diatr. de tempore ſynodi Sirm. p. 161. & quas dedit emendationes & obſervationes Baluzius Collect. Nov. p. 27.

*Vid Apol. 2. p 602.

349. SIRMIENSE I. a plurimis occidentis epiſcopis, adverſus Photinum hæreticum, hujus urbis epiſcopum, in ſynodo tum Mediolanenſi, tum Sardicenſi, antea damnatum, anno 349. habitum. Ubi Photinus tanquam hæreticus iterum deponitur. Verum reclamante plebe, ſede ſua jam deturbari non potuit. Synodi hujus mentionem facit Hilar. in Fragm. col. 411. B. Primus, ni fallar, hanc ſynodum eruit Cl. Petavius, & ſententiam ſuam eruditiſſima diſſertatione propugnavit. Sed nullam hoc anno ſynodum Sirmienſem agnoſcit Baronius, nullam Sirmondus, qui duabus diatribis ſententiam Petavianam refutare aggreſſus eſt, quæ ad calcem Opuſc. de Marca reperiri poſſunt. Nullam denique P. de Marca, qui res quæ in hac ſynodo geſtæ fuiſſe dicuntur, ad Romanam illam, cujus jam meminimus, diſerte refert.

350. HIEROSOLYMITANUM, a Maximo Hieroſolymorum antiſtite, & 15. epiſcopis, præſente etiam Athanaſio Alexandriam jam redeunte, anno 350. habitum. In quo epiſcopi, qui ſententiæ in Athanaſium olim ſubſcripſerant, delictum ſuum confeſſi, ſententia ſynodali in Athanaſii communionem recipiuntur. Exſtat *Epiſtola ſynodica ad Ægypti, & Libyæ epiſcopos & clerum*, Gr. Lat. apud Athan. Apol. 2. p. 601. & Conc. tom. 2. p. 725.

351. [a]SIRMIENSE II. a quibuſdam tum ex Oriente, tum ex Occidente epiſcopis, præcipue Semi-Arianis Conſtantii mandato convocatis, anno 351. habitum. Ab his, Photinus Sabellii, & Pauli Samoſatenſis dogmatum reus, deponitur & ejicitur; & licet Photino adverſarios ad diſputationem provocante, certatum eſt utrinque maxima verborum & rationum contentione, Baſilio Ancyrano diſputandi partes adverſus Photinum ſuſtinente, victus tamen Photinus & condemnatus eſt. Exſtat *Fidei expoſitio* in hac ſynodo conſcripta, quam a Marco Arethuſio dictatam eſſe falſo affirmat Socrates, Lat. apud Hilar. de Synod. col. 338. Græc. Lat. apud Socr. lib. 2. c. 30. p. 122. Athan. de Synod. Arim. p. 693. Tempus hujus concilii ad annum poſt conſulatum Sergii & Nigriniani, id eſt, ad annum 351. recte refert Socrates. Quod vero Oſii lapſum in eo contigiſſe, & Georgium Alexandrinum adfuiſſe ſcribit, hallucinatum fuiſſe manifeſte liquet, hæc quippe in ſynodum Sirmienſem an. 357. omnino rejicienda ſunt. Sæc. IV. ab an. CCC.

353. [b]ARELATENSE II. quod plures tum ex Oriente, tum ex Occidente epiſcopi Arelate, ubi tunc agebat Conſtantius Imp. anno 353. habuerunt, præſente etiam Vincentio Capuano primario Liberii pontificis legato. Sed cum de Fide diſceptare detrectarent Ariani Athanaſii damnationem unice urgentes, reliqui minis & terroribus victi ſubſcripſerunt, ipſomet Vincentio manus dante, totis viribus repugnante Paulino Trevirenſi, ac propterea in exilium miſſo. Vid. Hilar. lib. ad Conſt. col. 305. & in Fragm. col. 400. Sulp. Sev. lib. 2. p. 153.

355. [c]MEDIOLANENSE II. ad quod anno 355. convenerunt pauci quidem ex Oriente epiſcopi, ex Occidente vero, ſi numerum recte notent Socrates & Sozomenus, nec mendum in eo cubet, pluſquam 300. Magna contentione id agebatur, ut Athanaſius communi ſuffragio condemnaretur, præſente etiam Conſtantio, minas quin & gladium epiſcopis intentante. Verum conſtanter reclamarunt Catholici ac proinde in exilium acti, Euſebius Vercellenſis Scythopolim, Lucifer Calaritanus in Palæſtinam, Dionyſius Mediolanenſis in Cappadociam. Vid. Hilar. lib. ad Conſt. col. 305. & in Frag. col. 400. Athan. ad Solit. p. 660. Socr. lib. 2. c. 36. p. 130. Soz. lib. 4. c. 9. p. 546. Exſtat *Epiſtola ſynodica ad Euſebium Vercellenſem* Conc. tom. 2. p. 773. *Vitam S. Euſebii Vercellenſis epiſcopi* edidit ſed mendoſe Ferd. Ughellus Ital. Sacr. tom. 4. col. 1030. qua ſynodi hujus Mediolanenſis acta uberius continentur. Hanc vitæ Euſebianæ partem ad codicem Colbertinum recognitam, novæ ſuæ collectioni inſeruit Baluzius p. 29.

356. [d]BITERRENSE, a Saturnino Arelatenſi, & vicinis epiſcopis Imperatoris mandato convocatis, Biterris in diœceſi Arelatenſi anno 356. habitum. In hac ſynodo de damnatione Athanaſiana iterum actum. Sed vehementer repugnarunt Catholici, &

a Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 46, 47. b *Tillemont.* vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 49, 50. c *Tillemont.* ad Hæreſ. *Arian.* Art. 51. & vol. 7. ad vit. *Euſeb. Vercel.* Art. 3. ſeq. d *Tillemont.* vol. 7. ad vit. *Hilar.* Art. 6. ſeq.

Sæc. IV. ab an. CCC. in his præcipue Hilarius Pictavienſis mox imperiali reſcripto in Phrygiam relegatus. Vide Hilar. ad Conſtant. col. 306. de Synod. col. 319. Hieron. de Script. c. 100. Sever. Sulp. lib. 2. p. 153.

356. ANTIOCHENUM IV. anno 356. ab Arianis congregatum. Aderant Narciſſus Cilix, Theodorus Thrax, Eugenius Nicænus, Patrophilus Scythopolites, Menophantus Epheſius, aliique numero circiter 30. qui Athanaſium, quod in ſynodo non prius innocens declaratus, contra leges eccleſiæ Alexandriam rediiſſet, iterum damnarunt, neque cum illo communicandum eſſe decreverunt, ejuſque loco Georgium Alexandriæ epiſcopum ordinarunt, deque his ad omnes ubique conſtitutos epiſcopos literas dederunt. Agit de hac ſynodo Sozomenus lib. 4. c. 8. p. 546. verum tempore non ſuo, ut in notis recte obſervavit Valeſius; quippe Conſtante adhuc ſuperſtite, celebratam eſſe dicit. Certum enim eſt, Georgium poſt conſulatum Arbæthionis & Lolliani, hoc eſt, anno 356. ſedem Alexandrinam invaſiſſe.

357. [a] SIRMIENSE III. ab Arianis anno 357. præſente Conſtantio, habitum. In hac ſynodo novam *Fidei confeſſionem* procuderunt, Latine quidem ſcriptam, dein Græce verſam, qua tum ὁμοουσίου, tum ὁμοιουσίου vocabula, partim quod in ſcripturis divinis non continentur, partim quod ſupra omnem humanum intellectum ſunt, non amplius eſſe uſurpanda decreverunt. Exſtat Lat. apud Hilar. de Synod. col. 323. Græc. Lat. apud Athan. de Synod. p. 695. Socr. lib. 2. cap. 30. p. 124. Ad hanc ſynodum a Conſtantio accitus Oſius Cordubenſis, jam per annum exul, *centenario major, & nimium ſepulchri ſui amans*, (ut Hilarii de eo verbis utar) adhibitis etiam non minis modo, ſed & tormentis, ceſſit tandem, formulæ ſubſcripſit, & cum Arianis communicavit. Damnationi vero Athanaſianæ illum ſubſcripſiſſe, quod pro certo habet Philoſtorgius*, diſerte negat ipſemet Athanaſius Epiſt. ad Solit. p. 651.

* L. 4. c. 3. p. 493.

357. ANTIOCHENUM V. anno 357. ex mente Valeſii, paulo poſt Sirmienſem ſynodum, in qua Oſius impiam illam profeſſionem fidei ſuæ ediderat, congregatum. Mortuo Leontio, Eudoxius ſuffragantibus Palatii eunuchis, qui τοῦ ἀνομοίου dogma amplectebantur, ſedem Antiochenam arripuit, & voti compos factus, exinde illius opinionis patrocinium palam ſuſcepit, conventuque epiſcoporum ſuæ partis (in quibus erant Acacius Cæſareæ Paleſtinæ, & Uranius Tyri epiſcopi) Antiochiæ celebrato, & τοῦ ὁμοιουσίου, & τοῦ ὁμοουσίου vocabulum rejecit, cauſatus occidentales quoque epiſcopos idem decreviſſe. Oſius quippe una cum quibuſdam illarum partium epiſcopis vi coactus, apud Sirmium conſenſerat neque *conſubſtantialis*, neque *ſimilis ſubſtantiæ* vocabula deinceps eſſe uſurpanda; quippe quæ nec in ſacris literis uſquam reperirentur, & curioſa Divinæ Subſtantiæ inveſtigatio humanæ mentis captum longe ſuperaret. Acceptis igitur ab occidentalibus hac de re literis, epiſtolam ſynodicam reſcripſit Eudoxius, gratias agens Valenti, Urſacio, atque Germinio, eorumque miniſterio aſcribens, quod occidentales recte ſentirent. Recenſet hæc omnia Sozomenus lib. 4. c. 12. p. 553.

[b] SIRMIENSE IV. partim ex Orientalium legatis, partim ex epiſcopis qui in comitatu erant anno 358. congregatum. Ubi aliam Fidei formulam compoſuerunt, partim ex veteri illa Sirmii adverſus Photinum facta, partim ex Antiochena anno 341. condita, conflatam. Huic Liberius pontifex poſt exactum triennii exilium ſubſcripſit, & cum Arianis communionem coluit, ſedi ſuæ inde reſtitutus. Exſtant Liberii hac de re Epiſt. 3. apud Hilar. in Fragm. col. 426. Vide Athan. ad Solit. p. 631. Sozom. lib. 4. c. 15. p. 557. 358.

[c] ANCYRANUM II. anno 358. ab epiſcopis Semi-Arianis, præſidente Baſilio Ancyrano, paulo ante paſcha congregatum. Occaſione dedicandæ baſilicæ a ſe conſtructæ multos vicinarum urbium epiſcopos Baſilius pro more Ancyram convocavit: ubi habita ſynodo Aetianos & Eudoxianos damnarunt, & τοῦ ὁμοιουσίου dogma ſtrenue propugnarunt. Exſtat Græc. Lat. epiſtola ſynodalis admodum prolixa, 12. epiſcoporum ſubſcriptionibus roborata ad Phœniciæ reliquoſque ſuæ partis epiſcopos, qua Semi-Arianorum fidem explicant pariter & confirmant apud Epiphan. Hæreſ. 73. p. 846. Inſerti ſunt huic epiſtolæ varii anathematiſmi, omnibus qui formulas Antiochenam & Sirmienſem, i. e. confeſſionem Semi-Arianam non recipiebant, oppoſiti. Habentur etiam nec iidem plane nec diverſi, utpote nec numero, nec ordine convenientes, Latine una cum ſuis animadverſionibus apud Hilar. lib. de Synod. adverſ. Arian. p. 324. Sedente ſynodo, lectæ ſunt Georgii Laodiceni ad epiſcopos qui illuc convenerant literæ, quibus eos adhortatus eſt, 358.

[a] Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 68. [b] *Tillemont.* vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* not. 55. [c] *Tillemont.* vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 73. ſeq.

ut

Sæc. IV. ab an. CCC. ut unitis viribus adverſus Aetium, omneſque τῦ ἀνομοίου aſſertatores contenderent, curarentque, ut Eudoxius & Aetium ipſum Antiochia expellat, & diſcipulos illius in clericorum album relatos expungat. Scriptis igitur ad imperatorem literis miſſi ſunt a ſynodo legati Baſilius Ancyranus, Euſtathius Sebaſtenus, Eleuſius Cyzicenus, & Leontius ex imperatoris cubiculario presbyter, poſtulaturi ab eo, ut quod communi conſenſu toties in conſiliis definitum fuerat, Filium nempe Patri ſimilem eſſe ſecundum ſubſtantiam, firmum ac ſtabile permaneret. Romam advenientes, rem apud imperatorem mox confecerunt. Unde revocatis literis, quas Alphalio presbytero, eccleſiæ Antiochenæ legato, in gratiam Eudoxii & Aetii dederat Conſtantius Imp. earum loco alias ad Antiochenos ſcripſit, quibus Eudoxium & qui cum illo erant expelli juſſit. Exſtant literæ tum Georgii Laodiceni ad epiſcopos Ancyræ congregatos, tum Conſtantii Imp. ad Antiochenos apud Sozom. lib. 4. c. 13, 14. p. 554.

359. [a] SIRMIENSE V. anno 359. iterum convenientibus epiſcopis, præſente etiam imperatore, habitum; coactam enim fuiſſe hoc loco & tempore ſynodum, clariſſime liquet ex nova adhuc Fidei formula ibidem condita, a Marco Arethuſo Græce dictata, non (quod habet Socrates) ex Latino ſermone, in Græcum converſa. Cui imperatoris, & conſulum nomina, menſis, dieique nota, præfiguntur. In formula, prætermiſſa penitus οὐσίας voce, Filium Patri per omnia ſimilem eſſe affirmarunt. Exſtat apud Athanaſ. de Synod. p. 674. qui ejus conditores lepide ſatis ludibrio exponit ibid. & p. 671. & apud Socr. lib. a. c. 37. p. 132.

359. [b] ARIMINENSE, quo Conſtantii literis convocati convenerunt ex omni orbe Romano (ut Valentiniani jun. lex nos docet) præcipue ex Occidente, epiſcopi pluſquam 400. anno 359. Et primo quidem fidem Nicænam decreto ſuo confirmarunt, Ariana dogmata diſerte damnarunt, Urſacium, Valentem, & alios quoſdam depoſuerunt; ad poſtremum vero partim Urſacii & Valentis dolis circumventi, partim cuſtodiæ ſuæ in urbe tanquam carcere pertæſi, partim Tauri præfecti precibus, fraudibus, minis, & conquiſitis undique vexationibus victi, in generalem quandam Fidei formulam, ab Arianis conſcriptam, omiſſo penitus *Subſtantiæ* vocabulo, volentes nolentes conſenſerunt. Grata fuere hæc, ſi cui alii, Conſtantio Imp. qui nullum non movebat lapidem, ut cauſæ Arianæ ſuppetias ferret. Quin & hujus concilii decreta Valentinianus jun. ſuaſu Juſtinæ matris, fœminæ 'Αρειομανίσσης, lata anno 386. lege confirmavit, & *in æternum manſura* eſſe dicit, & Catholicos fidei jam expoſitæ conſenſiſſe. Cod. Theod. Tit. *de fide Cath.* leg. 4. Verum meliora poſtea doctus, ann. 388. hanc conſtitutionem revocavit, ibid. Tit. *de Hæret.* leg. 15. ſi modo legem iſtam recte interpretetur doctiſſimus Gothoſredus. Exſtat Græc. Lat. *Sententia ſynodalis* apud Athan. de Synod. p. 678. *Definitio Catholica* de fide Nicæna Lat. apud Hilar. in Fragm. col. 458. *Damnatio blaſphemiarum Arii* Lat. ibid. pag. 459. *Epiſtola ſynodalis ad Conſtantium* Gr. Lat. apud Athan. de Synod. pag. 676. Alia ad eundem *Reſponſoria* apud Socr. lib. a. c. 37. p. 139. Hæc omnia, una cum aliquot Conſtantii ad ſynodum literis habentur Conc. tom. 2. p. 793. Vide quæ habent Socr. lib. a. cap. 37. p. 131. & Sozom. lib. 4. cap. 17, 18, 19. p. 563. Sev. Sulp. lib. a. p. 156, &c. Denique Actorum hujus ſynodi fragmenta quædam, veneranda ſane, ex publicis eccleſiarum ſcriniis, ſervatis ipſius concilii verbis, deprompta, nobis conſervavit Hieronymus Dial. adverſ. Luciſer. tom. a. p. 143. In quibus & verſutos Valentis Murcenſis in quamcunque formam ſe vertentis dolos, & miram catholicorum epiſcoporum ſimplicitatem perſpicere licet. *Sonabant verba pietatem*, inquit Hieronymus, *& inter tanta illa præconia* (ſeu ut vetus editio juxta quoſdam Codd. manuſcriptos habet) *mella præconii; nemo venenum inſertum putabat. De Uſiæ vero nomine abjiciendo, veriſimilis ratio præbebatur. Quia in ſcripturis aiebant non invenitur, & multos ſimpliciores novitate ſua ſcandalizat. Placuit auferri. Non erat curæ epiſcopis de vocabulo, dum ſenſus eſſet in tuto.* Addam in hac ſynodo non de Fide modo actum eſſe, ſed & de cauſis epiſcoporum, de eccleſiarum & clericorum privilegiis, edita a patribus diſpoſitione, *ut juga quæ videntur ad eccleſiam pertinere, a publica functione ceſſarent, inquietudine deſiſtente*, i. e. ut etiam a ſolitis & ordinariis functionibus & tributis immunes eſſent. Quod ex Conſtitutione Conſtantii ad Taurum Præt. Præf, qui huic ipſi concilio præfuit, anno 360. data abunde liquet, Cod. Theod. Tit. *de Epiſc.* leg. 15. ubi etiam ſubdit; ſe hanc ſynodi diſpoſitionem ſanctione ſua ſtatim repuliſſe.

[c] NICENSE ſive NICÆNUM, in 359.
Thracia habitum, quando concilii Ariminenſis ad Conſtantium legati apud Nicen

a Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 77. b *Tillemont.* vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 78. ſeqq.
c *Tillemont.* vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 81.

Sæc. IV. ab an. CCC. Thraciæ urbem in itinere ſuo aliquantiſper ſubſtiterunt. Quibus in partes ſuas ſubdole pertractis, Urſacius & Valens Arianorum primipili, habito ibidem ann. 359. 6. Id. Octobr. conciliabulo, primo ſententiam ſynodi Arelatenſis in ſe latam reciderunt, dein formulam Ariminenſem Græce verſam ſub ſplendido *Nicænæ fidei* titulo, promulgarunt, Concilii illius œcumenici nomen ſibi aſſumentes, quo ſimplicioribus fucum aſtutius facerent. Verum fraude mox detecta, omnium ludibrio expoſiti ſunt. Exſtant Latine hujuſce ſynodi acta, ſed ex parte tantum apud Hilar. in Fragm. col. 452. ubi 14. legatorum nomina recenſentur. Vide Socr. lib. 2. cap. 37. p. 568. Formula fidei quam promulgarunt habetur apud Theodorit lib. 2. c. 21. p. 101. Addit, alios metu compulſos, alios fraude inductos ei ſubſcripſiſſe: quotquot vero conſentire recuſarunt, in ultimos orbis fines relegatos eſſe.

359. [a] SELEUCIENSE, Seleuciæ in Iſauria aſpera, eodem quo Ariminenſe tempore ann. 359. 5. Cal. Octobr. coactum; cui 160. circiter epiſcopi ex variis Orientis provinciis congregati interfuerunt. In duas partes dirempta eſt ſynodus: unam duce Acacio Cæſarienſi, cui 33. alii adhæſerunt, qui abrogata formula Nicæna aliam ſubſtituere voluerunt; alteram ſub Georgio Laodicæno, aliiſque, qui omiſſo ſolum τῶ ὁμουσίω fidem Nicænam conſervandam eſſe contendebant. Hi numero longe ſuperiores, rejectis Acacianorum libello & formula, fidem Antiochiæ anno 341. ſcriptam, protulerunt, & ſubſcriptione ſua ratam habuerunt, partiſque Acacianæ principes depoſuerunt. Exſtant hujus concilii acta ex collectione Sabini per compendium excerpta apud Socrat. lib. 2. c. 39, 40. p. 146. Et in his Acacianorum libellus & fidei formula ſynodo oblata, quæ apud Epiphan. Hær. 73. num. 25. p. 872. ſubſcriptis 43. epiſcoporum nominibus itidem habentur. Confer Soz. lib. 4. cap. 23. p. 577. Sulp. Sev. lib. 2 p. 158. imprimis vero Hilarium, qui huic ſynodo præſens adfuit, lib. contra Conſtant. vit. defunct. col. 292. Locum, ex vetuſtiſſimo codice Colbertino longe emendatiorem exhibet Baluzius Nov. Collect. col. 67.

360. [b] CONSTANTINOPOLITANUM III. ineunte anno 360. convenientibus in urbe regia 50. epiſcopis habitum. Et duæ etiam in hac ſynodo partes, Semi-Arianorum una, qui Filium Patri ὁμοιούσιον; Aetianorum altera, qui Filium ἑτερούσιον contendebant. Vicit Semi-Arianorum pars. Inde Aetius mox exilio mulctatus: damnatum ejus dogma: denique fidei formula, quæ conſulum nomina affixa habuit, quæque in ſynodo Ariminenſi lecta fuerat, paucis additis confirmata. Exſtat *Epiſtola ſynodalis* ad Georgium Alexandriæ epiſcopum de damnatione Aetii, ejus diaconi, Græc. Lat. apud Theod. lib. 2. cap. 28. p. 114. & Conc. tom. 2. pag. 805. Confer Soz. lib. 4. cap. 24. p. 579. Edita eſt in hoc concilio formula Ariminenſis nova appendice aucta, nempe ut neque *Subſtantia*, neque *Hypoſtaſis* de Deo diceretur. Exſtat apud Socr. lib. 2. c. 41. p. 153. qui etiam novem Arianorum formulas hactenus editas recenſet. In quibus hæc Conſtantinopolitana ultimum locum occupat. Interfuit huic ſynodo Ulfilas Gothorum epiſcopus, ejuſque fidei confeſſioni ſubſcripſit, qui ante illud tempus Nicænam fidem amplexus fuerat. Sæc. IV. ab an. CCC.

[c] ANTIOCHENUM VI. Antiochiæ, in qua tunc agebat imperator, exeunte anno 360. ab Arianis congregatum; ubi mutata in pejus ſententia, Filium Patri παντελῶς ἀνόμοιον καὶ ἐξ τῶν οὐκ ὄντων factum eſſe decreverunt: inde *Anomæi* & *Exucontii* dicti. Meletium etiam Antiochiæ epiſcopum eo quod cum clericis ab Eudoxio depoſitis communicaſſet, revera quod catholicam profiteretur fidem, ſede ſua dejiciunt, Euzoio in ejus locum ſubſtituto. Vide Athan. de Synod. p. 698. Theod. lib. 2. c. 31. p. 119. Soz. lib. 4. c. 29. p. 588. Anno ſequenti, Conſtantii juſſu convenit iterum Antiochiæ ſynodus, in qua Eudoxii cauſa, quem, quod abſque communi conſenſu Eunomium Cyzici epiſcopum conſtituiſſet, accuſaverat Acacius, ſynodali judicio examinata eſt. Vide Philoſt. lib. 6. cap. 4. p. 501. Cl. Pagius in priore ſynodo Meletium a ſede Sebaſtena ad Antiochenam tranſlatum eſſe contendit, in poſteriori in exilium actum; Crit. Hiſt. Chron. in Annal. Bar. ad annum 360. num. 5. p. 174. 360.

[d] ALEXANDRINUM V. anno 362. ab Athanaſio, jam ab exilio reverſo, plurimiſque epiſcopis ex Ægypto, Libya, Arabia, & Italia congregatis, habitum. In hac ſynodo ſancitum eſt, Spiritum S. Patri & Filio eſſe conſubſtantialem, Chriſtum revera naturam noſtram ex carne, & anima rationali conſtantem in ſe recepiſſe; voces οὐσίαν & ὑποστάσεων, quæ piorum mentes toties turbaverant, eſſe accurate diſtinguendas, & Nicæni ſymboli terminos potius uſurpandos; denique cum iis qui ſub Conſtantii regno, 362.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 85. ſeq. [b] *Tillemont.* vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 92. ſeq. [c] *Tillemont.* vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 101, 102. [d] *Tillemont.* vol. 8. Art. 96. ſeq.

cum

cum Arianis incaute communicaverant, mitius agendum eſſe, & peracta pœnitentia, ſedibus ſuis eſſe reſtituendos. Exſtat Græc. Lat. epiſtola ſynodalis ab Athanaſio, ſaltem ſuo nomine perſcripta ad Antiochenos apud Athan. tom. 1. p. 447. & Conc. tom. 2. p. 809. Conf. Socr. lib. 3. cap. 7. p. 174. Soz. lib. 5. cap. 12. p. 612. Rufin. lib. 1. cap. 28, 29. p. 236. His addi poſſunt, quæ habet autor vitæ S. Euſebii Vercellenſis apud Ughel. Ital. Sacr. tom. 4. col. 1044.

362. [a] PARISIENSE, anno 362. poſt Hilarii reditum habitum. In quo Formula fidei Arimini condita ab ipſis epiſcopis qui ei ſubſcripſerant, damnatur, & Saturninus epiſcopus Arelatenſis deponitur. Exſtat epiſtola ſynodica apud Hilar. in Fragm. p. 431. & Conc. tom. 2. p. 821. Vide Sirmondi notas poſthumas ibid. in Append. p. 1805.

362. THEVESTINUM, anno circiter 362. a Donatiſtis in Africa habitum. Facta ubique hæreticis per reſcriptum Juliani imperatoris poteſtate, redierunt Donatiſtæ. Catholicorum baſilicas invaſerunt, & omnia pene loca ſede & ſanguine impleverunt. De quo in hac ſynodo apud Theveſtinam civitatem habita, queſtus eſt Primoſus epiſcopus catholicus, teſte Optato contr. Parmen. lib. 2. Nulla hujus concilii memoria in vulgatis Conciliorum tomis habetur. Confer Auguſtini Epiſt. 166. contra Donatiſt. quæque de hac ſynodo notavit Emm. Schelſtratius Eccleſ. Afr. Diſſert. 3. c. 5. p. 162.

363. [b] ALEXANDRINUM VI. anno 363. ab Athanaſio & epiſcopis ſuis habitum. In quo fidem Catholicam Joviano Imp. accurate exponunt. Exſtat Gr. Lat. epiſtola ſynodica de Fide ad Jovianum apud Athan. tom. 1. pag. 398. Theod. lib. 4. cap. 3. p. 152. Conc. tom. 2. p. 823. Singularis eſt Cl. Valeſii conjectura, epiſtolam hanc ab Athanaſio non Alexandriæ, ſed Antiochiæ ſcriptam eſſe, quod neutiquam mihi probabile videtur; etſi illam in ſynodo Alexandrina dictatam, ab Athanaſio & coepiſcopis legatis Joviano Antiochiæ oblatam eſſe facile conceſſerim; quod ipſius epiſtolæ titulus ſatis indicat.

363. [c] ANTIOCHENUM VIII. anno 363. coactum. In quo Acaciani, qui (ut recte notat Socrates) ad nutum & ſententiam eorum qui rerum potiebantur, flectere ſe ſemper ſoliti eſſent, verſis velis τὸ ὁμοούσιον amplexi, fidem Nicænam confirmarunt, & libellum *de Fide* a ſe compoſitum imperatori obtulerunt. Cui 17. nomina affixa ſunt. Exſtat apud Socr. lib. 3. c. 25. p. 203. Sozom. lib. 6. c. 4. p. 641. Conc. tom. 2. p. 827.

[d] LAMPSACENUM, apud Lampſacum urbem, in anguſto Helleſponti ſinu poſitam, anno 365. anno præcedenti, ut ex Sozomeno contendit Pagius*, a Semi-Arianis præcipue celebratum. Poſtquam per bimeſtre ſpatium inter ſe conſultaſſent, decreverunt tandem ut τοῦ ὁμοιουσίου dogma ubique retineretur, ut fides Antiochiæ in encœniis olim expoſita, confirmaretur, & Eudoxianorum in ſynodo Conſtantinopolitana Acta irrita redderentur, ut epiſcopi item ab iis depoſiti, ſedes ſuas poſtliminio recuperarent. Cumque Catholicos ſe ſtrenue ſimularent, legatos ad Occidentis epiſcopos cum literis ſynodicis miſerunt, qui tamen non niſi poſt annum unum, aut alterum, munus demandatum abſolverunt. Vide de hac ſynodo Socr. lib. 4. cap. 4. p. 213. Soz. lib. 6. cap. 7. p. 646. qui tamen in eo hallucinatur, quod epiſcopos in hac ſynodo congregatos, catholicos fuiſſe cenſet. Notandum eſt occaſione hujus concilii, plures a Semi-Arianis Aſiæ, Pamphyliæ, Iſauriæ, & Lyſiæ epiſcopis, ſynodos collectas eſſe. In quibus τοῦ ὁμοιουσίου dogma ſtabilire conati ſunt, quorum [e] epiſtolæ ſynodicæ ad Liberium papam per legatos Lampſacenos miſſæ ſunt. 365.

* Crit. Hiſt. Chron. ad an. 364. n 5. an. 365. n 4.

[f] SINGEDUNENSE, in Myſia, anno 366. ex Arianis collectum, ducibus Urſacio & Valente, qui Semi-Arianos in partes ſuas pertrahere ſummopere conabantur, ac proinde ad Germinium, Semi-Arianorum in his locis anteſignanum, hac de re ſcripſerunt. Exſtat epiſtola ſynodalis apud Hilar. in Fragm. col. 421. Conc. tom. 2. pag. 840. 366.

ROMANUM IV. anno 367. a Damaſo papa & 28. epiſcopis, & presbyteris 25. coactum. Quo, Liberius poſt mortem damnatus eſt. Refert hæc autor vitæ S. Euſebii presbyteri Romani, a Baluzio editus Miſcellan. tom. 2. p. 142. Quin & (ſiqua *libri pontificalis* autori in vita Damaſi fides) vel in hac ipſa ſynodo, majori epiſcoporum numero aucta, vel altera, eodem circiter tempore, præſentibus 44. epiſcopis habita, Damaſus adulterii invidioſe accuſatus, legitime purgatus eſt; ſynodo Concordium & Calixtum diaconos, qui ipſum accuſaverant, damnante & de eccleſia projiciente. Hæc liber Pontif. Conc. tom. 2. p. 859. 367.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad vit. *Hilar.* Art 14. *b Tillemont.* vol. 8. ad vit. *Athanaſ.* not. 89. *c Tillemont.* vol. 8. ad vit. *Meletii* Art. 8. *d Tillemont* vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 106, 108. ſeq. *e* Conf. *Petri Conſtant.* Epiſt. Roman. Pontif. p. 454. *f* Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 110.

Sæc. IV. ab an. CCC. 367. [a] ILLYRICIANUM, Valentiniani mandato, in Illyrico, non anno 365. (quod voluit Baronius, ſed) anno 367. celebratum. Cum enim in epiſtolæ imperialis hac de re titulo, Gratianus Auguſtus nuncupetur, ante annum 367. quo Gratianus Auguſtus renunciatus eſt, id fieri non potuit. Quinimo non ante annum 372. indictum eſſe contendit Pagius Crit. Hiſt. Chron. ad ann. 365. num. 8. Aderant epiſcopi, qui a ſynodo Lampſacena in Occidentem legati fuerant. Unanimi conſenſu decretum eſt, ut fides Nicæna ab omnibus ſervaretur. Exſtat epiſtola ſynodalis de fide ad Orientales, una cum imperatoris hac de re literis, apud Theod. lib. 4. cap. 8, 9. pag. 158. Conc. tom. 2. p. 831.

367. [b] LAODICENUM, ad *Lycum* Fl. a Phrygiæ Pacatianæ vicinarumque provinciarum epiſcopis celebratum. Certum hujus concilii tempus ſtatui nequit. Non infelici conjectura uſus Beveregius noſter ſuſpicatur illud proxime poſt Illyricianum habitum fuiſſe, non quidem quod ille voluit, anno 365. ſed (ut ſupra notavimus) anno 367. In eo præcipue id agebatur, ut collapſa eccleſiæ diſciplina reſarciretur. Exſtant Græc. Lat. de variis diſciplinæ eccleſiaſticæ capitibus canones 60. una cum antiquis verſionibus Conc. tom. 1. pag. 1495. & cum commentariis Balſamonis, Zonaræ, Ariſteni, notiſque Beveregii Pandect. Can. tom. 1. p. 553. & 2. p. 193.

367. SICILIENSE, occaſione Euſtathii, & reliquorum ſynodi Lampſacenæ legatorum, jam ex Occidente redeuntium, a Siciliæ epiſcopis, anno 367. coactum. Legatis enim *Conſubſtantialis* fidem coram illis conſeſſis, concilii Nicæni fides ab utriſque comprobatur. Vide Socr. lib. 4. c. 12. p. 224. Soz. lib. 6. c. 12. p. 652.

368. [c] TYANENSE, Tyanis ad radices Tauri montis in Cappadocia, anno 368. habitum. Recitatis in hac ſynodo, quas pertulerunt legati Lampſaceni, Liberii, & Occidentalium literis, *τοῦ ὁμοουσίου* doctrinam retinendam eſſe communi decreto ſanciverunt. Vide Sozom. lib. 6. cap. 12. p. 652.

368. ANTIOCHENSE, in Caria, Aſiæ provincia, a 34. circiter Aſiæ epiſcopis, anno 368. (ut videtur) collectum. Rejecto *Conſubſtantialis* vocabulo, fidem Antiochiæ & Seleuciæ promulgatam ratam eſſe voluerunt. Vide Soz. lib. 6. c. 12. p. 652.

[d] ROMANUM V. a Damaſo pontifice, & 90. epiſcopis circa annum 370. habitum. Decretum eſt in hac ſynodo, ut fides Nicæna firma ac ſtabilis permaneret, & depoſito Auxentio Mediolanenſi, *τοῦ κορυφαίου* in Occidente aſſertorum primipilo, ipſum, ejuſque ſeqnaces alienos eſſe a communione ſua ſanciverunt. Exſtat epiſtola ſynodalis ad Illyrici epiſcopos Gr. Lat. apud Soz. lib. 6. cap. 23. p. 667. & cum veteri verſione apud Theod. lib. 2. cap. 22. p. 102. Conc. tom. 2. p. 889. Sæc. IV. ab an. CCC. 370.

NICOPOLITANUM, apud Nicopolim, minoris Armeniæ in confinio Cappadociæ urbem, a Theodoto ejuſdem civitatis epiſcopo circa annum 372. congregatum. In quo probabile eſt de eccleſiarum Armeniæ minoris ſtatu præcipue actum eſſe. Ad hanc ſynodum Baſilium invitavit Theodotus, qui proinde adfuit; ipſe etenim & Theodotus, acceptis a Terentio Comite literis, regio juſſu conſtituti ſunt, ut minorem Armeniam viſitarent, quæ confuſa erant, corrigerent, pacem inter diſſidentes componerent, & eccleſiis paſtoribus viduatis providerent. Accidit dum Nicopoli hæreret Baſilius, ut Euſtathium Sebaſtenum, hæretici ingenii hominem, conveniret, quocum diſputatione per diem unum alterumve habita, hominem ad fidem catholicam revocavit, quod ſcripta fidei confeſſione propria manu ſignata, & Baſilio tradita teſtatus eſt Euſtathius, ab eo mox in communionem receptus. Continuo hoc ad Theodoti aures delatum eſt, qui ſuſpicatus Baſilium cum hæretico communicaſſe, omne prorſus cum illo commercium abrupit, non amplius ipſum ad ſynodum vocare dignatus, ut ſolus munus demandatum obire Baſilius neceſſe habuit. Quid vero in eo præſtiterit, quidve illum inter & Theodotum intervenerit, ipſe prolixe refert Epiſt. 187. ad Terentium Comitem pag. 200. Confer item Epiſt. 78. p. 137. Ep. 196. p. 212. Hanc Armeniæ viſitationem *βασιλικῷ προστάγματι* diſerte tribuit Baſilius. Quid vero? an Valenti impietatis Arianæ fautori ſtrenuo, quique in orthodoxos pene ad rabiem debacchatus eſt, catholici uſque adeo curæ erant, ut de fauſto eccleſiarum catholicarum ſtatu ſollicitus eſſet? Nodum hunc non alia conjectura ſolvere poſſum, quam quod Terentius Armeniæ dux, reique militaris comes, vir admodum catholicus, fideique zelo flagrans, pro ea qua valebat apud imperatorem gratia, mandatum illud impetravit. 372.

[a] Conf. *Tillemont.* Memoir. Eccleſ. vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 127. [b] *Tillemont.* vol 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 129. [c] *Tillemont.* vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 121. [d] *Tillemont.* vol. 8. ad vit. *Damaſ.* Art. 5, 6.

[a] VA-

Sæc. IV. ab an. CCC. 374. [a] VALENTINUM, apud Allobroges, ſeu Pedemontanos, in Gallia Narbonenſi, ad Rhodanum fluvium anno 374. 4. Idus Julias a 30. circiter epiſcopis, ad reformandos eccleſiæ Gallicanæ mores, coactum. Duplex erat hoc tempore Valentia, in Hiſpania Tarraconenſi una, regni Valentini metropolis; in Gallia Narbonenſi altera, in qua habita eſt hæc ſynodus. Exſtant epiſtola ſynodica ad Galliarum epiſcopos, canones 4. quibus de mœchis & digamis præcipue agitur, & epiſtola ad clerum & plebem Foro-Julienſem Conc. tom. 2. p. 904. Notas Sirmondi poſthumas habes ibid. in Append. pag. 1807. Anno ſequenti alicubi in Gallia habitam eſſe alteram ſynodum contendit Gothofredus, & ad hanc pertinere Gratiani conſtitutionem de cauſis eccleſiaſticis, quæ habetur Cod. Theod. Tit. *de Epiſc.* leg. 23. ubi vide quæ hac de re prolixe notavit.

378. [b] ROMANUM VI. a Damaſo papa, & epiſcopis 93. in cauſa Apollinariſmi, & hæreſis Arianæ celebratum. Cui etiam Petrus Alexandriæ epiſcopus interfuit. Baronius quidem illud in annum 373. reponit. Verum ad annum 378. potius referendum eſſe contendit Cl. Valeſius Not. ad Sozom. p. 143. Damnatur in hac ſynodo Apollinaris hæreſis, & ab eccleſia catholica aliena eſſe declaratur. Vide Sozom. lib. 6. c. 25. p. 671. Exſtat pars epiſtolæ ſynodalis, ſive expoſitionis fidei, ad Orientales tranſmiſſæ, cui & Orientales 153. ſubſcripſerunt, quam in collectione ſua Romana edidit L. Holſtenius part. 1. pag. 165. & Conc. tom. 2. p. 892.

378. [c] ANTIOCHENUM IX. an. 378. (in an. 380. rejicit Pagius in Critica) a 146. Orientis epiſcopis, habitum. Sublatum eſt in hac ſynodo diuturnum illud eccleſiæ Antiochenæ ſchiſma, hac lege, ut cum duo jam fuerint Antiochiæ epiſcopi, uno e vivis ſublato, ſuperſtes integram eccleſiam retineret, nec niſi unicus in poſterum epiſcopus eligeretur. Deinde variæ legationes ad viſitandas Orientis eccleſias, eaſque in fide catholica confirmandas, ad ſedandas quas in Oriente excitaverant hæretici turbas, decretæ. Vide Greg. Nyſſeni, qui & ipſe interfuit, Epiſt. de vita Macrinæ pag. 187. & Epiſt. de ineunt. Hieroſ. tom. 2. pag. 1086. Sozom. lib. 7. cap. 3. p. 706. In hac etiam ſynodo facta eſt fidei catholicæ expoſitio, additis anathematiſmis, adverſus Apollinaris, aliorumque hæreſes. Denique recepta eſt, & approbata ſynodica Damaſi papæ de tribus in una Deitate Perſonis epiſtola, ad Synodum Antiochenam ſcripta, Sæc. IV. ab an. CCC. & 153. epiſcoporum orientalium ſubſcriptionibus confirmata; quam extulit L. Holſtenius Collect. Rom. p. 165. ut ſupra notavimus. Ab hujus etiam concilii patribus, notante Valeſio, ſcripta videtur ſynodica illa ad Italiæ, Galliæque epiſcopos, quæ inter epiſtolas Baſilii locum 69. habet tom. 3. p. 108. Hoc circiter tempore, certe vivente adhuc Baſilio, habita eſt in loco incerto, ſub Amphilochio Iconienſi ſynodus, qua doctrina de Spiritu Sancto juxta fidem Nicænam aſſeritur & confirmatur. Exſtat Græc. Lat. ſub Amphilochii nomine epiſtola ſynodica, quam ex codice regio primus edidit Cotelerius Monument. Græc. tom. 3. p. 99. eamque reſponſoriam eſſe conjicit ſynodicæ epiſcoporum alterius provinciæ, qui circa Macedonii hæreſin de Spiritu Sancto fluctuabant & diſſentiebant.

[d] CÆSARAUGUSTANUM, apud Hiſpanos, in Provincia Tarraconenſi ad Iberum fluv. anno 380. vel ut alii, anno ſequenti, 4. Nonas Octobris, contra Priſcillianiſtas, a 12. epiſcopis celebratum. Vide Sev. Sulp. lib. 2. p. 166. Exſtant diſciplinæ eccleſiaſticæ canones 8. Priſcillianiſtarum moribus præcipue oppoſiti, Conc. tom. 2. p. 1009. Ex hoc Sulpitii loco aliud concilium Cæſarauguſtanum adverſus Priſcillianiſtas nobis exculpſit D'Aguirre Conc. Hiſp. tom. 2. & ad ann. circiter 383. refert. Vid. ejus Notit. p. 46. 380.

[e] CONSTANTINOPOLITANUM IV. œcumenicum II. an. 381. menſe Maio, Theodoſii Magni literis congregatum. Aderant ex Catholicis, epiſcopi 150. ex Macedonianis 36. qui cum ſententiam de τῷ ὁμοουσίῳ deponere nollent, urbe diſceſſerunt. Duo hujus concilii conventus fuerunt. Prior quidem an. 381. habitus; quo, abrogato, quem ſibi arrogaverat, Maximi Cynici epiſcopatu, ſedes CP. Gregorio Nazianzeno, quem Theodoſius in ea nuper collocaverat, adjudicatur. Ægre id ferebant epiſcoporum nonnulli, præſertim juniores, qui æſtu præfervidi magnas exinde ciebant turbas, aliis alia objicientibus; præcipue poſtquam adveniſſet Timotheus Alexandrinus, & epiſcopi Ægyptii, qui exardeſcente jam flamma oleum incendio addiderunt; ſubinfenſi utique, partim quod ipſorum adventum patres non expectaſſent; partim quod Maximum, a tribus epiſcopis Ægyptiis, quos ad id Conſtantinopolim miſerat Petrus Timothei prædeceſſor, ordi- 381.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 8 ad vit. *Juſti.* b *Tillemont.* vol. 7. Hiſt. *Apollinar.* Art. 31. vol. 8. ad vit. *Damaſ.* Art. 9. c *Tillemont.* vol. 8. ad vit. *Meletii* Art. 13. ad vit. *Damaſ.* Art. 30. d *Tillemont.* vol. 8. ad Hæreſ. *Priſcillianiſt.* Art. 1. e *Tillemont.* vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 138. ſeq. vol. 9. ad vit. *Gregor. Nazianz.* Art. 69. ſeq.

Sæc. IV. ab an. CCC.

natum, temere excluſiſſent. Creſcente indies tumultu, Gregorius harum diſſentionum pertæſus, ut pax & concordia inter epiſcopos reſarciretur, ſede ſua ſe ſponte abdicavit, electo mox in ejus locum Nectario. Contigiſſe hæc hoc quidem tempore ex lege * Theodoſiana, an. 381. 3. Cal. Aug. lata, clariſſime liquet, qua Nectarii, eccleſiæ Conſtantinopolitanæ epiſcopi mentio fit.

* Cod. Th. l. 16. tit. 1. l. 3.

Sedente adhuc ſynodo, ad meliora tranſiit Meletius, venerandus eccleſiæ Antiochenæ præſul, quem inter alios, Gregorius Nyſſenus funebri oratione cohoneſtavit; dato ei in ſucceſſorem (etiamſi non ſine multa contentione) Flaviano. Accidiſſe illud ante Gregorii renunciationem, ex eo conſtat, quod multorum in Nazianzenum odium inde natum eſt, quia Flaviani electionem, ſuperſtite adhuc Paulino, minus probaret, ac proinde Occidentalium cauſæ nimium favere videbatur. Denique confirmata fide Nicæna, damnatiſque hæreſibus, Eunomiana, Eudoxiana, Semi-Ariana ſive Pneumatomachorum, Sabelliana, Marcelliana, Photiniana, Apollinariana, exeunte circiter menſe Julio, patres ad ſua quiſque redierunt. Ad ſynodi exemplum, & canonis primi in eo conditi confirmationem, finito mox concilio eodem ipſo menſe 14. Cal. Auguſt. conſtitutionem emiſit Theodoſius ad Clicherium Comitem Orientis, qua Eunomianis, Arianis, & Aetianis fabricandarum eccleſiarum jus & poteſtatem omnem penitus ademit. Exſtat Cod. Theod. Tit. de Hæret. leg. 8.

[a] Poſterior conventus anno ſequenti habitus eſt: quando ex iiſdem epiſcopis plurimi, Conſtantinopolim ad curanda quædam negotia eccleſiaſtica, regiis literis iterum vocati ſunt. Theodoſium quippe per literas obnixe rogaverant Occidentales, ut Orientales epiſcopos ad ſynodum generalem Romæ habendam deſtinaret; quo fides conſubſtantialis communi ſuffragio clarius ac diſertius confirmaretur: ſcripta etiam ad patres Conſtantinopolitanos epiſtola, qua eos ad hanc ſynodum invitarunt. Miſſis igitur legatis, datiſque ad ſynodum Romanam, ſub Damaſo congregatam, literis, ſe quidem aliter paratos, ob graviſſimas rationes ab hoc itinere ſuſcipiendo excuſarunt; eccleſiarum Orientalium hoc tempore ſtatum, res a ſe in ſuperiori conventu geſtas, fidemque ſuam catholicam & orthodoxam de SS. Trinitate, & Domini noſtri incarnatione, luculenter exponunt. Extſtat hæc epiſtola ſynodalis apud Theod. lib. 5. cap. 9. p. 208. Conc. tom. 2. p. 959. An ſynodicus hic conſeſſus, alter ejuſdem ſynodi conventus habendus ſit, an diverſa a ſuperiori ſynodus, parum refert. Certum eſt, ex iiſdem epiſcopis, etſi paulo minori numero, conſtitiſſe, de rebus pene iiſdem egiſſe, & ſub concilii 2. generalis nomine apud ſcriptores eccleſiaſticos conſtanter venire.

Sæc IV ab an CCC.

Ex actis venerandi hujuſce concilii œcumenici, præter epiſtolam ſynodicam jam memoratam, non ſuperſunt hodie niſi *Symbolum* & *Canones*. Fidei ſymbolum a Gregorio Nyſſeno (uti fertur *,) compoſitum, nihil fere aliud eſt, quam ſymbolum Nicænum paucis additis explicatum, præcipue articulo de Deitate & Proceſſione Spiritus Sancti, Macedonianis oppoſito; & adverſus Marcelli Ancyrani dogma hac clauſula CUJUS REGNI NON ERIT FINIS. Vix aliter a Nicæno differt; unde & Nicænum vulgo audit.

* Niceph. lib 12 c. 13. in fin.

Canones, præfixa ad Theodoſium præfatione, habentur numero 7. ab eccleſia catholica ſemper recepti, & in codicem canonum eccleſiæ univerſæ relati. Eorum numerus apud veteres haud ita certus eſt. Sunt qui tres tantum, alii quatuor, vel quinque, quandoque & ſex recenſent, ſæpe duos in unum compingentes; orta forſan inde diverſitate, quod ob canonem 3. ſedi pontificiæ maxime ingratum, occidentalibus haud ita clare innotuere. Quo ordine, quove conventu ſanciti ſint, haud ſatis conſtat. Admodum probabile eſt, quatuor priores in primo, tres ultimos poſteriori conventu, fuiſſe conditos. In his canonibus cum plura ſint notatu digna, paucula quædam delibabimus.

Can. 2. cum Orientalis imperii provinciæ in quinque diœceſes, plures ſub ſe provincias complectentes diſtribuerentur, nempe Orientem, Ægyptum, Aſianam, Ponticam, Thraciam; præſenti canone decretum eſt, intra hos limites omnia negotia eccleſiaſtica eſſe adminiſtranda. Cum enim ſub Valentis imperio omnia turbaſſent Ariani, nec catholicis ubique fas eſſet ordinationes ſuas more ſolito peragere; ſæpe evenit, ut epiſcopi ex una diœceſi in aliam, non levi politiæ eccleſiaſticæ confuſione, tranſirent. Quod in Maximi Cynici a tribus Ægypti epiſcopis a Petro Alexandrino miſſis, & in Gregorii Nazianzeni a Meletio Antiocheno ad ſedem Conſtantinopolitanam ordinatione, nuper factum eſt. Sanciverunt igitur patres, nemini in poſterum licere ultra Diœceſin ſuam ad ordinationem, vel aliam aliquam adminiſtrationem tranſire, ſed intra ſuæ diœceſeos limites ſe continere; ut Alexandriæ epiſcopus Ægyptum ſolum regat, nec in Orientis diœceſin ſeſe ingerat,

[a] Conf. *Tillemont*, Memor. Eccleſ. vol. 10, ad vit. *Ambroſ.* Art. 32.

pari-

pariterque in cæteris; ſervatis interim cujuſque provinciæ ſynodo ſuis juribus & privilegiis. Et hactenus quidem canon, nec ultra progreditur. Verum occaſione hujus canonis, ſynodo mox ſoluta, legem * edidit Theodoſius, qua ſedata jam perſecutione Ariana, primarios quoſdam epiſcopos tanquam catholicæ communionis judices, intra ſingulas has Diœceſes conſtituit; nempe in Thracia Nectarium CP. in Ægypto Timotheum Alexandrinum, in Oriente Pelagium Laodicenum, & Diodorum Tarſenſem, in Aſiana Timotheum Iconienſem, & Optimum Antiochiæ Piſidiæ, in Pontica Helladium Cæſarienſem, Otrœium Melitenum, & Gregorium Nyſſenum; ut qui intra ſingulas haſce Diœceſes fidem Nicænam amplecterentur, & cum his epiſcopis communionem haberent, iis utique eccleſiæ ubique traderentur. Hanc conſtitutionem Theodoſianam ſatis ſuperque mihi conſtat, Socratem cum decreto ſynodico temere confudiſſe *, quæ legis erant, canoni tribuentem. Eoſdem quippe epiſcopos in quavis diœceſi recenſet, iiſque ſummam eccleſiarum gubernationem a concilio commiſſam eſſe tradit: additque diviſione hac provinciarum facta, ſynodum patriarchas conſtituiſſe. *De Patriarchis* proprie dictis hic loqui Socratem, vetat nondum natum hoc ſenſu patriarcharum nomen, nedum res ipſa plene conſtituta. Etſi negari non poteſt, canonem hunc CP. dignitati patriarchali erigendæ viam ſtraviſſe. Adeoque cum Cl. Valeſio * potius exiſtimandum eſt, Socratem per *Patriarchas*, non veros & ordinarios patriarchas intelligere, ſed extraordinarios legatos, qui Theodoſii lege ad rectam fidem ſtabiliendam, per ſingulas provincias, fuerant deſtinati. Mentemque ſuam paulo poſt explicare videtur, dum Helladium Cæſarienſem, Gregorium Nyſſenum, & Otrœium Melitenum, Ponticæ diœceſeos *τὴν πατριαρχίαν*, *Patriarchatum* ſortitos eſſe ait. Quod quidem de vero patriarchatu intelligi nequit. Rectius itaque poſt Socratem, Sozomenus *, qui hæc ad legem Theodoſii retulit.

* Cod. Th. l. 16. tit. 1. l. 3.

* L. 5. c. 8. p. 265.

* Not. ad Socrat. l. 5. c. 8. p. 60.

* L. 7. c. 9. p. 715.

Can. 3. *Τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς* poſt Romanum epiſcopum, Antiſtiti Conſtantinopoleως, *eo quod ſit nova Roma*, decernuntur: id eſt, ut eadem honoris prærogativa, eadem ſupra reliquos epiſcopos præeminentia, proximo poſt Romanum pontificem loco, frueretur. Et cum honoris primatus epiſcopo Romano ſemper conceſſus ſit, quod in urbe imperiali ſedes haberet; ita æquum erat, ut cum Conſtantinopolis NOVA ROMA & IMPERII CAPUT facta ſit, regiæ hujus urbis epiſcopus proximum poſt Romanum honoris & dignitatis gradum obtineret. Adeoque in conſtitutione Theodoſiana ſupra memorata, mox poſt conditum canonem lata, inter omnes Orientalis imperii antiſtites Nectarius epiſcopus Conſtantinopolitanus primum locum obtinet, & Timotheo Alexandrino præponitur. Et in lege Theodoſii jun. an. 421. Cod. Theod. lib. 16. tit. 2. l. 45. privilegia quædam in Illyricum reſervantur cognitioni *reverendiſſimi SS. legis antiſtitis urbis Conſtantinopolitanæ, quæ Romæ veteris prærogativa lætatur.* Fateor nullam hoc canone autoritatem, nullam juriſdictionem ſedi CP. tribui. Nihilominus hujus canonis autoritate muniti præſules Conſtantinopolitani, caput efferre, & juriſdictionem quandam in circumvicinas provincias exercendam, paulatim ſibi arripere cœperunt, ut Eudoxii, Johan. Chryſoſtomi, aliorumque exemplis palam fit. Donec tandem ſequenti ſæculo, concilii Chalcedonenſis patres * ſedi CP. *τὰ ἴσα πρεσβεῖα, æqualia cum antiquæ Romæ throno privilegia*, idque vi hujus canonis, tribuenda eſſe decreverunt; neque ob aliam rationem, quam quod nova, non minus ac vetus Roma, imperio & ſenatu honorata ſit, eiſdemque privilegiis gaudeat. Nec honorem modo, ſed & juriſdictionem addiderunt, Ponticam, Aſianam, & Thraciam, & quæ in ſolo Barbarico ſunt diœceſes, ſedi CP. ſubjicientes. Ex hoc fonte orta ſunt omnium, quæ epiſcopos inter Romanum & Conſtantinopolitanum, intercedebant ſimultatum, odiorum, diſſidiorum ſemina. Unde utriuſque concilii canones ægre recepit Romana eccleſia. Verum hac de re egimus alias, Not. in Fragment. Dorothei ſupra pag. 170. vit. Greg. Nazian. ſect. 5. num. 9. pag. 318. & ſingulari diſſertatione *de Regimine veteris eccleſiæ per epiſcopos, metropolitas, & patriarchas, & de iniquis pontif. Romanorum uſurpationibus*, patrio ſermone olim edita, ann. 1683. 8°.

* Can. 28.

Can. 5. *Tomi Occidentalium* mentio fit, & fidei quæ exinde Antiochiæ expoſita fuerat, de una Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Deitate. Quis fuerit hic Occidentalium tomus, variæ ſunt eruditorum ſententiæ; quas pene omnes recenſet Beveregius noſter Not. ad hunc canonem, qui ſuam ſubinde exponit, nempe non aliud eſſe, quam ſynodicam Damaſi, & Occidentalium ad ſynodum CP. hoc anno miſſam, quam ſupra memoravimus. Et lubens quidem hanc ſententiam amplecterer, præſertim cum in reſponſoria, patres Conſtantinopolitani non modo ſententiam ſuam de tribus in SS. Trinitate perſonis explicant, ſed & meminerint *Tomi* in ſynodo Antiochena conditi, & alterius in hac ipſa Conſtatinopolitana œcumenica, anno ſuperiori editi, qui fortaſſe nihil aliud erat, quam ſymbolum Conſtantinopolitanum, quo formula

Sæc. IV. ab an. CCC. Nicæna diſertius explicatur. Verum cum incertum ſit, quid in literis ſuis ad Conſtantinopolitanos perſcripſerint Occidentales, numve fidei de hac re Antiochiæ expoſitæ meminerint, Cl. Valeſio * potius aſſentiendum eſſe arbitror, qui per *Tomum* Occidentalium intelligit ſynodicam Damaſi, & Occidentalium epiſtolam, ad ſynodum Antiochenam anno 388. miſſam, & in ea lectam & approbatam, & 146. epiſcoporum Orientalium ſubſcriptionibus munitam; quam habes apud L. Holſten. Collect. Rom. pag. 166. Conc. tom. 2. p. 892. Nec ſane video quorſum in hoc canone patres Conſtantinopolitani de *Tomo* Occidentalium loquentes, proxime ſubjicerent, ſe etiam eos ſuſcipere qui Antiochiæ unam Patris, Filii, & Spiritus Sancti Deitatem confitentur, niſi libellum illum Occidentalium, quo hæc fides in ſynodo Antiochena expoſita & ſuſcepta fuerat, deſignarent. Exſtant Gr. Lat. concilii noſtri CP. canones, eorumque veteres verſiones Conc. tom. 2. p. 945. & cum commentariis Balſamonis, Zonaræ, & Ariſteni Pandect. Can. tom. 1. p. 85. additis Beveregii notis, tom. 2. p. 89.

* Not. in Theod. l. 5. c. 3. p 41. c. 9. p. 44.

381. [a] AQUILEIENSE, anno 381. nonis Septembribus, adverſus Palladium Arianorum Anteſignanum, a 32. epiſcopis, Italis, Gallis, Pannonicis, præſentibus Gallorum & Afrorum legatis, habitum. Præcipuas in hac ſynodo diſputandi vices ſuſtinuit Ambroſius. Tandem damnantur Palladius, Secundianus, & Attalus presbyter, eorumque dogmata anathemati ſubdita. Exſtant hujus ſynodi Acta cum duabus ſynodicis epiſtolis, ad Galliæ epiſcopos una, ad imperatores altera, Conc. tom. 2. p. 978. & inter Vigilii Tapſenſis opera a Chiffletio edita, pag. 485. qui quidem Acta hæc ſpuria eſſe, & a Vigilio Tapſenſi conficta, pluribus, ſed infirmis, & leviſſimis conjecturis ductum contendit. In hac aliave hujus temporis ſynodo Aquileienſi, plura Acta ſunt de Urſicino Romano, Timotheo Alexandrino, Nectario Conſtantinopolitano, aliiſque, & epiſtolæ aliquot ſynodales, quæ Conc. tom. 2. p. 998. exhibentur.

382. [b] ROMANUM VII. a Damaſo, & quamplurimis epiſcopis, præſente etiam Paulino Antiocheno, anno 382. habitum. Quid in hac ſynodo geſtum ſit, non liquet; Acta enim interierunt, niſi quod ſuſpicari licet, de Paulini cauſa & concilio Conſtantinopolitano actum eſſe. Vide Theod. lib. 5. cap. 8. p. 207. Scripta eſt ab hac ſynodo ad Orientales, hoc ipſo anno Conſtantinopoli congregatos, epiſtola, quam refert Theodoritus, de qua in poſteriore ſynodi CP. conventu, actum eſt. Sæc. IV. ab an. CCC.

[c] SIDENSE, in Pamphylia Aſiæ minoris provincia, a 26. epiſcopis, præſide Amphilochio Iconii epiſcopo, adverſus Meſſalianos, anno 383. juxta Baronium, habitum. Damnavit ſynodus Meſſalianorum ſeu Euchitarum hæreſin; & epiſtolam hac de re ſynodicam dedit ad Flavianum, Antiochiæ epiſcopum, qui & ipſe adverſus eoſdem hæreticos ſynodum indixit. Vide Phot. Cod. 52. col. 37. Confer quæ habet Theodoritus lib. 4. c. 11. p. 163. 383.

[d] CONSTANTINOPOLITANUM V. ann. 383. menſe Julio habitum. 383. Non obſtante nupero ſynodi CP. adverſus hæreſes decreto, cum ubique adhuc hæretici tumultus agerent, Theodoſius, quo pax & concordia (ſiquo modo id fieri poſſet) eccleſiis redderetur, hanc ſynodum indixit. Ad quam præter Catholicos, omnium pene ſectarum quæ hoc tempore vigebant, principes convocari juſſit, ratus, ex mutuo epiſcoporum inter ſe colloquio, futurum, ut una apud omnes, eademque ſententia obtineret. Et primo quidem diſputatione res erat tranſigenda, hæreticis id ſummis votis expetentibus, ad hoc quippe certamen dialecticorum argutiis ſatis inſtructis. Cum vero inter ſe nequaquam conveniret, veterumque patrum expoſitionibus dogmata ſua probare recuſarent, juſſit imperator ut ſingulæ ſectæ, fidei ſuæ formulam, ſcripto comprehenſam, ſibi offerrent. Famoſiſſimi Eunomii fidei expoſitionem, Theodoſio hac occaſione oblatam, Græce & Latine edidit H. Valeſius Not. in Socr. lib. 5. cap. 10. p. 61. Perlectis uniuſcujuſque dogmatis libellis, imperator eam ſolam fidei formulam probavit, quæ Trinitatem *conſubſtantialem* aſſerebat, reliquas vero tanquam huic adverſantes damnavit, & diſcerpſit, lege etiam lata, ne hæretici amplius collectas agerent, de fide docerent, epiſcopos alioſve ordinarent. Immo concilio jam ad finem perducto, duplicem adverſus hæreticos conſtitutionem ad Poſthumianum PP. Orientis emiſit Theodoſius. Priorem 8. Cal. Aug. qua omnem iis coeundi poteſtatem abrogat, & *nihil vel publice vel privatim, quod catholicæ ſanctitati officere poſſit, exerceant.* Poſteriorem 3. Non. Sept. qua vetat ne in agris etiam & villis cœtus ſuos celebrarent, domos, in quibus conventus ſuos habuerint, fiſco adjudicandas, ordinationes hæreticorum prohibendas, qui alio commigrant

a Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 10. ad vit. *Ambroſ.* Art. 22. ſeq. *Petri Couſtant.* Epiſt. Roman. Pontif. p. 551. b Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad Hiſt. *Apollinar.* Art. 13. vol. 10. ad vit. *Ambroſ.* Art. 30. ſeq. c *Tillemont.* vol. 8. ad Hiſt. *Meſſalian.* d *Tillemont.* vol. 6. ad Hiſt. Hæreſ. *Arian.* Art. 138, 139.

do-

Sæc. IV. ab an. CCC. docendi, vel myſteriorum ſuorum exercendorum cauſa, ad proprias urbes eſſe remittendos, inflicta damnationis pœna officialibus judicum, urbiumque magiſtratibus, qui hujuſmodi cœtus non prohiberent. Habentur hæ duæ leges Cod. Theod. Tit. *de Hæret.* leg. 11. & 12. ubi vide quæ notavit Cl. Gothofredus. In priori lege *Eunomiani*, *Ariani*, *Macedoniani-Pneumatomachi*, *Manichæi*, *Encratitæ*, *Apotactitæ*, *Saccophori*, & *Hydroparaſtatæ* nominatim recenſentur. Prolixe de hoc concilio agunt, Socr. lib. 5. cap. 10. p. 267. Sozom. lib. 7. c. 12. p. 718.

Hujus etiam ſynodi tempore accidit memorabile illud Amphilochii Iconienſis factum erga Arcadium Theodoſii primogenitum, relatum a Theodorito lib. 5. cap. 16. p. 218. Ad hanc ſynodum, ſynodicam illam Damaſi epiſtolam ad patres CP. datam, eorumque ad ſynodum Romanam reſponſoriam refert Cl. Du Pin*, quæ tamen ſuperiori anno, & ſub ſecundo concilii CP. conventu contigiſſe, vel ſole clarius ex ipſa Conſtantinopolitanorum epiſtola liquet. Certe (quod viri eruditi pace dictum ſit) res in tribus hiſce ſynodalibus conventibus, Conſtantinopoli ſucceſſive habitis, geſtas, mire permiſcere & confundere videtur.

* Biblioth. Nov. t. 2. p. 605. Lat. Ed. Angl. Edit. t. 2. p. 272

385. [a] BURDIGALENSE, in Biturigibus, Viviſcorum ann. 385. adverſus Priſcillianiſtas, habitum; in quo damnati & depoſiti ſunt Priſcillianus, Inſtantius, eorumque aſſeclæ, Priſcilliano ad Maximum Imp. provocante. Vide plura apud Sev. Sulp. lib. 2. pag. 170.

386. [b] ROMANUM VIII. a Siricio & 80. epiſcopis 8. Idus Januarii, anno 386. collectum. Plura in hac ſynodo ad ritus & conſuetudines eccleſiaſticas ſpectantia conſtituta ſunt. Exſtat epiſtola ſynodalis ad Africæ epiſcopos inter Epiſt. Siricii, num. 4. Conc. tom. 2. p. 1028.

386. [c] TREVIRENSE, (Belgicæ primæ ad Moſellam fl. metropolis erat) an. 386. præſente Martino Turonenſi, habitum: in quo Ithacius ob animum ſævum & ſanguinolentum a Catholicis depoſitus abſolvitur, & Felix Trevirorum epiſcopus ordinatur. Pluribus hæc refert Sev. Sulp. Dial. 3. cap. 15. p. 328.

389. [d] CAPUANUM, ad Vulturnum fl. in Campania, circa annum (ut videtur) 389. coactum. In quo, de eccleſiæ Antiochenæ diſſidio, & de cauſa Bonoſi, illibatam B. Mariæ poſt partum virginitatem negantis, agebatur. Vide Ambroſii Epiſt. 78, 79. & Baron. ad annum 389. num. 67, 72, &c. In hac etiam ſynodo, ut ex codice canonum eccleſiæ Africanæ Can. 48. liquet, *Re-baptizationes*, *Re-ordinationes*, *Epiſcoporumque tranſlationes* damnatæ ſunt. Eodem circiter tempore apud Nemauſum epiſcoporum ſynodum habitam eſſe refert Sev. Sulp. Dial. 2. cap. 15. p. 310. Quid vero in ea geſtum ſit, non dicit.

[e] MEDIOLANENSE III. ab Ambroſio, viciniſque epiſcopis anno 390. collectum. In hoc Joviniani errores a Siricio, ejuſque Presbyterio nupera cenſura notati, de Virginitate, ciborum differentia, de Maria Deipara, eam ſcilicet poſt partum Virginem eſſe deſiiſſe, de Chriſto veram carnem non aſſumente, aliaque dogmata damnantur; de quibus Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, alii. Exſtat epiſtola ſynodalis ad Siricium Papam, una cum Siricii hac de re literis Conc. tom. 2. p. 1036. Ad ipſum Jovinianum quod attinet, in hac ſynodo damnatus, in epiſcopi Romani diœceſin profugit, & non procul ab urbe conventus turbulentos agebat, adeo ut ann. 412. Honorius lata lege ipſum plumbatis cæſum in Boam Dalmatiæ inſulam relegari juſſit, ſociis ejus & participibus in alias pariter inſulas inter ſe diviſas damnatis, ſeveriorem ſententiam eis comminatus, qui vetitos & damnatos ſuos cœtus repetierint. Exſtat hæc Honorii conſtitutio Cod. Theod. Tit. de Hæret. leg. 53. 390.

[f] CARTHAGINENSE V. vulgo II. ſub Genethlio, Aurelii deceſſore, (Aurelii enim nomen in Acta vulgata male irrepſit) ad inſtaurandos eccleſiæ Africanæ mores, anno 390. coactum. Exſtant poſt confeſſionem catholicæ fidei factam, diſciplinæ eccleſiaſticæ *Canones*, ſive capitula 13. cum notis Binii & Albaſpinæi Conc. tom. 2. pag. 1158. demum ab Holſtenio ex vetuſto exemplari Vaticano, integritati ſuæ reſtituta ibid. in Append. pag. 1827. Utraque editio, & vulgata, & Holſteniana, inter ſe collata, habetur apud Schelſtrat. Eccleſ. Afr. Diſſert. 3. c. 4. p. 145. qui canones, brevibus ſcholiis illuſtravit. 390.

[g] ANGARIENSE, ſeu SANGARIENSE, juxta Helenopolim in Bithynia, circa annum 391. a Novatianis habitum. In quo Sabbatius presbyter, ex Judæo Chriſtianus, ob dogma de Paſchate more Judæorum celebrando, damnatur. Vide Socr. lib. 5. c. 21. p. 281. 391.

a Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 8. ad Hæreſ. *Priſcillianiſt.* Art. 8. b *Tillemont.* vol. 10. ad vit. *Siricii* Art. 3. c *Tillemont.* vol. 10. ad vit. *Martin.* Art. 9, 10. d *Tillemont* vol. 10. ad vit. *Ambroſ.* Art. 68. ſeq. e *Tillemont.* vol. 10. ad vit. *Ambroſ.* Art. 63. ſeq. f *Tillemont.* vol. 6. ad Hiſt. *Donat.* Art. 63. ſeq. g *Tillemont.* vol. 3. ad Hiſt. *Novatian.* Art. 6.

 *HIP-

393. [a] HIPPONENSE, anno 393. a quamplurimis Africæ epiſcopis, ad corrigendam diſciplinam, habitum. In hoc concilio, Auguſtinus adhuc presbyter de *Fide* & *Symbolo* ſtrenue diſputavit, teſte Poſſidio in Vit. Aug. cap. 7. p. 864. Huic ſynodo aſcripti ſunt *Canones* 40. in concilio Carthaginenſi 3. repetiti, varieque aucti. Horum duplex habetur editio, una breviata, ex codice MS. monaſterii S. Bavonis, quam repræſentant vulgatæ Conciliorum editiones; altera integra, quam ex variis codicibns MSS. primus extulit Paſch. Queſnellius Append. ad Leon. M. Diſſert. 12. c. 2. Utramqne etiam exhibet Emm. Schelſtratius Eccleſ. Afr. Diſſert. 3. cap. 6. p. 171. qui plurimis argumentis canones hos ſuppoſititios eſſe contendit; quæ apud ipſum videri poſſunt. Interim, ne nihil in hac ſynodo ſtatutum videatur, ſex genuinos hujus concilii canones ex Fulgentio Ferrando, aliiſque canonum collectoribus eruit.

394. [b] CAVERNENSE ad *Cavernas Suſis*, non procul a Carthagine, anno 394. a 43. Donatiſtarum epiſcopis coactum. In ſchiſma jam prolapſi erant Donatiſtæ, his Primianum Carthaginenſem epiſcopum, aliis Maximianum ordinantibus. Maximianiſtæ igitur collecto ad *Cavernas Suſis* partis ſuæ concilio, Primianum judicio ſynodali damnarunt, ſecunda vice in concilio Caberſuſſitano mox damnandum. Agit hac de re Auguſtinus in Pſalm. 36. & contra Creſcon. lib. 4. cap. 6, 7. tom. 7. col. 295.

394. CABERSUSSITANUM apud Caberſuſſam, provinciæ Byzacenæ, ut volunt nonnulli, in Africa urbem anno 394. a 53. Maximianiſtarum epiſcopis contra Primianum celebratum. Majorem quidem epiſcoporum numerum indigitare videtur Auguſtinus, dum lib. 4. contra Creſcon. cap. 6. ait, a centum vel amplius epiſcopis perfecte, pleniuſque damnatum eſſe Primianum; ut vel numerus in epiſtola ſynodali vitioſus ſit, vel ſynodicæ jam conditæ, plures poſtea epiſcopi ſubſcriptiones ſuas addiderunt: utut ſit, Primianus Carthaginenſis epiſcopus, variis eccleſiis, viventibus adhuc propriis epiſcopis, alios ſnbrogaverat, homines inceſtos ad communionem admiſerat, Fortunatum presbyterum, quod ægrotantibus baptiſmo ſuccurriſſet in cloacam mitti fecerat, multitudinem miſerat quæ Chriſtianorum domos everteret, epiſcopos ſimul & clericos obſideret, poſtea ab ejus ſatellitibus lapidatos, ſeniores in baſilica occiderat, eo quod indigne ferrent Claudianiſtas ad communionem admitti. Ob hæc aliaque crimina, cum a ſynodo citatus comparere noluit, iterum damnatus & depoſitus eſt; damnatis etiam omnibus, qni deinceps communionem ejus amplecterentur. Exſtat de his omnibus epiſtola ſynodalis ad univerſos Africæ epiſcopos, cni 53. epiſcoporum ſubſcriptiones ſubjiciuntnr apud Auguſt. enarrat. in Pſalm. 36. tom. 8. col. 294. Eam, cum ſex vetuſtis codicibus collatam novæ ſuæ collectioni inſeruit Baluzius col. 93. Scholiiſque ſuis illuſtravit Schelſtratius Eccleſ. Afr. Diſſert. 3. c. 5. p. 163. qui præterea contendit hanc ſynodicam non concilio huic Caberſuſſitano, ſed ſynodo Cavernenſi panlo ſupra memoratæ tribuendam eſſe. Quem proinde refellit vir doctiſſimus Ant. Pagius in addendis ad Crit. Hiſt. Chron. p. 318.

[c] CONSTANTINOPOLITANUM VI. anno 394. 3. Cal. Octobris, habitum. Aderant præter Nectarium, Theophilus Alexandrinus, Flavianus Antiochenus, Gregorius Nyſſenus, Amphilochius Iconienſis, & plures alii. In eo cauſa Bagadii & Agapii de epiſcopatu Boſtrenſi contendentium, præcipue agebatur. Synodus Bagadii depoſitionem, utpote a duobus tantum epiſcopis factam, improbavit, decrevitque epiſcopum, non niſi a tribus ad minimum epiſcopis, deponi poſſe, quin & ubi fieri poteſt, omnes provinciæ epiſcopos in hanc rem eſſe congregandos. Exſtant Gr. Lat. Acta hujus concilii, ſeu fragmentum potius inter opera Balſamonis, p. 761. In Jure Græco-Romano pag. 247. & Conc. tom. 2. p. 1151. 394.

ADRUMETINUM in Africa, anno 394. celebratum. Ad quod Aurelius Carthaginenſis legationem miſit. Quid in eo geſtum ſit, non ſatis liqnido conſtat. Conſule Baronium anno 394. num. 37. 394.

[d] BAGAIENSE in Numidia, a 310. Donatiſtarum epiſcopis, ſub Primiano Carthaginenſi anno 394. habitum. In quo Maximianum adverſariæ factionis epiſcopum Carthaginenſem, ejuſque aſſeclas, damnarunt. Exſtat ſententia ſynodalis, apud Auguſtin. contra Creſcon. lib. 3. c. 53. tom. 7. col. 273. & lib. 4. c. 10. & alibi ſæpius. Integram edidit Cl. Baluzius, notatis in margine Auguſtini locis ubi hac de re agitur, Nov. Collect. col. 97. Confer Schelſtrat. Eccleſ. Afr. Diſſert. 3. c. 5. p. 169. 394.

[e] CARTHAGINENSE VI. vulgo III. 397.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol 13. ad vit. *Auguſtin.* Art 69 ſeq. b *Tillemont.* vol 6. ad Hiſt. *Donat* Art. 66. c *Tillemont.* vol. 9. ad vit. *Gregor. Nyſſen.* Art. 12. d *Tillemont.* vol. 6. ad Hiſt. *Donat.* Art. 67. e *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 117, 118.

anno

Sæc. IV. ab an. CCC. anno 397. Calendis Septembr. in ſecretario baſilicæ reſtitutæ, ſub Aurelio habitnm. Exſtant, quæ ad diſciplinam & regimen eccleſiæ præcipue ſpectant, capitula 50. Conc. tom. 2. p. 1165. non quidem omnia in hac ſynodo, ſed quædam in aliis conciliis Carthaginenſibus, conſtituta, in hac demum confirmata, Albaſpinæi etiam notis illuſtrata. Horum canonum præcipuos ſcholiis ſuis elucidavit Emm. Schelſtratius Eccleſ. Afr. Diſſert. 3. cap. 7. p. 193. Non pauca etiam ad hujus concilii, horumque canonum illuſtrationem congeſſit vir doctiſſimus Ant. Pagius Crit. Hiſt. Chron. ad ann. 397. num. 12, 13, & ſeqq. Duplicem ſynodum Carthagine hoc anno habitam nobis ſiſtit Dionyſius Exiguus: priorem 6. Cal. Jul. celebratam, qua inter alia conſtitutum erat, *Ut nullus epiſcoporum naviget ſine formula Primatis*; & hanc, de qua agimus Cal. Sept. Verum de hac re admodum probabilis mihi videtur Cl. de Marca ſententia, unum idemque fuiſſe concilium, in duos quaſi conventus diſtributum. Epiſcopi quidam diem concilio definitam prævenerant; cum his 6. Cal. Jun. quædam tractavit Aurelins. Poſtea legati ex omnibus Africæ provinciis advenerunt, & jam in plenario concilio, quæ in priori conventu tractata fuerant, relecta ſunt, & communi ſuffragio definita, aliaque addita. Unde factum eſt, ut Dionyſius Exiguus, quique illum ſequuntur, quædam priori, quam faciunt, ſynodo tribuant, quæ in hac menſe Septemb. habita tranſacta ſint. Vide quæ notavit P. de Marca Diſſert. 8. inter Opuſc. p. 261.

398. [a] CARTHAGINENSE VII. vnlgo IV. anno 398. 4. Idus Novemb. frequenti ſatis epiſcoporum numero, præſide Aurelio, habitum. In id præcipue animum intendebant boni patres, ut diſciplina eccleſiaſtica fœde collapſa in integrum reſtitueretur. Quem in finem, capitula 104. quædam jam condita, reliqua olim tradita, & nunc collecta, ſtatuerunt. Exſtant cum notis Binii, Albaſpinæi, & variis lectionibus Fr. Ducæi Conc. tom. 2. p. 1196. Canonem hujus concilii 105. ex vetere codice MS. Urgellenſi, exhibet Baluzius Nov. Collect. col. 99. Vide quæ ad hanc ſynodum notavit Emm. Schelſtratius Eccleſ. Afr. Diſſert. 3. cap. 8. p. 210. Fatendum ſane eſt, hos canones, neque in codice canonum eccleſiæ Africanæ, neque in collectione, quæ *Concilium Africanum* vulgo dicitur, neque in aliis quibuſdam canonum collectionibus locnm habere. Quod unde factum ſit, rationem nobis reddant alii; mihi enim ipſi hac in re ſatisfacere haud poſſum.

[b] CARTHAGINENSE VIII. vulgo V. anno 398. 6. Cal. Junii, a 73. epiſcopis habitum. Ut moribus, & diſciplinæ melius adhuc conſuleretur, ſancita ſunt capitula 15. quæ Conc. tom. 2. p. 1215. habentur. Sæc. IV ab an. CCC. 398.

Lector quivis facile videt hanc ſynodum ante præcedentem collocandam eſſe, illam quippe 4. Idus Novembr. hanc 6. Cal. Junii habitam. Attamen ita ponunt conciliorum editores. Verum neceſſe eſt ut vel turbatus ſit ordo, vel concilium hoc 5. in alium annum reponendum erit. Certe de tempore hujus ſynodi inter eruditos haud bene convenit. Ad hunc ipſum annum refert Baronius, ad annum 401. Juſtellus & Cardinalis Perronius; ad annum 400. Schelſtratius, qui canones 3. 11. 15. ſcholiis ſuis illuſtravit Eccleſ. Afr. Diſſert. 3. c. 9. p. 223. Satis erit lectorem ſemel monuiſſe, in conciliis Africanis hujus & ſequentis ſæculi miram eſſe confuſionem, turbato ſæpius temporis ordine, & permixtis canonibus, qui in hac, illave ſynodo conditi, alteri non raro tribuuntur. Quod candidum non minus, quam attentum & diligentem lectorem exigit.

[c] CARTHAGINENSE IX. anno 399. 399.
5. Cal. Maias, in ſecretario Baſilicæ reſtitutæ, congregatum. In hac ſynodo decreta eſt ad Honorium Imp. legatio, ut autoritate ſua eccleſiæ Africanæ neceſſitatibus ſubveniret, Epigonio & Vincentio epiſcopis ad hoc munus deſtinatis. Multa erant quæ per hanc legationem ab imperatore petenda eſſe ſtatuerunt patres Africani. Primo, ut confugientes ad eccleſiam, vi inde ne abſtrahantur, utque clerici de judicii ſui cognitione in publico teſtimonium dicere non cogantur. Vid. Cod. Afr. Can. 59. Huic petitioni reſpondet Honorii lex *de Foro eccleſiaſtico*, 13. Cal. Septembr. hoc anno edita, nt quoties de religione agatur, epiſcopi judicare debent, Cod. Theod. Tit. *de Relig.* leg. 1. Secnndo, ut reliquiæ Idolorum per omnem Africam aboleantur, & templa ubique deſtruantur, Cod. Afr. Can. 58. Reſpondet Honorius lege, 3. Cal. Septemb. hoc anno lata, ſimulachra quidem & ſacrificia prohibenda, ipſa vero ædificia, rebus his illicitis vacua, non eſſe evertenda, Cod. Theod. Tit. *de Pagan.* leg. 18. Tertio, ut Paganornm convivia, & quæ in his exerceri ſolebant, impoſita pœna, prohibeantur, ntque ſpectacula theatrorum, cæterorumque ludorum die Dominica vel cæteris Sanctorum feſtivitatibus minime celebrentur, Cod. Afr. Can. 60, 61. Ad has petitiones pertinet Honorii lex, 13. Cal. Septemb. hoc anno, profanos nempe ritus eſſe ſubmovendos, feſtos vero conventus civium, & com-

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art, 123. [b] *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 131. [c] *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 124.

Sæc. IV. ab an. CCC. munem omnium lætitiam, ludos nempe & convivia, eſſe permittenda, modo abſque ſacrificio, ullave ſuperſtitione damnabili exhibeantur, Cod. Theod. Tit. *de Pagan.* leg. 17. Quarto, ut clerici ab epiſcopis ſuis damnati, a quolibet non protegantur; ut manumiſſiones in eccleſia celebrentur, ut hiſtriones, qui fidem Chriſtianam amplexi ſunt, ad eandem ludicram artem iterum exercendam non cogantur, Cod. Afr. Can. 62, 63, 64. Exſtat quidem Honorii lex, 7. Cal. Jul. hoc anno, ad Sapidianum Africæ vicarium data, qua eccleſiarum & clericorum privilegia & immunitates confirmantur, conſtituta quinque librarum auri pœna iis, quicunque ea temere violaverint, Cod. Theod. Tit. *de Epiſc.* leg. 34. ubi dubium movet, levibus quidem, ut mihi videtur, de cauſis Gothofredus, utrum hæc Honorii conſtitutio ad patrum Africanorum petitionem referenda ſit. Præterea legatis Africanis hoc etiam in mandatis datum eſt, ut Equitium epiſcopum qui olim epiſcopali judicio merito damnatus fuerat, ſi forte illis in partibus repererint, eccleſiæ cauſam adverſus ipſum agerent, Cod. Afr. Can. 65. Quid vero hac in parte præſtitum ſit, non liquet. Nullam, ſaltem valde obſcuram hujus ſynodi mentionem faciunt conciliorum editores. Interim confer Conc. tom. 2. p. 1081. Conc. Afr. 1. ibid. p. 1221. Baron. ad an. 399. prope fin. præcipue Jac. Gothofredi Comment. ad leg. 17. Cod. Theod. Tit. *de Paganis.*

399. [a] ALEXANDRINUM VII. an. 399. vel ut Pagius 401. ſub Theophilo habitum. In quo, Origenes ejuſque diſcipuli, & ſectatores damnati ſunt. Epiſtolæ ſynodicæ hujus concilii fragmenta quædam non contemnenda habet Juſtinianus Imp. Tract. adverſ. Orig. Error. Conc. tom. 5. p. 660. Multis hac de re agunt Hieronymus, Palladius in vita Chryſoſtomi, Socrates, Sozomenus, & nos alibi plura.

399. [b] CONSTANTINOPOLITANUM VII. ann. 399. a Chryſoſtomo, & 22. Aſiæ epiſcopis habitum. In hoc, Antoninus Epheſi epiſcopus, 7. graviſſimorum criminum accuſatus, cum ſynodali judicio damnandus eſſet, mors illum ad ſupremum judicium evocavit. Exeunte hoc, vel ineunte ſequenti anno, Chryſoſtomus Epheſum profectus, ſynodum 70. epiſcoporum habuit, ubi Heraclidem ad hanc ſedem promovebat, & ſex Aſiæ epiſcopos depoſuit. Pluribus de his agunt Palladius in Vit. Chryſoſt. c. 13. p. 125. Socrat. lib. 6. c. 10. Soz. l. 8. c. 6. & nos in Vit. Chryſoſt. alibi fuſius. Sæc. IV. ab an. CCC.

CYPRIUM, anno 399. juxta Pagium in Critica ann. 401. ſub Epiphanio Cypriorum metropolita, ab omnibus iſtius inſulæ epiſcopis, celebratum. Theophilus Alexandrinus, damnandis Origenis dogmatibus hoc tempore unice intentus, magno ſibi emolumento fore putavit, ſi Epiphanium, Conſtantiæ in Cypro epiſcopum, virum ob virtutis, & doctrinæ reverentiam, omnium ſui temporis clariſſimum, (a quo tamen antea diſſenſerat) participem & conſortem conſiliorum ſuorum haberet. Scriptis itaque ad illum literis, hominem, ſumma morum ſimplicitate præditum, in ſuas partes facile pertraxit: qui, collecto epiſcoporum totius inſulæ concilio, Origenis libros omnino legi prohibuit. Miſit etiam tum ad alios, tum præcipue ad Johannem Chryſoſtomum literas, quibus ea quæ in ſynodo decreta fuerant, ipſi ſignificavit, fruſtra hortatus, ut & ipſe a legendis Origenis libris abſtineret, & convocata ſynodo epiſcoporum ſuorum, idem ſecum decerneret. Hæc nobis referunt, Socr. lib. 6. cap. 10. p. 315. Soz. lib. 8. c. 14. p. 775. Exſtat Theophili hac de re ad Epiphanium epiſtola ab Hieronymo Latine verſa, apud Hieron. tom. 2. p. 309. ad vetuſtum MS. Colbertinum recognita & emendata, apud Baluz. Nov. Collect. col. 101. 399.

[c] TOLETANUM I. vulgo dictum, in Carpetanis ad Tagum fluvium a 19. epiſcopis, præſidente Patrono; ad mores, præcipue in clero, reformandos an. 400. 7. Idus Septemb. habitum. Exſtant circa diſciplinam eccleſiaſticam, ſacrarum perſonarum continentiam, & pœnitentiam publicam ac ſolemnem capitula 21. cum fragmentis, aliiſque huc facientibus Conc. tom. 2. p. 1222. 400.

[d] TAURINENSE in Sub-Alpinis, (Taurinum quippe caput eſt principatus Pedemontani) rogantibus Galliæ epiſcopis, congregatum 10. Cal. Octob. anno, ut videtur, 400. ſi non paulo poſt; certe poſt mortem Martini Turonenſis, quem an. 400. mortem obiiſſe, non contemnendis argumentis evincit P. Fr. Chiffletius Diſſert. *de S. Martini temporum ratione.* In hoc concilio præcipue actum de primatu Arelatenſis, & Viennenſis eccleſiæ, & ſedes metropolitana in ſecunda provincia Narbonenſi *Maſſilienſi* adjudicata eſt. Exſtant canones 8. Conc. tom. 2. p. 1155. & Sirmondi notæ poſthumæ, ibid. in Append. p. 1810. 400.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 11. ad vit. *Theophil.* Art. 16. ſeq. [b] *Tillemont.* ad vit. *Chryſoſt.* Art. 58. 60, 61. [c] *Tillemont.* vol. 8. ad Hæreſ. *Priſcillian.* Art. 15. ſeq. [d] *Tillemont.* vol. 10. ad vit. *Zoſimi* Art. 1. ſeq.

Finis Sæculi Quarti.

SÆC-

SÆCULUM NESTORIANUM.

Conſpectus Sæculi.

Sæc.V. ab an. CCCC. IMperante apud Orientales Arcadio, homine ignavo, otio & luxuriæ dedito, apud quem omnia poterant proceres aulici, miſere perturbatæ ſunt res eccleſiaſticæ. Huic a Kal. Maii an. 408. ſuccedit Theodoſius junior, πᾶσαν ἐπιτηδεύσας ἀρετὴν διὰ Θεοῦ, inquit Sozomenus Præf. ad Hiſt. Eccleſ. certe pietate & humanitate pauci ex ordine principum palmam ei præripuerunt. Magnus eruditorum patronus, ipſe literis haud leviter inſtructus; noctu etiam libris incubuit, ad quorum lectionem inſerviit illi candelabrum, quod arte mechanica fabricatum, nullo extrinſecus miniſtrante, oleum lucernæ infundebat. Sub hujus auſpiciis & præſidio mire floruit non eccleſia modo, ſed & tota res literaria, quam ſtrenue promovere ſategit, tum ſuis, tum renovatis præcedentium imperatorum legibus, quas videre eſt Cod. Theod. lib. 14. tit. 9. *De ſtudiis liberalibus urbis Romæ, & Conſtantinopolis.* Ubi de ſtudioſis Romam ſtudiorum gratia ſeſe conferentibus, deque eorum privilegiis, de antiquariis, & bibliothecæ CP. cuſtodibus, de profeſſoribus publicis Conſtantinopolitanis, aliiſque huc ſpectantibus, agitur. Et ut illud etiam his attexam an. 438. jubente ac curante Theodoſio, conditus & promulgatus eſt *Codex Theodoſianus*, in quem omnium Chriſtianorum imperatorum conſtitutiones a Conſtantino M. ad hæc uſque tempora conjectæ ſunt. Hunc codicem poſt alios omnes recenſuit Jac. Gothofredus, & uberrimis commentariis illuſtravit, qui majorem diligentiam an eruditionem præ ſe ferant, haud facile dicas; ſed hæc obiter. Florente ac favente Theodoſii imperio, eccleſiæ nihilominus pacem turbant, I. DONATISTÆ, qui integro jam ſæculo ab ipſo Diocletiani tempore eccleſiam catholicam gravi ſchiſmate lacerarant. Adverſus hos fraudibus ac cædibus ubique graſſantes, decreta eſt an. 404. a ſynodo Carthaginenſi ad Honorium Aug. legatio, ſecunda jam vice repetita an. 407. cum iis etiam Carthagine collationem inſtituunt Catholici epiſcopi an. 411. cujus geſta hodie exſtant, & tum ſeorſim, tum in conciliorum tomis habentur.

II. PELAGIUS, ejuſque aſſeclæ, motis controverſiis *de originali Peccato, libero Arbitrio*, &c. a variis ſynodis, Dioſpolitana, Africanis, Gallicanis, ut de patribus, Auguſtino, Hieronymo, Proſpero, aliiſque nil dicam, ſæpiuſcule victi & fugati. Sæc.V. ab an. CCCC. III. NESTORIUS, duas in Chriſto perſonas, ac proinde Mariam non eſſe Θεοτόκον, docens, a concilio Oecumenico tertio an. 431. Epheſi habito, damnatus. Hinc multæ inter Cyrillum Alexandrinum & Theodoritum lites. IV. EUTYCHES, unicam in Chriſto naturam poſt incarnationem agnoſcens, quem proinde damnavit concilium Chalcedonenſe an. 451. utcunque illum ſynodus Epheſina λῃστρικὴ an. 448. armata manu, & coactis ſubſcriptionibus abſolverat. Subſecuta mox magna certamina & diſſidia, quibus ut medicam adhiberet manum, Ἑνωτικὸν condidit Zeno Auguſtus, cui ſubſcripſerunt Acacius CP. & ſimulate quidem Petr. Moggus, Petrus Fullo, additamenti ad Triſagium [σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς] autor, aliique reclamantibus interim Romanæ ſedis epiſcopis, Simplicio, Felice, &c. qua de re vide ſis *Geſta de nomine Acacii*, aliaque Concil. tom. 4. a p. 1079. Sedes CP. a ſynodo Chalcedonenſi admodum honoratur, cujus Can. 28. τὰ ἴσα πρεσβεῖα, *æqualia* ei cum veteris Romæ epiſcopo *Privilegia* decernuntur. Priore, ut videtur, hujus ſæculi parte inſtituti ſunt monachi *Acœmetæ*, ita dicti, quod in tres claſſes diviſi, ſibique invicem ſuccedentes, divina officia nullo interpoſito intervallo nocte dieque celebrarent. In horum uſum plurima Conſtantinopoli monaſteria conſtructa ſunt, præcipue celeberrimum illud quod a *Studio*, qui conſul fuerat an. 454. *Studii* nomen traxit, nec fortaſſe in aliis Orientis urbibus deerant. Hujus inſtituti autorem alii Marcellum Apamienſem, alii Alexandrum Archimandritam, Marcelli prædeceſſorem, qui floruit an. 320. & in cœnobio, quod juxta S. Menæ monaſterium erat, cum ſuis habitavit, fuiſſe volunt. Hi Acœmetæ, ſaltem ex iis plures, hæreſi Neſtorianæ favebant, eo nomine a ſcriptoribus eccleſiaſticis non ſemel acriter correpti.

SCRIPTORES.

Sæc. V. ab an. CCCC. 401. [a] ASTERIUS, Amaſeæ (quæ Ponti eſt civitas) epiſcopus, Antiochiæ natus an educatus incertum. Accidit, ut juvenem queodam Scytham, acri & acnta indole præditum, homo quidam Syrus, civis Antiochenus, quique liberos Grammaticam docuit, pecunia ſua redemerat, ſub quo, omni liberalium diſciplioarum genere brevi temporis ſpatio tantum profecit Scytha, ut Græcis pariter ac Romanis magnæ eſſet admirationi, & io Juriſprudentia clarus evaſit. Hunc ſe præceptorem nactum eſſe ipſemet teſtatur Aſterius *, ab eoque, ut videtur, popularem illam & elegantem dicendi venam, qua excelluit, hauſit. Claruit circa an. 401. a Juliani Imp. temporibus, ipſomet teſte * non longe remotus. Certe ipſe alibi Ruffioi anno ſuperiore mortui, & Eutropii io imperatoris offenſionem lapſi meminit. Plura de eo non habent veteres. Multa ſcripſit ὁ φιλάρετος Aſterius, uti Photio * audit, ex quibus hodie ſuperſunt.

* Serm in Serv. Cent. apud Phot. 271. p. 1500.

* Hom. adv. Avar.

* Cod. 271.

Homiliæ 5. viz. In Divitem & Lazarum, De Oeconomo iniquitatis, Adverſus Avaritiam, In Feſtum Calendarum, & in illud, *An liceat dimittere Uxorem quacunque ex cauſa*: Gr. Lat. a Rubenio editæ *Antverp.* 1615. 4°. & in *Auctuario* Ducæano 1624. tom. 2. p 563. ac in *Auctuario* Combefiſiano 1648. tom. 1. p. 1. in quo additæ habentur ſeqnentes homiliæ.

In prophetam Danielem & in Suſannam.

In Cæcum a nativitate.

In principes Apoſtolorum, Petrum & Paulum.

In S. martyrem Phocam.

Laudatio in SS. Martyres.

Enarratio martyrii S. Euphemiæ, excerpta ex Act. 6. ſecundi Nicæni concilii. De cujus tamen γνησιότητι non parum dubitant eruditi; ſtylus enim repugnat, ne de aliis dicam.

Laudatio in S. protomartyrem Stephanum, quam nomine Procli ediderat Vinc. Riccardus, cum & ſtylus & Photii autoritas vindicent Aſterio. Hactenus homiliæ a Combefiſio collectæ: verum an omnes ejuſdem ſint Aſterii, merito dubitatur: addidit Combefiſius excerpta octo aliarum homiliarum e Photii Cod. 271. deſumpta, viz. Sermonum, *De Pœnitentia*, in illa verba, *Homo quidem deſcendit de Hieruſalem ad Jericho.* Sæc. V. ab an. CCCC. In illud, *Duo Homines aſcenderunt in templum, De Zacchæo, De Filio prodigo, De ſervo Centurionis a Domino ſanato, De Jejunio, De Jairo, ac Muliere profluvio ſanguinis laborante.*

Homiliæ 7. in Pſalmos 5, 6, & 7. Gr. Lat. cum notis apud Coteler. Monument. Eccleſ. Gr. tom. 2. p. 1. Has io codice regio MS. Aſterii nomen non habuiſſe fatetur Cotelerius, ſed autoritate duarum catenarum in Pſalmos ipſi vindicat, additque tum ſtyli, tum doctrinæ convenientiam. Sed non tanti eſt catenarum fides, ut omoem eruditis ſcrupulum eximat. Rem igitur in medio relinquo. Eadem catenarum autoritate Aſterio etiam adſerit homiliam in Pſalmum 4. quæ in eodem Cod. MS. cæteris præmiſſa fuit, quamque inter Chryſoſtomi opera tom. 7. p. 431. Græce publicavit nobiliſſimus Savilius.

Denique exſtant *Fragmenta* Aſterii plurima in catena in Pſalmos, aliaque io catena in Lucam; quorum pleraque nuſpiam alibi reperiuntur.

[b] MARCUS, Ἀσκητὴς ſive *Exercitator* κατ' ἐξοχὴν dictus, genere forſan Ægyptius, inter monachos Nitrienſes ſolitariam vitam egit, claruit circa an. 401. Vir ioſigniter mitis, ac ſumme temperans, qui juvenis adhuc totum vetus & nov. Teſtamentum memoriter tenuit; ætate vero provectior tanta ſanctitatis fama inclaruit, ut inter monachos Nitrienſes rumor increbeſceret, ſacra myſteria ei non a ſacerdote ſed ab angelo quodam ſemper in manus eſſe tradita. Vixit ad decrepitam uſque ætatem, obiitque centenario major. Multa poſt ſe reliqnit ſcripta, de quibus ſunt qui Marco noſtro litem moveant, annon ea Marco cuidam juniori, qui ſub Leone Imp. circa ann. 900. floruit, potius aſcribenda ſunt, ſubdubitantes. Verum id conjecturæ ne leviſſimam quidem habet veritatis umbram: cum Photius * ſcripta iſta non memoret ſolum, ſed & eorum capita ſummatim referat. De ſtylo Marci ſic ille: Σαφὴς μὲν ἐστι, ὅσον ἐπὶ τῇ κοινότητι τῶν λέξεων, καὶ τῷ κεφαλαιωδῶς ἐξενηνέχθαι ἡ φράσις, οἱ καὶ μὴ πρὸς τὸ Ἀττικὸν ἐξηκριβωκότες τὰ ὅλα γλῶσσαν, εἰ δὲ πού τι ἀσαφὲς ἐνορᾶται, τῷ διὰ πράξεως αὐτοῖς πεφυκέναι μᾶλλον καταγινώσκεσθαι, ἀναχωρεῖ τῆς

401. Sozom. l. 6. c. 29. Pallad. Hiſt. Lauſ. c. 20, 21. Niceph. l. 14. c. 54.

* Cod. 200.

[a] Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 28. §. 5. vol. 8. p. 607. *Oudin.* tom. 1. p. 892. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p 53. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 10. ad vit. *Aſter.* [b] Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8 p 349. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 2. *Oudin.* tom. 1. p 902.

Sæc.V. ab an. CCCC. διὰ λόγων ἑρμηνείας, οὐχὶ τὸ δυσκόλως εἰρῆσθαι. *Perſpicua ejus eſt dictio, quatenus verbis utitur communibus, & ſumma capita percurrat oratio: etſi quod ad Atticum ſermonem non ſatis accurate linguam componat. Sicubi vero in his obſcuritas aliqua cernitur, ideo nimirum ab ea, quæ per verba fit, clara explicatione recedit; quod hæc ejuſmodi ſint, ut per actionem ipſam potiſſimum percipi debeant, non quod difficulter eadem exprimi oratione poſſint.* Quod non de Marci ſolius ſcriptis notat Photius, ſed & in omnibus ferme iis, qui Aſcetica tractarunt, ejuſmodi obſcuritatis vitium reperiri docet, τῆς ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐπιγνώσεως ἔτι μάλα σεργούσης τὰς διὰ τῶν ῥημάτων ἐπιδηλώσεις, *quæ enim ex ipſis operibus percepta eſt cognitio, non uſque adeo verbis explicari contenta eſt.*

SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

De Paradiſo & Lege ſpirituali: Procœmium totidem verbis habetur in Macarii Hom. 37.

De his qui putant ſe ex operibus juſtificari.

De Pœnitentia.

De Baptiſmo.

Præcepta ſalutaria ad Nicolaum.

Capitula Temperantiæ, ſive de Jejunio.

Diſputatio cum Cauſidico.

Conſultatio intellectus cum ſua ipſius anima.

Octo iſta opuſcula memorat, alio tamen ordine enarrat Photius, quibus & nonum addit (a nobis deſideratum) *contra Melchiſedecitas*, quo in ſui ipſius parentem hæreſeos hujus labe contaminatum invectus eſt.

Ex Marci noſtri operibus ad ætatem ſuam perveniſſe prodit Nicephorus libros 8. univerſalium affectionum numerum æquantes, & alios 32. *de re Aſcetica.* In his octo, quæ nobis ſuperſunt, opuſcula comprehendi, ſatis eſt veriſimile; adeo ut 32. etiamnum deſiderentur.

Porro, inter octo, quæ exſtant, tractatus, habetur epiſtola Nicolai cujuſdam non contemnenda; qua gratias Marco agit, ob præcepta ejus ſalutaria ſibi nuncupata.

[a] Exſtant opuſcula ſupra recenſita a Johanne Pico Pariſienſi Latine reddita, *Pariſ.* 1563. inde in Biblioth. Patr. deſumpta. Gr. Lat. vero in Auctuario *Pariſ.* tom. 1. p. 871. Habentur in bibliotheca Cl. Galei ſequentia Marci opuſcula Græce MSS. 1. *De Jejunio.* 2. *Capita* περὶ ἀγρυπνίας, &c. 3. Κεφάλαια ἠθικά. 4. Περὶ εὐχῆς. 5. *Capita Gnoſtica.* 6. Περὶ πράξεως καὶ θεωρίας πνευματικῆς. 7. *Oratio* εἰς τὸν Μελχισεδέκ. 8. Ἀντίζυγα *vitiorum & virtutum.* 9. *Parænesis Aſcetica Alphab.* 10. *Oratio in S. Crucem.* Quouſque hæc coincidant cum opuſculis illis, quæ in *Auctuario* ſuo tom. 1. edidit Fronto Ducæus, cum ipſos codices MSS. nondum inſpexerim, dicere nequeo. Sæc.V ab an. CCCC.

ANIANUS, monachus Ægyptius, diverſus ab eo qui nonnulla Chryſoſtomi ſcripta Latine vertit, uti infra oſtendemus, claruit circa an. 401. *Chronologiam* ſcripſit, in qua Euſebium ſecutus, non raro tamen eum erroris coarguit, ut ex Georgio Syncello conſtat, qui Aniani* quidem Chronologiam ἐπιτιμωτέραν καὶ ἀκριβεστέραν τῇ ἀποστολικῇ τε καὶ πατρικῇ παραδόσει ἀκόλουθον, *Panodoriana conciſiorem, at fideliorem & paternæ & apoſtolicæ traditioni magis conſonam* fuiſſe dicit. Nihilominus hanc etiam non raro perſtringit Syncellus. 401.

* Syn Chronogr p 35.

[b] PANODORUS, Ægyptius itidem monachus, Aniani ὁμόχρονος, teſte Syncello, claruit ſub Arcadio Imp. Scripſit Chronographiam, οὐκ ἄπειρος, inquit Syncellus, χρονικῆς ἀκριβείας, ipſe Euſebium ſimiliter ſecutus, haud diſpari etiam modo caſtigat. De ejus Chronologia hæc Syncellus*, comparatione inter illam & quæ Aniani erat facta, τοῦ δὲ Πανοδώρου πολυμερῆ τε καὶ πολυειδῆ, πολλά τε χρήσιμα ἔχουσαν, *Panodori ex adverſo copioſa eſt, variiſque partibus & argumentis ornata narratio, & quæ multa utilia continet.* Interiit ejus chronographia; fragmenta tamen plurima nobis conſervavit Syncellus, atque ex eo exhibet Scaliger in animadverſionibus Euſebianis. 401.

* Loc. cit.

[c] VICTOR, Antiochenus, Chryſoſtomi æqualis, claruiſſe videtur ineunte hoc ſæculo, & deinceps. Scripſit *Commentarium in evangelium D. Marci*, qui Latine exſtat ex verſione Theod. Peltani Biblioth. Patr. tom. 4. p. 370. Præter Commentarium in evangelium S. Marci, hæc Victoris opuſcula penes ſe MSS. habet vir eruditiſſimus Sebaſtianus Feſchius J. V. Profeſſor Baſileenſis, ut ex ipſius ad Cl. Galeum literis conſtat, nempe *Scholia in epiſtolam S. Jacobi; in S. Petri primam & ſecundam; in S. Johannis 1, 2, 3. in S. Judæ epiſtolam.* Græce vero an Latine tantum non didici. Exſtant plura fragmenta Victoris in catena Ghiſleriana in Jerem. & in catena Codderiana in Lucam, quæ noſtri Victoris eſſe exiſtimantur. 401.

[d] MACARIUS, patria, ut veriſimile eſt, Romanus, profeſſione monachus, Ruffino Aquileienſi admodum familiaris, (eundem enim eſſe cui apologiam ſuam pro Origene dicavit Ruffinus, quemque in Apo- 401.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38 § 9 Art. 200. vol. 9. p. 445. l. 6. c. 10. § 30. vol. 13 p 753. *b* Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. § 36. vol. 6. p. 135. *c* Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 17. vol. 7. p. 769. not. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 50. *Long.* Bibl. ſacr. p. 1003. *d* Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 12. ad vit. *Hieron.* Art. 83.

Sæc.V. ab an. CCCC. log. 2. contra Ruffinum notat Hieronymus, jure conjicit Miræus.) Claruit circa an. 401. Scripſit in urbe Roma *adverſus Mathematicos librum*, in quo labore Orientalium quæſivit ſolatia Scripturarum: uti habet Gennadius de Script. c. 28. Hunc deſignat Hieronymus Apol. 2. contra Ruffinum, *Ergo*, inquit, *niſi de Oriente veniſſes, eruditiſſimus vir hæreret adhuc inter Mathematicos.*

401. PAULUS, epiſcopus, cujus unicus meminit Gennadius*, claruiſſe videtur circa an. 401. Scripſit *de Pœnitentia libellum*, in quo legem pœnitentibus dedit, ita dolendum eſſe de peccatis, ne ſupra modum triſtitiæ, immenſitate deſperationis mergantur. N. E.

* De Script. c. 31.

401. [a] EUSEBIUS, cujus notitiam, eamque perobſcuram, eidem Gennadio debemus*. Nec patriam enim, nec vitæ inſtitutum, nec ætatem ſcire licet. Ex loco tamen quem in catalogo ſuo ei tribuit Gennadius, ineunte hoc ſæculo illum floruiſſe conjectari fas eſt. Scripſit *de Crucis Domini myſterio, & Apoſtolorum, ac præcipue Petri conſtantia, virtute Crucis indepta.* N. E.

* De Script. c. 34.

401. [b] SEVERUS SULPITIUS, natione Gallus, patria Aquitanus, genere nobilis, Phæbadii Agennenſis epiſcopi diſcipulus, claruit anno 401. In adoleſcentia eloquentiæ ſæculari operam dediſſe, & in foro famam non incelebrem nactum, uxorem e conſulari familia duxiſſe ſatis indicat Paulinus epiſtola ad eum prima. Vitæ inſtituto, ut nonnullis placet, erat monachus, certe preſbyter Primuliacenſis. Qui epiſcopum fuiſſe volunt, eum cum Sulpitio Severo, viceſimo ſeptimo Bituricum epiſcopo (qui obiit exeunte ſæculo ſexto) temere confundunt. Martino, Paulino, Hieronymo, admodum erat familiaris. In ſenectute vergente, a Pelagianis deceptus poſtea erroris ſui pœnitentiam egit; ac perpetuo ſilentio linguæ temeritatem expiavit. Stylus Severo clarus, faciliſque; & longe ſupra ſæculi ſui genium terſus & politus: unde eccleſiaſticorum puriſſimus ſcriptor Scaligero audit. In dialogis ſuis millenariorum errorem prodit; quod obſervavit Hieronymus*, eumque primariis Millennii propugnatoribus accenſet.

* Comm. in Ezek. c. 36.

[c] SCRIPTA.

Hiſtoriæ ſacræ libri 2. a Mundi exordio ad annum 400. deducti, circa quod tempus ſcripti videntur.

De B. Martini vita liber, cum præfatione ad Deſiderium. Sæc V. ab an. CCCC.

Epiſtola prima ad Euſebium presbyterum contra æmulos virtutum B. Martini.

Epiſtola ſecunda ad Aurelium diaconum, de obitu & apparitione B. Martini.

Epiſtola tertia ad Baſſulam, ſocrum ſuam, de obitu B. Martini.

Dialogi 3. interlocutoribus Gallo & Poſthumiano, ſe mediante & judice: quorum primus agit *de virtutibus Monachorum* Orientalium, ſecundus & tertius *de virtutibus B. Martini.* Hoſce ob errorem Millennii ibi deprehenſum damnavit olim Gelaſius papa, ſeu quiſquis decreti illius autor, ſub titulo *Opuſculorum Poſthumiani & Galli.*

Ad Claudiam ſororem epiſtolæ 2. quas ex MS. codice Collegii S. Trinitatis Cantabr. deſcriptas V. Cl. Johannes Battely, ejuſdem Collegii ſocius, ad Cl Baluzium miſit: a quo editæ ſunt miſcellaneorum tom. 1. p. 329.

Epiſtolæ 5. a Dacherio primum editæ, Spicileg. tom. 5. p. 532 [d]. Verum ex his ultima non eſt Severi noſtri, ſed alterius Severi, natione Afri, ut liquet ex epiſtola 4. pag. 535. Plures certe *epiſtolas ad amorem Dei, & contemptum Mundi hortatorias* ad ſororem ſuam illum ſcripſiſſe teſtatur Gennadius*, ac ad alios alias; quæ non exſtant.

* De Script. c. 19.

[e] *Carmen Bucolicum*, ſeu *de mortibus Boum Poemation*, habetur ſub Severi nomine inter Chriſtianos poetas a Bignæo editos in appendice ad Biblioth. Patr. *Pariſ.* 1624. p. 579. Sed Severi noſtri non eſt, verum cujuſdam *Severi Sancti Endelechii* rhetoris, uti habet inſcriptio apud Pap. Maſſonum, qui hoc poemation edidit lib. 2. in vit. Anaſtaſii p. 48.

Prodierunt Sulpitii Severi opera, Giſelini & Galeſinii notis illuſtrata *Antverp.* 1574. cum notis Sigonii *Bolon.* 1581. *Francof.* 1593. *Colon.* 1600. 8°. cum Druſii commentario *Franekeræ*, 1607. 8°. *Lugd. Bat.* 1635. 12°. (cum notis G. Hornii) 1647. 4°. 1654. 8°. *Amſt.* 1665. 8°. & alibi ſæpius cum notis Variorum. Habentur & in Orthodoxogr. & in Biblioth. Patr. tom. 6. p. 324 [f].

Uberrimos in Sulpitii Severi hiſtoriam ſacram commentarios edidit Chriſtianus Schotanus, *Franekeræ* 1664. fol. quorum prodromum, notas nempe in Heptaemeron in lucem emiſerat, *Franekeræ* 1658. 4°.

[g] PHILO, unde ortus, incertum eſt, gradu diaconus. Ineunte hoc ſæculo, ab Arcadii & Honorii Impp. ſorore, (quæ conclamata fere valetudine Romæ ægrota decubuit) una cum aliis nonnullis Cyprum 401.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 5. p. 390. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3 p. 111. *Oudin.* tom. 1. p. 913. ſeq. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. p. 735. & vol. 3. p. 531. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 12. ad vit. *Sev Sulp.* c Conf. *Long.* Bibl. ſacr. p. 979. d Edit. nova tom. 3. p. 300. e Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 1. p. 682. Hoc Carmen cum *J. Weitzii* & *Wolfg. Suberi* notis & *Jac. Gronovii* præfatione editum eſt Lugd. Bat. 1715. 8vo. denique cum eorundem & *Gerh. Outhovii* notis ad calcem libri *de judiciis Jehovæ* Groningæ 1781. 8vo. f *Sulpicii* opera omnia recenſuit *Jo. Clericus* Lipſiæ, 1709. g Conf. *Du Pin,* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 240. *Oudin.* tom. 1. p. 891. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 39. §. 2. vol. 9. p. 252.

Sæc.V. ab an. CCCC. miſſus eſt, ut S. Epiphanium Romam accerſerent, qui precibus ſuis ac manuum impoſitione priſtinam illi ſanitatem a Deo impetraret. Ad Cyprum delatus ab Epiphanio Carpathi, inſulæ maris Mediterranei, ab Aſiatico littore non longe diſtantis, uti vulgo creditur, rectius vero mea qnidem ſententia Carpaſiæ urbis in Cypro non ignobilis, epiſcopus, ob inſignem pietatis famam, ordinatus eſt, circa an. 401. Quinetiam Epiphanius Romam diſcedens, eccleſiæ ſuæ Conſtantienſis curam ei commiſit; ut ſi clericis opus eſſet, ipſe ordinaret.
* In vit Epiphan. c. 49. † In voce Φίλων. Hæc Polybius *. [a] Scripſiſſe *Commentarium in Cantica Canticorum* fidem facit Suidas †. Exſtat quidem ſub ejus nomine Latine *Commentarius in Cantica*, Biblioth. Patr. tom. 5. ſed aut ejus non eſt, aut admodum interpolatus. Interim verus Philonis Commentarius, una cum interpretatione veteri, habetur MS. apud Cl. Bigotium (uti nos docet Caſimirus Oudin) ab eo propediem evulgandus.

401. Socrat. l. 6 c. 11. Soz. l. 8. c. 10. Genn c. 20. [b] ANTIOCHUS, natione Syrus, Ptolemaidis in Phœnicia epiſcopus, claruit circa an. 401. eloquentiæ fama clarus, Conſtantinopolim profectus eſt; ubi frequentibus concionibus ad plebem habitis, perſpicua dictione compoſitis, & ſonora voce pronunciatis, tantum ſibi applauſum meruit, ut a nonnullis Chryſoſtomus diceretur: tantam etiam pecuniam, ut auro onuſtus ad civitatem ſuam rediret paulo ante exorta Chryſoſtomi infortunia. Poſtea tamen liti Chryſoſtomo a Severiano Acacio, aliiſque intentatæ ſe immiſcuit: ac inter acerrimos Chryſoſtomi inimicos a Palladio* numeratur.
* Dialog p. 49. Obiit ante an. 408. regnante adhuc Arcadio Imp. Scripſit tumenti & exaggerato ſtylo, præter *Sermones* plurimos, *adverſus avaritiam unum & longum volumen, & in curationem cæci a Salvatore illuminati homiliam.* Scripta ejus non exſtant: ſententiolam quandam de eo profert Theodorit. Dial. 2. *Fragmentum* vero ejuſdem longiuſculum de Chriſto lancea tranſoſſo, autor catenæ in Johannem p. 443. aliud acta concilii Epheſini, part. 1. cap. 4. alia in libro de duabus Chriſti naturis citat Gelaſius. Confer Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 40. num. 58. p. 116.

401. Socrat. l. 6. c. 11. Soz. l. 8 c. 10. 18 Pallad Dialog. paſſim. SEVERIANUS, natione Syrus, Gabalorum in Syria epiſcopus, claruit circa annum 401. Vir in ſcripturis admodum eruditus, & eloquentiæ cauſa celeberrimns. Famæ igitur ac divitiarum ab Antiocho Conſtantinopoli comparatarum æmulus. Poſtquam ſe in dicendo diu exercitaſſet, & orationes plurimas elucubraſſet, Conſtantinopolim venit, ubi Chryſoſtomum benevolentem nactus, ac ſæpe in eccleſia concionatus, magnam ſui admirationem excitavit; tantumque honoris & autoritatis adeptus eſt, ut imperatori, & Auguſtæ familiaris fieret. Chryſoſtomo vero præ aliis charus fuit, qui Epheſum proficiſcens, eccleſiæ ſuæ curam illi delegavit. Fidem ſibi commiſſam male præſtitit Severianus, ac auditorum ſtudium, Johanni ablatum, totum ſui juris facere anniſus eſt. Æmulatione igitur motus Johannes Conſtantinopolim propere rediit, falſiſque Serapionis Diaconi Severianum hæreſeωs accuſantis criminationibus inſtigatus, illum urbe ejecit: qui tamen ab Eudoxia Auguſta mox revocatus, Johanni, nullum non lapidem in id movente imperatrice, ſpecie ſaltem reconciliatus eſt. Ulcus vero ſtatim recruduit: inita enim cum Theophilo, Antiocho, aliiſque conjuratione, Johannis depoſitionem totis viribus molitus eſt; quod & effecit. Tumultuante autem plebe, & in Johannis inimicos inſurgente, fuga conſulere ſibi neceſſe habuit. Exeunte igitur anno 402. ad Antiochiam properans, Porphyrium ejus loci epiſcopum accepta pecunia ordinavit; a plebe Antiochena ſcelus id indignata urbe mox fugatus. Quid de eo exinde factum ſit, parum liquet. Stylus ei parum felix, jejunus nempe & flaccidus, nec Græci ſermonis elegantiam attigit. Nec parum ei obfuit, quod cum Syrus eſſet, notante Socrate, Græca minus diſtincte pronuntiabat, & *Syriacum* neſcio quid in ejus voce reſonabat.

[c] SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

De creatione Mundi orationes 6. exſtant in editione Chryſoſtomi Saviliana tom. 7. prope finem, & in auctuario Combefiſ. *Pariſ.* 1672. Hinc deſumuntur fragmenta illa plurima, quæ in catena Græcorum patrum in Geneſin a Franciſco Zephyro Latine verſa & edita, *Colon.* 1572. exhibentur, pag. 2, 3, 4, 16, 17, 18, 24, 37, 41, 46. licet iſta poſtrema videntur potius petita e Severo qnam Severiano. Citat hoc opus ſub titulo 6. librorum in *Hexaemeron*, & ex quolibet fragmenta plura adducit Coſmas Indicopleuſtes *Typograph. Chriſtian.* lib. 10. p. 320. & ſeqq. Alex. Braſſicanns, præfatione in Salvianum an. 1530. teſtatur exſtare in bibliotheca Viennenſi inter alia Severiani Gabalorum epiſcopi, in Geneſin conciones 14. quas ſe aliquando editurum pollicitus eſt.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 10. not. 10. ad vit. *Epiphan.* *Long.* Bibl. ſacr. p. 904. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34 § 4. vol 9. p 259. item Bibl Eccleſ. ad *Gennad.* c. 20. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Chryſoſt* Art. 62. vol. 11. *Du Pin.* Hiſt Eccleſ. vol. 3. p. 52. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. tom. 3. p. 52. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 5. vol. 9. p. 267. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 11. ad vit. *Chryſoſt*, Art. 62, 63.

Sæc. V. ab an. CCCC. Ex harum numero fuiſſe ſex orationes *de creatione Mundi* dubitari nequit.

In nativitatem Chriſti oratio, inter Chryſoſtomi opera edit. Savil. tom. 7. Citatur a Theodorito * ſub Severiani nomine.

* Dialog. 2.

De Sigillis librorum Oratio.

De Serpente æneo Moſis oratio. Utraque habetur inter Chryſoſtomi opera. Verum Severiani eſſe patet ex Theodorito *, & Damaſceno †, qui utramque ſub Severiani nomine allegant.

* Dial. 1.3.
† De Imag. Orat. 2.

Sermo de pace in eccleſia CP. habitus, cum a B. Chryſoſtomo ſuſceptus eſt. Exſtat Lat. inter opera Chryſoſtomi.

De morte Innocentum oratio, quæ inter alias patrum homilias ab Alcuino collectas Latine legitur, & inter Chryſologi ſermones num. 152.

De Cruce homilia, a Fr. Combefiſio cum aliis quibuſdam Chryſoſtomi edita, *Par.* 1656.

SCRIPTA, QUÆ NON EXTANT.

Sermonum volumen. Sermonem ejus 58um citat Oecumenius comment. in 1. ad Cor.

Expoſitio in epiſtolam ad Galatas, quam ſe legiſſe ait Gennadius *: fragmentum ejus exhibet Oecumenius in Comment. in hanc epiſtolam.

* De Script. c. 21.

De Baptiſmo, & Epiphaniæ ſolemnitate libellus.

Expoſitiones in epiſtolam ad Romanos, primam ad Corinthios, & ſecundam ad Theſſalonicenſes, Sever. cujuſdam citantur in Oecumenii catena in dictas epiſtolas. Verum an eo nomine deſignetur Severus an Severianus, incertum eſt.

In catena Fr. Zephyri *in Pentateuchum* (edit. *Colon.* 1572.) citatur Sever. *in Geneſin* p. 59. *in Exodum* p. 143. *in Numeros* p. 183, 188, 204, 207. *in Deuteronomium* p. 212, 215. par hic ac in præcedente articulo manet ſcrupulus.

Expoſitio in Job, cujus fragmenta plurima conſervavit catena in Job a Paulo Comitolo Latine converſa.

Anaſtaſius Sinaita ὁδηγῷ cap. 16. citat fragmentum Severiani Gabalenſis in illud Coloſſ. 1. *Quoniam in ipſo inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter.*

Contra Novatum liber, cujus fragmentum exſtat apud Gelaſium lib. de duabus Chriſti naturis.

De Cruce orationes plures: quarta citatur a Damaſceno Orat. 3. de Imag. Sermonem Severi Gabalenſis εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ τιμίου σταυροῦ citat ex eoque locum profert Hieremias patriarcha CP. reſponſo 2do ad Tubingenſes p. 253. Severianum etiam ſcripſiſſe *contra Judæos* diſerte affirmat Coſmas Indicoph. *Topogr. Chriſtian.* lib. 7. p. 292.

Porro fragmenta nonnulla Severiani videre eſt apud Gelaſium lib. de duab. in Chriſto natur. Concil. Epheſin. part. 1. Turrian. de Euchariſt. lib. 1. c. 19. quæ unde deſumpta ſint, incertum eſt.

Sæc. V. ab an. CCCC.

401. * PALLADIUS, gente Galata, natus anno 368. viginti annos natus in exteras regiones peregrinari cœpit; ac Alexandriam delatus, Iſidori presbyteri curæ ſe commiſit, vitæ monaſticæ diſciplina inſtituendum. Iſidorus id officii delegavit Dorotheo, Aſcetæ celeberrimo Thebano; ſub cujus regimine triennium exegit Palladius. Anno 391. in Nitriam montem ſeceſſit; ibique apud Archimandritas, Arſacium, Putabaſtum, &c. integrum annum aſceticis exercitiis, & monachis illuſtrioribus inviſendis dedit: & Evagrium Ponticum præceptorem nactus eſt; a quo Origeniſmi amorem hauſit, eo nomine ab Epiphanio & Hieronymo acriter non uno in loco correptus. Tandem tentationibus quibuſdam laſcivis divexatus, clam Evagrio magiſtro in Scetes ſolitudinem ſe ſubduxit; & apud S. Pachonem aliquamdiu delituit. Mox in Thebaidis deſerta profectus eſt, Johannem Abbatem inviſurus, qui epiſcopatum & afflictiones multas ei olim adfuturas prædixit. Hujuſmodi fere itinera crebro conficiens Palladius, totam Ægypti regionem peragravit; donec ſplenis & ſtomachi morbis laborans, Alexandriam a ſodalibus mitteretur. Ab Alexandria valetudinis redintegrandæ ergo Palæſtinam profectus eſt; ubi plurimos exegit annos, ex. gr. apud Innocentium abbatem, Oliveti presbyterum, integrum triennium, anno 400, vel 401. a Palæſtina Bithyniam veniens, epiſcopus cujuſdam urbis ordinatus eſt. Hæc de ſeipſo hiſtoriæ Lauſiacæ autor. Quæ ſequuntur, haud ita certum eſt, an eidem Palladio, ſint tribuenda. Anno 400. circiter Palladius, Helenopolitanus epiſcopus, una cum duobus aliis epiſcopis miſſus eſt a Chryſoſtomo Epheſum ad Antonini epiſcopi cauſam cognoſcendam. Anno 404. Chryſoſtomo (cujus ille partibus conſtanter adhæſit) in exilium pulſo, magiſtratuum furorem fugiens Romam contendit; & Innocentio papæ, ac epiſcopis occidentalibus Arcadii Imp. & Johannis inimicorum injuſta odia coram expoſuit. Mox cum Latinis epiſcopis Honorii Imp. literas ad Arcadium deferentibus remiſſus; in exilium longinquum ab Arcadio ablegatus eſt, in oppido Syene, in vicinia Blemmyum ſito, cuſtodiendus: quo militari ſatellitio abductus eſt, graviſſimis in via injuriis divexatus, ablato famulo, & excuſſis tabellis. Relicta tandem ſede Helenopolitana, Aſponæ epiſcopum factum eſſe tradit Socrates *. Denique hiſtoriæ Lauſiacæ

* L. 7. c. 36.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 11. ad vit. *Pallad.* *Fabr.* Bibl. Gr. *l.* 5. c. 32. §. 1. vol. 9. p. 1.

autor

Sæc.V. ab an. CCCC. autor opus id conſcripſit circa an. 421. annos natus 53. Vitæ autem Chryſoſtomi ſcriptor dialogum ſuum ſtatim poſt Chryſoſtomi mortem literis mandavit. Jam vero ad ſcripta, quæ ſub Palladii nomine circumferuntur, perveniamus.

[a] SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

Hiſtoria Lauſiaca, ſeu de SS. Patrum vitis ad Lauſum Cubiculi præfectum; inde *Lauſiaca* dicta. De ea vide plura in Heraclide [b]. Poſt varias editiones Latinas ex antiqua Rufini verſione, Græce primus extulit cum notis Johannes Meurſius, *Lugd. Bat.* 1616. 4°. Græco-Lat. cum notis Fronto Ducæus in Auctuario 1624. tom. 2. p. 893. Supplementum, cujus ope Græci textus lacunæ impleri poſſint, exhibet Cl. Cotelerius Monument. Eccleſ. Græc. tom. 2. p. 341. qui fragmenta etiam 11. ſatis ampla in editis exemplaribus deſiderata, quibus aut augeatur hiſtoria, aut ſuppleatur Græcus textus, Gr. Lat. cum notis dedit Monument. tom. 3. p. 117, 158. Hiſtoriæ hujus codicem MSS. editis duplo auctiorem in inſtructiſſima ſua bibliotheca habet Cl. Voſſius, quem in lucem aliquando proditurum ſperare licet.

[c] *Dialogus de vita S. Johannis Chryſoſtomi inter Palladium epiſcopum Helenopolitanum, & Theodorum eccleſiæ Romanæ diaconum.* De dialogi hujus autore multa inter eruditos lis eſt. Palladium fuiſſe hiſtoriæ Lauſiacæ autorem communis eſt ſcriptorum ſententia; quod tamen alii in dubium vocant, alii plane negant. Palmarium negantium argumentum eſt, quod in dialogo Palladius ſe tunc primum Romam vidiſſe fateatur; Palladium vero Helenopolitanum ibi aliquot ante annis commoratum fuiſſe diſerte affirmet. Cui tamen reſponderi poteſt, dialogi autorem data opera nomen ac perſonam ſuam (quod aliunde etiam patet) diſſimulantem, locum priorem operi ſuo eo fine intexuiſſe, ut eo melius lateret. Aut hoc dicendum erit, aut neceſſe eſt, ut cum Cl. Bigotio ſtatuamus alium fuiſſe Palladium, qui priori Aſpunam tranſlato in ſede Helenopolitana ſucceſſerit; iſtumque demum eſſe, qui cum Theodoro dialogum Romæ habuerit. Interim notatu non indignum eſt hiſtoriæ Lauſiacæ ſcriptorem Olympiadi, Chryſoſtomi Diaconiſſæ perquam familiarem, ac Chryſoſtomi calamitatum participem fuiſſe; & ob ejuſdem cauſam Romam demum profectum eſſe: uti ipſe teſtatur *. Quid quod non modo Georgius Alexandrinus, & ex eo Photius dialogi conditorem Palladium vocat, non modo dialogi codicis Græci titulus, & indiculus Savilianus hunc epiſcopum fuiſſe Helenopolitanum teſtantur (ut recte notat idem Bigotius) ſed & Theodorus Trimithuntis in Cypro epiſcopus hiſtoriæ Lauſiacæ & dialogi ſcriptorem unum eundemque Palladium diſerte facit. His mihi addere liceat, exſtare in bibliotheca Galei noſtri Palladium *de gentibus Indiæ & Bragmanibus*, hoc titulo; Τȣ̃ αὐτȣ̃ Παλλαδίου περὶ τῶν τῆς Ἰνδίας ἐθνῶν καὶ τῶν Βραχμάνων. hic titulus indicat opus hoc in codice unde deſcriptus fuerat hic libellus, ſecutum fuiſſe aliud ejuſdem Palladii opus. His adde, in epiſtola Bragmanum & Indorum ad Alexandrum hæc haberi verba p. 15. ἀδικεῖ γὰρ ὁ ψευδόμενος ὃν πείθει, ἀδικεῖ δὲ καὶ ὁ πειθόμενος ψευδομένῳ πιστεύων πρὶν ἢ τ' ἀληθὲς μάθῃ. Quæ totidem fere apicibus in dialogo Palladii *de vita Chryſoſtomi* reperiuntur, cap. 4. p. 37. Unde facilis oritur conjectura, unum & eundem fuiſſe utriuſque operis conditorem. Hinc in Cod. Colberteo 973. poſt Palladii hiſtoriam Lauſiacam proxime ſequitur hiſtoria Bragmanum, teſte Dufreſnio in indice Auct. Græc. p. 31. Verum omnia doctiorum judicio lubens ſubmitto. Primus hunc dialogum Latine tranſtulit Ambroſius Camaldulenſis: cujus verſio Eugenio 4. nuncupata ſeorſim prodiit *Venet.* 1533. 8°. poſtea cum Chryſoſtomi operibus *Pariſiis*, alibique ſæpius recuſa: Græce a Frontone Ducæo & Savilio diu quæſitum Florentiæ tandem invenit Emericus Bigotius, & ex vetuſto bibliothecæ Mediceæ codice (eodem, ut videtur, quo uſus eſt olim monachus Camaldulenſis) deſcriptum cum verſione nova a ſe adornata in lucem emiſit, *Par.* 1680. 4°. Ex eo jam liquido conſtat Ambroſium interpretem non modo præfationem breviuſculam contra codicis MS. fidem verſioni ſuæ aſſuiſſe, ſed & in dialogi decurſu quædam paſſim de ſuo adjeciſſe.

De gentibus Indiæ, & Bracmanibus liber: quem e tenebris eruit [d] & cum verſione ſua edidit nobilis Anglus, Edoardus Biſſæus, *Londini* 1665. 4°. Ægre mihi perſuadeo, hunc libellum Palladium noſtrum autorem habere. Ex ipſo opere nil certi peti poteſt; niſi quod a Chriſtiano, & florente adhuc Romano imperio, ſcriptus fuerit. Meminit quidem Moſis cujuſdam, Adulenorum epiſcopi, itineris ſui ad Indiæ ingreſſum comitis: quem ſuſpicari forſan quis poſſit eundem eſſe cum Moſe, Saracenorum epiſcopo; qui ab anno 370. claruit: & de quo multa habent Socrates * & Sozomenus †. Adule enim in confinio Ægypti & Æthio-

* Hiſt. Lauſ. c. 144, 43, 121.

* L. 4. c. 36. † L. 6. c. 38.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. § 2. vol. 9. p. 4. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 66. *Oudin.* tom. 1. p. 908. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 11. ad vit. *Palladii* Art. 9. ſeq. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 16. vol, 9. p. 29. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 15. §. 2. vol. 7. p. 555. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 2. c. 11. §. 6. vol. 1. p. 441.

Sæc.V. ab an. CCCC. piæ ſita eſt: ubi loci tunc temporis habitaſſe Saracenos teſtatur Sozomenus loc. cit. Verum de hac re nihil ſtatuo: judicent eruditi.

Tractatum anonymum ſcriptoris cujuſdam Latini *de Bracmannis*, hactenus ineditum, ad calcem dicti libelli dedit idem Biſſæus.

401. [a] HERACLIDES, gente Cyprius, monaſticum vivendi genus in Scetenſi ſolitudine ſectatus eſt, Evagrio Pontico præceptore uſus. (Socrat. l. 6. c. 10. Soz. l. 8. c. 6. Pallad. in Dial.) Tandem Conſtantinopolim delatus, anno 398. ſaltem ineunte ſequenti, diaconus a Chryſoſtomo ordinatus eſt. Archidiaconum vocat Nicephorus*. (* L. 13. c. 9.) Anno 402. ineunte, ſedi Epheſinæ a Chryſoſtomo præfectus eſt; & in ſynodo 70. epiſcoporum ordinatus. Anno ſequente, in Theophili ſynodo ad Quercum habita Origeniſmi accuſatur una cum Palladio epiſcopo Helenopolitano, exhibitis adverſus utrumque capitulis. Abſentem judicari Heraclidem voluerunt Theophilus, ejuſque aſſeclæ; eum inſuper injuriæ & crudelitatis reum facientes. Verum reverſo mox ab exilio Johanne, & Theophilo a civibus CP. fugato, evanuit iſta tempeſtas. Tandem tamen Johanne ſecunda vice in exilium miſſo, parem & ipſe Heraclides fortunam ſubiit; Anno enim 404. ſede ſua depoſitus, in carcerem Nicomediæ conjectus eſt: ubi quadriennium tunc exegerat, cum Palladius dialogum ſuum ſcripſit. Quid illi exinde evenerit, non conſtat. Vir erat, teſte Palladio, ſæcularibus diſciplinis optime inſtitutus, & divinarum ſcripturarum admodum peritus.

Scripſit librum, *Paradiſum dictum, ſeu de vitis SS. Patrum*. Iſte titulus in nonnullis codicibus hiſtoriæ Lauſiacæ præfigitur: ac nominatim prima hiſtoriæ hujuſce editio a Frabro Stapulenſi, *Pariſ.* 1504. adornata, Palladii nomen non præfert, ſed titulum habet, Heraclidis *Paradiſus*. Adde, quod præfatio gemina hiſtoriæ Lauſiacæ præfigatur: quarum primam Heraclidis eſſe nullus fere dubitat. Suſpicatur igitur Cl. Voſſius*, (* De Hiſt. Græc. l. 2. c. 19.) (cujus ſententiam & nos amplectimur) hiſtoriam Lauſiacam ex duobus conflatam eſſe libris, Palladii uno, altero Heraclidis. Unde factum eſt, ut in codicibus MSS. modo hujus, modo illius nomen præferat.

Johannes Meurſius in præfatione ad hiſtoriam Lauſiacam a ſe editam, apud ſe extitiſſe docet Heraclidis librum alium, ita inſcriptum, Διήγησις περὶ τῶν κατ᾽ Αἴγυπτον διαλαμψάντων ἁγίων πατέρων· quem ex bibliotheca Palatina ille exſcripſerat. Forſan aut Sæc.V. ab an. CCCC. ὑποτυπωμάτων, aut *Compendium quoddam hiſtoriæ Lauſiacæ* opus iſtud fuerit: ſaltem ſeparatus, & nondum cum Palladii opere permixtus Heraclidis liber: immo, quod poſtea comperi, ipſus eſt Heraclidis *Paradiſus*: qui, teſte Cotelerio*, (* Not in t. 3. Monumen p 560.) bis in bibliotheca regis Galliæ, ac toties in Colbertina, Græce MS. ſub aliis nominibus habetur, in primo Cod. ἡ κατ᾽ Αἴγυπτον τῶν Μοναχῶν Ἱστορία dictus, in ſecundo, ἡ κατ᾽ Αἴγυπτον Ἱστορία, ἣν καὶ παράδεισον ἄλλον ὁ συγγραφεὺς ὀνομάζει, in tertio Παράδεισος, in quarto Ἱστορία εἰς τοὺς βίους τῶν ἁγίων πατέρων τῶν Αἰγυπτίων, συγγραφεῖσα παρὰ Ἱερωνύμου μοναχοῦ καὶ πρεσβυτέρου τοῦ ἀπὸ Δαλματίας. Codicum iſtorum inſpectio noſtram ac Voſſii conjecturam non confirmat ſolum ſed & demonſtrat. Longe maxima enim libri pars hiſtoriæ Lauſiacæ permixta legitur. Reliquam una cum præfatione totius operis Gr. Lat. cum notis edidit Cl. Cotelerius Monument. Eccl. Gr. tom. 3. p. 171.

[b] CHROMATIUS, patria, ut volunt nonnulli, Romanus, epiſcopus Aquileienſis, claruit anno 401. 401. Circa id enim tempus, ab Anaſtaſio papa Rufini (qui Aquileiæ tunc egit) a ſe damnati admonitus, convocata epiſcoporum ſuorum ſynodo, Origenis libros & ipſe damnavit: Rufinum vero adeo non damnavit, ut ad eccleſiæ communionem recipere non vereretur. Quinetiam nimia Hieronymi iracundia ſubinfenſus, eum per literas admonuit, ut Rufinum mordacibus ſcriptis impetere ceſſaret, & tandem tantopere vexatæ inter illos controverſiæ tandem ſilentio finem imponeret. Chryſoſtomi cauſam in Occidente ſtrenue tutabatur; quo nomine amplum ab eo elogium, & multas grates conſecutus eſt: quæ videre eſt in Epiſt. Chryſoſt. 155. Et erat quidem tantæ famæ, ut inter omnes occidentales epiſcopos ſummam laudem nomenque meruit. Unde *Epiſcopum ſui temporis doctiſſimum & ſanctiſſimum* vocat Hieronymus*. (* Præf. in Paralip.) Obiiſſe videtur circa an. 410. Exſtant ab eo ſcripta, *Homiliæ & tractatus aliquot de octo beatitudinibus, & in reliquum cap. 5. ac partem 6. S. Matthæi*, edita, *Baſil.* 1528. cum Symmachi apologetico, *Lovan.* 1646. in Microprеsbytico *Baſil.* 1551. in Biblioth. Patr. tom. 5. p. 976. & in Orthodoxogr. p. 1191. Inter plures alias, quas ſcripſit, epiſtolas, una erat ad Honorium Imp. de cauſa Chryſoſtomi. Hanc una cum ſuis literis ſe ad Arcadium Imp. miſiſſe teſtatur ipſe Honorius, apud Palladium cap. 3. p. 30. De commonitoria ad Hieronymum epiſtola ſupra diximus. Utraque interiit. Exſtat inter

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 11. not. 7. ad vit. *Palladii*. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 9. vol. 9. p. 16. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 558. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 3. p. 1054. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 12. ad vit. *Chromatii*. *Long.* Bibl. ſacr. p. 675.

Hie-

Hieronymi opera *epiſtola ad Hieronymum* ſub Chromatii & Heliodori nomine *de nativitate B. Mariæ*; & *altera ad eundem* ſub eorundem nomine. Utramque vero ſuppoſititiam eſſe omnes agnoſcunt.

402. [a]INNOCENTIUS, natione Italus, patria Albanus, ineunte anno 402. epiſcopus Romanus factus eſt. Epiſcopatu ſuſcepto, ingentes cum orientalibus epiſcopis lites de S. Johannis Chryſoſtomi cauſa agitare cœpit: cujus ille partes ſtrenue tutatus fuerat: vivum autoritate ſua & conſolatoriis epiſtolis, quantum potuit, confirmavit: mortuum vero eximio honore ac reverentia, proſecutus eſt: quinetiam (ſi ſequioribus vitæ Chryſoſtomi ſcriptoribus credendum ſit) audita Chryſoſtomi morte, Arcadium Imp. & Eudoxiam Aug. una cum Attico CP. aliiſque Chryſoſtomi inimicis, anathemate percuſſit. Verum iſtam fabulam funditus diruit Cl. Savilius in tractatu a nobis ad ſuperioris ſæculi calcem edito. Utut ſit: Innocentius certe Chryſoſtomi defuncti cauſam minime deſeruit; ſed cum orientalibus epiſcopis communionem inire præfracte renuit, donec Chryſoſtomi nomen in Diptycha ſacra poſtliminio reſtitueretur. Anno 409. ab Honorio Imp. ad Alaricum Gothorum regem Romæ exercitum admoturum legatus eſt, ut ab obſidione iſta inſtituenda barbaros averteret. Succeſſu quidem caruit legatio; res tamen optime ceſſit Innocentio: qui eo modo urbe ſubductus Ravennæ ſubſtitit, & miſeram ſuæ ſedis ruinam e longinquo conſpexit. Reliquum vitæ curſum Novatianis & Pelagianis impugnandis impendit; quod quidem fortiter effecit, urbe fugatis prioribus; crebris epiſtolis, ſynodis ac decretis damnatis poſtremis. Permiſiſſe Innocentium, ut imminente jam Romæ Alarico Gentiles priſcos ritus & ſacrificia clam peragerent, conficta eſt a Zoſimo * calumnia. Zoſimo, ſcriptori Ethnico, opponi poſſunt Socrates * & Sozomenus †, qui Romæ obſidionem, & Ethnicorum molitiones narrantes, rem plane tacent, id nequaquam facturi, ſi crimen ejuſmodi admiſiſſet Innocentius, quem ſectæ Novatianæ odium ipſis inviſum reddiderat. Obiit (non anno 417. die 5. Cal. Augusti, quod vulgo creditur) ſed exeunte anno præcedente, die 21. Decemb. ut contendit Papebrochius.

* Lib. 5.
* L. 9. c. 7.
† L. 7. c. 9

[b]SCRIPTA.

Epiſtolæ 34. ex quibus 23. priores Magdeburgenſes, Tilemannus, Oſiander, Fulco, aliique ſpurias eſſe contendunt, deſumptis argumentis a ſtyli barbarie, ab ineptis ſcripturæ accommodationibus, ab erroribus fidei multis, ab erratis chronologicis, & a memoratis ritibus eccleſiaſticis, qui nondum in eccleſia obtinuerant. Eandem & tribus ſequentibus epiſtolis cenſuram appoſuit Eraſmus. Certe plures ejus epiſtolas ex notis chronologicis ſuppoſitionis multum ſuſpectas eſſe ipſe Papebrochius * ingenue fatetur.

* Catal Roman. Pont. p.61.

Epiſtolæ 28. 29. viz. ad S. Johannem, & ad clerum CP. Græce & Latine habentur, ex Nicephoro deſumptæ: [c]tertia etiam, num. 30. ad Arcadium Imp. ex Georgio Alex. ſpuria, de qua plura vide apud Savilium tractatu citato.

POLYBIUS, Epiphanii diſcipulus, & individuus itinerum comes, ejuſque ut credi par eſt, diaconus. Illum enim Romam ab Honorio accitum, ut gravi morbo laborantem ſororem ſanaret, comitatus eſt; atque anno 402. Conſtantinopolim profecto adhæſit: eidem inter navigandum morienti adfuit, & extrema mandata excepit. Polybio enim obiturus Epiphanius juſſit, ut quamprimum appelleret Cyprum, conſcenſa nave ſuperiorem Thebaidem peteret. Paruit iſte, ac poſtquam Epiphanii corpus in eccleſiam Conſtantienſem intuliſſet, & ſeptiduum prope reliquias commoratus eſſet; ante ſupremum Epiphanio munus perſolutum Thebaidem contendit; ibique integrum annum degit: quo exacto, ab Heracleone, Ægypti præſide, anno 403. ſaltem ineunte proximo, Rhinocururorum epiſcopus factus eſt. Plura de eo non liquent. [d]Scripſit *Epiphanii geſta, poſteriorem vitæ partem, atque obitum complexa*: & *epiſtolam ad Sabinum Epiphanii ſucceſſorem*, qua Epiphanii exequias ab eo ſibi deſcriptas mitti rogat. Deſcriptio iſta Latine exſtat ad calcem Polybii. 402.

Priorem Epiphanii vitæ partem ſcripſit Johannes; & ipſe etiam Epiphanii diſcipulus ac comes. Exſtat utriuſque opus, plurimis fabulis refertum, Lat. apud Surium Maii 12. Gr. Lat. inter opera Epiphanii editionis Petavianæ tom. 2.

MACARIUS, Magnetum in Aſia proprie dicta epiſcopus; claruit an. 403. interfuit ſynodo *ad Quercum* a Theophilo Alexandrino adv. Chryſoſtomum alioſque eodem anno habitæ; qua accuſati erant Chryſoſtomus, Palladius & Heraclides epiſcopus Epheſinus: Heraclidem oppugnavit Maca- 403.

V. Act Syn. apud Phot. cod. 59. p. 53.

a Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. ad vit. *Innocent.* vol. 10. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 67. ſeq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4. l. 9. p. 90. *Petri Conſtant.* Epiſt. Roman. Pontif. p. 739, 919. c Conf. Append. ad *Petri Conſtant* Epiſt. Roman. Pontif. p 105,109. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol.10. not.1. ad vit. *Epiphan.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c.11. §. 1. vol. 7. p. 415.

Sæc.V. ab an. CCCC. rius noſter, eique vitio vertebat, quod Origeniſta eſſet, & Cæſareæ Paleſtinæ, in furto deprehenſus; quodque ipſum Epiphanius ad communionem recipere recuſavit; quodque his non obſtantibus, Epheſiorum epiſcopus fuiſſet conſtitutus: & licet a ſynodi Patribus depoſitionis ſententiam in eum impetrare non potuit, in carcerem, tamen Nicomediæ detruſus eſt, ibique per quadriennium male habitus. [a] Scripſit Macarius opus, cui *Apocritica* nomen dedit, ſeu dialogos cum Græco ſive Ethnico; quorum plura fragmenta hodie ſuperſunt: compoſuit item Commentarium in Geneſin, ex quo fragmenta in MSS. Codd. Cardinalis Ottoboni reperiuntur. Plura de Macario ejuſque ſcriptis, & quænam ex iis fragmenta hodie exſtant, te docebit Anſelmus Bandurius Benedict. Confer Bandurii conſpectum editionis operum S. Nicephori *Pariſ.* 1705. 8°.

404. [b] CONSTANTINUS ſive CONSTANTIUS (eundem enim eſſe admodum ſit veriſimile) epiſcopo Antiocheno primum ab epiſtolis, factus deinde lector & diaconus, poſtea presbyter Antiochenus, claruit anno 404. Cum ſumma apud Antiochenos gratia floreret, poſt mortem Flaviani, ut ei in epiſcopatu ſuccederet, omnium votis expetitus eſt. Sed præveniens illum Porphyrius, homo peſſimus, & qui ſedi Antiochenæ inhiabat, impetratis ab imperatore Arcadio literis, curavit, ut in Oaſin tanquam populi perturbator relegaretur. Qui ſtatim, ubi hoc reſcivit, amicorum ope, in Cyprum aufugiens, ſalvus evaſit. Pluribus hæc refert Palladius de Vit. Chryſoſt. pag. 144, 145. qui diſerte ipſum *Conſtantium* vocat. Sed quam ſæpiuſcule variant nomina in codicibus MSS. præſertim cum levi unius literulæ additione ſit, nemo neſcit. Exſtant ad noſtrum binæ Chryſoſtomi epiſtolæ, ex itinere dum Cucuſum abduceretur, ſcriptæ, quibus mirifice ipſum commendat, nempe Epiſt. 221, 225. In editis quidem utrobique habetur *Conſtantii* nomen. Verum in pluribus codicibus, fatente Savilio, legitur Κωνσταντίνῳ non Κωνσταντίῳ. Vir erat, ſiquis alius, perſpicax, acer ad intelligendum, ſeverioris vitæ cultor, mitis, miſericors, longanimis, liberalis, cunctiſque virtutibus expolitus. Poſt mortem Chryſoſtomi, explanationem ejus in epiſtolam ad Hebræos, 34. homiliis comprehenſam, a ſe collectam, digeſtam, & ordinatam, edidit. Liquet id ex nota, quæ codicibus, tam impreſſis, quam MSS. præfigi ſolet. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου, ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν, ἐκτεθεῖσα ἀπὸ σημείων, μετὰ τὴν κοίμησιν αὐτοῦ, παρὰ Κωνσταντίνου πρεσβυτέρου Ἀντιοχείας. Sæc.V. ab an. CCCC. Ubi hæc verba, ἐκτεθεῖσα ἀπὸ σημείων, vel cum Fr. Ducæo reddenda ſunt, *ex annotationibus & commentariis ipſius*, vel rectius forſan, *ex enarrationibus*, quas per notas & ſigna, pro ea quæ tunc vigebat ταχυγραφίας arte, ex ipſius Chryſoſtomi ore exceperat Conſtantinus, *edita*. Et ita quidem intelligenda monet illuſtriſſimus Savilius *; ἀπὸ σημείων, inquit, *hoc eſt, ut opinor, notis quibuſdam & ſcribendi compendiis, quibus verba concionantis Chryſoſtomi ſubſecutus eſt, hoſce poſt ipſius mortem, edidit ſermones*. Et cum editor noſter presbyter fuit Antiochenus, non male forſan conjici poteſt, homilias haſce a Johanne adhue Presbytero, Antiochiæ habitas fuiſſe. An aliis ſcriptis de republica Chriſtiana meruerit Conſtantinus noſter, non comperi. Interim non diſſimulabo, haberi inter Chryſoſtomianas, epiſtolas duas, Cucuſo in Armenia ſcriptas; nempe 237, 238. hoc titulo, Κωνσταντίῳ πρεσβυτέρῳ (legendum ſuaderem, Κωνσταντίνου πρεσβυτέρου) πρὸς τὴν μητέρα. & τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ. Hæc ſic accipit Fr. Ducæus, acſi Chryſoſtomus has epiſtolas Conſtantio dictaverit, ſive ejuſdem nomine miſerit. Sed repugnat ipſe epiſtolarum tenor, & ipſius Conſtantii eſſe clariſſime demonſtrat. Et alius quidem a noſtro videtur hic Conſtantius, qui relicta matre, domoque ſua, Cucuſum, ad Chryſoſtomum feſtinavit, ut exilii & ærumnarum ejus comes, particepsque eſſet. Noſter vero, ſive Conſtantinus, ſive Conſtantius, poſt Porphyrii ad ſedem Antiochenam ordinationem, in Cyprum profugere neceſſe habuit.

* Præf. not. ad Heb. t. 8. p 553.

[c] AURELIUS PRUDENTIUS CLEMENS, V. C. gente Hiſpanus, domo Tarraconenſis, aliis Cæſarauguſtanus, natus eſt, conſule Salia, anno 348. Juvenis adhuc eloquentiæ forenſi operam dedit, ac cauſas ſatis inique egit, vitiis fræna laxavit: miles etiam Palatinus factus, caſtra ſecutus eſt. Vita tandem in melius commutata, bonis literis, præcipue verſibus pangendis incubuit. Claruit anno 405. quo præfationem Καθημερινῶν ſcripſit, & ad alia ſcribendum ſeſe accinxit. Plurima poemata vario metrorum genere, ſtylo ſatis eleganti ac venuſto, licet in iis ſint quæ linguæ Romanæ caſtitas vix ferat, condidit: quæ hodie exſtant. 405.

Pſychomachia, ſive pugua vitiorum & virtutum.

a Conf *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 12. vol. 5. p. 276. b Conf *Tillemont.* Memor Eccleſ. vol. 11. ad vit. *Conſtant.* c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 4. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 696. & vol. 3. p. 291. ſeq. *Clerici* ad vit. *Prudent.* *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Prudent.* vol. 10.

Cathe-

Sæc.V. ab an. CCCC. *Cathemerinon*, ſive *hymni omnibus diurnis actionibus convenientes.*

Περὶ ϛεφάνων liber.

Apotheoſis, ſive *de Divinitate.*

Hamartigenia, ſive *de Origine peccatorum. Peroratio*, ſive *oratio ad Deum* libelli iſtius calci appoſita, ſpuria videtur. Contradicit enim odæ 7. Καθημερ. dicendo, *Non poſco beata in regione domum*, &c. Dictum impium, & Prudentio indignum.

Contra Symmachum ac veterem Deorum Gentilium cultum libri 2. Hos libros commentariis eruditis explicatos ſeorſim evulgavit Iſaacus Grangeus, Vindocinenſis, *Pariſ.* 1614. 8°.

[a] Διπτοχαῖον, ſive *Enchiridium Vet. & Nov. Teſtamenti*, quod ſub Amœni cujuſdam, obſcuri admodum poetæ, nomine edidit Fabricius, *Baſil.* 1564. 4°. & eidem aſcriptum habetur, una cum acroſtichide quadam ad Leontium, Burdegalenſem epiſcopum, in appendice Bigneana, *Pariſ.* 1624. p. 702. Verum præter Gennadium *, qui Prudentio diſerte aſcribit, multis id eidem aſſerit Giſelinus in notis ſuis ad Prudentium. Periit commentarius, quem, more Græcorum, ſcripſit in Hexaemeron, de fabrica mundi uſque ad conditionem & prævaricationem primi hominis; cujus meminit Gennadius *.

* De Script. c. 13.

* De Script. c. 13.

[b] Prudentii opera prodierunt primum cura Aldi Manutii, *Venet.* 1501. deinde inter poetas Chriſtianos *Lugduni* 1603. *Antverp.* 1540. 1564. cum notis Pulmanini & Giſelini in appendice Bigneana pag. 461. & in Bibliotheca Patr. tom. 5. p. 990. Omnium vero commentariis ornata, cura Jo. Weitzii, *Hanov.* 1613. 8°. quæ priores editiones longe ſuperat. Cum notis doctiſſimis Nic. Heinſii *Amſtel.* 1667. 12°. & cum notis criticis & paraphraſi Steph. Chamillardi in uſum Delphini *Pariſ.* 1687. 4°. [c]

405. [d] PELAGIUS, natione aliis Gallo-Brito, alus Scotus ſive Hibernus, revera Britannus, ex citeriore Britannia, quam hodie Cambriam, ſive Walliam dicimus: patrio nomine *Morgan*, ſeu *Marigena* dictus; unde & Pelagii nomen ei adhæſit. Monachum fuiſſe facile concedimus; collegii vero Bannochorenſis fuiſſe abbatem, & duo millia monachorum ſub regimine ſuo habuiſſe, & exinde poſtea a ſuis in exilium pulſum; denique Academiæ Cantabrigienſis fuiſſe alumnum; nuda videntur Ranulphi Ceſtrenſis, Johannis Tinmuthenſis, Nicolai Cantilupi, Caii, Balei, aliorumque ſomnia. Exeunte ſæculo quarto, ſaltem ineunte quinto, Romam, ut videtur, ſe contulit: ubi Melániæ & Rufinæ familiaris factus, & ab iis propinata Origenis dogmata pleno ore hauriens, atque in pejus augens, hæreſin novam condidit, quam circa, vel potius paulo ante an. 405. in vulgus diſſeminare cœpit; ea tamen uſus fraude, ut catholicam præ ſe ferret ſpeciem; quamque reipſa docuit, verbis negavit, hæreſin. Et certe hæreſi diſſeminata circa hoc tempus famoſum fuiſſe vel exinde patet, quod Chryſoſtomus * Arabiſſi in Armenia exul agens, data ad Olympiadem epiſtola, Pelagii lapſum vehementer deploret. Anno 408. vel ſequenti, Gothis Italiam devaſtantibus, Roma egreſſus cum Cœleſtio diſcipulo, in Siciliam ſe recepit: ubi biennio vel triennio commoratus, anno 411. in Africam tranſmeavit, ac Hipponem appulit. Anno ſequenti, in collatione Catholicos inter ac Donatiſtas Carthagine habita illum præſentem ſe vidiſſe teſtatur Auguſtinus *. Exinde citatim properans, Ægyptum profectus eſt, monaſteria ibi ſita viſurus. Ex Ægypto Palæſtinam petiit; ubi anno 415. veteratoriis artibus apud Johannem epiſcopum Hieroſolymitanum, fruſtra eum accuſante Oroſio, gratiam inivit; & ſynodi Dioſpolitanæ patribus fucum fecit. Objecta enim ſibi ab Oroſio hæreſeos capita partim negando, partim emolliendo, ſynodi cenſuram evaſit, & Catholica communione dignus eſt pronunciatus. Anno ſequenti a conciliis Carthaginenſi & Milevitano, uti & ab Innocentio papa hæreſeos damnatus eſt. Eandem ei anno 418. notam inuſſerunt Zoſimus papa, & concilii Africani patres. Quinetiam extat Honorii Imp. reſcriptum ad præfectum urbis eodem anno datum, quo Pelagium, Cœleſtium, eorumque ſectarios Roma expelli jubet. Eodem circiter tempore Theodotus epiſcopus Antiochenus, habita in Oriente ſynodo, Pelagium diu tergiverſatum ac varias nectentem tricas, epiſcoporum judicio Hieroſolymis actum ſiſtit, ac hæreſeos manifeſte convictum damnari curat. Quid illi exinde factum ſit; ubi loci degerit; quando, vel quo mortis genere extinctus ſit, minime conſtat. Vir erat miro ingenii acumine, & meliorum literarum ſcientia præditus; vitæ inſuper ſanctimonia, & illibata morum integritate conſpicuus. His præcipue machinis, doctrinæ ſc. fama, & pietatis ſpecie, tot tantoſque dogmatum ſuorum diſcipulos ſibi contraxit: neve quid fraudibus ſuis deeſſet, errores ſuos, quoties eo nomine reus ageretur, nunquam non diſſimulavit: ſaltem ſe non propriam, ſed aliorum ſenten-

Sæc.V ab an. CCCC.

* Ep. 16. ad Olymp.

* De geſt. Palæſt. c. 29.

Mar. Mercator Commonit. c. 3.

[a] Conf. *Long.* Bibl. ſacr. p. 914. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 2. p. 295. ſeq. item de Verit. Chriſt. Relig. c. 5. §. 14. p. 251. ſeq. [c] Prudentium denuo edidit *Chriſtoph. Cellarius* Hal. Sax. 1703. 8vo. [d] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 915. *Clerici* Hiſt. Pelag. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 212. ſeq.

tiam in medium proferre præ ſe tulit. Hæreſin illius quod attinet, ſumma hue fere redit: peccatum originale funditus ſuſtulit, docens Adami peccatnm ſoboli ejus non imputari: unumquemque e contra in eadem, qna Adam creatns eſt, voluntatis perſectione naſci: mortem temporalem nos ſubire non ob Adami lapſum, ſed ex naturæ neceſſitate: baptiſmum denique originalis peccati remedium non eſſe. De gratia nec idem ſemper ſenſit, nec dixit. Primitus omnia naturæ tribuebat. Poſtea a Catholicis convictus, mutato nomine, ſententiam tamen non mutavit. Per gratiam enim potentiam natnræ a Deo creatæ, ſc. rationalem voluntatem, intellexit. Gratiam Chriſti nihil aliud eſſe voluit, quam doctrinam ejus & exemplum: omniaque virtutis officia, ipſa etiam pœnitentiæ & ad Deum converſionis primordia, a nobis ſine particulari auxilio divino impleri poſſe; adeo ut ſi gratia divina admittenda ſit, inter utilia ſolummodo, non autem neceſſaria numerandam eſſe. Liberum arbitrium eo uſque ampliavit, ut hominem ſine peccato vivere poſſe, totique Dei legi ad amuſſim ſatisfacere cenſeret. Homines, pleroſque ſaltem, non gratiæ divinæ beneficio, ſed propter operum ſuorum merita juſtificari, & ad vitam æternam prædeſtinari contendit. Juramentnm denique omnino illicitum eſſe docuit; & divitibus æternæ ſalutis ſpem ademit. Scripta ejus ſequuntur.

[a] SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

Expoſitionum in epiſtolas Paulinas libri 14. ante captam a Gothis Romam ſcripti, quorum meminerunt Auguſtinus non uno in loco, Marins Mercator *, Autor Prædeſtinati †, & Caſſiodorus ‡. Eoſdem eſſe, qui ſub Hieronymi nomine feruntur, & inter illius opera exſtant, ſentiunt Voſſius, & ex eruditis quamplurimi. Aliam amplexus eſt ſententiam, quam in Biblioth. Theol. MS. pluribus perſequitur Cl. Uſſerius. Verba ejus ſubnectere forſan non erit inntile. Sic igitur ille pag. 574. “ Breviorum in Paulinas
“ epiſtolas annotationum tres diverſi codi-
“ ces Caſſiodori temporibus ferebantur;
“ tres item noſtris. De prioribus vide Caſ-
“ ſiodor. Divin. Lect. cap. 8. Similiter &
“ noſtris temporibus (præter Haymonem,
“ & recentiores) tres antiquioris notæ fe-
“ runtur codices, nominibus Hieronymi, Pri-
“ maſii, & Sedulii. Qui Hieronymi nomine
“ hodie circumfertur, codex Pelagii hære-
“ tici a nonnullis eſſe creditur; & ab aliis
“ idem cum eo, qni Gelaſii olim nomine fere-
“ batnr, & a Caſſiodoro primo loco comme-
“ moratur. Ego potius illum a Caſſiodoro
“ commemoratum Pelagii fuiſſe exiſtimave-
“ rim; (ipſius enim nomen paſſim non præ-
“ tuliſſe ex illa Auguſtini citatione cap. 16.
“ de Geſt. contra Pelag. colligitur; in qua
“ illud DICUNTUR obſervandum) hunc ve-
“ ro quem nos habemus, ex Pelagii, Hiero-
“ nymi, & Primaſii explicationibus a poſte-
“ riore aliquo compaginatum eſſe, adeo
“ nullo cum judicio, ut contraria dogmata
“ (Pelagiana ex hæretico, & orthodoxa ex
“ Hieronymo & Primaſio hauſta) paſſim a ſe
“ commiſta fuiſſe non animadverterit. Hinc
“ in Epiſt. ad Rom. cap. 11. Fidem boni-
“ tate Dei conferri legimus; atque alibi ſæ-
“ piſſime (nullibi certe apud quenquam
“ veterum ſæpius) libera Dei gratia & ſola
“ fide nos juſtificari. Quæ cum a Pelagiana
“ doctrina maxime abhorreant, argumento
“ ſunt eos falli, qui integrum opus Pelagio
“ tribuendum exiſtimant. Id quod etiam
“ tria loca ex Pelagii commentariis adducta
“ ab Auguſtino lib. 3. de Peccat. Merit. &
“ Remiſſ. cap. 2, 3, 5. plane evincunt: quo-
“ rum nihil in noſtris codicibus habetur.
“ Quæ enim Voſſius * hic loca producit, huc
“ non facere ipſa locorum ab Auguſtino ex
“ Pelagio, non ſecundum ſententiam, ſed
“ ſecundum ipſa verba, citatorum collatio
“ manifeſtum facit. Quibus adde, Pelagii
“ præfationes & argumenta in epiſtolas ab
“ hiſce, quos habemus, commentariis plane
“ abeſſe. Ex Pelagio nihilominus plura hie
“ eſſe intermixta, tum Pelagiana, quæ paſ-
“ ſim occurrunt, dogmata, (illudque impri-
“ mis in Rom. 7. Inſaniunt, qui de Adam
“ per traducem aſſerunt ad nos venire pec-
“ catum) tum citationes ſuperius ex Augu-
“ ſtino, & de Merit. & Remiſſ. Pecc. lib. 3.
“ c.12. de Geſt. contra Pelag. c.16. & libro
“ canonum Cottoniano productæ, demon-
“ ſtrant. Potiſſimam vero partem ex B.Hie-
“ ronymi annotationibus breviſſimis (a Caſ-
“ ſiodoro commemoratis) eſſe compactam,
“ & nomen illius in antiquiſſimis Gothicis
“ exemplaribus præfixum oſtendere videtur:
“ & præfatio ad Heliodorum, de qua tamen
“ acris illa habetur Eraſmi cenſura. Præ-
“ fationem addiderat, neſcio quis, ad He-
“ liodorum Hieronymi nomine, vehementer
“ inſulſam & infantem. Walafridus etiam
“ Strabus in gloſſa ordinaria Hieronymi no-
“ mine paſſim citat, quæ hic habentur: &
“ ſemel, ut videtur, ipſe Sedulius. Ita enim
“ apud illum in 1. Cor. 7. legimus: aliter,
“ ut Hieronymus exponit. Si quis, hoc eſt,
“ quiſquis homo, ſuper virginem, hoc eſt,
“ carnem propriam ſuam, quid vult ipſe

* Common. c.2. Præfat. ſubnotat.
† Hæreſ 88.
‡ Div.Lect. c. 8.
* Hiſt. Pelag. c. 13.

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 119. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 658. Append. *Auguſtin.* [a] *Johanne Phereponø* (*Clerico*) edit. 1703.

Sæc. V. ab an. CCCC. "homo, id eſt, virginitatem an conjugium; "quia liberum arbitrium habet. In quam "ſententiam in commentariis hiſce ita legimus ad hunc locum. Non parentes dicit virginum filiarum, (neque enim poteſtatis illorum eſſe poteſt propoſitum alienæ continentiæ) ſed unumquemque habere propriæ carnis arbitrium eam incorruptam ſervare. Hactenus Uſſerius. Aliam prorſus ab Uſſerio ſententiam fovet Garnerius, qui commentarios hoſce unico Pelagio deberi, & a Caſſiodoro ſordibus hæreticis olim repurgatos, omni Pelagianiſmi labe, prout nunc exſtant, immunes eſſe contendit, Append. ad Diſſert. 6. ad part. 1. operum Marii Merc. p. 367.

Epiſtola ad Demetriadem de Virginitate, quæ incipit, *Si ſummo ingenio*, anno 413. ſcripta. Habetur inter opera Hieronymi & Auguſtini, utrique falſo adſcripta, illi etiam ante Bedæ ævum, qui annotatiunculis quibuſdam fraudem detexit.

[a] *Libellus fidei ad Innocentium papam*, una cum literis miſſus anno 417. & a Zoſimo ſucceſſore Innocentii receptus eodem anno, & cum literis in Africam directus. Literæ quidem interierunt: libellus exſtat tum poſt Zoſimi papæ ad Africanos epiſcopos epiſtolam Concil. tom. 2. p. 1563. tum inter opera Hieronymi tom. 4. p. 98. ſub titulo explanationis ſymboli ad Damaſum. Hieronymo olim aſcriptum fuiſſe vel hinc patet; quod a Carolo M. & concilii Francofurtenſis patribus ſub Hieronymi nomine, dempto epilogo, tota intexatur capitulari de non Adorand. Imag. lib. 3. cap. 1. Epiſtolæ argumentum & fragmenta videre eſt apud Auguſtin. lib. de gratia Chriſti cap. 30, 34, 35, &c. item lib. de Pecc. Orig. cap. 17, 18, 19.

SCRIPTA, QUÆ NON EXSTANT.

De fide Trinitatis libri 3. ante hæreſin ſuam diſſeminatam ſcripti: Pelagium de Trinitate recte ſenſiſſe patet ex libello fidei ejus.

[b] *Liber ἐκλογῶν, ſive honeſtorum Sermonum de actuali converſatione*: ſive *liber Teſtimoniorum*, in quo ad Cypriani exemplum e SS. ſcripturis ſententiarum capitula collegit. Quæ capitula Pelagio ex hoc libro ſint objecta, docet tum Hieronymus Dialog. adverſ. Pelag. tum Auguſtinus de Geſt. Palæſtin. cap. 2, 3, 4, 5, 6. Fragmentum hujus libri habet Oroſius in Apologet. *de libero Arbitrio*, p. 716.

Epiſtulæ ad Viduam duæ; una *conſolatoria*, altera *exhortatoria*: bina fragmenta exhibet Hieronymus lib. 3. contra Pelag. totidem Mercator in Commonit. unicum Auguſtinus lib. de Geſt. Palæſt. c. 6.

De libero Arbitrio libri 4. circa an. 416. ſcripti, Hieronymi epiſtolæ ad Cteſiphontem, & dialogis contra Pelagianos tribus, oppoſiti. Horum fragmenta paſſim profert D. Auguſtinus lib. *de gratia Chriſti*, cap. 4, 7, 10, 18, 28, 29, 39, 43. lib. *de Pecc. orig.* c. 13. Sæc. V. ab an. CCCC.

De Natura liber, cujus meminit Auguſtinus *Retractat.* cap. 42. data vero opera refutavit libro *de Natura & Gratia*, ubi plurima operis Pelagiani fragmenta reperire eſt. Ea in unum collecta dedit Garnerius Append. ad part. 1. operum Mercatoris, pag. 373.

Epiſtola ad Paulinum, & alia ad Conſtantium. Utramque memorat Auguſtinus lib. *de gratia Chriſti.* Epiſtolæ ad Auguſtinum duæ. Defenſio fidei ſuæ ad eundem. Epiſtola ad presbyterum quendam amicum de rebus Dioſpolitanis. Singulas haſce quatuor epiſtolas memorat idem Auguſtinus lib. de Geſt. Palæſtin. cap. 26, 30, 32. Plures certe Pelagius conſcripſit epiſtolas quæ interierunt.

Alia quædam Pelagii opuſcula recenſet Baleus *, a veteribus ne ſemel quidem memorata, adeoque merito in dubium vocanda.

* Cent. 1. c. 38.

VIGILANTIUS, natione (non Gallus, ut habet Gennadius *, ſed) Hiſpanus, patria Caligurritanus, demum eccleſiæ Barcelonenſis presbyter; claruit adhuc an. 406. Relicta patria, Italiam petiit; S. Paulinum, quocum Barcelonæ agente amicitiam olim inierat, viſurus: inde Hieroſolymam profectus eſt, Hieronymo per Paulinum literis commendatus. Anno igitur 394. una cum Hieronymo præſens adfuit terræ-motui, quo concuſſa eſt Hieroſolyma. A Palæſtina recedens, ſubinfenſior jam factus Hieronymo, in Ægyptum deſcendit, atque alias regiones peragravit, Hieronymum ubique Origeniſmi inſimulans. Tandem in Galliam delatus dogmata ſua propalare cœpit, & Barcelonam, ut videtur, redux, in pace obiit. Damnatum tamen ab Eccleſia Romana fuiſſe narrat Hieronymus. Hæreſes crimina atque ei objecta quod ſpectat, hujuſmodi fere erant: martyrum reliquias cultu aut veneratione nimia afficiendas non eſſe: & miracula apud eas fieri ſolita dæmonum præſtigias credi poſſe: non magis cœlibatum quam conjugium clericorum Deo gratum eſſe; nec velle præcepta Chriſti, ut quis facultatibus divenditis ſimul & ſemel omnia ſua pauperibus elargiatur: lucernarum denique in eccleſiis accenſarum ritum, & vigilias crebro obſervari tunc ſolitas improbanda eſſe. Has ob cauſas acrem cum eo litem exercuit Hieronymus; qui eum joco *Dormitantium* vocat, & hæreticorum peſſi- 406.

* De Script. c. 35.

a Conſ. *Walli* Hiſt. Pædobaptiſmi Anglice edit. vol. 1. p. 200. b Conſ. eundem p. 201.

Sæc.V. ab an. CCCC. mum pronunciat. Utcunque vero exardeſcat Hieronymus, certum eſt, ipſomet etiam fatente, Vigilantium poſt exortam etiam controveſiam ab epiſcopo ſuo communione Catholica non indignum eſſe habitum. Scripſit, inquit Gennadius, ſtylo politulo, zelo quidem & amore religionis aliqua; & in his expoſuit pravo ingenio *ſecundam Danielis viſionem*. Idem forſan opus innuit Hieronymus *, ſic Vigilantium inſectatus: *Inter cæteras quippe blaſphemias, quas ore ſacrilego protuliſti, auſus es dicere, Montem, de quo abſciſſus eſt in Daniele lapis ſine manibus, eſſe Diabolum, & lapidem Chriſtum*, &c. Quicquid autem ſcripſerit, nihil hodie ſupereſt.

* Epiſt. 75.

406. [a]ATTICUS, Sebaſteæ in Armenia natus, ab ineunte ætate in monaſtico vivendi genere a Macedonianis inſtitutus, poſtea virilem ingreſſus ætatem ad eccleſiam Catholicam ſe tranſtulit. Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ factus presbyter, ex iis erat, qui Chryſoſtomo inſidias ſtruxerunt: demum mortuo Arſacio, poſt menſem quartum, menſe Martio anni 406. Conſtantinopolis epiſcopus ordinatur, vivente adhuc Chryſoſtomo. Ob iniquam Chryſoſtomi damnationem, ejuſque ſedem occupatam, quodque ipſius jam mortui nomen in Diptycha reſtituere recuſaret, epiſcoporum Occidentalium communione excluſus eſt; nec prius admiſſus, quam cum poſt plures annos viri ſanctiſſimi nomen in ſacras tabulas retuliſſet. Obiit anno 427. Vir, præter magnam, quæ in illo fuit, eruditionem, pietate, & prudentia celeberrimus; in rebus agendis ſummæ dexteritatis, ad ſtruendas atque evitandas inſidias ſolertiſſimus: moribus blandus, mitis, placidus, & ad pauperes ſublevandos paratiſſimus: in legendis veterum ſcriptis multum operis & temporis poſuit; in concionibus frequens, quæ tamen ejuſmodi non fuerunt, ut ab auditoribus vel plauſu exciperentur, vel ſcriptis mandarentur.

Socrat. l. 7. c. 2. Sozom. l. 8. c. 27.

[a] Exſtat *Epiſtola bene longa ad Cyrillum Alexandrinum* de Chryſoſtomi nomine Diptychis a ſe reſtituto, apud Nicephor. Hiſt. Eccleſ. lib. 14. cap. 26. *altera etiam breviuſcula ad Calliopium eccleſiæ Nicænæ presbyterum*, cum pecuniam in Nicenorum pauperum ſuppetias tranſmitteret, apud Socrat. lib. 7. cap. 25. *alia* item *ad Petrum & Aedeſium eccleſiæ Alexandrinæ diaconos* de pace eccleſiis reddenda apud Niceph. loc. cit. pag. 493.

Habetur etiam fragmentum alicujus, ut videtur, homiliæ *in natalem Domini*, tertia vice repetitum in concilio Epheſino, Conc. tom. 3. p. 116, 517, 849.

Aliud ex epiſtola *ad Eupſychium* habet Theodoritus Dialog. 2. p. 110.

407. [b]CÆLESTIUS, male a nonnullis *Cæleſtinus* appellatus, gente, ut volunt *, Scotus, id eſt, Hibernus, & Solomonis Cornubiæ ducis conſanguineus. Verum utrumque incertum eſt. Id magis certum, quod ex Marii Mercatoris * autoritate conſtat, eum nobilem natu fuiſſe, ac raro naturæ vitio a matris utero eunuchum: & in ſcholaſticorum auditorialium claſſe Romæ conſtitutum cauſas non ineleganter egiſſe. Claruit ab anno 407. Ab ineunte ſtatim ſæculo Pelagium Romæ docentem audivit, & ab eo acceptas peſſimæ hæreſeos fæces toto pectore imbibit. Anno 408. vel 409. Pelagium in Siciliam, ac deinde anno 411. in Africam, comitatus eſt: & ab eo in Orientem feſtinante hic loci relictus, dogmatis Pelagiani virus ſtrenue propagavit; ac plurimorum clericorum gratiam doctrinæ & pietatis fama ſibi conciliavit: adeo ut presbyteratus dignitatem poſtulare non vereretur. Verum anno 412. a Paulino B. Ambroſii diacono apud Aurelium epiſcopum Carthaginenſem hæreſeos accuſatus eſt: coactaque ſynodo, cum Pelagiana dogmata damnare recuſaret, communione privatur. Iſte confeſtim ad epiſcopum Romanum appellans, relicta Africa, Epheſum contendit: ubi veteratoriis artibus presbyteratus dignitatem adeptus eſt; & exinde, tanquam ex arce, hæreſin Pelagianam per Aſiam, Rhodum, ac vicinas inſulas, longe lateque diſſeminavit, tanto animi ſtudio, tanto ſucceſſu uſus, ut ab illo Pelagiani etiam *Cæleſtiani* appellati ſint; atque ipſe deinceps quaſi ſectæ princeps eandem in ſynodis omnibus cum Pelagio ſententiam ſubiret. Anno 416. exeunte, Conſtantinopolim profectus eſt, exinde, detecta pravitate, ab Attico patriarcha mox detruſus. Romam igitur anno 417. recta petens, Zoſimi papæ gratiam captavit, & obtinuit: adeo ut papa datis ad epiſcopos Africanos literis eum maximopere collaudaret, & latam ab iis anno 412. ſententiam in maturius examen revocari mandaret. Anno autem ſequente ab Afris rei veritatem edoctus, habita Romæ Synodo damnavit Cœleſtium; quem edicto etiam eodem circiter tempore conſcripto, urbe totoque imperio occidentali pelli juſſit Honorius Imp. cumque Præfectorum urbis negligentia abuſus Cœleſtius, in Roma moras adhuc necteret, anno 420. alio reſcripto decretum renovavit. Fugatus

* Uſſer de Primord. Britan pag. 208. 86 ex Prooem. Hier Com. in Hier. l. 1. 3.
* Commonit. 2.

a Conf. *Du Pin*. Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 1. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. vol 12. ad vit. *Attici*. b Conf. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. vol. 13. ad vit. *Auguſtin*. Art. 216. ſeq. *Fabr*. Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 872.

igitur

Sæc.V. ab an. CCCC. igitur Cœleſtius in Oriente deinceps delituit, modo apud Theodorum Mopſueſtenum commoratus, modo apud Siſinnium & Neſtorium, epiſcopos CP. cauſam Pelagianam pro virili ſatagens. Et illum quidem fruſtra tentavit; hunc vero licet errores ejus palam in eccleſia damnantem, faventiorem ſibi expertus eſt, & ab eo literas ad pontificem deprecatorias meruit. Anno 429. oblato ad Theodoſinm Imp. a Mario Mercatore contra eum commonitorio, juſſu imperatoris urbe CP. extruſus eſt; & ſequente anno a Cœleſtino papa in ſynodo Romana damnatus. Anno 431. oblato ab eodem Mercatore in ſynodo Epheſina commonitorio, perlectiſque Roma miſſis a Cœleſtino contra Pelagianos actis, 275. epiſcoporum ſententia, una cum Juliano, cæteriſque ſectæ complicibus, Anathemate percuſſus eſt. Nulla deinceps illius apud veteres habetur mentio: ſive mœrore animi ſtatim contabuerit, ſive in perpetunm ſeceſſum ſe ſubduxerit.

SCRIPTA.

Confeſſio fidei Zoſimo papæ oblata, quæ cum Pelagii *libello Fidei* eaſdem ut plurimum ſententias, eadem quinetiam fere verba, habet communia. Integra exſtat inter S. Auguſtini opera, variis diſperſa locis. Pars major eadem eſt cum Sermone 190. *de Tempore*, reſecto prooemio: reliquæ partes habentur lib. *de Pecc. Orig.* cap. 5, 6, 23. quia in hoc opuſculo infantes peccato originali teneri præfracte negaverat Cœleſtius. Diviſa membra in unum collegit ac confeſſionem integram edidit Garnerius in *Appendice* ad part. 1. operum M. Mercatoris p. 313. & *Append.* ad libell. Juliani p. 232. Eadem plane videtur hæc confeſſio fidei Zoſimo oblata cum *libello ad Zoſimum papam*, cujus meminit Anguſtinus.

Epiſtola ad clericos Romanos ſuæ partis, anno 418. ſcripta, quam anonymam in Africa circumlatam Juliani eſſe male conjecit Auguſtinus, qui ex ea quamplurima adducit fragmenta lib. 1. *ad Bonifac.* Ea in unum collecta exhibet Garnerius, ibid. pag. 318. & Append. ad Juliani Eclan. *libellum fidei* p. 233.

Ad Parentes epiſtolæ, ſive libelli 3. ad virtutem hortatorii, ab eo, adhuc adoleſcente, *de Monaſterio*, ſive *vita monaſtica* ſcripti;
* De Script. c. 44. quos magnopere laudat Gennadius*.

Definitionum liber, cujus meminit Auguſtinus init. libri de perfectione juſtitiæ contra Cœleſtium: eum tamen non Cœleſtii, ſed ex diſcipulis illius cujuſdam fuiſſe arbitratus eſt; integer habetur in dicto Auguſtini libro.

Libellus in Carthaginenſi concilio oblatus; Sæc. V. ab an. CCCC.
quo tametſi peccatum originale negaret; recte tamen confeſſus eſt per baptiſmum Chriſti etiam parvnlorum fieri redemptionem. Iſtum memorant concilii Carthaginenſis patres epiſtola ad Innocentium.

Liber contra Peccatum originale ante annum 408. ſcriptus; cujus meminit autor *Prædeſtinat.* lib. 1. Hæreſ. 88.

Porro Auguſtinns, lib. *de geſt. Palæſtin.* cap. 13, 14, 17, 18. citat ex libro quodam Cœleſtii capitula, 1, 3, 5, 6, 7, 10, 12, 13. ad quæ Pelagius in Dioſpolitana ſynodo reſpondere coactus eſt.

Denique Lovanienſes ei tribuunt epiſtolas duas, quæ inter Hieronymi opera repeririuntur, unam *de ſcientia divinæ legis*, alteram *de duobus filiis, frugi & luxurioſo*, quæ incipit, *Omnium quidem de Scripturis quæſtionum*. Conſtat quidem a Pelagiano quodam epiſtolas haſce ſcriptas eſſe; verum cur Cœleſtio præ aliis tribuantur, nulla Lovanienſibus præſto eſt ratio. Sunt & qui Pelagii epiſtolam *ad Demetriadem* ex codicum nonnullorum fide Cœleſtio aſcribunt.

[a] THEODORUS, genere Syrus, ortu 407.
forſan Antiochenns, natalibus illuſtris: in rhetoricis Libanio ſophiſta, in theologicis Diodoro Tarſenſi & Carterio, magiſtris uſus eſt: quo tempore Johannem Chryſoſtomum ſodalem & condiſcipulum habuit; cujus ſuaſu primo quidem monaſticum & philoſophicum vivendi genus amplexus eſt; poſtea vero, cum nondum viceſimum ætatis annum attigerat, Hermiones cujuſdam amore ductus, ad vitam ſæcularem rediit. Scripta tamen duplici parænesi Chryſoſtomus eum ad priorem vivendi rationem revocavit. Factus deinde eſt eccleſiæ Antiochenæ presbyter, (eundem enim fuiſſe Theodorum Mopſueſtenum, & Theodorum Antiochenum, cujns toties apud Gennadium, Photium, & in Catenis mentio, extra omne dubium ponit Photius) ac poſtea Mopſueſtiæ in Cilicia epiſcopus; & aliquamdiu Neſtorium & Theodoritum auditores habuit. (Heſych Hieroſolym. apud Act. Concil. 5. Collat. 5.) Claruit anno 407. quin ſi mortis ejus tempus recte aſſequar, jam ab anno 392. epiſcopatum tenuit. Obiiſſe enim videtur anno 428. poſtquam eccleſiam Mopſueſtenam per 36. annos gubernaſſet. Varia de illo feruntur judicia, laudatnr ab his, culpatur ab illis. Ἀνὴρ, inqnit Sozomenus*, καὶ τῶν ἱερῶν βίβλων, καὶ τῆς ἄλλης παιδείας, ἔμπειρων τε καὶ φιλοσόφων ἱκανὸς ἐπιστήμων. *Vir tum in ſacris literis, tum in reliquis diſciplinis Rhetorum & Philoſophorum non mediocriter eruditus.* Theodorito*, πάσης μὲν ἐκκλησίας διδάσκαλος,
* L. 8. c. 7.
* L. 5. c. 40.

a Conf. Oudin. tom. 1. p. 895. Tillemont. Memor. Eccleſ. vol. 12. ad vit. Theodor.

Sec.V. ab an. CCCC. κατὰ πάσης ἢ φάλαγγος αἱρετικῆς ἀγωνισάμενος. *Totius eccleſiæ doctor, & qui adverſus omnes hæreticorum catervas ſtrenue decertavit.* Subdit ipſum toto vitæ tempore contra phalangem Arii atque Eunomii aſſidue dimicaſſe; & Apollinaris turmam latronum more inſidiantem profligaſſe, ovibus autem Chriſti optimum pabulum præbuiſſe. Mortuo autem Theodoro, doctrina & ſcripta ejus ob maleſana, quæ fovere videbantur, dogmata, non modo ab Acephalis reprehenſa ſunt; verum & ipſe una cum libris a quinti concilii Patribus damnatus eſt; quæ res graviſſimarum in eccleſia turbarum cauſa atque ſeges exſtitit. Multis undique conquiſitis argumentis eum defendere ſategit Vigilius, quæ in conſtituto iſtius videre eſt. [a] Facundus etiam Hermianenſis an. 547. fervente adhuc controverſia, pro defenſione *trium capitulorum* libros 12. aliumque poſtea contra Mucianum ſcripſit: in his Theodorum tanquam hominem catholicum omni quo potuit ſtudio defendit, coacervatis pluribus S. patrum teſtimoniis exiſtimationem ejus ſartam tectam tuetur, quædam ipſius dicta excuſat, alia emollit, & commodo ſenſu explicat, quædam ab adverſariis truncata, interpolata, vel in alienum plane ſenſum detorta eſſe oſtendit. Denique iniquum eſſe, ut qui pro epiſcopo catholico habitus ſit, & in eccleſiæ pace diem obierit, pluſquam integro poſt mortem ſæculo, velut hæreticus anathemati ſubjiceretur. Poſtremo illud obſervatu non indig-
* L.6.ep.31. num eſt, quod tradit Gregorius Magnus *, Sozomeni (pro quo *Theodoreti* legendum eſſe nomen recte monet Valeſius) hiſtoriam eccleſiaſticam ab eccleſia Romana ideo non recipi, quod Theodorum Mopſueſtiæ nimium laudaverit; atque uſque ad diem obitus ſui magnum eccleſiæ doctorem fuiſſe perhibuerit.

[b] SCRIPTA.

Symbolum ſive expoſitio Fidei: exſtat Græco-Latine in actione ſexta concilii Epheſini, Concil. tom. 3. p. 678. Latine inter Marii Mercatoris opera ex ejuſdem verſione ante annum 440. facta. Reliqua illius opera interierunt: plurimorum tamen tituli & fragmenta ſuperſunt. Videtur ſcripſiſſe *Commentarios* in omnes S. ſcripturæ libros; ex his quotquot a veteribus vel recentioribus memoratos invenire potuimus, hic ſequuntur.

Commentarii in Pentateuchum; quorum fragmenta plurima habentur in Catena Græca in Pentateuchum a Fr. Zephyro Latine verſa. Commentarii *in Geneſin* tomum primum 7. libros complexum memorat Photius *: in quo hiſtoricum ubique ac literalem ſenſum, miſſis allegoriis, ſectatum eſſe Theodorum, ac Neſtorianæ hæreſeos ſemina paſſim immiſcuiſſe notat. Fragmenta quindecim inde, ut videtur, deſumpta, exſtant ſub titulo libri *de Creatura* collatione quarta ſynodi quintæ. Sec.V. ab an. CCCC. * Cod. 38.

Commentarii in Pſalmos, quorum fragmenta paſſim occurrunt in Græca Catena in Pſalmos, quam Latine edidit Daniel Barbarus. Ex iis etiam quatuor excerpta reperiuntur Latine in Vigilii conſtituto Concil. tom. 5. duo in collatione quarta, ac totidem in quinta concilii quinti, tria ad Pſalm. 44. habet Facundus Hermianenſis, lib. 9. c. 1.

Commentarii in Samuelem, Jobum, Eccleſiaſtem, & quatuor majores Prophetas; quos apud gentiles ſuos (uti & plures alios Theodori commentarios) exſtare prodit Hebedieſu. Sane multa Theodori volumina in Chaldeam linguam verſa eſſe teſtatur Liberatus *. * Breviar. c. 10.

Commentarii in 12. minores Prophetas. Tria fragmenta habentur Latine in collatione quarta ſynodi quintæ. Fragmentum commentarii *in Sophoniam* citat Coccius; unde hauſerit, incertum. Id vero certum exſtare Græce MS. integrum ejus *Commentarium in 12. Prophetas minores*, qui incipit hoc modo, Ἑρμηνεία Ὠσηὲ τοῦ προφήτου. Εἰς ἔλεγχον τῶν ἀσεβανίστως ἐπιβάλλειν ταῖς προφητικαῖς ἐπιχειρούντων φωναῖς, &c. Deſinit in Malachiam his verbis, ὡς ἂν μὴ μένοντες ἐπὶ τῆς ἀσεβείας φοβερᾶς αὐτοὶ τῆς παρουσίας πειραθῶσιν ἐπὶ ἀφανισμῷ παντελεῖ τῶν μοχθηρῶν γινομένης. Aſſervatur MS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 55. & 223. folia majora complectitur. Habetur etiam MS. in codice bonæ notæ in bibliotheca Car. Grimani Patricii Veneti; iterumque Venetiis in muſæo Meletii Typoldi, Philadelphiæ Archiepiſcopi. Ubi in prologo ad Oſeam citat ſuum in Pſalmos librum; teſte qui vidit Bern. Montefalcone Diar. Ital. cap. 3. p. 39, 46. Etiamſi vero in Codd. MSS. *Theodori Antiocheni* nomen habeatur, *Mopſueſtenum* tamen deſignari, extra omne dubium ponit Photius, qui Cod. 38. col. 24. *Theodori Antiocheni* expoſitionem in Geneſin recenſens, hunc fuiſſe Theodorum *Mopſueſtiæ* epiſcopum diſerte dicit. Fragmentum ex *Epiſtola* ad Domnum reperitur in collectione teſtimoniorum ſub nomine Damaſceni. Vid. Labb. Conſpect. Oper. Damaſc. p. 50. num. 3. Exſtat etiam apud Cl. Galeum argumentum longum *in Pſalmum* 45. in quo breviter percurrit hiſtoriam Judæorum

a Conf. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Iſidor. Hiſpal.* c. 18, 19. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 33 §. 1. vol 9 p. 153. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 64. *Long.* Bibl. ſacr. p. 985.

a tem-

Sæc.V ab an. CCCC.

a tempore captivitatis uſque ad Antiochum, & Oniæ fugam in Ægyptum. Sæpe citatur in Catena MS. in Pſalmos; & facile apparet, Theodorum valde diligentem fuiſſe in conferendis veteribus verſionibus & exemplaribus, utilemque valde fuiſſe ejus operam.

Commentarius in S. Matthæi evangelium. Fragmenta quatuor Latine exſtant in Vigilii conſtituto; quinque in Collat. quarta ſynodi quintæ: unicum exhibet Facund. Hermianenſ. lib. 3. c. 4. alia lib. 9. c. 2.

Commentarius in evangelium S. Lucæ. Fragmentum unicum habetur in Catena in Lucam: alterum in conſtituto Vigilii: tertium in Collat. quarta ſynodi quintæ Conſtantinopolitanæ.

Commentarius in S. Johannis evangelium. Fragmenta plurima aſſervantur in Catena Græca in Johannem; tria in conſtituto Vigilii; ac quinque in collatione quarta ſynodi CP. unum apud Facund. Hermianenſ. lib. 9. c. 3.

Commentarius in acta Apoſtolorum. Duo fragmenta habet Vigilius in conſtituto; unicum patres ſynodi quintæ in collatione quarta.

Commentarii in 14. D. Pauli epiſtolas, quas omnes a Theodoro fuſe explicatas eſſe auctor eſt Theodoritus *. Vigilius in conſtituto fragmenta profert ex commentariis in epiſtolas *ad Romanos*, (unicum habet Facundus Hermianenſis, lib. 3. c. 6.) primam *ad Corinthios*, primam *ad Timotheum*, *ad Hebræos*. Alia in epiſtolam *ad Hebræos* citantur in Collat. 4. ſynodi CP.

* Præfat. in Comm. in Ep. S. Pauli.

De incarnatione Domini libri 15. ante an. 390. ſcripti, de quibus vide Gennadium *, qui refert ſcripſiſſe Theodorum adverſus Apollinariſtas & Eunomianos de incarnatione Domini libros XV. 15. millia verſuum continentes, ac ſi in eodem opere utramque hæreſin confutaſſet. Quod fieri vix potuit. Cum ut recte monet Cl. Sellerus in Not. MS. longe diverſa erant Apolliniſtarum & Eunomianorum dogmata. Certe diſtincta fuiſſe hæc opera aperte ſatis teſtantur veteres, & loca quæ ex iis citantur. Ex opere *de Incarnatione* contra Apollinarium fragmenta duodecim reperiuntur in collatione 4. ſynodi CP. Excerpta etiam nonnulla Latine a ſe verſa habet Marius Mercator, Edit. Garner, part. 2. pag. 259. qui, quia in libris iſtis vera incarnationis ratio non exponitur, ſed evertitur, alium iis titulum dedit, viz. *adverſus Dominum, & ejus Incarnationem.* Alia exhibet Leontius, lib. *adverſ. Eutych.* Plura Facundus Herm. paſſim, viz. ex libri 5. cap. 52. lib. 9. cap. 3. ex libri 6. cap. 54. ibid. c. 3. ex lib. 9. ibid. cap. 5. ex lib. 10. c. 70. ibid. cap. 3. ex lib. 12. ibid. ex lib. 13. libro 3. c. 1. ex lib. 15. lib. 9. c. 3.

* De Script. c. 12.

Sæc.V. ab an. CCCC.

Contra Eunomium pro S. Baſilio libri 25. vel (ut alibi habet Photius) 28. quibus, inquit Photius, Eunomium non tantum externarum diſciplinarum, ſed & Chriſtianæ theologiæ imperitum eſſe pluribus oſtendit. Ex libro decimo *contra Eunomium* fragmentum habet Fac. Hermionenſis lib. 9. c. 3. p. 139.

Contra aſſerentes, peccare homines natura, non voluntate, libri 5. adverſus Occidentales hac labe infectos, teſte Photio *. Occidentalium dogmata, quæ oppugnavit Theodorus, exhibet Photius loco dicto: ubi & opiniones Theodori maleſanas, ac Pelagianis communes, ibi proditas recenſet. Libros hoſce contra originalis peccati dogma, & propugnatorem ejus S. Auguſtinum ſcriptos eſſe fidem facit Marius Mercator, qui excerpta illorum plurima Latine a ſe verſa nobis conſervavit, Edit. Garner. part. 1. pag. 97, &c. Longe vero probabilius eſt, Theodorum his libris Hieronymum quam Auguſtinum oppugnaſſe. Certe Photius de his ipſis Theodori libris agens Cod. 177. ea tradit, quæ uni fere Hieronymo convenire poſſunt. Ait igitur primo Theodorum adverſarium ſuum nomine [a] τῦ *Aram* indigitaſſe. Quis vero ſub hujus vocabuli involucro lateat, nodus eſt haud ita facile ſolvendus. Ab infauſta τῦ Ἀρὰ ſignificatione dictum, ſed frigida plane conjectura exiſtimat Andr. Schottus Photii interpres. Exſcriptoris nimium feſtinantis errorem eſſe, Ἀρὰμ pro ἱερ. nominis ſc. Hieronymiani abbreviatura reponentis, ſatis ingenioſe conjicit D. Allixius. Sed cum de variantibus hac in parte codicum MSS. lectionibus nihil monuit diligentiſſimus Hœſchelius, cumque apud me pene certum ſit, Theodorum hoc loco adverſarium ſuum ficto nomine traducere voluiſſe, mihi longe veriſimilius videtur, homunculum quendam in aliquo Syriæ angulo latitantem hoc vocabulo denotari. *Aram* enim proprie *Syriam* ſignificat, quod Hieronymo non inepte congruit, qui longe majorem vitæ partem in Syria tranſegit, iiſque in locis omnia pene adverſus Pelagianos ſcripta elucubravit. Id quod aperte ſatis innuit Theodorus, dum ait, ipſum ex Occidente quidem eſſe oriundum, in Orientis regionibus tantummodo verſatum, & exinde libros de recens ab ſe excogitata hæreſi compoſitos ad populares ſuos in patriam tranſmiſiſſe, quibus multos in ſuam pertraxerit ſententiam, integraſque adeo eccleſias abſurdis illis opinionibus imbuerit. Quæ vero de ſuo, quem

* Cod. 177.

a Conf. Aug. Diſſ. de *Aramo* Script. Anti-Pelagiano Append. ad Diſſ. de Hæreſ. p. 466 ſeq.

Sæc.V. ab an CCCC. vocat hæretico, addit Theodorus, rem apertiſſime conficere videntur; ipſum nempe quintum evangelium confinxiſſe, in Euſebii Palæſtini bibliothecis repertum (quod de evangelio ſecundum Hebræos, Hebraice in bibliotheca Cæſarienſi aſſervato, & ab Hieronymo in Græcum Latinumque ſermonem tranſlato, ut ipſe nobis autor eſt *de Script. Eccleſ.* cap. 2, 3. intelligendum eſſe, nemo non videt) quod 70. aliorumque Græcorum interpretum verſiones rejecerat, nova a ſe elaborata earum loco ſubſtituta: denique quod Hebræorum quorundam abjectæ ſortis diſcipulus fuerat, neque linguæ Hebraicæ a puero aſſueviſſet. Quæ quidem omnia Hieronymo apprime congruunt, Auguſtino non item. Legas diligenter, erudite lector, quæ iſthoc in loco habet Photius, & mecum fateberis, præter Hieronymum haud alium ibi deſignari poſſe.

De Perſarum Magia, libri 3. *Maſtubio, Armeno & Chorepiſcopo, inſcripti.* Libro primo nefandum Perſarum dogma, quod Zaſrades induxit, expoſuit & refellit; duobus poſterioribus de fidei pia doctrina ab ipſo mundi exordio tractavit. Autor hujus operis, inquit Photius*, Theodorus Mopſueſtenus eſſe videtur: quod vero ſubdit, illum Neſtorii hæreſin, maxime libro tertio, ἐπικεχείρηται προσωναφωνῶν, intelligendum eſſe videtur de iiſdem dogmatibus, quæ vivente adhuc Theodoro Neſtorius clam ſovebat, eo autem mortuo palam divulgavit.

* Cod. 81.

Expoſitio Symboli Niceni: fragmentum habetur in conſtituto Vigilii; atque aliud in collatione quarta ſynodi quintæ.

Ad Baptizandos liber; cujus octo fragmenta exhibet collatio quarta ſynodi quintæ, quædam etiam Latine a ſe verſa Mercator, inter fragmenta ex libris Theodori *de Incarnatione*. Fragmentum breviuſculum habet Facundus Hermianenſis, lib. 9. cap. 3.

Sermones plurimi: ex ſecundo *de Miraculis* fragmentum exſtat Græce in concilio Lateranenſi Concil. tom. 6. p. 318. atque aliud ibidem ex ſermone *de Incarnatione*. Bina vero fragmenta ſermonis cujuſdam Antiochiæ habiti habentur in collatione quinta ſynodi quintæ.

Epiſtolæ plures: ex quibus ſibi conſtitiſſe ait Photius* Theodorum Antiochenum (cujus nomen præferunt pleraque ex ſupra recenſitis operibus) eundem eſſe ac Theodorum Mopſueſtenum: ex epiſtola ejus ſecunda *ad Artemenium* presbyterum Alexandrinum fragmentum profert Facundus Hermianenſis, lib. 3. c. 5.

* Cod. 177.

Porro, in Vigilii conſtituto reperiuntur *Fragmenta* 40. nondum recenſita, ex Theodori ſcriptis (quorum tituli non adduntur) deſumpta: & in collatione quinta ſynodi quintæ, 12. alia Theodori *fragmenta* ex Cyrilli contra illum ſcriptis mutuata locum habent. Codex *Myſticus* dictus, ex cujus libro 13. fragmentum habet Facundus Hermianenſis, lib. 3. c. 3. quo Theodorus Paulum Samoſatenum diſerte damnat, eumque *Angelum Diaboli* vocat. Sæc.V. ab an CCCC.

Denique inter Theodori Abucaræ opuſcula, *Diſputationes aliquot* habentur; quas codices nonnulli Theodoro Hagiopolitano (viz. Antiocheno) tribuunt.

Stylum ejus ſic depingit Photius*. Ἐστὶ δὲ τὴν μὲν φράσιν οὐ πάνυ λαμπρὸς, ταῖς δὲ διανοίαις καὶ τοῖς ἐπιχειρήμασι λίαν πυκνὸς, καὶ ταῖς γραφικαῖς ἄγαν πλουτῶν μαρτυρίαις. *Eſt illi phraſis non uſquequaque perſpicua; ſenſibus tamen, & argumentis nimium quantum denſus, S. ſcripturæ teſtimoniis egregie abundat:* & alibi*. Οὐδὲ λαμπρὸς, οὐδὲ λίαν σαφής. φεύγων δὲ τὸ δυνατὸν αὐτῷ τρόπον τὰς ἀλληγορίας, καὶ κατὰ τὴν ἱστορίαν τὴν ἑρμηνείαν ποιούμενος. Ταυτολογεῖ δὲ τὰ πλεῖστα, καὶ ἀχαρίς πως, καὶ ἀηδὴς εἶναι δοκεῖ. *Stylus illi neque illuſtris, neque valde perſpicuus. Fugiens vero, quantum in ipſo eſt, allegorias, & hiſtoriarum duntaxat expoſitionem tractans, putide nimis eadem identidem repetit; & ingratus atque faſtidioſus legenti accidit.* Alibi* denique. Ἔοικε δὲ φιλοπονώτερον περὶ τὴν θείαν ἡμῶν καὶ ἱερὰν γραφὴν διατεθῆναι, εἰ καὶ ἐν πολλοῖς παραφέρεται τῆς ἀληθείας. *Apparet autem ſtudioſius verſatum fuiſſe in S. ſcriptura; etſi in pleriſque a veritate aberret.* Et ſane Theodorum non tantum Neſtorio, ſed & Pelagio in plurimis manifeſto præluſiſſe negari non poteſt: unde Marius Mercator* non injuria affirmat, quæſtionem contra catholicam fidem, præcipue a Theodoro Mopſueſteno in Cilicia motam fuiſſe. Quænam vero dogmata cum Pelagianis communia habuit, ex ipſius, quæ hodie ſuperſunt, fragmentis ſatis accurate exponit, qui ſub *Rigberii* nomine notas in Acta Marii Mercatoris dedit, *Bruxellis* 1673. 12°.

* Cod. 4. * Cod. 38. * Cod. 177. * Præf. ad Commonit.

* POLYCHRONIUS, natione Syrus, Theodori Mopſueſteni frater, Zebinæ in provincia Cyrenſi Aſcetæ celeberrimi diſcipulus, & imitator: deinde Apameæ epiſcopus. Claruit anno 410. In vivis adhuc fuiſſe videtur anno 427. quo hiſtoriam ſuam eccleſiaſticam clauſit Theodoritus: τῇ τοῦ λόγου χάριτι, καὶ τῇ τοῦ βίου λαμπρότητι χρώμενος, inquit idem Theodoritus; qui alibi* illum ob egregias virtutes, & ſingularem vivendi morem, plurimaque quæ perpetravit, miracula, ſummis effert laudibus. Scri- 410.

Theod. l. 5. c. 40. * Hiſt. Relig. c. 24.

a Conf *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 17. §. 9. vol. 7. p. 753. not. & vol. 9. p. 165. *Oudin.* tom. 1. p. 931. *Long.* Bibl. ſacr. p. 910.

pſit

pſit *Expoſitionem in Canticum Canticorum* a Meurſio Græce editam una cum Euſebii & Pſelli expoſitionibus, *Lugd. Bat.* 1617. 4°. *Commentarium in Job*, cujus argumentum præfixit, ac longe majorem partem inſeruit Nicetas Catenæ ſuæ in Job, quæ cura Patricii Junii prodiit Gr. Lat. *Londini* 1637. fol. *Commentarium in Ezechielem*, cujus fragmenta nonnulla exhibet Damaſcenus libris adverſus Iconomachos: alia, ſed Latine Villalpandus Comment. in Ezechielem. Argumentum vero Græce edidit David Hæſchelius *Auguſtæ Vindel.* 1602. 4° pag. 79. una cum aliis quibuſdam; & habetur inter Criticos ſacros tom. 2. *Londini* 1660. Fragmenta denique ex ejuſdem commentario *in Danielem* exſtant Græce ad calcem commentariorum Broughtoni in eundem. Hujus commentarii tomum 2. citat, & ex eo quædam profert Nicephorus patriarcha Antirrhet. 3. Vid. Bandurii Conſpect. operum S. Niceph. p. 42.

410. PAULINUS, Biterrenſis in Gallia episcopus, claruit anno 410. Exſtat ab eo ſcripta, inquit Miræus *, *Epiſtola de ſignis terrificis*, quæ Biterris facta ſunt, ubi vero exſtet, non indicat. [a] Ejuſdem eſſe martyrium S. Geneſii, quod ſub Paulini Nolani nomine circumfertur, innuere videtur Roſweydus in notis: habetur etiam apud Surium Auguſt. 25.

* Auct. de Script. c. 63.

410. [b] NONNUS, gente Ægyptius, urbe Panopolitanus, vixit circa annum 410. Filium habuit Soſenam quendam, qui bona patris ſui ad alios tranſtulit, teſte Syneſio *. Scripſit Græce ſtylo turgido & inflato poemata plura: ex quibus hodie exſtant,

* Epiſt. 43.

Paraphraſis evangelii S. Johannis: prodiit Græce (cura Aldi Manutii) *Romæ* 1508. *Francofurti* 1541. Gr. Lat. *Pariſ.* 1578. 8°. cum notis Nanſii *Lugd. Bat.* 1598. 8°. deinde Græce a Dan. Heinſio cum exercitationibus ſuis *Lugd. Bat.* 1627. 8°. Gr. Lat. in appendice Bigneana, *Pariſ.* 1624. fol.

Collectio & explicatio Hiſtoriarum, quarum meminit Gregorius Nazianzenus in duobus *Steleteuticis* adverſus Julianum. Edidit Græce ex bibliotheca Viennenſi deſcriptam una cum Nazianzeni invectivis Richardus Montacutius, *Etonæ* 1610. 4°. Latine Jac. Billius inter opera Nazianzeni tom. 2.

Διονυσιακῶν libri 48. ab eo, adhuc gentili, ut videtur, ſcripti, exſtant Græce cum lectionibus Falkenburgi & Canteri *Antverp.* 1569. 4°. Gr. Lat. *Hanoviæ* 1605. 8°. inter Poetas Heroicos Græcos *Genevæ* 1606. fol. part. 2. p. 307. denique cum notis Cunæi & Scaligeri *Hanov.* 1610. De ſcriptis Nonni hæc Olaus Borrichius *. *Laudandus pii autoris conatus: etiamſi non ſemper reſpondeat eventus. Dictio ejus in Dionyſiacis ſubinde διθυραμβώδης eſt, quod non mirum, cum Baccho ibi litet; ſed utinam non etiam quandoque in metaphraſi in Johannem. Nonnunquam obſcuritate nimia fatigat lectorem.*

* Diſſert. Acad. de Poetis p. 18.

[c] SYNESIUS, natione Ægyptius, genere Pentapolitanus, urbe Cyrenæus, cultu primum Gentilis, ſchola philoſophus Platonicus: circa an. 400. patriæ civitatis nomine legatus ad Arcadium Auguſtum miſſus eſt, cui auream coronam obtulit, & eodem ſimul tempore orationem de regno omni auro cariorem habuit. Circa an. 410. cum Ptolemaidis urbis cives eum a Theophilo Alexandrino episcopum ſibi dari peterent, munus ille quidem refugit, ac ſibi nondum in mentem deſcendiſſe reſurrectionis corporeæ fidem minime diſſimulavit: quinetiam tam charam ſibi haberi uxorem faſſus eſt, ut ab ea nec ſejungi, nec cum ea clanculum conſueſcere neceſſe habere, vellet, ſe potius ex animo optare prædicans, ut quam plurimi, optimique ſibi naſcerentur liberi: nec alia lege ſe episcopale munus ſubiturum eſſe palam profeſſus eſt, niſi & uxor & ſcrupuli ſibi intacti relinquerentur. Conſenſit tandem his conditionibus Theophilus; & ad ſummi ſacerdotii dignitatem hominem evexit, habito reſpectu, inquit Photius *, tum ad aliam viri probitatem, vitæque anteactæ integritatem; tum quod non poſſet non, qui ſic homo vitam inſtituiſſet, reſurrectionis lumine illuſtrari. Nec ea ſpes ſefellit: facillime enim, ſimul ac episcopus creatus eſt, reſurrectionis etiam doctrinam credidit. De ſtylo hæc habet Photius, τῇ μὲν φράσει ὑψηλὸς, καὶ ὄγκον ἔχων, ἀποκλίνων δὲ καὶ πρὸς τὸ πολιτικώτερον [forſan ποιητικώτερον.] *Stylus illi ſublimis quidem & grandis, ſed qui ad popularem [ſeu poeticam] ſimul dictionem aliquantum inclinat*: & de epiſtolis ejus, χάριτος καὶ ἡδονῆς ἀποστάζουσι, μετὰ τῆς ἐν τοῖς νοήμασιν ἰσχύος καὶ πυκνότητος· *venuſtate ac dulcedine fluunt, cum ſententiarum robore ac denſitate.* 410.

* Cod. 26.

OPERA.

De Regno ad Arcadium Imp. Oratio.

Dio, vel de vitæ illius inſtituto.

Calvitii Encomium.

De Providentia libri 2. quos Ægyptios vocat.

De Inſomniis liber, una cum Nicephori Gregoræ commentario. Non deſunt qui

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Geneſ.* vol. 5. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 52. *Oudin.* tom. 1. p. 927. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 16. § 9. vol. 7. p. 682. & 727. *Long.* Bibl. ſacr. p. 881. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 22. §. 21. vol. 8. p. 221. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 211. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 12. ad vit. *Syneſii.*

Sy-

Sæc.V. ab an. CCCC. Syneſii librum *de inſomniis*, ab eo adhuc in gentilitate poſito ſcriptum fuiſſe volunt. Sane negari non poteſt (Cl. Galei ad me verbis utor) quin mirifice Chaldæorum teletas & oracula, Ægyptiorum myſteria ſecretioreſque artes extollat, nonnullaſque amborum opiniones præcipuas amplectatur. Nihilominus ego in ea ſum ſententia, ut exiſtimem jam tum ad caſtra Chriſtianorum tranſiiſſe Syneſium, cum iſta commentaretur. Nam quod oracula Chaldaica, ſive malis, Zoroaſtris, non tantum latenter toti iſti operi tanquam coſtas intexuerit, verum etiam αὐτολεξεὶ & aperte laudaverit, non multum me movet. Hymnos Syneſii nemo inficiabitur eſſe opus Chriſtiani myſtæ; atqui iſtorum hymnorum prora & puppis ex iſtis oraculis conficiuntur; eadem ſane vocabula ex iiſdem oraculis deprompta, tum in hymnis, tum in libro de inſomniis occurrunt. Voluit opinor Syneſius transferre ad theſauros hominis Chriſtiani quantum poterat de gemmis Chaldæorum & Ægyptiorum; quod ipſum in præfatiuncula ad librum *de inſomniis* ænigmatice inſinuat.

[a] *Epiſtolæ* 155. prodierunt ſeorſim Gr. *Venet.* 1499. *Baſil.* 1558. 8°. & cum notis, *Pariſ.* 1605. 8°. Epiſtolas Syneſii 160. ſuo ævo exſtitiſſe refert Nicephorus*. [* Hiſt Eccl. l. 14 c. 55.]

Homilia in pervigilio natalis Domini.

Cataſtaſis in maximam Barbarorum excurſionem, in qua Pentapolitana calamitas deſcribitur.

Cataſtaſis in laudem Anyſii.

Sermo de dono Aſtrolabii ad Pæonium.

Hymni 10. prodierunt etiam ſeorſim Gr. Lat. *Turnoni* 1603. 8°.

Homilia in Pſalmum 74. quæ in poſtrema editione acceſſit.

[b] Prodierunt opera Syneſii Latine *Baſil.* 1560. Græce, *Pariſ.* 1553. Græco-Latine a Petavio edita, *Pariſ.* 1612. ac (notis amplioribus auctiora) ibid. 1633. fol.

412. [c] ISIDORUS, gente Ægyptius, ortu forſan Alexandrinus, S. Chryſoſtomi diſcipulus, claruit circa ann. 412. Vitam egit monaſticam juxta Pelcuſium, ex ſeptem Nili oſtiis maximum, inde *Peleuſiota* dictus: quin &, ſi Nicephoro fides, monachorum in monte Peleuſio degentium præfectus erat. Hoc in loco, teſte Evagrio*, [* L. 1. c. 15.] corpus ſuum laboribus uſque adeo maceravit, animumque arcanis ac ſublimioribus doctrinis ſaginavit, ut Angelorum plane vitam in terris duceret, & ſpirans quædam imago perpetuo eſſet tam vitæ monaſticæ, quam divinæ contemplationis. In vivis adhuc erat anno 431. quod ex epiſtola 311. lib. 1. conſtat. Chryſoſtomi memoriam impenſe coluit; unde factum eſt, ut Theophilum ſemper oppugnaret, ac Cyrillum etiam diu inſectaretur, donec æquior tandem Chryſoſtomi memoriæ factus Cyrillus, in Iſidori partes concederet. Scripſit plurima, multiplici utilitate referta. Scripſit, inquit Suidas, tria millia, ſecundum Nicephorum* [* L. 14. c. 53.] vero decem millia epiſtolarum, in quibus ut plurimum propoſita quæſtione aliquem S. Scripturæ locum interpretari ſolet. Ex his typis excuſæ exſtant 2013. in quinque libros diviſæ: narrat autem Sixtus Senenſis*, [* Biblioth. l. 4.] ſe Venetiis in Bibliotheca D. Marci volumen MS. vidiſſe, complectens Iſidori noſtri 1148. epiſtolas, quarum prima ſic incipit, Ἐπειδὴ κυκλικὸν ἐστὶ χρόνου. Cum vero in hactenus editis nulla ſic incipiat, veri non eſt abſimile, hanc & ſequentes epiſtolas ibidem adhuc luce nondum viſa deliteſcere. Quod vero Suidas* [* V. Iſidor.] tradit Iſidorum noſtrum ſcripſiſſe epiſtolas tres, quæ ſacram ſcripturam interpretantur, Suidæ locum ex emendatis codicibus hoc modo corrigit Sirmondus Not. ad Facund. Hermian. pag. 79. γέγραφεν ἐπιστολὰς ἑρμηνευούσας τὴν θείαν γραφὴν Γ. καὶ ἑτέρας Ζ. καὶ ἄλλα τινά.

Scripſit porro Iſidorus a nobis deſiderata, *adverſus Gentiles librum*, cujus ipſe meminit lib. 2. ep. 137, 228. *adverſus Fatum orationem*, quam memorat l. 3. ep. 253. *ad, vel adverſus Cyrillum*, de quo opere agunt Evagrius lib. 1. c. 15. & Nicephorus, l. 15. c. 53. & alia forſan quædam.

[d] Epiſtolarum libros tres priores (epiſtolas 1213. complexos) Græce & Latine edidit, quibus ſacrarum ſuarum obſervationum libros ſubjunxit Jac. Billius, *Par.* 1585. Conradus Ritterhuſius dictos hoſce libros recudit, quibus & quartum (epiſtolis 230. conſtantem) addidit una cum notis ſuis in ſingulos libros uberioribus, *Heidelberg.* 1605. fol. Librum denique quintum (epiſtolas 570. continentem) notis, ſcholiis & argumentis illuſtratum ex Bibliotheca Vaticana ſeorſim Gr. Lat. edidit Andreas Schottus [e] *Francofurti* 1629. fol. Adeo ut unitæ Ritterhuſii & Schotti editiones abſolutam Iſidori epiſtolarum editionem faciant. Omnes vero libri quinque coadunati prodierunt Gr. Lat. *Pariſ.* 1638. fol. [f]

Alius plane a noſtro erat Iſidorus, cujus ſæpius meminit Suidas, in vocibus Ἀφῖλλα, Μῆτις, & Σαραπίων, nempe philoſophus gentilis; cujus vitam ſcripſit Damaſcius, quam apud Photium* [* Cod. 242.] videre eſt.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 2. c. 10. § 14. vol. 1. p. 414. *b* Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 22. § 14. vol. 8. p. 231. *c* Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4 p. 2. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. § 3. vol. 9. p. 253. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15 ad vit. *Iſidor.* *d* Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ vol. 14. ad vit. *Caſſian.* not. 3. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 2. c. 10 § 44. vol. 1. p 430. & l. 5. c. 1. § 28. vol. 6. p. 686. *e* Antverp. 1623. 8vo. *f* Habentur etiam Latine tantum Bibl. PP. Lugd.

CY-

Sæc V. ab an. CCCC. 412. [a] De Ordine Carmelit. l. 2. p. 16.

[a] CYRILLUS, patria Alexandrinus, ex Conſtantinopoli oriundum facit Trithemius*, Theophili Alexandrini ex fratre nepos, eccleſiæ Alexandrinæ presbyter. Nugas agunt, qui illum Carmelitis accenſent, Trithemius, Baronius, Alegrius, alii. Mortuo demum Theophilo anno 412. in ſede Alexandrina ſucceſſit: & non longe poſt initum epiſcopatum, diu tamen, multumque tergiverſatus, Chryſoſtomi nomen in Diptycha repoſuit. Anno 415. Judæos in Chriſtianos graſſantes Alexandria ejecit. Hæreticis undique erumpentibus fortiter ſe oppoſuit, præcipue Neſtorio: quem anno 329. hæreſis ſuæ virus evomentem primo quidem per literas blande admonuit: mox Cœleſtino papa hac de re per literas certiore facto, coacta ſynodo Alexandrina, veritatem Neſtorii blaſphemiis oppoſitam 12. capitibus ſive *Anathematiſmis* complexus eſt: ac legatis ad Neſtorium epiſcopis quatuor, ab eo poſtulavit, ut ſi Catholicam communionem & ſedem ſuam ſibi conſervata vellet, iis ſubſcriberet. Verum cum id recuſaret Neſtorius, neque ullis monitis, argumentiſve cederet, petiit a Theodoſio Imp. Cyrillus, ut ejus mandato ſynodus œcumenica Epheſi congregaretur: quod & factum eſt, indicta ſynodo in diem S. Pentecoſtes anni 431. Quo tempore adeſt Cyrillus, & cum eo ducenti fere epiſcopi: cumque Johannes Antiochenus, aliique Orientales antiſtites moras de die in diem necterent; poſt dies quindecim, nempe 10. Cal. Julii inchoata eſt ſynodus. In hoc concilio convenerunt epiſcopi 270. præſidem autem egit Cyrillus, utpote primus Orientalium patriarcha. Vices geſſiſſe Cœleſtini pontificis non nego: verum id tum in more poſitum eſt, ut epiſcopus quivis vices ſuas ſuffragium ferendi alteri demandare poſſet. Præſedit igitur, non tanquam pontificis legatus, ſed proprio jure, quaſi Orientalium patriarcharum princeps. Ter in concilium vocatus Neſtorius, cum ſeſe in judicio ſiſtere nollet, ab epiſcopis qui aderant, cauſa ejus examinata, tanquam impie ſentiens ſententia ſynodali damnatur, & ſede dejicitur. Interea Johannes, Theodoritus, aliique Orientales epiſcopi Epheſum appulerunt, & habito ſeorſim conciliabulo Cyrillum ac Memnonem Epheſinum deponunt, & Irenæum imperatoris legatum in partes trahentes, carceri includi curant. Verum a ſynodi patribus cognita mox cauſa, ſedi ſuæ uterque reſtitutus eſt. Poſt finitum concilium, & cauſam ab imperatore utrinque diſceptatam, victo plane ac proſtrato Neſtorio, Alexandriam rediit. Anno ſequente ipſe pariter ac Orientales epiſcopi de pace ineunda ab imperatore per literas interpellati ſunt. Orientalium igitur nomine legatus ad Cyrillum Paulus Emeſenus expoſitionem fidei ſatis catholicam Alexandriam attulit; aliamque viciſſim a Cyrillo ab Orientalibus ſubſcribendam retulit. Vulnus id aliquantulum obduxit, non perſanavit tamen. Lites enim ſubinde enatæ cum inter & Orientales, inprimis vero Theodoritum, uſque ad mortem ejus agitari non deſierunt. Obiit anno 444. Vir ſane pietate juxta ac eruditione, zeloque pro fide catholica invicto nobilis. Multa illum quidem criminatur Theodoritus, & ab eo unicam in Chriſto naturam poſitam fuiſſe clamat. Fatendum quidem eſt, eum ſæpius affirmare *μίαν εἶναι φύσιν λόγου*: ſed æque clarum eſt, in omnibus his locis ipſum vocem *φύσεως* loco *ὑποστάσεως* uſurpare, uti ſole clarius demonſtrari poſſet, ſi modo hiſce immorari vellem. Vitio inſuper Cyrillo vertitur, quod Hypatiam, celeberrimam illam philoſopham Alexandrinam, odio & livore ductus, membratim a plebe diſcerpi effeciſſet. Verum qui hanc in Cyrillum calumniam ſtringit, Damaſcius, parum hac in re fidei meretur, utpote Chriſtianæ religionis hoſtis acerrimus. Id quidem ab Alexandrinis, leviſſimo hominum genere, factum eſſe negari nequit: Cyrillo autem ſatagente id eveniſſe ſpectata illius probitas credere nequaquam ſinit. De ſtylo ejus hæc habet Photius*. Ὁ δὲ λόγος αὐτῷ πεποιημένος, καὶ εἰς ἰδιάζουσαν ἰδέαν ἐκβεβιασμένος, καὶ οἷον λελυμένη καὶ τὸ μέτρον ὑπερορῶσα ποίησις. *Sermo illi confictus & ad propriam dicendi formam contortus* (ſane pluries alibi εἰκαῖόν τι in Cyrilli ſtylo notat Photius) *ac veluti ſolutum, numeroſque negligens metrum.* In ejus certe ſcriptis ubique plura apparent ſubtilis ingenii, quam eloquentiæ indicia. Et quamvis in libris contra Julianum paulo floridiori utitur ſtylo, nullibi tamen ad genuinum Græcæ linguæ nitorem & elegantiam aſſurgit. * Cod. 49.

[b] OPERA, QUÆ EXSTANT.

Glaphyra (viz. ſcita & elegantia commentaria) *in Pentateuchum:* Græco-Lat. ſeorſim edidit Andr. Schottus *Antverp.* 1618. Prodierunt antea Lat. *Pariſ.* 1605.

De adoratione & cultu in ſpiritu & veritate libri 17.

Commentariorum in Eſaiam libri 5.

Commentarius in 12. *minores Prophetas*, prodiit ſeorſim Gr. Lat. *Ingolſtad.* 1605.

Commentariorum in S. Johannem libri 12. ex quibus quintus & ſextus primum prodierunt

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 27. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 27. §. 1. vol. 8. p. 553. ſeq. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cyrill. Oudin.* tom. 1. p. 1007. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1011. ſeq. *Long.* Bibl. ſacr. p. 693. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 27. §. 4. vol. 8. p. 559. ſeq.

runt

Sæc.V. ab an. CCCC.

tunt in editione operum Cyrilli *Pariſ.* 1638. una cum fragmentis quibuſdam ſeptimi & octavi libri (ii enim etiamnum deſiderantur) ex Harlaii Maclovienſis epiſcopi catena in Johannem deſumptis. Exſtabant quidem antea Latine libri quatuor iſtorum loco Cyrilli nomen præ ſe ferentes a Jodoco Clictoveo editi, ſed quos maleferiatus iſte nebulo ex proprio fundo efformarat. Etiamſi enim nomen ſuum iis appoſuerit, multi tamen re non animadverſa in fraudem ſunt inducti, ut recte notat Labbeus *in Cyrillo* p. 243.

Theſaurus, ſive de Sancta & conſubſtantiali Trinitate.

De Sancta & conſubſtantiali Trinitnte dialogi 7. His ſubjungitur quaſi *Compendium* dialogi ſeptimi, qui *de Sp. S. inſcribitur*, vel potius argumentorum in iſto adductorum epitome; quæ tamen dicto dialogo vix ac ne vix mole cedit.

De incarnatione Unigeniti dialogus, alterque, *quod unus ſit Chriſtus*, probans: qui præcedentibus dialogis annumerati, octavi & noni locum occupant. Dialogus iſte, teſte Liberato *, tribus, qui interierunt, Cyrilli adverſus Diodorum & Theodorum libris appoſitus, quarti vicem obiit. Binos hos dialogos de incarnatione primus extulit Bonavent. Vulcanius, ediditque una cum libro adv. Anthropomorphitas *Lugd. Bat.* 1605. 4°.

* Breviar. c.10.

Scholia de Unigeniti incarnatione, quorum Græci textus pars longe major deſideratur. Integra vero exſtant, a Mercatore Latine verſa, inter opera iſtius Edit. Garner. part. 2. p. 219.

De eadem tractatus alter breviuſculus.

De recta fide liber ad Theodoſium Imp. qui a capite tertio incipit. Caput quartum eandem materiam tractans dicatur imperatricibus. Caput quintum iiſdem dicatum, idem argumentum perſequitur. Hæc tria capita totidem diſtinctos libros προσφωνητικὸς, (is enim titulus ſingulis apponitur) conficere videntur.

Homiliæ Paſchales 30. *Antverp.* 1618.

Homiliæ de rebus variis 14. quarum ultima de Verbo Dei homine facto, Græcum textum deſiderat.

Epiſtolæ 61. in quibus locum habent, duæ Neſtorii, unica Cœleſtini papæ, alia Acacii Beroenſis, tres Johannis Antiocheni, una Alypii presbyteri, una Maximiani CP. epiſtola Johannis Antiocheni ad Xyſtum papam, &c. Libellus a Paulo Emeſeno Cyrillo oblatus, epiſtola una Xyſti ad Cyrillum, & alia ad Johannem, una Johannis & ſynodi Antiochenæ (quæ Græce non exſtat) altera Attici ad Cyrillum. Epiſtola 4. ad Rabulam Edeſſenum Latine tantum habetur. In epiſtolis vero binis *ad Succenſum* Diocæſareæ in Iſauria epiſcopum, (quæ libro *de incarnatione Unigeniti* vulgo ſubnecti ſolent) notandum monet Uſſerius *in Biblioth.* MS. epiſtolæ poſterioris dimidiam fere partem inde reſecandam eſſe. Nam 1°. Eulogius apud Photium, & Maximus apud Euthymium *, ex fine ſecundæ ad Succenſum epiſtolæ laciniam adducunt, quæ in medio iſtius reperitur. 2°. Pars epiſtolæ dimidiata poſterior totidem verbis habetur in epiſtola Cyrilli 29. ad Acacium Melitinenſem. 3°. Narratio, quæ in fine habetur, de Athanaſii epiſtola ad Epictetum ab hæreticis depravata, epiſtolæ ad Acacium recte intexi potuit, non vero huic ad Succenſum: cum in priore epiſtola prolixe ſatis eandem narrationem commemoraſſet Cyrillus.

Sæc.V. ab an. CCCC.

* Panopl. part. 2. tit. 15.

Epiſtola ad Clericos ſuos Conſtantinopoli conſticutos, quæ incipit, Ἀνέγνων τὸ ὑπομνηστικόν, longe auctior atque emendatior habetur ex Marii Mercatoris verſione inter iſtius opera a Garnerio edita, part. 2. p. 49.

Adverſus Neſtorium, libri 5. editi ſunt, Gr. Lat. *Romæ* 1608.

Explanatio duodecim Capitum.

Apologeticus pro 12. *Capitibus adverſus Orientales epiſcopos.*

Apologia pro iiſdem adverſus Theodoritum. Utramque apologiam Latine vertit Marius Mercator, inter cujus proinde opera utramque Latine reperire queas.

Apologeticus ad Theodoſium Imp. ſub finem anni 431. *ſcriptus.*

[a] *Contra Julianum libri* 10. *circa an.* 433. *ſcripti.*

Adverſus Authropomorphitas liber.

De S. Trinitate liber.

Homilias 19. *in Jeremiam ſub Cyrilli nomine*, (excepta ultima, quæ Clementis Alexandrini *de Divite ſalvando* eſt) Gr. Lat. edidit Balthazar Corderius, *Autv.* 1648. 8°. quas Origenis eſſe deprehenſum eſt. Idem antea ſub Cyrilli nomine Latine ediderat *Apologos morales*; opus a Latino quodam ſcriptum, & olim *Pariſiis* publicatum, titulo *Speculi Sapientiæ*.

[b] DEPERDITA.

Scripſit etiam Cyrillus, teſte Liberato *, *adverſus Diodori & Theodori excerpta* a Proclo CP. collecta, libros 3. quorum primo, quæ Diodorum; 2°, & 3°. quæ Theodorum ſpectarent, confutavit: tacito tamen utriuſque nomine. Exſtant fragmenta in Actis ſynodi 5. Collat. 5.

* Breviar. c.10.

a Conf. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 2. §. 26 p. 99. ſeq. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 27. §. 11. vol. 8. p. 590.

Me-

Sæc.V. ab an. CCCC.

Memorat præterea Gennadius * a Cyrillo ſcriptos, qui interierunt, *libros de Synagogæ defectu*, & *de fide adverſus Hæreticos:* niſi forſan poſterius iſtud opus ſcriptum aliquod adverſus Neſtorium deſignet. Fragmentum porro ex *Cyrilli eratione adverſus eos qui dicunt, non offerendum eſſe pro iis, qui in fide obdormierunt*, citat Euſtratius Conſtantinopolitanus de ſtatu animarum poſt hanc vitam (a Leone Allatio lib. *de Purgatorio* editus) p. 571.

* De Script. c. 57.

[a] Prodierunt opera Cyrilli Latine, per Georgium Trapezuntium, *Baſil.* 1546. tomis 4. per Gentianum Hervetum, *Pariſ.* 1573, 1605. tomis 2. Græco-Latine cura Johannis Anberti, *Pariſ.* 1638. tomis 7.

Commonitorium de Neſtorio primus in lucem extulit Steph. Baluzius, idque edidit Gr. Lat. in nova Collect. Concil. p. 377.

Liturgia Cyrillo inſcripta ex Arabico ſermone in Latinum converſa a Victorio Scialagh prodiit *Auguſtæ Vindelicorum*, 1604. 4°.[b]

415. [c] ANIANUS, patria Campanus, diaconus Celedenſis, Pelagii amanuenſis, & acerrimus Pelagianæ hæreſeos propugnator, claruit anno 415. quo ſynodo Dioſpolitanæ interfuit, & Pelagii cauſam maxima diligentia atque animi ſtudio egit. Scripſit libros aliquot contra Hieronymi epiſtolam ad Cteſiphontem; uti ipſe teſtatur Hieronymus *, qui & refutationem eorum ſibi in animo fuiſſe prodit. Eundem hunc eſſe cum Aniano Chryſoſtomi homiliarum aliquot interprete plnribus contendit Garnerius *. Argumenta ab eo prolata huc fere redeunt: idem utrique fuiſſe nomen, dignitatem, ſectam, (Pelagianæ enim hæreſeos viro infectum fuiſſe Chryſoſtomi interpretem, ex epiſtolis ejus ad Orontium & Evangelum manifeſto liquet) quin & ætatem: calente enim adhuc controverſia Pelagiana claruiſſe interpretem luculentis ſatis indiciis fidem faciunt dictæ epiſtolæ. Opuſcula Chryſoſtomi ab eo Latine verſa ſupra enumerata ſunt in *Chryſoſtomo*, epiſtola *ad Orontium* homiliis 8. in Matthæum, altera ad *Evangelum* 7. Chryſoſtomi homiliis *de laudibus S. Pauli* præfixa eſt.

* Ep. ad Auguſtin. 24. inter Auguſtinianas.

* Differt. 1. ad M. Mercator c. 7. & Append. ad not. in Julian. libell. p. 271.

415. TIMOTHEUS, epiſcopus, cujuſnam nrbis non conſtat, claruit circa ann. 415. quem Cyrillo proximum facit Gennadius. Scripſit *librum de nativitate Domini ſecundum carnem*, quam in die Epiphaniæ contigiſſe arbitratus eſt. N. E.

Gennad. de Script. c. 58.

Sæc.V. ab an. CCCC. 415.

[d] LUCIANUS, eccleſiæ Caphargamalitanæ in territorio Hieroſolymitano preſbyter, claruit anno 415. quo reliquiarum S. Stephani protomartyris revelationem a Gamaliele ſibi in ſomniis factam habuit, eamqne mox Johanni Hieroſolymitano communicavit; a quo S. protomartyris oſſa in eccleſiam Hieroſolymitanam tranſlata ſunt. Totam hujuſce rei hiſtoriam Lucianus Græco ſermone complexns eſt; quam ſtatim Avitus presbyter Hiſpanus, in his partibus eo tempore verſatus, Latine convertit: & præfixa ad Balconium, Braccarenſem epiſcopum, epiſtola una, cum paucis quibuſdam, quas a Luciano acceperat, S. Stephani reliqniis per Paulum Oroſium, tunc a ſynodo Dioſpolitana redeuntem, in Hiſpaniam tranſmiſit. Exſtat hic *libellus* ſeu *epiſtola* ex Aviti verſione inter Auguſtini opera, & apud Surium Auguſt. 3. & ad quatuor Codd. MSS. Bibliothecæ Vaticanæ recognita & emendata apud Baronium ad an. 415. Dno hujus libelli fragmenta non contemnenda Græce exhibet Euſtratius Conſtantinopolitanus libro *de vita functorum ſtatu*, cap. 23. quædam etiam allegat Photius, cod. 171. Meminit tum Luciani, tum Aviti, hujuſqne epiſtolæ Gennadius, cap. 46, 47.

[e] PAULUS OROSIUS, gente Hiſpanus, presbyter Tarraconenſis, claruit anno 416. 416. Anno 413. ab Entropio & Paulo in Hiſpania epiſcopis legatus eſt in Africam ad S. Auguſtinum, eum de Priſcillianiſtarum & Origenis erroribus in Hiſpania pullulantibus certiorem facturus. Apud Auguſtinnm aliquamdin commoratus, eo hortante *Hiſtoriam ſuam* inchoavit, cui poſt quadriennium demnm ſupremam mannm impoſuit; & ab eodem anno 415. ad S. Hieronymum in Palæſtinam mittitur, ut ſententiam iſtius de animarum origine exqnireret. In Palæſtinam profectus, eodem anno conventui Hieroſolymitano, & concilio Dioſpolitano interfuit; ubi Pelagii errores epiſcoporum Palæſtinorum oculis detracto velo exponere ſategit: ipſe interim blaſphemiæ apud Johannem Hieroſolymitanum accuſatus, quaſi ne cum adjntorio quidem divino legem Dei quenquam implere poſſe dixiſſet. Id crimen ut dilueret Oroſius, apologeticum epiſcopis Palæſtinis nuncupavit. Anno ſequente reliquias aliquot S. Stephani nactus, & Aviti epiſtolam curæ ſuæ commiſſam habens, in Africam reverſus eſt; nbi poſt-

a Conf. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 2. §. 26. p. 104. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol 4. p 34. b Item apud Liturgias Orientales *Euſeb. Renaudot.* tom. 1. p. 38 & tom. 2. p 275. edit. *Par.* 1716. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 924. *Fabr.* Bibl med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 1. p. 288. *Tillemont* Memor. Eccleſ. ad vit. *Auguſtin.* not. 61. vol. 13. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 38. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. not. 4. ad vit. *S. Stephan.* e Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 13. ad vit. *Auguſt.* Art. 256 & 266. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 122. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. p. 736. & vol. 3. p. 535. Bibl. med. & infim. Latinit. l. 14. vol. 5. p. 514. item de Verit. Chriſt. Relig. c. 5. §. 13. p. 249. item Bibl Eccleſ. ad *Honor.* l. 2. c. 39. & ad *Trithem.* c. 121. *Wanl.* Libr. Vet. Septentrion. Catalog. p. 85.

Sæc.V. ab an. CCCC. quam Pelagii vafritiem Afris enarraſſet, & reliquias amicis impertiſſet, in Hiſpaniam rediiſſe videtur. De obitu ejus nil certi liquet, quicquid dicant rerum Hiſpanicarum ſcriptores. Stylus Oroſii ſupra mediocritatem aſſurgit, ſummque habet nitorem & perſpicuitatem. De illo Auguſtinus*, *Vigil ingenio, promptus eloquio, flagrans ſtudio.* Scripta ſequuntur.

*Epiſt. 166.

Hiſtoriarum adverſus Paganos libri 7. quibus Gentilium calumniam, Romæ direptionem ab Alarico factam Chriſtianæ religioni acceptam referentium, amolitur: ac majores multo calamitates olim, dum religio Ethnica vigeret, contigiſſe demonſtrat. Opus iſtud a pleriſque *Hormeſta Oroſii* appellatur, qua de cauſa, divinare facilius eſt, quam certi aliquid ſtatuere [a]. Prodiit *Colon.* *1526.* fol. *1536, 1561, 1572, 1582, 1615.* 8°. *Pariſ. 1574, 1589.* & habetur in Hiſtoria Patrum Laurentii de la Barre, ac in Bibliotheca Patr. tom. *6.* p. *377* [b].

Apologeticus contra Pelagianos de arbitrii libertate, cui neſcio qua librariorum incuria inſerta eſt pars libri S. Auguſtini de Natura & Gratia non exigua, ab illis verbis, [*Hanc eſſe intentionem legis arguentis*] ad iſta [*Sicut Apoſtolus ait, Nunquid dicet figmentum*, &c.] Prodiit *Lovanii 1558.* & ad calcem Hiſtoriarum, *Colon. 1572. Pariſ. 1639.* denique in Biblioth. Patr. tom. *6.* p. *448.*

Commonitorium ſive conſultatio ad S. Auguſtinum de errore Priſcillianiſtarum & Origeniſtarum, ei ab Oroſio oblatum, cum primum in Africam transfretaret. Exſtat inter opera S. Auguſtini, cujus libro adverſus Priſcillianiſtas præfigi ſolet.

417. [c] ZOSIMUS, natione Græcus, Apamei vel Abramii filius. Anno 417. die 6. Januarii, Romanæ eccleſiæ pontifex factus eſt. Oblato ei fidei libello, quem ad Innocentium deceſſorem deſtinarant Pelagius Cœleſtiuſque, binas ad epiſcopos Africanos literas dedit, quibus Pelagium & Cœleſtium, etſi a ſynodo Africana damnatos, Catholicos eſſe pronunciavit, ipſos Africanos criminatus, quod Lazaro & Heroti, eorum delatoribus, aures nimis faciles commodaſſent. Qua quidem in re bono viro fucum feciſſe verſipelles hæreticos ipſe non diffitetur Auguſtinus*; quando illa ingenia nefando errore perverſa aliquanto lenius, quam ſeverior poſtulabat eccleſiæ doctrina, tractata ſunt: quo in loco pluribus hac de re agit; poſtea vero ab Auguſtino, Afriſque meliora edoctus ſententiam mutavit; dataque circulari epiſtola Pelagium, ejuſque aſſeclas condemnavit. Interea temporis Apiarium, Siccenſem in Africa presbyterum, ab Urbano, epiſcopo ſuo, ob flagitia excommunicatum, in communionem recepit; miſſiſque in Africam legatis, non modo poſtulavit, ut Apiarius reſtitueretur, & niſi iſtud fieret, Urbanus deponeretur; verum etiam ut epiſcopi Romani ſupra omnes autoritas agnoſceretur, ut ad eam undique appellare fas eſſet, ut legati denique ab eo in Africam miſſi de cauſis ibi natis judicarent; omniaque hæc jura tanquam concilii Niceni canonibus ſancita ſibi vendicavit. Stupebant ad hæc attoniti patres Africani; nullam ſe iſtiuſmodi poteſtatem agnoſcere, nullum dari talem canonem Nicenum contendentes. Verum dum hæc controverſia examini ſubjicitur, intermoritur Zoſimus 17. Septembr. anno 418. [d] Exſtant ab eo ſcriptæ *Epiſtolæ* 13. Concil. tom. 2. p. 1556. Ex his duæ ſunt ad Africanos de cauſa Pelagii; quas levibus quidem conjecturis in dubium vocare vellent Romanenſes quidam: cum in iis nihil Zoſimus, *præcox Hildebrandulus* (ut eum jure Caſaubonus* appellat) verbis utor Cl. Voſſii*, *ab ingenio & moribus ſuis alienum feciſſe videtur.* Ac proinde in noviſſima Conciliorum editione ne minima quidem κιβδηλότητος nota iis apponitur. Eas Zoſimo fuſe vindicat Garnerius in Append. ad part. 1. operum Mar. Mercatoris, Diſſert. 2. cap. 9. Deſideratur *Epiſtola Encyclica*, qua Pelagianos damnavit: ex ea fragmenta quædam exhibet Auguſtinus Ep. 157. ad Optat. Proſper. *contra Collat.* cap. 10. Collector *teſtimoniorum ſedis Apoſtolicæ de gratia & libero arbitrio*, c. 5, 6. quæ Cœleſtini 1. epiſtolæ ad Gallos ſubjiciuntur Concil. tom. 2. p. 1613.

*Adv. Bonifac. l. 1. c. 3.

*Exercit. 15. p. 420.

*Hiſt. Pelag. l. 1. c. 28.

[e] BONIFACIUS, patria Romanus, Secundi presbyteri filius, die 28. Decembris anno 418. in baſilica Julii epiſcopus Romanus conſtituitur; eodem tempore Eulalio archidiacono in baſilica Conſtantiniana ab altera factione ordinato. Exorto hinc non levi ſchiſmate, uterque imperiali edicto urbe ejicitur. Verum Eulalio contra mandatum imperatoris urbem ingreſſo, ac pro Romano epiſcopo ſe gerente, revocatur Bonifacius, exauthoratur Eulalius; & tanquam qui juſte non fuerat ordinatus a 252. epiſcoporum ſynodo deponitur, referente nobis libri Pontificalis autore. Ad Bonifacium jam epiſcopum factum, per legatos 418.

[a] De hac voce conf. *Cangii* Gloſſar. ad Scriptor. med. & infim. Latinit. p 772. [b] Hoc opus una cum Apologetico contra Pelagianos de arbitrii libertate recenſuit, ſuis animadverſionibus, nummiſque antiquis plurimis illuſtratum edidit *Sigebertus Havercampus* Lugd Bat. 1738. 4to. [c] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p 207. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 10 ad vit. *Zoſim.* [d] Conf. *Petri Couſtant.* Epiſt. Roman. Pontif. p. 935, 994. item Append. ad Epiſt. p. 111. [e] Conf. *Du Pin.* tom. 3. p. 210. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 12. ad vit. *Bonif.* *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit l. 2. vol. 1. p 703.

Ro-

Sæc.V. ab an. CCCC. Romam redeuntes ſcribunt antiſtites Africani, ſe in cauſa appellationum Zoſimi commonitoriorum euuſque obſervaturos, donec de veris concilii Niceni canonibus certiores facti eſſent. Miſſi enim ab iis erant in Orientem legati, qui una cum Cyrilli Alexandrini & Attici CP. literis τὰ ἀληθέστατα καὶ πιστότατα ἴσα Nicenorum canonum ſecum retulerunt. Verum ante eorum reditum diem extremum clauſerat Boniſacius die 4. Septembris anno 423. [a] Exſtant *Epiſtolæ* 3. & *fragmenta* aliquot quæ in iſtis non reperiuntur Concil. tom. 2. p. 1582. & *aliæ* 5. partim ad Ruſum Theſſalonicenſem, partim ad epiſcopos per Macedoniam, &c. conſtitutos, Concil. tom. 4. p. 1702. Has ex codice Bibliothecæ Barberinæ, quo concilium Romanum tertium ſub Boniſacio 2. continebatur, Lucas Holſtenius primus publicavit.

418. PHILIPPUS, gente Pamphylius, patria Sidenſis, nbi Troilo Sophiſtæ ſe genere conjunctum eſſe gloriari ſolebat, claruit anno 418. & deinceps. Diaconus adhuc, Chryſoſtomum audivit, eoque familiariſſime utebatur: in presbyteratus ordine conſtitutus, poſt mortem Attici anno 427. cum Siſinnio de ſede CP. contendebat. Sed prælato ei Siſinnio, hominem idcirco acerrime in ſcriptis perſtrinxit. Junior adhuc ſcholæ catecheticæ apud Alexandrinos præſectus fuerat, quam Theodoſii Magni temporibus, exeunte (ut videtur) illius imperio, in *Siden* Pamphyliæ nrbem, Philippi patriam, tranſtulit. Condidit *Hiſtoriam, ab ipſo uſque mundi initio*, quam vocavit, *Chriſtianam*, triginta ſex libris: ſingulos libros in plures diviſit tomos, ſive ſectiones 24. (τόμους vocat Socrates, λόγους Photius,) adeo ut ſimul omnes numero eſſent propemodum mille; præfixo cuivis tomo argumento, ipſum tomum magnitudine exæqnante. Immenſum quidem opus, & varia eruditione refertum; ſed quod plurima inutilia, & ab hiſtoria, præſertim Chriſtiana, aliena continebat; res etiam nullo ordine pertracta-
* Cod. 35. tas: πολύχους τοῖς λέξεσιν. inquit Photius*, οὐκ ἀστεῖος δὲ, οὐδὲ ἐπίχαρις. *Multum admodum verborum, ſine ulla tamen urbanitate aut gratia profundit: quin & ſatietatem adfert, aut potius moleſtiam:* ἐπιδεικτικὸς μᾶλλον, ἢ ὠφέλιμος, *adeo ut plus oſtentationis habuit, quam uti-*
L. 7. c. 27. *litatis*. Quin & Photio antiquior Socrates, ipſiuſque Philippi σύγχρονος, Aſiaticum dicendi genus eum affectaſſe prodit. En ejus de hoc opere judicium: Πολλὰς συνεισφέρει ὕλας εἰς αὐτὴν, δεικνύναι βουλόμενος, μὴ ἀπείρως ἔχειν ἑαυτὸν φιλοσόφων παιδευμάτων, &c. *variam eruditionem in id opus congeſſit, dum videri vult philoſophicarum diſciplinarum haudquaquam expers. Proinde Geometricorum & Aſtronomicorum Theorematum, Arithmeticorum quoque ac Muſicorum paſſim mentionem facit. Deſcribit item inſulas & montes, atque arbores, & alia quædam parvi momenti; unde opus laxum reddidit ac ſolutum, ac proinde doctis pariter atque indoctis, ut mihi quidem videtur, inutile illud effecit.* Subdit præterea rerum geſtarum tempora ab eo confundi. Poſtquam enim Theodoſii Imp. res geſtas commemoravit, ſtatim recurrit ad tempora epiſcopi Athanaſii. Idque ab illo ſæpenumero fieri ſolet. Exſtat hujus hiſtoriæ fragmentum *de ſcholæ Catechetica, quæ Alexandriæ erat, ſucceſſione*, a Nicephoro Calliſto (inter cujus quippe *Collectaneâ*, in eodem codice reperitur) amanuenſi ſuo, ut videtur, dictatum: quod ex *codice Barocciano* deſumpſit, notiſque ornatum & illuſtratum *diſſertationibus ſuis ad Irenæum* ſubnexuit Henricus Dodwellus *Oxon.* 1689. Ex quo quidem Philippum temporis ordiniſque rationem non multum curaſſe, quivis facile deprehendet; quod in eo recte notavit Socrates. Exſtat etiam *Viennæ* in Imperatoris bibliotheca Cod. Theol. juxta ordinem *Lambecianum* 248. *Neßelianum* 307. num. 8. fol. 80. pag. 1. uſque ad fol. 92. aliud ampliſſimum hujus hiſtoriæ fragmentum, ubi de *Chriſti nativitate*, & de *Magis* agit Philippus, continens acta *Diſputationis de Chriſto in Perſide inter Chriſtianos Gentiles & Judæos habitæ*, cui ipſe Philippus interfuit. Fragmentum talem præfert inſcriptionem, ab alia, nt videtur, mann profectam, Τὰ γενόμενα ἐν Περσίδι μεταξὺ Χριστιανῶν Ἑλλήνων τε καὶ Ἰουδαίων. ΦΙΛΙΠΠΟΣ πρεσβύτερος καὶ σύγκελλος γενόμενος Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου ἀνέθετο ἱστορίας περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν μάγων, &c. quod utinam publico non invideant nobiliſſimæ iſtius bibliothecæ curatores. Ibid. Cod. Med. 2. num. 17. fol. 107. iterumque Cod. 3. habetur Græce ſub *Philippi* cujuſdam nomine, *Tinctura æris Perſici*, ut & *Tinctura ferri Indici*, quas ex Philippi noſtri vaſtiſſimo opere deſumptas eſſe ſuſpicatur Lambecius[b]. Vide ejus Comment. lib. 5. p. 137. Scripſit etiam *adverſus Julianum Imp.* ejuſque libros confutavit: aliaque plura. Verum ſcripta ejus, quot qualiave fuerint, temporis injuria nobis eripuit.

SEVERUS, Balearis inſulæ, quam hodie Minoricam, ſeu Minorcam vocant, in mari Mediterraneo prope Hiſpaniam, epiſcopus, claruit anno 418. quo contigit mi- 418.

a Conf. *Petri Conſtant*, Epiſt. Roman. Pontif. p. 1007. ſeq. 1017, 1045, 1050. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. ſ. 28. vol. 6. p. 112.

Sæc.V. ab an. CCCC. rabilis illa Judæorum Minoricenſium ad fidem Chriſtianam converſio, cujus hiſtoriam ipſe late perſequitur. Exſtat *Encyclica ejus epiſtola*, prolixa admodum, *de Judæorum in hac inſula converſione, & de miraculis ibidem ad S. Stephani reliquias factis*, a Baronio ex archivis Vaticanis eruta, apud quem habetur anno 418. pag. 429. Craſſo ſatis errore *Auct. c. 72. Miræus * ſcribit geſta hæc eſſe, datamque epiſtolam Aſclepiodoto & Mariniano conſulibus, h. e. anno Chriſti 423. quum ex ipſa epiſtola luculenter conſtat contigiſſe hæc anno poſt conſulatum Honorii 11. & Conſtantii 2. i. e. anno 418. ad quem proinde *C. Th l. 16. tit. 8 l. 25, & 26. recte hæc refert Baronius. Exſtant * quidem duæ Theodoſii junioris leges *de ſynagogis & donariis Judæorum*, datæ Aſclepiodoto & Mariniano Coſſ. ſeu anno 423. quarum priorem Baronius ad illuſtrandam epiſtolam, calci ejus attexuit, quod fortaſſe virum alias non indiligentem in errorem ſeduxit. [a] Miræi errorem ſequutus eſt, totumque ejus paragraphum ne verbulo quidem mutato, nedum citato autore, exſcripſit Caſimirus Oudin, qui ſupplementum ad Bellarminum de ſcriptoribus Eccleſiaſt. nuper evulgavit. Verum id huic homini novum non eſt.

418. [b] HESYCHIUS, Salonitanæ urbis in Dalmatia epiſcopus, claruit anno 418. Multa ei cum S. Auguſtino familiaritas interceſſit; cui ut prophetias & prædictiones in S. ſcriptura repertas de die ultimo explicaret, autor fuit; & ab eo binas ea de re *Epiſtolas* ſatis prolixas elicuit. Obiit ante annum 429. utpote cujus jam defuncti cum laude meminit S. Auguſtinus de Civit. Dei lib. 20. c. 5. Exſtat *Epiſtola ad Auguſtinum* inter Auguſtinianas, num. 79. An alia ſcripſerit, non conſtat.

418. [c] MARIUS MERCATOR, qua Occidentis regione ortus, haud certo conſtat. Campanum, vel Apulum fuiſſe conjicit Garnerius. Quandoquidem vero conjecturis agendum eſt, ego potius ex ingenio, ſtylo, ſcribendique modo Afrum fuiſſe exiſtimarem: & hac in re Cl. virum Gabrielem Gerberonium, Benedictinum, qui ſub *Rigberii* nomine notas in Marii Mercatoris acta edidit, mecum conſentientem habeo. Iſte enim ſubinde notat, Marium noſtrum non modo S. Auguſtini ſtudioſiſſimum fuiſſe; ſed & res atque acta eccleſiæ Africanæ apprime tenuiſſe. Claruit ab anno 418. quo Auguſtinum de quibuſdam quæſtionibus Pelagianorum conſuluit. Clericum fuiſſe nequaquam liquet; conſtat potius anno 446. necdum aut epiſcopum, aut presbyterum fuiſſe: adeo ut ſi ſacris ordinibus initiatus fuerit, extrema id ætate factum eſſe neceſſe ſit. Inter Auditoriales ſcholaſticos Romæ aliquando militaſſe, pluribus argumentis; haud ita certis quidem, non contemnendis tamen, confirmat Garnerius *. Anno 429. *Prolegom. ad M. Mercat. opera. Commonitorium Theodoſio Imp. adverſus Cœleſtianos obtulit. Anno 431. librum *Subnotationum* adverſus Julianum, & contradictiones adverſus anathematiſmos Neſtorii compoſuit. Anno 449. vel ſequente adverſus Theodoritum ſcripſit. Ad annum 451. aut non pervenit, aut nihil poſt id tempus ſcripſit. Fidei Catholicæ adverſus Pelagianos & Neſtorianos fortiſſimus erat vindex, Græce ſimul ac Latine doctus. Haud ita multa proprio Marte compoſuit. Quæ enim ab eo ſcripta ſuperſunt opera, non niſi farrago fere quædam ſunt excerptorum aliunde, præſertim ex hæreticorum ſcriptis deſumptorum. Certe longe plura ſunt, quæ ex Græcis Latina fecit, quam quæ proprio labore elucubrata nobis dedit: licet ipſe verſionibus ſuis præfationes plerumque adjungat ad rei eccleſiaſticæ ſcientiam ſane utiliſſimas. Stylus ejus ſuo genere clarus, ſed incultus, cuique parum ſucci & ſanguinis ineſt. Scripta ſequuntur, prout in accuratiſſima editione Garneriana diſpoſita ſunt, ordine enumerata.

[d] SCRIPTA.

Pars prima, ea continens opuſcula, quæ Pelagianam hæreſin ſpectant. *Commonitorium ſuper nomen Cæleſtii*, anno 429. Græco ſermone conſcriptum, & Theodoſio Imp. aliiſque magni nominis viris oblatum, & a Mario poſtea Latino ſermone donatum. Primus id edidit Labbeus Concil. tom. 2. p. 1512.

✠ *Liber ſubnotationum in dicta quædam Juliani ad Pientium presbyterum.* Prior opuſculi hujuſce pars (in duas enim diſtribuitur) inſcribitur, *Commonitorium lectori adverſus hæreſin Pelagii & Cæleſtii, vel etiam ſcripta Juliani.*

Epiſtola Neſtorii ad Cæleſtium Pelagianum a Mario Latine verſa.

Sermones ſive tractatus 4. *Neſtorii contra hæreſin Pelagii ſeu Cæleſtii* Latine verſi, addita præfatione.

✠ *Symbolum Theodori Mopſueſteni Latine verſum*, cui præfigitur *Commonitorium ſive Prologus Marii*; ſubnectitur vero refutatio ejus a Mario conſcripta.

Excerpta ex 5. *libris Theodori adverſus S. Auguſtinum, a Mario collecta & Latine verſa.*

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 994. b Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 3. l. 8. p. 729. *Long.* Bibl. ſacr. p. 774. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Mar. Mercat.* d Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 35. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12, vol. 5. p. 96. *Oudin.* tom. 1. p. 1163.

Pars

Sæc.V. ab an. CCCC. Pars ſecunda, ea continens opuſcula, quæ cauſam Neſtorianam ſpectant.

✠ *Præfatio in varios Neſtorii ſermones Latine a ſe verſos.*

✠ *Neſtorii ſermones* 13. *de incarnatione D. N. J. C. Latine verſi.*

✠ *Epiſtola de diſcrimine inter hæreſin Neſtorii, & dogmata Pauli Samoſateni, Ebionis, Photini, & Marcelli.*

✠ *Obteſtatio Euſebii adverſus Neſtorii errores Latine verſa.*

Homilia Procli adverſus Neſtorium, interprete, ut videtur, Mario.

Epiſtolæ 4. *S.Cyrilli, &* 2. *Neſtorii, a Mario verſæ.*

Excerpta 85. *ex Neſtorii ſcriptis, a Cyrillo collecta, & a Mario verſa.*

Neſtorii Anathematiſmi 12. totidem Cyrillianis oppoſiti, a Mario Latine verſi, addita ſingulis *Refutatione ſive Contradictione.*

Reſponſio Cyrilli adverſus objectiones Orientalium ab Andrea Samoſateno ſcriptas a Mario verſa.

Reſponſio ejuſdem ad reprehenſiones Theodoreti, ab eodem verſa.

Scholia ejuſdem de incarnatione Verbi unigeniti (auctiora multo quam in Græca Cyrilli editione) *a Mario verſa.*

Excerpta ex libro Theodori Mopſ. de incarnatione Chriſti, a Mario collecta & verſa.

Excerpta ex Theodoriti Pentalogio, epiſtolæ ejuſdem 3. *Fragmenta ex epiſtola ejuſdem ad Himerium epiſcopum Nicomediæ, & ex ſermone Antiochiæ poſt Cyrilli mortem habito, a Mario Latine verſa.*

Fragmentum ex Eutherii Tyanenſis ſermone adverſus Cyrillum, Latine verſum.

Epilogus Marii Mercatoris.

Notet lector, *Opuſcula cruce præfixa inſignita* a Rigberio doctiſſimis *notis illuſtrata*, edita fuiſſe *Bruxellis*, 1673. 12°. & a nobis ſub Actorum Marii Mercatoris nomine in hoc opere ſæpius citari. *Tractatum Neſtoriani cujuſdam*, qui incipit [*Contumelias quidem in me hæreticorum arbitror*] a Mario Latine verſum editionis ſuæ calci appoſuit Rigberius; quem in editione Garneriana nondum invenire potui.

Prodierunt Marii Mercatoris opera, fuſiſſimis ac eruditiſſimis Johannis Garnerii commentariis ornata, *Pariſ.* 1673. fol. dein in Bibliotheca Patr. tom. 27. pag. 129. ac poſtremum a Steph. Baluzio cum notis edita, *Pariſ.* 1684. 8°.

Actionem 6. concilii Epheſini a Mario Latine verſam, primus dedit Baluzius in nova Conciliorum collectione, *Par.* 1683. f.

420. [a] JOSEPHUS (hoc enim nomine a Seldeno, Junio Dufreſnio & Cotelerio laudatur) ortune Judæus incertum, ſcriptor certe Chriſtianus, claruit, ſi in re omnium obſcuriſſima hariolari fas ſit, circa annum 420. De autore, ejuſque ætate admodum laboro, nec quo me vertam ſatis video. Sæpe olim ſuſpicatus ſum, hunc non alium fuiſſe quam Joſephum illum *Tiberiadenſem*, qui ex Judæorum apoſtolo ſeu aſſeſſore patriarchali factus eſt Chriſtianus, & a Conſtantino M. ad Comitis dignitatem evectus. De cujus converſione, & egregiis erga eccleſiam meritis, mira plane, eaque ſatis prolixe narrat Epiphanius*, qui hominem optime novit, ejuſque ædibus hoſpitio exceptus eo familiariter uſus eſt. Refert quidem autor noſter ſe (juxta Græcorum ſupputationem) ſub ſexto Millennio vixiſſe; meminit enim τῆς παρούσης ἐν ἑξάδι χιλιάδων καταστάσεως, quod ævo quidem Conſtantiniano ſatis convenit. Verum obſtant alia, quæ ipſum ab hoc ſæculo removent. Quo certiorem ἀκριβέστερον hac de re faciamus, gradatim & pedetentim procedendum erit. 1. Itaque conſtat, autorem noſtrum poſt exortam *Macedoniorum* hæreſin vixiſſe; quam utique penultimo loco ponit. Macedonius factus eſt epiſcopus CP. circa annum 342. Obiit anno circiter 360. Et etiamſi vivus adhuc dogmata ſua propalare cœpit; poſt mortem tamen ejus præcipue invaleſcebant, anno 381. concilii 2. Oecumenici decreto damnata. Quo tempore, Joſephum Tiberiadenſem in vivis adhuc ſupereſſe vix credi poteſt; quippe qui anno 355. quo Euſebius Vercellenſis Scythopolim in exilium miſſus eſt, quoque ad ipſum in Joſephi ædibus habitantem inviſendum acceſſit Epiphanius, affecta & decrepita erat ætate, 70. plus minus annos natus. 2. Meminit *hæreſis Anthropomorphitarum*, in eaque deſinit; quæ orta eſt non niſi exeunte hoc ſæculo, circa annum 399. fervente tunc temporis apud monachos Nitrienſes controverſia *Anthropomorphitica*. De qua re agunt Socrates lib. 6. cap. 7. p. 309. Sozomenus lib. 8. cap. 11. p. 771. Unde mox *librum adverſus Anthropomorphitas* ex profeſſo ſcripſit Cyrillus Alexandrinus. 3. Admodum probabile eſt & pene certum, illum ante exortam *Neſtorii hæreſin* floruiſſe, cujus neque in *Catalogo*, neque alibi meminit. Neſtorius ad ſedem CP. anno 428. promotus eſt, & vel eodem, vel anno ſequenti, hæreſin ſuam promulgavit, de qua ne verbulum habet autor noſter, non omiſſurus utique *Neſtorianos* & *Eutychianos*, ſi ſerius vixiſſet. Reſtat igitur ut dicamus circa annum 420. vel ſaltem intermedio aliquo, inter hujus ſæculi initium & Neſtorium, tempore claruiſſe. Hæc de ejus ætate dicenda habui; meliora meliores. Quiſquis ſit, contexuit commentarium, quem ὑπομνηστικὸν ſeu *commonitorium* in-

Sæc.V. ab an. CCCC.

* Adv. Ebion. Hæreſ. 30. num. 4, 5,6,7,8,&c.

a Conf. *Oudin.* tom. 2. ſæc. 12. p. 1061. *Fabric.* Epiſt. nuncup. præfix. Joſeph. Hypomneſt. ad calc. cod. Pſeudepigr. V. T. *Hamb.* 1723.

Sæc.V. ab an. CCCC.

inſcripſit. In quo id præcipue agit, ut dubia breviter ſolvat, quæ rudiores Chriſtiani minuſque in ſacra hiſtoria exercitati proponere poterant. Opus integrum in 5. libros, & capita 167. diviſnm eſt. Etſi in ipſo opere libri *tertii* nulla habeantnr veſtigia. Titulus operis, ut & primi capitis literis miniatis deſcriptus eſt. Ὑπομνηστικὸν βιβλίον Α. Ἰωσήππου. Ὅσαι γεγόνασιν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ, ἕως τῆς τοῦ Σωτῆρος παρουσίας γενεαί. Ipſum caput (prout in uſum meum illud deſcripſit V. C. Rob. Cannonus) hoc habet initium. Α. Ἀδάμ. Β. Σήθ. Γ. Ἐνώς. Δ. Καινᾶν. Ε. Μαλελεήλ. ς. Ἰάρεδ. Ζ. Ἐνώχ. Οὗτος μετετέθη· καίπερ ἔτι ζῶν καὶ φυλαττόμενος. Η. Μαθουσάλα. Θ. Λάμεχ. Ι. Νῶε. Οὗτος ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ διασώζεται ἐν λάρνακι μετ᾽ οἴκου παντός. Τρεῖς δὲ αὐτῷ γεγόνασι παῖδες. Σήμ. Χάμ. Ἰάφεθ. ἡ δὲ γενεαλογία εἰς τὸ ἑβραίων ἐρχομένη γένος ἀπὸ τοῦ Σὴμ συνίσταται. ΙΑ. Σήμ. ΙΒ. Ἀρφαξάδ. ΙΓ. Σάλα. ΙΔ. Ἕβερ. ΙΕ. Φαλέκ· ἐπὶ τούτου ἐμερίσθη ἡ γῆ. Πληροῦται γὰρ ἐπ᾽ αὐτὸν ἀπὸ Ἀδὰμ ἔτη [ ] ὡς εἶναι τὸ ἥμισυ τοῦ χρόνου τῆς παρούσης ἐν ἑξάδι χιλιάδων καταστάσεως. Ad poſtrema hæc autoris noſtri verba clarius elucidanda, forſan non abs re erit pauca obiter annotare. Annorum numerus, qui in codice MS. deſideratur, aliunde non incommode ſuppleri poteſt. Ita igitur Heſychius *Orat. in Chriſti natalem*, Ἐν γὰρ τῷ μβ´. ἔτει τῆς βασιλείας Αὐγούστου, μηνὶ Δεκεμβρίῳ κε´, ἡμέρᾳ ς´. ὥρᾳ ἑβδόμῃ τῆς ἡμέρας, ἐγεννήθη ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας ἔτους κατὰ Ἀντιοχεῖς ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ σταυρώσεως ς´. συνάγεται γὰρ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως Φαλὲκ υἱοῦ Ἕβερ, ἔτη γ´. καὶ ἀπὸ Φαλὲκ ἕως μβ´. ἔτους τῆς βασιλείας Αὐγούστου ἔτη ͵αϡξζ´. (lege ͵βϡξζ´.) καὶ λοιπὸν συνανεστράφη ὁ σωτὴρ τοῖς ἀνθρώποις ἔτη λγ´. ὡς γίνεσθαι ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ σταυρώσεως ἔτη ς´. πλήρη. Ὁ γὰρ Φαλὲκ κατὰ τὴν προφητείαν Μωσέως, τὸ ἥμισυ λέγεται τοῦ χρόνου τῆς Χριστοῦ ἐπιφανείας. *Nam in 42. imperii Auguſti, menſis Decembris 25. die 6. hora 7. diei, natus eſt Dominus noſter Jeſus Chriſtus ſecundum carnem, ex Maria virgine, anno ſecundum Antiochenos, a creatione mundi uſque ad natalem Chriſti, & crucifixionem 6000. colliguntur enim ab Adam, uſque ad Phalec filium Heber, anni 3000. & a Phalec uſque ad 42. annum regni Auguſti, anni 2967. Et deinde converſatus eſt Servator cum hominibus annos 33. adeo ut ſint ab Adam, uſque ad natalem & crucifixionem Chriſti anni 6000. pleni. Phalec enim ex prophetia Moſis dicitur dimidium temporis Chriſti apparitionis.* Paulo aliter Johannes Malela, (etſi in ſumma rei cum Heſychio convenit) ex cujus calculo nnmerantur ab *Adam* ad *Phalecum* 2533. a Phaleco vero ad Auguſti annum 42. anni 2967. in ſumma 5500. quibus 33. vitæ Chriſti anni adjiciendi ſunt. Ὁ γὰρ Φαλὲκ κατὰ τὴν προφητικὴν φωνὴν Μωσέως τὸ ἥμισυ λέγεται τοῦ χρόνου τῆς μελλούσης τοῦ Χριστοῦ παρουσίας. *Phalecus enim ſecundum Moſis prophetiam dimidium dicitur temporis Chriſti futuri adventus.* His longe antiquior Julius Africanus, medium tempus inter Adamum & Chriſtum in ætatem Phalegi rejicit, adeo ut ejus obitus ipſo meditullio ſexies mille annorum obtigit. Secundum enim Africani calculum, diluvium contigit anno mundi 2260. Phalecus natus a diluvio 401. denatus æt. 339. quæ ſummum conficiunt annorum 3000. Nihil magis veteribus tritum, quam ſex mille annos mundi duraturi juxta ſex dies creationis numerandos eſſe; ex mente, ut volunt, B. Petri Ep. 2. cap. 3. v. 8. *Unum hoc vos non lateat chariſſimi, quia unus dies apud Dominum ſicut mille anni, & mille anni ſicut dies unus.* Quemadmodum enim Deus hominem die ſexto formavit, qni mox in peccatum lapſus eſt; ita conſentaneum omnino videbatur, ut ſexto etiam die millenario in terris appareret Dominus noſter, *Paſſione & Reſurrectione* ſua genus humanum ſalvaturus. Utcunque igitur inter ſcriptores haud convenit, *inquiunt Malela & Heſychius*, de numero annorum adventus Domini, aliis plures, pauciores aliis numerantibus, *Ἐν δὲ τῷ ἑξακισχιλιαστῷ ἔτει συμφωνοῦσιν ἅπαντες φανῆναι τὸν κύριον, in hoc nihilominus conveniunt omnes, ſexto mundi millenario Dominum apparuiſſe.* Mitto quæ Clemens, Theophilus, & Timotheus, οἱ σοφοὶ χρονογράφοι *inquit Malela*; οἱ θεοφιλέστατοι, ut de iis Heſychius, chronici Alexandrini autor, aliique tum veteres, tum recentiores tradiderunt. Hæc ad illuſtrandum autoris noſtri locum dicta ſufficiant. Pergamus jam cum Joſepho noſtro. Et quo pleniorem guſtum lectori erudito adhuc præbeamus, alia capitum quorundam lemmata ſubjungemus.

Cap. 65. Βίβλος Β. Τίνα ἐστὶ τὰ ἐπὶ τῆς μιᾶς θεότητος παραλαμβανόμενα.

Cap. 66. Τίνα δὲ τὰ ἐπὶ δυαδικῆς ὑποστάσεως.

Cap. 67. Τίνα τὰ ἐπὶ τριαδικῆς παραλαμβανόμενα.

ΒΙΒΛΟΣ Δ. Cap. 69. Τίνα ἐστὶν ἃ πεποίηται Μωϋσῆς θαυμάσια καὶ δι᾽ αὐτοῦ κατείργασται.

Cap. 102. Βίβλος Ε. Τίνες εἰσὶν οἱ τοῦ Δαβὶδ δυνατοί.

Cap. 125. Κεφάλαιον Ἰωσήππου ἕτερον. Γυνή τις τοῦ λιμοῦ, &c. & nihil alind continet præter Fl. Joſephi *de bello Judaico libri* 6. cap. 21. ſervatis pene ipſius verbis, compendio excerptum.

Cap. 136. Ἱππολύτου Θηβαίου ἐκ τοῦ χρονικοῦ αὐτοῦ συντάγματος. Neqne aliud eſt, quam pars illius fragmenti Hippolyti Thebani quod Caniſius in *antiquis ſuis Lectionibus* dudum edidit. Hinc prima ſtatim fronte colligere qnis poſſit, autorem noſtrum poſt Hippolyti demum Thebani tempora vixiſſe. Sed non dubitari poteſt, hoc caput ab interpolatore aliquo, ipſomet ſcriba fortaſſe qui

Sæc.V. ab an. CCCC. qui opus deſcripſit, ob materiæ affinitatem additum fuiſſe. Cum enim vidiſſet autorem in duobus capitibus immediate præcedentibus de apoſtolis egiſſe, deque iis præſertim qui Jacobi, Johannis, & Zachariæ nomine in hiſtoria Evangelica occurrunt; non incongruum forte exiſtimavit, ut hoc Hippolyti ἀποσπασμάτων ob argumenti ſimilitudinem ſubnecteretur. Et hoſpes ſit oportet in antiquorum ſcriptis, qui neſcire poteſt ſimilia additamenta hujuſmodi *Collectaneis* non raro interſeri ſolere.

Cap. 167. & ultimum, Αἱ δυνάμεις τῶν λίθων τῶν ἐν τῇ τοῦ Ἀρχιερέως ζώνῃ ἐντεθειμένων. Definit in hæc verba, ἀμέθυσος μέθης ἀλεξιτήριον. ἀσθενής. ἀχάτης, λιγύριος. ὀνύχιος.

In recenſendis veteris Teſtamenti libris, 22. tantum enumerat. *Catalogum* etiam 62. *hæreſeων* intertexit; quarum ultimum locum occupant *Anthropomorphitæ*. Quin & in iis claſſem ſuam habent (ut hæc obiter notem) Ὀργεῖανοι *laſcivi*, quos ab *Origeniſtis*, ſive Origenis ſectatoribus diſerte diſtinguit, de quibus ſuſe agit, eorumque abominandas turpitudines luculenter exponit Epiphan. Hæreſ. 63. Ad calcem operis ſubjuncta eſt hæc exſcriptoris nota;

Τέρμα πυκτίδων ἐνταῦθα Ἰωσήππου;
Τὰς ὑποθέσεις τῶν πέντε βίβλων ἔχων·
Πόσας δέδωκα τῷ πλουτισμῷ στίχους;
Τῷ συμπληρωτῇ τῶν καλῶν Θεῷ χάρις;
Τῷ συμπέρασμα δόντι μοι λόγους γράφειν.
Εἰς αἶνον εὐχάριστον αὐτοῦ τοῦ Λόγου;

In hoc opere citat Heraclidem Pythagoricum, Joſephum bis, Clementem bis, Hegeſippum, Porphyrium, Hippolytum. Joſephum aliquando ſequitur, non laudat tamen; verſionem Septuaginta Gen. IV. 8. adducit, ſed & aliam Ἐκδόσιν ſemel, & Aquilam. Multa ſumpſit ex Hippolyto & Africano; ab eo plurima Epiphanius; citat novum Teſtamentum, & Actus apoſtolorum. De Iſaia ἀποκρύφων commemorat. Variat ſcriptionem nominum propriorum, ut Ἰαήλ & Ἰαζήλ. Hiſtorias paulo aliter narrat, & templum reſque templi aliter deſcribit quam Joſephus. Quædam de Moſis nomine Melchia e Joſepho ponit, quæ nunc in eo non inveniuntur. Uſus eſt Codd. Græcis bibliorum vitioſis. Quot vero vel quoſcunque tandem autores citat, tamen ex Joſepho non minima operis pars deſumpta eſt. Unde jure quis ſuſpicari poſſit, ipſum autorem anonymum fuiſſe; cum vero *Joſephi* nomen in fronte libri compareret, iterumque cap. 125. non pauca ex operibus ejus excerpta fuerint, inde nomen *Joſephi* illi adhæſiſſe; & ut ab antiquo illo Judæo diſtingueretur, a recentioribus *Joſephum Chriſtianum* dictum eſſe. Quam tamen conjecturam eruditis lectoribus excutiendam relinquo. Codex MS. in bibliotheca publica Cantabrigienſi aſſervatur, una cum multis aliis a Matthæo Parkero academiæ Cantabrigienſi olim dono datus. Pluſquam 1000. annorum ætatem præ ſe fert, in membranis ſcriptus, continetque paginas 184. in 4°. quavis pagina in duas columnas diviſa. Ex his membranis apographum [a] deſcriptum habet Cl. Galeus, qui de hoc opere non pauca me monuit. Præter *Hypomneſticum*, in eodem volumine continentur *duo libri Chronicorum*, *Leonis imperatoris carmina* 2. & *teſtamenta* 12. *Patriarcharum*, omnia eadem manu deſcripta. Neque ulli dubium eſſe poteſt, quin hic ipſiſſimus ſit codex, quem ex Græcia accepit, & quo in transferendo *Patriarcharum teſtamenta* uſus eſt olim Robertus Groſthead *Lincolnienſium* epiſcopus; adeo accurate omnia cum antiquiſſimo verſionis *Groſthedianæ* exemplari ad verbum conveniunt. "Refert "quidem Matthæus Paris * Johannem Baſinſtokium archidiaconum Leiceſtrienſem "Roberto Groſtheado nunciaſſe, ſe cum aliquando Athenis ſtuduit, vidiſſe quædam "apud Græcos Latinis incognita; interque "ea 12. Patriarcharum, filiorum Jacob, teſtamenta, a Judæis per invidiam propter "manifeſtas de Chriſto prophetias ſuppreſſa, ac proinde Robertum miſiſſe in Græciam, cumque ea habuiſſet, de Græco in "Latinum ſermonem tranſtuliſſe, coadjuvante magiſtro Nicolao Græco clerico abbatis S. Albani. Addam denique exſtare hujus *Hypomneſtici* fragmentum in bibliotheca regia Pariſienſi, nempe caput 158. *de libris qui in ſacra ſcriptura tanquam exſtantes commemorantur, nec tamen reperiuntur*, unde illud extulit Cl. Cotelerius *. Quod quidem in codice Cantabrigienſi 120. caput eſt. Sunt autem, in univerſum, capita ρξζ.

* Ad annum 1252. p. 835. Vid. ad an. 1242. p. 597.

* Not. in Can. Apoſt. p. 339. 140.

[b] NICÆAS, Romatianæ (hoc eſt, ut Baronius * recte interpretatur, Aquileiæ) ſub Chromatio epiſcopo ſubdiaconus, ejuſque mortui in ſede Aquileienſi ſucceſſor: clarnit anno 420. & deinceps. Juvenis adhuc, Hieronymo admodum familiaris fuit; eumque in exteras regiones peregrinantem diu comitatus eſt; uti teſtatur ipſe Hieronymus epiſtola ad illum, adhuc hypodiaconum, ſcripta, quæ exſtat tomo 1. Civitati ſuæ ab Hunnis exciſæ ſuperfuit, & de canonibus quibuſdam eccleſiaſticis ex occaſione invaſionis Hunnicæ violatis Leonem papam conſuluit: cujus exſtat reſponſum, anno 458. datum, inter epiſtolas ejus num. 79. Compoſuit, inquit Gennadius *, ſimplici & 420.

* Not. in Martyrol. ad 22 Jun.

* De Script. c. 22.

a Ex quo apogr. edidit *Fabric.* 1723. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1247. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 13. vol. 5. p. 302.

Sæc.V. ab an. CCCC.

nitido ſermone, *Libellos 6. inſtructionis ad Neophytos*; quorum primo Neophytos inſtituit, ſecundo Gentilitatis errores oppugnavit, tertio de fide unicæ Majeſtatis egit, quarto adverſus Genethlogiam, quinto de Symbolo, ſexto de Agno paſchali diſceptavit. Scripſit & libellum ad lapſam Virginem, eam ad pœnitentiam agendam hortatus, cujus & meminit Gennadius de Script. Eccl. cap. 22. Non alius eſſe videtur quam opuſculum illud hoc nomine quod Ambroſio, Hieronymo, quandoque & Auguſtino tribui ſolet; inter quorum opera non ſemel reperitur. Et in hac ſententia conſentientem habeo Cl. Cotelerium Not. in lib. 2. Conſt. Apoſt. p. 186.

420. [a] JULIANUS, gente Italus, patria Apulus, Memoris, epiſcopi Capuani, & Julianæ, primariæ fœminæ (utrumque parentem impenſe laudant Auguſtinus *, & Marius Mercator †, filius vulgo habitus. Tantis enim parentibus a nutrice ſuppoſitum eſſe, & vernulæ cujuſdam revera prolem, non obſcura olim fama receptum eſſe innuit Marius Mercator. Natus eſt ante annum 386. In theologicis primum Pelagium vel Romæ vel Siciliæ, deinde Theodorum Mopſueſtenum magiſtros habuit. Sub patre ſuo diaconum egit; & adhuc adoleſcens, poſt ſuſceptum tamen lectoratus munus, lectiſſimam fœminam, Jam nomine, Æmilii epiſcopi Beneventani filiam, uxorem duxit: in quorum nuptias epithalamium ſcripſit Paulinus Nolanus; quod etiamnum exſtat *. Tandem (quod ab Innocentio papa factum eſſe tradit Marius Mercator *) epiſcopus conſtitutus eſt urbis Eclanenſis apud Hirpinos inter Campaniam & Apuliam ſitæ; quæ vox apud ſcriptores mire corrupta reperitur. Quandoque enim Celanenſis, vel Edanenſis, vel Actenellenſis, vel Atelenſis ſive Attellenenſis dicitur. Ob Pelagiana, quæ circa an. 417. ſtrenue propugnare cœpit dogmata, ſede ſua exutus eſt. Anno (ut videtur) 420. mox in Orientem profectus, & Conſtantinopoli an. 421. pulſus in Cilicia apud Theodorum Mopſueſtenum diu delituit; ac libris pro hæreſi ſua tuenda elucubrandis ſe totum dedit. Anno 423. habita epiſcoporum Cilicum ſynodo hæreſeos damnatus eſt, ipſo quoque Theodoro in damnationem, ſpecie ſaltem, conſentiente. Anno 424. mortuo Bonifacio papa, ex Oriente in Occidentem vana ſpe epiſcopatus recuperandi lactatus, rediiſſe videtur. Italia ejectus, anno 326. Conſtantinopolim iterum profectus eſt, & Neſtorii ann. 428. in ſedem Conſtantinopolitanam evecti interventu, ſe rem ſuam promoturum ſperans, Theodoſium Imp. de reſtituendo ſibi epiſcopatu crebris precibus interpellavit. Qua de re Neſtorius Cœleſtinum certiorem fecit binis epiſtolis, quæ Latine exſtant Concil. tom. 3. Anno 429. oblato a Mercatore * adverſus errores ejus ad Theodoſium Imp. commonitorio, urbe rurſus depulſus eſt; & a Cœleſtino papa anno ſequente in ſynodo Romana damnatus, uti & in concilio œcumenico Epheſino anno 431. quando etiam Theodoritus, aliique conciliabuli Epheſini legati data ad Rufum Theſſalonicenſem epiſtola Juliani cujuſdam, epiſcopi Eridicæ, mentionem faciunt: hunc eundem cum noſtro facit, & Campania ejectum ſedem Eridicenſem obtinuiſſe conjicit Cl. Voſſius *; unde non deſunt, qui Eridicam iſtam Ericuſam ſive Ericodem, vulgo *Alicur*, Siculi maris inſulam, ad quam Julianus profugerit, eſſe ſuſpicantur. Verum Julianum iſtum, Eridicæ epiſcopum, cum noſtro eundem eſſe ægre mihi perſuadeo. Sententiam noſtram confirmat Holſtenius; qui errorem vulgati codicis dictæ epiſtolæ emendat; & loco, τῆς Ἐριδικῆς ἐκκλησίας, legit τῆς Σαρδικῆς ἐκκλησίας. Anno 439. errores inolitos depoſuiſſe præ ſe ferens, apud Xyſtum papam de recuperanda ſede Eclanenſi multis egit: verum operam luſit; obiitque, ut volunt aliqui, anno ſequenti. Sin Garnerii calculum ſequi malimus, vitam ad annum uſque 454. ſaltem præcedentem, protraxit. Omnem vero fidem excedit, quod habet Cl. Vignerius Præfat. ad Supplem. S. Auguſt. Julianum ad ſequentis ſæculi initia, nempe ad Fulgentii tempora perveniſſe. Subditque Julianum cum apud Pelagianos ex epiſcopo ludimagiſtrum aliquamdiu egiſſet, tandem in ignobili Siciliæ vico diem obiiſſe; mortuoque tumulum fuiſſe poſitum, cum hac inſcriptione, quæ nono ſæculo adhuc legebatur, HEIC IN PACE QUIESCIT JULIANUS EPISCOPUS CATHOLICUS. Vir audax, & acris ingenii, Græce & Latine doctus, in S. ſcripturis valde eruditus: eloquentia & facundia mire pollebat; adeo ut *Romanus Demoſthenes* vulgo haberetur. Hæreſin, quam fovebat, ambiguis vocibus & ſententiis optime obvelare novit: unde a Mario Mercatore * *Pyrrhus* & *Loxias* appellatur. Pietate etiam non incelebris habebatur, charitate imprimis erga pauperes eximia conſpicuus, ita ut tempore famis & anguſtiæ, erogatis ſuis omnibus pauperes ſublevaret; qua virtutis ſpecie plurimos in errorem ſuum abreptos detinuit. Lingua tamen maledica perquam infamis; adeo ut innumera convitiorum

Marginal notes:
* Contr. Jul. l. 1. c. 4. Operis imperfecti, l. 1. c. 62.
† Acta p. 15. edit. Bruxel.
* Poem. num. 14.
* Commonit. prior.
* Opp. ejus part. 1.
* Hiſt. Pelag. l. 1. c. 6.
* Act. p. 20. Gennad. de Script. c. 45.

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 38. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4. l. 9. p. 573. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 307. ſeq.

probra

Sæc.V. ab an. CCCC. probra contra Auguſtinnm paſſim in ſcriptis ſuis evomuiſſe a Mario Mercatore accuſetur: quod & ipſe multis in locis dolet Auguſtinus. Unde & in decreto *Pſeudo-Gelaſiano* aperte damnatur.

SCRIPTA.

Epiſtolæ ad Zoſimum papam a. quas refutat S. Auguſtinus libris 4. ad Bonifacium; nbi fragmenta earum paſſim reperire eſt, uti & apud Mercator. lib. ſubnot. cap. 6. 9. Ex his altera, quæ quidem prolixa ſatis eſt, & *Libellus* etiam *Fidei* inſcribitur, ſcripta eſt an. 418. nomine 18. epiſcoporum Siculorum Pelagii atque Cœleſtii damnationi ſubſcribere detrectantium. In hoc opuſculo primo agit *de ſumma Trinitate, de incarnatione verbi*, reliquiſque ſymboli articulis; tum de ſuo dogmate, & quæſtionibus Pelagianis, viz. *de gratia Dei, libero Arbitrio*, &c. mox hæreticorum dogmata, & in iis clam catholicorum, damnat: denique varias reddit rationes, quare ſuæ partis epiſcopi Pelagii & Cœleſtii damnationi ſubſcribere recuſarint, & tacite correpto Romano pontifice, ad plenariam ſynodum provocat. Hunc *Fidei libellum* primus extulit, Juliano vindicavit, notis, tribuſque prolixis diſſertationibus illuſtratum edidit Johan. Garnerius *Pariſ.* 1668. 8°. iterumque inter opera Marii Mercatoris part. 1. p. 320. Nihilominus hunc libellum non ad Zoſimum papam, ſed ad Auguſtinum Aquileienſem directum fuiſſe pluribus contendit doctiſſimus Noriſius in *Cenſura Garnerii* pag. 44, 45. Etſi vero duas ad Zoſimum epiſtolas ſe ſcripſiſſe ipſemet fateatur Julianus, tertiam tamen ſuo nomine Romam fuiſſe directam ait, quam tamen ejus eſſe ſtrenue negavit, ap. Auguſt. *Oper. Imperf.* lib. 1. c. 17.

Epiſtola ad Rufum Theſſalonicenſem epiſcopum, nomine 18. epiſcoporum Pelagianorum ſcripta. Vid. Aug. *Op. Imperf.* lib. 2. c. 178. Plurima epiſtolæ iſtius fragmenta apud S. Auguſtinnm libris adverſus Bonifacium ſuperſunt. Ea in nnum collecta exhibet Garnerius *Append.* ad part. 1. M. Mercat. p. 334.

In Cantica Canticorum libri 2. quorum primus, quaſi præfationis vice fungens, *de Amore* inſcriptus eſt. Eum Beda paſſim citat & confutat libro primo *in Cantica*.

De bono Conſtantiæ liber; cujus fragmenta aliquot habet Beda *in Cantica*.

Vid. Op. imperf. l. 1. c. 16. *Libri 4. ad Turbantium epiſcopum contra Auguſtini primum de nuptiis*, paulo ante annum 419. ſcripti: quo nempe anno Auguſtinus librum ſecundum de nuptiis iis repoſuit; atqne anno 421. libris ſex editis fuſius refutavit. Fragmenta plurima ntrobique reperiuntur: ampliora vero apud Marium Mercatorem in libro *Subnotationum*. Sæc. V. ab an. CCCC.

Libri 8. ad Florum (male habet Gennadius 7.) *contra Auguſtini ſecundum de nuptiis*. Vid. M. Mercat. Refut. Symb. Theod. in Præf. Errant enim, qui octo hoſce libros ſex prædictis Auguſtini libris oppoſitos arbitrantur. Licet enim opus iſtud Juliani illud Auguſtini integro fere octennio ſequeretur; ſex tamen illos Auguſtini libros aut neſcivit, aut ſe ſcire diſſimulavit Julianus. Scripti ſunt in Cilicia, an. 420. cum apud Theodorum Mopſueſtenum diu delituit, ſed non niſi anno demum 426. divulgati. Eos libris octo paulo ante mortem editis refutavit Auguſtinus; ubi fragmenta e Juliani libris paſſim adducuntur. Excerpta ex iiſdem quamplurima adducit Marius Mercator in libro *Subnotationum*.

[a] FASTIDIUS, *Priſcus* dictus, natione 420.
Britannus, Britanniarum, teſte Gennadio*, (* De ſcript. c. 56.) epiſcopus: unde recentiores, qui genuinam vetuſtatem novis commentis incruſtare amant, Londinenſem metropolitanum fuiſſe volunt. Claruit anno 420. Scripſit *ad Fatalem*, piam & lectiſſimam viduam, *de vita Chriſtiana, & viduitate colenda, libellum aureum*. Exſtat, ſine autoris nomine, inter opera Auguſtini tom. 9. p. 888. quem, & appoſito Faſtidii nomine, ad fidem codicis MS. recognitum Lucas Holſtenius edidit, *Romæ* 1663. Ex hoc libro duos fecit Gennadius (qui ſolus, quod ſciam, e veteribus Faſtidii meminit) *de vita Chriſtiana* unum, *de Viduitate ſervanda* alterum: quatuor Baleus*, (* Cent. 1. c. 41.) nempe *de vita Chriſtiana* lib. 1. *de doctrina Spiritus* lib. 1. *de Viduitate ſervanda* lib. 1. *admonitionum Piarum* lib. 1. Pejus adhuc Johannes Pitſeus*, (* Ætat. 5. p. 86.) qui Balei errori ſuum addit: & quod Gennadius de prædicto opuſculo habet, nempe qnod *erat ſana, & Deo digna doctrina*, ipſe in libri titulum transformavit, nempe *de doctrina Deo digna & ſpirituali* lib. 1. Rectius multo Johannes Trithemius*, (* De Script. fol. 37. fac. 2.) qui de Faſtidii libro hæc tantum habet, Gennadium interpretari contentus, *Volumen quoddam ſana doctrina conſcriptum*. Quod vero Dempſterus Hiſt. Scot. lib. 6. num. 536. affirmat, Faſtidium noſtrum *Scotorum chronicon* ſcripſiſſe, id homini nugivendulo, & in gentis ſuæ rebus pene ſemper ineptienti condonandum eſt.

[b] LEPORIUS, ex monacho Maſſilienſi, 420.
ſeu ut alii, Aquenſi, presbyter, claruit circa annum 420. Primo quidem Pelagii caſtra ſecutus eſt: deinde ab epiſcopis Gallicanis admonitus, & ab Auguſtino, poſtquam in Africam trajeciſſet, plenius edoctus, ad

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1000. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 6. p. 446. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *German.* Art. 7. b Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4. l. 11. p. 798. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Auguſtin.* Art. 319. ſeq.

 ſaniorem mentem revocatus anno circiter 425. Scripſit *libellum Emendationis*, ſive *Satisfactionis, ad epiſcopos Galliæ*; in quo errores ſuos correxit, & de emendatione ipſius ab iis curata gratias egit; ſententiam etiam de incarnatione Chriſti pravam, quam temere olim imbiberat, revocavit, unicam in duabus naturis perſonam confeſſus. Primus hunc libellum ex codice Herivallenſi in lucem protraxit Jac. Sirmondus, & cum aliis veterum *Opuſculis dogmaticis* edidit, *Pariſ.* 1630. 8°. Habetur etiam in Biblioth. Patr. tom. 7. pag. 14. & Concil. tom. 2. p. 1678. & emendatior a Garnerio editus in Append. ad part. 1. operum Marii Mercat. Diſſert. 2. cap. 20. p. 224. Monendus eſt lector, hunc libellum quandoque a veteribus ſub nomine S. Auguſtini citari; forſan quia eo monente ſcriptus ſit, & ab eo approbatus: unde illum Auguſtino, tanquam genuino autori aſſerere conatur (codicis Grimanici fide, & ſynodi Chalcedonenſis Act. 2. nixus, ubi locus ex hoc libello deſumptus inter B. Auguſtini teſtimonia reponitur; & ad opinionem ſuam roborandam conjecturas quaſdam non magni quidem momenti adducit) Paſchaſius Queſnellus in notis ad S. Leonis Epiſt. 134. p. 906. Hujus Leporii, ejuſque libelli ex veteribus meminerunt Gennadius de Script. c. 59. Caſſianus de Incarnat. lib. 1. c. 5. Johannes 2. papa Epiſt. ad Avien. Facundus Hermian. lib. 1. c. 4.

420. [a] PAULINUS, S. Ambroſii Mediolanenſis diaconus & notarius, poſtea ad preſbyterii dignitatem evectus: eccleſiæ Mediolanenſis procuratorem & defenſorem vocat *Prædeſtinatus* * Sirmondi: claruit anno 420. quin & ab anno 412. innoteſcere cœpit, quo Carthagine agens Cœleſtium hæreſeos apud Aurelium epiſcopum reum egit; eundemque in concilio Carthaginenſi ſtrenue debellavit. Exſtat *vita B. Ambroſii*, hortante S. Auguſtino, compoſita, parce quidem nimis & jejune ſcripta, quæ Ambroſii operibus præfigi ſolet. *Libellus etiam Zoſimo papæ gratias agens ob damnatos Pelagium & Cœleſtium*, Concil. tom. 2. p. 1578[b]. Quod vero Iſidorus Hiſpalenſis * Paulino noſtro librum *de benedictionibus Patriarcharum* tribuit, omnibus ubique notum eſt illum Rufino Aquileienſi adjudicandum eſſe.

* Hæreſ. 88. p. 81.

* De Script. c. 4.

420. [c] EUODIUS, natione, ut videtur, Afer, Uzalenſis in Africa epiſcopus, S. Auguſtini neceſſarius, claruit anno 420. Ab Oroſio reliquias aliquot S. Stephani e Palæſtina in Africam deportante, portiunculam nactus, baſilicam in S. martyris memoriam erexit; & poſtquam plurima ibi miracula patrata deprehendiſſet, eorum hiſtoriam literis (uti credi poteſt) mandari curavit. Exſtant ſane in editione operum S. Auguſtini *Antverpienſi* 1577. atque aliis nonnullis, libri duo ad Euodium noſtrum *de miraculis S. Stephani*: qui cum autoris nomen præ ſe non ferant, Euodio vulgo aſcribuntur: atque eo jubente videntur compoſiti. Scripſit *ad Auguſtinum epiſtolas plures*, ex quibus 4. exſtant inter Auguſtinianas (num. 98, 246, 247, 259.) ut nil dicam de quinta *ad Innocentium papam*, quam una cum aliis quatuor epiſcopis exaravit. Scripſiſſe etiam perhibetur *librum de Fide, ſeu de unitate Trinitatis contra Manichæos*, qui habetur inter S. Auguſtini opera tom. 6. Alius a noſtro fuit Euodius ille, Africanus epiſcopus, qui anno 404. una cum Theaſio epiſcopo a ſynodo Carthaginenſi ad Honorium Imp. legatus eſt, ut Donatiſtarum injurias & audaciam detegeret; quique anno 408. una cum eodem Theaſio a Donatiſtis occiſus eſt.

VIGILIUS, diaconus, claruit circa annum 420. Scripſit, teſte Gennadio *, breviato & aperto ſermone *Monachorum regulam*, totius monaſticæ profeſſionis diſciplinam continentem. Exſtat iſta *Regula* a Luca Holſtenio edita in *codice Regularum*, pag. 89. *Pariſ.* 1663. 4°. 420.

* De Script. c. 51.

[d] ISIDORUS, gente (ut veriſimile eſt) Hiſpanus, epiſcopus Cordubenſis, claruiſſe videtur anno 420. Obiiſſe dicitur anno 430. Scripſiſſe illum *Allegoriarum ſive Commentariorum in omnes libros Regum, libros* 4. & Paulo Oroſio Tarraconenſi dedicaſſe, præter Sigebertum Gemblacenſem, & Trithemium affirmat Pſeudo-Dexter in chronico ad annum 423. Exſtant quidem *Allegoriæ* inter Iſidori Hiſpalenſis opera, quas noſtri eſſe probabile eſt, eo quod ad Oroſium, iſtius *σύγχρονον*, ſcriptæ ſint. Certe hujuſmodi commentarii allegorici neque a Braulione, neque ab Ildefonſo inter Iſidori Hiſpalenſis opera recenſentur. *Lucam* etiam *Commentariis* explicaſſe Iſidorum prodit Pſeudo-Dexter non uno in loco. Fuſe agit de ſingulis Iſidoris, Hiſpanicis ſcriptoribus, Fr. Bivarius notis ad Dextri chronicon an. 423. Fuſius multo rectiuſque vir doctiſſimus diligentiſſimuſque Nic. Antonius, Biblioth. Hiſp. Vet. part. 1. lib. 3. c. 2. n. 52, 53. ſeqq. qui de noſtro Iſidoro ejuſque commentario dubitare videtur, & Sigebertum in errore verſari putat, præſertim cum nemo ex anti- 420.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 409. ſeq. b Item *Petri Couſtant.* Epiſt. Roman. Pontif. p. 963. c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 5. p. 385. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 12. ad vit. *Euod.* & vol. 2. ad vit. *S. Stephan.* Art. 7, 8. d Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4. l. 9. p. 538.

quiori-

quioribus nomenclatoribus eccleſiaſticis operis hujus Iſidoriani meminerit.

420. SEVERUS, Afer, epiſcopus Milevitanus, Auguſtini familiaris, cujus ſcripta ſtudioſe lectitabat. Claruit an. 420. Obiit vivente adhuc Auguſtino. Moriens epiſcopum ſibi ſucceſſorem deſignavit apud clericos ſolos, non expectato plebis conſenſu. Eo vero mortuo, cum tumultus excitandi ſuſpicio injiceretur, petente clero accurrit Milevim Auguſtinus; cujus interventu pax ſancita eſt, & ordinatus epiſcopus, quem Severus deſignaverat; ut ex Auguſtini in deſignatione Eradii ſucceſſoris Actis liqnet, quæ inter epiſtolas Auguſtini num 110. reperiuntur. Scripſit Severus (ut veriſimile eſt) *Epiſtolas* plures. Exſtat hodie *unica*, quæ inter Auguſtinianas locum 37^m habet.

421. [a] MARCUS, primo quidem librarius, pulchre ſcribendi (uti de ſeipſo teſtatur) callentiſſimus; poſtea Porphyrio, Gazenſi demum epiſcopo, Hieroſolymis religionis ergo commoranti, in famulitium aſcitus eſt. Vixit anno 402. Primo quidem a Porphyrio Theſſalonicam miſſus, nt bona ſua divenderet, in pauperum uſum mox eroganda: deinde ab eodem, epiſcopo jam facto, Gentilibus eccleſiam Gazenſem infeſtantibus, ad Arcadium Imp. anno 398. legatus, literas etiam ad Chryſoſtomum ſcriptas perlaturus; quibus ut negotium iſtud ipſe promoveret, ab eo poſtulavit Porphyrius. Anno 402. Porphyrium eandem ob cauſam Conſtantinopolim profectum comitatus eſt: ei ad ſupremnm uſque vitæ diem famulatus, diaconus ab eo factus. Claruit anno 421. quo Porpbyrius diem extremum obiiſſe videtur. Exſtat ab eo ſcripta *vita Porphyrii*, Lat. apud Surium Febr. 26. emendata, notiſque illuſtrata, apud Bolland. Febr. 26. Habetur Græce Biblioth. Vindob. inter Hiſt. Eccleſiaſt. Cod. 3. num. 36. fol. 234.

421. [b] EUDOCIA, *Athenais*, dum adhnc Gentilis erat, dicta, Leontii ſophiſtæ & philoſophi Athenienſis filia; a quo in omni bonarum literarum genere inſtituta eſt: adeo ut egregie erudita evaderet. Anno 421. viceſimum ætatis annum agens, cum eam in uxorem ducturus eſſet Theodoſius Imp. Chriſtianam fidem amplexa, ab Attico CP. epiſcopo, ſalutari lavacro tincta eſt. Anno 432. a Theodoſio Auguſta renunciatur. Anno 445. levi quadam de cauſa in violatæ fidei conjugalis, & adamati nimis Pauliui ſuſpicionem adducta, imperatoris in indignationem immerito incidit: eamque ob cauſam Hieroſolyma ſeceſſit; ubi eccleſiis ædificandis, ornandiſque, ac pauperibus ſublevandis per multos annos tota incubuit. In mariti demum gratiam remiſſa Conſtantinopolim rediit; & cum eo uſque ad mortem degit: quo mortuo Palæſtinam repetiit, ac vitæ reliquum pio otio dicavit, ibi anno 459. defuncta. Moribunda juramento ſe aſtrinxit, ab omni violatæ pudicitiæ crimine penitus immunem eſſe. Scripſit Græce Poemata plura, quorum ſtylum ita dipingit Photius *; ἔπη (Poema) ὅτι καὶ * Cod. 183.
γυναικὸς, καὶ βασιλείᾳ τρυφώσης. καὶ ἔτι καλὸν ἄξιον θαυμάσαι. Σαφὴς μὲν γὰρ ὁ πόνος ὡς ἐν ἡρώῳ μέτρῳ, εἴπου τις ἄλλος; *Tum quia mulieris, & quidem in imperio deliciis affluentis, tum quia præclarum adeo eſt, admiratione ſane dignum judicatur. Etenim illuſtris eſt hic labor, ut in heroico carmine, ſi quis unquam alius.*

[c] SCRIPTA.

Centones Homerici, a Pelagio qnodam Patricio inchoati (unde & iſti ſæpe tribuuntur) ab Eudocia vero abſoluti & digeſti; ut diſerte tradat Zonaras *, & ex ipſius operis * Annal. tom 3. p. 37.
inſcriptione maniſeſtum facit. Extant Latine in quavis fere Bibliothecæ Patrum editione, Græce & Latine in collectione *Poetarum Chriſtianorum* Bigneana, *Pariſ.* 1624. pag. 95. Immane quantum errat Aubertus Miræus *, qui hos Centones Eudociæ Au- * Auctuar. c. 307.
guſtæ, Conſtantini 12. cognomento *Ducæ*, qni obiit anno 1067. uxori tribuit.

Metaphraſis Octateuchi heroico carmine condita, libris octo.

Metaphraſis prophetiarum Zachariæ & Danielis: in his metaphraſibus textum ſacrum religioſe, ac κατὰ πόδας expreſſiſſe Eudociam nil addendo, nil mutando, teſtatur Photius: adeo ut pro legitimis librorum ſacrorum verſionibus baberi poſſent.

[d] *Hiſtoria B. Cypriani martyris & Juſtinæ virginis*, libris tribus heroico carmine conſcriptis comprehenſa. Alius a Cypriano Carthaginenſi fuit iſte Cyprianus, ac Romæ ſub Diocletiano ſimul cum Juſtina paſſus dicitur. Totam utriuſque hiſtoriam ex Poemate iſto excerptam compendio exhibet Photius Cod. 184. Mirum inter hanc Eudociæ hiſtoriam, & *pænitentiam Cypriani* (quæ in editione Cyprianica Oxonienſi locum habet) conſenſum deprehendet, qui compendium Photianum cum altero opuſculo contulerit, diligens lector.

Poema Heroicum in victoriam a Theodoſio marito ex Perſis reportatam; cujus meminit Socrates lib. 7. c. 21.

a Conf. *Oudin* tom. 1. p. 999. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol 10 ad vit. *Porphyr.* b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p 143. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 2. c. 7 § 4. vol. 1. p. 357. & l. 5. c. 38. § 184. vol. 9. p. 438. *Oudin.* tom. 1. p. 1258. d Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 5. ad vit. *Cyprian Orient.*

Sæc.V. ab an. CCCC. 422.

[a] MAXIMUS, unde oriundus, incertum, Auguſtæ Taurinorum in Gallia Subalpina, quam hodie regionem Pedemontanam vocant, epiſcopus. Claruit anno 422. Idem, ut videtur, Maximus, qui ſynodo Arauſicanæ (in qua canones aliquot diſciplinam eccleſiaſticam ſpectantes conditi ſunt) anno 441. interfuit: intererat etiam anno 451. ſynodo Mediolanenſi; cum epiſcopi provinciales coacti ſunt, ut quæ Leo papa ad Flavianum adverſus Eutychem ſcripſerat, ſententia ſua roborarent. Denique concilio Romano in natali Hilarii papæ anno 465. celebrato, (in quo de epiſcopis ſucceſſores ſuos deſignantibus, aliiſque epiſcoporum cauſis agebatur) huic concilio primo loco poſt Romanum pontificem ſubſcripſit Maximus noſter, idque, ex mente Baronii, ob prærogativam ætatis in epiſcopatu agentis. Anno ſequenti obiiſſe dicitur. Quod vero plures Gennadii editiones habent, *Moritur Honorio & Theodoſio juniore regnantibus*, Miræus in ſua Gennadii editione, pro *moritur*, reponendum duxit, *floruit:* Quod & ante Miræum monuerat Baronius; mendam ſcilicet in codicem irrepſiſſe.

SCRIPTA.

HOMILIÆ HYEMALES.

De adventu Domini homiliæ 2.

In vigiliis natalis Domini homilia, quæ & inter Ambroſianas reperitur, num. 13.

In natali Domini homiliæ 6. ex his 1ª. eſt 15ª. inter Ambroſianas, 4ª. eſt 11ª. inter Auguſtini homilias de Tempore.

In circumciſione Domini homilia.

In epiphania Domini homiliæ 8. quarum 7ª. eſt 37ª. inter Auguſtini de Tempore.

In die Cinerum homilia.

De jejunio Quadrageſimæ homiliæ 4.

In Dominica in ramis homilia, quæ eſt 3ª. inter Ambroſianas.

De accuſatione Domini apud Pilatum homiliæ 2. quarum 1ª. eſt 49ª. inter Ambroſianas, & 118ª. inter Auguſtini de Tempore. 2ª. eſt 50ª. inter Ambroſianas.

De Juda traditore homilia, 5ª. eſt inter Ambroſianas, & 128ª. inter Auguſtini de Tempore.

De paſſione, cruce, & ſepultura Domini homiliæ 4. quarum 1ª. eſt 55ª. 2ª. eſt 56ª. 3ª. eſt 57ª. & 4ª. eſt 58ª. inter Ambroſianas.

De S. Latrone, Petro apoſtolo, & Ancilla oſtiaria homiliæ 4. quæ inter Ambroſianas reperiuntur numero 44, 45, 46, 47.

Sæc.V. ab an. CCCC.

HOMILIÆ ÆSTIVALES.

In ſolennitate Paſchali homiliæ 5. quarum 1ª. eſt 52ª. 3ª eſt 19ª. 4ª. eſt 53ª. 2ª. eſt 52ª. 5ª. eſt 54ª. inter Ambroſianas.

In litaniis ac Ninivitarum jejuniis homilia, quæ habetur inter Ambroſianas num. 40.

In ſolennitate Pentecoſtes homiliæ 3. quæ habentur inter Ambroſianas, num. 60, 61, 62.

HOMILIÆ DE SANCTIS.

In natali D. Stephani homilia, 5ª. eſt inter Auguſtini homilias de Sanctis.

[b] *In natali D. Agnetis homilia.*

In nativitate D. Johannis Baptiſtæ homiliæ 3.

In natali SS. Petri & Pauli apoſtolorum homiliæ 5. quarum ultima eſt 27ª. inter Auguſtini de Sanctis, & 66ª. inter Ambroſianas.

In natali D. Laurentii martyris homiliæ 3.

[c] *In natali D. Euſebii, Vercellenſis epiſcopi, homiliæ* 2. quarum poſterior eſt 69ª. inter Ambroſianas.

In natali D. Cypriani homiliæ 2. quæ inter Ambroſianas ſunt, num. 72, 73.

In feriis D. Michaelis homilia, quæ inter Ambroſianas eſt 10ª.

In natali SS. Tauricorum martyrum homilia, inter Ambroſianas habetur num. 77ª.

In communi Martyrum homilia.

HOMILIÆ DE DIVERSIS.

De expoſitione Symboli homilia.

De non metuendis carnalibus hoſtibus, & gratiis poſt cibum agendis homiliæ 2. inter Ambroſianas num. 42, 43.

De Avaritia vitanda homiliæ 2.

De Eleemoſynis largiendis homiliæ 2.

De Hoſpitalitate homilia.

De defectu Lunæ homilia.

Super illud Eſaiæ, *Caupones tui miſcent aquam vino, homilia.*

Porro ſermo inter Auguſtinianos *de verbis Domini* 19. (qui & inter Ambroſianos 7.) & *de vita Nazarei & Celſi* inter Ambroſianos 92. Maximi eſſe cenſentur; licet inter ipſius opera non habeantur.

[d] Prodierunt S. Maximi homiliæ, *Colon.* 1535. *Romæ* 1564. cum Leonis M. &c. Opp. *Pariſ.* 1614, 1623. *Lugduni* 1633. cum homiliis Chryſologi *Colon.* 1678. 4°. denique in Bibliotheca Patr, tom. 6. p. 1.

Homiliæ 12. viz. *de Barbaris non timendis ei, qui Deum timet, & de S. Heliſæo* 3. *De Ninivitis; De Kalendis Januariis; De defectu Lunæ; Ante natale Domini; De na-*

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Maxim. Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 186. ſeq. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 5. ad vit. *Agnet.* not. 1. [c] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. not. 1. ad vit. *Euſeb. Verſel.* [d] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 120.

tali

Sæc.V. ab an. CCCC. *tali Domini Salvatoris; Poſt natalem Domini Salvatoris; De Hæreticis peccata vendentibus; Quod non debent Clerici negotiari; De corpore Domini.* Has ex vetuſtis codicibus eruit, & Maximo noſtro vindicatas, nobis nuper exhibuit Rev. P. Mabillonius *Muſæi Ital.* tom. 1. part. 2. p. 1. ubi etiam de aliis Maximi homiliis quæ ſub Ambroſii & Auguſtini nomine circumferuntur, fuſe, ut ſolet, & accurate agit.

423. [a] THEODOTUS, Antiochiæ epiſcopus, claruit an. 423. obiit an. 427. Vir ſingulari manſuetudine, & exacta vivendi ratione conſpicuus, adeo ut τῆς σωφροσύνης ὁ μαργαρίτης Theodorito* dicitur. Scripſit ad Heraclidem opus κατὰ Συνουσιαστῶν, i. e. adverſus Apollinarii ſectatores, quos *Synuſiaſtas* vocabant. Hos a fidelibus rogatus reliquo eccleſiæ corpori aggregavit, etſi multi eorum priſtini erroris haud obſcuram notam retinuerint. Fragmentum hujuſce operis habetur Græce MS. in *Collectione* quadam teſtimoniorum Damaſceno aſcripta cap. 5. quæ in codice Claramontano reperitur. Vide Labb. Conſpect. Oper. Damaſc. p. 50. Citatur apud Nicephorum Patriarch. Append. ad Antirrhet. 3. ut ex Bandurii Conſpect. Opp. S. Niceph. liquet.

* Hiſt. Eccl. l. 5. c. 38. p. 244.

423. [b] THEODORITUS, natione Syrus, domo Antiochenus, natus eſt inclinante ſæculo quarto, quo vero anno haud ſatis certum: quamvis Garnerius id ad annum 386. referat. Parentes habuit pietate & opibus conſpicuos. Mater, piiſſima plane fœmina, cum tredecim annos in conjugio ſterili jam tranſegiſſet, hortante marito Macedonium, ſanctiſſimum aſcetam, rogavit, ut filium ſibi a Deo ſuis precibus impetraret: quod & exacto demum triennio fecit, hac tamen lege, ut fœtum Deo conſecraret: adeo ut a Deo datus, & a parentibus Deo redditus, *Theodoriti* exinde nomen merito traxiſſe videatur. Nondum ſeptimum vitæ annum exegerat, cum ad S. Euprepii monaſterium, non longe ab Antiochia diſſitum, amandatur, tam bonis literis, quam moribus, inſtituendus: quo in loco arctiſſimam cum Neſtorio, Conſtantinopolitano, & Johanne, Antiocheno, poſtea epiſcopis, amicitiam iniit. Nactus eſt præceptores Theodorum Mopſueſtenum, & Johannem Chryſoſtomum, a quibus tum ſummam eloquentiam, tum optimam ſacras literas explicandi rationem, didicit: juvenis adhuc a Porphyrio, epiſcopo Antiocheno, lector ordinatur; ab Alexandro, Porphyrii ſucceſſore, diaconus: necdum tamen inſtitutum monaſticum deſeruit. Anno 423. juxta Baronium, juxta vero Garnerium (qui certioribus chronologiæ rationibus innititur) 420. a Theodoto, Alexandri Antiocheni ſucceſſore, Cyri, provinciæ Euphrateſiæ urbis in Syria non incelebris, Epiſcopus, Iſidori recens defuncti loco, conſtitutus eſt. Regionem quidem Cyrenſem infauſtis hæreſium loliis miſere obſitam deprehendit; Arianos, Macedonianos, Apollinariſtas, præſertim vero Marcionitas, ubique graſſantes: ad quos, tanquam peſſimam eccleſiæ peſtem, profligandos ſe ſtatim accinxit; idque non ſine crebro capitis periculo præſtitit; tanto interim cum ſucceſſu, ut decem Marcionitarum millia a ſe baptiſmo tincta eſſe ipſe glorietur*: in quo opere συνεργοὺς habuit Anachoretas plurimos, Marin, Jacobum, alios, qui Cyrenſem agrum vitæ aſceticæ ſedem ſibi olim delegerant. Anno circiter 429. Neſtorius maleſana quædam dogmata, in Chriſtum Dominum, ejuſque beatam matrem, injuria propinare cœpit: cui, re in ſynodo Alexandrina prius agitata, Cyrillus 12. capitula in fidei examen propoſuit. Theodoritus a Neſtorio, ſibi olim perquam familiari & condiſcipulo, rogatus ſtylum in Cyrillum ſtrinxit; ejuſque capitula ſive Anathematiſmos, Apollinariſmum ex iis extundere conatus, libello ſatis acerbo ac virulento refutavit: ipſe interim diſputationis impetu abreptus, ſaltem verbis incautis, ac nimis periculoſis, aſſerere non dubitavit, B. Mariam non peperiſſe Verbum carnem factum, naturas in Chriſto καθ' ὑπόστασιν non uniri, nec unicam eſſe ὑπόστασιν; denique Deum Verbum dici non poſſe mortuum: neve quid intentatum relinqueret, literas iſta de re ubivis ad monachos dedit, & graviora Cyrillo objiciens, ejus capita, tanquam hæreſeωn antiquarum Lernam traduxit. Anno 431. ad concilium Epheſinum accerſitus, ſeorſim cum Johanne Antiocheno, aliiſque Orientis epiſcopis in conſeſſum clandeſtinum abiit; & poſt duos fere menſes, adjunctos ſibi habens ſex ſuæ factionis epiſcopos, legatus a conciliabulo, Orientalium nomine Conſtantinopolim miſſus eſt: juſſus vero ab imperatore Chalcedone ſubſiſtere, & eccleſia ab epiſcopo urbis excluſus, in aula maxima crebras ad populum conciones habuit, immenſo paſſim auditorum plauſu exceptas. Ad imperatorem admiſſus, magna ſane παῤῥησίᾳ cum eo egit: verum operam & oleum perdidit. Imperator enim probata tandem Cyrilli cauſa, damnatoque Neſtorio, Orientales legatos in ſuam quemque provinciam dimiſit. Domum igitur rediens Theodo-

* Ep. 145. conf. ep. 81.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 12. not. 2. ad vit. *Theodor. Mopſueſt.* b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 55. *Oudin.* tom. 1. p. 1051. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Theodorit.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 7. vol. 7. p. 430.

ritus, quinque libros adverſus ſynodum Epheſinam edidit: quos *diabolo inſtigante* conſcriptos ait Marius Mercator *. Paullo poſt, mediante imperatore concordia Cyrillum inter & Johannem Antiochenum, Theodoritum, alioſque Orientales facta eſt: ſed ulcus male ſanatum poſtea recruduit. Anno 444. Cyrillum fatis functum durius adhuc tractavit: quin & adeo ſe continere non poterat, ut animi gaudium palam exprimeret. Quibus omnibus commotior tandem factus imperator, anno 445. domi ſuæ ſe continere juſſit, nec regionis Cyrenſis terminis excedere permiſit. Anno 449. coacta eſt Epheſi altera ſynodus (cui Latrocinalis nomen adhæſit) in qua præſidente Dioſcuro, & omnia jura ſuſque deque habente, ſuffragiaque epiſcoporum vi & armis extorquente, Theodoritus, quem ipſe imperator concilio abeſſe diſerte mandaverat, depoſitus eſt; antea quidem a Dioſcuro Alexandriæ anathemate percuſſus. Quo jam ſe verteret Theodoritus? Synodum appellaret? ab ea damnatus eſt. Ad imperatorem confugeret? eum ſibi infenſiſſimum nuper erat expertus, tum ob alia, tum hoc etiam nomine, quod Irenæum Comitem, aula expulſum, digamum licet, Tyri epiſcopum ordinaſſet. Romam igitur, miſſis duobus Chorepiſcopis Abramio & Hypatio, una cum Alypio abbate, in cauſæ ſuæ patrocinium vocavit. Leo igitur papa re cognita, fideque ejus approbata, Theodoritum abſolvit; & quantum in ſe erat, ſedi reddidit. Anno 450. mortuo Theodoſio Imp. a Marciano ſucceſſore Theodoritus ab exilio revocatus (e provincia enim Cyrenſi pulſus in Apamenum monaſterium ſeceſſerat) ſedi ſuæ reſtituitur. Anno ſequenti habitum eſt Chalcedone concilium quartum Generale; in quo Theodoritus ab imperatore nominatim accerſitus locum ſuum, reclamantibus tamen Ægyptiis, occupavit; fidem quidem Catholicam diſerte profeſſus, Neſtorium vero damnare diu tergiverſatus. Seſſione demum octava cauſa ejus plenius cognita eſt; & poſt anathema Neſtorio incuſſum, ſolenni omnium acclamatione ipſe pleno tandem jure reſtituitur; & Eutycheten ſuffragio ſuo ſynodali damnavit. A Chalcedone domum reverſus, totum ſe libris ſcribendis & otio honeſto dedit; commiſſo ntplurimum Hypatii curæ munere epiſcopali. Obiit anno 457. ſaltem ſequenti, ſeptuagenario major: (qnamvis ſint, qui vitam illius in plures adhuc annos protrahant) eidem cum Jacobo Thaumaturgo, amico integerrimo, qni paulo poſt obiit, urnæ incluſus. Poſt mortem variam fortunam expertus eſt. Imperante Juſtino a clericis eccleſiæ Cyrenſis qnibuſdam imago ejus ſolenni pompa in templum infertur, throno epiſcopali reponitur, & ſacra ſynaxis in honorem ejus celebratur. Ab Anaſtaſio quidem Imp. ejuſqne aſſeclis paulo ante damnatus fuerat: quod etiam acrius & luculentius a concilio quinto ſub Juſtiniano Conſtantinopoli habito factum eſt. Meliori quidem fato, ac molliori cenſura dignus erat Theodoritus. Summam animi puritatem, & arctioris vitæ diſciplinam, quam a pueritia ſub optimis veræ & primævæ ἀσκήσεως magiſtris didicerat, per totum vitæ curriculum integram atque illibatam tenuit; ingenti in Deum zelo, in eccleſiam Catholicam ſtudio flagravit: in pauperibus levandis pene ſupra modum benignus & liberalis; bona quæ a parentibus acceperat ampliſſima in eorum uſum divendita elargitus; nec eorum neceſſitatibus poſtea nnquam defuit: in ædificiis publicis exſtruendis ornandiſque immenſam pecuniæ vim erogavit. Animo erat excelſo, elatoque, ſententiæ, quam ſemel imbiberat, tenaciſſimus; injuriarum & contradictionum haud ſatis patiens. Si qnos in errores lapſns ſit, non tam volnntati & pravo judicio, quam præſervidæ indoli, diſputationum intemperiis, & ἀμετρίᾳ τῆς ἀνθολκῆς, tribuendi ſunt. Nobile a natura nactus eſt ingenium; quod pari cura & ſtudio excoluit: omniſaria eruditione clarus, & extra controverſiam ſui ſæculi longe doctiſſimus. De ſtylo ejus audiatur Photius *, Σαφὴς δ' ἐστὶν ἐν ἅπασι τὴν φράσιν, ὡς εὐκρινὴς καὶ καθαρὸς, ϗ οὐκ ἀμοιρῶν τοῦ ἡδέος, καταλλήλως τε τοῖς νοήμασιν εὐθυνόμενος. *Stylus ei in omnibus perſpicuus (eſt enim diſtinctus & purus) neque jucunditatis expers, proportione vero ſenſibus exuberat.* Ἐπὶ δὲ τὴν φράσιν, εἴπερ ἄλλος, ἑρμηνείαις πρέπων, τῷ τε καθαρῷ ϗ εὐσήμῳ τῶν ῥημάτων ἀνακαλύπτων τὰ συνεσκιασμένα· καὶ τῷ ἡδύνοντι ἀπὸ δὴ διαγλυκαίνοντι, προθυμοτέρους πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν παρασκευάζων. *Dictio ejus commentationi (ſi cujuſquam alius) aptiſſima. Nam & puris ſignantibuſque verbis abdita quæque & obſcura revelat, & jucunditate quadam quaſi delinimento, ſuavique lepore ad ſui lectionem invitat.* In ſequentibns vero pluribus ſtyli ejus laudes perſequitnr Photius, ductis argumentis a methodi facilitate, vocum delectu & elegantia, qnæ Attica dici mereatur, ab interpretandi & explicandi S. ſcripturas ſagacitate & diligentia eximia, ab infucata dicendi ſimplicitate, & omniſaria rerum utilitate; a digreſſionum denique & ambagum fuga, aliiſque dotibus, quæ ſcriptorem omnibus numeris abſolutum reddere queant.

* In Excerpt. Opp. ejus part. 2

* Cod. 46, 203, &c.

Sæc.V. ab an. CCCC.

[a] OPERA, QUÆ EXSTANT.

Quæſtiones in Octateuchum, poſt an. 453. ſcriptæ.

Quæſtiones in Heptateuchum, editæ ſunt Græce, *Pariſ.* 1558.

Quæſtiones in libros Regum.

Quæſtiones in libros Paralipomenon. Singula iſta opera poſt an. 453. ſcripta ſunt; & ſupremus Theodoreti labor fuiſſe videntur.

Commentarius in omnes Pſalmos. Opus iſtud anno 433. inceptum eſt, & ante ann. 445. abſolutum: in eo Chryſoſtomum plurimum imitatus eſt Theodoritus, ſententiis ſæpe expreſſis, verbis etiam nonnunquam exſcriptis. In duobus Græcis Codd. MSS. hic in Anglia Euthymio Zigabeno Ἐπισκόπῳ Κύρῳ attribuuntur. Sed minus recte inquit Uſſerius noſter Biblioth. Theol. MS. p. 531. Certe Euthymius non erat epiſcopus, ſed presbyter & monachus.

Commentarius in Canticum Canticorum. Plurima ſuadere videntur argumenta commentarium iſtum non eſſe Theodoriti, viz. quod Chryſoſtomum tanquam adhuc viventem laudet; quod Theodoro Mopſueſteno convicietur; quod autor ſe rusticanis, militaribus & civilibus pariter ac eccleſiaſticis negotiis turbatum eſſe dicat; ut alia non minora taceam. Conſtat tamen Theodoritum *Canticum Canticorum* expoſuiſſe; & hunc ipſum commentarium ſub Theodoriti nomine a Gregorio M. citari. Scripſit Theodoritus in Cantica circa an. 425.

Commentarii in Eſaiam epitome, ſive *excerpta* nonnulla e catenis Græcis collecta: ex quibus plurima Theodoro Mopſueſteno tribuenda eſſe merito quis ſuſpicari poſſit.

Commentarius in Hieremiam

Commentarius in Baruch.

Commentarius in Threnos Hieremiæ.

Commentarius in Danielem, anno 426. ſcriptus.

Commentarius in 12. *Prophetas.* Iſte pariter ac præcedentes in prophetas commentarii ſcripti ſunt inter annos 426. & 429.

Commentarii in 14. *D. Pauli epiſtolas*, circa an. 432. ſcripti. *De expoſitione in epiſtolam ad Galatas* id inprimis notandum, in cap. 2. integram periodum, qua de diſſidio inter Petrum & Paulum agebatur, nempe a commate 5. uſque ad 15. deſiderari. Deeſſe quidem monuit Sirmondus, qui textum Græcum ex bibliothecæ regiæ Codice MS. edidit. Quum vero codex regius ex codice quodam Medicæo in Italia deſcriptus ſit, haud levis oritur ſuſpicio, locum iſtum a majeſtatis Pontificiæ adulatoribus mala fide decurtatum eſſe. Nec hac de re vel γρῦ quidem habet Garnerius Diſſert. *de libris Theodoriti*, qui tamen alias copioſus & ſatis diligens eſſe ſolet. Sæc.V ab an. CCCC.

[b] *Hiſtoriæ eccleſiaſticæ libri* 5. ab an. 322. ad an. 427. deducti. Scripti ſunt ineunte anno 450. Stylum, quem in his libris adhibet Theodoritus, ſic depingit Photius *, Πάντων τῶν εἰρημένων (viz. Euſeb. Socrat. Sozomen. Evag.) κατάλληλον φράσιν τῇ ἱστορίᾳ μᾶλλον ἅπας ἐπίθηκε· σαφής τε γὰρ καὶ ὑψηλὸς καὶ ἀπέριττος· πλὴν ὅτι ἐνίοτε ταῖς μεταφοραῖς ἀδεεστέρως καὶ ὥσπερ ἀπειροκάλως ἐγχρῆται; *Omnium, quos proxime nominavi, convenientem magis hiſtoriæ ſtylum adhibet. Clarus enim, & grandis eſt, minimeque redundans: niſi quod tranſlationibus interdum audacius, pene inepte utitur.* Prodiit Græce, *Baſil.* 1535. Ex officina vero Roberti Stephani inter alios rerum eccleſiaſticarum ſcriptores, *Pariſ.* 1544. fol. Gr. Lat. *Genevæ* 1612. denique emendatiſſime Henrici Valeſii notis & verſione adornata, *Pariſ.* 1673. fol.[c] quam Colonienſes nuper expreſſerunt. * Cod. 31.

Hiſtoria religioſa, ſive *Philotheus*, aſcetarum ſanctiſſimorum 30. elogia continens, anno 444. ſcripta.

Epiſtolæ 146. poſt epiſcopatum ſuſceptum ſcriptæ.

[d] *Eraniſtes, ſeu Polymorphus*, libros 4. complexus, quorum tres priores dialogi formam habent; quartus inſcribitur *Demonſtratio per Syllogiſmos.* Primo docet Deum Verbum eſſe immutabilem: ſecundo aſſerit inconfuſam unionem naturarum Chriſti: tertio Deum eſſe impatibilem demonſtrat: quarto quæ in prioribus fuſius & oratorio more diſputaverat, in ſyllogiſmos contrahit, ut argumentorum vis apertior ſit & efficacior. Scriptum eſt opus iſtud anno 446. & non longe poſt gemina Theodoſii Imp. ſanctione, altera anno 447. altera anno 449. data, flammis addictum. Prodiit Græce ſeorſim, *Romæ* 1547. Græc. Lat. cum notis Beumleri, *Tigur.* 1593. 8°. Græce *Lipſiæ* 1568.

Hæreticarum Fabularum libri 5. anno 453. ſcripti. Libri 4. caput 12. quod *de Neſtorio* inſcribitur, ſpurium eſt, ab aliquo Theodoriti nominis amante aſſutum circa tempus ſynodi quintæ. Opus ſeorſim prodiit Græce *Romæ* 1545.

De Providentia orationes 10. Antiochiæ habitæ circa an. 430. ſeorſim prodierunt Græce, *Romæ* 1545. *Tigur.* 1546. 8°. *Pariſ.* 1630. 8°.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 58. *Oudin.* tom. 1. p. 1064—1122. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 7. vol. 7. p. 432. ſeq. *Long.* Bibl. ſacr. p. 985. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4 §. 32. vol. 6. p. 124. c *Valeſii* editionem Criticis plurium Eruditorum obſervationibus locupletavit *Gul. Reading* Cantab. 1720. d Opus ſæc. 6ti. uti videtur *Barattio*, in Anti-Artemonicis p. 509. *Norimb.* 1735.

Sæc.V. ab an. CCCC.

[a] *De Charitate oratio*, quæ hiſtoriæ religioſæ ſubjici plerumque ſolet, anno 449. ſcripta. Edita primum eſt, *Romæ* 1580. Gr. Lat. a Gerardo Voſſio cum notis & variantibus lectionibus.

De curandis affectionibus Græcorum libri 12. anno 427. ſcripti contra Julianum Imp. Prodierunt Gr. Lat. cum notis doctiſſimis Sylburgii, *Heidelbergæ* 1592. fol.[b] Quamplurimas Fulvii Urſini iſtorum librorum emendationes, & lectiones variantes ex bibliothecæ Vaticanæ codice nuper evulgavit Johannes Garnerius in Auctuario, p. 393.

Epiſtola ad Johannem, epiſcopum Germaniciæ, ſcripta ſub finem anni 449.

Reprehenſio 12. *Anathematiſmorum, ſeu capitum Cyrilli*, anno 429. ſcripta, una cum præmiſſa ad Johannem Antiochenum epiſtola.

Contra Neſtorium liber ad Sporacium: ſpurius eſt, & maxima ex parte idem eſt cum cap. 11. lib. 4. Hæret. Fab.

Hactenus editio Sirmondiana: quæ ſequuntur opuſcula in Auctuario Garneriano acceſſerunt.

Prolegomena & excerpta plurima commentariorum in Pſalmos e catenis ut plurimum deſumpta.

Excerptum breve commentarii in Lucam, e catena quadam hauſtum.

Sermo in natalem S. Johannis Baptiſtæ.

Homilia Chalcedone anno 431. habita, Latine tantum. Habetur inter Acta concilii Epheſini.

[c] *Pentalogii de aſſumptione hominis* excerpta nonnulla Græce & Latine. Latina verſio tota fere Marii Mercatoris eſt.

Epiſtolæ 34. quarum 19. ſunt aliorum quorundam epiſcoporum Orientalium Theodoriti συγχρόνων. Reliquæ 15. Theodoriti ſunt. Verum ex his nonnullæ non niſi Latine, aut mutilæ exſtant, ex conciliorum Actis vel Mario Mercatore deſumptæ; aliæ a Sirmondo, haud integræ tamen, editæ ſunt; quædam denique nunc primum in lucem prodierunt.

Dialogi 7. paulo ante ſynodum Epheſinam ſcripti, quorum duo priores *Anomæos* oppugnant, tres ſequentes *Macedonianos*, duo ultimi *Apollinariſtas*. De his dialogis peculiari diatriba agit Garnerius; qua probat unum eundemque omnium fuiſſe autorem, cumque diu incertum; ipſos vero dialogos nec S. Athanaſio, neque Maximo monacho (inter quorum opera haberi ſolent) tribuendos eſſe, ſed ſoli Theodorito noſtro aſcribendos: idque ita eſſe, argumentis plane veriſimilibus evincit.

[d] OPERA DEPERDITA.

Sæc.V. ab an. CCCC.

Epiſtolæ quamplurimæ: ſupra quingentas enim Theodoriti epiſtolas penes ſe fuiſſe teſtatur Nicephorus *. * Hiſt. Eccl. l. 14. c. 54.

Pentalogium, ſive libri 5. *de incarnatione Verbi, adverſus Cyrillum & patres concilii Epheſini*. Fragmenta ejus ſupra memorata ſunt, quæ habentur etiam inter Marii Mercatoris opera edit. Garner. part. 2. p. 267.

Opus myſticum, ſeu de Myſteriorum fidei expoſitione libri 12.

De Theologia & incarnatione libri aliquot; quos eoſdem eſſe cenſet Garnerius cum dialogis tribus *adverſus Macedonianos*, & duobus *adverſus Apollinariſtas*; qui ſub Athanaſii nomine circumferuntur. Fragmentum libri 2. de Incarnatione Græce exhibet idem Garnerius in Auctuario, idemque media plus parte truncatum Latine Marius Mercator.

Opus adverſus Marcionem.

Opus adverſus Judæos, quod idem forſan cenſeri poſſet cum commentariis in Danielem.

Opus adverſus Origenem apud Gentiles ſuos exſtare prodit Hebedieſu. Verum tale quid ſcripſiſſe Theodoritum parum probabile eſt.

Reſponſiones ad quæſita Magorum Perſarum.

In laudem S. Johannis Chryſoſtomi libri ſive ſermones 5. quorum excerpta dat Photius Cod. 273.

Binæ allocutiones Chalcedone contra Cyrillum dictæ anno 431. Fragmenta totidem exſtant Latine in Actis ſynodi quintæ.

Sermo Antiochiæ coram Domno habitus anno 444. Cyrilli morti inſultans. Exſtat fragmentum unicum Latine inter Acta ſynodi quintæ; & ex alia verſione apud Marium Mercatorem.

Bina Theodoriti fragmenta ſatis prolixa, alterum *adverſus Sabellium, de Trinitate* alterum, Latine exhibet Steph. Baluzius Miſcellan. tom. 4. ex quibus potiſſimum libris deſumpta, incertum.

Gennadii ævo circumferebantur ſub Theodoriti nomine quinque alii *Hiſtoriæ eccleſiaſticæ* libri, ab anno 427. uſque ad 517. pertingentes: quos etiam ſub ejuſdem nomine bis citat Theodorus lector in Collectaneis, ac toties Damaſcenus, lib. 3. de Imag. Veriſimillimum videtur, quod Baronius ſuſpicatur, duos fuiſſe Theodoritos, ſeniorem unum, alterum juniorem; iſtum autem Cyrenſis hiſtoriam eccleſiaſticam quinque libris continuaſſe. Opinatur Garnerius juniorem iſtum non alium eſſe, quam (De Script. c. 19.)

[a] Conf. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 2. §. 25. p. 97. [b] Item Latine *Zenobio Acciajolo* interprete ex officina *Henrici Stephani* 1519. fol. Denique hos libros Gallice verſos edidit *Michael Mourgues* in tom. 2. operis cui titulus Plan Theologique de Paganiſme *Toloſæ* 1712. [c] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 97. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 7. vol. 7. p. 448. *Oudin.* tom. 1. p. 1122 — 1133.

Alin-

Sæc.V. ab an. CCCC. Alindorum epiſcopum in Caria, qui anno 536. concilio CP. ſub Menna interfuit. Tempus, nomen, & eruditio congruunt.

Porro errore lapſus Photius cod. 46. Theodorito aſcribit libros 27. adverſus *varias hæreticorum propoſitiones*, imprimis vero *adverſus Eutychianos*; quorum argumenta ſummatim exhibet. Ex iis 21. poſteriores Eutherii Tyanenſis epiſcopi eſſe, Marii Mercatoris autoritate conſtat. Sex priores Theodoriti eſſe ſatis notum eſt. Iidem enim ſunt cum Pentalogio, uno ex iis libro in duos male diviſo.

Denique *Sermo ſive liber aſceticus*, quæſtionibus & reſponſis conſtans, (qui ſub Maximi confeſſoris nomine ſæpe editus habetur, cujus & revera eſſe videtur) Theodorito in pleriſque codicibus aſcribitur.

Præter editiones operum Theodoriti Latinas, Pauli Manutii, *Romæ* 1556. *Colon.* 1567, 1573. *Pariſ.* 1608. *Colon.* 1617. prodierunt Græce & Latine Jacobi Sirmondi ſtudio digeſta, *Pariſ.* 1642. 4. vol. fol. His tomum quintum partim ex codicibus MSS. partim ex iis quæ aliorum nominibus inſcripta circumferebantur, collectum addidit Johannes Garnerius, Jeſuitarum poſt Sirmondum & Frontonem Ducæum doctiſſimus, candidiſſimusque, qui diſſertationes quinque prolixas admodum, nec minus eruditas adjecit; quarum tres proprie ad Theodoritum ſpectant, nempe *de Vita* & *Hiſtoria*, *de Libris*, & *de Fide* Theodoriti. Hunc præcipue in diſponenda temporum ratione ſecuti ſumus; quod non inviti fatemur. Prodiit hic tomus Garnerianus, eo jam mortuo, *Pariſ.* 1684. fol.

423. [a] CÆLESTINUS, patria Campanus, Priſci filius, die 16. Septembris, anno 423. ad eccleſiæ Romanæ pontificatum evectus. Ut controverſia ante aliquot annos mota tandem finiretur, reverſis ex Oriente legatis, canonum Nicenorum exemplaria ſecum afferentibus, ſynodi Africanæ patres ad Cæleſtinum jam epiſcopum dederunt literas*, quibus eccleſiarum ſuarum jura adverſus appellationes ad ſedem Romanam, *impia Presbyterorum & Clericorum* (uti vocant) *refugia*, firmiſſimis argumentis, & invicto plane animo tuentur; ac *fumoſum ſæculi typhum*, quem Romanæ urbis præſules in eccleſiam Chriſti inducere conabantur, acerbe perſtringunt anno 428. Neſtorio, qui adhuc ſe Catholicum ſimulavit, Cæleſtinus ſedis CP. dignitatem gratulatus eſt. Bono quidem Cæleſtino fucum fecit ſubdolus Neſtorius, quin & ſpecioſis literis, aliiſque ſcriptis hæreſis ſuæ virus ei propinare non eſt veritus: ratus e re ſua non parum fore, ſi tantæ urbis præſulem ad partes ſuas pertrahere poſſet. Verum de tota re certior factus a Cyrillo Cæleſtinus anno 430. habita Romæ ſynodo Neſtorii dogmata damnavit; miſſiſque literis ipſum e Romanæ eccleſiæ communione ejiciendum eſſe denunciavit, ni intra decem dies errorem palam emendaret. Anno 431. legatos ad concilium Epheſinum miſit, ut Neſtorii condemnationem ſtrenue promoverent. Sequenti anno patribus Epheſinis res adverſus Neſtorium geſtas gratulatus eſt: eodemque tempore ad Maximianum, qui in Neſtorii locum ſubrogatus fuerat, communicatorias dedit literas. Obiit die 1. Augusti anno 432. [b] Exſtant *Epiſtolæ* 14. Concil. tom. 2. pag. 1611. quarum quinque habentur Græce inter Acta concilii Epheſini. Nicephorus* quidem tres alias ejuſdem memorat *Epiſtolas ad Cyrillum*, *Johannem Antiochenum*, & *Rufum Theſſalonicenſem* datas, quibus tranſlationem Procli a ſede Cyzicena ad Conſtantinopolitanam approbaſſe dicitur. Verum cum biennio poſt Cæleſtini mortem tranſlatio iſta facta fuerit, ſpurias eſſe has epiſtolas luculenter conſtat. Nec melioris forſan notæ cenſendus eſt Cæleſtini *liber de Secretis*, cujus bina fragmenta adducit Nicephorus loco citato. Confictus a quibuſdam videtur Romanæ ſedis ſtudioſis, quo tempore controverſiæ Græcam inter & Romanam eccleſias agitatæ ſunt.

* Concil. ib. p. 1674.

* L. 14 c. 39.

[c] *Commonitorium breve* Cæleſtini epiſcopis & presbyteris ad concilium Epheſinum euntibus datum edidit Chriſt. Lupus ad calcem epiſtolarum Epheſinarum pag. 470. & ex alio codice Baluzius in collectione nova conciliorum *Pariſ.* 1683. fol. Notandum denique Cæleſtini epiſtolæ 1. ad Gallos ſubnecti [d] *Autoritates ſedis apoſtolicæ epiſcoporum de Gratia Dei, & libero voluntatis arbitrio.* Et ita quidem ſubnexuit olim Dionyſius Exiguus. Cæleſtino tribuunt Fulgentius, Creſconius, Florus magiſter, Johannes Scotus, Hincmarus Rhemenſis, Ivo, &c. V. Cl. Paſch. Queſnellius*, qui omnia pene ad augendam Leonis papæ gloriam pertrahere ſolet, Cæleſtino abjudicat, Leoni I. vindicat, nullius, ipſomet fatente, codicis MS. autoritate, nullo editionum anteriorum exemplo, nulla cujuſquam autoris ſeu recentioris, ſeu antiquioris ſuffragante conjectura. Verum de hac re plura forſan in Leone Magno. Interim dummodo res ſo-

* Diſſert. M. ad opp. Leon. p. 374.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. vol. 7. p. 439. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cæleſt.* [b] Conf. *Petri Couſtant.* Epiſt. Roman. Pontif. p. 1052, 1217, 1226. [c] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 22. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 3. p. 868. [d] Conf. *Petri Couſtant.* Epiſt. Roman. Pontif. p. 1118.

 lis conjecturis agatur, quid ſi flagrante controverſia Pelagiana, privatus quiſpiam (fortaſſe Proſper, qui Cæleſtino a ſecretis erat) hæc teſtimonia collegerit, & Cæleſtino obtulerit, unde in ejus ſcriniis reperta, ipſius epiſtolis ſubnectebantur? Judicent eruditi.

424. [a] JOHANNES CASSIANUS, genere Scytha, ex Taurica Cherſoneſo oriundus, Athenis natus eſt; quamvis Photius eum patria Romanum fuiſſe prodat. Puer adhuc vitæ monaſticæ ſtudiis in rure Bethlehemitico innutritus eſt: poſtea monachos Nitrienſes inviſit; exinde Conſtantinopolin ingreſſus, a S. Johanne Chryſoſtomo diaconus ordinatur, & in eccleſia CP. altari deſerviit. Anno 404. in exilium miſſo S. Johanne, legatus a clero CP. Johannis partium ſtudioſo ad Innocentium papam miſſus eſt una cum Germano presbytero, ut Johannis cauſam ageret, & immani inimicorum ejus nequitiæ remedium ab Occidentalibus epiſcopis impetraret. Romæ presbyteri dignitate ab Innocentio auctus, poſt expugnatam a Gothis anno 410. Romam, Maſſiliam ſe contulit; ubi duo monaſteria condidit, virorum unum, mulierum alterum. Scribere orſus eſt ab anno 424. obiit vero anno 448. ætatis ſuæ 97. Primum inter Semipelagianos ſive Maſſilianos (quibus lampadem prætuliſſe videtur) locum tenuit; Pelagianorum tamen hoſtis acerrimus. Plurimum eum ob SS. ſcripturarum ſcientiam, & diſputandi acumen laudat Proſper; ob facundiam Caſſiodorus. Dogmata quæ a fide orthodoxa diſſentanea docuit, quæque Semipelagiana κυρίως ſunt dicta, hujuſmodi fere fuerunt. Admittendum eſſe quidem peccatum originale, & gratiæ divinæ neceſſitatem non modo auxiliatricis, & incepta ſemel opera promoventis, ſed opera omnia bona prævenientis: in plerique tamen hominibus præcedere initium fidei, ac bonæ voluntatis & converſionis deſiderium, ſolis naturæ viribus excitata, quæ divinum auxilium prævenirent, & ad id recipiendum mentem præpararent: hoſce quidem primos naturæ conatus gratiam Dei proprie non promereri, occaſionem tamen ſubminiſtrare, qua moveatur Deus, ut gratiam ſuam donet, tantillum boni orſum tam luculento præmio rependens. Alios adhuc ſibi proprios errores propugnavit Caſſianus, ex nimio fere Pelagianos oppugnandi ſtudio exortos. Ex. gr. Collat. 23ª. aſſerit omnes juſtorum juſtitias eſſe peccata. 17ª. licitum eſſe quandoque mendacium perhibet. 4ª. bonum eſſe dicit, quod caro concupiſcit adverſus ſpiritum; malum vero fore, ſi voluntas tota ſpiritui adhæreret, penituſque carnem vinceret. Alios ejuſdem farinæ errores taceo, qui in ſcriptis illius paſſim occurrunt; & a Proſpero exagitantur. Non immerito igitur monet Caſſiodorus * caute legendum eſſe Caſſianum; cujus adeo ſcripta a Victore Martyritano epiſcopo Afro repurgata eſſe prodit. * Divin. Lect. c. 29.

[b] SCRIPTA.

Opus duodecim libris conſtans; ex quibus quatuor priores *de inſtitutis Cœnobiorum* agunt, octo poſteriores *de octo capitalibus Vitiis; ad Caſtorem Aptenſem epiſcopum.* Χρήσιμα δ' (inquit Photius *) εἴπερ τι ἄλλο, τὰ λόγια ταῦτα τοῖς αἱρουμένοις τὸν ἀσκητικὸν ἀναδέχεσθαι ἀγῶνα. καὶ ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοῖς καὶ θεῖον ἔπεστιν, ὥστε, &c. *Utiliſſima vero, ſi quæ alia, hæc iis ſunt pronunciata, qui religioſam inire vitam cupiunt. Et vero tanta iis vis ineſt, ac quaſi divinitas, ut,* &c. Ubi operis iſtius, tanquam omnibus numeris conſummatiſſimi laudes fuſe perſequitur Photius. * Cod. 197.

Collationes Patrum numero 24. quarum decem priores Leontio epiſcopo Forojulienſi, & Helladio S. Caſtoris abbati nuncupantur: ſeptem quæ ſequuntur ad Honoratum (nondum epiſcopum Arelatenſem) & Eucherium miſſæ; ſeptem poſtremæ Joviniano, Minervio, aliiſque monachis inſcriptæ ſunt.

De Chriſti incarnatione adverſus Neſtorium libri 7. hortante Leone (tunc diacono Romano) circa an. 430. ſcripti: in quibus ingentem erga S. Johannem Chryſoſtomum affectum teſtatur; in Neſtorium acriter invehitur; & vehementi pariter ac eleganti Apoſtrophe ad cives CP. facta opus claudit.

Prodierunt opera Caſſiani *Baſil.* 1575. *Antverp.* 1578. cum notis Henrici Cucquii. *Romæ* (cura Petri Ciacconii) 1580, 1611. 8°. cum notis Alardi Gazæi, *Duaci* 1616. 2. vol. 8°. commentariis ejuſdem & aliorum prolixioribus ornata, *Atrebat.* 1628. fol. *Lugd.* 1606. 8°. [c] Habentur denique in Bibliotheca Patr. tom. 7. p. 17, 69, 102.

[d] PHILOSTORGIUS, natione Cappadox, natus eſt circa ann. 368. Parentes habuit, ipſomet teſte, Carterium, & Eulampiam, Anicii presbyteri filiam. Viceſimo ætatis anno Conſtantinopolim profectus eſt, bonis literis imbuendus: & ſane artibus liberalibus apprime fuiſſe excultum 425. L. 9. c. 9.

a Conſ. *Oudin.* tom. 1. p. 1134. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Caſſian.* b Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol 4. p 9. ſeq. *Oudin.* tom. 1. p. 1141. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 14. §. 7. vol. 7. p. 551. l. 9. c. 2. §. 6. vol. 5. p. 310. l. 5. c. 38. § 9. Art. 197. vol. 9 p. 444. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 3. p 988. ſeq. c Noviſſime *Lipſ* 1722. fol. d Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 52. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 29. vol. 6. p. 114.

liquido

Sæc.V. ab an. CCCC. liquido conſtat: unde plurima in hiſtoriam ſuam refert, quæ non vulgarem philoſophiæ, hiſtoriæque naturalis, Geographiæ, Aſtronomiæ, Poetices, & Medicinæ notitiam redolent. Secta erat non tam Arianus, quam Eunomianus & Anomæus; filiumque ἑτερούσιον, ac patre minorem eſſe contendit, quod ex ſexcentis hiſtoriæ locis patet: unde & *Athei* cognomen traxit. Scripſit circa an. 425. Stylum ejus ſic deſcribit Photius *. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν κομψὸς, καὶ ποιητικαῖς, ἀλλ' οὐ κατακόρως, οὐδ' ἀχαρίτοις λέξεσι κεχρημένος· καὶ ἡ τροπὴ δ' αὐτῷ τῷ ἐμφατικῷ τὴν χάριν μετὰ τοῦ ἡδέως ἐφέλκεται, πλὴν ἐνίοτε παραβόλως αὐταῖς καὶ πλεῖστον ἀπηρτημέναις χρώμενος, εἰς ψυχρολογίαν καὶ ἀκαιρολογίαν ἐκπίπτει. Περιβέβληται δ' αὐτῷ ποικίλως ὁ λόγος, καὶ ἐν χρῷ ὡς εἰς τὸ ἀσαφὲς καὶ οὐκ ἀεὶ χαρίεν τὸν ἀκροατὴν ὑποφέρεσθαι· ἐν πολλοῖς δὲ καὶ εἰκότως γνωμολογεῖ. *Stylus illi comptior, & poeticis ſine tædio, minimeque ingratis vocibus utitur. Tropi quoque ac verba ſignificantia gratiam illi cum jucunditate conciliant: niſi quod interdum temere ipſis, vel nimium detortis utendo, in frigidum & importunum ſermonem incidit. Ornatur ab eo varie oratio, vel ad ſatietatem; ita ut in obſcuritatem, nec eam ſemper gratam, occulte trahatur auditor: in multiſque non incommodas loquitur ſententias.*

* Cod. 40.

[a] *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* (quæ non hiſtoria ἀλλ' ἐγκώμιον μᾶλλον τῶν αἱρετικῶν, ut loquitur Photius *, dici debeat) ab Arii exortu ad Honorii Imp. mortem pertingentis libros 12. condidit, eo ordine diſpoſitos, ut cujuſvis libri initiales literæ, ſi conjungantur, Philoſtorgii ſcriptoris nomen conficerent: quod notavit olim Photius, qui librorum iſtorum ampliores ſolito *Eclogas* excerpſit. Has ex bibliotheca Bongarſiana erutas primus edidit cum verſione ſua Jac. Gothofredus, *Geneva* 1643. 4°. qui in prolegomenis de hac hiſtoria fuſe, ut ſolet, agit, uberrimaſque annotationes adjecit, doctiſſimo Valeſio non ſemper probatas: qui tamen meminiſſe debuit eorum, quæ pro molliori cenſura de editione ſua ferenda adducit Gothofredus in calce prolegomenon. Eaſdem Philoſtorgii eclogas, emendatiores paulo, annotationibus ſuis illuſtratas, una cum Theodorito, Evagrio, &c. edidit idem Valeſius *Pariſ.* 1673. fol. [b] qui & alia quædam Philoſtorgii *fragmenta*, quæ in eclogis Photianis non comparent, ex Suida & aliis collecta, calci ſupplementi vice ſubnexuit.

* Cod. 40

Porro ſe *contra Porphyrium pro Chriſtianis* quædam ſcripſiſſe, ſive ut ipſius verbis utar, ἀγῶνας κατ' αὐτοῦ, teſtatur ipſemet Philoſtorgius, lib. 10. c. 10.

[c] SABINUS, Heracleæ, quæ Thraciæ urbs erat, epiſcopus, ſecta Macedonianus, clar. an. 425. Edidit συναγωγὴν τῶν συνόδων, ſive *Collectionem geſtorum Synodalium* a concilio Nicæno ad ſua uſque tempora: in quam, ſuppreſſis aliis, omnia quæ ad ſectæ ſuæ gloriam facere poſſe videbantur, conjecit. In hoc libro, notante Socrate *, concilii Nicæni antiſtites, quaſi rudes, omnique ſcientia deſtitutos, irriſit; nonnulla quidem de induſtria prætermiſit, quædam pervertit, atque immutavit; cuncta denique ad inſtitutum ſuum, ſenſumque pertraxit. Alibi * etiam ſcribit Socrates, Sabinum ne nomen quidem ipſum Macedonii, hæreſis ſuæ principis, uſquam commemoraſſe: id agens ſcilicet, ut tragica illius facinora penitus occultaret. Ex iſto libro habet Socrates, quæ de concilio Seleucienſi profert lib. 2. c. 39. & lib. 3. c. 10. ac libellum illum fidei, quem epiſcopi Orientales Joviano Imp. Antiochiæ obtulerunt; qui exſtat apud Socrat. l. 3. c. 22.

Sæc.V. ab an. CCCC. 425.

* L. 1. c. 8.

* L. 2. c. 15.

[d] LUPUS, gente Gallus, ortu nobilis, Tulli Leucorum natus, Epirochii filius, Vincentii Lirinenſis frater, S. Germani Autiſſiodorenſis ex ſorore nepos. Anno 419. Pimeniolam Hilarii Arelatenſis ſororem uxorem duxit. Anno 426. gymnaſium Lirinenſe cum Vincentio fratre ingreſſus S. Honorato abbati bonis literis ac moribus ſeſe excolendum commiſit. Anno 427. epiſcopus Trecenſis factus eſt; & biennio poſt, Germano avunculo in Britanniam ad profligandam hæreſin Pelagianam miſſo, ab epiſcopis Gallicanis comes datus. Britanniam igitur profectus conjuncta cum Germano opera Pelagianos inſtituto apud S. Albani fanum colloquio confutavit, ac Britannis a Pictis & Saxonibus miſere divexatis victoriam memorabilem precibus impetravit. Anno ſequente in Galliam reverſus. Errant qui Lupum S. Germano ſecunda vice in Britanniam profecto anno 448. comitem adjungunt. Obiit anno 479. poſtquam epiſcopatum per 52. annos tenuiſſet, uti diſerte teſtantur Beda, Uſuardus, & antiquus vitæ ejus ſcriptor apud Surium. Certe Sidonius Apollinaris lib. 9. epiſt. 2. eum decem quinquennia in epiſcopatu tunc temporis excegiſſe prodit. Vir erat undequaque maximus. Eum *patrem patrum, epiſcoporum epiſcoporum, alterum ſui ſæculi Jacobum, omnium toto, qua patet, orbe pontificum procul dubio primum, normam morum, & columnam virtutum vocat* Sidonius Apollinaris *. Exſtat *Epiſtola*, ſui ac Euphronii Auguſtodu- 426.

* L. 6 ep. 1.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 995. *b* Hanc editionem criticis plurium eruditorum obſervationibus locupletavit *Gul. Reading.* Cantab. 1720. *c* Conf. *Tillemont.* Memor Eccleſ Hiſt. *Arian.* Art. 107. vol 6. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4 §. 30. vol. 6. p 119. not. & l. 6. c. 1. §. 9. vol. 11. p. 25. *d* Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Lup.*

nenſis nomine *ad Talatium Andegavenſem epiſcopum de clericis bigamis*, &c. Concil. tom. 4. p. 1048. Alia *item epiſtola ad Sidonium Apollinarem*, qua ei epiſcopatum Arvernorum gratnlatur, monetque quomodo ſe gerere debeat. Habetur apud Dacherinm Spicileg. tom. 5. p. 579 [a].

427. JOHANNES, ab ineunte ætate rerum ſacrarum ſtudiis in S. Euprepii monaſterio prope Antiochiam ſito innutritus, Neſtorium & Theodoritum condiſcipulos habnit. Anno 427. mortuo Theodoto, ſedi Antiochenæ præſectus eſt. Anno 429. Neſtorii amore abreptus Cyrilli capitula acriter oppugnare cœpit, Theodorito & Andreæ Samoſateno in mandatis dans, ut editis libellis Apollinariſmi ea accuſarent; ipſe interim crebris ſynodicis ubique miſſis eadem condemnavit; diu tamen præ ſe ferens, ſibi perſuaſum eſſe, ea Cyrilli non eſſe. Anno 431. convocata ab imperatore ſynodo Epheſina, ipſe omni ſtudio efficere molitus eſt, ut intactis Neſtorii dogmatibus nulla alia fidei confeſſio præter Nicænam ſubſcribenda proponeretur; utque Cyrilli capita iſti contraria judicarentur. Præmiſſis igitur ad concilium ſuo nomine legatis Alexandris duobus, Apameenſi & Hieropolitano, moras nectebat: tandem vero Epheſum quinto poſt ſynodum inchoatam die veniens, ac Neſtorium a patribus damnatum deprehendens, eodem die conciliabulo in hoſpitio ſuo habito Cyrillum & Memnonem depoſuit. In jus igitur vocatus a patribus, ut tantæ audaciæ rationem redderet, cum ſiſtere ſe recuſaret, ab eccleſiæ communione ſubmotus eſt. Poſt finitum concilium ad imperatorem properans, inter alia efferati adverſus Cyrillum animi indicia, juravit ſe cum eo nunquam communicaturum, etiamſi erroris pœnitentiam agens capitula ſua anathematizaret: & ſermone ad populum Chalcedone habito plebem in avita fide perſiſtere hortatus eſt. Antiochiam redux, Neſtorium tutari conſtanter diu perſtitit: opiniones tamen ejus minime amplexus videtur; illum autem damnare recuſavit, quod incaute ſolummodo locutnm, vera interim ſenſiſſe crederet. Poſtmodum vero ab imperatore interpellatus, & explanatione capitulorum a Cyrillo edita placatior factus, conditiones pacis a Cyrillo propoſitas miſſo Alexandriam Paulo Emeſeno amplexus eſt, & Neſtorium damnavit: ac ut utrumqne ab omnibus ditioni ſuæ ſnbditis epiſcopis fieret, ſategit; quod tandem poſt multum temporis & laboris inſumptum effecit, alios ſuadendo, alios advocata manu civili eccleſiis ſuis ejiciendo. Obiit anno 441. Exſtant ab eo ſcriptæ *Epiſtolæ* 6. Græco-Latine Concil. tom. 3. p. 388, 444, 602, 706, 1088, 1092. *aliæ* 15. Latine inter epiſtolas ad concilium Epheſinum pertinentes a Chriſtiano Lupo editas, *Lovan.* 1682. 4°. Ut quamplurimas quæ utrobique exſtant epiſtolas mittam, quæ inter alia epiſcoporum nomina Johannis noſtri nomen præfixum habent.

[b] NESTORIUS, natione Syrus, Germanicia Syriæ Euphrateſienſis nrbe ortus, in monaſterio S. Euprepii educatus, Diodorum poſtea Tarſenſem præceptorem habuit: deinde eccleſiæ Antiochenæ presbyter factus. Mortuo Siſinnio Conſtantinopolis epiſcopo, cum imperatori viſum ſit neminem ex eccleſia iſta ad epiſcopatum promovere; Neſtorius, expedita facundia & temperantia celebris, Antiochia evocatur, & 4. Idus Aprilis anno 428. in epiſcopali ſede collocatur. De tempore ordinationis Neſtorianæ litem haud ita pridem movit notator * neſcio quis, meque una cum Cl. Du Pin magni, ut vocat, erroris chronologici hac in parte inſimulavit. Statuit is mortuum eſſe Atticum menſe Octobri an. 427. Siſinnium ſucceſſorem ſedem iſtam pene biennio tenuiſſe; quo mortuo poſt tres demum menſes promotum eſſe Neſtorium, cujus proinde ordinatio in annum ſere 430. rejicienda eſt. Confidenter ſatis, cum ipſe interim errat longe. Age igitur an ita fuerit, hanc rem paulo accuratius excutiamus. Obiit Atticus, diſerte id teſtante Socrate *, 6. Id. Octobr. Theodoſio 11. & Valentiniano Coſſ. i. e. juxta veriores calculos Septemb. 26. an. 425. in quem proinde Attici mortem recte retulit Baronius. Sublato Attico, poſt ingentem contentionem ordinatus eſt Siſinnius pridie Kalend. Martii Theodoſio 12. & Valentiniano Coſſ. i. e. Februar. 28. an. 426. obiit nondum expleto biennio die 9. Kal. Januarii Hierio & Ardaburio Coſſ. i. e. Decemb. 22. anno 427. Habita poſt ejus obitum de ſucceſſore deliberatione, eligitur Neſtorius, qui poſt tres exinde menſes Antiochia evocatus, ordinatus eſt 4. Idus April. Tauro & Fælice Coſſ. i. e. Aprilis 10. an. 428. Legatur Socrates & conferantur accuratiores Faſti conſulares, viz. Idatiani, Græci ex Cod. Voſſiano a Dodwello editi, aliique quos exhibent Schelſtratius in opere chronologico, & Du Freſn in appendice ad chronicon Paſchale, & res extra dubium remanebit. Eo ipſo quo ordinatus eſt die Neſtorius coram univerſo populo

428.

Socrat. l. 7. c. 29, &c.

* Vid. Not. marg ad Du Pin ſæc 5. p. 40 edit. Angl.

* L. 7. cap. p. 367.

[a] Edit. nov. tom. 3. p. 302. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 10 vol. 9. p. 283. *Du Pin.* Hiſt Eccleſ. vol. 4. p. 40. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Gennad.* de Scriptor. Eccleſ. c. 53. *Tillemont.* Memor. Eccleſ, vol. 14 ad vit. *Cyril.* Art. 7. ſeq.

impe-

imperatorem pro concione alloquens, *Da mihi*, inquit, *imperator terram hæreticis purgatam; & ego tibi cœlum retribuam; mecum hæreticos debella; ego Perſas tecum debellabo*. Verbis non defuit conatus: quinto enim poſt ordinationem die Arianos eccleſiis expulit; Novatianos vexare cœpit; Quartodecimanos per Aſiam, Lydiam, & Cariam multis affecit malis; Macedonianos per Antonium Germenſem epiſcopum in Helleſponto acerbe exagitavit; Manichæos habita Conſtantinopoli anno 430. ſynodo damnavit: ipſe mox hæreſiarcha nulli ſecundus. Anaſtaſium enim, Presbyterum ſuum, pro concione hæc verba proferentem, *Θεοτόκον τὴν Μαρίαν καλείτω μηδείς· Μαρία γὰρ ἄνθρωπος ἦν, ὑπὸ ἀνθρώπου δὲ Θεὸν τεχθῆναι ἀδύνατον. Nemo Mariam vocet Deiparam: Maria enim homo fuit: ex homine autem Deus naſci non poteſt*: hæc, inquam, effutientem Anaſtaſium non modo quaſi pia loquentem tutatus eſt; verum ipſe de hac controverſia ſubinde in eccleſia diſſeruit, quæſtiones ea de re pervicaciter proponens, & vocem *Deiparæ* perpetuo rejiciens. Ut verbo dicam, ſumma hæreſeos illius huc rediit. Naturas in Chriſto, divinam & humanam, non *ὑποστατικῶς*, ſed ſola habitudine uniri; ac in mediatore *θεανθρώπῳ* duas admitti perſonas; & beatam proinde Virginem non perſonæ divinæ, ſed humanæ tantum (quam ſolam Chriſtum appellavit Neſtorius) matrem dici poſſe, *χριστοτόκον* adeo non *θεοτόκον* vocandam. Inſana iſtiuſmodi dogmata abdicare recuſantem Neſtorium poſt crebras admonitiones damnarunt, & eccleſia ac epiſcopatu ſubmovendum clamarunt Cyrillus & Cœleſtinus. Nec cauſæ ſuæ defuit Neſtorius, qua literis apud alios epiſcopos, qua verſutiis apud imperatorem & populum rem ſuam impigre agens. Indicta vero anno 431. ſynodo Epheſina ipſe ad celebrandum concilium Epheſum inter primos feſtinavit: ubi dum propter Orientalium abſentiam ſynodus adhuc in ſedecim dies differretur, habitis quotidie cum plerisque epiſcopis, ac imprimis Cyrillo, velitationibus animi ſui virus evomere non dubitavit: in hæc blaſphema prorumpens verba, *Ego eum, qui bimeſtris ac trimeſtris exſtitit, Deum appellare non poſſum; atque idcirco mundus ſum a ſanguine veſtro, nec in poſterum amplius ad vos accedam*. Inchoata ſynodo, cum ter in judicium vocatus Neſtorius adeſſe nollet, examinata ejus cauſa, lata eſt in illum damnationis ſententia; quæ ab imperatore non longe poſt confirmata eſt. Hominem primo Petras Arabiæ urbem relegari juſſit imperator; verum precibus ipſius atque amicorum mox exoratus, mitigata ſententia, permiſit, ut ad monaſterium S. Euprepii, in ſuburbanis Antiochiæ ſitum, ſecederet. Ibi quadrienniо commoratus, tandem imperatoris edicto, Oaſim, Lybiæ urbem, Ibin etiam dictam, relegatus eſt: quo in loco a Blemmiis urbem vaſtantibus captus, mox dimiſſus eſt; & Panopolin, Thebaidis oppidum, ſe contulit: ex Panopoli Elephantinam ejuſdem provinciæ oppidum a militibus abducitur: dum in itinere autem adhuc eſſet, a præſide revocatus Panopolin redire jubebatur. Inde etiam præſidis mandato in alium quendam locum Panopoli vicinum deportatus eſt; recenti demum imperatoris edicto in quartum exilii locum ablegatus. De morte ejus hæc habet Euagrius *, ipſum circa fi- * L. 1. c. 7.
nes Thebaidis errantem, tandem *τῇ γῇ προσαρρηγνύμενον, terræ alliſum*, tanquam alterum Arium, dignum vitæ exitum ſortitum eſſe. Idem vero in fine capitis ſcriptorem quendam antiquiorem citat, qui Neſtorium lingua vermibus eroſa interiiſſe narravit. Obiit, ut nonnulli volunt, anno 436. verum in Oaſi vixiſſe anno 439. quo hiſtoriam ſuam clauſit, diſerte teſtatur Socrates *. * L. 7. c. 34.
Vir erat nequaquam doctus, ſi Socrati * fi- * L. 7. c. 32.
des ſit habenda; qui hæreſin ejus imperitiæ acceptam refert. Cum enim, *inquit*, naturali facundia eſſet præditus; eruditus quidem videbatur, revera tamen erat indoctus. Libros etiam veterum interpretum haudquaquam legere dignabatur. Arrogantia enim elatus ob dicendi facultatem, non ſatis accurate vetuſtioribus legendis operam dabat: ſed ſeipſum reliquis omnibus præſtare arbitrabatur. Plura ejuſdem argumenti ibidem habet Socrates; quem, qui plura velit, conſulat lector. ᵃ Extant Græco-Lat. *Epiſtolæ* 2. Conc. tom. 3. p. 316, 321. (quarum poſterior, quæ quidem ſatis prolixa eſt, a Mario Mercatore verſa inter opera ejus reperitur, edit. Garner. part. 2. p. 57.) Latine aliæ 2. (ex vetuſta admodum verſione) ibid. p. 349. *Epiſtola ad Cœleſtium hæreticum*, atque alia *ad Cœleſtinum papam* a Mario Mercatore Latine verſæ, inter cujus opera habentur. Sermo integer, atque excerpta præclara trium aliorum ſermonum, adverſus Pelagianos, ab eodem verſa, ibidem habentur, edit. Garner. part. 1. Ex his ſermones duo poſteriores perperam dividuntur; unicum enim eundemque conſtituunt ſermonem, qui Græce olim integer editus eſt a Savilio inter S. Chryſoſtomi opera tom. 7. titulo, in illud. Matth. 4. 6. *Si Filius Dei es, projice teipſum*: & exinde Gr. Lat. a Garnerio inter Mercatoris opera part. 1. p. 85. *Anathematiſmi* 12. Cyrilli anathematiſmis oppoſiti, Lat. Con-

ᵃ Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 135.

Sæc.V. ab an. CCCC. cil. tom. 3. p. 424. *Fragmenta* 20. *ex Quaternionibus* ſive *libro Sermonum* ejus deſumpta, & a Petro notariorum primicerio, concilio Epheſino oblata, Gr. Lat. p. 520. Alia *Fragmenta* 22. a Cyrillo collecta, & a Mercatore verſa, inter cujus opera proinde habentur a Garnerio edita part. 2. p. 103. atque alia quædam apud Marium Mercatorem. *Fragmenta bina ex ſermonibus*, ſecundo & quarto, περὶ τῆς μυήσεως, *ſeu de Baptiſmo*, Concil. tom. 6. p. 317. item aliud ex epiſtola ad Alexandrum Hieropolitanum ibid. p. 319. *Fragmenta* plurima *ex ejuſdem Dialogo* ſeu *Narratione de ſua in Oaſim deportatione, & ex duabus epiſtolis ad Thebaidis Præſidem* ſcriptis apud Evagrium lib. 1. c. 7. *Sermo* Neſtorii *de incarnatione Dominica* ad plebem habitus, & fragmenta quamplurima ex alio ejuſdem tractatu quodam apud Marii Mercatoris acta prope finem; quæ cum fragmentis *Quaternionum* ſupra memoratis multa habent communia. In editione vero operum Mercatoris Garneriana part. 2. præter ſermonem *de Incarnatione* prædictum habentur alii 12. Neſtorii ſermones; ejuſdem fere argumenti, a Mercatore Latine verſi: ex quibus 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Græce etiam fere integri a Garnerio ibidem exhibentur, ex corraſis undique fragmentis eorum Græcis, quæ partim in Cyrilli ſcriptis, partim in Conciliorum tomis, citata reperiuntur, contexti. Denique *Epiſtolæ* 4. (quarum primæ adnectitur *Sermo* in eccleſia CP. habitus, *idem cum Sermone* 13°. *de Incarnatione* inter Mercatoris opera; niſi quod diverſa verſione induatur.) Lat. viz. num. 3, 8, 15, 25. inter epiſtolas concilii Epheſini a Chriſtiano Lupo editas, *Lovan.* 1682. 4°. Notet lector, epiſtolas has, quas ſæpe citamus, *Epheſinas*, etiam tom. 5°. Theodoriti a Garnerio edito, necnon in nova Baluzii Conciliorum collectione, idque aliquantulum emendatiores contineri: ex quibus ad hiſtoriam hujuſce temporis illuſtrandam haud pauca hauſi. Cæterum infinitos tractatus diverſorum argumentorum compoſuiſſe Neſtorium fidem facit Gennadius *. Ex iis pars longe maxima vel temporis injuria, vel vindicibus imperatorum flammis abſumpta eſt. Plurimas tamen ſub Chryſoſtomi, Amphilochii, Aſterii, Baſilii Seleucienſis, atque aliorum nominibus divulgatas *Homilias* Neſtorio deberi ſuſpicatur Cl. Garnerius; ac nominatim binas *de Reſurrectione & Aſcenſione Chriſti* homilias, quas ſub Athanaſii nomine Gr. Lat. edidit Combefiſius Auctuar. Biblioth. Patr. 1648. tom. 1. p. 479. [a].

* De Script. c. 52.

MELETIUS, Mopſueſtenus in ſecunda Cilicia epiſcopus, Theodoro ſucceſſit anno 428. Deceſſoris memoriam impenſe coluit, & Neſtoriani nominis admodum ſtudioſus fuit. Hinc communionem cum Cyrillo ac Johanne (poſtquam Cyrillo reconciliatus eſſet) pertinaciter averſatus eſt; adeoque excanduit in Johannem, ut literas pacificas ab eo miſſas in latoris faciem conjecerit. Ab imperatore igitur ſede ſua depulſus, in territorio Mopſueſteno conventicula celebrare, & ſacerdotale munus obire non deſtitit. Quo nomine a Johanne apud imperatorem accuſatus, Melitinam in Armenia ſecunda relegatus eſt, ab Acacio epiſcopo cuſtodiendus: a quo injurias multas paſſus, tandem obiit, Neſtorianarum partium ad mortem uſque tenax. Exſtant Latine *Epiſtolæ* 11. inter epiſtolas Epheſinas a Lupo editas, num. 82, 119, 124, 141, 145, 155, 158, 163, 171, 174. 177. Sæc.V. ab an. CCCC. 428.

[b] POSSIDIUS, ſive *Poſſidonius*, natione Afer, S. Auguſtini diſcipulus & familiaris, Calamæ, urbis prope Hipponem ſitæ, epiſcopus. Intererat collationi Carthaginenſi anno 411. & concilio Milevitano anno 416. Claruit præcipue circa ann. 430. quo anno Auguſtino morienti adſuit; ejuſque vitam literis mandavit; cui operi adnexuit *Indiculum Scriptorum S. Auguſtini*. Utrumque opuſculum omnibus fere Auguſtini operum editionibus præfigi ſolet: indiculus vero primum editus eſt *Lovanii* 1564. inter ſermones Auguſtini antea non editos[c]. 430.

EUTROPIUS, presbyter, Auguſtini diſcipulus, claruit anno 430. *Scripſit*, inquit Gennadius *, *ad duas ſorores, ancillas Chriſti, quæ ob devotionem pudicitiæ & religionis amorem exhæredatæ ſunt a parentibus, epiſtolas in modum librorum conſolatorias, eleganti & aperto ſermone, duas, non ſolum ratione, ſed etiam teſtimoniis Scripturarum munitas.* N. E. Alius omnino a noſtro erat Eutropius breviarii hiſtoriæ Romanæ autor, qui ſub Juliano Imp. militavit; & religione Gentilis fuiſſe videtur. Unde mirum videri debeat Ptolomæum Lucenſem, Volaterranum, Philippum Bergomatem, Geſnerum, Poſſevinum, alioſque hunc cum noſtro Eutropio confudiſſe. 430.

* De Script. c. 49.

PAULUS, presbyter, natione Pannonius, claruit anno 430. Scripſit ad Conſtantiam virginem *mediocri Sermone, ſed divino* (inquit Gennadius *) *ſale conditos, li-* 430.

* De Script. c. 75.

a Liturgia Neſtorii habetur inter Liturgias Orientales *Euſeb. Renaudot.* tom. 2. p. 626. Pariſ. 1716. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 354. & vol. 14. ad vit. *Poſſid.* c *Poſſidii* vita *S. Auguſtini* edit. Rom. 1731. 8vo. notis illuſtr. a *Johan. Salina* produit Rom. 1731. 8vo.

bros

bros duos de virginitate ſervanda & contemptu mundi, ac vitæ inſtitutione, vel morum correctione. Quibus Jovinianum velut hæreticum traduxit, vitæque caſtæ atque continentis adverſarium, in tantum voluptati deditum, ut inter luxurioſas epulas animam eructaret. Verum quouſque hac in parte Paulo fides ſit habenda, dicant alii. Hi libri interierunt.

430. [a]OLYMPIUS, gente Hiſpanus, dignitate epiſcopus, & quidem, ut ſcriptores Hiſpani volunt, eccleſiæ Barcinonenſis, claruit circa ann. 430. Auguſtino * *vir magnæ in eccleſia, & in Chriſto gloriæ* dicitur. Scripſit *librum fidei adverſus eos, qui naturam, & non arbitrium in culpam* vocant; oſtendens non creatione, ſed inobedientia inſertum naturæ malum. Sic Gennadius de Script. c. 23. In hoc opere adverſus Manichæos, ſeu illorum potius propaginem, Priſcillianiſtas, ſtylum ſtrinxiſſe videtur. Olympium noſtrum Toletanum epiſcopum faciunt fabulatores Hiſpani, Pſeudo-Dexter, Luitprandus, alii, & cum aliis ejuſdem nominis epiſcopis temere confundunt; quos proinde fuſe atque erudite, ut ſolet, refutat & refellit Nic. Antonius Biblioth. Hiſp. Vet. Part. 1. lib. 2. c. 7, 11, 344, & ſeqq.

* Contr. Jul.

430. [b]EUAGRIUS, alius ab Euagrio Pontico: nec plura de eo ſcire licet, niſi quod circa an. 430. claruiſſe videatur, & *Altercationem Simonis Judæi & Theophili Chriſtiani* Gennadii * ævo magnopere decantatam, nunc vero deperditam, [c]ſcripſerit. Varios fuiſſe hoc & ſuperiori ſæculo Euagrios, cui notum non eſt?

* De Script. c. 50.

430. [d]THEODOTUS, Gennadio * *Theodorus* dictus, Ancyranus in Galatia epiſcopus. Anno 431. concilio Epheſino interfuit; ubi Neſtorium ſtrenue oppugnavit: & Cyrilli partes diligenter fovit. Exſtant Gr. Lat. *Homiliæ* 2. *in Chriſti natalem* in concilio habitæ, Concil. tom. 3. pag. 988, 1008. & *Homilia contra Neſtorium* in die S. Johannis Evangeliſtæ Epheſi habita, ibid. p. 1024. [e]*Oratio in S. Deiparam & Symeonem*, inter Amphilochii opera a Combefiſio edita *Pariſ.* 1644. quam Theodoti noſtri eſſe Nicephorus patriarcha CP. in Antirrheticis ſuis fidem facit. *Expoſitio ſymboli Nicæni, ſeu Neſtorii confutatio*, primum ex codice Card. Barberini a Luca Holſtenio Græce eruta, & Latine verſa, edita eſt *Romæ* 1669. 8°. deinde a Combefiſio inter alia quædam *Pariſ.* 1675. 12°. Idem iſte liber cenſeri poſſit, ac *libellus redargutionis & confutationis, dialectica arte ordinatus*; quem Theodotum, Epheſi adhuc poſitum, contra Neſtorium ſcripſiſſe memorat Gennadius. Certe huic opuſculo apprime convenit, quod de redargutionis libello habet Gennadius, *Dialectica quidem arte ordinatum, ſed autoritate ſacrarum Scripturarum detextum eſſe. Multis enim aſſertionibus uſus eſt, antequam Scripturarum teſtimonia poneret.* Affirmant quidem ſecundæ ſynodi Nicenæ Patres Theodotum *ſex contra Neſtorium libros ad Lauſum* edidiſſe: quin & *Homilias* ejus *in lumina, in Eliam & viduam, in SS. Petrum & Johannem, in claudum qui ſedebat ad Specioſam portam, in eos qui talenta exceperunt, in duos cæcos*, memorant. Scripſit etiam *tres libros de Spiritu Sancto*, quorum in calce expoſitionis ſymboli Nicæni ipſe meminit. Exſtat concilii Nicæni ſecundi actione 6. teſtimonium ex quodam Theodoti libro deſumptum adverſus ſacras & venerabiles imagines, quas vanam eſſe excogitationem ϗ διαβολικῆς μεθοδείας εὕρημα dixit Theodotus. Falſum eſſe hoc teſtimonium, & Theodoto ſuppoſitum levibus ſane conjecturis contendunt patres Nicæni: etſi cum Cl. Dalleo * concedere poſſimus poſteriorem teſtimonii partem non ipſius Theodoti, ſed patrum Conſtantinopolitanorum eſſe verba. Stylus Theodoti facilis & perſpicuus, in diſputando cum hæreticis acer & vehemens, adverſarios pungit ſimul & allicit, & orationis vehementiam admirabili quodam ſuavitatis temperamento lenire ſolet. Et hac quidem in parte ὁμόψηφον habeo magnum Holſtenium Præf. ad Expoſit. Symb. Nicæn. "Stylus ejus purus "eſt, ſenſa ſublimia, ſed clare propoſita; mo-"dus diſputandi argutus & preſſus, ſed di-"ſertus; argumenta ex locis vere theolo-"gicis ſcripturæ, ac conciliorum deducta, "ſic tamen ut acrimoniam certaminis lenis "quædam placiditas ſuaviſſime condiat, "æſtibuſque iræ quamvis juſtæ in deteſta-"biles hæreſium autores, oleum quaſi quod-"dam ſemper innatet Chriſtianæ, ac pater-"næ caritatis. Quæ omnia cum legenti cui-"libet palam appareant, comminiſci equi-"dem nequeo, unde Sixtus Senenſis hau-"ſerit, quod affirmat de hoc noſtro Theo-"doto, *Dialectico illum more, & valde ob-"ſcure ſcribere.*

* De Script. c. 55.

* De Imag. l. 2. c. 5.

[f]ISAAC, cujus ſolus meminit Gennadius *, ex Judæo Chriſtianus, quod ex co- 430.

* De Script. c. 26.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Gennad.* c. 23. b Conf *Fabr* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 5. p. 348. item de Verit. Chriſt Relig. c. 5. §. 15. p. 254. c Hanc Benedictini *Edmundus Martene* & *Urſinus Durandus* ex codice Vindocinenſi primi ediderunt in Theſauro Anecdotorum tom 5. p. 3. ſeq. *Pariſ.* 1717. d Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4 p 46. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. § 6. vol. 9. p. 269. *Oudin.* tom. 1. p. 117. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cyril. Alex.* Art. 11. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Gennad.* c. 55. e Conf *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 12 §. 4. vol. 7. p. 502. f Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p 121. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 535.

dicis

dicis Pithæani fide liquet, claruit circa annum 430. Alii illum ſuperiori ſæculo aſcribunt: ætas enim illi parum certa. Exſtat *Libellus de S. Trinitate & incarnatione Domini*, obſcuriſſimæ diſputationis & involuti Sermonis, uti de eo vere Gennadius. Primus illum extulit Jac. Sirmondus, & inter *Opuſcula veterum dogmatica* edidit *Pariſ.* 1630. 8°.[a]

430. [b] HILARIUS, gente Gallus, natus eſt circa an. 401. Hortante Honorato, primo Lirinenſium abbate, vitæ monaſticæ ſtudiis incubuit; & Lirinum profectus illius diſciplinæ ſeſe efformandum dedit. Anno 426. Honoratum, Arelates epiſcopum factum, honoris ergo eo comitatus eſt: mox tamen vitæ ſolitariæ amore ductus Lirinum repetiit. Unde falli Miræum conſtat, qui Hilarium poſt annos aliquot in epiſcopatu tranſactos priſtinæ vitæ deſiderio tactum, Lirinum rediiſſe ſcribit. Ex Arelate enim Hilarius ad Lirinum reverſus eſt, vivo adhuc & ſuperſtite Arelatenſi epiſcopo Honorato; ut ad Sidonium Apollinarem olim notavit, & pluribus demonſtravit Johannes Savaro *. Anno 429. vel ut alii 430. mortuo Honorato in ſede Arelatenſi ſucceſſit. Anno 439. ſynodo Regenſi, deinde anno 441. Arauſicanæ præfuit. Cumque anno 445. ſedis ſuæ in provincias Viennenſem & Narbonenſem jura ſtrenue aſſereret (fuerat enim Arelate olim præfecti prætorio Galliarum ſedes & quamplurimis imperatorum privilegiis aucta) ac nuper in provincia Viennenſi epiſcopum Celidonium depoſuerat, alio in ejecti locum ſubſtituto; delata hac de re ad Leonem papam querela, excanduit in Hilarium Leo, & impetrato Valentiniani Imp. reſcripto ut intra limites provinciæ ſuæ ſe contineret, effecit. Nec facile placari potuit Leonis animus; etſi ipſe Hilarius Romam pedeſtri itinere contenderet, cauſam ſuam apud pontificem acturus. Arelaten, infecta cauſa, reverſus, Ravennium, Nectarium & Conſtantium presbyteros eadem de cauſa ad Leonem legavit, interpellato etiam præfecti urbis auxilio. Verum incaſſum res cecidit. Priſtinam aſperitatem Leo, conſtantiam Hilarius retinuit. Obiit anno 449. uti ex duabus Leonis epiſtolis eo anno ad Galliæ epiſcopos datis luculentiſſime conſtat. Sanctiſſimi hujus viri memoria apud omnes pene Romanæ eccleſiæ ſcriptores male audit, quin & qui ſub liberiore cœlo vixerunt, de Marca, Morinus, Fileſacus, alii, ipſum vocent "hominem præfractæ contumaciæ, effrænatæ temeritatis & inſolentiæ, qui omnia pro libidine animi ageret & vicariatum ſuum a pontifice conceſſum in tyrannidem converteret, quod Diotrephi ſimilis ipſum Pontificem recipere detrectaret, quod apoſtolica legatione & primatu in tantam arrogantiam faſtumque prorupiſſet ut ſummum pontificatum, & ut ita dicam papatum in Galliis ſibi jam deſignaret. Gravia quidem crimina, & nullo non piaculo luenda. Nil mirum igitur ſi deerant, qui cauſam ejus dicerent. Tandem ſurrexit vir eruditiſſimus, Paſchaſius Queſnellus * qui prolixiſſima diſſertatione, tribus partibus conſtante, Hilarii cauſam libere docteque agit, ab his aliiſque calumniis, probriſque vindicat, atque omnia quæ huc ſpectant, ὅλῳ τῷ θυλάκῳ congeſſit. Quin nec ipſe Baronius * Leonem M. ex ἀμετρίᾳ τῆς ἀνθολκῆς, falſiſque accuſationibus & ſurreptionibus in ſanctum Hilarium acerrime invectum eſſe, diffitetur.

* Carm. 16. p. 161.

* Diſſert. 5. Apolog. ad Leon. opp. p. 431. c. 2.

* Ann. 454. num. 8.

SCRIPTA.

Vita S. Honorati deceſſoris ſui, teſte Gennadio *, & Iſidoro. Exſtat a Genebrardo edita *Pariſ.* 1578. 8°. & apud Surium & Bollandum die 16. Januarii.

* De Script. c. 69.

[c] *Carmen Heroicum de Geneſeos hiſtoria* ad Leonem papam, quod inter Hilarii Pictavienſis opera reperiri ſolet.

Epiſtola brevis ad Eucherium Lugdunenſem epiſcopum. Hæc tria opuſcula ad codices excuſos, & MS. Arelatenſis fidem recognita edidit Paſch. Queſnellus ad calcem Leonis Magni tom. 1. p. 731. quibus etiam S. Hilarii vitam ab Honorato Maſſilienſi ejus diſcipulo ſcriptam præmiſit.

[d] *Epiſtolæ ad Auguſtinum* 2. inter Auguſtini opera. Alius a noſtro Hilarius ac Laicus potius videtur, qui de Maſſilienſium hæreſi Auguſtinum certiorem fecit, data ad illum epiſtola bene prolixa, quæ Auguſtini libris *de prædeſtinatione Sanctorum & Bono perſeverantiæ* præfigi ſolet.

De miraculis S. Geneſii narratio: de qua prædictus Queſnellus: narratio de miraculis S. Geneſii, quæ apud Surium (Aug. 25.) Hilarii nomine decorata legitur, abhorret ab ejus facundia, ſtylumque potius redolet Honorati Maſſilienſis, quem & teſtatur Gennadius plura ad vitas SS. patrum pertinentia ſcripſiſſe.

Omnia Hilarii, quæ exſtant, *opuſcula* in unum collecta habentur in Bibliotheca Patr. tom. 7. p. 1228.[e]

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. §. 3. vol. 10. p. 172. Habetur iterum in tom. 1. Operum *Sirmondi* edit. Pariſ. 1696. & Venet. 1729. fol. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 111. *Oudin.* tom. 1. p. 1222. ſeq. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Gennad* de Script. Eccleſ. c. 69. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Hilar.* c Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 699. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 3. l. 8. p. 748. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* not. 91. e Opera Hilarii *Benedictini* ediderunt Pariſ. 1693. fol. noviſſime notis & obſervationibus ornata edidit *Johan. Salinas* Neapolitanus Rom. 1731. 8vo.

Alia

Sæc.V. ab an. CCCC. Alia præterea Hilarii opera memorat vitæ illius autor, qui apud Surium exſtat die 5. Aprilis, puta, *Homilias in ſingulas anni feſtivitates*, *Expoſitionem ſymboli*[a], *Epiſtolas quamplurimas*, & *Carmen de fonte quodam ardente*; quæ ad nos non pervenerunt.

430. [b] ACACIUS, ortu, ut videtur, Syrus, in monaſtica diſciplina ab ineunte ætate exercitatus, in Gandari, vici prope Antiochiam ſiti, monaſterio ſub Aſterii regimine emendatiſſime vixit. Dum presbyter adhuc eſſet, rem Catholicam adverſus Arianos, (a quibus multa paſſus eſt) ſtrenue promovit; ab Euſebio idcirco Samoſatenſi circa an. 378. ad epiſcopatum Berææ provectus: hoc vero loco collocatur, quod quæcunque ab eo ſcripta ſuperſunt, Epheſini concilii tempore exarata ſint. Poſt an. 381. Acacius ὁ (tunc etiam) πανταχοῦ τῆς γῆς καὶ θαλάττης ἀοίδιμος, inquit Theodoritus *, a Flaviano Romam miſſus eſt, ut Occidentalium epiſcoporum communionem Flaviano impetraret; & ſchiſma Antiochenum tandem aliquando exſtingueret: quod feliciter effecit. Ineunte ſæculo quinto conſpirantibus adverſus Chryſoſtomum Antiocho, Severiano, aliiſque acceſſit; & in ſynodo ad Quercum habita eum deponendum cenſuit. Orta demum Cyrillum inter & Neſtorium controverſia (quo tempore ob ſpectabilem viri canitiem & virtutem pater & magiſter omnium epiſcoporum paſſim audire cœpit) datis ad Cyrillum literis litem iſtam nudam eſſe de nomine quæſtionem contendit: & Neſtorium excuſare conatus eſt. Concilio Epheſino non interfuit; ſed ſynodale ſuffragium ſuum adverſus Cyrillum ferendum Paulo Emeſeno delegavit; & Orientales epiſcopos per literas admonuit, ut Cyrillum Apollinariſmi reum agerent. Mox, finita Synodo, literis apud imperatorem egit, ut non ſolum Neſtorii, ſed etiam Cyrilli & Memnonis damnationem confirmaret; cujus conſilio primo quidem obtemperavit Theodoſius (uti ex actis & epiſtolis Epheſinis conſtat) datoque ad Johannem Comitem mandato ſingulos deponi juſſit: verum meliora demum edoctus æquiora edixit. Anno 432. ſynodo a Johanne Antiocheno Berææ habitæ interfuit, pacemque Orientales inter ac Cyrillum ineundam omnibus modis ſuaſit; quam & literis ad Cyrillum & Cœleſtinum ſcriptis pro virili promovere non cunctatus eſt. Obiit admodum grandævus circa an. 436. Ex pluribus, quas ſcripſit, *Epiſtolis* exſtant tres; *binæ ad Alexandrum Hierapolitanum*, Primatem ſuum, inter epiſtolas Epheſinas, num. 129, 143. unica autem *ad Cyrillum* Gr. Lat. Concil. tom. 3. p. 382.[c] Sæc.V. ab an. CCCC.

* L. 5. c. 23.

ALYPIUS, *Presbyter*, uti ſe vocat, *Apoſtolorum*, i. e. (ni fallor) magnæ eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, claruit anno 430. Exſtat ab eo ſcripta *Epiſtola ad Cyrillum, ut adverſus Neſtorii hæreſin viriliter pergat, exhortatoria*, Concil. tom. 3. p. 785. 430.

CHARISIUS, presbyter & œconomus Philadelphenſium eccleſiæ, claruit anno 431. Non longe ante concilium Epheſinum cum Presbyteri duo Conſtantinopolitani, Anaſtaſius & Photius, Neſtorii dogma ſectati, una cum epiſcopo quodam ejuſdem farinæ Jacobo Philadelphiam veniſſent, ac clericos, laicoſque aliquot a Quartodecimanorum hæreſi recens converſos, expoſitioni fidei ſatis prolixæ a Neſtorii blaſphemiis non immuni ſubſcribere callide induxiſſent: Chariſius iis animoſe reſtitit; quem propterea tanquam hæreticum a communione & ſacrorum miniſterio prohibuerunt. Anno igitur 431. Epheſum profectus Chariſius Anaſtaſium, Photium, & Jacobum exhibitis accuſationis libello, & confeſſionis fidei ab iis Quartodecimanis impoſitæ, & ſubſcriptionum iſtorum exemplaribus apud Patres concilii accuſavit: ut ſeipſum vero hæreſeos crimine purgaret, brevem *fidei Confeſſionem*, Nicænæ ſatis conſonam, obtulit. Exſtant ſingula Gr. Lat. Concil. tom. 3. p. 673. 431.

[d] ACACIUS, Melitenes in Armenia ſecunda urbis epiſcopus, claruit anno 431. Acerrimus Neſtorii oppugnator, & Cyrilli defenſor: licet iſtius cauſæ non parum nocuit, dum apud imperatorem Deitatem eſſe paſſibilem contenderet: quo nomine commotior factus Theodoſius Cyrillum, ejuſque fautores, diu averſatus eſt. Concilio Epheſino interfuit; ubi colloquium cum Neſtorio paulo ante ſynodum inchoatam privatum inſtituit; quo detectos illius errores, concilii patribus mox expoſuit. Domum redux ſynodi autoritatem conſtantiſſime, quoad vixit, tutatus eſt: & pacem Orientales inter & Cyrillum ſanciri, ac ſancitam conſervari pro virili ſategit. Exſtat Gr. Lat. *Homilia in ſynodo Epheſina habita, qua fidem Catholicam contra Neſtorium ſtrenue aſſerit*, Concil. tom. 3. p. 983. Latine *Epiſtola ad Cyrillum* inter epiſtolas Epheſinas a Lupo editas num. 172. 431.

a Vulgo dicti *Athanaſ.* conf. *Waterland.* Crit. Hiſt. Symbol. Athan. p. 117. *b* Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Acacii.* *c* Item Cyril. Oper. tom. 5. part. 2. p. 63. edit. Gr. Lat. Pariſ. 1638. *d* Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cyril. Alexandr.* Art. 11.

Sæc.V. ab an. CCCC. 431. MEMNON, Epheſi epiſcopus, claruit anno 431. In concilio Epheſino Catholicæ fidei fortiſſime, ſi quis alius, patrocinatus eſt; ac Johannem, Theodoritum, eorumque aſſeclas, eccleſia ſua excluſit, ſacræ ſynaxi adeſſe eos nequaquam permittens. In concilio parem cum Cyrillo fortunam ſubiit, a Johannis conciliabulo depoſitus, a concilio reſtitutus, ab imperatore primo damnatus, mox in gratiam receptus. Exſtat Gr. Lat. *Epiſtola ad Clerum CP.* qua mala, quæ ipſe, patreſque Epheſini a factione Neſtoriana Epheſi quotidie patiebantur, enarrat; Concil. tom. 3. p. 762.

431. DOROTHEUS, Martianopolitanus epiſcopus, ſecundæ Mœſiæ metropolita, claruit anno 431. Pertinaciſſimus erat Neſtorii, non partium tantum, ſed & hæreſeos ſectator; adeo ut non longe ante ſynodum Epheſinam in eccleſia CP. verba faciens non erubuerit pronunciare, *Si quis Mariam eſſe Deiparam dixerit, anathema ſit.* (Vid. Ep. Cyrill. ad Acac. Ber.) Concilio Epheſino interfuit, & in conciliabulo Neſtorianorum locum tenuit. A ſynodo igitur Catholica depoſitus, & per ſynodum Maximiniani Conſtantinopolitanam mox civitate ac throno ſuo expelli juſſus eſt: cumque Saturninum ſucceſſorem ei deſignatum populari tumultu, eo inſtigante, fugarant Martianopolitani, imperatoris edicto ejectus eſt, & Cæſaream Cappadociæ relegatus. Exſtant Lat. *Epiſtolæ* 4. inter epiſtolas Lupi Epheſinas, num. 46, 78, 115, 137.

431. [a] ALEXANDER, Hierapoleos epiſcopus, Euphrateſiæ provinciæ primas, claruit anno 431. A Johanne Antiocheno ad ſynodum Epheſinam Orientalium nomine præmiſſus eſt, ut Neſtorii cauſæ patrocinaretur, quod quidem ſedulo, incaſſum tamen, fecit; & in Johannis conciliabulo Cyrilli damnationi mox ſubſcripſit. Integerrimus erat Neſtorii amicus; Cyrilli vero hoſtis infenſiſſimus, nec cum eo pacis ineundæ conditiones admittere unquam voluit, manifeſtum eſſe Apollinariſtam clamans, capitula ejus peſſimam fœtere hæreſin, eique communionem omnimodo denegandam eſſe: quin & pertinax adeo adverſus Cyrillum odium fovit; ut Johannis, Theodoriti, aliorumque Orientalium ob pacem cum Cyrillo initam communioni renunciaret. Sede igitur ſua detrudi veritus, Romani pontificis opem efflagitavit; verum ab eo rejectus eſt; cumque in Cyrillum debacchari, & Deiparæ vocem exagitare non deſineret; imperatoris demum edicto ſede ſua expulſus, & Famothin Ægyptiacam in exilium miſſus. [b] Exſtant Lat. *Epiſtolæ* 23. (Sæc.V. ab an. CCCC.) inter epiſtolas Lupi Epheſinas, num, 57, 58, 64, 65, 69, 93, 94, 96, 100, 102, 104, 105, 127, 136, 147, 149, 154, 156, 165, 167, 169, 178, 182. Alius a noſtro erat Alexander Apameæ epiſcopus, una cum eo ad ſynodum Epheſinam a Johanne Antiocheno legatus; cujus ad noſtrum exſtat *Epiſtola* Lat. ibid. num. 132.

MAXIMINUS, Anazarbi epiſcopus, 431. ſecundæ Ciliciæ metropolita, claruit anno 431. Summus Neſtorii ſectator, & acerrimus Cyrillo hoſtis, quem in conciliabulo Epheſino ſuffragio ſuo damnavit; & convocata poſtea Anazarbi ſynodo, ſede ſua & communione Catholica ſubmovendum iterum decrevit, & capitula illius anathemate percuſſit. Tandem vero cum patriarcha ſuo Johanne (quem Cyrillo reconciliatum diu averſatus fuerat) & Cyrillo in gratiam rediit, ac eccleſiam turbare deſiit. Exſtant Lat. *Epiſtolæ* 3. inter epiſtolas Lupi Epheſinas, num. 67, 109, 112. præter *Synodicas binas*, quibus primo loco ſubſcripſit, num. 113, 159.

HELLADIUS, primo quidem mona- 431. chus, ac ſanctitate vitæ eximia, teſte Theodorito *, admirandus. Theodoſii abbatis (* Philoth. c. 10.) diſcipulus, quo mortuo monaſterii ab eo prope Antiochiam fundati regimen ſuſcepit, & per ſexaginta annos geſſit; Tarſi demum epiſcopus factus. Claruit anno 431. Summam cum Neſtorio amicitiam coluit; & in conciliabulo Epheſino Cyrilli damnationi ſubſcripſit: cumque in Neſtorii depoſitionem, & Maximiani ſubrogationem conſentire præfracte denegaret, a ſynodo Maximiani CP. ſede ſua ejici juſſus eſt, & a Cyrillo pace nominatim excluſus. Iſte e contra Maximiani apparitores Tarſum profectos, ut mandata ſynodi peragerent, per plebem fugari fecit; ac ſynodo Tarſi habita eadem, quæ Maximinus in ſynodo Anazarbenſi, decrevit; Neſtoriumque per literas conſolatus eſt, ſe partes illius ſemper propugnaturum ſpondens. Tandem vero timore percitus Xyſtum papam appellavit; quo mediante, ſententia contra ipſum, & tres alios metropolitanos, in ſynodo CPna lata, abrogata eſt; & ipſe eccleſiæ paci reſtitutus. Coacta itaque epiſcoporum Ciliciæ ſynodo Neſtorium anathematizavit; ac tandem in eccleſia ſua pia morte obiit. Exſtant Lat. [c] *Epiſtolæ* 6. inter epiſtolas Lupi Epheſinas, num. 68, 111, 114, 144, 154, 193.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 131. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cyril.* not. 81. [c] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 80.

Sæc.V. ab an. CCCC. 431. [a] **EUTHERIUS**, metropolita Tyanenſis, claruit anno 431. pertinax Cyrilli hoſtis, cujus damnationem in conciliabulo Epheſino ſuffragio ſuo ratam fecit: unicus vero Neſtorii amicus, cujus tamen hæreſin nequaquam ſecutus videtur, ſed ejus tantum partes foviſſe, quod hæreſeos falſo inſimulatum crederet. In ſynodo Maximiani CP^na depoſitus, a Cyrillo & Ægyptiis epiſcopis omni pacis ineundæ ſpe excluſus eſt. Poſtquam itaque diu multumque in Neſtorii cauſa, & contra Cyrillum, decertaſſet, eccleſia ſua dejectus, Scythopolin relegatus eſt; inde etiam fugatus, tandem Tyri obiit. Exſtant Lat. *Epiſtolæ* 5. inter epiſtolas Lupi Epheſinas, num. 73, 74, 116, 117, 201. Græco-Latine *Sermones* 17. *in varias hæreſes, una cum epiſtola præmiſſa, motuum eccleſiaſticorum tragœdiam deſcribente*, qui a nonnullis Athanaſio aſcribuntur (inter cujus proinde opera haberi ſolent) ab aliis Maximo monacho, a Photio* denique Theodorito aſcripti. Hos vero Marii Mercatoris autoritate nixus Eutherio recte vindicat Doctiſſ. Garnerius, uberiorem hac de re diſſertationem pollicitus, quam morte præreptus non præſtitit. Habentur inter opera S. Athanaſii tomo 2°. p. 245. (edit. Commelin.) & ad calcem *Auctuarii* Theodoriti a Garnerio editi *Pariſ.* 1684.

* Cod. 46.

431. [b] **MAXIMIANUS**, vitæ inſtituto monachus, eccleſiæ Conſtantinopolitanæ preſbyter, ſermone quidem rudis & imperitus, vitæ tamen ſanctitate clarus, anno 431. poſt quatuor menſes a depoſito Neſtorio eccleſiæ CP. epiſcopus factus eſt: ac ſtatim binis Conſtantinopoli ſynodis habitis primarios partium Neſtorianarum patronos depoſuit; & nomen ſuum Neſtorii loco diptychis inſcribi juſſit: quod & multis in locis militari manu uſus fieri curavit. Obiit anno 434. poſtquam ſediſſet annis 2. menſibus 5. Exſtat Gr. Lat. *Epiſtola* ad Cyrillum unica, qua illum ob mala, quæ fidei cauſa perpeſſus erat, laude ſimul ac conſolatione proſequitur; Concil. tom. 3. pag. 1061.

431. [c] **PAULUS**, epiſcopus Emeſenus, anno 431. concilio Epheſino interfuit; in qua Neſtorii cauſæ patrocinatus eſt; & in conciliabulo Cyrilli damnationi ſubſcripſit. Anno ſequenti a Johanne Antiocheno, Acacio Berœenſi, aliiſque Orientalibus epiſcopis pacis cupidis, Alexandriam legatus eſt, pacem cum Cyrillo initurus. Johannes illum Cyrillo ſic commendat, — *qui ſemper inter eccleſiaſticos exſtitit clarus, & ſciens rebus competere & verbis, & habens ad Dominum reverentiam, qua utens præclare ſæpius in commune profuit.* Multa Alexandriæ ſumma vaſritie molitus Paulus, pacem a Cyrillo prius impetrare non potuit, quam libellum fidei obtuliſſet, Mariam eſſe θεοτόκον confeſſus, & Neſtorium anathematizaret, ac utrumque articulum, verba faciens, in eccleſia Alexandrina viva voce confirmaret. His factis, Johannis, aliorumque a quibus miſſus eſt, nomine, pacem cum Cyrillo pepigit; atque in Aſiam rediit. Exſtant Gr. Lat. *Libellus de fide*, & *Homiliæ* 2. *Alexandriæ habitæ*, Concil. tom. 3. p. 1089, 1096. Latine epiſtola ad Anatolium militiæ præfectum inter epiſtolas Lupi Epheſinas, num. 107.

431. **RHEGINUS**, Conſtantiæ Cypri urbis epiſcopus, anno 431. concilio Epheſino interfuit, ac Neſtorii damnationem ſuffragio ſuo confirmavit. Actione ſynodi ſeptima præſulum Antiochenorum eccleſiæ Cypriorum jura invadentium ambitionem criminatus, eccleſiæ ſuæ αὐτοκεφαλίαν patrum decreto confirmati petiit, & obtinuit. Exſtat Gr. Lat. *Homilia* in ſynodo Epheſina poſt Neſtorii depoſitionem habita, Concil. tom. 3. p. 577.

431. [d] **JUVENALIS**, epiſcopus primo Epheſinus, deinde Hieroſolymitanus, claruit anno 431. concilio Epheſino interfuit, & pro Cyrillo contra Neſtorium ſtetit, ut illius ope ambitionem ſuam contra Johannem Antiochenum tueretur. Patriarchatus enim jura ſibi injuſte vendicarat, nec eo contentus Arabiam & duas Phœnicias ab eccleſiæ Antiochenæ regimine ſubtractas ſuæ ditioni ſubjicere molitus eſt. Unde factum eſt etiam, ut in latrocinio Epheſino anno 449. & concilio Chalcedonenſi anno 451. pro Eutyche & Dioſcuro contra Flavianum CP. pugnaret: & in concilio quidem Chalcedonenſi patriarchatus jura ſibi obtinuit: Phœnicias vero & Arabiam dimittere coactus eſt. [e] Exſtat Latine *Epiſtola ſynodica ad presbyteros*, Archimandritas, reliquoſque Palæſtinæ monachos; qua ſuo, & ſuorum epiſcoporum, nomine concilii Chalcedonenſis decreta confirmat: Concil. tom. 4. p. 889.

431. [f] **ANDREAS**, Samoſatenſium epiſcopus, claruit anno 431. Anno 429. circiter, Johannis Antiocheni mandato Cyrilli capitula edito ſcripto oppugnavit; remiſſius

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 44. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. vol. 7. p. 446. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 97. *Long.* Bibl. ſacr. p. 718. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 19. ad vit. *Cyril.* Art. 89, 90. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol 14 ad vit. *Cyril.* Art. 105. ſeq. d Conf *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Juvenal.* *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 623. e Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1270. f Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 80.

 id quidem, ac quaſi invitus, primo effecit; poſtea vero acri Cyrilli adverſus Theodoritum, qui in eadem, qua & ipſe, arena deſudarat, reſponſione ſuboffenſus, virulento admodum libello eadem inſectatus eſt. Concilio Epheſino intereſſe noluit, morbum cauſatus: Neſtorii tamen cauſam quanta potuit autoritate propugnavit: nec ante aliquot annos hauſtas in Cyrillum inimicitias depoſuit. Tandem vero circa an. 436. Johannis Antiocheni autoritate motus pacem cum Cyrillo iniit; & ut ab Alexandro, metropolitano ſuo, idem fieret, plurimum, irritum licet, laborem inſumpſit: nec tamen ipſe unquam adduci potuit, ut Cyrilli capitula probaret, aut Deum paſſum eſſe confiteretur. Mortuus eſt ante tempos latrocinii Epheſini; cui illum adfuiſſe male ſcribit Theophanes: ſiquidem Ruſticus Andreæ noſtri ſucceſſor inter latrocinii epiſcopos in concilii Chalcedonenſis actis numeratur. Exſtant Lat. *Epiſtolæ* 8. inter epiſtolas Lupi Epheſinas, num. 43, 59, 62. 90, 98, 101, 103, 106. Fragmentum ſecundi contra Cyrilli anathematiſmos libri exhibet Anaſtaſius in Ὁδηγῷ, cap. 22. quamplurima vero *fragmenta primi* apud Cyrilli Apologeticum pro 12. anathematiſmis *adverſus Orientalium objectiones*, ſive Andreæ librum: iſtum enim probarat ſynodus Orientalium ante an. 431. Antiochiæ habita, atque omnium ſubſcriptionibus munitum Alexandriam per Poſſidonium diaconum communi omnium nomine tranſmiſerat.

431. [a] RABBULAS, epiſcopus Edeſſenus, oculis quidem captus, animo tamen nequaquam deſtitutus. Claruit anno 431. In concilio Epheſino Cyrillum ac Memnonem ob capitula deponendos cenſuit; omneſque Ægyptios epiſcopos tanquam hæreticos averſatus eſt. Poſtea vero mutata ſententia Cyrilli cauſam tanto animi ardore fovit, ut coacta Edeſſæ ſynodo omnia Theodori ſcripta, Theodoriti vero & Andreæ Samoſateni quæcunque contra Cyrilli capitula exarata ſunt, anathemate percuſſerit, ac comburenda decreverit; eadem ſententia obſtringens quotquot aut dictos libros legerent, aut Cyrilli capitulis deinceps recalcitrarent: Johannis etiam omniumque Orientalium communioni renunciaret. Hominis intemperias, habita Antiochiæ anno 436. ſynodo, Johannes compeſcere conatus eſt, communione eccleſiaſtica ac ſede ſua eum ſubmoveri jubens. Verum fruſtra fuit: utramque retinuit, quoad vixit, Rabbulas; & in pace aliquanto poſt tempore diem ſuum obiit. Exſtat Lat. *Epiſtola* principio & fine mutila inter epiſtolas Lupi Epheſinas, num. 200. eadem fere integra habetur Lat. Concil. tom. 5. p. 469. Porro Theodorus lector * eum ab Andrea Samoſateno quaſi contra Theodoriti capitula ſcripſiſſet, accuſatum eſſe memorat: niſi forſan verior ſit Valeſii conjectura, pro Ἀνδρέας reponendum eſſe Ἀνδρέαν, & pro Θεοδωρίτου legendum Κυρίλλου· ſiquidem Andream contra Cyrilli capitula ſcripſiſſe ſatis conſtat. Utut ſit, non pauca in rixoſo iſto ſæculo, cujus pars tanta fuit, ſcripſiſſe Rabbulam vix dubitari queat.

* Collectan. l. 2. p. 565.

[b] CAPREOLUS, gente, ut veriſimile eſt, Afer, poſt Quodvultdeum, qui Aurelio ſucceſſit, Carthaginenſis epiſcopus, claruit anno 431. Scripſerat ſuperiori anno ad Auguſtinum Theodoſius Imp. ut ſynodum Epheſi indictam præſentia ſua cohoneſtaret: verum Auguſtino jam mortuo, literæ ad Capreolum perlatæ ſunt, qui quod potuit, fecit. Miſſo enim Epheſum Beſſula diacono ſuo literas ad ſynodum dedit; quibus ſummam erga fidem Catholicam curam, zelumque teſtatus, legationem minus ſolennem excuſat, eo quod eccleſiæ Africanæ epiſcopi hoc tempore in ſynodum convenire non poterant; partim ob breve temporis intervallum, partim quod omnes viarum aditus a Vandalis undique obſeſſi erant. Lecta eſt in ſynodo Capreoli epiſtola, petente etiam Cyrillo Alexandrino, ut actis ſynodalibus insereretur. Vult enim, inquit, antiqua fidei dogmata confirmari; nova vero, & abſurde excogitata, & impie divulgata reprobari ac proſcribi. Mox omnes epiſcopi ſimul exclamaverunt, *Hæ omnium voces: hæc omnes aſſerimus: hoc omnium eſt votum.* Exſtat hæc *Epiſtola* Latine apud Baronium ad ann. 431. Græce ſimul & Latine, Concil. tom. 3. p. 533. Scripſit etiam ad Vitalem & Conſtantium, Hiſpanos, libellum ſive *epiſtolam de una Chriſti (veri Dei & Hominis) perſona contra recens damnatam hæreſin Neſtorii*, novam infandamque, uti vocat, perniciem, in veſtibulo cum ſuo autore atque aſſertore compreſſam, & radio apoſtolicæ lucis extinctam. Hanc epiſtolam (dimidia ſui parte mutilam) annalibus ſuis inſeruit Baronius ad an. 431. integram ex codice Heræva llenſi edidit, Vitaliſque & Conſtantii ad Capreolum epiſtolam præmiſit, Jac. Sirmondus inter *opuſcula Veterum Pariſ.* 1630. 8°. Habetur & in Biblioth. Patr. tom. 7. p. 5. In hac epiſtola legationis Epheſum a ſe miſſæ meminit ipſe Capreolus; uti notat Caſimirus Oudin, qui quæ de hoc ſcriptore habet, 431.

a Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 96. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 49. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 3. p. 915. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Eugen.* Art. 2.

Sæc.V. ab an. CCCC. ex Miræo, (uti ipſe ferme Miræus ex Sirmondo) ſuppreſſo autoris nomine ad verbum deſcripſit, de ſuo ne γρῦ quidem addito: ſed infinitus eſſem, ſi omnia notare vellem, quæ ex aliis exſcribere ſolet nuperus hic compilator, vir alioqui ſatis candidus.

431. [a] URANIUS, presbyter, Paulini Nolani diſcipulus, cui in extremis agenti miniſtravit anno 431. Scripſit, hortante Pacato, *narrationem de obitu S. Paulini*, quæ habetur apud Surium Junii 22. & in nuperis omnibus Paulini editionibus.

432. [b] PATRICIUS, nomine, quo ad ſacrum fontem donatus eſt, *Succat* dictus, ortu Britannus, in oppido Nemthur, hodie *Kirkpatrick* dicto, inter fretum Dumbritonæ & urbem Glaſcuenſem ſito, natus eſt anno circiter 371. Parentes habuit Calphurnium diaconum, & Concheſſam. Miſſis pueritiæ & juventutis annis, de quibus non pauca fabulantur vitæ ejus ſcriptores, anno 432. a Germano Autiſſiodorenſi Romam miſſus eſt; ibique ab ipſo, ut volunt, Cœleſtino Hibernorum apoſtolus & archiepiſcopus conſtitutus. In patriam redux ad Hiberniam convertendam ſe accinxit; ac omnes fere inſulæ regulos ad fidem Chriſti converſos ſacro baptiſmate illuſtravit. Anno 447. in Britanniam transfretavit; & conquiſitis ſibi undique cooperariis in Hiberniam rediit. Religionem Chriſtianam longe lateque propagavit: eccleſias condidit: ſedes epiſcopales inſtituit: ſynodos celebravit: miracula patravit. Dierum, laborum ac gloriæ ſatur, tandem obiit, anno 493. die 17. Martii; ætatis ſuæ 122. Eccleſias 365. condidiſſe, totidemque epiſcopos, cum tribus presbyterorum millibus, ordinaſſe, 60. mortuos ſuſcitaſſe, & 12. hominum millia baptizaſſe dicitur. Verum de S. Patricio, ejuſque rebus geſtis poſt Probum, & Joſſelinum fuſe agit Rev. Armachanus de Britann. Eccleſ. Primord. c. 17.

SCRIPTA.

Confeſſio in epiſtola ad Hibernos explicata, qua totius vitæ ſuæ ac prædicationis rationem reddit.

Epiſtola ad Coroticum, regulum Cambro-Britannicum; qua crudelitatem reguli iſtius, qui multos ex Hibernis a ſe converſos occiderat, inſequitur. Bina hæc opuſcula rudi admodum, ac ſemi-barbaro ſtylo conſcripta ſunt, antiqua tamen. Verſionem enim Italicam ubivis exhibent. Sæc.V. ab an. CCCC.

[c] *Synodus S. Patricii capitula ſeu canones 31. complectens*, a Spelmanno inter concilia Britannica antehac evulgata.

[d] *Canones 9. antea inediti.*

Synodus epiſcoporum Patricii, Auxilii, & Æcernini, canones 34. comprehendens, habetur in conciliis Britannicis.

Canones alii aliquot.

Proverbia nonnulla.

De tribus habitaculis liber, reperitur inter opera S. Auguſtini [e], Patricio autem aſcribunt codices nonnulli; utrique abjudicat Waræus.

Carta S. Patricii, ſeu epiſtola de antiquitate Avellonica, ex Gulielmi Malmsburienſis libro MS. de antiquitate eccleſiæ Glaſtonienſis deſumpta, ſpuria eſt ſi quæ alia.

De abuſionibus ſæculi liber habetur inter opera Cypriani & Auguſtini [f] ſuppoſititia, in eo reperiuntur ſententiæ nonnullæ, quæ ſub Patricii nomine citantur in antiquo codice MS. Collegii S. Benedicti, Cantab. & a Cathwulpho in epiſtola ad Carolum M. apud Ducheſne Script. Francic. tom. 2. p. 666, 667. Patricii tamen non eſſe ob ſtyli diſcrepantiam & verſionem Hieronymianam uſurpatam cenſet Waræus, niſi quod a Patricio Hibernice conſcriptum, a recentiore manu Latine verſum eſſe ſuſpicetur.

Hæc omnia collegit ac partim recenſuit, partim tunc primum cum notis edidit vir Cl. D. Jacobus Waræus *Lond.* 1658. 8°.

Sermonem ſub Patricii nomine confinxit Richardus Stanihurſtus quem in vita S. Patricii lib. 2. *Antverpiæ* edidit an. 1587. eundem recuſum dedit Meſingamus ad finem *Florilegii* ſui Hibernici *Pariſ.* 1624. locum vero illi inter Patricii opuſcula concedere noluit Waræus.

Epiſtola de legatione ſive miſſione ad Hibernos, edita primum a Gerardo Voſſio, deinde in Bibliotheca Patrum *Colon.* 1618. Spuriam eſſe arguit annus æræ Chriſtianæ, qui in epiſtolæ fronte ſtatim occurrit: uti recte notat Miræus. Nec enim iſto ſæculo æra Chriſti in annis ſupputandis uſurpari cœpit.

Alia plura commemorant Baleus, Pitſeus, Waræus; quæ an alicubi exſtent, immo an unquam exſtiterint, dubitare licet.

[g] SIXTUS III. patria Romanus, Sixti filius, eccleſiæ Romanæ presbyter; in quo gradu dum adhuc conſiſteret, Pelagianiſmi falſo accuſatus eſt: qua calumnia excitatus 432.

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 22. *Oudin.* tom. 1 p. 1006. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Paulini* Art. 53. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1166 ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Patricii*. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5 p. 597. ſeq. [c] Exſtant quoque apud *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 4. [d] Exſtant apud *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 6. [e] In Appendice ad tom. 6. edit. *Benedictin* p. 691. Amſtel. [f] In Appendice ad tom 6. edit. *Benedictin.* p. 691. Amſtel. [g] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Sixti*, *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 47. *Oudin.* tom. 1. p. 1170.

Sæc.V. ab an. CCCC. Pelagianos acrius inceſſere cœpit; adeo ut in concilio Romano anno 418. in Cœleſtii cauſa habito, primus omnium anathema iis incutiendum cenſeret; editoque libro hæreſin eorum confutaret. Anno 432. die 7. Auguſti ſedis Romanæ epiſcopus ordinatur. Concilii Epheſini autoritatem ſedulo tutatus eſt; pacis interim Orientales inter & Ægyptios conciliandæ non immemor; quam modis omnibus ineundam curavit; ac tandem feliciter obtinuit. Quin & datis ad Neſtorium in Euprepii monaſterio exulantem literis, eum ad Catholicæ veritatis confeſſionem reducere conatus eſt: verum fruſtra fuit. Neſtorius priſtinum errorem fovere non deſiit: Sixtus ex commercio literario cum hæreſiarcha inſtituto labem ſibi contraxit, animi a Neſtorianiſmo non abhorrentis eo nomine inſimulatus: adeo ut ſcripta ad Cyrillum epiſtola crimen id amoliri neceſſe haberet. Sub exitum pontificatus Julianum, alioſque Pelagianorum duces, communionem Catholicam ſubdole ambientes eccleſia fortiter excluſit. Obiit anno 440. die 24. vel 25. Julii. [a] Exſtant Latine *Epiſtolæ* 2. *ad Cyrillum una, ad Johannem Antiochenum altera*, Concil. tom. 3. p. 1175. Poſteriorem citat iſtius ævi ſcriptor, Vincentius Lirinenſis Commonit. pag. 368. Græco-Latine *Epiſtolæ* 2. *ad Cyrillum*, apud Coteler. Monument. Eccleſ. Græc. tom. 1. & Baluz. in Nov. Collect. Concil. pag. 657. Habetur etiam Lat. ſub ejuſdem nomine *Epiſtola ad Orientales epiſcopos*, Concil. tom. 3. p. 1263. quæ utpote nullius fidei ab omnibus rejicitur. Denique Sixto falſo inſcribuntur *libri* 3. viz. *de Divitiis*; *de Caſtitate*; *de malis Doctoribus*, *operibus fidei*, & *futuro judicio*; qui prodierunt *Romæ* 1573. 8°. *Antverp.* 1575. 16°. deinde non una in Bibliothecæ Patrum editione. Suppoſititia eſſe hæc opuſcula, & Pelagianis erroribus inquinata uno ore omnes jam conſentiunt, unico excepto Garnerio *, qui pluribus contendit, Sixtum Pelagiano errore ante annum 418. revera imbutum fuiſſe, ac opuſcula iſta conſcripſiſſe; poſt annum vero 418. Auguſtini, aliorumque monitis excitatum excuſſo errore ſaniora cenſuiſſe; utque famam ſimul ac culpam redimeret, *Hypognoſticôn* libros, qui inter ſuppoſititia Auguſtini opera habentur, compoſuiſſe.

* Append. ad part. 1. Oper. Marii Merc. Diſſert. 6. c. 6.

433. [b] ADRIANUS, *Iſagoges* autor, claruit (ſi ætatem ejus recte ſignat Cl. Uſſerius) circa an. 433. Mihi enim res admodum incerta eſt. Caſſiodoro certe erat antiquior, ab eo cap. 10. Divin. Lect. memoratus. Exſtat ejus *Introductio in S. Scripturam* brevibus ſcholiis ab Hæſchelio illuſtrata, una cum aliis ejuſmodi ſcriptis Græce edita *Auguſtæ-Vindel.* 1602. 4°. & Critic. Sacr. *Lond.* tomo 8°. [c]. De hoc libro Photius *, Ἀδριανοῦ εἰσαγωγὴ τῆς γραφῆς χρήσιμος τοῖς εἰσαγομένοις ἡ βίβλος. *Adriani introductio in S. Scripturam utilis liber iis, qui eam primo aggrediuntur.* Sæc.V. ab an. CCCC.

* Cod. 2.

[d] PETRUS CHRYSOLOGUS, natione Italus, nobilitate clarus, apud Forum Cornelii natus, a Cornelio loci iſtius epiſcopo tam bonis moribus quam literis inſtitutus, ac ab eodem demum ſacro altari admotus. Anno 433. Ravennæ epiſcopus factus eſt; & ante annum 451. obiit. Hallucinantur enim, qui vitam illius ad ſequentis ſæculi initium protrahunt, ſiquidem exſtat Leonis papæ epiſtola * ad Leonem epiſcopum Ravennatem Martiano & Adelphio conſulibus, (i. e. anno 451.) data. Vir erat, præter alias animi dotes, facundia admodum inſignis, unde *Chryſologi* nomen traxit. 433.

* Num. 37.

SCRIPTA.

[e] *Homiliæ ſive ſermones* 176. prodierunt *Colon.* 1541, 1618. *Pariſ.* 1614. una cum Leonis & Maximi operibus *Pariſ.* 1623. & *Lugduni* 1633. in Bibliotheca Patr. tom. 7. *Bonon.* 1643. 4°. *Colon.* 1678. 4°.

[f] *Epiſtola ad Eutychem Archimandritam*, qua ad fidem Catholicam eum reducere allaborat. Exſtat Gr. Lat. a Gerardo Voſſio ad calcem operum Gregorii Thaumaturgi *Mogunt.* 1603. pag. 205. & Concil. tom. 4. pag. 35.

[g] MAXIMUS, gente Gallus, monaſterii Lirinenſis monachus, ac demum abbas, S. Honorato anno 426. ſubſtitutus. Anno 433. epiſcopus Regenſis ſive Regienſis in Gallia Narbonenſi factus eſt: & anno 439. concilio Regenſi, 451. Arauſicano interfuit. Plura de eo non liquent. Exſtant ab eo ſcriptæ *Homiliæ* aliquot, quæ inter Euſebii Emeſeni ſive Eucherii Lugdunenſis homilias locum habent: ex his enim quartam Maximi eſſe conſtat; cujus porro titulus tres præcedentes ejuſdem autoris eſſe indicat: uti recte notat vir doctiſſ. Johannes Savaro notis in Sidon. Apollinar. L. 4. Op. 3. p. 232. 433.

a Conſ. *Petri Couſtant.* Epiſt. Roman. Pontif. p. 1231, 1273. item Append. ad Epiſt. p. 117. ſeq. b Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 24. *Oudin.* tom. 1. p. 1338. *Fabr.* Bibl. Gr. c. 38 §. 9. vol. 9. p. 381. c Latine item exſtat tranſlata ab *Aloyſio Lollino* inter ejus opuſcula edit. Bellunæ 1650. fol. d Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Petri Chryſol.* *Oudin.* tom. 1. p. 1250. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 120. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 3. p. 1057. e Sermones 5. in orationem Dominicam edidit *Dacherius* Spicil. tom. 7. p. 120. edit. nov. tom. 1. p 15. Homil. in Nativit. Chriſti edidit *Daumius* 1670. f Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Leon.* not. 23. g Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Maxim.*

Sæc.V. ab an. CCCC. ᵃ PROCLUS, ab ineunte ætate bonarum literarum, præſertim rhetoricæ, ſtu-
434. diis imbutus, Chryſoſtomo, adoleſcens ad-
Socrat. l. 7. c. 28, 41, 45. huc, ſedulo adhæſit, tanquam amanuenſis, eique, cum factus eſſet lector, in conſcribendis libris inſerviit; cum Attico, deinde epiſcopo CP. aſſidue verſabatur; ejuſdemque notarins erat; ab eo ad diaconatus gradum evectus. Anno circiter 427. a Siſinnio Cyzicenorum antiſtes conſtitutus eſt; quo dum profectionem parat, prævertentes eum Cyziceni Dalmatium quendam monachum ſibi epiſcopum cooptarunt. Manſit igitur Proclus Conſtantinopoli; ubi in eccleſiis concionando maximam gloriam adeptus eſt. Anno 434. mortuo Maximiano, a Theodoſio Imp. ad regiæ urbis epiſcopatum promovetur. Anno 435. data ad Armenos epiſtola Neſtorii, & Theodori Mopſueſteni, errores damnavit, intacto tamen Theodori nomine; ne Armenos, quibus cara erat iſtius memoria, nimis offenderet. Anno 438. Joannitas ad eccleſiæ nnitatem revocavit; Chryſoſtomi corpus Comanis ſepultum, annuente imperatore, Conſtantinopolim deportavit; idque ſolenni pompa per urbem traductum ingenti cum honore in eccleſia Apoſtolorum depoſuit. Obiit anno 446. Ἦν δ' ἀνὴρ ἀγαθὸς τὸ ἦθος, in-
* L. 7. c. 41. quit Socrates*, εἰ καί τις ἄλλος. *Vir erat optimis moribus, ſi quiſquam alius, præditus:* patientia vero ac ἀνεξικακίᾳ maxime inſignis; utpote qui hæreticos manſuetudine ac clementia, non advocata in auxilium imperiali poteſtate, ad eccleſiæ ſinum revocandos cenſuit. Quantum ex ſcriptis quæ ſuperſunt judicare licet, ſtylus ejus Laconicus eſt, ſed humilis, quique aculeis quibuſdam auditorum animos pungit, parum vero bonæ frugis poſt ſe relinquit.

SCRIPTA.

In laudem ſanctæ Dei Genitricis homiliæ 3.

De incarnatione Domini homiliæ a.

In natalem D. N. J. C. homilia.

In ſancta Theophania homilia.

In transfigurationem Domini homilia.

In ramos Palmarum homilia.

In ſanctam Feriam quintam homilia.

De paſſione Domini homilia.

De reſurrectione Domini homilia.

In S. Paſcha homiliæ a.

In idem, & S. Johannem evangeliſtam homilia.

In S. Pentecoſten homilia.

In laudem S. Stephani protomartyris homiliæ 2. quarum alteram Aſterii eſſe ex Photii autoritate conſtat.

In laudem S. Pauli apoſtoli homilia. Sæc.V. ab an. CCCC.

In laudem S. Andreæ apoſtoli homilia.

In laudem S. Johannis Chryſoſtomi homilia, quæ Latine tantum exſtat.

Tractatus de traditionibus Miſſæ divinæ. Exſtat etiam Græce in collectione Liturgiarum *Pariſ.* 1560. p. 1.

ᵇ *Epiſtola ad Armenos de fide.* Habetur Gr. Lat. Concil. tom. 3. p. 1217. in Auctario Ducæano *Pariſ.* 1624. tom. 1. Lat. ex verſione Dionyſii Exigui in Biblioth. Patr. tom. 1. p. 309. Græce una cum eadem verſione in Antidoto adverſus hæreſes *Baſil.* 1528. *Pariſ.* 1538. in Hæreſeologia *Baſil.* 1556. in Micro-presbytico 1550. & in Orthodoxographis.

Epiſtola ad Johannem Antiochenum de Theodoro & Iba.

Aliæ ad eundem 2.

Epiſtola ad Maximum diaconum.

Epiſtola ad Domnum Antiochenum pro cauſa Athanaſii Perrhenorum epiſcopi. Epiſtolam iſtam Latine vertit Dionyſius Exiguus. Verſio exſtat tam in Leidenſi, quam Romana Procli operum editione.

Prodierunt Procli opera Gr. Lat. ex Bibliotheca Elmenhorſtiana *Lugd. Bat.* 1617. 12°. (Verum iſta editio haud dimidiam Procli operum partem continet) Longe auctiora dein, cum notis Vincentii Riccardi, *Romæ* 1630. 4°. prout ſupra recenſentur. Omnes Procli *Homilias* numero 20. (dempta ſc. ſpuria in *S. Stephanum*) in unum collegit, & Gr. Lat. cum notis edidit Franciſcus Combefiſ. Auctuar. *Pariſ.* 1648. tom. 1. pag. 301.

Porro ſcripſit Proclus *Homilias plurimas*, quæ non exſtant; fragmentum unius ex occaſione profligatorum a Romanis Barbarorum habitæ exhibet Nicephorus Hiſt. Eccleſ. lib. 14. c. 38.

ᶜ EUCHERIUS, natione Gallus, natalibns illuſtris, vitam monaſticam egit in 434.
inſula quadam prope Lirinum ſita; ubi, ut videtur, degit, donec anno 434. epiſcopus Lugdunenſis factus eſt. Anno 444. concilio Arauſicano interfuit. Obiit circa ann. 454. Valentiniano & Martiano regnantibus. Uxoratum fuiſſe conſtat. Ex conjugio enim ſuſcepit Salonium & Veranium, epiſcopatus poſtea dignitatem adeptos. Alius a noſtro fuit Eucherius, Lugdunenſis epiſcopus, qui ſæculo ſequente floruit; & concilio Arauſicano ſecundo anno 529. interfuit: uti pluribus probat Theophilus Raynaudus in *Indiculo SS. Lugdun.* pag. 227, &c.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 48. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 28. §. 1. vol. 8. p. 600. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Procli.* b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 141. c Conf. *Oudin.* tom 1. p. 1206. ſeq. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Gennad.* c. 63. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Eucher.*

Sec. V. ab an. CCCC.

[a] SCRIPTA.

Epiſtola Parænetica de contemptu mundi & ſæcularis philoſophiæ, ad Valerianum cognatum ſuum, ex receſſu prope Lirinum ſcripta anno 432. Miris laudibus epiſtolam iſtam proſequitnr Eraſmus. *Si quid meo*, inqnit, *ſuffragio tribuis, nihil video profectum a noſtræ religionis hominibus, qui eloquentiæ quoque gloria floruerint, quod cum hujus phraſi ſit conferendum. Ut nuſquam non egregium præſtat artificem: ſive ſpectes ordinem, ſive* &c. Seorſim prodiit cum ſcholiis Eraſmi *Baſil.* 1520, 1531. cum notis Roſveydi *Antverp.* 1620.

Epiſtola de laude Eremi, ſen *de vita ſolitaria*, ad Hilarium Arelatenſem ex receſſu ſuo ſcripta. Seorſim edidit Genebrardus *Pariſ.* 1578. & una cum epiſtola *ad Valerianum* Roſveydus *Antverp.* 1620.

De formulis ſpiritualis intelligentiæ liber ad Veranum filium.

Inſtructionum ad Salonium filium libri 2. quorum alter de difficilioribus S. ſcripturæ quæſtionibus agit, alter interpretationem Hebræorum nominum in eadem occurrentium exhibet.

[b] *Homiliæ* aliquot inter eas quæ ſub Euſebii Emeſeni nomine circumferuntnr, editæ *Antverp.* 1602. & alibi ſæpius. Sunt, qui omnes Emeſeni homilias Eucherio attribuunt: [c] verum ex iis alias Brunoni Aſtenſi, alias Maximo Regenſi, alias aliis deberi ſatis conſtat. Sermones interim eloquentiſſimos nonnullos edidiſſe Eucherinm fidem facit Claudianus Mamertus *.

* Lib. de Stat. animæ c. 9.

[d] *Hiſtoria paſſionis S. Mauritii, & ſociorum martyrum Legionis Thebææ*; quam plurimi Eucherio juniori aſcribunt & recte quidem. Autor enim ſub finem hiſtoriæ narrat inſtitutum eſſe, ut hymni din noctuque in laudem iſtorum martyrum in eccleſia Agannenſi decantarcntur, jubente ſancto & præclaro Chriſti martyre B. Sigiſmundo rege, inſtitutumque illud uſque hodie conſervari. Cæterum Sigiſmundus ille martyrium anno 524. obiit. Habetur apud Surium ad diem 22. Septembris. Seorſim vero cum notis edidit Petrus Stevartius *Ingolſtadii* 1617.

Commentarii in Geneſin, & libros Regum; qui neutri Eucherio aſcribi poſſunt; quippe in quibus citantur Gregorius Magnus & Caſſiodorus. Centones ſunt ex Gregorii, Bedæ aliorumque operibns conſarcinati. Collectorem Anglum fuiſſe, & forſan Bedam ſuſpicatur vir infinitæ lectionis Uſſerius noſter Bibl. Theol. MS. in Eucherio.

Porro Caſſiani opuſcula quædam, exſectis erroribus, & abbreviato ſermone, in unum compegiſſe Encherium prodit Gennadius *. Unde non deſunt, qui librum quartum *de vitis Patrum* (ex Severi Sulpicii, & Caſſiani ſcriptis concinnatum, uti librum inſpicientibus facile patebit) Eucherium noſtrum autorem habere contendant.

Sec. V. ab an. CCCC.

* De Script. c. 63.

Prodiernnt Eucherii opera *Baſil.* 1531. *Romæ* 1564. & in Biblioth. Patr. tom. 6.

[e] CLAUDIUS MARIUS VICTOR, ſive *Victorinus*, rhetor Maſſilienſis & poeta, claruit anno 434. Obiit ante annum 450. Vir, inquit Sidonius *, ut egregius, tum undecunque doctiſſimus; qui cum cætera potenter, tum potentiſſime condidit verſus. Scripſit poemata quædam; quæ ſequuntur. 434.

* Ep. 8. l. 5. Ep. ult.

Libri tres Carminum ſeu commentariorum in Geneſin a principio libri uſque ad obitum Abrahami pertingentes, ad Ætherium filium. In his libris inquit Gennadius *, Chriſtiano quidem & pio ſenſu, ſed utpote ſæculari literatura occupatus homo, & nullius magiſterio in divinis ſcripturis exercitatus, levioris ponderis ſententiam figuravit.

* De Script. c. 60.

Epiſtola ad Solomonem Abbatem de perverſis ſuæ ætatis moribus, Heroico carmine ſcripta.

Victoris poemata habentur in Collectione poetarum Fabriciana, in Appendice Bigneana p. 580. & in Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 417. ſeorſim vero *Pariſ.* 1560. 8°.

CÆLIUS SEDULIUS, natione Scotns, (ſi Trithemio, Dempſtero, & Baleo fides ſit habenda) circa ann. 434. claruiſſe dicitur. Dum laicus adhuc eſſet, in Italia philoſophiam didicit. Poſtea presbyter factus eſt, teſte Iſidoro; quin & antiſtitem vocant Liberatus & Beliſarius poetæ, (in Acroſtichis in Sedulium, quæ in Appendice Bigneana habentur pag. 680.) epiſcopum Sigebertus, epiſcopum in Hiſpania Oretanum Pſeudo-Dexter. Quiſquis demum fuerit, hoc ævo floruit: utpote cujus poemata collegit atque edidit Turcius Rufus Aſterius, qui conſulatum geſſit anno 494. quemque laudarunt Arator, Caſſiodorus, & Venantius Fortunatus. In Achaia libros ſuos ſcripſiſſe tempore Theodoſii junioris & Valentiniani Impp. fidem faciunt, quæ duobus vetuſtiſſimis codicibus MSS. Thorneiano, & Pithæano, & Uſſerio, & Labbeo memoratis, aſcriptæ erant annotatiunculæ. De Sedulii ſtylo hæc Olaus Borrichius *, 434.

* Differt. 2. de Poet. Lat.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 117. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 5. p. 354. ſeq. *Long.* Bibl. ſacr. p. 716. b Homil. in Nativit. Chriſti *Chriſtianus Daumius* edidit 1670. c Conf. *Oudin.* tom. 1. ſæc. 4. p. 402. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 10. § 39. vol. 13. p. 799. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 4. ad vit. *Mauritii* not. 1. e Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 50. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 699. vol. 3. p. 301. *Long.* Bibl. ſacr. p. 1003.

Dictio

Sæc.V. ab an. CCCC. *Dictio ejus facilis, ingenioſa, numeroſa, perſpicua, ſic ſatis munda, ſi excipias proſodica quædam delicta, & inprimis Chriſtianæ pietatis commendatrix.*

[a] OPERA.

Carmen Paſchale, ſive de Chriſti miraculis libri 5. una cum *Epiſtola ad Macedonium presbyterum* nuncupatoria, quæ in pleriſque editionibus deſideratur. In ea mentio fit Syncleticæ diaconiſſæ; cui S. Baſilii Hexaemeron Latine a ſe verſum dicavit Euſtathius. In editionibus nonnullis præfixi ſunt verſus quidam nuncupatorii ad Theodoſium ſeniorem: qui ex alio vetuſtioris alicujus poetæ opere aſſuti videntur. Certe Sedulium autorem non habent [b].

Veteris & novi Teſtamenti collatio, carmine elegiaco ſcripta. Eam poſt Sedulii mortem edidit Turcius Rufus Aſterius; cui proinde nonnunquam male inſcripta legitur.

Pæan Alphabeticus de Chriſto, Iambico carmine conſcriptus, ac Chriſti res geſtas ſuccincte complexus.

Paſchalis operis libri 5. ſoluta oratione deſcripti, una cum *Epiſtola altera ad Macedonium presbyterum*; qui Sedulio autor fuerat, ut carmen paſchale proſaice exprimeret. Opus iſtud e codice Pithæano evulgavit Fr. Juretus, *Pariſ.* 1585.

Collectaneum, ſive *explanatio in omnes epiſtolas S. Pauli*, ex SS. Patrum ſcriptis conſarcinata; quæ Sedulio Scoto Hibernienſi conſtanter inſcribitur. Sedulii poetæ non eſſe ſatis indicant, quæ ex Gregorio Magno (moralium in Job. lib. 19. c. 21.) exſcripta inibi leguntur. Sane Sedulius quidam, epiſcopus Britanniæ de genere Scotorum, una cum Ferguſto epiſcopo Scotiæ Picto, concilio Romano anno 721. habito, ſubſcripſit. Iſte collectanei autor non male credi poſſit; licet id Labbeus Sedulio cuidam Scoto, qui (teſte Hepidanno monacho in annalibus a Ducheſnio editis) anno 818. clarus habebatur, aſcribendum cenſeat: cui & *Grammatica* quædam *opuſcula*, quæ in *Bibliotheca Thuana* ſub Sedulii nomine exſtabant, adjudicat.

Prodierunt Sedulii opera ab Aldo Manutio excuſa anno 1502. deinde *Baſil.* 1528, 1534. & cum notis Antonii Nebriſſenſis ibid. 1541. in Sylloge *Fabriciana* 1564. denique in Bibliotheca Patr. tom. 6. pag. 458. & in Appendice *Bigneana* p. 658, 911. quæ accurata editio habetur.

[c] VINCENTIUS, gente Gallus, Tulli Leucorum (primæ Belgicæ oppidi) natus, ſplendida nobilique familia ortus, patrem Epirochium, fratrem Lupum epiſcopum Trecaſſinum habuit. Primis juventutis annis militiam ſæcularem ſecutus eſt; qua deſerta, ad Lerinum ſe conferens vitam egit monaſticam, ad presbyterii dignitatem mox evectus. Claruit anno 434. triennio ſc. poſt ſynodum Epheſinam, quo ſcripſit commonitorium ſuum, uti ipſe teſtatur *. Obiit ante annum 450. Theodoſio adhuc & Valentiniano regnantibus. Sunt, qui Vincentium Semipelagianis annumerant; ſunt, qui ab illa labe immunem cenſent. Primæ ſententiæ autoribus fortiſſimum ſuppeditant argumentum objectiones adverſus doctrinam & ſcripta Auguſtini; quas a Vincentio noſtro ſcriptas fuiſſe admodum eſt veriſimile: verum ea de re mox dicemus. Accedunt Semipelagianiſmi notæ duæ, a B. Proſpero olim poſitæ, quas in commonitorio deprehendit Voſſius *: altera, Cœleſtini ac Xyſti pontificum epiſtolarum oſtentatio; altera, occulta novitatis criminatio poſterioribus S. Auguſtini ſcriptis impacta. Quin & Cœnobii Lirinenſis incolas Semipelagianis eo tempore faviſſe arguunt quæ de Honorato ſcribit Proſper; quæque de Fauſto (qui Cœnobio præfuit quo anno ſcripſit Vincentius) omnes norunt. Scripſit Vincentius, ſuppreſſo ſuo, ac aſſumpto *Peregrini* nomine, nitido ſatis & aperto ſermone (uti recte Gennadius *) *adverſus Hæreticos commonitorium duplex:* circa annum 434. poſterius furto ſibi ablatum perdidit; unde recapitulationem quandam, quæ iſtius vices ſuppleret, priori ſubnexuit. Prodiit opuſculum iſtud *Baſil.* 1528. *Colon.* 1569. cum commentariis Coſterii. *Pariſ.* 1569. 8°. 1586. a Pithæo cum aliis quibuſdam editum. *Duaci* ann. 1611. cum Bartholomæi Petri notis breviculis, & diſſertatione apologetica de Vincentio ejuſque ſcriptis. *Colon.* (cum notis Coſterii) 1613. 12°. cum commentariis Johannis Fileſaci *Pariſ.* 1619. 4°. denique cum notis Baluzii Salviano ſubjunctum *Pariſ.* 1669. 8°. in Biblioth. Patr. tom. 7. p. 249. & *Cantabrigiæ*, 1687. 12°. [d]

Sæc.V. ab an. CCCC. 434.

* Cap. 41.

* Hiſt. Pelag. l. 1. c. 9.

* De Script. c. 64.

Scripſit adhuc Vincentius *Objectiones adverſus Auguſtini ſcripta & doctrinam de prædeſtinatione & libero arbitrio*; quas capitulis 16. ſummatim comprehenſas exhibet Proſper in libro, quo eas refellit. Vincentio noſtro deberi objectiones iſtas ſatis indicant, tum quæ de Semipelagianiſmi ſtudio jamdudum attuli, tum mira temporis con-

a Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2 p. 704. & vol. 3. p. 306. item Bibl. Eccleſ. ad *Iſidor. Hiſpal.* c. 7. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 12. ad vit. *Sedul.* *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 50. b *Sedulii* carmen paſchale & hymnos duos notis & indicibus locupletat. edidit *Chriſtoph. Cellarius* Halæ Magdeburg. 1704. 8vo. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1231. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 114. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Vincent.* d Etiam Romæ a *Joſeph. Mar. Thomaſio* in Inſtitut. Theol. 1709. vol. 1. denuo *ibid.* 1731. 8vo. notis illuſtrat. a *Johan. Salina.*

Sæc. V. ab an. CCCC. venientia. Objectiones enim illas refutavit Proſper ſedente adhuc Xyſto papa, viz. inter annos 432. & 440. Non me latet quidem Baronium, alioſque eas tribuere Vincentio cuidam juniori; qui Gennadii ſamiliaris ſuit, & in Pſalmos commentatus eſt. Gennad. de Script. c. 80. Verum id ratio temporis non patitur. Vincentius enim iſte vix ex ephebis exceſſiſſe potuerat, cum objectiones Vincentianæ in omnium manibus jamdudum verſatæ eſſent. * Loc. cit. Plura argumenta habet Voſſius *, quem conſulat lector.

436. Vid. Concil. Chalced. Act. 10. & Epiſt. Epheſ. at. upo edit. paſſim. [a] IBAS, natione Syrus, ab anno circiter 436. epiſcopus Edeſſenus. Plures jam annos in epiſcopatu exegerat, cum Neſtorianiſmi apud Domnum Antiochenum, & Flavianum CP. a Samuele, Cyro, Mara, & Eulogio eccleſiæ Edeſſenæ presbyteris duplici nomine eſt accuſatus. Primo quod Cyrillo anathema dixiſſet, & hæreſeos notam inuſſiſſet; ſecundo quod anno 445. ejuſmodi blaſphemias palam effutire non erubuiſſet. Οὐ φθονῶ τῷ Χριστῷ γενομένῳ Θεῷ· ἐφ᾽ ὅσον γὰρ αὐτὸς ἐγένετο, κἀγὼ ἐγενόμην. *Non invideo Chriſto facto Deo: in quantum enim ipſe factus eſt, & ego factus ſum.* Cauſam Uranio Himeriæ, Photio Tyri, & Euſtathio Beryti epiſcopis adjuncto Damaſcio præfecto judicandam imperator commiſit: qui binis ea de re ſynodis, altera Tyri, altera Beryti, anno 448. habitis, Ibam afflictis illi criminibus immunem pronunciarunt. Iſte enim ſecundum accuſationis caput ſtrenue negavit; primum quidem a ſe ante pacem Orientales inter & Cyrillum initam factum confeſſus; ab eo vero tempore concordiam cum Cyrillo intemeratam coluiſſe ſeſe affirmavit. Anno 449. iterum accuſatus in latrocinio Epheſino a Dioſcuro Alexandrino depoſitus eſt; ac ſede ſua depulſus, & teſte Facundo * Hermianenſi in quadraginta * L. 6. c. 1. manſiones per diverſas provincias diſtractus viginti & amplius carceres mutavit, præcipue vero ad monaſterium Apamenum ſeceſſit, in quo una cum Theodorito delituit, donec anno 451. a concilio Chalcedonenſi priſtinæ dignitati reſtitutus fuerit. Multis demum poſt mortem annis a concilii Quinti patribus anno 536. damnatus eſt, tanquam Neſtoriani nominis & dogmatis cultor, renitente quidem Vigilio papa, qui plura pro cauſa illius protulit argumenta, quorum vindicias agit Baronius. [b] Scripſit Ibas famoſam *Epiſtolam ad Marin Perſam*; cujus pars longe major, qua de Cyrillo & actis Epheſinis, de pace eccleſiæ reddita, & de laudibus Theodori Mopſueſteni agitur, Gr. Lat. Concil. tom. 4. pag. 661. exſtat. Sæc. V. ab an. CCCC.

PAULUS, gente Perſa, Neſtorii epiſcopi Conſtantinopolitani, hæreſiarchæ, ut volunt, diſcipulus & diaconus, ac proinde circa annum 436. claruiſſe cenſeri poteſt. 436.
Scripſit librum περὶ κρίσεως, ſeu *de judicio*, quo Neſtorii cauſam ſtrenue egit. Fragmentum adverſus unam in Chriſto perſonam affert S. Maximus in tomo Dogmatico contra Monothelitas inter Opuſc. Theolog. & Polem. tom. 2. pag. 91. Habetur idem fragmentum Concil. Lateranenſ. Act. 5. Conc. tom. 6. col. 320. ubi ut & in tomo S. Maximi Neſtorio proxime adjungitur, aliter ad hoc tempus ipſum vix retuliſſem. In ſynodo enim Lateranenſi ſolummodo Νεστοριανὸς, in tomo Maximi ψευδοδιάκονος τοῦ Νεστορίου μαθητὴς αἱρέσεως dicitur. Scripſit item περὶ τοῦ ὄντος ἀγαθοῦ ſive *de vero bono*, ſaltem amplum hujus argumenti fragmentum habetur inter *excerpta Miſcellanea* ex diverſis ſcriptoribus collecta Biblioth. Vindob. Cod. Hiſt. 128. fol. 104.

[c] SYAGRIUS, quem ſolus memorat Gennadius *. Patria, ætas, vitæ inſtitutum, penitus nos latent. Ad annum tamen 437. non incommode referri poteſt. Scripſit libellum *de fide adverſus Hæreticos* nonnullos, qui perſonas S. Trinitatis nominibus relationem mutuam indicantibus exprimi noluerunt. Circumſcrebantur etiam ſub illius nomine, Gennadii ævo, libri 7. *de Fide & Regulis fidei*; quos omnes illius haud eſſe ob ſtyli diſſonantiam cenſuit Gennadius. N. E. 437. * De Script. c. 65.

[d] ANTONINUS, *Honoratus* a Gennadio * dictus; (eundem enim eſſe nullus dubito) Conſtantinenſis in Africa epiſcopus, claruit anno 437. quo (ut ex Proſperi Chronico diſcimus) perſecutionem in Catholicos movebat Genſericus Vandalorum rex. Inter alios Barbari regis ſævitiam tunc expertos Arcadius, genere Hiſpanus, Genſerico antea ſatis carus, quod Arianam impietatem amplecti nollet, in exilium actus eſt; quin & tandem martyrii palmam reportavit. Ad hunc Arcadium jam exulantem ſcripſit Antoninus noſter *Conſolatoriam & exhortatoriam ad labores pro Chriſto ferendos epiſtolam*, & exemplis præſentibus, inquit Gennadius, & ſcripturarum relationibus roboratam. Pia plane eſt, & elegans epiſtola; quæque, ut recte notat Baronius *, antiquum illum apoſtolicum characterem 437. * De Script. c. 91. * Ad an. 437.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 24. ſeq. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 438. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 144. *Fabr.* Bibl. Ecclеſ. ad *Gennad.* c. 56. d Conf. *Oudin* tom. 1. p. 1254. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 49. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 1. p. 315.

redolet.

Sæc.V. ab an. CCCC. redolet. Exſtat tum apud Baronium ad annum 437. tum in Bibliotheca Patr. tom. 8. pag. 665.

439. [a] VALERIANUS, natione, ut veriſimile eſt, Gallus, Cemelienſis ſive Cemelenſis trans Varum apud Alpes maritimas epiſcopus, claruit anno 439. quo Reienſi ſynodo in Gallia Narbonenſi interfuit. Anno circiter 451. inter alios Galliæ epiſcopos epiſtolæ ſynodicæ ad Leonem papam miſſæ ſubſcripſit. Anno 455. in concilio Arelatenſi 3. una cum Theodoro epiſcopo, Fauſtum abbatem Lirinenſem uſurpati in cœnobio Lirinenſi muneris epiſcopalis reum egit; ac in ordinem redactum priſcis limitibus circumſcribi fecit. Dogmatis Semipelagiani ab obſcuro quodam nebulone accuſatum Valerianum noſtrum edita prolixa apologia vindicavit Theophylus Raynaudus, qui culpam iſtam in [b] Valerianum quendam, ventriloquum & guloſum mancipium, ab Euſebio quodam in epiſtola ad Cyrillum Alexandr. a Baronio edita ad an. 417. memoratum, rejiciendam jure contendit. Exſtant a Valeriano ſcriptæ *Homiliæ* 20. varii argumenti, una cum epiſtola *ad Monachos parænetica*; quas primus in lucem edidit Jac. Sirmondus *Pariſ.* 1612. 8°. Prodierunt deinde cum operibus Leonis, Chryſologi, &c. *Lugduni* 1633. fol. a Theophilo Raynaudo editæ, una cum apologia ipſius pro Valeriano: denique in Biblioth. Patr. tom. 8. p. 498.

439. [c] SOCRATES, patria Conſtantinopolitanus, ſub Theodoſii junioris principatus initia, ut videtur, natus; in Grammaticis Helladium & Ammonium, qui Alexandria profugi, Conſtantinopoli ſcholas aperuerant, præceptores habuit; in Rhetorica vero, judice quidem Valeſio, Troilum ſophiſtam. Virilem ætatem ingreſſus, in foro cauſas egit; unde *Scholaſticus* dictus eſt. Novatianæ ſectæ addictum fuiſſe ſcriptores fere omnes clamant; qua tamen culpa ipſum immunem præſtat Cl.Valeſius: & certe quamvis Novatianis paulo faventior ſit; ipſum tamen hujuſce ſectæ aſſeclam fuiſſe inde coufici non poteſt. (Lib.5. c.19. 20, 23.) Quid quod Novatianos hæreticis ipſe non uno in loco accenſeat? Claruit anno 440. quo ad hiſtoriam eccleſiæ ſcribendam ſe accinxit, eamque a Conſtantini M. imperii primordiis uſque ad annum 439. deduxit. In hoc opere condendo, ut recte animadvertit Valeſius, & judicio & diligentia uſus eſt ſingulari. Judicium demonſtraut egregiæ obſervationes hinc inde intertextæ: diligentiam accuratæ ut plurimum temporum notationes, ac conquiſita undique optima hiſtoriæ eccleſiaſticæ monumenta, epiſcoporum literæ, ſynodorum acta, ſcriptorum iſtius ævi eccleſiaſticorum libri; ex quibus opus ſuum concinnavit: & cum ex Rufini fide hiſtoriam primo inchoaſſet; meliores nactus autores, errores ſuos emendavit, & duos priores libros de novo ab ipſo limine recudit. De eo paucis agit Photius [*], de ſtylo ejus (* Cod. 28.) hæc tantum habet, ἡ δὲ φράσις οὐδὲν ἔχει ἀξιόλογον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς δόγμασιν οὐ λίαν ἐστὶν ἀκριβής. *Stylus illi non admodum ſplendidus, ſed nec in dogmatibus valde accuratus eſt*; affectum erga Novatianos intelligit. Quod vero ſtylum attinet, ſe οὐ φράσεως ὄγκου φροντίζειν, *de inani verborum pompa parum fuiſſe ſollicitum* ipſemet Socrates [*] ingenue fatetur. (* L. 1. c. 1.) Exſtat *Hiſtoria Socratis eccleſiaſtica* 7. libros complexa, una cum reliquis hiſtoriæ eccleſiaſticæ autoribus Græce a Roberto Stephano editis *Pariſ.* 1544. fol. Gr.Lat. *Genevæ* 1612. cum nova verſione & annotationibus doctiſſimis Henrici Valeſii *Pariſ.* 1668 [d]. exinde *Mogunt.* 1677. fol.

[e] HERMIAS SOZOMENUS, ortu, ut videtur, Palæſtinus, parentibus non infimæ ſortis natus; certe ex Bethelia, Palæſtinæ juxta Gazam vico, genus ſuum duxit: ex Salamane quodam, ſibi conſanguineo, (cujus ipſe meminit lib. 6. c. 32.) uti cenſet Valeſius, non Salamine Cypri urbe, ut Nicephorus, *Salaminii* nomen traxiſſe videtur. In Palæſtina educatus, Beryti Phœniciæ urbis juriſprudentiæ operam dedit; poſtea Conſtantinopolim profectus in cauſis agendis verſatus eſt; hiſtoriæ tamen eccleſiaſticæ elucubrandæ præ aliis animum adjunxit. Primo quidem ſcripſit compendium hiſtoriæ eccleſiaſticæ ab aſcenſione Chriſti ad annum 323. res maxime conſpicuas duobus libris complexus, qui interierunt: deinde exorſus ab anno 324. hiſtoriam annorum 115. eccleſiaſticam majori molimine & diligentia contexuit, circa an. 440. rem libris 9. Theodoſio Imp. nuncupatis abſolvens. Ἐστὶ δὲ (inquit Photius [*]) Σωκράτους ἐν τῇ φράσει βελτίων, διαφωνεῖ δὲ αὐτῷ καί τινας ἱστορίας. (* Cod. 30.) *Socrate eſt in ſtylo præſtantior: a quo etiam in narrationibus quibuſdam diſſentit.* Cui cenſuræ, inquit Valeſius, nos libenter accedimus: ſed qnantum dictionis elegantia vincit Sozomenus; tantum Socrates judicio vincit: nam Socrates 440.

[a] Conf. *Du Pin* Hiſt Eccleſ. vol. 4. p. 121. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Eucher.* Art. 3. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 5. [c] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p 53. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 30. vol 6. p. 117. ſeq. item Bibl. Eccleſ. ad *Sigebert. Gemblac.* c. 10. [d] *Valeſii* editionem criticis plurium eruditorum obſervationibus locupletavit *Guil Reading* Cantab. 1720. f. [e] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 54. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 31. vol. 6. p. 121. ſeq. item Bibl. Eccleſ. ad *Sigebert. Gemblac.* c. 11.

Sæc.V. ab an. CCCC. quidem tum de viris, tum de rebus ac negotiis eccleſiaſticis optime judicat. Nihil eſt in illo, niſi grave ac ſerium, nihil quod tanquam ſuperfluum poſſis expungere. Contra vero in Sozomeno quædam occurrunt levia ac puerilia, quod pluribus exemplis demonſtrari poterat. Poſt Socratem ſcripſiſſe exinde colligitur; quod narrationibus illius quædam interdum addat, quædam emendet, in multis diſſentiat. Nec aliquid fere a Socrate prætermiſſum habet, præter prolixas hinc inde de monachis narrationes, inter quos ipſe jam puer educatus fuerat. Prodiit *Hiſtoria* illius Græce a Roberto Stephano excuſa *Pariſ.* 1544. fol. Gr. Lat. *Genevæ* 1612. cum verſione & notis Valeſii *Pariſ.* 1668 [a]. exinde *Mogunt.* 1677. fol. verum longe infra Pariſienſem ſubſidet iſta editio.

440. [b] EUSTATHIUS, quem *virum diſertiſſimum* vocat Caſſiodorus *, cujus etiam meminit Sigebertus *, claruit circa an. 440. Sedulii poetæ æqualis. Tranſtulit e ſermone Græco S. Baſilii homilias 9. in Hexaemeron in Latinum, tanta venuſtate, ut ingenium doctiſſimi viri, *inquit* Caſſiodorus, facundiæ ſuæ viribus æquiparaſſe videatur. *Verſionem iſtam ſorori ſuæ Syncleticæ* dedicavit. Exſtat in editione operum S. Baſilii *Pariſienſi* 1603. *Antverpienſi* 1616 [c]. & alibi excuſa. Plura de Euſtathio, ejuſque ſorore Syncletica te docebit Miræus in notis ad Sigebertum, & Miræi pro more in integrum exſcriptor, quem tamen raro nominare ſolet, Caſimirus Oudin, *Supplementi* p. 87.

* Divin. Lect. c. 1.
* De Script. c. 21.

440. [d] NILUS, patria Conſtantinopolitanus, nobilitate generis atque opibus illuſtris; adeo ut urbis CP. præfectura donaretur. Connubio ſociatus binam ex uxore prolem ſuſcepit, marem & fœminam, ſi Menologio Græcorum fides; ſi tamen ipſe potius audiendus ſit Nilus, utrumque marem. (Nilus in Narrat. 2.) Claruit anno 440. poſtquam ſæcularem vitam per aliquot annos egiſſet; ut pietatem, cujus rudimenta a Chryſoſtomo præceptore olim hauſerat, acrius urgeret, ægre uxori perſuaſit ut partitis inter ſe liberis, ſibi in Ægypti ſolitudines ſecedere, & monaſticam deinceps vitam degere liceret. Aſſumpto igitur ſecum Theodulo filio, Ægyptum petiit, & exoptatum vitæ genus inſtituit. Verum dum ſuaviſſima monachorum Nitrienſium conſuetudine fruitur, repente irruentes Barbari filium ejus Theodulum cum multis aliis captivum abduxerunt; quem dum ſollicite perquireret, ipſe a Barbaris captus eſt; mox tamen ab iiſdem liberatus, filium in Eluſa reperit apud urbis epiſcopum; a quo ipſe invitus licet presbyter ordinatus eſt. Obiit regnante adhuc Martiano. Multis demum poſt mortem annis corpus ejus a Juſtino juniore Conſtantinopolim tranſlatum eſt, & in SS. Petri & Pauli baſilica repoſitum. Multa conſcripſit *Opuſcula*, τήν τε κατὰ τὰ ἔργα τελειότητα, inquit Photius *, ϗ τὴν ἐν λόγοις μαρτυρούμενα δύναμιν, *quæ non operum tantum perfectionem inſignem, ſed in dicendo quoque facultatem ejus teſtantur.* Quæ ad noſtram notitiam pervenerunt, hic locum habent [e],

Expoſitio in Cantica Canticorum, quæ Gregorii Nyſſeni, Maximi, & Pſelli commentariis in eundem librum admiſta habetur Gr. Lat. in Auctuario Duceano *Pariſ.* 1624. tom. 2.

Narrationes 7. de cæde Monachorum in monte Sina, & captivitate Theoduli filii. Exſtant Gr. Lat. cum verſione & notis Petri Poſſini *Pariſ.* 1639. 4°.

Oratio in Albianum, monachum Nitrienſem, Gr. Lat. narrationibus ſubjuncta.

[f] *Capita parænetica* 229. Habentur Gr. Lat. in Orthodoxographis tom. 1. & in Auctuario 1624. tom. 2. Prodierunt etiam Gr. Lat. cum commentariis Michaelis Neandri *Lipſiæ* 1577. & cum notis Petri Schoning *Franekeræ* 1608. 8°.

De octo vitioſis Cogitationibus liber, quem Gr. Lat. edidit Bigotius ad calcem Palladii, una cum antiqua verſione ante mille annos facta. Textum Græcum prius ediderat Combefiſ. in Auctuario noviſſimo 1672. & Joſephus Maria Suareſius in collectione Operum S. Nili *Romæ* 1673.

Alius de eodem argumento tractatus, quem Latine a ſe verſum inter Damaſceni opera dedit Jac. Billius; Gr. Lat. vero cum notis exhibet Jo. Bap. Cotelerius Monument. Eccleſ. Græc. tom. 3. p. 185.

De Oratione capita 153. quibus precandi forma exponitur: totidem memorat Photius Cod. 201. ac habet editio Suareſiana una cum Prologo. Editio enim Latina a Fr. Turriano evulgata *Florent.* 1578. 8°. quæque in Bibliotheca Patr. habetur, capita exhibet nonniſi 147, vel 150.

Epiſtolæ 355. a Poſſino Gr. Lat. editæ *Pariſ.* 1657. 4°. quas plurimis aliis epiſtolis auctas Gr. Lat. recudi fecit, addita de Nilis diſſertatione, Leo Allatius *Romæ* 1668. fol.

De Vita aſcetica tractatus.

Ad Agathium monachum de virtute colenda, & vitio fugiendo.

[a] Hanc verſionem criticis plurium eruditorum obſervationibus locupletatam edidit *Gul. Reading* Cantab. 1720. f. [b] Conf. *Oudin* tom. 1. p. 1254. [c] Habetur item ad calcem tom. 1. Operum *S. Baſilii* Pariſ. 1721. [d] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 17. *Oudin.* tom. 1. p. 1254. *Fabr.* Bibl. Gr. ad *Leonis Allatii* de Nilis, & eorum ſcriptis Diatrib. ad Calc vol. 5. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Nili.* [e] Conf. *Long* Bibl. ſacr. p. 881. [f] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 2. c. 11. §. 8. vol. 1. p 444. not.

Sæc.V. ab an. CCCC. *Ad Magnam Ancyræ Diaconiſſam de voluntaria paupertate.*

Tractatus moralium ſeu ſpiritualium Admonitionum.

Epicteti Enchiridion a S. Nilo contractum & interpolatum.

De Monachorum præſtantia in urbibus & ſolitudinibus.

Ad Eulogium monachum tractatus aſceticus.

Ad eundem de vitiis, quæ virtutibus ſunt oppoſita.

De diverſis malignis Cogitationibus liber.

Capita 23. *per gradus diſpoſita.*

Spirituales Sententiæ per alphabetum diſpoſitæ, una cum aliis quibuſdam.

Inſtitutio aſcetica ad Monachos.

Sententiæ abducentes Monachum a corruptibilibus.

Sermo in illud Evangelii, Qui nunc habet ſacculum, tollat.

Singula iſta *Opuſcula*, modo enumerata ab epiſtolis excluſive, Gr. Lat. edidit Joſephus Maria Suareſius *Romæ* 1673.

Teſtraſticha parænetica verſibus Heroicis & Elegiacis exſtant Græc. MSS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 289. num. 28. fol. 77. Incipiunt hoc modo,

Ἀνθεμόεις περιβόλοιο ὁ τῶν ἁγίων Χορός ἐστιν
Ὀδμὴν ἡδείης πείρατα πιμπλάμενος·
Πᾶς σὺν ὃς πυθέσθαι, &c.

Adjuncta habent Anonymi cujuſdam *antiqua ſcholia Græca*, partim interlinearia, partim marginalia. Notet lector, edita *S. Nili opera* a nobis ſupra recenſita, cum codicibus MSS. qui in *Bibliotheca Cæſarea* ſatis frequentes habentur, non ſine fructu conferri poſſe. Exſtant MSS. apud Cl. Galeum hæc quæ ſequuntur Nili opuſcula. Ἀλφάβητος *ad Monachos*. Princ. Ἀγαθὸν τὸ ξ. Περὶ φιλοσ. Ἀσκητῶν. Περὶ ἀκτημοσύνης. Πρὸς Ἀγάθιον μονάζοντα. Περὶ τῶν η λογισμῶν. Περὶ προσευχῆς. Ejuſdem Κεφ. γνωστικά. Ejuſdem alia capita. Ejuſdem alia capita metro ἡρωελεγίῳ. Nili epiſtolæ περὶ Εἰκόνων. Ejuſdem expoſitio in *Cantica Cantic*. Ejuſdem de *octo Vitiis*. Qui vero de Nili ſcriptis tum editis tum ἀνεκδότοις, rectius judicare velit, adeat is accuratam L. Allatii Diatrib. de Nilis & eorum ſcriptis, quam Nili epiſtolis a ſe Gr. Lat. editis, *Romæ* 1668. fol. ſubjecit.

Sermones aliquot, qui interierunt. Ampla ſatis excerpta duorum in *Paſcha*, & trium in *Aſcenſionem Domini* nobis conſervavit Photius Cod. 276.

Epiſtolæ, ut videtur, plurimæ deſiderantur. *Epiſtolæ ad Heliodorum Silentiarium*, ac alterius ad Olympiodorum præfectum fragmenta adducuntur in actione 4ª. ſynodi 7. Sæc.V. ab an. CCCC.

Librum denique *adverſus Gentiles* a Nilo ſcriptum eſſe prodit Nicephorus*; qui nunc non exſtat. [* Hiſt Eccl. l. 14. c. 54.]

[a]DRACONTIUS, gente, ut volunt, (licet de hac re dubitare videtur Cl. Antonius) Hiſpanus, dignitate presbyter, claruit circa an. 440. imperante Theodoſio juniore, ad quem *Elegiam* ſcripſit, & vixit uſque ad annum 450. adeo ut non ſine ratione ſe mirari dicat Philippus Labbeus*, virum eruditum Ger. Johannem Voſſium* inter poetas incertæ ætatis, eoſque qui poſt tempora Caroli M. floruerint, Dracontium numeraſſe. Poetica inprimis ſtudia excoluit Dracontius: duo tantum ingenii illius fœtus nobis ſuperſunt, viz. 440.

[* Tom. 1. p. 267. * De Poet. Lat. c. 9. p. 87.]

Carmen Heroicum in Hexaemeron. Librum iſtum exſcribentium culpa olim vitiatum Eugenius II. Toletanus epiſcopus, juſſu Chindiſvindi Gothorum in Hiſpania regis, emendavit; atque ita in pulchritudinis formam coegit, teſte Ildefonſo*, ut pulchrior de artificio corrigentis, quam de manu proceſſiſſe videatur autoris: quin & ſeptimi diei explicationem ipſe addidit Eugenius. [* Cap. 14.]

Elegia ad Theodoſium Imp. a Sirmondo primum edita *Pariſ.* 1619.

Prodiit *liber in Hexaemeron* primum *Pariſiis* ſuperiore ſæculo, deinde in collectione poetarum *Fabriciana*, & cum notis & gloſſario Johannis Weitſii; denique in appendice *Bigneana* p. 837.

[b] Utrumque opuſculum prodiit *Par.* 1619. 8ª. cura Jac. Sirmondi, & in Biblioth. Patr. tom. 9. p. 724, 729. Mire eruditum, licet intricatiorem, Dracontium vocat Barthius*. Addit, ſane Dracontius adeo acute & nervoſe de pleriſque incidentibus loquitur, ut vix ſeipſum ſatis intellexiſſe videatur. Tantum abeſt, ut ab iis potuerit ſententia ejus percipi, qui noſtra ætate in ea re ſtuduerunt. [* Adv. l. 13. c. 19.]

[c] BACHIARIUS, *Maccæus* dictus; Miræo Hibernus, Baleo & Pitſeo Britannus; S. Patricii, ut volunt, diſcipulus, in cœnobio Bannochorenſi educatus, diſciplinis præſertim Mathematicis incubuit. Certiora ſunt, quæ de eo habet Gennadius*. *Vir*, inquit, *Chriſtianæ philoſophiæ nudus & expeditus, Deo vacare diſponens, peregrinationem pro conſervanda vitæ integritate elegit.* Claruit anno 440. Scripſit, eodem Gennadio 440. [* De Script. c. 24.]

a Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 700. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 4. p. 188. b Conf. *Long.* Bibl. ſacr. p. 704. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 121. *Oudin.* tom 1. p. 1174. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 2. p. 429. item Bibl. Eccleſ. ad *Gennad.* c. 24. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Patricii* Art 9.

Sæc V. ab an. CCCC. teſte, *libellum de Fide Apologeticum* ad Romanæ urbis Pontificem (Leonem, ut ſuſpicari licet) quo peregrinationem a ſe ſola religionis cauſa ſuſceptam fuiſſe adverſus calumniatores probavit. Interiit liber iſte. Exſtat autem ejuſdem epiſtola *de recipiendis lapſis ad Januarium*, inter Orthodoxographa p. 485. & in Biblioth Patr. tom. 6. p. 1174. De aliis, quæ ſcripſiſſe dicitur, conſulantur Baleus & Pitſeus.

440. [a] SABBATIUS, eccleſiæ Gallicanæ epiſcopus, ſed cujuſnam civitatis non liquet. (Gennad. de Script. c. 25) Claruit anno 440. Rogatus a pia quadam virgine, Secunda nomine, ſcripſit librum *de Fide adverſus Marcionem & Valentinum, & adverſus Eunomium ac Aetium; contra illos veritatem carnis a Chriſto aſſumptæ, contra hos autem conſubſtantialitatem Filii demonſtrans.* N. E.

440. HELIODORUS, eccleſiæ Antiochenæ presbyter, claruit circa an. 440. Scripſit *de Virginitate libellum egregium, & S. Scripturis inſtructum*, a Gennadio laudatum cap. 29. de Script. N. E.

440. [b] URSINUS, gente Afer, vitæ inſtituto monachus. Claruit circa annum 440. (* De Script. c. 27.) Scripſit, teſte Gennadio*, *adverſus eos qui rebaptizandos Hæreticos decernunt, docens rebaptizandos non eſſe, qui in nomine vel ſimpliciter Chriſti, vel in nomine Patris, Filii, & Sp. S. quamvis pravo ſenſu, baptizentur: iis autem poſt ſimplicem Trinitatis confeſſionem ſufficere ad ſalutem manuum epiſcopalium impoſitionem.* Hunc Urſini *libellum* eundem cum anonymi tractatu a Rigaltio inter Cypriani opera edito ex codicis Vaticani fide facit Philippus Labbeus, & ex eo Caſimirus Oudin: quibus ego rationibus non contemnendis ductus, aſſenſum tribuere non poſſum, idcoque alibi anonymo opus reliqui. Ut forſan non tam ab ignorantia (quod vult Caſimirus Oudin) profectum ſit, quod doctiſſimus, & ὁ νῦν ἐν ἁγίοις, Oxonienſium antiſtes in editione ſua Cyprianica hoc opus anonymum reliquit; quam quod autorem Cypriano ætate fuiſſe ſupparem cum Cl. Rigaltio, aliiſque credidit. Certe unicum pro Urſino argumentum eſt codicis Vaticani titulus, quem tractatui anonymo cuivis, qui Gennadium legerat, adjicere in promptu erat.

440. ARCHELAUS, Cæſareæ Cappadociæ epiſcopus, claruit, ſi rem obſcuram recte conjectando aſſequi poſſum, circa annum 440. Certum pene eſt, ipſum poſt annum 383. quo Sidenſis ſynodus Meſſalianos damnavit, floruiſſe, & ante concilium *latrocinale* Epheſinum anno 449. quo tempore Thalaſſius erat Cæſarienſis epiſcopus, quem excepit Alypius, de cujus ætate dicemus in *Lampetio*, ad ann. 460. Veriſimile igitur eſt Archelaum, non diu poſt concilium 1. Epheſinum, circa annum 440. vixiſſe; præſertim cum Photius ſcriptores qui Meſſalianos oppugnabant recenſens, illum concilio Epheſino proxime adjungit. Scripſit contra hæreſin Meſſalianorum, quorum capita 24. anathematiſmis refutavit, ut ex libro ſynodico refert Photius cod. 52. col. 40. Sæc. V ab an. CCCC.

HERACLIDAS, Nyſſæ, quæ Armeniæ minoris urbs erat, Epiſcopus, claruit eodem circiter tempore, circa annum 440. quippe quem Archelao accenſet Photius, & Alypio Cæſarienſi qui claruit circa annum 458. tempore fuiſſe anteriorem diſerte dicit. Compoſuit adverſus Meſſalianos epiſtolas duas, in quarum altera teſtimonium quoddam pro antiquitate ſacrarum imaginum allatum erat, notante Photio, qui & ipſe cultus imaginum acerrimus defenſor erat, cod. 52. col. 41. 440.

[c] LEO I. cognomento Magnus, patria Romanus, (Tuſcum appellat libri pontificalis autor, reclamantibus licet quibuſdam codicibus MSS.) patre Quintiano natus. Eccleſiæ Romanæ adhuc acolythus circa annum 418. in Africam cum literis ad Aurelium epiſcopum Carthaginenſem miſſus eſt, ſi modo idem fuerit Leo, cujus meminit Auguſtinus epiſtola 104. Sub Cœleſtino papa diaconum egit, & circa annum 430. Johannem Caſſianum eccleſiæ CP. diaconum, qui inter Orientales diu verſatus hæreticorum mores & ingenium optime noverat, ut adverſus Neſtorium tunc recens exortum ſcriberet, incitavit. Præſtitit id Caſſianus, editis libris 7. *de incarnatione Domini*, quos, ut ex fine epiſtolæ operi præfixæ liquet, Leoni noſtro nuncupavit. Anno 439. orto inter Romani exercitus in Galliis duces, Aetium & Albinum, diſſidio, ad concordiam reſarciendam mittitur Leo, quod & feliciter perfecit. Dum in hac legatione adhuc hæreret, diem obiit Sixtus papa, in cujus locum communi ſententia electus eſt, abſens licet, Leo noſter 28. Julii an. 440. Septembr. 8. in ſolium pontificale elevatus: tempore quidem parum læto, quo ob ingruentes Barbarorum incurſiones, & circumſtrepentes undique Neſtorianorum, Pelagianorum, Arianorum hæreſes, triſtiſſima erat tum eccleſiæ, tum rei- 440.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 121. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1006. c Conf. *Tillemon.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Leon.*

publicæ

Sæc.V. ab an. CCCC. publicæ facies. His non obſtantibus Leo in munere ſuo exequendo, virili animo pergebat. Anno 443. quamplures Manichæi a Vandalis ex Africa fugati Romæ latebras quærebant; & quo tutius laterent Catholicorum myſteriis ſe immiſcuerunt. Hoc vero indicio tanquam ſorices, ſe prodebant, quod ſumpto pane poculum Euchariſticum reſpuebant. Monuit id plebem mox Leo, quaque nota execrabiles hæretici eſſent diſ- In Quadrageſ. Ser. 4 p. 217. cernendi. En ipſius verba: *Cum ad tegendum infidelitatem ſuam noſtris audent intereſſe myſteriis, ita in Sacramentorum communione ſe temperant, ut interdum, ne penitus latere non poſſint, ore indigno Chriſti corpus accipiant, ſanguinem autem redemptionis noſtræ haurire omnino declinant. Quod ideo veſtræ notum facimus ſanctitati, ut vobis hujuſmodi homines, & his manifeſtentur indiciis, & quorum deprehenſa fuerit ſacrilega ſimulatio, a ſanctorum ſocietate ſacerdotali autoritate pellantur.* Hoc igitur tempore in eccleſia Romana, fideles Euchariſtiam ſub utraque ſpecie ſumere ſolebant, & qui aliter facerent, infami hæreſeos ſigno palam notabantur. Si alia jam ſint eccleſiæ Romanæ placita, mores alii, viderint quorum intereſt. Anno 445. ob reſciſſa a Leone eccleſiæ Arelatenſis jura metropolitica, lis illum inter & Hilarium exorta eſt, jura ſua ad obitum uſque tutante Hilario, qua de re in Hilario egimus. Anno 448. Eutyches nondum in Occidente cognitus, per literas Leonis gratiam aucupavit. Scripſit Leo, & tum apud imperatorem, tum apud Flavianum pro homine interceſſit; a quibus certior de tota re factus hæreticum damnavit, & prolixam epiſtolam ad Flavianum dedit, qua adverſus Eutychem ejuſque errores fuſe atque erudite diſſeruit. Anno ſequenti legatos ad ſynodum Epheſinam, quæ *Latrocinalis* dicta eſt, miſit; quamprimum vero reſcivit, omnia ibi a Dioſcoro per vim & fraudem in Eutychis gratiam fieri, coacta mox Romæ ſynodo, acta Epheſina reſcidit, & Dioſcorum, Eutychemque condemnavit. Ipſe viciſſim a Dioſcoro adjunctis ſibi decem metropolitis eccleſiæ communione motus. Turbis hiſce indies in majorem flammam erumpentibus, decreta eſt ſynodus œcumenica, quæ ut intra Italiam haberetur, fruſtra tum apud imperatorem, tum apud Pulcheriam Auguſtam laboravit Leo. Indicta eſt igitur Chalcedone an. 451. & 8. Idus Octobris haberi cœpit. Illuc veniunt a pontifice legati Paſchaſinus & Lucentius epiſcopi, & Bonifacius presbyter qui actione 5. enixe contendebant, ut Leonis epiſtola ad Flavianum ante biennium ſcripta, ipſius ſynodi circa fidem definitioni insereretur. Reſponderunt patres, ſe ad epiſtolam ſubſcriptione ſua firmandam pa- Sæc.V. ab an. CCCC. ratos eſſe, ut vero decreto ſynodico intexeretur, nunquam admiſſuros. Et cum acrius adhuc inſtarent legati, ipſo etiam imperatore id urgente, dixerunt epiſcopi *οἱ ἀντιλέγοντες εἰς Ῥώμην ἀπελθέτωσαν, qui contradicunt, ipſi Romam ambulent.* Tandem cum ad condendos canones perventum eſſet, decreto ſynodico ſtatutum eſt, ut ſedis Conſtantinopolitanæ antiſtes τὰ ἴσα πρεσβεῖα, æqualia cum ſenioris Romæ epiſcopo privilegia ſortiretur. Vehementius reclamarunt legati pontificii, violari hoc modo Nicænos canones, ſe nihil admittere quod eccleſiæ Romanæ dignitati adverſaretur, nec ſedem apoſtolicam humiliari debere, idque ſe a Leone in mandatis habuiſſe. Nihilominus poſt diligentiſſimum cauſæ examen, communi epiſcoporum ſuffragio, aſſentientibus etiam imperatoris judicibus, decretum ſancitur & confirmatur. Re ad pontificem delata totus in iram ſolvitur, & jam vere rugit Leo, ſed præcipue fremit in Anatolium epiſcopum Conſtantinopolitanum. Objicit ei injuriam, arrogantiam, ambitionem, conculcata ſynodi Nicænæ ſtatuta, jurium alienorum invaſionem, denique quid non? Nec cum eo fere unquam poſthac in gratiam rediit, fidem quidem Chalcedonenſem ratam habuit, ipſum vero decretum penitus rejecit, *In irritum mittimus & per autoritatem B. Petri apoſtoli generali prorſus definitione caſſamus,* ut ipſius * verbis hac de re * Epiſt. 79. ad Pulcher. c. 3. p. 598. utar. Hæc quidem breviter; totam enim hujuſce rei hiſtoriam latius alibi * expoſui. * Differt. de Regim. Vet. Eccleſ. c. 6. §. 3. 4. 5. Anno 452. Attila Hunnorum rege arma in Italiam movente, miſſus eſt a Valentiniano Aug. ad illum legatus Leo pontifex, qui facundia & precibus ferocem hominis animum adeo emollivit, ut deſerta Italia exercitum trans Danubium duxerit. Anno 453. Juliano epiſcopo Coenſi vices ſuas in comitatu commiſit Leo; nova res, ut ad hunc annum recte notat Queſnellus, nec anterioribus pontificibus uſurpata. Unde deinceps iis in more poſitum, ut apocriſiarios in aula baſilica haberent, qui res ſuas in comitatu procurarent. Anno 455. direpta eſt a Vandalis, duce Genſerico, urbs Roma, Leonis tamen interventu a cæde & incendio ſervata, deinceps ad componendas Orientis & eccleſiæ Alexandrinæ turbas præcipue adjecit animum; dumque in his pene totus eſſet, depoſuit mortalitatis exuvias 3. Kal. Novembr. an. 461. Verum de anno ejus emortuali, fuſe præ aliis agunt Queſnellus, & Papebrochius, quos conſulat horum curioſus. Egregium præſulem merito commendant pietas, eruditio, facundia, prudentia, paſtoralis vigilantia, ingens adverſus hæreticos zelus, conſtans & perpetua

circa fidem Catholicam ſolicitudo, non æque faſtus, animus elatior, immenſum augendæ dignitatis pontificiæ ſtudium, erat quippe potentiæ papalis amplificator ſtrenuus, privilegiorum, quæ ſedi ſuæ arrogavit, vindex animoſus; quod in contentionibus ejus adverſus decretum Chalcedonenſe luce clarius patebat.

[a] SCRIPTA.

In anniverſario Aſſumptionis ſuæ ſermones 4. Horum primus non in anniverſario, ſed in ipſo conſecrationis die a Leone habitum eſſe non uno indicio ex ipſo ſermone demonſtrari poteſt. Vide quæ de hac re habet Daniel Papebrochius Not. ad Catal. Roman. Pontiſ. p. *64*.

De Collectis & Eleemoſynis 6.

De Jejunio decimi menſis 9.

De nativitate Domini 10.

De epiphania Domini 8.

De Quadrageſima 12.

De paſſione Domini 19.

De reſurrectione Domini 2.

De aſcenſione Domini 2.

De Pentecoſte 3.

De jejunio Pentecoſtes 4.

In natali apoſtolorum Petri & Pauli 2. Secundum vero ſuppoſititium eſſe, & ex ſermonibus 2, & 3. in die anniverſario aſſumptionis in pontificatum contextum monet Queſnellus, qui proinde eum in appendicem rejecit.

In octava eorundem Apoſtolorum 1.

In natali Maccabæorum 1.

In feſto S. Laurentii martyris 1.

De Jejunio ſeptimi menſis 9.

Tractatus contra Eutychis hæreſin habitus in baſilica S. Anaſtaſiæ 1.

Homilia de transfiguratione Domini 1.

Homilia de gradibus aſcenſionis ad Beatitudinem 1.

In cathedra S. Petri 1.

Oratio in conſecratione Epiſcopi.

Oratio in ordinatione Presbyteri.

Allocutio Archidiaconi ad Epiſcopum pro reconciliatione pænitentium.

Epiſtolæ 141. quarum 30. noviſſimæ editioni primum acceſſerunt. In prioribus editionibus 88. de privilegio Chorepiſcoporum ad Germaniæ & Galliæ epiſcopos, & *96*. ad epiſcopos Tertiæ ſive Turonenſis provinciæ Leonis non eſſe; hanc vero Leoni Bituricenſi epiſcopo deberi; illam ex concilio ſecundo Hiſpalenſi & aliunde conſarcinatam eſſe, Sirmondus aliique jamdudum monuerunt. Inter has etiam epiſtolas locum habent, haud paucæ aliorum epiſtolæ, viz. Flaviani, Ravennii, Ruſtici, Euſebii, Paſchaſini, &c. quæ Leonis epiſtolis neutiquam annumerantur. Leonis epiſtolæ in quavis fere conciliorum editione reperiuntur: ſed pro temporis locique ratione editoriſque diligentia plures vel pauciores, magis minuſve caſtigatæ, de quo vide quæ in præfatione notat Cl. Queſnellus.

DEPERDITA.

Deſiderantur quamplurimæ Leonis *Epiſtolæ*, aliaque quædam opuſcula quorum omnium elenchum bene longum exhibet Queſnellus tom. 2. p. 914. Fragmenta quædam profert tom. 1. p. *725*.

[b] SPURIA.

In natali S. Vincentii martyris ſermo. Hunc ab Hiſpano quodam, forſan Leandro Hiſpalenſi, ſcriptum cenſet Queſnelius. Auguſtino olim tributus inter ejus ſermones de Sanctis n. 13. habetur.

In nativitate Domini ſermo.

In aſcenſione Domini.

In nativitate SS. apoſtolorum Petri & Pauli.

Tractatus adverſus errores Eutychis & aliorum. Hæc quinque opuſcula in editione Queſnelliana in appendiculam rejiciuntur.

LEONI AFFICTA.

De vocatione omnium Gentium libri 2. a nonnullis S. Ambroſio, ab aliis Eucherio Lugdunenſi, ab aliis Hilario cuidam vel Arelatenſi, vel Syracuſano, Proſperi ſocio, vel Proſpero Aurelianenſi aſcripti; communi vero eruditorum ſententia Proſpero Aquitanico tributi, faventibus omnibus ab 1300. annis codicibus MSS. totiuſque Galliæ ſuffragio, quod non diffitetur ipſe Paſchaſius Queſnellus, qui nihilominus peculiari diſſertatione eos Leoni aſſerere conatur; idque longo conjecturarum potius quam argumentorum agmine, quæ huc fere redeunt: adverſus Proſperum militare diverſos de eadem re loquendi modos, ſtyli diſparitatem, operis methodum, temporis rationem; pro Leone ſtare phraſin & dicendi characterem, ætatem, patriam, ſcripturæ uſum familiarem, peculiarem locorum quorundam S. ſcripturæ citationem, denique doctrinæ ſimilitudinem: pluribus hæc diducit vir eruditus, quæ cum pro cujuſvis ingenio variare ſolent, & plus minuſque in aliis reperiri poſſunt, haud ſatis firmum ſententiæ huic fundamentum ſubſternere videntur.

Epiſtola ad Demetriadem de humilitate Chriſtiana, Proſpero vulgo adjudicata. Leoni vindicat idem Queſnellus, iiſdem pene

a Conf. Du Pin. Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 81. ſeq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4. l. 11. p. 751. ſeq. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1274.

argu-

Sæc. V. ab an. CCCC. argumentis nempe ex ſtyli, doctrinæ, conceptuumque ſimilitudine, ex allegata Hieronymi & vulgata verſione, ut alia levioris momenti taceam, ac proinde idem de hac quod de ſuperiore diſſertatione judicium ferendum eſt.

Capitula, ſive præteritorum ſedis apoſtolicæ epiſcoporum autoritates, de gratia & libero voluntatis arbitrio, quæ Cœleſtini epiſtolæ ad Gallos ſubnecti ſolent. Leonis cauſam pro his capitulis agit Queſnellus prolixa diſſertatione in duas partes diviſa; in prima hæc capitula Proſpero abjudicat, Leoni aſſerit, adductis iiſdem pene quibus ſupra cauſam egerat conjecturis: in ſecunda de dogmatum, quæ in poſtrema capitulorum parte continentur, neceſſitate & momento agit. Hæc tria opuſcula in fronte operum S. Leonis collocat, nulla licet cogente ratione, nullo veterum teſtimonio, nulla vetuſti codicis fide ſuffultus. Certe ſi Leonem virum ſuo tempore celeberrimum autorem habuiſſent, an id latuiſſet Caſſianum, Proſperum, Eucherium Lugdunenſem, Vincentium Lirinenſem, alios? Imo an ipſius in ſede Romana ſucceſſores, qui de Leone ne per ſomnium quidem cogitaſſe videntur? Ad hæc, an ipſe ſiluiſſet Leo, qui tot epiſtolis in quibus de controverſiis Pelagianis agit, amplam de his opuſculis mentionem injiciendi occaſionem habuit? Interim quæ ad ſententiam ſuam confirmandam protulit vir eruditus, haud vulgarem ingenii, & diligentiæ laudem merentur.

[a] Prodierunt integra Leonis opera, ut alias editiones minus accuratas mittam, *Pariſ.* 1614, 1618. fol. *Lugduni* 1633, 1651, 1671. alibique ſæpius ſubjunctis Chryſologi & Fulgentii operibus. Demum omnia Leonis opera collegit, recenſuit, & quædam de novo eruit, ediditque Paſch. Queſnellus *Pariſ.* 1675. 2. vol. 4°. qui præter alia editionem ſuam plane elegantem antiquo canonum eccleſiæ Romanæ codice, Dionyſiano vetuſtiori, diſſertationibus 16. notiſque perquam eruditis ornavit, & illuſtravit[b].

440. De Gubernat. lib. 7. p. 139. [c] SALVIANUS, gente non quidem Afer, ut quidam volunt, ſed Gallus, ipſomet Galliam ſolum patrium appellante. Coloniæ Agrippinæ natum eſſe ex epiſtola ejus prima non male colligit Baluzius; quamvis etiam Treviris diu vixit. Claruit ab anno 440. & deinceps magis magiſque inclareſcere cœpit. Palladiam, Hypatii (qui adhuc Gentilis erat) & Quietæ filiam, uxorem duxit; & ipſam religione Gentilem, quam tamen poſtea ad fidem Chriſtianam perduxit. Ex ea unicam prolem, nomine Auſpiciolam, ſuſcepit. Relicta tandem patria, in provinciam Viennenſem profectus eſt; mox presbyter Maſſilienſis factus. Quod vero in pluribus Salviani editionibus epiſcopus vocatur; error plane eſt graviſſimus: cum Gennadius* eum diſerte presbyterum appellet. Cui objectioni ut occurreret Conradus Ritterſhuſius*, vir quidem doctiſſimus, dici poſſe putat, nondum tunc temporis, cum illa ſcriberet Gennadius, Salvianum perveniſſe ad epiſcopatum: non animadvertens Salvianum anno 495. quo Gennadius ſcripſit, jam ætate gravem & morti vicinum fuiſſe. Imbelli tamen iſto argumento nequaquam fretus, σοφὸν aliud φάρμακον adhibet, priori longe infirmius: fuiſſe ſc. in eccleſia Chriſtiana tempus, cum iidem appellarentur presbyteri, qui & epiſcopi. Error autem de epiſcopatu illius hinc ortus eſt, opinante Baluzio; quod in quibuſdam Gennadii editionibus dicatur homilias epiſcopus factus multas compoſuiſſe; cum legendum ſit ad epiſcopos vel epiſcopis factas. Nam vir eloquens & doctus homilias ſcribebat, quæ ab epiſcopis deinde recitabantur in eccleſia. Obiit grandævus, exeunte, ut videtur, ſæculo.

* De Script. c. 67.

* Com. in Salvian. p. 1.

[d] SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

De providentia & gubernatione Dei, deque juſto ac præſenti ejus judicio, libri 8. ad Salonium epiſcopum, diſcipulum olim ſuum.

Epiſtolæ 9. Quarum ultima ad Salonium præfatoria eſt in libros *de Avaritia*.

Adverſus avaritiam, præſertim clericorum & ſacerdotum libri 4. ad Salonium epiſcopum; quos ſub ficto Timothei nomine in lucem emiſit Salvianus.

Τῶν ἀντικειμένων libri 3. in quibus *loca V. ac N. Teſtamenti in ſpeciem pugnantia conciliantur*. Sub Salviani quidem nomine, ab Alphonſo* de Caſtro citantur. In quem errorem incidit vir alias non indoctus, eo quod hi libri ad calcem Salviani editi ſunt, *Baſiliæ* 1530. & alibi. Verum Salviani non eſſe certo liquet. Juliano epiſcopo Toletano deberi receptior eſt eruditorum ſententia. Alii vero Richardo Cluniacenſi monacho, qui floruit an. 1160. tribuunt.

* Adv. Hæreſ. lib. 14. f. 276.

DEPERDITA.

De virginitatis bono ad Marcellum presbyterum libri 3. Gennad. de Script. c. 67.

Expoſitio extremæ partis Eccleſiaſtici ad Claudium epiſcopum Viennenſem.

In Hexaemeron ſive a principio Geneſis uſque ad conditionem hominis, in morem Græcorum verſu compoſitus liber unus.

a Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 111. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. vol. 3. p. 526. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4. l. 11. p. 749. b Hæc editio recuſa eſt Lugd. 1700. fol. c Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Salvian.* d Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 146.

Homiliæ multæ coram epiſcopis, vel in uſum epiſcoporum, factæ.

Homiliæ in ſacramenta nonnullæ.

ᵃ Prodierunt opera Salviani, cum ſcholiis Alexandri Braſſicani *Baſil.* 1530. fol. deinde cura Petri Galeſinii *Romæ* 1564. cum notis Braſſicani *Pariſ.* 1575. 8°. auctiora deinde & magis emendata ſtudio Petri Pithæi *Pariſ.* 1580. Conradi Ritterſhuſii commentariis illuſtrata *Altorf.* 1611. a. vol. 8°. poſtea aliorum etiam commentariis aucta *Norimbergæ* 1623. Rothomagi (cum ſcholiis Braſſicani) 1627. 12°. Anno 1640. recuſa eſt Pariſiis editio Pithæana. Tandem Stephanus Baluzius ad codices MSS. recognita, & notis illuſtrata edidit *Pariſ.* 1663. 8°. ſecundis vero curis auctiora *Pariſ.* 1669. 8°.

440. ᵇ CONSTANTIUS, gente Gallus, nobilitate ſublimis, presbyter Lugdunenſis (epiſcopum male vocat Iſidorus Hiſpalenſis *) inde Sidonio religione venerabilis, claruit anno 440. & deinceps. [* De Script. c. 4.] Exſtructa a Patiente epiſcopo Lugdunenſi eccleſia iſtius urbis, ipſe *Hexametris verſibus* latera altari Baſilicæ vicina celebravit. Inter annos 475. & 480. cum civitas Arvernorum ab Evarice Gothorum rege longa obſidione premeretur, Conſtantius, ſuperatis omnibus difficultatibus, itineris longitudine, dierum brevitate, pabulorum penuria, aliiſque impedimentis, via ſatis invia & abrupta a Lugduno Arvernum uſque profectus eſt; ubi cives tumultuantes ad concordiam revocavit; alioſque Gothorum ingruentium metu fugientes in urbem reduxit. Hæc fere ex Sidonio Apollinari excerpſimus, qui ubique Conſtantium mire deprædicat, veluti virum ſingularis ingenii, ſalutaris conſilii, certe in tractatibus publicis cæteros eloquentes, ſeu diverſa ſive paria decernat, præſtantioris facundiæ dotibus antecellentem: ut ipſius verbis utar. [L. 9. ep. 16.] Unde epiſtolas ſuas in unum opus collectas examini ejus non modo recenſendas, ſed defœcandas, ut ait, limandaſque commiſit; ſciens illum immodicum eſſe fautorem non ſtudiorum modo, ſed & ſtudioſorum. ᶜ Scripſit *de vita S. Germani Antiſſiodorenſis epiſcopi librum ad Patientem Lugdunenſem & Cenſorium Antiſſiodorenſem epiſcopos.* [L. 1. ep. 1.] Exſtat apud Surium ad diem Julii 31.

440. ᵈ PETRONIUS, gente Italus, illuſtri familia ortus, Sexti Anicii Petronii Probi, prætorio præfecti, qui conſulatum an. 406. cum Arcadio Imp. geſſit, filius. Ipſum etiam pariter ac patrem, prætorii præfecturam geſſiſſe ex Gennadii & Eucherii verbis conjicit Baronius. Eucherius certe in libro de contemptu mundi, anno 432. ſcripto, Petronii in Italia tunc antiſtitis meminit; qui ex pleniſſima mundanæ poteſtatis ſede in ſacerdotii nomen aſcendit. Utut ſit, Petronium noſtrum Bononiæ epiſcopum fuiſſe, & ſanctitate vitæ eminuiſſe, Gennadii * fide conſtat. [* De Script. c. 41.] Claruit circa ann. 440. Obiit ante ann. 450. Theodoſio adhuc regnante. Scripſit *librum de ordinatione Epiſcopi*, quem a nonnullis Patri ejus aſcriptum eſſe monet Gennadius. Gennadii etiam ævo *vitas patrum monachorum Ægypti* ſcripſiſſe vulgo habebatur. Quo titulo an ille, qui ſub eo nomine hodie circumfertur, liber, an peculiare potius opus aliquod deſignetur, haud ſatis conſtat.

ᵉ PHILIPPUS, presbyter, Hieronymi 440.
diſcipulus, claruit præcipue circa an. 440. Obiit Martiano & Avito regnantibus, i. e. anno 455. vel ad minimum proximi initio. Avitus enim, qui anno 455. Julii 10. factus eſt imperator, circa ſequentis menſem Maium purpuram depoſuit; cum imperium decem menſes tenuiſſet. Præter *familiares Epiſtolas*, valde *ſalſas*, & maxime ad paupertatis & dolorum tolerantiam exhortatorias; quæ jam olim interierunt; ſcripſiſſe Philippum noſtrum *Commentarium in Job*, teſtis eſt Gennadius *: [* De Script. c. 62.] & quidem Philippi nomine *Commentariorum in Job ad Nectarium epiſcopum libri* 3. prodierunt *Baſiliæ* anno 1527. tum in 4°. tum in fol. quos revera Philippi eſſe fidem facit locus, quem Beda, libro de Ratione unciarum, ex Philippi expoſitione in Job, citat; qui in hiſce commentariis hodie reperitur; ut dudum notavit Sixtus Senenſis *. [* L. 4 p. 293.] Affirmat etiam Caſimirus Oudin ſe in antiquiſſimo codice bibliothecæ Igniacenſis in tractu Remenſi hos commentarios MSS. vidiſſe; qui autoritatem Gennadii præfixam habuerunt. Hi commentarii etiam inter opera Bedæ & Hieronymi haberi ſolent.

ᶠ ISAAC, gente Syrus, ex monacho 440.
presbyter eccleſiæ Antiochenæ, S. Ephræm Syri diſcipulus, claruit anno 440. Obiit circa an. 456. Multa conſcripſit Syro ſermone, præcipue *adverſus Neſtorianos & Eutychianos*. Ruinam etiam Antiochiæ longo *carmine* planxit. Hæc ab eo ſcripta memorat Gennadius *, & Marcellinus Comes in Chron. [* De Script. c. 66.] ex quibus hodie nil ſupereſt. Exſtat quidem Latine, a Gennadio non recen-

a Conf. *Fabr.* de Verit. Chriſt Relig. c 5. §. 17. p. 257. item Bibl. Eccleſ. ad *Gennad.* c. 67. *b* Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1319. *c* Conf *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *German.* Art. 3. *d* Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15 ad vit. *Petron.* *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 686. *e* Conf. *Oudin.* tom 1. p. 1166. *f* Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. vol. 10. p. 168 ſeq. *Oudin.* tom. 1. ſæc. 6. p. 1399. ſeq.

ſitus,

Sæc. V. ab an. CCCC. ſitus, ſub Iſaaci nomine *Liber de contemptu mundi*, Biblioth. Patr. tom. 11. qui tamen juniori Iſaaco, qui exeunte ſæculo ſexto floruit, a quibuſdam non immerito tribuitur. Cum enim neque Gennadius neque Trithemius, qui ſcripta Iſaaci noſtri enumerant, hujus libri meminerint, ut recte obſervat Miræus, non minus probabile videri queat librum iſtum eſſe Iſaaci junioris. Exſtat brevis libellus *Iſaac Syri de cogitationibus*, quem Græce & Lat. edidit P. Poſſinus in *Aſceticis*, p. 318. noſtri, ut videtur; ut & fragmentum illud quod nobis conſervavit Nicephorus monachus libro *de cuſtodia Cordis* ibid. *Opuſc.* 17. p. 420. Nec alius forſan erat Iſaac ille, magni Arſenii diſcipulus, quem ſecum ad Poemenem abbatem deduxit Arſenius, cujus fit mentio inter *Apothegmata Patrum* ibid. *Opuſc.* 9. p. 247. Quod vero de Iſaac Syro pæne exeunte hoc ſæculo referunt nonnulli, unius Gregorii M. teſtimonio nititur *Dial.* lib. 3. c. 14. p. 985. ubi memorat Iſaac quendam, qui prioribus Gothorum temporibus ex Syriæ partibus ad urbem Spoletanam in Italia venit, quique uſque ad extrema pene Gothorum tempora pervenit. Sed quouſque ſe extendant hæc Gothorum tempora non dicit. Denique refert P. Poſſinus Prolegom. ad *Theſ. Aſcet.* ſect. 13. Se in Bibliotheca Vaticana vidiſſe multa & præclara Iſaac Syri opera, quæ multum profutura ſi prodirent, interpretis & editoris operam implorant.

440. ASCLEPIUS, gente Afer, claruit anno 440. & in vivis adhuc erat anno 495. De eo ex veteribus unus hæc habet Gennadius *. *In Baienſi territorio vici non grandis epiſcopus, ſcripſit adverſum Arianos: & modo adverſum Donatiſtas ſcribere dicitur. In docendo autem extempore grandi opinione celebratur.* N. E.

* De Script. c. 73.

443. [a] PASCHASINUS, Lilybetanus in Sicilia epiſcopus, S. Cyrillo, Leoni papæ, aliiſque magni nominis viris familiaris. Claruit præcipue circa an. 443. Multa ob Catholicæ fidei confeſſionem ſub Genſerici perſecutione paſſus videtur. Ipſe exilium, multaque mala ſibi irrogata eſſe in epiſtola ſua conqueritur. Utrum vero idem fuerit cum Paſchaſio, quem a Genſerico anno 437. aula deturbatum fuiſſe, & poſt cruciatus multos martyrium tandem fortiter obiiſſe memorat Proſper in chronico, lectori accuratius deſpiciendum relinquo. Anno 451. a Leone papa ad concilium Chalcedonenſe una cum Lucentio epiſcopo Aſculano, & Bonifacio presbytero, legatus eſt, ut illius nomine ſynodo intereſſet. Primas in legatione vices ſuſtinuit Paſchaſinus, atque adeo Leonis nomine primus omnium epiſcoporum ſynodi decretis ſubſcripſit. Scripſit *Epiſtolam de Paſchatis obſervatione ad Leonem papam*; quæ inter Leonis epiſtolas extſtat; emendatior autem apud Bucherium de Doctr. Temp. p 75. Scripſit etiam *epiſtolam ad eundem*, ſui & conlegatorum nomine, *de damnatione Dioſcuri*, quæ in conciliorum tomis habetur. Eidem *Acta concilii Chalcedonenſis* aſcribit Trithemius, qua autoritate motus, parum liquet; niſi quod concilio interfuerit & præſederit Paſchaſinus.

444. [b] TIRO PROSPER, gente Aquitanus, homo, ut videtur, laicus, Leonis papæ notarius. Claruit anno 444. Regenſis quidem in Aquitania, vel ut alii, Rhegienſis in Italia, epiſcopus fuiſſe vulgo creditur: cui quidem ſententiæ ægre aſſenſum præbere poſſim. Ex veteribus enim nullum ante Honorium Auguſtodunonenſem, vel infimum in clero locum, multo minus dignitatem epiſcopalem ei aſſignaſſe recte notat Cl. Labbæus *. Auguſtini nomen & doctrinam ſtudioſe imprimis coluit; & cum anno 426. datis literis de Maſſalianis erroribus in Gallia pullulantibus certiorem fecit; utque ſcriptis de perſeverantia & prædeſtinatione libellis eos oppugnaret, obtinuit. Ejuſdem poſt obitum memoriam contra Maſſalianorum calumnias ſummo animi affectu & diligentia tutatus eſt; adeo ut anno 431. ſuſcepto, una cum Hilario ſtudiorum ſocio, Romam itinere, Auguſtiniani nominis inſectatores calumniæ & hæreſeos apud Cœleſtinum papam accuſaret; & pontificis epiſtolam ad Galliæ epiſcopos impetraret, qua munitus Maſſalianorum inſidiis fortius obſiſteret. In Galliam redux, Pelagianos impigre oppugnare tam ſcriptis quam exemplo perſtitit; & anno 433. nobile inprimis opus adverſus Caſſianum, quem *Collatorem* vocat, edidit. Poſt annum 440. Romam a Leone papa evocatus videtur, ut illi eſſet ab epiſtolis, & contra Pelagianos Italiam turbantes decertaret. Anno 443. a Leone ad id munus exequendum in Campaniam miſſus eſt, ut Juliani dolis & audaciæ obviam iret. Anno 455. in vivis adhuc erat: eouſque enim chronicon ſuum perduxit. Quin & illius meminit ad an. 460. Marcellinus Comes in chronico. Vir certe erat magnæ eruditionis, nec minoris pro fide Catholica zeli: adeo ut Pelagianæ hæreſeos ruinam illi præ aliis acceptam referat Photius *. Uxoratum fuiſſe arguunt

* Tom. 2. p. 247.

* Cod 54.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 584. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1 p. 1175. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Proſper.*

 verſus ad uxorem ſuam, qui a Beda in fine libelli de re metrica adducuntur.

[a] OPERA, QUÆ EXSTANT.

De promiſſionibus & prædictionibus Dei liber, in tres partes diviſus, cum adjunctis libellis, qui inſcribuntur *Dimidium temporis*, ubi de Antichriſto multa, & de gloria regnoque Sanctorum: Proſperi Aquitani non eſſe opus iſtud contendit Uſſerius in Bibliotheca Theol. MS. hoc præcipue argumento uſus. Proſper Africam nunquam vidit, ſaltem vivente Auguſtino. Operis autem iſtius autor ſcribit ſe Aurelium epiſcopum (qui non longe poſt S. Auguſtinum obiit) Carthagine vidiſſe. Quin & in perſecutione Vandalica ſe multa paſſum, & ex Africa depulſum, tandem in Italiam delatum eſſe prodit; quæ Proſpero noſtro nequaquam conveniunt. His adde ingentem ſtyli diſſimilitudinem; quæ quidem tanta eſt, ut vel ſola opus Proſpero abjudicare poſſet. Calculum ſuum nuper addidit Cl. Queſnellus, Diſſert. de Vit. S. Leonis ad an. 444. n. 4. *Proſperi enim*, inquit, *non eſt illud opus, ſed ignoti anonymique cujuſdam Africani, cujus ſtylus dicendique character quam longe a Proſperiano diſtet, quivis æquus rerum æſtimator facile judicet. Hujus quippe oratio, humilis, jejuna, & ſimplex; Proſperi loquendi genus abundans, dives, viribus & nervis valens, locuples ſententiis. Fruſtra quis dixerit exaratum hoc opus a Proſpero juvene, cum ſit hominis ætate provecti, ut & ipſe autor de ſe teſtatur, & ex multis locis conſtat.* His adde, Gennadium, dum opera Proſperi recenſet, hujus libri non meminiſſe. Utut ſit, ab aliquo Proſperi coævo ſcriptus eſt liber iſte; & a Caſſiodoro * olim Proſpero attributus videtur.

* Divin. Lect. c. 5.

De vita contemplativa libri 3. Proſperi ævo aliquantum recentiores prima fronte videntur. Juliano Pomerio deberi Iſidori Hiſpalenſis * autoritate conſtat. Prodierunt ſeorſim anno 1487. & *Colon.* 1536. 8°. Prologum 2. in hos libros edidit Dacher. Spicileg. tom. 13.[b]

* De Script. c. 12.

Ad Ruffinum epiſtola de gratia & libero arbitrio.

Reſponſiones ad capitula objectionum Gallorum doctrinam S. Auguſtini calumniis inſectantium.

Reſponſiones ad capitula 16. objectionum Vincentianarum.

Reſponſiones ad excerpta, quæ de Genuenſi civitate ſunt miſſa. Sive dubiorum 9. ex Auguſtini libris de prædeſtinatione Sanctorum & bono perſeverantiæ objectorum ſolutiones.

Contra Collatorem liber, ſeu de gratia Dei & libero arbitrio pro S. Auguſtino contra Caſſiani collationem 13. Prodiit ſeorſim *Lugd. Bat.* 1606. & *Atrebat.* 1628.

Sententiarum ex operibus S. Auguſtini excerptarum liber, ſententias 388. complexus. Prodiit ſeorſim *Helmſtad.* 1613.

Commentarius in 51. Pſalmos poſteriores.

[c] *De vocatione Gentium libri* 2. qui Ambroſio male olim inſcripti, inter opera illius haberi ſolent. Hodie Proſpero vulgo aſcribuntur: & ſuffragatur quidem codicum MSS. fides; verum obſtat diſcrimen dogmatum nonnullorum ab iis quæ Proſper ſummo animi ardore propugnavit. Eligenda igitur præ cæteris videtur Cl. Voſſii * ſententia; qui Proſpero Aurelianenſi epiſcopo, cujus meminit Sidonius lib. 8. epiſt. 15. quique conciliis Vaſenſi 2. & Carpentoractenſi annis 527, & 529. interfuit, eos adjudicat.

* Hiſt. Pelag. l. 6. c. 10.

Epiſtola ad ſacram virginem Demetriadem, quæ cum libris de vocatione Gentium inter Ambroſii opera locum male obtinet. Scripta vero eſt a Proſpero poſt datam Pelagii ad Demetriadem epiſtolam; quam data opera inibi refellit.

Epiſtola ad D. Auguſtinum de reliquiis Pelagianæ hæreſeos, quæ Auguſtini libris de prædeſtinatione Sanctorum & bono perſeverantiæ præfigi ſolet.

De ingratis, ſive περὶ τῶν ἀχαρίςων, *adverſus Pelagianos carmen Heroicum*, vivente adhuc S. Auguſtino ſcriptum.

Epitaphium Neſtorianæ & Pelagianæ hæreſeun, in quo utriuſque hæreſis affinitas deſcribitur.

Epigrammatum 98. liber ex ſententiis S. Auguſtini.

Epigrammata 2. in obtrectatorem S. Auguſtini.

Ad Uxorem metrum Anacreonticum cum elegiaco.

De Providentia divina carmen Heroicum, quod tantum abeſt, ut Proſperi ſit, ut a Pelagiano quodam compoſitum fuerit,

Canones concilii Arauſicani 2. qui a Proſpero dictati, & Leonis papæ nomine ad concilii Patres miſſi dicuntur. Verum tota res fabulam ſapit nugaciſſimam. Siquidem concilium iſtud anno 529. habitum eſt, multis poſt Proſperi ac Leonis mortem annis.

Cæterum *Epiſtolas* quamplurimas, quæ inter Leonis opera leguntur, & inprimis celebrem illam *adverſus Eutycheten* a Proſpero dictatas fuiſſe prodit Gennadius *. Idem præterea alibi *, pariter ac Iſidorus † *canonem quendam Paſchalem* eidem aſcribit:

* De Script. c. 84. * C. 88. † Orig. l. 6. c. 17.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 122. ſeq. *Oudin.* tom. 1. p. 1290. ſeq. *Fabr.* Bibl, Lat. vol. 3. p. 521. ſeq. b Edit. nov. tom. 3. p. 306. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 128. ſeq.

qui

Sæc.V. ab an. CCCC. qui interiit. Sane Proſperum ſupputationem feſti Paſchalis apprime calluiſſe ex chronico illius conſtat.

Confeſſio fidei, *a Sirmondo primum* edita ex codice Vaticano poſt Eugenii Toletani opuſcula *Pariſ.* 1619. Habetur & in Biblioth. Patr.

Chronicon, cujus quatuor editiones inter ſe diverſiſſimæ hodie circumferuntur, nempe

[a] *Vulgaris*, quæ chronicis Euſebiano & Hieronymiano in editione Scaligeriana ſubjungitur, & ab anno 379. (quo deſiit Hieronymus) incipiens, ad annum 445. progreditur.

Ducheſniana, quæ priori Chronici editioni decem annorum hiſtoriam adjungit, & ad annum uſque 455. quo capta eſt a Genſerico Roma, pertingit. Hanc primus vulgavit ex codicibus MSS. Sirmondi & Chifflетii Ducheſnius tomo 1. Hiſtoricorum coætaneorum Franciæ.

Pithœana ſeu *Imperatoria*, quæ ab anno 379. exorſa, non per conſules, ſed per annotatos in margine imperatorum annos procedit, & in annum 455. definit. Editionem iſtam in lucem emiſit Petrus Pithæus *Pariſ.* 1588. quam exemplaris MS. ope emendatam iterum recudi fecit Philippus Labbæus bibliothecæ novæ MSS. (*Pariſ.* 1657.) tomo 1. p. 56.

Labbæana, quæ integrum demum Proſperi chronicon, quale a Gennadio deſcribitur, exhibet. A mundi enim principio exorſa ad annum uſque 455. pertingit. Poſt annum 379. inſeritur auctuarium de variis hæreſibus. Quæ vero pars ab anno 379. ad 455. res geſtas narrat, Conſularis vulgo dicta, emendatior atque auctior eſt, quam quæ ante vulgata fuit. Hanc editionem diu deſideratam primus dedit Philippus Labbeus Bibliothecæ novæ MSS. tomo 1. p. 16 [b].

In editionibus hiſce quatuor mirum quam variet pars chronici Conſularis dicta, quæ ab anno 379. ad 445. vel 455. pertingit, in his duplo fere auctior quam in illis; in nonnullis diluta admodum ac jejuna, in aliis accurata ſatis. Verum id differentiæ, quod quidem enorme eſt, librariorum & interpolatorum audaciæ & imperitiæ aſcribi debet.

Prodierunt B. Proſperi opera (præter chronicon, & confeſſionem fidei quæ in nullis editionibus locum habent) *Lugduni* 1539. fol. *Colon.* 1565. 4°. *Lovanii* 1566. 4°. *Duaci* 1577. 8°. *Colon.* 1609. 8°. 1618. *Lugduni* 1639. & in Bibliotheca Patrum tom. 8. pag. 1 [c].

[d] IRENÆUS, gente, ut videtur, Syrus, dignitate S. imperii Comes, anno 431. a Theodoſio Imp. Epheſum miſſus eſt, ut vice ſua ſynodo œcumenicæ intereſſet. Epheſum profectus Neſtorii partibus aperte favit, epiſcopos autem orthodoxos variis injuriis divexavit. Finita ſynodo ab Orientalibus epiſcopis exoratus Conſtantinopolin propere ſe contulit, ut mendaciis & dolis fucum imperatori faceret, & Cyrillo ac veritati aditum præcluderet. Anno 435. Neſtorio e ſuo S.Euprepii ſeceſſu turbas iterum cienti Antiochiæ præſens factus palam iterum patrocinatus eſt. Quo nomine ſubiratus imperator eum in ordinem redegit, & aula ejecit: quin & in exilium Petras uſque Arabiæ oppidum deportari, honorifico tamen ſatis comitatu ſtipatum, juſſit. Verum eo nunquam profectus fuiſſe videtur Irenæus, ſive fuga ſive precibus elapſus. Dignitate priſtina collapſus, in Syriam ſeceſſit, ubi epiſcoporum Phœniciæ decreto anno 444. a Theodorito, dигamus licet, Tyri epiſcopus ordinatus eſt. Sedem tamen non diu tenuit. Rem enim ægre ferens imperator eum poſt biennium edicto deponi juſſit, niſi Mariam Deiparam eſſe confiteretur, & Neſtorium anathematizaret. Quæ cum pertinaciter recuſaret Irenæus, anno demum 448. vel potius ſequente, per vim epiſcopatu ſuo deturbatus eſt. Sede ejectus ad ſcribendam tragœdiam ſe contulit; ut eo ſaltem modo ademptæ ſibi dignitatis utriuſque pœnas exigeret. Quamdiu epiſcopatui ſuperfuerit, non liquet. [e] Scripſit *Commentarium de rebus in ſynodo Epheſina, ac in Oriente toto* per viginti plus minus annos ab ea proxime elapſos ex occaſione controverſiæ Neſtorianæ geſtis. Opus iſtud in plures diviſum erat libros; (quorum unus ex. gr. inſcribebatur *de Hiſtoria*) nec tam perfecta erat hiſtoria, quam farrago Actorum ſynodalium, epiſtolarum, reſcriptorum imperialium, aliorumque ejuſcemodi ſcriptorum cauſam Epheſinam ſpectantium: quibus ipſe pro re nata hiſtoricas paſſim notas adjunxit, Cyrillum & orthodoxos ſugillans, Neſtorium vero ejuſque ſectarios collaudans. Interiit quidem opus iſtud: partem tamen illius non contemnendam e Græco in Latinum ſermonem verſam nobis conſervavit, quiſquis ille fuerit, autor certe ſatis antiquus, compilator epiſtolarum Epheſinarum, quas in lucem emiſit Chriſtianus Lupus *Lovanii* 1682. 4°. Tota enim illa *Epiſtolarum & Actorum ſynodalium ſylloge*, quanta quanta eſt, ex majori Irenæi opere, de- Sæc.V. ab an. CCCC. 444.

a Exſtat ap. *Caniſ.* Lection. Antiq. tom 1. p.134. edit. nov. tom. 1. p. 295. b Item exſtat ap. *Caniſ.* Lection. Antiq. edit. nov. tom. 1. p. 264. c Denique, adjecto Chronico integro ab ortu rerum uſque ad obitum Valentiniani III. & Romam a Vandalis captam pertingente, prodierunt *Pariſ.* 1711. fol. & noviſſime *Proſperi* opera edid. *Romæ* 1732. 8vo. notis illuſtrat. a *Johan. Salina.* d Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Theodorit.* Art. 24. ſeq. e Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 132, 135.

Sæc.V. ab an. CCCC. ſumpta olim videtur. In his Lupi epiſtolis, præter quamplurima ſcholia & notas illi ab interprete Latino diſerte aſcripta, exſtat Irenæi epiſtola unica ad epiſcopos Orientales anno 431. ſcripta, num. 21. quæ Græce etiam habetur Concil. tom. 3. pag. 717.

445. [a] IDATIUS, ſeu Hydatius, gente Hiſpanus, patria Gallæcus, domo Lemicenſis; Sigeberto Lemicenſis, aliis rectius Aquæflavienſis, epiſcopus, claruit anno 445. quo circiter tempore illius tanquam epiſcopi Gallæci meminit Leo papa epiſtola 91. & ipſe Manichæos quoſdam in Gallæcia latitantes ſe Turibio epiſcopo Aſturicenſi ſociatum detexiſſe refert. Ante annum tamen 431. epiſcopatum geſſit, cum ad Aetium utriuſque militiæ ducem a popularibus ſuis legatus in Galliam iter ſuſcepit. Anno 461. a Suevis Gallæciam vaſtantibus in Aquæflavienſi eccleſia captus abductus eſt, ac poſt trimeſtrem captivitatem domum remiſſus. Obiit anno 468. vel ſequente admodum grandævus. Scripſit *Chronicon* ab anno 379. (quo deſiit Hieronymus) ad annum 428. Valentiniani tertium, uti ipſe in præfatione teſtatur, idque poſtea ad annum 467. produxit. Excerpta tantum nonnulla illius ediderunt Scaliger ad calcem chronici Euſebiani, & Caniſius in antiquis lectionibus. Integrum vero dedit Jac. Sirmondus *Pariſ.* 1619. 8°[b]. & ex eo editio chronici Euſebiani *Amſtelodamenſis* 1658. Contexuit etiam Faſtos Conſulares a Bruto ac Collatino primis conſulibus exorſus, & ad annum uſque 468. catalogum pertexens. Imperfectos edidit, ab anno Chriſti fc. 270. ad an. 423. pertingentes, Sirmondus *Pariſ.* 1619. integros vero Phil. Labbeus Biblioth. Nov. MSS. tom. 1. pag. 3. Utrumqne opus in Bibliotheca Patrum habetur tom. 7. pag. 1231. De *Chronico* notandum reſtat, nonnullos poſt Idatii mortem id ad annum 500, vel 490. continuaſſe; unde ſubortus Boſtono error, & Sigeberto in chronico, aliiſque, qui ad iſtum annum chronicon ab Idatio perductum eſſe ſcribunt. Et ſane Idatii chronicon, quod apud Caniſium Antiq. Lect. tom. 2.[c] habetur, quodque ab Andrea Schotto tomo 4. Hiſpaniæ illuſtratæ editum eſt, ultra Leonis Imp. tempora progreditur. Dictionem Idatii barbaram eſſe notat Scaliger, atque errores in hiſtoria Romana continere non paucos; de Gothis tamen & Suevis nonnulla habere, quæ alibi nou reperiuntur.

[d] FLAVIANUS, magnæ eccleſiæ CP. presbyter, & ſacrorum vaſorum donariorumque cuſtos. Poſt Procli mortem anno 447. Sæc.V. ab an. CCCC. 447.
447. exeunte Octobri, (quod tamen alii cum Baronio ad annum ſuperiorem referunt) antiſtes Conſtantinopolitanus factus eſt: cui proinde data ad ipſum epiſtola Theodoritus * regiæ urbis epiſcopatum gratulatur. * Ep. 11.
Sedem autem non diu tenuerat, cum Eutyche hæreſin ſuam apertius propalante ipſe coacta Conſtantinopoli quadraginta epiſcoporum provincialium ἐνδημούσῃ ſynodo hominem obſtinatum damnavit. Verum Eutyches Chryſaphii, primarii inter imperiales cubicularios eunuchi, qui omnia in Palatio poterat, & Flavianum ſummo odio proſequebatur, potentia & favore fretus ad ſynodum magis generalem, quam verſutiis ejus illuſus imperator Epheſi habendam indixerat, appellavit. Anno igitur 449. præſidente in ſynodo Dioſcuro atque omnia per vim agente, reſciſſis actis Conſtantinopolitanis Eutyches abſolutus eſt, Flavianus autem damnatus, depoſitus, & a Barſuma, aliiſque factionis monachis male tractatus: quin & ſi Zonaram * ac Nicephorum † audiamus, a Dioſcoro, Chryſaphio, aliiſque * Annal. t.3. p.36. † l.14. c.47.
pietatis ac veritatis hoſtibus, pugnis & calcibus pectus & ora adeo graviter cæſus, ut tertio poſt die vitam finierit. Subdit Nicephorus Dioſcorum calcibus in demortui Flaviani ventrem inſiluiſſe. [e] Alii tamen Flavianum a latrocinali ſynodo in exilium pulſum Hypæpas Lydiæ urbem perveniſſe, ibique die 18. Februarii anni ſequentis calamitatibus & miſeriis fractum obiiſſe tradunt. Qua de re vide ſis Cl. Garnerium accurate, ut ſolet, diſputantem, Diſſert. de libris Theodoriti pag. 208. Exſtant a Flaviano ſcriptæ *Epiſtolæ 2. ad Leonem papam* Concil. tom. 4. pag. 13. quarum prima Latine, ſecunda Gr. Lat. ibidem exſtat: illam vero Gr. Lat. edidit Cotelerius Monument. tom. 1. pag. 50. & Baluzius Nov. Collect. Concil. pag. 1373. *Libellus fidei Theodoſio Imp. ad petenti oblatus* Gr. Lat. Concil. loco citato.

[f] SYMEON, *Stylites* dictus, & ut a Juniore Symeone vitæ ejus æmulo diſtinguatur, *Senior*; gente Syrus, ex vico Suſan oriundus, claruit præcipue circa ann. 448. 448. Theod. Philoth. c.26.
Ineunte ætate ovibus paſcendis operam dedit, poſtea in ſomnio divinitus admonitus ad Heliodorum quendam, eremitam vitæ ſanctitate celeberrimum, ſe contulit; apud quem decem annos (novem habet Evagrius)

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 155. *Fabr.* Bibl. med. & Infim. Latinit. vol. 4. l. 9. p. 79. [b] Recuſum inter *Sirmondi* opera junctim edit. Pariſ. 1696. & Venet. 1729. [c] Edit. nov. tom. 2. p. 183. [d] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 15. ſeq. [e] *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Leon.* not. 28. [f] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 7. vol. 9. p. 277. *Du Pin*, Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 145. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Symeon.*

Sæc.V. ab an. CCCC. jejuniis, aliiſque ſeverioris vitæ inſtitutis intentus exegit. Inde Telaniſſi ſub montis vertice anguſta quadam æde per triennium incluſus, adeo jejuniis ſe maceravit, ut nonniſi intervallo 40. dierum cibum deguſtaſſe feratur. Domuncula egreſſus in ipſo montis vertice catena ferrea ingente viginti cubitos longa rupi ſeſe alligavit. Quod quidem vitæ genus integro ſeptennio egiſſe cenſendus eſt; niſi potius Euagrii [a] calculos ſequi malimus, qui miſſa catenæ narratione decem annos in domuncula eum delituiſſe tradit. Tandem a Meletio quodam epiſcopo exoratus catenam depoſuit, & columnam excelſam in loco quodam Mandra dicto prope Antiochiam ſitam petiit; ac in inferiori columnæ parte annos ſeptem, in vertice triginta exegit, inde *Stylita* dictus. Hic loci ſtupendas plane ac humauam ſortem longo intervallo ſuperantes vitæ aſperitates exercuit; quin & ſi Græci audiendi, innumera confecit miracula; donec tandem poſt 56. annos in vita aſcetica peractos, imperante Leone, diem ſupremum obiit, inter annos, ut videtur, 460. & 467. Scripſit *Epiſtolas* multas, *unicam ad Theodoſium Imp. ut eccleſias Judæis Antiochenis conceſſas adimeret*, *hortatoriam*, cujus meminit Euagrius lib. 1. c. 12. *alteram pro ſynodo Chalcedonenſi ad Leonem Imp.* memoratam ab eodem lib. 2. c. 10. *tertiam pro eadem ſynodo* ad Baſilium epiſcopum Antiochenum, quam integram exhibet Euagrius loc. cit. & ex eo Nicephorus lib. 15. c. 19. *quartam ad Eudociam imperatricem in eadem cauſa*, cujus fragmenta refert Nicephorus lib. 15. c. 13. quinto profeſſionem fidei Catholicæ ad Leonem Imp. cujus meminit Eulogius Alexandrinus apud Photium cod. 230. quæ tamen eadem jure cenſeri poſſet cum epiſtola ſecunda modo recenſita. Porro exſtat Lat. ſub Symeonis noſtri nomine *Sermo de ſemper mente complectendo ſuum cuique diſceſſum*, Bibliothecæ Patrum tom. 7. Vitam Symeonis Stylitæ ſcripſit Antonius, diſcipulus & ſervus ejus, qui in columna degenti res neceſſarias ſubminiſtravit. Exſtat hæc vita Lat. in Hiſtoria Patrum tomo 1. editionis Plantinianæ.

[a] L. 1. c. 13.

448. POLEMIUS, ſive P. ANNÆUS SYLVIUS, unde oriundus, quodve vitæ genus ſectatus, nondum didici; Romæ vixiſſe videtur, claruitque anno 448. Scripſit enim ſub Theodoſio Juniore & Valentiniano Auguſtis, extincto jam Johanne Tyranno, &, ut ipſemet adhuc clarius teſtatur, Flavio Zenone & Poſthumiano Coſſ. id eſt anno Chriſti 448. & ſequentis initio, cum Aſterius conſulatum iniret. Condidit *Laterculum* quovis anni menſe Chriſtianorum & Gentilium feſta complectentem, quem domino beatiſſimo Eucherio epiſcopo nuncupavit. Integrum fere penes ſe habuiſſe teſtatur Cl. Bollandus, Præfat. General. ad Act. Sanctorum tom. 1. cap. 4. §. 3. p. 43. qui menſem Januarium ſpeciminis cauſa evulgavit, reliqua ſe cum animadverſionibus editurum pollicitus: an fidem liberaverit, vel ejus nomine præſtiterint in laborioſa Actorum collectione συνεργοὶ, non comperi.

448. [a] EUTYCHES, presbyter & Archimandrita Conſtantinopolitanus, in concilio Epheſino ſtrenue contra Neſtorium decertavit; ac famam ſibi non vulgarem peperit: anno circiter 448. cum ſenex admodum eſſet, hæreſin nefandam in vulgus propalare cœpit. Unicam enim in Chriſto naturam admiſit; ita ut ante divinæ ac humanæ naturarum unionem duas in Chriſto fuiſſe naturas concederet, poſt unionem autem unam factam eſſe contenderet. Hinc & Chriſti carnem noſtræ conſubſtantialem eſſe negavit, ex Maria quidem nobis conſubſtantiali genitum ſaſſus, carnem autem ex ea nobis conſubſtantialem ſuſcepiſſe negans. Hujuſmodi fere dogmata in ſymbolum quoddam conjecta per monaſteria divulgavit, ut ab omnibus monachis ſubſcriberentur, mandans. Quo nomine ab Euſebio Dorylæenſi epiſcopo clam admonitus, cum reſipiſcere detrectaret, ab eodem hæreſeos apud Flavianum epiſcopum accuſatus eſt. Exeunte igitur anno 448. Flavianus ſynodum Conſtantinopoli convocat, Entychem ter citari curat. Monaſterio ille ſe includit, morbum ſimulat: mox tamen domo ſe proripiens, imperatorem adit, & ſatellitium militare ſibi impetrat. Eo ſtipatus ſynodum ingreditur, accuſationem ſibi intentatam ſe armorum terrore diſcuſſurum ratus. Voto tamen excidit. Cum fidem enim Catholicam ac duas in Chriſto naturas, ſæpius a Flaviano interpellatus confiteri nollet; ab officio ſacerdotali, communione eccleſiæ, & primatu monaſterii ſubmotus eſt. Damnatus a ſynodo tanquam hæreticus, acta concilii inimicorum fraude falſata conqueritur, & Chryſaphii ſibi amiciſſimi autoritate uſus, ut coacta ſynodo & adhibitis in conſeſſum aulicis quibuſdam, cauſa iterum in examen revocetur, ab imperatore mandari petit atqne obtinet. Dictnm factum. Synodus ſtatim iterum convocata, relecta prioris ſynodi acta, res utrinque diſceptata, Entyches iterum damnatus. Nondum autem quieſcit audax nebulo, ſed Dioſcurum in partes trahens, ut ad cauſam ſuam cognoſcendam generalior

[a] Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 33. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 12. vol. 9. p. 310.

ſynodus anno ſequente Dioſcuro præſide Epheſi habenda ab imperatore indiceretur, Chryſaphio adjuvante, impetrat. Eo profectus, ac fidem Nicænam illibatam tueri præ ſe ferens, peſſimis Dioſcuri artibus ac inaudita in epiſcopos tyrannide, in integrum reſtitutus eſt; ac Flavianum & Euſebium vice verſa deponi curavit. Anno autem 451. cum eccleſiæ libertas & epiſcopis παῤῥησία a Martiano Imp. denuo redderetur; cauſa ejus in concilio œcumenico Chalcedonenſi 630. epiſcoporum rite judicata eſt; ac doloſa fidei confeſſio, quam in latrocinio Epheſino obtulerat, relecta, ſymbolo Nicæno, uti præ ſe tulit, conſona. Cum vero in ea articulum iſtum [Qui deſcendit, & incarnatus eſt de Spiritu Sancto ex Maria virgine] prætermiſſum deprehendiſſent patres Chalcedonenſes, ac blaſphemias Eutychis innumeris teſtimoniis conſignatas accepiſſent, unanimi omnium voce anathe-
Ep 45. 70. mate percuſſus eſt. Quid ei exinde contigerit parum liquet; niſi quod Leo papa binis epiſtolis a Pulcheria Auguſta & Martiano Imp. enixe petierit, ut e monaſterio CP. ubi cum periculo fidelium agebat, depulſus, in exilium mitteretur. Quo vero eventu aut ſucceſſu id fecerit Leo, non conſtat. Exſtat Gr. Lat. Libellus ſive *Confeſſio fidei ſynodo Epheſinæ* ληςρικῇ *oblatus*, Concil. tom. 4. p. 134. *Supplicationes duæ ad Theodoſium Aug.* ibid. p. 241, 250. Lat. *Epiſtola ad Leonem papam, cum fragmento confeſſionis*, inter epiſtolas Lupi Epheſinas num. 222, 223.

447. [a] TURIBIUS, gente Hiſpanus, Aſturicenſis in Hiſpania Tarraconenſi epiſcopus, claruit anno 447. quo concilio Hiſpanico generali adverſus Priſcillianiſtas intererat, ejuſque pars magna fuit. Scripſit *Epiſtolam* ad Idacium & Ceponium Hiſpanos epiſcopos, in qua de non recipiendis Apocryphis ſcripturis, deque damnatione ſectæ Priſcillianiſtarum cum omnibus erroribus ab ea diſſeminatis, agit. Hanc ex codice MS. Toletano deſcriptam, ſe in ingenti ſua conciliorum Hiſpaniæ collectione editurum, & diſſertationem de rebus S. Turibii ſubnexurum, pollicitus eſt Joſephus d'Aguirre jam Cardinalis. Vide ejus Notit. Conc. Hiſp. pag. 58. Et quod promiſit, præſtitit illuſtriſſimus Cardinalis, edita hac epiſtola eruditis ſuis notis illuſtrata, Collect. Max. Concil. Hiſpan. tom. 2. p. 218. Ubi & genuinam ejus anctoritatem adverſus Steph. Baluzium (qui litem huic epiſtolæ intentarat Collect. Nov. in Præf. & p. 249.) a codicis MS. ſexcentorum circiter annorum antiquitate, membranarum vetuſtate, charactere Gothico, aliiſque indiciis egregie vindicat. Hanc epiſtolam antea extulerat Ambroſius de Morales Hiſt. Hiſp. lib. 2. c. 26. Inſeruit item eam annalibus ſuis Baronius ad annum 447. p. 42. Alios etiam libros ad Leonem I. papam ſcripſiſſe Turibium, quibus fœdiſſimam Priſcillianiſtarum hæreſin, tunc temporis in Hiſpania repullulantem, fucatis coloribus denudavit, luculenterque depinxit, teſtis eſt Montanus epiſcopus Toletanus anno 527. epiſtola ad antiſtites & presbyteros territorii Palentini ſub finem, tum apud d'Aguirre ibid. p. 270. tum Concil. tom. 4. col. 1737. Quinam vero fuerint hi libri, perſpicue nos docet ipſemet Leo Epiſt. reſponſoria ad Turibium noſtrum in initio (habetur inter Leonis epiſtolas num. 15. Edit. Queſnel. Editionum vulgarium 93.) nempe *Epiſtola* ad Leonem, *Commonitorium* 16. capitula complexum, quibus impia & blaſphema Priſcillianiſtarum dogmata liquido expoſuit, quibuſque totidem capitula antidoti vice in ſua reſponſoria repoſuit Leo, denique *Libellus*, quo, ut videtur, hos hæreticos amplius depinxit & refutavit. Verum hæc Turibii opuſcula dudum perierunt. De Turibio pluribus etiam pro more agit Nic. Antonius Biblioth. Hiſp. Vet. part. 1. l. 3. c. 4. a num. 96. uſque ad 112.

[b] EUSTATHIUS, Berytenſis epiſcopus, claruit ann. 448. quo ſynodum in cauſa Ibæ epiſcopi Edeſſeni Beryti habuit, cognitione hujuſce rei ad ipſum & Photium Tyrium a Theodoſio imperatore relata, concilio etiam Chalcedonenſi interfuit. Scripſit ad Timotheum Ælurum Alexandriæ epiſcopum *Apologiam* pro S. Leonis papæ epiſtola, cujus fragmentum nobis conſervavit collectio quædam teſtimoniorum cap. 15. quæ Gr. MS. habetur ſub Damaſceni nomine in Cod. collegii Claramontani, ut fidem nobis facit Ph. Labbeus Conſpect. operum Damaſc. p. 50. 448.

[c] EUSEBIUS, unde oriundus incertum; laicus dum adhuc eſſet, dignitate autem agens in rebus, ac Auguſtæ ſcholaſticus, eruditionis fama illuſtris erat. Quo tempore anno circiter 430. Neſtorio in eccleſia CP. concionanti, & blaſphemias ſuas effutienti palam ſe oppoſuit: & mox conteſtationem contra clericos CP. Neſtorii ſequaces propoſuit; qua Pauli Samoſateni hæreſin a Neſtorio reſuſcitatam eſſe demonſtravit. Tandem in clerum cooptatus, eccleſiæ Dorylæenſis in Phrygia Salutari epiſcopus factus eſt. Claruit præcipue ab 448.

a Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 17. ſeq. b Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 28. ſeq. c Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 22.

Sæc.V. ab an. CCCC. anno 448. quo libellum accuſationis adverſus Eutychem, quem amice ſæpius antea erroris admonuerat, ſynodo Conſtantinopolitanæ exhibuit. Eodem anno finita ſynodo a Flaviano ad Leonem papam (ſi modo aliqua veterum autoritas accederet) legatus jure cenſeri poſſit. Romæ enim apud Leonem papam aliquando fuiſſe ipſe fidem facit actione 16. concilii Chalcedonenſis. Utut ſit anno 449. ſynodum Epheſinam profectus, a Dioſcuro ſumma injuria excluſus eſt, mox damnatus & depoſitus, demum verberibus male mulctatus. Anno 451. in concilio Chalcedonenſi, oblato accuſationis libello, Dioſcurum injuriæ, Eutychem hæreſeos poſtulavit; & ſynodi pars magna fuit. Præter multa quæ tum in Conſtantinopolitana tum in Chalcedonenſi ſynodo pro re nata egregie diſſeruit, extſtat Lat. *Conteſtatio adverſus Neſtorium* inter Marii Mercatoris opera, part. 2. pag. 18. ab eo Latine verſa. Gr. Lat. *Libellus adverſus Eutychetem ſynodo CP. oblatus* Concil. tom. 4. pag. 151. *Libellus adverſus Dioſcurum ſynodo Chalcedonenſi oblatus* ibid. p. 380. *Epiſtola ad Marcianum Imp.* Concil. tom. 4. p. 95.

448. [a] BASILIUS, Seleuciæ in Iſauria Metropolita, claruit anno 448. Eundem hunc cum Baſilio Chryſoſtomi amico & contubernali, ad quem ſcripti ſunt de ſacerdotio libri ſex, facit Photius*, (& poſt eum codex Suidæ MS. cujus ex bibliotheca Antverpiana meminit Dauſquius) ac exinde recentiorum haud pauci. Quod quidem ob longiſſimum temporis intervallum admodum improbabile videtur: ſi enim ita ſe res haberet, Baſilium noſtrum tempore ſynodi Chalcedonenſis ſeptuaginta jam pluſquam annis ſedem ſuam tenuiſſe neceſſe eſt: neque eundem fuiſſe diſerte dicit Photius, ſed tantum ex conjectura loquitur. Anno 448. ſynodo CP. interfuit; ubi de Chriſti naturis orthodoxam admodum ſententiam tulit, & Eutychis damnationi non invitus ſubſcripſit. Anno autem ſequente in latrocinio Epheſino ſive a Dioſcuro vi compulſus, ſive inſita animi levitate motus, priorem ſententiam palam revocavit, Flavianum ſuffragio ſuo damnavit, & duas in Chriſto naturas confeſſos anathematizavit. Quo nomine cum ſynodo Chalcedonenſi anno 451. intereſſet, a concilii patribus ſeſſione prima una cum primariis latrocinii ducibus munere epiſcopali ſubmotus eſt, vim ſibi a Dioſcuro Epheſi illatam fruſtra cauſatus. Seſſione tamen quarta, cum Catholice ſenſiſſe & nunc & olim compertus fuerit, in concilium admiſſus ac dignitati priſtinæ reſtitutus fuit. His geſtis quamdiu ſuperfuit, non liquet, niſi quod anno 458. e ſynodo ſua Iſauriæ habita ad Leonem Imp. reſcripſerit. De ſtylo ejus hæc habet Photius*. In ſcriptis ejus τὸ μὲν τροπικὸν καὶ γοργὸν καὶ τὸ πιέζον, ὅπερ ποτὲ ἴσως καὶ ἄλλῳ, ἐστὶν ἰδεῖν αὐτῷ δημιουργούμενον· καὶ τὸ σαφὲς δὲ καὶ ἡδὺ διατηρεῖ. Τὸ δὲ λίαν περισσὸν τῆς τροπῆς, καὶ τῶν γοργῶν σχημάτων, μᾶλλον δὲ τὸ συνεχὲς καὶ ἄκρατον καὶ ἀδιάπτωτον εἰς ἀηδίαν καὶ διαβολὴν τῆς ἀκροατῆς διεγείρει, καὶ ψόγον κινεῖ τῷ συγγραφεῖ οὐκ ἔχοντος, ὡς ἔοικε, τέχνῃ τὴν φύσιν ῥυθμίσαι, καὶ κανόνι τὸ ἄτακτον διατάξαι. *Magnus eſt, ſi quis unquam alius fuit, figuratæ atque incitatæ orationis, pariumque artifex. Perſpicuitatem nihilominus ac ſuavitatem retinet. Verum quia nimius in tropis & ſchematis incitatis, ſatietatem parit, ſive potius quia tam aſſiduus in his eſt ac totus, nihil ut aliud ſine modo occurrat, auditori faſtidium & calumniandi anſam præbet; atque ad ſcriptoris ipſius vituperationem incitat, quaſi neque naturam arte moderari, neque regula, quod inordinatum erat, digerere poſſit.* Sæc.V. ab an. CCCC.

*Cod. 168. *Loc. cit.

[b] SCRIPTA.

Orationes 43. viz. 17. *in vetus*, ac 26. *in novum Teſtamentum*. Prodierunt Græce *Heidelbergæ* 1596. 8°. Latinas fecit, notiſque doctiſſimis illuſtratas edidit Gr. Lat. Claudius Dauſquius Jeſuita *Heidelbergæ* 1604. 8°. & calci adjunxit *Orationem in transfigurationem Domini* tam Græce quam Latine, antea non editam.

Demonſtratio contra Judæos de adventu Chriſti, Latine a Turriano edita *Ingolſtad.* 1616. 4° [c]. Græce etiam habetur in editione *Heidelbergenſi* 1596. Verum non eſſe Baſilii noſtri ſatis aperte docet ſtylus, nec uſquam in MSS. cum aliis Baſilii operibus occurrit, ut ex Bigotii monitu me docuit Cl. Allixius.

[d] *De vita & miraculis S. Theclæ virginis & martyris libri* 2. Hos ut Baſilii noſtri eſſe credam, nunquam a me impetrare potui. Diſſuadent ſtylus & fabulæ iſto ævo incognitæ, & a Baſilii gravitate prorſus alienæ. Baſilium quidem Theclæ martyris præclare geſta ſcripſiſſe refert Photius: verum ea carmine proſecutus eſt. Unde juſta exoritur ſuſpicio Græcum quendam recentioris ævi monachum ex Baſilii hiſtoria metrica additis aliunde fabulis hos libros conſarcinaſſe, ſi non potius proprio labore confinxiſſe. Gr. Lat. edidit Petrus Pantinus *Antverp.* 1608.

Omnia hæc Baſilii opera prodierunt Gr.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Baſil.* b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 139. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 19. § 10. vol. 8. p. 130. & l. 5. c. 38. § 9. Art. 168. vol. 9. p. 430. c Exſtat quoque apud *Caniſ.* Lection. Antiq. edit. nov. tom. 1. p. 240. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. ad vit. *S. Theclæ* not. 1.

Sæc. V. ab an. CCCC. Lat. *Pariſ.* 1622. fol. cum Dauſquii notis, Gregorii Thaumaturgi operibus ſubnexa.

Laudatio S. Stephani protomartyris, a Fr. Combefiſio Gr. Lat. edita una cum aliquot Chryſoſtomi homiliis *Pariſ.* 1656. 8°.

Orationem in S. Deiparam & in Domini incarnationem Gr. Lat. edidit ac lacunas antea in ea deprehenſas ſupplevit idem Combefiſius in Auctuario 1648. tom. 1. pag. 569.

448. [a] BASSIANUS, eccleſiæ Epheſinæ presbyter, a Memnone Epiſcopo Epheſino Euazorum epiſcopus invitus ordinatus eſt. Poſt Baſilii autem, qui Memnoni ſucceſſit, mortem, antiſtes Epheſinus factus eſt, circa annum, ut videtur, 443. quadriennio ante Procli CP. mortem. Tot enim annis ſedem ſuam ſecurus tenuit, a Proclo confirmatus. Flavianus autem ſedem CP. nactus, Baſſiano epiſcopatum abrogavit, ac Stephanum quendam ei ſubſtituit. Hac de re *libellum Marciano* Imp. anno 451. Baſſianus obtulit, ab eo ad ſynodum Chalcedonenſem remiſſus: patres igitur concilii, audita utrinque cauſa, utrique ſedem Epheſinam abjudicarunt, ac alium quendam iis ſubrogarunt. Exſtat *Libellus Imperatori oblatus* Gr. Lat. Concil. tom. 4. p. 685.

449. ANATOLIUS, Dioſcuri Alexandrini apud Conſtantinopolin apocriſiarius, ab eo in latrocinio Epheſino Flaviano patriarchæ CP. depoſito, nondum autem defuncto, ſuffectus anno 449. epiſcopus CP. factus: quo tutius ſedem ſuam retineret, ac Theodoſii Imp. & Leonis papæ ſavorem captaret, anno 450. collecta Conſtantinopoli ſynodo Eutychis ac Neſtorii errores damnavit, & Leonis epiſtolam ad Flavianum ſubſcriptione ſua comprobavit. Anno 451. ſynodo Chalcedonenſi interfuit: ubi ſeſſione ultima ἴσα cum Roma vetere πρεσβεῖα ſedi ejus a patribus decreta ſunt. Qua de cauſa ingentes irarum moles concepit Leo, atque eum quamdiu vixit, quanta potuit arte, oppugnare non deſiit. Obiit Anatolius anno 458. poſtquam ſedem CP. octo annos ac totidem menſes tenuiſſet. Exſtat Lat. *Epiſtola* anno 457. *ad Leonem Imp.* ſcripta, *de concilio Chalcedonenſi, & rebus a Timotheo Æluro Alexandriæ improbe geſtis*, Concil. tom. 4. pag. 905.

450. PETRUS, gente Syrus, eccleſiæ Edeſſenæ presbyter, eloquentia inſignis, claruit anno 450. Scripſit *variarum cauſarum tractatus*, & more S. Ephræmi *Pſalmos metro* compoſuit. Declamatorem inſignem appellat Gennadius. Ejus opuſcula ad nos minime pervenerunt. Gennad. de Script. c. 74. Sæc. V. ab an. CCCC.

450. [b] DIADOCHUS, Photices, quæ veteris Epiri urbs erat, epiſcopus, claruit anno 450. Pluribus eum laudat Victor Vitenſis *, ac ſe diſcipulum illius eſſe gloriatur. Scripſit ſtylo ſimplici, & rebus de quibus tractat, admodum accommodato, *Capita* 100. *de Perfectione ſpirituali*, *ac Definitiones* 10. *de totidem virtutibus*, quæ capitibus præfationis vice funguntur. De iis ſic Photius *. οὕτως ὁ λόγος εἰς τὸ ἄκρον τοῖς ἀσκουμένοις συγκείμενος, καὶ τοῖς ἐν αὐτοῖς ἐγγεγυμνασμένοις ταῖς τελειωτικαῖς πράξεσιν, οὐδ᾽ ἀσαφές τι ἐμπεριεχόμενος. *Hic liber iis vel maxime commodus, qui ſe ad perfectionem exercent; immo & qui in ipſis actionibus perficientibus jam exercitati ſunt: nihil interim paulo obſcurius adferens.* Et iterum: ὅ τε γὰρ λόγος αὐτῷ εἰς τὸ ἀμώμητον συγκεῖται, καὶ ὁ νοῦς τῆς ἀπὸ τῶν πράξεων σοφίαν προβάλλεται. *Nam & dictio ita compoſita eſt, ut reprehendi nequeat; & ſenſus ex actionibus natam ſapientiam præfert.* Exſtant *Capitula* & *Definitiones* iſtæ Lat. ſeorſim *Antverp.* typis Plantinianis, & in Bibliotheca Patr. tom. 5. pag. 884. Græce vero *Florentiæ* 1578. monente Caſimiro Oudin. Editionem iſtam mihi hactenus videre non contigit. Certe exſtant Græce MSS. in bibliotheca Cæſarea teſte Lambecio *. Quin & *Homilia Diadochi de aſſumptione Chriſti* penes Holſtenium Græce delituit.

* Præfat. ad lib. de perſecut. Afric.

* Cod. 201.

* Supplem. p. 91.

* Comment. l. 4. p. 158.

450. [c] ZACHÆUS, ſive Gallus, ſive Italus, ſive, ut ex ſtylo conjectare fas ſit, gente Afer. De eo quippe, ejuſque patria & ætate, obſcura & incerta omnia. Probabile eſt ipſum claruiſſe circa medium hujus ſæculi, poſt non exortas modo, ſed & late propagatas ac vigentes, quarum meminit, hæreſes (iiſque oppoſita SS. Patrum volumina, ad quæ antagoniſtam ſuum ſæpius remittit) recentiorum vero, Pelagianæ &c. ne ſemel mentione facta; denique poſt mores & inſtituta cœnobitarum in urbibus degentium introducta, aliaque nonnulla quæ huic ſæculo apprime congruunt. Scripſit *Altercationis*, ſive Conſultationum, cum Apollonio Gentili libros 3. quibus primaria Chriſtianæ religionis principia explicat, illuſtrat, defendit, Gentilium objectiones, & hæreticorum ſophiſmata fortiter profligat & refellit, donec argumentis ejus victus Apollonius, manus dat veritati, & fidem Chriſtianam amplexus eſt. Ex bibliotheca Thuanea eruit inſigne hoc Chriſtianæ antiquitatis monumentum L. Dacherius Spicil. tom. 10. pag. 1 [d]. Utrum vero Zachæi &

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 22. ſeq. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 5. *Oudin.* tom. 1. p. 1262. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 348. & l. 5. c. 38. §. 9. Art. 201. vol. 9. p. 446. c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 349. d Edit. nov. tom. 2. p. 1.

Apol-

Sæc.V. ab an. CCCC. Apollonii, quæ in hoc dialogo nſurpantnr, nomina propria ſint, an ab autore ad modum dialogi ficta, dicere non habeo.

451. ATHANASIUS, genere Alexandrinns, Iſidoræ Cyrilli Alexandrini ſororis filius, eccleſiæ Alexandrinæ presbyter; a Dioſcuro epiſcopo recens facto facultatibus ſpoliatus eſt, gradu & dignitate dejectus, Alexandria totaque Ægypto pulſus, variis tormentis ſubjectus, ſæpiuſque carceri mancipatus; adeoque inops, egenus, palabundus erravit uſque ad annnm 451. quo cauſam ſuam ad concilii Chalcedonenſis patres detulit. Exſtat Gr. Lat. *Libellus adverſus Dioſcurum ſynodo Chalcedonenſi oblatus*; quo mala, quæ a Dioſcuro paſſus eſt, luculenter exponit, Concil. tom. 4. p. 405.

451. ISCHYRION, eccleſiæ Alexandrinæ diaconus, magni a Cyrillo habitus, a quo ad res eccleſiaſticas curandas crebro ad imperatorem, alioſque epiſcopos legatus eſt. Mortuo Cyrillo, a Dioſcuro ſacro diaconatus munere ſubmovetur, & poſſeſſionibus, quas igni tradidit Dioſcurus, ſpoliatus; & per Harpocrationem diaconum abreptus, tabidorum Xenodochio incluſus eſt, ſicariis non ſemel immiſſis, qui hominem occiderent. Iniquiſſimis his vinculis haud prius abſolutus eſt, quam Dioſcuri mandatis obtemperaſſet. Anno 451. ſynodo Chalcedonenſi obtulit adverſus *Dioſcurum libellum accuſationis*; qui habetur Gr. Lat. Concil. tom. 4. p. 400.

451. THEODORUS, e ſchola Magiſtrianorum Alexandrina, ab anno circiter 431. Cyrillo Alexandrino Agens in rebus, ab eo anno 436. diaconatus gradu cohoneſtatus. Poſt Cyrilli mortem a Dioſcuro, cui ob ſummam cum Cyrillo familiaritatem inviſus erat, clericatu privatus eſt; majoribus adhuc ei pœnis intentatis, ni Alexandria ocyus excederet. Anno 451. concilio Chalcedonenſi *Libellum* obtulit *adverſus Dioſcurum*; qui exſtat Gr. Lat. Concil. tom. 4. p. 396. Reliquis accedat Sophronii hominis laici, *adverſus Dioſcurum libellus eidem ſynodo* pari de cauſa exhibitus, Concil. tom. 4. p. 411.

451. [a] PHOTIUS, Tyriorum urbis metropolita anno 448. cum Euſtathio Beryti epiſcopo, Ibæ Edeſſeno judex ab imperatore datus eſt. Anno eodem vel ſequente litem cum eodem Euſtathio de jure ſuo metropolitano agitavit. Cum Beryti enim ſedes Tyri metropoli antiquis canonibus ſubjiceretur, Euſtathius debitum Photio obſequium denegavit, ſeque metropolitam imperatoris reſcripto ac Anatolii CP. mandato fieri curavit; ac ſex Phœniciæ civitates Tyro ſubtractas ſedis ſuæ ditioni ſubjici obtinuit. Ut priſtinam igitur autoritatem recuperaret, anno 451. Photius *Libellum ſupplicationis Martiano Imp.* obtulit; a quo ad ſynodum Chalcedonenſem remiſſus, cauſa vicit, & Euſtathium intra ſolitos limites coerceri fecit. Exſtat *Libellus* iſte Gr. Lat. Concil. tom. 4. p. 541. Sæc.V. ab an. CCCC.

PROTERIUS, anno 451. depoſito a ſynodo Chalcedonenſi Dioſcuro, communi patrum ſuffragio in ſede Alexandrina ſuffectus. Quamprimum is delatum ſibi epiſcopatum capeſſiviſſet, ingens atque intolerabilis in civitate exortus eſt tumultus, aliis Dioſcurum requirentibus, aliis Proterium conſtanter defendentibus. Hanc ſeditionem ex hiſtoria Priſci rhetoris, qui rebus geſtis interfuit, accurate deſcribit Euagrius lib. 2. c. 5. Quin & adeo intemperies iſta plebis Alexandrinæ non deferbuit, ut Proterio, quamdiu vixit, militari ſatellitio opus eſſet. Anno circiter 453. habita Alexandriæ ſynodo, Eutychianos errori renunciantes ad communionem admiſit; pertinaces autem, & in his Timotheum Ælurum tunc presbyterum, gradu dejecit, & exilio mulctari fecit. Anno 457. mortuo Marciano Imp. cives Alexandrini iram adverſus Proterinm jamdiu conceptam acrius ac violentius renovarunt; ac Timotheum Ælurum a duobus ſuæ factionis epiſcopis Alexandriæ antiſtitem ordinatum eccleſiæ armata manu intulerunt. Nec hoc contenti Proterium, qui ad venerandum baptiſterium, veluti ad aſylum confugerat, ipſo paſchatis die, nec loci ſanctitatem, nec tempus ipſum, nec ſacerdotii dignitatem reveriti, gladio in ejus viſcera adacto, una cum ſex aliis, crudeliter interemerunt. Occiſi cadaver per urbem raptarunt, contumeliis & ludibriis inſectati ſunt, membratim diſſecuerunt, carnes deguſtarunt, reliquias igni tradiderunt, rogi cineres in ventum ſparſerunt. Scripſit anno 455. *Epiſtolam ad Leonem papam, qua Theophili deceſſoris calculum defendens Paſchatis feſtum eo anno in 8. Cal. Maias differendum eſſe* contendit. Exſtat Lat. apud Bucherium de Doctrina temporum pag. 82. & in editione operum Leonis Queſnelliana. Scripſit & *aliam ad Leonem epiſtolam profeſſionem fidei ſuæ continentem*, quæ interiit. Meminit antem illius Leo papa in epiſtola ad Juliannm Coenſem. (Euagr. l. 2. c. 8.)

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 5. vol. 9. p. 374. item §. 9. vol. 9. p. 520. & l. 6. c. 3. §. 7. vol. 11. p. 183.

Sæc. V. ab an. CCCC.

453. [a] LEO, Bituricenſis in Gallia epiſcopus, anno 453. concilio Andegavenſi, anno 461. Turonenſi interſuit. Anno 454. una cum Victorio & Euſtathio epiſcopis ſcripſit *Epiſtolam ad Epiſcopos*, non Thraciæ (uti male habet titulus) ſed *Tertiæ Lugdunenſis*, quæ Turonica erat provincia, quod recte notat Sirmondus: qua declarat excommunicatos clericos illos, qui, prætermiſſo eccleſiaſtico judicio, ſæcularem adierint poteſtatem. Habetur inter Leonis (cui diu tributa eſt) epiſtolas num. 96. & Concil. tom. 3. p. 1420.

453. [b] SALONIUS, gente Gallus, Eucherii Lugdunenſis epiſcopi filius, ab eo vixdum decem annos natus in Lirinenſem inſulam miſſus, ac ſub Honorati, Hilarii, Salviani, Vincentii, aliorumque magnorum virorum cura ac diſciplina inſtitutus. Claruit anno 453. eccleſiarum eum pariter ac Veranum fratrem, vivente adhuc patre, magiſtros fuiſſe fidem facit Salvianus*. Epiſcopum fuiſſe ſatis conſtat: ita enim ipſum diſerte vocant Salvianus & Gennadius*; cujuſnam vero urbis, incertum: alii enim Genevenſem, alii Genuenſem, alii Viennenſem fuiſſe volunt. Mihi tamen potius eo nomine epiſcopus dicendus videtur, quod patri in epiſcopatu Lugdunenſi coadjutor datus ſit. Hinc & patris vice in concilio Arauſicano 1. anno 441. ſubſcripſiſſe cenſeri poteſt. Quando obierit, non liquet. Scripſit *Expoſitionem in parabolas Solomonis*, *aliamque myſticam in Eccleſiaſten*, *dialogi forma conſcriptas*, ſeipſo & Verano fratre interlocutoribus. Exſtat utraque in Orthodoxogr. p. 1010. & Biblioth. Patr. tom. 8. p. 401. Scripſit & *Epiſtolam una cum Ceretio & Verano epiſcopis ad Leonem papam*, quæ habetur inter Leonis epiſtolas poſt ep. 51.

* Ep. ad Eucherium.

* Cap. 63

454. [c] RUSTICUS, urbis alicujus in Gallia epiſcopus, ſive Narbonenſis, quod nonnulli, ſive Bituricenſis, quod alii volunt: res enim admodum incerta eſt. Epiſcopi certe munere fungebatur anno 449. quo inter 47. provinciæ Narbonenſis epiſcopos epiſtolæ ſynodicæ ad Leonem papam miſſæ ſubſcripſit; & in epiſtola Leonis reſponſoria eodem anno data inter primos ſalutatur. Claruit præcipue circa an. 454. quo circiter tempore, ut videtur, ſcripſit ad *Eucherium Lugdunenſem epiſtolam*, quæ habetur edita a Sirmondo inter notas in Sidon. Apollinat. lib. 2.

[d] CHRYSIPPUS, gente Cappadox, cum Coſma & Gabrielio fratribus in Syria bonis diſciplinis imbutus. Poſtea cum iiſdem perfectiori morum ac literarum ſcientia ſemet inſtituendum Euthymio abbati Palæſtino commiſit. Claruit circa an. 455. monaſterii Lauræ primum œconomus, deinde S. Reſurrectionis ædi præfectus, mox presbyter Hieroſolymitanus, & S. Crucis cuſtos factus; cui muneri per decennium inſerviit. Plura de eo qui volunt, adeant Euthymii vitam a Cyrillo Scythopolitano conſcriptam apud Sur. Januar. 20. Multa ingenii ſui monumenta reliquit, ſtylo florido, & pro more ſophiſtarum conciſo compoſita: ex quibus unica ad nos pervenit *Homilia de S. Deipara*, quæ Gr. Lat. exſtat in auctuario Duceano tom. 2. p. 424. Scripſit autem inter alia, quæ interierunt, *Encomium Theodori martyris*, ex quo duo fragmenta ſatis prolixa exhibet Euſtratius CP. libro de ſtatu vita functorum cap. 22. Et *Encomium in S. Johannem Præcurſorem & Baptiſtam*. Pr. Ἦχος σάλπιγγος λύρα πνευματική. Exſtat Græce MS. apud Cl. Galeum, tot codicum MSS. melioris notæ Chartophylacem digniſſimum. Confer etiam L. Allat. Diatr. de Symeon. pag. 95. Supereſt etiam Chryſippi noſtri *oratio in S. Archiſtrategum Michaelem*. Pr. Μιχαὴλ ὁ τῶν ἀγγέλων Ἀρχιστράτηγος τοῦ λόγου καὶ τοῦ παρόντος ὑπόθεσις. Vide eundem Allat. ibid. p. 100. 455.

[e] JACOBUS, eccleſiæ Heliopolitanæ in Phœnicia diaconus, claruit circa annum 456. Dum Hieroſolymis erat, & loca ſancta luſtraret, S. Pelagiam ſemel iterumque inviſit, quæ eo tempore vitam cum immortalitate commutavit. Miſit in literas vitam hujus Pelagiæ, quæ ex meretrice pœnitens facta, & a Nonno epiſcopo Edeſſeno, qui a concilio Chalcedonenſi ſede ſua exutus, Antiochiæ tunc temporis vivebat, ad meliorem frugem converſa eſt. Hunc Nonnum epiſcopum *Heliopolitanum* vocat Jacobus noſter, quem tamen Nicephorus, aliique diſerte Edeſſenum faciunt, forte epiſcopatu Edeſſeno exutus, Heliopolitano poſtea donatus eſt. Hanc Pelagiæ vitam Euſtochius neſcio quis Latine tranſtulit; cujus verſionem, poſt Roſweydum in Vit. Patr. lib. 1. edidit Surius Octobt. 8. 456.

[f] TIMOTHEUS, cognomento Ælurus, vitæ inſtituto monachus, dein presbyter Alexandrinus, anno 453. a Proterio Alexandrino ob Eutychianiſmi ſtudium gradu 457.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 768. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 349. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Eucher.* not. 6. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Ruſtic.* d Conf. *Oudin.* tom 1. p. 1265. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Euthym.* Art. 7. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 9. art. 173. not. vol. 9. p. 432. e Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 12. ad vit. *S. Pelag.* f Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 143. ſeq. & vol. 16. ad vit. *Acacii.* Art. 4. ſeq.

dejectus.

Sæc.V. ab an. CCCC. dejectus. Anno 457. aſcitis ſibi Euſebio Peleuſii & Petro Maiumæ epiſcopis Alexandriæ epiſcopum ſeſe ordinari, ac Proterium Euagr. l. 2. c. 8, 9, &c. e medio tolli curavit. Anno 460. (uti habet Baronius) rectius forſan anno 457. ante Anatolii mortem a Leone Imp. ſede per vim & nefas occupata depoſitus, & in exilium Gangram Paphlagoniæ urbem, ac deinde Cherſoneſum relegatus eſt, Timotheo Soloſaciolo ei in epiſcopatu ſubrogato. In exilio octodecim annos exegit (quod diſerte teſtatur Euagrius) ac ſub finem anni 475. vel initium ſequentis, a Baſiliſco tyranno revocatus Alexandriam rediit, & ejecto Soloſaciolo dignitatem priſtinam recuperavit. Eodem anno Conſtantinopolim profectus, ac urbem maxima cum pompa ingreſſus, Baſiliſco perſuaſit, ut miſſis ubique literis encyclicis concilium Chalcedonenſe damnaret. Anno 477. Zeno recuperato imperio Timotheum Alexandria expellere in animo habuit; ſed a quibuſdam admonitus hominem jam grandævum, & mox naturæ lege periturum, ſententiam mutavit, ipſo Timotheo diem ultimum mox * Breviar. c. 16. claudente. Sic Euagrius. Sin Liberatum * audire malimus; Timotheus devicto ſemel Baſiliſco Zenonis Imp. iras & vindictam veritus hauſto veneno ſibi mortem conſcivit. Diverſam ab utroque viam inſtituit * Cap. 72. Gennadius *, qui illum anno 495. exulem in vivis egiſſe refert. Scripſit *ad Leonem Imp. apologiam ordinationis ſuæ* perquam elegantem & ſuaſoriam; quam a ſe in Latinum ſermonem converſam fuiſſe prodit Gennadius; & in ea patres Chalcedonenſes, Leonem papam, atque omnes fere Occidentales epiſcopos a Timotheo Neſtorianiſmi accuſatos eſſe teſtatur. Locum olim habuit *Apologia* iſta in collectione epiſtolarum encyclicarum, cujus meminit Euagrius lib. 2. cap. 10. verum hodie deſideratur.

457. MOSCHIMUS, gente Meſopotame- Gennad. de Script. c. 71. nus, eccleſiæ Antiochenæ presbyter: claruiſſe videtur circa an. 457. Scripſit *adverſus Eutychem egregium libellum*, & alia quædam, quæ non exſtant.

457. [a] VICTORIUS, ſive, ut alii, *Victorinus*, gente Aquitanus, domo Lemovicenſis, calculis mathematicis perquam exercitatus; claruit anno 457. quo anno ad Hilarium Romanæ eccleſiæ archidiaconum ſcripſit *Canonem paſchalem* duabus quaſi partibus conſtantem: prima ſupputandi paſchatis methodum accuratam tradit; ſecunda ſupputationem annorum 430. paſchalem ab anno ſc. Chriſti. 28. ad an. 457. in tabulas redactam adjunctis anno cuique conſulibus Sæc.V. ab an. CCCC. exhibet. *Canonem* iſtum tanti habuit eccleſia Occidentalis, ut in ſynodo Aurelianenſi 4. anno 541. ſanctum paſcha ex illius calculis ab omnibus ſacerdotibus deinceps celebrandum decerneretur. Primus hunc *Canonem* in lucem protraxit, & ampliſſimis commentariis illuſtratum edidit Ægidius Bucherius, Soc. Jeſu, *Antverp.* 1634. fol. Notet bene lector annorum 111. calculos paſchales a quodam ſæculi ſexti ſcriptore canoni Victoriano additos fuiſſe; & in editione Bucheriana expreſſos haberi.

AGAPETUS, Rhodi inſulæ metropolita, claruit anno 457. Cum ab eo per li- 457.
teras exquireret Leo Auguſtus, quid ipſe, ſuæque provinciæ epiſcopi de ſancto & univerſali Chalcedonenſi concilio ſentirent; *epiſtolam ad imperatorem* reſcripſit, qua concilii cauſam adverſus Timotheum Ælurum ſtrenue egit. Exſtat Lat. hæc epiſtola concilii Chalced. part. 3. cap. 45. p. 940.

[b] JULIANUS, epiſcopus Coenſis, cla- 457.
ruit præcipue circa an. 457. licet ante plures, ut videtur, annos dignitatem epiſcopalem adeptus. Multa ei cum Leone papa familiaritas interceſſit; ut ex Leonis epiſtolis conſtat, in quibus Julianus ob pietatem, eruditionem, & invictum pro fide Catholica zelum plurimum laudatur. Exſtat ab eo ſcripta anno 457. *Epiſtola ad Leonem Imp. adverſus Timotheum Ælurum, & pro ſynodi Chalcedonenſis confirmatione*, Lat. Concil. tom. 4. p. 942.

LUCIANUS, Byzæ metropolita, cla- 457.
ruit anno 457. quo *Epiſtolam ad Leonem Imp.* de eodem argumento ſcripſit. Exſtat Lat. Concil. tom. 4. p. 908.

THEOTIMUS, Scythiæ regionis epi- 457.
ſcopus, claruit anno 457. Exſtat Lat. *Epiſtola ad Leonem Imp. de Timotheo Æluro & ſynodo Chalcedonenſi*, Concil. tom. 4. p. 911.

VALENTINUS, Philippopoleos me- 457.
tropolita, claruit anno 457. Scripſit ſuo & ſuorum epiſcoporum nomine *epiſtolam ejuſdem* argumenti *ad Leonem Aug.* quæ exſtat Lat. Concil. tom 4. p. 909. Notet lector eruditus plurimas hujuſmodi epiſtolas a ſynodis provincialibus Leoni Imp. oblatas fuiſſe, quæ ibidem reperiuntur Latine.

[c] AMMONIUS, gente Ægyptius, ec- 458.
cleſiæ Alexandrinæ presbyter & œconomus,

a Conf. *Du Pin.* Hiſt Eccleſ. vol. 4. p. 155. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 150. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art 37. ſeq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4 p. 171. c Conf. *Long* Bibl. ſacr. p. 607.

claruit anno 458. Subſcripſit *Epiſtolæ*, quam Ægyptiacæ diœceſis epiſcopi & clerici, *pro defenſione concilii Chalcedonenſis* ad Leonem Imp. miſerunt, ut *in codice encyclio* videre eſt Concil. tom. 4. p. 897. Scripſit Ammonius *contra Eutychetis & Dioſcori hæreſin.* Exſtat MS. Græce fragmentum *contra Monophyſitas*, ſive *de differentia inter naturam & hypoſtaſin* Biblioth. Vindob. Cod. Theol. juxta Lambec. 47. nnm. 27. Ex ejus etiam ἑρμηνεία τῶν πράξεων, ſive *expoſitione in Acta Apoſtolorum* habetur fragmentum, ibid. cod. 251. fol. 21. Citatur etiam ſub nomine Ammonii Junioris, in Nicetæ catena in Pſalmos, & alibi non ſemel.

458. [a] EUTHALIUS, eccleſiæ forſan Alexandrinæ, alicujus ſaltem in Ægypto, eccleſiæ diaconus, claruit anno 458. ætas ejus licet multo quam antehac certior, ſuis tamen non caret difficultatibus haud facile ſolvendis. Excerpta quæ habentur apud Oecumenium, illum ad 4. Arcadii conſulatum, Honorii 3. referre videntur; quo nomine ipſum ad ann. 396. olim repoſuimus. Verum ex opere ejus jam edito conſtat, iſtam temporis notam non ad Euthalium, ſed ad Patrem quendam antiquiorem, qui idem pene argumentum tractaverat, pertinere. Ipſum vero Euthalium ſequente paragrapho diſerte affirmare, ſe primo Leonis Auguſti conſulatu, h. e. ann. Chriſti 457. vel 458. editionem epiſtolarum Panlinarum elucubraſſe. At nova hic oritur difficultas; Euthalius enim dum Actus Apoſtolorum recenſet, (quod ſnb Athanaſio epiſcopo Alexandrino, qui iſtam ſedem non ante annum 490. tenuit, factum eſt,) ſe νέον χρόνοντι καὶ μαθημάτων eſſe profitetur *. Et tamen ab anno 458. qno tempore jam diaconus erat, nſque ad annum 490. triginta duo annorum intercedit ſpatium, quod cum hac declaratione vix conſiſtere poteſt. Præterea notari meretur, hoc ipſo tempore Euthalium jam epiſcopnm factum eſſe: quod ex propriis prologis colligi poteſt, in quibus Athanaſium fratrem appellat *, non id facturus niſi ejuſdem eſſet ordinis, & dignitatis. Augetur adhuc difficultas, ſi modo verum eſt qnod contendit Cl. Zacagnius; qni Euthalium integrum nobis primus exhibuit, non alium fuiſſe noſtrum ab Euthalio archidiacono Alexandrino, qui in actis * concilii Chalcedonenſis an. 451. habiti memoratnr. Adeo ut, cnm ſe νέον χρόνοντι καὶ μαθημάτων profiteretur, ſexagenario majorem eſſe neceſſe ſit. Ut nodum hunc ſolverit Zacagnins, non aliud * habnit quam hoc dixiſſe Euthalium dum ſe antiquis eccleſiæ patribus compararet, & ab eorum antiquitate, ac doctrina ſe multum diſtare fateretur. Quod an emunctæ naris viris unquam perſuaſerit, judicent alii. Solvendis his difficultatibus me plane imparem eſſe lnbens agnoſco. Utcunque vero ſe res habeat, certum eſt Euthalinm primo Leonis conſulatu, anno 458. epiſtolas Paulinas reconcinnaſſe, & ad exitum uſque illius ſæculi, vitam facile producere potuiſſe. Ex diacono factus eſt tandem (ſi unius alteriuſve MS. codicis titulo fides ſit habenda) Sulcenſis epiſcopus. Ubinam vero ſita erat hæc ſedes non conſtat. Erat quidem urbs Sulſitana in Sardinia, erat & in Mauritania ſecunda; ſed neutra Græca lingua utebatur. Unde conjecit Cl. editor fuiſſe Ψιλχίω Thebaidis urbem, Straboni, aliiſque memoratam. Verum voces etſi parnm ſono, cætera tamen præcipue ſcribendi modo mnltum differunt. Interim non invitns conceſſerim Euthalinm, ſi modo epiſcopus fuerit, ſedem alicubi in Ægypto habuiſſe; quod aperte clamant Æra Diocleſiani menſiumque Ægyptiacorum nomina, quibus ubique ntitur. Contexuit opus quoddam criticum in Acta Apoſtolorum, epiſtolas 7. catholicas, & in 14. S. Pauli epiſtolas. Quo quidem in opere ſingulis prologum præmittit, argumentum uniuſcujuſque addit, quo totius ſummam complectitur, deinde elenchum teſtimoniorum, quæ ex veteri Teſtamento, vel aliunde adhibentur, adjicit; librumque vel epiſtolam in capitula ſæpe, & in ſubdiviſioues diſtinguit. Qno vero majori cura atque diligentia in hoc opere verſaretur, ad Cæſaream Paleſtinæ urbem profectus eſt; nt actuum Apoſtolorum epiſtolarumque Catholicarum textum πρὸς τὰ ἀκριβῆ ἀντίγραφα, qnæ adhuc in bibliotheca ibidem a Pamphilo martyre, & Euſebio Cæſarienſi conſtructa ſervabantur, conſeret, quemadmodum ipſemet nota * ad epiſtolarum Catholicarum calcem apposita profitetur. An in Paulinis epiſtolis recenſendis idem præſtiterit, nou liquet. Dicavit opus ſuum Euthalius Athanaſio Alexandriæ epiſcopo, eidem nempe, qui Petro Mongo in ſede Alexandrina ſucceſſit circa ann. 490. quique Henoticum Zenonis amplexus eſt, ſynodumque Chalcedonenſem damnaſſe dicitur. Operis Euthaliani fragmenta quædam dudum ediderunt plures, Card. Ximenius, Eraſmns, Rob. Stephanus, ſed præcipue H. Boeclerus ad calcem N. T. *Argentor.* 1645. 12°. Tandem ex variis Codd. MSS. venerandæ plane vetuſtatis, qui in bibliotheca Vaticana aſſervantur, opus integrum e tenebris eruit, & Gr. Lat. edidit Lanr. Zacagnins bibliothecæ Vaticanæ cuſtos digniſſimus an. 1698. 4°. pag. 401. qui notulas ubi opns erat, paginæ cujuſvis calci adſperſit, varias lectiones

* Prol. in Act. p. 428.

* Ib. p. 409. & in Ep. Cathol. p. 476.

* Act. 3. Concil. tom. 4. p. 461.

* Præfat. num. I. 2. p. 62.

* Pag. 513.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 367. *Oudin.* tom. 1. p. 1266. *Long.* Bibl. ſact. p. 718.

in

Sæc.V. ab an. CCCC. in Acta & Epiſtolas, ex optimis quibuſque Codd. MSS. cuivis tractatui ſubjecit, & in præfatione plurima de ſacri textus diviſionibus, lectionibus, aliiſque erudite annotavit. An alia ſcripſerit Euthalius, non adeo liquet, ſaltem in bibliothecarum quarundam archivis adhuc latent. Id modo certum Turrianum Præf. ad Conſtit. Apoſt. pag. 17. iſtiuſmodi commentarium citare, quæque ex eo profert, in hodierno Euthalii opere fruſtra quæri.

458. [a] GENNADIUS, primum eccleſiæ Conſtantinopolitanæ presbyter, anno 458. Anatolio in regiæ urbis ſede ſucceſſit: collapſam eccleſiæ ſuæ diſciplinam omni mox ſtudio redintegrare cœpit. Anno 459. habita Conſtantinopoli epiſcoporum 73. ſynodo, inter alia canonem adverſus Simoniacas ordinationes condidit; eaque de re circulares dedit literas: nec quenquam ad ſacros ordines admittere voluit, qui Pſalterium memoriter non teneret. Creato Marciano, qui a Novatianis ad catholicos tranſierat, œconomo, ſtatuit, ut fidelium oblationes, quas hucuſque magna eccleſia ſibi arripere ſolebat, eccleſiæ cujuſque clerici apud ſe retinerent. Pictoris cujuſdam, qui Chriſtum Jovis ſpecie depingere auſus fuerat, manum exareſcentem, precibus ſuis, referente Theodoro lectore, ſanam reddidit. Dum nocte quadam precibus in eccleſia intentus ſpectrum vidiſſet, objurgatum ab eo dæmonium exclamavit, ipſo quidem ſuperſtite ſe quieturum, poſtea vero eccleſiam funditus vaſtaturum. Turbatus Gennadius cum ardentiſſimas ad Deum pro pace eccleſiæ preces fudiſſet, paulo poſt e vita exceſſit. Quod contigit anno 471. Erat, inquit Gennadius alter *, vir lingua nitidus, & ingenio acer. Danielem prophetam integro commentario expoſuit: plures etiam homilias edidit, quæ interciderunt. Exſtat Gr. Lat. ſuo ac ſynodi ſuæ nomine *Epiſtola encyclica adverſus Simoniam, tam in ordinationibus, quam in ordinatis*, Concil. tom. 4. p. 1025. & Pandect. Canon. tom. 2. p. 181. Notandum vero in Oxonienſi, aliiſque quibuſdam editionibus majorem hujus epiſtolæ partem ad Balſamonis ſcholia male amandari; cum tota epiſtola a capite uſque ad calcem uno eodemque ſpiritu fluat: quod ex parte etiam Baronius olim vidit: apud quem hæc epiſtola habetur Latine ad annum 459. Scripſit item *contra Cyrilli anathematiſmos*: ex quo tractatu fragmentum exhibet Facundus Hermianenſis lib. 2. cap. 4.

Vid Theod. Lect. l. 1. p. 554.

* De Script. c. 90.

PASTOR, epiſcopus, forſan Hiſpanus, claruit circa ann. 458. Scripſit *libellum in modum ſymboli* parvum, totam pene fidem Chriſtianam ſententiis complexum: in quo, prætermiſſis aliorum hæreſiarcharum nominibus, Priſcillianiſtas nominatim damnavit. N. E. Sæc.V. ab an. CCCC. 458. Gennad de Script. c. 76.

[b] MUSÆUS, Maſſilienſis eccleſiæ preſbyter, vir SS. Scripturarum ſcientia, & linguæ facundia admodum inſignis, claruit anno 458. Obiit circa ann. 461. Hortante Venerio epiſcopo Maſſilienſi excerpſit *de SS. Scripturis lectiones totius anni feſtivis diebus aptas: reſponſoria etiam Pſalmorum capitula, temporibus & lectionibus congruentia.* Hortante quinetiam Euſtathio Venerii ſucceſſore, compoſuit *Sacramentorum egregium volumen* in ſua membra pro ratione officiorum, temporum & lectionum diſtributum. Scripſit & *Homilias multas*, quæ una cum reliquis operibus interierunt; niſi quod *Lectiones* totius anni ab eo collectas apud Bernardum Guidonem haberi moneat Aubertus Miræus. 458. Gennad de Script. c. 79.

[c] ANTIPATER, Boſtrenſis in Arabia epiſcopus, claruit circa ann. 460. Scripſit *Ἀντίῤῥησιν*, ſeu *refutationem apologiæ Euſebii Cæſarienſis pro Origene*. Fragmenta quædam ex libro operis iſtius primo proferunt concilii Nicæni 2. Patres actione 5ª. Concil. tom. 7. p. 368. Exſtat Græce ineditus *Sermo in S. Johannem Baptiſtam, Zachariæ ſilentium, & ſalutationem B. Virginis*; qui inter alia Simeoni Metaphraſti affícta deliteſcit, teſte Leone Allatrio Diatrib. de Script. Simeon. p. 89. Hæc oratio, una cum alia ejuſdem εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνεια exſtiterunt Gr. MSS. apud Galeum noſtrum. 460.

[d] CYRUS, (Syrum male vocant impreſſi codices Gennadii) arte medicus, dein ex philoſopho monachus, claruit anno 460. Vir dicendi peritus, inquit Gennadius: ſcripſit *adverſus Neſtorium* fortiter atque eleganter; nimio tamen diſputationis æſtu abreptus in Eutychianum dogma delapſus eſt, & Chalcedonenſis concilii decreta repudiavit. N. E. Alius, ut videtur, a noſtro fuit Cyrus ille, natione Ægyptius, domo Panopolitanus, qui poeticæ artis facultate inſignis, eoque nomine Eudociæ imperatrici inprimis charus, ſub Theodoſio juniore prætorii præfectura fungebatur; urbis demum præfectus factus, conſularis, etiam & patricius. Eudocia Hieroſolymam ſecedente anno 445. in Theodoſii Imp. offenſionem 460. Gennad. de Script. c. 81.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 156. *Oudin.* tom. 1. p. 1278 *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16 ad vit. *Gennad.* b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 149. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 276. c Conf. *Oudin.* tom. 2. *ſæc.* 9. p. 101. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 7. vol. 9. p. 274. ſeq. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16 ad vit. *Attic.* Art. 13.

Sæc.V. ab an. CCCC. incidit, & abrogatis faſcibus, boniſque ejus publicatis, aſſumptus eſt in clerum, &, teſte Suida *, ἐπίσκοπος τῶν ἱερῶν ἐν Κοτυαείῳ τῆς Φρυγίας, epiſcopus, ſive inſpector ſacrorum in Cotyaio Phrygiæ urbe factus eſt. Quid ſibi voluerit his verbis Suidas, incertum eſt. Id certum, Chronici paſchalis conditorem* & Theophanem* diſerte affirmare, Cyrum Theodoſii juſſu factum eſſe Smyrnæ epiſcopum, lepidamque referunt narratiunculam de conciuncula, quam epiſcopus factus die Chriſti natali ad populum habuit, (cujus etiam verba ibi recitant) qua craſſam rerum divinarum ignorantiam prodidit. Vixit uſque ad Leonis Imp. tempora. Num vero aliquid ſcripto conſignaverit, mihi incompertum eſt.

* In voce Κῦρος.
* Pag. 318 edit noviſſ.
* Ad an. Chr. 437. p. 83.

460. [a] ANTONIUS, monachus, S. Symeonis Stylitæ ſenioris diſcipulus, claruit anno 460. Commiſit literis *vitam & converſationem* ſui magiſtri *S. Symeonis Stylitæ*, quocum diu familiariter verſatus fuerat, idem dubio procul omni τις τῶν αὐτοπτῶν γενομένων cujus meminit Evagrius *, *qui hominem viderat, & rebus ab illo geſtis interfuerat*, qui divina ejus miracula conſcripſit. Nec ſemel in hoc opere de ſe agit. Incipit hæc vita, Ξένον καὶ παράδοξον μυστήριον ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν. Edita eſt Latine lib. 1. *de vitis Patrum*. Græce MS. in antiquiſſimo codice penes ſe habuiſſe teſtatur L. Allatius *Diatr. de ſcript. Symeon.* pag. 8. 101. Antonium noſtrum hiſtoricis Latinis perperam accenſet Voſſius lib. 2. c. 17. p. 231.

* L. 1. c. 13. p. 270.

460. LAMPETIUS, ſecta Meſſalianus, ſive Euchita, presbyter ab Alypio Cæſareæ apud Cappadocas archiepiſcopo ordinatus, vixit circa annum 460. & forſan diu poſtea. Ut ejus ætas clarius cognoſcatur, ætas Alypii erit indaganda. Thalaſſio igitur, qui concilio Chalcedonenſi anno 451. interfuit, poſt paucos annos in ſede Cæſareenſi ſucceſſit Alypius. Liquet id ex literis quas anno 458. Leo Imp. ad illum deſtinavit, ſententiam ejus de concilio Chalcedonenſi, deque turbis Alexandriæ ab Eutychianis nuper excitatis, exquiſiturus. Convocatis itaque provinciæ ſuæ epiſcopis, epiſtolam ſynodicam ad Leonem dedit, quæ reperitur in *Codice encyclio* Concil. Chalced. part. 3. cap. 50. Conc. tom. 4. col. 952. Vide & col. 891. Ab hoc Alypio ſacerdotii dignitatem furtim & per fraudem ſurripuit Lampetius, homo nequam, praviſque moribus, βδελυρὸς ὢν καὶ ἀπατεὼν, ut ex libro ſynodico notat Photius. Oblato proinde libello, graviſſimorum criminum, a Gerontio presbytero monachorum in Glitide præfecto, apud Alypium accuſatus eſt; quod laſcive cum puellis ſe geſſiſſet, jactaſſetque Hieroſolymis cum diaconiſſa ſe peccaſſe; quod eos qui ſtatis horis preces pſallerent irriſiſſet, illos tanquam legi adhuc inſervientes convitiis inſectatus. Objecta ſunt illi & alia id genus nefaria, quæ a Meſſalianis & fiunt & dicuntur. Accepto libello accuſationis capita continente, Alypius rem ad Hormizam Comanes epiſcopum excutiendam retulit. Lampetius, Hormiza judice, cauſam agente Gerontio, partim teſtibus convictus, partim ſua ipſe confeſſione reus, omnium calculis ſacerdotii dignitate ſubmovetur, ſuffragium ſuum ferente Alypio, qui miſerum illum (deceptus ipſe) presbyterum ordinarat. Lampetium nihilominus, edita apologia, defendit Alpheus Rhinocorurorum epiſcopus, quaſi nihil eorum de quibus accuſaretur aut dixiſſet aut feciſſet. Scripſit ipſe Lampetius librum quem *Teſtamentum* nominavit, cui impietatis ſuæ dogmata quædam inſperſit, teſte Photio cod. 52. col. 41.

[b] VICTOR, gente Afer, Cartennæ Mauritaniæ urbis epiſcopus, claruit circa annum 460. Scripſit *ad Genſericum Vandalorum regem librum adverſus Arianos prolixum qui interiit, librum de pœnitentia Publicani*, in quo regulas vivendi ex S. Scripturis deſumptas pœnitentibus præſcripſit. Exſtat iſte liber inter Ambroſii opera ei male inſcriptus. *Librum* denique *ad Baſilium ſcripſit ſuper morte filii conſolatorium*, qui Baſilio male tributus inter opera ejus haberi ſolet. *Homilias* adhuc multas memorat Gennadius, quæ deſiderantur. 460.

Gennad. de Script. c. 77.

VOCONIUS, natione Afer, Caſtellani Mauritaniæ oppidi epiſcopus, claruit circa an. 460. Scripſit *adverſus Judæos, Arianos, & alios hæreticos*. Compoſuit etiam *Sacramentorum egregium volumen*. N. E. 460.

Gennad. de Script. c. 78.

[c] HILARIUS, natione Sardus, Criſpiniani filius, eccleſiæ Romanæ archidiaconus, anno 449. a Leone papa ad latrocinium Epheſinum legatus eſt una cum Juliano epiſcopo, & Renato presbytero; ubi cum omnia per fas & nefas geſta, juraque divina pariter ac humana a Dioſcuro conculcata deprehenderet, fuga dilapſus eſt clam legationis ſociis, Leonem de re tota moniturus. Anno 461. die 12. Novembris epiſcopus Romanus ordinatus eſt, eodem- 461.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1318. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Symeon.* Art. 19. *b* Conf. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 181. *Oudin.* tom. 1. p. 1282. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Eugen.* Art. 50. *c* Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 157. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Hilar.* *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 8. vol. 3. p. 757.

que

que anno miſſis ubique literis encyclicis Neſtorium & Eutychem damnavit, ac concilia Epheſinum & Chalcedonenſe comprobavit. Obiit anno 467. die 21. Februarii. Exſtant ab eo adhuc diacono ſcriptæ *Epiſtolæ* 2. quarum prima *ad Pulcheriam Auguſtam* habetur Concil. tom. 4. p. 51. altera *ad Victorium Aquitanum canoni hujus paſchali* præfigitur: ab epiſcopo ſcriptæ exſtant *Epiſtolæ* 10. Concil. tom. 4. p. 1035. aliæ quædam apud Chriſt. Lupum ad calcem Epiſt. Epheſin. p. 471.

461. [a] ARNOBIUS, Junior vulgo dictus, ut ab Arnobio Afro diſtinguatur; gente, ut videtur, Gallus, claruit circa ann. 461. ut ex inſcriptione commentarii in Pſalmos Leontio Arelatenſi & Ruſtico Narbonenſi epiſcopis nuncupati colligitur: Leone certe aliquantulum poſterior, quem paſſim laudat. Exſtant ſub illius nomine,

Commentarius in Pſalmos Davidis Cl. Arnobio Afro male aſcriptus. Prodiit ſeorſim *Baſil.* 1522. deinde ab Eraſmo editus *Colon.* 1532. 8°. denique a Laurentio de la Barre emendatus *Pariſ.* 1639. Exſtat & in Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 203.

Annotationes ad quædam loca Evangeliſtarum, quæ habentur editæ *Baſil.* 1543. 8°. & a Schotto recognitæ *Pariſ.* 1639.

Altercatio ſeu conflictus cum Serapione Ægyptio de Deo trino & uno, de duabus in Chriſto ſubſtantiis & unica perſona, & de gratiæ ac liberi arbitrii concordia, in duos libros diviſa. Opuſculum iſtud neſcio qua autoritate ductus inter Vigilii Tapſenſis opera reponit Caſimirus Oudin. Certe præter codicum MSS. fidem illud ſub Arnobii nomine ante annos octingentos citavit Alcuinus. Primus edidit Franciſcus Feuardentius ad calcem Irenæi *Colon.* 1596. Habetur in ſequentibus omnibus Irenæi editionibus, & in Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 236.

461. [b] LEONTIUS, gente Gallus, epiſcopus Arelatenſis, claruit anno 461. quo exeunte, ineunte ſaltem ſequente, epiſtolam ab Hilaro papa ſibi inſcriptam accepit. Plures ad eum deinceps epiſtolas ſcripſit Hilarus de rebus Arelatenſem provinciam ſpectantibus; in quarum altera eum ob munus metropolitanum minus ſedulo adminiſtratum, & Hermetem ſedis Narbonenſis invaſorem in ordinem non redactum, acriter corripit. Concilio Arelatenſi anno 475. præfuit. [c] Exſtat unica ab eo ſcripta *ad Hilarum papam epiſtola* apud Dacherium Spicileg. tom. 5. p. 578. [d]

[e] PERPETUUS, gente Gallus, genere ſenatorio, patre prædiviti ortus, anno 461. vel præcedente, Eutochio, cui ſanguine erat propinquus, in ſede Turonenſi ſucceſſit. Eodem anno concilio Turonenſi 1. anno 465. concilio Venetico interfuit. Anno 482. exſtructa ſuper S. Martini ſepulchrum baſilica admodum ſplendida & magnifica, epiſcopos provinciales ad encœnia illius celebranda coegit. Obiit anno 490, vel 491. Exſtat *Teſtamentum* (non ignobile vetuſtatis monumentum) & *Epitaphium* ejus apud Dacherium Spicileg. tom. 5. p. 103 [f]. In eccleſiæ Turonenſis uſum jejunia & vigilias, qualiter per totius anni circulum obſervarentur, inſtituit. *Ordinem* ab eo inſtitutum ex publicis eccleſiæ Turonenſis tabulis exſcriptum exhibet Gregorius Turonenſis, Hiſt. de geſtis Franc. lib. 10. c. 30. 461.

[g] PAULINUS, gente Gallus, domo Petricorius ſive Petricordius, id eſt, Veſunnicus, ſi Sirmondi conjecturæ fides. Claruit anno 461. *Opus* enim ſuum *de vita S. Martini* nuncupavit Perpetuo epiſcopo Turonenſi; qui concilio Turonenſi primo præſedit anno 461. non 480. uti male habet Labbeus, & exſcriptor ejus Oudinus. Scripſit Paulinus carmine heroico *de vita S. Martini libros* 6. quibus haud aliud egit, quam ut quæ Sulpicius Severus venuſta & eleganti proſa expreſſit, ipſe, pauculis omiſſis, rudi atque impolito verſu redderet. *Opus* iſtud Paulino Nolano epiſcopo tribuerunt non ſolum ſequioris ævi ſcriptores fere cuncti; ſed & e veteribus Gregorius Turonenſis * diſertim, & Venantius Fortunatus † haud obſcure. Hinc factum eſt, ut ſub Paulini Nolani nomine ſæpius prodiret, a Jureto primum editum *Pariſ.* 1585. dein in Bibliothecis Patr. Pariſienſibus ac *Colonienſi*, in Appendice Bigneana p. 852. aliiſque veterum poetarum Chriſtianorum collectionibus. Paulino demum Petricorienſi reſtitutum prodiit in Bibliotheca Patr. noviſſima tom. 6. p. 297. & ſeorſim a Chriſtiano Daumio una cum Fr. Jureti commentariis, Caſp. Barthii animadverſionibus, Jo. Fr. Gronovii notis, ſuoque notarum Spicilegio editum *Lipſiæ* 1686. 8°. Porro exſtat Paulini noſtri *Carmen breviuſculum, de viſitatione Nepotuli ſui, vitæ S. Martini ſubjungi ſolitum*; & alia quædam opuſculorum deperditorum *fragmenta*, quæ ibidem reperiuntur. 461.

* L. 1. de Mirac. S. Martini.
† De Mirac. S. Mart. l. 1.

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 148. *Oudin.* tom. 1. p. 1283. 1287. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 1. p. 362. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Proſper.* Art. 9. *Long.* Bibl. ſacr. p. 616. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 791. [c] Concil. tom. 4. p 1828. [d] Edit. nov. tom. 3. p. 302. [e] Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Perpet.* *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 671. [f] Edit. nov. tom. 3. p.303. ſeq. item in Append. ad Oper. *Gregor. Turonenſis* a *Ruinart.* edit. p. 1317. [g] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1287.

riuntur. Cæterum Paulinum quendam Petricorienſi noſtro æqualem memorat Gennadius *; qui compoſuit *Tractatus* aliquot *de initio Quadrageſimæ*, *De die Dominico Paſchæ*, *De obedientia*, *De pœnitentia*, & *de Neophytis*. Ex opuſculis iſtis, cujuſcunque demum Paulini fuerint, nil hodie ſupereſt.

* De Script. Eccl. c. 68.

462. [a] CLAUDIANUS MAMERTUS, gente Gallus, presbyter Viennenſis, & Mamerti fratris eccleſiæ iſtius archiepiſcopi adjutor ſeu chorepiſcopus, inde *Antiſtes in ordine ſecundo* Sidonio, *Epiſcopus* Gennadio* dictus, claruit circa ann. 462. Mortis tempus nullo certo indicio hactenus indagare potui. Funeri ejus quamvis intereſſe non potuit Sidonius*, amici tamen integerrimi memoriæ hoc elegans plane epitaphium dicavit.

Gennad. de Script. c. 83.
* De Script. c. 67.
* L. 4. ep. 11.

Germani decus & dolor Mamerti,
Mirantum unica gemma epiſcoporum,
Hoc dat ceſpite membra Claudianus.
Triplex bibliotheca quo magiſtro,
Romana, Attica, Chriſtiana fulſit:
Quam tota monachus virente in ævo
Secreta bibit inſtitutione.
Orator, Dialecticus, Poeta,
Tractator, Geometra, Muſicuſque,
Doctus ſolvere vincla quæſtionum,
Et verbi gladio ſecare ſectas,
Si quæ Catholicam fidem laceſſunt.

Reliqua ex ipſo autore petantur, qui Claudianum hoc amplius elogio ornat. *Vir fuit providus, prudens, doctus, eloquens, acer, & hominum ævi, loci, populi ſui ingenioſiſſimus: quique indeſinenter ſalva religione philoſopharetur.* Longum eſſet laudes, quibus eum paſſim proſequitur Sidonius, exſcribere.

SCRIPTA SEQUUNTUR.

[b] *De ſtatu Animæ libri 3. ad Sidonium Apollinarem.* Opus iſtud prolixe laudans Sidonius*, hæc inter alia habet. Jam *ſi ad ſanctos Patres pro comparatione veniatur, inſtruit ut Hieronymus, deſtruit ut Lactantius, aſtruit ut Auguſtinus, attollitur ut Hilarius, ſummittitur ut Johannes, ut Baſilius corripit, ut Gregorius conſolatur, ut Oroſius affluit, ut Ruffinus ſtringitur, ut Euſebius narrat, ut Eucherius ſollicitat, ut Paulinus provocat, ut Ambroſius perſeverat.* Exſtat ſeorſim cum notis Barthii *Cygneæ* 1655. in Orthodoxogr. pag. 1247. & in Biblioth. Patr. tom. 6. pag. 1050.

* L. 4. ep. 3.

[c] *Epiſtola* (præter binas ad eundem, alteram libris de ſtatu animæ præfixam; alteram, quæ epilogus potius videtur, ſubnexam) *ad Sidonium Apollinarem*, inter cujus epiſtolas locum habet lib. 4. ep. 2.

Carmen contra varios Errores, ſeu vanos Poetas, quod in Bibliotheca Patrum reperiri ſolet.

Hymnus de paſſione Domini, qui incipit, *Pange lingua glorioſi*, vulgo Venantio Fortunato tributus. Verum Claudiani noſtri eſſe, præter codicis vetuſti Gennadii, quo uſus eſt Miræus, autoritatem, arguit elegantia illius eximia, Venantii ruditati parum conſona, ac deſcriptio poematis cujuſdam a Claudiano compoſiti, quæ apud Sidonium loc. cit. invenitur, ac hymno iſti adamuſſim convenit. Sic enim Sidonius Claudianum allocutus; *Jam vero de hymno tuo ſi percunctere, quid ſentiam, commaticus eſt, copioſus, dulcis, elatus, & quoſlibet Lyricos Dithyrambos amœnitate poetica & hiſtorica veritate ſupereminet. Idque tuum in illo peculiare, quod ſervatis metrorum pedibus, pedum ſyllabis, ſyllabarumque naturis, intra ſpacii ſui terminum verba ditia verſus pauper includit; nec arctati carminis brevitas longitudinem phalerati ſermonis eliminat; ita tibi facile factu eſt minutis trochæis, minutioribuſque pyrrichiis, non ſolum moloſſicas, anapæſticaſque ternarias, ſed epitritorum etiam, pæonumque quaternas ſupervenire juncturas.* Exſtat in Breviariis & Antiphonariis eccleſiæ Romanæ, Dominica in paſſione Domini.

Hymnos, *Pſalmos*, ac *Lectiones* quibuſque anni feſtis diebus congrua in uſum eccleſiæ Viennenſis ordine digeſſiſſe Claudianum aperte ſatis innuit Sidonius in Epitaphio illius.

[d] SIMPLICIUS, patria Tiburtinus, 467.
Caſtini filius, a die 6. Martii anni 467. pontifex Romanus. Longam ac diuturnam cum Acacio CP. Timotheo Æluro, Petro Mongo, & Petro Fullone litem exercuit; hos Eutychianæ hæreſeos, & invaſarum injuria ſedium Alexandrinæ & Antiochenæ, illum affectatæ poteſtatis nimiæ, & latentis erga hæreticos favoris inſimulans. Et illos quidem, utpote bipedum nequiſſimos, juſte exagitavit, ac tandem ſedibus injuria occupatis exturbari effecit; hunc vero, virum Catholicæ fidei cum primis tenacem, eo revera nomine inſectatus eſt, quod dignitatem ſedi CP. a concilio Chalcedonenſi delatam conſtanter defenderet ac retineret. Obiit anno 483. die 10. Februarii. Exſtant ab eo ſcriptæ *Epiſtolæ* 19. Concil. tom. 4. p. 1068.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Mamert.* Art. 8. [b] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 150. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 3. p. 1074. item Bibl. Eccleſ. ad *Gennad.* c. 83. [c] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. not. 5. ad vit. *Fauſt.* [d] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. p. 159. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Acacii.* Art. 2. ſeq.

SER-

Sæc. V. ab an. CCCC. 467. Gennad. de Script. c. 87.

SERVUS DEI, epiſcopus, cujuſnam urbis non liquet: plurimi enim ei cognomines epiſcopi in Italia & Africa iſto ævo floruerunt. Claruit circa an. 467. Scripſit adverſus eos, qui Chriſtum in terris ante reſurrectionem ſuam degentem carneis oculis Patrem non vidiſſe aſſeruerunt: & ex ſcripturis oſtendere conatus eſt, Chriſtum ex quo tempore ex B. Virgine natus eſt, ex vi hypoſtaticæ unionis Deum Patrem & Spiritum S. carnis ſuæ oculis ſemper vidiſſe. N. E.

468. Gennad. de Script. c. 81.

SAMUEL, gente Syrus, eccleſiæ Edeſſenæ presbyter, claruit anno 468. Conſtantinopolim demum migravit, atque ibi in vivis erat anno 495. quo Gennadius catalogum ſuum clauſit. Multa *adverſus hæreticos, Neſtorianos præſertim, Eutychianos, ac Timotheanos*, Syro ſermone ſcripſit: oſtendens adverſus Neſtorianos, Deum in homine, non purum eſſe hominem de Virgine natum; contra Eutychianos, veram humani generis carnem a Deo ſumptam eſſe, non de coelo exhibitam, non de craſſo aere formatam; contra Timotheanos, ita Verbum carnem factum, ut manente Verbo in ſua ſubſtantia, & homine in ſua natura, ſocietate, non immixtione, unam Filii Dei reddidiſſe perſonam. Verum hæc omnia temporis injuria nobis eripuit.

470. [a] ANONYMUS autor *vitæ S. Auxentii*, Auxentio ætate par, claruit imperante Leone *Thrace*, circa annum 470. In literas miſit *vitam & miracula S. Auxentii, presbyteri & archimandritæ in Bithynia*, anno circiter 470. defuncti. Habetur Latine apud Sur. & Bolland. Februar. 14. Græce MS. in Biblioth. Vindob. inter hiſtoricos Eccleſiaſt. cod. 3. num. 22. fol. 121. p. a. col. 1. teſte Neſſelio Catal. P. V. p. 9.

470. RURICIUS, diſtinctionis ergo a nepote ſuo, epiſcopo itidem Lemovicenſi, *Senior* dictus; viceſimus quartus, ut volunt, a S. Martiale Lemovicenſium epiſcopus claruit anno 470. Uxorem habuiſſe Iberiam ex epithalamio, quod iis dicavit Sidonius, aperte liquet. Minimam apud me fidem meretur, quod refert Bernardus Guido *, eum in communi Lemovicæ cœmiterio, ſupra Vigennam fluvium in honorem S. Auguſtini monaſterium fundaſſe, & in eo Canonicos Regulares inſtituiſſe. In hoc monaſterio ipſe cum ſucceſſoribus ſepultus dicitur. Anno 506. ad concilium Agathenſe vocatus, & ob abſentiam a Cæſario Arelatenſi objurgatus, datis ad Cæſarium literis, ætatem gravem & infirmitatem corporis abſentiæ obtendit. Haud ita multo poſt grandævus obiiſſe videtur. Eruditionem ejus & ſummam facundiam magnopere deprædicat Sidonius *, ſubditque quod magis adhuc in laudem cedit, ſermone pulchro vitam fuiſſe pulchriorem. [b] Extant *Epiſtolarum libri* 2. quos primus eruit Henricus Caniſius Antiq. Lect. tom. 5. p. 428 [c]. exinde relatos in Bibliothecam Patr. tom. 8. p. 557.

* De Geſtis Epiſc. Lemov. c. 3. de Ord. Grandemon. §. 2.

Sæc. V. ab an. CCCC.

* L. 8. ep. 10.

471. Hincmar. Vit. Remig. ap. Sur. 13. Jan. Flodoard. Hiſt. Remens. l. 1.

[d] REMIGIUS, gente Gallus, nobilitate generis illuſtris, in pago Laudunenſi parentibus Æmylio & Cilinia, vetulis jam & ætate provectis, natus eſt, conceptione ejus a Montano monacho divinitus prædicta. Scholæ traditus, melioribus literis imbuendus, brevi omnes condiſcipulos ingenio, moribus, & doctrina ſuperavit. Anno 471. (uti habent Hincmarus, Flodoardus, & Sigebertus *) vel 459. (uti rectius Le Cointe †) annos natus 22. defuncto Bennadio in ſede Rhemenſi ſubſtitutus eſt. Anno 496. Clodovæum Francorum regem una cum primariis regni proceribus ad fidem converſum baptizavit, *Francorum* idcirco *Apoſtolus* appellatus. Ampliſſimas, quas a Clodovæo ſacri officii præmium meruit, poſſeſſiones ipſe pauperibus & eccleſiis, quas affatim ditavit, elargitus eſt. Anno 511. ut concilium Aurelianenſe I. indiceretur, a Clodovæo rege obtinuit; ubi plurima eccleſiæ Gallicanæ perquam utilia lege lata ſancita ſunt. Anno 517. concilio Rhemenſi præfuit; ubi Ariano cuidam epiſcopo, acerrime contra orthodoxos diſputanti præſentia ſua ſilentium incuſſit, & attonitum miraculo hæreticum ad Catholicam fidem revocavit. Obiit anno ætatis 96. epiſcopatus 74. id inter omnes conſtat: annus æræ Chriſtianæ incertus eſt. Quod ſi Hincmari, Flodoardi, & Sigeberti calculos ſequamur, Remigii mors in annum 545. referenda eſt. Verum id nequaquam conſtare poteſt; anno enim 535. Flavius ſucceſſor ejus ſynodi Arvernenſis decretis ſubſcripſiſſe deprehenditur. Eligendus igitur potius videtur Caroli Le Cointe calculus (ab ipſo pluribus confirmatus) qui Remigii mortem in ann. 533. rejicit. Obiit Idibus Januariis, de appropinquante morte cœlitus præmonitus, & in eccleſia ſua ſolenni admodum pompa reconditus. Nobile ejus elogium habet Flodoardus lib. 1. c. 11. quem adeat eruditus lector. De ſtylo ejus, ſcribendique genere vide quæ habet epiſtola, ad ipſum data, Sidonius lib. 9. ep. 7.

* L. 1. c. 15, 17.

† Annal. Eccleſ. Franc. t. 2. p. 113.

a Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol 16. not. 1, 2. ad vit. *Auxent.* *b* Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 12. p. 421. *c* Edit. nov. tom. 1. p. 373. *d* Conf. *Cavean.* tom. 1. p. 1290.

Xxxxx a SCRIPTA.

Sæc.V. ab an. CCCC.

SCRIPTA.

[a] *Epiſtolæ 5.* quæ habentur Concil. tom. 4. p. 1268, 1401, 1608. *Teſtamentum*, cujus binæ exſtant editiones, altera prolixior, ac plurimis recentioris ævi interpolationibus aucta, apud Flodoardum Hiſt. Remenſ. lib. 1. c. 18. altera brevior ac ſincerior apud Phil. Labbeum Biblioth Nov. MSS. tom. 1. pag. 806. Carolum le Cointe, Annal. Franc. tom. 1. ad an. 533. num. 50. p. 407. & Gul. Marlotum Hiſt. Metrop. Remenſ. tom. 1. lib. 2. c. 11.

Explanationes epiſtolarum S. Pauli, ſub Remigii noſtri nomine a Johanne Bap. Villalpando editæ *Romæ* 1598. & *Moguntiæ* 1614. In his citantur S. Benedictus, Caſſiodorus, Gregorius papa, & Beda. Quod cum opus Remigio Remenſi abjudicare prima fronte videatur; objectioni iſti pluribus argumentis obviam ire ſatagit Villalpandus. Verum fortioribus longe argumentis Villalpandi reſponſiones diluit Cl. Le Cointe ubi ſupra num. 49. Sub Haymonis Halberſtatenſis nomine antea prodierat *Pariſ.* 1556. 8°. & a Fulberto Carnotenſi epiſcopo Haymoni diſerte aſcribitur. Remigio tamen Antiſſiodorenſi argumentis minime contemnendis vindicat Doctiſſ. Aubertinus lib. de Euchariſt. p. 886, 926, 937, &c.

Declamationes ſive orationes ejus laudat Sidonius Apollinaris lib. 9. ep. 7. Verum iſtæ deſiderantur.

471. [b] ACACIUS, Orphanotrophii Conſtantinopolitani præfectus, dein ab anno 471. epiſcopus CP. Anno 476. cum ingenti pecuniæ cupiditate flagrans Baſiliſcus imperator, ab eccleſiarum epiſcopis pecuniam exigeret, ipſum Acacium adortus eſt, quem ad hoc præſtandum compuliſſet, niſi a multitudine monachorum repulſus eſſet. Erat certe Acacius vir fortis, magnique animi, cumque Baſiliſcus tyrannus edictum contra ſynodum Chalcedonenſem promulgarat, & a quamplurimis epiſcopis, Aſiaticis præſertim, pluſquam quingentis ſubſcribi fecerat; Acacius invicta animæ conſtantia fidem Catholicam propugnavit, & autoritate ſua apud plebem CP. & monachos effecit, ut tumultum graviſſimum veritus Baſiliſcus edictum prius miſſis antencyclicis literis revocaret, & concilium Chalcedonenſe confirmaret. Quin & epiſcopi Aſiæ, qui Baſiliſco in fidem graſſanti manus dederant, audaci Acacii zelo territi, oblato ei pœnitentiæ libello, neceſſitatem a Baſiliſco ipſis impoſitam cauſarentur, & Chalcedonenſem fidem a ſe teneri profiterentur. Poſt diuturnam cum Simplicio papa de autoritate ſedis ſuæ velitationem anno 483. a Johanne Talaia apud eundem accuſatus eſt, quod Petro Mongo faveret, ſibi vero aditum ad ſedem ſuam præcluderet. Pœnam Acacio infligendam meditatus Simplicius, poſtquam literis ad imperatorem crebro miſſis operam luſiſſet, curis iſtis intermortuus eſt. Cauſam ſuſcepit, atque acrius urgebat Fœlix Simplicii ſucceſſor, qui aſſiduis Johannis Talaiæ querelis incitatus, miſſa anno 483. Conſtantinopolim legatione, quæ incaſſum cecidit, anno ſequente habita Romæ ſynodo Acacium damnavit, & anathemate percuſſit: ſententiam tamen aliquantulum divulgare diſtulit, donec recentibus Acacii, qui Calendionem ſede Antiochena eodem anno exturbavit, factis commotus, habita exeunte anno altera Romæ ſynodo, ſententiam anathematis iterum vibravit. Pontificis autem fulmen adeo inſuper habuit Acacius, ut papæ nomen e ſacris tabulis eximeret, quod ex Baſilio Cilice refert Nicephorus *. Sedem nihilominus quamdiu vixit, quietam tenuit Acacius, ac in pace obiit, anno 488. Nomen illius e ſacris Diptychis enixe id poſtulante Hormiſda pontifice Juſtinus Imp. ſuſtulit anno 519. Exſtant ab eo ſcriptæ *Epiſtolæ* 2. altera Gr. Lat. *ad Petrum Fullonem* de Triſagio Concil. tom. 4. pag. 1108. altera Lat. *ad Simplicium de eccleſiæ Alexandrinæ ſtatu* ibid. p. 1080.

Euagr. l. 3. c. 4. V. d. Suid in voc. Βασιλ.

Sæc.V. ab an. CCCC.

* L. 16. c. 17.

[c] THEOCTISTUS, unde ortus incertum, S. Euthymii archimandritæ Palæſtini ſocius familiariſſimus, (trado hæc ex conjectura Lambeciana) claruit circa annum 472. Exſtant Græc. MSS. Biblioth. Vindob. Cod. Hiſt. juxta Lambecium 12. juxta Neſſel. 66. *Canones*, ſive *Cantica ſacra in Sanctos totius menſis Aprilis*, opus vaſtum, quodque folia 201. continet. Sub finem, autor nota hac miniata ſe prodit. 472.

Θεῦ τὸ δῶρον, καὶ ΘΕΟΚΤΙΣΤΟΥ πόνος·
Κἀνταῦθα δόξα τῇ σεβαστῇ Τριάδι.

Dei hoc donum, Theoctiſti labor
Hic quoque gloria venerandæ Trinitati.

Ejuſdem, ut videtur, ſunt *Sententiæ parœneticæ* ordine alphabetico, quæ incipiunt hoc modo, Ἀνιαρὸν μὲν, &c. habentur ibid. Cod. Philoſoph. 81. num. 2. fol. 196. & *Anthologii Stobæani* editionibus, tum *Venetæ*, tum *Tigurinæ* ſubjunctæ ſunt. Confer quæ habet Lambecius Comment. lib. 7. p. 143. & lib. 8. p. 48, 49. qui tamen dubium relinquit, utrum nota ſupraſcripta autorem, collectorem, an deſcriptorem denotet.

[a] Epiſtolæ duæ ad *Clodovæum* regem habentur in Append. ad Oper. *Gregorii Turonenſis* a *Ruinart.* edit. p. 1326. [b] Conſ. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Acacii.* [c] Conſ. *Oudin.* tom. 2, ſæc. 12. p. 1457.

C. SOL-

Sæc.V. ab an. CCCC. 472. [a]C. SOLLIUS APOLLINARIS SIDONIUS, gente Gallus, domo Lugdunenſis, illuſtri genere, patre Apollinare, avo cognomine, utroque præfecto prætorio Galliarum, ortus; natus eſt, ut videtur, anno 431. Euſebium in philoſophia, Oenum in poeſi, magiſtros habuit. Schola egreſſus militiæ nomen dedit. Papianillam, Fl. Aviti, conſulis ac demum imperatoris, filiam, uxorem duxit, ex qua tres ſuſcepit liberos. Anno 457. a Majoriano Imp. qui Avitum Sidonii ſocerum imperio ſpoliarat, in obſidione Lugdunenſi captus, non ſervatus modo, ſed & honore maximo affectus eſt. Ineunte anno ſequente Majoriano Imp. panegyricum dixit, paulo poſt petente id ſenatu ſtatua laureata in foro Trajani poſita a Majoriano donatus, comitis etiam dignitate inſignitus. Anno 467. Arvernorum legatus Romam ab Anthemio Imp. accitus eſt, ubi poſtquam Anthemii laudes panegyrico celebraſſet, urbis præfecturam adeptus eſt, in qua egregie verſatus, ſtatua iterum donatus eſt, patricia poſtea ac ſenatoria dignitate auctus. Demum anno 472. invitus fere ad Arvernorum epiſcopatum a tribunali raptus eſt. Patrimonio igitur & honoribus Apollinari filio relictis, miſſiſque ſtudiis ſæcularibus, ſacris literis deinceps excolendis totum ſe dedit, tanti a provincialibus & coepiſcopis habitus, ut de rebus majoris momenti, etiam in re theologica, paſſim conſuleretur: & ſub initia ſtatim epiſcopatus orta de ſede Bituricenſi lite, præſulis electio unico ejus arbitrio committeretur. Nec Arvernis epiſcopus ſolum, ſed & dux fuit; eorumque libertatem contra Gothos multis annis fortiter tuebatur. Circa annum 480. capta poſt diuturnam obſidionem a Gothis Arverna in Livianum caſtrum cum Ecdicio ſororio ſuo ſeceſſit; poſtea tamen ab Evarige Gothorum rege eccleſiæ ſuæ redditus. Paulo ante obitum, referente
* Hiſt. Franc. l. 2. c. 22. Gregorio Turonenſi *, a presbyteris duobus ſeditioſis eccleſia ſua ſpoliatus eſt, & ad ſummam inopiam redactus. Sedem tamen, poſtquam presbyterorum alter, divinitus percuſſus, mortem Arii obierat, recuperavit. Obiiſſe dicitur anno 482. 12. Cal. Septembr. quamvis ipſe epiſtola 12. lib. 9. ſe in epiſcopatu tres Olympiadas excurriſſe diſerte ſcribat. Vir erat ſupra ſæculi, quo vixit, ſortem eruditus, in omni ſcientiarum genere haud vulgariter inſtructus, ſubtili ingenio, rara facundia tum metro tum proſa præditus. Hæc nos breviter de Sidonio: plura ſi quis velit, conſulat is Johannem Savaronem, & Jacobum Sirmondum; qui Sidonii noſtri res geſtas ſtudioſe & accurate collegerunt. Sæc.V. ab an. CCCC.

[b]SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

Epiſtolarum libri 9. ab ipſo Sidonio ante obitum digeſti, quorum priores ſeptem *Conſtantio Presbytero*, octavus *Petronio*, nonus *Firmino*, nuncupati ſunt.

Epiſtolæ 9^næ^. libri 7^mi^ Concionem Sidonii quandam ſubnexam reperire eſt.

Carmina 24. præter alia multa epiſtolis intermixta.

DEPERDITA.

Hiſtoria Attilæ regis & obſidionis Aurelianenſis, ſuadente Leone Evarigis regis conſiliario ſuſcepta & inchoata, ſtatim vero præ laboris tædio intermiſſa. L. 8. ep. 15.

Apollonii Tyanæi vita e Græco in Latinum verſa. L. 8. ep. 3.

Tractatus adverſus quendam dies bonos male ferentem. L. 5. ep. 17.

Conteſtatiunculæ Migecio epiſcopo nuncupatæ. L. 7. ep. 3.

Satyra in Pæonium Marcellianæ conjurationis ducem. L. 1. ep. ult.

Liber de Miſſis.

Liber Cauſarum.

Panegyrici 2. alter *ad Majorianum*, alter *ad Anthemium Imp.*

Epiſtolæ plures.

Prodierunt Sidonii opera, cum Johannis Bapt. Pii commentariis *Baſil.* 1542. 4°. Eliæ Vieti curis recognita *Lugd.* 1552. 8°. cum commentariis Johannis Savaronis *Pariſ.* 1599. 4°. *Hanov.* 1617. 8°. cum notis Sirmondi *Pariſ.* 1614. 8°. cum ejuſdem vero notis auctioribus *Pariſ.* 1652. 8°. Habentur & in Biblioth. Patr. tom. 6. p. 1075.

[c]FAUSTUS, natione Gallus, ex Britannis Aremoricis oriundus, primo monachus, deinde poſt Maximum abbas Lirinenſis: quo munere functus eſt uſque ad annum 472. cum Maximo epiſcopo Regenſi, cui antea in cœnobii præfectura ſucceſſerat, in epiſcopatu ſucceſſit. Obiit circa annum 480, vel 485. Semipelagianorum dogmata de gratia & libero arbitrio ſoviſſe omnibus notum eſt. Illum cum Fauſto S. Benedicti diſcipulo, de quo Sigebertus de viris illuſtr. c. 30. male confundunt Bignæus, aliique; cum tamen iſte anno 610. floruit. Plurimam cum Sidonio amicitiam Fauſtus coluit, ab eo viciſſim maximo honore & veneratione affectus; quod ex Sidonii epiſtolis conſtat. 472.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 167. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Sidonii.* b Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 14. p. 631. & vol. 3. p. 174. ſeq. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1293. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 161. ſeq. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Gennad.* c. 85. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Fauſti*, *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 458.

Sæc.V. ab an. CCCC.

SCRIPTA.

De gratia Dei & libero arbitrio libri 2.

[a] *Epiſtola ad Lucidum Presbyterum*, qui ſententiam monachorum Adrumetinorum, ſive hæreſin prædeſtinatianam ſectatus eſt, ita gratiæ omnia tribuens, ut arbitrii libertatem tolleret. Ut ab hoc errore Lucidum revocaret, Fauſtus ad ipſum miſſam epiſtolam iſtam conſcripſit, qnam primo ſynodus Arelatenſis undecim, deinde Lugdunenſis viginti ſeptem epiſcoporum ſubſcriptionibus ſuis confirmarunt. Iſtarum etiam ſynodorum patres Fauſtum ad ſcribendos de gratia & libero arbitrio libros impulerunt: licet ipſe mandati limites prætergreſſus Semipelagiana dogmata operi ſuo inſeruerit.

Libellus de Crenturis, quod in illis nihil ſit incorporeum. Eum tribus de ſtatu animæ libris refutavit Claudianus Mamertus; quibus fere præfigi ſolet.

Sermo ad Monachos.

Epiſtolæ ad diverſos.

Profeſſio fidei ad Leontium epiſcopum Arelatenſem.

[b] *Sermones aliquot* inter eos, qui ſub Euſebii Emeſeni nomine feruntur; præſertim is *de S. Maximi laudibus.*

Contra Neſtorii errorem libellus, ſeu epiſtola ad Gratum diaconum.

Epiſtola de pœnitentia & timore Dei ad Fælicem Patricium.

Reſponſio ad objecta quædam de ratione fidei Catholicæ.

De variis quæſtionibus ad Paulinum.

Porro *librum de Spiritu Sancto*, aliumque *contra Arianos & Macedonianos*, a Fauſto
* De Script. c. 85. ſcriptos memorat Gennadius *, qui interierunt. Vide quæ in Paſchaſio diacono dicemus.

Exſtant opuſcula Fauſti omnia in unum collecta in Bibliotheca Patrum noviſſima tom. 8. p. 523 [c].

Cæterum (quod notandum reſtat) Lucidus presbyter Fauſti argumentis victus manus dedit, & profeſſionem fidei ſatis orthodoxam ſynodo Arelatenſi obtulit, quæ exſtat apud Baronium ad annum 490. & Concil. tom. 4. pag. 1044. cum notis Sirmondi.

474. NESTORIANUS, chronographus Græcus, claruit circa annum 474. Scripſit vitas Romanorum imperatorum, opuſque ſuum uſque ad *Leonis Junioris* exitum perduxit. Semel iterumque a Johanne Malala citatur, qui eum *τὸν σοφώτατον χρονογράφον* ubique appellat. Quod & a *Chronici paſchalis* Sæc.V ab an. CCCC.
conditore, qui Malalæ ſcrinia ſtrenue compilaſſe videtur, factum eſt. Hunc, eundem cum Neſtorio *Phlagonios* in Ægypto epiſcopo, (cujus meminit Liberatus diaconus Breviar. cap. 14. p. 97. quique tum actioni 1. concilii Chalcedonenſis, tum primus inter Ægyptiacæ Diœceſeωs epiſcopos, *literis ad Leonem Imp.* pro Synodo Chalcedonenſi miſſis ſubſcripſit,) facit Cl. Garnerius Præf. ad Liberat. num. 11. quam recte, viderint alii; mihi certe parum veriſimile videtur. Nullum adducit teſtem; & leviſſimæ plane ſunt, nulliuſque ponderis, quas affert conjecturæ. Quod vero ipſum in Ægypto ſcripſiſſe inde conjicit, quia a nemine, præterquam Alexandrinis, ejus mentio fit, longe fallitur vir eruditus, cum a Johan. Malala Antiocheno (ut diximus ſupra) non ſemel citetur, in hoc tamen excuſandus, quod Malalam necdum editum videre non potuit.

[d] GELASIUS, CYZICENUS a patria dictus, presbyteri eccleſiæ Cyzicenæ fi- 476. Vid. Gelaſ. in præfat.
lius, demum Cæſareæ in Paleſtina epiſcopus, claruit ſub Baſiliſco anno 476. quo circiter tempore hiſtoriam ſuam ſe ſcripſiſſe indicat. Juvenis adhuc dum in domo paterna vitam degeret, incidit in librum quendam antiquiſſimum in membranis plane integris deſcriptum, qui Dalmatii archiepiſcopi Cyziceni fuerat, quique ad patrem ſuum tandem devenerat. Plurima ex eo concilium Nicænum ſpectantia in uſum ſuum annotavit; & venerandi codicis autoritate Eutychianos ſub Baſiliſci imperio ſynodi Nicænæ decreta, tanquam ipſis faventia jactitantes, confutavit. Hiſtoriam poſtea ac res geſtas ſynodi Nicænæ, partim ex dicto codice, partim ex Euſebii Cæſarienſis, Ruffini, aliorumque qui concilio intererant, ſcriptis, concinnavit, opus in tres libros partitus. Primo libro præludia quaſi ſynodi complexus eſt, res geſtas Conſtantini uſque ad devictum Licinium enarrans. Libro ſecundo de geſtis poſt ſublatum Licinium agit, atque Acta concilii Nicæni, præſertim diſputationes philoſophorum ac Arianorum cum patribus Nicænis inſtitutas exhibet. Sed ut verum fatear, prolixæ iſtæ diſputationes ex ipſius Gelaſii, ſaltem antiquiſſimi codicis ab eo uſurpati autoris cerebro mihi profluxiſſe videntur. Nec enim aliud forſan veritatis argumentum habent præter futilem iſtam hiſtoriam, quam Rufinus refert lib. 10. c. 3. Tertio (qui jam deeſt) libro reliqua Conſtantini Imp. pro fide ſtu-

a Exſtat apud *Caniſ.* Antiq. Lect. tom. 5. p. 423. 428. Edit. nov. tom. 1. p. 350. b Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Maxim. Regenſ.* not. 1. c Sermones ſex ad monachos Lirinenſes habentur in *Edmundi Martene* Nov. Collect. Monument. Vet. tom. 9. *Pariſ.* 1733. d Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 187. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 371. ſeq. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 357. ſeq.

dia

Sæc.V. ab an. CCCC. dia deſcripſit, uti ipſe in ſecundi libri fine teſtatur: quin & hiſtoriam, Photio teſte *, uſque ad Conſtantini obitum perduxit; quem baptiſmo paulo ante mortem ab orthodoxo quodam ſacerdote tinctum fuiſſe narravit. Hinc juſta nimis oritur ſuſpicandi ratio, eos qui hiſtoriam iſtam primi ediderunt, librum tertium ſuppreſſiſſe, ejuſque loco tres ſolummodo Conſtantini epiſtolas dediſſe; eo quod decantatæ apud pontificios hiſtoriæ de Conſtantino Romæ a Silveſtro papa baptizato fidem derogaret. De hiſtoria Gelaſii ſic Photius *. Γελασίȣ βιβλίον ȣ̓ μᾶλλον ὑπάρχον πρακτικὸν ἢ ἱστορικόν, εὐτελὴς δὲ καὶ ταπεινὸς τὴν φράσιν, πλήνγε λεπτομερῶς διέξεισι τὰ ἐν τῇ συνόδῳ. *Non tam actio, quam hiſtoria eſt. Sermo vilis & humilis, niſi quod minima quæque in ſynodo geſta narrat.* Atque alibi *: ἡ δὲ φράσις εἰς τὸ ταπεινὸν καὶ χυδαῖον τȣ̃ λόγȣ κατενηνεγμένη. *Ipſa dictio ad humilem vilemque ſtylum plus æquo vergere animadvertitur.* In inſcriptionibus Græcorum Codd. MSS. hoc opus *Gelaſii Hiſtoria eccleſiaſtica* vocatur.

* Cod. 88.
* Cod. 15.
* Cod. 88.

Totum hujus hiſtoriæ librum ſecundum in ſuam concilii Nicæni hiſtoriam e codice Vaticano tranſtulit Alphonſus Piſanus. Hiſtoriam ipſam, qualis nunc exſtat, Græce, una cum verſione Latina & notis edidit Robertus Balſoreus Scotus *Pariſ.* 1599. 8°. Exinde habetur Concil. tom. 2. p. 103.

Eidem Gelaſio *libros* Gelaſii papæ *de duabus in Chriſto naturis*, pluribus argumentis vindicare ſatagit Baronius *. Verum oleum & operam perdit. De ea enim re ſententia ab eruditis jamdudum lata eſt.

* Ad ann. 496.

Obſervandam denique, Gelaſium in *Hiſtoriæ* ſuæ procemio ſe Conſtantini Imp. & Conſtantii patris res geſtas peculiari commentario traditurum polliceri. An tale quid reipſa præſtiterit, nequaquam conſtat.

477. JOHANNES, profeſſione forſan advocatus, certe declamator extemporaneus, deinde eccleſiæ Antiochenæ ex grammatico presbyter, claruit anno 477. In vivis adhuc erat anno 495. Scripſit *adverſus Eutychianos* unitatem perſonæ & diſtinctionem naturarum in Chriſto ſtrenue aſſerens, incautas ſimul aliquot Cyrilli Alexandrini oppugnans ſententias, quæ Eutychianis favere videbantur. N. E.

Gennad. de Script. c. 93.

477. [a] PETRUS, *Mongus* dictus, eccleſiæ Alexandrinæ diaconus anno 453. ob Eutychianiſmi ſtudium a Proterio Alexandrino damnatus & depoſitus. Timotheum Ælurum aſſiduo ſectatus eum Alexandriam bis reverſum toties comitatus eſt, bis fugatum toties ſecutus: eique anno 477. defuncto in ſede Alexandrina ab illius ſectariis clanculum ſuffectus, Timotheo Soloſaciolo, legitimo epiſcopo adhuc in vivis agente. Mox tamen imperatoris edicto dejectus, ſede uſurpata per quadriennium caruit. Anno demum 481. mortuo Soloſaciolo, ac ſubſtituto a Catholicis Johanne Talaida, ipſe Acacii amicitiam ſibi concilians a Zenone Imp. anno ſequente impetravit, ut, miſſo Johanne, ſedi Alexandrinæ præficeretur. Epiſcopatum adeptus, concilium Chalcedonenſe publice anathematizavit; quamvis id datis ad Acacium paulo poſt literis homo verſipellis ingenii præfracte negaverit: quin & legatis Acacii ad rei veritatem exquirendam miſſis, teſtibus perjuris ſuppoſitis, illuſerit. Haud ita facile tamen Euphemio Acacii poſt Flavitam ſucceſſori fucum fecit: a quo coacta anno 489. Conſtantinopoli ſynodo damnatus eſt. Obiit anno 490. Exſtat apud Evagrium lib. 3. c. 17. *Epiſtola ad Acacium CP.* de qua ſupra verba fecimus.

[b] JOHANNES, *Talaia* ſive *Talaida* dictus, monachus Tabenneſiotes, eccleſiæ Alexandrinæ presbyter & œconomus ſub Timotheo Soloſaciolo; cui perſuaſit, ut Dioſcuri nomen in diptycha reponeret. Ab eodem anno 477. ad Zenonem Imp. miſſus, ut eccleſiæ Alexandrinæ pacem conciliaret, juramento ab imperatore adactus ſe obſtrinxit ſe ſedem Alexandrinam nunquam ambiturum. Anno igitur 481. poſt Timothei mortem Epiſcopus Alexandrinus a Catholicis, quibuſdam etiam pretio corruptis, ordinatus, imperatoris edicto ſede ſua depulſus eſt: atque anno 483. Romam fugiens a Simplicio & Fœlice pontificibus cauſæ ſuæ patrocinium poſtulavit. Et iſti quidem tam literis, quam diris, paſſim miſſis, nil intentatum reliquerunt, Johannem ſedulo tutantes. Verum omnia incaſſum. Amiſſam ſedem iſte nunquam recuperavit; ac a Fœlice papa ſedi Nolanæ in Campania tandem præfectus, poſt annum 492. in pace obiit. Scripſit, teſte Photio *, *Apologiam ad Gelaſium papam*, qua non ſolum Pelagianam hæreſin, ſed & Pelagium ipſum, Cœleſtium, & Julianum, aperte damnavit. Verum hanc temporis injuria nobis eripuit. 477.

Liberat. Breviar. c. 18.
* Cod. 54.

[c] EUGENIUS, gente Afer, anno 480. a Catholicis, quibus Hunnericus Vandalorum rex Zenonis Imp. & Placidiæ precibus exoratus, eligendi epiſcopi veniam conceſſerat, epiſcopus Carthaginenſis conſtitutus, 480.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Acacii* Art. 14. ſeq. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Acacii* Art. 20. ſeq. c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 5. p. 369. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 154. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Eugen.*

poſtquam ſedes Arianorum ſævitia per 24. annos vacaverat. Anno 484. collecta apud Carthaginem ab Hunnerico epiſcoporum Arianorum turba, qui diſputationem cum Catholicis committerent, Eugenius luculentam fidei profeſſionem regi obtulit, tanta rationis vi munitam, ut hæreticos ad ſilentium pariter ac rabiem adigeret. Paulo poſt ab Hunnerico Tamallumenſem civitatem in confinio Tripolitanæ ſitam relegatur, & Antonio loci epiſcopo, hæretico ferociſſimo, excruciandus committitur. Poſtea, ſi Gregorio Turonenſi * fides, Albigenſem Galliarum urbem aſportatus eſt: ubi anno circiter 495. vel paulo poſt vitam finiiſſe videtur. De eo enim quaſi adhuc vivente loquitur Gennadius in Catalogo ſcriptorum *, quem iſto anno contexuit. Exſtat *Libellus*, ſeu prolixa *Fidei confeſſio* nomine epiſcoporum Africanorum Hunnerico regi oblata, apud Victorem Vitenſem (cujus integrum librum tertium conſtituit) de perſecutione Vandalica lib. 3. p. 33. Ejus enim eſſe, licet id non dicat Victor, extra omnem controverſiam ponit Gennadius loco citato. Habetur Concil. tom. 4. p. 1128. & in Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 683. Scripſit præterea, teſte eodem Gennadio, quæ interierunt, *Epiſtolas ad plebem ſuæ curæ commiſſam* paulo ante exilium miſſas: *Altercationes* quas cum Arianorum præſulibus per internuncios habuit, *Hunnerico regi nuncupatas*: preces denique pro quiete Catholicorum apologiarum ad inſtar, eidem oblatas.

* Hiſt. Franc. l. 2. c. 1.
* Cap. 97.

480. [a] NICEPHORUS, magnæ eccleſiæ CP. a S. *Sophia* dictæ presbyter, claruit circa annum 480. vel paulo poſt. Scripſit prolixe *Vitam & converſationem S. Andreæ*, διὰ Χριστὸν σαλοῦ vulgo dicti, i. e. *qui propter Chriſtum, ſe ſtultum ſimulavit*, quique ſub Zenone Iſauro, ejuſque deceſſore floruit, quæ ſic incipit, Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου τοῦ διὰ Χριστὸν σαλοῦ, συγγραφεὶς παρὰ Νικηφόρου, &c. Exſtat Græce MS. Biblioth. Vindob. Cod. Hiſtor. 123. num. 1. ſol. 1. uſque ad ſol. 95.

480. [b] THEODULUS, Honorio Auguſtodunenſi * *Theodorus*, presbyter in Cœlo-Syria, Sixto Senenſi epiſcopus, claruit circa ann. 480. Obiit anno 492. triennio antequam Gennadius * catalogum clauſit. Scripſit contra antiquos hæreticos *librum de conſonantia divinæ Scripturæ*; in quo oſtendit unum eundemque Deum utriuſque ſcripturæ, utriuſque diſpenſationis autorem eſſe. Sed hoc opus dudum periit. [c] Circumfertur quidem Latine ſub ejus nomine brevis enarratio in epiſtolam ad Romanos in Orthodoxogr. pag. 1124. & Biblioth. Patr. tom. 8. Falſo autem Theoduli nomen præfert. Eſt enim *Catena* quædam, non ſolum ex Baſilio, Chryſoſtomo, Severiano, &c. ſed & ex Photio & Oecumenio, Theodoro longe recentioribus, contexta. Alius plane a noſtro videtur Theodulus ille, incertæ ætatis ſcriptor [d], cujus meminit Sigebertus Gemblacenſis *, natione Italus, Græce & Latine doctus: qui cum Athenis ſtuderet, Gentiles cum Chriſtianis diſputantes audivit; eorumque colligens rationes, in opus, quod *Eclogam* vocavit, contulit, in tres partes diviſum, primam Ψυχήν, ſecundam Ἀλήθειαν, tertiam Φρόνησιν dictam. Hunc cum noſtro temere confundit Sixtus Senenſis *. Eundem, quem Sixtus, errorem non modo erravit Poſſevinus; ſed & mira plane oſcitantia ex uno ſcriptore tres diverſos fecit: quorum duos priores Theodoros vocat. Theodoti monachi opus *de Atticiſmo* vel elegantia Attica exſtare dicit Raph. Volaterranus. Sed probabile eſt ipſum Thomæ Magiſtri librum *de dictionibus Atticis*, qui non ſemel editus eſt, intellexiſſe.

* Cap. 90.
* De Script. c. 91.
* Cap. 134.
* Bibl ſacr. l. 4. p. 306.

[e] JOHANNES ÆGEATES, presbyter, ſecta Neſtorianus, Διακεκριμένος, i. e. *Segregatus*, dictus, quo nomine Dioſcuri & Eutychetis ſectatores ſe vocare ſoliti erant. Claruit ex mente quidem Doctiſſ. Voſſii * ſub Zenone, circa an. 483. Vereor tamen, ne aliquot annis poſterior ſit; cum a Petri Fullonis depoſitione hiſtoriam ſuam quinque adhuc libris produxerit. Scripſit *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libros* 10. quorum quinque priores a Theodoſii imperio, & ab ipſa Neſtorii hæreſi inchoati, uſque ad Petri Fullonis depoſitionem anno 479. factam producti ſunt. Quinque libros poſteriores ſe non legiſſe fatetur Photius *. In hac hiſtoria manifeſta hæreſeos ſuæ indicia prodidit, ſynodum λῃστρικὴν Epheſinam divinam vocavit, Dioſcurum, ejuſque aſſeclas egregie collaudavit; concilium Chalcedonenſe perſtrinxit, & calumniis inſectatus eſt. Exſtat fragmentum operis iſtius actione 5ª ſynodi Nicænæ 2. Concil. tom. 7. p. 369. Quædam etiam ex poſteriore parte habet Theodorus lector Collect. lib. 2. p. 563. Scripſit item Johannes peculiare *adverſus ſynodum Chalcedonenſem* opus probris & calumniis refertum. De ſtylo ejus ſic Photius *: Ἐστὶ δὲ τὴν φράσιν σαφὴς καὶ ἀνθηρὸς, καλλιεπείᾳ καὶ τῷ ἡδεῖ μετὰ τῆς σαφηνείας καὶ λαμπρότητος κεχρημένος. *Stylus illi clarus & floridus; verborum ſplendore ac ſuavitate, cum perſpicuitate & claritate uſus.* 483.

* De Hiſt. Græc. l. 2. c. 21.
* Cod. 41.
* Cod. 41. 55.

a Conf. *Oudin.* tom. 2. p. 477. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 6. vol. 6. p. 299. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 154. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 17. §. 18. vol. 7. p. 789. l. 5. c. 38. §. 4. vol. 9. p. 250. d Conf. *Long.* Bibl. ſacr. p. 956. e Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 28. vol. 6. p. 113.

Sæc.V. ab an. CCCC. 483. Theod.Lect. l. 2. p. 566. [a] FOELIX, natione Romanus, Fœlicis presbyteri filius, anno 483. die 13. Februarii Romanæ ſedis pontificatum adeptus eſt. Epiſcopus factus, Zenonis Imp. Henoticon anno ſuperiore editum ſtatim aperte rejecit. Acacium CP. Petri Mongi communioni renunciare renuentem, miſſis undique literis exagitavit; quin & tandem anno 484. anathemate percuſſit. Eodem anno Petrum Fullonem, ſedis Antiochenæ invaſorem, & Deum crucifixum eſſe docentem, habita Romæ 42. epiſcoporum ſynodo damnavit. Ad clariorem hujuſce rei intelligentiam notandum eſt, Petrum, arte Fullonem, cœnobii Acæmetenſis monachum, ob Eutychianiſmi ſtudium exinde pulſum, mox S. Baſſæ apud Chalcedonem presbyterum, anno 471. Zenonis ſavore ſubnixum, magnas Antiochiæ turbas excitaſſe, ac Theopaſchitarum ſectæ ſeſe adjungentem, Deum crucifixum eſſe docuiſſe, addita ſolenni Triſagii formulæ hac clauſula [*Qui crucifixus es pro nobis.*] Tumultuum pertæſus Martyrius, antiſtes Antiochenus, anno 472. ſedi ſuæ renunciavit, quam mox Petrus Fullo tyrannice invaſit. Iſte vero Leonis Imp. edicto ſtatim ejicitur, & in Oaſim relegatur; ſubſtituto Juliano. Anno 476. a Baſiliſco ſedi Antiochenæ reſtituitur, Juliano mœrore animi confecto. Anno ſequente a Johanne, quem epiſcopum Apameæ ordinarat, deturbatur, & a ſynodo clandeſtina damnatus eſt. Anno 478. a legitimo epiſcoporum Orientalium concilio Antiochiæ, ab Acacio Conſtantinopoli, a Simplicio Romæ damnatus, a Zenone etiam Pityunta deportari juſſus. Anno 484. ab imperatore, Acacio id curante, ſedi ſuæ reſtituitur, eodem licet tempore a Fœlice damnatur; eamque uſque ad annum 486. quo obiit, tenuit. Sed ut ad Fœlicem redeamus; mortuus iſte eſt die 30. Januarii anno 492. Exſtant *epiſtolæ* 15. (quarum *duæ ad Petrum Fullonem*, *unica ad Zenonem Imp.* Græco-Latine habentur) Concil. tom. 4. p. 1049.

484. [b] SABAS, ex *Mutalaſca* vico apud Cappadocas ſatis obſcuro, nobilioris conditionis parentibus Julianne & Sophia ortus, claruit anno 484. natus eſt anno 439. Puer adhuc inſtitutum monaſticum in patria ſua amplexus, 18. annus natus in Palæſtinam venit. Manſit in cœnobio annis 17. Anno 484. ætatis 45. presbyterii ordinem, & magnæ Lauræ præfecturam in ſe ſuſcepit. Obiit anno poſt conſulatum *Lampadii & Oreſtis* ſecundo, Juſtiniani 6. ætatis ſuæ 92. non ut habet Cyrillus 94. Anno Chriſti 532. hiſtoriam ejus contexuit Cyrillus Scythopolitanus, qui res ab eo geſtas, mores, totamque vivendi rationem pleniſſime perſequitur. Scripſit Sabas in uſum monaſterii ſui *Typicum*, ſive *ordinem recitandi Officium eccleſiaſticum per totum annum*, capita 59. complectentem, qui in omnibus monaſteriis Hieroſolymitanis mox obtinuit. Barbarorum incurſionibus depravatum, & pene deperditum, Johannes Damaſcenus magno ſtudio poſtea reſtituit & renovavit. Editum eſt hoc Sabæ *Typicum* inter alios Græcorum libros eccleſiaſticos; cui ſubjecta ſunt Marci Hieromonachi *de dubiis Typicis* capita 100. Habetur MS. tum alibi ſæpius, tum Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 285. num. 1, 2. fol. 1. pag. 1. Fuſe de eo agit L. Allatius Diſſert. 1. *de lib. Eccleſ. Græc.* p. 5. &c. Sæc.V. ab an. CCCC.

QUINTIANUS, epiſcopus Aſculanus, claruit anno 484. Scripſit *Epiſtolam ad Petrum Fullonem adverſus clauſulam*, ab eo Triſagio additam, quam hæreticam & blaſphemam eſſe acriter contendit, & ſubnexis 12. anathematiſmis damnat. Exſtat epiſtola iſta Gr. Lat. Concil. tom. 4. pag. 1097. 484.

ANTHEON, Arſinoes epiſcopus, claruit anno 484. quo circiter tempore ejuſdem argumenti *Epiſtolam ad Petrum Fullonem* ſcripſit, quæ habetur Concil. tom. 4. p. 1112. 484.

FAUSTUS, Apolloniadis epiſcopus, claruit anno 484. Scripſit eadem de cauſa *ad Petrum Fullonem epiſtolam*, quæ reperitur Gr. Lat. Concil. tom. 4. p. 1113. 484.

PAMPHILUS, Abydorum epiſcopus, claruit anno 484. Scripſit de eodem argumento *epiſtolam ad Fullonem*, quæ invenitur Gr. Lat. Concil. tom. 4. p. 1117. 484.

[c] ASCLEPIADES, Trallium epiſcopus, claruit anno 484. Simili fere *epiſtola* Triſagion Fullonis oppugnavit, & 10. *anathematiſmis* percuſſit. Tam *epiſtolam* quam *anathematiſmos* Gr. Lat. exhibet Concil. tom. 4. p. 1120. 484.

JUSTINUS, urbis cujuſdam in Sicilia epiſcopus, claruit anno 484. Scripſit *epiſtolam ad Petrum Fullonem* prioribus conſimilem, quam videre eſt Gr. Lat. Concil. tom. 4. p. 1103. 484.

Scripſit ejuſdem argumenti *epiſtolam ad Petram Fullonem* Flaccianus ſive Flavianus

[a] Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4 p. 172. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 6. p. 477. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Fœlicis.* etiam *Sirmondum* tom. 2. Opp. p. 829. [b] Conſ. *Oudin.* tom. 1. p. 1394. [c] Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 414.

Sæc. V. ab an. CCCC.

epiſcopus Rhodopenſis. Fragmentnm ejns non contemnendum Latine ex codice Vaticano edidit Baronius in Annal. ad an. 483. & exinde deſumptum repræſentat Concil. tom. 4. p. 1105.

Et niſi fallit doctiſſimi Dodwelli conjectura, autor erat *Quæſtionum ad Orthodoxos*[a], quæ in Juſtini M. operibus reperiuntur, & ante 5. concilium generale vixiſſe videtur. Confer quæ notavit vir profundæ eruditionis Diſſert. 3. in Iren. num. 22. p. 263, 264. ſed ad Juſtini noſtri epiſtolas redeamus.

* Diſſert. in Petr. Full. c. 4. p. 177. ad finem vol. 3. Hiſt. Eccleſ.

Me nequaquam latet Cl. Valeſium * has ad Petrum Fullonem epiſtolas ſeptem non modo in dubium vocare, ſed & pro ſuppoſititiis habere; quod non uno argumento oſtendere conatur. Sed ut, quod res eſt, dicam, leviores mihi videntur ejus rationes, tantique viri nomine haud ſatis dignæ. Ait primo, nullum ex iſtis epiſcopis in hiſtoria illorum temporum nominatum reperiri. Quid inde? Sexcenti occurrunt in Conciliorum tomis epiſcopi ſemel memorati; quorum nec leviſſima apud iſtius ævi ſcriptores habetur mentio. Concil. tom. 4. 61. epiſcoporum, ſynodorumve ad Leonem Aug. pro confirmatione ſynodi Chalcedonenſis epiſtolæ habentur; e quibus longe plurimorum epiſcoporum nomina fruſtra alibi quæras. Ait ſecundo, modicarum urbium epiſcopos quales iſti erant, nulla autoritate præditos, Antiochenum patriarcham ſcriptis ad eum literis coarguere ſine ſumma audacia non potuiſſe. Sed plane hoſpes ſit oportet in hiſtoria eccleſiaſtica, qui neſciat iſtiuſmodi exempla non ubivis proſtare. Cui notæ non ſunt Irenæi ad Victorem Romanum de die paſchali literæ, Cypriani & Firmiliani ad Stephanum papam de baptiſmo hæreticorum epiſtolæ, ut de aliis jam non dicam? Quanto vero magis id licebat, ubi res fidei agebatur, & contra epiſcopum, alienæ ſedis invaſorem, ac hæreſeos in frequentibus tam Occidentalium, quam Orientalium ſynodis notatum. Ait tertio, omnes has epiſtolas uno eodemque ſtylo, barbaro ſatis & craſſo, manifeſto falſitatis indicio, conſcriptas eſſe. Accuratiſſimus autem Critices magiſter ſit oportet, qui ex quadam ſtyli ſimilitudine omnes ab unica manu profectas aſſeverare auſit. Huc accedit, quod & ipſe animadvertit quidem, ei tamen nil reponit, Valeſius, has epiſtolas non ex Græco in Latinum, ſed vice verſa tranſlatas eſſe. Denique neſcire me fateor, qua ſpe, quo argumento aliquis induci potuit, ut ejuſmodi epiſtolis ſub aliorum nomine ſuppoſitis orbi Chriſtiano fucum faceret. Lectorem tamen celatum nollem, me Flacciani epiſtolæ fragmenti patrocinium nequaquam ſuſceptu- rum eſſe.

Sæc. V. ab an. CCCC.

[b] VIGILIUS, gente Afer, Tapſenſis 484.
ſive Tapſitanus in provincia Byzacena epiſcopus, claruit anno 484. quo Hunnerici regis præcepto Carthaginem evocatus, ut rationem fidei ſuæ redderet, Eugenii Carthaginenſis profeſſioni fidei ſubſcripſit, & cum eo pro fide Catholica conſtanter militavit. Sævientibus in Catholicos Vandalis Arianis patriam ſuam deſeruiſſe videtur, Conſtantinopolin profectum eſſe, atque ibi libros contra Eutychen condidiſſe, prodit Theodulphus Aurelianenſis, & Æneas Pariſienſis. Vigilium ſane inter Græcos demum verſatum eſſe ex primo operis iſtius libro non obſcure colligitur. Perperam cum Vigilio Tridentino confuſus, ſcriptorum iſtius ac ſuperioris ævi notitiam diu fugit. Certe ſcripta ejus inter aliorum opera delituerunt, ſub aliorum fortaſſe nomine ab ipſo Vigilio primum edita ac ſuppoſita, hac falſtem ratione, uti acute conjicit Chiffletius, ut Arianorum odium atque invidiam fugeret, tantiſque nominibus prætenſis ſibi ſuffugium, ſcriptis autoritatem pareret. Tandem opera ejus undique quæſita, & autori ſuo vindicata, collegit Franciſcus Chiffletius ſupra laudatus, & ſequenti ordine diſpoſuit.

[c] *Adverſus Neſtorium & Eutychem libri 5. pro defenſione ſynodi Chalcedonenſis*, qui ſub Vigilii Tridentini nomine aliquoties prodierunt, *Tiguri* 1539. deinde a Caſſandro editi *Colon.* 1575. 8°. & inter opera Caſſandri pag. 514. emendatiores & auctiores a Joſia Simlero editi *Baſileæ* 1571. atque alibi.

Altercatio ſub nomine Athanaſii adverſus Arium, ſive dialogi 2. in concilio Nicæno inter Athanaſium & Arium habiti Probo judice.

[d] *Dialogi ſive altercationes* 3. ab Athanaſio contra Arium, Sabellium & Photinum coram Probo judice habitæ. Idem cum priore opus cenſendum eſt, hoc tantum diſcrimine diſtinctum; quod prius in Africa a Vigilio, dum Vandalos adhuc timeret, & ab iis agnoſci nollet, ſcriptum fuerit; ac ab Africa egreſſo demum recognitum, præfatione mutilatum, locis pleriſque eliminatum, & integro libro tertio Probi judicis ſententiam complexo auctum. Utrumque in unum opus compaginatum ſub Vigilii Tridentini nomine edidit Georg. Caſſander una cum libris adverſus Eutycheten *Colon.*

[a] Eas *Diodoro Tarſenſi* adjudicat M. V. *La Croſe*. [b] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 171. *Oudin.* tom. 1. p. 1319. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Eugen.* Art. 51. ſeq. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 10. vol. 9. p. 288. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 6. vol. 5. p. 313. item Hiſt. Eccleſ. ad *Gennad.* c. 37.

1575. & inter opera ſua pag. 460. Dialogi priores duo inter Athanaſii opera locum male obtinere ſolent.

De Trinitate, ſive de unita Trinitate Deitatis contra Marivadum Arianum libri 12. Neapoli in Campania ſcripti, & Athanaſio ſuppoſiti; ſub cujus etiam nomine ſeptem priores libri in editione Athanaſii Heidelbergenſi prodierunt; integri vero duodecim in editione Pariſienſi, in undecim tamen male diviſi, duobus poſterioribus libris in unum conflatis.

Liber de unitate Trinitatis ad Optatum, ſive dialogus inter S. Auguſtinum & Fœlicianum Arianum a Vigilio confictus, inter Auguſtini opera haberi ſolet.

De Trinitate adverſus Varimadum, ſeu literarum metatheſi Marivadum, ſectæ Arianæ diaconum, & Hunnerico regi admodum gratioſum, libri 3. ſub Idacii Clari nomine a Vigilio olim evulgati, & ſub ejuſdem nomine typis ſæpius impreſſi.

Liber contra Palladium Arianum epiſcopum, duabus conſtans partibus; quarum prior pro concilii Aquileienſis anno 381. habiti Actis exhibita eſt in collectionibus Conciliorum, quæ poſt annum 1550. prodierunt; altera binas habet editiones, utramque, ut videtur, a Vigilio, evulgatam. Prima eadem eſt cum Ambroſii libro *de Fide ſeu de conſubſtantialitate Filii cum Patre*; ſecunda, quæ auctior eſt, eadem eſt cum Gregorii Nazianzeni *Oratione* 59ª. Operi ſubjiciuntur duæ concilii Aquileienſis epiſtolæ, altera *ad epiſcopos Galliæ*, altera *ad Grattianum & Valentinianum Impp.* quæ concilii Actis annumerandæ ſunt. Quod ad priorem partem attinet, confictam eſſe a Vigilio hanc diſputationem ſub Actorum ſynodi Aquileienſis nomine, longo conjecturarum, potius quam argumentorum, agmine contendit Chiffletius: quod quidem mihi nequaquam veriſimile videtur: neque tanti ſunt, quas affert, ratiunculæ, ut in iis refellendis immoremur. Certe genuinis hiſce concilii Aquileienſis Actis nemo movebit litem; quin eadem ratione, & iiſdem fere argumentis aliarum ſynodorum Acta in dubium vocare poſſit.

Solutiones objectionum Arianorum, quas primo dialogo ſub nomine Athanaſii contra Arianos a Vigilio, antequam ſecundam dialogorum iſtorum editionem moliretur, adjectas eſſe conjicit Chiffletius.

Opera iſta ſupra enumerata in unum collegit, ac notis & diſſertationibus illuſtrata edidit Petrus Franciſcus Chiffletius *Divione* 1664. 4°. Exinde habentur Bibliothecæ Patr. tom. 8. p. 722.

Altercatio ſive dialogus S. Auguſtini cum Paſcentio Ariano coram judice Laurentio, a Vigilio conficta, & a Patribus Benedictinis noviſſimæ operum S. Auguſtini editionis curatoribus primum in lucem eruta, & epiſtolarum ejus appendici ſubnexa.

Symbolum fidei ſub Athanaſii nomine circumlatum, & inter illius opera vulgatum. Id Vigilio nos, non invita, uti credimus, veritate, aſcribendum cenſemus. Vide plura in Athanaſio.

Cæterum a Vigilio quodam, Africano epiſcopo, luculentum *de mille annorum, qui in Apocalypſi prædicuntur, intelligentia tractatum* confectum eſſe prodit Caſſiodorus*. Utrum is Vigilius noſter fuerit plane incertum eſt. Id certum, opus, qualecunque fuerit, interiiſſe.

* Div. n. Lect. l. 1. c. 9.

[a] Denique mirari licet, quid ſibi velit Caſimirus Oudin, qui non uno in loco Arnobii junioris cum Serapione conflictum Vigilio noſtro tribuat, nulla, quod ſciam, ratione ductus, nullius autoritate fultus. De hac enim re ne γρῦ quidem habet, qui omnia Vigilii opera corraſit, ſæpe dictus Chiffletius; quamvis illum in partes vocare velle videatur.

[b] VICTOR, gente Afer, Vitenſis in 484.
provincia Byzacena epiſcopus, anno 484. Eugenii Carthaginenſis profeſſioni fidei Catholicæ ſubſcripſit; & eodem aut ſequente ſaltem anno ab Hunnerico rege in exilium ablegatus eſt. Conſtantinopolin igitur profectus, anno 487. ſcripſit *hiſtoriam perſecutionis Africanæ ſive Vandalicæ ſub Genſerico & Hunnerico Vandalorum regibus*, cui ſubnexuit appendicis vice Acta 7. monachorum martyrum Caſpenſis territorii. Quo anno obierit non liquet. Exſtat hiſtoria prædicta modo in tres, modo in quatuor, alibi in quinque, nonnunquam in ſex libros diviſa, *Colon.* 1535. deinde cura Beati Rhenani *Pariſ.* 1541. cum notis Baldvini Optato Milevitano ſubjecta *Pariſ.* 1569. 8°. cum notis & diſſertationibus Chiffletii Vigilii Tapſenſis operibus præmiſſa *Divione* 1664. 4°. in Orthodoxogr. pag. 799. & Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 675.

[c] ÆNEAS GAZÆUS, profeſſione 487.
ſophiſta, ex philoſopho Platonico Chriſtianus, claruit circa an. 487. Confeſſores enim Africanos, quibus anno 484. linguas execuerat Hunnericus Vandalorum rex, Conſtantinopoli loquentes ſe audiſſe ipſe teſtatur. Et ne ulla deceptio ſubeſſe poterat, non modo expedite, & articulatim loquentes vidit & audivit, ſed & ore aperto linguam

a Conſ. *Oudin.* tom. 1. p. 1327. b Conſ. *Oudin.* tom. 1. p. 1330. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4 p. 170. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Eugen.* Art. 44 ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 348. not. c Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 187. *Fabr.* de Verit. Chriſtian. Relig. c. 2. §. 27. p. 107. Bibl. Gr. l. 2. c. 10. §. 29. vol. 1. p. 422.

Sæc.V. ab an. CCCC. totam radicitus evulſam vidit, ac ſtupefactus miratus eſt. Simile quid de Chriſtianis quibuſdam tempore perſecutionis ſub Cabade Perſarum rege refert Nicephorus Hiſt. Eccl. lib. 16. c. 36. p. 715. Sed ad Æneam redeo. Vixiſſe illum his temporibus exinde liquet, quod meminit Syriani ſcholæ Platonicæ junioris Athenis rectoris, ejuſque in eadem Cathedra ſucceſſoris Procli Lycii, qui Theodoſii junioris, & Leonis Thracis temporibus floruerunt, ut recte notat Johan. Janſius de Script. Hiſt. Philoſ. lib. 3. c. 18. p. 300, 301. Natus eſt Proclus anno 412. (ut ex Themate ejus natalitio conſtat) obiit anno poſt Juliani Imp. mortem 124. quod diſerte teſtatur Marinus in vita Procli cap. 36. p. 73. i. e. ann. 487. Scripſit Æneas noſter dialogum, *Theophraſtum* dictum, *de Animarum immortalitate, & Corporis reſurrectione*; qui ab Ambroſio Camaldulenſi Latine verſus exſtat *Baſil.* 1516. Prodiit deinde Gr. Lat. inter alia *Baſil.* 1560. cum Wolphii verſione, poſtmodum cum verſione & notis Caſparis Barthii *Lipſiæ* 1658. 4°. denique in auctuario 1624. tom. a. p. 373.

487. [a] CEREALIS, gente Afer, epiſcopus Caſtulenſis, idem forſan cum Cereali Caſtelloripenſi in Mauritania Cæſarienſi epiſcopo, qui Eugenii libello inter alios Africæ epiſcopos Catholicos ſubſcripſit: claruit anno 487. *Diſputationem de fide S. Trinitatis* a Maximiano Ammonitarum epiſcopo Ariano provocatus Carthagine inſtituit, & hæretici ſophiſmata productis affatim S. Scripturæ teſtimoniis egregie profligavit. Exſtat *libellus Concertationis dictæ de Fide* contra Maximianum inſcriptus, in Hæreſiologia *Baſilienſi* an. 1556. & in Biblioth. Patr. tom. 8. p. 671.

Gennad. de Script. c. 96. Append. ad Iſidor. c. 10.

490. [b] HONORATUS, gente Gallus, epiſcopus Maſſilienſis, claruit anno 490. Vir eloquens, ac ſermonis copia pariter & facundia celeberrimus, uti eum depingit Gennadius *. Edidit *Homilias* quamplurimas, tam extempore habitas, quam otio compoſitas; quibus & lectores ad pietatem hortatus eſt, & hæreticorum deliria confutavit. Compoſuit & ſanctorum patrum multorum vitas; & in his Hilarii, Arelatenſis epiſcopi, præceptoris res geſtas literis mandavit. Ex his nihil hodie ſupereſt præter *vitam Hilarii Arelatenſis*, quæ habetur apud Surium ad diem 5. Maii [c].

* De Script. c. 99.

490. ATHANASIUS junior, cognomento *Celetes*, i. e. *herniosus* (quod iſtoc fortaſſe malo laborabat) Petro Mongo in ſede Alexandrina ſucceſſit, anno circiter 490. quo tempore controverſia de concilio Chalcedonenſi fervebat maxime. In hoc ſublimi ſolio collocatus, diu multumque laboravit, ut diſſentientes circa haoc ſynodum ad pacem & concordiam revocaret. Sed fruſtra, partibus in varias ſententias jam diſciſſis: unde ipſe, mox datis ad Palladium Antiochiæ epiſcopum ſynodicis, Zenonis Henoticum amplexus eſt, Petrique deceſſoris ſui nomen in diptychis retinoit; quin &, ſi rem recte narret Leontius *, ipſam ſynodum anathemati ſubjecit; quod tamen ſilent reliqui ſcriptores. Utcunque ſit, hoc nomine Liberato diacooo * & Nicephoro † patriarchæ hæreticus audit: diem obiit circa an. 497. poſtquam multas Alexandriæ eccleſias multaque monumenta exſtruxerat, ut nobis autor eſt Batricides *, ipſe ejuſdem ſedis patriarcha. Ejus meminerunt, præter hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcriptores, Liberatus, Leontius, kalendarium vetus Coptitarum apud Seldenum, aliudque a * Ludolpho editum, in utroque Athanaſius *Patriarcha ſecundus appellatur*.

Evagrii Hiſt. Eccleſ. c. 23. p. 353. Eccl. l. 3. Niceph. l. 16. c. 20. p. 685.

Sæc. V. ab an. CCCC.

* De Sectis Act. 5. p. 499.

* Brev. c. 18. p. 128. † Chron. Comp. p. 417.

* Annal. ta. p. 108.

* Com. in Hiſt. Ægypt. p. 390.

Huic Athanaſio, quem miris ubique ornat præconiis, opus ſuum in Acta & Epiſtolas tum Paulinas, tum Catholicas dedicavit Euthalius. Epiſtolas Paulinas recenſuit adhuc diacoous, Acta vero & Epiſtolas Catholicas factus jam Sulcenſis epiſcopus. Quid vero proprio marte ſcripſerit ipſemet Athanaſius, haud ſatis certo liquet; cum perpauca de eo, ejuſque rebus geſtis apud veteres ſit mentio: nulli interim dubitamus, plura, quæ ſub magni Athanaſii nomine vulgo circumferuntur, ad noſtrum pertinere. Qualia imprimis ſunt *ſacræ Scripturæ ſynopſis*, opus elegans, & eximium, quo ſinguli ſacrarum literarum libri, tum canonici, tum eccleſiaſtici perſpicue & accurato ordine recenſentur, & dijudicantur. Fuiſſe Athanaſium ſacræ Scripturæ ſtudioſiſſimum diſertiſſime teſtatur Euthalius *: habuiſſe nempe ipſum in deliciis accuratam divinorum eloquiorum meditationem: virtutemque illam in eo maxime efflореſcere; magno amore ſacras literas ſponte proſequi, eaſque quaſi ſibi acceptiſſimas maximo ſemper in honore habere, digniſque laudibus paſſim celebrare; ſe opus ſuum illius juſſu incepiſſe, & abſolviſſe, eique tanquam ſummum obedientiæ debitum perſolviſſe. Certe ſi quis opus Euthalianum cum *ſynopſi Athanaſiana* contenderet, tantam deprehendet inter ſe ſimilitudinem, ut non dubitavit utrumque opus a viris conſimili

* Prol. in Act. p. 406 409. Vide Prol. in Ep. Cath. p. 476. in Epp. Paul. p. 515. &c.

[a] Conſ. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 3. p. 1029. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Eugen.* Art. 11. [b] Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 149. *Oudin.* tom. 1. p. 1334. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 3. l. 8. p. 504. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Hilar. Arelat.* Art. 22. [c] Honorat. Maſſil. opera edid. a *Joh. Salina* Romæ 1732. 8vo. una cum Proſp. Aquit. operibus.

inge-

ingenio prædiтis, eodemque ſtudio ductis, profectum eſſe. 2°.[a] *Quæſtiones & reſponſiones ad Antiochum*, prior ſaltem & potior illarum pars, reliquæ enim ab eadem manu non ſunt: 3°. bina illa opuſcula *de incarnatione Verbi Dei*, (quæ inter dubia Athanaſiana pag. 1. & 33. edit. noviſſ.) noſtri eſſe poſſunt, utpote poſt exortas Neſtorii & Eutychetis controverſias ſcripta. 4°. *Syntagma doctrinæ ad Clericos & Laicos* a Chriſtoph. Arnoldo, ex Bibliotheca Voſſiana Græce & Latine cum notis editum *Pariſ.* 1685. 8°. ingenti quidem conatu hoc opuſculum Magno Athanaſio aſſerit editor; ſed reclamantibus emunctioris naris criticis, noſtro procul dubio tribuendum. Ad hanc etiam claſſem referri poteſt liber *de Virginitate* ſive *Aſceſi*, qui habetur inter opera Athanaſii tom. 1. p. 110. & forſan alia quædam: cum nomini Athanaſiano varia conſtanter tribuunt vetuſti codices MSS. quæ Magni illius Patris manifeſto eſſe non poſſunt, nec in tota Alexandrinorum epiſcoporum ſerie, alius nobis occurrit Athanaſius, cui potiori jure aſcribi poſſunt. Ut vero credam noſtri eſſe hiſtoriolam illam *de paſſione imaginis Domini Noſtri Jeſu Chriſti*, crucifixæ in Beryto, quæ in concilio 2. Nicæno, ſub Athanaſii nomine lecta eſt, ſummoque plauſu a patribus accepta, nullo modo adduci poſſum. Adeo omnia in ea abſurdis & anilibus fabulis ſunt referta, & a doctrina, ingenio, & gravitate hujus ævi quam maxime abhorreant. Multum quidem præ aliis laborat Cl. Lambecius lib. 1. p. 124. ut Athanaſium quendam juniorem hujus narratiunculæ autorem nobis cudat, quem circa annum 765. claruiſſe vult. Nullum tamen ſententiæ ſuæ fundamentum habet præter conjecturam, eamque ſatis inanem, nempe a Conſtantino Conſtantiæ in Cypro epiſcopo, ſynodi Nicænæ 2. Act. 4. non ſimpliciter & expreſſe vocari Athanaſium, ſed figurate & obſcure τὴν τῆς Ἀθανασίας ἐπώνυμον, hoc eſt, *eum qui ab immortalitate appellationem ſortitus eſt*; de eo enim, inquit, ſic locutus eſt epiſcopus ille Conſtantinus, nempe ne propter nominis ſimilitudinem autor iſtius narratiunculæ Athanaſius cum Athanaſio Epiſc. Alexandr. confunderetur. Sed nugas agit vir longe eruditiſſimus; in ipſo ſermone, qui in ſynodo Nicæna lectus eſt ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Ἀθανάσιος appellatur: immo ipſomet fatente Lambecio, in duobus codicibus MSS. bibliothecæ Palatinæ, & in tribus bibliothecæ Cæſareæ, *Athanaſius archiepiſcopus Alexandrinus* diſerte dicitur; nec forſan alio animo recentiorem Athanaſium nobis procudere voluerunt Baronius, Bellarminus, Lambecius, alii, quam ut patres Nicænos ab inſigni fraude in citanda tam fabuloſa narratione ſub Magni illius Athanaſii nomine, eo ſpecioſius vendicarent.

ALCIMUS ECDICIUS AVITUS, 490. natione Gallus, domo Viennenſis, Iſicii, viri ſenatorii, ac demum archiepiſcopi Viennenſis, filius, Aviti Imp. nepos, Apollinaris Valentiæ epiſcopi frater, circa annum 490. patri in ſede Viennenſi ſucceſſit. Anno 496. datis ad Clodoveum regem literis ſuſceptum ei baptiſmum gratulatus eſt. Ineunte ſæculo ſexto Gundobaldum Burgundionum regem, qui Viennam nuper expugnarat, ab Ariana hæreſi ad Catholicam fidem revocavit; eumque ſubditos ſuos id celare cupientem orthodoxam palam confiteri coegit. Idem Sigiſmundum regem, Gundobaldi filium, poſtea ab eadem hæreſi ad eccleſiam Catholicam reduxit. Hæreticos certe in Gallia verſantes voce & exemplo; foris poſitos ſcriptis; utroſque mira animi conſtantia, nec irrito prorſus ſucceſſu, oppugnavit. Concilio Epaonenſi anno 517. præfuit. Obiit anno 523. die 5. Februarii. Vir erat, teſte Adone, eloquentia & ſanctitate conſpicuus. De acumine ejus in pangendis verſibus hæc Cl. Borrichius *, *Poeta erat elegantiſſimus; ut miremur ævo tam rudi (intravit enim quoque ſæculum ſextum) venam adeo doctam & expeditam.* Virtutes ejus eximias deſcribit epitaphium illius ſane pro ſæculi iſtius genio non contemnendum, quod apud Baronium habetur ad annum 516. Nos ſpeciminis gratia verſus illius aliquot ſubnectemus.

Greg Turon. Hiſt. Franc. l. 2. c. 34. Ado Vien. Chron. ad an. 492.

* Diſſert. 2. de Poet. Lat. p. 79.

Exue ſollicitas triſti de pectore curas:
Nam quem plena fides, celſæ quem gloria mentis,
Quem pietas, quem larga manus, quem fama perennant,
Nil ſocium cum morte tenet. Quin proſpice ſancti
Geſta viri. Primum, &c.

[b] OPERA, QUÆ EXSTANT.

De mundi origine, de peccati origine, de ſententia Dei, de diluvio, deque tranſitu maris rubri libri 5. verſu Hexametro conſcripti, Apollinari, Sidonii filio, & in ſede Arvernenſi ſucceſſori, nuncupati.

De laude Virginitatis libellus Heroico carmine compoſitus ad Fuſcinam ſororem. Poemata iſta exſtant in collectione poetarum Fabriciana, & in appendice Bigneana *Pariſ.* 1624. p. 596. ſeorſim vero *Baſil.* 1546.

a Conf. *Oudin.* p. 1803. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 4. ſeq. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 701. & vol. 3. p. 301: item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 1. p. 139. & Bibl. Eccleſ. ad *Sigebert. Gemblacen.* c. 22.

Sæc.V. ab an. CCCC. cum commentariis Menrari Moltheri, & *Lugduni* 1536. 12°.

Epiſtola ad diverſos, aliorumque ad ipſum, num. 87.

Homilia de rogationibus, quæ cum epiſtolis ejuſdem aliquot habetur in editione Poematum Lugdunenſi 1536.

Homiliarum 8. fragmenta.

Opuſculorum, in quibus B. Pauli epiſtolæ citantur, fragmenta.

Omnia Aviti opera ſupra enumerata vel tum primum edita vel emendata cura Jac. Sirmondi prodierunt *Pariſ.* 1643. & exinde in Bibliotheca Patr. tom. 9. p. 560[a].

Epiſtolæ 4. & fragmenta aliquot, a Baluzio edita Miſcellan. tom. 1. p. 355.

Collatio ejus, aliorumque coram rege Gundobaldo adverſus Arianos, exſtat apud Dacherium Spicileg. tom. 5. p. 110[b]. Avito aſcribitur, quod ejus fuerint præcipuæ, & pene ſolæ in hac collatione diſputandi partes.

OPERA DEPERDITA.

Homiliarum liber, de Mundi principio.

Epiſtolæ quamplurimæ. Novem enim epiſtolarum libros ævo ſuo ſuperfuiſſe teſtatur Gregorius Turonenſis.

Dialogus contra hæreſin Arianam ad Gundobaldum regem.

Contra Neſtorii & Eutychis errores libri 2. quos Gundobaldi regis ſuaſu compoſuit.

Contra Fauſti errores de gratia & libero arbitrio liber.

491. [c]ZACHARIAS, profeſſione rhetor, claruit circa ann. 491. Condidit *Hiſtoriam eccleſiaſticam* ab exordio Marciani imperatoris, uſque ad principatum Anaſtaſii, i. e. ab anno 450. ad annum uſque 491. In qua condenda, non ſincere atque moderate, ut hiſtoricum decet, ſe geſſit, ſed tanquam gratia atque odio corruptus, ἐμπαθῶς τὴν ὅλην πραγματείαν συγγράψας, uti ipſum non ſemel perſtringit Euagrius libro 3. c. 7. p. 340. & libro 2. c. 2. p. 286. Eutychianum facit Baronius ad ann. 476. Quod tamen cum deſcriptione quam habet Eutychianorum apud Euagr. lib. 3. c. 6. p. 339. minime convenit, uti recte notat Valeſius in illum Euagrii locum. Certe non pauca in gratiam Neſtorii refert, notante eodem Euagrio lib. 2. c. 2. p. 286. apud quem varia hujus hiſtoriæ fragmenta proferuntur lib. 3. c. 5. p. 338. Citat etiam alibi ſæpius, nempe lib. 2. c. 8. lib. 3. c. 6, 7, 18. Exſtitit ſuperiori ſæculo, hæc Zachariæ noſtri hiſtoria MS. Conſtantinopoli, tum in bibliotheca Conſtantini Varini, tum Johannis Suzi, ſi nos non fallat catalogus *Verderianus*, cui quidem hac in parte fides temere non habenda eſt. Id modo conſtat, inter catalogos librorum Græcorum qui in bibliotheca Cæſarea aſſervantur, Conſtantini Varini, & Johannis Suzi catalogos recenſeri, teſte Neſſelio Catal. Vindob. part. 5. p. 151. Sæc.V. ab an. CCCC.

GELASIUS, natione Afer, Valerii filius; anno 492. die 7. Februarii ad epiſcopatum urbis Romanæ evectus eſt. Pontificatum nactus, communicatorias ſtatim ab Euphemio CP. literas (quodque nec ipſe unquam negavit Gelaſius) inprimis orthodoxas accepit; communicatorias tamen ei viciſſim reddere recuſavit, niſi Acacii nomen diptychis Euphemius expungeret. Id conſtanter renuit Euphemius, & Acacii cauſam impigre tutatus eſt, eum a Felice papa injuſte damnatum eſſe contendens. Deceſſoris igitur ſui ſententiam, & Acacii damnationem, plurimis, iiſque prolixiſſimis epiſtolis ad Euphemium, Anaſtaſium Imp. alioſque datis defendit; ac quamdiu vixit, communionem Euphemio & Orientalibus epiſcopis Euphemio communicantibus denegavit. Manichæos in urbe Roma deliteſcentes, & Catholicorum larvam ſibi prætendentes, ita ut ſacræ etiam ſynaxi intereſſe, & ſacroſanctum Euchariſtiæ panem in os accipere non vererentur, calicem vero ſedulo ac data opera fugerent, ſumma diligentia inveſtigavit; & ut hæreticis larvam auferret, morem in eccleſia ab ipſis illius primordiis receptum, ne quis in collectis ſacris niſi ſub utraque ſpecie communicaret, decreto confirmavit. Detectos ea lege Manichæos damnavit, & civitate expelli fecit. Nec minus fortiter Pelagianos & Eutychianos data quavis occaſione ſive ſcriptis ſive autoritate oppugnavit, hæreticorum hoſtis acerrimus. Obiit anno 496. die 8. Septembris. 492.

[d] Scripſit plurima, quæ ſequuntur.

[e] *Epiſtolæ* 16. *quarum ultima ad Ruſticum Lugdunenſem* a Dacherio primum edita eſt Spicileg. tom. 5. p. 581[f].

Epiſtolarum aliarum 10. *fragmenta.*

Tomus ſive liber de Anathematis vinculo.

Adverſus Andromachum ſenatorem, cæteroſque Romanos, qui *Lupercalia* ſecundum morem priſtinum colenda conſtituebant.

[a] Habentur etiam inter *Sirmondi* opera edit. *Pariſ.* 1696. & recuſ. *Venet.* 1729. [b] Edit. nov. tom. 3 p. 304. Excerpta ex epiſtola S. *Aviti* de baptiſmo Clodovæi regis, item ex collatione epiſc. coram rege Gundobaldo, habentur in Append. ad Op. Gregorii Turon. a *Ruinart.* edit. p. 1322. [c] Conf. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 2. §. 28 p. 108. [d] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 175. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 10 vol. 9. p. 288. & l. 6. c. 4. vol. 13. p. 413. ſeq. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 3. l. 7. p. 80. [e] Præter has epiſtolas in ſupplemento *Acaciano* a Scipione Maffeo edit. *Venet.* 1728. habetur epiſtola Gelaſii ad *Suetonium* epiſcopum Afrum, & altera ad *Natalem* abbatem. [f] Edit. nov. tom. 3. p 304.

Dicta

Dicta adverſus Pelagianam hæreſin.

Decretum in concilio Romano 70. epiſcoporum anno 494. *de libris Canonicis*, *Eccleſiaſticis*, & *Apocryphis*. Decantatiſſimum hoc Gelaſii decretum in omnium ore & manibus habetur. Ejus vero eſſe, eamque quam præ ſe fert, ætatem & autoritatem habere, ægre mihi perſuadeo, his ductis argumentis. 1°. Vetuſtiores codices id nulli certo autori tribuunt. Hinc notante Cl.
* Not. ad Gratian. p. 444. Baluzio * in antiquis Codd. iiſque melioris notæ, nunc Damaſo, nunc Gelaſio, quandoque Hormiſdæ papæ aſcribitur: certiſſimo indicio, genuinum hujus decreti autorem olim ignotum fuiſſe. 2°. Citantur in hoc decreto libri, anno 494. aut nondum ſcripti, aut penitus ignoti. Ex. gr. laudatur Sedulii opus Paſchale a Turcio Rufo Aſterio jam exconſule e Sedulii ſcriniis primum extractum & in vulgus editum. Ipſe vero Aſterius hoc ipſo anno 494. conſulatum geſſit. Damnatur tractatus de revelatione capitis S. Johannis Baptiſtæ, poſt ævum Marcellini Comitis, qui in eo diſerte citatur, demum ſcriptus: Quid quod decreti autor concilium generale quintum, forſan & ſextum, confirmare non obſcure videatur. Haud alio enim ſenſu verba iſta [Sed & ſi qua ſunt concilia, &c.] concipi poſſe, nullus qui ea attente legerit, facile negabit. 3°. Multa continet abſurda, ἀσύςατα, & a Gelaſio, ſynodique Romanæ doctrina & judicio plane aliena. Quis credat Gelaſium, virum inter primos eruditum, 70. epiſcoporum concilio ſtipatum, Clementis Alex. quem totus venerabatur orbis, opera in Apocryphorum cenſum relegaſſe, & Africani, Arnobii, Lactantii, Commodiani ſcripta in eandem claſſem retuliſſe? Quis credat, cui ſanum ſinciput, papam, patreſque ſynodales, in eodem decreto Euſebii hiſtoriam eccleſiaſticam inter probatos autores recipere, & cum damnatis rejicere? Mitto, Gelaſium verum de Euſebio in opere ſuo de duabus Naturis præclare loqui. 4°. Damnat decretum canones Apoſtolicos; quos tamen Dionyſius Exiguus, qui Gelaſii memoriam impenſe coluit, paulo poſt Latine vertit, nulla ejuſmodi cenſura addita; quoſque eccleſia Romana accepit, ac tanquam certiſſima diſciplinæ eccleſia-
* Divin. Lect. c. 23. ſticæ norma uſa eſt (ut ex Caſſiodoro *, & Johannis 2. ad Cæſarium Arelatenſem epiſtola patet) id nequaquam factura, ſi paulo ante a Gelaſio damnati eſſent: &, quod fortius adhuc ſtringit, ipſe Gelaſius canones Apoſtolicos admiſiſſe, ac in epiſtolis decretalibus uſus videtur: quod pluribus
* Vindic. Ignat. part. 1. c. 4. exemplis probat doctiſſimus Pearſonus *. 5°. Autor decreti ſe S. Hieronymum in omnibus ſequi profitetur. Illa, inquit, ſentimus, quæ B. Hieronymum ſentire cognoſcimus; & non ſolum de Ruffino, ſed etiam de univerſis, quos vir ſæpius memoratus zelo Dei, & fidei religione reprehendit. Jam vero Hieronymo in definiendo S. Scripturæ librorum canone e diametro repugnat. Tertulliani, Paſtoris, Clementis Alex. Novati, Arnobii, Apollinarii, aliorumque opera apocryphis annumerat, & a Catholicis legi vetat; quæ Hieronymus e contra magnopere laudat, lectu digna & utilia eſſe prædicat. Denique decreti iſtius nemo ante annum 840. meminit; non qui de ſcriptoribus eccleſiaſticis ex profeſſo egerunt, non Gennadius, Ildefonſus, Iſidorus Hiſpalenſis, neque etiam Sigebertus Gemblacenſis, aut Honorius Auguſtodunenſis: non qui controverſias quovis ævo natas tractarunt, in quibus deeſſe non poterat idonea decreti hujus proferendi anſa. Dionyſius Exiguus, ipſi Gelaſio ætate ſuppar, haud diu poſt illius obitum decreta Romanorum pontificum collegit; & in his Gelaſii decreta hoc ipſo anno data exhibet: iſtud tamen penitus prætermittit. Immo ne leviſſima quidem apud ſcriptores eccleſiaſticos ſynodi anno 494. Romanæ memoria ſupereſt. Primi decreti hujus mentionem fecerunt Lupus Ferrarienſis, Hincmarus Rhemenſis, & Nicolaus I. qui ſæculo nono jam adulto floruerunt. His rite perpenſis, optimo jure concludo fictum ac ſuppoſititium eſſe hoc Gelaſii decretum, ac ejuſdem eſſe cum epiſtolis primorum pontificum decretalibus farinæ, ex eademque Iſidori Mercatoris officina prodiiſſe.

Exemplar geſtorum de abſolutione Miſeni epiſcopi in concilio Romano 55. epiſcoporum anno 495. habito.

Opuſcula omnia ſupra enumerata exhibet Concil. tom. 4. p. 1157, &c.

[a] *Liber contra Eutychem & Neſtorium de duabus in Chriſto naturis*, a Gennadio * olim memoratus, a S. Fulgentio lib. de 5. quæſtionibus apud Ferrandum Diac. cap. 18. & a Johanne II. papa in epiſtola ad Avienum ſub Gelaſii noſtri nomine diſerte citatus, ei etiam ab Anaſtaſio bibliothecario * aſcriptus. In eo validiſſimum adverſus panis & vini euchariſtici in corpus & ſanguinem Domini noſtri converſionem ſubſtantialem teſtimonium reddit Gelaſius. Quamobrem ſcriptores Pontificii, Baronius, Bellarminus, Gregorius de Valentia, Suarez, aliique opus iſtud Gelaſio papæ omni ſtudio abjudicare conantur: his Gelaſio Cyziceno, illis Gelaſio Cæſarienſi, tribuentibus. Verum fruſtra omnes. Magna enim eſt veritas, & prævaluit. Tandem vi veri-

* De Script. c. 94.

* Lib. Pontif. Vit. Gelaſ. Concil. t. 4. p. 1054.

[a] Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. vol. 9. p. 288. item Bibl. Eccleſ. ad *Gennad.* c. 94.

tatis

Sæc.V. ab an. CCCC.

tatis adactus, manus dedit ipſe Labbæus *. Rationes non contemnendas apud ipſum videre eſt. In quinque olim libros diviſum videtur iſtud Gelaſii opus: totidem enim memorat liber pontificalis. Μονόβιβλον tamen vocat Photius *, ſive non integrum in Græcum ſermonem converſum fuerit; ſive in diverſa apud Græcos volumina non diſtinctum. Exſtat iſte liber in antidoto adverſus hæreſes *Baſil.* 1528. fol. & cum aliis veterum ſcriptis de duabus naturis & una perſona in Chriſto *Tiguri* 1571. fol. denique in Biblioth. Patr. tom. 8. p. 699.

* Diſſert. de Script. Eccl. t. 1. p. 342.
* Cod. 102.

Codex ſacramentarius. Scripſiſſe Gelaſium orationum & ſacramentorum formulas teſtes nobis ſunt luculenti, Anaſtaſius in vita ejus, Johannes Diaconus in vita Gregorii M. * vetuſtus liber octingentorum fere annorum de officio Miſſæ primum a Caſſandro *, deinde a Morino † citatus, ab iſto *Toloſenus* dictus: ut Hugonem de S. Victore, Rnpertum Tuitienſem, alioſque, taceam. Collegit utique Gelaſius, prout credere par eſt, ſolennes precum & ſacramentorum formulas, quæ in eccleſia Romana ſuo adhuc tempore in uſu erant; ac novo ordine digeſtas, pluribuſque de ſuo additis, in unum codicem compegit: quem poſtea mutatis & adjectis a ſe nonnullis Gregorius M. in compendium redegit. Gelaſianus codex tribus conſtat libris, nempe de anni circulo, de Sanctorum natalitiis, & de Dominicis diebus, variiſque cauſis. Venerandam hujus ordinis vetuſtatem manifeſto arguit, quod in ſymbolo non habeatur vox *Filioque*, ſeptimo demum ſæculo primum nata, & nonniſi nono Romæ recepta: quod plures deſint miſſæ ſeptimo & octavo ſæculis uſurpari ſolitæ; denique quod pauciora, quam in aliis liturgiis, ſanctorum, eorumque ſolummodo martyrum natalitia celebrentur. Diu delituit hic codex, paucis notus: donec anno 1562. direpta & diſtracta bibliotheca Floriacenſi exemplar nongentorum circiter annorum, quadratis & uncialibus literis ſcriptum, tandem in manus incidit Pauli Petavii ſenatoris Pariſienſis; cujus beneficio eo uſus eſt Johannes Morinus, qui omnium codicum quos ipſi vidiſſe contigit, antiquiſſimum fuiſſe teſtatur. A Petavii filio redemptus in bibliothecam Chriſtinæ Suecorum reginæ tranſiit; a qua illum recepit & in lucem emiſit Joſephus Maria Thomaſius *Romæ* 1680. 4°. Pauca quædam, præſertim libro tertio, reperiri, quæ Gregorii M. ætatem ſapiant, quid mirum? cum hujuſmodi libri ad uſum eccleſiarum ſcripti novas acceſſiones pati ſoleant, prout ipſa conſuetudinis ratio tulerit: nec exinde quid aliud elici poteſt, quam exemplar exiguo poſt Gregorinm tempore fuiſſe exaratum, nt in præfatione recte notat doctiſſimus editor; qui huic etiam liturgiæ Miſſalia tria antiquiſſima, viz. Gothicum, Francorum, & Gallicanum vetus, comites dedit; quæ tria proxime memorata poſt triennium una cum eruditiſſimis de liturgia Gallicana diſſertationibus Johannes Mabillonius *Par.* 1685. 4°. recudi fecit [a].

* L. 2. c. 17.
* Liturgic. c. 21 p. 45.
† Append. ad lib. de Pœnit. p. 54.

Sæc.V. ab an. CCCC.

Perierunt a Gelaſio ſcripti, teſte Gennadio *, Hymni in ſimilitudinem Ambroſii epiſcopi: & ei olim aſcripti, teſte Caſſiodoro *, Commentarii in D. Pauli 13. epiſtolas, a Pelagianis fæcibus non immunes, utpote ab hæreticis vel ſuppoſiti, vel corrupti.

* Loc. cit.
* De Inſtit. divin. Scriptur. c. 8.

TURCIUS RUFUS ASTERIUS, 494.

dignitate patricius, anno 494. una cum Fl. Præſidio conſulatum geſſit. Alius plane a Flavio Aſturio qui cum Protogene anno 449. conſulatum obiit; quocum male confundi ſolet noſter. Exconſul jam factus Sedulii poemata aliqnot e defuncti ſcriniis extraxit, a tineis & blattis vindicavit, ac in vulgus edidit: uti ex epigrammate ipſius ad Macedonium Sedulii operi paſchali in vetuſtiſſimis quibuſdam Codd. MSS. teſtibus Uſſerio * & Sirmondo †, præmiſſo conſtat. Inter ea, quæ Aſterius edidit, Sedulii carmina, locum habet *Collatio veteris & novi Teſtamenti*, carmine elegiaco ſcripta, cujus initium, eſt *Cantemus ſocii.* Hinc errore factum credi poteſt, ut Aſterio ipſi in nonnullis codicibus inſcribatur, & ſub illius nomine aliquoties prodierit, viz. in appendice Bigneana p. 701. & Bibliotheca Patr. tom. 9. p. 464. & alibi. Non deſunt tamen, qui Aſterio poema iſtum, tanquam opus genuinum, vindicent.

* De Eccleſ. Brit. Primord. p. 775.
† Not. ad Epiſt. Ennodii.

[b] GENNADIUS, gente Gallus, preſbyter Maſſilienſis, non, ut male Jac. Gaddius *, & Gaddio longe antiquiores Sigebertus † & Platina ‡, presbyter ac deinde antiſtes Maſſilienſis. Claruit anno 495. quo catalogum ſunm clauſit, & librum de fide ad Gelaſium papam miſit. De ſtudio illius erga fidem catholicam diſcrepant tam veterum quam recentiorum judicia. Viris ſanctiſſimis eum annumerat Hadrianus papa *, inter Pelagianos reponit eccleſia Lugdunenſis * ante annos octingentos. Prædeſtinatianis eum quidem inimicum fuiſſe certo conſtet, eoque etiam nomine de S. Auguſtino & Proſpero minns bene ſenſiſſe videtur *, cum ab iis dogma prædeſtinatianum propugnari male cenſeret. Pelagianiſmi tamen nota eximunt libri ab eo contra 495.

* De Script. non-Eccleſ. t. 1 p. 222.
† De Script. Eccleſ. c. 30.
‡ In vita Symmachi.
* Epiſt. ad Car. M.
* Lib. adv. Johannem Scotum.
* Vid. Catalog. c. 38, 84.

a Et in edit. *Pariſ.* 1729. 4to. b Conſ. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. *Gennad.* p. 1. & c. 100.

Pela-

Sæc.V. ab an. CCCC. Pelagium ſcripti: nec gratiæ prævenientis neceſſitatem ab eo ſublatam eſſe (quæ propria erat Semipelagianiſmi nota) manifeſto liquet: adeo ut ſcriptoribus catholicis jure accenſeri queat.

[a] SCRIPTA, QUÆ EXTANT.

De Scriptoribus eccleſiaſticis liber, ſive *Virorum illuſtrium catalogus*, ab eo tempore, quo deſiit Hieronymus, ad ann. 495. perductus. Prodiit editus una cum Hieronymi, &c. catalogis, *Baſil.* 1528. 4°. inter Hieronymi opera tom. 1. cum notis Suffridi Petri *Colon.* 1580. 8°. *Helmſtad.* 1612. 4°. denique cum ſcholiis Auberti Miræi Biblioth. Eccleſiaſt. part. 1. *Antverp.* 1639. fol.[b] Exſtat longe integrior in codice MS. bibliothecæ Corbeienſis, cujus ſpecimen dedit Mabillonius Analect. tom. 2. p. 42. Quin & immenſum diſcrepant impreſſi codices.

De Fide, ſeu de Dogmatibus eccleſiaſticis liber ad Gelaſium papam miſſus; qui Auguſtino male aſcriptus, inter illius opera haberi ſolet. Operis iſtius capita 30. viz. a cap. 22. ad 51. incluſive, poſt Gennadii mortem, ab aliena manu ex epiſtola Cœleſtini papæ ad Gallos decretali, & conciliorum Milevitani, Africani, & Arauſicani II. canonibus conſarcinata & intexta videntur. Nec enim Gennadius ad concilii Arauſicani anno 529. habiti tempus pervenit: certe tractatus iſte ante annos 34. ſcriptus ab eo fuit. Prodiit ſeorſim cum notis doctiſſimis Elmenhorſtii *Hamburgi* 1614. 4°.

Vita S. Hieronymi, a Gennadio quodam ſcripta, habetur apud Mabillon. Analect. tom. 4. p. 183. quam noſtri Gennadii eſſe exiſtimat idem Mabillonius.

DEPERDITA.

Adverſus omnes hæreſes libri 8.

Adverſus Neſtorium libri 6.

Adverſus Pelagium libri 3. Perierunt opera iſta. Superſunt ſolummodo deſcriptiones breves hæreſium prædeſtinatianæ, Neſtorianæ, Timotheanæ, & Eutychianæ; quæ indiculis hæreſium Auguſtiniano & Hieronymiano ſubnecti ſolent.

Tractatus de mille annis, & de Apocalypſi B. Johannis.

Verſiones ſcriptorum Græcorum aliquot, puta Timothei Æluri epiſtolæ ad Leonem Imp. Euagrii Pontici ſententiarum, & libri de octo principalibus vitiis, &c. uti ſuis in locis antea monuimus.

496. [c] MALCHUS, patria Philadelphienſis, profeſſione ſophiſta Byzantinus, claruit anno 496. Scripſit *Hiſtoriam Romanorum* ab imperio Conſtantini Magni uſque ad Anaſtaſium Imp. teſte Suida *. Hiſtoriæ iſtius ſeptem ſolummodo libros vidit Photius, quibus res geſtas Zenonis Imp. ab auſpicato imperio ad mortem Nepotis Imp. complexus erat Malchus. De hiſtoria ejus ſic Photius *. Ἔστι δὲ ὁ συγγραφεὺς, εἴπερ ἄλλος, κατὰ συγγραφὴν ἱστορίας ἄριστος, καθαρὸς, ἀπέριττος, εὐκρινὴς, —— καὶ ὅλος κανὼν ἐστὶν ἱστορικοῦ λόγου. *Scriptor eſt hic, ſi quis alius, in hiſtoria ſcribenda præſtantiſſimus; utpote purus, minime redundans, non confuſus. —— Ita quantus quantus eſt, norma hiſtorici ſermonis eſt.* Exſtant hiſtoriæ iſtius fragmenta bina ampliſſima inter eclogas legationum ab Hæſchelio Græce edita *Auguſtæ-Vindel.* 1603. 4°. deinde Latine Carolo Cantoclaro interprete cum notis *Pariſ.* 1609. 8°. denique Gr. Lat. cum ejuſdem & Valeſii notis *Pariſ.* 1648. fol.

Sæc.V. ab an. CCCC.

* In voce Μάλχος.

* Cod. 78.

[d] ANASTASIUS II. natione Romanus, Petri filius, anno 496. Septemb. 15. pontifex Romanus creatus eſt. Sequenti anno Germanum epiſcopum Capuanum, & Creſconium Tudertinum, quibuſcum Feſtus urbis Romæ ſenator ob civilia negotia profectus eſt, ad Anaſtaſium Imp. legatos miſit, ut cum eo de Acacii nomine e diptychis abolendo, & eccleſia Alexandrina ad eccleſiam & fidem Catholicam reducenda agerent. Verum ſurdo canebant fabulam. Eccleſiæ quidem Alexandrinæ Apocriſiarii oblato Feſto, cæteriſque legatis, libello (qui exſtat Concil. tom. 4. p. 1283.) fidem ſuam aperuerunt, ſeque ad concordiam cum eccleſia Romana redintegrandam paratos eſſe declararunt. Acacii autem cauſam imperator conſtanter defendit, quin &, teſte Theodoro lectore *, ipſe Feſtus imperatori pollicitus eſt, ſe Romano epiſcopo perſuaſurum, ut Zenonis Henotico ſubſcriberet. Et Anaſtaſium quidem, ut id faceret, nequaquam induxit; Romam enim reverſus, mortuum deprehendit; ut Laurentium tamen ab altera cleri factione pontificem electum in partes ſuas traheret, operam dedit. Certe ex libri pontificalis autore, cui hac in parte ſuccinit Platina, conſtat, multos Romanæ eccleſiæ presbyteros, clericoſque ſe ab Anaſtaſii papæ communione ſubtraxiſſe; quod cum Photino diacono Theſſalonicenſi, qui a partibus Acacii ſtetit, communicaſſet, & Acacii nomen diptychis Romanis reſtituere occulte molitus eſſet. Addunt Anaſtaſium nutu divino percuſſum eſſe: ſubdit etiam Platina, fuiſſe qui dice- 496.

* Collect. l. 2. p. 560. ubi vid. Valeſii notas.

[a] Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 185. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 3. l. 7. p. 88. item Bibl. Eccleſ. ad *Gennad.* p. 4. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 12. not. 1. ad vit. *Hieron.* [b] Cum ſcholiis *Salomonis Erneſti Cypriani* prodiit *Jen* 1703: denuo in Bibl. Eccleſiaſtica cum novis Auctuariis recudi fecit *Jo. Albert. Fabr.* Hamb. 1718. fol. [c] Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 2. Art. 5. vol. 6. p. 236. [d] Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 181.

Sæc.V.ab an. CCCC. rent, enim dum neceſſitati naturæ obtemperaret, in latrinam inteſtina effudiſſe. Ut ut ſit, obiit Anaſtaſius die 8. Septembr. anno 498. [a] Exſtant *Epiſtolæ 2. ad Anaſtaſium Aug.* una, altera *ad Clodovæum Francorum regem*, qua recentem ejus converſionem gratulatur, Concil. tom. 4. p. 1278[b]. & fragmenta quædam apud Baluz. Nov. Collect. Concil. p. 1457. Scripſit etiam, ſi quæ Platinæ fides, *libros de Trinitate*, *de libero Arbitrio*, *de regulis Fidei*, *adverſus hæreſin Pelagianam*, & *Sermones* quamplurimos; quæ interierunt. Verum unde iſta hauſerit Platina, non conſtat.

496. [c] EUSTATHIUS, gente Syrus, domo Epiphanienſis, claruit ſub Anaſtaſio Imp. circa an. 496. Scripſit *Chronicorum Compendium* ab Ænea uſque ad Anaſtaſium Auguſtum libris 9. & alia quædam. Deſcripſit etiam, inquit Nicephorus, (in chronico, uti credi par eſt) *Amidæ expugnationem*, quæ anno 503. contigit. De eo agunt Nicephorus Hiſt. Eccleſ. lib. 14. c. 57. & Suidas in voce Εὐστάθιος.

497. Phot. Cod. 41. 107. [d] BASILIUS, gente Cilix, dignitate presbyter eccleſiæ Antiochenæ circa ann. 497. præſidente ſedi Romanæ Anaſtaſio, imperante etiam in Oriente Anaſtaſio. Certe Photius, qui Baſilii Hiſtoriam bis recenſet, utrobique Anaſtaſii imperatoris meminit. Demum, ut videtur, Irenopolis in Cilicia epiſcopus factus eſt. Eundem enim fuiſſe cum illo, cujus meminit Suidas *, nullus dubito: adeo apte conveniunt omnia, nomen, tempus, patria. Obiit poſt annum 518. Scripſit *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libros tres*; quorum primus ab anno 450. exorſus in Simplicii morte anno 483. deſiit; ſecundus initium inde ſumens hiſtoriæ filum ad annum 518. & Anaſtaſii mortem perduxit; tertius Juſtini Imp. res geſtas complexus eſt. Scripſit etiam contra *Johannem Scythopolitanum*, quem in Manichææ hæreſeos ſuſpicionem adducere conatus eſt, *libros* 16. dialogi forma maxima ex parte compoſitos ad Leontium quendam, quo hortante opus aggreſſus eſt. Excerpta ejus brevicula exhibet Photius cod. 107. ex quibus patet Baſilium in prægrandi iſtoc opere cauſam Neſtorianæ hæreſeos ex profeſſo egiſſe. Notat tamen Photius eum ſibi Neſtorium minime vindicaſſe; ſed Diodorum potius ac Theodorum tanquam dogmatis ſui autores, paſſim laudaſſe. Scripſit denique Baſilius Irenopolitanus *contra Archelaum* Coloneæ presbyterum, teſte Suida loc. cit. qui eum τὴν φράσιν καὶ τὴν ἄσκησιν τῷ ὁμωνύμῳ Βασιλείῳ Καισαρείας ἐοικότα fuiſſe dicit. Alia quædam opera ejus hæreſi referta memorat Photius cod. 95. Sæc.V.ab an. CCCC.

* In voce Bas.

[e] CANDIDUS, patria Iſaurus, ex ea parte, quæ Trachea dicebatur, provinciæ præſidum tabellio, claruit circa ann. 496. ſi modo ætatem ejus recte colligit Cl. Voſſius *. Scripſit *Hiſtoriarum libros* 3. ab electione Leonis Imp. anno 457. uſque ad exitum Zenonis anno 491. In his libris ſe non modo Chriſtianum, ſed & Orthodoxum fuiſſe oſtendit. Synodum enim Chalcedonenſem laudibus ornavit, ejuſque obtrectatores merito perſtrinxit. De ſtylo ejus ſic Photius *. Τὴν δὲ φράσιν οὐκ ἔχει πρέπουσαν λόγῳ ἱστορικῷ. Ταῖς τε γὰρ ποιητικαῖς λέξεσιν ἀπειροκάλως τε κέχρηται καὶ μειρακιωδῶς. Καὶ ἡ συνθήκη αὐτῷ εἰς τὸ τραχύτερον καὶ δύσηχον ἐκδιαθυραμβοῦται κ.τ.λ. *Stylum habet hiſtoriæ non ſatis accommodatum. Nam & poetarum phraſibus ſine delectu, ac juveniliter abutitur, & compoſitio ejus durior & abſona, dithyramborum ritu, quæ alias iterum in diſſolutum atque inconcinnum dilabitur.* Exſtat *Hiſtoriæ* iſtius excerpta apud Photium cod. 79. & exinde cum notis Philippi Labbæi inter excerpta de Legationibus *Pariſ.* 1648. fol. 497.

* De Hiſt. Lat. l. 2. c. 21.

* Cod. 79.

[f] RUSTICUS ELPIDIUS, ſive Helpidius, vir nobilis, dignitate Ex-quæſtor & Ex-illuſtris, Theodorici Gothorum regis medicus, claruit circa ann. 498. Scripſit *Epigrammata 24. in totidem V. ac N. Teſtamenti hiſtorias*, *ac Carmen Hexametrum* de beneficiis Jeſu Chriſti: quæ exſtant cum notis in Collectione Fabriciana pag. 754. in Appendice Bigneana pag. 706. & in Bibliotheca Patr. tom. 9. pag. 462. Scripſit etiam *Carmen in conſolationem doloris ſui*; cujus ipſe mentionem facit. Verum id interiit. 498.

[g] JULIANUS POMERIUS, gente Maurus, in Galliam profectus in civitate Arelatenſi ſcholam rhetoricam aperuit, ac demum presbyter ordinatus eſt. Claruit circa an. 498. Eum ſanctitate vitæ & ſcriptis quotidie editis eminuiſſe fidem facit Gennadius, quo tempore catalogum ſuum iſte clauſit. Scripſit *libros* 8. *de Anima*: quorum argumenta ſigillatim enumerant Gennadius & Iſidorus, & in libro ſecundo de corporeitate animæ diſputaſſe notant. Quantum vero ex argumentis hiſce conjectari licet (opus enim nunc non ſupereſt) 498.

Gennad. de Script. c. 98. Iſidor. de Script. c. 12.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 229. b Item *Dacherii* Spicil. tom. 5. p. 582. Edit. nov. tom. 3. p. 304. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 21. §. 4. vol. 8. p. 189. d Conf. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 28. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 28. vol. 6. p. 114. e Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 2. Art. 9. vol. 6. p. 239. l. 5. c. 34. §. 7. vol. 9. p. 276. f Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 709. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 5. p. 283. g Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 183. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4. l. 9. p. 579.

iſti

Sæc.V. ab an. CCCC. iſti libri ex Nemeſii libris 8. de anima fere excerpti ſunt. Scripſit etiam tractatum de contemptu mundi ac rerum tranſiturarum ad principium, & alium de vitiis & virtutibus, libellum adhuc de virginibus inſtituendis; quæ interierunt. Unicum ejus ſupereſt opus *de Vita contemplativa, ſive de futuræ Vitæ contemplatione*, vel *de actuali Converſatione* in tres libros diviſum; quod Proſpero vulgo perperam inſcriptum, inter opera iſtius haberi ſolet: ac ſub illius nomine ſeorſim prodiit anno 1487. & *Colon.* 1536. 8° [a]. Prologum operis iſtius ſecundum primus edidit Dacherius Spicileg. tom. 13. p. 254 [b].

498. [c] SYMMACHUS, natione Sardus, Fortunati filius, ab anno 498. die 13. Septembris, epiſcopus Romanus, in baſilica Conſtantiniana ordinatus, Laurentio diacono eodem die ab altera parte in baſilica S. Mariæ conſecrato; unde diviſus clerus, diviſus & ſenatus. Res ab utraque parte ad Theodoricum regem Ravennæ agentem delata. Sententiam is tulit, ut qui primo ordinatus fuiſſet, vel cui pars maxima adhæreret, ille ſedem Apoſtolicam teneret. Re igitur ex decreto regio definita, epiſcopatus penes Symmachum manſit. Anno 499. ſynodum habuit; in qua de tollendo ambitu in comitiis pontificiis canones edidit. Anno 501. coacta Romæ ſynodo, *Palmari* dicta, inter alia communi epiſcoporum conſenſu Anaſtaſium Imp. Acacianæ cauſæ conſtanter patrocinantem, anathemati ſubjecit. Gravi, ut par erat, ira percitus imperator libellum evulgavit, quo pontificem ob latam in ſe ſententiam acriter proſcidit; cuique edita apologia haud minore ferocia reſpondit Symmachus. Eadem in ſynodo agitata eſt controverſia de ſede Romana illum inter ac Laurentium, quæ paulo ante recruduerat, & ad Theodoricum regem iterum delata, ab eo Petro Altinati epiſcopo delegata erat; iſte vero Laurentio plus æquo favens, Symmachum eccleſiæ poſſeſſionibus exuerat; ac cauſa demum a Theodorico rege ſynodi arbitrio commiſſa. In iſta igitur ſynodo Symmachus pleno jure reſtitutus eſt: Petrus vero Altinas, & clerici Romani Laurentii ſequaces, dignitate ſua moti. Obiit die 6. Aprilis anno 514. [d] Exſtant ab eo ſcriptæ *Epiſtolæ* 12. Concil. tom. 4. p. 1291 [e]. Sæc.V. ab an. CCCC.

[f] ANDREAS, Cæſareæ Cappadocum epiſcopus, vixiſſe videtur circa exitum ſæculi iſtius, ac claruiſſe anno 500. Incerta enim prorſus illius ætas; nec ulla ejus apud veteres mentio. Id tantum certum, eum poſt Baſilium ac Cyrillum Alexandrinum, & ante Aretham Cæſarienſem ſcripſiſſe. Scripſit *ad Macarium quendam commentarios in Apocalypſin*, quos Latine vertit Theodorus Peltanus. Exſtant Gr. Lat. ad finem Chryſoſtomi commentariorum in S. Johannem in editione Morelliana tom. 8. Compoſuit etiam *Therapeuticam ſpiritualem*; ex cujus libro ſecundo, fragmenta quædam habeotur in Eclogis aſceticis Johannis patriarchæ Antiocheni, fol. 38. pag. 2. ab his verbis, πῦ αἱ ψυχαὶ μετὰ τὴν ἐκδημίαν τῦ σώματος ἀπέρχονται, &c. Vide Neſſel. Catal. Vindob. part. 1. cod. 276. num. 1. p. 381. 500.

Scriptores Gentiles Fidem Chriſti hoc Sæculo damnantes.

417. [g] CLAUDIUS RUTILIUS NUMATIANUS, natione Gallus, qui patrem Tuſciæ conſularem habuit. Relicta Gallia, Romam ſe contulit, ubi maximos ſub Honorio Aug. honores & dignitates adeptus eſt. Factus eſt enim vir conſularis, præfectus urbis, tribunus militum, prætorio-præfectus. Claruit anno 417. Neque tamen dignitatum quibus functus eſt ſplendor, comitantium turba, fori negotia, militiæ ſtrepitus impediebant, quo minus ſibi etiam & muſis vacaret. Poeta terſus, venuſtus, qui ubere ingenii vena, atque elegantia, pene cum optimis melioris ævi Poetis certare poteſt. Scripſit ad Venerium Ruſum in præfectura urbana ſucceſſorem *Itinerarii libros* 2. in principio, præſertim vero in fine, mutilos, quibus iter ſuum ex Roma in Galliam, reditumque ex Gallia Romam, eleganter depingit. Religione erat Gentilis, ac proinde in *Judæos* pariter ac in *Chriſtianos* acriter invehitur; & cum ſub Chriſtianis imperatoribus, ipſam religionem Chriſtianam aperto marte aggredi non ſit auſus, in monachos arctioris pietatis & diſciplinæ tunc temporis cultores, animi ſui virus evomit; Judæos, ac in iis tecte Chriſtianos virulenter laceſſit verſ. 383.

Nempe loci querulus, curam Judæus agebat
Humanis animal diſſociale cibis.

a Et *Pariſ.* 1711. b Edit nov. tom. 3. p. 306. c Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 1. d Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 418. e Epiſtola *Symmachi* papæ ad Avitum archiepiſcopum Viennenſ. exſtat apud Dacher. Spicil. tom. 5. p. 583. Edit. nov. tom. 3. p. 307. f Conſ. *Oudin.* ſæc. 9. tom. 2 p. 93. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 17. § 19 vol. 7. p. 791. *Long.* Bibl. ſacr. p. 608. g Conſ. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 13. § 4. p. 631.

Bbbbbba   *Vexatos*

Sæc.V. ab an. CCCC.

Vexatos frutices, pulſatas imputat algas,
Damnaque libatæ grandia clamat aquæ.
Reddimus obſcœnæ convicia debita genti,
Quæ genitale caput propudioſa metit,
Radix ſtultitiæ, cui frigida ſabbata cordi;
Sed cor frigidius religione ſua eſt.
Septima quæque dies turpi damnata veterno,
Tanquam laſſati mollis imago Dei.
Cætera mendacis deliramenta cataſtæ
Nec pueros omnes credere poſſe reor.
Atque utinam nunquam Judæa ſubacta fuiſſet
Pompeii bellis, imperioque Titi.
Latius exciſæ peſtis contagia ſerpunt,
Victoreſque ſuos natio victa premit.

Monachos vero Chriſtianos, mordaci ſale, & dicteriis amarulentis, acerrime perfricuit. En ipſius verba, ubi de *Capraria* maris Tyrrheni inſula agit, monachis olim frequentata verſ. 439.

Proceſſu pelagi jam ſe Capraria tollit,
Squallet lucifugis inſula plena viris.
Ipſi ſe monachos Graio cognomine dicunt,
Quod ſoli nullo vivere teſte volunt.
Munera fortunæ metuunt, dum damna verentur.
Quiſquam eſt ſponte miſer, ne miſer eſſe queat?
Quænam perverſi rabies tam ſtulta cerebri,
Dum mala formides non bona poſſe pati?
Sive ſuas repetunt ex fato ergaſtula pœnas,
Triſtia ſeu nigro viſcera felle tument.
Sic nimiæ bilis morbum aſſignavit Homerus
Bellerophonteis ſollicitudinibus.
Nam juveni offenſo ſævi poſt tela doloris
Dicitur humanum diſplicuiſſe genus.

Rutilii itinerarium *Neapoli* primus edidit Petrus Summontius; dein J. B. Pius *Bonon.* 1520. paulo emendatius, commentariis ſuis *de Republ. Romana* inſeruit Onuphrius Panvinius, *Ven.* 1558. 8°. Joſias Simlerus *Baſ.* 1575. Poſtea *Romæ* Joſephus Caſtaleo. Denique cum notis Simleri, Caſtaleonis, Pithæi, Sitzmanni, Barthii, Grævii, ſuoque ſpicilegio Theodorus Janſonius *Amſtelod.* 1687. 12°.

425. [a] OLYMPIODORUS, Thebis Ægyptiacis oriundus, poeta, & hiſtoricus, & ad Hunnorum regem legatus, claruit circa annum 425. Scripſit *Hiſtoriarum libros 22. ad Theodoſium Minorem Imp.* quibus res geſtas Romani imperii, in Occidente præſertim ab anno 407. ad ann. 425. complexus eſt: ac operi ſuo *Sylvæ* nomen dedit: cum non tam hiſtoriam abſolutam, quam ſimplicem rerum commentarium, haberi vellet. De eo enim ſic Photius *. Σαφὴς μὲν τὴν φράσιν, ἄτονος δὲ καὶ ἐκλελυμένος, καὶ πρὸς τὴν πεπατημένην κατενηνεγμένος χυδαιολογίαν. ὥστε μηδ' ἄξιος εἰς συγγραφὴν ἀναγράφεσθαι ὁ λόγος· ὃ καὶ αὐτὸς ἴσως συνιδὼν οὐ συγγραφὴν, κ. τ. λ. *Dictio illi clara; remiſſa tamen ac diſſoluta, & in protritam devoluta verborum affluentiam. Oratio itaque indigna, ut hiſtoriæ adnumeretur; cujus ipſe fortaſſe conſcius non hiſtoriam,* &c. In hac hiſtoria non modo ſuperſtitionum Gentilium ritus commendavit, ſed & in Chriſtianos clam invectus eſt, præcipue in Olympium officiorum magiſtrum (quem ob pietatem vere Chriſtianam miris effert laudibus Auguſtinus *) eumque ut ἀνεπίεργον falſo non minus quam invidioſe traducit. Extant ampliſſima excerpta apud Photium cod. 80.

Sæc.V. ab an. CCCC.

* Cod. 80.

* Epiſt. 124. & 129.

[b] ZOSIMUS, Comes, & exadvocatus fiſci, claruit circa ann. 425. quippe qui hiſtoriæ ſuæ libro 5. Olympiodorum citat. Scripſit *Hiſtoriarum libros 6.* quibus res Romanas ab Auguſto exorſus ad Diocletiani tempora unico libro ſtrictim perſequitur, deinceps vero rerum hiſtoriam in quinque reliquis latius pertractat uſque ad Romam iterum ab Alarico captam, & Attalum ab eo imperii faſcibus ornatum ac mox ſpoliatum anno 410. Eunapii hiſtoriam præcipue in compendium redigens. In his libris, quoties de rebus Chriſtianorum agit, religionem eorum acriter perſtringit; eoque nomine in omnes pene principes Chriſtianos, præcipue in Conſtantinum M. & Theodoſium ſeniorem, ſtrenue debacchatur. Non ſum neſcius Johannem Leunclavium, virum quidem eruditiſſimum, prolixam apologiam in Zoſimi gratiam edidiſſe; qua eum ab injuriis, fictiſque in Chriſtianos calumniis, a livoris & malitiæ labe, qua flagrabat maxime, omni, quo potuit, ingenii acumine vindicat. Verum dum hominem Gentilem, & Chriſtiani nominis hoſtem infenſiſſimum, purgat, laterem lavat, & Æthiopem dealbare conatur; & ut malevoli, ac, ſi unquam alius, virulenti ſcriptoris cauſam ageret, non modo in Euſebium, Chryſoſtomum, Innocentium, Theodoritum, Photium, alioſque Chriſtianæ religionis antiſtites, ſed & in Conſtantinum M. ejuſque filios, in Jovianum, Valentinianum, Theodoſium, totamque ſequentium imperatorum proſapiam, ſe parum æquum, quin & in nonnullos acerbum plane & inverecundum, manifeſto prodit. Cæterum adverſus Zoſimi malitiam Conſtantinum, 425.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 2. Art. 8. vol. 6. p. 237. & l. 5. c. 38. §. 9. Art. 80. vol. 9. p. 400. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 21. vol. 6. p. 581. ſeq. & l. 5. c. 38. §. 9. Art. 98. vol. 9. p. 405.

atque

Sæc.V. ab an. CCCC. atque alios Chriſtianos dedita opera olim tuebatur Euagrius lib. 3. cap. 40, 41. & fuſiori apologia Nicephorus Calliſtus lib. 16. cap. 41, 42, 43, 44. De ſtylo ejus ſic Photius *, Σύντομος δὲ, καὶ τὴν φράσιν εὐκρινής τε καὶ καθαρὸς, οὐδὲ τοῦ ἡδέος ἀπῳκισμένος — καὶ ταῖς τροπαῖς, εἰ μὴ σπάνιον, οὐ κεχρημένος. *Brevis eſt, dictione perſpicuus ac purus, nec ſuavitatis expers: — figuriſque nonniſi raro utitur.* Duos priores hiſtoriæ iſtius libros Gr. Lat. edidit & Herodiano ſubjunxit Henricus Stephanus 1581. 4°. *Lugduni* recuſos 1611. 8°. Integros vero ſex libros cum verſione, & apologia præfixa, Johannes Leunclavius inter Romanæ hiſtoriæ ſcriptores minores *Francofurt.* 1590. fol. ſeorſim denique prodierunt *Oxon.* 1680. 8°. [a] Sæc.V. ab an. CCCC.

* Cod. 98.

[b] *Concilia hoc Sæculo habita.*

401. [c] CARTHAGINENSE I. AFRICANUM II. vulgo dictum, anno 401. 14. Cal. Julias celebratum; quo, expoſitis eccleſiæ Africanæ neceſſitatibus, præcipue clericorum inopia, ad impetrandum ab Italiæ epiſcopis auxilium, decreta eſt ad Anaſtaſium Romanum, & Venerium Mediolanenſem legatio. De parvulis etiam ab *Hæreticis* baptizatis, *de Idolorum reliquiis*, aliiſque actum. Exſtant diſciplinæ eccleſiaſticæ capitula 32. (quæ quidem non ſunt omnia hujus ſynodi, ſed concilii Carthag. 3. anno 397. in hac demum ſynodo repetita & confirmata) Græc. Lat. in Cod. Can. Eccleſ. Afr. a Can. 34. uſque ad 65. incluſive, Concil. tom. 2. p. 1067. Lat. in Collect. Can. ibid. a Can. 1. ad 32. pag. 1643.

401. [d] CARTHAGINENSE II. AFRICANUM vulgo III. anno 401. Idibus Septem. generali quodam omnium Africæ provinciarum conventu, in ſecretario Baſilicæ reſtitutæ habitum. Lectis Anaſtaſii papæ literis, de Donatiſtis, & unione cum iis facienda agitur. Exſtant capitula 20. Gr. Lat. in Cod. Can. Eccleſ. Afr. a Can. 66. uſque ad Can. 85. Concil. tom. 2. p. 1089. Lat. in Collect. Can. a Can. 32. ad 52. ibid. p. 1651. Ex his canonibus, *quatuor tantum priores* hujus ſynodi ſunt, reliqui ex aliis (& præcipue 11.) ex concilii Carthaginenſis 5. decretis deſumpti ſunt.

402. [e] MILEVITANUM I. (urbs erat epiſcopalis in Numidia, ad Ampſagam fl. ſita) anno 402. 6. Cal. Septembr. habitum, in quo, poſt firmata præteritarum ſynodorum quarundam decreta, variorum Africæ epiſcoporum cauſæ ſynodali judicio ſubjiciuntur. Exſtant hujus ſynodi acta ſive conſtituta Gr. Lat. Cod. Can. Eccleſ. Afr. a num. 85. ad 90. incluſive, Conc. tom. 2. p. 1099. Lat. in Collect. Can. ibid. p. 1654.

[f] CHALCEDONENSE I. ſive ſynodus ad *Quercum*, Chalcedone in Rufini ſuburbio, in cauſa Chryſoſtomi, a 45. epiſcopis, præſide Theophilo Alexandrino, anno 403. celebrata. Lecta ſunt in hac ſynodo 29. accuſationum in Chryſoſtomum capita, quibus alia 17. poſtea addita ſunt. Damnatur ac deponitur Chryſoſtomus, ac proinde imperatoris mandato in exilium miſſus. Exſtant hujus ſynodi acta Gr. Lat. apud Phot. Cod. 59. col. 53. in Jur. Græc. Rom. tom. 1. lib. 9. p. 554. Conc. tom. 2. p. 1323. Mox tumultuante plebe, Chryſoſtomus revocatur, & in ſynodo legitima reſtituitur. Verum coacto ab adverſariis ejus alio conciliabulo, ſecunda jam vice damnatur, Cucuſum in Armenia relegatus. De his omnibus vid. Socr. lib. 6. c. 16, 17, &c. p. 323. Soz. lib. 8. cap. 17, 18, &c. p. 780. Pallad. de vit. Chryſoſt. cap. 9. p. 70, &c. & qui ex omnibus horum conciliorum geſta diligenter collegit, Steph. Baluzium Nov. Collect. col. 103, &c. 403.

[g] CARTHAGINENSE III. anno 403. 8. Cal. Septembr. pro *reconciliandis Donatiſtis*, in Baſilica regionis ſecundæ celebratum. Habentur hujus ſynodi acta Gr. Lat. Cod. Can. Eccleſ. Afr. num. 90. Conc. tom. 2. p. 1103. Lat. Collect. Can. ibid. 1656. 403.

[h] CARTHAGINENSE IV. anno 404. 6. Cal. Julias habitum. Rejecta a Donatiſtis omni concordiæ ſpe, quin & armis in Catholicos ſumptis, decreta eſt ad Honorium Aug. hac de re legatio. Exſtat Gr. Lat. *Commonitorium ſynodicum* ad imperatorem miſſum, Cod. Can. Eccleſ. Afr. num. 93. Concil. tom. 2. p. 1107. Lat. Collect. Can. ibid. 1658. Hinc Honorii Imp. edictum anno ſequenti Prid. Id. Febr. editum, quo Donatiſtæ, & una cum iis Manichæi (qui etiam Africam hoc tempore præcipue infeſtabant) repreſſi ſunt; ſancitumque his 404.

a Item Jenæ 1714. denuo ex recenſione *Sylburg.* ibid. 1729. 8vo. *b* Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 216. ſeq. item vol. 4. p. 191. ſeq. *c* Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 131. *d* Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſt.* Art. 132. ſeq. *e* Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſt.* Art. 146. *f* Conf. *Tillemont.* vol. 11. ad vit. *Chryſoſt.* Art. 72. ſeq. *g* Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 149. *h* Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 151, 156. ſeq.

 verbis, *Unica ſit Catholica veneratio; una Salus ſit; Trinitatis, par, ſibi congruens, ſanctitas expetatur.* Cod. Theod. Tit. de Hæret. L. 38.

405. [a] CARTHAGINENSE V. anno 405. 10. Cal. Septembr. habitum; quo imperatorem de Donatiſtis ad eccleſiam Catholicam reverſis certiorem fecerunt. Vid. Cod. Can. Eccleſ. Afr. num. 94. Conc. tom. 2. p. 1111. Collect. Can. ibid. p. 1660. Hinc & altera Honorii in Donatiſtas lex Diotimo Proconſ. 6. Id. Decembr. hoc anno data, ut ubicunque vel convicti, vel confitentes fuerint, debitam legis pœnam abſque dilatione perſolvant. Cod. Theod. Tit. de Hæret. L. 39.

405. [b] TOLETANUM anno 405. de ordinationibus perperam factis, coactum. Exſtat, ad hanc ſynodum, hac de re, Innocentii I. *Epiſtola* num. 23. Conc. tom. 2. p. 1277. Integrior ex editione, & cum notis Sirmondi ibid. p. 1279. Ad annum 407. referendum eſſe hoc concilium contendit Card d' Aguirre Conc. Hiſp. tom. 2. vide ejus Notit. p. 55.

407. [c] CARTHAGINENSE VI. vulgo AFRICANUM IV. anno 407. Idibus Julii, habitum; quo legati ad imperatorem, pro defenſione adverſus *Donatiſtas* & *Paganos*, miſſi ſunt. Exſtant Acta & Capitula Gr. Lat. Cod. Can. Eccl. Afr. num. 95. Conc. tom. 2. p. 1113. Lat. Collect. Can. ibid. p. 1660. Honorii Imp. conſtitutio adverſus *Donatiſtas, Manichæos,* & *Priſcillianiſtas* hoc anno 8. Cal. Mart. & altera 17. Cal. Decembr. data, Cod. Theod. Tit. de Hæret. L. 40, 41.

408. [d] CARTHAGINENSE VII. & VIII. vulgo AFRICANUM V. & VI. anno 408. prius quidem Jun. 14. poſterius Octob. 12. habitum. Inſurgentibus in Catholicos tum Donatiſtis, tum Paganis Stiliconis ſucceſſu animatis, a duabus his ſynodis legatio ad imperatorem decernitur. Vid. Cod. Can. Eccleſ. Afr. num. 106. ibid. p. 1119. Neque bonis patribus, vel cauſæ religionis defuit Honorius Imp. edita 17. Cal. Decembr. lege, qua omnes priores conſtitutiones in Donatiſtas, Manichæos, Priſcillianiſtas & Gentiles, renovantur, confirmantur, & pleniſſimam executionem habere jubentur Cod. Theod. Tit. de Hæret. L. 43. confer & legem proximam, & quæ ibi notavit Gothofredus.

CARTHAGINENSE IX. vulgo AFRICANUM VII. anno 409. coactum; quo de cognitione epiſcoporum agebatur. Videſis Cod. Can. Eccleſ. Afr. num. 107. Conc. tom. 2. p. 1119. 409.

[e] CARTHAGINENSE X. vulgo AFRICANUM VIII. anno 410. celebratum: in quo, legati ad imperatorem, adverſus *Donatiſtas* acturi miſſi ſunt. Vide Cod. Can. Eccleſ. Afr. num. 107. p. 1121. Ut horum precibus ſatisfaceret imperator hoc ipſo anno 8. Cal. Septemb. legem tulit, Heracliano Comiti Africæ inſcriptam, qua hæreticis, & in his præcipue Donatiſtis, omnem rituum ſuorum exercendorum publiceque coeundi facultatem adimit, pœna proſcriptionis & ſanguinis propoſita. Cod. Theod. Tit. de Hæret. L. 51. 410.

[f] PTOLEMAIDENSE in Libya, anno 411. præſide Syneſio Ptolemaidis epiſcopo, adverſus Andronicum præfectum, congregatum. In quo Andronicus, ob nefanda facinora, quibus in ſubditos ubique graſſabatur, anathematis ſententiæ ſubjicitur. In quem proinde acerrima oratione invectus eſt Syneſius, qua hominem nequiſſimum vivis plane coloribus depingit, Epiſt. 57, 58. p. 191. ubi etiam excommunicationis formula exhibetur. Verum Andronico culpam ſuam deprecante, & meliora in poſterum de ſe pollicito, ſynodus excommunicationis ſententiam non ſtatim publicandam eſſe cenſuit, ſolo diſſentiente Syneſio, qui crudelem & ferocem hominis indolem optime noverat. Et quidem ita factum eſt. Andronicus enim ad ingenium ſuum, tanquam canis ad vomitum, mox rediit. Unde & ſententiam in eum latam tandem Syneſius promulgavit, ut ex Epiſtola 72. p. 218. qua hac de re agit, colligi poteſt. 411.

[g] Eodem anno habita eſt celeberrima illa *Collatio Carthaginenſis*, Catholicos inter & Donatiſtas, coram Marcellino V.C. Tribuno, & Notario, quæ triplici congreſſu abſolvitur. 411.

Collat. I. Calendis Juniis in ſecretario thermarum Gargilianarum habita, lecta ſunt epiſcoporum & Marcellini præfecti edicta de epiſcoporum convocatione, deque modo & forma conveniendi, & epiſcoporum utriuſque partis ad ſuos mandata. De his, multa contentione utrinque res agitur. Marcellini conſilio acquieverunt Catholici, ut, excluſis cæteris, ſeptem epiſcopi ex utraque parte eligerentur, qui cauſam

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Auguſtin.* Art. 158. b Conf. *Tillemont.* vol. 10. ad vit. *Innocent.* Art. 3. c Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 169, 170. d Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſt.* Art. 175, 178. e Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſt.* Art. 187. f Conf. *Tillemont.* vol. 12. ad vit. *Syneſ.* Art. 15. ſeq. g Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſt.* Art. 188, 189, 195 ſeq.

ſuam

Sæc.V. ab an. CCCC. ſuam diſputando agerent, aliique, qui rebus geſtis per notarios rite excipiendis proſpicerent; contendentibus interim Donatiſtis, ut omnes epiſcopi collationi intereſſent.

Collat. II. 3. Nonas Junias petierunt Donatiſtæ, ut ſibi fas eſſet geſta ſuperioris collationis examinare, utque tempus ad id faciendum concederetur; quod & tandem datum eſt.

Collat. III. 4. Idus Junias poſtquam de qualitate litigantium, & accuſantium diſceptatum eſt, Auguſtinus ad ſummam rei deſcendit: nempe eccleſiam catholicam eam eſſe, quæ teſtimoniis ſcripturarum promiſſa, toto orbe diffuſa eſt, omnibus nota, in monte, ſicut ſcriptum eſt, conſtituta, ad quam veniunt omnes gentes; & ad hanc eccleſiam ſe pertinere, ſe eſſe perſpicue demonſtraturum. Cum hac controverſia premi ſe viderent Donatiſtæ, ad Acta in cauſa Cæciliani & Donati confugerunt, & hanc cauſam publice iterum examinandam, in medium proferre voluerunt. Hac occaſione, oſtendit Auguſtinus, eccleſiam in hac vita ex bonis pariter ac malis conſiſtere: neque aliter etiam in ſua eccleſia eſſe, negare non poterant Donatiſtæ; quin etiamſi concederetur Cæcilianum hominem fuiſſe malum, qualem nempe illi ipſi eum deſcriberent, nullum exinde eccleſiæ Catholicæ præjudicium naſci. Tandem auditis omnibus, riteque perpenſis, Marcellinus præſes in gratiam Catholicorum ſententiam dixit. Poſt Marcellini mortem, qui non diu poſt, tanquam Heracliani tyranni partibus faveret, occiſus eſt, geſta hæc irrita jam eſſe contendebant Donatiſtæ, neque ullam amplius vim & autoritatem retinere. Unde coactus eſt Honorius Imp. lege ad Julianum Africæ Proconſ. an. 414. data Marcellini famam vindicare, geſtiſque collationis, quæ in publica monumenta tranſlata fuerant, ſuum robur, & perpetuam firmitatem adſerere. *Neque enim* (inquit) *morte Cognitoris perire debet publica fides.* Exſtat hæc lex Cod. Theod. Tit. de Hæret. L. 55.

Geſta triplicis hujus collationis, una cum Auguſtini, Poſſidii, Oroſii excerptis, primus in lucem edidit Papyrius Maſſonus *Pariſ.* ann. 1589. 8°. Poſtea a Pithæo, cum MS. collata & recognita, inſerta deinde Concil. tom. 2. p. 1335. Sed cum mendoſe prius, tum a Maſſono, tum a Pithæo, aliiſque, fuerant edita, *Steph. Baluzius*, venerandæ vetuſtatis codicem, unde prima profluxerit editio, nactus, omnes editiones cum hoc veteri exemplari contulit, priorum editionum menda ſuſtulit, quæ deerant ſupplevit; Auguſtini qui huc pertinent ſermones, & Honorii Imp. conſtitutiones addidit, opuſque integrum a ſe recenſitum, notiſque ſuis illuſtratum, iterum edidit Nov. Collect. p. 117. Sæc.V. ab an. CCCC.

BRACARENSE apud Bracaram, ſive 411.
Auguſtam Bracarum inter Durium Miniumque fluvios, anno ut volunt 411. præſide Pancratiano Bracarenſi epiſcopo, habitum. In quo epiſcopi fidem catholicam, adverſus Arianos & Gentiles, per ſingulos articulos profitentur. Exſtant Acta (ſi modo genuina, de quo haud levis eſt dubitandi cauſa) Concil. tom. 2. p. 1507. Confer Card. d'Aguirre Conc. Hiſp. tom. 2. & Notit. p. 55.

[a] CARTHAGINENSE XII. anno 412.
412. ſaltem exeunte ſuperiore, contra Pelagianos habitum: quo Cœleſtius Pelagii diſcipulus, ob negatam de peccato originali eccleſiæ catholicæ doctrinam, convictus & damnatus eſt. Exſtant hujus ſynodi fragmenta quædam apud Auguſt. de Grat. & Pec. Orig. lib. 2. cap. 2, 3, 4. tom. 7. col. 789. Concil. tom. 2. p. 1510. Vide etiam Auguſt. Epiſt. 90.

[b] CIRTENSE in Numidia, anno 412. 412.
menſe Junio, in cauſa Donatiſtarum habitum; ubi de communi modo actum eſt quo Donatiſtarum calumniis & mendaciis, præcipue de nupera *Collatione Carthaginenſi*, ubique ſparſis occurreretur. Exſtat epiſtola ſynodalis ab Auguſtino ſcripta inter ejus epiſtolas num. 152. & Conc. tom. 2. pag. 1519.

[c] HIEROSOLYMITANUM anno 415.
415. in cauſa Pelagii, præſide Johanne Hieroſolymorum epiſcopo, una cum presbyteris ſuis celebratum. Cui Oroſius, ab Auguſtino ad Hieronymum miſſus, interfuit. In hac collatione, ab Oroſio accuſatus eſt qui tum aderat Pelagius, quod inter alia aſſeruerat hominem ſine peccato poſſe vivere. Negavit id Pelagius. Verum Johannes, vel quod Latine perorantem non ſatis intelligeret, vel quod Pelagii fraudibus deluſus eſſet, de ipſa cauſa judicare noluit. Id ſolummodo inter ipſos conventum, ut de hac re literæ ad Innocentium papam mitterentur. Exſtant hujus conventus Acta, & in iis vafri Pelagii fraudes, apud Oroſ. Apol. pro lib. Arbitr. Conc. tom. 2. p. 1525.

[d] DIOSPOLITANUM, apud Dioſpo- 415.
lim Palæſtinæ urbem, *Lyddam* olim dictam,

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 216. b Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 225. c Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 254, 255. d Conf. *Tillemont.* vol 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 259. ſeq.

Sæc.V. ab an. CCCC. in cauſa itidem Pelagii, eodem anno 415. a 14. epiſcopis habitum. Obtulit huic ſynodo libellum Oroſius, quo Pelagii dogmata ex ſcriptis ejus excerpta continebantur. Præſens erat ipſemet Pelagius, qui vel errores ſibi objectos negando, vel fidem Catholicam vaſre ſimulando, bonis patribus fucum fecit, ab iis proinde abſolutus. Exſtant Acta hujus ſynodi compendio excerpta, apud Auguſt. de Pec. Orig. lib. 2. cap. 11. tom. 7. col. 752. longe vero fuſius & integrius apud eundem *libro de geſtis Pelagii*, ſive *de geſtis Palæſtinis*, Auguſtæ Vindel. anno 1615. primum; deinde in ſequentibus Auguſtini editionibus edito; & apud Creſcon. in ſua Canonum collectione: exinde Concil. tom. 2. p. 1529. Baluz. Nov. Collect. col. 361. Vide Auguſtin. Epiſt. 106. ad Paulin. Nolan. Retract. lib. 2. cap. 47. contr. Jul. lib. 1. cap. 5. Confer etiam quæ habet Photius ex Actis Occidentalium epiſcoporum adverſus Neſtorianorum & Pelagianorum dogmata cod. 54. col. 45.

416. [a] CARTHAGINENSE XIII. contra Pelagianos 2. a 67. epiſcopis, anno 416. coactum. In eo Pelagius & Cœleſtius, non obſtante quod a patribus Dioſpolitanis, quibuſcum fraudulenter egiſſent, in communionem recepti fuerant, ob hæreſin damnati ſunt. Exſtat epiſtola ſynodalis inter Aug. Epiſt. 90. & Conc. tom. 2. p. 1533. & reſcriptum Innocentii ad hanc ſynodum ibid. p. 1283. & apud Aug. Epiſt. 91.

416. [b] MILEVITANUM II. a 60. aut pluribus epiſcopis, contra Pelagium & Cœleſtium, anno 416. 6. Cal. Septembr. paulo poſt Carthaginenſe, celebratum; quo errores Pelagiani iterum damnantur. Exſtant Canones 27. Conc. tom. 2. p. 1537. Sed non omnes hujus ſynodi ſunt, imo vix ulli, ad univerſale magis Carthaginenſe concilium anno 418. potius referendi. Habetur nihilominus epiſtola ſynodalis ad Innocentium papam, de cohibendis Pelagianis, inter Auguſt. Epiſt. 97. & Conc. tom. 2. p. 1544. cum Innocentii reſcripto ibid. p. 1287. & apud Aug. Epiſt. 93. Epiſtola etiam familiaris quinque epiſcoporum, Aurelii, Auguſtini, &c. ad eundem papam, Conc. ibid. p. 1546.

417. [c] THUSDRITANUM, in Africa circa annum 417. habitum; in quo Siricii papæ epiſtola recitata eſt. Obſcura eſt hujus ſynodi apud veteres mentio. Meminit ejus ex præfatione concilii Telenſis Baluzius Nov. Collect. col. 365. Exſtant Canones 2. de epiſcopis in ſynodis adeſſe recuſantibus, in hoc conventu, ut videtur, conditi. in Ferrandi Collect. cap. 76, 77. Sæc.V ab an. CCCC.

[d] CARTHAGINENSE XIV. anno 418. Cal. Maiis a 217. epiſcopis celebratum. In quo Pelagii & Cœleſtii dogmata jam iterum confoſſa ſunt, miſſis hac de re ad Zozimum papam decretis ſuis, literiſque quibus illum, ob temere nimis quam par erat fidem Cœleſtio adhibitam, increparunt. Exſtant Canones 18. in Collectione Canonum Afr. num. 76. uſque ad 94. incluſive, Conc. tom. 2. p. 1663. 418.

[e] TELEPTENSE, rectius *Telenſe*, in provincia Byzacena, anno 418. 6. Cal. Martias congregatum: quid in hac ſynodo geſtum ſit nos fere latet, niſi quod Siricii papæ ad epiſcopos Africanos literæ in ea recitatæ ſint, & pauci quidem canones, ſub hujus ſynodi nomine in Ferrandi collectione habentur; nempe cap. 3, 4, 6, 16, 65, 68, 130, 138, 174, 218. Vide Conc. tom. 2. p. 1577. Monendus eſt lector, viros quoſdam eruditos, non levibus conjecturis ductos, huic ſynodo, ejuſque canonibus litem nuper moviſſe. Qua de re vide quæ congeſſit Cl. Schelſtratius Eccleſ. Afr. Diſſert. 3. cap. 12. p. 254. Sed præcipue P. Queſnellus Diſſert. 15. ad Oper. S. Leon. tom. 2. p. 731. ubi & canones, & epiſtolam Siricii *νόθας* arguit, & pluribus demonſtrare conatur. 418.

[f] CARTHAGINENSE XV. vulgo VI. ab omnium Africæ provinciarum epiſcopis, præſidente Aurelio Carthaginenſi, anno 418. hac occaſione habitum. Apiarius Siccenſis in Mauritania presbyter, ob illegitimam ordinationem, aliaque crimina graviora, ab Urbano epiſcopo, cujus ſententiam ſynodus provincialis confirmavit, gradu ſuo dejectus, Romam ad ſedem apoſtolicam provocaturus confugerat, a Zozimo papa mox reſtitutus, miſſis etiam in Africam legatis, qui illum in locum ſuum reponendum curarent, & jus appellandi ſedem pontificiam, & appellationes undique factas recipiendi, idque concilii Nicæni (uti præ ſe ferebant) autoritate conſtitutum, omni quo poterant modo, ſartum tectum tuerentur. In hoc igitur concilio patres Africani ſingula legationis pontificiæ capita, numero quatuor, in Zozimi commonitorio contenta, (quod ægre tandem legati proferebant,) præcipue quæ ad Apiarii cauſam pertinebant, ad examen revoca- 418.

a Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 263. b Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art 264. c Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 279. d Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſtin* Art. 278, 280. e Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſt.* Art. 279. vol. 10. ad vit. *Siricii* not. 6. f Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſt.* Art. 292. ſeq.

runt.

Sæc.V. ab an. CCC. runt. Et quoniam canonum Nicænorum autoritatem pro ſe allegaret Zozimus, duoſque *pro Appellationibus* canones ſub hoc nomine protuliſſet; patres Africani, hos revera *concilii Sardicenſis* canones eſſe neſcientes, ſe eos eouſque obſervaturos promiſerunt, donec genuina concilii Nicæni Acta examinari poterant, Zozimo de his per literas certiori facto, qui paulo poſt diem ſuum obiit. Primi hujus ſynodalis conventus Acta interierunt, quæ non niſi ex ſubſequentibus colliguntur.

Recedente poſt autumnum ſynodo, ſequenti anno 8. Calendas Junias, epiſcopi Africani numero 217. Carthagine in ſecretario baſilicæ Fauſti iterum convenerunt; ſedentibus primo quidem loco Aurelio papa, una cum Valentino primæ ſedis Numidiæ epiſcopo; poſt hos, Fauſtino epiſcopo Potentino pontificis legato; denique Philippo & Aſello presbyteris Romanæ eccleſiæ itidem legatis, poſt omnes epiſcopos, ultimum locum occupantibus. Recitatis quæ in ſuperiori conventu geſta fuerant, lectoque iterum Zozimi commonitorio, cum duo prolati canones in iſtis, quæ penes ſe habebant, Nicæni concilii exemplaribus neutiquam invenirentur, miſſi ſunt in Orientem legati, qui genuina concilii Nicæni exemplaria exinde reportarent. Interim lecti ſunt in ſynodo, concilii Nicæni, quos apud ſe habebant, canones 20. quibus 33. alios, ex diverſis Africæ conciliis collectos ſubjunxerunt. In hac etiam ſeſſione, petente id per literas Apiario, ſancitum eſt ut de Siccenſi eccleſia penitus removeretur, alibi ubicunque vellet & poſſet, Presbyterii munere fungeretur. 3. Cal. *Junias* iterum coeuntes, ſex alios canones prioribus addiderunt, & omnia quæ geſta ſunt ſubſcriptione ſua roborarunt, primo quidem Aurelius & Valentinus, dein Fauſtinus legatus, ultimo denique loco Philippus & Aſellus presbyteri legati; poſtridie per legatos Romanos literis de his omnibus ad Bonifacium miſſis.

Anno circiter exeunte, reverſi ex Oriente legati, una cum literis Attici CP. & Cyrilli Alexandrini, vera & authentica canonum Nicænorum exemplaria ſecum detulerunt. In quibus canonum a Zozimo prolatorum, nec vola nec veſtigium reperiri potuit; quæ proinde per ipſos legatos qui ex Oriente redierant, ad Bonifacium papam 6. Calendas Decembris hoc ipſo anno miſſa ſunt. Et jam tota lis penitus dirempta videbatur. Verum mortuo mox Bonifacio, & Apiario hanc camarinam iterum movente, Cœleſtinus, qui Bonifacio ſucceſſit, in ejus gratiam ad Africanos ſcripſit: [a] Unde patres Africani, vel eorum ſaltem legati, præſente etiam Fauſtino pontificis legato, tertia jam vice convenerunt; & quamvis Apiarius, vi propriæ conſcientiæ convictus, culpam ſuam, & facinora ſponte confeſſus ſit, acres tamen, & increpatorias ad Cœleſtinum dederunt literas; quibus, poſt factam de Apiario relationem, admonent illum, ne deinceps hinc Romam venientes facile admittat, vel a ſe excommunicatos ad communionem recipiat, utpote eccleſiaſticis, præcipue Nicænis, conſtitutionibus contrarium, quæ prudentiſſime juſtiſſimeque providerunt, quæcunque negotia in ſuis locis ubi orta ſunt finienda; nec unicuique provinciæ defore gratiam Spiritus Sancti ad id neceſſariam, nec (præter alia impedimenta) teſtes idoneos tranſmarinum judicium commode ſequi poſſe: ut vero aliqui tanquam ab ejus latere mittantur, ſe nulla patrum ſynodo conſtitutum inveniſſe, multo minus canonibus Nicænis, qui a Zozimo prædeceſſore miſſi fuerant: clericos itaque ſuos iſtiuſmodi mandatorum executores, quibuſcunque petentibus, in poſterum ne mittat, *ne fumoſum typhum ſæculi in eccleſiam Chriſti, quæ lucem humilitatis, & ſimplicitatis diem Deum videre cupientibus præfert, inducere videatur*. Sæc V. ab an. CCC.

Exſtant hujus ſynodi Acta, Epiſtolæ, & Canones ſupra memorati, Cod. Can. Eccleſiæ Africanæ in initio, & ad finem Concil. Carth. 6. Concil. tom. 2. col. 1589. & ibid. col. 1603, 1670. Plurima etiam præcedentium ſynodorum ſtatuta, jam iterum lecta, & confirmata ſunt. Notet hoc loco prudens lector, multa fuiſſe decreta, in variis Africanis conciliis condita, quæ compilator quidam haud ſatis doctus in unum corpus ex 105. capitibus conflatum compegit, quodque ſub nomine concilii Africani, ſeu collectionis variorum canonum habetur Conc. tom. 2. p. 1638. Et ita tandem celeberrimum hoc concilium Carthaginenſe, ſeu 5, 6, vel 7. demum vocandum ſit, tribus circiter conventibus abſolutum, expedivimus. Nihil moror M. Ant. Capellum ordinis Franciſcani monachum, qui edita *Pariſ.* 1622. Diſſertatione *de Appellationibus eccleſiæ Africanæ ad Romanam ſedem*, nodum, quem ſolvere non potuit, ſecare ſtudet; dum cap. 4. p. 118. omnia hujus ſynodi Acta, & epiſtolas una litura delet, falſa, & ab impoſtore aliquo conficta eſſe contendit, infelici plane auſu, & futilibus conjecturis, riſu potius, quam refutatione dignis, quæ ne leviſſimum quidem ſcrupulum eruditis movere poſſint. Ac proinde neminem deinceps, habuit nedum ullos

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 323, 324.

Sæc.V. ab an. CCCC. conciliorum editores, qui ſententiam tam abſurdam vel verbulo defendere auſi ſunt.

419. [a] RAVENNATENSE, anno 419. jubente Honorio Imperatore habitum: quo controverſia inter Boniſacium & Eulalium, de electioue ad ſedem Romanam, excuſſa eſt. Verum, diſſentiente ſynodo, lis indeciſa remanſit; ut aliam hac de re ſynodum poſt Paſcha cogendam eſſe Honorius ſtatuit; quod tamen non præſtitit. Exſtat Honorii *Commonitorium* ad epiſcopos congregatos, aliaque ſcripta ad hanc rem ſpectantia, ex veteri codice Vaticano deprompta, apud Baron. ad ann. 419.

423. CARTHAGINENSE XVI. inter annum 420, & 423. habitum; neque enim certum ejus tempus definiri queat. In hoc concilio duorum epiſcoporum, de primæ ſedis honore contendentium, cauſa præcipue agebatur. Vide quæ de Actis hujus ſynodi ex *Holſtenii ſchedis* deprompta ſunt, Conc. tom. 2. p. 1605.

423. [b] CILICIENSE, anno 423. a Ciliciæ epiſcopis habitum. In quo Theodorus Mopſueſtenus, poſtquam ex provincia diſceſſerat, ob ſcripta & dogmata maleſana, anathemate damnatus eſt. Memoriam hujus ſynodi nobis conſervavit Marius Mercator, Præfat. ad ſymbolum Theodori Mopſueſteni, Operum part. 1. p. 219. ubi vide quæ notavit clariſſimus Garnerius.

426. [c] CARTHAGINENSE XVII. circa annum 426. præſidente Aurelio Carthaginenſi, habitum. Occaſionem huic ſynodo dedit Leporius presbyter & monachus Maſſilienſis, qui Pelagianæ, qua laborabat hæreſi, Neſtorianam adjunxerat. Quam ob cauſam Maſſilia ejectus in Africam profugit, ibique ab Aurelio & Auguſtino meliora edoctus ab hæreſi receſſit, libellumque *emendationis*, ſive *ſatisfactionis* conſcripſit, quo, facta priſtini erroris deteſtatione, Fidem Catholicam, de myſterio Incarnationis Chriſti profitetur, quem ſynodo Carthaginenſi obtulit, cui etiam Aurelius, & Auguſtinus, aliique ſubſcripſerunt; atque his ſubſcriptionibus munitum Carthagine in Gallias miſit. Hunc primus in lucem protulit Jac. Sirmondus inter Opuſc. Vet. Dogmat. *Pariſ.* 1630. pag. 1. Exinde habetur Conc. tom. 2. p. 1678. ubi vide quæ Sirmondus & Labbeus obſervarunt.

426. [d] HIPPONENSE, anno 426. 6. Cal. Octobr. ab Auguſtino & duobus alius epiſcopis, præſentibus 7. Presbyteris, aſtante clero & frequenti populo, habitum: in quo Heraclius presbyter, ut Auguſtino in ſede Hipponenſi ſuccederet, electus eſt; utque interim eum aliqua curarum parte ſublevaret. Exſtant celebris hujus conventus geſta, excipientibus omnia notariis, apud Auguſtin. Epiſt. 110. tom. 2. col. 514. Sæc.V. ab an. CCCC.

CONSTANTINOPOLITANUM I. 426.
anu. 426. juſſu Theodoſii Imp. a Siſinnio Conſtantinopolitano, Theodoto Antiocheno, plurimiſque aliis epiſcopis, congregatum: quo Siſinnius ad ſedem CP. nuper electus ordinatur, & Maſſaliani hæretici damnati ſunt; exclamante Neone epiſcopo, ut ſiquis poſt anathematiſmum, ullo tempore deprehenſus fuerit re aut verbo in ſuſpicionem malæ hujus ſectæ incidiſſe, nuſquam poſtea locum tenere debere, ne ſi millies quidem pœnitentibus conſtitutas pœnas luiturum ſe polliceatur. Exſtat fragmentum epiſtolæ ſynodicæ ad Berinianum, Amphilochium, cæteroſque Pamphyliæ epiſcopos apud Phot. cod. 52. col. 40. Lecta eſt etiam eadem ſynodica, & univerſali conſenſu approbata, in conſilio Epheſino, Actione 7.

[e] ROMANUM I. anno 430. a Cœle- 430.
ſtino papa, in cauſa Neſtorii, habitum. In quo cum hæreſi ſua damnatur Neſtorius, & niſi reſipiſcat anathemati ſubjicitur. Exſtant hac de re epiſtolæ Neſtorii & Cœleſtini in Act. Synod. Epheſ. Conc. tom. 3. p. 345, 349, 351, 353. Ut Cœleſtinum de hæreſi nuper exorta certiorem faceret Cyrillus Alexandrinus, Poſſidonium diaconum ſuum Romam miſit, commentariis inſtructum, quibus Neſtorii impietas confutabatur. Exſtat Græc. Lat. Cyrilli *Commonitorium* Poſſidonio datum, cum Romam propter Neſtorii negotium mitteretur, quo Neſtorii dogmata accurate exponit, ex Sirmondi ſchedis depromptum, a Baluzio editum, Nov. Collect. col. 377. Fragmentum hujus ſynodi, pars nempe orationis Cœleſtini, habetur apud Arnob. Conflict. cum Serapion. lib. 2. ad calc. Irenæi, p. 548.

[f] ALEXANDRINUM, a Cyrillo in 430.
cauſa itidem Neſtorii anno 430. habitum. Acceptis Cœleſtini literis, & coacta ſynodo, legati quatuor cum literis, & 12. anathematiſmis Conſtantinopolim, præcipue ad Neſtorium, miſſi ſunt, præſcripto ei decem dierum ſpatio quo hæreſin ſuam ejuraret. Exſtant epiſtolæ ſynodicæ cum anathematiſmis, Conc. tom. 3. p. 396, 420.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Boniſac.* Art. 2. ſeq. vol 12 b Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* not. 74. c Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſt.* Art. 330, 331. d Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Auguſt.* Art. 324. e Conf. *Tillemont.* vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 34, 36, 37. f Conf. *Tillemont.* vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 39.

[g] RO-

Sæc.V. ab an. CCCC. 431. [a] ROMANUM II. anno 431. ſub Cœleſtino pontifice, congregatum; quo impietate Neſtoriana iterum damnata, decretum eſt legatos ad ſynodum Epheſinam mittendos eſſe, delectis ad hoc mnnus Arcadio & Projecto epiſcopis, & Philippo preſbytero Romano, qui Cœleſtini & Occidentalium epiſcoporum vices obirent. Cœleſtini *Commonitorium* epiſcopis & presbyteris ad Orientem iruris datum, ex codicibus Vaticano & Colbertino haud ita pridem depromſit Baluzius Nov. Collect. col. 381.

431. [b] EPHESINUM I. Oecumenicum III. Theodoſii Imp. juſſu, a 200. circiter epiſcopis, anno 431. proxime poſt feſtum Pentecoſtes, in eccleſia B. Mariæ, celebratum. Præſidebat huic ſynodo Cyrillus Alexandrinus, idque jure ſuo; cum enim ex communi eccleſiæ Orientalis politia, primus poſt epiſcopum CP. præeminentiæ gradus antiſtiti Alexandrino concedendus erat, & Neſtorius Conſtantinopolitanus pro ſummo eccleſiæ tribunali tanquam hæreſiarcha ſiſtendus eſſet, proximum præſidendi jus ad Cyrillum devenit. Non iverim inficias, Cœleſtinum papam Cyrillo vices ſuas in hac ſynodo demandaſſe. Verum id, pro mure in conciliis uſitato, omnibus epiſcopis familiare fuit; quin & ipſe Cœleſtinus paulo poſt proprios legatos ad hanc ſynodum miſit. Cauſa concilii erat Neſtorius antiſtes CP. qui cum hæreſin ſuam (viz. duas in Chriſto naturas, divinam & humanam, non ὑποστατικῶς, ſed ſolummodo σχετικῶς uniri, & conſequenter in Mediatore θεανθρώπῳ binas admitti perſonas, adeoque B. Virginem non Θεοτόκον ſed Χριστοτόκον diceudam eſſe) apertius propalaret, nec ullis ſanctorum epiſcoporum monitis cederet, quin & ad cauſam in ſynodo diceudam ter vocatus comparere recuſaret, unanimi patrum ſententia damnatur & deponitur.

Exſtant Gr. Lat. hujus concilii Acta Concil. tom. 3. quæ tribus conſtant partibus. Prima continentur ea qnæ ſynodum anteceſſerunt; nempe *Homilia* Procli Cyziceni *de incarnatione Domini* Conſtantinopoli præſente Neſtorio habita; Cyrilli Alexandrini *de recta in Chriſtum fide liber ad religioſiſſimas Reginas; oratio ad Reginas altera de recta fide:* Variæ Cyrilli, Cœleſtini, Neſtorii, Joan. Antiocheni, Theodoſii Aug. aliorumque de hac cauſa epiſtolæ. Ex quibus omnibus facile perſpicitur, quis fuerit verus cauſæ Neſtorianæ hoc tempore ſtatus, quibuſque modis Neſtorium tractaverint Cyrillus, Cœleſtinus, Johannes Antiochenus, alii, ut ipſum a neſaria, quam propalaverat, dnctrina ad ſaniorem mentem reducerent, nec niſi poſt omnes fraternæ charitatis methodos fruſtra tentatas, ab ejus communione ſe ſeparaſſe. Pars ſecunda ea continet quæ in concilio acta ſunt, quæ 7. ſeſſionibus abſolvuntur.

Sæc.V. ab an. CCCC.

Act. I. quæ 10. Kalend. Julii celebrata eſt, expoſita per Petrum presbyterum Alexandrinum notariorum primicerium, concilii jam congregati occaſione, & Neſtorio ter fruſtra vocato, lecta eſt imperatoris de congreganda ſynodo epiſtola; tum ſymbolum Nicænum, & Cyrilli ad Neſtorium literæ, earumque cum fide Nicæna concordantia, ſingulis epiſcoporum ſententiis comprobata; recitata etiam Neſtorii ad Cyrillum epiſtola pari modo damnatur. Sequuntur etiam Cœleſtini papæ, ſynodique Alexandrinæ ad Neſtorium literæ, prolatis in medium plurimis SS. patrum teſtimoniis quæ rectam fidem confirmabant, & Neſtorii doctrinam feriebant. Dogmatibus tandem Neſtorii tum ex propriis ſcriptis excerptis, tum adhibitis quorundam epiſcoporum teſtimoniis, impia verba ex ore ejus referentium, depoſitionis & damnationis ſententia in illum fertur, ſingulorum patrum ſubſcriptionibus roborata. Nec citius hæc in Neſtorium ſententia in vulgus emanavit, quin fauſtis acclamationibus, & univerſo populi applauſu excepta eſt; cujuſvis ordinis hominibus epiſcopos, ſolenni pompa, omnibuſque publicæ lætitiæ ſignis, per plateas deducentibus. Poſtremo ſcriptæ tum a ſynodo ad Theodoſium Imp. & ad clerum, populumque CP. tum a Cyrillo ad clerum CP. ad clerum, populumque Alexandrinum, & ad monachos epiſtolæ; Regiui Conſtantienſis, duæque Cyrilli de hac re homiliæ Epheſi habitæ. Neque interea cauſæ ſuæ omnino defuit, cum decem quos ſecum habuit epiſcopis, Neſtorius. Quin relationem, de rebus in ſynodo geſtis, ad imperatorem ſcripſit. Dum hæc aguntur, quiuto poſt inchoatum concilium die, Epheſum venit cum ſuis Orientalibus Johannes Antiochenus, qui offenſus quod præſentiam ejus patres non diutius expectaſſent, collecto ex ſuis Orientalibus, decemque Neſtorii epiſcopis, 43. epiſcoporum conciliabulo, depoſitionis ſententiam, in Cyrillum & Memnonem Epheſinum, tanquam omnium malorum architectos, intorquet, cæteris ni reſipiſcant, & anathematiſmos etiam Cyrilli damnent, & rejiciant, anathemati ſubjectis; quid vero a ſe in hac parte geſtum fuerit, ſynodo Epheſinæ, imperatori, reginis, clero, ſenatui, plebique Conſtantinopolitanæ, ſynodi nomine, per literas exponit. Nec ſane inter poſtremas nequitiæ artes, quibus bono imperatori fu-

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cyril.* not. 31. [b] Conf. *Tillemont.* vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 62. ſeq.

cum ſecerant Orientales, ponendum eſt, quod aſſumpto ſibi venerandæ ſynodi Epheſinæ nomine, ipſum de Cyrillo & Memnone, ſynodali ſententia depoſitis, certiorem reddideriut; qnam ille proinde magnæ ſynodi Epheſinæ ſententiam eſſe exiſtimans, firmam, ratamque habuit. Hujuſce pſeudo-ſynodi commentarii ad *Act.* 1. calcem referuntur.

Act. II. 6. Idus Julii celebrata appulſis jam Romaui pontificis legatis, Cœleſtini papæ ad ſynodnm, ad Theodoſium Auguſtum, & ad Cyrillum Alexandrinnm literæ in ſynodo recitatæ ſunt, & in Actorum commentarios relatæ.

Act. III. Acta ſynodalia de Neſtorii depoſitione, præſentibus legatis Romanis, per compendium lecta ſunt; quibns & ſubſcripſerunt; & relatio de his rebus tum ad imperatorem, tum ad clerum, populumque CP. miſſa eſt. In utraque vero, de epiſcopo urbis CP. in locum Neſtorii ordinando agunt.

Act. IV. Oblato a Cyrillo & Memnone libello, quæ contra eos a Johanne ejuſque ſociis geſta fuerant reſcindit ſynodus, atque irrita plane eſſe decernit, Johanne, ut ad cauſam diceudam ſe ſynodo ſiſteret, ter fruſtra vocato.

Act. V. Poſt tertiam citationem a ſynodo factam, cum Johannes comparere præfracte recuſaret, ejus in Cyrillum, & Memnonem ſententia abrogatur, ipſeque, cum epiſcopis ſibi adhærentibus, damnatur & deponitur, ſingulis epiſcopis judicium ſynodale manu ſua munientibus: perſcriptis deinde tum ad imperatorem, tum ad Cœleſtiuum Pontificem literis, quibus rerum a ſe in ſynodo geſtarum ratiouem reddunt. His factis, Cyrillus orationem in Johannem Antiocheuum publice habuit.

Act 6. Lecta eſt & approbata Nicæni concilii formula, & teſtimonia SS. patrum, quæ in damnatione Neſtorii prolata fuerant, ſecunda jam vice recitata. Chariſii etiam relatio de *Quarto-decimanis* lecta & examinata; qui facta fidei ſuæ expoſitione, propria ſubſcriptione ſignata, omnes ſuos, præcipue Novatianorum, & Quarto-decimanorum, errores ſe ejurare profeſſi ſunt, facto mox ſynodali Decreto, nemini licere aliam præter Nicænæ fidei formulam conſcribere, vel componere. Quo facto, Cyrillus homiliam de *Fortitudine Chriſtiana* publice habuit, priuſquam a Comite comprehenſus militibus aſſervandus traderetur.

Rebus hunc in modum in ſynodo geſtis, pergit interea cum conciliabulo ſuo Johannes Antiochenus, ſpecioſo quidem prætextu fidem Nicænam confirmandi, Cyrillique capita 12. tanquam ei oppoſita coudemnandi, ipſique Apollinariſmi, Arianiſmi, Eunomianiſmi, & quam non? hæreſin impingens; impetratis etiam per Candidianum Comitem ab imperatore ad ſynodum literis, quibus eos admonuit, quæ in ſynodo nuper facta fuerant, utpote ſtudio partium geſta, de integro eſſe retractanda, nec cuiquam epiſcopo fas eſſe vel ad ſe venire, vel urbe excedere, donec ipſe delegatos quoſdam ad rem plenius examinandam eo deſtinaret. Hinc criſtas erigere orientales, & plena criminationum & calumniarum plauſtra in patres Epheſinos, Memnonem præcipue & Cyrillum, conjicere; non una relatione tum ad imperatorem, tum ad præfectos miſſa; graviſſimas querelas de malis, quæ ſe perpeſſos eſſe clamitarunt, ubique ſpargentes. Comes Irenæus, cui has relationes perferendas tradiderant, cauſam eorum in aula, omui qua poterat diligentia, nullo tamen effectu, promovebat. Miſſus demum Johannes ſacrarum largitionum Comes, cum Theodoſii ad ſynodum Epheſinam literis, quibus eos ad pacem & concordiam adhortabatur. Johannes Epheſum veniens, utriuſque partis epiſcopos ad ſe accerſivit, concordiam inter illos reſarcire ſummopere conatus, ſed fruſtra. Vulnus inſanabile videbatur, nec vel ulla arte leniri poſſe. Quin nec ipſæ imperatoris literæ, præ tumultuantium epiſcoporum ſtrepitu, legi poterant; nt Johanni neceſſe viſum ſit, non modo Neſtorium, ſed & Cyrillum, & Memnonem militari cuſtodiæ tradere. Epiſcopos etiam pluſquam ſemel iterumque ad pacem ineundam, ſed irrito conatu, convocavit. Quo facto, Orientales legatos ſuos, Johannem nempe Antiochenum, Theodoritum Cyrenſem, & ſex alios commonitoriis inſtructos Conſtanſtinopolim mittunt, qui Chalcedone ſubſiſtentes regiam urbem ingredi prohibiti ſunt, Theodorito interim & Johanne publice concionantibus, ut langueſcentes ſuorum animos fortius erigerent, & ſuſtentarent. Nec niſi poſt tres ſupplices libellos Theodoſio oblatos, ipſum adeundi conceſſa eſt facultas; idque Chalcedone in Rufinianis, quo imperator ex utraque parte epiſcopos convocaverat. Certum eſt Orientales haud paucos in aula proceres ſibi plus ſolito faventiores habuiſſe; præſertim Candidianum, Irenæum, & Johannem, magnificentiſſimos Comites, qui res eorum pro virili ſatagebant: nec raro literas & relationes, a patribus Epheſinis ad imperatorem miſſas, clam interceperunt: ut nil mirum, ſi Orientales de ſuo apud imperatorem congreſſu, quaſi victoriam ab adverſariis reportarant, ubique triumphum apud ſuos agerent.

Interim neque cauſam ſuam deſtituerunt patres Epheſini, miſſis octo ex ſuorum numero, & in his Philippo Cœleſtini Romani

ponti-

Sæc.V. ab an. CCCC.

pontificis legato, iiſque literis mandatariis probe munitis, qui ad imperatoris præſentiam ægre licet primo admiſſi ſunt, omni clero populoque Conſtantinopolitano, monachis, anachoretis, Archimandritis longo agmine id efflagitantibus, & poſtquam Epheſinorum ad imperatorem literæ illis, in baſilica S. Mocii, lectæ fuiſſent, una voce anathema Neſtorio denunciantibus. Scriptæ ſunt etiam epiſtolæ & relationes a ſynodo, Cyrillo, Memnone, legatis, eorumque fautoribus, quibus verſutos Orientalium dolos egregie refutarunt. Tandem res eo devenit, ut detectis Orientalium fraudibus, imperator Cyrillum & Memnonem carcere liberari, & miſſo in exilium Neſtorio, quæ ſynodus hactenus geſſerat rata haberi juſſit. Hæc conciliabuli Orientalium Acta in commentarios relata, necnon Catholicorum epiſtolæ & relationes Actioni 6. ſynodi Epheſinæ ſubjiciuntur.

Act. VII. Prid. Cal. Septemb. mortuo non ita pridem Troilo Conſtantiæ Cypriorum metropolita, cum jus ordinandi ſucceſſorem ſibi arripere voluit epiſcopus Antiochenus, ac proinde eccleſias Cypri ſedi Antiochenæ ſubjicere, oblatus eſt a Rhegino, aliiſque aliquot Cypri epiſcopis ſynodo ſupplex libellus, ut Cypriorum eccleſia ſua autocephalia, quam ab omnibus retro ſæculis, etiam ab ipſis apoſtolorum temporibus, ſemper inviolatam conſervaverat, conſtanter deinceps frucretur. Lectæque ſunt ad hanc rem pertinentes Dionyſii Ducis Epiſtolæ 2. factumque tandem ſynodi decretum, Cypriorum eccleſiis jus ſuum epiſcopos per ſeipſos ordinandi κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ὁσίων πατέρων, ταὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, intactum & inviolatum reſervandum eſſe, omnibuſque eccleſiis in quacunque provincia, pura & inviolata, quæ jam inde ab initio habuerunt, ſua jura eſſe ſervanda. His factis, ſynodus epiſcopos orientales, qui cum Johanne Antiocheno in conciliabulo Epheſino convenerant, omni ſacerdotali functione, omnique eccleſiaſtica communione, privandos eſſe ſtatuit. Conditique ſunt canones 6. ad cauſam Neſtorianam præcipue ſpectantes, qui habentur ibid. pag. 803. & cum commentariis Balſamonis, Zonaræ, & Ariſteni Pandect. Can. tom. 1. p. 99. & in eos notæ Beveregii tom. 2. p. 103. Poſt hæc ſupplicante Euſtathio Pamphyliæ haud ita pridem metropolita, qui propter turbas, curaſque graviores, & quod in rebus agendis exiguum admodum uſum haberet, epiſcopatu ſe abdicaverat, alio in ejus locum ſuffecto, ſancitum eſt epiſcopale nomen, honorem, & communionem, abrogata ipſi ordinandi poteſtate & functione miniſteriali, in nulla eccleſia ex propria autoritate exercenda, ſervanda eſſe.

Sæc.V. ab an. CCCC.

Petentibus poſt hæc Valeriano & Amphilochio Pamphyliæ epiſcopis, definivit ſynodus Meſſalianos ſeu Euchetas eſſe conveniendos, & niſi hæreſin ſuam anathematizent, ſi clerici ſint, a gradu & communione eſſe dejiciendos, ſin laici, anathemati ſubjiciendos. Denique oblato ſupplici libello ab Euprepio Byzes & Arcadiopolis, & Cyrillo Cœlenſi epiſcopis, ut, quandoquidem in more poſitum ſit quibuſdam Europæ epicopatibus, plures ſub ſe civitates habere, (ne vacuas has civitates invaderent Neſtorianæ partis epiſcopi) priſci mores, & antiqua conſuetudo hac in re cuſtodiantur. Statuit proinde ſancta ſynodus, nihil in his Europæ civitatibus innovandum eſſe, ſed juxta veterem conſuetudinem, ab epiſcopis, a quibus & olim, in poſterum eſſe gubernandas.

III. Actorum parte continentur quæ ſynodo adhuc ſedente, vel ea jam ſoluta, geſta ſunt. Et in his varia Cyrilli opuſcula; nempe, *uberior explicatio 12. Anathematiſmorum; Apologeticus pro eiſdem adverſus Orientales; Defenſio eorundem adverſus Theodoritum: Scholion de Unigeniti incarnatione; Aliud de incarnatione Verbi; Homiliæ aliquot: Diſſertatio in ſanctum Symbolum; Epiſtolæ plures ad cauſam Neſtorianam pertinentes;* ſcilicet *ad Evoptium, ad Theodoſium, ad Maximianum 2. ad Juvenalem Hieroſol. ad Johannem Antiochenum 2. ad Eulogium presbyterum ſuum CP. agentem; ad Donatum Nicopolitanum; ad Valerianum: Acacii Melitenſis homilia; Theodoti Ancyrani homiliæ 3. Synodi Conſtantinopolitanæ 2. Maximiani epiſtola ad Cyrillum; Cæleſtini papæ epiſtolæ 4. ad ſynodum, Theodoſium, Maximianum, ad clerum Conſtantinopolitanum; Johannis Antiocheni epiſtolæ 2. libellus a Paulo Emiſeno, Cyrillo oblatus; Pauli Emiſeni homiliæ 2.* Alexandriæ habitæ, *Sixti papæ epiſtolæ 2. Theodoſii Imp. & præfectorum literæ, & edicta varia contra Neſtorium, deque ejus cauſa, & libris non legendis.* Subjecta ſunt, *Procli Archiep. CP. ad Armenos de Fide epiſtola, & edictum imperatoris de iis qui ad eccleſiam confugiunt.* Ex his omnibus manifeſtum eſt (ut alia pene infinita mittam) Neſtorium a ſynodo depoſitum edicto regio in exilium actum eſſe, Maximiano in ejus locum ſubrogato; Cyrillum Alexandrinum reverſum, ſummo civium ſuorum gaudio fuiſſe exceptum; Orientales ab imperatore damnatos ad ſua ſe recepiſſe, tandemque mediante imperatore & tantum non jubente, Catholicam de Chriſti Domini incarnatione fidem a ſynodo Epheſina nuper confirmatam agnoviſſe, & damnato Neſtorio, cum Cyrillo in gratiam rediiſſe, miſſo ad Alexandriam Paulo Emiſeno, qui Johannis & Orientalium nomine anathema Neſtorio

 dixit,

dixit, rectam de Maria Θεοτόκου doctrinam publice prædicavit, & oblato Johannis Antiocheni libello confirmavit, illumque fraternam cum Cyrillo communionem, & ſinceram amicitiam colere, plaudente omni populo profeſſus eſt.

Actorum hujus concilii verſionem antiquam qua ab ipſis Epheſinæ ſynodi temporibus uſa eſt Occidentalis eccleſia, in lucem protraxit olim Ant. Contius, ſed quæ deinceps in conciliorum editionibus nullum locum habuit. Hanc igitur admodum mutilam & mendoſam, ad tres vetuſtos codices recognovit, ſubjectis notis variantes lectiones explicavit, fragmenta, & epiſtolas aliquot ad hanc ſynodum pertinentes, Græce & Latine ſubnexuit vir ad has literas juvandas natus, Steph. Baluzius Nov. Collect. col. 383.

Ut huic concilio finem tandem imponamus, ad pleniorem ejus intelligentiam apprime conferent variorum patrum epiſtolæ, ad concilium Epheſinum pertinentes, quarum collectionem Latinam, ab homine Juſtinianei ſæculi, & *trium Capitulorum* defenſore factam, & ex codice monaſterii *Acœmetenſis*, ut videtur, depromptam, ex codicibus MSS. Caſinenſi & Vaticano deſcriptam, ſcholiiſque ſuis & obſervationibus illuſtratam edidit Chriſtian. Lupus *Bruxel.* 1682. 4°. Hanc, anno ſequente, in nova conciliorum Collectione, ſed omiſſis Lupi ſcholiis, recudit Steph. Baluzius, addito ei *Synodici adverſus tragœdiam Irenæi* titulo, ſubjunctiſque notis breviuſculis; tertio demum Johan. Garnerius anno 1684. in Auctuario Theodoriti, Diſſert. 5. de Theodoriti & Orientalium cauſa p. 549.

433. [a] ROMANUM III. anno 433. menſe Decembri, a 56. epiſcopis habitum: in quo Sixtus papa, qui apud Valentinianum Auguſtum criminatus fuerat, judicio ſynodali purgatur & abſolvitur. Extſtant hujus ſynodi Acta ex triplici editione Conc. tom. 3. p. 1265. Ad calcem habentur Acta de *Synodali accuſatione, & expurgatione Polychronii Hieroſolymorum epiſcopi Romæ ſub Sixto habita*, ſed quæ pro genuinis ipſe Binius venditare non audet.

435. [b] ARMENUM, anno 435. ab Armeniæ epiſcopis habitum; qui libros Neſtorianorum utpote impietatis plenos condemnarunt relatione, hac de re, ad Proclum Conſtantinopolitanum facta. Vide Epiſt. Procl. ad Armen. in fin. & Liberat. Brev. cap. 10. p. 45. Notandum eſt Theodoſium hoc ipſo anno 3. Non. Aug. edictum emiſiſſe, quo mandat Neſtorii ſectatores *Simonianos* ubique & quavis occaſione vocandos eſſe, neminique fas eſſe nefandi iſtius hæreſiarchæ libros adverſus orthodoxam fidem & concilii Epheſini decreta ſcriptos habere, legere, aut deſcribere, quos diligenti ſtudio requiri, ac publice comburi decernit. Exſtat Cod.Theod.Tit. de Hæret. L. 66. plenius vero Gr. Lat. Concil. Epheſ. part. 3. cap. 45. p. 1209.

[c] REGENSE, anno 439. Auguſt. 15. a 12. epiſcopis habitum. In quo, abrogata Armentarii Ebredunenſis epiſcopi ordinatione, utpote a duobus tantum epiſcopis facta, canones 8. ſtatuti ſunt, qui habentur Conc. tom. 3. p. 1284. Vid. Sirmondi notas poſthumas in Append. ibid. p. 1491. Duos alios hujus ſynodi canones, nempe *de his, qui eccleſiis vel earum cultoribus*, i. e. *ſacerdotibus ſeditioſi exſtiterint, utque his in anno concilium agitetur*, ex codice MS. Urgellenſi deprompſit Baluzius Nov. Collect. col. 947. 439.

EPHESINUM II. anno circiter 440. præſidente Baſilio epiſcopo Epheſino habitum. Memnon Epheſinus Baſſianum, ad ſedem Epheſinam aſpirantem, Euazorum epiſcopum ordinarat. Huic ordinationi nequaquam acquievit Baſſianus, neque Euazorum civitatem unquam vidit. Baſilius, qui Memnoni ſucceſſit, de cauſa Baſſiani certior factus, habita epiſcoporum ſuæ Provinciæ ſynodo, alium in Euazorum civitate epiſcopum ordinavit, ſervata Baſſiano communione, & epiſcopatus honore & dignitate. Hæc nos docet ipſemet Baſſianus in *libello ſupplice ad Marcianum Imp.* Concil. Chalcedon. Act. 11. col. 687. 440.

[d] ARAUSICANUM, in Gallia Narbonenſi, anno 441. 6. Id. Novembr. a 17. epiſcopis coactum: quo plurima ad jura & diſciplinam eccleſiaſticam pertinentia ſancita ſunt. Exſtant Canones 30. Sirmondi, Albaſpinæi, & Binii notis illuſtrati Concil. tom. 3. p. 1446. Ad calcem, appendicula ex Gratiano, aliiſque additur. Sirmondi notas poſthumas ad hanc ſynodum vid. in Append. ibid. p. 1493. 441.

[e] VASENSE, in Gallia Narbonenſi, anno 442. Idibus Novembr. habitum. Exſtant de diſciplina eccleſiaſtica canones 10. quos Sirmondus, Binius, Albaſpinæus notis ſuis illuſtrarunt, Concil. tom. 3. p. 1456. Sirmodi notæ poſthumæ uberiores habentur in Append. ibid. p. 1499. 442.

a Conſ. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Sixti papæ*. b Conſ. *Tillemont*. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 133, 140, 141. c Conſ. *Tillemont* vol. 15 ad vit. *Hilar.* Art. 12. d Conſ. *Tillemont*. vol. 15. ad vit. *Hilar. Arelat.* Art. 13. e Conſ. *Tillemont*. vol. 15. ad vit. *Hilar.* Art. 13.

Sæc V ab an CCCC.

443. [a] ANTIOCHENUM I. circa annum 443. a Domno archiepiſcopo & 27. Orientis epiſcopis, in porticu æſtivalis ſecretarii, celebratum. In ſtatuendo hujus concilii tempore, fateor me non uſque adeo mihimet ſatisfacere: cum enim in Actorum initio quædam deſiderentur, annus certo definiri nequit. Verum ſub Domno Antiocheno, & viventibus adhuc Proclo CP. & Cyrillo Alexandrino, habitum eſſe manifeſto liquet. Sedem Antiochenam ſortitus eſt Domnus ann. 436. depoſitus in conciliabulo Epheſino ann. 449. Obiit Proclus anno 446. Cyrillus anno 444. ut ſerius anno 443. haberi non potuit. Scripſerat ad Domnum tum Proclus, tum Cyrillus, in gratiam Athanaſii Perrhenorum epiſcopi, qui fucum ipſis fecerat, ut ſedi Perrhenſi, quam clericorum ſuorum accuſationibus oneratus repudiaverat, reſtitueretur. Collecta itaque Orientalium ſynodo, Domnus hominem in judicium vocavit. Cum vero adeſſe noluit (quod & bis antea recuſaverat, a propriis licet metropolitanis, Panolbio Hierapolitano, ejuſque ſucceſſore Johanne citatus) ut criminibus a clericis ſibi objectis reſponderet, unanimi epiſcoporum ſententia depoſitus eſt. Exſtant hujus ſynodi Acta Concil. Chalcedon. Act. 14. p. 787. ubi plura de hac cauſa dicturi ſumus.

444. [b] ROMANUM IV. ann. 444. a Leone papa, ejuſque epiſcopis & presbyteris, adverſus Manichæos habitum; quo eorum dogmata & nefanda facinora damnantur. Videſis Leonis Epiſt. 2. *ad epiſcopos Italiæ*, & Serm. 5. de *Jejun.* cap. 4. p. 131. & Concil. tom. 3. p. 1461. ubi alia quædam incerti loci concilia habentur.

444. [c] HIERAPOLITANUM, in Phrygia Pacatiana, circa annum 444. a Stephano metropolita ſuæque provinciæ epiſcopis, habitum. Athanaſius Perrhenorum epiſcopus in concilio Antiocheno haud ita pridem depoſitus fuerat; in cujus locum Sabinianus, in concilio provinciali ſub Stephano habito, ordinatus eſt; quem poſtea depoſuit Dioſcorus, reſtituto Athanaſio. Anno 451. in ſynodo Chalcedonenſi, renovata Sabinianum inter & Athanaſium lite, Sabinianus ſententia ſynodali in ſede Perrhenorum, ſaltem pro præſenti, confirmatur. Fuſius hæc omnia concilii Chalcedonenſis Actione 14. continentur.

446. ASTURICENSE, in Gallæcia anno 446. collectum; in quo Manichæi quidam latentes deteguntur & damnantur. Meminit hujus ſynodi Idacius in Chronico, p. 24. Etſi vero Idacius ſynodi diſertam mentionem non facit; memorat tamen *Geſta epiſcopalia adverſus Manichæos*, ſeu Priſcillianiſtas in Aſturicenſi urbe Gallæciæ hoc anno. Unde *Concilium Aſturicenſe* merito vocat Cl. Baluzius Nov. Collect. col. 949. Confer Card. d' Aguirre Conc. Hiſp. tom. 2. p. 206. Sæc V ab an. CCCC.

VEROLAMIENSE ad Verolamium, celeberrimam Romanorum apud *Cattieuchlanos* in Britannia noſtra urbem, S. Albani Britannorum proto-martyris martyrio nobilem, anno 446. a magno præſulum & presbyterorum numero, adverſus Pelagianam hæreſin, congregatum: cui etiam Germanus Altiſſiodorenſis, & Lupus Tricaſinus e Gallia epiſcopi, interfuerunt. Damnantur, unanimi ſuffragio, Pelagius, ejuſque diſcipulus Agricola, qui fidem Britonum fœda peſte maculaverant. Vide Bed. Hiſt. Eccleſ. lib. 1. cap. 17. p. 60. & Math. Weſtmonaſt. ad ann. 446. fol. 514. Confer Spelman. Conc. Brit. tom. 1. p. 47. [d] 446.

[e] ANTIOCHENUM II. ann. circiter 447. (utique poſt Flavianum Throno CP. admotum) a Domno archiepiſcopo, & 9. epiſcopis, in cauſa Ibæ Edeſſeni habitum. Variorum criminum accuſaverant Ibam epiſcopum ſuum clerici aliquot Edeſſeni; quos proinde excommunicationis ſententiæ ſubjecerat. Oblatis libellis, appellarunt clerici ad Domnum archiepiſcopum, qui Ibam ad ſynodum proxime poſt paſcha habendam vocavit. Interim clericos ob appropinquantem feſtivitatem ab anathematis vinculo liberari voluit. Habita mox ſynodo, duo tantum ex clericis accuſatoribus comparuerunt. Cauſa rite expenſa, ſynodus Ibam ab objectis criminibus abſolvendum cenſuit. Exſtat Actorum hujus ſynodi fragmentum Conc. Chalcedon. Act. 10. p. 742. Plura, lector, de hac cauſa, ſynodi Tyriæ & Beritenſis anno ſequenti, & Chalcedonenſis anno 451. habitæ Acta te edocebunt. 447.

[f] HISPANICUM Generale, an. 447. quo vero loci non conſtat, in cauſa Priſcillianiſtarum indictum: exſtat *regula Fidei* in fine concilii Toletani 1. Concil. tom. 2. p. 1227. De hac ſynodo, & loco ubi habita fuerit, multis diſputant Binius Queſnellius, d' Aguirre, qui tamen nihil certi hac in parte ſtatuere audent. Adiſis Card. d' Aguirre Conc. Hiſp. tom. 2. p. 202. 447.

[a] Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cyril. Alexandr.* Art. 149. [b] Conf. *Tillemont.* vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 5. ſeq. [c] Conf. *Tillemont.* vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 148. ſeq. [d] Conf. Concil. Brit. a *David. Wilkins* collecta tom. 1. p. 1. [e] Conf. *Tillemont.* vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 26. ſeq. [f] Conf. *Tillemont.* vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 19.

Sæc.V. ab an. CCCC. 448. [a] CONSTANTINOPOLITANUM II. an. 448. 6. Idus Novembr. præſide Flaviano archiepiſcopo, & 56. circiter epiſcopis & archimandritis, in ſecretario Epiſcopii celebrstum, quo Eutyches hæreſis damnatus eſt. Exſtant Græc. Lat. ſynodi hujus Acta, ſeptem ſeſſionibus abſoluta, in Actis concilii Chalcedonenſis, Act. 1. Conc. tom. 4. p. 145.

Act. I. Libellum ſupplicem ſynodo obtulit Euſebius Dorylæi epiſcopus, quo Eutychem hæreſis accuſavit, petens ut ad reſpondendum iis quæ ipſi objiceret, in ſynodum vocaretur: quod & factum eſt: miſſis a ſynodo qui Euſebii libellum ei perlegerent.

Act. II. Petente Euſebio Dorylæenſi, lectæ ſunt Cyrilli Alexandrini ad Neſtorium, & ad Johannem Antiochenum literæ; & doctrina Catholica *de Incarnatione*, & *duabus in Chriſto naturis* exinde fulgens ſynodali ſuffragio ſigillatim comprobatur.

Act. III. Retulerunt ad ſynodum qui ad Eutychem miſſi fuerant, ſe ipſum conveniſſe, ſed ad ſynodum venire penitus recuſaſſe: confiteri, ſe *Nicænæ* & *Epheſinæ* fidei conſentire, "Chriſtum perfectum Deum & "perfectum hominem natum eſſe; poſt in"carnationem vero, unicam in Chriſto na"turam ſe adorare, nec carnem nobis con"ſubſtantialem ipſum habere. Miſſi mox presbyteri duo, qui epiſtola ſynodica inſtructi, ipſum altera jam vice ad ſynodum vocarent. Reſpondit, *Faciant quicquid velint, ſibi in animo ſtatutum eſſe de monaſterio ſuo non egredi.* Tertio demum miſſis tribus aliis, ſcriptaque epiſtola citatus eſt.

Act. IV. Ingreſſi ſunt ſynodum monachi quidam ab Eutychete miſſi, qui illum ægritudine laborare, & medico indigere teſtati ſunt, alia ab eo referre parati, ſed quæ ſynodus, niſi ipſomet præſente, audire noluit.

Act. V. Tertia jam vice citatus Eutyches, promiſit ſe poſt ſeptimanam adfuturum, ſanctiſque patribus ſatisfacturum eſſe. Reverſi ſunt interim clerici, a ſynodo ad monaſteria nuper miſſi, qui retulerunt Eutychem *tomum quendam de Fide* ad monaſteria per nuntios ſuos direxiſſe, monachis perſuadentes ut ei ſubſcriberent.

Act. VI. Facta eſt relatio diſputationis *de duabus in Chriſto naturis*, quæ in ſecunda citatione inter *Eutychem*, & *Mamam* ac *Theophylum* presbyteros a ſynodo miſſos, habita eſt.

Act. VII. Accedit ad ſynodum Eutyches, magna militum & monachorum multitudine ſtipatus, & præſente ex parte imperatoris Florentio Patricio, fidem ſuam paucis exponit, ſed obſcure, & ſub verborum involucris. Cumque mentem ſuam de Chriſti incarnatione, duabuſque naturis, clare & ſine ambagibus exprimere & confiteri noluit, ſententia ſynodali pro hæretico habitus, omni munere ſacerdotali, monaſterii ſui regimine, & fidelium communione privatus eſt. Quam ſententiam ſinguli qui aderant patres ſubſcriptione ſua confirmarunt. Sæc.V. ab an. CCCC.

[b] TYRIUM, in cauſa Ibæ epiſcopi Edeſſeni, hæreſis Neſtorianæ accuſati, anno 448. 5. Cal. Mart. habitum. Exſtant Acta in Conc. Chalced. Act. 9. Concil. tom. 4. p. 266. Eodem etiam anno, & eadem de re, habita eſt ſynodus *Berytenſis*, cujus Acta habentur ibid. p. 634. Summa Actorum utriuſque ſynodi huc redit. Accuſatus fuerat Ibas epiſcopus Edeſſenus ab aliquot eccleſiæ ſuæ clericis; partim quod in Neſtorii hæreſin propenſus de fide minus recte ſentiret, & non modo Cyrillum hæreticum vocaſſet, ſed & in ipſum Chriſtum verba quædam blaſphema protuliſſet; partim quod res & reditus eccleſiæ Edeſſenæ vel in proprios cognatos erogaſſet, vel in luxuriam effudiſſet. Re igitur ab Imperatore ad Photium, Euſtathium, alioſque relata, habitus eſt Tyri conventus; ubi inſtituto hujuſce negotii examine, cum Ibas ſe fidei Catholicæ penitus conſentire declaraverat, reſque eccleſiæ ſuæ deinceps per œconomum ex clero ſuo eligendum adminiſtraturum eſſe; mediantibus Photio & Euſtathio, concordia inter eos ſancita eſt, clericorum ſubſcriptionibus confirmata. Nihilominus, his non acquieſcentes clerici, mandatum ab imperatore impetrarunt, ut iiſdem judicibus conſtitutis, cauſa ſub examen iterum veniret; adeoque præſente, ut antea, Damaſcio tribuno & notario prætorianorum, eodem anno Cal. Septembr. habitus eſt Beryti in novo Epiſcopio conventus alter, cui aderant & accuſatores & teſtes, qui 18. capitula Ibæ objiciebant. Poſt multas hinc inde diſceptationes, confeſſus eſt Ibas, ante factam cum Orientalibus pacem, ſe cum reliquis Orientis epiſcopis Cyrillum pro hæretico habuiſſe, poſtea communionem cum illo amice coluiſſe; impias vero in Chriſtum voces, quas ipſi objiciebant, quaſi clericis ſuis dixiſſet, *Non invideo Chriſto, facto Deo, in quantum enim ipſe factus eſt, & ego factus ſum*, ſe uſquam emiſiſſe conſtanter & ſanctiſſime pernegavit; ſeque decies millies potius ſe ſecari paſſurum, quam iſtiuſmodi verba unquam ediidiſſe. Quin & ab hoc crimine ipſum diſerte liberarunt clericorum eccleſiæ ſuæ teſtimonia, 448.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15 ad vit. *Leon.* Art. 37. ſeq. [b] Conf. *Tillemont.* vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 28, 29.

qui

qui oblato huic ſynodo libello, ſe tale quid ab eo uſquam audiviſſe ſub tremendo anathemate negarunt, libellumque ſuum pluſquam 60. presbyterorum & diaconorum ſubſcriptionibus (numeroſum quippe clerum habuit eccleſia Edeſſena) muniverunt. Nihilominus anno ſequenti, machinante id Eutychete, in conciliabulo Epheſino, abſens licet, a Dioſcoro depoſitus eſt, & cuſtodiæ mancipatus, pluſquam viginti carceres expertus, ut ipſe de ſe non ſemel teſtatur, Nonno etiam in locum ejus ordinato. De Iba ejuſque cauſa ſupra diximus. Quid de eo in concilio Chalcedonenſi factum ſit, ſuo loco videbimus.

449. [a] CONSTANTINOPOLITANUM III. ann. 449. 5. Id. April. a 30. circiter epiſcopis, in cauſa Eutychetis, in majore porticu S. eccleſiæ celebratum; ubi, dolis undique conquiſitis, pro Eutychete actum eſt. Exſtant Acta in Concil. Chalced. Act. 1. Conc. tom. 4. p. 236.

Conveniente ſynodo, & intromiſſis monachis quibuſdam Eutychetis procuratoribus, ipſomet ſeſe abſentante, lectus eſt precum libellus quem imperatori obtulerat Eutyches, petens ut nuperæ ſynodi Conſtantinopolitanæ Acta examini ſubjicerentur, utpote in quibus nonnulla ſalſata eſſe ipſemet deprehenderit. Quod & factum eſt. Singuli quinetiam nuntii, qui a ſynodo ad Eutychem miſſi fuerant, penitius examinati, procuratoribus omnia ſuſque deque verſantibus, ſi quid extunderent quo probarent Acta plus minuſve quam oportuit continere, & dicta quædam Eutychetis iis non fuiſſe inſerta. Verum facta longa & diſtincta inquiſitione, compertum eſt Acta omnia integra eſſe.

5. Calend. Maii renovata eſt Actio præſentibus non paucis ſacri palatii proceribus; ubi lectus eſt alter precum libellus ab Eutychete Imperatori oblatus, ut quæ de damnatione ſua ex Flaviano audiverat Magnus Silentiarius, coram omnibus repeterentur. Teſtatus eſt deinde Magnus Silentiarius, chartulam quandam Eutychetis damnationem continentem, ſibi ante habitam ſynodum, a Flaviano, aliiſque, oſtenſam fuiſſe; cujus, ut & Macedonii tribuni & Referendarii, profeſſio geſtis inſeritur.

449. [b] EPHESINUM III. *Latrocinale* dictum, anno 449. 4. Id. Auguſti, a 128. epiſcopis, præſidente, vel tyrannicam potius vim exercente, Dioſcoro Alexandrino, in baſilica B. Mariæ congregatum; quo, abſoluto Eutychete, & hæreſi ejus confirmata, Flavianus, aliique epiſcopi Catholici damnantur: omnia denique a Dioſcoro, militari ſatellitio ſtipato, per vim, vel fraudem acta. Exſtant hujus conciliabuli Acta, prout a notariis Dioſcori confecta ſunt, Concil. Chalced. Act. 1. Concil. tom. 4. p. 115. Et primo quidem lectæ ſunt variæ imperatoris literæ; nempe *ad Epiſcopos ad ſynodum convocandos*, Theodorito Cyrenſi nominatim excluſo; ad *Dioſcorum Alexandrinum* a. ad *Barſumam* famoſiſſimum archimandritam, ut & ipſe ſynodo adeſſet: ad *Elpidium* ſacri conſiſtorii Comitem; & ad *Proclum* Aſiæ pro-conſulem, ut & ipſi ſynodo præſto eſſent: denique & ad ipſos epiſcopos in ſynodo jam congregatos. Poſt hæc introductus in ſynodum Eutyches, (qui generalem quandam fidei ſuæ confeſſionem juxta Nicænam formulam edidit) prætermiſſis articulis qui dogmata ſua proprie ſeriebant, annexo confeſſioni ſuæ libello, de injuriis a ſynodo CP. ſub Flaviano ſibi illatis graviſſime conqueſtus eſt. Jubente proinde ſynodo, Acta utriuſque ſynodi CP. ſub Flaviano habitæ recitata ſunt: quibus finitis, Eutyches ut orthodoxus recipitur, ſynodali judicio abſolutus, & dignitati ſuæ reſtitutus. Obtulerunt etiam libellum monachi ſub Eutychetis regimine conſtituti, petentes ut ſacra myſteria ſibimet reddantur, utque Flavianus, qui Eutychem depoſuerat, ipſe a ſynodo deponatur. Lecta Epheſini concilii œcumenici Actio 6. qua fides Nicæna expoſita & confirmata eſt; cautumque ne fides deinceps exponeretur. Denique Flavianus CP. & Euſebius Dorylæenſis, ſub prætextu quod contra Nicænæ & Epheſinæ ſynodi definitiones egiſſent, depoſiti ſunt. Cui ſententiæ epiſcopi plures vehementer reclamarunt, donec intromiſſa monachorum vociferantium multitudine, militumque gladiis, fuſtibus, & vinculis inſtructorum agmine, timore perculſi, in illorum depoſitionem conſentire, atque in pura etiam charta ſubſcribere compulſi ſunt: quod & paulo poſt, in ſynodo Chalcedonenſi, non ſine lachrymis confitentur.

BRITANNICUM, anno 449. magno clericorum & laicorum numero, præſente etiam S. Germano Antiſſiodorenſi, celebratum; quo hæreſis Pelagiana iterata vice damnatur. Vid. Bed. Hiſt. Eccleſ. lib. 1. cap. 21. p. 72. *Math. Weſtmonaſt.* ann. 449. fol. 116. & Concil. tom. 3. p. 1474 [c]. 449.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 53, 54. [b] Conf. *Tillemont.* vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 55. 60. ſeq. [c] Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 2.

Sæc.V. ab an. CCCC.
449. ROMANUM V. anno 449. ſub Leone M. coactum; quo Acta Epheſini conciliabuli reprobata ſunt. Vid. Leonis Epiſt. 22, 24, 27, 28. Liberat. Brev. c. 12. Theodori Libel. Concil. Chalced. Act. 3. Concil. tom. 4. p. 51.

450. [a] CONSTANTINOPOLITANUM IV. anno 450. celebratum. In quo, præſentibus Romani pontificis legatis, Anatolius CP. aliique epiſcopi confeſſionem Catholicam ediderunt, fidemque adverſus hæreſin Eutychianam ratam habuerunt. Exſtant Latine hujus ſynodi fragmenta nonnulla Conc. tom. 3. p. 1475.

450. [b] HIBERNICUM, circa annum 450. vel ut alii, 556. præſide S. Patricio, celebratum. Exſtant diſciplinæ eccleſiaſticæ canones 34. apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 51 [c]. & Conc. tom. 3. p. 1477. ubi etiam alia, ut & apud Spelmannum, S. Patricii ſynodus, ſed incerti temporis, habetur; cujus exſtant ibid. canones 31.

451. [d] MEDIOLANENSE, anno 451. ab Euſebio epiſcopo habitum; quo doctrinam de Verbi incarnatione a Leone ad Flavianum ſcriptam confirmarunt. Exſtat epiſtola ſynodalis ad Leonem papam ad calcem Leonis epiſtolæ 52. Conc. tom. 3. p. 1334.

451. [e] CHALCEDONENSE II. Oecumenicum 4. Marciani Imp. literis, in eccleſia S. Euphemiæ martyris, anno 451. convocatum. Aderant antiſtites, ut ex veterum autoritate conſtat, 600. Etſi minori quidem numero ſubſcripti reperiantur. Verum ſubſcriptiones conciliorum haud uſque adeo certæ ſunt. Aderat & ampliſſimus ſenatus, & palatii proceres, Judices & Moderatores ab imperatore conſtituti. Synodus hac præcipue de cauſa indicta eſt. Eutyches presbyter & archimandrita CP. dum in concilio Epheſino adverſus Neſtorium maſcule decertaret, ἀμετρίᾳ τῆς ἀνθολκῆς in contrarium plane errorem delapſus eſt, aſſerens duas in Chriſto naturas ante unionem fuiſſe; poſt incarnationem tantummodo unicam, Chriſtique carnem nobis non eſſe conſubſtantialem. Ab his maleſanis dogmatibus cum recedere nollet, etiamſi a præcedentibus quibuſdam ſynodis convictus & damnatus, in hac œcumenica 8. Idus Octobr. inchoata hæreſis ejus communi voce damnatur, fideſque Catholica ſanctorum patrum confirmatur. Exſtant Gr. Lat. hujus concilii Acta Concil. tom. 4. in tres partes diſtributa.

I. Continet epiſtolas de iis qui ſynodum præceſſerunt. Et in his numero & gravitate primas tenent Leonis papæ epiſtolæ variæ; (& in iis aliquot ſynodicæ) nempe, ad *Eutychem*; ad *Flavianum* Conſtantinopolitanum tres; ad *Theodoſium Aug.* 4. ad *Julianum* Coenſem; ad *Fauſtum*; ad *Archimandritas Conſtantinopolitanos*; ad *Fauſtum* iterum; ad *Pulcheriam Aug.* 3. ad *Pſeudoſynodum Epheſinam*; ad *Populum & Clerum CP.* Flaviani CP. ad *Leonem*, una cum *fidei expoſitione*, duæ; Petri Chryſologi epiſcopi Ravennatenſis ad *Eutychem*; Hilari diaconi Romani ad *Pulcheriam*; Valentiniani Auguſti ad *Theodoſium*; Gallæ Placidiæ ad *Theodoſium & Pulcheriam* a. Eudoxiæ Auguſtæ ad *Theodoſium*. Agunt hæ epiſtolæ vel de cauſa Eutychiana in genere, vel de rebus in conciliabulo Epheſino geſtis, vel de ſynodo generali intra Italiam celebranda. Verum Theodoſius a conciliabuli Epheſini ſententia recedere, cauſamve Eutychetis retractari noluit. Sed eo demum mortuo, Marcianus, qui in imperio ſucceſſit, ſynodum hac de re congregandam cenſuit, primo quidem Nicææ indictam, deinde Chalcedonem tranſlatam. Quo vero remotis obſtaculis res in ſynodo felicius procederent, Anatolius CP. Eutychetis impietatem publice deteſtatus Leonis Epiſtolæ ſubſcripſit; corpus Flaviani, a pſeudo-ſynodi Epheſinæ ſicariis occiſi, Conſtantinopolim delatum, in baſilica apoſtolorum honorifice ſepelitur; eique adhærentes epiſcopi ab exilio revocantur. De his agunt Valentiniani & Marciani ad *Leonem papam*; Marciani, ut & Pulcheriæ Aug. ad *eundem*; Marciani ad *Epiſcopos ad ſynodum convocandos*; ad *Anatolium CP.* Pulcheriæ ad *Conſularem Bithyniæ Strategum*; Leonis papæ ad *Synodum*; Marciani ad *Epiſcopos* a. de ſynodo a Nicæa ad Chalcedonem transferenda literæ.

Parte ſecunda continentur ea quæ in ſynodo geſta ſunt, 16. Actionibus abſoluta.

Act. I. Dioſcorus accuſatur, & ſede ſynodali deturbatus, tanquam reus in medio ſiſtitur. Theodoritus a non mediocri epiſcoporum numero, magna quidem contentione, oppugnatur. Acta conciliabuli Epheſini, & utriuſque ſynodi Conſtantinopolitanæ ſub Flaviano habitæ lecta, & frequentibus factis interlocutionibus examinata ſunt. Concluſumque, venia cæteris indulta, dignos eſſe Dioſcorum Alexandrinum, Juvenalem Hieroſolymitanum, Thalaſſium Cæſareæ Cappadociæ, Euſebium Ancyranum, Euſtathium Berytenſem, & Baſilium Seleu-

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 89. [b] Conf. *Tillemont.* vol. 16. ad vit. *Patricii* Art. 7. [c] Et apud *Wilkins* Conc. Brit. vol. 1. p. 2. [d] Conf. *Tillemont.* vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 95. [e] Conf. *Tillemont.* vol. 15. ad vit. *Leon* Art. 96. ſeq.

ciensſem

cienſem conciliabuli Epheſini principes, qui depoſitionis ſententiæ ſubjicerentur.

Act. II. Leguntur concilii Nicæni & CP. I. ſymbola; Cyrilli duæ, & celeberrima illa Leonis papæ ad Flavianum *de Incarnatione* epiſtola, qua non modo Eutychetis errores impugnat, ſed & Catholicam fidem de utraque Chriſti natura, earumque unione & inconfuſis proprietatibus exponit, ſubjunctis pluribus SS. patrum teſtimoniis rectam fidem hac in parte confirmantibus. Hanc quidem epiſtolam omnes concilii patres unanimi conſenſu approbarunt. Interim Orientales adverſus Dioſcorum vehementer exclamarunt, ut damnatus in exilium mitteretur, Ægyptiis & Illyricianis e contra inſtantibus ut mitius cum eo ageretur.

Act. III. Oblato libello, Euſebius Dorylæi epiſcopus Dioſcorum injuriarum in ſe, & in Flavianum poſtulavit; utque ad reſpondendum objectis ſibi criminibus vocaretur, petiit. Ac proinde ter miſſis epiſcopis, qui illum ad ſynodum vocarent, more ſolemni citatus eſt. Poſt ſecundam citationem, libellos ſupplices obtulerunt Athanaſius presbyter, Theodorus & Iſchyrion diaconi Alexandrini, & Sophronius laicus, quibus Dioſcorum, de variis injuriis, fraudibus, vexationibus ſibimet ſuiſque illatis, graviter accuſabant. Verum ille, ter licet ad ſynodum vocatus, adhuc comparere detrectavit, nunc arctam cuſtodiam & Magiſtrianorum in ſe poteſtatem, nunc judicum a ſynodo abſentiam, aliquando ingraveſcentem ſuam ægritudinem, mox Juvenalem, Thalaſſium, &c. geſtorum ejuſdem ſynodi ſecum participes eodem accuſationis libello non contineri, cauſatus. Unde depoſitionis ſententia communibus ſuffragiis in eum fertur, quam & ſubſcriptione ſua ſinguli roborarunt, & charta comprehenſam ad illum, clericoſque Alexandrinos Chalcedone conſtitutos miſerunt, & in eadem civitate publice promulgarunt: ſcriptis tum ad Marcianum Imp. tum ad Pulcheriam Aug. hac de re epiſtolis.

Actio IV. in tres veluti ſeſſiones diviſa eſt. I. 16. Cal. Novembr. habita, de fide præcipue actum eſt: & admiſſis ad ſedes ſuas in ſynodo, Juvenali Hieroſolymitano, Thalaſſio Cæſareenſi, Euſebio Ancyrano, Euſtathio Berytenſi, & Baſilio Seleucienſi, qui una cum Dioſcoro conventui Epheſino præfuiſſent, lectiſque Nicæno & Conſtantinopolitano ſymbolis, cum his penitus conſentire epiſtolam Leonis papæ ad Flavianum, adverſus Eutychem epiſcopi ſigillatim judicarunt. Poſt hæc lectus eſt epiſcoporum Ægyptiorum 13. ad imperatorem de fide ſua libellus. Et cum inſtarent patres ut Eutychem diſerte damnarent, & Leonis epiſtolæ ſubſcriberent, poſt longam diſceptationem Eutycheti quidem anathema dixerunt, Leonis vero epiſtolæ ſubſcribere renuerunt, cauſati ſe ex veteri more, ſine ſummo vitæ apud ſuos diſcrimine, nihil hac in parte abſque metropolitani ſui conſenſu agere poſſe. Et inſtante adhuc ſynodo, in terram projecti miſericordiam a patribus petierunt. Conſenſum eſt tandem negotium iſtud differendum eſſe, modo civitate regia ne exeant, priuſquam Alexandriæ archiepiſcopus ordinetur. His finitis, lectus eſt Caroſi, Dorothei, aliorumque archimandritarum ex parte Eutychetis ad imperatorem ſupplex libellus, ut uſque ad ſynodi judicium tuti & ſecuri maneant. Lectus eſt alter eorum ad ſynodum libellus, ut Dioſcorus, & qui cum eo erant epiſcopi, ſedes ſuas in ſynodo reciperent, & niſi hoc fieret, ſe veſtes ſuas excuſſuros, & omnem cum ſynodo communionem renunciaturos audacter denunciarunt. His oppoſitus eſt alter libellus, quem Fauſtus aliique archimandritæ Marciano Imp. obtulerunt, ut protervi hi monachi, qui inverecunde a fide recta receſſerunt, in ordinem redigantur. Utque hac de re ſerio cogitarent, duorum, triumve dierum induciæ iis conceſſæ ſunt. Seſſ. II. 13. Cal. Novemb. celebrata, iterum tractatur Caroſi & Dorothei cauſa, ab imperatore ad concilium relata. Et poſt recitatos hac in parte eccleſiaſticos canones, conceſſum eſt eis triginta dierum ſpatium, vel ut ſynodi decretis acquieſcant, vel ſe omni gradu, dignitate, & communione juxta canones privatos eſſe ſentiant, poteſtate ſæculari, ni id aliter fieret, coercendos. Seſſione III. eadem, ut videtur, die habita, agitata eſt cauſa inter Photium Tyriorum, & Euſtathium Beryti epiſcopum. Theodoſius Imp. Beryti civitatem in metropolim nuper erexerat; unde Euſtathius jus metropoliticum ſibi arrogarat, & ſex civitates provinciæ primæ Phœnices ſedi ſuæ vendicarat. Et quia in his epiſcopos aliquot conſtituerat Photius, eos Euſtathius in ordinem presbyterorum redegit; & coacta ſynodo ἐνδημούσῃ Conſtantinopoli ſub Anatolio, Photium excommunicari curavit. Cauſa rite perpenſa, ſtatuit ſynodus jura metropolitica Tyriorum antiſtiti ſervanda eſſe, nec Euſtathium e ſacro pragmatico amplius aliquid ſibi vendicare debere, quam reliqui ejuſdem provinciæ epiſcopi, ac proinde epiſcopos a Photio ordinatos, omni epiſcopali dignitate, & honore munitos eſſe.

Act. V. 11. Cal. Novembr. recitata eſt *Fidei definitio*, juxta formulam Nicænam & Conſtantinopolitanam facta, præcipue dogmatibus Eutychianis oppoſita. Et cum inſtarent legati Romani, ut definitioni ſynodali Leonis epiſtola insereretur, conſtanter recla-

Sæc.V. ab an. CCCC. reclamarunt epiſcopi, dicentes definitionem conditam abunde ſibi ſatis eſſe; *ſiqui aliter ſentiant, ipſi Romam ambulent.*

Actioni VI. 8. Cal. Novembr. celebratæ, una cum Pulcheria Auguſta, interfuit Marcianus Imp. qui habita ad ſynodum oratione de unitate fidei, & pace conſervanda, fidei definitionem ſuperiori actione conditam perlegi juſſit, quam & ſuffragio comprobavit, & metropolitani aliquot qui antea id non fecerant, ſubſcriptione ſua roborarunt. Utque turbas & tumultus a monachis clericiſque excitandos melius deinceps præveniret imperator, tria capitula de monaſteriis condendis, & ordinandis, de monachis & clericis propriis muneribus incumbendis, ſynodo ſancienda tradidit. Utque ſacro huic concilio, & S. Euphemiæ martyri honorem exhiberet, eccleſiam Chalcedonenſem, ſalva metropolitæ Nicomedienſi ſua dignitate & juriſdictione, tota plaudente ſynodo, in metropolim erexit.

Act. VII. 7. Cal. Novembr. lis quæ inter Maximum Antiochiæ, & Juvenalem Hieroſolymorum epiſcopos de diœceſiων ſuarum limitibus exorta fuerat, mutuo conſenſu dirempta eſt; nempe ut Antiochenus duas Phœnicias & Arabiam, Hieroſolymitanus tres Palæſtinas ſub ſua poteſtate habeat. Quod & totius ſynodi judicio & decreto firmatum eſt.

Act. VIII. eadem die celebrata, Theodoriti Cyrenſis cauſa agitata eſt; qui, cum fidem ſuam coram ſynodo exponere vellet, & e contra vehementer inſtarent epiſcopi, ut abſque ambagibus Neſtorium ejuſque dogmata anathematizaret, tandem Neſtorio omnibuſque cum eo idem ſentientibus anathema dixit, mox judicio ſynodali in locum & eccleſiam ſuam repoſitus, & Catholicus judicatus. Pariter, & jubente id ſynodo, a Sophronio Conſtantienſi, Johanne Germanicienſi, & Amphilochio Sidenſi, Neſtorio & Eutycheti anathema dictum.

Act. IX. Cauſam ſuam ad concilium defert Ibas epiſcopus Edeſſenus, unde Acta ſynodi Tyriæ ſub Photio anno 448. circa Ibam habitæ recenſentur.

Act. X. Cauſa Ibæ Edeſſeni ulterius examinatur, & lectis ſynodi Berytenſis anno 448. ſub Photio & Euſtathio habitæ Actis, & celeberrima Ibæ ad Marim Perſam epiſtola, & anathemate Neſtorio, Eutycheti, omnibuſque eadem ſentientibus dicto, Catholicus ab omnibus judicatur, & depoſito Nonno, ſervato tantum ei epiſcopali honore, eccleſiæ ſuæ reſtituitur. Ad calcem, in Actis Latinis depoſitio Domni Antiocheni rata habetur; conceſſis ei, ex eccleſiæ Antiochenæ reditibus, unde ſe ſuſtentaret alimentis.

Act. XI, XII. 4. & 3. Cal. Novembris cauſa Baſſiani & Stephani, de epiſcopatu Epheſino contendentium, pleniſſime tractatur. Sedem Epheſinam, poſt Baſilii mortem, per vim & fraudem ſibi uſurpaverat Baſſianus. Exacto vero quadriennio, Baſſianum detrudi, ſeque in ejus locum ordinari curavit Stephanus, illumque aliquot jam annos tenuit. Decrevit ſynodus neutrum juxta canones fuiſſe rite ordinatum, & proinde ſedem hanc utrique abrogandam, aliumque ab illius provinciæ epiſcopis in eorum locum eſſe ſubſtituendum; utrique interim dignitatem & honorem epiſcopalem ſervandum, & ex reditibus eccleſiæ Epheſinæ, annis ſingulis, ſolidos aureos ducentos, unde ſeſe ſuſtentarent, eſſe concedendos. Sæc.V. ab an. CCCC.

Act. XIII. 3. Cal. Novembr. Conqueſtus eſt per libellum ſupplicem Eunomius Nicomedienſis, jura ſua metropolitica ab Anaſtaſio Nicæno invaſa eſſe, qui epiſcopatum Baſilinopolitanum ſedi ſuæ adſerere voluit. Controverſia integre examinata, litem juxta ſextum concilii Nicæni canonem diremit ſynodus; nempe Nicænum, ſervato ei metropolitani honorario titulo, Nicomedienſi, tanquam metropolitano ſuo ſubjici debere; ſemper ſervatis antiſtiti CP. privilegiis, quæ in Aſiana diœceſi canones ei tribuerunt.

Act. XIV. Prid. Cal. Novembr. cauſa Sabiniani, & Athanaſii Perrhenorum epiſcopi in medium allata eſt. Sedem Perrhenorum ſponte repudiaverat Athanaſius, a clericis ſuis accuſatus, & coram metropolita ſuo, ſynodoque provinciali comparere renuens. Poſtea eccleſiam ſuam recuperare voluit, impetratis per ſubſcriptionem a Cyrillo Alexandrino, & Proclo CP. ad Domnum Antiochenum eo fine literis. Coacta Antiochiæ ſynodo, a Domno, aliiſque Orientis epiſcopis damnatus & depoſitus eſt, ſuffecto ei Sabiniano; poſtea in conciliabulo Epheſino, a Dioſcoro ſedi ſuæ reſtitutus. Relectis igitur ſynodi Antiochenæ Actis, definivit ſynodus, Sabinianum pro præſente in hac ſede confirmandum; Athanaſium amovendum; cauſam vero ad ulteriorem archiepiſcopi Antiocheni, ſynodique ſub eo intra octo menſes habendæ cognitionem, referendam eſſe. Et ſi deprehenſum fuerit vera eſſe quæ Athanaſio objecta ſunt, non ſolum eum ab epiſcopatu alienum eſſe, ſed & legibus publicis ſubjiciendum. Sin vero non convincatur, epiſcopatum ſuum recipere debere, & Sabinianum ſubſtitutum, & epiſcopalem dignitatem retinentem, ex eccleſiæ Perrhenſis facultatibus alendum eſſe.

Act. XV. & XVI. eduntur canones 30. ad Jura & diſciplinam eccleſiaſticam pertinentes, ad epiſcoporum vero ambitionem & avaritiam coercendam, ad clericorum, præ-

Sæc. V. ab an. CCCC. præcipue monachorum, audaciam, ferociam, πολυπραγμοσύνην retundendam, apprime utiles. Habentur Græce & Latine tum Concil. tom. 4. p. 755. tum ſcholiis Balſamonis, Zonaræ, & Ariſteni illuſtrati Pandect. Can. tom. 1. p. 111. additis Beveregii notis tom. 2. p. 107. Horum canonum viceſimo octavo, aſſignatis ſedi CP. ſuis provinciis, ejus epiſcopo τὰ ἴσα πρεσβεῖα cum Romano pontifice decernuntur, eo quod Conſtantinopolis eſſet *nova Roma*, καὶ πόλις βασιλεύουσα, imperio & ſenatu honorata, & æqualibus cum antiquiſſima regina Roma privilegiis fruatur; frementibus quidem Romani pontificis legatis, & ſynodo hac vice intereſſe recuſantibus. Nihilominus decretum ſynodale Act. 16. & ultima relectum eſt, & communi patrum conſenſu ſigillatim approbatum, & tum a Judicibus, tum ab imperatore confirmatum. De hoc canone vide quæ diximus ad Can. 3. concilii Conſtantinopolitani 1. ad annum 381.

Ut Chalcedonenſis hujus canonis ſanctionem everteret Paſchaſinus Leonis papæ legatus, illum ſexto Nicænæ ſynodi canoni adverſari dixit. Unde relectus ex utroque codice, tum Romano quem obtulit Paſchaſinus, tum Conſtantinopolitano, canon Nicænus. In Romano codice ita ſe habuit, Ἡ ἐκκλησία Ῥώμης πάντοτε ἔσχε τὰ πρωτεῖα. Ἐχέτω τοίνυν καὶ ἡ Αἴγυπτος. Ubi videre licet Romanos lemma, quod huic canoni præfixerant, in ipſum textum intruſiſſe, omiſſis primis canonis verbis, Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, quaſi ipſius canonis pars fuerit, *Romanam eccleſiam ſemper primatum habuiſſe*. Tandem indignantibus licet Romanæ eccleſiæ legatis, & proteſtationem ſuam adverſus hunc canonem Actis inſeri petentibus, magnificentiſſimi Judices dictorum & decretorum, hac de re, ſummam clare & diſtincte propoſuerunt, univerſali patrum judicio & ſuffragio comprobatam.

III. Actorum pars continet nonnulla ad concilium ſpectantia, & alia quæ eo jam finito geſta ſunt. Et ad hanc claſſem ſpectant, *Proſphoneticus* ſynodalis ad Marcianum Imp. in urbe CP. dictus, quo fidem Catholicam juxta formulas Nicænam & Conſtantinopolitanam, & Leonis papæ *epiſtolam ad Flavianum adverſus omnes hæreſes* exponunt, ſubjunctiſque variis ſanctorum patrum teſtimoniis confirmant; *epiſtola* ſynodalis ad Leonem papam, qua ipſum de rebus tum ante, tum in ſynodo geſtis, & præcipue de poteſtate & dignitate ſedi CP. a ſe tributa, certiorem faciunt; Marciani imperatoris *Edicta*; ſcilicet edictum quo diſputationes de fide coram vulgo prohibentur; *aliud* quo ſynodi Chalcedonenſis geſta confirmantut; ejuſdem *epiſtolæ variæ*; nempe ad *monachos Alexandrinos* de Eutychetis condemnatione, & Theodoſii cujuſdam epiſcopatum Hieroſolymitanum vi ſibi arrogantis facinoribus ac præſtigiis; ad *archimandritas & monachos Palæſtinos* adverſus concilium Chalcedonenſe furentes, ob turbas & ſeditiones Hieroſolymis motas, quin & cædes, aliaque facinora, duce Theodoſio nefandiſſimo hæreſiarcha, perpetrata, *objurgatoria*; ad *Palladium & reliquos præfectos* de abrogatione legis, a Theodoſio juniore adverſus Flavianum promulgatæ, præfixa ipſius Theodoſii lege; ad *eoſdem* de confitmatione decretorum ſynodi Chalcedonenſis adverſus Eutychetem, ejuſque monachos; ad *Palladium prætorio-præfectum* contra Eutychianiſtas hæteſis Apollinarianæ ſectatores, deque pœnis iis infligendis; Pulcheriæ Auguſtæ *literæ* 2. ad *Baſſam monacharum* in Hieroſolymis præfectam una, altera ad *Archimandritas & Monachos* ibidem conſiſtentes, pro recta & orthodoxa fide a ſynodo Chalcedonenſi nuperrime confirmata; Leonis papæ Romani *epiſtolæ* 3. ad *Anatolium CP.* ad *Marcianum imperatorem*, & ad *Pulcheriam Auguſtam*; quibus id pene unice agit bonus papa, ut novam ſedis CP. dignitatem & præeminentiam, canone Chalcedonenſi nuper ſancitam, damnet & diruat. In hoc totus eſt; in hoc omnia eloquentiæ ſuæ expandit vela, carpit, arguit, monet, hortatur, minatur, omni quo poteſt modo rem ſuam agens; infirmis quidem argumentis, non contemnenda eloquentia. Fruſtra omnia; dignitatem, quam nuper adepti fuerant Conſtantinopolitani, nunquam deinceps dimittere voluerunt. Quin & anno ſequenti literas ad Leonem hac de re dedit Marcianus Imp. rogans, καὶ τούτῳ τῷ μέρει συναινέσαι, *ut hac etiam parte cæteris concinat*, & quæ ſancta ſynodus decreverat, ipſe εἰς τὸ διηνεκὲς παραφυλαχθῆναι προστάξῃ, *in perpetuum obſervanda jubeat*. Sed cum ſynodi decreta publicare adhuc diſtulerit Leo, alteris literis proximo anno datis ab eo iterum petiit Marcianus, ut Acta ſynodi ſuo ſuffragio confirmaret. Priores literæ Latine habentur inter Leonis epiſtolas, utraſque ex codice Barocciano Gr. Lat. evulgavit Andr. Arnoldus ad calcem *ſyntagmatis Athanaſiani*, *Pariſ.* 1685. p. 34. Extat vetus Actorum *Verſio* Latina, ipſius concilii geſtis haud multum poſterior. Quis illam primus concinnavit, an Julianus Coenſis epiſcopus Leonis Romani in Oriente legatus, idque ipſius Leonis rogatu, (quod vult Queſnellus); an juxta Baluzium Dionyſius Exiguus, incertum eſt. Id modo certum, paulo poſt finitam ſynodum confectam eſſe; quam proinde paulo ante quintæ ſynodi tempora, ad codices Græcos recenſuit Ruſticus diaconus, qui omnes variationes, diſcrepantias, diſtin-

Sæc. V. ab an. CCCC. diſtinctiones accurate annotavit. Cum vero vel temporis injuria, vel librariorum incuria, vel typographorum negligentia, hæ Ruſtici notæ vel penitus omiſſæ fuerint, vel codices MSS. haud parum depravati, emendandi operam in ſe ſuſcepit Cl. Baluzius, veterum Actorum exemplaria undique conquiſivit, conquiſita immenſo ac pene incredibili labore cum antiquis & novis editionibus ſcrupuloſe contulit, omneſque variantes lectiones in ordinem redactas, præmiſſa doctiſſima præfatione, novæ ſuæ collectioni inſeruit col. 953. ſubjuncta appendice, qua variæ epiſtolæ ad primam Actorum partem pertinentes, cum antea Latine ſolummodo exſtarent, jam Græce & Latine, ex Cotelerii monumentorum tom. 1. deſumptæ, continentur. Cum vero ex vetuſtiſſimo codice Vaticano, beneficio Cardinalis Caſinatæ, Acta quædam ſynodi Chalcedonenſis, præcipue quæ Actionis quintæ geſta continebat, nactus eſſet, ea etiam ſubjunxit, ibid. col. 1581.

Poſt ſynodi Chalcedonenſis Acta, ſequuntur plurimorum metropolitarum epiſtolæ ſynodicæ de concilio Chalcedonenſi, quæ *codicis Encyclii* nomine vulgo veniunt, quemque Caſſiodori cura primus e Græco in Latinum ſermonem convertit Epiphanius ſcholaſticus, teſte ipſomet Caſſiodoro Divin. Lect. cap. 11. p. 458. Epiſtolas has ſynodicas, circa annum 458. ſaltem ſequenti, Leo Imp. in unum codicem compingi, & τὰ Ἐγκύκλια vocari juſſit. Duæ hujus codicis verſiones Latinæ olim fuiſſe videntur; una, qua uſi ſunt Facundus Hermianenſis, Iſtriæque epiſcopi, ab ea quæ hodie ſupereſt haud parum diverſa; Epiphanii ſcholaſtici, quam & nunc habemus, altera, quæ 40. circiter epiſtolas complectitur, omnes, una alterave excepta, ſynodicas: ut præter vulgo recenſitas, totidem aliæ ſynodi provinciales hoc tempore, habitæ fuerint, & in conciliorum cenſum referri poterant. Primus hunc codicem edidit L. Surius anno 1562. Ex quo tempore, in omnibus pene conciliorum editionibus locum habuit. Poſt multas, ut fieri ſolet, mutationes & depravationes, Steph. Baluzius omnes editiones hactenus in lucem emiſſas, ad duo vetuſta MSS. exemplaria 800. annorum recognovit, & variantes lectiones, magna cura & ſumma diligentia, ubique annotavit; quas nobis exhibet Nov. Collect. col. 1411. additis, appendicis vice, Græce & Latine duabus epiſtolis, una epiſcoporum Ægypti ad Leonem Imp. altera Leonis Auguſti ad Anatolium CP. cæteroſque metropolitas ubique conſtitutos, quæ antea Latine tantum habebantur. Ex hoc *codice Encyclio* abunde liquet, quam infeſti fuerint eccleſiæ paci, fideique puritati, Timotheus Ælurus epiſcopus Alexandrinus, ejuſque Sæc. V ab an. CCCC. gregales, ut vix ullus Orientis angulus tutus eſſet. Certe quantas turbas, quales tragœdias, occaſione concilii hujus Chalcedonenſis excitarunt pene infinitæ hæreſis Neſtorianæ & Eutychianæ propagines, norunt quotquot in quinto, ſexto, ſeptimoque eccleſiæ ſæculis hoſpites non ſunt, & plena ſunt omnia hiſtoriæ eccleſiaſticæ monumenta.

Antequam hiſtoriam hujus concilii claudam, unicum adhuc obſervandum reſtat; primam in hac ſynodo *Codicis canonum eccleſiæ univerſæ* fieri mentionem; nempe Act. 4. ubi ex codice religi jubent patres *Regulam*, quæ eſt concilii Antiocheni Canon 5. Act. 11. Ex eodem codice, redacta eſt *Regula* 95, 96. Denique Act. 13. *alia Regula* quæ eſt concilii Nicæni Canon 4.

De hoc antiquo codice, data hac occaſione, paucis agere non abs re erit, immo hiſtoriæ conciliorum, quam molimur, apprime congruum. Poſt receptos in cœlum apoſtolos, viroſque θεοπνεύστους, qui jure quodam extraordinario eccleſiæ regendæ incubuerant, neceſſe erat, ut de publicis eccleſiæ negotiis, pro re nata, in commune conſuleretur. Hinc natæ ſynodi, & frequentes epiſcoporum conventus, quo fidei dogmata, prout ab apoſtolis acceperant, pura & incorrupta conſervarentur, hæreſes in herba comprimerentur, ſchiſmata & ſcandala tollerentur, pax & concordia ſtabilis permaneret, rupta reſarciretur. Hinc nati canones, & conſtitutiones eccleſiaſticæ, ad firmandam diſciplinam, ad promovendam eccleſiæ politiam, ad mores hominum reformandos, ad ritus & conſuetudines ſtatuendas imprimis neceſſariæ. Neque minus neceſſe erat, ut quæ juris publici in ſynodis ſuis hinc inde ſanciverant patres, in unum corpus colligerentur, quo, tanquam lege communi, eccleſia uteretur. Hinc natus *Codex canonum eccleſiæ univerſæ*, in omnibus majoribus conciliis in medio conſeſſus poni ſolitus, propoſitis ex una parte ſanctis Dei Evangeliis, ex altera codice canonico, qui proximam poſt ſacroſancta Biblia, vim & autoritatem obtinebat. Quod vero intrepide affirmat Cl. Maſtrichtius *, ipſos hujus codicis canones, in diptycha eccleſiaſtica, & quidem ſpeciatim ad hanc rem comparata, fuiſſe conjectos, idque fide Juſtiniani imperatoris confirmat lib. 7. cap. *de ſumm. Trinit.* ſect. 5. vereor ne longe hallucinetur vir eruditus. Moris quippe tunc erat, non ipſa conciliorum generalium decreta, ſed nomina tantum, ut & epiſcoporum & patriarcharum, vivorum pariter ac mortuorum, in diptycha referre, & inter ſacrorum ſolennia coram omni populo recitare, quo ſe majorem iis honorem exhibere,

* H ſt. Jur. Eccl. n. 49. p. 28.

Sæc.V. ab an. CCC. hibere, & tanquam eum Catholicis & Orthodoxis communionem colere teſtarentur. Neque aliud dicit loco citato Juſtinianus. Præterquam enim quod de codice canonum ne verbulum habet; id ſolummodo affirmat, ſe nequaquam ſuſtinere *περιαιρεθῆναι τὴν τῶν αὐτῶν ἁγίων δ'. Συνόδων ὁσίαν μνήμην ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας διπτύχων*, *piam ſanctorum quatuor Conciliorum memoriam ex eccleſiæ diptychis aboleri*; ſe nempe proviſurum, ne quod ſummis votis contendebant ſynodi Chalcedonenſis oppugnatores, eorum nomina pro more ſolenni recitata, ex publicis eccleſiæ tabulis ejicerentur. Sed ad rem redeo.

Quo primum tempore conflatus ſit *hic codex*, an ſtatim poſt concilium Nicænum, an poſt œcumenicum 2. non conſtat: certe exeunte ſæculo quarto, vel ineunte proximo. Sæpe enim in concilio noſtro Chalcedonenſi allegatus eſt. Neque de eo tanquam recens compilato loquuntur patres, immo contrarium potius innuere videntur. Citant enim hujus vel illius ſynodi canones, non juxta proprium numerum, ſed ſecundum ordinem & diſpoſitionem, quam in *Eccleſiæ univerſæ codice* habuerunt. Ita Act. 11. Leontius Magneſiæ epiſcopus ex codice relegit regulam 95. & 96. quæ tamen concilii Antiocheni canones 16. & 17. ſunt. Adeo ut hoc tempore codex noſter canones 178. complexus eſſe videtur: nempe concilii Nicæni 20. Ancyrani 25. Neocæſarienſis 14. Laodicæni 59. Gangrenſis 20. Antiocheni 25. Conſtantinopolitani 7. Epheſini 8. quibus paulo poſt acceſſerunt Chalcedonenſis 29. omnes numero 207. Nec plures olim continebat, nec hodie continet vetuſtus & germanus canonum eccleſiæ univerſæ codex. Fateor concilii *Quini-Sexti* patres ann. 691. alium canonum codicem efformaſſe, quique *Eccleſiæ Orientalis codex* haberi poteſt. Antiquæ nempe collectioni, canones apoſtolorum 85. ſynodi Sardicenſis 20. eccleſiæ Africanæ codicem, & varias SS Patrum, Dionyſii & Petri Alexandriæ epiſcoporum, Gregorii Neocæſarienſis, Athanaſii, Baſilii, &c. epiſtolas & reſponſa canonica addiderunt. Ad exemplum antiqui codicis, cujuſlibet fere gentis eccleſia ſuum etiam codicem canonum habuit: ſuum habuit Romana, ſuum Africana, Gallicana, Britannica, Hiſpanica, forſan & Germanica. *Codicem canonum eccleſiæ Romanæ*, quo uſa eſt ante Dionyſii Exigui tempora, ex MSS. Cod. Oxonienſi & Thuaneo extulit P. Queſnellus Oper. S. Leonis tom. 2. p. 3. de quo, ejuſque variis ætatibus & incrementis accurate atque erudite agit Differt. 12. pag. 638. Quin & privati ſcriptores canones in compendia redegerunt & ad certas claſſes & capita revocarunt. Tales inter Græcos erant Johannes Antiochenus ſcholaſticus, Alexius Ariſtenus, Conſtantinus Harmenopulus, Photius, Arſenius Monachus, Matthæus Blaſtares, Simeon Logotheta, alii. Inter Latinos, præter Dionyſium Exiguum, Fulgentius Ferrandus, Martinus Bracarenſis, Creſconius Afer, Anſegiſus Abbas, Benedictus Levita, Burchardus, Anſelmus Lucenſis, Ivo Carnotenſis, Gratianus, ne ad ulteriora deſcendam. De quibus conſulantur Valentinus Forſterus, Gerardus Von Maſtricht, aliique plures, qui de his ex profeſſo agunt. Sæc.V. ab an. CCC.

[a] ARELATENSE I. apud Arelaten 452.
urbem ad Rhodanum fl. circa annum 452. habitum. Exſtant canones 56. de diverſis legibus & conſuetudinibus eccleſiaſticis, ex antecedentium conciliorum decretis utplurimum deſumpti, cum notis Sirmondi, Binii, Albaſpinæi, Conc. tom. 4 p. 1010. Notæ Sirmondi poſthumæ ampliores habentur ibid. in Append. p. 1811.

[b] ANDEGAVENSE, in Gallia Lugdunenſi, 453.
ad reformandam collapſam eccleſiæ diſciplinam, in ordinatione Talaſii epiſcopi, anno 453. 4. Nonas Octob. celebratum. Exſtant canones 12. Concil. tom. 4. p. 1020. Poſthumas Sirmondi notas uberiores vid. ibid. in Append. p. 1817.

[c] ARELATENSE II. vulgo III. in 455.
cauſa Fauſti abbatis Lerinenſis & epiſcoporum, circa annum 455. collectum. Exſtant epiſtola generalis & ſynodi Acta Concil. tom. 4. p. 1023. Sirmondi notæ poſthumæ in Append. ibid. p. 1818.

[d] CONSTANTINOPOLITA- 459.
NUM V. anno 459. ab 81. epiſcopis ſub Gennadio patriarcha, adverſus Simoniacos celebratum. Exſtat hac de re, Gr. Lat. *Epiſtola ſynodica circularis* Concil. tom. 4. pag. 1025. Epiſcoporum ſubſcriptiones ampliori numero quam in editis habentur, ex vetuſtiſſimo codice MS. Bibliothecæ Vindob. Græce & Latine exhibet Lambecius Comment. lib. 8. p. 421.

[e] TURONICUM (metropolis erat 461.
provinciæ tertiæ Lugdunenſis ad Ligerim fl.) anno 461. 14. Cal. Decembr. a 10. epiſcopis coactum. Exſtant canones 13. ad reſarciendam eccleſiæ diſciplinam, quam

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Hilar.* not. 4. b Conf. *Tillemont.* vol. 16. ad vit. *Perpet.* c Conf. *Tillemont.* vol. 15. ad vit. *Ruſtici.* d Conf. *Tillemont.* vol. 16. ad vit. *Gennad.* e Conf. *Tillemont.* vol. 16 ad vit. *Perpet.*

 Barbarorum incurſiones in Gallia labefacta-
rant, Concil. tom. 4. p. 1049.

465. [a] VENETICUM, in Aremorica, ſive Britannia minori, ad Maris vada circa annum 465. ut videtur, eadem de cauſa celebratum. Exſtant epiſtola ſynodalis & canones 16. Conc. tom. 4. p. 1054.

465. CAMBRICUM, apud Ordovices, circa annum 465. in electione Aurelii Ambroſii regis, habitum. Meminit Matth. Weſtmonaſt. eodem anno p. 122 [b]. ubi & Merlini prophetiam de *albo & rubro Draconibus*, qui invicem pugnare viſi ſunt, prolixe refert. Sed forte hoc concilium politicum potius fuit, quam eccleſiaſticum.

465. [c] ROMANUM VI. a 48. epiſcopis, ſub Hilaro papa, de ordinationibus epiſcoporum, ann. 465. 15. Cal. Decembr. coactum. Exſtant *Canones* 5. epiſcoporum Tarraconenſium epiſtolæ 2. Conc. tom. 4. pag. 1060. Epiſtola ſynodalis inter Hilari epiſtolas ibid. pag. 1035. Ad has Tarraconenſium epiſtolas, multa de ſuprema & infallibili Romani pontificis autoritate, adverſus nuperos Galliæ præſules declarationem ſuam Mart. 19. 1682. edentes, notavit Card. d'Aguirre Conc. Hiſp. tom. 1. Vide Notit. ejus p. 60.

471. [d] ARELATENSE III. a Leontio epiſcopo, ad condemnandum prædeſtinationis errorem, circa annum 475. præſentibus 11. epiſcopis, celebratum. Exſtant epiſtola Fauſti Reienſis ad Lucidum presbyterum, & Lucidi libellus ad ſynodi patres Concil. tom. 4. p. 1041. Eodem tempore, & eadem de cauſa, habita eſt ſynodus Lugdunenſis, cujus in epiſtola ad *Leontium* unus meminit Fauſtus Reienſis.

484. [e] ROMANUM VII. ſub Felice, anno 484. a 77. epiſcopis celebratum; in quo damnatis Vitale & Miceno pontificis legatis quod cum Acacio CP. & Petro Mongo communicaſſent, ipſe Petrus Alexandrinus, & Fullo Antiochenus anathemati ſubjiciuntur. Exſtat epiſtola ſynodalis ad *Orientales* Conc. tom. 4. p. 1124.

484. [f] CARTHAGINENSE VIII. anno 484. Cal. Februar. habitum; quod potius conventus erat generalis Catholicorum Africæ epiſcoporum, quos Hunnericus rex Carthaginem, ad rationem fidei reddendam, convocavit. Exſtant hujus conventus Geſta apud Vict. Vitenſ. de Perſecut. Vandal. lib. 2. p. 31. & Conc. tom. 4. p. 1127.

[g] ROMANUM VIII. anno 487. 3. Id. 487.
Mart. a Felice papa cum 38. epiſcopis celebratum: In quo de recipiendis pœnitentibus, qui ſub nupera perſecutione Africana lapſi vel baptizati fuerant, actum eſt. Exſtat epiſtola ſynodalis, qua ſex capitula continentur, Conc. tom. 4. p. 1149. & inter Epiſt. Felicis 3. ibid. p. 1075.

CONSTANTINOPOLITANUM 492.
VI. anno 492. ab Euphemio patriarcha habitum: quo, Euphemius patriarcha factus, ut Anaſtaſii Imp. calliditatem præveniret, ſynodi Chalcedonenſis decreta confirmavit, teſte Victore Tunonenſi ad hunc annum. Addit ſynodici autor pag. 63. Euphemium Acta ſynodi papæ tranſmiſiſſe, eumque Occidentales ut Orthodoxum quidem recepiſſe, non tamen ut epiſcopum, propterea quod Acacii a Felice anathemate notati nomen e ſacris tabulis non deleviſſet.

ROMANUM IX. a 70. epiſcopis ſub 494.
Gelaſio papa, anno 494. uti volunt, celebratum: In quo libri ſacri, & ſcripta eccleſiaſtica authentica & genuina, ab apocryphis & ſuppoſititiis diſcernuntur. Exſtat Decretum tum alibi ſæpius, tum Concil. tom. 4. p. 1260. Verum confictum eſſe & concilium & decretum, & ex Iſidori Mercatoris officina primum prodiiſſe, nullus dubito. Invictis hoc decretum argumentis confodit eruditiſſimus Pearſonus noſter Vindic. Ignat. cap. 3. p. 44. Et nos etiam non pauca ad hanc rem notavimus in Gelaſio, ad ann. 492.

[h] ROMANUM X. a Gelaſio & 55. 495.
epiſcopis, an. 495. 3. Idus Maii habitum: quo Micenus legatus, ob communionem cum orientalibus olim damnatus, peracta pœnitentia abſolvitur, & ad communionem admiſſus eſt. Exſtant ſynodi Acta cum variantibus Fr. Ducæi lectionibus Conc. tom. 4. p. 1269.

[i] CONSTANTINOPOLITA- 496.
NUM VII. an. 496. a factione Eutychiana congregatum: quo, referente Victore Tunonenſi, hoc anno *Henoticum* Zenonis confirmatur, & Euphemius patriarcha propter ſynodi Chalcedonenſis defenſionem deponitur, Euchaida ultra Armeniam in exilium miſſus; repoſito in ſolium patriarchale Macedonio, qui habita anno ſequenti ſynodo,

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Perpet.* b Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 7. c Conf. *Tillemont.* vol. 16. ad vit. *Hilar.* Art. 6. d Conf. *Tillemont.* vol. 16 ad vit. *Fauſt.* Art. 6. e Conf *Tillemont.* vol. 16. ad vit. *Acac.* Art. 36. ſeq. & Art. 48. f Conf. *Tillemont.* vol. 16. ad vit. *Eugen.* Art. 27. ſeq. g Conf. *Tillemont.* vol. 16. ad vit. *Eugen.* Art. 43. ſeq. h Conf. *Tillemont.* vol. 16. ad vit. *Euphem.* Art. 9. i Conf *Tillemont* vol. 16. ad vit. *Euphem.* Art. 10. & ad vit *Macedon.* not. 1.

&

& eos qui Chalcedonenſis ſynodi decreta ſuſcipiunt, & eos qui Neſtorii & Eutychetis dogmata defendunt pariter condemnavit. Paulo aliter rem narrat ſynodici autor cap. 107. Macedonium decreta quidem Chalcedonenſia ſcripto confirmaſſe, *Henoticum* vero Zenonis metu Anaſtaſii ſilentio præteriiſſe.

499. ROMANUM XI. a 72. epiſcopis, anno 499. Calendis Martiis habitum. Exorto gravi ſchiſmate in ordinatione Symmachi papæ, & jam ſedato, de tollendo ambitu in comitiis pontificiis ſynodus congregata eſt. Exſtant hanc in rem capitula 5. Conc. tom. 4. p. 1312. Initium Actorum emendatius exhibet, quam in vulgatis editionibus haberi ſolet, ex codice Colbertino Baluzius Nov. Collect. col. 1459. ubi etiam ſubſcriptiones ſuo ordine exhibentur. Eodem anno habita eſt Collatio Aviti Vienenſis & epiſcoporum Catholicorum, cum factionis Arianæ Coryphæis, coram Gundebaldo Burgundionum rege. Exſtant hujus collationis geſta apud Dacher. Spicileg. Tom. 5. p. 110. [a] & Conc. tom. 4. p. 1318.

[b] CONSTANTINOPOLITANUM VIII. ann. 499. præſidentibus Flaviano Antiocheno, & Philoxeno Hierapolitano, juſſu Anaſtaſii Imp. congregatum; quo, ſuadente imperatore, Diodorus Tarſenſis, Theodorus Mopſueſtenus cum ſuis ſcriptis, Theodoritus, Ibas, Andreas, aliique qui in Chriſto duas prædicabant naturas, duaſque formas, quique non confiterentur unum de Trinitate crucifixum, una cum Leone Romano, & ejus Tomo, atque Chalcedonenſi ſynodo, anathemate damnati ſunt. Hæc habet Victor Tunonenſ. ad Conſulat. Gibbi V. C. 499.

a Edit. nov. tom. 3. p. 304. b Conf. *Tillemont*. Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Macedon*. Art. 7.

Finis Quinti Sæculi.

SÆCULUM EUTYCHIANUM.

Conſpectus Sæculi.

Sæc. VI. ab an. D.

CRudeliſſimam in orthodoxos ſynodi Chalcedonenſis propugnatores perſecutionem movet Anaſtaſius imperator, eo nomine mox a Symmacho papa anathemati ſubjectus. Eutychiani circa medium ſuperioris ſæculi orti, communi *Acephalorum* nomine hactenus noti, in diverſas jam partes & ſententias abeunt. Hinc nata *Severianorum*, *Theodoſianorum*, *Jacobitarum*, *Theopaſchitarum*, *Tritheitarum*, *Aphthartodocitarum*, *Corrupticolarum*, *Agnoetarum* vocabula, partim ab autoribus, partim ab ipſis dogmatibus deſumpta. Omnes quidem in pleriſque a ſe invicem diſſidebant, qui tamen in generali Eutychis dogmate tuendo propagandoque una voce inter ſe conſenſerunt, unde ſæculum hoc EUTYCHIANUM appellavimus. Reviviſcunt etiam Ariani, qui ſub imperio Gothorum in Italia, Hiſpania, Africa, dominantur. Unde rupta eccleſiæ pax & miſere labefactata fides Chriſtiana. Demum an. 522. Hildericus Hunnerici filius Vandalorum rex, cui Thraſimundus Catholicorum hoſtis immortalis, etiam in mortis confinio poſitus, regnum tradiderat, epiſcopos Afros ab exilio revocatos ſedibus ſuis reſtituit. Circa an. 520. pax inter Orientales & ſedem Romanam circa cauſam Acacii, mediante Juſtino Aug. redintegrata eſt; Acacii expuncto, papæ nomine diptychis reddito. Anno 525. Johannes pontifex a Theoderico Gothorum rege Conſtantinopolim miſſus eſt, ut Arianis in Oriente eccleſias impetraret, honorifice quidem a Juſtino exceptus, verum re infecta domum rediit, mox a Theoderico in vincula conjectus. Circa an. 546. acerrime *de tribus capitulis* dimicari cœptum eſt, viz. *De damnatione Theodori Mopſueſteni*, *ſcriptorum Theodoriti adv. Cyrillum*, & *epiſtolæ Ibæ ad Marim Perſam*. Excogitata hæc ſubdola Theodori Cæſariæ Cappadocum epiſcopi fraude, qui, ut Origeniſtarum errores in Palæſtina tunc temporis repullulantes, ab inſtanti damnationis ſententia liberaret, novam hanc de tribus concilii Chalcedonenſis capitulis litem ſedulo movebat. Summa totius rei hæc erat. Accuſarunt Theodorus ejuſque συνεργοὶ Theodorum Mopſueſtenum, quod dogmatibus ſuis hæreſi Neſtorianæ viam aperuiſſet; Ibam vero epiſcopum Edeſſenum, quod in epiſtola quadam ad Marim Perſam, in ſynodo Chalcedonenſi relecta & approbata Theodori cum laude meminiſſet; denique Theodoritum, quod ſcripta quædam Cyrilli Alexandrini adverſus Neſtorium acerrime oppugnaſſet; non obſtante quod ipſe Theodoritus fidem ſuam Leoni pontifici Romano probaſſet, & poſt ſolennem ſui purgationem, poſt anathema Neſtorio publice dictum, a concilio Chalcedonenſi tum ad ſedem ſuam, tum in communionem receptus eſſet: hæc tria nihilominus damnanda eſſe contendebant, nec alia lege Acephalos ad ſynodi Chalcedonenſis approbationem, eccleſiæque communionem eſſe reducendos, facile prævidentes hæc non ſine aliquali ſynodi Chalcedonenſis damnatione, damnari poſſe. His dolis captus imperator, primo ipſe damnat tria capitula una cum Origeniſtis, dein concilium generale quintum Conſtantinopoli habitum an. 553. ſtrenue renitente cum ſuis Occidentalibus Vigilio papa, tunc Conſtantinopoli agente, ipſe licet prius damnaverat, miræ levitatis, & inconſtantis ingenii homo. Tandem verſis velis concilii ſententiam approbat, ſcripta ad Eutychium Conſtantinopolitanum hac de re epiſtola, quam, Gr. Lat. primus extulit P. de Marca; prolixiori vero conſtituto ad imperatorem miſſo, a Baluzio nuper e tenebris eruto. Circa an. 520. vel ut alii 529. ordinem ſuum ſub certis legibus & regulis inſtituit S. Benedictus, monachorum in Occidente patriarcha; cujus inſtituto, ceu ex equo Trojano, reliquæ ordinum religioſorum turmæ prodierunt. An. 580. Boiarii, prædicante Ruperto Wormatiæ epiſcopo, ad Chriſti fidem converſi ſunt. Sub exitum ſæculi Chriſtiana religio in Britannia feliciter promovetur, Columba inter Pictos, mox Auguſtino monacho inter Anglo-Saxones ad id operam navante.

Sæc. VI. ab an. D.

SCRI-

SCRIPTORES.

Sæc. VI.[a] ab an. D. 501.

OLYMPIODORUS, profeſſione, ut volunt, monachus, certe diaconus Alexandrinus, claruiſſe videtur circa annum 501. vel non diu poſtea. De ejus ætate hucuſque laborarunt eruditi, his illam ſæculo 5. aliis 9. aliis 11. collocantibus. Vero proxime accedunt, qui ſæculo 5. exeunti, vel potius ineunti 6. adſcribunt. Erat quippe Anaſtaſio Sinaita (qui patriarchalem Antiochiæ thronum aſcendit ann. 561. obiit 599.) antiquior, utpote a quo (primo id notante Grabio * noſtro) ſub finem libri 6. Anagog. Contempl. in Hexacmeron diſerte citatur, & ὁ πολὺς τὰ θεῖα Ὀλυμπιόδωρος dicitur. Subdit Anaſtaſius, fuiſſe eccleſiæ Alexandrinæ diaconum, eamque libris & ſermonibus ſuis illuſtraſſe. In ſcribendis in S. ſcripturam commentariis operam ſuam maximopere poſuiſſe videtur. Exſtat *Commentarius ejus brevis in Eccleſiaſtem* Gr. Lat. in Auctuario Fr. Ducæi; tom. 2 p. 602. Latine[b] *Baſil.* 1536. 1551. & in noviſſ. Biblioth. PP. tom. 18. & alibi non ſemel. *Commentarius in Threnos Jeremiæ* ei una cum aliis aſcribitur, qui Latine prodiit una cum Origenis commentario *Rom.* 1598. 4°. quam quidem editionem nondum vidi. [c] *Commentarius in Job* exſtat pene integer apud autorem Catenæ in Job (ſive Nicetas Heracleenſis is fuerit, ſeu quis alius) Hanc Catenam SS. patrum numero cæteris longe auctiorem, ut ex decem Catenis Græcis in Job, quas inter ſe confert Poſſevinus *, liquet; primus Latine tranſtulit Paulus Comitolus, & rejecta priori, quæ clanculum prodierat, editione Lugdunenſi, ipſe edidit *Venet.* 1587. 4°. Gr. & Lat. ſed non ubique eandem, nitidis typis Patricius Junius *Lond.* 1637. fol. Erant & alii circa hæc tempora Olympiodori, nempe *Olympiodorus*, religione Gentilis, qui hiſtoriam Romanam libris 22. condidit, & Theodoſio juniori dedicavit, quorum ampla excerpta habentur apud Photium cod. 80. De eo plura ad calcem ſuperioris ſæculi. Alter *Olympiodorus*, philoſophus Alexandrinus, ſcholæ Peripateticæ præfectus, & in philoſophia Platonica apprime eruditus, ad quem audiendum venit Proclus Platonicus, mira ejus eloquentia & linguæ volubilitate captus. Hujus, ni fallor, ſunt *Commentarii in Ariſtotelis Meteorologica*, aliaque opera, quorum editiones recenſet Simlerus; quæ Græce MSS. habentur in Bibliotheca Vindob. & in his ἀνέκδοτα quædam, in varios Platonis libros, Lambecius & Neſſelius enumerant. Non enim ſunt hujus fori.

* Not. in Spicil. t. 2. p. 245.

* Appar. S. in voc. Job

Sæc. VI. ab an. D.

PASCHASIUS, eccleſiæ Romanæ diaconus, claruit ineunte hoc ſæculo, anno 501. Flagrante Romano ſchiſmate anno 498. Laurentii adverſus Symmachum partes ſtrenue tutabatur; ejuſque cauſam ad obitum uſque pertinaciter propugnavit. Obiit anno 512. Hac occaſione lepidam plane fabulam de Paſchaſii anima purgatorii flammis exuſta refert nobis Gregorius, ſeu quiſquis dialogorum autor. Exſtat Paſchaſii *epiſtola ad Eugippium*, S. Severini vitæ præfixa, apud Surium Jan. 8. & Baronium ad an. 496. Habentur etiam [d] *libri* 2. *de Spiritu Sancto, contra Macedonium, Colon.* 1539°. 8. *Helmſtad.* 1613. & in Bibliotheca Patr. tom. 8. pag. 806. Hos Paſchaſii eſſe pernegat, & Fauſto Rhegienſi tribuendos contendit Caſimirus Oudin. Sane rationes ejus non prorſus contemnendæ videntur, quæ apud ipſum videri poſſunt, Supplement. p. 107. Cum tamen *lectiſſimi hi & luculenti libri* (ut Gregorii * verbis utar) Gregorii Paſchaſio diacono eos diſerte tribuentis teſtimonio nitantur, (& certe dialogorum maximam hac in cauſa autoritatem eſſe ipſe agnoſcit Oudinus) ut de Sigeberto Gimblacenſi * nihil jam dicam, Paſchaſio noſtro haud temere ſunt abjudicandi. Nec obſtant codicum quorundam MSS. tituli, qui librariorum incuria appoſiti incautos lectores haud raro fallunt: præſertim cum Fauſtum ſcripſiſſe librum de Spiritu Sancto tradiderit Gennadius *. Et ipſe Trithemius, quem pro ſe teſtem laudat Oudinus, hos ipſos libros, quorum meminit Gregorius, Paſchaſio noſtro luculenter aſcribit; quamvis aliud agens, prima hujus operis verba unico iſti, quem hac de re ſcripſit Fauſtus, libro incautus affinxerit.

501.

L. 4. c. 40.

* Loc. cit.

* Cap. 17.

* Cap. 85.

ANONYMUS, Barbaro-Latinus Chronicorum excerptor a Joſepho Scaligero in continuatione Chronici Euſebiani editus ex Claudii Puteani ſenatoris Pariſienſis bibliotheca, claruit ineunte hoc ſæculo circa 501.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 36. §. 4. vol. 9. p. 351. *Oudin.* tom. 2. p. 513. [b] Cura *H. Stephani* 1512. 4to. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 17. §. 5. vol. 7. p. 737. *Oudin.* tom. 1. ſæc. 5. p. 1303. 1339. 1471. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Severin.*

Sæc. VI. ab an. D. ann. 501. ſi modo vera ſint quæ de eo ha-
bet Uſſerius a me jamjam proferenda. Sin
chronicon ejus ſolummodo reſpiciamus, ad
initium potius ſuperioris ſæculi referendus
eſſet: illud enim, quantum mihi editionem
Amſtelodamenſem conſulenti apparet, ul-
tra Arcadii imperium non pertexit. De eo
autem ſic Uſſerius in Biblioth. Theol. MS.
“Chronici iſtius a Scaligero editi archety-
“pum majuſculis literis (qnod argumentum
“eſt vetuſtatis non infimæ, nt notat Sca-
“liger) erat conſcriptum. Ejnſmodi enim
“literis exarata exemplaria ante mille an-
“nos exiſtimantur ſcripta. Quo argumento
“moti, & eo præcipue, quod Romanorum
“Imp. autor pertexens catalogum ultra A-
“naſtaſium Zenonis ſucceſſorem (qui ab
“anno 491. ad 518. imperium adminiſtra-
“vit) non progrediatur, ſcriptorem hunc
“in fine quinti ſæculi repoſuimus. Alioqui
“tam fœdi in eo occurrunt ſolœciſmi, tan-
“ta in eo & Græci & Latini ſermonis im-
“peritia, ut poſterioribus temporibus vi-
“xiſſe videri poſſet. Sunt autem excerpta
“hæc ex Juliani Africani Pentabiblo, ex
“priore parte Euſebii canonum chronico-
“rum omnimodæ hiſtoriæ, & aliorum pri-
“mæ notæ chronologorum veterum ſcri-
“ptis collecta, & in Latinum ſermonem
“converſa. Sed idiota ille, qui collecto-
“rem & interpretem egit, ut erat homo
“barbarus, Helleniſmi & Latinitatis impe-
“ritiſſimus, quæ intelligere deſperavit, omi-
“ſit; quæ intelligere ſe putavit, ineptiſſi-
“me reddidit. Commenta etiam ſua in
“ſcripta aliena paſſim inſerſit; quemadmo-
“dum notavit Joſ. Scaliger, qui recte ta-
“men monet, excerpta iſta utiliſſima eſſe,
“& bonæ frugis reſertiſſima, multaque con-
“tinere, quæ ne alibi quidem legimus;
“puta, κληρουχίαν terræ inter poſteros Noe
“amplius, quam in prioris libri Euſebiani
“Græcis, enarratam; nomina ſeptem ſa-
“cerdotum Apollis Karnii, & Auguſtalium
“Ægypti; ac conſulum Romanorum paria
“haud pauca. Hæc Uſſerins. Exſtat iſtud
Chronicon in extrema calce chronici Euſe-
biani in utraque Scaligeri editione.

502. DOROTHEUS, monachns Alexan-
drinus, claruit ſub imperio Anaſtaſii anno
502. Scripſit ingens opus pro defenſione
ſynodi Chalcedonenſis, quod *Tragædiam*, ſeu
præſentis rerum ſtatus *prophetiam*, nomi-
navit. Hunc librum Magna fratris Anaſtaſii
ſponſa, Catholicæ fidei fœmina, Anaſtaſio
imperatori obtulit, ſperans hoc opere ip-
ſum a perfidia ſua (erat enim hæreſis Eu-
tychianæ fautor ſummus) dimoveri poſſe.
Anaſtaſius perlecto libro, cum illum dog-
mati ſuo contrarium animadverteret, & ipſo Sæc. VI. ab an. D.
operis titulo offenderetur, librum flocci fe-
cit & Dorotheum in Oaſin relegavit. Hæc
nos docet Theophanes Chronograph. ad an-
num 502. p. 131.

[a] CÆSARIUS, gente Gallus, in pro- 502.
vincia Cabilonenſi honeſtis parentibus an-
no 469. natus; juvenis adhuc ſeverioris di-
ſciplinæ ſtudio abreptus e paterna domo
ad monaſterium Lirinenſe clam parentibus
ſe ſubduxit, & Porchario abbati ob præ-
claram indolem charus factus cellarii mu-
nere aliquamdiu defunctus eſt. Poſtea ob
labeſactatam valetudinem monaſterio ex-
cedere coactus, Arelaten ſe contulit; ubi
ab Eonio epiſcopo domo exceptus, maxi-
mam cum eo familiaritatem iniit. Conva-
leſcentem enim Eonins cœnobio monacho-
rum in inſula Arelates ſuburbana ſito præ-
fecit, ac poſt triennium moriens ſucceſſo-
rem ſibi deſignavit. Anno igitur 502. Cæ-
ſarius communi totius cleri ſuffragio ad epi-
ſcopatum Arelatenſem evectus eſt. Non
me latet quidem vulgatos Gennadiani ca-
talogi * anno 495. ſcripti codices de Cæſa- * Cap. 86.
rio quaſi ſedem Arelatenſem tunc guber-
nante, & quamplurimorum librorum a Fœ-
lice papa comprobatorum autore, loqui.
Verum ratio temporum prorſus repugnat:
nec indiculus Gennadianus, ntpote peſſimas
in fine interpolationes paſſus, tantæ eſt au-
toritatis, ut hac in re fidem impetret. An-
no 506. concilio Agathenſi interfuit; &
paulo poſt apud Alaricum Viſigothorum re-
gem proditionis falſo accuſatus, Burdega-
lam relegatus eſt: mox tamen, innocentia
comperta maximo cum honore revocatus.
Anno 508. ejuſdem criminis apud Theodo-
ricum Gothorum regem, qui interempto
Alarico ſumma rerum in Gallia Narbonenſi
tunc potiebatnr, inſimulatus, Ravennam
evocatus eſt, ut aut crimen dilueret, aut
pœnas daret. Innocentiam igitur ſuam fa-
cile teſtatam dedit Cæſarius; & cum in-
genti regis, omniumque Gothorum, vene-
ratione dimiſſus, Romam, Symmachum pa-
pam viſurus, perrexit. Anno 524. concilio
Arelatenſi 6to. præfuit. Anno circiter 529.
orta de doctrina ejus ſuſpicione ſynodum
epiſcoporum Valentiæ haberi curavit; cui
ob infirmitatem corporis cum intereſſe non
potuit, miſſis legatis Cypriano Tholonenſi
epiſcopo, aliiſque, hominem ſine præve-
niente Dei gratia ſalutem conſequi non
poſſe validiſſime demonſtravit. Obut anno
542. die 6. Cal. Septembris, anno ætatis 73.
ac in baſilica S. Mariæ, quam vivus ædifi-
carat, ſepultus eſt.

a Conſ. *Oudin.* tom. 1 p. 1339. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5, 49. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 875. ſeq.

[a] OPE-

[a] OPERA, QUÆ EXSTANT.

Homiliæ varii argumenti 46. ex quibus nonnullas Cæſario ſuppoſitas eſſe non diffitetur Labbeus, in quadrageſima ſecunda Gregorius M. & Iſidorus Hiſpalenſis citantur, viceſima prima ſermonis S. Auguſtini, viceſima nona admonitionis S. Ephræm de oratione titulum præfert. 19[a]. ex doctrina Macarii deſumpta dicitur: & fortaſſe aliæ ſunt, quæ aut Cæſarium noſtrum autorem non habent, aut aliunde interpolatæ ſunt.

Exhortatio ad cuſtodiendam Charitatem.

Epiſtola ad quoſdam Adoleſcentes vitam monaſticam agentes.

Tractatus de decem Virginibus.

Regula ſanctimonialium in gratiam ſororis ſuæ S. Cæſariæ conſcripta, quæ cum obſervationibus Fr. Minardi a Steph. Morquoto edita eſt, *Pictav.* 1621.

Regula Monachorum, quæ Tetradio ſive Terridio, S.Cæſarii nepoti, inſcripta exſtat, in Biblioth. Patr. De ea plura in Tetradio dicturi ſumus.

Teſtamentum, quod apud Baronium ad ann.508. & Le Cointe ad an.542. num. 43. habetur.

Scripſit Cæſarius etiam *librum de Gratia & libero arbitrio adverſus Fauſtum*, qui interiit. Mentionem illius facit catalogus Gennadianus: quod vero addit, illum a Cæſario ad Fœlicem papam miſſum fuiſſe, & a Fœlice comprobatum; id temporum ratio non patitur.

Homiliæ Cæſarii numero 40. editæ ſunt a Gilberto Cognato *Baſil.* 1558. 4°. & in Orthodoxogr. p. 1861.

Homilias 14. antehac ineditas ex Bibliothecæ regiæ Codice MS. eruit, notiſque illuſtratas evulgavit Steph. Baluzius *Pariſ.* 1669. 8°.

Omnia vero illius opuſcula prodierunt in Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 819, 860. & tom. 27. p. 324.

507. [b] LAURENTIUS, *Mellifluus* ab eloquentia dictus, Novarienſis apud Inſubres epiſcopus, claruiſſe videtur circa ann. 507. Scripſit, ut nos docet Sigebertus*, *de duobus Temporibus*, viz. ab Adam uſque ad Chriſtum, & a Chriſto uſque ad finem ſæculi, *librum*, qui interiit. Exſtant *de Pœnitentia & Eleemoſyna homiliæ* 2. in Bibliotheca Patr. tom. 9. p. 465. & *homilia de muliere Cananæa* apud Mabillon. Analect. tom. 2. p. 18.

* De Script. c. 120.

507. [c] ANIANUS, vir ſpectabilis, ſub Athalarico Gothorum rege claruit circa annum 507. Scripſiſſe hunc jubente Athalarico *Codicis Theodoſiani breviarium* refert Sigebertus Gemblacenſis*. Verum Anianum hujus codicis neque breviatorem, neque vel interpretem fuiſſe, ſed recognitorem tantummodo & ſubſcriptorem ex ipſius *ſubſcriptione*, quæ hodie exſtat, liquido conſtat. Vide Cl. Gothofredi Annot. ad Cod. Theodoſ. cap. 5. Eidem a Sigeberto, aliiſque, tribuitur *Latina verſio quindecim homiliarum Chryſoſtomi*; quam tamen Aniani diaconi Celedenſis eſſe fuſe probare nititur Garnerius, uti ſuo in loco monuimus. De qua quidem controverſia ſententiam ſuam ferant eruditi.

* Cap. 70.

FULGENTIUS, gente Afer, domo Leptinus, illuſtri familia ortus, avum habuit Gordianum ſenatorem Carthaginenſem, patrem Claudium, matrem Marrianam, circa ann. 468. natus. In ætate tenella patre orbatus, cura materna utriuſque linguæ profeſſoribus tam Græcis quam Latinis literis erudiendus committitur. In utriſque mirum profecit Fulgentius, adeo ut puer adhuc totum Homerum memoriter teneret, & Græce puriſſime ſimul ac facillime loqueretur. Ob præclaram igitur indolem atque animi dotes, vixdum ephebis egreſſus, procurator urbis patriæ conſtitutus eſt. Verum ille vitæ ſæcularis moleſtiarum pertæſus, monaſticum inſtitutum meditatus eſt, ac Fauſtum epiſcopum, qui ob fidei Catholicæ profeſſionem a ſede ſua relegatus monaſterium ſibi conſtruxerat, adeuns, voto ſe obſtrinxit. Anno 490. recrudeſcente & in Fauſti caput detonante perſecutione Ariana, Fulgentius vicinum monaſterium petiit; ubi agnitis ſtatim virtutibus eximiis Fœlici abbati collega ſive coabbas datus eſt. Mox crebris Maurorum incurſionibus divexatus, in Siccenſe territorium proficiſcitur; ubi a Fœlice quodam presbytero Ariano arreptus graviſſima tormenta ſubiit, fuſtibus cæſus, flagellis laniatus. Ad monaſterium igitur reverſus monachorum Ægyptiorum inviſendorum deſiderio tangitur; ac conſcenſa apud Carthaginem navi viam iniit. Verum in itinere Syracuſam delatus ab Eulalio epiſcopo animi propoſito dimotus eſt, & apud eum conſedit. Hyeme Syracuſæ peracta, anno proximo, Chriſti vero 500. circiter, Romam profectus eſt; ac ſtatim ad monaſterium priſtinum redire certus, per Sardiniam Africam navigavit; ac monaſterii ſui ſedes movens in provincia Byzacena loco meliore fundavit. Mox tamen regiminis ſibi commiſſi pertæſus, monaſterio ſuo clam exceſſit, aliudque prope 507.

Ferrand. Diac. in Vita Fulgen.

[a] Conſ. *Oudin.* tom. 1. p. 1343. [b] Conſ. *Oudin.* tom. 1. p. 1338. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 25. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Sigebert. Gemblacen.* c. 120, item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 735. [c] Conſ. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Sigebert. Gemblacen.* c. 70. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 290.

littus Venneſenſe ſitum petens, aliorum imperio ſe ſubjecit: a Fœlice vero co-abbate & Fauſto epiſcopo, intentato, ni rediret, anathematis fulmine, ad priſtinum munus invitus confeſtim revocatur, & ad Presbyteratus gradum evehitur. Anno 507. a plebe Catholica ad Vintorum epiſcopatum capeſſendum quæſitus, dignitatem fuga ſuſcepta devitavit; inopinato tamen paulo poſt repertus Ruſpes epiſcopus ordinatus eſt. Id in annum 504. conjicit Baronius. Poſt exiguam in epiſcopatu peractam moram, juſſu Traſimundi regis Vandalorum Carthaginem abducitur, & in Sardiniam relegatur; ubi in urbe Caralitana inter 60. exilii ſui comites epiſcopos vitam monaſticam ac vere ſanctam egit; tanti ab omnibus ob doctrinam habitus, ut epiſtolarum communi nomine ſcribendarum munus ipſi ſoli demandaretur. Eodem, ut videtur, anno a Traſimundo rege e Sardinia Carthaginem accitus eſt, ut de fide Catholica diſputationem inſtitueret; ubi futiles Arianorum objectiones ſtrenue diſſipavit, & orthodoxam veritatem ſcriptis ad regem tribus libris, alioque de Sp. S. egregie confirmavit. Sardiniam igitur iterum ablegatus, priſtina vitæ monaſticæ inſtituta recoluit, monaſterio extra civitatem fundato, & collectis fratribus pluſquam quadraginta. Anno circiter 523. defuncto Traſimundo, ab Hilderico rege ab exilio revocatus eſt; & ingenti cum honore Carthagine exceptus, ad ſedem ſuam Ruſpenſem remiſſus eſt; cui ad mortem uſque præfuit. Multis interea temporis epiſcoporum Afrorum ſynodis interfuit, Byzacenæ, Vincenſi, Suphetanæ, aliiſque, ac in iis ob virtutis prærogativam primas fere ſemper tenuit. Obiit anno 533. ipſis Calendis Januarii, ætatis ſuæ 65. Ante quadriennium mortem ejus ponit Baronius, quem & in epiſcopatus initiis deſignandis diverſam iniiſſe viam antea notavimus. Vir erat & eximia doctrina & inſigni pietate inter ætatis ſuæ epiſcopos facile princeps. Doctrinam ejus ſic laudat Iſidorus *. *In confeſſione fidei clarus, in Scripturis divinis copioſe eruditus, in loquendo dulcis, in docendo ac diſſerendo ſubtilis.*

* De Script. c. 14.

a OPERA, QUÆ EXSTANT.

Ad Monimum libri tres, 1. *De duplici Prædeſtinatione, altera bonorum ad gloriam, altera malorum ad pœnam.* 2. *De ſacrificii oblatione, Spiritus S. miſſione, & ſupererogatione S. Pauli.* 3. *De expoſitione illius dicti, Et Verbum erat apud Deum.*

Adverſus Arianos liber, ad decem eorum mira barbarie & obſcuritate deformes objectiones, totidem reſponſiones continens.

Ad Traſimundum regem libri 3. an. 507. ſcripti. 1. *De myſterio mediatoris Chriſti duas naturas in una perſona retinentis.* 2. *De immenſitate divinitatis filii Dei.* 3. *De Sacramento dominicæ paſſionis.*

Sermones varii argumenti 10.

Ad Donatum liber de fide Orthodoxa, & diverſis erroribus Hæreticorum, in exilio, ut videtur, ſcriptus.

Ad Petrum Diaconum de fide liber; qui Auguſtino etiam male inſcriptus inter opera ejus haberi ſolet.

Epiſtolæ ad diverſos varii argumenti 12. quarum ultima epiſcoporum Africanorum omnium in Sardinia exulum nomine a Fulgentio exarata eſt.

De Trinitate ad Fœlicem Notarium liber.

Sermo de illo Micheæ dicto, Indicabo tibi, O homo, quid ſit bonum.

Contra Faſtidioſi Ariani ſermonem ad Victorem liber: cui præmittitur Faſtidioſi ſermo, & Victoris epiſtola ad Fulgentium refutationem Faſtidioſi enixe petens.

De veritate prædeſtinationis, & gratiæ Dei libri 3. poſt annum 523. ſcripti: quorum tertium integrum primus cum Ferrandi Diaconi operibus Chiffletius edidit *Divione* 1649.

De remiſſione peccatorum ad Euthymium libri 2. in exilio ſcripti.

De incarnatione & gratia D. N. J. C. ad Petrum Diaconum liber, nomine epiſcoporum Africanorum exulum ſcriptus. Opuſcula omnia a libro de Trinitate ad Felicem incluſive enumerata, una cum quinque poſterioribus epiſtolis primus in lucem edidit Jac. Sirmondus *Pariſ.* 1612.

De prædeſtinatione & gratia liber, qui Auguſtino etiam inſcriptus, inter opera ejus haberi ſolet. Nonnulli eum non minus Fulgentio quam Auguſtino indignum cenſent: Theophilus Raynaudus e contra prolixa diſſertatione Fulgentio vindicat.

Homiliæ novæ 80. una cum præfatione Fulgentii, quarum nonnullæ inter homilias S. Auguſtini reperiuntur. Primus eas edidit Theophilus Raynaudus *Lugduni* 1633. Spurias eſſe cenſent nuperi Fulgentii operum editores Pariſienſes, adeoque in appendicem rejecerunt.

De incarnatione Chriſti, & de vilium ac noxiorum animalium procreatione, liber ad Scarilam; a Gulielmo Camerario Scoto inter alia veterum patrum monumenta primum editus, *Pariſ.* 1634.

Pro fide Catholica adverſus Pintam Arianum liber, a Chiffletio primum editus *Divione* 1649. Verum Fulgentii non eſſe ſatis arguit craſſa, quæ inibi deprehenditur, Græcæ linguæ ignorantia. Iſtiuſmodi qui-

a Conſ. *Oudin.* tom. 1 p. 1374. *Du Pin*, Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 13. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 661. ſeq.

dem

Sæc. VI. ab an. D. dem librum ſcripſit Fulgentius; cui, ut videtur, deperdito ſpurius iſte ſuppoſitus eſt.

Sermo de circumciſione Domini.

Sermo de purificatione Virginis Mariæ, qui Fulgentii ævo recentior videtur. Uterque e bibliotheca Vaticana deſcriptus in editione nupera *Pariſienſi* primum prodiit.

OPERA DEPERDITA.

De gratia Dei & libero arbitrio adverſus Fauſtum Regienſem libri 7.

De veritate prædeſtinationis & gratiæ contra Fabianum libri 10. Ex his decerpta fragmenta 7. exhibet Theodulphus Aurelianenſis in collectaneis ſuis de proceſſione Sp. S. ad Ludovicum Imp. & ex eo Raynaudus in calce editionis ſuæ. Alia aliquot eorundem fragmenta ex vetuſto codice dedit Jac. Sirmondus inter opera Alcimi Aviti, *Pariſ.* 1643. Fragmenta denique ex iiſdem 39. ex pervetuſto codice deſcripta edidit inter alia quædam veterum opuſcula Fr. Chiffletius, *Divione* 1656.

De proceſſione Spiritus S. liber, ſive Commonitorium ad Abragilam presbyterum. Fragmenta illius bina videre eſt apud Hincmarum lib. 3. adv. objecta Græcorum ad Odonem Bellovac.

Reſponſio ad objectiones Arianorum a Traſimundo rege propoſitas, ſive, ut Iſidorus vocat, *liber altercationis cum Traſimundo.*

De jejunio & oratione ad Probam virginem libri 2.

Epiſtola ad Carthagienſes egregia, atque aliæ plures.

Homiliæ plurimæ.

Pro fide Catholica adverſus Pintam epiſcopum Arianum liber, Carthagine anno 507. ſcriptus.

Fulgentio denique noſtro tribuit Sigebertus [a] *Mythologiarum libros* 3. (qui Placiadis Fulgentii Grammatici ſunt, ac ſub illius nomine ſæpius prodierunt) *librum de abſtruſis Sermonibus* [a], atque alias ineptias; quas, cui talia in deliciis ſunt, apud Sigebertum & Miræum [*] videat.

[a] Cap. 28.

[*] In Mantiſſa ad Auctuar.

Prodierunt D. Fulgentii opera, *Mogunt.* 1515. *Noribergæ* 1519. *Colon.* 1526. deinde a Johanne Ulimmerio cum Johannis Molani prolegomenis edita, *Antverp.* 1574. Prodierant antea *Baſil.* 1566. & ab Henrico Juſto edita ibid. 1587. dein a Jacobo Sirmondo *Pariſ.* 1612. a Theophilo Raynaudo una cum operibus S. Leonis, &c. *Lugduni* 1633. 1652. denique emendata, aucta, & ad MSS. codices recognita, *Pariſ.* 1684. 4°. etſi nomen ſuum non profiteantur editores. Habentur etiam in Biblioth. Patr. tom. 9. p. 16. Sæc. VI. ab an. D.

JULIANUS, Halicarnaſſi urbis Cariæ epiſcopus, ſecta Eutychianus, claruit anno 510. Inſtigante Anaſtaſio Imp. ſchiſmaticis monachis ſe adjunxit, qui Macedonium Conſtantinopolis epiſcopum conviciis & clamoribus inceſſebant. Juſtino rerum potito, & ſe ἐκ τῶν συνοδιτῶν (nempe qui ſynodum Chalcedonenſem approbarunt) profitente, anno 519. ſede ſua pulſus una cum Severo Antiocheno epiſcopo Alexandriam aufugit; ubi mota inter eos quæſtione de corporis Chriſti corruptibilitate, adverſus gregalem ſuum Severum acriter diſputavit, & editis in eum libris refutavit; novæque *Aphthartodocitarum* ſive *Phantaſiaſtarum* ſectæ initium dedit. Scripſit inter alia *Commentarium in Job.* Præfationis partem, & plura hinc inde fragmenta exhibet catenæ Græcæ in Jobum autor, *Lond.* 1637. Alius a noſtro forſan non eſt, quem ſub Julii nomine ſemel citat autor catenæ Græcæ in Johannem cap. 17. 510.

Theod. Lect. l. 2. p. 562.

Liberat. Breviar. c. 19. Leont. de Sect. Act. 5. p. 470.

[b] EPIPHANIUS SCHOLASTICUS, gente Italus, Græcæ & Latinæ linguarum peritia inſignis, claruit circa ann. 510. Hiſtorias Socratis, Sozomeni & Theodoriti eccleſiaſticas hortante Caſſiodoro Latine vertit; & ex iis unicum hiſtoriæ corpus contexens in 12. libros diſtribuit; quibus in compendium poſtea a ſe redactis, hiſtoriæ Tripartitæ nomen indidit Caſſiodorus. [c] Latino etiam ſermone donavit Didymi commentarios in Proverbia Solomonis, & in ſeptem canonicas epiſtolas, & S. Epiphanii Cyprii in cantica, forſan & alia plura. Verum verſiones iſtæ interierunt. Exſtat autem [d] *Verſio*, quam Caſſiodori juſſu adornavit, *Codicis encyclici*, ſeu ſyntagmatis epiſtolarum ſynodalium ad Leonem Imp. pro defenſione concilii Chalcedonenſis, Concil. tom. 4. p. 891. Emendatiorem edidit Baluzius in nova ſua conciliorum Collectione *Pariſ.* 1683. fol. 510.

Caſſiodor. Praf. in Hiſt Trip. Divin. Lect. c. 17. 5. 8, 11.

[e] ANICIUS MANLIUS TORQUATUS SEVERINUS BOETHIUS, ſive Boetius, gente Romanus, illuſtriſſima totius Romæ familia ortus, patrem habuit Anicium Manlium Flavium Boethium. Puer adhuc bonis literis inſtituendus, Athenas miſſus eſt; ubi per octodecim annos degens, omnium artium, omnium diſciplinarum non modo elementa, ſed 510.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 6. p 768. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. vol. 6. p. 120. item Bibl. Lat. l 3. c. 16 p 653. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2 p 309. ſeq. c Conf *Long.* Bibl. ſacr. p 714. d Conf *Fabr.* Bibl Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 405. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 167. e Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. c. 15. p 203. ſeq.

& recouditiora myſteria penitus imbibit: adeo ut omnium ſui ævi literatorum facile princeps audiret. Romam reverſus, maximis urbis & imperii honoribus ſtatim cumulatus eſt, patricius factus, & in ſenatum cooptatus. Anno 487. conſulatum ſolus geſſit: licet Onuphrius Panvinius & cum eo alii iſtius anni conſulatum patri ejus aſſignent. Uxorem habuit, cui Helpis nomen, quæ & ipſa literis, inprimis poeſi excelluiſſe dicitur. Helpide defuncta, Rnſticianam, Q. Aurelii Symmachi (qui conſulatum obiit anno 485.) filiam, uxorem duxit; ex qua duos filios ſuſcepit, Patricium & Hypatium, utrumque conſularem dignitatem adeptos. Anno 500. Theodoricum regem Romam ingreſſum panegyrica oratione ſenatus nomine excepit. Mox a Theodorico ſecretioribus conſiliis admotus eſt, & magiſter palatii atque officiorum conſtitutus. Anno 510. (quo inprimis claruit) conſulatum iterum ſolus geſſit. Anno 522. conſul tertium factus eſt: cum tamen filiorum ejus alteri iſtum annum adjudicent nonnulli. Anno 523. cum Theodorici in pejora indies ruentis tyrannidem acriter corripere non vereretur, regis inimicitias expertus eſt; & mox a Trigilla, Congiaſto & Cypriano, mortalium nequiſſimis, proditionis tentatæ, & conſpirationis cum Juſtino Imp. in Gothorum perniciem initæ accuſatur: & quidem Boethium clam literas ad Græcos miſiſſe, atque urbem & ſenatum ex impiis Theodorici manibus eripere, & Græcorum defenſioni ſubdere conatum, aperte tradit antiquus admodum prologus literis Saxonicis ſcriptus, libris de conſolatione philoſophiæ præmiſſus, quem ex veterrimo codice bibliothecæ Ambroſianæ apud Mediolanenſes effert Cl. Mabillonius Itin. Ital. p. 221. Cauſam ad ſenatum detulit Theodoricus. Judicio adfuerunt accuſatores, pretio conductis teſtibus ſtipati, fictaſque ſub Boethii nomine ad Juſtinum tabulas oſtentantes. Teſtimoniis in ſpeciem productis, ad ſuffragia itum eſt. Senatores terrore perculſi Boethium exilio mulctandum cenſent. Ticinum igitur abducitur Boethius, & arcto carceri mancipatur. Inter diuturni carceris tædia & ſqualores nec defecit animus, nec indefeſſum literarum ſtudium. Præter philoſophica enim aliquot opnſcula, libros de conſolatione Philoſophiæ, & Trinitate, huie otio debemus. Anno ſequenti, vel, ut alii, aliquanto ſerius, creſcentibus una cum tyrannide Theodorici ſuſpicionibus, immiſſo carnifice in carcere decollatus eſt. Nugatur plane infra viri prudentis gravitatem, pnrpuræque ſuæ dignitatem Card. * Baronius, quum ex Boethii vita erudite, ut ait, a Julio Marciano conſcripta, tanquam rem ſummopere admirandam ſerio refert, Boethium, poſtquam regius ſpiculator lethale vulnus intuliſſet, utraque mauu divulſum caput ſuſtinuiſſe, interrogatumque a quonam ſe percuſſum exiſtimaret, ab impiis reſpondiſſe, atque ita cum in vicinum templum veniſſet & flexis genubus ante altare ſacra percepiſſet, poſt paululum expiraſſe. Qui enim peritia literarum, inquit Cardinalis, Dionyſio magno illo Areopagitæ Athenienſi jure fuit abſque invidia comparandns, & illud a Deo accepit, ut & genere mortis, inſuper & inſignis operatione miraculi eidem fuerit exæquandus, id operante Dei ſumma potentia, qui eſt dives in omnibus qui invocant eum. Verum ἄλις δρύος. De eximia Boethii doctrina ſententiam ferat Caſſiodorus. *Tu multa*, inquit *, *doctrina ſaginatus, ſic palliatorum choris miſcuiſti togam, ut Græcorum dogmata doctrinam feceris eſſe Romanam: deducens ad Romuleos ſenatores, quicquid Cecropidæ mundo fecerant ſingulare. Tranſlationibus enim tuis Pythagoras muſicus, Ptolomeus aſtronomus, leguntur Itali: Nicomachus arithmeticus, &c. —— Et quaſcunque diſciplinas vel artes fæcunda Græcia per ſingulos viros edidit, te uno autore, patrio ſermone Roma ſuſcepit. Quos tanta verborum luculentia reddidiſti claros, tanta linguæ proprietate conſpicuos; ut potuiſſent & illi opus tuum præferre, ſi utrumque didiciſſent.* Ex recentioribus duos ſolummodo ſubjungam, Julium Scaligerum, & Cl. Voſſium. *Boetii Severini ingenium*, inquit Scaliger *, *eruditio, ars, ſapientia, facile provocat omnes autores; ſive illi Græci ſint, ſive Latini. Sæculi barbarie ejus oratio ſoluta deterior invenitur: at quæ libuit ludere in poeſi, divina ſane ſunt. Nihil illis cultius, nihil gravius: neque denſitas ſententiarum venerem, neque acumen abſtulit candorem. Equidem cenſeo paucos cum illo comparari poſſe.* Hæc Scaliger. Sic autem Voſſius *. *Boethius, vir Latine & Græce doctiſſimus, in omni diſciplinarum genere excellens; quoque Roma a Varronis temporibus non habuerit undecunque doctiorem. Omnino nihil in poeſi venuſtius habuit, vel illud ævum, vel etiam, quod proxime anteceſſit.*

* Ad an. 526. p. 114.

* Variar. l. 1. ep. 45.

* Hypercritic. l. 6. p. 125.

* De Poet. Lat. c. 5.

a OPERA.

In Porphyrium a Victorino tranſlatum dialogi 2.

In Porphyrium a ſe Latine verſum libri 2.

In categorias Ariſtotelis libri 2. In librum Ariſtotelis de interpretatione, minorum commentariorum libri 2. majorum commentariorum libri 6.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 26. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 15. p. 641. ſeq. & vol. 3. p. 205. ſeq.

Ana-

Sæc. VI. ab an. D. *Analyticorum Ariſtotelis, Boethio interprete, libri 4.*

Introductio ad Catholicos ſyllogiſmos. De Syllogiſmo categorico libri 2. De Syllogiſmo hypothetico libri 2. De Diviſione liber. De Definitione liber. Topicorum Ariſtotelis, Boethio interprete, libri 8. Elenchorum Sophiſticorum, eodem interprete, libri 2. In Topica Ciceronis libri 6. De differentiis Topicis libri 4.

De conſolatione Philoſophiæ libri 5. ſoluta pariter, ac ſtricta oratione compoſiti. De libris hiſce hæc habet vetuſtiſſimus ille prologus cujus ſupra ex Mabillonio mentionem fecimus; *Poſtquam a rege reus majeſtatis convictus eſt, juſſus eſt retrudi in carcerem; in quo repoſitus hos libros per Satyram edidit, imitatus videlicet, Martianum Felicem Capellam, qui primus libros de nuptiis Philologiæ & Mercurii eadem ſpecie poematis conſcripſerat. Sed iſte longe nobiliore materia & facundia præcellit, quippe nec Tullio impar ſit, nec Virgilio in metro inferior floruit.* Prodierunt ſeorſim, cum annotationibus Badii Aſcenſii *Lugduni* 1502. 4°. additis etiam Thomæ Aquinatis commentariis ibid 1514. 4°. cum commentariis Johannis Murmellii *Baſil.* 1536. 8°. cum commentariis Johannis Bernartii *Antverp.* 1607. 8°. cum notis Bertii *Lugduni Bat.* 1633. cum notis Renati Vallini ibid. 1656. 8°[a].

Adverſus Eutychen & Neſtorium de duabus naturis & una perſona Chriſti liber, ad Johannem eccleſiæ Romanæ diaconum.

Quod Trinitas ſit unus Deus, & non tres Dii, ad Symmachum ſocerum.

De unitate & uno liber. Prodiit ſeorſim *Lovan.* 1633. 4°.

Utrum Pater, Filius, & Spiritus S. de Divinitate ſubſtantialiter prædicentur, liber ad Johannem diaconum.

An omne quod eſt, bonum ſit.

De Arithmetica libri 2.

De Muſica libri 5.

De Geometria libri 2.

De Diſciplina ſcholarium liber, Boethii nomine, quod præ ſe fert, maxime indignus. A Dionyſio Rikelio Carthuſiano, qui anno 1471. obiit, ſcriptum eſſe prodit Labbæus.

Fidei Confeſſio, ſeu brevis inſtitutio religionis Chriſtianæ; quæ a Renato Vallino cum libris de conſolatione Philoſophiæ primum edita eſt *Lugduni Bat.* 1656.

Prodierunt opera Boethii, *Venet.* 1491. *Baſil.* 1546. cum variorum commentariis ibid. 1570.

510. ANONYMUS, monachus Condateſcenſis, B. Eugendi diſcipulus, claruit circa annum DX. Scripſit *vitam præceptoris ſui S. Eugendi Jurenſis*, in provincia maxima Sequanorum abbatis, cui etiam morienti aſtitit. Habetur apud Surium & Bollandum, Jannar. & apud Mabillonium Sæc. Benedict. I. p. 570. Commiſit etiam literis monachus noſter *vitam S. Romani abbatis ſui*, quam primus extulit Bollandus Februar. 28. *Vitam* item *S. Lupicini*, ab eodem Bollando in diem 21. Martii relatam.

[b] TIMOTHEUS, per ludibrium & ſarcaſmum Λιτροβύλης & Κόλων dictus eſt: 511.
Διά τινα ἔργα τῶν ὀνομάτων ἁρμόδια, inquit Theodorus lector. Quid ſignificet Λιτροβύλης, cum Cl. Du-Freſnio, me ignorare fateor. Κόλων ſive Κήλων *Cinædum*, ſive *hominem procacem & libidinoſum* denotat. Primo preſbyter erat & ſcevophylax magnæ eccleſiæ CP. deinde anno 511. Macedonio patriarcha Conſtantinopolitano, quod ſynodum Chalcedonenſem animoſe defenderet, ab Imp. Anaſtaſio ſede ſua pulſo, & *Euchaida* in exilium acto, die ſequenti Timotheus in ejus locum ſubrogatur. In Macedonium prædeceſſorem ſuum tanto ferebatur odio, ut in quamcunque eccleſiam ingreſſus fuerat, divina officia illic inchoare noluit, niſi prius Macedonii imagines illinc detractæ fuiſſent. Symbolum Nicænum in ſingulis collectis recitari præcepit, in odium utique Macedonii, quaſi illud is non ſuſciperet, eo quod antea ſemel tantum in anno, die ſcilicet *Magnæ Paraſceves* ſeu *Dominicæ paſſionis*, recitari ſolebat. Supplicationes publicas, quæ die Paraſceves fiunt in eccleſia Deiparæ quæ eſt in *Chalcoprateis*, ipſe primus excogitavit. Plura de eo habet Theod. Lect. lib. 2. p. 563. Meminerunt hujus Timothei, ejuſque literarum ſynodicarum, monachi Palæſtini in epiſtola ad Alcisonem apud Euagr. lib. 3. c. 33. p. 363. Hominem ab erroribus revocare conatus eſt Hormiſdas papa, ſcriptis ad illum hunc in finem literis anno 517. quo anno vel ſequente e vivis exceſſiſſe videtur. Scripſit dum presbyter adhuc erat (ejus enim opus eſſe nullus dubito) ad Johannem presbyterum & ſcevophylacem S. Deiparæ in *Chalcoprateis* librum *de Differentia eorum qui accedunt ad puriſſimam noſtram fidem*, περὶ διαφορᾶς τῶν προσερχομένων τῇ εὐαγεστάτῃ ἡμῶν πίστει, ſeu *de variis hæreticis, eorumque dogmatibus diverſis, ac diverſis eorundem in eccleſiam recipiendi formulis.* Latine exſtat in prioribus Bibliothecæ Patr. editionibus, Græce inter Jo. Meurſii *varia Divina* Lugd. Bat. 1619. 4°. Græc. Lat. apud Combefiſ. Auctuar. Nov. tom. 2. Codicem denique ab editis haud parum diverſum nactus Cotelerius, non in-

[a] Saxonice per *Ælfredum* regem verſos e *Fran. Junii* apographo edid. *Chriſtoph. Rawlinſon.* Oxon 1698. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 12. vol. 7. p. 490.

Sæc. VI. ab an. D. dignum duxit, quem Gr. Lat. cum notis evulgaret Monum. Eccleſ. Gr. tom. 3. p. 377. Nil mirum enim, tantopere variare exemplaria MSS. iſtius *Libelli*, qui in eccleſiarum ritualia receptus, prout uniuſcujuſque conſuetudo ferebat, immutatus, auctus, aut diminutus fuit. Habetur exemplar MS. editis multo auctius & integrius Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 306. ad quod novam editionem recognoſci non abs re foret.

511. [a] EUGYPPIUS, an Norico oriundus, incertum: certe ibi aliquantiſper commoratus, Lucullanenſis in Italia prope Neapolim abbas, claruit anno 511. Scripſit *ad Paſchaſium diaconum vitam S. Severini, Noricorum apoſtoli*. Edidit eam Surius ad diem 8. Januarii, ſed mutilam. Marcus autem Velſerus, ſinceriorem nactus codicem, integram, ſcholiiſque ſuis illuſtratam, evulgavit: in cujus proinde operibus habetur, pag. 629. Epiſtolam Eugyppii ad Paſchaſium primus extulit Henr. Caniſius Antiq. Lect. tom. 6. pag. 453 [b]. inde in ſecundam Surii editionem tranſlata vitæ S. Severini hodie præfigitur. Scripſit etiam Eugyppius, teſte Iſidoro Hiſpalenſi *, *Regulam monachis in monaſterio S. Severini degentibus*, quam iiſdem moriens teſtamenti vice reliquit, nunc deperditam. Eugyppium noſtrum cum altero cognomine abbate, de quo nos infra, Trithemius, Baronius, aliique, temere confundunt; ut recte dudum obſervavit Nobiliſſ. Velſerus.

* De Script. c. 13.

511. [c] MAGNUS FÆLIX ENNODIUS, patria Italus, ſtirpe Gallus, domo Ligur, illuſtri ac proconſulari familia ortus, natus eſt circa an. 473. Decimum ſextum enim ætatis annum tunc, cum Theodoricus Italiam ingreſſus eſt, egiſſe ipſe * teſtatur: adeo ut ſpiſſum errorem erraverit Labbæus, qui epiſcopatum Ticinenſem eum anno 490. obtinuiſſe ſcribit. Sub Theodorici adventum amitæ, quæ ipſum aluerat, ſolatio orbatus, jacturam, ducta in uxorem nobiliſſima ac prædivite virgine, reſarcivit. In ſacram militiam a S. Epiphanio Ticinenſi epiſcopo aſcriptus, & ad diaconatus munus provectus, comes ei vitæ ac itinerum individuus deinceps hæſit. Incœpta tamen ab ineunte ætate poetices ac oratoriæ ſtudia nequaquam deſeruit: tanta vero diligentia excoluit, ut maximum exinde ſibi nomen compararet, & in utraque arte primas tenere jure videretur. Mortuo Epiphanio inter eccleſiæ Romanæ diaconos cooptatus videtur. Anno certe 503. oblato in ſynodo Romana libello apologetico, Symmachi papæ & ſynodi Palmaris anno ſuperiore habitæ cauſam contra utriuſque obtrectatores egregie defendit, tanto a patribus ſynodi favore exceptus, ut libellus ejus in Acta ſynodica locum obtinere communi decreto juberetur. Anno 511. vel paulo poſt epiſcopus Ticinenſis ordinatus eſt. Anno 514. vel ſequente, atque iterum anno 517. ab Hormiſda papa fidei orthodoxæ defendendæ gratia ad Anaſtaſium Imp. legatus eſt. Utraque legatio ſubdola & veſana Anaſtaſii pervicacia incaſſum cecidit: in utraque tamen ſpectata Ennodii virtus enituit. Cum nullis enim ſive minis ſive pollicitationibus ad imperatoris nutum flecti poterat, carioſo navigio impoſitus, exulis ad inſtar, ſummo cum ludibrio non tam dimiſſus, quam ablegatus in Italiam eſt. Domum reverſus, paucis annis ſuperfuit, vita defunctus anno 521. die 16. Cal. Auguſti.

* In Dict. de rebus ſuis.

[d] OPERA.

Epiſtolarum ad diverſos libri 9. numero 297. ſtylo ſunt ſatis rudi & inculto ſcriptæ, quæque parum aut nihil ad antiquitatem illuſtrandam conferunt.

Panegyricus Theodorico regi Oſtrogothorum dictus.

Libellus apologeticus pro ſynodo Palmari, qui habetur etiam in Concil. tom. 4. p. 1340.

Vita B. Epiphanii epiſcopi Ticinenſis.

Vita B. Antonii monachi Lirinenſis.

Euchariſticon de vita ſua ad Elpidium.

Parænesis Didaſcalica ad Ambroſium & Beatum.

Præceptum de Cellulanis epiſcoporum.

Petitorium, quo abſolutus eſt Gerontius.

Benedictio Cerei paſchalis 1.

Benedictio Cerei paſchalis 2.

Dictiones ſacræ 6.

Dictiones ſcholaſticæ 7.

Controverſiæ 10.

Dictiones Ethicæ 5.

Poemata, ſeu Carminum liber 1.

Epigrammata, ſeu Carminum liber 2.

Prodierunt Ennodii opera, ex recenſione Andreæ Schotti, *Tornaci* 1610. 8°. cum notis Jacobi Sirmondi *Pariſ.* 1611. 8°. in Bibliotheca Patr. tom. 9. p. 312. Pene omnia ejuſdem opera Baſileenſes olim inter Orthodoxographa ediderunt anno 1569. Denique multis locis aucta, emendata, notiſque illuſtrata prodierunt inter Sirmondi opera in unum collecta ad calcem tom. 1. *Pariſ.* 1696 [e].

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 21. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 378. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Severin.* b Edit. nov. tom. 1. p. 411. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 7. d Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 2. c. 22. p. 485. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 2. p. 305. e Atque inde *Venetiis* 1729. fol.

Sæc. VI. ab an. D. 513.

* SEVERUS, *Acephalorum* ſeu *Monophyſitarum* dux, patriam habuit Sozopolim Piſidiæ urbem. Juvenis in Gentilium cultu educatus eſt, ſuperſtitioni, magiciſque artibus deditus *. In academia Berytenſi † cauſidicinæ operam dedit, quo tempore veneficus idolorum cultui ſerviebat. Hanc calumniam ſibi objectam ut repelleret, relicto juriſprudentiæ ſtudio, ſacrum baptiſmum ſuſcepit, & in monaſterio inter Gazam & Majumam poſito monaſticum vivendi inſtitutum amplexus eſt. Hic loci * Romanum & Mamam abbates in dogmatibus Eutychianis magiſtros habuit; & cum de his ſubtilius diſputaret, ex monaſterio una cum aſſeclis ſuis ejectus eſt. Mox tanquam pro ſe ſuiſque legationem obiturus, Conſtantinopolim perrexit; & in gratiam ac familiaritatem imperatoris Anaſtaſii ſummi Eutychianorum fautoris ſeſe inſinuavit. Anno 513. Flaviano patriarcha Antiocheno ob fidei Catholicæ defenſionem ſede ſua pulſo, Severus hunc ſibi Thronum arripuit; & in *Enthroniſticis* tum literis, tum ſermonibus, ſtatim ſe Zenonis *Henoticum* ſuſcipere, & ſynodum Chalcedonenſem anathematizare diſerte profeſſus eſt. Unde Coſmas Epiphanienſis, & Severianus Arethuſienſis epiſcopi ab ejus communione ſemet abrumpentes, *libellum Depoſitionis* ad eum miſerunt. Et jam patriarchali dignitate auctus, imperiali potentia fretus, & ingenti Judæorum agmine ſtipatus, in Catholicos ubique, præſertim in monachos Palæſtinos deſæviit *; quorum 350. immani ſtrage occidit, occiſis ſepulturam denegavit, eorumque cadavera membratim diſcerpta, canibus & avibus laceranda expoſuit: ut de excommunicationibus, carceribus, flagris, vinculis, rapinis, altaribus dirutis, ſacris vaſculis confractis, direptis nil dicam. Mortuo Anaſtaſio ſuccedit Juſtinus Imp. Catholicæ fidei defenſor ſtrenuus, qui Vitalianum magiſtrum militum miſit * ut hominem comprehenderet, dato etiam mandato Irenæo Comiti Orientis, ut linguam ejus blaſphemam abſcinderet. Quæ cum * reſciret Severus, relicta Antiochia, clam noctu deſcendit Seleuciam, & conſcenſa navi Alexandriam confugit, τὸν φωλεὸν τῶν ὄφεων, τ̃ ἐχθρῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, inquit Anaſtaſius *; *Serpentium, hoc eſt, Catholicæ eccleſiæ hoſtium commune latibulum.* Sedebat hic εἰς τὸ ἐννάτον, ut habet Leontius *, in *nona* forſan *urbis regione*; *ad Labronem* inquit Liberatus *. *Labronum* vel *Labronium* legendum eſſe ſuſpicatur Garnerius; & cum Græci λαβρώνιον dicunt quod *vorax* eſt, conjicit in λαβρωνίῳ & ἐννάτῳ ſubaudiendum ςόμα. Severumque non in aliqua Alexandrinæ urbis parte, ſed ad *nonum Nili oſtium voraginoſum* ſediſſe. Quam ſolide hæc, judicent alii, mihi quidem conjectura inſolens, & parum probabilis videtur. Certe Anaſtaſius, qui paulo poſt Severum Alexandriæ verſatus eſt, refert eum ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ Ἀλεξανδρείας vixiſſe, i.e. interprete Gretſero, *in decimo octavo Alexandriæ vico.* Et forſan nunc in hac, nunc in alia urbis parte habitavit. Quicquid ſit: die quadam Severum interrogavit Gaianus Timothei archiepiſcopi Alexandrini archidiaconus, quomodo confitendum ſit Chriſti corpus, corruptibile eſſe, an incorruptibile? reſpondente Severo *fuiſſe corruptibile ante triduanam a mortuis Reſurrectionem*, ſeceſſionem ſtatim ab ipſo fecit Gaianus; ratus ſiquis corpus Chriſti corruptibile aſſerat, neceſſario omnino duas in Chriſto naturas confitendas eſſe. Paulo aliter hæc referunt Liberatus & Leontius, verum in ſumma rei conveniunt. Creſcente indies tumultu, Severus, vel metu adactus, vel cauſam ſuam ſuorumque in urbe regia acturus, Conſtantinopolim profectus eſt. Ubi Anthimo patriarchæ perſuaſit, ut Eutychiana dogmata ſæculari gloriæ & pontificali cathedræ anteponeret, ſedemque ſuam relinqueret, inani proculdubio ſpe ductus ſemet potiturum eſſe. Et hic omnia ſurſum & deorſum miſcuit, prava conventicula, & illegitima baptiſmata, palam & cum omni impudenti audacia, publice & privatim introducere præſumens, ut in *Libello ſupplice* monachi Orientales pluribus teſtantur. Anno 536. tum in concilio ſub Menna, tum in ſynodo Hieroſolymitana, ſemel iterumque damnatus eſt. Tandem Juſtiniani Imp. edicto una cum Anthimo aliiſque anathemate percellitur, graviſſimis ſuppliciis in eos ſtatutis, qui illorum dogmata prædicarent. Vir erat ingenio feroci & truculento, & ad turbas excitandas nato, eruditus, & ad diſputandum promptus ac ſubtilis, in opinionibus ſuis non ſemper ſibi conſtans. Primo Zenonis *Henoticum* amplexus eſt, ſynodum vero Chalcedonenſem damnare recuſavit; deinde hæreſis Eutychianæ fæces imbibit & venditavit; nunc duas in Chriſto naturas uſque ad Neſtorium a SS. patribus prædicatas eſſe, poſt Neſtorium vero Chriſtum in unam naturam conflatum eſſe aſſerens. Unde ipſum τὸν σεληνιαζόμενον ſcite vocat Anaſtaſius *; quippe qui Chriſtum lunæ viciſſitudini & variationi ſubjiciat, jam luce plenum jam deſtitutum, modo duabus naturis modo unica conſtantem. Quin niſi nos fallat Anaſtaſius *, docuit cum Origene animas noſtras ante corpora præexiſtere. Diſcipuli ejus in quinque ſectas partiti ſunt;

* Libel. Monach. Conc. ſub Men. Act. 5. col. 120.
† Evag. l. 3. c. 33. p. 363.
* Liberat. Brev. c. 19. p. 134.
* Libel. ubi ſupra pag. 120. Suppl. Cleric. Antioch. ib. 160. Niceph. l. 16. c. 34. p. 707.
* Evag. l. 4. c. 4.
* Liberat. ubi ſupra.
* Ὁδηγ. c. 6. p. 90.
* De Sect. Act. 5. p. 470.
* Ib. p. 136.
* C. 7. p. 106.
* C. 5. p. 90.

a Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Macedon.* Art. 9. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 36. §. 1. vol. 9. p. 343. ſeq.

Sæc. VI. ab an. D. quas enumerat Nicephorus lib. 18. cap. 49. pag. 876.

SCRIPTA.

[a] *Epiſtolæ* pene infinitæ *Synodicæ, Enthroniſticæ, Familiares*. Harum aliquot memoria ſupereſt, viz. *Epiſtolæ ad Soterichum, ad cives Antiochenos, ad Theodoſium Alexandrinum, ad Juſtinianum & Theodoram Augg.* Iſtarum meminit Euagrius. Quæ ſequuntur, in conciliis citantur, fragmentis exinde adductis: nempe epiſtola ad Eleuſium, ad Sergium Grammaticum, ad Oecumenium prima, & libellus adverſus Johannem epiſcopum Cæſareæ Palæſtinæ, Concil. tom. 6. p. 315. Epiſtola ad Oecumenium Comitem ſecunda, ad Paulum hæreticum, ad Anthimum, & ad Theodoſium, Concil. tom. 6. p. 834, 835. Ex epiſtola ad Johannem Tribunum fragmentum exhibet catena in Cantica Vet. Teſtamenti a Caraffa verſa.

Homilias etiam & *Tractatus* edidit quamplurimos. Sermonis proſphonetici in Daphne in martyrio S. Euphemiæ habiti fragmentum habes Concil. tom. 6. p. 316. libri contra Grammaticum fragmenta apud catenam in Cantica Vet. Teſtamenti ab Ant. Caraffa Latine verſam p. 253.

Commentarios denique in S. Scripturam ſcripſit plurimos. Commentarii ejus in Johannem, Lucam, & Job, in catenis Græcis quavis fere pagina citantur. In catena Caraffæ ſupradicta adducuntur fragmenta ex commentariis illius in canticum Moſis pag. 245. in canticum Annæ. p. 249. in canticum Abacuc p. 258. in orationem Eſaiæ p. 268. in orationem Zachariæ Luc. 2. p. 291. In catena in Pſalmos a Dan. Barbaro verſa citatur ſemel tantum, viz. in Pſalmum 50. p. 534. cum his confer, quæ in Severiano Gabalenſi ſupra admonuimus.

Præter Severi opera ſupra memorata, hæc etiam ab eo ſcripta ſunt. I. *Liber φιλαλήθης* dictus, Johanni Cæſarienſi Grammatico (vel ut alii epiſcopo), ut videtur oppoſitus. In hoc opere, ad refutanda SS. patrum teſtimonia, quæ pro duabus naturis in unica Chriſti perſona indiviſibiliter unitis allegari ſolebant, ſe accinxit. Quotquot depravare potuit, ea vere patrum eſſe confeſſus eſt; quæ corrumpere nequivit, tanquam falſa & adulterina rejecit. Super aliis cenſuram & deriſionem edidit, affirmans Johannem Cæſarienſem, in *Apologia* quam pro fide & ſynodo Chalcedonenſi compoſuerat, triginta ſuper ducentas ſententias SS. patrum pervertiſſe. *Hoc opus* quantivis pretii æſtimabant *Monophyſitæ*, ubique per Ægyptum & Orientem ſparſi, & divino S. Johannis Evangelio præpoſuerunt, nec, niſi inſpecto prius hoc codice, allatum alicujus Patris teſtimonium admittebant. Prolixe de hoc libro agit Anaſtaſius Ὁδηγ. c. 6. Pro hoc opere *Apologiam* etiam ſcripſiſſe videtur, ex qua citatur fragmentum Gr. in collectione Teſtimoniorum ſub nomine Damaſceni cap. 20. vid. Labb. Conſpect. Oper. Damaſc. p. 54. ubi etiam ex ipſo φιλαλήθους opere quædam fragmenta habentur cap. 7. 36. Et octavus de duabus naturis liber citatur cap. 2. II. Ad Nephalium & Simplicium *Tractatus*, ſive *Epiſtola* in dogmatis ſui defenſionem ſcripta: ex qua duo fragmenta producit Anaſtaſius Ὁδηγ. cap. 6. p. 100. cap. 200. p. 322. Alia fragmenta habet Anaſtaſius, ex hoc an ſuperiori opere incertum: nempe cap. 7. p. 110, 112. c. 18. p. 308. III. *Reſponſa ad quæſtiones ſacras* ab Eupraxio cubiculario ſibi propoſitas; quorum excerpta in commentario marginali Gr. MSS. habentur in Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 4. *Evangeliorum* incredibili elegantia, magnaque ex parte aureis literis ſcripto, variiſque picturis mire exornato, juxta ordinem Lambec. 29. Neſſel. 154. Hujus vel alterius non abſimilis operis eſt, *Reſponſio* illa Severi Antiocheni ad hanc quæſtionem, *Quomodo intelligenda ſit triduana ſepultura & reſurrectio Chriſti* [b]. Exſtat apud Anaſtaſ. Sinait. Quæſt. 152. p. 612. IV. Severo item noſtro adjudicandum cenſeo librum *de ritibus Baptiſmi & S. Synaxews apud Syros Chriſtianos receptis*, quem Syriace & Latine edidit Guido Fabricius Boderianus *Antv.* 1572. 4°. Certe non deſunt in hoc opere quæ autorem ſecta fuiſſe *Eutychianum*, Petri Gnaphei ſectatorem, arguunt, non pauca vel manifeſte hæretica, vel apochrypha, ut in indice chronologico ad Biblioth. PP. dudum notavit Jo. Maria Braſichalanus ſacri palatii apoſtolici magiſter. Non ſum neſcius, Fabricium hunc librum ſub nomine Severi patriarchæ Alexandrini edidiſſe. Verum in codice ipſo Syriaco non aliter quam *Mar. Severus Patriarcha* nuncupatur. Quid quod codex MS. in Bibliotheca Cl. Hardii Pariſienſis nomen *Severi Patriarchæ Antiocheni* diſerte præfert, teſte, qui inſpexit, Richardo Simonio not. ad Gabriel. Philadelph. Opuſc. p. 290. Nec alia forſan Fabricio errandi occaſio, quam quod Severus noſter diu Alexandriæ vixerit, ibique pro ſectæ ſuæ patriarcha ſe geſſerit. Ætatem quod attinet, ad ſæculum 7. communiter referunt Bibliothecæ Patrum curatores; diſertius alii ad annum

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 36. §. 1. vol. 9. p. 344. ſeq. etiam Catalog. Cod. MSS. Bibl. Coiſlinianæ a *Montfalcon.* edit. *Pariſ.* 1715. p. 53. ſeq. [b] *Severi* Patriarchæ Antiocheni concordantia Evangeliſtarum circa ea quæ in ſepulchro Domini, quo die reſurrexit a mortuis, contigerunt. Item de ſabbatis, & de varietate exemplarium T. Marci Evangeliſtæ, habentur in Bibl. Coiſliniana a *Montfalcon.* edit. *Pariſ.* 1715. p. 68.

646.

Sæc. VI. ab an. D. 646. Verum Genebrardus*, quo ſolo auctore hac in re nituntur, id non affirmat, ſed patriarchas Alexandrinos poſt hæc tempora recenſens, ait, *Sanctum Severum hoc rituale Ægyptiis Chriſtianis dediſſe*. Quod videtur, inquit, contigiſſe mox poſt *Mahometicam tempeſtatem* in captivorum ſolatium. Petrum vero Alexandriæ patriarcham ab anno 640. uſque ad annum 650. ſediſſe; quis vero poſtea hanc ſedem tennerit, ob Saracenorum tyrannidem plane incompertum eſſe, tradit. V. Scripſit adverſus Lampetium ſectæ Euchitarum presbyterum, qui librum, quem *Teſtamentum* vocavit, in hæreſis ſuæ defenſionem compoſuerat. Hunc Severus noſter presbyter tunc exiſtens edito libro refutavit, teſte Photio, cod. 52. col. 41. Hujus operis nulla hodie ſuperſunt veſtigia. De Severo unum adhuc monendum reſtat: Poſt ſententiam damnationis in ipſum a ſynodo ſub Menna anno 536. latam, Juſtinianum Imperat. edictum* promulgaſſe, "quo cavebat, ne dicta & "ſcripta Severi penes aliquem Chriſtianum "manerent, igne a poſſidentibus combu"renda; neque alicui ſas eſſe ea deſcri"bere, ſecus qui fecerit manum ei eſſe am"putandam. Plura denique Severi noſtri fragmenta haberi in catenis veterum, tam editis quam MSS. ſuo loco monui. Certe in catena MS. *in Acta Apoſtolorum*, & partem *Epiſtolarum Catholicarum* 600. annorum ætatem præ ſe ferente, quæque in bibliotheca regis Galliæ aſſervatur, Severus inter alia ſæpius citatur, & pluſquam viginti vicibus epiſcopus ſeu archiepiſcopus Antiochenus cognominatur; ut noſtrum eſſe nullus dubitat vir κριτικώτατος Rich. Simonius Hiſt. Critic. præcipuorum Comment. in Nov. Teſtam. cap. 31. Notandum denique quod refert Nicephorus lib. 17. cap. 8. *Epiſtolas Severi, ad Imperatorem Juſtinianum, & conjugem ipſius Theodoram*, ſuo adhuc ævo exſtitiſſe. Exſtant apud Cl. Galeum ampla fragmenta Severi epiſc. Antiocheni ex ſermonibus ejus variis in Iſaiam. In ſermone 101. de Chriſto ſic loquitur, Ὃν ἡ ἐνανθρώπησις οὐκ ἔτρεψεν, οὐκ ἠλλοίωσεν, οὐκ ἐμείωσεν, &c. Dictio ejus ſplendida eſt, modus interpretandi anagogicus. Adſeruntur ibidem pauca ex epiſtola ejus *ad Cæſareum*. [a] Conſtat non pauca Severi noſtri opera integra adhuc in Orientalium ſcriniis deliteſcere. Qualia ſunt *Homiliæ*, ex quarum 2. cap. 9, locum Syriace profert Naironus Euopl. part. 1. pag. 27. *Expoſitio ſuper Pſalmos* tam ſoluta quam ſtricta Oratione, teſte Gregorio Barebræo in Ethic. cap. 4. apud eund. p. 52. *Liturgia*, quæ a Jacobitis celebratur, quamque Andreas Maſius Latine reddidiſſe dicitur, & forſan alia plura. In magno enim honore apud Syros Severus eſt hodie, ſemperque erat, adeo ut teſte Morino Præf. ad Ordin. Jacobit. *Os omnium Doctorum* vulgo appelletur.

* Chronogr. l. 3. p. 437.

* Exſtat Conc. ſub Menn. Act. 5. p. 268. & inter Novel. Juſtin. num 42. vide Evagr. lib 4. c 11. p 358 & Germani Patr. Dogmaticum MS. penes Cl. Galeum.

Sæc. VI. ab an. D.

[b] MAGNUS AURELIUS CASSIODORUS, (quodque nonnulli ſuffragante, ut videtur, veritate addunt) *Senator* dictus, gente Italus, patria Lucanius ſive Bruttius, ſtirpe Romanus, illuſtri ac ſenatoria familia oriundus, natus eſt poſt annum 463. Poſt decurſa feliciter literarum ſtadia, ac maximam ſibi nominis famam eloquentia, prudentia, & ſumma morum gravitate comparatam, ſub initia Theodorici regis imperii Siciliæ præfectus eſt; & rebelles ac jugi impatientes Siculorum animos non minus conſiliis quam armis præclare uſus compeſcuit. Virtute igitur ejus perſpecta a Theodorico, circa ann 490. ſecretioribus conſiliis adhibitus, conſcribendis epiſtolis præpoſitus, in regiminis adminiſtrandi ſocietatem quaſi cooptatus, & immenſis honoribus cumulatus eſt. Primum enim Comes rerum privatarum, deinde ſacrarum largitionum factus; mox utriuſque Siciliæ, Bruttiorum & Lucaniæ corrector conſtitutus: Palatinæ etiam quæſturæ munere perſunctus, magiſter officiorum renunciatur; dein præfectura prætorii donatus. Patriciatus etiam dignitatem ante annum 500. adeptus eſt; demum anno 514. ad Conſulatus honorem, quem ſolus eo anno geſſit, evectus. Tantis ac tam præclaris officiis apud Theodoricum defunctus, in illius, quamdiu vixit, aula primas tenuit; poſt iſtius mortem ab Athalarico rege & matre Amalaſuntha ſupremis regni conſiliis non tam admotus quam præfectus, ab iis inſuper anno 534. præfectura prætorii iterum honeſtatus. Anno 537. a Vitige rege exauctoratus, vitæ ſæculari renunciavit; & otium meditatus, monaſterium Vivarienſe ſive Caſtellenſe dictum prope civitatem Scyllitanam in extrema Calabriæ parte poſuit & incoluit. Hic loci degens, pietati colendæ ſe dedit, mechanicis artificiis & rebus philoſophicis animum oblectavit, veterum libros undique conquiſitos congeſſit, alios ipſe compoſuit. Circa annum 556. libros de divinis lectionibus ſcripſit, certe poſt habitum concilium quintum, quod parum approbavit. Poſt eos librum de Orthographia edidit; in cujus procemio ſe nonageſimum tertium ætatis annum agere teſtatur. Anno 562. Paſchalem computum conſcripſit: cui operi quot annis ſuperfuerit, 514.

a Conf. Long. Bibl. ſacr. p. 960. b Conf. Fabr. Bibl. Eccleſ. ad Honorium c. 21. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 993. ſeq.

 non liqnet. Neſcio enim qua autoritate ducti ſint, qui mortem ejus in aunum 575. rejiciunr.

[a] SCRIPTA GENUINA.

Variarum Epiſtolarum libri 12. quorum decem priores epiſtolas Theodorici & Athalarici regum nomine, duo poſteriores proprio conſcriptas complectuutur. Prodierunt ſeorſim *Auguſtæ-Vindel.* 1533. & cum noris Broſſei & Fornerii *Lugduni* 1595. 8°.

Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Tripartitæ ex tribus Græcis autoribus, Sozomeno, Socrate, & Theodorito, ab Epiphanio ſcholaſtico Latine verſis, a Caſſiodoro collectæ & in compendium redactæ, libri 12. Prodierunt ſeorſim *Baſil.* 1528, 1568. *Francofurt.* 1588.

[b] *Chronicon ad Theodoricum regem ab Adamo uſque ad annum* 519. quod ſumma incuria contexrum eſſe, ac puram puram eſſe rerum farraginem jure notat Voſſius [*]. Prodiit ſeorſim cum commentariis Johannis Cuſpiniani, *Baſil.* 1552. *Heidelberg.* 1588 [c]. *Lugd. Bat.* 1632. 8°.

[*] De Hiſt. Lat. l. 2. c. 19.

Computus Paſchalis, ſeu de Paſchate, Indictione, Epacta, &c. *adinveniendis tractatus.*

[d] *De rebus geſtis Gothorum libri* 12. quorum ipſe meminir in præfarione Variarum, quoſque Jornandes in epiromen redegit. Exſtat Jornandis epitome, fuſius Caſſiodori opus inreriit.

Expoſitio ſeu Commentarius in Pſalmos Davidis, ex Auguſtino fere deſumptus. Prodiit ſeorſim *Baſil.* 1491. *Pariſ.* 1519.

Inſtitutionis ad Divinas lectiones libri 2. Prodierunt ſeorſim *Pariſ.* 1575. *Antverp.* 1566. 8°.

De Orthographia liber, ex veteribus Grammaticis 12. conſarcinatus. Prodiit ſeorſim *Hanov.* 1605. *Antverp.* 1579. 8°. *Heidelb.* ex officina Commel. 1589 [e].

De ſeptem Diſciplinis, viz. Grammatica, Rhetorica, &c. *liber.*

De Anima liber. Prodiit ſeorſim *Pariſ.* 1500.

De Oratione, & octo partibus Orationis liber.

SPURIA.

Expoſitio in Cantica Canticorum, in qua eitatur Gregorius papa. Prodiit ſeorſim *Friburgi* 1538.

De Schematibus & Tropis, necnon quibuſdam locis rhetoricis S. ſcripturæ, quæ paſſim in commentariis Caſſiodori in Pſalmos reperiuntur, *liber*; qui Bedæ potius aſcribi debet.

De Amicitia vera liber unus, qui ab omnibus Caſſiodoro jam abjudicatus, Petro Bleſenſi vero autori vindicatnr; inter cujus etiam opera excuſus eſt *Pariſ.* 1519.

SS. Paphnutii, Spiridonis, & aliorum vitæ, quæ in Aloyſii Lippomanni collectione habentur, Caſſiodoro noſtro a nonnullis attribuuntur.

[f] DEPERDITA.

Ad Reges & Reginas panegyrici nonnulli, quorum ipſe meminit in præfatione Variarum.

Expoſitio epiſtolæ ad Romanos; de qua vide plura in Pelagio.

Tractatus Grammatici aliquot de Schematibus, Etymologiis, & in Donatum.

Liber titulorum de S. Scriptura collectus, Memorialis dictus.

Breves explanationes in Acta, & Epiſtolas Apoſtolorum, ac Apocalypſin [g]. Omnia iſta opera a primo excluſive ipſe a ſe ſcripta memorat præfarione libri de Orthographia.

Prodierunt Caſſindori opera, cnm notis Gul. Fornerii *Pariſ.* 1588. atque iterum ibid. 1600. 2. vol. 8°. cum notis Petri Broſſei *Genevæ* 1601. 4°. 1609. 8°. & 1650. 4°. denique omnia Caſſiodori opera collegir, recenſuit, emendavit, notis ac diſſertationibus illuſtravit, & in duos tomos digeſta edidir Johannes Garretus, monachus Benedictinus *Rothomagi* 1679. fol. [h] Habentur etiam (demptis hiſtoria Tripartita, & commentariis in Pſalmos & Cantica) Biblioth. Parr. tom. 11. p. 1094.

[i] HORMISDAS, patria Campanus, 514
civirare Fruſinas, Juſti filius, eccleſiæ Romanæ diaconus, & ab anno 514. die 13. Aprilis epiſcopus. Pontificarum adeptus, de reſarcienda eccleſiam Occidentalem inter & Orientalem concordia conſilium ſtatim init; variiſque epiſtolis apnd Anaſtaſium Imp. & Orientales epiſcopos rem pro virili agit; ipſe viciſſim ab Anaſtaſio & Orientalibns variis artibns impetitus. Utrobique tamen res eventu caruit. Utrique priſtinam ſive conſtantiam ſive contumaciam immotam conſervarunt. Anaſtaſius & Orientales nulla mutatione facta, nulla cautione adhibita communionem iniri voluerunt. Hormiſdas e contra concilii Chalcedonenſis decreta, & Leonis papæ ad Fl. CP. epiſtolam, imperatoris edicto, ac epi-

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 43. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 16. p. 653. & vol. 3. p. 215. ſeq. *b* Conf. *Fabr.* Bibl. Eccleſ ad *Honorium* c. 21. *c* Et *Francof.* 1588. 1599 inter Scriptores Roman. Hiſt. a *Frid. Sylburg.* edit. *d* Hoc opus in Galliæ Bibliothecis adhuc delitescere MSS. teſtantur Acta literar. Suecica edit. *Upſal.* 1720. *e* Non ex officina Commel. ſed Sanct. Andreana cum *Commelini* notis, ut refert *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 7. p. 793. *f* Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 16. p. 659. *g* Editæ ſunt *Florent.* A.D 1721. ex MS. Veronenſi a *Scipione Maffeo* cum notis. Recuſæ *Lond.* 1722. 8vo. cum Rev. *Sam. Chandleri* epiſc. præfatione, inde *Roterodam.* 1723. 8vo. *h* Denuo *Venet.* 1729. 2. vol. fol. *i* Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 10. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 8. vol. 3. p. 825.

ſcoporum

ſcoporum ſubſcriptione comprobari; Acacii etiam, Euphemii, Macedonii, aliorumque iſtorum cauſæ addictorum nomina Diptychis expungi voluit. Tam duras & iniquas leges ægre tulerunt Orientales. Pacis tamen conciliandæ vana ſpe lactatus Hormiſdas anno 515. atque iterum anno 517. Ennodium Ticinenſem epiſcopum una cum aliis quibuſdam ad Anaſtaſium Imp. legavit. Verum operam luſit. Rejectæ pacis conditiones, legati ſumma cum contumelia dimiſſi. Anaſtaſio demum rebus humanis exempto, & Juſtino, qui Orthodoxam fidem fovebat, ad imperium evecto, legationem ad Orientales tertiam adornavit Hormiſdas. Anno igitur 519. miſſo Germano epiſcopo Capuano ſynodi Chalcedonenſis confirmationem ab imperatore Catholico haud ægre impetravit, ut Acacii vero aliorumque nomina Diptychis eximerentur haud ita facile obtinuit. Obtinuit tamen. Id paci dedit imperator; ut diuturnum ſchiſma tandem aliquando conſopiretur. Obiit Hormiſdas die 30. Aprilis, anno 523. Exſtant Epiſtolæ 80. & Decreta quædam Concil. tom. 4. Ex his 1ª. ad Remigium Rhemenſem, qua vices ſuas ei in Gallia peragendas delegat, manifeſto ſpuria eſt; quippe in qua Hormiſdas baptizatum nuper a Remigio Clodovæum regem (quem Ludovicum vocat) gratulatur. Baptizatus autem eſt Clodovæus anno 496. atque obiit an. 509. ſaltem 511. antequam Hormiſdas pontificatum nanciſceretur. 23ª. ad archimandritas & presbyteros Syriæ ſecundæ, & 8ª. ad Epiphanium epiſcopum CP. habentur etiam Gr. Lat. Concil. tom. 5. p. 144. Inter decreta locum habet celeberrimum illud Gelaſii de libris canonicis & apochryphis decretum, quod in quibuſdam codicibus MSS. Hormiſdæ inſcribitur, & ſub illius nomine e Codice antiquo Jurenſi emendatum a Fr. Chiffletio editum eſt ad calcem Vigilii Tapſenſis, *Divione* 1664.

514. ÆGIDIUS, gente Gallus, abbas monaſterii cujuſdam in Gallia Narbonenſi, claruit anno 514. quo *libellum pro privilegiis eccleſiæ Arelatenſis Symmacho papæ* obtulit. Exſtat *Libellus* iſte una cum Symmachi ad Cæſarium Arelatenſem reſponſo Concil. tom. 4. p. 1310. Sed forſan tanti non ſunt, ut in hoc opere locum habere mereantur.

516. [a] ORENTIUS, ſive Orientius, gente Hiſpanus, domo Tarraconenſis, epiſcopus Eliberitanus, claruit anno 516. quo ſynodo Tarraconenſi adfuit, & ſubſcripſit. Et non deſunt, qui eundem eſſe volunt cum Oreſio Tarraconenſi, ad quem exſtat Sidonii Apollinaris epiſtola; & adhuc ſub judice lis eſt. Noſter vero conſtanter Orentius ſive Orientius vocatur. Quiſquis ſit, ſcripſit *Commonitorium fidelibus metro Heroico, ut mulceat legentem ſuavi Breviloquio*, uti habet Sigebertus *. Exſtat *Commonitorum* iſtud, [* Catalog. c. 14.] a Martino Delrio cum notis editum *Antverp.* 1600. & cum notis itidem *Salmanticæ* 1604. 4°. ac in Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 875. Cæterum hactenus editum fuerat Commonitorium mutilum & imperfectum. Deerat quippe totus liber ſecundus. Tandem integrum Commonitorii opus, duobus libris conſtans ex pervetuſto 800. annorum codice Turonenſi eruit ediditque Edm. Martene, O. Benedict. in Collect. Nov. Vet. Monum. 1700. tom. 1. p. 1. calcique ejuſdem Orientii carmina *de nativitate Domini, de Trinitate, de nominibus Domini, & de Orationibus* ſubdidit [b].

[c] JOHANNES, natione Cappadox, ab anno 517. patriarcha Conſtantinopolitanus factus. Anno 518. mortuo Anaſtaſio, & evecto ad imperium Juſtino, a plebe Catholica in eccleſia magna tumultuante, haud invitus tamen, coactus eſt, ut Severum Antiochenum anathematizaret, ſynodi Chalcedonenſis patres commemoratione ſolenni facta Diptychis inſereret, & Euphemii ac Macedonii nomina iiſdem reſtitueret. Mox menſe Julio habita Conſtantinopoli 40. epiſcoporum ſynodo, quæ populus violentis precibus extorſerat, legitimis decretis ſancivit. Anno 519. ſuadente & pene imperante Juſtino Aug. ad unionem cum eccleſia Romana reſarciendam ſeſe accinxit: & conditiones ab Hormiſda oblatas amplexus, concilii Chalcedonenſis obtrectatores anathematizavit, Acacii, Euphemii, & Macedonii nomina Diptychis exemit, Leonis papæ, & Hormiſdæ repoſuit. Hac de cauſa Hormiſdas eodem anno gratulatorias ad eum dedit literas, & ad procurandam Alexandrinæ & Antiochenæ eccleſiarum pacem hortatus eſt. Exſtant *Epiſtolæ 3. ad Hormiſdam* Lat. Concil. tom. 4. p. 1486, 1491, 1521. aliæ 2. breviuſculæ, altera *ad Johannem Hieroſolymitanum, ad Epiphanium Tyri epiſcopum* altera, Gr. Lat. Concil. tom. 5. p. 185. 517.

[d] THEODORUS, nnde oriundus, non ſatis liquet. Sunt, quæ Paphlagonem 518.

a Conſ. *Fabr* Bibl. Lat. l. 4. c. 1. p. 714. & vol. 3. p. 314. *Oudin.* tom. 1. p. 1267. *Fabr.* med. & infim. Latinit. l. 14. vol. 5. p. 509. ſeq. *b* Marteneanam editionem recenſuit & animadverſionib. ornat. edid *Henr. Leonard. Schurtzfleiſchius* Witteberg. 1706. 4to Deinde addidit Supplem. cum variis lectionib. & not. nov. *Vinariæ* 1716. 4to. Denuo not. & caſtigationib. recudi fecit *Edmundus Martene* in Theſauri Anecdotor. T. 5. *Pariſ.* 1717. *c* Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. §. 3. Art. 6. vol. 10. p. 157. *d* Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 34. vol. 6. p. 128. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 27.

 fuiſſe arguere videntur, quæ tamen non tanti ſunt, ut aſſenſum impetrent. Erat magnæ eccleſiæ Conſtantinopolitanæ lector, claruitque circa annum 518. Quis vero riſum tenere poteſt, qui hæc apud Aubertum Miræum* legit? *Vixit Theodorus Anagnoſtes ſub annum* 1320. Additque *ſcripſiſſe Collectanea hiſtoriæ eccleſiaſticæ, excerpta ex ore Nicephori Calliſti.* Somniet, immo ſtertat, oportet, famæ ſuæ ac veritatis ſecurus, qui hæc ſcribere potuit. Collegit Theodorus noſter ex Socrate, Sozomeno & Theodorito hiſtoriam tripartitam duobus libris comprehenſam a viceſimo Conſtantini anno uſque ad imperium Juliani pertingentem. Exſtat hæc hiſtoria etiam Græce MS. in Bibliotheca Veneta D. Marci. Exemplar etiam habuit Leo Allatius, ex quo variantes ſuas lectiones hiſtoriarum Socratis, Sozomeni, & Theodoriti deſumpſit Hen. Valeſius. Huic operi poſtea Theodorus duos alios *Hiſtoriæ eccleſiaſticæ libros* addidit, proprio Marte conſcriptos, a tempore, quo deſiit Socrates, ad principatum uſque Juſtini ſenioris, viz. ad annum 518. unde & quartum hiſtoriæ ejus eccleſiaſticæ librum citat Damaſcenus*. Ex poſtremis hiſce libris ampliſſima Collectanea excerpſit Nicephorus Calliſtus; quæ ſola nobis hodie ſuperſunt. Exſtant Græce una cum cæteris hiſtoricis Græcis eccleſiaſticis, a Roberto Stephano edita *Pariſ.* 1544. Gr. Lat. *Genevæ* 1612. cum verſione & notis Henrici Valeſii *Pariſ.* 1673[a].

* Auctuar. c. 417.

* Lib. 3. de Imag.

519. TIMOTHEUS, tertius hujus nominis apud Alexandrinos intra paucos annos epiſcopus, poſt mortem Dioſcori junioris ex diacono factus eſt Alexandriæ epiſcopus, ann. 519. ſynodi Chalcedonenſis oppugnator & ſchiſmatis Eutychiani princeps. Sub eo Severus, & Julianus Halicarnaſſæus imperatoris indignationem metuentes, clam Alexandriam aufugerunt, a Timotheo benevole excepti; orta mox eſt inter illos de corporis Chriſti corruptibilitate vexata quæſtio. Severo corpus Chriſti incorruptibile eſſe, Juliano contrarium ſtatuente. Hinc nata *Corrupticularum* & *Phantaſiaſtarum* nomina; non quod Chriſtum verum corpus non habuiſſe contenderent, ſed quod naturales ejuſmodi in eo affectiones, non reipſa, ſed ſpecie tantum, & apparentia in eo fuiſſe affirmarent. Timotheus nunc huic, nunc iſti parti ſuffragabatur, etſi in Severi ſententiam longe propenſior. Tandem Timotheum ad ſe venire juſſit imperator, ratus ſe illum cum Catholicis reconciliaturum eſſe; ſin aliter, ipſum ſe ab officio remoturum. Interea dum abitum pararet epiſcopus, finem vivendi fecit ann. 535. poſtquam iſtam ſedem 17. annos tenuiſſet. Plures tractatus & ſermones theologicos poſt ſe reliquit, ex quibus, multa fragmenta affert concivis ejus & σύγχρονος, Coſmas Indicopleuſtes, Topograph. Chriſt. lib. 10. p. 332. & ſeqq. nempe ex ſermone *Paſchali* in illud, *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat:* in S. *Theophania* in die *Choic* 30. in die 8. *Tubi*; in illud, *Jeſus autem fatigatus ex itinere*, die *Pachon* 14. in eccleſia S. Quirini; in templo in feſto *Pachon*; in illud, *Expedit vobis, ut ego vadam*; in *quadrageſima aſſumptionis Domini* die *Pachon* 25.

Vid. lib. Breviar. c. 19. p. 136. Leont. de Sect. Act. 5. p. 468, 470.

[b] PROCOPIUS, GAZÆUS ab urbe, quam incoluit, dictus, profeſſione ſophiſta, claruit circa ann. 520. Juſtino imperante, & deinceps. Choricii Gazæi ſophiſtæ, qui Juſtiniano regnante floruit, & quem affecta jam ætate ſcholæ ſuæ ſucceſſorem vidit, magiſter. De eo ſic Photius*. Τούτου λόγοι πολλοί τε καὶ παντοδαποὶ φέρονται, ἄξιον ζήλου καὶ μιμήσεως χρῆμα —— ἡ φράσις δὲ αὐτῷ εἰς τὸ ἄριστον ἤσκηται, εἰ καὶ ἐξηγητικῆς διατυπώσεως ἔχει τι καὶ κομψότερον. *Hujus libri multi, variæque doctrinæ, circumferuntur, lectu atque imitatione digni.* —— *Dictio ab eo eſt optime quidem exculta; ſed comptior aliquanto, quam commentarii rudiorem formam decet.* 520.

Phot. Cod. 160.

* Cod. 160, 206.

[c] SCRIPTA.

Commentaria ſeu (ut Photii*, qui ea valde laudat, verbis utar) ἐξηγητικαὶ σχολαὶ *in Octateuchum ſive potius Heptateuchum*, ex orthodoxorum patrum ſcriptis & commentariis ſummo judicio excerpta, ſumma elegantia contexta. Latine ſolummodo exſtant, excuſa *Tiguri* 1555. Conrado Cluſero interprete.

* Cod. 206.

Scholia in libros quatuor Regum, & duos Paralipomenων. Exſtant Gr. Lat. a Johanne Meurſio edita *Lugd. Bat.* 1620. 4°.

Variorum in Eſaiam prophetam commentariorum epitome, a Photio* laudata, & a Johanne Curterio Græc. Lat. edita *Pariſ.* 1580.

* Cod. 207.

Comment. in Proverbia citat Turrianus Epiſt. Pontif. Defenſ. lib. 4. c. 6, 17. *in Proverbia & Cantica* Jo. Curterius, in Præfat. in Eſaiam, ſed forſan adhuc MSS. deliteſcunt.

[d] *Epiſtolæ* aliquot Procopii ſophiſtæ ad Philippum fratrem, Hieronymum, Macarium, Sozomenum, Pancratium, Caſtorem, Zachariam, Eliam epiſcopum, &c. valde

[a] Verſionem *Valeſii* notis illuſtratam criticis plurium eruditorum obſervat. locupletatam edidit una cum *Euſebii* &c. Hiſt. Eccleſ. *Guil. Reading* Cant. 1720. fol. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 31. vol. 8. p. 840. [c] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 35. *Oudin.* tom. 1. p. 1371. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. vol. 6. p. 258. *Long.* Bibl. ſacr. p. 914. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 1. c. 10. §. 30. vol. 1. p. 422. item l. 5. c. 24. vol. 8. p. 375.

ele-

Sæc. VI. ab an. D. elegantes ab Aldo in volumine Græcarum epiſtolarum impreſſæ ſunt. Utrum Gazæo vero an Cæſarienſi Procopio aſcribendæ ſint, haud ita certo dijudicari poteſt, cum utrique ſophiſtæ nomen convenerit. Gazæi tamen potius eſſe non una ratio perſuadet.

Inter ejus vero ἀνέκδοτα locum habet *Commentarius in* 12. *Prophetas minores*, qui apud Jeſuitas Pariſienſes in bibliotheca, ni fallor, collegii Claromontani MS. deliteſcit. Hunc, ut accepi, Latine vertit, preloque paratum poſt ſe reliquit Johan. Garnerius, nobile illud ſocietatis Jeſuiticæ ornamentum. Ut in lucem proferatur, boni omnes mecum vehementer exoptabunt. Commentarium Procopii in *Octateuchum* Latine olim edidit Conradus Clauſerus. Sed mala fide egit vir alias doctus & diligens, multa ſuppreſſit, plura non intellexit, fœde ſæpenumero & turpiter lapſus. Codicem igitur Græcum nactus Gotfridus Olearius, celeberrimi concionatoris Lipſienſis filius, vir præclari ingenii, & ſingularis plane ſupra ætatem eruditionis, integrum deſcripſit, novam verſionem adornavit, notaſque addidit, omnia publici juris propediem facturus.

Στίχων Ὁμηρικῶν Μεταφράσεις εἰς ποικίλας λόγων ἰδέας ἐκμεμορφωμένας, quas memorat & dilaudat Photius cod. 160. quaſque nos interiiſſe dolemus.

520. EPIPHANIUS, eccleſiæ Conſtantinopolitanæ presbyter, & Johannis patriarchæ ſyncellus. Anno 519. una cum Licinio Comite, & Hormiſdæ papæ legatis Theſſalonicam miſſus eſt, ut habita epiſcoporum ſynodo, de Dorothei epiſcopi Theſſalonicenſis, qui epiſcopos ſuffraganeos communionem ipſius fugientes ſedibus ſuis exturbarat, cauſa patriarchæ ſui nomine judicium ferret. Anno 520. Johanne defuncto ad thronum Conſtantinopolitanum evectus eſt; habitaque confeſtim epiſcoporum ſynodo pacem Hormiſdam inter ac deceſſorem ſuum initam autoritate ſua ratam fecit; & concilium Chalcedonenſe confirmavit. Obiit anno 535. Exſtant ab eo ſcriptæ *Epiſtolæ* 5. *ad Hormiſdam papam* Latine Conc. tom. 4. p. 1535, 1537, 1545, 1555.

520. PETRUS, gente Græcus, ſaltem Aſiaticus, dignitate diaconus; anno 520. Scytharum monachorum legatis Romam ex Oriente profectis ſe adjunxit; & monachorum cauſam maximo animi ſtudio adjuvit: cui ut majorem autoritatem ex magnorum virorum ſuffragiis conciliaret, eodem anno, Romæ agens, *librum de incarnatione & gratia D. N. Jeſu Chriſti ad Fulgentium cæteroſque Catholicos* in Sardinia exulantes epiſcopos ſui ac ſociorum nomine conſcripſit; quo orthodoxam Scytharum monachorum fidem in medium protulit, & prolatam argumentis confirmavit; epiſcoporumque Africanorum ſententiam de controverſiis iſtis expiſcatus eſt. Exſtat *liber* iſte inter Fulgentii opera, reſponſorio Fulgentii libro præfigi ſolitus, & in Orthodoxogr. p. 1241. ac Bibliotheca Patr. tom. 9. Vide plura in Maxentio. Sæc. VI. ab an. D.

[a] ANONYMUS, autor *Chriſtianorum libri* a Photio memoratus Cod. 36. claruit circa an. 520. Sex enim priores libros Pamphilo cuidam, qui ſub Juſtino Imp. floruit, nuncupavit. Opus iſtud nil aliud erat quam *Octateuchi expoſitio in* 12. *libros diſtributa*, & ineptiis nugaciſſimis ac dogmatibus abſurdis referta. Speciminis gratia, Nec cœlum nec terram orbiculari forma conſtare, iſtam vero altera parte longiorem extremis partibus cum cœli terminis copulari, illud terræ fornicis vice fungi: aſtra ab aſſiſtentibus angelis moveri: Chriſtum e terris aſcendentem inter cœlum & firmamentum conſediſſe, ibique duntaxat cœlorum eſſe regnum. Interiit opus iſtud: excerpta tantum quædam breviuſcula conſervavit Photius loc. cit. Idem autor *Cantica Canticorum* commentario illuſtravit, cujus ne minima ſupereſt lacinia. 520.

POSSESSOR, epiſcopus in Africa, cujuſnam vero urbis incertum, ab Arianis ejectus, Conſtantinopolin profectus eſt, & contra hæreticos conſtanter dimicando Catholicam fidem plurimum confirmavit, claruit anno 520. Exſtat epiſtola ejus ad Hormiſdam papam Conſtantinopoli ſcripta, qua pontificem conſuluit de Fauſti Regienſis dogmatibus circa gratiam & liberum arbitrium: habetur una cum Hormiſdæ reſponſo Conc. tom. 4. p. 1529. quamvis non deſint ex Janſenii aſſeclis haud infimæ ſortis viri, qui epiſtolam illam reſponſoriam Hormiſdæ abjudicare non vereantur. 520.

[b] JOHANNES MAXENTIUS, gente, ut volunt, Scytha, quin & monachus & presbyter Antiochenus: non deſunt, qui hunc eundem cum Johanne Antiocheno, de quo Gennadius cap. 93. fuiſſe contendunt. Erat etiam, teſte Sophronio Hieroſolymitano apud Photium *, Johannes quidem Antiſtes Scythopolitanus, qui docte & 520.

* Cod. 231.

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 35. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 3. c. 25. S. 3. vol. 2. p. 609. ſeq. [b] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 23.

Mmmmmm pie

Sæc. VI. ab an. D. pie de ſynodo Chalcedonenſi ſcripſit; quale opus noſtrum Johannem confeciſſe ſatis conſtat. An vero noſtrum deſignaverit Sophronius, certo affirmare non auſim. Noſter tamen Scythopolitanus & alibi a Photio *, & hodie vulgo appellatur. Claruit anno 520. Quo anno, ſaltem ſuperiore exorta inter monachos qnoſdam Scythas (e quorum numero erat Maxentius, eorumque ut videtur archimandrita) & Victorem quendam diaconum controverſia de iſto loquendi genere, *Unus ex Trinitate pro nobis crucifixus eſt*, quod pium & orthodoxum eſſe cenſebant monachi, Victor e contra; & propalata in Oriente fama de Fauſti epiſcopi Gallicaui libris Pelagianiſmum non obſcure docentibus: monachi ex ſuis quatuor delectos, & in his, ſi Baronio fides, Maxentium, Conſtantinopolin ad Germanum Capuanum alioſque legatos pontificios ibi tunc agentes ab Antiochia mittunt, ut Fauſti libros damnari, ſententiam vero ſuam de uno ex Trinitate crucifixo a legatis confirmari efficerent. Utrumque recuſarunt legati pontificii; quin potius Scytharum ſententiam aperte damnarunt. Romam igitur pergentes monachorum legati, ad Hormiſdam papam ſe conferunt. Verum ille a legatis ſuis, & Poſſeſſore Africano per literas edoctus, legatorum ſuorum ſententiam ratam facit; dataque ad Poſſeſſorem epiſtola monachorum ſententiam tanquam hæreticam, & nefandum ſemen diaboli damnat, eorumque legatos urbe expellit. Iſti quo minus ſibi deeſſent duodecim anathematiſmos divulgant Neſtorianæ hæreſi oppoſitos, cui Hormiſdæ ſententia latam certe nimis ſtraverat viam. Quinetiam Johannes Maxentius ſcripta apologia Scytharum ſententiam tuetur, & Hormiſdæ ad Poſſeſſorem epiſtolam acriter refutat, autorem illius ſive Hormiſdas (de eo enim ſubdubitare videri voluit) ſive alius quis fuerit, hæreticum eſſe, & inimicum Catholicæ veritatis aperte clamans. Hanc quidem ob cauſam Maxentius a ſcriptoribus pontificiis male tractatur: quem nihilominus adverſus Baronii, Binii, aliorumque calumnias fuſe & erudite vindicat Cl. Forbeſius Inſtruction. Hiſtor-Theol. lib. 3. cap. 21. De
* Cod. 95. ſtylo ejus ſic Photius *. Ἔστι δὲ τὸν λόγον σαφής τε καὶ καθαρὸς, καὶ λέξεσι λόγῳ συγγραφικῷ πρεπούσαις χρώμενος, καὶ κατὰ τῆς αἱρέσεως οὐκ ἀσθενῶς ἐπαγωνιζόμενος, οὐδὲ ταῖς γραφικαῖς ἀποχρώμενος μαρτυρίαις, &c. *Oratio ejus clara eſt, ac pura, verbiſque utitur hiſtorico ſtylo accommodatis. Contra hæreſin præterea neque languide pugnat, neque S. Scripturæ abutitur teſtimoniis*, &c.

[a] OPERA, QUÆ EXTANT.

Sæc. VI. ab an. D.

Epiſtola ad legatos pontificis Romani Conſtantinopoli agentes.

Catholica de Chriſto profeſſio in confeſſione fidei ſuæ.

Capitula ſive Anathematiſmi 12. *contra Neſtorianos.*

Alia profeſſio fidei brevior.

Ratio adunationis Verbi Dei ad propriam carnem.

Reſponſum apologeticum ad Hormiſdæ epiſtolam.

Libellus contra Acephalos.

Dialogorum contra Neſtorianos libri 2. ad Theophilum.

Opuſcula iſta omnia Latine exſtant in Bibliotheca Patrum tom. 9. p. 533.

Scholia in Dionyſii Areopagitæ opera, de quibus hæc habet Cl. Uſſerius in Biblioth. Theol. MS. "Johannes Scythopolitanus ſcri-"pſit in Dionyſium Areopagitam ſcholia, "pariter ac Maximus: verum in libris Dio-"nyſii ab anno 1562. incluſive editis ſimul "confuſa ſunt Johannis & Maximi ſcholia: "quæ non in antiquioribus ſolum, quæ Cy-"pariſſioti tempore ferebantur, editionibus "fuerunt diſtincta, ſed etiam in utroque, "quo uſus eſt ipſe Morellius, codice: in "quorum altero ad marginem appoſita ſunt "(Johannis Scythopolitani) ſine nomine "ſcholia: in altero vero ſeorſim (poſt ab-"ſolutum textum integrum Dionyſii) Ma-"ximi nomine inſignita ſcholia, eo brevio-"ra, quod ab amplioribus Johannis, cum "qnibus ea conjunxit Morellius, ſeparata "fuerant. Porro vnlgata illa Scythopoli-"tani ſcholia eadem illa ipſa ſunt, quæ "Dionyſio Alexandrino ab aliis ſunt attri-"buta: quod ex ſententia a Cypariſſioto "ex Dionyſii ſcholiis citata patet; quæ in "ſcholiis iſtis totidem verbis reperitur. "Iſtam vero ſententiam Scythopolitani, non "Maximi, eſſe liquet ex Latina verſione "Scholiorum Scythopolitani a Roberto epi-"ſcopo Lincolnienſi facta, & in Bibliotheca "Collegii Corporis Chriſti apud Oxonien-"MS. aſſervata, in qua reperitur. Hactenus Uſſerius. Utrum vero Scholiorum iſtorum autor fuerit Maxentius noſter, an Johannes epiſcopus Scythopolitanus, cujus ſupra mentionem fecimus, ſi modo is diverſus a Maxentio fuerit, an Johannes quidem Scythopolitanus ntroque junior, nos nequaquam decernimus: judicent eruditi.

OPERA DEPERDITA.

Adverſus eccleſiæ deſertores, ſive contra Eutychen, Dioſcorum, ejuſdemque ſectæ aſſeclas,

[a] Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 10. vol. 9. p. 256.

libri

libri 12. Juliano quodam archiepiſcopo rogante conſcripti, & a Photio laudati cod. 95. Habetur fragmentum ſatis amplum ex libro 8°. deſumptum Conc. tom. 6. p. 830.

Epiſtola ſui, ac Venerii diaconi nomine ad Fulgentium, cæteroſque in Sardinia exules epiſcopos Africanos ſcripta, qua ſententiam eorum de prædeſtinatione & gratia exquiſivit: ac cui epiſcopi Africani epiſtola ſynodica (quæ inter Fulgentii opera exſtat) Fulgentins vero tribus editis libris, reſponderunt.

520. [a] TRIFOLIUS, dignitate presbyter, cujuſnam vero loci, quis nobis divinabit? Claruit anno 520. Quæſiverat ab eo Fauſtus, ſenator Romanus & prætorio præfectus, ſi quid in ſcriptis Patrum de doctrina Scytharum monachorum reperiri poſſet. Fauſto reſpondit per epiſtolam Trifolius; qua ex quatuor conciliorum generalium decretis contra Johannem Scytham, ejuſque monachos, qui Romam nuper advenerant, agit. Hanc epiſtolam, in fine quidem mutilam, ex ſchedis Sirmondianis eruit Labbeus, & in lucem emiſit Conc.tom.4.p.1590.

523. [b] JOHANNES, natione Tuſcus, Conſtantii filius, anno 523. die 7. Maii Hormiſdæ in ſede Romana ſucceſſit. Anno 525. a Theodorico rege Ravennam accitus ad Juſtinum Imp. invitus legatus eſt, nt Arianis eccleſias, quas auferre iis in animo habuit Juſtinus, precibus ſuis conſervaret. Conſtantinopoli agens Epiphanio patriarchæ (Euphemio male habet Nicephorus *) in eccleſia magna ad latus aſſidere recuſavit; ſublimiorem ſibi thronum ſupra Epiphanii ſedem erigi poſtulans, de quo vide quæ in obſervationibus ad fragmentum Dorotheanum ſupra notavimus. Re apud imperatorem infecta Romam reverſus, a Theodorico Ravennam abductus, & in cuſtodiam datus eſt. Obiit in carcere anno 526. die 18. Maii. Exſtant *Epiſtolæ* 2. Concil. tom. 4. p.1603. ſed quas, quicquid ſibi ſomniat Binius, ſuppoſititias eſſe fatentur noviſſimi conciliorum editores.

* L. 7. c. 9.

526. EPHRÆMIUS, genere Syrus, poſtquam alias ſæculares dignitates obiiſſet, a Juſtino Imp. Comes Orientis renuntiatus eſt. Anno 525. Antiochia incendiis & graviſſimo terræ-motu pene diruta, & Euphraſio epiſcopo inter ædium ruinas obruto, cum Ephræmius ſumma diligentia ac pietate miſeræ plebis neceſſitates ſublevaret, a civibus Antiochenis Euphraſii ſucceſſor expetitus eſt. Anno igitur ſequente patriarcha Antiochenus ordinatur, ac commiſſum ſibi munus egregia pietate, & invicta adverſus hæreticos conſtantia adminiſtravit. Anno 546. a Juſtiniano Imp. rogatus, aliquamdiu tamen reluctatus, tria capitula damnavit, *poſtquam ei denunciatum eſt, quod excludendus eſſet, niſi faceret, ſui potius honoris, quam veritatis dilector inventus*, inquit, qui ipſe tunc Conſtantinopoli aderat, * Facundus Hermianenſis; nec ſubſcriptioni ſuæ diu ſupervixit, eodem enim anno obiiſſe videtur.

* L. 4. c. 4.

[c] Scripſit multa, quæ ſequuntur.

Pro eccleſiaſticis dogmatibus, & ſynodo Chalcedonenſi libri 3. Priores duos fuſe deſcribit, & ampliſſima ex iis excerpta exhibet Photius codd. 228, 229. De tertio penitus ſilet. Librorum autem priorum

Primus continebat. 1°. *Epiſtolam ad Zenobium ſcholaſticum Emeſenum* Acephalorum hæreſi infectum prolixam, de ſynodi Chalcedonenſis autoritate; Leonis papæ epiſtola ad Flavianum CP. Triſagii clauſula a Fullone addita & in eccleſiis Orientalibus deinceps uſurpata, ac de duabus in Chriſto naturis. 2°. *Ad Juſtinianum Imp. epiſtolas* 3. 3°. *Epiſtolam ad Anthimum epiſcopum CP.* 4°. *Epiſtolam ad Domitianum.* 5°. *Epiſtolam ad Syncleticum Tarſenſem contra Acephalorum dogmata.* 6°. *Epiſtolam ad Anthimum epiſcopum adhuc Trapezuntinum.* 7°. *Epiſtolam ad Braſen Perſam de variis theologicis dogmatibus.* 8°. *Epiſtolam ad Monachos quoſdam ſchiſmaticos.* 9°. *Epiſtolam ad Callinici deſertores.* 10°. *Acta ſynodi ab Ephræmio in cauſa Syncletici Tarſenſis epiſcopi habitæ.* 11°. *Epiſtolam ad Magnum epiſcopum Berroeæ de duabus in Chriſto naturis.* 12°. *Epiſtolam ad Eunoium monachum de corruptione & incorruptione.* 13°. *Panegyricas orationes 6. in totidem feſtos dies in eccleſia celebratos.* 14°. *Orationes 3. catecheticas ad Neophytos.*

Secundus continebat. 1°. *Apologiam pro Cyrilli epiſtola* ad Succenſum, quam calumniis ſuis obtendere ſolebant *hæretici*. 2. *Reſponſionem ad Anatolii ſcholaſtici quæſtiones, de Chriſto in carne etiamnum cognito*; quomodo Adam, ſi compoſitum quid creatus ſit, immortalis eſſe potuit; de Johanne Evangeliſta etiamnum ſuperſtite; quomodo, ſi immortalis Adam eſt cognitus, quid utile erat, ignoravit, & quid velit id dictum, *Adam factus eſt ſicut unus e nobis.* 3°. *Librum ad Johannem & Domnum Cilices monachos de concilio Chalcedonenſi*, duabus in Chriſto naturis, & Cyrilli ſententia. 4°. *Ad Orientis monachos Theopaſchitarum hæreſi infectos.*

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 24. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 29. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 33. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 228. vol. 9. p. 477.

Sæc. VI. ab an. D. 526. [a] JOHANNES, profeſſione rhetor, domo Antiochenus, claruit anno 526. Scripſit *Hiſtoriam rerum geſtarum ſub imperio Theodoſii Junioris, Marciani, Leonis, Zenonis*, &c. opuſque ſuum clauſit in ruina Antiochiæ, quæ facta eſt Juſtini Senioris anno 9. Incendia, & terræ-motus toto fere anno per vices recurrentes, quæ eo tempore Antiochiæ contigerunt παράδοξα καὶ λόγου κρείττω, inquit Euagrius *, περιπαθῶς *lugubri ſtylo* expoſuit. Citat ipſum non ſemel Euagrius lib. 1. cap. 10. lib. 2. c. 12. lib. 3. cap. 10, 28. & alibi non uno loco. Verum opus illud dudum periiſſe arbitror.

* L. 4. c. 5. p. 381.

526. [b] FOELIX, natione Samnita, Caſtorii filius, Johanne papa in carcere mortuo, a Theodorico rege ſucceſſor ejus nominatus eſt, ac proinde anno 526. die 12. Julii in ſede pontificali collocatus. Virum fuiſſe in clero Romano probatiſſimum agnoſcunt omnes: id ſolum ipſi vitio vertitur, quod a Theodorico electus ſit: qua occaſione quam lugubres, quam tragicas in Theodoricum exclamationes effundat Baronius, vide ſis annales ejus ad ann. 526. Obiit Fœlix die 25. Septembris anno 530. Exſtant *Epiſtolæ* 3. Concil. tom. 4. pag. 1650. quarum duas priores ſuppoſititias eſſe fatetur ipſe Labbeus, & poſt eum Papebrochius; ac res ipſa clamat.

527. [c] SIMEON, *Stylites* ab habitaculo, *Junior* ab ætate, qua vixit, *Thaumaſtorita* denique (i.e. ὁ ἐν τῷ θαυμαστῷ ὄρει) a vitæ inſtituto, dictus, gente Syrus, a teneris unguiculis monaſticam vitam coluit. Puerum adhuc miraculis enituiſſe ferunt: puerum certe adhuc, quippe antequam dentes commutaſſet, aut pardum a feli dignoſceret, in columnam ſuam prope Antiochiam ſitam anno 527. recepit, ac vitæ ſocium ſibi delegit eremita quidam ſenex ſanctiſſimus. Ab eo tempore Simeon partim in illa, partim in altera in montis vicini vertice poſita columna vitam degit, orationibus, vigiliis, & ſeveriſſimis ἀσκήσεσι eremeticæ inſtitutis vacans. Acerrimus Eutychianorum & Neſtorianorum hoſtis, quos angue & cane pejus odit. Mira de eo narrant ſcriptores, πάσης χάριτος ἠξιωμένον fuiſſe ſcribit Euagrius ei optime notus; qui dæmonas fugaſſe, morbos ſanaſſe, intimas hominum cogitationes rimatum eſſe, futura prædixiſſe, ocularis utplurimum, uti præ ſe fert, teſtis prodit. Eadem poſt Euagrium miracula enarrat Nicephorus lib. 18. c. 14. Longe vero plura comminiſcitur, qui Simeonis vitam fuſiſſime ſcripſit, Arcadius Cypri Archiepiſcopus in concilio Nicæno 2 *. & a Damaſceno † citatus. Obiit Simeon anno 595. poſtquam in columna annos 68. exegiſſet. Scripſit epiſtolas plures. Quintam ad Juſtinum imperatorem citant atque integram Gr. Lat. exhibent concilii Nicæni 2. Patres actione 5. Concil. tom. 7. pag. 349. Spuriam tamen eſſe olim ſuſpicati ſunt, & pluribus probare nituntur Carolus M. & Patres Francofurtenſes *. Olim etiam Simeoni vindicavit Hadrianus papa, ac poſt eum nuper Leo Allatius *. Epiſtolam Simeonis ad Juſtinianum Imp. contra Eutychianos & Neſtorianos memorat Sophronius Hieroſolymitanus apud Photium *. Fragmentum ejuſdem de Imaginibus dabit Damaſcenus Orat. 3. de Imag. p. 789. Varios denique illius tractatus hactenus ineditos in bibliotheca Vaticana & alibi aſſervatos memorat Leo Allatius Diatrib. de Simeonum ſcriptis p. 21, 22. viz. 1°. *Troparia in S. Demetrium martyrem.* 2°. *Orationem ſive precem ad Filium pro repellendis obturbantibus cogitationibus.* 3°. *Orationem ad Chriſtum recitandam cum inſurgunt cogitationes fornicationis.* 4°. *Orationem ad S. Deiparam contra pravas cogitationes*; quam recentioris ævi eſſe fœtum ipſe titulus clamat.

Euagr. l. 6. c. 23.
Ibid. & l. 5. c. 21.
Sæc. VI. ab an. D.
* Act. 4.
† Orat. 3 de Imag.
* De non adorand. Imag. l. 4. c. 5
* Diatrib. de Simeonum Scriptis p. 20.
* Cod. 231.

527. [d] FL. JUSTINIANUS, gente Illyricus, Sabbatii & Biglinizæ filius, Tauresii, hodie Achriduntis in Dardania natus eſt anno 483. Avunculum habuit Juſtinum Auguſtum, a quo in Caſtello Bederiano ſumma cura educatus eſt, & in filium adoptatus. Nondum imperator Theodoram ortu Cypriam uxorem duxit, fœminam inſolentem & Eutychianæ hæreſi perdite addictam. Anno 519. a Juſtino Imp. magiſter militum factus eſt; & in Orientem cum exercitu miſſus, rem contra Perſas bene geſſit. Anno 521. conſulatum obiit; mox patricius, deinde nobiliſſimus, ac tandem anno 527. Calendis Aprilibus Auguſtus renunciatus, cum avunculo regnare cœpit; quo defuncto Calendis Auguſti ejuſdem anni imperium deinceps ſolus tenuit. Anno 528. edictum promulgavit, quo Neſtorianos & Eutychianos, tanquam hæreticos pœnis civilibus mulctandos decrevit, eodem poſt quinquennium renovato. Anno 541. Origenem ipſe edicto damnavit, & habita mox ſub Menna ſynodo Conſtantinopoli illum cum ſectatoribus anathemate percutiendum curavit. Anno 545. edita conſtitutione tria capitula damnavit: quod & exeunte ſequente anno ſynodus CP. itidem fecit. Anno 553. concilium œcumenicum Conſtantinopoli habendum indixit: in quo

a Conf. *Le Quien.* Diſſ. Damaſc. 3. p. 51. *Pfaffii* Princ. Tubing. § 7. p 53. &c. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 29. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c 34. §. 7. vol. 9. p. 279. d Conf. *Juſtiniani* vit. a *Jo. Petri Ludewig.* conſcript. edit. *Halæ Sax.* 1731. 4to.

a pa-

a patribus, ut tria capitula damnarentur, poſtulavit & obtinuit. Anno 563. fatiſcentibus cum corpore animi viribus, ab hæreticis quibuſdam deluſus, edictum condidit, quo Chriſti corpus pari modo ante ac poſt reſurrectionem corruptionis & naturalium affectionum expers fuiſſe docuit; utque ſententiæ ſuæ omnes epiſcopi ſubſcriberent, mandavit. Epiſcopos Orientales ad Anaſtaſii Antiocheni ſententiam provocantes graviſſime afflixit; ipſum vero Anaſtaſium, & Eutychium patriarcham CP. conſtanter reluctantes ſedibus ſuis exturbavit, & in exilium deportari juſſit. Hujuſmodi deliriis intentus, rebus humanis exemptus eſt anno 565. die 14. Novembris, dierum, gloriæ, & triumphorum ſatur. Non deerant olim, nec deſunt hodie, qui in ſacratiſſimum principem, non minus doctrina & pietate, quam potentia & rerum geſtarum gloria clarum, tota calumniarum & convitiorum plauſtra exonerant. Nemo vero onquam iniquiori cenſura, & inverecundia longe infra ſummi principis ſortem, in auguſtiſſimos Juſtiniani manes debacchatus eſt, quam Card. Baronius, omnes in hoc eloquentiæ nervos intendens, ut ex imperatore non hominem ſed diabolum nobis exhiberet. Ut fidem faciam, quædam lectori ob oculos ponam. *Fuit*, inquit, *homo penitus illiteratus; adeo ut nec alphabetum aliquando didiciſſet. Sacrilegus imperator, qui non levem perſecutionem excitavit; furore percitus, mente dimotus, correptus maligno ſpiritu, agitatus a Satana, quique omnem in eccleſia diſſolvit ordinem, fecitque ex regno cælorum ergaſtulum inferorum.* Infinitus eſſem, ſi omnia percurrerem. Non mihi in animo eſt, poſt Guinetum, Giphanium, Trivorium, Rivium noſtratem, aliosque, egregii principis vindicias agere. De eximiis Juſtiniani virtutibus unicum aut alterum veterum teſtimonium proſeram. De doctrina ejus & pietate hæc Procopius*, in Juſtinianum adhuc æquus. Solitum eum tum libros de rebus divinis agentes pervolutare, tum de iiſdem colloquia cum epiſcopis & presbyteris in multam noctem pertrahere: in more ei ſemper fuiſſe multis ante Paſcha dierum hebdomadibus corpus vigiliis & inediis pluſquam aſceticis macerare, ſemel in biduo cibum capere, vino, pane aliiſque cibariis penitus abſtinuiſſe, herbis tantum ſale & aceto conditis, atque aqua contentum. De egregio autem illius erga fidem Catholicam ſtudio audiamus Agathonem papam ex epiſcoporum 125. ſynodo teſtimonium ferentem. *Et præ omnibus*, inquit, *æmulator veræ Apoſtolicæ fidei piæ memoriæ Juſtinianus Aug. cujus fidei rectitudo, quantum pro ſincera confeſſione Deo placuit, tantum rempublicam Chriſtianam exaltavit: & uſque ab omnibus gentibus ejus religioſa memoria veneratione digna cenſetur: cujus fidei rectitudo per auguſtiſſima ejus edicta in toto orbe diffuſa laudatur.*

Evagr. l. 4. c. 39.

Annal. ad ann 551. num. 3. 4. 528. n. 20. 553. n. 21.

* De Bell. Goth. l. 3. de Ædif. Juſt. l. 1.

[a] OPERA.

Præter *Corpus Juris Civilis* (viz. *Inſtitutionum libros* 4. *Pandectarum ſive Digeſtorum* libros 50. & *Codicis* (cui plorima de Religione admixta ſunt) libros 12. quod Triboniano, atque aliis adjutoribus uſus, anno 528. condere incœpit, anno 535. ad exitum perduxit: & *Novellas* poſt annum 535. editas, quarum plurimæ fori ſunt eccleſiaſtici, ſeorſim typis excuſas Græce per Haloandrum *Pariſ.* 1553. 8°. per Schringerum ibid. 1558. Gr. Lat. *Anverp.* 1575[b]. Scripſit Juſtinianus quamplurima ad rem eccleſiaſticam ſpectantia: ex quibus hodie exſtant,

Conſtitutio contra Anthimum, Severum, Petrum, & Zoaram, anno 536. facta; quæ quidem ex Novellis deſumpta, habetur Gr. Lat. Concil. tom. 5. p. 264.

Epiſtola ad Patres concilii 5. generalis, anno 553. ſcripta: exſtat Lat. Conc. tom. 5. p. 419.

Tractatus ſive edictum adverſus Origenem, & errores ejus, ad Mennam patriarcham CP. anno 541. miſſus: exſtat Conc. tom. 5. p. 635.

Epiſtola ad ſynodum CP. anno 541. a Menna habitam adverſus Origenem & ſectatores ejus: habetur Gr. Lat. Concil. tom. 5. p. 679.

[c] *Confeſſio rectæ Fidei* (*ſive edictum contra tria capitula*) anno 545. ſcripta: exſtat Gr. Lat. Conc. tom. 5. p. 684.

[d] *Epiſtola ad Patres ſynodi CP.* anno 546. *habitæ adverſus tria capitula:* exſtat Gr. Lat. Conc. tom. 5. p. 724.

In ſcriptis hiſce concinnandis ſi modo theologorum ſuorum conſilio atque induſtria uſus eſt Juſtinianus, nec novum id, nec mirum cuiquam videri debeat: nec minus idcirco hæc proprio marte ſcripſiſſe dicendus erit.

[e] AGAPETUS, magnæ eccleſiæ Con- 527.
ſtantinopolitanæ diaconus, claruit an. 527. quo ad Juſtinianum purpura recens ornatum ſcripſit *Admonitiones* quomodo ſe in imperio gerere deberet, vere aureas, & ſummo principe dignas, *Capita parænetica*

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 37. ſeq. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 10. p. 534. ſeq. & vol. 3. p. 818. ſeq. item Bibl. Gr. l. 6. c. 6. §. 6. vol. 12. p. 345. ſeq. & p. 473. ſeq. b Inſtitutionum lib. 4. not. *Theod. Marcilii & M. Anton. Mureti* locupletat. edidit *Jo. Van de Water* Traject. Batav. 1714. 4to. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 440. ſeq. d Conf. *Fabr.* ad *Iſidor.* de Script. Eccleſ. c. 18. e Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 20. Art. 4. vol. 6. p. 546. ſeq. l. 6. c. 10. vol. 13. p. 494.

72. continentes. Exſtant Gr. Lat. *Venet.* 1509. 8°. *Baſil.* 1518. 8°. per Matthæum Martinium *Herbornæ* 1605. 8°. cum notis Stephani Schoningii *Franekeræ* 1608. 8°. *Francofurt.* 1659. 4°. *Lipſiæ* 1669. 8°. in Orthodoxogr. p. 180. in Auctuario Bibliothecæ Patr. Duceano tom. 2. p. 362.

527. [a] PROCOPIUS, gente Palæſtinus, domo Cæſarienſis, profeſſione rhetor & ſophiſta, demum ſenator Conſtantinopolitanus; anno 527. Beliſario militiæ duci facto a Juſtino Imp. comes, notarius, ac conſiliarius datus eſt. Anno 533. Beliſarium Vandalos debellaturum in Africam ſecutus eſt; & ab eo ex itinere Syracuſas miſſus imperatis feliciter ſatisfecit. A Beliſario ad res poſt victoriam componendas in Africa relictus, propter militum ſeditionem anno 536. ad illum in Sicilia agentem rediit; eumque eodem anno contra Gothos arma moventem in Italiam comitatus eſt; ac claſſis & rei annonariæ curam ſibi commiſſam habuit. Ante annum 542. cum Beliſario Conſtantinopolin reverſus, ibi demum reliquum vitæ tempus conſediſſe videtur. In vivis adhuc erat anno 562. quo hiſtoriam arcanam nondum clauſerat. Plura ejus operibus inſunt, quæ animum fidei Chriſtianæ minus æquum, & Gentiliſmo longe faventiorem oſtendere videntur; adeo ut non deſint, qui illum ſuperſtitione Gentilium imbutum fuiſſe pertinaciter contendunt. Vide inter alios Johannem Eichelium Præfat. in Procopii Anecdota num. 17. ad 22. ubi pluribus ex ipſius Procopii ſcriptis id agit. E contra non pauca ſuadent Procopium a cultu Chriſtiano, ſpecie ſaltem, nequiquam abhorruiſſe: præcipue quæ de Ædificiis Juſtiniani lib. 5. c. 7. de bello Perſico lib. 1. c. 25. lib. 2. c. 12. de bello Vandalico lib. 1. c. 21. alibique habet. Certe quantum ex ipſius ſcriptis perſpicere licet, veri non abſimile mihi videtur, Procopium neque prorſus Gentilem fuiſſe, neque prorſus Chriſtianum; cum Gentilibus Chriſtianam non veram & unicam eſſe religionem crediдiſſe; cum Chriſtianis Gentilium ritus & ſuperſtitiones ludibrio habuiſſe: cum utriſque ſummum numen cœli terræque conditorem agnoviſſe. Utut res ſit, erat ſaltem profeſſione & nomine tenus, Chriſtianus; utque Juſtiniani gratiam eo facilius captaret, quicquid in pectore clam fovebat, palam Chriſtianum cultum præ ſe tulit: cui proinde inter ſcriptores eccleſiaſticos locum ſuum hic dedimus. Scripſit φιλοπονώτατα κομψῶς τε καὶ λογίως, inquit Evagrius *, varios hiſtoriarum libros, qui ſequuntur.

Procop. de Bell. Perſ. l. 1. c. 12, 13. l. 2. c. 22. De Vandal. l. 1. c. 12, 14. 15 l. 2 c 14. De Goth. l 2 c. 23. & alibi paſſim.

* L. 4. c. 12.

De bello Perſico libri 2. rerum inter Romanos & Perſas ab anno 407. ad ann. 549. geſtarum hiſtoriam complexi.

De bello Vandalico libri 2. rerum inter Romanos & Vandalos in Africa ab anno 395. ad ann. 545. geſtarum hiſtoriam exhibentes.

[b] *De bello Gothico libri* 4. res bellicas ab imperatoribus CP. contra Gothos in Italia ab anno 487. ad an. 554. enarrantes. Hoſce una cum libris *de bello Vandalico* ex manuſcriptis auctiores, ac Latine a ſe verſos dedit Hugo Grotius *Amſtelod.* 1655. 8°.

Prodierunt octo iſti libri Lat. *Baſil.* 1531, 1566. fol. Gr. a Davide Hæſchelio editi *Auguſtæ-Vindel.* 1607. fol.

Ἀνέκδοτα, ſive *Hiſtoria arcana, Juſtiniani, Theodoræ, Augg. Beliſarii, & Antoninæ flagitia* deſcribens, anno 549. incœpta, anno 562. ad umbilicum ducta. In ea Procopius ſumma non tam audacia dicam, quam mentiendi & calumniandi prurigine turpiſſima & inaudita hactenus ſcelera Juſtiniano Imp. aliiſque affingit: adeo ut nullo alio fine eam ſcripſiſſe videatur, quam ut optimi principis aulam, tanquam diabolorum lernam, orbi inviſam redderet. Tanta quinetiam in ea ubique ſcatet ſortiter conviciandi libido, tanta mendaciorum inverecundia, a ſolita Procopii gravitate alieniſſima, ut ſuppoſititium eſſe opus & Procopio falſo inſcriptum viri doctiſſimi opinati ſint. In excuſis exemplaribus paginæ nonnullæ horrendas Theodoræ Aug. impudicitias & libidines narrantes omiſſæ ſunt [c]. *Integra* vero *Hiſtoria* in bibliotheca Vaticana reperitur. Prodiit Gr. Lat. cum prolixis Alemanni notis *Lugd.* 1624. fol. *Colon.* 1669. fol. cum animadverſionibus Eichelii *Helmſtad.* 1654. 4°.

De ædificiis Juſtiniani Imp. libri 6. Prodierunt Gr. ab Hæſchelio editi una cum octo prioribus *Hiſtoriarum libris Auguſtæ-Vindel.* 1607. fol. Latine cum iiſdem *Baſil.* 1576.

Prodierunt auctiora omnia Procopii opera Gr. Lat. cum verſione, variis lectionibus & emendationibus Maltreti *Pariſ.* 1662. fol.

[d] NICETIUS, gente Gallus, primum monachus, ac deinde abbas, maxime ſanctitatis fama inclaruit: adeo ut Theodoricum Mediomatricum regem, & filium ejus Theodebertum vitiorum libere coarguere non vereretur. Quapropter ſumma viri veneratione tactus Theodoricus anno 527. 527.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 3. vol. 6. p. 248. ſeq. b De bello Gothico lib. 4 ex verſione *Claudii Maltreti* una cum *Grotii* explicatione nominum & verborum Gothicorum Vandal. & Longobard. edidit *L. Anton. Muratorius* T. 1. Scriptorum rerum Italicarum Mediol. 1723. fol. c Loca duo de impudicitiis *Theodoræ* Aug ex MSS. Vaticano primus edidit *Bernhardus Moneta* tom. 3. Menagianor. *Amſtel.* 1716. 12mo. quæ expreſſa ex *Pariſienſ.* 1715. 12mo. d Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1449. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 13. vol. 5. p 304.

eum

Sæc. VI. ab an. D. eum Apruncnlo Trevirenſi archiepiſcopo defuncto ſucceſſorem dari curavit. Anno 535. concilio Arvernenſi I. anno 549. Aurelianenſi V. & Arvernenſi II. anno 551. Pariſienſi II. Nicetius interfuit. Inflexo animi rigore in conſervanda diſciplina eccleſiaſtica ſemper uſus, Clotharium regem ob inceſtas nuptias ſæpius excommunicavit. A Clothario eapropter in exilium miſſus, demum anno 565. a Sigeberto Clotharii filio poſt patris mortem ſedi ſuæ reſtitutus eſt. Obiit anno 568. Nonis Decembris, vel ut alii volunt, Calendis Octobris.

SCRIPTA.

De vigiliis Servorum Dei tractatus.

De bono Pſalmodiæ tractatus. Uterque diu Nicetæ Dacorum epiſcopo tributus eſt. Eos vero Nicetio noſtro vindicavit Dacherius atque edidit Spicil. tom. 3. p. 1, & p. 7 [a].

Epiſtola ad Juſtinianum Imp. qua eum in hæreſin (uti opinabatur) lapſum ab errore revocare conatur.

Epiſtola ad Chloſuindam reginam Longobardorum; qua eam hortatur, ut maritum ad fidem Catholicam adducat. Utraque poſt annum 560. ſcripta eſt, & habetur Concil. tom. 5. p. 832 [b].

527. [c] DACIUS, Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſcopus, claruit anno 527. Imperante adhuc Juſtino ſeniore, dum fidei cauſa Conſtantinopolim pergeret, quid ab eo Corinthi adverſus dæmonem hoſpitium quoddam deſertum incolentem factum ſit, narrabit tibi Gregorius M. Dialog. lib. 3. c. 4. (Variar. l. 12 ep. 27.) Exſtat ad illum *epiſtola Caſſiodori* de annona in plebem famelicam diſtribuenda circa ann. 537. data. Obiit anno circiter 555. Tribuitur ei *rerum Mediolanenſium Chronicon* hactenus ineditum in bibliotheca Mediolanenſi ſervatum [d]. Ut Chronici hujuſce fidem & autoritatem eo certius exploraret Cl. Mabillonius, mediante Claudio Caſtellano, quæſita quædam Mediolanum miſit. (Analect. Vet. tom. 1. p. 1, &c.) Reſponſum tulit ab Antonio Maria Puſtula eccleſiæ metropolitanæ bibliothecario, chronicon eſſe annorum ſexcentorum, in pergamena quidem, non tamen eadem manu, deſcriptum: præferre nomen Dacii archiepiſcopi Mediolanenſis, verum titulum eſſe recentiorem: narrare Mediolanenſis eccleſiæ res ab octavo ſæculo uſque ad tempus Alexandri II. papæ, & deſinere in anno 1067. & exinde luculenter ſatis conſtare, Dacii noſtri non eſſe: veros autem autores Landulphum ſeniorem, qui primam, Arnulphum, qui ſecundam, Landulphum denique juniorem, qui tertiam partem ſcripſit, habuiſſe. Sæc. VI. ab an. D.

[e] JUSTINIANUS, gente Hiſpanus, 529.
eccleſiæ Valentinæ epiſcopus, ex quatuor (Iſidor. de Script. c. 20.) fratribus & epiſcopis, eadem matre progenitis, unus, claruit circa ann. 529. Scripſit *librum Reſponſionum ad quendam Ruſticum de interrogatis quæſtionibus quinque*, viz. *de Spiritu S. de Chriſti natura contra Bonoſiacos* (*ſive Photianos* * a Bonoſo Sardicæ epiſcopo, ac Photini ſectatore, qui circa ann. 370. vixit, nomen iſtud mutuatos) *de baptiſmo non iterando, de diſtinctione baptiſmi Johannis & Chriſti, de Filii pariter ac Patris inviſibilitate*. N. E. (* Gennad. de Script. c. 14.)

[f] JUSTUS, Juſtiniani frater, Urgellen- 529.
ſis ſive Orgellitanus in Catalaunia epiſcopus, claruit anno 529. ac anno 531. concilio Toletano II. interfuit. Obiit circa an. 540. Scripſit *Commentarium in Cantica Canticorum*; quem primus in lucem edidit Menradus Moltherus *Hagenoæ* 1529. exinde relatum in Orthodoxogr. p. 1038. & Biblioth. Patr. tom. 9. p. 731. Eundem præmiſſis duabus Juſti *Epiſtolis, una ad Sergium papam* (quam etiam edidit Dacherius Spicil. tom. 3. p. 119 [g].) *altera ad Juſtum diaconum* (quo hortante commentarium confecerat) recudi fecit Georgius Roſtius *Halæ Sax.* 1617. Porro reliqui duo fratres, Nebridius (epiſcopus Egarenſis ſive Agragenſis, qui concilio Toletano II. ſubſcripſit) & Elpidius ſcripſerunt nonnulla; quæ Iſidori Hiſpalenſis, multo magis noſtram, notitiam fugerunt.

[h] BONIFACIUS II. Patria Romanus, 530.
Sigisbaldi filius, anno 530. die 29. Septembris, in baſilica Julii pontifex Romanus ordinatus eſt, Dioſcuro diacono eodem tempore in baſilica Conſtantiniana ab altera cleri Romani parte ordinato. Verum Dioſcuro paulo poſt e vivis ſublato, Bonifacius ſedem quiete tenuit, ac Dioſcurum poſt mortem anathematizavit. Anno 531. ut Gothorum regum ambitioni in deſignandis pontificibus viam præcluderet, habita Romæ ſynodo, Vigilium diaconum ſibi ſucceſſorem conſtituit; & decretum ea de re ſynodicum totius cleri ſubſcriptione confirmari fecit. Mox tamen ab Athalarico rege acriter eo nomine correptus, ac terrore perculſus, reum ſe majeſtatis confeſſus eſt; & conſtitutum ſynodicum in præſentia omnium ſacerdotum, cleri, & ſenatus, incendio conſumpſit. Obiit anno 532.

a Edit. nov. tom. 1. p. 221, 223. b item Append. ad opera *Gregorii Turonenſis a Ruinart.* edit. c Conſ. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol 2. p 1. d Sub *Landulphi* nomine e MSS. Cod. Eccleſ. Mediol. edidit *Ludov. Anton. Muratorius* tom. 4. Scriptor. Rerum Italic. *Mediolan.* 1724. 4to. e Conſ. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 619. f Conſ. *Fabr.* Bibl med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p 622. g Edit. nov. tom. 3. p. 312. h Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 30.

Sæc. VI. ab an. D. die 24. Octobris. Exſtant *Epiſtolæ 2. prima ad Eulalium Alexandrinum epiſcopum*, quam ſpuriam eſſe omnes agnoſcunt, *ſecunda ad Cæſarium Arelatenſem*, quæ conſules male notatos habet. Habentur Concil. tom. 4. p. 1684.

530. [a] BENEDICTUS, gente Italus, provincia Umber, domo Nurſinus, Euprepii & Abundantiæ filius, ex vetuſtiſſima & nobiliſſima Aniciorum familia natus eſt anno 480. Exacta pueritia Romam a parentibus, bonis literis erudiendus, mittitur. Verum loci iſtius mox pertæſus, in Eremum Sublacenſem ſeceſſit, anno 494. ætatis ſuæ 14. ac vitam aſceticam inire cœpit. Hic loci per plures annos degens 12. monaſteria fundavit, ac in ſingulis totidem monachos collocavit. Tandem anno 528. relicto Sublaco ad montem Caſſinum ſe contulit, ubi exciſo prius luco Apollinis, monaſterium ſibi condidit. Anno 531. a Bonifacio II. Romam ad ſynodum evocatus eſt, eo majorem ſynodo autoritatem præſentia ſua conciliaturus: quod ex bibliothecæ Vaticanæ codice refert Antonius Scipio monachus Caſſinenſis *. Morti proximus in oratorium S. Johannis Baptiſtæ ſe deferri curavit: ubi ſacris intentus, ſtans atque erectus animam cœlo reddidit anno 542. vel 543. Qui virtutes & ſtupenda S. Benedicti miracula ſcire velit; adeat Gregorii M. dialogorum lib. 2. qui totus iis ad nauſeam uſque enumerandis inſumitur.

* Elog. Abbat. Caſſinen. pag.

[b] SCRIPTA.

[c] *Regula monachorum*; quæ cum commentariis Johannis de Turrecremata, & Smaragdi abbatis, & aliis quibuſdam aliorum opuſculis prodiit *Colon.* 1575. fol. Eandem edidit Lucas Holſtenius in *codice Regularum*, quem vol. 3. *Pariſ.* 1663. emiſit. Habetur etiam in Bibliotheca Patr. tom. 9. p. 640. Longum eſſet enumerare ſingulas regulæ iſtius editiones; cum Arnoldus Wion* (qui ſuperiore ſæculo ſcripſit) pluſquam centies ſuo ævo excuſam fuiſſe referat.

* Lign. Vitæ l. 1. p. 7.

De ordine Monaſterii, qualiter fratres ſtudioſe & religioſe converſari, ac Domino militare debeant, *liber*, ab Arnoldo Wion una cum regula editus *Venet.* 1593. 16°. Suppoſititium eſſe hoc opuſculum plura ſunt in ipſo libro quæ ſatis arguunt, fatente J. B. Maro Not. ad Petrum Diac. p. 4.

[d] *Epiſtola ad Remigium archiepiſcopum Rhemenſem*, quæ ad finem chronici Caſſinenſis exſtat pag. 198. (edit. *Venet.* 1513.) & alibi ſæpius tum excuſa, tum MS. In codicibus MSS. continetur *epiſtola Monachorum Rhemenſium ad fratres in monte Caſino conſtitutos*; qua, de epiſtolæ hujus occaſione prolixe agunt, nobili nempe puella dæmonio obſeſſa, a S. Benedicto ad Remigium miſſa, ut ejus precibus liberaretur; ſed tum Benedicti tum Rhemenſium literæ recentioris ævi ſomnia manifeſto ſapiunt. Quin & res tota ab ipſo Baronio ad ann. 507. tanquam impoſtura rejicitur, etſi non deſint, qui eam ſerio & ſtrenue propugnant.

Sæc. VI. ab an. D.

Epiſtola ad S. Maurum, cum ad Gallias tenderet; quæ in S. Mauri vita habetur.

Sermo in diſceſſu S. Mauri; qui in martyrologio Benedictino ad diem 14. Januarii reperitur.

Sermo in paſſione S. Placidi & ſociorum; qui in epiſtola Siculorum ad S. Benedictum in fine chronici Caſſinenſis fol. 199. invenitur.

Sententiæ ejuſdem nonnullæ citantur in libello 114. ſententiarum Patrum, *Colon.* 1531. 8°. excuſo.

Omnia S. Benedicti opuſcula in unum collecta habentur in Bibliotheca Patr. tom. 9. p. 640, &c.

[e] JOBIUS, monachus Orientalis, ὁ θεοσεβὴς, καὶ Φωτίου ἱερεὺς ἀνεμμεθόδος ὁ ἀνὴρ, teſte Photio *. Hunc ego ſexto huic ſæculo aſcripſerim, tum quod ſcripſit contra Severum non una vice Juſtiniano imperante damnatum; tum quod vixit, poſtquam Pſeudo-Dionyſius palam orbi innotuerat, & pro germano Areopagita haberi cœperat. Adeoque circa ann. 530. claruiſſe videtur. Scripſit *librum adverſus Severum hæreticum*, cujus nulla hodie ſuperſunt veſtigia. Item περὶ οἰκονομικῆς πραγματείας, *ſeu de incarnatione Domini*, libros 9. Ex quovis iſtorum fere libro præclara, eaque longe ampliſſima excerpta deſumpſit Photius; quæ apud eum exſtant cod. 222. In tractandis controverſiis, notante Photio, non ignobilis aut remiſſus: non ita feliciter tamen objectionum nodos diſſolvit. In utroque opere ſuo τῆς μέντοιγε εὐσεβείας, ὅσαγε ἐμὲ εἰδέναι, ἱερεύς τ' ἐστὶν ἀξιέπαινος, καὶ τὸ φιλόπονον οὐκ ἀδόκιμος, καὶ τῆς τῶν ἱερῶν γραφῶν μελέτης οὐκ ἄπειρος. *Et rectæ religionis eſt, quod quidem obſervaverim, amans, laudeque dignus, & diligentiæ non contemnendæ, atque in SS. Scripturarum commentatione inſigniter exercitatus.*

530.

* Cod. 222.

TETRADIUS, ſeu Teridius, gente Gallus, S. Cæſarii Arelatenſis nepos, dignitate Presbyter. Claruit anno 530. Scripſit ab ore S. Cæſarii exceptam, & ad multa

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 45. *Oudin.* tom. 1. p. 1414. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 2. vol. 1. p. 533. [c] Conf. *Wanlei* Catalog. p. 91. 122. [d] Conf. *Fabr.* ad *Petrum Diaconum* de Viris illuſtrib. Caſſinen. c. 1. [e] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 36. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 9. Art. 222. vol. 9. p. 474.

Gallia-

Sæc. VI. ab an. D.

Galliarum monaſteria tranſmiſit, *Monachorum regulam*; quæ S. Cæſario vulgo inſcribitur, & in Bibliotheca Patr. codice regularum Holſteniano, atque alibi habetur.

530. [a] COGITOSUS, natione Hibernus, S. Brigidæ, ut videtur, nepos, vixiſſe putatur circa annum 530. vel paulo poſt. Scripſit *Vitam S. Brigidæ*, quæ habetur apud Caniſium Antiq. Lect. tom. 5. part. 2. p. 625 [b]. & apud Surium & Bollandum, Febr. 1.

531. MONTANUS, gente Hiſpanns, poſt Celſum Toletanæ urbis archiepiſcopus, claruit anno 531. quo concilio Toletano præfuit; ac in eo decretum ſynodicum fieri curavit, ut nullus deinceps presbyter chriſma conficeret, aut epiſcopus in aliena diœceſi eccleſias conſecraret. Epiſcopatum tennit annis 9. Eum ob doctrinam, & vitæ ſanctitatem plurimum laudat Ildefonſus Toletanus *, quem conſulat, cui plura de eo ſcire lubet. Exſtant *Epiſtolæ 2. prima ad fratres territorii Palcntini, altera ad Theoribium epiſcopum Palentinum*, Concil. tom. 4. pag. 1735. Alius ab iſto videtur Turibius epiſcopus, quem ad Leonem papam libros contra Priſcillianiſtarum hæreſin ſcripſiſſe memorat Montanus noſter in epiſtola priore.

* De Script. c. 3.

532. JOHANNES II. cognomento *Mercurius*, patria Romanus, Projecti filius, eccleſiæ Romanæ titnlo S. Clementis presbyter, ad pontificatum evectus anno 532. die 19. Decembris. A Juſtiniano Imp. miſſis literis, & legatis Hypatio Epheſino, ac Demetrio Cæſareenſi, anno 533. rogatus, ut phraſim iſtam, *Unus de Trinitate paſſus eſt*, ſuffragio ſuo confirmaret, & Acæmetas monachos, qui Hormiſdæ papæ decreto contra phraſim iſtam ante tredecim plus minus annis lato ad Neſtoriana dogmata ſtabilienda uſi ſunt, erepto iis ejuſmodi argumento, damnaret; utrumque effecit: dataque ad Juſtinianum epiſtola phraſim iſtam iiſdem verbis, quibus eam olim tuebatur Maxentius, damnabat Hormiſdas, a Juſtiniano propoſitam, Catholicam eſſe, ac recte uſurpari poſſe decrevit, anathemate in contraria docentes vibrato. Obiit anno 535. die 21. Aprilis. Exſtant *Epiſtolæ 6.* Concil. tom. 4. p. 1741. quarúm *prima*, quæ eſt *ad Valerium epiſcopum*, veluti adulterina, a Labbeo, aliiſque rejicitur.

[c] DIONYSIUS EXIGUUS, natione Scytha, profeſſione monachus, & abbas Romanus, Caſſiodori familiaris, ejuſque in dialectica addiſcenda condiſcipulus. Claruit anno 533. Obiit ante annnm 556. quo Caſſiodorus librum *de Divinis Lectionibus* ſcripſit: ac in eo Dionyſium jamjam, uti ait, defunctum impenſe landat. *Generat hodieque*, inquit *, *eccleſia Catholica viros illuſtres probabilium dogmatum decore fulgentes. Fuit enim noſtris temporibus & Dionyſius monachus, — in utraque lingua valde doctiſſimus, reddens actionibus ſuis, quam in libris Domini legerat, æquitatem: qui ſcripturas divinas tanta curioſitate diſcuſſerat, atque intellexerat; ut — Fuit in illo cum ſapientia magna ſimplicitas, cum doctrina humilitas, cum facundia loquendi parcitas. — Totus Catholicus, totus paternis regulis perſeveranter adjunctus: & quicquid poſſunt legentes per diverſos quærere, in illius ſcientia cognoſcebatur poſſe fulgere.* 533.

* Cap. 23.

OPERA.

[d] *Collectio ſive codex Canonum eccleſiaſticorum*, a Dionyſio, rogante Stephano epiſcopo Salonitano, Latine verſus & compaginatus, conſtans canonibus Apoſtolicis prioribus 50. & canonibus conciliorum Nicæni, Conſtantinopolitani, Chalcedonenſis, Sardicenſis, & Africanorum quorundam. Exſtat in omnibus Conciliorum Collectionibus, & a Juſtello editus *Pariſ.* 1628. 8°. & in Bibliotheca Juris Canon. tom. 1. p. 97.

[e] *Collectio decretorum Pontificum Romanorum a Siricio ad Anaſtaſium II.* qnotquot reperiri poterant, una cum *epiſtola* nuncupatoria *ad Julianum presbyterum Romanum*, qui ſynodis Romæ an. 488, & 499. habitis ſubſcripſit. Exſtat in unaquaque conciliorum editione, & a Juſtello una cum codice Canonum edita *Pariſ.* 1628. 8°. & in Bibliotheca Juris Canon. tom. 1. p. 181 [f].

Epiſtola ſynodica S. Cyrilli & concilii Alexandrini, adverſus Neſtorium, Latine verſa. Exſtat tum alibi, tum a Juſtello edita cum prioribus opuſculis.

Epiſtola paſchalis Proterii ad Leonem, Latine verſa, una cum *Epiſtolis duabus* ipſius Exigui *paſchalibus ad Petronium & Bonifacium*; habetur in Appendice Petaviani operis de Doctrin. Temp.

[g] *Vita S. Pachomii abbatis*, Latine verſa, & inter vitas patrum ab Heriberto Roſveydo edita *Antverp.* 1615, 1628. fol.

Oratio Procli de laudibus Deiparæ, (quam

a Conſ. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1117. *Oudin.* tom. 1. p. 1400. b Edit. nov. tom. 1. p. 416. c Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 42. *Oudin.* tom. 1 p. 1406. d Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 1. vol. 11. p 61. *Fabr.* Bibl Eccleſ. ad *Sigebert. Gemblacen.* c. 27. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 2. p. 99. ſeq. *Ittig.* de Pſeudepigr. Apoſtol. c. 11. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 13. ad vit. *Auguſtin.* Art. 296. e Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 1. §. 8. vol. 11. p. 12. ſeq. f Vetus verſio Theotiſca MSS. tum Canonum tum Decretorum habetur apud *Bernhard. Pez.* Anecdotorum tom. 1. p 373. 401. edit. *Auguſt. Vindelic.* 1721. fol. g Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad vit. *Pachomii.*

Sæc. VI. ab an. D. tamen non ab Exiguo, ſed a Mario Mercatore, verſam eſſe contendit Garnerius: ac proinde verſionem inter iſtius opera adjuncto textu Græco edidit part. a. pag. 19.) *epiſtola ejuſdem de fide ad Armenos, & altera ad Dominum pro Athanaſio Perrbenorum epiſcopo*, Latine verſæ, habentur in editione Procli operum a Vinc. Riccardo adornata *Romæ* 1630. 4° [a].

Gregorii Nyſſeni de opificio hominis liber in duas diviſus Homilias, Latine verſus. Exſtat verſio *Baſil.* 1562. *Colon.* 1573. ſed ſine epiſtola Dionyſii nuncupatoria ad Eugyppium presbyterum, & verſione præfationis Nyſſeni; quas primus iu lucem edidit Mabillonius Analect. tom. 2. p. 1.

[b] *Hiſtoria inventionis capitis S. Johannis Baptiſtæ, a Marcello abbate Græce conſcripta*, & ab Exiguo Latine verſa; edita eſt a Cl. Du Freſne ad calcem hiſtorici tractatus de capite S. Johannis Bapt. *Pariſ.* 1655. 4°.

Cyclus Paſchalis annorum 97. ab an. 527. initium ducens: cujus fragmentum habes in Mariani Scoti chronico ad an. 527 [c]. In hoc Cyclo annos a Chriſti incarnatione numeravit Dionyſius: atque iſtam æram primus omnium annis ſupputandis adhibuit.

533. [d] FULGENTIUS FERRANDUS, gente Afer, S. Fulgentii Ruſpenſis diſcipulus, ſub cujus auſpiciis in Sardinia exulantis monaſticam ingreſſus eſt ac egit vitam. In Africam tandem reverſus eccleſiæ Carthaginenſis diaconus factus eſt. Claruit anno 533. & deinceps. Eo enim anno ab Anatolio Romanæ eccleſiæ diacono, & Severo ſcholaſtico Conſtantinopolitano per literas interrogatus, *an unus ex Trinitate paſſus eſſe recte dici poſſit*; data ad utrumque epiſtola veram ac catholicam eſſe dicendi formulam ſententiam tulit. Anno 546. a Pelagio & Anatolio diaconis Romanis de tribus capitulis damnandis conſultus, mortuorum dudum ſcriptorum memoriam anathemate percuti nec pium eſſe, nec eccleſiæ utile, reſpondit: ac epiſcopis Africanis a Juſtiniano Imp. ut capitula damnarent, per literas rogatis, autor fuit, ut ſententiam ea de re inhiberent, & imperatori iſtiuſmodi obſequium denegarent. Obiit ante annum 551.

SCRIPTA.

Breviatio Canonum eccleſiaſticorum, quos habita materiarum ratione in certas claſſes, & propria capita redegit. Duplicem Baronii hac de re errorem Henricus Juſtellus, & Gerardus Maſtrichtius * notarunt: primo quod Ferrandi & Creſconii breviarium confundit, & Ferrando trecenta tribuat capitula (quot ſunt Creſconii) cum ſolum 232. ſcripſerit. Secundo quod Creſconium faciat Ferrando æqualem, qui ferme duobus poſt eum ſæculis vixit. Ordinem Ferrandi multo ſpectabiliorem eſſe & accuratiorem, quam Creſconii, obſervarunt Juſtellus, ejuſque συνεργὸς Voellius, qui multa præterea ad hanc breviationem ſpectantia congeſſerunt. Eam primus edidit cum Creſconii breviario Petr. Pithæus *Pariſ.* 1588. Prodiit etiam cum codice canonum eccleſiæ Romanæ a Dionyſio Exiguo concinnato *Pariſ.* 1609. 8°. & cum eodem a Juſtello edito *Pariſ.* 1628. 8°. ac in Bibliotheca Juris Canon. tom. 1. p. 448. ubi index Breviationis iſtius antiquus admodum adnectitur.

* Hiſt. Juriſ. Eccl. p. 167.

Epiſtola ad S. Fulgentium de duabus quæſtionibus ſuper ſalute Æthiopis moribundi.

Epiſtola ad eundem de quinque quæſtionibus.

Epiſtola ad Eugyppium abbatem de Trinitate, & de duabus Chriſti naturis.

Vita S. Fulgentii Ruſpenſis epiſcopi, quæ una cum tribus proxime memoratis epiſtolis inter Fulgentii opera haberi ſolet.

Epiſtola ad Severum ſcholaſticum CP. quod unus de Trinitate paſſus dici poſſit.

Epiſtola ad Anatolium R. E. diaconum, ejuſdem argumenti.

Paræneticus ad Reginum Comitem, de 7. regulis innocentiæ.

Epiſtola ad Pelagium & Anatolium R. E. diaconos, pro tribus capitulis.

Prodierunt omnia Ferrandi opera cura Fr. Chiffletii *Divione* 1649. & exinde in Biblioth. Patr. tom. 9. p. 4. 172, 181, 480, 494, 502.

[e] MARCELLINUS, V. C. Comes Il- 534.
lyricianus, Juſtiniani Imp. adhuc Patricii cancellarius, claruit anno 534. quo *Chronicon* ſuum finivit, exorſus illud ab anno 379. (quo deſiit Hieronymus) & ad quartum uſque Juſtiniani Imp. conſulatum deducens. Quæ enim deinceps ſequuntur ad finem uſque Juſtiniani, ut recte notat Sirmondus, ab alia manu profecta ſunt; adeoque in editione Sconhoviana omnium prima deſiderantur: quamvis poſtea a Panvinio primum, deinde ab aliis, nullo habito diſcrimine, pro Marcellinianis edita. Præter Antonii Sconhovii editionem prodiit *Chronicon* iſtud *Pariſ.* 1546. 8°. 1575. *Heidelberg.* 1588. & ad calcem chronici Euſebiani *Lugduni Bat.* 1606. ac *Amſtelod.* 1658. denique

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 28. §. 5. vol. 8. p. 603. ſeq. b Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 1. not 17. & ſeq. ad vit *Johan. Bapt.* c Hunc una cum præfatione ad *Petronium* & Epiſt. Paſchal. *Dionyſ* & *Proterii* præmiſſa Hiſt Cycli Dionyſiani edidit *Jo. Gul. Janus* Wittenberg. 1718. 4to. d Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p 22. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6 c. 1. § 20. vol. 11. p 63, 64. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 658. e Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 25. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 58.

Jaco-

Sæc. VI. ab an. D. Jacobus Sirmondus ex vetuſtiſſimo codice Tiliano tum ipſum *Chronicon* multo emendatius, tum ſcriptoris antiqui *Appendicem* longe auctiorem dedit *Pariſ.* 1619. 8°[a] exinde relatum in Biblioth. Patr. tom. 9. pag. 517. Scripſit præterea Marcellinus, teſte Caſſiodoro*, *libros* 4. *de temporum qualitatibus & poſitionibus locorum*, ac totidem alios *de urbibus Conſtantinopoli & Hieroſolymis.* Utrumque opus jamdiu interiit.

* Div Lect. c. 17, 25.

535. [b]COSMAS, Ἰνδικοπλεύστης dictus (quo nomine vocari ſolebant qui in Indiam mercaturæ exercendæ, vel fidei prædicandæ cauſa navigabant,) natione Ægyptius, civitate, ut videtur, Alexandrinus, vitæ inſtituto mercator, tandem monachus, claruit imperante Juſtiniano ann. circiter 535. etiamſi enim lib. 2. pag. 140. de Elesbaani Axomitarum regis expeditione in Homeritas agens, ſe anno circiter 547. conſcripſiſſe innuere videtur, libro tamen 10. prope ann. 535. ſe vixiſſe refert, quæ nullo modo ἀσύστατα ſunt, cum notiſſimum ſit Coſmam opus ſuum per partes & diverſis temporibus, aliquotque annorum intervallis edidiſſe, auxiſſe, & reconcinnaſſe. Primos vitæ ſuæ annos, in mercibus negotiandis conſumpſit, quo fine in varias orbis terrarum regiones ſemel iterumque peregrinatus eſt, Ægyptum, & extremam uſque Æthiopiam, Syriam, Arabiam, Indiam, & omnia pene Orientis loca oculis luſtravit; & non mercium modo, ſed & tota obſervationum plauſtra ſecum domum reduxit: tandem laborum & peregrinationum ſatur, domum rediit, & rebus ſæcularibus valedicens, vitæ monaſticæ, & contemplativæ, librisque componendis ſe totum dedit. Erat quippe eruditus, omnique fere ſcientiarum genere, haud vulgariter inſtructus. Inter ea quæ edidit, primum tenet locum *Topographia Chriſtiana*; ſive *Chriſtianorum opinio de mundo* 12. libris abſoluta; ultimo, ut jam editus eſt, in fine mutilo: quo in opere, totum ſe Aſtronomis mundum eſſe ſphæricum contendentibus opponit, argumentis hinc inde conquiſitis e ſcriptura ſacra, ratione, teſtimoniis, & autoritate SS. patrum, immo nullis non telis contra adverſarios ſuos pugnat. Ipſe e contra pertinaciter aſſerit mundum eſſe planum, terræ ſuperficiem quadram & oblongam, ita ut longitudo ejus ab oriente ad occidentem, duplo major latitudine ſit, totamque muris claudi. Hanc ſententiam, quam omnes jam rident eruditi, totis viribus propugnat, & per univerſum opus explicat, cujus explicationis ſummam, in compendium mittit Cl. editor: nec ſententiæ ſuæ operoſa confirmatione contentus, peregrinationis etiam ſuæ rationem paſſim notat. Regionum ſitum, gentium mores, negotiandi modum, locorum conſuetudines, plantarum, & animalium, iſtis in locis naturam, & proprietates, ipſe ut plurimum teſtis oculatus accurate deſcribit, plurima quæ ad varia S. ſcripturæ loca illuſtranda faciunt, profert. De loco tranſitus Iſraelitarum per mare rubrum, de Paradiſo terreſtri, de Chriſtianorum in India ſuo tempore ſtatu, de illorum archiepiſcopis, epiſcopis, ſacerdotibus, aliiſque, multas antiquitates non ubivis obvias eruit; præſertim celeberrimum illud vetuſtatis monumentum ad ingreſſum urbis Adulitanæ (quæ Æthiopum maritima eſt) duobus a mari miliaribus diſtantis, poſitum, ſellam nempe Regiam e candido marmore, admodum pretioſo, Marti conſecratam, & in poſteriori parte imagines Herculis & Mercurii habentem inſculptas, tum undique inſcriptam literis Græcis, quinque columellis compoſitis, præſertim ampla inſcriptione a Ptolemæo Evergeta addita; qua gentes ab eo ſubactæ & victoriæ ab hoſtibus reportatæ recenſentur: Quæ omnia vidit, depinxit noſter, inſcriptionem exſcripſit, & additis in eam ſcholiis operi ſuo inſeruit lib. 2. p. 140. & ſeqq. Monumentum hoc Adulitanum primus eruit ediditque Leo Allatius Gr. Lat. *Rom.* 1631. 4°. exinde alii, & nuperrime vir excellentiſſimus A. Fabricius Biblioth. Gr. lib. 3. c. 25. vol. 2. p. 604. Denique ſchemata Aſtronomica, & *Tabulæ* quorundam locorum, animalium, &c. quas manu ſua delineaverat autor, in opere jam edito, typis æneis deſcribuntur. Hoc opus recenſuit Photius cod. 36. nulla facta Coſmæ mentione, nomen quippe autoris in exemplari quo uſus eſt deeſſe videtur. Certe ſuſpicatur Fabricius* Coſmam non fuiſſe verum & proprium nomen autoris, ſed ipſummet ſe Coſmam vocaſſe, quod Κόσμου deſcriptionem ſcripſerit, perinde & Johannes Sinaita *Climacus* dictus ſit, eo quod librum cui titulus Κλίμαξ ſcripſerit. Ingenioſa quidem conjectura, & quæ laudari meretur, ubi non admittitur. Titulus operis apud Photium eſt Χριστιανῶν βίβλος, *Chriſtianorum liber, expoſitio in Octateuchum.* Quicquid ſibi velit, haud ſtatim intelligo. *Chriſtianorum liber*, fortaſſe quia dicitur *Chriſtianorum opinio de mundo*; expoſitio vero in Octateuchum, quia priori præſertim parte, de his agit, quæ in Octateucho Moſaico continentur, velut de tabernaculo Moſis &c. Objicit ei Photius, quod multa hiſtorica vix credibilia tradit, ut μυθικώτερος μᾶλλον ἢ ἀληθέστερος haberi debeat. Sed nondum ſatis cognitus

* Ubi ſupra p. 612.

a Pariſ. 1696. Venet. 1729. b Conf. Oudin. tom. 1. p. 1407.

Sæc. VI. ab an. D. erat terrarum orbis, multaque fabuloſa olim exiſtimata, quæ noſtro, & ſuperiori ſæculo veriſſima eſſe comperta ſunt. De ejus ſtylo hæc Photius: ἐστὶ δὲ ταπεινὸς φράσιν καὶ συντάξεως οὐδὲ τῆς κοινῆς μετέχων, *ſtylus illi humilis, & ſtructuram adhibet longe infra communem.* Nec mirum, cum per totam fere vitam, tot exteris peregrinationibus, tot barbararum gentium linguarumque commerciis fuerit occupatus; quod ipſe non * uno loco tenuem & impolitam ſuam dicendi facultatem modeſte agnoſcit, ſimul & excuſat, neque ſe ulla ſermonis pompa, artificiove, ſed verbis popularibus, & minime compoſitis, uti ingenue fatetur. Hujuſce operis partes quædam antehac vulgatæ fuerunt, præſertim ab Emerico Bigotio, *Pariſ.* 1673. a Thevenotio, Bibliothecario regio poſtea Gallice verſæ: nuper vero Montfalconius opus integrum Græce & Latine edidit, addita erudita præfatione, *Par.* in Collect. Nov. Græc. PP. tom. 2. 1706. Citat hoc opus L. Allatius, Græcorum recentiorum doctiſſimus, ſub nomine *Chriſtini ſeu Chriſtiani, de lib. Eccleſ. Græc.* Diſſert. 1. pag. 50. Forſan non alia de cauſa, quam quod in calce libri 5ti. quo prima operis editio claudebatur, dicitur χριστιανοῦ χριστιανικὴ τοπογραφία περιεκτικὴ παντὸς τοῦ κόσμου. *Chriſtiani Chriſtiana topographia totum mundum complectens.* Edidit idem COSMAS *Coſmographiam univerſalem*, Conſtantino cuidam nuncupatam, tabulas etiam & delineationes univerſi, & aſtrorum motus, quas ad Homologum diaconum miſit, ut ipſe nobis autor eſt Prol. 1. lib. 2. p. 113. alibique, libro nempe 8. p. 300. ſe commentarium in *Cantica Canticorum* compilaſſe memorat. Scripſit expoſitionem hiſtoricam & anagogicam *in Pſalmos* ex variis veterum ſcriptis contextam, præmiſſa protheoria & diſquiſitione de Pſalmorum conſtitutione, aliiſque neceſſariis huc pertinentibus. Exſtat Gr. MS. ni fallor, in codice Colbertino 1476. vide Dufreſn. Gloſſar. Græc. in Voc. Ἰνδικοπλεύστης. Fragmentum habet Corderius Caten. Græc. in Pſ. 16. verſ. 14. De præfatione vero in Lucam, quam ſe in *Tetraevangelio* quodam MS. reperiſſe, mihi olim affirmavit Galeus noſter, & unde Coſmam in Evangelium illud commentarium edidiſſe conjicere proclive eſſet, ex Topographia jam edita liquet nihil aliud eſſe, quam, quæ de S. Luca habet lib. 5. p. 247. Unicum adhuc monendum reſtat, L. Allatium Coſmam noſtrum chronici Alexandrini autorem facere, Conſenſ. de Purgat. p. 942. forte non aliam ob cauſam, quam quod plura in hoc chronico leguntur, quæ apud Coſmam noſtrum iiſdem fere verbis reperiuntur. Conferantur quæ habet Coſmas in prologo de Apoſtolis, lib. 5. p. 241. & ſeqq. de S. Paulo, & duplici hominum ſtatu, p. 251. pene ad finem illius libri, cum iis quæ habet chronici autor Olymp. 211. a p. 234. ad p. 240. [Edit. *Pariſ.*] & videbis eadem omnino eſſe, totidemque fere verbis tradita, eundem eſſe autorem, eumque Coſmam; quod idem ſcopus & argumentum, eadem ſcribendi methodus, eadem phraſis, & dicendo genus, & rerum, quæ apud Coſmam præcedunt, & ſubſequuntur, conformitas manifeſto arguunt: ut luce clarius ſit rhapſodum iſtum Chronographum, qui centones ſuos ex variis autoribus corradere ſolet, Topographi noſtri ſcrinia compilaſſe. Quid? quod chronici Paſchatis conditorem poſt Coſmæ ætatem vixiſſe, opuſque ſuum ad ann. imperii Heracliani 18. Chr. vero 630. perduxiſſe conſtat.

* Vid. l. 2. p. 114. l. 2. p. 124. 125. 139. & alibi paſſim.

ANTHIMUS, primo Trapezuntii in Ponto epiſcopus, deinde anno 535. Theodoræ Imp. gratia ad patriarchatum Conſtantinopolitanum evectus, ſub ficta pietatis & orthodoxiæ larva latere voluit; ſe ſanctas quatuor ſynodos venerari, eaſque in Diptychis habere, ſeque per omnia apoſtolicam ſedem ſequi profeſſus. Interim tamen virus Eutychianum ſub pectore coxit: ideoque anno ſequente oblato ab archimandritis Orientalibus accuſationis libello, ab Agapeto papa, cum duas in Chriſto naturas, a Severo ſeductus, confiteri recuſaret, ſede CP. ac mox etiam Trapezuntina depoſitus eſt: (quam ſententiam ſynodus eodem anno ſub Menna Conſtantinopoli habita ratam fecit,) a Juſtiniano Imp. Vigilio papa, multiſque ſynodis, ſæpius poſtea damnatus. Exſtant fragmenta aliquot *ſermonis Proſphonetici ad Juſtinianum Imp.* Concil. tom. 6. p. 835, 906, 907. *Epiſtolarum ejus ad Theodoſium Alexandrinum meminit Evagrius* lib. 4. c. 11. 535.

THEODOSIUS, patria Alexandrinus, profeſſione rhetor, poſtea in clerum Alexandrinum cooptatus, Severi poſt ereptam ſedem Antiochenam Alexandriæ degentis diſcipulus, ac poſt eum ſectæ Corrupticolarum Alexandrinorum (qui ab eo Theodoſiani vocati ſunt) princeps. Anno 535. defuncto Timotheo epiſcopo, a clero Alexandrino patriarcha Alexandrinus electus, ac rite conſtitutus eſt. Verum eodem tempore ab Aphthartodocitis ſive Phantaſioſtis, (e quorum numero erant monachorum & plebis pars longe maxima) Gaianus archidiaconus, ſectæ iſtius dux, in epiſcopatum evectus eſt: qui Theodoſium ſede vi deturbavit, & diebus 103. tenuit: quum a Nar- 535.

ſete

ſete Comite juſſu Juſtiniani Imp. poſt acre certamen cum plebe Alexandrina commiſſum & ipſe expulſus Theodoſio locum dedit. Anno ſequente Theodoſius Eutychianiſmi apud imperatorem accuſatus, poſtquam ſedem Alexandrinam ſedecim menſibus tenuerat, Conſtantinopolim evocatus eſt; & concilii Chalcedonenſis decretis ſubſcribere præfracte renuens, depoſitus eſt, & ad ſextum extra Conſtantinopolim lapidem relegatus. In Thracia igitur degens, alteri Corrupticolarum ſectæ paulo poſt ſe ducem præbuit. In duas enim factiones diſſiluerunt Corrupticolæ, circa humanam Chriſti cognitionem digladiati. Chriſtum vi naturæ humanæ diem judicii ſcire negantibus *Agnoetarum* nomen inditum eſt: contrariam ſententiam tuebatur Theodoſius, & cum ſectariis ſuis collectas ſeorſim egit. In vivis adhuc erat, cum *Breviarium* ſuum ſcripſit Liberatus. Exſtant fragmenta aliquot *libelli ad Theodoram Aug.* Concil. tom. 6. p. 320, 835. Scripſit etiam *epiſtolas ad Anthimum & Severum:* quarum mentio habetur apud Euagrium. l. 4. c. 11. Ex ejus denique homiliis & ſermonibus ad populum habitis nonnulla profert Coſmas Indicopleuſtes Topogr. Chriſt. l. 10. p. 331.

535. [a] AGAPETUS, natione Romanus, Gordiani presbyteri filius, anno 535. die 29. Aprilis eccleſiæ Romanæ regimen ſuſcepit: ac ſtatim in eccleſia media Acta deſignationis Vigilii in pontificatum in ſynodo Romana ſub Bonifacio habita reſcidit, & Dioſcorum a Bonifacio poſt mortem condemnatum abſolvit. Anno ſequente a Theodato Gothorum rege ad Conſtantinopolim legationem ſuſcipere coactus eſt; ut Juſtiniani Imp. arma ab Italia precibus averteret. Verum id nequaquam impetravit. Res tamen majoris momenti geſſit. Anthimum enim hæreſi Eutychianæ addictum a ſede CP. depoſuit, & Mennam loco ejus ſubrogatum ordinavit. Obiit Conſtantinopoli die 17. Aprilis, an. 536. Exſtant *Epiſtolæ* 7. Concil. tom. 4. p. 1789. Harum quintam, quæ eſt ad Anthimum CP. ſpuriam eſſe ſatis patet tum ex ipſa epiſtola, tum ex nota Conſulum appoſita. Et ſane integra fere epiſtola ex Leonis I. epiſtola 97. deſumpta eſt. Extat etiam *epiſtola ad Petrum patriarcham Hieroſolymitanum de Anthimi depoſitione* Gr. Lat. concilii CP. ſub Menna Act. 1. Concil. tom. 5. p. 47.

535. GREGORIUS, patria forſan Siculus, epiſcopus Agrigentinus, clar. an. 535. ἀνὴρ βίῳ καὶ λόγῳ ϗ δόγμασιν ἀληθείας πάντας σχεδὸν ὑπερλάμψαν, (quo eum elogio mactat Nicephorus [a],) *vir vitæ ſanctitate, eloquentia, & doctrinæ veritate omnibus pene ſuperior.* Interfuit concilio generali 5. ann. 536. ſub Juſtiniano habito, cujus pars magna fuit. Scripſit perpetuum *Commentarium* in Eccleſiaſtem lib. 12. abſolutum, ex Græcis Patribus collectum. Extitiſſe hunc commentarium penes P. Poſſinum ipſemet fatetur Prolegom. in Theſ. Aſcet. ſect. 1. quem ipſe diſcedens Roma ann. 1681. erudito juveni Johan. Franciſco de Rubeis Romano, latinitate & luce donandum reliquit. Quid de illo exinde factum ſit, non conſtat.

[a] H. E. l. 17. cap. 7. p. 774.

MENNAS, genere Alexandrinus, ex præpoſito xenodochii majoris, quod *Sampſonis* vocabatur, poſt depoſitum Anthimum anno 536. a clero civitatis patriarcha Conſtantinopolitanus electus eſt, & ab Agapeto papa ordinatus. Habita ſtatim ſynodo Anthimum, Severum, alioſque eorum ſectarios damnavit. Anno 541. a Juſtiniano Imp. rogatus ac tantum non coactus, habita Conſtantinopoli ſynodo Origenem damnavit; ut & tria capitula anno 546. a Vigilio papa eapropter, Conſtantinopolim anno ſequente adveniente, communione ſubmotus, poſt trimeſtre tamen ſpatium inita concordia in integrum reſtitutus. Obiit anno 552. Præter ea quæ in ſynodo CP. in cauſa Anthimi pro re nata diſſeruit, exſtat Gr. Lat. *Epiſtola ad Petrum Hieroſolymorum patriarcham de depoſitione Anthimi*, inter Acta ſynodi Hieroſolymitanæ Concil. tom. 5. p. 277 [b]. 536.

[c] SYLVERIUS, Hormiſdæ papæ filius, eccleſiæ Romanæ ſubdiaconus, ac tandem anno 536. die 6. Junii Theodati regis potentia pontifex factus. Exeunte anno eodem (non ſequente, quod male habet Anaſtaſius) Theodoræ Aug. juſſu, & ſcelerata Vigilii ambitione, a Beliſario duce, ficto perduellionis crimine ei intentato, ſede ſua deturbatur, & Pataram Lyciæ urbem relegatur: ubi habita epiſcoporum aliquot amicorum ſynodo Vigilium diris devovet. Demum a Juſtiniano Imp. in Italiam remiſſus, ut cauſa ejus in ſynodo rite judicaretur, nimia Beliſarii facilitate, Vigilii cuſtodiæ traditus eſt: qui eum in Palmariam inſulam deportatum fame & inedia diu maceravit, ac tandem anno 540. die 20. Junii immiſſis duobus ſicariis e medio ſuſtulit. Exſtant ſub illius nomine *Epiſtolæ* 2. *altera ad Vigilium, ad Amatorem altera.* Spurias autem eſſe tum ex notis chronologicis, tum 536.

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 31. [b] Edidit etiam *Fronto Ducæus* cum Zonara ad Canonas, *Pariſ.* 1618. fol.
[c] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 46.

ex ſtyli barbarie, judicant Labbeus, Papebrochius, & quod magis mirandum, ipſe Binius.

536. ᵃ HESYCHIUS ILLUSTRIS, patria Mileſius, claruit anno 536. Patrem habuit Heſychium profeſſione cauſidicum, matrem Sophiam. Vixit ſub imperatoribus Anaſtaſio, Juſtino, & Juſtiniano, unde & a Conſtantino * Porphyrogenneta hiſtoricis adjungitur, Procopio, Agathiæ & Menandro, qui hiſtorias ſuas ad imperium uſque Juſtiniani conſcripſerunt. *Illuſtris*, non a cognomine, ſed a ſumma quam gerebat dignitate dictus eſt. Hoc quippe titulo ornari ſolebant præfecti-prætorio, præfecti-urbis &c. qua vero dignitate ſub hoc titulo gaudebat Heſychius, non liquet. Diu mecum deliberavi, illumne inter ſcriptores eccleſiaſticos reponerem; præcipue quod dubitare videtur Suidas * utrum fuerit Chriſtianus. Verum in ejus quæ etiam hodie ſuperſunt ſcriptis non deſunt argumenta, quæ ipſum Chriſtianum fuiſſe ſatis evidenter innuunt. In voce *Sibylla* * ait, Chaldæam de Chriſto vaticinatam eſſe; cujus ſi verſus aliquot imperfecti & metri legibus parum convenientes inveniantur, non ipſius id culpa, ſed notariorum vitio accidiſſe, qui vim ac flumen verborum calamo aſſequi nequiverunt. De Triboniano, inſigni imperante Juſtiniano juriſconſulto, agens *, addit, ἦν δὲ ὁ Τριβωνιανὸς Ἕλλην καὶ ἄθεος, *Erat vero Tribonianus paganus & atheus*. Itane vero de gentili loqueretur ipſe homo gentilis? Hypatiæ philoſophæ Alexandrinæ cædem ubi memorat *, ab Alexandrinis quidem factam refert, Cyrilli vero ejuſque cleri hac in re partes penitus ſilentio ſupprimit. Aliter plane Damaſcius ejuſdem temporis ſcriptor gentilis, qui in vita Iſidori MS. (cujus verba Latine profert Valeſius *, Græce apud Suidam * reperiuntur) Cyrillum epiſcopum Alexandrinum funeſtæ hujus laníenæ autorem diſerte facit. Commendat * Numenium, qui Platonem perſtrinxit, quod plagio ſubripuerit e Moſaicis libris, quæ de Deo & mundo prodidit; quodque dixerit, *quid aliud eſt Plato quam Moſes Atticiſſans?* alibi * meminit ædis martyris Menæ, & Conſtantini M. munificentiam in condenda & ornanda urbe Conſtantinopoli impenſe laudat *, quodque non balneis modo, ſed & ἱεροῖς οἴκοις, ſacris nempe Chriſtianorum eccleſiis illuſtriorem fecit, ut alia huc ſpectantia mittam. Nec obſtat quod ait Suidas; cum ejus dubitatio nuda, eaque ſatis inani, conjectura nitatur; ſuſpicari nempe quempiam poſſe non fuiſſe Chriſtianum, eo quod in libello *de viris claris* nullam doctoris alicujus eccleſiaſtici mentionem fecerit. At vero cui non ſatis conſtat unicum Heſychii in hoc opuſculo conſilium fuiſſe, de ſolis philoſophis, & τοῖς ἔξωθεν σοφοῖς agere? ad exemplum Diogenis Laertii, cujus ſcrinia compilavit, & in epitomen redegit. Confirmat ſententiam noſtram ingenioſa Cl. Meurſii de Suidæ loco conjectura. Suidæ verba ſunt, Ἔγραψεν ὀνοματολόγον, ἢ πίνακα τῶν ἐν παιδείᾳ ὀνομαστῶν. Οὗ ἐπιτομή ἐστι τοῦτο τὸ βιβλίον. *Scripſit nominum enarrationem, ſive tabulam ac indicem virorum ob eruditionem celebratorum, cujus compendium eſt hic liber.* Lacunam eſſe in hoc loco prima ſtatim facie apparet. Quæ enim poſterioris clauſulæ cum priore cohærentia? Hoc igitur modo ſupplendam cenſet Meurſius. Ἔγραψεν ὀνοματολόγον, ἢ πίνακα τῶν ἐν παιδείᾳ ὀνομαστῶν, Διογένην τὸν Λαέρτιον μιμησάμενος, οὗ ἐπιτομὴ &c. Scripſit Heſychius hiſtoriam chronicam annorum 1190. quam *Romanam & omnigenam* appellavit, a Belo Aſſyriorum rege uſque ad Anaſtaſii imperatoris exitum. Diſtributum erat opus in ſex διαστήματα, ſeu *intervalla* (τμήματα vocat Photius) quorum quatuor priora complectebantur res ante bellum Trojanum geſtas, & a Trojæ expugnatione ad Julium Cæſarem. Duo poſteriora a Julii Cæſaris imperio uſque ad Anaſtaſii mortem. Et in hac poſteriori annalium parte quis dubitare poſſit, autorem multa de Chriſtianæ religionis ortu & incrementis, deque rebus ſequentium ſæculorum eccleſiaſticis permiſcuiſſe? Ex horum librorum quinto habetur fragmentum in gloſſis Baſilicorum cit. apud Meurſium in Not. p. 111. alterum, ni fallor, ex eodem libro conſervavit Conſtantinus Porphyrogenneta *, ubi Heſychius perridiculam de origine & etymologia vocis *Indictionis* rationem affert. Meminerunt hujus operis Photius cod. 69. col. 101. & Suidas loc. citat. Contexuit & alterum opus hiſtoricum quod prioris quaſi continuatio videbatur, a morte nempe Anaſtaſii, Juſtini Imp. res geſtas continens, & priores Juſtiniani annos. Et in eo pertexendo ulterius progreſſurus erat, cum Johannis filii mors animum ejus ab iſtiuſmodi commentariis ſcribendis revocavit. Hujus unus meminit Photius. Exſtant hodie bina ejus opuſcula; libellus *de viris doctrina claris*, quem cum ſuis & H. Stephani notis Græc. Lat. edidit Hadr. Junius *Pariſ.* 1593. 8°. Græc. Latine ſed ſeparatim, additis etiam ſuis notis Johan. Meurſius *Lugd. Bat.* 1613. 8°. Alter *de rebus patriis Conſtantinopoleos*, hunc notis etiam ſuis illuſtratum ex Bibliotheca Palatina Gr. Lat. extulit Meurſius, & priori opuſculo ſubnexuit.

* De Them. l. 1. c. 2. p. 12.
* In voce Ἡσύχ.
* De vir. clar. p. 36.
* Pag. 38.
* Pag. 39.
* Not. in Soc. p. 86.
* In Ὑπατ.
* Pag. 29.
* De rebus Patr CP. p. 46.
* Ibid. p. 53.
* De Them. l. 2. c. 8. p. 96.

ᵃ Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 36. vol. 6. p. 137. & ibid. c. 5. §. 2. Art. 12. p. 240.

nexuit. De Heſychii ſtylo ita Photius. Ἔστι δὲ σύντομος καὶ καλλιεπής· λέξει τε γὰρ ἀνθηρᾷ καὶ ἐπισήμῳ κέχρηται, καὶ ἡ συνθήκη τοῦ λόγου κατὰ λόγον αὐτῷ ἡρμοσμένη, κυριολογίας μὲν μάλιστα χαίρων. *Conciſus eſt atque diſertus. Nam & dictione uſus florida ac ſignificante, & ipſa orationis ſtructura pari eſt ratione elaborata, dum verborum maxime gaudet proprietate.* Subdit vero, *ſicubi dictionem ſignificantem etiam cum maxima emphaſi ſectatur, ita ſua tranſlatione auditorem oblectat, ut forte clarius rem ob oculos ponat, quam ſi nulla figura uſus fuiſſet.* Neque a ſtylo modo commendandus Heſychius, ſed quod, teſte Photio, ſe veritatis imprimis ſtudioſum profeſſus eſt. Erat & *Heſychius*, ejuſdem forte temporis ſcriptor, lexici, quod uſu quotidiano terimus, compilator[a]. Chriſtianum fuiſſe ex infinitis indiciis conſtat, quæ Schrevelius in præfatione, & V. Cl. Johan. Alb. Faber Exercit. de Lexicis Græcis Sect. 8. ſed accurate præ aliis Johan. Pricæus in indice Auctorum collegerunt. Eundem vero cum noſtro fuiſſe nec affirmare audeo, nec tamen penitus negare.

536. [a2] ZACHARIAS, SCHOLASTICUS a profeſſione dictus, primo Alexandriæ bonis literis incubuit, ubi Ammonium philoſophum condiſcipulum habuit; deinde Beryti Juriſprudentiæ ſtudio operam dedit; tandem eccleſiæ Mitylenenſis metropolita factus. Claruit anno 536. quo interfuit ſynodo CP. ſub Menna habita; a qua una cum aliis ad Anthimum nuper depoſitum legatus eſt, ut hominem moras nectentem in ſynodum protraheret, oblato pœnitentiæ libello ſatisfacturum. Quo anno obierit, non conſtat. Scripſit, dum Beryti adhuc verſaretur, *Diſſertationem ſive dialogum contra philoſophos, qui mundi æternitatem aſſerunt.* Exſtat Gr. Lat. cum Turriani & Barthii notis *Lipſiæ* 1654. 4°. in Auctuario Ducæano tom. 1. p. 331. & cum Origenis Philocalia *Pariſ.* 1619. 4°. Scripſit etiam *Diſputationem de duobus principiis adverſus Manichæos.* Exſtat Latine ex verſione Turriani (Græca enim nondum edita ſunt) apud Caniſium Antiq. Lect. tom. 5. p. 143[b]. Utrumque opuſculum habetur Latine in Biblioth. Patr. tom. 9.

538. EUTYCHIANUS, S. Eccleſiæ Adanenſis in Cilicia clericus, claruit ſub Juſtiniano Imp. anno 538. Scripſit *Hiſtoriam pœnitentiæ & converſationis S. Theophili* eccleſiæ Adanenſis in Cilicia *Trachea* ſive ſecunda œconomi, qui, cum ab epiſcopo ſuo injuſte abdicatus eſſet, ut priſtinam dignitatem recuperaret, abnegationem Chriſti ipſiuſque matris propria manu ſubſcriptam, ceraque obſignatam cacodæmoni tradidit. Peracta vero pœnitentia, & miſericordia B. Virginis ſæpiſſime & inſtantiſſime implorata, neſandam ſuam ſyngrapham a cacodæmone iterum recepit. In hujus Theophili ædibus ſe natum, ejuſque perpetuum famulum & comitem fuiſſe, quæque ipſe viderat & audiverat ſcripſiſſe, ſub finem teſtatur Eutychianus. Extulerunt hanc hiſtoriam Latine Surius & Bollandiani *Februar.* 4. pag. 480[c]. Exſtat Græce MS. Biblioth. Vindob. Cod. Hiſt. 11. num. 9. fol. 37. p. 1. Ut hujus hiſtoriæ fidem ſuſtentaret Lambecius Comment. lib. 8. p. 76. plurimos illuſtres ſcriptores ſed paulo recentiores adducit, qui mirandæ hujus converſionis meminerunt; nempe Petrum Damianum, Bernardum, Bonaventuram, Albertum Magnum, Fulbertum Carnotenſem, &c. Viderint æqui Judices. Certe apud me haud parum laborat hujus hiſtoriæ fides.

NONNOSUS, Abraamii presbyteri filius, a Juſtiniano Aug. ad Caiſum Saracenorum præfectum, deinde ad Elasbaam Auxumitarum regem, itemque ad Homeritas legatus miſſus eſt. Multis gentium, ferarumque periculis ſuperatis, re feliciter confecta, ſalvus patriæ ſuæ redditus eſt. Claruit an. 540. ſaltem Juſtiniano imperante, qui obiit anno 565. Scripſit *hiſtoriam Legationum, quas obiit.* Habentur excerpta apud Photium cod. 3. 540.

[d] ISAAC, natione Syrus, urbis Ninives epiſcopus, claruit circa annum 540. Vitæ auſterioris amore ductus epiſcopatui ſponte renunciavit, & in eremum diſcedens Anachoreta & abbas factus eſt. Poſtea in Italiam veniſſe, & circa Spoletum vixiſſe dicitur, (idem proculdubio de quo agit Gregorius Magnus Dial. lib. 3. c. 14. p. 111. ubi mores ejus & miracula depingit,) mihi certe in nullo magis memorabilis, quam quod monachos ſuos ipſum humiliter hortantes, ut in uſum monaſterii poſſeſſiones quæ oblatæ erant acciperent, ſimplici hoc reſponſo refellit; *Monachus qui in terra poſſeſſiones quærit, monachus non eſt.* Scripſit *Sermones aſceticos* 87. quos Patricius & Abramius abbates, in S. Sabæ Laura prope Hieroſolymam repererunt. Exſtant Gr. MSS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 173. num. 1. fol. 1. iterumqne Cod. 104. num. 7. 540.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 35. § 3. vol. 4. p. 543. a2 Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 36. §. 7. vol 9. p. 355. *Oudin.* tom. 1. p. 1419. *Fabr.* de Verit. Chriſtian. Relig. c. 2. §. 28. p. 108. b Edit. nov. tom. 1. p. 428. c Item inter *Marbodi* Epiſcop. Redonenſis opera cum *Hildeberto* edit. *Pariſ.* 1709. fol. d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. vol. 10. p. 171. *Oudin.* tom. 1. p. 1400.

Pppppp 2 fol.

 fol. 128. & per partes alibi ſæpius. Horum ſermonum pars forſan eſt Iſaaci Syri liber *de regimine Novitiorum*, qui habetur inter codices Baroccianos num. 5. p. 173. Incipit, Αὕτη ἐςὶν ἡ σώφρων. Vide Catal. MSS. Biblioth. Bodleian. p. 1. Variæ ejus orationes ſive homiliæ habentur Græce MSS. ibid. Claſſ. 3. num. 107. Catal. p. 41. Ibid. num. 116. Iſaac Syri Anachoretæ homiliæ aſceticæ 99. Græce redditæ ab Abramio & Iſaacio monachis S. Sabæ, Catal. p. 44. Ex his ſermonibus, 53. ſed mutilos, confuſos, & continua oratione ſub titulo *libri de contemptu mundi* Latine ediderunt magnæ Bibliothecæ PP. curatores tom. 11. Edit Noviſſ. In Biblioth. Vindob. ubi ſupra Cod. 324. num. 7. fol. 172. habetur ex Iſaaci Syri epiſtola fragmentum *de baptiſmate*; quod incipit, Ἰδὲ γὰρ εἰς τὸ βάπτισμα δωρεὰν συγχωρεῖ, &c. Noſtri eſſe vix dubitari poteſt. De hoc Iſaaco Syro pluribus agit Cl. Lambecius Comment. lib. 5. p. 73. ubi etiam multorum errorem notat, qui Iſaacum noſtrum presbyterum Antiochenum vocant, cum tamen ab Iſaaco Syro Antiochiæ presbytero, cujus meminit Gennadius, longe diverſus fuerit.

540. [a] ARETHAS, Cæſareæ Cappadociæ archiepiſcopus, claruit, uti vult Coccius, & poſt eum alii (qui tamen incertis prorſus nituntur conjecturis) circa ann. 540. Longe vero recentior, ſi modo verum ſit, quod vult Caſimirus Oudin, eundem ſcilicet fuiſſe noſtrum cum Aretha presbytero Cæſareenſi, qui circa an. 920. ſcripſit *tranſlationem Euthymiæ patriarchæ CP. apud Lippomannum* rom. 3. repertam. Verum id gratis affirmat Oudinus: nec enim præſto ei eſt argumentum, quo ſententiam ſuam confirmet: præſertim cum tranſlationis Euthymii autori, presbyteri, noſtro autem archiepiſcopi titulus ſemper apponatur. Utut ſit, ſcripſit Arethas *explicationem Apocalypſeos* ex Andreæ Cæſarienſis commentario defloratam. Exſtat Græce *Veronæ* 1532, 1568. fol. Gr. Lat. ad calcem Oecumenii *Pariſ.* 1631. Habetur etiam Latine ſub ejuſdem nomine *Oratio de SS. martyribus Samona, Garia, & Abibo*, apud Surium Novembr. 15.

540. [b] FACUNDUS, gente Afer, Hermianenſis in Africa epiſcopus. Trium capitulorum defenſor ſtrenuus & acerrimus, & ut Caſſiodori [*] verbis utar, *Hæreticorum penetrabili ſubtilitate deſtructor*, claruit an. 540. Conſtantinopoli utplurimum degit, ubi Africanæ eccleſiæ res apud imperatorem procuravit. Anno 546. a Mennæ tria capitula damnantis communione ſe ſubduxit, ac a pleriſque epiſcopis rogatus operoſam *Capitulorum defenſionem* molitus eſt. Anno ſequente concilio 70. epiſcoporum Conſtantinopoli a Vigilio papa collecto interfuit: ubi capitulorum cauſam ſumma animi conſtantia egit, & Vigilio fortiter obſtitit. Paulo poſt opus ſuum, anno ſuperiore inceptum ad umbilicum perductum Juſtiniano Imp. obtulit. Quo anno obierit, incertum eſt: id certum eum ſuſcepto olim capitulorum patrocinio ad mortem uſque conſtantiſſime perfunctum eſſe, ac Vigilii communioni ſemel renunciatæ nunquam poſtea acceſſiſſe, denique Conſtantinopoli diſcedentem in exilium miſſum eſſe. Scripſit ad Juſtinianum Auguſtum dum Conſtantinopoli hæſit an. 547. eo ipſo tempore quo illuc appulit Vigilius papa, *pro defenſione trium Capitulorum libros* 12. in his præ aliis cauſam agit Theodori Mopſueſteni, quam ab omni hæreticæ pravitatis labe abſolvit, in Acephalos & quos vocat Semi-Eutychianos acriter invehitur, unum ex Trinitate pro nobis paſſum ſenſu tamen catholico contendit: denique ut hoc obiter notem, lib. 9. c. 5. inſigne habet de ſacra Euchariſtia teſtimonium, locum integrum hic proferam. *Sacramentum adoptionis ſuſcipere dignatus eſt Chriſtus, & quando circumciſus eſt, & quando baptizatus eſt; & poteſt ſacramentum adoptionis adoptio nuncupari, ſicut ſacramentum corporis & ſanguinis ejus, quod eſt in pane & poculo conſecrato, corpus ejus & ſanguinem dicimus, non quod proprie corpus ejus ſit panis, & poculum ſanguis; ſed quod in ſe myſterium corporis ejus, ſanguiniſque contineant. Hinc & ipſe Dominus benedictum panem & calicem, quem diſcipulis tradidit, corpus & ſanguinem ſuum vocavit. Quocirca ſicut Chriſti fideles ſacramentum corporis & ſanguinis ejus accipientes, corpus & ſanguinem Chriſti recte dicuntur accipere: ſic & ipſe Chriſtus, ſacramentum adoptionis filiorum cum ſuſcepiſſet, potuit recte dici adoptionem filiorum ſuſcepiſſe:* hunc locum ſenſu quidem ſatis frigido, & ab autoris mente plane alieno, non ſatis pro ſolito candore, in notis explicat Jac. Sirmondus nempe panem conſecratum panem non eſſe, panem tamen appellari quia panis fuit, & panis ſpeciem retinet, & quia ſub ſpecie panis & vini corpus Chriſti & ſanguis in ſacramento continentur. Verum huic interpretationi haud fidendum ratus, mox ſubdit, "Quod ſi durius hic fortaſſe, vel "obſcurius quippiam elocutus videatur,

[*] In Pſ. 138.

[a] Conf. *Oudin.* tom. 2. ſec. 10. p. 426. & p. 541. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 17. vol. 7. p. 791. [b] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 52. *Oudin.* tom. 1. p. 1430. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Iſidor* c. 18. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 432.

"dignus

Sæc. VI. ab an. D. "dignus eſt venia, & qui a benigno interprete vicem officii recipiat, quod ipſe "aliis ſtudioſe, quorum dicta notabantur, "non ſemel exhibuit. Scripſit item *contra Mutianum ſcholaſticum* Africanos epiſcopos ob denegatam Vigilio communionem inſectatum, reipſa potius *contra Vigilium* librum unicum. Utrumque opus, notis illuſtratum, primus edidit Jac. Sirmondus *Pariſ.* 1629. 8°. deinde cura Philippi Priorii prodiit cum Sirmondi notis Optato Milevitano ſubjunctum *Pariſ.* 1675. ſol.[a] Huic editioni acceſſit etiam Facundi *Epiſtola Catholicæ fidei pro defenſione trium Capitulorum,* qua pontifices Romanos, omneſque trium Capitulorum damnatores acerrime perſtringit, quam antea ediderat Lucas Dacherius Spicileg. tom. 3. p. 106[b]. Habentur Facundi opera & in Bibliotheca Patr. tom. 10. p. 1, 109.

540. [c] APRIGIUS, eccleſiæ Pacenſis in Hiſpania epiſcopus, vir lingua diſertus, & ſcientia eruditus, claruit circa an. 540. Scripſit, inquit Iſidorus*, *explicationem Apocalypſeos B. Johannis,* ſubtili ſenſu atque illuſtri ſermone, melius pene quam veteres eccleſiaſtici viri expoſuiſſe videntur. Interiit opus iſtud: Loaiſa tamen in notis ſuis ad Iſidori catalogum teſtatur ſe in Hiſpania vidiſſe *opus ingens* manuſcriptum in *Apocalypſin*, Gothicis literis exaratum, ex Victorini, Iſidori, & Aprigii libris, uti præ ſe tulit præfatio, conſarcinatum. Scripſit Aprigius, teſte Iſidoro, & alia quædam: quorum nec nomina ſuperſunt.

* De Script. c. 17.

540. [d] GREGENTIUS, genere Arabs, Taphar, quæ Homeritarum erat metropolis, archiepiſcopus, claruit an. circiter 540. quem priori editione ætatis ejus haud ſatis certus ad an. 470. collocaveram. Vir gravis, prudens & eruditus, Abramio regi a ſacris & ſecretioribus conciliis, quippe cujus nutu omnia gerebantur. Dialogum certe cum Judæis inſtituit, florente ac vigente adhuc in Aſia imperio Romano, poſt exortam tamen hæreſin Neſtorianam. Diffitendum tamen non eſt diſputationi ejus ineſſe nonnulla, quæ ſequiora ſæcula fabulis addicta redolent, præſertim de Chriſto in nubibus apparente, ac 5500000. a Gregentio converſis & baptizatis. Utut ſit, *Acta diſputationis ipſius cum Herbano Judæorum doctiſſimo habitæ*, adſtantibus Homeritarum rege & innumeris Judæis, ac per quatriduum continuatæ, exſtant Gr. Lat. a Nicolao Gulonio cum ſcholiis breviculis edita *Pariſ.* 1586. 8°. & exinde in Auctuario Duceano *Pariſ.* 1624. tom. 1. Quis hujus diſputationis Acta in ſcripta redegerit, ipſene Gregentius, an Palladius ſcholaſticus, quem Alexandria ſecum deduxerat, non ſatis conſtat. Certe Palladium unum ex ſcribis fuiſſe ipſa Acta declarant. Sed præter diſputationem cum Herbano Judæo, ſcripſit ſub nomine Abramii regis Homeritarum Νομοθεσίαν, in titulos 23. diviſam. I. agit περὶ φόνου, *de homicidio, & de impuro ſive Sodomitico concubitu cum maſculis.* II. Περὶ γοητείας, καὶ &c. *de incantatione, de falſo teſtimonio, & de furto.* III. Περὶ πορνείας, *de fornicatione.* IV. Περὶ μοιχείας, *de adulterio:* & eodem modo reliqua. Integrum opus hactenus ἀνέκδοτον exſtat Græce Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 306. num. 33. fol. 171. Homeritæ erant, non ἔθνος Αἰθιόπων, ut ex Marciani Periplo affirmat Stephanus, ſed Arabiæ felicis populi juxta mare rubrum ad freti Arabici fauces ſiti, ut Ptolomæus*, Philoſtorgius†, uterque Procopius‡, aliique teſtantur. Ad hos ſplendidam legationem per Theophilum epiſcopum miſit Conſtantius imperator, qua eos ad Chriſti fidem traduxit, de quo prolixe loco citato Philoſtorgius. Hebræi hanc regionem frequenti numero incolebant, & ante paucos annos Dunaan ortu & religione Judæus arrepta tyrannide ſe regem fecit, graviſſimiſque perſecutionibus Chriſtianos afflixit, & ex omni fere parte extinxit. Verum eo ab Elesbaan, Auxumitarum trans mare rubrum in Æthiopia principe, victo & occiſo, in regem Homeritarum eligitur Abramius, vir admodum pius, qui Chriſtianam religionem inſtauravit, & eccleſias ubique extruxit, ut ex Actis Aretæ martyris apud Surium Octobr. 24. num. 29, 30, &c. clariſſime liquet. Abramio ſucceſſit Serdidus filius, ſub cujus regni initiis Gregentius Decembr. 19. anno 552. magno ſuorum luctu & deſiderio vitam cum morte commutavit, in cœmeterio magnæ ſuæ eccleſiæ honorifice ſepultus. Vide Append. ad Diſput. cum Herbano, & Nicephorum lib. 17. c. 32. p. 787. qui tamen Abramii non meminit.

Sæc. VI. ab an. D.

* L. 6. c. 7.
† L. 3 c. 4.
‡ de Bell. Perſ lib. 1. Gazenſ. Comment. in 1. Reg.

[e] VIGILIUS, patria Romanus, Johannis Scythæ, qui conſulatum anno 498. geſſit, filius, eccleſiæ Romanæ archidiaconus, a Bonifacio papa anno 531. in ſynodo Romana ſucceſſor ſibi deſignatus, mox tamen ab eodem iſta ſpe excluſus. Anno 535. ab Agapeto Apocriſarius Conſtantinopolim miſſus eſt, atque anno ſequente, mortuo Agapeto, nefaria ambitione pontificatum 540.

a Et in tom. 2do operum *Sirmondi* edit. *Pariſ.* 1696. & *Venet.* 1729. b Edit. nov. tom. 3. p. 307. c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1 p. 345. *Long.* Bibl. ſacr. p. 612. d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5 c. 32. § 8. vol 9. p. 34. item de Vent. Chriſtian. Relig. c. 2. §. 29. p. 109. *Oudin.* tom. 1. p. 1423. e Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 47.

Sæc. VI ab an. D.

a Theodora Aug. mercatus eſt; ſe, quamprimum ſedem Romanam nactus eſſet, Anthimum ſedi CP. redditurum, cum Theodoſio & Severo communionem initurum, ac ſynodum Chalcedonenſem damnaturum interpoſito juramento, ac dato chirographo pollicitus, acceptis inſuper a Theodora in perfidiæ proemium auri ſeptenariis centum. Certe Facundus Hermianenſis * ipſi chirographa, primo ambitionis impulſu, cum fieri arderet epiſcopus, poſtea venalitate parti alteri facta, liquido objicit. Auguſtæ igitur mandatis munitus, Romam properat, Beliſarium in partes trahit, Silverium afflicto ei proditionis crimine in exilium ejici curat: promiſſis per literas imperatrici datis ſatisfacit; concilium Chalcedonenſe damnat, unicam in Chriſto naturam confitetur: epiſtolam tamen ſuam evulgari vetat. Silverium poſtea in Italiam reductum a Beliſario datis ducentis auri pondo obtinet, in Palmariam inſulam relegat, fame & inedia macerat, ac tandem anno 540. immiſſis ſicariis occidit. Anno circiter 544. Juſtiniano Imp. obſecutus Origenem damnavit. Verum dum anno 546. ab eodem rogatus tria capitula damnare præfracte recuſaret, nec datam dudum Auguſtæ fidem de damnanda ſynodo Chalcedonenſi palam liberaret; inſenſam ſibi Theodoram reddidit. Cujus blanditiis motus Juſtinianus concilium Conſtantinopoli habendum indicit. Vigilium Roma evocat. Tergiverſatur Vigilius: vel invitum mitti Beliſario in mandatis dat imperator. Menſe igitur Novembri iter inire cogitur, Romanorum civium (quos homicidiis & tyrannide ſibi inimiciſſimos reddiderat) diris & contumeliis oneratus. Menſe Decembri Siciliam appellit, ordinationes aliquot celebrat, datis ad imperatorem literis, ut ſynodus in Sicilia, non autem Conſtantinopoli habeatur, ſupplex petit. Rejectis ab imperatore precibus, Conſtantinopolim pergit, ineunte anno ſequente ingreditur, Origenem a Menna damnatum reperit, Mennam communione ſubmovet. Occaſionem ſimultatis iſtius arripit Theodora, ut de reſtituendo Anthimo Vigilium interpellet. Reluctatur Vigilius, & ut omnem Auguſtæ ſpem adimeret, poſt menſes aliquot cum Menna communionem init. Quin & menſe Martio ſynodum epiſcoporum contrahit, & trium Capitulorum cauſam in examen ducit. Fervente acriter inter patres contentione, placet, ut unuſquiſque ſententiam ſuam ſcripto tradat. Factum id. Famoſum illud judicatum conſcribit Vigilius, ac imperatori offert, quo tria Capitula anathemate percutit. Rei geſtæ fama divulgata fremit Occidentalis orbis; clerus ac plebs Romana Vigilii communioni renunciant, (ſiqua Papebrochii conjecturis fides adhibenda ſit) nomen ejus e Diptychis expungunt, & Pelagium diaconum pontificem conſtituunt. Afri, indicta ſynodo, eum ſynodaliter a Catholica communione, reſervato tamen pœnitentiæ loco, excludunt. Tantis Occidentalium motibus territus Vigilius, ſententiam ſuam revocat. Furit Juſtinianus, & pontificem contumeliis laceſſit. Ille in Baſilicam S. Euphemiæ fugit, & columnam altaris amplexatur. Retrahitur inde imperatoris juſſu, & immiſſo in collum fune per civitatem circumducitur; ac in carcerem conjectus, maximas ærumnas patitur. Iſte omnia mira animi conſtantia ſubit, & ut vices rependat, Theodorum Cæſarienſem, qui tunc omnia apud imperatorem poterat, alioſque epiſcopos, una cum clero Romano, ſacris interdicit. Anno 552. coit diſſidium, liberatur Vigilius, Theodorus & Mennas oblato libello veniam orant. Cauſa trium Capitulorum ſynodo Oecumenicæ dijudicanda integra permittitur. Concilium igitur Conſtantinopoli habendum indicit Juſtinianus; quod anno demum 553. die 5. Maii inchoatur. Cui ut intereſſet Vigilius, nullis patrum precibus, nullis imperatoris monitis, adduci potuit. Tandem ſexto poſt inceptam ſynodum menſe die 7. Decembris mutata ſententia, & revocato quoad hanc partem priori conſtituto, ad Eutychium Conſtantinopolitanum dedit literas, & prolixius conſtitutum mox edidit; quibus tria Capitula anathematizavit, ſynodique decreta confirmavit. Hoc facto placatus Juſtinianus hominem cum ſuis Conſtantinopoli dimiſit; qui Syracuſas in Sicilia ſe contulit: ubi calculi doloribus attritus, obiit die 7. Maii, anno 555. Exſtant ab eo ſcriptæ, *Epiſtolæ* 18. Concil. tom. 5. p. 311. *Conſtitutum admodum prolixum adverſus tria Capitula* anno 555. editum, ibid. p. 337. [a] *Epiſtola decretalis ad Eutychium CP. pro confirmatione quintæ ſynodi* Gr. Lat. (a Petro de Marca primum edita una cum eruditiſſima diſſertatione anno 1644.) ibid. p. 596. *Conſtitutum* denique priori adhuc prolixius *adverſus tria Capitula* anno 554. datum, & ex bibliotheca Colbertina nuperrime editum in nova Collect. Concil. tom. 1. p. 1551, &c. *Epiſtolæ* 2. *ad Juſtinianum & Theodoram*, a Monothelitis olim corruptæ, eoque nomine a ſynodo 6. repudiatæ, habentur ibid. una cum *epiſtola ad Profuturum epiſcopum Bracarenſem.*

* Lib. contra Mucian. p. 573.

Id diſerte teſtantur Liberatus, Victor Tunonenſis, & Facundus Hermianenſis.

[a] Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 439.

GOR-

Sæc. VI. ab an. D. 540. [a] GORDIANUS, natione Romanus, S. Benedicti diſcipulus, dein S. Placidi comes, ejuſque ſub regimine apud Meſſanam in Sicilia monachus. Capto anno 539. una cum aliis Placido a Mammuca Abdallæ Saracenorum regis duce, & in vincula dato in carcere miniſtravit: ejuſque ac ſociorum martyrio coronatorum corpora ſepulturæ tradidit. Anno ſequente Conſtantinopolim aufugit: ubi diu vixit, & Juſtiniani Imp. juſſu Placidi & ſociorum certamina Græce literis mandavit. Tandem, relicta Conſtantinopoli in Siciliam rediit: & paulo poſt diem obiit. Exſtat Latine *Vita iſta & paſſio S. Placidi martyris*, ſed interpolata, apud Mabillon. Sæcul. Benedict. I. p. 45. & apud
544. Surium Octobr. 5.

ARATOR, natione Ligur, munere advocatus, poſtea ab Athalarico rege domeſticorum & privatorum Comes factus circa ann. 534. Claruit anno 544. quin & diu antea inſignis, quippe qui ante annum 527. pro Dalmatis ad Theodoricum regem legatione functus ſit, ac feliciter confecerit. Relicta tandem aula, ſacris ordinibus initiatus eſt, ac inter ſubdiaconos eccleſiæ Romanæ cooptatus; Vigilio papæ apprime carus, cui ineunte anno 544. poema ſuum nuncupavit. Miris laudibus eloquentiam & facundiam ejus deprædicat Athalaricus in reſcripto, quo Comitivæ dignitatem ei largitur. *Genitoris tui*, inquit, *facundia & moribus adjuvaris; cujus te eloquium inſtruere potuit, etiamſi libris veteram non vacaſſes. Erat enim, ut ſcimus, egregie literis eruditus. — O beatum magiſtrum, feliciſſimumque diſcipulum, qui affectuoſe didicit, quod aliis doctorum terror extorſit. Romanum denique eloquium non ſuis regionibus inveniſti: & ibi te Tulliana lectio diſertum reddidit, ubi quondam Gallica lingua reſonavit. Ubi ſunt, qui literas Latinas Romæ, non etiam alibi, aſſerunt eſſe diſcendas? — Soluta eſt quippe vis illa ſententiæ: mittit & Liguria Tullios ſuos.* Verum non modo eloquentia, ſed & poetica facultate plurimum excelluit. In cujus *carmine epico de Actibus Apoſtolicis*, inqnit Cl. Borrichius *, pietatem merito veneramur, & promptum eloquium. Sed a fæcibus temporum quædam in venam ejus irrepſiſſe non ambiguum eſt. In his tamen omnia caſta. Scripſit carmine Heroico, [b] *hiſtoriam Apoſtolicam, ex Luca expreſſam*, & duobus libris comprehenſam. Prodiit iſta *hiſtoria* cum commentariis Arrii Mendoſæ *Salmanticæ* 1516 [c]. & in Auctuario Bigneano *Pariſ.* 1624. p. 681. ac in Bibliotheca Patr. tom. 10. p. 125. Scripſit & carmine Elegiaco *epiſtolam ad Parthenium*, quo hortante carminibus pangendis ſe primum dederat, & ad quem *hiſtoriam Apoſtolicam* inter Gallos divulgandam miſerat. Eam primus edidit Sirmondus in notis ad Ennodium prope finem. Exinde habetur in Biblioth. Patr. tom. 10. p. 141.

Apud aſſio l. Variar l. 8. ep. 12.

* Diſſert. 2 de Poet. Lat. p. 81.

VICTOR, epiſcopus Capuanus, vir Græce & Latine doctus, claruit circa annum 545. Scripſit opuſcula aliquot, quæ ſequuntur. 545.

[d] *Ammonii Harmonia Evangelica Latine verſa*, præmiſſa præfatione, & ſubnexis canonibus Euſebianis in ordinem meliorem redactis. Eam Tatiano male aſcripſit Victor. Exſtat in omni fere Bibliothecæ Patrum editione, & in Orthodoxogr. p. 780 [e].

Cycli Paſchales, quibus Victorii canonem paſchalem impugnavit, & Paſcha anni 455. non 15. Cal. Maii, uti computavit Victorius, ſed 7. Cal. Maii celebrandum fuiſſe demonſtravit. Habentur fragmenta aliquot apud Bedam lib. de Temp. cap. 49. & de Æquinoct. vernali tom. 2.

Catena in quatuor Evangelia, ex veterum ſcriptis conſarcinata, quæ penes Feuardentium manuſcripta fuit: qui ex ea quædam Polycarpi fragmenta a Victore Latine verſa in lucem edidit: de quibus nos ſupra in Polycarpo.

DOMITIANUS, Ancyræ quæ Galatiæ primæ metropolis erat epiſcopus, claruit circa annum 545. ſecta fuit Acephalus, & inter cauſæ Origenianæ aſſertores vir primarius; Theodoro Cæſareæ Cappadocum epiſcopo admodum familiaris, cum quo res ſuorum in aula egregie promovebat. Obiit ante ſynodum quintam; ſiquidem in ea [illegible] ſuum habuit Dorotheus * Ancyræ epiſcopus. Scripſit libellum ad Vigilium papam *de controverſia*, ut videtur, *Origeniana*; ex quo fragmentum adducit iſtius temporis ſcriptor Facundus Hermianenſis lib. 1. c. 2. & lib. 4. c. ult. p. 62. Ipſe liber dudum periit. 545.

* Ut ex Collat. 1. liquet.

[f] CYPRIANUS, gente Gallus, S. Cæſarii Arelatenſis diſcipulus, claruit circa annum 546. Scripſit, rogante Cæſaria S. Cæſarii ſorore, *Vitam & res geſtas Cæſarii* uſque ad annum 530. libro unico: cui, ipſo- 546.

a Conf *Oudin.* tom. 1. p. 1415. ſeq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol. 3. p. 219. b Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 705. & vol. 3. p. 307. item Bibl. Eccleſ. ad *Trithem.* c. 213. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 346. item *Tho. Hearne* Text Roffenſ. in Append. num. 5. c Sine Comment. 12mo. *Argentorati* 1507. & *Baſil.* 1551. 1557. & reſtituta a Pulmanno *Colon.* 1573. 8vo d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 19. vol. 5. p. 83. item Cod. Apocryph. N. Teſt. p. 378. *Nour.* App. in Bibl. PP. Diſſ. in *Tatian.* c. 3. e Verſionem Theotiſcam Animadverſion. Illuſtrat. 2. MSS. *Franc. Junii* edidit *Jo. Philip. Palthenius* Gryphiſwald. 1706. 4to. f Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1434. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1260.

Sæc. VI. ab an. D. met hortante, Meſſianus presbyter, & Stephaous diaconus, Cæſarii itidem diſcipuli, librum ſecundum *de miraculis, virtutibus* atque *obitu* ejuſdem addiderunt. Editus eſt Stephani liber in prima Surii editione. Utrnmque evulgavit Vincentius Barralis in chronologia Lirinenſi· *Lugduni* 1613. 4°. Exinde uterque habetnr in noviſſima Surii editione Auguſt. 27. & Mabillon. Sæcul. Benedict. 1. p. 659.

546. VERECUNDUS, ſeu Vergundus, Juncenſis in Byzaceoâ Africæ proviocia epiſcopus, claruit anno 546. Ob trium Capitulorum defenſionem exul factus obiit Chalcedone anno 552. Scripſit, teſte autore appendicis * ad Iſidorum, *carmine dactylico duos breves libellos, primum de Reſurrectione & Judicio, alterum de Pænitentia,* io quo lamentabili carmioe propria delicta deploravit. Poſteriorem iſtum ſe in MS. codice legiſſe prodit Garſias Loaiſa. Vid. Miræum in hunc locum.

* Cap. 6.

548. BARSANUPHIUS, genere Ægyptius, ſeverioris vitæ anachoreta, claruit imperante Juſtiniano circa annum 548. In monaſterio quodam juxta Gazam in Palæſtina cellæ ſuæ ſe incluſit; ut per quinquaginta & amplius annos nec a quoquam viſus eſt, nec terrenum quicquam deguſtaſſe dicitur. Quæ cum falſa eſſe crederet Euſtochius Hieroſolymorum aotiſtes, & cellulam in qua vir Dei ſeſe incluſerat perſodi juſſiſſet; igois inde exiliens univerſos propemodum qui aderant combuſſit, ſi modo vera nobis referat Euagrius hujus ſæculi ſcriptor lib. 4. c. 33. p. 408. [a] Scripſit Barſanuphius *Quæſtiones & Reſponſiones aſceticas varias*, quæ, earum ſaltem pars maxima, habentur Græce MSS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 104. nnm. 1. ſol. 1. p. 2. hoc titulo Ἐκ τῶν ἐρωτήσεων τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Βαρσανουφίου. Ἐρώτησις. Πῶς ἔστι καθίσαι ἐν τῷ κελλίῳ; Ἀπόκρισις, Τὸ καθίσαι ἐν τῷ κελλίῳ, &c. Scripſit item *Parænesin*, ſive *Admonitionem ad proprium diſcipulum*. Incipit Γέρων τις ἰδιό-τριβεν ἐκεῖθεν τοῦ κλεισμάτος, &c. Habetur Gr. MS. ibidem Cod. 233. num. 11. ſol. 148 p. 2. Vide Neſſel. Catal. part. 1. p. 184, 331. Habentur etiam Barſaouphii, ejuſque diſcipuli Johanois *Didaſcaliæ ſuper variis quæſtionibus monachorum in regione Gazæ*, ſive *epiſtolarum aſceticarum libri* 6. io bibliotheca regia Pariſienſi Cod. 932, 1610, 1760. idem proculdubio cum prioribus opus, ut & doctrina illa ψυχωφελής. quam Barſanuphius, ejuſque diſcipulus Johannes, propter fratres ipſos conſulentes, per quæſtiones & reſponſiones ediderunt; quæ exſtat Gr. MS. Biblioth. Bodleian. Claſſ. 3. num. 12. p. 62. Vide Catal. MSS. p. 39. Sæc. VI. ab an. D.

[b] MUTIANUS SCHOLASTICUS, vir diſertiſſimus a Caſſiodoro * dictus, claruit circa ann. 550. Rogante Caſſiodoro homilias 34. S. Chryſoſtomi in epiſtolam ad Hebræos Latino ſermone donavit. Verſio iſta exſtat *Colon.* 1530. excuſa. Vide plura in Chryſoſtomo. Scripſit adhuc Mutianus *adverſus Occidentales epiſcopos*, qui poſt damnata a Vigilio tria Capitula conmunioni ejus ſe ſubduxerunt: cui operi peculiarem librum oppoſuit Facundus Hermianenſis. 550.

* Divin. Lect. c. 8.

[c] JACOBUS, *Baradæus*, cognomeoto etiam *Zanzalus*, gente Syrus, ſecta Eutychianus, claruit, ſi quid video, circa annum 550. Severo Aotiocheno, qui io vivis adhuc erat anno 536. poſteriorem fuiſſe teſtis eſt Nicephorus lib. 18. cap. 52. p. 881. & res ipſa loquitur; Severi quippe diſcipulus fuiſſe dicitur. Et tamen ante Anaſtaſium Sinaitam, qui Jacobitarum non ſemel meminit, floruiſſe neceſſe eſt. Vir fuit obſcurus & ignobilis, ideoque *Zanzalus* διὰ τὴν ἄκραν εὐτέλειαν, inquit Nicephorus, *propter ſummam tenuitatem* cognominatus. Dictus eſt etiam *Baradæus*; cujus agnominis ex mente Orientalium duplicem rationem reddit Naironus Euopl. part. 1. pag. 41. vel a voce Arabica *Bardaa*, quæ clitellam ſigoificat, & paonoſum atque laceroſum ejus veſtitum denotat, vel ab urbe *Bardaa*, in qua natus ſit, cujuſque meminit geographiæ Nubienſis autor Part. 6. Clim. 5. Jacobitarum in Oriente factus eſt pater & anteſignanus, qui ab eo nomeo ſuum traxerunt, & quorum dogmata per Syriam & Armeniam longe lateque propagavit. Scripſit *Catecheſin*, quæ quaſi totius fidei Jacobiticæ norma eſt & fundamentum. Exſtat Arabice MS. io bibliotheca collegii Maronitarum in nrbe Roma, ex qua nonnulla profert Ecchellenſis Eutych. Vindic. part. 2. c. 26. p. 280, 283. plura Naironus lib. citat. p. 28, 29, 35, 42. & Diſſert. de Maronitis num. 15. p. 21. num. 26. p. 38, 39, &c. Catechiſmo ſubnecti ſolet ſermo *de laudibus fidei Jacobitarum*, ex quo locum de proceſſione Spiritus Sancti Arabice citat Naironus Euopl. pag. 57. Hunc Jacobum Scriptores nonnulli Orientales eundem cum Jacobo Edeſſeno faciunt. Verum Jacobus ille Edeſſenus, qui κατ' ἐξοχὴν a Syris *Doctor* appellatur, noſtro integro fere ſæculo junior erat, cujus *Hymni* paſſim in Syrorum 550.

a Conf. Catalog. Cod. MSS. Bibl. Coiſlin. a *Montfalcon.* edit. p. 394. b Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 276. c Conf. Bibl. Oriental. a *Joſeph. Simonio Aſſemano* edit. *Rom.* 1721. tom. 2. Diſſ. de Monophyſitis, & c. 8.

bre-

breviariis leguntur. Opus etiam *Mor-Jacobi Edeſſeni de baptiſmo* in bibliotheca publica Tubingenſi ſe MS. vidiſſe teſtatur Hottingerus Biblioth. Orient. cap. 3. p. 292. Tertius erat Jacobus epiſcopus Sarugenſis (Sarug urbs eſt Meſopotamiæ prope Harran ſive Carras) fide Orthodoxus, Edeſſeno ætate par, cujus *Hymni* antiqui, aliaque opera eleganti ſtylo compoſita in monaſterio S. Mariæ de Cannubin in monte Libano hodie aſſervantur. De his plura F. Naironus p. 48, 49, 50. 199. *Liturgia* ejus, ſive *Oratio eucharistica* exſtat apud Æthiopes, teſte Cl. Ludolfo Comment. Æthiop. lib. 3. cap. 4. num. 31. p. 340.

550. BELLATOR, dignitate presbyter, Caſſiodori amicus, claruit anno 550. *Multos in S. Scripturam commentarios* ſcripſit. Librum enim Eſtheræ libris 6. Tobiæ libris 5. Judithæ libris 7. Sapientiæ libris 8. ac Maccabæorum libris 10 [a]. explicavit. Duas præterea *Origenis in Eſdram homilias*, & forſan alia quædam, Latine vertit. Ex tot ſcriptis nil hodie ſupereſt; niſi Huetii conjecturæ fides ſit adhibenda, qui verſionem aliquot Origenis opuſculorum Bellatori aſcribit; de quibus vide plura in Origene.

550. RUSTICUS, ortu, ut videtur, Romanus, Vigilio papæ affinitate junctus, ab eo eccleſiæ Romanæ diaconus factus eſt. Vigilium Conſtantinopolim proficiſcentem comitatus, cum anno 547. Vigilius habita Conſtantinopoli ſuorum ſynodo *libellum adverſus tria Capitula* Mennæ patriarchæ dediſſet; ipſe una cum Sebaſtiano Vigilii itidem diacono ab epiſcopi ſui communione reſiliens anno ſequenti *librum adverſus Acephalos ad Sebaſtianum* ſcripſit: in cujus fine acriter contra Vigilium diſputavit: & cum nullis Vigilii monitis ad obſequium revocari poterat, anno demum 550. Vigilii ſententia a diaconatus munere depoſitus eſt. Quid exinde ipſi contigerit, mihi non conſtat. Exſtat ejus *dialogus ſive diſputatio adverſus Acephalos*, fine mutila, in Antidoto contra hæreſes *Baſil.* 1528. p. 246. in hæreſiologia ibid. 1550. Simleri notis illuſtrata cum aliis patrum ſcriptis contra Eutychem & Neſtorium *Tiguri* 1571. p. 141. & in Bibliotheca Patr. tom. 10. p. 349.

550. [b] PRIMASIUS, gente Afer, Adrumeti urbis quæ *Juſtinianopolis* etiam dicta eſt, in provincia Byzacena epiſcopus, unus ex iis, qui ad res eccleſiæ Africanæ procurandas Conſtantinopolim circa ann. 550. miſſi ſunt: ubi anno ſequente epiſcoporum conventui interfuit, quo Vigilius excommunicationis ſententiam in Theodorum Cæſarienſem, Acephalorum ducem, intorquebat. Anno 553. ſæpius licet advocatus ſynodo Oecumenicæ intereſſe noluit; ſed una cum aliis ſubſcripſit Vigilii conſtituto pro tribus Capitibus, quod tempore ſynodi papa imperatori obtulit.

SCRIPTA.

[c] *Commentaria in epiſtolas S. Pauli*, ex Hieronymi, Ambroſii, Auguſtini, aliorumque veterum ſcriptis maximam partem delibata. Multa exinde in commentaria ſua tranſtulit Haymo: unde nonnulli hallucinati Primaſii commentaria Haymoni deberi cenſuerunt. Prodierunt ſeorſim *Pariſ.* 1543. 8°.

Commentaria myſticæ expoſitionis in Apocalypſin ad Caſtorium quinque libris diſtincta. Prodierunt ſeorſim *Baſil.* 1544. 8°.

Utraque Primaſii *Commentaria* habentur a Gagnæo edita *Lugduni* 1543. & in Bibliotheca Patr. tom. 10.

De Hæreſibus libri 3. *ad Fortunatum epiſcopum*, in quibus explicuit, quod olim Auguſtinus in libro hæreſeon imperfectum reliquerat: in primo libro oſtendens, quid hæreticum faciat, in 2°, & 3°, quid hæreticum demonſtret. Interiit jamdudum opus iſtud. Iſidor. de Script. c. 5.

[d] Exſtant hodie ſub *Prædeſtinati* nomine editi, *de Hæreſibus*, præcipue prædeſtinatorum hæreſi, libri tres. In prima parte agit autor quiſquis ſit, de hæreſibus quibuſcunque numero 90 a Simone uſque Mago ad hæreſin prædeſtinatianam, earumque autores, placita, mores breviter recenſet. Secundam partem conſtituit liber de prædeſtinatione ſub Auguſtini nomine olim confictus, in tertia parte libri hujuſce Auguſtiniani reſutationem inſtituit. Quis fuerit verus horum librorum parens eruditis inter ſe haud ſatis convenit; Hincmaro Remenſi ſub Hygini nomine citantur; errore ſatis manifeſto, nec forſan aliunde orto, quam quod in indice autorum operi præfixo Hygini nomen repererat. Sirmondus ob ſtyli ſententiarumque affinitatem Arnobio juniori adjudicandos eſſe ſuſpicatus eſt: nuper Piccinardus theologus Brixienſis Vincentium quendam neſcio quem autorem ſtatuit, illum nempe cujus 16. objectionibus totidem reſponſiones oppoſuit Proſper Aquitanus. Quis vero ſit iſte Vincentius an presbyter ille natione Gallus, qui in Pſalmos commentatus eſt, de quo Gennadius cap. 80. an Vincentius Victor adverſus quem de origine animæ ſcripſit Auguſtinus, haud ſatis novit; Lirinenſem enim prorſus rejicit: librum ſub Auguſtini no-

[a] Item librum *Ruth* ut teſtatur *Caſſiodorus* Divin. Lect. c. 1. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1431. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 56. [c] Conf. *Long.* Bibl. ſacr. p. 913. [d] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Proſper.* Art. 9.

mine confictum Euodio Uzzalenſi tribuit, quem ſuſpicatur libello ſuo hunc titulum præfixiſſe, *expoſitio Doctrinæ Auguſtini*, indeque pro ipſius Auguſtini fœtu habitum eſſe: verum quæ de tota hac re habet Piccinardus, adeo incertis & levibus nituntur conjecturis, ut paucos fortaſſe in ſententiam ſuam pertracturus ſit. Diverſum ab aliis abit J. Harduinus S. J. *diſſert. de Bapt. in nom. Chriſt.* §. 13. p. 73. qui hoc opus a Reginbaldo monacho Benedictino ante annos 850. exaratum fuiſſe affirmat; nullo adducto teſte, nulla ratione reddita. Quod quidem huic homini novum & inſolens non eſt. Longe potiori jure hi libri tribuendi videntur Primaſio noſtro, idque fide vetuſti codicis MS. ante annos octingentos exarati, quem in bibliotheca Augienſi vidit Cl. Mabillonius*, in quo comparuit hic titulus, dilutiori quidem atramento ſcriptus, ſed antiqua manu, OPUS SANCTI PRIMASI DISCIPULI AUGUSTINI DE HÆRESIBUS NUMERO 90. Certe autor non uno in loco ſe Afrum eſſe innuere videtur; ſed ut quod ſuſpicor libere proferam, quiſquis hanc notulam codici Augienſi appoſuit forſan hallucinatus ſit, & cum apud Iſidorum legerat Primaſium tres de hæreſibus libros ſcripſiſſe, hoſque tres Anonymos repererat, mox Primaſii nomen indidit. Adde quod cum autor noſter nullam fere hæreſin Neſtoriana recentiorem memoraverit, Primaſius tot exinde natas & damnatas hæreſes haud omiſſurus erat. Sed totam hanc rem eruditis diſcutiendam relinquimus. Primus hos libros ex Hincmari Remenſis codice extulit Jac. Sirmondus *Pariſ.* 1643. 8°. anno ſequenti acrem ſatis totius operis cenſuram Gallice edidit Johan. Awræus theologus Sorbonicus, qua autorem hominem fuiſſe Pelagianum contendit, eique errores, hæreſes, mendacia, fabulas, fœdamque ignorantiam objicit; mox opus in Hollandia recuſum *Amſtelodami*, ni fallor, 1645. 8°. cui Awræi cenſuram Latine verſam ſubjecit editor. Anno 1677. in bibliotheca Patrum Lugdunenſi tom. 27. locum invenit. Demum Seraphinus Piccinardus ex Ord. Prædic. in academia Patavina theologus additis variis de autore, opere, totaque controverſia diſſertationibus denuo in lucem protulit *Patav.* 1686. 4°. In poſtrema operum Sirmondianorum editione tom. 1. habetur epiſtola Sirmondi ad L. Holſtenium qua Primaſium hujus opuſculi autorem non eſſe probare conatur.

* Itin. German. p. 83. Analect. tom. 4.

550. [a] JUNILIUS, epiſcopus Africanus, (quem Conſtantinopolitanum perperam facit Boſtonus Burienſis) vixit circa an. 550. Scripſit ad Primaſium per modum quæſtionum & reſponſionum *de partibus Divinæ Legis, libros* 2. qui typis excuſi prodierunt a Johanne Gaſtio editi *Baſil.* 1545. 8° [b]. *Francofurti ad Oderam* 1603. 8°. & in Bibliotheca Patr. tom. 10. p. 339. Circumferuntur ſub ejuſdem nomine *Commentarii in tria priora capita Geneſeos*, excuſi *Colon.* 1535. 8°. *Baſil.* 1538. in Orthodoxogr. p. 925. & inter Bedæ opera, cujus revera eos eſſe omnibus jam notum eſt.

[c] JORNANDES, ſive Jordanus, gente Gothus, Alanowamuthis filius, primum quidem Gothorum notarius; deinde ſive ad Chriſtianam fidem, ſive ad ſeverius vitæ inſtitutum, converſus, demum epiſcopus Ravennas, ſeu potius Ravennæ agens, Gothorum epiſcopus factus eſt. Claruit anno 552. quo librum de rebus Geticis ſcripſit. Plura de eo non liquent. Exſtant bina ab eo conſcripta opuſcula, viz. 552.

Jornand. de rebus Get. c. 50.

De rebus Geticis liber, ſive *hiſtoria Gothorum* ab ipſis gentis incunabulis ad Vitigin regem a Beliſario devictum, qua ſummatim complectitur Jornandes, quæ libris 12. ejuſdem argumenti fuſe pertractarat Caſſiodorus. Prodiit ſæpius excuſus, emendatior autem ex P. Pithæi exemplari MS. a Fornerio editus inter opera Caſſiodori *Pariſ.* 1588. cum notis Lindenbrogii *Hamburg.* 1611. & cum aliis conſimilis argumenti ſcriptoribus a Bon. Vulcanio editis *Lugd. Bat.* 1618. denique apud Grotium in hiſtoria Gothorum *Amſtelod.* 1655. 8° [d].

De Regnorum & Temporum ſucceſſione, ſive *de origine Mundi, & actibus Romanorum, cæterarumque gentium, liber:* in quo integram fere Flori hiſtoriam tacito ejus nomine exſcriptam eſſe notat Voſſius*. Prodiit *Francofurt.* 1588. *Pariſ.* 1588. *Lugd. Bat.* 1595. 8°. *Hamburg.* 1611. Utrumque opus cum notis Jani Gruteri editum eſt *Hanov.* 1611. [e]

* De Hiſt. Lat. l. 2. c. 20.

EUTYCHIUS, vitæ inſtituto monachus, in monaſterio Amaſeæ urbis vitam egit; unde tanquam epiſcopi Amaſenorum apocriſiarius Conſtantinopolim miſſus eſt; & cum paulo ante quintam ſynodum orta eſſet controverſia, utrum liceret mortuos anathemati ſubjicere, ipſe in ſcripturis apprime exercitatus, ex facto Joſiæ regis illico nodum ſolvit. Viri ſolertiam admiratus imperator, cum paulo poſt, Menna ex vivis ſublato, ineunte anno 553. ad pontifi- 553.

Evagr. l. 4. c. 38.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 57. *Fabr.* de Verit. Chriſtian. Relig. c. 5. §. 16. p. 255. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 600. b *Pariſ.* 1556. 1610. c Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 17. p. 660. & vol. 3. p. 251. ſeq. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 521. d Item apud *Sylburg.* in Collect. Script. Hiſt. Rom. *Francof.* 1588. tom. 1. e Item a *Muratorio* inter rerum Italicarum Scriptores tom. 1. 1723.

Sæc. VI. ab an. D. calem urbis regiæ ſedem promovit. Eodem anno ſynodo CP. Oecumenicæ præſedit. Anno 564. cum Juſtiniani Imp. edicto de incorruptibilitate corporis Chriſti ante reſurrectionem conſentire nollet, ſede ſua expulſus eſt, & in Hoſiæ monaſterium incluſus, ac ſubſtituto ei Johanne Scholaſtico, poſt octo dies a conciliabulo quodam depoſitus, inde in inſulam quandam Princepo dictam, ac mox ad monaſterium ſuum Amaſenum, deportatus. Anno 578. a Tiberio Cæſare (cui imperium ipſe olim prædixerat) ſedi ſuæ reſtitutus eſt. Obiit anno 585. ætatis ſuæ 73. Exſtat unica *Epiſtola* ſtatim poſt ſuſceptum epiſcopatum *ad Vigilium papam* miſſa, qua ut trium Capitulorum cauſa in ſynodo ipſo non invito diſcutiatur, poſtulat, & ad concordiam hortatur, Gr. Lat. inter Acta ſynodi quintæ Concil. tom. 5. p. 425. Scripſit Eutychius & *tractatum* Περὶ τῶν ἐν τύπῳ κατὰ δεύτερον λόγον ἰσοειδῶς γινομένων λογικῶν καὶ νοερῶν, cujus fragmentum adducit Euſtratius CP. de vita functorum ſtatu cap. 14. Item *librum de reſurrectione Mortuorum*, in quo corpus noſtrum in illa reſurrectionis gloria, impalpabile, ventis aereque ſubtilius eſſe futurum, docuit. Hunc poſt longam diſputationem Eutychium inter & Gregorium I. apocriſiarium tunc Conſtantinopoli agentem habitam, flammis adjudicavit Tiberius imperator *, teſte ipſomet Gregorio, ſed repentina Eutychii mors edicti executionem antevertit; etſi non deſint qui librum revera combuſtum eſſe ſcribant.

* Moral. l. 14. c. 29.

553. [a] EUGYPPIUS, dignitate presbyter, & abbas Africanus, vir, inquit Caſſiodorus *, non uſque adeo ſæcularibus literis eruditus, ſed ſcripturarum divinarum lectione pleniſſimus, claruit anno 553. Hortatu Renducis Neapolitani epiſcopi, quæſtiones, ſententias ac diverſas res ex S. Auguſtini ſcriptis defloravit; & in unum corpus collecta in 338. capitulis collocavit. Operi huic *Theſauri* nomen indidit, & Probæ virgini ſacræ nuncupavit. Exſtat *Theſaurus* iſte *Baſil.* 1542. fol. *Venet.* 1543.

* Divin. Lect. c. 23.

553. FERREOLUS, gente Gallus, patria Narbonenſis, nobilitate generis conſpicuus, patrem habuit Anſbertum ſenatorem, matrem Blitildem Clotharii regis filiam, natus anno 521. Septennis adhuc puer Narbona relicta Uceciam profectus, & Ruricii propatrui ſui curæ ſe bonis literis imbuendum commiſit. Anno 553. Firmino patruo in epiſcopatu Uceceienſi ſuffectus eſt: ubi B. Pauli memoriæ magnificum templum poſuit, & monaſterium a nomine ſuo *Ferriolacenſe* dictum fundavit. Cum vero Judæis animas eorum lucrandi ſtudio familiariter uteretur, in ſuſpicionem rerum novarum cudendarum apud Childebertum regem adductus, anno 555. Pariſios relegatus eſt, ubi triennium in exilio degit, maximo tamen honore apud regem habitus. Anno 558. redire permiſſus Uceciam ſe contulit; & ut omnem ſuſpicionis anſam amoliretur, Judæos omnes, quos ad fidem Chriſtianam adducere non potuit, civitate ſua expulit. Obiit an. 581. epiſcopatus 28. Compoſuit *regulam Monachorum* in uſum monaſterii ſui, quæ integra habetur in codice regularum ab Holſtenio edito *Pariſ.* 1663. Scripſit etiam, teſte Gregorio Turonenſi *, Sidonium imitatus, *libros* aliquot *epiſtolarum*, qui interierunt. An Ferreolo noſtro debeantur ſententiæ, quæ ſub Ferreoli presbyteri nomine habentur in libello de officio rectoris eccleſiæ *Colon.* 1531. 8°. me plane latet.

Vid. autor Vit. ejus ap. Le Comte ad an. 521, 528, 553, 555, 558, 581.

* Hiſt. l. 6. c. 7.

LIBERATUS, eccleſiæ Carthaginenſis archidiaconus, trium Capitulorum defenſor acerrimus, anno 534. vel ineunte ſequente, a ſynodo Africanorum epiſcoporum 217. Carthaginenſi ad conſulendum de dubiis quibuſdam Johannem papam Romam una cum Caio & Petro presbyteris miſſus eſt: licet ad Urbem ante mortem Johannis non perveniret: ipſe * tamen ſe vivente adhuc Johanne Romæ egiſſe teſtatur: adeo ut bis Romam ante annum 536. profectus videatur. Claruit imprimis anno 553. quo circiter tempore, ante habitam tamen ſynodum quintam, breviarium ſuum clauſit. Plurimas pro cauſa trium Capitulorum peregrinationes ſuſcepit: & partim ex virorum graviſſimorum narratione, partim ex hiſtoriis, geſtis ſynodalibus, & epiſcoporum epiſtolis tantam ſatis rerum geſtarum notitiæ ſupellectilem nactus, controverſiarum Neſtorianæ & Eutychianæ hiſtoriam contexuit, qua res per 125. fere annos geſtas ad hanc controverſiam præcipue ſpectantes & quæ vix aliunde haberi queant, complexus eſt, ſtylo quidem humili & pedeſtri, quique ob autorum tum Græcorum tum Latinorum, quos ſequitur, varietatem, inæqualis pene ubique incedit. [b] Exſtat *Breviarium* iſtud, ſic enim *Hiſtoriam* ſuam appellari voluit, Concil. tom. 5. p. 740. & cum notis & diſſertationibus Garnerii *Par.* 1675. 8°. In editione prima conciliorum a P. Crabbe adornata reperitur

553.

* Breviar. c. 20.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 25. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Sigebert.* c. 39. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 379. *Long.* Bibl. ſacr. p. 717. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 443.

Sæc. VI. ab an. D. appendix ad breviarium Liberati tom. 2. a p. 121. ad 128. quæ in nuperis conciliorum tomis fruſtra quæritur.

553. VICTOR, gente Afer, Tununenſis (aliis Cemmenſis & Cummenenſis corrupte dictus) in Africa epiſcopus, claruit anno 555. trium Capitulorum patronus conſtantiſſimus, ob quorum cauſam propugnandam plurimas ac graviſſimas ærumnas pertulit. Ex Africa enim a Juſtiniano Imp. una cum aliis quibuſdam epiſcopis Conſtantinopolim accitus, cum tria Capitula damnare nollet, variis exiliis afflictus eſt. Poſt cuſtodias namque & plagas, quas Sala & Valericis perpeſſus eſt, necnon in monaſterio Mandræ, in Egum Mauritaniæ inſulam ſemel atque iterum relegatus, Alexandriam exinde deportatus eſt, & in carcerem caſtelli Diocletiani conjectus. Eo mox eductus carcere anno 557. poſt diſputationes in prætorio continuas dierum 15. ad aliam cuſtodiam monaſterii Tabenneſiotarum apud Canopum mittitur. Anno 564. ex Ægypto iterum Conſtantinopolim evocatus, cum coram Juſtiniano Imp. & Eutychio CP. tria Capitula adhuc defendere nequaquam vereretur, in monaſterio quodam urbis regiæ in cuſtodiam rurſus datus eſt: ubi poſt annum 565. diem ſupremum obiit. Scripſit *Chronicon rerum geſtarum* ab orbe condito uſque ad annum 565. quo Juſtinus junior imperium auſpicatus eſt. [a] Hujus Chronici prima pars interiit: ſupereſt poſterior, quæ ab anno 444. (quo deſiit Proſper) exorſa ad annum 566. progreditur. Habetur a Caniſio edita *Ingolſtad.* 1600. 4°. emendatior autem in utraque chronici Euſebiani editione Scaligeriana [b].

Victor in fine Chronici.

Iſidor. de Script. c. 25.

555. [c] GERMANUS, gente Gallus, Eleutherii filius, in territorio Auguſtodunenſi natus, ab Agrippino Auguſtodunenſi epiſcopo diaconus anno 533. deinde presbyter anno 536. ordinatus: a Nectario Agrippini ſucceſſore abbas S. Symphoriani conſtitutus, ac demum anno 555. epiſcopus Pariſienſis creatus. Anno 557. concilio Pariſienſi 3. ſubſcripſit; anno 560. ordinationi Siagrii Auguſtodunenſis epiſcopi interfuit. Obiit octogenarius anno 576. Scripſit anno 573. *epiſtolam ad Brunechildem reginam*, ut Sigebertum regem a conſilio belli, quod Chilperico fratri illaturus erat, revocaret, poſtulans. Exſtat hæc epiſtola Conc. tom. 5. p. 923 [d].

555. [e] PELAGIUS, patria Romanus, Johannis Vicariani filius, eccleſiæ Romanæ diaconus, Agapeti, Silverii, ac Vigilii pontificum apocriſiarius Conſtantinopoli apud imperatorem agens, ab Agapeto primum miſſus anno 535. maximam a Juſtiniano totaque aula Cæſarea gratiam ſtatim iniit. Anno 539. circiter una cum Ephræmio Antiocheno, & Petro Hieroſolymitano patriarchis a Juſtiniano Imperatore judex datus eſt Paulo Alexandriæ patriarchæ, qui ob Diaconi cædem Gazam paulo antea relegatus fuerat. Gazam igitur per Antiochiam & Hieroſolymam iter faciens Pelagius Paulum ſede ſua movit. Conſtantinopolim reverſus in via offendit monachos quoſdam Palæſtinos Juſtinianum adeuntes, ut Origeniſtarum tumultuantium audaciam impetrato edicto compeſcerent. Ab his exoratus, operam ſuam in aula collocandam libenter pollicitus eſt: quod quidem tam feliciter effecit, ut anno 541. edictum Origeniſtas damnans ab imperatore obtinuerit. Anno circiter 545. Romam rediit, ſive a Vigilio revocatus, ſive a Juſtiniano remiſſus, ut grandi pecuniæ onere ſecum allato, Romæ periclitanti, quod fecit, ſubveniret. Anno 547. a civibus Romanis ad Totilam Gothorum regem legatus eſt, ut barbari regis arma ab urbe precibus ſuis averteret. Voto quidem hac in re excidit Pelagius, mox tamen urbe a Totila expugnata, plurimorum civium vitas & libertatem ſibi donari impetravit: & eodem anno a Totila Conſtantinopolim legatus eſt, ut pacem Gothos inter & Romanos ſanciret. Anno 553. Vigilii papæ conſtituto priori ſubſcripſit; uti & poſteriori, quo ſynodus quinta confirmata eſt. Anno demum 555. (556. juxta catalogum Anaſtaſianum) menſe Aprili pontifex Romanus ordinatus eſt, poſtquam ſe intentato ſibi illatæ Vigilio mortis crimine purgaſſet. Papa factus ſynodum quintam confirmavit: & cum epiſcopis Occidentalibus, qui ob damnata a ſede Romana tria Capitula in ſchiſma deſciverant, ad mortem uſque ſtrenue decertavit. Obiit anno 559. (561. juxta Anaſtaſium) menſe Martio. Exſtant *epiſtolæ* 16. Conc. tom. 5. p. 788. Harum primam ſpuriam eſſe ipſi agnoſcunt editores: ultimæ, quæ eſt ad Childebertum regem, ſubnectitur fidei confeſſio, quam extrema parte auctiorem edidit Cl. Garnerius in Diſſert. de ſynodo 5. Gen. Auctuar. Theodoriti p. 539. Præter iſtas epiſtolas, habentur *epiſtolæ* aliæ, ſeu potius epiſtolarum Fragmenta 12. a Luca Holſtenio primum e tenebris eruta, Concil. tom. 5. p. 805.

Sæc. VI. ab an. D.

a Conf. *Pfaffii* Princ. Tubing. p. 43. b Item in Caniſ. Lection. Antiq. edit. nov. p. 321. c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol. 3. p. 140. d Item Append. ad opera *Gregorii Turonenſis* a *Ruinart.* edit p. 1343. e Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 58. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol 5. l. 15 p 651.

CY-

Sæc. VI. ab an. D. 555. [a] CYRILLUS, gente Palæſtinus, civitate Scythopolitanus, patre Johanne viro admodum religioſo natus, in urbe patria decimo ſexto ætatis anno monaſticam vitam profiteri cœpit. Poſtea loca ſancta viſendi ſtudio ductus, Hieroſolymam petiit; & matris mandato Johannis Silentiarii regimini ſe commiſit; a quo demum ad celeberrimum Lauræ monaſterium miſſus, & a Leontio abbate, qui monaſterii præfecturam anno 542. ſuſcepit, inter monachos cooptatus fuit. Claruit anno 557. quo S. Johannis *Silentiarii vitam* ſcripſit. Quando obierit, non liquet. [b] Scripſit *vitam S. Euthymii abbatis*, qui obiit anno 472. Exſtat hæc vita, ſed a Metaphraſte interpolata, Gr. Lat. apud Coteler. Monument. Eccleſ. Gr. tom. 2. p. 200 [c]. Latine apud Surium Januar. 20. Exſtat etiam ab eo ſcripta *vita S. Johannis Silentiarii*, Gr. Lat. ab Henſchenio & Papebrochio edita ad diem Maii 13. Latine apud Surium Maii 13. Scripſit denique *vitam S. Sabæ*, quæ adhuc inter Simeonis Metaphraſtæ vitas Græce deliteſcit: Latine vero, ab eo interpolata, apud Surium Decembr. 5. habetur. Antiquam vitæ iſtius a Metaphraſte nondum corruptæ, verſionem Latinam dedit Bollandus ad 20. Januar. Integrum tandem ac ſincerum textum Græcum nactus Cl. Cotelerius, addita verſione ac notis, edidit Monument. tom. 3. p. 220.

555. [d] PAULUS CYRUS FLORUS, Cyri filius, nobilitate generis illuſtris, *Silentiarius* a munere, quod geſſit, dictus, claruit circa ann. 555. Facultate poetica eminuit, & *templum S. Sophiæ* nuper a Juſtiniano conditum prolixo carmine deſcripſit. Primus id in lucem Græce & Latine extulit, & uberrimis annotationibus illuſtravit Carolus Du Freſnius *Pariſ.* 1670. fol. ad calcem hiſtoriæ Cinnami. Scripſit etiam, inquit Agathias*, alia quamplurima poemata, memoratu digna & laude. Videntur autem mihi, quæ de templo ſcripſit, tanto majore & labore & ſcientia referta, quanto & argumentum ipſum eſt admirabilius. Agathiæ ſuccinit Cl. Du Freſnius, qui deſcriptionem ædis Sophianæ tanta accuratione aggreſſum eſſe Paulum cenſet, ut univerſam illius ſtructuram, ſingulaſque partes, quiſquis hanc legerit, ſtatim quodammodo oculis perinde ac animo comprehendat.

* De rebus Juſtiniani, lib. 5.

[e] AGNELLUS, nobili loco natus, & conditione opulentus; mortua uxore ab Ecleſio Ravennatum archiepiſcopo, qui obiit anno 552. Diaconus factus, templo D. Agathæ præfectus eſt. Demum poſt mortem Maximiani anno 555. Ravennatum archiepiſcopus conſtituitur. Mediante Narſete Juſtiniani duce, omnia Gothorum bona in Ravennatenſis eccleſiæ uſum obtinuit; templa ab Arianis extructa, eorumque ſacris inquinata, purgavit, & ad verum Dei cultum traduxit. Obiit Calendis ſextilibus anno 556. ætatis ſuæ 94. Non pauca de eo habet Hieronymus Rubeus Hiſt. Ravennat. lib. 3. p. 169. Scripſit *epiſtolam ad Arminium de ratione Fidei*, quæ habetur in antidoto contra Hæreſ. *Baſil.* 1528. in hæreſiologia Baſilienſi & in Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 666 [f]. Sæc. VI. ab an. D. 555.

SIMPLICIUS, S. Benedicti diſcipulus, & mortuo Conſtantino tertius cœnobii Caſinenſis abbas conſtitutus eſt an. 560. pietatis omniumque virtutum exemplar luculentiſſimum, obiit an. 576. Magiſtri ſui regulam omnibus religioſorum domiciliis paſſim legendam cuſtodiendamque tradidit, quin & ipſe poetica facultate nitens, majorem ejus promulgationem verſibus explicavit. Edidit hæc carmina Lucas Holſtenius una cum diverſis monachorum regulis *Pariſ.* 1663. 560.

COLUMBA, gente Hibernus, claruit anno 560. quo monaſterium Deermach in Mediterranea Hiberniæ parte condidit. Anno vero 565. ut diſcrimen, quod capiti ſuo a Dermicio rege imminebat, declinaret, in Britanniam trajecit, & Pictis ſeptentrionalibus verbum Dei prædicavit: & in Jona inſula, *Hu* & *Y-Columb-kill* dicta, monaſterium inſtituit, cui ipſe abbas præfuit. Obiit 5. Idus Junii anno 597. ætatis 77. in eccleſia ſua Huenſi ſepultus. Scripta ejus hunc in modum recenſet Cl. Waræus* nempe *Regulam monaſticam*, quæ exſtat, & vulgo *Columb-kill* dicitur: *hymnum in laudem S. Kierani abbatis: tres alios hymnos*, quorum primus incipit *Altus proſator*. Alius a noſtro erat Columbanus, & ipſe Hibernus, qui exeunte hoc ſæculo claruit: de quo agemus infra. 560. Bed. Hiſt. Eccl. l. 3. c. 4.

* De Script. Hibern. l. 1. p. 15.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. §. 3. vol. 10. p. 156. *Oudin.* tom. 1. p. 1420. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Euthym.* Art. 1. [c] Item inter Scriptores Græcos a *Bernard. de Monfaucon.* edit. 1682. [d] Conf. *Fabr.* Gr. l. 5. c. 5. §. 5. vol. 6. p. 278. *Oudin.* tom 1. p. 1439. [e] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1443. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 75. [f] Scripſit item librum pontificalem, ſeu vitas epiſcoporum Ravennatum, primum editas cum Diſſ. & obſervationib. a *Benedict. Bacchino* Mutinæ 1708. 4to. deinde recuſas a *Muratorio* T. 2. Scriptorum rerum Italic. *Mediolan.* 1723.

Sæc. VI. ab an. D. 560. [a] VENANTIUS HONORIUS CLEMENTIANUS FORTUNATUS, gente Italus; in vico, Duplabili dicto, non longe ab urbe Tarviſina, natus, Ravennæ vero bonarum literarum ſtudiis innutritus. Ante annum 560. B. Martini ope a graviſſimis oculorum doloribus liberatus, ut grati animi indicium proderet, Italia relicta in Galliam profectus eſt; ut S. Martini reliquias in urbe Turonenſi depoſitas inviſeret. A Turonibus in Pictavos tranſiit, atque ibi domicilium poſuit, omnibus ob raras ingenii dotes, & eximiam rhetoricæ ac poetices ſententiam merito ſuſpectus & celebratus. Anno 565. Sigeberti regis, & Brunechildis nuptiis *Carmine elegiaco* fauſta omnia apprecatus eſt. In urbe demum Pictavienſi presbyteratus honorem meruit, ac tandem in eadem epiſcopatus culmen aſcendit, quo tamen anno, incertum prorſus: niſi quod Labbeus id poſt annum 594. quo obiit Gregorius Turonenſis, contigiſſe cenſeat; hac, ut opinor, ratione ductus, quod Gregorius, Fortunato inprimis familiaris, cum toties eum laudat, nullibi epiſcopum appellet. In vivis adhuc erat anno 600. Multa conſcripſit, partim *poetica*, partim *hiſtorica*. Vim illius poeticam ſic dilaudat Barthius *, *Maximi ingenii vates —— Ad eum, veluti ad Calliopium quendam, magiſtrum & coryphæum Muſicorum modulaminum, reſpexit omnium ſequentium Poetarum chorus. — Mirandum acumen ingenii in hoc autore fuit: etiam doctrina omnibus fere coætaneis excellentior.*

* Adverſar. l. 45. c. 3.

OPERA.

Poematum libri 11. *præmiſſa ad Gregorium Turonenſem epiſtola dedicatoria.*

De vita S. Martini libri 4. carmine Heroico, ad eundem Gregorium. Editi *Pariſiis* 4°. 1511.

Hodæporicon ad Juſtinum juniorem Imp. & Sophiam Auguſtam.

De excidio Turingiæ ex perſona B. Radegundis.

Carmen ad Artachin. Poemata alia nonnulla Fortunato vulgo aſcribuntur, quæ inter Tertulliani, Cypriani, &c. opera habentur; ubi plura de iis vide.

Poemata Fortunati prodierunt in Corpore omnium poetarum veterum *Lugduni* 1603. 4°. tom. 2. In Appendice Bigneana *Pariſ.* 1624. p. 752. & in Bibliotheca Patr. tom. 10. p. 520. ſeorſim vero a Chriſtophoro Browero edita *Mogunt.* 1603. 1616. 4° [b]. Sæc. VI. ab an. D.

[c] *Expoſitiones breves orationis Dominicæ, & ſymboli Apoſtolorum*, & *epiſtolæ* aliquot ad Mumulenum, & alios, habentur in Bibliotheca Patr. p. 520. & in Orthodoxogr. p. 1221.

[d] Exſtant præterea a Fortunato ſcriptæ plurium *Sanctorum vitæ:* nempe *S. Hilarii Pictavienſis* libris duobus (Hilarii operibus præfigi ſolita) apud Surium Januar. 13. *S. Albini Andegavenſis epiſcopi* ibid. Martii 1. *S. Germani Pariſienſis epiſcopi* ibid. Maii 28. *S. Radegundis reginæ* ib. Auguſt. 13. *S. Marcelli Pariſienſis epiſcopi* ib. Novembr. 1. *S. Amantii Ruthenenſis epiſcopi* ib. Novembr. 4. *S. Remigii Rhemenſis archiepiſcopi* ib. Oct. 1. *S. Paterni epiſcopi Abrincatenſis* qui obiit anno 565. quippe quam & Cod. MS. inſcriptio, & ſtyli gravitas Fortunato noſtro vindicant. Martiano abbati, qui id muneris ei impoſuerat, dedicavit. Hanc ex *ſchedis Herouvallianis* erutam nobis dedit Johan. Mabillonius ad calcem Sæc. Benedict. 2. p. 1100. [e] *S. Maurilii Andegavenſis epiſcopi* ib. Septembr. 13. *S. Medardi Noviomenſis epiſcopi* ib. Jun. 8. An poſteriores duæ vitæ Fortunatum autorem habeant, juſta eſt dubitandi ratio. Certe Suriana illa S. Medardi vita non Fortunato noſtro, ſed Radbado eſt tribuenda. Neque ejus eſt, quam ſub Fortunati nomine evulgavit Johann. a Boſco Biblioth. Floriac. part. 2. p. 113. Uterque licet Fortunati ſcrinia egregie compilavit. Genuinum Fortunati opus extulit Dacherius Spicil. tom. 8. p. 391 [f]. cui attexuit vitam S. Medardi ab anonymo ſcriptam, qui de Fortunato non pauca habet.

MARTINUS, gente Pannonius, juvenis adhuc ad viſitanda loca ſancta Hieroſolymam petiit. Inde ſolvens Gallæciam Hiſpaniæ citerioris provinciam appulit: ubi plurimis e Suevorum gente ad Catholicam fidem converſis, varia condidit monaſteria; & ipſe Dumienſi a ſe fundato præfuit uſque ad annum circiter 560. quo in eccleſiæ Bracarenſis epiſcopatum evectus eſt. Anno 563. concilio Bracarenſi 2. interfuit: anno 572. Bracarenſi 3. præſedit. Obiit juxta Baronium anno 583. Cum vero ex Gregorio Turonenſi * conſtet eum ſedem 30. plus minus annis tenuiſſe, neceſſe eſt, ut aut citius epiſcopus factus fuerit, aut 560.

* Hiſt. l. 5. c. 37.

[a] Conſ. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 707. & vol. 3. p. 285. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 61. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 537. [b] Hymnus *Fortunati* de Paſſione D. N. J. Chriſti habetur in Diario Theologico *Dreſdenſi* edit. 1722. [c] Commentarium etiam ſcripſit in Symbol. *Athanaſian.* a Muratorio vulgat. tom. 2. Anecdotorum Latinorum p. 212. ſeq. Habetur item MS. inter *Junii* MSS. in Muſæo Oxon. annos abhinc 700. deſcript. vid. Cl. D. *Waterland.* Hiſt. Crit. Symbol. Athanaſ. p. 32, 33, 171. ſeq. [d] Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. not. 1. ad vit. *Hilar.* [e] Conſ. *Tillemont.* Memor. Ec- vol. 10. not. 20. ad vit. S. *Martin.* [f] Edit. nov. tom. 2. p. 71.

vitam

Sec. VI. ab an. D. vitam ulterius produxerit. Anno autem 589. Pantardus ſucceſſor ejus concilio Toletano 3. ſubſcripſit: adeo ut aut Gregorius annorum numerum rotunde & laxo ſenſu ſupputaſſe cenſendus ſit, aut epiſcopatus Martini paulo ante annum 560. reponendus. Vir erat ſane perquam eruditus, quique adeo ſe literis imbuerat, teſte Gregorio Turonenſi ejus συγχρόνῳ, ut nulli ſecundus ſuis temporibus haberetur. Laudes ejus Venantio Fortunato lib. 5. utramque faciunt paginam.

[a] OPERA.

Collectio Canonum præcipue ex Græcarum partim etiam Occidentalium ſynodorum canonibus contexta, in duas diſtributa partes. *Prima de perſonis & rebus Eccleſiaſticis* agit; *ſecunda de iis, quæ Laicos ſpectant.* Integrum opus canones 85. complectitur. In hac collectione notatu non indignum eſt canones apoſtolicos a Martino non citari. Prodiit iſta collectio in omni Conciliorum editione, in nupera vero tom. 5. p. 903. & in Bibliotheca juris canonici Juſtelliana *Pariſ.* 1662. tom. 1. in Append. p. 7.

Sententiæ patrum Ægyptiorum, quas a Græco quodam homine collectas Latinas fecit Martinus noſter. Habentur Lat. apud Roſveydum de vitis Patr. *Antverp.* 1628.

Formula honeſtæ vitæ, ſeu, ut habet Iſidorus Hiſpalenſis*, *de differentiis quatuor virtutum liber ad Mironem Suevorum regem*, Senecæ falſo tributus. Exſtat in Biblioth. Patr. tom. 10. p. 382. ut alias editiones jam mittam. Præfationem ad Mironem edidit Dacherius Spicileg. tom. 10. p. 626[b]. Exſtant etiam ejus opuſcula ſequentia; *Liber de ſuperbia & humilitate*; *liber de ira* ad Wittimirum epiſcopum; *liber de Paſchate*; *epiſtola* ad Bonifacium epiſcopum de trina merſione; *epiſtola* adverſus ſuperſtitiones. Hæc omnia ex Cod. MS. eccleſiæ *Toletanæ* deſcripſit, ſeque, una cum Martini *formula vitæ honeſtæ*, ejuſdemque *ſententiis patrum Ægyptiorum*, ex eodem codice correctis & emendatis, in collectione ſua conciliorum editurum eſſe promiſit Card. d' Aguirre, teſte ipſomet Notit. Conc. Hiſp. p. 92.

* De Script. c. 22.

565. [c] **ANASTASIUS**, *Sinaita* a monaſtica, quam in monte Sinai egit, vita dictus, anno 565. ad patriarchatus Antiocheni dignitatem promotus, doctrinam orthodoxam ſtrenue ac conſtanter propugnabat, Juſtiniani autem Imp. deliria de incorruptibilitate corporis Chriſti fortiſſime impugnavit. Ob invictam in tuenda fide Catholica conſtantiam, non pauca ſub Juſtiniano paſſus eſt, (qui ipſum in exilium mittere in animo habuit: quod quidem morte ſubitanea præreptus nequaquam præſtare potuit) plura ſub Juſtino ejus ſucceſſore, ab eo in exilium miſſus; quo tempore, multas tum in Oriente, tum Alexandriæ, cum Severianis & Gainitis diſputationes habuit, ut in ὁδηγῷ ſuo non uno loco ipſe nos docet. Tantus certe tunc in Anaſtaſio enituit religionis illibatæ zelus pariter ac fama, ut epiſcopi omnes Orientales a Juſtiniano decreto ſuo hæretico ſubſcribere juſſi, ſe Anaſtaſii ſententiam exſpectare, ejuſque veſtigiis inhæſuros concordi voce reſponderent: ipſe vero Anaſtaſius nullis minis, nullis precibus adduci potuit, ut fidem tantillum proderet. Anno 570. Juſtinus Imp. Anaſtaſio objiciens, quod ſacram pecuniam in profanos uſus profudiſſet, quod ſibi convitiatus eſſet, denique quod Johannem Scholaſticum ob Eutychii CP. ſedem inique arreptam reprehenderet; ipſum de throno Antiocheno dejecit, nonniſi poſt 23. demum annos mortuo Gregorio, qui in locum ejus ſubſtitutus fuerat, anno 592. ſedi ſuæ reſtitutum. Obiit anno 599. Vir erat, inquit Euagrius*, τὰ μὲν θεῖα εἰς τὰ μάλιστα λόγιος, ἀκριβὴς δὲ τὸν τρόπον καὶ τὴν δίαιταν, ὡς καὶ τοῖς λίαν ψιλοῖς ἐπιστήσειν, καὶ μηδαμοῦ τοῦ εὐσταθοῦς καὶ βεβαίου παρεξίεσθαι, μήτιγε τῶν κρειττόνων, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ θεῖον ἀναφερομένων. *tum in divinis literis admodum eruditus, tam in moribus & in vivendi ratione accuratiſſimus, adeo ut res etiam leviſſimas obſervaret, nec a conſtantia & firmitate unquam deflecteret, nedum in magni momenti rebus & quæ ad Deum ſpectarent.* Eximiam porro comitatem ſumma morum gravitate temperabat, ἐν μὲν τοῖς σπουδαίοις ἐντεύμας ἦν τὰ ὦτα, καὶ τὴν γλῶσσαν εὔρους, εὐθυβόλως τὰς πύστεις διαλύων· ἐν δὲ τοῖς παρέργοις τὰ μὲν ὦτα τέλεον ἀποκέκλειστο. Τὴν δὲ γλῶσσαν χαλινὸς ἐπεῖχεν, ὡς καὶ τὸν λόγον λόγῳ ῥυθμίζεσθαι, καὶ τὴν σιωπὴν κρείττονα λόγου καθιστάναι. *Et in ſeriis quidem colloquiis, aures ei patentes & lingua profluens erat: & quæſtiones propoſitas prudenter & argute diſſolvebat, in ſermonibus autem ineptis ac ſuperfluis, aures quidem penitus occluſas habuit, linguam vero quaſi fræno quodam comprimebat; ita ut orationem ratione metiretur, & ſilentium omni oratione præſtantius eſſet.*

Euagr. l. 4. c. 40. l. 5. c. 5.

* L. 4. c. 40.

OPERA.

[f] ὁδηγὸς ſive *Dux viæ adverſus Acephalos.*

a Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 715. item Bibl. Gr. l. 6. c. 1. §. 20. vol. 11. p. 65. & Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 117. b Edit. nov. tom. 3. p. 312. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. vol. 7. p. 479. ſeq. & l. 5. c. 35. §. 1. vol. 9. p. 312. ſeq. *Oudin.* tom. 1. p. 1482. ſeq. & tom. 2. p. 545. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 67. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Sigeberti*, c. 42. f Conf. *Richardi Simonis* nov. Bibl. Select. Gallice edit. tom. 2. c. 3. *Amſtel.* 1714. item *Barthol Germon.* de Veterib. Hæreticis Eccleſ. Cod. corruptorib. l. 2. c. 14. *Pariſ.* 1713. 8vo.

Sæc. VI. ab an. D. Videtur iſtud opus tum ex variis ipſius Anaſtaſii, tum ex nonnullis veterum, opuſculis conſarcinatum; ut cuivis conſtabit, qui quatuor priora præſertim capita attente perlegerit: nec id modo, ſed & a recentiore quadam manu haud leviter interpolatum eſt. Capite enim 10. p. 198. meminit Eulogii Alexandrini jam mortui, qui nonniſi anno 608. diem obiit. Cap. 5. init. ſex concilia Oecumenica memorat: ſed forſan menda cubat in numero, cum in eodem capite quinque ſolummodo enumeret. Opus certe nulla diligentia, nullo ordine conſcriptum eſſe ipſe Anaſtaſius in prooemio agnoſcit: ubi veniam a lectoribus petit ob varias correctiones paſſim adhibitas, & propter ταυτολογίας ſæpius commiſſas; cum ægritudinum frequentia non ferebat, ut in iis pro animi ſui ſententia verſaretur. Edidit hunc librum Gr. Lat. Jac. Gretſerus *Ingolſtad.* 1606. 4°.

Quæſtiones & reſponſiones de variis argumentis in S. Scripturam numero 154. Infinitum eſſet omnium de hoc opere ſententias, objectiones, reſponſiones recenſere. Paucis igitur me expediam. Vel Anaſtaſii noſtri opus non eſt, vel inſigniter interpolatum. Quæſtione enim 16. meminit Phocæ tyranni imperium ſibi arripientis; alibi etiam in eo citantur Maximus monachus, (vid. quæſt. 1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 18, 154.) Nicephorus patriarcha CP. (vid. quæſt. 2, 57.) Olympiodorus, ſynodus ſexta ſeu Trullana (quæſt. 64.) Johannes Moſchus (quæſt. 60.) aliique Anaſtaſio noſtro juniores. Porro quæſtione 117. loca ſancta Palæſtinæ orthodoxos Chriſtianos per 700. annos tenuiſſe affirmat autor. Sive igitur anni iſti a Conſtantini imperio (quod magis videtur) ſive ab ipſo Chriſto initium ducant; id parum refert. Anaſtaſius certe Antiochenus ejuſmodi calculo uti non potuit. Quicquid ſit, videntur mihi hæ quæſtiones eſſe cento primum ab Anaſtaſio inchoatus, deinde ab aliis variis locis ac temporibus auctus & abſolutus. Hinc fit, ut in Codd. MSS. mire variet quæſtionum numerus: nec ipſe Gentianus Hervetus, qui eas primus edidit, plures quam 93. dederit, & iſtas quidem Anaſtaſio Nicæno aſcriptas. Integrum vero opus Gr. Lat. in lucem emiſit Jac. Gretſerus *Ingolſtad.* 1617. 4°.

Anagogicarum contemplationum in Hexaemeron libri 11. Latine editi *Pariſ.* 1609. Librum duodecimum ſive exemplarium manuſcriptorum raritate, ſive pontificiorum fraude hactenus ſuppreſſum Gr. Lat. edendum curavit Cl. Alix *Londini* 1682. 4°.

Orationes dogmaticæ 5. viz. *De S. Trinitate. De Incircumſcripto. De Incarnatione divina.* (*Liber de Oeconomia Chriſti* exſtat Græce MS. in bibliotheca Arundeliana in collegium Greſhamienſe jam tranſlata.) *De Paſſione & Impaſſibilitate Chriſti. De ejuſdem Reſurrectione.* Prodierunt Lat. God. Tilmanno interprete *Pariſ.* 1556. 8°. & in Biblioth. Patr. *Pariſ.* 1575, 1589. Turriano interprete *Ingolſtad.* 1616. 4° [a]. Opera omnia Anaſtaſii hactenus enumerata habentur Lat. in Bibliotheca Patr. tom. 9. in fine. Sæc. VI. ab an. D.

Compendiaria fidei Inſtitutio, quam cum quinque dialogis de Trinitate ſub S. Athanaſii nomine Gr. Lat. edidit Theodorus Beza Vezeliacenſis 1570. 8°. Eadem ſub Cyrilli nomine in nonnullis Bibliothecæ Patrum editionibus reperitur.

In annunciationem B. Mariæ homiliæ 2. quas Græce edidit inter *Varia divina* Johannes Meurſius *Lugd. Bat.* 1619. 4°.

De S. Synaxi, & de non judicando, homilia. Gr. Lat. cum Ὁδηγῷ 1606. 4° [b].

In Pſalmum ſextum homilia. Duæ iſtæ homiliæ prodierunt Gr. Lat. *Ingolſtad.* 1603. 4° [c]. Habentur MSS. in Biblioth. Vindob. apud Neſſel. part. 1. cod. 10. n. 18. ſed ab editis haud mediocriter diverſæ.

In eundem homilia altera.

In transfigurationem D. N. J. C. homilia. Sex iſtæ homiliæ habentur Gr. Lat. a Fr. Combefiſio editæ in Auctuar. Nov. 1648. tom. 1. p. 850.

Tractatus de ſanctis tribus Quadrageſimis, unde eas obſervari accepimus, quodque qui eas tranſgrediuntur, legem violent. Exſtat Gr. Lat. cum notis inter Cotelerii Monumenta Eccl. Græc. tom. 3. p. 425.

Opera Ἀνέκδοτα.

Quæſtiones 2. *Si forte rerum potirentur Judæi, Infideles, & Hæretici, an pro iis orandum in eccleſia? An Judæi ante adventum Chriſti mortui ſint anathematizandi.*

Archiepiſcopum non ſubeſſe judicibus laicis ſed majori archiepiſcopo.

Narratio eorum quæ in ſynodo ab Orientalibus epiſcopis geſta ſunt in Perſide.

Quæſtiones & reſponſiones 2. 1. In illud Proverb. *Sapientia ædificavit ſibi domum.* 2. *De ſeptem lychnis Zachariæ prophetæ.*

De fide Redemptionis ad eccleſiam quæ eſt in Babylone.

In ſpiritum blaſphemiæ.

De vera adoratione.

An quotidie communicandum corpori Chriſti. Opuſcula iſta in bibliotheca regia Pariſienſi exſtare manuſcripta teſtatur Labbeus Nov. Biblioth. MSS. part. 2. p. 82.

Sermo in fratres ſuos morte prægreſſos.

a Item apud *Caniſ.* Lection. Antiq. Stev. 463. edit. nov. tom. 1. p. 436. b Item ap. *Caniſ.* Lection. Antiq. tom. 3. p. 67. edit. nov. tom. 1. p. 465. c Item ap. *Caniſ.* Lection. Antiq. tom. 3. p. 87. edit. nov. tom. 1. p. 480, 502.

Sermo de diverſis modis ſalutis & pœnitentiæ. Sermones hoſce duos in bibliotheca Vaticana MSS. exſtare refert Poſſevinus. Verum ex Ἀνεκδότοις iſtis quænam genuina, quænam ſpuria habenda ſint, is ſolus tuto judicare poteſt, cui codices manuſcriptos inſpiciendi adeſt copia.

OPERA DEPERDITA.

Oratio ad Antiochenos συντακτήριος, cum Justiniani mandatum de exilio ſuo accepiſſet, ὃν ἐπὶ δικαίως ἀγαστῆς, inquit Euagrius *, τῆς τε καλλιεπείας, τῶ τε ῥυ τῶ νοημάτων, τῆς τε εὐπορίας τῶν ἱερῶν ῥήσεων, καὶ τε περίσφορον τῆς ἱστορίας.

* L. 4. c. 4c.

Oratio ad eoſdem habita, cum epiſcopale munus auſpicaretur.

Oratio ad eoſdem, cum ab exilio reverteretur. Utramque laudat Nicephorus Hiſt. Eccl. lib. 4. c. 44.

Diſſertatio de Sabbato ad Simeonem epiſcopum Boſtræ, cujus fragmenta quædam inveniuntur in Concil. Nicæn. 2. Act. 4. Concil. tom. 7. p. 248.

Epiſtola ad Scholaſticum quendam, qua reſpondit quæſtioni, cujus initium erat, Εἰ τῷ μόνῳ ἐπιμαρτυρημένη σοφίαν σοφία λεχθήσεται. Excerpta aliquot habentur ibid.

Liber ad Juſtinianum Imp. adverſus dogma ab eo propoſitum de incorruptibilitate corporis Chriſti, ab Euagrio memoratus loc. citato.

Adverſus Johannis Philoponi librum Διαιτητὴν dictum, opuſculum, cujus excerptum a Turriano Latine verſum dedit Gretſerus in præfatione ad Ὁδηγὸν a ſe editum.

Cæterum de Anaſtaſii ſcriptis plura adhæc dicenda ſunt. Reverſus ab exilio ann. 594. Martii 25. feria quarta ſanctæ hebdomadis orationem *de Pace* ad Antiochenos habuit. Hanc ſe legiſſe ſatis innuit Nicephorus lib. 4. cap. 44. ſed Anaſtaſio juniori perperam tribuit. Nos eam inter deperdita Anaſtaſiana olim repoſuimus: ſed exſtat Græce MS. in Biblioth. Vindob. inter Codd. Philolog. juxta catalogum Neſſelianum cod. 74. num. 16. fol. 203. uſque ad fol. 206. & hoc habet initium, Εἰρήνην, καὶ πάλιν εἰρήνην, καὶ τρίτον εἰρήνην, τιμὴ τῆς Τριάδος Εἰρήνην, τῶν πάντων ἥδιον, καὶ περιπόθητον ὄνομα, καὶ τοῖς εὐφρονοῦσι ἅπασι ἐπιφέρετον· αὕτη μοι σύνθημα πρὸς ὑμᾶς, &c. digna proculdubio quæ in communem lucem producatur. Ibid. Cod. Theol. 305. fol. 193. habetur ejuſdem oratio *de variis animæ ſalvandæ, & pœnitentiæ agendæ modis*, quæ ita incipit, Εἴρηται μὲν ἤδη πρὸ βραχέων, ὅτι γινώσκων ὁ Θεὸς τὸ ἀσθενὲς καὶ εὐόλισθον καὶ πολυπαθὲς τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, πολλὰς ἡμῖν καὶ διαφόρους σωτηρίας ἐχαρίσατο τρόπους, &c. Cod. Theol. 233. num. 7. a fol. 92. uſque ad fol. 101.

Oratio de fratribus in Chriſto mortuis. Incipit, Τί τοῦτο σήμερον ἀγαπητοὶ σπουδαίως ὑμῶν, &c. Has duas orationes proxime recenſitas, in bibliotheca etiam Vaticana aſſervari, teſtis eſt Poſſevinus. Ibid. Cod. Theol. 60. num. 4. fol. 281. & Cod. 184. num. 20. fol. 118. item Cod. Hiſt. 56. num. 41. fol. 184. *Demonſtratio magnam & angelicam eſſe ſummi ſacerdotis dignitatem, nec ſacerdotem judicari poſſe n laico, ſed tantum ab alio majore ſacerdote, quemadmodum & canones affirmant.* Principium, Ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ Φίλωνος τοῦ φιλοσόφου, εὗρόν τι τοιοῦτον, ὅτι περ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ διωγμοῦ ἐπίσκοπός τις, &c. Quis fuerit hic Philo philoſophus, qui hiſtoriam eccleſiaſticam condidit, vel quo tempore vixerit, me plane neſcire fateor. Plura de eo inter ſcriptores incertæ ætatis ſuo loco dicemus. Habetur etiam hæc Ἀπόδειξις Anaſtaſiana in bibliotheca regia Pariſienſi, teſte Labbeo Biblioth. Nov. MSS. part. 2. p. 82. Quod vero inter Anaſtaſii opuſcula eodem codice contenta, recenſet *Quæſtiones & reſponſiones* 2. 1. In illud Proverb. *Sapientia ædificavit ſibi domum.* 2. *An continuo communicandum corpori Chriſti?* viderint qui codicem MS. inſpicere poſſunt, annon prior eadem plane ſit cum Quæſt. 42. editionis Gretſerianæ, poſterior cum quæſtione 7. Quæſtionum & reſponſionum opus a Gretſero editum, beneficio Cod. Vindob. Theol. 184. num. 22. non exiguo ſupplemento augeri poteſt; in quo nempe quæſtiones quædam Græce habentur, quæ jam Latine tantum exſtant; & autorum quorundam nomina, ex quorum operibus quæſtiones & reſponſiones deſumptæ ſunt, quæ in Gretſeriana editione fruſtra quæruntur. Codex etiam Theol. 40. num. 73. quo Ὁδηγὸς Anaſtaſii continetur, a Gretſeriano multum differt; tam reſpectu ordinis, quam ratione variantium lectionum, & nonnullorum additamentorum. Quin & imago Chriſti crucifixi, quam a ſe delineatam operis ſui cap. 12. inſeruit Anaſtaſius, quamque omnes, qui opus ſuum deſcripturi ſunt, per filium Dei objurat ne omittant, a Gretſeriana longe diſcrepat, cujus proinde ectypum æri eleganter inciſum, ex antiquo illo codice Cæſareo exhibet Lambecius Comment. lib. 3. p. 164. ubi illud obſervatu non indignum eſt, quod Servator noſter cernitur cruci affixus non tribus, ſed quatuor clavis. Denique *oratio in transfigurationem Chriſti*, quam in fine mutilam edidit Combefiſius, ex Cod. Cæſareo inter Hiſt. 45. num. 15. ſuppleri poteſt; eaque additamenta exhibet Lambecius Comment. lib. 8. p. 117. Inter codices Baroccianos in Biblioth. Bodleiana cod. 197. fol. 263. habetur ſermo Anaſtaſii patriarchæ Antiocheni περὶ τοῦ κατ'

Sæc. VI. ab an. D. εἰκόνα, i. e. ut arbitror, *de illo quod homo ad imaginem Dei conditus ſit*. Incipit, Ἀλλά γε δεῖ εἰπεῖν τὸ, &c. An noſtri ſit non liquet.

564. [a] JOHANNES SCHOLASTICUS, CLIMACUS a libro quem ſcripſit, & *Sinaita* a monte quem incoluit, dictus, claruit circa an. 564. Vitam monaſticam coluit, & inter primores iſtius ævi aſcetas doctrina & pietate enituit. Demum abbas monachorum in monte Sina diverſantium factus, forſan & cœnobii, quod ad montis radices poſuit Juſtinianus Imp. ad extremam ſenectutem pervenit (ſique Græcorum Menæo fides) pene centenarius obiit die 30. Martii.

SCRIPTA.

Scala Paradiſi, ad Johannem abbatem monaſterii Raithu 30. capitulis, quibus tanquam gradibus ſeu ſcalis ad perfectionis religioſæ apicem aſcenditur, conſtans. Prodiit ex Lat. Ambroſii Camaldulenſis verſione *Venet.* 1531, 1569. *Colon.* 1583. cum enarrationibus Dionyſii Carthuſiani *Colon.* 1540. Latine etiam ibid. 1601. 8°. Denique eam, una cum ſcholiis Græco-Latinis Eliæ metropolitæ Cretenſis, Gr. Lat. edidit Matthæus Raderus *Pariſ.* 1633. fol.

Liber ad Paſtorem, ex Ambroſii Camaldulenſis verſione Latina ſæpius excuſus; Gr. Lat. autem una cum Eliæ Cretenſis ſcholiis ab eodem Radero datus ad calcem ſcalæ Paradiſi. Utrumque opus in Græco-barbaram ſeu vulgarem linguam verſum a Maximo Margunio Citherorum epiſcopo prodiit *Venet.* 1590.

564. [b] JOHANNES SCHOLASTICUS, genere Syrus, ex Sirimi Cynegicæ regionis in territorio Antiocheno vico ortus, primo presbyter Antiochenus, ejuſque eccleſiæ apocriſiarii vice negotia Conſtantinopoli tractavit. Anno 564. depoſito Eutychio, urbis regiæ patriarcha factus eſt. Anno 578. paulo ante Eutychii reditum diem ſupremum obiit.

SCRIPTA.

Collectio Canonum in 50. titulos habita ſolius materiæ ratione digeſta. Huic collectioni canones Apoſtolorum 85. inſeruntur. Eam, dum presbyter adhuc eſſet Antiochenus, confecit Johannes. Sunt tamen, qui Theodorito aſcribunt, ne leviſſima rationis umbra fulti.

Nomocanon, qui præter collectionis canonum epitomen quandam leges civiles canonibus concordes adnotat. Hunc Nomocanonem a Johanne jam patriarcha compoſitum fuiſſe veri non abſimile eſt. Sæc. VI. ab an. D.

Capita eccleſiaſtica.

Opuſcula iſta habentur Gr. Lat. ab Henrico Juſtello & Gulielmo Voellio primum edita in bibliotheca Juris Canonici (*Pariſ.* 1662.) tom. 2. p. 499, 603, 660.

Scripſit præterea Johannes *orationem Catecheticam* de ſancta & conſubſtantiali Trinitate, a Photio * memoratam, quam peculiari opere refutavit Johannes Philoponus. Oratio iſta dudum interiit. * Cod. 75.

THEODORUS, Iconii epiſcopus, claruit imperante Juſtiniano, forte circa annum 564. de anno enim non ita certo pronunciare auſim: rogatus ab epiſcopo quodam cujus nomen reticet, quem quidem alii Zozimum, alii Zenonem fuiſſe fabulantur, ut vera ac germana Ciryci & Julittæ martyrum, qui Iconii orti ſunt, Acta perveſtigaret, id in ſe recepit Theodorus, & perlectis quæ tunc proſtabant Actis, ea falſa, nugacia, & a Manichæis plane conficta deprehendit, ac proinde tanquam ranarum, & graculorum ἀπηχήματα rejecit; alio igitur ſe vertit, & diligenti inquiſitione facta ab indigenis, viris patriciis, primaque inter Iſauros generis claritate fulgentibus, & Julittæ affinitate junctis, per Marcianum virum religioſum, ac Juſtiniani Imp. notariorum tribunum & cancellarium, ejuſque aſſeſſorem Zenonem, quæ hac de re diſci poterant didicit, & epiſtolam proinde hiſtoricam ad epiſcopum ſcripſit, qua martyrium Julittæ matris & Ciryci pueruli triennis luculenter exponit, qui ſub perſecutione Diocleſiani 17. Cal. Aug. Tarſi in Cilicia paſſi ſunt [c]. Hanc eruit & Græce-Latine edidit Fr. Combefiſius inter Acta martyrum antiqua *Pariſ.* 1660. 8°. pag. 231. Epiſtola brevis eſt, ac genuina videtur, neque aliquid a gravitate & pietate Chriſtiana alienum continet. Acta quorum meminit Theodorus tanquam a Manichæis conficta, eadem proculdubio fuerunt quæ in Decreto Pſeudo-Gelaſiano ut apocrypha damnantur. Interim notari meretur memorari a L. Allatio de Simeon. p. 91. Theodori epiſcopi martyrium SS. martyrum Ciryci & Julittæ a Theodori noſtri hiſtoria, ut ex initio liquet, plane diverſum. Pr. Ἐπεί περ τῷ καλῷ σπέρματι ἔωθεν ἐπισπείρειν ὁ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐχθρὸς τὰ ζιζάνια. Nec tamen idem cum Actis, quæ Latine ex Metaphraſte exhibet Surius Jun. 16.

[d] GREGORIUS, primum monachus, deinde abbas Byzantinus, poſtea Juſtino 570.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 69 ſeq. *Oudin.* tom. 1 p. 1438. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 28. §. 12. vol. 8. p. 615. ſeq.
b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. §. 3. art. 6. vol. 10. p. 158. *Oudin.* tom. 1. p. 1435. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 5. ad vit. *S. Julittæ & Ciryci.* d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. §. 3. art. 6. vol. 10. p. 159.

impe-

Sæc. VI. ab an. D. imperante monaſterio montis Sinai præfe-ctus, ac tandem depoſito ab imperatore Anaſtaſio anno 570. ad patriarchatum Antiochenum evectus. Anno 589. inceſtus, aliorumque criminum a civibus quibuſdam Antiochenis falſo accuſatus, Conſtantinopolim ad cauſam in ſynodo dicendam accitus eſt, & audita re abſolutus. Paulo poſt reditum exercitum Romanum in Oriente tumultuantem, habita ad milites quibus admodum gratioſus fuit, oratione, compeſcuit & in ordinem redegit. Obiit anno 592. Vir τὴν γνώμην καὶ δεξιότητα ψυχῆς πάντα ἐν πᾶσι κράτιστος, καὶ ἐς ὅτι ὁρμήσειεν, ἐξεργαστικώτατος, inquit Euagrius *, qui laudes ejus fuſe perſequitur. * L. 5. c. 6. Exſtat *Oratio ad Milites ſeditioſos habita* apud Euagr. lib. 6. c. 12. & immutatis verbis, conſervato autem plerumque ſenſu, apud Nicephor. l. 18. c. 15. Habetur etiam ſub ejuſdem nomine *homilia in Mulieres ferentes unguenta*, Gr. Lat. apud Combefiſ. Auctuar. Nov. *Pariſ.* 1648. tom. 1. Denique in deperditis Euagrii epiſtolarum, relationum, orationum, &c. voluminibus duobus omnia fere opuſcula Gregorii noſtri nomine conſcripta eſſe ipſe prodit Euagrius, lib. 6. c. 24.

573. [a] GEORGIUS FLORENTIUS GREGORIUS, patria Arvernus, nobili genere ortus, patre Florentio, matre Armentaria S. Gregorii Lingonenſis epiſcopi nepti, natus eſt anno 544. a Gallo epiſcopo Arvernenſi bonis literis inſtitutus, anno 566. in Turones ſeceſſit; anno 569. diaconus ordinatus, ac demum anno 573. 30. Cal. Septembr. archiepiſcopus Turonenſis, ab Euphronio epiſcopo ante obitum ſucceſſor ſibi deſignatus. Anno ſequenti oratorium in urbe Turonenſi dicavit; in quo ſanctorum multorum reliquias repoſuit. Anno 577. concilio Pariſienſi interfuit, & Prætextatum Rhotomagenſem epiſcopum a Chilperico rege accuſatum fortiter defendit. Anno 580. apud Chilpericum falſo delatus, quod Fredegundam reginam cum Bertheramno epiſcopo Burdegalenſi commiſceri ſolitam eſſe dixerat, ad ſynodum Brennacenſem citatus eſt, & poſtquam juramento ſe purgaſſet, abſolutus. In eadem ſynodo Chilpericum regem ad Sabellianiſmum vergentem rationum vi ad ſanam mentem reduxit. Eodem quinetiam anno ab Agilane homine Ariano, Leuvigildi Gothorum in Hiſpania regis ad Chilpericum legato, provocatus diſputationem iniit, & hæretici petulantiam egregie retudit. Haud diſſimile certamen cum Oppila ejuſdem regis legato Turones tranſeunte anno 584. die Paſchatis inſtituit. Anno 585. Theodorum epiſcopum Maſſilienſem a Guntheramno rege necis Chilperico illatæ ſugillatum in Aurelia urbe conſtanter defendit. Anno 588. a Childeberto rege ad Guntheramnum Metas miſſus eſt, ut de variis negotiis tam civilibus quam eccleſiaſticis apud eum ageret. Anno 590. cum quodam e presbyteris ſuis, qui reſurrectionem negavit, diſputationem habuit, & homunculum errore peſſimo liberavit. Anno 594. Romam profectus eſt, ut Gregorium papam, & Apoſtolorum limina inviſeret. Domum reverſus, obiit anno 595. 15. Cal. Decembr. ætatis ſuæ 52. epiſcopatus 22. Vir erat pro ſæculo, quo vixit, non ineruditus: ſed in quo judicium & acumen non immerito deſideres. Simplicitatem ejus notavit olim Hilduinus abbas. *Parcendum eſt*, inquit *, *ſimplicitati viri religioſi; qui multa aliter, quam ſe veritas habeat, æſtimans, non calliditatis aſtu, ſed benignitatis ac ſimplicitatis voto, literis commendavit.* * Ep. ſt. ad Ludov. Imp.

[b] OPERA, QUÆ EXTANT.

Hiſtoriæ ſive annalium Francorum libri 10. ab initio mundi ad conditam uſque Francorum monarchiam res geſtas breviſſime percurrentes, deinde ad annum Chriſti 591. copioſe enarrantes. Operi huic immortuus Gregorius id in fine imperfectum reliquit. Vulgata ejus exemplaria inſigniter eſſe depravata non modo ſæpius conqueritur, ſed & infinitis exemplis probat, qui poſt Du-Cheſnium & Hadrianum Valeſium hoſce libros ad quinque melioris notæ codices MSS. diligenter contulit Carolus Cointius Annal. Fran. tom. 1. ad an. 417. 544. 545. 567. 572. 576. 580. & alibi non raro. Prodiit hiſtoria iſta *Pariſ.* 1552. *Baſil.* 1568. 8°. *Pariſ.* 1610. 8°. ut vero quam emendatiſſima prodiret, inſudavit Andreas Du-Cheſne, qui eam ſcriptorum Francorum tomo 1. *Pariſ.* 1636. inſeruit.

[c] *Miraculorum libri* 7. viz.

De virtutibus & miraculis S. Martini libri 4. ante annum 590. incepti, anno demum 595. abſoluti.

De gloria Martyrum libri 2. circa annum 590. ſcripti.

De gloria Confeſſorum liber anno 595. ſcriptus.

Prodierunt libri iſti 7. *Colon.* 1583. 8°.

Liber de vitis Patrum, ſeu de vitis quorundam Religioſorum, anno circiter 590. inchoatus, 595. abſolutus. Exſtat una cum hiſtoria *Pariſ.* 1522.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1454. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 63. b Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol. 3. p. 291. ſeq. item de Verit. Chriſtian. Relig. c. 5. §. 20. p. 259. c Conf. *Tillemont*, Memor. Eccleſ. vol. 5. ad vit. *Julian.* not. 1.

Sæc. VI. ab an. D. [a] *Libellus de vita & morte ſeptem Dormientium ad Sulpitium Bituricenſem archiepiſcopum.* Prodiit *Pariſ.* 1505, 1640.

Epitome de rebus geſtis Francorum, ante ſcriptam hiſtoriam diffuſiorem concinnata, teſte Sigeberto *. Habetur in corpore veteris hiſtoriæ Francorum *Hanov.* 1613.

* De Script. c. 49.

Prodierunt omnia Gregorii opera in Bibliotheca Patrum tom. 11. p. 707, 831, 896, 932, 959. Primam editionem emiſit Hieron. Clictovens an. 1511. anno demum ſequenti *Pariſiis* abſolutam. Deinde anno 1561. Morellinus, an. 1568. Flacius, an. 1613. Marq. Freherus ediderunt. Omnium ultimus & accuratiſſimus Theod. Ruinartus *Pariſ.* 1699. fol. Appendicis vice addita ſunt Fridegarii Scholaſtici Epitome, & alia antiqua ejus temporis monumenta.

DEPERDITA.

Commentarius in Pſalmos, cujus bina fragmenta exhibet Mabillon. Analect. tom. 1. pag. 7.

De Curſibus eccleſiaſticis liber.

578. [b] EUSTRATIUS, magnæ eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſub Eutychio patriarcha presbyter. De ejus ætate ſilent fere omnes tum veteres, tum recentiores: de qua ne verbum quidem habet, qui hunc ſcriptorem primus edidit, Doctiſſ. Allatius. Ad veram igitur ejus ætatem indagandam animadverto. 1°. Photio fuiſſe antiquiorem, qui ipſum citat, nec de eo tanquam nupero ſcriptore loquitur. 2°. Claruit, poſtquam opera Pſeudo-Dionyſii Areopagitæ, quem non raro laudat, in publicum prodierant; quæ nonniſi ineunte hoc ſæculo palam innotcſcere cœperunt. 3°. Claruiſſe videtur ſub Eutychio Patriarcha CP. Sic enim de eo loquitur: Ὁ μέγας Εὐτύχιος ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ἡ μοι πάντα τιμία καὶ ἱερὰ κεφαλή. *Magnus Eutychius archiepiſcopus CP. venerandum mihi in omnibus, ſacrumque caput.* Claruit igitur circa annum 578. ſaltem non diu poſtea: ac proinde fallitur Caſimirus Oudin, qui ex brevi Labbei chronologia illum pene integro ſæculo recentiorem facit. Scripſit *librum de Vita functorum ſtatu*, ut eos refutaret, qui dicunt humanas animas ſtatim ac propriis corporibus ſolutæ ſunt, non operari. Legit hunc olim Photius, & ex eo quædam excerpſit. Primus autem e tenebris erutum, & verſione Latina ornatum, ſine quidem mutilum, evulgavit Leo Allatius, libroque ſuo de Occidentalium atque Orientalium perpetua in dogmate purgatorii conſenſione inſeruit *Romæ* 1655. 8°. a pag. 359. ad 581.

Cod. 171.

Errant vero Miræus, ejuſque exſcriptor Oudinus, qui Euſtratium noſtrum tractatus tres de Vita functorum animis ſcripſiſſe ex Photio affirmant; quum nihil aliud dicat Photius, quam Euſtratium in hoc opere tria potiſſimum ſibi in animo habuiſſe: de quibus ibidem lectorem monet. Scripſit præterea *vitam Eutychii patriarchæ*, qui anno 553. ex monacho Amaſeno factus eſt patriarcha CP. anno 564. ſede ſua pulſus, depoſitus, & in exilium miſſus, reſtitutus anno 578. obiit anno 585. Vitæ hujus autoritatem convellit Cracanthorpus noſtras, vir in vetuſtis eccleſiæ monumentis ſatis diligenter verſatus, dum in *Vigilio ſuo dormitante* Juſtinianum ab omni calumniarum umbra vindicare nititur. Sed leviora ſunt quæ objicit, quæque ſolide refellit amicus noſter ſingularis H. Hodius, libro vernaculo edito *de ſedibus Epiſc. per injuſtam deprivationem vacant.* cap. 10. p. 116. &c. Exſtat hæc vita ſub nomine Eutychii Latine apud Surium menſe Aprili, Græce etiam edita a Johan. Papebrochio in Act. SS. Menſ. April. ad calcem tom. 1. Nec aliud eſt quam oratio funebris, quam in laudem Eutychii, quem miro amore proſequebatur, in magna eccleſia paulo poſt defunctum Eutychium habuit Euſtratius noſter. De ſtylo ejus hæc Photius: Φράσει μὲν συγκέχρηται οὐκ ἐπαινετῇ, λογισμοῖς δὲ οὐ λίαν ψεκτοῖς. σαφὴς δ᾽ ὁ λόγος. *Oratione quidem uſus eſt minime laudabili, ſed argumentis non admodum culpandis: dictio tamen ipſa perſpicua eſt.* Quod vero Euſtratio noſtro commentarios in poſteriora analytica Ariſtotelis Venetiis Græce editos anno 1534. & in Ariſtotelis Ethica Græce ibid. 1536. aſcribat Oudinus; vel ex ſolo librorum titulo diſcere poterat eos eſſe Euſtratii Niceæ metropolitæ, nec ad noſtrum pertinere. Ut non taceam, quod conjicit Geſnerus, in nonnullis hujuſmodi librorum titulis pro Euſtratio Euſtathii nomen reponendum eſſe.

Sæc. VI. ab an. D.

Cod. 171.

[c] PELAGIUS II. natione Romanus, Winigildi filius, pontifex Romanus ordinatus eſt anno 579. die 26. Novembris. Provinciam ſortitus eſt ſane duriſſimam, intus eccleſiam depaſcente ſchiſmate, extus devaſtante barbarorum manu. Totam enim Italiam diripiebant, atque adeo ipſam Romam arcta obſidione cingebant Longobardi; maximaque Occidentalium epiſcoporum pars ob damnata a pontificibus tria Capitula ab eccleſiæ Romanæ communione ſe diſſociarant. Ut illos compeſceret, Gregorium diaconum anno 583. ad Tiberium Imp. ſuppetias oratum legavit: ut hos re- 579.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 10. not. 1. ad vit. *S. Martin.* b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 9. Art. 170. vol. 9. p. 481. *Oudin.* tom. 1. p. 1463. c Conf. *Du Pin*, Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 65.

duceret,

Sæc. VI. ab an. D. duceret, argumentis primum & ſcriptis, deinde vi & armis, egit. Poſtquam enim Eliam & Severum Aquileiæ, alioſque Iſtriæ, epiſcopos crebris literis fruſtra tentaſſet, ad gladium civilem ſe contulit, & Smaragdum Ravennæ Exarchum in partes trahens, anno circiter 586. Severum primoreſque Iſtriæ epiſcopos armata manu comprehendi, & ad communionem ineundam adigi fecit. Anno 589. cum Johannes CP. habita ineunte anno Conſtantinopoli ſynodo, patriarchæ Oecumenici titulum ſibi arreptum decreto ſynodico confirmari curaſſet; infremuit Pelagius, miſſiſque literis ſynodi acta autoritate ſua caſſanda decrevit; & Johanni, ni faſtuoſum titulum dimitteret, anathema comminatus eſt. Tabe inguinaria confectus obiit anno 590. die 4. Februarii. Exſtant ſub illius nomine [a] *Epiſtolæ* 10. & *Decreta* 6. (ex Gratiano deſumpta) Concil. tom. 5. p. 931. Ex epiſtolis 1am. quæ eſt ad Benignum Archiep. 2am. quæ ad epiſcopos Italiæ, 8vam. quæ ad patres ſynodi CP. ſub Johanne habitæ, & 9nam. quæ ad epiſcopos Germaniæ & Galliæ, ſuppoſititias eſſe agnoſcunt ipſi conciliorum editores.

580. [b] THEOPHANES, patria Byzantius, claruiſſe videtur circa an. 580. ſi modo ea, qua hiſtoriam finivit, ætate vixerit; niſi potius eundem cum Theophane confeſſore (qui floruit anno 780.) fuiſſe ſtatuamus: quod parum probabile videtur. Scripſit *res bello geſtas Romanos inter & Perſas* ab anno 567. ad 573. hiſtoriam iſtius temporis decem libris complexus. Quin & res geſtas ſub Juſtiniano & poſt annum etiam 573. aliis quibuſdam hiſtoriæ libris enarravit, quos Photius non vidit, memoravit tamen. Ex decem vero ſupradictis libris excerpta quædam nobis conſervavit Photius cod. 64. quæ habentur etiam cum Labbei notis inter excerpta Legationum *Pariſ.* 1647. fol.

580. JOHANNES, *Maro* dictus, gente Syrus, Maronitarum dux atque anteſignanus, & ut volunt nonnulli, partis ſuæ patriarcha Antiochenus, claruit circa annum 580. ad vergentem quippe ſæculi ſexti partem ab Abr. Ecchellenſi relatus. Maronis nomen traxiſſe a monaſterio S. Maronis ad Orontem fluvium prope Antiochiam, a vetuſtiore quodam Marone presbytero & monacho condito, cujus apud Theodoritum in Hiſt. Relig. Chryſoſtomum, & in Actis concilii CP. ſub Menna frequens fit mentio; totamque gentem Maroniticam exinde denominatam eſſe, denique Johannem noſtrum hominem Catholicum fuiſſe, & pro fide Catholica adverſus Neſtorianos, Eutychianos, &c. fortiter ſtetiſſe, contendunt recentiores Maronitæ, & ex Syrorum monumentis probare conatur Abr. Ecchellenſis ipſe Maronita Epiſt. ad Johan. Morin. inter Epp. Orient. Lond. 1682. Ep. 85. pag. 450. Verum reclamant alii, & in his Johan. Morinus Præfat. ad Ordin. Syror. pag. 312. qui Maronem noſtrum Monothelitam fuiſſe ait, neque ea quæ ſcripſit Catholicum eſſe demonſtrare, cum certum ſit hæreſes poſterius natas cum anterioribus depugnare, & contra eas cum Catholicis fortiter ſtare. Certe Gulielmus Tyrius *, qui pene inter Maronitas vixit, Maronem hæreſiarcham diſerte vocat, ejuſque aſſeclas ab eo Maronitas dictos 500. annos in pertinacia ſua perſtitiſſe tradit, tandemque apud Aimericum tertium Latinorum patriarcham Antiochenum errores ſuos depoſuiſſe. Scripſit Johannes ſermone Syro commentarium in Liturgiam S. Jacobi, ex quo aliqua Latine profert Ecchellenſis Not. in Catal. Hebedjeſu, num. 2. & 4. Doctiſſimas etiam elucubrationes contra Neſtorianos, Monophyſitas, alioſque hæreticos, quarum vetuſtiſſimum exemplar Syriace & Arabice ſcriptum apud ſe habuiſſe teſtatur idem Ecchellenſis Epiſt. prædict. ad Morin. earumque titulum Arabice & Latine exhibet ibid. pag. 454. Ex prædicto commentario non pauca citat Syriace & Lat. idem Ecchellenſis in Eutych. Vindic. part. 1. cap. 6. p. 93. cap. 10. p. 139. cap. 11. p. 170. part. 2. cap. 30. p. 490. Addit, Maronem & propriam liturgiam compoſuiſſe, quæ & hodie Orientalibus in uſu eſt, ſeque eadem commentaria brevi in lucem emiſſurum. Longe plura ex hoc Maronis commentario Syriace & Lat. profert Naironus Maronita Euopl. p. 118. 149. 161. 175. 229. 260. 319. 328. 331. 361. 373. 377. 382. & Diſſert. de Maronitis p. 42. 43. In hac diſſertatione pene unice id agit, ut oſtenderet Maronem ex monacho abbatem fide orthodoxa fuiſſe imbutum, magno in honore ab Heraclio Imp. nondum Monothelita habitum, & adverſus Monophyſitas & Monothelitas tum voce, tum ſcriptis valide decertaſſe; ipſos vero Maronitas ſemper fuiſſe Catholicos, fideique Catholicæ vindices acerrimos, quorum proinde adverſus Eutychium Alexandrinum, Gulielmum Tyrium, & Morinum vindicias ex profeſſo agit. Vide pag. 10, 11, &c. p. 21, 22, &c. p. 67, 68, &c. p. 87, 88, &c. Cum vero hanc Naironi aſſertionem non leviter oppugnaret Rich. Simonius lib. de fide & moribus Orientalium

* De Bell S. l. 22. c. 8. p. 1022.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4 vol 11. p. 443, 455. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5 p. 652.

Sæc. VI. ab an. D. cap. 14. Cauſam hanc defendendam in ſe denuo recepit Naironus Euopliæ part. 1. pag. 62. uſque ad p. 81. quin & fuſiorem reſponſionem ad R. Simonium ſe editurum promiſit p. 79. Ad ætatem Maronis noſtri quod attinet, ſub Mauritio Imp. claruiſſe diſerte teſtatur Eutychius Batricides Annal. tom. 2. in Mauricio.

580. THEODORUS, primum Monachus, deinde Abbas (ſi in re obſcura conjectare liceat) Palæſtinus, Σοφώτατος φιλόσοφος, τήν τε θείαν καὶ ἐξωτικὴν φιλοσοφήσας γραφὴν, *Doctiſſimus philoſophus, divinis pariter, externiſque literis eruditus*, claruit circa ann. 580. Leontii Byzantini primum advocati, deinde monachi, magiſter erat. Ex cujus ore omnia pene ſua de *ſectis & hæreſibus* hauſit Leontius. Habentur Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 183. num. 3. Scholia ex Theodori noſtri ore excepta de *diverſis contra S. Trinitatem hæreſibus*, quæ ſic incipiunt; Αἵρεσις τοῦ Ἀρείου, ὁ Ἄρειος τρεῖς ὑποστάσεις ἔλεγε καὶ τρεῖς φύσεις, &c. Hæc an eadem ſint cum iis quæ in Leontii editis habentur, videant quibus codicem MS. inſpicere fas ſit. Scripſit porro Theodorus explicationem τῶν θείων καὶ δεσποτικῶν κανόνων. Ex qua excerpta Græce MSS. exſtant eodem Cod. Vindob. num. 6. fol. 143.

580. ANONYMUS, cœnobii Reomaenſis, a *Reomao* rivulo tractus Ternodorenſis in Burgundia dicti, monachus, claruit circa annum 580. Cum enim Johannes, de quo agit, obiit circa ann. 539. quæque de eo habet, ſe num. 10. ab Agrippino diacono Agreſtii (qui Johannem adhuc in vivis agentem viderat) filio hauſiſſe tradit, hoc circiter tempore claruiſſe neceſſe eſt. Scripſit *vitam S. Johannis abbatis Reomaenſis*, quæ ex MS. Cod. S. Germani Pratenſis habetur apud Mabillon. Sæc. Benedict. 1. p. 633.

581. [a] MARIUS, ſedis Aventicenſis apud Helvetios (quæ poſtea Lauſannam tranſlata eſt) epiſcopus, claruit circa annum 581. ſynodo Matiſconenſi II. anno 585. habitæ interfuit. Viginti annos & menſes octo in epiſcopatu exegit; obiitque anno ætatis ſuæ 64. notante Caſimiro Oudin; qui ſuppreſſo, ut ſolet, autoris nomine omnia quæ de hoc autore habet, ex Miræo exſcripſit. Contexuit Marius *Chronicon* ab anno 455. quo deſiit Proſper, uſque ad annum 581. Exſtat apud Andræam Du-Cheſne ſcriptorum Francicorum tom. 1. p. 210 [b].

[c] EULOGIUS, eccleſiæ Antiochenæ presbyter primarius, atque ædis S. Deiparæ præſes, demum ab anno 581. patriarcha Alexandrinus, hæreticorum hoſtis acerrimus, ac Catholicæ fidei vindex fortiſſimus. Obiit anno 608. Scripſit multa, viz. Sæc. VI. ab an. D. 581.

Homiliam in Ramos palmarum, S. Cyrillo Alexandrino etiam tributam. Exſtat Gr. Lat. cum notis apud Combefiſ. Auctuar. Nov. tom. 1. p. 652.

Contra Novatum hæreſiarcham de adminiſtratione eccleſiaſtica libros 6 [d]. quorum excerpta dat Photius cod. 182. & 208.

Adverſus Timotheum & Severum hæreticos libros 2. in defenſionem epiſtolæ Leonis papæ ad Flavianum CP. Ampliſſima eorum excerpta exhibet Photius cod. 225.

Adverſus Theodoſium & Severum conviciis & calumniis S. Leonem inſectantes librum, cujus excerpta habes apud Photium cod. 226.

Adverſus pacem inter Theodoſianos & Gainitas initam, ut eo acrius Catholicos oppugnarent, invectivam orationem ſeu λόγον στηλιτευτικὸν in tres partes diviſum. Fragmenta ſatis ampla exſtant apud Photium cod. 227.

Epiſtolam ad Eutychium Patriarcham CP. certitudinem pietatis & fidei Orthodoxæ continentem, quam presbyter adhuc ſcripſit, & opuſculo proxime memorato inſeruit [e].

De ſtylo Eulogii ejuſmodi cenſuram profert Photius *. Ἐστὶ τὴν φράσιν ὁ ἀνὴρ, ὅσα μὲν * Cod. 182.
εἰς λέξιν ἥκει, τοῦ μετρίου πως ἐπ' ἔλαττον ἠκριβωμένος, ὅσα δ' εἰς συντάξεις, ἐγγὺς πολλάκις τῶν σολοικιζόντων ἀφιγμένος· τῶν δὲ θείων οὐκ ἀμελέτητος γραφῶν, ἀλλὰ καὶ εὐστόχως αὐταῖς κεχρημένος, πιθανὸς δὲ, ὡς ἐν τοιαύτῃ φράσει, διδασκαλικός τε, οὐδ' ἄχαρις. *Hominis dictio, ad verba quod attinet, fere mediocriter eſt accurata, vero conſtructione non longe a ſolæciſmo plerumque diſtat. Divinarum tamen ſcripturarum non eſt imperitus, quarum teſtimonia feliciter & appoſite adhibet. Perſuadet item, quantum ſtylus ejus patitur, docetque ac placet.*

[f] GILDAS, cognomento *Sapiens*, & ut a Gilda Albanio diſtinguatur, *Badonicus* dictus, gente Britannus, natus anno 520. ob prælium Badonicum claro (inde ei nomen,) Iltuti Morganenſis diſcipulus, monachus Bannochorenſis, ubi hauſtis prius bonarum literarum elementis plebis docendæ gratia S. ſcripturæ ſtudio ſe totum dedit. Hunc epiſcopatum annis aliquot ſumma inter Britones cum laude tenuiſſe affirmat D. Blondellus *. Quæ quidem unde hauſe- 581.

* Apol. pro Hieron. ſect. 2. p. 72.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1471. *b* Locus ex Append. ad Chronicon de morte *Brunechildis* habetur ad calc. *Gregorii Turonenſ.* a *Ruinart.* edit. p. 1351. *c* Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 66. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. ſec. 9. Art. 225, 230. vol. 9. p. 476, 481. ſeq. *d* De his & *Oratione invectiva* conf. B. D. *Veilii* Diſſ. de variis Oeconomiæ generibus *Ulm.* 1688. *e* Item *Capita ſeptem* Eulogii *de duabus naturis D.N.J.C.* habentur inter *S. Maximi* opera a *Combefiſ.* edit. tom. 2. p. 145. *f* Conf. *Oudin.* tom. 2. p. 70. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 3. p. 171.

rit

rit vir eruditus, plane neſcio: neque enim ante eum quiſpiam id tradiderit. Ab Americo dein rege Hiberniæ (addit vitæ illius autor ex Floriacenſi bibliotheca a Johanne Boſco editus, qui noſtrum cum Gilda Albanio temere confundere ſolet,) & a S. Brigida miſſis legatis rogatus, Hiberniam tranſmeavit, & (ſi autori dicto fides ſit habenda) labaſcentem eo loci fidem Chriſtianam converſis Paganis, convictis hæreticis & fundatis paſſim monaſteriis in integrum reſtituit, ac pietati boniſque moribus reſtaurandis tam voce quam exemplo præivit. Ab Hibernia demum redux Cadoci Ventolugii viri nobilitate generis ac morum ſanctitate illuſtris monaſterium Lancarvanæ, ab eo fundatum, inviſit; multoſque doctrina claros ut idem facerent, exemplo ſuo excitavit. Scripſit anno 581. teſte Radulpho de Diceto *, ne quid jam dicam de Polydoro, Baleo, &c. qui Bannochori illum nonagenarium obiiſſe ferunt: quamvis alii, & in his Rev. Uſſerius * libellum ejus ad ann. 564. referant, ipſumque anno 570. obiiſſe volunt. Scripſit epiſtolam de excidio Britanniæ, & ordinis eccleſiaſtici caſtigationem; de quibus hæc fere habet Johannes Priſeus in Hiſtor. Britann. Defenſ. cap. ult. Non immerito dubitari poſſe an Gildam autorem habeant, necne, partim quod Britannica vocabula male reddat, partim quod reges Britannorum ceu uno ac eodem tempore regnantes ſimulque ſuperſtites alloquitur; cum tamen iſtos ſibi invicem ſucceſſiſſe ex hiſtoria liquido conſtet: partim vero ob craſſam quam ubique prodit rerum Britannicarum ignorantiam. Nec enim credendum eſſe illius eſſe Gildæ opus, qui res Britannicas juſto volumine illuſtraſſe, ſingulos etiam de legibus Molmutinis, de laudibus Anrelii Ambroſii, de vitis nonnullorum divorum Britanniæ libros ſcripſiſſe a veteribus paſſim prædicatur: in iſto enim, quem typis excuſum habemus, libro, vix quantulamcunque iſtarum rerum partem præſtari, ac præterea quamplurima deſiderari, quæ a nonnullis hiſtoricis antiquioribus e Gilda citantur. His adde affectatam hujuſce libelli eloquentiam, ac inanem ſæpe garrulitatem a Gilda viro certe graviſſimo quam maxime alienam; tota quinetiam convitiorum plauſtra in Britannicam gentem ubique exonerata peſſimam ſcriptoris malevolentiam prodere; diſſimulari tamen nequaquam poſſe nonnulla ex hoc libro ſub Gildæ nomine tum a Beda tum a Gaufredo, aliiſque citari; atque Gildæ nomen hunc libellum jam olim circumtuliſſe: his tamen non incommode opponi poſſe infeſtum quem omnes uno ore hiſtorici comprobant, Gildæ animum, ob perpetratam ab Arthuro rege fratris Hoeli ſive Huelini cædem, ac propoſitum mirum quidem, non inane tamen, Britannos vitiis infames, quos præceptis non poterat, rerum ſaltem male geſtarum pudore ad virtutem revocare: quæ motas primo loco difficultates ſi non tollunt, certe haud parum levant. Et ſane (inquit Uſſerius Theol. MS. p. 113.) Beda Britannorum ſcelera, hiſtoricum illorum Gildam flebili ſermone deſcripſiſſe confirmat; ex cujus etiam opere integras aliquando paginas hiſtoriæ ſuæ inſeruit. Unde & Priſeus ipſe circa finem libri citati rationem reddens cur a Beda præteritus ſuit Arthurus, Ex hoc Gilda (inquit) id erroris hauſerat, quando nihil ex Britannicis rebns ipſe legiſſe videretur, præter ea quæ ab hoc acceperit. Liber etiam hic Gildæ citatnr ab Alcuino Epiſt. 1. ad Ædilhardum Cantuarienſem archiepiſcopum (tom. 1. Antiq. Lect. ab Henr. Caniſio edit. pag. 5[a].) vel ad Wiorenſes, ut a Wilhelmo Malmsburienſi allegatus lib. 5. de geſtis reg. Angl. cap. 3. Gildas igitur a Polydoro editus fragmentum indubie eſt Gildæ veteris (inquit Lelandus) ſed ut ille addit, mancum, luxatum, & mutilum; uſque adeo ut ſi jam vitæ reſtitueretnr, vix fœtum agnoſceret parens. Hæc Lelandus in aſſertione Arturi ſol. 32. poſt 42. a Polydori editione annos incidit Jo. Joſſelinus in duos veteres Gildæ codices, quorum alter literarum notis valde peregrinis & ab uſu noſtro jamdiu alienis (quippe amplius ſexcentis hinc annis ſcriptis) ad bibliothecam Auguſtinenſem Cantuariæ olim pertinuit; alter quidem multo recentior & ſcriptura non æque diligenti (qui tamen minimnm ab illo altero diſcrepabat) fuit olim Glaſtonienſis cœnobii. Hos ut contulit cum Gilda a Polydoro edito, repperit plane multa quæ deerant in impreſſo Gilda tum eorum quæ ſnnt autoris propria, tum maxime ſacrorum teſtimoniorum quæ ab ipſo etiam antore ad correctionem ſuæ gentis hic adducuntur. Quaſdam etiam ſententiarum particulas de ſuo inſeruiſſe Polydorum comperit; & ſacra ſcripturarum teſtimonia, quæ retinuit, non omnia iiſdem verbis, qnibus reperit, repoſuiſſe, ſed ex his quædam locaſſe deſumpta e vulgata ſcripturarum verſione, cum Gildam vetuſtiore editione nſum eſſe appareat. Itaque Joſſelinus autoritate veterum exemplarium adjutus Gildam mendis ſublatis ita caſtigatum exhibuit anno 1568. nt non ſolum verba, ſed & integras plane ſententias, atque adeo integra folia ſuis locis reſtitnerit. Ipſe quidem Polydorus in præfatione ſuæ editionis agnoſcit ſe nonnulla reſecuiſſe, addidiſſe autem nihil. Hactenus Cl. Uſſerius. Exſtant a Gilda ſcripta,

* In Indic. de vit. illuſtr. Chron. ſuo præmiſſ. p. 472.

* De Britan. Eccl. primord. p. 477, 905.

a Edit. nov. p. 387.

Sæc. VI ab an. D. pta, *Epiſtola de excidio Britanniæ, & caſtigatio Ordinis eccleſiaſtici* inter Orthodoxogr. pag. 487. in Biblioth. Patr. tom. 8. p. 707. 715. & inter ſcriptores Britanniæ minores *Heidelbergæ* 1587. fol. Seorſim vero ediderunt Polydorus Virgilius *Londini* 1525. 8°. & *Baſil.* 1541. 8°. & Jo. Joſſelinus, Matthæo archiepiſcopo Cantuarienſi ab epiſtolis, ibid. 1568. 12°. Novam hujus epiſtolæ editionem ex optimæ notæ codice MS. hactenus editis longe ſinceriore diu meditatus eſt Cl. Thomas Galeus, ſcholæ Paulinæ gymnaſiarcha doctiſſimus, quam una cum aliis antiquis hiſtoriæ Britannicæ ſcriptoribus e Theatro Sheldoniano prodituram propediem expectamus. Et quod promiſit, poſt paucos annos præſtitit vir doctiſſimus, & Gildam ex vetuſto admodum codice Cantabrigienſi recudit, fœdam & abſurdam interpolationem in marginem rejecit, variantes lectiones bona fide exhibuit. Exſtant hæc opuſcula, qualia ab eo edita Rer. Anglic. Script. tom. 3. p. 1. Willelm. Malmeſburienſis *libro de antiquitate eccleſiæ Glaſtonienſis*, a Galeo inter ſcriptores Britannicos haud ita pridem edito. Tom. 3. p. 296. hæc de Gilda habet; *Gildas neque inſulſus, neque infacetus hiſtoricus, cui Britanni debent ſiquid notitiæ inter cæteras gentes habent, multum annorum ibi* (Glaſtoniæ) *exegit, loci ſanctitudine captus. Ibique anno Domini 512. de medio factus, in vetuſta eccleſia, ante altare, eſt ſepultus.* Ubi in annum emortualem mendum irrepſiſſe pluſquam veriſimile eſt, cum Gildam non ante annum 520. natum eſſe ſcriptores noſtri conſtanter tradant. In codicibus MSS. liber, (non quod vulgo volunt ipſe Gildas,) *Querulus* dicitur. Codex quidem MS. Cantabrigienſis hunc habet titulum, *Incipit præfatio libri Queruli ſancti Gildæ ſapientis de excidio Britanniæ; de calamitatibus & prævaricationibus ejus Civium; ac Britonum exulatione; & conquæſtus ipſius contra Reges, Principes & Sacerdotes.* Scripſit adhuc Gildas *epiſtolas plures*; quarum fragmenta plurima in vetuſto Canonum libro MS. bibliothecæ Cottonianæ exhibentur; *Concionum mordentium librum*, aliumque *de immortalitate Animæ*, quos memorat Baleus. Cæterum Gildæ noſtro aſcribunt Henricus Huntindonienſis, Baleus, Priſeus, ac codices MSS. nonnulli hiſtoriam de geſtis Britonum, quam Nennii eſſe deprehenſum eſt, de qua vide plura infra in Nennio. Alium a noſtro fuiſſe cenſet Lelandus Gildam Poetam, qui poeticum Merlini Sylveſtris libellum in carmen redegit; & libros aliquot *Epigrammatum* conſcripſit, judice Gyraldo, non inelegantes. Verſiculos ejus plurimos primo Britannicæ hiſtoriæ libro intexuit Galfridus Cambrenſis, vel ignoto vel ſuppreſſo autoris nomine. Non male forſan idem cenſeri poſſet cum Gilda Albanio, qui ſcriptis plurimis, atque inter ea poematis inclaruit ineunte hoc ſæculo, de quo agit Baleus Centur. 1. cap. 50.

[a] EVANTUS, ſeu Evantius, primum abbas, deinde juxta Chriſtophorum Browerum, alioſque (neque enim pro certo ego temere illud affirmaverim) Viennenſis in Gallia epiſcopus, claruit circa annum 581. 581.
Certe præterquam quod Ado hoc circiter tempore Evantii Viennenſis epiſcopi mentionem faciat, Evantius iſte concilio Matiſconenſi I. anno 581. Lugdunenſi III. anno 583. Valentino II. anno 584. & Matiſconenſi II. anno 585. interfuit. Exſtat ſub Evanti abbatis nomine epiſtola contra eos qui ſanguinem animalium immundum eſſe judicant, & carnem mundam eſſe dicunt, apud Caniſ. Antiq. Lect. tom. 5. part. 2. p. 553 [b]. Biblioth. Patr. tom. 11. p. 1093.

[c] LICINIANUS, Carthaginis Spartariæ in Hiſpania epiſcopus, claruit anno 584. 584.
Obiit Conſtantinopoli (teſte Iſidoro Hiſpalenſi *,) veneno, ut fama erat, ab æmulis extinctus. Scripſit varia, & in his epiſtolas plurimas, unam præcipue de ſacramento Baptiſmatis, quæ periit. Exſtant hodie epiſtolæ 3. nempe 1. *Epiſtola* ad S. Gregorium papam, de libro regularum. Hanc ex codice Floriacenſi deſcripſit, ediditque Dacherius Spicil. tom. 2. pag. 368 [d]. 2. *Ad Epiphanium diaconum* ſuo & Severi epiſcopi, ut videtur, Malacitani nomine, in qua oſtenditur angelos & animas humanas eſſe totius corporis expertes. 3. *Ad Vincentium* Ebuſitanæ inſulæ epiſcopum, contra quoſdam qui credebant epiſtolas quaſdam de cœlo cecidiſſe. Has tres epiſtolas, primam ad codicem Toletanum recognitam, duas poſteriores antea ineditas ex eodem codice MS. eruit, & publici juris fecit Cardinalis De Aguirre Collect. Max. Concil. Hiſpan. tom. 2. p. 427.

* De Script. c. 29.

[e] SEVERUS, Malacitanus in Hiſpania epiſcopus, claruit anno 584. quo ob fidem Catholicam a Leuvigildo rege exilio mulctatus eſt. 584.
Scripſit librum adverſus Vincentium Cæſarauguſtanum epiſcopum, qui a Catholicis in Arianorum caſtra tranſierat. Compoſuit & alium de virginitate ad ſororem libellum, cui *Annuli* nomen dedit. Utrumque opus interiit.

Iſidor. de Script. c. 4.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 2. p. 352. [b] Edit. nov. tom. 1. p. 522. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 811. [d] Edit. nov. tom. 3. p. 313. [e] Conf. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad vit. *Iſidori* c. 30.

Sæc. VI. ab an. D. 584. Iſidor. de Script. c. 31. [a] JOHANNES, origine Gothus, Scalabi in Luſitania natus. Adoleſcens adhuc Conſtantinopolim petiit; ac per plures annos bonarum literarum & utriuſque linguæ ſtudio operam navavit. Anno 584. in Hiſpaniam reverſus, cum Arianæ hæreſi conſentire nollet, a Leuvigildo Barcinonam eſt relegatus; ubi integro decennio multas ab Arianis inſidias & perſecutiones paſſus eſt. Poſtea monaſterium Biclarenſe ad Pyrenæi montis radices condidit, atque ei præfuit. Demum epiſcopus Gerundenſis factus, ineunte ſæculo ſeptimo vivere deſiit. Scripſit *Chronicon* ab anno 565. quo Victor Tununenſis deſiit, ad an. 590. & in monaſterii ſui uſum *Regulam*, atque alia multa teſte Iſidoro. Ex his exſtat ſolummodo chronicon ab Hen. Caniſio primum editum una cum Victoris chronico *Ingolſtad.* 1600[b]. deinde a Scaligero in chronico Euſebiano *Lugd. Bat.* 1606. & alibi.

585. [c] JOHANNES, natione Cappadox, a ſtupenda, cui ſe aſſuefecit, abſtinentia Νηστευτὴς ſeu *Jejunator* dictus; primo quidem vitam egit privatam, & non inhoneſto opificio dedit operam, poſtea ob præſtantes, quibus enituit, virtutes, ἀνὴρ ἀρετῆς οἰκε-
* Ap. Phot. cod. 231. τήριον, (ut de eo Sophronius *) ad altiora promotus: unde mortuo Eutychio CP. anno 585. in ſede patriarchali ſubrogatus eſt. Anno 589. habita Conſtantinopoli in cauſa Gregorii Antiocheni ſynodo, cui omnes patriarchæ Orientales vel per ſe vel per legatos intererant, Johannes *Oecumenici* patriarchæ titulum ſibi aſſumpſit, frendente quidem & pene furente Pelagio pontifice Romano, qui miſſis mox ad Orientales epiſcopos literis, hujus conventiculi (ſic enim ſynodum appellari voluit) Acta vana ac caſſata eſſe declaravit, Johannemque niſi ambitionem ſuam cito correxerit, & ab hoc tam profano vocabulo abſtineret, mox anathemati eſſe ſubjiciendum; atque apocriſiario ſuo Johannis communionem fugere in mandatis dedit. Et demus licet, cum noviſſimis conciliorum editoribus, ſuppoſititiam eſſe illam, quæ in conciliorum tomis exſtat, Pelagii epiſtolam; Pelagium tamen hujuſmodi dediſſe literas quibus ſynodi Acta caſſavit, & Johannem acerrime coarguit, quod ſuperbum & peſtiferum Oecumenici vocabulum ſibi uſurpâſſet, teſtis nobis eſt extra controverſiam luculentus Gregorius
* L. 4. ep. 36. & alibi paſſim. Magnus *. Nec minori vehementia adverſus Johannem declamavit Gregorius M. mox ipſe pontifex factus, quavis fere epiſtola in nefandum, ſuperbum, & Antichriſtianum hoc vocabulum pene ad ravim uſque debacchatus. Quo non obſtante Johannes uſurpatum ſemel titulum conſtanter retinuit; & ut ex Gregorii ad Sabinianum epiſtola conſtat, in Actis de Johanne L. 4. ep 39.
presbytero Romam tranſmiſſis ſe pene quovis verſu Oecumenicum patriarcham nominavit. Obiit circa an. 596. & a Græcis ſanctorum numero inſcriptus eſt.

Scripſit nonnulla, quæ ſequuntur.

De Pœnitentia, Continentia, & Virginitate homilia ſatis prolixa, ſeu potius, *epiſtola parænetica ad Virginem quandam Deo devotam.* Exſtat Gr. Lat. inter opera Chryſoſtomi tom. 5. edit. Morell. tom. 7. edit. Savil.

De Pſeudo-prophetis & falſis Doctoribus homilia, quæ Chryſoſtomo vulgo aſcripta inter opera ejus habetur tom. 5. edit. Morell. tom. 7. edit. Savil. Johannis tamen noſtri eſſe cenſent Voſſius & Pearſonus.

Libellus pœnitentialis, ſive ordo erga eos qui peccata confitentur obſervandus, Gr. Lat. a Morino editus in appendice ad lib. de pœnitentia p. 77.

Tractatus ſive ſermo de Confeſſione & Pœnitentia, Gr. Lat. ibid. p. 91. de quo nonnihil dubitare videtur Morinus, an Johannis noſtri revera ſit, an potius ex ipſius pœnitentiali expreſſus. Codicis vero MS. titulus *Johannis Jejunatoris* nomen prætulit: nec in eo juſta deprehendi potuit falſi ſuſpicio.

Collegit etiam ibidem Morinus varia ex Johannis noſtri pœnitentiali excerpta, quæ apud Veteres reperiuntur, ibid. p. 98. Canon ejus de diverſis perturbationibus, quæ poſſunt incidere, qui quidem pœnitentialis pars eſſe videtur, habetur Gr. MS. in Biblioth. Auguſtana, Plut. 2. cod. 30. teſte Ant. Reiſero in Indice Biblioth. Auguſt. p. 29.

De ſacramento Baptiſmatis liber ad Leandrum epiſcopum Hiſpalenſem, in quo patrum ſententias de trina merſione collegit. Interiit opuſculum: ſupereſt memoria tantum apud Iſidorum de Script. c. 26.

[d] LEANDER, gente Hiſpanus, domo Carthaginenſis, Severiani (cujus ſororem Sanctiam in uxorem duxit Theodoricus Oſtrogothorum rex) ac Turturæ filius, Iſidori Hiſpalenſis frater natu major, poſt diuturnam vitæ monaſticæ profeſſionem Hiſpalenſis eccleſiæ archiepiſcopus factus eſt. Claruit anno 583. quo ab Hermenigildo principe, quem ob fidei Catholicæ ſtudium armata manu perſecutus eſt Leuvi- 585.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 4. p. 160. b Item in Lection. Antiq. tom. 1. Edit. nov. p. 337. Item in Collect. Concil. Max. Hiſpan. *Card. De Aguirre* tom. 2. p. 423. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1474. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. vol. 10. p. 164. d Conf. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Iſidor.* c. 28. & ad *Trithem.* c. 216. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4 p. 741.

Sæc. VI. ab an. D. gildus pater Gothorum in Hiſpania rex, ad Tiberium Imp. Conſtantinopolim legatus eſt, nt ſuppetias obtineret; quod quidem feliciter effecit, magnamque ibi cum Gregorio diacono Pelagii papæ apocriſiario amicitiam iniit. In Hiſpaniam reverſus anno 584. a Leuvigildo rege exilio mulctatus eſt: qui tamen anno ſequenti jam morti vicinus ſacti pœnitentia ductus eſt, & Reccaredum filium Leandri curæ commendavit. Leander tantum diſcipulum nactus ſedulo excoluit, & ab Ariana hæreſi primo eum, deinde illius ope Gothorum magnates, ac tandem totam fere Gothorum gentem ad Catholicam fidem convertit; adeo ut *Gothorum apoſtolus* dici meruerit; habitaque anno 589. ſynodo Toletana 3. cujus magna pars fuit, converſos a ſe Gothos in eccleſiæ ſinum admiſit, orthodoxamque fidem omnium ſubſcriptione confirmari fecit. Obiit anno 595. Vir erat, teſte Iſidoro fratre *, ſuavis eloquio, ingenio præſtantiſſimus, vita non minus qnam doctrina clariſſimus. Scripſit ad Florentiam ſororem *regulam de inſtitutione Virginum & contemptu Mundi*; quam primus edidit Lucas Holſtenius in collectione Regularum *Pariſ.* 1663. part. 3. p. 89. exinde tranſlatam in Biblioth. Patr. tom. 12. p. 999. Exſtat ejuſdem homilia in laudem eccleſiæ ob converſionem Gothorum Toleti poſt finitam ſynodum habita, Concil. tom. 5. p. 1018. Scripſit præterea, ab Iſidoro memorata, ſed jam deperdita, *Adverſus Hæreticorum dogmata libros 2. Adverſus inſtituta Arianorum opuſculum. Epiſtolas multas ad Gregorium papam, de baptiſmo unam, alteram ad fratrem de morte non timenda*, ad cæteros quoque coepiſcopos plurimas familiares *epiſtolas*. "In eccleſiaſticis denique "officiis, inquit Iſidorus, non parvo elabo"ravit ſtudio. In toto enim Pſalterio duplici editione *orationes* conſcripſit. In ſacrificii quoqne laudibus atque Pſalmis multa dulciſone compoſuit. Ex hoc loco nonnulli non male concludunt Leandrum noſtrum *Miſſæ Mozarabicæ* antorem fuiſſe. In Gothorum enim uſum Liturgiam compoſuiſſe Leandrum credi par eſt, quæ in eccleſia deinceps Hiſpanica per plura ſæcula uſurpata, *Miſſa Mozarabum* ſeu potius *Mixtarabum* appellari demum cœpit; poſtquam Chriſtiani Arabibus Hiſpaniam ab initio octavi ſæculi incolentibus immixti Mozarabum nomen accepiſſent. Miſſam iſtam a Leandro primum concinnatam, Iſidorus frater auxit. Procedente tempore variorum epiſcoporum additionibns mutata in eccleſiis quibuſdam civitatis Toletanæ hodiennm nſurpatur. Eam e Gothorum ruderibus ſuſcitatam, noviſque characteribus veſtitam edidit Fr. Ximenes Cardinalis Toleti 1504. Habetur etiam, ſed non integra, in Bibliotheca Patr. tom. 27[a].

* Cap. 18.

[b] COLUMBANUS, gente Hibernus, patria Lagenienſis, Congalli Beanchorenſis cœnobii in orientali Hibernia (non Bannochorenſis in Britannia, quod vult Baleus *) abbatis diſcipulus, poſtquam in Britanniam trajiciens ibi aliquamdiu commoratus eſſet, anno 589. in Bnrgundiam ſe contulit, nbi cœnobium Luxovienſe poſuit & gubernavit. Ei poſtquam annos ferme viginti præfuiſſet, a Theodorico Auſtraſiorum rege, eo quod ſtupra ejus ſolito liberins reprehenderet, in exilium actus eſt. Peragrata igitur univerſa Gallia in Italiam ſe recepit; ubi ab Agilulpho Longobardorum rege locum opportunum nactus monaſterium Bobienſe prope Neapolim conſtruxit; cujus regimine poſtquam annum unicum perſunctus eſſet, diem ſupremum obiit 9. Cal. Decembr. anno 615. 589.

* Cent. 14. c. 12.

SCRIPTA EJUS SEQUUNTUR.

Regula monachalis monaſteriis a ſe inſtitutis præſcripta, & in concilio Matiſconenſi anno 627. approbata. Prodiit ab Hen. Caniſio primum edita Antiq. Lect. tom. 1. in Append. p. 3[c]. mox a Melchiore Goldaſto *Inſulis.* 1604. 4°. deinde a Thoma Meſſinghamo in Florileg. Sanctorum Hiberniæ *Pariſ.* 1624. f. p. 403. Præfatione Columbani auctam dedit Car. Stengelius in Corona Lucida *Auguſtæ-Vindel.* 1621. 8°.

Pœnitentiale ſeu Regula cœnobialis, quæ habetur una cum opuſculo præcedente in collectione Regularum Holſtenii *Par.* 1663. part. 2. p. 88, 98.

Poemata & epiſtolæ aliquot, quæ ant apud Caniſ. Antiq. Lect. tom. 1. & 5. aut apud Sirmond. Var. Opuſc. *Pariſ.* 1619. ant apud Meſſingham. Florileg. aut denique apud Uſſer. Epiſt. Hibernic. Syllog. pag. 7. exſtant[d].

Sermones ſeu Inſtitutiones ſpirituales 17. quarum ultima Fanſto Regienſi debetur. Homilias quidem Columbani 13. in monaſterio Bobienſi exſtitiſſe memorat Meſſinghamns in Florileg. non tamen eas edidit, (uti male habet Waræus *) ex iis cnim quintam ſolummodo evulgavit.

* De Script. Hibern. l. 1. p. 18.

Omnia S. Colnmbani opera ſupra enumerata in nnum collegit Patricius Flemingus

a Item in Collect. Max. Concil. Hiſpan. *Card. de Aguirre* tom 3. p. 528. ſeq. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 6. ſeq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1125. *Oudin.* tom. 1. p. 1571. c Non regula Monachalis, ſed carmen Monoſtichon cum epiſtola ad *Hunaldum* exſtat apud *Caniſ.* tom. 1. in Append. p. 3. nov. edit. tom. 2. p. 775. d Epiſt. ad *Hunaldum* cum aliis *Columbani* carminib. ſubjectam Diſtichis moralibus *Catonis* edidit *Chriſtianus Daumius* Cygneæ. 1672. 8vo.

Hibernus

Sæc. VI. ab an. D. Hibernus Minorita, atque edi curavit *Lovanii 1667.* Exinde habentur in Biblioth. Patr. tom. 12. p. 1.

Scripſit præterea S. Columbanus adhuc adoleſcens *librum Pſalmorum* elimato ſermone, a Sigeberto* memoratum ac laudatum. Alia adhuc Waræus ex vita illius a Jona diſcipulo conſcripta enumerat, *Commentarium in Pſalterium, Librum contra Arianos*, quaſque in Gallia adhuc exſtare ab oculato teſte accepit Waræus, *binas ad Bonifacium papam epiſtolas*, & *apologiam modeſtam concilii Matiſconenſis patribus oblatam*, cum ob præpoſteram Paſchatis obſervationem in judicium vocatus eſſet. Morem enim paſchatis obſervandi Quartodecimanum, quem in Britannia hauſerat, in exteris etiam regionibus conſtanter retinuit Columbanus. Vir certe erat antiqua virtute, & primæva plane ſimplicitate; quanta libertate, quam ingenti generoſoque zelo, etiam religionis Chriſtianæ proceres tractaverit, teſtatur vel unica ejus ad Boncifacium 4. papam epiſtola, qua adverſus trium Capitulorum ſuſceptionem diſputat, pontificemque hac de re ſepoſita omni προσωποληψίᾳ aggreditur. Hujuſmodi certe παῤῥησίας ægre ferrent hodierni curiæ Romanæ mores. Interim fatendum eſt ex hac epiſtola liquere, Columbanum haud ſatis accuratam rerum in cauſa trium Capitulorum notitiam habuiſſe.

* De Script. c. 60.

590. [a] LEONTIUS, ſeu ortu ſeu munere BYZANTINUS, primum advocatus, deinde relictis ſæcularibus negotiis, in cœnobio Lauræ in Palæſtina monachus. A Cyrillo in vita S. Sabæ n. 72. p. 344. Origeniſmi (qui tunc hæreſis dictus eſt) accuſatur, adeo ut S. Sabas ipſum rejecit, & a ſuo conſortio ablegavit, quin & imperatori autor fuit, ut iſtam hæreſin amoliretur. Claruit anno 590. & deinceps. Doctiſſ. Voſſio* idem videtur cum Leontio Cyprio, de quo nos infra exeunte hoc ſæculo: nempe ut patria fuerit Byzantius, ac primum profeſſione advocatus, poſteaque epiſcopus Cyprius. Sane tempora non repugnant. Claruit Leontius Cyprius ſub Mauricio, & ad annum uſque 620. vitam protraxit: ac noſter non modo Eulogii Alexandrini, ſed & Johannis Philoponi mentionem facit. Verum hac in re nihil ſtatuo.

* De Hiſt. Græc. l. 4. c. 8.

SCRIPTA.

De Sectis liber in 10. actiones diſtributus. Exſtat Gr. Lat. una cum aliis opuſculis a Leunclavio editus *Baſil.* 1578. 8°. & in Auctuario Biblioth. Patr. *Pariſ.* 1624. tom. 1. p. 493. Cod. MS. exſtat penes Cl. Voſſium editis longe auctior. Sæc. VI. ab an. D.

Adverſus Eutychianos & Neſtorianos libri 3.

Adverſus fraudes Apollinariſtarum libri 2.

Solutiones argumentorum Severi.

Dubitationes hypotheticæ & definitiones contra eos, qui negant in Chriſto duas naturas.

Opera iſta proxime enumerata habentur ſolummodo Latine ex Turriani verſione apud Caniſ. Antiq. Lect. tom. 4. p. 1[b]. & in Biblioth. Patr. tom. 9. p. 707.

Oratio in mediam Pentecoſten, & in Cæcum a nativitate, edita eſt Gr. Lat. cum notis a Combefiſio Auctuar. nov. tom. 1. p. 719. Noſtri forſan eſt, etſi Leontio presbytero Conſtantinopolitano inſcribatur.

Exſtare porro in bibliotheca Cæſarea Viennenſi Leontii *librum de duplici natura in Chriſto contra hæreſin Monophyſitarum, & diſputationem contra philoſophum Arianum*, nos docet Cl. Labbeus*: a quo, ut hoc etiam obiter moneam, integrum, idque bene longum, quod de hoc ſcriptore habet, caput deſumpſit, ut alia ſæpe ſolet, Caſimirus Oudin, nec citato autore, nec verbulo fere addito. Verum ſi hoc non ſit libros exſcribere potius quam ſcribere, & plagio plane intolerando alienis plumis ſe totum ornare, judicet totus eruditorum chorus.

* De Script. t. 2. p. 24.

Exſtant etiam MSS. ſub Leontii nomine variæ orationes, ſive homiliæ[c]; nempe I. *In Jobum*, habita feria ſecunda ſanctæ & magnæ Hebdomadis. Principium, Ἄγε δὴ καὶ σήμερον φιλογυμνότερον, &c. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 5. num. 6. fol. 205. p. 2. II. *In Jobum*, feria quarta magnæ & ſanctæ Hebdomadis. Principium, Εὔκαιρον ἐν τῷ παρόντι ἀπῆλθεν τῷ Θεοῦ θεράποντι Ἰὼβ λέγειν, &c. ibid. num. 10. fol. 222. p. 2. III. *In proditionem Chriſti, & in uxorem Jobi*, feria quinta magnæ Hebdomadis, hoc initio, Ὥσπερ καινὸς προσενηνεγμένος τὸ στιλβὸν τῶν ξύλων ἐλέγχεται, &c. ibid. num. 15. fol. 226. p. 2. IV. *In paſſionem Chriſti, & in Jobum*, in paraſceve magnæ Hebdomadis. Incipit, Μεγάλα τῆς παρούσης τὰ χαρίσματα, &c. ibid. num. 53. fol. 232. pag. 2. Exſtant etiam in bibliotheca Bodleiana Cod. Barocc. 199. In omnibus his ſermonibus Leontius presbyter CP. inſcribitur, atque idem cum Advocato, libri *de Sectis* compilatore, videtur.

590. [d] GREGORIUS I. *Magnus* a rebus geſtis dictus, ortu Romanus, Fœlicis III. papæ abnepos, Gordiani & Silviæ filius; elementis grammaticis, dialecticis & rhetoricis

Jo. Diac. de vit. Greg. I. opp. præf. & ap Sur. Mart. 12. & Baron. ab ann. 581.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1462. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 60. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c 11. §. 7. vol. 7. p 451. b Edit. nov. tom. 1. p. 527. c Conf. *Lamb.* Bibl. ſacr. p 816. d Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1594. ſeq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol. 3. p. 241. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 72.

Sæc. VI. ab an. D.

ricis in juventute apprime imbutus, in forenſi militia magna ſui nominis fama mereri cœpit. Virilem ingreſſus ætatem inter ſenatores nrbis cooptatus eſt. Anno 581. urbanam præfecturam geſſit. Tot honoribus cumnlatus, tantam nihilominus vitæ ſanctitatem coluit, ut monachorum ſui ævi clariſſimis nequaquam cederet; ipſe vitam monaſticam totns anhelans, adco ut dum ſe rebus ſæcularibus nondum extricare poſſet, ſex in Sicilia, ac ſeptimum intra urbis muros monaſteria ſuis facultatibus conderet. Monaſterio ſuo urbano Valentium ex monaſterio S. Equitii in provincia Valeria accitum præfecit; atque ipſe tandem monaſterium ingreſſus Valentii regimini ſe ſubjecit. Exoptato autem ocio din frui non licuit. Anno enim 583. ex monaſterio abſtractum, diaconum ordinavit Pelagius papa, & ad Tiberium Imp. apocriſiarium legavit. Anno 586. Conſtantinopoli adhuc agens diſputationem cum Eutychio patriarcha CP. iniit; (qui in Origenis errorem lapſus corpus carne palpabili indutum reſutrecturum negaverat) & reſurrectionis veritatem egregie propugnavit. Eodem anno mortuo Tibetio Imp. Gregorius poſtquam res Romanæ eccleſiæ ſumma fide ac diligentia Conſtantinopoli per triennium procuraſſet, plurimaque volumina ibi loci aut abſolviſſet, aut inchoaſſet, Romam reverſus alio apocriſiario pro more ad Mauricium imperatorem recens factum miſſo locum dcdit. Ocium nactus, in monaſterium ſunm iterum ſeceſſit; quæque Conſtantinopoli auſpicatus erat ſcripta, ad umbilicnm jam perduxit: alia quinetiam hortante Pelagio contra epiſcopos Occidentales ab eccleſiæ Romanæ communione ſejunctos condidit. Anno 590. poſt mortem Pelagii conſpitantibus bonorum omnium votis ad pontificatum Romanum evectus eſt, & poſtquam ipſe multas variaſque nexuiſſet moras, ac fugam fruſtra molitus eſſet, tandem die 3. Septembris otdinatus: eodem anno cum peſtis graviſſima in utbe ſæviret, celebtem illam ſeptiformem litaniam divini Numinis placandi ergo inſtituit. Pontifex factus, frequentibus ſynodis celebratis & literis nbiqne miſſis, profeſſionem fidei edere, labeſactatas eccleſiæ res reſtaurare, clericos ac monachos ad avitam diſciplinæ normam revocare, reluctantes, & in his Laurentium archidiaconum, in ordinem redigere, ſchiſma in Occidente natum exſtinguere, contumaces epiſcopos, & in his Demetrium Neapolitannm epiſcopum, invocato gladio ſæculari ſedibus ſuis deturbare, fidem Catholicam tueri, & bæreticos debellare, ſumma animi conſtantia, invicto religionis zelo aggreſſus eſt. Inprimis vero curæ habuit ambitioſum Johannis CP. Oecumenici titulum ſibi arrogantis, faſtum contundere; ſuperbum, hæreticum, blaſphemnm, Antichriſtianum, diabolicum eſſe titulum ab eo arreptum clamans. Anno 593. edictum Mauricii Imp. de militibus in monaſteria non admittendis ægerrime tulit; ne officio tamen ſuo & obſequio deeſſet, invitus admodum promulgavit. Anno 594. literis apud Manricium Imp. Conſtantinam Aug. & Patriarchas Orientales ſtrenne egit de Johanne CP. in ordinem redigendo: cni interim communicare Sabiniano apocriſiatio ſuo interdixit: habitaqne eodem anno Romæ ſynodo damnatnm a Johanne ob Marcionitarum hæreſim Johannem Presbyterum Chalcedonenſem abſolvit: ac de re eccleſiaſtica canones nonnullos ſancivit. Anno 596. ex angelica Anglorum captivorum forma omen trahens, Anglorum genti ad fidem Chriſtianam convertendæ animum adjecit, miſſis in Angliam Auguſtino monaſterii ſui Romani præfecto, Mclito, aliiſque monachis; quos in via deſpondentes literis confirmavit: inceptumque ſemel opus laudabile qua monitis qua autoritate ſua ſubinde promovere non deſtitit; miſſis anno 601. Juſto, Paulino, Laurentio, aliiſque, qui Auguſtino ſubſidium ferrent, & fidem Chriſtianam longe lateque per Angliam propagarent. Anno 603. datis ad Phocam tyrannum literis imperium illi peſſimis flagitiis arreptum gratulatus eſt: quin & ſi verum fateri fas ſit, adeo turpiter in hac re lapſus eſt Gregorius, ut ſceleſtiſſimo parricidæ excogitatiſſimis adulandi artibus blandiri, & in piiſſimi principis Mauricii manes acerrime debacchari non erubeſcetet. Obiit anno 604. die 12. Martii. Vir erat pietate inſignis, nec ævi illius ratione babita doctrina incelebris: immo ſi Iſidorum Hiſpalenſem audire velimus, *tanto per gratiam S. Spiritus ſcientiæ lumine præditus, ut non modo illi præſentium temporum quiſquam doctorum, ſed nec in præteritis quidem illi par fuerit unquam.* Sic quidem Iſidorus: cujus tamen hac in re verba cnm grano ſalis accipienda eſſe meminerit Lector. Pietatis certe & eruditionis laus ei neutiquam eſt deneganda, in hoc vero jure merito culpandus, quod, teſte Johanne Sariſburienſi, de Nug. Curial. lib. 2. cap. 26. & lib. 8. c. 19. non modo Matheſin ab aula recedere juſſit, ſed quo major eſſet S. ſcripturæ autoritas, & in ea evolvenda diligentia ſtudioſior, intempeſtivo nimis ac plane flagranti zelo nobiliſſimæ bibliothecæ Palatinæ, in cujus archivis recondebantnr rot veneranda vetuſtatis monumenta, ignem admoverit, quo incendio perierunt

Scripta Palatinus quæcunque tenebat Apollo.

Sæc. VI. ab an. D.

In quibus, inquit Sariſburienſis, *erant præcipua, quæ cæleſtium mentem & ſuperiorum oracula videbantur hominibus revelare.*

[a] OPERA.

Expoſitionis in librum 1. *Regum, qui & Samuelis dicitur, libri 6.*

Expoſitionis in Job, ſive Moralium libri 35. Opus anno 583. inchoatum, anno 590. abſolutum. Produit ſeorſim primis rei typographicæ incunabilis *Romæ* 1475. *Pariſ.* 1495. fol.

Expoſitio in 7. Pſalmos pænitentiales. Sunt qui cenſent, in ea reperiri plurima, quæ ad Henrici IV. Imp. tempora ſpectant; adeoque eam potius Gregorio VII. pontifici adjudicandam eſſe.

Expoſitio in Cantica Canticorum. Baſil. 1496. 4°. *Pariſ.* 1498.

Homiliarum in Ezechielem libri 2. anno circiter 595. ſcripti.

De diverſis lectionibus Evangelii homiliæ 40. ad Secundinum Taurominitanum epiſcopum, anno 592. abſolutæ.

Liber paſtoralis curæ ad Johannem Ravennæ epiſcopum, ineunte pontificatu ſcriptus, & ab Anaſtaſio poſtea Antiocheno circa ann. 602. in Græcum ſermonem verſus [b]. Verſio iſta interiit. Ipſe liber ſeorſim prodiit *Argent.* 1496. *Pariſ.* 1498. 4°.

Dialogorum de vita & miraculis Patrum Italicorum, & de æternitate Animarum, libri 4. anno circiter 593. ſcripti. Litem his dialogis intentant reformatorum haud pauci, ſtrenue reclamantibus Romanæ eccleſiæ ſcriptoribus. Varia utrinque proferuntur argumenta; pro negantibus facit primo ingens ſtyli diſcrepantia, a Gregoriano compto ſatis, & æquali nec ineleganti immane abludentis; & ſane ſatendum eſt plurimas dictiones in his dialogis uſurpatas hominis eſſe in lingua Latina mediocriter verſati, ne quid gravius dicam. Secundo, aniles & ineptæ quæ ubivis occurrunt fabulæ Gregorio M. quin & quovis prudenti viro penitus indignæ; quarum proinde autorem graviter perſtringit Melchior Canus* homo pontificius, eruditione & pietate celebris. Tertio, reperiuntur in his dialogis, quæ doctrinæ Gregorianæ in operibus ejus indubitatis traditæ liquido adverſantur, quorum omnium non unum exemplum, profert Rob. Cocus noſtras, Cenſur. Script. Vet. p. 209. Hinc orta ſuſpicio, hos dialogos Gregorio II. papæ, qui pontificatum iniit anno 714. tribuendos eſſe, indeque ipſum *Dialogi* nomen traxiſſe. Ex altera parte, 1°. certiſſime conſtat, Gregorium noſtrum hujuſmodi opus in animo habuiſſe, eamque in rem relationes undique conquiſiviſſe, ut ex epiſtola ejus ad Maximianum Syracuſanum lib. 2. cap. 89. patet. 2°. Johannes diaconus qui claruit anno 875. & quatuor libros de vita B. Gregorii ſcripſit, diſerte teſtatur Gregorium M. hos quatuor dialogorum libros compoſuiſſe, & Zachariam papam poſt annos ferme 175. in Græcam linguam convertiſſe, ubi errorem in numero corrigit Baronius*, dicens non niſi annos fuiſſe 148. Accedit ipſius Photii* teſtimonium, hos dialogos Gregorio noſtro adjudicantis, quique ante 165. annos ſcriptos fuiſſe aſſerit, quam a Zacharia papa Græce verterentur. Perpenſis ex utraque parte argumentis reſtat, ut hi dialogi ſaltem ſint dubiæ fidei, a Gregorio M. ut videtur, ſcripti, a recentioribus aucti & interpolati. Ejus ergo eſſe haud iverim inficias. Interim in hoc opere concinnando nimium credulitati ſuæ indulſiſſe, & in fabulas plus quam par erat, propenſiorem fuiſſe, nemo qui æquo animo ac præjudiciis libero id legerit, facile negabit.

* Loc. Commun. l. 11. c. 6. p. 658.

De vit. Greg. l. 4. c. 75.

* An. 593. n. 46.

* Cod. 252.

[c] Prodierunt ſeorſim ſæpius, puta *Ven.* 1475. *Pariſ.* 1499. *Venet.* 1561. *Colon.* 1610. & alibi. Eos olim Græce vertit Zacharias papa. Verſio prodiit *Romæ* 1591. ſed mutila, deſideratis ex libro tertio ſex capitibus cum dimidio. Ea ex codicibus MSS. reſtituit, ac in lucem edidit Caniſius Antiq. Lect. tom. 3 [d]. Integra proinde exhibetur verſio in editionibus Gregorii operum recentioribus.

Epiſtolarum libri 12. quibus immiſcentur ſuppoſititiæ haud paucæ. Privilegium ſane monaſterii S. Medardi epiſtolæ 77. libri 2. ſubnexum, & epiſtolam 32. libri 12. ad Fœlicem epiſcopum Meſſanæ, ſpuria eſſe fatentur ipſi conciliorum editores. Epiſtola 42. libri 2. deeſt in ſeptem codicibus MSS. qui hic in Anglia reperiuntur: quorum unus ipſius Gregorii ætati fere ſuppar eſt. Loca quædam depravata in epiſtola 38. libri 4. epiſtolis 54, 64. libri 7. ex codicibus MSS. notat Cl. Jameſius noſtras libro vernaculo de corruptione Patrum part. 2. Quanta vero licentia in deſcribendis præſertim Gregorii libris graſſati ſunt olim monachi, & in excudendis recentiores pontificii, plenius oſtendit idem Jameſius in vindiciis Gregorianis *Gen.* editis 1625. 4°. Habentur epiſtolæ Gregorii & in Conc. tom. 5. p. 1028 [e].

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1503. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 74. *Long* Bibl. ſacr. p. 752. *Fabr.* Bibl med. & infim. Latinit. l. 7. vol. 3. p. 248. b Item Paraphraſtice in linguam Saxonicam verſus per *Ælfredum* regem, conf. *Wanlei* Catalog. Lib Vett. Septentrion. p. 70. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 28. §. 9. Art. 251. vol. 9. p. 497. *Wanlei* Lib Vett. Septentrion. Catalog. p. 71. Liber Dialogorum ſecundus, qui eſt de *S. Benedicto* Gr. & Lat editus eſt ab *Angelo Maria Quirino* abbate *Benedictino* Venet. 1722. 4to. d Nov. edit. tom. 2. p. 59. e Item in Inſtitut Theolog. *Joſeph. Mariæ Thomaſii* vol. 1. *Rom.* 1709. Habentur etiam Epiſtolæ decem ad res Britannicas imprimis ſpectantes ap *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 9. ſeq.

Antiphonarius ſive Gradualis liber ordinatus per circulum anni.

[a] *Liber Sacramentorum de circulo anni.* Bina iſta opuſcula prodierunt ſimul inter Pamelii liturgica tom. 2. *Colon.* 1571. 4°. Poſterius ſeorſim *Pariſ.* 1642. 4°. cum notis Menardi.

Hymni aliquot.

Concordia quorundam teſtimoniorum S. Scripturæ, in edit. *Pariſ.* 1571. primum evulgata.

Infinitæ fere ſunt operum S. Gregorii editiones. Præ aliis celebres ſunt, *Gillotiana* an. 1575. *Romana*, inchoata an. 1588. abſoluta an. 1593. Prodiit item *Romæ* an. 1613. 5. vol. 8°. *Pariſienſis*, opera Petri Gaſſanvillæi presbyteri an. 1675. Tandem emendandis & emaculandis S. Gregorii operibus humeros ſuos admoverunt ſtrenui literarum eccleſiaſticarum promotores, Benedictini Pariſienſes, qui ad Codd. MSS. optimæ notæ undique conquiſitos omnia emendarunt, auxerunt, notiſque illuſtrarunt, tomis 4. *Par.* 1705. fol. Tomo 1. continentur Exegetica in S. ſcripturam, nempe *Moralium in Job.* libri 35. *homil. in Ezechielem* lib. 2. *homil.* in Evangelia. lib. 2. Tom. 2. *Regulam paſtoralem*, *dialogorum* lib. 4. & *Regiſtrum epiſtolarum* complectitur. Tom. 3. part. 1. ſiſtit *librum Sacramentorum*, *Antiphonarium*, aliaque liturgica Menardi notis illuſtrata. Part. 2. *Comment. in 1. Regum*, *in Cantica Canticorum*, *in 7. Pſalmos pœnitentiales*, *concordiam quorundam S. Scripturæ teſtimoniorum.* Tom. 4. continet *vitam Gregorii* a Paulo Warnefrido, alteramque a Johan. Diacono concinnatam; tum vitam ejus, quam Benedictini noſtri ex Gregorii præcipue ſcriptis proprio marte condiderunt. Calci ſubnectitur *Paterii*, Gregorii M. diſcipuli, *Expoſitio veteris & novi Teſtamenti.* Verum expoſitio N. T. non Paterio, ſed Alulfo potius Taracenſi ex mente Benedictinorum vindicanda.

Benedictionale, ſive *ſyntagma ſolennium Benedictionum* a S. Gregorio in rebus ſacris uſitatarum, ineditum antea ratus Lambecius, ex codice bibliothecæ Viennenſis integrum evulgavit Comment. lib. 2. cap. 5. p. 300. Verum errorem ſuum poſtea correxit, id a Menardo editum deprehendens *Pariſ.* 1642. in Gregorii M. libro ſacramentorum, non appendicis tamen aut peculiaris operis loco, ſed reſpectu temporis & argumenti ſingularum Benedictionum ſparſim inſertum & permixtum.

Liber de conflictatione Virtutum, & Vitiorum. Hoc opus plures aſcribunt Auguſtino, alii Ambroſio, aſcribendum potius Gregorio noſtro, cum hic libellus in libris *moralium ſuper Job* de verbo ad verbum continetur, ut Boſtonus Burienſis in Gregorio olim obſervavit.

[b] ANONYMUS *vitæ S. Conſortiæ auctor*, claruit circa annum 590. In literas retulit *vitam S. Conſortiæ virginis*, & *converſionem B. Eucherii Lugdunenſis epiſcopi*, & *Gallæ uxoris ejus.* "Ubi num. 2. ſe hæc a "SS. Fratribus Uranio presbytero, & Celſo "ſubdiacono, qui Conſortiæ dum viveret "adhæſerunt, necnon & Aureliano presby-"tero, qui uſque nunc, *inquit*, ad ſepul-"chrum ejus Deo ſervit, referentibus audi-"viſſe teſtatur. Eruit *hanc vitam* ex MSS. codicibus Cl. Mabillonius Sæc. Benedict. 1. pag. 248. 590.

AUTOR ANONYMUS vitæ S. Sequani circa ann. 590. claruiſſe videtur, utpote ipſi Sequano ætate par, quem miracula edentem ſe vidiſſe refert. Scripſit vitam S. Sequani abbatis in Burgundia, quam edidit Petrus Roverius in hiſtoria *Reomaenſi*; paulo emendatiorem ex codicibus MSS. Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 1. p. 263. 590.

ANONYMUS vitæ S. Eparchii autor, claruit Eparchii æqualis eodem tempore circa annum 590. Mandavit literis vitam S. Eparchii abbatis Inculiſmenſis, quam ex perantiquo codice MS. edidit, ſed ſtylum paſſim immutavit Laur. Surius Jul. 1. Magis genuinam Cl. Mabillonius Sæc. Benedict. 1. p. 267. 590.

JOHANNES, Epiphania quæ Syriæ urbs erat oriundus, non ut Voſſius, domo Antiochenus; unde ipſum *ἐμόν τε πολίτην καὶ συγγενῆ* vocat Euagrius *, ipſe Epiphanienſis, ejuſdemque temporis ſcriptor. Claruit Johannes anno 591. Scripſit hiſtoriam rerum geſtarum ab extremis Juſtiniani temporibus, uſque ad Mauricii tempora; nempe ad Junioris Coſrhoïs Perſæ fugam ad Romanos, & ejuſdem reſtitutionem per Narſetem Mauricii ducem, quod contigit anno 591. Perperam hunc confundit cum Johanne Rhetore, de quo ſupra Voſſius *; uti perſpicue oſtendit Cl. Valeſius Annot. ad Euagrium p. 61. 591.

* L. 5. c. 24. p. 412.

* De Hiſt. Græc. l. 4. c. 20. p. 498.

[c] DYNAMIUS, patricius Galliarum, redituum Romanæ eccleſiæ intra Gallias procurator, ut ex Gregorii M. epiſtola * ad ipſum data conſtat. Claruit anno 593. Biennio poſt munere ſuo cedenti ſuffectus eſt Candidus presbyter. Scripſit Dynamius *vitam S. Maximi Regienſis epiſcopi* ad Urbi- 593.

* L. 3. ep. 31.

a Conf. *Wandal* Catalog. p. 82. b Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Eucher.* not 5. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Maxim. Regenſ.* *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 209. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 504.

cum

eum Fauſti (qui Maximi vices in epiſcopatu excepit) ſucceſſorem, quæ habetur, ſtylo tamen antoris a Surio emendato, apud Surium Novembr. 27. Exſtat etiam ab eodem ſcripta *vita S. Marii abbatis Bobacenſis*, ſed a monacho quodam abbreviata, apud Mabillon. Sæc. Benedict. 1. p. 105. Meminit iſtius vitæ Sigebertus *, apud quem pro Mario Maximum legendum eſſe cenſet Caſimirus Oudin *, de Mario Bobacenſi ſeu ut vocat Bodanenſi, hactenus ſe nihil legiſſe profeſſus: & qui aliter fieri potuit, cum Miræus, quem hic, ut alibi, verbatim exſcribit, ipſi hac in parte facem non prætulerit?

* De Script. c. 114.
* Suppl. p. 145.

594. [a] EUAGRIUS SCHOLASTICUS, gente Syrus, ex urbe Epiphania ortus, natus eſt anno 536. vel 537. Quadriennis adhuc Grammaticorum ſcholas frequentare cœpit; & a parentibus Apameam ductus eſt, ut pretioſum crucis lignum a Thoma epiſcopo ſolenni pompa oſtenſum ſpectaret. Relictis Grammaticorum ſcholis, rhetoricas adiit; cumque ſcientia iſta plene imbutus fuiſſet, inter advocatos cooptatus eſt; & in foro Antiocheno cauſas agere incœpit: unde Scholaſtici nomen traxit. Maximam cum Gregorio patriarcha Antiocheno gratiam iniit, cui in cauſis dijudicandis aſſedit; in epiſtolis & concionibus ſcribendis inſerviit. Quin & inter primarios Antiochenæ urbis cives locum tenuiſſe videtur: quippe cui tota civitas anno 592. cum ſecunda jam vice nuptias iniret, feriis actis, & ſolennibus ludis fauſta apprecata eſt. A Tiberio Aug. quæſturæ, a Mauricio præfecturæ honorariæ dignitatem meruit. Anno 589. Gregorium Antiochenum variis criminibus oneratum, & ad dicendam cauſam Conſtantinopolim evocatum comitatus eſt, ut aſſeſſoris & conſiliarii munere ei fungeretur. Anno 594. quo imprimis claruit, hiſtoriam ſuam clauſit. Quot annis ei ſuperfuerit, non liquet. De ſtylo ejus ſic Photius *. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν οὐκ ἀχαρής, εἰ καί πως περιττεύων ἐνίοτε δοκεῖ· ἐν τῇ δὲ τῶν δογμάτων ὀρθότητι ἀκριβὴς τῶν ἄλλων μᾶλλον ἱστορικῶν. *Stylus huic non ingratus, tametſi interdum redundare quodammodo videatur: certe in doctrinæ veritate cæteris hiſtoricis accuratior eſt.* Quæ quidem laus etſi ei non ſit deneganda, in pluribus tamen factis recenſendis nimis fuiſſe eredulum & in fabulas proniorem, ex iis quæ data quavis occaſione de cruce, reliquiis, fictiſque miraculis, (quæ majori in pretio jam haberi cœperant) refert, cuivis præjudiciis non occœcato liquido patebit.

Vel ipſum Euagr. l. 4. c. 26, 29. l. 1. c. 18, 20. l. 2. c. 23. l. 6. c. 7. & Valeſ. in præf.

* Cod. 29.

SCRIPTA.

Hiſtoriæ eccleſiaſticæ libri 6. a ſynodo Epheſina ſive anno 431. initium ducentes, & in duodecimo Mauricii Imp. anno, Chriſti 594. terminati. Prodiit hiſtoria iſta Gr. a Roberto Stephano edita *Pariſ.* 1544. fol. Gr. Lat. *Genevæ* 1612. & cum nova verſione ac notis ernditiſſimis Hen. Valeſii *Pariſ.* 1673. fol [b].

Epiſtolarum, relationum, decretorum, orationum, & diſputationum, quorum pleraque Gregorii Antiocheni nomine conſcripta ſunt, *libri* a. qui interierunt.

Oratio panegyrica ad Mauricium Aug. ob natalem Theodoſii pueri nobiliſſimi, quæ dudum periit. Utrumque opus memorat Euagrius in fine hiſtoriæ ſuæ.

ISIDORUS, *Junior*, ut ab Iſidoro Cordubenſi diſtinguatur, dictus, gente Hiſpanus, Severiani Carthaginis in Hiſpania præfecti, & Turturæ filius. Duos epiſcopos fratres habuit, Fulgentium Carthaginenſem & Leandrum Hiſpalenſem, cui ipſe in ſede archiepiſcopali anno 595. ſucceſſit. Anno 610. Gunthemari regis edicto de prærogativa ſedis Toletanæ ſubſcripſit. Anno 619. concilio Hiſpalenſi a. præfuit; in quo plurimos eanones rem eccleſiaſticam ſpectantes ſanciri fecit; habitaque cum Syro quodam epiſcopo, Acephalorum hæreſi infecto, diſputatione, hominem erroris prolatis affatim ex S. ſcriptura teſtimoniis redarguit & ad fidem Catholicam reduxit. Anno 633. concilio Toletano 4. nationali præſedit, ubi canonibus quamplurimis latis lapſum eccleſiæ Hiſpanicæ ſtatum reſtauravit. Anno 636. morti proximns, ſe in S. Vincentii templum deportari fecit; ubi die 3. Aprilis accepto viatico ſacro placide in Domino obdormivit. Iſidorum ſummopere laudant concilii Toletani 8. patres. *Noſtri*, inquiunt, *ſæculi doctor egregius, eccleſiæ Catholicæ noviſſimum decus, præcedentibus ætate poſtremus, doctrinæ comparatione non infimus, & quod majus eſt, in ſæculorum fine doctiſſimus, atque cum reverentia nominandus Iſidorus.* 595.

Vid. Seſſ. 12.

[c] OPERA, QUÆ EXSTANT.

Chronicon ab initio mnndi ad qnintum annum Suinthilani regis, Chriſti 626.

Hiſtoria Gothorum, Vandalorum, & Suevorum, prodiit *Hamburgi* 1611. & eum notis Bon. Vulcanii *Lugd. Bat.* 1597. 8°. pluſquam altera vero parte auctior ex MS. codice bibliothecæ Iſ. Voſſii ab Hug. Grotio edita eſt in hiſtoria Gothorum Amſtelo-

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 33. vol. 6. p. 126. b Hanc edirionem criticis plurium Eruditorum obſervationibus locupletavit *Gul. Reading.* Cantab. 1720. fol. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1583. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 1. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 539. ſeq.

Sæc. VI. ab an. D. dami 1655. p. 707. ab Elzeviriis Typographis Grotianæ collectioni poſt mortem ejus adjecta: deinde ex alio codice a Phil. Labbeo Biblioth. Nov. MSS. tom. 1. p. 61.

[a] *Originum ſive Etymologiarum libri* 20. Operi huic immortuus eſt Iſidorus. Braulio igitur epiſcopus Cæſarauguſtanus, quo rogante ſuſceptum eſt, imperfectum complevit, & in libros digeſſit. Prodiit ſeorſim *Venet.* 1483. fol. *Pariſ.* 1509. cum ſcholiis Bon. Vulcanii *Baſil.* 1577. fol. De hac editione lectorem monet Arnoldus Wion *, cavendam eſſe, utpote hæreticorum more veneno pravitatis hæreticæ reſperſam. Per iſtiuſmodi admonitionem quid ſibi velint pontificii, æquus ac prudens lector facile intelliget.

* Lign. Vit. l. 2. c. 4. p. 244.

[b] *De Scriptoribus eccleſiaſticis* poſt Hieronymum & Gennadium liber, ſcriptores 23. complexus. Prodiit cum notis Suffridi Petri *Colon.* 1580. 8°. cum notis Miræi in Bibliotheca Eccleſ. *Antverp.* 1693. fol. cum notis Schotti inter ſcriptores Hiſpaniæ illuſtratæ tom. 1. *Francofurt.* 1603 [c].

De vita & morte Sanctorum utriuſque Teſtamenti, ſive *de ortu & obitu Patrum*. Exſtat una cum aliis Iſidori opuſculis *Hagenoæ* 1529. 4°. in Orthodoxogr. p. 587.

De divinis ſive eccleſiaſticis Officiis libri 2. ad Fulgentium fratrem circa an. 610. ſcripti. Prodierunt *Pariſ.* 1564. 8°. Orthodoxogr. pag. 1736. una cum cæteris ejuſdem argumenti ſcriptoribus *Romæ* 1591. fol. ac *Pariſ.* 1610. fol. pag. 182. Suppoſititium eſſe opus iſtud cenſet Baronius. Verum a Braulione & Ildefonſo inter opera ejus recenſetur; & a Beda, Fulberto Carnotenſi, & Freculpho Lexovienſi citatur.

De differentiis ſive proprietate Verborum libri 2.

Alius differentiarum ſeu de proprietate Sermonum liber. Prodiit *Madriti* 1599.

Synonymorum ſive Soliloquiorum libri 2.

De contemptu Mundi libellus.

Norma vivendi, quæ nil niſi Cento eſt ex libris Soliloquiorum & de contemptu Mundi conſutus.

Exhortatio ad Pœnitentiam, cum Conſolatione ad animam de ſalute deſperantem.

Lamentum Pœnitentiæ pro indulgentia peccatorum, verſibus Trochaicis compoſitum.

Oratio de flendis ſemper peccatis ad correctionem vitæ.

Oratio brevis contra inſidias Diaboli.

[d] *Epiſtola ad Maſſonem de lapſu & reparatione Sacerdotis.*

De natura rerum ſive de Mundo liber philoſophicus ad Siſebutum regem. Sæc. VI. ab an. D.

Liber Proœmiorum ad libros utriuſque Teſtamenti.

Commentaria in libros hiſtoricos Veteris Teſtamenti; quæ Quæſtionum librum, ſive ſecretorum expoſitiones Sacramentorum vocat Ildefonſus *, & ab Iſidoro ex diverſis autoribus collecta eſſe prodit. Ex his commentaria in 4. libros Regum Iſidoro Cordubenſi deberi plurimi arbitrantur. Vide quæ ſupra in eo notavimus.

* De Script. c. 9.

Allegoriarum quarundam S. Scripturæ liber, compendium quaſi Allegoriarum in Octateuchum ex variis ſcriptoribus contextum complectens.

[e] *Contra nequitiam Judæorum libri* 2. ad Florentinam ſororem. 1. *De Nativitate, Paſſione*, &c. *Domini*, 2. *De vocatione Gentium*. Prodierunt *Hagenoæ* 1529. 4°. *Venet.* 1584 [f].

Sententiarum ſive de ſummo Bono libri 3. ex Gregorii papæ moralibus fere excerpti. Eos notis illuſtratos edidit Garcias Loayſa *Taurini* 1593. 4°.

Regula Monachorum in capita 24. *diſtributa*. Exſtat in codice Regularum Holſteniano *Pariſ.* 1663. 4°. part. 2. p. 116.

[g] *Ad Ludifredum epiſcopum Cordubenſem epiſtola de Sacerdotum in eccleſia Officio.*

Epiſtolæ aliquot, quarum ea quæ eſt *ad Redemptum*, merito a Labbeo ſuppoſititia cenſetur.

De conflictu Vitiorum & Virtutum liber, qui SS. Ambroſio & Auguſtino etiam aſcriptus inter opera eorum haberi ſolet. Iſidori vero eſſe & aliunde, & ex Sigeberti * autoritate conſtat.

* De Script. c. 11.

Expoſitio in Cantica Canticorum.

[h] *Liber Gloſſarum Latinarum, ex libris Originum, ut videtur, collectus.* Prodiit cum notis Bon. Vulcanii *Lugd. Bat.* 1600.

De ordine Creaturarum liber ad Braulionem Cæſarauguſtanum, a Luca Dacherio ex monaſterii Rhemenſis codice peranti quo & pene coævo primum editus Spicileg. tom. 1. p. 268 [i].

[k] *De collectione Conciliorum & Decretalium* Iſidoro noſtro falſo inſcripta, non eſt, quod lectorem moneamus eam eſſe Iſidori Mercatoris. Interim certe conſtat Iſidorum noſtrum *Conciliorum & Decretalium collectionem* contexuiſſe; cui præter ea, quæ in Dionyſii collectione habentur, plurima Africæ concilia, Gallicanaſque & Hiſpanicas ſynodos inſeruit: epiſtolas quoque pontificum

a Conſ. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 6. p. 769 & vol. 3. ad l. 4. c. 6 p. 655. b Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol 7. not. 4. ad vit. *Hoſii.* c Et in Bibl. Eccleſ. cura *Jo. Alberti Fabricii* Hamb. 1718 fol. d Exſtat apud *Caniſ.* Antiq. Lect. Nov. edit. tom. 2. part. 2. p. 147. e Conſ. *Fabr.* de Verit. Chriſtian. Relig. c. 5. §. 18. p. 258. f Horum Fragmentum Liog. Theotiſc. converſum e MSS. Codd. edidit cum *Tatiani* Harmon. Evang. *Jo. Phil. Pultbenius* 1706. recudi fecit *Jo. Schilterus* tom. 1. Theſauri Antiquitatum Teutonicarum *Ulm.* 1727. fol. g Exſtat in Not. *Garſiæ Loaiſæ* ad Conc. Toletan. ex codice MS. Bibl. Laurentianæ. h Conſ. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 6. p. 778. ſeq. i Edit. nov. tom. 1. p. 225. k Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 1. §. 8. vol. 11. p. 13. ſeq.

Roma-

Sæc. VI. ab an. D. Romanorum, qui poſt Damaſum ſedem tenuerunt, intexuit. Exſtat iſta collectio MS. in bibliotheca eccleſiæ Urgellenſis in provincia Tarraconenſi, teſte Baluzio Præfat. in Reginonem Prumienſem.

OPERA DEPERDITA.

De Numeris ſive Arithmetica liber.

De nominibus Legis & Evangeliorum liber, niſi forſan idem ſit cum libro prooemiorum.

De myſteriis Salvatoris liber.

Prodierunt opera S. Iſidori, ſtudio Margarini Bignæi *Pariſ.* 1580. fol. auctiora cum variorum notis cura Johannis Griali edita per Jacobum Breulium, *Pariſ.* 1601. denique *Colon.* 1617. fol.

596. PHOTINUS, presbyter Conſtantinopolitanus, eccleſiæ magnæ defenſor, claruit anno 596. [a] Scripſit *vitam Johannis Jejunatoris patriarchæ CP.* Fragmentum ejus prolixum exhibet Concil. Nicæn. 2. Act. 4. Concil. tom. 7. pag. 272. ubi dramaticam quandam, eamque putidiſſimam, fabulam videre eſt; cujus ipſe Photinus pars magna fuit.

596. AUGUSTINUS, ortu Romanus, inſtituto erat monachus Gregorii M. diſcipulus, ac cœnobii cujuſdam ab eo in urbe Roma extructi præfectus: cum Gregorius papa gentis Anglo-Saxonicæ converſionem in votis haberet, in animo volveret, an. 596. Auguſtinum adjunctis ei circiter 40. ſociis hoc fine in Anglia miſit, ejuſque jam in itinere poſiti fluctuantis animum conſilio confirmavit, literis munivit. Appulit in inſulam Tanetam Auguſtinus [b], & impetrata ab Æthelberto Cantii rege venia, ad Evangelium prædicandum ſe accinxit, plurimos ad fidem pertraxit, ipſomet etiam Æthelberto cum tota familia Chriſti religionem mox amplectente. An. 598. in Galliam ſe contulit, & ab Ætherio epiſcopo Arelatenſi in Anglorum gentis archiepiſcopum conſecratur, ſtatimque ſedem archiepiſcopalem, quam Londinum tanquam inſulæ metropolis ſibi vendicavit, in honorem Æthelberti Doroberniam ſeu Cantuariam tranſ-
Vid. Bed. Hiſt. Eccleſ. l. 2. c. 2. tulit. Quo vero Saxonum converſio felicius promoveretur, Britanniæ epiſcopos ad hanc meſſem invitavit, inſtituto cum iis in confiniis Walliæ colloquio; verum morum ejus ſuperbia offenſi Britanni, & præcipue quod ab iis exigeret, ut relictis ſuis in Romanos tranſirent ritus, nihil horum ſe facturos, neque illum pro archiepiſcopo habituros eſſe reſpondebant [c]: quibus Au- Sæc. VI. ab an. D.
guſtinus minitans prædixiſſe fertur, Si pacem cum fratribus accipere nollent, bellum ab hoſtibus fore accepturos; & ſi nationi Anglorum nollent viam vitæ prædicare, per horum manus ultionem mortis paſſuros eſſe: nec fefellit eventus, quippe Æthelbertus Edilfridum Northumbrorum regulum concitavit, qui coacto exercitu immanem 1200. monachorum Bannochorenſium ſtragem fecit, quod quidem Auguſtino ſuadente & inſtigante factum, vero quam ſimillimum eſt. Objiciunt quidam Auguſtinum priuſquam hæc fieret cædes, ipſomet Beda teſte, jam multo ante tempore ad cœleſtia regna ſublatum eſſe. Verum non deſunt melioris notæ ex noſtris hiſtorici haud pauci, & in his ipſe Beda, qui vitam ejus ultra cædem Bannochorenſem ad annum uſque 608. quin & ad ann. 614. protrahant, quod & aliis rationibus firmari poterat: unde non levis oritur ſuſpicio locum illum de Auguſtini obitu Bedæ hiſtoriæ olim fuiſſe adjectum; præſertim cum in Alfredi regis verſione Saxonica, non niſi ſeſqui-ſæculo poſt Bedæ mortem facta deſit. Sed eſto mortuus nondum peracta ſtrage. Quis neſcit illum dare conſilium potuiſſe, quod non niſi poſt ejus demum mortem ad exitum perductum ſit? Erat Auguſtinus ſtatura procera & erecta, animo elatiori, moribus aſperis, religioſus potius quam doctus, & ſuperſtitionis magis quam veræ pietatis ſtudioſus. Exſtant ab eo ſcriptæ *ad Gregorium papam interrogationes* 11. una cum *Gregorii reſponſis*, ad calcem Epiſt. D. Gregorii, & cum verſione Saxonica apud Bed. Hiſt. Eccleſ. lib. 1. c. 27 [d]. Quin vir Romæ natus & educatus, & in tam excelſa eccleſiæ dignitate poſitus plures libros ſcripſerit, & varias hinc inde epiſtolas miſerit, nulli dubium eſſe poteſt. Sed pauca ab eo ſcripta hodie ſuperſunt, immo ſi interrogationes ad Gregorium miſſas excipias, forſan nulla. Refert quidem Baleus *, Augu- *Cent. part. 2. p. 16. in Scrips. exteris.
ſtinum ſtatim poſt ejus in Britanniam adventum ad ipſum Gregorium per ſuos nuncios Laurentium & Petrum ſcripſiſſe, *de ſuo ſucceſſu proſpero lib.* 1. *Eccleſiarum ſuarum ſtatuta lib.* 1. quæ forſan nec ipſe vidit Baleus, & an unquam exſtiterint jure merito dubitari poteſt.

STEPHANUS, epiſcopus Hieropolitanus, claruit circa annum 598. Scripſit li- 598.
brum *de vita S. Golanduchæ* martyris, quæ ex Magorum Perſicorum genere, Aſmodocho patre, & Myzucha matre, prognata,

a Vitam *Johannis Jejunatoris* ſcripſit non *Photinus*, cui hic a *Caveo* adjudicatur, ſed *Nicephorus* CP. patriarcha, quæ MSS. habetur in Cod 276. regis Galliæ teſte *Cangio* not. ad *Zonaram*, conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. §. 3. vol. 10. p. 164. b Conf. *Wilkins* Conc. Brit. tom 1. p 16. c Conf. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 26. d Habentur item apud *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 18.

ad Chriſtianos tranſiit, a Magis proinde multis verberibus & tormentis graviter excruciata, diuturnum & laborioſum martyrium pertulit, teſte Euagrio, qui hoc ipſo vivebat tempore, lib. 6. cap. 20. p. 459. cui μάρτυς ζῶσα dicitur, quod poſt martyrium ſuperſtes, relicta Perſide in Romanorum fines aufugit, Hieroſolyma petiit, tandemque Hierapoli, relicto ſæculo, ad immortalem vitam conceſſit, Stephano epiſcopo funus ejus ſplendide & honorifice curante. Refert hæc aliaque, ex ipſius Stephani, ut videtur, commentario Nicephorus lib. 18. cap. 25. p. 840. Ejuſdem martyris meminit etiam Theophylactus Simocatta Hiſt. lib. 5. cap. 12.

599. [a] ANASTASIUS, *Sinaita* a monte quem monachus adhuc incoluit, *Junior*, ut a deceſſore diſtinguatur, dictus, Anaſtaſio ſeniori ſucceſſit in patriarchatu Antiocheno anno 599. Poſtquam ſedem decennio fere tenuiſſet, anno 608. ſaltem proximo ineunte, orta immani Chriſtianos inter & Judæos tumultu, a Judæis, qui pugna ſuperiores fuerant, throno deturbatus eſt, & fune pedibus illigato per urbem tractus, abſciſſis etiam & in os ingeſtis αἰδοίοις, ac tandem igni traditus, martyrii palmam retulit. Extat Gr. Lat. ſub illius nomine *compendiaria Fidei Inſtitutio* in Biblioth. Patr. tom. 11. quam tamen alii Anaſtaſio ſeniori tribuunt. Revera neutri debetur, cum S. Maximi fœtus ſit. Vide plura in Anaſtaſio ſeniore. [b] Cæterum Anaſtaſium noſtrum autorem habuit *Verſio Græca Gregorii M. libri de cura paſtorali*; quam laudat ipſe Gregorius lib. 10. ep. 22. Verum illa ad nos non pervenit.

599. [c] EUTROPIUS, gente Hiſpanus, primum abbas monaſterii Servitani, deinde eccleſiæ Valentinæ epiſcopus, claruit anno 599. Scripſit *ad Licinianum Carthaginis epiſcopum* valde utilem, nunc vero deperditam, *epiſtolam*, qua *de Chriſmatis unctione baptizatis infantibus conceſſa Licinianum conſuluit.* Scripſit & *ad Petrum epiſcopum Itabicenſem de diſtinctione Monachorum* ſalubrem & monachis valde neceſſariam *epiſtolam*, quæ a Luca Holſtenio edita eſt in codice Regularum *Pariſ.* 1663. Append. pag. 82.

Iſidor. de Script. c. 32.

599. [d] MAXIMUS, natione Hiſpanus, Cæſarauguſtæ epiſcopus, claruit an. 599. quo concilio Barcinonenſi ſubſcripſit. Anno 610. concilio Toletano, anno 614. Egarenſi interfuit. Scripſit brevi ſtylo *hiſtoriam rerum a Gothis in Hiſpania geſtarum*, atque alia multa; quæ non exſtant.

Iſidor. de Script. c. 33.

[e] LEONTIUS, Neapoleos ſive ut ipſe vocat, Hagiopole*us*, in Cypro epiſcopus, clar. ann. 600. obiit circa annum 620. vel ut alii, 630. Scripſit *apologiam pro Chriſtianis adverſus Judæos*; cujus prolixa pars habetur Concil. Nicæn. 2. Act. 4. Conc. tom. 7. p. 236. Exſtant etiam ab eodem ſcripta, *homiliæ 2. altera in Simeonem quando Dominum ulnis ſuſcepit, altera in feſtum mediæ Pentecoſtes*, Gr. Lat. apud Combefiſ. Auctuar. Nov. p. 681, 702. Vita Johannis Eleemoſynarii, ſed a Metaphraſte interpolata, Lat. apud Surium & Bollandum Januar. 23. Vita Simeonis Sali ſive Stulti, ab eodem Metaphraſte interpolata, Lat. apud Surium Julii 1. Scripſit etiam Encomia multa, & feſtivos Sermones, & in his præcipue *orationem in transfigurationem Salvatoris noſtri*, & alia quædam [f], uti nos docent ſynodi Nicænæ 2. Patres Act. 4. Addunt autem, ipſum Mauricii Imp. temporibus floruiſſe. In his ſine dubio erant *Loci communes Theologici*, ex ſcriptis SS. Patrum utplurimum contexti, in duo volumina digeſti; quorum priori, τῶν θείων titulum fecit, alteri, τῶν ἀνθρωπίνων. Poſterius ad manus ſuas perveniſſe, teſtis nobis eſt Franciſc. Turrianus, in opere quod ſcripſit *de Hierarchicis ordinationibus Miniſtrorum eccleſiæ Catholicæ adverſus ſchiſmaticas vocationes*, Edit. Diling. 1569. nempe lib. 1. c. 12. Quos etiam Locos communes citat Sirmondus Not. ad Facund. lib. 2. c. 4. p. 28. Scripſit item hiſtoriam vitæ S. Simeonis abbatis, cognomine *Stulti*, quam Latine extulit Surius Julii 1. ut ſupra in Leont. Byzant. obſervavimus. Exſtat Græce MS. Biblioth. Vindob. Cod. Hiſt. juxta Lambec. 13. num. 1. fol. 1. Cæterum mire permixta ſunt utriuſque Leontii ſcripta, ut quænam Byzantini, quænam Neopolitani ſint, præſertim niſi inſpectis Codd. MSS. diſcernere haud facile ſit. Niſi cum Voſſio unum eundemque fuiſſe Leontium ſtatuere velimus. 600.

Placet ad finem hujus ſæculi Scriptores aliquot incertæ prorſus ætatis, Photio tamen antiquiores, deponere; donec veram, ſaltem probabilem, eorum ætatem aliunde expiſcari liceat.

[a] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1486, & 1663, & tom. 2. p. 545. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 35. §. 6. vol. 9. p. 332. ſeq. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Sigebert.* c. 42. [c] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 105. *Oudin.* tom. 1. p. 1574. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p 403. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 183. [e] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 7. vol. 7. p. 453. *Oudin.* tom. 1. p. 1575. [f] Fragmentum Leontii *contra Hebræos* habetur apud *Caniſii* Lection. Antiq. tom. 5. p. 200. Edit. nov. tom. 1. p. 795.

[a] AN-

Sæc. VI. ab an. D.

[a] ANDRONICIANUS, philoſophiæ admodum ſtudioſus. Scripſit *adverſus Eunomianos libellos duos*, in quibus promiſit grandia, mediocria præſtitit. Vide Phot. cod. 45. NE.

[b] HERACLIANUS, epiſcopus Chalcedonenſis, vir piiſſimus ſimul ac doctiſſimus. Scripſit *ad Achilium* quendam ſermone perſpicuo & eleganti *contra Manichæos libros* 20. in quibus impietatem eorum validiſſime debellavit; libros Manichæorum decantatiſſimos, Evangelium, Giganteum librum & Theſauros, confutavit; omniumque qui ante ſe in eadem palæſtra deſudarant, argumenta fortius urgebat, firmiter ſtabilivit, prætermiſſa pie ſupplevit. Vide Photium cod. 85. NE. Ex ejus epiſtola ad Achilium fragmentum nobis conſervavit S. Maximus in Opuſc. Theol. tom. 2. pag. 65. Combeſiſ. Not. Margin. ipſum, autorem obſcurum, nec ſatis Catholicum vocat.

[c] LEONTIUS, Arabiſſi epiſcopus. Scripſit *ſermones de creatione & Lazaro redivivo*, cujus excerpta bene longa exhibet Photius cod. 272.

HESYCHIUS, presbyter Conſtantinopolitanus, ſcripſit *in æneum ſerpentem Moſis libros* 4. quos memorat & breviter deſcribit Photius cod. 51.

[d] SOPHRONIUS, ſcripſit eleganti & nervoſo ſermone *librum pro Baſilio adverſus Eunomium*; quo Theodorum Mopſueſtenum, qui in eadem deſudavit arena, eum poſt ſe reliquiſſe judicat Photius cod. 5.

METRODORUS, *Calculum Paſchalium feſtorum ex novemdecennalibus cyclis viginti octo invicem multiplicatis* confecit. Quartodecimanorum conſuetudinem in figendis terminis paſchalibus ſecutus eſt; & a Diocletiano exorſus calculum in 803. annos promovit. Unde forſan non male conjici poſſit, Metrodorum iſtum circa finem ſæculi tertii claruiſſe. Verum id parum certum. Vide Phot. cod. 115.

Sæc. VI. ab an. D.

ANONYMUS autor, qui *de ſacro Paſchatis feſto* volumina aliquot conſcripſit luculento ſermone. Ex iis tertium octo libris conſtans & Theodoro cuidam nuncupatum, perlegit Photius. Plurima de Hexaemero admiſta ſunt ad Theologiam ſpectantia; & in eo Metrodorus paſſim reprehenſus eſt. Vide plura apud Photium cod. 116.

ANONYMUS, autor libri cui titulus erat, *Diſputatio adverſus Judæos* unaque ſentientes Hæreticos, & Quartodecimanos; qui primo Hebræorum menſe ſanctum Paſchæ feſtum non celebrant. Lacinias quaſdam breviculas operis iſtius habet Photius cod. 115.

[e] ANONYMI aliquot ſcriptores, qui *vitas aut martyria Sanctorum quorundam* literis mandarunt, viz. *Martyrium ſeptem Puerorum dormientium, qui perſecutionem Decianam* fugientes ſpeluncam prope Epheſum ingreſſi ſunt anno 250. & in ſomnum conjecti experrecti ſunt demum anno 445. [f] Excerpta fabulæ iſtius habes apud Photium cod. 253. [g] *Martyrium Timothei Apoſtoli*, cujus fragmenta exhibet Photius cod. 254. *Martyrium magni Martyris Demetrii*, qui ſub Maximiano paſſus eſt, compendium ejus videre eſt apud Photium cod. 255. [h] *Vita SS. patrum Metrophanis & Alexandri*, in quibus *vita Conſtantini M.* fuſe enarrata eſt: Excerpta admodum prolixa dabit Photius Cod. 256. [i] *Vita Pauli epiſcopi CP. confeſſoris*: fragmenta ejus bene longa exſtant apud Photium Cod. 257. denique *Vita S. Athanaſii*, cujus excerpta valde prolixa ſuppeditat Photius cod. 258.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. § 9. Art. 45. vol. 9. p. 387. *b* Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 106. *c* Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. § 9. Art. 272. vol. 9. p. 502. *d* *Fabr.* ibid. p. 382. *e* Conf. *Fabr.* ibid. p. 497. ſeq. *f* Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 3. ad perſecut. *Decian.* not. 18. *g* Conf. *Tillemont.* vol. 2. ad vit. *Timothei* not. 5. item *Fabr.* Cod. Apocryph. N. T. p. 812. *h* Conf. *Tillemont.* vol. 7. ad vit. *Alexandri* not. 2. 3. *i* Conf. *Tillemont.* ibid. ad vit. *Pauli* not. 2. ſeq.

Scriptores Gentiles Chriſtianam Religionem hoc Sæculo perſtringentes.

Sæc. VI. ab an. D. [a] PROCLUS, *Diadochus*, quia ex Platonica erat ſucceſſione, dictus, genere nobilis, natus in urbe Byzantio, parentes habuit Patricium & Marcellam, domo Lycios. Xanthum Lyciæ urbem a parentibus ductus, Grammaticis diſciplinis imbutus eſt. Inde Alexandriam miſſus Leonam rhetorem, Orionem grammaticum, Olympiodorum philoſophum, & Heronem mathematicum audivit. Relicta Alexandria Athenas profectus eſt; ubi in re philoſophica Plutarchum juniorem, ac poſt illius mortem Syrianum, præceptores nactus eſt. Tandem ſcholæ Platonicæ apud Athenienſes ineunte hoc ſæculo rector factus, ibi loci conſenuit, & 75. annos natus, e vivis exceſſit. Inter multa ac præclara quæ de philoſophia & Gentilium theologia edidit volumina, [b] ſcripſit Ἐπιχειρήματα 18. *contra Chriſtianos*: ſecundus a Porphyrio, inquit Suidas*, qui impuram ſuam & contumelioſam linguam adverſus Chriſtianos exacuit. Adverſus hunc calamum feliciter ſtrinxit Johannes Philoponus.

* In voce Πρόκλος.

540. DAMASCIUS, patria Damaſcenus, ſecta Stoicus, aliis Peripateticus, claruit circa ann. 540. In rhetoricis Theonem, in dialecticis Iſidorum, in geometricis & arithmeticis Marinum, Procli in ſchola Athenienſi ſucceſſorem, in philoſophicis Zenodotum Marini ſucceſſorem, in Platonicis & mathematicis Ammonium Hermiæ filium, audivit. Ipſe tandem poſt Theonem ſcholæ rhetoricæ præfuit annos novem; & poſt Iſidorum ſcholam philoſophicam Athenienſem rexit. Quod ad religionem attinet, erat εἰς ἄκρον δυσσεβὴς, inquit Photius*, ſumme impius, & novis atque anilibus fabellis animum ſimul ac ſermonem refertum gerens. Quare & ſanctam fidem noſtram, tametſi timide, tectaque malevolentia, non raro tamen in vita Iſidori præceptoris ſui allatrat. Scripſit enim Damaſcius, præter alia quædam opera [c], *vitam Iſidori philoſophi*, quam ſtrictim delibat Photius cod. 181. ampliſſima vero ejus excerpta exhibet cod. 242. Forſan pars erat hiſtoriæ philoſophicæ, cujus meminit Suidas in v. Δαμασκ. ac poſt eum alii. Inde fragmentum quod Suidas ex Damaſcii hiſtoria philoſophica profert v. Γρηγ. ἀδελφ. totidem verbis in excerptis Photianis vitæ Iſidori hodie reperitur. Sæc. VI. ab an. D.

* Cod. 181.

[d] *Concilia hoc Sæculo habita.*

501. ROMANUM I. anno 501. 10. Cal. Novembr. in cauſa Symmachi papæ congregatum, qui apud Theodoricum regem falſo accuſatus, a ſynodo hanc in rem coacta purgatur. Exſtant ſynodi Acta, una cum Theodorici aliorumque, hac de re, epiſtolis Conc. tom. 4. p. 1323. Varias Actorum lectiones ex diverſis codicibus MSS. dabit Baluzius, Nov. Collect. col. 1463.

502. ROMANUM II. PALMARE dictum, ab 81. epiſcopis, anno 502. 8. Id. Novembr. habitum, quo Symmachi electio a ſchiſmaticis ſæpius impetita iterum confirmatur, & lex quam tulerat Baſilius prætorio præfectus, tanquam eccleſiaſticæ libertati nimium repugnans, abrogatur. Exſtant hujus ſynodi Capitula 8. Conc. tom. 4. pag. 1333. Hanc ſynodum edito libello apologetico defendit Ennodius Ticinenſis, qui habetur tum inter Ennodii opera, tum ubi ſupra p. 1340.

ROMANUM III. anno 503. eadem de cauſa habitum, quo Acta prioris ſynodi confirmantur, & Ennodii libellus in ſynodo recitatus communibus ſuffragiis comprobatur. Exſtant Acta Conc. tom. 4. p. 1364. 503.

ROMANUM IV. a Symmacho & 103. epiſcopis anno 504. Calend. Octobr. celebratum; quo bonorum eccleſiaſticorum invaſores, etiamſi facultate etiam a rege impetrata, anathemati ſubjiciuntur. Exſtant Acta Conc. tom. 4. p. 1371. 504.

AGATHENSE in provincia Narbonenſi a 35. epiſcopis anno 506. 3. Idus Septembr. vel, ut alii, 5. Cal. Septembr. ad diſciplinam eccleſiaſticam priſtino vigori 506.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 26. §. 1. vol. 8 p. 455. Vit. *Procli* a *Marino* conſcript. altera parte auctiorem edit. a *Jo. Albert. Fabricio* Hamburg. 1700. 4to. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 26. §. 13. vol. 8. p. 522. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 9. Art. 130. & 181. vol. 9. p 416. 437. Initium & excerpta ex *Damaſcii* opere περὶ ἀρχῶν habentur ap. *Jo. Chriſtoph. Wolf.* Anecdot. Gr. tom. 3. p. 195. ſeq. [d] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 108. ſeq.

reſti-

Sæc. VI. ab an. D. reſtituendam, habitum. Exſtant hanc in rem Canones 48. quibus 25. alii poſtea acceſſerunt, Conc. tom. 4. p. 1381.

507. BYZACENUM I. in provincia Africæ conſulari, a quamplurimis Africæ epiſcopis anno 507. celebratum; quo, non obſtante Thraſamundi regis edicto, decretum eſt omnibus eccleſiis paſtoribus deſtitutis novos epiſcopos eſſe ſubrogandos. Vide Ferrand. Diac. Vit. Fulgent. cap. 16.

511. AURELIANENSE I. ad Ligerim fl. præſentibus epiſcopis 32. anno 511. 6. Idus Julias a Clodovæo rege convocatum. In quo plurima ad mores, ritus, & conſuetudines eccleſiæ utilia conſtituta ſunt. Exſtant Canones 31. Conc. tom. 4. p. 1403. & cum notis ſuis & obſervationibus apud Car. le Cointe. Annal. Eccl. Franc. tom. 1. p. 279.

512. BRITANNICUM anno, ut volunt, ſed ſcriptores utplurimum recentiores, 512. habitum. In quo Dubricius urbis Legeonum archiepiſcopus conſtituitur, Theliao in ſede Landavenſi ſucceſſore facto. Vide Capgrav. in Vit. S.Patric. Bal. Cent. 1. c. 58. p. 55. Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 60 [a].

512. [b] SIDONIENSE in Palæſtina ab 80. epiſcopis Eutychianis ad damnandam ſynodum Chalcedonenſem, Anaſtaſii Imp. ſummi hæreſis Eutychianæ fautoris juſſu, anno 512. habitum. Videſis Marcellin. in Chron. ad hunc annum pag. 53. qui *infamem & irridendam Synodum* vocat, & Flavianum Antiochiæ, & Johannem Palteſium epiſcopos, quod cœtum hunc ſacrilegum refellerant, in caſtellum, quod *Petra* dicitur, exules miſſos fuiſſe, ibique Flavianum in Domino requieviſſe refert. Confer Evagr. lib. 3. c. 32. Citatur etiam hæc ſynodus Conc. Nic. 2. Act. 1.

515. ILLYRICIANUM I. anno 515. a 40. Illyrici & Græciæ epiſcopis celebratum. Quo, occaſione Theſſalonicenſis epiſcopi ob metum imperatoris cum Timotheo CP. communicantis, epiſcopi in unum convenientes per profeſſionem in ſcriptis factam, ab eo, proprio licet metropolitano, diſcedunt, miſſiſque Romam tabulis, ſe cum papa communicaturos eſſe in ſcriptis profeſſi ſunt. Vide Theophan. Chronograph. ad Anaſtaſii ann. 25. p. 139.

515. AGAUNENSE in Burgundia anno 515. vel ut nonnulli, an. ſequenti prid. Cal. Maii, a 60. epiſcopis, totidemque comitibus habitum. Quo monaſterium Agaunenſe a Sigiſmundo rege pœnitentiam jam agente fundatum, amplis reditibus & privilegiis ornatur; & nova pſallendi inſtitutio, modus ſcilicet chori perennis, a ſynodo comprobatur. Exſtant hujus ſynodi Acta (ſi modo germana & genuina, ſunt enim haud leves ſuſpicandi cauſæ,) Conc. tom. 4. p. 1557. Vid. etiam quæ hac de re habentur in Append. ibid. p. 1827. & præcipue apud le Coint. ad ann. 536. p. 534. Sæc. VI. ab an. D.

TARRACONENSE in citeriori Hiſpania prope mare, a 10. epiſcopis, anno 516. 8. Id. Novembr. habitum. Exſtant de diſciplina eccleſiaſtica Capitula 13. Conc. tom. 4. p. 1562. Cap. ultimo ſtatuitur, ut epiſcopus diœceſanus quoſdam etiam ex laicis ad ſynodum provincialem convocaret. Quo vero ſenſu id intelligendum ſit, pluribus diſquirit Card. d'Aguirre Conc. Hiſp. tom. 2. diſſert. 40. vide Notit. ejus pag. 63. 516.

GERUNDENSE in Catalonia, anno 517. 6. Idus Junias a 7. epiſcopis habitum. Exſtant quæ ad diſciplinam eccleſiaſticam & litaniarum celebrationem præcipue ſpectant, Capitula 10. Conc. tom. 4. pag. 1567. Meminit hoc circiter tempore, ſed tacito & loco & anno, ſynodi cujuſdam Gallicanæ, qua hæreticus Arianus coram Remigio divinitus obmuteſcens, ad fidem Catholicam converſus eſt, meminit inquam Hincmarus in vita Remigii num. 57. apud Sur. Januar. 13. & exinde Flodoardus Hiſt. Remenſ. lib. 1. p. 16. 517.

EPAONENSE in Gallia Narbonenſi, in provincia Viennenſi, a 25. epiſcopis anno 517. Calend. Octobr. celebratum. Exſtant ad reſtituendam diſciplinam eccleſiaſticam Canones 40. præfixa Aviti Viennenſis tractoria, Sirmondi, Binii, Albaſpinæi notis illuſtrati Conc. tom. 4. p. 1573. 517.

LUGDUNENSE I. anno 517. ab 11. epiſcopis, adverſus Stephanum quendam, inceſtus crimine pollutum, habitum. Exſtant Canones 6. Conc. tom. 4. p. 1584. 517.

CONSTANTINOPOLITANUM I. a 40. epiſcopis, anno 518. Julii 20. celebratum. Quo concilii Chalcedonenſis, Leonis papæ, Euphemii & Macedonii epiſcoporum Conſtantinopolitanorum nomina ſacris diptychis reſtituta ſunt; Severus, aliique ejuſdem concilii adverſarii damnati. Exſtant Græc. Lat. *Epiſtola ſynodalis* ad Johan. CP. in Conc. ſub Men. Act. 5. 518.

[a] Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 7. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Macedon.* Art. 17. ſeq.

Aaaaaaa Conc.

Sæc. VI. ab an. D. Conc. tom. 5. p. 162. Clericorum & monachorum eccleſiæ Antiochenæ adverſus Severum, ad hanc ſynodum *ſupplicatio* ibid. p. 157. Monachorum *libellus* ſynodo oblatus ibid. p. 171. Johan. CP. aliorumque aliquot *epiſtolæ* de hac ſynodo ibid. p. 186. Ex quibus liquido conſtat, qnanto fidei zelo, quam obſtinata animi conſtantia, pro reddenda ſna ſynodo Chalcedonenſi dignitate, pro Severi, Petri, & Zoaræ, damnatione, apud Johannem Patriarcham laborarunt monachi, totuſque regiæ urbis populus. Quod & factum eſt.

518. TYRIUM anno 518. Septembr. 16. habitum: quo Acta legitima Concilii CP. confirmantur. Exſtat Gr. Lat. *Epiſtola ſynodalis* ad Concilium CP. ubi ſupra p. 193.

518. ROMANUM V. anno 518. ſub Hormiſda pontifice habitum. Quo, ſancita cum eccleſia CP. concordia, de Acacii, Euphemii, & Macedonii nominibus e diptychis expungendis agitur. Ad pleniorem hujus ſynodi intelligentiam facient *Epiſtolæ* Hormiſdæ 25, 26, ad 34. incluſive; & *Indiculus* ſive *Commonitorium* legatis pontificiis in Orientem profecturis datum, Conc. tom. 4. p. 1476.

520. CONSTANTINOPOLITANUM II. ab Epiphanio patriarcha, anno 520. collectum. Exſtat Lat. *Epiſtola ſynodica* ad Hormiſdam papam, inter ejuſdem epiſtolas Conc. tom. 4. p. 1524.

521. SARDINIENSE ab epiſcopis Africanis in Sardinia ſub perſecutione Thraſamundi Vandalorum regis exulantibus, anno circiter 521. in controverſia de Gratia Dei, & humano Arbitrio celebratum. Exſtat *Epiſtola ſynodica* reſponſoria ad Johan. Maxentium, ejuſque monachos Orientales Conc. tom. 4. p. 1591. & a Fulgentio Ruſpenſi plane ſcripta videtur. Ad hanc epiſtolam, diſſertationem hiſtoricam & dogmaticam habet Card. d'Aguirre Conc. Hiſp. tom. 2. vid. Notit. ejus p. 67.

524. ILERDENSE in Hiſpania Tarraconenſi ad Sicorim fluvium, ab 8. epiſcopis, anno 524. 8. Idus Auguſti habitum. Exſtant de diſciplina eccleſiaſtica Canones 16. cum fragmentis aliis Conc. tom. 4. p. 1610.

524. VALENTINUM I. apud Hiſpanos a 6. epiſcopis, anno 524. ut vulgo volunt, 2. Non. Decembr. coactum. Verum cum habitum ſit æra Hiſpanica 584. rectins ad annum Chriſti 546. erit referendnm. Exſtant quæ ad regulas ſpectant eccleſiaſticas Capitula 6. Conc. tom. 4. p. 1617. Sæc. VI. ab an. D.

ARELATENSE I. a 17. circiter epiſcopis, anno 524. 8. Id. Julias celebratum. In quo de diſciplina in ordinandis clericis ſervanda præcipne cavetnr. Exſtant Canones 4. cum plurimis ex Gratiano fragmentis Conc. tom. 4. p. 1622. 524.

JUNCENSE in provincia Byzacena anno 524. menſe Decembri habitum in cauſa Vincentii Girbitani, qui plebes Tamallumenſis eccleſiæ invaſerat. Exſtat *Epiſtola ſynodalis* Conc. tom. 4. p. 1627. 524.

CARTHAGINENSE I. ſub Bonifacio epiſcopo, & plurimarum Africæ provinciarum epiſcopis numero 59. anno 525. Nonis Februariis collectum. Quo fides Patrnm Catholica confirmatur, & monaſteriis ſua privilegia aſſeruntur. Exſtant hujus concilii Acta ex vetuſtiſſimo bibliothecæ, olim Palatinæ, codice in lucem prolata Conc. tom. 4. p. 1628 [a]. 525.

CARPENTORACTENSE in Gallia Narbonenſi, a 16. epiſcopis, anno 527. 8. Idus Novembr. habitum. Exſtat Canon unicus, quantum ex bonis parochiali eccleſia ablatis epiſcopo ſumere liceat; & *Epiſtola ſynodalis* de epiſcopo ordinationes illegitimas faciente Conc. tom. 4. p. 1663. 527.

ARAUSICANUM a 13. epiſcopis, anno 529. 5. Nonas Julias celebratum. Condita ſunt de Gratia & libero Arbitrio Capitula 25. notis Sirmondi, Labbei, Binii, illuſtrata Conc. tom. 4 p. 1666. De hujus concilii tempore accurate agit Voſſins Hiſt. Pelag. lib. 2. c. 53. 529.

VASENSE anno 529. Nonis Novembr. ab 11. epiſcopis habitum. Exſtant regularum eccleſiaſticarum Canones 5. Conc. tom. 4. p. 1679. 529.

VALENTINUM, in Gallia Viennenſi ad Rhodanum fl. anno circiter 530. in cauſa Cæſarii Arelatenſis congregatum. Annus quidem non uſque adeo conſtat; hoc tamen tempore fuiſſe maxime ſit probabile, fervente jam in Galliis controverſia de hæreſi Pelagiana, quæ ſuperiori anno in concilio Arauſicano 2. damnata fuerat. Acta hnjus ſynodi breviter relata habentur apud Cyprianum, Cæſarii diaconum, in *vita S. Cæſarii* num 30. ubi diſerte tradit, Cæſario dogmatis Pelagiani ſuſpicione apud quoſdam laborante, antiſtites ultra Iſaram, 530.

[a] Hujus Concilii Pars 2. habetur *Dacher.* Spicil. tom. 6 p. 3. Edit. nov. tom. 3. p. 481.

con-

Sæc. VI. ab an. D. conſiſtentes, Valentiæ in ſynodum hac de re conveniſſe; cui cum Cæſarius per adverſam valetudinem intereſſe non potuit, per legatos ſuos, tum epiſcopos, tum presbyteros & diaconos ſe purgavit, ſententiamque Catholicam de gratia Dei & libero Arbitrio declaravit, quam S. ſcripturæ, ſanctorumque Patrum teſtimoniis validiſſime confirmavit. Paucis hæc ſupra monui in Cæſario ad annum 502. Graviter hoc nomine me arguit ſcriptor quidam Gallus, qui diſſertationem hiſtoricam non ineruditam *de Thebæa legione* Anglice nuper in lucem emiſit*, miſſoque Cypriano, me potius amandat ad evolvenda concilia Valentina, nempe primum ann. 374. alterum an. 684. tertium an. 855. habitum, in quibus, inquit, nihil hujuſmodi de S. Cæſario, & hæreſi Pelagiana reperitur. Nihil plane; quippe primum nondum nato Cæſario, duo poſteriora poſt ejus demum tempora habita ſunt. Unde Cyprianum manifeſto hallucinari, meque ejus autoritate temere nimis niti, confidenter aſſerit. Summa argumentationis ejus in hoc ſita eſt, incertum eſt concilium Valentinum quia Cypriani autoritate nititur, immo plane nullum, quia nulla ejus in conciliis editis habetur mentio. Verum I. nullane fuerit ſynodus Valentina præter tres ab ipſo enumeratas? Quis, niſi hoſpes in operibus veterum, neſcit plura concilia a ſcriptoribus eccleſiaſticis memorari, quorum in editis conciliorum tomis nec vola datur, nec veſtigium? Immo haud pauca exempla ex hac ipſa notitia peti poſſunt. Sed huc confugere non eſt neceſſe; recludat oculos, & inſpiciat Labbeanam conciliorum editionem, quem alias ſæpe citat, ibique videbit concilium noſtrum Valentinum pariter ac alia ſuum locum habere, tom. 4. col. 1678. II. Sufficit ad firmandam hujus ſynodi autoritatem unius Cypriani teſtimonium, cujus fides integra hactenus apud omnes atque illibata ſtetit. Vir gravis & eruditus, qui neque præceptoris ſui res geſtas ignorare potuit, nec in iis enarrandis fucum nobis facere voluiſſe, cenſeri debeat. Quid quod ipſemet Cenſor* noſter non diffitetur vitam hanc politam eſſe, magnoque judicio ſcriptam, nec diſcipuli S. Cæſarii nomine indignam? Ne tamen nihil omnino dicere videatur, ad miſerum illud κρησφύγετον ſe recipit, quid ſi *inquit*, impoſtor aliquis Cypriani nomen hic induerit? ſed demonſtratione hac in parte opus erat, non levibus ſuſpiciunculis, nudiſque conjecturis. Verum refellendis iſtiuſmodi exceptiunculis jam immorari nolo, paucula hæc, dum hæ ipſæ ſchedæ prelo ſubduntur, notaſſe contentus. Interim errat etiam toto cœlo criticus noſter, dum Cyprianum Cæſarii diaconum, eundem facit cum Cypriano epiſcopo Tholonenſi, qui concilio 2. Arauſicano ſubſcripſit, quemque Cæſarius ad Synodum noſtram Valentinam legatum miſit, quos tamen diverſos fuiſſe manifeſtum eſt; quod ex ipſa Cæſarii vita liquido conſtat, & pluribus eum docere poterat Car. Cointius ad ann. 542. num. 30. tom. 1. p. 620. Sæc. VI. ab an. D.

* C. ſ. p. 27.

* Ibid. p. 26.

ROMANUM VI. anno 531. a Bonifacio habitum. Quo Vigilium diaconum ſibi ſucceſſorem delegit; ſed coacta mox alia ſynodo, conſtitutum ſuum hac de re, utpote contra canones factum, abrogavit. Vide Anaſtaſ. in vita Bonifacii, Conc. tom. 4. p. 1682. & ibid. p. 1690. 531.

CONSTANTINOPOLITANUM III. an. 531. ſub Epiphanio patriarcha collectum. Stephanus epiſcopus Lariſſenus, & Theſſaliæ metropolita, a Provinciæ ſuæ epiſcopis nuper ordinatus fuerat. Cum vero in ea ordinatione non expectata ſit autoritas & conſenſus patriarchæ CP. qui in hanc provinciam jus pontificium ſibi vendicavit, ab æmulis hac de cauſa Stephanus apud Epiphanium patriarcham accuſatus eſt. Qui mox coacta ſynodo ἐνδημούσῃ hominem ab omni eccleſiaſtico miniſterio ſeparavit, & commonitorium de hac re in Theſſaliam direxit. Unde Stephanus quo ſe vertat neſcius, continuo ad ſedis Romanæ judicium provocavit. Hæc per compendium; quæ ex binis ipſius Stephani, aliiſque Theſſalorum libellis ſynodo Romanæ ſub Bonifacio 2. exeunte hoc anno habitæ oblatis, Conc. tom. 4. p. 1691. fuſius diduci poterant. 531.

ROMANUM VII. ſub Bonifacio 2. papa, & 4. epiſcopis, tunc forte in urbe commorantibus, & 29. presbyteris an. 531. 7. Idus Decembr. in conſiſtorio B. Andreæ apoſtoli celebratum. Binas ſeſſiones habuit hæc ſynodus. In prima lecti ſunt duo Stephani Lariſſenſis in Theſſalia metropolitæ libelli ad Bonifacium papam & concilium Romanum per Theodoſium epiſcopum Echinienſem tranſmiſſi; quibus de ſe, ob illicitam ordinationem, ab Epiphanio CP. ſuſpenſo conqueſtus, & ad ſedis Romanæ judicium ſe confugere profeſſus, longam calamitatis ſuæ hiſtoriam texit. Seſſione 2. recitatus eſt Elpidii, Stephani & Timothei Theſſaliæ epiſcoporum in eandem rem, & per eundem Theodoſium oblatus Bonifacio libellus; affirmante præterea Theodoſio, ſpecialem eccleſiarum Illyrici gubernationem ad ſedem Romanam pertinere. Quem in finem prolatæ ſunt plurium pontificum 531.

Sæc. VI. ab an. D. Romanorum epiſtolæ, & reſcripta imperialia. Quid in hac canſa vel de Stephano Lariſſenſi, vel de juribus Romanæ ſedis in eccleſias Illyrici definiverit ſynodus, non liquet, cum Acta in fine mutila ſint. Exſtant Acta ex bibliotheca Barberina, a L. Holſtenio primum prolata, notiſque ſuis illuſtrata, nna cum plurimis epiſtolis quæ huc ſacere videntur Collect. Rom. part. 1. p. 1. Exinde Conc. tom. 4. p. 1691.

531. TOLETANUM I. anno 531. 16. Cal. Julias, ab 8. epiſcopis habitum. Exſtant diſciplinæ eccleſiaſticæ Capitula 5. una cum Montani Toletani epiſtolis a. Conc. tom. 4. p. 1734. Ad annum 527. & rectius mea quidem ſententia, hanc ſynodum rejicit Card. d' Aguirre Conc. Hiſp. tom. 2. cum æra Hiſpanica 565. ſub qua habita eſt, anno Chriſti 527. optime reſpondeat. Vide Notit. ejus ad hunc annum.

532. ROMANUM VIII. ſub Johanne papa a. anno 532. habitum. Quo contra monachos *Acæmetas* definitum eſt, Catholice dici poſſe, unum de Trinitate paſſum eſſe; & quo ſenſu Hormiſdas papa eam ſententiam rejecerit. De quibus conſulas Baron. ad ann. 519, 533, 534. & Conc. tom. 4. p. 1762. Anno ſequenti habita eſt Conſtantinopoli Collatio epiſcoporum Catholicorum cum Severianis de recta Fide, & concilio Chalcedonenſi, cujus Acta habentur Conc. tom. 4. p. 1763.

533. AURELIANENSE II. a 26. epiſcopis & presbyteris aliquot, anno 533. 9. Cal. Julias juſſu Childeberti regis celebratum. Spectat hæc ſynodus ad mores & diſciplinam eccleſiæ; de quibus exſtant Canones 21. cum notis Sirmondi & Binii. Conc. tom. 4. p. 1779. Exhibet hos canones cum notulis hinc inde interſperſis Car. Le Coint. Annal. tom. 1. p. 400.

533. CARTHAGINENSE II. anno circiter 533. a Reparato & 217. epiſcopis habitum. Quo eccleſiæ Africanæ libertas & diſciplina longa ſervitute collapſa redintegratur. Exſtat *Epiſtola ſynodalis* ad Johannem papam, qna de dubiis quibuſdam, præeipue de recipiendis Arianorum ſacerdotibus ad fidem Catholicam revertentibus, de parvulis apud eos baptizatis, aliiſque, ſententiam ejus exquirunt, Conc. tom. 4. pag. 1755. Reſcriptum Agapeti Johannis Succeſſoris habetur ibid. p. 1791. Exſtat etiam hujus ſynodi Canon unicus *de libertate Monaſteriorum* ibid. p. 1785 [a].

ARVERNENSE I. apud Aquitanos anno 535. 6. Idus Novembr. a 15. epiſcopis coactum, nt bona Eccleſiæ ſarta tecta conſervarentur. Exſtant de variis eccleſiæ rebus & conſuetndinibus Canones 16. cum notis Sirmondi & Binii; & *Epiſtola ſynodalis* ad Theodebertum regem *de Clericorum poſſeſſionibus non invadendis* Conc. tom. 4. p. 1803. & apud Le Coint. Annal. tom. 1. p. 439 [b]. Sæc. VI. ab an. D. 535.

CONSTANTINOPOLITANUM IV. anno 536. 6. Nonas Maias, adverſus Anthimum, Severum, alioſque Acephalorum principes, novas quotidie turbas excitantes, a pluſquam 50. epiſcopis, ſub Menna patriarcha, ἐν τῷ Μεσαύλῳ τῷ δυτικῷ. *in Meditullio Aulæ occiduo* ædis B. Mariæ, prope magnam eccleſiam celebratum. Exſtant Gr. Latin. hujns concilii Acta Conc. tom. 5. p. 1. in V. ſeſſiones ſive actiones partita. 536.

Act. I. libelli a. quos monachi Juſtiniano Imp. & Agapeto papæ pro depoſitione Anthimi (qui deſerta ſede ſua Trapezuntina patriarchalem regiæ urbis dignitatem uſurpaverat) & damnatione Severi, Zoaræ, aliorumque obtulerant; *Libellus* Orientalium epiſcoporum adverſus Anthimum, alioſque hæreticos Agapeto oblatus; *Epiſtola* Agapeti encyclica de Anthimi depoſitione & Mennæ ſubrogatione recitantur. Miſſi etiam epiſcopi tres cum presbyteris, & diaconis aliquot, qui Anthimum de rebus in ſynodo geſtis certiorem ſacerent, ipſumque ad ſynodum citarent.

Act. II. pridie Nonas Maias, & III. 6. Idus Maias, Anthimus cum nuſquam reperiri poterat, miſſi ſunt alii epiſcopi, preſbyteri, & diaconi, qui ſecunda vice ipſum inquirerent; ſed fruſtra, tertio itaqne miſſi ſunt alii, qui idem mnnus demandatum perſequerentur.

Act. IV. 12. Cal. Jun. Anthimus latebras adhuc quærens, cum nullo modo etiam tertio requiſitns inveniri poterat, proclamatione etiam ſynodali per dies aliquot publice propoſita, damnationis & depoſitionis ſententia in eum fertur.

Act. V. pridie Nonas Junias, varii epiſcoporum & monachorum ad Juſtinianum Imp. libelli, epiſtolæ plures & relationes ſynodales contra Severum, & Petrum Apamæenſem, alioſque Acephalos exhibentur; nempe ad Juſtiniannm *libelli* a. prior a Paulo Apamæenſi, & ſecnndæ Syriæ epiſcopis, rectam fidei ſuæ confeſſionem, & querelas adverſus Severum, Petrum, & Zoaram continens; poſterior monachorum & archi-

a Fragmentum hujus Conc. exſtat ap. *Dacher.* Spicil. tom. 6. p. 16. edit. nov. tom. 1. p. 485. b Et Append. ad *Gregorii Turonenſis* opera a *Ruinart.* edit. p. 1334.

mandri-

Sæc. VI. ab an. D. mandritarum ex Palæſtinis & ſecunda Syria adverſus eoſdem hæreticos ad Mennam ejuſque ſynodum; eorundem monachorum *libellus* alter, quo eoſdem ſuis coloribus depictos, cædibus, flagitiis, impietatibus infames exhibent, & judicio ſynodali damnari petunt; Hormiſdæ papæ *epiſtolæ* 2. ad monachos Orientales una, ad Epiphanium epiſcopum CP. altera, qua ipſum admonet & inſtruit quomodo ſe erga hæreticos gerere debeat; *ſupplicatio* clericorum & monachorum Antiochenorum contra Severum ad Synodum CP. anno 518. *Relatio* ſynodalis concilii CP. anno 518. ad Johannem patriarcham de reformatione eorum quæ ab Acephalis adverſus ſynodum Chalcedonenſem acta fuerant; monachorum ad eandem ſynodum *libellus* de damnatione Acephalorum, & ut quatuor ſynodi Oecumenicæ Nicaena, Conſtantinopolitana, Epheſina, Chalcedonenſis, diptychis reſtituantur; una cum *relatione* acclamationum & eorum quæ a populo & monachis apud Johannem patriarcham geſta ſunt; annexis Johannis patriarchæ ad Johannem Hieroſolymitanum, & Epiphanium Tyriorum epiſcopum, de eiſdem rebus epiſtolis, eorumque reſponſoriis, & epiſcoporum ſecundæ Syriæ ad Johannem patriarcham literis, quibus ſynodi CP. Acta approbarunt: duplex *Actio* formata coram Eutychiano Comite & provinciæ præſide contra Petrum Apamæenſem epiſcopum, inter Acephalos virum primarium, qua tota iſtius negotii ratio plenius exponitur; quibus accedit monachorum Apamæenſium ad ſecundæ Syriæ epiſcopos de ejuſdem Petri ſceleribus *libellus*, & Epiphanii patriarchæ CP. ſynodique ſub eo habitæ in eundem Petrum, Severum, & Zoaram damnationis ſententia. Quibus omnibus relectis, Mennas patriarcha in eoſdem hæreſiarchas, omneſque iis adhærentes anathematis ſententiam protulit; quam mox lege lata, additis etiam pœnis ſæcularibus, Juſtinianus imperator auxit & confirmavit.

536. HIEROSOLYMITANUM I. anno 536. 13. Cal. Octobr. a 45. epiſcopis, præſidente Petro patriarcha, habitum. Et primo recitantur quæ per Eliſſæum diaconum & notarium allata ſunt, nempe Juſtiniani Imp. *Lex* adverſus Anthimum, Severum, &c. ſub finem concilii CP. nuper lata; deinde Mennæ patriarchæ ad Petrum Hieroſolymitanum & hanc ſynodum *literæ*; denique concilii CP. ſub Menna nuper habiti geſta. Quibus lectis, Petrus ſynodi nomine primo in Anthimum, deinde in Severum, Petrum, & Zoaram hæreticos, damnationis ſententiam tulit. Exſtant Græc. Lat. ſynodi hujus Acta Conc. tom. 5. p. 275.

THEVINENSE in Majori Armenia anno 536. habitum. Erat hoc tempore Armeniæ Catholicus Nierſes Pancrievantanus domo Aſcdarachenſis, qui ab Aptyſo quodam Syro Jacobita, ejuſque ſociis (qui ad impetrandam a patriarcha Armeno ordinationem illuc pervenerant) in Acephalorum hæreſin pertractus eſt. Acceſſit quod Choſroes rex Perſarum hoc tempore Armeniam in ſuam poteſtatem redigere cœperat, adeoque hanc rem ſtrenue promovebat, ratus ſe hoc pacto Armenorum animos ab imperio Græcorum facilius eſſe abalienaturum. Ejus igitur juſſu decem epiſcoporum ſynodum Thevini congregavit Nierſes patriarcha, quorum ſuffragio concilio Chalcedonenſi anathema dictum eſt; decretumque, unicam in Chriſto Domino naturam agnoſcendam eſſe; feſta dominicæ nativitatis, ejuſque baptiſmi, uno eodemque die (nempe Januarii 6.) celebranda; additionem illam (*Qui crucifixus es pro nobis*) a Petro Fullone primum adinventam, Triſagio reſtituendam; Armenos a Græcis ſegregandos, neque amplius iis licere Hieroſolyma proficiſci. Magna hæc erant turbarum & diſcordiarum ſemina, ut mox Georgiani & Simnienſes ab Armenorum communione receſſerunt. Agunt de hac ſynodo autor Hiſt. Patriarch. Armeniæ cap. 10. apud Cl. Galanum Conciliat. Eccleſ. Armen. part. 1. p. 85. Gregorius Siſenſis patriarcha Epiſt. ad Haytonem Armeniæ regem ibid. p. 86. præ aliis ipſe Galanus part. 2. tom. 1. p. 120. De anno hujus concilii exacte ſtatuendo plane deſperaſſem, niſi viam aperuiſſet Photius in epiſtola ad Zachariam Armeniæ Catholicum (quam MS. penes ſe habent Armeni) ubi ait inter concilium Chalcedonenſe & Thevinenſe interceſſiſſe annos 84. i. e. ab anno Marciani 2. uſque ad Juſtiniani 10. h. e. Domini 536. ut mirari liceat Cl. Galanum accuratum hujus ſynodi tempus videre non potuiſſe. Sæc. VI. ab an. D. 536.

AURELIANENSE III. anno 538. Nonis Maii, a 36. epiſcopis habitum: ad reformandam eccleſiæ diſciplinam conditi ſunt Canones 33. qui cum notis Sirmondi & Binii habentur Conc. tom. 5. p. 294. notis etiam ſuis illuſtratos dedit Car. le Coint. Annal. tom. 1. p. 554. 538.

BARCINONENSE I. in Catalonia, circa annum 540. a 7. epiſcopis ſub Sergio metropolitano habitum. De diſciplina eccleſiaſtica exſtant Canones 10. cum notis Albaſpinæi Conc. tom. 5. p. 378. Canone ultimo ſynodi Chalcedonenſis conſtituta de monachis obſervari præcipiuntur. 540.

Sæc. VI. ab an. D. 541. [a]CONSTANTINOPOLITANUM V. ſub Menna patriarcha, circa annum 541. in cauſa Origeniſtarum mandato Juſtiniani congregatum. Supplicem Juſtiniano libellum nuper obtulerant monachi Hieroſolymitani, Eulogius, Conon, Cyriaeus, & Pancratius, conqueſti de dogmatibus Origenianis per Orientem plena meſſe repullulantibus, excerptis ex Origenis libris quibuſdam capitulis, quæ publica autoritate damnari poſtularunt. Annuit imperator, evulgato prolixo adverſus Origenis errores edicto. Evulgatum ad Vigilium papam, reliquoſque Orientis patriarchas miſit, teſte Liberato Breviar. cap. 23. p. 162. Nec hoc feciſſe contentus, epiſcopos qui in urbe reperti ſunt, in ſynodum cogi juſſit; qua lectis Juſtiniani ad hanc ſynodum literis, quibus dogmata Origenis breviter perſtringit, excerpta a monachis Palæſtinis capitula propoſita, excuſſa, & damnata ſunt. Exſtat Juſtiniani *epiſtola* apud Cedren. in Annal. ad ann. Juſtinian. 25. exinde Conc. tom. 5. p. 680. & Actorum fragmenta nonnulla apud Euagr. Hiſt. Eccl. lib. 4. cap. 38. p. 414. qui tamen ea pariter ac Cedrenus & Theophanes cum 5. ſynodi geſtis mire permiſcet & confundit, errore forſan non aliunde orto, quam quod Acta hujus, ut & prioris anno 536. & poſterioris poſt paucos annos ſub Menna habitæ, in unum cum 5. ſynodo codicem compingi ſolebant; quod paulo poſt quintam ſynodum factum videtur, cum ipſe Euagrius non pluſquam 40. annis poſt ſynodum quintam ſcripſerit. Certe diſtinctam eſſe hanc a quinta ſynodo non pauca ſuadent. In hac, ſola cauſa Origeniana; in illa, trium Capitulorum cauſa unice agitata eſt; nec Origenis, vel Origeniſtarum niſi capitulo 11. vel leviſſima mentio; multo minus cauſæ iſtius plenaria cognitio. Immo differentiam non obſcure agnoſcit ipſe Euagrius, eo præſertim loco, quo teſtatur Juſtinianum ſynodum quæ congregata erat de controverſia Origeniana conſuluiſſe, ſubjecto epiſtolæ ſuæ exemplari ejuſdem libelli, (libellum intelligit a monachis Hieroſolymitanis oblatum) Ἀτὰρ καὶ τὰ πρὸς Βιγίλιον περὶ τούτων ἐπεσταλμένα, *Et iis quæ ad Vigilium his de rebus ſcripſerat*. Quæ ſatis indicant Vigilium nondum Conſtantinopolim veniſſe, qui tamen tempore quintæ ſynodi, & antea quoque, in regia urbe verſabatur. Scio Garnerium hæc verba aliter legere, τὰ πρὸς Βιγιλίου περὶ τούτων, quaſi literas Vigilii de eiſdem rebus perſcriptas intellexiſſet Euagrius. Sed nullum affert codicem manuſcriptum, nec aliud conjecturæ ſuæ fundamentum præter malefidam Chriſtophorſoni verſionem; ut hanc audacem correctionem a tam candido & erudito capite profectam mirari liceat. Nec alia deſunt argumenta, quæ hoc concilium a quinto toto cœlo diſtare oſtendunt. Quæ vide apud Valeſium Not. in Euagr. p. 111. (qui tamen hanc ſynodum in annum 538. rejicit) & Garner. Diſſert. de 5. ſynodo (præſertim prout ad calcem Liberati habetur) cap. 2. & 6. De tempore vero hujus ſynodi accurate agit ibid. cap. 1. Cum enim pendet tempus ex monachorum Hieroſolymitanorum Conſtantinopolim adventu, neque eos niſi poſt Zoilum ad ſedem Alexandrinam ordinatum veniſſe diſerte tradit Liberatus cap. 23. Zoilum non ante annum 540. in hac ſede ſucceſſiſſe prolixe docet. Sæc. VI. ab an. D.

In hoc denique ſub Menna concilio conditi mihi videntur *Canones* ſive *Anathematiſmi* illi 15. adverſus Origenis & Origeniſtarum dogmata, novem iſtis adverſus Origeniſtas anathematiſmis, quos edicto ſuo contra Origenem nuper inſeruerat Juſtinianus Imp. & re, & verbis apprime conſoni. Hos ex vetuſto codice bibliothecæ Vindobonenſis Græce exhibuit vir de republica literaria optime meritus Petrus Lambecius; Græce & Latine Steph. Baluzius Nov. Collect. col. 1548. Quod vero in titulo, *Conſtantinopolitanæ 5. ſynodi Canones* dicantur, id non aliunde profectum opinor, quam quod hujus ſynodi Acta cum 5. concilii geſtis in unum codicem ſynodalem compacta, *quintæ* etiam *ſynodi* nomine venire ſolebant, ut modo oſtendimus. Certe Photius de 5. ſynodi Actis agens ait, quædam etiam ante eam de Zoara, Anthimo CP. aliaque præterea geſta fuiſſe, quæ tamen ſub hac ipſa ſynodo comprehendebantur. Cod. 18. col. 13.

BYZACENUM II. anno 541. habitum. Quo legatio ad Juſtinianum Aug. miſſa eſt. Vide Juſtin. Reſcript. prope fin. & Baron. ad ann. 541. num. 10. 541.

AURELIANENSE IV. anno 541. a 50. epiſcopis vel per ſe, vel per vicarios, præſentibus, celebratum. Quo plurima de ritibus & negotiis eccleſiaſticis ſancita ſunt. Exſtant Canones 38. cum notis Sirmondi & Binii Conc. tom. 5. p. 380. cum notis Cointii Annal. tom. 1. p. 595. 541.

CONSTANTINOPOLITANUM VI. anno 547. a Vigilio papa tunc Conſtantinopoli agente & 30. epiſcopis habitum. Quo auditis quæ ex utraque parte de trium Capitulorum controverſia dicebantur, decretum eſt, ſententiam de trium Capitulorum damnatione, uſque ad Oecumenicum ſuſpendendam eſſe. 547.

Ut tota hæc cauſa rectius intelligatur, paulo altius repetenda eſt. Theodorus Cappadox

[a] Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 430. ſeq.

padox

padox Cæſareæ epiſcopus, Origeniſtarum hoc tempore primipilus, & acerrimus defenſor, ſummaque in aula potentia fretus, cum cauſam Origenianam tum imperiali edicto, tum ſententia Synodali ante paucos annos oppreſſam videret, ut imperatoris animum ab hoc concilio avocaret, perſuaſit ei ut trium Capitulorum damnationem in ſe ſuſciperet, & damnatis Theodoro Mopſueſteno, Theodorito, & Iba Edeſſeno, facilius ſe Acephalos omnes ad ſuam communionem reducturum. Ingenue id faſſus eſt Domitianus arcanorum particeps apud Facund. lib. 1. cap. 2. p. 5. lib. 4. cap. 4. p. 62. Idemque teſtantur Liberatus cap. 24. p. 167. Euagrius lib. 4. c. 38. p. 412. Perfido homini conſenſit credulus Imperator, edito mox adverſus tria Capitula edicto. Et ſi in re obſcura hariolari liceat, congregata Conſtantinopoli hac de re ſynodo ἐνδημούσῃ, anno ut videtur 546. habita, Mennas patriarcha, cæterique in urbe regia epiſcopi, inviti quidem primum, imperatoris adverſus tria Capitula edictum firmum ratumque habuerunt. Stomachatus eſt hæc audiens Vigilius papa, qui in itinere Conſtantinopolitano hoc tempore hærebat, anathema illis ni reſipiſcerent, interminatus. Conſtantinopolim veniens, anno ſequenti concilium ſuorum habuit, & paulo mitior factus, hanc controverſiam ad concilii generalis definitionem referendam eſſe ſtatuit. Pluribus hæc tradunt, qui hoc ipſo tempore vixerunt, Facundus Hermianenſis lib. 1. cap. 2. lib. 4. cap. 3, 4. & lib. contra Mocianum Sholaſticum pag. 202, 203. Liberat. Breviar. cap. 24. p. 167.

549. AURELIANENSE V. anno 549. 5. Cal. Novembr. a 50. epiſcopis & 21. epiſcoporum vicariis celebratum. Exſtant Canones 24. quorum primo damnatis Neſtorii & Eutychetis dogmatibus, reliqui ad eccleſiæ diſciplinam ſpectant, adjectis Sirmondi & Binii notis Conc. tom. 5. p. 390. Quædam etiam ad hos canones non indigna notavit Car. Cointins Annal. tom. 1. p. 745.

549. ARVERNENSE II. paulo poſt Aurelianenſe, eodem ut videtur anno, a 10. epiſcopis celebratum. Quo 16. priores canones Aurelianenſes iterum promulgati ſunt. Exſtant canones 16. cum eorundem breviariis Conc. tom. 5. p. 401. Confer quæ habet le Coint. Annal. tom. 1. p. 754.

550. TULLENSE in Lotharingia ad Moſellam fluvium anno circiter 550. Cal. Juniis, ad ſedandos quorundam ſeditioſorum motus, qui a Nicetio Trevirenſi ob inceſtas nuptias excommunicati fuerant, habitum. Hujus ſynodi nil ſupereſt, præter unicam Mappinii Remenſis ad Nicetium epiſtolam, qua ſe excuſat, quod ad ſynodum venire non potuit. Vide Conc. tom. 5. p. 404. & le Coint. ad hunc annum tom. 1. p. 773.

550. MOPSUESTENUM, anno 550. a Johanne Anazarbi, ſive Juſtinianopolis, ſecundæ Ciliciæ metropolita, & 8. ſuæ provinciæ epiſcopis juſſu Juſtiniani Imp. ante 15. Cal. Julias in ſecretario Epiſcopii congregatum, præſentibus præter presbyteros & diaconos, Marthanio Comite domeſticorum, aliiſque viris clariſſimis. Et primo recitatæ ſunt duæ imperatoris literæ, ad Johannem metropolitanum una, ad Coſmam Mopſueſtiæ epiſcopum altera, jubentes ut fieret inquiſitio an Theodori Mopſueſteni, qui ante centum annos defunctus fuerat, nomen ſacris illius eccleſiæ tabulis inſcriptum, & in ſanctis myſteriis recitatum ſit. Inde lecta mox & inſpecta eccleſiæ Mopſueſtenæ diptycha; in quibus Theodori noſtri nomen neutiquam repertum. Deinde propoſitis in medio ſanctis Dei Evangeliis, & præſtito ſuper hæc juramento, teſtimonia dixerunt plures, tum eccleſiæ Mopſueſtenæ presbyteri & diaconi ætate provectiores, tum clarioris & honeſtioris conditionis viri, hujus civitatis incolæ; qui ſigillatim teſtati ſunt, Theodori iſtius nomen e ſacris diptychis nunquam fuiſſe recitatum, & a ſenioribus ſe accepiſſe, loco ejns nomen Cyrilli Alexandrini repoſitum fuiſſe, idque uſque hodie recitari. Confectis, ſuper his, Actis, manuque epiſcoporum munitis, literas tum ad imperatorem, tum ad Leonem papam dederunt quos, prout juſſerat imperator, de rebus a ſe geſtis certiores fecerunt. Exſtant Acta concilii Conſtantinopolitani II. Collat. 5. p. 491. Longe aliter hæc refert libelli ſynodici autor c. 117. Epiſcopos nempe zelo ſuccenſos ad ſynodum celebrandam Mopſueſtiam ſponte veniſſe, teſteſque ab iis interrogatos utrum Theodori nomen in ſacras tabulas eſſet relatum, reſpondiſſe, ita, neque iſtud negaſſe, & hæc ad Vigilium papam tranſmiſiſſe. Unde quanta fuerit hominis fides & diligentia perſpicere licet. Dnas fuiſſe ſynodos Mopſueſtenas, unam Vigilii, alteram Juſtiniani mandato habitam, quarum hujus meminerit concilium 5. illius libellus ſynodicus, inanis eſt Garnerii * conjectura, neque ullo fundamento nixa.

* Differt de Synod. 5. c. 6 §. 3.

550. ILLYRICIANUM II. anno 550. in eanſa trium Capitulorum congregatum. Quo, ut antor eſt Victor Tununenſis in Chron. anno poſt Baſilii conſulatnm 9. literæ ſynodicæ in defenſionem trium Capitulorum ad Juſtinianum Auguſtum ſcriptæ ſunt, & Benenatus Primæ Juſtinianæ civitatis epiſco-

 pus, qui eadem capitula acrius carpſerat, condemnatur.

551. AFRICANUM I. anno 551. in eadem cauſa habitum. Quo, teſte eodem Victore anno ſequenti, "Africani antiſtites Vigilium Romanum epiſcopum, quod tria Capitula damnaſſet, ſynodaliter a Catholica communione, reſervato ei pœnitentiæ loco, excludunt, & pro defenſione memoratorum trium Capitulorum literas ſatis idoneas Juſtiniano principi, per Olympium Magiſtrianum mittunt. En eccleſiæ Africanæ judicium, ſummum eccleſiæ Catholicæ caput (ut loqui amant pontificii) ob pravam de tribus capitulis opinionem ſynodali ſententia damnantis, & a Catholica communione abjicientis!

551. PARISIENSE I. anno circiter 551. juxta Car. Cointii ſententiam (cui magis hac in parte fidendum exiſtimo, quam conciliorum editoribus, illud ad annum 555. referentibus) a 27. epiſcopis coactum. Quo Saffaracus epiſcopus Pariſienſis graviſſimi criminis convictus deponitur, & Euſebius in ejus locum ſubrogatur. Exſtat *decretum* ſynodale Conc. tom. 5. p. 811. Vide quæ ad hanc ſynodum notavit Car. le Coint. Annal. tom. 1. p. 778.

553. [a]CONSTANTINOPOLITANUM II. Oecumenicum V. Juſtiniani Imp. mandato congregatum, a 165. epiſcopis, præſidente Eutychio patriarcha in ſecretario patriarchali anno 553. 4. rectius 3. Nonas Maias, ad diſcutiendam trium Capitulorum cauſam, toties nuper tantoque ſtudio exagitatam, celebratum. Inde confirmata 4. præcedentium conciliorum fides Catholica, damnati Origenes, ejuſque errores, præcipue vero, & ante omnia, tria Capitula, nempe de damnatione Theodori Mopſueſteni, ſcriptorum Theodoriti adverſus Cyrillum, & epiſtola Ibæ ad Marim Perſam; vehementer interim renitente, & in quaſcunque formas ſe vertente Vigilio papa, qui tum Conſtantinopoli agebat, quin & concilio intereſſe recuſante, antea quidem ea damnante, deinde ſententiam revocante, poſtea judicium uſque ad concilium generale ſuſpendente, quumque jam ſederet concilium Oecumenicum, decreto hac de re ſynodico ſubſcribere repugnante, illo jam finito, duplici edito conſtituto decreta ſynodi confirmante, & tria Capitula diſerto anathemate feriente. Unde mira hominis levitas, inconſtantia, perfidia elucent, quæ nomini ejus maculam inurunt, non omni Tyberis aqua eluendam; quicquid de prudentia ejus ſingulari, æquo & maturo diſpenſationis temperamento, ſomniant Baronius, de Marca, alii.

Ut πολυθρύλλητος hæc controverſia melius intelligatur, de ea paucis hoc loco agendum erit. Duo erant præcipue hoc tempore hæreticorum genera, qui ſibimet licet invicem oppoſiti, arrepta ex tribus Capitulis occaſione, concilii Chalcedonenſis honorem & dignitatem deterere nitebantur, Neſtoriani & Eutychiani. Neſtoriani cum ſe concilii Epheſini autoritate premi undique viderent, neque amplius ſibi fas eſſe impietatem ſuam γυμνῇ κεφαλῇ profiteri, per cuniculos rem agebant, ſeque concilii Chalcedonenſis obtentu protegere ſtuduerunt, Theodorum Mopſueſtenum, Theodoritum Cyrenſem, & Ibam Edeſſenum magnis laudibus ubique prædicantes; Theodorum quidem, quod libris editis cauſæ Neſtorianæ favere videbatur; Theodoritum, quod ſynodum Epheſinam, & Cyrilli capitula ſtrenue oppugnaſſet; Ibam denique, quod epiſtola ad Mariam Perſam, Cyrillum perſtrinxiſſet, Theodorum laudaſſet, & quædam dogmatibus Neſtorianis conſona tradidiſſet. Et hæc eo ſpecioſius, quod hos tres, eorumque ſcripta, ſynodus Chalcedonenſis vel recepiſſet, vel non improbaſſet; adeoque celeberrimum illud concilium in cauſæ ſuæ patrocinium, obtorto licet collo, pertrahere ſatagebant. E contra Acephali, qui hæreſis Eutychianæ pars erant, concilium Chalcedonenſe ob cauſam trium Capitulorum rejiciebant, quod Theodoritum in communionem recipiendo, Ibam ejuſque epiſtolam approbando, cauſam Neſtorii fovere videbatur. Ut igitur damnarentur hæc tria Capitula, ſummo ſtudio laborarunt Catholicorum plurimi, renuebant alii, veriti ne hoc modo Chalcedonenſem ſynodum damnare viderentur. Hinc multa in Oriente lis, quæ primo Juſtiniani Imp. edicto, deinde quæſitis ſigillatim patriarcharum & Præſulum Orientalium ſententiis, tandem concilii noſtri Oecumenici decretis ſopita, & compreſſa eſt. In Occidente diutius viguit, vehementer reclamantibus Africæ & Italiæ epiſcopis, præſertim duce Vigilio papa, qui tandem ceſſit, & manus dedit. Nihilominus Iſtriæ, Venetiæ, & Liguriæ epiſcopi per unum alterumve ſæculum, a ſedis Apoſtolicæ communione hoc nomine abſtinuerunt, ſeque trium Capitulorum damnationi viriliter oppoſuerunt. Verum his miſſis, ad concilium noſtrum revertamur.

Exſtant Latine, deſideratis plerumque Græcis, hujus concilii Acta Conc. tom. 5. p. 416. in 8. Collationes diviſa.

Collat. I. 3. Nonas Maias, lectæ ſunt epiſtolæ tres; nempe Juſtiniani Imp. ad ſy-

[a] Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 435. ſeq.

Sæc. VI. ab an. D. ſynodum, qua hæreſes quaſcunque a quatuor Oecumenicis conciliis damnatas recenſet, trium Capitulorum originem & progreſſum exponit, argumentiſque, quibus eorum hyſperaſpiſtæ uti ſolent, occurrere conatur; illorum denique examinationem ſynodo commendat; Eutychii CP. ad Vigilium papam, qua fidem Catholicam juxta quatuor concilia Oecumenica confitetur, utque trium Capitulorum cognitioni præeſſe velit Vigilius, petit; Vigilii ad Eutychium *Reſponſoria*, qua eadem ſe amplecti, & ſuſcipere profitetur. His lectis, miſſi ſunt concilii nomine tres patriarchæ, Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, & Antiochenus, & 17. epiſcopi ad Vigilium Papam, ut ipſum ad tria Capitula in ſynodo ventilanda invitarent; qui reſponſum ſuum in diem craſtinum diſtulit.

Collat. II. 8. Id. Maias, qui ad Vigilium a ſynodo miſſi fuerant, hoc ab eo reſponſum tulerunt, ſe paucis ſolummodo Occidentis epiſcopis comitatum ſynodo intereſſe non poſſe, verum ſententiam ſuam *de tribus Capitulis* ſcriptis comprehenſam imperatori traditurum. Deinde miſſi ſunt, tum ab imperatore illuſtres quidam palatii proceres, tum a ſynodo iidem pene epiſcopi, qui illum ſecunda vice invitarent. Reſpondit ut antea, ſe privatim hae de re acturum, mentemque ſuam imperatori oblaturum. Poſtea alii a ſynodo ad epiſcopos Occidentales in urbe regia conſtitutos directi ſunt, ut ſynodo intereſſe, & ſecum de hac controverſia tractare velint. Reſponderunt quidam, ſe non niſi præſente papa, alii non ſine archiepiſcoporum ſuorum conſenſu ſe adeſſe poſſe.

Collat. III. 7. Id. Maias generalem quandam fidei ſuæ profeſſionem juxta quatuor Conciliorum generalium definitiones edunt; qua ſe omnia ab iis conſtituta ſuſcipere, omnia ab iis damnata condemnare profitentur; controverſia trium Capitulorum in proximam ſeſſionem rejecta.

Collat. IV. 4. Id. Maias, ad diſcutienda tria Capitula ſe jam accingunt patres. Et primo quidem ex Theodori Mopſueſteni libris plurima excerpta lecta ſunt. Ex quibus manifeſtum eſt ipſum a communi SS. patrum regula & traditione recedere, & alio plane modo de Incarnatione, & duabus Chriſti naturis locutum eſſe. Inde dogmata ejus tota exclamante ſynodo mox reprobata, damnata, & anathemati ſubjecta.

Collat. V. 3. Id. Maias, proferuntur plurima ex libris eorum excerpta qui Theodorum Mopſueſtenum oppugnarunt, Cyrilli, Procli, Rabbulæ Edeſſeni, aliorumque, allegatis etiam patrum quorundam ſcriptis, quibus ad ſuſtinendam Theodori exiſtimationem abuſi ſunt ejus fautores. Et in his variæ erant Gregorii Nazianzeni ad Theodorum epiſtolæ; quas tamen non ad Theodorum Mopſueſtenum, ſed ad Theodorum Tyanenſem ſcriptas eſſe, toti ſynodo palam fit. His factis, progreſſum eſt ad ventilandam celeberrimam illam quæſtionem, an hæretici poſt mortem condemnari poſſint: quod recte fieri poſſe, allatis pluribus SS. patrum dictis & factis demonſtratur. Lectis item hunc in finem ſynodi Mopſueſtenæ ante triennium habitæ Actis, ex quibus apparuit, Theodori Mopſueſteni nomen ex illius eccleſiæ diptychis nunquam fuiſſe recitatum. Prolata denique ex Theodoriti operibus nonnulla, ex quibus ipſum Neſtorii dogmatibus fuiſſe faventiorem, & in Cyrillum iniquiorem conficere voluerunt.

Collat. VI. 14. Cal. Junias a Theodorito ad excutiendam Ibæ Edeſſeni cauſam pergit ſynodus; lecta mox ejus ad Marim Perſam epiſtola, qua, tum Neſtorio vitio vertit, quod Mariam virginem θεοτόκον eſſe negaret, tum Cyrillo, quod dogma Apollinarii ſequens, unam naturam eſſe Deitatis & humanitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti affirmaret; quin & Theodorum Mopſueſtenum, tum ob ſummam vitæ ſanctimoniam, tum ob diligentem Orthodoxæ fidei, & voce & ſcriptis, prædicationem, magnis effert laudibus. Certum eſt Ibam communi Orientalium in Cyrillum odio ante initam concordiam laboraſſe; quod non ſemel candide confeſſus eſt. Quod vero Theodorum impenſe adeo laudaverit, hinc illæ lacrymæ; hinc renovata ipſi olim objecta crimina, etſi toties ab eo in ſynodis, Tyria, Berytenſi, Chalcedonenſi, abluta; hinc tot excogitatæ machinæ, quibus probarent illum, anathema licet Neſtorio diſerte dicentem, & a patribus Chalcedonenſibus abſolutum & pro Catholico habitum, nihilominus ob hanc epiſtolam, & ſummum erga Theodorum ſtudium, Neſtorianiſmi reum eſſe. Tandem poſt lectam magnam conciliorum Epheſini & Chalcedonenſis partem, hanc Ibæ epiſtolam tanquam hæreticam & blaſphemam rejecerunt, & anathemate damnarunt. Interim fatendum eſt, Theodorum Cappadocem, treſque ei adjunctos epiſcopos, in exponenda Ibæ cauſa multa ſtudio ſuppreſſiſſe, quæ ad ipſum, ejuſque epiſtolam vindicandam non parum conferunt.

Collat. VII. 7. Cal. Junias, rectius 3 tranſmiſit ad ſynodum imperator chartas quaſdam ad trium Capitulorum cognitionem pertinentes, quæ & lectæ ſunt; nempe tres Vigilii papæ epiſtolæ quibus tria Capitula damnaverat. Prima erat ad Ruſticum & Sebaſtianum diaconos ſuos, qua

eos ob ſalſos de ſe ſparſos rumores, & conſtituti ſui exemplaria ſe inſcio & repugnante publicata, & hinc inde miſſa, ſeveriſſime increpat, & objecto non levis ingratitudinis, ſuperbiæ, perfidiæ & inobedientiæ vitio, eos una cum aliis ſibi adhærentibus a miniſterio ſuo deponit. Alteræ duæ ad Valentinianum Tomitanum in Scythia epiſcopum, & ad Aurelium Arelatenſem. Item ex Actis Antiochenis nonnulla per compendium relata, de honore quem Neſtoriani quidam Theodoriti imagini currui impoſitæ in civitate Cyro habuerunt.

Collat. VIII. 4. Non. Junias, edita eſt prolixa ſynodalis definitio, qua, compendio recenſitis quæ per totum concilii decurſum geſtæ ſint, tria Capitula damnant; Theodori Mopſueſteni ſcripta, Theodoriti adverſus Cyrillum capitula, & Ibæ ad Marim epiſtolam anathemate percellentes; additis denique 14. capitulis, ſive anathematiſmis, Neſtorianis & Eutychianis erroribus præcipue oppoſitis; quibus non modo tria Capitula, ſed & quaſcunque hæreſes, ab eccleſia Catholica & ſanctis quatuor conciliis condemnatas, reprobant & rejiciunt; hæreſiarchis quos recenſent, Ario, Eunomio, Macedonio, Apollinario, &c. Origenem annumerantes. [a] Antiquam horum Actorum verſionem Latinam primus edidit L. Surius anno 1567. Hanc variis editionibus vitiatam, cum duobus vetuſtiſſimis codicibus MSS. contulit Cl. Baluſius, varias lectiones inde excerpſit, lacunas non contemnendas ſupplevit, quin & integram collationem ſeptimam, eamque ſatis prolixam, editis longe ampliorem, ex codice MS. Pariſienſi deprompſit, & hæc omnia una cum eruditiſſima præfatione novæ ſuæ collectioni inſeruit col.1475. Ad calcem horum Actorum, a conciliorum editoribus ſubjiciuntur Gr. Lat. fragmenta, & alia quædam ad hanc ſynodum ſpectantia; nempe ex Synodi 6. Act. 4. Ex concilio Florent. Seſſ. 5. Ex Euagrio Scholaſtico l. 6. c. 38. Ex Cedreno ad annum 25. Juſtiniani Imp. e Man. Caleca *de Spirit. Sanct.* l. 2. Et quæ primas tenet Vigilii CP. *Epiſtola decretalis* ad Eutychianos poſt ſex menſes a ſynodo finita, de confirmatione 5. ſynodi, quam eruditiſſima diſſertatione ornatam Gr. Lat. primus edidit P. de Marca *Pariſ.* anno circiter 1643. recuſam deinde ibid. cum aliis diſſertationibus anno 1669. 8°. exinde huc tranſlatam. Longe vero prolixius *Edictum adverſus tria Capitula* anno 554. Latine a Vigilio editum in lucem protulit Cl. Baluzius Nov. Collect. Conc. p. 1551. quo cujuſque capituli momenta operoſe expendit, Ibam Edeſſenum Catholicum eſſe agnoſcit, atque ita a ſynodo Chalcedonenſi fuiſſe judicatum. Epiſtolam vero ejus ad Marim Perſam, levibus quibuſdam conjecturis incredibili labore concinnatis, Ibæ revera non eſſe, ſed ab ejus adverſariis confictam prolixe contendit. De Theodori Mopſueſteni ſcriptis, primo notat Neſtorianos, cum magiſtri ſui dogmata palam propalare amplius non auderent, ſub Theodori nomine latuiſſe, qui in pace eccleſiæ mortuus fuerat; deinde varia ex ejus ſcriptis loca percurrit, quæ perverſa & blaſphema eſſe pronunciat. Theodoriti vero adverſus Cyrilli capitula, & ſynodum Epheſinam, pro Neſtorii & Theodori defenſione contra rectam fidem ſcripta, ſine ulla ambage rejicit & reprobat. Pro coronide tria hæc Capitula anathemati ſubjicit, omneſque ea vel recipientes, vel defendentes, pari anathemate condemnat: quæcunque vero vel ſuo nomine, vel ab aliis quibuſlibet, pro horum capitulorum defenſione edita fuerint, præſentis conſtituti autoritate evacuat, atque irrita facit. In condendo hoc conſtituto ubique elucet ſumma rerum agendarum cognitio, mira ingenii vis & acumen, immenſus labor & diligentia, magna verborum copia, multa circumſtantiarum varietas undique conquiſita. Quomodo vero hæc cum priori ejus in hac cauſa zelo, tantique pontificis gravitate & conſtantia conciliari poſſint, viderint quorum intereſt. Nos ad inſtitutum noſtrum redeamus. Sequitur Pelagii papæ 2. ad epiſcopos Iſtriæ qui damnationi trium Capitulorum non conſentiebant, *Epiſtola*, ſive tractatus ſatis amplus, quo de concilii Chalcedonenſis autoritate, & trium Capitulorum damnatione copioſe agit. Poſt hæc Græc. Lat. Juſtiniani Imp. *adverſus Origenis errores tractatus* anno circiter 541. editus, quo Origenem, ejuſque dogmata de SS. Trinitate, animarum natura & ſtatu, præcipue de animarum præexiſtentia, & peccatorum pœnis acrius exagitat, & tum argumentis, tum allatis SS. patrum teſtimoniis refellit; ejuſdem *Literæ* ad ſynodum CP. anno 546. de Origene & ſectatoribus ejus ex Cedreno deſumptæ; ejuſdem *Confeſſio rectæ Fidei*, qua tria Capitula late exponit & revincit; ſubnexa ejuſdem ad ſynodum CP. de Theodoro Mopſueſteno & reliquis *Epiſtola*, quæ Latine etiam habetur Collat. 1. p.419. Infeſtiſſimus eſt huic ſynodo illuſtriſſimus annalium parens, qui, ut Vigilium ſuum ſpecioſius vindicaret, arrepta quavis occaſione in eam acerrime invehitur, iniquis ubique premit calumniis, Acta ejus depravata, vitiata, truncata, & mutilata eſſe contendit, omnimodis quidem conjecturis, quas ſolers ingenium, multa lectio, diligens ſtudium excogitare poterant. Sed operam atque oleum

[a] Conf *Fabr* Bibl. Gr l. 6 c. 4 vol. 11. p 435.

perdit

Sæc. VI. ab an. D. perdit Cardinalis. Deſiderari Græca nemo non videt. Sed Acta quæ ſuperſunt Latina imperfecta eſſe, quis nobis demonſtrabit? Non plus continent vetuſtiſſimi codices manuſcripti, non plus ex eis citant iſtorum fere temporum ſcriptores, Liberatus Diaconus, Pelagius 1, 2. & Gregorius Magnus, Pontifices, &c. Sed deſunt quæ in cauſæ Origenianæ damnationem geſta ſunt: at unde conſtat cauſam hanc in hac ſynodo plene fuiſſe pertractatam? Quod enim ex Euagrio & Cedreno colligitur incertum plane eſt, & ad aliam potius ſynodum referendum. Origenes ejuſque dogmata, tum Juſtiniani Imp. edicto, tum in ſynodo CP. ſub Menna, paucis abhinc annis damnata fuerant: unde ſatis habuerunt patres capitulo 11. ea iterum breviter anathemati ſubjicere.

553. HIEROSOLYMITANUM II. anno 553. a Palæſtinæ epiſcopis habitum. Quo, miſſis ad imperatorem ſynodi 5. Actis, decreta ſynodi confirmantur. Ex hac ſynodo quædam citat Cyrillus Scythopol. Vit. S. Sabæ num. 90. p. 375. apud Coteler. Monument. tom. 3. quæ exinde habent Conc. Nic. 2. patres Act. 1. Conc. tom. 7. pag. 84.

553. AQUILEIENSE anno 553. a trium Capitulorum defenſoribus habitum. Quo, quintam ſynodum non eſſe recipiendam decreverunt. De hac ſynodo vide Bed. lib. *de ſex ætat.*

554. ARELATENSE II. anno 554. 3. Cal. Julias a 19. epiſcopis, partim per ſe, partim per vicarios celebratum. Exſtant diſciplinæ eccleſiaſticæ Canones 7. cum notis Sirmondi Conc. tom. 5. pag. 780. & apud le Coint. tom. 1. p. 799.

557. PARISIENSE II. circa annum 557. a 15. epiſcopis celebratum. Ut eccleſiæ neceſſitatibus poſt bellum civile conſuleretur, conditi ſunt Canones 10. Sirmondi & Binii notis illuſtrati Conc. tom. 5. pag. 814. Habentur etiam apud le Coint. ad hunc annum tom. 1. p. 825. qui non pauca de epiſcopis, qui interfuerunt, annotavit.

560. LANDAVENSE in Britannia circa annum 560. ab Oudocæo epiſcopo, convocatum. Quo, Mouricus rex Glamorganiæ ob perfidam Cynnetu interfectionem excommunicatur, mox in alia ſynodo ibidem coacta abſolutus. Habita eſt etiam tertia ibidem ſynodus ſub eodem Oudocæo, qua Guidnerth fratrem in cauſa regni interficiens, excommunicatus eſt. Exſtant harum ſynodorum Acta apud Spel. Conc. Brit. tom. 1. p. 62. & Conc. tom. 5. p. 828 [a]. Sæc. VI ab an. D.

563. BRACARENSE I. in Hiſpania Tarraconenſi inter Durium, Miniumque fluvios anno 563. rectius ut videtur an. 561. nempe æra Hiſpanica 599. Cal. Maiis ab 8. epiſcopis habitum. Quo, hæreſes in Occidente, præcipue Priſcillianiſtarum, damnatæ ſunt. Condita ſunt adverſus hæreſin Priſcillianam capitula 17. & de diſciplina eccleſiaſtica 22. Exſtant Acta & capitula Conc. tom. 5. p. 836. & apud Card. d'Aguirre Conc. Hiſp. tom. 2. p. 292.

563. SANTONENSE I. ad Carontonum fluvium, ad annum 563. ſaltem præcedentem, habitum. In quo, amoto Emerio, qui contra canones fuerat ordinatus, Heraclius Santonenſis epiſcopus creatus eſt. Geſta hujus ſynodi refert Greg. Turon. l. 4. c. 26. p. 171. Vide quæ notat Le Coint. ad ann. 562. num. 8, &c. tom. 2. p. 7.

567. LUGDUNENSE II. anno 567. ab 8. epiſcopis & 6. vicariis epiſcopalibus, Guntramni regis juſſu, collectum. Exſtant de pace & libertate eccleſiaſtica canones 6. Conc. tom. 5. p. 847. & Le Coint. Annal. tom. 2. p. 86. Vide Greg. Turon. lib. 5. c. 20. p. 239.

567. TURONENSE anno 567. 15. Cal. Decembr. a 9. epiſcopis in cauſa diſciplinæ eccleſiaſticæ reformandæ celebratum. Exſtant Canones 27. & Epiſtolæ aliquot poſt ſynodum ſcriptæ, cum notis Sirmondi & Binii Conc. tom. 5. p. 851. Exſtant etiam Canones cum eruditis Caroli Cointii notis tom. 2. p. 67.

569. LUCENSE I. in Gallæcia anno 567. rectius forſan 569. a Theodomiro rege congregatum. In quo poſt confirmatam fidem Catholicam Hiſpaniæ ſedium metropolitanarum limites ſtatuerunt. Exſtant Acta cum notis G. Loaiſæ, qui plures Hiſpaniæ & Galliæ epiſcopatuum notitias exhibet. Habentur Conc. tom. 5. pag. 874. & apud d'Aguirre tom. 2. p. 299.

572. BRACARENSE II. anno 572. Cal. Juniis ſub Mirone Suevorum rege a 12. epiſcopis præſidente Martino Dumienſi archiepiſcopo Bracarenſi habitum. Exſtant de diſciplina eccleſiaſtica Capitula 10. Conc. tom. 5. p. 894. Hæc aliaque plura ad hoc concilium ſpectantia exhibet illuſtriſſimus Card. d'Aguirre Conc. Hiſp. tom. 2. p. 316.

572. LUCENSE II. anno 572. paulo poſt

a Item ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 17. ſeq.

Sæc. VI ab an. D. Bracarenſe habitum. Quid in hac ſynodo geſtum ſit, non conſtat. Miſſa eſt ad eam Martini Bracarenſis collectio Canonum & Capitulorum quæ Latina fecerat; quæque habentur Conc. tom. 5. p. 902 [a].

573. PARISIENSE III. anno 573. 3. Id. Septemb. a 33. epiſcopis habitum. In quo, depoſito Promoto, ſedes Carnotenſis Pappolo adjudicatur. Exſtant Pappoli Libellus, & Epiſtola ſynodalis Conc. tom. 5. p. 918. Vide quæ de hac ſynodo habet le Coint. tom. 2. p. 135.

577. PARISIENSE IV. anno 577. a 45. epiſcopis coactum. In quo Prætextati Rothomagenſis epiſcopi, a Chilperico rege accuſati, cauſa diſcuſſa eſt. Plura de hujus ſynodi Actis tradit Greg. Turon. lib. 5. cap. 18. p. 227. Vide etiam Conc. tom. 5. p. 925. Fuſe hujus ſynodi Acta perſequitur Car. Cointius tom. 2. p. 172.

578. AUTISSIODORENSE circa annum 578. (ad annum potius 586. referendum cenſet Carolus Cointius, alii ad annum 561. & errore adhuc magis enormi ad annum 614 alii) ab Aunachario epiſcopo, una cum pluribus diœceſis ſuæ abbatibus & presbyteris, celebratum. Exſtant diſciplinæ eccleſiaſticæ Canones 45. cum notis Sirmondi & Binii Conc. tom. 5. pag. 956. Notis etiam Car. Cointii illuſtrati ad annum 586. tom. 2. p. 308.

579. CABILONENSE anno 579. habitum. In quo Salonius Ebredunenſis, & Sagittarius Vapincenſis, læſæ majeſtatis accuſati, depoſiti, & in cuſtodiam dati ſunt. Vide Greg. Turon. lib. 5. c. 27. p. 246.

579. SANCTONENSE II. anno circiter 579. habitum. In quo Nantinus Comes Engoliſmenſis excommunicatus in gratiam recipitur. Vid. Greg. Tur. lib. 5. c. 36. p. 256.

581. BRENNACENSE ad Vidulam fluvium in Campania anno 581. coactum. In quo Leudaſtes Comes, qui Gregorium Turonenſem apud Chilpericum falſo accuſarat, excommunicatur. Pluribus hæc refert ipſe Gregorius lib. 5. c. 49. p. 277. Confer Conc. tom. 5. p. 965.. Et quæ notavit Le Coint. ad ann. 580. tom. 2. p. 206.

581. MATISCONENSE I. ad Ararim fl. in Burgundia an. 581. Cal. Novembr. præſentibus 21. epiſcopis, Guntramni regis juſſu congregatum. Conditi ſunt ad mores eccleſiæ reformandos, & refrœnandos Judæos Canones 19. qui cum notis Sirmondi & Binii habentur Conc. tom. 5. p. 966. De tempore hujus ſynodi conſulendus eſt Car. le Coint. Annal. tom. 2. p. 237. qui illam ad annum 583. refert, canones exhibet, & nonnulla in eos erudite annotavit. Sæc. VI. ab an. D.

LUGDUNENSE III. anno 583. Menſe Maio, ab 18. epiſcopis, & 12. vicariis celebratum. Exſtant qui ad diſciplinam eccleſiaſticam ſpectant Canones 6. Conc. tom. 5. p. 973. & Le Coint. tom. 2. p. 236. 583.

VALENTINUM II. anno 584. 10. Cal. Jul. a 17. epiſcopis habitum. In quo, monaſteriis quibuſdam privilegia ſua & dotationes confirmantur. Exſtant Acta Conc. tom. 5. p. 976. Vide Le Coint. Annal. tom. 2. p. 279. 584.

MATISCONENSE II. anno 585. a 43. epiſcopis, & 15. aliorum vicariis, ad collapſos Chriſtianorum mores reformandos celebratum. Conditi ſunt hunc in finem Canones 20. qui Sirmondi & Binii notis illuſtrati habentur Conc. tom. 5. p. 979. notis etiam Caroli Cointii ad hunc ann. tom. 2. p. 285. Ad calcem adjicitur Guntramni regis *Præceptio* ad epiſcopos & Judices regni ſui edita de die Dominico obſervando, aliiſque. Vide etiam quæ habet Greg. Tur. lib. 8. c. 30. Anno 587. habitus eſt conventus apud Andelaum de pace inter Guntramnum & Childebertum, epiſcoporum procerumque concilio firmata. Exſtat exemplar pactionis Conc. tom. 5. p. 993. 585.

CONSTANTINOPOLITANUM VIII. anno 587. habitum. In quo Gregorius epiſcopus Antiochenus, inceſtus criminis accuſatus a calumnia abſolvitur. Videſis Euagr. lib. 6. c. 7. p. 450. 587.

ARVERNENSE III. anno 587. rectius forte ſuperiori habitum: (alii ad ann. 588. referunt.) In quo Parochiæ Cadurcinæ ſedi Ruthenenſi adjudicatæ ſunt. Vide Greg. Tur. lib. 6. c. 38. p. 335. 587.

TOLETANUM II. vulgo III. anno 589. 8 Idus Maias, a 78. epiſcopis ex omni Hiſpaniæ parte convocatis celebratum. In quo Gothi in Hiſpania, abjurata hæreſi Ariana, fidem Orthodoxam profitentur. Exſtant hujus ſynodi Acta, Confeſſio, Canones de fide Catholica 23. & diſciplinæ eccleſiaſticæ Capitula 23. cum notis Loaiſæ & Binii Conc. tom. 5. p. 997. & apud d'Aguirre Conc. Hiſp. tom. 2. p. 338. ad Can. 11. & 12. hujus concilii multa præclare diſſerit Purpuratorum eruditiſſimus idem ille Card. d'Aguirre Diſſert. hujus tomi 7, 8, 9. 589.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 65.

Prima

Sæc. VI. ab an. D. Prima in duos excurſus; ſecunda in quinque, tertia in tres diſpertitur. In prima diſſerit, quonam ſenſu peccatoribus poſt pœnitentiam lapſis in hoc concilio negetur novus acceſſus ad pœnitentiam, ſive reconciliationem. Putatque canonem non de ſecreta & ſacramentali pœnitentia, ſed de ſolenni exponendum eſſe. Secunda agit de inſtauratione priſcorum canonum circa pœnitentes, tum lapſos poſt baptiſmum, tum relapſos poſt pœnitentiam, præſertim in Hiſpania. Ubi oſtendit quænam fuerit illa vetus diſciplina, & quodnam tum pœnitentium, tum confeſſionariorum officium. Tertia diſſertatio agit de pœnis relapſorum inſtauratis in hoc concilio, & de vario genere aut modo pœnitentiæ. Ubi omnia ex antiquis canonibus, ſanctiſque patribus fuſe non minus quam erudite illuſtrat & confirmat. Notet lector habitum fuiſſe in Gallia unum aut alterum conventum, ſeu ſynodum circa annum 589. Sed quæ nullius fere momenti ſunt. De quibus vide Greg. Turon. lib. 9. cap. 37. p. 508. c. 41. p. 518.

589. NARBONENSE ad Atacem fl. anno 589. Cal. Novembr. ab 8. epiſcopis celebratum. Ut diſciplina eccleſiaſtica vim ſuam melius haberet, conditi ſunt Canones 15. qui cum notis Sirmondi & Binii exſtant Conc. tom. 5. pag. 1027. & apud Aguirre Conc. Hiſp. tom. 2. p. 385.

589. ROMANUM IX. anno 589. habitum, In quo ordo Præfationum, quem inter miſſarum ſolennia decantanda Romana eccleſia hactenus habuit, Germanis & Gallis traditus eſt. Vide Pelag. 2. Epiſt. 9. Conc. tom. 5. p. 953. Quam tamen ſpuriam eſſe, & ex Iſidori Mercatoris officina prodiiſſe ipſimet judicant noviſſimi conciliorum editores.

590. HISPALENSE ſive SPALENSE in Hiſpania ad Bætim fl. circa annum 590. ab 8. epiſcopis præſide Leandro archiepiſcopo habitum. Exſtant de diſciplina eccleſiaſtica Capitula 3. Conc. tom. 5. p. 1588. & apud D'Aguirre tom. 2. p. 390. ubi etiam multa ſubjiciuntur. Eodem anno habita eſt ſynodus in confinio trium Civitatum adverſus Tetradiam, Eulalii Comitis uxorem. De qua Greg. Tur. lib. 10. c. 8. p. 542. Alia eodem tempore Pictavi in cauſa Crodieldis. De qua ibid. cap. 16. p. 561. Tertia Metenſis ad Moſellæ & Saliæ confluentes. In qua Ægidius Remenſis ob crimen læſæ majeſtatis deponitur ibid. cap. 19. p. 570. Quarta denique Nemptodorenſis, in qua Clotarius rex adhuc puer baptizatus eſt. De qua ibid. cap. 28. p. 583.

CÆSARAUGUSTANUM anno 592. Cal. Novembr. a 10. epiſcopis & 2. vicariis habitum. Exſtant de ſacerdotibus vel epiſcopis ab Ariana hæreſi redeuntibus Canones 3. Conc. tom. 5. p. 1600. & apud Aguirre tom. 2. p. 414 [a]. 592.

AFRICANUM II. a Numidiæ epiſcopis circa annum 592. habitum. Quo, cum nonnulla eccleſiæ Romanæ conſuetudini contraria ſancita eſſent, irrita ea, quantum in ſe erat, fecit Gregorius papa. Vide Epiſt. ejus ad Gennad. Exarch. lib. 3. epiſt. 7. 592.

ROMANUM X. anno 595. habitum. In quo, Johannes presbyter Chalcedonenſis hæreſis accuſatus abſolvitur. Vide Greg. M. lib. 4. epiſt. 44. Conc. tom. 5. p. 1198. 595.

TOLETANUM III. anno 597. 16. Cal. Jun. a 13. epiſcopis habitum. Exſtant de caſtitate & moribus epiſcoporum Canones 2. Conc. tom. 5. p. 1603. D'Aguirre tom. 2. p. 416. 597.

OSCENSE, apud Ibergetes in Arragonia, anno 598. coactum. Exſtant de munere epiſcopali, & clericorum vita caſta & pudica Canones 2. Conc. tom. 5. p. 1604. & apud Aguirre p. 417. 598.

BARCINONENSE II. anno 599. Cal. Novembr. a 12. epiſcopis, præſide Aſiatico metropolitano Tarraconenſi, celebratum. Exſtant adverſus Simoniacas promotiones Canones 4. Conc. tom. 5. p. 1605. Huic ſynodo Card. d'Aguirre ſubnexuit Johannis Biclarenſ. chronicon, notis & obſervationibus ſuis illuſtratum, aliaque non pauca Conc. Hiſp. tom. 2. p. 421. 599.

[a] Locus ex hoc concilio de reliquiis ſuſpectis igne probandis habetur in Append. ad *Gregorii Turonenſis* opera a *Ruinart.* edit. p. 1367.

Finis Sexti Sæculi.

SÆCULUM MONOTHELETICUM.

Conſpectus Sæculi.

Sæc. VII. ab an. DC. EPiſcopi OECUMENICI titulum a Phoca tyranno, bipedum nequiſſimo eo in pontificem propenſiore, quo infenſiore in Cyriacum patriarcham animo, impetrat papa Bouifacius III. circa ann. 606. non obſtante quod nnper hunc titulum velut *nomen novum*, *blaſphemum*, *ſingulare*, *inanis gloriæ tumorem*, *novam ſuperbiam*, *ſuperbiæ & confuſionis malum*, *diabolicæ uſurpationis tentationem*, *ſuperſtitioſum*, *temerarium*, *& nefandum elationis vocabulum*, *primi Apoſtatæ inventionem*, *& Antichriſti præcurſorem*, in ſedis Conſtantinopolitanæ epiſcopis diſerte & palam damnaverat Bonifacii prædeceſſor, Gregorius Magnus. An. 622. a quo incipit Muhumedanorum *Hegira* ſive Æra, oritnr Muhammed, fortunatus non minus, quam verſipellis, Arabum impoſtor, certe hæreſεων & diſſidiorum inter Chriſtianos grave flagellum: qni adjunctis ſibi Sergio monacho Neſtoriano, Phinea Judæo, & Abdalla Arabe, Alcoranum condidit, quem tanquam cœlo ſibi delapſum ubique venditavit. Hinc novus propheta, hinc ſummus princeps evaſit, de cujus ortu, pſeudo-prophetia, dogmatibus, Hegira, præliis, ſucceſſoribus, morte, deque toto Orientalium cultu & religione, prolixe præ aliis agit Cl. Hottingerus in *Hiſtoria Orientali*. Hæreſis MONOTHELITARUM, nnicam in Chriſto voluntatem aſſerentium, nova Eutychianorum ſoboles, circa ann. 630. orta, opera Sergii Conſtantinopolitani, & Cyri Alexandrini Sæc. VII. ab an. DC.
Orientem pervadit, ſparſo etiam per Occidentem veneno, ipſo Honorio papa hac labe maculato. An. 639. ἔκθεσιν ſuam promulgavit Heraclius imperator, qua dogma Monotheleticum confirmavit, a Sergio, Cyro aliiſque ſtrenue propugnatam, Romæ vero, & ab Occidentalibus damnatam. Creſcente hinc indies diſſidiorum ſegete, ann. 648. Conſtantinns Auguſtus *Typum* ſeu edictum edidit, quo utrique parti de hac controverſia ſilentium indixit. Tandem ann. 680. & ſequenti habitnm eſt Conſtantinopoli concilium generale 6. in quo ventilata eſt hæe quæſtio, damnata hæreſis, ejus fautoribus Paulo, Sergio, Cyro, &c. una cum Honorio papa anathemate percuſſis. Poſt paucos annos ſynodus Oecumenica in imperialis palatii Trullo convocatur, a qua canones 102. conditi ſunt, & cnm ſit duarum præcedentium veluti appendix & ſupplementum, πενθέκτη, ſeu *Quini-ſexta* vulgo audit, ejus tamen canones eccleſia Romana ægre admittit. Fides Chriſtiana hoc ſæculo per varia Anglo-Saxonum regna longius latiuſque propagatur, quin & ex hac gente, ſeu fonte perenni, plures amnes in exteras etiam nationes derivati. Hinc Suidberti, Wigberti, Wilfridi, Willebrordi, aliorumque Anglorum laboribus, Friſones, Germani, aliique ſeptentrionales populi ad fidem Chriſti convertuntur.

SCRI-

SCRIPTORES.

Sæc. VII. [a] ab an. DC. 601. JOHANNES, PHILOPONUS a ſtudiorum aſſiduitate dictus, genere Alexandrinus, arte Grammaticus, in Platonis juxta ac Ariſtotelis philoſophia verſatiſſimus: & ut philoſophi hæreticorum ut plurimum fuerunt patriarchæ, quod recte olim notavit Tertullianus; ita Johannes noſter ex philoſophorum ſchola prodeuns, in fidem mox impegit, cum ad quæſtiones theologicas tractandas addixit animum. Claruit initio hujus ſæculi circa annum 601. etiam ſuperiori ſæculo jam clarus. Tempore enim Johannis Scholaſtici, qui ab anno 564. ad 578. pontificalem regiæ urbis thronum tenuit, hæreſin ſuam evulgarat: quod teſtantur Acta diſputationis inter Cononem & Eugenium Tritheitas, ac Paulum & Stephanum Diacrinomenos de Philopono anathematizando coram Johanne patriarcha habitæ a Photio memorata cod. 24. Vitam ultra annum 608. protraxit. Opus enim ſuum in hexaemeron Sergio patriarchæ CP. hortante ſuſcepit, eique abſolutum nuncupavit. Dogmata quamplurima a fidei veritate abſona propalavit. Cum in animo enim ejus Ariſtotelica philoſophia imbuto fixum maneret idem eſſe hypoſtaſin ac naturam: hinc primum unicam in Chriſto naturam eſſe aſſeruit; & concilium Chalcedonenſe rejecit: deinde cum Catholici ei objicerent tres eſſe in Trinitate hypoſtaſes, unicam tamen naturam; ut objectione iſta ſemet extricaret, tres in Trinitate naturas ſive ſubſtantias exiſtere docere non veritus eſt: tres tamen Deos vel Deitates eſſe conſtanter ſemper negavit. Hinc [b] *Tritheitarum* ſectæ autor & Anteſignanus & olim & hodie habetur. Quin & philoſophicæ prurigini frænum nullibi admovens, defunctorum corpora tam quoad materiam quam formam interitura eſſe, aliaque a Deo in reſurrectione eorum loco formata judicio divino ſiſtenda eſſe docuit: unde a nonnullis reſurrectionem negaſſe dicitur. Alios adhuc errores in vulgus ſparſit; qui aut e ſcriptis ejus, aut e ſcriptoribus coætaneis peti poſſunt.
* Cod. 75. De ſtylo ejus ſic Photius *. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν ὅμοιος ἑαυτῷ, σαφής τε γὰρ καὶ οὐδὲν μετέχων τόνου
* Cod. 215. ἢ σεμνότητος (alibi * τὸ μὲν γὰρ εὐκρινὲς καὶ καθαρὸν οὐκ ἀπολείπει, ὁ μέντοιγε τῇ λογικῇ καὶ ἀπλοϊζούσῃ φράσει καλλωπίζεται) τοῖς ἐπιχειρήμασι δ' οὐ μόνον ἀσεβής, ἀλλὰ καὶ λίαν σαθρὸς καὶ ἀνίσχυρος, καὶ μηδ' ἐπιπολαίῳ φαντασίᾳ τῆς ἀληθείας τὰ εἰκῆ δυνηθεὶς ἐπιχρῶσαι μέσα τῆς εὐσεβείας σοφίσματα. *Dictionis genere ſui ſimilis eſt, perſpicuus ſcilicet, nihilque intenſum habens, aut grave. Verum argumentationis forma non impius modo ſed & putidus atque imbecillis eſt; ut ne umbratili quidem veritatis ſpecie propria potuerit colorare adverſus pios ſophiſmata.* Sæc. VII. ab an. DC.

[c] OPERA QUÆ EXTANT.

In Hexaemeron liber, ſive Commentarius in caput 1. Geneſeos, Sergio patriarchæ CP. dicatus.

Diſputatio de Paſchate. Bina iſta opuſcula Gr. Lat. edidit Balthaſar Corderius *Viennæ* 1630. 4°.

De æternitate Mundi contra Proclum liber, 22. argumenta continens. Scripſerat Proclus ſcholæ Platonicæ junioris princeps ἐπιχειρήματα 18. quibus mundum ingenitum & incorruptibilem eſſe demonſtrare conatus eſt. His ſe oppoſuit Johannes Philoponus, Ammonii Procli auditoris diſcipulus, factus deinde Chriſtianus, & 22. argumentis Procli ἐπιχειρήματα valide refutavit. Meminit hujus operis Suidas, qui tamen de horum argumentorum materia, viz. de Mundi æternitate nil habet. Unde oritur dubium, an hoc an aliud Procli opus intellexerit. Verba quidem ejus grandius quiddam opinari videntur, quam ut de unico Chriſtianorum dogmate intelligantur. Non modo enim vocat opus *contra Chriſtianos*, ſed ſubdit, Proclum in hoc opere velut ſecundum a Porphyrio impuram & petulantem linguam in Chriſtianos ſtrinxiſſe. Quem Johannes noſter admirabili dexteritate refutavit. Eumque vel in Græcis diſciplinis, quarum peritia ſeſe jactabat, indoctum, & exiguo judicio præditum eſſe demonſtravit. Quæ vero hodie ſuperſunt, huic Suidæ cenſuræ vix ſatis reſpondent. Ut vel magis peculiari aliquo opere id præſtitiſſe, vel ſaltem aliqua hujus operis parte, quæ deſideratur, acrius calamum in Chriſtianos ſtrinxiſſe videtur. Quicquid ſit, certum eſt ex Suida, Philoponum 18. Procli ἐπιχειρήματα refutaſſe, quæ & hodie habentur. Prodierunt hæc Procli argumenta cum Philoponi reſponſis

[a] Conf. *Fabr* Bibl. Gr. l. 5. c. 37. §. 1. vol. 9. p. 358. [b] Tritheitarum originem non ad *Johannem Philoponum*, ſed ad *Johannem* alterum, cognomento *Aſcuſnagum*, referendam eſſe monet *Joſeph. Simon. Aſſemanus* Bibl. Oriental. tom. 2. p. 327. [c] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 13. *Oudin.* tom. 1. ſæc. 6 p. 1466. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 37. §. 3. vol. 9. p. 360. item de Vett. Chriſtian. Relig. c. 2. §. 33. p. 117.

Sæc. VII. ab an. DC Græce *Venet.* ap. Vict. Trincabellum 1535. fol. Latine per Johann. Mahotium *Lugd.* 1557. fol.

De dialectis Græcorum liber, typis Græc. Lat. excuſus *Baſil.* 1532. *Pariſ.* 1521. *Venet.* 1525.

[a] *Commentarius in Ariſtotelis Analytica.* Exſtat Gr. *Venet.* 1534.

Comm. in librum de Generatione & Corruptione. Gr. *Venet.* 1527.

Comm. in libros de Anima. Prodiit Græce *Venet.* 1535.

Comm. in libros 5. de generatione Animalium. Gr. *Venet.* 1526.

Comm. in librum primum Meteororum. Exſtat Gr. *Venet.* 1551.

Comm. in 4. priores libros Phyſicorum. Gr. *Venet.* 1555.

Quæ quidem commentaria huc non ſpectant. Vide quæ habet Jac. Gaddius de Script. non Eccl. tom. 1. p. 203.

[b] OPERA DEPERDITA.

De Reſurrectione opus, a Photio memoratum cod. 21.

Adverſus ſynodum Chalcedonenſem liber, quem ſtrictim attingit Photius cod. 55.

Liber adverſus ea, quæ de S. Trinitate tradidit Johannes Scholaſticus archiepiſcopus CP. in oratione ſua catechetica. Eum breviter depingit Photius cod. 75.

Contra Jamblichi opus de ſimulachris liber, cujus ſcopum ſummatim exhibet Photius cod. 215.

Contra Severum liber, cujus meminit Suidas in voce Ἰωάννης ὁ γραμμ. Hujus, ut videtur, operis ἐπιχειρημάτων ſunt 17. illa contra Acephalos capita, quæ hoc habent initium, Κεφάλαιον α΄. Εἰ ὁ λέγων τὸν Θεὸν μόνον τὸν Χριστὸν μανιχαΐζει, &c. Exſtant Biblioth. Vindob. Cod. Theol. juxta Neſſel. 216. num. 12. fol. 99. Ejuſdem diſſertatiuncula *de diviſione* trium animæ facultatum reſpectu quatuor primariarum virtutum, Πῶς ἐν ταῖς τρισὶν εἰσιν αἱ τέσσαρες. Incipit, φασί τινες, τί δήποτε τριῶν δυνάμεων οὐσῶν τῆς ψυχῆς τέσσαρες τὰς καθ' ἀρετὴν, &c. Exſtat ibid. num. 13. fol. 103. pag. 2.

Liber de Unione, Διαιτητὴς ſive *Arbiter* dictus, Sergio CP. rogante ſcriptus; de quo fuſe agit Nicephorus Hiſt. Eccleſ. lib. 18. c. 47. ubi & lacinias ejus quaſdam adducit. Inſigne hujus operis fragmentum ἀνέκδοτον ex lib. 4. c. 7. MS. penes ſe habere haud ita pridem me monuit Cl. Gotfridus Olearius Lipſienſis, mirarique ſe ait hoc Philoponi opus a Cl. du Pinio prætermitti, neque id aliunde ortum, quam quod Photii locum cod. 50. hac de re peſſime acceperit, quæque de Philoponi opere dicit Photius, ipſe Niciæ monachi libro male tribuit. Sæc. VII. ab an. DC. Vide etiam quæ de hac ipſa re nuper notarunt eruditiſſimi Actorum Lipſienſium editores Supplem. tom. 2. §. 10. p. 477.

[c] JOHANNES cognomento MALALA, patria Antiochenus, claruit ineunte hoc ſæculo circa annum 601. Ejus meminit, & ex eo quædam profert Johannes Tzetſes Chiliad. 5. Hiſt. 29, 30. Unus etiam ex 14. hiſtoricis erat, ex quibus collectanea ſua de virtutibus & vitiis compilavit Conſtantinus Porphyrogenneta. Excerpta Conſtantiniana reliquis adjungere noluit Cl. Valeſius, uti in præfatione ipſe nos docet, eo quod præter tres quatuorve fabulas de Minoe, Antiopa, ac Bellerophonte, eaſque illepido ſermone textas, nihil bonæ frugis continerent. Scripſit *Hiſtoriam chronicam* libris 18. ab orbe condito uſque ad Juſtiniani ſenioris exitum; & quia in codice MS. deerat liber primus & ſecundi pars, ut defectum ſuppleret interpres, ex Georgii Hamartoli monachi chronico ἀνεκδότῳ excerpta quædam chronologica præfixit. Latine vertit, preloque ante annos pluſquam 40. paravit Edmundus Chilmeadus Oxonienſis. Verum eo mortuo, opus diu neglectum jacuit, multorum votis expetitum, donec tandem manus obſtetricantes admovit vir doctiſſimus, mihique in paucis amicus, Humphredus Hodius S. T. P. qui opus recenſuit, breves ad paginæ calcem notas ſubjecit, & ampliſſima prolegomena, multo eruditionis & diffuſæ lectionis apparatu adornata, præmiſit, quibus de autore, vitæ ejus conditione, ætate, opere, interprete luculenter agit. Prodiit hæc chronographia, ſubjuncta Cl. Bentlei ad Joh. Millium diſſertatione epiſtolica Gr. Lat. *Oxon.* 1691. 8°. Ætatem quod attinet, ſemper in ea fui ſententia, Malalam non diu poſt Juſtiniani obitum, ſaltem ineunte hoc ſæculo, floruiſſe. Quem tamen ad ſequiora ſæcula detrudit editor, & nono demum ſæculo vixiſſe, longo ſive argumentorum ſive conjecturarum agmine contendit. Mei non eſt neque operis, neque otii, ſingula anxie excutere; verum pace viri humaniſſimi, & incolumi ſemper amicitia, ad aſtruendam quam hactenus amplexus ſum ſententiam, pauca quam potero breviſſime, in medium proferam. Advertat igitur lector, primo, in MS. codice Barocciano, unde deſumptum eſt Chilmeadi apographum, paucas tantummodo ſchedas in fine deeſſe. Unde jure colligere quis poſſit autorem non diu ultra Juſtiniani obitum, hiſtoriam ſuam pro- 601.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 3. c. 6. §. 2. vol. 2. p. 112. & §. 4. p. 116. item l. 4. c. 22. §. 3. vol. 4. p. 5. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 37. §. 3. vol. 9. p. 366. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 37. vol 6. p. 138. ſeq. *Oudin.* tom. 2. ſæc. 10 p. 409.

duxiſſe.

Sæc. VII. ab an. DC.

duxiſſe. Gratis quidem & precario dicitur, fieri potuiſſe, ut hujus operis pars altera fuerit, quæ neſcio quo caſu periit. Hujuſmodi enim conjecturæ nullis teſtimoniis, nulla probabili ratione nixæ, eadem facilitate rejici, qua offerri poſſunt. Secundo, In deſcribendis Juſtiniani temporibus Malala noſter tam copioſe & cumulate ſingula perſequitur, & quaſcunque rerum circumſtantias tam diligenter & particulatim exponit, ut jurares autorem hoc circiter tempore vel ſcripſiſſe, vel vixiſſe. In celebrandis reliquorum imperatorum geſtis parcus admodum eſt, & levi pertrectat digito, in Juſtiniani rebus illuſtrandis longe uberius & copioſius agit, & cujuſvis indictionis, anni ſæpiſſime, & menſis Acta recenſet; præſertim (quod notari velim) circa poſtrema Juſtiniani tempora; fortiori exinde conjectura cum vel his rebus interfuiſſe, vel proximum fuiſſe. Neque enim ea ſolum de cauſa hoc factum eſt, quod diuturnum Juſtiniani regnum (qui imperium per annos 38. tenuit) tantam ſcribendi materiam præbuit. Imperarunt quippe alii diutius, reſque poſterorum memoria dignas geſſerunt; in quibus nihilominus nuſquam tantam poſuit diligentiam. Imperavit Auguſtus, quo regnante ingentes rerum viciſſitudines paſſus eſt Romanus orbis, annos 56. Conſtantinus M. cujus tempore factæ ſunt novæ rerum mutationes, nova eccleſiæ, nova reipublicæ facies, paulo brevius, annos ſaltem 31. Theodoſius junior annos 42. Et tamen integram horum omnium hiſtoriam duplo ſuperat unius Juſtiniani imperium. Fateor Malalam nuſquam a ſe viſa commemorare, nuſquam de ſe, domove ſua mentionem injicere. Neque mirum. Quot enim inſignes hiſtorici res ſuo tempore geſtas literis mandarunt, apud quos de ſe, ſuave familia nec vola nec veſtigium. Quod ad Acta civitatis publica ſemel provocet, non inde ſequitur, rem narratam videre non potuiſſe. Quis enim rerum apud nos durante tyrannide geſtarum hiſtoriam contexturus, etſi ipſe interfuit, vel intereſſe potuit, quandoque tamen ex reipublicæ archivis fidem potius ſuam aſtruere non maluit? Tertio, Haud parum apud me roboris habet, quod autor noſter dum in reliquis hiſtoriæ ſuæ partibus ſcriptores ante ſua tempora claros, veluti teſtes idoneos citare ſolet, per integrum Juſtiniani imperium vix unum laudet, & excepta chronologorum quorundam in computandis annis ab orbe condito mentione obiter facta, (quod ad hanc rem nihil facit) nullum. Cujus haud alia ratio ſatis commoda reddi queat, quam quod res vel ipſe viderit, vel ex recenti memoria acceptas poſteris tradiderit. Quæ de legati ex India reverſi (ſive Nonnoſus is fuit, ſive alius) narratione habet, non neceſſario ad ſcriptam hiſtoriam, ſed ad orationem viva voce coram imperatore habitam commode referri poſſunt. Cum vox *ἐξηγήσατο* ex æquo utrumque reſpicit; nec aliud in genere quam rem geſtam *referre*, vel *exponere* notet. Quarto, Chronographia Malaliana a Johanne Damaſceno qui circa annum 730. claruit, diſertiſſime citatur Orat. 3. de Imagin. p. m. 776. Orationem vero hanc genuinum eſſe Damaſceni fœtum uno ore agnoſcunt omnes tum e reformatis, tum pontificiis Critici eccleſiaſtici. Nec immerito; cum & ſtylus, & res ipſa, hominis iſtius omnium mortalium *δεισιδαιμονεστάτου*, & in cultum imaginum pene inſanientis, doctrinam & ingenium ad vivum exprimit. Sed Malala ſcriptores aliquot ab ætate Juſtiniani longe remotos non ſemel laudat; nempe Clementem & Theophilum chronographos, hunc anno 785. illum ſaltem poſt annum 685. clarum. At unde conſtat Clementem poſt annum 685. ſcripſiſſe? Scilicet, quia Anonymus *Demonſtrationum chronographicarum* autor, quem in *Originum Conſtantinopolitanarum manipulo* edidit Combefiſius, de ſtatua quadam Theodoſii M. agens refert Clementem dicere, *ſimiles, variæque formæ marmoreas ſtatuas Conſtantini Conſtantii filii, eſſe.* Hunc Conſtantinum de Conſtantino Pogonato Conſtantis filio, qui an. 685. diem obiit, intelligendum eſſe in notis contendit Combefiſius. Mihi longe veriſimilius videtur, ad Conſtantinum M. Conſtantii filium id potius eſſe referendum. Quis enim neſcire poteſt Conſtantinum M. novam quam condiderat Romam, variis marmoreis ſtatuis ſibimet ipſi poſitis, variis in urbis locis exornaſſe? Nec tacet id Malala, qui plures recenſet, quas ſuo tempore perduraſſe, magnoque in honore habitas fuiſſe, refert. Quid quod apud demonſtratorem noſtrum Combefiſianum Conſtantini M. ſtatuæ utramque faciant paginam? Quas tot locis recenſet, toties cum aliorum ſtatuis confert, ut hoc pene unicum in animo habuiſſe videatur. Immo ne toto quod ſciam, opere, præter Conſtantinum M. ejuſque filium alicujus Conſtantini imperatoris vel ſemel meminit. Sed Conſtantinum, *Conſtantii filium* vocat chronographus Combefiſianus. Et ita quidem Magnum illum Conſtantinum vocant ſcriptores alii; ita Theophanes ad annum 288. p. 6. *Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς τοῦ Κωνσταντίου·* iterumque ad annum 290. pag. 7. ita ipſe Malala lib. 13. p. 1. *Ὁ υἱὸς Κωνσταντίου τοῦ Χλωροῦ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας.* Nec obſtat quod Conſtantinum ſuum, *Conſtantii filium*, vocare non ſolet laudatus

chronographus. Sufficit, quod quandoque Conſtantii filium, quandoque ſimpliciter Conſtantinum, vel Conſtantinum Magnum appellet. Neque enim aliter Malala, qui ſemel tantum Conſtantii filium, ſæpius *Conſtantinum Imperatorem*, vel *Magnum* vocat. Quod & a Theophane aliiſque factum eſt. Theophilum quod attinet, meminit Abulpharaius Theophili cujuſdam chronographi, qui exeunte ſæculo 8. floruit. At quis fidem faciet hunc cum noſtro eundem eſſe? Plures erant Johannes hiſtorici, (eoſdem recenſente Cl. editore) cur non & plures Theophili chronographi eſſe potuerint? Certe Malala non modo ipſum cum antiquioribus conferre ſolet, ſed & ſemel Tatiano adjungit. Addam quod non parum notari meretur, Malalam noſtrum, qui in prioribus operis ſui partibus Theophilum ſæpiuſcule laudare ſolet, poſt Neronis tempora, i. e. poſt D. Marci Anianum ſibi ſucceſſorem Alexandriæ ſubſtituentis obitum, in re hiſtorica nunquam citare. Quod vix fieri potuit, ſi paulo ante 8. ſæculum abſolutum vixiſſet, & hiſtoriam ſuam ad Irenes imperatricis tempora perduxiſſet. Ut non ſpernenda mihi videtur Rev. & doctiſſimi Johan. Felli conjectura, ſtatuentis Theophilum chronographum non alium fuiſſe quam Theophilum Antiochenum, qui in rebus chronologicis apprime verſatus, librum *de Temporibus* (quo nomine laudat illum Lactantius *) id eſt, opus *ad Autolycum* ſcripſerit. Nec obſtat, quod quæ ex Theophilo profert Malala, in ejus operibus hodie non reperiantur. Potuit alia ſcribere Theophilus, quorum notitia ad nos non pervenerit, vel iis ineſſe poterant, quæ perierunt. Sed Clementem citat Anonymus Combefiſianus; certe obſcurus, ignobilis, nullius nominis, & ſequioris ævi ſcriptor. Et quid ſi concedatur fuiſſe Clementem chronographum, qui ſæculo 4. vel 5. ſcripſerit? Certe nunquam probari poteſt ex Anonymo Combefiſiano Clementem de quo loquitur, diu poſt Conſtantini M. tempora floruiſſe. Et erat quidem Clemens hiſtoricus, cujus meminit Suidas in voc. Κλημ. qui Romanorum regum & imperatorum hiſtoriam ſcripſit, aliaque opera, quæ Hieronymo cuidam dedicavit. Jam vero ſi is fuerit (ut fuiſſe ſane veriſimillimum eſt) Hieronymus ille presbyter Dalmata, qui Græce ſcripſit hiſtoriam SS. patrum Ægypti, quique in Johanne abbate ſe ſub Theodoſio Magno vixiſſe teſtatur, de quo egimus ad an. 386. habemus Clementis noſtri ætatem, cui proinde quod habet Demonſtrator Combefiſianus optime congruit. Sed fabuloſus eſt Malala, & nugarum plenus. Eſto, an ſtatim ad ſequiora ſæcula relegandus? In fabulas maxime propenſi ſunt Euagrius Scholaſticus, Theodorus lector, Johannes Alexandrinus vitæ Chryſoſtomianæ ſcriptor, ut alios taceam, omnes circa hæc tempora ſcriptores eccleſiaſtici, an ideo ſedibus ſuis mox movendi? Neque prætereundum hoc loco eſt, Cl. editorem alibi * ubi de fabuloſis miraculis, quæ in vita Eutychii CP. ab Euſtratio presbytero conſcripta occurrunt, ſermonem habet, diſerte affirmare, omnibus id tam hujus quam ſequentium ſæculorum Biographis, aliter probæ notæ ſcriptoribus, ſolenne eſſe; ut ex Cyrillo Scythopolitano, *inquit*, aliiſque liquet; ipſos denique hiſtoricos Euagrium, Theodoritum, &c. iſtiuſmodi relationibus reſertos eſſe. Quin toties laudatum Procopium ſomnia & deliramenta tradidiſſe, & impudentes & plane portentoſas, quæque ſub humanam fidem vix cadere poſſunt, in Juſtinianum, Theodoram Auguſtam, omnemque Aulam fabulas ex proprio cerebello confinxiſſe, norunt quotquot vel primis labris 'Ανέκδοτα ſalutarint. Certe ſi hæc valeret argumentandi ratio, de nobiliſſimis & vetuſtiſſimis Græciæ ſcriptoribus Herodoto, Diodoro Siculo, aliiſque actum erit. Sed ſtylus ejus ab omni elegantia abhorret. Et quis neſcit linguam Græcam hoc tempore a puritate ſua longe receſſiſſe, inque eam barbara & hirſuta vocabula irrepſiſſe, & hiſtoriarum ſcriptores pro loco, indole, educatione, cura, & ſtudio, plus minuſve elegantiæ habuiſſe? Mitto errores chronologicos, res ab eo vel omiſſas, vel diverſimode ab aliis relatas; & ſiqua hujuſmodi, quæ ipſi cum aliis ejuſdem temporis hiſtoricis communia ſunt. Teſtis ſit iterum vel unus Procopius, ipſe licet hiſtoricorum hujus temporis facile princeps, qui non modo refert, quæ omnium συγχρόνων teſtimoniis deſtituuntur, non modo ſui temporis hiſtoricis pugnantia tradit, ſed & ſæpiſſime ſibimet ipſi contradicit, ut infinitis exemplis luculenter oſtendit Cl. Eichelius Prolegom. in Procopii 'Ανέκδ. num. 28. 30. 31. 32. 38. Plura de Malala dici poterant, ſed hæc ſufficiunt. Quicquid vero de ætate ejus ſit, laudanda eſt Cl. editoris diligentia, prædicanda eruditio; a quo alia ingenii & induſtriæ ſuæ monumenta expectamus. In quibus edendis ut fidem tandem liberet ſuam, calidis votis omnes apprecamur.

* HESYCHIUS, ſive Iſychius, primum presbyter, deinde patriarcha Hieroſolymitanus, vixiſſe putatur circa annum 601. utpote ad quem exſtat Gregorii M. epiſtola lib. 9. ep. 40. Obiit an. 609. De eo enim hæc tradit chronici Alexandrini autor *; 601.

* Lib. 1. c. 21 p. 132.

* Pag. 874. edit. Rader.

a Conf. Du Pin. Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 10.

Hoc

Sæc. VII. ab an. DC.

Hoc anno (Phocæ penultimo) *σφάζεται ὁ πάπας Ἀλεξανδρέων. ποιεῖται δὲ καὶ Ἰσίκιος ἀπὸ Ἱεροσολύμων, καὶ γίνεται ἀντ' αὐτοῦ Ζαχαρίας.* Plures certe erant Heſychii tum apud Græcos tum apud Latinos; de quibus, ſcriptiſque iis attributis varias variorum ſententias accurate recenſet Labbeus *, & qui Labbeo præivit, Edm. Albertinus †; quos adeant curioſi. Eorum enim obſervationes exſcribere nec otium nobis eſt, nec animus. Summa conjecturæ, (quæ quidem mihi veriſimillima videtur; fruantur alii judicio ſuo) huc redit. Heſychium dum eccleſiæ Hieroſolymitanæ presbyter adhuc eſſet, multa ſcripſiſſe, alia poſtquam patriarchalem iſtius eccleſiæ thronum aſcendiſſet; eorum denique nonnulla Heſychium quendam, forſan Salonitanum illum juniorem; qui circa vel paulo poſt Gregorii M. tempora vixiſſe dicitur, multis de ſuo additis in Latinam linguam tranſtuliſſe. Delio ſane natatore hæc res indiget; neque aliud in re tam obſcura, quam divinare, nobis fas eſt. [a] Jam ad opera quæ ſub Heſychii nomine circumferuntur, accedamus.

* Diſſert de Script. t. 1 p. 632. & in Addend. p. 810.
† De ſacr. Euch. l. 2. p. 246.

Explanationis in Leviticum libri 7. qui Latine prodierunt *Baſil.* 1527. & *Pariſ.* 1581. 8°. De iſtius operis autore, quot homines tot ſententiæ. Iſychio Salonitano presbytero aſcribunt Codices nonnulli MSS. Autor vero Gloſſæ ordinariæ in Leviticum ac Boſtonus Burienſis (notante Uſſerio Biblioth. Theol. MS. p. 229.) Iſychio Hieroſolymorum epiſcopo tribuunt. Unus autem (inquit ibidem Uſſerius) tantum erat illius nominis Hieroſolymorum epiſcopus, qui poſt Amos 8. annis ſedem illam tenuit (ut in chronico ſuo habet Nicephorus) ab anno 601. quo eum epiſcopatum nuper adeptum ſcribit Gregorius papa. Ante quod etiam tempus horum commentariorum autorem non floruiſſe illo præterea argumento colligit Bellarminus, quod verſionem Hieronymi exponat tanquam communem & receptam in eccleſia, cum ſatis conſtet eam non fuiſſe ita communiter receptam niſi longo tempore poſt ipſius Hieronymi obitum. Et quidem editio quæ hic exponitur, ita temperata eſt, ut cum LXX. conveniat, & a vulgata Latina non diſcrepet; quod tamen temperamentum an ab autore ſit, an potius a Latino ejus interprete, videndum eſt. Alia enim quæ Heſychio presbytero Hieroſolymitano tribuuntur ſcripta, Græco ſermone habentur edita. Qui vero *Commentaria in Leviticum* aſſumit, Latini hominis perſonam paſſim aſſumit, nt quando lib. 1°. ita ſcribit: *Quod nos hoſtiam dicimus, Græce dicitur κάρπωμα;* & in cap. 4. *Hoc LXX. in Græco ſic edunt, ut χίμαρον & χιμαίραν dicunt offerri debere, quod Latini ex eadem editione interpretati ſunt hædum ex capris maſculum, & capram de hædis fæmellam.* Et lib. 2°. *Fecit Moyſes ut Dominus imperaverat, congregataque omni turba ante fores, ait; Quod Græca lingua in LXX. expreſſius tranſlatum eſt,* id eſt, *ἐκκλησιάσας τὴν συναγωγήν.* Hæc Uſſerius. Sane ut quod ſentio, ſummatim dicam. Videtur operis iſtius antor eſſe Heſychius Hieroſolymitanus; certe tempus ac locus optime congruunt. In eo enim dato opere ſæpe refutantur Neſtorius & Eutyches, idque ab Amalario Rabano, Mauro, aliiſque iſtius ævi ſcriptoribus citatum videre eſt. Quinetiam Hieroſolymis ſcriptum eſſe plurima inibi deprehenſa loca luculenter arguunt. Latinus tamen interpres, quem Heſychium eſſe Salonitanum libenter crederem, plurima immutavit, atque addidit, & inter alia *vulgatam verſionem* commentariis hiſce adaptaſſe videtur.

Στιχηρὸν ſive Κεφάλαια *in 12. Prophetas minores, & Eſaiam,* Græce edidit una cum Adriani Iſagoge David Hæſchelius *Auguſtæ* 1602. 4°. p. 33. & cum eadem habetur Critic. Sacr. tom. 8. p. 26.

[b] Ἀντιῤῥητικὰ καὶ Εὐκτικὰ, ſive *Sententiarum Centuriæ 2. ad Theodulum de Temperantia & Virtute,* quæ docent qua ratione reluctandum ſit affectibus & vitiis, ac orandum. Græce editæ ſunt una eum Marci Eremitæ opuſculis, *Pariſ.* 1563. 8°. & eodem anno ibidem Latine Johanne Pico interprete. Ac in Auctuario *Pariſ.* 1624. tom. 1. p. 985. *Centuriæ* iſtæ plurimas ſententias ex Marci Aſceticis verbatim deſcriptas habent, & notante Photio *, *librum vitarum ſanctorum S. Antonio coætaneorum* claudebant.

* Cod. 198.

Sermones 2. de beata Virgine. Habentur Gr. Lat. in Auctuario 1624. tom. 2. p. 417.

Oratio demonſtrativa in S. Andream apoſtolum. Exſtat Lat. in Biblioth. Patr. tom. 12. p. 190 [c]. Hujus *excerptum* eſſe arbitratur Labbeus, quod habet Photius cod. 269. nbi Thomam pro Andrea a librariis male poni cnivis locum inſpicienti facile patebit.

De reſurrectione Chriſti homilia, quam Gregorio Nyſſeno aſcribunt codices nonnulli.

Qua hora crucifixus eſt Dominus. Binas iſtas homilias edidit Fr. Combefiſius in Auctuario 1648. tom. 1.

Cæterum præter Στιχηρὸν & *homilias* poſteriores haſce duas reliqua Heſychii opera exſtant Latine in Biblioth. Patr. tom. 12.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 2. Art. 12. vol. 6. p. 243. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 8. vol. 3. p. 728. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Heſych.* b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 13. vol. 9. p. 24. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 9. Art. 269. vol. 9. p. 501.

Digitized by Google

Sæc. VII. ab an. DC. Ἡσυχίου πρεσβυτέρου ὑπόγραμμα Ἱερείας εἰς ψαλτήριον, ſeu *Introductio in Pſalmos* ſatis prolixa.

Sermo in S. Jacobum fratrem Domini, & in Davidem τ̃ θεοπάτορα. Ex quo, ſed ſub Heſychii presbyteri Hieroſolymitani nomine, nonnulla excerpſit Photius cod. 275.

Encomium in B. Thomam, ex quo excerpta habet idem Photius cod. 269.

Ejuſdem *Commentarius in Pſalmos* a Pſal. 77. ad 107. incluſive, & in Pſal. 118. Habentur hæc opera Græce MS. fol. in bibliotheca publica Cantabrig. Claſſ. 3. Fig. 3. Notandum vero eundem *Commentarium*, ibidem etiam ſub Chryſoſtomi nomine haberi. Auguſtinus Lindſellus, poſtea epiſcopus Petriburgenſis, adnexa notula ſcribit, diverſum eſſe ab illo Chryſoſtomi in eoſdem Pſalmos commentario, qui typis excuſus prodiit. Mericus vero Caſaubonus certiſſime eſſe Heſychii affirmat.

Præter opera memorata, exſtat ſub ejus nomine *Vita S. Longini* Centurionis a Bollandianis edita Martii 15. *Oratio in Lazarum quatriduanum.* Habetur Græce MS. Biblioth. Vindob. Cod. Hiſt. Eccleſ. 62. num. 20. fol. 123. quæ hoc modo incipir, Δεῖπνον ἡμῖν πολυτελὲς Λάζαρος σήμερον παρέθηκεν. Δεῖπνον, ἐν ᾧ πάντα θαυμαστὰ, πολυτελῆ, καὶ λαμπρὰ θεῖα, &c. Fragmenta in varia veteris & novi Teſtamenti *Cantica ſacra* ibid. Cod. Theol. 159. Scripſit item Homiliam ſive Sermonem *in Chriſti nativitatem*, ex quo nobile fragmentum de annis Mundi [a], deque anno natalis Dominici, inter Anaſtaſii Nicæni quæſtiones Latine edidit Gentianus Hervetus, & habetur Biblioth. Patr. tom. 12. Græce vero & Latine Car. du Freſnius in Appendice ad Chron. Paſchale; & paulo poſt, editionis tamen Freſnianæ ignarus, ex codice Barocciano 206. clariſſimus Hodius noſter Prolegom. ad Malalæ Chron. num. 24. Qui hæc aliave opuſcula non noſtro, ſed juniori cuidam Heſychio tribuenda eſſe, ſaltem tribui poſſe, contendunt, tum demum aſſenſum ab æquis rerum æſtimatoribus impetrabunt, cum veterum auctoritate, vel codicum manuſcriptorum fide id demonſtrare poſſint. Erat quidem Heſychius presbyter Hieroſolymitanus, literarum doctrina clarus, qui ſub Theodoſio juniore vixit, de quo Theophanes ad ann. 407. p. 71. verum ille noſtro longe antiquior erat.

OPERA, quæ non exſtant.

Hiſtoria eccleſiaſtica, cujus fragmentum de Theodoro Mopſueſteno, ejuſque hæreſi exhibetur in ſynodi quintæ CP. Collatione quinta. Sæc. VII. ab an. DC.

In Canticum Habaccuc, & Jonæ. Fragmenta habentur in Caraffæ catena in omnia utriuſque Teſtamenti cantica.

Conſonantia evangelica, cujus fragmentum Græc. Lat. dedit Combefiſius Auctuar. Nov. tom. 1. p. 773. & alterum inferius. *Epitomen* illius quandam, ſeu *Quæſtiones* 60. & *Solutiones* totidem, ex ipſo opere olim excerptas Gr. Lat. cum notis evulgavit Cotelerius Monument. Eccleſ. Græc. tom. 3. pag. 1.

Commentarii in epiſtolam ad Hebræos, & in Ezekielem, quorum teſtimoniis ſubinde utitur D. Thomas.

[b] DOROTHEUS, archimandrita Palæſtinus, Johannis Monachi celeberrimi, *Prophetæ* dicti, diſcipulus & miniſter, cui 601.
ex afflicta valetudine per plures annos in lecto decumbenti inſerviit. Fateor me veram ejus ætatem ignorare; conjectura tamen non prorſus improbabili ductus, exiſtimo ipſum ineunte hoc ſæculo clarviſſe. Cum enim Barſinuphii, qui circa an. 550. teſte Evagrio *, floruit, Johannes ille fuerit * L. 4. c. 33.
diſcipulus; Johannis autem in extrema ætate jam poſiti Dorotheus noſter miniſter fuerit, non alio loco commodius reponi poterit. Plurima de ſe hinc inde habet Dorotheus, quæ tanti non ſunt, ut huc transferantur. Id tantum dicam, eum poſt Johannis mortem e Seridi abbatis monaſterio excedentem, cœnobium ſeorſim ſibi ſuiſque poſuiſſe ac gubernaſſe. Scripſit *Doctrinas, De vita recte & pie inſtituenda*, ſive *Diſſertationes Ethicas & Aſceticas* 24. & *Epiſtolas* quaſdam breviculas ejuſdem argumenti. Exſtant *Doctrinæ* iſtæ (quarum ultima Græco textu caret) ſubnexis ad finem epiſtolis Gr. Lat. in Orthodoxogr. pag. 195. & Auctuario Duceano tom. 1. p. 743.

[c] PATERIUS, Gregorii M. diſcipulus, 601.
Romanæ eccleſiæ notarius & ſecundicerius. Claruit anno 601. & deinceps, tandem, ſi Arnoldo Wion * fides, ob ſummam eruditionis famam epiſcopus Brixienſis creatus. * Lign. vit. l. 2. c. 38.
Scripſit *tres libros Explanationum in obſcuriora utriuſque Teſtamenti loca*, ex Gregorii M. operibus excerptos; ſeu, ut habet Sigebertus *, colligens omnia S. ſcripturæ * De Script. c. 43.
teſtimonia, per quæ Gregorius obſcura ſuæ expoſitionis dilucidavit: tres libros edidit, duos *de Teſtimoniis vet. Inſtrumenti*, unum *de Teſtimoniis novi Teſtamenti*; ipſumque codicem appellavit *librum Teſtimoniorum*.

[a] Vide ſupra ad Ann. 420. ubi de *Joſephi* Hypomneſtico. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1623. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. § 3. vol. 10. p. 166. [c] Conf. *Oudin.* tom. 1. ſæc. 6. p. 1574. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Sigebert.* c. 43. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 595.

Prodiit

Sæc. VII. ab an. DC. Prodiit opus iſtud Paterii *Romæ* 1553. fol. & inter opera S.Gregorii ibid. 1591. & ſequentibus editionibus. Verum in impreſſis omnibus, & nonnullis manuſcriptis ejus codicibus deeſt liber ſecundus, quem cum reliquis duobus integrum ſe vidiſſe MS. in bibliotheca Cœleſtinorum Pariſienſium prodit Caſ. Oudinus Supplement. p. 156.

601. [a] EUSEBIUS, epiſcopus Theſſalonicenſis; claruit anno 601. Ab Andrea quodam monacho, gente Græco, Aphthartodocitarum hæreſi perdite addicto (eodem forſan cum eo qui Romæ ad Baſilicam S. Pauli incluſus degit, & ob conficta ſub Gregorii M. nomine ſcripta quædam in concilio Romano anno 601. damnatus eſt; quemque in epiſtola ad Euſebium noſtrum
* L.9.ep.69. Gregorius M. * exagitat) ab eo, inquam, per literas laceſſitus, ſcripta *Reſponſione*, Andreæ nugas reſutavit, ac dogmata Aphthartodocitarum ſunditus evertit. Cum vero Andreas edito alio opere ſententiam ſuam majore molimine confirmatum iret, Euſebius decem conſcriptis *libris* rem fuſius, atque accuratius pertractavit, & Catholicam veritatem egregie ſtabilivit. Exſtant *excerpta* utriuſque operis apud Photium, cod. 162.

601. CONON, primo Johannis Philoponi diſcipulus, cujus partes ſtrenue tutatus eſt in diſputatione, quam una cum Eugenio habuit contra Paulum & Stephanum Eutychianos coram Johanne patriarcha CP. Claruit circa annum 601. Demum Philopono inſenſus factus, quod tres, quas in Trinitate poſuit, naturas ſive ſubſtantias per omnia æquales eſſe ac in nulla re variantes confiteri nollet, diverſam ab eo ſectam inſtituit, cui nomen ſuum impoſuit, & epiſcopi vice præſuit: quin & Philoponi ſcripta anathemate percuſſit, & adverſus illius *de carnis Reſurrectione* deliramenta, *Orationem invectivam* ſcripſit. Idem fecit & Eugenius, & ipſe Philoponi ſectator olim non ignobilis, qui in diſputatione ſupradicta inclaruit. Utriuſque opera perierunt. Præter *Orationes invectivas*, *Acta diſputationis contra Paulum & Stephanum* literis mandata ſunt, & a Photio perlecta. Vide cod. 23, 24.

601. THEODOSIUS, monachus, claruit, ut videtur, circa annum 601. Scripſit *Confutationem* ſatis accuratam *Teſtimoniorum* quæ *adverſus corporum Reſurrectionem* a Johanne Philopono ſeu ex S. ſcripturis, ſeu ex patrum ſanctorum ſcriptis, adducta ſunt. Liber iſte a Photio cod. 22. memoratus, Sæc. VII. ab an. DC.
jam interiit. Dogmata ejuſdem Philoponi maleſana de SS. Trinitate, Gregorius, ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ (inquit Nicephorus *) in libro * L.18.c.48.
ad Euagrium monachum *de Divinitate* luculentiſſime refutavit. N. E.

[b] THEMISTIUS, *Calonymus* cognomento ſibi adſcito dictus, (quem Nicephorus Calliſtus * peſſime confundit cum Themiſtio philoſopho, qui ſub Valente floruit) Severianorum, Theopaſchitarum, & Agnoetarum ſectarius. Claruit anno 601. Vir non indoctus, inquit Photius *, qui perſpicuitatem ſermonis cum argumentorum robore optime novit conjungere. Scripſit orationem invectivam adverſus Philoponi deliria de reſurrectione: pro Agnoetarum vero ſecta compoſuit libellum, cui titulum dedit, *Apologia pro S. Theophobio*, quo in libro ipſum Severum perſtringere non dubitavit. Iſti libello volumen oppoſuit Theodorus, cui ut vices rependeret Themiſtius, peculiare *opus in Theodorum* conſcripſit. N.E. Scripſit & alia quædam Themiſtius, quorum memoria & fragmenta aliquot ſuperſunt in Actis conciliorum Lateranenſis & CP. III. viz. *Libros* nonnullos *ad Theodoram imperatricem. Sermones aliquot adverſus Colluthum pro tomo Theodoſii. Epiſtolam pro Salamitanis. Sermonem ad Chariſium monachum. Librum ad Conſtantinum epiſcopum Laodicenum. Libros de ſatisfactione, pro Agnoetis, ad Marcellum presbyterum & Stephanum diaconum*, Concil. tom. 6. p. 316, 320. denique *contradictorios libros adverſus Theodoſii tomum*, ex quorum ſecundo fragmentum habes Concil. tom. 6. p. 831. 601. * L.18.c.50. * Cod. 108.

THEODORUS, monachus Alexandrinus, Severianorum, Theopaſchitarum, ac Theodoſianorum hæreſin ſectatus. Claruit anno 601. Scripſit *Confutationem brevem* repetitæ Themiſtii contra patres temerariæ maximeque abſurdæ contentionis, ſive libri illius apologetici pro Agnoetarum ſecta. *Confutationi* huic cum *reſponſionem* objecerat Themiſtius, Theodorus tribus aliis de eodem argumento libris editis *operis ſui vindicias egit*. N.E. 601. Phot. cod. 108.

[c] NICIAS, monachus, claruit eodem circiter, ut videtur, tempore, viz. anno 601. Scripſit *contra Philoponi capita* 7. quorum ipſe Philoponus meminerat in Διαιτητῇ ſuo. Scriptis etiam Severum aggreſſus eſt; & Gentiles libris duobus refutavit. Vid. Photium cod. 50. 601.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 12. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. § 9. Art. 162. vol. 9. p. 425. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 18. § 2. vol. 8. p. 5. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. § 9. Art. 50. vol. 9. p. 390.

Sæc. VII. ab an. DC. 606. [a]FAUSTUS, gente Italus, ſeptennis adhuc puer S. Benedicto bonis moribus inſtituendus a parentibus commiſſus eſt, ſub cujus regimine in monaſterio Caſſinenſi educatus eſt, & ab eo S. Mauro in Gallias miſſo comes datus. Maurum igitur in Gallias ſecutus in monaſterio ab illo ad Ligeris ripam conſtructo 42. annos exegit; ac biennio poſt illius mortem, in Italiam redux, Caſinum repetiit, ubi rogantibus monachis, præcipue jubente Theodoro abbate, *Vitam & res geſtas S. Mauri* conſcripſit, ac Bonifacio 3. anno 606. nuncupavit. Exſtat hæc *Vita*, ſed ab Odone abbate Glanaſolienſi interpolata, apud Surium & Bollandum Januar. 15. & apud Mabillon. Sæc. Benedict. 1. pag. 274. Scripſit item *Vitam S. Severini abbatis*, quæ habetur apud Mabillon. ibid. p. 568.

606. MARCUS, ordinis Benedictini monachus, S. Benedicti diſcipulus & familiaris: claruit anno 606. *Vitam S. Benedicti* a Gregorio M. proſa deſcriptam, ipſe nonnullis de ſno additis carmine plane eleganti, & ſupra ſæculi ſui genium venuſto enarravit, adeo ut teſte Petro * diacono, de adventu ſanctiſſimi Benedicti ad Caſinum, de ſitn loci, conſtructioneque cœnobii elegantiſſimos verſus compoſuit. [b] Edita eſt hæc *Vita* a Proſpero Martinengo *Romæ* (una cum aliis poetis) 1590. *Collectionis* ſuæ tom. 3. *Gnomæ* vero *Hagenoæ* impreſſæ 1531. & alia quædam opuſcula *Pariſ.* 1563. edita, quæ Marco noſtro tribuit Gotfridus Olearius *, & (qui fortaſſe Olearium in errorem duxit) J. B. Marus Not. ad Petrum Diac. pag. 8. Marco eremitæ, qui ineunte ſæculo quinto floruit, certo certins aſcribenda ſunt.

* De vir. illuſt. Caſ. c. 3.

* Abac Patr. p. 301.

606. [c] BONIFACIUS IV. patria Valerianus, e gente Marſorum, Johannis medici filius, ex presbytero eccleſiæ Romanæ pontifex electus poſt initium Novembris anno 606. & anno ſequente die 26. Auguſti ordinatus. *Pantheon* Romanum a Phoca Imp. impetratum in eccleſiam commutavit; (quæ S. Mariæ *ad Martyres*, vulgo *Rotunda*, hodie dicitur) ſicut deceſſor ejus Boniſacius 3. *Oecumenici* titulum ab eodem tyranno impetraverat. Anno 610. Mellitus Londini epiſcopus, conſtructo extra nrbis mœnia monaſterio, Romam profectus eſt, pontificem de vita & regulis monachorum, aliiſque eccleſiæ Anglicanæ negotiis conſulturus; ubi habita eſt hac de re ſynodus, in qua ipſe Mellitus ſedit, & quæ decreta erant ſua quoque autoritate, inquit Beda *, ſubſcribens confirmavit, *Canoneſque* nna cum Bonifacii *literis* ſecum in Britanniam detulit. Obiit Bonifacius die 8. Maii, anno 615. Exſtat *Epiſtola ad Ethelbertum Anglorum regem*, & *Decretum in ſynodo Romana* latnm *de Monachis officium Sacerdotale miniſtrantibus*, Concil. tom. 5. p. 1618. Sæc. VII. ab an. DC.

* Hiſt. Eccl. l. 2. c. 4.

SERGIUS, ab anno 608. patriarcha Conſtantinopolitanus. Anno 629. ab Heraclio Imp. animi dubio conſultus unicam eſſe in Chriſto voluntatem & operationem, habita ſynodo decrevit & reſcripſit, virus in mente jamdiu latens tunc primum prodens. Anno 633. cum Honorio papa per literas egit, ut omnium patriarcharum decreto confirmaretur ſynodus Alexandrina, quæ fidei orthodoxæ diſpendio pacem infidam Catholicos inter & Eutychianos conciliarat, unicam eſſe in Chriſto voluntatem docens. Anno 639. edita *fidei Ecthefi*, habitaque Conſtantinopoli ſynodo, hæreſin Monotheleticam confirmavit; & eodem diem ſupremum obiit. Exſtant ab eo ſcriptæ *epiſtolæ* 3. *altera ad Cyrum patriarcham Alexandrinum* Gr. Lat. Concil. tom. 6. pag. 176. *altera ad Cyrum Phaſidis epiſcopum*, Gr. Lat. inter Concil. CP. 3. Acta Act. 12. Concil. tom. 6. p. 915. *tertia ad Honorium papam*, Gr. Lat. ibid. p. 918. *Acta Synodi*, quam pro confirmanda *Ecthefi* imperatoris hæretica anno 639. habuit, exſtant Gr. Lat. Concil. Lateran. Act. 3. Concil. tom. 6. p. 201. 608.

EUSTASIUS, ſive Euſtathins, S. Columbani diſcipulus, cui in monaſterii Luxovienſis apud Burgundiones regimine anno 610. ſucceſſit. Anno 627. ſynodum Matiſconenſem haberi curavit; in qua *Regulam* a S. Columbano monachis datam, ab Agreſtio autem ex Theodorici Francorum regis notario facto monacho Luxovienſi temere vellicatam ſtrenue defendit, homini importuno ejuſque aſſeclis os compeſcuit, & a ſynodi patribus præclarum pietatis & doctrinæ elogium meruit. Scripſit *Itinerarium S. Columbani*, qno uſus videtur Jonas in contexenda *Columbani vita*, quodque forſan alicubi adhuc ineditum deliteſcit. 610.

BULGARANUS, ſtirpe Gothus, genere Hiſpanus, dignitate Comes, claruit anno 610. quo, ſub Gundemaro Gothorum rege, Galliæ Narbonenſis præfectus erat. Exſtant ineditæ illius epiſtolæ ſex, partim 610.

a Conf. *Oudin.* tom. 1 ſæc. 6. p. 1443. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 453. item Bibl. Eccleſ. ad *Petrum Diacon.* c. 2. b Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 715. item Bibl. Eccleſ. ad *Petrum Diac.* c. 3. & Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 71. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 12. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. p. 705.

ad

Sæc. VII. ab an. DC. ad regem, partim ad illuſtres illius temporis epiſcopos ſcriptæ, quibus plurima temporis iſtius geſta, non aliunde nota, cognoſcuntur & illuſtrantur. Aſſervantur MSS. in eccleſiæ Ovetenſis codice membranaceo, ante 500. annos exarato, & in alio eccleſiæ Complutenſis antiquiore, referente, qui teſtis erat oculatus, Ambroſio de Morales Hiſt. lib. 12. c. 11. Confer Cl. Antonium Biblioth. Hiſp. Vet. tom. 1. lib. 5. c. 5. n. 218. p. 274. Has epiſtolas, ex codice Ovetenſi deſcriptas, preloque paratas, penes ſe habuit illuſtriſſimus Cardinalis d'Aguirre, qui eas publici juris facere promiſit. Confer ejus Notit. Conc. p. 104, 105.

611. [a] THEOPHYLACTUS, *Simocatta* dictus, genere Ægyptius, patria vero Locrenſis, ex ſophiſta, ſeu ſcholaſtico præfectus & antigrapheus (i. e. forſan Cancellarius) claruit anno 611. Vixit poſt annum 628. quo occiſum ab Heraclio Choſroen Perſarum regem memorat Hiſt. lib. 8. c. 12. Scripſit *Mauricii Imp. res geſtas libris* 8. quos ante annum 610. maxima ex parte compoſuit. Statim enim poſt obitum Phocæ hiſtoriam ſuam ex loco ſuperiori legens cum ad Mauricii cædem ventum eſſet, lachrymas populo adſtanti excuſſit. Operi tamen ſuo ante annum 629. coronidem non impoſuit. De ſtylo ejus hæc Photius*, Ἡ μέντοι φράσις αὐτῷ ἔχει μέν τι χάριεν· πλήν γε δὴ ἡ τῶν τροπικῶν λέξεων καὶ τῆς ἀλληγορικῆς ἐννοίας κατακορὴς χρῆσις εἰς ψυχρολογίαν τινὰ καὶ μειρακιώδη ἀπειροκαλίαν ἀποπλανᾶται· ἡ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς γνωμολογίας οὐκ ἐν καιρῷ παρενθήκη φιλοτιμίας ἐστὶ περιέργου καὶ περιττῆς· τὰ δ' ἄλλα οὔ τι εἰς μῶμον ἥκει. *Dictio illius aliquid veneris habet, niſi quod figuratis vocibus & allegoricis ſenſibus putide nimis ac frequenter ad ſatietatem uſus, in frigiditatem quandam ac juveniles ineptias dilabatur. Veruntamen & ſententiarum illa interjectio minus opportuna diligentiam arguit & curioſam & ſupervacaneam; cætera bonus, in reprehenſionem non incurrit.*

* Cod. 65.

SCRIPTA.

Hiſtoriæ rerum a Mauricio geſtarum libri 8. ab anno 582. ad an. 602. pertingentes, a Photio in epitomen redacti cod. 65. Prodierunt integri Gr. Lat. una cum Photii epitome cum Pontani verſione & notis, *Ingolſtad.* 1603. 4°. cum iiſdem & Fabroti gloſſario Græco-barbaro *Pariſ.* 1648. fol. *Excerpta legationum* non eſt quod morer; quippe quæ ex hiſtoria iſta deſumuntur.

Epiſtolæ 85. breviculæ varii argumenti, Græce ab Aldo editæ *Venet.* 1499. Gr. Lat. a Cujacio editæ inter epiſtolas Græcanicas *Aureliæ Allobrogum* 1606. fol. Sæc. VII. ab an. DC.

Problemata phyſica. Prodierunt Græce a Vulcanio edita, una cum epiſtolis, *Lugd. Bat.* 1596. 8°. deinde Gr. Lat. cum iiſdem, interprete Jac. Kimedoncio, *Heidelberg.* 1598. 8°. auctiora curante Schotto *Antverp.* 1599. 8°. denique a Rivino evulgata *Lipſiæ* 1653.

SISEBUTUS, origine Gothus, ortu Hiſpanus, fide Catholicus, Gothorum in Hiſpania rex, regnum auſpicatus eſt. A. C. 612. tenuitque annos 8. cum dimidio, moriens anno 621. Armorum gloriæ, eruditionis & eloquentiæ decus addidit, quo nomine illum non uno elogio ornat ipſius æqualis Iſidorus Hiſpalenſis. *Erat*, inquit Rodericus Toletanus*, *vir ſapiens, & nimium literaturæ deditus, eloquio nitidus, literarum ſapientia doctus, in judiciis ſtrenuus, præſtantiſſimus pietate, mente benignus*, &c. Extant MSS. ejus epiſtolæ aliquot, partim ad epiſcopos, partim ad alios hujus ſæculi dignitate conſpicuos datæ; quas, una cum nonnullis Cæſarei Patricii ad Siſebutum epiſtolis, editioni paravit Card. d'Aguirre, ipſomet indicante, Notit. Conc. p. 109. Scripſit item Siſebutus *vitam & martyrium S. Deſiderii*, Viennenſis in Gallia epiſcopi, quem ab exilio revocatum lapidibus obrui fecit Theodoricus rex Maii 23. anno 612. Etiamſi enim hanc vitam alterius Siſebuti opus eſſe exiſtimare videtur Johan. Mariana, rectius tamen Siſebuto regi aſcribi debet, cui in Autographo Toletano diſerte tribuitur, monente eodem Cardinale (qui eam una cum epiſtolis edere in animo habuit) nota ad Antonii Biblioth. Vet. Hiſp. lib. 5. c. 5. p. 275. 612.

* De reb. Hiſp. l. 2. c. 17. p. 49.

[b] ANTIOCHUS, monachus Palæſtinus, in celeberrimo S. Sabæ monaſterio, *Laura* dicto, vitam egit, claruit anno 614. quo Hieroſolyma a Perſis capta, precioſum crucis lignum aſportatum, monachi Lauretani aut cæſi aut fugati ſunt: & in his Antiochus mala ſubiit plurima. Superfuit anno 629. In homilia enim ultima prenſatam ab Athanaſio hæretico ſedem Antiochenam indignatur. Scripſit, rogante Euſtathio quodam, *Pandectem divinæ Scripturæ*, ſeu *Compendium totius religionis Chriſtianæ & SS. ſcripturarum doctrinæ, homiliis* 130. *comprehenſum*: quibus præmittitur *præfatio & epiſtola nuncupatoria ad Euſtathium*, ſubjungitur vero *Exomolegeſis ad Deum*. Homilias iſtas Latine a ſe verſas primus in lucem edidit Godefridus Tilmannus in Bi- 614.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 5. vol. 6 p. 280 ſeq. [b] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 14. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. § 4. vol. 9. p. 260. Catalog. Cod. MSS. Bibl. Coiſlianæ a *Monfalcon.* edit. p. 189.

Sæc. VII. blioth. Patr. *Pariſ.* 1575. Græcum textum
ab an. DC. dedit una cum Tilmanni verſione Fronto
Ducæus Auctuar. *Pariſ.* 1624. tom. 1. pag.
1021. Porro Antiochi *liber de vitioſis cogi-
tationibus* exſtat Latine Petro Pantino inter-
prete in Biblioth. Patr. *Colon.* 1618. & alibi.
His adjungi poteſt narratio *vitæ S. Euphro-
ſyni*, qui Lauræ S. Sabæ coquus cœnobialis
fuerat. Incipit, οὗτος ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Εὐ-
φρόσυνος, &c. Exſtat MS. in Biblioth. Vin-
dob. inter Theologicos cod. 333. juxta diſpo-
ſitionem Neſſelianam num. 4. fol. 28. p. 2.
Vide quæ notavit Cl. Lambecius Comment.
lib. 3. p. 138. ubi S. Antiochum hujus vitæ
autorem eſſe judicat; cujus proinde pande-
ctæ præfixa eſt. De hoc Euphroſyno ſilent
penitus martyrologi Latini.

614. [a] GEORGIUS, *Eleucius* antea dictus,
ex oppido Adigermaro, uti ipſemet teſta-
tur, oriundus; claruit an. 614. Puer adhuc
Theodoro Siceorum in regione Galatarum
archimandritæ traditus eſt, ſub cujus cura
& tutela diſciplina monaſtica ſe per 12. an-
nos exercuit, eique jam defuncto in mona-
ſterii ſui præpoſitura ſucceſſit. Scripſit *vi-
tam* S. Theodori archimandritæ, & epiſco-
pi deinde Anaſtaſianopolitani, qui morta-
litatem explevit tertio Heraclii imperatoris
anno, Chriſti 613. Exſtat Latine apud Su-
rium & iſtiuſmodi collectores die April. 22.
ſed Symeonis metaphraſtæ quiſquiliis haud
parum conſpurcata.

615. [b] JOHANNES, gente Hiſpanus, pri-
Ildefonſ de Script. c. 6. mum monaſterii cujuſdam abbas, deinde
eccleſiæ Cæſarauguſtanæ poſt Maximum
præſul factus circa annum 615. Obiit anno
circiter 627. In eccleſiaſticis officiis quæ-
dam eleganter & ſono & oratione compo-
ſuit; & *de inveſtigandis Paſchalis feſti cal-
culis libellum* exaravit. N. E.

620. BONIFACIUS V. gente Campa-
nus, civitate Neapolitanus, Johannis filius,
primo titulo S. Xyſti archipresbyter, dein-
de anno 620. 27. Aprilis (juxta catalogum
Anaſtaſianum) eccleſiæ Romanæ culmen
aſcendit. Anno 624. 8. Cal. Maii, mortuo
Mellito Juſtus Roffenſis epiſcopus in ſede
Cantuarienſi ſucceſſit. Huic *Pallium* dono
miſit Bonifacius una cum literis, quibus
epiſcopos ordinandi poteſtatem ipſi con-
ceſſit: ſed quamnam autoritatem hic ſibi
fingit bonus pontifex? quam neque Ead-
baldus rex, neque ipſe Juſtus ab eo peti-
viſſent; quamque antiquos eccleſiæ cano-
nes cuivis epiſcopo in provincia ſua olim Sæc. VII.
conceſſiſſe luce meridiana clarius eſt. Obiit ab an. DC.
Bonifacius die 11. Martii anno 626. Ex-
ſtat *epiſtola ad Juſtum de Pallii uſu*, *alia ad
Edwinum Northumbrorum regem*, qua eum
ad fidem Chriſtianam exhortatur, *tertia ad
Edilburgam Edwini conjugem* qua fidem ei
gratulatur, monetque ut marito ſuo idem
præſtet beneficium. Habentur hæ epiſtolæ
tum apud Baronium ad an. 618. 625. tum
Concil. tom. 5. p. 1658 [c].

[d] MODESTUS, patriarcha Hieroſo- 620.
lymitanus, uti diſerte a Photio * vocatur, * Cod. 278.
claruit anno 620. Poſt Zachariam Patriar-
cham a Perſis in captivitatem anno 616.
abductum ſedem Hieroſolymitanam rexit,
dirutas eccleſias reſtauravit, dilapſos ſuga
monachos revocavit, & inſtituit; omnia
denique eccleſiæ Palæſtinæ negotia ſumma
diligentia curavit uſque ad annum 628.
quo contigit Zachariæ reditus. Scripſit *ho-
milias* 3. viz. *in Mulieres unguenta ferentes*,
& *in occurſum Domini & Simeonis* (quarum
excerpta dat Photius cod. 275.) denique
*encomium in obdormitionem Deiparæ Virgi-
nis* [e]; quod bene longum, ſed parum utile,
fuiſſe notat Photius.

CYRUS, primo Phaſidis ſive Lazorum 620.
epiſcopus ab anno circiter 620. deinde ab
Heraclio Imp. cujus favorem apud Lazos
anno 623. hiemantis captarat, ſedi Alexan-
drinæ præfectus anno 630. Anno priore
cum Heraclium, quid de duabus in Chriſto
naturis ſentiendum eſſet, incertum, Ser-
gium CP. conſuluiſſe accepiſſet; & ipſe du-
bitare præ ſe ferens, quo Sergium a Ca-
tholica veritate facilius dimovere poſſet,
ſibi utpote in re prorſus obſcura facem ab
illo præferri poſtulaverat. Anno 633. pa-
cem Severianos inter & Catholicos reſar-
ciendam cauſatus, ſynodum Alexandriæ
habuit; in qua omnes unicam in Chriſto
Deivirilem operationem non confitentes
anathemati ſubjecit. Anno 639. Heraclii
Imp. *Ecthesin* ſubſcriptione ſua roboravit;
atque anno ſequenti obiit. Exſtant Gr. Lat.
ab eo ſcripta, (1.) *Libellus ſatisfactionis* in
ſynodo Alexandrina anno 633. Theodo-
ſianis ſive Severianis in eccleſiæ ſinum re-
cipiendis ſubſcribi juſſus, capitulis 9. con-
ſtans, quorum ſeptimum hæreſin Monothe-
leticam non obſcure confirmavit: Concil.
tom. 6. p. 954. (2.) *Epiſtolæ 3. ad Sergium
patriarcham* CP. Concil. tom. 6. pag. 207.
950. 952.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1611. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 271. *Allatius* de *Georgiis* §. 8. ad calc. vol. 10. Bibl. Gr. p. 612. *b* Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 171. *c* Item ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 30. ſeq. *d* Conf. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 16. *e* Ex codice *Seguieriano* integrum deſcriptum ſe habere teſtatur V. C. Michael le Quien *Damaſceni* operum tom. 2. p. 857.

GEOR-

Sæc. VII. ab an. DC. 620. [a] GEORGIUS, Johanni Eleemoſynario in ſede Alexandrina ſucceſſit circa annum 620. Obiit anno 630. vel paulo ſerius. Scripſit *vitam S. Johannis Chryſoſtomi*; quam ex Cyrilli Alexandrini ejuſdem argumenti libro eum deſumpſiſſe affirmat Gerardus Voſſius *, autoritate fretus, ut opinor, Anonymi ſcriptoris *vitæ Chryſoſtomi*, quem Græce edidit Savilius ad calcem Chryſoſtomi operum. Cujuſnam vero fidei, autoritatis, quin & ævi fuerit Anonymus iſte, mihi plane eſt incompertum: niſi quod poſt an. 950. floruerit: nec a Cyrillo Chryſoſtomi res geſtas literis mandatas eſſe aliunde conſtat. Interim certiſſime conſtat ex Palladii *Dialogo* de vita Chryſoſtomi Georgium ſua ut plurimum, fabulis plerumque intertextis, deſcripſiſſe: quod & Photius * dudum notavit. Cæterum de Georgio, ejuſque hiſtoria, accurate agit nobiliſſ. Savilius tractatu de ſcriptoribus rerum Chryſoſtomi ſupra edito, quem nos primi in lucem protulimus. De ſtylo tamen ejus audiatur Photius, ἐςι μέντι τὴν φράσιν ἁπλῦς, καὶ εἰς πολλὴν χυδαιότητα καθυπηγμένος· μηδὲ τῦτο δὲ, παρὰ τοῖς γραμματικοῖς κατὰ χεῖρας, τὴν τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων σύνταξιν ἠκριβωμένος. *Dictio certe ſimplex in humilem admodum ſtylum delabitur; neque ſaltem quod vel literatoribus in promptu, nominum, verborumque accuratam adhibet conſtructionem.* Vitam iſtam primus edidit Latine Godefridus Tilmannus *Pariſ.* 1557. & exinde Surius Jan. 27. Græce vero cum notis Cl. Savilii prodiit inter opera Chryſoſtomi tom. 8. Ampliſſima excerpta habet Photius cod. 96.

* De Hiſt. Gr. l. 2. c. 20.

* Cod. 95.

620. [b] JOHANNES, monachus Antiochenus, claruit circa ann. 620. Scripſit *hiſtoriam Chronologicam a Mundi initio ad ſua uſque tempora*: quæ inedita in bibliothecarum forulis adhuc deliteſcit. Ampliſſima tamen ejus excerpta *Collectaneis* ſuis *de Virtutibus & Vitiis* inſeruit Conſtantinus Porphyrogenneta: quæ notis illuſtrata ex codice Peireſciano Gr. Lat. edidit Hen. Valeſius *Pariſ.* 1634. 4°.

620. [c] NENNIUS, gente Britannus, Elvodugi, Probi, atque Beulani presbyteri diſcipulus, Bannochorenſis cœnobii primum monachus, deinde abbas. Claruit, juxta Baleum, Voſſium, alioſque, circa ann. 620. Hunc eundem fuiſſe cum celebri illo abbate Dinotho qui diſputatione cum Auguſtino habita anno 613. inclaruit, & lanienam Bannochorenſem ægre evaſit, cenſent Baleus, aliique, an recte, docti judicent. Sane temporum ratio ac rerum circumſtantiæ apprime congruunt. Nennius enim doctrinam evangelicam non modo per Cambrorum fines, ſed & propinquas Scotorum inſulas longe lateque prædicando propagaſſe fertur; quod poſt cæſos monachos, dirutumque Bannochorenſe monaſterium feciſſe jure merito credi poſſet. Inter Scotos verſatus Finanum epiſcopum Lindisfarnenſem melioribus literis erudiendum curæ ſuæ commiſſum habuit. Exſtat *liber* ab eo ſcriptus *de geſtis Britonum*, ſive *breviarium* ſeu *hiſtoria Britannorum*, MS. in bibliotheca regia Weſtmonaſterienſi, & in bibliotheca Academiæ Cantabrigienſis, ac in Cottoniana, alibique non uno in loco, in nonnullis codicibus Gildæ Hibernico aſcriptus: de quo cum multa undique ſcitu non indigna collegerit Uſſerius in Biblioth. Theol. MS. nos quædam inde delibabimus. "De codice "quodam perantiquo a ſe reperto hujuſ"modi habet Priſeus. Videtur libellus iſte "primum a Nennio compoſitus, at poſtea "a literatoribus aliquot, qui in eum inci"derant, mire depravatus. Statim enim "poſt principium legitur: Ab Adam vero "uſque ad paſſionem Domini noſtri Jeſu "Chriſti anni ſunt 5228. a paſſione autem "Chriſti peracti ſunt anni —— Hic appa"ret lacuna, ubi veteri ſcriptura expuncta, "novis characteribus hic numerus ſupple"tur 796. nempe ipſo literatore tempo"ris ſupputationem ad ſuam tempeſtatem "traducente, cum prius ad authoris dun"taxat ævum applicita fuiſſet. Deinde in "contextu hiſtoriæ ubi libelli autor inco"las hujus inſulæ qui ſuo tempore fuerant, "commemorat, hæc habuit: Et in ea ha"bitant 4. gentes, Scoti, Picti, Saxones ac "Britones. Novus hic ſc. Ariſtarchus pro "[habitant] prius habitabant ſcripſit: (quod "noviter adjectum eſſe præter veteris exem"plaris contextum ex recentiori tum cha"racterum tum atramenti ſpecie liquido "conſtat) nulla habita ratione temporis, "quo ſuperiora ſcripta ſunt, ſed ſuæ dun"taxat tempeſtatis. Ad eundem modum "quamplurima ejus libelli loca dum corri"gere vellet, vitiavit & corrupit. Quam"vis autem aliqua ei a poſterioribus ali"quot ſciolis adjecta videantur, quæ Gildæ "tempeſtati minime congruunt, ex Gildæ "tamen commentariis hunc deſumptum "eſſe facile crediderim. Non enim novum "eſt veterum chronicis recentiora, ut emer"gunt, rerum eventa addere, inſcriptione "tamen primi autoris minime abolita. Plu"ra interpolati voluminis exempla ibidem "profert Priſens, additque ea quæ Gu"lielmus Malmsburienſis ſe in geſtis Bri-

Sæc. VII. ab an. DC.

a Conſ. *Oudin.* tom. 1. p. 1595. *Fabr* Bibl. Gr. l. 5. c. 15. §. 2. vol. 7. p. 556. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 16. b Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 37. not. vol. 6. p. 138. c Conſ. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 13. vol. 5. p. 293. *Oudin.* tom 2. p. 70.

« tonum de Vortigerno legiſſe ait, & quæ
« de Vortimero habet, Arthurumque in ob-
« ſidione Badonici montis fretum imagine
« Dominicæ matris ſtupenda geſſiſſe ſcri-
« bit, hinc deſumpſiſſe credendum eſſe.
« Nam ea hoc in libello memorantur, ne-
« que ea ex Gilda quem Polydorus evul-
« gandum curavit, ſumere potuit, quippe
« qui nec Vortigerni quidem ſpeciatim men-
« tionem faciat, nedum Vortimeri aut Ar-
« thuri. Deinde ex Gaufredo Monomutenſi
« ea deſumere non potuit; nam hiſtoriam
« Britannicam nondum evulgaverat, quum
« Malmsburienſis ſuam ederet. Henricus
« etiam Huntingdonenſis integras habet clau-
« ſulas ex hoc libello ad verbum deſumptas
« in ſua Britanniæ deſcriptione; cum non-
« dum videret Gaufredi hiſtoriam. Sunt &
« alii, inter quos Johannes Anglicus, qui
« quædam ex hoc libello citant ſub Gildæ
« nomine. Lelandus Nennium neſcio quem
« hujus libelli autorem putat. Sic Priſens.
« Sane Lelandus in aſſertione Arthuri ex
« oratione ejus colligi poſſe prodit Nen-
« nium autorem eſſe; & in *Commentariis in*
« *Cygneam Cantionem* quædam inde citat ſub
« Nennii nomine: Camdenus vero Pſeudo-
« Gildam vocat. Errant tamen, ſi qui pu-
« tant hoc eſſe opus nebulonis illius, qui
« paucis ante annis (ut refert Polydorus
« Virgilius Præfat. ad Gildam) ex Gaufredi
« ſcriptis *Breviarium* compoſuerat, illudque
« *Gildæ ſapientis* falſo *compendium* inſcri-
« pſerat, ſeu Gildæ illius fictitii, quem blat-
« tis & tineis ad Iſidis vadum in biblio-
« theca Mertonenſi prædæ expoſitum dicit
« Lelandus in aſſertione Arthuri. Hoc enim
« de opere Pſeudo-Gildæ Albanii (de quo
« in Centuriis Baleus) accipio, non de no-
« ſtri hujus recentioris. Nennium enim,
« cui hoc a Lelando opus tribuitur, ab eo
« ſupra commendatum videre eſt, ejuſdem-
« que nomine ſententiam citat ipſe pariter
« ac Camdenus, quam ex libello hoc Gildæ
« repetit Priſeus Hiſt. Brit. Defenſ. pag. 50.
Hæc Uſſerius. Plura adhuc ſcripſit Nennius ſive Gildas Hibernicus (eundem enim binis nominibus inſigniri veri non eſt abſimile) ex quibus ſe in Hibernia, inde fugientem, reliquiſſe teſtatur Baleus in calce 13. Centur. *De origine Britannorum Chronicon* vetuſtiſſimum, (MS. id haberi in collegio S. Benedicti Cantabrig. ſcribit Pitſeus) *Eulogium Britanniæ*, ac *librum de mirabilibus Britanniæ*. Habetur hoc *Eulogium* MS. in vetuſto codice Coll. S. Benedict. vol. 338. 4°. ſed progreditur ad annum uſque 840. Unde liquet vel Nennium noſtrum duobus integris ſæculis recentiorem fuiſſe, vel ſaltem Eulogium a recentiori manu continuatum eſſe. Exſtat etiam MS in bibliotheca S. Trinit. Cantabr. cum hoc titulo *Eulogium monachi Benedictini*, cum adjecto libro *de Mirabilibus*, &c. In Centuaria vero 1. cap. 74. alios Nennii libros memorat Baleus, viz. *De urbibus Britannorum*, *Apologiam quandam*, *Coſmographiam hiſtoriæ Mundi*, & *Additiones Gildæ*; qui an alicubi adhuc lateant, non liquet. Certe ex unico hoc opere Nenniano ſex diverſos libros faciunt Baleus *, ejuſque perpetuus exſcriptor Pitſeus *, qui & ſeptimum addit. Nennii librum Gildæ olim adſcriptum eſſe, omnibus jam notum eſt. Nennii Eulogium primus edidit, ex variis varie corruptis exemplaribus (quod ipſe ingenue fatetur) quam fieri potuit emendatum, Tho. Galeus Rer. Anglic. Script. tom. 3. p. 91. Notandum vero eſt vetuſtiorem quendam fuiſſe Nennium Luddi regis fratrem, de quo mira fabulantur, quique ex Bardorum cantionibus & Flaminum ſcriptis rerum Britannicarum hiſtoriam patrio ſermone compoſuiſſe dicitur. Hiſtoriam ejus Nennius Bannochorenſis Latine vertit, ac ad ſua tempora narrationis filum deduxit.

* De Script. Brit Cent. 1. c. 74.
* De Script. p. 106.

SULPITIUS, *Pius* dictus, gente Gallus, in agro Bituricenſi natus, anno 612. 624.
ſacerdos ordinatus, paulo poſt abbas Caſtrenſis factus, demum anno 624. mortuo Auſtregiſilo ſedi Bituricenſi præfectus eſt. Anno ſequenti concilio Rhemenſi interfuit. Exſtant *Epiſtolæ* 3. apud Caniſium Antiq. Lect. tom. 5. inter epiſtolas ad Deſiderium Cadurcenſem [a].

VERUS, Rutinenſis in Gallia epiſco- 625.
pus, claruit anno 625. quo concilio Rhemenſi adfuit. Exſtant ab eo ſcriptæ *Epiſtolæ* 2. apud Caniſium tom. 5. ubi ſupra.

[b] HONORIUS, natione Campanus, 626.
Petronii viri conſularis filius, anno 626. die 28. Septembris pontifex Romanus ordinatus eſt. Anno 633. cum Cyrus Alexandrinus unicæ in Chriſto voluntatis confeſſionem decreto ſynodico confirmaſſet; ac Sophronius Hieroſolymorum patriarcha Alexandriæ præſens Cyrum erroris palam argueret, & a communione ejus abſcederet: Sergius CP. Honorium de re tota per literas certiorem fecit. Honorius dato reſponſo, Cyri factum probavit, Sophronii improbavit: unicam eſſe in Chriſto voluntatem & operationem confeſſus eſt, & prolatis e SS. ſcripturis, & autoritate patrum argumentis probare anniſus eſt. Eadem dogmata ſcriptis etiam aliis epiſtolis plus una vice autoritate ſua, quantum potuit,

a Edit. nov. tom. 5. p. 655. b Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 17. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 8. vol. 3. p 806.

ſta-

ſtabilivit. Laterem lavant, operam oleumque plane perdunt, quotquot Honorium ob hæreſin Monotheleticam a ſynodo Generali 6. diſerte anathematizatum, a non uno pontifice Romano pro Monothelita habitum, hac labe eximere allaborant. Eorum omnium argumentis, ſeu frivolis potius atque inanibus effugiis, pleniſſime ſatisfecit Vir Cl. & Britanniæ noſtræ Borealis decus eximium, Johannes Forbeſius Inſtruct. Hiſt. Theolog. lib. 5. ubi toto fere libro hac de re accurate agit. Vid. quæ infra *in Libro diurno* dicemus. Obüt Honorius die 13. Septembr. anno 638. Exſtant ab eo ſcriptæ, *Epiſtolæ* 8. Conc. tom. 5. p. 1681 [a]. & *Epigramma de Apoſtolis ob Chriſti ad cælos aſſenſum obſtupeſcentibus* [b], in Bibliotheca Patr. tom. 12. p. 214.

627. [c] BRAULIO, Johannis epiſcopi Cæſarauguſtani frater, cui in ſede epiſcopali ſucceſſit anno 627. Anno 633. concilio Toletano 4. 636. Toletano 5. 638. Toletano 6. interfuit. Anno 646. obiit. Scripſit *vitam S. Æmiliani monachi*, quæ exſtat apud Mabillon. Sæcul. Benedict. 1. p. 205. *Epiſtolas* 2. ad Iſidorum Hiſpalenſem, quæ inter Iſidori opera haberi ſolent. *Elogium Iſidori* breve, quod apud Surium reperitur die 3. Aprilis, & Iſidori operibus plerumque præfigitur.

629. SOPHRONIUS, ortu Damaſcenus, ſophiſta primum, deinde monachus, Johannis Eleemoſynarii familiaris, demum anno 629. patriarcha Hieroſolymitanus. Indefeſſus Orthodoxæ veritatis vindex: qui præſens Alexandriæ factus anno 633. Cyrum ſub obtentu pacis ineundæ hæreſin in eccleſiam invexiſſe ſtrenue exclamavit, & communionem ei renunciavit. Quin & literis apud Sergium CP. egit, ut capitulum ſeptimum *libelli ſatisfactionis* a Cyro Severianis præſcripti caſſaretur: ad Honorium vero papam Stephanum legatum pro eadem re curanda miſit. Anno 636. capta ab Haumare Saracenorum duce Hieroſolyma, liberam religionis profeſſionem Chriſtianis concedendam pactus eſt; & eodem anno vitam finivit.

[d] SCRIPTA QUÆ SUPERSUNT.

Epiſtola encyclica, ſtatim poſt ſuſceptum epiſcopatum ſcripta *ad Honorium*, *Sergium*, forſan & reliquos Patriarchas. Prolixa illa quidem, ſi quæ alia, epiſtola, adeo ut juſti voluminis molem exæquare poſſet. Exſtat Græc. Lat. Concil. CP. 3. Act. 11. Concil. tom. 6. p. 851.

Orationes 2. *in Crucem*, quæ habentur apud Gretſerum de cruce tom. 2. prior Gr. Lat. pag. 1173. poſterior Latine tantum p. 1401.

In Chriſti natalitia homilia.

SS. Archangelorum, *Angelorum*, *cæterarumque Virtutum encomium*. Duæ iſtæ homiliæ exſtant Lat. in Bibiloth. Patr. tom. 12.

De laboribus, *certaminibus & peregrinationibus S. Pauli fragmentum*, quod ſub Sophronii nomine Latine edidit Bignæus in ſua Biblioth. Patr. exinde in alias Bibliothecæ Patrum editiones deſumptum. Pars eſt Hypomnematων, ſive commentariorum hiſtoricorum, quos de Apoſtolis edidit. Ex encomio Johannis Theologi & Evangeliſtæ de ſororibus ſive cognatis Domini excerptum Græce & Lat. exhibet Cotelerius not. in lib. 3. Conſtit. Apoſt. p. 200. Fragmentum de Baptiſmate Apoſtolorum ex codice Vindobonenſi Græce & Lat. P. Lambecius Comment. lib. 3. p. 52. in quo imprimis notandum venit, eo referente, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ſolum S. Petrum propriis manibus baptizaſſe, Petrum deinde Andream, &c. Verum in hoc, niſi majori quam ſua autoritate fultus, fidem a naſutioribus haud facile impetrabit. Simile fere fragmentum ſub nomine Euodii Antiocheni Apoſtolorum ſucceſſoris habetur apud Nicephorum lib. 2. cap. 3. de quo ſuo loco actum eſt. Ibid. cod. 59. num. 13. fol. 120. p. 2. habentur Græce excerpta quædam ex ejuſdem Sophronii encomio in S. Johannem Evangeliſtam. Vid. Lambec. lib. 3. p. 100.

Vita S. Mariæ Ægyptiacæ, quæ a Paulo Diacono Latine verſa, habetur apud Surium April. 2. Eam Anonymo cuidam monacho cœnobii prope Jordanem ſiti vendicant Papebrochius in April. tom. 2. p. 65. & Poſſinus Theſ. Aſcet. in Prolegom. num. 11, 12.

Encomium SS. Cyri & Johannis, cujus fragmenta duo reperiuntur Conc. tom. 7. p. 249.

[e] *Tractatus de Incarnatione unius ex Trinitate.* Habetur Græce MS. in bibliotheca regia Pariſienſi cod. 2198. Vid. Labb. Nov. Biblioth. MS. p. 90.

[f] *Cæterum Johannis Moſchi Limonarium ſive Pratum ſpirituale* & a Damaſceno Orat. 1. de Imag. & a concilii Nicæni 2. patribus Act. 4. ſub Sophronii nomine citatur. Unde probabili ſane, quæ & aliunde con-

a Conſ. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 34. ſeq. b Item Epitaphium *Bonifacii V.* in V. Cl. *Gul. Fleetwood* Sylloge Veterum Inſcriptionum p. 370. c Conſ. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 2. vol. 1. p. 743. item ad *Ildefonſ.* de Script. Eccleſ. c. 12. d Conſ. *Oudin.* tom. 1. p. 1606. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 17. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 10. vol. 7. p. 483. ſeq. & l. 5. c. 21. §. 7. vol. 8 p. 199. & l. 5. c. 38. §. 9. Art. 231. vol. 9 p 485. item l. 6. c. 1. §. 15. vol. 11. p. 45. e Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 5. ad vit. *Cyri.* f Moſchi Limonarium ſub Sophronii nomine citatur, non quod juncta cum Moſcho opera in eo contexendo inſudaſſet, ſed quod Sophronio a Moſcho nuncupatur, & inſuper quia Sophronius publicum fecit. Conſ. Le Quien. *Jo. Damaſc.* op. tom. 1. p. 325. n. 3.

Sæc. VII. ab an. DC. firmari poteſt, conjectura uſus Cl. Voſſius* opinatur Sophronium juncta cum Moſcho opera *Limonario* contexendo inſudaſſe; quin & primas in eo opere partes tuliſſe, licet gloriam illius amico ſuo præ amore & modeſtia ceſſerit.

* De Hiſt. Græc. l. 2. c. 23.

629. [a] DESIDERIUS, gente Gallus, in Albige oppido extremæ Aquitaniæ natus, Silvii & Herchenefridæ filius. Anno circiter 614. in Clotarii 2. regis aula Theſaurarii munere fungebatur. Anno 629. Ruſtico fratri a civibus tumultuantibus interempto in epiſcopatu Cadurcenſi ſuffectus eſt. Obiit anno 652. Epiſcopatus anno 23. Exſtant *Epiſtolarum libri* 2. quorum prior Deſiderii *ad amicos*, poſterior aliorum *ad Deſiderium*, epiſtolas complectitur, apud Caniſ. Antiq. Lect. tom. 5. p. 526 [b]. & in Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 579.

630. [c] JONAS, gente Hibernus, ut ipſe in præfatione ad vitam S. Columbani teſtatur, Italum tamen fuiſſe, haud procul a Placentia ortum, locus in *vita Attalæ* deprehenſus haud obſcure docet. Adeo ut aut diverſus ſit autor hujus ab autore iſtius *vitæ*; aut verba in *præfatione vitæ S. Columb.* alio (quod forſan non incommode fieri poſſit) ſenſu accipienda. Monaſterii tum Bobienſis tum Luxovienſis alumnus, demum abbas Luxovienſis, claruit anno circiter 630. & deinceps. Superfuit anno 665. Scripſit *Vitam S. Columbani*, quæ habetur apud Surium Novembr. 21. & Mabillon. Sæc. Benedict. 2. p. 5. *Vitam Euſtaſii abbatis Luxovienſis* apud Surium 29. Martii, Mabillon. ibid. p. 115. *Vitam Attalæ abbatis Bobienſis* apud Surium 10. Martii. *Vitam Bertulphi abbatis*, Attalæ ſucceſſoris apud Surium 19. Auguſti, Mabillon. ibid. p. 160. *Vitam S. Johannis Reomaenſis monaſterii fundatoris* & primi abbatis, quæ a Roverio cum notis edita eſt *Pariſ.* 1637. in *hiſtoria abbatum Reomaenſium*. Condidit item *Vitam S. Faræ* ſeu *Burgundofaræ* abbatiſſæ Eboracenſis primæ, circa annum 655. demortuæ; in qua de virtutibus ac rebus mirabilibus in Eboracenſi monaſterio tempore Burgundofaræ factis præcipue agit. Exſtat poſt Surium ad MS. Cod. compendienſem recognita & reſtituta apud Mabillon. Sæc. Benedict. 2. p. 439.

630. [d] GALLUS, gente Hibernus, in ætate tenella S. Columbani curæ a parentibus commiſſus, ſub eo monaſticam inſtituit vitam: una cum eo in Britanniam & exinde in Galliam transfretavit, in cœnobio Luxovienſi vitæ & laborum comes adfuit. Sæc. VII. ab an. DC. Anno circiter 610. Columbanum iter in Italiam parantem ſecutus, juſſu illius in Rhætia ſubſtitit, ut populares Evangelii luce perfunderet: quod & condita ſibi ſeorſim cella ſtrenue effecit. Ad epiſcopatum Conſtantienſem præſulum vicinorum ſuffragiis deſignatus, Johannem diſcipulum ei præfici curavit. Circa ann. 615. monaſterium celeberrimum a nomine ſuo dictum in Helvetia fundavit. Claruit præſertim anno 630. atque annos 95. natus, febre correptus obiit anno 635. inquit Waræus*, 640. juxta Balæum†, Baronium, alioſque. Exſtat *ſermo Conſtantiæ in Templo S. Stephani in Conſecratione Johannis epiſcopi Conſtantienſis habitus*, apud Caniſ. Antiq. Lect. tom. 5. p. 896 [e]. & cum notis Barthii *Francofurt.* 1623. 8°. *Epiſtola ad Deſiderium Cadurcenſem epiſcopum*, apud Uſſer. Epiſt. Hibernic. Syllog. p. 23. & cum aliis quibuſdam ejuſdem epiſtolis apud Caniſ. tom. 5. p. 526 [f]. Scripſit porro S. Gallus ad Johannem Conſtantienſem *Eccleſiæ gubernandæ formam*, & *monita ſalutaria* ad Wulmarum presbyterum. Sed interciderunt vel certe non ſunt edita.

* De Script. Hibern. l. 1. c. 3. p. 20. † Cent. 14. p. 190.

[g] ANONYMUS Chronici Alexandrini, ſive ut jam vocatur Paſchalis, compilator, claruit anno 630. In eo cuncta mundi tempora per omne ævum uſque ad decimum Heraclii conſulatum, i. e. uſque ad ann. Chriſti 628. diſponuntur, Alexandrinum ideo dictum, quod in frontiſpicio MS. codicis Petri Alexandrini nomen & fragmenta quædam ejus proferuntur. Chronicon iſtud in vetuſta quadam Siciliæ bibliotheca (unde & *Faſti Siculi* dictum eſt) primus reperit Hieronymus Surita, a quo illud accepit Antonius Auguſtinus, qui primo in Italiam, ubi Sigonius & Onuphrius eo uſi ſunt, deinde in Hiſpaniam codicem ſecum advexit. Ex Antonii exemplari apographum deſcripſit Andreas Darmarius Cretenſis Græculus, qui circa ann. 1573. codicem ſuum una cum quibuſdam aliis MSS. aureis prope trecentis Iſaaco Caſaubono vendidit. Caſaubonus eum juſtis conditionibus in Frederici Sylburgii manus conſignavit, ut *epiſtola ad Scaligerum* ipſe* nos docet. Denique a Sylburgio aureis ſolaribus 36. redemptum David Hæſchelius bibliothecæ Auguſtanæ intulit. Ex eo excerptum *Conſulum Romanorum indiculum*, *ſub Faſtorum Siculorum nomine* primus Græce edidit Sylburgius, & Romanæ hiſtoriæ 630.

* Epiſt. 437.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 2. p. 64. b Edit. nov. tom. 1. p. 636. c Conf. *Fabr* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p 509. d Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol. 3. p. 40. e Edit. nov. tom. 1. p. 784. f Ibid. p. 636. g Conf. *Oudin.* tom 2. p. 1599. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 37. vol. 6 p. 142.

ſcriptoribus Græcis præmiſit, Onuphrii Faſtis Capitolinis e regione appoſitis *Francofurt.* 1590. Eclogas luculentas, quas in uſum proprium excerpſerat Caſaubonus, Scaliger *Chronico* ſuo *Euſebiano* inſeruit [a]. Tandem integrum chronicon e bibliotheca Auguſtana deſcriptum Gr. Lat. edidit Matthæus Raderus Soc. Jeſu *Monachii* 1615. 4°. Verum autoris nomen nec in ipſo codice, nec aliunde comparet: unde latus aperitur conjectandi campus; & quamvis cum reverendiſſimo Uſſerio, aliiſque, Georgio Piſidi id tribuam, non tamen prorſus ſpernenda videtur Caſimiri Oudini conjectura, Georgio Alexandrino, qui *Chryſoſtomi vitam* ſcripſit, illud adſcribentis. Ut ita ſentiret, hoc præcipue argumento ductus, quod res Alexandrinas maxime perſequatur, & ad hæc uſque tempora excurrens, a Petro Georgii ſucceſſore commendetur. Quiſquis tandem ſit, autor certe eſt non contemnendus, qui non modo continuam conſulum ſeriem exhibet, ſed & plures melioris purpuræ pannos operi ſuo intexuit, venerandæ vetuſtatis monumenta, quæ fruſtra alibi quærantur. Verum de hoc opere paulo adhuc accuratius agendum. Incipit Chronicon ab orbe condito, & per varia mundi ſæcula decurrens ad Heraclii Imp. tempora perducitur, notatis temporum rationibus, præcipue juxta Feſta paſchatis in eccleſia tum Judaica tum Chriſtiana recurrentia, eo forſan fine, quod controverſiæ, quæ de paſchalis feſtivitatis die celebrando olim vigebant, Heraclii tempore recruduerunt. Binos autores agnoſcere videtur; unum, qui priorem operis partem contexuit, & ab initio mundi ad an. Chriſti 354. Conſtantii Imp. 17. deduxit: alterum, qui hunc excepit, & ad Heraclii annum 20. continuavit; ut ex vetuſtiſſimo Holſtenii codice MS. ejuſque in illum notis oſtendit el. du Freſnius. Certe non ultra 20. imperii Heracliani annum procedere variis indiciis deprehenditur. Titulus codicis MS. id diſerte tradit; res geſtas hujus temporis fuſius deſcribit autor; tempora accuratius notat; epiſtolas publicas inſerit; qnin & Heraclium τὸν ἡμῶν βασιλέα vocat. Ut nulli dubinm eſſe poteſt poſterioris partis autorem hoc tempore vixiſſe. In condendo hoc opere, quiſquis erat, nec magno judicio nſus eſt, nec diligentia; habuit nihilominus ante oculos non pauca melioris vetuſtatis tam ſacræ qnam profanæ monumenta, quæ dudum perierunt. Primus hoc Chronicon integrum, ut diximus, extulit Matthæus Raderus S. I. *Monach.* 1615. 4°. Sed cum omnia impreſſionis illius exemplaria pridem diſtracta fuerint, eumque ipſe textus non uno in loco mutilus fuerit, aut corruptus, nec verſio Raderiana fida ſatis & caſtigata, novæ editionis adornandæ curam in ſe recepit nobile illud Galliarum lumen, & Græcarum literarum ſtator pene unicus, Carolus du Freſnius; textum collatis quotquot reperiri poterant codicibus editis & MSS. emendavit, lacunas ſupplevit, novam verſionem concinnavit, notas criticas & hiſtoricas addidit, ampliſſimam præfationem præmiſit, qua de autore, opere, variiſque chronicorum, cyclorumque paſchalium ſcriptoribus, tum Græcis, tum Latinis affatim agit, & rejecto chronici Alexandrini titulo, *Paſchalis* indidit. Certe levi de cauſa *Alexandrinum* antea vocabatur: non aliunde, ut videtur, quam quod Petri Alexandrini nomen in fronte geſſit. [a] Ex cujus libro *de Paſchate* quatuor non contemnenda fragmenta in ipſo ſtatim præfationis limine reperiuntur. Nec magis eccleſiæ Alexandrinæ res perſequitur quam Antiochenæ, vel Conſtantinopolitanæ. Ut proinde utriuſque nomen, æquali jure ſibi vendicare poterat. Πασχάλιον itaque vocandum cenſuit du Freſnius, i. e. chronicon ſeu canonem *de celebrando Paſchate*, eo quod Paſchatis Judaici, & Chriſtiani, & præcipnarum feſtivitatum, quas Δεσποτικὰς, ſeu *Dominicales* vocamus, quæque a paſchatis die pendeant, indicem exhibet. Denique uberrimam appendicem attexuit Cl. editor, ſelecta nempe antiquitatis opuſcula & fragmenta, tum edita, tum MSS. quæ vel ad chronici, vel ad rerum paſchalium illuſtrationem apprime faciunt. In his locum habet Pſeudo-Dorothei Tyri epiſcopi *σύνταγμα ἐκκλησιαστικόν de 70. Domini diſcipulis*, ex duobus codicibus regiis erutum; quod & nos ipſi eodem fere tempore, vel paulo ante, ſupra, ubi de Dorotheo egimus, notis & obſervationibus illuſtratum, ex codice Barrocciano Græce & Latine in lucem emiſimns. Accedit huic editioni a chartæ puritate & amplitudine, ſummaqne typorum elegantia decus eximium. Prodiit pulcherrimum hoc opus ex typographia regia *Pariſ.* 1689. fol.

[b] JOHANNES, MOSCHUS ſive *Eviratus*, aliis *Euerates*, cognomento dictus, claruit anno 630. Vitam egit monaſticam, primum in monaſterio S. Theodoſii, deinde in deſerto prope Jordanem, & in nova S. Sabæ Laura. Poſtea monachorum illuſtrium viſendorum ergo in exteras regiones peregrinari cœpit, & Antiochiæ oras, Alexandriam, proximamque eremum, & ad Oaſin uſque delatus, Romam tandem, 630.

[a] Conf. Ep. 252. & 440.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. Epiſt. ad *P. Lami* not. 71. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 18. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 11. vol. 9. p. 21.

Sæc. VII ab an. DC. & ad Occidentales regiones profectus eſt. Cumque clariſſimorum ſæculi iſtius monachorum res præclare geſtas partim a ſe ſpectatas, partim ab aliis auditu acceptas, undique conquiſiverat, *Opus hiſtoricum* condidit, quod Sophronio ſophiſtæ, poſtea vero patriarchæ Hieroſolymitano, individuo fere itinerum ſuorum comiti, & in opere concinnando adjutori, nuncupavit. Exſtat liber iſte, *Pratum ſpirituale*, *Hortulus novus*, *Limonarium*, & *Viridarium* dictus, ab Ambroſio Camaldulenſi Larine verſus inter *Vitas Patrum* (quarum librum 10. conſtitnit) a Roſveydo editus, *Lugduni* 1617. p. 647. & alibi. Græcum texrum, frequentibus tamen lacunis mutilatum, Ambroſii verſioni Latinæ adjunxit Fronto Ducæus Auctuar. 1624. tom. 2. p. 1057. Lacunas iſtas ex integriori codice ſupplevit Cotelerius Monumenr. Eccl. Gr. tom. 2. p. 341. Stylum Moſchi *εἰς τὸ ταπεινότερον καὶ ἀμαθέστερον ἀποκλίνων*, *rudem ac ſimplicem eſſe* olim notavit Photius *.

* Cod. 199.

630. AUTOR vitæ *S. Auſtregiſili* claruit circa an. 630. vel non diu poſtea, memorat quippe nonnullos eo tempore viventes, quos dæmonibus laborantes Auſtregiſilus liberaſſet, & ſanitati ſuæ reſtituiſſet. Scriptis mandavit *vitam S. Auſtregiſili* epiſcopi Bituricenſis, qui vitam finivit anno 624. Hanc edidit Ph. Labbeus in patriarchio Bituricenſi Biblioth. Nov. MSS. rom. 2. Exinde ad codices MSS. reſtitutam Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 95. qui & ex eodem Labbeo alium de ejuſdem ſancti miraculis librum ſubnexuit, ab anonymo autore ſcriptum, qui ſæculo 8. vixiſſe videtur.

631. EUBULUS, Lygrorum epiſcopus (urbs erar, ni fallar, alicubi in Syria) claruit imperante Heraclio circa annum 631. Dum anno imperii ſui 20. Heraclius Hierapoli moraretur, convenit eum Athanaſius Syrus, Severianorum pſeudoepiſcopus, Jacobitarum patriarcha, *δεινὸς ἀνὴρ καὶ κακοῦργος*, *vir vafer & pernicioſus*, qui motis cnm imperatore de fide ſermonibus, libellum in fidei ſuæ cauſa ei obtulit. Huic librum oppoſuit Eubulus noſter, ex quo fragmentum Græce habetur in collectione quadam teſtimoniorum cap. 22. quæ ſub nomine Damaſceni MS. reperitur in codice Claromontano, indicante Labbeo in Conſpect. Oper. Damaſcen. p. 50. Confer quæ habet Theophanes Chronograph. ad annum Heraclii 20. p. 274.

Sæc. VII. ab an. DC. 633. Ildefons. de Script. c 11. [a] CONANTIUS, poſt Murilam Palentinus in Hiſpania epiſcopus, claruir anno 633. quo concilio Toletano 4. ſubſcripſit. Anno 636. concilio Toletano 5. 638. Toletano 6. interfuir. Obiit poſtquam ſedem pontificalem renuiſſet annis 30. Scripſir *Orationum libellum de omnium proprietate Pſalmorum*, & *melodias* ſive *hymnos* multos edidit. N. E.

633. Ildefons. de Script. c 8. JUSTUS, ſub Helladio vita monaſtica inſtitutus, ei primum in monaſterii Agalienſis præfectura, deinde in Toletanæ ſedis regimine, ſucceſſit, claruit anno 633. quo concilio Toletano 4. adfuit. Sedem pontificalem annis tribus tenuit, & diebus 19. ante Siſenandum regem obiit anno 635. Scripſir *ad Richilanem abbatem Agalienſem epiſtolam*, in qua ſuſceptum ſemel gregem nunquam relinquendum eſſe luculenter & nervoſe demonſtravit. N. E.

635. [b] ANDREAS, Damaſco oriundus, primo monachus Hieroſolymitanus, deinde ex diacono & orphanotropho Conſtantinopolitano archiepiſcopus Cretenſis, claruit circa ann. 635. ac diu poſtea. Certe de illins ætate inter eruditos non bene convenit. Alii eum ad annum 550. vel 570. perperam referunr. Alii, & in his Caſimirus Oudin, neſcio ramen qua autoritate ducti, ad annum 720. deprimunt. Verum ut annum ei 635. aſſignemus, facir Græcorum Triodii anroritas, in quo Sophronio patriarchæ Hieroſolymitano *σύγκελλος* fuiſſe dicitur. Vitam tamen ultra annum 680. eum protraxiſſe, pater ex Jambis Euchariſticis ad Agathonem diaconum concilii 6. ſcribam, pro ſibi ad exſcribendum commodatis Actis ſynodalibus.

OPERA QUÆ EXTANT.

Homiliæ 17. viz. *In Mariæ natalem* [c], *In Annunciationem*, *In Circumciſionem*, *In Transfigurationem*, *In Lazarum quatriduanum*, *In Ramos Palmarum*, *In Crucis exaltationem* 2. (quæ habentur & apud Gretſerum de Cruce tom. 2. p. 1171.) *In Mariæ dormitionem* 3. *In S. Titum*, *In S. Georgium*, *In S. Nicolaum*, *In S. Patapium* 2. *De vita humana & defunctis* [d].

Triodia, *ſive Idiomela* ſeu *Canones* 9. viz. *in conceptionem S. Annæ*, *in Mariæ nativitatem*; *Magnus Canon* Sophronio nuncupatus; *in Lazarum*; *in 4. ferias majoris Hebdomadis*; *in mediam Pentecoſten*.

Idiomela quædam brevicula *in varios dies Feſtos* hinc inde collecta.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1143. *b* Conf. *Oudin.* tom. 2. ſæc. 9. p. 174 — 188. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 101. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. § 2. vol. 10. p. 121. ſeq. c Edita eſt *Florent.* 1732. 4to. interpr. *Ang. Mar. Ritio.* d Homilia hæc habetur apud *Jo. Meurſium* inter varia ſacra *Lugd. Batav.* 1619. cura *Iſ. Elzevir.*

Omnia

Omnia opuſcula ſupra ennmerata in lucem eruit, & cum notis atque onomaſtico peculiari, Gr. Lat. edi curavit Fr. Combefiſius, *Pariſ.* 1644. fol.

In S. Deiparæ nativitatem homiliæ 2. quarum poſteriorem ediderat Schottus ſub nomine Germani patriarchæ CP. nonnulli vero codices Johanni Damaſceno aſcribunt.

In decollationem S. Johannis Baptiſtæ homilia.

Idiomelon in feſtum Annuntiationis. Opuſcula iſta quatuor Gr. Lat. edidit idem Combefiſius Auctuar. Nov. *Pariſ.* 1648. tom. 1. p. 1289, 1327.

Jambi Euchariſtici ad Agathonem Diaconum pro commodatis ſibi ſynodi 6. Actis, ab eodem Gr. Lat. editi ib. tom. 2. p. 235.

Computus Paſchalis, a Petavio Gr. Lat. evulgatus tom. 3. de Doctr. Temp. p. 393[a].

Cæterum quiſquis iſta S. Andreæ opera diligenter perlegerit, ultro mecum fatebitur, quædam ex iis eſſe ſuſpectæ fidei, utpote in quibus recentioris ævi veſtigia facile deprehendet.

640. [b] GEORGIUS PISIDES, rhetor & chartophylax magnæ eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, deinde metropolita ſive archiepiſcopus Nicomedienſis, claruit circa annum 640. Georgium noſtrum male *Nicodium* vocat in appendice *Apparatus ſacri* Poſſevinus, exſcriptoris forte vitio, qui *Nicodium* nobis pro *Nicomedienſi* obtrudit, ut in Diatriba de Georgiis recte animadvertit Leo Allatius. Scripſit plurima, ex quibus quædam ſuperſunt, plura interierunt.

Coſmopoëa, ſeu *Carmen Iambicum in Hexaemeron*, Sergio CP. dicatum, quod verſibus 3000. olim conſtitiſſe prodit Suidas, licet in eo, quod nunc habemus, poemate, vix duo millia reperias. In eo ſub tecto Procli nomine Johannes Philoponus arguitur, adeo ut idem jure credi poſſit cum eo poemate, quod a Georgio μέτροις ἀρίστοις ὥσπερ ἐνθέοις γράφειν, contra Philoponum exaratum eſſe prodit Nicephorus *.

* L. 18. c. 48.

De vanitate Vitæ humanæ carmen Iambicum in fine mutilum. Utrumque poema, una cum fragmentis reliquis e Suida & aliunde collectis, prodiit Gr. Lat. *Pariſ.* 1585. 8°. & in Appendice Bigneana, *Pariſ.* 1624. fol. p. 387.

Hiſtoria rerum ab Heraclio geſtarum, & belli Perſici.

Avarica, ſeu *Avarum hiſtoria.*

Encomium Anaſtaſii martyris. Tria opera iſta oratione ſoluta conſcripta a Georgio fuiſſe monet Suidas *. Et ita quidem habent Suidæ edita. Noviſſimus vero Suidæ editor MSS. Pariſ. ſequutus καταλογάδην ad poſtremum opuſculum, Anaſtaſii nempe *encomium*, referendum eſſe putat: ad nos vero non pervenerunt. Exſtat Græce MS. *homilia in ſanctam & magnam Paraſceven, & in Chriſti crucifixionem*, ſive in illud Evangelii S. Johannis; *Stabant apud crucem Jeſu mater ipſius, & ſoror matris ipſius; ut & in ſepulturam Chriſti, habita in ſancta Paraſceve*, quæ ſic incipit, Πρὸς ὑψηλοτέραν ἡμῖν ἀναδραμὼν ὁ λόγος θεωρίαν, &c. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 121. num. 5. fol. 247. iterumque cod. 257. Hanc orationem in prædicta diatriba Michaeli Pſello tribuendam eſſe cenſuit Allatius, cujus conjecturam amplexus eſt Cl. Lambecius Comment. lib. 1. p. 135. Verum reperta poſtea hac Georgii oratione, a Pſelliana longe diverſam eſſe vidit, uti ipſe fatetur lib. 4. p. 21. *Oratio in conceptionem Johannis Baptiſtæ, atque in Zachariam & Elizabetham ejus parentes* Græce MS. ibid. Cod. Hiſt. 57. num. 5. fol. 20. p. 2. In bibliotheca Scorialenſi habetur MS. Γεωργίου Χαρτοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας χρονικόν. An noſtri ſit quærit Allatius de Georgiis pag. 313. mihi certe non videtur: interim cum plura exſtent opuſcula partim ſub Georgii chartophylacis, partim ſub Georgii Nicomedienſis nomine, dubitari poteſt an unus idemque ſit Georgius? Sed dubium ſolvit codex perantiquus, ubi orationis in præſentatione Deiparæ titulus ita habet, Γεωργίου Χαρτοφύλακος, τοῦ ὕστερον γεγονότος μητροπολίτου Νικομηδείας.

* In voce Γεωρ.

[c] ELIGIUS, gente Gallus, in vico Catalacenſi prope urbem Lemovicum, patre 640.
Eucherio, matre Terrigia natus, in urbe Lemovica artem aurifabrinam aliquamdiu exercuit. Anno 635. legatus a Dagoberto rege in Britanniam minorem miſſus inducias cum Clippiaco duce pepigit. Plurima dum Laicus adhuc eſſet, cœnobia ac baſilicas condidit, ac tandem epiſcopus Noviomenſis ordinatus eſt anno 640. (non uti vulgo ſupputari ſolet anno 646.) quod demonſtrat Carolus le Cointe Annal. Franc. tom. 2. ad an. 640. num. 20. &c. Epiſcopus factus eccleſiis extruendis, & imbuendis fide Chriſtiana Flandris, Friſiis, & Suevis, operam dedit. Anno 644. concilio Cabilonenſi 3. interfuit. Anno 650. monaſterium virorum Tornaci, puellarum Noviomi condidit, & eccleſiam Cortracenſem S. Martini memoriæ dicavit. Obiit Calendis Decembribus anno 659. juxta le Cointe; 665. ex vulgari calculo, ſecundum alios vero 663.

a Quibus addas Solutionem in omnes interpretationes S. ſcripturæ, Græce MS. Conſtantinop. Bibl. Conſt. Barini, ut teſtatur *Poſſevinus.* b Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 20. *Oudin.* tom. 1. p. 1614. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 3. c. 26. §. 26. vol. 7. p. 691. c Conſ. *Oudin.* tom. 1. p. 1618. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 31. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 2. p. 276.

Sæc. VII. ab an. DC.

SCRIPTA.

Sermo, ſive *tractatus de rectitudine Catholicæ converſationis*, Auguſtino vulgo aſcriptus, inter cujus opera habetur tom. 9. p. 1143. Eum plurimis animadverſionibus illuſtrat le Coint. ad an. 659.

Epiſtola ad Deſiderium Cadurcenſem, inter aliorum ad eundem epiſtolas apud Caniſium tom. 5 [a].

Homiliæ 16. varii argumenti, Bibliothecæ Patr. tom. 12. p. 300. Eas non immerito in dubium vocant eruditi, præcipue Albertinus, qui * oſtendit octavam & decimam quintam non modo ex antiquioribus, puta, Hilario, Auguſtino, &c. ſed etiam ex octavi & noni ſæculi ſcriptoribus eſſe conſarcinatas; cui quidem hac in parte non contradicit Labbeus. Et certe ſi non homiliæ omnes, pleræque ſaltem Eligio noſtro ſunt abjudicandæ.

* Lib. 3. de Euch. p. 906.

640. [b] CUMMIANUS, ſeu *Comminus*, cognomento *Fota*, ſeu *Fada*, i. e. *Longus*, Fiacnæ Jar-muman ſeu Occidentalis Momoniæ regis filius, natus eſt anno 592. Demum monaſticam vitam profeſſus, Abbas, & ut alii, epiſcopus in Hibernia factus eſt. Claruit anno 640. obiit 661. vel ſequente. Exſtat *Epiſtola paſchalis* de controverſia Paſchatis obſervandi ad Segienum abbatem Hyenſem, in epiſtolarum Hibernicarum ſylloge Uſſeriana p. 24. *Liber de pœnitentiarum menſura*, qui habetur in Bibliotheca Patr. tom. 12. p. 41.

640. [c] JOHANNES IV. gente Dalmata, Venantii Scholaſtici filius, eccleſiæ Romanæ diaconus, & demum anno 640. ante diem 2. Auguſti pontifex Romanus electus, poſt mortem Heraclii ordinatus die 3. Decembris. Habita eodem anno Romæ ſynodo, Heraclii ecthesin, & hæreſin Monotheleticam damnavit; Honorii vero papæ ejuſdem hæreſeos inſimulati memoriam edita *ad Conſtantinum Imp. apologia* tutatus eſt. Anno ſequente miſſis per Dalmatiam atque Iſtriam legatis plurimos a Sclavis in captivitatem abductos Chriſtianos magna pecuniæ vi erogata in libertatem aſſeruit. Obiit anno 642. die 20. Septembris. Exſtant ab eo ſcripta, [d] *Epiſtola ad Scotos epiſcopos de Paſchate more Romano celebrando, & hæreſi Pelagiana extirpanda*, ab eo adhuc electo miſſa, Conc. tom. 5. p. 1757. *Apologia pro Honorio papa ad Conſtantinum Imp.* ibid. p. 1758. *Epiſtola ad Iſaacum Syracuſanum epiſcopum*, ut monachis ſuarum eccleſiarum ſacerdotes inſtituere liceat, ibid. p. 1772.

Sæc. VII. ab an. DC.

[e] THALASSIUS, monaſterii cujuſdam in Lybiæ deſertis abbas, a nonnullis anno 640. non ſine maxima veriſimilitudinis ſpecie aſcribitur, quippe quem B. Maximus epiſtola compellat, ab aliis ad annum 465. refertur. Meminit Suidas * Thalaſſii cujuſdam, qui Theophilo epiſcopo eccleſiarum celeberrimo admodum familiaris fuit, & miraculum ejus quoddam literis conſignavit. Verum an is Thalaſſius noſter fuerit, parum liquet. Scripſit Thalaſſius ad Paulum presbyterum *de ſincera Charitate, Vitæ continentia, & mentis regimine, ſententiarum Hecatontadas* 4. quæ prodierunt Lat. ex interpretatione Oecolampadii *Auguſtæ Vindel.* 1520. & cum aliis veterum theologorum opuſculis ibid. 1551. p. 106. in Orthodoxogr. p. 897. & in Bibliotheca Patr. tom. 12. p. 337. Græce vero ſimul ac Latine habentur in Auctuario Duceano tom. 2. p. 1179. 640.

* In voce Θαλάσσιος.

[f] AUDOENUS, ſive *Dado*, gente Gallus, patria Sueſſionenſis, Dagoberti regis referendarius, poſtea relicto ſæculo clericatum ambiit. Anno 640. eodem quo Eligius Noviomenſis die, archiepiſcopus Rhotomagenſis ordinatus eſt. Anno 644. concilio Cabilonenſi 3. ſubſcripſit. Anno 672. *vitam S. Eligii* ſcripſit. Anno 676. Romam religionis ergo profectus eſt, anno ſequente reverſus. Anno 683. poſtquam pacem inter Orientales & Occidentales Francos compoſuiſſet, apud Clippiacum villam febri correptus, nonagenarius ad Dominum migravit, epiſcopatus anno 44. Scripſit ad Robertum Pariſiorum epiſcopum *vitam S. Eligii Noviomenſis libris duobus*: tertium ille priorum *compendium* continentem addidit. Priores duo habentur apud Surium Decembr. 2. Lucas vero Dacherius meliorem nactus codicem tres libros integros nullis immutatis, ſervata propria & primigenia autoris phraſi, edidit Spicileg. tom. 5. p. 147 [g]. Exſtat ejuſdem *epiſtola ad Deſiderium Cadurcenſem* inter epiſtolas cognomines apud Caniſium tom. 5. p. 542 [h]. Scripſit & *vitam S. Remigii*, monente Miræo *, qui & manuſcriptam eam apud Helvetios in bibliotheca S. Galli exſtare fidem facit. Scripſiſſe eundem *libellum de Anima Dagoberti regis*, produnt Centuriatores Magdeburgenſes, Cent. 7. cap. 10. p. 274. 640.

* Not. ad Sigebert. c. 58.

a Edit. nov. tom. 1. p. 646. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1611. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1237. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1618. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 21. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 115. d Conf. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 36. e Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1619. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. vol. 10. p. 167. f Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 2. p. 276. g Edit. nov. tom. 2. p. 76. h Edit. nov. tom. 1. p. 646.

THEO-

Sæc. VII. ab an. DC.

640. THEODORUS, urbis Pharan in Arabia Petræa prope Ægypti confinium, epiſcopus, Eutychianorum & Monothelitarum hæreſibus perditiſſime addictus. Claruit anno 640. Scripſit *librum ad Sergium Arſenoitarum epiſcopum de operationibus Chriſti*, cujus fragmenta 5. exſtant Gr. Lat. Concil. Lateran. Act. 3. Concil. tom. 6. p. 164. *Librum de interpretatione teſtimoniorum e Patribus adductorum circa operationes Chriſti*, cujus fragmenta 6. habentur Gr. Lat. ibid. p. 165. *Epiſtolam ad Paulum hæreticum*, qua anathematizavit ſynodum Chalcedonenſem & Tomum Leonis papæ. Fragmentum ejus reperitur concilii 6. actione 10. Conc. tom. 6. p. 839 [a].

642. THEODORUS, natione Græcus, Theodori cujuſdam epiſcopi Hieroſolymis, ut videtur, oriundi filius, eccleſiæ Romanæ pontifex ordinatus die 3. Novembris anno 642. Anno ſequenti Pauli patriarchæ CP. ſynodicæ reſpondit, *Ecthesin Heraclianam* e medio tollendam, Pyrrhique cauſam in ſynodo examinandam, arguens illum, quod Pyrrhi adhuc ſuperſtitis & nondum damnati ſedem occuparat. Eadem etiam de cauſa cum civibus CP. & epiſcopis qui Paulum ordinaverant, egit. Anno 645. Pyrrhum ex Africa, (ubi cum Maximo martyre diſputatione inita, veritatem agnoverat,) Romam advenientem, & in ſynodo Romana *libellum Pœnitentiæ & Confeſſionis orthodoxæ* offerentem, in communionem recepit; quin & cum Conſtante Imp. de illo in ſedem CP. reſtituendo egit. Anno 648. habita Romæ ſynodo Paulum patriarcham CP. biennio etiam ante a ſe damnatum, & Pyrrhum in errores priſtinos relapſum, anathemate percuſſit. Obiit die 20. Aprilis, anno 649. [b] Exſtant *Epiſtola ſynodica* ad Paulum CP. *Exemplar propoſitionis Conſtantinopolim tranſmiſſæ de ecthesi anathematizanda*; *Epiſtola ad epiſcopos*, qui Paulum conſecrarant, inter Anaſtaſii collectanea a Sirmondo edita *Pariſ.* 1620. p. 47. exinde Concil. tom. 5. p. 1777 [c].

642. PAULUS, Monothelitarum ſectarius, anno 642. Pyrrho ob exulceratum Imperatoris animum in Africam ſecedenti in patriarchatu Conſtantinopolitano ſubſtitutus eſt. Anno 648. fraude edictum a Conſtante Imp. elicuit, quo ſilentium de controverſia Monotheletica omnibus, tam unam quam duas in Chriſto voluntates aſſerentibus, indictum eſt. Quo nomine a Theodoro papa eodem anno in ſynodo Romana damnatus eſt, a Martino papa anno 649. in concilio Lateranenſi anathemate iterum perculſus. Ipſe, ut vices rependeret, ſubdolis ſuis apud imperatorem commentis effecit, ut Martinus Conſtantinopolin anno 651. accitus, graviſſimis malis affligeretur. Obiit Paulus eodem anno, facti pœnitentia ante mortem tactus. Exſtat *epiſtola ad Theodorum papam* anno 648. ſcripta de recipiendo dicto imperatorio Gr. Lat. Concil. Lateran. actione 4. Concil. tom. 6. p. 221. & fragmentum *epiſtolæ ad Theodorum Pharanitam* Concilii 6. actione 10. Concil. tom. 6. p. 839.

Sæc. VII. ab an. DC.

[d] MAXIMUS, patria Conſtantinopolitanus, antiqua nobilitate ortus, natus eſt anno 580. Poſtquam omni diſciplinarum genere egregie excultus eſſet, ab Heraclio Imp. in aulam aſcitus eſt, & regiis commentariis conſcribendis operam dedit, Proto a ſecretis factus. Heraclio in hæreſin Monotheleticam demum lapſo, ipſe rem indignatus, ut tradit vitæ ejus autor (de quo tamen vide quæ habet Fr. Combefiſ. in notis) vel potius immenſo ſolitudinis amore ductus, aulam deſeruit, & in monaſterium Chryſopolim dictum prope Conſtantinopolim ſeceſſit, cujus præfecturam ſuſcipere paulo poſt a monachis coactus eſt. Cum vero hæreſin Monotheleticam in Oriente paſſim triumphare cerneret, & veritatem Catholicam indies peſſum ire ingemiſceret; præcipue vero Perſarum per omnia fere Orientis loca graſſantium metu * territus, in partes Occidentales ſe ſubducere in animum induxit. Ante annum igitur 640 in Africam profectus, epiſcopis Africanis, ut contra Monothelitas ſtrenue decertarent, autor fuit, iis & voce & exemplo præeuns. Anno 645. habita cum Pyrrho expatriarcha CP. in Africa præſentibus epiſcopis & Gregorio prætorii præfecto diſputatione, hominem erroris convicit, ac duas in Chriſto voluntates dari ſolide demonſtravit. Eodem anno Romam contendit, Monothelitas ubique oppugnaturus. Anno 649. Martinum papam, quo familiariter uſus eſt, ad concilium Lateranenſe celebrandum impulit, & ipſe concilio interfuit. Cum hæreticæ igitur, qua laborabat Conſtans Imp. labi adeo gnaviter reſiſteret Maximus, anno 655. Roma militari manu Conſtantinopolim abductus eſt una cum Anaſtaſio diſcipulo, & in carcerem conjectus. Poſt dies aliquot in palatium ductus eſt, ut fictis quibuſdam proditionis & calumniæ in imperatorem, injuriæ in Pyrrhum, & Ori-

645.

Vita S. Maxim. Gr. Lat. Opp. præfixa p. 2.

* Epiſt. 2 ad Joh. Preſbyt. tom. 2 p. 250.

Vid. Acta S. Maximi Gr. Lat. p. 29. &c. Opp. tom. 1. ubi hæc fuſiſſime narrantur.

[a] Præter opera a *Caveo* recenſita ſcripſit librum de Subſtantia (ſeu Eſſentia) & Natura, deque Hypoſtaſi & Perſona, conf. *Maximi* opera a *Combefiſ.* edit. 1675. tom. 2. p. 71. [b] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 22. [c] Item in Bibl. Patrum Edit. *Lugd.* tom. 12. p. 831. [d] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 24.

Sæc. VII. ab an. DC. genisſimi criminibus reus ageretur; quæ cum ille luculentiſſime diluiſſet, edicto Cæſareo anno 648. lato de ſilentio in controverſia Monotheletica utrinque obſervando ſubſcribere juſſus eſt. Id renuens Bizyam Thraciæ oppidulum relegatur, ubi anno ſequente habita eſt 11. Cal. Septembr. inter illum & Theodoſium Cæſareæ Bithyniæ epiſcopum diſputatio. Verum cum iſtiuſmodi artificio ne hilum quidem rem ſuam promoverent Maximi adverſarii; miſſus eſt Paulus conſul, qui eum ad monaſterium juxta Rhegium adduceret, ubi de eadem cauſa iterum diſputatum eſt. Cum nullis autem dolis, nullis minis flecti poterat vir ſanctiſſimus, imperatoris mandato Perberim ſtatim deportatur, ibi continuis vexationibus affligendus. Inde anno 662. 6. Id. Jun. in Lazicorum regionem ablegatus, & in caſtrum Schemre in confinio Alanorum detruſus, ubi, cum ſibi mortem intra paucos dies obventuram prædixiſſet, die 13. Auguſti animam tot malis exagitatam cœlo reddidit. De ſtylo ejus hæc habet Photius*; Ἔστι δὲ τὴν φράσιν χωνευτικός τε ταῖς περιόδοις, καὶ χαίρων ὑπερβατοῖς, ἐνακμάζων τε ταῖς περιβολαῖς καὶ κυριολογεῖν οὐκ ἐσπουδασμένος, ἐξ ὧν αὐτῷ τῇ συγγραφῇ καὶ τὸ ἀσαφὲς καὶ τὸ δυσπερίληπτον διατρέχει, τῷ τραχεῖ δὲ τοῦ ὄγκου ὅσα περὶ συνθήκην καὶ ἀναπαύσεις τὸν λόγον ὑποβάλλων, οὐδ᾽ ἡδὺς εἶναι σπουδάζει τῇ ἀκοῇ· καὶ ἡ μεταφορὰ αὐτοῦ τῶν λέξεων οὐκ εἰς τὸ χαρίεν καὶ γοητευόμενον περιήνεκται, ἀλλ᾽ οὕτως ἁπλῶς καὶ ἀπεριμερίμνως παραλαμβάνεται. *Oratio ejus comprehenſionibus continenter producitur, gaudetque hyperbatis, circumductionibus quoque invaleſcens: etſi proprie loqui minime ſatagit. Unde per ſermonem ejus & obſcuritas & difficultas paſſim decurrit. Aſperitatem deinde tumidioris dictionis (quantum ad compoſitionem ceſſationeſque) ſua in oratione ſectatus, ne auditu quidem eſſe jucundus ſtudet. Verborum inſuper tranſlatio nequaquam ad gratiam conciliandam, lectoremque pelliciendum compoſita eſt, ſed ſimpliciter atque incurioſe aſſumitur.*

* Cod. 192.

[a]SCRIPTA.

In locos Scripturæ difficiles quæſtiones 65. ad Thalaſſium monachum, in hoc opere pene totus ἀλληγορίζων, prætermiſſo ſenſu literali, in myſtico ac ſpirituali ut plurimum hæret. Opus iſtud fuſe deſcribit Photius cod. 191.

Interrogationes & Reſponſiones diverſorum dubiorum 79. In ſolvendis his quæſtionibus non eandem ἀκρίβειαν, ac in prioribus adhibet S. Maximus, unde vel opus a Maximo inchoatum, ab aliis abſolutum, vel ſaltem haud leviter interpolatum lubens fatetur Cl. Combefiſius.

Expoſitio in Pſalmum 59. in qua allegorico explicandi modo mordicus adhæret. Sæc. VII. ab an. DC.

Expoſitio in orationem Dominicam.

Liber aſceticus per interrogationem & reſponſionem de vita pie inſtituenda dialogi forma compoſitus. Editus eſt Lat. una cum aliquot Chryſoſtomi & Baſilii opuſculis a Fl. Nobilio *Romæ* 1578.

De perfecta charitate, & de aliis virtutibus Chriſtianis ad Elpidium presbyterum Centuriæ 4. Prodierunt Gr. Lat *Hagenoæ* 1631. 8°. Hujus editionis curator Vincentius Obſopæus hæc capita Maximo Taurinenſi ſtolide attribuit: cum Antonii ſententiis cura Conradi Geſneri, *Tiguri* 1546. in *Micropresbytico*, *Baſil.* 1555. ſeorſim *Helmſtad.* 1616.

De Theologia, deque Filii in carne diſpenſatione capita 200. in quo opere eodem fere modo ac in quæſtionibus ad Thalaſſium, ſed paulo caſtigatius argumentum tractat. Has ſententias memorat Photius cod. 191.

Capita diverſa Theologica & Oeconomica, deque virtute ac vitio quingenta. Primus hæc capita Gr. Lat. edidit Joh. Picus claſſium inquiſitoriarum in ſenatu Pariſienſi præſes, *Pariſ.* 1560. 8°.

Ad Theopemptum Scholaſticum de judice iniquitatis.

Alia *capita* 213. ex Vaticano codice deprompta, capitibus *de Charitate* perquam ſimilia.

Ex opere 63. dubiorum excerpta. Maximo non indigna, etſi de iis ſilent veteres.

Ad Marinum presbyterum epiſtola.

Ad eundem, ex tractatu de operationibus & voluntatibus cap. 50, & 51.

Ad Gregorium Presb. de Chriſti myſterio.

Ad illud, *Si poſſibile eſt tranſeat a me Calix.*

Tomus dogmaticus, ad Marinum diaconum in Siciliam miſſus.

Ad Nicandrum epiſcopum de duabus in Chriſto operationibus.

Epiſtola ad Siciliæ epiſcopos, &c.

Ad Marinum Presb. de proceſſione Spiritus Sancti.

Defloratio ex epiſtola ad Petrum illuſtrem de Pyrrho, Sophronio, &c. Lat.

Tractatus de duabus Chriſti naturis, in capita 10. diſtinctus. Eum Gr. Lat. edidit Fr. Combefiſ. in Auctuario 1648. tom. 2. p. 443. quem quidem librum potius Timotheo presbytero CP. aſcribendum putat.

Definitiones variæ, Græce prodierunt *Heidelbergæ* 1561. 8°. Gr. Lat. ab Hæſchelio cum *Myſtagogia* editæ *Auguſtæ* 1599. 8°.

Tomus dogmaticus adverſus Heraclii Ecteſim.

De duabus unius Chriſti voluntatibus liber.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 30. §. 10. vol. 8. p. 729. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6 p. 26. *Oudin.* tom. 1. p. 1638.

Diſtin-

Sæc. VII. ab an. DC. *Diſtinctionum, quibus res dirimuntur, definitiones.*

Reſponſiones ad Theodorum, & Pauli quæſtiones ad Marinum presbyterum.

Tomus dogmaticus ad Marinum presbyterum.

De qualitate, proprio, & differentia, ad Theodorum presbyterum.

De ſubſtantia, ſeu eſſentia & natura, de hypoſtaſi & natura.

Non poſſe dici unam in Chriſto voluntatem, & de duplici Chriſti voluntate.

Ex quæſtionibus a Theodoro monacho illi propoſitis.

SS. Patrum de duabus Chriſti operationibus, definitiones.

Acta diſputationis de duabus Chriſti voluntatibus cum Pyrrho in Africa habitæ, quæ humiliore conſcripta eſſe ſtylo, & nec dialecticæ leges, nedum ſermonis ſinceritatem, ſatis ſervare olim notavit Photius cod. 195. quod quidem notariorum Acta diſputationis excipientium inſcitiæ acceptum referri poteſt. Primus hanc diſputationem Græce extulit adjuncta Turriani verſione Card. Baronius in Appendice tom. 8. Annalium eccleſiaſticorum. Exinde habetur Gr. Lat. Concil. tom. 5. p. 1784.

Liber de Anima.

Epiſtolæ 46. quarum priores *ſermones* ſive *tractatus* integri merito cenſeri poſſunt.

[a] *Dialogi 5. de S. Trinitate*, qui inter opera S. Athanaſii haberi ſolent, quoſque Theodorito vindicatos in auctuario operum ejus edidit Garnerius, plurimorum codicum MSS. & eruditorum antoritate Maximo adjndicantur.

Myſtagogia ſive Liturgiæ expoſitio, a Davide Hæſchelio Gr. Lat. edita, *Auguſt Vindel.* 1599. exinde in Auctuario Duceano tom. 2. p. 166.

[b] *Capita Theologica*, ſive *ſermones per excerpta ex diverſis tum Chriſtianorum, tum Gentilium ac profanorum ſcriptis.* Has *ſententias* ſeu *locos communes* una cum Antonii Meliſſæ *ſermonibus* Gr. Lat. edidit Conrad. Geſnerus *Tigur.* 1546. fol. Prodierunt deinde ad calcem Stobei *Francofurt.* 1581. *Aureliæ Allobrogum* 1609. fol. De his editionibus in quibus Maximi & Antonii ſermones mixtim habentur, vide quæ in notis obſervavit Cl. Combefiſ.

Omnia hæc S. Maximi opera partim prius edita, partim de novo ex variis bibliothecis Romanis, Italis, Gallis tunc primum eruta, & undiqne conquiſita, collegit, recenſuit, Latina verſione notis ſcholiiſque Græcis illuſtrata, Gr. & Latine 2. vol. in lucem emiſit Fr. Combefiſ. *Pariſ.* 1675. fol. qui etiam editioni ſuæ *vitam & certamen S. Maximi*, a Græco quodam conſcriptum, *Acta Collationis cum principibus in Secretario, Diſputationem cum Theodoſio Cæſareæ Bithyniæ epiſcopo, Invectivam adverſus Conſtantinopolitanos pro S. Maximo, Duplex eccleſiæ Græcæ pro S. Maximo officium*, (ut alia quædam taceam) Gr. & Latine cum notis præmiſit. Sæc. VII. ab an. DC

Computus eccleſiaſticus libris 2. comprehenſus, ſive *enarratio Chriſtiani Paſchatis, cum brevi temporum ſupputatione*, a Dionyſ. Petavio Gr. Lat. evulgata in *Uranologia Pariſ.* 1630. fol.[c]

S. Maximi Ambigua, ſeu *ſcholia in Gregorii Theologi locos difficiles*. Opus prolixum, quod maxima ex parte Latine olim vertit Johannes Scotus Erigena. Integrum opns una cum ejuſdem Scoti de diviſione naturæ libris Gr. Lat. prodiit *Oxonii* 1681. fol.

Scholia in Dionyſii Areopagitæ opera, quæ Græce exſtant *Pariſ.* 1562. 8°. Gr. Lat. inter Dionyſii opera *Antverp.* 1615. & *Pariſ.* 1633. 1644.

Expoſitio in Cantica Canticorum, quam ex S. Maximi, Gregorii Nyſſeni, & Nili commentariis collegit Michael Pſellus. Exſtat Græc. Lat. in Auctuario Dnceano, tom. 2. p. 681.

SERGIUS, Cypriorum archiepiſcopus, claruit anno 645. Scripſit *epiſtolam ad Theodorum papam* adverſus Monothelitas, quæ exſtat Gr. Lat. Concil. tom. 6. p. 122. 645.

VICTOR, natione Afer, ab anno 646. epiſcopus Carthsginenſis. Scripſit *ad Theodorum papam* ſtatim poſt epiſcopatum ſnſceptum, *epiſtolam, qua eum de creatione ſua certiorem reddidit, & orthodoxam de duabus in Chriſto voluntatibus fidem declaravit.* Exſtat Gr. Lat. Concil. tom. 6. p. 151. 646.

[d] THEODORUS, presbyter in monaſterio Lauræ Raithu dicto, S. Maximi ſynchronus & familiaris, qui ad eum *epiſtolam de voluntatibus & operationibus in Chriſto* ſcripſit. Claruit anno 646. Scripſit Theodorus Raithu *Commentarium de Incarnatione Chriſti adverſus hæreſes Manetis, Apollinarii, Theodori Mopſ. Neſtorii, Eutychis, Juliani Halicarnaſſei, Severi, & aliorum:* quem Latine a ſe verſum edidit Godefridus Tilmannus ſub titulo *Iſagoges ad Anaſtaſii Sinaitæ orationes quinque dogmaticas, Pariſ.* 1556. 8°. *Commentarium* vero *iſtum* Theodorus Beza Latine vertit & Gr. Lat. edidit *Genevæ* 1576. 4°. exinde recuſum inter opera Bezæ theologica vol. 3. p. 390. Prodiit poſtea Gr. Lat. a Rob. Bal- 646.

[a] Cum *Theod. Bezæ* verſione primum edidit, ſub nomine Athanaſii, *H. Steph.* Gr. Lat. A. 1570. 8vo. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 30. vol 8. p. 691. [c] Item Græce notis illuſtrata a *Scaligero* 7. lib. Emendat. Tempor. p. 736. ſeq. Edit. *Gen.* 1629. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 33. vol. 9. p. 232.

Sæc. VII. ab an. DC. ſoreo ad calcem Gelaſii Cyziceni editus *Pariſ.* 1599. 8°. denique in Auctuario Duceano tom. 1. p. 319. Idem cum Theodoro noſtro Cl. Pearſono * videtur Theodorus ille presbyter a Photio cod. 1. memoratus, qui librum ſingularem ex profeſſo compoſuit, quo oſtendere conatus eſt, licet infeliciter ſine dubio, ut doctiſſimi viri verbis utar, germanum eſſe S. Dionyſii Areopagitæ opus, & argumentis in contrarium allatis prout potuit, reſpondit. Argumenta numero quatuor apud Photium ſuperſunt: ſolutiones eorum deſunt.

* Vindic. Ignat. part. 1. p. 18.

646. [a] EUGENIUS, gente Hiſpanus, eccleſiæ Toletanæ presbyter. Mortuo Eugenio priore in Toletanæ ſedis archiepiſcopum deſignatus, Cæſarauguſtum fugit; & ad martyrum ſepulchra ſe conferens, ut vitam monaſticam exigere liceret, poſtulavit. Verum regis juſſu Toletum reductus epiſcopus ordinatus eſt anno 646. Anno 655. concilio Toletano 9. Anno 656. Toletano 10. præfuit. Epiſcopatum duodecim fere annis tenuit: atque anno demum 657. defunctus, Ildefonſum ſucceſſorem habuit. Dracontii libellos *in Hexaemeron* recenſuit, auxit, & perpolivit, & addito *de diei ſeptimi opere carmine Heroico*, quod Dracontius imperfectum reliquerat, ſupplevit. Scripſit etiam *Epigrammata* quædam; quæ cum carmine ſupradicto edita ſunt a Jac. Sirmondo *Pariſ.* 1619. 8°. & habentur in Biblioth. Patr. tom. 12. p. 344. Scripſit & *libellum de S. Trinitate*, qui interiit [b], & alia quædam tam vincta quam ſoluta oratione; quæ memorat Ildefonſus de Script. c. 14.

646. [c] TAIO, ſive *Tago*, cognomento *Samuel*, gente Hiſpanus, epiſcopus Cæſarauguſtanus, claruit anno 646. quo jubente rege Chindaſuindo, & approbante ſynodo Toletana 7. Romam iter ſuſcepit; ut deſideratos in Hiſpania S. Gregorii *Moralium* libros compararet. Poſtquam ibi moram inutilem diu feciſſet, & a pontificibus Romanis aliud agentibus ludificatus eſſet; libros fruſtra a ſe antea Romæ quæſitos, in apoſtolorum templo facta dormienti viſione, reperiſſe dicitur. Viſionis beneficio erutos e forulis libros a Martino papa haud difficulter obtinuit, & in Hiſpaniam redux ſecum detulit. Anno 653. concilio Toletano 8. 655. Toletano 9. interfuit. Ex B. Gregorii libris collegit *Sententiarum libros* 5. ſervatis ipſius Gregorii verbis, paucis, ubi ea deſunt, ex S. Auguſtino ſuppletis. Exſtant hodie inter codices MSS. Thuaneos ſol. Vide Bibliothecæ Thuaneæ tom. 2. p. 424. *Præfationem operis* iſtius *ad Quiricum Barcinonenſem* una cum Quirici reſponſo extulit Mabillonius Analect. tom. 2. p. 68. Habetur etiam ejus epiſtola ad Eugenium Toletanum apud Baluzium Miſcell. tom. 4. p. 397. Sæc. VII. ab an. DC.

MARTINUS, patria Tuſcus, civitate Tudertinus, anno 649. pontifex Romanus electus eſt ante 14. Maii, ordinatus die 14. Junii. Eodem anno 3. Non. Octobris inſigne concilium 105. epiſcoporum, Lateranenſe dictum, Romæ inchoavit; in quo Conſtantis Imp. *Typum* anno priore editum, & Monothelitarum duces Sergium, Pyrrhum ac Paulum patriarchas CPP. Cyrum Alexandrinum, & Theodorum Pharanitanum, damnavit: fidem Catholicam de duabus in Chriſto voluntatibus canonibus latis munivit; hæreſin Monotheleticam anathemate perculit. Anno 651. Olympius exarchus imperatoris juſſu Ravenna Romam veniens fruſtra ei inſidias tendit. Anno 653. Calliopas, qui Olympio in exarchatu ſucceſſerat, exercitu Ravennatenſi ſtipatus, Romam venit, & 13. Cal. Jul. Martinum armata manu prehendit, ac navi impoſitum poſt tres menſes navigationi inſumptos Naxum inſulam deportavit: ubi per integrum annum commoratus & male habitus pontifex, die 17. Septembr. anno 654. Conſtantinopolim perductus eſt, & in cuſtodiam datus. Poſt 93. dies ad tribunal judicum ductus ac multis criminibus oneratus, cauſam agere coactus eſt: ſed cum neque *Typum* imperatoris approbare, nec cum patriarcha CP. communionem inire, vellet: iterum in carcerem amandatur, vinculis onuſtus, & diris ſuppliciis undique vexatus. Diebus 85. exactis Cherſonam deportatur, quo pervenit Idibus Maii anno 655. Obiit exul eodem anno die 16. Septembris, in eccleſia B. Mariæ, Blachernis dicta, prope Cherſonam depoſitus. [d] Exſtant *Epiſtolæ* 17. quarum 11. Græco-Latinæ habentur, Concil. tom. 6. p. 5. 649.

[e] MAURUS, epiſcopus Ravennatenſis, claruit an. 649. Scripſit *Epiſtolam ad Martinum papam contra Monothelitas*, quæ in concilio Lateranenſi lecta & approbata eſt, atque Actis ſynodalibus inſeri juſſa: ubi jam reperitur Græc. Lat. actione 1. Concil. tom. 6. p. 96. Cæterum ne quis miretur tot Occidentalium epiſcoporum epiſtolas Græco-Latinas exſtare in Actis concilii Lateranenſis: ſciat Acta concilii, atque adeo 649.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 376. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 4. ad vit. *Dion. Pariſ.* not. 9. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1622. d Conf. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 22. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 465. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 207. e Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 177.

epiſto-

epiſtolas & libellos iis immiſtos, in Græcum ſermonem poſtea converſa eſſe; uti & nunc exſtant.

650. FLORENTIUS, gente, ut videtur, Gallus, eccleſiæ Tricaſtinenſis in provincia Arelatenſi presbyter, claruit circa annum 650. Jubente Celſa abbatiſſa ſcripſit *vitam S. Ruſticolæ* abbatiſſæ Arelatenſis, mortuæ circa annum 632. Hanc vitam, cujus fragmenta quædam ediderat Andreas du Cheſnius Hiſt. Franc. tom. 1. integram ex codicibus MSS. protulit Johan. Mabillon. Sæc. Benedict. 2. p. 139.

650. ANONYMUS *vitæ S. Arnulfi* autor, monachus, claruit circa annum 650. In literas retulit *vitam S. Arnulfi* Mettenſis epiſcopi, qui anno 640. vitam cum morte commutavit. Hanc poſt Surium ex MS. Cod. Cheſniano edidit Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 149. qui etiam appendicis vice ex Pauli Diaconi libro de epiſcopis Mettenſis eccleſiæ nonnulla ſubnexuit.

650. AUTOR *vitæ S. Gertrudis*, monachus Nivialenſis, claruit anno 650. In literas miſit *vitam S. Gertrudis* abbatiſſæ Nivialenſis in Brabantia primæ, cui morienti ſe adfuiſſe dicit. Hanc primi ediderunt Bollandiani ad Mart. 17. deinde Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 463.

650. JOHANNES, gente Syrus, Daræ, quæ Syriæ urbs erat, metropolita mihi quidem circa annum 650. claruiſſe videtur. De ejus ætate parum conveniunt etiam literarum Orientalium peritiſſimi. Syri recentiores illum S. Ephræm diaconi, qui obiit anno 378. diſcipulum faciunt. Abr. Ecchellenſis ſæculo quarto, ſaltem quinto ineunte vixiſſe vult; F. Naironus ſæculo quinto vergente ad ſextum: Johan. Morinus* ad ſæculum ſeptimum rejicit, immo poſt annum 692. ſcripſiſſe contendit. In tanta ſententiarum diſcrepantia ego quidem ipſum ad medium hujus ſæculi referendum cenſeo. Non diu antea floruiſſe ſatis arguit profundiſſimum patrum quarti, quinti, ſextique ſæculi de eo ſilentium; etiam eorum, quorum ſcripta ejus citaſſe maxime intererat, utpote quæ cauſæ quam agebant graviſſimum pondus & momentum addere potuiſſent. Quid quod ipſe Dionyſius Areopagita, in quem commentatus eſt, nondum ineunte ſexto ſæculo publice notus erat? In collatione Catholicorum cum Severianis Conſtantinopoli anno 530. juſſu Juſtiniani imperatoris habita, cui plures Syri interfuerunt, cum Severiani quædam teſtimonia Dionyſii Areopagitæ protuliſſent, reſpondit Catholicorum nomine Hypatius epiſcopus Epheſinus, hæc Dionyſii Areopagitæ eſſe oſtendi non poſſe, cum ſi ita fuerint, Athanaſium & Cyrillum latere non potuiſſent; cumque nullus ex antiquis eorum fecerit mentionem, quod illius ſint, unde demonſtrari poteſt? Cui objectioni Severiani ne verbulum repoſuerunt. Fateor in libris quibuſdam Cyrilli Alexandrini contra Theodorum & Diodorum anno 435. ſcriptis (quos tamen pro genuinis tunc non agnoverunt Catholici) continentur (ut habent vulgares Liberati editiones Breviar. cap. 10.) antiquorum patrum incorrupta teſtimonia, id eſt, Felicis papæ Romani, Dionyſii Areopagitæ Corinthiorum epiſcopi &c. In citando hoc loco voces *Corinthiorum epiſcopi* ſupprimunt Baronius, Natalis Alexander, & fortaſſis alii. Qua mente ipſi viderint. Sed doctiſſimus Garnerius, in accurata ſua Liberati editione, vocem *Areopagitæ* merito expunxit, legitque, ut certe legi debet, *Dionyſii Corinthiorum epiſcopi*. Si igitur vix dum Græciæ innotuerit Dionyſius, fieri qui potuit, ut homo Syrus ſcholia in ipſum ederet? Denique vix ultra hujus ſæculi medium ætas ejus extendi queat, propter ſummum ſermonis Syriaci, quo utitur, leporem & venuſtatem, qui paulo poſt Saracenis omnem pene Syriam occupantibus, a nativa & genuina puritate deflectere cœpit, & in Arabicam barbariem degeneravit, ut recte obſervat Naironus Euopl. pag. 115. Scripſit Johannes noſter Syro ſermone præter alia, ampliſſimos *in Dionyſii Areopagitæ libros de hierarchia cœleſti & eccleſiaſtica commentarios*, qui plures ſub ſe libros & tractatus complectuntur. Ex his varia proferunt Ecchellenſis Eutych. Vindic. pag. 91. 161. 190. Morinus not. in Syr. Ordin. p. 422, 423, 424. 433. Naironus Euopl. p. 114. 120. 140. 147. 218. 220. 229. 317. 371. 375. Denique p. 398. citat notas ejus ad cap. 13. Apocalypſ. ſed quæ commentariorum pars eſſe videntur. Horum commentariorum, ut & reliquorum ejus operum, exemplar antiquiſſimum in pergameno exaratum penes ſe habuit Abr. Ecchellenſis*, inter cujus libros hodienum reperitur. Ex nota codici huic MS. præfixa conſtat, abbatem quendam Syrum in Meſopotamia hunc librum una cum aliis plurimis pro bibliotheca ſui monaſterii anno Chriſti 932. emiſſe, neque eo tempore, ut videtur, recens ſcriptum, ut forſan pene ad ipſam autoris ætatem aſſurgere poſſit. Apographum habuit Morinus Fr. Boſqueti Lutubenſis in Gallia epiſcopi cura Romæ deſcriptum, ut non uno loco agnoſcit not. in Syr. Ordin. p. 423. 433.

* Not. in Syr. Ordin. p. 422.

* Not. ad Catal. Hebedjeſu p. 46.

Sæc. VII. ab an. DC. 655. ANASTASIUS, primo monachus, deinde abbas, natus anno 618. S. Maximi diſcipulus, itinerum, calamitatum, exiliorum per integrum decennium comes individuus, claruit an. 655. quo una cum S. Maximo imperatoris juſſu Roma Conſtantinopolim aſportatus eſt, ibi in judicium tractus, diris modis exagitatus, ac demum Perberim relegatus. Anno 662. Lazica cum B. Maximo deportatus eſt, obi caſtello Scotori dicto Apſiliæ prope Abaſgiam, deinde Suanenſi incluſus, & tam ex tormentorum & verberum, quæ Byzantii ſuſtinuerat, copia, quam ex afflictionibus & anguſtiis hoc in loco ipſi illatis, vix adhuc ſemivivus die 24. Julii anno 664. in Domino obdormivit. Scripſit anno 655. *ad Commune Monachorum apud Caralim conſtitutorum epiſtolam*, quæ exſtat Lat. inter Anaſtaſii collectanea a Sirmondo edita *Pariſ.* 1620. 8°. p. 142. & inter Maximi opera tom. 1. p. 43.

655. ANASTASIUS, eccleſiæ Romanæ presbyter & apocriſiarius, B. Maximi diſcipulus, claruit anno 655. quo ob Maximi præceptoris cauſam, & Orthodoxæ veritatis confeſſionem Meſembriam Thraciæ urbem in exilium miſſus eſt, poſtea Trapezunteni relegatus. Anno 662. una cum B. Maximo in Lazorum regionem deportatur: ubi a Maximo & Anaſtaſio cognomine, exilii ſociis divulſus in caſtrum Buculum dictum in regione Meſimiana prope confinia Alanorum conjectus eſt; poſt paucos dies in caſtellum Thacyriæ juxta Hiberiam, exinde vero caſtrum Phuſtas, mox Schemarin ablegatus. Obiit anno 666. 5. Idus Octobris. Scripſit anno 665. exul e Lazica prolixam ad *Theodoſium Gangrenſem presbyterum epiſtolam*, cui præter enarrata fuſe ſui ac B. Maximi & Anaſtaſii CP. exilia, plurima de duabus Chriſti operationibus ex S. Hippolyti ſcriptis deprompta teſtimonia intexuit; unde etiam & nos quædam lucem hiſce rebus præſerentia mutuati ſumus. Exſtat hæc *Epiſtola* Latine inter Anaſtaſii collectanea a Sirmondo edita *Pariſ.* 1620. p. 193 [a]. & in Bibliotheca Patr. tom. 12. p. 858. Operibus etiam S. Maximi non ita pridem a Combefiſio editis præmiſſa, p. 67.

656. [b] FRUCTUOSUS, gente Hiſpanus, ex regio Gothorum ſanguine ortus, Conantii epiſcopi Palentini diſcipulus, plurima condidit monaſteria, & in his Complutenſe, cui ipſe præfuit. Poſtea epiſcopus Dumienſis factus eſt, ac demum anno 656. concilii Toletani 10. decreto in locum Potamii archiepiſcopi Bracarenſis recens depoſiti ſubrogatus. Obiit ante annum 675. Scripſit *Regulam Monachorum duplicem*, alteram 23. alteram 20. capitibus conſtantem. *Utramque* edidit Lucas Holſtenius in Codice regularum *Pariſ.* 1663. part. 2. p. 133. Sæc. VII. ab an. DC.

ILDEFONSUS, gente Hiſpanus, Toleti nobili genere patre Stephano, matre Lucia natus: ubi etiamnum commonſtrari ædes illius natalibus nobiles prodit Mariana *. Ab Eugenio archiepiſcopo Toletano primis literarum elementis imbutus, Hiſpalim miſſus eſt ab Iſidoro epiſcopo ulterius expoliendus. Quo facto ſpretis omnibus vitæ ſæcularis honoribus, quos ei pater propinarat, in Agalienſi monaſterio cucullum induit, tantamque brevi tempore ob pietatem & doctrinam eximiam nominis exiſtimationem nactus eſt, ut Adeodato abbate defuncto cœnobii præfecturam fidei ſuæ commendatam habuerit. Quo tempore in Prædio Debrenſi ſua impenſa virginum collegium fundavit; atque anno demum 657. Eugenio in ſede Toletana ſucceſſit. Rejicit id Baronius in annum 662. Epiſcopus factus Pelagii & Helladii exoletum jamdiu Helvidii errorem reſuſcitare nitentium temeritatem multo labore compreſſit, perpetuamque B. Mariæ virginitatem enixe vindicavit. Obiit anno 667. poſt completos ab epiſcopatu ſuſcepto annos 9. menſes fere 2. Multis ſcriptis euſque poſt mortem inclaruit, ut *Chryſoſtomus*, atque *Ancora fidei* ab iis qui eum citarunt, ſæpe appelletur. 657.

* De Rebus Hiſp. l. 6. c. 10.

[c] SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

Liber de illibata virginitate B. Virginis contra Infideles.

Liber contra eos qui diſputant de perpetua virginitate B Mariæ, & de ejus parturitione. Duos hoſce libros a quibuſdam Radulſo Flaviacenſi aſcribi monet Boſtonus Burienſis. Rectius Dacherius [d] Paſchaſio Radberto adjudicat.

Homilia contra eos qui mendoſe affirmant Mariam virginem contra legem Dominam periſſe.

Sermones 6. de aſſumptione B. Mariæ, ex quibus 2m, & 3m. Anſberto abbati Fontanellenſi tribuit Boſtonus.

Sermo duplex in nativitate B. Mariæ.

Sermo de ejuſdem purificatione.

Tractatus hoſce edidit Fr. Feuardentius *Pariſ.* 1576. quos excepto unico libro *de illibata virginitate B. Virginis*, tum ob ſtylum, tum ob doctrinam quæ in iis continetur, ſuppoſititios eſſe contendit Johannes

[a] Recuſa inter opera Sirmondi *Pariſiis* 1696. & noviſſime *Venetiis* 1729. fol. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6 vol. 2. p. 635. [c] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 39. *Oudin.* tom. 1. p. 1653. *Fabr.* Bibl med. & infim. Latinit. l. 8. vol. 3 p. 765. item de Verit. Chriſtian. Relig. c. 5. §. 22. p. 261. [d] Tom. 1. Præf. & tom. 12 p 1. Edit. nov. tom. 1. p. 44.

Sæc. VII. ab an. DC. Poza in Eleucidario Deiparæ lib. 4. tract. 4. cap. 6. His adde, quæ habent Fr. Combefiſius in Bibliotheca Concionat. tom. 7. & Lucas Dacherius Spicileg. tom. 1. p. 12[a]. monente Cl. Oudino Supplement. p. 182. nempe non pauca in his homiliis partim ex homiliis D. Bernardi, partim ex commentario in Pſalmos pœnitentiales a quibusdam Gregorio 7mo, ab aliis Anſelmo Luceuſi tributo deſumpta eſſe. Porro iſti tractatus habentur & in Biblioth. Patr. tom. 12.

Liber de Scriptoribus eccleſiaſticis 14. *ſive Appendix ad librum Iſidori de viris illuſtribus poſt Hieronymum & Gennadium.* Editus eſt a Miræo in Bibliotheca eccleſiaſtica p. 93. *Antverp.* 1639. cum notis, atque alibi ſæpius[b].

Epiſtolæ duæ apud Dacherium Spicileg. tom. 1. *ad Quiricium Barcinonenſem utraque*, una cum *Quiricii ad priorem reſponſoria.* p. 310[c]. Integrum *epiſtolarum volumen* ſcripſiſſe Ildefonſum teſtantur Trithemius & Poſſevinus: quod an alicubi adhuc lateat, non conſtat.

Scripſit præterea quæ non exſtant, Ildefonſus (modo Juliano Toletano in appendice ad librum ejus de viris illuſtribus, fides ſit habenda) opuſcula ſequentia.

Proſopopœiam imbecillitatis propriæ.

De proprietate perſonarum Patris, Filii & Sp. S.

Annotationes in ſacris.

Annotationes actionis diurnæ.

De cognitione baptiſmi.

De progreſſu ſpiritualium.

Epiſtolarum librum.

Librum miſſarum, hymnorum & ſermonum.

Librum epitaphiorum & epigrammatum.

Porro Ildefonſus *Iſidori hiſtoriam de origine Gothorum* ab anno quinto Suinthilana regis, in quo deſiit Iſidorus, uſque ad annum 18. Receſſuinthi regia produxit. Interiit opus iſtud, niſi quid in Lucæ Tudenſis hiſtoria delitеat. Veriſimiliter enim admodum conjicit doctiſſimus Voſſius hiſtoricum iſtum, quicquid de ea temporis, quam perſecutus eſt Ildefonſus, periodo prodit, ex hujuſce chronico paucis mutatis exſcripſiſſe.

657. [d] VITALIANUS, patria Campanus, civitate Signienſis, Anaſtaſii filius, Romanæ eccleſiæ pontifex ordinatus anno 657. die 30. Julii. Anno 663. Conſtantem Imp. Romam advenientem ſumma demiſſione & obſequio excepit. Anno circiter 668. Maurum epiſcopum Ravennatenſem, quod Romam ad cauſam dicendam ſæpius vocatus, adeſſe noluerit, excommunicavit. Brutum fulmen adeo inſuper habuit Maurus, ut ipſe vice verſa anathema Vitaliano incuſſerit; ac morti proximus epiſcopos provinciæ ſuæ juramento obſtrinxerit, ſe pontifici Romano nunquam ceſſuros. Obiit Vitalianus die 30. Decembr. an. 671. Exſtant *epiſtolæ* 6. Concil. tom. 6. p. 445[e].

SYRICIUS, epiſcopus Barcilonenſis, claruit anno 657. Exſtant ab eo ſcriptæ *epiſtolæ* 2. quas primus edidit Lucas Dacherius Spicileg. tom. 1. p. 308[f]. 657.

[g] MARCULPHUS, monachus, ni fallor, Pariſienſis, ſeptuagenarius jam ſcripſit circa annum 660. Collegit *Formularum eccleſiaſticarum libros duos*; quos Landerico Pariſienſium antiſtiti dedicavit. Hos primus e tenebris eruit, & notis doctiſſimis illuſtratos edidit Hieronymus Bignonius *Pariſ.* 1613. 8°. Auctior vero editio ab eruditiſſimo Bignonio adornata iterum prodiit ibid. 1666. 4°. Habentur etiam inter *Capitularia* a Baluzio edita tom. 2. p. 369. qui Bignonianis ſuas etiam notas adjecit: exinde etiam Biblioth. Patr. tom. 12. p. 767. 660.

CUMMENEUS, *Albus* dictus, patria Hibernus, alius a Cummiano de quo ſupra, abbas Hyenſis factus anno 657. Claruit anno 660. Obiit anno 669. Scripſit *vitam S. Columbæ primi abbatis Hyenſis in Britannia*, quæ habetur a Mabillonio edita Sæc. Benedict. 1. p. 361. 660.

AUTOR *vitæ S. Sulpicii* cœnobii Sulpiciani monachus, claruit circa annum 660. certe cum iis verſatus, qui ſanctum virum familiariter noverant, ut non uno loco de ſe teſtatur. Scripſit *de vita S. Sulpicii*, cognomento *Pii*, Bituricenſis epiſcopi, qui obiit anno 644. *libellos* 5. a Bollando primum editos Jan. 17. deinde a Mabillonio Sæc. Benedict. 2. p. 167. 660.

[h] JONAS, Columbani diſcipulus, monaſterii cujuſdam abbas, claruit anno tertio Clotarii regis, Chriſti 664. Scripſit hortatu Hunnæ abbatis, fratrumque Reomaenſium, *de vita & miraculis S. Joannis* abbatis Reomaenſis, *libros* 2. In primo opus anonymi alterius tantum interpolavit; in ſecundo de miraculis ejus per modum dialogi agit. Hunc ſolum Actis ſuis inſeruit Mabillonius Sæc. Benedict. 1. p. 637. qui tamen & alium Anonymum de tranſlationibus & miraculis S. Joannis ſubnexuit. 664.

[a] Edit. nov. tom. 1. p. 44. ſeq. [b] Denuo *Hamb* a *Jo. Albert. Fabricio* 1718. fol. una cum appendice *Juliani Toletani*, &c. [c] Edit. nov. tom. 3. p. 314. [d] Conf. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol 6. p. 30. [e] Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 404. ſeq. [f] Edit. nov. tom. 3. p. 314. [g] Conf. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 41. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 1. §. 20. vol. 11. p. 86. not. Item Bibl med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 69. [h] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 509.

Sæc. VII. ab an. DC. 668. [a] THEODOSIUS & THEODORUS, monachi Orientales, B. Maximi, Martini papæ, & Anaſtaſiorum familiares, claruerunt anno 668. quo e Lazica, quam SS. Confeſſorum Maximi, &c. viſendorum gratia petierant, reduces, Anaſtaſii apocriſiarii literarum de morte Maximi & Anaſtaſii alterius exemplum a Gregorio monacho acceperunt. Scripſerunt *Scholion ſive Hypomneſticum de Maximi*, &c. præſertim vero *Anaſtaſii apocriſiarii exilio & obitu*; quod Latine inter Anaſtaſii Analecta edidit Jac. Sirmondus *Pariſ.* 1620. p. 251 [b]. Lat. etiam prodiit in apparatu Combeficiano ad opera S. Maximi p. 80.

668. [c] THEODORUS, natione Cilix, domo Tarſenſis, S. Pauli popularis, inſtituto monachus, Romæ dum ageret anno 668. cum prius more Romano tonſuram accepiſſet, a Vitaliano papa ad archiepiſcopatum Cantuarienſem evectus eſt, April. 1. ab ipſo pontifice conſecratus. Dum iter in Angliam inſtitueret, in Galliis diu hæſit, & poſt octodecim demum menſes Cantuariam venit. Prima ipſi cura fuit eccleſiæ Anglicanæ faciem pulchriorem reddere, ſecunda meliores literas reſuſcitare; quod & feliciter factum eſt. Eo enim fine bibliothecam copioſam tam Græcis quam Latinis libris inſtructam ſecum in Angliam advexit: quorum nonnulli, inquit Antiquitatum Britannicarum autor *, ſeu Parkerus iſte, ſeu Joſſelinus, Græco idiomate conſcripti apud nos manent, viz. *Opera Homeri* Græco charactere ita eximie & exquiſite deſcripta, ut librorum impreſſorum veritatem ſuperent, volumen grande, charta etiam antiquior, *Homiliæ Chryſoſtomi* folio pergamenæ, *Pſalmi Davidici*, *Hypomneſticon Joſephi* eadem lingua; opera ſane ob eximiam literarum ſcripturam noſtro ſæculo rara, & quæ perpetuæ memoriæ famam obtinere mereantur. Quid mirum igitur, ſi tam gravi præſuli, tam erudito capiti, eccleſia Anglicana faſces ſubmitteret, & relicto veteri paſchatis celebrandi more, in Romanos ritus fere ubique haud ægre tranſiret? Anno 673. die 24. Septembr. ſynodum Herefordiæ habuit; in qua ea quæ a patribus tranſmarinis canonice ſunt antiquitus decreta, ab Anglis cuſtodienda decernebantur. Decem ejus capitula apud Bedam videri poſſunt lib. 4. c. 3. Anno 680. habita eſt ab eo ſecunda ſynodus Hetfeldæ in agro Cantiano; in qua ad declarandam Britannicarum eccleſiarum fidem contra Eutychis & Monothelitarum hæreſes, quinque Oecumenica concilia ſuſcipiuntur. Vide ſis Bedam l. 4. c. 17. Obiit Theodorus die 19. Septembr. anno 690. ætatis ſuæ 88. ad quem, nec ultra, ſe perventurum ſomnio admonitus prædicere ſolebat. Scripſit Theodorus *Pænitentiale* [d], opus ſatis amplum, & omnibus pene pœnitentiæ caſibus accommodatum: integri operis in bibliotheca Benedictina apud Cantabrigienſes ſuo adhuc tempore ſuperſtitis, titulos, ſive ſummaria capita numero 78. nobis exhibuit clariſſimus Spelmannus Concil. Angl. tom. 1. Quid exinde de eo factum ſit, parum liquet; vereor ne alicubi apud nos reperiatur. Quæ enim in bibliotheca Benedictina hodie reſtant, quæque Pariſiis edita ſunt, ex prolixiori opere tantummodo ſunt excerpta. Optat Caſ. * Oudin [e], ut Spelmannus integrum pœnitentiale orbi Chriſtiano obtuliſſet, nulla interim editionis Pariſienſis mentione facta. An foris tam acutus, domi cœcus eſſe poterat? neſcius ſcilicet, Theodori *Pænitentiale* omnibus, quæ reperiri poterant, capitulis, aliiſque præclaris eccleſiaſticæ diſciplinæ monumentis adauctum, uberrimiſque Jacobi Petiti annotationibus ornatum *Pariſiis* prodiiſſe an. 1677. a. tom. 4°. Fatetur quidem Petitus, ſe collectioni ſuæ *Pænitentialis* nomen indidiſſe, non quaſi integrum referat librum pœnitentialem, ſed quia nihil eorum quæ præcipua ſunt omittere videtur: interim de republica Chriſtiana haud parum meritus, qui omnia quæ haberi poterant, laudando ſtudio ſummaque diligentia undique conquiſivit. Quoniam vero codices MSS. quibus uſus ſit, ubique crepat Petitus, eorumque poſſeſſores, uti par erat, deprædicat, audivi non ſemel collegii Benedictini Cantab. ſocios, *Theodori pænitentialis* codicem vetuſtiſſimum, qui in hujus collegii bibliotheca aſſervatur, ſumma cura pulchre deſcribi curaſſe, & deſcriptum Pariſios tranſmiſiſſe, quod tamen ingrato prorſus ſilentio ſuppreſſit editor. Integram quam edidit Petitus collectionem, in duos diſpeſcit tomos: in primo exhibentur Theodori *Pænitentiale* 14. capita complectens; ejuſdem *capitula* 60. *capitula* 10. ſynodo Hereſordienſi oblata a Theodoro præſidente; alia *capitula* ex fragmentis a Dacherio editis; alia *ex Canonibus*, *ex libris Pænitentialibus*, *ex Canonum collectoribus*, ex codicibus quibuſdam MSS. collecta; *Tituli libri Pænitentialis* a Spelmanno editi; *Pænitentiale Theodorianum* cum quibuſdam capitulis & canonibus ex ipſo excerptis collatum; *Canones ſelecti* ex antiquiſſima Canonum collectione codicis Herouvalliani *de doctrina & diſciplina eccleſiaſtica*; *Excerpta* ex aliis codicibus

Sæc. VII. ab an. DC.

* Antiquit. Brit. p. 53

* Supplem. p. 185.

[a] Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 33. §. 4. vol. 9. p. 229. [b] Recuſ. inter Sirmondi opera edit. *Pariſ.* 1696. & iterum *Venet.* 1729. fol. [c] Conſ. *Oudin.* tom. 1. p. 655. [d] Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 45. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 33. vol. 9. p. 189 l. 6. c. 1. vol. 11. p. 73. [e] Conſ. *Oudin.* tom. 1. p. 1658. c. 1.

MSS.

Sæc. VII ab an. DC. MSS. de quibuſdam rebus præcipuis, quæ in *Pœnitentiali* & *Capitulis* Theodori tractantur. Sequuntur deinde quamplurima præclara eccleſiaſticæ diſciplinæ monumenta, undique conquiſita, in varias claſſes & articulos diſtributa. In tomo 2. habetur 1°. *Diſſertatio*, qua Theodori vigilantiam paſtoralem adverſus calumniatores, Balæum nempe & Centuriatores Magdeburgenſes, ex veterum traditione patrumque teſtimoniis ab Ignatio Antiocheno ad ipſius Theodori tempora longo agmine deductis defendit, cui obſervationes ſuas in hæc vigilantiæ paſtoralis exempla ſubnectit: 2°. *Diſſertatione*, Theodori doctrinam *de Pœnitentia* adverſus Johan. Morinum ab omni novitatis ſuſpicione prolixe vindicat; ultimo demum loco ſequuntur notæ, quæ, ut ipſius verbis utar, tot ſunt quaſi diſſertationes, in quibus mendacia hominum maledicorum coarguuntur, qui ſanctiſſimum atque doctiſſimum eccleſiæ Cantuarienſis antiſtitem, temere audent appellare novellæ ac ſuperſtitioſæ religionis doctorem. Denique notandum eſt, Theodorum noſtrum qui hunc morem a Græcis ſuis mutuarat, primum fuiſſe, qui Occidentalibus libellum pœnitentialem præſcripſerit, quem alii poſtea æmulati ſunt, adeoque omnium formularum pœnitentialium in eccleſia Latina fons & origo, jure merito haberi debeat. *Capitula Theodori eccleſiaſtica* 120. habentur etiam apud Dacherium Spicileg. tom. 9. p. 52[a]. & in appendice ad Concil. tom. 6. p. 1875. Exſtat etiam *epiſtola Theodori ad Æthelredum Merciorum regem de amicitia inter ſe & Wilfridum, epiſcopum Eboracenſem, quem injuſte deponi curaverat Theodorus, redintegrata*, apud Willielm. Malmsbur. de Geſt. Pontif. lib. 3. fol. 151. & Concil. tom. 6. p. 1383.

670. ANONYMUS, autor *vitæ S. Amati*, monachus Habendenſis claruit circa annum 670. Scripſit ad Clydonem abbatem vitam S. Amati, primi abbatis Habendenſis, fato functi circa annum 627. Habetur apud Mabillon. Sæc. Benedict. 2. p. 129. Item *vitam S. Romarici* abbatis ſecundi, ibid. pag. 415. Denique *vitam S. Adelphii* ejuſdem cœnobii abbatis, qui obiit circa ann. 670. Exſtat ibid. p. 602.

670. AUTOR *vitæ S. Bavonis* circa annum 670. non longe poſt ipſius Bavonis mortem claruiſſe videtur. Scripſit vitam S. Bavonis confeſſoris Candenſis, fato functi anno circiter 653. quam ex codicibus MSS. extulit Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 396. S. Bavonis geſta laudat Ado, ſæculi 9. ſcriptor ad Calend. Octobr. Addidit Mabillonius ex MS. codice Compendienſi Miracula S. Bavonis, tribus libris a monacho anonymo deſcripta, qui ſæculo 10. vixit. Sæc. VII. ab an. DC.

ANONYMUS *vitæ S. Wandregiſili* autor, monachus Romanenſis, claruit circa annum 670. qui plurima quæ ipſe viderat, refert. Vitam condidit S. Wandregiſili, abbatis Fontanellenſis primi, qui obiit anno 667. Hanc a Labbeo in Bibliotheca nova tom. 1. vulgatam, ex veterrimo codice MS. uncialibus literis exarato publici juris iterum fecit Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 524. Sequitur apud Mabillonium alia S. Wandregiſili vita a monacho Fontanellenſi, at itidem coævo, ſcripta, aliquot in locis interpolata, a Surio primum edita. Denique monachi cujuſdam Fontanellenſis, qui vixit ſæculo 9. opus de hujus ſancti miraculis habetur apud eundem Mabillonium, pag. 547. 670.

[b] ADEODATUS, natione Romanus, Joviniani filius, inſtituto monachus, demum ab anno 672. die 14. Martii pontifex Romanus. Obiit die 18. Maii anno 677. Scripſit *ad univerſos Galliæ epiſcopos epiſtolam*, qua privilegium monaſterio S. Martini conceſſit. Exſtat Concil. tom. 6. p. 523. 672.

[c] BASILIUS, an Theſſalonicenſis, ut arbitratus eſt olim Sambucus, an Cæſarienſis in Cappadocia epiſcopus, claruit, ſi in re obſcuriſſima divinare liceat, circa annum 675. Incertiſſimum eſt hujus Baſilii tempus, ac proinde inter incertæ ætatis ſcriptores a Lambecio reponitur. Quo vero veritati, quantum licet, propius accedamus, notandum primo Baſilium noſtrum Elia Cretenſi, qui claruit anno 787. antiquiorem eſſe, quippe a quo in commentariis ſuis memoratur, neque de eo tanquam de admodum recenti loquitur. Secundo, ſcholia ſua Conſtantino cuidam imperatori nuncupavit, ut ex ipſa epiſtola dedicatoria conſtat, *τῷ φιλοχρίστῳ δεσπότῃ Κωνσταντίνῳ αὐτοκράτορι*. Hunc non alium exiſtimo eſſe quam Conſtantinum Pogonatum, qui patri in imperio ſucceſſit anno 668. Obiit anno 685. adeoque hoc circiter tempore Baſilius claruiſſe cenſendus eſt. In codicibus MSS. Cæſareæ Cappadociæ archiepiſcopus non ſemel dicitur. Quo quidem titulo noſtrum cum Baſilio M. Cæſareæ Cappadocum archiepiſcopo ab imperitis librariis perperam confundi, non ſine magna veriſimili- 675.

a Edit. nov. tom. 1. p 486. b Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. p 37. item Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 468. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 43. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 19. §. 4. vol. 8 p. 64.

Sæc. VII. ab an. DC. tudine conjicit Cl. Lambecius Comment. lib. 3. p. 205. niſi potius dicere malimus, fuiſſe & alterum Baſilium, Cæſareæ Cappadocum circa hæc tempora metropolitam. Quod ſi vero Cæſarienſis in Cappadocia epiſcopus fuerit Baſilius noſter, ante annum 681. diem ſuum obiiſſe neceſſe eſt. Cum tempore concilii Oecumenici 6. Philalethes quidam Cæſareæ Cappadocum archiepiſcopus fuit, ut ex iſtius concilii Actis liquet. [a] Scripſit, quiſquis erat, *Scholia* in S. Gregorii Nazianzeni orationes 16. Exſtant Græce MSS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 98. Habentur etiam Cod. 99. num. 1. a fol. 1. uſque ad fol. 144. ejuſdem *Scholia* inedita, editu digniſſima, in Nazianzeni orationes 19. a ſupra memoratis diverſa. Cod. 100. num. 1. *Scholia* in Nazianzeni orationes 15. quæ forſan cum præcedentibus eadem ſunt. Ibid. cod. 99. num. 2. fol. 122. & cod. 100. num. 2. fol. 96. habetur ejuſdem Baſilii *Epilogus apologeticus* ſcholiorum ſuorum in S. Gregorii Nazianzeni orationes, & præcipue quidem in duas *invectivas* in Imp. Julianum apoſtatam, qui incipit hoc modo, *Μηδεὶς τῶν ἐντυγχανόντων ἐπιτιμάτω, εἰ καί τινα τῶν μὴ λίαν ἀσαφῶν σημειώσεως ἔτυχε τῆς παρ' ἡμῶν ὡς δῆθεν ἑρμηνείας δεόμενα καὶ σαφηνείας εἰς δήλωσιν τῶν ὑποκειμένων ἐννοιῶν*, &c.

679. [b] AGATHO, natione Siculus, ex Monachio papa Romanus ordinatus die 29. Maii anno 679. Anno 680. indicto a Conſtantino Imp. Conſtantinopoli concilio Oecumenico, ipſe habita Romæ ſynodo rebus Occidentalis eccleſiæ in concilio CP. feliciter procurandis viam præmuniit, advocato enixis precibus ex Anglia Theodoro Cantuarienſi; quem tamen, quo minus pontificis votis obſecundaret, gravis ſenectus impediit. Miſit Agatho ex Romana ſynodo ad Conſtantinopolim legatos Abundantium Paternenſem & Johannem Rhegitanum epiſcopos, Theodorum & Georgium presbyteros, Johannem diaconum, & Conſtantinum ſubdiaconum, qui ſuas vices in concilio generali obirent. Obiit die 1. Decembr. anno 681. Exſtant ab eo ſcriptæ *epiſtolæ* 3. una, eaque admodum prolixa, *ad Conſtantinum Imp.* quæ habetur Gr. Lat. ſynodi 6. actione 4. Concil. tom. 6. p. 629. altera ſui ac ſynodi Romanæ nomine *ad Imperatorem & concilium CP. de legatis ad ſynodum miſſis*, ibid. p. 678. tertia *ad Ethelredum Merciorum regem, & alios de collata abbati Medamſtedenſi poteſtate vicaria*, ibid. p. 576 [c].

679. [d] ADAMANNUS, ſeu ADAMNANUS, gente Scoto-Hibernus, monachus & presbyter, defuncto Failbeo anno 679. in regimine cœnobii Hyenſis ſucceſſit. Anno 701. ad Aldfridum Northumbrorum regem legatus a gente ſua miſſus, Romanum paſchatis celebrandi inſtitutum in Anglia didicit & approbavit; idque a ſuis domum rediens obſervari fruſtra ſategit. Deinde in Hiberniam tranſeuns, plurimos quin & pene omnes ad Anglicanam conſuetudinem paſchatis celebrandi adduxit. Tandem Hyam reverſus, cum iterum monachis ſuis Romanæ eccleſiæ ritum irrito labore commendaſſet, ante annum exactum e vita migravit die 23. Octob. an. 704. ætatis ſuæ 74. vel ut alii, 80. Edidit *de vita S. Columbæ libros* 3. qui exſtant apud Caniſium tom. 5. part. 2. p. 562 [e]. & apud Surium 9. Junii. *De locis Terræ ſanctæ libros* 3. quos ex ore Arculphi Galliarum epiſcopi e Palæſtina reducis excepit. Eos primus edidit Serarius *Ingolſtad.* 1619. deinde Johannes Mabillon. Sæc. Benedict. 3. part. 2. p. 502. Scripſiſſe dicitur Adamannus *librum* etiam *de Paſchate legitimo*, & *Canones* quoſdam: de quibus vide Waræum de Script. Hibern. lib. 1. c. 3. p. 35.

[f] CEOLFRIDUS, gente Anglus, patria Bernicius, poſt Benedictum Biſcopium Weremuthenſis & Gerwicenſis monaſteriorum abbas, Ven. Bedæ præceptor, claruit anno 680. Romam, quo vero anno haud ſatis liquet, profectus eſt, unde plures ſecum libros detulit, quibus bibliothecam, quam in utroque monaſterio extruxit, ornavit; de quibus vide ſis Bed. vit. Abbat. Wiremuth. lib. 2. p. 46. Miſſis etiam Romam monachis privilegium a Sergio papa monaſterio ſuo impetravit, quod coacta ſynodo Anglicana, regis Elfridi, omniumque epiſcoporum ſubſcriptione firmatum eſt. A Naitone Pictorum rege miſſis legatis rogatus, ut eum de paſchatis celebrandi ratione, & Romana clericorum tonſura plenius edoceret, ſcripſit prolixam de argumentis hiſce *epiſtolam*, quam tanto cum gaudio excepit Naiton, ut de medio optimatum ſuorum ſurgens, genuaque in terram flectens, Deo gratias egerit, quod tale munuſculum de terra Anglorum accipere mereretur; & mox edicto præceperit, ut Romani in his rebus ritus per univerſas Pictorum provincias obſervarentur. Tandem ſenio & laboribus pene fractus magno ſuorum dolore regimini ſuo renunciavit, ſeque ad alterum iter Romanum ſuſcipiendum paravit. Verum Lingonas in Gallia Narbo- 680.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 13. §. 7. vol. 9. p. 540. *Oudin.* tom. 2. p. 438. ſeq. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 74. [c] Item Latine & Anglo-Saxonice *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 48. ſeq. [d] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1666. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 14. item Bibl. Eccleſ. ad *Trithem.* c. 237. [e] Edit. nov. tom. 2. p. 680. [f] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1666. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1024.

nenſi

Sæc. VII. ab an. DC. nenſi perveniens, morbo & ſenectute gravis naturæ ceſſit, & in monaſterio Tergeminorum 7. Kal. Octobr. obiit, ibidem ſepultus, ætat. ann. 74. presbyteratus 47. regiminis monaſtici 5°. Induſtrius per omnia vir, acutus ingenio, actu impiger, maturus animo, religionis zelo fervens, quod de magiſtro ſuo habet Beda loc. cit. p. 47. Exſtat ejus *ad Naitonem epiſtola de Paſchate & Tonſura* apud Bedam lib. 5. c. 22. & Concil. tom. 6. p. 1423. Alia ejus ſcripta, viz. *Homilias ſolennes*; *Epiſtolas ad monachos*; *De Peregrinatione ſua librum*; *Teſtamentum ad Hunibertum* memorant Baleus & Pitſeus.

680. [a] ALDHELMUS, natione Anglus, Kenredi filius, Inæ Viſi-ſaxonum regis nepos, juvenis adhuc Galliam & Italiam peragravit, tantaque animi ardore ſacris pariter ac humanis literis incubuit, ut omnes ſui temporis theologos longe ſuperaverit. Domum reverſus, primum monachus, deinde abbas Bladunenſis, ſive Malmsburienſis factus eſt anno 671. Claruit præcipue circa annum 680. Exactis in regimine monaſtico annis 34. anno 705. Schirburnenſis eccleſiæ antiſtes conſecratur. Obiit anno 709. die 25. Maii. Dum abbatis munere adhuc fungeretur, ſcripſit jubente gentis ſuæ ſynodo adverſus vicinos Britannos, quod quartodecimanum paſchatis celebrandi morem mordicus retinerent. Primus ex An-
* Britann. in Wilt. p. 116 glorum gente erat juxta Cambdenum *, qui Latine ſcripſit, primuſque componendi carminis Latini rationem populares ſuos do-
* L. 5. c. 19 cuit. *Vir*, teſte Beda *, *undecunque doctiſſimus; nam & ſermone nitidus, & ſcripturarum tam liberalium quam eccleſiaſticarum erat eruditione mirandus.* Præter *Opus paſchale*, jam deperditum, ſcripſit, eodem teſte, *librum de laude Virginitatis*, eximium, quem ad exemplum Sedulii & verſibus Hexametris & proſa compoſuit. Exſtat *liber* iſte *Pariſ.* 1576. apud Caniſium tom. 5. part. 2. p. 798 [b]. & in Biblioth. Patr. tom. 13. p. 1. Scripſit & alia nonnulla, ex quibus exſtant, *liber de octo principalibus Vitiis*, qui habetur apud Caniſium & in Biblioth. Patr. dictis locis; *Ænigmatum verſus mille*, quæ cum aliis Aldhelmi *opuſculis metricis* edidit Martinus Delrio, *Mogunt.* 1601. 8°. *Tractatus* ejus *de Virginitate Proſaicus* habetur in Orthodoxogr. pag. 1677. Scripſit præterea *de vita Monachorum*, *de laude Sanctorum*, *de Metrorum generibus*, *ſuper Ænigmatibus*, aliaque plurima, quæ a Baleo & Pitſeo recenſentur.

Sæc. VII. ab an. DC. 680. [c] APONIUS, quiſquis ſit, vir non indoctus; claruit, ex Labbei calculo, circa annum 680. Beda certe antiquior, a quo * citatur. Exſtant ab eo ſcripti *ad Armenium presbyterum commentariorum in Cantica Canticorum libri 6.* qui prodierunt *Friburgæ* 1538. & in Biblioth. Patr. tom. 14. p. 98.
* Comm. in Cant. l. 4. c. 25.

[d] MANSUETUS, archiepiſcopus Mediolanenſis; claruit anno 680. quo circiter tempore ex occaſione indicti in Oriente a Conſtantino Imp. concilii Oecumenici ſynodum Mediolani habuit; & ex ea ſcriptis ad imperatorem literis, eum quæ e re fidei Catholicæ viſa ſunt, admonuit, ac duarum in Chriſto voluntatum fidem ſibi cordi eſſe declaravit. Eodem anno ſynodo Romanæ interſuit, & literis ſynodicis legatos Conſtantinopolim miſſos ſpectantibus ſubſcripſit. Exſtat *epiſtola* ejus *ad Conſtantinum Imp. de fide Catholica* e ſynodo Mediolanenſi ſcripta, inter Acta concilii 6. part. 1. c. 3. Concil. tom. 6. p. 601. 680.

THEODORUS, *Campedonenſis* a cellula, in qua vitam monaſticam primum egit, dictus, poſtea monachus S. Galli, diſcipulus S. Magni. Claruit anno 680. Scripſit juſſu Tozzonis epiſcopi *S. Magni præceptoris ſui vitam*, quæ exſtat apud Caniſium Antiq. Lect. tom. 5. p. 911 [e]. 680.

MACARIUS, patriarcha Antiochenus, hæreticus Monothelita; claruit anno 680. quo concilio ſexto generali interfuit. Præter brevem *fidei Confeſſionem*, quam ore tenus in concilio edidit, prolixiorem *Ecthesin* ſive *Confeſſionem* ſcripto conſignatam patribus obtulit; ſed cum dogma de unica Chriſti voluntate, & deivirili operatione damnare recuſaret, ſeque duas naturales voluntates, aut operationes in Chriſto nunquam agniturum, etiamſi membratim diſcerperetur, & in mare mitteretur, profiteretur, a ſynodo damnatus, & ab imperatore in exilium miſſus eſt. Exſtat ejus *Expoſitio* ſeu *Confeſſio fidei* utraque Concil. tom. 6. p. 743. Scripſit & *librum ad Lucam monachum & presbyterum Africæ*, qui de nova hæreſi Maximianorum ſcripſerat, & *libellum προσφωνητικὸν* ad imperatorem, & alium quendam librum; quorum fragmenta habentur Concil. tom. 6. p. 906. 680.

PETRUS, metropolita Nicomedienſis; claruit anno 680. In hæreſis Monotheleticæ ſuſpicionem adductus, concilio ſexto ſe præſentem ſtitit, tactiſque evangeliis fi- 680.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 49. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 716. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. p. 142.
b Edit. nov. tom. 1. p. 713. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 49. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 344.
d Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 40. e Edit. nov. tom. 1. p. 655. Habetur etiam tom. 1. *Goldaſti* rerum Alemann.

dem Orthodoxam duarum in Chriſto voluntatum confeſſus eſt, quam & oblato confeſſionis libello fuſius confirmavit. Exemplum ejus ſecuti ſunt Theodorus, Solomon, & Antonius epiſcopi, una cum monachis quibuſdam, ejuſdem criminis rei facti, & oblatis eadem forma libellis criminationem diluerunt. Exſtat *libellus* iſte *Confeſſionis* Gr. Lat. Concil. tom. 6. p. 842.

680. ᵃJULIANUS, POMERIUS etiam dictus, gente Hiſpanus, civitate Toletanus, Eugenii 2. epiſcopi Toletani diſcipulus, anno 676. ab Ervigio rege rogatus, libros *de Chriſti adventu adverſus Judæos* ſcripſit. Anno 680. ineunte poſt Quiricum eccleſiæ Toletanæ archiepiſcopus ordinatus eſt. Anno 681. concilio Toletano 12. 683. Toletano 13. 684. Toletano 14. 688. Toletano 15. præſuit. In poſtrema hac ſynodo libri ſui *de tribus ſubſtantiis*, quem in Italiam perlatum minus orthodoxum cenſuerat Benedictus papa, vindicias operoſe egit, Benedictum tanquam ſtupidum quendam & e trivio petitum doctorem concilii patribus deridendum propinans, ac frivolas indocti pontificis cavillationes inſuper habendas eſſe demonſtrans. Obiit pridie Nonas Martii anno 690. Præclarum virtutum ac doctrinæ ejus encomium texit Fœlix Toletanus in Append. ad Ildefonſ. de Script. quem conſulat lector. Nos ſcripta Juliani perſequemur.

Commentaria in Naum prophetam.

De demonſtratione ſextæ ætatis, ſive *Chriſti adventu*, *adverſus Judæos libri* 3. *ad Ervigium regem*, qui habentur in Orthodoxogr. p. 1967.

Prognoſticorum futuri ſæculi, viz. *de origine mortis humanæ*, *de Receptaculis animarum*, *de Reſurrectione & extremo Judicio*, *libri* 3. præmiſſis *Epiſtola nuncupatoria ad Idalium Barcinonenſem epiſcopum*, & *oratione ad Deum*. Prodierunt a Cochleo editi *Lipſiæ* 1535.

Ἀντικειμένων ſive *Contrariorum in ſpeciem locorum utriuſque Teſtamenti libri* 2. Variæ ſunt variorum de hujus operis autore ſententiæ. In editione Bibliothecæ Patrum, quam adornavit Andreas Schottus *Colon.* 1618. Juliano noſtro ex autoritate Fœlicis Toletani tribuitur, tom. 15. p. 95. Sixtus Senenſis illud Richardo Cluniacenſi, qui claruit anno 1160. aſcribit. Ab Alphonſo de Caſtro * ſub nomine Salviani Maſſilienſis citatur, non alia forſan de cauſa, quam quod a Braſſicano ad calcem Salviani editum fuerat anonymum. Denique Johannes Baptiſta Marus * ex teſtimonio Leonis Oſtienſis, & antiquiſſimi codicis fide id Berthario abbati Caſſinenſi vindicat. Cui datum tantas componere lites? Prodierunt hi libri primum anonymi *Baſil.* 1530. *Colon.* 1533. 8°. deinde una cum ſupra enumeratis Juliani opuſculis tom. 12. p. 590.

* Adv. Hær. l. 14. in verbo Timor Dei.

* Not. in Petr. Diac. de viris illuſtr. Caſſin. p. 33.

Hiſtoria de Wambæ regis Gothorum expeditione, qua rebellantem Paulum ducem Narbonenſem debellavit: ab Andrea du Cheſne edita inter ſcriptores Francicos tom. 1.

Appendix ad Ildefonſum de Scriptoribus eccleſiaſticis, quæ quidem unius Ildefonſi vitam continet, & cum Hieronymi, Gennadii & Ildefonſi catalogis ſcriptorum edi ſolet.

Scripſit Julianus plurima, quæ nunc interierunt, opuſcula, a Fœlice Toletano memorata, viz. *Librum reſponſionum ad Idalium in defenſionem Canonum & Legum, quibus prohibentur Chriſtiana mancipia Dominis infidelibus deſervire. Apologeticum fidei ad Benedictum papam: Apologeticum alium de tribus Capitulis*, de quibus immerito dubitarat Benedictus (*Diſſertationem* ſatis prolixam ejuſdem argumenti habes inter Acta concilii Toletani 15. Conc. tom. 6. p. 1296.) *Libellum de remediis blaſphemiæ*, cum *epiſtola ad Adrianum abbatem. Librum carminum diverſorum, hymnorum, epitaphiorum, & epigrammatum: Librum epiſtolarum: Librum ſermonum: Opuſculum de vindicatione domus Dei, & eorum qui ad eam confugiunt: Librum ſententiarum ex decade Pſalmorum S. Auguſtini collectum: Excerpta de libris S. Auguſtini contra Julianum: Libellum de divinis Judiciis: Contra eos qui fugientes ad eccleſias perſequuntur: Librum Miſſarum per totum circulum anni: Librum orationum pro omnibus anni feſtivitatibus.*

AUTOR *vitæ S. Forſei*, claruit circa annum 680. certe a Beda laudatus & exſcriptus Hiſt. Eccleſ. lib. 3. cap. 19. p. 209. Literis commendavit vitam & miracula S. Forſei Latiniacenſis in pago Briegio, ad Matronam fluvium, abbatis primi, (obiit is anno circiter 650.) libris 2. a Surio & Bollando editis, & collatis codicibus MSS. a Johan. Mabillonio Sæc. Benedict. 2. p. 299. 680.

ANONYMUS *vitæ S. Agili* autor, claruit forſan circa annum 680. Certe ſe a Donato Veſontianenſi epiſcopo, qui non longe poſt medium hujus ſæculi obiit, quædam ſe accepiſſe teſtatur num. 7. Quicquid ſit, ſcripſit vitam S. Agili abbatis Reſbacenſis primi, qui anno 650. ex hac vita tranſiit. Hanc primus edidit P. F. Chiffletius in Hiſtoria Tornutienſi; deinde ex codicibus 680.

ᵃ Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6 p. 43. *Fabr.* Bibl. med. & infim Latinit. l. 9. vol. 4. p. 582. item Bibl Eccleſ. in *Fœlicis Toletan.* appendice ad *Iſidor.* Hiſp. de Scriptor. Eccleſ. item pro Verit. Chriſtian. Relig. c. 5. §. 21. p 259. ſeq.

Sæc. VII. ab an. DC dicibus MSS. Johann. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 315. qui in obſervatione prævia num. 5. paucula quædam notat quæ hujus autoris fidem vellicare videntur: quique libros 2. ſubjunxit ab anonymis quibuſdam ſcriptos de S. Agili miraculis quæ ſæculis 11, & 12. patrata ſunt.

680. ANONYMUS *vitæ S. Præjecti* ſcriptor, claruit circa annum 680. Conſcripſit *vitam S. Præjecti* Arvernenſis epiſcopi, & martyris, a turba Paganorum apud Arvernos interfecti an. 674. Eſt & alia S. Præjecti vita, ab anonymo coævo ſcripta. Utramque edidit Bollandus ad Januar. 25. Utramque Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 640.

680. AUTOR *vitæ S. Leodegarii*, S. Symphoriani monachus Auguſtodunenſis, claruit anno 680. Jubente Ermenario Auguſtodunenſi epiſcopo, cui etiam illam nuncupavit, miſit in literas *vitam S. Leodegarii* epiſcopi Auguſtodunenſis & martyris, anno 678. capite truncati. Exſtat apud Andream du Cheſnium Hiſt. Franc. tom. 1. & Mabillonium Sæc. Benedict. 2. p. 679.

680. BAUDEMUNDUS, natione, ut videtur, Germanus, S. Amandi diſcipulus, monachus Elnonenſis, claruit anno 680. Commiſit literis *vitam* præceptoris ſui *S. Amandi* epiſcopi Trajectenſis, qui anno 679. ad vitam meliorem tranſiit. Habetur apud Surium, deinde apud Bollandum ad Febr. 6. tom. 1. Denique apud Mabillon. Sæc. Benedict. 2. p. 709. Huic vitæ Milonis monachi ac ſacerdotis Elnonenſis, qui circa annum 850. vixit, *Supplementum* [a]; & Giſleberti monachi iiſdem Elnonenſis, de S. Amandi miraculis, *Appendix*; denique S. Amandi *Teſtamentum*, & *Hiſtoria* inventionis corporis ejus, anno 1267. ab oculato teſte ſcripta ſubjiciuntur.

680. AGATHO, magnæ eccleſiæ CP. primo lector, poſtea bibliothecarius, patriarchalis protonotarius, & cancellarius ſecundus; claruit ab anno 680. quo, cum lectoris gradum adhuc ſuſtineret, ſanctæ & œcumenicæ ſextæ ſynodo notarius fuit; omniaque quæ in ea acta ſunt, ordine perſecutus, omnes Actorum tomos literis eccleſiaſticis pure & nitide ſcripſit, & exemplaria a ſe deſcripta in quinque patriarchalium ſedium uſum tradidit. In vivis adhuc erat anno 712. quo *Libellum* ſive *Epilogum* ſcripſit, in quo ea refert, quæ Philippicus Bardanes tyrannus adverſus ſanctam & œcumenicam ſextam ſynodum auſus eſt. Exſtat hic *libellus* Gr. Lat. Concil. tom. 6. p. 1401.

JOHANNES, archiepiſcopus Theſſalonicenſis, claruit anno 680. quo ſextæ ſynodo Oecumenicæ interfuit, ejuſque tum decretis, tum epiſtolæ ſynodicæ ad Agathonem papam, tanquam apoſtolicæ ſedis Romanæ vicarius & legatus ſubſcripſit. Præter hunc, Johannem Theſſalonicenſem inveni neminem. Concilio Nicæno 2. (in cujus Act. 5. titulo, τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν citatur) antiquiorem eſſe, manifeſtiſſimum eſt; & a Nicephoro CP. in Antirrheticis, inter eos commemoratur, qui pro ſynodo Chalcedonenſi, ac contra Eutychianos ſtrenue depugnaverunt; *unde*, inquit Combeſiſius, *ejus fere liqueat Epocha*. Ipſa Nicephori verba non profert, ut de ejus teſtimonio judicari poſſit. Verum ſi id ſibi velit, Johannem ad iſtius concilii tempora eſſe referendum, longe fallitur vir eruditus. Potuit pro hac ſynodo decertare, & quidem commode ſatis, hoc ipſo, de quo agimus, tempore; quippe Monothelitarum ſecta, quæ Eutychianiſmi propago quædam & appendicula fuit, hoc tempore fervebat maxime, ad quam damnandam coacta eſt ſexta ſynodus; ut proinde Monothelitæ, qui illam omni quo poterant modo ſubvertere conabantur, eadem opera Chalcedonenſem oppugnare neceſſe habuerunt. Et ita quidem revera ſe rem habuiſſe teſtis eſt, qui hoc circiter tempore vixit, Johannes, initio fere ſequentis ſæculi factus patriarcha CP. Epiſt. Apologet. ad Conſtantinum papam (quam primus eruit Combefiſius Auct. Nov. tom. 2.) ubi de Monothelitis agens, qui ſub Philippici Bardanis patrocinio ſextam ſynodum anathemati ſubjecerunt, ait, quoſdam etiam jam ſubmutire, τὸ καὶ αὐτὴν τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀθετεῖσθαι, ὡς ἐκείνης συνηρτημένης κατὰ τὴν τῶν δογμάτων οἰκειότητα, καὶ οἷον εἰπεῖν, αὐτὴν ἰσχούσης ῥίζαν τε καὶ βεβαίωσιν τῆς εἰρημένης ἁγίας ἕκτης συνόδου, *Ut ſancta Chalcedonenſis ſynodus abrogaretur, tanquam præfata ſancta ſexta ſynodo, ab ea, pro dogmatum utriuſque convenientia, pendente, illamque velut radicem ac firmamentum habente*. Quid mirum igitur ſi Johannes noſter, dum Eutychianos pariter ac Monothelitas oppugnaret, concilii Chalcedonenſis fidem ſtrenue tueretur. His adde, autorem noſtrum cultum imaginum propugnaſſe; quæ quidem controverſia Chalcedonenſis ſynodi tempore nondum innotuit, exeunte hoc, & ſequenti ſæculo demum nata. Sed ad ejus ſcripta deveniamus. [b] Exſtat *Oratio in mulieres unguenta ferentes*, qua accurate oſtendit nullam in ſacris evangeliſtis circa Dominicæ reſurrectionis hiſtoriam eſſe diſſentionem & contrarietatem. Hanc, ſed ἀνωνύμως, primus Græce extulit,

Sæc. VII. ab an. DC. 680.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 5. p. 240. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 14.

& inter Chryſoſtomi dubia tom. 5. repoſnit nobiliſſimus Savilius; anctiorem ac vero autori reſtitutam Græc. Lat. cum notis edidit Combefiſius Auct. Nov. tom. 1. p. 791. *Hymnus ad Deum & ad glorioſum martyrem Demetrium cum particulari narratione miraculorum ejus.* Pr. Παντὸς ἔργου τε καὶ λόγου, καὶ διανοίας ἡγείσθω Θεός. Vide L. Allat. Diatr. de Symeon. p. 105. Hujus Hymni fragmentum edidit Combefiſius ad Scriptor. poſt Theoph. p. 314. *Oratio in dormitionem S. Deiparæ.* Pr. Τῇ θαυμαστῇ καὶ ὑπερενδόξῳ Παναγίᾳ. Allat. ibid. p. 110. Hæc forſan oratio eſt in *Mariæ aſſumptionem* quæ habetur in bibliotheca regia Pariſienſi, ſed fabulis mire ſcateos, quam proinde deſcriptam edere noluit Combefiſius. Scripſit etiam *Dialogum* Paganum inter & Chriſtianum, cujus fragmeotum habetur Conc. Nicæn. 2. Act. 5. p. 353. In quo de pingendis & colendis Dei, Chriſti, Angelorum, Sanctorumque imaginibus agit. In hoc etiam fragmento obiter notandum, affirmare ipſum angelos & animas humanas non prorſus incorporales & inviſibiles eſſe, ſed corpore ſubtili, aereo, & igneo præditas. Et in hac ſua ſententia ſe Baſilium M. Athanaſium, Methodium, multoſque ſanctorum patrum ὁμοψήφους habere.

680. [a] VALERIUS, natione Hiſpanus, ex Aſturicenſi territorio oriundus, primum monachus, deinde cœnobii S. Petri de Montibus in Galæcia abbas, claruit anno 680. Obiit anno 695. Literis mandavit *vitam S. Fructuoſi* epiſcopi Bracarenſis, an. 670. denati, quam ex ſcriptoribus Hiſpanis exhibet Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 582. Plura ſcripſiſſe dicitur, oempe *vitam* B. Eucheriæ ſanctimonialis; *Hiſtoriam* S. abbatis Dodonei; *Hiſtoriam* revelationis, & miracula SS. Maximi & Bonelli, & alia quædam in bibliothecis eccleſiæ Ovetenſis, & cœnobii Carracedenſis aſſervata, uti ex Prudentio Sandovalio notat idem Mabillonius in S. Valerii elogio hiſtorico ibid. pag. 1043. Cum vero Valerii opera multo enucleatius recenſet Nic. Antonius Biblioth. Hiſp. Vet. (quam, autore aote duodecim annos vita functo, ſuis ſumptibus nuper in lucem edi curavit Card. d'Aguirre, *Rom.* 1696. 2. tom. fol.) lib. 5. e. 7. p. 302. pauca inde delibabimus. Exſtant igitur Valerii noſtri, quæ ſequuntur, ſcripta; 1. Liber *de vana ſæculi ſapientia*, in cujus fine multa de ſeipſo prodit. Hunc MS. penes ſe habet Card. d'Aguirre. 2. Epiſtola, ſive tractatus *de inſtitutione novæ vitæ*, Iſidoro Hiſpalenſi a qnibuſdam tributus; Martyrologio ſuo inſeruit Johan. Tamaius Febr. 25. 3. *Vita S. Fructuoſi*, quam aote Mabillonium ediderunt Sandovalius & Tamaius. Valerii eſſe, non niſi ex ſtylo, & quod cum ipſins operibus conjungi ſolet, conjici poſſe fatetur Antonius. 4. *De vita & peregrinatione S. Eucheriæ prolixa epiſtola.* 5. *Hiſtoria brevis abbatis Dona-Dei.* 6. *De quibuſdam miraculis & revelationibus Maximi & Bonelli.* Hæc tria poſtrema opuſcula penes ſe ἀνέκδοτα ſervat Card. d'Aguirre, ſuo tempore lucem viſura. Valerii etiam *poetica* quædam, & *prologus in Pſalmos* MSS. exſtare dicuntur.

[b] LEO II. natione Siculus, Pauli filius, 682. pontifex Romanus anno 682. ante 10. Januarii electus, poſt menſes demum novem ordinatus. Anno 683. perlata a Conſtantinopoli ſynodi ſextæ *Acta* confirmavit, & eorum exemplar in Hiſpaoiam tranſmiſit. Obiit anno 684. die 23. Maii. Exſtant ſub ejus nomine *Epiſtolæ* 5. Concil. tom. 6. p. 1245. quas commentitias eſſe contendunt Baronius, Binius, & noviſſimi Conciliorum editores. Saoe prima, ad Conſtantinum Aug. Gr. Lat. actione 18. ſynodi ſextæ reperta, hoc præſertim nomine a pontificiis ſuppoſititia cenſetur, quod Honorium papam in Monothelitarum hæreſi defunctum, adeoque juſta anathematis ſenteotia condemnatum eſſe ſcribat, ut ipſe Baronius non diffitetnr. *Sermonem in die ordinationis habitum* ſub ejuſdem nomine ex ſchedis Holſtenii edidit Daniel Papebrochius Conatus Chronologici ad Catalog. Pontiſ. Roman. p. 107. qui quidem utrum iſte *Sermo* Leoni an Benedicto ſucceſſori ſit aſcribendus, parum conſtare agnoſcit, licet ipſe in eam potius propendeat ſententiam, ut Leonis noſtri ſœtum eſſe cenſeat.

[c] BENEDICTUS II. natione Roma- 684. nns, Johannis filius, ad pontificatum electus die 28. Junii anno 684. ordinatus 14. Maii anno 685. Si Anaſtaſio fides, edictum a Conſtantino Imp. obtinuit, ut electus deinceps ad ſedem Romanam non expectato principis mandato e veſtigio conſecraretnr. Verum jus imperiale in coofirmandis pontificibus ulterius adhuc locum habuiſſe ex *Libri diurni formulis* liquido conſtat. Obiit Benedictus die 25. Martii anno 686. Exſtant *Epiſtolæ* 2. Concil. tom. 6. p. 1277. quas ipſi pontificii ſuppoſititias eſſe volunt.

ANONYMUS *vitæ S. Balthildis* autor, 685. profeſſione, ut videtur, monachus, claruit circa annum 685. Condidit *vitam S. Balthildis*,

[a] Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 18. vol. 9. p. 33. [b] Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 38. *Fabr.* Bibl. med. & inſim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 759. [c] Conſ. *Fabr.* Bibl. med. & inſim. Latinit. l. 2. vol. 1. p. 526. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 38.

Sæc. VII. ab an. DC *thildis*, ortu Anglæ ex regali progenie: quæ captiva in Franciam abducta Clodoveo regi nupſit, cumque monaſterium Kalenſe in Kala, agri Pariſiaci ad Matronam fluvium villa regia, condiderat, ejuſdem ſanctimonialis facta eſt; obiitque circa annum 680. Exſtat apud Bollandum Jan. 30. & Mabillonium Sæc. Benedict. 2. p. 775.

685. [a] ANASTASIUS, montis Sinai monachus, inde SINAITÆ nomen, claruit circa annum 685. Scripſit narrationem compendiariam *de hæreſibus* ab initio religionis Chriſtianæ, deque conciliis adverſus eas celebratis; quam ad concilium Oecumenicum 6. Conſtantinopoli anno 680. & ſequenti ſub Imp. Conſtantino Pogonato contra Monothelitas celebratum, perducit, definitque ſub imperio Juſtiniani Rhinotmeti. Incipit, Ἤδε μὲν ἐ βραχέως. Exſtat MS. in Biblioth. Vindob. juxta Lambec. Cod. Hiſt. Eccl. 43. n. 45. fol. 187. p. 2. juxta Neſſel. cod. 7. De hac narratione notat Lambecius Comment. lib. 8. p. 443. contineri ea quædam ſingularia & obſervatu digna, ad concilia duo, Oecumenicum 5. & Oecumenicum 6. pertinentia, quæ alibi vix reperiuntur. Sequitur in eodem codice fol. 193. anonymi cujuſdam autoris *Recenſio compendiaria* conciliorum ab orthodoxis & ab hæreticis celebratorum, in duas claſſes diſtincta, & circa annum 652. quo autor vixit, deſinens. Eam integram exhibuit Cl. Lambecius Comment. lib. 8. p. 444. Subjungitur in eodem codice MS. fol. 194. & alia anonymi cujuſdam *notitia* ſanctorum conciliorum generalium & provincialium uſque ad concilium 5. incluſive. Cujus initium, Ἐγένοντο σύνοδοι πρὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου αὐτῆς, &c. an vero tempore quintæ ſynodi circa annum 553. vixerit autor, non liquet. An noſter, vel alius fuerit Anaſtaſius monachus, qui ſcripſit Διηγήσεις διαφόρους περὶ τῶν ἐν Σινᾷ ἁγίων πατέρων, cujus ex Cod. Colbertino 4726. meminit Cl. du Freſn. in Gloſſario Græco, viderint quibus codicem MS. inſpicere licet.

685. ANONYMUS *vitæ S. Salabergæ* autor, claruit an. 685. Juſſu Omotarii epiſcopi Laudunenſis, Anſtrudis abbatiſſæ, & Salabergæ ſanctimonialis, condidit *vitam S. Salabergæ* abbatiſſæ Laudunenſis, mortuæ circa annum 655. quam ex editione Dacheriana, ſed ad codices MSS. caſtigata, repræſentat Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 421.

688. SERGIUS, natione Syrus, domo Antiochenus, Tiberii qui Parnormi in Sicilia vixit filius, eccleſiæ Romanæ pontifex ordinatus, die 22. Novembr. anno 688. Anno ſequente Ceadwallam Occidentalium Saxonum regem Romam advenientem baptizavit. Anno 692. habita eſt Conſtantinopoli ſynodus *Quini-ſexta*, cui interſuerunt pontificis legati, ac ſynodi decretis ſubſcripſerunt. Eadem ut ſolenni ſubſcriptione confirmaret, Sergio mandavit Juſtinianus Imp. ac reluctantem miſſo Zacharia Protoſpathario Conſtantinopolim deportari juſſit. Sergium vero nequaquam abduci paſſa militia Italica Zachariam fugavit. Obiit Sergius die 14. Auguſti anno 702. Exſtat *Epiſtola*, non tamen integra, *ad Ceolfridum abbatem, de Beda Romam tranſmittendo*, Concil. tom. 6. p. 1294. & apud Gulielmum Malmsburienſem de geſtis Reg. Angl. lib. 1. p. 11 [b].

TRAJANUS, dignitate patricius, (quæ dignitas erat a Conſtantino M. primum adinventa, nec niſi viris optime de republica meritis deferri ſolita) claruit imperante Juſtiniano Rhinotmeto, circa annum 690. Vir erat, teſte Suida, χριστιανικώτατος καὶ ὀρθοδοξότατος, Chriſtiana pietate & orthodoxæ fidei puritate admodum conſpicuus. Scripſit *Chronicon compendioſum* πάνυ θαυμάσιον, inquit Suidas, *maxime admirabile*. Meminit hujus Chronici Theophanes ad annum 370. p. 56. Verum ne laciniam quidem ejus hodie ſupereſſe arbitror. 690.

[c] ARCULPHUS, urbis cujuſdam in Gallia epiſcopus; claruit anno 690. Suſcepto religionis cauſa in Orientem itinere, ac luſtratis locis ſanctis, Damaſcum quoque, Conſtantinopolim, Alexandriam, aliaque loca adiit, ac demum in Galliam redeuns, vi tempeſtatis in Occidentalia Britanniæ littora delatus, & ab Adamanno abbate Hyenſi hoſpitio benigne exceptus eſt. Ab illius ore exceptam peregrinationis hujuſce hiſtoriam, & locorum ſanctorum deſcriptionem literis conſignavit Adamannus, rem voluminibus tribus complexus. Exſtant hi *libri de ſitu Terræ ſanctæ* inſcripti, a Serario editi, *Ingolſtad.* 1619. deinde a Mabillonio Sæc. Benedict. part. 2. p. 502. ut in Adamanno ſupra monuimus. 690.

[d] URSINUS, natione Gallus, presbyter an monachus haud ſatis certum, claruit circa annum 690. Petente Audulfo monaſterii S. Maxentii abbate, ſcripſit ad Anſoaldum Pictavenſem epiſcopum *vitam S. Leodegarii* Auguſtodunenſis epiſcopi, qui 690.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1663. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 9. vol. 7. p. 479. b Item ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 63. c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 14. d Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1666.

Sæc. VII. ab an. DC. ante paucos annos vitam martyrio conſummaverat. Exſtat, ſed interpolata, apud Surium, & Andream du Cheſnium Hiſt.Franc. tom. 1. Ad codices MSS. Germanenſem & Compendienſem reſtituit, & Actis ſuis inſeruit Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 698. qui & *diſſertatiunculam* de tranſlatione & reliquiis S. Leodegarii, ejuſque epiſtolam conſolatoriam ad matrem ſuam Sigradam, a Labbeo ante publicatam Biblioth. Nov. tom. 1. ſubnexuit.

690. BOBOLENUS, natione, ut videtur, Germanus, dignitate presbyter & monachus, claruit circa annum 690. utpote qui ea quæ tradit, ab iis qui viderant, ſe accepiſſe teſtatur. Scripſit *vitam S. Germani* Grandivallenſis in diœceſi Baſileenſi abbatis primi, qui circa annum 666. martyrium ſubiit, a Bonifacio duce lancea tranſverberatus. Hanc vitam, quam autor Deicolo Leudimundo, & Ingefrido patribus dedicavit, primus edidit Bollandus Februar. 21. tom. 3. p. 263. Exinde Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 511.

690. ANONYMUS *vitæ S. Aldegundis* autor, claruit circa annum 690. *Vitam* ſcripſit *S. Aldegundis* Melbodienſis in Hannonia ad Sabim fluvium abbatiſſæ primæ, quæ mortua eſt circa ann. 684. Hanc ex MS. codice monaſterii S. Bernardi apud Pariſios eruit, ediditque Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 806.

690. [a] CRESCONIUS, civitatis cujuſdam in Africa epiſcopus; claruit circa ann. 690. Bina condidit opera ad Jus Canonicum ſpectantia, nempe *Breviarium Canonum*, in quo conciliorum canones & Romanorum pontificum decreta citatis tantum locis, quibus reperiri poſſent, ad 300. capitula revocavit: & *Concordiam*, ſeu *librum Canonum*, in quo ut prioris operis brevitatem compenſaret, ſub iiſdem titulis ipſa canonum & decretorum verba recitavit: initium autem *Concordiæ* iſtius ab aliena manu additum eſſe monent noviſſimi ejus editores. Breviarium primus in lucem edidit Petrus Pithæus, *Pariſ.* 1588. exinde recuſum cura Altaſarani Auguſtoriti *Pictonum* 1630. cura Franciſci Chiffletii *Divione* 1649. & in Bibliotheca Juris canonici Juſtelliana, addito indice antiquo, tom. 1. p. 456. *Concordiam* primi ediderunt ex codice bibliothecæ Claromontanæ & Thuaneæ, Juſtellus & Voellius ibid. in Append. p. 33. Porro Creſconius *bella & victorias* quas Johannes Patricius a Leontio Imp. in Africam miſſus de Saracenis reportavit, hexametris verſibus deſcripſit: verum opus iſtud interiit. Sæc. VII. ab an. DC.

[b] FOELIX, gente Hiſpanus, primum epiſcopus Hiſpalenſis, deinde anno 693. Ciſberto archiepiſcopo Toletano ob proditionem in regem Egicam a ſynodo Toletana 16. ſede ſua ac dignitate depoſito, & in perpetuum exilium relegato, in ejus locum ſuffectus eſt: & proinde tanquam regiæ urbis epiſcopus, & provinciæ metropolitanus, concilio iſti præſedit. Obiit anno 702. Scripſit *vitam* ſeu *elogium Juliani* epiſcopi Toletani, quod Ildefonſi ſcriptorum catalogo appendicis vice ſubjungi ſolet. 693.

AUTOR *vitæ S. Philiberti*, monachus Gemmeticenſis, exeunte ſæculo 7. circa annum 696. claruiſſe videtur. Juſſu Coſchini abbatis Gemmeticenſis ſcripſit ſtylo quidem inculto *vitam S. Philiberti* abbatis Gemmeticenſis & Herienſis primi, fato functi circa ann. 686. Exſtat apud Mabillonium Sæc. Benedict. 2. p. 816. 699.

ANGRADUS, monachus Fontanellenſis in Normannia; claruit circa an. 699. Scripſit ad Hilbertum abbatem ſuum, qui obiit anno 700. *Vitam S. Ansberti* archiepiſcopi Rhotomagenſis, qui obiit anno 695. Exſtat hæc vita apud Surium Febr. 9. 699.

ANONYMUS autor, a Photio commemoratus, gente Thebanus, domo Panopolita, incerti quidem temporis ſcriptor, huic tamen ſæculo, ut videtur, aſcribendus, quippe qui non diu poſt Heraclii tempora vixit, & Conſtantinopoli cum uxore & liberis habitavit. Condidit *Opus πολύβιβλον* libris 15. in quibus teſtimonia, locaque integra ex Gentilium ſcriptis, non modo Græcis, verum etiam Perſicis, Thracicis, Ægyptiis, Babylonicis, Chaldaicis, quin & Italicis, in Chriſtianæ religionis gratiam & confirmationem collegit. Summa quædam rerum capita tangit Photius cod. 170. In his enim libris præcipue tractavit autor *de SS. Trinitate, de Verbi incarnatione, miraculis, crucifixione, ſepultura, reſurrectione, aſcenſione, & Spiritus Sancti donis* in diſcipulos effuſis, *de ſecundo Domini adventu, mortuorum reſurrectione, judicio, & futura vita, de univerſi fabrica, providentia, paradiſo, de virtutibus Chriſtianorum propriis*, & hujuſcemodi aliis. Argumenta inſtituto ſuo convenientia non neglexit, hiſtorica ubi opus erat admiſcuit, verbi gratia, ubinam locorum ſinguli apoſtoli ſalutarem doctrinam prædicarint, quaque ratione humanis

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 50. *Oudin.* tom. 1. p. 1667. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1223.
[b] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 481.

curis

curis ac laboribus ſint defuncti. Ingens profecto opus, nec minus utile, hoc fine ab autore elaboratum, ut oſtenſo Chriſtianorum doctrinam in omnibus gentibus prænunciatam fuiſſe, & ab eloquentiſſimis quibuſque in ſingulis nationibus prædicatam, inexcuſabiles eos omnes inter gentes eſſe convinceret, qui ſacræ huic doctrinæ non aſſentirentur. Interim etſi hominis zelum, pietatem, & induſtriam laudet Photius, judicium tamen in eo & eloquentiam non immerito deſiderare videtur.

---

[a] *Concilia hoc Sæculo habita.*

601. ROMANUM I. anno 601. ſub Gregorio magno, a quamplurimis epiſcopis & presbyteris habitum. In quo, inter alia, de monaſteriorum privilegiis agitur. Exſtat *Conſtitutum ſynodale* Concil. tom. 5. p. 1607.

601. WIGORNIENSE in confinio Vectiorum & Occidentalium Saxonum, ad locum Auguſtin's Ac ſive Auguſtin's-Dake dictum, circa annum 601. habitum. In quo Auguſtinus primus Cantuarienſium antiſtes clero ſuo Romano ſtipatus cum 7. Britannorum epiſcopis aliiſque doctoribus bis congreſſus eſt, poſcens ab iis ut Romanæ eccleſiæ obedientiam præſtarent, ejuſque morem in die Paſchatis, & baptiſmo celebrando ſequerentur. Verum inſolitam hominis ſuperbiam ſpernentes, poſtulatis ejus animoſe reſtiterunt Britanni, Dinothi abbatis Bannochorenſis conſilio animati, reſpondentes, ſe nec papam agnoſcere, nec Romanos ritus obſervaturos. Quid exinde ſecutum ſit, monachorum nempe Bannochorenſium cædes, pleno ore referunt ſcriptores noſtri. Legantur interim hujus ſynodi Acta apud Bed. Hiſt. Eccl. Angl. lib. 2. c. 2. p. 110. & exinde apud Spelman. Conc. Brit. tom. 1. p. 104 [b]. qui & Dinothi abbatis ad Auguſtinum in hac ſynodo reſponſum idiomate Cambro-Britanno cum duplici verſione, Latina, & Anglica, ex veteri codice MS. protulit, & Nic. Trivethi de hoc colloquio locum e Chronico priſca Normannorum dialecto ſcripto ſubjecit.

602. BYZACENUM, apud urbem iſtius provinciæ conſularis primariam in Africa propria, anno 602. in cauſa Clementii ſive Clementini provinciæ Byzacenæ primatis habitum. Hujuſce concilii memoriam conſervavit Gregorius M. epiſtola ad concilii Byzaceni epiſcopos data, lib. 10. epiſt. 36. qua Clementii, graviorum criminum accuſati, cauſam ipſis dijudicandam committit, ipſe hoc tempore continuis Longobardorum incurſionibus vexatus. Quænam vero fuerint gravia hæc crimina, quidve in hac cauſa egerint epiſcopi, non liquet.

CABILONENSE I. anno 603. habitum. In quo Deſiderius Viennenſis, Brunichilde regina inſtigante, depoſitus eſt, referente Fredegario Append. ad Greg. Turon. cap. 24. p. 10. Confer Car. le Coint. ad hunc annum tom. 2. p. 556. 603.

AFRICANUM, a Numidiæ epiſcopis, in cauſa Donadei diaconi anno circiter 603. celebratum. Vide Greg. M. lib. 10. epiſt. 8. 31. 603.

CANTUARIENSE, anno 605. 5. Id. Januar. ab Auguſtino ſuoque Clero præſente etiam rege Ethelberto habitum. In quo monaſterium SS. Petri & Pauli ibi recens fundatum confirmatur. De hac re agit Thomas Sprot Anglus in hiſtoria ſua MS. apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 126 [c]. 605.

ROMANUM II. a 72. epiſcopis, & 34. presbyteris, anno 606. in Vaticano celebratum. In quo decretum eſt, quod non prius de eligendo pontificis ſucceſſore ageretur, quam defunctus triduo-ſepultus fuerit. Vide Anaſtaſ. in vit. Bonif. 3. Conc. tom. 5. p. 1615. 606.

ROMANUM III. anno 610. 3. Cal. Mart. ſub Bonifacio 4. papa, conſidente ibi Mellito primo epiſcopo Londinenſi, in cauſa eccleſiæ Anglicanæ habitum. In quo etiam de vita & qniete monachorum actum eſt. Vide Bed. lib. 2. cap. 4. p. 117. Exſtant *Decretum* & *Epiſtola* ſynodalis ad Ethelbertum regem, a Luc. Holſtenio primum eruta Collect. Rom. part. 1. p. 242. exinde Conc. tom. 5. p. 1618. 610.

TOLETANUM I. anno 610. a 15. epiſcopis provinciæ Carthaginenſis de primatu eccleſiæ Toletanæ habitum, aliudque eodem fere tempore & de eadem re, a 25. circiter epiſcopis coactum: totidem ſaltem decreto Gunthramni regis hac de re edito ſubſcribunt. Utrinque ſtatutum eſt ſedem metropolitanam in eccleſia Toletana olim collocatam de cætero dignitatem hanc firmam & inconcuſſam tenere debere. Exſtant harum ſynodorum Acta cum notis 610.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 52. & ſeq. b Habentur etiam ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 24. c Item ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 28.

Garſiæ Loaiſæ Conc. tom. 5. p. 620. Subjicitur eruditus Garſiæ tractatus *de primatu eccleſiæ Toletanæ* ibid. p. 1626. Garſiæ tractatui novam appendicem ex Lud. Thomaſſini tom. 1. *de Beneficiis* lib. 1. cap. 38. addidit Card. d' Aguirre Conc. Hiſp. tom. 2. p. 453.

614. EGARENSE in provincia Tarraconenſi, anno 614. Id. Januar. a 14. epiſcopis collectum. In quo præcipue de caſtimonia clericorum agebatur. Exſtant Acta brevicula Conc. tom. 5. p. 1645. addita ad calcem Cl. Baluzii *de epiſcopatu Egarenſi diſſertatione*. Eadem apud Aguirre tom. 2. p. 457.

615. PARISIENSE, anno 615. 15. Cal. Novembr. a 79. epiſcopis celebratum. Exſtant eccleſiaſtici commatis *Canones* 15. & *Edictum*, ſeu conſtitutio Clotarii 2. in hac ſynodo data cum notis Sirmondi Conc. tom. 5. p. 1649. notis etiam Caroli Cointii illuſtrati Annal. tom. 2. p. 667. Habentur ad calcem, incerti cujuſdam loci, ſed ejuſdem fere temporis, ſynodi *Canones* 15. De hac incerti temporis ſynodo ejuſque canonibus, vide quæ habet Car. le Coint. ad annum 615. tom. 2. p. 680.

617. CANTIANUM, a Laurentio archiepiſcopo aliiſque ann. 617. habitum. In quo decretum eſt, ut propter Saxonum ſævitiam & apoſtaſiam, relicta Britannia, patriam quiſque ſuam repeteret. Vide Bed. lib. 2. cap. 5. p. 119 [a].

617. HISPALENSE, anno 617. vel ut alii 619. Id. Novembr. ſub Iſidoro metropolitano aliiſque 7. epiſcopis congregatum. Exſtant hujus ſynodi Acta cum capitulis de negotiis eccleſiaſticis, & adverſus Acephalorum hæreſin 13. G. Loaiſæ notis illuſtrata, Conc. tom. 5. p. 1663. & apud Card. d' Aguirre Conc. Hiſp. tom. 2. p. 462.

622. CHARNENSE, apud Charnum, alias Theodoſiopolim, majoris Armeniæ nrbem anno circiter 622. celebratum. Laborabat hoc tempore eccleſia Armena Acephalorum hæreſi, quam nna cum ritibus quibuſdam minus Catholicis ſynodus Thevinenſis ſub initium ſuperioris ſæculi induxerat. Ægre id ferebat Jeſer Necainus Armeniæ patriarcha, homo fide Catholicus, ac proinde enixe obteſtatus eſt Heraclium imperatorem (qui tunc his in partibus verſabatur, bellnm Choſroæ Perſarum regi feliciter illaturus) ut huic malo remedinm ferret. Annuente imperatore, indicta eſt ſynodns, quo convenerunt frequenti ſatis numero Armeniæ epiſcopi, & magnatum plurimi, Græcorum etiam & Syrorum nonnulli jnſſu regis convocati. Per integrum menſem res tranſacta eſt, mutuiſque collationibus quæſtiones ntrinque ventilatæ & diſcuſſæ. Tandem Armenis manus dantibus, unanimi conſenſu ſancitum eſt, concilium Thevinenſe eſſe abrogandum, ſynodi Chalcedonenſis decreta recipienda, Additamentum, *Qui crucifixus es pro nobis*, a Triſagio removendum; Dominicæ nativitatis, & baptiſmi feſtivitates non amplius eodem die, ſed, nt antea, ſeparatim eſſe celebrandas. Atque ita pax & concordia Græcos inter & Armenos reſtituta eſt. Refert hæc Anonymus autor *hiſtoriæ patriarcharum Armeniæ* c. 13. quam Armenice & Latine extulit, & annotationibus illuſtravit Clem. Galanus Conciliat. Eccl. Arm. part. 1. p. 185. Meminit & Photius epiſtola ad Zachariam Armeniæ patriarcham, quæ MS. apud Armenos hodie aſſervatur, teſte eodem Galano part. 2. tom. 1. p. 28.

RHEMENSE, anno circiter 625. a 41. epiſcopis celebratum. Exſtant diſciplinæ eccleſiaſticæ *Canones* 25. ex duplici editione Conc. tom. 5. p. 1688. & cum notis le Coint. tom. 2. p. 751. 625.

MATISCONENSE, anno 627. habitum. In quo regula B. Columbani, ab Agreſtini Theodorici regis notarii calumniis, per Euſtaſium abbatem deſenſa eſt. Plurima de hac ſynodo habet Jonas monachus in vit. Euſtaſ. quam vide; plurima Carolus le Coint. ad ann. 623. in quem eam reponit tom. 2. p. 729. 627.

ALEXANDRINUM, anno 633. a Cyro patriarcha Monothelita coactum. In quo, ſub ſpecioſo unionis prætextu ad hæreſin Monotheleticam ſtabiliendam viam ſtravit. Exſtant Acta & *Epiſtola ſynodica*, cum 9. *capitulis*, Concil. 6. Act. 13. Conc. tom. 6. p. 950. 633.

TOLETANUM II. vulgo IV. anno 633. Decembr. 9. a 62. epiſcopis provinciarum Hiſpaniæ & Galliæ, præſidente Iſidoro Hiſpalenſi, celebratum. Conſtituit plurima, ad fidem & diſciplinam eccleſiæ ntiliſſima. Exſtant geſta & *capitula* 75. cum notis G. Loaiſæ Conc. tom. 5. p. 1700. & apud Card. d' Aguirre tom. 2. p. 477. 633.

TOLETANUM III. vulgo V. a 20. epiſcopis, præſide Eugenio Toletano, anno 636. habitum. Exſtant de rebus eccleſiaſticis *capitula* 9. cum notis G. Loaiſæ Conc. tom. 5. p. 1735. & Conc. Hiſp. tom. 2. p. 507. 636.

[a] Conf. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 30.

TO-

Sæc. VII. ab an. DC.

638. TOLETANUM IV. vulgo 6. anno 638. 5. vel ut alii 6. Id. Jan. a 51. vel ut alii, 48. epiſcopis Hiſpaniæ & Galliæ habitum. In quo, multa ad eccleſiæ diſciplinam, & regni incolumitatem conſtituta ſunt. Exſtant *capitula* 19. quæ notis illuſtravit G. Loaiſa Conc. tom. 5. p. 1740. & Conc. Hiſp. tom. 2. p. 512.

639. CONSTANTINOPOLITANUM I. anno 639. a Sergio patriarcha habitum. In quo Heraclii Imp. *Ecthesis de Fide* confirmata eſt. Exſtant Gr. Lat. Acta ſynodalia, ſeu Actorum potius fragmenta quædam, in Concil. Later. ſub Martino Secret. 3. Conc. tom. 6. p. 202.

640. ROMANUM IV. anno 640. celebratum. Quo *Ecthesis* Heraclii, & Monothelitarum hæreſis damnantur. Vide quæ de hac ſynodo habent Theophanes & Baronius anno 640.

645. AURELIANENSE anno circiter 645. habitum; in quo hæreticus Monothelita a Salvio epiſcopo ſuperatur. Vid. Audoenum in *Vit. S. Eligii*, lib. 1. cap. 34. & quæ exinde habentur Conc. tom. 5. p. 1834. Hanc ſynodum ad annum 634. refert Car. Cointius tom. 3. p. 15. Notet etiam lector, plura circa annum 646. de controverſia Monotheletica concilia in Africa habita fuiſſe. Quatuor *Epiſtolæ* ſynodales habentur Gr. Lat. in Concil. Later. Secret. 2. Conc. tom. 6. p. 128, 133, 137.

646. TOLETANUM V. vulgo VII. anno 646. a 28. epiſcopis, & 11. vicariis, habitum, ut eccleſiæ diſciplinæ, regnique incolumitati, adverſus transfugas ab exteris regionibus ad excitandas ſeditiones redeuntes, melius proſpiceretur. Exſtant Acta & diſciplinæ eccleſiaſticæ *capitula* 6. cum notis G. Loaiſæ Conc. tom. 5. p. 1836. Alia non pauca addidit Card. d' Aguirre Conc. Hiſp. tom. 6. p. 522.

648. ROMANUM V. anno 648. ſub Theodoro papa, habitum. In quo Pyrrhus, qui ejurata Monothelitarum hæreſi ad vomitum ſuum mox rediit, anathemate percuſſus eſt. Meminit hujus ſynodi Anaſtaſ. in Vit. Theodori Conc. tom. 5. p. 1774.

649. LATERANENSE, Romæ in eccleſia Conſtantiniana, anno 649. menſe Octobri ſub Martino papa a 105. epiſcopis, partim ex regionibus ſuburbicariis, partim ex urbica, & Italica diœceſi, congregatis, celebratum. Ad condemnandam Monothelitarum hæreſin, (quam edicto ſeu typo hanc in rem edito, Conſtans Imp. in Oriente nuper confirmaverat,) ejuſque duces & fautores, habita eſt hæc ſynodus. In qua proinde Cyrus, Sergius, Pyrrhus, & Paulus anathemati ſubjiciuntur. Exſtant Gr. Lat. Acta hujus concilii Conc. tom. 6. p. 75. quæ 5. *Secretariis*, ſeu Actionibus conſtant.

Act. I. habita eſt Martini papæ ad ſynodum adverſus hæreſin Monotheleticam oratio, qua primipulorum Monothelitarum ſcripta & dogmata recenſet, quæ huic concilio occaſionem dederunt. Et lecta Mauri Ravennatis de eadem re, ad ſynodum epiſtola, Actis inſerta.

Act. II. oblati ſunt ſynodo adverſus Monothelitas *libelli* a. unus Stephani Dorenſis epiſcopi & in concilio eccleſiaſtico Hieroſolymitano primi; alter abbatum quorundam, presbyterorum & monachorum Palæſtinorum, qui ad declinandam hæreticorum ſævitiam Romam confugerant. Lectæ item de eadem re *Epiſtolæ* Sergii Cypriorum epiſcopi ad Theodorum papam; trium Africæ conciliorum duæ, ad Theodorum una, ad Conſtantinum Imp. altera; concilii Africæ proconſularis ad Paulum patriarcham CP. Denique Victoris epiſcopi Carthaginenſis ad Theodorum papam ſynodica.

Act. III. recitata ſunt excerpta ex ſcriptis Theodori Pharanitæ, & Themiſtii, de una voluntate & operatione; Cyri Alexandrini *Capitula* 9. Sergii CP. *Ecthesis*, nomine Heraclii Imp. edita; & ad hæc refutanda SS. patrum teſtimonia prolata & vindicata.

Act. IV. Pauli Conſtantinopolitani ad Theodorum papam *Epiſtola*, Conſtantis Imp. *Typus*, & in eorum condemnationem quinque priorum univerſalium conciliorum definitiones & ſymbola recitata ſunt.

Act. V. plurima ex SS. patrum libris ad refutandam hanc hæreſin afferuntur teſtimonia; quin & ad conferendam hæreticorum novatorum cum vetuſtioribus ſententiam non pauca ex ipſis præcedentium hæreticorum ſcriptis producta. Denique ad fidem Catholicam præcipue adverſus Monothelitas ſtabiliendam *Canones* 20. adjecto ſingulis ſuo anathematiſmo conditi ſunt. Habentur Conc. tom. 6. p. 350[a]. ſequitur *Epiſtola* encyclica ſynodalis, ut & Martini ad Amandum Trajectenſem epiſtola, ut Acta hujus ſynodi a ſe miſſa a ſynodo Gallicana confirmari curaret. Acta hujus concilii Græce ſimul & Latine compoſita ſunt, non aliam opinor ob cauſam quam quod de controverſia in eccleſiis Græcis agitata actum eſt, & ad Græcos ad rectam fidem reducendos, in eaque confirmandos, hæc ſynodus præcipue habita eſt.

a Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 52.

650. CABILONENSE II. circa annum 650. Cal. Novembr. a 38. epiſcopis, & 6. vicariis habitum. In quo plurima ad mores & diſciplinam eccleſiæ conſervandam utiliter ſancita ſunt. Exſtant hanc in rem Canones 20. cum notis Sirmondi, & *Epiſtola* ſynodali ad Theodoſium Arelatenſem Conc. tom. 6. p. 387. & cum notis breviculis interſperſis apud Car. le Coint. tom. 3. ad annum 644. ad quem hoc concilium retulit.

653. TOLETANUM VI. vulgo VIII. anno 653. 17. Cal. Januar. a 52. epiſcopis, præſente Reccesvintho rege, coactum. Non pauca conſtituit ad fidem & diſciplinam eccleſiæ ſpectantia. Exſtant hujus ſynodi Acta & *Capitula* 13. G. Loaiſæ notis illuſtrata Conc. tom. 6. p. 394. & Conc. Hiſp. tom. 2. p. 538. Capitulo 12. *de Judæis* agitur; quorum *Placitum* Reccesvintho regi oblatum in notis exhibet G. Loaiſa.

655. TOLETANUM VII. vulgo IX. anno 655. 8. Cal. Decembr. a 16. epiſcopis ſub Eugenio archiepiſcopo celebratum. Exſtant diſciplinæ eccleſiaſticæ *Capitula* 17. cum notis G. Loaiſæ Conc. tom. 6. p. 451. & Conc. Hiſp. tom. 2. p. 573.

656. TOLETANUM VIII. vulgo X. anno 656. Cal. Decembr. a 20. epiſcopis, & 5. vicariis ſub præſidio Eugenii metropolitani collectum. De diſciplina eccleſiaſtica agunt quæ exſtant *Capitula* 7. G. Loaiſæ notis illuſtrata Conc. tom. 6. p. 459. & apud Card. d' Aguirre Conc. Hiſp. tom. 2. p. 574. qui diſſertationem num. 10. multa eruditione refertiſſimam, 13. *Excurſus* continentem ſubjecit de diſciplina antiquæ eccleſiæ, ſpeciatim Hiſpanicæ, in hoc & aliis conciliis circa lapſos in peccatum carnis poſt baptiſmum, ne ordinentur, nec adminiſtrent ordines jam ſuſceptos. In hac diſſertatione varii caſus, præcipue Potamii Bracarenſis epiſcopi ſeipſum ob fornicationis crimen ſibimet ſoli notum ſponte accuſantis, accurate expenduntur, & ex antiquitate illuſtrantur.

657. SENONENSE, apud Gallos circa annum 657. (Conciliorum editores ponunt circa ann. 669.) habitum. In quo ſubſcriptum fuit *Privilegium* immunitatis monaſterio S. Petri Vivi conceſſum. Vide Conc. tom. 6. p. 534. & le Coint ad annum 657. num. 15. tom. 3. p. 449.

658. NANNETENSE ad Ligerim fluvium in Britannia ſuperiori, anno 658. ad monaſterii Altovillarenſis conſtructionem firmandam habitum. De quo vid. Flodoard. Hiſt. lib. 2. cap. 7. fol. 110. p. 2. & Conc. tom. 6. p. 486.

AUGUSTODUNENSE, in ducatu Burgundienſi circa annum 663. ſub S. Leodegario Auguſtodunenſi epiſcopo congregatum. De tempore haud ſatis convenit. Conciliorum enim editores ad annum 670. rejiciunt. Ex canonibus, quos de diſciplina monaſtica condidit hæc ſynodus, ſuperſunt non niſi 1, 5, 6, 8, 10, 15, & duo abſque numeris; quibus & alium de clericis addidit Sirmondus. Habentur Conc. tom. 6. p. 535. Canon 14. habetur in Append. ibid. p. 1887. Canones hoſce notis breviuſculis illuſtratos annalibus ſuis eccleſiaſticis inſeruit Cl. Cointius ad ann. 636. tom. 3. p. 547. 663.

[a] PHARENSE in monaſterio Strenaſhalch, cui tunc præſuit Hilda abbatiſſa, apud villam in litore Eboracenſi ſitam, hodie Whitbie appellatam, anno 664. habitum. In quo de ritu paſchatis celebrandi, de tonſura ſacerdotum, aliiſque, acerrime diſputatum eſt; contendentibus ex parte Anglorum Alchſrido regis filio, Agilberto Occidentalium Saxonum epiſcopo, &c. Ex parte Britannorum Colmanno Lindisſarnenſi epiſcopo, aliiſque. In hac controverſia ſuperiores evaſerunt Anglo-Saxones. Prolixe hujus ſynodi Acta recenſet Beda lib. 3. c. 25. p. 225. & Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 145. 664.

EMERITENSE, apud Luſitanos anno 666. 8. Id. Novembr. a 12. epiſcopis, præſidente Proficuo metropolitano, habitum. Exſtant *Symbolum*, & *Regulæ eccleſiaſticæ* 23. cum notis G. Loaiſæ Conc. tom. 6. p. 497. & Conc. Hiſp. tom. 2. p. 625. ubi etiam illuſtriſſ. Cardinalis Pauli Diaconi Emeritenſis librum *de vitis patrum Emeritenſium* a Thoma de Vargas primum editum ſubnexuit. Cap. 1. quo de fidei inſtitutione agitur, profertur ſymbolum CP. cum particula illa, FILIOQUE. 666.

ROMANUM VI. anno 667. habitum. In quo Johannes Lappenſis in Creta epiſcopus abſolvitur. Vide hac de re Vitaliani ad Paulum Cretenſem epiſtolam Conc. tom. 6. p. 445. 667.

[b] HERUDFORDIENSE, in agro Hertfordienſi apud Anglo-Saxones, præſidente Theodoro archiepiſcopo, anno 673. menſe Septembri, Indict. 1. celebratum. In quo ſancitum eſt, canonica SS. patrum decreta ab Anglis eſſe obſervanda. Interfuerunt huic ſynodo præter Theodorum, 673.

a Conſ. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 37.

b Conſ. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 41.

Biſi

Sæc. VII. ab an. DC. Biſi Orientalium Anglorum, Lutherius Occidentalium Saxonum, Winfridus Merciorum epiſcopi, Putta Roffenſis, & per legatos Wilfridus Eboracenſis. Exſtant hujus ſynodi Acta & *Capitula* 10. apud Bedam Hiſt. Eccl. lib. 4. c. 5. p. 272. exinde apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 152.

675. TOLETANUM IX. vulgo XI. anno 675. 7. Id. Novembr. a 19. epiſcopis, & 2. vicariis, & abbatibus aliquot, præſidente Quirico metropolitano, habitum. In quo, poſt editam fidei confeſſionem *Capitula* 16. de re eccleſiaſtica ſtatuuntur: quæ habentur cum notis G. Loaiſæ Conc. tom. 6. p. 601. & Conc Hiſp. tom. 2. p. 660.

675. BRACARENSE I. vulgo IV. cui præfuit Leocidiſius metropolitanus, anno 675. ab 8. epiſcopis habitum. Exſtant de fide & diſciplina *Capitula* 9. cum notis G. Loaiſæ Concil. tom. 6. p. 561. & Card. d'Aguirii Conc. Hiſp. tom. 2. p. 673.

679. MEDIOLANENSE, anno 679. ſub Manſueto epiſcopo, in cauſa Monothelitarum congregatum. Exſtat *Epiſtola* ſynodalis, una cum *expoſitione fidei* ad Conſtantinum Imp. Conc. tom. 6. p. 601.

680. HEDTFELDENSE in Anglia, anno 680. 15. Cal. Octobr. præſidente Theodoro archiepiſcopo Cantuarienſi, celebratum. In quo, ad declarandam Britannicarum eccleſiarum fidem contra Monothelitarum hæreſin, SYNODORUM V. UNIVERSALIUM, Lateranenſis ſub Martino, aliorumque SS. patrum conſtitutiones recipiuntur. Habentur Acta apud Bedam lib. 4. c. 17. p. 300. Ad hanc etiam ſynodum ſpectat *Epiſtola* decretalis Agathonis papæ ad Ethelredum regem, Theodorum Cantuarienſem, &c. qua monaſterii Medamſtedenſis, poſtea Petriburgenſis, immunitates & privilegia confirmat; abbatem Romanæ ſedis legatum per totam Angliam conſtituit, & vota pro Romana peregrinatione concepta, ad hoc monaſterium præſtari poſſe ſtatuit: quæ in hac ſynodo rata habentur. Exſtant hæc omnia Saxonice & Latine, ex codice MS. Saxonico Petriburgenſi eruta, apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 163[a].

680. ROMANUM VII. anno 680. menſe Octobri, vel, ut alii, anno præcedente, in baſilica Conſtantiniana ſub Agathone papa, a 50. epiſcopis de ſtatu eccleſiæ Britannicæ acturis congregatum. In quo decretum eſt, diſſentiones in eccleſia Britannica tollendas eſſe, 12. epiſcopos ſub Archiepiſcopo Cantuarienſi conſtituendos, & alia quædam de ritibus eccleſiaſticis ſancita. Exſtant Actorum hujus ſynodi exemplaria duo; unum ex codice MS. alterum ex Malmesburienſi de Geſt. Pontif. l. 3. fol. 149. deſumptum, apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 157. & ex eo Conc. tom. 6. p. 579[b]. Sæc. VII. ab an. DC.

ROMANUM VIII. anno 680. ab Agathone papa, & 125. epiſcopis celebratum. Quo, confirmata fide Catholica, Monothelitarum hæreſis damnatur, & legati Conſtantinopolim ad ſynodum Oecumenicam miſſi ſunt. Exſtat Gr. Lat. *Epiſtola* ſynodalis ad Conſtantinum Imp. Concil. 6. Act. 4. Concil. tom. 6. p. 677. 680.

[c]CONSTANTINOPOLITANUM III. Oecumenicum VI. religioſiſſimi principis Conſtantini Pogonati juſſu in S. Palatii ſecretario Trullo dicto, anno 680. congregatum; inchoatum die 7. Novembris, die vero 16. Septembris anno ſequenti abſolutum. Aderant Agathonis papæ legati 4. ſynodi Romanæ 3. patriarchæ Orientales, eorumve vicarii, omnes; epiſcopi 289. etſi totidem ſubſcripſiſſe non deprehendantur, qui hæreſin Monothelitarum, non obſtantibus ipſorum in hac ſynodo dolis, diſertiſſime condemnarunt: præſentibus etiam Conſtantino Imp. & fratribus Auguſtis, pluribuſque patriciis & proceribus Palatinis. 680.

Exſtant Gr. Lat. hujus concilii Acta Conc. tom. 6. p. 593. in 18. Actiones diſtributa; præmiſſis imperatoris ad Donum papam & ad Georgium CP. de ſynodo congreganda, & ſynodi Mediolanenſis ad ipſum epiſtolis.

Act. I. Concilii Epheſini Acta recenſentur.

Act. II. Synodi Chalcedonenſis Acta lecta ſunt.

Act. III. Recitantur Acta ſynodi 5. Oecumenicæ; inventumque eſt Monothelitas, fictam ſub nomine Mennæ ad Vigilium *Epiſtolam*, necnon duos ſub nomine Vigilii *libellos*, ad Juſtinianum Imp. unum, ad Theodoram Auguſtam alterum, (de quo Actione 12. & præcipue 14. iterum actum eſt) his Actis inſeruiſſe. Verum hoc loco notandum eſt, non id voluiſſe patres, neque hoc loco, neque Act. 12, 14. fictos prorſus fuiſſe hos Vigilii libellos, & quintæ ſynodi Actis inſertos, ſed eo tantum in loco, ubi de una Chriſti operatione mentio fit, a Monothelitis falſatos eſſe. Etenim ab initio, in codicibus Græcis, qui in eccleſiæ CP. ſcrinio patriarchali aſſervabantur, exſtitiſſe, vel ex Georgii monachi relatione, quæ habetur

a Item ap. *Wilkins* Conc Brit. tom. 1. p. 48. ſeq. b Item *Wilkins* tom. 1. p. 44. ſeq. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol 11. p 469.

Act. 14. abunde liquet. Quid, quod ipſe Juſtinianus Imp. epiſtola ad quintam ſynodum, Vigilium, poſtquam Conſtantinopolim adveniſſet, iſtiuſmodi libellos, quibus tria Capitula damnavit, tum ad ſe tum ad Theodoram conjugem ſcripſiſſe, diſerte teſtatur? De tota hac re copioſe agit Cl. Baluzius Præfat. ad varias lectiones Concil. 5. Nov. Collect. col. 1477.

Act. IV. prolixæ Agathonis papæ, & ſynodi Romanæ ad Conſtantinum Imp. *Epiſtolæ* leguntur. In priori epiſtola, Agatho de duabus in Chriſto naturis, tum ex S. ſcriptura, tum ex SS. patrum teſtimoniis adverſus Monothelitas fuſe atque erudite diſputat. In poſteriori, fidem Catholicam & Orthodoxam de hac controverſia patres ſynodici profitentur; omnes nempe Italiæ epiſcopi; ſubſcribit etiam Wilfridus, epiſcopus Eboracenſis, a totius Britanniæ concilio ad Romanam hanc ſynodum legatus miſſus; ut & Felix Arelatenſis, nomine ſynodi per Galliarum provincias conſtitutæ.

Act. V. lecti ſunt Macarii Antiocheni codices 2. quibus SS. patrum teſtimonia pro unica in Chriſto voluntate & operatione continebantur.

Act. VI. plura Macarii teſtimonia ex ejus codicillo recitata ſunt; decretumque eſt, ut cum libris authenticis in patriarchio aſſervatis conſerantur.

Act. VII. legati pontificii teſtimonia SS. patrum, duas in Chriſto naturas & operationes aſſerentium, ex codice recitarunt, lectis etiam hæreticorum pro contraria ſententia teſtimoniis.

Act. VIII. collatis utrinque teſtimoniis, Georgius CP. aliique ex parte Monothelitarum epiſcopi, ſe fidem Catholicam recognoſcere profeſſi ſunt; & teſtimonia a Macario Antiocheno producta, detruncata eſſe deprehenduntur; ipſo Macario, prolixam fidei ſuæ confeſſionem, cætera ſanam, coram ſynodo edente, duas vero in Chriſto voluntates, duaſque operationes, poſt multam utrinque diſputationem, agnoſcere recuſante.

Act. IX. poſt publicam teſtimoniorum Macarii examinationem, manifeſtata eorum falſitate, in ipſum ejuſque monachum Stephanum damnationis ſententia fertur.

Act. X. teſtimonia SS. patrum, in Agathonis & ſynodi Romanæ epiſtolis citata, examinantur, & genuina eſſe probantur. Lecta item eſt Petri Nicomedienſis, aliorumque quorundam epiſcoporum, clericorum, & monachorum fidei confeſſio, qua, præſtito prius juramento, veram ac catholicam fidem exponunt, & damnato Monothelitiſmo, ut genuinam amplectuntur.

Act. XI. lecta eſt Sophronii patriarchæ Hieroſolymitani ad Sergium CP. *Epiſtola* ſynodica, qua fidem ſuam, Catholicam plane atque Orthodoxam, de SS. Trinitate, de Chriſti incarnatione, perſona Θεανθρώπου, duabuſque naturis prolixe exponit; hæreticorum pene omnium, a Simone Mago ad ſua uſque tempora, catalogum texit, quibus, eorumque ſcriptis & hæreſibus anathema dicit: lecta item Macarii Antiocheni opuſcula tria imperatori oblata; ex quibus impia quædam & blaſphema capitula excerpta Actis inſeruntur; Macarii item & Stephani libelli a ſynodo damnati.

Act. XII. epiſtolæ Sergii CP. ad Cyrum Alexandrinum & ad Honorium papam, & Honorii ad Sergium lectæ ſunt.

Act. XIII. leguntur conciliabuli Alexandrini *Capitula* 9. ſive libellus *Satisfactionis* inter Cyrum Alexandrinum, & Theodoſianos; & Cyri, Pyrrhi, Sergii, Petri, Honorii, aliorumque epiſtolæ & opuſcula, mox ſynodali judicio combuſta. Sed ante omnia lata eſt damnationis ſententia in Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, & Theodorum Pharanitam, qui, tanquam Monothelitiſmi duces & fautores, anathemati ſubjiciuntur. *Πρὸς τούτοις ᾗ συνεκβληθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, καὶ συναναθεματισθῆναι συνείδομεν καὶ Ὀνώριον, τὸν γενόμενον Πάπαν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης*, &c. *Cum his vero projici a ſancta Dei eccleſia, ſimulque anathematizari prævidimus & Honorium, qui fuerat papa antiquæ Romæ*, &c. Fremunt hic loci, & ad rabiem uſque debacchantur ſcriptores pontificii; & quibus non pugnant telis? Ligneis, an plumbeis parum intereſt, dummodo cathedræ pontificiæ honorem, & dignitatem ſartam tectam tueantur. Verum laterem lavant, dum Honorium ab hac labe, ab hac damnationis ſententia purgare ſtudent. Præterquam enim quod ipſius ſynodi Acta tot locis diſertiſſime id teſtantur; teſtes dare poſſumus ipſius Agathonis papæ legatos; Leonis 2. qui Agathoni ſucceſſit epiſtolas; concilia, Quini-Sextum, & Nicænum 2. Photium in libello ſynodico, ut alios mittam. Quid, quod ex ſolenni profeſſionis pontificiæ formula, ab iis olim in conſecratione edi ſolita, vel ſole clarius conſtat, Honorium una cum Sergio, Pyrrho, &c. hæreticis, anathematis condemnatione percuti ſolere? ut ex *Libro Diurno* infra* oſtendemus. Ut mirari ſubit Dan. Papebrochium, hominem candidi pectoris verique amantem, affirmare (Diſſert. 15. ad vit. Pontif. num. 9. p. 105.) Honorium hac in parte eſſe excuſabilem, nec Catholicum quemquam eſſe bonum qui dubitat, quin extra culpam eum fuiſſe crediderint ſui ſucceſſores: veteremque canit cantilenam, Acta fuiſſe corrupta, inſerto Honorii nomine. Quod tanquam gratis dictum docti omnes dudum exploſerunt. Noviſſimus qui in

* Sæc. 8. an. 715.

in arenam deſcendit, Honorii cauſam ex profeſſo acturus, eſt J.B.Tamagninus, Venetus, edita Monothelitarum Hiſtoria *Par.* 1678.8°. In 4. poſterioribus ſcrutiniis cauſam Honorianam dedita opera pertrectat; Honorium a 6. ſynodo damnatum agnoſcit, pluribuſque probat, & objectiunculas in contrarium ſolvit, lapſus ejus, nævoſque animadvertit, in omnem tamen ſe vertit formam, quó Honorium ab hæretica labe purgaret, eumque in fide Catholicum & Orthodoxum ſiſtat. Affirmat Honorii epiſtolas a Monothelitis corruptas eſſe, vel corrumpi potuiſſe, & etiamſi non ſint, propoſitiones ejus ſenſu commodo explicari poſſe, ipſum nempe, non de una cum Monothelitis, ſed de nova quadam in Chriſto voluntate loqui. Concludit tandem, quod etiamſi Honorius erraſſet in fide, non in hæreſin lapſum eſſe formalem, ſed ſolummodo materialem, videlicet, nullam in eo interveniſſe in dogmate ſuo tuendo pertinaciam; quin etſi erraſſet formaliter, non tamen infeciſſe ſedem Petri adverſus quam portæ inferi nunquam prævalebunt; Erravit Honorius ut perſona, doctorque privatus, non ut caput eccleſiæ. Sed miſeret me hominum, qui talia κενοφύγεια quærere coacti ſunt.

Act. XIV. recitantur & damnantur qui ſub nomine Mennæ ad Vigilium & Vigilii ad Juſtinianum prolati fuerant libelli; ſermo item Athanaſii Alexandrini ad probandum duas in Chriſto eſſe voluntates, ab epiſcopis Cypriis in medium productus, lectus eſt.

Act. XV. Polychronius presbyter ac monachus Monothelita, qui miraculo ſe ſententiam ſuam probaturum venditarat, ſeque mortuum, chartula fidei ſuæ ſuper illum poſita, ſuſcitaturum, experimento in id, coram tota ſynodo omnique populo, per horas aliquot fruſtra facto, tanquam hæreticus & impoſtor damnatur, & gradu dejicitur.

Act. XVI. Conſtantinus presbyter Monothelita, qui modum unionis inter Catholicos & Monothelitas ſe inveniſſe gloriabatur, exploſa ejus ſententia, damnatus & anathemati ſubjectus eſt.

Act. XVII. relecta profeſſio fidei Orthodoxæ a ſynodo conſtituta.

Act. XVIII. fidei definitio, ſuperiori ſeſſione edita, iterum promulgatur, & communibus ſuffragiis confirmatur. Et ita tandem ſermone proſphonetico ad imperatorem habito, & literis ſynodalibus ad Agathonem papam ſcriptis, (pleriſque tamen epiſcopis prius ad ſua regreſſis) venerandæ huic ſynodo finis imponitur. Sequuntur *Conſtitutiones* imperiales, & *Epiſtolæ* aliquot ad hanc ſynodum pertinentes; nempe Conſtantini *Edictum* promulgatorium, in quo de fide in hac ſynodo ſtabilita fuſe diſſerit; ejus ad Leonem papam Agathonis ſucceſſorem de hac ſynodo *epiſtola*, & ad ſynodum Romanam altera; Leonis papæ ad Conſtantinum Imp. *literæ* quibus aſſentire ſe iis, quæ in ſynodo geſta fuerant, teſtatur. Denique Juſtiniani Aug. Conſtantini filii *epiſtola* in confirmationem ſextæ ſynodi, ad Johannem papam Romanum ſcripta.

TOLETANUM X. vulgo XII. anno 681. 681.
5. Id. Januar. a 35. epiſcopis, vicariis 3. abbatibus 4. plurimiſque viris illuſtribus Palatinis habitum, præſidente Juliano metropolitano. Exſtant Acta & diſciplinæ eccleſiaſticæ *Capitula* 13. cum notis G. Loaiſæ, & Ervigii regis lege pro confirmatione ſynodi Conc. tom. 6. p. 1221. & Conc. Hiſp. tom. 2. p. 681.

TOLETANUM XI. vulgo XIII. anno 683. 683.
prid. Non. Novembr. a 48. epiſcopis, vicariis 27. abbatibus & viris eccleſiaſticis 8. & pluribus illuſtribus Palatinis, præſide Juliano archiepiſcopo, celebratum. In quo multa ad mores & diſciplinam ſaluberrima decernuntur. Exſtant Acta & *Capitula* 13. quæ notis ſuis elucidavit G. Loaiſa Conc. tom. 6. p. 1253. & Conc. Hiſp. tom. 2. p. 694.

TOLETANUM XII. vulgo XIV. anno 684. 684.
ab epiſcopis 17. vicariis 10. & abbatibus 6. ſub Juliano metropolitano habitum. In quo, miſſis ad Ervigium regem 6. ſynodi Oecumenicæ Actis, multa ad hæreſin monotheleticam ſpectantia ſtatuta ſunt. Exſtant hanc in rem *Capitula* 12. cum notis G.Loaiſæ Conc. tom. 6. p.1279. & Conc. Hiſp. tom. 2. p. 717.

VILLAREGIENSE anno 684. ha- 684.
bitum. In quo epiſcopi aliquot depoſiti ſunt, & Leodegarius Auguſtodunenſis capitali ſententia damnatus. Vide Acta S.Leodegar. apud Sur. Octobr. 2. & Sigebert. in Chron. ann. 685.

TWIFORDENSE juxta fluvium Al- 685.
nam apud Anglos, anno 685. ſub Theodoro archiepiſcopo celebratum. In quo Cuthbertus, invitus licet, epiſcopus conſtituitur; & Egfridi regis donationes quædam confirmantur. Exſtant Acta Monaſt. Angl. tom. 1. p. 39, 46. Conc. tom. 6. p. 1874 [a].

MANASCHIERTENSE in Arme- 687.
nia, in confinibus Harcanæ provinciæ, circa

[a] Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 55.

Sæc. VII. ab an. DC. annum (ſi recte conjicio) 687. vel forſan ſequentem, congregatum. Patriarchalem Armeniæ cathedram hoc tempore tenuit Johannes Oznienſis, e provincia Daſcerana oriundus, homo a fide Catholica alienus, qui Omaris Saracenorum ducis juſſu, & Caliphæ Babylonis auxilio fretus, ſynodum Manaſchierti coegit, cui, una cum Armenis, ſex e Syria epiſcopi interfuerunt. In hoc concilio definitum eſt, Acephalorum dogmata admittenda eſſe; unam eſſe in Chriſto naturam, unam voluntatem, operationem unam; aquam & fermentum in Euchariſtia non amplius eſſe uſurpanda, vino tantum, nulla admiſta aqua, utendum. Decrevit inſuper patriarcha, in ſabbatis non magis quam Dominicis quadtageſimæ jejunandum eſſe, ſactam euchariſtiam feria quinta majoris hebdomadis populo non eſſe tribuendam, in jejuniis a piſcibus, oleo, & vino abſtinendum; denique Armenos & Syros a ſe invicem deinceps nunquam eſſe ſeparandos. Hæc omnia nos docet autor Hiſtoriæ patriarcharum Armeniæ apud Cl. Galanum Conciliar. Eccleſ. Armen. part. 1. cap. 17. p. 201. In diſponendo hujus concilii tempore Galanus haud bene ſibi conſtare videtur. Loco enim citato, & in indice huic parti præmiſſo, ad concilii 6. Oecumenici tempora diſerte refert; alibi vero, part. 2. tom. 1. p. 29. illud ann. 727. habitum eſſe dicit. Utro anno rectius, non ſtatim liquet. Ego ad ipſum quem ſtatui annum potius referendum cenſeo, tum quod fervebat maxime tunc temporis de Monothelitis controverſia in ſexta ſynodo paulo ante damnata, tum quod concilium quiniſextum anno 692. habitum antevertiſſe videtur, cujus plures canones his Armenorum ritibus & placitis directe oppoſiti ſunt, ut ex Can. 32, 33. 56. 99. abunde liquet; tum denique quod hoc tempus Armenorum ſupputationi optime quadrat. Si enim Elias patriarcha thronum aſcendit anno Armeniorum 112. hoc eſt, anno Domini 663. & poſt annos 24. Eliæ ſucceſſit Johannes Oznienſis (ut diſerte tradit patriarcharum Armeniæ ſeries hiſtorica) in hunc ſerme annum incidemus. His adde, Omarem quendam egregium Saracenorum ducem ſub Caliphatu Abdulmelici hoc ipſo anno ab Elmacino memorari Hiſt. Saracen. lib. 1. p. 71.

688. TOLETANUM XIII. vulgo XV. anno 688. 5. Id. Maii a 61. epiſcopis, vicariis 5. abbatibus aliquot, & illuſtribus Palatinis ſub præſidio Juliani archiepiſcopi congregatum. Scripſerant epiſtolam ad Benedict. 2. Hiſpaniæ epiſcopi, qua tres in Chriſto ſubſtantias aſſerebant; offenſo hac loquendi formula pontifice, habita hac de re ſynodo, mentem ſuam uberius explicant & confirmant. In fine, de juramento Ervigio regi, in filiorum ſuorum tutelam, præſtito agunt. Exſtant Acta hujus ſynodi cum notis G. Loaiſæ Conc. tom. 6. p. 1294. & Conc. Hiſp. tom. 2. p. 721.

690. CÆSARAUGUSTANUM, vulgo III. anno 690. ſaltem ſequenti Cal. Novembr. habitum. Exſtant conſtitutionum eccleſiaſticarum *Capitula* 5. Conc. tom. 6. p. 1331. & Conc. Hiſp. tom. 2. p. 732.

691. CONSTANTINOPOLITANUM IV. Oecumenicum (revera VII.) Juſtiniani, cognomento *Rhinotmeti*, mandato, anno 691. ſaltem 692. convocatum, in ſecretario Imperiali, quod *Trullus* appellatur, habitum; inde *Trullanum* dictum, *Quini-ſextum* etiam vocatum, eo quod quintæ ſextæque ſynodi quaſi appendix & ſupplementum fuerit. Conciliis Oecumenicis ſolenne erat, non modo difficiliora fidei capita explicare, hæreſes excutere, controverſias definire, ſed & canones ad vitam moreſque rectius ordinandos, componere. Quod cum quinta, ſexraque ſynodo factum non ſit, ſui id officii eſſe hujus concilii patres cenſuerunt, canones de moribus epiſcoporum, clericorum, Laicorum, & de ritibus, & diſciplina eccleſiæ ſancire; adeoque quæ in duabus præcedentibus ſynodis deſiderata ſunt ſupplere; ut in ſermone proſphonetico ad imperatorem ipſimet teſtantur. Unde & *Sextæ ſynodi* nomine non raro citari ſolent.

Oecumenicum fuiſſe hoc concilium ſolide evincunt, 1. Ipſius ſynodi autoritas, hunc ſibi titulum, non tantum in inſcriptione, ſed & in proſphonetico, & in ipſis canonibus, diſerte vendicantis; 2. Indictio legitima, Imp. nempe Juſtiniani literæ mandatariæ, epiſcopos ex omni parte in hunc finem convocantis, ut ſynodus Oecumenica haberetur, ut ex *Proſphonetico* palam eſt; quin & eodem imperatore decreta ſynodica confirmante, & pro more promulgante. 3. Juſtus & plenus epiſcoporum numerus; nempe 227. juxta Balſamonem & Zonaram, immo juxta libelli ſynodici autotem 240. certe eorum, qui in ſexta ſynodo ante decennium convenerant, numerum tertia parte excedentium. 4. Canonum in hac ſynodo conditorum natura & ratio. Non modo enim ſex generalia concilia ante ſe habita confirmant, hæreſeſque iis contrarias anathemate percellunt, ſed &, quæ univerſi juris eccleſiaſtici ſunt, decernunt regulas & conſtitutiones, non huic illive regioni, ſed & orbi univerſo ſancientes, ritus & conſuetudines ſtatuunt, abrogant vel confirmant, idque non ſolum in eccle-

Sæc. VII. ab an. DC.

eccleſiis Orientalibus, ſed & in exteris, nominatim in Africana, etiam in ipſa Romana (*διορθέμενοι ὥσπερ τὸ γινόμενον χάριν τέτε, εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν, veluti corrigentes quod ea de cauſa fit in Romana eccleſia* inquit Balſamon ad Can. 13.) quin & in eccleſiis in ſolo Barbarico, hoc eſt extra fines Romani imperii conſtitutis, ut ex Can. 12. 13. 18. 29. 30. 37. 39. 55. manifeſto liquet. Quod perridiculum quidem & puerile fuiſſet, niſi concilii univerſalis autoritate ſe munitos eſſe certiſſime ſcirent. 5. Teſtimonia veterum, eorum præſertim qui his temporibus proxime acceſſerunt; nempe concilii Nicæni 2. patres loco non uno; Taraſius * patriarcha CP. qui hujus ſynodi, ejuſque canonum vindicias ex profeſſo agit; libelli * ſynodici ſub Photio autor, qui eam *θείαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον* vocat, & ab omni Græca, atque Judaica, quin & hæretica traditione eccleſias purgaſſe dicit; Hadrianus I. Gregorius II. pontifices Romani; ut alios mittam. Sed nulli huic concilio interant ex Occidente epiſcopi, nulli legati, qui papæ Romani vices gererent. Eſto: ideone pro Oecumenico non habendum? Synodus Conſtantinopolitana 1. ſub Theodoſio Magno congregata, ſemper & ubique univerſalis habita eſt; cui tamen nulli interfuerunt Occidentales, nulli pontificis legati. Verum quid ſi in noſtra Conſtantinopolitana fuerint & Occidentalium, & papæ locum-tenentes? Diſerte quidem id tradit Theodorus Balſamon *, patriarcha Antiochenus, adfuiſſe tum papæ legatos, tum Baſilium Gortynenſium metropolitam, & quendam Ravennæ epiſcopum cujus nomen non exprimit, totius ſynodi Romanæ eccleſiæ vices geſſiſſe; ſeque ita in *παλαιογράφοις* Nomocanonum codicibus reperiſſe dicit. Certe in ſubſcriptionibus quæ etiam hodie ſuperſunt, locum ſuum habet Baſilius hoc modo, *Βασίλειος ἐπίσκοπος τῆς*, &c. *Baſilius epiſcopus Gortyniorum metropolis, Chriſto amabilis Cretæ inſulæ, & locum tenens totius ſynodi S. eccleſiæ Romanæ, definiens ſubſcripſi.* Quid multa? Legatos ſedis apoſtolicæ in hoc concilio conveniſſe, & deceptos ſubſcripſiſſe, diſertiſſime teſtatur ipſe Anaſtaſius *, bibliothecarius Romanus, paratiſſimum alias Romanæ curiæ mancipium. Frivolas alias, & frigidas Baronii exceptiunculas, ex numero canonum, diſtantia temporis, ipſiſque canonibus petitas, ſciens prætereo, tanto viro, niſi quod cauſæ ſuæ ſerviendum eſſet, plane indignas. Vera quidem cauſa, cur ſynodum hanc ejuſque canones ægre admittunt pontificii, in promptu eſt; quod tot in ea conſtituta ſint, hodiernis eccleſiæ Romanæ moribus, & placitis e diametro repugnantia. Notavit olim Balſamon Italos & Latinos eam pro Oecumenica non agnoviſſe, *ὑπὸ τῶν κανόνων τῆς τοιαύτης συνόδου καιρίως πληττόμενοι, quod ab hujus ſynodi canonibus opportune icti fuerunt.* Neque Romani editores, qui ſplendidam his canonibus præfationem Græce & Latine præmiſerunt, id diffitentur. Certe *Canone* 1. Honorius papa, una cum reliquis Monothelitarum ducibus, *τῇ τῆς ἀσεβείας ψήφῳ* condemnatur. *Can.* 2. integros 85. qui ſub Apoſtolorum nomine veniunt canones, præter morem Latinorum, ſtomachante Baronio, admittendos eſſe ſanciunt, & quinam conciliorum, ſanctorumque patrum canones, tanquam eccleſiæ univerſalis regulæ, recipiendi ſint, declarant: quos neque adulterare, neque, præter eos, alios recipere, cuiquam fas eſſe decernunt, excluſis, ut videtur, canonibus, qui in Latinorum ſynodis conditi fuerant. In his canonibus a ſe recenſitis, locum dant canoni, a Cypriano ejuſque ſynodo olim condito, vehementer ad hæc indignante Baronio, quaſi canon iſte controverſiam de rebaptizandis hæreticis, Cyprianum inter & Stephanum papam acerrime agitatam, reſpiceret; cum præſens canon ne leviſſimam quidem hujuſce rei mentionem facit. *Can.* 6. Presbyterorum, diaconorum, aliorumque clericorum conjugia, ante ordinationem ſuſcepta, permittunt. *Can.* 13. Contrarium eccleſiæ Romanæ morem diſerte reprobant. *Can.* 36. Sedi CP. æqualia cum Romana privilegia, juxta ſynodi Conſtantinopolitanæ 1. & Chalcedonenſis decreta, confirmant. *Can.* 55. Jejunium ſabbati tempore quadrageſimali, in Romana eccleſia obſervatum, idque ex præſcripto canonis apoſtolici 67. quem eccleſia Romana non recipit, abrogant. *Can.* 80. Chriſtum Dominum ſub forma agni pingi expreſſe prohibent. Hæc ſpeciminis gratia: longe plura ex ipſis canonibus peti poſſunt. Ne mireris igitur, lector, hanc ſynodum eſſe Baronio, Binio, &c. *Conciliabulum, Pſeudoſynodum, Synodum erraticam, Conventum malignantium, Synagogam Diaboli*, & ſiqua alia opprobrii & maledicentiæ vocabula excogitari queant. Interim mirari liceat Binium hujus concilii patres non ſemel Monothelitas appellare; cum certiſſimum ſit, illos canone 1. ſextæ ſynodi doctrinam de duabus in Chriſto voluntatibus, & duabus operationibus, diſertis verbis confirmare, & contrariam Monothelitarum ſententiam, ejuſque aſſertores & propugnatores, Theodorum Pharanitam, Cyrum, Honorium, Sergium, *&c.* aperte damnare, & anathemati ſubjicere. Denique corrigendus eſt Baronii, Biniique error, qui hanc ſynodum ſub Callinico patriarcha habitam eſſe, eumque totius negotii architectum fuiſſe volunt: cum vel ex ſubſcriptionibus liquet, Paulum

Pppppp pa-

* Syn. Nic. 2. Act. 2.

* Syn. p. 81.

* Schol. in Serm. proœm.

* In Vit. Serg. Conc. t. 6 p. 1290.

Sæc. VII. ab an. DC. patriarcham huic ſynodo præſediſſe, ejuſque canonibus primo loco ſubſcripſiſſe. Exſtant Gr. Lat. hujus concilii *Sermo proſphoneticus* ad Juſtinianum Imp. & de negotiis eccleſiaſticis *Canones* 102. Conc. tom. 6. p.1123. illuſtrati notis Binii, & Fr. Ducæi, ibid. p. 1317. & cum commentariis Balſamonis, Zonaræ, & Alexii Ariſteni Pandect. Can. tom. 1. p. 151. quibus acceſſere notæ Beveregii ibid. tom. 2. p. 126.

692. ROTHOMAGENSE ad Sequanam fluv. anno 692. ab Ansberto epiſcopo aliiſque 15. epiſcopis, & 4. abbatibus, habitum. In quo multa eccleſiæ utilia conſtituta fuiſſe, nos docet Aigradus in vit. S. Ansberti, quænam vero fuerint non addit, niſi quod monaſterii Fontanellenſis privilegium confirmatur. Vide Conc. tom. 6. p. 1240. Ad ann. 688. collocat Carolus Cointius tom. 9. p. 191. qui nonnulla ad hanc ſynodum annotavit.

693. TOLETANUM XIV. vulgo XVI. anno 693. 6. Non. Maiarum, a 59. epiſcopis, 3. vicariis, 5. abbatibus, multiſque comitibus ſub Felice archiepiſcopo recens electo celebratum. In quo, actis quæ de fide ſunt, diſciplinæ & morum cura habetur. Exſtant Acta ſynodalia, & *Capitula* 13. cum notis G. Loaiſæ Conc. tom. 6. p.1327. & Conc. Hiſp. tom. 2. p. 735.

694. BECANCELDENSE vel BACCANCELDENSE, (pro quo, ſi per codices MSS. liceret, legerem BECCANFELD, nec aliud eſſe conjicerem quam BECCANHAM, agri Cantiani hodie oppidum, a quo neque ſono, neque ſignificatione multum diſtat) apud Cantianos in Anglia, anno 694. habitum. Aderant Withredus rex Cantiæ, Brithwaldus archiepiſcopus, Tobias epiſcopus Roffenſis, abbates, abbatiſſæ, & procerum plurimi. In hac ſynodo eccleſiæ ab omni tributo, & exactione ſæculari liberæ factæ ſunt, earumque res a laicorum injuriis vindicantur. Decreto ſynodico ſubſcribunt, idque ante presbyteros, proceresque ſæculares, abbatiſſæ; exemplo plane novo, & hactenus quod ſciam inaudito. Exſtant hujus ſynodi Acta in *Chronico Anglo-Saxonico* ad an. 694. p.48. paulo plenius apud *Evidentiarum eccleſiæ Chriſti Cant.* collectorem, ſive W. Thorn is fuerit, ſive alius, certe chronico W. Thorn ſubjectus Hiſt. Angl. Script. 10. col. 2208. Bina eorum exemplaria ex variis Codd. MSS. edidit Spelmannus Conc. Brit. tom. 1. p. 189[a]. exinde Conc. tom. 6. p. 1356. Sæc. VII. ab an. DC.

TOLETANUM XV. vulgo XVII. anno 694. 5. Id. Novembr. coactum. In quo poſt firmatam S. fidei regulam, condita ſunt de diſciplina eccleſiaſtica *Capitula* 8. quæ cum notis G. Loaiſæ Conc. tom. 6. p. 1361. & Conc. Hiſp. tom. 2. p. 752. habentur. Calci ſubjiciuntur ſententiarum, quæ in veteribus exemplaribus conciliorum non habentur, *Capitula* 23. ex variis conciliorum decretis excerpta. 694.

AUTISSIODORENSE, ad Icaunam fluv. anno 695. a Tetrico epiſcopo habitum. In quo ſtatutum eſt, qualiter abbates, vel archipresbyteri in eccleſia S. Stephani divinum perſolverent officium. Exſtat *Conſtitutio* hac de re facta apud Car. le Coint. Annal. Eccleſ. tom. 4. p. 316. 695.

TRAJECTENSE, ad veterem Rheni alveum, a Willebrordo, plurimiſque aliis epiſcopis anno 697. congregatum. In quo decretum eſt, mittendos eſſe viros ſanctos, qui verbum Dei exteris gentibus prædicarent. Refert hujus ſynodi Acta Marcellinus in *vita S. Swibert.* apud Sur. Mart. 1. num. 14. In annum 702. reponit hanc ſynodum Carolus Cointius tom. 4. p. 389. ad quam illuſtrandam nonnullas obſervationes contulit. 697.

BERGHAMSTEDENSE apud Anglos, a Bertvaldo ſive Birthwaldo archiepiſcopo aliiſque anno 697. habitum. In quo de moribus & diſciplina eccleſiaſtica præcipue cavetur. Exſtant *Canones* qui *Judicia Witbredi regis* appellantur, 28. Saxonice & Latine apud Spelman. Conc. Brit. tom. 1. p. 194[b]. Lat. Conc. tom. 6. p. 1377. Ad calcem habentur *Capitula* 10. *quomodo damna & injuriæ ſacris ordinibus illata, ſint compenſanda.* 697.

AQUILEIENSE, anno 698. a ſchiſmaticis quibuſdam epiſcopis habitum, qui ſynodum 5. Oecumenicam, ob damnata tria Capitula, reſpuendam eſſe judicarunt. Meminerunt hujus ſynodi Beda lib. de 6. ætat. Paulus Diac. lib. 5. cap. 14. aliique. 698.

a Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 56. b Item ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 60.

Finis Septimi Sæculi.

SÆC-

SÆCULUM EICONOCLASTICUM.

Conſpectus Sæculi.

Sæc.VIII. ab an.DCC.

CHriſtianos in Hiſpania graviter vexant Saraceni, in Italia Longobardi. In Oriente luctuoſa admodum rerum facies, inclinatis imperii viribus omnia pene occupant Saraceni, tribus patriarchis Barbarorum tyrannidi ſubjectis, poſita etiam in loco ſancto abominationis deſolatione. Intra eccleſiam confuſa omnia, lites, diffidia, hæreſes, ſchiſmata, ſuperſtitiones, clericorum ambitio, ignorantia, luxus, epiſcoporum jurgia & contentiones. Totum pene ſæculum exercet famoſa de cultu imaginum controverſia. Uno vel altero ſæculo præcedente S. martyrum, illuſtrium epiſcoporum, quandoque & principum ſæcularium picturæ & imagines in templis, templorumque veſtibulis collocari cœperant, ornatus vel hiſtoriæ cauſa, ut earum intuitu ad illorum geſta in memoriam revocanda, virtuteſque imitandas hominum animi excitarentur, nullo adhuc interpoſito, ſaltem ex communi eccleſiæ praxi, venerationis ſigno. Verum hoc circiter tempore ritus quidam ſacri adhibiti ſunt, viz. ſalutatio, genuflexio, cerei accenſi, thuris incenſio, & iſtiuſmodi alia: de quibus acriter mox digladiari cœptum. Glaciem primus fregit Philippicus Imp. & cum eo Johannes patriarcha CP. qui rejectis ſexti concilii patribus aliiſque qui Monotheletica, hiſque affinia dogmata damnarant, imagines eorum ex S. Sophiæ templo exterminarunt, emiſſo hac de re edicto an. 713. Conſtantino papa interea omnia e contrario Romæ faciente, quin & ipſum Philippicum Bardanem hanc ob cauſam excommunicante. Anno 723. ſynodus provincialis Nacoriæ, præſidente Theophilo metropolita, cultum imaginum damnavit: idem fecit Leo 3. Iſaurus decimo imperii anno; vulgata Conſtantinopoli an. 706. de Imaginibus tollendis lege, a Gregorio 3. papa idcirco excommunicatus. Conſtantinus Copronymus edicto Conſtantinopoli promulgato an. 741. imagines ſuſtulit, exacto etiam a ſubditis ſuis juramento, ne quiſquam imagines adoraret. Deniqne ſynodus 7. Oecumenica Conſtantinopoli in æde D. Mariæ Θεοτόκου in Blachernis habita eſt an. 754. in qua ex omnibus orientalis imperii partibus congregati ſunt 338. epiſcopi, qui habito prius cauſæ per ſex fere menſes examine, idque ex ſacra ſcriptura, ratione, ſanctorumque patrum teſtimoniis, tandem unanimi conſenſu decreverunt imagines προσκυνήσεως cauſa non eſſe conſtruendas, neque eo fine, nec in eccleſia, nec in domo privata collocandas; quod quidem rem vanam & διαβολικὴν μεθοδείαν non ſemel diſerte vocant. Hujus concilii Acta, utinam integra, 2. Nicænæ ſynodi Actis inſeruntur, quæ tamen excerpta potius adverſariorum quam Acta dicenda ſunt. Tandem an. 776. conjuge prius veneno ſublato, & Conſtantino filio adhuc impubere, Irene imperatrix, impotens plane, ac effrænis fœmina, ne pejora dicam, in imaginum cultum ſatis prona, aſſumpto in concilium Taraſio, ex laico nuper patriarcha facto, ſynodum Nicææ indixit, in quam convenerunt, ſi Diis placet, præſules 350. trium patriarcharum Orientalium τοποτηρηταὶ, miſelli utique monachi, patriarcharum nomina ac perſonas ſplendide ementiti: ipſi enim patriarchæ Saracenorum jugo oppreſſi, de hac ſynodo forſan ne verbulo quidem, tunc temporis inaudiverant. In hoc concilio abolitis prioris ſynodi CP. decretis ſtatutum eſt, vivificam crucem Chriſti & B. Virginis, angelorum, ſanctorumque imagines, in eccleſiis & domibus eſſe proponendas, venerandas, colendas, cereis, ſuffitu, aliiſque προσκυνήσεως ſignis honorandas. Interim divinæ naturæ, vel SS. Trinitatis imagines fabricandas vel adorandas eſſe præfracte negant, hac ſaltem in parte adhuc ſani, *mox daturi progeniem vitioſiorem*. Tranſmiſſis in Occidentem hujus concilii Actis, ſynodum 300. epiſcoporum Francofurti convocat Carolus M. an. 794. qua decretum eſt, imagines non eſſe adorandas, quin & *Acta* Nicænæ ſynodi damnata ſunt, reſciſſa, & refutata, libris 4. *Carolinis* eum in finem in lucem editis. Quo ſucceſſu in aliis Occidentis partibus recepta ſint decreta Nicæna, referant alii. De Anglia noſtra hæc habet Rogerus Hovedenus, inter hiſtoriæ noſtræ principes haud poſtremus Annal. part. 1. fol. 232.

Sæc.VIII. ab an.DCC.

 Anno

Sæc.VIII. ab an.DCC. Anno 792. *Carolus rex Francorum miſit ſynodalem librum ad Brıtunnium, ſibi a Conſtantinopoli directum; in quo libro (heu proh dolor) multa inconvenientia, & veræ fidei contraria reperiebantur; maxime, quod pene omnium Orientalium doctorum non minus quam trecentorum, vel eo amplius epiſcoporum unanima aſſertione confirmatum fuit, imagines adorari debere, quod omnino eccleſia Dei execratur. Contra quod ſcripſit Albinus epiſtolam, ex autoritate divinarum ſcripturarum mirabiliter affirmatam; illamque cum eodem libro ex perſona epiſcoporum, ac principum noſtrorum regi Francorum attulit.* In eadem ſynodo Francofurtenſi, Fœlix Urgelitanus, & Elipandus Toletanus, epiſcopi Hiſpani, qui Chriſtum ſecundum carnem, ſolummodo filium eſſe Dei adoptivum docuerunt, canonibus ad hanc rem conditis expreſſe damnantur. Denique mire creſcit hac ætate Romanorum pontificum faſtus & potentia, præcipue poſt Occidentis imperium a Græcis ad Francos tranſlatum, & extinctum Ravennæ exarchatum, qui ipſorum ambitioni diu frænum injecerat. Sæc.VIII. ab an.DCC.

SCRIPTORES.

701. [a] JOHANNES, Carpathiorum inſulæ epiſcopus, cujus mentionem facit Photius cod. 202. huic an ſuperiori ſæculo ſit aſcribendus, mihi plane non liquet, ineunte tamen hoc ſæculo claruiſſe videtur. Rogatus ab Indiæ monachis, ſcripſit ad illos *Opus conſolatorium* centum capitibus, teſte Photio, abſolutum. Exſtant hodie Latine ex Jacobi Pontani verſione *hortatoria Capita* ſive *Documenta ſpiritualia* 97. Biblioth. Patr. tom. 12. Opus integrum exſtat Græce MS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 192. num. 1. fol. 1. & alibi in eadem Bibliotheca non ſemel. Aſſervantur etiam in bibliotheca Reg. Galliæ cod. 2466. ubi, teſte Du Freſnio, in capite ultimo habentur complures narrationes de Ægyptiis Anachoretis, eædem fere quæ in Gerontico leguntur. In eodem codice Vindob. fol. 14. ſequuntur alia cujuſdam epiſcopi Carpathii *Capita theologica* & *Gnoſtica* 115. quorum nulla apud Photium mentio; Incipiunt, κεφάλαιον α΄. Καλὰ ἐξ ἀγαθοῦ τὰ πάντα γεγόνασι, &c. Ejuſdem Bibliothecæ Cod. Theol. 315. num. 17. fol. 68. habentur ejuſdem Johannis *Capita Ethica* 80; Principium, Ἔξεστι παντὶ χριστιανῷ τῷ ὀρθῶς πιστεύοντι, &c. Num. 20. fol. 83. ejuſdem *de praxi & theoria ſpirituali Capita centum & octo*; Incipiunt, Ἀπαρχὰς ἅλωνος καὶ ληνοῦ, &c. An & quouſque hæc a cæteris diverſa ſint, viderint quibus codices MSS. inſpicere datum ſit. In bibliotheca etiam Bodleiana Cod. Baroc. 133. fol. 189. habentur ejus *Capita moralia* 79. Περὶ εὐχῆς *Capita* 111. fol. 162. *Capita* γνωστικὰ ſeu *intellectualia* 32. fol. 163. *De operatione, & contemplatione ſpirituali Capita* 208. fol. 165.

701. ANONYMUS *vitæ S. Geremari* autor, ſcriptor antiquiſſimus, & ex Mabillonii conjectura fere æqualis, adeo ut ſaltem ad hujus ſæculi initium referendus ſit, annoque 701. claruiſſe judicandus. Scripſit *vitam S. Geremari* abbatis Flaviacenſis primi, qui diem extremum clauſit circa annum 658. Eam ex Cod. MSS. & Appendice ad Guiberti opera expreſſit Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 475.

[b] BEDA, *Venerabilis* dictus, natione Anglus, natus eſt anno 672. in territorio monaſterii Ingyrvenſis, in agro Dunelmenſi, non longe a Tinæ fluminis oſtio. Septennis puer cura propinquorum datus eſt educandus Benedicto monaſterii S. Petri ad Weremutham, & monaſterii S. Pauli ad Ingyrvum ſeu Girvicum abbati. In his monaſteriis ſub Benedicti ac poſtmodum Ceolfridi abbatum regimine quinque plus minus milliaribus invicem diſſitis adoluit, vixit, & conſenuit Beda. Anno ætatis 19. diaconatus, anno 30. presbyteratus gradum ſuſcepit a Johanne Beverlacenſi, epiſcopo Hagulſtadenſi, quo præceptore bonarum literarum olim uſus fuerat. Anno 701. a Sergio papa ad graviſſimas religionis cauſas tractandas & dijudicandas Romam literis evocatus eſt. Iter tamen Romam eum iniiſſe nequaquam conſtat: quin potius monaſterii ſui limitibus nunquam exiiſſe patet. Anno circiter 702. presbyter factus, & lautiſſima jam omnifariæ doctrinæ ſupellectile, ac penitiore utriuſque linguæ, optimarumque ſcientiarum cognitione inſtructus, ad ſcribendum ſe accinxit. Anno 731. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* coronidem impoſuit. Anno 735. paulo ante feſtum paſchale leni quadam περιπνευμονίᾳ laborare cœpit: qua 701.

[a] Conf. Oudin. tom. 1. p. 1670. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 9. Art. 101. vol. 9. p. 446. [b] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 89.

qui-

Sæc. VIII. ab an. DCC. quidem indies creſcente inter legendum, canendum, orandum, vitam uſque ad diem 26. Maii, quo Dominicæ aſcenſionis memoriam eo anno celebrari contigit, protrahebat: tuncque abſoluta jam cui maximopere incubuit *Evangelii ſecundum Johannem in linguam popularem verſione*, ſpiritum ſedes beatorum jamdiu anhelantem in manus Domini placide & pie reddidit. De anno illius emortuali variæ ſunt doctorum ſententiæ. Nonnulli enim ponunt eum anno 729. alii 731. alii 732. plurimi 734. Quin non deſunt, qui mortem ejus ad annum 762. quidam etiam qui ad 766. referunt. Rectius multo Rogerus Hovedenus, chronologiæ Saxonicæ conditor, Bedæ hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſubjunctus, Simeon Dunelmenſis, Thomas Stubbius, qui anno 735. Bedam obiiſſe ſcribuut. His accedit Cuthberti qui Bedæ morti interfuit, eamque literis conſignavit, teſtimonium. Iſte enim prodit Bedam 7. Cal. Junii, die aſcenſionis Dominicæ obiiſſe: quod & aliunde etiam conſtat. Quæ quidem temporis nota anno 735. adamuſſim convenit, aliorum calculis nequaquam concordat. Sepultus eſt Beda in monaſterio ſuo Girvicenſi; unde poſtea oſſa ejus Dunelmum tranſlata in eadem theca, qua S. Cuthberti, ſunt recondita. Hinc Eboracum tranſvecta, ibique ſepulta, ut ex codice Canon. eccleſiæ Saxon. in libro Wigornienſi p. 103. refert Sellerus noſter not. MS. in hunc locum. De laudibus ejus vel unicus audiatur Malmsburienſis. *Vir*, inquit [*], *quem mirari facilius, quam digne prædicare poſſis; qui in extremo natus orbis angulo doctrinæ coruſco terras omnes perſtrinxerit*: & paulo poſt, *Deficit hic ingenium, ſuccumbit eloquium, neſcientis quid plus laudem, librorum numeroſitatem, an ſermonum ſobrietatem. Infuderat eum proculdubio non tudigo hauſtu divina ſapientia; ut anguſto vitæ ſpaciolo tanta elaboraret volumina.* Et ſubditis Sergii pontificis eum Romam accientis literis: *Ita jam*, inquit, *celebris erat fama, ut in quæſtionibus enodandis indigeret eo ſublimitas Romana. Nec vero unquam Gallicanus tumor invenit in Anglo, quod argueret merito: adeo Latinitas omnis ejus fidei & magiſterio palmam dedit.* Ut plura quæ de eruditione & ſanctitate ejus ibidem accumulat, miſſa jam faciam.

[*] De geſtis Angl. l. 3. c. 3. fol. 10.

[a] OPERA, QUÆ EXSTANT.

De rerum natura liber.

De temporum ratione [b].

De ſex ætatibus mundi liber, qui ſeorſim prodiit *Pariſ.* 1507. 4°. & a Johanne Bronchorſtio continuatus ac ſcholiis illuſtratus *Colon.* 1537. Luculentum operis iſtius fragmentum exſtat apud Munſterum l. 2. Coſmographiæ, quod in editis libris non reperitur. Sæc. VIII. ab an. DCC.

De temporibus ad intelligendam ſupputationem temporum S. Scripturæ.

Sententiæ ex Cicerone & Ariſtotele.

De Proverbiis.

De ſubſtantia elementorum.

Philoſophiæ libri 4.

De Paſchate ſive Æquinoctio liber, in quo appoſitum exemplum anni 776. plurimum eruditis faceſſivit negotium, Baronium quidem induxit Bedæ ætatem ultra annum iſtum protrahere, Uſſerium vero Bedæ libellum abjudicare. Scrupulum feliciter exemit Mabillonius [*], qui in veterrimo exemplari bibliothecæ Laubienſis exemplum iſtud non comparere prodit: adeo ut a librariis inſertum fuiſſe poſt Bedæ mortem videatur.

[*] Not ad Analect. t. 1. p. 11.

Epiſtola de divinatione mortis & vitæ.

De Arca Noë liber.

De linguis gentium liber.

Oracula Sibyllina.

Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum libri 5. *a primo Julii Cæſaris in Britanniam adventu ad annum* 731. *pertingentes.* Prodierunt ſeorſim *Antverp.* 1550. *Heidelberg.* 1587. *Colon.* 1601. 8°. una cum Alfredi regis Saxonica paraphraſi, doctiſque Abrahami Wheloci notis *Cantabrigiæ* 1644. fol. & cum notis Fr. Chiffletii *Pariſ.* 1681. 4°.

Vita S. Cuthberti.

Vitæ SS. Fœlicis, Vedaſti, Columbani, Attalæ, Patricii, Euſtaſii, Bertolfi, Arnolphi, Burgundoforæ, quarum nonnullæ Bedæ non ſunt, & a nobis ſupra ſuis autoribus ſunt adjudicatæ: *Vita Patricii* Probo debetur.

Carmen de Juſtini martyrio.

Martyrologium, quale opus a Beda compoſitum fuiſſe ipſe fidem facit in Appendice ad hiſtoriam Eccleſ. Verum id quod nunc circumfertur, crebris aliorum interpolationibus deturpatum eſſe multi dudum notarunt. De hoc *martyrologio* videndi Molanus, Roſweydus, præcipue Bollandus ejuſque *παρεργῳ* Præfat. ad Januar. c. 4. & Prolog. ad menſem Mart. tom. 2. §. 5. & ſeqq. ubi genuinum Bedæ martyrologium (ita nos credere jubent) ex variis codicibus MSS. ſe exhibere profitentur. Prodiit interpolatum Bedæ martyrologium etiam ſeorſim *Antverp.* 1564. 12°. [c]

De ſitu Hieruſalem & locorum ſanctorum liber, ex Adamanni libris ejuſdem argumenti decerptus.

Interpretatio nominum Hebraicorum & Græcorum in S. Scripturis occurrentium.

[a] Conf *Oudin.* tom. 1. p. 1682. ſeq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 2. vol. 1. p. 494. ſeq. [b] Habetur cum Biblioth. Cathedralis Wirceburg. codice collatus, inter Comment. *Jo. Georg. Eccardi* edit. *Wirceburg.* 1729. tom. 1. p. 825. [c] Addıtamentum ad *Bedæ Martyrol.* ex codice Wirceburg. ſæc 9. exarato, exſtat in Comment. *Jo. Georg. Eccard.* edit. *Wirceburg.* 1729. tom. 1. p. 829.

Sæc. VIII. ab an. DCC.

Excerpta & Collectanea. Opus Beda indignum.

In Hexaemeron, ſeu *de creatione ſex dierum liber.*

Explanatio in Pentateuchum, & libros Regum.

In Samuelem explanationum allegoricarum libri 4.

Explanationes in Eſdram, Tobiam, Job [a], *Proverbia, & Cantica.*

De Tabernaculo ac vaſis & veſtibus ejus libri 2.

Commentaria in quatuor Evangelia, & Acta Apoſtolorum.

De nominibus locorum, qui in Actis Apoſtolorum leguntur.

Commentaria in Epiſtolas Catholicas, & Apocalypſin: locum quidem inter Bedæ opera impreſſa habet *Expoſitio in ſeptem canonicas epiſtolas,* verum prologo deſtituta, qui in antiquo admodum codice MS. biblioth. Coll. Gonvil. & Caii apud Cantab. habetur expoſitioni præfixus, cur lucem hactenus non viderit, dicant alii, quin & ipſe prudens & æquus lector facile divinabit. Eum igitur ex prædicto Cod. MS. monente, manuque ſua deſcribente D. Whartono, hic ſubjiciam.

Incipit Prologus ſuper ſeptem Epiſtolas Canonicas.

Jacobus, Petrus, Johannes, Judas ſeptem Epiſtolas ediderunt, quas eccleſiaſtica conſuetudo Catholicas, h. e. *univerſales cognominat. In quibus ideo prima epiſtola Jacobi ponitur, quia ipſe Jeroſolymorum regendam ſuſcepit eccleſiam. In catalogo enim apoſtolorum priores ſolent nominari Petrus & Johannes. Verum fons & origo evangelicæ prædicationis incipiens* * *per orbem diffuſa eſt univerſum.* (* Deeſt, ab Hieroſolyma.) *Cujus cathedræ dignitatem etiam Paulus apoſtolus in eo nominando venerans ait, Jacobus, Cephas, & Johannes, qui videbuntur columnæ eccleſiæ; vel certe quia ipſe duodecim tribubus Iſraelis, quæ primæ crediderunt, ſuam epiſtolam miſit, merito prima poni debuit; merito Petri ſecunda, quia ipſe electis advenis, qui Græce dicuntur proſeliti, hoc eſt, eis ſcripſit, qui de Gentilitate ad Judaiſmum, de Judaiſmo ad electionis evangelicæ gratiam, converſi ſunt. Merito Johannis epiſtolæ tertio loco ſunt poſitæ, quia his ſcripſit ipſe, qui de Gentibus crediderant, cum nec natura, nec profeſſione exſtitiſſent. Denique multi Scriptorum eccleſiaſticorum, in quibus eſt S. Athanaſius Alexandeinæ præſul eccleſiæ, primam ejus epiſtolam ſcriptam ad Parthos eſſe teſtantur. Merito Judæ poſitu eſt ultima, quia quamvis & ipſe magnus eſt, tribus tamen præcedentibus apoſtolis minor eſt; vel quia prima* * *ſcripta eſt epiſtola, deinde Petri, poſt eas, Johannis; ideo nunc uſque ordinem quo ſcriptæ ſunt retinent.* (Sæc. VIII. ab an. DCC. * Deeſt Jacobi.) *Conſtat enim quia beatus Jacobus triceſimo poſt paſſionem Domini anno ſuum conſummavit martyrium. Petrus triceſimo octavo, hoc eſt, ultimo anno Neronis, paſſus eſt, & ipſe in ſecunda ſua ſcripſit epiſtola;* Certus ſum quia velox ſit depoſitum tabernaculi mei ſecundum quod & Dominus noſter Jeſus Chriſtus ſignificavit mihi per revelationem. *Unde patet, quia imminente paſſione hanc ſcripſit epiſtolam, cum multo ante Jacobus migravit ad Chriſtum. Neque vero conveniebat ejus epiſtolas ab invicem ſeparari, quas iiſdem ſcripſit eccleſiis. Porro Johannes multo poſt tempore ſuas epiſtolas ſimul & evangelium ſcripſit, qui poſt occiſionem Dominicum reverſus de exilio turbatam ſe abſente per hæreticos reperit eccleſiam, quos in ſuis epiſtolis percutiens ſæpe cognominat Antichriſtos.* Explicit Prologus.

Retractationes & quæſtiones in Acta Apoſtolorum.

Commentaria in omnes epiſtolas S. Pauli, ex S Auguſtini operibus utplurimum excerpta. De hoc opere Bedæ litem movet Baronius *, ac Petro abbati Tripolitano (de quo Caſſiodorus Divin. Lect. c. 8.) aſcribendum cenſet. (* Ad an. 560.) Litem præclare diluit Cl. Mabillonius, qui *Commentaria* iſta nec Bedæ, nec Petro, ſed Floro Magiſtro, deberi demonſtrat diſſertatione peculiari Analect. tom. 1. p. 12. Verus interim Bedæ *Commentarius* (S. Pauli enim epiſtolas ab eo explicatas eſſe ipſe in indiculo fidem facit, *ejuſque Collectaneum in Apoſtolum ex operibus Auguſtini decerptum* grandi ſatis volumine penes ſe habuiſſe teſtatur Lupus Ferrarienſis ad Hincmarum Epiſt. 76. p. 118.) penes Mabillonium manuſcriptus deliteſcit. Vide quæ habet Baluzius not. ad Lup. Ferrar. p. 405.

Homiliæ de tempore; Æſtivales 33. *Hyemales* 15. *Quadrageſimales* 22. *de ſanctis Æſtivales* 32. *Hiemales* 16. & *Sermones ad populum* varii. Prodierunt ſeorſim *Colon.* 1534.

Liber de muliere forti.

De officiis liber.

Scintillæ ſive loci communes [b].

Fragmenta in libros Sapientiales, & Pſalterii verſus.

De templo Solomonis liber.

Quæſtiones in Octateuchum, & 4. libros Regum.

Quæſtiones variæ.

Commentaria in Pſalmos.

[a] Explanationes in *Job* ſunt *Philippi* presbyteri, atque ſub ejus nomine editæ *Baſil.* 1527. Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1166.
[b] Harum *Scintillarum* tituli extant ap. *Spelman.* tom 1. Conc. Anglic. p. 28. Lat. & Saxon; etiam in *Wanleii* Catalog. lib. Septentrion. in Bibl. Angliæ tom. 2. p. 86.

Voca-

Vocabulorum Pſalterii expoſitio.

De Diapſalmate collectio.

Sermo in id, *Dominus de cælo proſpexit.*

[a] *Commentarii in Boethii libros de Trinitate.*

De ſeptem verbis Chriſti.

Meditationes paſſionis Chriſti per ſeptem diei horas.

De remediis peccatorum [b].

Cunabula Grammaticæ artis Donati.

De octo partibus Orationis liber.

De arte Metrica liber.

[c] *De Orthographia liber.* Prodiit una cum opuſculo priore *Hanoviæ* 1605.

De ſchematibus S. Scripturæ liber.

De tropis S. Scripturæ liber. Prodiit *Pariſ.* 1599. 4°. *Venet.* 1522.

De Arithmeticis numeris liber.

De computo & ratione calculi libri aliquot; quorum quidam prodierunt *Venet.* 1525. 4°. *Pariſ.* 1614. 8°.

[d] *De loquela per geſtum digitorum.* Prodiit cum prioribus opuſculis.

De Arithmeticis numeris, & Propoſitionibus libri.

De diviſionibus Temporum & Numerorum libri.

De ratione unciarum libellus. Prodiit una cum libris *de Computo.*

Opuſcula Aſtronomica aliquot, viz. *De argumentis Lunæ, Ephemeris* ſive *Computus vulgaris. De Emboliſmorum ratione computus. Decemnovales circuli. De Cyclo Paſchali. De Mundi cæleſtis terreſtriſque conſtitutione. De Muſica theorica. De Muſica quadrata ſeu menſurata. De circulis Sphæræ & Polo. De Planetarum & Signorum cæleſtium ratione. De Aſtrolabio. De menſura Horologii. Prognoſtica temporum.*

De Tonitruis libellus.

De Nativitate infantium.

De Minutione ſanguinis libellus.

De ſeptem Mundi miraculis libellus.

Hymni aliquot.

Prodierunt opera Bedæ ſupra enumerata, *Pariſ.* 1545. 3. tomis [e]. *Baſil.* 1563. 8. tomis. *Colon.* 1612. Verum hæc Colonienſis editio mendoſiſſima quidem eſt, cui plurima deſunt, plurima addita ſunt, quæ in melioris notæ Codd. MSS. non reperiuntur [f].

Acta S. Cuthberti carmine Heroico deſcripta ſub Bedæ nomine edidit Hen. Caniſius Antiq. Lect. tom. 5. p. 692 [g].

Ariſtotelis Axiomata expoſita. Exſtant *Pariſ.* 1604. 8°. *Londin.* 1592. 8°.

Hymnos Bedæ plurimos edidit Caſſander cum ſcholiis. Habentur inter opera ipſius *Pariſ.* 1616.

Epiſtola apologetica ad Plegwinam monachum, cum a Davide quodam monacho coram Wilfrido epiſcopo Eboracenſi ipſe Beda inſimularetur, quaſi de ætatibus ſæculi non recte ſenſiſſet.

Epiſtola ad Egbertum Eboracenſem antiſtitem de Chriſtiani præſulis officio paulo ante obitum ſcripta.

Vitæ quinque abbatum priorum Wiremuthenſium & Girvicenſium, libris duobus comprehenſæ. Hiſtoriæ iſtius meminit Guliel. Malmsburienſis lib. 1. c. 3. Tria iſta opuſcula primus edidit, & notis illuſtravit Jacobus Waræus eques auratus, *Dublin.* 1664. 8°.

Epiſtola ad Albinum, a Mabillonio edita Analect. tom. 1. p. 9. Verum Albinus iſte non erat Albinus Flaccus Alcuinus, qui exeunte hoc ſæculo vixit, ſed alter monaſterii S. Petri Cantuarienſis abbas, ut recte obſervat Cl. Ittigius de Bibliothecis Patrum c. 3. p. 269.

Martyrologium carmine Heroico, ſub Bedæ nomine a Dacherio evulgatum Spicileg. tom. 10. p. 126 [h].

OPERA Ἀνέκδοτα.

In principium Geneſis uſque ad nativitatem Iſaac, & Iſmaelis reprobationem libri 3. Exſtant MSS. Lambethæ in bibliotheca archiepiſcopali. Eorum primi pars prior *Expoſitionem in Hexaemeron* continet, quæ ſub Junilii Afri nomine in Orthodoxographis & prioribus Bibliothecæ Patrum editionibus prodiit. Integros 3. libros ex codice Lambethano publici juris fecit H. Whartonus *Lond.* 1693. 4°.

In Canticum Habacuc liber. Hujus duo exemplaria MSS. (quorum alterum in fine mutilum) in dicta bibliotheca Lambethana aſſervantur. Hi tres codices optimæ notæ, & manu ſatis antiqua ſcripti ſunt.

De ſitu & mirabilibus Britanniæ liber. Exſtat MS. in bibliotheca collegii S. Benedicti Cantabrigiæ, cod. 32, 173, 205.

Vita S. Juliani. MS. in bibliotheca Bodleiana.

[i] *Vita S. Gregorii Magni.* MS. in bibliotheca collegii Mertonenſis.

De vita & virtutibus S. Auguſtini Anglorum apoſtoli. MS. in bibliotheca Gualteri Copi.

Relatio de S. Laurentio Anglorum archiepiſcopo. MS. ibid.

Homiliarum in S. Lucam libri 2. MS. in bibl. publica Cantabrigienſi cod. 25. Pembrochiana cod. 213.

Commentarius in Eccleſiaſten. MS. in bibl. Balionenſi Oxon. cod. 158.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3 c. 15. § 7. vol. 1. p. 645 ſeq *b* Exſtat in *Spelmanni* Conc Angliæ tom. 1. p 281. *c* Conf *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 7. p. 794. 804. *d* Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 6. p. 777. & vol 3. p. 669. *e* Iterum *ibid.* 1554. *f* Denuo Bedæ opera recuſ ſunt *Colon.* 1688. 4 vol. fol. *g* Edit. nov tom 2 p 4. *h* Edit. nov. tom. 2 p. 23. *i* PP. Benedictini in noviſſima operum *Gregorii Magni* editione obſervant, vitam *Gregorii* quæ ſub *Bedæ* exſtat nomine in codice Mertonenſi, nullam aliam eſſe quam vitam *Gregorii* a *Paulo Warnefrido* ſcriptam.

De Trinitate liber. MS. in bibl. Lumleiana cod. 53.

Libellus de locis ſanctis. MS. in bibl. G. Copi cod. 169.

De imagine Mundi liber. MS. in bibl. collegii Gonvilii & Caii Cantab. cod. 169. & Mertonenſi Oxon. cod. 42.

Homiliæ in Evangelia. MSS. Oxonii in bibl. Lincolnienſi cod. 18. Baliolenſi cod. 130. Mertonenſi cod. 227.

De die judicii liber. MS. in bibl. S. Benedicti Cant. cod. 284.

DEPERDITA.

Commentarius in Eſaiam prophetam.

Epiſtolarum liber.

Tractatus de manſionibus filiorum Iſrael.

In illud Eſaiæ, *Et claudentur ibi in carcere, & poſt dies multos viſitabuntur.*

Epigrammatum liber.

Librum de vita & paſſione S. Anaſtaſii male e Græco tranſlatum, & pejus a quodam imperito emendatum Beda ad ſenſum correxit.

Hactenus de Beda ejuſque operibus ſatis prolixe. Cum vero tanta doctrinæ & pietatis fama omnibus retro ſæculis per totum orbem literarium claruerit Beda noſter; cumque tot egregii codices MSS. in bibliothecarum noſtrarum forulis deliteſcant, jure mirari poterant Oudinus, Colomeſius, alii, neminem hactenus in Anglia reperiri, qui auctiorem & caſtigatiorem Bedæ editionem, quam quæ in eruditorum manibus verſetur, evulgaverit. Interim, ne nihil omnino, hac in re noſtrates egiſſe videantur, opera quædam theologica, nempe *Expoſitionum in Geneſin* ad Accam epiſcopum libros 3. item *Expoſitionem in Canticum Habaccuc prophetæ*, ex codicibus MSS. eruit H. Whartonus, & una cum hiſtoria Bedæ *de vitis abbatum Weremuthenſium, & Girwicenſium, epiſtolis* 2. *& Egberti dialogo de eccleſiaſtica Inſtitutione* (quæ notis ſuis illuſtrata ediderat vir illuſtris Jacobus Waræus *Dublin.* 1664. 8°.) & Aldhelmi epiſcopi Schireburnenſis libro *de laudibus Virginitatis* ad venerandæ vetuſtatis codicem emendato, typis mandavit *Londini* 1693. 4°. *Hiſtoriam Eccleſiaſticam*, Anglice vertit, & Elizabethæ reginæ nuncupavit Thomas Stapletonus e Soc. Jeſ. editque typis elegantibus *Antwerp.* 1565. 4°. *Argent.* 1600. fol[a]. *Commentaria in epiſtolas S. Pauli*, Bedæ vulgo tributa, prodierunt a Gaufrido Bauſardo ſeorſim edita anno 1499. fol. *Vitam Cuthberti*, longe emendatiorem, in ſæculis Benedictinis dedit Mabillonius. Certe inter exteros nemo de Beda noſtro melius meruit, quam Johan. Mabillonius, qui Sæc. 3. part. 1. p. 539. amplum & accuratum Elogium hiſtoricum ei contexuit, quo, de ortu ejus, tempore, monaſtica profeſſione, exercitiis, ſcripturarum ſtudio, præceptoribus, ordinatione, doctrina, reverentia erga patres, vocatione ad Romam, diſcipulis, ſanctimonia, modeſtia, zelo, fide, & puritate morum, obitu, ſepulchro, ſanctitate declarata, reliquiis, elogiis, *Venerabilis* nomine, & ſcriptis fuſe & diligenter agit. Et quoniam ingens & laborioſiſſimum opus in paucorum manibus verſetur, multaque ibi habeat de Bedæ ſcriptis, tum editis, tum MSS. haud vulgaria, non abs re erit integrum ejus judicium de ſcriptis Bedæ, paulo licet prolixius, huc tranſferre. Ita igitur cap. 10. p. 555. vir eruditus, & de re eccleſiaſtica optime meritus. "His per quendam excurſum dictis, veniendum eſt ad quaſdam animadverſiones, quæ mihi inter evolvendum Bedæ ſcripta, tum edita, tum manu exarata, occurrerunt. Primum quidem de tempore ſcriptionum agendum; poſtea de operibus dubiis & ſuppoſititiis, poſtremo de relictis.

"Beda *librum tertium in Samuelem* aggreſſus eſt, mortuo Ceolfrido abbate, i. e. anno 716. ut ex præfatione lib. 3. conſtat. *Explanatiuncula in epiſtolam Johannis*, prima videtur ex ipſius lucubrationibus in ſcripturam ſacram. Deinde *Expoſitio in Apocalypſin* quam fratri *Euſebio* ſeu *Huetberto*, abbati ſuo futuro, nuncupavit; nam binominem fuiſſe Huetbertum, & *ob amorem ſtudiumque pietatis*, *Euſebium* cognominatum, patet ex præfatione lib. 3. in Samuelem. Porro Beda librum Apocalypſeos, in capitula diſtinxit. Poſt Apocalypſin, commentatus eſt librum *de Actibus Apoſtolorum*, hortante Acca epiſcopo Hagulſtadenſi; tum etiam *Lucæ Evangelium*, & *Quæſtiones triginta de libris Regum* explicavit, petente Nothelmo, tunc presbytero Londinenſi, poſt Cantuarienſi archiepiſcopo; quo adjutore, in ſcribenda eccleſiaſtica Hiſtoria, uſus eſt. Bedæ *Quæſtiones in utrumque Teſtamentum*, ex Anglia petiit Lupus abbas Ferrarienſis epiſtola 62. ad *Altigiſum abbatem Eboracenſem*. Poſt ea omnia, edidit *Commentaria in Samuelem*; ex quibus librum tertium, ut jam diximus, aggreſſus eſt anno 716. at vero *Expoſitionem in Marcum* evulgavit poſt annos plurimos quam *Lucæ Evangelium* explanaverat. Quæ omnia ex ipſius Bedæ præfationibus in eoſdem libros intelliguntur. Præterea, *Expoſitionem in Epiſtolas Pauli*, itidemque *in Epiſtolas canonicas*, ex dictis S. Auguſtini, magno ſtudio contexuit: & librum *de ſex ætatibus* abſolvit Leonis Iſaurici anno 9. Chriſti 724. His abſolutis, edidit *Hiſtoriam eccleſiaſticam* gentis ſuæ; quam cum *Epitome* adjuncta, perfecit anno 731.

a *Hiſtor. Eccleſiaſtic.* noviſſime edidit *Joh. Smith* cum aliis *Bedæ* operibus hiſtoricis, *Cantab.* 1722. fol.

"Nam

Sæc. VIII. ab an. DCC.

“ Nam in optimo codice MS. qui penes nos
“ eſt, prædicta epitome ultra iſtum annum
“ non excurrit, ut ſuperius monuimus. In
“ eadem epitome Beda exhibet indicem lu-
“ cubrationum ſuarum, in quo adnumera-
“ tur *Epiſtola de Æquinoctio verno juxta A-*
“ *natol..m*, ſcripta proinde ante annum 731.
“ Unde exemplum in ea epiſtola Wichredæ
“ presbytero directa, adductum, *de anno*
“ *præſenti 776*. eſt interpolatio ſcriptoris
“ amanuenſis, ipſo anno epiſtolam exſcri-
“ bentis, qui Bedæ ſententiam, ſuppoſito
“ exemplo, explicare voluit. Denique *Re-*
“ *tractationum librum* in Acta Apoſtolorum
“ poſt annum 731. ſcripſit jam ſenex.

“ Præter opera Bedæ in ſuo indice re-
“ cenſita, pauca ſunt quæ ipſi tribuere tuto
“ poſſimus, excepta *Epiſtola ad Egbertum*
“ Eboracenſem pontificem, ſcripta *poſt an-*
“ *nos triginta a morte Aldfridi, regis Nor-*
“ *thanimbrorum*, hoc eſt, anno Chriſti 735.
“ qui Bedæ ſupremus fuit. *Commentaria in*
“ *evangelium Johannis*, ſiquidem Bedam ha-
“ bent autorem, poſt annum 731. ab eo ſunt
“ edita, quæ veluti quoddam Auguſtinianæ
“ expoſitionis compendium eſſe videntur,
“ inſertis hinc inde ſententiis aliorum Pa-
“ trum; ut capite quarto agens de Regulo,
“ verba Gregorii Magni adducit. Certe Jo-
“ nas epiſcopus Aurelianenſis, Ludovici Pii
“ æqualis, in lib. 1. de Inſtitut. Laicali cap.
“ 13. citat plures verſus ex Beda in *Homi-*
“ *lia Evangelii vigeſima*, qui in prædictis
“ commentariis leguntur capite 2. unde ſu-
“ ſpicamur legendum eſſe apud Jonam in
“ *homilia Evangelii ſecunda*. Et quidem Al-
“ cuinus in præfatione commentarii ſui in
“ Johannis Evangelium, *ex Homiliis beati*
“ *Bedæ presbyteri*, multa ſe adſumpſiſſe fa-
“ tetur. His inſuper Beda morbo ſupremo
“ decumbens, patria lingua reddidit Johan-
“ nis Evangelium, teſtante Cuthberto diſ-
“ cipulo, in epiſtola quam de ipſius obitu
“ exaravit. In *Dubiorum* claſſem rejicienda
“ ſunt *Expoſitiones in Matthæi Evangelium*,
“ *Commentarius in Pſalmos*, *Vitæ Sanctorum*,
“ (*exceptis Actis SS. Felicis, Cuthberti, &*
“ *Anaſtaſii*, quæ Beda agnoſcit ut ſua);
“ *Libellus de Officiis*, *Commentarius in Boetii*
“ *librum de Trinitate*, *Meditationes Paſſionis*,
“ *Libri de Elementis Philoſophiæ*, *& liber de*
“ *remediis Peccatorum*, quem jam inter ſuppo-
“ ſititia relegavit Spelmannus tom. 1. Conc.
“ Angl. tametſi in collectione canonum Re-
“ gino pœnitentialem librum *Theodori* ſeu
“ *Bedæ* citat in lib. 1. cap. 297. Ivo etiam
“ & Gratianus *ex Pœnitentiali Bedæ* refe-
“ runt capitulum *de Sacerdote Euchariſtiam*
“ *vomente*. Non tamen prætermeam id, quod
“ in Bedæ homiliario Thuaneo vetuſtiſſimo
“ legi, manu recentiori, ante annos quadrin-
“ gentos, adſcriptum; *Ego non peto librum*

Sæc. VIII. ab an. DCC.

“ *Expoſitionis Bedæ ſuper Evangelia, ſed peto*
“ *librum Expoſitionis Bedæ ſuper Pſalmos*
“ *Pſalterii*. Apage *Epiſtolam de Divina-*
“ *tione mortis*; quæ deliramenta quantum
“ a mente pii hominis abſint, probat *Epi-*
“ *ſtola ad Herefridum presbyterum*, libello
“ de tonitruis, a ſe Latine verſo, præfixa.
“ Is eſt Herefridus presbyter *de regno Mer-*
“ *ciorum*, ad quem exſtat S. Bonifacii mar-
“ tyris epiſtola 10. Autor libri de Officiis di-
“ vinis ſcribebat poſt annum quam Paſcha
“ inciderat in 7. Id. Apriles, ut patet ex cap.
“ de Paſcha annotino: quod ab anno 731.
“ quo Beda indicem operum ſuorum confe-
“ cit, ante annum 771. non accidit.

“ Scripſit quidem Beda *Homiliarum E-*
“ *vangelii libros duos*, ut ipſe fatetur, ſeu *in*
“ *Lectionarium anniverſarium*, ut habet S.
“ Bonifacii epiſtola 9. ſupra num. 21. relata;
“ at quænam ex editis ad Bedam pertineant,
“ quænam ſuppoſitæ ſint, intereſt diſtin-
“ guere. Sic enim explorabimus celebrio-
“ res dies, qui tum anniverſaria ſolemnitate
“ colebantur. In bibliotheca Thuanea ha-
“ bentur duo vetuſti codices, in quibus Be-
“ dæ homiliæ reperiuntur. In primo, num.
“ 144. annos octingentos exarato, homiliæ
“ 39. continua ſerie exhibentur; in alio
“ num. 38. qui annos ſexcentos præfert, di-
“ ſtinguuntur in duos libros, præmiſſis ad
“ utrumque capitulationibus. [Hoc loco, harum homiliarum indicem exhibet Mabillonius, & utrumque apographum inter ſe confert. Quod cum tanti non ſit, hic omittendum duximus. Pergit deinde.] “ Ex his
“ intelligimus homilias *in Dominicos dies*
“ *poſt Trinitatem*; item in feſtos *S. Stephani*
“ *proto-martyris*, *S. Scholaſticæ*, *S. Mariæ*
“ *Magdalenæ*, *Transfigurationis Domini*, *Ad-*
“ *ſumptionis B. Mariæ*, *S. Bartholomæi*, *Na-*
“ *tivitatis B. Virginis*, *S. Michaelis*, *S. Lucæ*,
“ *Præſentationis B. Mariæ*, *& alias de com-*
“ *muni Martyrum*, &c. aut ſubdititias eſſe,
“ aut dubias, aut certe ex ſinceris Bedæ
“ commentariis in Marcum & Lucam ex-
“ preſſas. Certe *Homilia de S. Scholaſtica*,
“ S. Bertario abbati Caſſinenſi tribuitur in
“ Caſſinenſi codice MS. & *Sermo in feſto*
“ *omnium Sanctorum* legi ſolitus, adſcribitur
“ Rabano Mauro in apographis nonnullis,
“ neſcio an bene. Illud movet quod feſtum
“ omnium Sanctorum inſtitutum eſt a Gre-
“ gorio papa 3. ut probant veterrima Uſu-
“ ardi exemplaria, & Menardus noſter in
“ librum ſacramentorum S. Gregorii p. 184.
“ Et ſermo iſte Bedæ ſtylum ſapit. Deni-
“ que ſermo, Bedæ adſcriptus, in verſum
“ Pſalmi, *Dominus de cælo proſpexit ſuper*
“ *filios hominum*, &c. haudquaquam ipſius
“ Bedæ eſt; cum in eo referatur teſtimo-
“ nium petitum ex vita Gregorii Magni,
“ a Johanne Diacono ſcripta poſt annos

Sæc.VIII. “centum & quinquaginta a morte Bedæ
ab an.DCC. “Venerabilis.

“Sunt qui Bedæ expoſitiones in Pauli
“epiſtolas, ex libris S. Auguſtini excerptas,
“cuidam Floro, Monacho (ut Trithemius
“putat) Trudoniano, tribuendas exiſti-
“mant. Sic enim præfert egregium apo-
“graphum Corbeienſe, duobus volumini-
“bus diſtinctum, *Expoſitiones epiſtolarum*
“*S. Pauli apoſtoli, ex libris S. Auguſtini, do-*
“*ctoris eximii, a quodam Floro collectæ.* Et
“in fine, *Compoſitus eſt liber iſte*, i. e. ſcri-
“ptus, *a Richero ſub-priore & Johanne, ſuo*
“*ſcriptore Monoculo, anno, quo reſtituta eſt*
“*eccleſia S. Johannis Corbeiæ, & Turonis eſt*
“*ſecunda ſedes Romanæ urbis* (Alexandro
“papa 3. Tyronis ſynodum agente) *anno*
“*1164. Ludovico rege Francorum, Theodorico*
“*epiſcopo Ambianenſi, Johanne Corbeiæ ab-*
“*bate.* Verum expoſitiones iſtæ, quæ duo-
“bus illis voluminibus continentur, eædem
“ipſæ, quæ in Bedæ operibus exſtant, ſunt
“verus & genuinus Bedæ fœtus; tum quia
“ipſe in ſyllabo operum ſuorum meminit
“earum expoſitionum; tum quia alia re-
“peritur commentatio Flori nomine præ-
“dita, non tantum ex Auguſtini, ſed &
“aliorum patrum operibus contexta; qua-
“lis penes Petrum Franciſcum Chiffletium
“Soc. Jeſu, virum erudititiſſimum, manu de-
“ſcripta habetur, ad eum modum, quo
“Claudius Scottus, poſtea Taurinenſis epi-
“ſcopus, aliam in Pauli itidem epiſtolas,
“ex Auguſtini, aliorumque patrum ſenten-
“tiis defloravit. Et tamen Ratbertus mo-
“nachus, in lib. de caſibus monaſterii S. Galli
“cap. 10. memorat *Collectanea Flori presby-*
“*teri de voluminibus S. Auguſtini, in epiſto-*
“*lam Pauli ad Romanos*; & paulo poſt, *Col-*
“*lectanea Flori in Epiſt. ad Corinth. ſecun-*
“*dam, & ad Hebræos.* Denique Lupus abbas
“Ferrarienſis, *Collectaneum Bedæ in Apoſto-*
“*lum*, ex operibus Auguſtini, laudat in epi-
“ſtola 76.

“In editis Bedæ operibus, deſiderantur
“(ni fallor) genuina ejus opera quædam;
“nempe *Explanatio in Canticum Habaccuc*,
“quæ in apographo noſtro num. 275. hoc
“præfert exordium; *Canticum prophetæ Ha-*
“*baccuc, quod tibi exponi petiſti, dilectiſſima*
“*in Chriſto ſoror, ſacramenta Dominicæ paſ-*
“*ſionis maxime pronunciat. Unde ex conſue-*
“*tudine ſanctæ & univerſalis eccleſiæ, ſexta*
“*ſabbati, qua eadem paſſio completa eſt, ſo-*
“*let in laudibus matutinis per ſingulas heb-*
“*domadas ſolemniter repeti*, &c. Item deſi-
“deratur *Carmen de divino Judicio ad Accam*
“*epiſcopum*, editum a Simeone Dunelmenſi
“monacho, in libro de geſtis regum Angl.
“qui Bedæ etiam in MS. Cod. Thuaneo
“adſcribitur; *Epiſtola de ſexta mundi ætate*
“*ad Plegwinam, quæ una cum hiſtoria abba-*
“*tum monaſteriorum Wiremuthenſis & Gir-* Sæc.VIII.
“*wicenſis, & epiſtola ad Egbertum Eboracen-* ab an DCC.
“*ſem antiſtitem*, a Waræo nuper vulgata
“eſt. Sincerum Bedæ *Martyrologium* in
“tom. 3. Martii Bollandiani recens in lucem
“prodiit: in quo tamen an *feſtum omnium*
“*Sanctorum* locum habere debeat, dubium
“eſt, cum Beda quatuor tantum annis vi-
“xerit poſt creationem Gregorii papæ ter-
“tii, qui hujus ſolemnitatis autor eſt. Iſtius
“martyrologii verba de S. Lupo Tricaſſino
“epiſcopo adducit Herricus, noni ſæculi
“autor, in lib. 1. de Mirac. S. Germani epiſc.
“Autiſſiod. cap. 15. Quædam etiam refert
“Amalarius lib. 2. de Divin. Offic. cap. 24.
“Qui autor fallitur in libro 4. capp. 39, &
“41. in citando Bedæ libro de vita S. Cuth-
“berti; ea enim verba quæ memorat, in
“neutra Bedæ lucubratione de S. Cuthber-
“to, at in ea, quam anonymus quidam mo-
“nachus Lindisfarnenſis tribus libris, in
“Martio Bollandiano editis, adornavit, re-
“periuntur. In perantiquo & optimo apo-
“grapho noſtro num. 546. in quo Bedæ
“opus de Computo habetur, leguntur *ver-*
“*ſus Domni Bedæ ad componendum Horolo-*
“*gium*, hoc initio;

Quos curſus ſolis jungant ſua tempora menſes
Carmine nunc lector paucis adverte docebo.

“Verum hi verſus, non Bedæ, ſed Wandal-
“berto diacono Prumienſi, tribuendi ſunt.
“In eodem Cod. MS. exſtant etiam plures
“ſcriptiones *de Computo*; in his, *Excerptio*
“*vel expoſitio computi* Herrici monachi, il-
“luſtrando Bedæ commentario inſtituta.
“Cujus prologus ſic ſe habet; *Cum quibuſ-*
“*dam e fratribus noſtris adoleſcentulis, quæ-*
“*dam calculatoriæ artis rudimenta, communi*
“*ſermone explicare cœpiſſem, hujuſce quoque*
“*non contemnendæ (ut multi arbitrantur) do-*
“*ctrinæ aliquid impertirem, quos in arte*
“*grammatica, prout divina auxiliata eſt mu-*
“*nificentia, aliquatenus introduxeram; neſcio*
“*quo accenſi deſiderio inſtare vehementer cœ-*
“*perunt, quatenus ea quæ viva voce deprom-*
“*pſeram, multorum utilitati profutura, qua-*
“*litercunque ſcripta ederem; quibus obnixius*
“*renitens, id quod obtenderam ſupereſſe li-*
“*bros de hac eadem re* .·. *præcipue venera-*
“*bilis viri Domni Bedæ Presb.* &c. Sub fi-
“nem expoſitionis, autor ſcribere ſe indi-
“cat anno 880. Indict. 8. ut proinde alius
“ſit ab Herrico monacho Autiſſiodorenſi,
“qui integro ſæculo fuit ſuperior. An vero
“Helpericus cœnobii S. Galli monachus,
“qui librum de Computo ſcripſit, teſtante
“Trithemio lib. 2. de vir. illuſtr. Ord. S. Be-
“nedict. cap. 77. lege *Carmen de Pſalmo*
“122. in tomo 6. Antiq. Lect. Caniſii pag.
619. Bedæ venerabili adſcriptum, ſi tanti eſt.

ACCA,

Sæc.VIII. ab an DCC 705. [a] ACCA, natione Anglus, Bozæ archiepiſcopi Eboracenſis, & S. Wilfridi, quocum Romam profectus eſt, diſcipulus. Vitam monaſticam pro ſæculi ſui more impenſe coluit, venerabili Bedæ admodum familiaris. Claruit anno 705. & deinceps, tandem epiſcopali infula ornatus. Etſi enim in libris quibuſdam impreſſis abbas tantum vocetur, erat tamen, ut ex codice MS. Lambethano liquet, epiſcopus Hagulſtadenſis, ſuamque ſedem nobiliſſima bibliotheca auxit & ornavit. Bedæ ſuperſtes obiit circa annum 740. Plura ab eo ſcripta commemorant Baleus & Pitſeus, nempe *de vitis & paſſionibus Sanctorum, quorum reliquiæ in eccleſia ſua recondebantur; De Eccleſiaſticis ſui Chori officiis; Carmina varia; Epiſtolas ad diverſos.* Exſtat inter Bedæ opera *epiſtola ejus ad Bedam*, qua ipſum ad illuſtrandas ſacras ſcripturas, præcipue evangelium S. Lucæ hortatur.

705. [b] JOHANNES VII. natione Græcus, Platonis filius, anno 705. die 8. Februarii pontifex Romanus ordinatus eſt. Eodem anno a Juſtiniano Imp. rogatus, ut concilii quini-ſexti canones confirmaret, ſynodum Romæ habuit, in qua de canonibus quidem nil ſtatuit, quos ad imperatorem nec albo, nec nigro lapillo notatos remiſit: Wilfridum vero archiepiſcopum Eboracenſem in ſynodo præſentem criminibus ei intentatis abſolvit. Obiit anno 707. die 24. Septemb. Exſtat unica *epiſtola ad Ethelredum Merciorum, & Alfridum Deirorum reges, de Wilfridi Eboracenſis cauſa*, Concil. tom. 6. p. 1390 [c].

708. [d] CONSTANTINUS, natione Syrus, Johannis filius, papa Romanus die 4. Martii anno 708. conſecratus. Anno ſeqnente a Juſtiniano Imp. Roma evocatus, ut controverſiæ de canonibus quini-ſextæ ſynodi finem imponeret, Conſtantinopolim profectus eſt, urbem anno 710. ingreſſus, ac magno honore a Juſtiniano exceptus, re nihilominus in medio relicta, anno 711. Romam reverſus eſt. Obiit anno 715. die 18. Martii. Exſtat unica ejus *epiſtola ad Brictwaldum archiepiſcopum Cantuarienſem*, Concil. tom. 6. p. 1397 [e].

710. AUTOR *vitæ S. Anſtrudis* claruiſſe videtur ineunte hoc ſæculo circa annum 710. a rebns de quibus agit, nt videtur, non longe remotus. Scripſit *vitam S. Anſtrudis* abbatiſſæ Laudunenſis, quæ vitam finivit circa annum 688. Ex Cod. MS. monaſterii Laudunenſis eam extulit Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 975. Sæc.VIII. ab an DCC.

AUTOR *vitæ S. Judoci*, claruit circa annum 710. utpote qui ſecundum narrationum exempla a monachis Judocenſibus accepta ſe ſcripſiſſe tradit. *Vitam* condidit *S. Judoci* presbyteri & confeſſoris, denati circa annum 668. quam ex elegantiſſimo codice Gemmeticenſi ante annos ſeptingentos exarato, nobis exhibet Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 565. 710.

AUTOR anonymus *vitæ S. Virgilii*, circa annum 710. claruiſſe videtur. Literis conſignavit *vitam S. Virgilii* epiſcopi Arelatenſis, qui mortalitatem explevit anno circiter 616. Quam primus edidit Vincentius Barralis in chronologia Lerinenſi; deinde ex Cod. MS emendatam, Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 55. 710.

SIVIARDUS, natione forſan Gallus, monaſterii Aniſolenſis apnd Cœnomannos abbas quintus, claruit ineunte ſæculo 8. circa annum 710. Poſterorum memoriæ tradidit *vitam S. Carileſi* abbatis Aniſolenſis primi; quam ex MSS. Codd. edidit Mabillonius Sæc. Benedict. 1. p. 642. Cui ſubjecit miracula S. Carileſi, ad ipſius ſepulchrum facta, ſcriptore anonymo, qui ante S. Carileſi tranſlationem Normannorum tempeſtate peractam vixiſſe videtur. Habetur apud Surium ad diem 1. Julii vita S. Carileſi ex pervetuſtis Codd. deſcripta, ſed a Mabilloniana plane diverſa. 710.

[f] JOHANNES, patriarcha Conſtantinopolitanus a Philippico Bardane Imp. anno 712. conſtitutus, ei hæreſin Monotheleticam ſectanti, ſive animi ſtudio ſeu timore aſſentatus. Eo faſcibus ſpoliato, & ipſe in ordinem redactus anno 715. ſede patriarchali excidit. Exſtat *epiſtola ad Conſtantinum papam*, poſt Bardanis mortem ſcripta, qua Monotheliſmi ſeu ſtudinm, ſeu favorem in vim ſibi a Bardane illatam rejicit Gr. Lat. Concil. tom. 6. p. 1410 [g]. 712.

ANONYMUS antor *vitæ S. Boniti*, claruit anno 712. Scripſit *vitam & tranſlationem S. Boniti* Arvernenſis in Gallia epiſcopi, quam Adelphio abbati Magnilocenſi, qui Boniti in Romana peregrinatione comes fuerat, & Etherio dedicavit. Habetur ex variis MSS. Codd. recognita apud Mabillonium Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 89. 712.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 7. *b* Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4 p. 116. *c* Item apud *Wilhelmum Malmesb.* l. 3. de geſtis Pontif. Angl. p. 267. Etiam ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 68. Epiſt. ad Anglos habetur ap. *Baluzium* Miſcel. tom. 5. *d* Conf. *Fabr.* Bibl med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1190. *e* Hæc *Epiſtola* una cum *Conſtantini* Bulla *de privilegiis Eccleſiæ Cantuarienſis* exſtat ap. *Wilkins* Conc. Brit tom. 1. p. 71. 74. *f* Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 92. *g* Item *Combefiſ.* Auctuar. nov. tom. 2. p. 211.

Sæc. VIII. ab an DCC. 715.

GREGORIUS II. natione Romanus, Marcelli filius, Sergii papæ ſubdiaconus & ſacellarius, bibliothecæ pontificiæ curam habuit; deinde ad diaconatus ordinem promotus, eum Conſtantino pontifice Conſtantinopolim profectus eſt, ubi in agitanda de canonibus concilii quini-ſexti controverſia ingenium ejus ſummopere inclaruit. Tandem anno 715. mortuo Conſtantino die 28. Aprilis, in ſede Romana ſucceſſit. Anno 721. habita Romæ ſynodo plurimos *de nuptiis illicitis* Canones tulit. Anno 726. Leo Imp. ut graſſanti Iconodulorum ſuperſtitioni obicem poneret, & peſſimorum ſcandalorum prætextum Mahumetanis & Judæis eriperet, prudenti conſilio in concilio epiſcoporum Conſtantinopoli convocato decrevit, ut imagines ex eccleſiis tollerentur, ſaltem in loca ſublimiora extra conſpectum moverentur. Decretum iſtud in Italiam miſſum Gregorii pontificis autoritate confirmari voluit. Gregorius obſequii loco habita Romæ ſynodo anno 726. exeunte, vel 727. incunte (id in annum 730. rejicit Baronius) imperatorem anathemati ſubjicit, Iconoclaſtas damnat, cultum imaginum Chriſti & apoſtolorum praxi conſentaneum eſſe decernit. Quin & datis ubique literis imperatorem tanquam impietatis reum, & Chriſtianorum hoſtem peſſimis convitiis proſcindit, imperio indignum eſſe clamat, vectigalia ei perſolvi graviſſimo interdicto vetat, Italorum defectioni claſſicum canit, ac modis omnibus favet, imagines e templis deportari prohibet, imperatoris ſtatuas fœdiſſimis ludibriis conculcari efficit. Paulum patricium & exarchum a Leone miſſum, ut comprehenſum pontificem Conſtantinopolim duceret, anathemate obſtringit, Italorum & Barbarorum Italiam occupantium fidem obteſtatur, auxilium ſollicitat, & in imperatoris ditiones tanquam in certiſſimam prædam involat; ac miſſa in Galliam legatione ſplendida una cum vinculis & clavibus S. Petri, Carolum Martellum obteſtatur, ut laboranti eccleſiæ ſuccurrat, & Italiam ab imperatoris dominio eximeret, & armis tueatur. Ne quid tamen diſſimulem, nonnulli legationem iſtam Gregorio 3. non invita veritate aſcribunt. De prioribus vero factis inter omnes, quibus tantillus frontis honos ſupereſt, conſtat. Exutam ab eo imperatori poteſtatem, adeo non pernegat, ut de eo quaſi inſigni facto glorietur Card. Baronius *. *Cum nullis*, inquit, *verbis ſcriptiſve Gregorius papa imperatorem a cæptis potuit revocare; tempus jam advenisse ratus, ut ſecuris ad radicem admoveretur arboris infælicis, apoſtolica autoritate, ſuccidite eam, clamat. Quo tonitru excitati fideles Occidentales mox deſciſcunt penitus a Leonis imperio, apoſtolico pontifici inhærentes. Sic dignum poſteris idem Gregorius reliquit exemplum ne in eccleſia Chriſti regnare ſinerentur hæretici principes, ſi ſæpe moniti in errore perſiſtere obſtinato animo invenirentur.* Luitprandum Longobardorum regem Romam cum exercitu venientem precibus adeo fregit, ferocemque hominis animum emollivit, ut, teſte Anaſtaſio, quæ fuerat indutus arma exuerat, viz. mantum, ſeu breve palliolum non niſi ad manus pervenicus, Armilauſam, veſtem quandam militarem ab humeris ad genua pertingentem, balteum, ſpatham, atque enſem deauratum, nec non coronam auream, & crucem argenteam; quæ omnia ante altare D. Petri depoſuit. Obiit Gregorius die 17. Januarii anno 731. [a] Exſtant *Epiſtolæ* 15. & *Capitulare* legatis in Bavariam miſſis datum Concil. tom. 6. p. 1437. Ex *epiſtolis* duæ habentur Gr. Lat. inter Acta concilii Nicæni 2. actione 2ª. Concil. tom. 7. p. 824. & apud Baronium ad ann. 726. quas tamen Gregorio 3. aſcribendas cenſet Labbeus.

* Ad an. 730. num 5.

Sæc. VIII. ab an DCC.

Cæterum *Liturgia* Gregorii noſtri, ſeu *Formula Miſſæ*, una cum Gregorii Codini verſione Græca edita eſt a Morello *Pariſ.* 1595. exinde deſumpta in Auctuarium Duceanum tom. 2. p. 125.

[b] LIBER DIURNUS, quo ſolemnes literarum, aliarumque rerum eccleſiaſticarum formulæ a pontificibus Romanis antiquitus uſurpari ſolitæ continentur. Novem capita complectitur, quovis capite plures ſub ſe titulos continente. Quis fuerit, qui primus has formulas collegit & digeſſit, hactenus ignoratur. Liber ipſe collectus videtur, ut non ſine ſumma veriſimilitudine conjicit Garnerius, ſub Gregorio 2. circa annum 715. quod præter MS. codicis nongentorum circiter annorum vetuſtatem, multa in ipſo libro ſuadere videntur. Opus diu ſuppreſſum, diu deſideratum, tandem eruit, & notis, ut ſolet omnia, doctiſſimis illuſtravit Johannes Garnerius *Pariſ.* 1680. 4° [c]. In hiſce *Formulis* duo præ cæteris notari merentur. 1°. Octavo adhuc ſæculo in more fuiſſe poſitum, ut defuncto pontifice ab his, qui ſedis apoſtolicæ vicem ſervabant, exarchus Ravennæ ea de re certior redderetur; & ut electo convenientibus non cleri modo, ſed optimatum etiam & populi votis ſucceſſore relatio ad imperatorem CP. fieret, electionis approbationem ſubmiſſe

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccl. vol. 6. p. 96. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol. 3. p. 256. Epiſt. *Gregorii* epiſcopis Angliæ ex MSS. Codd. habetur ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 81. *b* Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 2. p. 116. c Recudi fecit *Chriſtianus Gofridus Hoffmannus* in nov. ſcriptorum ac monumentorum collectione tom. 2. *Lipſ.* 1733. 4to.

rogans:

rogans: miſſis etiam ad optimates tum Ravennæ tum Conſtantinopoli poſitos literis, præcipue vero ad Exarchum, ut electionem vel nomine principis confirmaret, vel confirmandam curaret. Nec niſi accepta demum hac confirmatione pontificem ordinari fas erat. Quæ omnia ex ipſis formulis ſole clariora eluceſcunt. 2°. Pontificem jamjam ordinandum ad corpus B. Petri ſolemnem fidei profeſſionem edere ſolitum, qua non modo ſex ſacra Oecumenica concilia diſerte approbavit, verum *autores novi hæretici dogmatis, Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Petrum CP. una cum Honorio qui pravis eorum aſſertionibus fomentum impendit* (ipſius formulæ verbis utor) *anathematis condemnatione* nominatim perculit. Unde manifeſto conſtat futile illud Baronii, Bellarmini, & recentiorum Hyperaſpiſtarum κοινοφύγημα, qui Honorii nomen Actis ſextæ ſynodi a Græculo quodam fuiſſe intruſum, abſque vel leviſſima veriſimilitudinis umbra, comminiſcuntur. Alia lectori antiquitatis eccleſiaſticæ curioſo notatu ſane digniſſima ipſa *Libri diurni* lectio ſuppeditabit. Vetuſtum hujus *Libri diurni* codicem ex Hilarione Rancato Ciſtercienſi acceperat olim Leo Allatius, & exſcriptum publicare in animo habuit; verum impreſſione prohibita, in lucem edere fas ei non erat: hunc ipſum codicem inſpexit Cl. Mabillonius & exinde plurima excerpſit, quæ ſupplementi vice ad editionem Garnerianam nobis exhibet Muſæi Ital. tom. 1. p. 32. vide etiam quæ habet It. Ital. Sect. 31. p. 77.

715. [a] FÆLIX, gente Anglus, in provincia Merciorum natus, in cœnobio Croilandenſi ab Ethelbaldo rege in honorem S. Guthlaci confeſſoris recens ſundato vitam monaſticam duxit. Claruit circa an. 715. inter ſynchronos ſuos rhetor ac poeta non ignobilis habitus. Scripſit *vitam S. Guthlaci anachoretæ Croilandenſis*, quæ habetur apud Surium 11. April. & Mabillon. Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 263.

715. GERMANUS, Juſtiniani patricii a Conſtantino Pogonato interfecti filius, & ipſe ab eodem imperatore virilia exſectus. Primo Cyzici epiſcopus, deinde anno 715. depoſito Johanne ad patriarchatum Conſtantinopolitanum evectus. Anno 726. edicto Leonis Imp. & decretis ſynodi CP. de tollendis imaginibus præfracte reſtitit, ſeptem ſæculorum autoritatem & exemplum inſulſe obtendens, ac fabulas de imaginibus Deiparæ a D. Luca depictis, de Chriſti pictura ad Abgarum regem miſſa, ejuſdemque farinæ quiſquilias alias contumaciæ ſuæ prætexens. Integro quadriennio viri pertinaciam patienter tulit clementiſſimus imperator: cum vero nullis monitis, nullis documentis ad ſanam mentem, & obedientiam decretis Cæſareis ac ſynodicis præſtandam, adduci poſſet; anno demum 730. habita ſynodo ſede patriarchali motus eſt: ac Platanium in paternam domum ſecedere permiſſus ſumma pace ac quiete ſenectutem ſuam exegit. [b] Obiiſſe dicitur die 12. Maii circa an. 740.

[c] OPERA QUÆ EXTANT.

Epiſtolæ 3. viz. *ad Johannem epiſcopum Synnadenſem, ad Conſtantinum epiſcopum Nacoliæ, ad Thomam Claudiopolis epiſcopum*, Gr. Lat. Concil. Nicæn. 2. Act. 4. Conc. tom. 7. p. 289.

Tractatus de ſex ſynodis Oecumenicis, quem primus edidit Stephanus le Moyne Gr. Lat. inter varia Sacra tom. 1. p. 68. epilogo auctum, & Germano reſtitutum. Antea quippe anonymum ediderant Juſtelli, & pater & filius.

Ἀνταποδοτικὸς ἢ Ἀνόθευτος, ſive *Apologia pro Gregorio Nyſſeno ejuſque ſcriptis Origeniſmi perperam inſimulatis*, qua præter Nyſſeni defenſionem Origenis etiam errores ſolide refutavit. Librum, quem injuria temporis nobis eripuit, fuſe laudat Photius Cod. 233. qui & de ſtylo Germani hæc habet: ἐστὶ τῷ λόγῳ καθαρός τε καὶ διειδής, καὶ τοῖς ἐν ὀνόμασι τρόποις εὐστόχως ἐναποβαλλόμενος, καὶ τὴν μὲν φράσιν ἡδύνων, οὐχ ὑφελκόμενος δὲ πρὸς ψυχρότητα· γενναῖος μὲν τοῦ ἐπιβάλλειν τῇ προθέσει, ὅμοιος δὲ διελθεῖν τὰ ἀγωνίσματα, καὶ τοῦ μὲν ἀναγκαίου μηδὲν ἔξωθεν παρεμπλέκων, οὐδὲν δὲ τῶν ὀφειλόντων ῥηθῆναι παρορῶν. οὔτε τοῖς ἐπιχειρήμασιν, οὔτε τοῖς ἐνθυμήμασιν. *Stylus ei purus ac clarus, verborumque tropos feliciter uſurpans, phraſi venuſta & eleganti non ad frigiditatem vergens, propoſito valide inſiſtens, par etiam in contentionibus ſuſcipiendis, nihilque citra neceſſitatem immittens, nihilque quod dictu ſit neceſſarium prætermittens, tum conſtructione, tum enthymematibus.*

[d] Habentur etiam Gr. Lat. in Auctuario Duccano, & apud Combef. Orig. CP. ac Lat. in Biblioth. Patr. ſub Germani nomine *Rerum eccleſiaſticarum Theoria, Orationes* 3. *in Encomium, Nativitatem, & Dormitionem Deiparæ, Oratio in encœnia venerandæ Ædis B. Mariæ, & in faſcias Domini*, fragmentum *Orationis adverſus Hæreſes*, aliaque, de quibus agemus in Germano juniore ad annum 1222. cui potius tribuenda videntur.

a Conſ. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 464. b Conſ. *Oudin.* tom. 1. p. 1674. c Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 92. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. vol. 10. p. 207. *Long.* Bibl. ſacr. p. 743. d *Germani* Scholia in Script. *Dionyſ. Areopag.* in bibl. Vaticana ſervantur, ut refert *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 6. vol. 5. p. 6.

Sæc. VIII. ab an. DCC.

720. AUTOR *vitæ S. Bertilæ* claruit circa ann. 720. Haud diu enim poſt S. Virginis obitum (obiit illa anno 702.) vixiſſe ex ipſius verbis colligi poteſt. *Vitam* ſcripſit *S. Bertilæ* virginis & abbatiſſæ Kalenſis primæ, editam ex Codd. MSS. Corbeienſis monaſterii a Johan. Mabillonio Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 21.

720. AUTORES *vitæ S. Auſtrebertæ*, ano-
730. nymi duo, hoc circiter tempore claruiſſe videntur. Prior circa annum 720. Poſterior tempore ſuppar, forſan circa ann. 730. Scribit enim num. 10. ſe miraculum quoddam B. Virginis ab adoleſcentula, quæ apud eam fuerat educata, accepiſſe; *quæ huc uſque*, inquit, *vivit in corpore*. Exſtat utriuſque vita S. Auſtrebertæ, virginis & abbatiſſæ Pauliacenſis in Caletis, apud Mabillonium Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 27. Priorem poſteriore loco poſuit. Poſterioris autor qui priorem interpolavit, habetur etiam apud Surium ad Februar. 10. Confer Bollandum eodem die.

720. ANTENOR, qua gente, vel ſtirpe ortus, incertum; dignitate epiſcopus, claruiſſe videtur circa annum 720. Scripſit *vitam S. Silvini* apud Morinos in Gallia epiſcopi, quem vivum impenſe coluerat. Hanc poſtea interpolavit & expolivit anonymus quidam, qui vixit ante medium Sæc. 9. Periit genuinum Antenoris opus. Exſtat interpolatum apud Catellum in hiſtoria epiſcoporum Toloſatium, Bollandum Februar. 17. tom. 3. p. 24. & 757. ubi varia de genere Silvini, de patria, epiſcopatu, adventu in Belgium, obitu, & tranſlationibus diſcutiuntur. Denique apud Mabillonium Sæc. Benedict. 3. part. 5. p. 295.

720. ·HEDDIUS, cognomento *Stephanus*, gente Anglus, presbyter & monachus Cantuarienſis, claruit anno 720. Cum muſicæ & cantionis eccleſiaſticæ admodum peritus eſſet, a Wilfrido archiepiſcopo Eboracenſi in Northumbrorum regnum evocatus eſt, ut provinciales muſicæ ad id tempus ignaros doceret. Vir erat, inquit Baleus*, in actionibus literariis, ut ex ejus apparet oratione, ſi tempora recte conſideremus, terſe, nitide, & eleganter eruditus. Exſtat *vita Wilfridi*, hortante Acca epiſcopo Hagulſtadenſi ſcripta, in archivia eccleſiæ Sarisburienſis, & in bibliotheca Cottoniana; ex qua deſumptam evulgavit Johannes Mabillonius Sæc. Benedict. 4. part. 1. p. 671. ex codice nimirum literis partim Saxonicis, partim Longobardicis, ante annos ſeptingentos exarato. Tho. Galei beneficio, uti ipſe agnoſcit, deſcriptam, vulgavit idem Joh. Mabillonius Sæc. Benedict. 4. part. 1. p. 671. Vetum cum e codice Cottoniano capita quædam avulſa eſſent, poſtea beneficio viri Cl. Edoardi Bernardi Oxonienſis accepit capita duo cum duobus dimidiis, ex codice Sarisburienſi reſtituta, quæ, una cum variantibus totius vitæ lectionibus, nobis exhibet ibid. part. 2. p. 550. tandem eccleſiæ Sariſburienſis codicem, eum nempe quo uſus eſt olim reverendiſſimus Uſſerius, nactus, hanc vitam emaculatam & haud parum auctam edidit ipſe Galeus Hiſt. Angl. Scriptor. tom. 3. Oxon. 1691. p. 40. Scripſit item Heddius *vitas Eatæ & Tumberti*, aliaque plura; quæ an exſtent hodienum, non liquet.

* Cent. 1. c. 92.

723. BONIFACIUS, *Winifridus* patria lingua dictus, natione Anglus, Cridioduni in agro Devonienſi natus anno 670. Tredecim annorum juvenis in monaſterium Exonienſe ſeceſſit, ex quo poſtea in monaſterium Nuiſcellenſe migravit, & Wimberti ſive Wigberti abbatis diſciplinæ ſe commiſit, a quo politiori literatura inſtitutus inter primores ævi ſui eruditos locum tenuit. Triceſimo circiter ætatis anno presbyter ordinatus eſt, id eſt, an. 700. & Wigberto abbati ad concilium nationale a Brictwaldo archiepiſcopo Cantuarienſi habitum profecto comes adhæſit. Paulo poſt circa ann. 704. pio evangelium inter Ethnicas regiones prædicandi deſiderio tactus, ægre impetrata ab abbate venia, in Friſiam tranſfretavit; & in agro Ultrajectenſi aliquamdiu commoratus, poſtquam parum apud Ratbodum Friſonum ducem Gentilibus ſuperſtitionibus perdite addictum profeciſſet, in Angliam an. 716. reverſus eſt: & oblatam ſibi a monachis cœnobii præfecturam recuſavit. Anno circiter 718. commendatitiis Danielis epiſcopi Wintonienſis literis munitus, intermiſſum prædicandi munus iterum repetiit; & poſtquam Romam profectus reliquias quaſdam, & literas miſſorias a Gregorio papa obtinuiſſet, per Boiariam, Thuringiam, alioſque Germaniæ fines evangelii lucem longe lateque propagavit. Audita dein Radbodi nece in Friſiam ſe contulit; & Willebrordo Friſonum apoſtolo per triennium adhæſit, & in ſacro ſuo munere obeundo egregias ei ſuppetias tulit. Poſt triennium in Germaniam reverſus inter Haſſios Chriſtianam fidem diſſeminavit. Anno 723. a Gregorio papa Romam evocatus, pridie Cal. Decembr. epiſcopus Germanorum ordinatus eſt, & depoſito Winifridi nomine Bonifacins exin vocati cœpit. In Germaniam redux munus ſibi demanda-

Vid. Willibaldi vit. S. Bonif. apud Sur. Jun. 5. integrius a Serario in epiſtolis Bonif. ed. Mogunt. 1605. & vit. Bonif. ab Othlono Script. ap. Sur. ib. & cum not. ap. Serar. rerum Moguntin. lib. 3.

a Conf. Oudin. tom. 1. p. 1671. Fabr. Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 243.

tum

Sæc VIII. ab an. DCC. tum ſtrenue excoluit, multa Ethnicorum ad fidem converſorum millia ſacro lavacro tinxit, monaſteria & eccleſias paſſim fundavit, fundatis præfectos dedit, plures ex Anglia clericos in laboris & muneris ſui partem vocavit, omnia & apoſtoli & epiſcopi muuia ſedulo peregit. Anno 732. pallium archiepiſcopale a Gregorio 3. meruit. Anno 738. Romam tertium perrexit, Gregorium papam de rebus eccleſiæ graviſſimis conſulturus. Anno 742. concilio Germanico, 743. Leptinenſi præſuit. Frequentia adhuc concilia celebravit, eccleſias a ſe prius inſtitutas viſitavit, hæreſes pullulantes compeſcuit, & exortis ſubinde corruptelis remedia diligenter excogitavit. Anno 754. commendata eccleſiæ Moguntinæ, quam hactenus rexerat, Lullo diſcipulo ſuo cura, in Friſiam contendit, ut relapſam in Paganiſmum geutem ad fidem reduceret. Ac primo quidem res ei ſeliciter ſucceſſit, multis hominum millibus baptizatis, & Eobano Trajecti epiſcopo conſtituto: mox autem ab irruentibus tumultuaria vi Paganis apud Doccomium Friſiæ olim Orientalis vicum interfectus, die 5. Junii eodem anno martyrii palmam reportavit. [a] Scripſit *vitam S. Livini*, & *epiſtolas* plures, quas primum in lucem eruit, & cum notis edidit Nic. Serarius *Moguntiæ* 1605. recuſas *ibid.* 1629. *Epiſtolæ* quædam hinc inde habentur Concil. tom. 6. omnes vero in Bibliotheca Patrum tom. 13. p. 70 [b]. *Vita S. Livini* exſtat etiam apud Mabillon. Sæc. Benedict. 2. p. 449. ab eo ſeniori cuidam Boniſacio, qui ſuperiore ſæculo floruiſſe dicitur, aſcripta. Statuta quædam S. Boniſacii edidit Lucas Dacherius Spicileg. tom. 9. p. 63 [c]. Plura alia ſcripſiſſe fertur Boniſacius, quæ ſigillatim enumerat Baleos *, & Arnoldus Wion *. *Librum illius de Fidei unitate* laudat Zacharias papa lib. 2. vitæ, c. 10.

* Cent. 2. c. 13.
* Lign. Vitæ l. 5. p. 638.

725. ANONYMUS *vitæ. S. Walarici* ſcriptor, circa ann. 725. claruiſſe videtur. Scripſerat *vitam S. Walarici* primi Leuconaenſium abbatis, (obiit is anno 622.) Rambertus, ejuſdem cœnobii abbas. Hanc utpote prolixiorem, & ſermone ſimplici & impolito exaratam, juſſu Hugonis Rothomagenſis archiepiſcopi, in compendium reduxit anonymus noſter, & a ſe ornatam & expolitam Theodino abbati nuncupavit. Exſtat apud Mabillon. Sæc. Benedict. 2. p. 76.

729. [d] JONAS, gente Gallus, monachus Fontanellenſis, claruit anno 729. Scripſit jubente Baino abbate ſuo *vitam S. Wulframni* Senonenſis epiſcopi, qui obiit anno 710. Exſtat hæc vita apud Surium 20. Martii, Mabillon. Sæc. 3. part. 1. Sæc. VIII. ab an. DCC.

[e] COSMAS HIEROSOLYMITANUS, ut aliqui volunt, *Hagiopolites* dictus, Italia oriundus, vir omni politioris literaturæ genere excultiſſimus, claruit anno 730. A Saracenis prædonibus captus, Damaſcum abductus eſt: & a Johannis Damaſceni patre in domum receptus, Johanni adhuc juveni præceptor datus eſt. Tandem epiſcopus Maiumæ factus eſt. Scripſit *Hymnos 13. in præcipuas anni feſtivitates*, ea arte compoſitos, ut initiales literæ omnium ſententiarum, quibus unuſquiſque hymnus conſtabat, in unum collectæ, ſententiam quandam breviuſculam hymoo præfixam efformarent. Exſtant Latine ſolummodo iſti hymni in Bignæi appendice ad Biblioth. Patr. *Pariſ.* 1624. p. 716. & in Biblioth. Patr. tom. 12. p. 734. Exſtat etiam ejus ἔκφρασις, ſive *Enarratio metrica* ſingulorum Pſalmorum totius Pſalterii Davidici carmine Iambico. Cujus hoc initium, Ἔκφρασις ἰαμβικὴ εἰς τὸν θεῖον καὶ προφητικώτατον Δαυὶδ Κοσμᾶ ποιητοῦ. Προοίμιον. 730.

Μετὰ τὸν μέγιστον Μωϋσῆν καὶ μέγαν ἐν προφήταις
Καὶ πρώτιστον δημαγωγὸν, &c.

Habetur MS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. juxta ordinem Lambecianum 197. Neſſelianum 53. De hoc opere vide quæ habet Cl. Lambecius Comment. lib. 3. p. 103, 227. Vide etiam Cod. 60. num. 6. Erat certe Coſmas noſter doctrinæ eccleſiaſticæ periſſimus, poetica præſertim facultate inſignis. Ἀνὴρ εὐφυέστατος, inquit Suidas *, καὶ πνέων μουσικὴν ὅλως τὴν ἐναρμόνιον. *Vir ingenioſiſſimus, & modulationem muſicam totus ſpirans.* Teſtes ſunt, præter hymnos ſupra memoratos, Ἀσματικοὶ Κανόνες, de quibus ſubdit Suidas, *ees nullam comparationem admittere, nec admiſſuros unquam.* In his non infimum meretur locum *Triodium*, ſeu *Canticum tribus Odis conſtans:* quod habetur in officio Græcorum ſacro, a ſeptuageſima ad ſabbatum ſanctum recitari ſolito. Primam ejus partem, tres inquam odas, in figuram ſanctæ & vivificæ Trinitatis excogitavit Coſmas noſter, in magna ſanctaque Domini hebdomade, appellatione fere cujuſlibet diei per acroſtichidas cantus concinnans. Reliqua pro cæteris hebdomadibus Theodorus & Joſephus Studitæ addiderunt; ut ex Nicephori Calliſti *Synaxario* diſcimus. Poſtea multis a Marco monacho adjectis, *Tetrae-*

* In V. Johan Damaſc.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 93. *Oudin.* tom. 1. p. 1787. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 2. vol. 1. p. 709.
b Epiſt. *Boniſacii* ad *Athelbaldum* regem Merciorum, alia ad *Herefridum* presbyterum una cum epiſt. ad *Cuthbertum* archiepiſc. Cantuariæ, habentur ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 87. ſeq. c Edit. nov. tom. 1. p. 507. ſeq. d Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 514. e Conſ. *Oudin.* tom. 1. p. 1756. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. §. 7. vol. 10. p. 217 & §. 18. p. 332. ſeq.

Sæc. VIII. ab an. DCC. *dion* appellari cœpit. Quænam vero fuerint Coſmæ noſtri, quænam aliorum, in hoc libro partes, ex recentioribus Græciæ ſcriptoribus optime nos docet Leo Allatius Diſſert. 2. de libris Eccl. Græcorum p. 69.

730. [a] JOHANNES, DAMASCENUS a patria, *Chryſorrhoas* ab eloquentia, & *Manſur* ſeu *Manſeron* ab Arabibus dictus, natus eſt Damaſci patre inter cives ſuos primario, qui Saracenorum principi a ſecretioribus erat conſiliis. Ipſe Johannes in paterna domo a Coſma liberalibus diſciplinis inſtitutus, præclaram ſibi doctrinæ & eloquentiæ famam brevi comparavit. Defuncto patre, a Saracenorum Chaliſa in aulam adſcitus in intimiori conceſſu locum paternum obtinuit. Anno circiter 728. fervente controverſia Iconoclaſtica, ipſe imaginum cauſæ impenſe favens, epiſtolas contra Leonis Imp. molimina ad amicos quaquaverſum dedit, ab iis palam evulgandas, ac longe lateque diſtrahendas. Hinc commotus Leo Imp. conficta ſub Johannis nomine epiſtola effeciſſe dicitur, ut Damaſci princeps de Johannis fide male ſentiret, ac dextram ei amputaret. Neve egregio iſti Iconoduliæ confeſſori deſit miraculum, manus ei Deiparæ interceſſione in integrum reſtituta fertur. Verum, ut rem dicam, tota iſta, quanta quanta eſt, hiſtoria fabulam ſapit putidiſſimam; nec alium autorem habet, quam nugaciſſimum illum *vitæ Damaſceni* ſcriptorem, Johannem inquam Hieroſolymitanum. Fabulæ totius futilitatem & ineptias uberrime demonſtrat Cl Spanhemius, Hiſt. Imag. Reſtit. Sect. 2. num. 13. Eodem circiter tempore miſſionem a Chaliſa ægre impetrat Johannes, & Coſmam inſtituti ſui ac itineris comitem nactus, divenditis prius & inter pauperes diſtributis facultatibus, Hieroſolymam profectus eſt: ubi presbyteratus dignitate inſignitur: atque exinde, vitam monaſticam jamdiu meditatus, in S. Sabæ Lauram ſeceſſit, ibi reliquum vitæ tempus honeſto otio exacturus. Anno 730. ad ſcribendum ſe contulit; & *Orationes de Imaginibus* in lucem emiſit. Anno 749. Anaſtaſium S. Euthymii cœnobii abbatem, extinctam Petri Fullonis *de Triſagio* hæreſin in lucem revocantem ſcriptis & voce oppugnavit. Anno circiter 750. diem ſupremum obiit. Doctrinæ & eruditionis famam nemo, cui ſanum ſinciput, ei denegabit. Eximiam ejus Philoſophiæ & mathematicarum diſciplinarum ſcientiam Johannes Hieroſolymitanus maximopere celebrat. Egregiam vero rei theologicæ peritiam omnes norunt. In rebus tamen hiſtoricis immane quantum erat credulus: unde candide ſatis notat Baronius [*] *in multis ejus ſcriptis fidem vacillare, & compluribus ipſum ſcatere mendaciis*; quod quidem non uno exemplo oſtendit Caſaubonus Exercit. 13. num. 38. p. 305. Sæc. VIII. ab an. DCC.

[*] Ad an. 31. num. 75.

OPERA.

De Fide orthodoxa libri 4. Prodierunt ſeorſim, Lat. *Pariſ.* 1507. 4°. Gr. *Veronæ* 1531. 4°. Gr. Lat. inter alia Damaſceni opera *Baſil.* 1548. 1575.

Parallelorum opus, ſeu *Eclogæ* ſive *Collectanea ex S. Scriptura, ſanctiſque Patribus* deprompta, & in locos communes digeſta. Latine ſolummodo habentur inter opera Damaſceni, a Jacobo Billio primum edita. Græcus vero textus in variis Galliæ bibliothecis ſupereſt.

Liber de iis, qui in fide obdormierunt, qui ab omnibus fere propter fabulas ineptiſſimas Damaſceno abjudicatur. Prodiit Gr. una cum libris *de Fide orthodoxa Veronæ* 1531. 4°. Gr. Lat. ſeorſim *Venetiis* 1541. 8°. & inter cætera Damaſceni opera in utraque editione *Baſileenſi*.

De ſacris Imaginibus orationes 3. prodierunt ſeorſim Gr. *Romæ* 1553. 8°. Lat. *Antverp.* 1556. Gr. Lat. in editione *Baſileenſi* 1575. Lat. in reliquis editionibus.

Oratio, quomodo ad imaginem Dei creati ſumus. Habetur Gr. Lat. in editione *Baſileenſi* 1575.

De duabus Chriſti voluntatibus & actionibus, reliquiſque naturalibus proprietatibus liber. Exſtat Gr. Lat. in editione *Baſil.* 1575.

De natura compoſita contra Acephalos hæreticos ſeu Monophyſitas. Exſtat Gr. Lat. in edit. *Baſil.* 1575.

Aliud Damaſceni de eodem argumento *opuſculum* ἀκέφαλον Latine extulit Hen. Caniſius Antiq. Lect. tom. 4 [b].

Contra Neſtorianos liber, ab eodem Latine editus ibidem [c].

Argumenta contra Neſtorianos cum quæſtionibus & reſponſionibus de fide, a Johanne Wegelino Gr. Lat. cum notis evulgata *Auguſtæ-Vindel.* 1611. 8°.

[d] *Epiſtola de Triſagio.* Habetur Gr. Lat. in editione *Baſil.* 1575.

Adverſus Manichæos liber, ſeu *dialogus inter Orthodoxum & Manichæum de duobus rerum Principiis.* Prodiit Gr. Lat. ſeorſim *Baſil.* 1578. 8°. *Patavii* 1572. 8°. & in edit. *Baſil.* 1575.

De Hæreſibus liber, ſeu *catalogus Hæreſeon*, quæ ad illius tempora exſtiterunt. Habetur Gr. in editione *Pariſienſi* 1619. Pars poſterior, a Neſtorianis incipiens, quæ ſola

[a] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1714. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 103. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 30. §. 11. vol. 8. p. 772. [b] Gr. Lat. edid. *Baſnagius* in *Caniſii* Lection. Antiq. edit. nov. tom. 2. p. 19. [c] Gr. & Lat. *Baſnagius* ibid. p. 66. [d] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Procli* not. 1.

Da-

Sæc. VIII. ab an. D. C. Damaſceno debetur. Pars enim prior nil aliud eſt, niſi Epiphanii Anacephalæoſis. Integrum tamen opus dedit Gr. Lat. Cotelerius Monument. Eccleſ. Græc. tom. 1. p. 278.

[a] *Diſceptatio Chriſtiani & Saraceni*, Latine ſolummodo hactenus excuſa.

Fragmentum ſententiarum de octo Paſſionibus, ſeu *Vitiis capitalibus*; Latine tantum excuſum. Græcus textus exſtat in bibliotheca regia Pariſienſi.

De die Judicii homilia, ſeu *tractatus brevis*, Latine ſolum. Et Latini quidem cujuſdam autoris opus eſſe cenſet Labbeus.

Epiſtola ad Zachariam Doarorum epiſcopum de corpore & ſanguine D.N. Jeſu Chriſti, una cum alio prolixiori capitulo de eadem re, a Petro Pantino Gr. Lat. edita *Antverp.* 1601. & exinde in editionem *Pariſ.* 1619. deſumpta.

De Reſurrectione & Paradiſo libellus. Prodiit Gr. *Pariſ.* 1541. 16°.

De transfiguratione Domini oratio. Exſtat Gr. Lat. in editionibus *Pariſienſibus*.

Oratio de Sabbato ſancto, a Petro Pantino Gr. Lat. edita *Antverp.* 1601.

De nativitate Deiparæ orationes 3. a Jacobo Billio primum Gr. Lat. editæ in editione *Pariſienſi* 1577. Ex iis duæ poſteriores in nonnullis codicibus MSS. Andreæ Cretenſi inſcribuntur.

De dormitione ſive *aſſumptione B. Mariæ orationes* 2. quarum poſterior manifeſto ſpuria eſt. Ibi enim citatur Euthymius, qui ſub Alexio Imp. vixit. Exſtant Latinis tantum typis excuſæ, Græcus vero textus in bibliothecis Gallicanis ſupereſt.

De Chriſti nativitate, de ejuſdem Epiphania, & de feſto Pentecoſtes, Iambi Pentaſtichi, Acroſtichi, ab Aldo Manutio primum Gr. Lat. editi una cum aliis poetis Chriſtianis, *Venetiis* 1501. 4°. & exinde in editionibus Damaſceni operum fere omnibus. *Pariſ.* etiam 1589. 8°.

Oratio ad Chriſtum verſibus Anacreonticis compoſita. Exſtat Gr. Lat. in editionibus *Pariſ.*

Varia Cantica numeris ſoluta, de aſcenſione Chriſti, de transfiguratione, & in annunciationem Deiparæ. Habentur Gr. Lat. in editione *Baſileenſi* 1575.

Oratiunculæ quædam *ad Dominum, Deiparam, & Archangelum*, &c. Exſtant Latine ſolummodo.

Ὀκτώηχος, ſen ὀκτὼ ἦχοι, ſen *eccleſiaſtica Græcorum cantica*, quæ *Octoſoni* inſcribuntur, autoribus Damaſceno, Metrophane Smyrnæo, & aliis eccleſiæ Orientalis doctoribus. Exſtant Latine in editionibus *Pariſ.* Græcus textus in bibliothecis Gallicanis reperitur. Sæc. VIII. ab an. DCC.

De Dialectica liber ad Coſmam Maiumæ epiſcopum. Exſtat Gr. in edit. *Baſil.* 1575.

De decretis, & placitis primæ Inſtitutiones ad Johannem epiſcopum Laodicenum. Habentur Gr. Lat. in editione *Baſil.* 1575.

Phyſica, ſeu *Ariſtotelicæ Philologiæ compendium* quoddam. Exſtat Latine ſolummodo in editionibus *Pariſ.*

Hiſtoria Indica, ſive *vita & converſatio SS. Barlaami & Joſaphati*, ſeu *duorum militum Chriſti*: de qua duo imprimis ſunt quærenda: 1°. Utrum vera an ficta ſit hiſtoria; fabulam eſſe, non veram hiſtoriam multis ex ipſo opere demonſtrari poterat, nec ulli dubium eſſe poteſt, qui ipſam hiſtoriam attente perlegerit. Fuiſſe forſan quendam Barlaamum & Joſaphatum, & generalia quædam operis fundamenta, vero non diſſimile eſt, reliqua ex antoris ingenio ficta: & in hanc quidem ſententiam miſſis aliis deſcendere video Cl. Huetium *: *Ea fabula*, inquit, *Romanenſis quidem eſt, ſed pia; de amore agit, ſed divino; plurimum hic ſanguinis effuſum eſt, ſed martyrum; ad hiſtoriæ normam, & ex fabulæ Romanenſis legibus, opus illud elucubratum eſt; nihilominus tamen etſi veriſimilitudo ibi ſatis accurate obſervata eſt, tot tamen figmentorum præfert indicia, ut qui ſeria animi cogitatione opus legerit, is confictum eſſe nunquam ſit iturus inficias.* 2°. An Damaſceni ſit. Præterquam enim quod Spiritum Sanctum a Filio procedere doceat, in nonnullis codicibus MSS. Johanni Sinaitæ (viz. ut opinor, Johanni Climaco) inſcribitur[b], quod quidem pluribus aperte ſatis refellit Jac. Billius *præfatione ad novam verſionem* a ſe adornatam. Exſtat Latine ex vetuſta monachi cujuſdam (non Georgii Trapezuntii, uti male præ ſe fert titulus) verſione in editionibus *Baſileenſibus*, & ſeorſim *Colon.* 1593. 8°. *Antverp.* 1602. 8°. ex Jacobi Billii verſione in editionibus *Pariſienſibus*. Græce habetur MS. in bibliotheca regia Pariſienſi.

* De Orig. Fab. Rom. p. 62.

Vita Stephani junioris, qui ob cultum imaginum mortem oppetiit, extremo ille ſupplicio a Conſtantino Copronymo affectus eſt anno 767. Adeo ut dicendum ſit, aut hanc *vitam* Damaſceno ſuppoſitam eſſe, aut Damaſcenum ante annum 767. non obiiſſe. Habetur Latine in editionibus *Pariſ.* & apud Surium 28. Novembr. Græce vero MS. in bibliotheca regia *Pariſienſi*.

[c] Prodierunt opera Johannis Damaſceni, partim Græce, partim Latine, *Baſil.* 1539. 1548. 1575. & cura Jacobi Billii *Par.* 1577. 1603. 1619. fol. In hoc vero Pariſienſes

a Conf. *Fabr.* de Verit. Chriſtian. Relig. c. 2. §. 36. p. 119. & §. 38. p. 123. *b* Conf. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Sigebert. Gemblac.* c. 75. *c* Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 30. §. 11. vol. 8. p. 776.

Sæc. VIII. ab an. DCC. longe ſuperat editio Baſileenſis tertia, quod multo plures Damaſceni tractatus Græce exhibet [a].

Epiſtola de SS. imaginibus ſub Damaſceni nomine Gr. Lat. edita eſt a Fr. Combefiſio Orig. CP. p. 110. quam tamen revera eſſe *epiſcoporum Orientalium ſynodicam*, diu poſt Damaſceni mortem ſcriptam, luculenter probat Combefiſius ibid.

Oratio demonſtrativa de ſanctis & venerandis imaginibus adverſus Copronymum Imp. Exſtat Gr. Lat. a Combefiſio cum notis edita Auctuar. Nov. tom. 2. p. 663. Damaſceni vero fœtus haud videtur eſſe.

[b] OPERA Ἀνέκδοτα, quæ ſuperſunt.

Homilia in nativitatem Deiparæ, in annunciationem ejuſdem, in aſſumptionem ejuſdem. Encomium S. Johannis Chryſoſtomi; homilia in ficum arefactam.

Libellus orthodoxæ Fidei. De Virtute & Vitio. In nativitatem Domini ſermo hiſtoricus. Definitiones plures.

De divinitate & incarnata œconomia D. N. J. C. contra execrandas Jacobitarum ſuperſtitiones. Liber Eliæ epiſcopo dictatus, & ab eo ad Petrum metropolitam Damaſcenum miſſus. *Contra Neſtorianos liber. Teſtimonia SS. Patrum demonſtrantia unicum eſſe Chriſtum ex duabus naturis conſtantem. Opus Paſchale.*

Lexicon etymologicum. Paracletice in B. Virginem ſecundum octo tonos Græcorum diſtincta. *Oratio in S. Barnabam. Homilia de reſurrectione Chriſti, & de non judicando, nec ulciſcendo. Narratio de S. Artemio ex Philoſtorgio. Canones varii in Sanctorum ſolemnitates. Troparia pene innumera.*

Scholia in Categorias Ariſtotelis [c]. *De menſibus Macedonum. Collectio variarum Hypotheſeωn. De divinis Mandatis. De tribus Animæ facultatibus. De libero Arbitrio. Logicæ compendium. Collectio teſtimoniorum ex SS. Patrum ſcriptis; de Trinitate, duabus in Chriſto naturis, œconomia divina*, aliiſque eccleſiaſticis dogmatibus, in capita 41. diſtributa, quæ tamen an genuinum Damaſceni ſit opus, haud adeo ſibi conſtare agnoſcit Labbeus.

Alia fortaſſe plurima hinc inde deliteſcentia reperiri poſſent. De ineditis vero Damaſceni, qui plura cognoſcere velit, conſulat *Conſpectum omnium operum S. Damaſceni*, quem in lucem emiſit Phil. Labbeus *Pariſ.* 1652. 4°. quo tempore novam Damaſceni editionem in animo habuit; quod & ante ipſum meditatus erat Johannes Aubertus, ad quem proinde plura Damaſceni, aliorumque huc ſpectantia, opera Græce e MSS. codicibus eruta, quædam etiam a ſe Latine verſa, tranſmiſerat Leo Allatius, qui hoc etiam nomine Labbeum plagii inſimulat, quod poſt Auberti mortem ſchedas ſuas Roma miſſas expilarit. *Operam*, inquit, *& oleum perdidimus, & alienos labores ſurripiens, ſe graculus neſcio quis circumveſtit.* Ut vero omnibus innoteſceret, quid ipſe in Damaſcenum contulerit, catalogum operum ad Aubertum tranſmiſſorum, *Symmictorum* ſuorum calci ſubnectendum curavit p. 445. Interim nova hæc, & toties promiſſa, editio in hunc uſque diem nuſquam prodiit. Sæc. VIII. ab an. DCC.

[d] ORDO ROMANUS, *de divinis Officiis & Miniſteriis per totius anni circulum.* 730.
Scriptus videtur hoc ſæculo, adeoque Cl. Uſſerium ſecuti circa annum 730. collocamus. Certe nec de autore, nec de ætate hujus operis ſatis conſtat. Ipſe autor penitus ignoratur, etſi fuiſſe aliquem non infimæ notæ ex Romanæ eccleſiæ clericis veri non abſimile eſt. Quod ætatem ſpectat, ſunt qui eo circiter tempore fuiſſe in Galliam miſſum volunt, quo Carolo M. procurante divina officia cum Romano cantu in Galliam ſunt introducta. Verum ex ipſo opere deprehendi poſſunt, quæ autorem Carolo M. antiquiorem fuiſſe arguunt. Interim improbabile non eſt librum in Gallias tranſmiſſum ab Alcuino auctum fuiſſe & interpolatum; quin & non pauca obſervari poſſunt, quæ tempora ævum Carolinum ſequentia manifeſto ſapiunt. Quod vero hunc librum fuiſſe *Codicem Gelaſianum* conjiceret Melchior Hittorpius, in eo ſane toto erravit cœlo, ut ex ipſo Gelaſii codice nuper edito prima facie liquido conſtat. Exſtat hic *liber* inter *Scriptores de divinis Officiis* a Melch. Hittorpio editos *Pariſ.* 1610. p. 1. & in quavis fere Bibliothecæ Patrum editione: alibi etiam a Caſſandro, atque aliis editus.

AUTOR *vitæ S. Botulfi*, natione, ut 730.
videtur, Anglus, circa annum 730. vel non diu poſtea, claruiſſe videtur. Refert enim num. 10. ſe ab his qui S. Botulfi imbuti ſunt diſciplina, quique ejus, dum viveret, uſi ſunt præſentia, miracula ab eo patrata didiciſſe. Scripſit *vitam S. Botulfi* abbatis Ikanhoenſis in Anglia primi. Situm erat illud monaſterium, a S. Botulfo conditum, apud Anglo-Saxones, ad Withamam fluvium in agro Lincolnienſi prope oppidum Boſtonum ſive **Botolf's-Town**, ut Camdenus noſter acute

a *Damaſceni* opera omnia quæ exſtant, recenſuit & notis illuſtravit *P. Michael Lequin* & denuo edid *Pariſ* 1712. 2 vol. fol. b Conf. *Oudin* tom. 1. p. 1755. *Fabr.* Bibl. Gr. l 5. c. 30. §. 11. vol. 8 p. 819. c MS. habentur in Bibl. regis Galliæ teſte Labbeo. d Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1811. ſeq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 14. vol 5 p. 502.

conjicit.

Sæc VIII. ab an. DCC. conjicit. Vitam hanc integram & ſinceram ex membranis cœnobii Uticenſis in Neuſtria, primus edidit Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 3. part. 2. p. 4.

730. AUTOR *vitæ S. Goaris*, cœnobii S. Goaris in diœceſi Trevirenſi (ut credi par eſt) monachus, circa annum 730. claruiſſe videtur. Neque enim ipſius ætas certo ſtatui poteſt, niſi quod opus ejus Wandalberti diaconi Prumienſis tempore, qui vixit & ſcripſit anno 839. vetuſtum & perantiquum exemplar habebatur. Compoſuit *vitam S. Goaris* confeſſoris & eremitæ circa an. 649. defuncti; quam ex MS. Cod. Herouvalliano Actis ſuis Benedictinis inſeruit Johan. Mabillonius Sæc. 2. p. 275.

730. AUTOR *vitæ S. Richmiri* claruit circa annum 730. Vixit quippe ſub Arrio, Richmiri anno circiter 710. defuncti ſucceſſore, adhuc in vivis agente, ut num. 18. ipſe nos docet. Scripſit *vitam S. Richmiri*, apud Cœnomannos abbatis. Habetur apud Bollandum Januar. 17. & Mabillon. Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 228.

731. GREGORIUS III. natione Syrus, Johannis filius, ex presbytero eccleſiæ Romanæ factus pontifex anno 731. die 22. Februarii, Gregorii deceſſoris veſtigiis ſedulo inhæſit; imaginum cauſam ſtrenue tutatus eſt, Iconoclaſtas crebris anathematum fulminibus obruit, Italiam a Græcorum imperatorum regimine abſtrahere perrexit, circumpoſitas Romæ ditiones S. Petri nomine, ſi Diis placet, in eccleſiæ dominium vendicare & arripere cœpit. Ineunte ſtatim pontificatu commonitorias ad Leonem Imp. de imaginibus reſtituendis literas miſit. Verum Gregorio presbytero, cui literæ erant commiſſæ, eas imperatori in manus dare verito, res eventu caruit. Reverſus igitur Romam Gregorius, in ſynodo cauſam agere coactus eſt, ac depoſitionis ſententia ægre elapſus, Conſtantinopolim iterum legatus eſt, aliis ejus argumenti literis munitus. Verum imperatoris juſſu in Sicilia comprehenſus literis exuitur, & in exilium amandatur. Re in urbem delata, Gregorius papa collecta undique epiſcoporum Italorum ſynodo, fulminibus ſævit, & imaginum inimicos diris devovet, lato ea de re inſigni conſtituto. Miſſus ex ſynodo Conſtantinus defenſor, qui commonitorias ad imperatorem literas deferret, uti & anno ſequente Petrus defenſor, eandem quam Gregorius presbyter, fortunam experti ſunt. Anno 739. Roma a Luithprando Longobardorum rege obſeſſa, Gregorius papa ſubſidium a Carolo Martello ſupplex petiit, miſſis in Galliam legatis, qui literas & claves, vinculaque D. Petri ad flectendum citius Caroli animum deferrent. Obiit anno 741. die 10. Novembris. [a] Exſtant *Epiſtolæ 7. & Excerpta 33. ex Patrum dictis, canonumque ſententiis, de diverſis criminibus & eorum remediis*, Concil. tom. 4. p. 1468.

[b] EGBERTUS, natione Anglus, regio Northumbrorum ſanguine ortus, Eadberti quippe regis frater. Defuncto Wilfrido anno 732. archiepiſcopus (non, quod habet Oudinus, Cantuarienſis, ſed) Eboracenſis factus eſt. Fratris ſui potentia & opibus fretus eccleſiam Eboracenſem in illuſtriorem longe ſtatum evexit; & cum elatioris ingenii vir fuerit, pallium a pontifice Romano ſedi ſuæ impetravit. Vir erat promovendis ſtudiis natus, & eruditorum omnium Mæcenas optimus; unde nobiliſſimam bibliothecam teſte Malmsburienſi *, Eboraci conſtituit; de qua præclare Alcuinus epiſtola ad Carolum M. *Date mihi*, inquit, *exquiſitioris eruditionis ſcholaſticæ libellos, quales in patria habui per bonam & devotiſſimam magiſtri mei Egberti archiepiſcopi induſtriam; & ſi placet, excellentiæ veſtræ remittam aliquos ex pueris noſtris, qui excipiant quæque neceſſaria, & revehant in Franciam flores Britanniæ.* Obiit Egbertus anno 767. epiſcopatus 36. Scripſit *Dialogum de eccleſiaſtica Inſtitutione*, quem ex bibliotheca Cottoniana primus in lucem protulit, & una cum Bedæ opuſculis quibuſdam edidit Cl. Waræus *Dublin.* 1664. 8° [c]. exinde tranſlatum in Concil. tom. 6. p. 1604 [d]. *Excerpta* 144. ex dictis & canonibus SS. Patrum ab Egberto concinnata, & ad eccleſiaſticæ politiæ conſtitutionem conducentia, exſtant ab Hen. Spelmanno primum edita conciliorum Britannicorum tomo 1. *Londini* 1639. exinde conciliorum tomo 6. p. 1586 [e]. Scripſit adhuc Egbertus *Pœnitentiale* quatuor libris diſtinctum, quod in plurimis academiæ tum Cantabrigienſis tum Oxonienſis bibliothecis manuſcriptum hodie ſervatur. Ex libro ſecundo *Canones* 35. edidit idem Spelmannus, qui habentur etiam Concil. tom. 6. p. 1601. Ampliorem *Pœnitentialis* portionem edidit Morinus in Appendice ad libr. *de Pœnitentia* p. 11. Integrum opus utinam aliquando evulgaretur [f]. Et iſta, & Gregorii 3. Excerpta plu-

732.

* De Geſtis Pontif. Anglic. l. 3. p. 153.

a Conf. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. vol 6 p 97. *Fabr.* Bibl. med. & infim Latinit l 7. vol 8 p. 258. *b* Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol 6 p 102. *Oudin.* tom. 1. p 1794 *Fabr.* Bibl. med & infim Latinit l 5. vol. 2. p 230. item Bibl. Gr l. 6 c. 1. §. 10. Art. 12. vol. 11. p. 74 *c* Ex editione Dublinenſi recudi fecit *Henricus Whartonus* cum nonnullis Bedæ opuſculis *Lond.* 1693. 4to. *d* Item in *Wilkins* Conc Brit. tom. 1. p 82 ſeq. *e* Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 101. ſeq. *f* Ex MSS. Coll. Corp. Chriſt. Cantab. publici juris fecit *David Wilkins* Conc. Brit. tom 1. p. 113. ſeq.

Sæc. VIII. ab an. DCC. rima habent communia cum Bedæ *libello*, ſeu *canonibus de remediis peccatorum*: cæterum notari velim hos Bedæ *canones* in editione Antonii Auguſtini *Pœnitentiali Romano* ſubjuncta Egberti archiepiſcopi nomen præ ſe ferre.

740. [a] FREDEGARIUS SCHOLASTICUS, gente, ut videtur, Gallus; claruit anno 740. Scripſit, jubente Childebrando comite, Pipini regis patruo, *Hiſtoriam*, ſeu *Chronicon de geſtis Francorum*, ab anno 596. quo deſiit Gregorius Turonenſis, exorſus, & ad annum 739. progreſſus. *Hiſtoria* iſta Gregorio Turonenſi appendicis vice ſubnecti ſolet, ſub Fredegarii vero nomine primum edita eſt a Marquardo Frehero in *corpore veterum hiſtoricorum Francicoram*, (qui & appendicem anonymi cujuſdam ab anno 739. ad 768. pertingentem annexuit) & exinde auctior ab Andrea Quercetano Scriptor. Francic. tom. 1. p. 740. & in Bibliotheca Patr. tom. 11. p. 740. Scripſit & *Hiſtoriam miſcellam*, ſeu *Chronicorum libros* 5. ad exemplum chronici Hieronymiani, quibus totam fere Gregorii hiſtoriam in compendium redegerat. Verum opus iſtud dudum interiit. Sin vero recte conjicit Cl. Lambecius *, totum exſtat. Quod paulo latius explicandum eſt. Circa Caroli M. ætatem, vel paulo ante, Gallus quidam ex variis vetuſtiorum opuſculis, *Collectaneorum chronologicorum* opus contexuit, in ſex partes digeſtum. I. Continet anonymi cujuſdam librum *de diviſionibus & generationibus Gentium*, qui ſub Alexandro Severo ſcripſit, & Africani Chronographiæ pars eſſe putatur. Hanc accurate edidit Ph. Labbeus Biblioth. Nov. MSS. tom. 1. II. Excerpta ex Idacio, aliiſque complectitur. III. Alia itidem ex Idacio exhibet. IV. Ex Thoromacho, ſeu Turonico, i. e. Gregorio Turonenſi deſumitur [b]. V. Q. Julii Hilarionis, vt volunt, de curſu temporum libellum repræſentat. VI. Plura ex Thoromacho ſeu Gregorio Turonenſi excerpta continet. Habentur hæc omnia eodem ordine in pervetuſto codice MS. Biblioth. Vindob. literis Gothicis ante 800. circiter annos exarato. Horum collectaneorum compilatorem fuiſſe Fredegarium noſtrum conjicit Cl. Lambecius Comment. lib. 2. c. 8. p. 850. Cujus opinor conjecturæ doctiorum nemo refragabitur; præſertim cum ipſe Fredegarius in præfatione ad hiſtoriam ſuam diſerte ait, ſe, ad exemplum chronici Hieronymiani & eorum qui illud auxere, quinque chronicorum libros contexuiſſe. Priorem hujus operis partem ex codice MS. extulit loco citato Lambecius, & de reliquis collectionis partibus non indiligenter agit. Confer quæ de hiſce collectaneis congeſſit Chr. Sandius not. ad Voſſ. de Hiſt. Lat. p. 279. Ubi editiones, Caniſianam & Labbeanam, cum iis quæ Lambecius protulit, ſedulo & accurate confert.

* Comment. l. 2. c. 8. p. 850.

740. CUTHBERTUS, gente Anglus, patria, ut videtur, Dunelmenſis, Girwicenſis cœnobii monachus, venerabilis Bedæ diſcipulus, ſub quo in bonis literis mire profecit. Claruit anno 740. præceptori ſuo extrema jam ſenectute laboranti a manu fuit, & ab eo dictata calamo excepit, illi etiam morienti aſtitit, & extrema verba ſedulo audivit. [c] Scripſit *librum de vita & obitu Bedæ* Cuthwino æquali ſuo dicatum, in quo Bedæ mortem 8. Cal. Junii die Mercurii, qui aſcenſionis diem proxime præceſſit, contigiſſe refert. Habetur tomo 8. operum Bedæ edit. *Baſil.* *Vita Bedæ* ſine nomine autoris, nec non *de obitu Bedæ epiſtola*. Verum vitam illam ex Petro Equilino Sanct. Catalog. lib. 5. c. 55. acceptam eſſe apparet; epiſtolam autem iſtam *de obitu Bedæ* (a Surio etiam relatam in tomo 7. die 10. Maii) Cuthberti eſſe mihi (inquit Uſſerius Biblioth. Theol. pag. 128.) perſuadeo. Nam præterquam quod in plurimis Codd. MSS. ei diſertim aſcribatur, autor ſeſe Bedæ morti interfuiſſe teſtatur, quæque ex Cuthberti libro habet Florentius Wigornienſis in chronico ſuo ad an. 734. in hac epiſtola totidem verbis reperiantur. Ubi notandum eſt, quod in epiſtola male habetur [7. Idus Maii] ex Florentio, ac Matthæo Florilego emendandum eſſe ac legendum [7. Cal. Junii] quod & temporum ratio exigit, & pluribus probat Cl. Uſſerius loc. cit. Sub Cuthberti nomine hanc epiſtolam dedit Abrahamus Whelocus in vita Bedæ, hiſtoriæ ejus Eccleſ. præmiſſa; *Cantabrig.* 1644. Porro ſcripſit Cuthbertus, teſte Balæo *, *Epiſtolarum familiarium librum*, atque plura, quæ deſiderantur. Meminit *Coronidis* ab eo *adjectæ hiſtoriæ Bedæ* Johannes Priſeus *, quam & penes ſe exſtitiſſe narrat.

* Script. Angl. Cent. 2. c. 7.

* Hiſt. Brit. Defenſ. c. 12. p. 112.

741. [d] ANASTASIUS, monaſterii S. Euthymii in Palæſtina abbas. Claruit an. 741. Anno demum 749. cum de *Triſagio* male ſentire inciperet, totum id ad Filium referens, occaſionem dedit Johanni Damaſceno epiſtolam *de Triſagio* ad Jordanem cœnobiarcham contra errorem ejus ſcribendi. Scripſit vero ipſe Anaſtaſius *librum contra*

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1798. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 605. b Hæ 4. partes Collectan. Chronologic. habentur ap. *Caniſii* Lection. Antiq. tom. 2. p. 579. ſeq. Edit. nov. tom. 2. p. 154—195. c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1211. d Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1795. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 102. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 2. §. 35. p. 116.

Judæos,

Judæos, qui a Caniſio Antiq. Lect. tom. 3. part. 1. p. 123 [a]. primum editus Latine ex Turriani verſione, exinde habetur Bibliothecæ Patr. tomo 13. Græcus textus etiamnum ſupereſt MS. Romæ & alibi; præcipue in Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 307. ex quo apparet verſionem Turriani Latinam non modo in principio & fine, ſed & alibi paſſim eſſe mutilam & imperfectam, ut e re plane eſſet novam editionem eamque Græco-Latinam adornari. Vide Catal. Vindob. part. 1. cod. 307. num. 2. p. 420.

741. [b] ZACHARIAS, natione Syrus, Polychronii filius, profeſſione monachus, demum pontifex Romanus anno 741. die 19. Novembris, pacem cum Luitprando rege ſtatim iniit, a quo etiam anno ſequente Interamnam in finibus Spoletinis profectus quatuor urbes a ducatu Romano ante triennium abreptas reſtitui precibus obtinuit; uti & anno 743. Ticinum contendens pacem Ravennatenſibus dari ab eodem impetravit. Anno 742. habita Romæ ſynodo concilium Bonifacii Moguntini Germanicum ratum fecit. Anno 745. collecto Romæ epiſcoporum concilio Adelbertum & Clementem, anno 748. Sampſonum Scotum, inficetos quoſdam hæreſiarchas, a Bonifacio paulo ante damnatos, anathemati ſubjecit. Anno 750. Peruſiam profectus, Rachin Longobardorum regem ab urbis iſtius obſidione precibus & muneribus dimovit. Anno 752. regnum Franciæ a ſtirpe Merovingica in Pipinum Caroli Martelli filium autoritate apoſtolica tranſtuliſſe, & Childerico regi faſces abrogaſſe dicitur. Verum rem totam conſtanter pernegant ſcriptores de tranſlatione imperii cordatiores, quos conſulat lector. Obiit Zacharias die 3. Martii an. 752. Exſtant *Epiſtolæ* 18. Concil. tom. 6. p. 1498 [c]. *Epiſtola ad Theodorum epiſcopum Ticinenſem* apud Dacher. Spicileg. tom. 8. p. 120. & Baluz. Append. ad Reginonem p. 601. Habentur quinetiam ab eo Græce verſi *S. Gregorii Dialogi*, Latino textu adjuncto, in editione operum Gregorii *Rom.* 1590. ubi deſint 6. capita, ſupplenda ex Caniſ. tom. 3. p. 24 [d]. Ac proinde in editione operum Gregorii *Pariſienſi* 1640. *Verſio Græca* integra reperitur. Cæterum & alia quædam S. Gregorii opuſcula Græce vertiſſe Zachariam Photius * nobis autor eſt, quæ non exſtant.

* Cod 252.

742. [e] CHRODOGANDUS, ſive *Chrodegangus*, ſive *Rodegangus*, natione Germanus, in pago Hasbanienſi natus, Sigrammi & Landradæ filius ex illuſtri primariæ Francorum nobilitatis genere ortus, in aula majoris Caroli enutritus, ejuſdemque deinde referendarius factus. Mortuo Sigebaldo, anno 742. die 1. Octobr. Metenſis eccleſiæ antiſtes creatus eſt. Anno 749. Gorzienſe monaſterium condidit. 753. una cum Autchario duce a Pipino Romam miſſus eſt, ut Stephanum papam in Gallias deduceret. Anno 757. diœceſeos ſuæ clericis, quos cœnobitarum ad inſtar familiaritatem invicem colere voluit, *Regulam* præſcripſit, ut præcepta iis præſto eſſent, quibus intra vitæ eccleſiaſticæ terminos ſeſe optime continerent. Anno 764. Romam iterum petiit, ut ſanctorum reliquias a cœmiteriis in urbem tranſlatas a pontifice impetraret, ac proinde SS. Gorgonis, Naboris, & Nazarii corpora ſecum referens in monaſterio ſuo Gorzienſi repoſuit. Obiit pridie Cal. Mart. anno 766. *Vir erat*, teſte Paulo * Diacono, *undecunque clariſſimus, forma decorus, eloquio facundiſſimus, tam patrio quam Latino ſermone imbutus, ſervorum Dei nutritor, orphanorum viduarumque non ſolum altor, ſed & clementiſſimus tutor.* Autoritatis quinetiam pontificiæ propugnator ſtrenuus, qui ut recte notat Hen. Pantalcon *, cœlibatum ſacerdotum, ſpontaneam paupertatem, vitam monaſticam, jejunia, feſta, miſſas, & alia ejuſmodi ſupra modum extulit. Exſtat ejus *Regula Clericis Metenſibus præſcripta*, primo a Luca Dacherio edita Spicileg. tom. 1. p. 205 [f]. verum admodum interpolata, & ad communem totius eccleſiæ uſum immutata. Puram & genuinam extulit Labbeus Concil. tom. 7. p. 1444. Alios adhuc finceriores codices nactus Cl.Cointius utramque cum exemplari ſuo editionem contulit, & cuivis fere capiti variantes lectiones & obſervationes ſuas addidit, Annal. Eccl. Franc. tom. 5. ad an. 757. Notet etiam lector aliam etiam *Regulam* ex Chrodogando, aliiſque conſarcinatam a Labbeo exhiberi, ubi ſupra p. 1464.

Le Cointe ad an. 742. num. 51 &c. ex Paulo Diac. de Episc. Metenſ.

* De Ep Metenſ.

* De Viris illuſt. part. 1. p. 262.

[g] WILLIBALDUS, gente Anglus, patria Devonienſis, ex illuſtribus Anglorum familiis, &, ut volunt nonnulli, regio genere ortus, S. Bonifacii diſcipulus & nepos, ſub cujus regimine bonarum literarum ſtudiis ſe totum dedit. Puer quinquennis monaſterio Waldheimenſi a parentibus datus eſt ab Egviwaldo abbate inſtituendus. Adultus factus, loca ſancta viſendi ſtudio ductus in exteras regiones peregrinari cœpit: & Romam atque exinde Hieroſolymam profectus, poſt ſeptennium peregrinationi im- 742.

Vit. S. Willib. ap. Caniſ. Ant. Lect. tom. 4. p. 695. (h) Pantal. de vir. illuſt. part. 2. p. 263.

a Edit. nov part. 3. p. 123. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ vol. 6. p. 98. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 478 & p. 479. not. c Plures *Zachariæ* papæ & *Bonifacii* epiſtolas dedit etiam *Langius*, tom. 1. Spicil. Eccleſ. *Lipſ.* 1716. fol. d Edit. nov. tom. 2. p. 89. e Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1798. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 106. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1052. f Edit. nov. tom. 1. p. 565. g Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1802. (h) Edit. nov. tom. 2. p. 117.

penſum, in monaſterio Caſinenſi conſedit. Anno 738. Romam iterum contendens, Bonifacio obviam fit, a quo mediante papa exoratus ad opem ſubſidiariam ei in apoſtolatu Germanico ferendam ſe accinxit. Germaniam igitur ingreſſus evangelio prædicando ſtrenue incubuit, & a Bonifacio epiſcopus Eiſtatenſis factus, anno 742. concilio Germanico interfuit. Obiit juxta Baleum anno 781. ætatis 77. Scripſit, rogante Lullo archiepiſcopo Moguntino, *vitam S. Bonifacii*, quæ habetur apud Caniſ. tom. 4. part. 2. p. 341 [a]. & cum Bonifacii epiſtolis a Serario edita *Mogunt.* 1605. apud Surium etiam die 5. Junii, & Mabillon. Sæc. Benedict. 3. part. 2. p. 1. Scripſiſſe dicitur & *vitam S. Walpurgæ ſororis ſuæ*, & epiſtolas aliquot ad monachos. Verum an exſtant hodie, non liquet.

744. [b] JOHANNES, monachus & presbyter, poſtea, ut videtur, Eubœæ epiſcopus, claruit circa annum 744. Exſtat ejus oratio hiſtorica εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν τῶν ἁγίων δικαίων, *Joachimi & Annæ, & in nativitatem beatiſſimæ Virginis Deiparæ*, quæ hoc modo incipit, Ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος, ὁ τῶν μεγάλων μυστηρίων ἐξηγητής, &c. Aſſervatur MS. in Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 247. num. 18. fol. 137. & inter Hiſtoricos Eccleſiaſt. Cod. 114. num. 1. fol. 1. Leo Allatius de Script. Simeon. p. 102. alium Johannis noſtri *Sermonem*, εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν recenſet, hoc initio, ὁπόταν τὸ ἔαρ ἐπέλθῃ τὰ τῶν σωμάτων στοιχεῖα, quem a priori diverſum eſſe nullus dubito.

750. MARCUS, epiſcopus Hydruntinus; claruit, ut volunt, anno 750. Scripſit Græce *Hymnum* breviculum Acroſtichum *in magnum Sabbatum*, qui Latine verſus exſtat in Appendice Bigneana, p. 725. & in Bibliotheca Patrum.

750. PIRMINIUS, abbas, quin &, ut videtur, epiſcopus ſeu chorepiſcopus, cujuſnam vero loci, mihi incompertum eſt. Claruit circa annum 750. Scripſit *libellum de ſingulis libris Canonicis*, cui etiam multa adverſus pravos ſui ſæculi mores immiſcuit. Exſtat iſte libellus a Mabillonio editus Analect. tom. 4. p. 569.

750. AUTOR anonymus *vitæ S. Hermenlandi*, monachus, cujus vero loci haud ſatis certum, claruiſſe videtur circa annum 750. *Vitam* ſcripſit *S. Hermenlandi* Antrenſis in Aremorica abbatis primi, qui in inſula fluvii Ligeris, *Antro* dicta, monaſterium condidit an. 696. & e vita deceſſit circa annum 720. Exſtat, ſed interpolata apud Surium Mart. 24. Integriorem & genuinæ lectioni reſtitutam ediderunt, Bollandus Mart. 24. & Mabillonius Sæc. Benedict. part. 1. p. 383.

ANONYMUS *vitæ S. Eucherii* autor, 750.
claruit, Eucherio pene æqualis, circa annum 750. Scripſit *vitam S. Eucherii* Aurelianenſis epiſcopi, quam habes, ſtylo nonnihil mutato, apud Surium Februar. 20. integriorem apud Bollandum eodem die, & Mabillonium Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 594.

[c] STEPHANUS II. patria Romanus, 752.
Conſtantini filius, in Lateranenſi palatio educatus, eccleſiæ Romanæ diaconus, ac tandem anno 752. die 19. Martii pontifex ordinatus. Ineunte pontificatu obſeſſa ab Aiſtulpho Longobardorum rege urbe, cum precibus & literis de pace concilianda, & exarchatu Ravennatenſi S. Petri ditioni reddendo diu fruſtra egiſſet, & Conſtantinum Imp. miſſis legatis irrito ſucceſſu ſuppetias oraſſet; ipſe anno ſequente iter in Gallias ſuſcepit, ut a Pipino rege ſubſidium impetraret. Miſſo igitur a Pipino in Longobardos exercitu, Aiſtulphus ad optatas a Stephano pacis conditiones adactus eſt: quas cum ceſſante Gallicorum armorum metu anno 755. violaverit, & urbem Romam obſidione iterum cinxerit, Stephanus auxilium a Pipino ſecunda vice petiit, excommunicationem ei, ni eccleſiæ Romanæ ſuccurreret, interminatus. Advolante itaque cum exercitu in Italiam Pipino Aiſtulphum obſidione relicta pacem inire, & Ravennatenſe territorium Romanæ urbis ditioni reſtituere coegit. Obiit die 16. Aprilis anno 757. Exſtant *Epiſtolæ 6.* aliaque *Præcepta* & *Reſponſa*, Concil. tom. 6. p. 1630 [d].

ANASTASIUS, monachus Caſinenſis, 754.
ſub Stephano 3. pontifice Romanæ eccleſiæ bibliothecarius, & quod volunt nonnulli, ſed inani conjectura ducti, Cardinalis, claruit anno 754. Scripſit *hiſtoriam de tranſlatione partis Reliquiarum S. Benedicti & Sororis ejus Scholaſticæ*, quæ in bibliotheca Caſinenſi ſervatur. Exemplar etiam MS. penes ſe habuiſſe teſtatur Arnoldus Wion. Lign. Vit. lib. 2. c. 8. p. 177. Hujus quidem Anaſtaſii nullus meminit Petrus Diaconus libro *de viris illuſtribus Caſinenſibus*.

ISIDORUS, gente Hiſpanus, Pacenſis 754.
in Luſitania epiſcopus, claruit anno 754. Condidit *Chronicon Hiſpaniæ* ſub Arabum imperio, ab anno Chriſti 610. uſque ad an-

a Edit. nov. tom. 2. p. 232. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 20. vol. 9. p. 63. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 108. d Additio *ad Revelationem* Stephani papæ cum *Epiſtola* ad Pipinum regem & Carolum & Carolomannum habetur *ibid.* p. 1881.

num

num 754. Et Iſidori Hiſpalenſis chronicon continuaſſe dici poteſt. Opus eſt ſtylo Barbaro, & vere Gothico ſcriptum; ſed & plagis aliunde inflictis magis adhuc fœdatum. Primus eruit Prudentius Sandovalius, ſed longe accuratiorem editionem ex codicibus MSS. promiſit Card. d'Aguirre Notit. Concil. p. 163. Perperam confundi hunc cum Iſidoro Hiſpalenſ. a Pelagio Ovetenſi, aliiſque, perſpicue nos docet Cl. Antonius Biblioth. Hiſp. vet. lib. 6. c. 3. ubi etiam de ſeptem Iſidoris accurate agit.

755. [a] MARCELLINUS, natione Anglus, patria Brigantius, presbyter & monachus Eboracenſis, claruit circa ann. 755. etiam diu ante clarus; quippe unus ex duodecim Anglis erat, quos Egbertus poſtea archiepiſcopus Eboracenſis in Friſiam ad evangelii lucem inter Ethnicam plebem propalandam miſit; in quo opere 70. annis inſudaſſe dicitur, & provinciæ Tranſiſulanæ curam ſibi commiſſam habuit. Obiit ferme centenarius circa an. 770. Exſtant ſub ejus nomine *Acta* ſeu *vita S. Suitberti*, primi Werdenſis epiſcopi, qui obiit anno 717. apud Sur. Mart. 1. ſed prout hodie exſtant, aut Marcellino noſtro ſuppoſita ſunt, aut inſigniter interpolata. Scripſit & *vitam S. Willebrordi*, quem ex Anglia in Friſiam adoleſcens adhuc comitatus fuerat. Verum ea deſideratur.

757. [b] PAULUS I. natione Romanus, Conſtantini filius, Stephani 2. frater germanus, eccleſiæ Romanæ diaconus, anno 752. a Stephano fratre ad Aiſtulphum regem legatus eſt, ad pacem poſtulandam. Anno 757. die 22. Maii fratri ſuo in ſede Romana ſucceſſit. Crebris literis & legationibus Conſtantinum Imp. & Pipinum regem fatigavit, hunc ut eccleſiam Romanam contra Longobardorum injurias tueretur, illum ut imagines reſtitueret, obteſtatus. Obiit anno 767. die 21. Junii. Exſtant *Epiſtolæ* 12. Concil. tom. 6. p. 1672. Ex iis decem, uti recte obſervat Papebrocius, omni temporis nota carent, reliquæ duæ eo ipſo quod illam habeant, redduntur ſuſpectæ: cum una biennio, altera quadriennio, poſtquam Paulus e vivis exceſſerat, data ſit [c].

760. [d] ARIBO, CYRINUS etiam, necnon & HÆRES dictus, gente Germanus, monachus Benedictinus, dein cœnobii S. Dionyſii Schlechdorphienſis abbas, tandem eccleſiæ Freſingenſis epiſcopus quartus factus anno 760. Vitam cum morte commutavit anno 783. In literas redegit *vitam S. Corbiniani*, primi Freſingenſis epiſcopi, quæ habetur apud Surium Sept. 8. & Mabillon. Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 500 [e]. erat etiam Aribo, cujus meminit Sigebertus Gemblacenſis *, Moguntiæ archiepiſcopus, qui ſcripſit in 15. *Pſalmos graduum*, atque ex hac vita diſceſſit anno 1031.

* Cap. 140. p. 152.

ANONYMUS *vitæ S. Pardulfi* autor, monachus, ut videtur, Waractenſis, (cœnobium erat ad fontem amnis Vartampæ ſitum) claruit circa annum 760. vel paulo poſt. Scripſit *vitam S. Pardulfi* Waractenſis in Lemovicibus abbatis, quam habes apud Mabillonium Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 573. 760.

[f] AMBROSIUS AUTPERTUS, gente Gallus, cœnobii S. Vincentii in Samnio ad fontes Vulturni monachus, ac demum abbas, claruit anno 760. tempore Pauli pontificis, & Deſiderii Longobardorum regis, ut ex ipſius verbis in calce Commentar. ad Apocalypſ. & aliunde etiam recte notat Cl. Labbeus. Non vero erat, cur adeo miraretur Labbeus, quid in mentem venerit Trithemio, Geſnero, Simlero, Poſſevino, Bellarmino, aliiſque, ut eum inter ſæculi noni ſcriptores referrent, cum Petrus Diaconus * & M. Antonius Scipio †, ipſum ſub Lothario imperatore diſerte ponant. Sed ut quid de hac re ſentiam, libere dicam. Alius plane a noſtro erat *Authpertus* ille monachus, deinde ab anno 834. abbas Caſinenſis, qui imperante Lothario claruit, obiitque an. 837. de quo agunt Sigebertus cap. 91. Petrus Diaconus, Ant. Scipio, &c. Compoſuit hic Authpertus, teſte Petro Diacono, *Sermonem in laudem S. Matthiæ apoſtoli, de purificatione S. Dei Genetricis*, aliorumque *Sanctorum homilias* valde pulchras, quæ aut amplius non exſtant, aut in bibliotheca Caſinenſi aſſervantur. Obiit noſter anno 778. Scripſit *Commentariorum in Apocalypſin Johannis libros* 10. qui typis impreſſi in lucem prodierunt *Colon.* 1536. exinde relati in Biblioth. Patr. tom. 13. p. 403. Sunt qui *librum de Conflictu vitiorum & virtutum*, inter Ambroſii & Auguſtini opera repertum, & *Sermonem in aſſumptionem B. Mariæ* (qui 18[us] eſt inter ſermones Auguſtinianos de Sanctis) ac *Sermonem de lectione S. Evangelii*, (qui ad calcem operum S. Ambroſii in editionibus *Pariſ.* 1642. 1655. reperitur, & a Baluzio ſub Alcuini nomine edita eſt 760.

* De Vir. illuſtr. c. 13. † Elog Abb. Caſ. p. 53.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1678. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 57. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 110. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 609. c Epiſt ad *Eadbertum* Nordanhumbrorum regem ex MSS. Uſſer. habetur ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 144. d Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 351. e Etiam ap. *Carolum Meichelbeck* ex codice Benedictoburano tom. 1. Hiſt. Friſingenſis *Auguſt. Vindel.* 1724. f Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 110. *Oudin.* tom. 1. p. 1809. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 215.

Sæc. VIII. ab an. DCC Miſcellan. tom. 2. p. 382.) quin & alias nonnullas *Homilias*, quæ MSS. hinc inde aſſervantur, ac *vitam SS. Paldonis, Tutonis & Vaſonis*, una cum *hiſtorica Monaſterii ſui relatione*, a Mabillonio editam Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 423. ei aſcribant. Verum ea omnia adeo incerta ſunt, ut uberiorem diſquiſitionem nequaquam mereantur. Certe Authperto, vel Ansberto cuidam juniori tribuenda videntur.

760. [a] FLORUS, monachus S. Trudonis, Leodicenſis diœceſeos, congregationis Gallicanæ, claruit circa an. 760. Scripſit *geſta & paſſiones ſanctorum Martyrum*, ſeu, ut habet Uſuardus *, breve & conciſum antea, Bedæ martyrologium ſupplevit, auxit, & locupletavit. Teſtatur idem & Ado Præfat. ad Martyrologium ſuum, *Martyrologium*, inquit, *quod Venerabilis Flori ſtudio in labore Domini Bedæ accreverat*. Vide quæ hac de re notant noviſſimi *Actorum SS.* editores Prolog. ad menſem Mart. tom. 2. Exſtat *Martyrologium iſtud* ſub Bedæ nomine, aliorum tamen pariter ac Flori additamentis locupletatum, inter Bedæ opera, & alibi ſæpius. Reliqua quæ Floro martyrologo aſcribuntur opuſcula Floro Lugdunenſi deberi cenſemus, ubi plura de iis ſubnotabimus.

* Præfat. in Martyrol.

767. GODESCALCUS, natione, ut videtur, Gallo Belga, eccleſiæ Leodicenſis diaconus, claruit circa annum 767. Juſſu Agilfridi epiſcopi ſui ſcripſit *vitam S. Landeberti*, ſeu *Lamberti*, Trajectenſis ad Moſam epiſcopi, & martyris, anno 708. ut & de ejuſdem miraculis & tranſlatione librum alium: num. 4. Landeberti geſta maxime inſigniora a Theodoeno, ipſius diſcipulo, & ſocio admodum familiari, ſe accepiſſe teſtatur. Hæc opuſcula primus extulit Hen. Caniſius Lect. Antiq. tom. 2. p. 172 [b]. Dein Chapeavillus Rerum Leod. tom. 1. Denique Johan. Mabillon. Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 66. Præter Godeſcalcum noſtrum, Landeberti res geſtas literis conſignarunt Stephanus epiſcopus Leodicenſis circa annum 903. Anſelmus Leodicenſis canonicus anno 1048. Ægidius Aureæ-Vallis in diœceſi Trevirenſi monachus Ciſtercienſis anno 1251. Nicolaus canonicus etiam Leodicenſis anno 1124. Reinerus S. Laurentii prope Leodicum monachus Benedictinus anno 1130. Horum opuſcula edidit Chapeavillus loco citato, & de iis agit Cl. Mabillonius *Obſervationibus præviis* vitæ S. Landeberti præmiſſis.

[c] STEPHANUS III. natione Siculus, Olivi filius, S. Cæciliæ presbyter, anno 767. electus, anno 768. die 7. Auguſti papa Romanus ordinatus, anno 769. accitis ex Gallia atque omni Italia epiſcopis concilium Romæ celebravit, quo Conſtantinum antipapam, qui poſt Pauli mortem in ſedem pontificalem vi involarat, atque anno integro tenuerat, damnavit, pugnis & alapis in pleno patrum conceſſu cecidit. Clericos ab eo ordinatos gradu dejecit; & *decreta* Conſtantinopoli *de imaginibus tollendis* facta irrita eſſe juſſit. Obiit anno 772. die 3. Februarii. Exſtant *Epiſtolæ* 3. & *decreta* quædam Conc. tom. 6. p. 1714 [d]. Sæc. VIII. ab an. DCC. 768.

[e] CAROLUS MAGNUS, Pipini regis filius, Ingethemi prope Moguntiam natus eſt anno 747. Præceptores habuit viros ævi illius clariſſimos, in grammaticis Petrum Piſanum, in reliquis diſciplinis Alcuinum Anglum, virum undecunque doctiſſimum. Hujus imprimis labore omni politioris literaturæ genere egregie eruditus evaſit, nec minus pietate illuſtris. Miſſa faciemus, quæ vitam ejus ſæcularem, & res bello geſtas ſpectant; ea quæ eccleſiam tangunt, strictim notare contenti. Anno igitur 768. mortuo Pipino, diviſum cum Carolomanno fratre Francorum imperium ſuſcepit: ac defuncto anno 771. Carolomanno regnum deinceps ſolus tenuit. Anno 774. expugnata Papia, & capto Deſiderio Longobardorum rege Italiæ rex etiam vocari cœpit: & in dominii teſſeram Romam profectus jus Romanos pontifices eligendi ab Hadriano papa obtinuit. Anno 775. conventum Durienſem habuit, ubi Saxones Galliam invadentes bello proſequi ſtatuit, donec aut victi Chriſtianæ religioni ſubjicerentur, aut funditus tollerentur: quod feliciter anno ſequente effectum eſt, pace devicto populo ea lege conceſſa, ut Chriſtianam fidem amplecterentur. Anno 777. concilio Paderbornæ celebrato multa Saxonum millia baptizari curavit; & ad bellum contra Saracenos pro Chriſtiana religione in Hiſpania gerendum ſe accinxit. Anno 780. ad Albin uſque penetrans, epiſcopos & abbates ad erudiendos Saxones cum Sclavis & Friſiis mittendos curavit. Anno 781. Romam iterum petens, territorium Sabinenſe eccleſiæ Romanæ largitus eſt. Anno 785. ad promovendam Saxonum converſionem, provinciam eorum rurſus adit, proceres baptizari curat, baptizatos muneribus afficit. Anno 787. in urbe Roma Paſcha celebrat, & eccleſiam apoſtolicam nova do-

768. Eginhard in vit. Carol. M. Aventin. Annal. Boior. lib. 4. Crantz Metrop. Saxon. lib. 1. Le-Cointe Annal. tom. 7. 6. 7. 8. ab an. 747.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1806. b Edit. nov. tom. 2. p. 135. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6 p. 112. d Exſtat *Stephani* Epiſt. ad Carolomannum, qua rogat *ut fiat ejus compater ſpiritalis*, ibid. p. 1886. e Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 936.

natione

Sæc. VIII. ab an. DCC. natione ditat. Anno 789. ut ordo monaſticus in Gallia juxta regulam S. Benedicti reformetur, ſtrenue laborat. Anno 791. Romanorum pontificum epiſtolas in Galliam ſcriptas, vetuſtate fere deletas, reſcribi curavit. Anno 792. ſynodalem Græcorum libellum de imaginibus adorandis ſibi ex Oriente tranſmiſſum in Britanniam miſit ab Alcuino refutandum. Anno 794. collecto ex toto Occidente epiſcoporum pluſquam trecentorum concilio, cui ipſe interfuit, præſentibus etiam Hadriani pontificis legatis, Elipandi Toletani, & Fœlicis Orgelitani, qui Chriſtum, quod ad humanitatem ſpectat, ſolo adoptionis jure Dei filium eſſe docuerant, hæreſin, quin, & conciliabuli Nicæni de adorandis imaginibus decreta, rejici & damnari curavit. Eodem anno Saxoniam repetens, plurimos autoritate ſua ac beneficiis ad fidem adducit. Anno 796. miſſas a Leone papa D. Petri claves, & urbis Romæ vexillum obſequii ſymbola accepit; ac legato in Italiam Angilberto abbate populum Romanum in fidem ſuam ſacramento adegit. Eodem anno Hunnorum converſionem molitur, & Theodonem eorum dynaſtam baptiſmum ſuſcipere documentis & muneribus effecit. Anno 797. Alcuino ad recognoſcendam & explicandam S. Scripturam, & Paulo Diacono ad colligendum *Homiliarium* pro ſingulis feſtivitatibus, uſus eſt. Anno 800. Romam iter faciens, ſynodum ibi convocavit, ac Leonem papam, ob varia crimina ante biennium civitate ejectum, cognita cauſa innocentem declarat, ac ſedi ſuæ reddit. Exeunte anno Imperator a Romanis acclamatus eſt, in baſilica S. Petri ipſo die natali Domini a Leone papa unctus ac coronatus. Anno 805. *Capitularia* ſua *eccleſiaſtica* edere incœpit. Anno 809. ſynodum Aquiſgranenſem habuit, in qua ventilata eſt quæſtio de proceſſione Spiritus S. & contra Græcorum ſententiam roborata, miſſis ex ſynodo legatis ad Leonem papam, qui cum illo ea de re in rem communem conſulerent. Anno 812. pace cum Michaele Imp. CP. inita Βασιλεὺς a Græcis vocari cœpit: eodemque anno per literas encyclicas ab archiepiſcopis reſponſionem poſtulavit ad interrogationes de tota baptiſmi adminiſtrandi ratione, de ceremoniis, formulis, ritibus, ac ſymbolis inter baptizandum uſurpatis. Anno 813. conventu Aquiſgrani indicto ſynodos epiſcoporum Rhemis, Moguntia, Arelate, Turonibus, & Cabilone, eodem circiter tempore haberi, ac decreta ſynodica ad eum referri, præcepit. Factum

Sæc. VIII. ab an. DCC. id: ac habito iterum menſe Septembri Aquiſgrani concilio, ſingularum ſynodorum accurate canones expendit, & ex iis *Capitulare* contexuit in 26. diſtinctum capitula. Obiit anno 814. 5. Cal. Februarii, ætatis ſuæ 67. Aquiſgrani ſepultus. Princeps non tam titulo, quam revera, magnus, meliori ævo, & longiori vita dignus; dubium pietate an majeſtate illuſtrior: in bonis literis non infelicem progreſſum fecerat, Græce Latineque doctus; adeo facundus, inquit Eginhardus, ut etiam didaſcali munus ſubiiſſe appareret. Artes liberales ſtudioſiſſime coluit, eorumque doctores plurimum veneratus, magnis afficiebat honoribus. In meliorum literarum ſtudium quicquid poterat ſui temporis redemit; adeo ut inter cœnandum diſputatiunculas vel lectiones haberet. Legebantur ei ut plurimum hiſtoriæ, & regum antiquorum geſta: delectabatur S. Auguſtini libris, præcipue iis quos *de civitate Dei* inſcripſit. Singulare vero eſt, quod de eo refert Eginhardus, tam doctum principem ſcribere neſciviſſe. *Tentabat*, inquit, *& ſcribere; tabulaſque & codicillos ad hoc in lectulo ſub cervicalibus circumferre ſolebat; ut cum vacuum tempus eſſet, manum effigiandis literis aſſueſaceret. Sed parum proſpere ſucceſſit labor præpoſterus, ac ſero inchoatus.*

[a] OPERA.

Epiſtolæ plures, & *Capitula de re eccleſiaſtica* hinc inde habentur Conc. tom. 6. & 7. quæ ſigillatim enumerare longum eſſet [b].

Libellus ad Alcuinum de ſacrificio Miſſæ, & ratione rituum Eccleſiæ, a Wolfgango Lazio una cum aliis quibuſdam ejuſdem argumenti opuſculis evulgatus *Antverp.* 1560. 8°.

[c] *Epiſtola encyclica de baptiſmo, ejuſque ritibus ad Odilbertum archiepiſcopum Mediolanenſem*, a Mabillonio evulgata Analect. tom. 1. p. 21.

Epiſtola de gratia ſeptiformis Spiritus, ab eodem edita Analect. tom. 4. p. 312.

Præfatio in homiliarium a Paulo Diacono juſſu ejus collectum, ab eodem in lucem emiſſa Analect. tom. 1. p. 25. De ipſo *homiliario* vide plura in Paulo.

Codex epiſtolaris Carolinus, continens Romanorum pontificum, aliorumque epiſtolas 99 ad Carolum Martellum, Pipinum regem, & Carolum M. ſcriptas, Caroli M. juſſu & cura anno 791. collectus, prodiit a Gretſero editus *Ingolſtad.* 1613. 4°. ex bibliotheca Cæſarea deſcriptus. Verum nimia licentia in locis pro lubitu paſſim corrigendis & immutandis uſum eſſe exſcriptorem

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 116. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 940. ſeq. b *Caroli Magni* diplomata & præcepta quædam adhuc inedita habentur in Codice diplomatico Udalrici Babenbergenſi in bibl. Zwetalenſi Ord. Ciſt. in Auſtria latitante: *Epiſtolæ duæ*, una ad Athelardum Archiep. Cantuar. altera ad Offam Merciorum regem habentur ex MSS. Uſſer. ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 154. 158. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 7. p. 157.

Sæc.VIII. ab an.DCC. conqueritur Lambecius Comment. lib. 2. p. 322.

[a] *Capitularia*, maximam partem *eccleſiaſtica*, ab Anſegiſo abbate anno 827. ex Caroli M. & Ludovici Pii capitulis collecta, & in quatuor libros diſtributa; quibus poſtea tres alios libros addidit Benedictus Levita, ex archivis eccleſiarum, præſertim Moguntinæ, & antiquis chartularum ſcriniis extractos. Priores quatuor libros ſeorſim edendos curavit Petrus Pithæus *Pariſ.* 1588. recuſos *Moguntiæ* 1602. 4°. Integri ſeptem libri prodierunt *Venet.* 1537. 8°. cum Gloſſario, & Caroli Calvi aliorumque capitulis ad calcem additis *Pariſ.* 1603. 8°. auctiores & emendatiores *ibid.* 1640. 8°. Denique ſumma cura a Baluzio recogniti, ac notis & diſſertationibus illuſtrati inter ejus *Capitularia*, *Pariſ.* 1677. 2. vol. in fol.

[b] *Capitulare prolixum*, 4. libros continens, ſeu *Libri*, uti vulgo vocantur, *Carolini*, *de non adorandis Imaginibus*, contra Conſtantini 7. Imp. CP. & Irenes matris decretum, & ſynodum Nicænam 2. Pſeudo-Septimam Oecumenicam ſive Univerſalem, anno 794. in concilio Francofordienſi editi. Cujuſcunque demum opera in condendis hiſce libris uſus ſit Carolus M. ſive Angelramni, vel Ingelramni, ſive Angilberti, ſive, quod longe veriſimilius videtur, (teſte etiam, ni fallor, Rogero Hovedeno) Alcuini, parum refert. Id modo conſtat paulo ante ſynodum Francofurtenſem compoſitos eſſe, & ſedente jam ſynodo Caroli M. nomine editos; qui in præfatione diſerte teſtatur, ſe *zelo Dei & veritatis ſtudio, cum conhibentia regni ſui ſacerdotum* hoc opus aggreſſum eſſe. Et ſane rem ipſam extra omne dubium ponunt Hadrianus papa in reſponſo ad hoc ipſum opus paulo poſt dato, Hincmarus Rhemenſis, ſynodus Pariſienſis ſub Ludovico Pio, Althelmus monachus, Ado Viennenſis, Walaſridus Strabo, Engoliſmenſis monachus, ut alios longo agmine teſtes huc non advocem. Ut tamen iſtorum librorum ictum declinarent, in quaſcunque fere formas ſe vertunt εἰκονοδουλείας πρόμαχοι: & quamvis cordatiores pontificii, vi veritatis adacti, manus dent; non deſunt, qui γυμνῇ τῇ κεφαλῇ non eſſe opus genuinum pertinaciter contendunt, eouſque inſaniæ progreſſi, ut vel a Caroloſtadio, vel a quovis alio homine Lutherano ſeu Calviniano confictum eſſe aſſerere non erubeſcant, cum illud ex vetuſtiſſimo codice primus in lucem extraxerit Johannes Tilius, ipſe homo pontificius, & Meldenſis in Gallia epiſcopus: cui per omnia reſpondebat antiquum bibliothecæ Vaticanæ exemplar, elegantibus Sæc.VIII. ab an.DCC. & priſcis Longobardorum characteribus exaratum: ne dicam dictionem ipſam ac ſtylum librum ſuæ ſatis antiquitati vindicare. Adverſus hos libros telo hoc plane plumbeo pugnat Poſſevinus, Caroli M. non eſſe, eo quod contra illos ad Carolum ſcripſerit Hadrianus papa: ex quo perſpicue intelligitur, inquit, libros iſtos ab hæretico aliquo conſcriptos, & a Carolo ad pontificem miſſos, ut iis reſponderet. Quod quidem quam infirmum, immo quam falſum ſit, ex ipſius Hadriani reſponſo abunde liquet. Carolo etiam abjudicat nuperus annalium Eccl. conditor Carolus Cointius, ſed frigide nimis cauſam agit vir cætera doctiſſimus. Palmarium, quo uſus eſt argumentum huc redit, hodiernos libros cum iis quæ apud Hincmarum habentur excerptis haud bene convenire, quod ex unius capituli collatione oſtendere conatur: unde nihil aliud extundi poteſt, quam duobus aut tribus verbis, vel potius verborum ſyllabis diverſis eundem ſenſum contineri. Miſeret me hominum, quibus adverſus lucem meridianam apertis oculis diſputandum ſit. Conſultius me judice agerent, ſi ſilentio premerent, quod validioribus argumentis refutare nequeunt: & quis adeo perfrictæ frontis jam ſit, ut hos libros rejiciat, quos Natalis Alexander, & ipſe Maimburgius genuinos eſſe diffiteri non auſi ſunt? Verum non opus eſt, ut pluribus de hiſce libris agam, quos adverſus omnia pontificiorum tela accurate defendit Johannes Dallæus de Imag. lib. 4. c. 3. cui non pauca nuper addidit Fred. Spanhemius Hiſt. Imag. ſect. 7. Editi ſunt primum hi libri a Johanne Tilio Meldorum epiſcopo, ſuppreſſo quidem ſuo, ſub *Eliphyli* [c] *Chriſtiani* nomine, *Pariſ.* 1549. 8°. appoſita nec anni nec loci impreſſionis nota, deinde *Colon.* 1555. denique a Goldaſto 1608. 8° [d].

AUTOR *invectivæ* adverſus Iconomachos claruit circa annum 770. Ætatem ipſe ſatis prodit, dum ſcribere ſe ait 45. annis poſt quæſtionem de imaginibus primo motam, quæ circa annum a Chriſti paſſione ſeptingenteſimum moveri cœpit, adeoque ad extrema fere Conſtantini Copronymi tempora vixit, certe poſt ſynodum ſub Conſtantino ann. 755. contra imagines celebratam, ad quam confutandam ſe accinxit. Contexuit *Dialogum* ςηλιτευτικὸν *Orthodoxorum, ad eos convincendos, qui fidei & doctrinæ ſanctorum & orthodoxorum Patrum contraria aſſerunt.* Edidit hanc *invectivam* Gr. Lat. 770.

[a] Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 1. vol. 11. p. 85. [b] Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol 11. p. 489. [c] Seu potius *Eliæ Philyræ* ut teſtatur *Fabricius* loco jam citato. [d] Habentur iterum in *Goldaſti* Conſtitutionibus Imperial. tom. 1. recuſis *Francof.* 1673. & 1713 fol. Noviſſime hos libros ad primam editionem recudi curavit ac ſubinde partim emendavit, partim illuſtravit *Ch. Aug. Heumannus* Hannov. 1731. 8vo, hoc titulo, *Auguſti Concilii Nicæni ſecundi Cenſura.*

Fr.

Fr. Combefiſius in collectione *Scriptorum poſt Theophanem Pariſ.* 1685. pag. 303.

772. [a] HADRIANUS, patria Romanus, nobili genere ortus, Theodori conſulis ac ducis filius, a Paulo papa notarius regionarius, a Stephano 3. diaconus factus. Poſt Stephani mortem pontificalem ſedem obtinuit anno 772. die 9. Febr. ordinatus. Ineunte pontificatu cum a Deſiderio Longobardorum rege, qui Ravennatenſem exarchatum invaſerat, & agrum Romanum ferro flammaque devaſtarat, pacem repetitis legationibus fruſtra poſtulaſſet, legatos ad Carolum M. in Galliam miſit ſuppetias oratum: quas miſſis iterum anno ſequente legatis impetravit. Anno 774. Carolum Romam advenientem ſummo obſequio & honore excepit, & quamplurimas Deſiderio ereptas civitates ſedi Romanæ ab eo donari obtinuit. Anno 781. Carolum iterum in urbe Roma excepit; Pipinum filium baptiſmate luſtravit; eumque ſimul ac Ludovicum fratrem in regni conſortium a Carolo patre aſſumptos, in reges unxit. Anno 785. Taraſio ex laico in patriarchatum CP. evecto, Hadrianus, ut datis pro more literis communicatoriis electionem comprobaret, rogatus, renuit, ni Taraſius adverſus Iconoclaſtas acriter inſurgeret, & eorum hæreſin ſynodice damnari curaret: data quinetiam ad Conſtantinum & Irenem Impp. epiſtola prolixa imaginum cauſam pro virili, putidiſſimis tamen argumentis, egit, corraſis undique fabulis & ineptiis, ac detortis turpiſſime in rem ſuam S. ſcripturæ & patrum teſtimoniis. Anno 786. collectionem Canonum 80. elaboratam dedit Ingilramno Mediomatricenſi epiſcopo, quibus cauſam ſuam adverſus accuſatores defenderet. Anno 787. Taſſiloni Bavariæ duci, ni Carolo M. morem gereret, excommunicationis fulmen interminatus eſt. Anno 794. miſſis ad epiſcopos Hiſpaniarum literis Elipandi Toletani errores damnavit: & dato ad Carolum Imp. libello ſynodi Nicænæ 2. & imaginum cauſam tuebatur. Obiit die 25. Decembr. anno 795. Exſtant ab eo ſcriptæ *Epiſtolæ* 18. Concil. tom. 6. p. 1762[b]. *Epitome Canonum Carolo M. anno 774. Romæ oblata*, ibid. p. 1800[c]. *Capitula ex Græcis & Latinis canonibus & pontificum decretis collecta in uſum Ingilramni Mediomatricum epiſcopi*, ibid. p. 1828. *Epiſtola ſeu libellus reſponſorius ad Carolum M. pro ſynodo Nicæna 2. libris Carolinis oppoſitus*. Concil. tom. 7. p. 915. Alias plures ſcripſit *epiſtolas* injuria temporis deperditas, quarum argumenta ſuperſunt in Conciliorum tomis, epiſtolis 18. præfixa.

[d] TURPINUS, vel TILPINUS, Gallus, S. Dionyſii prope Pariſios monachus, Carolo M. a ſecretis, dein archiepiſcopus Remenſis, claruit anno 773. Obiit anno 811. Exſtat ſub ejus nomine *hiſtoria de vita Caroli M. & Rolandi* apud Reuberum Script. Germanic. p. 67. Verum hoc opus Turpino abjudicant eruditi, Hottomannus, Pap. Maſſonus, Douza, Voſſius, alii; tum quod ejus nuſquam meminerunt illius ſæculi ſcriptores, tum quod nimis ſit fabulis refertum; denique quod meminit obitus Caroli M. cum ipſum Turpinum ante Carolum deceſſiſſe conſtat. Vide quæ hac de re habet Cl. Voſſius de Hiſt. Lat. lib. 2. c. 32. p. 298. 773.

[e] PAULUS, gente Longobardus, claruit circa ann. 774. cujus natales ac res geſtas ſuccincte non minus quam eleganter his verbis enarrat Voſſius de Hiſt. Lat. lib. 2. cap. 30. "Paulus Warnefridi & Theodclindæ filius, cognomento Winfrid, Longobardus: qui prius diaconus fuit Aquilegienſis, & Deſiderii, ultimi Longobardorum regis, cancellarius. Victo rege ſuo, inter nobiles captivos a Carolo, Francorum rege, abductus fuit: ac propter prudentiam, & eruditionem egregiam, magno aliquamdiu in honore fuit: ſed ſuſpectior poſtea, in Diomedeam inſulam eſt relegatus: unde ad Arichin, Beneventanum principem, generum Deſiderii regis profugit. Eoque defuncto, monachus eſt factus cœnobii Caſinenſis. Hactenus Voſſius. Refert Leo Oſtienſis Chron. Caſinenſ. lib. 1. c. 15. Paulum dum a Carolo captivus detineretur, nimii erga Deſiderium amoris accuſatum eſſe; conſtanter vero reſpondit, ſe Domino ſuo fideliſſimum fuiſſe, & in eadem fidelitate ad mortem uſque perſeveraturum: effuſus in iram rex manus ei præcidi juſſit, ſed in ſe mox reverſus, ait, *Si manus ejus abſciudimus, ubi tam elegantem ſcriptorem reperiemus?* Suadentibus igitur proceribus ut ei oculi eruerentur, ne aliquas deinceps contra regem literas ſcriberet; &, Ubi, vel quando, ait rex, tam inſignem hiſtoriographum aut poetam invenire valebimus? miſſus eſt igitur in exilium, & poſt aliquot annos ad cœnobium Caſinenſe ſe recepit, ubi pie & religioſe vitam traduxit, ac diu ſuperſtes in ſenectute bona, non ſine ſumma innocentiæ, humilitatis, omniumque virtutum laude, vi- 774.

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 113. ſeq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol. 3. p. 526. [b] Alia Epiſtola ad *Bertherium* Viennenſem Metropolit. habetur, *ibid* p. 1585. [c] Et in *Caniſ.* Lect. Antiq. tom 6. p. 413. Edit. nov tom. 2. p. 266. conf. etiam *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 1. §. 20 vol 11. p. 63. [d] Conf. *Oudin.* tom. 2. ſæc. 9. p. 68. [e] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1923. ſeq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 620.

Sæc.VIII. ab an.DCC. tam cum morte commutavit. Proximum eſt ut libros ab eo ſcriptos recenſeamus.

[a]OPERA.

De hiſtoria Longobardorum libri 6. Prodierunt typis excuſi *Auguſtæ Vindel.* 1515. *Baſil.* 1532. *Lugd. Bat.* 1595. 8°[b]. In his editionibus opus in hæc verba deſiit, *Francorum, Avarumque pacem cuſtodiens.* Verum Fred. Lindenbrogius in editione *Hamburg.* 1611. fragmentum attexuit luculentum: quod & Freherus inter hiſtoricos Francicos *Hanoviæ* 1613. exhibet. Exſtant denique ad MSS. codicum fidem recogniti (deſiderato tamen fragmento dicto) ad calcem hiſtoriæ Gothorum a Grotio editæ *Amſtelod.* 1655. 8°. & in Biblioth.Patr. tom.13. p.160.

Hiſtoriæ Miſcellæ libri 24. ex quibus, inquit Voſſius [a], primi undecim libri iidem ſunt ac decem Entropii: niſi quod aliqua ſubinde de ſuo addat Paulus, quod ab eo juſſu Adelbergæ Arichis uxoris, Deſiderii filiæ, factum fuit. Exinde Eutropium continuat Paulus, cujus ſunt quinque libri ſequentes; reliqui octo a Landulpho Sagace additi ſunt, imprimis ex Theophane, ſaltem Anaſtaſio bibliothecario, qui Theophanem Latine vertit. Prodierunt *Baſil.* 1569. & cum variantibus lectionibus Henrici Caniſii Noviomagenſis cura *Ingolſtad.* 1603. 8°. cum emendationibus & notis Jani Gruteri *Hanoviæ* 1611 [c].

a Loc. cit.

De vita S. Gregorii papæ libri 4. a Johan. Mabillon. in lucem editi Sæc. Benedict. 1. p. 385 [d].

Vita ſive paſſio S. Cypriani, cujus operibus præfigi ſolet.

Vitæ SS. Benedicti, Mauri, ac Scholaſticæ virginis, typis excuſæ *Romæ* 1590 [e].

Verſus de eadem S. Scholaſtica, ab Arnoldo Wion editi in ligno Vitæ ad 10.Februar.

Excerpta quædam de primis Metenſium epiſcopis, flagitante Angilramno epiſcopo ſcripta, a Marq. Frehero inter Hiſt. Franc. & Andrea Ducheſnio inter Hiſt. Coætan. tom. 2. edita. Habentur & in Bibl. Patr. tom. 13. p. 329.

Vita S. Arnulphi Metenſis epiſcopi, inter opera Bedæ & apud Surium ad diem 24. Auguſti.

Hymnus in honorem S. Johannis Baptiſtæ, qui incipit, *Ut queant laxis*, in Eccleſia Romana hodienum decantari ſolitus.

Epiſtolarum fragmenta quædam ap. Baluz. Miſcell. tom.1. p.362 [f].

Homiliarium, ſeu *homiliæ*, lectiones & poſtillæ, unicuique totius anni feſto convenientes in duo volumina diſtributæ, ex SS. Ambroſii, Auguſtini, Hieronymi, Origenis, Leonis, Gregorii, Maximi & Bedæ, aliorumque operibus deſumptæ. Prodiit homiliarium iſtud *Spiræ* 1482. fol. *Colon.* 1517. 1539. *Pariſ.* 1535. 1569. fol [g]. Alia quædam Pauli noſtri opuſcula adhuc inedita in bibliotheca Caſinenſi hodienum ſervantur, de quibus vide quæ habet J. B. Marus not. ad Petrum Diac. cap. 8.

OPERA DEPERDITA.

Expoſitio regulæ S. Benedicti.

Verſus de miraculis S. Benedicti [h].

Geſta epiſcoporum Papienſium.

Cæterum alius a noſtro fuit Paulus Diaconus eccleſiæ Neapolitanæ, qui *vitam S. Mariæ Ægyptiæ* a Sophronio Hieroſolymitano epiſcopo Græce ſcriptam, Latine vertit. Verſio exſtat cum præfatione ad Carolum Imp. apud Surium ad diem 9. Aprilis. Ea in præfatione teſtatur Paulus ſe quædam alia vertiſſe, quæ nunc non exſtant.

PAULINUS, gente quibuſdam Auſtriacus, artis grammaticæ magiſter, ob inſignem eruditionem a Carolo Imp. anno 776. variis prædiis & poſſeſſionibus donatus eſt, & exeunte eodem anno ad patriarchatum Aquileienſem, ſeu Foro-julienſem evectus. Anno 793. libellum de S. Trinitate *Sacroſyllabum* dictum adverſus hæreticas Elipandi Toletani literas edidit. Anno 794. Elipandum & Fœlicem in concilio Francofordienſi præſens oppugnavit; habitaque anno ſequente ſynodo Foro-julienſi utrumque damnavit. Anno 797. adjutorem eum ſibi dari ad oppugnanda Fœlicis Orgelitani ſcripta & hæreſim Alcuinus a Carolo Imp. poſtulavit. Factum id: ac Paulinus ab imperatore monitus, tres libros adverſus Fœlicem anno 798. conſcripſit & evulgavit. Anno 803. Johannis patriarchæ Gradenſis a Johanne Venetorum duce ex celſiſſima turre præcipitati truculenta nece commotus, concilium Altinenſe celebravit, ex quo literas ad Carolum Imp. dedit, tam horrendum ſcelus digno ſupplicio coerceri petens. Obiit anno 804. 3. Id. Januarii. 776.

[i]SCRIPTA.

Libellus de ſanctiſſima Trinitate adverſus Elipandum Toletanum & Fœlicem Orgeli-

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 115. *Oudin.* tom. 1. p. 1927. ſeq. b Item 1597. 1618. Denique hi *Pauli* libri, additis *Horatii Blanci* notis, habentur inter *Muratorii* Scriptor. Italic. tom. 1. *Mediolan.* 1723. Fragmentum a *Frehero* jam pridem editum exhibetur, *ibid.* tom. 1. part. 2. c Noviſſime *Muratorius*, additis notis & variis lectionibus *Hen. Caniſii*, edidit tom. 1. Script. Ital. *Mediolan.* 1723. d Item in Benedictin. editione operum *S. Gregorii* tom. 4. *Pariſ.* 1706. e A *Mabillonio* etiam edit. Sæculo primo Benedictin. f Hæc fragmenta non ſunt *Pauli* noſtri ſed *Paulini* Aquilejenſis, ut refert *Fabricius* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 5. p. 630. g Etiam *Baſil.* 1493. 1505. *Lugd.* 1520. 1525. h Hi verſus exſtant in *Pauli* lib. 1. *de geſtis Longobardor.* c. 26. & in *Aimoini* Sermone de S. Benedicto in Bibl. Floriacenſi. i Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 604.

tanum

 tanum, *Sacroſyllabus* dictus. Habetur Concil. tom. 7. p. 1022.

Libri 3. *adverſus Fœlicem Orgelitanum*, una cum epiſtola ad Carolum M. & regula fidei metro exarata. Quos primus in lucem eruit, & cum libello Sacroſyllabo edidit Andreas Ducheſnius ad calcem operum Alcuini, *Pariſ.* 1617.

Epiſtola ad Heiſtulfum qui uxorem adulterii cauſa propter unius teſtimonium occiderat, *increpatoria*, ex concilio Francofurtenſi data. Extſtat Conc. tom. 7. p. 1064.

Epiſtola ad Carolum M. ex ſynodo Altinenſi data. Habetur ibid. 1187.

De ſalutaribus Documentis liber, qui Auguſtino falſo inſcriptus inter opera illius haberi ſolet. Paulino noſtro ex fide codicum MSS. vindicatus, ſub illius nomine habetur excuſus in nuperrima operum S. Auguſtini editione Pariſienſi.

Libri 7. *adverſus Fœlicem*, qui ſub Paulini nomine in Bibliothecis Patr. aliquoties prodierunt, Alcuino debentur.

Fragmenta quædam Paulini in lucem emiſit Baluzius Miſcellan. tom. 1. p. 362.

Hymni ſacri, quos Paulinum compoſuiſſe prodit Walafridus Strabo *, interierunt. [* De Reb. Eccleſ. c. 25.]

776. ANSO, gente Belga, Laubienſis in Belgio abbas, Theodulfo in monaſterii ſui regimine ſucceſſit anno 776. Obiit anno 800. Monachus adhuc in tabulas retulit *vitam S. Urſmari* epiſcopi & abbatis Laubienſis, quam Theodulfo prædeceſſori ſuo nuncupavit. Exſtat apud Mabillon. Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 246 [a]. qui in hoc autore locos communes inconcinne redactos ſe aliquoties reſecaſſe ingenue fatetur. *Vitam* etiam *S. Ermini*, *ſeu Erminonis* epiſcopi & abbatis Laubienſis, Urſmari diſcipuli & ſucceſſoris ſcripſit Anſo noſter, quæ ex MS. Cod. Criſpeienſi habetur apud eundem Mabillonium ibid. p. 564 [b]. De Rathero epiſcopo Veronenſi, Fulcuino abbate Laubienſi, qui obiit anno 990. ejuſque ſucceſſore Herigero, qui etiam S. Urſmari res geſtas literis tradiderunt, adi ſis eundem Mabillonium *in Obſervationibus præviis* p. 246.

780. [c] FLACCUS ALCUINUS, ſive ALBINUS, gente Anglus, ex agro Eboracenſi, ut nonnulli volunt, ut alii non procul Londino, oriundus, primum Bedæ, deinde Egberti Eboracenſis, diſcipulus, eccleſiæ Eboracenſis diaconus, cœnobii Cantuarienſis abbas. Etſi Sellerus potius conjicit hunc abbatem Cantuarienſem non fuiſſe noſtrum, ſed alium Albinum paulo antiquiorem, de quo Pitſeus Append. de Script. ad ann. 700. p. 822. qui ait Bedam in compilanda hiſtoria eccleſiaſtica ipſum adjutorem habuiſſe. Claruit anno 780. Anno 793. a Carolo M. evocatus, ut ſibi Fœlicis Orgelitani hæreſin, & Pſeudo-ſynodi Nicænæ canones oppugnanti præſto adeſſet, ac ſubſidium ferret, in Galliam transfretavit; & in ſummam Caroli amicitiam receptus, ſcholæ Palatinæ præfectus eſt. Anno ſequente Carolum ad ſynodum Francofordienſem comitatus eſt, & canone 56. ſynodo a rege commendatus, in Patrum conſortium & amicitiam adſcitus eſt: ab eodem monaſteriorum Ferrarienſis, S. Jodoci, & S. Lupi, præfectura paulo poſt donatus. Anno 796. ab imperatore crebris precibus enixe petens, ut ſæcularibus nuntium mittere ſibi liceret, repulſam tulit; cœnobiorum tamen San-Martiniani & Cormaricenſis regimine auctus eſt. Anno 798. adverſus Fœlicem Orgelitanum, quem blandis literis ſæpius antea irrito ſucceſſu compellarat, calamum ſtrinxit, ac ſeptem libris errores ejus confutavit. Anno 799. a Carolo ad iter Romam ſecum ſuſcipiendum invitatus, infirmitates & ſenium cauſatus ſe excuſatum haberi petiit. Anno 801. Carolo ex Italia redeunti gratulatus, tandem toties repetitis precibus optatum exitum comparavit, & ab aula & ſæcularibus negotiis miſſionem impetravit. Rudi donatus, in cœnobium ſuum S. Martini Turonenſe ſeceſſit, ac reliquum vitæ tempus honeſto otio, & inſtituendis in ſchola Turonica ab ipſo fundata rei literariæ candidatis inſumpſit, crebris imperatoris epiſtolis ad aulam fruſtra revocatus. Obiit Turonis anno non 790. ut male Pitſeus, ſed 804. 14. Cal. Jun. ipſo pentecoſtes die. Vir ubique pius, doctus, gravis, theologorum ſuæ ætatis, ut recte de eo Baleus *, immo omnium Anglorum ab initio poſt Bedam & Aldhelmum longe eruditiſſimus, Latine, Græce, & Hebraice peritus. Ei quicquid penitioris doctrinæ, quicquid politioris literaturæ iſto & ſequentibus ſæculis Gallia oſtentat, totum acceptum referri debet. Ei academiæ Pariſienſis, Turonenſis, Fuldenſis, Sueſſionenſis, aliæque plures, originem & incrementa debent; quibus ille, ſi non præſens præfuit, aut fundamenta poſuit, ſaltem doctrina præluxit, exemplo prævivit, & beneficiis a Carolo impetratis adauxit. [* Cent. 2. c. 17.]

[Vit. B. Alcuini ex vet. cod. ejuſdem vit. a Ducheſ. per annos digeſta, oper. præfix. Le Coint. Annal. ad ann. 793. tom. 6.]

[d] OPERA, QUÆ EXTANT.

Interrogationes & reſponſiones, *ſeu liber quæſtionum in Geneſin* [e].

[a] Item ap. Surium 18. April. tom. 2. ſed interpolata a *Ratherio*. [b] Item ap. Surium 25. April. tom. 3. [c] Conf. *Giberti* Judicia de ſcriptorib. rhetoricis. tom. 2. p. 106. *Pariſ.* 1716. 8vo. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 133. ſeq. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 121. ſeq. *Long.* Bibl. ſacr. p. 601. [e] Prodierunt ſeorſim *Haganoæ* 1529. 8vo.

Sæc.VIII. ab an DCC. *Dicta ſuper illud Geneſeos, Faciamus hominem ad imaginem noſtram.*

Enchiridium, ſeu expoſitio pia brevis in 7. Pſalmos pœnitentiales, in Pſalmum 118. & in Pſalmos graduales, ad Arnonem archiepiſcopum Salisburgienſem [a]. Prodiit ſeorſim *Pariſ.* 1547. 8°. præfatione tamen mutilum, quam primus edidit Lucas Dacherius tom. 9. p. 111 [b].

De Pſalmoram uſu liber, cum variis precandi formulis ad res quotidianas accommodatis, ad Fredegiſum diſcipulum.

Officia per ferias, ſeu Pſalmi ſecundum dies hebdomadis ſingulos diſpoſiti, una cum Orationibus, Hymnis, Confeſſionibus, & Litaniis.

Epiſtola de illo Cantici Canticorum loco, ſexaginta ſunt Reginæ, &c. [c]

Commentaria in Eccleſiaſten. Prodierunt *Baſil.* 1531. 8°.

Commentariorum in S. Johannis Evangelium libri 7. Exſtant *Argentinæ* 1527.

Epigrammata de recognitione & emendatione totius divinæ Scripturæ ab Alcuino facta.

De fide SS. Trinitatis libri 3. ad Carolum M. *cum invocatione ad S. Trinitatem & ſymbolo fidei* [d].

De Trinitate ad Fridegiſum quæſtiones 28. ſeu *confeſſio*, ſive *doctrina de Deo.*

De differentia æterni & ſempiterni, immortalis & perpetui, ſæculi, ævi, & temporis, epiſtola.

De Animæ ratione liber ad Eulaliam virginem.

Contra Fælicem Orgelitanum epiſcopum libri 7. anno 798. ſcripti. In Bibliothecis Patrum Paulino Aquileienſi male tribuuntur.

Epiſtola ad Elipandum Toletanum epiſcopum cohortatoria in Catholica fide.

Epiſtola Elipandi ad Alcuinum, injuriis & calumniis refertiſſima, anno 799. ſcripta, ſtylo admodum barbaro.

Contra Elipandi epiſtolam libelli 2. quibus evacuat pravas illius aſſertiones, anno 800. ſcripti.

De incarnatione Chriſti, & de duabus in eo naturis, ac de unitate unius perſonæ, contra eundem libri 2. eodem anno ſcripti.

Epiſtola Elipandi ad Fælicem nuper converſum. Hæreſin iſte abjuravit in ſynodo Aquiſgranenſi exeunte anno 799. ſede tamen ſua depoſitus, apud Lugdunum in perpetuum exilium relegatus eſt. Fecit id aliquanto ſerius, & ipſe Elipandus ab Alcuini libris convictus, pie mortuus eſt anno 808. Sæc VIII. ab an. DCC.

Confeſſio fidei Fælicis Orgelitanæ ſedis epiſcopi, ad clerum & populum Orgelitanum miſſa, poſt ejuratam in ſynodo Aquiſgranenſi hæreſin.

Epiſtola ad filiam in Chriſto cariſſimam.

De divinis Officiis liber, ſive *expoſitio Romani ordinis.* Habetur ſub Alcuini nomine inter alios ſcriptores ejuſdem argumenti ſæpius editus, in editione vero operum Alcuini Du-Cheſniana 12. integris capitulis auctus. Alcuini autem non eſſe, & poſt annum 1000. ſcriptum eſſe certo certius conſtat.

De ratione ſeptuageſimæ, ſexageſimæ, & quinquageſimæ epiſtola.

De Baptiſmi cæremoniis ad Odvinum preſbyterum *epiſtola.*

De iiſdem cæremoniis alia epiſtola, quam Alcuino recte abjudicat Sirmondus; Amalarii enim Trevirenſis eſt [e].

De Confeſſione peccatorum ad pueros S. Martini epiſtola [f].

Sacramentorum liber. Prodiit *Colon.* 1571.

[g] *Homiliæ* 3. 1. *De Silentio, in quo miſſum eſt incarnatum Verbum.* 2. *In nativitate B. Mariæ.* 3. *In feſto omnium Sanctorum.* Spuriæ ſunt, ex Pauli Diaconi homiliario deſumptæ. Tertia inter Auguſtinianos de Sanctis locum 37. obtinet. De homiliis ſub Alcuini nomine ex Sixto Senenſi hæc nos docet magnus Uſſerius Biblioth. Theol. MS. pag. 128. "Collegit & in ordinem redegit "juſſu Caroli Magni præſtantiſſimorum ec"cleſiæ doctorum homilias in Evangelia, "quæ per anni ambitum publice in templis "leguntur, ſunt autem Auguſtini 48. Be"dæ 48. Gregorii 39. Leonis 21. Maximi "17. Chryſoſtomi 11. Ambroſii 10. Hiero"nymi 6. Origenis 4. Fulgentii 2. Hila"rii 1. Severiani 1. Iſidori 1. (ſumma ho"mil. 209) in his autem quæ ſub Hilarii, "Ambroſii, Hieronymi, & interdum Bedæ "titulo inſcribuntur, homiliæ non ſunt, "ſed centones explicationum, ex horum "autorum commentariis diſſuti, & in hoc "volumine, inter eas quæ veteres ſunt ho"miliæ, annumerati. Vide Sixt. Senenſ. Biblioth. Sanct. p. 195.

Vita Antichriſti ad Carolum Magnum.

De virtutibus & vitiis ad Widonem Comitem liber [h].

De ſeptem Artibus liber imperfectus, cujus duo tantum exſtant capitula, viz. de Grammatica & Rhetorica, cum tranſitione ad Dialecticam.

[a] Epiſt. 7. ad eundem Arnonem una cum *Alcuini* opuſculo de comparatione Vet. & Nov. Teſtamenti exſtant in Anecdotis *Bernardi Pez*, tom. 2. *Auguſt. Vindelic.* 1721. [b] Edit. nov. tom 3 p. 323. [c] Habetur apud *Caniſ.* Antiq. Lection. tom. 6. p. 366. Edit. nov. tom. 2. p. 540. [d] Prodierunt *Francof.* Commentariis *Lucæ Loſſii* locupletat. 1554. 8vo. [e] Exſtat apud *Caniſ.* Lect. Antiq. tom. 6. p. 366. Edit. nov. tom. 2. p. 543. ſeq. [f] Exſtat ap. *Caniſ.* Lect. Antiq. tom. 5. 2. p. 383. Edit. nov. tom. 2. p. 454. [g] Homil. in nativit. Chriſti edidit *Chriſt. Daumius* Cygneæ 1670. [h] Supplementum ad *Alcuini* librum de virtutibus & octo vitiis habetur apud *Caniſ.* Antiq. Lect. tom. 6. p. 411. Edit. nov. tom. 2. p 376. ibid. exſtat *Alcuini* Epitaphium.

Gram-

Sæc. VIII. ab an. DCC.

Grammatica. Prodiit ſeorſim *Hanov.* 1605. *De Rhetorica, & de virtutibus dialogus.* Prodiit *Pariſ.* 1599. 4° [a].

Dialectica, interlocutoribus Carolo M. & Alcuino. Prodiit una cum Grammatica, *Ingolſtad.* 1604. 4° [b].

Diſputatio regalis & nobiliſſimi juvenis Pippini, (poſtea regis Italiæ) cum Albino Scholaſtico.

Scriptum de vita S. Martini epiſcopi Turonenſis.

De tranſitu S. Martini ſermo.

Vita S. Vedaſti epiſcopi Atrebatenſis, anno 795. ſcripta.

Vita beatiſſimi Richarii presbyteri. Exſtat apud Surium die 26. Aprilis.

De vita S. Willebrordi Trajectenſis epiſcopi libri 2. alter ſoluta, alter vincta oratione compoſiti, cum homilia in eundem, & Elegiaco carmine. Exſtant apud Mabillon. Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 601. & Surium 7. Novembr. [c]

Epiſtolæ 115. quarum 67. habentur apud Caniſium tom. 1. p. 1 [d].

Poemata & verſus de pluribus Sanctis.

Alii verſus ex variis locis collecti, qui cum prioribus conficiunt poemata 272. Prodierunt opera Alcuini ſupra enumerata cura Andreæ Quercetani ſive Du-Cheſne, *Pariſ.* 1617. fol.

Scripſit præterea Alcuinus carmine Heroico librum *de pontificibus & ſanctis eccleſiæ Eboracenſis.* Hoc poema verſus 1658. continens, ex codicibus MSS. Remenſi, & S. Theodorici prope Remos, a Johan. Mabillonio ad ſe tranſmiſſum, publici juris fecit Tho. Galeus Rer. Anglic. Script. tom. 3. p. 703. qui & epiſtolas aliquot Alcuini nondum publicatas penes ſe habere teſtatur.

Libri quatuor Carolini de imaginibus. Hos ſub Caroli nomine ſcripſiſſe tradit Rogerus Hovedenus; de iis fuſe egimus in Carolo M. quem autorem præferunt, ac proinde inter Alcuini opera non reperiuntur.

Confeſſio fidei, ſive *defloratiuncula* ex Auguſtini, aliorumque Patrum ſcriptis collecta, & in quatuor partes diviſa, ſub Alcuini nomine a Chiffletio edita eſt *Divione* 1654. 4°. inter alia quædam aliorum opuſcula. Confeſſionem iſtam foetum eſſe Alcuino ſuppoſitum probare conatus eſt Doctiſſ. Dallæus in tractatu poſthumo *Rhotomagi* anno 1675. edito. Eam haud minus fuſe Alcuino vindicare nititur Johannes Mabillonius diſſertatione prolixa, quæ habetur Analect. tom. 1. p. 178. &c. Ex utrius partibus ſtet veritas, judicent eruditi. Notari tamen velim Mabillonium candide ſatis fateri, ſe rem haud adeo confeciſſe, quam probabilem reddidiſſe. Interim vide quæ accurate, ut ſolet, de hac confeſſione annotavit Cl. Ittigius de Biblioth. Patr. cap. 15. p. 684, 685.

Sæc. VIII. ab an. DCC.

Commentarius brevis in Cantica Canticorum, editus a Patricio Junio cum commentario Gilberti Foliot *Londini* 1638. 4°.

Breviarium fidei adverſus Arianos, quod inter opuſcula dogmatica anonymum edidit Sirmondus *Pariſ.* 1630. MSS. codices Alcuino adjudicare teſtatur Chiffletius *.

* Præfat ad opera Ferrandi.

Homilia de purificatione B. Mariæ virginis, quæ Ambroſio perperam inſcripta, ad calcem illius operum haberi ſolet. Alcuino aſſeritur a Baluzio Miſcellan. tom. 2. p. 382.

Epiſtolæ 2. *& ſermo ad Carolum M.* ab eodem edita Miſcellan. tom. 1. p. 365.

Epiſtola, & præfatio in libros 7. ad Fœlicem Orgelitanum (quæ in codicibus impreſſis deerat) ab eodem editæ Miſcellan. tom. 4. p. 413 [e].

Epiſtolæ 3. a Dacherio in lucem protractæ Spicileg. tom. 6. p. 391 [f]. Prima agit de numerorum ratione. Secunda de 10. verbis legis. Tertia de tribus generibus viſionum.

Epiſtolæ 26. a Mabillonio evulgatæ Analect. tom. 4. p. 272.

Carmen de Cuculo, aliaque duo poemata, ab eodem publicata Analect. tom. 1. p. 369. tom. 2. p. 522. alia quædam a Baluzio Miſcell. tom. 4.

Poemata 2. alterum Heroicum breve, alterum Elegiacum prolixum, utrumque præcipue de argumento librorum ſacrorum utriuſque Teſtamenti, edita ſunt a Lambecio Comment. de Biblioth. Vindob. lib. 2. cap. 5. p. 403.

Hymnus, & epigrammata 3. in S. Vedaſtum, ab eodem data, ibid. p. 413.

Homilia in die natali S Vedaſti, a Bollando primum in lucem emiſſa inter acta Sanctorum menſe Februar. p. 800.

[g] Denique *homiliarium* Pauli Diaconi in pleriſque codicibus Alcuino male inſcribitur, & ſub illius nomine typis excuſum aliquoties prodiit: ſub ejuſdem ſubinde nomine a nobis in hoc opere non raro citatum.

OPERA DEPERDITA.

Commentarius in Proverbia.

Commentarius in 4. epiſtolas S. Pauli, viz.

[a] Conf *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 8. p 804. & vol. 3. p. 758. [b] *Caniſii* Lect. Antiq. tom 5. 2. p. 960. Edit. nov. tom. 2. p 488. ſeq. [c] Item apud *Caniſ.* Lect. Antiq. tom. 6. p. 345. Edit. nov. tom. 2. p. 460. ſeq. [d] Edit. nov. tom. 2. p. 384. Epiſt. ad *Eanbaldum* archiepiſcopum Eboracenſem ex editione *Juſti Fontanini* habetur ibid. p. 449. [e] Epiſtolam ad *Candidum* & *Nathaniel* ex collectione epiſtolarum *Alcuini* in Bibl Colbertinam delata publici juris fecit idem *Baluzius* ad calc. tom. 1. Capitul. Regum Franc. p. 1442. Epiſt. ad *Athelardum* archiep. Cantuarienſ. habetur ex MSS. Uſſer. ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 159. [f] Edit. nov. tom. 3. p. 321. [g] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 10. §. 39. vol. 13. p. 794.

 ad Epheſios, ad Titum, ad Philemonem, & ad Hebræos.

De Orthographia liber.

De Muſica liber.

780. DONATUS, gente, ni fallor, Germanus, & eccleſiæ Mettenſis diaconus, claruit circa annum 780. Scripſit rudi & ſimplici ſtylo ad Angelramnum Mettenſem archiepiſcopum Caroli Magni archicapellanum, anno 800. mortuum, quique id muneris ab eo petierat, *vitam S. Trudonis* confeſſoris, qui monaſterium in vico Sarchinio ad Ciſindriam fluvium a ſe conditum rexit, obiitque circa annum 698. Edidit eam ex MS. Cod. Cheſniano Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 1069.

783. [a] ETHERIUS, ſive HETERIUS, Axumenſis in Hiſpania epiſcopus, & BEATUS in Aſturia provincia presbyter, dignitate quidem inſerior, doctrina vero ac fidei zelo major; claruerunt anno 783. quo circiter tempore pullulantem in Hiſpania Elipandi Toletani hæreſin acriter oppugnare cœperunt; ab Elipando datis tunc ad Fidelem abbatem literis, arrogantiæ, ſuperbiæ, quin & hæreſeos eo nomine accuſati. Verum ficta ejuſmodi criminatio nequaquam obſtitit, quo minus Etherius & Beatus inceptum opus urgerent, qui cum Elipandum nullis monitis ad ſanam mentem revocari poſſe animadverterent, edito juſto volumine in duos libros diſtincto, Elipandi errores confutarunt, & Catholicam fidem tutati ſunt. Exſtant *hi libri*, *de adoptione Chriſti filii Dei* inſcripti, a Petro Stevartio ex bibliotheca Toletana primum editi in Auctuario Caniſiano *Ingolſtad.* 1604. 4°. pag. 17 [b]. deinde in Bibliothecæ Patrum tom. 13. p. 353. relati.

Vid. Jo. Marian. de reb. Hiſp. l. 7. c. 8. p. 408.

785. TARASIUS, patria Conſtantinopolitanus, illuſtri genere ortus, Georgii præfecti urbani, & Encratiæ filius, Photii proavunculus. In aulam adſcitus imperatori a ſecretis fuit, donec anno 785. vel exeunte 784. deturbato ab Irene Auguſta fœminarum ſceleſtiſſima Paulo patriarcha viro ſanctiſſimo, in thronum CP. ex laico ſuffectus eſt, qui pietatem & religionis zelum prætexens, dignitatem iſtam ſe adire nolle ſimulavit, niſi imagines reſtituerentur, & ſynodus œcumenica ejus rei gratia indiceretur. Indicta igitur eſt ſynodus in annum 786. ac ſcena interim a Taraſio qua vi, qua blanditiis, apparata. Inchoata igitur anno 786. Cal. Jul. Conſtantinopoli ſynodo, cum Iconoduliæ adverſarios epiſcopos ſuperiores fore vereretur, tumultum cieri, atque eo prætextu ſynodum in annum ſequentem rejici, ac Nicæam urbem transferri curavit. Anno ſequente rebus ex voto diſpoſitis, 8. Cal. Octobr. conciliabulo Nicæno initium dedit, cui ipſe, præſentibus licet Hadriani papæ legatis, præfuit; atque omnia pro ſua ac Irenes Imp. libidine agitans concilium CP. generale 7. damnari, & Iconoduliam decretis ſynodicis ſanciri effecit. Anno 795. Conſtantino Imp. Mariam Aug. uxorem legitimam repudiare, & Theodoten pellicem ducere in animo habenti animoſe aliquamdiu reſtitit, excommunicationem, ni incœpto ſcelere deſiſteret, interminatus. Mox tamen animo turpiter deficiens, nuptias ſceleſtas a Joſepho abbate CP. conſecrari, & Mariam tonſam monaſterio includi permiſit. Obiit anno 806. die 25. Februarii. [c] Exſtant ab eo ſcripta, *Epiſtola encyclica* ad patriarchas Orientales ſtatim poſt ſuſceptum epiſcopatum miſſa, Gr. Lat. Concil. tom. 7. p. 161. *Epiſtolæ* 2. ad Hadrianum papam, Gr. Lat. ibid. p. 624 [d]. *Epiſtola* ad Johannem Anachoretam Gr. Lat. ibid. p. 637. *Apologeticus* ad populum habitus, quo die ad patriarchatus dignitatem electus eſt, Gr. Lat. ibid. p. 33. *Sermo in B. Virginem*, ὅτι προσηνέχθη ἐν τῷ ναῷ τριετίζουσα, qui incipit, Φαιδρὰ καὶ παράδοξος ἡ παροῦσα πανήγυρις. Habetur Græc. MS. in bibliotheca Regia [e]. Vid. Labb. Nov. Biblioth. MS. p. 80.

Vit. Taraſ. per Ignat. Diac. apud Sur. & Bolland. Feb. 25.

ANONYMUS, gente Anglus, Ælberti archiepiſcopi Eboracenſis diſcipulus, non infimi ſubſellii poeta, claruit circa ann. 785. Scripſit *hiſtoriam Anglicam* carmine Heroico, quo de urbis Eboraci primordiis, deque primis ejus eccleſiæ pontificibus & ſanctis agit. Integrum poematium exſtat MS. in codice monaſterii S. Theoderici prope Remos; ex quo partem bene longam extulit Mabillonius Sæc. Benedict. 3. part. 2. p. 558. 785.

EPIPHANIUS, Catanenſis in Sicilia diaconus; claruit anno 787. quo Thomæ Sardorum archiepiſcopi vicem tenens, ſynodo Nicænæ 2. interfuit. Exſtat *Sermo laudatorius* ſatis prolixus in eadem ſynodo habitus, Latine tantum Concil. tom. 7. p. 617. 787.

BASILIUS, Ancyræ epiſcopus; claruit anno 787. quo in ſynodo Nicæna 2. reus factus Iconomachiæ, eo quod concilii CP. œcumenici anno 754. habiti decretis ſubſcripſiſſet, *Libellum* ſupplicem ſeu *Confeſſionem* obtulit, quo facti veniam poſtula- 787.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 346. [b] Item in *Caniſ.* Lect. Antiq. edit. nov. tom. 2. p. 297. [c] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1920. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. vol. 10. p. 219. [d] Poſterior contra Simoniam exſtat etiam in Jure Græco Rom. l. 3. p. 190. [e] Et (referente Fabricio) Biblioth. Coiſliniana p. 212.

vit,

Sæc.VIII. ab an.DCC. vit, & anathema Iconomachis dixit, ac cultum imaginibus deberi confeſſus eſt. Exſtat hæc confeſſio Gr. Lat. inter *Acta* conciliabuli Nicæni, Concil. tom. 7. p. 56.

787. THEODOSIUS, Ammorii epiſcopus; claruit anno 787. In ſynodo Nicæna, eandem cum Baſilio cauſam egit, Iconomachis faviſſe accuſatus. Oblato igitur haud diſparis argumenti libello, facti veniam & ipſe impetravit, a concilii patribus in integrum reſtitutus. Exſtat *libellus* iſte Gr. Lat. Conc. tom. 7. p. 60.

787. [a] ELIAS, metropolita Cretenſis; claruit anno 787. quo ſynodo Nicænæ 2. interfuit. Scripſit *Commentaria* in Gregorii Nazianzeni orationes, quæ Latine habentur ex Jac. Billii verſione ad calcem operum Nazianzeni *Pariſ.* 1583, 1609, 1630 [b]. Scripſit etiam *Reſponſa* ad Dionyſii monachi interrogata 8. circa difficiles quoſdam conſcientiæ (ut vocant) caſus. Exſtant hæc reſponſa Gr. Lat. in Jure Gr. Rom. lib. 5. p. 335. Ingens ejuſdem & prægrandis *expoſitio* in Johannis Climaci ſcalam Paradiſi exſtat Græce MS. in bibliotheca Cæſarea, teſte Lambecio, Comment. lib. 4. p. 194.

792. [c] GEORGIUS, monachus Conſtantinopolitanus, Taraſii patriarchæ ſyncellus. Scripſit anno 792. Eundem hunc cum Georgio Hamartolo perperam facit Voſſius, & cum illo alii, quem tamen diverſum fuiſſe conſtat, ut in *Georgio Hamartolo* oſtendetur. Scripſit *Chronicon* ab orbe condito uſque ad Maximiniani & Maximini tempora; quod integrum fere ex chronico Euſebii, quem nihilominus data quavis occaſione inſectatur, deſumpſit. Hinc ſua Euſebio reddidit Joſephus Scaliger; totum enim quod de chronico Euſebiano Græce protulit, ferme ex Georgio noſtro conſarcinavit. Vide quæ de Georgio habet Cl. Voſſius de Hiſt. Gr. lib. 2. cap. 24. Ex eo (hoc ſolum excepto quod *Hamartolum a Syncello* diverſum facit) ſua pene verbatim deſumpſit Miræus, ſua ex Miræo pro more Oudinus. Georgii *Chronicon* Gr. Lat. cum notis edidit Jacobus Goar *Pariſ.* 1652. fol.

792. Vit. Theoph. ap. Sur. & Henſchen. Martii 12. Menolog. Gr. eod. die. [d] THEOPHANES, *Iſaacius* a patre, & *Confeſſor*, a malis quæ paſſus eſt, dictus, patria Conſtantinopolitanus, Iſaacii Ægeopelagitarum præfecti & Theodotæ filius, natus eſt anno 758. Patre e vivis ſublato tutorem nactus eſt Conſtantinum Copronymum Imp. Juvenis adhuc a Leone patricio filiam ejus uxorem ducere, advocata in partes autoritate imperatoria, compulſus eſt: Sæc. VIII. ab an.DCC. verum ille ipſo nuptiarum die ſingulare pactum de continentia invicem obſervanda cum uxore iniit. A Leone Imp. in aulam evocatus, ſtratoris munere ei fungebatur; & ad caſtrum Cyzicenum miſſus ædificia prope Sigrianam in minore Myſia publica curavit. Conſtantinopolim reverſus, inter ſpatharios cooptatus eſt. Anno 780. conjuge in inſulæ Principis monaſterium prope CP. amandata, ipſe Polychronium monaſterium prope Sigrianam petiit, ac monaſticam vitam deinceps coluit. Ex Polychronio in Calonymum inſulam diſceſſit, ubi paterno prædio in monaſterium commutato ſexennium exegit. Inde regionem Sigrianam repetens, prædium, quod *Ager* vocabatur, comparavit, ac conſtructo monaſterio, ipſe abbatis vicem obiit. Anno 787. ad conciliabulum Nicænum evocatus, Iconoduliæ cauſam ſtrenue agebat. Poſt annum 813. a Leone Armenio imaginum cultum damnare juſſus, ac conſtanter abnuens, Conſtantinopolim, æger licet, & clinicus ab anno 808. factus, vinculis etiam injectis adductus eſt; cumque nullis argumentis, ut imaginum cultum deſereret, vinci poterat, anno 815. vel incunte ſequente, in carcerem conjectus eſt, & poſt biennium ad Samothracem inſulam relegatus; ubi poſt 23. dies exactos, ærumnis & miſeriis fractus, diem ſupremum obiit, ab Iconoduliæ aſſeclis *Confeſſoris* titulum, & *Sancti* honores poſt mortem conſecutus. [e] Scripſit *Chronographiam*, res in imperio CP. geſtas tam eccleſiaſticas quam civiles ſecundum annorum ſeriem diſpoſitas complexam, ab anno 1. Diocletiani Imp. Chriſti 285. ad primum Leonis Armenii, Chriſti 813. In ea notandum Theophanem chronologiam Alexandrinam uſurpare, quæ in ſupputandis æræ Chriſtianæ annis a recepto apud Latinos calculo octennio deficit. Ex ea etiam Latine verſum in hiſtoriam ſuam tranſtulit, quicquid fere ab anno 285. ad an. 813. habet Anaſtaſius Bibliothecarius. Condidit hanc chronographiam Theophanes conciſo quidem, ſed ſtylo admodum rudi & plebeio: repetitiones penitus inutiles, & rerum geſtarum metatheſes, narrationes contradictorias, putidoſque in digerendis temporibus errores frequenter animadvertit Cl. Goar. Hiſtoricæ parti per annos digeſtæ præfixæ ſunt *Tabulæ chronologicæ*, per loculos diviſæ, i. e. anni mundi, Chriſti, imperatorum, quinque patriarcharum, &c. Has mendoſiſſime conſcriptas eſſe, ſæpe an-

a Conf. *Oudin.* ſæc. 12. tom. 2. p. 1066. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 28. §. 12. vol. 8. p. 617. b Græcus codex exſtat MS. Baſileæ in bibl. publica ut refert *Carolus Patinus* in epiſt. de itinere ſuo *Amſt.* 1696. c Conf. *Oudin.* tom. 2. p. 1932. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 38. vol. 6. p. 349. & vol. 10. in *Allatii* Diatr. de Georgiis §. 23. d Conf. *Oudin.* tom. 2. ſæc. 9. p. 18. e Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 38. vol. 6. p. 151. & l. 5. c. 42. vol. 10. p. 239.

nis non ſuis præfixas, plurimis hiare loculis, & portentoſis annorum præſertim patriarchalium ſuppurationibus ſcarere, cuivis inſpicienti liquido pater. Unde non ab ipſo Theophane ſed ab alia potius manu profectas eſſe ſuſpicantur Heinſchenius & Papebrochius in *Exegeſi* * in Theophanis chronographiam, quam Actorum ad Martinm tomo 3. præmiſerunt. Prodiit integra Theophanis *Chronographia* Gr. Lat. cum Jac. Goari & Fr. Combefiſii notis *Pariſ.* 1655. fol. Exſtat ejuſdem *Canon Epinicius in Dominicam primam quadrageſimæ, Odis 9. conſtans*, in Græcorum Triodio, & apud Baron. Gr. Lat. inter Annal. Eccleſ. ad an. 842.

* Cap. 1. Sect. 4.

794. THEODULPHUS, gente Italus, apud Gallos Ciſalpinos natus, primum abbas Floriacenſis, Carolo M. charus & familiaris; a quo circa an. 794. vel paulo ante, ad ſedem Aurelianenſem promotus eſt. Sub Ludovico Pio, Caroli filio, magna in gratia apud aulam floruit, a Ludovico miſſus, ut Stephanum papam anno 816. in Galliam advenientem honorifice exciperet. Circa ann. 818. una cum Anſelmo Mediolanenſi & Wolfhaldo Cremonenſi conjurationis cum Bernardo Italiæ rege adverſus Ludovicum Bernardi patruum initæ accuſatus, ſede ſua depoſitus eſt, & ad monaſterium Andegavenſe amandatus. Tandem abſolutus crimine, cujus ſe reum eſſe conſtanter pernegavit, obiit circa annum 821.

Vit. Sirmond. Not. Le-Coint. ad an. 781. 786. 796. &c.

[a] SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

Capitula ad Presbyteros Parochiæ ſuæ 46. quæ habentur etiam apud Baronium ad an. 835. Concil. tom. 7. p. 1137.

De ordine & ratione rituum Baptiſmi liber ad Magnum Senonenſem.

De Spiritu S. liber, ſeu veterum Patrum teſtimonia de proceſſione Spiritus S. tam ex Filio quam Patre in unum congeſta, cum præfixo carmine nuncupatorio ad Carolum M.

Carminum ad diverſos libri 6 [b].

Hæc Theodulphi opera eruit, & cum notis ſuis edidit, cujus ſtudio atque induſtriæ tot mediæ ætatis ſcriptores debemus, Jac. Sirmondus *Pariſ.* 1646. 8°. & in Biblioth. Patr. tom. 14. p. 1.

Poemata 10. quæ notis ſuis illuſtrara edidit Johannes Mabillonins Analect. tom. 1. p. 376.

Biblia Sacra egregiis olim characteribus ſibi deſcribi fecerat Theodulphus, quibus ipſe carmina aliquot, & præfationem præfixit. Exſtat hodieque codex iſte præfationem & verſus aureis characteribus expreſſos in fronte gerens. Verſus edidit Sirmondus inter alia carmina lib. 2. Præfationem in notis dedit p. 279.

Fragmenta duo ex ſermonibus Theodulphi edidit Lucas Dacherius Spicileg. tom. 5. p. 117 [c].

Confer etiam novam operum Sirmondi editionem tom. 2. ubi quædam acceſſiones habentur.

[d] LEO III, patria Romanus, Aſuppii filius, eccleſiæ Romanæ presbyter, ac demum pontifex anno 795. die 27. Decembr. ordinatus. Anno 796. claves S. Petri, & vexillum Romanæ urbis obſequii ſui ſymbola, ad Carolum M. miſit. Anno 799. ab invidis Hadriani papæ nepotibus fœdiſſimis calumniis, mox & injuriis exagitari cœpit. In media enim civitate, ac totius populi conſpectu, arreptus, pugnis & fuſtibus cæſus, ac in carcerem conjectus eſt. Mitto putidiſſimas fabulas, quas de oculis evulſis, & præciſa lingua & de utriſque divinitus reſtitutis, effutiunt Anaſtaſius, & Anaſtaſii ſequaces nugivenduli. A plebe Romana carcere ereptus, ad Carolum in Gallias ſe contulit, tutelam ſibi & patrocinium petiturus. Miſſi a Carolo Romam legati Leonem in Italiam reducunt, cognitaque cauſa criminibus abſolvunt, ac ſedi ſuæ reſtituunt; ſeditioſos vero clericos in ordinem redactos exilio mulctant. Judicium iſtud in annum 800. rejiciunt nonnulli, & a Carolo M. Romæ præſente factum eſſe volunt. Anno enim 800. Carolus Romam veniens, ſynodo habita Leonis cauſam ſeu intactam adhuc dijudicavit, ſeu judicatam antea a legatis confirmavit: & a Leone exeunte anno populi Romani juſſu coronam imperatoriam accepit. Anno 804. Leo ad Carolum Imp. in Germaniam iterum excurrit. Anno 809. litem Hiſpanis epiſcopis movit, quod ſymbolo Nicæno vocem FILIOQUE addidiſſent, eam in eccleſiis palam cantari prohibens: utque perenne judicii ſui monumentum poſteris tranſmitteret, duas tabulas argenteas in baſilica S. Petri affigi curavit; in quarum altera ſymbolum Latine, in altera Græce ſcriptum legeretur, abſque vocis iſtius FILIOQUE additamento. Obiit die 11. Junii anno 816. Exſtant *Epiſtolæ* 13. Conc. tom. 7. p. 1111 [e]. 795.

ANONYMUS *annalium Francorum* conditor, claruit circa annum 796. Scripſit 796.

[a] Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol 6. p. 124. [b] Conſ. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 1. p. 716. & vol. 3. p. 337. *Caniſ.* Lect. Antiq. tom. 5. 2. p. 579. tom 6. p. 504. Edit. nov. tom. 2. part. 2. p. 65, 72. [c] Edit. nov. tom 1. p. 254. [d] Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 125. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 760. [e] *Leonis* Bulla de tranſlatione ſedis epiſcopalis Ratisbon. habetur in codice diplomatico *Udalrici* Babenbergenſis in bibl. Zwetalenſi latitante. Conſ. Conſpectum hujus Codicis a *Bernard. Pez*, edit. 1717. Epiſt. ad *Athelardum* archiep. Cantuar. habetur ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 160.

annales Francorum ab anno 726. uſque ad annum 796. Hos ex pervetuſto codice S. Martini Matiſconenſis, extulit Ph. Labbeus Biblioth. Nov. tom. 2. p. 733. Quibus breve chronicon S. Martini Maſſiacenſis in Biturigibus ad cyclorum paſchalium margines inſperſum, ab anno 732. ad 1013. præmiſit.

798. Theodulf. Carm 11. p. 135. [a] LEIDRADUS, ſeu *Leidrachus* gente Noricus, &, ut nonnulli volunt, Caroli M. bibliothecarius, anno 798. Adoni in archiepiſcopatu Lugdunenſi ſucceſſit. Anno ſequente a Carolo M. Urgellam in Hiſpania legatus eſt, ut Fœlicem epiſcopum ab hæreſi revocaret. Quod quidem ei feliciter ſueceſſit, Fœlice ad ſaniorem mentem reducto, qui anno proximo in ſynodo Aquiſgranenſi errorem ſuum abjuravit. Anno igitur 800. Carolus eum in Hiſpaniam iterum amandavit, additis cooperariis quibuſdam, ut ſanam illic doctrinam Chriſtianis Fœlicis errore abreptis prædicaret. Anno 811. Caroli Imp. teſtamento teſtis adfuit & ſubſcripſit. Anno 813. epiſcopatu ſemet abdicavit, & Agobardo chorepiſcopo lampada tradens, in monaſterium Sueſſionenſe ſeceſſit; ubi anno ſequenti 5. Cal. Januar. diem ſupremum clauſit. Scripſit *librum de ſacramento Baptiſmi* ad Carolum M. qui exſtat apud Mabillon. Analect. tom. 3. pag. 1. *Epiſtolam ad eundem de ritibus Baptiſmi, & abrenunciationibus in eo fieri ſolitis:* habetur ibid. p. 28. denique *epiſtolas* alias 2. quæ ad calcem operum Agobardi inveniuntur, & in Biblioth. Patr. tom. 14. p. 232.

799. Anaſtaſ. in vit. Leonis 3. Conſul. Le Cointe ad an. 799, 800. 802, 813. 815. 808. & ſeqq. JESSE, ſeu *Jeſſæus*, ſeu *Teſſe*, anno 799. epiſcopus Ambianenſis factus eſt: & eodem anno a Carolo M. Leoni papæ in Italiam redeunti datus eſt comes, ut in Leonis cauſam inquireret, & in ſeditioſos Romanos animadverteret. Anno 802. a Carolo Imp. Conſtantinopolim miſſus eſt ad pacem cum Irene Aug. ineundam. Anno ſequente ex Oriente reverſus Nicephori Imp. legatos, viæ comites, ad Carolum Moguntiam deduxit. Anno circiter 808. a Carolo ad res procurandas in Italiam miſſus, Leonis papæ inimicitias ſubiit. Anno 811. Caroli M. teſtamento teſtis adſuit. Anno 812. ad encyclicas Caroli M. de cæremoniis baptiſmi literas reſponſum edidit. Anno 814. concilio Noviomenſi, 829. Pariſienſi, interfuit. Anno 830. Lotharii caſtra contra Ludovicum Imp. ſecutus eſt: in conventu Noviomagenſi eo nomine mox jure depoſitus. Tertio poſt anno a Lothario per vim reſtitutus, anno 834. iterum fugatus eſt, & Lothario in Italiam fugienti ſe comitem dedit. Obiit anno 836. [b] Exſtat *Epiſtola* ſatis prolixa ad Diœceſeos ſuæ presbyteros & plebem *de expoſitione rituum Eccleſiæ, in Baptiſmate* præſertim uſurpatorum, quam edidit Johannes Cordeſius cum Hincmari opuſculis [c] *Pariſ.* 1615. 4°. p. 664. exinde in Biblioth. Patr. tom. 14. p. 67.

[d] DACRIANUS, abbas ordinis Benedictini, a Margarino Bignæo in indice chronologico, quem editioni ſuæ Bibliothecæ Patrum præmiſit, octavo huic ſæculo aſcribitur. Exſtant ſub illius nomine *Speculum monachorum*, & *Spiritalis vitæ Documenta*, Biblioth. Patr. edit. *Colon.* [e] tom. 8. Verum nullum talem ſcriptorem dari, neque unquam in rerum natura fuiſſe abbatem Dacrianum contendit Theoph. Raynaudus [*]; neque alium horum opuſculorum autorem eſſe, quam Ludovicum Bloſium abbatem Lætienſem, qui notante Poſſevino [*] obiit anno 1566. quique ſe Dacrianum, i. e. gementem & flentem nominavit, ut collapſos eorum, quos informatos rite volebat, mores, minore cum invidia reſtitueret. Et hinc fortaſſe factum eſt, ut in noviſſima Bibliothecæ Patrum editione hic ſcriptor non compareat: quem hanc ſolum ob cauſam hic loci retinemus, ne cum apud Bignæum aliosque invenerint, in opere noſtro fruſtra quærant, ſtudioſi.

[*] De bon. & mal. lib. part. 1. Erot. 10 p. 137.

[*] Tom. 2. p. 30.

[f] *Concilia hoc Sæculo habita.*

701. BRITANNICUM ſub Alfrido Northumbrorum rege an. 701. in cauſa Wilfridi archiepiſcopi Eboracenſis, habitum. Multæ circa hanc rem lites: adeo ut intra quatuor menſes 70. conciliabula coacta fuiſſe dicuntur. Tandem ad Johannem papam provocare coactus eſt Wilfridus, qui pro cauſa ejus ſententiam tulit. Exhibet Acta hujus ſynodi Malmesburienſis de Geſt. Pontif. lib. 3. p. 151. & exinde Conc. tom. 6. p. 1382 [g].

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 745. *b* Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 7. p. 157. *c* Sed in extrema parte manca. Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 83. *d* Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 2 p. 3. *e* Sed primo *Lovanii* 1538. *f* Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 126. ſeq. *g* Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 64.

704. TOLETANUM, vulgo XVIII. ſub Witiza rege, anno 701. rectius 704. habitum. Meminit Rod. Toletauus lib. 3. c. 14. verum Acta non exſtant. Vide Baron. ann. 701. num. 15. & d'Aguirre Concil. Hiſp. tom. 2. p. 763. Notabit lector antiquitatis ſacræ ſtudioſus per integrum hoc ſæculum, hac nnica ſynodo excepta, nulla concilia in Hiſpania celebrata fuiſſe. Ut igitur defectum aliquo modo reſarciret eruditiſſimus Card. d'Aguirre, initio tom. 3. quampluríma venerandæ vetuſtatis Hiſpanicæ monumenta, vel hactenus inedita, vel quæ non ubique occurrunt, in lucem emiſit. In his primas tenent *Index S. Canonum & Conciliorum, quibus eccleſia, præſertim Hiſpanica, regebatur ab ineunte ſexto ſæculo uſque ad initium octavi*, & libros 6. complectitur, p. 1. *Catalogus Romanorum pontificum* a tempore irruptionis Saracenorum in Hiſpaniam ann. 715. uſque ad præſentem diem[a], p. 51. *Catalogus regum Hiſpaniæ, ſub quibus concilia habita ſunt* ab eodem tempore, p. 65. *Præſulum Toletanorum*, p. 67. Opuſcula aliqua quorundam patrum in G. Loaiſa primo edita; aliaque plura, quæ ipſius voluminis inſpectio lectori erudito ſiſtet.

705. ROMANUM I. ſub Johanne 7. & 125. epiſcopis an. 705. habitum. In quo, petente Juſtiniano Imp. ut ſextæ ſynodi canones examinarentur, imperatoris hac in re deſiderio pontifex annuere noluit. In hac item ſynodo Wilfridus Eboracenſis denuo accuſatus abſolutus eſt. Vide Bed. lib. 5. cap. 20. p. 443.

705. MERCIANUM circa annum 705. habitum. In quo præceptum eſt Aldhelmo abbati Malmesburienſi, ut adverſus Britannorum in paſchate celebrando errorem ſcriberet. Vide Bed. lib. 5. c. 19. p. 436[b].

705. NIDDENSE apud Northanimbros anno 705. habitum. In quo, monente per literas Johanne papa, Wilfridus in ſede ſua Eboracenſi confirmatur. Vide Malmſ. de Geſt. Pontif. lib. 3. fol. 152. Circa annum 708. vel ex mente Spelmanni anno ſuperiori, habita eſt etiam ſub Ina rege ſynodus, in qua epiſcopatus Occidentalium Saxonum in duas parochias diviſus eſt. Vide Bed. lib. 5. c. 19. p. 436. & H. Huntingd. lib. 4. fol. 193. p. 2[c].

709. ALNENSE ſub Berthwaldo Cantuarienſi, & Wilfrido Eboracenſi, omnibuſque Angliæ epiſcopis anno 709. celebratum. In quo, inter alia donationes monaſterio Eveſhamienſi collatæ confirmantur. Vide Godwin. de Præſul. Augl. in Epiſc. Wigorn. pag. 501. & Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 213[d]. Hoc circiter tempore (vel ut alii 712.) ſynodum quandam Anglicanam habitam eſſe volnnt nonnulli, in qua, ex prætenſa Egwini Wigornienſis viſione imagines in templis ponendas & adorandas eſſe ſancitum eſt. Verum incerta omnia, quin & ſuſpecta, & plane ſuppoſititia. Vide quæ habet Spelman. Conc. Brit. tom. 1. p. 208. præcipue ibid. p. 216[e]. Sub Ina etiam, incerto & tempore & loco habitum eſt concilium omnium epiſcoporum, principum, procerum, &c. In quo, occaſione nuptiarum Inæ cum Guala, Cadwaladri Britonum regis filia, de mutuis connubiis habendis inter Anglo-Saxones, Britones, & Scotos, tum ad delendam fornicationem, & immunditiem, tum ad concordiam publicam promovendam, conventum eſt. Vide Acta apud Spelm. ibid. p. 219[f]. Hoc loco cum Inæ regis mentio fit, notare fas ſit, ipſum plurimas ſuaſu & inſtituto epiſcoporum, ſenatorumque ſuorum *in magna ſervorum Dei frequentia* leges tuliſſe, quarum plures eccleſiaſtici commatis ſunt; nempe de formula vivendi miniſtrorum Dei, de Infantibus baptizandis, de opere in die Dominico, de Immunitate Templi, &c. Exſtant Saxonice & Latine apud Lambard. Archaionom. p. 1. Edit. Cantab.

CONSTANTINOPOLITANUM I. anno 712. celebratum. Philippico Bardane imperio per vim & cædem potito, & Johanne, homine Monothelita, in Cyri patriarchæ exauctorati locum ſubrogato, coacta eſt ſynodus, quæ ſynodum 5. Oecumenicam contra Monothelitas habitam penitus damnavit. Exſtant, Gr. Lat. Agathonis diaconi *Libellus epilogus*, quo refert quæ adverſus ſynodum ſextam auſus eſt Bardanes; & Johannis CP. ad Conſtantinum papam *Epiſtola apologetica* Conc. tom. 6. p. 1401. Confer etiam quæ hac de re habent Zonaras, Cedrenus, Theophanes, alii. 712.

ROMANUM II. ſub Gregorio 2. a 32. epiſcopis anno 721. Nonis Aprilis adverſus illicita conjugia habitum. Exſtant Acta & Capitula hac de re 17. Conc. tom. 6. p. 1454. 721.

ROMANUM III. anno 724. in cauſa Corbiniaui Friſingenſis epiſcopi habitum. Vide Aribon. in Act. Corbin. apud Sur. Septembr. 8. 724.

ROMANUM IV. anno 726. habitum. Quo Iconoclaſtarum (quam vocant) hæreſis damnatur, & cultus imaginnm confirmatnr. 726.

a Scil. ad an. 1692. b Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 66. c Item *Wilkins* ibid. p. 67. & 70. d Item *Wilkins* ibid. p. 72. e Item *Wilkins* ibid. f Item ap. *Wilkins* ibid. p. 74.

Vide

Sæc. VIII. ab an. DCC. Vide Hadriani papæ hac de re Epiſt. ad Carol. M. Concil. tom. 7. p. 915.

731. ROMANUM V. & VI. ann. 731. 732.
732. habita. In utroque de cultu imaginum actum eſt. Vide quæ de utriuſque ſynodi geſtis habet Anaſtaſius in Vit. Gregorii 3. Conc. tom. 6. p. 1463. Occaſio utriuſque ſynodi erat Gregorius presbyter, quem pontifex cum literis ad Leonem Iſaurum miſerat, ut a violandis imaginibus abſtineret. Verum Gregorius metu territus literas imperatori tradere reformidavit, quem idcirco redeuntem papa gradu dejicere voluit, ſed intercedente pro eo ſynodo, abſolutus eſt, & ſecunda vice miſſus, a Leone in Sicilia detentus eſt, & in exilium actus. Inde habita altera ſynodus; in qua unicuique, qui adverſus ſacrarum imaginum venerationem aliquid attentaverit, anathema dictum eſt. Præter ea quæ de duplici hac ſynodo tradit Libri pontificalis compilator, exſtant etiam hodie in cryptis baſilicæ Vaticanæ bina fragmenta marmorea, quibus utriuſque ſynodi Acta, ſed literis jam pene exeſis inſcripta ſunt. Prius præter aliquot presbyterorum & diaconorum nomina nihil niſi initium allocutionis Gregorii papæ ad ſynodum continet. Poſterius quæ in ſecunda ſynodo geſta ſunt, miſere mutilata. Utramque inſcriptionem, qualis qualis eſt, exhibet Cl. Ciampinus lib. *de S. ædificiis Conſtantini M.* cap. 4. ſect. 15. p. 101, 102.

742. CLOVESHOVIENSE I. apud Anglo-Cantianos anno 742. præſidente Æthelbaldo Merciorum rege, celebratum. In quo Withredi regis privilegium de libertate eccleſiarum Cantii producitur, & ſub anathemate confirmatur. Exſtant ſynodi Acta apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 230. & Conc. tom. 6. p. 1532 [a].

742. [b] GERMANICUM I. Ratiſponæ, an Auguſtæ Vindelicorum, Wormatiæ, vel ubicunque alibi, loco ſane incerto, anno 742. 11. Cal. Maii (in 11. Cal. April. anni ſequentis rejicit Cointius) præſidente Boniſacio archiepiſcopo, celebratum. In quo, ad reſtituendam collapſam religionis Chriſtianæ diſciplinam conditi ſunt *Canones* 19. de epiſcopis per civitates ordinandis, de ſynodis per ſingulos annos celebrandis, canonibus reſtaurandis, fraudatis pecuniis eccleſiæ reſtituendis, de presbyteris adulteris, clericiſque in fornicationem lapſis, aliiſque diſciplinæ capitibus ſaluberrimis. Exſtant apud Othlonum presbyterum in Vit. S. Boniſac. lib. 1. c. 42. apud Serar. Rer. Mogunt. lib. 3. p. 364. & notis eruditis illuſtrati apud Carle Coint. ad annum 743. num. 34, 35, &c. tom. 5. p. 92. qui tamen tria poſtrema capitula ab Othlono memorata prætermittit. Sæc. VIII ab an. DCC.

LIPTINENSE prope Cameracum, ſub Carlomanno majore domus, a Boniſacio aliiſque epiſcopis anno 743. vel 744. Cal. Martiis congregatum. In quo hæretici duo, Adalbertus Gallus, & Clemens Scotus, damnati ſunt. Habentur de diſciplina eccleſiaſtica *Canones* 4. cum notis Labbei, Sirmondi & Binii Conc. tom. 6. p. 1537. Ad calcem habentur, *Abrenunciatio Diaboli* operumque ejus, & ſuperſtitionum; *Indiculus ſuperſtitionum Paganicarum* [c]; *Allocutiones ſacerdotum variæ:* excerpta ſynodica ex Boniſacii *Epiſtola:* denique Zachariæ papæ ad Francos & Gallos *Epiſtola*. Quæ omnia notulis etiam ſuis elucidavit Cointius ad annum 744. tom. 5. p. 105. 743. vel 744.

ROMANUM VII. anno 743. a Zacharia papa, & plurimis epiſcopis & preſbyteris celebratum. Exſtant Acta & diſciplinæ eccleſiaſticæ *Capitula* 15. Conc. tom. 6. p. 1546. 743.

SUESSIONENSE ad Axonam fluvium in Picardia anno 744. 5. Nonas Martias a 23. epiſcopis habitum. Exſtant de diſciplina eccleſiaſtica *Canones* 10. quorum primo ſancitur fidem Nicænam, & antiquos canones per univerſam regionem eſſe promulgandos. Habentur una cum Sirmondi notis Concil. tom. 6. p. 1552. Plura ad hos canones elucidandos notavit Car. Cointius ad annum 745. quo ſynodum habitam eſſe vult, tom. 5. p. 118. 744.

GERMANICUM II. ſub Boniſacio pontificis legato, anno 745. congregatum. In quo damnatis Aldeberto & Clemente hæreticis, & Gervilione epiſcopo Moguntino ob homicidium depoſito, Boniſacius (qui a Gregorio 3. papa, metropolitica dignitate pridem exornatus, archiepiſcopatum regionarium per totam Germaniam, nulla certa ſede aſſignata, hactenus exercuerat), primus archiepiſcopus Moguntinus factus eſt. Exſtant Acta ſynodalia Conc. tom. 6. p. 1555. 745.

ROMANUM VIII. anno 745. menſe Octobri a Zacharia papa, multiſque epiſcopis & presbyteris, in patriarchio Lateranenſi celebratum. In quo Boniſacii ſententia ſynodalis de Aldeberto & Clemente hæreticis, prolixe confirmatur. Exſtant hujus ſynodi geſta, tribus actionibus abſoluta Conc. tom. 6. p. 1556. Calci ſubjicitur Gem- 745.

a Item ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 86. *b* Conf. *Martini Dieſenbachii* Collationem ad ſynodum Francicam, *Jen.* 1708. 4to. *c* Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 479. not.

Sæc.VIII. ab an.DCC. muli diaconi Romani ad Bonifacium, de actis in hac ſynodo *Epiſtola*. Vide hæc etiam apud Car. le Coint. tom. 5. p. 156. qui in annum ſequentem hanc ſynodum conjicit.

747. CLOVESHOVIENSE II. a Cuthberto Cantuarienſi, aliiſque epiſcopis, præſente Æthelbaldo Merciorum rege, anno 747. coactum. In quo de unitate eccleſiæ, de ſtatu Chriſtianæ religionis, de pace & concordia promovendis decernitur, præmiſſa Bonifacii Romanæ ſedis legati ad Æthelbaldum regem epiſtola, qua ipſum ob repudium & adulterium acriter coarguit, aliaque ad Cuthbertum de corrigendis Anglorum vitiis, & ſynodo convocanda. Habentur diſciplinæ eccleſiaſticæ *Capitula* 30. Conc. tom. 6. p. 1565. Adduntur ad calcem Egberti Eboracenſis *Conſtitutiones eccleſiaſticæ* 245. ex patribus & conciliis collectæ; *Canones pœnitentiales* 35. *Dialogus de Inſtitutione eccleſiaſtica*; & Bedæ *Canones de remediis peccatorum*. Vide quæ habentur apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 232[a]. præcipue p. 245. Malmſ. de Geſt. Pontif. lib. 1. fol. 112. Ubi etiam capitulorun tituli exhibentur.

752. VERMERIENSE in diœceſi Sueſſionenſi in palatio regio præſente Pipino rege anno circiter 752. habitum. In quo de inceſtu, fornicatione, adulterio præcipue actum eſt. Exſtant hanc in rem *Canones* 21. cum notis Sirmondi Conc. tom. 6. p. 1656. & Caroli Cointii ad an. 753. tom. 5. p. 399.

753. METENSE ſub Pipino rege, circa an. 753. (neque enim certo conſtat) habitum. Exſtant quæ ad diſciplinam ſpectant eccleſiaſticam *Capitula* 8. Conc. tom. 6. p. 1659.

754. CONSTANTINOPOLITANUM V. Oecumenicum (pro noſtra numerandi ratione) VIII. Conſtantini Copronymi, & Leonis Auguſti literis anno 754. congregatum; inchoatum 4. Idus Februarii, 6. Idus Auguſti abſolutum. Locus conventus erat Hieræon, imperatoris in litore Aſiatico palatium, e regione Byzantii ad ſubſolanum ſitum, ἐν τῷ τῆς Συρίας παλατίῳ, inquit Cedrenus pag. 463. in quo ædes erat Deiparæ ſacra. Concilio ad finem vergente, ſeſſio ultima in baſilica B. Mariæ in Blachernis in urbe regia habita eſt. Quo tempore Conſtantinus recens creatus patriarcha, ſynodo oblatus, ab omnibus recipitur. Conveniſſe ex omnibus imperii Orientalis provinciis antiſtites 338. diſerte teſtantur Theophanes *, Cedrenus †, alii, & quod majus eſt, ipſius ſynodi Nicænæ patres in

*Chronogr. p. 359.
† Annal. in Conſt. Copron. p. 463.

Actis * quæ hodie ſuperſunt: non negantibus id Nicænis, nec quod reponerent habentibus, quam πλήανδρον ἔχοντες τὴν ὁμήγυριν, *cum populoſum haberent concilium, jactant de multitudine gloriantes*. Hinc magnæ & univerſalis ſynodi nomen jure ſibi vendicarunt. Certe πολλῶν ἐπισκόπων συναγωγὴν vocat Zonaras *, ſynodo alias ſatis infenſus; ut mirari liceat qua fronte vir cætera clariſſimus Car. du Freſn. * mendum in Cedreno quoad numerum cubare, & τλή. pro λή. perperam irrepſiſſe contendat, nulla ratione reddita, nulla codicis MS. aliuſve teſtis fide allegata. Neſcius non ſum poſterioris partis hiſtoriæ miſcellæ conſarcinatorem *, Landulphum nempe Sagacem, qui Theophanem, ſeu potius verſionem Anaſtaſianam negligenter exſcripſit, habere epiſcopos *triginta octo*. Verum inſulſum, & nullius judicii ſcriptorem, vir emunctæ naris pro ſe teſtem adducere noluit; quin & ad Theophanis verſionem 338. ſubſtituendum eſſe, in margine monet ipſe Baronius *. Præſedere ſynodo duo celebres ex Oriente metropolitæ, Theodoſius præſul Epheſinus Orientis exarchus, & Siſinnius, cognomento *Paſtillas*, Pergenſis metropolita, ſede Conſtantinopolitana tunc temporis vacante, cæteriſque patriarchis ſub Saracenorum jugo miſere gementibus. Ut non erat cur objicerent Nicæni * ſynodum hanc magnam & univerſalem dici non poſſe, in qua neque Romanus eſſet pontifex, neque Orientis patriarchæ, cum neſcire non poterant quo in ſtatu eſſent hoc tempore ſedes Orientales, quanta ſævitia, quali tyrannide a Saracenis vexatæ & oppreſſæ; neque ex eorum abſentia ſynodi univerſalis auctoritati quicquam decedere, cum in ſexta ſynodo, ab omnibus, etiam his Nicænis, pro Oecumenica habita, nulli eſſent ex Oriente patriarchæ, eorumve epiſcopi, διὰ τὴν τῶν μιαρῶν ἐπικράτειαν, propter impiorum Arabum potentiam, nec tamen exinde ullum ſanctæ ſynodo adhæſiſſe præjudicium; ut recte notant, & validum exinde argumentum adſtruunt monachi Palæſtini in literis patriarchicis, in ipſa ſynodo Nicæna * lectis & approbatis. Romanum pontificem nullos in hac ſynodo legatos habuiſſe quid mirum? Obedientiam ſuam imperatori Orientali ſubtrahere jam cœperat, de exarchatu Ravennatenſi ſedi ſuæ adſerendo hoc tempore unice ſollicitus; de Gregorio 2. papa diſerte teſtatur Theophanes ad ann. 717. p. 338. iterumque ann. 721. p. 342. epiſtola decretali Italiæ ac Romæ tributa ad Leonem Imp. hac de cauſa deferenda prohibuiſſe, Romamque cum univerſa Italia ad defectionem ab ejus imperio conci-

Sæc.VIII. ab an.DCC.
* Syn. Nic. 2. Act. 6. p. 417.
* Tom. 3. p. 88.
* CP. Chriſt. lib. 4 c. 13. num. 2. p. 176.
* Hiſt. Miſc. l. 22. p. 629.
* An. 754. num. 27.
* Act. 6. p. 396.
* Act. 3. p. 176.

a Item ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 94. ſeq.

taſſe.

Sæc. VIII. ab an. DCC. taſſe. Neque cauſæ adverſus imagines agitandæ, quas tanto ſtudio promovebant Romani pontifices, vel per ſe, vel per legatos, intereſſe voluit. Quid quod perpaucos ante annos, cum concilium hac de re univerſale in animo haberet Leo Iſaurus Conſtantini pater, rem tanquam inutilem rejecit Gregorius 2. teſte ipſomet in ſua ad Leonem epiſtola *.

* Ext. Conc. t. 7. p. 17.

Congregata ſynodo, cauſa imaginum ſedulo excuſſa & ventilata eſt, & longo inſtituto examine, tandem S. ſcripturæ, ſanctorumque patrum autoritate damnata & rejecta. Exſtant Græce & Latine, ſynodi Nic. 2. Actis inſerta, Act. 6. hujus concilii Acta, ſeu fragmenta, certe in membra diſcerpta, & pro arbitrio miſere detruncata, qualia nempe conjurati hujus ſynodi hoſtes, ad poſterorum notitiam tranſmittere voluerunt. Prout jam exſtant, in ſex tomos diſtributa ſunt.

Tom. I. Originem idololatriæ a Diaboli inventione & ſeductione arceſſunt, ad quam deſtruendam, genuſque humanum ab idolorum cultu liberandum, Chriſtus Dominus miſſus eſt.

Tom. II. Pergunt oſtendere Diabolum Iconolatriam ſub ſchemate Chriſtianiſmi in eccleſiam introducere allaboraſſe, ſed a pientiſſimis imperatoribus repreſſam, convocato hunc in finem epiſcoporum 338. concilio, qui ſex univerſalium ſynodorum decreta ſuffragio ſuo comprobant ac ampleſtuntur, & adverſus profeſſam ab iis fidem imagines in eccleſiam introductas eſſe aſſerunt.

Tom. III. Ab indiviſibili duarum in Chriſto naturarum unione arguunt eos, qui imaginem Chriſti nobis exhibent. Cum enim divina Chriſti natura incomprehenſibilis ſit & incircumſcripta, neque ullo modo ab humana ſeparabilis; vel humanitas a Divinitate dividenda eſt, vel utique pingendum, quod nulla arte, nullis coloribus repræſentari queat. Addunt Chriſtum Dominum S. euchariſtiam apud nos reliquiſſe tanquam veram ac unicam *καὶ Θεοπαράδοτον* imaginem *τοῦ ζωοποιοῦ σώματος αὐτοῦ τὴν ἐντίμως, καὶ τετιμημένως πραττομένην, vivifici corporis ſui, quæ precioſe ac honorabiliter facta ſit.*

Tom. IV. Loca quædam S. ſcripturæ, quæ contra Iconolatriam pugnant, in medium producuntur.

Tom. V. Proferuntur SS. patrum adverſus imagines teſtimonia, nempe Euſebii Cæſarienſis, Athanaſii, Baſilii, Gregorii Nazianzeni, Amphilochii, Epiphanii, Chryſoſtomi, & Theodoti Ancyrani, ex multis, ut aiunt, pauca propter infinitam multitudinem; nihilominus clara & diſerta, nullis Nicænorum diſtinctiunculis, nullo ſophiſmate eludenda. His poſitis, ſententiam ſynodalem una voce in hæc ediderunt verba, *ἀποβλητὴν εἶναι καὶ ἀλλοτρίαν, καὶ ἐβδελυγμένην, ἐκ τῆς τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίας πᾶσαν εἰκόνα, ἐκ παντοίας ὕλης καὶ χρωματουργικῆς τῶν ζωγράφων κακοτεχνίας πεποιημένην, omnem imaginem ex quacunque materia, improba pictorum arte factam, ab eccleſia Chriſtianorum rejiciendam, veluti alienam & abominabilem.* Sæc. VIII. ab an. DCC.

Tom. VI. Primo definitiones aliquot de imaginibus edunt, præcipue non audere quenquam ultra ſtudere *τὸ τοιοῦτον ἀσεβὲς καὶ ἀνόσιον ἐπιτήδευμα, tam ſceleſtum & impium ſtudium*, neque cuivis vel ex clericali, vel ex laicorum ordine fas eſſe, *κατασκευάσαι εἰκόνα ἢ προσκυνῆσαι, ἢ στῆσαι ἐν ἐκκλησίᾳ, ἢ ἐν ἰδιωτικῷ οἴκῳ, ἢ κρύψαι, imaginem conſtruere, vel adorare, aut ſtatuere in eccleſia, vel in privata domo, ſeu occultare*, id eſt, abſconditam penes ſe retinere, quam ſecreto colat. Deinde hæreticis quibuſvis circa SS. Trinitatem, & duas in Chriſto naturas errantibus, omnibuſque Chriſti Domini *Θεανθρώπου*, ſanctorumque imagines pingentibus, earumque formationi, tanquam *ματαίᾳ ἐπινοίᾳ, καὶ διαβολικῆς μεθοδείας εὑρέσει*, varia anathemata dicta ſunt. Denique fide Catholica confirmata, & acclamationibus imperatoribus pro more factis, & ſingulari anathemate in Germanum CP. Georgium Cyprium, & Johannem Damaſcenum, Iconolatriæ triumviros, & acerrimos propugnatores vibrato, ſynodus ſoluta eſt.

Hanc ſynodum & Oecumenicam dici poſſe, & revera fuiſſe, nemo, niſi Iconolatrarum præjudiciis excœcatus, dubitare queat. Certe ſi legitima convocandi ratio, imperatoris ſcilicet autoritas, & divalis juſſio ad omnes imperii partes tranſmiſſa; ſi epiſcoporum hunc in finem undique convocatorum plenarius numerus; ſi rei tractandæ dignitas & momentum, cultus nempe religionis ſoli Deo vindicandus; ſi eccleſiæ Catholicæ doctrina & praxis, a fœda & immodica recentiorum temporum ſuperſtitione reformanda; ſi modus procedendi gravis, ſolennis, totque venerandorum præſulum conſeſſu dignus; & decreta ſynodica ſumma cura, & accurato judicii libramine expenſa, eaque non paucis diebus, ut in concilio Nicæno 2. factum eſt, ſed integro ſemeſtri ſpatio elaborata; ſi denique imperialis ſubſcriptio, confirmatio & promulgatio publica ſynodum faciant Oecumenicam; quis *Oecumenicæ* titulum huic noſtræ jure denegabit? De abſentia papæ & patriarcharum Orientalium actum eſt ſupra.

VERNENSE ad Senam fluv. in palatio Pipini regis, anno 755. 5. Idus Julias coactum. Condiderunt multa diſciplinæ ec- 755.

 cleſiaſticæ apprime utilia; *Canones* nempe 25. qui cum notis Sirmondi habentur Conc. tom. 6. p. 1664. & Car. Cointii Annal. tom. 5. p. 529.

756. ANGLICANUM, præſidente Cuthberto Cantuarienſi circa annum 756. ex mente Spelmanni habitum. In quo de Natalitiis S. Bonifacii, ejuſque ſociorum martyrum annuo celebrandis, actum eſt. Hujus ſynodi nihil exſtat. Vide Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 289 [a].

756. COMPENDIENSE apud Sueſſionenſes, ad Iſaram fl. anno circiter 756. in palatio Pipini regis, celebratum. Exſtant *Canones* de gradibus conſanguinitatis, conjugio, fornicatione, &c. 18. cum notis Sirmondi Conc. tom. 6. p. 1694. Vide etiam quæ ad hos canones habet Car. le Coint. Annal. tom. 5. p. 587. In eadem ſynodo privilegium Grodegangi Metenſis epiſcopi monaſterio Gorzienſi conceſſum confirmatur, variiſque epiſcoporum ſubſcriptionibus roboratur. Habetur ibid. p. 1698. Semel hoc loco lectorem monuiſſe ſufficiat, plures fuiſſe circa hæc tempora in Gallia & Germania, nullius fere momenti, conventus; nempe Germanicum in cauſa Othmari anno 759. Conventum in Villa-Duria anno 761. Nivernenſem anno 764. Attiniacenſem anno 765. Aurelianenſem anno 766. De quibus vide quæ habent noviſſimi conciliorum editores tom. 6 p. 1700. Plures etiam ejuſdem notæ dabit appendix ibid. p. 1878. &c.

767. GENTILIACENSE anno 767. in agro Pariſienſi habitum. Frequentes aderant totius Galliæ epiſcopi, præſentibus etiam Pauli pontificis legatis. In hac ſynodo de proceſſione Spiritus Sancti, & de ſanctorum imaginibus, fingendis, an pingendis in eccleſiis, diſceptatum eſt; occaſione nimirum legationis a Conſtantino Imp. ex Oriente ad Pipinum miſſæ, & vocis FILIOQUE ſymbolo additæ. Si ex eccleſiarum Gallicanarum ſtatu hoc tempore, conjecturam petere liceat, probabile eſt damnatam eſſe in hac ſynodo imaginum tum ex eccleſia ejectionem, tum cultum. Vide de hac ſynodo Theodulphum, & Althelmum in Annal. Adon. Vien. Regin. & Sigebert. in Chron. ad hunc annum. Confer Car. le Coint. ad ann. 767. num. 1, 2. tom. 5. p. 698.

769. ROMANUM IX. anno 769. in baſilica Salvatoris, juxta Lateranenſe palatium, ſub Stephano 4. coactum. In quo, depoſito Conſtantino anti-papa, de modo eligendi pontificis agitur, & cultus imaginum ſtabilitur. Habentur ejus ſynodi Acta apud Anaſtaſ. in Vit. Steph. 4. Conc. tom. 6. p. 1709. Actorum etiam fragmenta plura de electione & conſecratione pontificis, & de veneratione ſacrarum imaginum, ab Holſtenio edita, Collect. Rom. part. 1. p. 257. exinde Conc. ibid. p. 1722.

DINGOLVINGENSE ad Iſaræ ripam in Boioaria, anno circiter 771. tempore ducis Thaſſilonis celebratum. In quo ad reformandos mores & conſuetudines eccleſiaſticas, & regiminis publici conſervationem, conſtituta ſunt *Capitula* 13. quæ cum Actis habentur, notis hinc inde additis, apud Car. le Coint. Annal. tom. 5. p. 770. 771.

PADERBORNENSE I. anno 777. habitum. In quo decretum eſt, ut Saxones ad fidem nuper converſi juramento ſe obſtringerent, ſe fidem Chriſtianam ſemper eſſe obſervaturos. Vide Conc. tom. 6. p. 1823. 777.

DURIENSE anno 779. in Villa-Duria, a Carolo Magno arma in rebelles Saxones moturo habitum. In quo de reformandis ſubditorum ſuorum moribus, & ſtabiliendis eccleſiæ ritibus actum eſt. Vid. Annal. Franc. anno 779. Eodem anno menſe Martio congregatis in unum epiſcopis, abbatibus, & viris illuſtribus, editum eſt Caroli M. decretum, præcipuè de rebus eccleſiaſticis. Exſtant *Capitula* 24. tum alibi, tum Conc. tom. 6. p. 1824. 779.

LIPPIENSE apud Germanos, anno 780. habitum. In quo ſedes epiſcopales in Saxonia erectæ & conſtitutæ ſunt. Vide Crantzii Metrop. lib. 1. c. 2. & Hiſt. Saxon. lib. 2. c. 7. 780.

PADERBORNENSE II. anno 786. ad diſponendum eccleſiæ Saxonicæ ſtatum congregatum. De hac re vide quæ ex Crantzio notant Conciliorum editores tom. 6. p. 1860. 786.

CALCHUTHENSE apud Anglos in regno Merciorum, a Gregorio Oſtienſi, & Theophylacto Tudertino, Hadriani papæ legatis, anno 787. habitum. In quo de fide Nicæna retinenda, variiſque negotiis eccleſiaſticis regulæ conſtitntæ ſunt. Exſtant *Capitula* 20. apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 291. & Conc. tom. 6. p. 1861 [b]. Hujus ſynodi binæ fuere ſeſſiones, diverſis 787.

a Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 144. b Item *Wilkins* tom. 1. p. 145.

locis

locis habitæ. Prima ſub Alſwoldo, Northanhymbrorum rege, cui interſuerunt Eanbaldus Eboracenſis, cæterique illius provinciæ epiſcopi. Secunda Calchuthæ, in regno Merciorum coram Offa rege, præſentibus Lamberto Cantuarienſi, & reliquis ſuæ provinciæ epiſcopis. Synodi hujus Calchuthenſis meminit chronicon Saxonicum ad an. 785. ad quem eam collocat, additque Jambertum, ſeu Lambertum archiepiſcopum, aliquam provinciæ ſuæ partem amiſiſſe: intelligit nempe ſex ſedes epiſcopales, Wigornienſem, Legeceſtrenſem, Sinafeſtrenſem, Herefordenſem, Elmanenſem, & Domnuccenſem, quas, annuente papa, Offa ſedi Cantuarienſi ſubtractas, ſedi Lichfeldenſi jam in archiepiſcopatum promovendæ ſubjecit; Ladulpho primo archiepiſcopo conſtituto, cui Adrianus papa pallium miſit. Hæc ſynodi noſtræ Acta ex codice S. Albani, & G. Malmesburienſi ſuſius habentur apud Spelman, ubi ſupra, p. 302.

787. NICÆNUM II. Græcis utplurimum & Romanis Oecumenicum VII. ſed ſi pro Oecumenico ſit habendum, revera IX. Conſtantini adhuc pueri, & Irenes matris mandato, ſuadente hinc Taraſio, ex laico nuper patriarcha facto, illinc inſtigante Hadriano papa, anno 787. congregatum. Primo quidem Conſtantinopoli in templo ſanctorum apoſtolorum indictum; verum tumultuantibus ſcholariis militaribus, aliiſque civibus, quos pro ſuo erga εἰκονοδουλείαν zelo τοὺς ὑπηρέτας τοῦ διαβόλου vocat Cedrenus pag. 470. poſt unam vel alteram ſeſſionem dimiſſum eſt. Anno ſequente Nicæam tranſlatum, & in æde S. Sophiæ habitum eſt, inchoatum 8. Cal. Octobr. finitum 10. Cal. Novembr. Aderant, præter archimandritas & monachos ingenti plane numero, πᾶν τὸ μοναχικὸν πλήρωμα, uti in Actis ſæpius vocantur, genus hominum, ſi unquam alias εἰδωλομανιστῶν, aderant inquam, ex Orientalis imperii provinciis ſolummodo convocati epiſcopi 350. Adriani papæ legati duo, patriarcharum Orientalium τοποτηρηταὶ Johannes & Thomas, hic Alexandrini, ille Antiocheni patriarchæ, ſyncellus; qui literis patriarchalibus inſtructi ſedes ipſorum in ſynodo occuparunt, eorumque nomine decretis ſynodicis ubique ſubſcripſerunt. Sed cave credas, mi lector, veros fuiſſe hos & genuinos patriarcharum legatos. Ficta hic & ſucata omnia. Quod res erat paucis dicam. Miſſi ſunt ab Irene & Taraſio in Orientem legati, qui Taraſii recens patriarchæ facti ſynodicam pro more deferrent, & patriarchas ad ſynodum invitarent. In Palæſtinam venientes, Theodorum Hieroſolymorum patriarcham in exilio haud ita pridem fato functum eſſe intellexerunt. Edocti vero quanto cum capitis diſcrimine ſedes patriarchales adeundæ eſſent (totum pene Orientem occupantibus Saracenis) neque ſine ſummo Chriſtianorum pene omnium in his partibus periculo, ſibi de hoc negotio agere fas eſſe, mutata ſententia, & inito cum monachis quibuſdam Palæſtinis conſilio, electi ſunt a monachis Johannes & Thomas, vitæ eremiticæ cultores ultimi, ideotæ & imperiti, & ad tantam cauſam infirmi & indocti, uti de ſe ingenue fatentur, qui patriarcharum vices in ſynodo gererent. Quos proinde literis a ſe ſcriptis muniverunt; cum tamen ipſos patriarchas legati neque viderunt unquam, neque monachi ab iis vel verbulum receperunt. Quo non obſtante boni monachi ſe pro trium patriarcharum Orientalium locum tenentibus ubivis venditarunt, & ſummo honore a Nicænis habiti, utramque in Actis paginam faciunt; & literæ quas ſecum detulerunt, tanquam a patriarchis ad ſynodum deſtinatæ, unanimi conſenſu ſigillatim receptæ & approbatæ ſunt. Quin & in illarum fronte viliſſimi hi monachi Palæſtini, οἱ τῆς Ἑῴας ἀρχιερεῖς, *ſummi Orientis ſacerdotes*, diſerte dicuntur. Hinc jactatus toties univerſi orbis in cauſa imaginum conſenſus, conclamante[a] & triumphante ſynodo, quod, *inſpirante & cooperante Spiritu Sancto, omnes conſonuerint, quod Oriens, Arctus, Occidens, & Meſembria, in unam, eandemque unionem concurrerint*. Hæc ferme omnia ex Nicænorum Actis, & ipſis monachorum Palæſtinorum literis manifeſto liquent. Quin legatur vel unus Baronius ad ann. 785. num. 72, 73. & ſeqq. & res fiet luce clarior. Verum ad concilium redeo. Id unice in hac ſynodo egerunt boni hi Patres, ad hoc parati, ut Actis CP. ſynodi 8. irritis factis, imagines earumque cultum in eccleſiis reponerent. Exſtant Græce & Latine ex verſione Anaſtaſiana hujus concilii Acta Conc. tom. 7. in 7. *Actiones* diviſa; præmiſſis Gregorii 2. papæ ad Leonem Iſaurum de imaginibus *Epiſtolis* 2. Anaſtaſii bibliothecarii *Præfatione*; Conſtantini & Irenes ad Hadrianum *Epiſtola*; Taraſii ad populum *Apologetico* antequam fieret patriarcha.

[a] Vid. Epiſt. Synod. Act. 7. p. 585.

Act. I. Perlectis imperatorum ad ſynodum literis pro epiſcopis qui in ſynodo CP. 8. pars fuerant, jam pœnitentibus, proque iis qui ab his ordinati fuerant, ad communionem & ſynodum recipiendis, ex antiquis canonibus & ſcriptis eccleſiaſticis diſputatur.

Act. II. Hadriani papæ ad Conſtantinum & Irenem, & altera ad Taraſium de cultu imaginum, epiſtolæ recitantur, & approbantur. In utraque, præcipue priori, futilibus plane argumentis, tum ex S. ſcriptura,

Sæc.VIII. ab an.DCC. tum ex abſurde allegatis patrum teſtimoniis, quin & ex fabuloſiſſimis S. Sylveſtri Actis, pro facultate qua pollebat bonus pontifex, imaginum cauſam agit.

Act. III. Gregorio Neocæſarienſi ad honorem ſynodalem recepto, Taraſii ad patriarchas Orientales, eorumque uti præ ſe ferunt, ad ipſum literæ, lectæ ſunt; fideſque concilii Nicæni confirmata; ſubnexa Theodori Hieroſolymorum patriarchæ *ſynodica*, pro more olim emiſſa, qua inter alia de imaginibus agit; genuina ſit, an ab ipſis monachis conſcripta, non una eſt ſuſpicandi ratio.

Act. IV. S. ſcripturæ loca miſere detorta, & SS. patrum, ſcriptorumque eccleſiaſticorum teſtimonia, quæ pro imaginum cultu facere videbantur, ſed vel mutilata, vel male intellecta, vel ex apocryphis fictiſque hiſtoricis nulla fide dignis hauſta, prolata ſunt, & ſynodali ſuffragio comprobata.

Act. V. Plura patrum & ſcriptorum eccleſiaſticorum teſtimonia, ejuſdem plane cum prioribus commatis, & in eundem finem lecta ſunt. Pauca quædam adverſus imagines teſtimonia, in ſynodo CP. allata, rejecta & reprobata; codices nonnulli, ex quibus loca quædam de imaginibus deleverant, vel reciderant Iconomachi, in medium producti & oſtenſi; denique anathema omnibus Iconoclaſtis dictum. Teſtes hac & præcedente actione pro imaginibus longo ſatis agmine adducti ſunt; Athanaſius, Cyrillus Hieroſolymitanus, Gregorii duo Nazianzenus & Nyſſenus, Baſilius, Chryſoſtomus, Nilus, Cyrillus Alexandrinus, Aſterius Amaſenus, Theodoritus, Antipater Boſtrenſis, Leontius Cyprius, Anaſtaſius Antiochenus, Simeon Stylita, Johannes Theſſalonicenſis, Euagrius Hiſtoricus, Sophronius, Gregorius Magnus, Germanus CP. ut ſcripta quædam anonyma & apocrypha jam mittam, infra memoranda. De his teſtibus, eorumque in hac cauſa teſtimoniis, paucula quædam notanda veniunt, quæ breviter expediam. 1. Nullum pro imaginibus citari teſtem quarto ſæculo anteriorem. Neque id mirum, cum imagines in Chriſtianorum eccleſiis poſitæ, multo magis adoratæ, omni puriori antiquitati penitus ignotæ fuerint; quicquid boni Nicæni * de hac traditione, ab apoſtolorum prædicatione, & ab annunciato evangelio profecta, a patribus hauſta, ab omni præterito tempore a tot ſanctis retenta, ſibi ſuaviter ſomniant. 2. Non unum hic citari tractatum, qui hujus vel illius patris nomini falſo affingitur. Quales ſunt, *Sermo* ſub nomine Athanaſii *de imagine Berytenſi*, Athanaſio prorſus indignus, ab omnibus jam pro ſpurio habitus, nec uno poſt Athanaſium ſæculo confictus; Baſilii ad Julianum Apoſtatam *epiſtola*, a nullo veterum memorata, a Baſilii ſtylo & ingenio aliena; Chryſoſtomi ſermo *de unico Novi & Veteris Teſtamenti Legiſlatore*, qui melliflui Patris puritatem facilitatemque parum ſapit, a Fr. Ducæo ad Chryſoſtomi ſpuria relegatus; etſi non deſint, qui hanc homiliam genuinam, vel ſaltem dubiam eſſe contendant. 3. In multis quæ hic citantur teſtimoniis, nudam tantum fieri imaginum mentionem; in paucis tanquam in eccleſiis poſitas, in paucioribus tanquam ad recordationem, imitationem, vel affectum aliquem excitandum erectas memorari; de honore vero religioſo, cultuve aliquo iis exhibendo, ne γρῦ quidem. Et ad hanc claſſem revocari poſſunt quæ producuntur ex Chryſoſtomi *homilia in Meletium* pag. 200. Cyrilli Hieroſol. *Catech.* 2. pag. 348. Gregorii Nyſſeni ſermone *de Deitate Filii & Spiritus Sancti* p.201. Nazianzeni *de Polemone* p.205. Nili epiſtola *ad Heliodorum* p. 224. & *ad Olympiodorum* p. 228. Cyrilli Alexandrini epiſtola *ad Acacium* p. 204. Aſterii Amaſeni ſermone *in Euphemiam martyrem* p. 208. Theodorito *de vita Simeonis* p. 265. Antipatri Boſtrenſis ſermone *in Hæmorrhoiſſam* p. 208. & id genus alia. 4. Nonnulla horum patrum loca Chriſtianorum fidem vel praxim circa imagines minime reſpicere, ſed ſolummodo ad illuſtrandam de divina Chriſti natura doctrinam, quatenus eſt imago Patris, adhiberi. Cujuſmodi ſunt, quæ habent Athanaſius ſermone 4to *contra Arianos*, Baſilius cap. 17. *de Spiritu Sancto*, & ſermone *contra Sabellianos, Arianos & Anomæos* p. 261. Neque alio ſenſu intelligenda eſt decantatiſſima illa Baſilii ſententia, quam toties crepant Nicæni, & ſcriptores pontificii, quod *Imaginis honor ad primitivum tranſeat*. 5. Plurima hic allata, & quæ ad rem proxime faciant pro cauſa imaginum teſtimonia, ex ſcriptis apocryphis & fabuloſis, fictis falſiſque narratiunculis, ad Chriſtiani nominis ludibrium natis, quæ nulla fide nituntur, & prima ſtatim fronte vanitatem & abſurditatem ſuam manifeſto produnt, hauſta eſſe, anilibus fabellis, & futilibus monachorum Græculorum commentis accenſenda. Hujus furfuris ſunt, quæ ex narratione & miraculis *S. Anaſtaſii* p.213. ex miraculis *Coſmæ & Damiani* p.256. & *vita Simeonis Stylitæ* p.265. *Johannis Jejunatoris* p. 272. *Mariæ Ægyptiæ* p. 277. *Ex paſſione S. Procopii* p. 280. *Vita Theodori* p.281. Euagrii lib. 4. *de imagine Edeſſena* p. 377. Ex Actis S. Sylveſtri *de baptiſmo Conſtantini* p. 101. Ex *Limonario* & *Prato ſpirituali* p. 381. & alibi proferuntur. Claudam hæc candida & ingenua eruditiſ-

* Act. 6. p. 406.

ſimi

ſimi Pagii * confeſſione; *Multæ*, inquit, *Apocryphorum quiſquiliæ, a ſeptimæ ſynodi patribus probatæ, qui in ſacrorum librorum critica rudes erant.*

* Crit Hiſt. Chron. in Annal. Bar. ad ann 56. n 3. p. 47.

Act. VI. Concilii Conſtantinopolitani 8. Acta, in membra diſcerpta lecta ſunt, & perpetuo elencho, nullo adhibito judicio, nulla modeſtia, refutata.

Act. VII. Promulgata eſt ſynodalis definitio, qua poſt editam fidei confeſſionem, decernunt vivificæ cruci Chriſti, B. Virginis, angelorum, ſanctorumque imaginibus τιμητικὴν προσκύνησιν eſſe tribuendam, eaſque oſculis, incenſorum & luminum oblatione, eſſe honorandas, non tamen vera illa latria, quæ ſoli divinæ naturæ competit. His finitis, ſcriptæ ſunt epiſtolæ ſynodales 2. ad Imperatores una, ad Catholicos ubique epiſcopos altera [a].

Act. 8. (Quæ quidem tum in Anaſtaſii, tum in veteri vulgata editione deſideratur, quæque Conſtantinopoli habita eſt) lecta eſt coram Conſtantino & Irene ſynodi definitio, & multa anathemata Iconoclaſtis dicta. Quibus ſubjiciuntur *Canones* 22. ad diſciplinam eccleſiaſticam pertinentes. Sequuntur, Epiphanii diaconi Catanenſis *ſermo laudatorius* ad ſynodum habitus; Taraſii ad Hadrianum *Epiſtola* 2. & ad Johannem presbyterum & anachoretam altera. Hæ duæ poſteriores de illicitis ordinationibus lucri cauſa factis præcipue agunt, ſubnexa ad Conſtantinum & Irenem diſſertatione, *quomodo intelligendum ſit, Dei nomen eſſe incommunicabile, & omnem prophetiam locutionem quæ invehitur in idola.* Deinde Actorum hujus concilii vetus verſio, & Hadriani ad Carolum M. prolixa admodum pro hac ſynodo *epiſtola.*

787. WORMATIENSE ſub Carolo M. ann. 787. habitum. In hac ſynodo, aliaque anno ſequente, in villa Ingilenheim coacta, (qua de re agit anonymus de vita Caroli Magni p. 253.) de Taſſilonis Baioariorum ducis perfidia, & in monaſterium detruſione, agebatur. Vide quæ hanc in rem ex Rheginone & Ademaro referunt conciliorum editores tom. 7. p. 963.

788. FINCENHALLENSE I. in epiſcopatu Dunelmenſi anno 788. ſub Eanbaldo Eboracenſi, 4. Non. Septembr. congregatum. Meminere hujus ſynodi H Huntingdon. Hiſt. lib. 4. fol. 197. & R. Hoveden. part. 1. fol. 232. Quid vero in ea factum ſit, non liquet. Interim confer quæ habet Spelmannus Conc. Brit. tom. 1. p. 304 [b]. qui etiam ex Hovedeno & veteri codice MS. Cantabrig. ſynodi cujuſdam apud Acleam, eodem anno & in eodem epiſcopatu Dunelmenſi habitæ, mentionem facit. De qua nil amplius exſtat.

AQUISGRANENSE I. 10. Cal. April. anno 789. ſub Carolo Magno, in Palatio regio habitum. Synodum enim eo loco & tempore habitam fuiſſe, dubitari non poteſt. Exſtant de diſciplina & regimine eccleſiæ *Capitula* 82. Caroli M. juſſu condita, ſub titulo *Capitularis Aquiſgranenſis* Conc. tom. 7. p. 966. Subjiciuntur ad monachos *Capitula* 16. eodem loco & tempore facta; alia 21. de rebus partim eccleſiaſticis, partim politicis, ibid. p. 988. 789.

NARBONENSE 5. Calend. Jul. anno 791. (non 788. ut conciliorum editores, uti luculenter oſtendit Cl. Cointius) a 24. epiſcopis, & 4. vicariis, præſente Deſiderio pontificis legato celebratum. In quo ſedis Narbonenſis limites conſtituti ſunt. Habentur hujus ſynodi Acta Conc. tom. 7. p. 964. De lite in hac ſynodo agitata, deque ſingulis epiſcoporum ſubſcriptionibus pluribus agit Car. Cointius ad ann. 791. tom. 6. p. 463. 791.

FOROJULIENSE anno 791. a Paulino Aquileienſi plurimiſque aliis epiſcopis congregatum. In quo de proceſſione Spiritus Sancti, tum a Patre, tum a Filio adverſus Græcos, & de incarnatione Domini contra Felicem & Elipandum, diſceptatum & definitum eſt. Exſtant hujus ſynodi Acta & *Capitula* 14. adverſus Simoniam, impudicitiam, & ebrietatem Clericorum, matrimonium intra affinitatis gradus contractum, &c. Conc. tom. 7. p. 991. & le Coint. ad annum 795. tom. 6. p. 540. 791.

RATISPONENSE anno 792. præſente Carolo M. coactum. Quo Felicis Urgelitani hæreſis de Chriſto, Filio Dei adoptivo damnatur, ipſo Felice Romam miſſo, ubi coram pontifice hæreſin ſuam ejuravit. Pluribus de hac ſynodo agunt Alcuinus lib. 1. *adverſ. Elip.* & *Annales Franc.* ad hunc annum. Vide Conc. tom. 7. p. 1010. Eadem proculdubio eſt hæc ſynodus cum ea quam Reginoburgi habitam fuiſſe ex annalibus Lauriſhamienſibus tradit Car. Cointius tom. 6. p. 476. 792.

VEROLAMIENSE I. apud Anglos, anno 793. menſe Auguſto, ſub Offa Merciorum rege, ab Humberto archiepiſcopo Lichfeldenſi, aliiſque epiſcopis habitum. In quo, reperto jam S. Albani proto-martyris corpore, cœnobium eo loci in ipſius 793.

[a] Epiſtola ad Eccleſiam Alexandrinam habetur p. 96. Catalog. Codd. MSS. Bibl. Coiſlinian. a *Montfaucon.* edit. [b] Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 153.

Sæc. VIII. ab an DCC. memoriam fundandum eſſe decretum eſt. In cujus uſum rex Offa varios reditus & patrimonia liberaliter conceſſit. Vide Mat. Pariſ. in Vit. Offæ 2. p. 28. Multa etiam ad hanc rem ſpectantia congeſſit Spelmannus noſter Conc. Brit. tom. 1. p. 309. Confer item Conc. tom. 7. p. 1012 [a].

794. VEROLAMIENSE II. anno 794. ſub Offa rege Merciorum, jam Roma reverſo, habitum. In quo Offa plurima latifundia S. Albani monaſterio, & perpetuum itinerantibus hoſpitium conceſſit. Vide quæ ex vita MS. S. Albani habet Spelmannus Conc. Brit. tom. 1. p. 314. Meminit etiam alterius ſynodi eodem anno & eadem de re apud Chalchyth. habitæ; ſed ab hac Verolamienſi non aliam fuiſſe conjicit [b].

794. FRANCOFORDIENSE, quod totius Occidentis *Univerſale* dici poteſt, coram Carolo M. præſentibus Theophylacto & Stephano Hadriani papæ legatis, anno 794. in feſto Paſchatis a 300. circiter epiſcopis celebratum. Duo præcipue in hac ſynodo acta ſunt. Primo, damnata iterum Elipandi Toletani, & Felicis Urgelitani, Chriſtum Filium Dei adoptivum eſſe aſſerentium hæreſis. Unde Hadriani papæ *contra Elipandum epiſtola*; *libellus* epiſcoporum Italiæ eadem de re, ad præſules Hiſpaniæ ſynodi decreto miſſus; *epiſtola ſynodica* epiſcoporum Galliæ & Germaniæ, ad Hiſpaniæ epiſcopos miſſa, & Caroli M. *ad Elipandum epiſtola*, exhibentur Conc. tom. 7. p. 1014. Hæc omnia, aliaque monumenta ad cauſam Felicianam illuſtrandam ſpectantia profert Card. d' Aguirre Conc. Hiſp. tom. 3. p. 91. Secundo, cauſa imaginum ſumma cura ventilata; concluſumque, in eccleſiis quidem memoriæ & ornamenti cauſa retineri poſſe, omnem vero cultum & adorationem penitus eſſe abrogandam; Acta ſynodi Nicænæ 2. *quæ in partibus Græciæ, pro adorandis Imaginibus, ſtolide, ſive arroganter geſta eſt* (ut habet operis Carolini inſcriptio), poſt longum & diligens examen reſciſſa & reprobata; teſtimonia ex patribus, ſcriptiſque eccleſiaſticis a Nicænis deprompta ſedulo excuſſa, omniaque ipſorum ſophiſmata & argutiunculæ ſolide refutatæ. Unde ſynodum Nicænam nec pro Oecumenica, nec pro ſeptima, habendam eſſe rite judicarunt. Nec aliter quam *Pſeudo-ſynodus* ab iſtius temporis ſcriptoribus appellatur. Teſtis ſit vel unus annalium Francorum conditor, ſequentis ſæculi ſcriptor ad annum 794. p. 13. ubi de ſynodo Francofordienſi agens hæc habet verba; *Pſeudo-ſynodus Græcorum pro adorandis Imaginibus habita, & falſo ſeptima vocata, ab epiſcopis damnatur.* Quæ verba repetit auctor vitæ Caroli Magni p. 256. Certe acta fuiſſe hæc in ſynodo Francofordienſi, non modo diſerte teſtantur iſtius & ſequentium ſæculorum ſcriptores pene omnes, Hadrianus, ſynodus Pariſienſis, Hincmarus, Aimoinus, Ado Viennenſis, Strabus Fuldenſis, Monachus Engoliſmenſis, Rhegino, eoſque ſecuti Urſpergenſis, Hermaunus Contractus, Aventinus, alii; ſed & fidem facit ipſius ſynodi canon 2. Et quod omni exceptione majus eſt (quicquid aliter ſomniant Baronius, Bellarminus, Binius, &c. quorum deliramenta hac de re, a cordatioribus pontificiis exploſa ſunt) ipſi libri Carolini 4. ſi non propria Caroli opera, ejus ſaltem conſilio & juſſu, ab epiſcopis, qui hujus ſynodi pars erant, compoſiti, ab eo reviſi, in concilio lecti & approbati, tandemque a Carolo ad Hadrianum papam miſſi. Et ſane non incommode conjectari poteſt, haud aliud in hac ſynodo in cauſa imaginum factum eſſe, præter operis Carolini lectionem, examinationem, & approbationem. Unde videant æqui judices, qua fronte, etiam noviſſimi Conciliorum editores, in capite hujus concilii hoc Lemma poſuerunt; *In quo hæreſis Feliciana tertio damnata eſt, actaque concilii Nicæni 2. in cauſa Imaginum confirmata.* Cum vero non aliunde quam ex hoc opere, clarius conſtare poſſit, quid in hac ſynodo geſtum ſit, quidve diſputatum, quid denique illud contineat, tribus quaſi verbis expediemus.

Lib. I. Poſt præfationem, & exceptiones quaſdam ad Conſtantini & Irenes literas factas, S. ſcripturæ loca, quibus ad imaginum cultum ſtabiliendum abutuntur Nicæni Iconolatriæ, examini ſubjiciuntur, eorumque interpretamenta vana & abſurda eſſe demonſtrantur.

Lib. II. Plura S. ſcripturæ loca, & SS. patrum teſtimonia a Nicænis allata, examinantur, & facto inter cultum civilem & religioſum diſcrimine, quam falſis ratiociniis cauſam ſuam agant Nicæni, fuſe oſtenditur.

Lib. III. Confeſſione fidei catholicæ facta, diverſorum in ſynodo Nicæna epiſcoporum periculoſæ ſententiæ & abſurda dicta, tam de fide, præſertim de proceſſione Spiritus Sancti, quam de imaginibus, earumque cultu, ad examen revocantur, & de miraculis ad confirmandam adorationem imaginum productis agitur.

Lib. IV. In eadem materia progreſſum eſt; plures aliæ Actorum Nicænorum partes excutiuntur, argumentis & objectionibus in eis hinc inde factis reſpondetur,

a Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 154. b Conf. *Wilkins* ibid. p. 157.

con-

Digitized by Google

Sæc.VIII. ab an.DCC. conclusumque tandem capite ultimo, ſruſtra ſynodum ſuam *univerſalem* Nicænos nominare, tum quod ab eccleſia nniverſali non ſit congregata, tum quod eccleſiæ catholicæ doctrina ac traditio in ea non ſit ſervata ac conſtituta. Hæc eſt operis Carolini ſumma. Unde mirum videri non debeat, illud neque in tomis conciliorum, neque inter capitularia a Baluzio edita, locum habuiſſe. De eo, ejuſque autore, variiſque editionibus, nos alibi diximus in Carolo M. p. 634. Confer præter alios, Dallæum de Imag. lib. 4. c. 4,5. p. 429. Spanheim Hiſt. Imag. Reſt. ſect. 6, 7, 8, 9. p. 352. Denique conditi ſunt in hac Francofordienſi ſynodo *Canones* 56. præcipue ad mores & diſciplinam pertinentes, qui habentur Conc. tom. 7. p. 1056. De hoc concilio, epiſtolis in cauſa Feliciana ſcriptis, & canonibus in eo conditis, copioſe agit Cl. Cointius Annal. Eccl. tom. 6. p. 502. qui, poſt omnes alios, non leve libris Carolinis negotium faceſſere conatur, ſucceſſu quidem parum felici, cum facilius ſit objicere, quam refutare. Interim ad magnam horum canonum partem multa erudite annotavit.

AQUISGRANENSE II. anno 797.
797. 5. Cal. Novembr. a Carolo M. ejuſque epiſcopis, abbatibus, & comitibus habitum. Exſtat *Capitulare* de rebus regni & eccleſiæ, capitula 11. complexum, Conc. tom. 7. p. 1134. In eodem conventu, ſaltem eodem anno editum eſt aliud ejuſdem *Capitulare de partibus Saxoniæ*, quod 33. capitula continet, *ibid.* p. 1131. Poſt hæc ſequitur Theodulfi Aurelianenſis *Capitulare* ad parochiæ ſuæ ſacerdotes, quo 46. documenta ad plebem inſtruendam neceſſaria presbyteris traduntur. In eadem etiam ſynodo Aquiſgranenſi de monaſterio S. Pauli Romæ conſtruendo agebatur. Vide quæ habentur *ibid.* in Append. p. 1857.

FINCHALLENSE II. apud Anglos
798. Boreales (in epiſcopatu Dunelmenſi) ſub
vel Eanbaldo Eboracenſi, an. 798. vel. 799. ha-
799. bitum. In quo, de Paſchatis & canonum obſervatione agitur, & quinque ſynodi Oecumenicæ receptæ ſunt. Vide quæ ex Hovedeno & Weſtmonaſterienſi habentur Conc. tom. 7. p. 1148 [a].

BACANCELDENSE apud Cantia-
798. nos, in Merciorum regno, a Kenulſo rege, & Æthelardo Cantuarienſi, anno 798. habitum. In quo decretum eſt, nt eccleſiæ a laicorum dominio liberæ ſint. Exſtant ſynodi Acta apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 317. Ubi vide omnino notam, quam ſub finem habet. Vide etiam Conc. tom. 7. p. 1148 [b]. Sæc.VIII. ab an.DCC.

ROMANUM X. a Leone 3. papa, & 57. epiſcopis adverſus Felicem Urgellitanum, ejnſque contra Alcuinum epiſtolam, anno 799. celebratum. Exſtant hujus ſynodi Acta, non tamen integra, Conc. tom. 7. p. 1150. 799.

AQUISGRANENSE III. anno 799. a legato pontificio, & 57. epiſcopis, in palatio regio coactum. In quo Alcuinus cum Felice in hæreſin relapſo congreſſus eſt, qui hominem convictum ad fidem Catholicam reduxit. De hac ſynodo agit ipſe Alcuinus adverſ. Elipand. lib. 1. Vide etiam Conc. tom. 7. p. 1151. Exſtat item Felicis Urgelitani *confeſſio Fidei*, in hac ſynodo facta, *ibid.* in Append. p. 1858. Synodi cujuſdam Ratiſponenſis, hoc circiter tempore habitæ, ex Caroli M. capitularibus meminit Ph. Labbeus. Vide ejus obſervationem *ibid.* p. 1152. 799.

URGELLITANUM anno 799. præſentibus Leidrado Lugdunenſi, Neſridio Narbonenſi, & Benedicto abbate, a Carolo M. ut Felicem epiſcopum ad fidem Catholicam revocaret, huc miſſis, aliiſque pluribus habitum. In quo Felix Urgellitanus epiſcopus iterum damnatur. Vide quæ de hac ſynodo ex P. de Marca lib. 3. *Marcæ Hiſpanicæ* MS. protulit Car. Cointius tom. 6. p. 691. 799.

CLOVESHOVIENSE III. apud Cantianos, ſub Athellardo archiepiſcopo, anno 800. celebratum. In quo poſt fidei Catholicæ profeſſionem, monaſterii de Cotham prædia a Kenulſo rege abrepta vindicantur. Exſtant Acta apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 318. & exinde Conc. tom. 7. p. 1153 [c]. 800.

TURONENSE anno 800. tempore quadrageſimali habitum. In quo Carolus M. regnum ſuum inter filios partitus eſt. Vide Conc. tom. 7. in Append. p. 1862. 800.

ROMANUM XI. anno 800. habitum. In quo, præſente Carolo M. Leo 3. papa a criminibus ſibi objectis, præſtito juramento, ſe purgavit. Videſis Anaſtaſ. in Vit. Leon. 3. Conc. tom. 7. p. 1081. 800.

a Item ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 161. b Item *Wilkins* tom. 1. p. 158,162. c Item ap *Wilkins* tom. 1. p. 161,162.

Finis Sæculi Octavi.

INDEX SCRIPTORUM
ALPHABETICO-CHRONOLOGICUS,
Qui hoc Volumine continentur.

Scriptores Gentiles præmiſſo hoc Signo † denotantur.

JESUS CHRISTUS Dominus noſter Pagina 2.

A

Scriptor	Clar. An.	Pag.
Abdias Babylonius	59	27
Abercius Hierapolit.	164	66
Acacius Berœenſis	430	417
Cæſarienſis	340	206
C. P.	471	452
Melitenſ.	431	417
Acca Hagulſtadenſ.	705	619
Achaiæ Presbyteri	59	26
† Acta Pilati	33	38
Adamannus Scotus	679	594
Addas	277	145
Adeodatus Papa	672	593
Adrianus	433	422
Ægidius Abbas	514	503
Ælurus, *vide* Timoth. Ælurus.		
Æneas Gazæus	487	459
Aëtius Hæreticus	359	218
Agapetus CP.	527	509
1. Papa	535	517
Rhodienſ.	457	445
Agatho Biblioth. CP.	680	597
Papa	679	594
Agnellus	555	529
Agrippa Caſtor	132	57
Agrippinus	215	101
Alcuinus Flaccus, ſive Albinus	780	637
Aldhelmus	680	595
Alexander Alexandrinus	313	173
Cæſarienſ.	212	100
Hierapolis	253	130
Hierapolitan.	431	418
1. Papa	109	47
Alypius Presbyter	430	417
Ambroſius Alexand.	230	122
Alexand. jun.	392	288
Autpertus	760	631
Mediolan.	374	261
† Ammianus Marcellinus	380	347
Ammon Abbas	330	200
Ægyptius	399	342
Ammonius Philoſoph. Alexand.	220	109
Monach. Alexand.	372	255
Presbyter	458	445
Amphilochius Iconenſ.	370	251
Anaſtaſia Romana	301	160
Anaſtaſius Abbas	741	628
Bibliothecar.	754	630
Monachus	655	590
1. Papa	398	299
2. Papa.	496	465
Presbyter	655	590
Sinaita	561	531
Sinaita jun.	599	550
Sinaita alter	685	599
Anatolius Alexandr.	270	136
CP.	449	442
Andreas Cæſarienſis	500	467
Cretenſis	635	582
Samoſatenſ.	431	419
Andronicianus		551
Angradus	699	600
Anianus	401	373
Alter	507	493
Annianus Celedenſis	415	393
Anonymi Biographi		
S. Agili	680	596
S. Aldegundis	690	600
S. Amati	670	593
S. Anſtrudis	710	619
S. Arnulfi	650	589
S. Auſtrebertæ	720	622
S. Auſtregiſili	630	582
S. Auxentii	470	451
S. Balthildis Anglæ	685	598
S. Bavonis	670	593
S. Bertilæ	720	622
S. Boniti	712	619
S. Botulfi	730	626
S. Conſortiæ	590	546
S. Eparchii	590	546
S. Eucherii	750	630
S. Eugendi	510	497
S. Forſei	680	596
S. Geremari	701	612
S. Gertrudis	650	589
S. Goaris	730	627
S. Hermenlandi	750	630
S. Johannis Reomaenſis	580	538
S. Judoci	710	619
S. Leodegarii	680	597
S. Martiniani	399	343

S. Par-

	Clar.An.	Pag.
S. Pardulſi	760	631
S. Præjecti	680	597
S. Philiberti	696	600
S. Richmiri	730	627
S. Salabergæ	685	599
S. Sequani	590	546
S. Sulpicii	660	591
S. Vigilii Arelatenſ.	710	619
S. Walarici	725	623
S. Wandregiſili	670	593
Anonymi Chronici		
Alexandrini	630	580
Chronicographi	501	491
Anonym. Annal. Franc.	796	642
Anonymus Auth. Chriſt. libr.	520	505
de Actis Felicit. & Perpet.	202	99
de Rebaptizan. Hæret.	253	131
Orat. funebr. in Conſtant. jun.	340	205
Hiſtor. Angl.	785	640
Invectivæ adverſus Iconom.	770	634
Περιόδων Pauli & Theclæ	90	37
Teſtament. 12. Patriarch.	120	51
Anonymus Philoſ. Nicomedienſ.	302	345
Anonymus Panopolita	700	600
Anonymi plures incertæ ætatis		551
Anſo Abbas	776	637
Antenor	720	622
Antheon Arſin.	484	457
Anthimus CP.	535	516
Antiochus Monachus	614	575
Ptolemaitanus	401	375
Antipater Boſtrenſis	460	447
Antoninus Honoratus	437	426
† Antoninus Imperator	161	96
Antonius Abbas	330	200
Monachus	460	448
Apelles Hæreticus	188	85
Apollinaris Hierapol.	170	72
Apollinarius Senior	362	225
Junior	370	250
Apollonius	192	86
Aponius	680	595
Appion	196	95
Aprigius	540	521
Aquila Ponticus	128	54
Aquilius Severus	360	224
Arabianus	196	95
Arator	544	523
Archelaus	278	144
Archelaus Cæſarienſ.	440	430
Arculphus	690	599
Arethas Cæſar.	540	520
Aribo	760	631
Ariſtides Athenienſ.	123	52
Ariſto Pellæus	136	58

	Clar.An.	Pag.
Arius Hæreticus	315	174
Arnobius Afer	303	161
Junior	461	449
† Arrianus Philoſophus	147	95
Arſenius	383	278
Aſclepiades Trallenſ.	484	457
Aſclepius Afer	440	435
Aſterius Amaſenus	401	372
Arianus	330	201
Urbanus	188	85
Turcius Rufus	494	464
Athanaſius Alexandr.	326	189
Presbyter Alexandr.	451	443
Junior	490	460
Athenagoras	177	79
Athenogenes	196	94
Atticus CP.	406	384
Audentius	360	224
Audoenus	640	584
Auguſtinus Cantuarienſ.	596	549
Hipponenſis	396	290
Avitus Viennenſis	490	461
Aurelius	390	284
† Auſonius	379	346

B

Bachiarius	440	429
Bacchylus Corinth.	196	94
Bardeſanes Syrus	172	77
Barnabas Apoſtolus	34	18
Barſanuphius	548	524
Baſilides Ægyptius	256	133
Gnoſticus	112	49
Baſilius Ancyranus	347	210
Ancyranus alter	787	640
Cappadox	675	593
Cilix	497	466
Magnus	370	238
Seleucienſis	448	441
Baſſianus Epheſ.	448	442
Baudemundus	680	597
Beatus Presbyter	783	640
Beda Venerabilis	701	612
Bellator	550	525
Benedictus Abbas Caſinenſ.	530	512
2. Papa	684	598
Beryllus Boſtren.	230	122
Bobolenus	690	600
Boethius	510	495
Bonifacius Mogunt.	723	622
1. Papa	418	394
2. Papa	530	511
4. Papa	606	574
5. Papa	620	576
Braulio Cæſaraug.	627	579
Bulgaranus	610	574

C

Cæleſtinus 1. Papa	423	409
Cæleſtius Hæreticus	407	384
Cæſareus Arelat.	502	492
Greg. Nazian. frater	362	249

	Clar. An.	Pag.
Caius Papa	283	146
Presbyter	210	100
Candidus	196	95
Arianus	364	229
Iſaurus	497	466
Capreolus Carthag.	431	420
Carolus Magnus	768	632
Caſſianus, *vide* Julius Caſſianus.		
Caſſiodorus	514	501
† Celſus	150	96
Ceolfridus Abbas	680	594
Cerealis Caſtulenſ.	487	460
Cerinthus Hæreticus	80	36
Chalcidius	330	199
Chariſius Presbyter	431	417
Chrodogandus	742	629
Chromatius	401	378
Chryſippus Presbyter	455	444
Chryſoſtomus, *vide* Johan. Chryſoſtom.		
† Claudianus	395	348
Claudianus Mamertus	462	450
† Claudius Galenus	164	96
Clemens Alexandr.	192	88
Romanus	65	28
Cogitoſus	530	513
Columba	560	529
Columbanus	589	542
Commodianus	270	136
Conantius	633	582
Conon	601	573
Conſtantinus, *ſive* Conſtantius	404	380
Conſtantinus M. Imp.	316	183
Papa	708	619
Conſtantius Lugdun.	440	434
Cornelius	251	129
Coſmas Hieroſol.	730	623
Monachus	535	515
Creſconius Afer	690	600
Criſpinus	337	204
Cummeneus Albus	660	591
Cummianus	640	584
Cuthbertus	740	628
Cyprianus Carthag.	248	126
Vit. Cæſar. Scriptor	546	523
Cyrillus Alexandr.	412	391
Hieroſolym.	350	211
Scythopol.	555	529
Cyrinus	760	631
Cyrus Alexandrinus	460	447
Alexandr. alter	620	576

D

	Clar. An.	Pag.
DAcius Mediolan.	527	511
Dacrianus		643
† Damaſcius	540	552
Damaſcenus, *vide* Johan. Damaſcenus.		
Damaſus Papa	366	230
Deſiderius Cadurcenſis	629	580
Diadochus Photic.	450	442
Didymus Alexandr.	370	253
Diodorus Presbyter	278	145
Tarſenſis	378	266
Dionyſius Alexandrinus	247	124
Areopagita	50	25
Corinthius	170	73
Exiguus	533	513
Papa	259	133
Pſeudo-Dionyſius	362	225
Domitianus Ancyr.	545	523
Donatus Afer	329	199
Diaconus	780	640
Dorotheus Archimandr. Palæſt.	601	572
Martianopol.	431	418
Monachus	502	492
Tyrius	303	163
Dracontius	440	429
Dynamius Patricius	593	546

E

	Clar. An.	Pag.
ECcleſia Vien. & Lugdun.	177	82
Egbertus Eboracenſ.	732	627
Elias Cretenſis.	787	641
Eligius Lemovicenſis	640	583
Eluſius	330	199
Ennodius	511	498
Ephræm Syrus	370	235
Ephræmius Antiochenus	526	507
Epiphanes Hæreticus	132	59
Epiphanius CP.	520	505
Catanenſis	787	640
Conſtantienſis	368	231
Scholaſticus	510	495
Eſaias Abbas	371	254
Etherius *ſeu* Heterius	783	640
Evagrius Antioch.	388	283
Ponticus	380	275
Scholaſticus	594	547
Alter	430	415
Evantus	581	540
Eubulus Lygrenſis	631	582
Eucherius Lugdunenſ.	434	423
Eudocia Auguſta	421	403
Eudoxius	360	218
Eugenius Carthag.	480	455
Toletanus	646	588
Eugippius Africanus	553	527
Lucullan.	511	498
Eulogius Aleſandr.	581	538
† Eunapius Sardianus	380	347
Eunomius Hæreticus	360	219
Euodius Antiochenus	44	24
Uzalenſis	420	402
Euſebius Alexandrinus	259	133
Dorilœenſis	448	440
Emiſenus	341	207
Alter	401	374
Nicomed.	324	186
Pamphilus Cæſar	315	175
Theſſalonic.	601	573
Vercellenſ.	354	215

Euſtaſius

	Clar. An.	Pag.
Euſtaſius Abbas	610	574
Euſtathius Antioch.	325	187
Berytenſis	448	440
Epiphan.	496	466
Baſilii Interpres	440	428
Euſtratius CP.	578	536
Euthalius	458	446
Eutropius Presbyt.	430	414
Valent.	599	550
Eutherius	431	419
Eutyches Presbyter	448	439
Eutychianus Adanenſis	538	519
Eutychius CP.	553	526
Euzoius Arianus	366	231
Ezekiel Tragicus	190	86
F		
Facundus Hermianenſ.	540	520
Falconia Proba	371	255
Faſtidius Priſcus	420	401
Fauſtinus Presbyter	384	279
Fauſtus Apollon.	484	457
Caſſinenſis	606	574
Milevitanus	400	344
Regenſis	472	453
Felix Croilandenſis	715	621
3. Papa	483	457
4. Papa	526	508
Toletanus	693	600
Ferreolus	553	527
Firmicus Maternus, *vide* Jul. Firmicus.		
Firmilianus	233	123
Flaccus Alcuinus	780	637
Flavianus Antioch.	381	277
CP.	447	438
Flavius Dexter	388	283
Florentius Presbyter	650	589
Florus Monachus	760	632
Fortunatianus Afer	340	206
Fortunatus Honorius, *vide* Venantius Fortunatus.		
Fredegarius Scholaſt.	740	628
Fructuoſus	656	590
Fulgentius Ferrandus	533	514
Ruſpenſis	507	493
G		
Gallus Abbas	630	580
Gaudentius Brixienſis	387	282
Gelaſius Cæſarienſis	380	274
Cyzicenus	476	454
Papa	492	462
Geminus Antioch.	232	123
Gennadius CP.	458	447
Maſſilienſ.	495	464
Georgius Alexandr.	620	577
Eleucius	614	576
Laodicenus	340	208

	Clar. An.	Pag.
Georgius Piſides	640	583
Syncellus	792	641
Germannus CP.	715	621
Germannus Pariſienſis	555	528
Gildas Badonicus	581	538
Godeſcalcus	767	632
Gordianus	540	523
Gregentius	540	521
Gregorius Agrigentinus	535	517
Antiochenus	570	534
Boeticus	370	235
Nazianzen.	370	246
Neocæſar.	254	132
Nyſſenus	370	244
1. Papa	590	543
2. Papa	715	620
3. Papa	731	627
Turonenſis	573	535
H		
Hadrianus 1. Papa	772	635
Hæres, *vide* Aribo.		
Harmonius	190	86
Heddius	720	622
Hegeſippus	170	73
Alter	374	265
Heliconius	396	290
Heliodorus Antioch.	440	430
Presbyter	340	208
Helladius Cæſarienſis	378	267
Tarſenſis	431	418
Helvidius	382	278
Heracleon	126	53
Heraclianus		551
Heraclidas Nyſſen.	440	430
Heraclides	401	378
Heraclitus	196	95
Hermas Paſtor	65	30
Hermes Presbyter	136	57
Triſmegiſtus	120	50
Hermias	177	81
Hermogenes	170	74
Heſychius Ægyptius	296	155
CP.		551
Hieroſolym.	601	570
Illuſtris	536	518
Salonit.	418	396
Heterius Uxamen, *vide* Etherius.		
Hieracas Hæreticus	302	161
† Hierocles	302	344
Hieronymus Monach.	386	282
Stridonenſis	378	267
Hilarion	397	299
Hilarius Arelatenſis	430	416
Diaconus	354	217
Papa	461	448
Pictavienſis	354	213
† Himerius	361	346
Hippolitus Portuenſis	220	102

	Clar.An.	Pag.
Honoratus Maſſil.	490	460
Honorius 1. Papa	626	578
Hormiſdas Papa	514	502
Hoſius Cordubenſis	316	185
Hymenæus	264	135

I

	Clar.An.	Pag.
Jacobus Apoſtolus	31	14
Baradæus	550	524
Diac. Heliop.	456	444
Niſibenus	325	189
Ibas Edeſſenus	436	426
Idacius Clarus	385	280
Lemicenſ.	445	438
Jeſſe Ambianenſis	799	643
Ignatius Martyr	101	41
Ildefonſus	657	590
Innocentius 1. Papa	402	379
Jobius Monachus	530	512
Johannes Ægeatis	483	456
Antiochenus	427	412
Alter	477	455
Alter	620	577
Apoſtolus	31	16
Cæſaraug.	615	576
Carpathius	701	612
Caſſianus	424	410
Chryſoſtomus	398	300
Climacus	564	534
CP.	517	503
CP. alter	712	619
Damaſcenus	730	624
Epiphanienſis	591	546
Eubœæ Epiſc.	744	630
Gerundenſis, *ſive* Biclarenſis	584	541
Hieroſolymitanus	386	281
Jejunator	585	541
Malala	601	568
Maro	580	537
Maxentius	520	505
Moſchus	630	581
Nicomedienſis	316	185
Philoponus	601	567
1. Papa	523	507
2. Papa	532	513
4. Papa	640	584
7. Papa	705	619
Rhetor	526	508
Scholaſticus; *vide* Johan. Climacus.		
Alter CP.	564	534
Syrus	650	589
Talaia	477	455
Theſſalonic.	680	597
Jonas Abbas	664	591
Hibernicus	630	580
Fontanellenſis	729	623
Jornandes	552	526

	Clar.An.	Pag.
Joſephus Chriſtianus	420	397
Judæus	67	32
Irenæus Lugdun.	167	66
Tyrius	444	437
Iſaac	430	415
Syrus Presbyter	440	434
Syrus Alter	540	519
Iſchyrion Alexandr.	451	443
Iſidorus Cordub.	420	402
Gnoſticus	135	57
Hiſpalenſis	595	547
Pacenſis	754	630
Peluſiota	412	390
Judas Apoſtolus	31	15
Theologus	202	99
Julianus Coenſis	457	445
Hæreticus	420	400
Halicarnaſſ.	510	495
† Julianus Imper.	360	346
Julianus Pomerius	498	466
Toletan.	680	596
Julius Africanus	220	110
Caſſianus	174	78
Firmicus	340	204
1. Papa	337	204
Junilius	550	526
Juſtinianus Imp.	527	508
Valentin.	529	511
Juſtinus Martyr	140	60
Siculus	484	457
Juſtus Orgellitanus	529	511
a Tiberiade	90	37
Toletanus	633	582
Juvenalis Hieroſol.	431	419
Juvencus Presbyter	330	200

L

	Clar.An.	Pag.
Lactantius	303	161
Lampetius Presbyt.	460	448
Laurentius Novarienſis	507	493
Leander Hiſpalenſ.	585	541
Leidradus	798	643
Leo Bituricenſis	453	444
1. Papa	440	430
2. Papa	682	598
3. Papa	795	642
Leontius Antiochenus	348	211
Arabiſſ.		551
Arelat.	461	449
Byzantinus	590	543
Cyprius	600	550
Leporius	420	401
Letoius	383	278
† Libanius	360	345
Liberatus Diaconus	553	527
Liber Diurnus	715	620
Liberius Papa	352	213
Licinianus	584	540
Linus Papa	64	27

	Clar.An.	Pag.
Lucas Evangeliſta	49	25
Lucianus Antioch.	294	154
Byzenſ.	457	445
† Lucianus Epicuræus	176	96
Lucianus Presbyter	415	393
Lucifer Calaritan.	354	216
Lucius Arianus	371	254
Lucius, *vel* Leucius Charinus	180	82
Lugd. & Vienn. Eccleſia	177	82
Lupus Tricaſſinus	426	411

M

MAcarius Ægypt.	373	256
Alexandr.	ibid.	ibid.
Antioch.	680	595
Magnet.	403	379
Romanus	401	373
Macrobius Afer	344	209
Magnes	265	135
Malala, *vide* Johan. Malala.		
Malchion Antioch.	270	135
Malchus Sophiſta	496	465
Manes Hæreticus	277	138
Manſuetus Mediol.	680	595
Marcellinus Comes	534	514
Eborac.	755	631
Presbyter	384	279
Marcellus Ancyranus	330	202
S. Petri Diſcip.	50	26
Marcion Hæreticus	130	54
Marculphus	660	591
Marcus Benedictinus	606	574
Diadochus	356	217
Eremita	401	372
Evangeliſta	40	24
Gazenſis	421	403
Hydruntinus	750	630
Marius Aventicenſis	581	538
Mercator	418	396
Martialis Lemovic.	70	36
Martinus Bracarenſ.	560	530
1. Papa	649	588
Turonenſis	375	265
Martyres Lugdunenſes	177	82
Matronianus	385	280
Matthæus Apoſtolus	31	13
Maurus Ravennat.	649	588
Maxentius, *vide* Johan. Maxentius.		
Maximianus CP.	431	419
Maximinus Anagarb.	431	418
Maximus	196	95
Maximus Alexandr.	380	276
Confeſſor	645	585
Cæſaraug.	599	550
† Maximus Philoſophus	399	348
Rhegienſis	433	422
Taurinenſis	422	404
Meletius Antioch.	360	223
Mopſueſt.	428	414

	Clar.An.	Pag.
Melito Sardenſis	170	71
Memnon Epheſin.	431	418
Mennas CP.	536	517
Mercator, *vide* Marius Mercator.		
Methodius Tyrius	290	150
Metrodorus		551
Miltiades Rhetor	180	82
Minutius Fælix	220	101
Modeſtus	176	78
Hieroſol.	620	576
Montanus Hæreticus	172	74
Toletan.	531	513
Moſchimus	457	445
Moſehus, *vide* Johan. Moſchus.		
Muſanus	176	78
Muſæus Maſſilienſ.	458	447
Mutianus Scholaſticus	550	524

N

NEctarius CP.	381	277
Nemeſius Emiſenus	380	276
Nennius	620	577
Nepos Ægyptius	244	123
Neſtorianus Chronogr.	474	454
Neſtorius Hæreticus	428	412
Nicæas	420	399
Nicephorus CP.	480	456
Nicetius Trevirenſ.	527	510
Nicias Monachus	601	573
Nicodemus	34	18
Nilus Abbas	440	428
Nonnoſus	540	519
Nonnus	410	389
Novatianus Hæreticus	251	129

O

† OLympiodorus	425	468
Olympiodorus	501	491
Olympius	430	415
Optatus Afer	368	234
Ordo Romanus	730	626
Orentius Eliberit.	516	503
Oreſieſis	344	209
Origenes	230	112
Oroſius	416	393

P

PAchomius	340	208
Pacianus	370	234
Palladius Galata	401	376
Pamphylus Abyden.	484	457
Cæſar	294	153
Panodorus	401	373
Pantænus	181	83
Paphnutius	370	234
Papias	110	47
Paſchaſinus Lilybetanus	443	435
Paſchaſius Diaconus	501	491

	Clar.An.	Pag.
Paſtor	458	447
Paterius	601	572
Patricius Hibernus	432	421
Paulinus Aquileienſis	776	636
Bitterenſ.	410	389
Nolanus	393	288
Petricorius	461	449
Presbyter	420	402
Paulus Apoſtolus	33	11
Cyrus Florus	555	529
CP.	642	585
Diaconus	757	631
Emeſenus	431	419
Epiſcopus	401	374
Pannonius	430	414
I. Papa	757	631
Perſa	436	426
Samoſatenus	260	134
Warnefridus	774	635
Pelagius Hæreticus	405	381
I. Papa	555	528
2. Papa	579	536
Perpetuus Turonenſ.	461	449
Petilianus	399	343
Petronius Bononienſ.	440	434
Petrus Alexandrinus	301	160
Alexandr. jun.	371	254
Apoſtolus	31	4
Chryſologus	433	422
Diaconus	520	505
Edeſſenus	450	442
Mongus	477	455
Nicomedienſis	680	595
Sebaſtenus	370	246
Phæbadius	359	217
Philaſtrius	380	276
Phileas Thmuit.	296	155
Philippus Gortynenſ.	172	74
Presbyter	440	434
Sideta	418	395
Philo Carpathius	401	374
Diaconus & Agathopus	107	43
Judæus	40	21
Philoponus, *vide* Johan. Philoponus.		
Philoſtorgius	425	410
Photinus CP.	596	549
Hæreticus	344	209
Photius Tyrius	451	443
Pierius Alexandr.	283	145
Pinytus Cretenſis	172	74
Pirminius	750	630
Piſides, *vide* Georgius Piſides.		
Pius I. Papa	158	65
† Plinius Secundus	100	95
Polemius	448	439
Polemon	385	279
Polybius	402	379
Polycarpus	108	44
Polycrates Epheſius	196	94
Polychronius	410	388

	Clar.An.	Pag.
Pomarius, *vide* Julianus Pomarius.		
Pontius Diaconus	251	130
† Porphyrius	270	156
Poſſeſſor Afer	520	505
Poſſidius Calam.	430	414
Potamius Odyſſip.	357	217
Primaſius	550	525
Priſcillianus	381	278
Proba Falconia, *vide* Falc. Proba.		
Prochorus	70	36
Proclus CP.	434	423
† Proclus Diadochus		552
Procopius Cæſarienſ.	527	510
Gazæus	520	504
Proculus	210	100
Proſper Aquitanus	444	435
Proterius Alexandr.	451	443
Prudentius	405	380
Ptolomæus Hæreticus	140	60
Q		
Quadratus Athenienſis	123	52
Quintianus Aſculan.	484	457
R		
Rabbulas	431	420
Remigius Remenſis	471	451
Rheticius Auguſtodun.	313	173
Rheginus Conſtant.	431	419
Rhodon	189	85
Rufinus Aquileienſ.	390	286
Rufinianus	363	229
Ruricius	470	455
Ruſticus Diaconus	550	525
Epiſcopus	454	444
Elpidius	498	466
† Rutilius Numatianus	417	467
S		
Sabas Abbas	484	457
Sabbatius	440	430
Sabinus Heracleenſis	425	411
Salonius	453	444
Salvianus	440	433
Samuel Edeſſenus	468	451
Secundinus	390	286
Sedulius Presbyter	434	424
Serapion Ægyptius	347	210
Antioch.	190	86
Sergius CP.	608	574
Cyprius	645	587
I. Papa	688	599
Servus Dei	467	451
Severianus	401	375
Severus Antioch.	513	499
Balear.	418	395
Malacitanus	584	540

	Clar.An.	Pag.
Severus Milevitanus	420	403
Sulpitius	401	374
Sextus	196	95
Sidonius Apollinaris	472	453
Simeon Stylites ſen.	448	438
Stylites jun.	527	508
Simon Magus	35	21
Simplicianus Mediol.	397	299
Simplicius Monachus	560	529
Papa	467	450
Siricius Papa	385	280
Siſebutus	612	575
Siſinnius	395	290
Siviardus	710	619
Sixtus 3. Papa	432	421
Smyrnenſis Eccleſia	147	65
Socrates Scholaſticus	439	427
Sophronius	390	285
Hieroſolym.	629	579
Alter		551
Soter Papa	164	66
Sozomenus	440	427
Stephanus Hierapolit.	598	549
1. Papa	253	131
2. Papa	752	630
3. Papa	768	632
† Suetonius	112	95
Sulpitius Bituric.	624	578
Sulpitius, *vide* Severus Sulpitius.		
Syagrius	437	426
Sybillæ Oracula	136	57
Sylverius Papa	536	517
† Symmachus	384	347
Symmachus Ebionita	201	99
Papa	498	467
Syneſius	410	389
Syricius Barcelon.	657	591

T

	Clar.An.	Pag.
† TAcitus	100	95
Taio Cæſaraug.	646	588
Taraſius CP.	785	640
Tatianus Syrus	172	75
Tertullianus	192	91
Teſtament. 12. Patriarch. Autor	120	51
Tetradius	530	512
Thalaſſius	640	584
Themiſon Hæreticus	172	75
Themiſtius	601	573
Theoctiſtus	472	452
Theodoritus	423	405
Theodorus Abbas	580	538
Alexandr. Monachus	601	573
Cantuarienſis	668	592
Campedonenſis	680	595
Diaconus Alexandr.	451	443
Heracleenſ.	334	203
Iconienſis	564	534
Lector	518	503
Theodorus & Theodoſius } Monachi	668	592
Theodorus Mopſueſtenus	407	385
Papa	642	585
Pharan	640	585
Presbyter	344	208
de Rhaytu	646	587
Theodoſius Alexandr.	535	516
Ammor.	787	641
Monachus	601	573
Theodotion Ponticus	175	78
Theodotus Ancyranus	430	415
Antiochenus	423	405
Hæreticus	192	87
Theodulphus Aurelian.	794	642
Theodulus Presbyter	480	456
Theognoſtus Alexandr.	283	146
Theonas	305	172
Theophanes Byzantinus	580	537
Confeſſor	792	641
Theophilus Alexandr.	385	279
Antioch.	168	69
Cæſarienſ.	192	87
Theophronius	370	250
Theophylactus Simocatta	611	575
Theotimus Scytha	392	288
Alter Scytha	457	445
Tiberianus Bœticus	385	280
Tichonius Afer	390	285
Tilpinus, *vide* Turpinus.		
Timothæus Alexandr.	379	274
Alexandr. alter	519	504
Ælurus	457	444
Alter	415	393
CP.	511	497
Titus Boſtrenſis	362	228
Toranius, *vide* Rufinus Aquil.		
Trajanus	690	599
Trifolius Presbyter	520	507
Triphon	233	123
Tryphyllius Cyprius	340	206
Turcius Rufus Aſterius	494	464
Turibius Auſturicenſis	447	440
Turpinus	773	635

V

	Clar.An.	Pag.
VAlentinus Hæreticus	120	50
Philipp.	457	445
Valerianus Cemelienſ.	439	427
Valerius Auſturicenſis	680	598
Venantius Fortunatus	560	530
Verecundus Juncenſis	546	524
Verus Rutinenſis	625	578
Victor Antiochenus	401	373
Capuanus	545	523
Cartennenſis	460	448
Carthagin.	646	587
1. Papa	192	87
Tununenſis	555	528
Vitenſis	484	459

	Clar. An.	Pag.
Victor, *ſive* Victorinus Maſſilienſ.	434	424
Victorinus Afer	362	228
Petavionenſ.	290	147
Victorius Aquitanus	457	445
Vigilantius	406	383
Vigilius Afer	484	458
Diaconus	420	402
Papa	540	521
Trident.	390	283
Vincentius Lirinenſis	434	425
Vitalianus Papa	657	591
Vitellius Afer	344	209
Ulphilas Gothus	365	229
† Ulpianus	220	156
Voconius	460	448
Uranius Presbyter	431	421

	Clar. An.	Pag.
Urſinus Afer	440	430
Gallus	690	599

W

WArnefridus, *vide* Paulus Warnefridus.

Willibaldus	742	629

Z

ZAchæus	450	442
Zacharias Papa	741	629
Rhetor	491	462
Scholaſticus	536	519
Zeno Veronenſis	360	224
† Zoſimus Hiſtoricus	425	468
Zoſimus Papa	417	394

INDEX CONCILIORUM
ALPHABETICO-CHRONOLOGICUS,
Quæ in hoc Volumine continentur.

N. B. *Concilia Generalia in hoc indice juxta vulgarem numerandi rationem notantur.*

A

	Ann.	Pag.
ADrumetinum	394	368
Africanum 1.	401	469
2.	401	469
3.	407	470
4.	408	470
5.	409	470
6.	410	470
7.	551	560
8.	592	565
9.	603	601
Agathenſe	506	552
Agaunenſe	515	553
Agrippinenſe	346	356
Alexandrinum 1.	230	156
2.	308	350
3.	315	351
4.	324	351
5.	339	354
6.	362	360
7.	363	361
8.	399	370
9.	430	474
10.	633	602
Alnenſe	709	644
Ancyranum 1.	315	350
2.	358	358
Andegavenſe	453	487
Angarienſe, *ſive* Sangarienſe	391	367
Anglicanum	756	648
Antiochenſe	368	362
Antiochenum 1.	252	157
2.	265	158
3.	270	158
4.	330	352
5.	341	354
6.	345	355
7.	356	358
8.	357	358
9.	360	360
10.	363	361
11.	378	363
12.	443	479
13.	447	479
Aquileienſe 1.	381	366
2.	553	563
3.	698	610
Aquiſgranenſe 1.	789	651
2.	797	653
3.	799	653
Arauſicanum 1.	441	478
2.	529	554
Arelatenſe 1.	314	350
2.	353	357
3.	452	487
4.	455	487
5.	471	488
6.	524	554
7.	554	563
Ariminenſe	359	359
Armenum	435	478
Arvernenſe 1.	535	556
2.	549	559
3.	587	564
Aſturicenſe	446	479
Auguſtodunenſe	663	604
Aurelianenſe 1.	511	553
2.	533	556
3.	538	557
4.	541	558
5.	549	559
6.	645	603
Autiſſiodorenſe 1.	578	564
2.	695	610

B

	Ann.	Pag.
BAgaienſe	394	368
Barcinonenſe 1.	540	557
2.	599	565
Becanceldenſe 1.	694	610
2.	798	653
Berghamſtedenſe	697	610
Biterrenſe	356	357
Boſtrenum	243	157
Bracarenſe 1.	411	471
2.	563	563
3.	572	563
4.	675	605
Brennacenſe	581	564
Britannicum 1.	449	481
2.	512	553
3.	701	643
Burdigalenſe	385	367

		Ann.	Pag.
Byzacenum	1.	507	553
	2.	541	558
	3.	602	601
C			
CAberſuſſitanum		394	368
Cabilonenſe	1.	579	564
	2.	603	601
	3.	650	604
Cæſarauguſtanum	1.	380	363
	2.	592	565
	3.	690	608
Cæſarienſe	1.	196	97
	2.	316	351
	3.	334	353
Calchuthenſe		787	648
Cambricum		465	488
Cantianum		617	602
Cantuarienſe		605	601
Capuanum		389	367
Carpentoractenſe		527	554
Carthaginenſe	1.	215	156
	2.	251	157
	3.	252	ibid.
	4.	253	ib.
	5.	254	ib.
	6.	255	ib.
	7.	256	158
	8.	256	ib.
	9.	306	350
	10.	308	ib.
	11.	311	ib.
	12.	348	356
	13.	390	367
	14.	397	368
	15.	398	369
	16.	398	ib.
	17.	399	ib.
	18.	401	469
	19.	401	ib.
	20.	403	ib.
	21.	404	ib.
	22.	405	470
	23.	407	ib.
	24.	408	ib.
	25.	409	ib.
	26.	410	ib.
Collatio Cath. inter & Donat.		411	ib.
Carthaginenſe	27.	412	471
	28.	416	472
	29.	418	ib.
	30.	418	ib.
	31.	423	474
	32.	426	ib.
	33.	484	488
	34.	525	554
	35.	533	556
Cavernenſe		394	368
Chalcedonenſe	1.	403	469
	2. *Generale* 4.	451	482
Charnenſe		622	602
Cilicienſe		423	474

		Ann.	Pag.
Cirtenſe	1.	305	349
	2.	412	471
Cloveſhovienſe	1.	742	645
	2.	747	646
	3.	800	653
Compendienſe		756	648
Conſtantino-politanum	1.	336	354
	2.	338	ib.
	3.	360	360
	4. *Generale* 2.	381	363
	5.	383	366
	6.	394	368
	7.	399	370
	8.	426	474
	9.	448	480
	10.	449	481
	11.	450	482
	12.	459	487
	13.	492	488
	14.	496	ib.
	15.	499	489
	16.	518	553
	17.	520	554
	18.	531	555
	19.	536	556
	20.	541	558
	21.	547	ib.
	22. *Generale* 5.	553	560
	23.	587	564
	24.	639	603
	25. *Generale* 6.	680	605
	26.	691	608
	27.	712	644
	28.	754	646
Cyprium		399	370
D			
DIngolvingenſe		771	648
Dioſpolitanum		415	471
Durienſe		779	648
E			
EGarenſe		614	602
Eliberitanum		305	349
Emeritenſe		666	604
Epaonenſe		517	553
Epheſinum	1.	196	97
	2.	245	157
	3. *Generale* 3.	431	475
	4.	440	478
	5.	449	481
F			
FIncenhallenſe	1.	788	651
	2.	798	653
Forojulienſe		791	651
Francofordienſe		794	652
G			
GAngrenſe		340	354
Gentiliacenſe		767	648
Germanicum	1.	742	645
	2.	745	ib.
Gerundenſe		517	553

Hedtfel-

H

	Ann.	Pag.
HEdtfeldenſe	680	605
Herudfordienſe	673	604
Hibernicum	450	482
Hierapolitanum 1.	173	97
2.	444	479
Hieroſolymitanum 1.	47	38
2.	350	357
3.	415	471
4.	536	557
5.	553	563
Hipponenſe 1.	393	368
2.	426	474
Hiſpalenſe 1.	590	565
2.	617	602
Hiſpanicum	447	479

I

IConienſe	230	158
Ilerdenſe	524	554
Illyricianum 1.	367	362
2.	515	553
3.	550	559
Juncenſe	524	554

L

LAmbeſitanum	240	157
Lampſacenum	365	361
Landavenſe	560	563
Laodicenum	367	362
Lateranenſe	649	603
Lippienſe	780	648
Liptinenſe	743	645
Lucenſe 1.	567	563
2.	572	ib.
Lugdunenſe 1.	196	97
2.	517	553
3.	567	563
4	583	564

M

MAnaſchiertenſe	687	607
Matiſconenſe 1.	581	564
2.	585	ib.
3.	627	602
Mediolanenſe 1.	346	355
2.	355	357
3.	390	367
4.	451	482
5.	679	605
Mercianum	705	644
Metenſe	753	646
Milevitanum 1.	402	469
2.	416	472
Mopſueſtenum	550	559

N

NAmnetenſe, *ſive* Nannet.	658	604
Narbonenſe 1.	589	565
2.	791	651
Neocæſarienſe	315	350
Nicænum 1. *Generale* 1.	325	351
2. *Generale* 7.	787	649
Nicenſe, *ſive* Nicænum	359	359
Nicopolitanum	372	362
Niddenſe	705	644

O

OScenſe	598	565

P

PAderbornenſe 1.	777	648
2	786	ib.
Pariſienſe 1.	362	361
2.	551	560
3.	557	563
4.	573	564
5.	577	ib.
6.	615	602
Pergamenſe	150	96
Pharenſe	664	604
Ptolemaidenſe	411	470

R

RAtiſponenſe	792	651
Ravennatenſe, *ſive* Ravennenſe	419	474
Regenſe	439	478
Rhemenſe	625	602
Romanum 1.	251	157
2.	263	158
3.	313	350
4.	342	355
5.	349	356
6.	367	361
7.	370	362
8.	378	363
9.	382	366
10.	386	367
11.	430	474
12.	431	475
13.	433	478
14.	444	479
15.	449	482
16.	465	488
17.	484	ib.
18.	487	ib.
19.	494	ib.
20.	495	ib.
21.	499	489
22.	501	552
23.	502	ib.
24.	503	ib.
25.	504	ib.
26.	518	554
27.	531	555
28.	531	ib.
29.	532	556
30.	589	565
31.	595	ib.
32.	601	601
33.	606	ib.
34.	610	ib.
35.	640	603
36.	648	ib.

	Ann.	Pag.
Romanum 37.	667	604
38.	680	605
39.	680	ib.
40.	705	644
41.	721	ib.
42.	724	ib.
43.	726	ib.
44.	731	645
45.	743	ib.
46.	745	ib.
47.	769	648
48.	799	653
49.	800	ib.
Rothomagenſe	692	610
S		
Sangarienſe	391	367
Santonenſe 1.	563	563
2.	579	564
Sardicenſe	347	356
Sardinienſe	521	554
Seleucienſe	359	360
Senonenſe	657	604
Sicilienſe	367	362
Sidenſe	383	366
Sidonienſe	512	553
Singedunenſe	366	361
Sirmienſe 1.	349	357
2.	351	357
3.	357	358
4.	358	ib.
5.	359	359
Spalenſe	590	565
Sueſſionenſe	744	645
T		
Tarraconenſe	516	553
Taurinenſe	400	370
Teleptenſe	418	472
Thevinenſe	536	557
Theveſtinum	362	361
Thuſdritanum	417	472
Toletanum 1.	400	370
2.	405	470
3.	531	556
4.	589	564
5.	597	565
Toletanum 6.	610	601
7.	633	602
8.	636	ib.
9.	638	603
10.	646	ib.
11.	653	604
12.	655	ib.
13.	656	ib.
14.	675	605
15.	681	607
16.	683	ib.
17.	684	ib.
18.	688	608
19.	693	610
20.	694	ib.
21.	704	644
Trajectenſe	697	610
Trevirenſe	386	367
Tullenſe	550	559
Turonenſe, *ſive* Turonicum 1.	461	487
2.	567	563
3.	800	653
Twifordenſe	685	607
Tyanenſe	368	362
Tyrium 1.	335	353
2.	448	480
3.	518	554
U		
Valentinum Gall. 1.	374	363
2.	530	554
3.	584	564
Valentinum Hiſpan.	524	554
Vaſenſe 1.	442	478
2.	529	554
Veneticum	465	488
Vermerienſe	752	646
Vernenſe	755	647
Verolamienſe 1.	446	479
2.	793	651
3.	794	652
Villaregienſe	684	607
Urgellitanum	799	653
W		
Wigornienſe	601	601
Wormatienſe	787	651

A D D E N D A.

Pag. 334. dele lin. ult. *Ad editionem* &c. et adde

TOMO DUODECIMO continentur.

1. Præfatio & Homiliæ XXXIV. In epiſtolam S. Pauli ad Hebræos, ſuperaddita Mutiani Scholaſtici interpretat. Lat. pag. 1. Savil. t. 4. p. 427. Morel. t. 6.

Sequuntur Homiliæ undecim hactenus non editæ & ad Hiſtoriam illius ævi multum conferentes.

† 2. Homilia prima habita in martyrio ſeu in eccleſia, quæ eſt in antiqua petra, quod frequenter conveniendum ſit & quod non ſit deſperandum de ſalute. p. 323.
† 3. Homilia 2. habita cum imperatrix Eudoxia, reliquias martyrum in aliam eccleſiam tranſlatas, comitata eſſet, &c. p. 330.
† 4. Homilia 3. habita poſtquam imperator reliquias veneraturus in eccleſiam S. Thomæ cum comitatu ſuo venerat. p. 335.
† 5. Homilia 4. in eccleſia S. Anaſtaſiæ habita, de agonibus S. Jobi. p. 340.
† 6. Homilia 5. habita in templo S. Irenes, de ſtudio præſentium & de ignavia abſentium. Quod ſit pſallendum, &c. p. 347.
† 7. Homilia 6. habita in eccleſia Apoſtolorum in die Theodoſii Imperatoris, adverſus eos qui ſe Catharos appellabant. p. 353.
† 8. Homilia 7. habita in templo S. Anaſtaſiæ. p. 356.
† 9. Homilia 8. habita in eccleſia S. Pauli, Gotthis legentibus, poſtquam presbyter Gotthus concionatus fuerat. p. 371.
† 10. Homilia 9. Quod non oporteat ad circum & theatra aſcendere; & in illud, *Pater meus uſque modo operatur, & ego operor.* p. 382.
† 11. Homilia 10. in illud, *Meſſis quidem multa, operarii autem pauci.* p. 387.
† 12. Homilia 11. de Eleazaro & de ſeptem pueris. p. 395.
13. Severiani de ſigillis librorum. p. 403. Savil. t. 5. p. 689. Morel. t. 6. p. 558.
14. Homilia in illud, *In principio erat Verbum.* p. 415. Savil. t. 5. p. 659. Morel. t. 6. p. 235.
15. Sermo de manſuetudine. p. 422. Savil. t. 6. p. 750. Morel. t. 5. p. 538.
16. Eclogæ ſeu Florilegia ex Savilio aucta. p. 432. Savil. t. 7. p. 665. Morel. t. 6. p. 666.
17. Liturgia S. Johannis Chryſoſtomi. p. 776. Savil. t. 6. p. 983.
18. In novam Dominicam & in S. Thomam. p. 804. Savil. t. 7. p. 573. Spuria.
19. In S. Stephanum. p. 809. Savil. t. 7. p. 578. Spuria.
20. In eundem. p. 811. Savil. t. 7. p. 581. Spuria.
21. In eundem. p. 811. Savil. t. 7. p. 781. Spuria.
22. In Sanct. Pentecoſten. p. 812. Savil. t. 7. p. 782.
23. De patientia & de conſummatione hujus ſæculi, &c. p. 817. Savil. t. 7. p. 435. Spuria.
24. Encomium Sancti Gregorii Armeniorum illuminatoris, a D. Abbate de Villefroy ex Armeniaco Lat. verſum.

TOMO DECIMO TERTIO.

Palladius (Epiſc. Helenop.) de vita & converſatione B. Johan. Chryſoſtomi Epiſc. Conſtantinop. pag. 1.

S. Johan. Chryſoſtomi vita nunc primum adornata, & multis aucta antea ignotis, quæ ex XI. Homiliis Conſtantinopolitanis nuper repertis excerpta ſunt, Latine. p. 91.

Synopſis eorum quæ in operibus Chryſoſtomi obſervantur. p. 178.

Opera quæ Chryſoſtomi nomine circumferuntur.

1. De pœnitentia, & in lectionem de Davide & de uxore Uriæ. p. 189.
2. De iis qui in jejunio continentes vivunt, & de diverſorum prophetarum vitæ inſtitutio. p. 206.
3. Sermo hortatorius de temperantia. p. 208.
4. Quod grave ſit Dei clementiam contemnere. Et contra Judæos cum terræ motus factus eſſet. p. 210.
5. In ſanguinis fluxu laborantem ex evangelio ſecundum Lucam. ibid.

6. Quod mari ſimilis ſit hæc vita, & in illud, *Cum Jeſus aſcendit in naviculam cum diſcipulis ſuis & obdormivit.* p. 213.
7. In illud, *Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis.* p. 216.
8. In illud, *Si qua in Chriſto nova creatura: vetera tranſierunt, ecce nova facta ſunt omnia.* p. 219.
9. In illud, *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* p. 232.
10. In evangelii dictam, & de virginitate, & ſermo hortatorius ad lapſas virgines. p. 237.
11. Sermo de cognitione Dei, & in S. Theophania, & in nuper illuminatos, p. 245.
12. In ſanctam aſſumptionem Servatoris noſtri. p. 247.
13. Homilia in ſtagnum Geneſaret, & in S. Petrum Apoſtol. ex Cod. Coiſlian. p. 250.
Teſtimonia veterum de S. Chryſoſtomo. p. 257.
S. Chryſoſtomi operum index Alphabeticus. p. 296.
Index Rerum quæ in tomis duodecim continentur.

Notet Lector in conferenda hac editione Benedictinorum operum S. Chryſoſtomi cum editione Frontoniana, nos uſos eſſe editione integra *recuſ.* Pariſ. apud C. Morellum MDCXXXVI.

FINIS TOMI PRIMI.

VA1 152030

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google